Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XII
G
38
NAPOLI

XII
G
38

IOANNIS DE DICASTILLO

SOCIETATIS IESV DOCTORIS THEOLOGI

TRACTATVS DVO DE IVRAMENTO PERIVRIO ET ADIVRATIONE, NEC NON DE CENSVRIS ET POENIS ECCLESIASTICIS.

ANTVERPIÆ

Apud IACOBVM MEVRSIVM.

M DC. LXII.

Cum Gratiâ & Priuilegio.

AMPLISSIMO

ATQVE ADMODVM REVERENDO

DOMINO AC PATRI IOANNI NEVIO

CELEBERRIMI MONASTERII

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS

SS. CORNELII ET CYPRIANI

APVD NINOVIAM

ABBATI RELIGIOSISSIMO.

QVam olim, AMPLISSIME ET ADMODVM REVERENDE DOMINE, teſtandæ deceſſoribus Tuis IOANNI DAVID & CHRISTIANO ROELOFS, erga vniuerſum Ordinem Veſtrum, & præcipuè erga religioſiſsimam Ninouienſem Domum, obſeruantiæ ſuæ, rationem inierunt & pater meus Ioannes Meurſius & ante eum conſobrinus meus Martinus Nutius; eam mihi nunc quoque ſuſcipiendam eſſe duxi. Nam cùm ambo vnicè optarent, ex typographij ipſorum laboribus, decus ac dignitatem nomini veſtro adiungi; atque vnà libros, quos procudiſſent,

publico commendari; aliquos veſtris illis digniſsimis Præſidibus dedicarunt, præſertim quibus nullum auctores ipſi, quod plerumque fit, patronum adoptaſſent.

Nutius ergo R. P. Cornelij à Lapide è Societate IESV Commentaria in ACTA APOSTOLORVM, EPISTOLAS CANONICAS & APOCALYPSIN, IOANNI DAVID, ſapientiſſimo & religioſiſsimo Abbati Ninouienſi, dedicauit, ipſo adhuc viuente & probante Auctore. Cùm deinde Nutius exceſsiſſet è vitâ, neque liberi negotiationem hanc librariam proſequi vellent; Parens meus non paucos in eius officinâ cuſos libros redemit, iuſque eos deinceps, vt videretur, recudendi, ac nominatim Cornelij à Lapide in Sacram Scripturam commentaria. Euenit non multò pòſt, vt operis quod IOANNI DAVID erat dedicatum, noua editio deſideraretur, prioris illius Nutianæ exemplaribus omnibus diuenditis iam ac diſtractis. Præfigerétne pater meus priorem dedicationem? At nec ipſe quoque DAVID Abbas in viuis erat. Haudquaquam tamen viſum, qui iuris quodammodo Ninouienſium facti eâ dedicatione eſſent libri, aliò auertere. Eos ergo ita denuò in lucem emiſit, vt DAVIDIS ſucceſſori CHRISTIANO ROELOFS inſcriberet, optimo ſanè Præſuli, & cùm aliis virtutibus, tum zelo Diuini honoris, ſuſceptâ etiam, eam ob cauſſam, moleſtâ & periculoſâ in Saxoniam peregrinatione, ſpectatiſsimo. Non

Non potui quin his conſobrini patriſque exemplis, TIBI, AMPLISSIME ET ADMODVM REVERENDE DOMINE, tantorum Præſulum digniſsimo ſucceſſori, aliquod quoque, cùm occaſio ferret, deuoti erga ſanctiſsimum Ordinem Veſtrum, ac præſertim Ninôuienſem Domum, animi monumentum offerrem. Nam quæ ad illud conſilium eos impulerant rationes, eæ omnes nunc quoque præ oculis mihi poſitæ ſunt. Trahit enim me cumprimis illa Tua eximia eruditio, trahit ſingularis animi moderatio, erga omnes benignitas, ſtudium ſtabiliendæ religioſæ diſciplinæ, atque alia, quæ quam ſuſtines perſonam apprimè ornant, decora virtutum. Quæ dum prædicari in Te ab omnibus audio, fit vt Diuino quodam inſtinctu, Phœnicis ſymbolum vſurpari à Te exiſtimem. Eam enim auem memorant veteres, cùm diutiſsimè vixerit, per odorata loca volitando, alas ſuas ſuauiſsimis aromatis farcire, ac deinde ſtrui ſarmentorum, à Sacerdote congeſtæ, illius admirandi myſterij gnaro, incumbere, & quem ſolis radij ignem elicuerint, leni alarum ſuccuſſione, in flammam excitare, quâ & ipſa non aduritur modò, ſed penitùs omnino conſumitur: ac deinde è cineribus primùm vermis exiſtit, qui ſenſim in alitem creſcit priori ſimilem. Facile cuiuis eſſe arbitror, ſymbolum hoc, Tibi, ADMODVM REVERENDE DOMINE, Tuiſque deceſſoribus, quàm congruat, perſpicere. Hi

certè collectis multis ac pretioſis odoramentis virtutum, inter myſtica ligna ſacratioris Libani, in arcanis videlicet Chriſti ac Sanctorum hiſtoriis, præſertim Patriarchæ Veſtri NORBERTI; cùm immenſam quamdam in animis ſuis caritatem Dei accendiſſent, eâ tandem & ipſi exhauſti confectique ſunt. Non toti tamen obierunt: nam, præterquàm quòd conſumptis & pro naturæ conditione redactis in pulverem corporibus, liberæ eorum animæ ad cæleſtia (vt ita dicam) nemora euolarunt, deificis fragrantia nidoribus; etiam in terris velut nouus ab illorum funere renatus es Phœnix, qui ſi quod pullulare poſſet noxium germen prauorum morum, non tam in ſubditis Tuis, quàm mortalibus ceteris, quibuſcum aliqua Tibi eſſe poteſt conſuetudo, PERIMENDO, ſuaui ſed efficace flammâ amoris Dei, quam reliquarum virtutum alunt vnguenta, facis vt PERENNET in vobis, atque in iis qui in mores veſtros intuentur, ac ſapientiſsimis veſtris monitis inſtituuntur, Spiritus Norbertinus. Atque ſic re ipsâ impletur ſcitum illud heroïco Tuo ſymbolo adſcriptum, PERIMENDO PERENNAT. Quid enim dicam de admirabili Tuâ fortitudine ac prudentiâ, quâ primis annis ſuſcepti regiminis, cùm patria bellicis calamitatibus laniaretur, inſidente iam intima eius viſcera potenti hoſte, Ninouienſem familiam, non tam vicinam incendio, quàm vndique eo circumuallatam, ita

ſapienter

ſapienter rexiſti, vt & illa conſtantibus animis in colendâ pietate duraret, & poſſeſsiones eius è damnis lætiores quodammodò vberioreſque emergerent? Quare & nunc ſperant Ninouienſes, eadem Tuâ magnanimitate, præclaram illam ædem, cuius dudum iacta ſunt fundamenta, per Te breui ad culmen perductum iri.

Sed quid ego hæc operoſiùs conſector? Me Tibi aliquod è prælo meo opus oblaturum, iam olim fidem obſtinxi meam. Nam quæ facta antè CHRISTIANO Abbati dedicatio, ea mihi quoque communis fuit, qui iam eram in librarij commercij ſocietatem adſcitus à patre, vt in eâ ipſe fatetur. Quod ergo tunc *confidere ſe* aiebat *fore vt aliàs noui ac primùm in manus eruditorum prodituri operis Tutorem Patronumq; eum adoptaret*; id à me nunc meritò exigi videtur.

Quare hoc vt me nomine exoluam, ac nouum pignus offeram addictiſsimæ Tibi in perpetuum voluntatis meæ meorumque, R. P. Ioannis de Dicaſtillo è Societate IESV, multis anteà editis voluminibus celeberrimi, nouiſsimum Tractatum de Cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, nunc primùm in lucem à meis typis prodeuntem, Tibi, AMPLISSIME ET ADMODVM REVERENDE DOMINE, dico ac conſecro. Eam materiam, in quâ armamentarium quoddam Eccleſiæ continetur, tractarunt ante ipſum alij, ſed (vt audio) nemo clariùs ac ſolidiùs.

diùs. Paternitatem igitur Tuam ſpero, & munus ipſum, & animum meum, Tui totiuſque Ordinis obſeruantiſsimum, minimè aſpernaturam; vt dici & eſſe in perpetuum valeam

AMPLISS. ET ADM. REVER. PATERNITATIS TVÆ.

Humillimus Cliens

IACOBVS MEVRSIVS.

IOAN-

IOANNIS DE DICASTILLO

Societatis IESV Doct. Theologi

TRACTATVS DE IVRAMENTO

ET PERIVRIO ET ADIVRATIONE.

IVramentum, quod etiam ad Religionis virtutem pertinet, meritò iam in hunc locum explicandum venit, cuius Tractatum quatuor diſputationibus concludam, quibus etiam, quæ pertinent ad Periurium explicabuntur. Multa verò in hanc materiam, ſeu Tractatum incurrent; quæ communia ſunt etiam Voto. ideò aliqua, vel hoc loco pro vtroque Tractatu ex inſtituto explicabimus, vel ad Tractatum de voto reiiciemus, vt occaſio, & commoditas poſtulabit. Prima diſputatio erit de naturâ Iuramenti, & verbis ipſum conſtituentibus. Secunda, de bonitate, & malitia Iuramenti; circumſtantiiſque requiſitis, vt licitè iuretur. Tertia, de obligatione, quæ ex Iuramento promiſſorio reſultat. Quarta de modis, quibus Iuramenti vis, & obligatio ceſſat; nempe de irritatione, remiſſione, diſpenſatione, & commutatione Iuramenti. Tandem addemus quintam de Adiuratione. Materia hac 5. Diſputationibus perſoluitur.

DISPVTATIO PRIMA.

De natura Iuramenti, & verbis ipſum conſtituentibus.

2. ANtequam ad vim, & obligationem Iuramenti, & cætera quæ, vt rectè fiat, & obligét, requiruntur, deſcendamus, illius naturam explicare oportet, vnde cæterorum cognitio petenda eſt.

DVBITATIO I.

Quid ſit Iuramentum?

3. IVramentum, quod à Iure dicitur, quia (vt multi volunt) Iuris, & ſtrictiſſimè obligantis legis loco haberi debet. *eſt inuocatio diuini nominis ad fidem faciendam, ſeu ad confirmandam ali-* Vnde dictũ Iuramentum? Definitio eiuſdem.

quam veritatem. Vndè D. Thomas meritò docuit 2.2.quæſt.89 art.1. Iurare eſſe Deum in teſtem adducere. Ideò Iuramentum *eſt actus inuocandi, ſeu adducendi Deum in teſtem* vel vt etiam aliqui deſcribunt *eſt enunciatio ſiue aſſertio, quæ diuino teſtimonio confirmatur.*

Quid ſit iurare iuxta D. Tho.

Iuramentũ differt ab oratione.

4. Ex his patet multum differre Iuramentum ab oratione, quæ etiam eſt inuocatio diuini nominis. Nam per orationem diuinum nomen inuocatur gratiâ petendi ab eo auxilium, tanquam à Domino miſericorde, & omnipotenti; per Iuramentum autem inuocatur, tanquam prima veritas infallibilis, vt, qui nec falli poteſt, nec fallere, teſtetur id, quod iureiurando aſſeritur, vel negatur.

Ratio ob quam Deus vt teſtis adducitur.

5. Ratio autem, ob quam Deus, vt teſtis adducitur eſt iuxta D. Thomam; quia cùm non poſſimus multis aſſenſum præbere; niſi aliquo teſtimonio nixi, humanum verò teſtimonium inſufficiens, & fallibile ſit, ſiue id ex ignorantiâ, quâ ſæpe homines falluntur, proueniat; ſiue ex malitiâ quâ ſæpe fallunt; & mentiuntur; ideò ſæpè recurritur ad teſtimonium diuinum vt fides adhibeatur iis, quæ dicuntur.

Ideo Paulus ad Hebræos 6. ait *homines per maiorem ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis ad confirmationem, eſt Iuramentum.* Ideò addidimus in definitione illam particulam: *ad fidem faciendam.*

Obiicies 1. quod iurãs petat miraculum.

6. Obiiciat tamen aliquis: ſi Iuramentum eſt inuocatio diuini teſtimonij videtur, qui iurat poſtulare miraculum. Nam Deum præbere teſtimonium dictis hominum, inſolita res eſt & ſupra naturæ ordinem.

Reſp. Iurãs ſolum petit vt Deus teſtetur quãdo ipſi placuerit.

7. Reſpondetur negando conſequentiam; nec enim iurans petit abſolutè, vt Deus nunc teſtetur in hac vitâ; ſed abſtrahendo ab hac, vel aliâ, quando id placuerit ita vt ſaltem in aliâ fiat, quando illuminabit abſcondita tenebrarum, & reuelabit occulta cordium, quod teſtimonium nemini deerit. Multum autem hoc valet ad fidem faciendam; quia non facilè quis eſt tam improbus, vt auſit Deum facere, ſeu adducere teſtem falſi, in quo grauiſſima, & atrox iniuria Deo irrogaretur. Quapropter diuinum teſtimonium viris prudentibus, & probis non ſolùm fidem facit actu exhibitum à Deo; ſed etiam expetitum ab homine, qui iurat; quatenus credibile non eſt hominem adeò nequam eſſe velle & impudentem vt expetat etiam (quantum in ſe eſt, cùm re ipsâ non poſſit) Deum falſa teſtari. Ita Leſſius lib.2.cap.42.dub.1. & longè melius Valentia tom.3.diſp.6.quæſt.7.punct. 1. Sanch. Obiter in ſummâ lib.3.cap.1. num.1. & alij Recentiores.

Obij 2.

8. Obiicies 2. ſi Iuramentum eſt inuocatio diuini nominis, ſequitur eſſe actum orationis maximè cùm inuocetur Deus, vt opem ferat ad perſuadendam veritatem. Vnde etiam Sancti viri ſæpe inuocarunt Deum, vt prædicationem ſuam, tanquam veram miraculis comprobaret; in quo caſu, & illa oratio erat vt patet, & etiam videtur fuiſſe Iuramentum, cùm diuinum nomen inuocarent ad veritatis teſtimonium.

Reſp. Leſſius Iuramentum nullam in ſe continere petitionẽ.

9. Video non ſe facilè expedire Authores ab hac obiectione; atque imprimis Leſſius citatus reſpondet Iuramentum nullam in ſe continere petitionem, ſicut cùm quis dicit: *teſtor regem*, nihil à rege petit.

Contra Sanch & Suares docent.

10. Verùm, vt teſtatur Sanch ſuprà, & Suarius tom.2. de Religione Tract.4. qui eſt de Iuramento in proœmio; nullo modo videtur poſſe eſſe Iuramentum ſine petitione ſaltem implicitâ, ac proinde ſine oratione. Expetitur enim, & petitur, vt teſtimonium ferat eorum pro quibus in teſtem adducitur Deus.

Authoris Reſponſio cũ Valentia quoad Diſcrimen petitionis quæ fit in oratione & in Iuramẽto.

11. Ideo mihi placet Valentia ſuprà dùm docet, oratione quidem peti à Deo quippiam, vt ab omnipotenti benefico, & miſericordi. Iuramento verò peti à Deo teſtificationem veritatis tanquàm ab eo, qui eſt naturâ verax. Vnde Iuramentum adhibetur ad occurrendum fallibilitati humanæ; oratio verò ad ſubleuandam humanam imbecillitatem in quacunque alia materiâ. Vnde latius patet oratio, quàm Iuramentum. Neque Sancti, qui petebant miracula ad fidei confirmationem iurabant, ſed orabant; nec enim adducebant Deum in teſtem veritatis contingentis, aut ambiguæ. Quia fides, quam prædicabant certiſſima eſt. Petebant verò miraculum in hac vitâ pro remedio perfidiæ audientium.

Obiicies 3.

12. Obiicies 3. multi iurant per falſos Deos in quibus nihil eſt numinis, vel etiam per Creaturas; ergo Iuramentum non eſt inuocatio diuini nominis.

Reſp. Iuramentũ per falſos Deos non eſſe verum Iuramentũ nec obligare niſi ex conſcientia erronea.

Sotus, Aragonius, Leſſius, Suarius &c.

13. Reſpondetur Iuramentum per falſos Deos non eſſe verum Iuramentum, nec obligare niſi ex conſcientiâ erroneâ eos, qui putant ſua idola eſſe Deos. Ita contra nonnullos alios Authores Sotus lib. 8. de Iuſtitiâ quæſt. 2. art. 3. Arragonius 2.2.quæſt.89.art.6.dub.vltimo clauis Regia lib.5.cap.3. num.21. Molina tom. 3. de Iuſtitiâ diſp.579.num.13. Leſſius lib. 2. cap.12. dub.1. num.5. Suarius de Iuramento lib.2.cap.5 num. 6. & 7. Petrus de Ledeſma tract.12. cap.5.dub vltimo; (quamuis oppoſitum dixiſſet cap. 1.) Sanch. lib.3. ſummę cap.2.num.5. qui plura argumenta in contrarium affert, & rectè ea ſoluit.

Iuramenta Iudæorum & hæreticorum ſunt vera Iuramẽta Suarius.

14. Illud mihi placet, quod notat Suarius lib.1.cap.vlt.num.7. Iuramenta, ſcilicet, Iudæorum, Hæreticorum, aut Philoſophorum vera Iuramenta eſſe. Cognoſcunt enim verum Deum, licet non per fidem ſupernaturalem.

Obii.

15. Obiiciunt tamen ij qui putant etiam Ethnicos iurare per verum Deum, ſatis eſſe quòd putent ſe iurare per verum Numen, licet materialiter errent; probant à ſimili; quia fidelis iurans per Euangelia contenta in libro exiſtimato Euangeliorum, qui tamen reuera Euangeliorum non ſit, ſed profanus; verè iurat, & obligatur; quia materialiter tantùm errat, pari ergo ratione Gentilis iurans per id, quod putat eſſe Deum, verè iurabit.

Reſp. Ethnicos Putãtes ſe per verũ numẽ iurare, non tantũ materialiter ſed etiam formaliter errare.

At fideles iurantes per

16. Reſpondetur negando antecedens, nam Ethnici non errant ſolum materialiter, ſed formaliter. Intendunt enim tribuere ſuis idolis veram diuinitatem & per illam quæ in eis exiſtit iurant. Qui verò iurat per Euangelia contenta in eo libro per vera Euangelia intendit iurare, & veris Euangeliis tribuit honorem, quatenus in iis relucet veritas ſumma, & diuina. Neque aliquid ſacrum intendit tribuere contentis in eo libro; ſed iis, quæ exiſtimat ibi contineri, ac pro-

inde

Euangelia quæ putant contenta in libro qui nõ niſi Profanus eſt, materialiter ſolùm errare.

inde materialiter tantùm errat; atque adeò verè iurat & obligatus manet. Hæc Sanch. loco citato quæ, quamuis mihi non diſpliceant; nihilominus aliquid ſuperaddendum puto; ſcilicet, ſi intentio tantùm ſit iurandi per ea Euangelia, quæ ibi continentur, cùm primum, qui ſic iurauerit reſcierit ibi non eſſe vera Euangelia, non teneri, ſicut qui iurat per hanc Crucem nulla ſignatâ, nec factâ cruce non iurat, vt cum eodem Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 27. dicemus dubit. 5. illatione 2.

Addit Leſſius.

17. Addit prætetea Leſſius Chriſtianos fideles iurantes per Iouem, Mercurium, vel per Idola, ſolere id facere causâ irriſionis iocando, vel ludendo imagine Iuramenti, & tunc non peccare mortaliter conſentit Abulenſis quæſt. 268. in cap. 5. Matth. expreſsè aſſerens eſſe veniale. Alcocer verò cap. 15. doctrina 7. docet nullum eſſe peccatum. Sanch. verò citato lib. 3. cap. 2. num. 11. putat quandoque poſſe eſſe actum vanum, & otioſum; atque adeò veniale peccatum; aliquando verò, poſſe adhiberi ex causâ iuſti & honeſti ioci, & tunc nullam eſſe culpam. Si tamen fidelis iuraret per Iouem vel Idola ſeriò, vel ad imperium Tyranni, aut cum eis circumſtantiis, vt videretur Ioui honorem diuinum deferre grauiſſimè peccaret.

Fidelis iurans per Iouem, vel Idola Seriò. An peccaret grauiter.

Iurare per creaturas poteſt quis tripliciter

18. Quod attinet ad Iuramentum per Creaturas tripliciter poteſt contingere. Primò adferendo illas tanquam infallibiles veritatis teſtes; atque ſic iurare eſt blaſphemica ſpecies Idololatriæ cum tribueretur illis quod eſt proprium Dei. Quâ ratione nemo, niſi infidelis credendus eſt iurare. Nec enim, quando fideles iurant per Creaturas credendi ſunt fideles velle idololatrare, ſed velle iurare per illas in altero ex duobus modis ſequentibus, vt rectè notarunt Caietanus verbo. *Iuramentum*, & Nauarrus in ſumma cap. 12. num. 4.

Secundus modus.

19 Secundo igitur modo poteſt iurari per creaturas referendo illas in creatorem cuius Numen, & Maieſtas in eis elucet, & quatenùs ſunt creaturæ Dei, quod ſanè eſt tacitè, & virtute iurare per Deum ipſum. Vnde, quando in Iuramento dicitur eſſe *inuocationem diuini nominis*, ſeu *numinis* ſeu *inuocationem ipſius Dei*, intelligendum eſt de inuocatione, vel expreſsâ, vel tacitâ, qui modus iurandi per creaturas, & licitus eſt, & verum Iuramentum, vt docet D. Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 6. quem cæteri communiter ſequuntur & late probant Couarruuias de Pactis 2. part § 1. num. 5. & Suárius lib. 1. cap. 5. à num. 3. contra nonnullos Iuriſperitos, qui aliquibus textibus innixi contrarium docuerunt, qui tamen textus ſolùm loquuntur de primo modo iurandi per creaturas.

Quoad hunc Secundum modum Notandum.

20. Aduertendum verò eſt in hoc ſecundo modu iurandi dupliciter fieri poſſe Iuramentum per creaturas nempe per ſimplicem atteſtationem, vt, cùm quis iurat per cælum per D. Petrum, & ſimilia, vel per exſecrationem, vt, cùm creaturas iuſtitiæ Dei ſubiicimus, & obligamus, ita, vt, ſi verum non aſſerimus Deus de illis vindictam ſumat, vt cum quis dicit *per vitam meam* aut *Dœmon me arripiat* & ſimilia.

Tertius modus Iurandi per creaturas.

21. Tertio modo poteſt iurari per creaturas ſecundum dignitatem, quam in ſe habent; quamuis à Deo illis donatam, vt cùm quis iurat per ſuam Fidem, vel per ſuam veritatem, vel per ſuam conſcientiam, vel per Sanctos ſecundum dignitatem, ſcilicet, ſanctitatis, quàm, à Deo participatam, in ſe habent in quo ſanè caſu non eſt iuramentum; nam de eſſentiâ Iuramenti eſt inuocatio diuini teſtimonij, tanquàm infallibilis atque ita docent Nauarrus cap. 12. num. 5. Suarius citato capite 1. num. 10. Leſſius citato cap. 42. dub. 1. num 6. & dub. 2. num. 10. Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 9. Hic autem iurandi modus ex ſe non eſt peccatum, vt rectè docent idem Nauarrus & Sanch. ſuprà, & Suarius num. 8. qui duo poſteriores ſimul notant teſtimonium hominum; imò & Angelorum; ſi præcisè ſecundum ſuam naturam conſiderentur fallibile eſſe; tùm, quia poſſunt mentiri, tùm; quia multa ignorant. Iurare verò per eoſdem homines aut angelos iam beatos, vel, quatenùs ſunt beati ſpectatâ hæc ſolâ ſanctitate, licet non ſit propriè Iuramentum, nec actus Religionis ſtrictè ſumptæ propter prædictam rationem; eſt tamen quidam Sanctorum cultus, & actus venerationis ipſis debitæ, quæ appellatur *Dulia*, vt rectè docent Suarius, Leſſius, & Sanch. ſuprà; imò beatos ſufficientes eſſe ad certum teſtimonium ferendum rectè docent idem Suarius & Sanch. quia iam, & mentiri nequeunt, & in Verbo vident, ſiue eâdem, ſiue annexâ, viſione beatificâ ea, quæ pertinent ad ſuum ſtatum ex actibus eorum, qui ad eos ordinantur, & ad eorum gloriam aliquo modo pertinent. Vnde conſequenter docent Sanch. ſuprà & Suarius lib. 2. cap. 6. nu. 3. quòd, ſi quis ad firmandam promiſſionem iuraret per beatos ſpectata ſolâ ſuâ ſanctitate, licet non obligaretur ex vero Iuramento ſtare promiſſis; obligaretur nihilominus ſub mortali ex virtute *duliæ*; qui verò iuraret per homines viatores ſecundum ſe, non relatos in Deum non adduceret teſtimonium certum niſi eâ certitudine, quâ reputatur adductus bonis aliquis; nec obligaretur plus, quàm ex ipsâ promiſſione. Legatur Suarius citato illo cap. 6. à num. 5. vbi eruditè explicat ſententiam Auguſtini relatam in capite *Ecce* 22. quæſt. 5. quæ traditæ doctrinæ aduerſari videtur.

Hic iurandi modus ex ſe non eſt peccatum. Nauarrus Suarius Sanch.

Iurare per ſanctos ſpectatâ ſolâ ſanctitate non eſt propriè Iuramentum. Leſſius. Suarius. Sanch.

Ex quo capite Iurans ad firmandâ promiſſionem, per Beatos ſpectatâ ſolâ ipſorũ Sanctitate tenentur ſub mortali ſtare promiſſis.

22. Vnum tamen aduerterim, Auguſtinum, ſi verba expendantur planè videri ſentire, quòd iurans per Lapidem ſecundum ſe ſine vllâ relatione ad Deum, ſit periurus, ac proinde videtur inferri ſufficere ex ſententiâ Auguſtini ad Iuramentum iurare per creaturas ſecundum ſe.

Quædam Auguſtini verba quæ nobis videntur contraria explicantur.

23. Nihilominus non improbabiliter Suarius reſpondet negando ſequelam. Nam Auguſtinus ibi loquebatur de eo, qui, ſciens ſe non iurare, decipiebat alios, qui putabant illum iurare, quem, vt Auguſtinus reprehenderet appellat ipſum Reum iniuſtæ deceptionis nomine Periurii, ſcilicet, quoad apparentiam propter ſcandalum.

Quæres quoad creaturas irrationales.

24. Quæret tamen aliquis an licitum ſit adducere in teſtes, ſeu iurare per creaturas irrationales, vel per Dæmones aut Damnatos?

Reſp. 1. Poteſt Iuramentũ per quaſcũque.

25. Reſpondetur cum Suario lib. 1. cap. 5. num. 7. primò, quòd quamuis licitè poſſit iurari per creaturas omnes in ſecundo ſenſu ex tribus explicatis. item per Homines viatores, aut Bea-

Creaturas facta reddi illicitum ratione Scandali. Suarius. *Ratio eſt*

tos atque etiam per Angelos, & Beatos in tertio ſenſu explicato; poteſt nihilominus Iuramentum reddi illicitum per quaſcumque creaturas factum ratione ſcandali; nam licet hæc doctrina locum habeat generaliter in omni actu cuiuſcunque virtutis; tamen in Iuramento per creaturas periculum eſt longè maius, & peculiaris occaſio præbendi ſcandalum. Vnde inter fideles minoris periculi apparet Iuramentum per creaturas Deo ſacratos, vel, in quibus magis Deus elucet; quia tunc clariùs apparet Iuramentum fieri per reſpectum ad Deum. Inter infideles verò interdum eſſe poteſt maius periculum, ſi fidelis iuraret per ſolem, aut lunam, vel ſimilia, quæ à Gentilibus pro Dijs adorantur.

Reſp. 2. nunquam eſſe licitũ Seriò iurare per creaturas irrationales, ſecundũ ſe & non relatas ad Deum. Suarius. Bonauentura. Nauarrus. *Ratio eſt Cur addatur ly Seriò.*

26. Secundò reſpondetur cum Suario num. 8. nunquam eſſe licitum ſeriò iurare per creaturas irrationales ſecundum ſe & non relatas ad Deum; quia vel id faceret credens in illis eſſe aliquid diuinum, (quo caſu pertineret ad idololatriam) vel impoſſibile eſt quod habeat intentionem iurandi; niſi planè ignorans, quid ſit iurare; Nec enim poteſt adduci in teſtem veritatis, quod veritatem cognoſcere non poteſt. Ita docet Bonauentura in ternum diſtinct. 39. art. 2. quæſt. 2. in fine, & Nauarrus cap. illo 12. nu. 5.

Dixi *Seriò*; quia, qui vſurparet verbum iurandi nomine tenus ſine animo iurandi non peccaret ſecluſo ſcandalo; quod faciunt multi fideles ad fallendum appetitum iurandi; quando per ſuam tunicam, vel induſium, per calceos, aut etiam barbam iurant qua ratione vitare potiùs & declinare iuramentum volunt, quàm iurare, vt notant Nauarrus, & Suarius.

Reſp. 3. nunquam licet Seriò iurare per dæmones aut alios dãnatos, per Mahometem, vel ſimiles. Ratio. Suarius. Sanch. Abulẽſis.

27. Tertiò reſpondetur nunquam licere ſeriò iurare per dæmones, aut alios damnatos vt per Mahometem, vel ſimiles; quia, vel fieret in primo ſenſu, & tunc eſſet idololatria; vel in tertio, & tunc eſſet impoſſibile velle iurare; niſi exiſtimaret iurans dæmonem eſſe aliquo modo dignum fide; qui eſt grauiſſimus error, cùm fides doceat illum eſſe mendacem, & patrem mendacij ac circumire, vt homines deuoret. Vel vellet quis iurare per dæmonem in ſecundo ſenſu, ſcilicet, quatenùs eſt Dei creatura; atque hoc modo etiam eſt illicitum; quamuis enim in dæmone ſecundum eſſe naturæ reluceat veritas Dei & in pœnâ illius oſtendatur potentia, & iuſtitia Dei: ratione tamen ſtatus earum creaturarum indignæ ſunt, vt in eis vel earum nomine inuocetur Deus in teſtimonium veritatis. Accedit, quòd ea inuocatio per ſe eſſet ſcandaloſa, cùm eæ creaturæ potius accipiantur, & ponantur vt offendiculum contra diuinum honorem. Ita Suarius ſuprà num. 9. Abulenſis in cap. 5. Matth. qu. 268. Sanch. lib 3. cap. 2. num. 11. qui idem putat de Iuramento Exſecratorio facto per eiuſmodi creaturas, vt *per vitam dæmonis*, aut *Deus deſtruat dæmonem, ſi ita non eſt.*

Iurare tamẽ per dæmonẽ quatenus eſt Dei creatura, eſt verum Iuramentum.

28. Addit nihilominus; quamuis hoc illicitum ſit, eſſe tamen verum Iuramentum; quia eſt adducere creatorem in teſtem. Ob quam etiam rationem dixerat Suarius num. 7. in fine in Iuramentis, quæ fiunt per creaturas in ſecundo ſenſu licito cauendum eſſe, ne turpe aliquid, & quod Deum non deceat nominetur; nam ex eâ parte potent eſſe peccatum Irreuerentiæ contra Deum. Imo poſſet ad Blaſphemiam pertinere.

Poſſet non eſſe peccatũ iurare per dæmonem.

29. Dixi etiam *Seriò*. Nam, ſi fiat ſine animo iurandi; ſed per contemptum & irriſionem, ludendoque in imagine iuramenti poſſet non eſſe peccatum iurare per dæmonem ſicuti notauimus de idolis, & de creaturis irrationalibus; id tamen deberet fieri coram id ſcientibus, ne detur ſcandalum.

Ex dictis ſatis credo explicata manet prima pars definitionis Iuramenti, in quâ diximus Iuramentum eſſe Inuocationem diuini nominis, ſeu numinis; vel teſtimonij diuini, in qua inuocatione affertur teſtimonium infallibile eius; qui eſt ipſa veritas per eſſentiam, quod proprium Dei eſt.

Iuramentũ eſt actus Religionis tribuẽs Deo cultum diuinum. S. Thomas ſotus &c. *Probatur* ex Deutoronomij 16.

30. Ex hoc patet Iuramentum eſſe actum Religionis tribuentem Deo cultum diuinum, quæ doctrina eſt omnium Theologorum in 3. diſtinct. 39. & D. Thomæ 2. 2. quæſt. 89. art. 4. Caietani, Soti, ac vniuerſim omnium. Probaturque ex Scriptura Deutoronomij 16. vbi dicitur *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies; ac per nomen illius iurabis.* Vbi Iuramentum ponitur tanquàm actus pertinens ad latriam, & ſeruitutem Deo debitam. Idem colligitur ex ſecundo præcepto Decalogi, quod habetur Exodi 20. ideoque inter præcepta primæ tabulæ collocatur.

Idem affirmant Sancti Patres. Ius Canonicum & Ciuile.

31. Eandem veritatem affirmant Sancti Patres, & habetur frequenter in Iure Canono præſertim capite *Tua nos* c. *ſi verò* c. *Debitores* de Iureiurando. Atque in Iure Ciuili frequenter dicitur Iuramentum Iuriſiurandi Religio vt lege 1. de Iureiurando, & leg. 2. C. de rebus creditis & Iureiu. vbi dicitur *Iuriſiurandi contempta Religio ſatis Deum vltorem habet.* In aliis etiam legibus Iuramentum vocatur Sacramentum. Item in aliis *religionem præſtare* vſurpatur pro eo, quod eſt iurare.

Hanc etiã veritatem agnouerũt philoſophi. Ariſtoteles. Cicero.

32. Hanc eandem veritatem Philoſophi agnouerunt maximè Ariſtoteles 5. Metaph. c. 3. vbi ait Iniurandum eſſe honorabiliſſimum; quia, ſcilicet, continet Dei cultum & honorem, & in Rhetoricis ad Alexandrum ſic Iuramentum deſcribitur: *Iuſiurandum eſt cum diuinâ veneratione dictio probationis expers.* Cicero etiam 3. de officiis docet Iuſiurandum eſſe affirmationem Religioſam.

Ethymologia vocis iurare *iuxta* D. Thomæ.

33. Hinc D. Thomas ſupra art. 1. deducit etymologiam quam ſuprà indicauimus verbi Iurandi; videtur enim à Iure deductum; quia id, quod cum Iuramento dicitur, ita firmum & certum haberi debet, ac, ſi eſſet iure ipſo ſtabilitum. Vel certè (vt alij interpretantur) quia id, quod diuino teſtimonio affirmatur, quaſi iure ſuo pro vero habendum ſit.

Meliùs Auguſtinus docens. Quid eſt Iurare niſi ius reddere Deo, cũ per Deum iuras.

34 Mihi tamen (quamuis prædicta non diſpliceant) melius videtur deduxiſſe Auguſtinus eius vocis etymologiam ſerm. 28. de verbis Apoſtoli, vbi ait; *quid eſt Iurare niſi ius reddere Deo, cùm per Deum iuras?* hæc Auguſtinus vbi per Ius intelligit ius gloriæ illi debitæ, tanquam natura ſua veraci, quod Auguſtini dictum retulerat D. Thomas citato art. 1. argumento 2.

Obiicies 1.

35. Verum obiiciet quis huic vltimæ doctrinæ obſtare alteram particulam poſitam in definitione Iuramenti, ſcilicet, *ad faciendam fidem.*

Primò;

Videtur quod Iuramentū non ſit actus Religionis.

Primò, quia omnis actus Religionis præcipuè, & primariò reſpicit cultum Dei: ſed Iuramentum non fit primò, & per ſe propter cultum Dei; ſed propter confirmandam aliquam humanam veritatem ſeu pactum, vt dicitur in definitione, & teſtatus eſt Paulus ad Hebræos 6. vbi ait: *Homines per maiorem ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis ad confirmationē eſt Iuramentum.* Quod etiam aſſecutus eſt Ariſtoteles quando citatis verbis dixit. *Iuramentum eſt cum diuinâ veneratione dictio probationis expers.* quaſi diceret: Iuramentum eſt, quod in re incertâ, &, quæ aliàs probari ſufficienter nequit ſummam quandam probationem affert eo quod Deus ipſe adducitur in teſtem. Quod etiam teſtatur D. Thomas art. 1. in corpore ex D. Paulo, & poſteà art. 4. ad 3. & art. 5. ad 1. & art. 8. ad 1. vbi diſcrimen aſſignat inter Iuramentum, & votum, quòd per votum aliquid ordinamus in Dei reuerentiam; in Iuramento verò è conuerſo reuerentia diuini nominis ad veritatis confirmationem ordinatur; atque in ſolutione ad ſecundum docet, eum, qui iurat non ordinare Iuramentum ad venerandum eum, per quem iurat, ergo Iurare non eſt officium Religionis; nam officium Religionis eſt ordinare actum ſuum ad venerandum Deum ad cultum eius.

Reſp. 1. Actum Religionis primò & principaliter reſpicere Dei cultum intrinſecè ad confirmandā autem veritatem humanā ordinari ſolū extrinſecè. Explicatur hæc reſpōſio in actionibus artificioſis & moralibus.

36. Reſpondetur dupliciter. Primò diſtinguendo maiorem ſic: Actus Religionis primò, & principaliter reſpicit cultum Dei Intrinſecè, ſeu, quoad ſpecificationem, vel modum, & rectitudinem eius concedo maiorem; extrinſecè verò, ſeu, quoad exercitium actus, nego. Iuramentum autem ordinatur intrinſecè quidem, & quoad ſpecificationem ſolùm in cultum Dei; non verò in aliquid aliud. Ad confirmandam autem promiſſionem, ſeu veritatem humanam ſolùm ordinatur extrinſecè, & quoad exercitium, in quo nullum eſt inconueniens. Quæ doctrina explicari poteſt ex eo, quod contingit in actionibus artificioſis, vt, quando quis ex voluntate lucrandi, vel aliâ ſimili mouetur ad eam actionem exercendam; quo caſu actio artificioſa habet quidem exercitium à voluntate lucrandi; formam verò artificioſam, ſeu directionem ab arte intrinſecè recipit. Hoc ipſum etiam contingit in actibus voluntatis, ſeu virtutibus moralibus; poteſt enim quis moueri ad promittendum alteri ex affectu complacendi illi: ſuppoſito tamen tali affectu, fidelitas eſt, quæ obligat, & dirigit voluntatem, vt cum intentione implendi, & aliis circumſtantiis promittat, &, vt poſt factam promiſſionem impleat illam. Pari ratione ex affectu, ſeu amore proprio, vel proximi poteſt quis moueri ad orandum Deum, & tamen virtus orationis dirigit, & præſcribit, vt cum reuerentiâ, reſignatione, & aliis circumſtantiis oretur. Hoc ergo ipſum poteſt contingere in Iuramento.

Reſp. 2. Ex parte operātis, poteſt Iuramentū non eſſe Actus Religionis: Non autem ex parte operis.

37. Secundò reſponderi poteſt paulò aliter (quamuis ferè in idem recidat) diſtinguendo inter intentionem operantis, & intentionem operis. Nam ex parte operantis poteſt quis iurare ſine intentione colendi Deum, & ex affectu aliquo merè humano, quâ ratione nullum eſt inconueniens, quòd poſſit tunc Iuramentum fieri, & non eſſe actus Religionis; ſicut poteſt quis dare Eleēmoſynam, & non facere actum miſericordiæ, ſi non moueatur ex motiuo miſericordiæ, ſed ex alio extrinſeco motiuo. Hoc verò non obſtat quo minus iuramentum ipſum de ſe ſit actus Religionis; quia ex ſe, & ex obiecto ſuo habet honeſtatem pertinentem ad Religionem, quæ, ſi intendatur ab operante, erit actus Religionis. Non negauerim tamen quod, vt Iuramentum habeat Religionis honeſtatem, debeat fieri cum tribus comitibus, ſcilicet, *veritate, Iuſtitiâ, & Iudicio*, vt dicemus diſputatione ſequenti. Sub iudicio autem requiſito ad Iuramentum comprehenditur & requiritur, quod ſit aliqua occaſio neceſſitatis, aut vtilitatis adducendi nomen Dei in teſtimonium alioquin erit actus otioſus, & irreuerentiam potiùs continebit contra Religionem. Itaque concedendum eſt, quod primum, & quaſi remotum, ſeu extrinſecum motiuum excitans, & mouens ad Iurandum, non ſit cultus Dei; ſed aliquid temporale, & humanum, quale eſt confirmare aliquam veritatem, & eam perſuadere quod probat particula illa poſita in definitione, & probant etiam teſtimonia Pauli, D. Thomæ & Philoſophi citata. Nihilominus ſuppoſita illa occaſione, ſeu extrinſeco motiuo neceſſario ad Iuramentum, ſtatim cultus Dei adeſt, & relucet ibi, qui proximè poteſt, & debet obſeruari, & intendi; quia Iuramentum ipſum eſt actus valde proportionatus ad diuinum cultum, id eſt ad ſignificandam debitam exiſtimationem, quàm de Deo habemus, quâ profitemur ipſum ſolum eſſe infallibilem, in eſſendo, ſciendo, aſſerendo, & atteſtando. Quæ honeſtas, ſi intendatur, abſque dubio tale Iuramentum erit actus Religionis. Quod ſi non intendatur, & tamen obſeruentur omnes comites Iuramenti; non erit quidem actus formalis Religionis, & elicitus à virtute Religionis propter defectum intentionis & motiui ex parte operantis; poterit tamen tale Iuramentum dici aliquo modo eſſe à Religione, ſaltem, vt à causâ impediente malitiam ſibi contrariam; quia nimirum ibi re verâ intercedit voluntas obſeruandi, & cauendi, ne aliquid contra Religionem fiat quæ voluntas ad Religionem ſpectat; quia officium cuiuſque virtutis eſt non ſolùm amare, ſeu intendere ſuam honeſtatem; ſed etiam cauere contrariam malitiam, vt optimè notauit Suarius lib. 1. de Iuramento cap. 4. num. 9. Si tamen deſit aliquis ex comitibus Iuramenti; iam tale Iuramentum non ſolùm non erit actus Religionis; ſed etiam illi contrarius, & vitioſus, peccatumque contra Religionem.

Ratio

Vt Iuramentū habeat Religionis honeſtatē debet fieri cum tribus comitibus.

Primū & extrinſecū motiuum mouens ad Iurandū,

Honeſtas intendida vt Iuramentum ſit actus Religionis.

Virtutis cuiuſque officium.

Obiic. 2. Si Iuramentū eſſet actus Religionis, poſſet per ſe appeti & exerceri.

38. Secundo obiici poteſt ad probandum non eſſe Iuramentum actum Religionis; quia, ſi talis eſſet actus poſſet per ſe appeti, & exerceri, vt patet inductione in cæteris aliis actibus Religionis; & adſtipulatur ratio; quia diuinus cultus, qui reperitur in actu Religionis ſufficiens ratio eſt ad honeſtandum actum. Iuramentum verò non eſt talis actus, vt propter ſe tantùm appetendum ſit, vel exercendum; ſed propter aliam aliquam neceſſitatem vel piam vtilitatem, quâ deficiente, malum & peccatum eſt iurare, vt videbimus ſequenti diſputatione; ergo per ſe non eſt actus Religionis. Confirmatique poteſt. Nam per ſe bonum eſt, & vtile frequentare Re-

ligionis actus; non eſt autem vtile frequentare Iuramentum; ergo non eſt Religionis actus.

Reſp. Quãuis cultus Dei ſecundum ſe, & per ſe appetibilis ſit Actus tamẽ qui aſſumuntur vt materia cultus non ſemper ſunt per ſe appetibiles, ſed tantum in aliqua neceſſitate &c.

39. Reſpondetur, quòd quamuis cultus Dei ſecundum ſe, & per ſe appetibilis ſit; tamẽ actus, qui aſſumuntur, vt materia cultus, non ſemper ſunt per ſe appetibiles; ſed tantùm in aliquà neceſſitate, vel ſuppoſitâ conuenienti materiâ eorum. Hac enim ratione actus contritionis, aut pœnitentiæ exerceri poteſt in Dei cultum, non tamen eſt per ſe appetibilis; ſed tantùm ſuppoſito peccato. Sic etiam paupertas non propter ſe; ſed, vt vtilis ad perfectionem vitæ, fit materia Religionis, & vouetur. Sic cæremoniæ exteriores prudenter factæ, ſunt religioſæ, & aptæ ad cultum diuinum; ſi verò inepto modo, ſeu indiſcretè fiant; non cultum; ſed ſuperſtitionem contraent, aut leuitatem aliumúe defectum. Hac ergo ratione Iuramentum, ſi habeat ſuos comites, *veritatem, Iuſtitiam & Iudicium* ad cultum Dei pertinet; deficiente autem quocunque eorum non pertinet ad talem cultum; ſed potiùs eſt contra cultum; quia irreuerentiam continet.

Elucidatur Exemplo.

Ad confir. Reſp. Iuramentũ non eſſe frequentandum propter periculum.

40. Ex quo ad confirmationem reſpondetur, Iuramentum, quamuis ſit actus Religionis, ideò non eſſe frequentandum; quia tam multa requirit, & difficilia ad ſuam integram rectitudinem, & honeſtatem, vt periculum ſit deficiendi in illâ, ſi frequenter (etiam in licitis tantum) frequentetur, ac proindè conſultius eſt abſtinere ordinariè ab illius vſu, etiam licito; atque hoc ipſum redundat in maiorem cultum Dei; nam ipſamet abſtinentia iurandi ſub hac ratione intenta cultus quidam diuinus eſt, maximè, quia non deſunt plures alij actus, quibus ſine periculo, & cum maiori fructu colatur Deus vt optimè docet Suarius citato lib. 1. cap. 4. n. 14.

Obiicies 3. Contra rectam rationem eſt ordinare rem ſuperioris ordinis, ad rem ordinis inferioris.

41. Obiicies adhuc tertiò ad probandum non eſſe Iuramentum actum Religionis; quia malum eſt, & contra rectam rationem ordinare rem ſuperioris ordinis ad rem ordinis inferioris; ſed Iuramentum eſt res ſacra; atque adeò ſuperioris ordinis; ergo non poterit licitè ordinari, ſaltem ad confirmandam veritatem, ſeu promiſſionem merè humanam, quæ eſt res temporalis, & inferioris ordinis.

Reſp. 1. Caietanus.

42. Reſpondet Caietanus 2. 2. quæſt. 89. art. 5. Iuramentum tantùm ordinari ad confirmationem veritatis humanæ, tanquam ad effectum, quod non putat inconueniens, tale autem putat, ſi ordinetur tanquam ad finem, quod Caietanus negat fieri.

Reſp 2. Sotus, contra Caietanũ.

43. Sotus verò lib. 8. de Iuſtitiâ art. 5. putat contra Caietanum ordinari Iuramentum ad manifeſtandam veritatem, tanquam ad finem, quod etiam efficaciter probat Suarius lib. 1. cap. 8. num. 8. Potiſſima ratio eſt, quia effectus Iuramenti non eſt per accidens, & quaſi fortuitò coniunctus cum voluntate iurantis; ſicut inuentio theſauri coniungitur cum voluntate fodiendi terram: ſed potiùs eſt effectus per ſe intentus ab eo, qui iurat; imò etiam fuit per ſe intentus in ipsâ inſtitutione Iuramenti. Effectus autem ſic intentus coincidit cum fine reſpectu applicationis cauſæ, quæ ad illum ordinatur, ergo ſicut confirmatio veritatis eſt effectus per ſe intentus medio Iuramento, ita etiam eſt finis eius.

Reſp 3. Alij non eſſe inordinatum referre res ſuperioris ordinis, ad rẽ inferiorẽ, tanquã ad finem ſecundarium, non repugnantem fini primario &c.

44. Ideo alij reſpondent nullam eſſe inordinationem, aut peccatum, referre res ſuperioris ordinis ad rem ordinis inferioris, tanquam ad finem ſecundarium, & minus principalem, quando hic non repugnat primario fini, nec de ſe illum excludit; ſicut non eſt peccatum recitare horas canonicas propter lucrum, tanquam propter finem ſecundarium, & conditionem etiam neceſſariam dummodo principaliter intendatur cultus diuinus, vel ſaltem non excludatur.

Hæc tamẽ Doctrina nõ Exhaurit difficultatem vt rectè Suarius.

45. Hæc tamen doctrina, licet ſic in genere vera ſit, tamen præſentem non exhaurit difficultatem, vt rectè probat Suarius citato cap. 6. num. 12. quia ad iurandum ſine peccato, non eſt neceſſarium intendere principaliter diuinum cultum. Nec videtur hæc ordinaria intentio iurantium, neque eorum, qui iuramenta exigunt, vel in iudicio, vel extra, ſiue in contractibus ſiue in promiſſionibus, imò, etiamſi nullo modo intendatur cultus diuinus; ſed tantùm confirmatio veritatis, dummodò attendatur, ne deſit aliquis ex tribus comitibus Iuramenti, nullum peccatum admittitur. Denique non ſolùm ex parte operantium, verum, neque ex naturâ rei; neque ex primariâ inſtitutione Iuramenti videtur eſſe primarius finis diuinus cultus; ſed confirmatio veritatis, quod ſatis conſtat ex dictis, & vlterius colligitur ex eo, quòd non poſſumus ſine peccato vti Iuramento etiamſi intendamus cultum diuinum; niſi priùs ſupponatur vtilitas; imò & neceſſitas quædam moralis confirmandi veritatem aliquam per Iuramentum. Signum ergo eſt non ordinari primariò ad diuinum cultum, in quo latè differt ab oratione; ſeu recitatione horarum canonicarum quæ per ſe primò ordinantur ad diuinum cultum.

Ratio eſt Iuramenti primarius finis eſt cõfirmatio veritatis.

Orationis diuinus cultus.

Celebrans miſſam principaliter propter lucrum temporale an peccet

46. Accedit, quòd etiam, qui miſſam celebrant, vel horas canonicas principaliter propter lucrum temporalis ſtipendij, & ſuſtentationis, nihil aliud intendendo in primis nõ peccant peccato Simoniæ (vt aliqui exiſtimarunt) nam vbi non interuenit ratio pretij, & commutationis vnius pro alio cum æqualitate, & proportione vnius rei pro aliâ, nullo modo poteſt eſſe ſimonia, vt latè, & doctè probat Suarius tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 4. de Simonia cap. 44. Stipendium autem, quod datur miniſtris Eccleſiæ non datur pro re ſpirituali, quæ gratis datur, & non æſtimatur pro pretio; ſed ea obligatio dandi ſtipendium oritur ex natura rei in ordine, & ex habitudine ad perſonam pro ſuſtentatione debitâ quod ſignificant verba Chriſti Matth. 10. vbi ſimul vtrumque coniunxit dicens: *gratis accepiſtis gratis date*, & *dignus eſt operarius cibo ſuo*, vt notauerat etiam Suarius eodem lib. 6. num. 3.

Facere rem ſpiritualem propter temporalem. modo ad finem honeſtum fiat. nullum erit peccatum,

47. Prætereà, ſi ſtipendium principaliter intenditur; ſed non intenditur ex auaritiâ, ſed propter alium finem honeſtum, ſcilicet, ſuſtentationem propriam, vel familiæ, nullum erit peccatum ordinare, ſeu facere rem ſpiritualem propter rem inferioris ordinis, aut temporalem, dummodò ad finem honeſtum tendatur, vt cum Soto, & Nauarro cap. 23. num. 100. verſu 4. & num. 101. verſu 9. & 10. docet Suarius lib. 4. de Simonia cap. 44. num. 12. in fine. Qui tamen recitant horas, vel miſſam celebrant, tantùm, ne perdant ſtipendium, & qui concionantur ad acquirendam famam, & vanam gloriam peccant

quidem

Si deſit honeſtus finis poterit ſolū eſſe veniale.

quidem, ſed hoc peccatum inordinationis tantùm eſt veniale, quantumuis ordinetur res ſpiritualis principaliter ad temporalem, vt docet idem Suarius num. illo 12. aliàs multa peccata mortalia committerentur ab hominibus vanis de quibus dixit Christus: *Receperunt mercedem ſuam*, non tamen dixit in æternum damnabuntur. Hoc ipſum docet etiam Sanch. lib. 1. moral. c. 3. num. 1. referens D. Thomam 2. 2. quæſt. 132. art. 3. vbi docet tunc eſſe mortale ordinare virtutis opera ad inanem gloriam, quando in eâ vltimus finis conſtituitur, nempe omittendo præcepta Dei propter illa. Ita etiam Syluester verbo *vana gloria* quæſt. 2. in fine. Nauarrus cap. 23 nu. 13. Henriquez, & alij apud eundem Sanch. Qui verò non ieiunus, vel in peccato mortali vult facere ſacrum, ne ſtipendium perdat, proculdubio ſtipendium principaliter intendit, vt in eo ſiſtat; nam, ſi Dei cultum intenderet principaliter, potiùs abſtineret ab eo, huiuſmodi autem ſacerdos, quamuis grauiſſimè peccet, non eſt ſimoniacus, vt rectè probat Suarius cap. illo 44. concl. 2. num. 11.

Mortale tamen eſt iuxta D. Thom. ordinare virtutis opera ad inanem gloriā, quādo in ea vltimus finis conſtituitur.
Syluester. Nauarrus

48. Iam verò ad obiectionem conſequenter ad datam doctrinam mihi reſpondendum videtur cum Soto 8. de Iuſt quæſt. 1. art. 5. & cum Suario lib. 1. de Iuramento cap. 6. à num. 12. negando eſſe inordinatum, aut contra rectam rationem ordinare res ſpirituales, & ſuperioris ordinis ad res temporales tanquàm ad proximum, & immediatum finem etiam principaliter intentum ab ipſo operante dummodò finis intentus honeſtus ſit; quia tunc naturâ ſuâ, & virtualiter ſaltem refertur in Deum, vt in vltimum finem; alioquin nec liceret vti oratione ad Deum, quæ eſt actus Religionis, ad poſtulandam ſalutem corporalem, nec liceret ad eandem ſanitatem conſequendam vti Sacramentis, reliquiis Sanctorum, & vota nuncupare, imò & Deus ipſe non rectè ad hominum ſalutem vſus fuiſſet Incarnationis myſterio; quia hoc longo interuallo ſuperat ſalutem hominum, quæ omnia falſiſſima ſunt, ſatis enim eſt, vt res principaliter intenta, quantumuis ſuperior ſit, naturâ ſuâ referatur in Dei gloriam, & Deum ipſum tanquam in vltimum finem, vt latè aliis exemplis probat Sotus. Sic ergo in noſtro caſu per Iuramentum principaliter intenditur confirmatio veritatis, non tamen, tanquam vltimus finis; quia confirmatio ipſa veritatis naturâ ſuâ tendit ad bonum commune, ac tandem ordinatur in Deum, tanquam in finem vltimum, quia confirmare veritatem per Iuramentum, neceſſarium eſt vel ad obedientiam, aut reuerentiam debitam ſuperioribus illud exigentibus, vel ad fidelitatem inter æquales, vel ad defenſionem innocentiæ propriæ, vel alienæ, vel denique ad communem pacem inter homines, & alia ſimilia bona, quæ ex Concilio Toletano cap. 2. enumerantur cap. 1. 22. quæſt. 1. & aliis Iuribus; quæ refert Suarius ſuprà. Hæc latius, quàm initio putaueram, dicta ſint circa definitionem Iuramenti.

Ad obiectionem numero 41. poſitam. Reſp. Non eſſe inordinatum ordinare res ſpirituales ad temporales modo finis intentus honeſtus ſit. Idem dicēdū in noſtro caſu de Iuramento.
Sotus. Suarius. Ratio.

Veritatem per Iuramentum confirmare ex varius capitibus poteſt eſſe neceſſariū.

DVBITATIO II.

Quotuplex ſit Iuramentum?

49. Diuidi poteſt Iuramentum, aut ex parte materiæ circa quam verſatur, aut ex parte formæ, ſeu modi iurandi. Ex parte quidem materiæ duobus modis poſſumus diuidere. Prima diuiſio eſt Iuramenti in Iuramentum ſacrum, ſeu ſpirituale, id eſt rei ſpiritualis, & in Iuramentum humanum, ſeu temporale, id eſt rei temporalis. Sub priori membro continentur Iuramenta de adimplendis votis Deo factis, de fidei profeſſione retinendâ, & tuenda, de obedientiâ præſtandâ Prælatis; huc etiam ſpectant abiurationes, quæ hæreticis fieri præcipiuntur; nam Abiurare tunc nihil aliud eſt, quàm iurare diſſenſum, ſeu negationem erroris contra fidem. Sub ſecundo verò membro continentur Iuramenta omnia, quæ fiunt in Iudiciis temporalibus, ſiue ciuilia ſint, ſiue criminalia; item in contractibus, vel promiſſionibus, vel aſſertionibus humanis. Hæc ſanè diuiſio omnino materialis eſt reſpectu Iuramenti, cùm ſit (vt cum Dialecticis loquar) diuiſio accidentis in ſubiecta. Nam inuocatio Dei eiuſdem rationis, & ſpeciei eſt, ſiue in vnâ materiâ fiat, ſiue in aliâ, vt rectè docet Suarius lib. 1. cap. 7. in fine.

Iuramenti varia diuiſiones.

Duobus modis poteſt diuidi ex parte materiæ. 1. modo.

50. Secunda diuiſio Iuramenti eſt ex parte materiæ in Iuramentum aſſertorium & promiſſorium. Aſſertorium iuxta D. Thomam quæſt. 89 art. 1. eſt, quo aliquid de præterito, vel de præſenti confirmatur: Promiſſorium verò, quod adducimus ad confirmandum aliquid de futuro. 2. modo.

51 Contra hanc diuiſionem nonnullas affert difficultates Suarius lib. 1. cap. 8. nobis verò ſufficiat adnotare primò omne Iuramentum promiſſorium includere in ſe aſſertorium, & aliquid vlterius addere. Nam, qui iurat ſe aliquid facturum, duo iurat; nempe, & habere ſe de præſenti animum id præſtandi; & quod ſuo tempore id præſtiturus ſit. Sanè, quod attinet ad primum, Iuramentum omnino eſt aſſertorium. Nam, ſi careat de præſenti tali propoſito periurus erit, etiamſi poſteà, quod iurauerat impleat. Quod ſi habeat quidem tale propoſitum, quando iurat poſteà verò ſuo tempore non adimpleat, etiam fractor erit Iuramenti, & periurus. Ex quo fit, vt diuiſionis huius membra ſe habeant, tanquàm includens, & incluſum, ſcilicet, quod Iuramentum aliud ſit aſſertorium, aliud verò etiam promiſſorium, id eſt addens ſupra aſſertorium promiſſionem de futuro. Vnde paucis mutatis diuiſio fieri poteſt in Iuramentum aſſertorium tantùm & in Iuramentum aſſertorium promiſſorium ſimul, & hac ratione membra ſe mutuò non includunt, quamuis, quod attinet ad doctrinam tradendam quidquid dicitur de aſſertorio tantùm; locum habeat in promiſſorio ſecundum eam rationem, quam habet aſſertorij.

Nota 1. Omne Iuramentum promiſſoriū includere in ſe aſſertorium.

Hinc diuiſionis huius mēbra habent ſe tāquam includens & incluſum.

52. Notandum ſecundò eſt cum D. Thomâ citato art. 1. & etiam 7. omnem materiam Iuramenti debere eſſe aliquam veritatem contingentem, & aliquo modo pendentem à voluntate Iurantis, quod ſanè de Iuramento promiſſorio,

Nota 2. Cū D. Thom. materiam Iuramenti debere eſſe rem contingentem.

rio, cùm ſit de opere præſtando ab ipſo iurante, ſatis clarum eſt. Quod ſi aliquis fortè iuret promittendo alienum factum, id ita interpretandum eſt ſecundum communem ſententiam, vt ſuam tantùm operam circa id procurandum cenſeatur promittere. Tum; quia Iuramentum ob reuerentiam Deo debitam hanc prærogatiuam habet, vt ſemper valeat eo modo, quo valere poteſt, vt cum multis latè id docet Suarius lib. 1. cap. 10. num. 4. Si quis autem ſub Iuramento promittat rem impoſſibilem vel id iurat putans eſſe poſſibilem atque adeo ex mente ſuâ rem contingentem iurat, vel, ſi iurat ſciens eſſe impoſſibilem fieri non poteſt, quod promittat ex animo, ſed ficté, & tunc voluntarié iurat falſam quandam aſſertionem de re futurâ.

Iuramentū ſemper valet eo modo quo valere poteſt.

53. Quod verò etiam Iuramentum aſſertorium ſit de re contingente probat. D. Thomas quia ridiculum omninò eſſet, ſi quis in diſputatione alicuius ſcientiæ vellet rem propoſitam per Iuramentum probare; quod autem hæc contingentia debeat eſſe circa hominum facta probat D. Thomas; quia hæc ſunt quæ non poſſunt per rationem neceſſariam probari, & ideò ſolent confirmari per teſtes. item; quia teſtimonium humanum infirmum eſt, atque adeò introductum eſt teſtimonium diuinum per Iuramentum.

Propter infirmitatem teſtim nij humani introductū eſt diuinū.

54. Contra hanc verò rationem obiicit Suarius cap. 10. num. 1. quod ſæpè confirmamus in Iuramento contingentes effectus, qui non ſunt facta hominum, verbi gratiâ Romæ tale ſignum accidiſſe, vel fuiſſe pluuiam; imò etiam res demonſtrabiles, & neceſſariò futuras. Sic Aſtrologus poteſt coram eis, qui non ſunt capaces demonſtrationis iurare, quod Eclipſis futura ſit.

Obiicit Suarius.

55. Suarius verò ipſe reſpondet pro D. Thomâ Iuramentum aſſertorium, etiam in iis caſibus, immediatè non cadere in rem dictam ſecundum, ſe, ſed in dictum Iurantis, & in veritatem eiuſdem iurantis, ſeu in veritatem practicam, non ſpeculatiuam; nam de ſpeculatiuis ſiue in eis perueniri poſſit ad certam earum notitiam, ſiue etiam ad probabilem cognitionem rectè dixit D. Thomas ridiculum eſſe eas velle Iuramento confirmare, aut perſuadere. Nec obſtat, quod ad has veritates ſuadendas interdùm ſoleamus quaſi inducere teſtes dum authoritate vtimur, quia illud teſtimonium non inducitur per modum Iuramenti, ſed ſolum ad generandam quandam fidem humanam ex alterius authoritate. Vnde non eſt immediatè de re ipſâ; ſed de ſenſu alterius; quapropter, licet quis poſſit iurare Auguſtinum, vel Thomam hoc docuiſſe, aut ſenſiſſe; non tamen poteſt iurare, ita eſſe. Eodem modo, qui Iuramento confirmat naturalem effectum alibi factum, non illum iurat; niſi ratione cognitionis, quam de illo habuit; nam illam immediatè exprimit per aſſertionem, quam iurat; & idem eſt ſeruatâ proportione iudicium de eo, qui iurat eclipſim, vel pluuiam futuram; ſolùm enim virtute iurat ſe habere certam de illâ re notitiam. Vnde, qui ſub Iuramento interrogantur, & examinantur iuridicè ſtatim; atque aliquid affirmant ſolent interrogari, vnde aut quomodo id ſciāt; an viderint, vel audierint. Hinc etiam fit, vt, ſi quis iuret veritatem, quam non nouit, etiamſi contingat ipſam in ſe eſſe veram, & neceſſariam, eſſe nihilominus Iuramentum ex parte Iurantis falſum, quia eſt de re ſibi ignotâ. Hinc ergo eſt, vt omne Iuramentum aſſertorium ſit de materiâ contingenti ratione alicuius humanæ actionis à quâ pendet veritas aſſertionis, quæ immediaté iuratur.

Reſpondet ipſe Suarius.

Veritates ſpeculatiuas velle Iuramento perſuadere ridiculum eſt aīt D. Thom.

Non poteſt quis Iuramento confirmare rē aliquā, niſi ratione cognitionis quam de illâ habet.

Iurans de re ſibi ignota, falſum iurat, quamuis res vera ſit.

56. Confirmari poteſt ex eo, quòd in Iuramento aſſertorio Deus inducatur ad confirmandam veritatem formalem (vt ſic loquar;) non ad materialem, id eſt, ad veritatem quæ attenditur ex conformatione aſſertionis ad mentem loquentis priùs, quàm ad rem ipſam, ita, vt, ſi putet quis ſe dicere falſum; & nihilominus illud iuret periurus cenſeatur, etiamſi contingat reipsâ verum eſſe, quod dixit; è contra verò etiamſi iuret rem falſam, quam inuincibiliter putat veram cenſeatur iuraſſe verum; iuxta doctrinam Auguſtini ſerm. 28. de verbis Apoſtoli, & habetur cap. *Homines* 22. quæſt. 2. docetque D. Thomas tum quæſt. 88. variis in locis, tum quæſt. 110. eiuſdem 2. 2. conſtabitque ex dicendis infra diſputatione ſecunda.

Confirmatur.

Hinc ſi quis iuret rem falſam quā inuincibiliter putat veram eſſe, iuraſſe verum.

57. Ex eadem quoque doctrinâ infertur, quamuis multa Iuramenta videantur éſſe de re futurâ quæ tamen non ſunt promiſſoria; nihilominus verè non eſſe de re futurâ, vt ſic, ſed tali, vt reſoluantur in Iuramenta aſſertoria, & de præſenti, vt, ſi quis iuret craſtinâ die futuram pluuiam, vel Petrum occidendum à Ioanne, reuerâ ſolùm iurat, ſe exiſtimare, aut ſcire aut habere ſufficientes coniecturas quibus iudicet illum euentum futurum, quod ſi non ſciat ſufficienter, vt id prudenter affirmet; periurus erit; è contrà verò non erit periurus, qui iurat tali die futuram eſſe eclipſim, ſi per demonſtrationem nouerat futuram, etiamſi poſteà per miraculum à Deo impediatur. Itaque Iuramentum eſt de præſenti; maximè cum nullam inducat obligationem in futurum.

Ex dictis Infertur.

Iurās quod per demonſtrationem nouit futuram, & poſtea miraculosè nō fit periurus non eſt.

58. Notandum adhuc tertiò circa eandem ſecundam diuiſionem reuerà poſſe eſſe Iuramentum circa opus futurum ſic faciendum ab ipſo iurante, & ab illius voluntate pendens, quin ſit ibi vlla promiſſio, tale tamen Iuramentum promiſſorium adhuc appellatur à D. Thomâ, & inter promiſſoria Iuramenta computandum videtur; primum horum ſcilicet, quòd poſſit eſſe ſine promiſſione vllâ contra Caietanum, & Sotum, & aliquos alios optimè probat Suarius lib. 1. cap. 8. num. 5. & Larius lib. 2. cap. 1. & 2.

Notand 3. poſſe eſſe Iuramentū circa opus futurum ſic faciendum ſine vlla Promiſſione.

59 Probariq; poteſt primò; quia aſſertio ſimplex de futuro ex ſolo propoſito faciēdi aliquid prior eſt naturâ ſuâ omni promiſſione, & poteſt ſimpliciter proferri, vt, ſi quis ſine animo promittendi, aut ſe obligādi dicat: *faciam hoc*, vel *facturus ſum hoc*: ergo illud ipſum poteſt iurare ſine interuentu promiſſionis; quia hoc pendet ex hominis libertate.

Probatur 1.

60. Probatur ſecundò; quia poteſt eſſe aſſertio de opere futuro faciendo ab ipſo iurante ſine relatione ad alterum audientem, vel excipientem promiſſionem, & poteſt talis aſſertio iurari cum tamen ibi nulla ſit promiſſio; quâ neceſſariò includit relationem ad alterum; ergo poſſibile eſt tale Iuramentum ſine promiſſione.

Probatur 2.

Tale

Tale eſt Iuramentum comminatorium, quod non includit promiſſionem; quia, quatenus tale eſt, nec fit in commodum alterius; neque ab alterius voluntate pendet, nec fidelitas circa illud verſatur, & nihilominus comminatio iurata, per ſe loquendo, ſi materia ſit honeſta, obligat ex vi ſolius Iuramenti.

Probatur 3.

61. Tertiò probatur; quia ſæpe contingit promiſſionem iuratam eſſe nullam in ratione promiſſionis, qualis eſt promiſſio ſoluendi vſuras, & aliæ per iniuriam, & vim extortæ; atque hoc non obſtante Iuramentum illud obligat ad faciendum quod aſſertum fuit, quando ſine diſpendio ſalutis æternæ, id, eſt ſine peccato, impleri poteſt, vt ſuo loco videbimus, ergo ibi eſt obligatio Iuramenti de futuro, ſine obligatione promiſſionis; atque adeò ſine promiſſione.

Quod Iuramentum ſine vlla promiſſione factum nominandum ſit promiſſorium. Probatur 1. ex D. Thom.

62. Secundum verò, quod diximus, ſcilicet, hæc Iuramenta computanda eſſe inter promiſſoria, & talia appellanda, docuit expreſsè D. Thomas ſuprà art. 1. vbi Iuramēto aſſertorio ſolum tribuit enunciationes de præſenti, vel de præterito, & omne Iuramentum ad confirmandum futurum dicit eſſe promiſſorium. Item art. 7. ad 1. & in corpore etiam nullâ factâ mentione promiſſionis docet Iuramentum de aliquo faciendo, quod ſit in poteſtate Iurantis, obligare in futurum ad præſtandum illud, & loquens de Iuramento rei futuræ excipit tantùm, vel ea quæ ab aliis cauſis ſunt futura, vel, quæ non ſunt in poteſtate iurantis, ſiue ſimpliciter, ſiue ſaltem honeſtè, ac rationabiliter; atque in iis, quæ excipit, ſolum requirit (vt vera ſint) quod habeant veritatem vel falſitatem de præſenti in Iuramento verò de re futurâ, quæ eſt in poteſtate iurantis, præter propoſitum faciendi (quod requiritur ad veritatem de præſenti) etiam requirit, vt in futurum impleat. Hoc ipſum docent communiter Authores dum Iuramenta comminatoria, & alia, in quibus promiſſio fuit nulla, connumerant inter Iuramenta promiſſoria.

Probatur 2. ratione cum Suario.

63. Ratione verò probatur cum Suario; quia diuiſio Iuramenti in aſſertorium, & promiſſorium aſſignata eſt ad diſtinguendum Iuramentum inducens obligationem in futurum à Iuramento, quod tantùm includit obligationem dicendi veritatem; quando ipſum fit; atque hoc poſterius appellatum eſt ab omnibus Iuramentum Aſſertorium; quia tantùm obligat, quando aſſeritur: Illud verò aliud relinquens obligationem in futurum quocunque modo; vocatum eſt promiſſorium, quia ſæpius coniunctum eſt cum promiſſione; non tamen ideò requiritur ſemper; aliud enim eſt à quo nomen imponitur aliud ad quod ſignificandum imponitur. Atque hæc ſufficiant pro diuiſione ex parte materiæ.

Iuramenti ex parte, forma varia diuiſiones 1. & in ordine tertia. Per locutionem merè internam poteſt fieri verum iuramentum apud Deū obligans. Azor.

64. Iam verò ex parte formæ, ſeu verborum; quibus ſolent homines iurare, multæ ſolent adduci diuiſiones primâ, & in ordine tertia, eſt Iuramenti in ſolùm mentale, & in verbale vocale, aut ſenſibile. Nam quod poſſit verum eſſe & efficax Iuramentum, quod obliget apud Deum, per ſolam locutionem intellectus, & internum conſenſum iurandi nullis verbis, aut ſignis ſenſibilibus expreſſum, certa omninò res eſt, & tanquàm certam docent inter alios Azor tom. 1. lib. 11. cap 2. quæſt. 4. Petrus de Ledeſma tom. 2. ſummæ Tract. 11. cap. 1. dub. 2. Suarius lib. 1. cap. 1. num. 4. Sanch. lib. 3. moralium cap. 1. num. 2.

Suarius. Sanch.

Controuertitur inter Doctores de obligatione Iuramenti quoad formam externam.

65. De obligatione autem Iuramenti quoad formam externam controuerſiam video eſſe inter Doctores; an verba requirantur, vel ſufficiant ſigna? quâ in re triplex eſt ſententia.

66. Prima abſolutè requirit verba.

67. Secunda ſaltem ea requirit in potentibus loqui non verò in non potentibus.

1. Sententia abſolutè requirit verba. 2. Saltem ea requirit in potentibus loqui. 3. Verò ſententia quæ eſt auctoris docet ſufficere ſigna, quæ Iuramentum ſufficienter indicent.

68. Tertia vero, cui, tanquàm veriſſimæ adhæreo, non putat eſſe neceſſaria verba ſed ſatis eſſe ſigna; quæ ſufficienter Iuramentum indicent; tum quia, nec leges ciuiles, nec Canones 69. Eccleſiaſtici verba requirunt, vt omnino neceſſaria; quod ſi quæ Iura id indicent intelligi poſſunt, & debent tantùm requirere verba ad certiorem probationem; tum, quia reliqua pacta (etiam matrimonia) ſolis nutibus validè ineuntur, etiam à potentibus loqui. Ideò hanc ſententiam præter plures alios docent Couarruuias de Pactis 1. p. in principio num. 4. cum pluribus quos refert. Item Azor. & Sanch. ſuprà Suarius lib. 1. cap. 11. à num. 4. Sairo in ſuâ Claui Regia lib. 5. cap. 1. à num. 8. Quapropter, qui rogatus, vt iuret tangit Euangelia, vel crucem, aliudúe ſignum exhibet, quo indicet ſe iurare; cenſetur iurare; vt in particulari notarunt Syluester verbo *Iuramentum* 1. notabili 1. Tabiena verbo Iurare num. 1. Armilla ibi num. 1. Sotus lib. 8. de Iuſtitiâ quæſt. 1. art. 1. Arragon. 2. 2 quæſt. 89. art. 1. Rodriquez in ſummâ 1 p. cap. 191. num. 2. Atque idem à fortiori, vt notat Sanch. lib 3. citato cap. 2. num. 12. dicendum de ſubſcribente ſcriptum, in quo Iuramentum continetur. Nam ea ſubſcriptio eſt quædam illius enunciationis Iuramento firmatæ conteſtatio idque perinde eſt, ac ſi diceret: *ita iuro.*

Azor. Suarius. Sanch. Probatur.

Quarta in ordine diuiſio Iuramenti. Quod Simplex. Quid Solemne.

70. Quarta in ordine diuiſio Iuramenti eſt in ſimplex, & ſolemne. Simplex dicitur illud, quod caret omni ritu, & ſolennitate Iure præſcripta, vel conſuetudine Solemne autem fit cum ritu, vel cæremoniâ conſuetudine, vel lege præſcriptâ; de quibus ritibus frequentiſſimus apud Gentiles legi poteſt Alexander ab Alexandro lib. 5. genialium cap. 10. cum Tiraquello ibidem. Tale etiam Iuramentum fieri ſolebat ab antiquis Patriarchis ponendo manus ſub fœmore exigentis Iuramentum, quod ad quandam ſolennitatem pertinebat, & conſtat Geneſis 25. & 47. Quid autem ea cæremonia ſignificaretur, vt breuitati conſulam non vacat diſputare. Variæ ſunt ſententiæ, quas vide, ſi placet, apud Suarium, lib. 1. de Iuram. cap. 12. num. 4.

Solēne Iuramentum in antiquâ lege.

Alio etiam modo fieri ſolebant olim Iuramenta ſolennia adiungendo illis holocauſta, & ſacrificia; qua de re legi poteſt Nicolaus de Lyra ad cap. 15. Geneſis.

In lege Euangelicâ Iuramentū Solemne varijs modis fieri cōſueuit.

71. In lege autem Euangelicâ ſolenne Iuramentum variis modis fieri conſueuit, vt conſtat ex variis decretis verbi gratia tangendo crucem reliquias & Euangelia, & ſimilia de quibus agitur, vel attingitur aliquid cap. *tibi Domino* 63. diſtinctione, & in Clementinâ vnicâ de *Iureiurando*, & in cap. vlt. de Iuramento calumniæ, & in aliis, quæ latè affert Abbas Panormitanus in Rubricâ de Iureiurando. Item Serua Tract. de Iuram. part. 1.

Non

Non me latet iuxta ritum legum noſtræ Hiſpaniæ inter Nobiles fieri *homagium* quod Hiſpanicè dicitur *pleito omenage* quod eſſe Iuramentum ſolemne docent Baldus, Couarruuias, Auendannus, & alij, quos ſequitur Suarius lib. 5. de Iuram. cap. 13. num. 25. At non eſſe Iuramentum; ſed promiſſionem inter Nobiles cum quibuſdam ſolennitatibus factam meritò cum Gregorio Lopez, Gutierrez, Mendoza, Sairo & aliis docet Sanch. lib. 6. de Matrim. diſp. 11. num. 9. & lib. 3. ſummæ cap. 2. num. 33.

5. in ordine Diuiſio Iuramenti.

72. Quinta in ordine diuiſio Iuramenti eſt in Atteſtatorium, ſeu Conteſtatorium, & Exſecratorium. Atteſtatorium dicitur, quando inuocatur Deus, ſiue in ſeipſo, ſiue in creaturâ aliquâ cum ordine ad ipſum non petendo modum aliquem diuinæ atteſtationis. Vt cum dicitur *teſtis eſt mihi Deus*, aut *iuro per Deum, Euangelia*, per *cælum* & ſimilia. Exſecratorium verò eſt, quod fit imprecando, ſeu petendo à Deo implicitè, vel explicitè peculiarem modum atteſtandi veritatem per ſupplicium aliquod, ſi verum non eſt, quod iuratur. Hac iurandi formulâ ſimul adducitur Deus in veritatis teſtem, & in iurantis vindicem, ſeu Iudicem, ſi ita non ſit. v. g. *Statim moriar; diabolus me rapiat; non me ſaluet Deus*; vel *non me adiuuet, ſi ita non eſt* huiuſmodi enim formulæ, ſeu loquendi modi continent malum imprecatum. Aliæ vero ſolùm implicitè, vt *per Animam meam* vel *per vitam meam* vel *per vitam patris mei* &c.

Atteſtatorium. *Exſecratorium.*

6. Diuiſio

73. Sexta diuiſio eſt Iuramenti in Explicitum & Implicitum. Explicitum eſt, quando inuocatur Deus ipſe in ſe vt: *teſtor Deum, iuro per Deum.* Implicitum verò, quando Deus occultè adducitur in teſtem, vt cùm iuratur per creaturas in quibus reſplendet Deus v. g. cum iuratur *per Sacramenta, per ſacros ordines, per Crucem, per Euangelia, per Sanctos Dei, per Templum, per cælum*, &c. *per vitam propriam, per vitam parentum.*

7. Diuiſio.

74. Septima diuiſio eſt Iuramenti in Iudiciale, & Extraiudiciale. Iudiciale eſt, quod in iudicio præſtatur. Extraiudiciale verò, quod priuatim fit extra Iudicium.

Quam Diuiſionem affert Suarius.

75. Aliam diuiſionem affert Suarius non ita propriam, ſed omnino annalogam Iuramenti in Iuramentum verum & fictum lib. 1. cap. 1. in fine. Verum Iuramentum eſt, quo quis vſurpat verba cum intentione iurandi ſiue adducendi Deum in teſtem, ſiue id fiat ad teſtificandum falſum, ſiue ad teſtificandum verum, Fictum verò Iuramentum eſt, quo quis vſurpat verba Iuramenti exteriùs tantùm ſine intentione iurandi, ſed decipiendi. Ideò autem dixi hanc diuiſionem eſſe annologam ſicut diuiſio hominis in viuum & pictum; quia ſolum Iuramentum propriè & ſimpliciter tale eſt, quod fit cum intentione iurandi.

DVBITATIO III.

An omnia prædicta Iuramenta ſint eiuſdem ſpeciei Infimæ? ac proinde ſatis ſit in confeſſione explicare, quoties quis iurauerit falſum, vel fecerit contra Iuramentum, non explicatâ materia & modo;

Aſſertio 1. Iuramenta omnia ſunt eiuſdē ſpeciei ſub ratione Iuramenti & vnū ab alio differt ſolū accidentaliter.

76. ASſero 1. Iuramentum quodcunque, ſiue ſacrū ſit, ſiue humanū; ſiue aſſertorium, ſiue promiſſorium; ſiue mentale, ſiue vocale; ſiue Simplex, ſiue Solemne; ſiue Conteſtatorium, ſiue Exſecratorium; ſiue Implicitum, ſiue Explicitum; ſiue Iudiciale, ſiue Extraiudiciale ſemper eſt eiuſdem ſpeciei, quod attinet ad præciſam rationem Iuramenti ſolumque differunt accidentaliter. Ratio eſt; quia, cùm ratio formalis Iuramenti ſita ſit in inuocatione Dei in teſtem; cætera materialiter, & per accidens ſe habent in ordine ad illam, ſiue fiat in hac, vel illa materiâ; ſiue his vel illis verbis, hoc vel illo modo. Ita Caietanus 2. 2. quæſt. 89. art. 1. Sotus lib. 8. quæſt. 1. art. 1. Couarruuias de Pactis 1. part. nu. 3. Valentia tom. 3. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 2. Azor. tom. 1. lib. 11. cap. 2. quæſt. 7. & tribus ſequentibus Sairus in Claui Regiâ lib. 5. cap. 2. nu. 2. Sanch. lib. 3. Moralium cap. 1. in fine Leſſius lib. 2. cap. 42. num. 9. Reginaldus lib. 18. num. 31. Suarius lib. 1. cap. 5. & 9. Bonacina in 2. præcepto Decalogi diſp. 4. quæſt. 1. punct. 2. & alij apud citatos.

Probatur quia Ratio formalis Iuramenti ſita eſt in Inuocatione Dei in teſtem.

Aſſertio 2. non eſt neceſſe in confeſſione ex vi malitia ſpecifica periurij explicare de qua re. aut quale, fuerit Iuramentum. Ratio.

77. Ex primâ aſſertione ſequitur ſecunda ſcilicet, non eſſe neceſſarium in confeſſione ex vi malitiæ ſpecificæ periurij, aut fractæ promiſſionis iuratæ explicare, de quâ re, aut quale fuerit Iuramentum. v. g. an per Deum, vel per creaturas; an tactis Euangeliis, vel non. Ratio eſt; quia nullum Iuramentum ſpeciem mutat, & quamuis grauiùs peccatum ſit Iuramentum falſum per Deum, quam per creaturas, & magis obliget, vt multi volunt, ex Auguſtino epiſtolâ ad Publicolam & docet D. Thomas quæſt. 89. art. 10. ad 2. & quæſt. 98. art. 2. ad 2. nihilominus non ita notabiliter hæc grauitas auget malitiam, vt ea ſit in cōfeſſione explicanda; etiamſi ſequeremur opinionem quod circumſtantiæ notabiliter aggrauantes intra eandem ſpeciem ſint neceſſariò explicandæ in confeſſione. 78. Nam ſemper ipſe Deus, ſaltem tacitè, in teſtem adducitur, & creatura, vt ſupponimus tantùm affertur, quatenus eſt quid Dei, & in eâ relucet Deus qui adducitur in teſtem, in quâ præciſè adductione conſiſtit ratio, & eſſentiâ Iuramenti, vt dictum eſt, nam ſi ipſa creatura ſecundum ſe adduceretur, non eſſet verè, & religioſè Iuramētum, nec teſtimonium infallibile; quod ſi adduceretur ipſa, tanquàm ſi eſſet Deus, hæreticalis eſſet blaſphemia, ac proinde tunc eſſet neceſſarium explicare id in confeſſione, vt rectè notauit Azor ſuprà quæſt. vltima conſtatque ex dictis dubit. 1. & conſentiunt omnes nuper citati Authores.

In quouis Iuramento Deus ſaltē tacitè, in teſtem adducitur.

Nota.

79. Dixi in vtraque aſſertione *in ratione Iuramenti, & ex vi malitiæ ſpecificæ periurij, ſeu fractæ promiſſionis* primò, quia ſi quis iurauit ſe aliquid

factūrum

factutum ſine propoſito implendi id, & ſuo tempore non fecit tenetur vtrumque in confeſſione explicare, quia ſcilicet ſunt duo peccata diſtincta numero, etiamſi quis contendat ſpeciem non diſtingui; nam primum eorum ſcilicet iurare cum mendaciu propter defectum animi de præſenti ſemper eſt mortale; ſecundum verò, ſcilicet, non implere Iuramentum, mortale etiam eſt, ſaltem, quando materia eſt capax obligationis grauis. Vtrum autem, etiam ſit mortale quando materia ſit leuis ſuo loco videbimus. Quando autem mortale eſt, etiam debet explicari hoc ſecundum, vtpote mortale numero diſtinctum à primo. Dixi, *etiamſi quis contendat ſpecie non diſtingui*; quia ſatis probabile eſt, quod docet Suarius lib. 1. de Iuram. c. 9. à num. 2. differre ſcilicet ſpecie; tum; quia primum ſemper eſt mortale, vtpote iurare cum mendacio; ſecundum verò, ſatis probabile eſt poſſe aliquando non eſſe mortale. Præterea adhuc probabilius apparet ex eo, quod in primo adducitur Deus, vt teſtis in ſecundo verò, vt Fideiuſſor. omitto alias rationes, quamuis plerique alij putent non minus probabiliter nō diſtingui ſpecie.

Malitia periurij ſæpè adiungitur alia malitia.

80. Secundo dixi: *in ratione Iuramenti, & ex vi malitiæ periurij* quia ſæpè malitiæ periurij ſolet adiungi alia malitia ſpecie diſtincta, quam neceſſarium eſt in confeſſione explicare. Exemplo

Exempl. 1.

nobis primò ſit quando periurium eſt in iudicio, vbi habet adiunctam malitiam Iniuſtitiæ, ſiue in non parendo Iudici iuſtè interroganti; quam mortalem eſſe, vtpote in re graui, etiam ſecluſo iuramento, docent non pauci Doctores agentes de Iudice, & Reo, & nos documus in noſtro opere de *Iuſtitia cæteriſque virtutibus lib. 2, tract. 1. diſp. 6 dubit. 1. aſſert. 2.* & docet Sanch. citato *cap.* 1. in fine. ſiue etiam in inferendo damno proximo, quod reſultat ex tali Iuramento, quod damnum locum etiam poteſt habere in Iuramento extra Iudicium, ac proinde hæc omnia

2. Exemplum.

explicanda ſunt. Secundò, ſi iuretur *per vitam Dei*, ſemper hoc videtur exprimendum; quia periurio adiungitur blaſphemia, quæ ſpecie diſtinguitur. Idem iudicium eſt, quoties iuratur per verba, quæ contineant blaſphemias, vt notauit Azor ſuprà cap. 2. quæſt. 10. & Sanch. ſu-

3. Exemplum.

pra. Tertiò, qui falſo iurat Exſecratoriè, imprecando ſibi malum, ſi ex animo ſibi illud imprecetur; tenetur explicare ex animo fuiſſe illam imprecationem; quia præter periurium mortaliter peccat contra ſuiipſius debitum amorem, vt rectè cum Sairo docet Sanch. lib. 3. cap. 1. num. 7. contra Valentiam aſſerentem non eſſe diſtinctum peccatum; quia iuſtè ſibi illud malum imprecatur, ſi falsò iuret. Quæ ratio ſatis refellitur

Non licet peccatori deſiderare ſibi Infernum.

ex eo, quòd, vt rectè ait Sanch. non licet peccatori deſiderare ſibi infernum, etiamſi Deus iuſtiſſimè poſſit hac pœnâ eum plectere. Quia tamen, nunquam, aut rariſſimè ille qui peierat, id malum ſibi optat, non eſt neceſſarium id interrogare in confeſſione.

81. Addit Suarius cap. 12. in fine eſſe nouam malitiam contra obſeruantiam, aut pietatem, ſi periurium ſit per vitam Patris, aut Regis, ſed non eſſe mortale; hoc tamen intelligendum eſt, vt rectè Sanch. ſi non fiat deſiderando maledictionem euenire.

Omnis voti tranſgreſſio, eſt eiuſdem ſpeciei.

Caietanus. Vaſquez. Suarius. &c.

82. Quod diximus de Iuramento affirmandum eſt etiam de voto; quia omnes tranſgreſſiones votorum ſunt eiuſdem ſpeciei infimæ; nec variantur ex diuerſitate materiæ promiſſæ, vt rectè Caietanus 2. 2. quæſt. 88. art. 5 dub. vlnmo circa ſolutionem ad tertium Vaſquez 1. 2. diſp. 99. num. 20. Suarius lib. 2. de Voto cap. 12. num. 6. Sanch. lib. 4. Moralium cap. 11. num. 23. vbi citat Sotum, & Rodriguez non ita amplè loquentes. Ratio verò noſtra eſt; quia in omnibus materiis motiuum voti, & ratio obligationis eius ſemper eſt eadem; nam ratio infidelitatis, quæ cernitur in voti tranſgreſſione eadem eſt in omnibus materiis.

Ratio.

Tranſgreſſioni voti, quando adiungitur alia malitia.

Vaſquez.

83. Rectè verò notat Vaſquez, aliquando tranſgreſſioni voti, & ea tantum ſuppoſita adiungi aliam malitiam. Primò conſtat in voto caſtitatis vbi præter Votum peccatur contra ſextum præceptum. Secundò in voto paupertatis religioſæ, vbi, ſi quis aliquid expendet abſque legitimâ facultate, peccat etiam peccato furti contra Iuſtitiam; quia per votum paupertatis ſolemne factus fuerat incapax dominij; atque adeò expendit alienum. Tertiò in Religioſo, qui tranſgreditur regulam, quod intellige, quando ex vno capite ipſe voto ſe aſtrinxit ad ſeruandam regulam; ex alio verò capite regula ipſa, tanquam Lex obligat ſub peccato.

Aſſertio 3. infertur ex dictis ſcilicet quid facere debeat qui in confeſſione oblitus fuerat circumſtantiæ voti vel Iuramenti.

84. Ex dictis infertur tertia aſſertio, ſcilicet, ſi quis confeſſus aliqua peccata, oblitus fuerit circumſtantiæ voti, vel Iuramenti; quia vouerat, vel iurauerat ea vitare, ſatis eſt, ſi poſtea confiteatur dicendo ſe fregiſſe votum, vel Iuramentum materiæ grauis; neque opus eſt materiam illam explicare, & ſimiliter; qui nondum eſt confeſſus peccata, quæ iurauerat, vel vouerat vitare, poteſt ſe accuſare dicendo toties fregi Iuramentum, vel votum committendo peccata, quæ poſtea ſuis locis confitebor; ſed oportet, vt homo, qui ſic confitetur, ſit doctus, ne fortè aliqua malitia remaneat occulta. Hanc aſſertionem tenentur fateri Authores ſupra citati, eamque docent Nauarrus in ſummâ cap. 6. ad finem, & capite *Conſideret* in principio num. 104. de Pœnit. diſtinct. 5. Henriquez lib. 5. cap. 5. num. 4. Sâ verbo *Confeſſio* num. 31. Sanchez lib. 4. Moralium cap. 11. num. 24. qui cum Ludouico Lopez 1. part. inſtructorij cap. 5. probabilius putat explicandam eſſe materiam quoties notabiliter aggrauat; vt, ſi vouit, vel iurauit non furari, & furatus eſt magnam quantitatem, vel, ſi prætermiſit magnam eleëmoſynæ quantitatem quam iurauerat, vel vouerat ſe daturum. Verùm de his omnibus diximus in noſtro opere Sacramentorum agentes de Pœnit. Tract. 11. diſp. 9. per varias dubitationes, vbi probabilius iudicauimus circumſtantias, quantumuis aggrauantes intra eandem ſpeciem non eſſe neceſſariò explicandas in confeſſione, & ibi latè etiam probauimus poſſe ſeorſim, tanquam peccata diſtincta in confeſſione explicari fractionem voti, & materiam ipſam, ſi alioquin ſecundum ſe ſit materia peccati.

Nauarrus. Henriquez. Sâ. Sanch.

Circumſtantia notabiliter aggrauantes intra eandē ſpeciem an confitendæ.

Obiicies.

85. Obiicies aliquis: Qui iurauit ſe non percuſſurum clericum, non ſolùm iurauit ſe non commiſſurum malitiam Iniuſtitiæ: ſed, neque ſacrilegij: ergo tenetur vtrumque explicare in confeſſio.

confeſſione; atque adeò explicare materiam, ſine qua non ſufficienter explicatur malitia fracti voti, aut Iuramenti.

Reſp.

86. Reſpondetur, negando conſequentiam; nam eo ipſo, quòd omnia periuria, & fractiones voti ſint eiuſdem ſpeciei infimæ, etiamſi verſentur per omnes materias vitiorum, ſequitur nullam materiam refundere malitiam ſuam formalem, & ſpecificam in Iuramentum, aut votum; atque adeò, nec illæ duæ malitiæ refundent ſpeciem ſuam in votum.

Vrgebis.

87. Sed vrgebis. Saltem erunt duo periuria vel duo vota diſtincta numero; atque ob id explicanda materia.

Reſp.

88. Reſpondent alij negando antecedens; quia, ſicut ipſa percuſſio eſt vna numero actio, & vnum numero peccatum, vt multi volunt; ita & fractio Iuramenti, ſeu voti erit vna numero, nec videtur iuxta hunc philoſophandi modum (cùm materia ſit vna numero) poſſe præſtare duas numero malitias periurij.

Confirmatur.

89. Confirmatique poteſt; quia, ſi ſacerdos peccet cum conſanguineâ vxoratâ, vnicam malitiam ſacrilegij committere cenſetur, etiamſi materia illius ſacrilegij ſint plures malitiæ formaliter, & ſpecie diſtinctæ, ſcilicet impietatis erga conſanguineam, Iniuſtitiæ contra maritum, & luxuriæ contra caſtitatem. Quæ doctrina ſatis probabilis eſt.

doctrina probabilis. Diſtinctio tamen adhibenda eſt vt ſciatur, quando fractio voti vel Iuramenti conſtituat diſtinctum numero peccatum.

90. Nihilominus diſtinguendum mihi videtur. Nam ſi votum abſtinendi à tali genere peccati factum fuit per modum vnius, ita, vt vnico ſimplici voto reſpiciente illam materiam, ſe quis obligauerit (& idem eſt de Iuramento) veriſſima eſt doctrina tradita; quia tunc vouens, aut iurans ſolùm promiſit abſtinentiam à tali actu, quod autem actus ipſe plures contineat malitias materiale omnino eſt, & non refundit ſpeciem nouam, nec auget numerum voti, aut Iuramenti. Si quis autem alioquin plura vota, ſeu Iuramenta emiſit, plura (inquam) expreſsè, vel virtute quibus ſe voluerit obligare ad abſtinendum à peculiaribus aliquibus generibus peccatorum, puta à peccato Iniuſtitiæ, à peccato ſacrilegij, à peccato fornicationis, ita, vt, vel pluribus votis diſtinctis, vel vno reſpiciente plures has materias diſtinctas (quod votum æquiualet pluribus votis diſtinctis) ſe voluerit obligare ad abſtinendum ab his omnibus peccatis; poſteà verò fornicetur cum maritatâ non putò ſatisfacere in confeſſione, ſi dicat ſe fregiſſe votum, & poſteà ſuis locis confiteatur prædictas malitias; nam reuerà illa vota plura ſunt, etiamſi vnico actu fornicandi cum maritata illa omnia tranſgrediatur, nam verè ibi tranſgreditur votum non peccandi contra Iuſtitiam, & non peccandi contra luxuriam, & non peccandi contra Religionem quæ ſunt materiæ diuerſorum votorum, etiamſi per modum vnius actus promittendi promiſſæ fuerint; quantumuis enim actus promittendi fuerit vnicus; reſpexit tamen per modum plurium diſtinctas materias malitiarum præcauendas; quas per accidens eſt, vel coincidere in vnum actum phyſicum; vel in diuerſos actus ſeparari. Hac etiam ratione, ſi quis vouiſſet, ſe nunquam mortaliter peccaturum; ſi vno actu phyſico quatuor, aut plures malitias numero, aut ſpecie diſtinctas, & mortales committat; totidem vota frangit, vel, potiùs dicam, toties frangit votum; quia in vnaquâque malitiâ, ſicut reperitur diſtincta, ſpecies peccati mortalis, aut peccatum diſtinctum numero; ita reperitur diſtincta fractio voti, quod fuit emiſſum de nullâ malitiâ mortali committendâ. Vnde, ſi quis iurauerit ſe nunquam occiſurum & vno ictu occidat plures ſicut committit plura homicidia, ita & plura peccata contra Iuramentum.

Votum æquiualens pluribus votis diſtinctis.

Votum ſe nunquam mortaliter peccaturū ſi vno actu phyſico quatuor mortalia committat, toties frangit votum.

Idem dic de Iuramento.

DVBITATIO IV.

Quæ voluntas, & quæ verba requirantur ad Iuramentum, & quomodo de vtriſque iudicandum ſit in dubio?

Aſſertio 1. Verba exterius prolata ad Iuramentū non ſufficiūt. Ratio.

91. ASſero 1. non ſufficiunt ad Iuramentum verba exteriùs prolata, etiamſi ex ſe ſufficienter ſignificent Deum in teſtem adduci. Nam inprimis requiritur etiam voluntas libera, & deliberata proferendi verba, de quo non eſt controuerſia; nemo enim aſſerere audebit, hominem dormientem, aut amentem iurare, etiamſi verba iuramenti proferat, cùm Iuramentum ſit actio humana.

Aſſertio 2. Requiritur etiam voluntas iurandi. Ratio.

92. Aſſero 2. vt verè, & propriè Iuramentum ſit, probabile eſt etiam requiri voluntatem iurandi, ſiue adducendi Deum in teſtem; quamuis enim quis voluntariè proferat verba Iuramenti, ſi tamen nolit per ea iurare, neque adducere Deum in teſtem; ſed decipere audientes reuerà non iurat; ſed fingit iurare; atque adeò non eſt verum Iuramentum, ſed fictum iuxta probabilem ſententiam. Non me latet hac de re diuerſas eſſe opiniones ſed hæc videtur ſatis probabilis (quamuis oppoſitam probabiliorem Iudicemus variis in locis) hanc tamen latè probat Suarius lib. 1. de Iuram. à num. 8. poteſtque probari à ſimili de voto ficto, & de Sacramento collato ſine intentione conficiendi Sacramentum à quibus duobus argumentis non ſe facilè quidam expediunt, qui oppoſitum ſentiunt, hanc ergo opinionem nunc ſuppono, & qui ſecundum eam operaretur non iuraret; ſed de hoc iterum dicemus diſp. 3. dub. 15. ſaltem pro Iuramento pro miſſorio ibi legatur & locis ibi notatis.

Obiicies.

93. Obiicies tamen: ergo quamuis audiam hominem iurantem, non poſſum ſcire; an iuret; quia neſcio; an habeat voluntatem iurandi diſtinctam à voluntate proferendi talia verba. Inde autem ſequitur quod vſus Iuramenti inutilis ſit, & vanus cum ex eo nulla poſſit firmitas, vel certitudo iuratæ aſſertioni accreſcere.

Reſp. Certitudinem ex Iuramēto reſultātem magni eſſe momēti quamuis dolis hominum expoſitam.

94. Reſpondeo negando, hanc vltimam ſequelam, nam certitudo, quæ ex Iuramentis reſultat magni momenti eſt, etiamſi non ſit talis, ac tanta, quin adhuc ſit dolis hominum, & deceptionibus expoſita, ſicut poteſt homo falſum dicere, quamuis verè, & ex animo iuret; non tamen ideò eſt inutile Iuramentum quia ſatis eſt, quòd homo teneatur peculiari & maxima religionis obligatione ad dicendum verum, quando Deum in teſtem adducit: ita etiam non

eſt

eſt inutilis vſus Iuramenti, licet poſſit quis fictè iurare, & tantùm exterius; quia tenetur maxima, & ſtrictiſſima obligatione ex animo iurare; cùm Iuramentum fictum ſemper ſit peccatum; quamuis aſſertio, ſupra quam cadit, vera ſit. Vtrum autem ſemper ſit mortale diſputat Sotus lib. 8. de Iuſtitia quæſt. 1. art. 7. §. *ex ſecundo autem*; & docet Iuramentum fictum prolatum cum mendacio ſemper eſſe mortale; cum veritate tamen, ſi fiat in iudicio, etiam eſſe mortale; ſi verò extra Iudicium, eſſe tantùm veniale, contra Caietanum, quem impugnant etiam alij Recentiores. Sed de hoc dicemus diſp. 2. dub. 11.

An inutilis ſit vſus Iuramenti licet poſſit quis fictè iurare.
An fictè iurare ſit ſemper mortale.

Obiicies 2.

95. Sed vrgebis adhuc ſecundò ergo eadem erit malitia in Iuramento vero & ex animo facto cum mendacio; atque in Iuramento ficto cum mendacio.

Reſp. Verũ Iuramentũ cum mendacio factũ eſt periuriũ Iuramentũ verò fictũ, non.

96. Reſpondeo negando etiam ſequelam; nam verum Iuramentum cum mendacio factum eſt periurium; adducitur enim Deus, vt teſtis falſi. Iuramentum verò fictum cum mendacio prolatum non eſt periurium; ſed mendacium pernicioſum, & ſcandaloſum. Vnde fortaſſe eſt grauiſſimum peccatum mortale etiamſi non cedat in alicuius particularis perſonæ præiudicium; quia eſt in præiudicium boni communis, quod maioris momenti eſt; imò etiam ſine mendacio, ſed cum veritate prolatum, fictum tamen Caiet. putat ſemper eſſe mortale. Sotus verò, vt nuper dicebam diſtinguit de Iuramento in Iudicio, & de Iuramento extra Iudicium. Legantur quæ dicemus diſp. ſeq. dub. 11.

Ex dictis ſequuntur.

97. Ex hac doctrina ſequitur quod, ſi periurio eſſet impoſita excommunicatio, illam non incurreret, qui fictè iuraret cum mendacio, vt concedit Suarius ſuprà num. 11.

Licet in Religionibus Periurium ſit caſus reſeruatus, non eſt tamen caſus reſeruatus ſi quis fictè iuret cum mendacio. Ratio.

98. Conſequenter etiam mihi dicendum videtur, ſi periurium, ſeu Iuramentum falſum ſit caſus reſeruatus vt in Religionibus pleriſque eſt (& in noſtra ſocietate tàm in Iudicio, quàm extra) non eſſe caſum reſeruatum, ſi quis fictè iuraret cum mendacio; quia Iuramentum Fictum vt ſupponimus non eſt verum Iuramentum, atque adeò quamuis ſit cum mendacio non eſt Iuramentum falſum, atque adeò, neque propriè periurium: nam Iuramentum falſum propriè dicitur illud, in quo Deus adducitur in teſtem falſi; in Iuramento autem ficto non adducitur Deus in teſtem iuxta dicta atque adeo non eſt Iuramentum.

Aſſertio 3. Sufficit aliquando ad Iuramentũ virtualis intentio Iurandi.

99. Aſſero 3. quando quis profert verba, quæ de ſe & ſecundum communem vſum continent Iuramentum non opus eſt, vt formaliter & expreſsè intendat iurare; ſed ſatis eſt, ſi virtualiter intendat inuocare diuinum teſtimonium, quod contingit, quoties homo vult vſurpare verba in eo ſenſu, in quo pro aliorum iurantium conſuetudine vſurpari ſolent. ita Valentia tom. 2. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 2. Sanch. li. 3. cap. 2. in principio.

Aſſertio 4. Licet verba ex communi vſu non contineant Iuramentũ, ſi tamen ea proferens iurandi

100. Aſſero 4. quando verba ex communi vſu non continent Iuramentum, & tamen ea proferens intendit iurare, verè iurat; quia ad verum Iuramentum ſola intentio ſufficit iuxta dicta dub. 2. in tertia diuiſione Iuramenti. Ita expreſſe docent Caietanus 2. 2. quæſt. 88. art. 1. in fine. Sà verbo *Iuramentum* num. 1. Azor lib. 11. cap. 13. quæſt. 1. Suarius lib. 1. de Iuramento cap. 11. num. 2. vnde, ſi tale Iuramentum ſit promiſſorium obligabit in cõſcientia, vt docet idem Suarius lib. 1. cap. 13. num. 15. & 16. & Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 7.

Iurare, verò iurat. Ratio. Caietanus. Sà. Azor. Suarius.

Intellige Aſſertionẽ de intentione formali iurandi. Ratio 1.

101. Hæc tamen aſſertio limitanda eſt, vt ſolùm vera ſit, quando fuit intentio formalis iurandi, ſeu adducendi Deum in teſtem. In quam ſententiam moueor primò; quia Suarius, & Sanchez ibidem aliter philoſophantur de eo, qui iurauit per creaturas, ſecundum ſe ſine vllo reſpectu ad Deum putans id eſſe Iuramentum; quia tunc ex erroneâ tantùm conſcientiâ docent obligari, eâque depoſitâ non manere obligationem vllam, ſicut diximus dub. 1. de gentili iurante per Idolum: quia reuerâ illud non eſt Iuramentum. Secundò ducor, quia, ſi is, qui tantùm intendens facere, quod alij faciunt profert verba, quæ ex cõmuni vſu ſunt Iuramenta, verè iurat, vt dicebamus in 3. aſſertione: ergo à contrario, qui intendens facere, quod alij faciunt, profert verba, quæ in communi vſu non ſunt Iuramenta, verè non iurat. Ex quo infero quintam aſſertionem.

Ratio 2.

Aſſertio 5. Sequitur ex præcedenti. Ratio.

102. Aſſero ergo 5. qui non habens formalem intentionem iurandi, ſeu adducendi Deum in teſtem, ſed tantùm faciendi, quod alij faciunt profert verba, quæ ex communi vſu non ſunt Iuramenta, reuerâ non iurat. Probatur hæc aſſertio ex rationibus proximè allatis in 4. aſſertione. Deinde; quia de eo; qui protulit ſimilia verba, & dubitat, an habuerit intentionem iurandi, vel non, meritò docent Couartuuias de Pactis 1. part. §. 2. num. 2. Sanch. lib. 3. Moralium cap. 2. num. 32. referens Sairum, & alij Recentiores cenſendum eſſe non iuraſſe; ergo potiori ratione, quando tantum intenderat facere, quod alij faciunt. Et multo etiam potiori ratione idem dicendum eſt de eo, qui tantùm voluit iurare per hæc verba alligando ſuam intentionem verbis ipſis, nihil intendendo niſi, quod verba ſonant, ſicut de eo, qui iurat per hanc crucem nullâ tamen factâ, vel oſtenſâ cruce dicemus dubitatione ſequenti illatione ſecundâ.

Notandum circa hanc Aſſertionẽ.

103. Circa hanc tamen quintam aſſertionem notandum eſt eam ſolùm habere locum in eo qui vſurpat verba illa, quæ in vſu communi non ſunt Iuramenta, & tantùm intendit facere, quod alij faciunt, non diiudicans an alij iurent, vel non. Nam, ſi eius Intentio faciendi, quod alij faciunt, procedat ex perſuaſione & exiſtimatione falsâ, quâ putat eſſe Iuramentum, & alios eâ verba vſurpantes iurare ipſe tunc iurat iuxta doctrinam 4. aſſertionis; quia diuerſa eſt ratio de iurante per Idolum, aut per creaturam ſecundum ſe; quorum error formalis eſt. In noſtro autem caſu error eſt materialis. Nam error iurantis per Idola tollit voluntatem iurandi per verum Deum, quem non agnoſcit & error iurantis per creaturam etiam tollit inuocationem Dei, quæ eſt de eſſentia Iuramenti. At verò in noſtro caſu error prædictus non tollit voluntatem iurandi per verum Deũ, ſed illam inuoluit.

Aſſertio 6. Quando quis protulit verba ambigua ſtandum eſt

104. Aſſero 6. quando quis protulit verba ambigua. & quę ex vſu communi non conſtat an contineant Iuramentum, vel non; ſtandum eſſe intentioni proferentis; quia ſine peccato potuit eâ accipere in quo maluit ſenſu. Hæc aſſer-

intentione proferētis. Ratio. Differentia inter perſonas iurare ſolitas, & non ſolitas, quoad intentionem Iurandi.

tio patebit ex Authoribus referendis in ſequentibus dubiis, & ex doctrinâ ibi tradendâ. Quando autem dubium ſit, an haboerit intentionem iurandi, vel non tunc ſanè in perſonis non ſoliis iurate, & timoratæ conſcientiæ cenſendum eſt non babuiſſe animum iurandi, quantum ad forum conſcientiæ; in aliis verò iurare ſolitis cenſendum eſt voluiſſe iurare, vt docent Caietanus quæſt. 89. art. t. in ſolutione ad tertium. Sotus lib. 8. quæſt. 1. art. 1. Sairo in Claui Regia lib 5. cap. 1. num. 5. Suarius lib. 1. cap 13. num. 7 Ledeſma Tract. 11. cap. 1. dub. 1. Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 20.

DVBITATIO V.

An ad dignoſcendum, quæ verba contineant Iuramentum, habenda ſit Ratio conſuetudinis Patriæ?

Aſſertio 1. Generalis Regula ad dignoſcendum quæ verba conſtituant Iuramentū & quæ nō.

105. ASſeto 1. & generalis regula ſit, vt cognoſcamus quę verba conſtituant Iuramentum & quæ non; habenda in primis ratio eſt conſuetudinis Patriæ: an, ſcilicet ea verba pro Iuramento vſurpentur ex communi illius patriæ vſu. Hanc regulam, tanquam primam & præcipuam in bac re docent Valentiâ, & Sanch. citati dub. præcedenti, quæ regula adeò vera eſt, vt hæc ſola verba, *faciam hoc*, dicta cum certo ſigno v.g. cum tactu Crucis, vel Euangeliorum, vel cum eleuatione digiti, vel alio ſimili, poſſint eſſe Iuramentum, ſi alicubi fortè ita vſitatum ſit; & docent Antoninus 2. part. tit. 10. cap. 3. in principio. Syluester *Iuramentum* 1. Sotus lib. 8. de Iuſtit. quæſt. 1. art. 1. in fine. Couarruuias 1. part. in principio num. 4. quos refert, & ſequitur Suarius lib. t. de Iuramento cap. 12. num. 2. Ratio huius aſſertionis eſt; quia verba ſignificant ad placitum totius vniuerſitatis, & non poſſunt vſurpari ad placitum cuiuſcunque particularis; ſed ſecundum vſum communitatis.

Antoninus. Syluester. Sotus. Ratio.

Ex Aſſertione varia inferūtur. 1. Infertur. non requiri ad Iuramentum quod quis vtatur verbo Iuro. Varia iurantis formula.

106. Ex hac aſſertione infertur 1. non requiri ad Iuramentum, quòd quis vtatur verbo *Iuro*; quia pluribus verbls aliis poteſt fieri Iuramentum. Sic Paulus iurans dixit: *teſtu eſt mihi Deus*, & olim Prophetæ iurabant dicendo: *viuit Dominus*. Vnde Hieremiæ cap. 4. dicitur *& iurabunt viuit Dominus*. Item *per Deum* ex communi vſu, & ſenſu omnium eſt Iuramentum, atque indubitatum eſſe, etiam apud Hæreticos, probat Auguſtinus epiſtolâ 99. in fine. Item ſecundum omnes Iuramenta ſunt; ſi quis dicat *per Euangelium Christi, per corpus Christi, per Crucem Christi*; vel *per Crucem; per Sacramentum*; vel *per ordinem ſacrum; per Sanctam Virginem; per Sanctum Ioannem Baptiſtam*: & legi poteſt Syluester *Iuramentum* 1. q. 1. ſimiliter abſque controuerſiâ Iuramenta ſunt *Deum teſtem aduoco. per Animam*, vel *vitam*, vel *ſalutem meam. hac vel illa mala mihi, vel meis propinquis eueniant, ſi hoc ita non eſt. ita me Deus adiuuet, amet, ſeruet, liberet*, &c. Legatur Azor lib. 11. cap. 3. quæſt. 1. Quod autem non ſit neceſſarium vti verbo *Iuro*, communiter docent omnes Doctores contra Cardinalem. Probatur expreſsè ex cap. *Ego N.* & ex cap. *Etſi Chriſtus*, & aliis capitibus toto titulo de Iureiurando ita Abbas, & alij in cap. *Etſi Chriſtus*. Syluester Iuramentum 1. quæſt. 1. & 6. Sotus quæſt. 1. art. 1. Couarruuias de Pactis 1. parte in principio num. 7. Clauis Regia lib. 5 cap. 1. num. 7. Suarius lib. 1. cap. 13. num. 1. Sanch. lib. 3. cap. 2. nu. 2.

107. Infertur ſecundò, quòd, quando huic verbo *Iuro* adiungitur aliquid denotans non inuocari diuinum teſtimonium, non eſt Iuramentum; hac ratione in Hiſpaniâ frequenter ſolent addere aliquam particulam; quæ tollat ſignificationem Iuramenti, vt cum dicitur *Iuro non Deum: Iuro no à Dios, Iuro à Diez. viue Diez, Iuro à San Iunco: por el cielo de la cama.* Conſtat hoc ex vſu; quia his formulis vtuntur homines communiter, vt euitent Iuramentum, &; quia illud additum diſtrahit verbum *Iuro* à propriâ ſignificatione ſicut; quando dicitur *homo pictus* per illam particulam, *pictus*, diſtrahitur vox *Homo* à propriâ ſignificatione. Ita Petrus Ledeſma tom. 2. ſummæ Tract. 11. cap 1. dub. 1. Suarius lib. 1. cap. 13. num. 3. qui etiam addit non eſſe Iuramentum dicere *Iuro à tal*. ita etiam Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 3. vbi idem dicit de illâ adumbratâ formâ iurandi *por vida de Tal; voto à Tal*; quia illud *tal* nihil eſt. Addit tamen, ſi quis nomine *tal* Deum intelligeret omnino eſſe Iuramenta; de verbo autem *Iuro à ſan hoy* æquiuocum eſt; nam ſi intelligatur de Sancto; qui hodie celebratur omninò eſt Iuramentum; communiter tamen non putat Sanch. ſic accipi ſuprà num. 26. Addit prætereà num. 27. verba: quæ ſæpe ſolent vſurpare fœminæ, dum pueris minantur dicentes *para eſta*, id eſt, *per iſtam*, admoto indice digito fronti, aut naſo, non eſſe Iuramenta: quia, quamuis verba indicent Crucem: tamen illæ nec faciunt nec intendunt facere Crucem: ſed eſt quidam dicendi modus vſurpatus pro terrendis pueris, ſicut meritò non putat idem Author eſſe Iuramentum dicere *per hanc Crucem* nullâ factâ, vel indicatâ cruce: quando ex conſulto omittunt ſic iurantes Crucem deſignare: nec enim tunc abſolutè iurant per Crucem: ſed per Crucem à ſe ſignatam, aut formatam, quam cum nullam ſignent aut forment, per nullam iurant. Item idem Sanch. meritò docet num. 23. non eſſe Iuramentum, quod communiter Iuramentum vitare volentes dicunt *per totum id: vel per vitam eius: per quod iurare poſſum*. Nam experimento ſibi notum eſſe teſtatur prædictos ſic iurantes non babere animum iurandi: quia, cùm per nullam rem liceat abſque neceſſitate iurare, per nihil omnino iurant. Verum pro his omnibus iurandi formulis obſeruanda eſt doctrina tradita dubitatione præcedenti, & attendenda eſt intentio ſic Iurantis, & vſus communiſque ſenſus Patriæ, aut regionis iuxta modum ibi explicatum.

Infertur 2.

Obſeruāda pro prædictis Iurandi formulis.

108. Infertur 3. quando quis vtitur verbo *Iuro* non exprimendo per quid iuret, vt cùm dicit: *Iuro me facturum hoc*: vel *hoc ita eſſe* ſi ſpectemus rigorem, ſignificationem illius verbi eſſe verum Iuramentum, quia idem eſt dicere: *Iuro* ac ſi dicatur; *Iuramentum facio*: Iuramentum autem eſt atteſtatio diuini teſtimonij. Nihilominus; quia attento communi hominum vſu ſolet interdum vſurpari pro Iuramento; interdum verò non. Suarius cap. 13. num, 4. putat ex intentione

Infertur 3. Quid dicēdū quando quis vtitur verbo Iuro non exprimendo per quid iurat.

tione Iurantis iudicium eſſe ſumendum; probabilius tamen Sanch. ſuprà cap 2. num. 4. ſpectato communi hominum vſu credit non eſſe Iuramentum; niſi homo omnino haberet animum iurandi. Ideò puto poſſe vſurpari pro non Iuramento maximè, cùm homines, quoties Iuſiurandum poſtulant, aut præſtant ſemper ſoleant exprimere per quid iurent. Illud tamen vterque Author meritò aduertit ex adiunctis ſæpè conſtare ſolam illam vocem ſignificare verum Iuramentum; nam, ſi exigens Iuramentum ab alio dicat illi: *iuras per Euangelia?* & alter reſpondeat: *Iuro*, planè eſt Iuramentum & idem eſt, quando quis in petitione Iudici præſentata dicit: *Iuro in forma Iuris*; quia ſenſus eſt: Iuro eo pacto; quo Ius præſcribit Iurandum.

Infertur 4.

109. Infertur 4. hæc verba: *Voueo Deo* Hiſpanicè: *voto à Dios* quamuis ex ſe non ſint Iuramentum; ſed ſignificent votum; at ex accommodatione vſus (quem ſpectandum eſſe diximus in regulâ generali ſupra tradita in aſſertione) Iuramentum continent. ita Sotus lib. 8. quæſt. 1. Alcozer in ſumma cap. 15. Arragon 2.2. quæſt. 89. art. 1. Rodriguez in ſummâ cap. 191. num. 2 Suarius lib. 1. cap. 13. num. 2. Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 14. qui rectè ait idem eſſe dicendum de illis verbis. *Promitto tibi Deo* Hiſpanicè *yo os prometo à Dios*; quia eundem ſenſum habent; atque *Voueo Deo* nec promiſſio aliqua dirigitur tunc in Deum; ſed in hominem, & Deus adducitur in teſtem licet impropriè; quamuis Valaſcus conſilio 99. num. 14. tom. 1. dicat non eſſe Iuramentum; atque ita iudicaſſe viros Doctiſſimos, & Senatum; quod tamen Sanch. putat ſolùm eſſe verum attentò eorum rigore; ſecus verò ex vſus accommodatione. Sed fortaſſe vſus non eſt ita clarus, aut communiter receptus ideò in rigore recurrendum videtur ad intentionem proferentis.

Infertur 5. quid dicendum de his verbis ſicut credo in Deum.

110. Infertur 5. quid dicendum ſit de his verbis *Sicut credo in Deum*; ſi enim rigorem verborum attendamus, poſſet aliquis meritò ſentire non eſſe Iuramentum; quia ſenſus eſt ſicut eſt verum me credere in Deum; ita hoc eſt verum; atqui me credere non eſt certum certitudine fidei, vt docet Vega lib. 9. in Tridentin. cap. 37. Sanch. verò putat eſſe Iuramentum ſuprà num. 5. tum; quia, vt docent Caietanus, Sotus, Molina, & multi alij certitudine fidei mihi certum eſt me habere fidem; atque adeò hæc fidei certitudo adducitur in teſtem; tum maximè; quia ex vſus accommodatione vſurpatur, vt Iuramentum; atque adeò ex vſu fides in Deum videtur adducta in teſtem ſicut, quando iuratur per fidem Dei.

Authoris Iudicium.

111. Mihi tamen non videtur ita certus vſus, quod ille modus vſurpetur pro Iuramento; tum, quia neque certum eſt imò fortè non verum; quòd vnuſquiſque fide diuinâ, ſeu certitudine fidei diuinæ credat ſe credere; & (quidquid ſit de hoc) alteri audienti, cui dirigitur Iuramentum, non eſt certum certitudine fidei diuinæ, quòd ille alius credat fide diuinâ, ac proinde non affertur illi teſtimonium infallibile, ſeu infallibis veritatis, cum ipſi non ſit infallibile, quod alſus credat. Tum etiam; quia, quamuis aliquis fortaſsè putat ſe verè ſic iurare, & ſic iurare intendat: atque adeò: quantum eſt ex parte ſuâ iuret: nihilominus multi etiam ſunt, qui putent ibi nec expreſsè, nec implicitè inuocari diuinum teſtimonium.

Quid dicendum ſit de his formis vt Chriſtianus vt Sacerdos, vt Religioſus, hoc affirmo.

112. Idem puto dicendum (quidquid dicat Sanchez) de illis formis, *vt Chriſtianus, vt Sacerdos, vt Religioſus hoc dico* vel *hoc affirmo*; quia nec eſt de fide me eſſe Chriſtianum, Religioſum, aut Sacerdotem & quamuis hoc eſſet certum certitudine fidei adhuc ea verba poſſunt reddere ſenſum: in quo non inuocetur diuinum teſtimonium; ſed tantùm ſignificetur me hic, & nunc loqui, non ſicuti non Chriſtianus ſeu infidelis: ſed ſicuti Chriſtianus, & fidelis loqui ſolet: item non ſicuti ſæcularis: aut laicus: ſed, ſicut religioſus, aut ſacerdos loqui ſolet: vel mihi credendum eſſe non ſicuti infideli: ſed ſicuti Chriſtiano: non ſicuti ſæculari: ſed ſicuti religioſo: non ſicuti laicu ſed ſicuti ſacerdoti. Quæ omnia non interponunt authoritatem diuinam, & infallibilem: ſed meam humanam, & fallibilem. Sed de hoc iterum incidet ſermo ſequenti dubitatione maximè illatione 7.

Infertur 6. eſſe Iuramentum dicere viuit Deus aut Dominus, &c.

Probatur Hieremiæ 4. Iurabis viuit Dominus.

113 Infertur 6. eſſe Iuramentum dicere *viuit Dominus*, aut *Deus*, aut *Chriſtus*: quia licet propoſitio hæc in rigore tantùm ſit aſſertio quædam indicatiui modi æquiualens huic. *Deus eſt viuens*: atque adeò poſſet accipi, vt talis nihilominus, & in ſcripturâ ſacrâ & in vſu communi habetur pro Iuramento ideò Numerorum 14 & 21. & alibi ſæpè, habetur iſte modus iurandi, & talem iurandi modum præſcripſit Deus ipſe Hieremiæ cap. 4. *Iurabis: viuit Deus* taliſque vſus eſt receptus in Eccleſiâ Catholicâ vt latè probant, & explicant ea verba Sotus lib. 8. de Iuſtit: quæſt. 1. art. 1. Suarius lib. 1. cap. 13. nu 6. Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 22. aliique multi. Vnde non eſt audiendus Petrus de Ledeſma Tract. 11. ca. 1. dub. 1. vbi ait ea verba eſſe æquiuoca ad iurandum, vel non iurandum quod ex dictis conſtat eſſe falſum, alioquin eſſet Iuramentum fictum, & aſſertorium atque adeò peccatum graue iuxta dicta dub. 4.

114. Idem putat Sanch. num. 22. iudicium eſſe de illâ formulâ vſitatâ: *Deus eſt veritas, quod hoc ita eſt*: nam etiam videtur vſu receptum, quod habeatur pro Iuramento. Mihi tamen magis placet Suarius ſuprà num. 8. qui docet eſſe verba ambigua: atque adeo pendere ex circumſtantiis, & intentione proferentis.

DVBITATIO VI.

Quando cenſeantur eſſe Iuramenta quæ ſiunt per creaturas; &, quando non?

De triplici ſenſu poteſt quis iurare per creaturas.

115. EX dictis dubitatione 1. conſtat in triplici ſenſu poſſe iurare per creaturas 1. ſcilicet, tanquàm per teſtimonium infallibile illis attribuendo aliquid diuinitatis: atque hoc modo non eſt Iuramentum perinde, ac Iuramenta per Idolum: neque vllus fidelium ſic iurare creditur: eſſet enim quoddam idolatrandi genus. 2. per creaturas referendo illas in Deum, &, quatenus in eis elucet Deus, atque hoc modo eſt Iuramentum eiuſdem ſpeciei cum Iuramento,

Iuramentum per creaturas quando

Eiuſdē ſpeciei, cùm Iuramento quod fit expreſſè per Deum.

to, quod fit expreſsè per Deum iuxta dicta dubitatiune tertia.3 poteſt iurati per creaturas ſecundum ſuam propriam dignitatem quam habent, & ſecundum teſtimonium fallibile, quod poſſunt præſtare;atque hac ratione non eſt Iuramentum. Iam verò difficultas eſt; quomodo dignoſcendum ſit, quando adducantur in ſecundo illo ſenſu,ita,vt ſit Iuramentum,& quando in tertio, in quo non ſit Iuramentum?

Regula generalis ad dignoſcendum quando Iuramentū per creaturas ſit verum Iuramentū & quando non.

116. Aſſerendum eſt pro regulà generali; quotieſcunque creaturæ, per quas iuratur talis ſunt dignitatis & excellentiæ, vt peculiari quàdam ratione reluceat Deus excitentque in nobis Dei memoriam, tunc cenſentur adduci, vt in Deum relatæ; ac proinde erit Iuramentum, vt cùm iuratur per Sanctos per cælum, & ſimilia. Quando autem creaturæ non ſunt huiuſmodi; ſed in illis nihil diuinæ bonitatis ſpecialiter relucet cenſentur adduci abſque relatione ad Deum ideoque non erit Iuramentum. Ita Syluester Iuramentum 1. quæſt. 4 Nauartus cap. 12. num. 5. Arragon 2 2. quæſt. 89. art. 1. in dubio circa 1. concluſionem. Rodriguez in ſumma cap. 191. nu. 1. Clauis Regia lib. 5. cap. 1. nu. 14. Suarius lib. 1. cap. 13. nu. 23. Sanch. lib. 2. cap. 2 nu. 19.

Sylueſter. Nauarrus. Suarius.

Limitatio poſterioris partis Regula.

117. Limitant hanc poſteriorem regulæ partem prædicti Doctores; *niſi ponatur Deus in obliquo*, vt cùm dicitur per *hunc ignem Dei per hunc aërem Dei* tunc enim tacitè adducitur Deus; atque adeò cenſeri debet Iuramentum. Eadem ratione putat Suarius limitandam eſſe primam partem huius regulæ; quando additur particula diminuens, vt ſi dicatur *per cælum lecti* quæ doctrina vera quidem eſt; quamuis non ſit propriè limitatio regulæ; ſed tantùm tollitur ſignificatum vocis cælum per illud ſyncategorema adiunctum. Illud mihi maximè placet; quod notant Sanch. & Suarez prædictam, ſcilicet, regulam intelligendam eſſe ex vi verborum præcisè; nam ex intentione Iurantis omnino erit Iuramentum, ſi adſit animus adducendi Deum authorem creaturæ; etiamſi viliſſima creatura ſit, per quam iuratur iuxta dicta dubitatione 4.

Limitatio prioris partis.

Regula intelligenda ex vi verborum preciſè.

Ex tradita doctrina Infertur 1.

118. Infertur 1. ex traditâ doctrinâ, eſſe Iuramentum, cùm dicitur *per Euangelia, per crucem, per Beatam Virginem: per S. Petrum* aut *per alios Sanctos, per Sacramenta* aut *per ſacros ordines*, quod nemo negat; quia in iis ſpecialiter relucet Deus; ideò communi vſu adducuntur pro Iuramento. Idem iudicium eſt; ſi dicatur per veſtes ſacras, per reliquias, per templa, *per cælum*, de quibus videri poteſt Azor lib. 11. cap. 3. quæſt. 1. item *per vitam cæli*; quamuis enim cælum vita careat, iurantes nomine vitæ cæli intelligunt eſſentiam, aut naturam cæli, vt rectè Sanch. cap. 2. num. 25. Sic etiam Iuramentum eſt per habitum D. Franciſci aut D. Petri ſunt, enim res ſacræ in quibus Deus honoratur. Ita Sotus 8. de Iuſtit. quæſt. 1. art. 1. Suarius cap. illo 13. num. 23. Clauis Regia citato cap. 1. in fine. Idē putat Sanch. ſi Religioſus dicat *per hunc habitum*, & Clericus *per primam tonſuram*, aut 4. *minores ordines*: quæ res ſacræ ſunt.

Infertur 2.

119. Infertur 2. eſſe Iuramentum, cùm dicitur *per meam animam*; quia in animâ rationali ſpecialiſſimè reſplendet Deus, & vſu ita eſt receptum teſte Sylueſtro ſuprà quæſt. 5. Soto ſuprà, Suario ſuprà num. 22. Pedraza præcepto 2. §. 1. Azor ſupra Petro de Ledeſma 2. to, Tract. 11. cap. 1. dub. 1. ad 4 Leſſio lib 2. de Iuſtit. cap. 42. num. 8. qui putat tale Iuramentum eſſe Exſecratorium: Sanch. verò lib. 3. cap. 2. num. 29. communiter putat atteſtatoriè non Exſecratoriè accipi. Nec deſunt; qui putent non eſſe Iuramentum; ſic Butricanus, & Salicetus, quos citat Gutierez, & ſequitur in Autentica, *Sacramenta Puberum* num. 148. Cod. *ſi aduerſus vendit* & Gregorius Lopez lege 26. tit. 11. Partita 3. Horum tamen opinio communiter non probatur.

120. De illis autem verbis *in animâ meâ* multi putant eſſe Iuramentum, & quidem in aliquo ſenſu iuxta dicenda dubitatione ſequenti cenſeri poſſunt Iuramentum; nihilominus Petrus de Ledeſma, & Sanch, & alij Recentiores meritò putant poſſe accipi in tali ſenſu, vt ſignificent tantùm *hoc, quod dico eſt quod habeo in animâ meâ*: quo ſenſu non eſt Iuramentum, vt patet.

Iuramentū eſt dicere viuit anima mea.

121. Iuramentum verò procul dubio erit dicere *viuit anima mea, vel tua*: quia in vitâ animæ maximè reſplendet Deus. Ita Sylueſter *Iuramentum* 1. quæſt. 1. Azor & Sanch. ſuprà ſimiliter Iuramentum eſt, ſi dicat in periculo animæ meæ. ita Innocentius cap. *Etſi Chriſtus* num. 3. de *Iureiurando*, & ibi Baldus num. 7. qui benè addit idem eſſe de his verbis: *ſuper animam meam*: eſt enim in vtroque ſenſus exſecratorius id eſt periculum, & damnum patiatur anima mea, ſi hoc non ita eſt. Addendum verò eſt cum Sanch. neutrum modum dicendi ex his duobus continere Iuramentum ſi accipiatur in alio ſenſu, vt cùm quis ad reddendum alterum certum, & tutum circa opinionem aliquam amplectendam, dicit in periculo animæ meæ, vel ſuper animam meam potes facere. Sic Hiſpanicè dicimus, *yo lo tomo ſobre mi alma, o ſobre mi conſcientia.*

Infertur 3.

122. Infertur 3. non eſſe Iuramentum, ſi quis dicat, *per has barbas, per has veſtes, per meos capillos*, aut *per meum equum*, aut *per meum canem* aliaſque ſimiles viles, & abiectas creaturas: conſtatque hoc ex 2. parte regulæ traditæ, & docent Nauarrus cap. 12. num. 5. Clauis Regia lib. 5. cap. 1. Suarius cap. illo 13 num. 3. & 23. Sanch. cap. illo 2. num. 35. qui addit non eſſe Iuramentum *per vitam harum barbarum* neque *per lac quod ſuxi*: eſt enim lac creatura infima. Addit alterius omnia hæc fore Iuramenta; ſi addatur particula *quæ ſunt creatura Dei*: quod infertur ex 1. limitatione præcedentis regulæ ſuprà traditæ. Eſſent præterea Iuramenta, ſi quis per ea verba habeat intentionem iurandi iuxta dicta dubit. 4. aſſertione 4.

Infertur 4. non eſſe Iuramentū dicere in veritate ita eſt.

123. Infertur 4. non eſſe Iuramentum dicere: *in veritate ita eſt* ſeu: *in rei veritate*, ita Sylueſter ſuprà quæſt. 3. Sotus ſuprà Alcozer cap. 15. doct. 6. Arragon art. 1. circa primam concluſionem Azor ſuprà cap 3. quæſt. 1. Sà *Iuramentum* num. 1. Suarius cap. illo 13. num. 21. Leſſius ſuprà dub. 1. num. 4. Sanch. ſuprà cap. 2. nu. 34. Et idem, ſi dicatur *per veritatem* vt conſtabit ex dicendis ſequente dubitatione; docentque Arragon, Azor, & Sanch. ſicut, ſi dicatur *profectò, certè, ſanè, verè, veriſſimè*, vel *re vera*. ita Sotus Alcozer, Arragon, Azor, Suarius, Sanch. ſuprà. Ratio

Nec ſi dicatur profectò certè &c.

eſt; quia ſic affirmare, nihil aliud eſt, quàm aſſerere id eſſe verum, ſicut, ſic negare eſt aſſerere id eſſe falſum: inquo neque vmbra quidem eſt iurandi: nec refert, quod addatur verbum *Iuro*; id enim ſolùm non ſufficit ad Iuramentum iuxta dicta dubit. 5. illatione 3. Si tamen quis per hæc verba haberet intentionem iurandi re verâ iuraret iuxta dicta eadem dubit. 4. Vt notat Sà, Azor, & Sanch.

Si quis tamen per hæc verba haberet intentionem iurandi verè iuraret.

An ſit Iuramentū dicere Iuro per me *&c.*

124. Verum autem ſit Iuramentum dicere *Iuro per me* aut: *Iuro me* aut: *Iuro per eum qui ſum*, quod Hiſpanicè dicimus *Iuro ami, o por mi, o Iuro como quien ſoy* non eſt ita certum inter Authores aliqui affirmant: quia homo eſt creatura nobiliſſima, in qua ſpecialiter relucet Deus, atque ita videtur ſupponere Sotus Tract. de Iuramentorum abuſu cap. 4. Alcozer in ſummâ cap. 15. doct. 1. Suarius verò cap. illo 13. nu. 3. & Sanch. cap. 2. num. 31. putant ex vſu recepto non eſſe Iuramentum ſolùm enim illa verba ſignificant adduci hominem ipſum in teſtem ſecundum propriam authoritatem, bonitatem, & veracitatem: non verò ipſum Deum.

Infertur 5. non eſſe Iuramentum dicere in fide mea *&c.*

Licet multi canoniſtæ contrariū doceant.

125. Infertur 5. non eſſe Iuramentum dicere *in fide meâ, per fidem meam, Regiam*, aut *boni viri*, aut *nobilis*, aut *verbi mei*. Hiſpanicè *A fee mia, a fee de quien ſoy, a fee de Gidalgo, o de Caballero, o de Rey.* etiamſi multi canoniſtæ relati à Couarruuiâ, Suario, & Sanch. dicant ſimilia Iuramenta eſſe verè Iuramenta; ſed oppoſitum omninò verum eſt; nec placet diſtinctio, quam affert Mendoza lib. 1. de Pactis cap. 6. quæſt. 3. num. 9. qui putat in perſonis nobilibus non eſſe Iuramenta; quia intelliguntur iurare, ſicut ſolent; in perſonis autem communibus eſſe Iuramentum; quia intelliguntur iurare per fidem Chriſtianam; neque audiendus eſt Sotus, qui citato art. 1. dixit eſſe Iuramentum dicere *per meam fidem*; non verò dicere *in meâ fide*. Itaque vniuerſaliter non eſſe Iuramenta omnia prædicta docent Caiet. 2. 2. quæſt. 89. art. 6. Arragon ibi art. 1. Nauarrus cap. 12. num. 2. & 5. Couar. de Pactis 1. part. §. 2. nu. 2, Alcozar ſuprà doct. 6. Saitus ſuprà num. 13. Valentia tom. 3. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 2. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 1. num. 4. Suarius cap. illo 13. à num. 10. vbi rectè impugnat Mendozam; Petrus Ledeſma Tract. 11. cap. 1. dub. 1. Rodriguez cap. 191. nu. 3. Azor lib. 11. cap. 10. quæſt. 1. Sanch. lib. 7. de Matrim. diſp. 79. num. 28. & lib. 3. ſummæ cap. 2. num. 32. Ratio eſt; quia eorum verborum communis eſt, & vſu receptus ſenſus *per meam fidelitatem*, aut *veritatem*; nempe ita eſt, aut ita faciam, vt ſum verax in dicendo, vel fidelis in promiſſis, vel ſicut decet Regem, aut nobilem, aut virum bonum eſſe veracem, aut fidelem, Rationem reddit Caiet. quia Sermonum humanorum veritas, fidelitati innititur humanæ; non virtuti Theologicæ fidei; atque adeò non accipitur ibi vox *fides* pro fide ſupernaturali Theologica, vt Canoniſtæ contendebant. Item non eſt Iuramentum dicere: *in bonâ fide* vt notant Sotus, Alcozer, Ledeſma, Suarius citati, & Sanch. num. 32. vbi addit, nec eſſe Iuramentum dicere *in bonâ fide iurata* vel *per bonam fidem iuratam*: quia ſemper ſumitur pro humanâ fidelitate, aut veracitate.

Ratio cur prædicta nō ſunt Iuramenta.

Ratio Caietani.

126. Hæc autem limitant primo Azor, & Sanch. vt ſit vera tota doctrina huius illationis; quando iis verbis vtens non intendit iurare, aut non putat ſe iurare; nam, ſi intendit aut putat, erit Iuramentum iuxta dicta dubit. 4. Limitant ſecundo Azor, Sanch. & Suarius; niſi in more poſitum ſit apud eos homines, cum quibus verſatur ea verba accipi pro Iuramento iuxta dicta eâdem dubit. 4. tunc enim vera Iuramenta cenſenda ſunt. Tertiò limitant Sanch. & Suarius; niſi prædicta verba adducantur, tanquàm res in quibus Deus Author omnis veritatis relucet; ſi verò dubitetur; an Iurans intenderit per hæc verba iurare iudicanda ſunt non Iuramenta; quia ex ſe Iuramenta non ſunt, ita Couar. Sairo, & Sanch. colligiturque ex aliis Authoribus maximè ex Caietano.

Variæ limitationes, vt ſit verè præcedens Illatio.

127. Infertur 6. habenda eſſe pro Iuramentis *per fidem Chriſti* aut *Dei* vel *in fide Chriſti* vel *Chriſtiani*: primum concedit Sotus ſuprà art. 1. ſecundum verò docent cæteri omnes, vt ait Suarius ſuprà num. 18. quia in his modis loquendi ſatis clarè videtur adduci veritas fidei diuinæ ſupernaturalis.

Infertur 6. Iuramentū eſſe ſi quis dicat per fidē Chriſti, Dei &c.

Ratio.

128. Nihilominus probabile eſt, ſi quis dicat *per fidem Chriſtiani*, vel *boni Chriſtiani* vel per fidem Religioſi vel Sacerdotis non eſſe Iuramentum, ideò Sotus ait forſan non eſſe Iuramentum; quia non intelliguntur ea verba de fide diuinâ.

An ſi quis iuret per fidē Chriſtiani &c.

129. Alij verò communiter, & probabilius recurrunt ad intentionem proferentis ea verba, vt ſi intendat adducere fidem Dei abſque dubio iuret; ſecus verò, ſi tantum fidem humanam cum circumſtantiâ perſonæ ſcilicet, qualem decet eſſe in homine Chriſtiano, Religioſo, vel Sacerdote; quia inde maiorum quandam credibilitatem participat; idemque ſentiendum eſt, ſi dicatur, *tanquam Chriſtianus, tanquam Religioſus* aut *Sacerdos* ſunt enim prædicta omnia verba æquiuoca; atque ita docet Azor ſuprà cap. 3. quæſt. 1. plures alios referens, & Suarius cap. 13. num. 19. quia tamen hæc verba communi vſu loquendi ambigua ſunt, rectè monet Suarius optimum eſſe conſilium eas loquendi formulas cauere; quia, & periculoſæ ſunt, & dubitationem in animo relinquunt, & apud alios ſcandalum generant, & fortaſſe in foro externo Iuramenta reputantur.

Recurrendum eſt ad Intentionē proferentis illa verba. Azor. Suarius.

Ea loquēdi formula cauendæ ſunt.

130. At Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 1. num. 4. & Sanch. cap. illo 2. num. 32. in fine. ſatis probabiliter putant ex communi vſu ea non eſſe Iuramenta; quia accipiuntur pro fide humanâ cum prædicta circumſtantiâ perſonæ. Vnde in dubio de intentione putat Sanch. non eſſe cenſenda Iuramenta idque ſatis probat ratio Caietani paulò ſuperius allata idemque iudicium eſt propter eandem rationem, ſi quis dicat *in fide Chriſtianâ Religioſi, aut Sacerdotis, aut tanquam Chriſtianus Religioſus* aut *Sacerdos*.

Leſſius & Sanch. probabiliter putant ea non eſſe Iuramenta.

131. Notat tamen Sanch. celeberrima illa verba *in verbo Sacerdotis* planè eſſe Iuramentum: quia ſic ſolent iurare Sacerdotes in vſu communi, quod mihi ſatis probabile apparet; quamuis enim talia verba in rigore non ſint Iuramentum; nihilominus etiam in Iudicio habentur pro Iuramento, & ſæpe non exigi ſolet aliis verbis Iuramentum à Sacerdotibus, ſed de hoc iterum incidet ſermo.

Notat Sanch. illa verba in verbo Sacerdotis *eſſe Iuramētum.*

Infertur 7. quid de his dicendum in mea conſcientiâ &c.

132. Infertur 7. quid de his formulis dicendum ſit ſcilicet *in meâ conſcientiâ* aut *per meam conſcientiam?* Sotus putat non eſſe Iuramentum dicere: *in meâ conſcientiâ,* eſſe tamen dicere: *per meam conſcientiam:* alij verò vtrumque putant eſſe Iuramentum: quia putant idem eſſe, quod *in Anima mea,* vel *per meam Animam,* de quibus diximus illatione 2. ita Syluester Iuramentum 1. quæſt. 5. Arragon, & Azor, Nauarrus ſuprà Pedraza præcepto 2. §. 1. Alij verò dicunt eſſe verba æquiuoca atque adeò recurrendum ad intentionem proferentis, qui, ſi per conſcientiam intelligat animam, aut animæ potentiam, quatenus in ea elucet Deus erunt Iuramenta, ſi autem ſolùm velit dicere hoc eſt, quod ego ſentio in meâ conſcientiâ id eſt in intellectu meo practico, ſeu hoc dictat mihi mea conſcientia: non ſunt Iuramenta: propterea ait Suarius abſtinendum eſſe ab his formulis; quia æquiuoca ſunt.

133. Leſſius verò & Sanch. ſuprà meritò docent non eſſe Iuramenta: quia iam communiter accipiuntur in ſenſu poſteriori ab omnibus, & referunt Sairum, & Petrum de Ledeſma ſuprà. Vnde rectè addit Sanch. non eſſe Iuramentum dicere *teſtis eſt mihi mea conſcientia:* quia perinde eſt, ac ſi dicatur hoc mihi dictat mea conſcientia.

DVBITATIO VII.

An referat ad Iurandum vti præpoſitione In *aut præpoſitione* Per *& de quibuſdam formulis Iurandi Æquiuocis?*

An referat ad Iurandum vti ly In aut ly Per. Sotus ponit differentiã.

134. Sotus lib. 8. de Iuſtit. quæſt. 1. art. 1. omnino diſtinguit inter præpoſitionem *In,* & *Per:* putatque non eſſe Iuramentum dicere *in fide meâ, in meâ conſcientiâ,* & ſimilia: quia nihil videtur adduci in teſtem: eſſe tamen Iuramentum dicere: *per fidem meam, per meam conſcientiam,* quia Accuſatiuus cum propoſitione *Per* videtur formam teſtis inducere.

Sed male fundatam vtpote contra comũnem vſum.

135. Hæc tamen diſtinctio nullâ ratione fundatur, & omnino reiicienda, quia contra communem omnium & vſum, & ſenſum, qui idem putant ſignificari quando dicitur *in bonâ fide,* aut *per bonam fidem: in mea conſcientia,* & *per meam conſcientiam* & in cæteris ſimiliter: ideò meritò contra Sotum ſentiunt S. Bonauentura in 3. diſtinct. 39. in expoſitione litteræ in fine. Syluester Iuram. 1. quæſt. 5. Arragon. quæſt. 89. art. 1. circa 1. concluſionem. Petrus de Ledeſma Tract. 11. cap. 1. dub. 1. Valentia tom. 3. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 2. Azor lib. 11. cap. 3. q. 1. Rodriguez in ſumma c. 191. num. 3. Suarius lib. 1. cap. 13. num. 14. Sairus lib. 5. cap. 1. num. 13. Leſſius lib. 2 cap. 42. dub. 1. num. 4. Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 8.

Ex hac doctrina. Infertur 1.

136. Ex hac doctrinâ infertur 1. idem eſſe dicere *in Deo ita eſt,* ac *per Deum ita eſt,* vnde Paulus ad Rom. 9. ſic iurauit *veritatem dico in Chriſto Ieſu:* vbi Paulum iuraſſe Sotus ipſe etiam fatetur, & vtroque modo in noſtro exemplo iurari poſſe ſcilicet *in Deo, & per Deum,* affirmant Bonauentura, Syluester, Arragon, Rodriguez citati, & alij multi. Additque Sanch. num. 13 & Rodriguez etiam eſſe Iuramenta dicere *in Euangelia, & per Euangelia* & idem de ſimilibus formis. Pari ratione eſt Iuramentum Hiſpanicè dicere: *par Dios* quia idem eſt, ac dicere: *por Dios* vt rectè Alcozer in ſummâ cap. 15. doct. 1. & Sanch. ſuprà num. 13. qui notat prædicta verba *par Dios,* & *por Dios* vſurpari non adducendo Deum in teſtem, ſed ad oſtendendum tædium, & tunc non eſſe Iuramentum; atque hac ratione putat intelligendos eſſe Angelum verbo *periurium* ante 1. in fine, & Syluestrum ibi quæſt. 1. Multoque certius eſt, quod idem Sanch. nu. 18. affirmat, ſcilicet, non eſſe Iuramentum cum dicitur ad denotandum iræ impetum, *corpus Dei tecum* Hiſpanicè *cuerpo de Dios con vos* quod etiam affirmauit Sotus Tract. de *Iuramentorum abuſu;* an verò hæc verba contineant blaſphemiam poſteà videbimus dub. 9.

De verbis corã Deo ita eſt &c. Controuertitur.

137. De his autem verbis *coram Deo ita eſt* vel *Deus ſcit ita eſſe* vel: *Deus videt, ita eſſe* vel *coram Deo hoc dico* aut *Deus ſcit me verum dicere* controuerſia eſt; an ſint Iuramenta. Nam Auguſtinus epiſtola 89. ad Hilarium, & ſerm. 28. de verbis Apoſtoli, & refertur in cap. *ſi peccatum* 22. qu. 1. & D. Thomas quæſt. 89. art. 1. ad 3. inter Iuramenta ea enumerat atque expreſsè Nauarrus cap. 12. num. 2. Azor ſuprà cap. 3 q. 1. quia licet ex ſe ſint verba ambigua, & æquiuoca; tamen ex communi vſu accipiuntur, vt Iuramenta.

Auguſtinus & D. Tho. inter Iuramenta ea numerant:

Probabilius tamen dicta verba ſunt æquiuoca.

138. Probabilius tamen puto eſſe verba æquiuoca & ambigua, etiam in vſu hominum; ſolent enim accipi tum inuocatiuè, ſcilicet inuocando Deum in teſtem, & tunc ſunt Iuramenta; tum enunciatiuè tantùm, ſcilicet, remittendo ſe ad Dei Iudicium, & ſcientiam, & tunc non ſunt Iuramenta. Ita Caiet. art. 1. circa ſolutionem ad 3. Arragon ibidem Tabiena verbo *Iurare* quæſt. 32. Sotus lib. 8. quæſt. 1. art. 1. Pedraza præcepto 2. §. 1. Rodriguez cap. 191. nu. 2. Sà. verbo *Iuramentum* num. 1. Valentia diſp. 6. quæſt. 7. punct. 2. Petrus de Ledeſma Tract. 11. cap. 1. dub. 1. Suarius cap. 13. num. 7. & 8. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 2. num. 8. Sairus lib. 5. c. 1. num. 5. Sanch. lib. 3. cap 2. num. 20. Quando autem non conſtat de animo, & intentione proferentis hæc verba; tunc in foro conſcientiæ præſumitur, & cenſetur animus non iurandi in hominibus bonæ, & timoratæ conſcientiæ, qui non ſolent communiter iurare; at in hominibus iurare ſolitis cenſebuntur Iuramenta; tum, quia magis ea verba ad naturam Iuramenti accedont tum quia in eo ſenſu ſcilicet inuocatiuè ſolent communiter ab his vſurpari, vt docent ferè omnes citati Authores. In foro autem iudiciali, & in iis quæ vergunt in damnum tertij accipienda ſunt ea verba iuxta communem intelligentiam audientium; ita Caiet. Tabiena, Pedraza, Sairo & Sanch. ſuprà.

Caiet. Arragon. Sotus.

In quibus prædictis verbis vtitur in foro conſcientia præſumitur animus Iurãdi vel non Iurandi:

139 Sanè ſi communiter ſolent haberi ea verba tanquam ambigua, vt iidem Authores videntur ſupponere non video cur non etiam in Iudicio habeat locum reſolutio prædicta.

140. Illud mihi videtur magis certum, quod modus ille loquendi, qui ſolet ab aliquibus vſurpari, ſcilicet, *Deus ſcit; an verum dicam* id eſt Hiſpanicè, *ſabe Dios, ſi digo verdad.* non contineat Iuramen-

Iuramentum, ſi ſtemus proprietati verborum; imò multum differt à modis loquendi, quibus dicitur. *Deus ſcit me verum dicere*, vel, *quòd verum dicam* hi enim modi loquendi magis inſinuant Iuramentum, quàm ille alius prior.

Hæc verba teſtis eſt mihi Deus quando cõtinent Iuramẽtum, quando nõ.

141. Circa hæc autem verba. *Teſtis eſt Deus*, vel *teſtis eſt mihi Deus*, putat Azor ſuprà continere eandem æquiuocationem, quam continent verba illa *Coram Deo* aut, *ſcit Deus* quod ſanè in rigore verborum verum eſt; nam accipi poſſunt per modum ſimplicis enunciationis; quaſi dicatur huiusrei ſpectator, & teſtis ipſe Deus eſt; quo ſenſu non continent Iuramentum; poſſunt tamen etiam accipi per modum inuocationis adducendo Deum in teſtem, & tunc omnino ſunt Iuramentum.

In dubio de animo Iurantis prædicta verba eſſe Iuramentũ docẽt apertè.
D. Tho.
Sotus.
Arragon.

142. Verum negari non poteſt maiorẽ in iis eſſe Iuramenti ſimilitudinem, quàm in illis aliis *Deus ſcit* & *coram Deo*; quapropter in dubio putat Sanch. num. 21. cenſenda eſſe continere Iuramentum, & apertè docent eſſe Iuramentum. D. Thomas, Sotus, Arragon, Rodriguez & Syluester ſuprà. Atque ex communi vſu eſſe Iuramenta affirmant Sairo cap. 2. num. 3. Leſſius ca. 42. dub. 2. num. 8. Suarius cap. 13. nu. 7.

143. Hæc tamen verba *teſtis ſit Deus*, *Deum teſtor*, *teſtificor*, ſeu *teſtem aduoco*, vel *adhibeo*, non patiuntur niſi ſenſum inuocatiuum; ideò meritò inter certas iurandi formulas ea enumerant Sairo, Suarius, Leſſius, Azor, & Sanch. ſuprà.

144. Quando verò aliquis per Deum aut propriam vitam interrogatus; an ita ſe res habeat reſpondet abſolutè, ita ſe rem habere; non eſſe Iuramentum optimè docet, & probat Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 28. quia non eſt modus ille Iuramenti exigendi: ſed quædam adiuratio. Imò, ſi rogans diceret: iuras mihi per Deum rem ita ſe habere, & interrogatus reſpondeat: Ita ſe res habet: non ideò cenſetur iurare: quia non ideo conninet interrogantis Iuramento: ſed ſoli eius interrogationi per ſimplicem aſſertionem reſpondens. ſecus verò putant nonnulli, ſi reſponderet. *ita* vel Hiſpanicè *ſi*, vel capite annueret: quia tunc perinde eſt ac dicere: *ita iuro* quod ſanè in rigore verborum verum eſt: nihilominus etiam illud *Ita* vel *ſi* poteſt cadere, aut dirigi in rem ipſam interrogatam ſub tali Iuramento ex parte interrogantis poſtulantis illud, in quo multum attendi debet ad animum reſpondentis, quamuis in dubio philoſophandum videatur ſicuti diximus de aliis verbis, quæ propriè, aut in communi acceptione ſignificant Iuramentum.

DVBITATIO VIII.

Quænam verba contineant Iuramenta Exſecratoria, & quæ non?

Quæ verba Iuramenta Exſecratoria continent.

145. COmmuniter apud Authores videtur receptum dicere *per meam vitam*, *aut alterius proximi vitam aut ſalutem* habere ſenſum Exſecratorium id eſt Deus auferat mihi; vel illi vitam, aut ſalutem, ſi hoc ita non eſt. ita D. Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 6. Caietanus ibidem, Arragon eadem quæſt. art. 1. Sotus 8. de Iuſtit. quæſt. 1. art. 6. & de *Iuramentorum abuſu* cap. 4. Nauarrus cap. 12. Couarruuias de Pactis part. 1. §. 1. num. 5. Alcozer cap. 15. dub. 1. Rodriguez cap. 191. num. 3. Pedraza præcepto 2. num. 1. Azor lib. 11. cap. 3 quæſt. 1. Leſſius cap. 42. dub. 2. num. 8. Sairus lib. 5. cap. 2. num. 3. & cap. 3. nu. 14. Suarius ſæpè citato cap. 13. num. 27. Sanch lib. 3. cap 2. num. 36, Idemque iudicium eſt, ſi dicatur in meà vità, aut ſalute iuxta regulam traditam dubitatione præcedenti vbi oſtendimus idem ſignificare præpoſitiones *In* & *Per* & in hoc caſu expreſsè docent Arragon, Azor, Rodriguez, & Sanch.

146. Dixi autem communiter accipi in ſenſu Exſecratorio; quia non videtur negandum poſſe in ſenſu conteſtatio proferri, vt docet. D. Thomas citato art. 6 in fine corporis quem ſequuntur Syluester *Iuramentum* 2. num. 2. & Couarruuias citato num. 5. circa finem.

Variæ formæ Iuramenti Exſecratorij.

147. Eſt etiam Iuramentum Exſecratorium dicere: *hæc mala addat mihi Deus*, *aut inferat Deus*, *ſi hoc non ita eſt*, vt docet Syluester *Iuramentum* 1. q. 1. & cum eo Alcozer, Arragon, Sairo, Leſſius & Sanch. citati. Adhibet exempla Alcozer ſcilicet: *non parcat mihi Deus*, *non me ſaluet*, *non me tueatur*, *maledictus ſim*, *malâ morte obeam*, *non viuam vſque in craſtinum*. Sanch. etiam addit: *non moriar hinc*, *malum Paſchæ mihi Deus impertiatur*, *ardeam in infernis*, *diabolus me rapiat*, & idem iudicium eſt de aliis ſimilibus.

148. Eadem ratione eſt Iuramentum Exſecratorium dicere: *in periculo animæ meæ*, vt ex Innocentio, & Geminiano docet Suarius cap. illo 13. num. 28. probatque ex cap. *Fraternitatis* de *frigidis*, & *maleficiatis*. Item Iuramentum eſt Exſecratorium dicere: *per caput meum* quod inſinuatur in Euangelio Matth. 5, & etiam capite *Etſi Chriſtus* de Iureiurando ita Suarius ſuprà.

Si Deus tanquam boni alicuius impertitor inuocetur eſt Iuramentum Exſecratorium.

149. Etiam eſt Iuramentum Exſecratorium quando Deus tanquam boni alicuius impertitor inuocatur, vt *ita Deus me adiuuet*, *ſeruet*, *det mihi gratiam* vel *gloriam* vel *aliquod aliud bonum* vel *ita mihi Deus benè faciat*; quia in hoc modo loquendi ſubintelligitur contraria exſecratio, id eſt *Deus his bonis me priuet*, *ſi hoc non ita eſt*. ita Caiet. ſuprà art. 1 Syluester *Iuramentum* 1. quæſt. 1. Sotus citato art. 1. in fine. Arragon art. 1. in fine. Nauarrus, Alcozer, Azor, Sairus, Leſſius, Suarius Sanch. ſuprà. vnde immeritò Sà verbo *Iuramentum* 1. hæc verba: *per meam vitam* & *ſic me Deus adiuuet* inter æquiuoca enumerat aſſerens pendere ex intentione iurantis, quod ſint, vel non ſint Iuramenta. Et multo magis diſplicent alij, quos ipſe tacito nomine refert aſſerentes prædicta non eſſe Iuramenta.

150. Cenſetur etiam Iuramentum Exſecratorium, ſi quando alius alicui maledictionem imprecatur dicens *ſi hoc non ita eſt*, *Deus non te adiuuet*; *diabolus te rapiat*, & ſimilia, ipſe verò reſpondeat *amen*; tunc enim idem eſt ac ſi dicat *id malum mihi eueniat ſi ita non eſt* vt rectè Sanch. lib. 3 cap. 2. num 37.

Verba non continentia Iuramentum Exſecratorium.

151. Tunc autem non erit Iuramentum Exſecratorium; imo neque Iuramentum; quando quis dicit per vitam mei equi, vel per conſeruationem alterius rei inanimatæ, ſi alioquin ex cir-

cũmſtantiis, aut ex modo dicendi conſtet res illas interponi ex intentione vitandi Iuramentum; quia res illæ, quaſi pro nihilo tunc cenſentur æſtimari; alioquin ex vi verborum ſufficere videntur ad Iuramentum. ita Suarius cap. 13. nu. 27. quamuis in his dicendi modis, & formulis, ſi ex vſu nihil certi haberi poteſt, intentione loquentis ſtandum videtur.

Limitatio.

Alia formula exſecratoria.

152. Non tamen cenſeri debet Iuramentum Exſecratorium, quod communiter dici ſolet ad affirmandum quempiam, vel nummis carere, vel nihil adhuc manducaſſe illa die, *maledicti nummi, quos habeo, maledictum quod hodie comedi*; quia maledictio non cadit in perſonam, ſic enim eſſet Iuramentum; ſed cadit in nummos, vel in eſcam. Accedit quod maledictio in rem inanimatam non continet grauem deordinationem, niſi redundet in graue detrimentum perſonæ. ita Suarius lib. 1 cap. 13. num. 28. Sanch. lib. 3. cap. 2. num. 38. addunt tamen, ſi animus eſſet obiicere rem illam, vt materiam diuini iudicij (quod tamen rarò accidere credit Sanch.) fore Iuramentum.

Maledictio in rẽ inanimatam non continet grauẽ deordinationem, niſi redundet in graue detrimentum perſonæ. Suarius Sanch.

153. Mihi tamen videtur non eſſe Iuramenta ex rigore verborum, in quibus nihil aſſeritur; ſed tantum maledicitur creaturæ inanimatæ, ſi qua apud ſe eſt, quæ maledictio etiam ex animo facta, ſi coniiciatur in rem inanimatam ſecundum ſe conſideratam, tantùm eſt veniale peccatum, vt ex D. Thoma 2. 2. quæſt. 76. art. 2. tradit Nauarrus cap. 23. num. 117. ſi verò coniiciatur in rem illam, prout eſt Dei creatura, idque ex animo eſſet peccatum blaſphemiæ mortale, ſi verò, quatenus eſt res vtilis proximo conſideretur, perinde eſt, ac ſi deſideraret proximo carentiam illius rei, aut etiam ſibi.

Coniicere ex animo maledictionem in rem inanimatã quandoque veniale eſt quandoque mortale.

154. Dixi autem *ex rigore verborum*; quia in communi modo loquendi per illa verba ſignificari & affirmari videtur, quòd proferens non habeat rem illam, &, ſi illam habeat ſubiicit illam maledictioni exitij ſeu interitus in qua videtur haberi ratio de creaturâ illa, vel ſecundum ſe, vel, quatenus ſibi poteſt eſſe vtilis.

155. Nihilominus, ſi intentio ſit ſubiicere illam rem oſtenſioni diuini iudicij abſque dubio erit Iuramentum, quantumuis maledictio non coniiciatur in perſonam; ſed in rem inanimatam, etiam vilem, & deſpectam. Nam ratio formalis Iuramenti Exſecratorij ſita non eſt, in eo, quod Deus reluceat in creaturâ deſignata, nec in eo, quod ſit Dei creatura repræſentans Deum ſpeciali aliquo modo; ſed ſita eſt in eo quod petatur oſtenſio diuini iudicij quapropter ſiue tunc petatur, quòd fiat ſupra perſonam, ſiue, quòd fiat ſupra rem inanimatam, etiam viliſſimam ſemper inuocatur Deus, vt Iudex, ac proinde ſemper eſt Iuramentum. Ideò vtentes eo loquendi modo, vel omnino iurant, vel certè tantùm volunt ſignificare, quòd illa res deſtruatur, ſeu, quòd ea priuentur, & ſpolientur, ſi eam habent nullo habito reſpectu ad diuinum Iudicium. In dubio autem de intentione non ſunt cenſendi iurare; qui timoratæ ſunt conſcientiæ, & refugiunt Iuramenta; ſecus vero, ſi ſint Iuramentis aſſueti iuxta ſuprà dicta.

Ratio formalis Iuramenti Exſecratorij ſita eſt quod petatur oſtenſio diuini Iudicij.

Formula Iuramentum non ſtatuendum

156. Illud mihi videtur non eſſe Iuramentum (quidquid alij dicant) quod vſurpari ſolet, vt ſignificetur omninò aliquid ſic eſſe, ſcilicet, *tot Angeli recipiant animam meam*, vel *veniant pro animâ meâ, quot vicibus hanc rem feciſti*, vel, *quot aureos habes*, vel *quot plures aureos habes, quàm affirmas*. ſanè hæc formula dicendi non habet in ſe contrariam maledictionem incluſam, vt nonnulli putant; ſed ſolùm eſt ſenſus, gauderem, quòd tot angeli me reciperent & cætera; ſicut ſolet dici: *vtinam tot aureos haberem, quot ille habet*, vbi non includitur maledictio aliqua in contrarium nullum habendi aureum, ſi alius non habeat.

157. Secus autem eſſet; ſi quis diceret: *ſic Angeli animam meam recipiant ſicut tu habes plures aureos, quàm dicis* quia in eo modo dicendi includitur contraria exſecratio, ſcilicet, aliàs Angeli non recipiant: perinde, ac ſi dicamus *ſic me Deus adiuuet* &c. Ita Sanch. lib. 3. c. 2. num. 39.

158. Eadem ratione non eſt Iuramentum, ſi alicui affirmanti ſeſe pauperem, ac infelicem, alter reſpondeat ad aſſerendum; ſeu confirmandum contrarium ſuum ſenſum. *Faxit Deus, vt ita ego diues eſſem, aut felix*, vel *vt ita rebus meis eueniret*; tunc enim ſolum ſignificat ſuæ voluntatis appetitum, nec contrariam exſecrationem includit. ita Sanch. ſuprà num. 36. in fine.

159. Nec etiam eſt Iuramentum dicere: *Non faciat mihi Deus malum, ſi tu, nequam, non lueris mihi pœnas debitas*; qui enim ſic loquitur nihil ſibi mali imprecatur, ſiue vindictam ſumat ſiue non, erit tamen Iuramentum, ſi dicat: *ſic Deus à me malum auertat, quòd luiturus ſis mihi pœnas* qui modus includit cõtrariam exſecrationem. Hæc autem verba: *Melius me Deus ſeruet*, aut *melius mihi benefaciat* & ſimilia dupliciter poſſunt accipi primò comparatiuè; nempe, quando ſignificare volentes aliquem quippiam mali facere dicimus: *Melius illi Deus faueat, quàm ipſe ſe gerit in hoc negotio*. & tunc nullum Iuramentum, aut exſecratio includitur. Vel ſi exſecrationem includat ſolùm erit maledictio, & non Iuramentum; quia nihil affirmatur, vt contingit, quando dicitur: *ſic tecum Deus agat, ſicut tu agis mecum* vel *ſic tibi proſit ſtipendium, quod accipis à me ſicut tu mihi ſeruis*: tunc enim ſola eſt maledictio contra famulum malè ſeruientem.

160. Secundo modo poſſunt accipi ea verba, non comparatiuè, ſed affirmatiuè, vt, ſi volens affirmare me aliquid non feciſſe, dicam: *Melius mihi faciat Deus* vel *melius me Deus ſeruet, quàm ita fecerim* atque in hoc ſenſu videntur eſſe Iuramentum; quia contrariam exſecrationem claudunt perinde, ac cum dicimus: *ſic me Deus adiuuet*. Ita Sanch. ſuprà num. 40.

161. Multo minus ſunt Iuramentum verba illa quæ aliqui vſurpant. *habeat, vt perfidus*, aut *hæreticum* aut *mendax* vel *iniquus ſim, ſi hoc non ita eſt*. ſenſus enim eorum verborum tantum valet, ac, ſi quis dicat: *æſtima me talem, ſi verum non eſt quod dico*, ac proinde non efficiunt ſenſum exſecratorium, ſicut neque eſſe Iuramentum dicere alicui: *interfice me, ſi hoc fecerim, vel non fecerim*.

162. Tandem hæc, & ſimilia verba, quæ Hiſpani ſæpè vſurpant dum aliquid volunt ſeriò affirmare: *occidar* vel: *amputentur mihi aures, ſi hoc non ita eſt* in rigore præſeferre videntur teſte Sanch. num. 42. Iuramentum exſecratorium

ſicut

ſicut eſt Iuramentum exſecratorium dicere: *diris pugionibus ictibus punctim confodiar* aut *ſuſpenſus obeam, ſi hoc ita non eſt.* Verùm, vt communiter ea verba circumferuntur, non claudunt Iuſiurandum; quia non dicuntur, quaſi id malum ſibi imprecando, ac inuocando Deum tanquam Iudicem vt vindictam ſumat de dicente, ſi mendax ſit; ſed tantum dicuntur inſtar cuiuſdam ſponſionis; atque adeò Hiſpani incipiunt communiter per illam particulam Hiſpanicam *que*, quæ ſponſionem ſignificat. Legatur Sanch. locis citatis.

DVBITATIO IX.

Quanam Iuramenta contineant ſimul Blaſphemiam.

Non ſolum Iuramenti, ſed etiam blaſphemia adiuncta malitia confitenda eſt.

163. **Q**Voties Iuramentum continet malitiam blaſphemiæ, neceſſarium eſt in confeſſione eam blaſphemiam, & malitiam explicare præter malitiam aliam, ſi quam habuit actus ille in ratione Iuramenti. Imò licet in ratione Iuramenti nullam aliam habuiſſet malitiam ſaltem mortalem explicanda eſt in confeſſione malitia blaſphemiæ, quæ vix poteſt vnquam à mortali excuſari; ideò placuit in præſenti examinare, quænam verba contineant blaſphemiam, vt in confeſſione exprimantur iuxta ea, quæ diximus dubit. 3. & infrà dicemus in 3. aſſertione circa finem. Sed vt diſtinctè procedamus.

Blaſphemia vix vnquam à mortali excuſari potuit.

Aſſertio 1. blaſphemia eſt falſa locutio cõtra Deum per modum conuitij. D. Tho. Bannes.

164. Aſſero 1. *Blaſphemia eſt falſa locutio contra Deum per modum conuitij.* Hanc definitionem rectè tradit Bannes ex D. Thoma 2. 2. quæſt. 13. art. 1. quam definitionem alij verbis, ſed æquiualentibus affert Valentia tom. 3. diſp. 1. qu. 13. punct. 1. in initio, & Sanch. in ſumma lib. 2. c. 32. num. 1. ſic enim definiunt: *Blaſphemia eſt peccatum, quo aliquid de diuinâ excellentiâ detrahitur, falsè dicendo aliquid ineſſe Deo, quod non ineſt, vel negando ineſſe, quod ineſt, idque voluntate quadam derogandi eâ ratione diuinæ maieſtati.* Quamuis autem aliqui addant prædictæ definitioni, vel *quando dicitur aliquid contra Sanctos*; nihilominus non eſt opus addere, quia tunc etiam habent rationem blaſphemiæ quatenus redundant in Deum ſicut, neque opus eſt addere vel *quando aliquid proprium Dei tribuitur creaturæ* quia tunc negatur aliquid de Deo, ſcilicet eſſe illi ſoli proprium, quod ipſi competit in quo ratio blaſphemiæ conſiſtit, & in prædicta definitione comprehenditur.

Quare blaſphemia dicatur locutio falſa.

165. Dicitur autem in definitione *locutio falſa*; quia in eo propriè conſiſtit blaſphemia quatenus diſtinguitur ab infidelitate; nam blaſphemia non eſt propriè, & eſſentialiter infidelitas; hæc enim conſiſtit propriè in aſſenſu aliquo interno falſo de Deo; quod ſi addatur externa aſſeueratio falſi, ea tunc oritur ex tali interno aſſenſu. Blaſphemia verò neutrum requirit; ſed conſiſtit in dictione, ſeu locutione falsâ de Deo. Quapropter blaſphemia benè poteſt inueniri coniuncta cum infidelitate; ac etiam ſeparatim; quod rectè explicat Caſtro lib. 1. de *iuſtâ Hæretic. punit. c. 12.* nam, ſi quis dicat aliquid diuino honori derogans credens id ita eſſe, erit ſimul hæreticus, quatenus credit, & blaſphemus, quatenus dicit. Si verò credit, & non dicit, erit tantùm hæreticus, ſi vero dicit, & non credit, tantùm erit blaſphemus.

Inueniri poteſt coniuncta cum Infidelitate, & ab hac ſeiuncta. Exempla.

166. Dicitur etiam *falſa*, quia ſemper in blaſphemiâ aliquâ falſitas inuenitur, ſaltem in actu exercito; non quidem ſemper enunciatiuè; ſed ſaltem ex modo loquendi blaſphemantis; quia optat, aut imprecatur aliquod malum Deo repugnans, vel ſaltem ſignificat aliquid eſſe in Deo vel Chriſto tanquàm quid contumelioſum cum tamen non ſit. Contumelia enim eſt de ratione blaſphemiæ, nihil autem per modum veri ſignificatum poteſt eſſe Deo contumelioſum, vt cum multis authoribus docet Sanch. lib. 2. c. 32. num. 6. contra Azor, & Suarium cum multis quos refert, & dicemus agentes in particulari de blaſphemiâ.

Contumelia eſt de ratione blaſphemiæ.

167. Tandem dicitur in definitione *per modum conuitij*, ſeu *voluntate derogandi diuinæ bonitati*, vt diſtinguatur ab Infidelitate, de cuius ratione non eſt velle derogare diuino honori; quia potius hæreticus credit ſe honorem Deo exhibere. Sed blaſphemiam procedere ex voluntate derogandi diuinæ bonitati; non intelligimus de voluntate directâ (quo pacto damnati blaſphemant) ſed de voluntate indirectâ, ſeu interpretatiua, qua licet vſurpans verba blaſphemiæ nolit directè detrahere diuinæ maieſtati, meritò tamen, & verè ex circumſtantiis & modo proferendi talis prolatio iudicatur habere diuinæ gloriæ contemptum, & diminutionem, vt optimè explicant Valentia ſuprà not. 2. & Sanch. num. 2.

Dicitur in definitione per modum conuitij vt diſtinguatur ab Infidelitate.

168. Hinc patet quâ ratione debeat intelligi D. Thomas 2. 2. q. 13. art. 1. in fine corporis, & art. 3. in principio dum ait blaſphemiam opponi confeſſioni fidei, nec enim intelligendum eſt, quaſi blaſphemia ſit propriè Infidelitas, aut eius ſpecies; ſed ita, vt confeſſio fidei accipiatur, non pro ipsâ fidei aſſertione, quo pacto infidelitas illi aduerſatur; ſed, quatenus eſt quædam laus diuina, & honor Dei, hac enim ratione opponitur ei blaſphemia, quæ propriè, & formaliter opponitur virtuti religionis, cuius eſt proprium munus Deum, & Sanctos venerari, vt optimè tradit Bannes q. illa 13. art. 1. not. 3. Petrus Ledeſma tom. 2. ſummæ tract. 1. c. 9. concl. 3. Valentia tomo 3. diſp. 1. q. 13. punct. 2. Sanch. lib. 2. c. 32. num. 7. Toletus lib. 4. ſummæ c. 12. atque optimè omnium hoc tractat Suarius lib. 1. c. 6 à nu. 4. Addunt verò Sanch. & Valentia (& quidem meritò) blaſphemiam verſari circa Deum vel circa Sanctos, vt habent reſpectum ad Deum; nam, ſi contumelia irrogetur Sanctis; non, vt habent reſpectum ad Deum; ſed, vt ſunt homines excellentes non opponitur propriè Religioni; ſed obſeruantiæ, quæ eſt virtus Religioni annexa congruam ſanctis reuerentiam deferens; quod etiam docet Vaſquez de Adoratione lib. 1. diſp. 6. cap 4.

Explicatur D. Tho dicẽs blaſphemiam opponi confeſſioni fidei.

Blaſphemia verſatur etiam circa Sanctos vt habent reſpectum ad Deum.

169. Aſſero 2. blaſphemiæ quædam ſunt hæreticales; quædam non hæreticales. Hæreticales dicuntur, quæ ſignificant, & continent errorem contra fidem, vt contigit, quandò per verbum aliquod indicatiui modi aſſeritur aliquid fidei contrarium. Non hæreticales dicuntur; quæ quamuis ex dicendi modo, & in actu

Aſſertio 2. blaſphemia aliæ ſunt hæreticales aliæ non.

exercito ſignificent aliquid contra fidem, vt ſuprà dicebamus; non tamen ſecundum ſe aliquid contra fidem aſſirmant; quia nihil per modum indicatiui aſſerunt; ſed optando, aut imprecando, aut imperando. Ita Emericus in Directorio Inquiſitorum 2 part. quæſt. 41 num. 1. & 2. & ibi Penna comment. 66. Bannes quæſt. illa 13. art. 1. in fine Vgolinus de caſibus Papæ reſeruatis 2. part. c. 1. §. 3. num. 1. Petrus de Ledeſma 2. tom. ſummæ Tract. 1. c. 9 concl. 6. Sanch. lib. 2. c. 32. num. 36. Suarius tom. 1. de Religione Tract. 3. lib. 1. c. 5. Ex his duabus aſſertionibus inferre licet quænam Iuramenta contineant blaſphemiã.

Expoſitis duabus aſſertionibus Infertur quanã Iuramenta contineant blaſphemiã.

Infertur 1. omniũ nefandiſſimã eſſe blaſphemiam quã ſeriò iuratur per idola &c.

Sotus. Suarius. Sanch.

170. Infertur ergo 1. omnium nefandiſſimam eſſe blaſphemiam, quã ſeriò iuratur verè, vel falsò per Idola, vel falſos Gentilium Deos, vt per Iouem, aut Mercurium; eſt enim quoddam Idololatriæ genus, honorem vero Deo debitum tribuere falſis Diis, &, qui per illos iurat, eo ipſo profitetur eos eſſe ſummam, ac infallibilem veritatem. Ita Sotus lib 8. de Iuſtit. q. 2. art. 3. concl. 1. Alcozer in ſummã c. 15 Suarius tom. 1. de Religione lib. 1. c. 6. num. 13. Sanch. lib. 2. ſumma c. 32. num. 9. eſtque blaſphemia hæreticalis de ſe, vt ait Sotus. Dixi autem *seriò*, quia, vt notant Alcozer, & Sanch. ſi cauſa ioci, vel irriſionis fiant talia Iuramenta non ſunt Iuramenta, neque blaſphemiæ, neque peccata, vt diximus dub. 1.

Infertur 2. eſſe blaſphemiam iurare vero Iuramento per creaturam ſecundum ſe.

D. Tho. Sotus. Ratio.

171. Infertur 2. ob eandem rationem eſſe blaſphemiam iurare vero Iuramento, ac formali per quamcunque creaturam ſiſtendo in eã, & non, vt in eã Deus relucet; eſſet enim tribuere illi ſummam & infallibilem veritatem. Ita D. Thomas quæſt 89. art. 6. Sotus lib. 8. q. 1. art. 6. concl. 2. & vno verbo omnes Authores; quia, vt vniuerſim docuerat D. Thomas 2. 2. q. 13. art. 1. ad tertium aperta blaſphemia eſt quotieſcunque creaturæ tribuitur quod eſt proprium Dei, vt, ſi quis dicat: diabolum eſſe omnipotentem, aut dicat fatum regere omnia. Reddit autem illic rationem D. Thomas; quia eo ipſo attribuitur Deo, quod ipſi non conuenit; cùm enim vniuerſa attributa ſint ipſe Deus; tribuens creaturæ id attributum dicit creaturam eſſe idem cum Deo. Aut certè poteſt etiam reddi ratio cum Valentiã q. 13. punct. 1. quia tribuens id attributum creaturæ, dicit eo ipſo non eſſe Deo proprium, ſed commune cum creaturã, ac proinde blaſphemus eſt vtpote qui Deo negat, quod ei eſt proprium.

172. Rectè autem notant Azor tom. 1. lib. 9. c. 28. q. 3. & Sanch. lib. 2. c. 32. num. 34. huiuſmodi crimen ſolere committi à laſciuis fœminarum amatoribus, quas ita ardenter amant, & immodicè laudant, vt blaſphemantes nominibus Dei propriis eas appellent. Atque adeò hæc de ſe videtur hæreticalis blaſphemia. *De ſe* (inquam) nam ex defectu animi interioris, (qui ſemper ſolet deeſſe) poterit non eſſe hæreſis, aut hæreticalis blaſphemia.

Propoſitio de ſe malè ſonans.

173. Rectè etiam monent Corduba in ſumma q. 62. Ludouicus Lopez 1. part. cap 282. verſic 7. corrigendos eſſe communiter eos, qui in infortuniis contingentibus dicunt: *ſic tandem futurum erat:* eſt enim propoſitio de ſe malè ſonans; nam, ſi velint ſignificare fato regente id neceſſario euenire, vt Gentiles putabant, aut præſcientiam, aut ordinationem diuinam imponere neceſſitatem abſolutam hominibus, vt hæretici dixerunt erit propoſitio hæretica. In alio tamen ſenſu vera, & Catholica eſt propoſitio, nempe, ſi intelligatur non de neceſſitate abſolutâ tollente contingentes euentus, & libertatem humanam; ſed de neceſſitate conditionali, & ex ſuppoſitione, quam Theologi vocant neceſſitatem conſequentiæ, ſeu neceſſitatem conſequentem, quâ omnia præuiſa, ac præordinata à Deo neceſſe eſt euenire.

Infertur 3. blaſphemiã hæreticalẽ eſſe dicere non credo in Deum &c.

174. Infertur 3. blaſphemiam eſſe dicere: *non Credo in Deum*, nego, vel *renego Deum*, vel *Crucem* vel *Chriſma* vel *intemeratam Deipara Virginitatem*. Sic habetur in legibus Hiſpaniæ. Leg 5. tit. 4. lib. 8. nouæ recopilationes, & ſentiunt omnes Authores eaſque eſſe hæreticales blaſphemias docent Roxas de Hæret. 2. p. aſſertione 12. num. 170. Salcedo in Practica Bernardi Diaz c. 110. Azeuedo lib. 8. comcopilationis tit. 4. l. 1. num. 3. Rodriguez c. 34. num. 1. Suarius tom. 1. de Religione Tract. 3. lib. 1. c. 5. num. 7. Rationem verò reddunt quia ea verba per modum Indicatiui important fidei abnegationem, quod veriſſimum eſt, quando abſolutè dicuntur, & non per modum Iuramenti; atque in eo ſenſu videntur loqui prædicti Authores.

Item quãdo negatur aliquod Attributũ Dei.

175. Eâdem ratione cenſentur blaſphemiæ hæreticales in omnium ſententiâ illa in quibus negatur aliquod attributum Dei, vt *Deus eſt iniuſtus, mendax*, aut *acceptor perſonarum*, aut *crudelis*, vel *malè prouidus*, vel *non curans noſtra* ſimileſque locutiones.

Quid dicendum quãdo Sanctus negatur. quid ex compoſito.

176. Quando verò de Sanctis renegatur communiter Authores non diſputant; an ſit blaſphemia hæreticalis. Sanch. tamen lib. 2. cap. 32. num. 36. putat non eſſe; quia non negatur aliqua veritas de illis pertinens ad fidem; ſed tantùm eſſe verbum contumelioſum in Sanctos; additque de iis, qui talia verba effutiunt non cognoſcere inquiſitores; idque teſtatur ſe ab ipſiſmet accepiſſe. Contra hoc tamen videtur facere, quòd, qui renegat de aliquo Sancto Canonizato, videtur negare illum eſſe Sanctum, quod eſt contra magis communem, & omnino veram ſententiam, idque maximè apparet; quando renegatur de S. Petro vel alio Apoſtolo quod eſt contrà totius Eccleſiæ profeſſionem, & ſenſum imò contra ſcripturam, vbi Apoſtolis ipſis promittitur vita æterna.

Quid dicendum quãdo prædicta verba ſub conditione & per modum Iuramenti proferuntur.

177. Sed quid dicemus, quando ſub conditione, & per modum Iuramenti prædicta verba proferuntur? vt *non credo in Deum* vel: *renego Deum* vel: *Deus eſt iniuſtus, ſi res hæc non eſt vera*, vel, *niſi te percuſſero?* Salazar de vſu & conſuetudine c. 5. num. 28. putat non eſſe verba blaſphema; quia conditionalis nihil ponit in eſſe.

Vera reſponſio.

178. Nihilominus omnino verum eſt eſſe blaſphema; quia fidei diuinæ denegatur omnimoda firmitas ſignificando illam veritatem eſſe; quaſi pendentem ex conditione contingente; ibique includitur tacita affirmatiua propoſitio negandæ fidei, vel Iuſtitiæ diuinæ in euentu, quo non ſequatur vindicta illa percuſſionis vel, non ſit veritas illius rei, quam tunc affirmat. Ita Couarruuias de Pactis 1. p. §. 7. nu. 8. verſic. 2.

Cante-

Cantera quem refert & ſequitur Azebedo lib. 8. *recopil.* tit.4. l.1. num.14. Roxas de Hæret.p. 2. aſſertione 12. num. 173. & 174. Alcozer in ſumma cap.15. Cordu.q.61. Ludouicus Lopez 1.p.c.282. Sanch. lib.2. cap.32. num.14. & eodem argumento probatur, non tantùm eſſe blaſphemiam; ſed etiam hæreticalem quantum eſt ex ſe; quantum (inquam) eſt ex ſe; quia communiter deeſt animus, & aſſenſus interior, quod ex ipſo modo proferendi ea verba ſolet colligi, vt notat Cordu. ſuprà Sotus lib.8. quæſt.2. art, 3. concl.5.

Quid ſi nõ nominetur Deus vel Sanctus.

179. Quando autem non nominatur Deus, vel Sanctus, ſed tantum dicitur Hiſpanicè *reniego de tal, peſe à tal, por vida de tal* conſtat pendere ex intentione proferentis; an ſit blaſphemia; nec ne; nam ſi nomine *tal* intelligat Deum vel Sanctos erit blaſphemia, ſecus autem non. Ita Petrus de Ledeſma tom. 2. tract.1. cap.9. poſt 5. concluſionem dub. 1. Ludouicus Lopez ſuprà verſic.4. Rodriguez cap.34. num. 2. Sanch. ſuprà num. 23. qui addunt in foro externo iudicandam eſſe intentionem ex coniecturis, vt, ſi vir effrenatæ conſcientiæ, ac iracundiâ furens eleuanſque oculos in cælum hæc dicat; præſumetur ea dicere contra Deum.

In foro externo iudicanda intẽtio Iurandi ex coniecturis.

180. Meritò etiam inter blaſphemias numeratur in citatâ lege 5. Regni Caſtellæ dicere: *no ha poder en Dios, non eſt poteſtas in Deo*, quia poteſtati Dei aduerſatur; atque adeò hæreticalis blaſphemia de ſe eſt. ita Azebedo in eâ lege n. 4. Couarruuias ſuprà nu. 9. Menochius de Arbitr. lib.2. Centuria 4. caſu 375. num.4. Decianus de *Delictis* tom.2. lib.6. cap.6. num.6. Azor lib.11. c.3. q.2. Temperant tamen hoc Decianus, & Menochius; niſi ea verba proferantur ſuper rebus, quæ nulli potentiæ ſubiacent; quia ipſæ in ſe fieri non poſſunt, vt, ſi quis dicat: in Deo non eſſe potentiam, vt faciat præteritum non fuiſſe, vel duas contradictorias eſſe veras, tunc enim nihil falſum, ſed veriſſimum dicit.

Hæreticalis blaſphemia.

181. Azebedus vero referens Socinum citato lib.8. recopil. tit 4. l.6. num.40. adhuc putat in eo caſu eſſe blaſphemiam; quia ea verba contumeliam continent, & diminutionem.

182. Nihilominus omnino verum eſt non continere vllam diminutionem, nec enim tunc oritur ex defectu diuinæ potentiæ; ſed, quia illa factibilia non ſunt, cùm inuoluant contradictionem; atque hoc modo loquendi frequenter ſine vllo ſcrupulo vtuntur Theologi pariter, & Philoſophi in ſcholis.

183. Hoc dixerim, quantum verba ex ſe ſonant, quia, ſi ex modo dicendi, & ex circumſtantiis in contumeliam, & diminutionem diuinæ potentiæ proferantur, procul dubio blaſphema erunt verba; eritque tunc falſitas in modo dicendi, quod ſufficere ad blaſphemiam diximus in 1. aſſertione; atque in eo caſu vera eſt doctrina Azebedi, vt rectè notauit Sanch. lib.2. cap.32. num.16.

184. Infertur 4. quæcunque maledicta prolata in Deum & in Sanctos, quatenus in Deum redundant eſſe blaſphemias; quia Deo, aut Beatis nullum malum contingere poteſt. Ita Couar. §. illo 7. num.8. Simancas de *Cathol. Inſtit.* tit.8. nu.1. Valentia diſp.1. q.13. punct.1. in fine Azor lib.9. c.28. q 4 Suarius tractat. illo 3. lib.1. c.4. num.7. Sanch. lib.2. c.32 à num. 12. ac proinde meritò in citatâ lege 5. lib. 8. tit.4. *nouæ recopil.* omnia hæc inter blaſphemias computantur, ſcilicet: *mal grado haia Dios* latinè *malum Deo contingat. à deſpecho de Dios peſe te Dios, à peſar de Dios* latinè *Deum tædeat, Deo diſpliceat*, atque idem eſt, vt ait Tolletus lib.4. ſummæ c. 13. ſi quis dicat: *etiamſi Deus nolit*, ſimileſque locutiones.

Infertur 4. quæcunque maledicta prolata in Deũ & Sãctos quatenus in

Deum redundãt eſſe blaſphemias.

Ratio

Couar. Valentia. Suarius.

185. Menochius tamen de Arbitr. lib.2. centuria 4. caſu 375. num.11. ait aduertendum eſſe ſuper quo facto talia verba proferantur: nam, ſi factum eſt illicitum, non erit (inquit ille) blaſphemia, quod tædeat Deum hunc fornicari: quia cum id peccatum Deo diſpliceat, nihil tribuitur Deo, quod ei non conueniat.

186. Nihilominus iuxta dicta præcedenti illatione omnino ſpectandus eſt animus, ſeu modus dicendi, ſi enim is redundet in Dei contumeliam, & eius honoris diminutionem: procul dubio erit blaſphemia: ſi verò non redundet, nec aliquid falſum dicatur: non erit peccatum. Vnde, vt rectè Sanch. ſuprà num. 18. ſi quis diceret: *quamuis hoc ſit peccatum*, vel *Deo offenſa, nihilominus ſum facturus*, non eſſet blaſphemus: quia id tantùm ſignificat ſolam iniquam peccandi voluntatem: non verò diminutionem aliquam potentiæ, aut attributi diuini. Si tamen quis diceret, *velit, nolit Deus, hoc ſum facturus*, procul dubio blaſphemus eſt: quia licet peccatum diuinæ repugnet voluntati ea tamen verba diminutionem diuinæ potentiæ ſignificant, quaſi Deus non poſſit impedire. Vnde non rectè Baldus Felinus, Alex. & Angelus, quos refert Couar. ſuprà excuſant à blaſphemiâ illa verba Hiſpanica: *à deſpecho de Dios*; quia nihil aliud ſignificant quam, velit nolit Deus, vt rectè notarunt Toletus, & Sanch. ſuprâ. vnde ſemper ſunt blaſphema, vt docet Couar. & omnes alij Authores communiter contra prædictos.

Dicere, velit nolit Deus, hoc ſum facturus: blaſphemia eſt. Ratio.

187. Dixi in illatione etiam maledicta in Sanctos eſſe blaſphemias: quatenus redundant in Deum: quia, ſi quis expreſsè præſcinderet habitudinem ad Deum, quamuis eſſet peccatum contra virtutem duliæ: non tamen eſſet propriè blaſphemia, vt cum Valent. & Vaſquez docet Sanch. lib. 3. c.32. num 7. in fine & nu. 27. contra Suarium tom. 1. de Religione Tract. 3 lib.1. c.5. num.6. qui putat in omni blaſphemiâ contra Sanctos ſemper eſſe malitiam contra duliam, & vltra illam, etiam contra latriam: quia ad hanc ſufficit (inquit) voluntas indirecta talis obiecti, quod de ſe cedat in opprobrium Dei, quod ſatis probabile eſt. quamuis probabilius oppoſitum.

Notãdum quoad doctrinam Illationis quartæ.

188. Quod ſi non expreſsè præſcindatur habitudo ad Deum, quæcunque contumelia dicta in Sanctos, erit blaſphemia: quia, vt optimè probat ibi Suarius ad id ſufficit virtualis habitudo contenta in quocunque vituperio Sanctorum. Nam (vt docet D. Thomas 2.2. q.13. art. 1. ad 2.) ſicut Deus in Sanctis ſuis laudatur: quando laudantur opera Sanctorum. Ita contumelia in Sanctos redundat in Deum, qui in ipſis relucet, & ſicut, vt religioſè per Sanctos iuretur vero, & proprio Iuramento, non opus eſt expreſſa habitudine ad Deum: ſed ſatis eſt virtualis:

Quæcũque contumelia dicta in Sãctos erit blaſphemia, ſi non expreſsè præſcindatur habitudo ad Deum. Ratio

tualis:

tualis: quæ in ipſis continetur: ita dicendum eſt in blaſphemiâ, quando ipſi vituperantur.

Imò maledictio in creaturas etiam irrationales prolata in quantum Dei creaturæ ſunt eſt blaſphemia.

189. Imo veriſſimum puto, quamcunque maledictionem in creaturas, etiam irrationales prolatam in quantum Dei creaturæ ſunt eſſe blaſphemiam: quia maledicere illis ſub eâ ratione eſt maledicere creatori. Ita S. Thomas 2. 2. q. 76. art. 2. ab omnibus receptus, quod etiam locum habet in creaturis rationalibus, ſi ſub eâdem ratione maledicerentur, vt rectè Toletus l. 4. c. 13. & Sanch. ſuprà nu. 14.

Ratio.

190. Ob eandem rationem maledicta, ſeu vituperia dicta in qualcunque res ſacras, ſunt blaſphemiæ, vt docuit Corduba in quæſtionibus lib. 1. q. 17. §. 15. in principio, & Sanch. ſuprà num. 22.

Idem dic ſi quis illudendo nominet quodcũque Dei Attributum.

191. Debet etiam inter blaſphemias connumerari, nominare quodcunque verum Dei attributum vt potentiam, ſapientiam & ſimilia conuitiando, vel illudendo; quia eſt falſitas in actu exercito, ſeu in modo ſignificandi. Illa, enim Deo conueniunt, non vt conuitio digna, aut irriſione; ſed, vt digniſſima omni laude, & gloriâ. ita Caiet. 2. 2. q. 13. a. 1. Sanch. ſuprà n. 21.

Infertur 5. iurare per Dei vitam, vel Sanctorum eſſe blaſphemiam.

192. Infertur 5. iurare *per Dei vitam*, vel *Sanctorum*, eſſe blaſphemiam; quia non eſt idem quod iurare *per Deum viuum*, vt cum dicimus *viuit Deus*; ſed ex communi vſu Iuramentum eſt Exſecratorium cuius ſenſus eſt: *amittat Deus vitam, ſi hoc ita non eſt.* ita docent omnes Authores citati, quos in particulari refert, & ſequitur

Ratio.

Sanch. lib. 2. c. 32. num. 25. Idemque dicendum eſſe de Iuramento facto per vitam Sanctorum, docent Alcozer c. 15. Ludouicus Lopez 1. part. c. 282. Azebed. in legem 6. num. 36. tit. 4. lib. 8. recopil. & Sanch. num. 26. qui reddit rationem, quia ex modo iurandi falsò tribuitur Sanctis

Ratio Potiſſima.

poſſe vitam amittere: potiſſima tamen & germana ratio eſt; quia redundat in Deum; qui relucet in ſuis ſanctis.

Infertur 6.

193. Infertur 6. eſſe blaſphemiam iurare per membra pudenda Chriſti, aut Sanctorum, illa inhoneſtè nominare; quia licet re verà ea membra habeant; non tamen, tanquàm quid ignominioſum, & vituperabile; ſed tanquàm partes naturales corporis; atque ita ex modo loquendi falſitas eſt iuxta ſæpè dicta. Ità Caiet. q. 13 art. 1. Sotus lib. 8. q. 2. a 3. Angelus *Iuramentum* 3. nu. 12. Armilla *Iuramentum* nu. 5. Nauarrus c 12. nu. 85. Couar. de Pactis 2 part. §. 1. nu. 6. Caſtro lib. 1. de *iuſtâ Hæret. punit.* cap. 12. Simancas tit. 8. num. 2. Azebedo in citata lege 6. num. 55. Suarius lib. 1. de *blaſphemiâ* c. 4. num 8. & 9. Valent. diſp. 1. q. 13. punct. 1. Corduba lib. 1. quæſtionum q. 17. §. 15. not. 5. Azor lib. 9. c. 28. q. 3. & lib. 11. c. 3. q. 2. Sanch. lib. 2. c. 32. num. 28. neque contrarij ſunt Syluester verbo *Blaſphemia* q. 2. & 3. & Iuramentum 2. in fine. Rodriguez in ſummâ c. 34. nu. 2. quamuis enim dicant non eſſe verè, & propriè blaſphemiam; ſed tantùm, quoad modum; nihilominus fatetur Syluester eſſe peccatum mortale, & tantùm intendunt vterque Author dicere non eſſe ex blaſphemiis illis, quæ tribuunt Deo, aut Sanctis quod non habent; ſed ex illis, quæ falſitatem continent, quoad dicendi modum.

194. Dubitari autem poteſt, an ſint blaſphemiæ iurare *per caput*, *corpus* aut *ſanguinem Chriſti* vel *Sanctorum* aut *per alia eorum honeſta membra* nam lex illa 6. tit. 4. lib. 8. recopil. cenſet eſſe blaſphemiam, & pœnis blaſphemi iubet plecti ſic iurantes; atque ita docent Sotus, Menochius, Azebedo, & alij plures, quos refert Couar. de Pactis 1. part. §. 1. nu. 6. quibus ipſe § 7. num. 9. aſſentitur, quando quis eſt aſſuetus his iuramentis; ſi tamen non ſit conſuetudo, nec contemptus tantùm putat eſſe veniale, quod docet etiam Angelus Iuramentum 3. nu. 12.

An ſit blaſphemia iurare per caput, corpus aut ſãguinem chriſti, vel Sãctorum. Affirmant Sotus. Couar. & alij.

Verior ſententia negatiua. Ratio.

195. Omnino tamen verum puto non eſſe blaſphemiam quia id nullo modo cedit in contumeliam; aut ignominiam Chriſti, aut Sanctorum, & cum omni reuerentia nominari poſſunt illa; neque ſenſus eorum verborum eſt exſecratorius (vt vult Couar.) ſed ſimplex, ſicut, quando iuratur *per Deum; per S. Sacramentum; per Euangelia, per Sanctos*. Ita Caiet. Armil. Nauarrus, Alcozer, Ludouicus Lopez, Toletus, Ledeſma, Rodriguez, & Valentia ſuprâ. imo, ſi hæc Iuramenta reuerenter fiant cum cæteris requiſitis ad iurandum; nec culpa venialis erit; vt expreſsè tradunt D. Antoninus 2. parte tit. 10. c. 4. Syluester *Iuramentum* 2. in fine. Tabiena verbo *Iurare* q. 5. num. 6. Valentia tom. 3. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. columna 4. Sanch. lib. 2. c. 32. num. 29. qui addit etiamſi ſit frequens conſuetudo non eſſe mortale; ſicut nec alia Iuramenta ex ea ſula prauâ conſuetudine mortalia redduntur. In eo tamen caſu eſſet blaſphemia & peccatum mortale, ſi iniurioſè, & per modum vituperij, aut contemptus iuraretur per ea membra, vel abſque Iuramento nominarentur; ſicut de veris attributis diximus illatione 4. circa finem, & docent Toletus lib. 4. c. 13. nu. 6. Suarius tom. 1. tract. 3. lib. 2. c. 6. nu. 11. Sanch. nu. 29. & in hoc caſu intelligitur loqui caput *ſi quis* 22. quæſt. 1. & lege illa 6. recopil. citata.

Imò tale Iuramentũ poterit fieri ſine peccato.

Quandoque tamen poterit eſſe mortale.

196. Non ſunt autem computanda inter blaſphemias verba; quibus membra Chriſti honeſta nominantur, cum indignatione quidam, & ira, vt contingit, quando aliquis Hiſpanus in iurgio dicit alteri: *cuerpo de Dios con vos* (quamuis Suarius oppoſitum ibi dicat) Ratio verò noſtra eſt; quia, licet irreuerenter dicantur ea verba, & ob id intra latitudinem peccati venialis ſint peccatum; non leue; non tamen dicuntur per modum contumeliæ, & iniuriæ Deo irrogatæ; nec aliquid falſum Deo attribuitur, ita docent Caiet. in ſumma verbo blaſphemiæ, & ibi Armilla num. 1. Nauarrus c. 12. num. 85. Alcozer c. 15. Ludouicus Lopez ſuprà; hoc tamen intelligendum; quando ira & indignatio erga illum tantùm eſt, cum quo contenditur; nam ſi indignatio ſit aduerſus Deum ea verba erunt blaſphemia, vt optimè docuit Valentia tom. 3. diſp. 1. q. 13. punct. 5. & Sanch ſuprà num. 30. Sotus de Iuramentorum abuſu cap. 6. temperans id quod c. 4. dixerat, ſcilicet, illa verba proximè accedere ad blaſphemiam, atque idem putat de illis verbis *o fides Dei, cum tali homine*, ſcilicet dicta ad eum modum, quo Gentiles implorantes Deorum fidem aiebant. *Dij veſtram fidem*. Et eodem modo videtur ſentiendum de illis verbis Hiſpanicis *plegnete à Dios con vos*. Nec enim erunt blaſphema; nec venialem culpam excedent, niſi

ita concipiatur in Deum; vt rectè Sanch. ſuprà nu.17.in fine.

Iur. per intemeratã Deiparæ Virginitatem putant multi eſſe blaſphemiam.

197. Iuramentum verò *per intemeratam Deiparæ Virginitatem* multi appellant Iuramentum neſandum, & videtur ſentire eſſe blaſphemiam; ita Sotus lib.8.q.2.a.3 Couar. de Pactis part.1. §.7.num.9. Azebedo lege 5.num.13. atque eſſe omnino blaſphemiam affirmat Menochius caſu illo 375 num.15. imo Couar. teſtatur in Regno Caſtellæ Regia quàdam pragmaticâ cautum eſſe, vt hoc Iuramentum puniatur tanquam blaſphemum, redditque rationem; quia ſenſum facit exſecratorium. Sotus verò; quia videtur ignominioſè mentio fieri membri pudendi Beatæ Virginis.

198. Nihilominus puto neutrum ſenſum in eo Iuramento contineri, ſed tantum in teſtem adducitur ea veritas diuina Virginitatis Mariæ; ſicut quando iuratur *per fidem Catholicam* in vniuerſum, vel per aliquem alium articulum fidei; vnde neque id Iuramentum blaſphemum eſt neque nefandum; imo, ſi reuerenter cum cæteris requiſitis iuretur; nulla culpa eſt, ſicut, neque in cæteris aliis Iuramentis ſic factis. ſi autem fiat cum irreuerentia erit culpa grauis vel leuis pro ratione irreuerentiæ. Ita Sanch. ſuprà n.32.

Verũ omninò culpâ caret ſi reuerenter & cum requiſitis iuretur. Sanch.

Infertur 7. ab aliquibus.

199. Infertur 7. ab aliquibus eſſe blaſphema illa verba: *ſicut viuit Deus, ſicut Deus eſt veritas, ſicut Deus eſt Deus, ſicut Deus natus eſt de Virgine. ita hoc quod dico verum eſt*, probant, quia in illis æquatur veritas humana veritati diuinæ. ita Couar. de Pactis 1. part. §.9. Suarius citato cap.6. nu.12. Sotus de *Iuramentorum abuſu* cap.6. quamuis mitius locutus fuerit lib. 8. de Iuſtitiâ q.7. art.3. columna 7. dicens proximè ad blaſphemiam accedere.

Probabilius adhibenda diſtinctio eſt.

200. Probabilius tamen videtur diſtinguendum; eſſe ſi animus proferentis ſit, tantam eſſe certitudinem in eo dicto, quanta eſt in eâ fidei veritate eſſe omnino blaſphemiam hæreticalem, ſecus verò, quando ſenſus eſt ſignificare ſimilitudinem quandam nimirum hoc ſuo modo eſt verum; ſicut ea veritas fidei vera eſt. Ita Bartholomæus à Medina in ſummâ c.14.§.2. Alcozer c.1 Azor lib. 11. c.3. in fine Petrus de Ledeſma tom.2. Tract.1.c.9. poſt 5. concluſionem dub.2. Rodriguez c.34.nu.2. Azebedo lege 6. num. 38. & ſequent. Ludouicus Lopez 1. part. c.282. Sanch. lib.2.c.32.num.31.

201. Idem iudicium eſt de his verbis: *hoc quod dico eſt Euangelium* vel *quod dico credi poteſt, tanquam Euangelium*: eſt enim eadem ratio. ita Azebedo, Lopez, Azor, Sanch. citati, qui duo addunt idem eſſe dicendum, quando quis ait: *innocens ſum in hac re ſicut S. Franciſcus.*

202. Sed adhuc dubitandum ſupereſt; an hæc omnia ſint abſolutè iudicanda blaſphema, & ex ſe talia præſumantur; niſi conſtet de ſanâ proferentis intentione? id enim affirmat Azebedo num. 40.

203. Probabilius tamen videtur oppoſitum quia non præſumitur animus adæquandi omninò nec communiter accipiuntur in eo ſenſu verba; ſed velut hyperbolica locutio, quâ exaggeratur illius dicti veritas, vel perſonæ innocẽtia. Ita Sanch. ſuprà, & indicant Alcozer, & Lopez citati dum dicunt hanc eſſe communiter intentionem loquentium, & idem Sanch. & Alcozer addunt rectè, non eſſe lethalem culpã.

204. 8. inferri poſſet ab aliquo fortaſſè, omne periurium eſſe blaſphemiam, eo quod peierans Deum adducat in teſtem falſitatis, quod ipſi conuenire nequit.

Non omne periurium eſt blaſphemia.

205. Contrarium nihilominus ſentiendum eſt cum D. Thom.2.2.q.13.a.3.ad 2. quia peierans non dicit aliquid falſum de Deo; ſed Deum adhibet in teſtem falſitatis, non, quaſi æſtimans Deum poſſe falſitatis teſtem eſſe aut id volens ei attribuere; ſed, tanquàm ſperans fore, vt Deus non teſtificetur per aliquod euidens ſignum; & ita habet ſolam intentionem occultandi veritatem.

Aſſertio 3. omnes prædicta blaſphemia ſũt eiuſdẽ ſpeciei infimæ in ratione blaſphemiæ.

206 Aſſero 3. omnes blaſphemię prædictæ sũt eiuſdem ſpeciei infimæ in ratione blaſphemiæ; atque adeò non tenetur Confeſſarius in confeſſione diuerſitatem blaſphemiarum inquirere, nec pœnitens eam explicare pro declarandâ earum diuerſitate ſpecifica, cum omnes ſint eiuſdem ſpeciei. Omnes enim in hac ratione formali conueniunt quæ eſt tribuere Deo (ſaltem in actu exercito, & in modo loquendi) quod illi non conuenit, vel negare per modum conuitij, quod illi conuenit. Ita Caiet. in ſummâ verbo *Blaſphemia* & in 2.2.q.3. a.1. Aragon. ibidem in fine. Bannes not. vltimo ad eundem articulum. Petrus de Ledeſma tom.2. Tract.1.c 9.concl.5. Valentia tom.3.diſp.1.q.13.punct.1. Azor lib.9. c.28.q.10. Sanch. lib.2.c.32.nu.38.

Ratio.

Cur dictũ ſit in ratione blaſphemiæ.

207. Dixi *in ratione Blaſphemiæ*, quia non negatur ab his Authoribus, nec ſanè poteſt negari accreſcere poſſe blaſphemiæ malitias aliarum ſpecierum, quæ neceſſariò erunt explicandæ in confeſſione. Ex quâ doctrinâ pro praxi nonnulla inferre licet.

Hinc infertur 1. ſi blaſphemia ſit hæreticalis debere hanc circumſtantiam confiteri.

208, Infero 1. ſi blaſphemia ſit hæreticalis neceſſariò debere explicari in confeſſione; quia differt ſpecie à non hæreticali; non quidem in ratione blaſphemiæ; ſed ratione hæreſis adiunctæ quod etiam verum eſt; quantumuis deficiat aſſenſus internus hæreticus: nam illa hæreſis externa opponitur confeſſioni externæ fidei directè, & propriè; blaſphemia verò directè, & propriè opponitur Religioni iuxta dicta in 1. aſſertione circa finem: erunt ergò duo peccata ſpecie diuerſa, & diuerſis ſpecie virtutibus oppoſita, vt rectè Suarius tom.1 de Religione Tract. 3.lib.1.c.6.nu.8. & 18. Sanch. ſuprà, & alij.

Ratio.

Infertur 2. Idẽ dicendũ ſi ex odio Dei formali proceſſerit.

209. Infero 2. ſi blaſphemia ex odio Dei formali proceſſerit: neceſſariò explicandum eſſe in confeſſione, quia vltra malitiam blaſphemiæ adeſt etiam formale Dei odium Charitati oppoſitum. At, vbi non ex tali odio proceſſerit, ſed ex ira, aut tædio, etiamſi blaſphemus haberet animũ derogandi diuinæ maieſtati, atque ipſi conuitia illa inferendi: non eſſet diſtincta ſpecies blaſphemiæ, quamuis hæc eſſet multò grauior intra eandem ſpeciem, quia, vt diximus in 1. aſſertione hæc iniqua voluntas ſiue formalis, ſiue virtualis, & implicita eſt de ratione blaſphemiæ, ac proinde diuerſam ſpeciem non conſtituit, vt rectè Sanch. ſuprà n.38. in fine.

Infertur 3. in cõfeſſione explicari debere an

210. Infero 3. explicari debere in confeſſione: an blaſphemia fuerit contra Deum directè, & immediatè, vt *pœniteat Deum per vitam Dei maledictum*

Blaſphemia fuerit contra Deum directè & immediatè. An verò tantum remotè. Suarius. Sanch. Ratio.

ledictus ſit Deus; an tantùm mediatè, & remotè, vt *per vitam D. Petri maledictus ſit D. Petrus.* Ita Suarius tom. 1. de Religione tract. 3. lib. 1 c. 6. in fine, & Sanch. ſuprà num. 39. qui probant: quia blaſphemia in Sanctum præter ſpeciem blaſphemiæ propriè in Deum habet etiam aliam ſpecificam malitiam contra cultum duliæ debitum Sanctis ſecundum ſe: nam in blaſphemia prolata in Sanctum nõn tantùm inhonoratur Deus, qui in illo Sancto relucet: ſed etiam perſona ipſius Sancti afficitur contumeliâ, quod negari non poteſt.

Dicet aliquis.

211. Sed dicet aliquis: quamuis qui iuret falſum per D. Petrum, vel alium Sanctum vnam tantùm malitiam periurij contra latriam contrahit, ergo etiam, qui conuitium dicit in Sanctum vnam tantùm contrahet malitiam blaſphemiæ contra Deum.

Reſp. in iuramento per Sanctū ſolus Deus adducitur in teſtem. At cū dicitur blaſphemia in Sanctum hic iniuriâ afficitur.

212. Reſpondetur negandam conſequentiam in Iuramento per Sanctum ſolus Deus, qui relucet in Sancto adducitur in teſtem: ipſe verò Sanctus ſolùm materialiter ſe habet: ſicut, cùm iuratur *per Cælum per Crucem* vel *Sacramenta.* Quando verò dicitur blaſphemia in Sanctum, ipſe Sanctus iniuriâ afficitur, & inhonoratur: ac proindè non ſe habet tantùm materialiter, ſicut in periurio, & Iuramento.

Doctrina Caietani.

213. Notant verò Caiet. 2. 2. q. 13. a. 1. in fine, quem ſequuntur Bannes, Ludouicus Lopez, & Petrus de Ledeſma blaſphemiam in Deum, & in Sanctos non differre ſpecie: confeſſarium verò teneri ad inquirendam diuerſitatem harum blaſphemiarum, non pro diuerſitate ſpecifica: ſed pro maiori notabili grauitate: quia notabiliter grauior eſt, quæ dicitur in Deum, quàm, quæ dicitur in Sanctos.

Non placet quia ſupponit circumſtantias iſtorum notabiliter aggrauantes eſſe neceſſariò confitendas.

214. Hæc tamen doctrina ex duplici capite mihi diſplicet: primò: quia ſupponit circumſtantias notabiliter aggrauantes intra eandem ſpeciem eſſe neceſſariò explicandas in confeſſione: cuius oppoſitum diximus ſuo loco agentes de Sacramento pœnitentiæ. Secundò: quia ſupponit blaſphemiam in Deum, & in Sanctos non differre ſpecie, quod omninò puto falſum, &, quamuis ſpecie non differrent, ſi fortè in vno actu concurrerent vt nuper dicebamus de blaſphemia dicta in Sanctum: ſaltem duæ blaſphemiæ ſunt, vna in Sanctum, & altera in Deum, quæ numero ſaltem diſtinguuntur in illo actu pener diuerſas perſonas inhonoratas, Sanctum ſcilicet, & Deum, quæ ratio ſpecificam quoque diuerſitatem probat.

Blaſphemia in Beatā Virginem eſt grauior illâ quæ fit in Sanctos.

215. Præterea quamuis diceremus eſſe eiuſdem ſpeciei: ſi ſequeremur opinionem, quæ docet circumſtantias notabiliter aggrauanter intra eandem ſpeciem eſſe explicandas, neceſsè etiam eſſet explicare, an blaſphemia fuerit in Beatam Virginem, vel in alios Sanctos, quia illa eſt multò grauior, vt notant Arragon, & Sanch. ſuprà. Atque etiam eſſet explicandum, an blaſphemia fuerit dicendo: *per vitam Dei* vel *peniteat Deum*, vel *per membra pudenda.* Item; an fuerit abſolutè prolata, vel tantùm conditionaliter, & per modum Iuramenti, vt cum multis docet Sanch. ſuprà.

216. Cum verò ſequamur ſententiam, quæ negat circumſtantias notabiliter aggrauantes intra eandem ſpeciem eſſe neceſſariò exprimendas; ſolum in triplici cum ſuprà poſito in tribus illationibus erit obligatio explicandi in particulari qualitatem blaſphemiæ; atque ita Philoſophandum eſſe iuxta hanc ſententiam docuit Sanch. ſuprà.

Notandum quandoque ſimul in iuramento occurrunt, blaſphemia & periurium quorū malitiæ ſpecie differunt.

217. Notandum etiam eſt, ſi blaſphemia, quæ ſimul eſt Iuramentum adducatur ad teſtificandum falſum, ibi præter malitiam blaſphemiæ eſſe etiam malitiam periurij; quæ ſpecie diſtinguuntur, vt rectè tradit Suarius citato cap. illo 6. num. 16. Si tamen Iuramentum ratione modi iurandi continens blaſphemiam cadat ſuprà mendacium, ſatis eſt explicare malitiam blaſphemiæ, quæ mortalis eſt in ratione blaſphemiæ, id eſt, contumeliæ, & conuitij in Deum; nam ſub ratione præcisè Iuramenti non eſt ibi mortalis malitia, vt notat ibidem Suarius.

Aſſertio 4. in blaſphemia non datur paruitas materiæ excuſans à mortali. nec in Iuramento. Ratio. D. Thō. Excuſat tamen à mortali deliberationis defectū. Caietanus. Bannes, Arragon. Blaſphemia etiam ioco prolata eſt mortalis. Etiam: Sanch.

218. Aſſerto 4. blaſphemia non excuſatur à mortali ratione paruitatis materiæ; ſed ex ſolo plenæ deliberationis defectu, ſicut in periurio non datur paruitas materiæ; ſed ex defectu plenæ deliberationis tantùm, poteſt eſſe veniale. Ratio eſt; quia qualiscunque contumelia in Deum eſt grauiſſima; quod apertè colligitur ex D. Thoma 2. 2. q. 13. a. 2. ad 3. vbi ſolùm excuſat à mortali blaſphemiam ob deliberationis defectum, docentque expreſsè Caiet. in ſumma verbo blaſphemiæ, Bannes, & Arragon ad eundem articulum D. Thomæ. Valent q. illa 13. punct. 1. not. 6. Ledeſma tom. 2. ſummæ Tract. 1. cap. 9. poſt 7. concluſionem. Ludouicus Lopez c. 282. Suarius citato cap. 6 num. 2. Sanch. lib. 2 ca. 32. num. 40. qui num. 41. etiam ait cum Nauarro cap. 12. num 84. etiamſi ioco dicantur verba blaſphemiæ eſſe mortale; nec enim leuis iniuria eſt. v. g. nominare ioco membra pudenda Chriſti aut Sanctorum, vel dicere *pudeat illos*, aut *tenega*; niſi talis eſſet iocus (ait Sanch.) vt tollat omnimodam rationem irreuerentiæ atque adeo blaſphemiæ.

219. Addit etiam Sanch. num. 42. in caſu, quo blaſphemia in Sanctos non proferretur in Sanctos formaliter, quatenus Sancti ſunt, ſed materialiter, vt homines ſunt, tunc ratione paruitatis materiæ poſſe eſſe veniale peccatum, vt, ſi quis ioco diceret Sanctum Criſpinum fuiſſe ſutorem, aut Sanctos Protum & Hyacinthum fuiſſe Eunuchos, in quo etiam conſentiunt Bannes, Arragon, & Ludouicus Lopez.

Aſſertio 5. blaſphemia licet grauiſſimis pœnis puniatur non tamen habet cenſuram annexam ipſo facto. Ratio. Nec eſt reſeruata Papæ in ratione blaſphemiæ. Obiectioni: Occurritur.

220. Aſſertio 5. blaſphemia, quamuis grauiſſimis pœnis puniatur in Iure Ciuili, & Canonico non tamen habet annexam cenſuram aliquam ipſo facto; quia in Iure nulla legitur. Vnde etiam conſtat, nullam blaſphemiam in ratione blaſphemiæ eſſe reſeruatam Papæ; quia hæc reſeruatio non ſolet, fieri ſine annexâ cenſurâ; nec etiam eſt reſeruata Epiſcopo ex vi Iuris communis; quia nullibi ea reſeruatio reperitur. Nam in capite ſtatuimus de maledicis, quod citari ſolet, non eſt ſermo de reſeruatione in foro pœnitentiæ; ſed de pœna in foro contentioſo, vt latè probat Suarius de Pœnit. tom 4. diſp. 29. ſect 3. num. 10. & tom. 1. de Religione tract. 3. lib. 1. c. 7. nu. 4. & Nauarrus c. 27. num 262. cum Angelo, & alijs, & præter alia argumenta id probant.

probant ex Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ.9. §. *ad abolendam*, vbi ſupponitur confeſſarios ordinarios poſſe abſoluere ab hoc peccato; præcipitur tamen illis, ne abſoluant, niſi grauiſſimâ pœnitentiâ eorum arbitrio impoſitâ, verum neque ad hoc eſt decretum illud vſu receptum, ac proinde, neque hodie obligat, vt docent Armilla verbo blaſphemiæ in fine: Sà nu. 2. Azor lib.9.c.28.q.9. Suarius ſuprà Sanch.lib. 2.c.32.num.44.

Dixi in ratione blaſphemiæ quia aliud dicendum ſi ſit perfectè hæreticalis.

221. Dixi *hoc peccatum non eſſe reſeruatum in ratione blaſphemiæ*; quia, ſi blaſphemia ſit hæreticalis cum aſſenſu interiore hæreticali ita, vt completam habeat hæreſis malitiam ſolus Papa, aut Inquiſitores poſſunt ab illo abſoluere; quia nec confeſſarius per bullam cruciatam, vbi hæc habetur, nec Epiſcopus per Tridentinum poſſunt abſoluere ab hæreſi, vt multi volunt, quia decretum Tridentini ſeſſ.24. c.6. concedens id Epiſcopis iam putant reſeruatum per bullam cœnæ Domini, quod, an, & quà ratione verum ſit, diximus in noſtro opere de Sacramentis, & cenſuris Tract.10.dub.3. & 4. & maximè dub. 5. vbi id tandem ex inſtituto explicuimus. Ibi legatur. Si tamen blaſphemia hæreticalis non procedat ex aſſenſu interiori hæreſis, tunc benè poterit à confeſſario ordinario abſolui; ſicut & peccatum heſternum contra fidei profeſſionem, quando non procedit ex aſſenſu interiori.

222. Dixi etiam non eſſe reſeruatum Epiſcopis ex iure communi peccatum blaſphemiæ; nam, ſi ex conſtitutione aliqua ſynodali id fiat reſeruatum non poterit abſolui à confeſſario ordinario. Sed circa hoc conſulendæ ſunt conſtitutiones cuiuſque Diœceſis in particulari, & vbi bulla cruciata viget, virtute illius poterit abſolui à confeſſario aliàs approbato ab ordinario, ſicut & ab iis, qui ſpecialia habent priuilegia ad id, quales eſſe ſolent plerumque Religioſi confeſſarij.

Aſſertio 6. audientes blaſphemiam tenentur illam denũtiare.

223. Aſſero 6. audientes blaſphemiam tenentur illam denunciare idque Inquiſitoribus vbi hoc tribunal viget, ſi blaſphemia ſit hæreticalis; ſi verò hæreticalis non ſit Iudici Eccleſiaſtico, vel ſæculari denunciandum erit; tale enim peccatum eſt mixti fori, daturque locus præuentioni, & optio denunciandi. Ita docet Roxas de Hæret. part.2. aſſertione 22.nu.173. & citato Cantera. Azebedus lib.8.recopil.tit.4. lege 1. nu.14. & alij infrà citandi lateque probat Sanch. ſuprà nu.47. ex prædicto decreto Concilij Lateranenſis, & ex quadam conſtitutione Iulij Tertij. & ex capite *ſi quis per capillum* 22.q.1.

224. Quia tamen Inquiſitores quotannis, dum edicta ſua promulgant, & Epiſcopi in ſuis edictis iubent ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ blaſphemos denuntiare tenentur, qui ſciuerint, vel audierint ſub eâ pœnâ id facere: ſeruatis tamen iis, de quibus latè diximus in citato Tract. de Cenſuris diſp. 3. à dubit.41. vſque ad 56. atque adeò ſeruato ordine correctionis fraternæ; de quo ibidem dubit.45. atque adeò, ſi blaſphemia non ſit publica, ſed ſecreta, & ſperetur fore vt blaſphemus correctus fraternè emendetur præmittenda eſt correctio, & ſecuto effectu emendationis non eſt facienda denuntiatio, vt docent Molina in ſummâ c. 14. §.2. Rodriguez c. 34. nu. 6. Ludouicus Lopez c.282. in fine. Sanch. lib.2.c.32.in fine. contra Azor lib.9.c.28.q.8. & quidem meritò; quia, vt eâdem dubit.45. diximus, ſolùm in crimine hæreſis ſpeciale hoc eſt, vt non ſit præmittenda correctio ob magnum periculum, & difficilimam hæretici correctionem, quia, qui ſe toti Eccleſiæ opponit, quomodo vnius monitionem audiet? Vtrum hoc ipſum habeat locum in aliquibus aliis delictis maximè in communitate Religioſâ, vbi peccata aliqua timeri poſſunt, ne ſerpant, & parum, aut nihil fructus generaliter ſperatur ex tali ſecreta monitione; niſi ad ſuperiores res tota deferatur, ſaltem in foro paterno, & non Iudiciali, idque maximè, ſi propter bonum commune talis communitatis ipſimet particulares cedant Iuri, quod aliàs haberent, vt priùs priuatim moneantur, quàm deferantur; non eſt huius loci diſputare, vt dicemus in tract. de charitate, & nonnihil diximus in loco citato de cenſuris. Interim ego puto affirmatiuè reſpondendum, maximè cum ordo iſte correctionis ſeruandus, & præmittenda monitio præcipuè intelligi debeat ante delationem iuridicam in foro iudiciali; nam de delatione in foro paternali longè alia ratio eſt. Sed de his alibi dicemus, maximè in tract. de Charitate.

Intellige concluſionē ſeruato ordine fraternæ correctionis.

Solum in crimine hæreſis ſpeciale eſt, vt non ſit præmittenda correctio.

Quod etiā in communitate Religioſa poteſt habere locum.

DISPVTATIO II.

De Bonitate & Malitia Iuramenti, & de circumſtantiis. vt licitè fiat.

EXplicatâ iam naturâ Iuramenti, & verbis ipſum conſtituentibus examinandum ſequitur, an, & quâ ratione licitum ſit vel illicitum iurare, aut etiam honeſtum.

DVBITATIO I.

An Iuramentum ſit Actus licitus, & honeſtus?

Aſſertio: Iuramentū etiā in lege Euangelica eſſe licitum de fide eſt.

1. ASſero fide certum Iuramentum eſſe licitum etiam in lege Euangelicâ dummodo fiat debitis circumſtantiis.

Probatur 1. ex ſacrâ ſcripturâ.

2. Probatur ex ſacrâ ſcripturâ; nam Deuteronomij 6. & 20. dicitur: *Dominum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis.* & pſalmo

pſalmo 14. laudatur, *qui iurat proximo ſuo, & non decipit*, & pſalmo 62. dicitur: *Laudabuntur omnes qui iurant in eo.*

2. Sanctorum exemplis.

3. Probatur etiam Sanctorum exemplis, qui aliquando iurabant, vt patet de Abraham, Iſaac, & Iacob, Geneſis 26. & 32 de Moyſe Deut. 3. & 4 Dauid etiam, & cæteri Prophetæ frequenter vtuntur illâ formâ iurandi: *viuit Dominus* & Paulus in ſuis epiſtolis ſæpè iurauit; nam ad Romanos 1. & ad Philippenſes ait *teſtis enim mihi eſt Deus* quâ formâ iurandi nulla videtur eſſe poſſe expreſſior, & 2. ad Corinth. 1. *Ego autem teſtem Deum inuoco in animam meam*, & ad Timotheum *coram Deo & Chriſto Ieſu* & ad Galatas 1. *ecce coram Deo; quia non mentior.*

3. quia Deus ipſe iurauit. Auguſtinus. Hieronymus.

4. Sed quod caput eſt Deus ipſe iurauit. Vnde Auguſtinus ſerm. 28. de verbis Apoſtoli *inuenimus* (inquit) *iuraſſe ſanctos iuraſſe ipſum, Dominum, in quo non eſt peccatum; iurauit Dominus & non pœnitebit eum*, pſalmo 109. & Hieronymus in illud Ezechielis 16. *viuo ego dicit Dominus* ſic habet; *Dei Iuramentum in veteri teſtamento erat viuo ego. In nouo verò Amen Amen.* Quapropter Chryſoſtomus homiliâ 11. in epiſtolam ad Hebræos, Oecumenius, & alij Patres docent toties Chriſtum iuraſſe quoties eo verbo vſus fuit.

5. Angelus etiam iurauit *per viuentem in ſecula ſeculorum* vt conſtat in Apocalypſi, quâ de re latè agit Suarius. c. 14. à nu. 7.

Hanc aſſertionem fusè probant. Suarius. Valentia. *Imo ſi cum debitis circumſtātiis fiat Iuramentum eſt actus Religionis. Ratio.*

6. Hanc etiam aſſertionem latiſſimè probat ex vſu, & traditione Eccleſiæ & ex authoritate Sanctorum Patrum Suarius lib. 1. de Relig. c. 2. Azor lib. 11. c. 2. q. 3. Valentia d. 6. q. 7. punct. 3. Imo addendum eſt, ſi Iuramentum cum debitis circumſtantiis fiat, eſſe actum virtutis Religionis, vt probauimus diſp. 1. dubit. 1. quia in eo actu exhibemus Deo honorem profitemur; ſcilicet Deum infallibilem omnium rerum notitiam habere & maiorem, potentiorem, ſanctiorem, & ſapientiorem hominibus eſſe, quod explicuit Paulus dum ad Hebræos 6. ait: *Homines per maiorem ſui iurant.*

Obiiciet verba Chriſti. Matth. 5. Ego autē dico vobis non iurare omnino.

7. Huic tamen aſſertioni videntur obſtare verba ipſius Chriſti Matth. 5. vbi ſic ait: *audiſtis quia dictum eſt antiquis non periurabis; reddes autem Domino Iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino neque per cælum; quia thronus Dei eſt, neque per terram; quia ſcabellum pedum eius, neque per Ieroſolymam quia ciuitas eſt magni Regis, neque per caput tuum iuraueris, quia non potes vllum capillum album facere aut nigrum; ſit autem ſermo veſter eſt, eſt, non, non, quod autem his abundantius eſt à malo eſt*: vbi videtur prohibuiſſe omne Iuramentum; atque adeò nullum Iuramentum eſſe licitum.

Hinc multi Patres putarūt in lege Euangelicā prohibitum fuiſſe omne Iuramentum.

8. Propter hæc & ſimilia argumenta multi Sancti Patres putarunt in lege Euangelicâ prohibitum fuiſſe à Chriſto Domino omne Iuramentum; ſiue quia ex ſe malum eſt, ſiue, quia minus bonum, & quid imperfectiùs, quos Patres refert noſter Caſtro in 4. caput Hieremiæ verſiculo 3. hi ſunt Hilarius canone 4. in Matthæum, Ambroſius in pſalmum 118. Baſilius homilia 1. in pſalmum 14. Theodoretus in caput 4. Hieremiæ, Chromatius in cap. 5. Matthæi. Origenes tract. 35. in Matthæum. Athanaſius ſerm. de Paſſione Domini. Epiphanius hæreſi 19. Chryſoſtomus homiliâ in pſalmum 5. & homilia 19 ad Populum. Author imperfecti in Matthæum. Nanzianzenus in Eccleſiaſten cap. 8. Quibus, ſi obiicias Deum ipſum iuraſſe, reſpondent non fuiſſe propriè ſed impropriè Iuramenta, ac ſicut dicimus iratum Deum ad ſimilitudinem humanam; ita dicimus iurantem. Ad locutiones verò Pauli reſpondet Baſilius habuiſſe figuras Iuramentorum; ſed non fuiſſe Iuramenta; tantumque ad obſequium audientium dicta. De Iudæis verò reſpondent fuiſſe illis Iuramentum non tantùm licitum, ſed præceptum præcepto ſcilicet tantum legali; quod ceſſauit per legem Euangelicam.

Et cū dicitur Deus iuraſſe fuiſſe impropriè Iuramētum.

Ad verba Chriſti. Reſp. 1. Hieronymus & Innocentius III.

9. Certum tamen eſt quod diximus, & ad verba Chriſti Domini reſpondent primo Hieronymus in eum locum, & Innocentius tertius capite *etſi Chriſtus* de Iureiurando, quod ibi tantùm prohibeat Chriſtus iurare per creaturas ne venerarentur eas obſequio, & honore ſoli Deo debito.

Horū expoſitio difficilis eſt. D. Tho.

10. Hæc tamen expoſitio difficilis eſt. Nam, vt obiicit D. Thomas qu. 89. a. 2. ad 1. Iacobus Apoſtolus in ſuâ canonicâ c. 5. Chriſti verba interpretatur de quocunque Iuramento dicens: *ante omnia autem Fratres mei nolite iurare, neque per Cælum, neque per Terram neque aliud quodcunque Iuramentum. ſit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non, vt non ſub iudicio decidatis.* Ipſa etiam verba Chriſti r *nolite iurare omnino*, hoc ſignificant: illa enim particula *omnino* (vt rectè exponit noſter Maldonatus) idem eſt, atque ſecundum quamcunque iurandi formam; nam, quod ſtatim ſubiungit, *neque per Cælum*, non eſt ad reſtringendum, ſed potius adaugendum priora verba; quaſi dixerit non tantùm maiora Iuramenta; ſed etiam hæc, quæ minora eſſe videntur cauenda eſſe; præterea id patet ex ratione, quam adiunxit, *neque per cælum, quia thronus Dei eſt.* Si enim non eſt iurandum per cælum, eo quod thronus Dei ſit; potiori ratione non eſt iurandum per Deum ipſum iuxta illud Ariſtotelicum axioma. *Propter quod vnum quodque tale, & illud magis.*

Probatur ratione quod dicta expoſitio difficilis ſit.

11. Ratione etiam probo nam vel Chriſtus ibi tantùm prohibet iurare per creaturas ſecundum ſe ipſas, ac ſi eſſent Deus; hoc autem, nec eſt conſentaneum verbis Chriſti, nec rationibus illius, nec eſſet nouum quid (cum tamen Chriſtus ibi noui aliquid velit docere vt indicant illa verba: *Ego autem dico vobis.*) Nam hoc iam olim erat potiſſimum prohibitum Iudæis, quod ipſi ignorare non poterāt: vel certè prohibet modum iurandi quemcunque per creaturas intuitu Dei, & per reſpectum ad Deum; inde autem à fortiori ſequitur, vt nuper vrgebam, prohibuiſſe omne Iuramentum per ipſum Deum.

Obſtāt vlterius prædictæ expoſitioni verba à Chriſto ſubiuncta.

12. Obſtant vlterius prædictæ expoſitioni verba, quæ Chriſtus ſubiungit dicens: *ſit ergo ſermo veſter, eſt, eſt, non, non;* nam per illa declarat vetuiſſe priùs cuiuſcunque Iuramenti additionem.

Reſp. Alij ſed erroneè.

13. Alij ergo reſpondent prohibuiſſe Chriſtum ibi Iuramento vti in rebus profanis; non verò in ſacris. Ita impius Eraſmus; quæ expoſitio ſupponit errorem, quem latè impugnat Suarius lib. 1. c. 6. &, vt ait Valentia, id gratis, & temerariè dixit Eraſmus, vt patet ex vſu contrario

Eccleſiæ;

Eccleſiæ; quæ exigit Iuramenta à ſuis fidelibus etiam in contractibus, & rebus ciuilibus, atque in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. inter alios Wicleffi errores damnatur error 43. vbi aſſeruit non eſſe licitum iurare ad firmandos humanos contractus.

Error Wicleffi.

15. Alij ergo reſpondent ibi Chriſtum Dominum non tradidiſſe præceptum; ſed conſilium, ne iuremus. ita Rupertus lib. 5. de Gloriâ Chriſti Beda in cap. 5. Iacobi. Bernardus ſerm. 65. Hæc tamen expoſitio multis non placet; quia, vel conſuluit Chriſtus vitandum eſſe omne omnino Iuramentum; atque hoc dici non poteſt, cùm aliquando teneamur ſub præcepto iurare, vt ſequenti dubitatione videbimus. Vbi etiam apparebit (& patet ex dictis) eſſe actum meritorium, & Religionis, ac proinde non videtur conſulendum, vt ab eo cum circumſtantiis debitis præſtando abſtineamus: vel conſuluit vitare omne Iuramentum inutile, & ſine causâ factum; hoc autem non eſt ſolùm conſilium; ſed etiam præceptum, alioquin non eſſet peccatum ſic iurare.

Alij ergo Reſp. Chriſtum non tradidiſſe præceptum ſed conſiliũ, ne iuremus. Rupertus. Beda. Bernardus. *Hæc tamẽ expoſitio multis non placet. Ratio.*

16. Probabilior videtur alia expoſitio eiuſdem Innocentij tertij capite illo *etſi Chriſtus de Iureiurando*, ſcilicet prohibuiſſe ibi Chriſtum voluntatem iurandi, quod explicuit Iacobus Apoſtolus c. 5. illis verbis: *Ante omnia nolite iurare*, rationemque reddit Innocentius: *Quia ad Iuramentum non debet quemque ſpontanea voluntas adducere, ſed neceſſitas trahere importuna.* Vnde licet poſſit Iuramentum fieri; non tamen appeti; neque frequentari, vt optimè docet D. Thomas ſuprà. a. 5. ſicut nec appetitur medicina; niſi ſuppoſita infirmitate. In hoc etiam ſenſu poteſt exponi D. Hieronymus in cap. 8. Zachariæ vbi ait: *Iuramentum, ne diligatur præcipiente Domino in Euangelio: Ego autem dico vobis vt non iuretis penitus.*

Alia expoſitio eiuſdẽ Innoc. tertij videtur probabilior.

Licet Iuramentum poſſit fieri non tamen appeti neque frequentari. D. Tho.

17. Vera tamen, & genuina expoſitio eſt, quod ibi Chriſtus tantùm explicet præceptum ipſum naturale non iurandi ſine causâ, & neceſſitate, quod habetur leuit. 19. verſu 12. vbi iuxta Hebraicum textum habetur *non iurabis in vanum* per nomen autem *vanum* non ſolùm intelligitur falſum, vt putabant Iudæi; ſed etiam non neceſſarium, ſeu quod fruſtra fit; quod ſatis clarè explicatum fuerat Exodi 20. verſu 7. nam poſt præceptum ibi poſitum his verbis: *non aſſumes nomen Domini in vanum*, ſtatim additur, *nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Dei ſui fruſtrà*, & Deut. 6. verſu 11. dicitur: *non vſurpabis nomen Dei tui fruſtrà, quia non erit impunitus, qui ſuper re vana nomen eius aſſumpſerit.* Sicut ergo in antecedentibus, & conſequentibus non appoſuit Chriſtus præcepta noua diuina, ſed explicuit præcepta Decalogi naturalia reiiciendo errores, & falſas intelligentias ſcribarum, & Phariſæorum ab illis verbis incipiens: *niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam ſcribarum, & Phariſæorum* &c. ità etiam fecit in hoc præcepto, reiicit enim duos Phariſæorum errores, quos circa hoc præceptum habebant; nam. 1. exiſtimabant non eſſe Iuramentum nec habere vllam vim obligandi, quod fiebat per creaturas aliquas ſacras, id quod deducitur ex illo Matthæi 23. *væ vobis Duces cæci, qui dicitis, quicumque iurauerit per templum nihil eſt.* 2. nullum eſſe peccatum in vſu Iuramenti; niſi, quando admittitur periurium defectu veritatis vtrumque autem errorem refellit Dominus. 1. docendo Iuramentum eſſe iurare per creaturas 2. non eſſe vlla ratione, aut vllo Iuramenti genere leuiter iurandum, temerè, & ſine causâ (id enim ſignificat illa particula *omnino*) & idipſum docet Apoſtolus Iacobus loco citato. Hanc expoſitionem affert Maldonatus in eum locum; Azor, Valentia, Suarius ſuprà, Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 3. atque omnium optimè, & ante eos omnes id explicuerat noſter Salmeron tom. 5. tract. 40. in eum locum Matthæi 5.

Expoſitio tamẽ vera & genuina verborum Chriſti eſt.

Ratio huius expoſitionis.

Chriſtus reiicit errores & falſas intelligentias Scribarum & Phariſæorum.

Primus error.

Secundus error.

Vtrumque errorem refellit Chriſtus.

Maldonatus. Azor. Valentiâ. Suarius.

18. Vbi obiicit; quare ergo non adiecit Chriſtus particulam *fruſtrà*, aut *in vanum* vel (quod idem eſt) illam excluſiuam; *niſi ex neceſſitate, ſeu vtilitate.* Reſpondet non fuiſſe opus; quia præceptum naturale quantumcunque ſub vniuerſalibus verbis proponatur eas cauſas, quas ipſa natura non comprehendit, nequaquam includit; quod enim Iudex maleficum, & inuaſus inuaſorem licitè occidat non eſt exceptio illius præcepti: *Non occides*, quia nunquam ibi fuerunt incluſa illa duo ſicut, accipere rem alioquin alienam vrgente extrema neceſſitate, non eſt exceptio illius præcepti. *Non furaberis.*

Obiicit Maldonatus. Quare Chriſtus nõ adiecit particulam fruſtrà *aut* in vanum. *Reſp.*

19. Hanc etiam expoſitionem affert Auguſtinus tom. 4. lib. de Mendacio c. 15. vbi ait *vitam, & actiones Sanctorum regulam eſſe intelligentiæ ſcripturæ*, &, quia Paulus poſt Chriſti mandatum non ſemel iurauit, nobis mandati ſenſum aperuit, *vt quod dicitur non iurare omnino intelligas abſque vrgente neceſſitate ne iurando ad facilitatem venias; à facilitate ad conſuetudinem: à conſuetudine ad periurium: à quo* (vt ait idem Auguſtinus *epiſtola* 154.) *quia immane peccatum eſt nos longè eſſe voluit, qui omnino ne iuremus admonuit.* Atque ob id dixit *omnino* non; quia iurare veritatem cum cauſa peccatum ſit aliàs (inquit Salmeron) qui author naturæ inſtituit Iuramentum quomodo abrogaſſet illud?

Hanc etiã expoſitionẽ affert Auguſtinus.

20. Addendum eſt cum Suaro poſſe exponi ſententiam Chriſti de conſilio, ſi intelligatur ita, vt etiam cum cauſa, & neceſſitate non iuretur; niſi vrgeat præceptum; quia ſæpè licet iurare propterea quod adſit cauſa ſufficiens; ſed non vrgens ſub præcepto; tunc autem viri perfecti abſtinent à Iuramento eſtque optimum conſilium, vt procul ſimul à facilitate iurandi; atque adeò à malis, quæ ex illâ proficiſci ſolent. Neque obſtat, quod aliquando contingat eſſe præceptum iurandi, vt poſſit eſſe conſilium non iurare; nam eâdem ratione conſilium Chriſti eſt non nubendi, & tamen aliquando poſſet eſſe præceptum nubendi.

Addendũ cũ Suaro poſſe exponi ſententiam Chriſti de conſilio.

Neque obſtat.

21. Quamuis autem hæc doctrina vera ſit nihilominus eo loco mens Chriſti eſt explicare præcepta naturalia, vt probatum eſt, & efficaciter probant illa Chriſti verba: *niſi abundauerit Iuſtitia veſtra plus quam Scribarum, & Phariſæorum non intrabitis in regnum cælorum.* vbi ſignificat ſe deinceps loqui de rebus neceſſariis, & quæ ſunt in præcepto.

Prædicto loco mens Chriſti erat explicare præcepta naturalia.

22. Addit autem Chriſtus *quod his abundantius eſt à malo eſt*, vbi notat Innocentius citato capite *etſi Chriſtus*, & alij etiam Patres Antiqui, non dixiſſe malum eſt iurare ſed à *malo eſt*: quia Iuramentum,

Notat Innocentius non dixiſſe Chriſtum malum eſſe

Iurare ſed à malo eſt. Scilicet vel à defectu veritatis. vel ab incredulitate audientium &c.

ramentum, quando eſt neceſſarium non eſt malum: neceſſitas tamen eius eſt à malo, ſcilicet, vel ab incredulitate audientium vel à defectu veritatis humanæ in naturâ corruptâ vel (vt alij exponunt à *malo eſt* id eſt, à diabolo. Ita Græci, & noſter Maldonatus: quia nomen græcum id propriè ſignificat: docet ergo Chriſtus Dominus his verbis Iuramentum extra neceſſitatem adhibitum, vbi ſimplex affirmatio, vel negatio ſufficit à diabolo introductum eſſe non à Deo ideoque valde cauendum. Vnde etiam in veteri teſtamento fuit clarè prohibitum, vt conſtat ex citato capite Exodi 20. & ex Eccleſiaſtici 23. ibi *Iurationi non aſſueſcat os tuum, multi enim caſus in illâ*, & paulò pòſt: *Vir multum iurans implebitur iniquitate & non diſcedet à domo illius plaga*. De quo elegantiſſimè Chryſoſtomus hom. 4. vſque ad 10. ex iis quas habuit ad populum Antiochenum, vbi omnibus viribus conſuetudinem iurandi exterminare conatur.

Iurandi conſuetudo prohibetur.

Ex dictis Collige 1.

23. Ex omnibus dictis colligitur. 1. Iuramentum non eſſe ſicut bonum quoddam per ſe appetendum; ſed illo tantùm in ſola neceſſitate vtendum tradunt Sancti Patres, & cum eis D. Thomas q. 89. a. 5. qui eam rationem reddit quia inuentum eſt tanquam quoddam imbecillitatis humanæ remedium. Vnde ſicut frequens, aut multus medicamentorum vſus, aut etiam cibi, vel potus, præſertim vini, noxius eſſe ſolet ſolumque proficuus eſt neceſſitate vrgente ita frequens Iuriſiurandi vſus perniciosus eſt, & tantùm eſt ſalutaris appetendusque, quando grauiſſima cauſa ſubeſt.

Ratio.

Collige 2.

24. Secundò colligitur errare eos, qui dicunt eum, qui benè iurat benè credere, & Deum laudare, ſi benè iurare vſurpent pro multum iurare, vt conſtat ex dictis, & contra eos inuehitur Sotus q. 1. a. 5. ſi autem illa particula, *bene*, rectè intelligitur, vt ſenſus ſit, qui benè iurat, id eſt cum debitis circumſtantiis, vera eſt propoſitio.

Collige 3. iuxta aliquos.

25. Colligitur tertiò ab aliquibus in ſtatu innocentiæ non futurum fuiſſe actum Iuramenti: quia omnes abſtinerent à mendacio, & omnes mutuam præſtarent ſibi fidem: quibus poſitis inutile, & vanum eſſet iurare. Ita Sotus art. 5. & inſinuat Arragon ibidem. Hoc tamen non admittit Suarius & meritò: quia vſus Iuramenti non ſupponit peccatum actu: ſed ſolùm potentia, homo autem in eo ſtatu non erat impeccabilis, poſſet ergo mentiri: atque adeò etiam iurare: quia proprium teſtimonium non erat infallibile.

Hoc meritò reiicit Suarius. Ratio.

DVBITATIO II.

An detur præceptum affirmatiuum obligans interdum ad iurandum?

Aſſertio 1. aliquando datur præceptum affirmatiuū iurandi. Cōſtat ex variis Iuribus.

26. Aſſero 1. aliquando datur præceptum affirmatiuum iurandi, ita, vt teneamur iurare. Quod præceptum aliquando eſt poſitiuum à Iure, vel ab homine. Conſtat hoc ex multis legibus, tam Iuris Ciuilis, quàm Canonici, vbi præcipitur in certis occaſionibus ſubditos iurare. Item in tribunalibus vbi ſæpè Iudices præcipiunt Reis, & teſtibus, vt iurent: atque hi tenentur iurare veritatem, quoties Iuridicè interrogantur iuxta dicta in noſtro opere de Iuſtitiâ cæteriſque virtutibus lib. 2. tract. 1. diſp. 5. & 6. & 8. Conſtat etiam aſſertio in Superioribus, qui in graui aliquo caſu poſſunt ſubditis præcipere, vt aliquid iurent, vel ad tollendum ſcandalum, vel ad aliquem alium finem honeſtum. Ratioque generalis huius poteſtatis obligandi ad Iuramentum eſt: quia omnis ſuperior habet ius præcipiendi, & imperandi actus honeſtos, vel de ſe non malos, quando communi bono Reipublicæ, aut membrorum eius ſunt valde vtiles, aut neceſſarij. Iuramentum autem actus eſt de ſe quidem non malus, ſi cum debitis circumſtantiis fiat, & ſæpè neceſſarius ad coërcendos peccatores caſtigandaque delicta, ad continendos ſubditos in officio ad inueſtigandam, & inueniendam veritatem in aliqua iuſtâ cauſâ, vt ad dignoſcendum quantum humanitus poteſt: an talis res ſit debita, vel ſit aliena ergo ſæpè contingit iuxta id poni tale præceptum poſitiuum, & obligare.

Ratio huius poteſtatis obligandi ad iurandum aſſignatur.

27. Aliquando verò poteſt eſſe naturale præceptum iurandi nullo præcepto humano poſitiuo interueniente vt ſi occurret neceſſitas iurandi ad euitandam grauem rixam inter proximos, vel ad ſubueniendum proximo in periculo vitæ exiſtente.

Quandoque poteſt eſſe naturale præceptum iurādi ſine poſitiuo.

28. Iam vero difficultas eſt; an in his caſibus præceptum poſitiuum iurandi ſit præceptum virtutis Religionis, vel potiùs alterius virtutis, nempè Iuſtitiæ, vel miſericordiæ, intuitu cuius præcipitur?

Difficultas cuius virtutis ſit præceptum poſitiuum Iurandi.

29. Sotus lib 8. de Iuſtitiâ q. 1. art. 2. & 4. & Arragon. q. 89. art. 2. putant eſſe præceptum Religionis probarique poteſt; quia, quod præcipitur eſt actus Religionis; ergo & præceptum ipſum; quia tale eſt præceptum, quale eſt obiectum, ſicut, quando præcipitur ieiunium eſt præceptum abſtinentiæ, & quando præcipitur oratio, aut miſſa eſt actus, & præceptum Religionis.

Sotus & Arragon putant eſſe Religionis.

30. Aſſero 2. eiuſmodi præceptum affirmatiuum iurandi non poteſt eſſe Religionis, ſed Iuſtitiæ, aut miſericordiæ, aut alterius virtutis. ita ſentiebat olim Vaſquez in manuſcriptis de Iuramento, & latè probat Suarius lib. 3. de Iuram. cap. 1. num. 8. Sanch. lib. 3. cap. 3. concl. 3. Chryſtoph. Caſtro. in cap. 4. Hieremiæ, & indicat Valentia diſp. 6 q. 7. punct. 3. in fine. ratio autem eſt; quia actus iurandi non eſt per ſe appetendus, vt conſtat ex dictis dubitatione præcedente; ſed tantùm, vt medium ad confirmandam veritatem, quando fuerit neceſſarium; atque adeò non poteſt licitè exerceri propter cultum Dei ſolum; quia id eſſet iurare fruſtrà, ſeu in vanum; atque adeò tota ratio obligationis, aut neceſſitatis eius eſt ad finem longè diuerſum à cultu Dei. Ergo ad exercitium talis actus nunquam obligat Religio; ſed alia virtus licet, ſuppoſitâ tali obligatione ex aliâ virtute, accedat ipſa virtus Religionis, & dirigat actum, obligetque ad modum, ſeu ſpecificationem eius, ſcilicet, vt benè fiat nempe iurando per verum Deum, & cum veritate Iuſtitia, & Iudicio.

Aſſertio 2. Non poteſt hoc iurādi poſitiuum præceptum eſſe Religionis: ſed alterius virtutis. Suarius. Vaſquez. Ratio.

31. Ex quo patet, quàm diuerſa ratio ſit de

oratione

Differentia inter Iuramentũ & alios actus Religionis.

oratione, aut Miſſâ audiendâ; aliiſque actibus Religionis, qui per ſe ſunt appetibiles. & poſſunt à quocunque exerceri propter ſolum cultum Religionis. Vnde & præcipi poſſunt à ſuperioribus intuitu ſolius Religionis cultus.

Ad argumentum in contrariũ. Reſp.

32. Ex quo reſpondetur ad argumentum in contrarium negando ad cognoſcendum ad quam virtutem pertineat præceptum ſatis eſſe reſpicere ad obiectum ipſum, ſeu materiam, quę præcipitur. Quin potius reſpiciendum ſit ad virtutem, intuitu cuius ea materia præcipitur tunc enim contra eam virtutem peccatur, & illius virtutis eſt præceptum; ſicut, quando Eccleſia præcipit, ne quis Clericum percutiat, vel ne extrahatur Reus à loco ſacro; quia hoc præcipit Eccleſia intuitu reuerentiæ debitæ perſonæ ſacræ; aut loco ſacro; non peccatur contra Iuſtitiam ex hac parte, ſed peccato ſacrilegij contra Religionem. Nullus autem ſuperior poteſt licitè præcipere ſubdito, vt iuret propter exercendum ſolùm diuinum cultum: eſſet enim iurare fruſtrà. Nam, ſicut ſubditus ſi ſponte iurauit ob eum ſolum finem ſine alia neceſſitate peccaret, ita etiam peccaret Iudex illi præcipiendo propter eum ſolùm finẽ, & non teneretur ſubditus parere iniuſto præcepto. Vnde, quando iuſtè ſuperior præcipit ob aliquam cauſam, quod iuret ſubditus, ſi hic non vult iurare non cenſetur ſacrilegus; ſed, vel inobediens, vel iniuſtus Item, qui præcepto naturali obligatur iurare ad defendendum innocentem, vel vitandam grauem inimicitiam, ſi non vult iurare, non eſt ſacrilegus; ſed immiſericors, aut in charitate deficiens, neque enim tunc deficit in cultu Dei, ſed in eâ debitâ obedientiâ, vel in Iuſtitiâ, miſericordiâ, aut charitate. Tunc autem tantùm peccat contra Religionem, quando iurat mendacium, vel rem malam, aut ſine neceſſitate, vt conſtabit ex dicendis in ſequentibus dubitationibus.

Superior non poteſt licitè præcipere ſubdito vt iuret propter ſolum Dei cultum.

Hinc ſubditus ad iuſtũ ſuperioris præceptum nolens iurare non eſt ſacrilegus.

Quando ergo Iurãs peccat contra Religionem.

Obiicit verba Deut. 6.

33. Obiiciet tamen aliquis verba Deut. 6. *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis* & cap. 10. *Iurabiſque in nomine illius* & Hieremiæ 4. *& iurabis viuit Dominus.* In quibus verbis videtur tradi præceptum affirmatiuum iurandi propter cultum diuinum, ſicut timere Deum, & ſeruire illi ſunt præcepta affirmatiua naturalia.

Reſp. poſſe duplex præceptum affirmatiuum diſtingui.

34. Reſpondetur poſſe duplex præceptum affirmatiuum diſtingui. Vnum conditionatum, alterum Abſolutum. Primum explicatur illis verbis: *ſi iuraueris iura per verum Deum;* vel iura tali modo; hoc autem præceptum non tam eſt de exercitio actus, quàm de formâ, aut ſpecie, ſeu modo illius. Secundum præceptum explicatur per Imperatiuum abſolutum *Iura*, ſeu *Iurandum eſt*; tale autem præceptum eſt de exercitio actus. Quâ doctrinâ ſuppoſitâ concedimus citatis verbis ſcripturæ, vbi continetur præceptum illud iurandi ſolum præcipi Iuramentum primo modo, qui eſt conditionatè, ſeu quoad ſpecificationem; atque ita exponunt citata loca Gloſſa, & Abulenſis ibidem eâque ratione intelligi debere conſtat ex doctrina Innocentij tertij & Sanctorum Patrum, quam tradidimus dubit. præcedenti circa finem dum exponunt illa verba Matthæi 5. *Quod autem his abundantius eſt à malo eſt.* Et ex doctrina eorundem Patrum tradenda dubit. ſequenti, dum explicant verba Hieremiæ loco citato. *Iurabis viuit Dominus in iudicio*, nec enim intendebat Deus in illis verbis ſuo populo imponere obligationem, aut neceſſitatem iurandi; ſed ſolùm admonebat illum, vt, ſi iuraret per ſuum ac verum Deum iuraret *in iudicio, Iuſtitia, veritate*; hoc autem præceptum conditionatum reſoluitur in quoddam præceptum negatiuum, *quale eſt non Iurabis per falſos Deos nec ſine neceſſitate, Iuſtitiâ & veritate.* Ac proinde hoc præceptum reuocatur ad illud quod habetur Exodi 28. *per nomen externorum Deorum non iurabis.* Sic etiam pſalmo 14. laudatur, *qui iurat proximo ſuo, & non decipit*, vbi non tam laudatur, quia iurat, quam quia fideliter, & ſine fraude iurat, id quod reducitur ad præceptum negatiuum, ſcilicet, *non decipies proximum cum illi iuraueris.* Horum omnium ratio eſt; quia, vt rectè notat. Suarius ſuprà num 4 Conditionalis nihil ponit in eſſe, ideò præceptum tantùm affirmatiuum ſub conditione non inducit abſolutam obligationem ad aliquid agendum; ſed tantùm ad non agendum ſine tali conditione. Vnde manet perſpicuum non eſſe præceptum affirmatiuum iurãdi vttum ex virtute Religionis.

Verbis Hieremiæ non intendebat Deus populum obligare ad iurandum.

Sed ſolum vt ſi iuraret hoc fieret cũ debitis circumſtantiis.

Ratio.

DVBITATIO III.

An ad hoc, quod ſit licitum iurare requirantur naturali Iure veritas, Iuſtitia, & Iudicium?

35. ASſertio 1. & communis eſt Iuramentum vt licitum ſit, tres illas conditiones requiri, quas ideo ſolent appellare tres comites Iuramenti. Ita D. Thomas 2.2. q. 89. art. 3. & ibi expoſitores & reliqui Theologi in 3. diſtinctione 39. cũ Magiſtro ibidem, & Canoniſtæ in caput *Animaduertendum* 22. q. 2. & probant ex illo Hieremiæ 4. *Iurabis: viuit Dominus in veritate, & in Iudicio & in Iuſtitiâ*, notantque D. Hieronymus, & alij Sancti Patres in eundem locum. Vt autem has conditiones explicemus; tria diſcutienda 1. quid intelligatur per has tres conditiones? 2. an omnes hæ conditiones ſimul in quouis Iuramento neceſſario requirantur? 3. An eæ ſufficiant vel neceſſarium ſit aliam addere. Duo priora ſimul diſcutiemus, tertium poſteà ſeorſim.

Aſſertio 1. tres conditiones requirit Iuramentũ vt ſit licitum.

D. Tho

Probatur ex Hieremia, 4.

36. Secunda Aſſertio ſit: in omni Iuramento, vt licitè fiat requiritur veritas, atque in Iuramento aſſertorio veritas requiſita eſt, quod iurans arbitretur verum eſſe id, quod Iureiurando pronuntiat. quanta verò certitudo ex parte intellectus requiratur, & quantum, ac quale peccatum ſit ſine eâ iurare, ſequentibus dubitationibus explicabitur. In Iuramento verò promiſſorio duplex requiritur veritas altera m de præſenti: nempe, quòd adſit animus rei Iuramento promiſſæ implendæ, in quâ conuenit cum Iuramento aſſertorio: Altera verò de futuro ſcilicet, quòd res promiſſa impleatur ſuo tempore. Quapropter inter aſſertionem ſimplicem de futuro. & Iuramentum hoc eſt diſcrimen, quòd ad illius veritatem ſatis ſit; quòd affirmans habeat in animo implere id, quod affirmat. Nec

Aſſertio 2 requiritur veritas.

Duplex veritas requiritur in Iuramento promiſſorio.

Differentia inter aſſertionẽ ſimplicem de futuro & Iuramentum.

erit menda x, ſi poſteà mutatâ voluntate id non impleat, vt, ſi quis affirmet ſe à prandio dormiturum verax eſt, ſi tunc id in animo habuit etiamſi poſteà non dormiat; at verò ad veritatem Iuramenti promiſſorij vtraque veritas requiritur; quando materia iurata capax eſt obligationis. Ita D. Thomas 2.2. q.89. art.7. ad 1.& ibi Caietanus. Sotus lib.8.q.1.art.7.ad 1.aliique multi, imo omnes, vt videre eſt in Thoma, Sanch. lib.3.c.4.n.2. in fine.

Aſſertio 3. Iuſtitia in Iuramento requiſita.

37. Tertia aſſertio, Iuſtitia, quæ in Iuramento requiritur ſita eſt in eo, quòd res ſeu materia quæ iuratur non ſit mala, ſiue inhoneſta, & turpis; ſed boneſta, & iuſta. Vnde Iuſtitia hoc loco non ſumitur pro Iuſtitia ſpeciali, ſeu particulari, quatenus eſt vna ex 4. virtutibus Cardinalibus diſtincta ab aliis tribus; ſed accipitur pro generali Iuſtitiâ, quæ comprehendit omnem virtutem ſignificatque idem, quod honeſtas, ſeu virtus. Quod autem hæc Iuſtitia requiratur in Iuramento promiſſorio ſatis manifeſtum eſt: quia, ſi res promiſſa, quæ iuratur mala ſit, abſque dubio Iuramentum eſt illicitum. An verò etiam hæc Iuſtitia requiratur in Iuramento aſſertorio non conſentiunt Authores.

An in Iuramento aſſertorio requiratur hac Iuſtitia non conſentiunt Authores.

Caiet. & Valentiæ opinio.

38. Caietanus 2.2.q.89.art.3.ad 2.& Valentia tom.3.diſp.6.q.7.punct.3.columna 5. verſiculo *ſimiliter de Iuſtitia*, docent in Iuramento aſſertorio non reperiri defectum Iuſtitiæ ex parte rei iuratæ; ſed tantùm ex parte cauſæ iurandi; quia ſcire rem malam, & illam cum veritate iurare malum non eſt. Nam teſtes, qui ſub Iuramento teſtificantur de Adulterio vel Homicidio coram Iudice iuridicè procedente, licitè iurant, quamuis rem turpem iurent.

Reſponſio affirmatiua probabilior eſt.

39. Probabilius nihilominus puto etiam in Iuramento aſſertorio requiri Iuſtitiam, vt Iuramentum licitum ſit; non tamen ideò puto requiri eam Iuſtitiam, honeſtatem, & bonitatem in re ipsâ, ſupra quam iuratur, quæ materia remota poteſt appellari, atque hoc rectè probat argumentum Caietani: ſed exiſtimo requiri in materiâ proximâ, quæ eſt aſſertio ipſa; nam in aſſertionem ipſam immediatè Iuramentum cadit. Itaque non eſt neceſſarium, quòd res ipſa, quæ iuratur ſit bona; neceſſarium tamen eſt quod affirmatio, & negatio, quæ iuratur, ſit bona; nam, ſi quis abſque iuſtâ causâ reuelet ſecretum peccatum proximi ſub Iuramento, vel contumeliam proximo dicat cum Iuramento, aut proprium crimen cum iactantiâ, aut delectatione referat ſub Iuramento, malè, & illicitè iurat non defectu veritatis; ſed Iuſtitiæ. Vnde etiam Iuſtitia requiritur in Iuramento aſſertorio; atque ita docent Sotus lib.8.q.1.art.3. Arragon art.3 Petrus de Ledeſma Tract.11.c.2.dub. 4 Toletus lib.4.cap.21.num.10.in fine. Suarius lib.1.c.9.n.6. Sanch. lib.3.c.4. num. 32. Nec videntur diſſentire Caietanus, & Valentia dum requirunt Iuſtitiam ex parte cauſæ in aſſertorio. quod videtur ab hac doctrina non diſtingui; ſed in idem recidere, ſcilicet, ne actus ipſe iurandi alicui noceat. Vtrum autem hic defectus Iuſtitiæ in aſſertorio ſit mortale, aut ſaltem ordinariè tantum veniale dicemus dub. 5. aſſert. 3.

Iuramentū immediatè cadit in ipſam Aſſertionem non verò in rē iuratam.

Aſſertio 4. Iudicium in Iuramē-

40. Quarta aſſertiò: Iudicium abſque controuerſiâ in omni Iuramento neceſſarium eſt; hoc autem eſt, vt omne Iuramentum cum Iudicio, id eſt cum debita, & prudenti ratione fiat, quod generatim ſumptum manifeſtum eſt; nam ad omnem actum virtutis neceſſarium eſt prudentiæ iudicium. Verum (vt ait D. Thomas art.3.ad 3.) ſpecialiter, & multò magis poſtulatur hæc conditio in Iuramento propter reuerentiam Dei, qui inuocatur & propter labilitatem linguæ humanæ. Vnde Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum cap. 23. obſeruauit Paulum non in ſermone: ſed in epiſtolis ſcriptis, vbi faciliuseſt conſiderationem adhibere, iuraſſe & circa hoc iudicium legenda ſunt multa, quæ Philo diſſertiſſimus Iudæorum ſcribit lib. de Decalogo poſt medium, vbi inter alia pulcherrima verba ſic ait: *Quapropter iuraturus debet omnes rei circumſtantias diligenter perſpicere. Quanta ſit, quàm vera, quam benè à ſe percepta. Tam ſeipſum conſiderare. Nam purus ſit animâ, corpore, linguâ, illa ab iniquitatibus hoc à piaculis hac à maleficentia. Nefas enim eſt per os, quo profertur nomen illud ſanctiſſimum, quicquam turpe prouenire. Quæratur etiam tam loci, quàm temporis opportunitas. Noui enim quoſdam in profanis impuriſque locis, vbi nec patris nec matris nec cuiuſlibet honeſti viri mentionem deceret fieri; deierare, & quaſi conceptis verbis iuſiurandum texere multis Dei cognominibus præter omnem decorem cum impietate maximâ.* Hactenus Philo. Vbi plura addit, quæ maximè pro concionatoribus valent ad deterrendos homines ab hac nefandâ iurandi conſuetudine.

to requiritur.

Iuraturus debet omnes res circumſtātias diligenter perſpicere.

41. Quæret tamen aliquis: quid ſpeciale ſignificetur per hoc Iudicium requiſitum ad bonitatem Iuramenti: nam etiam iudicium prudentiæ dictat non eſſe Deum in teſtem vocandum: niſi in rebus licitis, & veris: atque adeò etiam ſub illo videntur comprehendi aliæ duæ conditiones, ſeu comites veritas, & Iuſtitia?

Quæres.

42. Reſpondetur per hanc conditionem Iudicij ſignificari à Deo per Prophetam citatum neceſſitatem, vel grauem vtilitatem Iuramenti, atque ita diſcernit D. Thomas art.3. in corpore hanc conditionem Iudicij à veritate, & Iuſtitiâ, & cum eo cæteri omnes communiter, & meritò ſentiunt: nam ſi hæc neceſſitas, vel vtilitas accedat ad veritatem, & honeſtatem, completur legitima, & honeſta cauſa iurandi: ſi autem hæc deſit Iuramentum erit vanum, & otioſum: atque ideò irreuerentia fiet Deo, inuocando illius nomen pro vanis, & otioſis rebus confirmandis.

Reſp. per Iudicium ſignificari à Deo neceſſitatem vel grauem vtilitatem.

43. Quod ſi quæras, quanta debeat eſſe hæc neceſſitas, vix imo ne vix poteſt regula generalis aſſignari, ſed prudenti arbitrio relinquendum eſt tale iudicium vnde meritò hunc tertium Iuramenti comitem *Iudicium* appellatur, ſeu diſcretio: quia non poteſt alia certior regula tradi.

Quāta debeat eſſe hæc neceſſitas non habetur alia Regula, quā ipſum prudens Iudicium.

44. Quinta aſſertio: ſufficienter aſſignantur ex Iure naturali tres tantùm comites pro honeſtate, ſeu rectitudine Iuramenti. Probatur hoc authoritate Hieronymi, & cæterorum Theologorum maximè cum hæc doctrina habeat tam clarum in ſcriptura ſacra fundamentum. Ratione etiam probatur nam poſitis his tribus circumſtantiis, non habet Iuramentum vnde naturâ ſuâ poſſit eſſe illicitum: ſolum per accidens poſſet illi adiungi malitia v. g. prauæ intentionis ab operante vel ſcandali propter audientes, ſed hæc

Aſſertio 5. ſufficienter aſſignat Ius naturale tres tātum comites Iuramenti. Probatur authoritate. Idque Ratione.

hæc quæ ſunt per accidens non cadunt ſub ſcientiam. Accedit, quod neque hæc ipſa deſinunt comprehendi ſub prædictis. Nam iurare cum ſcandalo, aut vti Iuramento ad malum finem intentum per talem aſſertionem iutatam Iuſtitiâ caret, & iudicio, vt ex ſe patet, quia non eſt iuſtum ſic iurare, nedum neceſſarium, aut vtile. E contrà verò deficiente quocunque iſtorum redditur illicitum Iuramentum; nam ſi deſit veritas efficitur Deus (vt multi philoſophantur) quantum eſt ex parte Iurantis vel ignorans, vel improbus, & mendax; ſi verò deſit Iuſtitiâ efficitur approbatot ſeu cooperator illius mali, quod Iuramento confirmatur; atque adeo Iniuſtus, & iniquus, ſi verò deſit Iudicium afficitur Deus irreuerentiâ cum abſque iuſtâ cauſâ inducatur in teſtem.

Iſtorū quocūque deficiente Iuramentum eſt illicitū.

Obiicies.

45. Sed obiicies conditio maximè requiſita ad bonitatem Iuramenti eſt, quod fiat per verum Deum; non per falſum. Hæc autem conditio non continetur in his tribus; ergo alia, prætereà neceſſaria eſt.

Reſp. 1.

46. Reſpondetur primò cum D. Thoma art. 3. ad 2. eam conditionem comprehendi ſub Iudicio; ait enim D. Thomas ibi: *deuotio, & fides, & omnia eiuſmodi, quæ exiguntur ad debitum modum iurandi, intelliguntur in Iudicio*; atqui fides dirigit voluntatem, vt per verum Deum iuret, & non per alium.

Reſp. 2. melius cū Suario.

47. Secundò, & melius reſpondetur cum Suario ſuprà c. 3. in fine. Conditionem hanc iurandi per verum Deum non pertinere ad comites Iuramenti; ſed ad illos ſupponi eſſeque radicem & fundamentum eorum. Nam teſtimonium Dei non requiritur ad Iuramentum, vt Comes; ſed, vt ſubſtantia, & tanquam forma, & vita ipſius Iuramenti; nam iuxta dicta diſp. 1. dubit. 1. Iuramentum per falſos Deos non eſt Iuramentum; ſed per errorem putatur Iuramentum nunc autem aſſignamus comites veri Iuramenti; atque adeo ſupponimus verum Iuramentum, ac ſubinde pergimus ad illius Comites; non ergo oportet id inter comites Iuramenti ponere; quin potiùs ex hoc fundamento, ſcilicet, quòd Deus ſit ſumma veritas, bonitas, & Maieſtas, colligimus neceſſitatem trium illorum comitum quorum enumeratio ſufficiens eſt, vt probauimus.

DVBITATIO IV.

Quænam conditiones in Iure poſitiuo deſiderentur, aut, quæ circumſtantiæ vt Iuramentum in Iudiciali foro licitè fiat?

Conditiones ad licitè iurandum pro foro Iudiciali ex triplici capite collig ẽdæ ſunt.

48. EX triplici capite poſſumus pro foro Iudiciali colligere requiſitas circumſtantias, ſeu conditiones ad licitè iurandum, ſcilicet, ex parte modi iurandi; ex parte temporis, aut loci; & ex parte perſonæ, de quibus ſigillatim tribus aſſertionibus dicemus.

Aſſertio 1. circumſtātia ex parte modi iurādi.

49. Aſſero 1. Prima circumſtantia ex parte modi eſt, quòd iuraturus ſit ieiunus. Ita habetur cap. *Honeſtum* 22. q. 5. cap. 1. de Teſtibus. Hæc tamen conditio non eſt de neceſſitate; ſed de conſilio ſolo, vt clarè ſignificatur in eo capite *Honeſtum*, & docet Gloſſa eo cap. 1. in fine ibique Doctores legique poteſt Azor lib. 11. c. 11. q. 9. Valent. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. Suarius ſuprà cap. 3. & num. 9. Sanch. lib. 3. c. 3. n. 4. & docent plerique alij Summiſtæ, & Theologi.

Aſſertio 2. ex parte temporis circumſtātia & ex parte loci. Iurandum non eſt in Iudicio die feſto Immutatio.

50. Aſſero 2. Circumſtantia ex parte temporis eſt, vt non præſtetur tempore prohibito; ex parte verò loci, vt non fiant; niſi in loco iure diſpoſito. Sanè, quod attinet ad tempus. Iure ſtatuitur, quòd diebus feſtis non præſtetur in Iudicio; niſi pro bono pacis, aut piæ cauſæ, aut pro occurrente neceſſitate. Ita habetur *cap. conqueſtus de feriis* atque hoc præceptum adhuc eſt in ſuo rigore, de quo rectè diſputat Suarius tom. 1. de Religione tract. 2. lib. 2. c. 30. vbi nu. 6. probat non ſolùm eſſe prohibitum poſtulare vel præſtare Iuramentum in die feſto; ſed etiam teſtes examinare, eoſque ſuum teſtimonium dicere; deinde etiam nu. 8. probat in cauſis quoque ſpiritualibus eſſe hanc prohibitionem. Vlterius nu. 17. contra Caietanum probat, eſſe prohibitum non ſolùm Iuramentum in Iudicio poſtulatum, ſed etiam omnia Iuramenta, quibus pacta & conuenta inter homines firmantur; non Iuramenta priuata. Vlterius c. 31. in principio explicat, quando ſit mortale peccatum, & docet hoc eſſe deſumendum ex paruitate, aut magnitudine temporis, quod inſumitur in actibus Iudicialibus exercendis, & in teſtium examinatione perinde, ac dicitur de operibus ſeruilibus quæ exercentur in diebus feſtis.

Nec etiam teſtes examinandi iuxta Suarium.

Quando hoc ſit mortale.

51. Prohibitum vlterius eſt exigere, aut præſtare Iuramentum ab aduentu Domini vſque ad octauam Epiphaniæ, & in Rogationibus, & in vigiliis quatuor temporum, & à ſeptuageſima vſque ad octauam Paſchatis, vt habetur cap. *decreuit*. 2.2. q. 5. Hæc tamen prohibitio iam per deſuetudinem eſt abrogata, vt docent ibi Gloſſa; Valentia, Suarius, & Sanch. ſuprà.

Prohibitio iurandi in Aduentu &c. eſt abrogata.

Ex parte Loci Iuramēta olim fiebant in ſolis templis &c.

52. Ex parte verò loci Iuramenta olim non fiebant; niſi in templo, aut ſuper altare, ac circa res ſacras, vt ex D. Chryſoſtomo affirmat Sotus q. 1. art. 1. Verum, vt rectè aduertit Suarius ſuprà, neque Chryſoſtomus affirmauit id fuiſſe neceſſarium; neque in Iure inuenitur obſeruatum, niſi in quibuſdam Iuramentis ſolemnibus, maximè ad commune bonum pertinentibus.

Aſſertio 3. ſeruanda etiam eſt circumſtātia perſonæ. 1. Periurus interdicitur Iuramentum in Iudicio.

53. Aſſero 3. Seruanda etiam eſt circumſtantia perſonæ; quòd, ſcilicet; illi non ſit interdictum præſtare Iuramentum in Iudicio; quibuſdam enim legibus interdictum eſt, atque inprimis id interdicitur, & meritò periuris, qui excluduntur à Iuramento in Iudicio præſtando cap. *paruuli* 22. q. 5. quia, ex quo ſemel peierarunt præſumitur fore, vt ſemper peierent. Hoc autem quidam intelligunt de omnibus periuris notoriis, notorietate facti, etiamſi in Iudicio non fuerint conuicti. Ita Syluester *Iuramentum* 2. q. 3. Valentia, & Azor ſuprà q. 6. Probabilius tamen puto ad hanc pœnam incurrendam neceſſarium eſſe, quod periurus conuictus ſit in Iudicio. ita Archidiaconus, quem refert & ſequitur Sylueſter verbo *periurium* q. 5. Tabiena verbo *iurare* q. 21. Sotus lib. 8. qu. 1. art. 10. columna 2. Arragon. ibidem Sanch. ſuprà. Suarius lib. 3. de Iuram. c. vltimo num. 19. & 20. qui addit in foro

conſcientiæ

conſcientiæ neminem teneri ad abſtinendum à Iuramento in Iudicio propter periurium ante commiſſum; donec per exceptionem, vel accuſationem repellatur; quia in textibus Iuris Canonici tantùm dicitur, vt huiuſmodi homines remoueantur, & repellantur. Quod etiam de omni laborante infamia notoriâ dicitur. cap. teſtimonium de *Teſtibus, & atteſtationibus.* Imo addit Suarius, quod ſi talis periurus in Iudicio admittatur ad ferendum teſtimonium, non erit nullum eius teſtimonium; quia nullibi eſt factum irritum.

54. Additur in eo capite *Paruuli*, quòd periurus, nec in ſuâ causâ admittatur ad iurandum hoc tamen rectè ibi explicat Gloſſa de Iuramento purgationis, & ſibi vtili, ſecus de oneroſo, vt eſt Iuramentum calumniæ, & fidelitatis, quod etiam docet Gloſſa vltima in caput. *Literas de præſumpt.* & Sanch. & Suarius ſuprà.

2. interdicitur pueris ante pubertatem. Ratio. D. Tho.

55. Secundò interdicitur pueris ante pubertatem iurare in Iudicio cap. *paruuli* & cap. *pueri* 2. 2. q. 5. cuius rationem aſſignat D. Thomas q. 89. art. 10. quia ante eam ætatem nondum tam pleno rationis vſu gaudent, vt debitâ cum reuerentiâ iurare valeant. Sotus verò lib. 8. q. 1. art. 10. & Suarius lib. 1. c. 14. & nu. 5. ſolùm dicunt non eſſe cogendos ad iurandum; quia id tantùm prohibetur in prædictis textibus; poſſe tamen admitti, ſi ipſi ſpontè velint iurare. Probabilius nihilominus puto non eſſe admittendos; quia ratio adducta id probat, & ius meritò præſumit ad eam ætatem non eſſe capacitatem iurandi vt tantâ maturitate præſtetur quantâ oportet, vt conſtat ex cap. 1. 4. q. 3. atque ita docent Syluester Iuramentum 2 q. 3. Valent. diſp. 6. q 7. punct. 3. Sanch. lib. 3. c. 3. num. 6. & alij apud ipſos. Si tamen ad teſtificandum admittantur licet non faciant plenam fidem facient nihilominus præſumptionem. L. *inuiti* ff. de Teſtibus. Atque in ciuilibus ita habetur expreſsè in Hiſpaniâ l. 9. tit. 19. partit. 3. Non tamen ea ætas ſufficit ad teſtificandum in ciuilibus, & in criminalibus, nam in ciuilibus non admittitur minor quatuordecim annis cap. 1. 4 q. 3. & in criminalibus non admittitur minor 20. annis, vt patet ex l. *Inuiti* & ex citatâ lege 9. Caſtellæ. Hoc tamen intelligitur quoad plenam probationem; nam poteſt etiam examinari impubes, & eius dictum facit plenum indicium ad torturam, vt cum Bartulo docet Syluester verbo *Impubes* in fine, & verbo *Teſtis* q. 1. dicto. 3 & Sanch. ſuprà.

Opinio Soti & Suarii reiicitur.

Diuerſa ætas requiſita ad teſtificandum in ciuilibus & in criminalibus.

3. Interdicitur Sacerdotibus ex leui cauſa iurare in Iudicio. Ratio. D. Thò.

56. Tertiò interdicitur Sacerdotibus ex leui cauſa iurare in Iudicio cap. *Si quis presbyter* 2. q. 5. cuius rationem reddit D. Thomas citato art. 10. quod dictum hominis tunc tantum Iuramenti confirmatione indiget, quando de eius veracitate dubitatur, quod dubium dedecet Sacerdotum dignitatem, & ideò pro leui causâ interdicitur eis iurare in Iudicio.

Non autē quando ſubeſt grauis cauſa iuxta eundem. D. Tho.

57. Addit verò D. Thomas licere Sacerdotibus pro neceſſitate, vel magnâ vtilitate iurare, quod explicant D. Antoninus 2. part. tit. 10. ca. 4. §. 2. Syluester Iuramentum 2 q. 3. Tabiena q. 21. Azor lib. 11. c. 11. q. 6. Sanch. lib. 3. c. 3. nu. 7. Ita vt liceat iurare, quando defectu probationis aliquis læditur, vel rem ſuam perdit, vel pro fide, vel pro pace, obedientiâ; indemnitateuè Eccleſiæ, vel quando ipſi Sacerdotes ſe ab infamiæ notâ purgare coguntur; vel, quando ab excommunicatione abſoluendi ſunt, quæ omnia probantur ex cap. *ſignificaſti* de *Electione* & cap. *de Syracuſana* 28. diſtinctione, & cap. *ad reprimendam* de officio ordinario. Denique, ſi Sacerdotes in causâ propriâ litigent, debent iurare de calumniâ id eſt ſe bonâ fide, & non animo calumniandi cauſam mouere, vel aliquid proponere, vel reſpondere, neque id impoſterum ſe facturum. Ita Gloſſa cap. 1. verbo *Criminali* de Iuramento calumniæ. Syluester citatâ q. 3. Azor cap. 11. in fine. Sanch. ſuprà, & alij.

4. Interdicitur omnibus clericis in triplici caſu. Primus caſus.

58. Quartò interdicitur omnibus Clericis in triplici caſu in manu laici iurare abſque ſui Epiſcopi licentiâ. Primus eſt, quando iurant coram laico, tanquàm ſuo ſuperiore, & ab ipſo coacti. cap. *Nullus* 22. q. 3. ſecus, quando non tanquàm ſuperiori; tunc enim poſſunt abſque licentiâ cap. *ex reſcripto.* ex cap. *peruenit* de Iureiurando. Secundus eſt, quando iurant de calumniâ, non enim poſſunt hoc Iuramentum præſtare; niſi is, coram quo litigant, ſit ſuperior eorum, vel de licentiâ ſuperioris cap. *Nos* 22. q. 7. Tertius eſt in actu teſtificandi, nec enim poſſunt tunc in manu laici iurare abſque ſui ſuperioris licentiâ capite *Quamquam* 24. q. 2. in reliquis verò caſibus poſſunt ſine ſui Prælati licentiâ iurare in manu laici dicto cap. *Ex reſcripto* & dicto cap. *peruenit.* Ita Abbas, quem referunt, & ſequuntur Angelus *Iuramentum* 3. num. 3. Syluester *Iuramentum* 2. q. 3. Tabiena q. 21.

Secundus.

Tertius.

Hæc doctrina quoad Sacerdotes limitanda eſt.

59. Eſt autem hæc doctrina quoad Sacerdotes temperanda, vt liceat eis iurare, quando eſt cauſa grauis neceſſitatis, aut magnæ vtilitatis vt rectè Syluester citatus nuper, & Sanch. ſuprà.

DVBITATIO V.

An Iuramentum, cui deeſt Iudicium, & Iuſtitiâ ſit Mortale, & Periurium?

60. Iudicium hoc loco ſumitur pro tertio Comite Iuramenti iuxta dicta dubit. 3. aſſert. 4. Vnde tantùm nunc quærimus, quantum peccatum ſit iurare ſine Iudicio, id eſt ſine neceſſitate, aut magnâ vtilitate iurandi?

Aſſertio 1. iurare ſine Iudicio ſi abſit contemptus tantum eſt veniale. Ratio.

61. Aſſero 1. Iurare hoc modo, ſi abſit contemptus, tantùm eſt peccatum veniale. Quæ doctrina eſt communis omnium Theologorum, & Summiſtarum in hac materiâ, quos in re tam clarâ referre ſuperuacaneum eſt. Ratio verò eſt; quia hæc irreuerentia non cenſetur grauis cùm ſolùm ſit peccatum vanitatis, & ſuperfluitatis; vt cum Angelo, & Syluestro, Nauarro, & aliis notarunt Sanch. lib. 3. c. 4. num. 35. Suarius lib. 3. cap. 12.

Obiicies.

62. Obiiciet tamen aliquis cuicunque homini graui ſit iniuria, ſi ad confirmandas res vanas, & nullius momenti vocetur in teſtem, ac proinde, ſi vocaretur Rex, aut Pontifex grauior eſſe iniuria; ergo, ſi vocetur Deus qui eſt ſuprema maieſtas, & ſumma veritas, erit grauiſſima iniuria.

Reſp.

63. Reſpondetur irreuerentiam quidem, & iniuriam eſſe in alio altiori ordine, & in aliâ ſpe-

cie ſuperiore, quàm quæ fit hominibus; non tamen inde ſequitur, quòd in illo ordine ſit graue, & mortale peccatum; alioquin etiam probaret argumentum nullam irreuerentiam in Deum eſſe veniale. Addit Suarius num. 6. tunc cenſeri eſſe contemptum in hòc caſu, quando ipſa irreuerentia intenderetur per ſe, aut pro nihilo haberetur; hoc enim eſt propriè contemnere.

Aſſertio 2. Quando Iuramento promiſſorio deeſt ſecundus comes, vnde grauitas culpæ diſcernenda eſt. Iurans ſe fornicaturũ duplex mortale committit.

64. Aſſero 2. quando deeſt Iuramento promiſſorio, ſeu de re futurâ, ſecundus comes qui eſt Iuſtitia ſpectanda eſt qualitas rei promiſſæ ad diſcernendam Iuramenti culpam vnde, ſi res promiſſa eſt mortalis, Iuramentum erit mortale contra Religionem ex Iuſtitiæ defectu; vt, ſi quis iuret ſe fornicaturum eſt peccatum mortale Iuramenti malè præſtiti contra ſecundum Decalogi præceptum; atque adeo ſacrilegij, ſeu irreligioſitatis præter peccatum mortale, quod eſt in ipſo propoſito fornicandi; quod ſi iurauerit ſe occiſurum, aut percuſſurum præter peccatum mortale vindictæ contra quintum Decalogi præceptum admittit etiam peccatum mortale ſacrilegij contra ſecundum, & ſic de reliquis. Ita Scotus in 3. diſtinctione 39. q. vnica art. 3. Syluester *Iuramentum* 2. q. 7. Caietanus in ſumma verbo *periurium* in principio §. 2. Couar. de Pactis 2. part. §. 6. nu. 6. Nauar. [illegible] 12. n. 13. Sotus lib. 8. q. 2. art. 3. concl. 2. Valentia diſp. 6 q. 7. punct. 3. Azor lib. 11. c. 5. q. 1. Sayrus in Claui Regia lib. 5. c. 4. num 35. Leſſius c. 42. dub. 4 n 18. Suarius lib. 3. c. 19. à n. 9. Sanch. lib. 3. c. 4. n. 26.

Notandum pro Aſſertionis lectione.

65. Intelligenda autem eſt aſſertio noſtra de eo, qui iurat cum propoſito illud faciendi nam qui iurat ſine propoſito faciendi, vnum tantùm peccatum admittit idque periurij propriè dicti; quia cum mendacio iurat, vt expreſſè tradunt Nauar. Leſſius & Suarius ſuprà, & Caietanus infrà citandus, qui docet hoc per ſe eſſe manifeſtum, & Sanch. qui tantùm in particulari caſu quodam putat eſſe duplex peccatum In caſu tamen, quo habeat animum implendi, quod iurat, omnes Authores agnoſcunt duplex peccatum, alterum iniqui propoſiti, alterum malæ actionis iurandi, quia præter malitiam propoſiti de obiecto malo, agnoſcunt eſſe malitiam in ipſo Iuramento, eò quòd nomen Dei inuocetur ad malum patrandum. Vnde Caiet. ſuprà ſic ait: cum iuratur ſuper patrando peccatum mortale incurritur iurando periurium; non ſolùm; quia firmatur voluntas ad peccatum mortale; ſed etiam; quia applicatur Iuramentum ad materiam, quam oportet omninò falſificare. Hæc Caietanus, quem ſequuntur Sotus, Couar. & alij. Sed expreſſius adhuc duo peccata agnoſcunt Nauarrus, Suarius, Leſſius, & Sanch. ſuprà

Reiicienda eſt Doctrina Caietani.

66. Vnde omninò reiiciendus eſt idem Caiet. qui 2. 2. pr[illegible]ans, Iuramentum de peccato mortali faciendo quando adeſt animus implendi, non eſſe *periurium* ſimpliciter, ſed ſecundum quid, [illegible] minus magis propriè [illegible] poſſe, quòd Iuramenti additio aggrauet peccatum illud mali propoſiti, quàm quòd conſtituat nouam peccati ſpeciem, quod ſanè plurimum [illegible] impro[illegible]bile eſt, quia, quamuis veriſſimum ſit, q[illegible] ſolus defectus veritatis in Iuramento ſit ſimpliciter periurium defectus verò Iuſtitiæ

Iuramento malè propoſitũ confirmans cõſtituit nouã peccati ſpeciem. Ratio.

(ſicut, & neceſſitatis) tantùm ſit periurium ſecundum quid; tamen ea malitia, quæ ſuperadditur iurando illi propoſito peccandi, ſiue magna ſiue parua ſit, neceſſariò debet eſſe alterius ſpeciei; quia eſt contra religionem, quæ eſt ſpecies pecc[illegible] diſtincta ab homicidio, vel alio ſimili peccato patrando, ſuprà quod cadit Iuramentum. Quapropter in multis textibus Iuris Canonici, quos adfert Suarius cap. illo 19. num. 13. interdum illud peccatum vocatur periurium, interdum incautum, interdum temerarium Iuramentum; quia etiam defectus committitur in ipſo Iuramento, & deordinatio, ſeu abuſus eſt in ipſo Iuramento ac proinde malitia committitur contra Religionem ſiue ea dicatur periurium ſecundum, quid, ſiue irreligioſitas, perinde, atque defectus iudicij, ſeu neceſſitatis eſt contra Religionem; quia eſt abuſus Iuramenti.

Malitia hæc noua (ſi Doctorũ authoritatẽ ſpectes) non venialis, ſed mortalis dicenda eſt. At huius rationem efficacem nullam afferunt.

67. Sanè eam malitiam eſſe tantùm veniale, & non mortale, ſi authoritatem Doctorum ſpectemus non videtur affirmandum; quia plerique Authores citati mortale eam dicunt; ſed (pace ipſorum dixerim) huius rationem efficacem afferunt nullam, vt ingenuè fatetur Leſſius, & indicat Suarius ſuprà; ideò mihi conſtat viros doctiſſimos opinatos fuiſſe non eſſe peccatum mortale, & à quibuſdam fide dignis audiui ita ſenſiſſe olim Vaſquium de hac re interrogatum; atque etiam Patrem Antonium Rubium quem non in Philoſophicis tantùm (vt eius ſcripta probant) ſed in rebus Theologicis ſcholaſticis iuxta, ac moralibus apprimè doctum & Complutenſis, & Mexicana Academia ſatis nouit & venerata eſt. Idemque putant alij Recentiores. Quòd autem nulla ſit ratio efficax; nullaue talis ab Authoribus afferatur, diſcurrendo per ſingulas probari poteſt.

Ratio 1. Soti probãs eſſe mortale.

68. Sotus, quem aliqui ſequuntur probat eſſe mortale; quia, qui iurat ſe facturum malum graue, videtur offerre, aut nunari tale malum Deo ſicut, qui vouet rem malam. Hæc tamen ratio, ſi quid probaret, etiam concluderet eſſe peccatum mortale: Iuramentum de faciendo malum veniale, ſicut vouere Deo veniale peccatum, mortale peccatum eſt, & Sotus ipſe fatetur; cùm ſit magna irreuerentia. Atqui Iuramentum de re veniali eſſe tantùm veniale, docent omnes Authores citati, vt in ſequenti aſſertione videbimus. Prætereà falſum aſſumit prædicta ratio; quia qui iurat malum, nihil promittit Deo; ſed tantùm intendit alium hominem certum reddere ſui propoſiti (vel, ſi non iurat minando alteri) tantùm intendit ſe firmare in ſuo propoſito.

69. *Reiicitur.*

Iuramentũ de re veniali, eſt tantum veniale.

70. Secundò Valentia probat; quia, qui iurat quantùm eſt in ſe, facit Deum cooperatorem peccati, quæ eſt grauis iniuria Dei. Verum hic Author ſtatim præſenſit obiectionem de peccato veniali; quia etiam facere Deum cooperatorem venialis peccati, eſt grauiſſima iniuria, non minus repugnans bonitati Dei quam repugnet Diuinæ veritati omne mendacium etiam veniale, & quidem ſatis propenſum ſe oſtendit ad concedendam ſequelam, & paritatem; ſed non audet propter communem ſententiam. Diſcrimen verò inſinuat, quia qui iurat veniale, non intendit directè facere Deum cooperatorem,

Probat 2. Valentia.

71. *Reiicitur hæc ratio.*

periitorem. Contra hoc tamen eſt, quòd neque qui iurat mortale id directè intendit. Quod ſi dicas in tam graui materiâ ſufficere voluntarium indirectum, non verò in leui. Contra hoc etiam eſt, in moralibus voluntatem indirectam, & tacitam generaliter loquendo æquiualere directæ, & expreſſæ. Deinde falſum eſt tam in Iuramento operis mali venialis, quàm mortalis fieri Deum cooperatorem, quantum eſt ex parte iurantis; ſed tantùm teſtificatorem aſſertionis veræ de malo facto.

In moralibus voluntas indirecta & tacita, æquiualet directæ & expreſſæ.

3 Alij reddunt rationem. Reiicitur.

72. Tertiò alij reddunt rationem; quia in Iuramento de re mortali adducitur Deus, vt approbator, & ſponſor mali grauis.

73. Contra hos tamen etiam facit ſimile argumentum in Iuramento peccati venialis; nam facere Deum ſponſorem, vel approbatorem peccati venialis eſt blaſphemia, & peccatum mortale. Deinde falſum eſt, quod adducatur, vt approbator, ſed ſolùm, vt teſtis: nam, qui aliquem adducit in teſtem, non facit, nec procurat, quòd ille approbet, vel ſpondeat, ſed ſolùm, quòd veritatem latentem aperiat, & quod idem dicat, quod ipſe dicit. Præterea non adducitur Deus, vt ſponſor, ſeu fidei iuſſor: quia iurans malum ſæpè contra nullum iurat, & licet contra aliquem fortaſſe iuret nihil promittit, ſed potiùs minatur. Ad id autem non poteſt intendere adducere Deum in fidei iuſſorem, vt alter maneat ſecurus de re implendâ, ſicut poteſt fieri in verâ promiſſione; ſolùm ergo adducitur, vt credat alius, ſe habere propoſitum firmum.

In Iuramento Deus nõ adducitur vt approbator ſed vt teſtis.

4. Reſp. Caietanus Iuramentũ de peccato mortali eſſe mortale. Ratio.

74. Quartò reſpondet Caiet. in ſumma verbo Periurium (quem ſequuntur Sotus, & Couar. citati) Iuramentum de peccato mortali eſſe peccatum mortale; quia applicatur ad materiam, quam oportet omnino falſificare; atque adeò includit aliquam falſitatem. Hoc tamen argumentum etiam eneruatur ſimili argumento petito ex Iuramento peccati venialis, quod etiam oportet falſificari. Vidit hoc Sotus &

75. Reiicitur.

76. Reſpondet Sotus.

76. Reſpondet tale Iuramentum venialis poſſe impleri ſine peccato mortali; non verò illud, & ideò hoc Iuramentum non cum tanto rigore includere falſitatem; quia, quantò maior eſt neceſſitas falſitatis illius: tantò eſt maior ordinatio, & culpa. Quam ſolutionem probabilem putat Suarius.

Nec Soti Reſponſio eſt admittenda.

77. Mihi tamen nullo modo videtur admittenda; quia in omnibus iis Iuramentis, quibus deeſt Iuſtitia, ſolum adducitur Deus, vt teſtis propoſiti ſeu veritatis de præſenti; quia cum non ſint propriè promiſſoria, vt probauimus diſp. 1. dub. 2. nullam includunt, nec pariunt obligationem in futurum, nam iurans etiam rem indifferentem à ſe faciendam non tenetur eam facere, & tamen peccauit, quia iurauit, nec fecit Deum teſtem falſi; quia tale Iuramentum includit in ſe conditionem ſcilicet; niſi aliter ſibi viſum fuerit. Multò ergo minùs fit Deus teſtis falſi in Iuramento de re malâ, quia, vt probauimus non adducitur Deus, vt fidei iuſſor, aut ſponſor; ſed ſolum, vt teſtis. Vlterius, quod maior ſit neceſſitas falſificandi Iuramentum de re mortali, quàm Iuramentum de veniali, parum refert, ſi vtrobique eſt obligatio falſificandi, ſeu non implendi. Accedit quod obligatio illa maior, aut minor falſificandi non ſpectatur in ordine ad obligationem virtutis Religionis, ſed illa maioritas, vel minoritas obligationis ſe tenet ex parte materiæ Iuratæ, quæ, vt falſificabilis, eſt materia iniqua Iuramenti, & ſicut in Iuramento merè aſſertorio de præſenti, quod materia iurata ſit maioris, aut minoris falſitatis, non tollit, quin omnis ſit materia ſufficiens ad conſtituendum peccatum mortale in ratione Iuramenti; ita ſimiliter, ſi ex eo quod iuretur materia quæ debeat falſificari cenſetur grauis iniuria facta veritati Dei ſummæ & infallibili; ſemper ac iuretur talis materia, cuiuſcunque rationis ſit, dummodo ſit falſificanda, erit iniurioſa ſummæ veritati Dei; atqui non eſt mortaliter iniurioſa contra ſummam veritatem materia falſificanda, ſi venialis ſit; ergo, neque materia falſificanda mortalis; nam, quod ſit hæc materia grauis, & mortalis ex alio capite, & contra aliam virtutem eſt, non contra virtutem Religionis.

Nota.

Licet materia Iuramenti non implendi, ſit grauis tale tamen Iuramentũ poterit non eſſe mortaliter iniurioſum Deo.

78. Quintò, & probabiliùs reſpondent Suarius & Sanch. ſuprà diſparitatem eſſe in eo, quod irreuerentia Dei eſt, & iniuria velle Dei authoritate firmare propoſitum in malo (de quo dubitari non poteſt cùm ſit communis ſenſus omnium Doctorum, imo & Patrum, vt videre eſt 22. q. 4. per totam & ſignificetur in verbis Hieremiæ *Iurabis in Iuſtitia*) ergo, quò grauiùs eſt illud malum, eò grauior eſt irreuerentia; ergo, ſi malum illud ſit peccatum mortale, etiam irreuerentia erit adeò grauis, vt ad mortale ſufficiat. Vnde (ait Suarius) nullo modo eſt dubitandum de 2. aſſertione ſuprà poſitâ.

Ratio.

5. Et probabiliùs reſpondent Suarius & Sanch.

79. Hæc tamen ratio (pace tantorum virorum) non ſatis oſtendit, cur non etiam ſit mortale, iurare materiam, quæ ſit tantùm peccatum veniale; quamuis enim concedamus grauiorem eſſe irreuerentiam, quo grauior eſt & peior res iurata; non tamen inde colligitur etiam, non eſſe mortale, quando leuis eſt materia, & venialis. Præterea communiter Doctores concedunt, non eſſe peccatum mortale iurare rem venialem; quia ſpectatâ ratione Iuramenti, & reuerentiâ debitâ Deo, non cenſetur grauiter inhonorari Deus, aut aliquod attributum Dei per tale Iuramentum: non veritas diuina, non bonitas, non fidelitas, (quæ tria ſunt attributa, quæ poſſunt grauiter, & irreuerenter tractari in tali Iuramento) quod ſi aliquod tale attributum in honoraretur per talia verba, procul dubio eſſet mortalis irreuerentia, ſicut de quâuis blaſphemiâ diximus. Quod autem in tali Iuramento non cenſeatur attributum aliquod Dei inhonorari Patet; quia, neque eſt contra ſummam veritatem Dei quæ vocatur, vt teſtis animi præſentis: quem verè habet iurans, vt ſupponimus: neque contra bonitatem: quia non inuocatur Deus, vt cooperator iuxta dicta: neque contra fidelitatem, quia non adhibetur Deus fidei iuſſor, vt etiam probatum eſt; atqui hæc ipſa ratio locum habet in Iuramento de aliquo peccato mortali faciendo: nullum enim inhonoratur attributum Dei propter eaſdem rationes, ergo, quæ ratio excuſat à mortali in ratione Iuramenti, quando Iuramentum eſt de materia venialis excuſabit etiam à mortali, quando Iuramentum eſt de peccati mortalis materia.

Reſponſio prædicta nõ ſatisfacit. Ratio.

Nõ eſt peccatũ mortale iurare rem venialem.

Ratio excuſans à mortali quãdo materia Iuramenti eſt

80. Ideò

venialis excuſabit etiã quando materia eſt mortalis.

80. Ideò Leſſius ſuprà fatetur quidem eſſe magnam deordinationem in eo, quòd velit quis authoritate diuinâ firmare ſe in malo: non tamen videri mortiferam. Quæ doctrina ex ſequenti aſſertione amplius confirmabitur.

Aſſertio 3. Quando in Iuramento aſſertorio deeſt Iuſtitia regulariter tantũ eſt veniale contra Religionem, licet &c.

Contra ſentit Tolletus. Sotus. Ledeſma.

81. Aſſero 3. quando in Iuramento aſſertorio deeſt Iuſtitia regulariter tantùm eſt peccatum veniale contra Religionem in eo abuſu Iuramenti: etiamſi aſſertio iurata ſit culpa mortalis, vt contingit, quando quis cum Iuramento reuelat peccatum occultum proximi, aut proprium cum iactantiâ delectatione, aut ſcandalo. Contra hanc aſſertionem ſentit expreſsè Toletus lib. 4. c. 21. nu. 1. & 11. aſſerens hoc peccatum eſſe mortale quando aſſertio iurata eſt mortalis, & veniale, quando venialis, perinde ac in promiſſorio. cum Toleto videtur ſentire Sotus lib. 8. q. 1. art. 3. Ledeſma Tract. 11. c. 2. dub. 4. aſſerentes non minùs eſſe iniuſtum hoc Iuramentum, quàm, cùm res iniuſta promittitur ſub Iuramento faciendo. Pro noſtrâ tamen aſſertione ſunt Suarius lib. 3. de Iuramento cap. 12. num. 7. & 8. Sanch. lib. 3. cap. 4. nu. 33. & alij apud ipſos, pluresque Recentiores: qui probant: quia in hoc Iuramento nulla prorſus admiſcetur falſitas, nec mendacium, &, quamuis adducatur Deus, vt teſtis rei prauæ, & indecentis, & ſit aliqua irreuerentia Dei, & iniuria: non tamen mortalis: neque enim hic adducitur Deus ad firmandum ſe in malo, ſed ſolùm, vt teſtis veritatis, & in hoc aſſignant diſcrimen inter hunc caſum, & caſum præcedentis aſſertionis: nam in eo caſu contendunt Suarius, & Sanch. eum, qui iurat ſe facturum peccatum, attendere ad ſui propoſiti veritatem, & etiam immutabilitatem ſeu firmitatem ex generali quâdam conceptione, & exiſtimatione, quod id, quod iuratur immutabile quodammodo ſit: in præſenti autem caſu ſolum attendit ad veritatem confirmandam: ad hoc autem per accidens omnino eſt, & præter intentionem, quod veritas dicatur peccando, vel non peccando.

Noſtram aſſertionem tenent. Suarius. Sanch. &c. Ratio.

Adducens Deum in teſtem rei prauæ non facit Deo mortalem irreuerentiam.

Differentia inter hunc caſum & caſum præcedentis aſſertionis.

Dicitur in Aſſertione Regulariter.

82. Diximus autem in aſſertione *Regulariter*: nam in eo caſu erit irreuerentia mortalis, quo Iuramentum aſſumatur vt inſtrumentum illius peccati, vt ad augendam, aut perſuadendam grauem infamiam proximi. Ita Suarius & & Sanch. ſuprà.

Confirmatur Aſſertio.

83. Confirmatur eadem tertia aſſertio: quia duriſſimum apparet damnare peccati mortalis eum, qui iurat odio habere inimicum, ſine vllâ iactantiâ, delectatione, aut approbatione talis odij.

Aſſertio 4.

84. Aſſero 4. Iurans ſe facturum peccatum veniale animo implendi, peccat venialiter defectu Iuſtitiæ Iuramenti, atque adeò erit duplex veniale: alterum propter defectum Iuſtitiæ Iuramenti: alterum propter affectum peccandi venialiter in eâ materiâ, vt ex ſe patet.

Obiicies.

85. Dicet tamen aliquis adhuc eſſe tertium peccatum veniale: quia ſine neceſſitate iuratur.

Reſp.

86. Reſpondeo nihilominus hoc non eſſe peccatum veniale diſtinctum: quia in defectu Iuſtitiæ continetur eminenter ea non neceſſitas, tanquam in altiore ſpecie imbibita: quapropter defectus Iudicij in Iuramento nunquam conſtituit nouam ſpeciem malitiæ, niſi, quando reperitur ſine iniuſtitiâ, & ſine mendacio, ſeu periurio propriè dicto. Hac ratione verbum mendax, iniurioſum, laſciuum, & ſimilia non computantur inter verba otioſa, nec conſtituunt ſpeciem verbi otioſi, quia otioſitas, quæ in talibus verbis reperitur, ſcilicet carentia neceſſitatis, aut vtilitatis, eminenter continetur in aliâ ſpecie ſuperiori peccati, & ſolum ſpecies verbi otioſi reperitur iuxta meliorem Theologiam, quando verbum aliàs caret prædictis, & aliis diuerſarum ſpecierum malitiis.

Defectus Iudicij non conſtituit in Iuramento nouam ſpeciem malitiæ.

Ratio quarta Aſſertionis.

87. Ratio verò quartæ aſſertionis eſt: quia ea irreuerentia non eſt grauis: nam, quamuis teneatur iurans ſic reddere falſum Iuramentum, non implendo illud: non tamen ad id tenetur ſub mortali: ſed ſub veniali. Ita Syluester *Iuramentum* 4. q. 1. Caietanus, Nauarrus, Sotus, Couar Valentia, Suarius, Sayro, Leſſius, Azor, & Sanch. locis citatis in 2. aſſertione. Multò mihi magis placet ratio: quia tale Iuramentum non obligat ad ſui impletionem: atque adeò ſolùm eſt propriè loquendo aſſertorium animi de præſenti, & in hoc ſenſu verum: ſolumque adeſt aliqua irreuerentia in quantum inuocatur Deus, & affertur in teſtem mali propoſiti, in quo non apparet mortalis deordinatio iuxta nuper dicta in præcedenti aſſertione.

Ratio magis placet.

Implere hoc Iuramentum rei venialis nõ nulli putãt eſſe mortale.

88. Implere autem hoc Iuramentum rei venialis, eo quod ſit res Iuramento promiſſa: nonnulli putant eſſe mortale. Ita Hugo quam refert, & ſequitur Angelus *Iuramentum* 5. nu. 2. & fauet Sotus lib. 8. q. 1 art. 7. in ſolutione ſecundâ, vbi ait eſſe blaſphemiam facere malum ob reuerentiam Iuramenti. Horum ſanè ſententia vera eſſet, ſi non intercederet ignorantia: quia blaſphemum eſt offerre Deo peccatum quaſi ei placens.

Ratio.

89. Verum enim verò, cùm id fiat non quidem ex errore in fide: ſed ex quâdam ignorantia vulgari, quâ putant ad id obligari ex reuerentiâ Iuramenti, ideò Sylueſter, Nauarrus, Sayro ſuprà putant tantum eſſe culpam venialem. Addunt tamen eam circumſtantiam reuerentiæ Iuramenti ſeruandæ minuere peccatum illud veniale, quod ex eo fit.

Sylueſter aliique putant eſſe tantum veniale.

90. Probabilius tamen eſt potius aggrauare venialem illam culpam. Ita Suarius, & Sanch. ſuprà; ratio eſt; quia pertinet ad ſuperſtitionem indebiti cultus Deo exhibiti. Item; quia volendo implere ratione prioris Iuramenti, eſt, quaſi confirmatio prioris impiæ voluntatis. Legantur, quæ dicemus infrà diſp 3. dubit. 4. aſſertione vltima.

Probabilius eſt tantum aggrauare venialem illam culpam.

Aſſertio 5. Iurans ſe facturum aliquid contra concilia Euangelica, peccat venialiter.

91. Aſſero 5. Si quis iurat, ſe facturum aliquid contra conſilia Euangelica, vt ſe non futurum Religioſum; non daturum Eleemoſynam, aut mutuum; eſt veniale peccatum defectu Iuſtitiæ; quia materia hæc non eſt apta Iuramenti, & eſt leuis irreuerentia vti diuino teſtimonio ad ſe obligandum, & tale Iuramentum non obligat iuxta doctrinam infra tradendam diſp. 3. dub. 3. & 4. Ita Caiet. 2. 2. q. 89. art. 7. in ſolutione ſecundâ & q 98. art. 2. & in ſummâ verbo *Periurium* in principio. Sotus ſuprà concl. 5. Nauar. c. 12. n. 16. Armilla verbo *Iuramentum* nu. 15. Valentia, Azor, & Sayro ſuprà Suarius lib. 3. c. 18. num. 6. Leſſius c. 42. dub. 3. nu. 17. Sanch. lib. 3. c. 4. nu. 30. Non me latet Abulenſem in caput 5.

Ratio.

Peccare-tale mortaliter putans

Matthæi q. 30. Angelum *Iuramentum* 5. num. 3. Sylueſtrum *Iuramentum* 2. q. 7. exiſtimare id eſſe mortale; ſed abſque idoneo fundamento id dicitur.

Abulenſis. Sylueſter. Aſſertio 6. iurare ſe facturum rem indifferentem eſt veniale.

92. Aſſero 6. iurare ſe facturum rem indifferentem veniale peccatum eſt defectu Iuſtitiæ, eo, quòd res indifferens non ſit apta Iuramenti materiæ. Ita Armilla verbo *Periurium* nu. 3. Sotus lib. 8. q. 2. art. 3. concl. 5. Sayro lib. 5. c. 4. num. 16. Sanch. c. 4. n. 31.

Ex dictis infertur.

93. Ex dictis infertur minus malum eſſe quempiam iurare ſe facturum rem venialem, aut indifferentem; aut contra conſilia habendo animum exſequendi; quam abſque tali animo, quia in priori caſu ſolùm eſt veniale peccatum, vt patet ex 4. 5. & 6. aſſertione in poſteriori verò eſt periuriū mortale, quia deeſt veritas de præſenti.

94. Infertur è contra minus malum eſſe iurare rem mortalem animo non exſequendi, quia in priori euentu eſt vnica mortalis culpa, ſcilicet periurij; in poſteriori autem duplex, vt patet ex 2. aſſertione. Sed hoc non eſt ita certum, vt mox dicam.

Quoad caſum Illationis diſſentiunt inter ſe. Suarius. & Sanch.

95. Non me latet Suarium, & Sanch. inter ſe diſſentire, & vtrumque ſatis probabiliter philoſophari; nam Suarius lib. 2. de Iuramento c. 14. nu. 5. docet, quando eſt minùs malum periurium, quam mortale illud, quod Iuramento promittitur teneri Iurantem habere animum non implendi; quia tunc putat minus malum committere periurium, quam velle committere tale peccatum quod eſt maius periurio. Sanch. verò putat ſemper eſſe maius malum habere animum implendi & faciendi illa duo peccata vt explicat citato cap. 4. n. 27.

Opinio Suarij magis placet.

96. Quamuis autem vtrumque ſatis probabile ſit, mihi magis placet opinio Suarij, & iuxta eam adhibendam eſſe limitationem præcedentis illationis: fieri enim poteſt in re morali vnicum peccatum mortale, tum in ſpecie, tum in ipſa numerica grauitate, longè grauius eſſe quam duo peccata mortalia numero aut ſpecie inferiori diuerſa, ſic ergo in noſtro caſu ſi contingat rem iuratam eſſe multò grauius peccatum quam ſit periurium intelligi poteſt eſſe minus peccatum iurare ſine animo implendi quam iurare cum animo implendi illud nam licet iurare cum animo implendi ſit duplex peccatum; alterum mali propoſiti & intentionis peccandi; alterum malæ iurationis ſeu actus iurandi. Iurare autem ſine animo exſequendi eſt periurium propriè dictum & periurium propriè dictum quantumuis ſit vnicum peccatum poteſt eſſe maius peccatum quam illa peccata malæ intentionis & propoſiti & malæ iurationis: nam inprimis periurium propriè dictum certius & clarius eſt peccatum longo interuallo excedens malam iurationem & peccatum malæ intentionis ſeu propoſiti implendi rem iuratam; poteſt etiam eſſe intra latitudinem mortalis valde paruum puta furandi minimam quantitatem ſufficientem ad mortale; in tali ergo caſu minus apparet peccatum non iurare falſum, quamuis iuretur malum cum malo propoſito quam iurare falſum atque in hoc ſenſu mihi placet Suarius, quamuis modus ille loquendi non placeat ſcilicet teneri Iurantem habere animum implendi vt euitet

Poteſt eſſe minus peccatum iurare ſine animo implendi, quàm iurare cum animo implendi.

maius peccatum. Nec enim dicendum eſt teneri; abſolutè enim tenetur ad non iurandum in eo caſu ſed dicendum eſt minus peccare ſi habeat animum implendi quam ſi non habeat. Tunc ergo tantum erit maius malum iurare cum animo implendi quam ſine illo quando duo peccata ſcilicet voluntas exſequendi & mala iuratio ſimul ſumptæ excedunt grauitate ſpecifica vel numerica grauitatem periurij. Vnde ſi quis iuraret ſe cras odio habiturum Deum aut habiturum actum infidelitatis formalis & propriæ minus malum faceret iurandū ſine animo implendi quam cum implendi animo, quia minus malum eſt periurium quam infidelitas aut odium Dei.

Quādo ſit maius malum iurare cum animo implendi, quam ſine illo.

Periurium minus malum quam odium Dei &c.

97. Aſſero 7. periurium duobus modis accipi ſolet. Primò ſignificatione lata & impropria; ſecundo ſtricta & propria In prima ſignificatione dixit Hieronymus & habetur cap. 2. 22. q. 2. omne Iuramentum cui deeſt aliquis comes ex tribus prædictis nequaquam eſſe Iuramentum, ſed periurium id eſt peruerſum Iuramentum ſeu malam iurationem. In ſecundo verò ſenſu ſolum Iuramentum falſum dicitur periurium, atque ita illud definiunt ſcholaſtici Doctores & in eo ſenſu frequenter accipitur in ſacra ſcriptura: vt Prouerbiorum 30. verſu 9. & Leuitici 19. & Zachariæ 5. ex quibus omnibus videtur definiri periurium ſeu peierare idem eſſe quod in nomine Dei mendaciter iurare.

Aſſertio 7. periurium duobus modis accipitur.

Eius definitio.

98. Quia tamen in Iuramento promiſſorio duplex eſt veritas altera de præſenti altera de futuro & quacunque deficiente dici ſolet periurium; ideo multi promiſcuè vtuntur nomine periurij & periurum hominem appellat illum qui quantumuis tempore promiſſionis habuerit animū implendi poſtea non impleat: tamen ſi propriiſſimè loquamur periurus ille dicitur qui adhibet Iuramentum cui deeſt veritas de præſenti ſi verò deſit veritas de futuro tantum non propriè dicitur periurus nec peccatum illud appellatur propriè periurium, ſed fractio ſeu violatio Iuramenti. Ideo deinceps vt vtrumque diſtinguamus & nullus maneat æquiuocationi locus alterum peccatum appellabimus periurium falſitatis, & alterum periurium infidelitatis & de periurio quidem falſitatis, eiuſque grauitate dicemus proximis ſequentibus 6. & 7. dubitatione; de periurio verò infidelitatis dubitatione 8. poſteà ad alia, quæ circa vtrumque accidere poſſunt & ſolent gradum faciemus.

Periurus propriiſſimè loquēdo quis ſit.

DVBITATIO VI.

An ſemper ſit mortale peccatum Iuramentum, cui deeſt veritas de præſenti, & an excedat alia peccata?

99. ASſerendum eſt: Iuramentum aſſertorium veritate deſtitutum in quacunque materia quantumuis leui eſt mortale peccatum, ſolumque excuſari poteſt à mortali defectu plenæ deliberationis. nam Deum afferre in teſtem mendacem grauiſſima iniuria eſt abſtrahendo à quacunque materia; ſic enim iurans quantum eſt ex parte ſua Deum vel ignorantem facit vel improbum.

Aſſertio Iuramentū Aſſertoriū veritate carens, ſemper eſt mortale, niſi defectu deliberationis excuſetur.

Ratio 1. A priori Aſſertionis.

probum. Vtrumque autem eſt grauiſſima irreuerentia & atrox iniuria contra Deum. Vnde rectè dixit Suarius rationem à priore huius aſſertionis eſſe quia leuitas materiæ mendacij eſt accidentaria ad grauitatem malitiæ Iuramenti, nam reſpectu Iuramenti omne mendacium eſt grauis materia; primò quia periurium non ſumit ſuam malitiam vel grauitatem ex grauitate vel leuitate mendacij, quæ ſolum conſiſtit in hoc, quod fiat cum detrimento alterius, vel ſine illo, vel quod fiat cum vtilitate, vel ſine illa: ſed in eo præcisè grauitas conſiſtit quod Deus adducatur in teſtem falſitatis, ad hoc autem parum refert quod falſitas ſit pernicioſa vel non. Secundò quia licet in homine affirmare mendacium iocoſum ſit leuis culpa in Deo tamen dicere leuiſſimum mendacium eſſet ſumma imperfectio; quia eo ipſo amitteret eminentiam prioritatis; ergo qui Deum affert in teſtem mendacij etiam minimi, maximam iniuriam illi irrogat. Tertiò quia hinc fit vt quodlibet periurium euacuet quantum in ſe eſt Iuramentum fine ſuo finiendi controuerſias, ideo aſſertionem noſtram docent ſcholaſtici in 3. diſtinct. 39. Scotus quæſt. vnica art. 2. Richardus q. 2. art. 3. & alij omnes. Item ferè omnes Summiſtæ verbo *periurium* & D. Thomas q. 98. art. 3. ad 2. vbi Caietanus & alii eius Interpretes, Sotus lib. 8. q. 2. art. 3. Couar. de Pactis part. 1. §. 1. nu. 4. & lib. 1. variarum c. 1. nu. 4. Toletus lib. 4. cap 21. Sayrus in Claui Regia lib. 5. c. 4. num. 15. Azor lib. 11. c. 4. q. 1. Valentia diſp. 6. q. 7. punct. 3 Suarius lib. 3. de Iuramento c. 4. & lib. 1. c. 3. concl. 1. vbi ait eſſe de fide quod periurium ſit peccatum, nō tamen eſſe de fide, quod ſit mortale in omni materia. item Sanch. lib. 3. c. 4. nu. 6. Ex hac doctrina plura licet colligere.

Periurij grauitas in quo præcisè conſiſtat. Ratio 2.

Ratio 3.

Ex doctrina iā datā. Collige 1. non excuſari à mortali Periurium propter bonum finem. Ratio.

100. Colligitur primò, non excuſari à mortali periurium eo quod fiat propter quemcunque bonum finem & quantumcunque neceſſarium etiam ob tuendam propriam vitam, imò etiam ad totam Rempublicam liberandam, vt rectè ait Sotus, Caietanus, Sayrus, Toletus, Suarius, Sanchez num. 6. Nauar. c. 12. num. 6. & alij communiter. Ratio eſt quia mentiri ita eſt intrinſecè malum, vt nunquam valeat honeſtari, quod omnes aſſerunt cum D. Auguſtino lib. contra mendacium & refertur cap. *ſi quis* 22. q. 2. ergo multò minus poterit honeſtari quod mendacium confirmetur Iuramento.

Collige 2. Non excuſari à mortali periurium cauſā ioci dictum.

101. Colligitur ſecundò, non excuſari à mortali Iuramentum falſum cauſa ioci dictum, vt peſſimè dixerunt aliqui Iuriſperiti, quos refert Angelus verbo periurium nu. 1. & Gloſſa in caput vnicum § *nunc* in fine verbo *Iuramus* 25. diſtinct. nec ipſe Angelus rectè dixit eam opinionem eſſe probabilem. Probant autem hanc ſuam ſententiam ex Auguſtino relato cap. *Quod autem* 22. q. 2. vbi dicit mendacium iocoſum, non eſſe propriè mendacium, ergo neque iurare illud erit periurium.

Difficultatem facilis verba Auguſtini.

Veriſſima tamen ſententia mortale eſſe aſſirme.

102. Veriſſima nihilominus ſententia eſt quæ aſſerit eſſe mortale, imo quoad aliquid grauius, quam ſi ſeriò diceretur quia plus diuini honori derogatur ſi Deus adducatur in teſtem falſi nulla cauſa adducente; ſed ſolo ioco vt docent communiter Theologi D. Thomas 2. 2. q. 98. a. 3. ad 2. Syluester *periurium* num. 1. & *Iuramentum* 2 q. 6. Nauarrus nu 6. & Azor c. 12. q. 4. Couar. 1. parte § 6. Suarius ſuprà nu. 5. Sanch. ſuprà num 7.

Ad Auguſtinum Reſp. Quomodo ſit intelligendum.

103. Ad Auguſtinum verò reſpondetur cum Suario intelligendum eſſe quando locutio ita fit per iocum, vt ex ipſo modo iocandi ſatis intelligi poſſit non affirmari id quod dici videtur, ſed tantum ad luſum iocumq; proferri. Quapropter quantum conſtabit verba non aſſerendo, ſed materialiter & ſine intentione iurandi tantumque referendi & repræſentandi cauſa proferri non eſſet peccatum quia reuera, non eſſet Iuramentum. Hac ratione excuſantur Hiſtriones & Paraſiti, qui iocandi gratia imitantur eos qui iurant & blaſphemant: tunc enim neque interius neque exterius adducunt Deum in teſtimonium, nec loquuntur ex propria perſona ſed ſe habent vt aliorum dicta vel facta referentes, atque ita eos accipiunt auditores. Ita videntur aſſentire Suarius & Azor ſuprà, & mihi videtur certum, colligiturque ex dictis dubit. 1. diſputationis præcedentis.

Collige 3. Promiſſorium, eſt mortale ſi deſit veritas de Præſenti. Ratio.

104. Colligitur tertiò Iuramentum promiſſorium ſemper eſſe peccatum mortale quando deeſt illi veritas de præſenti id eſt quoties iurans non habet animum ſeruandi ſiue implendi rem promiſſam ſiue ea licita ſiue illicita ſiue magna ſiue, parua, ſit & ob quamcunque cauſam deficiat actus ille. Ratio eſt quia hac veritate deficiente, reuera Iuramentum cadit ſuprà id quod verè & perfectè eſt mendacium, cum iurans contra mentem ea affirmans ſe facturum quod facere minimè putat. Hæc doctrina certiſſima eſt & ab omnibus traditur. Ita Caietanus 2. 2. q. 89. art. 7. & q. 98. art. 2. & 3. & in ſumma verbo *periurium* c. 2. in principio & cap. 3. in principio. Syluester eodem verbo c. 1. Armilla num. 3. Sotus lib. 8. q. 1. art. 7. & q. 2. art. 1. & 3. Nauarrus c. 12. nu. 13. Valentia diſp. 6. q. 7. punct. 3. concl. 2. Azor lib. 11. c. 4. q. 1. Sayro lib. 5. c. 4. nu. 27. Leſſius c. 42. dub. 4. nu. 18. Sanch. lib. 3. c. 4. nu. 16. Suarius lib. 3. c. 15. nu. 2. & iterum latius c. 17. à nu. 7. vbi aliqua Iuramenta excuſat vt parentum qui filiis minantur ſupplicium ſine intentione implendi, vel promittunt præmia vt eos ad bonum faciendum excitent, etiam ſine animo implendi ſimiliter Iuramenta facta cauſa vrbanitatis, vt non ingrediendi: niſi alter præcedat. Quæ omnia poſſunt excuſari à mortali ex duplici capite, primò ſi reuera non habeat animum iurandi quia Iuramenta ſunt extraiudicialia & materia eſt leuis qua de re dicemus dubit. 11. Secundò, quia licet fiant cum intentione iurandi & ſine intentione implendi, non tamen abſolutè ſine intentione ſed cum aliqua ſubintellecta conditione, ſcilicet ſi hoc vel illud feceris, ſi conſenſeris, aut ſi non nimium repugnaris, vel niſi aliud magis expedire iudicauerim, vel quantum in me eſt, vel ſi alteri non fuerit ingratum. quæ excuſatio abſque dubio habet locum, ſi iuxta ſubiectam materiam & circumſtantias concurrentes prædicta conditionalis intelligatur & eo animo Iuramentum emittatur: tunc enim nec veniale peccatum erit ex defectu veritatis, quia nullum eſt mendacium, licet poſſit eſſe veniale peccatum defectu neceſſitatis.

Suarius Excuſat aliqua hoc modo Iuramenta à mortali.

Ratio.

Verum doctrina huius tertiæ illationis vniuerſim vera eſt.

105. Verum ſi rectè aduertamus in neutra ex prædictis excuſationibus iurat quis mẽdacium; nam in prima reuera non iuratur; ſed ſunt mera vrbanitatis verba. in ſecunda verò iam adeſt animus implendi, licet conditionalis & ex circumſtantiis ſic ab audientibus intelligitur Iuramentum fieri ac proinde propriè loquendo doctrina huius tertiæ illationis nullam patitur exceptionem, ſed vniuerſim vera eſt. An verò ſit mortale quando Iuramento promiſſorio deeſt veritas de futuro dubitatione 8. videbimus.

Collige 4. mortale eſſe rem dubiã vt certã iurare. Ratio.

Secus ſi rẽ illam iuret vt dubiã.

Addit Sanch. eſſe mortale ſi quis rẽ ſibi certam iuret quaſi dubiam.

Quod intellige.

106. Colligitur quartò eſſe etiam mortale peccatum, ſi quis rem ſibi dubiam iuret vt certam, tum quia periurij periculo exponitur, tum quia reuera falſum iurat, nam qui iurat rem ita ſe habere, eam vt certam aſſeuerat; qui autem tanquam certam aſſerit rem de qua eſt dubius, mentitur quia contra mentem it, ſecus ſi iuret rem illam vt ſibi dubiam & eo modo quo eam habet in mente, vt ſi dicat: *iuro quod ſuſpicor ita eſſe vel ita eſſe credo aut opinor*, hoc caſu verum iurat atque ita in ſpecie docuerunt Angelus verbo *periurium* num. 3. & ibi Syluester q. 1. Sayrus lib. 5. c. 4. nu. 7. Sanch. lib. 3. c. 4. nu 8. Nauar. c. 12. nu. 7. §. 8. Suarius lib. 3. c. 4. nu. 7. Addit verò Sanch. etiam eſſe mortale peccatum, ſi quis rem ſibi certam iuret quaſi dubiam dicens: iuro quod ſuſpicor aut quod credo ita eſſe, quia nimirum ſicut mentitur dicens dubium ac ſi eſſet certum ita è contra mentietur dicens, certum ac ſi eſſet dubium: perinde atque reus eſſet mortalis mendacij qui fateretur in confeſſione Sacramentali peccatum mortale quod certò nouit ſe commiſiſſe: & tamen ſolum fatetur quaſi dubium quod intellige (inquit Sanch.) quando iurans id conſulto efficeret, nam alioquin ſæpè aliqui ſcrupulis agitari hac loquendi forma vtuntur gratiâ cauendi mendacij quaſi ſcrupulo coactè ad timendum ne fortè non ita certè ſint de ea veritate quam proferunt quos à peccato excuſari conſtat. Quam autem certitudinem debeant habere Iurantes, dicemus dubitatione ſequenti.

Collige 5. etiã mortale eſſe iurare ſe facturũ aliquid animo dubio illud implendi. Ratio.

107. Colligitur quintò etiam eſſe mortale iurare Iuramento promiſſorio, ſe facturum aliquid animo dubio illud implendi. Ratio eſt quia deficit certa veritas de præſenti ſicut contingit, quando quis Iuramento aſſertorio affirmat rem dubiam. Ita in ſpecie affirmant Sotus lib. 8. q 1. art. 7. in ſolutione ad 1. & Sanch. lib. 3. c. 4. n. 17. & nemo quem viderim negat; imo Sanch. teſtatur huc omnes Authores affirmare aut ſupponere tanquam certum.

Hinc mortaliter peccat iurans promiſſionẽ, quã implere ſe non poſſe credit. Ratio.

108. Ex quo patet peccare mortaliter eum qui Iuramento aliquid promittit, credens fore vt implere nequeat, quia deficit veritas cum non adſit firmus animus implendi. Ita Oſtienſis quem refert & ſequitur Angelus, verbo Iuramentum 5. nu. 31. Syluester Iuramentum 4. q. 18. vel 25. Abulenſis in caput 5. Matthæi q. 307. Nauarrus cap. 12. num. 22. Philiachus de officio Sacerdotis tom. 1. part. 2. lib. 3. c. 13. in fine, Azor lib. 11. c. 5. q 1. Suarius lib. 3. c. 18. in fine. Sanch. lib. 3. cap. 4. num. 18.

Item ſi non habens probabilem credendi cauſã &c.

109 Pari ratione mortale eſt ſic iurare ſi non habeat probabilem credendi cauſam fore vt poſſit implere, ſed tantum id leuiter credit. Secus verò quando cauſam habet credendi probabilem. Ita Oſtienſis Angelus, Syluester, Abulenſis, Suarius & Sanch. citati, & à fortiori erit mortale quando dubitat an poſſit & debeat facere quando iure iurando confirmat, vt rectè Syluester verbo *periurium*, q. 1. in fine. Quapropter maximè diſplicet Arragon qu. 89. art. 3. dicto 4. dum ait Iuramentum rei impoſſibilis eſſe veniale, quem etiam ſequutus eſt Sayrus lib. 5. c. 4. in fine.

Collige 6. Iuramentũ hyperbolicum non eſſe falſum. Ratio. Auguſtinus. D. Tho.

110. Colligitur 6. non eſſe Iuramentum falſum quod per hyperbolim, aliamúe figuratam locutionem iuratur, etiamſi vt verba ſonant verum non ſit; quia quod fingitur per aliquam figuram non eſt mendacium, vt in generè teſtantur D. Auguſtinus lib. 2. de quæſtionibus in Euangelia c. 51 & D. Thomas 2. 2. q. 111. art. 1. ad 1. atque ita docet Nauarrus lib. 5. Conciliorum tit. de Hæreticis concilio 14. non peccaſſe teſtem qui interrogatus ab Inquiſitore, quid ſentiret de fidelitate cuiuſdam coniecti in carcerem, reſpondit ſub Iuramento adeo credo Deum eſſe fidelem quod ero contentus vt comburar ego ſi ipſe Hæreticus inueniatur, quia locutus eſt (inquit Nauarrus) per hyperbolem & exaggerationem, atque adeo ſine mendacio. Hac enim loquendi formula ſæpè vtitur ſacra ſcriptura, quale eſt illud Dauid 2. Reg. c. 1. Saul & Ionathas *aquilis velociores & leonibus fortiores*, ſic etiam videtur intelligendum quod ſub Iuramento ait Paulus ad Rom. 1. verſu 9. *teſtis enim mihi eſt Deus quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio in orationibus meis*, huius rei rationem reddit Sanch. quia figurata locutio non eum ſenſum reddit, quem verba in rigore ſonant, ſed eſt quædam exaggeratio ac proinde ne id Iuramentum veritate deſtituatur debet iurans ita rem cum ea exaggeratione æſtimare, vt ſi iurat ſe tanti æſtimare calamum quanti equum cenſeatur verax quando calamum, illum valdè bonum exiſtimat, quia id ſolum ea exaggeratione ſignificatur. Ideo merito etiam idem Sanch. nu. 19. aſſerit non iurare mendaciter qui iurat alicui fore vt id ipſum auri ſtatera pendat, ſi bene tale opus faciat dummodo habeat animum ſatis ſuperque ſoluendi quia id tantum ea exaggeratio ſignificat. Iuraret tamen mendacium, ſi deeſſet illi animus copioſæ ſolutionis. Item minatur quis filio, famulo aut ſeruo fore vt ipſum interimat ſiue oſſa confringat; ſatis eſt & requiritur ad Iuramenti veritatem, quod iurans habeat animum grauiter puniendi quia hic eſt ſenſus illius hyperboles.

Figurata locutio non eum ſenſũ reddit, quem verba in rigore ſonant.

Collige 7. id quod eſt maximè notandum.

111. Colligitur ſeptimo id quod eſt maximè notandum pro aſſertione propoſita & pro illationibus inde deductis non eſt neceſſarium diſtinctè fateri in confeſſione quoties quis cum mendacio & quoties cum dubio & quoties de futuro cum animo non implendi iurauerit; ſed ſatis eſt fateri in confeſſione toties ſe falſum iuraſſe quia hæc omnia ſunt Iuramenta mendacia eiuſdem rationis & ſpeciei vt conſtat ex dictis in aſſertione & in illatione 3. 4. & 5.

De his tamen omnibus diſtinctè interrogandi pœnitentes.

112. Nihilominus oportet de his omnibus diſtinctè & ſeorſim interrogare pœnitentes, quia rari ſunt qui hæc Iuramenta coniungere ſciant & omnia ſimul fateri vt rectè aduertit Sanch. lib. 3. c. 4. n. 46.

113. Aſſero

Aſſertio 2. periurium à mortali excuſat defectus perfectæ deliberationis.

113. Aſſero ſecundò periurium à mortali excuſatur quoties procedit ex defectu plenæ ac perfectæ deliberationis, vt ſi quis ex lapſu linguæ id iuret cuius veritatem non ſatis diſcuſſit aut non aduertens ſe iurare aut non aduertens id quod iuraſſet eſſe falſum. Ita D. Thomas q. 98. art. 3. ad 2. & ibi Caietanus in fine, Syluester verbo Iuramentum 2. q. 6. Nauarrus c. 12. nu. 7. Sanch. ſuprà nu. 15. qui teſtatur eſſe omnium ſententiam quia omnes ad periurium mortale petunt quod quiſpiam aduertat & ſe iurare & id eſſe falſum aut certè eius veritatem non eſſe ſufficienter diſcuſſam. Ratio communis eſt & ſatis nota quia abſque tali aduertentia iurare aut non eſt actus humanus atque adeo nec veniale peccatum aut eſt imperfectè talis atque adeo non eſt mortale ſed veniale tantum.

Ratio communis.

Notandum.

114. Aduertendum verò eſt quod ſi quis fortè dum initio iurare cœpit non plenè aduertit in ipſo tamen Iuramenti diſcurſu aduertat id quod iurat eſſe mendacium aut eſſe rem dubiam & cum aduertit non ceſſat iam tunc mortaliter peccat quia rem falſam tunc conſultò iurat. Ita videtur ſentire Syluester ſuprà, dum ait peccare mortaliter qui iurat ex ira ſi aduertens eſſe falſum proſequitur & expreſsè docet Sanch. citato num. 15. nec videtur poſſe negari quia iam tunc incipit eſſe plenus actus humanus periurij. Video nonnullos excipere ab hac doctrina eum qui iurat ex conſuetudine nimia iurandi quem putant peccare mortaliter atque adeo non comprehendi dictâ noſtra aſſertione ſed de hoc dicemus dub. 9. & 10.

SECVNDA PARS DVBITATIONIS.

An ſcilicet excedat periurium alia peccata?

In hâc re aliqua ſunt certa alia controuerſa. Certum 1. eſt.

115. IN hac re aliqua certa ſunt & aliqua ſub controuerſia. Certum primò eſt & de fide periurium eſſe ita malum & prohibitum vt in nullo euentu liceat. Conſtat hoc ex prohibitionibus clariſſimis ſacræ ſcripturæ. Leuitici 19. verſ. 12. *non periurabis in nomine meo nec polluet nomen Dei tui*, & Exodi 20. verſ. 7. Deut. 5. verſ. 11. Matthæi 5. verſ. 27.

2. Certum eſt.

116. Secundò certum etiam de fide hoc peccatum ex genere ſuo eſſe mortale & valde graue quia eſt contra præceptum ſecundum primæ tabulæ quod eſt grauiſſimum & conſequenter contra Religionis virtutem in materia maximè pertinente ad diuinum honorem. Eſt etiam periurium maximè contra finem Iuramenti quia eſt confirmatio veritatis in quo omnes Theologi conueniunt.

An periurium ſit ſacrilegiũ controuertitur.

117. An verò periurium ſit ſacrilegium in controuerſia eſt apud Authores, nam aliqui omninò affirmant, nihilominus vt rectè docet Suarius lib. 3 de Iuramento c. 3. n. 4. id non eſt conſentaneum diuiſioni vitiorum contra Religionem quam ipſe tradiderat Tract. 3. lib. 1. c. 5. neque doctrinæ D. Thomæ nam q. 98. art. 2. docet periurium eſſe peccatum Religioni contrarium quia Deo ipſi irreuerentiam irrogat de ſacrilegio verò idem S. Thomas q. 99. definiendo docet eſſe peccatum per quod irreuerentia inſertur rebus ſacris. Diſtinguit ergo ſpecie hæc vitia & grauius peccatum eſt periurium quod ad irreligioſitatem ſpectat quam ſacrilegium.

Differre vnum ab altero docet D. Tho. Suarius.

Ratio.

Et quidem ſpecie.

3. Certum eſt.

118. Tertiò certum eſt minus graue peccatum ex genere ſuo eſſe periurium quam odium Dei, deſperationem & hæreſin quia hæc vitia opponuntur virtutibus Theologalibus fidei ſpei & charitatis quæ excellentiores cæteris alijs virtutibus etiam Religione cui opponitur periurium in quo etiam omnes Theologi conueniunt.

4. Etiam certum eſt periurium nõ eſſe grauiſſimum omniũ peccatorum contra Religionem.

119. Quartò etiam certum eſt periurium non eſſe grauiſſimum omnium quæ ſunt contra Religionem, quia Idololatria & blaſphemia grauiora peccata ſunt quam periurium. Vnde peius eſt iurare verum per falſos Deos quam mendaciter per verum Deum, quia illud continet idololatriam & blaſphemiam quarum quælibet peior eſt periurio atque ita docēt plurimi Doctores quos refert & ſequitur Sanch. lib. 3. c. 4. nu. 38.

Ad Auguſt. qui videtur oppoſitum docere.

Reſp 1. cũ Soto.

120. Ad teſtimonium verò quoddam Auguſtini Epiſtola 154. quod habetur capite *Mouet* 22. q. 1. vbi oppoſitum videtur docere, reſponderi poteſt 1. cum Soto lib. 8. q. 2. a. 3. concl. 1. intelligi quod peius ſit periurium non abſolutè ſed in ratione periurij; nam iurare falſum per verum Deum eſt propriè periurium; at per falſos eſt ſecundum quid periurium teſte D. Thoma q. 98 art. 1. ad 2. Reſponderi poteſt 2. cum Azot lib. 11. c. 12. q. 12. Auguſtinum loqui de Chriſtiano iurante per falſos Deos qui falſos eos eſſe exiſtimant ſolo decipiendi animo: is enim ſi fidem non ſeruat peccat decipiendo, non tamen eſt periurus quia cum per nihil iurauerit reipſa non iurauit. Tertiò reſponderi poteſt cum Suario lib. 3. c. 3. nu. 6. Auguſtinum intelligi de exceſſu periurij extenſiuo non intenſiuo, id eſt quod iurans falſum per verum Deum pluribus modis peccat quia peccat contra Deum & ſimul contra humana pacta mentiendo. Iurans verò per falſos Deos verum non mentitur atque adeo peccat tantum contra Deum & hoc eſt quod ipſe Auguſtinus ibi contendit explicare ſi attentè legatur.

Reſp 2. cũ Azorio.

Reſp 3. cũ Suario.

Certum 5. eſt.

121. Certum quintò etiam videtur periurium aſſertorium eſſe grauius cæteris peccatis contra Religionem ex genere ſuo & ex obiecto poſt Idololatriam & Blaſphemiam. Nam periurium aſſertorium ſeu falſitatis, de quo hic loquimur excedit fractionem voti ſacrilegium & Simoniam, quia immediatius eſt contra Deum & maiorem illi irrogat iniuriam, vt rectè probat Suarius lib. 3. de Iuramento c. 3. n. 6. licet periurium promiſſorium ſeu infidelitatis infrà voti fractionem conſtituendum videatur ſi ſequamur D. Thomam & alios.

122. Dixi autem ex genere ſuo & ex obiecto, nam ex circumſtantiis ita poteſt aggrauari aliud peccatum vt excedat periurium, vt mox iterum dicemus.

An periuriũ ſit grauius omnibus peccatis quæ cõmittuntur

123. Controuerſia verò eſt inter Authores an periurium ſit grauius omnibus peccatis quæ contra proximum committuntur, nec deſunt multi & comprimis graues Authores qui putant homicidium eſſe grauius periurio. Ita Du-

in proximũ controuertitur. *Multi negant* Durandus. Bonauentura. Leſſius.

randus in 3. diſtinct.39.q 5. num.8. Richardus art.4.q.1. Gabriel q.2. art.3. dub.4. Maior q.5. Angelus verbo *periurium* num.8. Bonauentura & alij quos refert & ſequitur Leſſius lib.2. cap.42. dub.14.nu.75.

Aſſerendũ tamen eſt 3. periurium eſſe grauius peccatum. D. Tho. Abulẽſis.

124 Aſſerendum nihilominus eſt tertiò periurium ex obiecto & in eſſentiali ſpecie malitiæ grauius peccatum eſſe quam homicidium, atque adeo grauius quam omnia peccata in proximũ. ita D. Thomas Quodli. art.18. Abulenſis in caput 5. Matthæi q. 302. Gerſon Alphabeto 13. littera V. Turrecremata & alij quos ſequitur Couar.1.part.§.7.nu.1. Sylueſter v.periurium 1. q 2.Sotus lib.8.q.2.art.3. Antoninus 2.part. tit. 10.c.7 §.2. Bartholomæus à Medina in ſumma c.14 §.5. Azor lib.11. c.12. q.6. Saytus lib.5.c 4. nu.9. Sanch.lib.3.c.4.nu.37. Suarius lib. 3. c.3. à num.7. qui omnium optimè hanc rem diſcutit, Guilielmus Peraldus in ſummà virtutum to. 2.tract.9 part.2 cap 4. qui duodecim rationibus conatur hanc ſententiam probare; illæ tamen rationes valent quidem ad exaggerandam periurij grauitatẽ; præſertim pro concione, vbi parum preſsè ſolent hæ res tractari; ad ſcholæ tamen trutinam eæ rationes vocatæ parum ad præſentis quæſtionis difficultatem ſoluendam faciunt.

Aſſertionẽ probat. 1. D. Tho. *à poſteriori.*

125. Sanè D. Thomas probat 1. à poſteriori, quia finis omnium controuerſiarum eſt Iuramentum vt ait Paulus; ac proinde etiam adhibetur in cauſa homicidij ad illam terminandum: ergo reputatur grauius homicidio: nam ſi leuius eſſet, fruſtra peteretur ab homine ſuſpecto de homicidio: deberet enim præſumi quod qui maius commiſiſſet, non vereretur committere minus peccatum.

Rationem hanc rectè impugnat Gabriel.

126. Hanc tamen rationem rectè impugnat Gabriel ſuprà; quia etiam ſequeretur periurium eſſe grauius quam hæreſia: nam etiam in cauſa hæreſis adhibetur Iuramentum.

Gabrielis inſtantiam conatur elidere Sotus.

127. Hanc inſtantiam conatur elidere Sotus quia Hæreticus per errorem labitur, ac proinde in ſua apprehenſione putat grauius peccatum eſſe periurium quam ſuam opinionem hæreticam. Verum vt rectè Suarius, non oportet vim huius impugnationis conſtituere in materiali exemplo; nam blaſphemia & idololatria peccata ſunt quæ ſine errore proprio committuntur, & tamen ſunt grauiora periurio vt ibi & aliis in locis fatetur D. Thomas; & tamen etiam in eorum cauſis adhibetur Iuramentum, non quia periurium ſit grauius, ſed quia ſperatur illum hominem, etiamſi grauius & maius peccatum fecerit, non additurum aliud quod etiam eſt valdè graue; quia multiplicatio peccatorum grauius malum eſt quam vnicum tantum peccatum.

Probat 2. à Priori D. Tho.

128. Probat 2. D. Thomas à priori quia periurium eſt contra ſecundum præceptum in prima tabula, & contra Deum ipſum proximè & directè; homicidium eſt contra præcepta ſecundæ tabulæ & contra proximum immediatè.

Impugnat Gabriel etiam hanc rationem inde varias inconuenientias inferendo.

129. Hanc etiam rationem impugnat Gabriel: nam inde etiam ſequeretur quod violare feſtum laborando vel omittendo miſſam, eſſet grauius peccatum quam homicidium, quia etiam illud eſt contra præceptum primæ tabulæ. Neque aliquid facit Sotus reſpondendo peccatum violandi feſtum ſolum eſſe contra ius Eccleſiæ; nam inprimis malitia einſdem ſpeciei eſt ſiue ſit contra ius diuinum, ſiue contra Eccleſiaſticum; quia materia eſt contra eandem virtutem: deinde vis argumenti huius ſicut & præcedentis non ſita eſt in materiali exemplo; alia enim poſſunt adduci quæ non ſunt de Iure tantum poſitiuo; nam eadem ratione ſequeretur, quod Iuramentum ſine neceſſitate aut ſine Iuſtitia, & violatio voti & oratio qua petitur à Deo aliquid indecens, eſſent grauiora peccata quam homicidia; quia omnia hæc ſunt contra præcepta diuina naturalia primæ tabulæ, & tamen nemo dicet hæc eſſe grauiora quam homicidium. Item ſi ratio illa eſſet efficax, etiam probaret periurium eſſe grauius quam parricidium contra patrem aut matrem, quod Melina expreſsè concedit, & tamen videtur incredibile & contra communẽ ſenſum vt aiunt Suarius & Sanch.

Nec ſatisfacit Sotus.

Hinc in Aſſertione dictum eſt, periurium eſſe grauius ex obiecto &c. *Declaratur.*

130. Propter hæc ergo & ſimilia argumenta dixi in aſſertione periurium eſſe grauius ex obiecto & in eſſentiali ſpecie malitiæ, quia hoc tantum probat ratio D. Thomæ, & hoc tantum ipſe videtur intendere, quod ſic declaro & confirmo: nam peccatum ſumit ſpeciem eſſentialem ex obiecto vel ex honeſtate qua priuat, vtrumq; autẽ excedit in peccato periurij, irrogat enim iniuriam ipſi Deo, homicidium verò homini. Prætereà periurium priuat honeſtate Religionis & illi opponitur; homicidium vero priuat honeſtate Iuſtitiæ, virtus autem Religionis in omnium opinione excellentior virtus eſt quam Iuſtitia.

Ordinariè tamen & moraliter loquendo in grauitate circũſtantiarum, homicidiũ grauius eſt periurio. *Primò excedit.* *Secundò.*

131. Quamuis autem hæc ita ſint, negari non poteſt vt rectè expendit Suarius, quin ordinariè ac moraliter loquendo in grauitate circumſtantiarum homicidium excedat & grauius ſit periurio. Primò enim excedit ex parte irreparabilis nocumenti quod infert; tollit enim vitam humanam, quæ in bonis huius vitæ & externis maximum eſt, & reſtitui non poteſt; periurium autem non infert reale nocumentum perſonæ diuinæ, ſed ſolum in affectu & irreuerentia ex parte iurantis. Secundò excedit homicidium, quia ſeruata proportione magis offendit Iuſtitiam cui opponitur, quam periurium offendat Religionem: nam inter peccata contra Iuſtitiam commutatiuam, homicidium videtur eſſe maximum; periurium verò non eſt maximum inter peccata contra Religionem vt oſtendimus.

Aliqua ſpecies inferioris generis ſuperare poteſt aliam generis ſuperioris.

Quando autem ſub diuerſis generibus ſunt multæ inæquales ſpecies, nihil obſtat (maximè in rebus moralibus) quominus aliqua ſpecies inferioris generis ſuperet aliam generis ſuperioris, imò in ſpeciebus naturalibus & phyſicis hoc contingere ſupponit Suarius num.10. & ſatis eſt probabile; atque in virtutibus etiam & actibus earum idipſum contingere probat; nam licet charitas ſecundum ſuam ſpeciem & eſſentiam excellentior ſit quam ſpes & fides, poteſt nihilominus actus credendi vel ſperandi præſtantior eſſe quam dilectio proximi, etiam ex charitate: ergo & in peccatis poterit hoc reperiri.

Tertiò excedit homicidium.

Tertiò excedit homicidium quia difficilius cõmittitur, & etiam ipſi ſenſibili naturæ repugnat magis, eſtque magis ſcandaloſum, ac proinde inter homines grauius punitur. Quapropter concluden-

dum eſt cum Suario nu.12. incertum nobis eſſe an homicidium omnibus penſatis ſit apud Deum maiori pœna dignum quam periurium. Vnde fortaſſe maiori pœnis punitur, quod etiam contingere in aliis vitiis quæ opponuntur inferioribus virtutibus ſatis credibile eſt; atque adeo peccatum contra naturam oppoſitum caſtitati videtur eſſe deteſtabilius apud Deum, grauiuſque puniri quam periurium. Et quidem rationali æſtimatione videtur poſſe ex intentione & ex aliis circumſtantiis creſcere actum peccati contra inferiorem virtutem tantum vt excedat actum contra aliam virtutem ſuperiorem, ſi non in eſſentiali ſpecie ſaltem in ordine ad pœnam & dignitatem illius ad eum modum quo in rebus moralibus etiam materialibus & in communi hominum æſtimatione poſitis, rationi conſonum eſt, vt quæ natura inferioris ſunt eſſentiæ & ſpeciei, excedant in ordine ad æſtimationem ea quæ ſunt ſuperioris. Sic tanta poteſt eſſe copia æris aut cupri vel ferri, vt aurum excedat & argentum communi & rationali hominum æſtimatione, ſicut & aſinus in latitudinem ſuæ ſpeciei tam perfectus poteſt eſſe in indiuiduo, vt meritò præfetatur alicui equo quantumuis ſpeciei nobilioris: ſic ergo periurium quantumuis ſuperioris ſpeciei ſit ex obiecto & eſſentia ſua, poteſt in ordine ad pœnam & dignitatem illius ſuperari ab homicidio aliiſue peccatis oppoſitis inferioribus virtutibus propter prædictas & alias circumſtantias quæ in homicidio aliiſue delictis concurrunt.

Poteſt creſcere actus peccati contra inferiorem virtutem, ita vt ſuperet alium contra ſuperiorem virtutem.

Ita ergo homicidium poteſt aliquo reſpectu ſuperare periurium.

DVBITATIO VII.

Quam diligentiam teneatur qui iurat adhibere ad inquirendam veritatem & quàm certus eſſe debeat de re quã iurat?

132. NOtandum 1. eſt triplicem eſſe veritatem pariter & falſitatem vt docet D. Thomas 2.2.q.100.art.1. Prima quando dictum conformatur cum mente & exiſtimatione dicentis. Secunda quando dictum conformatur cum re ipſa quæ dicitur. Tertia quando ſimul conformatur cum re dicta & mente dicentis. Pari ratione è contrario triplex eſt falſitas; prima quando dictum non cõformatur cum mente & exiſtimatione dicentis: ſecunda quando non conformatur cum re dicta. Tertia quando cum nullo conformatur. Quamuis autem veritas abſolutè ſumpta in conformitate & adæquatione intellectus ad rem; & falſitas in deformitate, & in adæquatione ad rem ſita ſit veritas, nihilominus locutionis ſeu ſermonis & falſitas locutionis quæ dicitur mendacium tantum conſiſtit in conformitate & deformitate cum mente & exiſtimatione loquentis, inde enim ſumit ſpeciem vt docet, D. Thomas loco citato & patet ex Auguſtino ſerm. 28. de verbis Apoſtoli & refertur capite, *Homines*, 22. q. 2. vbi ſic ait, *intereſt quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam non facit niſi rea mens*, quod etiam ex ipſa etymologia mendacij declaratur. Nam mentiri eſt contra mentem ire, ideo fieri poteſt quod quis falſum dicat nec mentiatur, & poteſt mentiri & tamen non dicere falſum in re, licet ipſe putet eſſe falſum. Hanc eandem doctrinam in negotio Iuramenti tradidit etiam Magiſter ſententiarum in 3. diſtinct. 39. in principio §. *ſed mel ut*, & D. Thomas relato Auguſtino qu 98. art. 1. in 1. argumento & eius ſolutione vbi aliam reddit rationem, videlicet quia actus moralis ſpecificatur non ab obiecto quomodocunque, ſeu vt eſt in reipſa, ſed ab obiecto prout apprehenſo ab intellectu, & ideo (inquit) ſi id quod reuera eſt falſum apprehendatur vt verum, erit quidem materialiter falſum, ſed formaliter & relatum ad voluntatem erit verum: ſi autem id quod eſt verum apprehendatur vt falſum, erit quidem verum materialiter, ſed falſum formaliter. Hac ratione (vt notauit Gabriel ſuprà) ſi Tobias iuraſſet quendam hominem iuuenem ſe comitatum fuiſſe in itinere, ſine vlla malitia periurij id iuraſſet, & tamen materialiter falſum erat, quia non homo, ſed Angelus Raphael eum comitatus eſt. Nec peccaſſent homines qui viderunt diabolum transfiguratum in formam Sancti Syluani, ſi teſtati fuiſſent ipſum Syluanum vidiſſe ſub lecto fœminæ latitantem vt legitur de morte Beati Hieronymi.

Notãda 1. eſt triplex veritas & falſitas.

Veritas abſolutè ſumpta in quo conſiſtat.

Veritas locutionis in quo.

Poteſt quis falſum dicere & non mentiri, itẽ mentiri & tamen non dicere falſum in re.

Ratio ex D. Tho.

133. Notandum 2. ex generali doctrina de voluntario, eam apprehenſionem ſeu exiſtimationem veri debere eſſe prudentem & non temerariam ex leui ratione aut fundamento; alioquin ſi quis id aſſerat pro vero, imputabitur culpa mendacij plus minuſue pro maiori vel minori negligentia in indaganda veritate. Si autem in omni homine, qui ſine Iuramento aliquid aſſerit, neceſſaria eſt aliqua certitudo in intellectu, & diligentia indaganda & examinanda veritate ne mendax ſit, & imputetur illi culpa mendacij, multo potiori ratione eadem imò & maior certitudo & diligentia neceſſario erit in eo qui aliquid ſub Iuramento affirmat, ne in conſcientia coram Deo ſit periurus & imputetur illi culpa periurij. De hac ergo quærimus quanta debeat eſſe. Prius tamen oportet aliquas alias præmittere aſſertiones quas ex tradita doctrina colligere & probare liceat.

Nota 2. exiſtimationẽ veri debere eſſe prudẽte ex parte Iurantis.

Maior certitudo in iuramento requiritur quam in ſimplici aſſertione.

134. Aſſertio prima qui iurat aliquid putans eſſe falſum, ſemper mortaliter peccat peccato periurij propriè dicti, etiamſi contingat rem aſſertam veram eſſe, & etiamſi iurans per craſſam ignorantiam ſeu errorem putauerit eſſe falſam. Conſtat hoc ex tradita doctrina, & ex Auguſtino & Thoma citatis, eamque expreſsè tradunt Authores infrà referendi. Ratio vero eſt, quia ille formaliter iurat falſum & mentitur cum loquatur contra mentem, & inde ſumat actus ſuam ſpeciem: quod autem res illa ſit vera, omnino accidens eſt & materiale: quod vero exiſtimatio fuerit falſa per craſſam ignorantiam, id ſanè vel nõ minuit, ſed potius auget culpam periurij, vel ſaltem impertinenter ſe habet vt rectè probat Suarius lib. 1. c. 5. num. 2. quia reuera eſt voluntaria.

Aſſertio 1. qui iurat aliquid putãs eſſe falſũ mortale periurium admittit.

Ratio.

135. Aſſertio ſecunda qui iurat rem falſam quam præmiſsâ diligentiâ veram putat, non peccat, quia iuxta ſuam mentem & formaliter verum dicit, ſolumque materiale mendacium eſt; ſi tamen diligentia non fuit tanta quanta debebatur, peccatum erit mortale vel veniale pro ma-

Aſſertio 2. qui iurat rem falsã quam præmiſsâ diligentiâ veram putat non peccat. Ratio.

iori vel minori negligenoa in inquirenda veritate, ſi enim negligentia ſuit magna & notabilis: erit mortale, ſi verò parua erit veniale: quia quando quis eſt notabiliter negligens cenſetur perfecta voluntas iurandi falſum; quandn verò leuiter cenſetur ea voluntas imperfecta. cum enim tota voluntarij indirecti & culpæ ratio ex negligentia proficiſcatur, eatenus eſt perfectè aut imperfectè voluntanum quatenus eſt perfecta aut imperfecta, negligentia. Ita Caiet. in ſummâ verbo periurium ca. 1. Abulenſis ca. 5. in Matthæum q. 301. Angelus verbo periurium in principio & ibi Syluester q. 1 § *ſecundo quando*, & verbo *Iuramentum* 2. q. 6. & 8. Sotus lib. 8 q. 2. art. 3. concl. 6. Nauarrus c. 12. nu. 7. & conſonant alij Authores infrà referendi.

Obiicies.

136. Dicet tamen aliquis, ergo quando parua negligentia interceſſerit dabitur periurium veniale ex parte materiæ ſcilicet veritatis quod eſt contra dicta dubitatione præcedenti.

Reſp. 1. In caſu obiectionis malitiam eſſe periurij. Ratio. Non tamē ſe tenet ex parte materiæ, ſed ex parte conſiderationis.

137. Reſpondetur hanc malitiam abſque dubio eſſe periurij, quia eiuſdem ſpeciei eſt quando negligentia eſt parua & quando eſt magna ſolumque diſcrimen eſt in eo quod in paruâ eſt paruin periculi in magna verò multū. nego tamen quod culpa hæc ſeu malitia ſit ex parte materiæ ſcilicet veritatis quæ in indiuiſibili conſiſtit, ſed ex parte conſiderationis, quia non conſiderauerit homo omnia quæ debuit qui defectus conſiderationis licet non fuerit ex ſurreptione fuit tamen paruus quia adhibuit diligentiam aliquam licet non omnem quam debebat, nec fuit tunc mendacium formale ſaltem plenum: habuit enim iudicium quod res eſſet vera ſed illud iudicium fuit cum aliquo defectu. ita Suarius lib. 3. c. 5. nu. 3. in fine. & nu. 4. etiam in fine.

Reſp. 2.

138. Reſponderi poteſt ſecundò quod licet concedamus hoc peccatum veniale periurij eſſe ex parte materiæ adhuc non eſt contra ea quæ diximus loco notato vbi tantum docuimus nunquam poſſe eſſe veniale quando quis ſciens iurat falſum ex eo præciſè quod falſitas ſit in re parui aut nullius momenti. His duabus aſſertionibus præmiſſis ad rem propoſitam certitudinis requiſitæ & diligentiæ adhibendæ accedamus.

Aſſertio 3. certitudo ad iurandum requiſita non ſemper euidentia.

139. Aſſertio tertia ex præcedentibus aſſertionibus colligitur certitudinem requiſitam ad iurandum non ſemper & neceſſariò debere eſſe certitudinem euidentiæ, alioquin ferè nunquam habere poſſet locum ſecunda aſſertio præcedens, quod eſt contra D. Auguſtinum & D. Thomam & contra alios tum in hoc dubio citatos tum paulò poſt referendos & contra rationem.

Ratio.

Quia ſicut in omnibus alijs rebus moralibus ita etiam in hac materia poteſt intercedere pro humana fragilitate ignorantia inuincibilis aut vincibilis, maior aut minor. Vnde nunc in hac tertia aſſertione aſſero, ad veritatem Iuramenti requiri & ſatis eſſe quod iurans prudenter exiſtimet iuxta rei & negotij quod tractatur qualitatem; ita ſe rem habere, nec leui cōiectura ducatur, ſed certa moraliter ac proinde ſecundum iudicium iurantis conſentaneum ſit ratione aſſentire, ſiue id à parte rei verum ſiue falſum ſit.

Ad veritatem Iuramenti requiſita, & ſufficiens.

Ita Azor lib. 11. c. 2. q. 5. & cap 4. q. 1. Valentia diſp. 6. q. 7. part. 3. columna 5. verſic. *veritas enim requiſita*, Suarius lib. 3. c. 5. nu. 3. & 4. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 4 nu. 17. Sanch. lib. 3. c. 4. num. 10. & ante hos omnes Scotus & Gabriel infrà inferendi. Item omnes Authores quos in ſimili doctrina retulimus dubitatione præcedenti aſſertione t. illatione 5.

Ex dictis rectè infertur.

140. Ex qua doctrina rectè inferunt Sanch. ſuprà & Valentia, eodem puncto 3. columna 12. verſiculo, *duo tamen*, non ſolum peccare mortaliter qui dubius eſt de veritate quam iurat eſſeque peccatum periurij; ſed etiam qui leuiter ac temerè putat eſſe verum quod iurat ſiue in re contingat eſſe verum ſiue falſum, quandoquidem non ſufficienter prouidet vt verum ſit & per accidens contingit eſſe tale ſicut imputatur homicidium ei qui imprudenter putabat eſſe feram in quam iaculabatur etiamſi contingat in re feram occidere & non hominem. Nec enim habendus eſt reſpectus ad euentum ſeu effectum quia eſt per accidens ſed ad periculum & ad cauſam quæ eſt per ſe voluntana.

Aſſertio 4. non eſt exigēda æqualis diligētia in omni materia & negotio, pro rei Iurādæ veracitate indagādâ.

141. Quarta aſſertio quæ ex dictis etiam colligitur eſt non eſſe exigendam æqualem diligentiam in omni materia & negotio ad perſcrutandam rei iuratæ veritatem: multò enim maior in rebus arduis & egregiis deſideratur quam in rebus minoris momenti, imo aliquando poteſt res eſſe ex ſe tam clara vt ſine vlla diſcuſſione poſſit ſub Iuramento affirmari. Ita expreſsè Sotus lib. 8. de Iuſtitia qu. 2. art. concl. 6. quem ſequuntur, Arragon. 2. 2. q. 89. art. 3. Sayrus in Claui Regia lib. 5. c. 4. num. 33. Sanch. lib. 3. c. 4. n. 10.

Collige 1. maiorem certitudinē requiri ad iurandum in Iudicio quā, extra. Iurans in cauſâ odioſâ debet habere omnimodam certitudinem.

142. Ex his colligitur primò ad iurandum in Iudicio maiorem certitudinem requiri quam ad iurandum extra iudicialiter & adhuc in Iudicio requiri aliquando maiorem certitudinem aliquando minorem: ſi enim Iuramentum exigatur in cauſa in qua agitur de condemnando reo ſeu in cauſa odioſa non poteſt teſtis iurare ſe aliquid ſcire niſi habeat omnimodam certitudinem quia iurans in ea cauſa ſe id ſcire vel rem ita eſſe teſtatur ſe notitia viſus & præſentiæ id ſcire ita vt eius dicto ſit integra fides habenda tanquam ſemiplenæ probationi quia in ea cauſa agitur de certitudine ſine qua non poteſt condemnari reus: vnde Calixtus Papa, *c. Teſtes* 3. q. 9. iubet vt teſtes de his ſolis quæ in eorum præſentia geſta ſunt teſtificentur, quæ autem credunt aut opinantur tantum poſſunt iurare ſe credere aut opinari adiuncta cauſa talis notitiæ vt quia id audiuerunt à perſona fide digna vel propter tales rationes aut coniecturas.

At in cauſâ fauorabili ſufficit, quē probabiliter iudicet vel ita eſſe.

In cauſis verò fauorabilibus vt quando agitur de probitate aut idoneitate alicuius perſonæ ad ordines vel ad aliquod collegium vel ad beneficia, dignitates aut officia, poteſt iurare illum eſſe dignum ſeu idoneum quem probabiliter credit eſſe talem & quem non nouit eſſe indignum etiamſi non certò ſciat eſſe dignum,

Ratio.

quia in his ex conſuetudine & lege intelligitur & ſupponitur teſtes interrogari & deponere de credulitate non de conſuetudine iuxta caput vnicum de ſcrutinio in ordin. faciend. vbi Innocentius tertius, ſic ait: *in tali reſponſione aliquem peccare non credimus dummodo contra conſcientiam non loquatur quia non ſimpliciter illum aſſerit eſſe dignum, ſed in quantum humana fragilitas*

gilitas noſce ſinit cum illum quem indignum eſſe non nouit dignum debeat aſtimare. Hanc doctrinam tradunt Scotus in 3. diſtinct. 39. q. vnica art. 2. §. *quantum ad ſecundum dubium,* & ibidem Gabriel q.2.art.2. concl.3. & Ioan. Maior q.4. in argumentis contra 4. concluſionem, vbi ſic habetur. Secundò obijcitur licentiandi in Theologia Pariſiis omnes iurant ſe natos legitimo matrimonio, & tamen plures realiter ſunt illegitimi; ergo peierant. Reſpondet ipſe, quod non requiritur in omnibus eadem certitudo ſicut 1. Ethicorum dicit Ariſtoteles; non ita exactè quærenda eſt veritas in operationibus humanis, ſicut in Mathematicis; in iſtis fauorabilibus ſufficit habere iudicium quod iurat verum, licet ſint motiua in oppoſitum: & iſtud per *caput vnicum de ſcrutinio.* In pœnalibus verò maior certitudo requiritur. Hactenus Ioan. Maior. Eademque omnino mens eſt Scoti & Gabrielis, qui etiam docent, ſufficere in fauorabilibus quod magis credat eſſe verum id quod iurat, quam oppoſitum. Eandem doctrinam (quamuis non ita expreſsè) docent Sayro in Claui Regia lib.5.ca.4. nu.18. & Sanch. lib.3.c.4. nu.13. qui, quamuis breuiùs quàm Authores citati, ſatis clarè loquitur, & eorum ſententiam omninò ſequi videtur, cum referat Scotum, Gabrielem & Sayrum, qui id apertè docent.

Nō ita exactè quærēda eſt veritas in operationibus humanis, ſicut in Mathematicis Ariſtoteles.

In fauorabilibus iuxta Scotū *&* Gabrielem *ſufficit quod quis magis credat eſſe verum quod iurat, quā oppoſitum.*

143. Colligitur ſecundò: vt iurent ſcholaſtici aliquem ſcholaſticum confeciſſe curſum requiſitum in vniuerſitatibus per maiorem anni partem, id eſt, per ſex menſes & vnam diem, ſatis eſſe, ſi eum viderint toto eo tempore communiter ſcholas frequentantem, & rationabiliter id credant, quia hæc eſt certitudo moralis quæ in ea re haberi poteſt, & quam exigunt conſtitutiones vniuerſitatis: nam alia Mathematica certitudo eſt moraliter impoſſibilis. Neceſſarium tamen ad huius Iuramenti veritatem quòd totum id tempus Mathematicè fluxerit, quia id petunt conſtitutiones vt reputetur integer vnius anni curſus. Ita Sanch. lib. 3. cap. 4. nu. 11.

Collige 2. quoad Iuramenta quæ fiunt in vniuerſitatibus.

144. Colligitur tertiò, iuxta Sanch. ibidem num.12. & 13. ſatis eſſe ad veritatem Iuramenti, quòd iurans extraiudicialiter rem quam iurat audierit à perſona fide digna, vel quòd rationibus probabilibus opinetur rem ita ſe habere; licet in ſpeculabilibus putet temerarium eſſe opinionem ſuam Iuramento confirmare, cùm ſolùm rationibus & authoritate ſit confirmanda; atque adeo vanè & ſine neceſſitate iurare, non tamen fore periurum. Probarique poteſt quia is non it contra mentem ſuam cùm aſſentiatur illi parti quam iurat, atque adeo non iurat mendacium.

Collige 3. iuxta Sanch.

145. Hæc tamen doctrina mihi non ſatis probatur, multoque magis placet Suarius, qui lib.3. de Iuramento c.4.n.7. planè fatetur periurum eſſe, qui ſub Iuramento affirmat id quod probabilibus rationibus opinatur, quia periculo iurandi falſum ſe exponit. Et hoc (inquit Suarius) præter peccatum leuitatis. Nam vt ait D. Thomas q.89.art.1. ridiculum eſt tale Iuramentum in ſpeculatiuis; ſi tamen (ait Suarius) iuraret ſe ita credere aut opinari, nullam incurreret culpam periurij. Eſt etiam contra alios Authores, qui communiter, non quemcunque aſſenſum, ſeu probabilitatem ad Iuramenti veritatem poſtulant; ſed aſſenſum certum, aut certitudinem moralem. Nam inprimis D. Thomas in 3. diſt.39.q.4. tertium argumentum ſic proponit: *Præterea in littera dicitur, quod qui falſum iurat quod credit eſſe verum, periurus eſt; ſed talis non mentitur; ergo periurium non eſt mendacium Iuramento affirmatum vt definitio dicit.* Huic argumento reſpondet S. Doctor: *Ad tertium dicendum quòd Iuramentum non eſt exhibendum, niſi de eo, de quo quis certitudinem habet; vnde quicunque iurat aliquid, ſignificat ſe de hoc certum eſſe; de falſo autem certitudo eſſe non poteſt; vnde qui iurat falſum quod putat eſſe verum, ex ipſo modo affectionis quodammodo mendacium incurrit; quamuis aſſertum ipſum ſecundùm ſe non ſit mendacium.* Hæc D. Thomas. Quibus apertè docet non ſolum aliquando reperiri malitiam periurij ſine mendacio actuali propter periculum mendacij, ſed etiam certitudinem prærequiri ad Iuramentum, & quòd omnis qui iurat ipſo facto profitetur ſe certum eſſe, & quodammodo mentiri ſi certus non ſit. Dixerat autem ibidem in ſolutione ad 2. qui iurat ſe facturum id ad quod fixum propoſitum non habet, mendacium incurrere & periurium: vnde non ſolùm requiritur propoſitum, ſed firmum & fixum propoſitum iuxta ea quæ diximus dubi.6. illatione 5.

Magis placet doctrina Suarij *aſſerētis periurum eſſe, qui iurat id quod tantū probabiliter opinatur.*

D. Tho.

D. Tho. *ad Iuramenti veritatem requirit certitudinem moralem.*

146. Scotus etiam in fine illius articuli 2. ſic concludit: *ſæpe quis periuratur quia non eſt ita certus vt requiritur, & tamen ſi illud aſſereret ſine Iuramento, credens illud plusquam appoſitum, non mentiretur. Periculum igitur eſt habere frequenter Iuramentum in ore, quia in multis ſermonibus ſine Iuramento non peccaret, vbi addito Iuramento peccat, & grauiter ſi fiat ex deliberatione, propter quod vtile eſt documentum illud Chriſti Matthæi 5. ſit ſermo veſter eſt, eſt, non, non.* Hæc Scotus. Qui cum Gabriele infimum gradum certitudinis, cum quo ſine peccato poteſt iurari, aſſignat illum quem diximus illatione 1. pro approbatione alicuius hominis, in quo eadem eſt ratio ſiue Iuramentum fiat in Iudicio, ſiue extraiudicialiter; nam in alijs omnibus rebus quæ non concernunt bonam proximi exiſtimationem, potiùs requiritur maior certitudo quàm minor, propter reuerentiam diuini nominis, quod expreſsè, ſignificauit S. Bonauentura in 3. diſtinct. 39. art.1. q.1. in fine. dicens non carere culpa periurij qui iurat quod in animo habet, ſi de eo non eſt certus, quia ad Iuramentum requiritur certitudo, & ſubdit rationem: *quia ſumma veritati ſubtrahit debitum honorem qui intendit iurare id de quo non habet certitudinem;* & quidem meritò, quia ſi in materia detractionis imputatur detractionis culpa ei qui, cùm ſit homo exiſtimatus probus, affirmat aſſertiuè ſiniſtrum aliquid quod audiuit de proximo propter periculum iniuſtæ infamiæ proximi; quanto potiori ratione debetur reuerentia Deo, vt caueatur periculum adducendi illum in teſtem falſitatis? Item ſi maior diligentia adhibenda eſt ab homine iaciente ſagittam vt caueat periculum occidendi hominem, quam vt caueat periculum occidendi animal alienum; quantò maior diligentia eſt ad euitandum periculum iniuriæ Dei quam hominis?

Scoti ſententia de certitudine Iuramenti.

In ſummo certitudinis gradum cū qua iurari poteſt ſine peccato aſſignant. Scotus. Gabriel.

Ratio, cur requiratur certitudo.

147. Vnde

Reſolutio Iohannis Maioris quoad caſū noſtrum.

147. Vnde Ioan. Maior diſtinct.39.q.4.dubit. vlt. caſum noſtrum in ſpecie proponit, & contra Sanch. reſoluit his verbis: *Dubitatur an omne periurium ſit mendacium?* Reſpondetur: poteſt eſſe periurium ſine mendacio. Patet iurando verum ſine comitibus Iuramenti. Poteſt etiam eſſe periurium iurando aliquid de quo homo non eſt ſufficienter certificatus, vt ſine mendacio Socrates aſſentit quòd Plato occidit hominem; habet magna motiua in oppoſitum; tunc ſi ſtante illo iudicio diceret Platonem occidiſſe hominem, non mentiretur; ſed ſi Iuramentum apponeret, eſſet periurus: etiam vulgariter hoc eſt extraiudicialiter. Hæc Ioan. Maior. Vbi expreſsè aſſignat caſum non ſolùm pro ſpeculatiuis, ſed etiam practicis & extraiudicialiter.

Sententia Thomæ. Sanch. reiicitur.

148. Deinde ſi vera eſſet ſententia Thomæ, Sanchez, ſequeretur quòd quicunque probabiliter aſſentitur quouis tenui aſſenſu, poſſet id ſub Iuramento affirmare ſine culpa periurij, quod non videtur verum. Item ſequeretur quòd poſſet quis iurare (maximè in ſententia eiuſdem Sanch.) aliquam rem ita eſſe, & eandem rem ſeu propoſitionem ita non eſſe; nam ipſemet Author cum aliis concedit aliis in locis poſſe eundem hominem aſſentiri & diſſentiri eidem propoſitioni, quando pro vtraque parte ſunt rationes probabiles, & tamen conſequens manifeſtè eſt abſurdum: ergo antecedens non eſt admittendum.

Certitudo requiſita ad Iurandum.

149. Ex his omnibus concluditur certitudinem requiſitam ad licitè Iurandum debere eſſe talem, vt nulla vel parua ſit formido de veritate alterius partis, vel ſaltem non formido æqualis, etiam quando agitur de approbatione alicuius proximi vt docuerunt Scotus & Gabriel.

DVBITATIO VIII.

An violatio Iuramenti promiſſorij poſſit eſſe veniale peccatum ex leuitate materiæ?

In promiſſorio duplex veritas.

150. SÆpè diximus maximè dubit. 6. illatione 3. in Iuramento promiſſorio duplicem veritatem reperiri; alteram de præſenti, quæ tunc adeſt, quando iurans habet propoſitum firmum faciendi quod dicit; alteram de futuro, vt ſcilicet ſuo tempore fiat quod dictum & promiſſum fuit; quod ſi non fiat, deeſt veritas de futuro. Diximus autem loco notato defectum prioris veritatis in Iuramento promiſſorio ſemper eſſe peccatum mortale, ſicut & in aſſertorio; quia reuera quoad animum de præſenti aſſertorium eſt, nec excuſari à mortali ob materiæ paruitatem. Nunc autem quærimus an idem dicendum ſit de defectu ſecundæ illius veritatis, an ſcilicet ſemper ſit peccatum mortale non implere quod ſub Iuramento promiſſum eſt, etiamſi materia leuis ſit, quod intelligendum eſt quando materia capax eſt obligationis; quia quando eſt mala, nullum eſt peccatum non implere tale Iuramentum; nullam enim parit obligationem.

An ſemper ſit mortale non implere quod ſub Iuramento promiſſum eſt etiamſi materia ſit leuis.

151. Et quidem quando materia illa obligationis capax grauis eſt, nemo quem viderim Authorum negat eſſe peccatum mortale, ſi id Iuramentum non impleatur.

Controuerſia de obligatione huius Iuramenti.

152. Quando verò materia leuis eſt, non modica diſſenſio eſt inter Authores qui in tres varias opiniones diuiduntur.

Prima opinio probabilis eſt.

153. Prima opinio docet ſemper eſſe peccatum mortale, quæ ſententia ſatis probabilis eſt. probari verò poteſt, quia ſicut quicunque defectus in veritate de præſenti conſtituit culpam mortalem, ita vt ſi quis iuret daturum ſe mille nummos integros, habens animum deficiendi in modica quantitate, etiam partiali v. g. in vno aſſe, mortaliter peccaret; eadem ratione peccaret quicunque deficeret in veritate de futuro quantumuis in re modica; nec enim minus requiritur veritas de futuro quam de præſenti, nec minùs fit Deus teſtis falſitatis à iurante quando deficit veritas de futuro, quàm quando deficit de præſenti. Nec minus eſt qui iurat cauſa vnius defectus quam alterius. Ita docent Gabriel in 3. diſtinct. 39. q. 2. art. 2. concl. 4 & 7. Caiet. in ſummâ verbo *periurium* c. 2. Armilla verbo *Iuramentum* n. 12. Tabiena verbo *Iurare* q. 10. nn. 11. Pedraza præcepto 2. n. 5. & Sayro lib. 5. c. 4. à num. 28. Valentia tom. 3. diſp. 6 q. 7. puncto 3 concl. 3. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 5. num. 23. & alij Recentiores; atque ita memini me olim audiuiſſe Vaſquium publicè diſputantem, & cum Authoribus huius ſententiæ ſentientem. Fauet etiam huic ſententiæ D. Thomas q 89. art. 7. ad 1. quatenus ait, ad reuerentiam diuini teſtimonij pertinere, vt homo faciat eſſe verum id quod iurauit ſecundùm ſuam poſſibilitatem. probarique poteſt; quia non minùs adducit Deum in teſtem ſui propoſiti de præſenti, quam ipſius effectus de futuro. Prætereà ſicut ideo eſt peccatum graue quantumuis leuis materia ſit in Iuramento aſſertorio mentiri, quia cenſetur grauis iniuria ſummæ veritati diuinæ; ita ſimiliter erit peccatum graue non implere Iuramentum, quia infertur grauis iniuria diuinæ fidelitati; nec enim Deus eſt minùs verax in dicendo, quàm fidelis in promiſſis; & ſicut in Iuramento aſſertorio aſfertur teſtis tanquam ſummè verax, in promiſſorio affertur vt fidei iuſſor: ergo ſicut vel leue mendacium eſt graue peccatum contra ſummè veracem, ita leuis non impletio erit graue peccatum contra ſummè fidelem.

Nō minus requiritur in Iuramēto veritas de futuro quam de præſenti.

Fauet D. Tho.

Secunda opinio diſtinguit.

154. Secunda opinio hac ratione diſtinguit, ſi exigua materia omiſſa ſit particula alicuius integræ materiæ promiſſæ, erit tantum venialis illa omiſſio; vt ſi quis iurauerat dare centum aureos, & omittat dare aſſem, erit tantum veniale, ſecùs ſi materia ſit totalis, vt ſi quis Iuramento promittat aſſem, reus ſit culpæ mortalis, nō dando. Ita Caiet. 2. 2. q 89. art. 7. dub. 1. Couar. lib. 1. variarum c. 1. num. 2. Corduba in ſummâ q 188. Philiachus de officio ſacerdotis tom. 1. part. 2 lib. 3. c. 3. idemque tenuit olim Nauarrus in ſummâ Hiſpanica c. 12. n. 10.

Fundamentum huius opinionis infirmum eſt. Ratio.

155. Fundamentum huius ſecundæ opinionis ſatis infirmum eſt vt latè efficaciter probat Suarius lib. 3. c. 16. à num. 5. quia non poſſunt hi Authores aſſerere non implere materiam totalem leuem eſſe pecatum mortale, niſi dicant cum Authoribus primæ opinionis, in defectu

veritatis

veritatis de futuro fieri Deum teſtem falſitatis, aut fidei iuſſorem rei quæ non impletur, ſicut in defectu veritatis de præſenti fit teſtis falſitatis. Quòd ſi hoc dicant (vt reuerà dicunt) nihil refert quod fiat teſtis mendacij, aut ſponſor & fidei iuſſor materiæ totalis, vel tantum partialis; quia veritas in diuiſibili conſiſtit, & primæ veritati, primæque fidelitati, quæ eſt Deus, non minùs repugnat leue mendacium, aut leuis infidelitas in materia partiali quam in totali.

Argumentum contra huius opinionis Authores.

156. Ex quo contra prædictos ſic licet argumentari. Si quis, cùm iurat ſe dicturum hodie roſarium, haberet animum omittendi vnum Pater vel Aue, non minùs peccaret, quam ſi iuraret dicere vnum Aue tantùm ſine animo implendi; quia vterque iurat mendacium: ergo idem cum proportione erit, ſi poſteà in vtroque caſu non impleat. Nam ſi iuxta illam ſententiam in priori caſu materia totalis & partialis æquiparantur, æquiparari etiam debent in poſteriori: eſt enim eadem ratio grauitatis vel leuitatis. Aut certè ſi aſſignant diſcrimen in poſteriori, cur non in priori? cum dicere falſum de præſenti, & facere falſum in futuro æquiparentur.

Tertia opinio etiam ſatis probabilis.

157. Tertia opinio, ſatis etiam probabilis, docet non eſſe peccatum mortale; ſed tantùm veniale non implere rem iuratam in materia leui, ſiue talis materia ſit totalis, ſiue partialis. Hæc ſententia probatur aſſignando differentiam inter veritatem de præſenti requiſitam in Iuramento promiſſorio quando fit, & veritatem de futuro in eodem Iuramento poſtquam factum eſt. Nam defectus prioris illius veritatis propriè eſt mendacium: defectus verò ſecundæ veritatis non eſt propriè mendacium, ſed infidelitas, quod veriſſimum eſt, & expreſſe docuit D. Thomas 2.2. q.110.art.3. ad 5. vbi ait: *qui aliquid promittit ſi non habeat animum faciendi, mentitur; at ſi habeat animum faciendi non mentitur, quia non loquitur contra id quod habeat in mente; ſi verò non faciat quod promiſit, tunc infideliter agit per hoc quod animum mutat.* Hæc D. Thomas. Probatur etiam ratione; tum quia mentiri eſt intrinſecè malum ita vt nunquam liceat; at non implere promiſſum ſæpè licet vt, ibi D. Thomas latè proſequitur; tum etiam, quia cùm mutauerit mentem, iam non it contra mentem quam habuit efficiendo falſam propoſitionem illam de præterito, id eſt materialiter tantùm, nam formaliter nullum eſt ibi mendacium.

Defectus veritatis primæ & ſecundæ diuerſos tenet D. Th.

Probatur ratione.

Inferunt aliqui.

158. Ex quo inferunt aliqui periurium primæ illi veritati de præſenti contrarium eſſe propriiſſimè & in rigore periurium, quia ibi interuenit formale mendacium. At verò quod eſt tantum contrarium promiſſioni quæ non impletur, non eſt propriè periurium, quia ibi tantùm eſt materiale mendacium vt colligitur ex D. Thoma q.98.art.1 ad 3.& art.2.& 3.& expreſſiùs Caiet.q.89.art.7.& q.98.art.2. vbi docet in Iuramento promiſſorio, licet Deus afferatur vt teſtis præſentis promiſſionis, vel aſſertionis quantùm ad veritatem quam de præſenti habere debet, nihilominus quantùm ad aſſertionem de futuro potiùs adducitur tanquam fidei iuſſor quod ſic promittens non mutabit indebitè propoſitum, quia teſtimonium propriè non fertur niſi de veritate determinata prout eſt veritas de præterito, aut de præſenti; non tamen adducitur Deus vt verus fidei iuſſor, quia non aſſumit in ſe onus ſoluendi promiſſum, ſed vt præbens authoritatem contractui, ſicut ſponſalia, vel alij contractus ſolemnes fieri ſolent coram Rege aut Principe, vt contrahentes intelligant iniuriam illi facturos ſi promiſſa non impleat quod optimè declarant verba quæ locuti ſunt Iacob & Labam ad firmandum fœdus quod inierant quæ habentur Geneſis 31.

Ex quibus deducitur.

159. Ex quibus deducitur quod licet Iuramentum promiſſorium non impleatur, non fit Deus teſtis mendacij aut falſæ aſſertionis, vel ſaltem non eo modo quo fit quando Iuramento promiſſorio deeſt veritas de præſenti. Hinc eſt quod licet grauem irreuerentiam faciat Deo qui non implet quod iurauerat quando materia eſt grauis, non faciat grauem irreuerentiam quando materia leuis eſt. Ideo hanc ſententiam docent plurimi Authores cum primis graues. Antoninus 2.part.tit.10.ca.4. §.1. Angelus Iuramentum 5.n.41. Syluester Iuramentum 4.q.1. in fine. Sotus lib.8.q.1.art.7.dub.1. Nauarrus c.12.n.10.& c.18.nu.7. Arragon q.89.art.3. Azor lib.11.c.5.q.3. Henriq. lib 5.de pœnit.c.20.n.4. in comment. littera M. Rodriguez c.192.nu.5. Petrus de Ledeſma tom.2. tract.11.ca.3.dub.1. Sà v. Iuramentum num.7 Suarius lib.3.cap.16. Sanch.lib.3. c.4.nu.23. probat autem latè Suarius eam ſententiam, & inter alia vtitur argumento, quòd periurium contra veritatem de præſenti eſt peccatum commiſſionis contra præceptum naturale negatiuum non peierandi; at periurium contra veritatem de futuro quod admittitur non implendo eſt peccatum omiſſionis contrariũ præcepto affirmatiuo dandi Deo reuerentiam debitam in eo præſtando quod ſub eius authoritate promiſſum eſt, idque apertè teſtatus eſt D. Thomas q.89.art.7 ad 1 ergo per talem omiſſionem non adducitur Deus ad teſtificandum falſum vt contendit prima opinio, ſed tantùm non facit homo verum quaſi materialiter id quod ſub diuino teſtimonio verè & ex animo promiſerat. Probat etiam Sanch. non eſſe eodem modo ſpectandam vtramque veritatem, ſcilicet de præſenti & de futuro in Iuramento promiſſorio; quia in quauis materia quantumuis mala vel bona mortale eſt deficere primariam Iuramenti veritatem de præſenti; quando verò materia eſt mala, etiam venialiter tantùm, nulla eſt culpa defectus poſterioris veritatis.

Non implens Iuramentũ in materia leui nõ facit Deo grauem irreuerentiam.

Probat latè Suarius.

D. Tho. idem apertè docet.

Authoris iudicium de primâ & tertiâ ſententia.

160. Vtraque ſanè ſententia prima & tertia probabiliſſimæ ſunt, nec facilè eſt pro alterutra contrariam ſententiam ferre, quamuis Authores vtriuſque non omnino mihi placeant in iis quæ afferunt pro ſua ſententia. Meam tamen ſequentibus aſſertionibus explicabo.

Aſſertio 1.

161. Aſſero 1. fieri poteſt Iuramentum abſque eo quòd Deus afferatur in fidei iuſſorem veritatis implendæ de futuro, ſed tantùm quod promittatur coram ipſo tanquam ſummæ authoritatis Domino, qui nouit animum de præſenti efficiendi impoſterum quod iuratur, vt contendebat tertia ſententia in exemplo eorum qui promittunt coram Rege, & in hoc caſu vera eſt tertia ſententia; quatenùs docet tum Deum non fieri propriè fidei iuſſorem; atque

adeo

adeo non implendo rem leuem non fieri grauem iniuriam Deo; quia neque contra veracitatem Dei, neque contra fidelitatem ipſius iniuria fit: non quidem contra veracitatem Dei adducti in teſtem, quia hoc tantùm fuit factum in veritate de præſenti, id eſt, in animo quem habebat iurans, qui non iuit contra mentem ſuam quando promiſit; atque adeo Deum in teſtem veritatis non adduxit vt explicatum eſt pro tertia ſententia. Solùm ergo apparet poſteà, quando non impletur, irreuerentia, quæ meritò cenſetur eſſe in eo quòd non impleatur id quod coram tantæ Maieſtatis Domino promiſſum fuit, in quo caſu, vel non eſt propriè & formaliter mendacium vt contendit tertia ſententia; vel non mendacium cuius Deus teſtis adhibeatur, quod ſecundum mihi magis placet: nam licet non ſit mendacium quatenùs mentiri eſt contra mentem ire, contra mentem ſcilicet quam hic & nunc habet ille qui non implet; quia iam mutauit animum & mentem primam mutando propoſitum implendi: nihilominus adhuc eſt mentiri, quia eſt contra mentem ire, contra mentem, inquam illam, quam prius habuit, & quam debuiſſet non mutare. Item eſt mentiri quatenùs id contra illam mentem explicatam verbis, & fidem datam vel acceptatam, ita vt non ſit conformitas dictæ promiſſionis cum re promiſſa, cuius conformitatis, ſi Deus adhiberetur, vel adhibitus fuiſſet vel teſtis, vel fidei iuſſor, non video cur non irrogaretur grauis iniuria Deo ſummè veraci ſummeque fideli. In caſu autem noſtræ aſſertionis non ſic aſſertur Deus, ſed ſolum tanquam teſtis præſentis animi præſentiſque promiſſionis: ideo ſi leuis materia ſit, non cenſetur grauis iniuria quantumuis aliquod mendacij genus vel aliqua infidelitas reperiatur in non implendo. Ex quo patet non inſerri iniuriam fidelitati Dei.

Mentiri eſt contra mentem ire.

Nempe quam quis habet, vel habere debet.

Aſſertio 2.

162. Aſſero 2. ſi in Iuramento promiſſorio aſſeratur Deus (vt fieri poteſt) non ſolùm tanquam teſtis animi præſentis ſic implendi; ſed tanquam teſtis etiam conformitatis futuræ poſteà cum mente, quæ nunc eſt, & cum verbis quæ nunc proferuntur ex tali mente: Item, ſi quando fit promiſſio, in confirmationem promiſſionis fideliter implendæ inuocetur (quod fieri poteſt) ipſa Dei ſumma fidelitas, vt ſicut ſumma Dei veritas & veracitas humanam veritatem confirmat; ſic etiam ſumma Dei fidelitas confirmet fidelitatem humanam; probabiliorem puto primam ſententiam & fundamentum illius; nec ſatis aſſequor cur irrogetur diuino teſtimonio grauis iniuria ſi inuocetur nomen Dei ſupra propoſitionem falſam de præſenti; & non inſeratur grauis iniuria ſi inuocetur ſupra propoſitionem falſam de futuro; falſam (inquam) moraliter & quantùm eſt ex parte Iurantis; nec video etiam cur ſit grauis irreuerentia inuocare Deum ſummè veracem pro confirmanda veritate quæ non eſt, atque adeò in teſtem falſitatis, & non ſit grauis iniuria inuocare fidelitatem Dei ad confirmandam fidelitatem quæ non eſt.

Prima ſententia in caſu probabilior

Ratio contraria inefficax.

163. Nec alicuius momenti eſt quòd Deus non ſit verè & propriè fidei iuſſor, eo quod non ſuſcipiat in ſe onus implendi rem promiſſam (vt dicebant Authores tertiæ ſententiæ) nam neque Deus eſt verè & propriè teſtis veritatis de præſenti quando inuocatur ad illam confirmandam; & nihilominus meritò cenſetur grauis iniuria contra ſummam veritatem Dei quia nimirum ſufficit quòd iurans quantùm eſt ex ſe adhibeat Deum in teſtem, vt quantum eſt ex parte ſua cenſeatur Deum facere teſtem falſi; atque adeò irroget grauem iniuriam ſummè veraci: pari ergo ratione, quamuis Deus non ſit verè & propriè fidei iuſſor, ſatis eſt quod homo quantùm eſt ex ſe adhibeat illum vt talem, vt cenſeatur ſummæ fidelitati Dei iniuriam irrogare. Porrò æquè impropriè cenſeri Deum teſtem veritatis de præſenti, atque fidei iuſſorem fidelitatis de futuro, conſtat ſatis ex eo, quòd ſicut ad rationem fidei iuſſoris propriè requiritur quod fidei iuſſor ſuſcipiat in ſe onus præſtandi rem quæ promittitur; ita ad rationem teſtis propriè dicti requiritur quod ipſemet, teſtis adductus teſtificetur rem illam, in cuius teſtem aſſertur, quod Deus non facit in noſtro caſu; ſed tantum homo ex parte ſua illum adhibet in teſtimonium rei quæ non eſt; ſicut, licet Deus non ſuſcipiat onus præſtandi quod promittitur, homo nihilominus ex parte ſua illum adhibet in fidei iuſſorem. Itaque vtrobique videtur adeſſe grauis irreuerentia contra veritatem in aſſertorio de præſenti, & contra fidelitatem in promiſſorio de futuro.

Æquè impropriè Deus veritatis teſtis, quam fidelitatis fideiuſſor.

164. Vnde ad noſtrum negotium parum aut nihil intereſt, quòd propriè vel minus propriè fidelitas ſit veritas, & infidelitas ſit propriè vel minus propriè mendacium; nam non minùs repugnat Deo illa infidelitas quàm illa falſitas; nec minus propriè Deus eſt ſummè fidelis quam ſummè verus, ac proinde non minùs cenſenda eſt (vt diximus) grauis iniuria contra ſummè fidelem illius fidelitatem inuocaſſe pro actu qui non impletur, quam iniuria eſt contra veracitatem illius veritatem inuocaſſe pro confirmanda propoſitione quæ non eſt vera ſiue fidelitas ſit propriè veritas, ſiue non vt interim omittam tritum eſſe apud D. Thomam & cæteros alios quod fidelitas ſit pars veritatis, ſaltem non poteſt negari quin ſit veritas illa quæ conſiſtit in conformitate dictionis de re futura præſtanda à dicente cum ipſa re quæ præſtanda eſt, & in hac conformitate ſeruanda non minùs eſt Deus ſummè perfectus, quam in conſeruanda conformitate quæ eſt inter dictionem & mentem dicentis, in qua dicitur primariò & propriè conſiſtere veritas.

Non minus repugnat Deo infidelitas illa quam falſitas.

Tritū apud D. Tho.

165. Aſſero tertiò: quamuis non ſit facile diſcernere an iurans aliquid in confirmationem promiſſionis velit iurare modo dicto in prima aſſertione; vel potiùs modo dicto in ſecunda, maximè ſi iurans non ſciat facere eiuſmodi diſtinctiones; nihilominus in communi modo iurandi, qui verè vult iurare confirmando promiſſionem Iuramento, niſi aliud expreſsè vel virtute intendat, cenſetur iurare iuxta modum præſcriptum in 2. aſſertione adducendo ſcilicet Deum in teſtem aut fidei iuſſorem quantum eſt ex parte iurantis, quod poſteà præſtabit ſuo tempore rem promiſſam. Ratio eſt quia qui iurat verè ex animo ſe obligandi, cenſetur (niſi aliter reſtringat) velle ſe obligare meliori modo quo

Aſſertio 3.

Ratio.

poteſt

poteſt iuxta ſenſum quem verba admittunt; cumque verba Iuramenti admittant ſenſum ſecundæ aſſertionis, quo Deus adhibetur in teſtem futuræ conformitatis inter dictionem & rem dictam, vel in fideiuſſorem præſtandi rem promiſſam quantum eſt ex parte promittentis, cenſetur in eo ſenſu iuraſſe. Vnde ſic explicata prima ſententia mihi multò magis placet, quamuis tertiam probabiliſſimam putem vt dicebam.

Periurium contra veritatem de præſenti eſt peccatum commiſſionis. Contra veritatem de futuro omiſſionis.

166. Quamuis autem veriſſima ſit doctrina quam attulimus ex Suario, ſcilicet periurium contra veritatem de præſenti eſſe peccatum commiſſionis contra præceptum negatiuum non peierandi; periurium verò contra veritatem de futuro eſſe peccatum omiſſionis contra præceptum affirmatiuum implendi promiſſum, & dandi Deo reuerentiam in eo præſtando; nihil tamen officit noſtræ doctrinæ: nos enim tantum contendimus vtrumque eſſe vel contra ſummam veritatem quæ adducitur in teſtimonium, tam veritatis de futuro, quàm de præſenti; vel in veritate de futuro eſſe contra ſummam fidelitatem; & hanc obligationem non faciendi contra alterutrum horum ſemper eſſe grauem in quacunque materia minima, ſiue obligatio oriatur ex præcepto negatiuo ſiue ex affirmatiuo: id enim materiale omnino eſt; Imò ſi rem penitiùs examinemus, quamuis obligatio quæ reſtat poſt Iuramentum præſtitum ſit quodammodo ſemper ex præcepto affirmatiuo dandi Deo reuerentiam præſtando quod promiſſum eſt; & obligatio quæ adeſt quando emittitur Iuramentum aſſertorium ſit tanquàm ex præcepto negatiuo non inferendi Deo irreuerentiam peierando, id eſt inuocando Deum in teſtem falſi; nihilominus vtrobique tota radix obligationis oritur ex præcepto naturali negatiuo non irrogandi iniuriam ſummæ veritati, aut fidelitati Dei: Vnde non ſolùm in Iuramento aſſertorio; ſed etiam in Iuramento promiſſorio propriè obligatio reperitur ex præcepto negatiuo non inferendi Deo iniuriam; quia tamen non poteſt non inferri iniuria ſi res iurata non impleatur, inde reſultat obligatio implendi illam. Vnde obligatio quæ eſt implendi promiſſum, & dandi reuerentiam Deo, oritur ex obligatione naturali non faciendi illi irreuerentiam, quæ non poteſt non fieri ſi non impleatur promiſſum. Itaque etiam in Iuramento promiſſorio obligatio non tam propriè eſt exhibendi reuerentiam Deo, quàm non exhibendi irreuerentiam; & quia actus non implendi eſt exhibere irreuerentiam; ideo eſt obligatio implendi, quia eſt obligatio non exhibendi reuerentiam, quæ obligatio propriè eſt præcepti negatiui etiamſi proximè videatur explicari per præceptum affirmatiuum exhibendi reuerentiam. Ratio autem quaſi à priori huius doctrinæ eſt; quia non tenetur quis facere quod iurauit, propterea quòd primariâ (vt ſic dicam) intentione ſit obligatio hîc, & nunc præſtandi reuerentiam aliquam Deo; ſed propterea quòd ſit obligatio non faciendi irreuerentiam; hæc autem fieret ſi non impleretur res iurata.

Obligatio non faciendi contra ſummam veritatem, vel fidelitatem ſemper eſt grauis.

In promiſſorio obligatio non tam propriè eſt exhibendi Deo reuerentiam quam non exhibendi irreuerentiam. Ratio.

Sanch. Diſcrimen inter vtramq; veritatem.

167. Illud autem quod dicebat Sanch. non eſſe eodem modo ſpectandam vtramque veritatem ſcilicet de præſenti, & de futuro; quia in quauis materiâ quantumuis malâ, vel bonâ, eſt mortale deeſſe primariam veritatem de præſenti, quando verò materia eſt mala, licet venialiter tantùm, nulla eſt culpa deficere poſteriorem veritatem; verum quidem eſt, ſed non ad rem; nos enim ſolùm contendimus eam veritatem eſſe debere ſub mortali quotieſcunque ex vi Iuramenti adeſſe debet: aliud enim eſt eam obligationem veritatis in futurum aliquando non poſſe reſultare; aliud verò eſt, quòd quando ea obligatio reſultare poteſt, & reſultat, ſit obligatio grauis; & hoc eſt, quod contendimus in noſtrâ ſententiâ; nimirum obligationem talis veritatis de futuro, quando eſt ideo eſſe grauem quia quando talis veritas vel fidelitas ex vi Iuramenti adeſſe debet & non adeſt, grauis irreuerentia eſt contra veritatem ſummam Dei quantumuis res promiſſa minima ſit, quod autem obligatio talis veritatis adſit vel non adſit ex alio principio prouenit, & materiale omnino & per accidens ad præſens negotium eſt. Ideo autem in Iuramento aſſertorio ſemper adeſſe debet veritas; quia quamuis id, quod aſſeritur in ſe peccatum ſit; tamè conformare dictum diuino teſtimonio conformatum cum mente dicentis, Ita & idem ipſum, quod ore dicitur in mente iudicetur, ex ſe præcisè ſemper eſt debitum; conformare verò promiſſam rem cum promiſſione non ſemper eſt debitum; quia non ſemper eſt licitum, & ſicut nec promiſſio ipſa quæ Iuramento confirmatur quando eſt de re illicita, non obligat vt res dicta & promiſſa cum promiſſione conformetur, & qui poſteà non implet, non dicitur infidelis & mendax, ſed reſipiſcens. Ita, qui non implet tale Iuramentum non cenſetur irreuerentiam Deo facere, ſed potius in eo ipſo reſipiſcere. Hoc tamen totum ad præſens negotium impertinens eſt, vbi ſolùm contendimus quod, quando adeſt obligatio Iuramenti propter non inferendam irreuerentiam Deo, illa obligatio omnino grauis ſit, vt explicatum eſt.

Non facit contra nos.

Debitum ſemper eſt vt quod ore dicitur, in mente iudicetur. At conformare rem promiſſam cum promiſſione nō ſemper eſt debitum.

DVBITATIO IX.

An Periuria cum naturali inaduertentia prolata ſint peccata mortalia quando procedunt ex conſuetudine iurandi ſine aduertentia?

Status dubitationis.

168. Tantùm quærimus de Iuramentis quæ proueniunt ex conſuetudine voluntaria & non retractata ſeu interrupta per efficax propoſitum ſe emendandi iuxta ea quæ ſequenti dubitatione dicemus. Nam ſi iam fuit interrupta & retractata, atque adeo inuoluntaria talis conſuetudo, iuramenta deinceps emiſſa ſine aduertentia non magis culpæ imputabuntur habenti eam conſuetudinem quam non habenti: tunc enim nec effectus neque cauſa ſunt voluntaria, quod certum videtur & ſupponunt omnes Authores infrà citandi.

Non agitur de iurantibus cū aduertentia.

169. Vlterius non diſputamus de iurantibus cum aduertentiâ, quia certum eſt nihil diſcriminis eſſe inter iurantem ex praua conſuetudine, vel ſine illa, quando cum aduertentia nullus comes ex tribus deeſt Iuramento, ſed in vtro-

que erit Iuramentum licitum; nec enim praua conſuetudo aufert ab homine legitimam benè iurandi poteſtatem; item ſi deſit cum aduertentia veritas in vtroque, erit mortale; ſicut etiam ſi deſit Iuſtitia in materia graui, ſi verò tantum in materia leui, aut ſola deſit neceſſitas in vtroque, erit peccatum veniale. Ratio omnium prædictorum eſt, quia in iis caſibus in quibus eſt aduertentia, non procedunt ea Iuramenta ex conſuetudine tanquam ex cauſa: vnde illa tunc nec accuſat nec excuſat quia ſolum per accidens & comitanter ſe habet.

Nec de iuramentis ex repentinâ aliqua paſſione.

170. Præterea contingere etiam poteſt vt Iuramentum abſque aduertentia prolatum etiam in habente prauam conſuetudinem iurandi non ex illa proficiſcatur, ſed repentino quodam iræ impetu, aut ex nimio ad rem affectu, ex aliaue paſſione vt accidit aliquando ei qui non aſſuetus eſt Iuramentis, at proinde neque de hoc etiam diſputamus in præſenti. Nam in huc etiam caſu conſuetudo neque accuſat neque excuſat, idemque iudicium eſt de hoc quod de Iuramento prolato inaduertenter à non habente conſuetudinem; quia cum conſuetudo non ſit cauſa huius inaduertentiæ, non poteſt dici voluntaria in illa. Omnia prædicta omnino certa videntur vt ex multis citatis Authoribus probat Sanch. lib. 3 c. 15. à num. 19. quamuis aliqui Authores non diſtinguentes, ſed vniuerſaliter loquentes, oppoſitum videantur docere. Iam ergo tota difficultas in eo verſatur, an ſcilicet Iuramenta indeliberata ſint mortalia quando procedunt tanquam à cauſa ex mala iurandi conſuetudine adhuc perſeuerante & voluntaria qua de re triplicem inuenio ſententiam.

Petitur ergo an Iuramenta indeliberata ſint mortalia quādo &c.

Prima ſententia docet omnia falſa huiuſmodi Iuramenta eſſe mortalia. Gabriel. Caiet. &c.

171. Prima ſententia docet omnia Iuramenta falſa inaduertenter dicta propter prauam conſuetudinem frequenter iurandi eſſe mortalia peccata. Ita Gabriel in 3. diſtinct. 39. q. 2. a. 2. concl. 1. Caietanus 2. 2. q. 98. art. 3. in fine. Item in ſumma verbo *periurium* c. 1. & ibi etiam Armilla nu. 1. Nauarrus c. 12. nu. 6. Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 7. paulò ante finem Sayrus in Claui Regia lib 5. c. 5. num. 10. Angelus in Floribus 2. part. quæſt. vnica de voto art. 1. difficultate 3. concl. 2. & loquens de blaſphemia docet Toletus lib. 4. c. 23. nu. 7. ait enim blaſphemiam inaduertenter prolatam ab aſſueto blaſphemare neque curantem conſuetudinem extirpare eſſe peccatum mortale. Probant hoc aliqui maximè Caiet. & Nauar. ſuprà Toletus lib 4. cap. 21. nu. 8. § 3. huius caſus Sayro c. 4. nu. 17. quia talis homo ſic aſſuetus iurare etiamſi aduerteret peccaret ergo non excuſatur à periurio.

Ratio.

Rationem meritò non probant. Sotus. Suarius. &c.

172. Hanc tamen rationem meritò non probant Sotus, Rodriguez, Valentia, Suarius, Petrus de Ledeſma infrà referendi & Sanch. lib. 3 c. 5. num. 23. ex eo quod cum ea diſpoſitio ſolum ſit procliuitas ad peccandum neque hæc ſine actus aliquis non poteſt eſſe peccatum; item quia vt rectè Auguſtinus contra ſemipelagianos non imputat nobis Deus quod faceremus ſi hoc vel illud occurreret ſed quod actu facimus aut volumus quidquid alioqui vellemus ſi tale quid occurreret illa enim conditio nihil ponit in eſſe quando voluntas nullum habuit actum poſitiuum. Quod ſi non occurrat memoriæ aut ſcientiæ cum qua peccaremus, gratiæ Dei imputandum eſt ait Auguſtinus. Probatur vlterius quia alioquin ille qui conſueuit non ieiunare diebus præceptis etiamſi ignoret inuincibiliter eſſe diem ieiunij peccabit quia etiamſi ſciret non ieiunaret; item qui facta ſufficiente diligentia ad cauendum periculum homicidij caſu occidit inimicum reus eſſet homicidij quia ſi ſciret libenter occideret quæ tamen omnia omnino falſa ſunt eo vel maximè quia talis conditionalis eſt incerta & ſoli Deo cognita & non obſtante conſuetudine poſſet homo non iurare ſi aduerteret. Quæ doctrina pro confeſſionibus eſt maximè notanda ſæpè enim homines ſe accuſant de iis quæ facerent in quibus tamen nihil peccarunt. Ratio ergo huius ſententiæ eſſe debet (ſi qua eſt) quæ hæc Iuramentum ſunt interpretatiuè voluntaria vtpote præuiſa in cauſa.

Contra vlterius.

Doctrina pro confeſſionibus maximè notanda.

Secunda ſententia docet omnia prædicta Iuramenta quamuis contingat aliqua eſſe vera eſſe mortalia. Ratio.

173. Secunda ſententia docet omnia prædicta Iuramenta ſine aduertentia prolata ab habente talem conſuetudinem etiamſi aliqua ex illis contingant eſſe vera eſſe omnino peccata mortalia quia omnia illa ſunt præuiſa & voluntaria in ſua cauſa ſicut peccata commiſſa in ebrietate non liberantur à culpa mortali ex defectu libertatis quando ante ebrietatem ſunt præuiſa & non curatum eſt ea vitare quod autem etiamſi ea Iuramenta ſint vera mortalia nihilominus ſint. Probatur quia ad vitandam lethalem culpam non ſatis eſt iurare quod in ſe verum eſt imo id nihil prorſus confert ad rem ſed oportet vt iurans prudenti diſcuſſione præmiſſa id verum exiſtimet vt probauimus dubit. 7. aſſertione 2. & 3. Sed hic homo inaduertenter iurans non diſcutit ſui Iuramenti veritatem quin per accidens omnino ille ſcit id eſſe verum cum ille iurandi modus æquè ſit expoſitus veritati & falſitati neque illa aduertentia excuſet vtpote voluntaria in cauſa, ergo æquè peccat mortaliter atque ſi aduertenter iuraret non diſcutiens verumne ſit an falſum id quod iurat. Probatur etiam ex D. Auguſtino *lib. contra mendacium c. 15.* vbi ait ex iurandi conſuetudine incurri periurium & ex D. Chryſoſtomo hom. 14. ad Populum vbi docet apertum eſſe quod neceſſariò multum iurans incidat in periurium nec eſſe idoneam excuſationem cauſari conſuetudinem. Et ex D. Iſidoro lib. 2. ſinonom. cap. 10. ibi *aſſiduitas iurandi periurium facit*, & lib. 2. de ſummo bono cap 31. ibi *dum vſum iurandi facimus periurij crimen incurrimus.* Et ex D. Bernardo de modo bene viuendi ſerm. 32. ibi: *vſus iurandi ducit hominem ad periurium.* Hæc ſententia graues habet Authores inter quos Franciſcus de Victoria, & Didacus de Victoria, ambo Dominicani in regulis confraternitatis nominis Ieſu, vt refert Sotus de Iuramentorum abuſu cap. 12. Alcozer in ſumma c. 15. Bartholomæus à Medina in ſumma lib. 1. c. 13. & c. 14. §. 4. Rodriguez c. 192. nu. 11. Ludouicus Lopez, allegans Ioannem de Lapeña 1. part. c. 42. Petrus de Ledeſma 2. tomo ſummæ Tract. 11. cap. 5. dub. 4. dicto 2. & dub. 5. dicto 3. Azor. tom. 1. lib. 11. c. 3. q. 3.

Auguſtini authoritas.

Hæc ſententia graues habet authores.

Tertia ſententia cui ſubſcribit Author.

174. Tertia ſententia cui ego ſubſcribo aſſerit Iuramenta prolata ſine aduertentia formali & per ſe ſufficiente ad peccatum mortale non eſſe nouum ac proprium & ſpeciale peccatum

propter

propter ſolam iurandi conſuetudinem qualiſcunque illa ſit & quantumuis non ſit retractata ſed totam malitiam & peccatum, ſi quod reperitur eſſe ad ſummum in ipſa cauſa atque adeo vt Iuramenta ipſa in ſe ſint peccata mortalia requiri talem ac tantam aduertentiam, qualis & quanta eſt neceſſaria in homine non aſſueto ad iurandum.

175. Dixi ad ſummum totam malitiam eſſe in cauſa, quia nonnulli putant in cauſa eſſe malitiam qua de re dubitatione ſequenti dicemus.

Probatur Aſſertio 1.

176. Probatur nunc aſſertio quia nullum poteſt eſſe peccatum, niſi ſit directè aut indirectè voluntarium at ea Iuramenta quæ deliberatione carent neutro modo ſunt voluntaria ergo non ſunt peccata. Minor probatur quia inprimis non ſunt directè voluntaria vt ex ſe patet eo quod illa inaduertentia fuerit in ſe inuincibilis: quod autem neque ſint indirectè voluntaria probatur ex eo, quia id petit quod quis poſſit & teneatur vitare, id quod dicitur indirectum volitum ſeu voluntarium; at illo tempore quo quis ex illa inaduertentia iurat, non poteſt vitare, cùm ipſa inaduertentia tunc ſit inuincibilis, quia ob conſuetudinem non ſit homo potentior ad aduertendum; ſed æquè naturaliter capitur & æquè deeſt illi medium quod tunc applicetur ad aduertendum,

Probatur 2.

177. Probatur 2. quia peccata ſine iudicio rationis facta, ex cauſa tamen culpabili procedentia, & qua in eadem cauſa præuiſa ſunt; vt contingit in delictis ebriorum præuiſis ab eiſdem ante ebrietatem; nulla noua malitia afficiuntur, ſed tota malitia eſt in ſua cauſa, eò quòd eatenùs malitiam participant quatenus voluntaria ſunt, ac proinde cùm in ſola ſua cauſa ſint voluntaria ſolam illius malitiam habent; atqui prædicta Iuramenta ſine aduertentia prolata ab aſſuetis iurare non ſunt in ſe voluntaria, ſed in ſua cauſa, nempe in praua conſuetudine non eradicatâ in qua præuidentur: ergo nullam participant, nec habent culpam propriam & ſpecialem, ſed, ſi qua eſt, tota eſt in ſua cauſa. Reſtat ergo nunc diſputandum quando & quomodo ſint voluntaria in cauſa, atque adeo peccata mortalia, & quomodo id ſit explicandum in confeſſione de quo ſequenti dubitatione dicemus.

Difficultatem mouit aliqui contra prædicta.

178. Verùm dicunt aliqui contra prædicta, actus illos exteriores vel omiſſiones quæ in ſomno ebrietate, vel alio impedimento vſus rationis fiunt, denominari peccata denominatione extrinſeca à cauſa libera & culpabili quæ præceſſit ergo idem dicendum erit de his Iuramentis indeliberatis.

Reſp. 1. Cũ Suario.

179. Reſpondetur cum Suario lib. 3. cap. 7. num. 7. hanc eſſe quæſtionem de nomine: nam quamuis hæc omnia eo modo denominentur peccata mortalia, parum refert, dummodo conſtet ipſa in ſe non afferre nouam malitiam, neque nouum tormentum, aut pœnam mereri coram Deo præter eam quæ fuit in cauſa; hoc enim ſolum eſt quod nos intendimus quidquid ſit de denominatione extrinſeca ab actu præterito.

Reſponderi 2. poteſt & fortè melius.

180. Secundò reſponderi poteſt & fortè melius, non deeſſe doctos Theologos qui negent actus vel omiſſionis contra præcepta contingentes tempore ſomni vel ebrietatis, etiamſi fuerint voluntarij in cauſa, denominari tunc peccata, ſed tantum effectus peccati præcedentis vt latè docet & doctè Vaſquez 1.2. diſp. 94. c. 3. & Leſſius lib. 4. c. 3. num. 29. cum Paladano, Maiore, Gabriele & Adriano quos refert idem Vaſquez. Et ratio quidem non contemnenda eſt; nam actus non denominatur peccatum niſi quamdiu liber eſt actu; & quamuis ex liberâ causâ proceſſent, ſi tamen iam non ſubeſt libertati & poteſtati ipſius operantis, non ſufficit vt propriè denominetur peccatum, ſed tantum effectus peccati. Alioquin qui propinauit venenum, ſemper actu peccaret quamdiu veneni actio durat, etiamſi duraret per annum, aliaque ſimilia abſurda poſſent colligi. Vnde certum videtur eum qui venenum propinauit, tunc tandem commiſiſſe totam culpam ſuam coram Deo quando venenum propinauit, ſiue poſteà ſequatur effectus, ſiue impediatur. Sicut qui in alium iaculatus eſt ſagittam, æquè peccauit, ſiue ſcopum attigerit ſiue errauerit: vnde tota culpa in ipſa emiſſione ſeu impreſſione impetus commiſſa eſt; ideoque rectè denominatur peccatum quia libera fuit; reliqua verò quæ vel naturaliter ſequuntur, vel caſu impediri poſſunt, & ſub vſum liberum iam non cadunt, videntur potiùs effectus peccati commiſſi, quamuis in ordine ad aliquos effectus morales pœnaſque incurrendas v.g. excommunicationis vel irregularitatis multum referat an effectus ſequatur vel non, vt ex dicendis in fine conſtabit.

Facta in ſomno vel ebrietate non eſſe peccata ſed tantum effectus præcedentis peccati. Ratio eſt.

Præcedens ratio applicanda in caſu prauæ conſuetudinis.

181. Hac ergo ratione in noſtro caſu quando homo præuidet & experimento cognoſcit ex ſua conſuetudine praua ſequi multa periuria indeliberata, & pro nihilo ducit neque curat illam conſuedinem euellere & eradicare, tunc quidem fieri poteſt vt actu peccet ratione periculi ſequentium actuum indeliberatorum, & voluntas expreſſa vel interpretatiua perſiſtendi in illa conſuetudine ſpecialem poteſt habere malitiam ex effectibus præuiſis; atque adeo tunc commiſſa eſt tota eorum Iuramentorum malitia quæ fiunt poſteà indeliberatè. quando autem poſteà ſic fiunt, nec denuò peccatur, nec augetur malitia. Ideo pro hac tertia ſententia ſunt plurimi & grauiſſimi Authores præcipuè D. Thomas 2. 2. q. 98. art. 3 ad 2. Durandus in 3 diſtinct. 39. q. 5. nu. 6. Richardus ibi a. 3. q. 2. Paludanus q. 2. a. 1. Gulielmus de Rubione q. 2. a. 1. concl. 1. quatenùs hi omnes abſolutè docent Iuramenta inaduertenter prolata eſſe libera à culpa item Bonauentura in 3. diſtinct. 39. a. 1. q. 3. ou. 21. & 24. quatenùs ait eſſe veniale quando quis ex praua conſuetudine iurat non attendens quem inuocet, & ad quid abſque dubio tamen ita docent Antonius 2. part. tit. 10. c. 7. §. 1. Angelus v. *Iuramentum* 3. num. 10. & v. *Periurium* in principio Syluester v. Blaſphemia q. 4. & expreſſimè docent Maior in 3. diſtinct. 39. q. 4. in principio & in 3. concl. & in ſolutione 2. contra 3. concluſionem. Scotus eadem diſtinct. q. vnica art. 1. in fine & Sotus de Iuramentorum abuſu c. 12. & indicat hoc ipſum lib. 8. de Iuſtitia q. 2. a. 3. concl. 7. in fine. Poſt prædictos autem omnes latè probant & confirmant hanc ſententiam Suarius

Pro hac tertia ſententia ſunt grauiſſimi Authores. D. Tho. Durãdus. Richardus &c.

lib.3.de Iuramento c.7.Sanch.lib.3.ca.5. nu.28.

Notãdum tamen 1. eſt circa hanc ſententiam.

182. Aduertendum tamen primò eſt circa hanc ſententiam cum Scoto, quod ſicut nimia bene operandi conſuetudo, vt diligendi Deum, vel erogandi Eleemoſynam, efficit, quòd ſic aſſuetus deliberet plenè circa hos actus breuiſſimè, ea breuitate qua non aſſuetus non ſic deliberaret; quia nimirum ratione vſus citiùs multò deliberat; ita etiam circa peccata & Iuramenta poterit contingere; ac proinde potent ſæpè eſſe Iuramentum indeliberatum in eo qui non eſt aſſuetus ad iurandum, quod in eo qui eſt aſſuetus, non eſſet indeliberatum; atque hoc videtur maximè aduertendum ad damnanda vel excuſanda in ſpeciali culpa in ſe Iuramenta aſſuetorum: nam ſi ratione vſus citius plenè deliberent circa Iuramentum, ſi id eſt verum, nullum erit peccatum, nec in ſe, nec in cauſa, quia ſic iurans nulli ſe periculo expoſuit, cùm plenè aduerterit ad rei iuratæ veritatem. Si autem ſit falſum, erit in ſe culpa periurij aduertenter commiſſi quæ mortalis eſt.

Differentia quoad indeliberationem in eo qui eſt aſſuetus & qui non eſt aſſuetus iurare.

Notãdum 2.

183. Notandum 2. cum Suario ſuprà n. 12. etiam ad idipſum diſcernendum habendam eſſe perſonarum rationem: nam qui pollent diſcretione & ingenio, citius plenè deliberant, quàm Ruſtici & tardioris ingenij vt experientia ſatis docet.

Notãdum 3.

Notandum 3. ex Soto habendam eſſe etiam rationem veritatis iuratæ: ſunt enim aliquæ veritates ita patentes & peruiæ, vt breuiſſimè ſit deliberatio circa illas, nullâque ſit opus mora, vt ſi quis iurat Deum eſſe, vel ſolem lucere: aliæ vero requirunt plus diſcuſſionis & aliæ multò plus.

Notãdum 4. Peccata præuiſa in ſomno vel ebrietate in confeſſione non neceſſario in ſe, ſed in cauſa explicanda eſſe.

184. Notandum 4. & quidem maximè, illa peccata quæ præuiſa & voluntaria fuerunt ante ebrietatem, vel ſomnum, vel aliud impedimentum, non eſſe neceſſariò explicanda in confeſſione in ſe ipſis, & quatenus ſunt effectus, ſed ſatis eſſe quod pœnitens dicat & explicet illa in cauſa, nempè dicendo ſe dediſſe cauſam ſufficientem ad eos effectus. Nihilominus tamen reuera cauſant aliquos effectus, ſi reipſa talia opera vel facta ſequantur ex tali cauſa data, nempe inducunt iuxta materiam vel qualitatem delicti irregularitatem aut excommunicationem, aut reſtituendi obligationem; vt ſi ſequatur effectus homicidij, aut percuſſionis clerici, aut deſtructionis alicuius boni temporalis, quæ pœnæ ſeu effectus morales perinde ſequuntur, ac ſi in vigilia liberè contigiſſent, atque hoc verum eſt etiamſi voluntas illa prius fuiſſet per pœnitentiam interrupta, nec iam effectus poſſit vitari. Vnde fieri irregularis qui proximo propinauit venenum, ſi contingat proximum mori, etiamſi, quando mortis effectus ſequatur; iam qui propinauit, egerit pœnitentiam, & abſolutus fuerit à peccato commiſſo. Ratio eſt quia ad omnia illa incurrenda ſatis eſt liberam cauſam in illis effectibus dediſſe, & illos ex tali cauſa fuiſſe ſecutos; ſecus ſi non ſequantur, quod in omni ſententia eſſe ita ſentiendum rectè docuerunt Azor tom. 1. lib. 1. c. 7. q. vnica Vaſquez 1. 2. diſp. 94. ca. 4. in fine. Idem autem conſequenter dicendum eſt de Iuramentis indeliberatis procedentibus ex praua conſuetudine voluntaria non retractata: ſi enim periurio impoſita eſſet excommunicatio vel reſeruatio, qui ſic indeliberatè peieraret illam incurreret, vt multi volunt.

Talia tamen inducunt obligationẽ reſtituendi &c.

Ratio.

185. Quamuis quod attinet ad reſeruationem aut excommunicationem impoſitam periurio probabiliùs putem, etiam in hac noſtra ſententia propter huiuſmodi periuria inaduertenter prolata non incurri, in quo mihi maximè placent Suarius lib. 3. de Iuramento c. 8. nu 6. & Sanch. lib. 1. Moralium c. 16. in fine. & lib. 3. c. 5. in fine probat verò Suarius, quia cenſuræ & etiam reſeruatio non ſolent ferri propter hæc periuria quæ in ſe non ſunt peccata ſed propter illa quæ cum actuali aduertentia falſitatis & mendacij proferuntur, quæ perfectè & ſimpliciter ſunt periuria. Sanch. verò probat, quia doctrina illa generalis meritò deficit in peccatis ſolius oris in quæ homines facillimè labuntur. Sed de hoc dixi agens de pœnitentia diſp. 9. nu 415. Vide ſi placet dicta de pœnitentia eadem diſp. 9. paulo poſt præſertim nu. 419. & ſeqq. & quæ iam dicimus ſequente dubitatione.

Probabilius non incurritur excommunicatio propter periuria inaduertenter prolata.

DVBITATIO X.

An aliqua & quæ conſuetudo iurandi incautè conſtituat hominem in ſtatu peccati mortalis, & quomodo in confeſſione ſint explicanda ea peccata?

186. ADuertendum eſt. 1. ſtatum peccati mortalis tripliciter dici. Primò dum quis eſt in actuali peccato mortali. Secundò dum eſt in habituali tantùm, nempè quia mortalis commiſſi nondum ſufficientem pœnitentiam egit ad eam culpam abolendam. Tertiò quando quis verſatur in proxima & morali occaſione peccatis mortalis, vt cùm domi retinet concubinam, vel potens commodè reſtituere id differt. Hic autem tertius ſtatus quaſi medius eſt inter duos priores, vt notarunt Suarius lib. 3. de Iuramento c. 6 nu. 3. & Sanch. lib. 3. c. 5. nu. 3. ille enim, qui in eo tertio ſtatu eſt, non ſemper actu peccat, ſicut qui eſt in primo; neque ſufficit peccaſſe ſicut in ſecundo, ſed vltra perſeuerantiam in habituali peccato addit deordinationem talem, & quoties homo ſe in eo eſſe aduertit, teneatur ab ea recedere. Vnde eſt quaſi continuum peccatum heſternum, diciturque ſtatus peccati, quia ex vi illius ſemper actu peccat exiſtens in illo; ſolumque interdum non peccat quod ad illum non aduertat.

Nota 1. ſtatum peccati mortalis triplicater. Dici

187. Aduertendum 2. conſuetudinem iurandi poſſe eſſe triplicem: prima poteſt eſſe iurandi quidem frequentiſſimè, ſed cum debita aduertentia vt verum iuretur, ſiue forte ſimul adiungatur, alioquin conſuetudo mentiendi abſque Iuramento ſiue non. Secunda eſt iurandi frequenter falſum cum aduertentia. Tertia eſt iurandi frequenter indiſcriminatim, tam verum quàm falſum ſine aduertentia, ſiue id ſit ſine aduertentia tam ad Iuramentum quàm ad veritatem, ſiue ſit quidem cum aduertentia ad Iuramentum, non tamen ad veritatem vel falſitatem.

Nota 2. conſuetudinẽ iurandi poſſe eſſe triplicem.

188. Aduertendum 3. ipſammet conſuetudinem

Nota 3. conſuetudinem

ſuetudinē ipſam Iurandi ſecūdum ſe non eſſe peccatum.

Ratio.

dinem iurandi ſecundùm ſe non eſſe peccatum, quia ſi conſuetudo ſumatur pro habitu ſeu inclinatione generata ex multis actibus, quamuis ſit habitus vitioſus eo quod inclinat ad malum, non tamen poteſt eſſe peccatum, quia peccatum in ſolo actu eiuſue omiſſione reperiri poteſt: hinc eſt illud commune dictum ſcholæ quòd *habitibus nec meremur nec demeremur*, & quod præcepta non dantur de habitibus ſed de actibus, & quod peccatum eſt pœna dignum, non tamen habitus; non ergo poteſt habitus eſſe peccatum, ſed tantum effectus peccati. Si autem conſuetudo ſumatur pro numero & frequentia actuum, & frequentia non eſt vnus aliquis actus diſtinctus à ſingulis; ſed eſt omniũ actuum collectio, atque adeò non eſt diſtinctum peccatum ab ipſis actibus; ſed ſolùm comprehendit ipſoſmet actus frequenter repetitos teſte Ariſtotele 2. Ethicorum in quo omnes Authores conueniunt.

Omiſſio tamen eiuſdē conſuetudinis extirpandæ poteſt eſſe mortalis.

189. Quamuis autem ea praua conſuetudo non ſit in ſe peccatum voluntas nihilominùs vel expreſſa, vel interpretatiua ſeu (vt alij etiam rectè loquuntur & in idem recidit) omiſſio eiuſdem conſuetudinis extirpandæ poteſt eſſe culpa mortalis, & dubitari poteſt an in ea imputentur omnia Iuramenta incauta, & inde prouenientia; atque in hoc conſiſtit expreſsè controuerſiæ in qua ſunt duæ opiniones extremè oppoſitæ. Vide nos de pœnit. diſp. 9. nu. 408. ſed præcipuè nu. 415. & deinceps.

Contro-uerſia.

Prima opinio.

190. Prima opinio docet illam conſuetudinem iurandi frequenter verum non conſtituere hominem in ſtatu peccati mortalis; alteram verò ſecundam conſuetudinem iurandi falſum aduertenter, & tertiam quoque iurandi indiſcriminatim ſine aduertentiã, conſtituere hominem in ſtatu peccati mortalis, dummodo ſit voluntaria expreſsè vel interpretatiuè, & omiſſionem illius extirpandæ eſſe mortalem culpam, in qua tanquàm in cauſa imputantur omnia Iuramenta falſa ſine aduertentia emiſſa, & ſecùndùm alios Authores huius ſententiæ etiam Iuramenta vera, quia incautè & ſine diſcuſſione veritatis emittuntur. Ita Aragon 2. 2. q. 89. a. 3. dub. vltimo in 3. concl. Vega 2. tom. ſummæ ca. 16. caſu 14. & magis ex inſtituto & Latius, Suarius. lib. 3. de Iuramento c. 6. & 8. Sanch. lib. 3. c. 5. à nu. 11 Valentia tom. 3. diſp 6. q. 7. punct. 3 & Petrus de Ledeſma 2. tom. ſummæ tract. 11. c. 5. dub. 4. & dub. 5. dicto 2. qui duo Authores id extendunt ad conſuetudinem frequenter iurandi veritatem, quando conſuetudo eſt in homine aſſueto ad mentiendùm ſine Iuramento, quam extenſionem non admittunt, ſed meritò impugnant Suarius & Sanch. nu. 9. & 10. Idem docet Azor lib. 11. c. 3. q 3. qui limitat ad conſuetudinem iurandi cum aduertentiã quidem ad Iuramentum; non verò ad veritatem, vel falſitatem rei iuratæ; ſecùs, ſi ad neutrum aduertatur; quia tunc (inquit) emiſſio Iuramenti plenam rationis aduertentiam antecederit. Hanc tamen limitationem etiam impugnat Suarius & Sanch. nu. 14. quia conſuetudo, quæ eſt cauſa inaduertentiæ, vtrobique eſt voluntaria. Pro hac eâdem ſententia ſunt omnes Authores, qui dicunt in aſſueto ad iurandum omnia Iuramenta falſa vel etiam vera eſſe in ſe peccata, quia voluntaria in cauſa; hi enim omnes tenentur aſſerere ipſam cauſam eſſe peccatum.

Probant.

191. Probant autem hanc ſententiam Authores illius, quia quando experientia id docente animaduertit quis illum prauum vſum iurandi eſſe ſibi occaſionem peccati, & cauſam incidendi in multa Iuramenta aduertentur falſa, vel inaduertenter incauta, vidēs etiam ſe eſſe in proximo periculo peierandi: ergo tenetur extirpare talem vſum & conſuetudinem, alioquin ſaltem interpretatiuè vult permanere in illo periculo; atque adeò eſt illi voluntarium, non ſecùs atque illi qui vult retinere concubinam domi cum periculo fornicandi, vel qui vult permanere in officio ſibi periculoſo, puta in arte campſoriã, vel in officio Iudicis ſine ſufficiẽti ſciẽtia.

Videns ſe in proximo periculo peierandi ratione praua conſuetudinis tenetur hãc extirpare.

Confirmatur.

192. Confirmatur; quia, ſi is cùm aduertit ex hac ſuã conſuetudine ſequi tot Iuramenta incauta, & periuria, haberet voluntatem expreſſam, & actualem permanendi in eo ſtatu & retinendi eam conſuetudinem & vſum, in illã voluntate implicitè vult omniã mala inde profectura; Sed quando id præuidet & negligit ſeu nihil curat de extirpanda illa conſuetudine, interpretatiuè vult in ea permanere: ergo tunc non minus imputantur omnia illa mala quam ſi expreſsè haberet illam voluntatem: ergo eſt in ſtatu peccati.

Ex hac ſententia inferunt 1. Suarius. & Sanch. in ordine ad confeſſionem.

193. Inferunt 1. ex hac ſententia Suarius & Sanch. quod teneatur pœnitens in confeſſione explicare tempus durationis illius conſuetudinis, & quoties nouã aduertentiã & quaſi repetitã voluntate iurans in eã permanere decreuerit. Quamuis autem conueniens ſit explicare Iuramenta indeliberata & numerum eorum, hoc tamen non eſt (inquiunt) neceſſarium, quia quando opus externum non eſt in ſe voluntarium, ſed tantum in cauſa, ſatis eſt ipſam cauſam exprimere, vt probant ambo citati Suarius quidem lib. 3. 8. nu. 5. Sanch. verò lib. 3. c. 5. nu. 53. de quo etiam aliquid diximus in noſtro tract. de Pœnitentia diſp. 9. præſertim à nu 411. & deinceps.

Inferunt 2. Valentia, & Sayrus.

194. Inferunt 2. Valentia punct. illo 3. columna penultima verſiculo *ſed aduertendum* Sayrus in Claui Regia lib. 5. c. 5. nu. 20. in fine. cum qui ex conſuetudine inaduertentur, & multò magis qui aduertẽter peierat, præter hæc periuria, quæ in ſeipſis iuxta hos Authores ſunt peccata mortalia, peccare etiam alio peccato omiſſionis, eo quod non conetur remouere à ſe talem conſuetudinem, in quo peccato omiſſionis tanquam in cauſa ſunt voluntaria alia quæ poſteà ſequuntur. Idemque tenentur ſentire ſi conſequenter loquantur Authores relati dubitatione præcedenti: & etiam omnes Authores huius opinionis quam nunc retulimus, qui putant conſuetudinem iurandi incautè conſtituere hominem in ſtatu peccati mortalis, tenentur idem affirmare de homine habente ſecundam illam conſuetudinem ſcilicet peierandi aduertenter; quia nimirum præter periuria aduertentur commiſſa peccat etiam alio peccato ſcilicet non extirpando talem conſuetudinem atque ita expreſsè docet Sanch. c. 5. n. 11. & 15.

Inferunt 3. Alij.

195. Inferunt etiam 3. aliqui alij tunc quempiam ab hoc peccato deſiſtere, quando dolet de

peccatis, & de mala conſuetudine præterita, & proponit ab illa deſiſtere eamque extirpare; atque adeo deinceps non imputari illi periurio inaduertenter commiſſa, perinde ac ſi non haberet talem conſuetudinem, quia iam neque in ſe, neque in cauſa ſunt voluntaria, ſufficeteque prædictum dolorem & propoſitum vt talis homo poſſit abſolui in ſoro pœnitentiæ, & circa illud propoſitum eſſe habendam fidem ipſi pœnitenti. Ita Valentia & Sayro, ſuprà Suarius c.8. nu. vltimo Sanch. c.5. nu.16. & alij Recentiores.

Inferūt 4. Suarius. & Sanch.

196. Inferunt 4. Suarius eodem lib.3. c.8. à num. 1. vſque ad 4. & Sanch. c.5. nu.30. habenti conſuetudinem prædictam quæ illud conſtituat in ſtatu peccati, omnia Iuramenta quæ ſine aduertentia emittit, imputari ad culpam mortalem in cauſa, ſiue Iuramenta falſa ſint ſiue vera: in quo ex parte conſentiunt cum Authoribus ſecundæ opinionis relatæ dubitatione præcedenti.

Ratio.

Ratio eorum eſt quia tota huius culpæ ratio ſita eſt in periculo peierandi cui iurans inaduertenter ſe exponit; atque adeo per accidens & præter intentionem iurantis contingit quod id quod iurat quandoque verum ſit; nam modus iurandi ſine aduertentia naturâ ſuâ æquè expoſitus eſt veritati & falſitati.

Inferunt 5. idem Authores in ordine ad confeſſionē.

197. Inferunt 5. idem Suarius ca.8. in fine. & Sanch. c.5. nu.18. habentem illam conſuetudinem quæ cum conſtituat in ſtatu peccati, poſſe in rigore abſolui cùm primum pœnitet & proponit eam extirpare; etiamſi ſæpius eandem confeſſus fuerit, nec ſe correxerit, quod aſſerunt contra Medinam, Vegam, Ludouicum, Lopez, Rodriguez, & Azor.

Secunda ſententia, quæ Authori videtur probabilior.

198. Secunda ſententia quæ mihi videtur probabilior (quamuis præcedens ſit probabiliſſima) aſſerit conſuetudinem peierandi tam aduertenter, quam inaduertenter, non conſtituere hominem in ſtatu peccati mortalis, nec eſſe diſtinctum peccatum à periuriis aduertenter emiſſis ex illâ, nec ea periuria ſic prolata imputari ad peccatum mortale, idque nec in ſeipſis, neque in illa conſuetudine tanquam in cauſa, ac proinde non imputari magis ad culpam quam in non habente talem conſuetudinem. Quapropter nulla erit obligatio explicandi in confeſſione ea periuria indeliberata, nec illorum cauſam, ſcilicet conſuetudinem, niſi fortè quando à confeſſario interrogantur propter cognoſcendam diſpoſitionem pœnitentis. Sicut de circumſtantia recidiui docent Authores in materiâ de pœnitentia. Nec poſſum non mirari huius opinionis nullam mentionem feciſſe Sanchez, qui exactiſſimus alioquin ſolet eſſe & fideliſſimus in opinionibus Authorum perſcrutandis & referendis; cùm tamen pro hac ſententia optimè poſſint referri omnes Authores quos retulimus dubitatione præcedenti pro 3. opinione exceptis ipſo Thoma, Sanch. & Suario qui duo tantum ex omnibus illis dicunt Iuramenta inaduertentur prolata ex conſuetudine imputari in cauſa ſcilicet in conſuetudine; & quamuis D. Thomas Durandus & Paludanus & Guilielmus de Rubione non doceant expreſsè hanc opinionem ſatis tamen eam indicant cum abſolutè proferant Iuramenta inaduertenter prolata libera eſſe à culpa, nihil diſtinguentes de Iuramentis procedentibus vel non procedentibus à conſuetudine.

Noſtram ſententiam docent. Angelus. Syluester. Bonauentura.

199. Expreſsè verò docent hanc noſtram opinionem Angelus, Sylueſter, Bonauentura, Ioan. Maior, Scotus, & Sotus ibi citati & Sà verbo *Blaſphemia*, in fine. Verba Scoti art. 1. in fine. ſunt hæc. *Non igitur diſtinguo quantum ad rationem peccati mortalis inter veritatem & frequentiam periurij, ſed inter deliberationem & indeliberationem, & indeliberatio excuſat ſiue ſemel ſiue quotieſcunque.* Sentit ergo nullam eſſe differentiam inter iurantem falsò ex conſuetudine & non ex conſuetudine; ibique ſæpè repetit quod conſuetudo nihil faciat ad propoſitum iudicandi de malitia actuum. Ioannes etiam Maior in 3. diſtinct. 39 q.4. ſtatim in principio in 3. concl. expreſsè ait, *nullum periurium indeliberatū eſſe mortale*. & paulo inferius in 2. probatione eius concluſionis ſic habet. *Secundo probatur: quia alias homo affectus habitu iurandi toties peccaret mortaliter quoties in actum periurij ex habitu prorumperet.* Quod cùm inferat tanquam abſurdum ſatis oſtendit cenſere non eſſe peccata, & expreſſiùs paulò poſt in ſolutione ad ſecundum contra 3. concluſionem aſſerit, *aſſuetum iurare quando iurat ex motu qui eſt primo primus, nullo modo peccare, aliàs etiam dormitus aut ebrius iurans ex habitu quem habet, peccaret, & venialiter* (inquit) *peccat quando ex ſurreptione ſeu ex actu qui eſt ſecundo primus.* Angelus etiam in eadem eſt ſententia v. *Iuramentum* 3. num. 10. & v. *periurium* in principio, & Sylueſter v. *Blaſphemia* q.4. vbi ait: *præſumptiuè tantùm in ſolo foro externo blaſphemiam inaduertenter dictam eſſe mortalem in aſſueto blaſphemare.* In eadem ſententia eſt Sà loco citato & D. Bonauentura etiam in 3. diſtinct. 39. a.1. q.3. nu.21. & 24. vbi expreſsè ait tantùm eſſe peccatum veniale quando quis ex praua conſuetudine iurat, non attendens quem inuocet, neque ad quid: & Sotus de Iuramentorum abuſu c.12. reuera impugnat ſententiam Victoriæ & aliorum, & inter alia hæc habet verba: *crediderim nullum eſſe actum qui adiuncta conſuetudine ſit peccatum mortale, & ea ſola ceſſante id deſinat eſſe mortale*; & lib. 8. de Iuſtitia q.2. a.3. ſtatuit 7. concluſionem his verbis: *Conſuetudo iurandi neque ipſa per ſe peccatum eſt, neque ſpeciem mutat Iuramenti; neque aliter aggrauat quam tollendo aliquem trium comitum*; quod latè ibi probat & inter alias rationes hac vtitur: *quia poteſt contingere in aſſueto ad iurandum motus ſurreptitius, qui ſic naturaliter linguam rapiat, vt culpam vel omnino tollat, vel venialem reddat.* Ecce vbi concedit ſi inaduertentia fuerit naturalis ſeu inuincibilis nullum eſſe peccatum, etiamſi procedat ex conſuetudine, & poſſe etiam eſſe veniale peccatum ſi ſit cum aliquali, ſed non plena aduertentia, quod eodem modo contingit in non aſſuetis, & immediatè ad prædicta verba ſubiungit: *Adde quod, vt ſuprà monſtrauimus, non quacunque negligentia iudicandi mortale peccatum eſt*, iuxta quam etiam doctrinam circa finem totius articuli ſic ait: *Conſuetudo poteſt præcipitare hominem vt non aduertat & ex negligentia interueniente tunc iudicandum eſt an ſit mortalis culpa vel venialis; tanta enim potuit eſſe negligentia vt ſit mortalis, & tam parua vt ſit venialis.* Quod etiam docet Angelus v. *periurium* quæ diſtinctio etiam procedit in non ha-

Inter iurātem falsò ex conſuetudine, vel ſine hac nulla differentia.

bita

bente conſuetudinem vt ex communi ſententia probauimus ſuprà dubit. 7. aſſert. 2. Deinde concl. illa 7. addit Sotus: *At fortaſſe aliud quis hîc commentum fingat, quod à nonnullis comminiſci audiui, nempè eum qui conſuetudinem habet inueteratam iurandi in ſtatu eſſe peccati; hoc autem multò minùs intelligo;* & pergit Sotus id refutare. Conſentit etiam huic ſententiæ Reginaldus lib. 18. ſuæ praxis à num. 84. Referri etiam meritò poteſt pro noſtra ſententia Vaſquez, quem poſtea in 7. illatione, ex his quæ ſeorſim ex noſtra ſententia deducemus, patebit huius fuiſſe ſententiæ.

200. Fusè ſatis & ad nauſeam vſque huius noſtræ ſententiæ Authores protuli, & pleroſque ſuis verbis quod fecerim ne videatur hæc opinio Authoribus deſtituta, eò quòd videam plures Recentiores oppoſitam amplecti, & minus cautè in hanc noſtram inuehi tanquàm in improbabilem & ſingularem; cùm tamen neque Authoribus careat iiſque grauiſſimis, nec rationibus deſtituatur ſatis efficacibus, quæ quamuis plura ſuppeterent, tres tantùm in medium proferentur.

Nec rationibus efficacibus deſtituitur noſtra ſententia.

Prima ratio.

201. Prima ratio eſt quia ille tantùm cenſetur eſſe in ſtatu peccati mortalis, & in occaſione proxima morali peccandi, qui voluntariè aſſumit, vel retinet aliquid extrinſecum quod ſtatim poſteà à ſe repellere & reiicere, & quo repulſo & reiecto poteſt per contritionem ſe in gratia conſtituere; & quod ſi non repellat, non poteſt efficacem dolorem habere, neque ſe in gratia conſtituere. Patet hoc inductione in eo qui aſſumit & retinet officium ad quod eſt inhabilis, & quod poteſt ſtatim deponere, & in retinente alienum quod poteſt reſtituere ſtatim. Item in eo qui habitat cum concubina quam poteſt ſtatim domo expellere, & niſi ille deponat officium, & alter reſtituat alienum, & hic expellat concubinam, non poſſunt efficacem dolorem habere, neque poſſunt abſolui niſi ſubſit aliqua cauſa, & ſic de aliis occaſionibus proximis. In noſtro autem caſu, qui habet conſuetudinem iurandi, aut peierandi, neque aſſumit, neque retinet aliquid voluntarium quod poſſit à ſe ſtatim repellere: nam præter actus peccati quos exercet (de quibus manifeſtum eſt vt ſic conſideratos non eſſe cauſam actuum ſequentium) tantùm acquirit & retinet ipſum habitum & conſuetudinem quæ eſt cauſa & inclinat ad actus peccati ſubſequentis; ſed hic habitus ſeu inclinatio & conſuetudo nec voluntariè ſumitur, nec voluntariè retinetur, cùm naturaliter generetur ex actuum frequentatione, & naturaliter retineatur & perſeueret; ac proindè nequeat homo ſtatim expellere eiuſmodi conſuetudinem ſeu actum; ſed expellendus ſit per ceſſationem ab actibus, vt rectè dixit Sotus: vnde nec poteſt exigi ab eo homine talis habitus, ſeu conſuetudinis expulſio pro obtinenda abſolutione peccatorum; neque aliud quippiam poteſt ipſe hîc & nunc præſtare ad illius expulſionem præter propoſitum abſtinendi à ſimilibus actibus impoſterum: ergo non conſtituit hominem in ſtatu peccati, nec eſt occaſio proxima moralis peccandi, ſed remotè, quia non poteſt nunc & proximè euitari.

Praua conſuetudo nō eſt occaſio proxima moralis peccandi, ſed remota.

Secunda ratio.

202. Secunda ratio eſt, quia ſi ea conſuetudo eſſet proxima occaſio, & conſtitueret hominem in ſtatu peccati, etiam omnis conſuetudo acquiſita, v. g. maledicendi ex animo, blaſphemandi, furandi, concupiſcendi fœminas, ſe polluendi & ſimiles aliæ conſtituerent hominem in ſtatu peccati mortalis, & negligentia extirpandi quamcunque conſuetudinem ex prædictis eſſet diſtinctum peccatum ab ipſiſmet actibus ex illa procedentibus, quod tamen de aliis conſuetudinibus præterquam de conſuetudine iurandi neminem (quod meminerim) contingit hucuſque vidiſſe affirmantem: neque ſcio & puto eſſe vſum id interrogandi in confeſſione, ſcilicet de tempore talis conſuetudinis vel negligentiæ illam tollendi. Et quamuis fortaſſe dici poſſet hanc doctrinam ſolùm habere locum in peccatis oris & locutionis in quibus ſpeciale eſt, quod ex conſuetudine multa peccata oriantur ſine aduertentia prolata; tamen etiam hæc indeliberatio habet locum in aliis peccatis vt in aſſuetis ad concupiſcendas fœminas, ad non ieiunandum, ad furandum & ſimilibus. Ex quibus multi actus ſæpè ſine aduertentia ex naturali obliuione exercentur. Deinde hæc limitatio non eſt ſecundùm mentem prædictorum Doctorum, qui dicunt hæc peccata indeliberata eſſe voluntaria in ipſa conſuetudine vt in cauſa: nam obligationem huiuſmodi extirpandi eam conſuetudinem, & huiuſmodi negligentiam extirpationis dicunt eſſe mortale peccatum diſtinctum etiam in iis qui habent conſuetudinem peierandi aduertenter, vt notaui & retuli in 3. illatione primæ opinionis ex Valentia, Sayro, Sanch. & Suario atque illi tres expreſsè dicunt eſſe peccatum omiſſionis quod Suarius non explicat, nec puto concederet interrogatus, nec videtur concedendum. Illud enim peccatum tantùm eſt peccatum ſe exponendi periculo niſi quis extirpet conſuetudinem. At periculum ſemper eſt eiuſdem rationis & ſpeciei cum peccato cuius eſt periculum; peccatum autem periurij commiſſionis eſt contra præceptum negatiuum non peierandi. Sed quidquid ſit de hoc, omnes hi Authores concedunt negligentiam extirpandi conſuetudinem eſſe diſtinctum peccatum à periuriis etiam deliberatis, ex conſuetudine procedentibus: ergo idem etiam concedere debent in omnibus conſuetudinibus peccatorũ acquiſitis: Eſt enim eadem ratio, quod tamen inauditum eſt, ne dicam abſurdum. Quis enim ex pœnitentibus de hoc peccato ſe accuſauit? aut quis ex confeſſariis de hoc diſtincto peccato interrogauit aut monuit pœnitentes? quin potiùs in materia de pœnitentia communiter docent Authores non teneri pœnitentem ad confitendam circumſtantiam recidiui, hoc eſt quod ſæpè abſolutus fuerit ab eo peccato, & quòd habuerit conſuetudinem, niſi fortè aliquando interrogetur à confeſſario, quando meritò iudicat id eſſe neceſſarium pro cognoſcenda diſpoſitione pœnitentis; vel quando dubitat de ſuo propoſito; hoc autem non pertinet ad meram integritatem confeſſionis, ſed ad diſpoſitionem neceſſariam quam debet pœnitens habere, & quam debet curare ſacerdos ne deficiat antequam impendat abſolutionem.

Doctrina non tantùm habet locũ in peccatis oris & locutionis, ſed etiam in aliis peccatis.

Tertia ratio ſumitur ab abſurdo quod ſequeretur.

203. Tertia ratio ſumitur ab abſurdo quod ſequeretur: inde enim fieret quod omnis homo

mo qui habet naturalem inclinationem ad aliquod genus peccati, eſſet in ſtatu peccati, & in occaſione proxima peccandi, niſi proponat tali inclinationi reſiſtere: nam nonnulli ſunt homines, non minùs natura ſua propenſi ad iurandum vel furandum, quam alij per malam conſuetudinem acquiſitam, aut habitum vitioſum, imo vulgò ad ſignificandam vim malæ conſuetudinis acquiſitæ, ſolet dici, *quòd conſuetudo eſt altera natura*, vel *quod conſuetudo tranſit in naturam*: at nemo dicet quod fomes peccati, ſeu naturalis inclinatio ad malum, conſtituat hominem in occaſione proxima morali peccandi.

Argumēto Reſp. Suarius.

204. Non me latet Suarium vidiſſe hoc argumentum lib. 3. c. 6. nu. 10. & reſpondiſſe his verbis: *nec ſimile de fomite peccati, quia hic non eſt ita voluntarius. Vnde periculum illud, licet magnum ſit, eſt magis contractum quam voluntarium.*

Solutio ipſius nō tollit vim argumenti.

205. Hæc tamen ſolutio non videtur ſufficienter tollere vim argumenti: nam etiam conſuetudo, ſeu habitus genitus ex actibus, omnino naturaliter gignitur, & prorsùs eſt inuoluntarius. Vnde idem Suarius non ſatis contentus prædicta ſolutione ſtatim ſubiungit: *& nihilominùs tenetur homo armari contra illud periculum fomitis oratione, & propoſito reſiſtendi illi; alioqui ſi ſit notabiliter negligens, conſtituet ſe in ſtatu peccati, vel mortalis, vel venialis pro ratione negligentiæ & periculi.* Hactenùs Suarius.

His verbis concedit quod proximè negauerat.

206. Verùm in his verbis quis non videat iam concedere quod proximè negauerat? Et ſanè in his omnibus ex naturali inclinatione malè propenſis hominibus, nemo, quod ſciam, agnouit diſtinctum aliquod peccatum periculi cui ſe exponant, ex eo præcisè, quod non orent, vel non adhibeant aliud remedium; ita vt propter hanc omiſſionem committant nouum peccatum præter peccata quæ perpetrant ex illa mala inclinatione: ſolùm enim quis, ne incideret in peccatum illud in quod incidit, tenebatur orare, non verò ex alio præcepto, vt optimè docet & fatetur idem Suarius eodem tom. de Religione lib. 1. de oratione c. 29. num. 7. adhibens exemplum: vt ſi ad vincendam tentationem carnis iudicaretur neceſſarium ieiunium; qui illud omitteret tantùm peccaret illo peccato contra caſtitatem, ad quod vitandum erit neceſſarium ieiunium; quia tota neceſſitas, & obligatio ex ſola caſtitate violatur; ergo non rectè nunc dicit illam negligentiam eſſe mortalem, vel venialem pro ratione periculi: nam, ſi homo ille euitet illud periculum ad quod ex inclinatione trahebatur, quacunque ratione illud euitet, negligentia non fuit peccatum, ſi verò in illud incidit propter negligentiam apponendi remedium, illa negligentia non eſt diſtincta culpa ab ipſo peccato. Sicut ergo his hominibus naturaliter malè inclinatis ſufficit ſe accuſare in confeſſione de peccatis in quæ lapſi ſunt, eo quòd non reſtiterint nec applicuerint remedium ſuæ prauæ inclinationi: ita etiam malè aſſuetis ſufficit dicere peccata, quæ cum aduertentia fecerunt, quia non reſtiterunt ſuæ prauæ conſuetudini. Iam verò ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ reſpondeamus.

Eſt eadem ratio in ordine ad cōfeſſionem de naturaliter malè inclinatis & malè aſſuetis hominibus.

Ad fundamenta oppoſitæ ſententia Reſp.

207. Reſpondetur ergo ad argumentum contrariæ ſententiæ negando aſſumptum, quod ſcilicet quoties homo aduertat ſuam prauam conſuetudinem iurandi, videat etiam ſe in proximo periculo morali peierandi, quod omninò falſum puto: videt quidem ſe in magno periculo, non tamen in proximo morali, quia tunc nihil aſſumit, aut retinet voluntarium quod poſſit tunc non aſſumere, vel à ſe reiicere, ne poſteà peccet. Et quamuis poſſit tunc elicere propoſitum non iurandi vel blaſphemandi, at nulla ratio efficax eſt quæ probat ſub peccato mortali hominem teneri ad habendum tale propoſitum, cùm neque per illud cauſa tollatur, quæ eſt conſuetudo, neque eo exhibito & facto deſinet homo iurare, aut blaſphemare tàm frequentes quàm ante factum propoſitum, niſi diligens ſit in abſtinendo ſe ab actibus ſimilibus; vnde non eſt in eo homine alia obligatio, quàm ea, quâ in ſingulis actibus tenetur cauere periculum quod ex dicendis amplius conſtabit.

Nec obſtat.

208. Neque contra hanc doctrinam eſt, quod non poſſit abſolui in confeſſione, niſi habeat propoſitum non ampliùs iurandi; hoc enim propoſitum non eſt directè & propriè de pugnando contra conſuetudinem; ſed de abſtinendo ab actibus iurandi, qui peccata ſint mortalia; quamuis ex tali abſtinentia ſi in re ponatur, neceſſariò ſequatur extirpatio conſuetudinis iurandi.

Ad confir. Reſp.

209. Ad confirmationem reſpondetur ſi talis homo habeat voluntatem expreſſam permanendi in eo ſtatu, grauiſſimè peccare in habendo talem voluntatem, vult enim multa peccata, quæ præuidet futura iuxta maiorem vel minorem frequentiam quæ ſolet habere, & ea ratione oportet in confeſſione explicare frequentiam ſolitam, vt inde confeſſarius coniectet multitudinem peccatorum, ad quæ ea voluntas ſe extendit, non ſecùs atque is qui vnica voluntate vult occidere plures homines. Negamus tamen in eâ voluntate eſſe voluntaria, ſed tantùm volita Iuramenta illa, quæ poſteà ex conſuetudine emittit, vt patet ſi homo non aſſuetus Iuramentis, haberet ex vana gloria, vel ex alio prauo fine ſimilem voluntatem iurandi frequenter, & indiſcriminatim; talis enim actus ſolus non generat habitum, ſeu inclinationem; atque adeò maneret homo ille liber ad Iurandum, vel non iurandum, & talis actus non eſſet cauſa aliorum Iuramentorum quæ poſteà emittuntur; neque talia Iuramenta poſſunt dici voluntaria in illo actu tanquàm in cauſa, ſed ſolùm volita tanquàm obiecta, multoque minùs erunt voluntaria in voluntate interpretatiua, eò quòd non fecerit propoſitum extirpandi conſuetudinem. Itaque reuera cauſa illorum Iuramentorum, quæ poſteà ſequuntur, eſt habitus, ſeu inclinatio, quæ tamen vt probauimus non eſt voluntaria, atque ideò Iuramenta indeliberata quæ ex illâ ſequuntur, nec in ſeipſis, nec in cauſa ſunt voluntaria, ac proinde neque peccata, niſi indeliberatio fuerit vincibilis propter aliqualem aduertentiam; tunc enim etiam in non aſſueto erit eodem modo culpabilis. Habemus ergo conſuetudinem nihil facere cùm voluntaria non ſit.

Aliud eſt Iuramentū eſſe voluntariū aliud eſſe volitū, ex conſuetudine procedens.

Prauus iurandi habitus nō eſt voluntarius atque adeo nec iuramenta inde deliberata quæ ex illâ ſequuntur.

210. Non negauerim tamen, quod ſi eſſet præceptum affirmatiuum extirpandi conſuetudinem, eodem modo peccata contra illud, ſiue

expreſsè,

expreſsè, ſiue tantùm interpretatiuè vellet retinere illam, ſicut tempore ipſo, quò obligat præceptum audiendi miſſam, eo modo peccat, qui illam omittit, ſiue expreſsè velit omittere, ſiue nullum habeat actum voluntatis; negamus tamen in noſtro caſu eſſe illud præceptum, tum quia gratis aſſeritur, tum, quia adhuc facto propoſito eam conſuetudinem expellendi, manet adhuc conſuetudo, ſicut ante; neque poteſt tunc expelli, ſed per longum tempus expellenda eſt per ceſſationem ab actibus; ſicut per longum tempus genita fuit per frequentationem actuum, tū denique, qoia, vt diximus, non eſt voluntaria.

Non eſt præceptum affirmatiuum extirpandi hãc conſuetudinem.

Philoſophandum ergo in noſtro caſu, ſicut in hoc.

211. Philoſophandū igitur eſt in noſtro caſu ſicut de eo, qui cùm ſit obligatus ad horas canonicas, aggreditur iter longum ſine breuiario, præuidens ſe non habiturum alibi; ſi enim voluntariè, & cum præuiſione omittit breuiarium in eâ causâ, voluntaria imputantur illi tot peccata mortalia, quot dies inſumpturus eſt in eo itinere, & præuidit inſumendos; poſteà verò iam factus impotens ad recitandum, non peccat etſi non pœniteat, neque tenetur tunc ex præcepto pœnitere: ſi verò breuiarij omiſſio, ſeu relictio omnino coacta fuit, aut aliter non voluntaria, neque peccatum tunc erit in cauſa, neque poſteà, niſi fortè velit omiſiſſe breuiarium, vel habeat propoſitum non recitandi, etiamſi illud ad manum haberet.

Item ſicut in hoc caſu.

212. Pari etiam ratione philoſophandum eſt in noſtro caſu, ſicut de eo, qui per totam quadrageſimam non ieiunauit, qui ſi habuit expreſſam voluntatem non ieiunandi per totam, aut per dimidiam, præter ſingula peccata, quæ commiſit ſingulis diebus, tenetur confiteri illam voluntatem generalem, in qua fuerunt tot volita peccata, quot dies includebat, ſi tamen nullam habuit generalem voluntatem, tantùm tenetur fateri ſingula peccata, quia ex negligentiâ, quâ nunquàm curauit, nec propoſuit ieiunare, nullum incurrit nouum peccatum; & quamuis habuerit illam generalem voluntatem, in eâ tamen non fuerunt voluntaria, ſed volita omnia illa peccata; vnde etiamſi poſteà omittat aliqua ieiunia cùm cauſa, vel ex ignorantia, aut inconſideratione inuincibili, non imputantur illi ad culpam; quia nec in ſe, nec in cauſa aliqua, ex qua neceſſariò ſequantur, ſunt voluntaria, etiamſi habeat conſuetudinem non ieiunandi.

213. Secùs videtur aliquibus dicendum, ſi voluntariè apponat aliquam cauſam, ex quâ neceſſariò ſequatur non poſſe ieiunare, vt, ſi adeò himis multum comedit aut tales cibos, vt præuideat ſe reddendum impotentem ad ieiunandum; quia longam infirmitatem inde ſit contracturus, quamuis hoc ſuam habeat difficultatem, de qua quid dicendum ſit, infrà explicabimus nunc placet aliquas illationes ex tradita doctrina percurrere, quæ in praxi non parum iuuabunt pro varijs caſibus occurrentibus.

Corollaria ex traditâ doctrinâ.

Colliguntur aliqua ex præcedente doctrina pro varijs caſibus occurrentibus.

Collige 1. non poſſe licitè negari abſolutionē habitis præ-

214. Colligitur 1. ex noſtra aſſertione & doctrina non poſſe negari licitè abſolutionem Sacramentalem ei qui habet prædictam conſuetudinem peierandi, aut iurandi frequentiſſimè & indiſcriminatim, ſi verè pœniteat eorum peccatorum quæ fecit, & proponat impoſterum ſe corrigere; circa quem dolorem, & propoſitum habenda eſt fides ipſi pœnitenti, ſicut & in alijs quæ pro ſe & contra ſe dicit: vnde non poteſt ſic pœnitenti differri abſolutio, etiamſi ſæpiùs cum tali propoſito confeſſus non ſe correxerit, quod, vt vidimus, etiam concedunt Suarius & Sanchez quos retulimus pro prima ſententia in 5. illâtione; quamuis id negent Medina, Vega, Ludouicus, Lopez, Ledeſma, Rodriguez, & Azor ſuprà citati, qui magis conſequenter philoſophantur iuxta ſuam opinionem quàm Suarius & Sanch. nam qui eſt in proxima occaſione peccandi, non eſt abſoluendus niſi ad ea exeat. Fundamentum autem & ratio huius doctrinæ eſt idipſum quod adduximus pro noſtra ſententia & aſſertione, quod etiam expreſsè tradiderat Sanch agens de habente conſuetudinem blaſphemandi lib. 2. c. 32. nu. 45. §. 2. *Dico*, vbi ait rationem eſſe, *quia hic nullam occaſionem extrinſecam habet, vt vel ſic neceſſariò impediatur abſolutio, ſed ex fragilitate carnis ruit ſicut & in alia vitia.* Hæc Sanch. ex quâ ratione potuiſſet etiam hic Author deducere, nec eſſe in proxima morali occaſione peccandi, cùm neque poſſit amplius ab eo exigi quam id quod facit, neque ipſe poſſit pro tunc aliquid aliud facere, quam id quod facit.

dictam conſuetudinē ſi verè pœniteat &c.

Qui eſt in proximâ occaſione peccandi nō eſt abſoluendus niſi ab eâ exeat.

215. Illud ipſum tradiderat Suarius agens de pœnitentia tom. 4. in 3. partem diſp 32. ſect. 2. circa finem his verbis: *Neceſſe eſt vt illa occaſio voluntaria ſit, quia aliàs quod ex illa naſcitur vt ſic non erit voluntarium, neque ipſa in ſe poterit eſſe culpabilis vnde fit, quandò moraliter vitari non poteſt, illam non cenſeri voluntariam, neque aſſumptam, ſed illatam, & ideo non eſſe aliquid morale, ſed neceſſitatem quandam potiùs vel impotentiam, propter quam non ſit homo abſolutè iniquus.* Hactenùs Suarius. Quæ propriſſimè & in toto rigore quadrant omni naturali inclinationi prauæ, & etiam acquiſitæ, quia & intrinſecè ſunt & naturaliter genitæ, non autem voluntariè aſſumptæ. Neque poſſunt ſtatim vitari & expelli: vnde reuera non ſunt occaſiones proximæ & voluntariæ.

Fauet noſtræ doctrinæ Suarius.

216. Duo tamen aduertit Sanch. ſuprà nu. illo 45. & lib. 3. c. 5. n. 17. In primo loco primum docet, ſcilicet ex confeſſarij prudentia pendere, iudicare an ſit bonum conſilium differre abſolutionem his hominibus ſic aſſuetis. Si enim pœnitens id non nimis ægrè ferat, & ſperetur non ob id retrahendum à confeſſione, ſed potiùs id fore medicinam, conſilium erit bonum abſolutionem differre quantum ſuauiter fieri poterit. Si autem oppoſitum ſperetur, non expediet, niſi quando in iis blaſphemiis aut Iuramentis ingens præberet ſcandalum, ac proinde confeſſarius iudicaret poſtponendum priuatum illius ſolatium, & ad gloriam diuinam expedire illum non abſolui, donec ſcandalo publico ſatisfaciet. addit tamen lib. 3 c. 5. nu. 18. etiam in hoc minùs agendum eſſe cum aſſueto Iuramentis; quàm cum aſſueto blaſphemijs, cùm minùs iniqua ſit conſuetudo Iurandi. Docet ſecundò citato nu. 17. Sanch. cum Soto contra Suarium, non teneri huiuſmodi pœnitentem Iuramentis aſſuetum pœnam aliquam acceptare à confeſſario, ſi in ea temeraria Iuramenta reinciderit, quamuis id ſa-

Duo aduertit hic Sanch. Primum ex parte confeſſarij.

Secundum ex parte pœnitentis.

luberrimum

liberrimum conſilium ſit; redditque rationem Sanch. quia alijs peccatis id imponi nequit, nec iure aliquo probatur id ſpeciale eſſe in has conſuetudine.

Collige 2. non rectè Suarium. & Sanch. aſſerere.

217. Colligitur 2. non rectè Suarium & Sanch. aſſerere in 4. illatione ex ſuâ opinione, quod habenti prædictam conſuetudinem in illâ tanquam in cauſa, imputari debeant ad culpam mortalem omnia Iuramenta indeliberata, ſiue vera ſint ſiue falſa.

Ratio

Hoc, inquam, non rectè infertur, nec verum eſt; nam ſuppoſito quòd iuxta ſuam opinionem illa in ſe peccata non ſint, ſed in causâ, ſequitur deberi illi homini imputari eo modo, quo præuidentur in cauſa, atqui in cauſâ partim præuidentur futura vera, & partim futura falſa experientiâ id ſatis docente; ergo etiam partim aliqua eorum debent imputari ad mortalem culpam, & partim ad venialem, ſicut ebrio ſolùm imputantur ea quæ expertus eſt ſe facere, & ad eam culpam iuxta id quod præuidit & expertus eſt; atque ea omnia eo modo imputantur, etiamſi poſteà vel non ea, vel non eo modo faciat: quod ſi nihil expertus eſt, nec præuidit, nihil imputatur, etiamſi aliquid faciat, vt fatentur omnes Authores quos infrà referemus illatione 7. ergo eo modo debent imputari, etiam in noſtro caſu, quia in eo modo præuidetur periculum & non aliter.

Collige 3. non rectè eoſdẽ Authores aliosque affirmaſſe.

218. Colligitur 3. non rectè eoſdem Authores, & aliquos alios, in ſua tertia illatione intuliſſe & affirmaſſe, facto propoſito iam non iurandi in futurum, deinceps non imputari illi homini Iuramenta indeliberata quæcunque poſt tale propoſitum emittat: quia nimirum poſt tale propoſitum manet homo tam inclinatus per habitum, ſicut anteà, & poteſt eſſe tam negligens, ſicut ante propoſitum.

Ratio.

Deinde, ſi ſit tam negligens, aſſignent, quæſo, ij Authores tempus vſque ad quod non debeant imputari, nec enim dici poteſt nunquam ampliùs imputari per totam vitam, ſi per totam ſit negligens; cùm autem non ſit maior ratio cur ab hoc tempore potiùs, quàm ab illo, reliquum vt à principio negligentiæ debeant imputari.

Collige 4. falſum eſſe quod aſſerunt Valentia. Sayrus. Sanch.

219. Colligitur 4. falſum etiam eſſe quod aſſerunt in ſecundâ illa illatione pro ſuâ opinione Valentia, Sayrus & Sanch. ſcilicet in eo qui habet conſuetudinem aduertenter peierandi, præter periuria, quæ committit eſſe etiam aliud peccatum, nempè omiſſionis extirpandi talem conſuetudinem, quæ eſt cauſa voluntaria impellens ad periuria; hoc, inquam, falſum eſt,

Ratio.

tùm quia nemo quem ſciam alius ex Authoribus id aſſeruit nec puto aliquem pœnitentem de eo peccato ſe accuſare, neque aliquem confeſſarium eâ de re interrogaſſe pœnitentes, vt ſuprà notabam: tùm quia in omnibus habitibus vitiorum acquiſitis eſſet ad ſcribendum huiuſmodi peccatum diſtinctum, quod ſanè eſt inauditum: tum etiam quia non poteſt peccatum eſſe omiſſionis, vt ipſi docent; nam ſi peccatum eſt, id procul dubio eſt propter periculum, in quo conſtituit hominem;

Periculum eiuſdẽ malitiæ eſt cũ crimine cuius eſt periculum.

periculum autem eiuſdem malitiæ eſt cum crimine cuius eſt periculum: conſtat autem periurium non eſſe peccatum omiſſionis, ſed commiſſionis contra præceptum negatiuum non peierandi. Vlterius, ſi illa cauſa habet aliquam malitiam actualem, non poteſt ea eſſe alia quam illa ipſa, quâ inficitur ab effectu.

Tota obligatio extirpandi conſuetudinem oritur à præcepto non peierandi.

Cuius ratio à priori eſt, quia tota obligatio extirpandi conſuetudinem oritur à præcepto non peierandi; atque adeò illa omiſſio nòn eſſet mala, niſi periurium eſſet malum, cuius malitia commiſſionis eſt. Tandem reſpectu peccatorum quæ cum aduertentia, & deliberatione fiunt, habitus, ſeu conſuetudo non eſt cauſa niſi quoad modum facilius operandi: cauſa enim totalis & efficax eſt ipſa voluntas quæ ex deliberatione operatur, & quæ non obſtante conſuetudine ſeu habitu poſſet non operari; quia per habitum non eſt ablata ei poteſtas ad id. Vnde melius alij Authores quos retulimus dub. 9. tantum dixerunt, habitum ſeu conſuetudinem eſſe cauſam omnium Iuramentorum quæ ſine aduertentia & deliberatione fiunt; atque hæc tantùm dixerunt eſſe voluntaria in conſuetudine tanquam in cauſa, quæ conſuetudo & cauſa ſi voluntaria eſſet, rectè hi Authores probarent ſuam opinionem: ſed nos negamus eſſe cauſam voluntariam; ſolùm enim putamus eſſe naturalem, perinde atque inclinatio ipſa naturalis tantùm eſt cauſa phyſica ſeu naturalis, non verò moralis.

Collige 5. falſũ quoque eſſe quod aſſerunt Suarius & Sanch.

220. Colligitur 5. falſum quoque eſſe quod aſſerit Suarius quem ſecutus eſt Sanch. ſuprà vt notauimus in 1. Illatione pro prima opinione, eum ſcilicet qui habet huiuſmodi conſuetudinem, peccare quoties aduertit hanc ſuam conſuetudinem, nec retractat illam. Hoc vniuerſim etiam aſſeruerunt de omni homine, qui eſt in proxima morali occaſione peccandi vt diximus in principio huius dubitationis: vtrumque tamen puto non eſſe verum.

Ratio.

Non primum, quia qui eſt in conſuetudine iurandi, non eſt in occaſione proxima morali, quia nec aſſumpſit eam voluntariè; nec eam poteſt proximè à ſe expellere; ſed per longum tempus ceſſando ab actibus ſic eam expellendo ſicut genita fuit. Non ſecundum; quia neque verum videtur quòd omnis homo, qui eſt in proxima occaſione morali voluntaria peccandi, peccet ſemper ac videt ſe in ea eſſe, & ab eâ non recedit. Nam quamuis id verum ſit de eo qui, cùm poſſit non reſtituit alienum, quia nimirum retentio illa eſt peccatum quoddam continuum actuale, à quo ſolùm excuſatur quamdiu non aduertit, id verò non habet locum in omnibus alijs caſibus; nam, qui domi retinet concubinam, præter peccata commiſſionis, quæ facit, dum ipſi commiſcetur, aut dum ſe periculo proximo peccandi exponit quando ſolus cum ſola in loco ſecreto adeſt, non committit noua peccata diſtincta actualia, quando in alijs locis conſiderat ſuum ſtatum, idemque iudicium eſt de alijs, qui in ſimilibus occaſionibus verſantur. Quamuis enim hi non ſint capaces abſolutionis, niſi tales occaſiones deponant, & à ſe repellant; id non prouenit ex eo quòd ſint in actuali peccato, ſed ex eo quòd conuincantur non habere dolorem efficacem, nec propoſitum firmum non peccandi, vt colligitur ex eodem Suario de pœnitentia tom. 4. in 3. part. diſp. 32. ſect. 2. circa finem; & manifeſtè ſupponit Nauarrus in ſummâ c. 3. nu 16 ratione 4. & num. 19. reſponſione 5. Corduba in ſummâ

94.

Non poteſt abſolui cõcubinarius niſi domo expellat concubinã.

Ratio.

9.4. Ludouicus, Lopez 1 part. à cap.19. qui omnes accuratè de hac re diſputarunt;& ideò dicunt non poſſe abſolui concubinarium niſi domo expellat concubinam; quia credere (.inquiunt) debent confeſſarius, & pœnitens quod nunquàm, aut rarò, ſi ſimul viuant, omittant peccare mortaliter, vel opere, vel verbis, vel affectu; vbi expendendum eſt eos non reddere rationem neganda abſolutionis, quia ſunt concubinarij in actuali peccato, aut quia præcisè eam retinere peccatum eſt, ſed, quia eâ manente in domo, frequenter peccabunt, & ita credi debet, quâ credulitate ſubſiſtente non putant poſſe habere firmum propoſitum non peccandi, & quia eſſet tentare Deum fidere, aut ſibi perſuadere quòd perſeuerante occaſione, quam poſſunt à ſe repellere non peccabunt.

Addunt ſupradicti Authores.

221. Addunt vlteriùs regulariter non eſſe abſoluendum;ideò autem dicunt *regulariter*,quia ſi ſubſit aliqua cauſa, vt, ſi ſequatur notabile detrimentum in fama, aut in bonis corporis ex ſeparatione, tunc putant etiam ſtante ea occaſione poſſe abſolui. Redduntque rationem,quia multùm intereſt, inquiunt, inter peccatum & occaſionem peccandi, quippe non licèt vnquàm ad peccatum redire, ad occaſionem autem licet ob multas cauſas, vt probabimus ſequenti illatione. Ecce vbi ſupponunt hi Authores hanc occaſionem, & ſimiles non eſſe peccatum. Quas ob cauſas, & Suarius loco citato docet poſſe abſolui, imò eas cauſas relinquit arbitrio confeſſarij expendendas, quod tamen alij Authores non faciunt, ſed reſtrictè magis loquuntur.

Multũ intereſt inter peccatum & occaſionem peccandi.

Aduertunt omnes.

222. Aduertunt tamen omnes, ſemper quando abſoluuntur propter aliquam vrgentem cauſam ex dictis, debere intentari aliqua media, quibus prudenter ſperetur correctio, nempè quod nunquam ſolus cum ſola in loco ſecreto adſit: hoc enim magis periculoſum eſt quam habitare in eadem domo: nam habitare ſimul occaſio quidem propinqua peccandi, at ingredi ſimul in locum ſecretum,eſt proximum periculum peccandi,quod peccatum eſt actuale & iam iam ſequenti illatione explico.

Colligo 6.

223. Colligitur 6. eum qui voluntariè aſſumit aliquas externas occaſiones, aut aggreditur opus v.g. ludum, vbi ſæpè expertus eſt ſe peierare, aut multum iurare etiam inaduertenter; tunc in ea occaſione ſeu opere ita peccare, vt tanquàm in cauſa voluntaria imputentur illi omnia Iuramenta falſa quæ ſolent ab eo emitti in tali occaſione; non ſecus atque ebrio in ebrietate tanquam in cauſa voluntaria, imputantur ea quæ præuidet peccata à ſe ſolere committi: nam in hoc homine non eſt eadem ratio quæ in aſſueto; nam conſuetudo neque aſſumitur neque retinetur voluntariè vt probauimus ſuprà; opus verò externum, aut externa occaſio voluntariè aſſumitur cum præuiſione periculi; atque adeò imputantur illi peccata quæ etiam inaduertenter facit. Atque vt homo iſte ſit capax abſolutionis tenetur habere propoſitum efficax has externas occaſiones vitandi vt ſignificat Sotus loco citato & Sanchez lib.3.c.5.num.16. Ratio verò eſt quia certiſſima omnium Doctorum doctrina eſt, opus alioquin ex ſe veniale,vel etiam indifferens, imò etiam bonum, in mortale tranſire, ſi per illud operans occaſione ita proximæ exponatur, vt per tale opus in morali ac proximo peccandi mortaliter periculo conſtituatur. Vnde Eccleſiaſtici 3. dicitur: *qui amat periculum peribit in illo.* quod facilè eſt ratione probare, quia ſalutem ſpiritualem contemnere conuincitur, qui ſe obiicit tam probabili eius amittendæ periculo. Ita Bonauentura in 4.diſtinct.17.part 3.a.2. q.1.Caiet.& Armilla in ſummâ v.*periculum* Alcozer in ſummâ c.7. Nauarrus, Corduba, Ludouicus, Lopez & Suarius citati illatione præcedenti Sanch. lib. 1. Moralium c. 8. Tunc autem adeſt tale periculum(vt prædicti Authores docent) quando ex ſuo genere occaſio talis eſt, vt frequenter homines ſimilis conditionis ad mortale inducat, vel quando experimento conſtat in hoc homine talem effectum habere, perinde atque ille cenſetur periculo damni temporalis incurrendi ſe exponere, qui aggreditur opus eo tempore & loco, talibuſque alijs circumſtantijs, vt vix illud damnum effugere valeat.

Conſuetudo neque aſſumitur neque retinetur voluntariè. Externa verò occaſio voluntariè ſumitur cũ præuiſione periculi peccandi.

Quando cenſetur quis conſtitutus in morali & proximo mortaliter peccandi periculo.

224. Tripliciter tamen poteſt homo excuſari ab hac malitia periculi: Primo, ſi nullo modo aduertat talem malitiam, vt optimè tradunt Petrus à Nauarra lib. 2. de Reſtitutione cap.1. dub.6 & Vaſquez 1.2.d.107 c.3.à nu.6. & diſp. 123.c.2.nu.6.& diſp.124.c.2. num.5. Secundò, quando ita mutatæ ſunt res aut ea cautio adhibetur vt ceſſet periculum,quia cùm tota peccati ratio ex periculo conſurgat, quocunque modo periculum ceſſet, ceſſat peccatum ita Nauarrus c.3. nu.15. Alcozer, Corduba, Ludouicus Lopez & Sanch ſuprà. Tertiò quando cauſa grauis vrget vt ei ſe quis periculo exponat: tunc enim periculum illud non cenſetur moraliter voluntarium, cùm moraliter loquendo id ſine graui periculo vitari nequeat, quod dicitur docuiſſe Baſilius in conſtitutionibus monaſticis cap.4 vbi hæc putatur dixiſſe: *qui vrgenti aliqua cauſa & neceſſitate ſe periculo obiicit, vel permittit ſeſe in illo, cum tamen aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quàm illud ſubire; ideo magis prouidebit Deus, ne in illo pereat*, ſed non videtur habere Baſilium talia verba, licèt illa Sanchez referat, vt notaui in Tract. de Pœnit. diſp.6.dub.19. nu.340. Id etiam probari ſolet ex capite *conſultationi* de frigidis; vbi permittuntur coniugati. cum coniugium eſt occultè irritum, habitare tanquam fratres cum tactuum periculo ratione ſcandali, & propriæ infamiæ vitandæ: ſed neque is textum nec alter ex cap. *laudabilem* id probant, vt ibi notaui. Ita tamen docent Nauarrus, Corduba, Suarius & Sanchez ſuprà & Henriquez lib. 4.de Pœnitentia c.24.nu.4. & D. Thomas 2.2. q.10.art 9.in fine corporis & Sotus lib.5.de Iuſtitia q.1.art.6.concl.2.in fine. Caietanus autem & Armilla docent vrgente neceſſitate poſſe hominem ſe exponere periculo, ſi putet ſe conſtantem futurum, & non aliter. At Ludouicus Lopez 1.part.cap.21. referens Victoriam & Pedrazam & Reginaldus in Tract. de Prudentia confeſſarij, negat hominem poſſe licitè ſe obiicere his proximis periculis peccandi, de quibus in hac illatione locuti ſumus, niſi accedant nouæ rationes & circumſtantiæ, ob quas rationabiliter ſperare poſſit ſe non peccaturum, etiam in ea occaſione, in qua expertus eſt ſe peccaſſe;

Tripliciter poteſt homo excuſari ab hac malitiâ periculi peccandi.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

atque

atque hæc videtur eſſe mens Caietani: ait enim qui experientia teſte didicit ſe in eâ occaſione ſtatim, aut quaſi ſtatim cadere, nullâ neceſſitate vincatur, vt illuceat, aut ibi moretur; ſcriptum eſt enim: *ſi oculus tuus, aut pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & proiice abs te*: quando ergo addit Caietanus, *ſi conſtantem ſe putat futurum, & neceſſitas vrget, non peccare*, intelligendus abſque dubio eſt quando id prudenter putat ob aliquam nouam rationem, aut circumſtantiam.

Notandum valde hoc loco id pro foro confeſſionis.

225. Illud tamen hoc loco eſt valde notandum, quod in his peccandi mortaliter periculis confitendæ ſunt in foro confeſſionis circumſtantiæ illius peccati, cuius periculo ſe homo expoſuit, vt rectè notauit Alcozer c. 20. & cum eo Sanch. ſuprà. Ratio verò eſt quam tradit Suarius de cenſuris tom. 5. in 3. partem diſp. 18. ſect. 3. nu. 16. quia in moralibus eiuſdem malitiæ eſt conſtituere ſe in morali periculo admittendi alicuius criminis, atque illud admittere; nam eodem præcepto quo quis crimen vitare tenetur, obligatur quoque ad proximum illius periculum vitandum. Vnde qui habuit rem cum ea quam neſciebat an eſſet ſoluta vel coniugata, tenetur hoc explicare, quia non ſolùm commiſit fornicationem, ſed etiam incurrit malitiam adulterij ſi id animaduertit.

Colliges 7.

226. Colligitur 7. periuria, blaſphemias, infidelitatem aut alia peccata commiſſa ab ebrio, quamuis in ſe non ſint peccata ſecundùm probabiliorem ſententiam, quam ſecuti ſumus dubitatione præcedenti; nihilominus ſi præuiſa fuerunt quando ſe inebriauit; omnino illi imputari ad culpam in ipſa cauſa, quia in ea fuerunt voluntaria, nempè in ebrietate, iuxtà doctrinam D. Thomæ 1. 2. q. 76. art. 4. & 2. 2. q. 150. art. 4. in corpore & ad 1 & Caiet. ibi & in ſumma verbo *Ebrietas* vbi Syluester qu. 4. Corduba lib. 2. q. 18. columna 2. Quod autem debeant eſſe aliquo modo præuiſa (vt contingit quando expertus eſt, aut dubitauit ea eſſe ſequenda) optimè probant Vaſquez 1. 2. d. 127. c. 3. & 4. Leſſius lib. 4. c. 3. dubit. 3. num. 25. & habetur 15. q. 1. per totam. Sic Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum excuſat Loth ab inceſtu, non tamen ab ebrietate, & habetur cap. *Inebriauerunt* 15. q. 1.

Peccata in ebrietate commiſſa, ſi præuiſa fuerit imputantur ad culpam in cauſa. D. Tho.

Aduertit optimè Leſſius, alter dicendum ſi cauſa ipſa fuit inculpabilis.

227. Optimè autem aduertit Leſſius, quod ſi cauſa ipſa, nempè ebrietas, fuerit inculpabilis, omnia quæ inde ſequuntur etiam culpa vacant; talis fuit nuditas Noë ſecuta ex ebrietate inculpata: ignorabat enim vini efficacitatem, vt Patres docent, & cum eis D. Thomas ſuprà & Caiet. ibi. Ac proinde ſi ſolùm venialiter peccauit ſe inebriando defectu plenæ deliberationis, mala etiam inde ſecuta, & non maiori deliberatione in cauſa voluntaria, ſolùm erunt venialia; quia cùm non ſint voluntaria in ſe, ſed tantum in cauſa, non poſſunt eſſe magis voluntaria quam ſit ipſa cauſa.

Addit id.

228. Addit idem Leſſius, & meritò, etiamſi ebrietas ſit mortalis, ſi tamen negligentia vitanda mala inde ſecuta fuit leuis, tantum eſſe venialia, quia etiam in homicidio caſuali poteſt eſſe peccatum veniale ob defectum plenæ & neceſſariæ conſiderationis ad culpam mortalem; aut quia adhibuit diligentiam, ſed non tantam, quin aliquis paruus defectus intercesſerit. Si verò ebrietas, fuit mortalis, & perfectè fuerunt præuiſa mala inde ſequenda, tunc in illa præuia voluntate explicita vel implicita ſe inebriandi, præter malitiam ebrietatis, ſunt etiam malitiæ euentuum, quibus tanquam cauſa inficitur illa voluntas quæ acceptat pericula illa; Quicunque enim tenetur ſub mortali vitare periculum peccati mortalis, vt diximus illatione præcedente ad finem. Quod autem diximus imputari ebrio peccata quæ præuidet futura, ſi peccata talia ſint, quæ proximo damnum inferant, veriſſimum eſt in omnium opinione.

Vaſquez rectè docet plurima ebriorum dicta & facta etiam præuiſa ipſi non imputantur culpabilia.

229. Verum enim verò vt rectè docet & probat Vaſquez c. illo 3. in fine cum Ioan. Maiore in 4. diſtinct. 17. q. 8. concl. 2. plurima ebriorum dicta, & facta in ebrietate commiſſa non imputantur culpabilia, etiamſi præuideantur, quia in ebrietate facta deſtituuntur prorſus malitiâ, quam haberent, ſi fierent, quando mens ſana eſt, vt ſunt verba vel facta contumelioſa; quia in communi hominum æſtimatione non reputantur contumelioſa, ſed ridicula potiùs, & tanquam facetiæ admittuntur; adeò vt ipſimet contra quos dicuntur aut fiunt, non ſine voluptate & riſu ea ipſa audiant, excipiant, & referant, quod etiam concedit Sanch. lib. 1. Moralium c. 16. nu. 44.

idem dicendũ de blaſphemiis, periuriis & infidelitate ab ebrio prolatis. Vaſquez.

230. Addit verò Vaſquez idem iudicium eſſe de blaſphemiis, periuriis, & infidelitate ab ebrio prolatis; poſtulant enim hæc ſcienter fieri vt imputentur: qui enim non videt, vel dubitat eſſe falſum quod iurat, periurus non eſt, inquit Vaſquez, quod ſanè mihi valdè probabile eſt.

Hoc impugnat Sanch.

231. Hoc tamen impugnat Sanch. quia Deus non acceptat ea vt facetias, & cùm ſint præuiſa & voluntaria in cauſa libera, non eſt cur non imputentur. Et ſanè quòd blaſphemiæ imputentur ebrio docent expreſsè Caiet. 2. 2. q. 150. art. 4. dub. 2. & Toletus in ſummâ Tract. de ſeptem peccatis mortalibus c. 61. nu. 5. Hæc etiam ſententia probabilis eſt. Niſi (quidquid ſit de blaſphemiis & periuriis, quod attinet ad Hæreſin, ea non poteſt imputari, quia non poteſt eſſe ſine aſſenſu interiori intellectus; & quamuis poſſent imputari propoſitiones hæreticales quatenùs ſunt contra confeſſionem fidei, ſicut peccat is qui exterenus fidem negat; nihilominus talis propoſitio hæreticalis videtur requirere, quod ea ex animo actuali proferatur tanquam ſignificans, quantùm eſt ex ſe, id quod in animo habetur Imo hinc ſumitur argumentum ad oſtendendam probabilitatem ſententiæ Vaſquez pro periuriis & blaſphemiis: Nam hæc etiam peccata requirunt internum animum dicentis quando proferuntur, ſaltem libertatem actualem cognoſcentis malum eſſe quod dicitur; & in eo genere malitiæ. Ideo enim apud homines non cenſentur blaſphemiæ contra homines quando dicuntur, nec ſunt iniurioſa hominibus quatenus ſic dicta, quia quando non dicuntur cum interno animo libero, non æſtimantur talia. Illud autem quod dixerunt Vaſquez & Maior, homines ſcilicet illa verba excipere vt facetias, non ideo dixerunt, vt ideo cenſerentur non eſſe maledicta, & verba iniurioſa quia excipiuntur vt facetiæ, ſed ideo probatur ab his Authoribus illas

Hæc etiam ſententia ex parte probabilis eſt.

Argumentũ ad oſtendendã probabilitatem ſententia Vaſquez.

tis non æſtimari vt iniurias, quia potiùs aliquando æſtimantur vt facetiæ; data autem ratio ob quam non ſint iniuriæ, ideò eſt, quia quando dicuntur, non adeſt animus iniurioſus, nec actualis malitia ex parte dicentis; hoc autem ſufficit, etiam vt non cenſeantur blaſphemiæ, nec periuria quæ dicuntur contra Deum, quia etiam in hoc caſu deficit animus actualis malitioſus. Et ſicut omnia cætera dicta ab ebrio in ebrietate, maximè apud eos quibus nota eſt ebrietas, tantùm æſtimantur tanquam dicta ab ebrio; ita ſimiliter blaſphemiæ & periuria, & non ſolum ipſi Deo vt ſupponimus, ſed etiam audientibus conſtat de animo libero, & mente ſana non exiſtente tunc temporis quando blaſphemiæ dicuntur, & periuria. Itaque ſicut, etiamſi quis præuideat ante ebrietatem fore, vt in ebrietate proferat verba orationis, aut legat ex libro horas canonicas, vel ferat aliquod teſtimonium iuratum contra proximum coram iis, qui norunt tunc temporis illum eſſe ebrium, non cenſentur ea verba habere vim orationis, aut vim teſtimonij iurati; idem dicendum videtur de verbis blaſphemiæ, aut verbis Iuramenti tunc prolatis. Quorum omnium ratio à priori eſt, quia verba, tunc quando dicuntur, ſunt ſigna conceptuum & animi interni; & in tantùm valent & æſtimantur, in quantum tunc, quando dicuntur, proferuntur à ſic concipiente, & habente animum proferendi illa, tempore quo quis eſt mentis compos; ſignificant enim verba ad placitum proferentis illa ex animo interno ſic proferendi, quia animus, ſi tunc non eſt rationis compos, non cenſetur humano modo loqui. Vnde licet ante ebrietatem videat quis fore, vt talia verba proferat in ebrietate, cùm non videat fore vt ex animo prudenti & libero illa proferat, nec videt fore, vt proferat tanquam blaſphemias aut periuria. In quo apparet magnum diſcrimen inter hæc, & alia opera, quæ præſtantur ab ebrio in ebrietate: nam illa alia opera, quantum ad damnum extrinſecum inferendum, æquè nociua ſunt facta in ebrietate, atque facta tempore ſanæ mentis v. g. homicidium, incendium, percuſſio aut deſtructio rei alienæ, quod non habet verbum in ebrietate prolatum, quantum eſt ex ſe, ſed ſolùm aliquando poteſt contingere per accidens vt ex talibus verbis ſequantur aliqui damna extrinſeca, vt, ſi propter dicta in ebrietate oriantur rixæ, aut reuelentur defectus occulti, ita, vt in audientium notitiam venient, quæ prius omnino ignorantur, & ſimilia. Omnibus ergo penſatis mihi placet opinio Vaſquij, quia ſcilicet omnia ea verba non eſſe blaſphemias ſeu periuria, quod ad rem moralem magni momenti eſt maximè in ordine ad pœnas incurrendas, nec enim incurret pœnas blaſphemiæ qui verba blaſphema proferet in ebrietate, ſi eæ non ſint veræ blaſphemiæ.

Non cenſentur blaſphemia nec periuria quæ dicuntur cõtra Deum quãdo deeſt animus actualis malitioſus.

Horũ omniũ Ratio à priori.

Diſcrimen magnũ inter hæc & alia opera quæ præſtantur ab ebrio in ebrietate.

Omnibus pẽſatis Authori placet opinio Vaſquij.

232. Colligitur 8. eum qui operatur cum conſcientia dubia, hoc eſt dubitans, an id quod facit ſit peccatum, & qui operatur cum conſcientia erronea vincibili, vel ex ignorantia culpabili talem committere peccatum, quale eſt periculum cui ſe exponit, hoc eſt peccatum committere eiuſdem ſpeciei atque peccatum de quo dubitat, vel quod dictat conſcientia erronea, vel cuius eſt ignorantia culpabilis. Conſtat hoc ex dictis illatione 6. & communiter docent Authores in materia de conſcientia, legique poteſt Nauarrus in ſummâ præludio 9. n. 9. & c. 14. n. 26. & c. 15. nu. 8. quod latè probat Sanch. de dubitante quidem lib. 1. c. 10. nu. 6. de conſcientia verò erronea c. 11. nu. 5. & de ignorante culpabiliter c. 17. nu. 15. Vnde qui dubitat, vel culpabiliter ignorat, vel per conſcientiam erroneam, vel temerariam putat hodie non eſſe diem ieiunij, & non ieiunat, peccat peccato eiuſdem ſpeciei, ac ſi non ieiunaret, certò ſciens eſſe ieiunium, quamuis peccatum ex ignorantia, maximè ſi non ſit affectata, ſit minus graue inter eandem ſpeciem, & ideo non eſt neceſſarium eam minorem grauitatem in confeſſione explicare.

Colligo 8. quoad operantem cũ conſcientia dubia, vel vincibiliter erronea.

233. Pari ratione, qui dubitans, vel ignorans an contractus aliquis, quem init, ſit iniuſtus, & nihilominus eum init, peccat contra Iuſtitiam; ſicut & qui iaculatur putans eſſe feram in quam collimat, non facta diligentia ſufficiente an ſit homo, peccat peccato homicidij, & qui his periculis ſe expoſuit, etiamſi reipſa non ſecuta fuerint ea damna, tenetur in confeſſione explicare ea peccata, perinde atque qui ſe ſomno tradidit cum periculo omittendi miſſam, etiamſi poſteà maturè excitetur, & eam audiat, tenetur confiteri periculum cui ſe expoſuit, ſicut etiam qui in venatione, vel alia occupatione tamdiu moratur, vt eat ad Eccleſiam ſaltem hora vltima qua ſolet dici vltima miſſa, etiamſi poſteà tardiorem ſolito miſſam inueniat, eamque audiat vt tenetur, reuera peccabit contra periculum cui ſe expoſuit, tenetúrque fateri, non quidem omiſiſſe miſſam, ſed manifeſto ſe periculo omittendi expoſuiſſe; fuit enim per accidens quòd poſteà miſſam inuenerit. Ita omnes Doctores cum D. Thoma 2. 2. q. 79 a. 3 ad 3.

Dubitãs de Iuſtitiâ cõtractus quẽ init, peccat contra Iuſtitiam.

Qui exponit ſe manifeſto periculo omittendi miſſam tenetur illud confiteri, & ſi poſteà audiuerit miſſam. D. Tho.

234. Quod autem dicimus operantem contra conſcientiam erroneam, & ex ignorantia vincibili peccare; intellige, quando actio, vel omiſſio eſt libera; nam ſi quis carcere detentus in quo non celebratur miſſa, putaret ſe peccare non audiendo ſacrum, minimè peccaret; pari ratione qui manu violenter ab aliis mota hominem percuteret, non peccaret quamuis erraret exiſtimando ſe peccare; nam ad peccatum requiritur libertas, & illa actio libertate caret. Ita Sanch. lib. 1. c. 11. num. 3. & ſatis ex ſe notum eſt. Imò nonnulli Recentiores dicunt eadem ratione fortaſſe non peccare eos qui habent legitimam excuſationem infirmitatis, vel laboris, ne ieiunent, & ſe accuſant quod non ieiunauerint, dicentes, ſcire quidem ſe peccare, ſed non poſſe ieiunare, vel miſſam audire. Probabilius tamen eſt huiuſmodi perſonas peccare, quia contra conſcientiam agunt, & ſimpliciter in ſua poteſtate eſt, vt ſupponimus, actio illa vel omiſſio.

Limitatio quoad operantẽ contra conſcientiam erroneam.

235. Quando verò ignorantia eſt inuincibilis, quia actio vrget, nec habet homo Doctorem quem conſulat, nec ipſe nouit diſtinguere quid ſit præferendum, & conſcientia dictat in vtraque parte contradictionis eſſe peccatum, quod ruſticis non rarò contingere ſolet, dum putant ſe v. g. non audiendo miſſam in feſtis peccare, & ſimiliter peccare deſerendo gregem, aut infirmum vt audiant ſacrum; tunc aliqui putant

Quando ex ignorantiâ inuincibili putatur in vtraque parte contradictionis eſſe peccatũ.

Aliqui putant talem quācunque partem eligat peccare.

tant talem ruſticum quamcunque partem eligat peccare, quia hic actus abſolutè in obiectum ſua æſtimatione prohibitum tendit, eſtque plenè liber, quia reuera poteſt homo ille gregem, aut infirmum deſerere, & ſacrum audire, vel è contrà ſacrum omittere, & infirmo adeſſe vel gregi.

Probabilius no peccare talem indicat Author. Ratio.

236. Omninò tamen probabilius puto vtramuis partem eligendo non peccare; quamuis enim actus ille vtrauis parte electâ, ſit in ſe & abſolutè liber, & vt fertur in obiectum illud exiſtimatum malum, quod clarè probat ratio contraria: non tamen eſt liber in ordine ad culpam vitandam; nam vtrauis parte electâ culpa neceſſariò imminet; vt autem actio culpæ imputetur, neceſſaria eſt libertas actionis vel omiſſionis, quatenùs per eam operans vel omittens culpam vitare poteſt. Ita docet Adrianus in 4. in materia de reſtitutione quæſtione quæ incipit: *Quia dictum* eſt verſic. *mihi videtur planius* redditque rationem, *quia non liberè periculum amat quod vitare nequit*. Ita etiam docet Sanch. lib. 1. cap. 11. num. 14. Rodriguez in ſummâ verbo *& ſcrupulis* c. 51. nu. 6.

237. Addit verò Sanch. hanc doctrinam veram eſſe, etiamſi ignorantia illa quæ modò eſt inuincibilis, anteà fuiſſet vincibilis & culpabilis; eo quòd occurriſſet dubitatio tempore quo homo ille habebat Doctorem quem conſulere poterat. Tunc autem peccauit in cauſa propter periculum præuiſum, & non cautum, quod cauere poterat iuxta mox dicenda ſequenti illatione.

Collige 9.

238. Colligitur 9. non paucas tranſgreſſiones, & omiſſiones præceptorum excuſari à peccato in ſe ipſis, propter ignorantiam inuincibilem, quæ tamen in cauſa ſua fuerunt peccata. Item non paucas, tam in ſe, quàm in ſua cauſa, eſſe peccata, ſaltem numero diſtincta. Primum patet in homine qui ſuâ negligentiâ mortali non didicit, quod ratione officij, vel ex communi Chriſtianorum lege diſcere tenebatur. Deinde verò, quando nemo eſt à quo inſtrui poſſit, per ignorantiam, quæ iam inuincibilis eſt, tranſgreditur præceptum, edens v. g. carnes, aut non ieiunans, aut omittens ſacrum in feſto; nam in tali homine, in cuius poteſtate fuit quidem priùs ſcientiam comparare ad vitanda hæc peccata; ſed iam non eſt in poteſtate ipſius. Eadem eſt habenda ratio atque in ebrio vt Sanch. fatetur lib. 1. c. 16. num. 41. quod contingere ſolet iis qui non interſunt ſacro ſolemni in ſuis parochiis, vbi feſta & ieiunia indici ſolent, præſertim in Hiſpania, nec alios interrogant, cùm tamen habuerint aliquod principium dubitandi, ſaltem dubitandi in confuſo, an ſint aliqua feſta, ſeu ieiunia in ea hebdomada, ſeu menſe in quo ipſe futurus eſt abſens ab oppido, vel à parochia, ſimileſque alij caſus frequenter ſolent occurrere.

Primum patet.

Secundum etiā patet.

Secundum etiam patet in eo qui aſſumit, vel retinet aliquod officium, in quo animaduertit eſſe, vel ſaltem dubitat an ſint aliquæ obligationes, leges aut præcepta, & non curat diſcere; quamuis enim tunc actu non tranſgrediatur illas leges aut præcepta; præuidet tamen ſe alicui periculo, imò & multis fortaſſe periculis expoſitum, quod peccatum diſtinctum eſt, ſaltem numero, ab iis, quæ poſteà occurrentibus occaſionibus in particulari poteſt committere, agendo, vel omittendo aliquid circa tale officium: nam ſi in caſibus particularibus faciat quidquid poteſt, non peccabit, quia ignorantia pro tunc redditur inuincibilis; ſi tamen temerè tunc procedat non adhibendo diligentiam quam poteſt, & debet, tunc actu tranſgreditur legem, aut præceptum. Quæ peccata eſſe numero diſtincta patet à ſimili, de eo qui non adhibita diligentia ſe tradit ſomno cum periculo omittendi miſſam, & poſteà tempeſtiuè caſu excitatus eam, cùm poſſit, non audit; & idem eſt de eo qui venando detentus non adiuit Eccleſiam tempore conſueto, & poſteà extra conſuetum tempus inuenit quidem ſacrum paratum, tamen cùm poſſet non interfuit. Hi enim quamuis ſecundo illo tempore miſſæ interfuiſſent, iam peccauerant, non quia prius actu omiſiſſent, ſed quia iam ſe periculo omittendi expoſuerant. Quod autem illa duo peccata ad eandem ſpeciem pertineant, manifeſtè conſtat ex eo quod periculum peccati, eiuſdem ſpeciei eſt cum peccato, cuius eſt periculum.

Quid dicendum de parocho vincibiliter ignorante an ſit danda Euchariſtia peccatori eam publicè petenti.

239. Vnde rectè docuit Bartholomæus à Medina 1. 2. q. 76. a. 2 dub. 1. in fine. Parochum vincibiliter ignorantem an ſit danda Euchariſtia peccatori publicè eam petenti, peccare quando animaduertit hunc caſum poſſe ſibi facilè occurrere, & non curat ſcire quid faciendum. Idemque dicendum eſt de multis aliis caſibus, præſertim ſi ſint ex communiter accidentibus ratione officij ſui; tunc enim peccat ſi vel non adhibeat ſtudium ſufficiens, vel non deponat officium. Quando tamen perſeuerante ea ignorantia peccator occultus publicè petit Euchariſtiam, ſi tunc parochus faciat quod pro temporis opportunitate tunc poterat, etiamſi neget ei Euchariſtiam, iuxta conſcientiam ſuam erroneam, non peccat; tenetur tamen poſteà adhibere diligentiam ad ſciendum quod facere debet, vel conſulendo libros, vel homines doctos; alioquin etiam peccabit iterum antequàm caſus ille denuò occurrat. Si tamen quando alter petebat Euchariſtiam, poteſt conſulere doctiorem qui tunc fortè adeſt, idque non faciat, peccat ſiue conferat, ſiue neget.

Eandem doctrinam tradit. Sanch.

240. Eandem doctrinam tradit Sanch. lib. 1. c. 17. nu. 12. vbi docet non curantem malitiam furti ſcire, vel aliam quam ſcire tenetur, obligari ad id crimen fatendum, etiamſi actu furtum nō admittat, quia periculo furti committendi ſe expoſuit abſque remorſu conſcientiæ & nu. 16. docet: ſi quis ſua negligentia ſuum munus ignorat, & ſimul quæ ex ſua ignorantia pericula conſurgant, ſi tantummodo præuidit imminere periculum alicuius peccati, vagè pertinere peccatum ad eandem ſpeciem cuius eſſet actus ſcienter elicitus, qui explicatur per hæc verba: *volo aliquod peccatum facere*, non determinando aliquod in particulari ſpecie. Si autem præuidit imminere periculum duorum, vel trium peccatorum, ſiue copulatim, ſiue diſiunctim, pertinebit ad eandem ſpeciem, ad quam pertineret volitio ſcienter elicita committendi ea peccata, ſiue copulatim, ſiue diſiunctim.

Doctrina quam tradit. Azor.

241. Eandem quoque doctrinam tradunt Zummel 1. 2. q. 76. art. 2. diſp. 2. Azor tom. 1. lib.

1. c. 12,

1.cap.12.q.5. qui tamen in eo à nobis diſſentit, quòd in primo illo caſu, quando ignorantia eſt coniuncta tantùm cum periculo tranſgrediendi, putat talem ignorantiam eſſe ſpeciale peccatum; at quando eſt coniuncta cum ipſa tráſgreſſione præcepti, putat non eſſe peccatum ſpeciale, nec diſtinctum ab ipſa tranſgreſſione quæ fit ex ignorantia. Quæ doctrina mihi non placet, ſed omninò videtur dicendum, vel in vtroque caſu, vel in neutro, ignorantiam eſſe ſpeciale peccatum: nam vtrobique coniuncta eſt cum malitia eiuſdem ſpeciei, & contra idem præceptum; vt enim ſæpè diximus eiuſdem ſpeciei, & contra idem præceptum eſt malitia tranſgreſſionis; & malitia periculi tranſgrediendi; ac proinde in vtroque caſu ignorantia cauſa eſt illius malitiæ; ergo vel in vtroque caſu ipſa ignorantia ſecundùm ſe habet malitiam propriam, & diſtinctam à malitia quam habet vt cauſa, id eſt, diſtinctam ab ea qua inficitur ab effectu; vel in neutro caſu habet propriam malitiam, ſed tantum illam quam ab effectu participat. Neque vllus alius Author quem viderim ſic diſtinxit eas malitias.

Authori non placet.

242. Conſentit etiam in doctrinam noſtræ illationis Valentia tom.2.diſp.6.q.6.punct.2.nam argumentanti Durando, quod ſi ignorantia eſt peccatum, quamdiu homo ignorat, continuò peccaret, reſpondet negando conſequentiam; quia ignorantia, inquit, tantum eſt peccatum actuale duobus temporibus primò, quando nacta opportunitate deberet ſcientiam acquirere ad quam tenetur. Secundò quando acquiſita ſcientia deberet vti vt vitaret peccatum ex ignorantia factum; colligiturque hæc eadem doctrina ex D.Thoma 1.2.q.76.a.2.ad 5.& ex Sylueſtro v. *Ignorantia* n.8.

Conſentit in doctrinã illationis noſtra Valentia.

Ignorantia tantum eſt peccatum actuale duobus temporibus.

243. Non me latet quod in quocunque caſu noſtræ illationis docent aliqui Theologi, ſcilicet ignorantiam eſſe ſpeciale peccatum diſtinctum ab eo quod ex ignorantia fit; quia ignorantia quæ eſt in intellectu, eſt quaſi actus exterior, & negligentia ſcientiæ quæ eſt in voluntate, eſt quaſi actus interior, & ex vtroque reſultat vnum peccatum integrum & perfectum ſpeciale oppoſitum virtuti ſtudioſitatis vt docet D.Thomas 2.2.q.166.a.1.ad 1.& a.2.ad 3.confirmarique poteſt ex doctrinâ eiuſdem 1.2.q.76.a.2.in corpore & ad 5.vbi docet eum qui ignorat quæ ſcire tenetur, peccare peccato omiſſionis, & ſicut in aliis peccatis omiſſionis, ſolo illo tempore homo actu peccat, pro quo præceptum affirmatiuum obligat; ita etiam eſſe iudicandum in peccato ignorantiæ: non enim continuò ignorans actu peccat, ſed ſolùm quando eſt tempus acquirendi ſcientiam quam habere tenetur: ergo ignorantia eſt ſpeciale peccatum contra præceptum ſciendi affirmatiuum. Nam ſi non haberet malitiam propriam & ſpecialem, ſed tantùm malitiam cauſæ ab effectibus quorum cauſa eſt, cùm poſſit eſſe cauſa omnium peccatorum, diuagaretur per omnes peccatorum ſpecies, & interdum eſſet peccatum omiſſionis, vt quando quis omittit miſſam in feſto, quia culpabiliter ignorat præceptum miſſæ; interdum verò eſſet peccatum commiſſionis, vt quando quis pollueretur, aut delectaretur delectatione venerea, quia culpabiliter neſcit eſſe malam delectationem, aut pollutionem. Ideo docent eſſe ſpeciale peccatum Corduba lib. 2. q 6. Gabriel & Almainus ab eo citati & videtur docere Caiet. & Medina ad citatam q.76. a.2. Azor verò ſuprà & Valentia tom.3. diſp.4. q.5.punct.1.ex parte hoc ipſum probant ex D. Thoma 2.2.q.53. vbi per plures articulos peccata imprudentiæ enumerat diſtincta à peccatis, quæ fiunt ob defectum prudentiæ.

Aliqui tamen docẽt in quocunque caſu noſtra illationis ignorantiam eſſe ſpeciale peccatum, diſtinctum ab eo quod ex ignorãtiâ fit. *Ratio.* *Confirmatur ex doctrinâ* D.Tho.

244. Probabilius nihilominus eſt quod docet Vaſquez 1.2.diſp.119.c.2.& 3. & Ludouicus Lopez 2.part.c.45.concl.12.Sanch. lib.1.c.17.n. 11. ſcilicet ignorantiam nunquam eſſe peccatum mortale ſpeciale, nec diſtinctum ab eo peccato, quod fit ex ignorantia, vel cuius periculo homo exponitur propter ignorantiam. Aliàs (inquit Vaſquez) plus peccabit qui ex ignorantia, quàm qui ſcienter peccat, quia ille duplici peccato iſte autem vnico delinqueret, quod eſt abſurdum, & contra communem doctrinam, quæ aſſerit ignorantiam, dummodo non ſit affectata, minuere peccatum.

Probabilius tamen eſt quod docet. Vaſquez. *Ratio.*

245. Dixi nunquam eſſe peccatum mortale ſpeciale, quia ſæpè datur ignorantia ſpeculatiua quæ ſit peccatum veniale ſpeciale, & hæc eſt quæ opponitur ſtudioſitati quæ moderatur appetitum ſciendi, quia omnis homo naturaliter ſcire deſiderat, teſte Ariſtotele, cui virtuti duo vitia opponuntur, nempè curioſitas per exceſſum, & negligentia ſciendi per defectum, quorum vtrumque malum eſt, iuxta illud Eccleſiaſtici 3. *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper*; & illud Apoſtoli ad Romanos 12. *Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, & vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei.* Officium igitur huius virtutis eſt continere & moderari appetitum ſciendi in ſuo officio, & in medio, primò refrenando illum ne homo velit plura aut altiora ſcire quàm oporteat, & quàm ipſius conditioni & capacitati conueniat, & ne, pluris faciat ſcientiam quàm oportet, præponendo illam virtuti, aut rebus ad ſalutem neceſſariis, ſed vt illam æſtimet & amet in ſuo gradu. Secundò impellendo & incitando affectum, ne ob laboris tædium, & ob defectum amoris, ad cognitionem ſibi congruentem, relinquat ſtudium, & negligat ſcire quæ oportet. Inclinat ergo hæc virtus & incitat, vt ſtudeamus ea diligentia qua oportet illis rebus, illis mediis & adminiculis, illis etiam locis & temporibus quibus oportet. Quia verò plerique hominum deficiunt in rebus neceſſariis, vel vtilibus addiſcendis, potiùs quam excedunt; ideo hæc virtus potiùs à munere impellendi, quàm à munere refrenandi nomen habet, ideo appellatur ſtudioſitas.

Sæpè datur tamen ignorantia ſpeculatiua quæ ſit peccatum veniale ſpeciale. *Studioſitati per exceſſum opponitur curioſitas, per defectum negligentia ſciendi.* *Officium virtutis ſtudioſitatis.*

246. Noſſe tamen oportet, quòd ſicut curioſitas ex genere ſuo tantum eſt veniale peccatum, quia non cenſetur magna inordinantia quòd homo appetat ſcire, quæ ad ſe non pertinent; atque adeò intra genus ſuum, & quatenus opponitur ſtudioſitati, nunquam ſit peccatum mortale; nihilominus ſi ſit cauſa tranſgrediendi alia præcepta aliarum virtutum, vel exponat hominem periculo tranſgrediendi, erit peccatum mortale, quod ſæpiſſimè contingit: erit autem tunc peccatum mortale, non quidem diſtinctum ab eo

Curioſitas ex genere ſuo tantum eſt veniale peccatum. Si ſit tamẽ cauſa trãſgrediendi præcepta aliarũ virtutũ, erit mortale peccatum.

Non tamẽ ſpeciale peccatum ſed generale.

Exempl.

ab eo quod ex tali curioſitate committitur, vel cuius periculo ſe exponit, ſed idem cum illo, atque adeò non eſt ſpeciale peccatum, ſed generale quod diuagatur per omnes materias virtutum: vt ſi ex curioſitate velit homo diſcere artem magicam, pertinebit ad ſuperſtitionem contra Religionem; ſi autem velit legere libros prohibitos, pertinebit ad Infidelitatem, cuius intuitu prohibitio fit ab Eccleſia, ad quam etiam Infidelitatem pertinebit, ſi quis velit videre aut euidenter cognoſcere myſteria fidei. Item lectio curioſa de rebus amatoriis & venereis, interdum eſt peccatum mortale contra caſtitatem, ob probabile periculum conſenſus. Si autem velit quis ſcire occulta peccata aliorum grauia, erit mortalis curioſitas detractionis. Legatur Nauarrus c.23.n.23.

Mortalis curioſitas detractionis.

Ita negligentia ſciendi tantum eſt veniale peccatum ex genere ſuo.

Ratio.

247. Eadem etiam ratione, ignorantia ſeu negligentia ſciendi, tantum eſt veniale peccatum ex genere ſuo, & quatenùs opponitur ſtudioſitati, quia talis ignorantia tantùm eſt ſpeculatiua, vt ſignificant D. Thomas citata quæſt. 166. art.1. in argumento 1. & eius ſolutione, & optimè docet Leſſius lib.4.c.4.dub.11. & iuuare poterunt ad hæc intelligenda quæ proximè ſequuntur, ea quæ diximus in noſtro opere de Iuſtitia & Iure cæteriſque virtutibus cardinalibus lib.1.diſp.1.dubit.6. vbi egimus inter alia vitia prudentiæ oppoſita de vitio negligentiæ.

At quãdo Ignorantia vel negligentia eſt practica erit ſæpiſſimè peccatum mortale, nõ tamen ſpeciale.

248. Quando verò ignorantia eſt practica, hoc eſt cauſa tranſgrediendi præcepta, vel exponit hominem periculo tranſgrediendi, erit ſæpiſſimè peccatum mortale, non tamen ſpeciale, nec diſtinctum ab eo peccato cuius eſt cauſa, vel cuius periculo exponit, ſed idem cum illo, quia tanquam cauſa inficitur malitiâ ſui effectus.

Hoc etiam contingit in peccatis quæ dicuntur capitalia.

249. Hac etiam ratione contingit in peccatis quæ dicuntur capitalia, vt in Gula, Acedia, Auaritiâ & aliis, quæ ſecundùm ſe, & ex ſuo genere ſunt tantùm venialia peccata; & tamen quatenus capita ſeu radices ſunt, & cauſæ peccatorum mortalium, ſunt ipſa etiam mortalia, & legi poteſt Nauarrus c.23 nu.3. & nu.70. & 76 & num.119.§.4. Eodem ergo modo de ignorantia practica, & quæ eſt cauſa peccati, dicendum eſt non eſſe peccatum ſpeciale, ſed multiplex, & multiplici præcepto, ſeu virtuti oppoſitum; nimirum illi præcepto cuius eſt tranſgreſſio, aut tranſgreſſionis periculum ex ignorantia, & illi virtuti ad quam obſeruatio illius præcepti pertinet: v.g. culpabilis ignorantia diei ieiunij opponitur præcepto ieiunij, & virtuti abſtinentiæ, ſicut & ignorantia diei feſti opponitur præcepto obſeruationis feſtorum, & virtuti Religionis.

Ex his patet ſolutio fundamenti oppoſitæ opinionis.

Explicatur D. Tho.

250. Ex his patet ſolutio fundamenti oppoſitæ opinionis; atque inprimis reſpondemus D. Thomam q. illa 166. vbi dixit ignorantiam eſſe ſpeciale peccatum oppoſitum ſtudioſitati, locutum fuiſſe de ignorantia ſpeculatiua & in particulari, quia in illa 2.2. enumerat omnes virtutes, & vitia illis oppoſita in particulari: at verò in 1.2.q.76. vbi agit de peccatis in genere, loquitur de ignorantia practica & in generali, & quatenùs eſt cauſa multorum peccatorum, vt patet ex ipſo titulo quæſtionis, vbi ait, ſe iam incipere tractatum de cauſis peccati, atque in ea quæſtione agit de cauſis peccati interioribus, & in eo articulo 2 in corpore expreſſè loquitur de ignorantia eorum quæ quis tenetur facere, vel omittere; & quamuis ibi in ſolutione ad 3. dicat hanc ignorantiam eſſe peccatum omiſſionis contra præceptum affirmatiuum ſciendi quæ quis facere tenetur, non loquitur in rigore, ſed latè, & nomine tenus, quia proximè eſt contra præceptum ſciendi, quod affirmatiuum videtur. Verùm quia ad ſciendum non obligamur ſub mortali, vt dictum eſt, niſi propter operationes quas ex aliis præceptis exercere debemus, vt fatetur ipſe D. Thomas in corpore articuli, conſequens eſt, vt ignorantia interdum ſit mala malitiâ omiſſionis, quando ſcilicet eſt cauſa omittendi præcepta affirmatiua v.g. audiendi ſacrum. Interdum verò eſt mala malitiâ commiſſionis, nempè quando eſt cauſa tranſgrediendi præcepta negatiua, vt non fornicandi, non infamandi proximum & cætera. Quòd autem ignorans non ſemper actu peccet (quod erat intentum D. Thomæ in ſolutione 5.) veriſſimum eſt: nam quamuis præcepta negatiua obligent ſemper & pro ſemper (vt plerique docent) non tamen ſemper actu peccatur contra illa, ſed ſolùm tempore tranſgreſſionis, vt patet in fornicatione, detractione & ſimilibus; atque adeò neque ipſa ignorantia quæ eſt cauſa illarum tranſgreſſionum ſemper eſt actuale peccatum, ſed tunc tantùm (vt optimè dixit Valentia) quando fit ipſa tranſgreſſio ex ignorantia; atque etiam quando eſt opportunitas addiſcendi, ita vt niſi tunc addiſcatur, præuideatur periculum errandi, iuxta doctrinam traditam in noſtra illatione, & iterum tradendam in ſequenti. Satiſque apertè hoc ſignificauerat D. Thomas 2.2.q.53.a.2.ad 2. dum ait ignorantiam non habere rationem peccati mortalis, niſi ſolùm ratione negligentiæ præcedentis, vel effectus ſubſequentis, & *propter hoc* (inquit) *ponitur inter generales cauſas peccati.*

Ignorantia interdũ eſt mala malitia omiſſionis. Interdum verò eſt mala malitia commiſſionis.

Quãdo habeat ignorantia rationem peccati mortalis iuxta D.Tho.

251. Eodem modo reſpondendum eſt ad ea quæ adducebantur pro contraria ſententia circa peccata imprudentiæ, nempè quando D. Thomas 2. 2. q. 53. a. 2. docet eſſe multa vitia ſpecie diſtincta oppoſita prudentiæ, non loqui de vitiis moralibus quæ ſint peccata in confeſſione explicanda, quia nemo de his ſe accuſat, neque interrogatur, ſed de vitiis & de effectibus naturalibus intra limites rationis & ſpeculationis, vt rectè explicat Caietanus in fine illius articuli; quando verò addit in ſolutione ad 2. ignorantiam non importare rationem peccati ex ſe, quia ſcientia non eſt virtus moralis; imprudentiam verò ſecundùm propriam rationem importare rationem vitij moralis, *quia ſcientia* (inquit) *magis remota eſt à moralibus quam prudentia*; apertè loquitur de imprudentia quatenùs eſt cauſa mali effectus; nam cùm ſit practica, ſemper habet ex ſe cauſam, & ideo inficitur malitia effectus; non tamen diſtinctâ malitiâ, ſed eadem; vnde nulli virtuti intellectuali vt ſic opponitur peccatum moris, vt patet in arte & ſcientia, quibus tantùm opponitur vitium, aut error intellectus non moralis; prudentia vero non tantùm eſt virtus intellectualis, ſed eſt etiam cauſa omnium virtutum moralium; ac proinde poteſt dici habere bonitatem moralem, non diſtinctam à bonitate effectus, ſed eandem; atque adeo vitia oppoſita

Quomodo intelligendus D Tho. docens eſſe multa vitia ſpecie diſtincta oppoſita prudentiæ.

Prudentia non tãtum eſt virtus intellectualis, ſed eſt etiam cauſa omnium virtutum moralium.

poſita prudentiæ habent quidem malitiam moralem, non diſtinctam ab effectibus, ſed eandem. Illud tamen veriſſimum eſt in omni opinione, quòd fides Catholica virtus ſit etiam intellectualis, eius tamen naturæ, vt neceſſariò prærequirat affectum voluntatis, ratione cuius etiam habet fides eſſe morale, atque hæc virtus, in omnium opinione, obligat ad ſciendum ſpeculatiuè myſteria fidei contenta in ſymbolo Apoſtolorum ſub obligatione peccati mortalis, quod ſpeciale eſt in hac virtute.

Speciale in fide reſpectu aliarū virtutum.

Collige 10. quot peccatis & periculis ſit expoſitus qui quærit &c. officiū ad quod exercendum non habet ſufficientē ſcientiam.

252. Colligitur 10. quot quantiſque peccatis, & periculis ſit expoſitus ille, qui aſſumit & retinet officium, aut illud quærit & ambit, & ad quod exercendum non habet ſufficientem ſcientiam; huiuſmodi ſunt Iudices, Aduocati, Medici, Confeſſarij; & quàm ſit difficile huiuſmodi peccata ignorantiæ cognoſcere, vt meritò iis & ſimilibus orandum ſit cum Propheta: *Ignorantias meas ne memineris*, & iterum: *Ab occultis meis munda me.*

His tamen ſatis erit ſi ſciant quæ communiter contingere ſolent.

253. His tamen omnibus ſatis erit, ſi ſciant, quæ communiter contingere ſolent, & in extraordinariis libros & Authores conſulant, vt non temerè procedant; nam etiam periti ſæpè mortaliter peccabunt, ſi non adhibeant diligentiam ſtudiumque ſufficiens ad ſciendum quæ ſcire oportet pro caſibus occurrentibus. Excuſabuntur tamen à peccato, qui tale officium aſſumunt propter obedientiam, vel in defectum peritorum animo vtendi conſilio aliorum, quando neceſſe fuerit, probabiliter exiſtimantes habituros ſe opportunitatem vtendi tali conſilio, vt probat D. Antoninus part. 2. tit. 3. §. 5. & Nauarrus c. 23. num. 15. quod frequens eſt in omnibus oppidis & pagis, quibus Iudices iuris ignari præficiuntur: imò & in ciuitatibus quibus ſolent præfici prætores, ignari quidem iuris & legum municipalium, ſed cum iuris perito, quo aſſeſſore vtantur. Qui autem idonei non ſunt ad officium illud quod aſſumunt, grauiſſimè quidem nonnulli eorum peccant in aſſumendo tantùm, non verò in retinendo, ſi ſemel aſſumptum deponi non poſſit; ſic contingit in eo qui ordinem ſacrum ſuſcipit non habens breuiarium, aut neſciens legere; tenetur tamen facere & addiſcere quod poteſt, alioquin peccabit. Pari ratione ſi ſine magna difficultate deponi non poteſt, & ſperatur, quòd adhibita magna diligentia citò fiat habilis, non peccabit qui tunc retineat.

Limitatio huius Corollarij.

254. Aliquando verò grauiſſimè peccat in retinendo, vt contingit in eo, qui neſciens legere, retinet beneficium, vel qui neſciens adminiſtrare Sacramenta, præſertim confeſſiones, retinet officium parochi.

255. Prædicti autem omnes poſſunt, vt dicebamus, actu peccare duplici tempore, primò, quoties nacta opportunitate nō acquirunt ſcientiam, quam niſi habeant, præuident periculum, & pericula errandi. Secundò, quando operantur cum ignorantia, niſi tunc reddatur inuincibilis, quia faciunt quantum in ſe eſt iuxta dicta præcedenti illatione.

Quid tenentur ſcire omnes homines docet D. Thomas.

256. Quid autem teneantur ſcire omnes homines, docet D. Thomas 1. 2. q. 76. a. 2. in corpore; vbi ait primò, omnes fideles teneri ſcire quæ continentur in ſymbolo Apoſtolorum, vt patet ex capite vltimo Marci: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Secundò, omnis homo tenetur ſcire vniuerſalia iuris naturalis præcepta, vt sūt præcepta Decalogi, quia omnis homo tenetur ea ſeruare; ſeruare autē non poteſt niſi ſciat. Tertiò, tenentur omnes fideles ſcire præcepta vniuerſalia Eccleſiæ, vt quod ſint confitenda peccata ſemel in anno, quòd ſit accipienda Euchariſtia in Paſchate, quod ſit audienda miſſa in feſtis, quod ſit ieiunandum in quadrageſima: tenentur enim hæc præcepta ſeruare. Quartò, homines tenentur ſcire quæ ad officium eorum & ſtatum pertinent, quia quilibet tenetur ſatisfacere officio ſuo; ſed non poteſt ſatisfacere ſuo officio, nec ea quæ ad ſuum ſtatum pertinent exſequi, niſi ſciat, ergo ſcire tenetur. Quintò, ſæpè etiam tenetur quis habere ſcientiam facti, hoc eſt eorum quæ in facto conſiſtunt, ſicut Epiſcopus tenetur ſcire mores ſubditorum, & quomodo ea, quæ ſunt diuini cultus, exerceantur; ſic etiam qui vult iaculari in aliquam feram procul poſitam, vel abſconſam, tenetur ſcire an fera ſit vel homo.

Excuſatio à cognitione prædictorum. Primus excuſat.

257. Excuſantur autem homines in omnibus prædictis à peccato, primò, per ignorantiam inuincibilem, quia dari poteſt hæc ignorantia, etiam eorum quæ ſunt iuris naturæ; ſæpè enim reperiuntur ignorantes eſſe peccatum mentiri propter aliquod maximum bonum; imo & peierare propter tuendam vitam propriam, aut honorē. Sunt etiam qui ignorant pollutionem eſſe peccatum, vt cum Azor, Vaſquio & aliis docet Sanchez lib. 1. c. 16. nu. 33. Item poteſt eſſe ignorantia inuincibilis præceptorū aut legum pertinentium ad ſtatum, ſeu officium cuiuſque, ſiue leges pertineant ad generalem ſtatum Chriſtianorum, ſiue ad officium vel munus peculiare confeſſoris, Iudicis, vel Coniugati, vt cum Suario, Vaſquio & aliis docet idem Sanchez eodem c. 16. nu. 27. Hæc autem ignorantia tunc maximè contingit, quando quis nihil audiuit de obligatione talium legum, nec aliqua cogitatio, dubium, vel ſcrupulus ſubiit eius mentem.

Secundò.

258. Secundò, poteſt homo excuſari à peccato in omnibus prædictis, quando, etiamſi dubitet, aut videat ſe teneri ad aliquid eorum ſciendum, non tamen poteſt modo talem ſcientiam acquirere, eo quod inſtruente careat, nec poſſit operationem differre.

Tertiò.

259. Tertiò, excuſatur quando vrgenti, & neceſſariâ aliarum rerum occupatione tenetur quæ ſint maioris momenti, vel etiamſi ſint minoris, tamen modo non vrget neceſſitas ſciendi, & ſine periculo poteſt differri ad tempus opportunum, quia in his caſibus, vel non eſt in poteſtate hominis ſcientiam acquirere, vel ſine periculo poteſt differri. Ita Sanch. citato lib. 1. ca. 17. nu. 10.

Hinc patet veriſſimā eſſe doctrinam traditam ex D. Tho.

260. Ex quo patet veriſſimam eſſe doctrinam traditam ex D. Thoma 1. 2. q. 76. a. 2. ad 2. quòd ſcilicet ignorans non actu peccet, quia multæ induciæ temporis dantur, in quibus quis vel neceſſariis aliis rebus vacare tenetur, vel non inſtat obligatio præcepti, vel non eſt periculum tranſgreſſionis. Illud autem eſt maximè aduertendum, quòd ſi antecedenti tempore quis ad-

Maximè notandum.

uertens neceſſitatem ſcientiæ propter periculum, vel pericula imminentia culpabilem illius ignorantię cauſam dederit, peccabit, eritque peccatum in cauſa, neceſſarioque fatendum in confeſſione, perinde ac de peccatis ebriorum, aut dormientium philoſophati ſumus ſuprà allatione 7.

Collige 11.

261. Colligitur 11. eum, qui videns aliquid eſſe malum in communi, & confuſè illud facit, mortaliter peccare, perinde atque qui proponit in genere peccare, non determinando vllum peccatum in particulari. Ratio eſt, qui cùm abſque ſufficienti examine quantitatis & qualitatis culpæ, quam potuit & debuit examinare, voluntas culpam amplectatur, exponit ſe manifeſto culpæ mortalis periculo. Ita Vaſquez 1. 2. diſp. 59. c. 10. num. 10. Azor tom. 1. lib. 2. c. 8. q. 6. Saytus in Claui Regia lib. 1. c. 4. nu. 17. Sanch. lib. 1. c. 11. n. 6.

Non eſt tamen improbabilis aliorum opinio.
Ratio.

262. Non eſt tamen improbabile quod alij docent, tantùm eſſe culpam venialem; quia nimirum in eo actu volita eſt ſolâ conſcientiæ dictantis malitiâ: cum ergo conſcientia ſolam malitiam dictet generalem, eaque tota in veniali reperiatur, erit ſola venialis. Accedit, quod velle id quod ſolùm in genere peccatum reputatur, non videtur grauis malitia, cùm adhuc eiuſmodi voluntas ſe intra limites rationis communis veniali & mortali contineat. Ita docent Nauarrus in ſummâ præludio 9. nu. 9. Valentia tom. 2. diſp. 2. qu. 14. punct. 4. Ludouicus Lopez 1. part. c. 3. verſiculo *Præterea* Rodriguez tom. ſummæ c. 71. in fine. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. diſp. vnica ſect. 3. nu. 33. Itaque vtraque ſententia ſatis probabilis eſt.

Addunt Vaſquez *&* Sanch.

263. Addunt tamen Vaſquez & Sanch. ſi conſcientia id, quod proponit vt illicitum, non determinando an veniale ſit an mortale, id proponat in aliqua determinata materia, ex ea debere iudicari an ſit veniale, an verò mortale, vt ſi dictet hodie eſſe diem ieiunij aut feſtiuum, quantitas culpæ debet ex horum præceptorum tranſgreſſione iudicari quæ eſt mortalis, ſi verò dictet eſſe gulam vel vanam gloriam, erit culpa venialis.

Collige 12.

264. Colligitur 12. iuxta quorundam ſententiam, quemcunque apponentem voluntariè impedimentum aliquod, quo fieret impotens ad implendum quodcunque præceptum, peccare contra illud præceptum.

Limitatio.

265. Quamuis autem pro aliquibus caſibus hæc doctrina veriſſima ſit; nam mihi videtur poſſe regulam vniuerſalem & generalem aſſignari pro omnibus præceptis, vt conſtat ex iis, quæ in ſingulis materiis docent Authores, ac proinde vt rectè Sanch. l. 1. Moralium c. 15. in fine ſolùm poſſumus generaliter affirmare ſpectanda eſſe plura. Primò enim ſpectanda vis eſt & rigor præcepti: ſunt enim quædam præcepta quæ mitiùs & benigniùs explicantur, minoribuſque cauſis excuſantibus indigent: ſunt è contra alia quæ ſtrictiùs obligant, & vrgentiores cauſas deſiderent; hoc autem diſcerni & colligi debet ex vſu ipſo, & conſuetudine, quæ optima eſt legum interpres. Secundò ſpectanda eſt neceſſitas aut vtilitas impedimenti: nam præcepta, præſertim poſitiua, non ſolent obligare cum magno incommodo. Tertiò ſpectandum eſt, an impedimentum proximum ſit, vel remotum; ſæpè enim proximum impedimentum opponere peccatum eſt, non verò remotum. Quartò, an impedimentum quod apponitur, per ſe & intrinſecè ad rei præceptæ materiam pertineat, vt breuiarium ad legendum officium canonicum, vel ſolùm per accidens, vt bona valetudo reſpectu eiuſdem præcepti. His ergo omnibus computatis, diuerſa ratione in ſingulis præceptis diſcernendum eſt, an ſit peccatum admittere impedimenta prædicta.

Diuerſa conſideratio quoad ſingula præcepta vt ſciatur an ſit peccatum admittere impedimentum implctionis præcepti.

266. Hinc eſt vt nemo Authorum quem viderim excuſet à peccato eum, qui iter aggreditur relinquens domi breuiarium, ſi obligatus erat ad recitandum, & non prudenter credit ſe poſſe, cùm opus fuerit, alibi illud habere; imò in eo impedimento voluntariè appoſito tot peccata vult, iuxta ſuprà notata, quot ſunt dies ad quos ſe reddit impotentem, idque præuidit.

267. Hinc etiam è contra eſt vt multi Doctores quos refert & ſequitur Henriquez lib. 9. de Miſſa c. 25. nu. 11. in Gloſſa littera P aſſerant qui multùm nimis comedit, aut cibos nociuos, non in fraudem quo ſe à peccatis eximat, minimè contra præcepta delinquere, quamuis præuideat fore vt in morbum incidat, & ſe impotentem reddat multis præceptis implendis; quia nimirum ea præcepta v. g. ieiunij, audiendi ſacri, aut abſtinendi à carnibus ſolos ſanos adſtringunt, neque obligant ex vi ſua vt ea impleantur ad conſeruandam ſanitatem; eſt enim tale impedimentum remotum & per accidens.

Vlteriùs, non pauci è contra docent, etiam dici præcedentis impedimentum auferendum eſſe ex vi præcepti ſequentis diei; ac proinde æditum ſeu ſacriſtanum teneri hoſtias conficere, templum verrere & purgare, altaria ornare pridie diei feſti, ne ipſo die feſto cogatur laborare, quod, an verum ſit, nunc non definio. Item communiter docent Doctores eum, qui voto adſtrictus eſt, teneri ex vi voti impedimenta implendi voti auferre. Item vice verſa alij prædicta opera æditui excuſant quidem à mortali, non tamen à veniali, ſi pridie fieri potuerunt vt Caiet. 2. 2. q. 122. a. 4. propter bonam fidem eum excuſat, quæ facilè ſolet intercedere, eò quòd ad diuinum cultum ordinentur: imo Toletus lib. 4. c. vltimo & Suarius lib. 2. de feſtis c. 21. n. 11. eum etiam à mortali excuſant, quia materia de ſe non eſt grauis, & fit leuior ex coniunctione ad cultum Dei.

268. Eadem ratione Authores communiter docent, eum qui voluntariè, etiam die feſto incidit in excommunicationem, aut cùm facilè poſſet, non curat obtinere abſolutionem vt poſſit audire ſacrum, non peccare omittendo miſſam, dummodo id non faciat in fraudem præcepti, videlicet eo fine ne audiat miſſam; quamuis enim tale impedimentum voluntarium ſit, eſt tamen remotum, & ad quod tollendum non obligatur ex vi præcepti non audiendi ſacrum.

269. Econtra verò, præcepta confeſſionis annuæ, & communionis tempore Paſchatis, iuxta multorum ſententiam, obligant ad tollendum impedimentum, ſiue quia, vt non pauci docent, non ſunt præcepta merè poſitiua Eccleſiaſtica,

Præcepta confeſſionis & communionis paſcalis mixta.

ſed

bligant ad tollendum impedimentum cõfeſſionis &c.

ſed etiam diuina, de quo dicimus in noſtro opere de Sacramentis Tract.4. diſp.10. dub.1. & Tract.8.diſp.7. dubit.1. ſiue quia Ecclesia præcipiens confeſſionem & communionem, ita intelligit præceptum ſuum nolens vtriuſque Sacramenti ſuſceptionem vlterius differri, de quo etiam diximus eiſdem diſput. per varias dubitationes; ac proinde exiſtimant hi Authores eum qui ſe voluntariè conijciat in ſimile impedimentum, vel cùm poſſit illud non tollat, peccare contra ea præcepta. Ita Nauarrus c.21. nu.3. & nu.24. Medina in ſummâ §.40.& 1.2.q.77.art.7. Petrus de Ledeſma in ſummâ cap.28. concl.16. Azor lib.7.c.2. Henriq.lib.9.c.25. nu.11. Suarius tom.3.in 3.partem diſp.88.qu.6. excuſatione 1. Auila Tract. de Cenſuris cap.6. diſp. 4. dub.7. Idemque videtur dicendum de incarcerato negligente in procurando libertatem quo miſſam audiat in feſto vt multi volunt; de quo tamen diximus in eodem opere de Sacramentis Tract. 5.diſp.5.dubit.10.in 4.§.

Iuxta Medinã nulla eſt culpa ſe conijcere liberè in impedimentum ſeruãdi ieiunij.

270. Pari ratione philoſophatur Medina 1.2.q.77.a.7.& lib.1.ſummæ c.14. §.10. item Ledeſma tom.2.ſummæ Tract.27.c.2. circa finem de præcepto ieiunij, dum docent nullam eſſe culpam ſe liberè in impedimentum ieiunium ſeruandi conijcere, etiam eademmet ieiunij die, vt ſi quis tunc fatigetur pilæ ludo, aut iter agendo abſque vlla neceſſitate; imo etiam quærendo concubinam, quantumuis præuideat fore vt eam ob cauſam non poſſit ieiunare, dummodò hæc in ieiunij fraudem non fiant. Præceptum namque ieiunij tantùm obligat qui commodè poteſt, ieiunet, & ne per ſe, & ex intentione non ſeruandi ieiunium opus ipſi incompoſſibile fiat.

Medinæ doctrinam non probãt alij docẽtes peccare cõtra ieiunij præceptum qui ob pietatem voluntariam peregrinationẽ ſuſcipit ob idque nõ ieiunat.

271. Alij verò non probant hanc doctrinam, inter quos Rodrig. in ſummâ verbo *Aiunos* cap. 23.concl.6.nam ſi communis Theologorum, & Thomiſtarum ſententia docet peccare contra ieiunij præceptum, qui ob pietatem voluntariam peregrinationem ſuſcipit, ob idque non ieiunat, imò nec liceret peregrinationem voto promiſſam, aut in pœnitentiam iniunctam explere cum periculo frangendi ieiunium, non certis in caſibus; atque etiam idem Medina non multò poſt ibidem docet ſaltem eſſe veniale talem peregrinationem inire, ne videatur à ſententia omnino communi diſcedere. Potiori ratione videtur eſſe contra præceptum ieiunij illam defatigationem ſuſcipere ob malum finem modo prædicto; nec verum eſſe præceptum ieiunij tantùm obligare, ne ex intentione illud frangendi opus incompoſſibile fiat. Et ſanè, quod non ſit licita ea peregrinatio, niſi quando ex ea redundaret maius bonum ſpirituale quàm ex ieiunio docet Caiet. in ſummâ verbo *Ieiunium* c.3. Nauarrus verò c.21. num.18. cum Gabriele & Sylueſtro quos refert addit, niſi talis peregrinatio commodò differri non poſſit. Idemque docet D. Thomas 2.2.q.147.a.4. ad 3. Ioannes à Medina codice de ieiunio q. de iis qui ad Eccleſiaſticum ieiunium tenentur Angelus *Ieiunium* 18. Antoninus, Paludanus, Armilla apud citatos, aliique multi, tum antiquiores, tum recentiores. Accedit quòd omnes Authores fatentur peccare contra præceptum audiendi miſſam qui

Potiori ratione videtur facere contra præceptum ieiunij impedimentum ponens ob malum finem.

illa ipſa die ſine vrgenti neceſſitate aggreditur iter quo impeditur à miſſa audienda; de quo tamen diximus citata illa dubit. 10. Tractatûs 5. §.2. & aliis, vbi latè de his caſibus egimus, ſicut & de eo qui ob perpetrandum peccatum v. g. fornicationis miſſam non audit, quem multi exiſtimant non ſolum peccare contra caſtitatem, ſed etiam contra Religionem, quamuis id non fiat in fraudem præcepti, ſed ad explendam libidinem. Vlteriùs, vt ibidem quoque notauimus, plerique Authores concedunt cum D. Thoma 2.2.q.79.a.3. ad 3. eum qui ſe inebriat, aut ſomno tradit cum periculo omittendi miſſam, peccare contra præceptum miſſæ quod expreſsè concedit ipſe Bartholomæus à Medina 1.2.q.61.a.5.dub. penultimo concl. 5. & tamen hi non ea faciunt in fraudem præcepti, ſed vt ſuæ voluptati ſatisfaciant. Vnde etiam prædictis Authoribus videtur, eum qui de proximo poteſt ſine incommodo abſolui ab excommunicatione, & id non procurat, delinquere contra præceptum audiendi miſſam, de quo tamen quid ſentiendum ſit diximus loco notato Tract. illo 5. de ſacrificio miſſæ.

Vltimo ex dictis. Collige. in multis caſibus eũ qui ſe exponit periculo peccãdi teneri in cõfeſſione explicare peccatum illud periculi quãuis reipſa non inciderit in illud.

272. Tandem vltimo ex dictis colligitur eum, qui in omnibus caſibus, de quibus locuti ſumus, illatione 5. & 6. & 8. latiùs in 9. & 10. ſe exponit manifeſto & proximo periculo peccandi, teneri in confeſſione explicare peccatum illud periculi, etiamſi contingat reipſa non incidere tunc vel poſteà in illud peccatum cuius ſe periculo expoſuit: nam peccatum diſtinctum numero eſt ab eo quòd poſteà vel committit, vel fortè euitat appoſita ſufficienti diligentia, vt conſtat manifeſtis exemplis allatis in prædictis illationibus.

Quando aliqua peccata ſunt volũtaria tantum in cauſa, quid dicendũ ſit ordine ad confeſſionẽ de illis. Multorum opinio.

273. Quando verò aliqua peccata tantum ſunt voluntariè in cauſa, & quando fiunt iam, non ſunt in poteſtate hominis, vt contingit in ebriis & dormientibus, & in eo qui propinauit venenum aut lethaliter percuſſit alium, multorum ſententia docet eos euentus ſeu effectus, ſi ſequantur priuſquam per pœnitentiam retractentur, eſſe in confeſſione explicandos; nempè exiſtimant hi Authores ea opera eſſe in ſe formaliter peccata, ad idque ſufficere quod fuerint voluntaria in cauſa, & quod cauſa non fuerit interciſa ſeu retractata. Ita Henriq. lib.2. de pœnit. c.5.n.5. cum aliis communiter quod ſi quis confeſſus eſſet cauſam eorum, etiamſi poſteà ſequatur effectus, v.g. pollutio, homicidium. Sotus in 4 diſtinct.12.qu.1.a.7. non putat opus eſſe alia confeſſione, quamuis tutius exiſtimet aliam adhibere ad expreſſiorem culpæ explicationem; quia per facti contingentiam apertiùs putat conſtare quanta fuerit culpa præcedens. Si tamen quis propinauit venenum, aliumue percuſſit lethaliter, & confeſſus eſt ſtatim de veneno dato, vel vulnere inflicto, poſt confeſſionem verò moriatur homo ille, neceſſarium putat iterum confiteri homicidium, quia antè non conſtitit fuiſſe homicidium, & quia enormius eſt quam pollutio. quem Authorem ita explicat & ſequitur Sanch. lib.9. de Matrimonio diſp.45.nu.30. quamuis Ludouicus Lopez 1.parte Inſtructorij c.31.§. *Præterea quia omnibus*, Sotum aliter explicet, & putet idem ſenſiſſe de vulnere quod de

pollutione, atque ea ratione eum ſequitur. Verum quamuis Sotus omnia prædicta quaſi ſub dubio, & cum notâ dubitantis *Forſan* doceat, differentiam aſſignat inter pollutionem & percuſſionem, & de hac docet neceſſe eſſe iterum confiteri homicidium poſteà ſecutum.

Probabilius eſt omnes tales euentus nō eſſe neceſſario in confeſſione explicandos. Ratio.

274. Probabilius nihilominùs eſt omnes huiuſmodi euentus qui tantum ſunt voluntarij in cauſa, & quando poſteà contingunt non ſunt in poteſtate eius qui cauſam dedit, non eſſe neceſſarium eos in confeſſione explicare, ſed ſatisfieri confeſſioni, ſi exprimatur quidquid peccati in cauſa præceſſit: nam vt probauimus diſp. 9. præcedenti in 3. opinione, nullo modo ſunt in ſe peccata, ſed tantum effectus peccati; ideo diuerſa ratio eſt de iis, quæ, cùm fiunt, non ſunt in poteſtate & libertate hominis, atque de actu exteriori reſpectu interioris; quamuis enim concederemus (id quod in quæſtione ſatis poſitum eſt) totam malitiam formalem eſſe in actu interiore voluntatis, non inde infertur, ſatis eſſe confiteri ſolum actum interiorem quando coniunctus eſt cum exteriore; nam etiam exterior peccatum eſt actuale, & eſt in poteſtate hominis ab eo ceſſare, vel non, & quamdiu durat actus exterior, peccat homo & demeretur coram Deo; quod non contingit in illis effectibus peccati. Ita docet Vaſquez 1.2. diſp. 94. c. 4. nu. 16. & Sanch. lib. 1. Moralium c. 16. nu. 46. mutatâ priore ſententiâ quam docuerat loco citato de matrimonio. Item Suarius lib. 3. de Iuramento c. 8. n. 5.

Diuerſa ratio de his euentibus & de actu exteriori, reſpectu interioris.

Rectè notât Authores quoad fideles dictos euentus cōfiteri ſolitos.

275. Rectè autem notant hi Authores plerumque fideles ſolere explicare eos euētus, tum quia neſciunt eos non eſſe peccata, tum quia ea ratione rectè explicant culpam quam commiſerunt præbendo cauſam; & ideo non ſunt vllo modo prohibendi ab ea explicatione; tum quia quandoque neceſſe eſt id explicare, vt ſciatur an incurrerint cenſuras, vel irregularitatem, vel reſeruationem, aut obligationem reſtituendi, quia nimirum cenſuræ, aliæque pœnæ non ſolent imponi niſi peccatis cum effectu; nec reſtitutio obligat niſi reipſa ſequatur damnum. Et quidem etiam ij Authores, qui docent, reuocata priore voluntate ſeu cauſa per pœnitentiam, iam non eſſe peccatum euentum inde ſecutum; docent nihilominus ſi euentus ſequatur, incurri excommunicationem, irregularitatem, & obligationem reſtituendi.

276. Hæc omnia placuit ex doctrina huius dubitationis colligere, quæ quamuis magna ex parte ad alios tractatus pertineat, potiùs quàm ad hunc de Iuramento; nihilominus & materiæ vtilitas pro multis occurrentibus caſibus, & quorundam illorum neceſſitas, etiam pro præſenti materia innitauit, & ſenſim allexit vt hæc omnia hoc loco latiùs, quàm initio putarim, explicarem. huius rei veniam facilè à lectore meo impetraturum non deſpero, ſed ad noſtrum inſtitutum redeamus.

DVBITATIO XI.

Quale peccatum ſit iurare abſq; animo iurandi, aut ſe obligandi, aut implendi?

Status dubitationis.

277. IN hac dubitatione tantùm loquimur de eo qui vſurpat verba, quæ in communi vſu & acceptione Iuramentum continent, & tamen non vult iurare: nam de eo qui vtitur verbis æquiuocis & dubiis dicemus dub. ſequenti; de eo verò qui iurat fictè ſine animo iurandi, iam diximus eſſe probabile diſp. 1. dub. 4. aſſertione 2. illud non eſſe proprè iuramentum (quamuis oppoſitum ſit probabilius) ea tamen opinione ſuppoſitâ in omni euentu eſſe peccatum mortale docent Caiet. 2.2. q. 89. a. 7. Armilla v. *Periurium* num. 3. Couar. de Pactis 1. part. 5. 5. nu. 2.

Caietani opinio.

Sententia mitior & probabilior aſſerens tale Iuramentū quandoque eſſe mortale quandoque veniale.

278. Mitior tamen & probabilior eſt ſententia quæ aſſerit eſſe quidem peccatum mortale, quando id Iuramentum eſt circa materiam falſam, hoc eſt cum mendacio; item quando eſt circa materiam veram quidem, ſed ſimul legitimè à Iudice, vel à quocunque alio legitimè petitur ratione contractus. An verò ſi quis tantùm iuret fictè, quando ſine obligatione voluntariè, & ſine vlla iniuria, aut nocumento alterius, tantum eſſe veniale. Probatur primum ſcilicet eſſe mortale, quando fictè in iudicio, vel contractu iuratur, etiamſi iuretur cum veritate; cenſetur enim grauis irreuerentia & abuſus nominis Dei, eſtque id valde contrarium fini Iuramenti, quia eſt confirmatio veritatis: nihili enim æſtimabitur Iuramenti adiectio, ſi intelligant homines poſſe abſque graui peccato fictè Iuramentum fieri, etiam in negotiis grauibus. Illa autem inobedientia, & illa deceptio, quâ quis ſignificat exteriùs, præter obligationem & Iuſtitiam, imponere ſibi obligationem Religionis, eſt omninò grauis materia, & in ea decipit. Item quando iuratur falſum eſt eadem irreuerentia & grauior. Accedit quòd exterior ille latriæ cultus ad quem Iuramentum pertinet, exhibetur materiæ indebitæ, nempè rei falſæ; perinde atque mortale eſt etiam fictè latriæ cultum Idolis exhibere exteriùs; eſt enim indebita illius externi cultus materia. Probatur ſecundum, quòd ſcilicet ſit culpa aliqua venialis quando voluntariè iuratur veritas aliqua, ſed ficta; tunc enim adeſt fictio & mendacium, & ille qui ſe iurare ſignificat, & non bene iurat, omnino mentitur. Quod autem ea culpa venialis tantùm ſit, ſatis probatur, ex eo quòd non irrogetur iniuria alicui proximo habenti ius ad verum Iuramentum, & irreuerentia quæ tunc fit Deo, non videtur grauis; nam tunc nomen ipſius eodem modo aſſumptum tantum adhibetur ad confirmandam veritatem; quamuis autem ſit aliqua fictio in diuino teſtimonio ſic adhibendo, non cenſetur grauis & mortalis irreuerentia comparatione Dei; ſicut cùm quis non tenetur præcepto orandi aut colendi Deum, non delinquit mortaliter ſolo actu externo fingens ſe orare, aut colere Deum. Ita Sotus lib. 8. q. 1. a. 7. in ſolutione ad 4. Arragon q. 89. a. 7. circa ſolutionem ad 4. concl. 6. Pe-

Probatur primum.

Probatur ſecundum ſcilicet quod quādoque ſit culpa venialis.

trus Ledeſma Tract. 15. cap. 3. dub. 6. Leſſius lib. 2. c. 42. dubio 8 num. 42. Suarius lib. 3. c. 17. à n. 3. Valentia diſp. 6. q. 7. punct. 4. in fine. Sanch. lib. 3. c. 6. nu. 10. Bonacina diſp. 4. q. 1. punct. 12. circa finem aliique multi contra Nauar. Armillam, Clauem Regiam, Toletum & aliquos alios.

Imò quandoque nulla eſt culpa vt in caſu Sotus. Sanch.

Imò Sotus, Sanchez & Valentia; neque venialiter putant peccare eum, qui iniuſtè coactus vſurpat verba Iuramenti materialiter tantùm; vt ſi ita reſpondeat: *Dico, ego iuro* vel *dico, Deus eſt mihi teſtis.* Atque idem eſt ſi iure ſuo vtens vſurparet ea verba ad aliquid aliud interiùs conceptum quod verum ſit; quia tunc non applicat Iuramenta indebitæ materiæ, nec vllum eſt mendacium.

Cauendũ audientiũ ſcandalum.

Cauendum tamen eſt ſcandalum aliorum audientium, ſi rationabiliter putare poſſint eum falsò iurare: tenetur enim quis cauere alterius ſcandalum, ſicut & damnum. Vnde in foro externo, ſi Iuramentum fuit promiſſorium, cogeretur quis ſeruare Iuramentum dolosè præſtitum cum verbis callidis & amphibologicis. ita Leſſius ſuprà lib. 9. Valentia ſuprà, Sanch. lib. 3. c. 50 nu. 53. Azor lib. 15. c. 4. quæſito 2. Suarius & alij apud Bonacinam ſuprà nu. 6. de quo iterum poſteà dicemus.

279. Sotus quidem loco citato putat peccare eum qui reſpondeat *dico quia iuro*, vel *dico quia Deus eſt mihi teſtis*; quia nimirum putat hæc verba non poſſe capi materialiter, ſed formaliter. Sanchez etiam tunc putat materialiter tantùm accipi poſſe, vel ad ſignificandum aliquid aliud, quod mihi placet, & ex dicendis dubitatione ſequenti magis confirmabitur.

Habẽs animũ Iurandi & ſe obligandi nõ tamen implendi peccat mortaliter.

280. Quod ſi iurans habeat quidem animum iurandi & ſe obligandi, non tamen animo implendi, tunc ex dictis patet eſſe peccatum mortale, cum ſit Iuramentum cum mendacio; neque in hoc vlla eſt controuerſia iuxta dicta dubitatione 6. neque excuſat à mortali paruitas materiæ.

Quid ſi iurãs habeat animum iurandi & implendi non tamen ſe obligandi.

281. Si verò iurans habeat animum iurandi & implendi, non tamen ſe obligandi, tunc, ſi animus non ſe obligandi, ſit animus non ſe obligandi homini ex fidelitate, ſeu non promittendi, nullum eſt peccatum, niſi iuret ſe promittere, aut niſi ex contractu teneatur, vt rectè Suarius citato cap. 17. nu. 10. nam qui dicit ſe facturum aliquid pro alio, tantùm ſignificat ſe habere propoſitum id faciendi, niſi ex circumſtantiis conſtet tunc promittere, ergo etiam poterit tunc facere Iuramentum de ſola aſſertione futuri operis ſine promiſſione, in quo etiam conſentit Sanch. lib. 3. c. 6. nu. 3. Leſſius citato cap. 42. dub. 8. nu. 42.

Si quis velit iurare & non ſe obligare ſiue homini, ſiue Deo iuxta communem ſententiam peccabit mortaliter. *Ratio*

282. Si autem velit quidam iurare, & non ſe obligare, non ſolùm homini promiſſione, ſed neque Deo ratione Iuramenti, communis Authorum ſententia docet in omni euentu eſſe mortale peccatum. Rationem reddit Leſſius ſuprà, quia in eo peculiaris apparet irreuerentia, cùm velit quis Deum adducere in teſtem, & tamen nolit eius teſtimonio obſtringi. Vnde maior iniuria irrogatur Deo, & grauius peccatum eſt ſic iurare (inquit Leſſius) quàm ſolum animo non implendi.

Valentia vero putat eſſe ſolum culpam venialem.

283. Valentia verò ſuprà columna mihi penultima verſiculo *poteſt autem dubitari*, putat ſolùm eſſe culpam venialem; quod autem culpa ſit, probat, quia irrationabiliter decipit alterum: putat enim alter quod velit ſe obligare. Quod verò tantùm ſit venialis, quia deceptio non eſt admodum pernicioſa proximo, eo quòd nihilominus maneat obligatus ratione Iuramenti, quia obligatio Iuramenti non nititur voluntate Iurantis ſicut promiſſio, aut votum, ſed iure naturali eſt per ſe annexa Iuramento. Vnde non eſt in poteſtate Iurantis ſeparare illam à Iuramento.

Obligatio voti pendet à volũtate vouentis, non ita Iuramenti.

Addit tamen Valentia, quod ſi rationabiliter Iuramentum exigitur, & iurans ſine animo ſe obligandi non intendit ſignificare alteri quod velit ſe obligare, nihil peccat; ſi autem intendat id ſignificare, peccabit venialiter mentiendo, quam doctrinam Sanchez putat probabilem, & ſuffragatur Abbas cap. *ſi vero* num. 10. de Iureiurando.

Quid de Iuramento latroni facto ſine animo ſe obligandi.

284. Angelus autem v. Iuramentum 5 nu. 8. caſu 9. & Syluester v. Iuramentum 4. q. 7. dicto 2. putant, quòd ſi quis abſque animo ſe obligandi iuret latroni ſe daturum ei nummos, intelligendo interius conditionem *ſi debuero*, non peccat; ſi tamen nulla ſubintelligeretur conditio, peccaret mortaliter, ait Syluester: de hoc tamen dicemus dubitatione ſequenti.

Verum noſter caſus diuerſimodè decidendus.

285. Verum enim verò noſter caſus diuerſimodè videtur decidẽdus iuxta varias opiniones, quæ de eo obligationes ſunt, de quibus dicemus diſputatione ſequenti: nam ſi dicamus cum Caiet. Soto, Couar. & multis aliis, eum qui iurat habens animum iurandi, non tamen ſe obligandi ex Religione Deo, manere nihilominus obligatum; quia nimirum putant eſſe verum Iuramentum, à quo inſeparabilis eſt obligatio ex Religione, tunc conſequenter dicendum eſt, quòd ſicut illa ſeparatio Iuramenti ab obligatione impoſſibilis eſt, niſi ex erronea conſcientia; ita non poteſt in ea fictione, ſeu ſeparatione culpa interuenire, niſi etiam ex erronea conſcientia, & iuxta modum & qualitatem illius; ideo non poteſt de illa culpa quoad quantitatem certa quædam regula & generalis aſſignari; nam erronea conſcientia eſt per accidens, & ad factum pertinet, poteſtque infinitis modis variari; atque ea ratione interdum poterit eſſe culpa venialis, aut nulla; moraliter tamen loquendo ferè ſemper erit mortalis, quia vix poteſt ignorantia eò extendi, vt credatur licitum eam ſeparationem facere, quæ reuera in effectu nihil continet: ſemper enim homo ille manet obligatus iuxta hanc opinionem, atque ita docet Suarius in noſtro caſu lib. 3. c. 17. nu. 15. quia nimirum ſecutus erat eam opinionem.

Quid in opinione Scoti, Bonauenturæ & aliorum dicendum.

286. In opinione verò Scoti, Bonauenturæ, Gabrielis, Richardi, D. Antonini, Ioannis à Medina, pluriumque Canoniſtarum & Summiſtarum, qui docent id Iuramentum non obligare, eo quòd non ſit Iuramentum verum, ſed fictum, quia ſcilicet per intentionem non ſe obligandi destructa fuit eſſentia Iuramenti; conſequenter in noſtro caſu idem prorſus dicendum eſt, quod diximus in primo caſu huius dubitationis de Iuramento ficto, emiſſo abſque animo iurandi, atque ita docet Sanch. l. 3. c. 6. n. 7. quia nimirum hanc ſecundam opinionem ſequitur, quam latè defendit eodem libro c. 18. nu. 8.

DVBI-

DVBITATIO XII.

Quando ſit licitum veritatem occultare cum Iuramento? & quando ſit periurium aut illicitum iurare in alio ſenſu quam alij accipiunt? & quibus verbis aut modis poßit veritas occultari?

Certū hic primo eſt quandoque obligationē eſſe occultanda veritatis.

287 IN hac dubitatione duo vt certa ſupponenda ſunt, primum ſæpiſſimè occurrere caſus in quibus licitum eſt, imo aliquando neceſſarium, & obligans ſub mortali occultare veritatem, quamuis ſub Iuramento interrogetur & reſpondeatur; nec enim iurare debet homo illud verum, quod reuelare peccatum eſt, quale eſt crimen occultum alicuius; tale enim Iuramentum eſſet contra Iuſtitiam. Quod verò aliquando liceat, imo & obliget occultare veritatem, expreſsè docet Auguſtinus ſuper pſalmum 5. & refertur capite *Ne quis* 22. qu. 2. vbi dicitur non licere mentiri, etiam pro tuenda propria, vel alterius vita: & ſtatim addit: *ſed aliud eſt mentiri, aliud verum occultare; ſiquidem aliud eſt falſum dicere, aliud verum tacere. Vnde ſi quis non velit ad iſtam viſibilem mortem hominem prodere, paratus eſſe debet verum occultare, & non falſum dicere, vt neque prodat, neque mentiatur.* Item D. Hieronymus ibidem relatus capite *vtilem* hæc habet verba: *vtilem eſſe aßimulationem, & in tempore aſſumendam,* quod probat Sanctorum exemplis, atque etiam Chriſti Domini ex ſacra ſcriptura deſumptis.

Eſt doctrina ſancti Auguſtini & Hieronymi.

288. Similem diſtinctionem refert ex Baſilio Anaſtaſius, Nicenus libro quæſtionum ſacræ ſcripturæ q. 73. vbi *mores* (inquit) *inſidioſi & fallaces & doloſi Deo ſunt odioſi, & hominibus inimici; de iuſtis autem inſidus, & dolo qui non malè, ſed iuſtè & ſapienter celat & abſcondit, & artificioſam præfefert ſpeciem, propter hos dolos non ſunt Sancti appellandi doloſi vel mendaces, ſed ſapientes ad bonum, ſinceri autem ad malum,* & certè hoc modo diſtinguitur dolus à bono *lege* 11 ff. de dolo.

Diſtinguitur dolus malus a bono.

289. Hinc etiam ſecundò certum eſt quod huiuſmodi occultatio veritatis nunquam poteſt licitè fieri per mendacium; quia mendacium quantumuis vtile & officioſum & neceſſarium, ſemper eſt veniale peccatum; quod ſi Iuramento affirmetur, erit mortale iuxta dicta dubitatione 6. nam vt definit Innocentius III. capite *ſuper eo* de vſuris, *in diuina ſcriptura conſtanter vetatur, ne quis etiam pro vita ſeruanda mentiatur,* & ex ipſa ſcriptura probat D. Auguſtinus duobus libris Alconcenſium, & docent Scholaſtici in 3. diſtinct. 37. & 38. Duo ergo reſtant in præſenti, quę non modicam continent difficultatem, duobus ſequentibus §§. explicanda. Primum de modo aut verbis quibus ea occultatio fieri poteſt abſque mendacio. Secundum quibus de cauſis id liceat.

Secundò certum eſt.

Duo reſtāt explicādā.

§. I.

Quibus verbis aut modis poſſit fieri veritatis occultatio etiamſi decipiantur Audientes?

290. IN primis certum ſit, aliud eſſe præceptum negatiuum non mentiendi, quod obligat ſemper & pro ſemper, contra quod ſolùm peccat quis peccato commiſſionis quotieſcunque mentitur; aliud verò eſſe præceptum affirmatiuum veritatis manifeſtandæ, contra quod quis peccat peccato omiſſionis, quoties occultat veritatem aliquo artificio verborum ſine iuſta cauſa interueniente. Quod ſi id cum Iuramento affirmetur vocatur communiter ab Authoribus Periurium; & quidem meritò, quia perinde perniciosum eſt fini Iuramenti & bono communi, ac ſi mendacium iuraretur, etiamſi propriè & in rigore non ſit mendacium nec periurium, ſed abuſio locutionis contra virtutem veritatis, & ciuilem conſuetudinem, quæ virtus, ratione boni communis & ciuilitatis, obligat quemlibet à proximo interrogatum ad reſpondendam determinatam veritatem de qua interrogatur, vel de qua ortus eſt ſermo, niſi ex iuſta cauſa interrogatus ius habeat ad eam veritatem occultandam.

Aliud eſt præceptum negatiuum non mentiendi. Aliud verò affirmatiuum veritatis manifeſtandæ.

291. Hæc doctrina ſatis conſtabit ex 1. aſſertione infrà ſtatuenda, de eo qui occultat veritatem verbis æquiuocis, de quo omnes Authores docent non mentiri, & tamen peccare, ſi ſine cauſa iis æquiuocationibus vtatur. Conſtat etiam ex doctrina D. Thomæ 2.2. q. 109. a. 1. ad 3. in fine. vbi docet virtutem veritatis tenere medium, inquantum verum dicit quando oportet, & ſecundùm quod oportet. Vnde per exceſſum peccare quis poteſt & per defectum. Per exceſſum quidem peccat qui importunè manifeſtat ea quæ ſunt; per defectum verò qui occultat quando manifeſtare oportet.

Virtus veritatis tenet medium iuxta D. Tho. Hinc per exceſſum & defectū poteſt quis contra illā peccare.

292. Prædictam doctrinam rectè aduertit, & ſecundùm eam diſtinxit Valentia tom. 3. diſp. 5. q. 13. punct. 2. in ſolutione ad ſecundum; ex quo id deſumpſerunt Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 9. nu. 48. & Sanchez lib. 3. c. 6. nu. 16. Suarius lib. 3. c. 11. nu. 4. Hoc ſuppoſito quinque aſſertionibus reſpondebo vtrique difficultati, in hoc & ſequenti §. tribus quidem in hoc, & duabus in ſequenti; vbi poſteà pro praxi non paucas illationes deducemus in caſibus particularibus.

293. Aſſero 1. quoties verba ex ſua ſignificatione ſunt æquiuoca ſeu ambigua, pluresque ſenſus admittunt, nullum eſt mendacium ea proferre in ſenſu quem ex illis proferens vult & concipit, quamuis audientes, & ipſe etiam cui iuratur, in alio ſenſu accipiant ea verba; atque hoc verum eſt etiamſi nullâ iuſtâ causâ moueatur proferens. Quam verò culpam contineant quando ſine iuſta cauſa vſurpantur in alio ſenſu ab eo quem audientes accipiunt, dicemus aſſertione 5. quæ erit prima ſequentis §. Ratio autem præſentis aſſertionis eſt, quia cùm verba omnes illos ſenſus admittant non dicitur aliquid contra mentem, neque contra germanum verborum

Aſſertio 1. de verbis æquiuocis.

Ratio Aſſertionis.

ſenſum

ſenſum ea accipienda in quauis ſignificatione illorum; alioquin in nulla neceſſitate eis vtilis erat: nulla enim neceſſitas efficere poteſt, quin mendacium ſit; quod ea ceſſante mendacium eſſet, atque ita docent expreſſè Sotus de ſecreto membro 3. q. 3. in fine, Nauarrus in cap. *Humanæ aures* 22. q. 5. in q. 3. nu. 9. & 16. Pereida in caput 27 Geneſis diſp. 5. nu. 57. Valentia & Leſſius ſuprà Sanch. lib. 3. c. 6. nu. 13. & Suarius lib. 3. de Iuramento c. 11. nu. 4 & 5. atque hic dicendi modus ab omnibus admittitur, & verus quidem eſt; ſed fortè non ſufficiens vt videbimus poſt 3. aſſertionem.

Exemplis confirmatur Aſſertio.

294. Nec deſunt exempla quibus hæc noſtra aſſertio confirmetur. Taliſque inprimis eſt æquiuocatio quam indicat Gloſſa in cap. *Neque* 22. q. 2. nempè cum quis interrogatus an Petrus ſit domi, reſpondet *non eſt hic*, accipiendo verbum *eſt* pro verbo comedit, vel accipiendo Petrum pro alio homine eiuſdem nominis. Similis eſt æquiuocatio quâ fertur vſum fuiſſe S. Franciſcum Seraphicum vt notat Nauarrus c. 12. n. 8. qui interrogatus, an reus quidam illac tranſiiſſet, immittens manum per manicas, vel manu aurē tangens, dixit *non tranſiiſſe illac*. Simili etiam amphibolia legimus D. Athanaſium ſuos hoſtes eluſiſſe. Nec diſſimilis æquiuocatio eſt, ſi quis diceret ſe tali die non fuiſſe Hiſpali, accipiendo, non pro ciuitate in Hiſpania celeberrima, quæ vulgò appellatur Ceuilla, ſed pro oppidulo eiuſdem nominis poſito non procul Madrito. Plures alias æquiuocationes afferunt Caietanus qu. 89. a. 7. circa finem. & Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 7. vt ſi quis coactus dicat *iuro tibi dare* 100. *aureos*, intelligens quod illi iurat, non quod illi dabit. Item ſi quis per interrogationem dicat: Ego facturus eram id? vel de me hoc credendum erat? Vlteriùs cùm quis vnum verbum dicens, & alterum tacens, eludit audientes. Sic Abraham Geneſis 20. celauit Saram eſſe ſuam vxorem, dicens eſſe ſuam ſororem, quod verum erat: nam paulò inferius ipſe id expoſuit dicens *verè ſoror mea eſt*, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in vxorem. Sic etiam Samuel 1 Regum 15. interrogatus ad quid veniſſet in Bethlehem, reſpondit veniſſe ad ſacrificandum, qui erat tantum finis ſecundarius, eaque ratione occultauit primarium & præcipuum, qui erat vngere Dauid in Regem.

Aſſertio 2. de verbis non æquiuocis.

295. Aſſero 2. quamuis verba ex ſua ſignificatione ambigua non ſint, poſſunt nihilominus abſque mendacio vſurpari, ſi reuera attentis circumſtantiis loci, temporis, & perſonæ, ac modi interrogandi verba eum ſenſum faciant iuxta interrogantis intentionem ſaltem debitam. Exemplis res comprobatur, vt ſi quis aliquem quærens, me interroget an illum viderim, verè reſpondeo me illum non vidiſſe, ſi ita proximè non viderim, vt poſſim de illo rationem reddere, ita vt à quærente inueniatur: nam ea vniuerſalis negatio *non vidi* ex intentione quærentis reſtringitur vt intelligatur de proxima viſione. Sic etiam pœnitens rogatus à confeſſario de fornicatione, verè negat ſe admiſiſſe, etiamſi admiſerit aliquando, dummodo eam iam ſit confeſſus in alia confeſſione: nam ex fine, & modo interrogandi, cæteriſque circumſtantiis interrogatio reſtringitur ad eam tantum confeſſionem quam confeſſus non ſit. Item ſi venditor publicè frumenti, vendidit iam totum frumentum quod erat venditurus, reſeruato ſibi neceſſario, deinde verò ſuperuenit emptor nouus frumenti, interrogans an habeat frumentum, veriſſimè reſpondet, non habeo, etiam cum Iuramento, quia ex circumſtantiis perſonarum intelligitur ſe non habere vendendum. Omitto alia exempla in quæ poſteà in illationibus deducendis incidemus. Hanc 2. aſſertionem docet Nauarrus cap. *Humanæ aures* in q. 2. nu. 8 in fine. Pañes 22. q. 69. a. 2. dub. penultimo & ibidem Salon controuerſia 11. Azor lib. 11. c. 4 q. 5. regula 2. Sayro in Claui Regia lib. 12. c. 17. nu. 26. Suarius lib. 3. de Iuramento c. 11. in fine. Sanch. lib. 3. c. 6. n. 14. & ante hos omnes Ioan. à Medina C. de confeſſione q. de confeſſione celanda circa finem; vbi adhibet alia exempla, inter quæ eſt exemplum ſacerdotis, qui rogatus de aliquo crimine, verè reſpondet ſe neſcire abſolutè, quamuis in Sacramentali confeſſione id ſciuerit, quia intentio interrogantis non ſe extendit ad ea quæ ſolum in confeſſione ſciuit. Item reus aut teſtes interrogatus de crimine aliquo, veriſſimè reſpondent ſe neſcire, ſi id ſit occultum: tantùm enim interrogantur de iis quæ ad iudicium venire debent. Hæc ſane doctrina veriſſima eſt, ſed non videtur ſufficiens, niſi aliquid addatur vt infrà dicemus poſt 3. aſſertionem collario 1.

Sic pœnitens rogatus à confeſſario de fornicatione, ab ipſo commiſſa verè negat ſe admiſiſſe, ſi eam ſit confeſſus in alia confeſſione.

Docent hanc Aſſertionem. Nauarrus Suarius. Sanch. &c.

Reus rogatus de crimine occulto ad recte negat ſi crimen occultum ſit.

Obiicit Medina.

296. Obiicit Medina contra dicta non habere locum hanc doctrinā, ſi interrogans addat ſe interrogare etiam de occultis aut cognitis per confeſſionem, quid ergo tunc faciendum?

Reſp.

297. Reſpondet ipſe etiam tunc prædictos veriſſimè negare ſe ſcire, reſpondent enim non ad mentem illicitam & iniuſtam interrogantis, ſed ad debitam, id eſt ad mentem quam debebat habere: probat hoc Medina ex capite qualiter & quando de accuſationibus, vbi in fine capitis ait Pontifex, vt teſtes Iuramento obſtricti, *exceptis occultis criminibus, meram & plenam dicant iudicibus veritatem.*

Cõtrouerſia grauis inter Doctores.

298. In prædictis ſanè nulla ferè eſt controuerſia inter Doctores; grauis tamen inter eoſdem diſceptatio eſt, quando verba non ſunt ambigua ex ſua ſignificatione, neque habent verum ſed falſum potiùs ſenſum in ordine ad mentem interrogantis, ſolumque detorquentur in verum ſenſum ex aliqua reſtrictione vel additione retenta interiùs ſola reſpondentis aut iurantis mente, vt ſi quis interrogatus de re quam fecit, reſpondeat *non feci*, ſubintelligendo interiùs, *tali die* aut *tali loco*, vel *vt tibi dicam*, vel affirmat *dabo tibi centum* ſubintelligendo *ſi ea debeo* & ſic de aliis.

Grauiſſimorum authorum opinio.

299. Multi iique grauiſſimi Authores docent huiuſmodi locutiones eſſe pura puta mendacia; atque adeo, ſi Iuramento affirmentur, eſſe periuria mortalia, etiamſi dicantur, aut iurentur ob quemcunque bonum finem, vel ob quamcunque neceſſitatem. Probant quia ſi hæ locutiones non eſſent mendacia, nihil eſſet tam falſum quod non poſſet facillimo negotio affirmari ſine mendacio, ſubintellecta aliqua additione vel reſtrictione pro cuiuſque beneplacito, quod ſi concedatur, tota fidelitas in humano conui-

ctu

ctu ruet, omniſque humanorum ſermonum certitudo tolletur, vniuerſaque humana commercia dolis fraudibuſque patebunt: poſſet enim quiuis loqui vel etiam ſcribere quæ vellet, mente concipiendo aliquid aliud; quod alius fieret ſenſus diſtinctus ab eo quem verba prolata vel ſcripta ſonant; quod eſt contra fidem humanam, & æquè nociuum atque apertum mendacium. Ita Caietanus 2.2. qu. 89. a. 7. columna penultima verſiculo *ad hoc dicitur*, Sotus lib. 5. de Iuſtitia q. 6. a. 2. concl. 7. & lib 8. q. 1. a. 7. Alcozer in ſummâ c. 15. Corduba in ſummâ q. 65. Azor lib. 11. c. 4. q. 5. Arragon 2.2. q. 69. a. 2. in fine & q. 89. a. 7. in ſolutione ad 4. concl. 2. Petrus Ledeſma tom. 2. tract. 8. c. 34. poſt 6. concl. dub. 2. dicto 3. & tract. 11. c. 3. dub. 6. paulò ante finem Ludouicus Lopez 1. part. c. 42. verſiculo *item qui non* & ſequenti.

Aſſertio 3. non eſt mẽdaciũ vti verbis non reddẽtibus exteriùs verũ ſenſum, niſi ex aliquo addito in mẽte retento. Peccatum tamẽ eſt ea vti aſtutia ſine rationabili causâ. Primam partem aſſertionis tenent. Nauarrus Scotus. &c.

300. Aſſero nihilominus 3. non eſſe mendacium vti verbis exterius, quæ non reddunt verum ſenſum, niſi ex aliquo addito quod retineatur mente proferentis; eſſe tamen peccatum ea aſtutia vti ſine rationabili cauſa. Hæc 2. pars aſſertionis de peccato ſic loquendi abſque ea cauſa conſtabit ex dicendis ſequenti §. & aſſertione ſequenti, quæ erit quarta in ordine. Primam verò partem, quod ſcilicet id non ſit peccatum conſtantiſſime defendit Nauarrus, in cuius defenſionem multa ſatis eruditè allegat in capite *Humanæ aures* 22. q. 5. in q. 2. à num. 10. & meritò pro ea refert Scotum, Paludanum, Adrianum, Richardum, Maiorem, & Gabrielem, aliosque Theologos: ſatiſque indicatur in dicto capite *Humanæ aures* ex D. Gregorio, & capite *intelligentia* de verborum ſignificatione: vbi idem S. Pontifex ait: *intelligentia verborum ex cauſis dicendi eſt aſſumenda*, quia non res ſermoni, ſed rei ſermo debet eſſe ſubiectus. Probat etiam Nauar. in cap. *inter verba* concl. 6. corollario 65. à n. 398. quam ſententiam etiam ſequitur in ſummâ c. 10. nu. 9. & 19. & c. 18. nu. 61. & c. 25. num. 43. idem docet Angelus Iuramentum 5. num. 9. Syluester Iuramentum 3. qu. 2. in fine & Iuramentum 4. q. 7. aliique multi, quos in illationibus referemus: atque ex Recentioribus eandem ſequuntur Valentia tom. 3. diſp. 5. q. 13. punct. 2. columna penult. & tom. 4 diſp. 7. q. 13. punct. vltim. columna 2. Salon 2.2. q. 69. a. 2. controuerſia 11. in 4. ratione & in ſolutione ad 1. & 5. Toletus lib. 4. c. 21. num. 9. & lib. 5. c. 58. Rodriguez de ordine Iudiciali c. 10. nu. 4. & in 1. tom. ſummæ c. 191. nu. 7. Filiarchus de officio ſacerdotis tom. 1. part. 2. lib 3. c. 14. Sà verbo Iuramentum nu. 6. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 9. nu. 46. & 48. Suarius lib. 3. de Iuramento c. 10. nu. 4. vbi docet & ſecuriſſimam & in rigore veram, item Sanch. lib. 3. c. 6. nu. 15. conſonatque cum iis quæ diximus tom. præcedenti in noſtro opere de Iuſtitia & Iure lib. 2. tract. 1. diſp. 6. dub. 1. & diſp. 8. dub. 5. pluribuſque aliis in locis.

Probatur Aſſertio ratione à priori.

301. Probatur 1. ratione à priori, quia quamuis nemo priuatim poſſit arbitrio ſuo imponere ſignificationem vocibus, nec poſſit vſurpare verbum v. g. *comedo* pro *dormio*, vt rectè Vaſquez 1. 2. diſp. 82. c. 4 nu. 29. nihilominus (vt rectè Suarius ſuprà cum Nauarro) compoſitio & prolatio orationum ſeu verborum ſignificantium mentem propriam, liberè fit pro hominis voluntate; ergo poteſt propoſitiones componere ex terminis diuerſorum ordinum, atque adeo facere propoſitiones mixtas ex terminis vocalibus, & mentalibus, quæ non habeant plenum ſenſum in ſolo ore, niſi ſimul coniungantur menti, ad eum modum, quo Gregorius ſuper Ezechielem in principio dixit, prophetas interdum coniungere verbum quod ore ſonat verbo mentis, quia vnum interdum ſignum poteſt componi ex ſenſibili & inſenſibili, ſicut Sacramentum Pœnitentiæ ex confeſſione & contritione; vel ſicut Euchariſtia ex ſpeciebus ſenſibilibus, & Chriſto inuiſibili; ergo ſicut datur compoſitio purè vocalis, & purè ſcripta, & purè mentalis, ita poteſt dari propoſitio mixta, id eſt, compoſita ex verbalibus terminis, & mentalibus; ergo veritas talis propoſitionis mixtæ non eſt penſanda ſecundùm vnam, vel aliam partem, ſed ſecundùm internum ſenſum, qui ex tota oratione, ſeu propoſitione reſultat, ergo cum loquens intendit conficere vnam orationem ex verbis expreſſis in voce, & ex additione, vel reſtrictione in mente concepta, nulla eſt falſitas in voce, cùm ex ſola illa non debet ſumi veritas vel falſitas.

Vnum interdum ſignũ poteſt componi ex ſenſibili & inſenſibili.

302. Confirmatur 1. nam qui cùm aſſenſu diceret exterius: *Deus eſt*, ſubintelligendo *Angelus*, vel *iniuſtus*, reuera eſſet hæreticus, & qui diceret, *Deus non eſt* ſubintelligendo *Angelus*, vel *iniuſtus*, reuerà non diceret hæreſin, ſed verum; ergò in re veritas ſumenda eſt ab integra propoſitione, quantumuis mixta ſit ex vocali & mentali.

Confirmatur 1.

Veritas ex integra propoſitione ſumenda.

303. Confirmatur 2. quia liberum eſt homini mentem ſuam exprimere vel non exprimere; ergo etiam eſt liberum incboare expreſſionem, & non finire: ergo quando mente concipio totam hanc propoſitionem: *Hoc non feci hodie*, poſſum incboare expreſſionem huius conceptus, & non finire illam; ergo licet dicam, *hoc non feci*, & ibi ſiſtam animo non finiendi propoſitionem, non mentior in rigore, quia nondum finiui ſermonem ſeu propoſitionem meam, & non intendo per illa ſola verba aliquid integrè ſignificare; ergo licet iure iu, non iurabo falſum, quia non intendo iurare quod exterius ſonat abſque alio quod mente concipio.

Confirmatur 2. quia liberum eſt homini mentem ſuam exprimere vel non: ergo etiam incboare expreſſionẽ & non finire.

304. Confirmatur 3. quia in caſu quo quis poteſt occultare veritatem, non magis tenetur totam mentem ſuam declarare coram alio, quàm dum ſolus agit & ſecum loquitur, cùm audiens nihil ad id iuris habeat, ſed dum quis ſecum loquitur, non tenetur totum ſuum conceptum exprimere, quin poſſit partem in animo retinere; ergo etiam quando agit cum illis ad quorum mentem & interrogationem non tenetur reſpondere.

Confirmatur 3.

305. Confirmatur 4. quia ſi quis dicat clara voce: *non feci* & ſubmiſsè, ita vt non percipiatur ab aliis dicat *hodie*, nemo negabit illam eſſe vnam propoſitionem, quia eſt purè vocalis; conſtat etiam illam eſſe veram, quatenùs in ſe integra eſt, quamuis non ſit vera quatenùs ab altero percipitur; ergo idem eſt dicendum ſi terminus ille *hodie* mente ſola ſubintelligatur; nam in ordine ad effectus morales, & quoad ſignificandum aliis, perinde eſt ſummiſſa voce eam particulam

Confirmatur 4.

ticulam addete, ac ſi ſola mente concipiatur.

306. Eodem modo poteſt quis intendere ſolum materialiter proferre hæc verba: *iuro quod non feci*; poterit enim ad maiorem ſecuritatem, cùm incipit dicere *iuro*, interponere ſummiſsè hæc verba *me dicere*, & deinde clara voce concludere *quod non feci*: ſic enim veriſſima eſt tota aſſertio, & illud *non feci*, non profertur vt oratio integra, ſed vt vnum extremum propoſitionis; pari ergo ratione fieri poſſet mente concipiendo illud me aſſerere, etiamſi verbis non proferatur; nam quoad effectus morales perinde eſt.

Probatur 2. Aſſertio.

307. Probatur 2. à priori noſtra aſſertio, quia ſicut virtus veritatis conſiſtit in affectu conformandi verba & facta cum mente, ita vt homo in ſuis verbis & factis idipſum ſignificet quod habet in mente; ita vitium mendacij quod veritati opponitur; conſiſtit in affectu ſignificandi verbis contrarium eius quod quis habet in mente, & in hoc conſiſtit ratio formalis mendacij vt expreſsè docet D. Thomas 2.2.q 110.a.1. in corpore; vbi etiam ait (& clariùs in reſpunſione 1.) quòd deceptio alterius non ſit de ratione formali mendacij, quamuis pertineat (inquit) ad plenitudinem ſeu perfectionem mendacij, quia ſolet eſſe finis intentus per mendacium: nam regulariter qui mentitur, intendit falſam opinionem in alterius animo generare, vnde deceptio eſt ordinariè effectus conſequens mendacium. Nihilominus reipſa quandoque poteſt eſſe mendacium ſine deceptione, vel ſine intentione decipiendi, vt videre eſt in eo, qui vult mentiri, vt non poſſit conuinci ex propria confeſſione etiamſi nouerit alterum non crediturum. Atque etiam è contra quandoque intendit quis alterum decipere, & reuera decipit ſine vllo mendacio, vt videre eſt in eo, qui verbis æquiuocis vtitur ex intentione decipiendi, quem non mentiri, etiamſi peccet, concedunt aduerſarij, & clarius hoc appatet in eo qui (vt aiunt) cum ipſa veritate decipit, quando dicit ſe facturum vel feciſſe, quòd reuera fecit vel facturus eſt, certus quod non ſit credendus ab audiente, ſed potiùs contrarium: id quod feciſſe dicitur, noſtra tempeſtate Marchio Spinola, qui rogatus ab alio, qui ſaltem occultè fauebat Batauis, quam decreuiſſet ciuitatem obſidere; deſignauit illam ipſam quam obſidere intenderat, certus quod non crederetur eâque ratione decepit aduerſarium, qui poſteà falſus eſt ſe ipſâ veritate fuiſſe deceptum. Ecce ille, tunc non mentiendo, ſed vera dicendo decepit.

Ex his concluditur in quo ratio mendacij propriè conſiſtat.

308. Ex his concluditur rationem mendacij non conſiſtere propriè in falſitate alteri menti impreſſa, ſed in affectu ſignificandi vobis contrarium eius quod eſt in mente loquentis, non ex eo quod deformitas illa aut falſitas per ſe, aut propter ſe ametur; ſed ex eo quòd abſolutè eſt volita, quamuis ſit volita propter aliud; ergo ſicut is qui vult mentem ſuam aliter exprimere, quàm alter intelligit, permittendo alterius deceptionem vel etiam illam intendendo, non mentitur, quia non vult contrarium eius quod habet in mente ſuis verbis ſignificare; ita etiam non mentitur ille qui vult exprimere mentem ſuam, non totam, ſed ſolùm ex partè, etiamſi videat alterum inde decipiendum; imo etiamſi intendat alterum decipere, quia neque in tali caſu vult ſignificare verbis oppoſitum eius quod habet in mente; ſed tantum occultare veritatem de qua interrogatur, aſſumens pro medio, non quidem mentiri, ſed exprimere verbis partem alterius eiuſdemque veritatis quæ extra rem ſit, & partem illius reticere, quod non eſt mentiri, vt probatum eſt; tunc enim ſolum eſt mendacium, quando quis negat verbis eam ipſam veritatem quam mente concipit, ſiue id fiat ad decipiendum audientem, ſiue ad quemcunque alium finem etiam alioquin bonum.

Probatur 3. Aſſertio ex ſacris literis.

309. Probatur 3. aſſertio nam in ſacris literis ſæpè vſurpatur hic loquendi modus à Sanctis viris, qua de re legi poteſt Pererius diſp. illa 5. ſuper caput 27. Geneſis: nobis autem ſatis duo trauè teſtimonia Chriſti Domini ab Euangelio petita ſint: primum eſt Marci 13. *de die illa nemo ſcit, neque Angeli in cælo, neque filius, niſi Pater.* Quamuis enim hic locus varias habeat interpretationes, vt videre eſt apud Suarium tom. 1. in 3. partem, in quacunque tamen illarum neceſſe eſt aliquid ſubintelligere quod in verbis non ſit expreſſum v.g. *neque filius ſcit vt reuelet*, vel *non ſcit à ſe*, vel *non ſcit ex humanitate*, vel aliquid ſimile. alterum teſtimonium eſt Ioan. 7. *Ego non aſcendam ad diem feſtum iſtum*, & paulò poſt refertur aſcendiſſe, vbi neceſſe eſt aliquid ſubintelligi, nec enim Chriſtus Dominus ignorabat quid eſſet facturus: ſubintelligitur ergo, vel non *aſcendam vobiſcum*, vel *non publicè ſicut ſoleo*; atque vtrumque videtur Euangeliſta paulo poſt declaraſſe dum ſubdit: *vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit, non manifeſtè, ſed quaſi in occulto*; cur enim tam accuratè Euangeliſta narraſſet non aſcendiſſe cum fratribus, ſed occultè, & non publicè, niſi vellet intelligi quomodo eſſet accipiendum quod dixerat, *non aſcendam*? Tertium teſtimonium eſt Matthæi 9. vbi dixit Chriſtus: *non eſt mortua puella, ſed dormit*; & tamen reuera defuncta erat. intelligitur ergo, vel non eſt mortua reſpectu meæ poteſtatis ſeu voluntatis, reſpectu cuius perinde eſt ac ſi non eſſet mortua, ſed dormiret, vel non eſt mortua, vt ſic in morte permaneat vſque ad communem reſurrectionem, ſed iterum ſurget perinde atque qui excitatur dormiens à ſomno.

Probatur 4. Aſſertio à neceſſitate eiuſdem & ab inconuenientis oppoſito &c.

310. Probatur 4. noſtra aſſertio à neceſſitate eiuſdem, & ab inconuenienti ex oppoſito, atq; argumento ad hominem ex conceſſis ab authoritate eorum qui illam impugnant & oppoſitam ſequuntur; nam imprimis doctrina aſſertionis noſtræ vtiliſſima eſt, imò & neceſſaria ad tegenda multa quæ tegere opus eſt, nec regi abſque mendacio poſſunt, niſi modus hic loquendi eſſet licitus: nam cùm mentiri nunquam liceat etiam ob tuendam propriam aut proximi vitam, verbaque ambigua ſæpiſſimè vel non ſint, vel non occurrant, & quamuis occurrerent, non ſufficerent propter hominum vel pertinaciam, vel calliditatem; certè niſi ſequamur hanc doctrinam, non paucis oppoſita ſententia erit occaſio grauiter peccandi, ne incommoda & temporalia detrimenta incurrant. Vnde etiam Authores oppoſitæ ſententiæ neceſſitate compulſi, tandem vel inuiti concedunt latenter, quod apertè, & ex profeſſo negauerant. Sic enim Ludouicus

Authores oppoſitæ ſententiæ neceſſitate compulſi conce-

dum Latè-ter quod, apertè ne-gant. Tales Lopez Sotus.

donicus Lopez ſæpè in eodem illo capite ſibi ipſi contrarius eſt: ſic etiam Sotus lib. 5. de Iuſtitia q.6.a 2.concl.7. docet quod ſi nulla alia euaſione poſſit ſatis facere interrogationi aſtuti Iudicis, teſtis interrogatus non iuridicè, poterit reſpondere ſe neſcire, ſubintelligendo, vt tibi dicam. Addit tamen reum non poſſe dicere *non feci* ſubintelligendo vt tibi dicam, neque teſtem poſſe reſpondere *non vidi*, aut non audiui ſubintelligendo, vt tibi dicam; cuius diuerſitatis rationem reddit Sotus; quia verbum ſciendi dicit relationem ad loquelam, ac proinde verè poteſt dici, neſcio, ſubintelligendo ad dicendum: facta verò ipſa, quæ alijs verbis ſignificantur, non dicunt (inquit) relationem ad loquelam.

Multis ridicula videtur doctrina Soti.

311. Multis nihilominus Authoribus ridicula videtur hæc Soti diſtinctio. Nam licet facta ipſa non inuoluant ordinem ad loquelam; ipſa tamen verba quibus facta exprimuntur eum ordinem habent, cùm verba ſigna ſint, non ſolùm conceptuum, ſed etiam rerum, & actionum & viſionum, ac proinde ſi abſque mendacio dicitur, neſcio, ſubintelligendo ad dicendum; etiam abſque mendacio dici poteſt, non feci, non vidi, non audiui, nempe ad dicendum vlterius, ſi ſemel admittamus (vt Sotus admittit) cum verbo ſcire tacitam limitationem ad dicendum, quamuis ea limitatio non ſit accommodata ad alia verba ſignificantia factum non deerunt aliæ accommodatæ limitationes; nam & ipſe Sotus ibidem aſſerit non poſſe Iudicem interrogare de occultis, imo in ipſa ſua interrogatione quaſi ipſo iure excipi occulta; ergo rectè Iudici reſponderi poteſt *non feci* ſubintelligendo *publicè* ſeu non feci ita, vt factum ſub tua interrogatione comprehendatur. Vnde Caietan. *tom. 1. opuſculorum in Tract. de decem & ſeptem reſponſionibus in reſponſione 5. ad* 1. expreſsè docet, eum qui interrogatur contra ordinem Iuris, an habeat complices, poſſe reſpondere non habeo, redditque rationem; quia verba reſponſiua intelligenda ſunt iuxta ſenſum interrogationum; interrogatio autem oportet quod ſit intra Iuris limites. Imò quamuis Sotus loco citato hoc dictum Caietani pro virili impugnet, & dicat potius ſubeundam eſſe mortem quam dicere, non feci, aut non habui ſocios, ſi vel fecit, aut eos habuit, quia eſt (inquit) mentiri, nihilominus velit nolit tenetur concedere, quòd, ſi ſciens ſub ſecreto poteſt reſpondere abſque mendacio, *neſcio*, ſubintellecta reſtrictione ad dicendum tibi (quod ipſe fatetur) eâdem ratione poterit ſine mendacio dicere *non feci*, ſubintelligendo publicè, vel non habeo ſocios publicos; nec enim minus ordinatè & accommodatè dicitur *non feci publicè*, atque dicitur, *neſcio ad dicendum*. Vel certè concedat Sotus eum, qui iniuſtè interrogatur abſolutè & ſine vllâ reſtrictione poſſe dici *neſcio, non feci, non habeo ſocios* & cætera, quod vtrumque vel inuitus reuera concedit in 4. diſtinct. 18. q.4.a.5. in ſolutione ad 4. vbi cum D. Thoma 2.2.q.70.a.1.ad 2. aliiſque Theologis docet, cùm ſacerdus tantùm ſciat & Dei miniſter ea quæ tantùm per confeſſionem nouit, abſolutè interrogatum an ea ſciat, poſſe abſolutè & ſine vlla additione reſpondere *neſcio*; quia tunc, inquit, non ſunt termini contradictorij, quia ſcit vt Deus, & non ſcit, vt homo, & in hoc ſenſu inquit Bernardus, *nihil minus ſcio quam quod in confeſſione ſcio*, & addit rationem Sotus, quia cum vocum ſignificationes ex humano vſu ſint æſtimandæ, & in communi ſermone cum ſacerdos ait *neſcio*, nemo de iis, quæ in confeſſione nouit intelligat, verè dicit quod neſciat. Quæ ſanè ratio optima eſt, & probat 2. aſſertionem ſuprà poſitam. Deinde concedit Sotus etiam poſſe verè & ſine mendacio reſponderi *neſcio*, aut etiam *non audiui* ſub tacita reſtrictione interna ad dicendum. Omnia tamen prædicta putat ſolùm intelligi & habere locum, quando tantùm interrogatur abſolutè an id ſciat; nam, ſi infidelis (inquit) tyrannus vel impiiſſimus Chriſtianus peculiariter à ſacerdote exquireret, an ſcias per confeſſionem, vel an audiueris in confeſſione, tunc (inquit Sotus) non licere reſpondeo *neſcio* vel *non audiui*; quia reſponſio hæc non recipit moderationem illam, neſcio, aut non audiui vt homo, aut vt dicam; quia totum exprimitur in ipſa interrogatione, ſcilicet an ſcias aut audiueris vt Deus, & vt non dicas. Et idem eſt ſi Iudex interroget de occultis & ſpeciali. Tunc ergo ait Sotus tacendum eſt ad interrogationem, & acriter increpandus ſic interrogans, etiamſi ob id mors ſit ſubeunda.

Fatetur etiam Sotus *quod ſciens ſub ſecreto poteſt reſpondere abſque mendacio. neſcio, ſub intellecta reſtrictione ad dicendum tibi.*

Sacerdos interrogatus de iis quæ tantū per confeſſionem nouit, abſolute & ſine reſtrictione reſpondere poteſt neſcio.

Ratio.

312. Verumenim verò etiam in eo caſu poſſe licitè reſpondere, non ſcio, non audiui, non feci, non habeo complices, abſolutè docent Bannes 2.2.q.79.art.2.dub. penult. concl.2. referens D. Thomam 2.2.q.89.a.7.ad 4. dicentem, quando dolus eſt ex parte exigentis Iuramentum, non teneri, qui iurat, iurare ſecundum intentionem exigentis Iuramentum, ſed ſecundum propriam intentionem. Probat verò Bannes, quia verba ipſa reſpondentis ex circumſtantiis accipiuntur in ſenſu illo quæ iurans intendit; adde quod omnes alij communiter in eo ſenſu accipiunt verba reſpondentis, vt ratio ipſius etiam Soti probat. Idem quoque docet Caietanus ſuprà, quia verba reſpondentis iuxta ſenſum à iure ipſo intenta accipienda ſunt, non iuxta iniquam intentionem exigentis Iuramentum. Conſentit etiam Ioan. à Medina ſuprà concl. 2. & probat quia in eo caſu iurans nec reſpondet, nec reſpondere debet ad intentionem elicitam & expreſſam petentis Iuramentum, ſed ad debitam & communem hominum prudentum mentem.

Quando dolus eſt ex parte exigentis Iuramentum non teneri qui iurat iurare ſecundum mentē exigentis Iuramentum ſed ſecundū propriam intentionē docent. D. Tho. Bannes. Caietanus.

Corollaria ex præcedentibus aſſertionibus.

313 EX dictis infertur 1. quam veritatem & ſufficientiam habeant, & in quo differant tres aſſertiones ſuprà poſitæ & Authores earum; & prima quidem veriſſima eſt vt ibi notabam, ſed inſufficiens; quamuis enim iuxta omnium quos viderim opinionem, quoties quis non obligatur ad dicendam veritatem, ſine vllo mendacio poſſit vti amphibologia quando verba æquiuoca & amphibologica ſuppetant; ſæpiſſimè tamen vel ea verba non ſunt, vel certè non occurrunt, ac proinde modus ille reſpondendi non ſatis eſt vt quis poſſit occurrentibus neceſſitatibus ſubuenire.

Ex dictis Infertur 1.

314. Idem

314. Idem iudicium eſt de 2. aſſertione vt ibidem indicabam; quamuis enim ea quoque veriſſima ſit, ſed non ſufficit ita strictè intellecta; atque eam tradit Azor & alij: nam quoties Iudex vel exactor Iuramenti expreſſe interroget de occultis, aut de iis ad quæ non habet ius, tunc non poterit reſpondens intra limites eius doctrinæ occultare veritatem vt contra ipſos argumentatur Sotus: tunc enim ex circumſtantiis potius agitur de ſcientia priuata, & de factis occultis, quia de illis expreſsè fit interrogatio.

315. Erit tamen ſufficiens prædictæ aſſertio doctrinæ, ſi addamus cum Caietano opuſculo illo de 17. reſponſionibus reſponſione 5. ad 1. & cum Ioanne à Medina codice de confeſſione q. de confeſſione celanda circa finem, & cum Nauarro cap. Humanæ aures q. 2. n. 8. in fine, poſſe reſpondere non ad mentem priuatam & iniquam interrogantis, ſed ad mentem debitam ſeu ad mentem communem omnium prudentum exiſtimantium interrogationem debere eſſe intra limites Iuris, & intra limites humani conuictus & contractus. Vnde ſecundum hanc aſſertionem, & ſecundum hos Authores mendacium ſic videtur definiendum: *Mentiri eſt contra mentem communem & prudentem ire.* vnde in hac opinione quoties adeſt iuſta cauſa occultandi veritatem, non eſt mendacium eam occultare; quando verò non adeſt, eam occultare mendacium erit; quam doctrinam ſatis eſſe probabilem conſtat ex iis quæ tradit Suarius lib. 3. c. 11. n. 2. & 3.

Poteſt quis non reſpondere ad mentem priuatam & iniquam interrogantis ſed ad mentem communem omnium prudentum &c.

Medina. Nauarrus Caietanus.

Mendacij definitio.

316. Nec enim ex ea doctrina ſequitur mendacium aliquando eſſe licitum propter extrinſecum aliquem finem aut cauſam; hoc enim aſſerere omnino erroneum eſt; ſed tantum ſequitur quod deſinat eſſe mendacium id quod tale cenſeretur adeſſe non interueniente cauſa. Neque hoc mirum eſt, nam malitia moralis non eſt quæcunque carentia cuiuſcunque bonitatis, ſed bonitatis debitæ ineſſe: quoties autem neceſſitas ſeu cauſa aliqua rationabilis non adeſt, debita eſt noſtro ſermoni ſimplicitas in ſenſu concepto ab audiente, & ideo tunc carentia veritatis in illo ſenſu vitioſa eſt & contraria veritati: ac proinde mendacium; quando verò neceſſitas interuenit & iuſta cauſa, illa carentia cenſetur, & eſt pura negatio, quia ſignificatio iuxta conceptum & mentem audientis ſeu interrogantis tunc non eſt debita; ac proinde talis carentia non eſt vitioſa nec mendacium, cùm ſuperſit alia ſignificatio iuxta ſenſum vſitatum & vſurpatum à bonis viris; atque ita videntur etiam ſentire Angelus v. *Iuramentum* 4. in principio & Syluester v. *Mendacium* in fine & *Iuramentum* 3. q. 2. verſiculo *ſi verò is*, & ſequentibus, dum aiunt plures locutiones eſſe veras ſi dicantur cum cauſa, & eaſdem locutiones ſine cauſa dictas eſſe falſas & mendacia, atque ſi iuramento confirmantur eſſe periuria. Et quidem eo modo intellecta ſecunda aſſertio ſufficiens erit & vniuerſalis pro praxi.

Quoties neceſſitas ſeu rationabilis cauſa deeſt debita eſt noſtro ſermoni ſimplicitas in ſenſu concepto ab audiente.

317. Abſolutè tamen 3. aſſertio eſt valde probabilis vt patet ex adductis in eius confirmationem, eſtque multò magis ſufficiens ad occurrendum neceſſitatibus vrgentibus; & quamuis ex ea ſequatur quodlibet poſſe facillimo negotio affirmari, vel negari ſine mendacio per additionem, vel reſtrictionem internus ſubintellectam; non tamen inde ſequitur aliquod inconueniens contra fidelitatem ſeruandam in humanu conuictu; nam licet vtens ea deceptione, etiam ſine iuſta cauſa, non peccet peccato mendacij contra negatiuum præceptum non mentiendi; peccat tamen peccato omiſſionis contra præceptum affirmatiuum clarè exprimendi veritatem, quando cauſa occultandi non ſubeſt, quod ſi addat Iuramentum peccato periurij ſaltem impropriè dicti vt docet Valentia, Leſſius, Suarius & Sanchez citati ante 1. aſſertionem: imo omnes tenentur hoc fateri; nam etiam vti amphibologia, de qua ſermo fuit tam in 1. quam in 2. aſſertione, ſi ſine cauſa fiat, eſt peccatum, cùm ſit in præiudicium boni communis, cum cauſa tamen peccatum non eſt vt ibi diximus; ergo eodem modo philoſophari poſſumus in ſenſu 3. aſſertionis. Idem docet Bonacina diſp. 4. q. 1. punct. 12. nu. 2.

Satisfit obiectioni contra tertiã Aſſertionẽ.

318. Obiicies tamen; quoties os non conſonat menti eſt mendacium; ſed in caſu 3. aſſertionis non conſonat os menti; ergo eſt mendacium.

Obiicies quoties os non cõſonat menti eſt mendaciũ.

319. Reſpondetur negando minorem, quia mens non eſt dicere ſolùm id quod os ſonat, ſed aliquid aliud vt explicatum eſt.

Reſp.

Infertur 2.

320. Infertur 2. non eſſe, vt aliqui putant inter Authores citatos pro tribus aſſertionibus, diſcrimen & quæſtio de ſolo nomine ſed de re, eaque valde neceſſaria; nam cum in nullo euentu licitum ſit mentiri, omnes Authores qui tantùm excuſant à mendacio eam veritatis occultationem quæ fit per verba æquiuoca, conſequenter neceſſariò dicunt nunquam licere vti aliis occultationibus quæ fiunt in ſenſibus explicatis in 2. & 3. aſſertione: deinde tam hi Authores, quàm qui 2. aſſertionem cum limitatione ſequuntur in multis caſibus ibi explicatis, vel indicatis, coguntur aſſerere potiùs eſſe ſubeundam mortem quam vtendum illis modis occultandi veritatem; quos tamẽ licitos eſſe concedunt qui 2. & 3. aſſertionem abſolutè ſequuntur. Vnde ſatis apparet controuerſiã eſſe inter Authores de re grauiſſima, & apprimè neceſſaria pro praxi.

321. Infertur 3. omnino errare tam qui vituperant omnes ſimulatores, quàm qui eos omnes laudant; nam qui ſolùm vtuntur arte ſimulandi mala & ſine cauſa vituperio digni ſunt, qui verò bona vtilia, & cum debitis circumſtantiis laudandi ſunt vt rectè Nauarrus in illo capite *Humanæ aures* q. 3. num. 9.

Infertur 3. omnino errare tã qui vituperant omnes ſimulatores, quàm qui eos omnes laudant.

Ratio.

Infertur 4.

322. Infertur 4. neceſſarium omnino eſſe in quauis occultatione veritatis, ex tribus prædictis intendi à loquente verum aliquem ſenſum ſuis verbis, vt euitet culpam mendacij & periurij: nam aliàs idem incurret. Quod ſi quis forte adeò rudis ſit, vt neſciat in particulari amphibologiam concipere & adhibere, ſanum erit cõſilium, vt ſaltem in genere ſciat, ſibique perſuadeat in aliquo vero ſenſu ſe poſſe negare aut affirmare quod pronuntiat, quamuis in particulari neſciat, ſi verò etiã generaliter ignoret, nullo modo poterit in vero ſenſu loqui; ideò ſi plenè & ſimpliciter loquatur, peierabit vt optimè notauit Suarius lib. 3 de Iuramento c. 10. n. 4. & cum eo Sanchez lib. 3. c. 6. in fine.

Notandum quoad ignaros.

§. II.

Quibus de cauſis liceat prædictis modis veritatem occultare etiam ſub Iuramento?

Quoad ſecundã dubitationis partem. Suppono peccatum eſſe vti quacunque amphibologiâ ſine cauſâ. Ratio. Pro ſuppoſitione facit verba. D. Iſidori.

323. SIc ad ſecundum quod attinet, ad iuſtam & rationabilem cauſam vtendi prædictis amphibologiis, cæteriſque modis occultandi veritatem; ſupponendum eſt in opinione, peccatum eſſe vti quacunque amphibologia, etiam illa de qua in prima aſſertione, ſi ſine cauſa fiat, quia vt paulò antè indicabamus, ex virtute veritatis tenemur, niſi cauſa excuſet, eam manifeſtare planè & ad mentem eorum cum quibus loquitur; atque hoc eſt quod fatetur D. Iſidorus relatus capite *Quacunque arte* 2.2. q.5. vbi ait *quacunque arte verborum quis iurat. Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille cui iuratur intelligit*, nempe quando non eſt cauſa rationabilis occultandi veritatem, eaque ratione explicatus hic textus non aduerſatur aliis textibus relatis ex Auguſtino & Hieronymo eadem cauſa 22.q.2.nec Diuo Gregorio capite *Humanæ aures* citato & aliis locis. Hoc ſuppoſito.

Aſſertio 4. oſtenditur quãdo ſubſit iuſta cauſa occultandæ veritatis. Nauarrus Bonauentura.

324. Aſſero 4. tunc adeſt iuſta cauſa, quoties id neceſſarium eſt, aut vtile ad ſalutem corporis, honorem & famam, vel res familiares tuendas; ac tunc vniuerſim nullum erit peccatum vti prædictis amphibologiis aut occultationibus, etiam cum Iuramento, quoties quis ex non iurando incurret, aut prudenter timeret damnum aliquod notabile. Ita Nauarrus in cap. *Humanæ aures* 22.q.5.in q.ſua 2.nu.10.& in ſummâ ca.12. nu.18.Bonacina ſuprà nu.3.Clauis Regia lib.12. c.17.nu.26.& lib.5.ca.4.nu.21.colligiturque ex Authoribus iam referendis, quorum quidem aliqui loquuntur de eo tantum qui cogitur vi aliqua ad iurandum: ij ſunt Syluester Iuramentum 3.q.2. Nauarrus citato capite 12.nu.8. Ledeſma 2.part.4.q.10.a.1.dub.6. Sayrus vbi proximè, Leſſius lib.2.de Iuſtitia c.42.dub.9 num.46. Suarius lib.3.c.10.nu.10. Toletus lib 4.c.31.n. 9.notabili.1. Qui omnes docent, eum, qui nemine petente, ſe ad iurandum offert, non poſſe licitè vti prædictis locutionibus, medius, attende tamen Philiarchus de officio ſacerdotis tom. 1. part.2.lib.3.c.14.in principio Sanch.lib.3.cap.6. num.21.docent ſi neceſſitas, vel vtilitas cum iis amphibologiis cogat, parum referre quod quis vel rogatus, vel non rogatus iuret; ſæpe enim poteſt offerri occaſio, qua maximè alicui expediat ſe ſponte ſua ad iurandum ſe inuitare, vt ad placandum proximum, vel ad reſtituendam famam iniuſtè ablatam, ad quam reſtituendam multi Authores docent id fieri poſſe, quos in corollariis poſteà deducendis referemus.

An iuſta ſit cauſa iurandi cum amphibologia importunitas alicuius priuati petentis Iuramentũ ſine alia neceſſitate non facilis reſponſio. Affirmat Nauarrus

325. An verò ſit iuſta cauſa iurandi cum amphibologia, quoties priuatus aliquis importunè rogat vt alter iuret nulla alia neceſſitate cogente, non videtur ita facilè. Affirmat Nauarrus citato capite 12.num.8.& capite *Humanæ aures* q.3. num.10 §. *ſextò colligitur*: vbi vniuerſim aſſerit, eum, qui non tenetur reſpondere interroganti, non teneri reſpondere ad ipſius mentem, ſed poſſe vti ſubintellectione aliqua redditque rationem, quia qui nullatenus tenetur reſpondere adiuranti, non tenetur reſpondere ſecundum intentionem ipſius, quia à quo remouetur genus, omnes etiam illius generis ſpecies remouentur, & conſequenter ad hanc doctrinam in ſummâ cap.12.nu.18.aſſerit, non peccare qui alteri iurat ſe non habere rem ab eo petitam, ſi non tenetur ad dandam vel commodandam, & ea mente iuret quod non habeat illam ad dandam vel commodandam. Idem videtur docere Toletus lib.4.c.21. num.9.§. *tertiò poteſt*, ibi aſſerit eum qui rogatus iurat poſſe vti æquiuocatione, maximè cum non eſt reuelanda res, & importunus eſt qui rogat, & precibus Iuramentum petit.

Authoris iudicium.

326. Quamuis autem id probabile ſit propter illorum authoritatem, nihilominus ſi nulla alia cauſa interueniat præter importunas preces, non videtur ea ſufficere ad id, maximè cum Iuramento; nam ſi aliàs non eſt iuſta cauſa eius veritatis occultandæ, nullum ius ad id conferunt importunæ preces; multoque minus ad occultandum cum Iuramento; eſt enim irreuerentia & abuſus Iuramenti, cenſeturque vana & indiſcreta diuini nominis vſurpatio. Ita Syluester Iuramentum 3.q.2. Valentia tom.3.diſp.5 q.13. punct.2. columna penultima in ſolutione ad 2. Suarius lib.3.c.10.nu.10. Sanch.lib.3.c.6.n.20. qui expreſsè docent tunc licere alicui vti ſimulatione, quando importunè rogatur vt veritatem dicat, quam non expedit reuelare.

Ratio. Deficiente iuſta cauſa nullũ ius celãdi veritatis conferũt preces importunæ.

327. Crediderim tamen fore ſufficientem cauſam ad licitè iurandum, ſe non habere quod alter petit, ſubintelligendo ad commodandum quando iurans aliquod detrimentum pateretur ſi commodaret, & petens, ſi ſciret eum habere rem illam, ægrè ferret, mutuaque charitas minueretur; atque hoc fortaſſe tantum voluit Nauarrus; nam in capite *Humanæ aures* q 2.n.10. inter alias cauſas adhibet quando occultatio veritatis cenſetur neceſſaria, vel vtilis ad exercendum actum virtutis.

Addendũ 1. pro vtẽdâ ſimulatione cum Iuramẽto, & non eſſe cauſam ſufficientem illam quæ abſque Iuramento fuiſſet ſufficiens.

328. Addendum præterea eſt cum Sanch. primò lib.3.c.6.nu.22. ad vtendum ſimulatione ſine Iuramento, poſſe aliquando eſſe ſufficientem cauſam, non tamen ad id cum Iuramento. Sic de tegendo ſecreto ait nullam eſſe culpam vti amphibologiis ioco, quia eſt ludus honeſtus ſuſceptus recreationis gratia, vt ſi quis affirmet principem eſſe in oppido, ſubintelligendo pictum, & tamen Iuramentum adderet tali aſſertioni, manifeſta eſſet culpa ait Sanch. propter vanam & indiſcretam diuini nominis vſurpationem; non eſſet tamen culpa mortalis iuxta dicenda ſequenti aſſertione.

Addẽdum 2 quando non adeſt cauſa?

329. Addendum ſecundò, quando non adeſt cauſa non ſolùm teneri nos iurare ſecundum communem ſenſum quem verba verè ſignificent, ſed etiam ſecundum communem eum ſenſum, in quo canones, leges & iura ſolent voces accipere; ideo ait Azor lib.11.c.8 q.2 periurij eum non admitti, qui puerum ad ædes alterius per alium appoſuit, & tamen iurauit ſe non illum appoſuiſſe; quia, quæ per alios facimus, ſecundùm iura, cenſemur feciſſe; quam doctrinam veram puto, quando quis de eà re ita iurādicè

Quæ per alios facimus ſecundum iura cenſemur feciſſe.

Authoris limitatio.

cè interrogatur, vt alioquin interrogans ius habeat vt ſibi dicatur veritas in eâ re iuxta principia generalia de Iudice & Reo.

Quæres.

330. Quæret iam aliquis, qualis culpa ſit iurare cum his amphibologiis & ſimulationibus ſine vlla cauſa & neceſſitate?

Reſp. Communis ſententia docet eſſe mortale iurare cũ amphibologia ſine vlla cauſâ aut neceſſitate.
Ratio.

331. Communis ſententia docet eſſe aliquam culpam mortalem, eo quod ſit contra præcipuum Iuramenti finem, qui eſt veritatem determinatam teſtificari. Item eo quod vti cum Iuramento prædictis ſimulationibus ſit valdè pernicioſum bono communi. Ita Angelus Iuramentum 4. Tabiena v. *iurare* q.13.num.14. Armilla nu.16. Nauar. capite *Humanæ aures* q.3.nu.9. & in ſummâ c.11.n.8 & 13. Ludouicus Lupez 1.part. c.42.columna 5. Toletus, Sayro, Philiarcus citati in 4. aſſertione.

Aſſero tamen 5. probabilior eſt ſententia, negans abdità limitatione eſſeque tãtum culpam venialem aſſerens.
Ratio.
Nec obſtat quod id aduerſetur fini Iuramenti: quia id contingit in materiâ leui.

332. Nihilominus aſſero 5. probabilior eſt ſententia quæ aſſerit, quando id non fit in iudicio Iudice legitimè interrogante, nec in materia præiudiciali, vt in contractibus, tantùm eſſe culpam venialem, quia cùm ibi non adſit mendacium, nec iniuſtitia aliqua, ſola diſcretio deficit in tali Iuramento, eo quòd diuinum teſtimonium non debeat abſque neceſſitate his ſimulationibus immiſceri; quoties autem Iuramento ſola diſcretio deficit, tantùm eſt veniale. Neque obſtat quod id aduerſetur fini Iuramenti: nam id contingit tantùm in materia leui pro prædicto, caſu, ſicut quando promittitur ſub Iuramento res venialiter mala, neque ex hoc ſolo reſultat bono communi adeò magnum detrimentum, cum peccatum mortale ſit quando id fit in iudicio, vel in contractibus. Atque ita docet expreſsè Caietanus 2.2.qu.89.a.7. verſiculo *ad hoc dicitur*; licèt ipſe tantum ibi loquatur de vtente verbis ex ſua ſignificatione ambiguis, ſed idem diceret de loquente in ſenſu 2. aſſertionis noſtræ, quam ipſe ſequitur in opuſculo illo citato. Idemque dicendum eſt, ſi ſequamur tertiam aſſertionem de loquente ſub reſtrictione ſeu ſub auditione interiore; eſt enim eadem ratio. Eandem ſententiam ſequitur Leſſius lib.2.c.42.dub. 9.num.48. vbi loquens etiam de ſimulatione 3. aſſertionis noſtræ ait fortè non eſſe mortale. Idem videtur docere Suarius lib.3. c.11.nu.5.& 6. vbi etiam loquens de eadem ſimulatione, docet eſſe peccatum, non tamen explicat eſſe mortale, niſi quando iniuſtitia admiſcetur. Conſentit etiam expreſsè Sanch. lib.3.c.6.nu.22. Limitat verò dummodò intentio Iurantis ſit veritatem occultare, non vt audiens fallatur; nam in tali caſu iam dixerat nu.18. eſſe mortale.

Nec ſi Iurans intenderet vt audiẽs deciperetur foret mortale.
Ratio.

333. Verùm, etiamſi Iurans intendat vt audiens decipiatur, non credo fore mortale, quod expreſsè docet Caietanus loco citato. nam, vt probaui in ſecunda ratione pro tertia aſſertione, intentio fallendi non eſt de ratione mendacij cuius oppoſitum putat ipſe Sanch. & falsò allegat D. Thomam 2.2.q.111.a.1. præſertim ad 4. vbi nihil fauet S. Thomas, ſed eodem modo philoſophatur de mendacio conſiſtente in facto quod vocat ſimulationem, atque in præcedenti quæſtione 110. philoſophatus fuerat de mendacio conſiſtente in verbis, & quidem malitia mendacij conſiſtit in voluntate ſignificandi verbis, vel factis contrarium eius quod eſt in mente.

Malitia mendacij in quo conſiſtat.

Quoties autem homo non id vult, ſed aliam veritatem ſignificare diſtinctam ab eâ quam alij percepturi ſunt, non mentitur, etiamſi expreſsè velit vt fallantur; imo ferè impoſſibile eſt, vt is qui vtitur æquiuocatione quacunque ex prædictis ad euadendum aliquod malum, non habeat voluntatem, vel expreſſam, vel interpretatiuam vt alij decipiantur, quia deceptionem eorum aſſumit vt medium ad euadendum malum; quod intueri licet in facto Dauidis quando 1. Regum 21. coram Achis Rege Geth finxit ſe ſurere, quod ſane factum quamuis D. Thomas quæſt. illa 111.a.1 ad 2. excuſet à mendacio ſolùm propter myſticam & figuralem ſignificationem, nihilominus D. Hieronymus relatus in capite *vtilem* 22.q.2. non ob id excuſat à mendacio, ſed quia id fecit ex iuſta cauſa ad mortem euadendam: nec S. Thomas vnquam docet quod ex mera intentione decipiendi cenſeatur verbum aliquod, vel factum eſſe mendacium, nec intentio decipiendi ex ſe mala eſt, imò eſſe poteſt bona, ſi fiat ad auertendum alios à peccato, & ad euadendum aliquod malum. Iam verò ex dictis licet etiam aliquas illationes congerere ad praxim ſatis vtiles.

Vtẽs æquiuocatione, deceptione aliorũ vtitur ad euitandum malum. Hoc fecit Dauid.
Ex dictis pro praxi.

Corollaria ex duabus præcedentibus aſſertionibus.

Collige 1. Quid dicẽdum de eo qui iurat ſe non habere rem quã habet. Multi affirmant nõ peccare talem.

334. EX dictis colligitur 1. quid dicendum ſit de eo, qui rogatus vt det pecuniam mutuam, vel commodet rem aliquam quam reuera habet, cum Iuramento affirmat ſe non habere, ſubintelligendo intra ſe, vt mutuo det, vel commodet, quando ſcilicet non tenetur ad eam mutuò dandam, in qua re multi affirmant non peccare. Nauarrus c.12.nu.18.& cap. *Humanæ aures* q.3.nu.13. Rodriguez c.191.nu.7. Philiarcus de officio ſacerdotis tom.1. part.2. lib.3.c.14 ad finem Clauis Regia lib.5. c.4.nu.26.

Alij docent eſſe periurium & mortale.
Ratio.

335. Alij verò docent eſſe periurium & peccatum mortale. ita Corduba de ſecreto num.3. q.3. Henriquez c.19.num.8. in Gloſſa littera R. Ludouicus Lopez 1.part.c.42.verſiculo *Item qui non tenetur*. Parlador. de rebus quotidianis lib.2. c.vlt. parte 1.§ 4.num.15.& alij multi. Probant quia ex communi conceptione hæc reſponſio eſt mendax, cùm nec ſecundum Ius, nec ſecundùm vſum in tali materia talis verborum ſenſus accipiatur.

Authoris iudicium.

336. In hac re primò, exiſtimo ſic loquentem non eſſe periurum; quia ibi non interuenit mendacium iuxta dicta in 3. aſſertione, ex quâ etiam conſtat parùm, imò nihil referre quod attinet ad veritatem Iuramenti an ille teneatur mutuare, nec ne, ac proinde impertinens eſt illa limitatio. Vlteriùs exiſtimo, etiamſi non ſit periurus, venialiter peccare, quando ſine vllâ cauſâ non mutuandi, nec commodandi, vtitur illâ ſimulatione. conſtat hoc ex 4.& 5. aſſertione. Exiſtimo præterea nullam eſſe culpam ſic iurare ſi adſit iuſta non mutuandi cauſa aut commodandi; vt ſi timet inde aliquod damnum, vel credit quòd accipiens tardus aut difficilis erit in ſoluendo, aut reſtituendo, vel certè ignorat qualiter ſe habiturus ſit circa ſolutionem. Ita docet

Sanch. lib. 3. c. 6. nu. 43. atque idem iudicium eſt, ſi dicat ſe non habere pecunias in alio loco, ab eo in quo habet. Demum ſi reuerà pecunias habet, ſic tamen vt illis egeat, nec mutuare eas commodè poſſit verè poteſt iurare ſe non habere eas pecunias; quia iuxta 2. aſſertionem ad petentis intentionem reſpondet, quæ eſt, an habeat pecunias quas cōmodè mutuò dare poſſit.

Reſolutio quoad venditores rem ſibi tanti conſtitiſſe aſſerentes alio ſenſu quam emptores intelligant.

337. Idem quoque iudicium eſt quando inſtitores iurant ſe rem potuiſſe pluris vendere, aut rem ſibi tanti aut tanti ſteriſſe, alio ſenſu quam emptores intelligant, erit enim mortale peccatum, ſi intendant extorquere ſupra iuſtum pretium, vel obtinere pretium ſummum quod alioquin emptor dare noluiſſet, vel aliâ ratione ei ſint cauſa damni, vt optimè Leſſius c. 42. dub. 9. num. 46. qui addit non fore mortale quando reuerà per hoc non volunt aliquid iniuſtum committere, ſed tantum iuſtum pretium obtinere. Addo nec veniale eſſe, ſi aliâ ratione non poſſunt ab emptoribus habere iuſtum pretium, quod infertur ex 4. aſſertione noſtrâ atque adeo huic doctrinæ fauent Authores illius.

Collige 2. quoad adulterã rogatã à marito an adulterium admiſerit.

338. Colligitur 2. adulteram rogatam à marito an adulterium admiſerit, non ſolùm poſſe iurare ſe non fregiſſe matrimonium, quod Sotus concedit, quia ſcilicet matrimonium ſtabile & integrum perſeuerat, qui verus & proprius verborum ſenſus eſt, etiamſi vir putet illu verbis iurare non violaſſe fidem thori, ſed etiam poſſe iurare non admiſiſſe adulterium, ſubintelligendo in alia die, vel in alio loco, vel vt tibi reuelem, vel publicè, quod licet negent Sotus & alij, merito nihilominùs concedunt Authores 2. & 3. aſſertionis, & in ſpecie Nauarrus, Philiarcus, Azor, Sayrus & Sanch. c. 6. nu. 41. Non tamen poterit iurare carere adulterij crimine, ex eo tantum capite, quod iam illud confeſſa fuerit, quia nimirum ignorat veniam à Deo ſibi conceſſam, vt docet ibi Sanch. cum Paludano, Syluestro & Nauarro contra Sayrum. Vnde tunc aliam æquiuocationem & reſtrictionem debet addere ex nuper dictis, aut ſimilibus.

Collige 3. quid dicendum quo ad promiſſionem iniuriosè extortam alicuius pecuniæ dandæ ſub Iuramento.

339. Colligitur 3. ſi per iniuriam extorqueatur promiſſio alicuius pecuniæ dandæ ſub Iuramento, licere iuranti vti hac æquiuocatione. Iuro tibi me daturum, aut numeraturum pecunias, ita vt ſenſus ſit, tibi iuro daturum pecunias, non tibi, ſed mihi, vel alteri, aut dicere, iuro tibi, accipiendo illud iuro materialiter ad nihil ſignificādum; imo ſi accipiatur iuro in propria ſignificatione, non erit pluſquam veniale mendacium, idque concedunt omnes Authores.

Opinio Soti, Caietani &c.

340. Quando tamen ea æquiuocatio non ſufficeret, Caietanus, Sotus, Arragon & alij citati contra 3. noſtram aſſertionem, negant licere huic abſque animo dandi dicere, iuro me daturum tibi, ſubintelligendo ſi ſecluſo Iuramento ea tibi debeam.

Authoris iudicium probabilius.

341. Probabilius tamen eſt licere ita iurare, nec poſteà tenebitur ſoluere conſtat hoc ex 3. aſſertione, docentque expreſſè Angelus v. *Iuramentum* 5. nu. 8. caſu 9. Sylueſter Iuramentum 4. q. 7. dicto 2. Nauar. cap. *Humanæ aures* q. 3. nu 6. in fine, & in ſummâ c. 12. num. 14. Valentia diſp. 6. q. 7. punct. 4. qui rectè addit, nec teneri prædictum hominem propter alios hoc Iuramentum implere, quia poterunt, & debebunt credere Iuramentum in alium ſenſum fuiſſe detortum; præſertim ſi moneantur de eo, quia ſuberat iuſta cauſa. Idem docet Sanch. c. 6. nu. 38.

Collige 4.

342. Colligitur 4. fœminam morti proximam, atque excommunicatam, eo quòd viro non cohabitet, quem nouit ob impedimentum occultum non eſſe ſuum, coactamque iurare vt abſoluatur fore vt adeptà ſanitate illi cohabitet, poſſe id iurare intelligendo intra ſe, ſi id mihi licet. Ita Angelus *Iuramentum 4. in principio*, Sylueſter *Iuramentum 3. q. 2. verſiculo in Iuramento verò*. Nauarrus *c. 12. nu. 9.* Philiarchus *lib. 3. c. 14. ad finem*; imò hoc ipſum tenentur concedere Caietanus, Medina & alij citati pro 2. aſſertione, expreſſeque concedit Azor lib. 11. c. 4. q. 5. regula 2. in fine. Ratio eſt; quia cum ſic loquens dicit, faciam, intelligitur quod debeo, & hæc eſt mens Iuramentum exigentis; nec enim vult, vt peccet; ac proinde benè Sylueſter eam regulam generalem tradit, nempè, quod quotieſcunque Iuramentum exigitur faciendi aliquid quod ſine peccato fieri nequit, poſſit iurans ſubintelligere, ſi ſine peccato id efficere potuero. Et iuxta Authores 2. aſſertionis, etiamſi iurans nihil per ſe ipſum intelligat, ex ipſis nihilominus circumſtantiis ſubintelligitur ſufficienter. Idem docet etiam Sanch. c. 6. nu. 40. vbi idem putat de muliere non cohabitante cum viro, eo quod conſcia ſit adulterij viti, ac proinde iuſtam diuortij cauſam habet; nam compulſa à Iudice vt cohabitet viro, poteſt id iurare, ſubintelligendo intra ſe, ſi ad id teneor, quia mens Iudicis non eſt, aut eſſe debet, nouam illi obligationem imponere.

Regula generalis quã benè tradit Sylueſter.

Quoad coactum aliquam in ſponſã ducere quam nõ tenetur.

343. Eadem ratione coactus aliquam accipere in ſponſam quam ducere non tenetur, poteſt iurare ſe accepturum quidem intelligendo intra ſe, ſi teneor, vel ſi poſteà mihi placuerit. Ita Toletus lib. 4. cap. 21. num. 9. Sanch. lib. 3. ca. 6. num. 39.

Docet Leſſius quoad eum qui puellæ fictè promiſit nuptias.

344. Eadem ratione Leſſius lib. 2. c. 18. dub. 8. aſſerit eum qui fictè promiſit nuptias puellæ nihil incommodi paſſæ, non teneri ſub mortali implere, licet peccauerit mortaliter, promittendo. Quod ſi talis cogetur à Iudice an promiſerit, poſſe negare, etiam cum Iuramento; ſi verò per ſententiam Iudicis iubeatur promiſſum implere ſolùm propter vitandum ſcandalum, teneri parere, ac proinde poſſe mutare ſolum ne cogatur parere, vt in ſimili docet Sotus lib. 7. de Iuſtitia 2. 2. Verùm in hoc quod attinet ad obligationem promiſſionis fictæ philoſophandum eſt iuxta dicta à nobis in noſtro Tract. de matrimonio diſp. 1 dub. 4. & locis ibi notatis. Vnde ſi obligatio adſit implendi eam promiſſionem quantumuis fictam, non erit locus prædictæ æquiuocationi, ſeu reſtrictioni Iuramenti; ſecus verò, ſi obligatio non ſit. Quando verò, & quomodo ſit obligatio, locis citatis diximus, vbi etiam diſputauimus, an in eo, qui nouit naturam promiſſionis, poſſit eſſe externa promiſſio omnino ficta, id eſt, ſine animo promittendi, aut ſine animo ſe obligandi. Ibi legatur.

Collige 5.

345. Colligitur 5 quoties quiſpiam à cuiuſuis debiti obligatione liber eſt, poſſe à Iudice rogatũ id negare, intelligendo intra ſe, ita vt debeat; reſpondet enim tunc ad debitam mentem Iudi-

cis

cis iuxta ſenſum 2. aſſertionis. Qua ratione optimè Couar. relatis Capella & Cæpolla lib. 1. variarum c. 2. nu. 4. Azor lib. 11. cap. 4. q. 5. regula 2. Parlad. lib. 2. capite finali parte 1. §. 4. n. 13. Suarius lib. 3. c. 9. nu. 6. Sanch. lib. 3. c. 6. num. 32. docent eum qui mutuò vel alio contractu accepit nummos, quos poſteà ſolunt, & iterum poſtulantur ab eo in Iudicio in quo non poteſt probare ſe illos ſoluiſſe, interrogatum à Iudice poſſe abſolutè negare ſe illos accepiſſe, ſubintelligens iterum, vel ita vt illos debeat, vel ita vt teneatur id declarare. Addit Sanch. idem eſſe dicendum, ſi quacunque ex cauſa ab eo debito abſoluendo liber eſt; item ſi tunc non tenetur eum ſoluere, eò quòd terminus ad quem mutuum datum nondum eſt impletus, vel quia ex paupertate excuſatur debitor à tunc ſoluendo, quando Iudex ad eum effectum rogat ſcilicet vt cogat ſtatim ſoluere; quia tunc negans ſe accepiſſe, ita vt ſtatim ſoluere debeat, verè ad mentem debitam Iudicis reſpondet. Quapropter immeritò Gutierez allegato Perez lib. 1. quæſtionum practicarum *tota quæſt.* 60. aſſerit non poſſe negari mutuum iam ſolutum.

Reſolutio quoad illã quæ à Iudice cogitur ſoluere debitum ante ſolutum.

Abſcondis bona ali qua à creditoribus licitè.

346. Ob eandem rationem, is cui licitum eſt aliqua bona abſcondere neceſſaria ad vitam ſuſtentandam, ne à creditoribus capiantur, eaque de cauſa cogatur mendicare; poteſt à Iudice rogatus iurare ſe nulla bona abſcondita habere, atque hoc ipſum poſſunt iurare cæteri qui id ſciunt, intelligendo ſcilicet, non habere abſcondita quæ manifeſtari debeant. Ita Sanch. ſuprà num. 31.

Immunis ab obligatione promiſſi matrimonij rogatus à Iudice poteſt iurare ſe non promiſiſſe.

347. Qui etiam ob eandem rationem lib. 1. de Matrimonio diſp. 10. n. 27. & 28. aſſerit, quoties ſiue verè, ſiue fictè promittens matrimonium immunis vel liber eſt ob aliquam cauſam ab implendi obligatione, poſſe à Iudice requiſitum iurare ſe non promiſiſſe, quod nos etiam cum ipſo, & aliis quos retulimus, diximus, & probauimus in dicto 1 tract. de Matrimonio diſp. 2. dub. 15. intelligendo ſcilicet tunc ſe non promiſiſſe, ita vt teneatur implere; vbi cum eodem diximus id locum habere, non tantùm quando cauſa non implendi eſt certa, ſed etiam quoties ſapientum iudicio eſt probabilis, quia poteſt amplectendo opinionem probabilem tutâ conſcientia ſe exiſtimare non obligatum.

Quid de clerico rogato à cuſtodibus an aliqua portet gabellæ obnoxium dicendum.

348. Eadem quoque ratione Syluester v. Mendacium quæſt. vltima docet clericum rogatum à cuſtodibus an aliqua portet alioquin gabelæ obnoxia, vt compellatur gabelam ſoluere, poſſe iurare, ſe nihil tale portare, intelligendo, ex quo gabelam debeat, quod meritò extendit Suarius lib. 3. c. 9. nu. 7. ad omnem hominem exemptum à gabela ſoluenda; & addit Sanch. lib. 3. c. 6. num. 32. omnem hominem, etiam laicum, qui aliqua portat, aut habet, aut vendidit ex quibus vel nullam gabelam, vel non integram debet (iuxta probabilem opinionem) poſſe Iuramento rogatum negare ſe habere, portare, aut vendidiſſe eam duntaxat quantitatem ex qua gabelam non debet, intelligendo, ita vt ex illa debeat gabelam.

Obiicies.

349. Verùm obiiciet aliquis: in opinione æquali probabili ſubditus tenetur parere ſuperiori; ergo in hoc caſu. *Reſp.* Reſpondetur negando antecedens ſaltem quando agitur de intereſſe ſeu damno inferioris; quia in eo caſu vtraque pars vtitur iure ſuo. Ita reſpondent in hoc particulari caſu. Vectigalis Petrus à Nauarra lib. 3. de reſtit. c. 1. dub. 12. n. 267. Leſſius lib. 2. c. 33. dub. 8. in fine: eadem ratione idem Sanch. nu. 36. concedit, ſi debitor præconueniat coram Iudice creditorem, vt iurat an pars illius debiti quod exigit, ſoluta iam ſibi ſit, poſſe creditorem iurare non fuiſſe ſolutam, etiamſi reuera ſoluta fuerit, dummodo tantundem ſibi ab eodem debeatur, quod aliàs non poterit recuperare.

Caſus de creditore exigẽte debitum, qui compellitur iurare.

350. Idem quoque iudicium eſt quando creditor virtute alicuius inſtrumenti publici exigit via executiua debitum, & compellitur iurare iuxta diſpoſitionem legum aliquorum regnorum, qualis eſt in caſtella lex regia 9. tit. 21. lib. 4. nouæ collectionis; poterit enim tunc iurare id totum ſibi deberi, etiamſi pars illius ſummæ ſoluta ſibi fuerit, dummodo alia via tantundem pecuniæ ſibi ab eodem debeatur de qua non habet publicum inſtrumentum, virtute cuius id exigat, & aliter non ſperet id poſſe recuperare; hoc tamen intelligunt Authores cum limitatione, niſi ſit in præiudicium alterius anterioris creditoris, quod ego veriſſimum puto, quando alius creditor habebat hypothecam eiuſdem rei quam habet hic creditor; nam tunc anterior hypotheca in eadem re dat alteri anteriori ius potius & fortius quam ſit ius poſterioris, vt latè oſtendimus in noſtro opere de Iuſtitia & Iure cæteriſque virtutibus cardinalibus lib. 2. tract. 2. diſp. 11. dub. 4. vtrum autem idem dicendum ſit abſolutè iuxta illam regulam Iuris, *qui potior eſt in tempore, eſt potior in iure*, eaque regula extendatur ad omnes debitores perſonales, quorum nullus habet priuilegium prælationis contra alterum, aut ſupra illum, ex inſtituto diſputauimus eadem diſp. dub. 5. & duas oppoſitas ſententias probabiles iudicauimus, & iuxta illas opiniones philoſophandum eſt in hoc caſu: vnde ſi tuta conſcientia recuperare poteſt totum ſuum debitum nulla habita ratione creditoris prioris, poterit ſic iurare, maximè iuxta dicta eadem diſputatione dub. 7. aſſertione 2. & 3. vbi probauimus & ipſum creditorem poſſe petere & accipere totam ſolutionem, & probabile etiam eſſe quod debitor ipſe teneatur ſoluere. In hoc ergo caſu poterit debitor iurare ſibi tantundem deberi, & non eſſe ſibi ſolutam illam ſummam, intelligendo, ita vt adhuc integra non debeatur ſiue ex illo ſiue ex alio titulo.

Difficultas.

351. Maior omnino difficultas eſt, an debens quinquaginta rogatus in iudicio ſub Iuramento an debeat centum (quæ tunc forte ab illo petuntur) poſſit abſolute negare ſe centum debere; item ſi rogatus de domo vel fundo an ſit ſuus poſſit abſolutè negare ſuum eſſe, ſi ſola pars eius ſua ſit: nam Bartholus, Abbas, Felinus, Alexander, Alciathus, Aretinus & alij quos refert Couarruuias 1. variarum c. 2. nu. 5. docent hunc ita abſolutè negantem eſſe periurum; ac proinde debere partem negare, partem fateri; probant, quia qui negat totum, negat quamlibet eius partem.

Opinio aliquorum.

Authoris ſententia probabilior.

352. Probabilior nihilominùs ſententia eſt quæ aſſerit, poſſe licitè negare abſolutè. Ita ſpe-

culator, Decius, Crotus & alij quos referunt & ſequuntur Couarruuias ibi & Gutierrez in qq. practicis lib.1.q.61.num.2. idem docet Azor lib. 10.c.8.in fine & Sanch.lib.3.c.6.nu.33.nam qui rogatur an comederit in templo, cùm ſolùm extra comederit, verè negat illud copulatiuum comeſtionis & loci in templo. Prætereà propoſitio affirmatiua *debeo centum*, eſt falſa vt patet; ergo negatiua eius contradictoria *non debeo centum*, eſt vera; vnde qui negat totum copulatiuè ſumptum, non ideo negat quamlibet eius partem, ſecùs eſſe ſi diſtributiuè acciperetur. Quamuis autem hic homo non ſit periurus, poterit nihilominùs ex alio capite reus eſſe culpæ, nempè ſi neget ne cogatur ſoluere partem debitam, vel causâ alterius fraudis, vel quia cogit Actorem ad probandum partem illam verè debitam, vt rectè notauit Gutierrez ſuprà & ex eo Sanch.

Collige 6.

353. Colligitur 6. Scholaſticos in Academia v.g. complutenſi, vbi ius habent ſuffragij in electione profeſſorum, quo iure priuantur ſi fortè cum aliquo ex candidatis, vel oppoſitoribus egerunt de negotio eius cathedræ quam ambiunt colligitur, inquam, eos poſſe tuta conſcientia iurare ſe non collocutos cum oppoſitoribus, ſi de his tantùm rebus cum illis egerunt, quæ ad eos ſubornandos non pertinebant, ſubintelligendo ſcilicet, intra ſe non fuiſſe locutos de eiuſmodi rebus. Hæc enim eſt debita interrogantium mens. Ita Nauarrus c.12. num.19. Suarius lib.3.c.9.nu.7. Clauis Regia lib.5.c.4. num.24. Sanch.lib.3.c.6.nu.34. contra Ludouicum Lopez, qui immeritò docuit oppoſitum 1. part. cap.42.

354. Ob eandem rationem poſſunt interrogati à Iudice iurare ſe non ingreſſos domum alicuius ex oppoſitoribus, quando non ſunt ingreſſi vt ſubornarentur. Ita Sanch. ſuprà Rodriguez in ſummâ 1.part.c.191.nu.4.

355. Ob eandem quoque rationem, qui rogantur an egerint de iis quæ in aliqua congregatione, capitulo, aut conſultatione tractata ſunt, ſi ſolum egerint de non præiudicialibus, & quæ iuxta ſtatutorum mentem non ſunt neceſſariò ſub ſecreto ſeruanda, poſſunt iurare ſe non egiſſe, ſed ſub ſecreto ſeruaſſe, intelligendo, intra ſe de iis que ſeruare tenebantur. Ita Philiarcus de officio ſacerdotis tom.1. part.2. lib.3.c.14. in fine, Clauis Regia, Suarius & Sanchez proximè citati. Sic in communi ſermone & conuerſatione interrogatus de re quam ſecretò ſeruare expedit, licitum eſt dicere ſe neſcire, intelligendo, ita vt expediat reuelare. Ita Sotus, Syluester, Ledeſma, Petrus à Nauarra & alij, quos ſequitur Sanch. ſuprà nu.25. ita Nauarrus c.25. num.43.

In cōmuni ſermone interrogatus de re quā ſecretò ſeruare expedit, licitè dicit ſe neſcire ſubintelligendo &c.

Collige 7. quoad venientem ex loco peſte infecto.

356. Colligitur 7. venientem & loco peſte non infecto, qui tamen falsò creditur infectus, rogatum à cuſtodibus, veneritne ex eo loco, poſſe iurare ſe inde non venire, intelligendo, tanquam ex loco peſtilenti; hæc enim eſt debita cuſtodum intentio. Ita Syluester Iuramentum 3.q.2.in fine, Nauarrus cap. *Humanæ aures* 22.q.5.in quæſt.ſua 2.nu.9.& in ſummâ c.12.num.19, Philiarchus ſuprà, Sayrus in Claui Regia ſuprà nu.22. Toletus lib.4.c.21.nu.9. Azor lib.11. c.4. q.5.regula 3.iuncto verſiculo 1.quidem Suarius c.9.num.7. Leſſius c.42.dub.9.num.47.Sanch. c.6.nu.35.

Idem iudiciū quoad tranſeuntē celeriter per locum peſte infectum.

357. Idem iudicium eſt de eo qui tranſiuit quidem illac, ſed adeo celeriter, vt nihil cum peſtis attigerit, poteſt enim iurare ſe non illac tranſiiſſe, intelligendo vt aliquid mali contraxerit, quia hæc debet eſſe recta cuſtodum intentio; atque ita debent intelligi Nauarrus, Toletus & Suarius ſuprà; & expreſsè docent Syluester, Azor & Sanch. ſuprà & Rodriguez cap. illo 191. vnde Nauarrus, Toletus & Suarius dixerunt idem eſſe quando credit nihil mali contraxiſſe, quod intelligendum eſt quando certò & moraliter id credit; vnde rectè Leſſius dixit oportere vt iurans ſit certus non eſſe periculum contagionis. Qui autem moratus eſt in loco peſte infecto, meritò timere debet periculum contagionis.

Limitatio.

Notandum quoad Eccleſiaſticos venientes ex loco peſtilenti.

358. Rectè autem aduertit Syluester quæſt. illa 2. & v. Mendacium in fine, Religioſos & clericos venientes ex loco peſtilenti, teneri iurare ad debitam & rationalem cuſtódum mentem. Quamuis enim cuſtodes non ſint eorum ſuperiores, tamen licitè id exigunt, & non vi illatâ, ſed ex ſuppoſitione ſi in vrbem ingredi velint & petant.

Collige 8. teſtem non iuridicè interrogatū de aliquo delicto poſſe reſpondere ſe neſcire ſubintelligendo &c.

359. Colligitur 8. teſtem non iuridicè interrogatum de aliquo delicto, poſſe reſpondere ſe neſcire, non audiuiſſe nec vidiſſe, etiamſi ſciat, viderit vel audiuerit, ſubintelligendo, ad dicendum quod licet neget ſepulueda lib. de ratione reddendi teſtimonij ca.13. & ex parte Sotus; in contrarium tamen ſunt Nauarrus communiter receptus in cap. *Humanæ aures* in q.1.nu.9. Sayrus in Claui Regia lib.4.ca.5.nu.24.& lib.12.c. 17.nu.29.Sanch.lib.3.c.6.num.23.aliique multi conſonatque hæc doctrina cum iis quæ diximus in noſtro opere de Iuſtitia cæteriſque virtutibus cardinalibus lib.2.tract.1.diſp.8.dubit.5.vbi egimus de obligatione teſtis ad dicendam veritatem adiuncta doctrina tradita priùs diſp.3. dubit.2.

Addit Sanch.

360. Addit verò Sanch. eodem modo negare, ſeu reſpondere poſſe, quamuis alias iuridicè interrogetur, quoties ob aliquam cauſam non tenetur ferre teſtimonium, vt quia notabile damnum ipſi ſequetur, quia tunc verè dicit ſe neſcire, non vidiſſe neque audiuiſſe, intelligendo ſcilicet, vt teneatur dicere; qua de re & in quibus caſibus non teneatur teſtis reuelare Iudici id de quo interrogatur, latè diximus citato loco de Iuſtitia dubit. illa 5. item in noſtro opere de Sacramentis & cenſuris, agentes de obligatione ſub cenſura reuelandi delicta, quando id præcipitur per edicta generalia, vbi etiam adduximus caſus in quibus excuſatur quis à reuelando delicto Tract.10.diſp.2.dub.41. & ſequentibus.

Teſtis qui tātum audiuit aliquid interrogatus an ſciat poteſt iurare ſe neſcire. Ratio.

361. Addit etiam Sanch. ſequenti cap.7.nu. 5. etiam licere teſti iuridicè interrogato an aliquid ſciat, non tamen interrogato an audierit, iurare ſe neſcire ſi ſolùm audierit; quia ea ſolùm cenſentur Teſtes ſcire, quæ in eorum præſentia geſta ſunt capite Teſtes 3. qu.9. atque ita docet Sotus in 4. diſt.18. q.4.a.5. in ſolutione ad 4. & lib.5.de Iuſtitia q.6.a.2.concl.7.Arragon 2.2.q. 70.a.1. & iterum dicimus loco citato de cenſuris, vbi rem ampliùs explicamus quantum ad

obliga-

obligationem denuntiandi citata diſp 3 dub.47. Ibi legatur.

Collige 9. quoad Reū in Iudicio interrogatum de proprio delicto non iuridicè.

361. Colligitur 9. Reum non legitimè, aut non iuridicè à Iudice interrogatum de proprio delicto quod fecit, aut de locis occultis, poſſe reſpondere ſe non feciſſe, aut non habere ſocios; quod quamuis negent Sotus, Corduba, Arragon. & aliqui alij, fatentur nihilominùs Caietanus, Ioannes à Medina, Bannes & alij ſuprà citati in 4. ratione pro 3. aſſertione noſtra; item alij quos retulımus in iam citato opere de Iuſtitia eodem libro & Tractatu diſp. 6. vbi egimus de obligationibus Rei in iudicio, maximè dubit. 1. vbi explicuimus an ſemper teneatur veritatem aperire, vbi etiam ſatis probabiliter diximus poſſe defendi, quando dubitat quis an iuridicè procedat Iudex, poſſe occultari veritatem, atque adeo tunc iurare, ſed quidquid ſit de hoc, hæc illatio probatur quia tunc reſpondet quis ſaltem ad mentem debitam Iudicis, in quo etiam cum Adriano, Ioanne Maiore, Scoto, Paludano & aliis Theologis conſentiunt Nauarrus & alij recentiores citati in 3. aſſertione, addendo ſcilicet interiorem reſtrictionem v.g. ita vt tenear dicere, vel in tali die, vel antequam natus eſſem aliudúe quodcunque additum quo reddatur vera propoſitio vt ait Valentia ibi citatus.

Quando dubitat quis an iuridicè procedat Iudex poteſt occultare veritatem.

Eodē modo poteſt reſpondere quādo Iudex non eſt legitimus ſuperior Rei &c. Ramo

363. Eodem modo poteſt reſpondere quando Iudex non eſt legitimus ſuperior Rei; item quando iniuſtè extractus eſt ab Eccleſia à Iudice qui alioquin erat legitimus; quia tunc Iudex non habet ius interrogandi, nec procedendi vt fatetur Sotus de ſecreto membro 2. qu.7. idemque iudicium eſt quando iuriſdictio Iudicis eſt ſuſpenſa per appellationem, vt rectè Rodriguez de ordine Iudiciario c.10. nu.4. item quando Iudex eſt excommunicatus denunciatus, aut manifeſtus clerici percuſſor vt docet Sanch. lib. 3. c.6. nu.27.

Ita Reus poteſt negare delictum quod fecit quādo ratione alicuius circūſtantiæ excuſatur à culpâ ſubintelligendo &c.

364. Eodem modo poteſt Reus negare delictum quod fecit, quando ratione alicuius circumſtantiæ excuſatur à culpa, vt ſi quis hominem ignoranter, putans eſſe feram, occidit, aut in propriam defenſionem, aut rem alienam vſurpauit vt compenſaret ſibi debitum quod alia via non poteſt, niſi fortè valdè difficile recuperare; tunc enim poteſt de eo facto rogatus in iudicio negare, ſubintelligendo de facto criminoſo, aut etiam abſolutè, quia interrogatio Iudicis ex circumſtantia Iudicis & Iudicij de eo facto ſolùm intelligitur. Ita Bannes 2.2. qu.69. a.2. dubio penultimo, & ibi Salon controuerſia 11. ratione 4. Sayro lib.12. c.17. nu.26. Leſſius lib.2. c.31. dub. 3. num.14. qui rectè addit idem eſſe ſi ſola culpa venialis fuit. item Sanch. lib.3. c.6. nu.29. qui ob eandem rationem aſſerit, quando taxa alicuius rei eſt iniuſta, ſi quis plùris vendens, aut defraudans in pondere & menſura; ita vt ſibi ſatisfaciat pro pretio præcisè quantum ſatis eſt, poteſt rogatus à Iudice an pluris vendiderit, aut in pondere menſuraúe defecerit, negare, & ſimul aſſerere ſe pretio taxato vendidiſſe, atque integrè pondus & menſuram exhibuiſſe, intelligendo hæc omnia, ita vt pluris vendens, aut deficiens in pondere & menſura deliquerit: nam abſque delicto vtrumque fecit. Atque ad hoc, inquit Sanch. ſatis eſt opinionem eſſe probabilem, quæ aſſerat eam taxam non obligare, probarique poteſt à ſimili ex dictis illatione 5 de eo qui negat reſoluat gabelam.

365. Propter idem fundamentum rogatus iuridicè de aliqua circumſtantia, vera quidem, ſed quæ præbeat indicium alicuius delicti à ſe non perpetrati, poteſt eam negare, intelligendo intra ſe, quatenùs eſt indicium illius delicti, vt ſi reperto cadauere hominis occiſi quis interrogetur an gladius ibi repertus ſit ſuus, vel tali hora illac tranſierit, licet vera hæc ſint; tamen quia petuntur ab eo tanquam indicia illius homicidij, quod ipſe non commiſit, poteſt negare, quia ad debitam Iudicis mentem verè reſpondet. Ita Sotus de ſecreto membro 2. qu.7. poſt 3. concl. dub.2. Rodriguez de ordine iudiciali c.10. n.7. Salon controuerſia illa 11. Sayro ſuprà cap. 17. nu.11. Leſſius dubit. illa 3. nu.14. Sanch. ſuprà nu. 30 qui etiam num.45. rectè docet cum Bannes, Salon & Nauarro, etiamſi callidus & iniquus interrogator expreſsè interroget de delictis, etiam occultis, vel per quodcunque ſecretum ſcitis, poſſe Reum aut Teſtem negare retinendo aliquem verum ſenſum intra ſe; imò quantumcunque iniquus ille vrgeat, vt iuret ſe nulla æquiuocatione vti aut aſtutiâ, adhuc poſſe id iurare, intelligendo intra ſe, ita vt planè debeat loqui, & explicare, vel aliquid aliud mente concipiendo quo verum id reddatur.

Quando iniquus interrogator petit vt quis iuret ſine vllâ æquiuocatione de delictis occultis interrogatus poteſt iurare &c.

366. Colligitur 10. quoties Iudex iuridicè interrogat, ita vt Reus teneatur fateri veritatem, mortale peccatum committet Reus aut Teſtis, qui quacunque amphibologia ex adductis in tribus primis aſſertionibus veritatem occultaret; præſertim ſub Iuramento. Quando autem & ſub quibus circumſtantiis Iudex iuridicè interroget, & Reus vel Teſtis teneatur reſpondere, & ad mentem Iudicis iurare, non eſt huius loci negotium diximus ſatis *citato Tract.* 1. *de Iuſtitia* maximè *tota diſp.*6. *&* 8.

Collige 10. quoties Iudex iuridicè interrogat ita vt Reus teneatur fateri veritatem, peccat mortaliter, ſi vtatur amphibologiâ.

367. Idem quoque iudicium eſt, quando priuata perſona ratione alicuius contractus Iuramentum debet exhibere ad exactionem partis, vt docent omnes citati Authores; hoc tamen vltimum limitat Sanch. c.7. nu.1. quando illi priuatæ perſonæ damnum notabile inde immineret: nam ſi nullum ſequatur, tantùm erit veniale. Et eadem ratione peccabit, etiamſi fingat ſe iurare, & reuera non iuret verba Iuramenti reticens; tunc enim iniuriam irrogat vel parti vel Iudici, ſi inde damnum ſequatur. Ita Alcozer in ſumma c.14. & Sanch. ſuprà num.2. qui expreſsè limitat hunc caſum quo notabile damnum ſequeretur, nec putat mortaliter peccare ſi nullâ fraude; ſed tantum reuerentia Iuramenti ductus & ſcrupulo fingeret ſe iurare, ita vt aſtantes & tabellio intelligerent eum iurare; hoc enim ſufficit, vt in foro externo conſtet de Iuramento, nullumque damnum ſequatur indicio aut contractui, & ex alio capite nullam fraudem molitur, ſed veritatem fatetur.

Ex dictis deducunt Azor. & Sanch.

368 Ex dictis etiam deducunt Azor lib. 11. c.8. q.2. & Sanch. ſuprà num.3. eum qui iuridicè rogatus negat commiſiſſe crimen, quod per ſeipſum quidem non commiſit, ſed per alium, cui id præcepit, eſſe periurum; nam verba accipienda ſunt iuxta legitimum ſenſum quem ſuaptè

natura

natura habent, aut in quo canones & leges ea accipiunt vt iam ſupra indicauimus; atqui ſecundum communem vſum & iura, vera feciſſe dicitur, non ſolus ille qui per ſeipſum fecit, ſed & qui fieri mandauit l. 1. verſ. *deieciſſe ff. de vi & armata* & cap. mulieres de ſententia excommunicationis. vbi decernit Pontifex illos etiam quorum mandato alij percutiunt clericum, incurrere in excommunicationem, rationemque reddit cùm is verè committat cuius mandato delictum committitur.

Contra prædictam reſolutionem videtur eſſe communis ſententia. 369. Verùm contra hanc reſolutionem videtur eſſe communis doctrina Authorum, aſſerentium in materia excommunicationis excommunicationem impoſitam contra facientes aliquod delictum, non incurri à mandantibus (qua de re nos latè diximus in noſtro Tract. de cenſuris diſp. 1. dub. 20.) niſi ad ipſos extendatur expreſſè, quia, qui mandat percutere, non percutit. Vnde Pontifex in cap. illo *Mulieres* extendit cenſuram ad mandantem, quam, niſi extenderet, non incurreret mandans; ideo Pontifex non dixit *quia mandans percutere percutit*, ſed *quia committit*, id eſt etiam delinquit, & quod per alios facimus, non propriè & verè nos dicimur facere, ſed tantùm metaphoricè & fictè, vt rectè Bartolus l. *ſed ſi vnius* §. 1. *ff. de iniuria* eaque ratione interpretandæ ſunt leges quæ id dicunt; ideoque agentes & conſentientes pari pœna ſolent puniri, quia omnes eodem genere peccati delinquunt. De facto tamen non ſemper id fit (vt loco notato de cenſuris eadem dub. 20. & duabus ſequentibus probauimus) ſed tantùm quando leges id exprimunt, cùm leges pœnales propriè & in rigore ſint interpretandæ, vt omnes Authores communiter fatentur ex regula Iuris *omnia ſunt reſtringenda*, idque mihi videtur probabile, additutque probabiliter ex eo quod ſupra cum Soto, Aragon & Sanch. diximus illatione 8. Teſtem ſcilicet poſſe iurare ſe neſcire id quod tantum audiuit, quia nimirum ex mera auditione non generatur propriè ſcientia, ſed ad ſummum fides.

Leges pœnales propriè & in rigore ſunt interpretandæ.

Iudicium Authoris quoad eum qui iuridicè de delicto interrogatur. 370. Illud tamen mihi veriſſimum eſt, eum qui iuridicè de delicto interrogatur, non poſſe iurare ſe ab eodem delicto liberum ex eo præciſè quod in confeſſione Sacramentali ſaſſus fuerit, quia quamuis foret certus id delictum fuiſſe ſibi à Deo remiſſum, adhuc ius habet Iudex de illo interrogandi ad puniendum in foro externo. Ita Paludanus in 4. diſtinct. 35. q. 1. a. 3. nu. 26. Azor lib. 11. c. 1 1. q. 1. Sanch. c. 7. num. 4. cogitatque ex capite *accepimus de purgatione canonica*. Iam verò duo incidunt dubia, quæ placet ſeorſim & ſigillatim explicare.

Dubium primum incidens.

Dubitari poteſt 1. quoad Reũ legitimè interrogatũ. 371. Dvbitari ergo poteſt 1. quando Reus legitimè interrogatus, ita vt ſub mortali fateri teneretur, negauit nihilominus veritatem, aut eam aliqua amphibologia iniquè texit an abſolui poſſit à Confeſſario, niſi ſe iudicio offerat ad veritatem detegendam, etiamſi iterum non interrogetur.

In triplici ſtatu hoc de re poteſt 372. Hac de re in triplici ſtatu poteſt dubitari, & ſeorſim de vno quoque iudicandum eſt. Primus ſtatus eſt, quando Reus iam fuit à Iudice, aut abſolutus, aut punitus, aut è carcere fugiens eſt omnino extra Iudicis poteſtatem, atque in hoc caſu veriſſimum exiſtimo non teneri ſe offerre ad veritatem manifeſtandum; quia cùm iam ſit extra Iudicis poteſtatẽ, id nihil aliud eſſet quàm ſe prodere. Ita Bannes 2. 2 q. 69. a. 2. in 2. parte dub. 1. concl. & ibi Salon controuerſia 10. concl. 3. Sayro in Claui Regia lib. 12. cap. 17. nu. 14. Sanch. lib. 3. c. 7. nu. 6. *dubitari 1. Statu.*

373. Secundus ſtatus eſt quando adhuc iudicium durat, & Reus ſub Iudicis poteſtate eſt, neque ſententia eſt lata; in qua re communis ſententia affirmat eum hominem eſſe in ſtatu peccati mortalis, niſi ad veritatem fatendam ſe offerat etiam non rogatus; addo proinde non poſſe abſolui, niſi firmiter id efficere proponat; nam quamdiu iudicium durat cenſetur eadem Iudicis interrogatio durare; ac proinde eadem veritatis dicendæ obligatio. Deinde quia is eſt cauſa per iniuriam differendæ ſententiæ ac concedendæ appellationis, ſemperque negatione illa iniuſta ſe tuetur; quare iniuſtam cauſam defendit, & eſt quaſi repetita iniuſta negatio. Ita Sotus, Salcedo, Angles, Sayro, Bannes & Salon ſuprà, aliique quos refert Sanch. illo cap. 7, nu. 7. quod temperant Sayro & Bannes, niſi ob periurium prius eſſet reus alia pœna plectendus. *2. Statu. Communis ſententia.*

374. Probabilius nihilominùs puto non teneri prædictum ſe offerre ad fatendam veritatem, ſed ſatis eſſe quòd doleat de præterita culpa, & proponat, ſi iterum interrogetur, veritatem fateri. Ratio eſt, quia tunc Reus duplicem iniuriam irrogauit; alteram parti læſæ (ſi qua eſt) & tunc ſatisfacit animo reſtituendi omne damnum inde ſecutum; alteram, Iudici negando illi obedientiam debitam, cui ſatisfacit dolore de peccato & propoſito obediendi Iudici iterum interroganti. Nam præceptum veritatis detegendæ eſt tranſiens, duranſque tantum dum Iudex interrogat. Probatur ſecundò, quia minus tenetur Reus contra ſe deponere quàm Teſtis contra alium, at Teſtis qui iniuſtè negauit veritatem, non tenetur ſe offerre ad manifeſtandam veritatem; ſed ſatisfacit damnum reſtituendi; ergo nec Reus. Ita Philiarcus de officio ſacerdotis tom. 1. parte 2. lib. 3. c. 25. Sanch. ſuprà num. 8. qui pro ſe citat quoſdam Neotericos & addit n. 9. quòd cùm ſit difficilimum negotium fateri proprium crimen, nullo modo debet confeſſarius, etiamſi credat fore vt Reus iterum examinetur, interrogare, an habeat propoſitum fatendi veritatem, ne eum tentet, & exponat periculo denuò peccandi habendo propoſitum contrarium; ſatis enim eſt, vt in genere proponat cauere impoſterum omne peccatum. Legantur quæ diximus *in noſtro opere de Iuſtitia cæteriſque virtutibus diſp. 8. dub. 7.* *Authoris iudicium probabilius. Ratio. Probatur 2. Officium confeſſorij quoad tali Reum.*

375. Tertius ſtatus eſt quando iam Reus lata ſententia damnatus eſt, & pœnam mortis vel alia plectendus; & in hoc caſu non eſt eadem mens Authorum. Prima opinio aſſerit teneri ſe offerre ad manifeſtandam veritatem, etiamſi non rogetur. Probat primò, quia eius veritatis taciturnitas redundat in detrimentum Accuſatorum, Teſtium & Iudicis, qui iniquè in eâ cauſâ proceſſiſſe cenſebuntur. Secundò, quia dum ſenten- *Tertius ſtatus de quo diſerepant Authores. Prima opinio.*

ſententia non eſt executioni mandata, Reus adhuc manet ſub Iudicis poteſtate. Tertiò, quia in eo mortis articulo, vbi de æterna ſalute agitur, videtur neceſſariò conſulenda pœnitenti opinio, in quâ nullum ſit peccari periculum, qualis eſt hæc, ne, ſi fortè contraria opinio ſit falſa, eam ſecutus damnetur. Ita Corduba *q.64.punct.* 2. Bartholomæus à Medina *lib.1. ſummæ c.14* §. 35. Petrus Ledeſma *tom.2. Tract.8.cap.24.poſt* 2. *concl.dub.*2. Vega *tom* 2.*c.*89.*caſu* 2.*&* 3. referens Orellanam; Bannes & Salon *ſuprà.*

Secunda opinio eſt Authoris.

376. Exiſtimo nihilominùs prædictum minimè ad id teneri, niſi fortè in aliquo ſpeciali caſu, in quo notabiliſſimum alicui alteri damnum ſequeretur, qui caſus rariſſimus eſt. Ita Nauarrus *ca.25.nu.*38. Petrus Nauarra *lib.2.de Reſtitut.c.4.part.2.dub.2.nu.*36.*&* 3.*parte dub.*15.*num,* 213.*in vltima editione.* Salcedo *in practica cap.* 126. Segura *in directorio Iudicum parte* 2.*c.*14.*n.*36. Rodriguez *in ordine Iudiciali c.*10.*num.*2. Sà v. *Iudicales actus de Reo nu.*5. Sayrus *in Claui Regia lib.*12. *c.*17.*nu.*15. Philiarcus *ſuprà* Sanch. *lib.*3.*c.*7.

Probatur 1.

377. Probatur verò præcipuè eneruando fundamenta oppoſitæ ſententiæ, quæ ſanè parui momenti ſunt. Ac inprimis nulla infamia ſequitur Iudici Accuſatori, aut Teſtibus, cũ omnibus notiſſimum ſit ſolitos eſſe Reos delicta negare; imo puſillanimes ac ſtulti habentur, ſi ea fateantur. Accedit quòd præſumptio ſtat pro Iudicis ſententiâ *cap.conſanguinei,* & cap. *cauſam de re iudicata,* de quo latiſſimè diſputant Maſcardus cõncl.1302.nu.3. prætereà Iuſtitia iam latæ præteritæque ſententiæ non pendet ex futura damnan iam Rei confeſſione, ſed ex actis in proceſſu, per quæ fuit lata. Vnde quod caput eſt in hoc negotio, pro praxi amplectendo hanc ſententiam, occurritur iniquæ quorundam Iudicum calliditati, qui nondum conuictum Reum iniuſtiſſimè dãmnant ad mortem, ſperantes fore vt in vltimo agone delictum fateatur, vt ea ratione ſaltem coram vulgo iniquæ ſententiæ excuſationem habeant, vel certè denegant appellationem admonito tabellione, vt, ſi in patibulo delictum fateatur, afficiatur ſupplicio, ſin minùs ad carcerem reducatur, quod iniquiſſimum eſſe probat Sanch. tum quia Iuſtitia ſententiæ & denegationis appellationis non pendet ex eâ confeſſione; ſed ex actis in proceſſu; tùm, quia iniquius adhuc eſt velle ſaltem indirectè medio confeſſionis Sacramentalis abuti ad eam iniquitatem patrandam, ſperando quod à confeſſario obligetur ad crimen fatendum, in quo anſa præbetur Reo negandæ veritatis freto ſpe euadendi mortem, vel pereundi in æternum; nam, ſi confeſſarius conſtanter illi affirmet teneri ſub mortali veritatem fateri, damnabitur in æternum Reus ille negans, putans ex conſcientia erroneâ ad id teneri, quod tamen non facit propter ſpem euadendi mortem.

Authoris reſolutione occurritur iniquæ quorundam Iudicum calliditati.

Probatur 2. Authoris opinio.

378. Secundò probatur noſtra opinio; quia ſemel lata ſententia à Iudice terminatum eſt Iudicium, & finis iterùm interrogandi Reum ceſſat, qui eſt ad Reum damnandum vel abſoluendum; vnde non durat eadem cauſa, nec eadem interrogatio, vt falsò aſſumebat contraria opinio in ſecundo argumento. Imò neque poteſt iam Iudex eum interrogare, cùm iam functus ſit officio ſuo, & deinceps reputatur quaſi perſona priuata, vt conſtat ex l.*Iudex* 55.*ff.de re iudicata & cap.cum Ioannes de fide Inſtrum.*

Probatur 3.

379. Tertiò probatur *contra* 3. argumentum oppoſitæ ſententiæ: Nam in ſolis requiſitis ad valorem Sacramenti neceſſarij ad ſalutem, tenetur quis (ſi aliquando tenetur) in articulo mortis ſequi opinionem, in quâ nullum eſt periculum ne valor eius Sacramenti periculo exponatur; eaque ratione ægrotus abſque vero Sacramento & neceſſariò decedat; in cæteris autem neceſſe non eſt, ſed ſatis tutè poteſt quis amplecti opinionem minùs tutam, ſi probabilior, vel certè probabilis ſit, in quo nihil eſt periculi; quamuis enim coram Deo, & reipſa opinio eſſe falſa, excuſabitur qui eam ſequitur ignorantia inuincibili, ſeu probabili. Alioquin conſtitutus in mortis articulo obligandus eſſet reſtituere in omnibus caſibus, in quibus ſunt opiniones, quia in reſtituendo nullum apparet periculum, ſaltem quando quis caret hæredibus neceſſariis.

Probat vlterius Sanch. ex cõmuni Theologorũ ſententiâ.

380. Probat vlteriùs Sanch. ex communi Theologorum ſententiâ, quæ docet Reum non teneri veritatem fateri, niſi ipſi aperiantur ſtatus cauſæ, & quæ in proceſſu probata ſunt, vt vel ſic certò illi conſtet iuridicam eſſe interrogationem, vt diximus loco citato de Iuſtitia *diſp.illa* 6.*dub.*1. & in particulari docent Sotus *de ſecreto, membro* 7.*q.*7. Nauarrus *c.*25.*nu.*35.*&* 36. Caietanus 2.2.*q.*69. *a.*2. Hoc autem Iudices Reum interrogantes nunquàm ſolent facere, freti fortaſsè aliâ quorundam Iuriſperitiorum ſententiâ, dicentium id non requiri, ergo ſaltem ſequendo communem Theologorum ſententiam poſſet hic ab eâ delicti confeſſione excuſari quamuis aliæ prædictæ rationes non vrgerent.

Dubium 2. incidens.

Dubitari poteſt 2. An metu tormentorũ v.g. falſum ſibi crimẽ imponẽs ob quod ſupplicio afficitur teneatur retractare quod dixerat.

381. SEcundum dubium quod diximus incidere, eſt an metu tormentorum, aut alia ratione falſum ſibi crimen imponens, ob quod extremo ſupplicio afficitur, teneatur in ſupplicij loco, vel antea retractare quod dixerat? Affirmant aliqui; D.Antoninus 2.parte tit.2. c.2.§.3. verſic. *quantùm ad quartum.* Syluester v. *retractatio* q.3.num.4.& Angelus ibi in fine, qui hunc excuſat quando timet, ſi negat, torturam repetendam. Idem docent alij multi. Hæc ſanè ſententia veriſſima eſt, quando res in eo ſtatu ſit, vt ex retractatione ſperetur fore vt ille mortem euadat; quia cùm non ſit dominus vitæ, tenetur ad eam tuendam ſe retractare; vbi verò ea ſpes non affulget, non tenetur, eſt enim dominus ſuæ famæ. Ita Petrus Nauarra *lib.2.de Reſtitut.part.2. dub.*1. Rodriguez *de ordine iudiciali c.*11 *nu.*6. qui addit etiam teneri quando, niſi ſe retractet, notabilis infamia in alios redundaret. Hoc tamen rectè limitat Sanch. *lib.*3.*c.*7.*in fine,* ſi ea retractatione tali damno poſſit occurri, quod rariſſimum putat, quia ſicut non euadit mortem, ita nec infamiam communiter loquendo. Nihilominus mihi non videtur tam rarum; quamuis enim mortem non euadat, in communi hominum æſtimatione, videntium virum Chriſtiano more & cæteris pietatis ſignis datis ſub ea confeſſione diem obire, non parui momenti eſſe ſolet ea retractatio,

Affirmatiuè multorum ſententia ſubſcribit Author cum limitatione.

Ratio.

Etiã tenetur retractare ſi aliàs in alios notabilis infamia redũdaret.

tractatio, neque ipſis læſis parum ſolarij manet in eo, vt conſtantiùs poſſint ſuam innocentiam aſſerere; imò ſæpè inde poteſt vel ipſis, vel poſteris, ad quos deriuari ſolet infamia, ſpes aliqua ſubeſſe, quòd decurſu temporis ea infamia aboleatur, vel beneficio Principis ſupremi iterum res tota examinetur, quod non ſemel factum vidimus in noſtra Hiſpania, vt quæ familia priùs habebatur læſæ maieſtatis crimine rea, tandem ab ea infamia per legitimam ſententiam nouam liberetur, & in priſtinum ſplendorem, quoad fieri poteſt, reſtituatur, ſumptà nimirum occaſione ex vltima Rei confeſſione facta in panbulo, quâ ſe à tali crimine mundum aſſeruit.

Quando autem hic caſus contingat confeſſarij & aliorū prudentiæ relinquendū eſt. Quando tamen id contingat, prudentiæ tum confeſſarij, tùm ipſius Rei, tùm etiam aliorum, qui in conſilium poſſunt adhiberi, relinquendum eſt. Legantur circa hæc, quæ diximus in citata *diſp. 6. de Iuſtitia dub. 2. circa finem*, vbi plura etiam diximus de hac re. Ibidem quoque diximus de obligatione retractandi ex parte etiam Teſtium diſp. 8. dub. 7.

Ex dictis vltimò colligitur. 382. Ex dictis vltimò colligitur, quòd quando Reus iniuſtè occultos ſocios detexit, aut Teſtis iniuſtè crimen alicuius Rei occultum coram Iudice prodidit, ſi non ſit ſufficiens aliunde informatio ad procedendum contra eos ſocios, vel contra Reum, poſſunt Reus & Teſtis ille ſe offerre coram Iudice, & iurare non feciſſe id delictum, ſubintelligendo, ita vt delictum ſubſit tali indicio, & falſum ſe dixiſſe, intelligendo, quatenus falſum fuit id delictum eos feciſſe publicè, in quo ſenſu à principio iurare debuerunt.

Probatur. Probatur ſatis efficaciter, quia cùm res ſint immutatæ, & in eodem ſtatu quo à principio, quàdo iurarunt, ſicut tunc poterant verè dicere hos non eſſe Reos, intelligendo, publicè, & vt illi iudicio ſubſunt de quo delicto ſolum interrogat Iudex; ita etiam nunc id verè dicere poterunt: imò ſi ſcienter iniuſtè detexerunt, poſſunt etiam dicere ſe mentitos eſſe, intelligendo, quatenùs locuti fuerunt contra mentem & ſenſum debitum ſecundùm Iura, vel intelligendo de mendacio practico

Mendacium practicum dicitur quodcunque opus rationi diſſonū. quod dicitur quodcunque opus rationi diſſonum, vt de iniuſto detractore multi docent in materia de Reſtitut. quos pro noſtro caſu refert & ſequitur Sanch. Qua de re nos etiam diximus in noſtro opere de Iuſtitia cæteriſque virtutibus agentes de Reſtitutione lib. 2. Tract. 2. diſp. 12. vbi latè diſputauimus an qui alium falsò infamauit, teneatur dicere ſe eſſe mentitum. Legatur Sanch. lib. 3. c. 6. nu. 28 vbi addit, quòd, licet bona fide detexiſſent, atque adeo ſine vlla culpa, poſſunt nihilominùs dicere ſe mentitos, intelligendo de mendacio materiali, quod appellatur quodcunque falſum bona fide dictum; ac proinde tale etiam poteſt dici falſum practicum, id eſt, quod in ſe peccatum erat, & rationi diſſonum ſolumque ratione bonæ fidei excuſatum.

Neceſſitas reparandi damni illati eſt cauſa vtēdi amphibologiis. Horum omnium ratio eſt, quia neceſſitas reparandi damni illati eſt cauſa vtendi his amphibologiis.

383. Quod ſi quæras quando prædicti teneantur, ad hoc reſpondent Petrus Ledeſma 2. tom. ſummæ Tract. 2. cap. 7. concl. 3. & Sayro in Claui Regia lib. 5. c. 4. num. 27. illum omnem teneri qui iniuſtè famam læſit, vt famam ablatam reſtituat. Hoc tamen intelligendum eſt quando mala fide & iniuſtè quis detraxit, ſeu occultum crimen detexit, & quando id poteſt facere abſque maiore notabiliter detrimento ſuo, & ſpes eſt fore, vt detractio proſit iuxta ea quæ diximus loco citato de Reſtitut. & docet Sanch. lib. 3. c. 6. num. 28. nam ſi bona fide, & ſine culpa (quod ſæpè contingit in Reo & Teſte) detexit, non tenetur lege *Iuſtitiæ*, quia in nihilo factus eſt locupletior: verum autem teneatur, ſaltem lege charitatis, aut miſericordiæ, ſi abſque detrimento proprio, vel cùm ſatis paruo, vel cum ſpe fructus, poſſit, non eſt huius loci diſputare. Obiter tamen aſſero teneri, quia hac lege quiſque tenetur vitare proximi damnum, quando abſque ſuo detrimento poteſt. Ita Sanch. ſuprà lib. 2. cap. 11. dub. 22.

DVBITATIO XIII.

Quando liceat petere Iuramentum à Gentili per Idola iuraturo? vel à Fideli falsò iuraturo?

384. Circa primum aſſerendum eſt 1. licitum eſſe petere Iuramentum à Gentili, quoties exigens cogitur aliqua neceſſitate vel vtilitate; quia cùm tantùm petatur Iuramentum quod licitè poteſt præſtari per verum Deum, non eſt cooperari peccato alterius, neque illud velle, ſed tantum vti illo in propriam vtilitatem. Legantur quæ in ſimili diximus in noſtro opere de Sacramentis, tùm Tract. 1. diſp. 3. dub. 13. nu. 296. & ſeqq. tùm Tract. 21. diſp. 7 dub. 50. §. *Sed in hac.* *Aſſertio 1.*

385. Obiici tamen poteſt, quòd ſi ille Gentilis habeat ignorantiam inuincibilem veri Dei, tunc ab eo petitur quod nequit, licitè facere; cùm non agnoſcat verum Deum per quem ſolùm poteſt licitè iurari. *Obiectio.*

386. Reſpondetur moraliter eſſe impoſſibile, quòd Gentilis qui agit cum Fidelibus habeat ignorantiam inuincibilem veri Dei cuius ſaltem habebit famam ſciens eſſe, iuxta aliorum ſententiam, alterum Deum per quem Chriſtiani iurant, atque adeò iam eſſe in eius poteſtate plenius informari, & inquirere de vero Deo. Ita reſpondet Sanch lib. 3. c. 8. in fine, & Suarius lib. 3. de Iuramento c. 13. nu. 5. & 6. qui addit ſi contingeret quod Chriſtianus id petat à Gentili habente ignorantiam inuincibilem debere petere in commune, Iuramentum per verum Deum; quod ſi alter ad hanc petitionem offerat Iuramentum per Idolum, poſſe acceptari, quia acceptare non eſt prohibitum, & actus ille tunc poterat benè & malè fieri ſemel admonitus quæ ſanè reſponſio difficultate non caret. *Reſp.*

387. Fortaſſe poterit reſponderi meliùs, quòd ſuppoſità inuincibili ignorantià ille Gentilis non peccat in illo Iuramento, quia inuincibiliter etiam poteſt reputare id eſſe licitum. *Melior fortè reſponſio.*

388. Sed contra: quia licèt inuincibiliter ignoret ſufficit quod reipſa ſit illicitum, vt peti non poſſit, vt ſi quis petat quod alter iuret falſum quod credit eſſe verum. *Contra.*

389. Reſpondeo, ſi quis petat quod alter *Reſp.*

iuret

iuret id quod ſentit in aliquâ re, & dicat id quod verum putat, non peccare, ſic petendo; etiamſi credat alterum dicturum id quod falſum eſt, nec enim tunc petit aliquid malum, ex eo præciſè capite, ſecluſis aliis damnis extrinſecis; vnde idem dicendum eſt in noſtro caſu, ſi quis petat, vt alter iuret per verum Deum, & ille inuincibiliter putet idolum eſſe verum Deum, qui petit Iuramentum, quo aliàs indiget non peteret aliquid malum.

Quæres de quantitate neceſſitatis vel vtilitatis requiſita in caſu. Reſp.

390. Quæres tamen quanta neceſſitas vel vtilitas requiratur in eo qui petit tunc Iuramentum vt petitio ſit licita?

391. Reſpondetur non requiri ingentem aliquam neceſſitatem, aut maximam vtilitatem, ſed ſufficere minorem vt rectè probat Sanch. eodem cap 8 n.21. Eademque eſt prorsùs ratio de hoc ac de petente mutuum ab vſurario; hunc autem quæcunque neceſſitas vel vtilitas excuſat vt agentes de mutuo & de vſuris diximus in noſtro opere de Iuſtitia cæteriſque virtutibus & docent communiter Authores quos refert ibidem Sanch. nu. 12.

Licet ſufficiat quæcunque neceſſitas ad petendum mutuum ab vſurario, vel Iuramentum à parato peierare, non tamē ſufficit ad petendum à non parato. Ratio.

392. Hic tamen Author nu. 18. & 19. id limitat ad eum qui petat ab vſurario vel peieraturo ex malitia, & ad id parato; nam ad petendum à non parato, vel à peccante ex aliqua fragilitate, aut ex vehemente aliquâ paſſione, qualis aliquando eſt auaritia in vſurario, videtur requiri magna vtilitas aut neceſſitas; nam ex communi doctrinâ de ſcandalo tenetur homo cum aliquo ſuo detrimento vitare ſcandalum puſillorum, quod etiam expreſsè docet Valentia tom. 3 diſp 5. q. 21. punct. 4. vbi agit de petente ab eo qui ex fragilitate eſt peccaturus. Et quidem à petente à non parato docet Suarius lib. 3. de Iuramento c. 13. num. 7. & tom. 3. in 3. partem diſp. 18. ſect. 1. corollario 2.

Aliqui conantur refellere iſtā diſtinctionē hominis parati, aut non parati. At ſine ratione alicuius momenti.

393. Non me latet aliquos alios, maximè Recentiores pro viribus refellere iſtam diſtinctionem hominis parati aut non parati ad talem actum præſtandum; nihilominùs non video pro illorum ſententia rationem alicuius momenti; ſemper enim videtur diſſonum rationi ei qui non eſt paratus ex malitia ſua, ſed ex fragilitate vehementique paſſione, quando cauſa non vrget, offerre illi occaſionem aut materiam peccandi. Vnum tamen affirmauerim quod dixi in eodem opere de Iuſtitia in eodem Tract. de mutuo & vſurâ, non poſſe aſſignari certam regulam circa neceſſitatem aut vtilitatem requiſitam, ſed in peculiaribus caſibus videndum eſſe an cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis ſufficiens ſit, vt qui petit talem actum non teneatur vitare peccatum alterius. Quæ doctrina locum habet etiam in eo qui peccaturus eſt ex malitia: ſed potiori ratione in eo qui peccaturus eſt ex infirmitate aut ignorantia, & cum D. Thoma 2. 2. q. 43. a 7. & 8. & cum communi doctrina diximus loco citato de vſuris; quamuis in eo qui peccaturus eſt ex malitia recta ratio non videatur poſtulare, vt malitiæ ipſius conſulamus cum noſtro damno; imo vt ibidem diximus ſi mutuum eſſet ſimpliciter neceſſarium ad vitæ conſeruationem, poſſet quis illud petere etiamſi alius peccaturus eſſet ex infirmitate, vt ibidem probauimus.

394. Si verò abſque vlla neceſſitate petatur ab Infideli vt iuret; maximè ſi non ſit paratus, quia nunquam, vel rarò ſolet iurare, ſemper eſt peccatum mortale, ſicut & de petente abſque cauſa mutuum à non parato dare ſub vſuris tenentur omnes, quia ſine vlla cauſa præbēt occaſionem ad peccandum mortaliter.

Ab Infideli ſine vlla neceſſitate petere iuramentum mortale eſt.

Quando autem ſine vlla neceſſitate petitur Iuramentum, à parato quidem ad iurandum, aliqui putant non eſſe peccatum, ſed probabilius eſt eſſe etiam peccatum mortale, idemque dicendum eſt de hoc vt probat Sanch. num. 24. ac de petente ſine neceſſitate & vtilitate mutuum à parato ad dandum ſub vſuris, de quo probabilior ſententia docet eſſe peccatum mortale, quam ſequuntur Syluester, Conradus, Arragon, Molina, Salon, Valentia, maximè cùm correctio fraterna etiam obliget talem corripere, cum alioquin circumſtantiis; atque adeo potiori ratione non dare occaſionem peccandi.

Idem probabilius dicendū de taliter petente Iuramentum à parato quidē iurare.

395. Probabilis nihilominùs eſt opinio, quæ aſſerit eſſe tantùm veniale. Ita Caiet. Sotus, Nauarra, Petrus Ledeſma & plures moderni quos refert Sanch. eodem cap. 8 num. 23. optimiſque rationibus confirmat eius probabilitatem. Quando verò adeſt cauſa, non ſolùm poteſt quis petere à Gentili vt iuret, ſed etiam poteſt illum compellere in iudicio vt iuret, ſi cauſa compellendi adſit, vt rectè Sanch. ibidem nu. 19.

Probabilis tamen eſt opinio quæ aſſerit tantum eſſe veniale.

Poteſt quādoque cogi Gentilis vt iuret.

396. Aſſerendum eſt 2. in nullo caſu licere petere ab infideli formali & verâ petitione vt iuret per falſos Deos, id eſt, volendo vt per illos iuret; eſſet enim ea cooperatio directa, & velle id quod intrinſecè malum eſt. At verò in ſenſu permiſſiuo, ſicut affirmant multi Antiqui & Recentiores, quos refert Sanch. eodem lib. 3. ca. 8. nu. 27. probabile eſt poſſe peti expreſsè ſub vſuris ab eo vſurario, de quo certum eſt quod aliter non dabit mutuum; atque adeò in noſtro caſu pari ratione probabile eſt poſſe peti Iuramentum per Idolum in eo ſenſu permiſſiuo ab eo infideli, de quo conſtat quòd aliter non ſit iuraturus. Ita docent contra Salon. Bannes 2. 2. q. 78. a. 4. in principio dub. 2. Petrus Ledeſma to. 2. Tract. 11. c. 2. dub. vltimo notabili 3. Sanch. c. 8. num. 31. Suarius lib. 3. de Iuramento c. 13. num. 10. in fine & nu. 11. in fine. Ratio eſt, quia in vtroque caſu petens non vult quod verba exteriùs ſonant, ſed tantum mutuum, vel Iuramentum, quæ licita ſunt; additur tamen illa particula *ſub vſuris* vel *per falſos Deos*, permiſſiuè, ac ſi dicat, ſi aliter nolis dare, vel iurare, niſi ſub vſuris, vel per Idola, ego paratus ſum ea ſic acceptare. Dixi autem in rigore in eo ſenſu permiſſiuo poſſe peti Iuramentum, quia ex ſe non eſt illicitum; at verò vt notant Suarius & Sanch. regulariter non licere ſic Iuramentum petere, quia in hoc datur anſa ſcandali quæ non eodem modo datur in petitione mutui ſub vſuris, quia manifeſtum eſt omnibus petentem mutuum nolle vſuras dare, ſed inuitum eas offerre, atque adeò loqui in ſenſu permiſſiuo.

Aſſertio 2. non licet Petere ab Infideli vt iuret per falſos Deos. Ratio.

Limitatio.

Examinatur ſecunda pars dubitationis: an liceat petere Iuramentum à Fideli falſum iuraturo?

Aſſertio 3. licitum eſt Iudici cogere ſubditum vt iuret licet nouerit peieraturum. Ratio.

397. Circa ſecundam partem dubitationis aſſerendum eſt 3. licitum eſt Iudici cogere ſubditum vt iuret, etiamſi nouerit peieraturum, quod omnes fatentur ſaltem eſſe verum, quando Iudex ad inſtantiam partis Iuramentum exigit; tamen (quidquid alij reclament) etiam vera eſt aſſertio, quando, licet pars non inſtet, Iudex ex officio lege ad id obligante tenetur ad petendum Iuramentum, quod locum maximè habet in cauſis criminalibus, quando Iudex ex officio procedit, vt rectè explicat Iulius Clarus lib.5. practicæ criminalis num.penult.& cum Alenſi, Durando, Paludano, Turrecremata docent Sanch. citato capite 8.num.3. Leſſius lib.2. c.42.dub.10.nu.49. Philiarcus tom.1. part.2.lib. 3.c.16. Reginaldus lib.18.nu.77. Caietanus apud Leſſium S. Thomas q 98.a.4. Salon eadem 2.2. q.87.a.7. controuerſia 2. Suarius lib.3.ca.13. Bonacina diſp.4. *Iuramentum* q.1.punct.11.nu.1.& 2.& nemo quem viderim ex alijs Authoribus id negat, quamuis expreſsè non tradunt, ſicut neque Suarius omninò expreſsè tradit, ſed generalem doctrinam docet. Ratio verò eſt, tùm quia non petitur, nec intenditur periurium, ſed Iuramentum quod alter licitè poteſt emittere; tum quia in vtroque caſu Iudex habet legitimam cauſam exigendi Iuramentum quod deſeruit ſcientiæ publicæ quam Iudex tenetur ſequi, vt ſatisfaciat ſuo muneri, legitimuſque ſit proceſſus. Vnde neque directè neque indirectè cooperatur, ſed tantùm vtitur Iuramento alterius, etiamſi eum peccato iuret.

docent D. Tho. Suarius. Leſſius. Bonacina.

Iudicium Authoris de mente Doctorum limitantium præcedentē aſſertionē.

398. Quapropter exiſtimo Authores, qui dicunt non licere Iudici id facere, niſi ad inſtantiam partis, extendendi ſunt ad ſimilē cauſam rationabilem, quâ deficiente in omnium ſententia tenetur Iudex abſtinere à petitione Iuramenti vt peccatum proximi euitet; vnde abſque dubio peccabit Iudex, ſi nec lege aliquâ nec parte poſtulante, ſed ſponte ſuâ ad conſcientiam ſuam informandam à tali homine Iuramentum exigeret; quod probari poteſt ex cap. *Clericos* de cohabitatione Clericorum, vbi interdicitur Iudici petere Iuramentum à Clerico dimittendi concubinam ob periurij ſuſpicionem.

Aſſertio 4. communis ſententia.

399. Aſſerendum eſt 4. quamuis ex communi Authorum ſententia videatur ſequi, nunquam licere Actori petere vt Iudex exigat Iuramentum ab eo quem ſcit falsò iuraturum, idque docent Maior in 3. diſtinct. 39 qu.3. ad 2. Petrus Ledeſma 2.tom Tract.11.c.5.dub.6. in ſolutione ad 3. falsò exiſtimantes ex eo periurio nunquam poſſe aliquid vtile ſequi parti ad ius ſuum obtinendum; quamuis, inquam, hoc ita ſit ex communi multorum ſententia; probabilius tamen exiſtimo ſæpè tale periurium conducere, non parum parti ad ius ſuum tuendum, & tunc licere petere; nam in eo caſu tantùm petit vt iuret; atque adeò rem bonam petit, ſæpeque id conducit Actori, quia ſæpè non poteſt ſecundùm ordinem Iuris decidi cauſa niſi petitâ à Reo confeſſione ſub Iuramento. Deinde, poteſt etiam actor ſæpè vti periurio illo Rei in ſuum commodum, nempè ad illius fraudes detegendas, & fidem ei detrahendam, vt ſic iniuriam euadat vel ius ſuum obtineat; ergo in hoc caſu neceſſitatis id licebit Actori; ſecùs autem ſi nulla neceſſitas, nec vtilitas adſit. Ita Leſſius lib.2. c.42.dub.10.nu.47. Suarius lib.3.c.14.num.13. Sanch.c.illo 8.nu.4. Bonacina ſuprà num.2. Couarruuias & Reginaldus apud ipſum. Quod autem ſine cauſa vlla non poſſit, docent idem Reginaldus nu.76. Valentia 2.2.diſp.5.q.21.punct. 4, Molina tom.2. de Iuſtitia diſp. 335. concl.4. Suarius ſuprà nu.16. Sanch. citato nu.4.& idem docet in ſimili de petente Iuramentum per falſos Deos, de quo iam diximus.

Authoris Iudicium.

400. Obijci tamen poteſt ſemper hoc licere Actori, quia ſemper Actor habet ius Iuſtitiæ ad exigendum Iuramentum à Reo medio Iudice; nemo autem tenetur priuare ſe iure ſuo ob alterius iniquitatem, ob quam rationem communis ſententia docet, vt fatetur Sotus in 4. diſtinct.1. q.5.a.6.concl.2. & 3. poſſe ſubditos petere Sacramenta ab iniquo parocho nullâ neceſſitate aut vtilitate cogente; nempè quia adeſt alius ſacerdos habens delegatam, iuriſdictionem à quo poſſint petere. Quâ de re nos diximus in noſtro opere de Sacramentis & cenſuris Tract.1. diſp.3.dub 13.nu.431. *Obiicies.*

401. Reſpondent Suarius & Sanch. primò negando aſſumptum, neque poſſe in eo caſu ſubditos petere Sacramenta à parocho, quia lex vniuerſalis charitatis, & in tali caſu lex Religionis obligat: ne vtatur illo iure quoties nil intereſt petentis, cuius tamen oppoſitum videtur ſentire idem Suarius quem retulimus 1. loco citato de Sacramentis num. illo 431. Ideo ſecundò reſpondent & meliùs, etiam admiſsâ eâ doctrinâ, non eſſe eandem rationem, quia durum eſt obligare ſubditos ad quærendum miniſtrum voluntarium ob parochi malitiam, ſubditorumque intereſt non fraudari iure ſuo & perceptione debiti à vero debitore, qualis eſt parochus, quia ex officio debet miniſtrare Sacramenta; at verò Reus debitor v.g. pecuniæ, non tenetur ex officio directè iurare debitum, & creditor, vt ſupponimus, ex illo periurio nullam prorsùs vtilitatem conſequitur. Deinde ſubditi habent ius directè percipiendi Sacramenta à parocho, quo iure priuandi eſſent ob parochi malitiam; creditor verò non habet directè ius ad debitoris Iuramentum, niſi quatenus ad debitum recuperandum confert; quare quoties non confert in caſu quo ſcitur peieraturus, nullo iure fraudatur, etiamſi dicamus illi non licere hoc Iuramentum petere. *Reſp. 1. Suarius & Sanch.* *Reſp. melius.*

402. Aſſerendum eſt 5. quamuis communis Doctorum ſententia cum D. Auguſtino relato cap. ille & cap. *qui exigit* 22.q.5. & cum D. Thoma 2.2.q.98.a.4.ad 4. affirmet non licere priuatæ perſonæ petere extra iudicium Iuramentum ab eo qui peieraturus eſt, eſſeque hanc culpam petenti Iuramentum mortalem, vt etiam D. Auguſtinus expreſſit: Nihilominùs, ſi adſit cauſa rationabilis, licita eſt talis petitio, etiam priuatæ perſonæ ob rationem allatam in 4. aſſertione. Quod autem poſſit eſſe talis cauſa in priuata perſona, *Aſſertio 5. communis ſententia docet nō licere priuatæ perſonæ petere extra Iudicium Iuramentū à Peieraturo. Auguſtinus. D. Tho.*

Author tamen docet licitam eſſe talem petitionem ſi vtilis ſubſit cauſa.

ſona, patet ex eo, quòd poteſt quiſpiam alterius cauſam agere, ſuſceptaque adminiſtrationis ratio poſtulare quod exigatur tale Iuramentum, ne talis negotiorum geſtor habeatur infidelis & negligens in ſuo munere. Item poteſt deſeruire ad firmandum contractum, & ad addendum ei vires neceſſarias, ad petendum coram Iudice vt cogat implere illum: hunc autem effectum habet Iuramentum, etiamſi Iurauerit ille homo ſine animo implendi, atque adeò fuerit periurus. Ita videtur ſentire Leſſius ſuprà num. 49. & expreſſè Suarius lib. 3. c. 14. nu. 16. & Sanch. c. 8. nu. 7. qui rectè explicant communem illam ſententiam non aduerſari noſtræ aſſertioni: ſolùm enim debet intelligi regulariter loquendo; nam Authores prædictæ ſententiæ fundantur in ea differentia, quæ reperitur inter Iudicem qui habet cauſam exigendi Iuramenti, & inter priuatam perſonam quæ non habet, quod intelligi debet communiter & ordinariè loquendo: nam Iudex communiter habet cauſam quam ſæpè non habet perſona priuata, ac proinde moralis regula eſt, quòd Iudici liceat communiter, & limitatio ſpecialis eſt quòd illi non liceat in aliquo caſu particulari. E contrà verò in priuata perſona regula moralis eſt illi non licere, & exceptio eſt peculiaris, quod in aliquo peculiari caſu illi ſit licitum.

Communis ſententia intelligẽda cum limitatione noſtra. Leſſium. Suarium. Sanch.

403. Eodem modo intelligendum eſt diſcrimen aſſignatum à D. Auguſtino, & à D. Thoma ſuprà & à Doctoribus communiter, nempè quòd licitum ſit petere Iuramentum à Gentili iuraturo per Idolum, non verò à Fideli peieraturo, ſcilicet intelligendum eſt moraliter & regulariter, quia nimirum aliqua vtilitas conſequitur petenti ferè ſemper ex Iuramento verò facto à Gentili, quia per illud confirmatur veritas, & firmantur pacta, ideo regulariter licitum eſt petere Iuramentum à pagano, & exceptio particularis eſt quando vtilitas ceſſet: At in periurio regulariter deficit vtilitas, ideo regulariter non licet homini priuato petere Iuramentum à peieraturo; excipitur tamen ſpecialis caſus in quo vtilitas reperietur. Ex quo fit, vt, ſi adſit cauſa, in omnibus prædictis, & in omni caſu, liceat petere, ſine cauſa verò non liceat.

Quomodo intelligendus Auguſtinus & D. Tho. circa Iuramentum Gentilis & Fidelis.

404. Addunt Syluester, Angelus, Armilla quos refert & ſequitur Nauarrus c. 12. num. 20. hinc non fore peccatum petere Iuramentum à peieraturo, quando & adeſt cauſa, & ipſe paratus eſt, ſeque offert ad iurandum. Supponunt autem ſine cauſa peccatum eſſe petere, etiam ab eo qui paratus eſt. imò etiam acceptare, quod etiam ſupponunt D. Auguſtinus & D. Thomas & alij; idque veriſſimum eſt, quia ſine cauſa non licet tribuere occaſionem periurij (etiam ſolùm quoad actum externum) aliàs non committẽdi.

405. Verum quidem eſt leuiorem cauſam ſufficere ad petendum id Iuramentum à parato iurare, quàm à non parato; ad vtrumque autem requiritur aliqua cauſa; alioquin non eſſet ſola permiſſio, ſed moralis conſenſus, & cooperatio indirecta, vt rectè Suarius nu. 17. & Sanch. n. 7. in fine.

Leuior cauſa ſufficit ad petendum Iuramentum à parato Iurare quã à non parato.

406. Vlteriùs probabile eſt tantùm eſſe veniale petere tale Iuramentum, etiam ſine vlla cauſa à parato ad peierandum, vt in ſimili quæ ſuprà dicebàmus de petente Iuramentum ab Infideli ſub finem 1. aſſertionis: eſt enim eadem ratio quantumuis Sanch. conetur aſſignare aliquod diſcrimen inter vtrumque nu 6. in fine; nullum tamen video, imò ipſe tantum diſcrimen videtur reuocare in hoc, quod in petitione Iuramenti ab Idolatra, ſicut & in petitione mutui à parato dare ſub vſuris, aliqua petentis vtilitas regulariter reperitur, ſecùs autem à parato peierare, hoc tamen deſtruit caſum in quo ſupponimus neutrobique eſſe cauſam, & nunc quærimus, an in vtroque caſu neque ſit veniale ſaltem probabiliter, & contendimus eſſe eandem rationem.

Probabile à cauſa deficiente veniale tantum eſſe petere tale Iuramentũ à parato ad peierandum.

407. Aſſerendum eſt 6. quod dictum eſt de petente Iuramentum ab eo qui eſt peieraturus, idem ſua proportione dicendum eſſe de petente aut offerente occaſionem alteri iurandi quando iuraturus eſt ſine Iuſtitia, hoc eſt rem malam, vel ſine Iudicio, hoc eſt ſine neceſſitate; vel etiam de petente, aut dante occaſionem ei quem credit non impleturum quod iurat. Vnde fit petens, vel dans occaſionem ſine cauſa quæ id iuſtum reddat, peccabit ea peccati grauitate, quæ in iurante reperitur, nempè mortali, ſi eſt mortalis, & veniali, ſi eſt venialis. Vnde rectè deducit Nauarrus c. 12. num. 20. cum Sylueſtro & aliis, imprudenter agere confeſſarios à pœnitentibus exigentes Iuramentum aut votum deſiſtendi ab aliquo crimine, quia eos tranſgreſſionis periculo exponunt. Conſtat hoc ex cap. Clericos de cohabitatione Clericorum.

Aſſertio 6.

408. Addit Nauarrus c. 26. num. 25. conſilium eſſe vt eos iurare aut promittere faciant aliquam pœnam ſi reincidant. Verùm neque hoc approbo propter idem periculum, vt rectè notauit Sanch. c. 8. n. 8. in fine.

409. Ex dictis etiam ſequitur fieri poſſe, Iuramentum in ipſo Iurante eſſe licitum abſque vlla vel minima culpa, & eſſe culpam venialem in præbente cauſam ſeu occaſionem iurandi, vt, ſi alicui fide digno ſimpliciter aliquid affirmanti non credatur cum iniuriâ cui expediat vt ſibi fides adhibeatur, non peccat Iurãdo; at præbens talem occaſionem peccat venialiter. Ita Suarius lib. 3. c. 14. nu 3. & cum eo Sanch. cap 8. nu. 1. Hæc tamen doctrina quamuis omninò vera ſit, non videtur ſatis ad rem; hic enim quærimus de peccato contra Iuramentum ſeu reuerentiam illius, contra quam peccat ſaltem ſecundariò, qui præbet occaſionem iurandi abſque neceſſitate ſaltem; in noſtro autem caſu non vrget quidem neceſſitas, aut vtilitas negandi illam fidem homini fide digno, & in hoc peccatur non contra Religionem, ſed contra Iuſtitiam; ſemel autem poſito peccato & iniuſtitiâ ex parte negantis, iuſtam habet cauſam iurandi qui tunc iurat. Vnde ille qui negauit fidem quantumuis iniuſtè, nullam præbuit occaſionem iurandi ſine neceſſitate, ſed præbuit neceſſitatem, ſeu vtilitatem iurandi, quâ ſemel datâ ſicut ille qui iurat non ſine neceſſitate aut vtilitate iurat, ita ille, qui dedit cauſam illius neceſſitatis aut vtilitatis non eſt cauſa vt ille iuret ſine neceſſitate aut vtilitate; atque adeò nullo modo peccat primariò, nec ſecundariò contra ſanctitatem & religionem Iuramenti. Quod erat neceſſarium

Ex dictis ſequitur poſſe Iuramentum in Iurãte eſſe ſine culpâ, & eſſe venialem in præbente occaſionem iurandi.

vt in præſenti negotio doctrina eſſet ad rem.

Aſſertio 7. 410. Aſſerendum eſt 7. probabile eſſe non ſufficere ad hoc, vt non liceat petere Iuramentum ab alio, quòd dubitetur illum fore peieraturum; nam in dubio non eſt præſumenda iniquitas, vt docent Authores mox citandi.

411. Dixi probabile eſſe tùm propter prædictum fundamentum; tùm propter Authores, qui ita ſentiunt: Mihi tamen abſolutè non placet hæc doctrina: loquimur enim quando exigitur Iuramentum ſine cauſa; nam de Iuramento petito cum cauſà iam ſatis dictum eſt. Probabilius itaque puto in caſu dubij, an quis peieraturus ſit, non licere ſine vlla neceſſitate aut vtilitate illi offerre occaſionem iurandi, & multò minùs petere Iuramentum, ipſa enim ratio naturalis poſtulare videtur, & lex ipſa non peierandi, non exponere hominem ſine vlla neceſſitate, aut vtilitate, periculo peierandi, aut aliter peccandi; tali autem periculo exponitur ab eo qui petit ſic Iuramentum, cùm non ſciatur potiùs an peieraturus ſit, an non. Neque obſtat quod non ſit præſumenda iniquitas, tùm quia quamuis non ſit præſumenda, eſt timenda, & in caſu dubij pro vtraque parte, etiamſi præſumenda non ſit, meritò timenda cenſetur; tùm quia tale dubium propriè ſumptum (de hoc enim loquimur) oriri ſolet ex aliquo experimento in aliis occaſionibus habito, quòd ſcilicet ille talis quandoque peierare ſoleat, & quandoque non ſoleat, & quamuis charitas, & debita proximi exiſtimatio poſtulare videatur quòd de eo potiùs ſuſpicemur aut iudicemus quod bonum eſt, quàm quod malum; non tamen negari poſſe videtur eandem charitatem poſtulare quod timeamus, etiam fieri poſſe illum lapſurum in peccatum, maximè accedente experimento quòd aliàs lapſus ſit; ergo non eſt rationi conſonum; imò ſatis diſſonum illum ſine vlla cauſa tali periculo exponere.

Authoris iudiciũ ſine cauſà petere Iuramẽtum ab eo quem dubitas peiurandum, non licet. Ratio.

Nec obſtat quod nõ ſit præſumẽda iniquitas.

412. Satis verò erit ad peccatum exigendi Iuramentum, credere probabiliter illum eſſe peieraturum; atque adeò non licebit petere ſine vlla cauſa petendi: illa enim probabilitas cenſetur quædam ſcientia moralis; Imò & vehemens ſuſpicio ſatis eſt, vt expreſsè docet D. Thomas in 3. diſtinct. 39. qu. vnica a. 5. quæſtiuncula 2. ad 2. Gabriel, Antoninus, Syluester, Armilla, Suarus lib. 3. c. 14. nu. 9. & 14. Sanch. c. 8. num. 9. contra Sotum lib. 8. de Iuſtitia q. 2. a. 4. vbi ait non ſufficere id ſuſpicari, aut opinari cum alterius partis formidine, ſed exigi probabiliſſimam coniecturam conuincentem more humano ad credendum.

Vehemens ſuſpicio peierãdi ſatis erit ad peccatum in petente Iuramentum ſine cauſà. D. Tho. Gabriel. Scotus.

DISPVTATIO III.

De Obligatione Iuramenti Promiſſorij.

Agitur de obligatione Iuramenti quæ manet in futurũ & eſt propria Iuramento promiſſorio quatenus tali.

1. IN hac diſputatione ſolùm agimus de obligatione quæ manet in futurum, & oritur ex Iuramento Promiſſorio, quatenùs tali; nam vt ſæpè in præcedentibus notauimus, etiam in Iuramento Promiſſorio reperitur obligatio dicendi verum de præſenti, hoc eſt habendi verum propoſitum faciendi poſtea quod de præſenti quis iurat ſe facturum: Hæc tamen obligatio communis eſt, tam de aſſertorio quàm promiſſorio Iuramento; imò ex ea parte promiſſorium etiam aſſertorium cenſetur. Ideò de ea obligatione ſatis dictum eſt diſp. 2. ſicut & de obligatione iurandi cum Iuſtitia & Iudicio, quæ etiam communis eſt eiſdem aſſertorio & promiſſorio. Solùm ergò iam reſtat agendum in hac diſputatione de obligatione quæ propria eſt promiſſorij Iuramenti, & conſiſtit in hoc, quòd homo obligatus maneat ad id præſtandum in futurum quod priùs iurauit ſe facturum. Diſputandum itaque reſtat qualis, quantaúe ſit hæc obligatio, quandoúe oriatur, aut non oriatur, in quibus tota hæc diſputatio verſabitur.

DVBITATIO I.

An Iuramentum cadens ſupra ſolam aſſertionem de futuro abſque vlla promiſſione obliget ad id præſtandum?

2. ANtiqui Theologi nihil in ſpeciali dixerunt circa hanc rem, imò ſuppoſuiſſe videntur omne Iuramentum Promiſſorium, ſeu de futura re facienda includere promiſſionem, nec ab illa poſſe ſeparari. Iam tamen probauimus diſp. 1. dubit. 2. in diuiſione ſecunda ex iis quæ ibi attulimus ſæpè Iuramentum cadere ſuprà aſſertionem de futuro ſine vlla prorsùs promiſſione; nunc autem dicimus ex tali Iuramento reuera oriri obligationem Religionis ad illud implendum. Hanc doctrinam latè probat Suarius lib. 2. de Iuram. ca. 1. & Sanch. lib. 3. ſummæ c. 9. ſupponitq́; Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 7. punct. 2. §. *ſecundum eſt*, planeq́ue videtur ſupponere D. Thomas 2. 2. q. 89. a. 7. in corpore, & ad 1. vbi nulla facta mentione promiſſionis docet Iuramentum de aliquo faciendo quod ſit in poteſtate iurantis, obligare in futurum ad id faciendum; Probatur ex illo Matthæi 5. vbi Chriſtus Dominus refert verba illa: *reddes autem Domino Iuramenta tua*; quæ videntur afferri ex illo Numerorum 30. *ſi quis virorum votum Domino vouerit, aut ſe conſtrinxerit Iuramento, non faciet irritum verbum ſuum.* Vbi diſiunctiuè, & tanquam diſtinctum quid ponitur obligatio voti & Iuramenti; qua

Antiquorũ Theologorũ ſententia.

3. Authoris ſententia.

Confirmat D. Tho.

Probatur 10. ex Matthæi

Vouens & iurans idē duplici vinculo tenetur.

qua propter in omnium ſententia, qui aliquid Deo vouit, & poſteà iurat id ipſum facturum, duplici vinculo diſtincta ſpecie tenetur, quod ſi non impleat, duplici peccato delinquit neceſſariò in confeſſione explicando. Si verò iuret quis factum proprium v. g. fore vt ingrediatur religionem, ipſemet iurans volens ſe firmare in illo propoſito quod habet abſque promiſſione, tunc vnico tantùm vinculo tenetur, vt rectè Sanch. ſuprà & Suarius c.2.num.4. Eodem modo qui aliquid homini promittit, & ſimul iurat ſe id facturum, manet obligatus ex Iuſtitia ratione promiſſionis ſi fuit acceptata, vt ſuis locis notauimus, & ex Religione ratione Iuramenti.

4. Si verò tantùm iuret ſe aliquid pro alio facturum, volens ſine animo promittendi ſe firmare in illo propoſito, tantùm manet obligatus ex Religione; Quando autem non conſtat de intentione iurantis, aut ſimul intenderit promittere, id erit ex circumſtantiis coniecturandum, & ex Iuramenti occaſione, vt ſi confeſſor faciat pœnitentem iurare ſe impleturum propoſitum reſtituendi, vel non intrandi domum vbi habet occaſionem peccandi, tunc nulli obligationi voti, ſed tantùm Iuramenti tenetur, quia pœnitens ad id ſe obligari ſolùm vult, & ea ratione quà confeſſor præcipit, hic autem non exigit votum.

5. Pari ratione, quando quis iurat non ludere, vel non conuerſari cum tali fœmina vel homine, ſi id faciat ex ira vel alio fine, non intuitu pietatis, & ad cauendum peccatum, non tenetur voto; ſi autem id faciat pietatis intuitu, ipſique iuranti conſtet de ſua intentione quòd ſolùm fuerit iurandi, non tenebitur obligatione voti. Si autem non conſtet, ſed dubitet an fuerit ſimul iurandi, & vouendi Deo, aut promittendi homini, iudicandum eſt tale Iuramentum includere etiam votum, ſeu promiſſionem, vt in ſimili docet Sotus lib.8.de Iuſtitia q.1.a.9.ad 2.in fine, & expreſsè tradunt Suarius lib.2.ca.2.nu.7.Sanch.lib.3.c.9.nu.5. nam quamuis in dubio melior ſit conditio poſſidentis, ac proinde eſſet iudicanda obligatio ſolius Iuramenti, nihilominùs, id intelligendum putant hi Authores, niſi coniectura vrgentior adſit, qualis eſt in hoc caſu, vt iudicetur tunc adeſſe quoque votum ſeu promiſſum; quia ſolet adeſſe iuxtà communiter & regulariter contingentia, quia nimirum Iuramenta quæ cadunt ſuprà materiam voti, aut promiſſionis, regulariter & communiter fiunt cum voto & promiſſione; atque hic cenſentur proportionatus modus illa emittendi.

Corollaria ex præcedenti doctrina.

Ex dictis Collige 1.

6. EX dictis colligitur 1. eum qui iurat comminatoriè, iuſtè ſolum teneri obligatione Iuramenti, non verò fidelitatis aut Iuſtitiæ; nec enim ibi vlla eſt acceptatio, quam neceſſariò connotat & requirit promiſſio, vt rectè Suarius c.1.nu.13.

Collige 2. Iurantē ſe ſoluturū vſuras ſolā teneri vinculo Iuramenti.

7. Colligitur 2. eum qui iurat ſe ſoluturum vſuras, vel facturum alia quæcunque per iniuſtam vim extorta, ſolùm teneri vinculo Iuramenti. Illa enim promiſſio ſuprà quam Iuramentum cadit, ipſo iure irrita eſt, & nulla, vt ſupponimus; ergo ſola reſtat religio Iuramenti, quod fatentur Doctores, & habetur cap. *Debitores* de Iureiurando in illis verbis cogendi ſunt Deo reddere Iuramentum.

8. Iuxta quam doctrinam rectè probat & latè Suarius eodem lib.2.c.4.num.2. quoties Iuramentum non cadit ſuprà promiſſionem homini factam nullam obligationem inducere reſpectu hominis, etiamſi effectus talis Iuramenti concernat vtilitatem humanam, & hominis interſit illius obſeruatio; ſed tantùm inducere obligationem reſpectu Dei, quia tota illa obligatio eſt ex Religione, cuius oppoſitum docent Caietanus, & Sotus vt paulò poſt videbimus ſequenti corollario.

Collige 3. ex Iuramento homini facto conſurgere poſſe duplicem obligationem.

9. Colligitur 3. quando quis iurat homini aliquem contractum, aut promiſſionem, validam conſurgere duplicem obligationem, alteram Deo ex Religione alteram homini ex Iuſtitia. Ita D. Thomas 2.2.qu.89.a.7. ad 3. Suarius lib.2.c.4.nu.4.Sanch.lib.3.c.9.nu 8.

Malè ergò Caietanus

10. Malè ergo Caietanus & contra ſuum Authorem D. Thomam circa illam ſolutionem ad 3. verſiculo *ad 1. autem obiectionem*. Item Sotus quamuis etiam Thomiſta lib.8.q.de Iuſtitia q.1.a.7.ad 3. verſiculo *Hæc autem ſingula*, exiſtimarunt in eo caſu vnicam eſſe obligationem erga hominem, innitentem duplici vinculo ſcilicet promiſſionis & Iuramenti; quia cùm nulla (inquiunt) fiat promiſſio Deo, nulla videtur ipſi obligatio requiri. In hoc tamen planè falluntur; neque enim tantùm acquiritur Deo obligatio modo illo qui reſpicit Deum vt creditorem cui debetur res ipſi promiſſa per votum; ſed alio etiam modo reſpiciente Deum vt fidei inſſorem & teſtem, ob cuius reuerentiam debet impleri quod iuratum eſt; ideo dici poteſt obligatio reuerentiæ, vt ſignificat D. Thomas; & ſatis indicant citata verba ex cap. Debitores de Iureiurando.

Obiiciet.

11. Obiiciet tamen aliquis hinc ſequi non poſſe hominem remittere tale Iuramentum, cùm nequeat homo remittere obligationem cum Deo initam.

Reſp.

12. Reſpondetur negando ſequelam; nam obligatio illa cum Deo, ſeu erga Deum, concernit voluntatem eius, in cuius vtilitatem cadit promiſſio tanquam neceſſariam conditionem; vnde homine remittente talem promiſſionem ceſſat obligatio erga Deum.

Collige 4. quoad iurantem de futuro.

13. Colligitur 4. eum qui iurat aliquid de futuro quod ſit in ſua poteſtate, manere obligatum ex Religione ad id faciendum (niſi materia vel mala ſit, vel indifferens) vt ſi iuret ſe reſtituturum alienum, aut ſoluturum debita, aut non ſumpturum vindictam, etiam iuſtam. Ita D. Thomas citato art.7. Suarius ſuprà c.1.à num.11. Leſſius lib.2.c.42.dub.11.num.53. Sanch. lib.3.c.9.nu.6.

Obiicies.

14. Sed obiicies: qui ſic expreſsè iurat, dicens, iuro me habere propoſitum dandi Petro centum ſine vllo animo aut verbo promittendi, nullam ſibi imponit obligationem, ac proinde nihil tenetur dare. Eodem autem ſe modo habet qui ſic iurat iuro me daturum Petro centum ſine animo promittendi, quia cùm nulla fiat promiſſio, non eſt Iuramentum promiſſorium, ſed tantùm aſſerit cum Iuramento ſe habere illud propoſitum.

Reſp.

15. Reſpondetur negando minorem; nam illud primum Iuramentum quod affertur in maiori propoſitione, eſt purè aſſertoriotum; Iuramentum verò quod affertur in minori, eſt verè promiſſorium, quamuis non omninò propriè & ſtrictè, ſed latè & reductiuè, quia ſcilicet iurat factum futurum quod ad promiſſorium reducitur, & reuera induetit obligationem exequendi propoſitum quod habet de præſenti. Ideo D. Thomas definit Iuramentum aſſertorium quod cadit ſuprà veritatem de præſenti & promiſſorium quod cadit ſuprà veritatem de futuro; de quo latè diximus diſp.1. dub.2. in 2. diuiſione Iuramenti.

Iuram. eſt ſolo propoſito factum futurum obligatur.

Sed quæret aliquis qui dicendi de promiſſione abſenti facta cum Iuramento Suarij opinio.

16. Sed quæret aliquis, an ille qui alteri abſenti promiſit cum Iuramento daturum aliquid, maneat obligatus ante alterius acceptationem, ita vt teneatur intimare alteri ſuam promiſſionem & Iuramentum vt videat an velit acceptare. Suarius lib.2.c.1.nu.13.& c.12.nu.21. & multi graues Authores quos refert Sanch. lib.1.de Matrimonio diſp.7.2. numer.23. affirmant: qua de re nos etiam egimus, tùm in noſtro opere de Iuſtitia in Tract. de promiſſione tum in noſtro opere de Sacramentis & Cenſuris agentes de matrimonio Tract.11.diſp.1. dub.2. in explicatione ſecundæ conditionis contractus ſponſalitij, ſcilicet acceptationis requiſitæ ad eius valorem. Ideo iuxta doctrinam ibi traditam etiam nunc cum Authoribus ibi citatis, & poſtcà referendis probabiliùs exiſtimo non manere obligatum, nec teneri ad id exſpectandum, etiamſi Iuramentum ſit de non reuocando. Ratio verò eſt in præſenti materia, quia Iuramentum ſortitur & induit naturam actus ſuprà quem cadit: omnis autem promiſſio includit hanc conditionem, ſi validè acceptetur; vnde ante legitimam acceptationem ſemper poteſt reuocari, vt locis citatis diximus. Hoc tamen intellige cum hac limitatione, niſi promiſſio illa iurata fieret Deo per modum voti de re aliqua, pia implendi; tunc enim reuocari non poſſet; quia tamen tunc ante acceptationem hominis non acquiritur homini ius, ſed ſoli Deo poterit per relaxationem vel commutationem tolli inſtar voti homine inconſulto. Ita Sanch. lib.1.de Matrim.diſp.7.num.24.cum multis quos refert, Leſſius lib.2.c.17.dub.7.nu.52.& 53 & cap.42. dub.4.nu.22. Addit etiam Sanch.lib.3. ſummæ c.9.nu.10. Iuramentum factum homini abſenti ſine vlla promiſſione, poſſe etiam reuocari antè hominis acceptationem, quia etſi propriè & ſtrictè non ſit tunc promiſſorium, eſt tamen inſtar illius, & reuera fit homini, includitque conditionem, *ſi homo* ille acceptet & non fit Deo in eius honorem.

Probabilius eſt talē nō manere obligatum.

Ratio eſt.

Limitatio reſponſionis.

Addit Sanch.

Colliges 5. quomodo poſſit quis Iurare aliquid quod non ſit in poteſtate ipſius. In duplici ſenſu poſſe hoc fieri prior ſenſus.

17. Colligitur 5. quonam modo poſſit quis licitè iurare rem futuram, aut factum alienum quod non ſit in poteſtate iurantis: Nam ſi id iuret dubius de euentu, manifeſtum eſt temerè & illicitè iurare. In duplici autem ſenſu & caſu poteſt eſſe licitum tale Iuramentum. Prior ſenſus eſt merè ſpeculatiuus, affirmando ſolùm rem futuram aut factum alienum à iurante cognitum in cauſa talis facti, aut per reuelationem, vel alio quouis modo; atque hoc Iuramentum reuera eſt tantùm aſſertorium, vt quando quis iurat tali die futuram Eccliþſin, aut quando quis conſolans ægrum aut timentem aliud malum iurat fore vt incolumis euadat, quod Iuramentum vt licitum ſit, requirit in iurante ſufficientem ſcientiam de re futura, aut ſufficientem coniecturam de animo & mente facturi id opus; atque ex verbis ipſis aut ex circumſtantiis colligi poteſt & debet, eum eſſe iurantis ſenſum; hac enim ratione excuſat Suarius c.2.in fine *Iuramentum* quod fecit Ionathas, Dauidi quod non interficeretur à Saule patre ſuo, quod Iuramentum fuit de facto alieno, de illo tamen quatenùs illud coniectabat Ionathas, vt ex eiuſdem verbis conſtat, dum dixit. *Abſit, non morieris; nec enim faciet pater meus quicquam grande vel paruum niſi priùs indicauerit mihi: hunc ergo celabit me pater meus ſermonem tantummodo? nequaquam erit iſtud, & iurauit rurſum Dauidi* &c. 1.Reg.20. num.2.

18. Poſterior ſenſus eſt practicus, id eſt in ordine ad iurantem, ita vt ſignificet ſe daturum operam, & curaturum quantùm poſſit, vt alter, cuius factum iurat, id exequatur, & tunc Iuramentum eſt promiſſorium, manetque obligatus ad eam diligentiam ſerò adhibendam. Ita Suarius ſuprà. Sanch.lib.1.de Matrim.diſp.24.nu.7. & lib.3.ſummæ c.9.nu.7. qui rectè probat, quoties non conſtat de intentione iurantis, factum alienum eſſe interpretandum in hoc poſteriori ſenſu, manereque obligatum ad eam diligentiam.

Poſterior ſenſus.

DVBITATIO II.

Quanta ſit prædicta Iuramenti obligatio; & vtra ſit maior Voti aut Iuramenti?

19. Circa primum iam latè diſputatum eſt diſp.2.dubit.8. vbi diximus hanc Iuramenti obligationem, ſcilicet implendi quod iuratum eſt, eſſe ex genere ſuo mortalem, & aliquando poſſe eſſe venialem ratione paruitatis materiæ ſaltem iuxta probabilem opinionem.

An maior ſit voti aut Iuramenti obligatio.

20. Circa ſecundum præmittendum eſt, obligationem Iuramenti aſſertorij, ſcilicet dicendi veritatem, eſſe omninò maiorem, de quo non video eſſe controuerſiam inter Authores. Ratio verò eſt, quia præceptum negatiuum non irrogandi Deo grauiſſimam iniuriam, & non negandi illi attributum, ſummæ & infallibilis veritatis eſt origo, vnde oritur obligatio Iuramenti aſſertorij; at obligatio voti pertinet ad præceptum affirmatiuum reddendi Domino promiſſum, & obligat ad ſeruandum Deo fidelitatem; atqui peius eſt iniuriam paſſiuam directè alicui irrogare quàm eſſe illi infidelem deficiendo à fide data, vt rectè docent Suarius lib.2. de Iuram.c.3.nu.5. Leſſius lib.2.c.42. dub.11. nu.53. Sanch.lib 3.c.9.nu.4.

Præmittendum 1.

21. Præmittendum ſecundò, ſi Iuramentum rei futuræ contineat promiſſionem, etiam eſſe manifeſtum magis obligare quàm votum: continet enim obligationem voti & Iuramenti, vt notant Leſſius ſuprà nu.52. Suarius cap. illo 3. in principio Sanch. ſuprà nu. 4. Solùm ergo reſtat quæſtio de obligatione Iuramenti, in quo nulla eſt promiſſio modo explicato dubitatione præce-

Præmittendum 2.

Difficultas ſola eſt de obligatione Iuramenti.

ſubſtrahēdo à promiſſione.

præcedenti, vel certè ſi contineat promiſſionem, intelligenda quæſtio eſt de ſola Iuriſiurandi obligatione præciſa à promiſſione; qua de re grauis eſt controuerſia inter Doctores.

Sententia multorum.

22. Multi ergò putant maiorem eſſe obligationem Iuramenti, quorum ſententiam ſequitur Michaël à Medina lib. 5. de continentia à c. 22. & ex parte Nauarrus c. 12. nu. 32.

Aſſerendum cum D. Tho. maiorē eſſe obligationē voti quam Iuramenti.

23. Aſſerendum nihilominùs eſt maiorem eſſe voti obligationem quàm Iuramenti in ſenſu prædicto: Quam ſententiam multi amplectuntur cum D. Thoma 2.2.q.89. plures autem refert Suarius dicto capite 3. vbi latè hanc ſententiam probat, & argumentis Aduerſariorum reſpondet. Nos quidem breuiter expediemus, &, ni fallor, præcedenti diſtinctione Iuramenti præmiſsâ, facillimo negotio res tota deciditur, & argumentis Aduerſariorum reſpondetur. Probanda ergo eſt noſtra ſententia ex dictis dubit. illa 8. diſputationis: quia nimirum qui non implet propoſitum aut promiſſionem quam iurauerat, non facit Deum mendacem quantum eſt ex parte ſua, ſicut contingit in Iuramento aſſertorio, ſed irreuerenter tractat eum, ex eo quòd impleat id quod interpoſita illius authoritate & præſentia promiſerat, aut propoſuerat facturum, quæ ſanè irreuerentia minor eſt quàm infidelitas voti, perinde atque magis cenſetur contemni Rex aliquis per fractionem pacti aut promiſſionis ipſemet Regi factæ, quam per fractionem pacti promiſſionis aut propoſiti ſub regia authoritate coram ipſo Rege facti, regiaque præſentia aut protectione authorizati; maiores enim partes cenſetur Rex habere in primo contractu quàm in ſecundo. Sic autem ſe habet Deus in voto & Iuramento promiſſorio, in quo communiter Doctores docent adduci Deum vt fidei iuſſorem, & non præciſè vt teſtem veritatis ſicut in Iuramento aſſertorio.

Probatio concluſionis.

Authores contrariæ ſententia quomodo intelligendi.

24. Itaque adhuc exiſtimo plures Authores qui pro contraria ſententia adferuntur, & eorum argumenta, & rationes ſolùm contendere obligationem Iuramenti promiſſorij propriè dicti eſſe maiorem, quàm obligationem voti; atque in hoc ſenſu puto intelligendum eſſe Leſſium citata dubit. 11. Maior & Medina citati, Valentia ad citatum locum D. Thomæ punct. 4. Maior in 3. diſtinct. 39. q. 2. & alij apud Suarium.

DVBITATIO III.

Quâ ratione ex parte materiæ obliget aut non obliget Iuramentum promiſſorium?

Aſſerendum 1. Iuramentū de re honeſta de ſe obligare ſi non impediat maius bonum.

25. ASſerendum eſt 1. Iuramentum de re honeſta ſeu de actu virtutis de ſe obligare ſi non impediat maius bonum. Dixi, de ſe, id eſt, quantùm eſt ex parte materiæ; nam ex alijs capitibus poterit non obligare, vt ſi tale Iuramentum non fuit voluntarium, ſed indeliberatum, vel ſi ex mutatione rerum facta cenſeatur ablata obligatio, de quo poſteà dicemus aſſertione 7. Dixi, etiam ſi non impediat maius bonum, quia quando maius bonum impedit, non ſemper obligatur homo ad faciendum illud minus quod iurauit ſe facturum quamuis aliquando obligetur illud ipſum facere etiam relicto meliori bono. Itaque ſi Iuramentum fiat de actu bono Deo promiſſo non obligat, vt in ſpecie illud fiat ſi velit, qui iurauit, aliud melius facere: ſi tamen Iuramentum cadit ſub promiſſionem factam homini, obligat ad id ipſum præſtandum, etiamſi ob id debeat prætermittere maius bonum v.g. iuraſti dare liberaliter decem aureos Petro, non potes illos egenti alicui in eleëmoſynam erogare; item iuraſti ſeruire alicui, non potes licitè illud ſeruitium prætermittere, vt ſeruias hoſpitali; vlteriùs, iuraſti te initurum matrimonium, nulla tamen promiſſione alteri factâ, tunc quidem non teneris inire: ſi verò id iuraſti alicui fœminæ in eius fauorem, teneris implere, & quidem in propria ſpecie, quod intelligendum eſt iuxtà modum & circumſtantias, doctrinamque traditam in noſtro opere de Sacramentis Tract. 11. diſp. 1. per varias dubitationes: & iterùm dicemus in hac diſputatione dubit. 18. qu. 2. Ita Paludanus in 4. diſtinct. 38. q. 1. num. 29. Sylueſter *Iuramentum* 4. q. 20. Rebellus de Iuſtitia part. 2. lib. 1. q. 9. num. 4. & etiam multi; Molina tom. 1. de Iuſtitia diſp. 141. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 4. nu. 20. Suarius lib. 2. de Iuramento c. 12. Sanch. lib. 3. c. 9. nu. 19 Ratio autem diſcriminis eſt, quia Iuramentum promiſſorium eatenùs ad ſui impletionem obligat, quatenùs is, cui præſtitum eſt, vult illud impleri; Deus autem non vult in ſuum obſequium impleri minus bonum cum detrimento maioris boni, ſed ſemper illi placet quod melius eſt: Homo verò vult quod in ſuam cedit vtilitatem, etiamſi impediat maius bonum quod ſibi non ſit ita vtile.

Iuramentū de actu bono Deo promiſſo nō obligat vt in ſpecie illud fiat, homini promiſſo obligat ad id ipſum præſtādum.

Ratio diſcriminis eſt.

Deo ſemper magis placet quod melius eſt.

26. Addunt Suarius nu. 18. & Sanch. nu. 20. eadem diſtinctione vtendum eſſe, etiam quando Iuramentum non cadit ſuprà promiſſionem, ſed ſuprà aſſertionem de futuro; nam reſpectu Dei ſemper illi magis placet quod melius eſt, non tamen homini, qui mauult quod ipſi eſt magis vtile, & magis commodum.

Obiicies 1. Definitionē Pontificis.

27. Obiicies tamen 1. hanc doctrinam eſſe contra definitionem Pontificis cap. *ſi verò* & cap. *cùm contingat*, de Iureiurando. Vbi habetur generalis regula, quòd Iuramentum ſeruari debeat ſemper, niſi ſeruatum vergat in diſpendium ſalutis; atque adeò quoties ſine peccato ſeruari poteſt; atqui iurans ſoli Deo minus bonum, poteſt implere hoc Iuramentum ſine peccato relicto meliori bono, quia omittere meliorem actum non eſt peccatum; ergo ſi iuraſti minus bonum, teneris illud præſtare relicto meliori.

Reſp.

28. Reſpondetur cum Suario c. 13. nu. 1. qui iurauit: minus bonum, teneri illud facere niſi velit facere maius; nam, quando maius exhibet, etiam implet iuxta regulam Iuris, quâ declaratur promiſſum non frangere, qui in melius illud commutat, hoc eſt in id quod magis placet ei cui promiſſio facta eſt Inde infert Suarius contra Sotum & alios, non ſemper eſſe æquiparandam materiam voti & Iuramenti: nam ſponſalia & alia minora bona nunquam ſunt materia voti, quia votum de illis eſt irritum, & tantum ſunt materia Iuramenti, & ſic de alijs.

Obiicies 2.

29. Obiicies 2. per Iuramentum factum homini ſine promiſſione nulla obligatio conſurgit ad hominem, ſed ſolùm ad Deum ex Reli-

gione; ergo poterit & debebit impleri ſicut placet Deo, non ſicut placet homini.

Reſp.

30. Reſpondemr negando conſequentiam; quamuis enim tale Iuramentum non contineat pactum, neque promiſſionem, verè nihilominùs ſit homini, & in eius vtilitatem, ac proinde ad Iuramenti veritatem ſpectat quod veritas impleatur eo modo quo prolata eſt, & in eo ſenſu quo ſolent communiter accipi verba, quæ ſibi inuicem ſolent homines præſtare. Conſtat autem quod verba hæc: *dabo tibi hoc*, vel: *faciam hoc pro te*, etiam ſine promiſſione vlla, non ſoleant accipi in ſenſu conditionato illo, *niſi melius mutetur*, ſed in ſenſu à tali conditione abſoluto, quamuis alias conditione claudant; nempè, ſi commodè poſſint, vel ſi res non fuerint notabiliter mutatæ, iuxtà ea quæ poſteà dicemus.

Confirmatio 1. ex Iuribus.

31. Confirmatur hoc ex Iuribus quæ dicunt ſeruanda eſſe Iuramenta facta proximo, etiam iniquè illa exigenti vel extorquenti, vt ſunt Iuramenta de ſoluendis vſuris cap. *Debitores* de Iureiurando, & Iuramenta metu extorta cap. *ſi verò* eodem titulo. Nam talia Iuramenta non obligant ratione promiſſionis, ſed ſolùm ratione veritatis proximo iuratæ.

Confirmatio 2.

32. Confirmatur 2. quia Iuramentum ducendæ fœminæ ipſi præſtitum obligat, quamuis impediat maius bonum caſtitatis; atque adeò ſic iuranti non licet eligere vitam cælibem abſque voto, vt rectè probat Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp. 46. num. 4. cùm tamen id Iuramentum factum ſoli Deo ſit prorſus irritum, niſi fortè in raro caſu, in quo melius eſſet iuranti matrimonium inire ob frequentes carnis lapſus, vt docet idem Sanch. lib. 3. ſummæ c. 9. nu. 19.

Probabile eſt quod omnis promiſſio Iuramento affirmata includat conditionem hanc niſi tranſire quis velit ad ſtatum perfectionis.

33. Illud tamen probabile eſt quòd omnis promiſſis etiam Iuramento affirmata, includat conditionem hanc, niſi tranſire quis velit ad ſtatum perfectionis, iuxta doctrinam datam in noſtro opere de Sacramentis, vbi egimus de Matrimonio Tract. 11. diſp. 1. dub. 32. agentes de diſſolutione ſponſalium per ingreſſum religionis aut votum illius, vel caſtitatis, aut ſacrorum ordinum. Vnde non obſtante promiſſione etiam iuratâ, poteſt homo tranſire ad religionem, vt habetur cap. *ex publico* de conuerſione coniugatorum & doctrina tradita de hac obligatione Iuramenti homini facti, intelligenda eſt de aliis melioribus bonis particularibus, non de ſtatu perfectionis, quia reſpectu huius non obligat Iuramentum vt rectè Suarius ſuprà num. 6. cum communi Authorum doctrina, & latiùs Sanch. lib. 4. Moralium c. 19. à nu. 30. de quo iterum incidet ſermo in Tractatu de Voto. Quale autem peccatum ſit non ingredi religionem quia id iurauit, dicemus dubitatione ſequenti aſſert. vlt.

Dices.

34. Dicet tamen aliquis inde ſequi eum qui iurauit fœminæ eam nupturum in matrimonium, poſſe non impleto Iuramento illo religionem ingredi, quod tamen eſt contra deciſionem Pontificis cap. *commiſſum* de ſponſalibus.

Reſp. deciſioque pontificis.

35 Hoc argumentum malè torſit Authores, & ideò multæ variæque ſunt adinuentæ expoſitiones circa huius textus intelligentiam, quas eruditè more ſuo examinat Suarius lib. 2. de Iuramento c. 13. quaſque nunc ne iuuat, nec vacat latè perſequi. Sufficiat nunc dicere Pontificem ibi videri ſignificare tutius eſſe Religione Iuramenti ſeruata priùs contrahere matrimonium, & ante conſummationem illius tranſire ad religionem, vt poteſt cap. *ſicut* & cap. vltim. de ſponſalibus; quod autem id ſit licitum & poſſit fieri, ſcilicet vt priùs impleatur Iuramentum, certiſſimum eſt, ſi fiat admonita fœmina de propoſito non conſummandi, ſed tranſeundi ad religionem, ipsâque ſic volente vt prius impleatur Iuramentum; imò ſi periculum eſſet infamiæ ſponſæ ex ingreſſu in religionem eâ inuitâ, vt ſæpè contingere poteſt, obligatio erit illam admonendi, & ipsâ volente priùs debebit contrahere, quia ipſa habet ius ad tale matrimonium quamdiu ſibi eſt neceſſarium ad defenſionem ſuæ famæ, & ipſi viro hoc non eſt impedimentum melioris boni, cum adhuc poſſit tranſire; & quia hoc periculum ordinariè imminet, ideò rectè dixit Pontifex conſultus eſſe contrahere, vt ſatis probabiliter docent Suarius ſuprà & Sanch. lib. 1. de Matrimonio diſp. 43. num. 4. vbi notat hanc obligationem non oriri ex Iuramento. Verùm circa hæc omnia legenda ſunt quæ latè in vtramque partem diſputauimus citatâ diſp. 1. de Matrim. dubit. illa 32. §. *veniamus nunc* vbi in vtramque partem probabilem latè diſputauimus de obligatione, aut non obligatione ducendi talem fœminam cui quis iurauit eam ducturum in Matrimonium, ſi poſteà velit ingrèdi religionem.

36. Iuxtà nuper dictam opinionem probabilem, quando nullum adeſſet periculum damni, non eſt obligatio contrahendi matrimonium; erit tamen bonum conſilium admonita fœmina de propoſito non conſummandi, ſi ipſa velit prius contrahere, quo caſu etiam vera doctrina eſt Pontificis. Fœminâ verò non admonitâ Suarius nu. 8. & 9. cum aliis iudicat non eſſe conſulendum vt prius contrahat, ſed potiùs vt ſtatim religionem ingrediatur fœminâ nihil ſciante, quia Iuramentum ſequitur naturam contractus; vnde ſicut probabiliſſimum eſt ſponſalia non obligare cum impedimento maioris boni, ita nec Iuramentum, & ex contrahendo nulla ſequitur vtilitas, & ita videtur actus otioſus; imò & quædam illuſio ſponſæ. Legantur quæ diximus in loco notato Tract. 11. de Matrimonio.

37. Aſſerendum eſt 2. Iuramentum de opere quod ſine peccato mortali vel veniali impleri non poteſt, ſiue Deo fiat, ſiue homini, nullam obligationem inducit. Aſſertio eſt certa & communis omnium Doctorum quos hic non refero, imò & in Iure Canonico expreſſa; nam de peccato mortali habetur cap. *cum contingat* de Iureiurando: vbi dicitur Iuramentum quod vergit in interitum ſalutis æternæ, non obligare: conſtat autem omne peccatum mortale vergere in interitum ſalutis æternæ; & vniuerſim etiam de veniali habetur cap. *quanto* eodem titulo vbi dicitur de Iuramento illicito, id eſt de re illicita, nullatenùs eſſe obſeruandum, cuius optima redditur ratio, quia Iuramentum non fuit inſtitutum vt eſſet vinculum iniquitatis; vnde emanauit regula Iuris 58. in 6. *non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum Iuramentum*: vbi Gloſſa plura Iura refert quæ habentur ex conciliis & Patribus 22. q. 4. per totam. Ratio verò eſt efficax

Aſſerendum 2. Iuramentum ſiue Deo ſiue homini factum quod ſine peccato impleri non poteſt non obligare.

Ratio.

Ratio efficax.

cax & euidens; nam contradictionem inuoluit aliquem obligari ad peccandum etiam venialiter; nemo enim peccat implendo id ad quod obligatur: nam ſi peccat, non obligatur; neque enim poteſt idem præcipi & prohiberi; aliquin homo ad impoſſibile obligaretur. Obiectiones verò quæ fieri poſſunt contra hanc aſſertionem, non videntur valdè difficiles; eas tamen latè explicat & diſſuluit Suarius lib. 2. de Iuram. ca. 14. & 15. quamuis autem aliqui textus & gloſſæ ſignificent, non eſſe contra veniendum Iuramentis de rebus malis, donec qui iurarunt abſoluantur ab eorum obſeruantia interpretandi ſunt, donec declarentur eſſe liberi & ſoluti ab eorum obſeruantia; nam eiuſmodi Iuramentis quiſque poteſt contra venire propria authoritate, ſed ignorantibus propter ſcandalum ad periculum, ſæpè expedit id declarari, maximè à ſuperiore.

38. Quando autem dubium eſt an materia Iuramenti aut voti ſit bona vel mala, Sanch lib. 4. c. 6. nu. 6. cum aliis, docet nullam conſurgere obligationem, quia operari cum aliquo dubio malum eſt. Suarius verò lib. 2. c. 33. nu. 9. cum D. Thoma & aliis docet eſſe neceſſariam diſpenſationem in hoc caſu, de quo iterum dicemus infrà in hac diſputatione dubit. 17. aſſertione 2 videnda quoque ſunt quæ infrà dicimus in hac dubitatione aſſert. 6. in fine, & aſſert. 10.

39. Si verò materia partim bona ſit & partim mala, vel partim poſſibilis vel partim impoſſibilis, an ex ea parte qua bona eſt & poſſibilis obliget, & quando, in Tract. de Voto explicatur: eſt enim eadem ratio atque de Iuramento, & legi poteſt Sanch. lib. de voto c. 10. Porrò Iuramento de re mala quemlibet poſſe propria authoritate contrauenire, latè & rectè probat Nauarrus in communi ſententia c. 12. nu. 17.

Aſſerendū 3. Iuramentum rei indifferentis Deo factū non obligare ſecus ſi homini fiat.

40. Aſſerendum eſt 3. Iuramentum rei indifferentis vt talis, ſi Deo fiat, nullam obligationem inducit, ſecùs verò ſi fiat homini prior pars ab aliquibus probatur: quia actus indifferens, ſi fiat ſine obligatione ad bonum finem, iam in indiuiduo malus eſt, quia otioſus. Hoc tamen licet verum ſit, vt ego puto cum multis, cuius diſputatio non eſt huius loci; quia tamen hoc ab aliis negatur, nec res eſt ita certa, non eſt cur recurramus ad principium minus certum pro aſſertione certiori & magis recepta. Meliùs ergo probatur ex generali doctrina promiſſionis aut Iuramenti promiſſorij, nempe quod eatenùs tantùm obliget ad ſui impletionem, quatenùs is cui eſt præſtitum vult impleri; Deus autem non vult impleri, nec exigit impletionem actus indifferentis ſeu impertinentis; ſolum enim ſibi præſtari vult actum bonum & honeſtum.

Prima pars concluſionis probatur ex generali doctrina Iuramenti promiſſorij.

Obiicies.

41. Obiiciet tamen aliquis, qui id iurauit non iurauit facere abſque honeſto fine, ergo ſaltem obligatur facere ex fine honeſto, id enim placet Deo.

Reſp. primò cum Suario.

42. Reſpondetur cum Suario lib. 2. cap. 16. nu. 3. primò, quandoque rem indifferentem iuratam in tali loco & tempore, & à tali perſona, non poſſe habere proportionem cum fine vllo honeſto, vt ſi ſcholaſticus, qui neque ad ſalutem, neque ad rationabile corporis leuamen indiget ludo, iuret ſe luſurum, non obligabitur; alia ſimilia poſſunt non pauca exempla adhiberi, in quibus actus indifferentes non poſſunt habere bonum finem in quem ordinentur. Reſpondetur ſecundò. Licet homo poſſit actum indifferentem referre in bonum finem, non tamen teneri ex vi Iuramenti, quia non hoc iurauit: ſi autem iurauit actum indifferentem propter honeſtum finem, vel certè ſi poteſt plenè præſumi quod ſic iurauerit, obligabit tale Iuramentum, quia iam eſt de actu alicuius virtutis, vt ſi iuraſſet non aditurum domum alicuius, vel non allocuturum aliquem, quia habet ibi occaſionem peccandi.

Reſp. ſecundò.

Secunda pars aſſertionis probatur.

43. Secunda verò pars aſſertionis ex eodem principio probatur: nam cùm actus indifferentes non ſecùs atque actus impedientes maius aliquod bonum, poſſint cedere in vtilitatem & commoditatem hominum, homineſque velint quæ ſibi commoda & vtilia ſunt, etiamſi alias ſint indifferentia & impedientia maius bonum, Iuramentum de iis præſtitum obligat in conſcientia, imò iam adimpletio deſinit eſſe actus indifferens, & cenſeri poteſt & debet actus virtutis, nempè veritatis & fidelitatis, & conſeruatiuus propriæ æſtimationis, quæ ſeruatur ſtando promiſſis. Accedit quod in promiſſione alteri facta ſpectatur, non id quod melius in ſe eſt, ſed melius & gratius comparatione promiſſarij, poteſt autem eſſe comparatione promiſſarij gratius & melius id quod abſolutè tale non eſt: hinc eſt vt optimè dicatur in cap. *quamuis* de Pactis in 6. Iuramentum homini præſtitum, quod abſque ſalutis æternæ diſpendio ſeruari poteſt, neceſſariò ſeruandum eſt. Priorem partem huius aſſertionis docent communiter Doctores, & colligunt ex D. Thoma 2. 2. q. 98. a. 7. vbi latè Caietanus circa ſolutionem ad 3. in 1. dub. verſiculo *ad euidentiam boni*, Sanch. lib. 3. ca. 6. citato, Suarius lib. 2. de Iuramento cap. 16. Reginaldus lib. 18. nu. 46. vnde iuxta dicta addunt Suarius, Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 4. & Sanch. lib. 3. c. 9. loco citato, abſolutè nunquam eſſe verum Iuramentum rei indifferentis vt talis obligare, quia eo ipſo quod iuratur res in ſe indifferens homini, iam reſpicitur illius hominis vtilitas, & per talem relationem fit actus bonus, vel miſericordiæ, vel liberalitatis, vel humanæ amicitiæ, vel fidelitatis. Quod ſanè probabiliſſimum eſt, difficultate tamen non caret, tùm, quia non iurauit facturum actum illum indifferentem propter aliquem finem ex illis; quod ſi faciat opus iuratum ſine vlla relatione ad talem bonum finem, reuerà implet Iuramentum; tùm, quia potuiſſet illi iurare ex aliquo prauo fine, & tunc teneretur reiecto prauo fine illud implere, ſi alter cui iurauit non remittat v. g. iurauit quis aditurum ad emendum in apotheca alicuius, vel ad molendum in molendino alterius, vel ad coquendum in furno illius, non ductus vtilitate eius cui iurauit; ſed ad furandum illi aliquid vel ad alium finem, tunc reuera manet ille obligatus Iuramento vt docent Angelus v. *Iuramentum* 5. nu. 5. & Nauarrus c. 12. nu. 17. qui etiam ſequuntur noſtræ aſſertionis primam partem, dicentes Iuramenta de re indifferente non obligare. Adhibent exempla, vt ſi quis Iuraſſet ſe non habiturum in ſuum miniſterium illum famulum, aut alium, vel non alloquuturum

Iuxta dicta addunt Suarius, Leſſius & Sanch abſolutè nunquam eſſe verum Iuramentum rei indifferentis.

loquuturum aliquem de illa vel illa te, vel non ingreſſurum alterius domum, apothecam aut furnum, aut ſimilia: duas tamen adhibent exceptiones, niſi hæc Iuramenta fiant Deo ob aliquem bonum finem, vt ad euitandam occaſionem peccandi, vel niſi fiant proximo cum eius vtilitate. Deinde difficilis eſt illa doctrina propter probabilem aliquorum opinionem, quia docent actum indifferentem vt talem, etiam in indiuiduo non eſſe peccatum; ergo ille qui talem actum iurat, ſecutus eam opinionem, verè iurat actum indifferentem manendo in ſtatu differenti. Tandem, quia ſi quis iuraſſet ſe hodie non ambulaturum, aut egreſſurum domo, aut non iturum ad agrum, vel contraria horum, ſcilicet ambulaturum, egreſſurum, iturum, & cætera, nullo poſito fine honeſto, ſed vel ex indignatione vel ob aliquod commodum aut incommodum naturæ, quod non ſufficit ad honeſtatem, etiamſi is non teneatur implere hæc Iuramenta, vel quia, vt fatetur Suarius ſuprà, ipſe iurans non acquirit propriè ius, & licet acquireret, poſſet illi cedere, vel quia, vt ait Leſſius; omnia hæc Iuramenta quæ non fiunt alteri homini, habent tacitam conditionem, niſi mutauero, vel niſi aliter viſum fuerit; cùm enim nullius interſit ea Iuramenta impleri præterquã iurantis, iure ſuo cedere poteſt, & ſibi ipſi condonare: Quamuis, inquam, hæc vera ſint, nullum tamen videtur peccatum neque vlla inordinatio ſi hæc ipſa Iuramenta propter reuerentiam Iuramenti impleat, vt tacitè videntur concedere Suarius & Leſſius locis citatis, quamuis idem Suarius cap. 17. nu. 5. & 6. probet peccatum eſſe facere aut omittere actum indifferentem, quando non ſeruit ad aliquem bonum finem, ſolùm ex eo quod iurauerat illum actum facere vel omittere, quia Deo non placet res vana & inutilis, quod probabile eſt, quando res non iurata fuit alteri homini, quia tunc implenda eſt ſi velit homo ille, etiamſi iurans non intẽderit eius commodum, quia quamuis ex tali Iuramento vt diximus dub. 1. illatione 2. nulla obligatio conſurgat reſpectu hominis quando non continet promiſſionem, ſed tantùm reſpectu Dei cui manet iurans obligatus conditionaliter, ſcilicet niſi homo cui fit, remittat, quamuis inquam, hoc ita ſit, inde tamen colligitur, & Suarius ipſe fatetur; hominem cui fit Iuramentum, acquirere ius remittendi vel non remittendi; atque adeo eo non remittente alter videtur teneri implere ex obligatione ad Deum; poteſt ergo eſſe Iuramentum indifferentis rei vt ſic, quod ſit verè Iuramentum & obliget.

Iuxta Leſſium omnia hæc Iuramenta quæ non fiunt homini habent tacitã conditionem.

Homo cui fit Iuramentũ acquirit ius remittendi vel non remittendi.

44. Nihilominus adhuc pro Leſſio, Suario & Sanch. qui id negant poſſe contingere, efficax ratio videtur eſſe, quòd homo nunquam poſſit obligari ad faciendum actum indifferentem ſeu otioſum. Ideo dicendum eſt, quod licet id quod promiſit ex ſe indifferens ſit, tamen poſteà in eo exequendo tenetur apponere bonum finem v.g. facere illud ex fidelitate vt ſtet promiſſis, atque hoc tantùm probat Suarius, Leſſius & Sanch. quod explicuit idem Sanch. in eo lib. 3. c. 11. num. 3. & nos poſteà dicemus ex multorum ſententia in hac diſputatione dub. 12. in principio.

45. Ex eadem prima parte aſſertionis noſtræ rectè colligit Sanch. eodem lib. c. 9. num. 15. Iuramenta inter emendum & vendendum vſurpari ſolita, non emendi auctiori pretio, aut non vendendi viliori, minimè obligare, quia neutrum ad Dei obſequium, aut hominis cui fit vtilitatem pertinet. Item Iuramentum non ingrediendi mare, aut non equitandi, quando ex ira ob caſum aliquem fit, non obligat vt rectè Toletus lib. 4. c. 17. & Sanch. lib. 4. c. 7. nu. 15. Adde tamen, quod ſi fiat ad vitandum periculum imminens tali homini ob peculiarem complexionem, vel ob imperitiam equitandi, tunc validum erit, quia apponitur finis honeſtus iuxta doctrinam ſequentis aſſertionis. Ex dictis manet obiter explicata ſecunda pars aſſertionis de Iuramento rei indifferentis quando fit in vtilitatem hominis, quod obligat præter citatos docent Molina diſp. 149. Saytus in Claui Regia lib. 5. c. 5 nu. 3. Bonacina diſp 4. punct. 4. n. 2. Legatur Leſſius loco citato dubio 4. & dub. 6. n. 20. Sanch. c. 9 nu. 19. Suarius lib. 2. c. 10 16. n. 4.

Ex prima parte aſſertionis noſtra colligit Sanch.

46. Aſſerendum eſt 4. ſi quis iuret rem ſeu actum indifferentem, non vt ſic, ſed tanquam medium conducens ad aliquem bonum finem, tale Iuramentum obligare quamdiu talis res aut actus deſeruit ad talem finem, non tamen ſi ceſſet finis. Exempla aptiſſima ſunt quæ attulimus ex Angelo & Nauarro c. 12. nu. 17. ſi quis iuret non ingreſſurum talem domum, vel non alloquuturum cum tali perſona, quia ſcilicet ipſi eſt occaſio peccandi, obligat quidem Iuramentum quamdiu occaſio illa durat; illa tamen ceſſante, quia fortè iam abeſt qui erat occaſio, vel quia talis amicus mutauit mores, & ex improbo factus eſt bonus & ſtudioſus, ceſſat obligatio Iuramenti vt rectè Suarius. Probatur hoc ipſum ex generali principio, quòd Iuramentum promiſſorium non obligat mutatis rebus notabiliter; item ex principio ſuprà dato, quòd medium de ſe indifferens, ſi fiat inutile & impertinens ad finem honeſtum, iam non accipit honeſtatem ab illo. Prætereà ſatis probatur ex intentione iurantis, quæ ſolùm fuit cauere occaſionem peccandi; & ideo, ſi iam non eſt occaſio, non fuit ſub Iuramento comprehenſa. Huc ſpectat etiam quod dicitur aſſertione ſequenti in fine.

Aſſerendum 4. iurantẽ rem ſeu actum indifferentem tanquam mediũ conducens ad aliquẽ bonum finem Iuramento obligari.

Iuramentũ promiſſoriũ non obligat mutatis rebus notabiliter.

47. Aſſerendum eſt 5 Iuramentum de re quæ erat illicita, aut indifferens tempore quo fuit factum, non obligare etiamſi poſteà deſinat eſſe illicita aut indifferens, & fiat licita. Contra hanc aſſertionem ſentit Nauarrus c. 12. num. 89. qui eſt vltimus, dum ait obligare quando fit licita, ſi Iuramentum generaliter factum fuit de re illa, ſecùs, ſi ſpecialiter ſpecificando propter talem vel talem cauſam, & ea durante. Vnde ait eum qui generaliter iurauit ſeruare ſtatuta alicuius communitatis, inter quæ vnum erat illicitum quia contra ſacros canones pontificios, ſi poſteà pontifex certâ ſcientiâ conſtituet, illum teneri ex vi Iuramenti ad tale ſtatutum ſeruandum. Item ſi quis iurauit ex odio, vel indignatione, vel impertinenter alicuius perſonæ domum non ingreſſurũ, ſi poſteà in ea domo moretur perſona quæ ſit illi occaſio peccati, durante iſta occaſione cenſet obligari, non tantùm ratione vitandi ſcandali, ſed etiam ratione Iuramenti ad non ingrediendum illam.

Aſſerendum 5 Iuramentum de re quæ erat indifferens aut illicita tẽpore quo fuit factum nõ obligare etiã ſi poſteà deſinat eſſe indifferens aut illicita.

Contra ſentit Nauarrus.

Probari poteſt primò ex generali principio quæ habetur regula 18. de regulis Iuris. Probatur 2.

48. Noſtram nihilominùs aſſertionem contra Nauarrum docent Suarius lib 2. de Iuram. c.19. à num. 16. Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp. 50. num. 5. & 6. & in reſponſione ad 3. & in ſummâ lib. 4. de voto c.7. nu. 19. & cap. 9. nu. 26. Probari verò poteſt 1. ex generali illo principio quæ habetur Regula 18. de Regulis Iuris in 6. & l. *quod ab initio* ff. eodem titulo, ſcilicet quod ab initio fuit nullum, tractu temporis non confirmatur. Probatur 2. quia ſecundùm Panormitanum cap. *cum Clerici de verb. ſignif.* Iuramentum generaliter præſtitum debet reſtringi quantum poteſt: nam vbi agitur de obligatione animæ, interpretatio ſtrictè fieri debet, quod etiam docet Angelus Iuramentum 4. num. 1. & Syluester Iuramentum 4. q. 23. Tertiò probatur ex Sanch. loco citato, quia promiſſio emiſſa tempore inhabili, non obligat tempore habili, vt docet idem Panormitanus cap. *placuit* de conuerſione coniugatorum per illum textum, & per caput *quidam* eodem titulo. Ex quibus conſtat, ſi coniugatus profiteatur religionem quando erat inhabilis, & poſteà moriatur vxor, non teneri ad religionem redire. Item ſi habens votum caſtitatis contrahat ſponſalia, quia fuerunt nulla, non teneri ad ea, etiamſi poſteà ſit in voto diſpenſatus, & qui contraxit ſecunda ſponſalia ſubſiſtentibus primis, non teneri ad ea, etiamſi poſteà liberetur à primis, quia per prima inhabilis erat ad ſecunda vt ſuo loco oſtendimus in Tract. de Matrim. diſp. 1 dubit. 31. & aliis in locis. Confirmatur eadem aſſertio quia vt dicemus dubit. 5. aſſert. 6. in fine. Si ipſo eodem tempore quo quis iurauit non ingreſſurum certam domum, haberet in ea occaſionem peccandi, ſed ipſe non iurauit ob vitandam talem occaſionem, ſed vel ex ira, vel ex vindicta ordinans rem ipſam promiſſam ad ſatisfaciendum iræ, ſumendamúe vindictam, non obligatur tali Iuramento, quia finis ille malus eſt finis rei promiſſæ, vt conſtabit ex dicendis aſſertione 8. ergò multò minùs in noſtro caſu. Tandem quia votum de re impoſſibili non obligat, etiamſi poſteà fiat poſſibilis vt docet Peña & Ludouicus Lopez 1. part. ca. 43. verſiculo *illicitum eſt*, ergò pari ratione in noſtro caſu.

Probatur 3. ex Sãch.

49. Quànam verò ratione Iuramentum factum de ſeruandis ſtatutis alicuius communitatis ſit interpretandum, quod tetigit Nauarrus ſuprà citatus pro contraria ſententia, latè diſputat Sanch. lib. 3. ſummâ c. 13. & tandem probabilius putat tale Iuramentum ſimpliciter & abſolutè præſtitum minimè extendi ad futura ſtatuta, niſi expreſsè ille qui iurat, ad ea velit extendere, quia Iuramentum ſtrictiſſimi Iuris eſt, in quo etiam conſentit Suarius ſuprà.

Iuramentũ quod fuit inualidum nunquam poſteà conualeſcit.

50. Addendum verò eſt cum eodem Sanch. lib 4. c. 2. nu. 50. quando Iuramentum fuit inualidum vt in caſu huius quintæ aſſertionis, nunquam quidem conualeſcere, etiamſi materia quæ tempore Iurandi ſit illicita, poſteà fiat licita; quando verò fuit à principio validum, ſed poſteà ceſſante cauſa ceſſat obligatio tunc nõ omnino extingui Iuramentum eiuſque obligationem, ſed ſuſpendi; quapropter redeunte fine bono redit obligatio, atque hac ratione intelligenda eſt 4. aſſertio ſuprà poſita. Vnde ſi illa perſona quæ erat occaſio peccandi redeat ad illam domum, iterùm redit obligatio Iuramenti, idemque dicendum eſt ait Sanch. de voto, atque idem dixerat de diſpenſatione cuius finis ceſſauerat poſteà redit lib. 8. de Matrimonio diſp. 30. nu. 17.

Dubium incidens an error circa cauſam Iuramenti aut voti reddat ea irrita? vel ceſſet obligatio ceſſante cauſâ?

Dubiũ ſatis graue.

51. OCcaſione duarum aſſertionum præcedentium emergit dubium, idemque ſatis graue ter voto pariter & Iuramento commune, an ſcilicet error circa Iuramenti vel voti cauſam reddat ea irrita, & an ceſſatio cauſæ Iuramenti vel voti efficiat ipſorum obligationem ceſſare? Hac de re latè tractat & doctè Sanch. agens de voto lib. 4. ca. 2. nu. 35. cuius nos ſententiam ſecuti breuiter rem totam expediemus.

Aſſerendũ 6. errorem circa cauſã finalem ſiue ſit principalis ſiue minus principalis irritare votum & Iuramentũ ſecus errorẽ cauſæ impulſiuæ.

52. Aſſerendum ergo 6. errorem circa cauſam finalem ſiue ſit principalis, ſiue minus principalis cauſa & finis irritare votum aut Iuramentum, ita vt non obligẽt, ſecùs verò errorem cauſæ impulſiuæ; ſermo autem eſt de errore inuincibili, nam vincibilis error non irritat, qui enim dubitans de finis veritate, nec inquirens an ſit verus, vouet aut iurat, cenſetur ſe in quouis euentu obligare. Item cauſâ finali voti aut Iuramenti ceſſante, ceſſat eius obligatio, non autem ceſſante ſolâ cauſâ impulſiuâ. Cauſa autem finalis cenſetur illa, quæ ita mouet ad emittendum votum aut Iuramentum, vt eâ deficiente votum non fieret, aut Iuramentum; quando verò duo fines concurrunt, ita vt quocunque deficiente non fieret votum, illa qui magis mouit dicitur principalis; qui verò minùs, dicitur minus principalis; cauſa autem impulſiua eſt quæ tantùm mouit ad citiùs, faciliùs libentiuſúe vouendum, aut iurandum, ita vt eâ deficiente etiam votum fieret aut Iuramentum. Ex his autem definitionibus conſtat ratio noſtræ reſolutionis & aſſertionis: nam cauſa finalis inuoluntaria reddit votum & Iuramentum inuoluntarium, nõ verò cauſa impulſiua: vnde ſi quis vouiſſet, vel iuraſſet ire Romam, credens conceſſam indulgentiam peregrinantibus Romam, ita motus indulgentiâ, vt eâ ceſſante non voueret ſi circa indulgentiam errauit, vel ſi indulgentia ſemel conceſſa reuocaretur, non tenebitur ire, ſi verò ceſſante indulgentiâ voueret, ſed non ita libentur, tenebitur quidem ire, etiamſi indulgentia non ſit. Item ſi vouit ire ſacco indutus, putans indulgentiam conceſſam ſolùm euntibus ſacco indutis, ita vt ſi non eſſet indulgentia voueret quidem ire, ſed non ſacco indutus, tenebitur adhuc ire, ſed non ſacco indutus; in tali enim cauſa indulgentia reſpectu peregrinationis fuit tantùm cauſa impulſiua, reſpectu verò circumſtantiæ ſacci fuit cauſa finalis.

Cauſa finalis cenſetur illa.

Cauſa impulſiua eſt.

Ex his definitionibus cõſtat ratio noſtra aſſertionis.

Caſus controuerſus.

53. Ex hoc infertur quid dicendum ſit quando mater pro impetranda filij ſalute vouet ieiunium, & anteà moritur filius: Qua in re Ludouicus Lopez 1. part. c. 44. putat teneri ieiunare. E contra verò Angelus v. *Votum* 3. in principio teneri negat. Mihi verò placet hac in re diſtinguendum

Authoris ſententia, cum diſtinctione.

guendum eſſe: nam ſi ſalus filij fuit finis, ita vt eà deſperatâ non voueret, non obligatur; ſi verò tantum fuit cauſa impulſiua, qui eâ etiam deſperatâ voueret, obligatur, idemque iudicium eſt de alijs ſimilibus caſibus vt rectè Sanch. ſuprà num 48. ſi verò dubitetur de mente iurantis aut vouentis, an motus fuerit tanquam à cauſa finali vel impulſiua, id iudicandum erit ex affectu iurantis & magno deſiderio obtinendæ rei mouentis illud ad iurandum, & ex affectu ad rem promiſſam ſeu iuratam ſeclusâ eâ cauſâ. Et quidem frequentiſſimè hæ cauſæ ſunt finales, ſaltem minùs principales, & ideò non conſurgit obligatio. Quando verò rationes vtriuſque partis probabiles exiſtunt, ita vt opinionem generent, licebit alterutri parti, etiam minùs probabili adhærere. Si verò adhuc res maneat dubia, ſatis controuerſum eſt an obliget vel non obliget.

Quid ſi dubitetur de mente vouentis an motus fuerit à cauſa finali, vel impulſiuâ.

Probabilis aliquorum opinio.

Quidam ſatis probabiliter putant non obligari, & in hoc caſu putant eſſe locum quod in dubio melior ſit conditio poſſidentis: alij verò probabiliter putant obligare. ita Angelus votum 3. nu. 5. Syluester votum 2. q. 8. Azor lib. 11. c. 15. q. 13. Sanch. lib. 4. c. 2. nu. 52. quia cùm conſtat de ipſo voto aut Iuramento, non ſtat poſſeſſio pro libertate voluntatis, ſed pro illo vinculo dum vouens aut iurans non ſe exonerat oſtendendo verè cauſam finalem ceſſaſſe aut falſam fuiſſe. Item quia in hoc dubio præſumptio fori externi ſtat pro voti aut Iuramenti verbis tanquam certis, & in fauorem voti iudicaretur tranſlatu onere contrarium probandi in vouentem; ergo dum aliud in foro conſcientiæ non conſtat, ſtandum eſt in foro conſcientiæ huic præſumptioni. Hæc ſanè ſententia quoad praxim omninò ſequenda & conſulenda videtur propter probabiliſſimas rationes & Authorum grauitatem & authoritatem.

Hæc ſententia quoad praxim ſequenda.

Spectata tamẽ præcisè ratione, oppoſita ſententia maximam probabilitatẽ habet. Ratio Authoris.

54. Si tamen præcisè ratione agamus, non videtur res vſque adeò efficaciter probari, quin oppoſitæ ſententiæ probabilitas maximum locum habeat. Et vt omittam alias rationes quas alibi me attuliſſe memini, ſufficiat nunc illud principium ſatis probabile multorum Authorum contra graues alios, ſcilicet dubitantem an votum vel Iuramentum emiſerit, aliamúe promiſſionem, non teneri tali voto. Ita docent idem Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp. 9. num. 11. & lib. 2. diſp. 41. nu. 42. alijque multi, quos poſteà referemus dub. 17. in ſecunda aſſertione agentes de Iuramento dubio, ſed in hoc caſu eo ipſo quod dubitetur de exiſtentia finis, dubitatur de exiſtentia voti eſſentialiter dependentis à tali fine, vt ſupponimus, ergo abſque ſufficienti fundamento dabimus certam obligationem propter incertam cauſam illius, & priuabimus hominem ſua libertate, quam certò poſſidebat voto non emiſſo propter votum quod emiſſum eſſe non conſtat; quamuis enim conſtet de verbis talis voti ſi votum ſuit verbis externis, tamen non conſtat de voto valido, & de vinculo illius; ſolùm enim habet vim vinciendi & obligandi votum aut Iuramentum, quod eſt verè votum aut Iuramentum cum omnibus eſſentialiter requiſitis; atque adeò tum non conſtat habuiſſe omnia eſſentialia requiſita, non conſtat eſſe votum, ergo eſt dubium voti. Nec argumenta in contrarium probant; negandum enim eſt ad primum conſtare de ipſo voto; & multò minùs de poſſeſſione ipſius, quia non conſtat fuiſſe, non conſtat poſſediſſe. Secundum verò argumentum de foro externo ita iudicante, facilem habet ſolutionem, quia forum externum eo ipſo quod illi conſtat verba voti fuiſſe prolata cum alijs circumſtantiis externis, habet omnia quæ ad ſuum iudicium ſufficiunt ad iudicandum in fauorem voti aut Iuramenti emiſſi, & illi non conſtat de dubio interno animi circa finem, atque adeo eo ipſo quod videt fuiſſe verba exprimentia votum, meritò præſumit votum ſine vlla conditione expreſſa exteriùs circa talem finem iudicat illud eſſe votum abſolutum; ſi verò foro exteriori potuiſſent æquè benè rationes dubitandi pro vtraque parte innoteſcere, negandum omninò eſt tale forum debere iudicare in fauorem voti; quin potiùs in fauorem libertatis. Ratio huius videtur efficax, quia ſi foro exteriori tam fortes rationes dubitandi innoteſcerent, vt meritò prudens iudicium ſuſpenderetur, & in neutram partem aſſentiendo inclinaret, non poſſet iudicare pro altera parte, quòd ſcilicet votum ſubſiſteret vel non ſubſiſteret, atque adeo iudicaret quod neque de voto conſtat, neque de non voto propter rationes dubitandi contra finem requiſitum ad eſſentiam voti, & propter rationes dubitandi in partem contrariam, quæ ſimul compenſæ relinquunt mentem in æquilibrio; quando autem mens prudenter eſt in æquilibrio, quale eſt purum dubium, ſtandum eſt pro poſſeſſore qui antecedenter poſſidebat; hic autem homo eſt qui poſſidebat ſuam libertatem antequam ſuperueniret votum dubium & non certum; quale contendimus eſſe hoc votum, in quo dubitatur de cauſa finali eſſentialiter requiſita ad tale votum ſubſiſtendum.

Argumenta in contrariũ, non probant.

Argumentum de foro externo facilem habet ſolutionẽ.

Ratio efficax.

55. Illud autem principium quod forum externum & internum idem iudicent, niſi quando externum ducitur falſa præſumptione, quia illi non plenè conſtat veritas rei, omninò verum eſt, & habet locum in noſtro caſu. Ideo enim forum externum aliter iudicat de tali voto exteriùs quidem emiſſo, etiamſi interiùs ſit dubium de cauſa finali, quia non præſumit tale dubium internum; neque enim forum externum iudicat adeſſe niſi quod illi probatur adeſſe per idoneum argumentum externum. Vnde niſi probetur tale dubium internum, tantum iudicabit de voto externo vt ſonat emiſſo, non admittendam ſubſiſtentiam dubij; quia verò in foro interno conſcientiæ de dubio conſtat, iudicatur de tali voto tanquam de voto cuius eſt tale dubium: vnde forum externum differt ab interno in hoc caſu, quia externum ducitur falſa præſumptione non iudicando reuera eſſe tale dubium, quia illi per argumenta externa non probatur; cum tamen in foro externo conſtet de veritate ſubſiſtentiæ talis dubij, quod dubium ſi conſtaret in foro externo, deberet etiam iudicare in fauorem libertatis hominis qui certò poſſidebat ſuam libertatem ſecluſo voto aut Iuramento; non verò in fauorem voti aut Iuramenti de cuius poſſeſſione non certò conſtat, cùm neque de eius exiſtentia certò conſtet vt probatum eſt.

Verum eſt illud principiũ, quod forũ externum & internũ idem iudicent: niſi externũ ducatur falsâ præſumptione.

56. Aſſe-

Aſſerendũ 7. per errorem circa rei promiſſæ aut iuratæ ſubſtantiam tollit obligationem Iuramenti &c.

56. Aſſerendum eſt 7. eodem modo philoſophandum eſt de errore aut mutatione circa rei promiſſæ aut iuratæ ſubſtantiam, aut circa ſubſtantiales circumſtantias & difficultates quantum ad irritandum votum ad Iuramentum eiuſque tollendam obligationem, ita vt nullam pariant, vel parta iam ceſſet, qua de re latè diſputat Sanch. citato lib. 4. c. 2. à principio. Dicendum enim eſt, quòd ſi tempore quo fit votum, aut Iuramentum, fuit in vouente aut iurante poſitiuus error circa rei promiſſæ, aut iuratæ ſubſtantiam, id eſt circa difficultates magni momenti, notabiliterque exiſtimationem vouentis aut iurantis ſuperantes, quibus cognitis non vouiſſet aut iuraſſet, tale Iuramentum aut votum eſt irritum, quia inuoluntarium, ſecùs verò ſi error ſit circa circumſtantias accidentarias, id eſt quæ non ſint magnæ conſiderationis, nec excedant notabiliter vouentis aut iurantis exiſtimationem. Pari ratione, ſi tempore voti aut Iuramenti non fuit error, ſed poſteà fit mutatio in rebus, ita notabilis, vt quaſi in alio ſtatu conſtituat rem promiſſam aut iuratam, ita vt videatur diuerſa res ab ea ad quam ſe intendit obligare, non obſiſtet obligatio. Secùs verò ſi mutatio ſit in circumſtantiis parui momenti.

Regula quã multi hac de re tradunt nõ eſt ſemper infallibilis.

57. Vnde illa regula quam multi Authores tradunt, nempè quòd id liberat à voti aut Iuramenti obligatione, quod ſi à principio accidiſſet aut notum fuiſſet, non fieret votum aut Iuramentum, non videtur regula ſemper & omninò infallibilis; ideò eam impugnant Caietanus q. 88. a. 3. columna penultima verſiculo *ad hoc dicitur*, & in ſummâ verbo votum cap. penult. in fine, & q. 113. ad finem, Sotus lib. 7. q. 2. a. 1. ad 3. item q. 1. a. 2. Nauarrus cap. 12. num. 12. in fine & n. 39. Ludouicus Lopez 1. p. c. 43. in fine, Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 6. punct. 4. in fine & diſp. 5. q. 20. punct. 4. aſſert. 4. Vaſquez 1. 2. diſp. 3. c. 4. nu. 28. Sanch. citato cap. 2. nu. 3. & 6. & 19. & 23. Ratio verò eſt, quia ſi ea regula vniuerſaliter vera eſſet, nihil firmum eſſet in rebus humanis, neque vllus firmus contractus, quia ſæpè ignorantur aut contingunt aliqua, quæ ſi fuiſſent præuiſa, non fierent vota aut Iuramenta, nec contractus celebrarentur, nec contrahentes ſe obligarent: prætereà, quia vt rectè probant Vaſquez & Valentia, non ſatis eſt fore, vt ſi quis aduerteret, vellet aut nollet, vt ſubinde cenſeatur virtute velle aut nolle, quia conditio illa nihil ponit in eſſe, ſed opus eſt aliquo actu, ſaltem virtuali in voluntate, qui eum caſum excludat, volens in eo non ſe obligare, quod tunc tantùm contingit, quando ſubſtantia rei promiſſæ, aut iuratæ, aut finalis cauſa promittentis mutatur, aut aliter ſe habet.

Prædictam noſtrã ſententiam limitant Vaſquez. & Sanch.

58. Vnde prædictam aſſertionem noſtram & doctrinam traditam limitant Vaſquez & Sanch. vt locum habeat, niſi talis error non dederit cauſam contractui, qui nimirum ita affectus erat ad rem promiſſam iuratam, vel ad contractum, vt etiamſi noſceret eas circumſtantias, nihilominùs voueret, iuraret, aut contraheret; tunc enim talis error aut mutatio non irritat votum, Iuramentum aut contractum, etiamſi error ſit circa ſubſtantiam, de quo etiam alibi non ſemel diximus in noſtro opere de Iuſtitia.

Nõ eſt vniuerſaliter vera regula quã alij tradunt.

59. Eadem ratione non eſt vniuerſaliter vera alia regula, quam alij tradunt, nempè eam mutationem ſatis eſſe ad deobligandum quam vouens, iurans, aut contrahens de hac interrogatus dicit futurum fuiſſe, vt non ſe obligaſſet ſi prænoſſet; quam regulam ex inſtituto impugnant Caietanus, Sotus & alij; quia alioquin

Ratio.

frequentiſſimè diſſoluerentur omnes promiſſiones, omniaque vota & Iuramenta ceſſarent, cùm ſimilis aliqua mutatio rerum frequentiſſima ſit.

Hæc regula limitanda ſit iuxta noſtram aſſertionẽ.

60. Verùm enim verò hæc etiam regula limitanda eſt iuxta noſtram aſſertionem, & vt rectè aſſerunt Caietanus in illa qu. 113. ad finem, & Molina de Iuſtitia diſp. 272. Sanch. lib. 4. c. 2. nu. 22. & indicat Nauarrus c. 12. nu. 11. & 39. & c. 18 num. 7. in fine. Hæc mutatio prudentis arbitrio æſtimanda eſt ſpectatis quantitatis & qualitatis mutationis rerum, collataque mutatione hac cum materia, ſeu re promiſſa, aut iurata.

Exempla Soti & aliorum ad primã partem aſſertionis.

Exempla circa primam partem aſſertionis adhibent Sotus in poſteriori loco citatus, & alij cum illo, vt ſi quis vouiſſet ingredi religionem deceptus ab alio circa obſeruantiam delectus ciborum, aut ieiuniorum, aut alterius rei, valdè difficilis in ea religione quam vouit, in quo caſu votum non obligat, ſecùs verò ſi circa alia minutiora decipiatur. Hæc Sotus.

Limitat Author.

Quod intelligendum eſt de voto ſimplici; nam votum ſolemne religionis, & vota ſimplicia Societatis IESV emiſſa poſt biennium, per nullum errorem fiunt irrita, niſi error ſit in ipſa ſubſtantia religionis, vt ſi quis putans ſe profiteri ordinem D. Franciſci, profiteretur ordinem D. Dominici; ſicut enim matrimonium ſolius perſonæ error irritum facit, ita & profeſſionem, quæ eſt aſſimilis matrimonio, & cẽſetur quoddam matrimonium ſpirituale, vt rectè probat Sanch. lib. 10. de Matrimonio diſp. 9. à nu. 18. cùm tamen ſponſalia, & vota ſimplicia multæ aliæ cauſæ erroris, ſeu mutationis irrita faciant. Secundò Sotus ibi & Arragon q. 88. a. 1. & Rodriguez 2. part. ſummæ c. 92. nu. 4. adhibent exemplum, vt ſi quis ab alio deceptus putet Romam non longè diſtare atque Hieroſolymam, poſſit abſque nauigatione adiri, voueat ire Romam, vel Hieroſolymam, non ligatur voto, ſecùs verò ſi deciperetur tantùm in re parui momenti.

Addit primò Sanch.

61. Addit Sanch. lib. illo 4. c. 2. num. 11. idem eſſe dicendum, quando error à ſeipſo prouenit putante inuincibiliter, aut probabiliter aliquam notabilem circumſtantiam aliter ſe habere, quia ratio prædictæ irritationis nõ tam eſt iniuria vouenti irrogata (vt videntur ſignificare prædicti Authores) quàm defectus volũtatis circa notabilem circumſtantiam, nec Deus, cui vouetur, intulit iniuriam in eo caſu, neque homo decipiẽs.

Addit ſecundò Sanch. *ad dignoſcendũ an circumſtãtia aliqua ſit ſubſtantialis aut accidentalis &c.*

62. Addit ſecundò Sanch. nu. 12. ad diſcernendum an circumſtantia aliqua ſit vel ſubſtantialis vel magni momenti, aut tantùm accidentalis, vel parui, non eſſe attendendam ipſam circumſtantiam ſecundùm ſe, & abſolutè, ſed in ordine ad materiam promiſſam, idque prudentis arbitrio. Hac ratione error quinque leucarum magnus erit & notabilis in peregrinatione ad locum, quem quis ſolis quinque putabat diſtare, attamen diſtat decem; è contra verò decem leucarum error non erit notabilis reſpectu loci

I quem

quem exiſtimabat vouens diſtare ſolis centum, cùm tamen diſtet centum & decem.

Exempla circa ſecundam partẽ aſſertionis.

63. Circa ſecundam partem aſſertionis exempla adhibent non pauca, Syluester v. *Iuramentum* 3. q. 1. maximè §. 3. & Angelus *Iuramentum* 4 & aliqua habentur expreſsè in Iure Canonico; nam cap. *Quem de Iureiurando*, habetur caſus de eo, qui iurauit ſponſalia cum virgine, quæ poſteà fornicata eſt qui ideo non obligatur. Eâdem ratione qui iurauit reddere gladium, non tenetur reddere ſi repetatur in furia, & vniuerſum quoties promiſſio aut contractus deſinit obligare propter notabilem mutationem rerum quod ſæpè contingere docuit ſeneca relatus à D. Thoma 2.2. q. 110. a. 3. ad 5 quia Iuramentum ſortitur naturam & conditiones actus cui adiungitur (quamuis cum limitatione poſteà explicandum) atque ita hoc vniuerſaliter docent Innocentius Panormitanus & alij quos refert & ſequitur Guttierrez de Iuramento c. 34. nu. 4 Molina diſp. illa 272. notabili 3. Sanch. lib. 4. cap. 2. nu. 20. & 29. aperteque colligitur ex citato cap. *Quem* & cap. *Petitio* & cap. *Leui* & cap. *Veniens* de Iureiurando. Hinc fit vt ratione ingratitudinis ſuperuenientis deſinat obligare promiſſio homini facta coram Iuramento firmata, cùm etiam donatio perfecta poſſit ratione illius reuocari L. finali C. de Reuoc. don. atque ita docet multis citatis Authoribus Sanch. ſuprà c. 2. num. 32. & nos diximus in noſtro opere de Iuſtitia in Tractatibus de Promiſſione & Donatione. Item quia promiſſio non obligat quando ea ſuperuenit mutatio vt res promiſſa magis noceat promittenti quàm ſit vtilis promiſſario, vt ſi aduocatus ſuum patrocinium promiſiſſet alicui, & interim ſuperueniret morbus proprij filij, cui neceſſariò debeat ſubuenire, nec ſubueniendo poſſit patrocinium præſtare vt docet Caiet. q. 113. ad finem, & Nauarrus c. 18. nu. 4. in ſummâ Hiſpaniæ; ideo etiamſi iurauerit patrocinari, non tenetur vt docet Sanch. c. 2. nu. 31. Vlteriùs qui iurauit aut vouit iturum Hieroſolymam, aut ingredi religionem ſi ſuperueniat perpetuus morbus aut debilitas, non tenetur voto aut Iuramento, vt docet Sotus lib. 1. de Iuſtitia q. 7. a. 3. Idemque iudicium eſt de eo qui adoleſcens vouit religionem, & iam ita eſt ſenex vt viribus ad religionis onera ſubeunda deſtitutus ſit, tunc enim eſt notabilis rei promiſſæ mutatio reſpectu huius, vt relato Victoria docet Ludouicus Lopez 1. part. c. 44. & Sanch. lib. 4. c. 2. num. 3. qui rectè addit hoc eſſe verum etiamſi ſua culpa tempore iuuentutis non impleuerit id votum, quia quoad hanc obligationem impoſterum exequendam nihil id refert, nec tenetur petere commutationem, imò nec obligatur etiamſi monachi eum velint recipere. Hac etiam ratione qui iurauit ire Romam, poſteà verò ſuperuenit huſtium exercitus occidentium aut moleſtantium illuc tranſeuntes, non tenetur ire. Prætereà iurauit quis dotaturum aliquam, & interim tale ſubiit infortunium ſuarũ rerum, vt ſit extra ſtatum in quo promiſit, non tenetur, vel ſi ratione amicitiæ promiſſio facta eſt, & poſteà orta eſt magna inimicitia data cauſa ex parte illius cui facta eſt promiſſio, non tenetur dotare, quia cùm ille alius non ſeruauerit amicitiæ fidem, neque cum eo ſeruari debet fides promiſſionis quæ in tali amicitia fundata erat. Ita Sotus lib. 7. de Iuſtitia q. 2. corollario 1 Mercadus lib. 6. de contractibus c. 16. in principio. Item non obligat Iuramentum quando ille cui præſtitum eſt frangit fidem iuranti. Ita Nauarrus c. 18 num. 7. Abbas & Cinus quos refert & ſequitur Syluester Iuramentum 4. & Tabiena v. Iurare q. 28. Azor lib. 11. ca. 8. q 4. Rodriguez 2. part. c. 27. n. 1.

Iuramentũ ſortitur naturam actus cui adiũgitur.

Omnes authores limitant hũc caſum.

64. Verùm omnes Authores limitant hunc caſum vt locum habeat doctrina quando illæ obligationes mutuò ſe reſpiciunt, vnaque ab alia pendebat quia vterque promiſit intuitu promiſſionis ſibi ab altero factæ.

Authoris doctrina abſq; limitatione.

65. Nihilominùs abſolutè doctrinam veram puto abſque hac limitatione; omnis enim promiſſio, etiam abſoluta, eam tacitam conditionem habet, ſi alter poſtmodum non ſe præbeat ingratum, qualem reuera ſe præbet non implendo quod aliàs promiſerat; atque ita docent expreſsè Mercadus lib. 6. cap. 16. Molina diſp. illa 272. ad finem, Sanch. lib. 3. c. 17. nu. 16 Legantur quæ dicemus infrà dub. 17. aſſert. 3 cõditione 4.

Tria notanda circa doctrinam traditam primò. Quod Axioma ſuprà poſitum patitur varias limitationes.

66. Tria verò ſunt notanda circa doctrinam traditam; primò quòd illud axioma ſcilicet Iuramentum ſortiri naturam & conditiones actus cui adiungitur, patiatur aliquot limitationes, quâ de re agemus infrà dub. 11. difficultate 2. vbi dicemus deficere ſaltem in omni Iuramento confirmatorio contractus inualidi, & poſteà dubit. 12. aſſert. 1. obiectione 2. probabimus deficere quoties cauſa irritans promiſſionem aut contractum non eſt eadem in Iuramento illi adiuncto, vt contingit in Iuramento de ſoluendis vſuris, aut in Iuramento metu extorto, & dub. 17. aſſert. 3. conditione 4. dicemus Iuramentum ſequi naturam contractus primodialem tantùm; non verò accidentalem. Quis autem ſit verus ſenſus prædictæ regulæ ſeu axiomatis, dicemus citata dub. 12. eâdem aſſert. 1. obiectione 2.

Secundò notandum eſt quod diſcendum quãdo mutatio materia voti aut Iuramenti, eſt perpetua & quando tẽporanea tantum.

67. Secundò notandum eſt, ſi prædictæ mutationes in materia voti aut Iuramenti ſint perpetuæ, omninò extingui obligationem Iuramenti aut voti; ſi verò tantùm ſint temporaneæ obligationem ſuſpendi pro illo tantum tempore, quo tranſacto iterum conſurgit obligatio iuxta dicta in ſimili ſuprà aſſertione 5. in fine, ſiue talis mutatio ſit ex eo quod materia quæ à principio erat bona redditur poſteà ob aliquam circumſtantiam mala, aut indifferens, aut maioris boni impeditiua, ſiue quia materia erat facilis tempore voti aut Iuramenti, poſteà verò redditur nimis difficilis aut impoſſibilis; exempli gratiâ iurauit quis aut vouit ieiunare omnibus ſextis feriis, incidit in morbum, ſi morbus ſit perpetuus, extinguitur obligatio; ſi verò ſit tantùm ad tempus, ſuſpenditur. Idem eſt ſi accidat pauperes in Xenodochio valde indigere miniſterio vnius hominis incompoſſibili cum ieiunio, vel ſi ipſe indigeat ſuis operis cum ieiunio incompoſſibilibus ad ſubueniendum parentibus, vel familiæ ſuæ, vel ad ſoluendum creditoribus, & ſic de aliis, arbitrio prudentis iudicandum eſt, lateque docet Sanch. lib. 4. c. 2. nu. 24. Sic etiam qui dum eſſet diues promiſit eleëmoſynam, deinde verò in tantam egeſtatem deuenit vt nequeat implere, excuſatur pro tunc;

quod

quod ſi poſtmodum in pinguiorem fortunam deueniat, teuebitur. ita Paludanus in 4. diſtinct. 38. q 3. a. 4. concl. 2. nu. 24. Antoninus 2. part. tit. 11. c. 2. §. 4. Molina diſp. 272. columna 4. notabili 2. Sanch. lib. 4. c. 2. num. 24. Sed Molina quandam adhibet limitationem, quam optimè examinat & reſtringit Sanch. eodem cap. nu. 50. in qua nunc nec vacat neciuuat immorari.

Tertiò notandum eſt quid decendū ſit quoties dubiū aut ſuſpicio eſt an mutatio ſufficiat ad deobligādū.

68. Tertiò notandum eſt quoties dubium eſt, aut ſuſpicio an mutatio ſit tanta vt deobliget à voto, Iuramento vel promiſſione, iudicandum eſſe in fauorem eorum vinculorum, ac proinde ea obligare; hoc tamen intelligendum eſt iuxta omnia dicta aſſertione 6. in quo etiam Sanch. conſenuit capitulo 2. nu. 34. Quod ſi ſequamur doctrinam quam vltimo loco ibi tradidimus, ſcilicet quando ab initio non fuit certum quod votum aut Iuramentum factum fuerit cum omnibus requiſitis vt eſſet voluntarium, ſed dubitatur prudenter de aliqua circumſtantia neceſſariò ad id requiſita, ſtandum erit iuxta ibi dicta pro libertate hominis de cuius poſſeſſione certò conſtat, & non conſtat in eo caſu de ſubſiſtentia voti cum ſuo valure eſſentialiter requiſito, quantumuis conſtet verba voti aut Iuramenti fuiſſe prolata; ſi verò iam ſemel votum, vel Iuramentum cœpit poſſidere ſuam vim obligandi; quia ab initio conſtat fuiſſe factum cum omnibus requiſitis, poſteà verò oritur dubium an facta fuerit aliqua mutatio, ratione cuius tale votum aut Iuramentum deſinat obligare; tunc vera eſt doctrina huius tertij notabilis, & mihi placet Sanch. qui eam tradit loco citato. Vbi rectè docet excipiendum eſſe ab hac regula caſum, quo talis ſit materiæ mutatio, vt dubitetur an in eum euentum materia ſit bona, an potiùs mala, vel an ſit corporali ſaluti promittentis nocens; in tali enim dubio non erit obligatio voti vel promiſſionis; nam en dubio perſeuerante peccatum eſt ſic operari. Quando verò pro vtraque parte ſint opiniones probabiles vnlibet etiam minus probabili adhærere.

Aliquid addendum ex ſententia authoris.

69. Imò meâ quidem ſententiâ addendum adhuc eſt, quando ſunt opiniones probabiles pro vtraque parte, quod grauiter & notabiliter nocebit ſaluti corporali, etiamſi probabilior præciſè rationibus ſtando appareat opinio quæ docet rem illam promiſſam non nocituram adhuc non ſolùm conſultius eſſe à tali opere abſtinere, ſed etiam ſeclnſo voto aut Iuramento, vel cum illis illicitum eſſe non abſtinere; in hoc enim differunt opiniones probabiles pro vtraque parte circa materiam merè phyſicam, & opiniones probabiles pro vtraque parte circa materiam merè moralem, quòd in materia morali vtrauis pars eligatur, ſemper ſic operans euadit periculum & nocumentum animæ, etiamſi contingat reipſa eam opinionem falſam eſſe; nam eo ipſo quòd probabilem ſequitur opinionem circa talem materiam, non poteſt materia eſſe animæ nociua, Quando verò ſunt opiniones probabiles circa materiam pertinentem ad nocumentum corporis, etiamſi probabilis ſit opinio, quæ docet, iuxta principia probabilia phyſicæ, aut medicinæ, rem illam notabiliter non nocituram; tamen, quia etiam probabile eſt quod nocitura ſit, & fieri poteſt vt hæc pars ſit vera, quamuis oppoſita probabilis appareat, atque adeò fieri poteſt ſi tale opus fiat vt noceat notabiliter facienti non obſtante probabilitate alterius partis, Hinc eſt, vt rationi conſonum non ſit ſic operari cum probabili periculo ſalutis corporis, quod periculum reipsâ ſubitur in eo caſu; non tamen in alio, quando ſolùm agitur de nocumento animæ vt explicatum eſt certè illud videtur negari non poſſe quod ſubſiſtente tali dubio: melius ſit (niſi aliæ cauſæ vrgeant ad exponendum ſe tali periculo) ab eo opere abſtinere, atque adeo deſinit eſſe materia voti aut Iuramenti quæ talis debet eſſe, vt oppoſitum non ſit melius & gratius Deo.

Differētia opinionum probabiliū circa materiā merè phyſicā & materiam merè moralem.

Aſſerēdum 8. Quoad votum aut Iuramentū rei bonæ propter malū finē.

70. Aſſerendum eſt 8. quando quis vouet aut iurat rem bonam propter malum finem, ſi finis ille ſit ipſius rei promiſſæ aut iuratæ, ita vt iurans aut vouens ſolùm intendat, vt velit rem promiſſam aut iuratam ad obtinendum malum finem, tale votum aut Iuramentum eſt irritum, & non obligat: ſi verò ſit finis ſolius voti, ſeu vouentis ſæpiſſimè, obligat, quamuis non ſemper; exempli cauſa, vouet quis ſe largiturum eleëmoſynam ad aucupandam inanem gloriam ex ipſa largitione eleemoſynæ, non obligatur tali voto ſi verò vouit eleëmoſynam daturum, vt ex ipſo voto ſeu promiſſione comparet gloriam ab aſtantibus promiſſioni, & eam audientibus, tenetur tali voto. Ratio autem diſcriminis eſt quam aſſignat Suarius lib. 1. de voto cap. 5. num. 1. quia in priori caſu finis ille ſeu motiuum cu[illegible]neat ſe ex parte materiæ, ſit pars materiæ pro[illegible]e ſeu iuratæ, atque adeo reddit illam [illegible] In ſecundo verò caſu, cùm finis ille ſe tantùm teneat ex parte ipſius actus vouendi, ſeu volendi vouere, vel (vt alij loquuntur) tantùm finis ſit ipſius vouentis, res promiſſa omninò licita eſt. Ita Caiet. 2. 2. q 88. a. 2. dub. 4. quem ferè omnes Doctores ſequuntur; quamuis autem aliam ibi tertiam diſtinctionem adhibeat de fine applicationis ad vouendum, nihilominùs, vt rectè expendit Suarius, talis finis applicationis idem eſt qui finis voti, & ideò meritò ad duo prædicta membra diſtinctionis reducunt Azor lib. 11. cap. 15. q. 3. & Sanch. lib. 4. moralium cap. 6. nu. 11.

Aliud dicendum quādo finis malus ſe tenet ex parte materia, quā quando ſe tenet ex parte actus vouendi.

71. Quænam verò regulæ ſeruandæ ſint ad dignoſcendum quando obliget votum aut Iuramentum, cuius malus finis tantum ſit finis voti aut Iuramenti, diſputauimus in materia de voto, quia in voto habet locum frequentiùs, in Iuramento verò non ita; vnde non deſunt qui excuſent ob hanc doctrinam non obligari ad ingrediendam religionem eum, qui iratus parentibus, eò quòd nollent & pecunias dare, ſciens eos ægrè laturos ſi religionem intraret, iurauit, vt eis moleſtiam exhiberet, ſe ingreſſurum religionem. Quæ reſolutio caſus mihi non diſplicet, nec diſplicuit quando hac de re ſententiam fui rogatus: nam finis ille vindictæ & moleſtiæ fuit finis rei promiſſæ, & tota ratio quæ illum mouit ad rem promiſſam, fuit, non quidem affectus ad religionem, ſed ad moleſtiam exhibendam parentibus ipſo ingreſſu quem promiſit. Si tamen eius intentio fuiſſet illis moleſtiam exhibere ſolà comminatione ingreſſus, multi putant obligari Iuramento. Mihi tamen hoc diffi-

cilè apparet, Imo oppoſitum adhuc cenſerem, ſcilicet non teneri,etiamſi finis mouens fuerit finis operantis & illius comminationis, quod planè colligitur ex dicendis diſp.4. dub.4. poſt 3. aſſertionem. Ratio verò eſt,quia in tali caſu Iuramentum illud comminatorium non fuit ſactum intuitu pietatis, nec vlla promiſſio fuit ſacta Deo,ſed tantùm homini, ſcilicet parentibus, & doctrina huius noſtræ aſſertionis locum habet in Iuramentis quæ fiunt Deo,& intuitu pietatis (de his enim nunc loquimur) ita vt ſaltem comitanter intendatur pietas. Vnde etiam concedendum eſt iuxta dicta,eum, qui vouet eleëmoſynam coram aliis, vt ex ipſo actu vouendi aucupet vanam gloriam,non manere obligatum ſi illi certò conſtet nihil pietatis intendiſſe, ſed tantùm vanam gloriam,imò ſi prudenter id dubitet eodem modo philoſophandum eſt, ſi ſequamur ad id quod vltimò diximus in 6. aſſertione.

72. Ex hoc infertur,etiam illum qui ſuæ concubinæ iurauit ſe amplius non fore illi amicum nec peccaturum cum illa, eo ſolo fine vt eam contriſtaret, quia nolebat cum ea tunc peccare, non manet Iuramento obligatus, quod etiam probatur ex dicendis dub.5.aſſert.6. in fine. ibi legatur prædictam generalemque doctrinam colligo ex Azor, Sanch.& Suario ſuprà. Et clarùs adhuc ex eodem Suario lib.2.de voto ca.2. nu.9.verſiculo *tertium autem exemplum* & nu. 13. & 14.& c.4.n.3.& 4.

Doctrina præcedentis aſſertionis limitanda.

73. Verùm vt rectè notat Suarius in hoc vltimo loco, doctrina hæc octauæ aſſertionis huc uſque explicata locum habet, quando [illegible] finis eſt totalis finis, non verò ſi ſit tantùm partialis aut impulſiuus; vnde quando hoc accidit, vtendum eſt doctrina tradita aſſertione 6. Atque hinc eſt quod ille qui iurat aut vouet ingredi aliquam religionem vt lautè viuat, & plura bona poſſideat (vt ſunt aliqui Abbates, qui vt obtineant pinguem Abbatiam, quam quia ſine emiſſa ſolemni profeſſione obtinere non poſſunt eam profeſſionem emittunt) communiter obligatur tali voto aut Iuramento quia communiter vult & intendit ſimul ipſam honeſtatem religionis. Si verò ſolùm intenderet lautè viuere, & bonis abundare non obligaretur, ſed eſſet irritum tale votum, non ſolùm ingrediendi religionem, ſed profeſſionis emiſſæ vt latè docet Sanch.lib.4.cap.6.num.14.cum Nauarro comment.2.de Regul.num.vlt.& Tabiena votum 2. in fine.

Aſſero 9. De Iuramento aut voto facto ob finē indifferentem idem dicēdum, quod de facto, ob malum finem.

74. Aſſero 9.Quod dictum eſt de Iuramento aut voto facto ob malum finem, dictum puta etiam de facto ob finem indifferentem vt indicat Suarius vltimo,loco citato & expreſsè docet Sanch.lib 4 c.7.num.12.vbi referens Nauarrum c.12.nu.28.docet Iuramentum aut votum eundi Romam, vbi tot ſunt reliquiæ Sanctorum, ſi non cauſa reliquias adorandi, ſed tantùm vrbis illius inuiſendæ gratiâ factum fuit, irritum eſſe, & adhuc expreſſiùs hoc ipſum docet idem Sanch. eodem c.7.nu.25. aſſerens ſi quis voueat ieiunium illud tātùm ordinans vt ſumptibus parcat, vel vouet eleëmoſynam ad ſolam auaritiæ opinionem vitandam, vel abolendam, neutri rei promiſſæ alium finem honeſtum adiiciens, irritum eſſe votum; reddit verò rationem, quia cùm in moralibus ſpecies rei ſumatur à fine, talis eſt res qualis eſt finis; ergo ſicut ſi finis illius rei promiſſæ eſſet malus, ipſa quoque mala eſſet, ita ſi finis rei promiſſæ ſit indifferens, ipſa quoque indifferens erit, votum autem rei indifferentis non obligat, ergo neque hoc votum.

Aſſero 10 cum cōſtat de fine à Iurante intēto ſed dubitatur, an ſit bonus vel malus, nō obligat.

75. Aſſero 10. Quando conſtat de fine intento à iurare, vel vouente & dubitatur an finis ille intentus ſit malus aut bonus, in tali dubio non obligat iuxta ſuprà dicta, vt rectè docet Sanch.c.6.nu.24. quia operati cum conſcientia dubiâ malum eſt.

Limitatio.

Quando verò dubium eſt de fine an fuerit finis rei promiſſæ aut iuratæ,vel an fuerit voti aut Iuramenti, tunc præſumendum eſt in fauorem valoris voti aut Iuramenti iuxta doctrinam primo loco datam aſſert.6. intelligendum tamen eſt cum limitatione, niſi ex communiter accidentibus præſumatur fuiſſe finem rei promiſſæ ſeu iuratæ, & non voti aut Iuramenti; Quâ ratione idem Sanch. lib.4 c.6.nu.22. contra Caietanum docet non obligari concubinam voto non nubendi coram ſuo riuali facto,quando dubitat an id fecerit ſolùm vt tali amaſio placeret, vel etiam amore continentiæ, quia nihil minùs huius farinæ mulierculæ,earumúe amaſij,amant aut cogitant, quàm caſtitatem, neque eam intendunt, ſed prauam quandam fidelitatem, quam cupiunt in eo turpi amore non violari. Eâdem ratione c.7.nu.28. docet, quando quis dubius eſt an finis indifferens intentus fuerit finis rei promiſſæ, vel voti, ex communiter accidentibus eſſe præſumendum finem voti;atque adeo obligare, quia communiter intendunt homines per hæc vota inclinare Deum ad concedendas eas res temporales indifferentes, & nu. 30. docet idem cum Richardo vota pro rebus temporalibus obtinendis communiter includere implicitam conditionem, ſi illæ obtineantur, ac proinde eis non obtentis minimè obligare, & in dubio intentione ita eſſe præſumendum; quamuis non negauerim ſæpè etiam homines abſolutè ſe obligare vt eâ maiore liberalitate flectant Deum ad concedendum.

76. Verùm enim verò cùm in eâdem aſſert. 6.dixerimus dubium de mente & intentione iurantis, aut vouentis circa finem qui ſit cauſa iurandi & vouendi, reddere votum dubium, atque adeò iuxta illum modum philoſophandi non conſtare de poſſeſſione ex parte voti aut Iuramenti ; ideoque fauendum eſſe libertati quam alias poſſidet homo, eodem modo philoſophandum in hoc caſu iuxta illam doctrinam quando dubium ſit finis rei promiſſæ, vel iuratæ fuerit vel an potiùs fuerit finis voti aut Iuramēti.

DVBITATIO IV.

An vota ſeu Iuramenta non mutuandi, non fide iubendi , non petendi diſpenſationem, aut relaxationem ſint irrita & peccata?

77. QVæ in hoc dubio proponuntur ex doctrina generali data præcedenti dubitatione,

tatione, iam videntur expedita; Nihilominùs propter ſpecialem aliquam difficultatem in propriis materiis, placuit de illis ſeorſim diſputare.

Aſſero 1.

78. Aſſero ergo 1. vota ſeu Iuramenta non mutuandi, aut non fide iubendi, communiter & ordinariè irrita ſunt, quia contra conſilia Euangelica, & contra virtutem miſericordiæ.

Doctrina multorum authorum.

79. Colligitur hæc doctrina ex 1. aſſertione dubitationis præcedentis, eamque docent communiter Authores. Abbas cap. ſi verò de Iureiur. Angelus Iuramentum 5.nu.4. Sylueſter Iuramentum 4.q.29. Caietanus v. *Votum* cap.2. Sotus 7.de Iuſtitia q.1.a.3.dub.2. circa 5. concluſionem. Nauarrus cap.12.nu.16. Couartuuias 1. part.de Pactis §.6.num.7. Guttierrez alios referens 1.part.de Iuram.c.72.à num.5. Azor lib.11. c.5.q.1. Arragon q.88.a 2.dub.2. circa 5.concl. Rodriguez 2.part.ſummæ c.94.nu.13. Ledeſma 2.tom Tract.10.c.2.dub.5. Suarius lib.2. de Iuramento c.17.n.12. Sanch.lib.4.c.8.n.18.

80. Dixi *Communiter*, quia ſi tale votum aut Iuramentum emitteretur gratiæ vitandæ alicuius occaſionis peccati, valeret, quia tunc conſilium optimum eſt non mutuare ad non fide iubere, vt rectè Sanch. ſuprà cum Nauarro cap.12. n.36. imò aliquando poteſt eſſe non ſolùm conſilium, ſed etiam ſub præcepto vt notat idem Sanch.

Vlteriùs, ſi tale Iuramentum præſtetur homini in cuius vtilitatem poteſt redundare, vt iurans non mutuet aut non fide iubeat, validum eſt, quia ad valorem Iuramenti homini præſtiti ſatis eſt quòd poſſit abſque peccato impleri, & ſit vtile homini iuxta dicta eâdem aſſertione 1. præcedentis dubitationis, & docent Suarius, Sanch. citati.

Aſſero 2.

81. Aſſero 2. Si votum aut Iuramentum non ſit generale & abſolutum non mutuandi, vel fide iubendi, ſed cum circumſtantiis aut conditionibus quæ reddant bona hæc obiecta, vt ſi votum aut Iuramentum ſit non mutuandi, aut fide iubendi indiſcriminatim omnibus, ſed tantùm perſonis ſecuris, & cum magna cautione ſeu conſideratione, validum eſt & bonum tale Iuramentum aut votum; nam hoc attendere ſalubre conſilium eſt, ad plurima prodigalitatis, paupertatis, litium, inimicitiarum damna præcauenda: Ita Sotus, Arragon, Rodriguez, Petrus Ledeſma, Suarius & Sanch. ſuprà qui vltimus nu.19. cum Gutierrez aſſerit fore validum Iuramentum, ſi clericus iuret ſe non fide iuſſurum pro laico & extra neceſſitatis articulum, quia hoc eſt clericis interdictum cap.1.de Fideiuſſ.&cap.Te quidem 11.q.1. vbi notant Authores canoniſtæ peccare clericum faciendo contra hoc præceptum ipſi impoſitum; fidei iuſſio tamen valida erit quia nullibi irritatur.

Difficultas.

82. Difficultas adhuc reſtat an votum vel Iuramentum generale non mutuandi vel fide iubendi, etiamſi non obliget generaliter & in omni caſu, ſaltem obliget in caſu 2. aſſertionis: ita vt qui iurauerit non mutuare, teneatur ad non mutuandum quando non expedit ei propter aliquod periculum aut damnum, aut quia reuera penſatis omnibus circumſtantiis eſt illi homini minùs bonum mutuum dare, quàm illud negare.

83. Suarius lib.2.c.17.num.13. affirmat, quia materia illa, inquit, capax eſt talis obligationis, & comprehenſa ſub generali negatione. Secundò probat, quia quamuis Iuramentum fuerit generaliter factum, de hac tamen materia videtur interpretandum, quia pro ſola illa licitum eſt & obligare poteſt. Tertiò probat à ſimili ex D.Thoma quodlibeto 12.a.21. vbi de eo qui iurauit non communicare doctrinam alicuius experimenti, affirmat ſimpliciter non teneri ad ſeruandum tale Iuramentum, ſed in aliquo caſu teneri v.g. ſi in caſu neceſſitatis ſit aliis qui id experimentum doceat. Vlteriùs poteſt confirmari ex iis quæ idem Suarius docet nu.14. vbi ex cap. *Quem* §. *illud* de Iureiur. docet ſiue id iuret vxori quòd eam ſuper nullo crimine accuſabit, Iuramentum eſt temerarium, & non obligat vt ait ibi Innocentius III. reddens rationem, quia aliàs etiamſi vxor fieret infidelis, non poſſet eam accuſare, quod eſt abſurdum; quæ deciſio vt ait Suarius clara eſt & certiſſima quoad hoc vt Iuramentum non obliget in tota illa vniuerſalitate quam verba continent. At obligat pro illis caſibus in quibus ſine culpa ſeruari poteſt & ſine detrimento communis boni.

Reſpondet Suarius.

84. Probabilius mihi videtur quod docet Sanch. contra Suarium ſcilicet, aut Iuramentum, aut votum generale non obligare in vllo euentu propter rationes quas in ſequentibus aſſertionibus adducemus, vbi reſpondebimus contrario fundamento; ideò nunc tantùm.

Reſponſio Authoris cũ Sanch. probabilior.

85. Aſſero 3. Votum vel Iuramentum non mutuandi, vel fide iubendi, abſolutè & generaliter factum eſſe de re illicitâ, & non gratâ Deo, ac proinde non obligare.

Aſſero 3. Votum vel Iuramentũ non mutuãdi vel fide iubẽdi abſolutè facta non obligare.

86. Circa ſecundum quod quæritur in hac dubitatione de votis aut Iuramentis non petendi diſpenſationem, commutationem, relaxationem, ſiue irritationem, vel eis non vtendi, communiter docent Authores ſic generaliter emiſſa valere, non tamen obligare vniuerſaliter, ſed tantùm quando vtilius eſt animæ iurantis vel vouentis non petere diſpenſationem vel relaxationem; non tamen obligare quando vtilius eſt petere, eò quòd ſit periculum tranſgreſſionis. Ita Suarius lib.2.de Voto ca.11.num.6. Richardus, Antoninus, Angelus, Sylueſter, Alcozer, Angles & Rodriguez quos refert Sanch. lib.4.cap. 8.num.3.

Circa ſecundum quod in hac dubitatione quæritur.

87. Aſſero nihilominùs 4. tale votum & Iuramentum, ſi Deo præſtentur, eſſe irrita ac proinde in nullo euentu obligare: ita Sanch ibidem nu.21 qui ait ita ſentire doctiſſimos viros neotericos, refertque Sotum lib. 8. de Iuſtitia q.12. 9. columnâ penultimâ verſiculo. *Eſt autem hic*, vbi ait, hæc Iuramenta vacua & futilia ſunt. Vnde ſecundùm hanc ſententiam, ſi poſteà petatur diſpenſatio ſine cauſa iuſta, non peccabitur contra votum aut Iuramentum, cùm ſint irrita, ſed aliunde erit culpa, eò quòd illa diſpenſatio eſt irrita. Fundamentum eſt, quia vota generalia quæ in quibuſdam caſibus vtilia ſunt, & apta ad obligationem inducendam, in aliis autem inepta & inutilia, non obligant niſi quando vel ex Iure, vel ex communi hominum intellectu habent tacitam conditionem vt ad ſolos caſus vtiles extendantur. Cuius ratio eſt; quia alia vota

Aſſero 4. tale votum & Iuramentum Deo præſtita eſſe irrita.

quæ non includunt conditionem per modum vnius emittuntur, & æquè comprehendunt caſus vtiles, & inutiles, quod clarius apparet in caſu 3. aſſertionis nuper poſitæ, & in voto nunquam peccandi, quod ſic in genere emiſſum includit impoſſibilitatem moralem, ac proinde non obligat etiam ad vitãda peccata poſſibilia, qua de re optimè diſputat Sanch. lib.4.c.5.nu. 10. obiecta enim quæ plus, aut æquè includunt malum aut bonum, per modum vnius apprehendi, & iurari vel voueri ſolent.

Oppoſitum contingit in voto aut Iuramento rei communiter bonæ.

88. Oppoſitum verò contingit in voto aut Iuramento rei communiter bonæ, ſed potentis aliquando habere malum exitum, obligat enim tale votum, non tamen in caſu mali exitus vt votum non obediendi prælato in omnibus; aut votum & Iuramentum reddendi gladium Domino, obligant enim quamuis ſuperior aliquando rem iniuſtam poſſit præcipere, & Dominus gladij poſſit illud petere ad paternum homicidium.

Ratio diſcriminis.

89. Ex qua doctrina iam patet ratio diſcriminis, quia vota aut Iuramenta generaliter facta circa materiam quæ communiter bona eſt, habent ex communi vouentium intentione conditionem tacitam incluſam in tali vouendi modo, vt intelligatur obedientia præſtanda in rebus licitis & honeſtis, & gladius reddendus quando in ipſo reddendo nihil eſt contra rationem. Nec enim præſumendum eſt velle vouentem peccare intelligendo in omni euentu. Quod ſi conſtet intendiſſe, idq́ue per modum vnius, ita vt neutram obligationem ſine alia intendat omittere profectò nulla conſurgit obligatio.

90. Si verò diuiſiuè vtramq́ue obligationem intendit, tunc obligabit in euentibus ſolis licitis, & in dubio hæc diuiſiua intentio præſumenda eſt, tùm ex communiter contingentibus, tùm quia in hoc dubio valori voti aut Iuramenti fauendum eſt, cùm de voto aut Iuramento conſtet, vt rectè docet Sanch. lib.4.cap.6.num.10. quamuis hæc vltima ratio ſuam habeat difficultatem iuxta dicta dubitatione præcedente, aſſert. 6.

Reſponſiones ad argumenta Suarij ad primũ Reſp.

91. Ad argumenta verò Suarij quæ retulimus antè 3. aſſertionem & in hunc locum ſoluenda, reiecimus, iam ex dictis facilè reſpondetur. Ad primum concedendo materiam, illam quidem comprehenſam fuiſſe ſub generali negatione, ſed quia copulatiuè, non diuiſiuè fuit comprehenſa cum materia mala, ideo nulla conſurgit obligatio.

Ad ſecundum.

92. Ad ſecundum negamus ob rationem dictam ita eſſe interpretandum Iuramentum ſicut interpretatur Suarius, ſed potiùs contrario modo.

Ad tertiũ & quartũ.

93. Ad tertium & quartum argumentum reſpondetur, Iuramenta illa præſtita fuiſſe homini, non ſoli Deo, & ideo obligant in omnibus caſibus in quibus poſſint licitè impleri, etiamſi ſecluſo Iuramento contrarium facere ſalubrius eſſet iuranti, quod intelligendum eſt iuxta doctrinam datam dubitatione præcedenti aſſert. 1 & frequenter fatentur Suarius & Sanch. qui etiam in hoc particulari caſu id aduertit dicto cap 8.nu.32. vbi ait huc uſq́ue dicta ſolùm habere locum in Iuramentis præſtitis Deo; nam Iuramentum non petendi relaxationem Iuramenti homini præſtiti, ab eoq́ue acceptatum, valet, quod videtur conſtare ex communi contractuum vſu; ſolet enim cum adijcitur contractibus Iuramentum adijci quoq́ue Iuramentum non petendi relaxationem illius.

94. Quamuis non negauerim probabile eſſe Iuramentum hoc non petendi relaxationem, etiam homini præſtitum, non obligare vt docet Couarruuias de Pactis 2. part. §.3.nu.2. & Azor lib 11.c.7.q.6. Suarius infrà referendus dub.10. corollario 7. vbi explicabimus iterum valorem aut non valorem Iuramenti facti de remittendo iniurias aut fraudes, & ſimilia quando fiunt homini.

Aduertendum cum Sanch. votum aut Iuramentũ non petẽdi diſpẽſationem & abſq́ legitimâ causâ eſſe validũ.

95. Vltimo aduertendum cum Sanch. citato cap.8.num.24. votum aut Iuramentum non petendæ diſpenſationis aut relaxationis abſq́ue legitima cauſa, validum eſſe in omnium opinione, quia eſt de re valdè bona & Deo grata. imò etiam eſt validum quando Iuramentum aut votum de non petendo diſpenſationem ex quacunq́ue cauſa, etiam legitima. niſi quando vtilius eſſet ſaluti iurantis aut vouentis, quia maius obſequium fit Deo ſi in alijs caſibus præter iſtum velit vouens aut iurans manere ligatus voto aut Iuramento. Tunc autem cenſetur vtilius ſaluti iurantis quando eſt probabile periculum tranſgreſſionis.

Aſſero 5. vouens aut iurãs contra conſilia euangelica peccat iuxta D. Tho.

96. Aſſero 5. qui iurauit, vel vouit aliquid contra conſilia euangelica vt non ingredi religionem, non mutuare &c. peccat iuxta D. Thomam 2.2.q.89.a.7. ad 2. quam ſententiam omnes alij quos viderim recipiunt; peccat quidem iurando, non tamen implendo quod promiſit cum Iuramento. Hæc doctrina veriſſima eſt ſi non impleat materialiter, id eſt, non virtute Iuramenti, & quaſi illo coactus, ſed quia vult vti ſuâ libertate quæ non tenetur etiamſi iurauerit; at ſi formaliter non impleat. id eſt, quia iurauit, reuera peccat niſi ignorantiâ inuincibili excuſetur, quia contra reuerentiam Iuramenti eſt illius prætextu & occaſione rem conſilij omittere: eſt enim velle facere Iuramentum vinculum iniquitatis. Item quia eiuſdem malitia eſt iniquum Iuramentum facere & iniquum Iuramentum velle obſeruare; eſt enim perſiſtere in illo & eodem propoſito. Ita docent Suarius lib.2. de Iuramento c.17.nu.vltimo & c.22. num.8. Sanch. lib.3.c.9.nu.14. qui addit tantam eſſe malitiam in impletione quanta fuit in emiſſione talis voti aut Iuramenti: vnde qui propter Iuramentum non ingreditur religionem, venialiter peccat, ſicut venialiter peccabit iurando: ſi tamen quis iurauit ſe interfecturum hominem, & poſteà interficiat vt Iuramentum impleat, præter malitiam homicidij includit etiam malitiam ſacrilegij. quia eadem eſt irreuerentia in iurando & in implendo formaliter. Legantur quæ diximus ex alijs Authoribus diſp.2.dub.5.aſſert.4.

DVBITATIO V.

An Iuramentum aut votum non ludendi obliget & quando eius tranſgreſſio ſit mortalis?

97. DE Iuramento non ludendi facto Deo eadem eſt omnino ratio quæ de voto, ac proinde eodem modo philoſophandum eſt de vtroque, & de hoc Iuramento ſeu voto loquemur vſque ad vltimam aſſertionem, in qua ſermo erit de Iuramento non ludendi homini præſtito.

Aſſero 1. Iuramentũ non ludendi ad nullum bonum finem relatũ inualidum eſſe. Ratio.

98. Aſſero 1. Iuramentum non ludendi, ſi ad nullum bonum finem referatur, non eſt validum quia eſt de re indifferenti; ſicut enim ludere de ſe eſt actus indifferens ita & carentia illius indifferens eſt. Ita Sotus lib. 7 de Iuſtitia q. 1. art, 3. Aragon qu. 88. art. 2. Rodriguez 2. tom. ſummæ c. 94. nu. 6. qui quamuis loquatur de voto non ludendi cum determinata perſona vel determinato ludo vel in tali loco ratio nihilominus huius Authoru & aliorum probat de voto aut Iuramento non ludendi abſoluté vt rectè expendit Sanch. lib. 3. c. 18. nu. 50. Eſtque communis ſententia.

Aſſero 2. iurans aut vouens nõ ludere ob honeſtum finem obligatur non ludere.

99. Aſſero 2. qui iurat vel vouet ob aliquem honeſtum finem (v.g. vt peccata ſua puniat aut vt mens diuinis tractandis aptior ſit) abſtinere à ludo obligatus manet tali voto vel Iuramento ita vt quæcunque tranſgreſſio etiam modicæ quantitatis aut temporis peccatum ſit etiamſi alioquin ſecluſo Iuramento vel voto talis ludus eſſet actus honeſtus & virtutis eutrapeliæ ad quam pertinet ludus moderatus teſte D. Thom. 2. 2. q. 168. art. 2. in corpore. Hæc aſſertio eſt contra Nauarrum cap. 12. num. 11. & contra Rodriguez 2. tomo ſummæ c. 189. nu. 10. qui putant tale Iuramentum de abſtinendo à ludo moderato eſſe irritum eò quòd ſit contra bonos mores & contra virtutem. Noſtram verò ſententiam docet Sotus 7. de Iuſtit. q. 2. a. 1. qui tamen nullâ ratione probat. Item Sanch. lib. 3. c. 18. num. 2. reddit verò rationem quia quidam virtutis actus reperiuntur quorum priuatio perfectius bonum continet eò quòd includant acceſſum ad res æternas menſque circa eas erigetur. Inter hos numerantur ludus honeſtus amicorum conuiuia vti cibis corpori ſalubribus quæ ad vrbanitatem & ad alias virtutes pertinent. Votum ergo aut Iuramentum de abſtinendo ab huiuſmodi virtutum actibus validum eſt, ſicut valet votum de abſtinendo à matrimonio, quod tamen res bona & Sacramentum eſt. Ratio verò horum omnium à priori eſt; quia (vt rectè docuit Paludanus in 4. diſtinct. 38. q. 1. num. 22.) priuatio boni qualis eſt ea quæ includit bonum maius non eſt mala; ſed melior, ac proinde legitima eſt materia voti aut Iuramenti.

Contrariũ ſentit Nauarrus.

Aſſero 3.

100. Aſſero 3. quando non conſtat de expreſſa Iurantis aut vouentis intentione, an ſcilicet voluerit ſe ad mortale vel tantùm ad veniale obligare; ex fine quem iurando vel vouendo habuit perpendenda eſt quantitas culpæ, vt optimè docet Sanch. eodem cap. 18. nu. 3. Vnde ſi Iurantis finis fuit priuare ſe temporali ludi delectatione vel vt peccata puniret, vel vt aptior eſſet rebus diuinis, tum ſi parua quantitas pecuniæ exponatur & modico tempore ludus duret, recreatio modica eſt, ideoque culpa venialis eſt (quæ ſemper ineſt niſi in caſu raro quo nullum aliud ſit medium ad leuandum animum tædio affectum) ſi autem ludus tempore longo duret, erit culpa mortalis etiamſi nulla pecunia ludo exponatur: finis enim fuit fugere voluptatem; ſi autem finis Iurantis fuit vitare iacturam temporis in ludendo conſumpti, vt Deo vel aliis negotiis vacaret, tunc non eſt attendendum ad quantitatem pecuniæ, ſed ad quantitatem ſolius temporis, & quandu modico tempore luderetur, nec venialis eſſet culpa; Nulla enim eſt prodigalitas temporis quandu modico tempore recreationis gratiâ luditur; ſicut nec in expendenda parua quantitate pecuniæ eſt vlla prodigalitas: Quod ſi aliquantum in tempore excedatur, idque abſque periculo ſic applicandi animum ad ludum, vt diu protrahatur, culpa erit venialis; ſi ſi verò magna ſit mora, vel tale periculum prudenter timeatur, culpa erit mortalis.

101. Quando autem finis fuit vitare pecuniæ iacturam & prodigalitatem, ludus modicæ quãtitatis nulla erit culpa, quia in eo nulla eſt prodigalitas: ſi verò parùm excedatur, culpa erit venialis; ſi denique aut periculum graue ſit multum excedendi; aut prudenter cenſeatur grauis exceſſus in quantitate pecuniæ, culpa mortalis eſt.

Ex dictis colligitur.

102. Ex qua doctrina fit, quòd ſicut prodigalitas non eſt abſoluta, ſed reſpicit prodigentis facultatem, ita hæc parua vel magna quantitas cenſeri debet, & menſurari penes facultates & opes ludentis; quamuis non negauerim concedendam eſſe quantitatem adeò paruam, & reſpectu cuiuſcunque non ſufficiat ad mortale, & aliquam adeò magnam vt reſpectu cuiuſcunque ad mortale ſufficiat, idque prudentis arbitrio relinqui debet.

103. Item ſi finis fuit vitare occaſionem auidiùs inſtandi ludo ſpe maioris lucri acquirendi, vel iacturæ reſarciendæ; culpæ quantitas penſanda eſt ex occaſione hac & periculo ſic inſtandi.

Denique, ſi finis fuit vitare diſcordias cum domeſticis, vel cum colludentibus, aut blaſphemias, aut periuria, aliaue peccata, ex periculo & occaſione ex ludo prouueniente attendenda eſt quantitas culpæ.

Aſſero 4.

104. Aſſero 4. Quando non clarè conſtat de intentione Iurantis, an ſe voluerit obligare ad non ludendum, etiam nomine & periculo alterius amittendo vel lucrando, non ſibi, ſed alteri, & cum illius pecunia; ſpectari debet Iurantis finis. Si enim finis fuit, vel puniendi ſua peccata, vel vacandi Deo, aut non faciendi temporis iacturam, nec etiam nomine alterius ludere poteſt, quia ad hunc etiam caſum ſe extendit intentio iurantis, quia ſiue ludat nomine proprio, ſiue alterius, reuerà ludit, & eandem temporis iacturam facit, & eodem modo occupatur in vtroque euentu. Si verò finis ſolùm fuit vitare iacturam pecuniarum, omninò licebit ludere nomine alieno, cùm nullam tunc propriæ pecuniæ iacturam

ſubeat. Quòd ſi finis fuit vitare diſcordias, tunc inſpicienda eſt diſcordiarum cauſa, quæ ſi fortè ſit propriæ pecuniæ iactura in ludo, poterit ludere nomine alterius; ſi verò diſcordiæ oriantur ex eo quòd ſerò veniat domum, vel quòd ſic miniſterio deſit, non poterit ludere etiam alterius nomine, atque ita iudicandum eſt in aliis ſimilibus caſibus. Quando autem adhuc omnibus his coniecturis attentis res eſt anceps, nec ſatis conſtat de intentione Iurantis, an ad vtrumque ſe extenderit, licebit nomine alterius ludere, tùm quia Iuramentum ſemper eſt reſtringendum vt minùs obliget, tùm quia damna ex ludo oriri ſolita, propter quæ communiter ſolet iurari, non oriuntur plerunque ex ludo nomine alterius. Ita Sanch. ſuprà n. 6.

Aſſero 5. 105. Aſſero 5. qui iurauit non luſurum, poteſt dum non conſtat de contraria intentione tradere alteri nummos, vt nomine ipſius qui iurauerat, & qui nummos tradit, ludat, poteſt etiam ipſe ludentes inſpicere. Ita Sanch. eodem cap. 18. nu. 7. *Ratio.* Ratio verò eſt, quia licet finis Iuramenti ſæpè contingat in eo euentu reperiri, cùm ſæpè ſimilis temporis iactura fiat dum ludo aſſiſtitur, aut tanta pecuniæ iactura dum alter nomine ipſius ludit, ſimulcſúe diſcordiæ inde proueniant; hoc tamen non ſufficit niſi res geſta verè & propriè comprehendatur ſub materia promiſſa, quæ cùm ſolùm ſit non ludere, hic autem verè non ludat etiamſi nummos tradat, vt nomine ipſius alter ludat, vel etiam ſi ludentibus aſſiſtat, non comprehenditur talis actus ſub materia Iuramenti, aut voti, perinde atque non peccaret contra Iuramentum non ludendi ne prodigeret tempus aut pecunias, qui tantundem vel temporis, vel pecuniarum inſumeret in venatione, vel cum meretrice. Vnde non placet quod docent Fulgoſius & Arimino, quos refert & ſequitur Sangedo in additionibus ad practicam Bernardi, Dias cap. 70. in fine, ſcilicet hunc fore periurum ſi alter nomine ipſius ludat, quod nullo idoneo argumento probatur.

Infertur 1. 106. Hinc infertur eum qui iurauit non luſurum, poſſe cum alio quouis ſponſiones in ludo aliorum facere, quod Hiſpanicè dicimus *atraueſar*, ſtando ſcilicet à parte vnius ludentium; hoc enim non eſt verè ludere, etiamſi finis abſtinendi à ludo ſæpè in hoc caſu concurrat ita Sanch. ſuprà nu. 8.

Infertur 2. 107. Secundò infertur, eum qui iurauit non luſurum, poſſe alteri nummos mutuos dare vt ludat nomine ipſius accipientis mutuum, poteritque ipſum docere in ludo, id enim totum non eſt ludere. Ita Alcozer de ludo cap. 13. concl. 5. contra Baldum & Ioannem Baptiſtam quos refert ita etiam Sanch. ſuprà nu. 5.

Aſſero 6. 109. Aſſero 6. Iuramenta & vota non ludendi cum perſona determinata, vel in domo determinata, vel tantùm determinato aliquo ludo, non oppoſito aliquo fine, manenteque libertate ludendi cum aliis, & aliis in locis aliiſque ludis, non obligant, imo ſunt omninò irrita, vtpote de re indifferenti ita Sotus, Arragon, Rodriguez citati pro primâ aſſertione. Si verò fiant ex aliquo bono fine & honeſto, non puto negabunt hi Authores valere & obligare, nec videtur poſſe negari. Qua propter obligandi vim habebunt, ſi tales res promiſſæ ſint alicuius mali occaſio, atque ob id fuerint iuratæ v. g. ſi illa perſona eſt iracunda, ob id iuranti occaſio rixarum, vel occaſio nimis vacandi ludo, amittendiúe pecuniam in maiori copia quàm par eſt, nimiſúe perita in ludo, prouocanſque frequenter ad multam pecuniam exponendam; aut quia ille ludus determinatus, vel domus determinata eſt iuranti occaſio magnæ iacturæ, aut nimium ludendi aut rixarum: In his enim euentibus res illa indifferens non eſt, ſed grata Deo & bona. ita colligitur ex Caiet. 2. 2. q. 88. art. 2. & Nauarro, dum agentes de voto non ingrediendi certam domum docent obligare quando ea domus ſpecialem ludi occaſionem adferret, docetque expreſsè Sanch. cit. c. 18. n. 9.

109. Obiiciet tamen aliquis inde ſequi nullum eſſe diſcrimen inter Iurantem abſolutè non ludere nullo fine appoſito, & inter Iurantem non ludere cum hac determinata perſona; vel in hac domo, vel tali ludo, quod videtur contra pleroſque Authores, qui illud Iuramentum docent valere. *Obiicit.*

110. Reſpondetur abſolutè quidem nullam eſſe differentiam, atque adeò, cæteriſque paribus, vel vtrumque valere, vel vtrumque non valere. Moraliter verò loquendo, qui vniuerſim iurat non ludere, id iurare ſolet ex aliquo bono fine, quod ſi contingat iurare ob malum finem, ordinariè ille finis eſt voti ſeu promiſſionis, non verò rei promiſſæ; ac proinde illius Iuramentum ordinariè validum non eſt. Qui verò iurat non ludere cum determinata perſona, vel in domo determinata, vel in ludo determinato, ordinariæ iurat ob malum finem rei promiſſæ; nempè quia vel perſona, vel domus, vel ludus ſunt illi moleſta & grauia, idque iurat ex ira & in vindictam alicuius qui illi intulit moleſtiam; atque ob has ſimileſque cauſas videntur dixiſſe abſolutè Doctores tale Iuramentum non obligare, maximè Sotus, Arragon, Rodriguez & alij citati, conſtatque ex ratione quam adhibent, dum dicunt ideo non obligare, quia nihil deſeruit ad Deo obſequium. *Reſp.*

111. Tria verò notare oportet circa huiuſmodi vota ſeu Iuramenta primum non valere quando finis intentus ſolum eſſet quia ille, cum quo non ludere quis iurauit, creditur bene fortunatus in ludo, vel quia iurans credit ludum illum, vel domum illam eſſe ſibi infelicia, hæc enim vana & ſuperſtitioſa ſunt, ſicut & loca in ludo variare vt felicior ſors cedat. Ita Sanch. nu. 9. in fine. *Tria notanda circa huiuſmodi vota &c. Primum.*

112. Secundum notandum eſt, quando Iuramentum non ludendi cum determinata perſona obligat eò quòd illa nimis perita ſit in ludo, atque adeo iuranti occaſio iacturæ, aut quia fraudibus vtitur, vel eſt occaſio rixarum locutum eſſe cum illa & aliis ſimul ludere nullo lucro reſpectu illius vtrinque reportato, ſed ſolùm reſpectu aliorum, tunc enim omnia illa quæ per Iuramentum intendebantur, ceſſant & cauentur. *Secundũ.*

113. Tertium notandum eſt, non ſatis eſſe rem voto aut Iuramento promiſſam poſſe in bonum finem ordinari, eique ſeruire, ſed oportere ſimul ad id tacitè vel expreſsè à Iurante vel Vouente dirigi; nam ſi quis iurauit ſe non luſu- *Tertium. Debet res iurata &c. expreſſè vel tacitè in bonũ finem ordinari à Iurãte &c.*

rum

rum in certa domo, vel cum certa perſona, etiamſi ob aliquam peccandi occaſionem id conducat ad diuinum obſequium; ſi tamen iurans id non reſpexit, ſed ſolam vindictam de illo ſumendam, vel ſatisfacere iræ ſuæ ad hoc dirigendo rem illam Iuramento aut voto promiſſam, irritum eſſet tale Iuramentum aut votum ita Sanch. lib. 3. c. 18. n. 11.

Aſſero 7.

114. Aſſero 7. Si Iuramentum non ludendi fiat homini in eius gratiam tantùm attendendum ad Iuramenti obligationem an poſſit licitè impleri, tunc enim obligabit etiamſi peccatum admiſſum fuerit in eo præſtando iuxta dicta dub. 3. aſſert. 1. docetque Sanch. citato cap. 18. in fine, iuxta cuius doctrinam eodem lib. 3. c. 16. nu. 18. tunc erit mortalis ea tranſgreſſio, quando homini cui præſtitum fuit Iuramentum, multùm intereſt quod illi impleatur, venialis verò ſi parum. Legatur Molin. tom. 1. de Iuſt. d. 152.

DVBITATIO VI.

De Iuramentis parentum & puerorum.

Quando obligent Iuramenta parentum puniendi Filium & Puerorum accuſandi alios pueros itemq́ Iuramenta vrbanitatis gratiâ facta?

Aſſero 1. Iuramenta parentum aut Dominorũ quibus iurant ſe punituros filios &c. communiter nõ obligant. Ratio.

115. ASſerò 1. Iuramenta Parentum, Heriorum aut dominorum, quibus iurant ſe punituros filios, famulos aut ſeruos, communiter non obligant, ordinariè enim fiunt ex ira, paſſione, & animo vindictæ ſumendæ, ideoq́ue non ſunt de actu bono, ſed fiunt cum culpa. quod ſi aliquando ad debitam correctionem ordinentur, atque adeo obligationem inducant, ſæpè ſæpius ea ſolent in melius commutare, eò quòd hic & nunc ſatius aut cõſultius putent non punire, ne pacata iam domus fletibus perturbetur aut clamoribus, vel ne puniti fiant deteriores causâ ſupplicij. Ita Caiet. 2. 2. q. 89. a. 7. dub. 1. & in ſummâ v. *Minari* & v. *Periurium* ad finem, Armilla v. *Iuramentum* nu. 22. Tabiena v. *Iurare* q. 10. num. 11. Nauarrus in ſummâ Hiſpana c. 12. nu. 12. Pedraza præcepto 2. nu. 6. Toletus lib. 4. c. 22. nu. 7. Clauis Regia lib. 5. c. 5. num. 13. Valentia tom. 3. d. 6. q. 7. punct. 3. columna 11. in ſolutione ad 3. Sanch. lib. 3. c. 9. nu. 16. Eſt etiam ſufficiens cauſa ceſſandi obligationem Iuramenti ordinati ad correctionem, quòd ſtatus rei mutetur, vt ſi ſeruus vel filius veniam petat corrigi paratus, vel ſi putetur ſatis ipſa comminatione correctus. Ita Caiet. vtroque loco ſummæ, Clauis Regia, Toletus & Sanch. ſuprà. Ita etiam iuſta cauſa videtur ſi amicus veniam eis concedi petat vt notant Caiet. Sayrus & Sanch.

116. Quamuis autem non adſit cauſa excuſans ordinariè prædicta Iuramenta, excuſantur à mortali ratione paruitatis materiæ, vt rectè notat Sotus lib. 8. de Iuſt. qu. 1. a. 7. columna 6. Sanch. ſuprà, qui etiam rectè addit, ſi punitio in bonum correctionis iuretur, expediatq́; multùm ad Dei obſequium, omnino obligare ſub mortali, quia materia grauis eſt.

117. De illo verò Iuramento quo ſolent vti nonnulli, dum dicunt, iuro quod ſi te arripuero, te interficiam, rectè docent Clauis Regia & Sanch. non eſſe mortale ſi non habent animum arripiendi, quia Iuramentum non fuit arripiendi, ſed puniendi data eâ hypotheſi. Opus tamen eſt, ne ſit periurium mortale, habere animum, non ſolùm puniendi, ſed grauiter & ſeuerè puniendi ſi arripuerint; id enim ſignificat hyperbolicus ille loquendi modus.

Aſſero 2. Nec Iuramẽta puerorum iurantiũ ſe alios accuſaturos coram Magiſtro &c. obligant.

118. Aſſero 2. eodem modo philoſophandum eſt de Iuramentis puerorum iurantium ſe alios accuſaturos corã Parentibus vel Magiſtro; quoties enim iurant & gratiâ ſumendæ vindictæ, vt ordinariè fit, non obligantur; ſi verò in bonum correctionis iurent, omittere poſſunt causâ melioris boni, vt vitandi inter ſe rixas, & quamuis ſine cauſa fiat, excuſantur à mortali ordinariè ratione paruitatis materiæ. Ita Sanch. ſuprà.

Aſſero 3. Iuramenta vrbanitatis causâ emiſſa ordinariè nõ violantur, nec peccatur eis cõtrauenien do. Ratio.

119. Aſſero 3. Iuramento vrbanitatis gratiâ emiſſa, vt non ingrediendi aut egrediendi priùs quàm alij, ordinariè non violantur, neque peccatur eis contraueniendo, tùm quia imbibunt tacitam conditionem, nempè, quòd ad me attinet, non præcedam, ideo altero contendente præcedere poteſt licitè, tum quia cum tale Iuramentum fiat in alterius honorem quoties ſuo iure cedit, reuera remittit obligationem. Ita Caiet. Armilla, Nauarrus, Tabiena, Sotus, Valentia, Clauis Regia & Sanch. ſuprà Aleozer in ſummâ c. 15. ad finem Azor. tom. 1. lib. 11. cap. 4. q. 4. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 4. nu. 22. Suarius lib. 3. de Iuram. c. 17. nu. 9.

DVBITATIO VII.

An Iuramentum illicitè emiſſum vel de re probibita vel etiam irrita promiſſione ſi abſque peccato impleri poſſet obliget?

Tria notãda circa illicitum Iuramentum.

120. NOta tribus modis poſſe eſſe illicitum Iuramentum. Primo ex materia in quam cadit quia illicita ſit. Secundo ex prohibitione vel ratione extrinſeca tantùm, etiamſi ſit aliàs de materia boneſta & licita. Tertio quia immediatè cadit in promiſſionem illicitam, vel etiam irritam.

Aſſero 1.

121. Aſſero 1. Iuramentum illicitum ex parte materiæ iuratæ quia illicita eſt, eſt irritum, & nullius roboris. Conſtat ex doctrina data ſuprà dubit. 3. aſſert. 2. in quo nulla eſſe poteſt controuerſia.

Notãdum valde.

122. Illud tamen eſt valdè notandum, Iura, ſcilicet quando generaliter dicunt Iuramentum illicitum non obligare, loqui de hoc Iuramento illicito ex parte materiæ, & in eodem ſenſu debere intelligi Authores, quando ex eo quòd Iuramentum ſit illicitum, inferunt eſſe nullum; cùm enim hæc malitia ſit intrinſeca, quia eſt ex obiecto, quaſi per ſe conſtituens Iuramentum illicitum, meritò ſermones doctrinales de Iuramento illicito de hoc intelligi debent.

Aſſero 2.

123. Aſſero 2. Iuramentum de re licita & bona, illicitum tamen ex probibitione, vel ratione aliquâ extrinſecâ, validum & obligatorium eſt. Vnde quamuis Ius prohibeat Iuramentum interponi in aliquo contractu, ſi vlteriùs non procedat reddendo materiam Iuramenti illicitam,

tam, eamque prohibendo, tale Iuramentum obligat. Hæc doctrina eſt contra Bartholum authentica *decernit lis* nu.1. C. de receptis arbitris.

Doctrina noſtra docent canoniſtæ. *Sanch. Suarius. Molina.*

Noſtram tamen aſſertionem docent Gloſſa c.2. v. *Sacramentum* de Arbitris & ibi Abbas aliique Canoniſtæ quos refert & ſequitur Sanch. lib.3. c.9. num.22. Molina tom.2. de Iuſtitia diſp.520. & tom.6. diſp.35. n.2. Suarius lib.2. de Iuramento c.24. nu.3. Panormitanus in cap. *cum contingat* de Iureiurando nu.6 & 7. probatque ex cap. *Etſi Chriſtus* eodem titulo & cap. *Mouet* 21. qu.1.

Probatur exemplis. *Primò.*

Probari verò poteſt exemplis, primò qui iurat abſque neceſſitate aut Iuramento continente blaſphemiam, peccat contra ius diuinum, & tamen nemo dubitat Iuramentum obligare; ergo etiamſi peccet contra ius poſitiuum iurando, poteſt obligari tali Iuramento.

Secundò.

Secundò qui vouit nunquam iurare niſi præcepto coactus, vel ille cui Prælatus aut ſuperior præcepit ne iuret, peccat quidem iurando ſe facturum aliquid ſi tamen Iuramentum ſit de materia honeſta, puta celebrare miſſam, obligatur eo Iuramento.

Tertiò.

Tertiò qui ſine vlla cauſa rationabili mutuum petit ab vſurario, maximè ſi vſurarius non ſit paratus, imò illum inducat iurando ſe ſoluturum vſuras, peccat ſic iurans, & tamen obligatur tali Iuramento vt probabimus ſequenti aſſertione. Quartò votum obligat in materia capaci, licet ex cauſa extrinſeca contingat peccare vouendo; ergo etiam Iuramentum.

Probatur à priori.

Probatur vlteriùs ratione à priori; nam licet quis peccet iurando, adducit nihilominùs Deum in teſtem rei licitæ; ergo licet in iurando peccauerit, tenetur ſi poteſt facere verum quod diuino teſtimonio confirmauit: nam ſicut in Iuramẽto aſſertorio, etiamſi alias peccetur iurando quando deberet non iurari, aut contra ſuperioris præceptum, aut quia iurat ex odio vel cum ſcandalo, tenetur nihilominùs iurare veritatem de præſenti: pari ratione in Iuramento promiſſorio tenetur ſeruare veritatem de futuro, quando ſine nouo peccato id poteſt facere.

Aſſero 3.

124. Aſſero 3. Quando Iuramentum cadit in promiſſionem illicitam, ſi promiſſio ſit intrinſecè illicita ex obiecto, & ex parte materiæ, tam Iuramentum quàm promiſſio ſunt irrita, & nulla; vt ſi quis alicui promittat & iuret ſe occiſurum illius inimicum. Si verò promiſſio non ſit illicita ex parte materiæ, ſed extrinſecè tantùm ratione alicuius prohibitionis aut circumſtantiæ adiunctæ, tunc Iuramentum obligat, etiamſi talis promiſſio irrita ſit. Ita Molina tom.1. diſp.149. verſiculo ad priorem & diſp.153. & tom.2. diſp. 271. Suarius lib.2. c.24. à nu.4. Sanch. lib.3. ca.9. nu.23.

Prior pars Aſſertionis probatur.

Prior pars aſſertionis probatur, quia tale Iuramentum eſt illicitum ex parte materiæ, ſiue per materiam intelligamus promiſſionem tanquam materiam proximam, ſiue rem promiſſam tanquam remotam; nam promiſſio ipſa turpis eſt ratione turpitudinis ſui obiecti, hoc eſt rei promiſſæ vt ſupponitur; ergo non ſolùm Iuramentum ſed promiſſio etiam eſt irrita.

Secunda pars probatur.

Secunda verò aſſertionis pars probatur ex eo, quòd ſi promiſſio eſt illicita, non ex obiecto, ſed ex circumſtantia extrinſeca, vt cùm promiſſio ſit de ſoluendis vſuris cum ſcandalo alterius, vel contra præceptum ſuperioris prohibentis ſubdito ne aliquid promittat, vel contra legẽ poſitiuam quales aliquæ ſunt inter leges ciuiles de Pactis & Stipulationibus. In his & ſimilibus caſibus promiſſio iniqua non eſt obiectum Iuramenti; nec enim tunc quis iurat ſe promiſſurum, ſed iurat materiam illius promiſſionis quæ bona eſt, vt ſupponimus, & nullo modo prohibita. Nam ſuperior, aut lex non prohibuit materiam ipſam promiſſionis, ſed promiſſionem ipſam. Vnde ſi fortè per legem talis promiſſio, non ſolùm prohibita fuit, ſed etiam irrita, non conſurget quidem obligatio ex promiſſione, quæ conſurgeret ſi promiſſio irrita non fuiſſet, conſurgit tamen Iuramenti obligatio ſola, quæ nullo ex capite impeditur: ex quo etiam probata manet tertia pars aſſertionis quod ſcilicet Iuramentum obliget, etiamſi promiſſio ſuprà quam cadit ſit irrita. Hoc etiam habetur cap. *Debitores* & cap. *Si verò de Iureiurando*; vbi Iuramenta de ſoluendis vſuris, & Iuramenta metu extorta dicuntur obligare, non ex vi promiſſionis irritæ, ſed ex vi Iuramenti facti de re quæ poſſit impleri ſine diſpendio ſalutis æternæ. Vnde rectè notat Suarius rem promiſſam implendam eſſe non virtute promiſſionis, nec quia promiſſa fuit, id enim eſſet approbare peccatum prius, ſed virtute Iuramenti quia iurata fuit.

DVBITATIO VIII.

An promiſſio prodiga aut ob turpem finem obliget ſi Iuramento firmetur?

Multi docent probabiliter.

125. NOn deſunt qui putent promiſſionem prodigam Iuramento firmatam ſolùm obligare quoad quantitatem in qua nulla eſt prodigalitas; non verò quoad incrementum: nam quoad hoc promiſſio eſt rei ſaltem venialiter malæ. Ita Sotus lib.4. de Iuſtitia q.7. art.1. ad 2. & lib.8. q.1. art.7. ad finem corporis Martinus de Ledeſma 2. part.4. qu.18. a.5. Mercato lib.6. de Contractibus cap.16. Palacios lib.5. de Contractibus Salon 2.2. q.62. a.5. Controuerſia 4. poſt 3. aſſert. Bannes eodem art.5. dub.5. concl.3. Rodriguez 2. part. ſummæ c.40. nu.4. Arragon q.88. a.7. in principio, Suarius lib.2. de Iuramento cap.23. in fine, quæ doctrina & fundamentum illius ſatis probabilia ſunt.

Nõ eſt minus probabile talem promiſſionem integrè obligare.

126. Non videtur tamen minus probabile quod ea promiſſio integrè obliget. Ita Molina tom.2. diſp.271. & cum eo Sanch. lib.3. c.9. nu. 27. quamuis enim in modo prodigè promittendi ſit culpa, non tamen ex parte rei promiſſæ, & licet à principio promittendo eam quantitatem ſit prodigalitas, at in executione ea non reperitur, nec culpa aliqua, ſed impletio debiti iam contracti. Quam doctrinam latiùs explicuimus tom. præcedenti de Iuſtitia, tùm Tract.4. qui eſt de promiſſione, diſputatione vnica dub.5. tùm Tract.2. diſp.6. dub.1. & conſtabit etiam in caſu quem mox ſubiicio.

Promiſſio iurata facta homini ob finem turpem id [illegible]

127. De promiſſione iurata facta homini ob finem turpem, quando talis promiſſio eſt rei licita, nonnulli docent abſolutè obligare. Ita Sotus lib.7. q.1. a.3. Arragon q.88. art.2. dub.2. circa 5. aſſertionem. Verùm hi intelligendi ſunt,

quando

abſolutè obligat iuxta nonnullos limitanda eſt hæc doctrina primò.

quando ſub pacto aut conditione talis finis exequendi facta eſt promiſſio, vt ſi quis promiſit alteri pecunias ſi occidat, vel vt occidat inimicum, aut fœminæ, vt fornicetur; nam, ſi promiſit ſub Iuramēto ob malum finem mente retentum nihil paciſcendo, ſed vt alliciat alterum ad finem illum, tenetur reiecto malo fine implere promiſſionem iuxta dicta dubit. 3. aſſert. 1. ſi ſine vllâ conditione alter acceptauit promiſſionem.

Secundò.

Intelligendi prætereà ſunt loqui poſt patratum crimen ab altero; nam ante illum perpetratum vterque tenetur contractum diſſoluere & ab eo recedere; patrato verò crimine nulla eſt culpa in ſolutione rei promiſſæ, quin imò impletio debiti iuſtitiæ, ob quem ſolum finem ſolutio fieri debet, non ob crimen, eſſet enim illud approbare. Ita Caiet. 2. 2. q. 32. a. 7. ad 2. Couarruuias regula *Peccatum* part. 2. §. 2. nu. 1. Molina tom. 1. diſp. 94. concl. 2. Sanch. lib. 3. c. 9. nu. 28. qui tertiò adhuc limitat, niſi ſolutio iniqua etiam eſſet ex obiecto, vt contingit in ſolutione ſimoniaca pro re ſpirituali alicui vendita, peccatur enim tunc ſoluendo.

DVBITATIO IX.

An Iuramentum factum contra prius votum, Iuramentum, aut promiſſionem obliget?

Aſſero 1. Iuramentū contra votum prius emiſſum nō obligare.

128. ASſero 1. Iuramentum contra votum priùs emiſſum non obligare, ſiue contrarietas ſit ex parte obiecti, vt ſi priùs vouiſti ieiunium, & poſteà iures non ieiunare, ſiue ſit contrarietas poſitiua ex parte materiæ, vt ſi feciſti votum caſtitatis, & deinde iures ducere aliquam in vxorem, non teneri tali Iuramento, quia ſaltem virtualiter eſt de violando voto, quod intrinſecè malum eſt. Ita definitur cap. *Rurſus qui clerici vel vouentes* in quo Doctores conſentiunt.

Obiicies

129. Obiiciet tamen aliquis: maior eſt obligatio Iuramenti quàm voti, ergo illa præualet.

Reſp. 1.

130. Reſpondetur primò, negari poſſe antecedens, ſi intelligatur etiam de Iuramento promiſſorio de quo non conſtat maiorem vim obligandi habere, qua de re latè diximus ſuprà dubit. 2. Reſpondetur 2. negando conſequentiam, quia non ſunt cætera paria quando promiſſio antecedit vt iam dicemus de promiſſione humana. Accedit tertia reſponſio, quòd etiamſi Iuramentum præceſſiſſet, non eſt improbabile præualere votum ſubſecutum; vnde non deſunt Authores qui agentes vel de voto, vel de matrimonio, putent eum qui poſt votum caſtitatis matrimonium contraxit, teneri potiùs ingredi religionem, quàm matrimonium conſummare de quo ſuo loco diximus agentes de matrimonio, & dicemus etiam agentes de voto. Non malatat contra hanc noſtram aſſertionem ſentire Gratianum 22. qu. 4. §. vltimo; eius tamen ſententia omninò falſa eſt, & à cæteris meritò reiicitur.

Reſp. 2.

Reſp. 3. Licet Iuramentum præceſſiſſet nō eſt improbabile præualere votum ſubſecutū.

Aſſero 2. Iuramentū poſterius cōtra prius validū & de re licitâ nō obligat.

131. Aſſero 2. Iuramentum poſterius contra prius, ſi prius fuerit de re licita & validum, non poteſt obligare ob rationem prædictam præcedentis aſſertionis; habeturque ſatis clarè in cap. *Sicut de ſponſalibus*, vbi etiam habetur quod facta contra Iuramentum, quamuis illicitè cum peccato fiant, non ſint irrita, ſed omninò valida; quòd etiam ex Iure ipſo naturæ verum eſſe latè probat Suarius lib. 2. de Iuramento c. 19. num. 6. vſque ad 9. ibi legatur: & generaliter loquendo geſta contra obligationem Iuramenti valida ſunt, niſi aliunde ſint irrita; ideo reuocatio teſtamenti facta contra Iuramentum de illo non reuocando valida eſt, vt diximus tomo præcedenti in Tract. de Teſtamentis qui eſt in ordine 19. diſp. 1. dub. 16. Quæ doctrina etiam vera eſt, quamuis iurans non iurauit habere voluntatem auferendi ſibi poteſtatem validè faciendi actum contrarium; nec enim poteſt hanc ſibi poteſtatem auferre cùm ab ipſo non dependeat. Ita Suarius citato c. 19. num. 7. & lib. 4. de voto c. 16. Sanch. lib. 3. c. 12. nu. 32. & alij qui hoc idem aſſerunt de voto.

132. Ideò autem dixi *niſi aliundè irrita ſint*; fieri enim poteſt quòd eiuſmodi actus & geſta irritentur à Iure, vt contingit quando mulier iurat ſe non alienaturam fundum, dotalem, & poſteà illum alienat abſque Iudicis authoritate, quæ alienatio nulla eſt, non quia fit contra Iuramentum, ſed quia irritatur à Iure.

133. Vtrum autem ea alienatio valeat, ſi fiat cum Iuramento non reuocandi, non eſt eadem Doctorum ſententia, affirmat Suarius lib. 2. de Iuramento ca. 30. num. 16. Molina in ſimili diſp. 540. & alij, qui probant ex doctrina data: quia actus contra obligationem Iuramenti validus eſt quamuis illicitè fiat, ſicut iurans non contrahere matrimonium, ſi poſteà contrahat, validè contrahit, ſed illicitè. Accedit quòd quamuis alienatio contra prius Iuramentum non alienandi contineat periurium, ſecundum tamen Iuramentum quod tribuit robur actui non aduerſatur priori; nam prius Iuramentum erat non alienandi, ſecundum verò non reuocandi, ſiue non contrauenienndi; longè autem diuerſum eſt non alienare, aut alienationem factam non reuocare, cùm ergo poſterius Iuramentum non aduerſetur priori, & ſeruari poſſit ſine periurio, dicendum eſt valere & ſufficere ad confirmandam alienationem.

Vtrū alienatio fūdi dotalis valeat ſi fiat cum Iuramento non reuocandi.

Affirmat Suarius, Molina.

134 Contrariam ſententiam docent alij, inter quos Bonacina de Contractibus diſp. 3. q 1. num. 7. ſub finem Azor 1. p. lib. 11. c. 6. quæſito 3. Sanch. in ſummâ lib. 3. c. 12. nu. 38. cum pluribus aliis quos refert. Item Leſſius lib. 2. c. 17. dub. 7. nu. 59. & alij apud Suarium loco citato probant, quia poſterius Iuramentum eſt contrarium priori; nam iurans non alienare, tacitè cenſetur reprobare futuram alienationem, cenſeturque nolle contrauenire ſuo Iuramento, aut ratam habere alienationem futuram; ergo alienatio fundi dotalis facta contra prius Iuramentum non alienandi non eſt valida; nam ex Iuris diſpoſitione inualida eſt; robur autem accipere non poteſt à ſecundo Iuramento, nec enim Iuramentum eſſe poteſt vinculum iniquitatis ca. 4. de Iureiurando. Et ex his reſpondent ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ eam doctrinam habere locum in actibus qui non accipiunt valorem à Iuramento, ſed per ſe, ſi fiant, valent. Verùm de his omnibus amplius conſtabit ex dicendis infrà dubit. 12. vbi generaliter diſputabimus an & quomodo

Alij negāt.

Iuramentū non poteſt eſſe vinculū iniquitatis.

modo contractus qui ſunt irriti Iure poſitiuo, accipiant robur & firmitatem ratione ſuperadditi Iuramenti. Legantur etiam quæ dicemus dub.10.coroll.4.

Aſſero 3. Iuramentũ factum cõtra priorẽ ſimplicem promiſſionẽ nõ obligat. Ratio.

135. Aſſero 3. Iuramentum factum contra priorem ſimplicem promiſſionem validam, non obligat in conſcientia, nec eſt validum. Ratio eſt eadem quæ pro præcedentibus aſſertionibus; nam non implere ſimplicem promiſſionem eſt peccatum ſaltem veniale, ergo iurare illam non implere, ſeu iurare rem contrariam eſt iurare quoddam peccatum; ergo non obligat. Ita Angelus v. *Iuramentum* 5.nu.14. Syluester *Iuramentum* 4.qu.1a Couarruuias de Pactis part.2.§.2. num.4. ſumiturque ex Bonauentura, Richardo, Paludano, Gabriele, Soto & aliis Scholaſticis, qui docent ſponſalia priora non diſſolui per ſponſalia ſubſequentia etiam iurata. Idem docet Azor tom.1.lib.11.c.6.q.1. & 2. Suarius lib.2.c. 19.à nu.10. Sanch.lib.3. de Iuramento c.9.n.26. & lib.1. de Matrimonio diſp.50. qui in vtroque loco rectè aduertit, quòd ſi iam prior promiſſio non obligabat tempore quo fit poſterior iurata, quia ſuberat cauſa recedendi à priori, obligabit vtique poſterior, & Iuramentum in ea factum, quia iam eſt de re licita. Si tamen tunc temporis prior promiſſio obligabat, quamuis poſteà non obliget, quia pars remittit, vel ob quamcunque aliam cauſam, tunc poſterior promiſſio & etiam Iuramentum nullo modo obligabunt, quod etiam Suarius latè defendit loco citato contra Nauarrum, & nos diximus in hac diſputatione dub.3. aſſert.5. Fundamentum eſt illud ſatis vulgatum, quia quod ab initio validum non eſt tractu temporis non conualeſcit, vt habetur regula *non firmatur* de regulis Iuris in 6. Limitant verò Suarius & Sanch. niſi conſtiterit iurantis intentionem fuiſſe obligare ſe pro tempore, quo impoſterum fuerit licitum id quod iurat, quæ doctrina mihi placet & conſonat cum iis quæ diximus in D. Tract. de Matrimonio.

DVBITATIO X.

An Iuramentum de Actu prohibito lege diuina Eccleſiaſtica vel Ciuili & Iuramentum contra bonos mores obliget?

Aſſero 1. Iuramentũ de materia interdicta per leges nõ obligat. Ratio generalis.

136. ASſero 1. Iuramentum de materia interdicta per legem naturalem vel per legem diuinam poſitiuam, & per legem Canonicam non obligat. Ratio eſt generalis, quia tale Iuramentum eſt rei iniquæ. Hæc aſſertio eſt communis omnium ferè Authorum quos infrà referemus, eamque latè probat Suarius lib.2. de Iuramento, & quod attinet ad legem diuinam poſitiuam, docet cap 18. contrà Gratianum qui aduerſari videtur 22. q.4. §. vltimo & rectè reſpondet eius obiectionibus. Quod verò attinet ad leges Canonicas, docet cap 20. concl.2. Ratio autem eſt, quia cum leges naturale, & diuinæ poſitiuæ, & etiam Canonicæ dirigantur per ſe primò ad componendos animi mores, ſemper obligant ad culpam, ac proinde Iuramenta de materia per eas leges interdicta nunquam obligant.

Quoad leges naturales diuinas poſitiuas & canonicas. Ratio.

Quamuis autem nonnullæ conſtitutiones ſeu regulæ Eccleſiaſticæ non ita ſint in rigore & propriè leges vt ad culpam obligent; idque ſatis conſtet in conſtitutionibus multorum religioſorum & quorundam aliorum; nihilominùs etiam de iis vera eſt noſtra aſſertio, nam actus contenti in prædictis regulis, ſeu conſtitutionibus ſemper meliores ſunt, & in conſilio; Ideo Iuramentum contra illas non obligat. Ita Suarius ſuprà.

Aſſero 2. Iuramentũ de materia interdicta per leges ciuiles. Ratio prioris partis. Poſterioris ratio.

137. Aſſero 2. Iuramentum de materia interdicta per leges ciuiles obligantes ad culpam, non eſt obligatorium; Iuramentum verò contra leges ciuiles ad culpam non obligantes, ſi aliundè non obſtet, obligatorium eſt. Hæc aſſertio communis etiam eſt inter Doctores. Ratio verò prioris partis eſt illa ſæpè inculcata, quia tale Iuramentum eſt de re iniqua quæ impleri non poteſt ſine peccato. E contra verò poſterioris partis ratio eſt, quia Iuramentum non eſt de re iniqua, poteſtque impleri abſque culpa; conſtat autem ex dictis dub.3. aſſert.1. quod quamuis non omne Iuramentum, quod Deo fit, obliget quoties ſine peccato ſeruari poteſt; qui enim iurauit non ingredi religionem, aut non facere eleëmoſynam, ſine peccato poteſt Iuramentum implere, nec tamen obligatur: Regula nihilominùs generalis & veriſſima eſt, quòd Iuramentum factum homini quoties ſine peccato poteſt impleri, obliget, niſi ille, cui factum fuit, remittat. Ex quo fit Iuramentum factum homini contra diſpoſitionem legum ciuilium, quæ non obligant ad culpam, ſed ordinantur ad componendos mores ciuiles & politicos, obligatorium eſſe, cùm ſine culpa poſſit impleri, quod habetur tam in Iure ciuili quam in canonico vt conſtabit ex ſequenti aſſertione.

Regula generalis.

Aſſero 3. Iuramentũ cõtra bonos mores naturales nõ obligat.

138. Aſſero 3. ex dictis Iuramentum contra bonos mores naturales non habet vim obligandi, atque ad hos tantùm mores reſtringendam eſſe regulam Iuris in 6. *non eſt obligatorium* Per mores autem naturales intelligimus mores quibus homo efficitur bonus, & quibus contrauenire eſt peccatum, ſi id ſit ratione prohibitionis legis naturalis, ſiue diuinæ poſitiuæ, ſiue canonicæ, ſiue etiam ciuilis, quod idem eſt atq; ſi diceremus quando Iuramentum illud nequit abſque culpa, ſaltem veniali, ſeruari, nullam inducere obligationem.

Contra bonos mores ciuiles obligat.

139. Iuramentum verò quod tantùm eſt contra bonos mores ciuiles, obligat, quia res promiſſa poteſt abſque peccato ſeruari, etiamſi moribus ciuilibus per leges ciuiles inſtitutis non obligantes ad culpam aduerſetur. Hac ratione contractus minorum, renunciatio futuræ ſucceſſionis ſine veritate, alienatio fundi dotalis prohibentur Iure ciuili: Iuramentum verò illis appoſitum obligat, vt conſtat ex Authentica *Sacramenta puberum* C. *ſi aduerſus vendit*: & ex Iure Canonico cap. *cum contingat* de Iureiurando, & cap. *quamuis pactum* de pactis in 6. ergo Iuramentum contra aliquas leges diuinas obligat, eſtque communis ſententia Doctorum vtriuſque Iuris, quos referunt & ſequuntur Guttierrez de Iuramento 1.part.cap.40.num.4. Molina tom.1.diſp.151.& tom.2. diſp.271. Azor tom.1. lib.11.c.6. in fine, Rebellus de Iuſtit. part.2.lib. 1.q.9.nu.1. Leſſius lib.2.c.17.dub.7.nu.50. Suarius lib.2.de Iuramento c.21. Sanch. lib.3.cap.9. nu 30.

nu. 30. & quamuis Couarruuias de Pactis part. 2. in principio communiſſimam hanc diſtinctionem conetur impugnare; omnes tamen eius rationes ſolùm loquendi modo videntur diſcrepare à communi ſententia.

Difficultas inter authores de modo cognoſcenti quando lex ciuilis obliget ad culpã, & quãdo non.

140. Tota iam difficultas inter Authores eſt, vnde, & qua ratione dignoſcatur quando lex ciuilis obliget ad culpam, & quando non obliget, vt ea ratione diſcernatur quando Iuramentum ſit contra bonos mores naturales, obligationemque non inducat, quando verò non ſit contra bonos mores, atquè adeo vim habeat obligandi.

Legũ quędam reſpiciunt principaliter bonum cõmune, quędam verò bonum priuatum. Multi generatim reſpondent.

141. Vulgatiſſima diſtinctio eſt legum quæ primò & principaliter intendunt bonum commune, & legum quæ primò & principaliter reſpiciunt vtilitatem priuatam. Et iuxta hanc diſtinctionem multi generatim reſpondent, & quidem verè, ſi rectè intelligatur doctrina. Iuramenta facta contra primi generis leges non obligare, quia ſemper illorum impletio continet aliquam culpam: E contra verò Iuramenta contra leges ſecundi generis obligare, quia non continet eorum impletio vel minimam culpam; oportet tamen rem hanc penitiùs & à fundamentis explicare, id quod præ cæteris præſtitit Sanch. citato lib. 3. c. 9. à nu. 31. tribus aſſignatis regulis ad quas explicandas præmittendum priùs eſt, quamuis omnes leges primò & principaliter intendant bonum commune, ideoque quoad intentionem omnes dicantur reſpicere bonum publicum, quoad executionem tamen quædam reſpiciunt per ſe primò vtilitatem priuatam, & ſecundariò publicam, quatenùs vtilitas priuatorum in bonum etiam commune redundet. Huiuſmodi autem leges ſunt illæ quarum materia proxima eſt bonum vniuſcuiuſque ciuis, vtque conſulunt imperfectioni & fragilitati minorum, aut fœminei ſexus; item illæ quibus conſeruantur patrimonia ſingulorum. Aliæ verò leges quæ immediatè & per ſe primò reſpiciunt publicam vtilitatem, & ſecundariò priuatam, cenſentur illæ, quarum materia proxima eſt commune bonum: eius generis ſunt leges quæ diſponunt ne equi, arma, pecuniæ, frumentum regno extrahantur, ex quarum tranſgreſſione immediatè regnum ipſum, ſeu tota communitas læditur, cùm priuetur defenſione & alimentis; ex tranſgreſſione autem illarum priorum non immediatè læditur bonum commune, vt patet in alienatione fundi dotalis; nec enim Reipublicæ intereſt quod fundus dotalis potiùs perueniat ad virum illius fœminæ, quàm ad alium ex ciuibus, ſicut in lege *ne minor contrahat abſque curatore*, & *ne vir conueniatur vltra quam facere poteſt*: nam in vtroque caſu ſiue minor amittat aut vir, ſiue non id quod vtrius amittit, ad alium ciuem tranſit eiuſdem Reipublicæ, aut in alio manet, quod ipſi Reipublicæ perinde eſt.

Pro explicatione difficultatis aſſignat tres regulas. Sanch.

Regula diſcernens quando lex ciuilis obligat ad culpam quando non. Prima.

142. Hoc ſuppoſito prima regula ſit, quoties lex ciuilis immediatè & primariò ad bonum commune tuendum ordinatur, obligat ad culpam, ea propter Iuramentum de actu ſic prohibito obligare non poteſt, vtpotè, rei malæ; nam paciſci in præiudicium boni communis eſt renunciare Iuri alieno, & in præiudicium illius agere; nemo autem poteſt renunciare Iuri alieno, ſed tantùm proprio L. *Iuriſgentium* §. *ſi paciſcar* ff. de Pactis eſt communis Doctorum ſententia quos refert Sanch. ſuprà nu. 34. & de eadem communi ſententia teſtatur Bonacina de Iuram. diſp. 4. q. 1. punct. 1. nu. 5.

143. Contra hanc regulam ſentire videntur cum Immola & Corneo, Azor lib. 11. c. 7. qu. 1. regula 2. In fine, & Leſſius lib. 2. c. 17. dub. 7. nu. 55. qui earguunt quòd idem etiam prohibeat lex canonica; id autem neceſſariò non eſſe ex ratione nuper data ſatis concluditur.

Secunda.

144. Secunda regula ſit; quando lex ciuilis immediatè ordinatur in bonum priuatorum ipſorum fauorem, non obligat eius obſeruatio ad culpam, ſiue prohibitio dirigatur in actum ipſum, ſiue in perſonam; * proinde Iuramentum de re ſic prohibita præſtitum homini, in eius vtilitatem, obligat, quia huiuſmodi lex tantum priuato fauet, nec eum cogit non renunciare ſuo fauori, quando abſque alicuius tertij præiudicio id facere poteſt, & ſaltem quando Iuramentum apponit. Conſtat etiam ex citatis Iuribus.

145. Nec eſt ſufficiens ſignum obligationis ad culpam, quòd lex illa in fauorem priuati edita ſimul ſtatuat illi fauori renunciari non poſſe, cùm enim ea renunciandi impotentia tendat quoque in illius priuati fauorem, non debet redundare in damnum vt obliget ad culpam; quapropter ea prohibitio id operabitur, ne ſcilicet valeat renunciatio non obiecto Iuramento, vt cum Aretino & Minchaca tenent Sanch. ſuprà num. 37. quamuis tamen aliqui hanc regulam ita in vniuerſum renuent admittere, nullo idoneo fundamento nituntur, rectèque illos refellunt Suarius & Sanch. ſuprà nu. 36.

Tertia.

146. Tertia regula ſit Iuramentum vergens in præiudicium tertij nullam obligationem inducere; quamuis enim alioquin ſecluſo tertij præiudicio tantùm eſſet contra bonos mores ciuiles; interueniente tamen tertij præiudicio omninò eſt contra mores naturales; Iure enim naturali prohibetur vt quis alteri contra ius ipſius detrimentum inferret, vt rectè notat Suarius lib. illo 2. c. 27. nu. 5. & Sanch. citato c. 9. nu. 39. Habeturque doctrina huius regulæ expreſsè c. *cum contingat* de Iureiurando & cap. 2. de Pactis in 6.

Ex dictis.

Colligitur 1. Quoad Iuramenta minorum.

147. Colligitur primò ex dictis, Iuramenta minorum adhibita contractibus initis ſine curatore, etiamſi ſint contra leges ciuiles, & contra bonos mores ciuiles, valere, vt habetur in Authentica *Sacramenta puberum* c. *ſi aduerſus vendit*: item valere Iuramentum filiæ de cedendo bonis maternis ſua dote contenta; vt habetur. c. quamuis pactum de pactis in 6. ex quo textu etiam habetur poſſe filiam ſine peccato cedere bonis, & illi iurare; imò patrem licitè id poſſe petere & acceptare à filia, dummodo nulla intercedat coactio, quamuis id ſit prohibitum lege ciuili, vt rectè notauit Suarius lib. 2. c. 20. nu. 7. Idemque iudicium eſt iuxta eundem Suarium de caſu vxoris alienantis cum Iuramento fundum dotalem, *iuxta caput cum contingat de Iureiur.* Et ſic de aliis. Idem quoque dicendum eſt de iurante ſolutionem vſurarum, aut promiſſionem metu extortam; aut ſolutionem eius quod amiſit in ludo ad creditum alia plura ſimilia exempla dicemus

dubitatione ſequenti. Alias quoque leges confirmantes hanc doctrinam afferemus dubit. 13. maximè illatione 5.

Collige 2. non eſſe validum Iuramentũ clerici de parendo Iudici ſeculari.

148. Colligitur 2. non eſſe validum Iuramentum factum à clerico de parendo Iudici ſeculari, vt habetur cap. *ſi diligenti* de foro competenti. Et legi poſſunt quæ diximus tom. præcedenti de Iuſtitia lib. 2. tract. 1. diſp. 4. dubit. 8. & ſequentibus. Idem quoque dicendum eſt de Iuramento fidelitatis præſtito à clerico principi ſæculari, vt habetur cap. *Nimis* de Iureiurando, atque in vniuerſum idem iudicium eſt de quouis Iuramento facto à clerico contrà immunitatem Eccleſiaſticam; hæc enim Iuramenta non ſolùm ſunt contrà bonos mores ciuiles; ſed potiùs contra canonicos, quæ leges obligant ad culpam iuxtà dicta aſſert. 1. vt igitur quæ eiuſmodi Iuramenta in magnum detrimentum animæ, in quibus exigendis, præſtandis, & implendis grauiter peccatur, ſuppoſitâ immunitate diuino Iure, aut ſaltem canonico introductâ, de quo luis locis diximus. Sunt enim hæc Iuramenta contrà bonum publicum, ſeu contra priuilegium communitati conceſſum, cui à priuata perſona derogari non poteſt; Eccleſia enim intuitu totius ſtatus Eccleſiaſtici condidit canones immunitatis, non vt eſſet tantùm priuilegium priuatorum. Item Suarius citato eodem lib. 2. c. 23. nu. 1.

Nec valet ſi ſit contra Immunitatem Eccleſiaſticã.

Collige 3. Iuramentũ non reuocandi teſtamẽtum obligare.

149. Colligitur 3. Iuramentum non reuocandi teſtamentum valere, & obligare vt docet ſententia magis communis, quam ſequuntur Ioannes, Andreas, Couarruuias, Iulius clarus quos referunt & ſequuntur Molina tom. 1. diſp. 151. & Suarius cap. 23. nu. 2. Legantur quæ diximus tomo præcedenti lib. 2. qui eſt de Iuſtitia tract. 19. vbi de teſtamentis diſp. 1. dub. 16. vbi aliquos alios adduximus pro hac doctrina. Ratio verò eſt, quia illa obligatio non reuocandi, ex Iure naturæ mala non eſt, nec eſt contrà commune bonum, ſed contrà priuatam ipſius teſtatoris cui ipſe poteſt cedere, nec eſt mala ex prohibitione Iuris ciuilis; quamuis enim illam irritet, non tamen prohibet ſub reatu culpæ atque, vt notauit Suarius, Authores, qui opinantur tale Iuramentum non eſſe validum, dicunt in ea obligatione reperiri malitiam prodigalitatis, vt hac ratione tueantur non tantùm eſſe contrà bonos mores ciuiles; ſed etiam contrà naturales. Verùm, vt ait Suarius, difficulter oſtendere poſſunt eam malitiam ineſſe illi obligationi. Probatur verò noſtra ſententia, quia ad bonum communitatis parùm aut nihil refert quod hæc bona pertineant ad hunc, vel illum ciuem; dummodò maneant in ipſâ communitate vt ſuprà dicebamus. Accedit quod (vt rectè Sanch. lib. 3. c. 9. nu. 31 ex Alciato cap. *cùm contingat* num. 20. de Iureiurando) quandò lex diſponit de bono, ſiue commodo pecuniarum, cenſenda eſt principaliter priuatum fauorem reſpicere, & ſecundariò publicum quod aliis legibus probat Sanch.

Ratio eſt

Quidã putant tale Iuramentũ non eſſe validum.

Probatur noſtra ſententia.

Collige 4.

150. Colligitur 4. idem eſſe dicendum de Iuramento non reuocandi teſtamentum, vel inſtituendi talem hæredem, & ſimilibus. Verùm de hoc communis opinio, quam ſequuntur Doctores in l. vltima c. de Pactis & Tiraquellus in l. *ſi vnquam* in præfatione à num 135. & Couarruuias de Pactis 3. part. in principio num. 2. & de Teſtamentis 2. part. num. 15. ſub diſtinctione loquitur: nam ſi huiuſmodi pacta fiant de conſenſu eius cui ſuccedendum eſt, docet Iuramento firmari; quod conſentaneum ſatis eſt deciſioni cap. *Quamuis pactum* de Pactis; atque hac ratione validum erit, cùm non ſit contrà bonos mores naturales, ſed tantùm contrà ciuiles. Si verò talia pacta fiant ſine conſenſu eius qui ſucceſſurus erat, docet non firmari Iuramento, imò inualidum eſſe Iuramentum: quod, ſi ita eſt (inquit Suarius ſuprà nu. 6. Idemque non vult diſputare) nititur in eo fundamento, quòd pactum circa futuram hæreditatem ſine conſenſu eius cui ſuccedendum eſt, non ſit ſine culpâ, ſiue illa ſit contrà rationem naturalem puram, ſiue contra legem prohibentem ſub culpâ, & rigorosè talia pacta.

Collige 5. Iuramentũ confirmans omniũ bonorum donationem iuxta communem Iuriſtarũ ſententiam eſt inualidum. Authores lauant.

151. Colligitur 5. Iuramentum confirmans omnium bonorum donationem, quamuis ſecundùm ſententiam communem Iuriſtarum ſit inualidum, eò quòd auferat teſtandi libertatem, cui libertati conſultum volunt Iura, de quo diximus tom. præcedente de Iuſtitia Tract. 5. qui eſt de donatione diſp. vnica dub. 3.) nihilominùs tantùm erit inualidum quatenùs talis donatio ex ipſo Iure naturali irrationabilis eſt; vt ſi ſit actus prodigalitatis, & contra debitam prouidentiam, vel ſumpſtus donantis, vel ſuorum quibus prouidere tenetur, in quo caſu ſolùm erit inualidum quantum ad exceſſum, quapropter reduci debet ad mediocritatem, & quoad illam obligabit. Si verò ſpectatâ causâ & modo donationis non contineat malitiam intrinſecam, validum, & obligatorium erit quia leges ciuiles, quamuis illi donationi non faueant, illam tamen non prohibent, ſaltem ſub culpâ; vt etiam docet communis ſententia Iuriſtarum de qua Guttierrez de Iuramento confirmatorio 1. part. c. 31. & Antonius Comes in leges 69. Tauri, & legi poſſunt quæ diximus loco nuper citato de Iuſtit.

Collige 6. Iuramentũ pœnale de non recedendo à promiſſione valere niſi &c.

Colligitur 6. Iuramentum pœnale de non recedendo à promiſſione, vel contractu, ſub tali pœnâ, valere, niſi talis adiectio pœnæ ſit contra ius naturale, aut contrà legem prohibentem ſub culpâ, & primariò ob commune bonum. In particulari verò de Iuramento ſoluendi pœnam ſi non ſeruetur promiſſio, non reuocandi teſtamentum, aut inſtituendi talem hæredem. Couarruuias 3. part. in principio de Pactis, docet eſſe inualidum, nullo tamen idoneo argumento probat ideò magis placent Molina diſp. illa 151. & Suarius lib. 2. c. 23. num. 4. qui docent valere; talis enim adiectio non eſt mala ex natura rei, neque ſatis probatur eſſe contra legem prohibentem ſub culpâ. De Iuramento verò confirmante ſponſalia, ſub certa pœnâ ſoluendâ ab eo qui retroceſſerit, duæ ſunt opiniones probabilius. Altera affirmat obligare, & valere, quam ſequitur Molina ſuprà. Altera negat, quam ſequitur Sanch. lib. 1. de Matrimonio diſp. 32. nu. 21. quia quamuis ſolutio illius pœnæ propriâ ſponte facta non ſit peccatum; at quando ſoluitur ex obligatione promiſſionis aut Iuramenti peccatum eſt quod ſæpè accidere in multis aliis docet Sanch. lib. 2. c. 22. nu. 8. & c. 24. nu. penultimo ex vltimo, vnde iuxta hanc ſententiam ſolutâ illâ pœnâ ex obligatione, peccatum erit eò

De Iuramento confirmante ſponſalia ſub certâ pœnâ ſoluenda, à recedente. Duæ ſunt probabiles opiniones.

quòd

quòd illa obligatio minuat libertatem matrimonij in quo vt Sanch. putat conſiſtit tota ratio huius culpæ. Suarius verò cap.33.num.5. exiſtimat adiectionem hanc pœnæ adhibitam ſponſalibus ſi adhibeatur adverſùs eum tantùm qui contra fidelitatem ſeu Iuſtitiam pactum violauerit, non eſſe malam, ac proinde Iuramentum de illa ſoluenda obligare. Si verò addatur etiam pro caſu pro quo iuſtè poteſt recedi à ſponſalibus, omninò malam eſſe, atque adeò Iuramentum non obligare; idque putat colligi ex cap. *Gemma* de ſponſalibus, quod pro ſe allegabat ſecunda opinio ſuprà allata, quam ſecutus eſt Caiet. v. *Sponſalia* quæ doctrina probabilis eſt, imò etiam eam docet Molina tom.2. de Iuſtitia diſp. 151. Coninck diſp.22.dub.5.num.29. ſed quid in hac re probabilius mihi videatur, latè explico in noſtro opere de Sacramentis, & Cenſuris Tract. 11. qui eſt de Matrimonio diſp.1.dub.26. Ibi legatur.

Colligi 7. 153. Colligitur ſeptimò, Iuramenta facta de remittendo iniurias, aut fraudes, vel non denunciando futura delicta, nullo modo obligare, ordinariè loquendo; quamuis enim ſæpè in obſeruatione talis Iuramenti non ſit peccatum ex natura rei, quia ſæpè poteſt licitè remitti iniuria, & abſtinere à denunciando delicto: communiter tamen ſunt prohibitæ per leges ciuiles huiuſmodi obligationes, per promiſſiones, aut Iuramenta, principaliter ob commune bonum: quia præbent occaſionem publicam peccandi, eoque fine prohibentur, ac proinde ſub culpa vt notauit Angelus v. Iuramentum 6.num.4. & Gloſſa ad Doctoris per textus ibi in l. *ſi vnus* §. *illud* cum ſequentibus ff. de Pactis totalibus & cap. *quemadmodum* de Iureiurando, quod ad hoc probandum allegat Suarius lib.2.c.22. in fine, quod latè, & rectè explicuerat eodem lib. c. 17. à nu. 14. Vnde quamuis ſit Iuramentum factum tertiò, quando impleri non poteſt ſine culpâ, non obligat.

Colligi 8. 154. Colligitur 8. Iuramentum ſoluendi arras vltra decimam bonorum partem, non eſſe validum in regno Caſtellæ, iuxtà regulam 3 ſuprà poſitum, quia vergit in præiudicium conſanguineorum iurantis, quibus per leges noſtri Regni datum eſt ius repetendi hunc exceſſum, vt cum aliis, maximè cum Sanch. diximus in citato Tract. de Matrimonio diſp.6.dub.34.

DVBITATIO XI.

Quâ ratione vltra implendi obligationem habeat Iuramentum vim confirmandi contractus, etiam Iure inualidos, aut contrà prius Iuramentum initos?

155. Diſputationem aggredimur in hac dubitatione ſanè grauem, & quam à pleriſque video ſans copioſè diſputari. Claritatis autem gratiâ placuit rem hanc in partes diuidere. Quinque igitur difficultates explicandæ ſunt: *Quinque difficultates explicandæ ſunt.* prima quos effectus habeat peculiares Iuramentum confirmatorium contractus irriti quos non habet Iuramentum per ſe ſtans, hoc eſt Iuramentum quod tantum vim habet obligandi, non verò confirmandi contractus; ſecunda, an, & vnde habeat Iuramentum confirmatorium eam vim confirmandi contractus irritos. Tertia, an eam vim habeat etiam reſpectu contractuum, qui ſunt Iure ipſo irriti. Quarta an etiam reſpectu contractuum, qui contra prius Iuramentum ineuntur. Quinta quibus regulis dignoſcatur quando Iuramentum eam vim habeat. Quas quinque difficultates ſigillatim eo ordine quo indicatæ ſunt placet expedire.

PRIMA DIFFICVLTAS.

Quos effectus habeat peculiares Iuramentum confirmatorium quos non habet Iuramentum per ſe ſtans?

156. Sex præcipuè effectus ſolent aſſignari in quibus differt confirmatorium Iuramentum à Iuramento per ſe ſtante. Primus eſt, quòd *Aſſignari ſolent ſex præcipuè effectus in quibus differt confirmatorium Iuramentũ à Iuramẽto per ſe ſtante. Primus eſt.* ex confirmatoriu reſultet duplex obligatio, altera ex religione erga Deum; altera ex fidelitate ſeu iuſtitia erga hominem, & ideò manet contractus firmus & irreuocabilis, etiamſi ſecluſo Iuramento reuocabilis eſſet, vel etiam irritus, cùm tamen Iuramentum per ſe ſtans contractum relinquat in ſua natura, ita vt ſi naturâ ſua reuocabilis ſit, aut etiam irritus, etiam poſt Iuramentum reuocabilis maneat aut irritus. Adeò vt quamuis tale Iuramentum fiat homini, nullum illi ius tribuat, quod ſecluſo Iuramento non haberet, ſed ſolùm pariat obligationem ex virtute religionis in ordine ad Deum, iuxtà dicta in hac diſputatione dub.1.illat.2.& 3 hoc diſcrimen vtriuſque Iuramenti docent communiter Doctores. Iaſon authentica *Sacramenta puberum* nu.38. *C. ſi aduerſùs vendit.* Antonius Gomez 2. variarum c.14.num.21. Ferrarius lib.2. de Iuramento c.25.nu.2. Sanch. lib.3.c.12.nu 58. docetque Suarius id manifeſtè colligi ex aliis Canoniſtis in cap. 1. & cap. cum contingat de Iureiurando & Couarruuias de Pactis part.2.§.1. per totum præſertim num.7. concl.4. & D. Thomas 2.2.q. 89.a.7.ad 3. in Iuramento extorto per iniuriam vnicam tantum agnoſcit obligationem ſcilicet ex religione.

157. Secundus effectus eſt, quod quando *Secundus effectus.* Iuramentum eſt per ſe ſtans, caduque ſuprà contractum irritum poteſt relaxato Iuramento veniri contra contractum, qui non obſtat, vtpote nullus, & Iuramentum iam relaxatum extinctum manet. Secùs verò quando Iuramentum eſt confirmatorium; nam adhuc ablato Iuramento perſeuerat obligatio iuſtitiæ aut fidelitatis ex contractu, qui factus fuit validus eò quòd leges ipſæ quæ illum ſecluſo Iuramento irritum fecerunt, noluerint eſſe irritum, ſi Iuramentum adhibeatur. Et quamuis aliquando ratione læſionis allegatæ concedi poſſit, (vt dicemus ſequenti diſputatione) imò de facto concedatur relaxatio ad effectum agendi; ea tamen relaxatio non operatur quod poſſit contra veniri contractui, ſed tantum quod liceat abſque periurio contendere in iudicio ad illius reſciſſionem ratione læſionis. Ita docet communis ſententia Iuriſtarum & Canoniſtarum quos refert Couar. de Pactis part. 2.§.1. num.7. vbi aliquos

authores qui videntur oppoſitum docere, ne interpretatur, vt loquantur poſt reſciſſionem contractus à Iudice factam. Idem docet Molina Tract.2.diſp.150.Azor lib.11.c.7.q.5. Rebellus part.2.lib.1.q.9.nu.11.Suarius cap.illo 25.nu 3. & 4.Sanch.lib.3.c.22.nu.59. & alij multi etiam Theologi. Notant verò Molina & Sanch.quòd ſi ille qui petit relaxationem ad effectum agendi nouerit eum, cui iuratum eſt, iuſtè poſſidere, relaxatio eſt nulla cum innitatur falſæ allegatæ cauſæ, ac proindè docent peccare contrà Iuramentum, & contrà Iuſtitiam, ideoque teneri expenſas litis, & damna inde ſecuta aduerſario reſtituere. Quæ doctrina veriſſima eſt iuxtà generalia principia de reſtitutione.

Notant Molina *&* Sanch.

Tertius effectus.

158. Tertius effectus eſt quòd Iuramentum per ſe ſtans cadens in contractum nullum impleatur ſolutione momentaneà, ſtatimque poſſit Iurans repetere rem ſolutam, aut quacunque viâ legitimâ eam recuperare: nam cùm ſimul ac ſolutio facta eſt, ſit iurans vinculis Iuramenti ſolutus, vt qui iam Iuramento ſatisfecit, remanet illa res apud aliũm ſine cauſa & titulo legitimo; quippeque ſolùm ratione Iuramenti implendi erat debitum. Secùs verò contingit quando Iuramentum confirmat contractum quòd ſatis clarè indicant cap. *ad audientiam*, de iis quæ vi, & alia Iuram. intrà citanda, docentque communiter Doctores quos referunt & ſequuntur Couar.ſuprà part.2.§.3.Guttierrez 1.part. cap. 53. Suarius c.25.nu.10.Sanch. ſuprà num.61. atque hoc in vniuerſum putat Sanch. verùm quamuis Anton. Abbas & Immola doceant, etiamſi Iuramentum ſit tantùm per ſe ſtans, & non confirmans, non dari repetitionem, niſi ſit turpitudo ex parte recipientis in quorum ſententiam inclinat Suarius num.11.docens videri poſſe fieri vt aliquod Iuramentum confirmatorium non ſit, & nihilominùs non relinquatur iuſtus repetendi titulus. Hanc tamen vltimam doctrinam nullo argumento probat Sanch. contrà Suarium, & alios, ideò mihi videtur ſatis probabilis doctrina Suarij, Anton. & Abbatis; maximè quantum ad hoc quod non detur repetitio in foro externo, niſi ſit turpitudo ex parte recipientis, quod ita meritò fieri poteſt ad vitandas lites, vt in aliis caſibus contingit v.g. quando in emptione, & venditione non fuit læſio enormis, & vltra nimirum iuſti pretij in quo caſu ſolet non dari repetitio in Iudicio externo, non quia non habeat ius pars læſa, ſed quia meritò iudicatur expedire bono communi, vt huiuſmodi lites non admittantur. In noſtro ergo caſu, ego, ſaluo meliori iudicio diſtinguerem: nam vel contractus ita reualidatur Iuramento, vt adhuc maneat irritabilis; & in eo caſu eo ipſo quòd à Iudice meritò non admittatur repetitio, niſi quando ſit turpitudo ex parte recipientis, illo contractus manebit firmus, vtpote non irritus quamuis irritabilis à ſuperiore qui non vult admittere petitionem circa hanc dubitationem: vel contractus eſt omnino irritus, etiam poſito Iuramento (qui propriè eſt noſter caſus) & tunc quamuis factâ ſolutione non admittatur repetitio in foro externo; licebit aliâ viâ damnum reſarcire, occultâ compenſatione atque in hoc ſenſu mihi placet ſententia Sanch.

Author indicat doctrinam Suarij *probabil.*

Diſtinguendum in caſu mixto Authoris iudicium.

159. Quartus effectus eſt quod Iuramenti confirmatorij nequit dari, nec obtineri relaxatio à ſuperiore: Iuramenti verò per ſe ſtantis, ſeu non confirmantis, dari poteſt & obtineri. Prior pars de Iuramento confirmatorio probatur ex textibus, qui dicunt de eo eſſe omnino & infallibiliter obſeruandum, quæ verba omnem diſpenſationem atque omnis Iuris remedium excludunt, vt videbimus infrà explicantes ſecundam difficultatem. Secunda verò pars probatur 1. aliter enim loquuntur textus de Iuramento non confirmatorio. Probatur 2. quia per Iuramentum confirmatorium acquiritur ius alteri perſonæ, ſecùs verò in Iuramento non confirmatorio, quapropter in priori non eſt locus relaxationi, eò quòd vergeret in tertij præiudicium, quod non contingit in poſteriori, vbi ſola Iuramenti religio erga Deum obligat, atque adeò ſubiacet relaxationi Prælatorum. Ita ſentiunt in vniuerſum Bartolus, Iaſon, Curtius, Enethardus, Couarruuias, Remin. Caldus, Igneus, & alij, quos refert & ſequitur Sanch.lib. 3. c.52.nu.63. Quamuis autem alij Canoniſtæ & cum illis Suarius doceant etiam Iuramenti non confirmatorij non poſſe dari relaxationem à Prælato, niſi quando accipiens peccat iniuſtè retinendo, nihilominùs multò mihi magis placet Sanch. qui loco citato num.65. rectè probat eandem rationem quæ ſatis fuit, vt iuſtè eſſent leges irritantes contractum, & arctantes voluntatem contrahentium, ne validè diſponerent, in illo caſu eſſe etiam cauſam iuſtam relaxandæ obligationis Iuramenti, in illius præiudicium cedentis, vtpotè quæ nullum ius contulit parti, ſed ſoli Deo acquiritur. Item ne aliâ viâ fruſtretur effectus per leges intentus. Legatur Sanch.loco citato. Addit etiam Suarius aliquando poſſe concedi relaxationem Iuramenti confirmatorij, ſi adſit cauſa extrinſeca. Rectè autem id impugnat Sanch. cum paulo quem refert, oſtenditque id ſolum eſſe verum reſpectu ſummi Pontificis qui de plenitudine poteſtatis, in caſu extraordinario poteſt ob bonum commune priuare aliquem propriis bonis, & iure acquiſito. Verùm quamuis hæc doctrina veriſſima ſit, tunc non tam videtur relaxatio Iuramenti confirmatorij; (vt videtur ſupponere, non ſolùm Suarius, ſed etiam Sanch.) quam ablatio ſeu reſciſſio illius contractus qui per Iuramentum robur accepit, alioquin irritus, vel etiam non irritus: ſatis enim eſt vim ipſam contractus reſcindere, & vinculum illius diſſoluere, vt etiam Iuramentum corruat quod contractum confirmabat; & tunc nulla erit neceſſaria directa Iuramenti relaxatio, ſed ſufficit indirecta, quæ reſultat ex reſciſſione contractus. Hanc autem non ſolum Pontifex poteſt, ſed etiam princeps ſecularis ſupremus, quando propter bonum commune poteſt aliquem priuare iure ſibi aliàs acquiſito. In quo caſu neceſſariò obligatio ex religione erga Deum ſimul ceſſat, ſiue quia ablato (vt dicebam) fundamento ſuprà quod cadebat Iuramentum, ipſum etiam Iuramentum corruit. Siue quia eo ipſo quòd propter bonum commune reſcinditur contractus qui per Iuramentum confirmabatur, ſatis conſtat magis, expedire bono communi, quòd hic, & nunc talis contractus non

Quartus effectus eſt quod Iuramenti confirmatorij nequit dari relaxatio à ſuperiore. Non confirmantis poteſt. Prior pars probatur. Secunda pars probatur.

Concedere relaxationem Iuramenti confirmatorij, ſi adſit cauſa extrinſeca, ſolus ſummus pontifex poteſt. Authoris iudicium.

non ſeruetur. Cùm ergò Iuramentum fuerit de eadem materia implenda, & ſeruanda, ſatis etiam conſtat melius eſſe non ſeruare Iuramentum, quàm ſeruare; atque adeò gratiùs Deo erit non facere, quam facere; cumque ex alio capite nullum ius acquiſitum ex parte tertiæ perſonæ cogar, tota Iuramenti obligatio ceſſabit.

Quintus effectus.

160. Quintus effectus eſt, quòd quando Iuramentum tantùm eſt per ſe ſtans, non confirmans contractum, nulla datur actio in foro externo aduerſùs iurantem vt colligitur ex cap. *Debitores* de Iureiurando; vbi habetur licet tale Iuramentum obliget iurantem reſpectu Dei, non obligare reſpectu hominis, ac proinde non dare aliquod ius homini cui fit Iuramentum; ergo neque actionem, quia omnis actio fundatur in Iure creditoris vt patet ex §. 1. Inſtit. de actionibus, vbi definitor actio quòd ſit *ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur*. Si verò Iuramentum fuit confirmatorium, datur actio in foro externo quia tunc homo cui fit acquirit ius. Ita docent communiter Authores maximè Couar. 1. part. §. 2. num. 3. Suarius lib. 2. c. 25. num. 7. Sanch. lib. 3. c. 12. nu. 66.

Iuramentū tantū per ſe ſtās, licet obliget iurantē reſpectu Dei, non obligat tamen reſpectu hominis. Confirmatoriū verò dat actionē in foro externo. Authoris iudicium.

161. Verùm quamuis hæc doctrina abſolutè veriſſima ſit, nihilominùs quod attinet ad negatam actionem in caſu Iuramenti non confirmatorij, diſtinguendum mihi videtur: nam ſi agamus de actione ciuili, veriſſimum eſt negari actionem cum qui deberet eſſe actor, non habeat ius acquiſitum, ſi verò ſermo ſit de actione criminali, accuſandi ſcilicet hominem de periurio, ſeu infidelitate propter non impletum Iuramentum, quod aliàs obligat (vt ſupponimus) non video cur neganda ſit actio, quæ non ſit iuris alicuius poſtulatio, ſed accuſatio criminis. Hoc tamen ius habet, non ſolùm ille tertius cui factum fuit Iuramentum, ſed quiuis alius, alioquin non impeditus agere in iudicio contra aliquem. Verùm id totum non tollit hoc quintum diſcrimen aſſignatum quod intelligi debet de actione ciuili.

Sextus effectus confirmatorij, obligatio tranſit ad hæredes, nō ita Iuramenti non confirmatorij.

162. Sextus effectus eſt quòd ſi Iuramentum ſit confirmatorium, eius obligatio tranſeat ad hæredes quia confert ius alteri, quod ius perſeuerat in bono defuncti, quæ cum eodem grauamine tranſeunt ad hæredes. Si verò Iuramentum ſit per ſe ſtans, obligatio eius ad hæredes non tranſit. Ita Suarius & Sanch. locis citatis, de quo ſuo loco dicemus dub. 18.

SECVNDA DIFFICVLTAS.

An, & vnde habeat Iuramentum vim confirmandi contractus irritos?

HIc ſoluenda eſt ſecunda pars dubitationis, de quâ magna controuerſia eſt inter Doctores, an ſcilicet quamuis Iuramentum, neque ex naturâ ſuâ, neque ex Iure poſitiuo, habeat vim conferendi Ius iuſtitiæ, ſaltem ex diſpoſitione Iuris poſitiui reuiuiſcat contractus ille, & pariat (quando ſuperuenit Iuramentum) illam ipſam obligationem Iuſtitiæ, quam naturâ ſua haberet niſi irritus eſſet diſpoſitione Iuris poſitiui.

Nota 1. dupliciter intelligi poſſe cōtractum confirmari Iuramēto. Primò. Secundò.

163. Nota primò dupliciter poſſe intelligi contractum confirmari Iuramento. Primò, quando contractus ſecluſo Iuramento erat quidem in ſe validus; ſed infirmus eò, quòd poterat reuocari, ſeu fas erat contra ipſum reclamare; virtute tamen Iuramenti efficitur irreuocabilis, reclamandique facultas denegatur. Secundò, quando contractus erat in ſe Iure ipſo inualidus, virtute tamen Iuramenti adiecti ita firmatur, vt fiat validus, aut ſaltem effectus omnes producat, quos haberet ſi validus eſſet. Prioris generis ſunt contractus quos minor, curatore carens, init. poſterioris verò ſunt, quos minor habens curatorem, contrahit abſque illius authoritate. Patent hæc ex l. *ſi curatorem* 3. c. *de in integrum reſtit.* & l. Caſtellæ 25. tit. 4. partita 3. & lib. 5. tit. 11. partita 5. pluresque alij contractus ſunt eiuſmodi. Vtro autem horum modorum Iuramentum confirmet contractum, dicemus infrà difficultate ſequente.

Nota 2. Iuramentū neque ex naturâ ſuâ neque ex Iure naturali habere vim cōfirmandi cōtractum.

164. Nota ſecundò (id quod omninò certum eſt) Iuramentum ſcilicet non habere ex natura ſua hanc vim confirmandi contractus, neque ex iure aliquo naturali, quod ſatis conſtat ex eo quòd Iuramentum natura ſua, & inſtitutione eandem vim ſemper habet; conſtat autem Iuramentum quandoque non confirmare contractus, vt quando hi ſunt per iniuriam, aut metum extorti; ergo ad ius poſitiuum recurrendum eſt à quo habeat eam vim in quibuſdam caſibus, ſecùs verò in alijs. Patet etiam ex eò quòd Iuramentum ſuaptè naturâ ſolum inſtitutum eſt ad confirmandam veritatem, ac proinde ſolummodò natum eſt inducere obligationem faciendi veram, rem iuratam. Ad id verò neceſſarium non eſt, quòd habeat vim confirmandi contractus; ſed ſatis eſt inducere illud obligationis genus, quod etiam inducit in contractibus nullis, vtpote per iniuriam & metum extortis. Ita docent communiter Authores quos referunt & ſequuntur Suarius lib. 2. ca. 28. nu. 3. Sanch. lib. 3. c. 12. nu. 3. Solùm ergo reſtat difficultas an reipſa ſit aliquod Ius canonicum vel ciuile tribuens hanc vim Iuramento, atque adeo ſi tributam vim Iuramentum habeat?

Difficultas ergo ſolum eſt an ex Iure aliquo poſitiuo hanc vim habet.

Negāt varij.

165. Non deſunt qui putant nullum eſſe Ius poſitiuum eam vim tribuens Iuramento, ideoque omninò Iuramentum ea carere. Ita Iaſon, in authentica *Sacramenta puberum* nu. 5. & nu. 36. & 37. Igneus in Repetitione eiuſdem authenticæ nu. 5. & 32. Portius §. *Extraneus* num. 11. Inſtit. de Hæredum qualitate & differentia. Probant. 1. quia nullus eſt textus qui id apertè aſſerat, aut ex quo efficaciter deducatur. Secundò quia data hâc confirmatione per Iuramentum, non ſatis eſſet conſultum imbecilli minorum iudicio in ſuis rebus alienandis, & fragilitate mulierum, &c. Nam qua facilitate ducuntur ad alienandum, eâdem quoque iurabunt, eâque ratione fruſtrabitur Iuris ciuilis finis, quem habuit irritando eas alienationes ſine ſolēnitatibus præſcriptis & ſcilicet prædictis conſuleret. Prob. 3. ex vulgari axiomate quod habet iuſiurandum intelligi, & regulari debere, iuxta naturam actus ſuper quo imponitur, omneſque qualitates & conditiones illius recipere. Et probatur ex l. finali c. *de non numerata pecunia.*

Probant 1. 2.

Probant 3. ex vulgari Axiomate.

Aſſertio communis & vera ſententia aſſirmat.

Conſtat ex longè diuerſo modo loquendi textuum.

166. Communiſſima nihilominùs, veraque ſententia, & vbique recepta eſt, Iuramento (vltrà vim obligandi ad ſeruandam veritatem rei iuratæ) neſſe quandoque vim cunfirmandi contractus quibus adicitur. Quod ſatis apertè conſtat ex longè diuerſo modo loquendi textuum, quando agunt de Iuramento confirmante, atque quando agunt de non confirmante; nam in priori caſu ſtatuunt Iuramento ſemel impleto compellendum eſſe creditorem iuranti reddere vſuras, virtute Iuramenti ſolutas vt patet ex cap. *Debitores* de Iureiur. aut etiam docent Iuramentum non eſſe ſeruandum (quod intellige poſt diſpenſationem) vt conſtat à contrario ſenſu ex cap.quamuis pactum de Pactis in 6.& cap. 2.de Iureiur. eodem libro & cap. *cùm contingat* de Iureiur. in quibus textibus ſignificatur Iuramentum per vim aut dolum extortum non eſſe ſeruandum eo rigore, & modo, quo Iuramentum ſine vi,& dolo. Et in autbentica Sacramenta puberum e. *ſi aduerſus vendit* : dicitur id eſſe nullius momenti. De Iuramento verò adbibito ſine vi & dolo, dicitur eſſe omnino ſecundum, vt in dicto cap. *quamuis pactum;* aut inuiolabiliter ſeruandum, vt in dicta *authentica* quæ duæ dictiones *omninò*, & *inuiolabiliter*, ſignificant contractum irreuocabilem & firmum manere, vt ibi aduertunt Doctores. Illa enim dictio importat quòd abſque aliquâ diſpenſatione, & abſque vlla exceptione, & (vt aiunt) ſine remedio, & ad vnguem implendum, præciſamque executionem vt ex multis probat Sancb. tùm citato lib.3. c.12.nu.5. tùm lib.1.de Matrim.d.32.nu.6. Vlteriùs cap.2.de Iureiur. in 6. interdicitur audiri mulieres contra alienationem fundi dotalis Iuramento firmatam. Cùm ergo in vtroque caſu, (ſcilicet quando per vim, & quando ſponte ſine vi, Iuramentum remittitur) vim babeat obligandi, & nihilominùs tam diuerſo modo de vtroque loquantur Iura, ſatis apertè indicare videntur in poſteriori caſu Iuramentum non ſolam vim obligandi habere, ſed etiam vim confirmandi contractus; reddendo eos omninò firmos, & irreuocabiles.

167. Id ipſum quoque me quidem iudice clariùs adbuc probat textus in dicto cap. *quamuis pactum.* ibi *ſi tamen Iuramento non vi, nec dolo præſtitum firmatum fuerit, omninò ſeruari debebit.* Quæ verba non ad Iuramentum, ſed ad pactum referuntur, de quo ibi ſermo eſt. Eaque ratione hunc textum interpretatur Gloſſa v. *ſeruari* & Couar de Pactis 3.part.§.4.n.8.in fine.

168. Neque obſtat rationem in prædictis textibus traditam eſſe, quòd id Iuramentum poſſit abſque peccato ſeruari: quamuis enim ea ratio ſolam Iuramenti obligationem probet, non tamen ea ſola ratio in bu textibus babetur, quin etiam additur ea Iuramenta fuiſſe ſponte præſtita, & non per vim nec dolum. Quæ ratio integrè accepta non poteſt ſoli obligationi Iuramenti accommodari, cùm ea quoque oriatur ex Iuramento non ſponte præſtito, vt patet ex aliis textibus id expreſsè definientibus. Vnde id totum quod reperitur in boc caſu, ſufficit vt Iuramentum cum talibus conditionibus poſſit contractum confirmare. Ideò hanc ſententiam ſequuntur omnes Doctores ſequenti difficultate referendi, omnes enim tribuunt hanc vim Iuramento tantùm diſcrepant in aſſignandis contractibus, qui eâ ratione virtute Iuramenti confirmentur.

Ad primũ argumentũ oppoſitæ ſententiæ.

169. Ad primùm argumentum oppoſitæ ſententiæ, ſatis patet ex dictis eſſe textum vnde noſtram ſententiam probemus.

Ad ſecundum Reſp.

170. Ad ſecundum negatur aſſumptum; nam ad Iuramentum, propter eius reuerentiam, non debet præſumi fore eamdem facilitatem, quin potiùs quiſque præſumitur maiori cum conſideratione, & deliberatione ad iurandum accedere, vt notauit Alexander cum aliis in Rubrica ff. de verborum ſignificatione in fine. Præterea propter Iuramenti reuerentiam meritò idipſum in vtroque Iure ſtatutum eſt.

Ad tertiũ Reſp. Axioma illud multis modis limitari.

171. Ad tertium reſpondetur, illud axioma multis modis limitari, vt dicemus in ſequentibus agentes de modo quo ſit interpretandum Iuramentum. Quod autem ad præſens attinet, limitandum eſt, vt non intelligatur, nec locum habeat, in omnibus illis caſibus, in quibus actus ceſſante Iuramento eſt inualidus, aut infirmus, valoremque accipit à Iuramento: tunc enim non ſequitur naturam actus cui adbæret ſed eius obligationem auget, idque ait eſſe indubitatum Vincentius Mancinus Tract. de Iuram.4. part. effectu 9.nu.10.& Sancb.lib.3.c.12.nu.7. Quæ doctrina mihi vera abſolutè videtur, ſed ſi propriè loquendum ſit, potiùs dicendum eſt in boc caſu Iuramentum eſſe conditionem ſine qua non obligat contractus, nempè Iuramentum ipſum non auget obligationem ipſam contractus, ſed ſolùm per ſe affert ſuam obligationem ex virtute Religionis. Ius autem poſitiuum, quod alioquin ſecluſo Iuramento irritabat contractum, poſito Iuramento non irritat, ſed relinquit illum ſuæ naturæ. Vnde ſi ad amuſſim metaphyſicam reducamus rem totam, Iuramentum per ſe non eſt cauſa obligationis contractus, ſed conditio ſine qua non cauſaret contractus ſuam obligationem, nec contractus ipſe ſubſiſteret, quia impediretur à Iure poſitiuo, à quo non impeditur quando ponitur conditio Iuramenti confirmantis.

Ius poſitiuũ quod ſecluſo Iuramento irritaret contractũ, poſito Iuramento, non irritat.

TERTIA DIFFICVLTAS.

Quoſnam contractus inualidos Iuramentum confirmet?

Quatuor hac de re ſunt opiniõnes. Prima.

172. QVatuor de bac re opiniones apud Autbores inuenio. Prima negat Iuramentum babere virtutem confirmandi contractus, qui Iuramento ſecluſo ſunt Iure irriti: ſed tantùm babere vim confirmandi contractus qui validi quidem ſunt, poſſunt tamen beneficio reſtitutionis reſcindi. Huius ſententiæ ſunt plurimi Iuriſperiti, quos refert Sanch. lib.3.cap.12. nu.8. probantque ex Iure ciuili, ex autbentica *Sacramenta puberum* e. *ſi aduerſus vendidit* : ex qua ſic confirmant: in ea autbentica agitur de contractibus minorum non retractandis, eo ipſo quod confirmantur Iuramento, quod autem nullum eſt nequit retractari. Signum ergo eſt prædictos contractus, ex ſe, non eſſe nullos.

173. Se-

Secundò.

173. Secunda ſeotentia docet contractus non omnino Iure irritos, ſed quibus deficit ſola obligatio ciuilis firmari Iuramento; ſecùs verò ſi ita irriti ſint vt nec naturalem obligationem producant. Ita docent Callas, Hypolitus & Romanus aliique, quos referunt & ſequuntur Leſſius lib.2.de Iuſtitia c.17.dub.7.num.56.& Suarius lib.2.de Iuramento c.29.a.nu.3.qui duo Authores vt banc ſententiam defendant, & textibus qui contrarium probare videntur, ſatisfaciant, docent contractibus factis inualidis per Iura poſitiua, ſemper adiici, ab eo qui iurat, aliquam promiſſionem non reuocandi eos contractus, quæ promiſſio (inquiunt) producit naturalem obliganonem.. Vnde ſi talis promiſſio non adiicitur (inquit Suarius nu.25.) non firmabitur Iuramento contractus qui aliàs erat irritus. Probatur autem hæc ſententia primò, quia quando actui nulla prorsùs ineſt obligatio, non babet locum confirmatio illius: nec enim confirmatur niſi quod vim aliquam babet.

Probatur 1. hac opinio.

174. Huic tamen fundamento facilè reſponderi poteſt, eos contractus qui attento ſolo naturali Iure validi erant, ſicut potuerunt fieri irriti per Ius poſitiuum, ita potuiſſe per idem Ius reualidari, ſi accedat Iuramentum, vel (vt magis propriè loquamur) potuerunt poſito Iuramento relinqui in ſua vi naturali quam habent, non inualidando illos, quod & factum eſſe in aliquibus contractibus per leges tam canonicas, quam ciuiles, probauimus difficultate præcedente, & docent Authores poſteà referendi pro 4. ſententia.

Huic probationi facilè reſponderi poteſt.

175. Probatur ſecundò eadem ſecunda ſententia. Quia quando non eſt aliqua promiſſio quæ ſecluſo Iuramento producat aliquam obligationem naturalem, non poteſt ius aliquod parti cui iuratur acquiri. Quando enim Iuramentum accedit promiſſioni irritæ, nullum iut parti tribuit, vt conſtat in Iuramento ſoluendi vſuras, aut in Iuramento extorto per vim, quod Iuramentum non babet vim tribuendi aliquod parti, vltra id quod tribuit ipſa promiſſio. Alioquin ex promiſſione valida iurata conſurgeret triplex obligatio; duplex ex Iuramento, altera erga Deum, altera erga partem, & altera ex ipſa promiſſione, cùm tamen (vt ex mente D.Thomæ & omnium diximus ſuprà dubit.3.) duplex ſola obligatio oriatur ex Iuramento promiſſorio.

Probatur 2.

176. Verùm neque hoc argumentum vim vllam habet. Reſpondet Sanch.lib.3.c.12.num.11.hoc Iuramentum, de quo agimus, præcisè ſumptum & non conferre ius parti, ſed quatenùs additum eſt promiſſioni, illamque reddit validam, ſaltem quoad omnes effectus promiſſionis validæ, & ideò non ſequitur quod additũ promiſſioni validę, producatur triplex obligatio; quia Iuramentum confirmatorium additũ inualidæ promiſſioni, non producit immediatè obligationem, ſed validitatem promiſſionis, ex quâ eâdem conſurgit obligatio, ac ſi, per ſe eſſet valida. Quæ ſolutio in ſubſtantia mihi non diſplicet, ſed ſi propriè loquamur, paulò aliter reſpondendum eſt, iuxta doctrinam datam in fine precedentis difficultatis, nimirum Iuramentum ſe habere tanquam conditionem ſine qua non valeret contractus, ita vt contractus qui naturâ ſuâ erat validus, ſed Iure poſitiuo factus eſt inualidus, non fiet inualidus, niſi quando non adeſt Iuramentum; ſi verò adſit Iuramentum, tunc à Iure non inualidari contractum, ſed relinqui ſuæ naturæ: atque adeò ipſum contractum ex ſe ſubſiſtere; & obligare; eamque obligationem non cauſari à Iuramento, niſi tanquam à conditione requiſita, ab ipſo autem Iuramento ſolum cauſari propriam obligationem Religionis. & nullam aliam.

Nec hac probatio eſt efficax.

Authoris iudicium.

Iuramentũ tanquam conditio requiſita cauſat valorem contractus.

177. Tandem contrà Leſſium & Suarium argumentatur Sanch. difficilè poſſe intelligi quonam modo promiſſio alicuius rei nullam inducat obligationem, & ſimul promiſſio illius non reuocandi, eam inducat. Cum hæc ſit confirmatio rei cuiuſdam irritæ, & illi acceſſoriæ ideoque ſequatur naturam rei principalis, confirmandæ; quæ promiſſio quædam irrita eſt, & irrita promiſſio nequeat confirmari.

178. Tertia ſententia docet contractus Iure ciuili irritos confirmari Iuramento, non verò irritas Iure canonico. Ita Azor tom.1.lib 11.ca.7.qu.1. Hanc tamen ſententiam meritò refellit Sanch. ſuprà num.13. ex eo quòd nulla ratione, neque vllo alio Authore idoneo probetur. Prætereà reiicitur, ex eò quòd donatio inter coniuges eſt Iure canonico irrita, cap. *Finali de Donat. inter virum & vxorem*, & tamen confirmatur Iuramento (vt diximus in Tract. de Matrimonio, qui eſt vndecimus, de Sacramentis diſp. 6.dub.11.cum eodem Sanch.lib.6.de Matrimonio diſp.11.nu.2. & multis Iuriſperitis & Theologis, apud eundem Doctorem, & aliis quos ibi retulimus; faterturque ipſe Azor ibidem) Vlteriùs Iure canonico non valet pœna appoſita in ſponſalibut cap. *Gemma de ſponſalibus*, & tamen magna controuerſia eſt inter Authores, an is contractus Iuramento firmetur; & probabiliſſimum eſt confirmari, vt ex inſtituto diximus in eodem Tract. de Matrim. diſp.1.dub.27. atque ita docent confirmari Leſſius de Iuſtitia & Coninc, illum refert & ſequitur in ſuo tom. de Sacramentis diſp 22.num.24.& alij Authores apud Sanch lib 1.de Matrim.diſp.32.n.20.

Tertia opinio,

Hac opinio reiicitur.

179. Quarta ſententia docet contractus Iure irritos confirmari Iuramento, quæ ſententia mihi placet. Atque imprimis probatur in contractu alienationis fundi dotalis, & in renuntiatione futuræ ſucceſſionis, & in contractibus minorum abſque authoritate ſui curatoris, & decreto Iudicis, quando ſunt circa immobilia, quæ omnia ſunt Iure irrita; & tamen difficultate 2. huius dubitationis probauimus confirmari Iuramento, ex cap. *quamuis pactum* de Pactis in 6.& cap.2. de Iureiurando eodem libro & cap. *cùm contingat* de Iureiurando & authentica *Sacramenta puberum* c. *ſi aduerſus vendit*. Atque in vniuerſum loquendo ita docent innumeri Authores, quos refert, & ſequitur Sanch.lib.3. de Iuram. c.18.nu.11.& 12. qui in ſpecie, & expreſsè, docent contractu, ita Iure irritos, vt nulla ex eis obligatio naturalis conſurgat, Iuramento confirmari. Ita expreſsè Alciatus cap. *cùm contingat* de Iureiur. num.340. Couar. de Pactis part.2.§.4. nu.7. verſic. ſeptimo, Antonius Gomes l.13. *Tauri* num.4. Seraphinus de priuilegiis Iuramenti 61. nu.5. Molina tom.2. de Iuſtitia diſp.256. colu.2. verſic.

Quartà opinio docet contractus Iure irritos cõfirmari Iuramento huic ſubſcribit Author: probatur variis exemplis.

verſic. *duabus* Sanch. etiam citato illo num.11.& 12.expreſsè loquitur de hoc genere confirmationis qui num.15. aduertit Molinam diſp.150. col. penultima, verſic. *Illis iactis fundamentis*, & Suarium lib.2.c.29.nu.9. docere hos contractus non fieri validos formaliter, & directè, ſed manere inualidos. Dici tamen confirmari Iuramento quoad effectus, quia nimirum medio Iuramen o comparant omnes effectus quos hi contractus haberent, ſi reuera eſſent validi. Sanch. verò ipſe parùm putat referre, ſiue hoc, ſiue alio modo loquamur; dummodo dicamus habere omnes effectus quos habent contractus validi, ita diſponente Iure, tam canonico, quàm ciuili. Itaque putat quæſtionem eſſe de nomine, non de re. Vnde conſequenter dixerat num.14. infideles non baptizatos, etiamſi obligarentur Iuramento quando vero Iuramento iurarent, non confirmare ſuos contractus per tale Iuramentum, ſi ſecundùm Ius ciuile illorum contractus erant irriti, quia id tantùm poteſt facere Iuramentum ex diſpoſitione Iuris canonici, cui illi non ſubduntur, aut ex diſpoſitione Iuris ciuilis noſtri, cui etiam non ſubduntur, niſi fortè habitent in locis fidelium, vbi conſequenter ſubduntur legibus ciuilibus id priuilegium concedentibus Iuramento.

Dici contractus non fieri ratione Iuramenti, formaliter & directè validos. Sed ſolum quoad effectus iuxta Suarium. Quæſtionē eſſe de nomine putat Sanch. non de re.

Authoris iudicium.

180. Ego ſanè non diffiteor ad rem moralem parùm referre, vtrouis modo loquamur, dummodò conſtet eoſdem effectus reſultare poſito Iuramento, atque ſi contractus ipſe per ſe valeret, & directè confirmaretur. Nihilominùs ſi rem exactè velimus examinare omninò verum puto contractum in ſe ipſo manere firmum, perinde atque ſi nunquam fuiſſet irritus à Iure poſitiuo; nempè (vt ſuprà dicebamus in hac & præcedente difficultate) Iuramentum eſt conditio quâ poſitâ contractus relinquitur ſuæ naturæ, ita vt Ius poſitiuum irritet quidem contractum quemcunque ex dictis, dummodò Iuramento non firmetur, ſi tamen Iuramento firmetur, non irritet atque in hoc ſenſu diximus iam non ſemel, Iuramentum eſſe conditionem requiſitam vt talis contractus valeat. Quæ doctrina, ſi vera eſt, vt mihi veriſſima apparet, negari non poteſt, quin contractus non ſolùm quoad effectus, ſed in ſeipſo maneat firmus & validus, non quia Ius illos faciat validos ſed quia, cùm validi ſint naturâ ſuâ, niſi inualidentur à Iure, & Ius tantùm illos inualidet quando non firmantur Iuramento; eo ipſo quòd Iuramentum adeſt ipſi contractus ex ſe validi ſunt.

Contractus prædictos non adiecto Iuramento irritat Ius poſitiuum, non autem ſi firmētur Iuramēto.

Obligatio propria cōtractus nūquā induci poteſt à Iure poſitiuo.

181. Sanè obligatio propria contractus nunquam poteſt induci à Iure poſitiuo, imò neque ab ipſo Deo, quia tale genus obligationis eſſentialiter poſtulat conſenſum validum partium, ad ſe mutuò obligandum, iuxta doctrinam quam latè tradidimus in citato Tract. de Matrimonio diſp.2.dub.6. Vnde iuxtà doctrinam ibi traditam poteſt quidem non ſolùm Deus, ſed Ius poſitiuum, & princeps, legibus efficere aſſimilem quandam obligationem mutuam partium, quâ maneant ſibi inuicem obligati ex Iuſtitia, non ſecùs atque ſi ſe mutuo conſenſu valido obligaſſent; ea tamen obligatio omninò diuerſa eſt (ſaltem quantùm ad modum) ab obligatione quæ oritur ex contractu vt ibidem explicuimus. Vnde in noſtro caſu, ſi ſemel contractus fuit inualidus, quia Ius inhabilem reddidit minorem v.g. ad contrahendum ſine aſſiſtentiâ curatoris, aut Iudicis, ſi ſemel talis contractus inualidus tranſeat, non poteſt Ius poſitiuum facere vt talis contractus valeat; nullus eſt enim contractus quem poſſit facere validum, nam ille contractus iam non exiſtit, & quando extitit, non fuit validus. Ergo ſi nunc velit Ius poſitiuum, aut Princeps, quod contrahentes ſint inter ſe obligati, id non faciet dando valorem contractui, qui nullus eſt, ſed inducendo per ſe illam obligationem, quod non eſſet confirmare contractum ſed inducere per ſe effectum quem poterat inducere contractus; ergo quando Authores & Iura volunt contractum ſeruari contractumq́ue valere, non intelligi debent de inductione quadam obligationis prouenientis ab ipſo Iure, ſed de obligatione proueniente à contractu, quæ longè diuerſa eſt, ita vt à Iure permittatur contractus valere qui non permittebatur quando Iuramentum non aderat.

Neque Ius propriè neque Iuramentū dat vim contractui.

582. Dicimus ergò, neque ipſum Ius dare propriè vim contractui, nec Iuramentum ipſum quod appellamus confirmatorium, ſed Ius, in caſu quo Iuramentum adhibeatur contractui, permittere contractum, eſſe in ſua natura & cum ſua vi naturali obligandi, & tunc effectus omnes contractus directè & per ſe oriri ab ipſo contractu; à Iuramento verò, tanquam à conditione ſine qua non permitteretur in ſua natura contractus, à Iure verò tanquam à remouente, ſeu non apponente prohibens aliquid, quo prohibebatur, vel prohiberetur contractus, exiſtere in ſua vi & natura, quia nimirum Ius non apponit, ſed remouet ſuam irritationem à contractu eo ipſo quòd adeſt Iuramentum.

Multū intereſt vnde proueniat obligatio.

183. Neque ad rem moralem videtur omninò impertinens hæc quaſi metaphyſica diſtinctio; multum enim intereſt vnde proueniat obligatio. Nam ſi obligatio oritur ex contractu ipſo eſt quidem obligatio Iuſtitiæ, quæ ſimul inuoluit aut eſſentialiter habet imbibitam quandam veritatem, ſeu fidelitatem, quæ in omnibus contractibus reperitur eo ipſo quòd quis verbo aut ſigno externo explicat alteri contrahenti ſuum animum perſtandi, & pro firmo habendi id circa quod contractus celèbratur. Quod fidelitatis genus non reperiretur in obligatione illa, quam Ius poſitiuum cauſaret per ſe, quando quis inualidè quidem contraheret, & quia ſimul iurauit, Ius poſitiuum per ſe induceret obligationem Iuſtitiæ; tunc enim ſi quis non ſtaret illi obligationi, ſed contra ipſam operaretur, peccaret quidem contra Iuſtitiam, ſed non talem ex ſe quæ inuolueret illud infidelitatis genus quod reperitur quando quis non ſeruat id ad quod ſeruandum verbo ſe ſuo obligauit; qua ratione dubitatióne illa 6. diſputationis 2. de Matrim. conceſſimus, poſſe quidem Deum ſine conſenſu contrahentium transferre mutuum Dominium corporum maris & fœminæ in ordine ad generationem, illudq́ue eſſe vinculum Iuſtitiæ, ſed non eſſet tale in omnibus quale eſt illud vinculum quod de facto cauſant contrahentes mutuo conſenſu; neque enim tunc, quamuis eſſent iniuſti non mutuo ſibi reddendo debitum, aut fa-

ciendo

ciendo copiam ſui alteri perſonę, peccarent contra fidelitatem, neceſſent ſibi inuicem infideles, quia neuter alteri præſtitit fidem, ſed abſque ipſorum conſenſu colligati fuerunt à Deo illo vinculo. Sic ergo in noſtro, caſu, ſi obligatio Iuſtitiæ quæ manet propter ſuperueniens Iuramentum, non cauſaretur ab ipſomet contractu directè & per ſe, ſed à Iure poſitiuo, quod ſtatuto ſuo decernit eam obligationem cauſari & Ius transferri, illa obligatio Iuſtitiæ non eſſet omninò eiuſdem rationis cum ea quæ reſultat ex ipſo contractu. Nam quæ ex contractu reſultat, obligationem quandam fidelitatis ſimul inuoluit quæ eſt annexa mutuis verbis explicantibus mutuum conſenſum contrahentium; quam fidelitatem non haberet imbibitam illa obligatio quam Ius poſitiuum per ſe cauſaret non valente contractu in ſe, ſed ſolùm ex vi Iuris aut Principis poteſtate ſua id efficientis.

Virtute Iuramenti ſiue tanquā cauſa ſiue tanquam conditione inducitur obligatio Iuſtitiæ in contractibus.

184. Sed relictis iis metaphyſicis conſiderationibus, quod ad rem moralem attinet virtute Iuramenti, ſiue tanquam causâ, ſiue tanquam conditione, induci obligationem Iuſtitiæ in prædictis contractibus. Præter Authores citatos docent alij multi. Ita Rebellus lib. 1. q. 9. Molina non ſolùm loco citato, ſed etiam Tract. 2. diſp. 151. adiunctis etiam iis quæ dixerat diſp. 149. item diſp. 289. & diſp. 513. Rodriguez tom. 1. ca. 92. n. 2. & alij quos refert & ſequitur Bonacina diſp. 3. de Contractibus q. 1. punct. 1.

Dubium graue.

185. Iam verò dubium eſt & quidem graue an ad confirmandum contractum ſatis ſit Iuramentum implendi, ſeu ſoluendi rem promiſſam, an potiùs neceſſarium ſit Iuramentum non reuocandi contractum, aut non contraueniendi, ſiue non petendæ rei promiſſæ?

Sententia multorum authorum.

186. Multi videntur ſentire neceſſarium Iuramentum poſteriori modo emiſſum. Ita Bartolus, Iaſon, Igneus, in authentica *Sacramenta puberum*. Leſſius lib. 2. de Iuſtitia c. 17. dub. 7. n. 56. idque latè probat & docet Suarius lib. 2. de Iuramento c. 29. n. 3. & 4. probari verò poteſt, quia

Probatio 1.

prædicta authentica *Sacramenta puberum* & cap. *cum contingat* de Iureiur. expreſsè loquuntur de hoc Iuramento. Deinde quia ſimplex Iuramentum ſoluendi vel faciendi quod promittitur in contractu, non excludit priuilegium concedentis legis repetitionem rei promiſſæ; ſunt enim diuerſa obiecta ſoluere & non repetere vt conſtat ex eodem cap. *Debitores* de Iureiur. vbi deciditur Iuramentum ſoluendi vſuras implendum eſſe ſoluendo illas, non tamen denegari repetitionem ipſarum vbi ſemel ſolutæ ſunt; nec enim Iuramentum obligat ad non repetendum. Clariùs adhuc & efficaciùs probatur ex cap. *ad euidentiam de iis quæ vi* vbi qui iurauit ſe reſignaturum beneficium & reſignauit, poteſt illud repetere, redditurque ratio in textu his verbis: *non obſtante prædicto Iuramento qui non ad*, non repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodò tenebatur. Vnde concludit Suarius num. 24. non poſſe eſſe Iuramentum confirmatorium vbi non adeſt promiſſio aliqua non retractandi, ſed Iuramentum immediatè cadit ſuper aliquam promiſſionem de futuro quæ Iure irrita facta eſt, & huic opinioni videntur fauere multi Authores quos citat Sanch. lib. 3. ſummæ c. 12. n. 17.

Probatio 2.

Opinio Suarij.

Opinio aliorum Authorum.

187. Alij verò putant ſatis eſſe Iuramentum quodcunque de futuro ad confirmandum contractum, dummodò ſit tale Iuramentum quod ſeruari non poſſit, niſi ſeruando & implendo materiam de qua fuit contractus.

Sanch. multò probabiliùs docet alias quidem eſſe promiſſiones faciendi aliqua quæ non includunt promiſſionem non retractando.

188 Sanchez verò eodem c. 12. nu. 19. & 20. multò probabiliùs docet alias quidem eſſe promiſſiones faciendi aliqua quæ nullo modo includunt promiſſionem non retractandi ſeu non contraueniendi, ſed ab ea ſeparari poſſunt; cuius generis ſunt promiſſiones ſoluendi vſuras, aut promiſſiones metu vel vi extortæ, aut ſoluendi amiſſa ludo pecunia credita; atque in his putat Iuramentum ſoluendi aut faciendi quod promittitur, non ſatis eſſe ad confirmandum contractum, niſi addatur Iuramentum etiam non repetendi, aut non retractandi, ſeu contraueniendi; nam ſaltem momentaneâ ſolutione ſatisfit illi Iuramento, & ſtatim poteſt repetere quod ſoluit; quia nullum fecit Iuramentum de non repetendo; imo ea repetitio eſt quid diſtinctum ab eo quod iurauit: aliàs verò eſſe promiſſiones aliquid faciendi quæ virtualiter & intrinſecè includunt in ſe promiſſionem non retractandi, ſeu non contraueniendi; ac proinde in eis nequit diſtingui promiſſio non retractandi à principali promiſſione; quia cùm ipſa promiſſio faciendi aliquid in futurum includat intrinſecè promiſſionem non veniendi contra illam, non ſolet addi aliqua promiſſio non retractandi, neque, ſi adderetur, cenſeretur diſtincta à priore, qua ratione promiſſio non veniendi contra votum non eſt diſtincta à voto. Huiuſmodi autem ſunt promiſſiones non reuocandi teſtamentum, aut inſtituendi aliquem hæredem, quod fatetur ipſe Suarius cap. illo 29. nu. 21. quia Iuramentum non reuocandi teſtamentum eſt idem ac non reuocandi contractum, & Iuramentum inſtituendi aliquem hæredem nequit ſortiri effectum, niſi mortuo teſtatore quando iam inſtitutio reuocari nequit; ac proinde eſt idem ac Iuramentum non reuocandi, atque in his promiſſionibus Iuramentum illis additum confirmat contractum. Quapropter non poterit Epiſcopus relaxare tale Iuramentum iuxta ſententiam hanc, vt rectè notat Sanch. c. 12. nu. 22. quia nimirum ſatis eſt formale & expreſſum aut certè æquipollens & virtuale Iuramentum non retractandi ad confirmandum contractum.

Alias verò eſſe quæ virtualiter & intrinſecè includunt in ſe promiſſionem non retractandi.

Corollaria ex præcedente Doctrina.

Colliges 1. iuxta probabilē ſententiam nō poſſe Epiſcopū relaxare Iuramentū de non reuocando teſtamēto.

189. EX hac doctrina colligitur 1. iuxta multorum probabilem ſententiam, Epiſcopum non poſſe relaxare Iuramentum de non reuocando teſtamentum, aut inſtituendo hæredem vt nuper dicebamus cum Sanch. & idem docet Molina tom. 1. diſp. 151. verſic. *Illud autem* Leſſius lib. 2. c. 19. dub. 8. in fine.

Oppoſitum probabile etiam eſt.

190. Probabile nihilominùs eſt oppoſitum ſcilicet tale Iuramentum non confirmare prædictos contractus, atque adeo poſſe Epiſcopum in eo diſpenſare. Quod latè docet Suarius lib. 2. de Iuram. cap. illo 29. nu. 21. & 24. & 25. & Rebellus part. 2. lib. 1. q. 9. id quod probabile etiam putat Leſſius citato lib. 2. c. 17. dub. 7. nu. 56. imò Sanch. etiam ſuprà id ipſum tandem concedit.

Et

Et quidem videtur expedire bono communi quòd non impediatur teſtator vſque ad finem vitæ condere liberè teſtamentum, ſed de hoc iam non nihil diximus ſuprà, & in præcedenti tomo de Iuſtitia Tract. 19. qui eſt de teſtamentis diſp. 1. dub. 16. vbi latè egimus de reuocatione teſtamenti. Iterumque dicemus in ſequentibus.

Colliges 2.

191. Colligunt 2. nonnulli eum qui iurauit ſe ſoluturum pecuniam, nec repetiturum amiſſam per ludum, vt aiunt, pecunia credita & non præſente, teneri ſoluere, nec poſſe repetere, neque Epiſcopum poſſe relaxare huiuſmodi Iuramentum, quia nimirum fuit confirmatiuum contractus, & acquiſitum ius tertio, in cuius præiudicium non poteſt Epiſcopus Iuramentum relaxare iuxtà dicta ſuprà in hac dubitatione difficultate 1. effectu 4.

Iuxta opinionē probabilem Leſſij hoc dixerim.

192. Hoc dixerim iuxtà opinionem probabilem Leſſij lib. 2. c. 26. dub 4. nu. 27. & Molinæ diſp. 115 verſic. *vtrùm autem qui ita* & Sanch. lib. 3. ſummæ c. 12. nu. 21. Quod etiam conſequenter fateri tenentur omnes, qui docent in Regno Caſtellæ per leges illius Regni tantùm auferri obligationem ſoluendi quòd fuit perditum pecunia credita, & concedi repetitionem ſi ſoluatur, non tamen prohiben ſolutionem vel non repetitionem, quia ſecundùm hanc opinionem, licet is qui in tali Regno ſine Iuramento promiſit ſe ſoluturum, quidquid perderet pecuniâ creditâ, non obligetur tali promiſſione, & ideo poſſit non ſoluere; ſi tamen velit cedere Iure ſuo poteſt, ſoluere & qui ab eo lucratus eſt poteſt ſine peccato accipere & retinere abſque vlla reſtituendi obligatione. Quapropter ſi accedat Iuramentum dandi & repetendi, cùm non ſit turpitudo vlla ex parte accipientis, per tale Iuramentum firmatur contractus, & qui lucratus eſt acquiſit ius iuxtà dicenda in hac dubitatione difficultate vltima. Ideò hanc opinionem, quòd ſcilicet accipiens iuſtè retineat & accipiat, præter Molinam & Sanch. citatos, amplectuntur Suarius lib. 2. de Iuramento cap. 27. num. 10. Perez lib. 4 *Ordinam.* titulo 4. lege 9. Azeuedo lib. 8. *Recopilationis* titulo 7. lege 8. num. 8. Henriquez lib. 7. de Indulgentiis c. 35. num. 6. Bannes 2. 2. q. 32. a. 7 Arragon eodem art. Salon 2. 2. ante quæſtionem 62. nu. 9. Vega lib. 3. ſummæ caſu 288. docentque eſſe probabilem Ludouicus Lopes lib. 2. de Contractibus cap. 22. & Alcozer de Ludo c. 30. qui ait huius ſententiæ fuiſſe plures viros doctiſſimos ex Theologis & Iuriſperitis.

Quæ ſit author.

193. Iam verò ſolùm quæro, an ſtando in hac opinione, is qui tantùm iurauit ſoluere amiſſa in ludo creditâ pecuniâ; & nihil iurauit de non repetendo, ita teneatur ſoluere, vt ante ſolutionem ipſam tale Iuramentum non poſſit relaxari per Epiſcopum: nam ex doctrina tradita ſequitur id Iuramentum firmare contractum, ſaltem quoad ſolutionem momentaneam: Vnde ante illam factam non videtur poſſe relaxari. poſt factam verò nulla eſt neceſſaria relaxatio, cùm iam ſit impletum Iuramentum.

Aſſerendū eſt Sanch.

194. Nihilominùs aſſerendum puto etiam poſſe per Epiſcopum relaxari non factâ ſolutione. Hoc probat Sanch. lib. 3. Moralium cap. 12. n 65. quia cùm illi Iuramento ſatisfiat momentaneâ ſolutione, & ſtatim concedatur repetitio modicæ vtilitatis, eſt ea ſolutio creditori, & vitantur lites agitandæ in repetitione, & forte periuria in his committi ſolita. Quæ ſanè videtur ſufficiens cauſa relaxandi Iuramentum. Ideoque probauerat ipſe Sanch. lib. 1 de Matrim. diſp. 32. num. 25. quia non confirmauit (inquit) contractum ratione intentionis diminutæ iurantis, cùm ſimul habuerit animum ſoluendi, & poſteà vtendi beneficio repetitionis à lege conceſſo, & quia parùm vtilis eſt ei traditio rei quæ ſtatim eſt repetenda. Et quidem Molina & Sanch. dùm docent non firmari contractum, quando iurauit quis ſoluere eum animo repetendi. Et Leſſius etiam putat ſi quis iurauit ſoluere, eiuſque mens fuit etiam non repetere, licet hoc non expreſſerit, relaxari non poſſe, quia obligatur ad non repetendum, & confirmat contractum.

Authoris iudicium. Iuramentū ſtrictè interpretandum.

195. Verùm ſi tantùm iurauit ſoluere, & nihil meminit de repetitione, mihi videtur benè poſſe relaxari, quia Iuramentum ſtrictè interpretandum eſt, & ſatis indicat Leſſius ipſe, dum ait poſſe relaxari ſi ſolùm iurauit ſoluere aut tradere rem abſque intentione non repetendi.

Opinio probabilis quæ docet leges Regni Caſtellæ irritā facere promiſſionē ſoluendi perdita ludo ad creditū. Item receptionem & retentionē ex parte accipientis.

196. His tamen prædictis omnibus non obſtantibus probabilis eſt opinio, quæ docet leges Regni Caſtellæ non ſolùm irritam facere promiſſionem ſoluendi perdita ludo ad creditum quoad effectum, vt qui perdidit non ſit aſtrictus ſoluere; ſed etiam quoad receptionem & retentionem ex parte accipientis, ſecundùm quam opinionem accipiens turpiter & iniuſtè accipit & retinet, tenetuique ad reſtitutionem; quam ſententiam ſequuntur Alcozer & Ludouic. Lopes ſuprà, Sotus lib. 4. de Iuſtitia q. 5. a. 2. in fine Medina in ſummâ 1. part. ca. 14. §. 29. Gutierrez de Iuramento 1. part. c. 35. num. 1 & 8. idemque docent communiter Authores qui referuntur pro primâ opinione, quòd ſcilicet Iuramentum non ſoluendi poſſit relaxari ante ſolutionem, & eo relaxato poſſit quis non ſoluere. Ita Henriquez, Rodriguez, Azeuedo ſuprà, Ludouicus Lopes in Inſtructorio c. 184. concl. 4. Arragon & Salon ſuprà. Nauarrus c. 20. nu. 17. ad 5. Philiarcus de officio ſac. tom. 2. part. 2. lib. 5. c. 2. nu. 18. Grauis 1. part. lib. 2. c. 122. nu. 13. Sayrus lib. 10. c. 13. nu. 20. Corduba in ſummâ q. 94 Carabon. de Reſtitutione q. 42. concl. 2. Legantur quæ iterùm dicemus diſp. ſequenti dub 6. coroll. 6.

Sententia Authoris.

197. Hac ergo opinione retentâ, exiſtimo Iuramentum etiam non repetendi non firmare contractum prædictum, ſicut neque Iuramenta ſoluendi & non repetendi vſuras aut peculias, aliaſue res metu aut vi extortas; nam vt dicemus in hac dubitatione difficultate vltima, conſtans eſt omnium ſententia, quòd Iuramentum non firmet contractum quando eſt turpitudo ex parte recipientis. Ita docent conſequenter ad ſuam ſententiam Gutierrez de Iuramento 1. part. c. 53. nu. 9. & alij Recentiores, quam ſententiam probabilem fatetur Sanch. lib. 3. citato illo c. 12. nu. 21. & c 21. num 10. vbi fatetur nullum eſſe diſcrimen inter hoc Iuramentum, & Iuramentum ſoluendi & non repetendi vſuras, vel alia quæ vi extorquentur quoad prædictum effectum. quantumuis promiſſio ſoluendi quæ amiſſa ſunt ludo, tantùm ſit irrita Iure poſitiuo; promiſſio verò ſoluendi vſuras, aut res vi extortas

Iuramentū non firmat cōtractum quando eſt turpitudo in parte recipientis.

tas nulla ſit Iure naturali. Ideò retractat ſententiam quam ſecutus fuerat lib. 1. de Matrimonio diſp. 32. nu. 25. vt iterum dicemus diſp. ſequenti dub. 6. citata.

Duo notanda circa prædicta.

198. Duo tamen notanda ſunt circa prædicta. Primum, in omnium ſententia Iuramentum ſoluendi aut non repetendi quæ amiſſa ſunt ludo ad creditum, ſi vi extorqueatur, nullo modo firmare contractum, ideoque poſſe relaxari per Epiſcopum. Secundum, in omnium opinione aſſerendum eſſe, quando Iuramentum non firmat contractum, eius obligationem non tranſire ad hæredes; quando verò firmat tranſire; ideo quoties probabile eſt non firmare, probabile etiam eſt non tranſire. Argumenta aliqua quæ ab aliquibus fieri poſſent & ſolent contra hucuſque traditam doctrinam adeo mihi facilia videntur, vt non putem neceſſarium referre & diſſoluere. Legi poteſt Sanch. citato c. 12. n. 30. apud quem etiam legi poſſunt aliqua alia, quæ ad forum externum pertinent, & ea quæ circa Iuramenta adhibita contractibus minorum per ſe vel per curatores aut etiam per Procuratores tractari poſſent, de quibus magna ex parte diximus in noſtro opere de Iuſtitia.

QVARTA DIFFICVLTAS.

An præcedente Iuramento non faciendi pactum lege prohibitum nihilominus tale pactum poſteà factum contra prius Iuramentum firmetur ſecundo Iuramento ſuperaddito non contraueniendi tali pacto?

Exempla varia in quibus prædictus difficultatis titulus locum habet.

199. VAria ſunt exempla ſeu materiæ, in quibus prædictus difficultatis titulus locum habet, v. g. alienatio fundi dotalis, donatio inter coniuges, contractus minorum abſque authoritate curatoris, aut circa res immobiles abſque Iudicis decreto, ſunt ipſo Iure irrita; ſi ergò mulier iurauerit ſe non alienaturam, aut non donaturam viro; & minores iurauerint ſe non contracturos. poſteà verò mulier alienet vel donet, aut minores contrahant adiecto Iuramento non contraueniendi, quærimus in hac difficultate, an omnes hi contractus ſecundo iſto Iuramento confirmentur & robur accipiant, non obſtante quòd fuerint initi contrà prius Iuramentum non contrahendi?

Sententia aliquorum authorum affirmantium.

200. Nonnulli affirmant. ita Antonius Gomes l. 52. Tauri nu. 58. & Iaſon §. *ſi quis* num. 25. Inſtit. de Actionibus qui ait contrarium communiter reprobari. Idem docet & latè probat Suarius lib. 2. de Iuram. c. 30. à num. 4. Antonius verò Gomez id probat ex generali doctrina, quòd contractus contrà prius Iuramentum factus validus ſit, vt poſteà dicemus. Hoc tamen fundamentum reiicit Suarius, ex eò quòd tantùm ſit verum quando actus habere poteſt firmitatem & valorem à voluntate contrahentis, ſecùs verò dici poſſet contingere quando ratione legis impedientis contractum non poteſt habere firmitatem & valorem à voluntate contrahentis, ſed tantùm à Iuramento illam eſſet habiturus. Tunc enim non confert illam poſterius Iuramentum, eò quòd ſit contrarium priori. Rationes verò quas Suarius adducit in eo maximè ſitæ ſunt, quòd cùm prius Iuramentum fuerit tantùm non alienandi, non donandi, non contrahendi; iuramentum autem poſterius tantùm ſit non reuocandi alienationem, donationem, contractum, non contrariatur priori cùm ſit de re diuerſa, neque hoc poſterius Iuramentum continet periurium, ac proinde poteſt abſque peccato ſeruari, non ergo eſt cur non valeat, & cur non confirmet contractum.

Probabilius videtur eos contractus non firmari prædicto Iuramento poſteriori.

201. Quamuis autem prædicta ſententia ſatis probabilis ſit, mihi tamen videtur probabilius, eos contractus non confirmari prædicto Iuramento poſteriori, neque tamen Iuramentum habere vim obligandi. Ita Sanch. lib. 6. de Matrimonio diſp. 53. nu. 2. & lib. 3. ſummæ c. 12. nu. 38. vbi plures alios pro hac ſententia refert. Qua de re. Nos etiam diximus in noſtro opere de Sacramentis Tract. 15. diſp. 6. dub. 13. Idem docet Azor tom. 1. lib. 11. c. 6. q. 3. in fine. Rebellus part. 2. lib. 1. q. 9. nu. 13. Leſſius lib. 2. c. 17. dub. 7. nu. 58. & 59. Præcipuum noſtræ ſententiæ fundamentum eſt, quia cum Iuramentum nequeat eſſe vinculum iniquitatis, non poteſt contractus Iure inualidus effici validus, & confirmari periurio commiſſo per Iuramentum poſterius; nam quamuis videatur non continere periurium, nec eſſe contrarium priori, at reuera illud continet & priori contrariatur. Licet enim ille non iurauerit expreſsè in priori Iuramento ſe non contrauenturum, tacitè nihilominùs iniurauit, quia ſuppoſitâ illius actus nullitate, Iuramentum illius non celebrandi æquiualet Iuramento illius nullatenus habendi rati; at Iuramentum non reuocandi eſt Iuramentum illius habendi rati, ac proinde eſt periurium contrà prius Iuramentum neque poteſt abſque peccato obſeruari, ergo non obligat.

Fundamentum.

Limitationes aliquorum Doctorum ſuprà hanc ſententiam.

202. Nonnulli huius ſententiæ Doctores aliquas limitationes adhibent, quas rectè reiicit Sanch. cap. illo 12. à num. 39. ſolumque admittit limitationem quando prius Iuramentum non celebrandi contractum aliquem ex prædictis, factum eſſet in fauorem tantùm alicuius perſonæ abſentis, & nondum eſſet ab ea acceptatum; tunc enim poſſet abſque periurio contractum inire; quod ſi illum iniret, firmabitur eo Iuramento; nam iuxtà dicta dubit. 1. huius diſputationis illatione 4. Iuramentum factum homini abſenti, poteſt reuocari ante eius acceptationem, quantumuis Suarius nu. 11. ex oppoſito fundamento oppoſitum aſſerat.

203. Eandem limitationem admittit Sanch. contrà Suarium, quando prius Iuramentum factum fuit nullâ pietatis, neque vtilitatis tertij ratione habitâ, ſed ſolius propriæ commoditatis, in quo euentu prius Iuramentum non ita obligat, quin poſſit iurans cedere Iure ſuo, & quaſi illud ſibi relaxare, ac proinde non ſolùm contractus ſubſequutus firmabitur ſecundo Iuramento, quod rectè ibi fatetur Suarius, ſed neque illum iniens erit periurus, quod Suarius negat contrà alios.

Notandum ſententiam authoris habere locum in contractibus à Iure irritis.

204. Notandum tamen, prædictam noſtram ſententiam habere locum in contractibus, ſeu pactis ita Iure irritis & inualidis, vt non pendeant quoad valorem à ſola voluntate contrahentis,

hentis. Nam in iis quæ dependent in valore à voluntate, neque per Ius facta, ſunt irrita, veriſſima eſt communis ſententia, quæ docet actum contrà prius Iuramentum factum de non faciendo talem actum, validum eſſe, nec irritari ex vi Iuramenti prius facti. Vt ſi quis iuret ſe non reuocaturum procuratorem aut teſtamentum, erit vtique periurus reuocando; valebit tamen reuocatio contrà Iuramentum. Conſtat hoc ſatis ex cap. *ſicut* de ſponſalibus, vbi dicitur Matrimonium initum contrà ſponſalia iurata valere; & ex l. *Traditionibus* c. de Pactis, & ex l. *quoties de rei vindicat.* Ex quibus conſtat valere venditionem factam alicui cum traditione contra venditionem iuratam alteri factam abſque traditione. Nam cùm Iuramentum non transferat dominium rei promiſſæ, nec reddat inhabilem iurantem ad actum contrarium ex ſe validum, nullatenùs tollit eius valorem; ſed tantum efficit vt contraueniens ſit periurus. Et ſanè de actibus temporalibus omnes quos viderim Authores hoc concedunt; de ſpiritualibus verò aliqui negant propter cap. *Dilecta* de Præuentis. Sed nullum video diſcrimen inter actus prædictos vt rectè cum aliis probat Sanch. lib. 3. ſummæ c. 12. nu. 35. neque oppoſitum aſſeritur in citato textu, quin potiùs Suarius lib. 2. de Iuramento c. 19. nu. 7. & Sanch. nu. 32. optimè docent non eſſe in poteſtate iurantis efficere, vt actus ab eodem liberè factus contra Iuramentum, non ſit validus; ſemper enim manet homini libertas ſeu poteſtas voluntatis libera, coërcere autem voluntatem ne validè velle poſſit, eſt poteſtatis ſolius ſuperioris. Vnde quamuis quis iuraſſet ſe velle quod vota à ſe ex hoc tempore in futurum facta non ſint valida, ſi tamen poſteà ea liberè faciat, valida erit.

QVINTA DIFFICVLTAS.

Quibus regulis dignoſcatur quando Iuramentum vim habeat confirmandi contractus?

Vnicã regulam aſſignat Sanch. ex qua dignoſcitur quãdo Iuramentũ vim habeat cõfirmandi cõtractum.

205. VArias nonnulli regulas afferunt in hanc rem, ſatis tamen declarari poteſt & dignoſci vnicâ tantùm, quâ vtitur Sanch. lib. 3. c. 12. nu. 42. Nempè quoties Iuramentum abſque peccato ſeruari poteſt, nec turpitudo inuenitur in creditore in cuius fauorem præſtatur, nec ſolam faciendi promiſſionem continet, ſed talem quæ ſimul etiam formaliter, aut æquipollenter ſit promiſſio non reuocandi, nec contraueniendi, tunc contractus confirmatur Iuramento adiecto, & non aliter.

In Iuramento requiritur triplex conditio vt per illud firmetur contractus alioquin inualidus. Prima. Secunda.

206. Ex quo patet, triplicem conditionem debere requiri in Iuramento, vt per illud firmetur contractus alioquin inualidus. Primam, vt poſſit abſque peccato ſeruari. Vnde omnia Iuramenta de re iniqua quæ non ſunt obligatoria, de quibus egimus præcedente dubitatione 10. non confirmant contractus. Secundam, vt non reperiatur turpitudo in recipiente. Quapropter Iuramenta ſoluendi vſuras, & Iuramenta metu extorta, non firmant contractus. Prædictas duas conditiones poſſumus apertè colligere ex cap. *cum contingat* de Iureiurand. & cap. 2. eodem titulo in 6. & cap. *quamuis pactum* de Pactis in 6. & authentica Sacramenta puberum c. *ſi aduerſus vendit.* Hi enim omnes textus inde probant Iuramento confirmari contractos alioquin infirmos, ita vt ſint omninò ſeruandi propter Iuramentum quia nimirum Iuramentum poteſt abſque peccato ſeruari, neque ex parte recipientis interceſſit metus, dolus vel turpitudo, aliaue iniuſtitia. Tertia denique conditio eſt, quòd formaliter aut æquipollenter contingat promiſſionem non reuocandi contractus, aut non contraueniendi. Quæ conditio patet ex dictis in hac dubitatione maximè difficultate 3. *Tertia.*

Corollaria ex præcedenti regula.

Collig. 1. Quando contractus prohibetur primariò ob publicã vtilitatem nõ firmari Iuramẽto.

207. EX tradita regula colligitur 1. quando contractus prohibentur primariò ob publicam vtilitatem, non firmari Iuramento defectu primæ conditionis; quia nec tunc Iuramentum ſecundùm ſe obligat, eò quòd abſque peccato nequeat ſeruari iuxtà datam doctrinam præcedente dubitatione 10. poſt 3. aſſertionem regula 1. & quamuis Immola & Corneus, Azor & Leſſius ibi citati, aliique nonnulli exigant quod lex prohibens ob commune bonum ſit canonica, & non tantùm ciuilis, nihilominùs ſatis eſſe ciuilem docent communiter Doctores, quos refert & ſequitur Sanch. lib. 3. c. 12. n. 43.

Collig. 2. Quando verò ſit ob priuatam contrahẽtis vtilitatem firmari.

208. Colligitur 2. contractum lege prohibitum primariò ob priuatam contrahentis vtilitatem, quamuis ſecundariò ob bonum commune, confirmari Iuramento, dummodò non ſit turpitudo in recipiente. Ratio eſt, quia talis lex non obligat ad culpam, ac proinde poteſt Iuramentum abſque peccato ſeruari iuxtà dicta dub. 10. regula 2. docentque communiter Doctores, quos refert & ſequitur Sanch. ſuprà nu. 44. qui à num. 45. rectè reiicit limitationes quas aliqui Authores adhibent prædictæ regulæ & doctrinæ.

Collig. 3. Non firmari quando vergit in detrimentũ tertij.

209. Colligitur 3. non firmari contractum Iuramento, quando vergit in præiudicium tertij, vt conſtat ex cap. *cum contingat* de Iureiur. & cap. 2. de pactis in 6. idque prouenit ex defectu conditionis primæ; tale enim Iuramentum eſt rei iniquæ, ac proinde nequit obligare, in quo nemo diſſentit vt teſtatur Sanch. n. 49.

Collig. 4.

210. Colligitur 4. non firmari Iuramento, quando hoc eſt irritum Iure Eccleſiaſtico vel etiam ciuili, quod fieri poſſe probabimus diſp. 4. dub. 7. Ratio verò eſt, quia tunc perinde eſt ac ſi nullum eſſet Iuramentum; nam ſi irritum eſt, nullas habet obligandi vires. Ita Molina tom. 2. diſp. 271. columna 5. verſic. *hoc tamen loco.* Sanch. ſuprà nu. 50.

Collig. 5. Nõ firmari contractum Iuramento quãdo turpitudo eſt in creditore in cuius fauorem Iuratur.

211. Colligitur 5. quando turpitudo reperitur in creditore in cuius fauorem iuratur, etiamſi Iuramentum obliget non firmatur per illud contractus, vt contingit quando promiſſio eſt metu aut dolo extorta, conſtatque ex cap. *cum contingat* de Iureiur. & cap. *licet mulieres* eodem titulo in 6. & cap. *quamuis pactum* de pactis in 6. vbi quando deciditur contractum firmari Iuramento, excipitur niſi metus aut dolus interſit, quæ exceptio apponitur ratione turpitudinis in-

uentæ

uentæ in recipiente. Conſtat etiam ex cap. *Debitores* de Iureiur. Vbi deciditur acquiri ſoli Deo ius ex Iuramento ſoluendi vſuras, & eis ſolutis concedi repetitionem; neutrum autem locū habet dum contractus firmatur Iuramēto, vt conſtat ex ſuprà dictis. Itē probatur ex eò quòd Iuramentum tantùm obliget in iis caſibus ob reuerentiam numinis diuini, adducti in teſtem ad faciendum verum quod iuratur, nullaque actio acquiritur parti vt videbimus dubitatione ſequenti. In tradita doctrina conueniunt communiter Doctores quos plurimos refert Sanch. ca. 12. num. 51. Eapropter meritò Couarruuias de Pactis 2. part. § 3. num. 2. reprehendit Bartolum ſibimet contrarium qui l. *Seius* nu. 4. ff. ad legem faleidiam, ait huiuſmodi contractum firmari Iuramento, & facta ſolutione concedi repetitionem. Vtrumque tamen falſum eſt, nec enim firmatur Iuramento vt omnes communiter docent; & Bartolus ipſe l. *ſi quis pro eo.* in principio nu. 10. ff. *de fidei iuſſor.* Quod ſi firmaretur Iuramento, non poſſet dari repetitio.

Soli Deo acquiritur Ius ex Iuramento ſoluendi vſuras.

In tradita doctrinâ conueniunt communiter Doctores.

Dubium de qualitate turpitudinis.

212. Dubitabit tamen aliquis qualis debeat eſſe hæc turpitudo? Molina tom. 1. diſp. 149. columna 2. & diſp. 150. columna 2. putat ſufficientem turpitudinē repetiri, quoties is in cuius fauorem iuratur, accipit iniquè & tenetur reſtituere.

Sententia Sanch.

213. Sanch. verò ſuprà num. 53. cum multis quos refert, probat ſatis eſſe, ſi accipiendo peccet, etiamſi retinendo non peccet nec reſtituere teneatur; quin potiùs nu. 54. addit non eſſe neceſſarium quòd ea turpitudo ſit formalis in recipiente, ita vt ipſe reuera peccet, ſed ſatis eſſe turpitudinem materialem, hoc eſt, quòd actus ipſe accipiendi ſit in ſe peccatum, quamuis ratione ignorantiæ recipiens excuſetur à culpa. Vt cùm recipiens ignorat inuincibiliter contractum eſſe vſurarium, vel quando ipſo ignorante alius vim aut metum intulit, aut vſuram exercuit.

Addit Sanch.

214. Addit verò nu. 56. contrà Guttierrez de Iuramento 1. part. cap. 40. num. 5. ſufficere ad hunc effectum non firmandi contractum, quòd turpitudo inducta ſit per Ius ciuile tantùm, etiamſi non per Ius canonicum, in quo etiam conſenſit Suarius lib. 2. c. 28. nu. 4. & 5. Probaturque ex eo quòd multi quos refert & ſequitur Guttierrez de Iuramento 1. part. c. 33. nu. 2. Iuramentum adiectum pacto legis commiſſoriæ obliget, eo tamen non confirmetur contractus ille, atque hac ratione explicant c. *ſignificante* de Pignoribus, cùm tamen conſtet illam turpitudinem inductam eſſe Iure ciuili interdicente eiuſmodi pactum, id quod videtur apertè indicare textus ipſe. Ratio autem omnium prædictorum eſt, quia Ius non intendit vires conferre Iuramento ad confirmandum actum turpem, ne Ius videatur fauere illi turpitudini. Verùm autem ad eundem effectum non confirmandi contractum ſufficiat leuis metus, & dolus non dans cauſam contractui, & qualis læſio requiratur dicemus diſp. ſequenti.

Ratio prædictorum.

Colliges 6.

215. Colligitur 6. ex tertia conditione ſuprà poſita, Iuramentum de non reuocando teſtamento, aut de inſtituendo hæredem, confirmare contractum, quia æquipollenter & virtualiter eſt etiam de non contraueniendo. At verò Iuramentum de ſoluenda amiſſa ludo pecunia credita, non firmare contractum, niſi addatur etiam Iuramentum de non repetendo, vt probatum eſt difficultate 3.

DVBITATIO XII.

An Iuramentum de ſoluendis vſuris ſemper obliget, & quali obligatione, Religioniſne vel etiam Iuſtitia, & an illi ſatisfiat momentanea ſolutione?

Aſſero 1. Iuramentū de ſoluendis vſuris obligat in conſcientia ita D. Tho.

216. Aſſero 1. Iuramentum de ſoluendis vſuris obligat in conſcientia. Hæc aſſertio certiſſima eſt apud omnes Authores: habetur enim expreſsè cap. *Debitores* de Iureiur. ibi: *Debitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, cogi non debent, ſi verò de ipſarum ſolutione iurauerint, cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum.* Ratio verò eſt quam affert D. Thomas 2. 2. q. 89. a. 7. ad 3. quem omnes ſequuntur, quia ſcilicet ex Iuramento promiſſorio facto homini duplex obligatio conſurgit; altera homini ratione promiſſionis ipſi factæ, ex qua parte Iuramentum hoc non obligat, quia promiſſio per iniuriam extorta nullum ius confert homini extorquenti; altera verò Deo in teſtem adducto, ex qua parte obligat iurantem reddere Deum teſtem veracem, implendo promiſſionem teſtimonio ſui nominis confirmatam, quoties promiſſio poteſt abſque peccato impleri per promittentem; huiuſmodi autem eſt hæc ſolutio vſurarum; quamuis enim vſurarius peccet recipiendo, iurans tamen ſoluendo non peccat. Sunt tamen nonnullæ obiectiones contra hanc doctrinam quæ negotium faceſſunt Doctoribus, quas placet ſigillatim expedire.

Ratio D. Tho.

Obiicies. Nemo poteſt obligari ad actū qui non ſit honeſtus.

217. Obiicitur 1. nemo poteſt obligari ad actum qui non ſit honeſtus & alicuius virtutis; hæc autem ſolutio vſurarum, cùm ſit vſurario inutilis, imò eius animæ noxia, quippe qui peccet mortaliter recipiendo & teneatur iuranti reſtituere, videtur eſſe actus otioſus & inutilis, imò anſam præbens peccandi & cooperans crimini vſurarij, ergo non tenetur nec poteſt obligari.

Reſp.

218. Huic obiectioni vt reſpondeant omnes quos vidērim, concedunt antecedens, actum ſcilicet debere eſſe honeſtum, & alicuius virtutis, vt obliget Iuramentum. Sed cuius virtutis actus ſit, hoc opus, hic labor eſt: nec facilè inter ſe conueniunt Doctores. Sotus lib. 8. de Iuſtitiâ q. 1. a. 7. in ſolutione ad 3. Arragon 2. 2. q 89. a. 7. circa ſolutionem ad 3. concl. 2. Valentia tom. 3. diſp. 6. qu. 7. punct. 4. columnâ 6. Vaſquez 1. 2. diſp. 174. nu. 35. & 39. cum Caietano quem referunt 2. 2. q. 89. art. 7. ad 3. dicunt eſſe actum cuiuſdam charitatis erga ipſummet iurantem, ſcilicet actum redemptionis vexationis.

Actui ſoluendi vſuras cuius ſit virtutis controuertitur.

Opinio Soti, Valētiæ &c.

Reiicitur.

219. Verùm quamuis hoc concederetur in caſu pecuniæ promiſſæ latroni, non videtur habere locum in vſuris vſurario promiſſis. Nec enim vſurarius vim vllam infert aut vexationem quæ redimatur, quantumuis nolit mutuum dare ſine vſuris; neque tenetur vlla lege Iuſtitiæ ad dandum mutuum, imò neque lege charitatis, niſi fortè in extrema quadam vel grauiſſima neceſſi-

neceſſitate, quapropter extrà illam non video quam vexationem redimat.

Opinio aliorum cũ Suario.

220. Alij ergo in quibus Suarius lib. 2. de Iuramento c. 9. nu. 11. reſpondent actum illum ſoluendi vſuras non ſolùm non eſſe malum, ſed neque otioſum aut inutilem, imò multum conferre ad humanam ſocietatem, ſuamque habere commoditatem, quæ præcipuè cernitur ex parte promittentium, quibus commodum eſt quòd tanta ſit authoritas Iuramenti, vt etiam iniuſtos & iniquos exactores reddat magis certos de impletione promiſſi, quàm ſi abſque Iuramento fieret, vt, ſi promittentes iterùm indiguerint, inueniant mutuum. Idem ferè docet Sanchez, & cum eo alij, quamuis ipſe aliam quoque ſolutionem adhibeat ſeu adiungat huic, vt poſteà videbimus. Ait ergo Sanch. eam ſolutionem vſurarum eſſe valdè vtilem, vt petentibus mutuum quo indigent, fides habeatur ſi vſuras à ſe petitas promittant cum Iuramento, eaque ratione mutuum inueniant.

Nec opinio ſatisfacit.

221. Sed neque hoc etiam videtur ſatisfacere; quamuis enim fortaſſe petentibus mutuum aliquando vtilis ſit aut eſſe poſſit vſurarum iuratarum ſolutio, & ex eo capite, vt impoſterum illi fides habeatur, poſſit eſſe actus virtutis illa ſolutio, quatenùs depellit à ſe huiuſmodi periculum, nihilominùs adhuc doctrina non eſt vniuerſaliter vera, vt cùm quis certus moraliter eſt nunquàm fore ampliùs eam occaſionem; ergo ſaltem in tali caſu etiamſi iurauerit non erit ea vtilitas.

Tertiò reſpondet Sanch.

222. Tertiò reſponderi ſolet, & reſpondet idem Sanch. illam ſolutionem eſſe actum conſeruandi licitè propriam exiſtimationem & honorem ſtando promiſſis, etiam in extorſionibus iniquis.

Nec hæc reſponſio videtur vniuerſim ſufficiens.

223. Hæc tamen ſolutio, quamuis aliquando locum habere poſſit, non videtur vniuerſim ſufficiens & vera; ſæpè enim fieri poteſt nullum eſſe periculum exiſtimationis prædictæ, ſiue, quia vſurarius ipſe ſolus ſcit ſibi eſſe promiſſas vſuras, & ex alio capite rectè nouit ex ipſa rei natura nullam eſſe obligationem fidelitatis ſoluendi, poteſtque ille, qui promiſit, certus moraliter eſſe quòd vſurarius nemini reuelabit ſibi eſſe promiſſas vſuras, & non ſolutas.

Probabilius eſt quod Sãch. reſpondet.

224. Probabilius eſt quod Sanch. ipſe reſpondet lib. 3. ſummæ c. 10. num. 3. nempè vſurarum ſolutionem ſuppoſitâ promiſſione eſſe actum veracitatis, & fidelitatis etiamſi promiſſio antecedens non obliget.

Difficultas in reſponſione Sanch.

225. Illud tamen habet difficile hæc reſponſio, quòd, ſi ſemel concedamus ibi eſſe veracitatem aut fidelitatem, ita vt, qui non impleat tale Iuramentum, cenſeatur periurus; eâdem ratione concedendum videtur, etiam ſecluſo Iuramento, eſſe obligationem fidelitatis ſaltem ſub veniali, ratione cuius teneatur qui vſuras promiſit; nam Iuramentum ſupponit materiam virtutis in actu, qui iuratur præſtandus; ergo antecedenter ad ipſum Iuramentum in noſtro caſu præcedit prædicta veracitas aut fidelitas; vbi autem materia talis eſt, obligat ex ſe, ergò ſecundùm hanc ſolutionem dicendum eſſet, eum, qui promiſit vſuras abſque Iuramento, adhuc teneri ſaltem ſub veniali promiſſionem ex fidelitate implere, quod tamen negant Doctores.

226. Quòd ſi reſpondeas eo ipſo quod exactor vſurarum iniuſtè illas exigat, & non habeat titulum ſufficientem illas accipiendi, non eſſe obligationem ſeruandi illi fidem datam; atque adeò fidelitatis vim ceſſare, hoc ipſum ego dicam locum habere etiamſi ſuperueniat Iuramentum: nam, vt dicemus, Iuramentum non facit materiam fidelitatis, ſed ſupponit, & illam confirmat per ſuperadditam obligationem religionis.

Reſponſio Sanch. rectè explicata placet Authori.

227. Nihilominùs prædicta reſponſio placet, ſi rectè explicetur. Quod vt faciam, ſuppono non eſſe impoſſibile quòd promiſſio aliquando propter circumſtantias occurrentes, & concurrentes non obliget; id quòd ſæpè contingit, ſi tamen quis etiam ſuppoſitis his circumſtantiis, aut cauſis deobligandi adhuc velit ſtare promiſſis, actum fidelitatis exercebit; non quia teneatur facere vera verba ſuæ promiſſionis; ſed quia fecit conformitatem rei dictæ cum dictione ipſâ, in quo conſiſtit ratio fidelitatis, quæ fidelitas (ſi ex alio capite non vitietur) materia & actus virtutis eſſe poteſt: ſemper enim apparet, & eſt aliqua honeſtas in eo, quod eſt facere vera verba promiſſionis, ſi ex alio capite non ſit impedimentum, ratione cuius exhibitio rei promiſſæ vitioſa reddatur. Ad hoc autem, vt ſit actus virtutis, non requiritur quòd ſit hic & nunc obligatorius & ſub præcepto. Vnde quamuis ille actus fidelitatis in eo caſu non obliget, poteſt nihilominùs eſſe actus eius virtutis, quâ ratione actus v.g. eleëmoſynæ aut abſtinentiæ, etiam in caſu quo non obligat, poteſt eſſe actus virtutis, qui, ſi iuretur, incipit obligare non quidem ex vi illius virtutis in cuius materia actus eſt; ſed èx vi virtutis religionis, quæ eſt in Iuramento ſeruando. Pari ergò ratione in noſtro caſu virtus fidelitatis in præſtandis promiſſis, quamuis exhiberi poſſit in præſtandis promiſſis vſuris; quia ibi etiam relucet honeſtas faciendi vera verba promiſſionis, & confirmandi facta cum dictis, nihilominùs ſecluſo Iuramento ex vi præcisè virtutis fidelitatis nulla oritur obligatio ſub tali circumſtantiâ; quando ſcilicet res promiſſa iniquè exigitur à promiſſario, nec illi iuſto titulo debetur; tamen cùm adhuc in eo caſu exhibere promiſſum licitum ſit, licet non obligatorium, ſi ſuperueniat Iuramentum ita faciendi, poterit quis obligari ex virtute religionis abſque eò quòd obligetur ex virtute fidelitatis. Hac ergo ratione in noſtro caſu, reſpondeo negando antecedenter ad Iuramentum debere ſupponi obligationem aliquam fidelitatis; ſed ſatis eſſe quòd ſupponatur fidelitatis materia abſque vllâ obligatione in ratione fidelitatis. An verò poſſit eſſe fidelitas, quæ non obliget, ſed poſſit non ſeruari abſque peccato mendacij, dicemus infrà reſpondendo ad 3. obiectionem. Legantur quæ dicemus dub. 13. §. *Ex quo etiam.*

Reſp. Authoris.

Obiectio 2.

228. Obiicitur ſecundò, contra noſtram aſſertionem. Si promiſſio ſoluendi vſuras nudè facta non obligat, ſequitur nec Iuramentum illi adhibitum obligare, tum quia principalis obligatio non ſubſiſtit, quâ non ſubſiſtente corruit etiam acceſſoria; tùm quia Iuramentum ſequitur

tur naturam contractus, cui adijcitur, vt dicemus dub. 17. ergò ſi contractus eſt nullus, etiam Iuramentum.

Reſp. 1. cũ Abbate.

229. Reſpondetur cum Abbate cap. *Debitores* de Iureiur. nu. 2. & Immola ibidem num. 5. alijſque nonnullis, quando irritans principale concurrit etiam in acceſſorio, tunc corruere acceſſorium ſimul cum principali; ſecùs verò quando non concurrit, tunc enim ſtat corruere principale ſubſiſtente acceſſorio, quod in hoc caſu contingit: nam principalis promiſſio eſt irrita ob extorquentis turpitudinem, quæ non inuenitur in ordine ad Deum reſpectu cuius ſolius Iuramentum obligat.

Reſp. 2. cũ Couar.

230. Reſpondetur 2. cum Couarrubia *de Pactis 2. part.* §. 3. nu. 2. id Iuramentum non eſſe acceſſorium promiſſioni, nec ad eam confirmandam adduci, ſed eſſe principale, & per ſe ſtans obligans ad efficiendum Deum teſtem verum illius veritatis de futuro aſſertæ. Quam ſolutionem ſequitur & latè probat Suarius lib. 2. cap. 9. nu. 6. quia non iurauit ſe promittere, ſed ſe ſoluturum. Vnde Iuramentum hoc non putat cadere ſuprà promiſſionem, neque illam confirmare; quia quod nullum eſt ex ſe, & ex Iure ipſo naturæ (qualis eſt hæc promiſſio, vt rectè probauerat Suarius n. 5. contrà nonnullos) nunquàm poteſt conualeſcere. Vnde vt rectè dixit Bartolus Iuramentum hoc eſt morè introductorium obligationis, quia nullam obligationem ſupponit, non verò confirmatorium prioris alicuius obligationis.

Prior ſolutio magis placet Authori.

231. Ex his duabus ſolutionibus prior mihi magis placet, ex quâ ſatis apparet apertum diſcrimen inter hæc Iuramenta per iniuſtitiam extorta, & inter alia quæ ſequuntur naturam promiſſionis, de quibus diximus ſuprà dub. 3. aſſert. 7. in 2. part. aſſertionis; nam in illis Iuramenta deſinunt obligare quando promiſſiones nudè ſumptæ, & abſque Iuramento non obligarent: nam Iuramenta illa includunt eaſdem conditiones quas promiſſio & intentio iurantis, neque extenditur promiſſio & intentio ad caſus inopinatos ibi poſitos. Hæc verò Iuramenta, de quibus nunc agimus, ſicut emittuntur ſuppoſitâ violentiâ aut iniuſtitiâ; ita illâ non obſtante obligant in ordine ad Deum & propter illius reuerentiam. Atque hoc eſt quod dicunt Authores primæ ſolutionis, concurrere diuerſam cauſam in ipſa promiſſione ſine Iuramento, & in ipſo Iuramento adhibito promiſſioni.

Solutio Leſſij.

232. Aliam adhibet ſolutionem Leſſius non abſimilem nec contemnendam lib. 2. c. 42. d. 6. nu. 32. vbi ait Iuramentum dici ſequi naturam contractus, non quoad eſſe firmum vel irritum, vt per ſe notum eſt; ſed quoad conditiones tacitas, & alias limitationes, quas contractus ex Iure vel conſuetudine contrahentium in mente habet. Hanc Leſſij ſolutionem explicat rectè Suarius lib. 2. c. 32. nu. 5. dum ait in Iuramento duo poſſe conſiderari; alterum ſenſus eius, alterum eius obligatio; longè enim diuerſum eſt quærere quid iuretur, & quomodò Iuramentum obliget ad id, quod iuratum eſt; primum enim ſpectat ad materiam Iuramenti, ſcilicet quænam illa ſit, ſecundum verò ad Iuramenti effectum. Quoad primum ergò, veriſſimum eſt quod Iuramentum ſequatur naturam actus iurati, ſcilicet quoad ſenſum, qui neceſſariò deſumendus eſt ex natura actus iurati, prout per talia verba aut ſigna ſignificatur; atque hac ratione Iuramentum eſt quid acceſſorium quoad omnes conditiones. Quod verò attinet ad ſecundum, ſcilicet quoad obligationem Iuramenti, non eſt acceſſorium, neque ſequitur naturam actus generaliter quoad omnes conditiones; ſed tantùm quoad conditionem liciti vel illiciti actus, non verò quoad validitatem, aut obligationem.

In Iuramento duo poſſunt conſiderari iuxta Suariũ.

Obijcies 3.

233. Obijcitur 3. ſi Iuramentum ſoluendi vſuras, aut vi extortum obligat, ne admittatur mendacium aut periurium, ſi non fiat quod iuratur, ergò etiam promiſſio ſoluendi vſuras, aut promiſſio vi extorta, quamuis ſine Iuramento fiat, obligabit ratione vitandi eiuſdem mendacij; nam vitare mendacium eſt de Iure naturæ. Atque hoc videtur eſſe quod dicitur cap. *Iuramenti* 22. q. 5. nempè Deum non conſtituere differentiam inter Iuramentum & ſimplicem loquelam, videlicet in ſeruanda neceſſaria veritate in vtroque ad vitandam culpam.

Reſp.

234. Reſpondetur concedendo omninò ad vitandam culpam mendacij, tam in ſimplici promiſſione, quàm in promiſſione iurata, requiri & neceſſariam omninò eſſe veritatem de præſenti. Id eſt quod cùm promittitur, adſit animus implendi, perinde atque adeſſe debet cùm iuratur nam in defectu huius veritatis conſiſtit verum reale & formale mendacium. At verò quoad veritatem de futuro, ad quam pertinet impletio promiſſionis, aut Iuramenti, defectus huius veritatis, quæ appellatur fidelitas; non ſemper eſt malus, imò quandoque eſt ſub præcepto, vt quando promittitur aut iuratur res mala, & ideò tunc tantùm eſt malus & mendacium defectus huius veritatis, quando erat implendi obligatio, quia in eo defectu non conſiſtit verum & formale mendacium, quod eſt contra mentem ire, cùm hoc mendacium de futuro non conſiſtat in verbo, ſed in facto, quod largè dicitur mendacium, & potiùs appellatur infidelitas, quæ ſolùm habet locum quando fidelitas erat ſub præcepto.

Obijcies 4.

235. Obijcitur 4. quando duo extrema iunguntur aliquo medio, hoc ſublato tollitur extremorum vnio; atqui Iuramentum & eius obligatio iunguntur inter ſe media promiſſione, ſeu aſſertione illa de futuro, ergo cum eâ ſit prorſùs irrita nec obliget, Iuramentum quoque non obligabit.

236. Reſpondetur Iuramentum hoc, & eius obligationem non coniungi media obligatione promiſſionis, ſed promiſſione ipsâ, ſiue promiſſio obliget ſiue non.

Obijcies 5.

Reſp.

237. Obijcitur 5. cui datur actio, multò fortiùs & potiori ratione datur exceptio & retentio. Regula. *Qui ad agendum 61. de Regulis Iuris in 6. & Regula: Iniuriis 197. §. cui damus ff. de Regulis Iuris*, quâ ratione multi quos citat & ſequitur Sanch. lib. 6. de Matrim. diſp. 38 nu. 34. aſſerunt quoties lex humana concedit actionem alicui debitori ad repetendam rem ſolutam, poſſe tutâ conſcientiâ non ſoluere, vtendo hac exceptione. Cùm ergo huic iuranti detur actio ad repetendas vſuras ſolutas propter vim iuramenti; pari ratione

ſi ratione concederetur etiam exceptio, & poterit hac viendo non ſoluere. Confirmatur; quia fruſtra petitur, & eſt circulus inutilis, imò petens poteſt exceptione doli repelli eo quòd ſtatim ſit ei danti reſtituendum. Regula. *Dolo 59. de Regulis Iuris in 6.* & l. *Dolo B. ff. de Doli mali exceptione,* ergò fruſtranea & irriſoria eſſet ea ſolutio, valdeque aliena à Iuramenti obligatione, ſi ſtatim repetenda eſt rea ſoluta.

Reſp. 238. Ad obiectionem reſpondetur eam Regulam habere locum, quando exceptio legitimè opponitur, quo caſu accipiens ſtatim cogendus eſt reddere acceptum: Ad non ſoluendas verò vſuras iuratas nequit exceptio legitimè opponi propter periurium, niſi obtentâ priùs Iuramenti relaxatione: eâ verò obtentâ iuuabit exceptio, vt iurans poſſit retinere & non ſoluere.

239. Ad confirmationem dico habere locum, quæ ibi dicuntur, vbi non eſt peculiaris cauſa obligans ad eam ſolutionem, qualis eſt in hoc caſu gratia periurij vitandi.

Dices. 240. Dicet aliquis: ergo non ſatisfaciet obligationi eius Iuramenti momentaneâ ſolutione, ſi animum habet ſtatim repetendi: nam qui ita ſoluit non videtur ſoluere l. *qui ſic ſoluit ff. de ſolutionibus.*

Reſp. 241. Reſpondetur eam doctrinam & legem intelligi debere, caſu, quo is, cui fit ſolutio, poteſt rem ſolutam abſque onere reſtituendi retinere, vel certè intelligi debet quando non adeſt cauſa vrgens ad ſoluendum, qualis eſt hic.

Aſſero 2. Iuramentũ de ſoluẽdis vſuris obligat in caſu quo iurans illicitè eas promiſit & iurauit contra Caiet. 242. Aſſero 2. Iuramentum de ſoluendis vſuris etiam obligat in caſu quo iurans illicitè eas promiſit & iurauit, vt, ſi iniqua inductione mutuum petiuit, aut nulla vtilitate excuſante, ſed ad expendendum prodigè mutuum in ludis illicitis, aut cum meretricibus. Contrà hanc aſſertionem ſentiunt Caiet. 2. 2. q. 89. a. 7. circa ſolutionem ad 3. dub. 1. vbi ait Iuramentum non obligare, niſi quando eius executio eſt actus virtutis, vſurarumque ſolutionem nunquam eſſe actum virtutis, niſi quando induit rationem redemptionis vexationis. Cum Caietano ſentit Valentia tom. 3. diſp. 5. q. 25. punct. 4. columna 5. verſic. Iam de ſecundo: vbi ait eam ſolutionem eſſe peccatum, ideò neceſſariò cogitur aſſerere tale Iuramentum tanquàm rei illicitæ non obligare. Pro quâ ſententia refert Suarius, Bellarminum, & alios.

Sententia authoris eſt Suarij. 243. Noſtram tamen aſſertionem expreſsè docet Suarius lib. 2. de Iuram. c. 9. n. 7. & Sanch. lib. 3. c. 11. num. 5. cum Immola, quem referunt ſimul cum Felino in cap. *Debitores.* Probari verò

Probatio aſſertionis in ſolutione argumenti primi adducti contra 1. aſſertionem. poteſt ex doctrina tradita in ſolutione argumenti primi adducti contra 1. aſſertionẽ. Quamuis enim culpa ſit in inductione ad mutuum ſub vſurâ, vel in eius petitione: at in ſolutione nulla inuenitur culpa, cùm concurrant iuſtæ cauſæ ſoluendi, & vſurarius iam ſit paratus ad recipiendum, alioquin non reciperet, ſed remitteret Iuramentum. Quapropter ſolutio in eo caſu non eſt cooperatio ad peccatum recipientis, ſed permiſſio peccati.

Falſa doctrina Baldi. Vnde falſa eſt doctrina Baldi in cap. 1. de Iureiur. num. 6. aſſerentis non obligare Iuramentum de ſoluendis vſuris, quando vitium vſuræ fuit expreſſum in ipsâ promiſſione iurata; quia tunc (inquit ille) notoria eſt vitioſa forma exactionis vſurarum, atque adeò non obligat Iuramentum, eaque propter nullâ opus eſt relaxatione.

244. Hæc tamen ſententia caret omninò fundamento: nam ea vitij expreſſio non efficit quin ſolutio ſit licita; ac proinde quin Iuramentum obliget. Ideò contra Baldum ſentiunt Cardinalis, Felinus & Alexander in cap. *Debitores de Iureiur.* Couarruuias de Pactis 2. part. §. 3. nu. 2. Salua 4. part. de Iureiur. q. 6. n. 3.

245. Aſſero 3. per Iuramentum vi extortum aut ſoluendi vſuras, nullum Ius neque vlla actio aut obligatio acquiritur vſurario, vel inferenti vim, ſed tota horum Iuramentorum obligatio eſt erga Deum. Probatur primò ex cap. *Debitores* de Iureiurando, vbi docetur cogendum eſſe promittentem vſuras reddere Deo Iuramentum; vbi cautè ſolius Dei meminit pontifex, quaſi ipſi ſoli maneat iurans adſtrictus. Probatur ſecundò, quia ſicut jus non fouet obligationem promiſſionis vſurarum aut vi extortæ quæ nulla eſt, ita neque fouet obligationem & ex ea acquiratur Ius aliquod recipienti, atque ita docent D. Thomas 2. 2. q. 89. a. 7. ad 3. Antoninus, & Fortunius Garzia in cap. *Debitores* Couarruuias 2. p. de Pactis §. 3. num. 2. Suarius lib. 2. c. 27. in fine Leſſius lib. 2. c. 17. dub. 6. nu. 51. Sanch. lib. 3. c. 11. num. 8. *Aſſero 3.* *Probatur 1. ex cap. Debitores.* *Probatur 2.*

246. Contrariam tamen ſententiam, ſcilicet acquiri ei ius cui iuratur, ſequuntur Abbas, Gloſſa, Cardinalis, Felinus, Alexander de Neuo in cap. *Debitores* Arragon 2. 2. q. 89. ad art. 3. citatum D. Thomæ, Sayrus lib. 5. Clauit Regiæ c. 6. nu. 16. Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 7. punct. 4. columna 7. idemque tenentur dicere Caietanus & Sotus iuxtà ſuam doctrinam citatam à nobis ſuprà in hac diſputatione dub. 1. illatione 3. Probant primò ex illis verbis cap. *Debitores cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum*; ergò pars cui iuratum eſt acquirit ius, & ſecundariam obligationem vt poſſit Iure actionis cogere iurantem. *Contrariã ſententiam ſequuntur Abbas & alij.* *Eam probant ex c. Debitores.*

Reſp. 247. Huic tamen argumento facilè reſpondetur, eam coactionem faciendam eſſe ex Iudicis officio, vt iurans exequatur obligationem Deo quæſitam, non autem ad inſtantiam partis intentantis ius actionis quod nullum eſt.

Probant 2. 248. Probant ſecundò, quia eodem titulo c. 1. dicitur cogendum vſurarium ad Iuramenta ſuper vſuris ſibi præſtita relaxanda; atqui relaxatio ſupponit vinculum, ergo vinculum illud Iuramenti obligabat reſpectu vſurarij. Confirmatur, quia ſi vſurarius non acquiſiuiſſet aliquod ius, per eius relaxationem non maneret iurans liber ab obligatione Iuramenti, nequit enim vſurarius remittere ius Deo quæſitum.

Reſp. 249. Etiam huic argumento facilè reſpondetur; remiſſionem quidem vſurarij aut extorquentis per vim liberare à Iuramenti illius obligatione, non quia remittenti ſit acquiſita obligatio vlla; ſed quia Deus obligationem ſibi quæſitam non acceptat, niſi quatenùs eſt ad voluntatem & vtilitatem partis acceptantis, quâ remittente ceſſat acceptatio Dei.

Hinc infertur. 250. Hinc infertur, quòd licet vera ſit doctrina quam tradit Suarius lib. 2. c. 4. nu. 2. nempè quòd quoties Iuramentum non cadit ſuprà promiſſionem homini factam, nullam reſpectu hominis

hominis obligationem inducit, etiamſi effectus talis Iuramenti concernat vtilitatem humanam, & hominis interſit illius obſeruatio; ſed tantùm inducit obligationem reſpectu Dei, tota enim illa obligatio religionis eſt: Nihilominùs, ſi intimato tali Iuramento parti, cuius vtilitatem concernit, pars ipſa remittat ſuam vtilitatem, obligatio erga Deum ceſſat ob prædictam rationem.

Aſſero 4. 251. Aſſero 4. Iuramentis metu extortis, aut de ſoluendis vſuris ſatis fit momentaneâ ſolutione, & ſtatim abſque aliqua Iuramenti relaxatione integrum eſt iuranti repetere quæ ſoluit. *Ratio aſſertionis.* Ratio eſt; quia Iuramentum fuit tantum de ſoluendo; vnde ſolutione factâ ſatisfactum eſt tali Iuramento, ob quam rationem hæc doctrina deciditur in cap. *Ad audientiam de iis quæ vi* illis verbis, *non obſtante Iuramento prædicto, quo non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodò tenebatur.* Ita docent ibi Gloſſa, Hoſtienſis, Ioannes, Andreas, Antonius, Ancharranus. Abbas, Couarruuias de Pactis 2. part. §. 3. nu. 2. in principio, Guttierrez de Iuram. 1. part. c. 53. num. 8. Leſſius lib. 2. cap. 17. nu. 51. dub. 7. & c. 42. dub. 6. nu. 27. Suarius lib. 2. c. 9. nu. 16. Sanch. lib. 3. c. 11. nu. 9. & 16. Quòd ſi Iuramentum eſſet quoque non repetendi, non eſſet licitum repetere; niſi priùs obtentâ ab Epiſcopo eiuſdem Iuramenti relaxatione, vt colligitur à contrario ſenſu ex eodem *cap. ad audientiam;* traduntque prædicti Authores & alij. Quapropter quando D. Thomas 2. 2. a. 7. ad 3. ait: *poteſt autem repetere in iudicio quod ſoluit*, vel *prælato denuntiare non obſtante quod contrarium iurauerit* illa particula *non obſtante & cætera* refertur ad ſolam poſteriorem partem; ita vt ſenſus ſit, quamuis iurauerit non denuntiare, poſſe denuntiare. Qua de re ſicut & de Iuramento non petendi relaxationem dicemus diſputatione ſequenti dub. 6. illatione 9. de his enim Iuramentis longè alia ratio eſt; videntur enim eſſe de re illicita; at Iuramentum non repetendi poteſt ſeruari licitè, ſicut & Iuramentum ſoluendi, ac proinde obligat, & ideo debet impleri niſi relaxetur.

Dices. 252. Verùm dicet aliquis, ſi factâ ſolutione poteſt ſolutum repetere, etiam poterit non ſoluere, ſed retinere debitum illud via cuiuſdam anticipatæ ſolutionis; quia eo debito ſoluto vſurarius, vel iniquus exactor idipſum eſt ſibi debiturus.

Reſp. 253. Reſpondetur negando conſequentiam, quia non obſtante eâ manifeſta & præſenti exactionis iniuſtitiâ, iurata fuit vſurarum ſolutio; ergo excluditur compenſatio cum illa iniuſtitia, ideò omnes Authores mox referendi conſentiunt hanc compenſationem fieri non poſſe.

Quæres. 254. Quæret tamen aliquis an fieri poſſit compenſatio, quando vſurarius ille, ſeu iniuſtus exactor, alia via tantundem huic Iuramentum facienti debebat, aut debet poſt Iuramentum?

Negat Sotus. Negant aliqui. Ita Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 7. circa ſolutionem ad 3. Sayrus in Claui Regia lib. 5. c. 6. num. 15. in fine, Suarius lib. 2. c. 37. num. 21. quia is, qui iurauit reuerà non remittit debitum, cùm remiſſio non valeat, nec exteriùs recompenſat, cùm nihil de nouo tradat, quæ doctrina probabilis eſt.

255. Probabilius tamen puto quòd docent Molina tom. 2. diſp. 560. columna 12. verſic. ad confirmationem Sanch. lib. 3. c. 11. nu. 11. quia remittendo quantum eſt ex parte ſua (licet illi remiſſio ſit aliunde irrita ratione inuoluntarij annexi ob iniuriam) cenſetur in communi exiſtimatione ſoluere, & tradere rem debitam. *Affirmat Molina.* Confirmatur; quia ſi debitum eſſet abſque iniuria contractum, non ſolùm ſatisfieret ea compenſatione obligationi iuſtitiæ, ſed etiam obligationi religionis; ergo à fortiori ſatis fiet, quando eſt per iniuriam, nec enim hoc maiori priuilegio gaudere debet.

Aſſero 5. 256. Aſſero 5. non peccat qui iurat ſoluere quæ per vim aut metum ab eo petuntur, aut ſoluere vſuras, etiamſi habeat animum non implendi, obtentâ tamen priùs illius relaxatione quam obtinere licitè poteſt à ſuperiore vt dicemus ſequenti diſputatione maximè dub. 6 peccaret tamen ſi iuraret cum animo abſolutè non implendi. *Ratio aſſertionis.* Ratio eſt, quia in hoc poſteriori caſu iurat cum mendacio, in priori verò neque irrogat iniuriam extorquenti, ſeu petenti, neque mendacio iurat; habet enim tunc firmum implendi animum, niſi relaxationem obtineat, neque obſtat quòd ſimul habeat animum petendi prius relaxationem, eâque obtentâ non implendi. Hic enim animus eſt conformis conditioni cuidam imbibitæ in eo Iuramento, ſcilicet, niſi eius relaxatio obtineatur. Perinde atque qui iurat fœminæ matrimonium cum intentione implendi, niſi illa fornicata fuerit. Verùm omninò iurat nec peccat, eò quòd illa conditio includatur tacitè in ipſâ promiſſione. Ita Suarius lib. 2. c. 7. nu. 20. in fine & Sanch. lib. 3. c. 11. n. 17.

DVBITATIO XIII.

An Iuramentum metu extortum obliget itemque Iuramentum non exeundi è carcere iniurioſo vel ad eum redeundi?

Aſſero 1. Iuramentum metu extortum iniurioſè ſi ſit de re qua licitè poteſt impleri obligat ita D. Tho. 257. ASſero 1. Iuramentum metu extortum iniurioſè, ſi ſit de re quæ licitè poteſt impleri, obligat. Ita expreſſè deciditur cap. *Si verò* & cap. *Verùm* de Iureiur. & cap. *ad audientiam* de iis quæ vi; docetque D. Thomas 2. 2. q. 89. a. 7. ad 3. & q. 98. a. 3. ad 1. quem Theologi ſequuntur in 3. diſtinct. 39. idemque docent omnes Iuriſperiti ad prædictos textus. *Ratio aſſertionis.* Ratio verò eſt eadem quæ dub. præcedenti pro 1. aſſertione, imò omnes aſſertiones ibi poſitæ circa Iuramentum ſoluendi vſuras eâdem ratione locum habeant de omni Iuramento per vim extorto, quod ſine peccato poteſt impleri. Eædemque rationes vtrobique probant, & de vtroque Iuramento indiſtinctè id docent Authores vt notat Sanch. nuper citatus cap. illo 11. nu. 16. nihilominùs placuit hanc dubitationem ſeorſim adiungere propter proprias quaſdam difficultates, quæ in Iuramento ſoluendi vſuras ſolutæ adhuc non ſunt, & in hoc Iuramento faciliùs explicabuntur.

Obiicies 1. 258. Obiicies ergo 1. contrà poſitam aſſertionem cap. 2. de Iureiur. vbi de Epiſcopo qui iurauerat ſe non repetiturum res quibus iniuſtè

ſpoliabatur

ſpoliabatur ſic dicitur: *ipſum Epiſcopum nullius Iuramenti vinculo ſuper hoc poſſe conſtringi* Idem quoque dicitur de iurante quocumque per metum aut dolum in Regno Caſtellæ l.28.titulo tt.partita 5.

259. Ad textum citatum reſpondet Gloſſa, loqui de Epiſcopo qui iurauerat non repetere res Eccleſiæ, cuius Iuramentum non poterat obligare cùm eſſet contrà bonos mores naturales & de re illicita. Tenetur enim Epiſcopus res Eccleſiæ ex officio conſeruare.

260. Hæc ſolutio non placet, quia textus loquitur de rebus ſuis: res autem Eccleſiæ nimis impropriè dicuntur res Epiſcopi. Accedit quòd Pontifex ſic ibidem ait. *Quem tamen abſoluimus quia nefandiſſima coactione iurauit.* Vbi reddit cauſam abſolutionis metum illatum, quod non verificaretur ſi abſolutio non ſumeretur propriè ſed pro declaratione quà Pontiſex declarat non obligare, vt contendit Gloſſa; Metus enim non efficit quòd Iuramentum deobliget, ſed quòd iuſtè relaxetur. Vlteriùs in eo caſu non eſſet metus cauſa non obligandi; quamuis enim ſponte præſtitiſſet, tale Iuramentum non obligare, eò quòd eſſet contra bonos mores naturales & de re illicita. Quapropter legitimus ſenſus illius textus eſt quem tradit Abbas, ſcilicet, quod dicatur id Iuramentum nullius momenti quoad effectum confirmandi illum contractum, ita vt non ſit locus relaxationi. Eadem ratione explicanda eſt lex Regni Caſtellæ vt docet Gregorius Lopez ad eandem legem, ſcilicet nullius eſſe momenti ad hoc vt non poſſit relaxari, poteſt enim, & eo relaxato nihil tenetur iurans. *Reſp.*

Obiicies 2. 261. Obiicies 2. Votum & Matrimonium per iniuſtam vim ſeu metu extorta ſunt prorsùs irrita ergo & Iuramentum.

Reſp. 262. Reſpondetur diſparem eſſe rationem: nam Votum & Matrimonium irrita ſunt ex Iure ſolo poſitiuo, vt in particulari de Matrimonio diximus in noſtro opere de Sacramentis & cenſuris Tract.11.diſp.4. dub.6. at Iuramentum non eſt irritatum à Iure poſitiuo etiamſi metu aut vi extorqueatur; imò illud ſeruari præcepit ob diuini nominis reuerentiam, vt patet ex textibus citatis. Ita Reſpondet Sanch.lib.3.c.11.n.15.& Suarius lib.2 de Iuramento c.10.nu.8.qui addit etiam in opinione ſatis probabili aſſerentium matrimonium Iure quoque naturæ eſſe irritum, ſi ſit metu extortum, adhuc diſparem eſſe rationem in Matrimonio & Iuramento: nam Matrimonium & fit directè ad obligandum, & fit inter homines inter quos non oriuntur obligationes per actiones iniurioſas, quando quis per iniuriam obligari cogitur, ſicut conſtat iuxtà eam ſententiam in omni promiſſione metu extorta; at verò in Iuramento obligatio & eſt naturaliter conſequens actum iurandi, qui per ſe primò non ad obligandum, ſed ad confirmandam veritatem ordinatur, & obligat vt tale, non ratione hominis, ſed Dei cui reuerentia ſeruanda eſt, non obſtante quacunque violentia & iniuria ex parte hominis.

Inſtabis iuxta probabilē opinionē votū extortum 263. Inſtabit tamen aliquis. Etiam eſt probabilis opinio, quæ aſſerit votum metu extortum eſſe irritum ex Iure naturæ; ergo Iuramentum. Certè difficilimè aſſignatur differentia ab Authoribus illius opinionis; ideo id ipſum etiam in voto negant Sanch.& Suarius. Inter Authores verò qui eam opinionem ſequuntur D. Bonauentura in 3.diſtinct.36.a.3.q.2.ad 1.diſparitatem aſſignat in eo quòd votum eſt oblatio quædam & ſacrificium quoddam Deo oblatum, Deus autem non acceptat ſacrificia coacta. Sotus verò lib.7.de Iuſtitia q.2.a.1.ad 2. diſcrimen aſſignat, quòd voti obligatio ab arbitrio & voluntate vouentis ortum habet, atque adeò naturale eſt illi. Quod ſi fortè voluntas neceſſitate compellatur, votum non ſit legitimum. Deinde votum eſt opus conſilij cui metus viſque repugnant; at obligatio Iuramenti non oritur ex voluntate iurantis, ſed ex ipſo Iuramento & ex reuerentia diuini nominis. Quæ omnia probabiliter dicuntur eâ opinione ſuppoſitâ, ſed quid in hoc tenendū ſit in Tract.de voto explicabimus. *metu eſſe irritū iure naturæ ergo & Iuramentum. Ratio diſcriminis ex D. Bonauentura. Diſcrimen ex Soto.*

264. Ex tradita doctrina colligitur 1. Iuramentum metu extortum obligare ſub culpa mortali ſi materia grauis ſit; perinde atque alia Iuramenta abſque metu & iniuria præſtita, cùm vtrius obligatio ſit ex ſtrictiſſimo religionis vinculo erga Deum, qui nullam irrogat iniuriam, vt patet ex doctrina dubitationis præcedentis aſſert.3. Quamuis autem metus minuat, aut etiam tollat obligationem reſpectu hominis; reſpectu tamen Dei nec tollit nec minuit, atque adeò obligare ad mortale docent communiter Authores quos refert & ſequitur Sanch.lib.3.c.11.nu.18. contra nonnullos aſſerentes Iuramentum metu extortum ſolùm obligare ſub veniali. proptèr verba cap *verum* de Iureiur. vbi de tranſgreſſoribus talis Iuramenti dicitur, non eſſe ob id tanquam pro mortali crimine puniendos. Verùm ex ipſo textu conſtat pontificem ibi non agere de culpa tranſgreſſoris (vt minùs rectè interpretatur ibi Gloſſa & Angelus Iuramentum 5 nu.10.) ſed de ſola tranſgreſſoris pœna, volens eum non eſſe puniendum ita acriter, atque punitur tranſgreſſor Iuramenti ſine vlla coactione præſtiti. *Colliges 1. Iuramentū metu extortū obligare ſub mortali in materia graui. Ratio.*

265. Colligitur 2. Iuramentum accedens ſponſalibus aut matrimonio metu graui extortis non obligare, nec indigere relaxatione ita Azor tom.1.lib.10.c.11.q.13.& 14.Sà v.Iuramentum num.9.Sanch. de Matrim. lib.4.diſp 20.à nu.15.& diſp.21.nu 3. Et legi poſſunt quæ diximus in citato Tract.de Matrim. diſp.4.dub.13. Ratio verò eſt, quia ſponſalia & Matrimonia coacta intelliguntur & irritantur ob publicam vtilitatem, quia ex eis innumeræ diſcordiæ contrà communem reipublicæ pacem & bonum pullulant; atque adeò tale Iuramentum non poteſt impleri ſine peccato iuxtà doctrinam generalem datam in hac diſputatione dub.10. regula 1 Et quamuis ſublata omni coactione liberè poſteà implere ea ſponſalia aut matrimonium non ſit culpa, at implere coactè ex Iuramenti neceſſitate omninò culpa eſt propter ſublatam libertatem, quam in his contractibus Ius canonicum petit, vt diximus tùm citata dub.10.corollario 6. tùm loco notato de matrimonio. *Colliges 2. Iuramentū ſponſalibus aut matrimonio metu graui extortis nō obligare. Ratio.*

266. Non negauerim tamen contrariam opinionem eſſe probabilem, cuius rationes & Authores affert Sanch. loco citato. Atque eodem modo quo de Matrimonio philoſophandum eſt *Contraria opinio probabilis ex Sanch.*

do

de Iuramento adiecto conſtitutioni coactæ procuratoris ad matrimonium, vt contrà Azor probat rectè Sanch. lib. 3 c. 11. nu. 22. quia ille conſenſus coactus quo Procurator conſtituitur, cenſetur manere & eſſe conſenſus quo perficitur matrimonium.

Colliges 3.

267. Colligitur 3. Iuramentum adiectum conſtitutioni coactæ dotis & arrarum obligat, & eſt validum vt docet Sanch. ibidem num. 33. contrà aliquos quos retulerat lib. 4. de Matrim. diſp. 21. nu 5. Ratio verò eſt, quia talis conſtitutio dotis & arrarum interdicitur & irritatur à Iure principaliter ob bonum priuatum; parùm enim intereſt Reipublicæ, ſiue hic, ſiue ille eius dotem illam & arras conſequatur, cùm inter eandem Rempublicam maneant, quo caſu Iuramentum obligare iam diximus dub. 10. regula 2.

Ratio.

Colliges 4. Iuramentũ adiectum coactæ profeſſioni Religionis nõ valere.

268. Colligitur 4. Iuramentum adiectum coactæ profeſſioni religionis non valere; coacta enim profeſſio interdicitur & irritatur ob commune bonum, & ideò locum habet ratio ſuprà allata de Matrim. in 2. illatione. Idemque dicendum eſt de Iuramento adiecto ſimplici religionis voto per metum & coactè extorto, quia perinde ſe habet ac ſponſalia ad matrimonium; & quamuis tale votum non ſit Iure naturæ irritum, nec directè & per ſe ab Eccleſia irritatum; per quandam tamen conſequentiam eo ipſo quòd profeſſio irritata eſt, cenſetur quoque irritari votum ſimplex emittendæ profeſſionis, nemo enim poteſt obligari ad faciendum actum inualidum.

Iuramentũ adiectum votis ſimplicibus metu coactis probabiliſſimum eſt valere.

269. Quod verò attinet ad Iuramentum adiectum aliis votis ſimplicibus metu coactis, probabiliſſimum eſt valere, nec enim talia vota iuxtà probabiliorem ſententiam irrita ſunt Iure naturæ, neque ab Eccleſia irritata, quia non eſt in eis ita requiſita libertas ſpecialis, neque eorum coactio ita redundat in detrimentum boni communis. Ita Suarius lib. 1. de voto cap. 8. per totum & Sanch. lib. 3. de Iuramento cap. 11. num. 24. Quamois Rodriguez 2. tomo ſummæ cap. 93. n. 4. & Sà v. *Votum* num. 8. de omni voto affirmant non valere, pro qua ſententia plures alios refert Sanch. lib. 4. de Matrim. diſp. 21. nu. 5. Priorem tamen ſententiam præter Suarium & Sanch. docent Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 7. ad 3. Palatius in 4. diſtinct. 29. diſp. vnica.

Colliges 5. quoad Iuramentum metu extortum adiectum contractibus metu extortis.

270. Colligitur 5. Iuramentum metu extortum adiectum contractibus metu extortis Iure inualidis & reprobatis propter bonum priuatum (quales ſunt alienatio fundi dotalis, renunciatio futuræ ſucceſſionis, contractus minorum abſque ſolemnitate) validum eſſe, ac proinde relaxatione indigere. Ita cum Couarruuia Gutterrez & aliis multis Iuriſperitis docent Molina tom. 1. diſp. 149. columna 2. Leſſius lib. 2. cap 17. dub. 7. num. 51 & cap. 42. dub. 6. num. 32. in fine. Suarius lib. 2. de Iuram. cap. 11. à num. 14. Sanch. qui plures alios refert lib. 3 c. 11. num. 20. Ratio verò eſt quia implere hos actus & ſtare tali Iuramento, non eſt peccatum; neque enim tales contractus prohibiti ſunt & irritati ob commune, ſed priuatum commodum vt diximus dub. 10. corrollario 1. imò eſt actus virtutis ſiue redemptionis vexationis, vt aliqui dixerunt, ſiue fidelitatis iuxtà dicta dubitatione præcedenti

Ratio.

circa 1. obiectionem contrà aſſertionem 1. neque obligatio huius Iuramenti acquiritur homini iniuriam irroganti, ſed Deo qui nullam intulit iniuriam. Accedit quòd hæc Iuramenta metu extorta non ſunt ex Iure naturæ, vt per ſe patet fatenturque omnes, neque etiam Iure humano conſtat eſſe irritata, quamuis de hoc vltimo controuerſia ſit inter Doctores, probabiliſque ſit opinio aſſerentium hæc Iuramenta eſſe inualida, nec egere vlla relaxatione, eò quòd videantur irritata per Ius canonicum & ciuile, quando adiiciuntur contractibus inualidis metu extortis. Quam ſententiam ſequuntur multi & graues Iuriſperiti quos refert Sanch. cap. 11. nu. 19. eoſque ſequuntur Antoninus 2. part. titulo 10. c. 6. caſu 5. Angelus Iuramentum 5. num. 10. Syluester Iuramentum 4. q. 8. Sarmiento de Reditibus Eccleſ. 1 p. c. 4. num. 7. Azor lib. 11. c. 7. q. 2. Couarruuias 4. Decretalium part. 2. cap. 3. §. 5. & de Pactis 3. p. §. 4. nu. 2. & lib. 1. variarum cap. 4. nu. 7. vbi fatetur hanc opinionem eſſe apud ſæculares Iudices receptam in praxi. Probant verò ex cap. *cùm contingat* de Iureiur. & cap. 2. eodem titulo in 6. & cap. *quamuis pactum* de Pactis in 6. vbi apertè dicitur hos contractus eſſe irritos ſecluſo Iuramento, & eo accedente validos & ſeruandos cum hac limitatione, ſi abſque vi & dolo ſit Iuramentum præſtitum; ergo à contrario ſenſu, ſi metu ſit extortum nullam vim habet. Efficaciùs adhuc videtur id probare textus in authentica *Sacramenta* puberum c. *ſi aduerſùs vendit*, ibi: *per vim autem vel iuſtum metum extorta etiam à maioribus nullius eſſe momenti iubemus.* Probant vlteriùs quia in his textibus æquiparantur dolus & metus quando accedunt Iuramento, ſed quando dolus dat cauſam contractui bonæ fidei, Iuramentum adhibitum non obligat vt dicemus dubitatione ſequenti, ergo neque quando metus præbet illi cauſam.

Iuramentã metu extorta non ſunt irrita Iure naturæ.

An Iure humano contraueniatur.

Reſp. ad prædictos textus.

271. Verùm hæc omnia non ita cogunt vt prima ſententia deſinat eſſe probabilior. Reſpondetur ergo prædictos textus decidere eos contractus, Iure ciuili alioquin irritos confirmari Iuramento, & ius homini tribuere, ita vt irreuocabiles maneant, nec ſit locus relaxationi, id quòd ſignificaut illa verba *omnino ſeruari debet* quæ habentur cap. *quamuis pactum* vt ibi expendunt Dominicus & Francus. Quapropter quando adhibent illam exceptionem, *niſi Iuramentum ſit metu præſtitum*, tantùm volunt deſtituere Iuramentum virtute confirmandi contractus. Item quando authentica illa ait huiuſmodi Iuramentum, etiam in contractibus maiorum qui aliàs validi erant, eſſe nullius momenti intelligitur quoad obligationem homini acquiſitam, & quoad eius firmitatem, nam ratione metus poteſt facilè relaxari quia de obligatione Deo acquiſita in contractibus maiorum non extat vlla ratio dubitandi cum certum ſit conſurgere talem obligationem etiam in promiſſione iurata metu extorta vt patet ex aliis textibus citatis in principio huius dubitationis.

Reſp. ad æquiparationẽ doli aut metus.

272. Ad illud verò quod addunt de æquiparatione doli aut metus reſpondetur non æquiparari quoad omnia in illis textibus, ſed tantùm quoad huc, vt neutro modo præſtitum Iuramentum confirmet contractum, & vt vtroque

modo relaxari poſſit. Differunt tamen in eò quòd dolus quando aufert conſenſum, & ideo tunc reddit omninò irritum Iuramentum; metus verò nunquam conſenſum aufert, ideoque nunquam irritat.

Colligitur 6. quid dicendum de ſoluto ex carcere Iuramento præſtito redeundi ne ſcilicet teneatur redire.

273. Colligitur 6. quid ſit dicendum circa eam quæſtionem, an ſolutus è carcere Iuramento præſtito de redeundo, ad ipſum teneatur redire? In qua re illud eſt certiſſimum apud omnes, teneri redire quando carcer & pœna inferenda etiam mortis ſunt iuſta, quia id Iuramentum eſt de re iuſta, & ad Fortitudinem ſpectat tale Iuramentum, etiam cum vitæ periculo conſeruare. Quod etiam docet Sayrus in Claui Regia lib 12. cap. 18. num. 26. locum habere etiamſi reus ſit verè innocens, dummodò ſecundùm allegata & approbata carcer & mors inferenda ſint iuſta, quia iuſtè tunc damnatur. Sanch. verò lib. 3. Moralium c. 11. num. 25. putat hoc non eſſe certum, ſed eiſdem ſubdi opinionibus quibus ſubditur quando carcer & mors ſunt iniuſta, de quo diximus in noſtro opere de Iuſtitia lib. 2. Tract. 1. partim diſp. 5. dub. 1. n. 5. partim diſp 6. dub. 4. & 6.

Ratio.

Ratio eſt quia à parte rei eadem cõcurrunt in hoc caſu, nec falſitas probationis aufert Domini ius protegendi ſe & repellendi iniuriam reipſa illatam.

Opinio probabilior.

274. Inter has tamen opiniones probabilior eſt teneri hunc redire ad carcerem quantumuis iniurioſum, etiamſi iniuſtam mortis pœnam timeat. Ratio eſt, quia hæc promiſſio fuit prudens, cùm abſque illa nequiret iurans exitum è carcere obtinere ad res ſuas componendas, neque circa non promiſſam facta eſt aliqua mutatio; conſcius enim iniuriæ & periculi iniuſtæ damnationis, & eo ſuppoſito iurauit redire, ergò prudentes exigi poteſt, ideoque obligabit Iuramentum. Probari poteſt ſecundò quia ſuppoſitâ promiſſione prudenti & licitâ, talis reditus eſt opus virtutis & fidelitatis, & fortitudinis, & patientiæ, imò etiam redemptionis vexationis; iurando enim reditum redimit vexationem, non quidem mortis ſed vexationem quam patitur de negato ſibi exitu neceſſario ad componendas res ſuas.

Reſp. ad argumenta Vaſquez.

275. Vnde quando argumentatur Vaſquez infrà referendus, probans hunc reditum non eſſe redemptionem vexationis, quia per illum vexatio non redimitur, ſed potiùs ſubitur redeundo ad illam, facilè poteſt reſponderi tali reditu non redimi vexationem, ſed impleri obligationem ortam ex Iuramento quo redemit vexationem non mortis (quam redemptionem retinere nun potuit) ſed vexationis non exeundi ad componendas res ſuas. Pari ratione, quando argumentatur probans quòd ille reditus non ſit actus patientiæ, ſed temeritatis, peccatum quia per illum ſe offert periculo mortis iniuſtæ; reſpondetur etiam quòd licet occidere ſit intrinſecè malum, ideoque nunquam liceat; tamen non fugere periculum mortis, & illi ſe exponere interdum licet ex cauſa iuſta. Quod maximè locum poteſt habere, quando homo non ſe de nouo conicit in illud, ſed ex cauſa iuſta ratione ſeruandi Iuramenti, & ne habeatur & ſit periurus reſtituit ſe in priſtinum periculum. Tandem cum arguit quod talis reditus non ſit actus fidelitatis, quia tyranno iniuſtè petenti fidem ad iniuſtam mortis ſententiam exequendam, non eſt fides ſeruanda, niſi alia virtutis cauſa ſubſit; aliquoin (inquit Vaſquez) teneretur contrà omnium ſententiam redire quamuis promiſſio non eſſet iurata. Reſpondetur in noſtro caſu adeſſe (vt diximus) iuſtam cauſam, neque inde ſequitur obligari hunc ad reditum, per ſolam promiſſionem ſecluſo Iuramento, ſicut etiam non obligat promiſſio vſurarum aut metu extorta ſecluſo Iuramento, eò quòd ſit turpitudo ex parte petentis aut extorquentis, illam; tamen adhibito Iuramento non eſt cur obligatio non oriatur iuxtà dicta dub. 11. & 12.

Reſp. ad aliud argumentum Vaſquez.

276. Ex quo etiam conſtat ſolutio alterius argumenti, quo Vaſquez vtitur, dum ait Iuramentum non conſtituere promiſſionis materiam ſub aliqua virtute, ſi ipſa ratione promiſſionis antea non eſſet: cui reſpondeo iuxtà dicta dubitatione 12. præcedente aſſert. 3. etiamſi promiſſio ſit illicita, poſſe eius executionem ex cauſa eſſe licitam, & tunc obligare Iuramentum; ſed quidquid ſit de hoc in caſu præſenti, etiam ipſa promiſſio redeundi licita eſt & actus virtutis, ſcilicet prouidentiæ erga res ſuas, & charitatis erga familiam ſuam aut hæredes. Vnde cauſæ nobis aſſignatæ ſatis ſunt, non ſolùm ad reddendam licitam executionem, ſed etiam promiſſionem, non tamen ad obligandum virtute ſolius promiſſionis nudè à Iuramento iuxtà datam doctrinam in eiſdem dubitationibus 11. & 12. in quarum priori §. *nihilominùs prædicta* oſtendimus non eſſe impoſſibile promiſſionem ſecluſo Iuramento non obligare; poſito autem illo obligationem inducere, in quo maximè in præſenti noſtro caſu conſentiunt plures & graues Authores Caietanus 2. 2. q. 89. a. 7. columnâ penultimâ. Romanus l. *ſtipulationes* nu. 78 ff. verbor. obligat. Angelus *Iuramentum* 5. nu. 37. Syluester *Iuramentum* 4. q. 26. Tabiena *iurare* q. 10. nu. 11. Armilla *Iuramentum* nu. 13. Toletus lib. 4. c. 22. verſic. *alterum eſt* Suarius lib. 2. c. 10. nu. 14. & 15. Leſſius lib. 2. c 42. dub. 6. nu. 28. Sanch. lib. 3 Moralium c. 11. nu. 32. qui cum Tabiena & Armilla ſuprà addit idẽ eſſe dicendum de eo qui iurauit non fugere è carcere iniurioſo, quia eadem eſt omninò ratio. Hæc ſententia ampliùs confirmabitur ex infrà dicendis in fine huius dubitationis.

Rectè addunt Suarius & Sanch.

277. Rectè etiam addunt Suarius num. 16. & Sanch. num. 34. traditam doctrinam veram eſſe, quando quis præuiſo periculo quòd ſibi imminebat, & eo ſuppoſito, iurauit rediturum: nam ſi iurauit, ignorans tantum eſſe periculi, non tenebitur Iuramento; nec enim intendit ſe obligare cum tanto diſcrimine; liberaturque ratione tacitæ conditionis imbibitæ in eo Iuramento, nempè ſi res non ſint notabiliter mutatæ; eſt autem in hoc caſu notabilis mutatio in iurantis æſtimatione.

278. Neque obſtat fore vt etiam iuraret conſcius periculi, eò quòd alioquin ſibi non concederetur exitus; nec enim ſpectandum eſt quid ille iuraturus eſſet, ſed quid iurauerit.

279. Pari etiam ratione (inquit Suarius) ſi iuraſſet non abſolutè, ſed ſub conditione quadam in mente concepta, ſcilicet ſi ſine periculo potuero, vel aliam ſimilem, non obligatur. Quod

ſi

ſi iniurioſus fuit carcer, non peccauit ſic iurãdo.

280. Item ſi ſimpliciter bona fide iurauit non præuidens periculum, virtualiter cenſetur iurare ſub illa conditione; ſi non ſit periculum, vel ſi res permaneant æqualiter nunc illas eſſe exiſtimo.

281. Imò vt rectè notat idem Suarius, ſi hæc ratio efficax eſt, locum habet etiamſi mors quæ poſteà timetur ſit iuſta pœna; nam etiam licitum eſt eam fugere quando Iuramentum non obligat ad non fugiendum; in eo autem caſu non obligat ex defectu intentionis, eaque propter extenditur tam ad caſum iuſtum quàm iniuſtum.

Aduertendum in hoc negotio Iuramentum exeuntis ex carcere iniuſto poſſe relaxari ab Epiſcopo.

282. Illud autem eſt maximè aduertendum in præſenti negotio, prædictum ſcilicet Iuramentum, ſiue redeundi ad carcerem, ſiue non inde fugiendi quando carcer eſt iniuſtus; aut pœna inferenda iniuſta eſt, relaxari poſſe ab Epiſcopo ſicut alia Iuramenta metu aut per iniuriam extorta, cùm in ea, ſiue incarceratione, ſiue pœna, irrogetur iniuria, & tunc obtentâ relaxatione nulla erit obligatio redeundi aut non fugiendi. Ita Abbas cap. *inter alia* ad finem de immunit. Eccleſ. Tabiena, Armilla, Suarius & Sanch. ſuprà item Rodriguez in ſummâ c. 40. nu. 3. Sà *Iuramentum* nu. 11. & Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 7. ad 3. vbi rectè docet cauendum eſſe ſcandalum religionis Chriſtianæ in hac relaxatione: nam ſi captiuus apud Infideles iuraſſet reditum, aut ſe miſſurum redemptionis pretium, non liceret illi petere relaxationem, nec eâ vti, id enim eſſet in magnum Chriſtianæ religionis detrimentum, in quo etiam conueniunt Sanch. & Suarius.

Quidam idem docēt de exeunte ex iuſto ob naturale conſeruandæ vitæ ius.

283. Quidam verò dicunt, hanc relaxationem concedendam etiam eſſe, quamuis carcer & mors ſint iuſta ob naturale conſeruandæ vitæ ius. Ita Ludouicus Lopez 1. p. Inſtructorij conſcientiæ c. 42. verſiculo *qui iurat redire* & alij quos tacito nomine refert Rodriguez, quod ipſe etiam concedit, dummodò aliâ viâ compenſetur damnum cuſtodis carceris.

Verũ Authorem contrarium docet cũ Sanch.

284. Verùm etiam cum hac compenſatione non poſſe fieri relaxationem docet Sanch. citato c. 11. nu. 36. quia Iuramentum hoc factum eſt in fauorem tertij, & nulla eſt turpitudo; nec iniuria in Iudice, neque in cuſtode. Vtrum autem, & quomodò, & ſub quibus circumſtantiis poſſit reus, tam in ſententia iuſta, quàm in iniuſta, mortis fugere ſecluſo graui ſcandalo aut Iuramento, latè diximus in noſtro opere de Iuſtitia cæteriſque virtutibus Cardinalibus lib. 2. Tract. 1. diſp. 6. dub. 4. à n. 60.

Item quod Iudex iniuriã facit exeunti ex carcere poteſt Epiſcopus huius Iuramentũ relaxare.

285. Quando verò Iudex iniuriam facit, poſſe relaxationem Iuramenti fieri ab Epiſcopo licitè, etiamſi damnum ſequatur cuſtodi carceris innocenti, cui factum eſt Iuramentum docent Rodriguez & Sanch. ſuprà nu. 35. quia nimirum iurat vt redimat vexationem quam Iudex facit: Hanc tamen doctrinam rectè impugnat Vaſquez infrà referendus, & mihi omninò diſplicet, quia Iuramentum hoc fit cuſtodi iuſtè exigenti reditum, non Iudici iniquè ſe gerenti.

Alia probabiles ſententia ſecunda.

286. Quamuis autem hucuſque ſtabilita ſit potior & probabilior doctrina, non deſunt aliæ variæ & probabiles ſententiæ. Secunda ergò in ordine docet non obligare Iuramentum non fugiendi, aut Iuramentum redeundi ad carcerem, in caſu dumtaxat, in quo probabiliter timetur pœna iniuſtæ mortis. Ita docent multi & graues Iuriſperiti quos refert Sanch. lib. 3. ca. 11. nu. 27. eoſque ſequuntur ex Theologis Maior in 4. diſtinct. 15. q. 22. in ſolutione ad 2. Antoninus 3. part. titulo 10. c. 6 in principio caſu 2. in fine Roſſela v. *accuſatus* num. 2. quorum fundamentum eſſe debet; quia tale Iuramentum eſt de re illicita, ſcilicet de reditu; nam redire in tali caſu eſt temerè ſe morti offerre, atque adeò conſequenter Couarruuias lib. 1. Variatum c. 2. nu. 7. Plaza de Delictis lib. 1. c. 22. num. 6. Seraphinus de priuilegiis Iuramenti priuilegio 132. nu. 6. Guttierrez de Iuramento 1. p. c. 57. à num. 24. docent non tantùm poſſe non redire, ſed etiam peccare mortaliter redeundo; quamuis alij nihil explicent de hac obligatione, & alij minùs conſequenter eam negent.

Docet non obligare tale Iuramentum.

Tertia.

287. Tertia opinio docet; Iuramentum hoc non tantùm obligare quando timetur periculum iniuſtæ mortis, ſed etiam quandò timetur quodcunque iniuſtum periculum perſonæ, ſecùs verò ſi tantùm verum. Ita Abbas cap. *ſicut* 3. nu. 4. de Iureiur.

Quarta.

288. Quarta opinio extendit doctrinam, vt non obliget hoc Iuramentum quando timetur iniuſta ſententia, etiam ſolius famæ, aut rei familiaris detrimentum; idque ſiue carcer alioquin eſſet iniuſtus ſiue iniurioſus. Primum probat, quia licet quiſque ſit Dominus rei ſuæ familiaris, & etiam famæ non tamen licet ea abſque iuſta cauſa prodigere. Secundum verò probat, quia licet carcer eſſet aliàs iuſtus, redditur iniuſtus timore: iniuſtæ ſententiæ. Ita docet Vaſquez 1. 2. diſp. 174. c. 5. à nu. 35. qui tamen nu. 38. hoc limitat vt ſolùm debeat locum, quando cuſtos carceris eſt particeps iniquitatis Iudicis; nam ſi cuſtos ille in bona fide eſſet, & Iuramentum de reditu illi præſtetur, putat hic Author obligare Iuramentum, ſiue damnum imminens cuſtodi eſſet in corpore, ſiue in bonis, quia tunc, ait Vaſquez, eſſet actus virtutis offerre ſe morti & iniuſtæ ſententiæ pro liberando innocente. Huius etiam ſententiæ videntur eſſe multi & graues Authores, quos refert Sanch. ſuprà n. 26. qui abſolutè docent hoc Iuramentum non obligare quando carcer eſt iniuſtus, aut pœna quæ timetur eſt iniuſta, non reſtringendo ad talem vel talem pœnam. Quamuis Sanch. putet eos Authores loqui ſolùm in caſu quo timetur mortis pœna iniuſta: omnes enim allegant celebrem quandam Gloſſam quæ tantùm loquitur in hoc caſu.

Quinta.

289. Quinta opinio docet obligari ad redeundum ſi carcer iuſtus ſit, quamuis mors iniuſta timeatur; ſecùs quando carcer eſt iniuſtus. Ita Nauarrus cap. 12. n. 18.

Harũ omnium opinionũ fundamenta optimè refutat Suarius.

290. Harum tamen omnium opinionum fundamenta optimè confutat Suarius lib. 2. cap. 10. nu. 14. & 15. ex generali quadam doctrina, quòd redire in noſtro caſu non ſit idem quod ſe occidere, aut temerè ſe morti offerre; alioquin etiam non liceret redire, aut poſſe non redire quando mors inferenda eſſet iuſta; quo caſu omnes fatentur obligare Iuramentum, nullam-

que

que habere excuſationem: Nam quod resſit ardua & difficilia, non liberat à Sanctitate Iuramenti; potiùs enim ſpectat ad fortitudinē quando cauſa iuſta eſt, vt in noſtro caſu, in quo iuxtà omnium ſententiam debita eſt reuerentia Deo ſeruando Iuramentum. Hæc autem cauſa adeſt, quando mors eſt iniuſtè inferenda, nec tunc redire, eſt ſe occidere, ſed eſt non fugere periculum, vel illi ſe exponere, quod non eſt per ſe & intrinſecè malum, ſed licitum ſi adeſt cauſa; hic autem adeſt, nempè reuerentia Iuramenti, maximè cùm homo non ſe conuciat de nouo in periculum, ſed ſe propter reuerentiam Iuramenti in priſtinum ſtatum reſtituit ad ſeruandam fidem datam. Vnde ſi in hoc caſu non eſt prodigalitas, ſed potiùs virtus, etiamſi domo habeat maximum ius conſeruandæ vitæ; multò minùs prodigalitas erit in caſu tertiæ & quartæ opinionis. Prætereà, ſi carcer eſt iniuſtus, & mors iniuſta timetur, eædem rationes locum habent, quia ſe exponere periculo iniuſtæ mortis non eſt intrinſecè malum; quòd ſi fiat propter ſeruandum Iuramentum, eſt opus virtutis, taleque Iuramentum factum fuit præuiſo periculo, & quidem prudenter, idque periculum non creatur ex Iuramentu, quin potiùs ob Iuramentum ſeruandum reſtituitur homo in priſtinum ſtatum, & hoc ipſum eſt quod iuratum fuerat. Quando verò carcer eſt iniuſtus, & periculum mortis nullum eſt, multò magis patet contrà Nauarrum tale Iuramentum obligare, quia tunc eadem eſt ratio quæ de Iuramento per metum extorto à latronibus, in quo caſu obligare expreſsè deciſum eſt à Pontifice cap. *ſi verò* de Iureiur. quod argumentum latiùs proſequitur Suarius ſuprà num. 15.

Non fugere mortis periculum nō eſt intrinſecè malū, ſed licitū ſi adſit cauſa.

Nec ſe exponere periculo iniuſtæ mortis eſt intrinſecè malum.

DVBITATIO XIV.

An Iuramentum dolo, vel errore, vel ignorantia præſtitum, ſit irritum?

Differentia inter doli errorem & ignorantiā.

291. PRæmittendum eſt 1. id quod ſæpè in aliis locis diximus, dolum, errorem, & ignorantiam in eo differre, quòd dolus ſignificet deceptionem iniurioſam ex parte petentis Iuramentum, quam error vel ignorantia ex ſe non inuoluunt, ignorantia verò latiùs patet quàm error, eſt enim quædam negatio, ſeu carentia, id eſt, mera ſcientiæ priuatio ſi propriè loquamur; error autem eſt non ſola ſcientiæ veritatis carentia, ſed cognitio oppoſiti falſi obiecti.

Duplex eſt error ignorantia & dolus iuxta D. Tho.

292. Præmittendum 2. eſt duplicem eſſe errorem (idemque iudicium eſt de ignorantia & dolo iuxtà D. Thamam 1. 2. q. 6. a. 8.) quidam eſt error antecedens, nempè qui inducit ad actum faciendum, illique cauſam præbet, ita vt ipſe non exiſtente actus nequaquam fieret, atque adeo efficit quòd actus ſit inuoluntarius; nihil enim volitum quin præcognitum. Alter verò eſt comitans actum, qui ſcilicet non inducit ad volendum actum, ſed ita illum comitatur, vt eo non exiſtente actus fieret, qui error non efficit inuoluntarium, ſed per accidens ſe habet ad actum: efficit tamen non voluntarium eò quòd nequeat actu eſſe volitum quod ignoratum eſt.

293. Priorem errorem, quando cum alicuius dolo contingit, appellant Iuriſperiti l. *Et eleganter ff. de dolo* dolum dantem cauſam contractui, quia ſi is non adeſſet, contractus non fieret: poſteriorem verò vocant incidentem in contractum, quia eo non exiſtente contractus adhuc fieret; ac proinde cauſa illius contractus non eſt. Priorem etiam ſolent vocare dolum ex propoſito contingentem, poſteriorem verò ſolùm reipſa contingentem.

294. Præmittendum 3. eſt vtrumque errorem, ignorantiam, ſeu dolum poſſe eſſe, vel circà ſubſtantiam rei Iuramento promiſſæ, vel ſolùm circà qualitatem aut conditionem mouentem ad iurandum.

295. Præmittendum eſt 4. ad præſentem quæſtionem de Iuramento nihil referre, an Iuramentum præſtetur interueniente dolo illud petentis, an mero Iurantis errore abſque vlla iniuria ei illata; nam ſola iniuria, dummodò conſenſus non deficiat, ſatis non eſt ad impediendum Iuramenti valorem, vt conſtat ex dictis, duabus dubitationibus proximè præcedentibus, maximè ſi agamus de Iuramento metu extorto, in auferendo autem vel non auferendo conſenſum, æqualia ſunt dolus, & error; tantum enim differunt quoad ſolam iniuriam in ſolo dolo clauſam, quæ non tollit Iuramenti valorem vt rectè notarunt Suarius lib. 2. c. 11. nu. 1. & Sanch. lib. 3. c. 11. n. 40.

Communis authorum diſtinctio in hac quæſtione.

296. His præmiſſis, communis eſt Authorum diſtinctio in hac quæſtione: ſi dolus aut error antecedens, ſiue dans cauſam contractui, ſeu ex propoſito contingens (quæ omnia ſynonyma ſunt vt diximus) Iuramentum illo dolo præſtitum eſſe prorsùs irritum nullâque relaxatione indigere: ſecùs verò ſi dolus aut error ſit comitans, ſeu non dans cauſam contractui, ſeu reipſa contingens. Ratio verò eſt, quia in priori caſu deficit conſenſus vt diximus in 2. ſuppoſitione, & conſtat ex l. 1. ff. de dolo & ex l. Caſtellæ 57. titulo 5. partita 5. In poſteriori verò conſenſus non deficit. Ita Iuriſperiti & Canoniſtæ multi quos refert Sanch. ſupra nu. 41. quos ſequuntur Antoninus 2. part. tit. 10. ca. 6. caſu 5. Angelus *Iuramentum* 5. nu. 32. Sylueſter *Iuramentum* 4. q. 88. & *Iuramentum* 5. q. 12. Nauarrus c. 12. num. 13. Sà *Iuramentum* 9. Azor lib. 11. cap. 7. q. 3. & alij quos infrà referemus. Rectè autem notat Alciatus ca. *cùm contingat* nu. 13. & 14 & ex eo Sanch. quòd licet ad iudicandum an contractus ſit nullus ipſo Iure ex dolo dante illi cauſam, vel ſolùm annullandus, attendatur an contractus ſit bonæ fidei vel ſtricti Iuris; nihilominùs quod ad nullitatem Iuramenti procedentis ex dolo id non ſit attendendum. Hæc ſanè omnia iuxtà communem ſententiam, licet ſatis probabilia ſint, non vſquequaque placent in omnibus, ſed alia ratione diſtinguendum puto quod ſequentibus aſſertionibus explico.

Ratio.

Rectè notat Alciatus cap. cum contingat.

Aſſero 1. Quādo error vel dolus antecedēs eſt circa ſubſtantiam rei Iuramento

297. Aſſero 1. quando error ſeu dolus antecedens, danſque cauſam contractui, ſeu ex propoſito contingens eſt circa ſubſtantiam rei Iuramento promiſſæ, nihil valet Iuramentum, neque vllâ relaxatione indiget; atque in hoc caſu certiſſima eſt prior pars diſtinctionis ſententiæ communis

promiſſe Iuramentū nihil valet.

communis paulò antè relatæ, vt præter citatos Authores docent Leſſius lib.2. de Iuſtitia c.42. dub.7. num.33. Suarius lib.2.c.11.num.5.aliàs 7. Sanch.lib.3.c.11. nu.42. Bonacina de Iuramento diſp.4.q.1.punct.8 nu.3. Exemplum ſit ſi quis iurat dare alicui rem quam putat eſſe vitream, & poſteà inuenit eſſe gemmam, vel quam putat eſſe auricalcum, & inuenit eſſe aurum.

Ratio aſſertionis.

Ratio eſt efficax, quia hic error tollit conſenſum circa illam rem, ac proinde reddit irritum Iuramentum; qua ratione ſimilis error in perſona reddit irritum matrimonium, vt latè probat Sanch. lib.7. de Matrimonio diſp.18.nu.12. & legi poſſunt quæ diximus in noſtro opere de Sacramentis Tract.11.diſput.7.dubit.4. & 5. Si tamen res quam iurauit quis dare, diuidua ſit, & reſpectu vnius partis fuit error, non verò reſpectu alterius, obligat Iuramentum circà illam partem in qua non fuit error, quia circa illam adfuit conſenſus licet non obliget circa aliam; niſi fortè aliunde conſtet intentionem iurantis limitatam fuiſſe ad totam illam integram numero rem per modum vnius. Ita Sanch. citato nu.42. Bonacina ſuprà & alij.

Aſſero 2. idē de errore etiam concomitante verſante circa rei iuratæ ſubſtantiam dicendum

298. Aſſero 2. etiamſi error ſeu dolus circa ſubſtantiam rei iuratæ ſit non dans cauſam promiſſioni, ſeu ſit comitans, vel incidens in contractum, Iuramentum eſt irritum.

Ratio aſſertionis.

Ratio eſt, quia talis error, quamuis non cauſet inuoluntatium, cauſat non voluntarium quatenùs tollit actualem cognitionem obiecti, ſine qua non eſt actualis nec virtualis conſenſus efficax, ſeu intentio voluntaria, ſed ad ſummum adeſt in voluntate habitualis vel actualis affectus inefficax, qui in ordine ad opus impertinens eſt; vnde in præſenti caſu talis error tollit intentionem promittendi ſub Iuramento rem illam, quæ quoad ſubſtantiam ignoratur, & conſequenter tollit obligationem Iuramenti; perinde atque ſimilis error circa perſonam, aut circa conditionem perſonæ ſeruilem irritat matrimonium vt docet Sanch. citata diſp.18.de Matrim. nu.6. & nos cum illo diximus loco citato de Sacramentis dub.4 vſque ad 10. Vnde ſicut ibi non ſufficit quòd quis tempore matrimonij eliciat hunc actum: *ducerem ſi noſcerem hanc fœminam eſſe Mariam, quam puto eſſe Ioannam*, quia nimirum hic actus conditionalis eſt, ac ſuſpenſiuus; & in præſenti nihil ponit, ideò vt ſit validum matrimonium, requiritur actus de præſenti quo quis dicat; duco te, etiamſi ſis alia. Pari ratione in noſtro caſu vt Iuramentum ſit validum, non ſufficit quòd iurans tempore Iuramenti eliciat hunc actum; iurarem etiamſi ſcirem eſſe aliam rem à promiſſa; ſed neceſſarium eſt ad Iuramenti valorem quòd adſit tunc temporis intentio iurandi, etiamſi res diuerſa ſit ab ea quam iurans exiſtimat. Ita in proprijs terminis, & loquentes de Iuramenti valore, docent Suarius lib.2.de Iuramento c.11.n.7. & 8. Sanch.lib.3.n.43. & 44.

Aſſero 3. Quæ prædictæ aſſertiones ſunt veræ quādo error ſeu dolus circa ſubſtātiam inuincibilis eſt ſecus ſi ſit vincibilis ſeu craſſus.

299. Aſſero 3. duæ prædictæ aſſertiones veræ ſunt, quando error ſeu dolus circa ſubſtantiam inuincibilis eſt; ſecùs verò ſi ignorantia, error, aut dolus ſit vincibilis, ſeu craſſus & fatuus, in quo caſu probabilius eſt Iuramentum eſſe validum; talis enim error ſeu ignorantia non cauſat inuoluntarium, quapropter totum id quod ſic ignorauit, virtute volitum eſt, & ſibi imputare debet diligentiæ omiſſionem & detrimentum quod ex ea ſequitur. Non me latet oppoſitum docere Sanch. lib.3. c.11.nu.45. loco de Iuramento, vbi pollicetur ſe lib.1. de voto cap.11 idem probaturum, tamen in eo c.1 nihil de hac re agit; capite verò 2. num.14. ſibi contrarius loquens de voto expreſsè docet, aſſertionem noſtram; & ſanè hic Author alijs etiam in locis circa hanc rem non videtur ſibi ſatis conſtans: nam lib.10. de Matrim. docet hoc virtuale voluntarium non ſufficere ad valorem Matrimonij, ſponſalium & voti, & tamen lib 1. de Matrim. diſp 8. nu.21. videtur aſſerere ſufficiens eſſe ad valorem ſponſalium & voti, videturque confundere voluntarium interpretatiuum, & tantùm in cauſa cum voluntario virtuali; quod reperitur in annexione ſeu connexione vnius actionis cum alia; quod tamen longè diuerſum eſt vt latè probat Vaſquez in incepto ſuo Tract. de Matrimonio diſp. 5. c.3. Vnde qui ſana mente ibat ad contrahendum matrimonium, verum matrimonium contrahit, etiamſi dum protulit verba turbatus non attenderit. Non tamen contrahit verum matrimonium, qui ſana mente vult, & proponit contrahere matrimonium per verba quæ præuidet ſe dicturum in furia aut ebrietate; ſicut etiam ſacerdos in furia; aut in ebrietate profert verba abſolutionis, aut conſecrationis, non conficit Sacramenta Euchariſtiæ aut Pœnitentiæ, etiamſi antè furiam vel ebrietatem voluerit per ea verba conſecrare, aut abſoluere, quia hi non ſunt actus humani nec voluntarij quando in ebrietate proferuntur, licet fuerint voluntarij ſeu (vt melius loquar) voliti in cauſa libera, iam enim ceſſante libertate deſinunt actus eſſe humani & liberi. Conſecrat tamen, abſoluit & alia Sacramenta conficit, qui liberè ſe applicuit ad miniſtranda Sacramenta hæc, licet poſteà proferat verba, præ diſtractione, aut alia turbatione non attendat actualiter, quia ſaltem virtualiter attendit, & talis prolatio adhuc tunc eſt actus humanus & liber in ſe, quæ omnia intelligenda ſunt iuxtà dicta à nobis in noſtro opere de Sacramentis Tract. 1. diſp. 3. dub. 6.

Probabile eſt Iuramētū obligare etiā ſi dicamus matrimoniū nō valere quādo error contingit circa perſonam etiam vincibile.

300. Verùm quidquid ſit de hoc, quod attinet ad noſtrum caſum; probabilius eſt Iuramentum obligare, etiamſi dicatur matrimonium non valere quando error contingit circa perſonam, ſeu circa conditionem ſeruilem perſonæ, etiam vincibilis vt nos diximus citata diſput. 7. Tract.11. de Sacramentis dub.4. & 5. & etiamſi dicamus ſponſalia & vota ex ſimili errore circa ſubſtantiam procedentia non eſſe valida. Ratio eſt quia matrimonium, ſponſalia & votum requirunt directam & expreſſam voluntatem formalem, quia tota obligatio in eis oritur ex voluntate ipſius volentis & contrahentis. At obligatio Iuramenti, ſuppoſitâ voluntate iurandi, oritur ex ipſo Iuramento, & ex reuerentia Deo debita, ex quo præcepto tenebatur adhibere diligentiam circa rem quam iurauerat, vel certè ſuſcipere in ſe onus præſtandi materiam quam iurauit, eo modo quo ipſa in ſe erat; & ideo tenetur implere totum id de quo dubitauit an in re iurata includeretur.

Noſtram aſſertionem docet Suarius.

Hanc noſtram aſſertionem videtur docere Suarius lib.2.c.11. num. 12.

dum

dum ait, Iuramentum non extenditur ad incogitata, quando ſecundùm prudentem æſtimationem talia ſunt, vt non credatur fuiſſe iurantis intentionem illa comprehendere ſub ſua promiſſione vel aſſertione iurata. Hæc Suarius. Sed in noſtro caſu non prudenter æſtimatur cùm temerè ſe proiecerit ad iurandum, ergo idem dicendum eſt.

Aſſero 4. Error, dolus ſeu ignorantia inuincibilis circa qualitatem accidentariam rei iuratæ non irritat Iuramentum ita Suarius. Exempla Suarij

301. Aſſero 4. error, dolus, ſeu ignorantia, etiam inuincibilis circa qualitatem accidentariam rei iuratæ, vel circa cauſam intrinſecam mouentem ad iurandum, non irritat Iuramentum, ſed validum eſt & firmum. Ita loquens de Iuramento docet Suarius lib.2.c.11.num.12. & Sanch. loquens de voto ſimul & de Iuramento lib.4.ſummæ c.2.nu.10.& 12.& nu.20.& 21.& ſequentibus, noſque plura exempla attulimus in hac diſputatione dub.3.in dubio incidenti aſſertione 6. in ordine & aſſert. 7. Suarius verò duo exempla adducit, primò vt ſi quis iuret dare Eleëmoſynam Petro qui verè pauper eſt, quia putauit eſſe ciuem ſuum, quem poſteà deprehendit eſſe peregrinum. Secundum eſt de Iuramento Gabaonitis facto à Ioſue, & à Principibus populi de eis non interficiendis, vt habetur Ioſue c.9. quem ſcripturæ locum & vim talis Iuramenti latè explicat Suarius c.12.à n.3. & concludit tale Iuramentum obligatorium fuiſſe, vt ex ſcriptura colligitur ibi & aliis in locis; ratio verò obligandi fuit, quia non habebant Iſraëlitæ præceptum perdendi eos qui conuertebantur ad cultum veri Dei, & deceptio qua Gabaonitæ Iſraëlitas deceperunt non fuit in re ſubſtantiali, quia verè & ex animo ſe ſubiecerunt & crediderunt Deo, ſed in re accidentali, ſcilicet quoad diſtantiam loci in quo habitabant. Ratio autem noſtræ aſſertionis eſt, quia ſi hic error, ignorantia, ſeu dolus irritaret Iuramentum & contractus, nihil eſſet firmum in votis iuratis ac humanis contractibus, quia frequenter hæc ignorantiæ contingunt abſque vlla cogitatione circa hæc accidentalia, & poſteà facilè & frequenter ſimiles mutationes ſuperueniunt.

Ratio aſſertionis.

302. An verò Iuramentum dolo factum adiectum contractibus Iure inualidis, ſit validum, vel irritum, eædem ſunt opiniones quæ de Iuramento metu extorto, quas retulimus præcedenti dubitatione in 5. illatione. Iura enim ibi allegata æquè loquuntur de Iuramento metu aut dolo extorto.

DVBITATIO XV.

An ad obligationem Iuramenti promiſſorij requiratur deliberatus conſenſus & intentio iurandi per verum Deum, & implendi quod iuratur & promittendi, ac etiam ſe obligandi.

Aſſero 1. ad valorē Iuramenti neceſſaria eſt deliberata volūtas iur.di ea deliberatione

303. ASſero 1. vt Iuramentum obliget, neceſſaria eſt deliberata voluntas iurandi, eâ deliberatione & aduertentiâ quæ neceſſaria eſt ad peccatum mortale. Hæc aſſertio communis eſt Theologorum in 4.diſtinct.39.idemque docent Syluester *Iuramentum* 4.q.9.Angelus Iuramentum 5.nu.8.Nauarrus c.12.nu.10. Abbas, Ioannes Andreas & alij cap. *ſi verò* & cap *ex litteris* de Iureiur. Sanch.lib.3. Moralium c.10.nu.2. Suarius lib.2.de Iuramento c.7.nu.3. iuuabuntque ad hæc intelligenda quæ diximus, tùm in noſtro opere de Iuſtitia lib.2. Tract.4. diſputatione vnica dub.2.tùm in noſtro opere de Sacramentis tract.11.diſp.1.dub.2.& 3. Omiſſis autem aliis rationibus quibus à Suario & aliis latiſſimè probatur noſtra aſſertio, ſufficiat nobis eam probare ex eò quòd obligatio, quæ ex Iuramento promiſſorio naſcitur, ex genere ſuo obliget ſub mortali, ſaltem ſi materia ſit grauis; ergo requirit eandem deliberationem quæ ad peccandum mortaliter ſit neceſſaria.

quæ neceſſaria eſt ad peccatum mortale.

Ratio aſſertionis.

304. Opponet tamen aliquis inde ſequi, quòd ſi Iuramentum promiſſorium factum eſt cum imperfecta deliberatione quæ ſufficiat ad peccandum venialiter, obligabit & ſub veniali ad implendum promiſſum.

Obiectio.

Reſpondetur cum Suario negando ſequelam: nam ex actu indeliberato non poteſt intrinſecè oriri obligatio ad actum, qui poſteà pleno iudicio & deliberatione præſtandus eſt, ſed liberum eſt homini ea quæ per ſurreptionem aut indeliberationem propriam fecit, poſteà maturo conſilio retractare, neque priuandus homo eſt ea libertate propter indeliberatum actum præcedentem; priuaretur autem ſi ſub veniali culpa obligaretur ad implendum quod indeliberatè iurabit.

Reſp. cum Suario. Ex actu indeliberato non poſſe intrinſecè oriri obligationem ad actum plenâ deliberatione poſteà præſtandum.

305. Aſſero 2. Iuramentum fictum, id eſt ſolùm exteriùs prolatum ſine intentione iurandi, per ſe non inducit obligationem implendi quod ſic iuratur. Hæc aſſertio, vt putant aliqui, certa eſt apud omnes & eam tradunt Sotus lib. 8.de Iuſtitia q.1.a.7.ad 4.& Sanch.lib.3.c.10.n. 4.Suarius lib.2.c.7. num.2. nihilominùs non eſt adeo certa doctrina, ſed ſolùm probabilis, vtpote quæ nititur ſuppoſito fundamento, quod poſſit eſſe exteriùs ficta promiſſio, quod ſanè probabile eſt; ſed ſi propriè loquamur, non exiſtimo illam talem eſſe poſſe; vt declarauimus, & probauimus in noſtro opere de Sacramentis Tract.11.de Matrimonio diſp. 1.dubit.4.& 7.& in principio dubitationis 9. Solùm ergò aſſertio noſtra procedit ſuppoſitâ fictâ promiſſione quæ propriè non datur externa, vt locis notatis diximus, & infrà dicemus. Probari verò poteſt, quia Iuramentum ſine intentione factum non eſt Iuramentum, vt probauimus diſp.2.dubit.11.ergò non poteſt obligationem inducere, quia quod non eſt, nihil operatur. Item verba non habent vim obligandi niſi ratione conſenſus, vt conſtat in matrimonio & in omnibus contractibus, & in profeſſione ac votis, quia interior voluntas eſt quaſi anima verborum, nec verba habent efficaciam niſi vt ſunt ſigna mentis.

Aſſero 2. Iuramentū exteriùs prolatū ſine intentione iurandi nō inducit obligationem implendi.

306. Dixi autem *per ſe*, hoc eſt ex vi ac religione Iuramenti; nam ex circumſtantiis extrinſecis poteſt conſurgere obligatio quæ aliquando erit Iuſtitiæ v.g.ſi ob eam cauſam is cui fit Iuramentū inde paſſus ſit aliquod nocumentum, vt ſi virgo conſentit copulam ob Iuramentum fictum alterius. Sed in his & ſimilibus non tam oritur obligatio ex Iuramento, quàm ex iniqua deceptione. Et legi poteſt Syluester *Iuramentum* 4.q.1.9.Aliquando verò conſurgit obligatio ratione

tione ſcandali vitandi, quam obligationem Suarius & Sanch. dicunt pertinere ad charitatem, & poſſe etiam pertinere ad religionem quatenùs publica illa periurij ſpecies in irreuerentiam Dei cedit, vel quia inducit alios ad ſimilia periuria & doloſa Iuramenta. Probabilius tamen eſt pertinere ad eam ſpeciem peccati ad quam inducit; nam interdum poteſt inducere alios ad ſimilia periuria; Interdum poteſt inducere eum cui Iuramentum factum eſt ad vindictam, idque vel per homicidium, vel per detractionem, vel ſimilia alia damna.

Aſſertio ſupponit poſſe eſſe promiſſionē fictam aut Iuramētū. Graues Authores aſſeriūt tale Iuramentū obligare.

307. Prædicta aſſertio, vt notabam, ſupponit poſſe eſſe promiſſionem fictam, & Iuramentum fictum; tamen quod attinet ad promiſſionem (& idem eſt de Iuramento) Authores cum primis graues affirmant, promiſſionem verbis ſeriò & deliberatè prolatis exteriùs, inducere obligationem propriam promiſſionis, & habere quidquid requiritur ad veram & propriam promiſſionem humanam inter homines factam; atque adeò omnem talem promiſſionem ſicut & alios quoſuis contractus; (matrimonium excipio propter particularem rationem) habere vim obligandi. Quam doctrinam latè & egregiè docet, probat & explicat Vaſquez in inchoato tractatu de Matrimonio diſp. 6. c. 2. & 3. vbi probat, promiſſionem conſiſtere in aſſertione alicuius rei in futurum faciendæ, in eius gratiam & vtilitatem ſeu obſequium, cui fit, & inſinuatur aſſertio ex qua naturaliter naſcitur obligatio implendi, non verò ex voluntate aſſerentis: nam fidelitas & veritas de futuro, quæ conſiſtit in implendis promiſſis, ſicut infidelitas in falſitate, ſeu in non implendo, non dependet ſuppoſita aſſertione & voluntate ſic aſſerendi à voluntate quam habet idem aſſerens, quod talis aſſertio inducat obligationem faciendi vera ea verba, ſed ex natura ipſa talis aſſertionis obligatio reſultat. Vnde inquit Vaſquez, aſſerere, poſſe eſſe promiſſionem voluntariam ſine animo promittendi, aut poſſe proferre Iuramentum voluntariè & ſeriò ſine animo iurandi, non minùs falſum eſt, quàm dicere poſſe aliquem voluntariè exteriùs infamare ſine intentione detrahendi, aut poſſe exteriùs voluntariè aliquem ferire ſine intentione feriendi. Hæc doctrina ampliùs explicabitur ex dicendis infrà poſt 5. aſſertionem. Itaque aſſertio noſtra ſecunda ſolùm procedit ſuppoſitâ opinione probabili, quod poſſit eſſe fictum Iuramentum fictaque promiſſio, cuius oppoſitum, quod ad promiſſionem cæteroſque contractus attinet, latè diximus in noſtro opere de Iuſtitia Tract. 3. qui eſt de contractibus in genere dub. 19. à n. 357. & Tract. 4. dub. 4. n. 27. & deinceps, & locis ibi notatis maximè diſp. 5. de Matrimonio dub. 4. & 7.

Quod & egregiè probat. Vaſquez.

Aſſero 3. Iuramentū per Idola non obligat niſi propter erroneam conſcientiam. Ratio aſſertionis.

308. Aſſero 3. Iuramentum per Idola non obligat, niſi propter erroneam conſcientiam, quam fortè habent Gentiles multi, putantes eſſe verum numen id per quod iurarunt. Ratio verò eſt clara, quia cùm nihil numinis ſit in Idolo, deficit fundamentum eſſentialiter requiſitum ad Iuramentum, vt latè declaratum eſt ſuprà diſp. 1. dub. 1. in 3. obiectione, & ibidem quoque diximus Iuramentum per beatos, Sanctos conſideratos per ſanctitatem propriam à Deo participatam, obligare ex virtute duliæ, non tamen ex virtute religionis quæ Deum reſpiciat. Ibidem quoque diximus Iuramenta per mortales homines ſecundùm ſe ſpectatos non obligare, retulimuſque Authores hæc omnia expreſsè aſſerentes.

Aſſero 4. Quando tantū deeſt intentio implendi rem iuramento promiſſam Iuramentū obligat. Ratio

309. Aſſero 4. quando tantùm deeſt intentio implendi rem Iuramento promiſſam, & adeſt intentio non implendi, Iuramentum obligat. Fundamentum huius aſſertionis eſt doctrina generalis pro omni pacto & contractu, quia nimirum intentio non contraria ſubſtantiæ contractus alioquin validi & obligatorij, illum non irritat, neque impedit eius obligationem. Qua ratione intentio non reddendi debiti non irritat matrimonium, vt latè docet & probat Sanch. lib. 2. de Matrimonio diſp. 29. nu. 11. & nos etiam probauimus in noſtro opere de Sacramentis Tract. 11. diſp. 2. dubit. 5. ſicut & intentio non implendi votum non tollit vim voti. Ratio eſt, quia neque eſt eſſentia matrimonij reddere debitum, ſed obligatio ad illud reddendum, ſicut neque de eſſentia voti eſt illud implere ſed obligare ad illud implendum. Vnde in noſtro caſu intentio implendi quod iuratur, non eſt de eſſentia Iuramenti, ergò ea intentio quantumuis deficiat & adſit oppoſita, non tollit Iuramenti eſſentiam. Confirmatur & probatur; quia prius eſt obligari quàm exigi, hoc enim ab obligatione naſcitur, ergò præciſè defectus intentionis exequendi non opponitur animo ſe obligandi, nec tollit vim obligationis: ſublato enim poſteriori non tollitur quod prius eſt. Ita docent omnes Authores quos infrà referemus; quamuis enim contrarium doceat Almainus in 3. diſtinct. 39. q. vnica, videaturque docere Bonauentura ibi art. 3. q. 2. & Leſſius lib. 2. de Iuſtitia c. 42 dub. 8. num. 41. dicat id non eſſe improbabile quando Iuramentum iniquè extorquetur: Nihilominùs Suarius lib. 2. de Iuramento c. 7. nu. 21. & Sanch. lib. 3. ſummæ c. 3. num. 5. meritò docent id eſſe improbabile, quia ſine vlla probabili ratione contrà efficacem rationem aſſeritur.

Aſſertio 5. Quando deeſt ſola intētio promittendi Iuramentū obligat. Ratio.

310. Aſſero 5. quando deeſt ſola intentio promittendi, etiamſi ſequamur opinionem, quam probabilem diximus aſſert. 2. ſcilicet promiſſionem fictam non eſſe verè promiſſionem neque obligare; adhuc Iuramentum obligat. Ratio eſt, quia ſubſtantia veri Iuramenti de futuro, obligans ad veritatem illam futuram implendam, ſubſiſtere poteſt etiamſi promiſſio nulla ſubſiſtat, vt contingit quando irrita eſt, vt ſatis credo probauimus in hac diſputatione dub. 1. & habetur in Iuribus quæ retulimus dub. 12. aſſert. 1. in principio & dub. 13. aſſert. 1. in principio; ergo defectus ſolius intentionis promittendi, etiamſi faceret promiſſionem, non ſubſiſtere, non inde ſequeretur Iuramentum corruere.

Quapropter idem quoque dicendum eſt à fortiori, quando ſolùm deeſt animus non ſe obligandi peculiari quadam ratione Iuſtitiæ aut fidelitatis, ſed adeſt intentio expreſſa excludendi alteram illarum obligationum (ſi fortè id eſt poſſibile) nam in eo caſu talis intentio non eſt contraria ſubſtantiæ Iuramenti, nec obligationi propriæ ipſius quæ eſt religionis erga Deum. Vtrumque putant certum, & vt tale docent Sua-

rius lib.2.c.7.nu.5.6.& 7 & Sanch.lib.3. Moralium c.10.n.6.

Addit Suarius.

311. Addit etiam Suarius nu. 5. conſequenter ad ſuam doctrinam, ſuppoſitâ opinione quam diximus probabilem aſſert.2. quòd ſi iurans promiſſionem fictam habet animum iurandi, manet obligatus ex vi Iuramenti obligatione religionis, licet non ex Iuſtitia aut Fidelitate; quia quamuis protulerit verba promiſſionis, id fecit fictè ſine animo promittendi. Huius ratio eſt, quia cùm ficta promiſſione ſubſiſtere poteſt vera aſſertio de facto futuro; poteſt enim quis aſſerere ſe aliquid facturum quod promittere non vult. Qui autem vtitur verbis promiſſoriis ſine intentione promittendi, affirmat nihilominùs ſe facturum; nam hæc affirmatio intrinſecè includitur in verbis promiſſoriis: atqui affirmatio eſt ſufficiens materia Iuramenti; ergo tale Iuramentum obligat obligatione propria ſcilicet religionis.

Supponunt Suarius & Sanch tanquam certũ poſſe eſſe verba promiſſoria ſine intentione promittendi &c.

312. Id autem quod Suarius & Sanch. ſupponunt tanquam certum, ſcilicet poſſe eſſe verba promiſſoria ſine intentione promittendi, & verba Iuramenti ſine animo iurandi, Vaſquez citata diſp.6. de Matrim. non ſolùm impugnat vt ſuprà retulimus, ſed etiam affirmat hanc doctrinam paucis ab hinc annis à Recentioribus introductam. Ego ſanè quamuis probabiliorem putem ſententiam Vaſquij vt pluribus in locis ſuprà citatis diximus & iterum dicemus; nihilominùs in eo quo notat ſententiam Suarij & Sanch. illam appellans de nouo introductam in ſcholas, omninò fallitur; nã de Iuramento ficto, id eſt exteriùs prolato, non ſolùm multi Recentiores, ſed etiam Caietanus & Sotus diſputarunt, quorum diuerſas opiniones retuli ſuprà diſp.2.dub.11. circa initium, & videri poſſunt quæ diximus diſp.1.dub.4. aſſert.2. De promiſſione verò ficta multi in materia de Iuſtitia, & alij in materia de Matrimonio, alij etiam in materia de voto idipſum tractant, & ſatis multi docent promiſſionem & votum tantùm verbis externis prolata ſine animo interno vouendi & promittendi, non obligare niſi ratione damni quod ex promiſſione ficta ſequatur, vt nos etiam notauimus locis citatis de Matrimonio, & de contractibus in genere, & promiſſione, vbi plures Authores indicauimus, & quidem promiſſionem fictam non obligare, quia non eſt promiſſio, ſed promiſſionis fictio ita docent Caietanus v. *Sponſalia*, & ibi Armilla n.14. Nauarrus c.22.num.76. Veracrux qui teſtatur eſſe doctrinam ab omnibus receptam 3. parte ſpeculi art. 19.concl.1. Bartholomæus à Ledeſma de Matrimon.dub.14. qui tamen addunt eſſe culpam mortalem ſic fictè promittere in quolibet contractu vtrimque obligatorio, qualis eſt ſponſalium, de quo dicti Authores loquuntur. Vnde Sanch.lib.1.de Matrim. diſp.9.nu.3.docet non fore culpam mortalem quando promiſſio eſt gratuita ex altera parte tantùm facta, non vero mutua, quia non eſt perniciosum mendacium. Item ſecundò, non eſſe mortalem culpam quando ita promittitur vt alter facilè colligere poſſet iocosè promitti. Tertiò quando adeſt grauis cauſa ad ſic fictè promittendum, non erit iuxtà hanc ſententiam culpa mortalis, imò nec venialis ſi in tali promiſſione vtatur quis amphibologia aliqua habente verum ſenſum, & aliquid tacitè ſubintellectum, quod & de matrimonio fictè hoc modo contracto affirmat idem Sanch. ſuprà diſp.11.nu.2. vbi tanquam certiſſimum ſupponit matrimonium fictum eſſe inualidum, quod affirmant multi & grauiſſimi Authores quos num.1.retulerat, & nos diximus in proprio Tract.de Matrimon. aliiſque in locis; imò idem Sanch.diſp.10. nu.26. cum Veracruce, Cordoba, Henriquez & Molina docet quòd, etiamſi contrahentes ſponſalia æquales ſint, & alter verè promittat, non teneatur fictus promiſſor contrahere, quandò nullum aliud damnum ſequitur præter fidem violatam; quamuis enim grauiter peccauerit contrà Iuſtitiam intendens in re grauiſſima decipere; at quia reuera coram Deo alter ſibi non obligatur, & deceptio manſit in intentione, nec habuit effectum, ideò non manet obligatus, ſicut ſi fictè promitterem Petro centum aureos ſi Romam petat, & antequam petat diſſoluo contractum, non admitto iniuſtitiam, nam ratione promiſſionis quæ ficta fuit, minimè teneor, nec ratione iniuriæ quia alter nihil dedit nec amiſit, & ſicut ego non ſum obligatus, ita nec alter mihi. Quæ omnia probabilia ſunt, & probabilem reddunt ſententiam aſtruentem fictam promiſſionem. Legantur quæ diximus locis notatis de Matrim. maximè diſp. 1.dub.4. & 7. vbi oppoſitam doctrinam probabiliorem iudicauimus cum Petro de Ledeſma de Matrim.q.43.a.1.dub.4. & cum Vaſquez citato, qui expreſsè docent eum qui nouit promiſſionis vim, non poſſe velle promittere exteriùs, & habere interiùs animum non promittendi & ſe obligandi promiſſione. Vtrum autem ſit ſemper peccatum mortale ſuppoſitâ alia opinione iurare exteriùs ſine animo interno iurandi, diximus ſuprà diſp.2.dub.11.

Ficta promiſſio quale peccatũ.

Reſtat difficultas maior de eo qui habet animũ iurandi, non tamen ſe Iuramento obligandi. Duæ probabiles ſententiæ.

313. Reſtat modò difficultas aliquandò diuerſa, & quidem maior circa Iuramentum, an quando iurans habet quidem animum iurandi, non tamen Iuramento ſe obligandi, maneat reuera in conſcientia obligatus? In qua re duplex ſententia vtraque probabilis, & ferè coincidens cum vna ex altera ſententia, ex iis quæ in præcedenti puncto de Iuramẽto ficto explicata ſunt: nam etiam hoc, de quo nunc agimus, poteſt appellari Iuramentum fictum; quamuis enim quis habeat animum iurandi ſi ſimul habeat animum ſe non obligandi, meritò poteſt appellari Iuramentum fictum quatenùs Iuramentum, quod natura ſua obligatur ad inducendam obligationem, non vult iurans quod eam inducat, quæ procul dubio fictio quædam eſt, ſi tamen eſt caſus poſſibilis.

Prima affirmat tale Iuramentum obligare.

314. Prima igitur opinio affirmat tale Iuramentum inducere obligationem, non ſecùs atque promiſſio inducit obligationem promiſſionis, eo ipſo quòd quis velit exteriùs promittere etiamſi fortaſſe intendat ſe non obligare, atque in hoc caſu & ſenſu locuti præcipuè ſumus de promiſſione & contractu tàm ſponſalitio, quàm aliis, locis notatis de contractibus in genere de promiſſione & de matrimonio. Ibi legatur: nam quæ ibi dicta ſunt, poſſunt etiam ad Iuramentum accommodari. In caſu ergo Iuramenti

menti conſentiunt Authores comprimis graues, Summiſtæ & Theologi & Canoniſtæ; imo in Iuramento eſt ſpecialis ratio ad id aſſerendum. Interalios ergo ita ſentiunt Angelus Iuramentum 4. in principio. Syluester Iuramentum 3. q. 2. vbi docent aliter contrahi obligationem in voto quàm in Iuramento; in illo enim contrahitur per intentionem; in hoc verò per deliberatam verborum atteſtationem. Expreſſiùs tamen hanc ſententiam docent Caietanus 2. 2. q. 89. a. 7. ad 4. Sotus lib. 8 de Iuſtitia q. 1. a. 7. ad 4 verſic. *at verò*. Couarruuias de Pactis 1. part. §. 5. nu. 2. Ludouicus Lopez 1. part. c. 42. Rodriguez in ſumma 1. part. c. 192. nu. 4. & part. 2. c. 92. nu. 7. Gutierrez in quæſtionibus Canonicis lib. 2. c. 22. nu. 31. Arragon 2. 2. q. 89. a. 7. Henriquez lib. 11. cap. 13. nu. 2. in Gloſſa littera z. Valentia 2. 2. diſp. 6. q. 7. punct. 4. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 8. num. 38. Sayrus in Claui Regia lib. 5. c. 6. num. 8. Suarius lib. 2. c. 7. à num. 1. vſque ad finem. Vaſquez diſp. 6. de Matrimon. c. 2. & 3. citatis. Fundamentum magis commune huius ſententiæ eſt, quia obligatio Iuramenti eſt effectus naturaliter conſequens ipſum Iuramentum, nec dependens à voluntate iurantis ſi ſemel vult iurare; ergo quamuis in voluntate hominis ſit iurare vel non iurare; ſi tamen voluntariè iurat quantumuis nolit obligari, neceſſariò obligatur. conſequentia videtur euidens, quia qui efficaciter vult applicare cauſam naturalem v. g. ignem, efficaciter etiam vult effectum ex ea naturaliter ſecutum v. g. combuſtionem; nec enim eſt in poteſtate applicantis cauſam naturalem, impedire eius effectum naturalem. Quòd ſi fortè non vult effectum, id erit affectu quodam & voluntate inefficaci. Hoc argumento quo vtuntur Suarius & alij, libentiſſimè vtitur Vaſquez loco citato, ad probandum hoc ipſum de promiſſione contrà Suarium & aliquos alios, nempè quòd is qui vtitur verbis promiſſoriis fictè cum animo non promittendi, aut non ſe obligandi promiſſioni, reuera promittit, manetque obligatus, quia poſitis verbis promiſſoriis exteriùs prolatis, turpe eſt & indecorum, ſeu contrà fidelitatem ex ipſo naturali Iure non ſtare verbis; ergo hic effectus naturalis eſt non pendens ab intentione proferentis verba promiſſoria.

Fundamentum huius ſententiæ.

315. Hoc tamen argumentum aliqui Recentiores reiiciunt in promiſſione, quamuis admittat in Iuramento; quia ſi in promiſſione efficax eſſet, multùm probaret & eneruaret communem doctrinam Authorum, aſſerentium in materia de voto, quod qui profitetur fictè in aliqua religione non obligetur in conſcientia & coram Deo in tali profeſſione, pariquе ratione qui exteriùs tantùm & oretenùs vouet ſine animo vouendi, reuera non obligatur, quia ſcilicet non eſt vera profeſſio & verum votum, ſed fictum. Item eneruaret communem doctrinam aſſerentium Iuramentum fictum, id eſt, ſine animo iurandi ſeu adducendi Deum in teſtem, non eſſe Iuramentum, neque obligare, de hoc tamen iam diximus ſuprà in hac dubitatione. De illo verò priori ſcilicet de paritate profeſſionis ſolennis & voti, ſatis diximus in noſtro opere de Iuſtitia agentes de contractibus in genere Tract. 3. diſp. vnica dub. 19. nu. 368. & ſequenti, vbi de voto quidem ſimplici longè diſparem eſſe rationem oſtendimus: nam in voto ſimplici non ſunt neceſſaria verba externa; poteſt enim ſolo actu interiori fieri: quòd ſi verba fictè proferantur, Deus cui ſoli votum fit, nequit decipi, ac proinde quando deeſt animus promittendi, non oritur obligatio voti ratione ſolius externæ locutionis; in promiſſione tamen externa homini facta non ſic contingit vt patet, cùm non poſſit aliter fieri & innoteſcere promiſſario quàm externis ſignis; in voto autem ſolemni etiam conſtat illud fieri Deo, ac proinde ſi deſit animus vouendi, quantumuis proferantur verba externa, nihil eſt deceptionis comparatione Dei. Eodem modo dicendum eſt, ſi deſit animus ſe obligandi, qui animus iuxta ſententiam Vaſquij non poteſt non haberi ab eo qui ſciens naturam promiſſionis, aut voti, vult promittere aut vouere: nam eo ipſo quòd promittat, contendit Vaſquez ex ipſa promiſſione naturaliter reſultare obligationem implẽdi illam, non minùs quàm ex Iuramento reſultat naturaliter obligatio, quæ non dependet ex intentione proferentis verba promiſſoria, quia naturali Iure apparet deformitas aut turpitudo in non implendis illis verbis verificando illa.

Argumentũ hoc aliqui recentiores reiiciunt in promiſſione quamuis admittant in Iuramẽto.

Diſparitas inter votũ ſimplex externum & promiſſionẽ externam.

In ipſa promiſſione naturaliter reſultare obligationem implendi illã, ſicut ex Iuramento contendit Vaſquez.

316. Reſpondent tamen eam turpitudinem non conſiſtere in eo quòd non impleat id ad quod non obligatur, ſed in eo quòd loquitur cum fictione, & in eo quòd faciat irreuerentiam Deo ſi ei promittit, vel faciat iniuriam homini quem decipit.

317. Hoc tamen gratis omninò dici videtur, nec enim in communi æſtimatione hominum ſolùm deforme eſt, quòd quis aliter loquatur aut promittat exteriùs quàm ſentit, aut habet in mente interiùs; ſed etiam in eo quòd non conformet facta cum dictis à ſe liberè & ſpõte prolatis homini, qui ſolùm dicta ſibi ſeriò audit & acceptat. Quòd ſi Aduerſariorum doctrina vera eſſet, eodem modo loqui deberent de voto & promiſſione atque loquuntur de Iuramento, vel è contrà de Iuramento atque de voto & promiſſione quantùm ad intentionem ſe obligandi, nimirum ſicut de voto dicunt & promiſſione ſine intentione ſe obligandi, quantumuis fiant, non obligare, ita de Iuramento deberent docere; quòd ſi recurrant cum Syluestro & aliis ad illud diſcrimen, quòd Iuramentum obliget naturaliter eo ipſo quòd fiat per deliberatam verborum atteſtationem, votum verò aut promiſſio obligent per intentionem vouentis aut promittentis, aut nihil faciunt, aut petunt principium & ſupponunt probandum: nam ſicut dicunt de Iuramento, quod poſitâ atteſtatione verborum, etiam ſine animo interno ſe obligandi, reſultat naturaliter obligatio; ita ſimiliter dicere deberent quòd poſitâ internâ, vel externâ voluntate promittendi in voto aut promiſſione, naturaliter reſultat obligatio promiſſionis; & hoc eſt quod contendit Vaſquez. Quòd ſi in poſteriori caſu negent reſultare, & in priori concedant, petunt principium, & reddunt pro ratione id ipſum de quo diſputamus; diſputamus enim an ſit eadem ratio de Iuramento facto ſine animo ſe obligandi, atque de voto, & promiſſione facta ſine animo ſe obligandi quantùm ad

Authoris iudicium.

hoc quo eſt obligationem gaudere ex voluntate iurantis & ex voluntate promittentis, & reſpondent in caſu Iuramenti non pendere ex voluntate iurantis, ſed ex natura Iuramenti; in caſu verò promiſſionis & voti pendere obligationem ex voluntate promittentis & vouentis.

Notant alij contra Vaſquez.

318. Sed adhuc perſtant, & vt oſtendant diſcrimen inter vtrumque, notant contrà Vaſquez eſſe aliquos actus quorum ſubſtantia conſiſtit in ſola actione exteriori, quos dum voluntariè & humano modo quis exercet, verè illi actus dicuntur tales, & homo dicitur ſimpliciter talis: hac ratione, homo qui ſciens quid faciat, fornicatur, vel occidit, aut detrahit, verè dicitur fornicator, homicida & detractor, & verè fornicatur, occidit & detrahit. Alios tamen eſſe actus quorum ſubſtantia non conſiſtit in ſola actione exteriori, ſed eſſentialiter requirunt intentionem agentis, ita vt non ſint verè tales niſi fiant ex peculiari intentione, ſine qua ſunt inualidi. Quòd euidenter patet in collatione Sacramentorum, in excommunicatione, abſolutione &c. quantumuis enim quis exteriùs baptizet & dicat verba, niſi id faciat cum intentione baptizandi, non baptizat, & ſic de reliquis. Eodem ergo modo putant philoſophandum in eo, qui iurat ſine animo adducendi Deum in teſtem, quem putant non iurare; ac proinde non obligari Iuramento, perinde atque qui fictè & ſine intentione contrahit ſolum externis verbis matrimonium, nihil facit in omnium ſententia; quidquid ſit an teneatur poſteà ſupplere conſenſum, in quo ſunt variæ Doctorum ſententiæ, vt videre eſt apud Sanch. lib. 1. de Matrimonio diſp. 11. Pari ratione, inquit, qui exteriùs tantùm vouet Deo, non facit verum votum, neque veram promiſſionem, ſed fictam & ideo voto non obligatur.

Authoris iudicium de præcedenti doctrina.

319. Hæc tamen tota doctrina quamuis concederetur in aliis exemplis allatis præter promiſſionem ſeu contractum, nihil ad rem faceret; in oppoſita enim ſententia quam ſequitur Vaſquez, admiſſâ prædicta diſtinctione actuum qui in ſola actione exteriori voluntariè exhibita conſiſtunt, & actuum qui requirunt intentionem interiorem, adhuc dicendum eſt promiſſionem contractumque eſſe computandos inter eos actus qui apud homines humano more fiunt verbis externis ſeriò, voluntariè & liberè prolatis, & intentionem requiſitam ad eorum valorem ſolùm eſſe eam intentionem, ſeu voluntatem proferendi ea verba alteri contrahenti vel promiſſario cum cæteris requiſitis, non ſecùs atque in aſſertione nihil amplius requiritur ad mentiendum, quàm velle ſeriò & voluntariè affirmare id quod loquens indicat falſum eſſe, & in cognoſcente naturam mendacij impoſſibile eſt velle talia verba proferre, & velle non mentiri. Sic ergo iuxtà hanc opinionem dicendum eſt, tam in promiſſione quàm in contractu impoſſibile eſſe, eum qui nouit vim promiſſionis vel contractus, velle talia verba prædicto modo proferre, & non contrahere, nec obligari tali promiſſione aut contractu.

Contractus matrimonialis non celebratur

320. Quod autem dicitur de matrimonij contractu nihil refert: nam propter peculiarem rationem ille contractus non celebratur conſenſu ficto, aut conſenſu debito, ſed conſenſu vero, vt locis ſuprà citatis de matrimonio & contractibus explicuimus. Quod verò attinet ad votum, ibidem quoque dictum eſt; atque ſpeciatim diſp. 1. de Matrimonio dub. 4. & 7. oſtendimus in cæteris contractibus præter matrimonium iuxtà hanc probabiliorem ſententiam ſola verba externa ſufficere ſpontaneè prolata ad valorem actus; & in dubitatione illa 19. de contractibus in genere reddidimus diſparitatem voti & matrimonij.

conſenſu ficto propter peculiarem rationem.

Iuramentum factum cum animo iurandi quamuis deficiat animus ſe obligandi verè inducit obligationem. Probatur efficaciter.

321. Verùm quidquid ſit de his, quod attinet ad Iuramentum factum cum animo quidem iurandi, quantumuis deficiat animus ſe obligandi, verè inducere obligationem, efficaciter probatur, quia Iuramentum non eſt actus cuius ſubſtantia & eſſentia conſiſtat in ipſa obligatione, nec eius obligatio dependet à voluntate iurantis ſuppoſito quòd iuret, ſed naturaliter reſultat ex ipſo Iuramento. Vnde, ſi quis habet voluntatem iurandi, fieri non poteſt quòd ſimul velit voluntariè iurare & non obligari Iuramento. In quâ ratione conſentiunt etiam Authores, qui putant non eſſe impoſſibile velle exteriùs promittere cum cæteris requiſitis, & non velle ſe obligare, quia nimirum etiam putant obligationem in promiſſione, voto & contractu pendere proximè & immediatè à voluntate contrahentis aut promittentis. Quod tamen non exiſtimo verum, ſed probabilius omninò puto, in his omnibus oriri quidem obligationem ex voluntate hominis contrahentis, & promittentis radicaliter & remotè; proximè verò ex ipſo contractu aut promiſſione, imo voluntatem requiſitam ad hoc vt oriatur obligatio contractus aut promiſſionis, non eſſe voluntatem quâ quis expreſsè ſe vult obligare, ſed qua quis vult promittere aut contrahere exteriùs, non ſecus atque in Iuramento non eſt voluntas, quâ quis vult obligari Iuramento, ſed voluntas qua quis vult iurare, proximè autem obligatio oritur à Iuramento ipſo, contractu, & promiſſione.

Author probabilius putat in promiſſione, voto, & contractu, oriri obligationem ex voluntate vouentis, &c. remotè proximè verò ex ipſa promiſſione &c.

Secunda opinio negat iurantem cum animo non ſe obligandi non manere obligatum tali Iuramento.

322. Secunda opinio, prædictis omnibus non obſtantibus, multorum eſt aſſerentium, iurantem cum animo non ſe obligandi non manere obligatum tali Iuramento. Hæc opinio, ſi Authores ſpectemus, multò magis communis eſt quàm præcedens. Ita docent Abbas, Antonius, Alexander de Hæuo, Immola in cap. *ſi verò* de Iureiur. & ibi etiam Felinus. Item Scotus, Bonauentura, Gabriel, Almainus, Richardus in 3. diſtinct. 39. Antoninus 2. part. tit. 10. cap. 16. Angelus *Iuramentum* 5. nu. 8. & 10. & 32. Syluester *Iuramentum* 7. q. 7. & 17. & 19. Roſella n. 19. Armilla nu. 14. Ioannes à Medina tr. de confeſſione q. de diſpenſatione ſuper reuelanda confeſſione in ſolutione ad 7. Palatios in 4. diſtinct. 29. diſp. 1. Nauarrus in cap. *Humanæ aures* q. 3. nu. 6. Philiarcus tom. 1. lib. 3. c. 16. part. 2. Seraphinus priuilegio 110. nu. 16. Guttierrez de Iuramento part. 1. c. 57. num. 20. Azor tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 2. Serua de Iureiur. 3. part. q. 1. nu. 34. & 37. Sanch. lib 3. ſummæ c. 10. nu. 8. & lib. 1. de Matrim. diſp. 9. nu. 9. qui totam vim fundamenti huius opinionis in eo ſtatuit, quòd quamuis obligatio ſit diſtincta à Iuramento, ſaltem illius eſt paſſio & proprietas ita connexa & coniuncta eſſentiæ Iuramenti, vt ſine illa conſiſtere nequeat Iuramenti

Declaratur hæc opinio exemplis. Primum.

ti eſſentia; vnde qui non vult obligationem, etiam non vult iurare verè, ſed fictè. Explicat hoc tribus exemplis, ſicut, qui vult (inquit) contrahere matrimonium, & ſe obligate ad perpetuam vitæ conſuetudinem, in qua eſt eſſentia matrimonij, & ſimul vult non ſe obligare ad ſeruandam fidem coniugi, aut prolem educandam, aut ad reddendum debitum, non contrahit matrimonium, quia iſtæ ſunt paſſiones adeò propriæ, & connexæ, vt ſine illis eſſentia matrimonij non poſſit conſiſtere.

Author reiicit.

323. Verùm idem Sanch. lib. 2. de Matrim. d. 19. nu. 12. omnia hæc dixerat eſſe de eſſentia matrimonij. Vnde reſponderi poteſt ad eius argumentum, vel quòd prædictus volens contrahere matrimonium, eo ipſo, etiamſi nolit, obligetur ad illa omnia, vel negandum eſt voluntatem ad illa omnia, & obligandi ſe ad illa omnia, non eſſe de eſſentia matrimonij, atque adeò hoc exemplum nihil ad rem.

Exemplum 2.

324. Secundum exemplum eſt de eo, qui in contractu venditionis vellet transferre dominium, in quà tranſlatione conſiſtit eſſentia venditionis, & nollet ſe obligate ad tradendum rem, deſtrueret venditionem, illamque irritam redderet, quia non vellet paſſionem propriiſſimam venditionis.

Reiicitur.

325. In hoc tamen exemplo petit quoque principium, & id negandum eſt, quin potiùs volendo eſſentiam neceſſariò conſequitur talis obligatio.

Exemplum 3.

326. Tertium exemplum eſt eius qui iurans aſſertoriè de præſenti, & non vult ſe obligare ad dicendam veritatem de præſenti, qui vt putat Sanch. conuinceretur de voluntate non verè iurandi ſed fictè, tanquam apponens conditionem impoſſibilem. Sic ergò putat contingere in Iuramento obligatorio veritatis de futuro, quando apponitur ſimul animus non ſe obligandi & exequendi.

Etiam reiicitur.

327. Facilè nihilominùs reſpondetur negando antecedens: nam qui vult iurare aſſertionem de præſenti, vel de præterito; non poteſt non obligari ad dicendum verum, alioquin peierabit ſi falſum iuret, quantumuis noluerit ſe obligare; & eâdem ratione dicendum eſt de eo, qui iurat aſſertionem de futuro, quia illa duo obiecta, ſcilicet iurare, & obligari, ſunt quidem neceſſariò inter ſe connexa & reipſa diſtincta, ſic tamen vt obligatio ſit quid poſterius & procedens ex Iuramento; ac proinde nolitio poſterioris non deſtruit formaliter & per ſe volitionem prioris; quin potiùs, ſi vnus ex illis actibus deſtruit efficaciam alterius, dicendum omninò eſt voluntatem iurandi deſtruere voluntatem non ſe obligandi, & facere quòd voluntas non ſe obligandi efficax non ſit.

Nolitio poſterioris nō deſtruit formaliter & per ſe volitionem prioris.

Aſſertio 6. etiamſi detur caſus in quo quis velit iurare & iuret cum voluntate ſe non obligandi nihilominus obligatur.

328. Ex his omnibus hucuſque in vtramque partem diſputatis colligitur aſſertio 6. in ordine ſcilicet, quòd etiamſi detur caſus in quo quis velit iurare, & de facto iuret cum voluntate non ſe obligandi, nihilominùs obligatur propter rationes allatas pro primâ opinione. Imo omninò verum puto iuxtà dicta locis notatis de contractibus, promiſſione, & matrimonio, impoſſibile eſſe, quòd quando homo ſcit & aduertit connexionem neceſſariam inter cauſam, ſcilicet Iuramentum & effectum, ſcilicet obligationem, habeat ſimul vtramque voluntatem abſolutam & efficacem.

329. Verùm enim verò, cùm abſolutè loquendo in liberâ poteſtate hominis ſit alterutram illarum voluntatum habere efficacem vel inefficacem, conſulenda eſt conſcientia iurantis, & ſi certò ſciat voluiſſe iurare, certò quoque ſibi perſuadere debet voluntatem non ſe obligandi fuiſſe potiùs velleitatem, vel non fuiſſe voluntatem non ſe obligandi, ſed voluntatem non implendi; & in dubio ita eſſe præſumendum, vt notat Suarius capite illo 7. n. 18. quod per ſe veriſimilius eſt & legi naturali magis conſentaneū.

330. Hoc dixerim ſuppoſitâ opinione quòd poſſit eſſe voluntas exteriùs proferendi verba ſine voluntate iurandi, quod diximus in 2. aſſertione eſſe probabile, ſi tamen ſequamur id quod probabilius eſt, ſcilicet eo ipſo quòd verba Iuramenti ſeriò exteriùs proferantur alteri cui datur fides, eſſe totum id quod requiritur ad rationem Iuramenti; vix poteſt eſſe locus huic dubitationi, de animo ſcilicet efficaci iurandi, & efficaci non ſe obligandi ſimul; nam, qui nouit in illis verbis voluntariè prolatis ineſſe vim obligandi, eo ipſo quòd vult verba proferre, & profert, efficaciter vult iurare, atque adeò non poteſt ſimul velle efficaciter non iurare, aut non ſe obligare cùm ſint obiecta incompoſſibilia.

Ex errore poterat quis habere voluntatem ſeparandi obligationē à Iuramēto in hoc tamen caſu Iuramentū obligabit iuxta Suarium.

331. Si verò interueniat ignorantia, vel inconſideratio, aut error quia exiſtimabat homo poſſe ſua voluntate ſeparare obligationem à Iuramento, tunc poterit quidem habere propoſitum abſolutum de re impoſſibili, ſcilicet de ſeparatione vnius ab alio: tunc tamen putat Suarius ſuprà Iuramentum obligare, quia neceſſitate naturali ſequitur obligatio ex priori actione iurandi, ſiue homo illam ignoret ſiue non, quia non ſequitur ex eo quòd effectus illius obligationis ſit in ſe voluntarius, ſed præcisè ex vi cauſæ; ſicut qui comburit ſegetem alienam putans ſe non obligari ad reſtitutionem, aut homo qui generat hominem putans ſe non obligari ad eum alendum, nihilominùs tenetur reſtituere & alere.

Opinio Suarij diſtinguenda.

332. Hæc doctrina Suarij quamuis pro caſibus frequenter occurrentibus vera ſit, abſolutè tamen & vniuerſaliter mihi non placet, ſed omninò diſtinguendum puto: nam ſi ignorantia fuit non ſolùm inuincibilis, ſed antecedens, ita vt homo ille ita eſſet expreſſè, vel virtualiter affectus, vt ſi ſciret non poſſe ſeparari obligationem à Iuramento, non iuraret, nec verba illa externa proferret, tunc ſanè etiamſi de facto verba proferat & intendat iurare, verè non iurat, quia non vult id quod reuera Iuramentum eſt, ſed aliquid aliud quod non eſt Iuramentum, & ipſe putat eſſe Iuramentum ſcilicet tale Iuramenti genus quod non ſit obligationis inductiuum; tale autem Iuramentum impoſſibile eſt, ac proinde illa voluntas non poteſt eſſe voluntas Iurandi.

Caſus quo verba externa proferēs & intendens iurare verè, non iurat.

333. Neque exemplum de igne applicato cum ignorantia inuincibili, aut de homine generante hominem, vim vllam habet ſuppoſitâ in omnibus his caſibus ignorantiâ; nam natura ignis, & illa naturalis coniunctio quæ eſt inter filiam & parentem non dependet à voluntate parentis,

retitis, & homo qui vult applicare ignem aut generare filium, eo ipſo quòd applicet ignem aut generet filium, ille ignis applicatus aut applicatio illius, & ille filius genitus, aut generatio illius habent ſuum eſſe verum, & independens à voluntate hominis, in cuius poteſtate tantùm fuit velle ponere in re talia obiecta, qualia ipſa natura ſua ſunt; quibus ſemel poſitis cum virtute ſua naturali independente à voluntate hominis reſultabit, velit, nolit homo, effectus naturaliter reſultans ex tali cauſa, quam homo reuera applicuit, vel in re poſuit cum ea natura. In noſtro autem caſu, cùm natura Iuramenti non exiſtat per aliquam merè phyſicam entitatem independentem à voluntate hominis, ſed per quandam entitatem moralem quæ non producitur niſi homo velit illam producere, & in præſenti caſu non vult homo illam producere, ſed aliquid aliud quod eſt impoſſibile, ſcilicet Iuramentum quoddam tale vt obligationem non inducat; hinc eſt quod ſi intercedat talis ignorantia, non intercedit voluntas iurandi, quia ſolùm eſt voluntas cuiuſdam actionis quæ non eſt Iuramentum: nam Iuramentum eſſentialiter radicaliter eſt obligatiuum (vt ſic dicam) ſicut homo eſſentialiter radicaliter eſt cognoſcitiuus aut rationalis, etiamſi proxima potentia ſit paſſio. Itaque vno verbo, entitas moralis Iuramenti obligatiui pendet ex voluntate hominis volentis facere illud ſecundùm ſuam eſſentiam moralem Iuramenti obligatiui. Talis autem voluntas non eſt in homine in noſtro caſu; atque adeò tunc cum illa ignorantia non iurat; cùm enim putet poſſe eſſe Iuramentum non obligatiuum, hoc quidem tantùm vult, & hoc eſt impoſſibile. Iuramentum autem obligatiuum non vult, vt ſupponimus, quia per ignorantiam vel errorem putat hoc non eſſe, vel ſaltem poſſe eſſe aliquod tale vt non ſit obligatorium, & hoc tale hîc & nunc vult; vnde ſaltem hîc & nunc non habet voluntatem iurandi.

Iuramentū eſſentialiter eſt obligatiuum.

Quando ignorantia eſt concomitās quid dicendum de Iuramēti obligatione.

334. Si verò ignorantia fuit comitans, & homo non habuit actum quaſi reflexum, quo quando verba protulit, ita eſſet affectus, vt quamuis exiſtimaret poſſe eſſe Iuramentum non obligatorium, nihilominùs vellet iurare etiamſi obligatorium ſit, dato caſu quòd aliter iurari non poſſit; ſi (inquam) homo non habuit talem actum, adhuc Iuramentum non obligabit, & nullum erit: ignorantia enim comitans etiam poteſt cauſare inuoluntarium. Si verò iurauit cum prædicto affectu, vt quamuis Iuramentum eſſet obligatorium (quod tamen ille non putat) adhuc velit iurare, Iuramentum procul dubio obligabit, quia iam habet homo voluntatem faciendi Iuramentum obligatiuum dato caſu quòd aliud fieri non poſſit.

Opinio Suarij eſt vera in caſu quo quis abſolutè voluit iurare nihil cogitās de obligatione vel non obligatione.

335. Si tamen quis abſolutè voluit iurare nihil cogitans de obligatione vel non obligatione, tunc vera eſt doctrina Suarij; quia in eo caſu adeſt voluntas efficax veri Iuramenti, & obligatio ex ipſo Iuramento reſultat vt ampliùs patebit ex ſequenti aſſertione. Quod verum eſt etiamſi alioquin homo ille ignoret, vel etiam erret putans habitualiter nullam eſſe obligationem Iuramenti, vel ſaltem poſſe ſeparari à Iuramento.

336. Aſſero 7. ſi iurans habeat verum iurandi animum, non habens formaliter intentionem ſe obligandi, neque contrariam non ſe obligandi, ſed nihil cogitet de tali obligatione aut non obligatione, Iuramentum procul dubio obligat. Ratio eſt, quia eo ipſo quòd non excluditur formaliter intentio ſe obligandi, clauditur virtute in quocumque actu inducente ex natura ſua obligationem: cenſetur enim factum iuxtà ſuam naturam & communem vſum, idque ſupponunt Authores, expreſſeque docent Suarius ſuprà c. 7. n. 8. & Sanch. lib. 3. c. 10. n. 9. & putant contrarium non eſſe probabile. *Aſſer. 7.* *Ratio aſſertionis.*

DVBITATIO XVI.

An Iuramentum ſimulatum, ſeu doloſum quoad verborum ſignificationem, obligationem inducat?

337. ASſero 1. quando iurans fuit in bona fide doloque caruit, vtens prudenti amphibologia, nullam irrogans iniuriam ei cui iuratur, Iuramentum non obligat in ſenſu quem percipit ille cui iuratur, ſed quem iurans intendit, quia tunc non obligatur ex Iuſtitia, cùm ſic iurando caruerit dolo, nullamque iniuriam irrogarit, nec etiam ex Religione vt probabitur aſſertione ſequenti. Ita conſentiunt Authores & habetur ex D. Gregorio cap. *Humanæ aures* 22. q. 5 vbi dicitur: *Humanæ aures verba noſtra talia iudicant qualia foris ſonant; diuina vero iudicia talia ea audiunt qualia ex intimis proferuntur, quia apud homines cor ex verbis, apud Deum verò verba penſantur ex corde.* Quæ verba deſumpta ſunt ex lib. 26. moralium c. 27. Idem habetur ex D. Hilario lib. 4. de Trinitate & cap. *Intelligentia* de verborum ſignificatione vbi dicitur: *intelligentia verborum ex cauſis eſt aſſumenda dicendis, quia non ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus.* Idem quoque iudicium eſt quamuis vterque & iurans & cui iuratur in bona fide fuerint: habet enim locum eadem ratio, vt cum Angelo, Syluestro, Tabiena, Armilla docet Sanch. quos infrà referemus. In foro tamen externo cùm intentio iurantis lateat, habebitur ratio communis, & proprij ſenſus verborum quem ex vi ſuæ ſignificationis oſtendunt, vt rectè docet Couarruuias de Pactis 1. part. §. 5. in initio ex cap. *litteris* de ſponſalibus ex l. *librorum* ff. de legat. 3. Quandoque etiam ligare poterit Iuramentum iuxtà intelligentiam audientium ratione ſcandali vt ſequenti aſſertione dicemus.

Aſſer. 1. quoad Iuramentum amphibologicum.

In foro externo habetur ratio communis & proprij ſenſus verborum.

338. Quando verò iurans fuit in dolo vtens verbis callidis & amphibologicis, aut ſubauditione mente retenta ad decipiendum iniuſtè eum cui iurat exiſtentem in bona fide, multi ſatis probabiliter iudicant Iuramentum obligare iuxtà ſenſum quem intellexit is cui Iuramentum præſtitum eſt. Ita D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. & D. Antoninus 2. part. titulo 10. c. 7. §. 3. Angelus *Iuramentum* 4. in principio Sylueſter *Iuramentum* 3. q. 2. Tabiena q. 13. n. 14. Armilla n. 16. Nauarrus c. 12. nu. 13. Parlador. de rebus quotidianis lib. 2. capite finali 1. part. §. 4. num. 15. Oſtienſis & alij, quos refert & ſequitur Couarruuias

uias de Pactis 1.part.§.num.1.& 2.probant 1.ex D.Iſiodoro ca.*quacunque arte* 22.q.5.ibi *quacunque arte verborum quiſque iurat, Deus tamen qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit ſicut ille cui iuratur intelligit*. Idem probatur ex l. finali Regni Caſtellæ titulo 11.partita 3. Accedit quod alioquin ex ſua fraude commodum reportaret.

Aſſero 2. Iurãs verbis amphibologicis nõ obligatur ex vi & religione Iuramenti. Ratio.

339. Aſſero nihilominùs ſecundò non obligare ex vi & religione Iuramenti, eo ipſo quòd verba ſint amphibologica. Probatur primò ex dicto cap. *Humanæ aures* quo generaliter loquitur, quia ſine intentione iurandi non eſt Iuramentum; ille autem qui ſic artificiosè iurat, etiamſi habeat intentionem iurandi id quod ipſe intendit, non habet intentionem iurandi id quod intelligit; alius ergo non iurat illud, atque adeo neque ad id obligatur religione Iuramenti, quod tantum obligat ad id quod per tale Iuramentum eſt confirmatum & aſſertum, cùm ad id ſolum is qui iurauit Deum in teſtem adduxerit, nempè ad id quod intendit iurans ipſe. Ita expreſsè Leſſius lib.2.c.42.dub.9. nu 44. aliàs 48. Rodriguez in ſummâ c.191.nu.7. Valentia 2.2. diſp.5.q.13.punct.2.Suarius lib.2.de Iuramento cap.8.nu.5.& lib.3.c.11.n.45. Sanch.lib.3.ſummæ c.50.nu.13.Clauis Regia lib.12. c.17.nu.26. & legi poteſt idem Sanch. eodem lib 3.c.6.nu. 13.& 14.& 22. Idem docet Azor 1.part. lib.11. c.4.quæſito 5 Bonacina diſp.4. qu.1.punct.12. nu.1. referunt aliqui D. Thomam in 3.diſtinct. 39.q.1.art.3.quæſtiuncula 3.vbi loquitur de Iuramento doloſo, & ſimpliciter docet ex vi & ratione Iuramenti non obligare niſi iuxta intentionem iurantis; atque hunc ſenſum ait Suarius ſibi videri intendiſſe Scotum, Bonauenturam, Richardum, Gabrielem, Angelum & Syluestrum relatos à nobis dubitatione præcedenti pro opinione quæ aſſerit, iurantem cum animo non ſe obligandi, non manere obligatum Iuramento: hunc etiam ſenſum admittunt eorum verba dum docent non obligari Iuramento eum qui iurat ſine intentione ſe obligandi.

340. Habet autem locum hæc ſecunda aſſertio noſtra, non ſolùm ſi dicamus poſſe eſſe Iuramentum fictum & verbotenùs ſine intentione internè iurandi, ita vt non ſit verum Iuramentum; ſed etiam habet locum, ſi dicamus oppoſitum, & Iuramentum verbis externis prolatum eſſe verè Iuramentum. (qua de re latè diximus dubitatione præcedenti) in vtraque enim ſententia poteſt pro præſenti caſu eſſe voluntas & intentio non iurandi in ſenſu quem percipit audiens cui iuratur, ſiue ſit intentio iurandi in alio ſenſu ſiue non.

Ratione ſcandali obligatur homo ad implẽdum Iuramentũ iuxta intelligentiã communẽ verborũ ita D. Tho.

341. Diximus autem in aſſertione non obligare ex vi religionis Iuramenti, quia ratione ſcandali exterioris vitandi, quando ex tranſgreſſione talis Iuramenti ſcandalum oritur, obligatur homo ad implendum iuxta intelligentiam communem, vt etiam diximus dubitatione præcedenti poſt aſſertionem 2. & docuit D. Thomas proximè citatus, Suarius & Sanch. ſuprà, Caietanus ad q.89. a. 7. circà ſolutionem ad 4. Sotus lib 8.de Iuſtitia q.1.a.7. Couarruuias citato §.5.nu.2.Azor citato lib.11.c.4.q.2. Valentia 2.2.diſp.6.q.7.punct.4.columna vltima. Petrus de Ledeſma 2.tomo ſummæ tract.11.c.3.dub.5. Leſſius citato capite 42.dubio 9. num.45.

Tale etiam Iuramentũ poteſt obligare ex Iuſtitia ratione dãni alteri ſubſecuti ex tali dolo.

342. Poteſt etiam tale Iuramentum ceſſante ſcandalo obligare ex Iuſtitia ratione damni alteri ſubſecuti ex tali dolo, vt docent Sotus, Azor, Ledeſma, Leſſius, Suarius & Sanch. proximè citati, Nauarrus cap. *Humanæ aures* q.3.num.6. Ioannes à Medina qu. de diſpenſatione ſuper confeſſione reuelanda in ſolutione ad 2.

Duo notat Sanch. Primum.

343. Duo tamen notat Sanch.num.14. primum, ſi intercesſit mutuus contractus, neque alter cui fictè iuratum eſt, adhuc impleuit quando doloſus fraudem detegit, non teneri doloſum in foro conſcientiæ ratione contractus, ſed ſolùm ratione damni ad illud reſarciendum ſi aliquod ſequitur, vt in ſponſalibus fictis dixerat idem Author lib.1.de Matrim. diſp.10.num.26. qua de re nos etiam diximus in eodem Tract.de Matrim. diſp.1.dub.9.& ſequentibus, & quantùm ad obligationem Iuſtitiæ, eodem modo in hoc caſu philoſophandum eſt. Vnde in caſibus quibus ibi diximus tantùm teneri fictum promiſſorem ex Iuſtitia ad reſarciendum damnum, eodem modo in hoc Iuramento philoſophandum eſt. Secundum notat, etiamſi alter, cui iuratum eſt, impleuerit, non teneri doloſum iurantem ratione contractus, quando dolo illa promiſerat notabiliter inæquale excedens, ſed ſolùm teneri ad reddendum æquale ſicut eadem diſp.10.nu.21.dixerat de ſponſalibus fictis, quando eſt notabilis æqualitas inter contrahentes de quo nos etiam diximus loco notato de Matrimonio. *Secũdum.*

Docet Sanch.

344. Tandem docet idem Sanch num.16. ſi dolosè iurans cogatur in foro externo ſtare promiſſis, quia Iudex cogens innititur falſæ præſumptioni, tunc ratione ſolius ſcandali teneri doloſum illum parere, ſicut de fictè profeſſo docent Doctores, & de eo qui fictè promiſit docet Leſſius lib.2.c.18.dub.8.n.61.

345. Quòd ſi in pœnam fraudis damnaretur ad id implendum iuxta deciſionem legis Regiæ ſuprà citatæ, tunc in conſcientia tenebitur parere iuſtæ ſententiæ iuſtam pœnam inferenti, & non tantùm ratione ſcandali.

Reſp. ad argumentũ Iſidorij contra aſſertionem.

346. Neque contrà noſtram aſſertionem vim habent ea quæ paulò ante illam pro contraria ſententia poſita ſunt: nam ad Iſiodorum reſpondetur, intelligendum eſſe quoad culpam in eo Iuramento doloſo commiſſam, non verò quoad inducendam obligationem ex vi Iuramenti, niſi fortè ratione ſcandali aut damni ſecuti, quod & explicuit ipſe Sanctus adiungens: *dupliciter autem reus fit, quia & Dei nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit*. Ad legem verò Regiam reſpondetur, eam procedere in foro externo & in pœnam fraudis. Ad illud verò de commodo quod ex fraude deportaretur, reſpondet bene Scotus, nullum commodum, ſed magnum incommodum ex ea iniquitate reportare, cùm mortaliter peccet: minus enim incommodum eſſet manere obligatum ſincerè & ſine dolo iurando, quàm peccare mortaliter. Idemque argumentum poſſet fieri de iurante fictè & ſine intentione iurandi, etiam ſuppoſita opinione, quod tale Iuramentum poſſibile ſit, & non obliget; item de vſurario qui reportat commodum ex ſuo peccato, quæ nullius momenti ſunt:

nam reportare tale incommodum ex peccato non iure, ſed facto, res eſt ſatis ſuſcitata. Iam verò pro praxi aliqua deſcendendo ad particulares caſus colligenda ex traditis aſſertionibus, habentur diſp. 2. dub. 12. vbi diximus quamuis propriè loquendo non committatur mendacium, neque periurium iurando verbis amphibologicis, in alio ſenſu quam percipiat ille cui iuratur, nihilominùs ſine iuſtâ causâ ſic amphibologicè iurandi & loquendi id non licere, quod intellige iuxtà doctrinam ibidem datam.

DVBITATIO XVII.

Qualiter interpretandum ſit Iuramentum quoad eius obligationem, & in dubio quid dicendum, & quas conditiones includat in ſe, ſine quibus non cenſeatur obligare?

Aſſero 1. Iuramentũ quo ad ſuã obligationẽ ſtrictè eſt interpretandum.

347. ASſero 1. Iuramentum quoad ſuam obligationem ſtrictè eſt interpretandum quantùm materia eius & verba pacti, ſeu promiſſionis permiſerint. Probatur ſpecialiter ex cap. *Clericus* & cap. *Ad audientiam* El 3. de Iureiur. & ex cap. 1. eodem titulo in 6. atque ita docent Panormitanus & Anton. ibi & alij Canoniſtæ, atque Diaconus cap. *ne quis* 22. q. 2. Serua. 2. part. q. 2. nu. 7. Syluester *Iuramentum* 3. q. 3. & *Iuramentum* 4. q. 23. Angelus *Iuramentum* 4. q. 1. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 4. in fine. Sanch. lib. 3. ſummæ c. 17. nu. 9 & lib. 1. de Matrimonio diſp. 9. nu. 11. Suarius lib. 2. de Iuramento c. 32. à num. 7. qui etiam id probat ex generali regula, quòd vbi de obligatione agitur ſtricta, ſit facienda interpretatio, idque propter periculum animæ, vt de obligatione promiſſionis & ſtipulationis habetur l. *quidquid cum* §. vnica ff. de verbor. obligat. fauet etiam regula Iuris, quòd odia ſint reſtringenda & onera; obligatio autem Iuramenti eſt valdè onerosa, ac proinde quo leuior fieri potuerit, per benignam interpretationem lenienda eſt quando id locum habeat.

Obiicies 1. fauorem Religionis ſemper eſſe præferendum.

348. Neque obſtant contrà noſtram aſſertionem ea quæ aliqui oppoſitam opinionem ſequentes ſolent opponere. Opponunt primò, quod fauor religionis ſemper ſit præferendus, ergò cùm Iuramentum ad religionem pertineat, eius interpretatio præferenda erit, & in ipſius fauorem facienda latè & amplè.

Reſp.

349. Reſpondetur, eam obligationem ex intentione iurantis pendere; ideò veroſimilius eſſe, non ſe voluiſſe obligare, niſi quàm minimùm potuit, neque hoc eſt contrà fauorem Iuramenti, quia fauor Iuramenti ſitus eſt in eo quòd veritas ſeruetur, quæ veritas non in ampliatione, vel in reſtrictione verborum conſiſtit, ſed in conformitate quaſi indiuiſibili facti ad dictum, quæ conformitas tanta erit in ſenſu reſtricto quanta in amplo, ſi verbum impleatur in ſenſu quo prolatum eſt; nec pertinet ad reuerentiam Iuramenti quod ad plura obliget; imò quò fuerit benignior interpretatio, eò frequentiùs ſeruabitur, quod ad eius reuerentiam magis ſpectat. Vnde ſicut non ſpectat ad reuerentiam Iuramenti quòd de pluribus rebus vel ſæpiùs fiat; ita neque quod ampliori ſenſu factum intelligatur. Vnde meritò in aſſertione diximus, interpretandum eſſe quantùm permiſerint verba pacti ſeu promiſſionis quam confirmat. Ideò ſi illa habeat tacitam conditionem, vel ex intentione iurantis vel ex diſpoſitione Iuris, vel ex conſuetudine iam recepta, explicandum erit Iuramentum eo modo quo explicatur ipſa promiſſio; quia Iuramentum ſortitur conditiones eius actus ſuprà quem cadit l. 1. c. *de non numerata pecunia*, & eſt acceſſorium actus quem confirmat; acceſſorium autem ſequitur naturam principalis. regula 42. de Regulis Iuris in 6. & docent communiter Aurhotes.

350. Opponunt 2. rextum in capite veritatis de Iureiur. vbi Iuramentum fidelitatis factum Prælato extenditur ad ſucceſſores, quæ interpretatio ampla eſt. *Opponũt 2.*

351. Reſpondetur, ibi ex materia ſubiecta, & ex perpetuitate dignitatis ſignificatæ nomine Prælati, illum ſenſum eſſe inductum, non per modum extenſionis, ſed modum proprij & adæquati ſignificati. Eaque propter diximus in aſſertione, quantùm materia & verba permiſerint. Sic Snarius cap. illo 32. nu. 10. & addit in eo textu illam velnti ampliationem pertinuiſſe ad quandam reſtrictionem Iuramenti; nam cùm fidelitas iuranda eſſet cuicumque Prælato pro tempore exiſtenti, ne oporteret tot Iuramenta multiplicare, rectè declaratum eſt Iuramentum factum Prælato, vt Prælatus eſt, ipſi & ſucceſſoribus fieri. Continetur etiam ibi alia reſtrictio reſpectu perſonæ Prælati, vt non intelligatur illi factum Iuramentum, niſi pro tempore quo fuerit Prælatus & ſuperior iurantis. *Reſp.*

352. Opponunt 3 textum in cap. *ex parte* El 2. de Clerico non reſidente; vbi Iuramentum reſidendi extenditur ad abſentiam pro tuendo Iure præbendæ. *Opponũt 3.*

353. Reſpondetur inde potiùs probari noſtram aſſertionem, cùm ibi fiat ampliatio in verbis, vt fiat reſtrictio in obligatione Iuramenti: nam qui iurauit reſidere, non ita cenſetur obligatus ad corporalem præſentiam, vt non liceat ei abeſſe ad Iura ſuæ dignitatis & officij tuẽda. *Reſp.*

Corollaria ex præcedente aſſertione & doctrina.

354. EX aſſertione poſita pendet plurium caſuum in particulari deciſio, qui frequenter à Doctoribus traduntur, vt videre licet in Syluestro toto v. *Iuramentum* 3. & ferè toto 4. Angelo in 4. & 5. Antonino 2. part. titulo 10. c. 6. §. 5. & ſequentibus Serua 2. part. de Iuramento q. 2. Sanch. lib. 3. moralium c. 17. Bonacina d. 4. q. 1. punct. 16. à num. 2. Atque imprimis intentio iurantis ad quæ ſe extenderit, quando alioquin clarè de illa non conſtat, ex fine & aliis circumſtantiis interpretanda eſt iuxtà doctrinam traditam dub. 5. huius diſputationis.

355. Colligitur ergo 1. quòd vt ait D. Thomas 2. 2. q. 98. a. 2. ad 3. quando quis iurauit ſe facturum quidquid alter voluerit, intelligenda ſit debita conditio, ſi ſcilicet id quod mandatum fuerit ſit licitum, tolerabile, ſiue moderatum; quæ doctrina conſonat cum deciſione cap. ve- *Colliges 1. ex D. Tho.*

ritus

pieps de Iureiur. vbi Pontifex decernit non teneri Iuramento eum qui iurauerat ſtare arbitrio & mandato alterius in ſatisfactionem cuiuſdam iniuriæ, cui iniunctum & mandatum fuit ne ingrederetur in curiam ſui principis, vbi ille cauſidicus & aduocatus erat, imò & conſiliatius
Ratio quā reddit pontifex. ipſius principis. Rationem verò quare non obligetur tali Iuramento reddit Pontifex, quia rem tam difficilem ſibi præcipiendam eſſe in mentem eius non venerat. Faciunt etiam ad hoc propoſitum quæ habentur cap. *quintabalis* & cap. *quemadmodùm eodem titulo*, de quo legi poſſunt Syluester *iuramentum* 3. q. 1. verſic. 9. & q. 2. Armilla nu. 17. Sic etiam decisum fuit in Rota vt teſtatur Syluester Iuramentum 4. q. 6. in caſu quo clericus quidam qui iurauerat ſtare mandato Epiſcopi, cui Epiſcopus mandauit vt renunciaret beneficio, & non appellaret: Rota verò decidit poſſe nihilominùs non obſtante præcepto appellare, quia non erat veriſimile iurantem de hoc cogitaſſe, nec meritò debuit cogitare id præcipiendum.

356. Diſputat verò Sotus lib. 8. q. 2. a. 2. ad 3. an ſic vniuerſaliter iurans facere alterius voluntatem, peccet mortaliter, & reſpondet ex genere ſuo eſſe mortale peccatum vt patet de Herode Marci 6. At verò ex circumſtantiis perſonarum contingere poteſt nullum eſſe peccatum, quando eſt moralis certitudo, quòd neque præcipietur neque obtemperabitur in re illicita; quamuis (vt ait idem Sotus) vix à veniali culpa imprudentiæ poſſit excuſari promiſſio non generalis.

Colliges 2. 357. Colligitur 2. Iuramentum faciendi aliquid aut omittendi, intelligi debere ex cauſa ſubſiſtente tempore quo præſtitum eſt; ſecùs verò ſi noua cauſa ſuperueniat. Conſtat hoc ex cap. 2. de renunciatione; vbi dicitur renunciantem beneficio cum Iuramento, poſſe id acceptare ſi denuò ſibi conferatur. Ex quo textu deducunt ibi Antonius nu. 4 Abbas nu. 9. Immola nu 2. & Antonius Gomez ad legem 22. Tauri nu. 10. renunciationem beneficij iuratam reſtringi ſemper ad ius competens tempore renunciationis; non verò ad ius nouum ex aliqua cauſa ſuperueniens. Imo hoc etiam verum eſt quamuis in renunciatione addatur dictio reſpiciens tempus futurum, vt ſi quis iuret ſe vlteriùs non repetiturum beneficium; intelligitur enim ex cauſa tempore renunciationis exiſtente, vt expreſsè tradunt Antonius & Immola citati.

Eadem ratione philoſophandū eſt de Iuramēto quod præſtant promoti ad gradus licentiatus. 358. Eadem ratione philoſophandum eſt de Iuramento, quod præſtant promoti ad gradus licentiatûs, non accipiendi gradum doctoratûs in alia Academia; id enim debet intelligi virtute illius licentiæ: quare integrum eſt illis iterùm in alia Academia gradum licentiatûs & doctoratûs ſimul accipere, vt notant Antonius Abbas, & Antonius Gomez ſuprà, & Cardinalis quem refert & ſequitur Felinus cap. *ex inſinuatione* nu. 5.

359. Hinc etiam fit, vt qui promiſit ſub aliqua pœna vel Iuramento non offendere alium, non ſit pœnæ vel periurij reus ſi ex noua inimicitia, & illata ſibi denuò iniuria eum offendat. Ita Antonius Abbas & Antonius Gomez ſuprà, qui refert etiam Bartolum. Eadem ratione, renunciatio iurata Iuris habiti & ſperati, intelligi tantùm debet de Iure quod ſperabatur impoſterū ex cauſa de præſenti, quia non dicitur ſperare qui nullum de præſenti fundamentum habet. Ita Bartolus quem referunt & ſequuntur Antonius & Abbas ſuprà. Legatur Sanch. lib. 3. ſummæ c. 17. n. 4. & ſequentibus.

360. Colligitur 3. Iuramentum interdum *Colliges 3.*
exactum ab Ordinario, dum aliquem ad beneficium promouet, non reſignandi illud in fauorem alterius, vel non commutandi abſque ipſius Epiſcopi conſenſu, non obſtare quominùs is qui iurauit, volens ad religionem tranſire, poſſit illud in amici gratiam reſignare: tale enim Iuramentum tantùm adhibetur, ne, qui recipit beneficium, ſtatim illo ſe abdicet, & apud Pontificem in fauorem alterius reſeruata ſibi penſione deponat. Ita Azor lib. 11. cap. 5. q. vltima Sanch. eodem cap. 17. nu. 10. Hac etiam ratione multi, inter quos Syluester Iuramentum 3. qu. 5. cum Panormitano quem refert, docent eum qui promiſit ſe ducturum aliquam, poſſe non obſtante Iuramento ad religionem tranſire. Hoc tamen non eſt ita certum quamuis probabile ſit, in quo philoſophandum iuxtà ea quæ in ſimili diximus in noſtro Tract. de Matrim. diſp. 1. dub. 32. diſputantes an ſponſalia dirimantur per ingreſſum religionis, aut per votum caſtitatis, aut ſacrorum ordinum. Vbi diximus probabile eſſe in contractu ſponſalitio (& idem eſt in hoc Iuramento) includi conditionem, ſi non elegero meliorem ſtatum, quamuis etiam hoc patiatur difficultates: ſed quidquid ſit de hoc, ibi aſſert. 3. cum multis probauimus, eum qui contraxit ſponſalia etiam iurata, poſſe ingredi religionem niſi aliud obſtet. Ibi legatur.

361. Colligitur 4. quod licet Iuramentum *Colliges 4.*
non obliget contra antecedens mandatum ſuperioris; nihilominus aliquando tale mandatum non extenditur ad eundem euentum, & tunc Iuramentum poſſit obligare. Vt ſi Epiſcopus licentiam beneficiario concedat vt abſens vacet litterarum ſtudio, iuſſuſque poſteà ſit ab Epiſcopo ad certum diem redire; Clericus autem ille debita in ſtudio contraxerit, iurans creditori ſe non inde receſſurum donec ei ſoluat, tenebitur vtique Iuramento, quamuis dies ab Epiſcopo conſtitutus inſtet, ſi illud æs alienum ob aliquid ad ſtudia neceſſarium contraxerit. In quo caſu præceptum Epiſcopi antecedens non extendebatur ad hunc caſum, imò ex tacito Epiſcopi conſenſu obligatio illa cùm creditore inita fuit, quia conceſſo vno cenſentur conceſſa illa ſine quibus effectus ille conceſſus haberi nequit cap *præterea* & cap. *prudentiam de officio delegati*; ſecùs autem eſſet ſi abſque Epiſcopi licentia ſe ad ſtudia contuliſſet, aut ſi abſque neceſſitate, vel legitima cauſa ea debita contraxiſſet. Idemque iudicium eſt ſi pater filium abſentem reuocet. Item eodem modo philoſophandum de quolibet alio alterius poteſtati ſubdito. Sic Ioannes Andreas & Abbas quos referunt & ſequuntur Angelus *iuramentum* 5. nu. 27. Syluester *iuramentum* 4. q. 7. & 16. Azor lib. 11. c. 8. q. 3. & Sanch. ſuprà nu. 12. Suarius lib. 2. c. 34. nu. 7.

362. Colligitur 5. Iuramentum ita interpretandum

tandum

Colliges 5. Iuramentũ ita interpretandum eſſe vt non ſit cum alterius incommodo & detrimento.

tandum eſſe, vt non ſit cùm alterius incommodo & detrimento. Vnde qui iurauit ſecretum ſeruaturum, non tenetur ſeruare ſi id aliis eſſet noxium, vel etiam ſibi, ſi, quando iurauit, non præuidit, nec cogitauit ſibi noxium futurum. Idemq; eſt iudicium de eo qui iurauit ſe facturum quod ſuæ dignitati Epiſcopali, vel officio publico aut bono communi eſt pernicioſum aut non decet. Conſtat ex cap. *ſicut noſtris* de Iureiur. docentque Gofredus, Hoſtienſis, Ioannes Andreas quos refert & ſequitur Syluester *Iuramentum* 4.q.15. Azor lib.11.c.8.q.6. Sanch. ſuprà nu.25. idemque de ſimilibus iudicandum, vt ſi iuraui me tibi auxilium daturum, quod ſi dedero, mihi vel aliis nocebo, non teneor. Pari ratione ſi alter coniux caſtitatem cum Iuramento promittat, debitum exigere non poteſt, tenetur tamen reddere. Et vniuerſim qui alienæ poteſtati ſubiectus, ſi quid ſub Iuramento promiſit quod in ſui ſuperioris incommodum cedat, non obligatur Iuramento vt rectè Azor ſuprà. Ex hoc etiam corollario deducitur, Iuramentum poſterius factum contrà priorem promiſſionem, ſiue iuratam ſiue ſimplicem, vt ſi promiſiſti alicui te illi vendíturum equum, & poſteà ſub Iuramento idipſum alteri promittas, non teneris Iuramento. Eſt enim contrà bonos mores, & in alterius præiudicium, cui Ius per priorem promiſſionem acquiſitum erat. Ita Sanch. ſuprà nu. 18. qua ratione idem author lib. 1. de Matrimonio d.50.nu.2. probat poſteriora ſponſalia iurata, nullius eſſe momenti contrà priora etiam abſque Iuramento inita. Quod ſatis clarum eſt iuxtà doctrinam à nobis traditam diſp.1. de Matrimonio dub.31.

Iuramentũ poſterius factũ contra priorem promiſſionẽ ſiue iuratã ſiue ſimplicem non obligat.

Colliges 6.

363. Colligitur 6. Iuramentum ſemel iam præſtitum, non poſſe extendi ex ſolo conſenſu & voluntate iurantis ad alium caſum, niſi iterum iuret. Habetur expreſſè cap. *penultimo* de Iureiur. vbi deciditur clericum qui iurauerat ſe ſtatuta in Eccleſia ſua edita ſeruaturum, promittens poſteà per idem Iuramentum, ſtatutum, quod deinde ſubſecutum eſt fideliter obſeruare, non teneri ad id ex debito Iuramenti, quamuis teneatur ex promiſſione, vt notant omnes qui ad illum textum ſcripſere, & alij quos refert & ſequitur Couarruuias de Pactis 1.part. in principio nu.5. Abulenſis in cap.5. Matthæi q.311. Antoninus 3.part.tit.10.c.6. §.6. Angelus *Iuramentum* 5.n.35. Syluester *Iuramentum* 4.q.23. Sanch. illo c.17.n.20. Azor lib.11.c.8.q.12.

Limitatio aliquorum authorum.

364. Rectè autem hoc limitant Abbas, Syluester, D. Antoninus, Sanch. & Azor, vt locum habeat, niſi intenderet per illa verba & formulam denuò iurare, quod mihi prædicta verba aliqua ratione ſonare videntur. Conſequenter etiam docent Abbas & S. Antoninus, Azor & Sanch. ſi quiſpiam aliquid cum Iuramento affirmet, & deinde aliquid aliud per Iuramentum antiquum mendaciter affirmat, fore quidem mendacem, non verò periurum, vt ſi dicat, per Iuramentum quod prius feci, hoc etiam eſt verum. Ratio eſt, quia prius Iuramentum iam tranſactum non poteſt ſe extendere ad confirmandam aſſertionem quæ poſteà fit. Eadem ratione ait Azor, ſi famulus cum Domino conuenit, & conuentionem primò iurauit, poſteà verò Domino exigente Iuramentum prius ad alia extenderit dicens: volo me per illud Iuramentum quod feci, adhuc etiam obligare, non extendit tale Iuramentum, nec manere famulum obligatum ex Iuramento ad poſteriora. Legantur quæ dicemus dub.18. ſequenti in 2. quæſtione aſſert. 2. in fine.

Colliges 7.

365. Colligitur 7. Iuramentum abſolutè & ſimpliciter præſtitum de ſeruandis ſtatutis alicuius communitatis, non extendi ad ſtatuta futura edenda, ſed ad edita ante Iuramentum, niſi expreſſè iurans ad futura extendat ſuum Iuramentum. Et ſanè in Iure tantùm habetur, quòd Iuramentum de ſeruandis ſtatutis editis, non extendatur ad edenda, vt videre eſt cap. *penultimo* de Iureiur. in quem textum Cardinalis, Ioannes Andreas & Antonius docent, ſi Iuramentum ſit de ſeruandis ſtatutis in genere, comprehendere etiam edenda, quia propoſitio eſt vniuerſalis. Alij verò diſtinguunt. Si futura ſint magni præiudicij iuranti, non extendi Iuramentum ad illa, ob rationem datam ſuprà in 1. illatione; ſecùs verò ſi ſint modici. Sic allegato Bartolo docet Abbas in eo capite, & D. Antoninus part.2. tit. 10.c.6.§.6. Roſella v. *Iurare* nu.25. Probabilius tamen eſt quod diximus, non ſcilicet extendi ad futura niſi de eis expreſſè iuretur. Ratio eſt quam adduximus pro aſſertione; quia nimirum Iuramentum ob periurij periculum, & animæ detrimentum quod ſequi poteſt, ſtrictiſſimi Iuris eſt & ſtrictiſſimè interpretandum, ita vt non comprehendat id quod verba latè, ſed quod ſtrictè ſignificant. Præterea, cùm futura ſint incerta & dubia, grauéſque ac moleſtos exitus habere ſoleant, non eſt veriſimile iurantis intentionem ad ea protendi, aut fore vt ea iuraret ſi menti occurrerent iuxtà deciſionem cap. *veniens* de Iureiur. ita Antoninus, Baldus & Alexander de Næuu in cap. *penultimo* de Iureiur. Angelus *Iuramentum* 5.nu.25. Syluester *Iuramentum* 4.q.23. Armilla num.37. Tabiena q.38. Azor lib.11.c.8. q.7. Petrus de Ledeſma 2.tom. Tract.11.cap 5. dub.2. Suarius lib.2.c.32.num.11. Sanch. lib.3.c. 14.num.1. qui cum Baldo & Alexandro limitat, niſi nouum illud ſtatutum ad ſolius veteris declarationem ederetur, vel ad tacita in antiquo ſtatuto declaranda; nam tunc ad illud extenderetur Iuramentum. Eſt enim idem ſtatutum cum veteri §. *finali* authentica de fil. ante. dot. Inſtrument. nat.

Probabilius eſt Iuramentum non extẽdi ad futura niſi de eis expreſſè iuretur. Ratio.

Infertur 8.

366. Octauò infertur, Iuramenta hæc ſeruandi ſtatuta non ſemper obligare ſub mortali, ſed aliquando ſub veniali, & aliquando ad nullã culpã, ſed tantùm ad pœnam cogere. Probatur ex Clementina 1. §. *cùm igitur imprimis* verſic. *declaramus* de verborum ſignificatione, vbi hoc ita definitur de voto ſeruandæ regulæ fratrum D. Franciſci, vt ſcilicet vouentes eam regulam, teneantur ex voti religione ſeruare quæcumque regula proponit ſeruanda, eo modo quo proponit nempè præcepta vt præcepta, idque iuxta quantitatem materiæ: conſilia verò vt conſilia. Eadem autem ratio eſt de voto & de Iuramento. Ratio verò à priori pro vtroque, quia non iurant vel vouent præcisè ſeruare rem illam, ſed quatenùs continetur in ſtatuto, vel potiùs ſeruare ipſum ſtatutum, ergo obligatio metienda eſt

iuxta

iuxta ſtatori obligationem; & quidem loquendo de voto id docent D. Thomas 2.2.q.186.a. 9.ad 1.& 2.& clariùs Syluester *votum* 2.q.18.in Iuramento verò id docet Gerſon part.2.in regulis moralibus Tract.de ſuperbia Alphabeto 24. littera R.& 3.part. Tract. de vita ſpirituali Alphabeto 63. littera O.Medina 1.2.q.96.a.4.columna antepenultima verſic.*ex his patet* & lib. 1.ſummæ c.16.§.11. Sanch lib.3.ſummæ c.14. num.2.

367. Hinc primò fit, eos qui ſtatuta ſeu ordinationes alicuius confraternitatis iurant, decernentia aliquid ſub certis pœnis faciendũ aut omittendum, non contrahere culpam vllam illa tranſgrediendo, quia ea ſtatuta ad ſolam pœnam ſoluendam legitimè petitam obligant. ita Sanch.ſuprà nu.4. Idem etiam docet Medina ſuprà articulo illo 4 quamuis ſub dubio addendo fortè eſſe verum. Item Ioan. Andreas, Oſtienſis & Gomezius quos refert Badilla l. *cùm proponas* num. 2. codice de tranſactionibus, qui aiunt iurantes aliqua præcepta ſub certa pœna non eſſe periuros tranſgrediendo, nec peccare mortaliter, ſed ſatis eſſe pœnam ſoluere. Hoc autem eſſe puto verum, quando ex verbis ipſius legis, ſtatuti, ſeu ordinationis non præceptiuis, aut ex praxi ipſa & conſuetudine, vel ex mente legiſlatoris aut ſtatuentis conſtaret tale ſtatutum ſolùm ad pœnam obligare, & non ad culpam, vel non ad mortalem etiamſi materia ſit grauis iuxtà probabilem doctrinam multorum in materia de legibus, quam ego non puto certam. Nam enim puto, ſi materia grauis ſit ex ſe, & in ordine ad finem pendere ex voluntate legiſlatoris quòd obliget tantùm ad veniale. Sed quidquid ſit de hoc quod attinet ad noſtrum caſum, idem docet D. Thomas 2.2.q. illa 186 a.9.ad 2.qui de vouente tantùm loquitur, & Gabriel in 4. diſtinct. 38.q.1.a.3. littera O. qui cum Gerſona loquitur de vouente aliquam regulam, & de iurante ſtatuta alicuius communitatis, eundemque Gerſonem ſecutus ſatis doctè rem explicat.

Authoris iudicium.

Vouẽs aliquam regulam aut Iurans ſtatuta communitatis non obligat ſe ad omnia ſub culpa graui.

368. Quòd autem vouens aliquam regulam, aut iurans ſtatuta communitatis, non ſe obliget ad omnia ſub culpa graui, probatur ex vtroque Authore, quia principaliter intendit vouere, aut iurare regulã, aut ſtatuta prout ſunt & practicantur in illa communitate, eodem modo quo cæteri eiuſdem communitatis faciũt, vt ſic habeatur tanquam membrum illius corporis. Eſt enim (inquiunt illi) magna diſſimilitudo inter votum aut Iuramentum particulariter factum, & votum aut Iuramentum communitatum; nam hæc interpretanda potiùs ſunt ſecundùm intentionem communem quæ illic habetur à ſapientibus & haberi debet, quàm ſecundùm intentionem priuatam vouentis aut iurantis: nam vouens aut iurans particulariter in re propria, ſicut eſt Author ſui voti aut Iuramenti, ita erit interpres aut moderator ex intentione propria, etiamſi fortè hæc intentio ſit erronea & ſtulta, peccabit vouendo nec ligabitur voto. (Quod vltimum qua ratione verum ſit, intelligendum eſt iuxtà dicta ſuprà dub.7. 8.& ſequentibus. Probant vlteriùs: nam quòd authoritas ſuperioris communitatis ſemper excipiatur, habet generalis vſus Eccleſiæ, alioquin nunquam præſumeret ſubditorum vota commutare, diſpenſare aut relaxare. Verùm hæc ratio, aut non facilè aptatur ad præſens negotium, aut multa inuoluit difficilia quæ non ſunt huius loci. Tandem probat Gabriel ab inconuenienti: niſi etenim (inquit ille.) ſic interpretentur & moderentur vota & Iuramenta communitatum, vniuerſitatum, collegiorum &c. neſcio quis poſſit euadere mille peccatorum laqueos, cùm ſæpenumero in talibus vouet, aut promittit, vel iurat homo, quæ ab hominum memoria nunquam ſunt impleta, aut fortè lecta. Quòd ſi aliquis putauit omnia illa ſe vouere, aut iurare ſub graui culpa, niſi ſcienter id fecerit, non obligatur niſi vt practicatur in communitate, quia ignorantia dedit cauſam promiſſioni, atque hoc ipſum ſatis indicat idem Gabriel dum ait, quòd ſi aliqui ſimplices hoc ignorent, ſi humiles ſunt non adhærent pertinaciter ſuo ſenſui, ſed parati ſunt in talibus iudicio meliùs ſentientibus ſtare & obtemperare, hoc eſt velle ſeruare regulam eo modo quo legiſlator eam ſeruari voluit & inſtituit. Quòd ſi aliquis ſcrupuloſus vult videri, & eſſet perfectus obſeruator regulæ, & aliter eam ſeruandam ſeſe quàm menti fuerit inſtituentium velut ſingularis fœtus edocuerit, is non regulam huius vel illius Sancti Patris, ſed ſuum ſentire legem ſibi ſtatuit, quia non ad eorum intentionem regulam ſeruat. Hactenus Gabriel. Quia tamen negotium & doctrina huius corollarij 8.& ſequentis 9.circà Iuramenta magni momenti eſt, pro praxi placet de his Iuramentis ſeruandis ſtatuta communitatum, & etiam officiorum aliquanto latiùs explicare ſeorſim.

Ratio.

Explicatur ampliùs doctrina præcedentis corollarij circa Iuramenta ſeruandi ſtatuta communitatum; vbi etiam agitur de Iuramentis miniſtrorum publicorum & aliorum officialium circà ſtatuta ſui officij.

369. VT quæ hucuſque diximus ampliùs declarentur, placet hoc dicere in contrarium, quòd in confraternitatum conſtitutionibus, aliiſque ſimilibus conuentibus hominum, nullum extat præceptum, nullus enim ſuperior fuit qui legitimè tale præceptum poſſet imponere; nam ij qui primò conuenerunt, & conſtitutiones condiderunt, nullam habebant talem poteſtatem, & quamuis eas deferant ad ordinarium Epiſcopum, tantùm id fit vt approbet tanquam bonas, nihilque erroris continentes, idque tantùm facit Epiſcopus nullum in illis præceptum imponens; ergo ſi vera eſt doctrina tradita, nullum in his votum aut Iuramentum obligabit ad culpam, ſed ad ſummum ad pœnam, cùm non voueant aut iurent aliqua vt præcepta, ſed vt conſilia. *Obiicitur.*

370. Reſpondetur negando conſequentiam: *Reſp.* nam in doctrina præcedentis octauæ illationis non contendimus vota aut Iuramenta, quæ fiunt in communitatibus, non obligare, niſi quando cadunt ſuprà ea quæ alioquin ſunt præcepta; id

enim

enim eſſet omninò falſum: ſæpè enim obligant ad multa opera ſupererogationis, & quæ ſecluſo voto aut Iuramento ſolum erant in conſilio non in præcepto. Sicut etiam extra communitatem homines in particulari ſæpè obligantur per votum aut Iuramentum ad ea, ad quæ nullo tenebantur præcepto. Solùm ergo dicimus & contendimus, quòd ſicut homo particulariter vouens per ſuam intentionem, interdum obligatur ex religione Iuramenti aut voti, ad ea ad quæ etiam tenebatur ex præcepto alterius alicuius virtutis, & tunc ſi tranſgrediatur, committit duo peccata, alterum contrà illam virtutem in cuius materia talis actus erat præceptus, alterum verò contrà religionem voti; interdum verò obligatur ex voto aut Iuramento ad ea ad quæ non tenebatur, idque ſub peccato mortali ſi materia grauis ſit; interdum verò ſub veniali tantùm, ſiue quia materia leuis eſt, ſiue quia in multorum probabili opinione, etiamſi materia grauis ſit, poteſt homo non velle, & in tali caſu non vult imponere ſibi maiorem obligationem; interdum verò vult ſe obligare voto aut Iuramento ad faciendum vel omittendum aliquid, non quidem ſub culpa aliqua, ſed ſub pœna, ita vt, ſi illud fecerit vel omiſerit, teneatur ad pœnam illam; Ita etiam fit in votis aut Iuramentis quæ fiunt in religionibus, capitulis, congregationibus aut aliis communitatibus. Vnde ſicut in votis aut Iuramentis particularium, ad diiudicandum an obligatio ſit ad mortale vel tantùm ad veniale, vel tantùm ad pœnam, recurrimus ad intentionem particularis vouentis aut iurantis; ita adiudicandum an vota vel Iuramenta communitatum obligent ad mortale vel veniale, vel ad ſolam pœnam, recurrendum eſt ad mentem & intentionem legiſlatoris, ſeu inſtitutoris, aut communitatis, vt ex Gerſone & Gabriele retulimus. Addimus tamen non eſſe ſufficiens ſignum ad aſſerendum aliquod ſtatutum non obligare ad culpam, quòd in eo apponatur pœna, ſicut in materia de legibus communiter ſolet dici contrà Nauarrum, non ſufficere quòd lex contineat pœnam vt ad nullam culpam obliget; ſed ex praxi & vſu & ex aliis ſignis id eſſe iudicandum: de quibus ſignis doctè agit Caietanus ad quæſtionem illam 186. a. 9. ſuper ſolutionem ad 2. vbi inter alia aſſerit, quòd quoties conſtat mentem legiſlatoris, ſeu inſtitutoris, aut communitatis non eſſe imponere obligationem ad culpam, ſed ad pœnam quocumque verbo vtatur in regula, ſeu lege aut ſtatuto etiam præceptiuo, non eſſe talem obligationem, quod aſſerit his verbis: *Conſtat quartò quòd quocumque lex vtatur verbo, ſi communiu ſenſus intellexit, non propterea dicam obligationem ad mortale, non eſt tale præceptum.* Hæc ille quod paulò ante probauerat his verbis: *quòd ipſum verbum, præcipio, non inducat præcepti vim, patet primò ex Euangelio, vbi dicitur dominum præcepiſſe ſanatis ne cui dicerent, & tamen conſtat quòd tales ſanati non peccabant, ſed benè agebant publicando Chriſti miracula.*

Author explicat ſuam doctrinam.

Nō eſt ſufficiens ſignū ad aſſerendū aliquod ſtatutū non obligare ad culpā quod in eo apponatur pœna.

Circa prædicta notandum 1.

371. Verùm circa prædicta nonnulla reſtant notanda. Notandum primò eos qui violant ſtatuta ſeu ordinationes confraternitatum, vbi iuxtà dicta nulla ſunt præcepta à legitimo ſuperiore impoſita; tantùm peccare vnico peccato contrà religionem voti aut Iuramenti (& idem eſt de tranſgredientibus ſtatuta ſeu ordinationes municipales alicuius ciuitatis quæ iurauerant) ſicut etiam is qui in religione non approbata à Pontifice nec exempta, non obediret ei cui obedire vouerat. At verò tranſgredientes ſtatuta ſeu conſtitutiones religionis approbatæ, aut ea quæ in virtute obedientiæ earum ſuperiores præcipiunt, peccant duplici peccato, altero contrà votum, altero contrà peculiarem virtutem, quia cùm ibi ſuperior habeat à Papa legitimam poteſtatem præcipiendi ſuis ſubditis, id ipſum, quod præcipit, conſtituit in materia alicuius virtutis, & illum actum facit neceſſarium, id eſt, non arbitrarium, ſicut & Papa & Epiſcopi cùm præcipiunt ſuis ſubditis. Vnde peccant tranſgreſſores non ſolùm contrà votum, ſed etiam contrà præceptum ſuperioris in tali materia, vt optimè notat Vaſquez 1. 2. diſp. 98. c. 3. & Azor tom. 1. lib. 7. c. 31. q. 7. quamuis aliqui in quibus Sanch. lib. 4. Moralium c. 11. num. 25. putent id tantùm eſſe verum quando ſuperior vellet vti vtraque poteſtate, ſcilicet vnâ quam habet à Papa, & alterâ quam habet per votum, vt ſi præciperet in virtute obedientiæ & ſub pœna excommunicationis, ſi tamen tantùm velit vti poteſtate ſola quam habet per votum, tantùm eſſe vnicum peccatum, vt quando præcipit in virtute obedientiæ tantùm, vel ſub excommunicatione tantùm; atque hac ratione putat Sanch. poſſe conciliari ſententiam Vaſquij cum ſententia Soti & Ledeſmæ quos refert, exiſtimantium tantùm eſſe vnicum peccatum contrà votum, vt Vaſquez loquatur quando ſuperior vtitur vtraque poteſtate; hi verò quando tantùm altenuttrum. Sed neque conciliatio neque doctrina mihi vnquam placuit de quo dicemus in Tract. de Voto. Secundò notandum, neque Epiſcopos, neque ſuperiores religionum poſſe quæcumque præcipere ſuis ſubditis, quia poteſtas data eſt eis in ædificationem, non in deſtructionem. Vnde ſi abſque rationabili cauſa præcipiant, non tenentur ſubditi obedire ex neceſſitate & ſub culpa, ſed tantum ex perfectione, quod optimè probat Gabriel ſuprà ex D. Bernardo lib. de diſpenſatione & ex D. Thoma quodlibeto 10. vbi inter alia docet, per votum obedientiæ ſupponi religioſum Prælato quantùm ad generalem vitæ ſuæ diſpoſitionem, licet non quantùm ad omnes actus particulares: ſecularem vero ſubiici Prælato dumtaxat quantùm ad aliquos actus ſpeciales, non autem quantùm ad generalem vitæ ſuæ diſpoſitionem. Vnde neque Epiſcopus præcipere poteſt ſuo ſubdito vt religionem ingrediatur, nec vt aliqua opera conſilij & perfectionis conſequatur, niſi quando id exiget euidens vtilitas aut vrgens neceſſitas reipublicæ, vel charitatis erga ſe & alios: neque Prælatus in religione poteſt præcipere quæ ſunt arctiora quàm regula, aut ſuprà regulam. Pertinent tamen ad regulam ſecundùm D. Thomam, non ſolùm quæ ſunt expreſsè in regula, ſed etiam quæ quocumque modo ad regulam reducuntur; vt ea quæ pertinent ad obſequium fraternæ ſocietatis, & ad punitionem culparum. Hinc concludit Gabriel ſuprà, non poſſe Prælatum id quod regula non præcipit verè vel

Tranſgredientes ſtatuta ſeu conſtitutiones religionis approbatæ peccāt duplici peccato, altero contra votum, altero contra peculiarem virtutem.

Notandum 2. Epiſcopos & ſuperiores religioſorum non poſſe quæcumq; præcipere ſuis ſubditis. ita D. Tho.

Pertinēt ad regulā ſecundum D. Tho. non ſolum quæ ſunt expreſſa in regula ſed etiam quæ

inter.

quocumq; modo ad regulam reducitur. interpretatiuè, ſed ſolùm conſulit, monet, hurtatur, præcipere & mandare, niſi in caſu manifeſtæ neceſſitatis, aut euidentis vtilitatis. Hinc B. Bernardus ſuprà dixit: *nihil me Prælatus prohibeat eorum quæ promiſi, nec plus exigat quàm promiſi, vota mea neque augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate. Ponant ergo Prælati metam obedientiæ ſubditorum, & votis* labiorum ipſorum, non ſuorum deſideriorum, monentes eos non cogentes ad celſiora condeſcendentes eis cum neceſſe fuerit ad remiſſiora; non cadentes cum eis. Hinc Bernardus.

Notandum 3. 372. Tertiò notandum, in Iuramentis & votis communitatum ad dignoſcendum quando eorum tranſgreſſio ſit mortalis, attendendam eſſe materiam, non ſolùm ſecundùm ſe, ſed cum ordine ad finem ad quem reſpicit ipſa communitas ſeu inſtitutor illius; nam materia, quæ ſecundùm ſe & in ordine ad vnum finem eſt grauis, in ordine ad alium poteſt eſſe leuis v. g. præcipit Eccleſia vt ſingulis diebus feſtis omnes fideles audiant miſſam, volens in hoc ſpirituali profectui cuiuſcunque prouidere, & aliquem honorem Deo in illis diebus ſacris exhiberi ab omnibus fidelibus; ſanè reſpectu huius finis vna tantùm omiſſio miſſæ eſt materia grauis, idemque eſſet ſi in aliqua religione, propter eundem finem ſpiritualis profectus, quotidie miſſa audienda præciperetur à ſingulis religioſis. Si verò in ſeculari aliqua Republica, congregatione, vniuerſitate, litteraria, vel collegio aliquo præciperetur, vt omnes de tali congregatione quotidie miſſam audiant propter bonam gubernationem & pacem, & propter commune bonum talis congregationis, non eſſet materia grauis ſemel omittere aut iterùm; eſſet tamen ſi frequenter omitteretur, quia hoc notabiliter læderet finem legiſlatoris, non verò illud. Ita Vaſquez cum Adriano & Couarruuia quos refert 1. 2. diſp. 158. c. 6. nu. 59. Idemque putat eſſe ſiue voto ſiue Iuramento inducta ſit hæc obligatio, ſiue præcepto ſuperioris vel inſtitutoris.

Materia quæ ſecundum ſe & in ordine ad vnum finē eſt grauis, in ordine ad aliū poteſt eſſe leuis.

373. Vnde videtur colligi, ſi confratres qui iurarunt ſuas ordinationes, non adſint ſemel alicui congregationi aut ſacro, vel funeri, non peccare mortaliter, ſecùs verò ſi frequenter id omittant, quia finis in his intentus non tam eſt bonum particulare cuiuſque, quàm ipſius communitatis.

374. Eadem ratione dicendum eſt non peccare peccato periurij mortali, ſed tantùm veniali ſcholaſticos, qui iuſſi ſub pœna præſtiti Iuramenti à Rectore Academiæ intereſſe certæ congregationi, vel miſſæ ſacrificio, aut publicæ aut ſolemni ſupplicationi, illi non interſunt, quia materia non eſt grauis in ordine ad finem, quandoquidem plurimi interſunt. Ita docet Gerſon Tract. illo citato de vita ſpirituali. Driedo *lib. 3. de libertate chriſtiana c. 5. ante* 3. propoſitionem & in alia editione c. 2. a. 3. Maior in 3. diſtinct. 39. q. 4. Couarruuias de Pactis 1. part. §. 7. in fine, Bartolomæus à Medina ſuprà Rodriguez 2. part. ſummæ c. 9. num. vltimo, Vaſquez 1. 2. diſp. 158. c. 5. num. 51. Azor lib. 11. cap. 8. q. 11. Sanch. lib. 3. c. 14. nu. 6. qui contrà aliquos Authores cenſet, non eſſe etiam materiam grauem quando ſcholaſtici ſub pœna præſtiti iubentur vt Rectorem comitentur in die S. Nicolai & ſimilibus. Item contrà Medinam ſuprà, non eſſe materiam grauem indui ſcholaſticum veſtibus ſericis contrà ſtatuta vniuerſitatis, teſtaturque viros doctos ita ſentire. Hæc tamen doctrina limitanda eſt ad caſum tantùm, quo ſatis certò conſtet leuem eſſe materiam attentis omnibus circumſtantiis.

375. Notandum ergò eſt quartò, ſæpè contingere quòd materia præcepti aut ſtatuti ſecundùm ſe ſit leuis & incapax obligationis ad mortale; at ex circumſtantiis adiunctis boni communis, quas ſuperior intendit, ſit grauis & cadat ſub obligatione ad mortale, vt ratione vitandi ſcandali, aut iacturæ boni communis religionis, aut alterius communitatis, vel ratione alterius periculi etiam non proximi, vt optimè docent Driedo ſuprà, Caſtro lib. 2. de lege pœnali c. 5. documento 2. Sayro in Claui Regia lib. 3. c. 7. nu. 14. Valentia tom. 2. diſp. 7. q. 5. punct. 6. Suarius de Cenſuris diſp. 4. ſect. 6. num. 11. & 12. & diſp. 18. ſect. 3. nu. 16. 17. Sanch. lib. 1. ſummæ c. 4. nu. 3. *Notandum 4.*

376. Hinc etiam fit, vt Iuramentum ſeruandi ſecretò id quod ab vna perſona alteri committitur, vel etiam ea quæ in congregationibus tractantur (quale Iuramentum præſtare ſolent magiſtratus & ſenatores ciuitatum quos Hiſpanicè appellant *Regidores, Veintiquatros, Iurados*) non obliget ſub mortali in quauis re modica & parui momenti. Ita Sanch. citatò lib. 3. c. 14. num. 5. & conſtat ex dictis diſputatione 2. dub. 8. in tertia ſententia quam probabilem exiſtimauimus.

377. Colligitur iam 9. ex omnibus dictis, Iuramenta ſeruandi ſtatuta communitatum non obligare ad ea ſtatuta ſeruanda quæ in deſuetudinem abierunt, aut reuocata ſunt; tale enim Iuramentum fuit de ſeruandis, non quidem rebus ipſis in ſtatutis contentis, ſed ſeruandis ipſis ſtatutis quamdiu ſunt ſtatuta; quando autem reuocata ſunt, vel per legitimum ſuperiorem, vel per deſuetudinem deſinunt eſſe ſtatuta, atque adeò ſicut ipſa ceſſant, ceſſat etiam obligatio Iuramenti quod erat illis acceſſorium. Ita Driedo ſuprà, Antoninus 2. part. tit. 10. cap. 6. § 6. in fine. Syluester *Iuramentum* 4. q. 23. in fine. Tabiena q. 36. Nauarrus q. 25. nu. 23. Dueñas, Auiles, Burgos de Paz & alij multi quos refert & ſequitur Guttierrez 1. part. c. 38. nu. 14. Azor lib. 11. c. 8. q. 8. Sanch. lib. 3. Moralium c. 14. nu. 8. Abeunt autem in deſuetudinem ita vt ceſſent, quando maior communitatis pars ea non obſeruat, vt docet Azor ſuprà Sanch. lib. 3. Moralium c. 15. nu. 2. Sà v. *Iuramentum* num. 25. de quo confusè ſatis locuti ſunt Angelus *Iuramentum* 6. n. 3. & Syluester *Iuramentum* 4. q. 2. dicto 2. *Colliges 9.*

378. Ob eandem quoque rationem quando ſtatuta non abſolutè, ſed certo quodam modo, aut non omninò, ſed partim tantùm recepta ſunt eo modo tantummodò, vel ex ea tantum parte, Iuramentum obligabit. Ita Sanch. ſuprà c. 14. nu. 8. qui addit num. 9. cum Suario tom. 4. in 3. partem de pœnitentia diſp. 35. ſect. 3. num. 5. id non tantùm eſſe verum quando Iuramentum fuit de ſeruandis ſtatutis in genere, ſed quando in indiuiduo petitur ab aliquo Iuramentum

ſeruandi aliquod ſtatutum particulare; id enim Iuramentum cùm non ſit de re ipſa, ſed de ſeruando ſtatuto, intelligitur vt reipſa receptum eſt & in quantùm extat.

Addit Sanch.

379. Addit vlteriùs Sanch. nu. 12. ſi ſtatutum iuratum ſemel reuocetur per potentem reuocare, etiamſi poſteà de nouo ederetur, non obligaturum Iuramentum ad illud ſeruandum: nam iuxtà dicta ſuprà illatione 7. Iuramentum intelligitur de ſolis ſtatutis iam editis vbi non conſtat de alia iurantis intentione; at hoc ſtatutum vbi ſemel reuocatum fuit ceſſauit, & perinde eſt ac ſi nunquam extitiſſet; quando verò iterùm de nouo editur, cenſetur omninò nouum & non cadens ſub Iuramento quod præceſſit.

Difficultas an poſſit communitas reuocare ſtatuta.

380. An verò & quando vniuerſitas aut communitas poſſit reuocare ſtatuta quæ fecit, etiamſi ſint à ſuperiori confirmata, diſputant Canoniſtæ in cap. *Dilecto de præbendis.* Angelus Iuramentum 5. num. 39. Syluester Iuramentum 4. q. 2. dicto 3 4. & 5. Couarruuias de Pactis 2. part. §. 2. nu. 5. Guttierrez de Iuramento 1. part. c. 38. nu. 16. Sanch lib. 3. c. 55. num. 3 & ſequentibus cum quibus dicendum eſt poſſe communitatem reuocare ſua ſtatuta iurata etiam à ſuperiore confirmata, quando ſtatuta concernunt ea quæ per ſingulas perſonas ſeorſim ſunt adimplenda; vt quòd nullus noctu domo egrediatur, quòd nullus niſi matriculæ ſeu catalogo inſcriptus vocem in capitulo habeat, quòd omnes interſint ſacro. Statuta verò iurata quæ decernunt ea quæ non à ſingulis ſeorſim ſunt implenda, ſed ab omnibus coniunctim nomine vniuerſitatis, quòd vulgò dici ſolet *Collegialiter*, non poteſt communitas illa reuocare vt habetur cap. *Dilecto* citato v. g. ſi ſtatuant non admittendum aliquem ad ſuum collegium vel communitatem niſi talibus conditionibus affectum, vel nullum admittendum vltrà certum numerum. Hæc enim admiſſio per ſingulos ſeorſim fieri nequit ſed per omnes ſimul in vnum conuenientes nomine vniuerſitatis. Ratio verò eſt, quia ſtatuentes per hoc ſtatutum vnà cum Iurmento ſibi ipſis abdicarunt poteſtatem contrarium agendi; at in priori caſu vnuſquiſque iurauit in particulari dependenter à communitate, quæ poteſt reuocare ſtatutum, quia natura ſtatuti eſt vt reuocari queat, quam naturam Iuramentum accedens non mutat, ſed tantùm obligat dum id ſtatutum obligat.

Dicendum poſſe communitatem reuocare ſua ſtatuta iurata & à ſuperiore cõfirmata, quãdo &c.

Notat Sanch.

381. Notat verò Sanch. cum Abbate, Angelo, Syluestro & Tabiena, poſſe communitatem reuocare ſtatutum, etiam ſecundo modo factum; ſi id expediat ad bonum publicum & in fauorem communitatis, quia hic caſus videtur exceptus.

Item cum eodem Abbate, Ioanne Andrea, Oſtienſi, Syluestro & Tabiena docet quoties communitas poteſt ſtatutum reuocare, ſatis eſſe vt reuocare cenſeatur, ſi ſtatuentes, aut eorum ſucceſſores veniant ſcienter & collegialiter contrà ſtatutum etiam vnico actu, neque tunc contraueniendo erunt periuri, cùm eo ipſo ſtatutum reuocent & ſic ceſſet Iuramentum circà illud, vt rectè notarunt Syluester & Tabiena.

382. Quod autem diximus, communitatem poſſe reuocare ſtatutum etiamſi ſit à ſuperiori confirmatum, Couarruuias cum multis contrà aliquos alios id limitat ad ſtatutum principaliter concernens fauorem ſtatuentium; ſecùs verò eſſet ſi ſtatutum confirmatum à ſuperiori concernat fauorem aliorum aut bonum publicum.

Limitatio.

383. Circa id verò quod diximus de ſtatuto ſemel reuocato non obligare Iuramentum, etiamſi poſtea denuò edatur: Idem putat Sanch. c. 14. nu. 12. dicendum eſſe de ſtatuto quod ſemel acceptatum vires obligandi recepit, at poſteà conſuetudine legitimâ abolitum eſt; quamuis enim deinde nouâ conſuetudine induceretur, non extenderetur Iuramentum ad illud, quia cum conſuetudo potens ſit legem reuocare ac abolere, non ſecùs atque ipſe princeps vel communitas vt habetur cap. *finali* de conſuetud. perinde eſt ac ſi princeps reuocaret.

384. Ideò autem diximus ſi ſemel acceptatum & receptum ſit, quia ſi ſtatutum iuratum nondum fuiſſet vſu receptum, at poſteà vſu reciperetur à tempore receptionis obligabit Iuramentum eius ſtatuti obſeruandi, quia lex nondum à ſubditis recepta, & ob id non obligans, non cenſetur reuocata quaſi lex non eſſet, ſed eius obligatio eſt ſuſpenſa, vimque accipit cùm poſteà acceptatur vt docet Nauarrus lib. 1. conſil. tit. de conſtitution. conſ. 5. q. 7. nu. 28. ergò etiam ex tunc obligabit Iuramentum ſicut eſt ſtatutum.

Docet Sanch.

385. Conſequenter ad hanc doctrinam meritò docet Sanch. num. 11. idem dicendum eſſe quando quis iurauit ſeruare aliqua ſtatuta, inter quæ eſt vnum adhuc non obligans defectu confirmationis à ſuperiore; quamuis enim non obliget pro tempore quo nondum adeſt confirmatio, illâ tamen accedente obligabit, quia tale Iuramentum non eſt reſtrictum ad tempus quo illud ſtatutum nullam habebat firmitatem ſeu nullum erat, imò extenſum fuit ad totum tempus futurum, ergo obligauit tempore quo id ſtatutum firmitatem obtinuerit. Sicut qui innotatus excommunicatione vouit ſe ſingulis diebus impoſterùm auditurum ſacrum, tenebitur audire, non tempore excommunicationis ſed tempore quo ab illa liber fuerit. Pro qua doctrina refert Sanch. Nauarrum c. 12. nu. vltimo.

Limitatio omnium prædictorum.

386. Limitanda verò ſunt omnia prædicta, niſi iurans vellet ſcienter ſe obligare ad rem ipſam in ſtatuto contentam independenter ab ſtatuto, ſeu non habito reſpectu ad ſtatutum; tunc enim Iuramentum obligat etiamſi ſtatutum non obliget, quod explicarunt multi ex citatis Authoribus, ſed optimè Angelus Iuramentum 5. nu. 39 & poſt illum Sanch. nu 13. vbi etiam prudenter ait in dubio non eſſe præſumendum eam fuiſſe iurantis intentionem.

Hinc primò fit quod in caſu non teneantur miniſtri publici Iuramenti de ſeruando ſtipendio lege taxato.

387. Hinc primò fit, quod miniſtri publici qui iurarunt ſeruare ſtipendium lege taxatum (Hiſpanicè el aranzel) non teneantur Iuramento quando ſucceſſu temporis à viris doctis iudicaretur tale ſtipendium eſſe minus ſufficiens & iniuſtum. Ita docet Sanch. lib 3 Moralium ca. 54. nu 14. Neque obſtat quòd Iuramentum factum vſurario aut latroni obliget propterea quod poſſit licitè ſeruari; nam tale Iuramentum fit etiam ſuppoſita Iuſtitia latronis aut vſurarij;

in noſtro verò caſu Iuramentum petitur & præſtatur, ſupponendo legem taxantem eſſe iuſtam, ergo ex quo conſtat de iniuſtitia, Iuramentum non ligat.

Hinc ſecundò fit.

388. Hinc etiam ſecundò fit, vt ciuitatum & oppidorum (vulgo Hiſpanicè regidores iurados &c.) qui iurant ſe bono publico talis oppidi proſpecturos, teneantur ex vi Iuramenti procurare, vt ea quæ ſpectant ad cibos pro populo neceſſarios, & ad pretia rerum venalium, & ad conſeruandas & ad defendendas ciuitatis res & reditus legitimè expendendos, frumentarium depoſitum tuendum prouidendo ne id deficiat, teneantur diligenter incumbere. Item curare ne miniſtri publici ciuibus iniuriam irrogent, ſuiſque miniſteriis abutantur, & vt oppidum in pace conſeruetur; vt viæ ſint tutæ à latronibus & grallatoribus; quòd ſi circum circa ſit peſtis, tenentur ciuitatem vel per ſe, vel per idoneos miniſtros cuſtodire; ſi verò ciuitas ipſa ſit peſte infecta, tenentur curare vt ægris medicina adhibeatur, & tandem prouidere incolumitati vrbis: non tamen tenentur prædicti Decuriones alia peccata publica, vt concubinatus, vel publicas ludimenſas inquirere, nec de eorum punitione aut remedio tractare in ſuis commiſſis & conuerſionibus, nec ea Iudici aut Prælatis denunciare, niſi quando lex correctionis fraternæ quemcumque alium proximum obligat, vt contrà Petrum à Nauarra lib. 3. de Reſtit. c. 3. dub. 3. num. 20. verſic. 2. *peccant Decuriones* & contrà Rodriguez 2. part. ſummæ c. 28. nu. 1. interrogatione 4. latè probat Sanch. lib. 3. c. 54. num. 16. citans pro ſe omnes aduocatos curiæ Granatenſis. & Azebedo in curia Piſſana lib. 2. c. 3. nu. 1. Ratio verò eſt quia munus inquirendi & puniendi peccata publica, tùm per legem naturalem, tum per ciuiles tantùm impoſitum eſt Prætoribus, Iudicibus ſeu Prælatis, non verò Decurionibus quibus ſolùm imponitur onus proſpiciendi bono vrbis regimini, & cauendi eius damna ob eamque rem iubentur Decuriones in ſua quiſque parochia habitare, vt omnis plebis poſſint curam habere, & ne fiat alicui plebeio grauamen vt habetur expreſsè in curia Piſſana lib. 2. c. 26. Vnde hi Decuriones non ſunt ſocij & adiutores Prætorum quoad Iuſtitiæ adminiſtrationem, ad quam pertinet inquiſitio & punitio peccatorum publicorum; ſed tantùm quoad politicam vrbis gubernationem.

Hinc tertiò fit.

389. Hinc etiam tertiò fit, quòd Iuramentum præſtitum à medicis ſeruandi ſtatutum Pij V. de monendis infirmis vt confiteantur, & non viſitandis eis niſi de eorum confeſſione conſtat per ſcriptum confeſſarij, non obliget, eò quòd tale ſtatutum minimè ſit vſu receptum, idque videntibus & diſſimulantibus Prælatis. Quare quoad hoc ſolùm tenentur medici ſeruare præceptum Iuris diuini naturalis, & etiam illud tranſgrediendo non erunt periuri, quia Iuramentum eſt de ſeruando motu proprio Pij V. qui longè aliud diſponit, nec eſt vſu receptus ſaltem in Hiſpania. Vbi autem vſu receptus eſſet, obligabit, & qua ratione intelligendus ſit ille motus proprius, diximus in noſtro opere de Sacramentis Tract. 8. diſp. 7. de neceſſitate confeſſionis dub. 2. nu. 32. atque ita docent Suarius de Pœnitentia diſp. 35. ſect. 3. nu. 5. & Sanch. citato lib. 3. c. 16. nu. 15. & legi poteſt Bonacina de Iuramento diſp. 4. q. 1. punct. 16. num 9. qui rectè aduertit vbi fuerit vſu receptum obligare ſolùm medicos quando ſperátur admonitio profutura, & quando morbus eſt grauis aut periculum vt talis fiat. Quæ ſicut & reliqua quæ ibi notat, etiam diximus loco notato. Rectè etiam explicat ſuprà nu. 5. obligationem quam ex ſolo Iure naturæ habent Medici, in eo conſiſtere, vt quando præuident in infirmo probabile mortis periculum, debeant admonere per ſe vel per alium, vt ægrotus ſe muniat Sacramentis, & de ſuis rebus diſponat, ſi credit id infirmo profuturum vt ſe in gratia conſtituat, vel vt teſtamentum condat, aut componat diſcordias quæ timentur inter hæredes, & cetera ſimilia. Idem dicendum eſt ſi fortè medicus dubius ſit, quia etiam in dubio tenetur quis notabile proximi damnum vitare; & quidem in his caſibus non monere ægrotum culpa erit mortalis, ſiue contra charitatem & correctionem fraternam, ſiue peccatum generalis ſcandali iuxtà varias opiniones, de quo modò non diſputo. Vnde non inducit obligationem reſtitutionis monitionem omittere, etiamſi ex omiſſione monitionis damnum aliquibus ſequatur, vt rectè probat Caiet. v. *Medicus* in fine & Sanch. ſuprà cum Antonino, Roſella, Tabiena & Armilla.

Medici ſolùm tenentur ſeruare præceptum iuris diuini naturalis quoad monitionẽ infirmorũ de confeſſione.

Obligatio quã ex ſolo iure naturæ habent medici.

Varij caſus qui excuſabunt medicum ab hac obligatione Iuris naturæ.

390. Excuſabitur tamen Medicus etiam ab hac obligatione Iuris naturalis; primò quando moraliter credit ægrum in bono ſtatu eſſe, ac de rebus ſuis diſpoſuiſſe, quamuis conſultius ſit etiam tunc admonere. Secundò excuſatur quando quis videt infirmum ita malè affectum, vt moraliter eâ admonitione eum in peius iturum, vt rectè notat Sanch. ſuprà cum Syluestro v. *Medicus* q. 4. dicto 4. Tertiò excuſatur quandò aliquis alius monet ægrum de ſuo periculo, vt cum Anton. Roſella & Syluestro ſuprà docet Sanch. qui addit quod ſi alij admonere nolint, non eximatur Medicus ab ea obligatione, ſicut nemo eximitur ab obligatione corrigendi proximum vel ei ſubueniendi, quando alij corrigere aut ſubuenire nolunt.

Ad ea quæ tenentur medici iure naturæ addiderunt pontifices aliqua de iure poſitiuo.

391. Ad hæc, quæ de Iure naturali tenentur Medici, addiderunt Pontifices de Iure poſitiuo nonnulla. primò Innocentius III. cap. *cum infirmitas de pœnit. & remiſſ.* ſtatuit vt medici ad medendum infirmo in lecto iacenti vocati, eum ante omnia moneant & inducant vt confiteatur. Illa verba: *ante omnia*, explicant Ioan. Andreas, Hoſtienſis, Abbas, Antonius, & Ancharranus, Roſella, & Syluester ſuprà vt ſignificent non ſolùm antequam mederi incipiat, ſed etiam antequam de ſalario paciſcatur. Addunt Roſella & Syluester priuari ſolario, in quo non conſentiunt Hoſtienſis & alij citati, maximè Abbas ad eum textum nu. 6. meliùs autem explicat Nauarrus c. 25. nu. 63. verbum illud *ante omnia* ſignificare antequam medicinas applicet medicus. Secundò addidit Pius V. in motu proprio citato quem edidit anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto qui incipit. *ſuprà gregem dominicum* ne medici vltra tertium diem ægrum viſitent, niſi per confeſſarij ſcriptum ipſi de infirmi confeſſione fides fiat, niſi ex iuſta cauſa con-

ſeſſarius tempus longiùs concedendum iudicet, & vniuerſitatibus præcipit vt quando licentiam nicdendi alicui conceſſerint, exigant ab eo Iuramentum hæc ſeruandi: & vterque Pontifex imprimis id ſtrictè, & ſub grauibus pœnis præcipit; adeoque ad mortale procul dubio voluerunt obligare vt omnes Authores fatentur. Vlteriùs hæc duo decreta multi ex Authoribus de ſolis morbis periculoſis intelligunt, vt cum Bonacina nuper dicebamus, putantque indicari illis verbis *in lecto iacentem*. Alij verò etiam de morbis non periculoſis propter rationem *decidendi expreſſam* in citato cap. *cum infirmitas* nempè *ne admonitus æger credat ſibi mortem imminere, & in deſperationem incidat*, quæ non haberet locum ſi in ſolis morbis periculoſis admonendus eſſet infirmus. Deinde quia ea verba eiuſdem textus *diſtrictè præcipimus*, clarè indicant nouum præceptum poſitiuum: at in mortis periculo etiam ex Iure naturali tenebantur monere. Alij verò nec de ſolis periculoſis intelligunt, nec de quouis morbo leui, ſed de omni morbo tali, qui non ex delitiis aut ex ſola podagra, aut alterius ſimilis morbi impedimento, ſed ex ſe lectum petit. Id enim ſignificant illa verba vtriuſque decreti *cùm infirmus in lecto iacet*. Et Tabiena Sanch. & Suarius ſuprà in hac re ſequuntur Caietanum loco citato. Addit verò Suarius id quod diximus cum Bonacina, idem eſſe iudicium quando morbus eſt in periculo vt grauis fiat. Nonnulli etiam prædictum cap. *cum infirmitas* putant præcipere medico, non ſolùm vt admoneat infirmum, ſed etiam vt inducat, ita vt cum effectu id aſſequatur vel eum deſerat. Alij verò putant verbum *inducere* tantùm ſignificare vt efficaciter hortetur quantùm eſt ex parte ſua, nec eum deſerendum eſſe ex vi illius decreti. Verùm Pius V. hanc controuerſiam dirimit concedens inducias trium dierum vt notauimus loco citato; poſteà verò deſerendum eſſe ægrotum, quæ pœna rigida nimis eſt, vt cum aliis explicat Sanch. ſuprà & Suarius quem retulimus & ſecuti ſumus loco notato de Sacramentis. ibi legatur. Vnde meritò Sanch. docet non eſſe deſerendum infirmum quando deſertio grauiter creditur infirmo nocitura, imò nec monendum quando monitio certò creditur nihil profutura ægro ob ſuam obſtinationem: nihil enim fruſtraneum intendit Pontifex præcipere, ſed tantùm ſaluti ægrotantis conſulere. Accedit quòd maiorem vim habeat præceptum naturale diuinum, & tamen in hoc caſu non obligat, ergo neque poſitiuum Pontificium. Hæc dixerim pro illis locis in quibus ſeruantur in praxi prædicta decreta Pontificum: nam in pleriſque regionibus non ſunt in vſu. Quod autem potuerint conſuetudine aboleri, contrà aliquos alios docent Caiet. Armilla, Nauarrus, Sanch. & Suarius, in particulari loquentes de hoc caſu, & quidem Sanch. lib. 7. de Matrim. diſp. 4. num. 14. id probat de omni Iure poſitiuo.

Statuitur ſecunda aſſertio circà eum qui dubitat an iurauerit? & tertia aſſertio de conditionibus incluſis in Iuramento.

Graues authores putant dubiū de voto, Iuramento vel promiſſione teneri illud præſtare.

392. NOn pauci, neque parùm graues Authores ſunt, qui putent dubium de voto, Iuramento, vel promiſſione teneri illud præſtare. Ita Azor tom. 1. lib. 2. ca. 19. q. 10. & lib. 11. c. 15. q. 2. Vaſquez 1. 2. q. 119. a. 6. diſp. 65 c. 3. in fine. Antonius Bedes in ſua laurea Salmantina certamine 10. ſcholaſtico dub. 2. nu. 132. Corduba in ſummâ q. 147. Sayrus in Claui Regia lib. 1. c. 13. nu. 36. Salas cum limitatione, ſcilicet quoties votum vel Iuramentum non eſt de re nimis incommoda & moleſta 1. 2. Tract. 8. diſp. vnica ſect. 17. nu. 162. & ſect. 25. nu. 252. & 253. Fundamentum huius ſententiæ primum eſt illud, maximè apud Vaſquez ſolemne quod ſcilicet extrà materiam Iuſtitiæ ſemper tutior pars ſit eligenda. Secundum fundamentum eſt, quia quamuis in dubio Iuris non ſit neceſſarium partem tutiorem eligere, at in dubio facti neceſſariò eligenda eſt maximè in conſcientiæ foro vt docent Ioan. Andreas, Cardinalis, Anan. Socinus, & alij cap. *ad audientiam* de homicidio. Abbas ibidem nu. 2. Felinus nu. 17. Quapropter in dubio homicidij facti cenſetur quis irregularis, ſed dubium an iuraueris, vel votum emiſeris, aut promiſeris, eſt dubium facti; ergo tunc tutior pars erit eligenda.

Aſſero 2. qui dubitat an Iurauerit, vouerit vel promiſerit nō tenetur ſi facta diligentia vinci dubium non poteſt. Ratio.

393. Aſſero nihilominus 2. quando quis dubius eſt an iurauerit, (& idem eſt de voto & promiſſione) non tenetur, ſi factâ diligentiâ vinci dubium non poteſt. Ratio eſt quia Iuramentum ſtrictè eſt interpretandum iuxtà dicta aſſert. 1. deinde quia in tali caſu non proponitur homini ſufficienter ratio obligationis, vt ſe ſentiat obligatum; ſicut is qui dubitat poſt factam ſufficientem diligentiam de lege vel præcepto ſuperioris, quam defectu ſufficientis intimationis non pauci putant non obligare, & quidem iniquum videtur aliquem cogi ad certam ſolutionem promiſſionis, quin probetur fuiſſe promiſſor, quapropter in foro externo iudiciali nemo cogitur ſtare promiſſis, dum de promiſſione non conſtat. Hinc eſt vt ſi alicui volenti vxorem ducere, obiicias coram Iudice vouiſſe caſtitatem, ſi votum non probes, non cogatur à matrimonio deſiſtere. Ergo neque in foro conſcientiæ cogendus erit ſi in illo foro non conſtat. Quæ doctrina etiam locum habet quantumuis quis inclinet magis in partem affirmatiuam Iuramenti aut promiſſionis, dummodò ſemper dubius maneat vt in particulari docent Thomas Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp 9. nu. 11. in fine. Suarius lib. 4. de voto c. 5. nu. 5. Ioannes Sanch. diſp. 43. num. 2. Generalem verò doctrinam huius aſſertionis docent plurimi & grauiſſimi. Sotus lib. 7. de Iuſtitia q. 3. a. 2. Grauis in deciſionibus lib. 2. ca. 31. in fine. Henriquez lib. 11. de Matrim. c. 10. nu. 5. & lib. 8 de Euchariſtia ca. 45. nu. 3. in commentario littera B. Rodriguez tom. 2. ſummæ c. 99. nu. 5. Sà in editione complutenſi & Romano v. *Dubium* nu. 1. Reginaldus tom. 2. lib. 18. num. 166. Villalobos tract. de conſc. difficultate 31. Sanch.

citato

citato nu.11.cum multis, & lib.2. diſp.41.nu.32. & in ſummâ lib.1.c.10.nu.36.& lib.4.c.1.nu.16. quibus in locis plures alios refert. Ioan Sanchez ſuprà nu.1.cum aliis. Rebellus de Iuſtitia part.2. lib.1 q.2,nu.13. Suarius tom.5.in 3.part.diſp.40. ſect.5.nu.15.& latiùs tom.2.de Religione lib 4. de voto c.5.nu.7. Salas ſuprà quoties votum eſt de re moleſta & oneroſa. Plures alios retulimus agentes de hac re in noſtro opere de Sacramentis & Cenſuris Tract.10.d.7.dub.2. diſputantes an vt irregularitas incurratur debeat eſſe expreſſa in Iure, & an in dubio Iuris cenſendus ſit quis irregularis. Item Tract.11.de Matrimonio diſp. 1.dub.17. Quibus in locis, maximè agentes de irregularitate, latè hanc rem confirmauimus, & reſpondimus argumentis, ideò nunc tantùm dixerim breuiter quid reſpondendum ſit ad fundamenta oppoſitæ ſententiæ.

Solutiones argumentorum oppoſitæ ſententiæ.
Ad primũ Reſp.

Ad primum reſpondeo cum Suario lib.4. de voto loco citato nu.8.& ſequentibus, regulam illam *in dubio melior eſt conditio poſſidentis* non ſolùm habere locum in materia de Iuſtitia, ſed cuiuſcumque virtutis, quod nos latè oſtendimus agentes de irregularitate, tum quia Iura ex quibus regula deſumitur abſque vlla reſtrictione loquuntur, vt videre eſt Regula *in pari* 65.de Regulis Iuris in 6. tùm quia quilibet habet ius latè ſumptum circa ſuas proprias actiones vt poſſit illas liberè & ſine obligatione exercere; quapropter dum non probatur illas debere, præſumendum eſt in fauorem libertatis.

Ad ſecundum Reſp. nec in dubio Iuris, nec facti obligationẽ ſemper eſſe ſequendi tutiorem partem.

394. Ad ſecundum reſpondemus, nec in dubio Iuris, nec in dubio facti obligationem eſſe ſemper ſequendi partem tutiorem, & quidem de dubio facti ſpeculatiuo præcipuè id veriſſimum puto, & latè probaui loco citato de irregularitate dub. 3. adiuncta doctrina ſecundæ. Vbi tantùm in materia irregularitatis prouenientis ex homicidio diximus eſſe tutiorem partem ſequendam, ſic diſponente Iure canonico ob ſpecialem reuerentiam rerum ſacrarum.

Docet Suarius. de aſſerente ſe aliquid facturũ per verba dubia.

395. Suppoſitâ prædictâ doctrinâ Suarius lib.2.de Iuram.c.33. nu.2. & 3. docet eum qui aſſeruit ſe aliquid facturum per verba quæ poſſunt habere ſenſum ambiguum Iuramenti vel non, vt ſi aſſeruit per fidem ſuam, & dubitat de qua fide intellexerit, humanâ vel diuinâ, non obligari. Quod etiam docuerunt Caietanus 2.2. q.89.a.7. Couarruuias cap. *quamuis* pactum 1. part §.2.num.2. in fine. Alciatus in Rubrica de Iuram. num.5. & colligitur ex cap. *penultimo* de Iureiur.

Docet vlterius Suarius.

396. Docet vlteriùs Suarius: qui certus eſt ſe verba Iuramenti protuliſſe, & dubitat de intentione ſua iurandi verè, vel ſimulandi ſeu fictè tantum iurandi, tenetur Iuramentum ſeruare, quia quando benignior interpretatio fieri non poteſt, niſi attribuendo dolum & fraudem ei qui iurauit, nullo modo eſt admittenda talis interpretatio, quia potiùs eſt præſumendus bonus quàm malus; tum etiam quia cùm conſtat de Iuramento ipſo externo, præſumendum eſt de animo etiam interno vero quamdiu de ficto clarè non conſtat. Ita præter Suarium ſuprà nu.4. docet Sylueſter *Iuramentum* 4.q.7. referens Abbatem Archidiaconum, & Roſellam. Quamuis autem Angelus *Iuramentum* 5.num.10. cum Panormitano limitant hanc doctrinam ad Iuramentum ſponte ac liberè factum; ita vt, quando hæc dubitatio accidat in Iuramento metu facto, dicant non obligare; id benè reiiciunt Immola, Alexander & Felinus, quos ſequitur Guttierrez de Iuramentu 1.part.c.57.nu.20.& Couarruuias in 4.part.2 c.3 §.5.nu.3.in fine & omnium optimè Suarius ſuprà nu.5.& 6. Legantur quæ diximus de Matrim.diſp.1.dub.17.§.*vnde in hoc.*

Qui certus eſt ſe iuraſſe aliquid facturum, & dubitat an illud impleuerit tenetur ad id præſtandum.

397. Præterea qui certus eſt ſe iuraſſe aliquid facturum, & dubitat an illud impleuerit, procul dubio tenetur ad id præſtandum, quia Iuramentum poſſidet; conſtat enim ipſum eſſe factum, & debitum eſt certum, ſolutio verò incerta. Quæ doctrina à nobis variis in locis tradita eſt, & inter alia dubitatione illa 2.de irregularitate id cum multis aliis probauimus, & iterùm dicemus in Tract. de legibus.

Dubitabit aliquis.

Dubitabit tamen aliquis, an ſi Iuramentum factum ſit de re de qua dubitatur an ſit licita vel illicita? vel an poſt emiſſum Iuramentum facta fuerit illicita, ita vt non poſſit ſine peccato impleri, ſit Iuramentum implendum, vel ab illo opere abſtinendum?

Reſp.

398. In hac re ſi quis poſſit ſuperiorem conſulere, ab illoque diſpenſationem petere, ita eſt faciendum vt habetur in cap. *venerabilem* de Elect.§.idem iuncta Gloſſa vbi dicitur: *non valet ad plenam excuſationem ipſius, ſi Iuramentum illud dicatur illicitum, cùm nihilominùs ſuper eo nos priùs conſulere debuiſſes, quàm contra ipſum propriâ authoritate venire.* Et in terminis de Iuramento docet Felinus c.1.de Iureiur. nu 19. Panormitanus in cap. *cum contingat* nu.15. Innocentius in cap. *Debitores* & ex Theologis D. Thomas 2.2.q,89.a. 9.ad 3. quatenùs docet requiri diſpenſationem quando adeſt tale dubium. Item Syluester *Iuramentum* 5.q.1. Suarius tom.2.de Religione lib. 2.c.illo 33.in fine: & poſtea de voto lib.4.c.6. nu.12. Quod intelligendum eſt poſt adhibitam debitam diligentiam ad pellendum dubium, & illo perſeuerante.

Aſſertio eſt D. Tho.

Ratio aſſertionis.

Ratio eſt quia qui dubitat de honeſtate materiæ promiſſæ, dubitat an ſit Deo grata talis materia; tenetur ergo diligentiam adhibere vt hoc dubium vincat; cùm autem nulla poſſit aptior & efficacior diligentia reperiri quã recurſus ad ſuperiorem, qui loco ipſius Dei aſſiſtit, tenetur illum conſulere ſuppoſito quòd alia via de re non conſtat.

Diſcrimen notandum inter huiuſmodi dubium & dubium de promiſſione & voto aut Iuramento.

399. Atque hoc eſt diſcrimen valdè notandum inter huiuſmodi dubium, & dubium de promiſſione, & voto, aut Iuramento, quòd quando dubitat quis an promiſerit, vouerit, vel iurauerit, dubitat de exercitio propriæ libertatis quæ ſe tenet ex parte ipſius hominis; Vnde neceſſe non eſt ad ſuperiorem recurrere; quando verò quis dubitat de honeſtate materiæ promiſſæ, non dubitat de conditione ſe tenente ex parte ſua, ſed de conditione ſe tenente ex parte Dei; ac proinde Deum, vel eum qui loco ipſius eſt debet conſulere, & ab illo remiſſionem impetrare. Confirmatur & declaratur, quia qui ſic dubitat non dubitat ſe iuraſſe, ſaltem ſub conditione, ſi res illa grata Deo fuerit, hoc enim ſibi certò conſtat. Tenetur ergo inquirere an fuerit grata Deo, & inter alias diligentias præcipua eſt quam diximus ad quam tenebitur ſi aliunde de

veritate non conſtet.

Si in aliquo ſenſu poteſt Iuramentũ eſſe de re illicita in illo factũ fuiſſe cenſeri debet.

400. Illud quoque veriſſimum puto ſi in aliquo ſenſu poteſt Iuramentum eſſe de re illicita, in illo factum fuiſſe cenſeri debet, etiamſi de intentione Iurantis non poſſit certò conſtare, vt rectè cum alijs Authoribus probat Suarius n. 8. ſi verò materia Iuramenti in omni ſenſu proprio adhuc dubio eſt, nec poteſt quis ad ſuperiorem recurrere, & ea via dubium tollere, tunc Iuramentum non obligat, quia malum eſt operari cum periculo faciendi aliquid illicitum, & tunc maximè neceſſaria eſt ſuperioris diſpenſatio, vt præter citatos docent Caietanus, Sotus, Angelus, Tabiena & alij quos refert & ſequitur Suarius ſuprà nu 9. & tunc maximè locum habet deciſio citati cap. *venerabilem*.

Probabile eſt debere ſine vlla diſpenſatione non impleri tale Iuramentũ.

401. Non tamen videtur improbabile poſſe, imò debere etiam ſine vlla diſpenſatione non impleri tale Iuramentum, ſi prudenter ab homine dubitetur de materiæ turpitudine ſine vlla diſpenſatione, quia cùm conſcientia dubia operari intrinſecè malum eſt, quod in ſimili de voto docet Sanch. lib. 4. ſummæ c. 6. n. 5. & 6. vbi cum Soto explicat D. Thomam locutum fuiſſe de conſilio non de præcepto. Legantur quæ diximus ſuprà dub. 3. aſſert. 6. & 10. addita doctrina ſeptimæ.

402. Hinc eſt à fortiori: quòd, ſi prudentis arbitrio, aut ſuperioris conſilio, vel declaratione aut diſpenſatione non poſſis certus eſſe de honeſtate materiæ promiſſæ, vrgeatque tempus promiſſionis exequendæ, non tenearis. Vt expreſsè docet Suarius lib. illo 4. de voto c. 8. n. 13. & Sanch. ſuprà c. 5. n. 32. & cap. illo 6. n. 6. tùm quia non placent Deo ea in quibus periculum prauitatis imminet, tùm quia dubius de honeſtate materiæ promiſſæ, nec potens dubium vincere ſimul eſt dubius formaliter de lege aut voto aut Iuramento, cùm dubitet de eſſentiali requiſito ad illa, nempe de honeſtate materiæ promiſſæ, qui autem dubius eſt de lege, voto, aut Iuramento, non tenetur illis vt dictum eſt.

Aſſero 3.

403. Aſſero 3. in omni Iuramento, quantumuis abſolutè facto, includuntur aliquæ conditiones; quæ ſi ſubſiſtant, Iuramenti obligatio conſurgit; non verò ſi deſint, vt conſtat ex cap. *quemadmodùm* de Iureiur. ad quem textum plures enumerant canoniſtæ. Et quidem generales conditiones in omni Iuramento incluſæ tres præcipuæ ſunt, quas primo loco ſigillatim enumerabo, & declarabo dicturus poſteà de conditionibus particularibus.

In omni Iuramento ſunt tres generales conditiones incluſæ.

Prima conditio generalis eſt ſi potuero.

404. Prima conditio generalis eſt, *ſi potuero*, quia nemo obligatur ad impoſſibile, vt ſumitur ex cap. *Dicto* cap. *Quemadmodùm* & cap. *querelam de Iureiur.* quæ conditio non ſolùm intelligitur de poſſibilitate ſimpliciter, ſed etiam de morali & humana: nam ſi id quod iuratum eſt, per rerum mutationem adeò difficile reddatur iurandi, vt veriſimile ſit intentionem Iurantis non ſe ad id extendiſſe, Iuramentum non obligat vt clarè colligitur ex citato cap. *quemadmodùm* & cap. *petitio* cap. *breui* & cap *veniens de Iureiur.* ſumiturque ex D. Thoma 2. 2. q 89. a. 7. in corpore & ad 2. & expreſſiùs q 98. a. 2. ad 3. docetque communiter Doctores quos refert & ſequitur Suarius lib. 2. de Iuram. c. 34 n. 4. & nos ſuprà multis adhibitis exemplis probauimus in hac diſputatione dubit. illa 3. aſſert. 7. præſertim in 2. part. aſſertionis § *circa* 2. & ſuprà in hac dubitatione illatione 1. poſt 1. aſſertionem.

Secunda cõditio eſt, ſi licitè potuero.

405. Secunda conditio eſt *ſi licitè potuero* vt habetur cap. *Quintauallis* & in alijs textibus ex relatis de Iureiur. & cap. 1. eodem titulo in 6. quia quod licitè fieri non poteſt non cenſetur homini poſſibile ſimpliciter, vt docet Auguſtinus lib. contrà mendacium ca. 17. & habetur cap. *faciat homo* 22. q. 2.

406. Difficultas verò eſt quando id quod iuratur, eſt quidem impoſſibile vel illicitum quoad totum, non tamen quoad partem, an obliget Iuramentum quoad partem licitam vel poſſibilem? qua de re latiùs dicemus agentes de voto, & doctè tradit Sanch. lib. 4. c. 10. Nunc breuiter ſufficiat dicere ſi materia diuidua ſit, id eſt partibilis & diuiſibilis, obligare Iuramentum ad partem poſſibilem aut licitam, niſi fortè clarè conſtiterit intentionem iurantis fuiſſe tantùm ſe obligare ad totam illam materiam coniunctim, ſi verò materia ſit indiuidua ad nihil obligat.

Tertia cõditio eſt, niſi ſuperior vel is cui Iuramentũ fit aliter voluerint.

407. Tertia conditio generalis eſt, *niſi alter diſpoſuerit, aut voluerit ſuperior, aut is in cuius præiudicium eſt Iuramentum, vel is cui Iuramentum fit*; nam ſuperiores interdum poſſunt varijs modis tollere obligationem Iuramenti, aut voti ſuorum inferiorum; primo per diſpenſationem vt habetur cap. *non eſt de voto*. Vbi id tractant canoniſtæ; ſecundo per irritationem, vt ſi Iuramenta vel vota Iuri ſuperiorum præiudicent. Quâ ratione parentes & Prælati religionum interdum irritant vota aut Iuramenta filiorum aut ſubditorum quæ in eorum præiudicium cedunt. Tertio Prælati non ſolùm Eccleſiaſtici, ſed etiam ſæculares Principes per legem aut per præceptum perſonale præcipiunt aut prohibent aliquid in oppoſitum eius quod quis promiſit aut iurauit facere vel omittere; & tunc ſubditus tenetur facere quod præcipitur non obſtante Iuramento vel voto: ſemper enim ſubintelligitur exceptum ius ſuperioris vt habetur cap. *venientes* & cap. *ex te* de Iureiur. Imò non ſolùm de Iure ſuperioris, ſed de quocumque iure boni communis aut tertij intelligenda eſt conditio, ſiue illa obligatio erga proximum ſit ex Iuſtitia, ſiue ex charitate ſeu miſericordia. Ita habetur cap. *ſicut tuo* de Iureiur. & ſumitur ex cap. *cùm contingat* eodem titulo & cap. 2. eodem titulo in 6. quatenùs ad valorem Iuramenti poſtulatur quod in alterius præiudicium non redundat. Et notant canoniſtæ ibi, lateque docet Syluester adhibens multa exempla v. *Iuramentum* 4. q. 14. & 15.

Quãdo occurrũt Iura cõtraria ex circumſtantiis expendendum eſt quodnã ius valeat.

408. Si verò occurrant Iura contraria v. g. ſuperioris & creditoris; ex circumſtantijs expendendum eſt quodnam ius valeat: nam ſi Iuramentum cenſeatur factum ex licentia tacita vel expreſſa ſuperioris, tunc illius præceptum non præualebit, ſed Iuramentum obligabit; ſecùs verò ſi ſubditus propria tantùm authoritate iurauit; tunc enim non poteſt præiudicare iuriſdictioni ſuperioris, vt diximus ſuprà in hac dubitatione in illatione 4. poſt 1. aſſertionem, & conſtat in exemplo ibi adducto.

Iuramentũ factum in commodũ

409. Denique quotieſcumque Iuramentum fit in commodum & in vtilitatem alterius, certum

& vtilita-tē alterius inuoluit cō-ditionem ſi ei placue-rit vel ipſe remi-ſerit.

tum eſt inuoluere conditionem *ſi ei placuerit vel niſi ipſe remiſerit*: omnis enim obligatio pendet ex volnntate creditoris, qua de re latè dicemus diſp. ſeqoenti dub. 2. vſque ad 4. vbi præcipuè explicabimus quando homo poſſit remittere Iuramentum quod factum eſt homini intuitu pietatis & Dei. Atque hæc dicta ſint de generalibus conditionibus. reſtat nunc vt nonnihil dicamus de particularibus.

Omne Iuramentum ſortitur naturā & conditiones actus ſeu contractus cui adiicitur.

Ratio.

410. Præter dictas ergò generales conditiones quæ in ſingulis actibus ſeu contractibus, ſuper quos cadunt Iuramenta, ſubintelligi ſolent; atque imprimis videtur multorum Doctorum generalis doctrina, aut etiam ferè omnium, quòd omne Iuramentum ſortiatur naturam & conditiones actus ſeu contractus cui adiicitur; atque iuxta eius naturam cum eiſdem conditionibus, quas actus ſeu contractus imbibitas in ſe habet, ſiue ex natura ſua. ſiue ex diſpoſitione Iuris, ſiue ex recepta conſuetudine eas habeat, Iuramentum eſt interpretandum vt conſtat ex multis legibus Iuris ciuilis & canonici, Ratio verò adduci ſolet, quia Iuramentum non auget obligationem nec conſenſum, ſed ei tantum intrà limites ſuos manenti addit religionis vinculum: Iuramentum enim ex ſe non additur, vt promiſſio, propoſitum, vel contractus aliter accipiantur quàm per ſe accipi ſolent, ſed vt eo modo intellecta, quo ſolent intelligi habeant ſuperadditam illis nouam vim & firmitatem religionis vt reuocari non poſſint.

Authoris iudicium.

411. Hæc ſanè doctrina difficultate non caret, imo non videtur vſquequaque vera, quia ſæpè Iuramentum eſt validum, & tamen contractus ſuprà quem cadit eſt nullus vt dictum eſt dub. 12. & 13. Imò ſæpè etiam mutat naturam actus cui adiicitur, quia vel facit irreuocabilem actum qui alioquin eſſet reuocabilis, vel etiam facit actum validum qui alioquin eſſet inualidus, & ſecluſo Iuramento nullus, vt dictum eſt dub. 11. Huius difficultatis ſolutio petenda eſt ex dictis eadem dub. 12. poſt aſſertionem 1. in 2. obiectione. vbi latè explicuimus quomodò intelligendum ſit id quod generaliter ſolet dici, quod quando principalis obligatio non ſubſiſtit, corruit etiam acceſſoria. Item quòd Iuramentum ſequitur naturam contractus cui adiicitur. ibi legatur.

Quando Principalis obligatio nō ſubſiſtit corruit etiam acceſſoria.

Quādo dicitur Iuramentū ſequi naturam actus cui adiicitur intelligendum eſt de natura propria & à primordio ipſi actui conuenienti.

412. In præſenti autem ſolùm agimus, quòd, quando dicimus Iuramentum ſequi naturam actus ſeu contractus cui adiicitur, intelligendum eſt de natura propria, & à primordio ipſi actui conuenienti, ſeu (vt Iuriſperiti loquuntur) ſequitur naturam primordialem contractus, non verò accidentalem, id eſt, ſequitur conditiones & qualitates ſubſtantiales quas habet actus ab exordio. Dicuntur autem naturalia actus, pacti, ſeu contractus, ea quæ procedunt virtute quadam ab initio ex propria rei ſpecie; quæ verò accidentaliter proueniunt, ſolent oriri ex variis aliis capitibus, præſertim ex triplici, nempè ex culpa, mora vel conuentione, vt allegato Baldo docent Couarruuias de Pactis 1. par. §. 4. n. 1. Rolādus conſilio 6. n. 37. Guttierrez de Iuramento 1. part. c. 37. n. 2. & 3. Vnde qui iurauit aliquid facturum pro alio & non fecit, non tenetur ex Iuramento ad damnum inde alteri ſecutum, quia hæc obligatio reſarciendi damnum reſultat in promiſſione ex accidenti vt rectè probat Couarruuias n. 6.

Exempla quibus probatur Iuramentum ſequi naturam contractus multa ſūt.

413. Exempla verò, quibus probari & explicari ſolet Iuramentum ſequi naturam, contractus, multa ſunt; inter quæ eſt Iuramentum ducendi fœminam, quod abſolutè præſtitum habet tacitam conditionem, niſi ipſa poſteà fornicetur, vel in morbum incurabilem, notabilem paupertatem aut deformitatem, vel infamiam incidat, vt habetur cap. *quemadmodum de Iureiur.* quæ de re diximus in Tract. de Matrim. diſp. 1. dub. 39. & 46. Item niſi ipſe aut ipſa religionem ingrediantur, quod an & qua ratione verum ſit, pendet ex dictis eadem diſp. de Matrim. dub. 32. Pari ratione Iuramentum de parendo ſuperiori includit conditionem, niſi excommunicetur, vel officio priuetur. Item ſi iuraſti te facturum quidquid alter voluerit, intelligi debet, niſi velit illicitum aut importabile & immoderatum iuxtà dicta illatione 1. part. 1. aſſertionem. Si iuraſti etiam pacem habiturum cum inimico, intelligitur niſi ipſe cauſam nouis inimicitiis dederit, aut niſi ob flagitia proſcribi contigerit iuxtà dicta illatione 2. Quòd ſi iuraſti ſecretum, intelligitur niſi vergat in detrimentum alterius, & idem dicendum eſt de aliis quæ habentur in cæteris illationibus poſt 1. aſſertionem huius dubitationis: vt ſi iuraſti ſeruare ſtatuta, ſcilicet quæ ſint in vſu &c. Item ſi iuraſti Petro ſeruare promiſſa, ſcilicet niſi ipſe quæ tibi promiſit non ſeruet; quod intellige. iuxtà varias ſententias: nam quidam id admittunt ſi promiſſiones ſe mutuò reſpexerunt; alij verò etiamſi mutuò ſe non reſpiciant iuxta dicta dubit. 3. aſſert. 7. in 2. parte aſſertionis, vbi alia exempla adhibuimus huc pertinentia. ibi legantur. Imò hoc ipſum extendit Sanch. lib. 3. c. 17. n. 16. vt verum ſit etiamſi promittens ſub Iuramento habeat animum obligandi ſe, etiam in caſu quo alter ſibi fidem datam frangat, ſi eum animum verbis aut ſignis alteri non indicarit vt ab eo acceptetur, quia nulla promiſſio, etiam iurata, obligat ante acceptationem tum in noſtro opere de Iuſtitia lib. 2. trā. 4. dub. 7. & deinceps tum in noſtro opere de Sacramentis Tract. 11. de Matrimonio diſp. 1. dub. 2. aliiſque in locis, maximè in hac diſp. dub. 1. illatione 4. Vlteriùs, ſi iuraſti contractum fidei iuſſionis non te obligando inſtar principalis debitoris, non teneris ſoluere ante principalis debitoris executionem, & bonorum diſcuſſionem, quia contractus fidei iuſſionis ſuaptè natura habet hanc imbibitam qualitatem vt non poſſit fidei iuſſor conueniri ante principalis debitoris excuſſionem, vt contrà Baldum docent Alexander, Iaſon, & Decius, quos refert & ſequitur Couarruuias de Pactis 1. part. §. 4. n. 4 & Sanch. lib. 3. c. 17. n. 14. Item ſi iuraſti te non expulſurum conductorem tuæ domus, nihilominùs poteris eum expellere, ſi biennio poſt conductionem non ſoluerit, quia is contractus habet hanc tacitam conditionem l. quæro §. inter locatorem ff. locati. Ita Angelus Iuramentum 5. n. 20. Syluester Iuramentum 3. q. 1. Tabiena q. 25. Armilla n. 24. Guttierrez de Iuramento part. 3. c. 6. n. 7. Sanch. ſuprà & alij. Si promiſiſti etiam alicui vendituram illi equum, non teneris hoc

Iuramento; nam, vt diximus ſuprà illatione 5. cum aliis multis, Iuramentum poſterius factum non obligat contra priorem contractum etiam ſine Iuramento initum, quia eſt in alterius præiudicium. Si tamen Petro equum, vendidiſti, etiam cum Iuramento non vendendi illum alteri, & poſtea eum Ioanni vendidiſti & ſimul tradidiſti, hæc ſecunda venditio tenet, & præualet priori, non obſtante Iuramento, quia hæc eſt conditio & natura contractus venditionis l. quoties c. de rei vendit. Ita Couarruuias ſuprà n. 2. Sanch. ſuprà n. 17. Azor lib. 11. c. 9. q. 3. Deinde ſi iuraſti alicui donationem cum filios non haberes, ſi poſteà eos habuiſti, potes talem donationem reuocare non obſtante Iuramento vt diximus in eodem lib. 2. de Iuſtitia Tract. 5. de Donatione dub. 7. n. 161. Ita cum Baldo, Tiraguello & aliis docet Couarruuias ſuprà num. 3. & alij quos ibidem retulimus.

414. An verò donatio cauſa mortis, etiam iurata, poſſit ad mortem vſque reuocari, & quâ ratione, diximus eadem dub. 7. nu. 188. & deinceps. Et ſimiliter de donatione inter virum & vxorem diximus in Tract. illo n. de Matrimon. diſp. 6. dub. 13. & 14. adiuncta doctrina dub. 1. & 3. & legi poſſunt Authores ibi citati & Couarruuias de Teſtam. part. 2. nu. 10. apud quem videri poſſunt talia multa 1. part. de Pact. §. illu 4. & in Marquentorio Bauer. Tract. de Iuramentorum effectu 72. à num. 124. per plures ſequentes, vbi plura exempla cumulat. Adhuc ſi iuraſti te daturum alteri decem ſi tantumdem tibi alter ille debeat licet tibi non ſoluerit ſed compenſatione vti non obſtante Iuramento quod licet multi & graues Authores negent eo quod compenſatio non ſit vera ſed ficta ſolutio; multi tamen alij id probabilius concedunt quia ea compenſatio cenſetur moraliter quædam ſolutio & quamuis ſit ficta liberat ære alieno ſoluendo, eſtque vera ſatisfactio. Ita multi canoniſtæ quos refert & ſequitur Couarruuias de Pactis 1. part. §. 4. n. 9. & 10. Angelus Iuramentum 4. nu. 4. Syluester Iuramentum 3. q. 6. & Iuramentum q. 23. Sà v. *Iuramentum* nu. 20. Azor lib. 11. c. 8. q. 10. Rodriguez 1. part. ſummæ c. 192. nu. 4. Sanch lib. 3. c. 17. n. 15. qui rectè addit n. 16. poſſe vti compenſatione dictâ, etiamſi, quando iurauit, habuerit animum non vtendi illâ compenſatione ſi animum non expreſſit, quia tunc alter non acceptauit illum animum de quo ei non conſtitit. Et quidem quòd in eo caſu liceat compenſatione, quando debita ſunt eiuſdem compenſationis, conſtat ex doctrina à nobis data in noſtro opere de Iuſtitia lib. 2. Tract. 2. diſp. 9. dub. 6. nu 98. diſp. 10. dub. 7. nu. 117. & legi poteſt Suarius de Iuramento lib. 2. c. 37. vbi rem hanc latè diſputat, & noſtram ſententiam ſequitur cum aliquibus limitationibus, quæ propria ſunt de materia reſtitutionis, nempè hæc quæ diximus, quòd debitum ſit eiuſdem rationis. Item quòd ſit rationabilis cauſa ad faciendam compenſationem, & quòd debitum cuius compenſatio fit, ſit liquidum. De quibus etiam locis citatis diximus. ibi legatur.

Duo notāda circa prædictas omnes conditiones. Primum.

415. Duo tamen oportet aduertere circa prædictas omnes conditiones: primum, ſi quis haberet animum dùm iurat, excludendi omnes vel aliquas conditiones particulares ſuprà dictas, & obligandi ſe abſque talibus vel talibus conditionibus, maximè ſi ſint ex concernentibus ſuam vtilitatem propriam, tunc abſolutè manere obligatum iuxtà talem intentionem ſuam, quia quoad hoc validum eſt & licitum Iuramentum. Si quis verò intendat excludere omnes conditiones; etiam priores & generales, tunc temeraria eſſet eius intentio, & nullius momenti, nec enim poteſt ipſe excludere à Iuramento ea quæ ſunt de intrinſeca illius ratione vt obligare poſſit, qualia ſunt quod ſit de re licita, poſſibili, & quæ non pendeat ab alio. Ita Suarius lib. 2. de Iuram. c. 34 n. 9. vbi innuit ad nihil manere obligatum, quod ego veriſſimum puto iuxtà dicta in hac diſputatione dub. 4. aſſert. 3. & 4.

Intendens excludere omnes conditiones etiam generales eius intentio eſt temeraria & nullius momenti.

Secundum notandum.

416. Secundum eſt ex eodem ibidem n. 12. ſcilicet Iuramentum includens ex parte obiecti & materiæ tantùm prædictas conditiones, non eſſe Iuramentum conditionatum, ſed abſolutum, quia reuerà cadit ſuprà propoſitionem categoricam & abſolutam vt, *faciam hoc* & ſimilia; Vnde potiùs præſupponit conditionem incluſam quàm illam exigat. Iuramentum verò quod appellatur conditionatum, cadit in propoſitionem hypotheticam & conditionalem, exigendo & expectando futurum conditionis euentum, vt obligatio conſurgat, præſtandi rem promiſſam v. g. iuro daturum me eleëmoſynam ſi nauis ex India venerit.

417. Tandem hic videbatur diſcutiendum, an quando obligatio Iuramenti ceſſat propter mutationem notabilem ex conditione particulari incluſa, talis obligatio ceſſet omninò ipſo facto, vel ſit neceſſaria ipſius relaxatio? nam eſſe neceſſariam relaxationem nonnulli docent vt Sotus in 4. diſtinct. 27. q. 1 a. 3. ad 1. vbi putat, etiamſi occurrat cauſa diſſoluendi ſponſalia iurata, non eſſe diſſoluenda ſine Iuramenti diſpenſatione, quod etiam affirmat Ludouicus Lopez part. 2. c. 36. loquens de caſu quando poſt ſponſalia iurata ſponſa fornicata eſt, vel inuenitur non virgo.

418. Verùm in hoc caſu & ſimilibus omninò falſam puto hanc ſententiam, & Iuri canonico apertè repugnantem, vt conſtat ex cap. *quemadmodum* de Iureiur. de quo diximus in Tract. de Matrim. diſp. 1. dub. 39. à principio repugnat etiam rationi quæ in eo textu adducitur, nempè quòd ad talem caſum & ſimiles non ſe extendat voluntas iurandi; Vnde contrarium docet communis Doctorum ſententia quorum plures ibi retulimus.

419. Quapropter ſolùm puto eſſe neceſſariam diſpenſationem quando res eſt dubia, vel cauſa non eſt tanta quæ per ſe ſufficiat vt ceſſet obligatio, ſed tantùm ſufficiat ad concedendam diſpenſationem, in quo caſu vera eſt aſſertio Soti, vt cum aliis docet Suarius citato lib 2. c. 36. in fine.

DVBITATIO XVIII.

An obligatio Iuramenti ſit merè perſonalis, & in propria ſpecie implenda, & quando?

Agendum hic ſolum eſt de Iuramento ſoli homini præſtito.

420 NOn agimus in præſenti de Iuramento quod ſoli Deo emittitur, quia cùm tale Iuramentum vim habeat voti iurati, de illo diſputandum eſt in Tract. de voto. Solùm ergo ſermo eſt de Iuramento ſoli homini præſtito. In qua re tres præcipuæ quæſtiones exagitandæ occurrunt, & earum cuiuis variis aſſertionibus reſpondemus.

QVÆSTIO I.

An Obligatio Iuramenti ſit merè perſonalis?

Aſſero 1.

421. ASſero 1. Iuramentum homini præſtitum ita perſonale eſt ex parte iurantis, vt propria obligatio Iuramenti, quæ eſt religionis, in nullo euentu ſe extendat ad Hæredes ac ſucceſſores ipſius iurantis tranſeundo ad illos: quare hi non adimplentes Iuramentum defuncti nullo modo erunt periuri, ſed ſolùm tenentur adeuntes hæreditatem, in quantùm eius hæreditatis vires ſufficiunt, ex Iuſtitia ratione contractus defuncti ſicut ad cætera eius debita & reliquos contractus non iuratos tenentur. Ratio eſt, quia Iuramentum eſt vinculum perſonæ, & obligatio voluntariè ab vnoquoque aſſumpta ex virtute religionis; vnde transferri non poteſt ad aliam perſonam Ita omnes quos viderim Authores cum D. Thoma 2.2.q.98 art.2.ad 4. & Caietano ibi. Sotus lib. 8. de Iuſtitia q 2.2.2. ad 4. plures alios Authores referunt Suarius lib. 2. ca. 31.n.12. Sanch. lib.3.c.13.n.1. Quod verum eſt etiamſi quis pro ſe & ſucceſſoribus iurauerit; nec enim ſucceſſores tenebuntur ex vi Iuramenti, quia cùm religio Iuramenti perſonalis ſit, ea à nemine alio poteſt induci, ſed à ſe ipſo, vt ipſe tantùm obligetur, vt cum Abbate, Syluestro, Padilla affirmat Sanch. n.2.

Ratio aſſertionis.

Aſſertio vera eſt etiamſi quis pro ſe & ſucceſſoribus iurauerit.

Hinc primo fit.

422. Hinc fit primò, vt populus etiam non teneatur vi Iuramenti præceſſorum facti, vt docet idem Sanch. n.2. in quo philiſophandum eſt ſicut de voto, quod non obligat ratione voti, ſed ratione ſtatuti, vt ſuo loco videbimus. Hinc etiam ſecundò, fit, vt, quamuis aliquis accipiat dignitatem v.g. epiſcopatum, habentem annexa multa Iuramenta, ſi fortè admittatur ad talem dignitatem abſque vllo Iuramento, non teneatur ex vi Iuramenti prædeceſſorum ea ſeruare; poterit tamen teneri vinculo ſtatuti aut contractus ſi ſit tale vinculum, quod ſi non ſit nullo vinculo tenebitur. Ita Caiet. Sotus & Sanch. ſuprà.

Secundo fit.

Nec hæredes eſſius qui alicui iniuſtè extorquenti iurauit ſoluere tenentur.

423. Propter eandem cauſam nulla ratione tenentur hæredes eius qui latroni aut vſurario, vel alteri iniuſtè extorquenti iurauit ſoluturum pecunias implere tale Iuramentum, neque quicquam ſoluere, quia nulla contractus obligatio defunctum obligabat ſed ſola iurantis religio, quæ vt diximus, ad hæredes non tranſit. Ita contrà Abbatem docent Immola, Alcianus, Pariſius & alij quos refert & ſequitur Couarruuias de Pactis 2.part.§.1.n.7. Guttierrez in authentica *Sacramenta puberum* num.21. Molina tom.1. diſp.150. verſic. *eſt verò hoc diſcrimen.* Sanch. citato cap.3.n.5.

Obiicies. Iuramentū erogandi eleemoſynā ſoli Deo factū tranſit ad hæredes.

424. Obiiciet tamen aliquis; Iuramentum ſoli Deo præſtitum erogandi aliquam eleëmoſynam tranſit ad hæredes, tenenturque illud implere ratione contractus, quamuis nulli pauperi, ſed ſoli Deo ius ex tali Iuramento acquiſitum ſit; ergo ſimiliter in noſtro caſu.

Reſp. Sanch.

425. Reſpondet Sanch. hoc Iuramentum erogandæ eleëmoſynæ acceptari à Deo, non ob ſolam religionem Iuramenti aut voti, ſed etiam in quantùm redundat in pauperis vtilitatem. Quipropter licet non tranſeat ad hæredes ex vi Iuramenti aut voti, tranſit nihilominùs ex vi contractus cum Deo initi; at verò Iuramentum vi extortum non acceptat Deus, in quantùm redundat in vtilitatem extorquentis imò eo modo diſplicet Deo, cùm ille teneatur reſtituere, ſed ſolùm acceptat ob Iuramenti religionem quæ perſonalis eſt. Hæc ſolutio probabilis eſt, de qua iterùm agemus in Tractatu de voto, ſed mihi magis placet quòd Iuramenti, ſicut & voti, obligatio tunc ideò tranſeat ad hæredes, quia ius acceptat huiuſmodi promiſſionem & Iuramentum quod fieri poteſt, & fit in fauorem cauſæ piæ, de quo etiam ibi dicemus.

Reſp. Authoris.

426. Conſtat etiam ex dictis; quòd, ſi iuraſti te non repetiturum certam rem à Petro, poſſit hæres tuus illam ab eodem Petro repetere vt docet Azor lib. 1 t.c.8.q 5. in fine, quod intelligendum eſt, vt rectè notat Sanch. ſuprà nu. 4. quando Petrus illam tenebatur reſtituere, eò quòd malè & iniuſtè eam retinebat. Addit etiam Azor, quòd ſi iuraſti non repetiturum eam à Petro, poteris eandem ab hærede repetere ſi ad eum deuenit. Hoc tamen reiicit Sanch. quia quamuis non iuraueris eam non repetere ab hærede; Iuramenti tamen obligatio tranſit in iurante ad hæredes eius cui Iuramentum præſtitum fuit; ac proinde etiam ex vi Iuramenti teneris non repetere ab hærede Petri cui iuraſti. Verùm in hac re diſtinctione opus eſt, vt conſtabit ex dicendis poſt ſequentem aſſertionem illatione 4.

Aſſero 2. Iuramentū ex parte eius cui præſtatur nō eſt perſonale, ſed tranſit in eius ſucceſſores & hæredes.

427. Aſſero 2. Iuramentum non eſt perſonale ex parte eius cui præſtatur, & ſic tranſit in eius ſucceſſores & hæredes. Colligitur hoc ex l. ſi Pactum 9. ff. de probat. quatenùs ſtatuit pactum cum aliquo factum intelligi factum pro hærede, licet eius expreſſa mentio non fiat, niſi aliunde conſtet aliam fuiſſe contrahentium intentionem; & habetur cap. *veritatis* de Iureiur. Quamuis autem quædam Gloſſa ibi à multis recepta dicat neceſſarium eſſe, quòd expreſſio ſucceſſorum fiat clarè; id tamen veriſimile non eſt, quod ſatis colligitur ex cap. *tibi Domino* 63. diſt. vbi habetur, quòd is qui iurat obedientiam alteri conſtituto in dignitate, aut in aliquo officio, exprimendo tantùm nomen dignitatis aut officij, tenetur ex vi illius Iuramenti ad obedientiam omnibus ipſius ſucceſſoribus in ea dignitate

gnitate aut officio vt ſi quis iurat obedientiam Papæ aut Epiſcopo alicuius loci vel Rectori alicuius collegij, obligatur etiam ſucceſſoribus in officio, etiamſi eos non exprimat. Ita expreſsè Angelus *iuramentum* 5.n.40. Syluester *iuramentum* 4.q.2.dicto 1.& q.3 Antoninus part.2.titulo 10.c.6.§.3. Couarruuias de Pactis 1.part.§.5. n 4. Abbas & alij canoniſtæ ad citatum cap. *veritatis*. Matienzo lib.5.recopil.titulo 10.l.3.Gloſſa 3.n.11, Azor lib.11.c.8.q.5. Sanch. lib.3 Moralium c.13.n.7 Suarius lib 2.de Iuram.cap.35. nu.14. Qui Authores etiam concedunt quod ſi fortè ſolum nomen perſonæ explicet & non dignitatis, vt iuro Petro obedientiam, tunc Iuramentum conſtringere tantum obedire Petro iuxta regulam generalem quâ Doctores declarans quando intelligatur aliquid conceſſum perſonæ ipſi conſtitutæ in dignitate non verò ipſi dignitati vel è contra: ſic v.g. dicendum eſt de commiſſione facta alicui ſub nomine perſonæ propriæ non tranſire ad ſucceſſorem; ſecus verò ſub nomine dignitatis qua de re latè diſputat Sanch. lib.8.de Matrim.diſp.27.nu.6. & nos variis in locis. Quid autem dicendum ſit ſi vtriuſque nominis dignitatis ſcilicet & perſonæ fiat mentio? varias ſententias adducit Sanch. ibidem num.17. & tandem num.20. probabiliorem putat ſententiam aſſerentium non tranſire ad ſucceſſores ſiue nomen dignitatis præponatur ſiue poſtponatur nomini perſonæ.

428. Circa hanc ſecundam aſſertionem vt diſcernamus quando Iuramentum tranſeat vel non tranſeat ad ſucceſſores eius cui iuratur notandum maximè eſt cum Suario ſuprà num. 16. *Circa hāc doctrinam notandū cū Suario.* Iuramentum ſicut non poteſt obligare ſucceſſores ipſius iurantis eò quod obligatio Iuramenti propria tantum voluntate contrahatur; ita etiam poteſt obligare ipſum iurantem alteri & ſucceſſoribus eius: id enim totum poteſt velle & intendere iurans, & tunc omnes illæ perſonæ ſunt obiectum Iuramenti & ad talem obligationem in conſcientia neceſſaria eſt voluntas illa & intentio ſe obligandi omnibus exterius manifeſtata. Poteſt autem exterius ſufficienter manifeſtari non tantum verbis expreſſis, ſed etiam virtute formæ cuiuſdam iurandi vſu receptæ iuxta leges aut conſuetudinem & ex modo ac circumſtantiis. Quâ ratione Iuramentum fidelitatis præſtitum Domino Feudi cenſetur etiam factum ſucceſſoribus eius vt conſtat ex titulo de noua forma fidelitatis, docentque communiter Doctores citato cap. *veritatis* & inter alios Syluester, Angelus Antoninus & Couarruuias & alij apud Suarium ſuprà.

Infertur 1. 429. Hinc è contra infertur 1. eum qui iurauit fidelitatem Domino vel Prælato ſuo ſi ille dominium vel prælationem amittat vel deponas, non debere ei amplius fidelitatem, quamuis debeat ſucceſſori vt habetur cap. *venerabilem* in fine de electione vbi Gloſſa, Panormitanus & alij id notant, docetque Syluester, Abbas, Suarius, & Sanch. ſuprà, Caietanus 2.2. q.89.art.9. ad finem Sotus lib.8.q.1.art.9. ad 2.

Infertur 2. 430. Infertur 2. quando quis iurat ratione dignitatis aut officij quo fungitur non ratione ſuæ perſonæ tunc ceſſante dignitate aut officio ceſſare quoque obligationem Iuramenti vt ſi quis tanquam canonicus iures ſeruare ſtatuta ſuæ Eccleſiæ vel tanquam iudex ſtatuta iudicum non teneri eo Iuramento depoſito canonicatu aut iudicis officio. Ita Abbas dicto cap. *veritatis* n.3. Sanch. cap. illo 13.n.10.

431. Infertur 3. quoties Iuramentum alicui præſtitum eſt circa rem ad dignitatem aut officium illius pertinentem, tranſire obligationem ad ſucceſſorem etiamſi Iuramentum fuerit factum expreſſo tantum nomine proprio eius cui præſtitum abſque mentione expreſsâ dignitatis. *Infertur 3.* Ratio eſt quia vt rectè & latè probat Sanch. lib. 8.de Matrim.diſp.27.n.3. ad diſcernendum an actus ſit perſonalis & conſequenter ad ſucceſſores non tranſiens an potius realis & tranſiens; non eſt principaliter attendendum an fiat expreſſo dignitatis aut perſonæ nomine, ſed ea conſideratio adhibenda eſt tanquam vltimum refugium quando ex ſubiecta materia, aliiſque circumſtantiis & coniecturis id nequit diſcerni: nam ſi poſſit ex illis potius indicandum eſt. *Ad diſcernendum an actus ſit perſonalis an verò realis quid principaliter attendendum.* Nulla autem huius rei vrgentior coniectura eſſe poteſt vt iudicetur actus non perſonalis, ſed dignitatem reſpiciens quam ſi fiat prætextu rei ad dignitatem pertinentis. Ita contra nonnullos docent in noſtro caſu Iuramenti Couarruuias & Matienzo ſuprà Sanch. citato c.13.nu.8. colligiturque ex tradita doctrina Suarij.

432. Infertur 4. ſi iuraſti ſtare contractui cum Petro inito aut dare Petro centum teneri te ex Iuramenti religione, & non tantum ex Iuſtitia, ſi Petrus fortè ante Iuramenti impletionem moriatur ſtare eidem contractui & dare centum hæredibus Petri. *Infertur 4.* Ita Sanch. eodem cap.13. nu. 6. Probat verò quia actiones defuncti tranſeunt ad hæredem cum ergo defunctus habet actionem, vt ex vi Iuramenti illa centum ſibi darentur, eadem actio ad hæredem tranſibit. Iuramentum enim intelligendum eſt ſecundum iuſtam interpretationem eius actus, cui adhæret; actus autem hic ad hæredes tranſit ergo & Iuramentum.

433. Hæc tamen ratio non videtur omnino firma & doctrina huius Authoris tantum vera eſt, ſi limitetur ad contractum ſeu promiſſionem validam, & quæ obligationem pariat ex Iuſtitia: tunc enim Iuramentum tranſit ad ſucceſſorem, non quidem ob rationem quam Sãch. reddit nunc, ſed ob rationem quam nuper ex eodem reddidimus illatione 3. præcedenti, quia videlicet cum iuras rem ſeu contractum pertinentem & tranſeuntem ad ſucceſſores, reuerà cenſeris velle & intendere tuo Iuramento etiam ſucceſſores Petri includere; quia nimirum non iuras ſolùm intuitu perſonæ cui Iuramentum præſtas, ſed reſpiciendo rem, quam iuras, quæ cum tranſeat ad hæredes, etiam Iuramenti obligatio illi annexa ad hæredes tranſit. *Doctrina Sanch. limitãda ad cõtractum ſeu promiſſionẽ validã & quæ obligationẽ pariat ex iuſtitia.* Quando verò iuraſti latroni aut vſurario certam pecuniam, aut vſuras, ſi ante ſolutionem latro moriatur, aut vſurarius, non teneris ea ſoluere hæredibus quia intuitu tantum perſonæ & iniquæ vexationis ab eâ perſonâ illatæ id iuraſti, nullo autem modo, neque expreſsè, nec virtualiter, neque vllo ſigno aut coniecturâ exteriori voluiſti te obligare ſucceſſoribus, nec id vllo modo velles, ſi in mentem iſte caſus veniret. Hac etiam ratio-

ne

ne ſi debebas ſoluere poſt vnum annum Petro centum ex contractu cum eo inito & iuraſti ob amicitiam vel ob egeſtatem Petri ea intra vnum menſem ſoluere non teneris Iuramento, ſi Petrus præmoriatur, ſed ſolùm ex contractu debes intra annum hæredibus Petri; quia Iuramentum illud non ſe extendit ex intentione iurantis ad hæredes.

434. Pari etiam ratione, ſi abſque animo remittendi debitum, quod tibi Petrus debebat iuraſti te ab eo non repetiturum tale debitum, ne illi moleſtiam exhiberes, vel ne iniuſtè ab eo vexareris licitè poteris eo defuncto repetere ab eius hæredibus tale debitum. Atque in hoc caſu ſpeciali vera eſt doctrina tradita ex Azor, quam nos poſt aſſertionem primam paulò antè ſecundam in hunc locum reiecimus, neque contra eam aliquid probat argumentum, quo ibi vſi ſumus ex Sanch. falſum enim eſt quòd actiones omnes ex Iuramento acquiſitæ ab aliquo contra iurantem tranſeant ad hæredes, vt patet in exemplis adductis in 2.3. & hac 4. illatione. Exiſtimo ergo aliquas actiones tranſire, & aliquas nòn tranſire ad hæredes, idque pendere ex tacitâ vel expreſsâ iurantis intentione & voluntate,

Infertur 5. 435. Infertur 5. cum Sanch. eodem cap. 13. à nu. 10. explicatio multorum textuum Iuris canonici, quia tamen in omnibus illis agitur quando in caſibus Iuramenti debeatur adiri tribunal eccleſiaſticum & quandò ſæculare quæ omnia ad forum merè contentioſum ſpectant ea duximus omittendi. Legantur in prædicto Authore.

Infertur 6. 436. Infertur 6. vt hæredes & ſucceſſores eius qui iurauit obligentur ex Iuramento neceſſarium eſſe vt ipſi Iuramentum faciant. Quipropter hæres ſuccedens in feudo Iure ciuili & canonico cogitur intra annum iurare vt diximus in noſtro opere de Iuſtitia lib. 2. Tract. 25. diſp. vnica num. 16 ti patetque ex lege 1. de prohibita fraude per alienationem per Fredericum §. *præterea*; & notant omnes in vſibus feudorum.

437. Quamuis autem is qui iurat ſæpè maneat obligatus non ſolum ei, cui Iuramentum præſtitit, ſed etiam ſucceſſoribus illius; aliquando tamen in Iure non obſtante tali Iuramento ſe extendente ad ſucceſſores præcipitur vt quoties Dominus aut prælatus mutatur fiat noua recognitio & nouum Iuramentum fidelitatis & obedientiæ ſucceſſori, non quidem propter neceſſitatem Iuramenti, ſed propter maiorem recordationem obligationis & propter maiorem honorem ſucceſſoris atque adeò ſolum poteſt tanquam debitum exigi in caſibus Iure expreſſis vt cap. *longinquitate* 12. q. 2. docentque Couarruuias citato §. 5. n. 5. verſu 6. & Suarius dicto c. 31. in fine.

Aſſero 3. Iuramentū perſonale ex parte iurātis poteſt præſtari per procuratorem 438. Aſſero 3. quamuis Iuramentum ſit perſonale ex parte iurantis, poteſt nihilominus præſtari per procuratorem; vt patet ex multis textibus quos adducit Couarruuias de Pactis part. 1. n. 6. & præſertim ex capite vltimo de Iuramēto calumniæ in 6. & c. 1. §. *verum* de ſtatu Regul in 6. Probarique poteſt primò à ſimili de matrimonio, *Probatur à ſimili de matrimonio.* quod quamuis actio perſonalis quæ non poteſt fieri niſi propriâ voluntate poteſt nihilominus contrahi per procuratorem vt latè diximus in noſtro opere de Sacramentis Tract. 1. diſp. 2. dub. 15. conſtatque ex cap. *finali* de Procurat. in 6. ergo pari ratione quamuis Iuramentum ſit actio perſonalis poterit per procuratorem fieri, imo etiam per nuncium ſicut de matrimonio ibidem diximus, & docent Azor, Sanch. & Suarius infrà referendi. Probatur ſecundò quia Iura *Probatur 2. à iure canonico & ciuili.* canonica & ciuilia ſæpè recipiunt & approbant hæc Iuramenta, quæ ſi promiſſoria ſint ſecundum eadem Iura obligant non quidem procuratorem, ſed eum cuius nomine fiunt vt contingit etiam in matrimonio.

439. Hinc autem fit quod ex natura rei, & *Ex natura rei & ex Iure canonico & ciuili requiritur mandatum & commiſſio facta procuratori vt nomine alterius iurare poſſit.* ex Iure ipſo canonico & ciuili requiratur & neceſſarium ſit ſpeciale mandatum, ſpecialiſque commiſſio facta procuratori illi vt nomine alterius iurare poſſit adeo vt ſi procurator abſque tali commiſſione iuret non teneatur pars ex vi illius Iuramenti eo quod abſque illius conſenſu fuerit præſtitum; quamuis teneatur ex contractu ob facultatem generalem ad contrahendum ſuo nomine factam procuratori. Ita docet Couarruuias 1. part. § 5. num 8. Caietanus 2.2. q. 98. art. 2. ad 4. in fine. Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 2. a. 2. ad finem. Iulius clarus lib. 4. receptarum §. *feudum* q. 49. in fine. Matienzo lib. 5. recopil. titulo 10. l. 6. Gloſſa. 2. n 15. Ledeſma 2. tom. ſummæ Tract. 11. c. 5. dub. 2. corollario 4. Azor lib. 11. ca. 7. q. vltima Suarius lib. 2. de Iuramentô c. 31 à n. 2. Sanch. lib. 3 ſummæ c. 13. à n. 17.

440. Notat verò idem Sanch. nu. 19. ex ſen- *Notat Sanch.* tentia Soti, Couarruuias & Ledeſmæ nō ſufficere poteſtatem & facultatem factam procuratori generaliter ad iurandum in quacumque cauſa partis dantis talem facultatem quæ poteſtas poteſt dici ſpecialis reſpectu actus iurandi; ſed re- *In Procuratori iuraturo requiritur ſpecialis poteſtas illi pro tali cauſâ particulari commiſſa.* quiri facultatem ſpecialiſſimam vt dixit Couarruuias, nempè alio ſecundo modo ſpeciali, ſcilicet in tali cauſa particulari illi commiſſa, vt ſignificauit lex. 2. titolo 7. lib. 4. nouæ recopil. ibi. *Reſponda el Procurador ſo iuramento con poder eſpecial eſtando bien inſtruido y informado.* Et quidem hoc indubitatum eſt in Iuramento aſſertorio vt quando Procurator nomine partis iurat eam non ex malitia opponi executioni aut debitum petitum verè deberi quia nullâ ratione poteſt procurator Iuramento tali nomine ſuæ partis præſtim aſſerere aliquid vt verum niſi id in ſpeciali pars ipſa mandauerit fieri. Quod argumentum probat etiam non ſufficere generale mandatum ad omnia Iuramenta quæ in alicuius cauſæ etiam particularis progreſſu neceſſaria fuerint. Et quamuis in Iuramento promiſſorio ſeruandi contractum non videatur habere locum eadem ratio ac proinde videatur ſufficere mandatum ſpeciale ad iurandum licet ſit generale ad omnes cauſas vel ſaltem ad omnia Iuramenta neceſſaria in tali cauſa in particulari; tamen etiam in promiſſorio prædicti Authores docent requiri ſpeciale mandatum ſicut in aſſertorio. Couarruuias probat id à ſimili de matrimonio in quo ex Iure Canonico conſtat exigi ſpeciale mandatum & quoad matrimonium, & cum perſona cum qua ineundum eſt. Sanch. verò id probat quia etiam in promiſſorio exigitur & neceſſaria eſt veritas de præſenti nempè animus ſeruandi contractus Iuramento promiſſi ergo debet procurator fieri certior de vero animo mandantis.

dantis. Et quidem ad Iuramentum de calumnia omninò requiri tale ſpeciale mandatum, nominatâ ſpecialium cauſâ & lite, probant cum Bartolo, Abbate, Parbat. & Alexandro, Couarruuias ſuprà n.8.& Sanch.n.24.contrà iniuſtam & iniquam praxim.

Addit Sanch.

441. Addunt & notant ſecundò idem Sanch. ſuprà n.20. Sotus & Ledeſma ſuprà, non eſſe licitum, quando quis procuratorem inſtituit, dare illi generalem facultatem præſtandi quodcumque Iuramentum nomine partis, nec virtute eius facultatis poſſe procuratorem iurare, cùm procurator nequeat certò noſſe veritatem quæ eſt in mente partis, niſi inſtructus ſpecialiter ab ea.

Notandum 3.

442. Notandum tertiò, & addendum eſt cum Syluestro v. *Periurium* q. 3. Caietano ſuprà & Sanch. nu.26. ſi procurator nomine partis iurans ſcienter falſum aut dubium, tam procuratorem quàm partem, cuius nomine & mandato iurat, periurium incurrere, quia, quamuis procurator nomine alterius iuret, conſentit in periurium partis quam ſcit falsò iurare per ſeipſum procuratorem; quòd ſi procurator bona fide iuret putans partem dicere veritatem certam, immunis erit à culpa & tota refundetur in ipſam partem.

Notandum 4. ſi pars quæ dedit ſpeciale mandatum ſuo procuratori conſenſum reuocet Iuramentum non valere.

443. Notandum & addendum quartò, ſi pars quæ dedit ſpeciale mandatum iurandi ſuo procuratori conſenſum reuocet, Iuramentum non valere, neque partem manere obligatam coram Deo, & in conſcientia tali Iuramento, etiamſi Iuramentum præſtitum fuerit à procuratore antequàm reuocatio ad ſuam notitiam perueniſſet: Hoc latè probat Suarius ſuprà num.5. nullo tamen pro ſe citato Authore contrà Gloſſam in cap. *Tibi Domino* 63.diſt. quæ ait, ſi Iuramentum præſtitum fuit ante notitiam reuocationis, eſſe validum & obligare partem ipſam, quod probat Gloſſa à ſimili de factis per Iudicem antequàm ſciat ſuam commiſſionem reuocatam, quæ conſtat eſſe valida ex cap. *mandato de Procurat.* Hoc tamen argumentum nihil probat, quia princeps poteſt facere vt acta per ſuum Iudicem delegatum ante intimationem ſuæ reuocationis valida ſint, ita acta etiam per quoſcumque Iudices delegatos ab aliis inferioribus, in hoc enim pendent ab ipſo; non tamen poteſt facere vt quis ſine proprio conſenſu maneat obligatione propria Iuramenti obligatus, quæ oriri non poteſt niſi à voluntate propria ex ipſo naturali Iure; poſſet tamen facere vt in prædicto caſu maneret obligata pars obligatione quadam forenſi ſeu iudiciali, quæ per modum conuentionis & præcepti poteſt imponi per Iura præſcribentia formam iudicij; At obligatione Iuramenti propria id facere non poteſt, cùm in dicto caſu Iuramentum illud procuratoris in re ipſa fiat ſine conſenſu partis, atque adeo ſine intentione iurandi, ergo non poteſt eam obligationem inducere Iuramenti. Confirmatur: nam verba Iuramenti proprio ore prolata, ſi fiant ſine intentione iurandi, non obligant in vi Iuramenti iuxtà probabilem ſententiam, de qua diximus ſuprà dub.15.aſſert.2. ergo multò minùs verba per alium prolata poterunt obligare quando deeſt conſenſus & intentio iurandi. Imò in hoc multò certius eſt; nam in illo caſu qui profert verba Iuramenti seriò & voluntariè iam aliquid facit per ſe pertinens ad iurandum, & ſignificans more humano Iuramentum, & adductionem ſeu inuocationem Dei in teſtem, ratione cuius probabilius exiſtimabimus illud eſſe verum Iuramentum, & inducere obligationem: in noſtro autem caſu verba illa proferuntur à procuratore abſque intentione & voluntate partis, quamuis ipſe procurator interim neſciat talem partis intentionem. Confirmatur ſecundò exemplo matrimonij facti per procuratorem, quod conſtat eſſe nullum, ſi tempore contractus procuratio erat reuocata, etiamſi procurator reuocationem ignoraret iuxtà cap. *vlt. de Procurat. in 6.* vbi pro ratione redditur, quia deficit conſenſus partis, qua de re latè diximus in noſtro opere de Sacramentis Tract.11. de matrim. diſp.2. dub.15. Sed non minùs requiritur conſenſus proprius ad obligationem Iuramenti quàm matrimonij, ergo idem in hoc dicendum erit. Si autem pars quæ reuocauerat, poſteà ratum habeat id quod à procuratore factum eſt, ex tunc cenſebitur Iuramento obligare, iuxtà Regulam 9. & 10. de Reg. in 6.

Argumentũ Suarij pro hac doctrina nihil probat. Ratio.

Confirmatio 1. verba Iuramenti proprio ore prolata ſi fiant ſine intentione iurandi nõ obligãt in vi Iuramenti.

Confirmatio 2. exemplo matrimonij.

Notandum 5. Iure humano in aliquibus caſibus non admitti Iuramentum per tertiam perſonam.

444. Notandum & addendum eſt quintò, de Iure humano in aliquibus caſibus non admitti Iuramentum per tertiam perſonam, ſed per propriam, quod frequentiùs contingit in Iuramento aſſertorio iudiciali, vt colligitur ex cap.2. de Teſtibus & ex cap. *licet* 2. eodem tit. vbi notant hoc Abbas, Felinus & alij, & ex cap. *Si verò* El.a. de ſentent. excom. & ex cap.2. de Hæred. Quibus autem verbis ſoleat vel debeat explicari in Iure hæc neceſſitas teſtificandi & iurandi in propria perſona, & non per alium, tractat benè Couarruuias ſuprà n.8. Azor ſuprà & Sanch. n. 22.& 23.

Notandum 6.

445. Notandum & addendum ſextò dupliciter poſſe fieri Iuramentum ab aliqua vniuerſitate, collegio vel communitate, vt colligitur ex cap. *dilecto de præbendis.* Primò ad obligandos ſingulos ſingulariter & diuiſim operantes, vt ſi iurent ſeruare talem diem feſtum, vel ieiunare tali die, atque vt obligentur hoc modo ſinguli obligatione Iuramenti, neceſſarium omninò eſt vt ſinguli iurent modo dicto, ſcilicet vel per ſe ipſos, vel per alium cui facultatem præbeant iurandi nomine ſuo: & niſi iurent hoc modo, non obligabuntur obligatione Iuramenti quicumque in illis nolunt iurare, quantumuis maior pars communitatis iurauerit; quia iurare eſt actio perſonalis; poterunt tamen obligari alio titulo v.g. Iuſtitiæ ex pacto, vel obedientiæ ex præcepto. Secundo modo poteſt fieri Iuramentum à communitate ad ſe obligandum collegialiter, vt ſi iurent non reuocare tale ſtatutum, vel non recipere aliquem Canonicum, vel fratrem vltrà certum numerum, & ſic aliis in actibus qui ſolent fieri ad plura ſuffragia, in quibus, vt id quod decernitur & ſtatuitur firmetur Iuramento à capitulo, idem numerus ſuffragiorum & iurantium ſufficiet, nam eſt eadem ratio.

446. Vtrum autem ij qui noluerunt tali Iuramento conſentire, maneant obligati obligatione Iuramenti, Suarius putat rem eſſe ſatis dubiam lib.2. de Iuram. c.31 n.12. Non tamen improbabile

babile videtur eos, qui non iurarunt, non obligari virtute Iuramenti, ſed tantùm pacti, promiſſionis aut legis, quamuis, poſtquàm ſententiâ illa præualuit, vt capitulum iuret, & ſub Iuramento ſe obliget, & maior numerus iurauit, alij iure optimo cogi poſſint ad iurandum, quia tenentur cum toto communitatis corpore ſe confirmare, & alioquin non poſſet eſſe firmum fœdus initum cum capitulo, vel à communitate iuratum, cùm frequenter mutentur perſonæ de communitate; atque adeo facilè poſſet ceſſare obligatio Iuramenti, nullaque eſſet ſtabilitas in ea communitate, quod in rebus moralibus magni momenti eſt. Quapropter eo ipſo quòd communitas obligatur Iuramento, tenentur omnes & ſinguli de communitate iurare.

QVÆSTIO II.

An Iuramentum promiſſorium implendum ſit in propria ſpecie, vel poſſit per aliquid æquiualens impleri?

Aſſerendū 1. Iuramentū promiſſorium homini factū in aliqua certa ſpecie non poſſe mutari in aliam ſpeciē ſine conſenſu eius cui iuratum.

447. ASſerendum eſt 1. Iuramento promiſſorio homini facto in aliqua certa ſpecie non ſatisfit reddendo æquiualens, vel intereſſe; ac proinde non poteſt aliquis ſuâ voluntate commutare rem quam dare iurauit in aliam æqualem; imò nec in meliorem ſine conſenſu eius cui dare iurauit, niſi intelligatur facta exceptio iuxta dicta dub. 3. de eo qui iurauit ſponſalia, & vult ad religionem tranſire, quo caſu iuxtà probabilem ſententiam, de qua diximus locis ibi notatis, poteſt ad religionem tranſire. Hæc eſt communis ſententia Canoniſtarum in cap. *ad audientiam* 1. & cap. *peruenit* & cap. *quanto de Iureiur.* & cap. *cum inter de renunciatione*, docentque Syluester *Iuramentum* 4. q. 20. & 21. & *Iuramentum* 5. q. 6. Angelus *Iuramentum* n. 33. & 34. qui alios referunt Suarius lib. 2. c. 36. n. 3. qui etiam alios Recentiores refert.

Probatur 1. Probari verò poteſt ex dicto cap. *ad audientiam*, & ex illo principio, quòd Iuramentum ſequitur naturam actus cui adiungitur; atqui promiſſio vel contractus implenda ſunt in ſpecie promiſſa, nec ſufficit dare æquiualens vt habetur §. 1. *Inſtitut. Quibus modis tollatur* obligatio, & adhuc expreſſius in l. 2. §. 1. *ff. ſi certum petatur.*

Probatur 2. Probari poteſt vlteriùs, quia nemo cogi poteſt ad commutandam rem ſuam, atque adeo neque rem ſibi debitam, neque ius quod ad illam habet, ergo nec ille cui Iuramentum præſtitum eſt.

Probatur 3. ſpeciali ratione in Iuramento. Tandem probatur ſpeciali ratione in Iuramento, quia ex vi Iuramenti obligamur verum facere quod iuratum eſt; ſed qui iurauit v.g. laborare in vinea alicuius, non facit verum quod dixit ſi non laboret, etiamſi ſoluat intereſſe, vel alium loco ſui ſubſtituat, eo vel maximè quòd in Iuramento includitur conditio, niſi alter cui iuratur remiſerit; ergo ſi commutatio fiat eo inuito, fiet directè contrà conditionem in Iuramento incluſam, ac proinde non licet creditore inuito. Quod argumentum probat noſtram aſſertionem eſſe veram, etiamſi Iuramentum fuerit de faciendo aliquo ſine vlla promiſſione, & ſine animo promittendi, ſuppoſito quod tale genus promiſſionis externæ eſſe poſſit iuxtà probabilem ſententiam.

Iuramentū promiſſoriū Deo factū in aliqua certa ſpecie poteſt commutari in aliam ſpeciem.

448. Conſultò locutus ſum in aſſertione de Iuramento facto homini: nam ſi loquamur de Iuramento quod fit confirmando promiſſionem factam Deo, vel quod fit abſolutè iurando aliquod bonum faciendum, tantùm cum aſſertione de futuro, ſine vlla promiſſione ad Deum vel ad hominem ordinata, philoſophandum eſt & affirmandum eo prorsùs modo atque in Tractatu de voto, quando agitur de commutatione, vt rectè probat Suarius lib. 2. de Iuram. c. 10. & c. 36. n. 1.

Cū conſenſu creditoris poteſt fieri commutatio Iuramenti.

449. Conſultò etiam dixi in aſſertione quando commutatio fit ſine conſenſu creditoris; nam ipſo conſentiente certiſſimum eſt poſſe fieri, imò etiam poteſt fieri commutatio inæquiualens authoritate ſuperioris, quando legitima ſubeſt cauſa, quâ de re dicemus diſputatione ſequenti.

450. Noſtra ſanè aſſertio certiſſima eſt in foro conſcientiæ, & in Iure canonico, quidquid ſit de Iure ciuili, vt notat Suarius dicto capite 36. n. 4 in fine, quod dixerat propter quaſdam leges ciuiles quæ videntur aſſerere promiſſionem homini factam ſufficienter impleri per æquiualens. Atque ita docent Bortol. in l. ſtipulationes 1. ff. de verbor. oblig. n. 36. & id probat ex illa lege & ex l. ſi ſpeculum §. 1. ff. de ſtat. libert. & ex l. ſi quis ab alio ff de re iudic.

451. Ego ſanè ſi ſemel admittam prædictas leges ciuiles vigere, & vſu eſſe receptas, & eſſe iuſtas (potuerunt enim eſſe cauſæ ſic ſtatuendi vt ad præcidendas lites) conſequenter affirmanerim cum iiſdem legis peritis, etiam in foro conſcientiæ ſatisfieri promiſſioni, quia omnis promiſſio & Iuramentum cenſetur fieri iuxtà legum præſcriptum; cumque in hoc caſu ſtatuant leges promiſſionem, atque adeò Iuramentum impleri per aliquid æquiualens; non video cur in foro conſcientiæ non etiam impleatur. Non cenſebitur autem æquiualens, etiamſi res quæ offertur loco rei promiſſæ, tantumdem communi æſtimationi valeat, ſi penſatis circumſtantiis hic & nunc res in ſpecie promiſſa prudenter & meritò à creditore præferatur rei quæ loco illius offertur.

Aſſerēdum 2.

452. Aſſerendum eſt 2. quoties commutatur Iuramentum ſiue ex conſenſu partium, ſiue authoritate ſuperioris id in quo commutatio fit, ſub obligationem Iuramenti cadit, v. g. iurauit quis ſponſalia, conuenit autem cum fœmina vt ſit contenta dote; tenebitur poſteà ad dotem ſoluendam, non tantùm ex obligatione Iuſtitiæ ortâ ex pacto, ſed etiam ex obligatione Iuramenti ex qua ad ſponſalia tenebatur. Hanc aſſertionem tradit Suarius lib. 2. cap. 36. nu. 8. & duplici ſequenti Arragon. 2. 2. q. 89. art. 9. quos refert & ſequitur Sanchez lib. 4. de voto cap. 55. n. 4.

Probatur 1. nos ſic probamus, quia niſi vera eſſet aſſertio noſtra illa, non eſſet commutatio, ſed extinctio prioris pacti, & Iuramenti, & noua promiſſio & pactio ſimplex & nulla; hoc autem conſequens falſum eſt; ergo illud ex quo ſequitur. Quòd falſum ſit conſequens probari poteſt, primò à ſimili de voto; quando enim votum commutatur, noua materia cadit ſub voti obligationem vt apud omnes in confeſſo eſt: neque enim fit commutatio, quin maneat obligatio illa

religionis, & voti per nouam virtualem promiſſionem quæ in acceptatione illius commutationis interuenit, quæ promiſſio, cùm Deo fiat, vim habet voti; ergo idem erit in Iuramento; eſt enim eadem ratio, & intentio creditoris; imò & ipſius debitoris vt patebit ex ratione ſequenti; ac proinde non ſolùm obligatio promiſſionis commutatur in aliam eiuſdem rationis; ſed etiam obligatio Iuramenti in ſimilem obligationem Religionis, ſuprà materiam nouæ promiſſionis ex quo patet falli Bonacinam, dum agens de Iuramento diſp. 4. q. 5. puncto 17. n. 12. aſſerit, quando fit commutatio ſuperioris auctoritate Iuramenti, qui non obſeruat id, in quod iuramentum fuit commutatum non faceret contrà Iuramentum ſed contra pactum, falsò referens Suarium & Sanchez, qui apertè ſentiunt contrarium, & horum auctorum loca quæ refert ſunt pro altero caſu longè diuerſo, de quo q. ſequenti aſſert. 5.

Probatur 2. 453. Probatur ſecundò; quia ea eſt mens contrahentium in illo caſu, & quidem de fœmina quæ iurata ſponſalia conſentit commutari in dotem, ſatis manifeſtum eſt eam non intendere condonare priorem obligationem, niſi qui ſic promiſit & iurauit, circà nouam materiam ſimilem obligationem æquè firmam ſuſcipiat, quia non intendit cedere Iuri ſuo, niſi ſub ſimili vinculo quod alter acceptat ſaltem virtualiter. Quòd autem idem ſit de ipſo debitore, probatur à ſimili de eo qui iurauit facere aliquod bonum opus, qui dupliciter poteſt commutare quod iurauit, primò exercendo opus melius vel æquale, & tunc neceſſe eſt vt per tale opus intendat ſatisfacere priori obligationi Iuramenti, quo vinculo non liberatur niſi id intendat per talem commutationem; ſecundò proponendo facere aliquod opus melius vel æquale; tunc autem vt fiat commutatio, neceſſe eſt etiam quod intendat ſimilem obligationem Iuramenti ſuſcipere in illa materia, etiamſi talis materia eſſet Deo promiſſa, & Iuramentum fuiſſet de implendo tali voto. Alioquin vel nullo modo dicenda eſſet commutatio, vel certè eſſet inualida & iniuſta, quia defraudaret Deum; vnde non eſt veriſimile à Deo acceptari; idem ergo eſt cum eâdem proportione reſpectu humani creditoris. Cùm autem de nemine præſumendum ſit quòd ſit malus, ſemper eſt præſumendum habuiſſe hanc intentionem, & reuerà illam habuit in ipſa acceptatione & contractu niſi expreſsè intendiſſet non ſe obligare ſub Iuramento; quòd ſi faceret, peccaret grauiter pro qualitate materiæ, & contractus commutationis eſſet nullus: videtur enim deceptio in re ſubſtantiali, & manebit obligatus priori contractu iurato, de quo nihil dicit Suarius. Ego tamen dixerim, philoſophando iuxtà probabilem ſententiam, de qua diximus ſuprà dub. 15. aſſert. 2. & 5. ſcilicet verba extenùs prolata ſine intentione iurandi, aut ſe obligandi, aut promittendi, non efficere verè promiſſionem aut Iuramentum, neque inducere propriam illius obligationem: ſi verò loquamur iuxtà ſententiam quam ibi & locis ibi notatis probabiliorem iudicauimus, ſcilicet ſufficere verba extenùs liberè & ſeriò prolata ad inducendam propriam, tùm Iuramenti, tùm promiſſionis obligationem contractumque humanum (excepto matrimonio) ſufficienter celebrari per talia verba ſic prolata ratione conſenſus debiti; atque adeò neminem qui ſciat vim talium verborum ſic prolatorum poſſe ſimul velle verba proferre, & non velle ſimul ſe obligare; dicendum eſt in noſtro caſu eo ipſo quòd exterius verbis liberè & ſpontè prolatis fiat huiuſmodi commutatio promiſſionis & Iuramenti in aliam materiam, manere obligationem, non ſolùm contractus, ſed Iuramenti, & illum contractum & Iuramentum eſſe validum.

454. Contrà prædictam aſſertionem & doctrinam obiicit Suarius cap. *Clericus de Iureiur.* & communem doctrinam Authorum, quam tradidimus dub. 57. aſſert. 1. illatione 6. quòd Iuramentum ſemel iam præſtitum non poſſit extendi ex ſolo conſenſu & voluntate iurantis ad alium caſum niſi iterum iuret, vt ibi latè probauimus. *Obiicit Suarius.*

455. Rectè autem reſpondet Suarius diſparem eſſe rationem: nam extenſio prioris Iuramenti ad nouam materiam vt ſic, non dicit repetitionem Iuramenti, ſed applicationem Iuramenti eiuſdem ad nouam materiam quæ applicatio eſt impoſſibilis, vt probat ratio & textus citatus; ſi autem extenſio latè ſumatur pro virtuali vel formali repetitione ſimilis Iuramenti, ſic ſatis conſtat extenſionem in Iuramento habere locum; commutatio autem dicit virtualem repetitionem Iuramenti incluſam in acceptatione, ſicut commutatio voti dicit virtualem quandam repetitionem ſeu emiſſionem voti circa nouam materiam. Alias adducit Suarius obiectiones quarum doctrina & ſolutio locum habebunt in ſequenti quæſtione. *Resp.*

QVÆSTIO III.

Quo tempore incipiat obligare Iuramentum?

456. ASſero 1. Iuramentum abſolutum ſtatim ac fit, incipit obligare, non tamen pro omni tempore, ita vt ſemper peccetur ſi non ſtatim fiat quod iuratur, ſed pro eo tempore ad quod promiſſio, vel aſſertio ex intentione iurantis dirigitur, vel ſi ex intentione nullum determinetur tempus, pro eo quod ex vi verborum colligitur, & ex materia & circumſtantiis ex quibus etiam ſolet limitari. Prima pars aſſertionis patet, nempè quòd ſtatim obliget Iuramentum ſi ſit abſolutum; nam ex Iuramento neceſſariò ſequitur obligatio, & in Iuramento abſoluto nihil eſt quod illam ſuſpendat, ergo ſtatim oritur. *Aſſero 1. Iuramentum abſolutum ſtatim ac fit incipit obligare &c.* *Probatur prima pars.*

457. Dixi *in Iuramento abſoluto*: nam ex conditionato non oritur ſtatim obligatio ad actum promiſſum vel iuratum donec impleatur conditio, vt habetur cap. *peruenit de Iureiur.* quia conditio ſuſpendit actum & conſequenter Iuramentum. Ideo autem dico ex conditionato non oriri ſtatim obligationem ad actum promiſſum; nam ad quandam præparationem animi ſaltem virtualem faciendi id quod iuratur, ſi impleatur conditio, & ad non reſiliendum inuito altero, ſi alteri factum eſt Iuramentum, ſtatim oritur obligatio. *Iuramentum conditionatum incipit obligare quando impletur conditio.*

obligatio. Vnde qui iurauit aliquid dare ſub conditione, ſi fortè proponat non dare etiamſi conditio impleatur, Iuramentum animo violat; & qui iurauit ducere Mariam ſi pater abſens conſenſerit, & non exſpectato euentu conditionis aliam ducit inuita Maria, Iuramentum violat, vt colligitur ex Gloſſa in cap. *ſuper eo de conditionibus appoſitis* verſ. *Alieno arbitrio* docentque Molina diſp. 285. q. 4. Suarius lib. 2. c. 35. n. 2. & quidem cùm Iuramentum illud apponatur contractui ſponſalitio vt illi accreſcat obligatio Iuramenti, ſequitur quantùm ad hoc naturam illius, atque adeò ſicut contractus ille conditionalis obligat ad exſpectandum euentum conditionis iuxtà dicta in noſtro opere de Sacramentis Tract. 11. de Matrimonio diſp. 5. dub. 16. addita doctrina diſputationis 1. dub. 37. Ita ſimiliter Iuramentum.

Probatur 2. pars Aſſertionis.

458. Secunda verò pars aſſertionis, quòd ſcilicet illa obligatio non ſit ſemper pro omni tempore, patet ex eo, quòd tota obligatio pendeat ex intentione iurantis; licet enim impoſitâ intentione iurandi neceſſariò ſequatur obligatio independenter à noua voluntate iurantis; nihilominus applicatio Iuramenti ad aſſertionem pro tali vel tali tempore pendet ex iurantis voluntate, quia poteſt aſſerere hoc facturum pro tali tempore vel poſt tale tempus, & non ante, atque adeò vt obligatio Iuramenti ſit pro tali vel tali tempore pendet ex intentione iurantis vt rectè Suarius ſuprà n. 3.

Probatur tertia pars.

459. Tertia verò pars aſſertionis, quòd ſcilicet deficiente expreſsâ intentione colligendum ſit ex verbis & ex materia, & ex circumſtantiis tempus pro quo Iuramentum obliget. Probatur ex eo, quòd non appareat aliud caput vnde talis determinatio fieri poteſt. Et declaratur adhuc, quia ſi Iuramentum ſit circà promiſſionem vel aſſertionem negatiuam v. g. non nocendi alicui, non ludendi, non ingrediendi talem domum, non aſſiſtendi tabulorum ludo, obligat Iuramentum pro ſtatim, ſeu ſemper & pro ſemper vt docent Theologi de præcepto quocumque negatiuo; quia pro omni tempore negat homo abſtinere à tranſgreſſione, & à faciendo tali opere ſi verò Iuramentum eſt de promiſſione ſeu aſſertione affirmatiuâ faciendi aliquid, prudenti arbitrio opus eſt conſideratâ materiâ, occaſione & circumſtantiis v. g. ſi quis iurauit ſe pariturum, intelligitur quando ei præcipiatur; ſi verò iurauit dare mutuum, intelligitur ſi petatur, ſi iuraſti reſpondere, intelligitur ſi interrogeris; ſi verò iuraſti hoc facere tali die donare vel ſoluere, tunc non eſt neceſſaria exactio, vel petitio alterius cui iuraſti (niſi fortè in Iuramento ipſo expreſſeris) quia in ipſo Iuramento determinatur tempus.

Aduertit Suarius.

460. Aduertit autem optimè Suarius c. 35. n. 6. etiam quando eſt neceſſaria petitio ex parte eius cui iuratur, non poſſe aſſignari generalem regulam an ſufficiat ſimplex & pura petitio, vel neceſſarium ſit exprimere ſub obligatione præſtiti Iuramenti; id enim pendet ex qualitate materiæ & ex vſu; ordinariè verò non videtur neceſſaria talis expreſſio. Nihilominùs in generalibus Iuramentis obediendi Prælato, aut Rectori alicuius vniuerſitatis & ſimilibus, non cenſetur exigi Iuramentum, niſi quando exigitur & exprimitur ſub pœna præſtiti Iuramenti, vt conſtat ex vſu. Et idem ſuo modo dici poteſt de voto obedientiæ (de quo tamen ſuo loco dicemus) imò multi cenſent communi vſu illa verba non interponi ad obligandum ſub mortali, ſed ad commemorandam poteſtatem, & ad terrorem ne contemnatur ſuperior, Ita Driedo, Couarruuias, & alij quos refert Suarius ſuprà.

Aſſero 2. Regula ad diſcernendū an obligatio Iuramenti ſit perpetua, an temporalis.

461. Aſſero 2. eadem regula, quâ vſi ſumus in 1. aſſertione, ſeruire etiam poteſt ad diſcernendum, an obligatio Iuramenti ſit perpetua vel temporalis, ita vt aliquando ceſſet, vel iam ceſſauerit. Id enim primò ex intentione iurantis diſcernendum videtur, & quando de ea non conſtat ex materia & circumſtantiis, & ex verbis ipſis colligendum eſt, cùm ſit eadem ratio. Vnde tam Iuramenta affirmatiua quam negatiua de ſe obligabunt ſemper & in perpetuum, niſi ex intentione, aut ex materia ipſa & circumſtantiis limitentur ad certum tempus, cum hac tamen differentia, quòd negatiua obligent ſemper & pro ſemper; affirmatiua verò ſemper quidem, ſed non pro ſemper, quia id repugnat naturæ eorum, cùm non poſſit homo ſemper & pro ſemper in vna actione conſiſtere, atque adeò ſolùm obligant pro deſignatis quibuſdam certis & ſtatutis temporibus, vel pro temporibus opportunis iuxtà materiæ conditionem: vel certè erit facienda coniectura ex occaſione & circumſtantiis ad arbitrium boni viri, vt de voto etiam diximus in tract. de voto.

Notandum 1. cum Suario.

462. Notandum verò eſt primò cùm Suario (id quod pro praxi magni momenti eſt) eſſe aliqua Iuramenta, quæ licet videantur affirmatiua, & ſimul obligantia, ſemper & pro ſemper, reuerà ſunt negatiua, quia negationem includunt v. g. quando iuratur pax ſeruanda perpetua; tunc enim affirmatio illa non conſiſtit in aliquo continuo actu (id enim homini repugnat) ſed in ſtatu quodam habituali perſeuerante qui conſeruatur per negationem actus contrarij violantis amicitiam.

Notandum 2. cum eodem.

463. Notandum ſecundò cum eodem, ſæpè Iuramenti obligationem ceſſare, non tantùm ex intentione iurantis, aut ex materia, ſed etiam per conditionem ſiue expreſſam ſiue ſubintellectam; vnde cùm quis iurauit ad tempus determinatum & præfixum, vel vnam tantum actionem aut negationem, tunc ſanè ex intentione & materia ceſſat obligatio in tempore determinata; ſi verò materia iurata reddatur impoſſibilis vel illicita, aut ſi concurrat aliquid quod notabiliter mutet ſtatum rerum, ipſa obligatio ceſſat per conditionem ſubintellectam in Iuramento, iuxtà dicta dubitatione præcedenti de conditionibus incluſis generaliter vel particulariter, quâ ratione, ſi fœmina cui ſponſalia erant iurata, fornicetur, ceſſat obligatio Iuramenti iuxtà ibidem dicta.

Aſſero 3. prorogatio temporis à creditore facta nō liberat debitorem ab obligatione Iuramenti ante præſtiti.

464. Aſſero 3. Iuramentum ſoluendi debitum intrà certam diem, ſi à creditore prorogetur tempus vſque ad aliam diem, manebit obligatio Iuramenti ſoluendi intrà tempus prorogationis, vnde periurus erit debitor, ſi vſque ad diem in prorogatione deſtinatum non ſoluat. Hæc aſſertio non ab omnibus admittitur; oppoſitum

tum enim ſentiunt, ſcilicet extingui obligationem Iuramenti in primo tali opere præfixo; Cardinalis, Cota, Baldus, Decius, Iaſon vt refert Couarruuias mox citandus. Noſtram tamen aſſertionem expreſsè docent ipſe Baldus, Iaſon & Decius ſibi ipſis contrarij. Item Bartolus, Imola, Falinus, Curtius, Blancus, Rebuffus quos refert & ſequitur Couarrunias de Pactis 1. part. in principio nu.6. Guttierrez 1. part. c.39. nu.9. Azor lib.11. c.8. q.13. Sà v. *Iuramentum* num.15. Suarius lib.2. c.36. nu.12. Sanch. lib.3. c.17. n.24. quod latiùs idem docet Sanchez lib. 4. de voto cap.55. nu.6. vbi nu. 5. plures refert pro oppoſitâ ſententiâ pro ſuâ verò innumeros alios, & latè eam probat, quâ de re iterum agemus in Tract. de voto. *Ratio eſt.* Ratio autem pro noſtra aſſertione eſt, quia creditor, ſicut non remittit debitum quoad ſubſtantiam debiti, ita nec Iuramentum, ſed tantùm prorogat tempus quod erat limitatum & præfixum; ergo ſicut debitum ipſum erat ante debitum ſub Iuramento, ita etiam poſtcà manet ſub eadem obligatione, quia non eſt vnde potuerit auferri; maximè quia tunc Iuramentum non extenditur ad aliam materiam, neque mutatur vllo modo materia, ſed ſemper manet; nec enim tollitur ſed differtur, vt quod pro tempore & deinceps toto ſequenti tempore debebatur, donec eſſet ſolutum, pro nunc prorogetur, & aliâ viâ debeatur; ergo etiam manet Iuramentum adhærens eidem materiæ; ſicut etiam in ſecundo termino præfixo, & deinceps ſemper maneret ſi prorogatio non fuiſſet facta. Per illam autem prorogationem nihil obligationis antiquæ creditor voluit tollere, ſed tantùm eam differre vſque ad aliam diem; vnde illa creditoris dilatio non fuit remiſſio, vel ſi fuit, tantùm fuit conditionata in hoc ſenſu, *permitto tibi dilationem ſolutionis dummodò hanc totam obligationem & eandem impleas intra talem terminum* quæ intentio creditoris ſatis nota eſt moraliter, tùm omnibus, tùm ipſi debitori. Ex parte etiam ipſius debitoris & ex ipſius intentione manet prædicta obligatio, quia ille dum iurauerat, nempè, ſe ſoluturum & intrà talem diem, ergo remittente creditore ſeu prorogante poſteriorem obligationem, non manet debitor iurans liber à priori obligatione, ſed illa ad diem prorogatam protenditur.

465. Ex hoc fundamento patet reſponſio ad quædam quæ ſolent obiici pro contraria opinione. *Obiic. 1.* Obiiciunt enim primò, deciſionem Pontificis in cap. *Clericus de Iureiur.* de qua egimus dubit.17. aſſert. 1. illatione 6. cuius etiam ſuprà meminimus: *Reſp.* Reſpondemus enim diſparem eſſe rationem; nam ibi fiebat extenſio Iuramenti ad aliam materiam, hic autem potiùs fit coarctatio intrà materiam eandem; nam Iuramentum ſoluendi v.g. intrà decem dies, ſtrictius obligabat, & per prorogationem aliqualis fit remiſſio, non integra, ſed cuiuſdam partis temporis, & ideò manet quoad reliqua.

Obiic. 2. 466. Obiiciunt ſecundò aduerſarij, quòd excommunicatio lata in debitorem, ſi certo die non ſoluerit, prorogata eo die per creditorem, ceſſat omninò excommunicatio, nec contrahitur non ſoluendo die etiam prorogatâ, ergo etiam in noſtro caſu ceſſabit obligatio.

Reſp. 467. Reſpondetur ea de re varias eſſe opiniones, vt latè & ex inſtituto explicuimus in noſtro opere de Sacramentis & cenſuris Tract.10. diſp.2. dub.25. & diſp.3. dub.17. num.392. ſed quantùm ad præſens attinet, reſpondetur dupliciter primò negando antecedens iuxtà omnium ſententiam; ſecundò negando paritatem, *Diſpar ratio excommunicationis & Iuramenti.* eſt enim diſpar ratio, quia excommunicatio pendet à ſola voluntate Iudicis cùm ſit actus Iuriſdictionis; ac proinde non poteſt ex ſolo conſenſu partis iuriſdictione carentis excommunicatio ad aliam diem prorogari, quàm à Iudice aſſignato; in Iuramento verò, cùm iurans ſe obligauerit creditori, ſicut pendet à voluntate creditoris remittere omninò obligationem Iuramenti, ita ab illo etiam pendet remittere illam ſeu ſuſpendere pro aliquo tantùm tempore, & non ſimpliciter idque ſolum vult facere prorogando. Et quidem ſi expreſsè id faciat dicendo, prorogo tempus vſque ad talem diem, dummodò maneas ab illo die obligatus ſicut modo es, non tantùm ex contractu, ſed ex Iuramento; nemo iure poſſet dubitare quin maneret tunc obligatus etiam ex Iuramento; Quamuis autem hoc non exprimat diſertis verbis, ſatis conſtat vt diximus hoc velle, quod tamen in excommunicatione quantumuis ipſe exprimat non poteſt facere remittente Iudice quia excommunicatio non pendet à ſua voluntate.

468. Obiiciunt tertiò, ſi iuraſti ſtare ſententiæ proferendæ ab arbitris Iudicibus intra certum tempus de quo fuerat conuentum, poſteà verò ex conſenſu partium terminus prorogetur, & deinde ſententia proferatur, non teneris ex priori Iuramento ſtare ſententiæ, ergo nec in noſtro caſu. *Obiic. 3.*

469. Reſpondetur etiam in hoc eſſe duas opiniones probabiles. *Reſp. duas hac de re eſſe opiniones probabiles.* Altera docet factâ eâ prorogatione termini compromiſſi nullam manere obligationem Iuramenti; ita Couarruuias cum multis quos refert ſuprà nu.6. Azor ſuprà q.12. Sanch. ſuprà nu.23. Hi verò in noſtro caſu reſpondent diuerſam eſſe rationem in hoc caſu, & in caſu tertiæ aſſertionis, quia in caſu eius aſſertionis tranſactâ die præfixâ non ceſſabat obligatio contractus neque Iuramenti; quin potiùs pro tunc & deinceps incipiebat, at verò in præſenti caſu finitâ die conſtitutâ in compromiſſo extinguenda prorsùs erat illa conuentio & obligatio, ſi non fieret alia conuentio. Hæc ergo conuentio & prorogatio quæ fit, noua conuentio eſt, & nouum pactum, cumque in ea nulla fiat mentio Iuramenti, nulla cenſebitur manere Iuramenti obligatio. Altera opinio eſt probabilior, ſecundùm quam.

470. Aſſero 4. etiam in præſenti caſu manere obligationem Iuramenti, *Aſſero 4. etiâ in caſu præcedentis aſſertionis manere obligationem Iuramenti.* & quidem hanc eſſe magis communem ſententiam fatetur idem Couarruuias, qui ſatis in eam inclinat; eamque ſequitur Suarius lib.2. de Iuramento ca 36. nu.14. & Sanchez lib.4. de voto cap.55. nu.10. adiuncto nu.7. pluresque refert. Probari verò poteſt, quia cùm partes conueniant in hanc prorogationem ante terminum elapſum, nolunt facere nouum pactum in ſubſtantia, ſed illud idem quod fecerant differunt pro maiori tempore, neque aliam mutationem quam temporis facere intendunt; quapropter id ipſum totum ſicut ante

erat

erat Iuramento veſtitum prorogatur; nullum enim eſt indicium aut ratio ſeparandi pactum à Iuramento, nec eſt impoſſibilitas in vtriuſque continuatione, cùm ibi non fiat extenſio Iuramenti ad nouam materiam, ſicut fiebat in cap. *Clericus*, ſed continuatio eiuſdem circà eandem materiam perſeuerantem, neque poteſt præſumi alia intentio prorogantium, niſi illam expreſsè declarant, maximè. quia cùm Iuramentum illi promiſſioni vt acceſſorium principali, prorogato principali, cenſetur acceſſorium illud comitari, niſi ſpeciali intentione ſeparetur. Secundùm hanc ergo opinionem longè probabiliorem, negamus obiectioni totum quod intendit, quia eadem eſt ratio in vtroque caſu tertiæ ſcilicet & huius quartæ aſſertionis; atque ex dictis in eiſdem aſſertionibus comprobatur doctrina tradita in hac dubitatione quæſt. 2. aſſert. 2. vbi diximus quoties commutatur Iuramentum, ſiue ex conſenſu partium, ſiue authoritate ſuperioris id in quod fit commutatio ſub obligatione Iuramenti cadere.

471. Sed contrà omnia dicta hîc, & ibi reſtat adhuc obiectio; nam, ſi votum Iuramento firmatum commutetur, vel prorogetur in aliud tempus quàm illud præfixum à vouente pro voto implendo, tunc materia per commutationem ſubrogata, & prorogatio illa facta ſolo voti vinculo obligat, quia tunc non commutatur aut prorogatur Iuramentum, ſed ſolùm votum & Iuramentum ex conſequenti ceſſat obligare; ergo idem dicendum erit in caſu 3. & 4. aſſertionis, & in caſu illius 2. aſſertionis poſitæ quæſtione præcedenti. Antecedens conceditur à Suario tom. 2. de Religione lib. 6. agente de modis quibus votum & eius obligatio tolli poteſt cap. 14. nu. 18. & Sanch. lib. 4 de voto c. 55. nu. 12. ergo & nos debemus hoc ipſum concedere. Vt huic argumento reſpondeam.

Aſſero 5. votū Iuramento firmatū duobus modis poſſe commutari aut prorogari. Primo.

472. Aſſero 5. Huiuſmodi votum Iuramento firmatum duobus modis poſſe commutari aut prorogari, primo conueniendo inter commutantem ſeu prorogantem & recipientem commutationem, ſeu prorogationem; ita vt commutans & prorogans ſub ea tantùm conditione commutet aut proroget, vt recipiens ſuſcipiat in ſe omninò eamdem obligationem circà materiam commutatam aut prorogatam, atque habebat ante commutationem ſeu prorogationem, & in eo caſu non ſolùm obligatio voti, ſed Iuramenti etiam extenditur ad materiam commutatam & prorogatam; non quidem quia idem ipſum Iuramentum quod factum fuit pro vna materia, & tempore, cenſeatur extendi ad aliud tempus & materiam, ſed quia tunc eâ lege aut conditione admittens diſpenſationem, virtualiter ſaltem cenſetur & vouere & iurare tempus prorogatum, aut ſubrogatam materiam, & in hoc caſu ceſſat difficultas & tota vis obiectionis, negando voti obligationem poſſe manere ſolam abſque obligatione Iuramenti circa eamdem materiam ſubrogatam; oppoſitum enim conſtat ex prædictis aſſertionibus noſtris. Altero modo poteſt fieri commutatio, ſeu prorogatio ſolius voti nullâ factâ mentione Iuramenti à commutante vel prorogante; & tunc verum eſt Iuramenti obligationem non tranſire ad materiam ſubrogatam & tempus prorogatum, vt expreſsè concedunt Authores proximè citati. In tali autem caſu non commutatur aut prorogatur Iuramentum, ſed ſolùm votum; cumque Iuramentum caderet ſuprà materiam & tempus voti nondum commutati aut prorogati, eo ipſo quòd prius votum deſinat obligare circà illam materiam aut tempus, ceſſuit obligatio Iuramenti innitentis voto; cumque per commutationem aut prorogationem acceptatam ſeu acceptationem illius circa ſolùm votum, nullâ factâ mentione Iuramenti, ſolùm de nouo voueatur noua materia & nouum tempus, non verò iuretur, hinc eſt, vt in tali commutatione aut prorogatione voti prioris, quantumuis iurati, non reperiatur pro tali caſu obligatio Iuramenti, ſed ſolius voti; ſed hoc nihil probat contrà noſtram doctrinam, quæ eſt eadem cum illa quam tradunt Suarius & Sanch. proximè citati; & quamuis loquantur ſolùm de commutatione voti in aliam materiam; eadem omninò ratio eſt de prorogatione in aliud tempus. Sed de his omnibus iterum incidet ſermo in Tract. de voto. *Secundo.*

DISPVTATIO IV.

De Diſſolutione ſeu ablatione Iuramenti.

Agitur de Iuramento promiſſorio ſeu de futuro non de aſſertorio.

1. SOlùm in hac diſputatione ſermo eſt de Iuramento promiſſorio, ſeu de futuro, non de aſſertorio, nam vt D. Thomas, quem omnes ſequuntur, docet 2. 2. q. 89. art. 9. in Iuramentum aſſertorium nulla poteſt cadere relaxatio; nemo enim diſpenſare poteſt, facultatemúe concedere vt quis falsò iuret; eſt enim hoc intrinſecè malum. Nec de Iuramento quidem promiſſorio acturi agemus hic de omnibus modis quibus ceſſare poteſt, & tolli eius obligatio; nam quandoque Iuramentum vel nullum eſt & inualidum à principio, & tunc nulla eſt obligatio quæ tollatur, vel ſi fortè à principio obligabat, tota illius obligatio ſpontè & naturâ ſuâ ceſſauit propter rerum mutationem; quâ de re ſatis dictum eſt diſputatione 3. præcedenti, maximè dub. 3. & 17. vbi etiam egimus de ceſſatione per interpretationem in caſu dubio, quæ interpretatio non tam pertinet ad poteſtatem Eccleſiaſticam & Prælatos Eccleſiæ, quam ad ſapientes viros. Ideò huius tractatio non huc ſpectat, vbi ſolùm agimus de propriâ ablatione Iuramenti, alioquin obligantis factâ authoritate ſuperioris Hac de cauſa non agimus de illo ceſſationis modo, qui per ſe ſatis manifeſtus eſt, ſcilicet per ſolutionem rei promiſſæ,

per quam extinguitur tota Iuramenti obligatio. Diſſolutio igitur ſeu ablatio Iuramenti, de qua nunc agimus, quatuor vel quinque modis eſſe poteſt. Primo per irritationem, ſecundo diſpenſationem, tertio per commutationem, quarto per condonationem, quinto per relaxationem. Quomodò autem hæ diſtinguantur primo loco declarabimus.

Quatuor vel quinq; modis fit ablatio Iuramenti.

DVBITATIO I.

Qua ratione differant Iuramenti irritatio, condonatio, relaxatio, diſpenſatio & commutatio?

Irritatio, diſpenſatio, & commutatio communes ſũt tum voto tum Iuramento.

2. PRæmonendum in principio eſt irritationem, diſpenſationem & commutationem communes eſſe, tum voto, tùm Iuramento; his enim tribus modis æquè poteſt tolli Iuramentum ac votum, & eadem ferè doctrina eſt pro vtroque; quapropter nunc de his tribus breuiſſimè agemus, reiiciendo ea quæ communia ſunt ad Tractatum de voto, id quod cæteri Authores faciunt, ſolùm autem hoc loco attingemus quæ in Iuramento habent peculiarem aliquam difficultatem. De condonatione verò & relaxatione ex inſtituto agendum eſt hoc loco, cùm ſpeciali ratione locum habeant in Iuramento. Vt autem de prædictorum quoque diſtinctione dicamus, non eſt cur longiùs protrahamus ſermonem, cùm breuiter, quoad præſens attinet, explicari poſſint.

Hic ſolum attingemus ea quæ in Iuramento habent peculiarem difficultatem.

Quomodo diſtinguitur Irritatio, condonatio, relaxatio &c.

3. Irritatio dicitur illa, quæ fit ex parte materiæ per poteſtatem dominatiuam, vel quaſi dominatiuam, ſine alia cauſa præter beneplacitum & voluntatem ipſius irritantis. Condonatio verò eſt quæ fit à creditore condonando & remittendo debitum ſeu obligationem; ideo ſolet etiam appellari remiſſio; relaxatio verò æquiuocè nimis ſolet ab Authoribus vſurpari; nam interdum accipitur pro quacumque ablatione vinculi Iuramenti, interdum verò cum diſpenſatione confunditur, & pro eadem vſurpatur. Quod enim in votis dicitur diſpenſatio (ait Sanch. lib. 3. c. 19 nu. 1.) appellatur relaxatio in Iuramentis, vt iterùm dicemus dub 6. in principio; quod aliquando ita eſſe fatetur Suarius lib. 2. de Iuram. c. 38. nu. 2. qui tamen addit ſæpiùs accipi, & magis propriè relaxationem pro diſpenſatione quæ fit in Iuramentis promiſſionis homini factis, quia etiam in his poteſt aliquando ſuperior diſpenſare, vt dicemus eadem dub. 6. Quæ verò fit in Iuramentis factis per modum voti ſoli Deo, ſeu abſolutè fiunt dicitur propriè & ſtrictè diſpenſatio quatenùs à relaxatione ſtrictè ſumpta diſtinguitur.

Diſpenſatio ſeu relaxatio quatenus diſtinguitur ab irritatione, quid ſit

4. Eſt autem diſpenſatio, ſeu relaxatio quatenùs diſtinguitur ab irritatione, ablatio totalis quæ eſt ex parte ipſius obligationis per poteſtatem non dominatiuam, ſed ſuperioritatis ſeu iuriſdictionis in ipſam perſonam, à qua ea obligatio aufertur: vnde fieri debet ex cauſa rationabili. Itaque irritatio, vtpote pertinens ad poteſtatem dominatiuam, nullâ indiget causâ; diſpenſatio verò & commutatio, eò quòd pertineant ad poteſtatem Eccleſiaſticam & iuriſdictionis, causâ iuſtâ indigent. Differunt autem inter ſe commutatio & diſpenſatio, quòd per diſpenſationem, ſicut & per irritationem & relaxationem tollitur omninò obligatio Iuramenti; per commutationem verò minimè, ſed eius obligatio in aliam materiam transfertur, quòd ſi transferatur in Eleëmoſynam pecuniariam, ſolet dici redemptio, ſi verò in alia pia opera, appellatur commutatio vt notauit Syluester v. *votum* 4. q. 1 in fine.

Modus quo differunt commutatio & diſpenſatio.

DVBITATIO II.

De Iuramenti irritatione, à quibus & qua ratione fieri poſſit quando Iuramentum ſoli Deo factum eſt?

5. ASſero 1. Qui habet poteſtatem dominatiuam in alios, poteſt irritare omnia Iuramenta ſubditorum quæ præiudicant tali poteſtati; atqui hæc eſt propriè & directè irritatio, fierique poteſt antecedenter, id eſt antequàm ſubditus Iuramentum emittat, ſicut & conſequenter poſtquam iam iurauit; fit autem hæc irritatio per ſubtractionem materiæ, neque ad irritandum requiritur cauſa vlla ex parte irritantis, ſed ſolùm illius beneplacitum vt valida ſit imò etiam vt ſit licita iuxtà multorum ſententiam. Valet etiam quamuis irritans ſit excommunicatus, denunciatus, quia non eſt actus iuriſdictionis ſed dominij.

Aſſero 1. habẽs poteſtatẽ dominatiuã poteſt irritare Iuramenta ſubditorum.

Irritatio fit per ſubtractionem materiæ.

6. Hanc autem poteſtatem dominatiuam habent Prælati Religionum in ſuos religioſos, Pater in filios, vir in vxorem, Dominus in ſeruos. Vnde iſti ſuperiores ordinariè poſſunt irritare omnia Iuramenta realia, id eſt quæ verſantur circà diſpoſitionem, alienationem, ſeu donationem rerum externarum quæ ſunt ſub dominio vel principali adminiſtratione talium ſuperiorum. Poſſunt etiam irritare omnia Iuramenta perſonalia, id eſt, quæ fiunt circà actiones ſubiectas & dependentes à talibus ſuperioribus. Horum omnium aperta ratio eſt quia Iuramentum obligare non poteſt in præiudicium tertij; ergo ſi materia eſt ſub iure alterius, non poteſt obligare illo contradicente. Quam doctrinam omnes Doctores ſequuntur cum D. Thoma 2. 2. q. 89. art. 9. ad 3.

Quinã habẽt poteſtatem dominatiuã.

Iuramenta realia quæ dicuntur.

Quæ perſonalia.

Fundamẽtum aſſertionis.

7. Notandum verò eſt prædictos ſuperiores non poſſe hâc propriâ irritatione, quæ nullam exigit cauſam, irritare Iuramenta perſonalia vel etiam realia ſubditorum, quando non præiudicant Iuri ſuperiorum & poteſtati dominatiuæ, vt ſi Iuramenta fiant de rebus aut actionibus in quibus non ſubduntur ſuis ſuperioribus, neque eis præiudicant. Quamuis autem hoc ſit in confeſſo apud omnes quos viderim, tamen circà materiam ſubiectam poteſtati prædictorum ſuperiorum non eſt eadem omnium ſententia, imò vtrùm ſufficiat quòd actus ipſe vouendi, & voluntas ipſa dirigenda in omnibus actionibus ſuis, etiam piis, ſubdatur directioni & poteſtati ſuperioris, & ſaltem ex hoc capite nulla omninò ſit actio vouendi aut iurandi in quacunque materia quæ non ſubdatur ſuperiori, maximè in multis Religionibus qualis eſt noſtræ Societatis

Notandum

Religio,

Religio, latè poſſemus diſputare: de his tamen & pluribus aliis agemus magis commodè in Tract. de voto, & aliquid dicemus in 3. aſſert. & ſequentibus.

Aſſero 2. habētes iuriſdict. aut poteſtatem poſſunt irritare Iuramenta ſubditorum indirectè & minus propriè. Ratio.

8. Aſſero 2. omnes ſuperiores habentes poteſtatem iuriſdictionis in alios, poſſunt irritare Iuramenta ſubditorum irritatione quadam minùs propriâ, quæ fit per ſubſtractionem materiæ, vt rectè explicat Caietanus 1. 2. ad citatam quæſt. 89. a. 9. quem cæteri communiter ſequuntur. Ratio eſt, quia omnis ſuperior habens iuriſdictionem in alios, poteſt legem ferre, præcipere vel prohibere aliquam materiam circà quam, etiamſi ſubditus iurauerit vel iuret oppoſitum, non obligabitur Iuramento vel voto, quia in Iuramentis ſubditorum ſemper intelligitur exceptum ius ſuperioris, vt habetur cap. *venientes* de Iureiur.

9. Appellabimus autem hanc irritationem minùs propriam quàm præcedentem, quia hæc non ſolùm vt licitè fiat, ſed etiam vt ſit valida, requirit cauſam iuſtam, non quidem ad irritandum, ſed cauſam iuſtam præcipiendi aut prohibendi, quâ ſuppoſitâ Iuramentum aut votum manet irritum, quia iam eſt de materia illicita vtpote prohibitâ. Si tamen præceptum aut prohibitio eſſent iniuſta, nulla ſequitur irritatio, ſed validum & firmum manet Iuramentum aut votum. Quam doctrinam vt certam & veriſſimam tradunt Suarius lib. 2. de Iuram. c. 38. nu 3. & 5. & lib. 6 de voto à c. 1. per plura capita & Sanch. lib. 4. ſummæ c. 24. n. 7.

Infertur.

10. Hinc autem infertur, non poſſe hos ſuperiores eo genere irritationis omnia Iuramenta aut vota ſubditorum irritare, ſed tantùm ea quorum materiam poſſunt iuſtè licitè & validè præcipere vel prohibere. Quod etiam certiſſimum eſt apud omnes, vt docent Sanchez & Suarius.

Aſſertio 3. probabile eſt Prælatos Religionis poſſe omnia Iuramenta ſuorum Religioſorū irritare validè abſq; vlla cauſâ &c.

11. Aſſero 3. probabile eſt Prælatos Religionis poſſe omnia Iuramenta ſuorum Religioſorum irritare validè abſque vlla cauſa (imò & ſecundùm aliquos licitè abſque cauſa, quamuis multi putent eſſe actum otioſum, ac proinde veniale peccatum abſque cauſa id efficere, de quo Sanch. lib. 4. citato c. 24. à nu 1.) Item probabile eſt poſſe Patres irritare etiam abſque cauſa Iuramenta filiorum impuberum, & maritos omnia Iuramenta vxorum. Tutores quoque omnia Iuramenta minorum impuberum. Ita Sanch. lib. 3. ſummæ c. 19. nu. 2. cuius fundamentum eſt, quia eodem modo obligant Iuramentum & votum, cùm vtriuſque obligatio, oriatur ex propria voluntate iurantis aut vouentis; cumque prædicti ſubditi non ſolùm ſubdantur ſuperioribus prædictis quoad materiam promiſſam præiudicantem ſuperioribus, ſed etiam quoad ipſam voluntatem, meritò poterunt irritare omnia quæ ab eorum voluntate proficiſcuntur, quia in illis omnibus intelligitur imbibita conditio, niſi prælatus, pater, aut vir repugnet, vel ſi illi placuerit. Et quidem de votis Religioſorum aut impuberum communis eſt ſententia, & de votis vxoris etiam multi id docent, quos ſequitur Sanch. lib. 4 c. 34. De Iuramentis verò in ſpecie ſolus Sanch. id affirmat loco citato, quia multi Authotes eodem modo philoſopha ntur de obligatione contracta per votum, & contracta per Iuramentum quos citauerat eodem lib. 3 cap. 9. lib. 1.

Ratio.

Improbabile tamen nō eſt ſecūdū rationē Prælatos Patres &c. licet omnia ſubditorum vota irritare poſſint nō poſſe tamen irritare omnia eorum Iuramenta. Ratio

12. Non videtur tamen improbabile ſi præcisè rationibus inſiſtamus prædictos Prælatos, Patres, Tutores, Maritos etiamſi poſſint irritare omnia vota prædictorum ſubditorum, non ideò poſſe irritare omnia eorum Iuramenta, ſed tantùm ex parte materiæ, hoc eſt tantùm Iuramenta quæ præiudicant poteſtati dominatiuæ aut iuriſdictioni eorum iuxtà 1. & 2. aſſertionem. Fundamentum autem eſt diſcrimen quod verſatur inter Iuramentum & votum; probabile enim ſatis eſt quod obligatio voti ita oriatur à voluntate vouentis, vt etiamſi emittat votum, nolens ſe obligare, non oriatur obligatio; quapropter ſicut voluntate propriâ poteſt ipſemet vouens impedire obligationem voti, ita etiam ſuperior, quia tota voluntas ſubditi pendet à voluntate ſuperioris. Vnde quidquid faciunt prædicti ſubditi, valorem habet dependenter ab incluſa conditione niſi ſuperior contradixerit, aut ſi ſuperior conſenſerit; at verò obligatio Iuramenti Iure naturali ſequitur ex ipſo actu iurandi ſeu ex natura Iuramenti propter reuerentiam Deo debitam, ita vt qui vult iurare, etiamſi nolit ſe obligare, maneat reuerà obligatus, quia nimirum obligatio Iuramenti non pendet à ſuâ voluntate ſuppoſito quod iurat, ergo neque pendebit à voluntate ſui ſuperioris, quin potiùs ſicut poſito Iuramento oritur ex illo obligatio velit nolit iurans, ita eodem poſito orietur obligatio velit nolit ſuperior. Ita docent Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 7. punct. 4. §. 3. v. *Quartum* & Suarius lib. 2. de Iuramento c. 38. nu. 12. Legantur quæ diximus diſputatione præcedenti dub. 15. §. *reſtat modo* & ſequenti, vbi ex variis Authoribus adduximus probabilem ſententiam, quòd Iuramentum naturâ ſuâ inducat obligationem independenter à voluntate, & poſteà in §. *Hoc tamen* oſtendimus diſparitatem inter votum quod internus fieri poteſt, & promiſſionem externam, externumque Iuramentum, & oſtendimus probabile eſſe Iuramentum exterius factum naturâ ſuâ obligare, non verò votum, quia in voto promiſſarius eſt Deus, cui notus eſt internus animus non ſe obligandi, aut reuerà non vouendi etiamſi externa verba proferat; cùm tamen ad iurandum, ſicut ad promittendum homini ſufficiat voluntas exteriùs proferendi verba iurandi aut promittendi id quod paulò ante dixeramus ibidem aſſert. 5. Ibi legatur.

Iuramenti obligatio Iure naturali ſequitur ex ipſo actu Iurādi.

Hinc poſito Iuramento oritur ex illo obligatio velit nolit iurās.

Diſparitas inter votū, promiſſionē externam, & Iuramentum externum.

Aſſero 4. irritatio quæ fit ex parte ipſius obligationis, & non tantum ex parte materiæ eſt perfecta irritatio.

13. Aſſero 4. irritatio de qua locuti ſumus in 3. aſſert. quæ fit ex parte ipſius obligationis tollendo ipſam obligationem in ſe, & non tantum ex parte materiæ (ſicut diximus in aſſertione 2.) eſt perfecta irritatio & ſimpliciter atque directa, quâ ſemel factâ omninò extinguitur obligatio, ita vt nunquam redeat neque reuiuiſcat. Quapropter ſi Prælatus Religionis ſemel irritet votum aut Iuramentum ſui ſubditi, ſemper ſubditus ille manet liber à tali obligatione: & idem eſt de Patre aut Tutore irritante votum aut Iuramentum filij impuberis. & ſecundùm alios etiam idem eſt de viro irritante votum vxoris, intelligitur autem de votis aut Iuramentis emiſſis tempore quo erant ſubditi prædictis ſupe-

rioribus, non verò de iis quæ ante ſubiectionem emiſſæ erant. Qua de re legi poteſt Sanchez lib.4 c.28. & 31. Hæc aſſertio ſatis videtur certa & pauci Authores eam negant, plures verò tradunt quos referunt & ſequuntur Valentia, Suarius & Sanch. poſteà citandi.

Aſſero 5. irritatio quæ fit per poteſtatem Iuriſdictionis non extinguit obligationẽ voti aut Iuramenti ſimpliciter.

14. Aſſeto 5 irritatio quæ fit per poteſtatem iuriſdictionis quæ impropria dicitur & minus perfecta, non extinguit obligationem voti aut Iuramenti omninò, ſed tamen eam ſuſpendit pro tempore quo durat præceptum & prohibitio; vnde ceſſante prohibitione aut ſubiectione illi ſuperiori, reuiuiſcit ea obligatio & quaſi recuperat priſtinas vires. Hæc etiam aſſertio eſt certa & communiter recepta.

Aſſero 6. ut quæ fit per poteſtatem dominatiuã extinguit omnino obligationem voti & Iuramenti.

15. Aſſero 6. irritatio quæ fit per poteſtatem dominatiuam (de qua egimus in 1. aſſertione ſecundùm probabilem opinionem) perfecta eſt & propria, ac proinde etiam extinguit omninò obligationem voti aut Iuramenti ſemel irritati, ita vt nunquam reuiuiſcat; quam opinionem contra Valentiã & Suarium latè probat Sanch. ſed cum limitatione, dummodò vota aut Iuramenta emiſſa fuerint tempore ſubiectionis tali poteſtati dominatiuæ, ſaltem in ſpecie, id eſt huic ſuperiori vel ſimili. Nam ſi ante ſubiectionem, vel ſub ſubiectione alterius poteſtatis dominatiuæ diuerſa in ſpecie id contigit, non poterunt irritari hâc perfectâ irritatione, ſed altera irritatione quæ ſuſpendit obligationem. Qua de re agit Sanch. citato lib.4 c.31. & 28.

Fundamentum ex D. Tho.

16. Fundamentum verò noſtræ ſententiæ explicatæ tribus vltimis aſſertionibus eſt, quia vt docet expreſsè S. Thomas 2.2.q.88.a 8. ad 4. in omni voto (& idẽ eſt de Iuramento factoab eo qui eſt ſub poteſtate dominatiua alterius circà materiam ſubditam tali poteſtati dominatiuæ imbibita eſt conditio, ſi talis Dominus conſenſerit aut non contradixerit; ergo illo non conſentiente aut contradicente ſubditus manet omninò liber; nec enim minùs operatur illa conditio virtualiter incluſa, quàm ſi expreſsè adhiberetur; atqui ſi prædicti ſubditi vouerent aut iurarent ſub hâc expreſsâ conditione, ſi Prælatus Dominus, Pater, aut vir conſenſerit, eo non conſentiente votum aut Iuramentum maneret irritum in perpetuum ſicut maneret ſi conditionem ex cuiuſque alterius arbitrio pendentem apponeret & alter diſſentiret.

Confirmatio.

17. Confirmatur; quia ſi is qui habet perfectum Dominium, non ſolùm in materiam, ſed etiam in perſonam & voluntatem alterius, poteſt omnia vota illius irritare, eò quòd ratione illius perfecti dominij omnia illius ſubditi vota habent imbibitam prædictam conditionem. Ita etiam quando adeſt partiale voluntatis ſubditi dominium, nempe circà materiam peculiarem promiſſam, poterit ſuperior directè & omninò irritare vota circà illam materiam: nam ratione illius dominij eamdem includunt conditionem. De ſuperioribus verò qui tantùm habent poteſtatem iuriſdictionis & non dominatiuam, optimè docet S. Thomas, vota ſubditorum non habere conditionem hanc ſic latè & generaliter imbibitam, vt videre eſt in eadem quæſt.88. a. 12. ad 2. ſed tantùm aliam peculiarem, ſcilicet ſi iuſtè id prohibeant aut iuſtè oppoſitum præcipiant. Quam doctrinam fatetur Sanch. ſuprà, non ſolùm à multis Authoribus quos refert, ſed etiam in communi praxi eſſe receptam & Caietanus art. illo 8. dubio penultimo eam rectè probat ex cap. *Quidam* & cap. *placet* de conuerſione coniugatorum, vbi vir profeſſus vxore irritante illius votum dicitur non teneri illâ mortuâ ad religionem, teneretur autem ſi votum non eſſet extinctum, ſed tantùm quaſi ſopitum.

Ex d. Tu.

Colligitur 1. quoad poteſtatem ſummi Pōtificis in ordine ad irritanda Iuramenta.

18. Ex dictis colligitur 1. poſſe Pontificem ſummum irritare Iuramenta præſtita circa rerum Eccleſiaſticarum & officiorum Eccleſiaſticorum diſtributionem, vt circa augenda aut minuenda beneficia, circà non admittendos canonicos vltrà certum numerum, circà rerum Eccleſiaſticarum alienationes, quia circà prædicta habet plenam poteſtatem dominatiuã. Quam ob rem poteſt irritare Iuramentum Clerici de danda conſanguineo certa quantitate fructuum beneficij, quia diſpoſitio ſeu diſpenſatio illorum fructuum ſemper eſt ſubordinata Pontifici. Pari etiam ratione Iuramentum de alienando, vel non alienando beneficium, aut de illi renunciando. Item votum Clerici beneficiarij aut Epiſcopi, & etiam Iuramentum de faciendâ longâ peregrinatione, vel de ingrediendo religionem, quia obeſt rectæ gubernationi Eccleſiæ, & ſemel irritato Iuramento eo aut voto nunquam reuiuiſcit. Vnde, quamuis poſteà beneficiarius aut Epiſcopus beneficio vel Epiſcopatui renunciet, aut deponatur ab eo, non tenebitur ingredi religionem, vel peregrinationem exequi iuxtà dicta in 6. aſſert. atque in hoc ſpeciali caſu docent expreſsè Abulenſis in caput 30. numer. q. 67. & Angelus v. *votum* 2. n. vltimo. Caietanus in ſummâ v. *votum* cap. *de quatuor conditionibus* §. *imperfectio autem ætatis* Sanch lib.4. c.26. num.6. etiamſi oppoſitum doceat Suarius lib.6. de voto c.2. nu.8. Eodem modo cenſendum eſt Epiſcopum poſſe irritare irritatione perfectâ quæ nunquàm reuiuiſcat, Iuramenta aut vota ſuorum Clericorum habentium beneficia exigentia reſidentiam, ſi vergant in præiudicium ſuæ, Eccleſiæ, vt ſunt Iuramenta longæ peregrinationis & ſimilia. Ita Sanchez lib.4. c.24. no.21. & c.25. num.44. & c.26. nu.7. Non tamen Epiſcopus poteſt irritare votum aut Iuramentum de ingrediendo religionem emiſſum à ſuis ſubditis, quia tale votum benè poſſunt & emittere & exequi, quantumuis contradicat Epiſcopus. Tantùm enim ſpecialiter ſtatuitur de Epiſcopo quod nequeat eo ſe voto adſtringere abſque licentia Pontificis cap. *licet* verſic. *illa* de Regul. ita S. Thomas 2.2.q.189. art.7. imò teſte Sanch. citato lib.4. c.25. nu.47. Ita ſentiunt omnes Doctores nemine contradicente & conſtat ex cap. *finali* 19. q.2.

Colligitur 2. non poſſe ſummum pontificem irritare omnia Iuramenta & vota ſecularium nec etiam clericorum.

19. Colligitur 2. non poſſe Pontificem irritare omnia Iuramenta & vota ſecularium, laicorum, nec etiam clericorum aut Epiſcoporum, licet poſſit ex iuſtâ cauſâ ea omnia diſpenſando reſcindere: nam ad diſpenſandum vt ſcilicet dirigat ſubditos in finem ſpiritualem, gaudet pleniſſimâ ac ſupremâ poteſtate; caret verò poteſtate dominatiuâ, cuius poteſtatis tantùm eſt pro libitu irritare omnia vota & Iuramenta ſolùm

Ratio.

ergo poteſt ea vota aut Iuramenta irritare, quorum

rum materia ſubiacet ſuæ poteſtati dominatiuæ. Item, omnia vota eorum ſubditorum quorum voluntas ſubiacet poteſtati dominatiuæ; de Iuramentis verò philoſophandum eſt iuxtà dicta aſſert. 3. vbi etiam hoc ipſum probabile eſſe diximus quamuis & probabile ſit oppoſitum, & quod attinet ad præſens ita docet Sanch. lib 4. c. 24. nu. 18. cum communi ferè omnium doctorum.

Poteſt Pontifex circa omnes Religioſos quidquid poſſunt prælati eorum regulares.

20. Addit etiam Sanch. cum multis nu. 20. Pontificem poſſe circa omnes religioſos quidquid poſſunt eorum Prælati regulares, quia eſt omnium religionum ſupremus generalis, & omnes etiam Prælati regulares illi ſubduntur voto obedientiæ, quia ipſi tanquam omnium capiti fit votum obedientiæ.

Ratio.

Illatio authoris quoad Epiſcopos ex regularibus aſſumptos.

21. Ex hoc ego conſequenter intulerim, poſſe Pontificem irritare omnia vota & Iuramenta Epiſcoporum qui aſſumpti ſunt ex regularibus: nam hi quamuis eo ipſo eximantur ab obedientia Prælatorum regularium ſui ordinis, manet votum obedientiæ comparatione Pontificis, nec deſinunt eſſe religioſi; atque adeò non deeſt Pontifici illa poteſtas denominatiua de qua diximus in 3. aſſert. circà voluntatem talis Epiſcopi regularis. Solùm in vno caſu poſſet de hac re dubitari propter ſpecialem rationem, nempe ſi quis religioſus noſtræ Societatis IESV non profeſſus profeſſione ſolemni, ſed cum tribus votis ſubſtantialibus ſimplicibus quæ emittuntur poſt biennium, & conſtituunt verè & eſſentialiter religioſum, vt definitum eſt à ſede Apoſtolica; ſi talis, inquam, religioſus aſſumeretur ad Epiſcopatum, an Pontifex haberet in illum eam poteſtatem dominatiuam quam diximus habere in Epiſcopos regulares alios profeſſos, vel cenſendi eſſent omninò ſæculares & liberi à votis?

Dubiũ in vno caſu de eo qui è Societate eligitur ad Epiſcopatũ.

Ratio dubitandi pro parte quæ affirmat cẽſeri ipſos ſeculares.

Ratio dubitandi pro parte quæ affirmat cenſeri ſæculares, eſt, quia prædicta vota non ſunt abſoluta, ſed conditionata duratura pro tempore quo ſuperiores, nempe generalis & alij ex eius commiſſione iuſtè & meritò iudicent illum eſſe dimittendum ex ſocietate noſtra; atqui in hoc caſu prædictus aſſumptus in Epiſcopum, ſaltem à Pontifice, qui ſupremus ſuperior eſt, liberatur à Societate & obedientia ſuperiorum illius cæteriſque obſeruantiis regularibus; ergo illa vota religioſa conditionalia pro tempore quo retineretur à ſuperioribus in ſocietate, deficiente conditione ceſſant.

Nec refert.

Nec refert ſi dicas illum non dimitti ex ſocietate, & liberari à conſortio & legibus cæterorum propter aliquod delictum aut culpam, ſed potiùs propter opinionem virtutis, ſapientiæ & aliarum animi dotum, ratione quarum aſſumitur in Epiſcopum; hoc (inquam) non refert; nec enim ſola culpa aut demeritum cauſam præbet ſufficientem generali & ſocietate noſtræ dimittendi aliquem religioſum non profeſſum; fieri enim poteſt vt abſque illius culpa & demerita dimittatur, aut ob iuſtas alias cauſas, quas modò nec referre, multò minùs examinare vacat; ergo in noſtro caſu, non quia ſine culpa ille factus eſt Epiſcopus, ob eamque rem dimiſſus eſt è ſocietate, cenſebuntur vota permanere, quin potiùs ceſſare defectu conditionis. Ex alio verò capite in contrarium.

Pro contraria parte quod ſcilicet ſic aſſumptus adhuc maneat Religioſus & pontifici vt talis pleno Iure ſubiectus.

22. Pro contraria verò parte, quòd ſcilicet adhuc ſic aſſumptus ad Epiſcopatum maneat religioſus, & Pontifici tanquam talis pleno iure ſubiectus, ratio eſſe poteſt, quòd ille non ſit à ſocietate dimiſſus, ſed aſſumptus ad paſtoralem dignitatem, quòd ſi hanc dignitatem habere poteſt, ac retinere religioſus profeſſus, nec dignitas Epiſcopalis religioſum ſtatum deſtruit, non repugnans iuxta veriorem ſententiam cum tribus ſubſtantialibus votis ſolemnibus; ita ſimiliter manere poteſt ſtatus ille religioſus conſtitutus per vota ſimplicia cum eâdem Epiſcopali dignitate abſque vllâ repugnantiâ vtriuſque ſtatus; nec eſt cur cenſeatur, præſertim inuitus, eo ipſo per illam aſſumptionem abſque vllâ aliâ culpâ, vel legitimâ causâ priuari eo ſtatu religioſo, nec eſt cur credatur ex eo tantùm capite quod ſit aſſumptus ad Epiſcopatum voluiſſe Pontificem, aut potuiſſe religionem aut ſuperiorem illius illum exauthorare nihil tale merentem; atque hoc eſt quod mihi magis placet, ideoque puto illum ſubditum Pontificis non ſolùm iuriſdictione generali omnium Epiſcoporum etiam ſæcularium, ſed etiam poteſtate dominatiuâ quam ſpecialiter habet, ergo religioſorum voluntates modo explicato. Inſuper gaudere omnibus priuilegiis & communicatione communium bonorum ſpiritualium & ſuffragiorum totius religionis ex qua aſſumptus eſt. Hæc dixerim ſaluo meliori iudicio alterius cuiuſcumque, quem non viderim huculque de hac re diſputantem.

Ratio.

Authoris iudicium.

Saluo meliori.

Addit author etiam ſaluo meliori Iudicio.

Poteſt in caſu generalis ex ſocietate dimittere Epiſcopum etiam conſecratum.

23. Illud autem addiderim, ſaluo etiam meliori iudicio, poſſe ſuperiorem ſocietatis Generalem per ſe, vel per alium aliquando talem ſic electum, imò & conſecratum ex ſocietate dimittere, ita vt deſinat haberi & eſſe vir ſocietatis in vno aut altero caſu; primò ſi poſtquam electus eſt & conſecratus, nouerit ſuperior certò moraliter illum ambiuiſſe, & procuraſſe eam dignitatem, eamque eſſe ſufficientem cauſam illum dimittendi à ſua religione propter bonum eiuſdem communitatis, ne ea videatur approbare, ſed potiùs reſpuere iuxtà ſuum inſtitutum huiuſmodi ambitum: quamuis enim religioſus hic de quo agimus nondùm ſit profeſſus ſolemniter, atque adeò non emiſerit quinque vota ſimplicia quæ emittuntur à profeſſis noſtræ ſocietatis poſt vota ſolemnia, quorum vnum eſt non ambire dignitates ne indirectè quidem; quamuis (inquam) hic non profeſſus non emiſerit tale votum, meritò tamen deberet in re tanti momenti ipſis ſe profeſſis conformare, nec tale alienum moribus ſocietatis exemplum cæteris præbere: vnde dignus eſt qui pro maiori communitatis bono à ſuperioribus iudicetur non habere ſpiritum conformem noſtro inſtituto, & cenſeatur exindè dimiſſus à nobis, quia non erat ex nobis, id eſt, ex proprio ſocietatis ſpiritu, qui ad has dignitates non modò non aſpirat, ſed ſe oſtendit auerſum, niſi quis ex obedientia id potentis præcipere compellatur. Porrò hanc eſſe cauſam ſufficientem dimittendi ex ſocietate non profeſſum, video ſapientiſſimos viros aliquos à me conſultos ita ſentire; imò audio à fide dignis, non ita pridem dimiſſum fuiſſe ex noſtra ſocietate, neſcio quem ſacerdotem non profeſſum vel hoc tantùm nomine vt credebatur quod inuentus

uentus fuerat ambiuiſſe. Epiſcopatum, neſcio quem dimiſſus autem fuiſſe dicitur quando prima iam erat res tota vt Epiſcopus fieret, nec multò poſtquam iam fuiſſet dimiſſus, factus fuit Epiſcopus, quem ego Epiſcopum vidi; vtrum autem aliæ cauſæ concurrerint vt è ſocietate dimitteretur, nihil haben certi quod affirmem. Illud vnum auſim affirmare, quòd ſi ſocietas iudicauit ſufficientem cauſam dimittendi non profeſſum eſſe, quòd Epiſcopatum ambiuerit, etiamſi nondum ad eum non ambiendum voto ſit aſtrictus id ipſum eſſe ſufficientem cauſam ad dimittendum illum ex noſtra ſocietate, quantumuis talis ambitioſus iam ſit electus, aut etiam conſecratus Epiſcopus: quamuis enim perſona illius ſit iam in eo caſu à iuriſdictione ſuperiorum ſocietatis exempta, parùm mihi videtur referre; nec enim tunc propriè & directè exercet ſuperior Religionis actum aliquem in perſonam illius, aut iudicium fert de actu aliquo quem ea perſona exempta fecerit poſtquam iam exempta eſt, ſed cùm ſibi certò & ſufficienter conſtet illum hominem habuiſſe ſpiritum alieniſſimum, à ſpiritu ſocietatis, meritò iudicat ab illo tempore indignum fuiſſe qui retineretur in ſocietate, & (quod caput eſt) cùm ea poteſtas dimittendi aliquem non profeſſum ex ſocietate conceſſa fuerit à ſummo Pontifice Præpoſito Generali, vt ea vtatur pro caſu, quo ſiue ipſi dimittendo, ſiue potiori ratione communitatis ſocietatis iudicauerit prudenter expedire; cumque maximè expediat ſocietati omninò non habere, nec computare in ſuum gremium hominem ſic ambitioſum, vt cæteri à ſimili vitio ſibi diligentiùs caueant, meritò in hoc caſu poterit iudicare Generalis Præpoſitus ſocietatis talem hominem iam factum Epiſcopum per ambitionem non eſſe computandum in noſtrum gremium, & eo ipſo ceſſabunt vota quæ emiſerat in ſocietate conditionalia, & dependentia ab ea conditione iuxtà noſtras conſtitutiones, ſcilicet pro tempore quo iuxtà eaſdem conſtitutiones ſocietas, vel ſuperior illius iudicauerit expedire, & cenſuerit eſſe retinendum ſic vouentem. Itaque tunc perinde erit atque quicumque alius Epiſcopus ſæcularis, nec Pontifex quoad irritanda vota habebit eam poteſtatem dominatiuam quam habet tanquam ſupremus Religioſorum Generalis in Religioſos etiam Epiſcopos vt explicatum eſt. Sed iam ad noſtrum inſtitutum regrediamur.

Poteſtas dimittendi nō profeſſum à ſocietate conceſſa fuit à ſummo pontifice.

Dubium aliud.

24. Dubitari verò vlteriùs poteſt an Pontifex poſſit irritare Iuramenta eorum qui cum ad licentiatus gradum promouentur in aliqua Academia, iurant ſe in alia Doctoratus gradum non accepturos. Affirmant Abbas, D. Antoninus, Angelus, Syluester, Tabiena, Azor, Caietanus, Couarruuias & alij quos refert Sanch. lib. 3. ſummæ c. 20. nu. 1. Negat verò Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 9. circà ſolutionem ad 3. dicens requiri cauſam atque adeò tantùm poſſe diſpenſare. Vtrumque mihi videtur probabile, & in hoc poſterius magis inclinat Sanch. quamuis non omninò clarè loquatur; concedit quidem tenere factum reſcindente Pontifice Iuramenta ob pleniſſimam poteſtatem quà ſuper hanc materiam fungitur, & in hoc approbat Caietanum & alios, & quidem Caietanus comparat hanc facultatem poteſtati quam habent Parentes irritandi Iuramenta filiorum, & viri vxorum, quod mihi magis placet, atque adeò abſque vlla cauſa poteſt irritare. Imò vt plenè dicam quod ſentio, cùm huiuſmodi Iuramentum factum fuerit in gratiam vniuerſitatis, quæ authoritate pontificia erigitur, & illius caput habetur ſupremum ipſo remittente eam promiſſionem iuratam quantumuis cæteri renuant, ceſſabit obligatio Iuramenti. Hæc tamen condonatio potiùs quàm irritatio dicenda eſt.

25. Colligitur 3. etiam Parentes poſſe irritare Iuramenta realia & perſonalia filiorum, & viros vxorum, & dominos ſeruorum in iis quæ præiudicant dominio ſeu poteſtati eorum, vt omnes communiter docent cum D. Thoma q. 89. a. 9. ad 3. Syluester *Iuramentum* 3. q. 7. & habetur in libro numer. cap. 30. In his autem irritationibus philoſophandum eſt iuxtà ſuprà dicta aſſertione 3. & ſequentibus, & iuxta ea quæ dicimus in Tract. de voto circà dubitationem voti, vbi de his perſonis in particulari diſputamus.

Colliges 3. parentes poſſe irritare Iuramenta realia & perſonalia filiorū, virorū vxorū &c.

26. Colligitur 4 poſſe etiam Principes ſeu poteſtates ſæculares irritare aliqua Iuramenta ſuorum ſubditorum; quamuis enim hi non habeant directam poteſtatem in Iuramentum quod ad forum Eccleſiaſticum pertinet, iuxtà caput vltimum de foro competenti in 6. nihilominùs ratione materiæ poſſunt irrita facere illa Iuramenta, quæ eorum dominio, poteſtati aut iuriſdictioni præiudicant. Hac ratione Rex poteſt irritare Iuramentum factum à ſuo ſubdito, vel de donanda quantitate pecuniæ, vel de eundo in alium locum, vel de ſimili alia re; poteſt enim prohibere illum ne diſcedat tali loco, vel ne abeat ad talem locum, vel ne donet; tunc autem Iuramentum deſinit obligare, quia incipit eſſe de re illicità. Hac etiam ratione poteſtas Eccleſiaſtica poterit interdum irritare Iuramenta laicorum, prohibendo actus circà quos verſantur, quando materia talis eſt vt ad Eccleſiaſticam poteſtatem pertineat. Quia verò hæc non poſſunt ab his poteſtatibus pro libito prohiberi vel recipi, ſed ex rationabili cauſa iuxtà dicta aſſert. 2. ideò in tali modo irritationis adeſſe debet iuſta præcipiendi aut prohibendi cauſa, nec tamen cauſa requiritur maior aut ſpecialis propter interpoſitum Iuramentum ſubditi, quàm ſi id non fuiſſet; neque enim vi Iuramenti ſubditorum poteſt impediri in principe aut Prælato vſus ſuæ poteſtatis, & ideò hæc irritatio propriè vocatur. Ita Suarius lib. 2. de Iuramento cap. 38. num. 5.

Colliges 4. poſſe principes irritare aliqua Iuramenta ſuorum ſubditorū. Ratio.

DVBITATIO III.

Quinam poſſint irritare Iuramenta facta homini in eius fauorem?

27. ASſerendum eſt illos ſuperiores qui poſſunt irritare contractus ſubditorum, poſſe etiam irritare Iuramenta quibus tales contractus firmati ſunt, qui verò eos contractus irritare non poſſunt, neque eorum Iuramenta quibus confirmantur poſſe irritari. Ratio prioris partis eſt, quia quamuis illa irritatio in alterius præ-

Aſſerendū qui poſſunt irritare ſubditorum contractus poſſunt & Iuramenta illos confirmantia at

quibus poſſunt illos, nec hoc poſſunt. Ratio prio- ris patens. Ratio po- ſterioris.

præiudicium vergat, poſſunt nihilominùs ſuperiores vti iure ſuo tollendo Iuramenti materiam in quam habent poteſtatem. Ratio verò poſterioris eſt, quia non habent ius, neque id poſſunt in præiudicium aliorum, in quorum contractum reſcindendum nullam habent poteſtatem, atque adeò nullo iure proprio vtuntur ſi id faciant; quando autem Iure ſuo non vtuntur, non poſſunt in tertij præiudicium operari. Ita Sotus lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 9. ad finem corporis; Ledeſma 2. tom. ſummæ Tract. 1 t. c. 4. dub. t. Leſſius lib 2. de Iuſtitia c. 42 nu. 61. Suarius lib. 2. de Iuramento c. 38. à nu. 7. Sanch. lib. 3. ca. 20. num. 3. & alij.

Infertur 1. Prælatum regularem poſſe irritare quamuis promiſſionē factam à Religioſo. Ratio.

28. Hinc infertur 1. Prælatum regularem poſſe irritare quamcumque promiſſionem factam à religioſo, etiamſi is Iuramento firmauerit; tùm quia religioſus omni ſuâ voluntate caret, ideoque nihil firmum efficere poteſt abſque ſuperioris conſenſu; tum etiam quia abſque hoc conſenſu nec naturaliter obligatur, vt dicemus agentes de voto paupertatis; & quamuis id neget Nauarrus comm. 2. de Regularibus nu. 42. verſic. 15. cum aliis; ipſemet tamen fatetur ibidem poſſe ſuperiorem contractus religioſorum, ſicut & vota irritare, ideò noſtram ſententiam ſequitur Sanch. ſuprà, & colligitur ex his quæ docet Suarius ſuprà num. 7. An verò ſatis conſequenter loquatur dicemus illatione vltimâ.

Infertur 2. quoad Dominum & ſeruum

29. Infertur 2. ſi ſeruus iuret aliquid homini quod in Domini præiudicium vergat, poſſe Dominum irritare illud Iuramentum; ſecus verò ſi in Domini præiudicium non vergat: nam in his quæ Dominum non lædunt, obligatur ſeruus *naturaliter* l. naturaliter ff. de condit. indebiti & in Caſtella l. 5. titulo 12. partit. 5. Eapropter ſicut Dominus non poteſt irritare eos contractus, ita neque Iuramenta.

Infertur 3. de viro reſpectu vxoris.

30. Infertur 3. virum non poſſe irritare Iuramentum vxoris ſuper contractum qui non vergat in præiudicium viri, & factum ſit in fauorem alterius; vt ſi quæ mulier promiſit bona alteri quibus tantùm potiatur poſt vxoris mortem, aut poſt mortem viri. Ita Sanch. ſuprà, redditque rationem, quia talis contractus firmatur Iuramento, vt cum aliis docent Burgos de Paz concilio 2. nu. 97. Guttierrez de Iuram. 1. part. c. 1. nu. 34. omnes tamen contractus vxoris pro tempore conſtantis matrimonij ſunt irriti in regno Caſtellæ, ſi facti ſint abſque viri licentia, vt conſtat ex l. 55. Tauri & l. 2. titulo 3. lib. 5. recopil. Eam ob rem, cùm non firmentur Iuramento, etiam Iuramenta poſſunt irritari à viro, quod colligit Sanch. ex Doctoribus ibi. Quamuis illi (inquit Sanch.) non explicent an tale Iuramentum indigeat relaxatione, & Molina tom. 2. diſp. 343. columna 2. verſic. de vxore affirmet ſi accedat Iuramentum id totum fore irritum & inane. Sanch. verò addit etiam ſi Iuramentum eſſet validum & ſeruandum, poſſe nihilominùs irritari à viro, cùm non firmet contractum. Idem colligitur ex Suario de quo dicam illatione ſequenti.

Infertur 4. quoad Tutores reſpectu Minorum

31. Infertur 4. Tutores non poſſe irritare Iuramenta quibus minores poſt pubertatem confirmant ſuos contractus, quia talia Iuramenta ſunt rata & firma vt habetur in Authentica *Sacramenta puberum* & in l. 1. c. *ſi aduerſus venditionem* Item quia per illos contractus acquiritur ius tertio, quod Tutor auferre non poteſt. Ratio verò à priori eſt, quia poteſtas irritandi Iuramentum poteſt à lege ciuili pendere, quatenùs ſubiectio minoris & dependentia voluntatis eiuſdem minoris à Tutore poteſt per legem minui vel augeri. Ita Leſſius & Suarius ſuprà, & Sanch. lib. 6. de Matrimonio diſp. 38 num. 17. qui impugnant Ludouicum Lopez ſine vllo fundamento aut probabilitate aſſerentem oppoſitum. Parentes verò poſſunt irritare Iuramenta puberum quæ in ſuum præiudicium vergunt, non verò quæ in id non vergunt. Impuberum verò, Tutores & Parentes omninò poſſunt irritare Iuramenta filiorum aut minorum impuberum, quibus confirmant contractus cum homine initos. ita Leſſius, Suarius & Sanch. ſuprà. quod verum putant Leſſius & Suarius, etiamſi tales contractus ſint circa peculium caſtrenſe vel quaſi caſtrenſe, quod Sanch. etiam ſequitur ſi retineatur opinio probabilis, quæ aſſerit impuberem non obligari naturaliter. Si tamen dicamus, ait Sanch. impuberes naturaliter obligari cùm iam acquiratur ius tertio, non poterunt ea Iuramenta irritare Parentes aut Tutores.

Ratio à priori.

32. Mihi tamen magis placet quod docet Leſſius & Suarius, nempe etiam retentâ eâ opinione poſſe Iuramenta irritare, quia quamuis in ea opinione tales contractus validi ſint & non irriti ipſo Iure; at poſſunt irritari per parentes aut Tutores à quorum voluntate voluntas pupilli aut filij pendet; ac proinde conſequenter poſſunt irritare Iuramentum iuxtà regulam & doctrinam datam in noſtra aſſertione cum Soto & aliis.

Authoris ſententia cū Leſſio & Suario.

33. Quamuis autem hoc dixerit Suarius cà. illo 38. nu. 9. nihilominùs paulò ante nu. 7 addiderat, Parentes & Tutores poſſe irritare etiam Iuramenta impuberum quę verſantur circâ contractus aut permiſſiones hominibus factas, quando contractus ipſi inualidi ſunt non obſtante Iuramento: probat, quia tunc ratione contractus nullum ius eſt acquiſitum tertio; manet ergo Iuramentum in ſola obligatione religionis ergo poteſt (inquit Suarius) irritari ſicut alia vota vel Iuramenta quæ per ſe obligant Deo.

Suarij opinio quoad Parētes & Tutores.

34. Verùm quoad Iuramenta limitandus eſt Suarius, ne ſibi ſit contrarius, iuxtà ea quæ ex eodem retulimus dubitatione præcedente aſſertione 3. quia cùm Iuramenta in eius ſententia non pendeant quoad obligationem ex voluntate ſubditi, nec etiam pendere poſſunt ex voluntate ſuperioris illius, atque adeò ſolùm poterit irritare Iuramenta ex parte materiæ ſuæ poteſtati ſubiectæ. Hoc dixerim ſuppoſitâ eâ opinione; nam ſi dicamus ipſammet voluntatem filij aut minoris impuberis ſubditam eſſe patriæ aut Tutoriæ poteſtati, ex eo capite poterit Iuramentum irritari; imò nunquam valebit Iuramentum niſi ſuppoſitâ conditione, ſi pater vel Tutor conſentiat. An verò, quando hi omnes cum ſuorum ſuperiorum licentiâ contrahunt, poſſint ſuperiores Iuramenta validè & licitè irritare, diſputamus in Tract. de voto: eſt enim eadem ratio, quâ de re latè diſputat Sanch. lib. 4 de voto c. 27. per totum.

Quo ad Iuramenta limitandus eſt Suarius ne ſibi contrarius videatur.

DVBI-

DVBITATIO IV.

An & quando obligatio Iuramenti promiſſorij tollatur condonatione à creditore facta, præſertim quando Iuramentum non ſoli homini, ſed etiam Deo intuitu pietatis factum eſt?

Aſſero 1. Iuramentum homini factum poſt cõdonationem deſinit obligare. Ratio

35. ASſero 1. Iuramentum ſoli homini factum per condonationem ab eo factam, deſinit obligare, eâque ratione dicitur irritari ſeu relaxari generali & minus ſtrictè loquendi modo. Aſſertio hæc videtur certa & communis, colligiturque ex multis textibus, præſertim in titulo de Iureiur. Ratio verò eſt quia Iuramentum promiſſorium intrinſecè includit conditionem, ſi alter cui fit promiſſio fuerit contentus, quia nemini inuito fit beneficium aut ſeruitium; ergo ſi ille remiſerit, eo ipſo Iuramentum non obligat, Accedit, quòd licet Deus teſtis aduocetur habeatque Iuramentum acceptum & ratum, id tamen facit in fauorem & commodum alterius, ac proinde homine condonante cui fit Iuramentum, Deus etiam remittit. Imo addit rectè Suarius lib. 2. de Iuramento c. 39. nu. 2. hoc eſſe verum etiam in Iuramento de futuro, in quo aliquid ſine promiſſione fuit homini iuratum, vt ſi ſola aſſertio fuit iurata, vel ſi facta fuit fortè promiſſio ea non fuit valida, vt quando iuratur promiſſio ſoluendi vſuras, aut extorta per vim; nam etiam in caſu quo Iuramentum ſolam affirmat aſſertionem, inuoluit habitudinem ad eum cui Iuramentum exhibetur, & ſimul habet imbibitam conditionem, ſi ipſe voluerit, vel ſi non remiſerit, ac proinde quamuis ille tunc non tollat directè obligationem, tollit nihilominùs fundamentum illius, ideoque ipſa ceſſat obligatio.

Addit rectè Suarius.

36. Idem quoque docet Sanch. ob aliam rationem, quam pro ſimili doctrina confirmanda retulimus diſp. 3. dub. 1. illatione 3. ad finem.

Addit 2. Suarius.

37. Addit ſecundò benè Suarius ſuprà nu. 1. cum Felino in c. 1. de Iureiur. nu. 6. ſufficere ad hanc relaxationem Iuramenti, non ſolùm expreſſam, ſed etiam tacitam condonationem; quia tacitum æquiparatur expreſſo etiam in foro interno, quando ex ſigno externo ſufficienter oſtenditur conſenſus, exempli causâ, ſi filia recepta dote cum Iuramento renunciauit bonis paternis; & poſteà in teſtamento inſtituitur hæres aut legataria, nam tunc licitè acceptat ſine alia relaxatione Iuramenti, quia pater tacitè donauit. Alia exempla legi poſſunt apud Felinum.

Addendum 3.

38. Addendum tertiò cum Azor lib. 11. ca. 9. in fine & Sanch. lib. 3. ſummæ c. 20. nu. 4 aſſertionem noſtram veram eſſe, non tantùm quando alteri vnus promiſit ſub Iuramento, ſed etiam quando viciſſim duo ſibi ipſis iurant; Poſſunt enim mutuo conſenſu Iuramentum ſibi ipſis, vel alter ſolus alteri condonare, quia eſt eadem ratio.

Aſſero 2. Iuramentū principaliter emiſſum in Dei honorem non poteſt cõdonari ab homine cui ſecundariò factū ſuit.

39. Aſſero 2. quando Iuramentum non fuit principaliter emiſſum in fauorem & commodum alterius hominis, cui præſtatur; ſed principaliter in Dei honorem, in cuius obſequium res Iuramento promiſſa cedit, non poteſt condonari à tali homine cui ſecundariò factum ſuit, id eſt ab illo ob cuius beneuolentiam ſeu complacentiam Iuramentum ordinatur, vel, coram quo tanquàm teſte promiſſionis fit; eſt communis Doctorum ſententia cum D. Thoma 2. 2. q. 89 a. 9. ad 2. quos refert & ſequitur Sanch. lib. 3. c. illo 20. nu. 5. Suarius lib. 2. c. 39. nu. 5. Ratio verò eſt clara inquit Suarius; quia non eſt homo perſona, cui fit promiſſio, ſed Deus; homo verò tantùm eſt motiuum ſeu incentiuum, vel certè teſtis promiſſionis, quod etiam inter homines accidere poteſt ſeruatâ proportione; vt ſi quis promittat Petro propter Paulum, vel Paulum ſolùm interponat vt teſtem, aut fidei ſuſſorem fidelitatis ſeruandæ Petro; non poteſt Paulus facere remiſſionem, ſed Petrus. Exempla noſtræ aſſertionis ſunt, vt, ſi duo iureiurando ſibi promittant, vel alter ſolus alteri eleëmoſynam pauperi dandam, vel religionis ingreſſum, vel quòd non furabuntur impoſterùm, vel quòd audient ſacrum in feſtis, vel ſi duo ſibi inuicem iurent, vel vnus alteri ſe non luſuros, vel non luſurum.

Ratio.

Exempla aſſertionis noſtræ.

Limitant aſſertionem Sanch & Suarius

40. Limitat verò Sanch. num. 6. & Suarius nu. 10. vt ſolùm intelligatur vera aſſertio quando iurans principaliter cultum Dei reſpexit, intuituque principali religionis iurauit, etiamſi minus principaliter & ſecundariò inſtigante illo homine, & vt illi rem gratam faceret: nam, ſi non intuitu religionis principaliter iurauit, ſed animo adſtringendi alteri fidem ſuam ratione amicitiæ, quia id fore alteri gratum exſtimabat; poterit ille alter remittere Iuramentum; quia principalis intenti ſemper habenda ratio eſt.

41. Vnde in eo, quod ait Syluester *Iuramentum* 5. q. 9. non poſſe ſcilicet ſibi inuicem remittere, qui ſibi inuicem iurarunt vt duo pſalteria recitent alter pro altero, diſtinctione opus eſt (ait Sanch.) nam ex iurantium intentione pendet; ſi enim finis fuit recitare ambos quotidie, aut illâ vice, quamuis Deo orationes pro altero offerendæ, eſſent non poterit alter orationes remittere, ſed tantùm condonare, ne pro ſe offerantur; quia priùs honorem & cultum Dei reſpexit: ſi verò finis tantùm fuit id beneficium mutuò in ſeipſos conferre, poteſt vterque mutuò ſibi omninò remittere, aut alter ſolus alteri, In quo exemplo putat Sanch. ſi dubitetur de intentione verâ prædictarum fuerit, poſſe iudicari fuiſſe hanc poſteriorem, & eſſe locum remiſſioni propter præſumptionem ex communiter contingentibus; quia frequentiſſima ſic promittentium hæc ſolet eſſe intentio, ſecùs verò in aliis caſibus vbi dubium eſſet æquale.

Aſſero 3. licet promiſſio iurata fuerit ob Dei honorē principaliter, ſi tamen tota res promiſſa cedat in vtilitatem hominis poterit ab eo condonari.

42. Aſſero 3. etiamſi promiſſio iurata fiat Deo, & propter eius honorem principaliter, dummodò tota res promiſſa cedat in vtilitatem & fauorem alicuius hominis in particulari, poterit condonari & remitti ab eo homine, in cuius vtilitatem cedit, vt, ſi quis intuitu pietatis iuret pauperi fœminæ ſe eam ducturum, aut ſe ei eleëmoſynam collaturum, ſi ipſa remittat, liber manet iurans. Hanc aſſertionem optimè tuetur Sanch. lib. 1. de Matrimonio diſp. 52. nu. 8. & pro ea plures Authores refert, qui abſolutè & ſine vlla diſtinctione docent, ſponſalia iurata partis

remiſſione

remiſſione diſſolui qua de re nos etiam diximus *in noſtro opere de Sacramentis* agentes de matrimonio Tract. 11. diſp. 1. dub. 34. nu. 508. & ſequentibus. Eandem doctrinam docet Suarius lib. 2. de Iuram. c. 39. nu 6. Ratio verò eſt, quia quamuis Iuramentum Deo præſtitum ſit, cùm tamen totum illud ſit in vtilitatem partis, Deus admittit illud in partis vtilitatem, ſcilicet ſi ipſa velit ſibi impleri; ergo illa remittente Deus etiam remittit. Vnde vt rectè expendit Suarius, etiam D. Thomas eſt pro noſtra ſententia ſuprà citatus pro 2. aſſertione quidquid dicat Sotus, qui illum refert pro contraria; nam caſus noſtræ aſſertionis continetur in vltimis verbis illius ſolutionis ad ſecundum, non in prioribus, cùm in fine aſſerat D. Thomas Iuramentum principaliter factum Deo non poſſe remitti ab homine, niſi intelligatur facta promiſſio, ſub conditione exhibenda ab homine. Ita autem contingit in noſtro caſu vt probatum eſt, quia principaliter fit Deo, ſed ſub conditione, ſi homo acceptet, aut velit ſibi impleri, aliàs ſequeretur quòd is qui Iurauit puellam ducere teneatur ad illam ducendam etiam nolentem quod eſt abſurdum. Vide Martinum Perez de Matrim. diſp. 3. ſect. 3.

Ratio aſſertionis.

43. Non negauerim tamen probabilem eſſe opinionem oppoſitam, negantem manere liberum, qui ſic iurauit, etiamſi pars remittat, ſed obligatum potiùs ad dandam eleëmoſynam alteri, ſi Iuramentum erat de danda eleëmoſyna; & ad ducendam puellam remittentem, quando ita remittit vt tamen velit matrimonium. Quam ſententiam ſequuntur Angelus v. *Sponſalia* num. 20. Syluester quæſt. 10. caſu 5 Azor tom. 1. c. 9. q. 11. Sotus lib 8 q. 1. a. 9. ad ſecundum & alij multi Canoniſtæ, quos refert Sanch. ſuprà eamque probant primò, quia Iuramentum factum Deo intuitu pietatis, æquiualet voto, in voto autem nihil poteſt perſona priuata cùm ſoli Deo acquiratur.

Oppoſita tamen opinio probabilis eſt.

Probatio.

44. Reſpondetur tamen pro noſtra ſententia, etiam votum quando tota res per votum promiſſa cedit in alterius hominis vtilitatem; poſſe à tali homine remitti, & ceſſare obligationem voti. Quod etiam confirmat Suarius exemplo inter homines, vt ſi quis promittat vel etiam iuret Petro dare filiæ eius in dotem centum, ſi filia nolit recipere vel remittat, liber manebit ab obligatione, nec tenebitur ea dare Petro. Quamuis enim ei promiſerit, non tamen promiſit ei, ſed filiæ, & ibi inuoluitur conditio, ſi ea voluerit. Quamuis autem licitè poſſit peti ab ea vt remittat, dummodò abſit omnis coactio, & ea remittente maneat liber; tamen ſi ita remittat vt etiam libenter accipiat, probabiliſſimum eſt (inquit Suarius) tolli obligationem Iuſtitiæ aut fidelitatis ortam ex promiſſione; manere tamen obligationem Iuramenti, quia non obſtante tali remiſſione poteſt iurans verum facere quod iurauit, ergò tenetur. Item quia conditio incluſa intrinſecè in illo Iuramento ſolùm eſt, ſi alter ſit contentus, & acceptare velit beneficium, quia ſolam hanc conditionem intrinſecè claudit ratio doni, aut gratiæ promiſſæ in vtilitatem alicuius; nec enim eſt neceſſarium quòd illam exigat tanquam debitam, ſed ſatis eſt quòd ſit paratus eam acceptare, vt qui ſe obligauit Deo teneatur id implere, atque hac ratione putat Suarius philoſophandum eſſe in ſimilibus aliis.

Reſpondit author pro defenſione ſua ſententia.

Reſponſionē confirmat Suarius exemplo inter homines.

45. Confirmat hoc ipſum paulò poſt nu. 11: quia ſi quis abſque ſponſalibus ſpontè iuraret ducere Mariam pauperem ex pietate, illâ nihil ſciente, non poſſet eadem Maria volens & deſiderans matrimonium cum illo remittere talem obligationem; nam, ſuppoſitâ illâ voluntate, iam Iuramenti obligatio non pendet ab alio actu vel exactione eiuſdem Mariæ.

46. Alio modo argumentatur Antonius Cuco lib. 5. Inſtitut. maior. titulo 10. nu. 61. dum ait promiſſionem illam Iuramento firmatam duo continere, ſcilicet pauperem ducere, aut pauperi dare eleëmoſynam, & hanc ducere, vel huic dare eleëmoſynam; ergo ſi iurans nequeat vtrumque implere, tenebitur ad alterum l. *celſus* §. 1 ff. de recept. arbitr.

Difficultas contra noſtram doctrinam.

47. Nihilominùs adhuc perſto in noſtra 3. aſſertione, reſpondendo his omnibus negando antecedens, in caſu quo huic pauperi fuit præcisè promiſſum dare, vel hanc præcisè ducere; talis enim perſona poteſt auferre materiam ſuprà quam cadit; ablatâ autem materiâ vinculum Iuramenti aufertur; quamuis enim homo non poſſit directè renunciare Iuri Deo acquiſito; poteſt tamen indirectè & conſecutiuè, nam eo ipſo quòd quis cedit iuri ſuo, vt poteſt, ceſſat ius Dei quod eſt annexum iuri hominis illius, vt accidit in vſurario remittente vſuras ſibi promiſſas; nam eo ipſo manet liber mutuatarius qui iurauerat ſoluere vſuras. Quando verò promiſſio iurata nulli in particulari facta fuit, ſed vagè pauperi huic vel illi, tunc in omnium opinione, etiamſi vnus vel alter remittat, aut nolit accipere, perſeuerat obligatio Iuramenti dandi alteri, ſicut qui religionem in genere promittit, non ſatisfacit voto ſi vnam vel alteram ingredi tentans, repellatur, ſed tenetur aliam eligere ſi in ea admittatur. Si verò abſque pacto aliquo reddendi, alicui pauperi largiretur eleëmoſynam, qui mox ſponte ſuâ, vel etiam rogatus eam largienti redderet, ſatisfactum eſſet Iuramento, quia tam verè eleëmoſyna facta fuit, & pauper effectus eius Dominus, & vt talis potuit de illa diſponere reddendo eam danti. Ita Sanch. lib. 3. moralium c. 20. nu. 8.

Reſpondeo.

Quamuis homo non poſſit directè renunciare Iuri Deo acquiſito, poteſt tamen indirectè.

48. Iam verò dubium graue reſtat, an in iis promiſſionibus mutuis de rebus cedentibus in honorem Dei, factis tamen ab vno homine alteri homini, maneat alter liber ex eo ſolùm quod alter non impleat?

Dubium graue.

49. Hac de re latè & rectè diſputat Sanch. lib. 3. ſummæ c. 15. à num. 8. Huic difficultati ſex propoſitionibus ſigillatim reſpondendum eſt. Reſpondeo igitur primò; ſi hæc promiſſio mutua fuit Iuramento firmata, vt quando duo ſibi mutuo iurant, aut vouent ſe ingreſſuros religionem, aut non luſuros, ſpectandum eſt an hæ duæ obligationes ad ſe inuicem referantur an non? ſi enim non referantur, ſed vnus independenter ab alio promiſit; etiamſi vnus promiſſum non præſtet, alter non liberabitur à ſua obligatione. Ita Azor lib. 11. c. 8. q. 4. in fine Sanch. ſuprà & aliqui Recentiores. Si verò promiſſiones ad inuicem referebantur, quia iurantes intende-

Difficultati ſex propoſitionibus reſpondendum eſt.

Reſpondeo igitur. Primò.

bant hoc mutuò vterque implere altero non implente non tenetur alter quia tunc promiſſio vtraque tacitam habebat conditionem, ſi alter impleat. Ita Syluester *Iuramentum* 5.q.9 in fine. Angelus *Iuramentum* 6.nu.2. Tabiena v. *Iurare* q 2. in dubio autem de intentione Sanch. cum Soto 8.de Iuſtitia q.1.a.9. putat ſtandum eſſe pro religione, & iudicandum obligationem vnius non ceſſare ex eo quòd alter non impleat, quia tunc putant hi authores conſtare de voto aut Iuramẽto, dubiũ verò eſſe de libertate ab obligatione.

Authoris iudicium pro praxi. 50. Hoc tamen ego in praxi ita conſulendum iudicarem; ſi tamen rem penitiùs expendamus. non puto verum eſſe tunc de voto conſtare. Nam inquiro de quo voto aut Iuramento conſtet? an de voto abſoluto? an de conditionato? non de abſoluto, quia ſupponimus in noſtro caſu dubium eſſe an abſolutè vouerit & independenter ab alterius promiſſione & obligatione; non de conditionato, quia etiam de hoc ipſo dubitamus; ergo de nullo voto conſtat. Quamuis enim conſtet hominem vouiſſe, non conſtat de voto poſſidente ſuam vim obligandi; nam eo ipſo quo dubitatur de voto an ſit abſolutum, vel dependens à conditione, non conſtat de eius vi ad obligandum quando iam conditio non ſubſiſtit, ſed æquè dubium eſt an tale votum adbuc duret vel non duret, vel inceperit obligare vel non inceperit; ergo in tali caſu ſpoliaretur homo ſuâ libertate, quam certò ex natura ſua poſſidebat propter votum dubium, ſeu quod idem eſt propter dubium voti de quo dubitatur, & ſupponitur an exiſtat vel non exiſtat. Nam ſi tale votum factum fuit dependenter à conditione, factâ iam conditione impoſſibili, aut non ſubſiſtente, votum non ſubſiſtet, & de hoc dubitatur: ergo propter votum de quo dubitatur an ſit ſpoliaretur homo libertate quam naturâ ſuâ poſſidet. Vnde ad fundamentum Soti & Sanch. reſpondeo, negando tunc conſtare de voto & Iuramento valido & obligante, ita vt inceperit poſſidere ſuam vim obligandi; atque adeò cùm homo naturâ ſuâ habeat libertatẽ, illâ cenſetur poſſidere: interim dum nõ conſtat de cauſâ ſufficienti vt ſua libertate ſpolietur; in tali ergo dubio exiſtimo non teneri, ſi poſt factam diligentiam dubium non pellatur, ſuppoſitâ ſententiâ quam ipſe Sanch. ſequitur, quòd in dubiis melior ſit conditio poſſidentis, etiam extrà materiam Iuſtitiæ propriè dictæ.

Resp. 2. 51. Reſpondeo ſecundò, quando promiſſiones non fuerunt Iuramento nec voto firmatæ, ſi per modum pacti reſpectiui & reciproci factæ fuerunt, ita vt ſit contractus quidam innominatus *facio vt facias*, vt ſi duo conueniant pacto inter ſe inito vt ambo ingrediantur religionem: tunc ſi res non eſt integra, quia alter cepit implere; tenetur alter ſtare promiſſis, quia in contractibus innominatis quando res non eſt integra, omnes docent alterum non poſſe reſilire.

Resp. 3. 52. Imo reſpondendum eſt tertiò: etiamſi res ſit integra, ita vt neuter cœperit implere, neutrum poſſe altero inuito reſilire; poſſe tamen de conſenſu alterius, quod ſanè certius eſt in Regno Caſtellæ iuxtà diſpoſitionem l. 2. titulo 16. lib. 5. nouæ recopill. vt cum Guttierrez & Molina docet Sanch. ſuprà, quidquid reclamet Padilla, putans hanc legem loqui in ſolis contractibus ſimplicibus, non verò in reſpectiuis. In Iure quoque Cæſareo probabilius puto non poſſe reſilire ſine conſenſu alterius, etiamſi res ſit integra, quia Ius Cæſareum ſolùm denegat actionem in eo caſu, non verò tollit obligationem naturalem quæ ex tali contractu oritur: obligatio autem naturalis eſt obligatio in foro conſcientiæ, vt cum Molina, Padilla & aliis probat Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp. 7. nu. 15. Qui tamen putant in contractibus innominatis dum res eſt integra, eſſe locum pœnitentiæ, conſequenter in noſtro caſu dicent quemlibet horum poſſe reſilire, quod non puto verum iuxtà ea quę latè diximus in noſtro opere de Iuſtitia lib. 2. Tract. 3. diſp. 1. dub 4.

Resp. 4. 53. Reſpondeo quartò: ſi alter ex his paciſcentibus ſit in mora & implere recuſet, alter liberatur ea promiſſionis obligatione, quia in contractibus innominatis tunc reſilire licet ei qui in culpa non eſt, vt docent Authores citati & loco notato tradidimus.

Resp. 5. 54. Reſpondeo quintò: quando promiſſio non eſt reſpectiua, nec per modum contractus, ſed aut alterius ſolius, aut ſi mutua eſt, quælibet & ſoluta, & non pendens ab alia, tunc communiter ea promiſſio ad nullam culpam obligat; nam vt latè & rectè cum multis authoribus probat Sanch. lib. 1. de matrimonio diſp. 5. num 21. communiter homines in promiſſionibus humanis nolunt ſe ad culpam obligare, ſed ex quâdam beneuola honeſtate, neque credunt obligationem ad culpam conſurgere, ſed ſolùm ad ſuum tuendum honórem; quod maximè locum habet in promiſſionibus quæ non reſpiciunt alterius fauorem ſed honorem diuinum, reſpectu autem Dei nulla conſurgit obligatio, cùm ceſſante Iuramento aut voto nihil Deo promiſſum ſit, ſed tantùm homini.

Resp. 6. 55. Reſpondeo ſextò: ſi adſit intentio vera promittendi, aut ſe obligandi iuxtà varias ſententias & philoſophandi modos de quibus diximus diſp. 3. præcedente dubit. 15. & tunc alter velit & acceptet obligabit promiſſio; ſicut contingit in aliis promiſſionibus rerum temporalium. Tunc autem cenſendum eſt acceptare, quãdo vel expreſsè acceptat vel gratias agit pro promiſſione illa, vel inſtat pro obtinenda re illa, vel optabat obtinere, vel tacet & eius intereſt: nam in ſibi fauorabilibus tacens conſentire videtur: ſi autem is cui fit promiſſio nihil de ea curat, neque gratam oſtendit, nec eius intereſt, non obligat, quia in eo caſu nulla facta fuit promiſſio Deo vt ſupponimus.

56. Hinc eſt quòd etiam quando hæ promiſſiones ſine Iuramento aut voto homini fiunt & obligant; grauitas culpæ in non implendo penſanda non ſit ex materia promiſſa, quatenùs deſeruit ad diuinum obſequium, quia Deo non fit promiſſio, neque eius intuitu; ſed tota grauitas impendenda ſit ex vtilitate aut reſpectu ipſius hominis cui fit promiſſio. Quapropter venialis tantùm erit trangreſſio, quando ei cui facta fuit promiſſio, parùm grata eſt, & parum illius intereſt. Imò idem meritò cenſet Sanch. lib. 3. c. 15. num. 18. etiamſi illa promiſſio fuerit Iuramento firmata quãdo merè in gratiam & beneuolentiam

uolentiam hominis facta fuit, nullo habito reſpectu ad Deum, quia quando materia promiſſa Iuramento leuis eſt, Iuramenti quoque tranſgreſſio tantùm eſt venialis, quod intelligendum eſt iuxtà dicta diſp.2. dub.8.

Obſeruat Sanch. 57. Denique obſeruat Sanch. nu 19. eiuſdem capitis; quoties hæ promiſſiones obligant, ad ſolum illum, cui fiunt, ſpectare illas remittere vel aliquandò etiam ad ſupremum caput ob cauſam boni communis id pertinens. Et quidem ſi ſint de re pia, ſolius ſummi Pontificis eſt ea remiſſio; ſi verò de re merè temporali, eſt Principis ſupremi in temporalibus, ſicut in quauis alia promiſſione homini facta contingit.

Colligit. Sanch. 58. Ex dictis colligit Sanch. eodem cap. 15. nu.17. quando duo concubinarij promittunt ſibi cum Iuramento fidelitatem, vel ſolùm alter alteri vt mutuo illo turpi amore foueantur, ſcilicet promittentes, ſore vt nullam aliam perſonam carnaliter cognoſcant; tale Iuramentum obligare. Redditque rationem, quia hoc Iuramentum præſtitum in eius fauorem obligat: nihil refert an Iurans, id promittendo peccauerit; ſed tantùm ſpectandum eſt an poſſit abſque vlla culpa impleri (& eadem, inquit, ratio eſt de promiſſione humana) atqui obiectum huius promiſſionis, nempe ad nullam aliam perſonam accedere, poteſt abſque peccato impleri, ſicut ſi ob eum finem promiſiſſet illi nuptias, aut pecuniam ſiue cum Iuramento, ſiue ſine illo, tenetur implere; non tamen ob eum finem malum, ſed quia promiſit & alter vult ſibi impleri. Quæ doctrina probabilis eſt.

Doctrina oppoſita probabilior. 59. Mihi tamen probabilior apparet oppoſita, ſcilicet non obligare Iuramentum aut promiſſionem illam factam ſine Iuramento. Quòd
Probatio 1. ſic probo primò: nam Iuramentum factum etiam de re pia non obligat quando fit ob finem turpem, qui ſit finis non ſolius actus vouendi ſeu promittendi, ſed ipſius rei promiſſæ, vt cùm eodem Sanch. probauimus ſuprà diſp.3. dub.3. aſſert.8. Finis autem intentus in noſtro caſu eſt finis ipſius rei promiſſæ; nam mutuus ille amor turpis vouendus eſt per fidelitatem quam pro-
Probatio 2. mittunt. Probo ſecundò, quia in hac promiſſione & Iuramento nihil intuitu pietatis Deo promittitur, ſed homini vt conſtat ex ſuprà dictis in 6. reſponſione ad dubium paulò ante propoſitum. Ex quo etiam conſtat quòd hominis illius, cui fit tale Iuramentum & promiſſio, nihil intereſt vt impleatur, quia nullam inde conſequitur vtilitatem temporalem. Quod ſi vult ſibi impleri, id vult ob turpem finem ſcilicet ne habeat riualem, quod potiùs eſt ei ſpiritualiter nociuum; ac proinde potiùs tenetur non acceptare; & ideo etiamſi acceptet, alter non tenetur, quia malè acceptat: nulla ergo conſurgit obligatio. Quamuis hæc ratio, vt verum fatear, non ſit admodùm firma, quantum ad hoc vltimum, quia idem poſſumus dicere de vſurario acceptante Iuramentum vſurarum, qui malè acceptat & tenetur non acceptare, nec tamen ideò negamus
Probatio 3. à priori. Iuramentum vſurarum debere impleri. Probo tertiò à priori, quia Iuramentum ſequitur promiſſionem cui in noſtro caſu acceſſorium eſt, vt fatetur Sanch. Vnde ſolùm habenda ratio eſt de ipſa promiſſione tantùm, an obliget vel non. Hæc autem promiſſio de ſeruanda ſibi fidelitate ex illo fine mala eſt, & nullo modo ſeruanda, & non abſimilis promiſſioni, qua promitteret idem amaſius dare illi fœminæ tot pecunias ſingulis hebdomadis quamdiu perſeuerauerit in concubinatu, vel dare certum pretium ſi ſecum coëat. In quibus promiſſionibus vterque tenetur reſilire & reſcindere contractum, ac proindè nulla conſurgit obligatio vt ex communi ſententia Doctorum diximus agentes de reſtitutione in noſtro opere de Iuſtitia lib.2. Tract.2. diſp.6. dub.1 nu.7.

Dices. 60. Dicet tamen aliquis, qui promiſit pecuniam pro fornicatione, tenetur dare pecuniam vt eodem loco de reſtitutione diximus, & alter poteſt licitè accipere, dummodò reiiciatur malus finis; ergo etiam in noſtro caſu debet promiſſio impleri dummodò reiiciatur malus finis.

Reſp. 61. Reſpondeo concedendo antecedens, ex quo tantum ſequitur quòd quando quis promiſiſſet fidelitatem alicui fœminæ pro vno actu fornicationis, tranſacto illo tenetur illi fidem ſeruare, ſi ex bono fine id intenderet v.g. ne alter peccaret, vel ne Deus offendatur; ſi verò ex malo fine vt ex zelotipia, exiſtimo non teneri, cumque in caſu propoſito finis malus intentus ſemper pendeat in futurum, conſtat nullam conſurgere obligationem.

Quæritur an is qui iurauit aliquãdo poſſit ſibi ipſi remittere Iuramentũ. Multi affirmant. 62. Tandem hoc loco poteſt quæri an is qui iurauit, aliquando poſſit ſibi ipſi condonare & remittere Iuramentum? Multi quos refert Sãch. lib.6. de Matrim. diſp.13. nu.6. affirmant id facere poſſe, quando Iuramentum non fit alteri homini nec intuitu Dei, ſed abſolutè in commodum proprium; nam tunc (inquiunt) ipſe iurans poterit cedere ſuo Iuri ſeu commoditati, vt ſi iuraſti non donare, non alienare res proprias.

Reſp. cum Couar. & Suario. negatiuè. Ratio. 63. Reſpondendum nihilominùs puto cum Couarruuias cap, *quamuis pactum* part.2. §.2. nu.4. & Suario lib.2. de Iuramento cap.39. in fine, nullo modo poſſe, quia: vel tale Iuramentum factum in proprium commodum erat vanum & inutile, & in tali caſu non obligat, ac proinde non habet locum relaxatio ſeu condonatio: vel erat honeſtum, & tunc fieri non poteſt vt ſula propriâ voluntate iurantis relaxetur; tùm quia futilis eſſet & nullius momenti talis obligatio, tùm quia tale Iuramentum obligat ad adhibendum comitem veritatis etiam de futuro, cùm ſupponamus non defuiſſe alios duos comites, ſcilicet iudicium & iuſtitiam. Vnde non eſt eadem ratio de hoc Iuramento, & de Iuramento facto in fauorem tertij, quod includit conditionem ſi promiſſarius voluerit: nam Iuramentum factum abſolutè in proprium commodum non includit conditionem, ſi ego voluero, quæ planè repugnat iudicio talis Iuramenti, tolliſque omninò illius vtilitatem.

DVBITATIO V.

Quinam poſſint diſpenſare aut commutare Iuramenta ſoli Deo facta de rebus piis?

Aſſero 1. cũ D.Tho. Iuramentũ promiſſoriũ ſoli Deo factum poteſt commutari &c. D.Tho.

64. ASſero 1. Iuramentum promiſſorium quod non fit homini, ſed Deo, vel abſolutè propter pietatem, commutari aut diſpenſari poteſt ex iuſta cauſa ab habente poteſtatem. Aſſertio hæc eſt D. Thomæ 2.2.q.89.a.9.& ibi omnium Theologorum; in qua etiam conueniunt omnes Canoniſtæ & ſummiſtæ, & ex inſtituto probanda eſt in Tractatu de voto; quia cùm hæc Iuramenta vel ſint etiam vota vel ad modum voti facta, eſt eadem vt in vtriſque ratio. & ea breuiter pro nunc eſt, quia ordinantur in honorem Dei & in bonum animæ; ergo propter eiuſdem Dei honorem & maius animæ bonum diſpenſari poſſunt.

Ratio.

Dices.

65. Dicet fortaſſe aliquis: ergo homo poterit diſpenſare in obligatione Iuris diuini naturalis, qualis eſt obligatio voti & Iuramenti. Reſpondetur hanc diſpenſationem fieri per ſubtractionem materiæ, quatenùs diſpenſans loco Dei condonat & remittit debitum, vel commutat illud in aliud ſecundum, quod ad Dei honorem & bonum animæ iurantis putat expedire. Quapropter non diſpenſatur propriè in præcepto naturali ſeruandi Iuramentum, ſed fit vt quod ſub tale Iuramentum cadebat, iam non cadat.

Reſp. hanc diſpenſationẽ fieri per ſubſtractionem materiæ.

Diſcrimen inter Iuramentũ aſſertoriũ & promiſſorium.

66 Ex hoc patet diſcrimen quod D. Thomas ſuprà citatus in reſponſione ad 1. adducit inter Iuramentum aſſertorium & promiſſorium: nam aſſertorium non pendet in futurum, ac proinde in eo non cadit aliquis modus diſpenſandi: promiſſorium verò, quia in futurum pendet, & materia illius mutabilis eſt, vel meliùs conſiderabilis, vel remiſſibilis; conſequenter ex tali materia admittit mutationem aut diſpenſationem. Vnde in omni voto aut Iuramento promiſſorio includitur ex natura rei illa conditio *niſi ſuperior aliud ſtatuerit*, & in lege naturali prædicta *redde Domino vota & Iuramenta tua* intelligi debet *ve perſeuerante integrâ & eodem modo* aut *niſi res notabiliter mutata fuerint.*

In omni voto aut Iuramento promiſſorio includitur conditio.

Additur in aſſertione ſi adſit iuſta cauſa quia ſine hac nec licita nec valida erit diſpenſatio.

67. Addidimus in aſſertione *ſi adſit iuſta cauſa*, quia cùm hæc diſpenſatio, aut commutatio attingat ius diuinum, requiritur iuſta cauſa, non ſolùm vt licita ſit diſpenſatio, ſed etiam vt ſit valida, quod etiam probandum eſt ex inſtituto de materia de voto, & contrà nonnullos rectè docent Syluester *Iuramentum* 5. q. 2. & latè plures alios referens Couarruuias ſuprà part.1.§.3.n.4. in fine & nu.5. Sotus lib.8.de Iuſtitia q 1.a.9.ad 3. Valentia tom.3. diſp.6. q.7. punct.4. Suarius lib.2.de Iuramento c.40.nu.1. Sanch.lib.3. ſummæ c.19.nu.4. Quæ autem ſint cauſæ ſufficientes ad diſpenſandum aut commutandum, dicemus in Tractatu de voto, id quod & citati Authores faciunt: ſunt enim eædem rationes, & quando cauſa non eſt ſufficiens ad diſpenſandum, debent commutari, vel partim diſpenſari, & partim commutari.

68. Id tamen monet Sanch. pro Iuramento non ludendi difficilimè ſcilicet eſſe diſpenſandum propter nimia & innumera peccata quæ ex nimio ludendi vſu ſolent pullulare; ac proinde nunquàm id eſſe conſulendum docet Nauarrus c.12.n.11.& Pius V. id renuit quondam concedere; quamobrem cùm fragilitas eius qui iurauit vrget, non ſolùm debet partim cum diſpenſatione commutari tale Iuramentum, ſed etiam erit ſanum conſilium relinquere illum obligatum, ne ad libitum ludat, ſed certis diebus, nec exponat ludo quamcunque quantitatem, ſed moderatam quandam, quæ iudicio & prudentiâ diſpenſantis taxetur. Quæ doctrina à toto genere vera eſt; ſed non poteſt eſſe generalis regula pro omnibus, imo ſæpè fieri poteſt vt faciliùs quis à ludo omninò abſtineat, quàm ſi ſemel indulſerit, vel minimum innata ludendi orexi modum teneat, ideò res tota pro ſingularibus caſibus arbitrio diſpenſantis remittenda eſt, penſatis circumſtantiis perſonæ, loci, temporis & occaſionum.

Difficillimè aut Sanch. diſpenſandum in Iuramento nõ ludendi.

Limitatio.

69. Aſſero 2. omnes qui habent poteſtatem ordinariam commutandi aut diſpenſandi in votis, habent etiam eandem in Iuramentis propter eandem rationem; & idem eſt fundamentum in vtriſque vt latiùs in Tractatu de voto dicetur. Ita ex communi Doctorum ſententia docent Azor lib.11.c.1.q.2.& c.9.q.6. Sà v. *Iuramentum* n.32.& 33. Valentia & Suarius ſuprà Sanch. cap. illo 19.n.5.& 8 plures alios referens.

Aſſero 2. habentes ordinariã poteſtatem diſpenſandi in votis habent eãdem in Iuramentis.

70. Hanc autem poteſtatem ordinariam habent ſummus Pontifex pro tota Eccleſia Epiſcopus quiſque pro ſuis ſubditis, non tamen parochi neque alij niſi per delegationem eis ſuit cõmunicata; nomine autem Epiſcopi intelligimus habentem iuriſdictionem Epiſcopalem, aut quaſi Epiſcopalem in ſuos ſubditos, iuxtà ea quæ diximus in noſtro opere de Sacramentis & cenſuris diſp 3.dub.3.& 4. Tractatus 10.

Hãc habet ſummus põtifex pro tota Eccleſiâ &c.

71. Iam verò dubium eſt, an aliqua Iuramenta ſint reſeruata ſoli ſummo Pontifici, ita vt Epiſcopi in eis nunquam poſſint diſpenſare?

Dubium. An aliqua Iuramenta ſint reſeruata ſũmo pontifici.

72. Reſpondet Sotus lib 8.q.1.a.9.ad 3. & Azor lib.11.c.9.q.4. eſſe reſeruata ſummo Pontifici Iuramenta quibus confirmantur ſtatuta collegiorum, Academiarum & bonorum Eccleſiaſticorum, ne facilè hæc bona dilapidentur. Addit tamen Sotus, quamuis Iuramenta quæ ſuper beneficiis fiunt pertineant plenariè ad Pontificem; ſi tamen quis Clericus iuraſſet non acceptare præbendam, neque Eccleſiæ ſeruire, poſſe Epiſcopum diſpenſare vbi expedire iudicauerit, imò & cogere vt accipiat. Sicut Gregorius coëgit quendam cap. *Florentinum* 85. diſtinctionum.

Reſpondet Sotus. & Azor. affirmatiuè & talia aſſignant.

73. Addit vlteriùs Sotus, quoties iuratum ſtatutum à Papa dimanans, ſolum Pontificem poſſe diſpenſare, in quo etiam conſentit Sanch. eodem c.19.nu.7. Bonacina diſp.4.q.1.punct.17. nu.9. referens Reginaldum.

Addit Sotus.

74. Inde autem colligit Sanch. ſecùs eſſe vbi id ab Epiſcopo manaſſet, tunc enim poſſet Epiſcopus diſpenſare, eaque ratione limitandum eſſe quod paulò ante dixerat Sotus, & cum eo Azor ſuper ſtatuta collegiorum ſeu Academiarum, vt intelligatur ſi ſtatuta ſint pontificia vel authoritate pontificia confirmata quod videtur

tur ſatis rationi conſonum.

Secundò ſolus Pontifex poteſt diſpenſare in Iuramētis virorū inſignium.

75. Secundò etiam ſolus Pontifex poteſt diſpenſare in Iuramentis quibus inſignes viri ſe obſtringunt, vt Imperatores, Reges, Duces, Epiſcopi, Marchiones, & Comites, ſupremam præſertim authoritatem in temporalibus habentes. Ita ex Abb. docent Azor, Sanch. & Bonacina ſuprà, addentes idem eſſe de Iuramentis aliorum ſuperiorum & Antiſtitum Eccleſiarum, & eorum omnium qui proximè ſunt Papæ ſubiecti, & Iuramenta etiam quod in rebus arduis & maximè dubiis interponitur.

Cōtrouerſia grauis inter Authores an Iuramenta caſtitatis Religionis &c. ſint reſeruata ſoli Pontifici. Prima ſententia communis docet eſſe reſeruata.

76. Tertiò (quod maximè controuerſum eſt inter Authores eſt) an Iuramenta caſtitatis, religionis, Peregrinationis Ieroſolomitanæ, Romanæ & compoſtellanæ ſint ſoli Pontifici reſeruata, ita vt Epiſcopi non poſſint in eis diſpenſare, nec ea commutare? Nam eſſe reſeruata docet magis communis opinio. Ita Caietanus ad art. 9. D. Thomæ citatum. Sotus ſuprà, Abbas in cap. 2. de mutuis petitionibus n. 10. vbi Gloſſam & Iura allegat. Arragon qu. 83. a. 12. Valentia diſp. 6. q. 7. punct. 4. Azor lib. 11. c. 10. q. 3. Toletus lib. 4. c. 23. nu. 1. & alij quos refert Sanch. lib. 8. de Matrim. diſp. 13. nu. 2. Bonacina ſuprà referens Suarium lib. 2. de Iuram. c. 40. *Ratio.* Horum Authorum præcipuum fundamentum eſt, quia votum & Iuramenta de re pia æquiparantur omninò, ergo quamuis reſeruatio Iuramentorum in his materiis non ſit facta in ſe & formaliter, ſatis eſt quòd in votis facta ſit, quia eadem eſt ratio de vtriſque.

Secunda ſententia docet non eſſe reſeruata.

77. Secunda ſententia docet hæc Iuramenta non eſſe reſeruata. Ita Nauarrus concilio 1. de Iureiur. n. 4. & 5. referens Tabienam. Idem docet Ledeſma 2. tom. ſummæ Tract. 11. c. 4. dub. 2. & alij quos refert Sanch. ſuprà nu. 3. *Ratio.* Probatur hæc ſententia, quia hæc Iuramenta nullibi reperiuntur reſeruata, & odia ſunt reſtringenda, præſertim quia Iuramentum & votum ſunt vincula diuerſarum rationum; ac proinde non poteſt fieri illatio efficax ab vno ad aliud, & vinculum voti eſt efficacius, quia votum in ſententia D. Thomæ, Caietani, & aliorum, maius vinculum eſt quam Iuramentum: non poteſt autem benè inferri, vt cui negatur poteſtas diſpenſandi in maiori vinculo, negetur etiam in minori.

Suarius putat prædicta quinque Iuramenta eſſe Pontifici reſeruata.

78. Suarius lib. 2. de voto c. 41. non audet adhærere huic ſecundæ opinioni, nec in praxi conſulere vſum illius; ea propter cum prima ſententia putat omnia prædicta quinque Iuramenta eſſe Pontifici reſeruata. *Probat 1.* Probat. 1. quia quando talia Iuramenta includunt votum, & cadunt ſuprà promiſſiones de illis materiis, vt ferè ſemper contingit, tunc clarum eſt neminem poſſe diſpenſare in tali Iuramento qui non poſſit in voto diſpenſare; ac ſubinde tale Iuramentum eſſe reſeruatum ſaltem ratione voti: nam votum illud non minùs eſt reſeruatum quando fit cum Iuramento, quàm ſi fiat ſine illo; vt ex ſe patet. *Probat 2.* Deinde etiamſi Iuramentum non includat votum vllum, puto ſi quis iurauerit ſe ſeruaturum caſtitatem ſine animo vouendi, certum nihilominùs eſt, quòd reſeruatio votorum in his materiis non tam habeatur lege ſcriptâ, quam traditione & conſuetudine, vt in Tractatu de voto dicitur; ergo ex eâdem conſuetudine inferre debemus reſeruationem Iuramentorum in his materiis: nunquàm enim viſum eſt in Eccleſia Dei (quod ego ſciuerim aut audiuerim ait Suarius) Epiſcopum aliquem auſum eſſe diſpenſare in Iuramento de perpetua caſtitate ſeruanda, vel ingreſſu religionis, & ſic de aliis. Hoc argumentum vrget Suarius multis aliis coniecturis, quæ legi poſſunt apud ipſum n. 8. & 9. Vnde nu. 10. infert quòd licet in aliqua bulla vel priuilegio concedatur expreſsè facultas relaxandi Iuramenta ſine præiudicio tertij, intelligantur excepta hæc quæ ſunt de materia reſeruata, & alia quæ adduximus ex Soto, Azor, & Sanch. quod veriſſimum eſt (ait Suarius) etiamſi in eodem indultu detur ſimul facultas generalis ad vota & ad Iuramenta, & in votis ponatur exceptio reſeruatorum; & non in Iuramentis, quia id eſt accidentarium, nec repetitur in Iuramentis, quia talia Iuramenta cenſentur vota.

Sanch. mediam ſententiam ſequitur & diſtinguit.

79. Nihilominùs Sanch. non ſolùm citato lib. 8. de matrimonio diſp. 13. nu. 5. ſed lib. 3. ſummæ c. 19. nu. 6. mediam ſententiam ſequitur, & diſtinguit, ſcilicet regulariter, & in plurimum hæc Iuramenta Pontifici reſeruari; quippe quæ communiter votum iureiurando firmatum claudunt. In caſu verò quo non claudant eam promiſſionem, poſſe Epiſcopum in eis diſpenſare; vt quando quis non reſpiciens Deum, quaſi volens aliquid ei offerre in eius obſequium, ſed ſolùm intendens eam offerre in reſtem, hæc iurat. De his tamen omnibus iterùm incidet ſermo in Tractatu de voto; vbi etiam dicemus quando hæc Iuramenta caſtitatis vel religionis &c. quantumuis claudant promiſſionem Deo factam, penalia ſunt, aut ferè conditionalia, probabilius eſſe quòd poſſit Epiſcopus in eis diſpenſare ante & poſt incurſam pœnam & impletam conditionem, & affirmat Sanch. citato c. 19. n. 6. in fine.

Authoris iudicium.

80. Quod verò attinet ad delegatam poteſtatem diſpenſandi in votis aut in Iuramentis, nihil poteſt vniuerſaliter ſtatui; tota enim res pendet ex conceſſione facta ab eo qui poteſtatem habet ordinariam, cui conceſſioni ſtandum omninò eſt; nihilominùs quia in aliquibus priuilegiis mendicantium conceditur facultas diſpenſandi in votis & in bulla cruciatæ, & in iubilæis conceditur facultas commutandi vota non reſeruata Pontifici, circà quæ ſolent variæ difficultates oriri, placuit breuiter ſequentes aſſertiones ob oculos ponere.

Aſſero 3. facultas cōmutandi vota vel Iuramenta non extenditur ad diſpenſandum.

81. Aſſero 3. datâ facultate commutandi vota vel Iuramenta, non cenſetur etiam data ad diſpenſandum, quia, cùm commutare vota ſit multò minus quàm in eis diſpenſare, non poteſt ex conceſſione minoris priuilegij maioris conceſſio deduci. *Ratio.* Hanc aſſertionem puto certiſſimam, & vt talem eam docet Sanch. lib. 4. ſummæ c. 53. n. 2. & omnes Authores quos viderim.

Aſſero 4. facultas delegata ad diſpenſandum in votis vel iuramentis extenditur ad ea commutanda. Ratio ex regula iuris.

82. Aſſero 4. facultas conceſſa & delegata ad diſpenſandum in votis vel Iuramentis extenditur ad ea commutanda. Hæc aſſertio probabilior eſt quàm oppoſita: eam ſequuntur multi, quos refert Sanch. lib. 8. de Matrim. diſp. 2. nu. 14. & etiam Sayrus lib. 6. Clauis Regiæ c. 12. nu. 55. Leſſius lib. 2. de Iuſt. c. 40. dub. 11. n. 94. Suarius lib. 6. de voto c. 52. à nu. 10. vbi ait certam ſibi videri hanc ſententiam cuius ratio eſt, quia cui

licet quòd plus eſt, etiam licet quod eſt minus. Regula *cui licet* 53. de Regul. Iuris in 6. quæ regula tunc vera eſt vt Authores docent, quando quod minus eſt, continetur in eo quod eſt plus tanquam pars in ſuo toto, vel tanquam ſpecies in ſuo genere; hoc autem contingit in noſtro caſu, quia diſpenſatio totalis remiſſio eſt vinculi; commutatio autem eſt partialis: remittit enim & concedit quod votum aut Iuramentum non impleatur in materia promiſſa & iurata, ſed in alia æquali. Omitto alias rationes quæ videri poſſunt apud Suarium.

In quo ſenſu hæc regula vera ſit.

Sententia oppoſita probabilis eſt eamque tuetur Sanch. *Ratio.*

83. Probabilis nihilominùs eſt oppoſita ſententia quæ negat extendi ad commutationem, quam cum multis citatis Authoribus tuetut Sanch. ſuprà de Matrimonio num. 15. & lib. 4. ſummæ c. 53. n. 4. vbi eam latè probat, ſed præcipuè deſtruendo fundamentum nuper poſitum, oſtendendo ſcilicet, quòd commutatio non contineatur in diſpenſatione, neque vt pars neque vt ſpecies; nam commutatio valet abſque legitima cauſa; diſpenſatio verò, ſiue totalis, ſiue partialis, facta abſque legitima cauſa eſt irrita: ſi enim Dominus œconomo daret facultatem remittendi totum debitum inuentâ in creditore paupertate, certè eâ paupertate non inuenta excederet limites ſuæ poteſtatis, tam remittiendo partem debiti, quàm illud in rem æqualem commutando.

Cõmutatio valet abſque cauſâ legitimâ non item diſpenſatio.

Si obiicies.

84. Quòd ſi obiicias huic Authori, quòd, qui habet poteſtatem diſpenſandi, poteſt partim diſpenſare, partim commutare; ergo etiam potent commtare ſine vlla admixtione diſpenſationis, commutando vel in æquale vel in maius. Reſpondet in vtroque loco concedendo antecedens, & negando conſequentiam: nam vt ipſe putat, ratio in antecedenti non eſt, quia partialis illa commutatio contineatur in diſpenſatione tanquam pars in toto, ſed quia delegans poteſtatem diſpenſandi præſumitur, & cenſetur eam concedere, ita vt liceat etiam partim commutare: hic enim eſt melior & tutior, & receptus in Eccleſia vſus diſpenſandi, quod ipſemet Papa facit.

Reſp. Sãch.

Authoris iudicium.

85. Contrà hoc tamen eſt, quòd etiam poſſumus præſumere concedentem facultatem ad diſpenſandum, concedere etiam ad commutandum integrè, quod eſt minus quàm ex parte commutare, eſtque hoc vſitatum etiam in Eccleſia & melius eſt, quando commodè fieri poteſt, commutare, ſcilicet inæquiualens, quàm ex parte diſpenſare, & ex parte commutare, quod præſertim habebit locum, quando ſit ſufficiens cauſa ad commutandum & non ad diſpenſandum; nec facilè apparet cur cenſeri poſſit ſuperior conceſſiſſe facultatem non ſolùm vt in totum diſpenſet, ſed vt ex parte diſpenſet & ex parte compenſet, & non poſſit cenſeri conceſſiſſe vt integrè compenſet; ideò noſtram aſſertionem probabiliorem puto.

Aſſero 5. ratio aſſertionis.

86. Aſſero 5. conceſsâ facultate delegatâ ad diſpenſandam in votis (qualis conceditur in aliquibus priuilegiis mendicantium) vel ad commutanda vota (qualis conceditur in bulla cruciatæ) intelligitur etiam conceſſa facultas ad diſpenſandum vel commutandum Iuramenta quę ſoli Deo fiunt. Ratio potiſſima eſt, quia vinculum voti, & vinculum Iuramenti æquiparantur omninò, in hoc quòd tota obligatio & materia vtriuſque vinculi ordinatur ad ſolum Deum eiuſque honorem, & ſolus Deus eſt creditor vtriuſque, habentque eundem diſpenſationis & commutationis modum, eundemque finem & eandem rationem & connexionem, attento talium conceſſionum fine, & conſideratâ communi fidelium exiſtimatione, qui tanquam vota reputant hæc Iuramenta quæ omnia vehementem generant coniecturam voluntatis & intentionis concedentis, ex quo præſumitur ſub vnam conceſſionem ad aliam extendi. Hæc aſſertio colligitur ex Caietano 2. 2. q. 89. a. 9. notabili 1. in fine & ex Soto lib. 8. de Iuſtitia q. 1. a. 9. eamque docent plures quos refert & ſequitur Sanch. lib. 8. de Matrim. diſp. 2. n. 18 & lib. 4 ſummæ c. 53. nu. 8. Et præter eos Arragon 2. 2. q. 89 a. 9. Stunica Tract. de voto q. 5. num. 42. Rodriguez in ſumma c. 191. aliàs 192. concl 10. nu. 16. Viualdus in Candelabro c. 14 nu. 8. Saytus in Claui Regia lib. 5. c. 8 num. 9. Sorbus in compendio priuil. v. *Votum* notabili 5.

Obiicies.

87. Verùm obiicies contra hanc ſententiam, inde ſequi, conceſsâ facultate ad diſpenſandum vel commutandum Iuramenta facta ſoli Deo & non homini, intelligi etiam conceſſam facultatem ad diſpenſandum, vel commutandum votum quòd videtur nouum quid & abſurdum.

Reſp. non eſſe abſurdũ aſſerere quod cõceſſâ facultate ad diſpenſandum quoad Iuramẽta ſoli Deo facta etiã concedi facultatem diſpenſandi in vota.

88. Reſpondetur concedendo ſequelam, negando tamen id eſſe abſurdum, ſed omninò rationi conſonum: eſt enim eadem vtrobique ratio; atque ita expreſsè concedunt Suarius lib. 6. de voto cap. 14 vbi à num. 6. latiſſimè probat noſtram aſſertionem, & hoc conſequens conſtanter affirmat nu. 24 & Sanch. in 1. loco citato nu. 19. & in 2. loco nu. 10. Atque hæc ſit prima extenſio noſtræ aſſertionis.

Suarius. Sanch. *Iuramenta ſoli Deo facta reputãtur tanquã vota.*

89. Quam etiam ſecundò extendunt Snarius nu. 11. & Sanch. nu. 9 ad Iuramenta; etiamſi non habeant incluſam ptomiſſiunem, ſed abſque illa ſoli Deo facta ſit: quacumque enim ratione ſoli Deo fiant, reputantur tanquam vota. Quod etiam docet Ludouicus Lopez part. 2. vbi de Clauibus c. 9.

Extendunt nonnulli aſſertionẽ.

90. Extendunt tertiò nonnulli aſſertionem, vt facultas delegata ad vota, extendatur etiam ad Iuramenta homini facta; quando eſt turpitudo in creditore vt eſt Iuramentum factum vſurario vel per vim extortum quia nimirum nullum ius homini acquiritur, ſed ſoli Deo. Ita Bartholomæus à Ledeſma in ſumma Tract. de Matrimon. dub. 23. poſt 3. aſſert. Rodriguez 1. part. ſummæ c. 231. n. 4. & 189 nu. 9. & 244. nu. 4. Nec videtur improbabilis extenſio.

Probabilius hanc extenſionẽ reiicit. Suarius. & Sanch. *Ratio.*

91. Probabilius tamen eam extenſionem reiiciunt Suarius ſuprà nu. 13. & Sanch. etiam ſuprà nu. 53. & lib. 1. de Matrim. diſp. 32. nu. 17. & lib. 3. ſummæ c. 21. nu. 16. Ratio eſt, quia quamuis homini nullum ius comparetur; at cùm non fiant intuitu pietatis, nec Deo, nullam induunt rationem voti, ſed meræ promiſſionis humanæ, ideo nec vota reputantur. Imò addunt Suarius & Sanch. nec priuilegium ad vota iurata, quale eſt in noſtra Societate, extendi ad huiuſmodi Iuramenta commutanda: ibi enim tantùm ſermo eſt de Iuramentis votum confirmantibus,

quæ

quæ tantùm ſunt ea quæ intuitu pietatis ſoli Deo fiunt; quamuis Sanch. nu. 14. addit probabiliter poſſe affirmari hoc priuilegium extendi ad hæc Iuramenta, propter illud verbum additum in priuilegio, *dummodo commutatio huiuſmodi non fiat in præiudicium tertij.* Illud enim certum videtur, quod ſi aliquod priuilegium concederet commutationem Iuramentorum abſque præiudicio tertij, poſſent hæc Iuramenta extorta commutari per tale priuilegium; nec enim eſſet ea commutatio cum præiudicio tertij; atque ita docet Suarius lib. 2. de Iuramento c. 41. num. 13. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 12. nu 63. in fine Petrus de Ledeſma de Matrimonio c. 47. att. 3, dub. 3. circa 3. argumentum Sanch. lib. 8. de Matrimon. diſp. 2. nu. 17. & lib. 4. Moralium c. 53. n. 15.

Extendit vlterius aſſertionem Suarius ad Iuramenta coniuncta ſimul cum voto. vota cum Iuramento.

92. Extendit quartò Suarius noſtram aſſertionem lib. 6. de voto cap. illo 14. à nu. 19. ad Iuramenta coniuncta ſimul cum voto, vel ad vota ſimul cum Iuramentu; ita vt cui delegatur facultas diſpenſandi in votis, poſſit etiam diſpenſare in votis iuratis, idque ſiue Iuramentum factum fuerit ad confirmandum votum, ſiue non, ſed tantùm impertinenter & comitanter, v. quando quis vouerat non ludere, & poſteà oblitus voti vel non reſpiciens ad illud, iurat non ludere. Item cui datur facultas ad commutandum Iuramenta Deo facta poſſit commutare etiam vota de eadem materia concurrentia ſimul cum Iuramentis illis. Hoc ipſum docet Sà v. *votum* vbi de voti irritatione nu. 16. indiſtinctè loquens, Suarius quoque teſtatur eam docere Neotericos doctores, poſſeque pro ea citari omnes relatos pro 5. aſſertione; quia, ſi conſequenter loquantur, ita debent aſſerere. Leſſius quoque lib. 2. ca. 40. dub. 11. nu. 49. in fine, putat eſſe probabile quamuis ipſe oppoſitum ſequatur. Et Sanch. cap. illo 53. num. 20. ait eſſe valdè probabile & tutum, quamuis ipſe aſſerat non extendi quando non eſt factum Iuramentum in voti confirmationem: ſi enim (inquit) hoc modo fuit factum, eſt acceſſorium voto; ac proinde per ablationem voti manet ablatum, quia tunc non indiget vllâ peculiari diſpenſatione aut commutatione. Quando verò Iuramentum fuit factum independenter à voto, & ſine reſpectu ad illud, tunc imprimis ſunt duo vincula quæ fortiùs ligent, ideoque non poſſunt per ſimplicem facultatem tolli. Præterea probat Sanch. quia cùm Societas IESV iam obtineret poteſtatem commutandi vota à Paulo III. non erat cur id Gregorius XIII. extenderet ad vota iurata. Tandem quia ſi quis habens votum iuratum peteret à Pontifice diſpenſationem voti, nullam faciens mentionem Iuramenti, Pontificem deciperet, & gratia illa eſſet ſubreptitia & nulla.

Quando Iuramentū fuit factum independenter à voto tunc ſunt duo vincula ait Sanch.

Author iudicat quod ſatis efficaciter probat aſſertionem Suarius. Ratio.

93. Nihilominùs Suarius me quidem iudice ſatis efficaciter probat hanc extenſionem ſuppoſitâ veritate 5. aſſertionis noſtræ: quia, quamuis ſint duo vincula coniuncta, qui poteſt ſeparatim in vtrumque, poterit etiamſi ſint coniuncta, dummodo habeat intentionem circa vtrumque. Nam coniunctio per accidens eſt, & extenſiua, & non intenſiua, & coniunctio non efficit vt quod ſeorſim non erat reſeruatum maneat reſeruatum per coniunctionem; neque vnum poteſt impedire vſum poteſtatis erga aliud præſertim cùm habens poteſtatem talem poſſit ſæpiùs ea vti circa eandem perſonam. Ex quo patet ſolutio ad 1. rationem quam attulit Sanch.

Ex his patet ſolutio ad primam rationem Sanch.

94. Ad 2. verò reſpondetur, ſæpè concedi priuilegia ad ſuperabundantiam & ſecuritatem maiorum, præſertim vbi ſunt variæ opiniones.

Ad 2. Reſp.

Ad 3. Reſp. etiā iuxta conceſſionem ipſius Sanch.

95. Ad 3. reſpondetur, etiam ipſum Sanch. concedere eſſe probabiliſſimum diſpenſationem vnius vinculi non impedîri per coniunctionem cum altero, & ipſe fatebatur cùm multis Authoribus paulò antè à ſe citatis, quando Iuramentum erat ad confirmandum votum, non eſſe opus vllam Iuramenti mentionem facere, quia ablato principali acceſſorium ruit.

Imo tam Suarius quā Sāch. docet probabile eſſe factâ diſpenſatione in voto etiam ceſſare vinculum Iuramenti circa eandē materiam.

96. Imò tam Suarius quàm Sanchez nu. 19. & 72. docent probabile eſſe factâ diſpenſatione in voto ceſſare etiam vinculum Iuramenti circa eandem materiam, etiamſi non in confirmationem voti, ſed ſeorſim & per ſe factum fuerit Iuramentum; quia cauſa & ratio illius remiſſionis circà illam materiam eſt in ordine ad Deum; eaque propter ablatâ materiâ in vno, cenſetur ablata in alio, quia fundatur ſimpliciter & abſolutè in conditionibus & circumſtantiis materiæ ſecundum ſe hic & nunc ſpectatis, quæ eædem ſunt in vtroque vinculo. Atque ob hanc rationem Suarius cap. illo 14. n. vltimo docet, quòd, quamuis probabile ſit quando facultas fuit delegata limitatè ad vnicum votum, non poſſe tolli Iuramentum eidem comitanter ac ſeorſim adiunctum, ſed tantùm quando fuit adiunctum acceſſoriè. Nihilominùs eſſe etiam æquè probabile poſſe tolli, etiamſi non acceſſoriè, ſed comitanter aut principaliter factum ſit, quia nimirum probabile quoque eſt tolli etiam tunc Iuramentum indirectè ablato voto ob rationem dictam. Quod etiam probabile putat Sanch. n. 22.

Iudicium authoris.

Notandum circa doctrinam 5. aſſertionis.

97. Tandem notandum circà doctrinam eiuſdem 5. aſſertionis eſſe alias tres aut quatuor ſententias quas refert Suarius, ex iis autem quæ probabilius magiſque conſequenter loqui videtur, eſt illa, quæ è diametro opponitur noſtræ aſſertioni, aſſerens ei cui delegatur facultas ad vota nihil poſſe in Iuramenta, neque è contra, cui datur facultas ad Iuramenta poſſe aliquid circà vota, ſiue ſeorſim ſiue coniunctim emiſſa ſint, ſiue circà diuerſam ſiue circà eandem materiam. Quam ſententiam ſequuntur Nauarrus c. 27. num. 275. verſic. *decimo ſexto* & concilio 1. aliàs 3. de Iureiurando num. 6. Azor lib. 11. c. 10. q. 2. & c. 19. q. 19. & alij quorum tamen fundamenta nihil contrà nos efficiunt: quantumuis enim vera ſint in antecedenti, non tamen nos nitimur in illis, neque ex illis deducimus noſtram aſſertionem.

Aſſero 6. quoad facultatem conceſſam ad diſpenſandū &c. in aliquo priuilegio.

98. Aſſero 6. facultas conceſſa ad diſpenſandum & commutandum vota vel Iuramenta in aliquo priuilegio, non ſolùm conceditur ad vota vel Iuramenta emiſſa ante conceſſionem, vel publicationem talis priuilegij, ſed etiam ad emiſſa poſt conceſſionem vel publicationem. Ita Henriquez lib. 7. de Indulgentiis ca. 30. nu. Suarius lib. 6. de voto c. 13. à nu. 4 Sanch. lib. 4. ſummæ c. 53. nu. 26. qui plures refert contrà Sotum, Cordubam & alios.

Aſſero 7.

99. Aſſero 7. quiſque poteſt ſua Iuramenta

quiſque poteſt ſua Iuramenta ſoli Deo ſacta cõmutare in rem euidenter meliorem. Ratio.

ſoli Deo præſtita commutare authoritate propriâ in rem euidenter meliorem. Quod ſatis probat cap. *peruenit* El 2. de Iureiur. vbi habetur promiſſum non confringere qui in melius commutat: cùm enim ſolus Deus ſit creditor, optimè ſatisfacit eius voluntati qui reddit quod euidenter conſtat eſſe illi gratius. Ita contrà alios Alcozer in ſumma c.16. Toletus lib.4.c.23. Aragon q.89.a.9.dicto 5. Sà *Iuramentum* num.34. Valentia tom.3.diſp.6.q.7.punct.4. Sanch.lib.3. ſummæ c.19.nu.9. addens eſſe poſſe commutare in rem euidenter æquè bonam ſicut de voto ſuo loco diſputabimus.

DVBITATIO VI.

Qua ratione Iuramentum promiſſorium homini factum poſſit relaxari ſeu diſpenſari, aut etiam commutari à ſuperiore Eccleſiaſtico?

Notandum 1. ex D. Tho.

100. NOtandum 1. vt notauimus ex Thoma Sanchez in hac diſputatione dub.1. in Iuramentis pro eodem vſurpari relaxationem & diſpenſationem, id quod etiam docet Leſſius lib.2. de Iuſtitia c.40.diſp.17.§.2. & c.42. dub. 12. Legantur quæ diximus citata dub.1.

Notandum 2. hic ſolù agi de Iuramento licito & obligatorio

101. Notandum 2. nos in præſenti non agere de Iuramento illicito & nullo, quia hoc non indiges vllâ relaxatione, ſed propriâ authoritate contrà iri poteſt aut debet ſolùm propter vitandum ſcandalum aliquando erit neceſſaria relaxatio, id tamen eſt per accidens, tantumque contingit quando aliter ſcandalum tolli non poteſt. Propter dubium verò aliquando neceſſaria erit relaxatio. Solùm ergo in præſenti ſermo eſt de Iuramento licito & obligatorio.

Aſſero 1. poteſtas eſt in Eccleſia relaxandi Iuramenta promiſſoria homini facta quando id ad bonũ commune expedit.

102. Aſſero 1. poteſtas eſt in Eccleſia relaxandi Iuramenta promiſſoria homini facta, quando id ad bonum commune expedit, quod efficit Eccleſia quandoque ad punitionem eius cui ſunt præſtita, priuans illum eo iure propter aliquod crimen. Hâc ratione relaxat Iuramenta quando interuenit fraus, metus, vel iniuria. Sic etiam propter excommunicationem relaxat ſubditis Iuramentum fidelitatis præſtitum Domino cap. *Nos Sanctorum* & cap. *iuratos* 15.qu.8. quandoque verò fit ob maius bonum commune id poſtulans.

Aſſero 2.

103. Aſſero 2. quando nulla verſatur turpitudo ex parte eius cui eſt præſtitum Iuramentum, & ius ille acquiſiuit in rem ſibi ſub Iuramento promiſſam, conſtans eſt omnium ſententia nullum prælatum Eccleſiaſticum, niſi ex cauſa boni communis eâque grauiſſima, poſſe tale Iuramentum relaxare; alioquin relaxationem eſſe irritam: & quidem multi aſſerunt per ſolum Papam id poſſe tunc fieri, quippe qui conſulit communi bono; aliqui verò concedunt etiam per Epiſcopum aliquando relaxari poſſe iuxtà perſonarum qualitatem, & quando ad ipſum ſpectat proſpicere bono communi. Ita cum Syluestro Iuramentum 5.q.3. & Gregorio Lopez l.5.tit.5.partita 1. docet Suarius lib.2.cap.41. nu.5. & probat argumento capitis quemadmodùm capite illo de Iureiur. Quod ſatis probabile eſt, & in praxi tutum. Ratio verò cur hoc Iuramentum non poſſit contrà voluntatem eius in cuius fauorem præſtitum eſt, extra prædictos caſus relaxari, eſt, quia ius acquiſitum alteri non poteſt ſine iniuria ab eo auferri, niſi id neceſſarium ſit ad commune bonum, & tunc ab eo ſolùm qui tali bono communi conſulit. Quod adeò verum eſt, vt non ſolùm debitum Iuſtitiæ ex promiſſione iurata alteri, & ab eo acceptatâ ortum, nequeat Pontifex remittere abſque vrgenti cauſa boni communis; ſed neque etiam manente firmâ promiſſione poſſit vinculum Iuramenti illam confirmantis relaxare, vt docent Sotus lib.8. de Iuſtitia q.1.a.9. in ſolutione ad 3. in fine, & Sanch.lib.3. Moralium c.15.n.2. quia nimirum non ſolùm res promiſſa eſt alteri debita, ſed etiam vinculum quo iurans adſtringitur ſoluere, ideoque illius vinculi relaxatio cederet in alterius præiudicium.

Ratio aſſertionis.

Aſſero 3. non poteſt relaxari Iuramentũ purè aſſertorium faciendi aliquid in fauorem alterius. Ratio aſſertionis.

104. Aſſero 3. & colligo ex ea doctrina nullo modo poſſe relaxari Iuramentum purè aſſertorium faciendi aliquid in fauorem alterius factum ſine animo promittendi ſuppoſita opinione quod tale Iuramentum eſſe poſſit. Ratio eſt, quia hoc cedit in præiudicium alterius cui factum eſt Iuramentum: quamuis enim talis creditor per ſolum Iuramentum non acquirat in ea ſententia propriũ ius Iuſtitiæ; nihilominus obligatio religionis illum ſpecialiter reſpicit, & Deus cum reſpectu ad illius voluntatem acceptat, & vult vt impleatur talis obligatio; ideo ipſo homine remittente nulla manet obligatio; ipſoque renuente incommodum & præiudicium reputatur illius ſi relaxetur, accedit quòd fortaſſe confert tali creditori aliquam actionem canonicam. Qua de re latè tractat Couarruuias de pactis part.2.§.4. num.15. atque ita videntur ſentire Sanch.lib.3.ſummæ c.9.nu.10 & Suarius lib.2. de Iuram.c.41.num.3. qui tantùm docent poſſe relaxari quando factum eſt homini in abſentia, & nondum acceptauit; quo caſu putat Suarius obligari niſi relaxetur. Sanch. verò putat etiam ſine vlla relaxatione poſſe ab ipſomet iurante reuocari, quando non fuit factum intuitu pietatis, neque in ordine ad Deum, ſed tantùm in vtilitatem hominis. Si verò factum fuit ex pietate, etiam ante acceptationem indigere relaxatione, vt cum ipſo diximus ſuprà diſp.3.dub.1. illatione 4.§. *ſed quæret aliquis*, vterque tamen Author ſupponit ſi acceptatum fuit (intellige tacitè vel expreſsè) non poſſe relaxari, niſi in caſu raro præcedentis noſtræ aſſertionis 2. Præterea ex aliis locis infrà citandis aſſertione 5. & illatione 3.4. 5.& 6. planè conſtat Sanch. ſentire, poſſe hoc Iuramentum relaxari, quia eadem eſt ratio in hoc caſu atque in caſibus de quibus ibi dicemus, Illud tamen aduertendum eſt requiri cauſam quæ alioquin ſit ſufficiens iudicio prudentis ad priuandum hominem cui iuratur illo iure, cùm in noſtro caſu, vt ſupponimus, nulla ſit turpitudo, efficaciuſque hoc probabitur ex conceſſis à Suario & Sanch. referendis à nobis in hac dubitatione aſſert.10.

Si Iuramentũ homini factum ſit intuitu pietatis etiam ante acceptationem indiget relaxatione vt nõ obliget.

Aduertendum.

105. Aſſero 4. non tantùm non poteſt diſpenſari in Iuramento homini in illius fauorem emiſſo, ſed neque commutari poteſt etiam in melius abſque creditoris conſenſu, niſi ex vrgenti

Aſſertio 4. Nec etiam commutari poteſt in melius Iuramentũ

ramentum hominis factū in eius fauorē abſq́. creditoris conſenſu niſi &c. Ratio aſſertionis.

genti cauſa boni communis iuxtà dicta, & tunc tantùm ab habente curam boni communis, vt cum Syluestro *Iuramentum* 5.q. 6. & alij docet Sanch. ſuprà nu.3.4.& 5. Ratio verò eſt, quia fit creditori præiudicium denegando illi rem in ſpecie & in particulari debitam contra eius beneplacitum; neque enim poteſt vnum pro alio ſolui inuito creditore l. *mutuum ff. ſi certum petatur* & inſtitut. *quibus modis tollatur obligatio* in principio.

Quæres. *Reſp.*

106. Quod ſi quæras quâ ratione nos diximus ſuprà, poſſe quemque commutare Iuramentum Deo præſtitum propriâ authoritate in id quod melius eſt? Reſpondetur facilè irrita eſſe, quia Deus ſemper acceptum habet quod melius eſt ſibi reddi, non ſic autem homo.

Aſſero 5. in caſu poteſt Iuramentum cōmutari & relaxari inuito creditore. Ratio.

107. Aſſero 5. quando Iuramentum licitum eſt & obligatorium ex parte iurantis, cum turpitudine tamen creditoris exigentis ſeu recipientis, benè poteſt relaxari aut commutari inuito creditore per Papam aut Epiſcopos, quia cùm recipiens iniuſtitiam commiſerit, licitè poteſt in pœnam priuari illo quali quali iure. Hâc ratione vtitur Suarius num. 6. eſtq́ue conſutinis doctrinæ traditæ in 3. aſſertione. Sanch. verò lib. 3. c.21.nu.6. id probat, quia per tale Iuramentum nullum homini illi ius acquiritur, ſed ſolùm agitur de reuerentia diuina nomini ſeruanda. Quare (ait Sanch.) Prælatus qui vices Dei gerit, poteſt eius nomine eam obligationem relaxare. Vnde rectè idem Sanch. paulò inferiùs num.6. quamuis neget huiuſmodi Iuramenta poſſe commutari per bullam cruciatam & per priuilegia religioſorum concedentia votorum commutationem, quia nimirum hæc Iuramenta cùm non fiant Deo ſed homini, non ſunt ſimilia votis, vt nos etiam diximus dubit.5. præcedente aſſert.5. in tertia extenſione illius. Nihilominùs idem Sanch. concedit poſſe hæc Iuramenta commutari vel relaxari per diplomata ſeu priuilegia, ſi concedant relaxationem aut commutationem Iuramenti abſque tertij præiudicio.

Infertur 1. poſſe etiam Epiſcopum diſpenſare in Iuramētis vſurariis factis.

108. Infertur 1. ex hac doctrina poſſe, non ſolùm Papam, ſed etiam Epiſcopum commutare aut relaxare Iuramenta facta vſurariis; nec obſtat cap. *ſi verò.* & cap. *verùm* de Iureiur. vbi dicitur huiuſmodi Iuramenta ſolere à ſummis Pontificibus relaxari: nam vt rectè reſpondent Canoniſtæ, ibi Pontifex narrat factum, non tamen quaſi ea poteſtas ſoli ſummo Pontifici conueniat, ac proinde non tollit ordinariam poteſtatem quam Epiſcopus habet in ſuos ſubditos, quæ eſt eadem quam habet Papa in omnes, niſi à Papa reſtringatur. Atque ita docent communiter Authores omnes quos refert & ſequitur lib.1. de Matrim. diſp.32. num 15. & pro noſtro caſu ducet etiam Bonacina diſp.4.q.1.punct.17. nu.8. idemq́ue dicendum eſt de Iuramento per vim extorto quod etiam locum habet (vt rectè probat Sanch. lib.3. Moralium cap.21. num.6.) quamuis ille cui res Iuramento promiſſa eſt tradenda, in nulla ſit culpa, eò quòd alius tertius metum incuſſit, aut vſuras extorſit ipſo inſcio.

Quoties qui accipit tenetur reſtituere iuramentum relaxari poteſt.

Quoties enim is qui accipit, tenetur reſtituere quod accipit, iurans iniuriam patitur; & quamuis aliqui dicant hanc relaxationem non concedi quando metus eſt leuis: alij verò in contrarium ſentiant, vt citatis Authoribus refert Sanch. lib.4. de Matrim diſp.20. nu.7.& 8. & quamuis Suarius optimè probet & latè lib.2.c.41. à nu.9. poſſe relaxari etiamſi metus fuerit leuis, & ibidem à nu.20. doceat etiam poſt periurium poſſe relaxari contrà communem ſententiam canoniſtarum; imò etiam in foro externo dicat relaxationem fieri poſſe nu. 25. & eſſe validam etiam obtentam ſine manifeſtatione periurij commiſſi: quamuis (inquam) hoc ita ſit, ipſe tamen Sanch. num.9. contendit in foro externo non concedi relaxationem, ſed in foro conſcientiæ. Nihilominùs ſatis probabile eſt quod dixit Suarius etiam in foro externo concedi. Contrà eos verò qui dicunt non poſſe concedi hanc relaxationem poſtquàm iurans in periurium incidit, eò quòd tranſactum fuerit tempus intrà quod ſoluturum iurarat; ſed cogendum eſſe ſoluere, & poſteà poſſe repetere; rectè argumentatur Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp.32. nu.16 quia ſcilicet ille periurus ad duo tenebatur, nempè & ad ſoluendum tempore præfixo; & etiam ad ſoluendum ex illo tempore impoſterum, caſu quo nondum ſoluerit; benè ergo poterit petere relaxationem ne deinceps peccet, nec ſoluere teneatur, & nulla lege priuatur ſuo iure licet peccauerit.

Hæc relaxatio ſatis probabiliter etiam in foro externo conceditur. Suarius.

Quæ doctrina ſatis mihi probabilis videtur, quamuis, vt verum fatear, oppoſita non minùs probabilis apparet, quòd ſcilicet cogendus ſit ſoluere, præſertim in foro externo, quando nondum habuit tempus ſufficiens probandi ſe iuſtè petere relaxationem: tunc enim antecedenter ad omnem probationem conſtat, ſaltem ex confeſſione ipſius, ſe iuraſſe & fregiſſe Iuramentum: imò actu tunc temporis frangere, meritò ergo poterit tunc Iudex illum non audire in cauſa, in qua conſtat eſſe periurum, & Iuramentum actu vigere donec ſuæ obligationi ſatiſfaciat.

Authoris iudicium.

Infertur 2. non poſſe Prælatum Eccleſiaſticū relaxare Iuramentū homini factum ſi dubium ſit an vi vel dolo fuerit extortum. Ratio. Secus in voto &c. Deo facto quando dubitatur an fuerit v.g. Caſtitatis &c. Ratio.

109. Infertur 2. non poſſe Prælatum Eccleſiaſticum relaxare Iuramentum homini factum, ſi dubium ſit, an vi, dolo an metu fuerit extortum: nam in Iuramentis homini factis reſeruatio & obligatio eſt certa, & relaxatio ſolùm conceditur ratione doli aut metus; certitudo ergo & poſſeſſio ſtat pro reſeruatione, & pro homine cui Iuramentum fuit præſtitum; dubium verò ſtat pro dolo, ſeu pro conceſſione relaxationis, & poteſtate relaxandi facta Epiſcopo; ergo non poteſt relaxare cùm melior conditio poſſidentis ſit. Secùs verò eſt in voto aut Iuramento Deo facto, quando dubitatur an fuerit v.g. caſtitatis, atque adeò reſeruatum, vel an tantùm fuerit non nubendi, ac proinde non reſeruatum; nam in tali caſu poſſeſſio & certitudo ſtat pro Epiſcopo qui abſolutè poteſt in omnia non reſeruata; dubium verò ſtat prò reſeruatione & qualitate voti, in quo dubio ad id quod minus eſt, tantùm obligatur vouens, iuxtà probabiliorem ſententiam. Ita Sanch. lib.3. ſummæ c.21.nu.27. contrà Sà *Iuramentum* nu.32.

Infertur 3. poſſe Epiſcopum in pœnam ingratitudinis donatarij relaxare Iuramentū donatoris &c.

110. Infertur 3. poſſe Epiſcopum in pœnam ingratitudinis donatarij relaxare Iuramentum à donatore præſtitum de non reuocanda donatione ratione ingratitudinis, quia donatarius ſe ipſum indignum reddidit cui Iuramentum ſeruetur. Ita Molina tom. 2. de Iuſtitia diſp.281. columna

ſumma mihi 8. Guttierrez de Iuramento part. 1. c. 10. n. 6. Sanch. lib. 3. c. 21. n. 26,

Infertur 4.

111. Infertur 4. poſſe Epiſcopum relaxare Iuramentum quoties eſt perniciosum exemplo, etiamſi poſſit alioquin licitè ſeruari. Ita cum Ancarano quem refert, docet Felinus c. 1. num. 16. de Iureiur. & ca. 2. nu. 23. de ſponſalibus Sanch. ſuprà nu. 25.

Infertur 5. poſſe Epiſcopū relaxare Iuramēta impuberum adiecta ſuper contractibus

112. Infertur 5. poſſe Epiſcopum relaxare Iuramenta impuberum adiecta ſuper contractus, etiamſi fuerint pubertati proximi, quando talia Iuramenta emiſerunt. Ita Sanch. lib. 3. ſummæ c. 21. num. 18. vbi nullam reddit rationem; ſed refert ſe ad ea quæ dixerat lib. 6. de Matrim. diſp. 38. nu. 17. vbi citans Couarruuiam de pactis 3 part. §. 1. num. 3. & 4. in 4. Decretalium 1 part. c. 5. §. 1. nu. 4 & Gratianum regula 1. num. 4. ex eiſdem Authoribus reddit rationem, quia nimirum ſufficiens cauſa relaxationis eſt defectus ætatis ſeu impubertas, ſicut & metus. Quod fundamentum facilè quis negare poterit: ex eodem tamen Sanch. illatione ſequenti referendo & iam

Ratio.

relato pro 5 aſſertione, potiori ratione probatur, quia cùm tale Iuramentum ſuper contractum nullum, ipſo Iure neque confirmet contractum, nullum acquiritur ius ei cui iuratur; ac proinde ſola manet obligatio religionis, quam Prælatus, qui vices Dei gerit, poterit eius nomine relaxare; oportet tamen vt ſit aliqua cauſa relaxandi, & probabile eſt ſufficere defectum ætatis. Imò idem Sanch. lib. 3. ſummæ c. 12. num. 59. & c. 22. nu. 7. vniuerſim docet poſſe Epiſcopum relaxare Iuramenta quæ non confirmant contractus, quia per illa nullum acquiritur homini ſed Deo; id quod etiam docet Suarius vt diximus diſp. 3. dub. 11. difficultate 1. effectu 2. Quæ doctrina limitanda eſt vt locum habeat ſi adſit cauſa.

Infertur 6. poſſe Epiſcopum in regno Caſtellæ relaxare Iuramentū ſoluendi amiſſā in ludo pecuniā creditā.

113. Infertur 6. poſſe Epiſcopum in Regno Caſtellæ relaxare Iuramentum ſoluendi amiſſa in ludo pecuniā creditā. Ita Nauarrus c. 20. nu. 17. ad 5. & cum eo multi & graues Authores, quos refert Sanch. lib. 1. de Matrim. diſp. 32. nu. 24. qui omnes ſolùm nituntur textui cap. *Debitores* de Iureiur. & quamuis Sanch. ibi hanc ſententiam impugnet, eò quòd in iſto caſu nulla eſt turpitudo id recipere, quia recipere non eſt illi prohibitum; in caſu verò de vſuris de quo agitur in cap. illo *Debitores* turpitudo ſit in recipiente, nihilominùs idem Sanch. lib 3. ſummæ c. 21. num. 10. fatetur ſe ſatis ſcrupuloſè locutum in priori loco, & ait eſſe ſatis probabilem prædictam opinionem, etiamſi dicamus Iure naturæ recipientem eam pecuniam nec peccare recipiendo, nec ad reſtitutionem teneri. Nec eſt (inquit ille) ſufficiens diſcrimen quòd turpitudo, quando ſe tenet ex parte recipientis, ſit ex Iure naturali, vel tantùm ex Iure poſitiuo inducta. Et clariùs hoc docet contrà Suarium in citato lib. 3. ſummæ c. 12. num. 65. in fine. Quia tamen videtur exigi cauſam ad relaxationem; addit ibi Sanch. eſſe ſufficientem cauſam, quòd cum modicæ ſit vtilitatis ea ſolutio creditori, quia ſtatim poteſt repeti in iudicio; per relaxationem vitantur lites agitandæ in repetitione, & fortè periuria committi ſolita. Verùm hâc de re latiùs per occaſionem diximus diſp. 3. dub. 11. in 3. difficultate in corollariis ex præcedenti doctrina corollario 2. per totum, maximè §. *nihilominùs* & deinceps.

Infertur 7. poſſe Epiſcopum relaxare Iuramentum homini præſtitum ratione doli incidentis in contractū.

114. Infertur 7. poſſe Epiſcopum relaxare Iuramentum homini præſtitum ratione doli incidentis in contractum (nam quando dolus dat cauſam ſubſtantiæ contractus vtpote quia ſecluſo dolo non iniretur, non indiget Iuramentum relaxatione iuxtà dicta diſp. 3. dub. 14. aſſert. 1.) Ita Suarius lib. 2. de Iuram. c. 41. nu. 7. ſolumque exigit talem dolum vt in contractu interceſſerit grauis læſio iurantis, quia paſſus eſt iniuſtitiam quæ per poteſtatem publicam poteſt reſarciri; atque adeo dat ſufficientem cauſam relaxationi, quod ego in conſcientia verum puto. Nam quod aſſerit Sanch. lib. 3. ſummæ cap. 21. nu. 18. citatis multis Authoribus, ſufficere ſcilicet grauem læſionem in contractibus minorum puberum; in contractibus verò maiorum requiri læſionem enormiſſimam, illam ſcilicet quæ eſt vltra triplum vel quadruplum iuſti pretij, videtur intelligendum pro foro exteriori, quamuis ipſe id non explicet. Tunc autem cenſetur enormis læſio quando eſt vltra dimidium iuſti pretij ſecundum eoſdem Authores.

Infertur 8.

115. Infertur 8. ſi Iuramentum fuit homini factum de non repetenda pecunia per metum aut vſuras extortâ, aut amiſſâ in ludo ad pecuniam creditam & iam ſolutam; non poterit ſoluſum repeti ante relaxationem talis Iuramenti: poteſt tamen ea concedi, & conceſſa repeti. Ita Sanch. c. 21. num. 11. & lib. 1. de Matrim. diſp. 32. num. 7.

Infertur 9. quoad Iuramentum latroni aut vſurario.

116. Infertur 9. eum qui iurauit latroni aut vſurario extorquenti pecuniam, ſe illum non denunciaturum, vel non denunciaturum alia crimina, poſſe petere relaxationem huius Iuramenti, & illa obtenta denunciare. Nam cùm hoc Iuramentum factum ſit homini, & ſæpè ſine peccato poſſit ſeruari, quia non ſemper homo obligatur ad denunciandum crimina, tunc obligat ſecundùm probabiliorem ſententiam quam ſequitur Sotus lib. 8. q. 1. a. 7. ad 3. in 3. membro. Arragon q. 89. a. 7. circà ſolutionem ad 3. in fine Rodriguez c. 192. num. 2. Sanch. relatus à nobis diſp. 3. dub. 4. aſſert 4. circà finem. Item hoc ipſum docet lib. 3. ſummæ c. 21. nu. 12. qui in duobus ſolum caſibus docet obligari ad denunciandum, & tunc Iuramentum eſſe nullum, atque adeo nulla indigere relaxatione. Primus caſus eſt quando latro ille eſſet tam nefarius, vt ad bonum commune expediret illum denunciare. Secundus quando iuridicè interrogaretur.

Exemplum primi caſus.

Exemplum ſecundi.

Communis ſententia docet Iuramentum de non denūciādo latroni aut vſurario eſſe nullum ita D. Thō. Ratio.

117. Communis tamen ſententia docet tale Iuramentum non denunciandi eſſe nullum, quia contrà bonum publicum eſt à denunciatione abſtinere. Ita D. Thomas 2. 2. q. 89. a. 7. ad 3. ibi Caietanus & alij: item Abulenſis, Angelus, Sylueſter, Armilla, Tabiena & ferè tota ſummiſtarum farrago, quorum plures refert Sanch. ſuprà, cum quibus ſentit Sà v. *vſura* in fine. Petrus Ledeſma 2. part. Tract. 11. ca. 3. dub. 4. in fine. Suarius quem retulimus diſp. 3. dub. 10. corollario 7.

Notandum

118. Notandum verò eſt Sotum & Rodriguez ſuprà citatos, negare licitum eſſe illi homini iurare ſe non denunciaturum etiamſi iuridicè interrogetur, quamuis id iuret vitandæ mortis causâ, cuius oppoſitum affirmat Sanch. quia

cùm

Cùm periculo vitæ nemo tenetur Iudici aliàs iniuridicè interroganti reſpondere.

cùm vitæ periculo nemo tenetur Iudici aliàs iniuridicè interroganti, reſpondere. Addit etiam Sotus talem hominem ad tuendam vitam licitè poſſe iurare latroni ſe gratis donare, quamuis hæc donatio à reſtitutione non excuſet. Sanch. verò docet id eſſe verum, dummodò per ſubintellectionem addat aliquam reſtrictionem v. g. quantùm eſt ex parte mea volo transferre dominium in te inſtar gratis donantium, vel dicendo intrà ſe gratis dono, id eſt, nullâ re acceptâ pretiu dignâ.

Infertur 10. poſſe Prælatum relaxare Iuramentū non petendi relaxationē Iuramenti, vi extorti.

119. Infertur 10. poſſe Prælatum Eccleſiæ relaxare Iuramentum, quod quis fecit non petendi relaxationem Iuramenti vi extorti, & deinde licitum eſſe petere relaxationem ipſius Iuramenti prioris vi extorti, quod neceſſarium eſſe putat Sanch. lib. 3. Moralium ca. 21. num. 14. quia vtrumque Iuramentum eſt factum homini, & poteſt ſeruari ſine peccato, ergo obligat, de quo latiùs diximus diſp. 3. dub. 4. aſſert. 4 Quamuis Couarruuias de pactis 2. part § 3. num. 2. & Azor lib. 11. cap. 7. q. 6. aſſerant tale Iuramentum non petendi relaxationem eſſe nullum, quia contrà bonos mores, & ideò non egere diſpenſatione.

Infertur 11 poſſe Epiſcopum relaxare Iuramentum redeundi ad carcerē iniurioſū.

120. Infertur 11. poſſe Epiſcopum relaxare Iuramentum quod quis fecit redeundi ad carcerem iniurioſum, vel etiamſi non ſit iniurioſus carcer, talis tamen eſt vt ex reditu timeatur pœna iniuſta inferenda quâ de re legantur quæ diximus diſp. 3. dub. 13. in opinione prima illatione 6 vbi latè de hoc diſſerimus.

Aſſero 6. in prædictorū Iuramentorum relaxatione cauendum eſt ſcandalum. Ratio.

121. Aſſero 6. in prædictorum Iuramentorum relaxatione cauendum eſt ſcandalum: nam ſæpè non poterit relaxatio fieri licitè, aut illa vti ſi inde ſequatur ſcandalum: vt ſi captiuus iuraſſet Infidelibus, apud quos iniuſtè detinebatur, ſe in ſui redemptionis pretium daturum eis mille aureos: id Iuramentum non eſt relaxandum propter ſcandalum & ne nomen Dei blaſphemetur apud illos. Ita Caietanus q 89. a. 7. ad 3. in 1. dubio Arragon. ibi aſſertione vltima Valentia diſp. 6. q. 7. punct. 4. columna mihi 8. verſic. *manet autem* Rodriguez 1. part. ſummæ c. 92. nu. 9. Sotus lib. 8. q. 1. a. 7. ad 3. in fine qui addit idem eſſe ſi captiuus ille iuraſſet ſe illuc rediturum; tenetur enim redire etiam cùm mortis periculo ob contemptum religionis Chriſtianæ, quod meritò approbat Sanch. lib. 3. ſummæ c. 21. n. 15.

Aſſero 7. prædicta Iuramenta non poſſunt cōmutari per priuilegia religioſorum &c.

122. Aſſero 7. prædicta Iuramenta non poſſunt commutari per bullam cruciatam, aut per priuilegia religioſorum concedentia votorum commutationem, quantumuis ea Iuramenta fuerint vi extorta, ſeu cum peccato ex parte creditoris. Ita contrà aliquos probauimus dub. 5. aſſert. 5. in 3. extenſione illius: alij verò Prælati qui poſſunt in his Iuramentis diſpenſare, ſeu ea relaxare, à fortiori conſtat poſſe ea commutare iuxtà dicta eadem 5. dubit. aſſert. 4. vbi in ſimili egimus de poteſtate delegata.

Aſſero 8. circa relaxationem Iuramenti adhibiti contractui doloſo.

123. Aſſero 8. ſi relaxatio Iuramenti adhibiti contractui doloſo, tantùm detur ad effectum agendi in iudicio, tunc ſi in plenario iudicio pronuncietur contractum eſſe validum, tenetur iurans vinculo prioris Iuramenti, quia ſolùm erat relaxatum ad effectum agendi in Iudicio, non verò ad ampliùs, niſi pronuncietur contractum eſſe nullum: tunc enim ſi talis pronunciatio fiat contrauenire poteſt contractui abſque noua relaxatione, quia hunc ſenſum cenſetur habere illa relaxatio. Ita Couarruuias de Pactis part. 3. § 4. nu. 6. Sanch. lib. 3. citatos ca. 21. nu. 23. apud quos Authores videri poſſunt alia multa pro ſoro exteriori, quæ breuiter attingit idem Sanch. ibi à nu 19. vſque ad 24. & n. 28.

Aſſero 9. quoad Prælatos Epiſcopo Inferiores.

124. Aſſero 9. nullus Iudex aut Prælatus Eccleſiaſticus inferior Epiſcopo, qui non habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poteſt relaxare huiuſmodi Iuramenta, ſicut nullus talis poteſt in votis diſpenſare niſi per delegationem illi committatur iuriſdictio. Capitulum verò ſede vacante, & alij Prælati habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, rectè poſſunt ea relaxare. Ita cum Abbate, Felino, & alijs docent Azor lib. 11. c. 9. q. 8. & Sanch lib. 3. ſummæ c. 21. nu. 29. & 30. Vnde vicarius generalis Epiſcupi, & alij Iudices Eccleſiaſtici, non poſſunt relaxare neque commutare huiuſmodi Iuramenta in ſolo foro conſcientiæ, & quando in foro conſcientiæ id petitur: nam vt ex communi Doctorum ſententia probat Sanch. lib. 2. de Matrimonio diſp. 40. nu. 12. hi ex generali commiſſione vicariatus aut officij Iudicis non habent poteſtatem diſpenſandi, niſi eis ſpecialiter committatur per delegationem. Dixi *in ſolo foro conſcientiæ:* nam pro foro iudiciali, & ad effectum agendi in eo foro, benè poſſunt ea Iuramenta relaxari, vt ex Baldo & Alexandro de Næuo in cap. 1. de Iureiur. probat Sanch. dicto cap. 21. num. 31. & 32. quia habent cognitionem cauſarum cap. 2. de officio vicarij in 6. cauſa verò non poteſt decidi ſine Iuramenti relaxatione: poterunt ergo id facere tanquam acceſſorium ad cauſam curam eis agitatam cap. *cum propterea* & cap. *prudentiam* de officio delegati.

Aſſero 10. ſolus Prælatus iurātis in foro conſcientia poteſt relaxare Iuramentum. Ratio.

125. Aſſero 10. quoties in foro conſcientiæ petitur & datur relaxatio Iuramenti, ea ſolùm poteſt concedi à Prælato ipſius Iurantis, quia is ſolùm habet in eo iuriſdictionem, nullaque deſideratur citatio partis, neque vlla iuriſdictio aut coactio in partem. Ita Felinus cap *finali* nu. 24 de foro competenti & cap. 1. num. penultimo de Iureiur. quem ſequuntur Suarius lib. 2. de Iuramento cap. 41. nu. 11. & Sanch lib. 3. ſummæ c. 21. n. 35. & 36.

Opinio Molinæ.

126. E contrà verò Molina tom. 1. de Iuſtitia diſp 151. columna 2. & diſp. 149. columnâ 6. ſecutus Cardinalem in cap. 1. num. 1. de Iureiur. docet ſolùm Prælatum eius cui Iuramentum præſtitum eſt, poſſe illud relaxare; *Probat.* probat quia relaxatio fit in præiudicium, & in odium eius cui factum eſt Iuramentum, & remittendo ſeu condonando ius & obligationem quæ contrà iurantem habebat; ergo oportet vt relaxans habeat iuriſdictionem & poteſtatem coactiuam in eum, cui factum erat Iuramentum.

Probationi Molinæ reſpondent Sanch. & Suarius.

127. Reſpondent verò Suarius & Sanch. antecedens ſolùm eſſe verum de eo qui tanquam Iudex in foro exteriori Iuramentum relaxat, quod propriè & in rigore non eſt relaxare, quatenus hoc idem eſt quod diſpenſare, ſed potiùs irritare eſt; quia fit per ſubſtractionem materiæ, vel per illius mutationem cogendo ſubditum ad remittendum tale Iuramentum: ad hoc au-

tem neceſſarium eſt habere iuriſdictionem in creditorem. Quod ſi ille renuat, vel cogi non poſſit propter abſentiam vel aliam cauſam, ipſe ſuperior poteſt ſuâ authoritate illam remiſſionem efficere, ſicut poteſt de bonis ſubditi reſtituere aut condonare debita ad quæ ſubditus habet ius. Quà remiſſione ſeu condonatione factâ, tollitur aut mutatur materia, ac proinde iurans manet liber ab obligatione Iuramenti, perinde atque manet liber quando ipſe creditor remittit: propterea in hoc relaxationis modo requiritur iuriſdictio in creditorem, non verò in perſonam cui iurauit.

Relaxatio propria conſiſtit in ablatione vinculi orti ex Religione reſpectu Dei.

128. Relaxatio verò propria, nempe diſpenſatio, non eſt condonatio, neque conſiſtit in condonatione partis facta eo modo quo ipſe poſſet condonare, ſed in ablatione vinculi orti ex religione reſpectu Dei, ſeu in condonatione & remiſſione nomine Dei facta, quam poſſet Deus facere etiam renuente parte: vnde relaxare ſeu diſpenſare eſt remittere tanquam Dei vicarium obligationem ſpiritualem reſpectu Dei ortam ex Iuramento, quod ſolùm requirit iuriſdictionem erga iurantem cui remittitur perinde atque ad diſpenſandum in eius votis: in tali enim caſu tantùm agitur de tollendo ligamine ſui ſubditi, quod, exiſtente cauſa, qualis eſt vis, dolus aut alia iniuria, fieri poteſt ſine conſenſu eius cui factum erat Iuramentum, quia circà eius perſonam nihil diſponitur, neque aliquid ab eo petitur. quæ aſſertio & doctrina ampliùs declarabitur & probabitur ex dicendis ſequenti dubitatione.

Aſſero 11. ad irritandum Iuramentum in & pro foro externo quod requiratur ex parte irritantis.

129. Aſſero 11. ex nuper dictis ad relaxandum vel (magis propriè loquendo) ad irritandum Iuramentum in foro, & pro foro externo, requiritur quòd Prælatus ſeu Iudex ſit ſuperior eius cui Iuramentum factum fuit, vel habeat in illum iuriſdictionem, quam etiam poteſt habere aliquando ratione delicti, aut contractus initi in diœceſi talis Iudicis, etiamſi alioquin perſona illa non eſſet illi ſubdita vt ex citatis Doctoribus probat Sanch. ſuprà nu. 31. & quidem ſi agatur de relaxatione, ſeu ablatione Iuramenti ad effectum reſcindendi omninò contractum, aut tollendi omninò obligationem Iuramenti, aſſertio eſt indubitata & certiſſima vt docet Sãch. citato cap. 21. nu. 28. & 36. quando verò relaxatio petitur in foro externo, ſed ſolùm ad effectum agendi; tunc probabilis eſt multorum opinio contrà alios, aſſerentes poſſe etiam concedi à Prælato iurantis, vndecunque & vbicunque ſit alter cui iuratum eſt, quia modicum præiudicium alteri fit, & quia non eſt neceſſaria citatio partis, & ita in praxi receptum eſſe teſtantur Couar. & alij quos refert Sanch. nu. 28.

Aſſero 12. cauſa ſufficiens ad relaxationẽ Iuramenti eſt qualibet coactio.

130. Aſſero 12. ad faciendam licitè hanc relaxationem, ſufficit pro cauſa quælibet coactio, etiamſi non ſit per metum cadentem in conſtantem virum, ſed per leuem, & etiamſi præceſſerit periurium iuxtà dicta illatione 1. poſt 5. aſſertionem. Quod latè probat Suarius lib. 2. de Iuram. ca. 41. circà finem, qui num. 17. etiam probat ſufficere turpitudinem exigentis in modo exigendi, etiamſi ea non ſit in re ipſa, vt ſi creditor coëgit debitorem ad iurandum ſe ſoluturum quod reuera debebat. Nam etiam tunc facit iniuriam in extorquendo eo vinculo quo debitor non tenebatur, atque adeò tenetur creditor id vinculum remittere, & cogi poteſt vt remittat.

DVBITATIO VII.

An poteſtas ſæcularis & ciuilis poſſit relaxare Iuramenta homini præſtita? poſſitq́; irritare ſeu impedire vires Iuramenti antequam præſtetur?

Multi negãt id poſſe poteſtatem ſæcularem. Ratio.

131. Circà primùm multi negant id poſſe poteſtatem ſæcularem, ſed ſolius eſſe poteſtatis eccleſiaſticæ, quia in ea relaxatione, agitur de ſpirituali quadam ac diuina obligatione, cuius abſolutio ad eam ſolam poteſtatem pertinet, ad quam cura religionis præcipuè ſpectat, quæ eſt poteſtas eccleſiaſtica. Ita Felinus, Rolandus. Franciſcus, Marcus quos referunt & ſequuntur Barboſſa l. 1. part. 1 num. 77. ff. ſolut. mat. Guttierrez authentica *Sacramenta puberum* num. 46. c. *ſi aduerſùs vendit*. Azebedo lib. 4. recopil. tit. 1. lege 12. nu. 3. Petrus Ledeſma tom. 1. ſummæ Tract. 11. c 4. dub. 3. Azor lib. 11. cap. 9. q. 6. in fine, Rodriguez 1. part. c. 192. nu. 9.

Aſſero 1. ſola poteſtas Eccleſiaſtica poteſt propriè relaxare Iuramẽta ex parte Dei. Ratio aſſertionis. Poteſt etiã poteſtas ſæcularis relaxare, relaxatione latè ſumpta.

132. Aſſero 1. ſi loquamur de vera & propria relaxatione quæ conſiſtit in diſpenſatione, ſeu remiſſione, aut condonatione ex parte Dei, ſola quidem poteſtas Eccleſiaſtica poteſt Iuramenta relaxare, quia relaxatio fit vice Dei; ac proinde à ſolo Dei vicario poteſt fieri; ſi verò relaxatio ſumatur latè pro remiſſione ſeu condonatione quæ fit nomine partis, ſeu hominis illius cui Iuramentum factum erat, omninò poteſt poteſtas ſecularis relaxare Iuramenta homini facta. Ita Gloſſa celebris, & multi Authores eam ſecuti, quos refert Couarruuias de pactis 1. part. §. 3. nu. 7. & ipſe Couarruuias eodem §. 3. nu. 11. verſiculo *principaliter quartò*; quamuis ſoleat referri pro contraria ſententia. Docetq́ue in propriis terminis Alexander de Næuo c. 1. n. 13. c. 2. num. 10. de Iureiur. Molina tom. 1. de Iuſtitia diſp. 149. columna 5. verſic. *Eſſi deinde*. Sà v. *Iuramentum* num. 29. Idem docet expreſſiùs & maiori cum diſtinctione Sanch. lib. 3. ſummæ c. 22. nu. 15. Suarius lib. 2. de Iuramento ca. 41. nu. 16. qui ait nullam eſſe diſſenſionem inter Authores ſi rectè intelligatur hæc doctrina. Quod veriſſimum puto; nam licet hæc relaxatio ſeu remiſſio Iuramenti valeat etiam pro foro conſcientiæ cùm iurans eâ factâ liber maneat omninò; tamen ſemper à poteſtate ſæculari fit in exteriori foro auditâ & citatâ parte cui Iuramentum factum erat: & tamen, vt notat Sanch. in principio illius capitis 21. omnes Authores conſentiunt poſſe Iudicem ſæcularem cogere laicos ſubditos, vt condonent & remittant Iuramenta ſibi facta cum iniuſtitia & obligatione reſtitutionis. Idq́ue probant ex eo quòd Iudex ſæcularis competens ſit ad cogendum ſeruare Iuramentum per textum in cap. 2. de Iureiur. in 6. ergo eadem ratione poteſt compellere ad relaxandum eum qui relaxare & condonare tenetur.

Poteſt iudex ſæculares cogere laicos ſubditos vt cõdonent Iuramẽta ſibi facta cum iniuſtitia.

133. Ex qua doctrina euidenter ſequitur, poſſe

Hinc euidenter ſequitur ipſos poſſe per ſe facere ſi ſubditi renuant præſtare quod tenentur.

poſſe ipſos Iudices per ſe facere ſi ſubditi renuant præſtare quod tenentur, & iuſtè iuuentur efficere, quia nimirum eiuſdem poteſtatis eſt cogere aliquem vt faciat & immediatè facere, ſi ille reſiſtat, quando opus tale eſt vt non repugnet renuente illo fieri: nam quoties ſubditus tenetur præſtare conſenſum alicui tali actui, poteſt ſuperior illius etiam ſæcularis ſupplere eius conſenſum, & eo inuito id efficere, vt facit quando eſſe opus venditione domus, aut alterius rei ad ſoluendum creditoribus, & Iudice vendente tenetur Dominus rei venditæ de euictione, non aliter quàm ſi ipſemet vendidiſſet L. *ſi ob cauſam* 13. *de Euictione*: vbi reddunt omnes Doctores rationem, quia in eo euentu factum Iudicis reputatur factum partis. Dixi quando opus tale eſt vt non repugnet renuente, illo fieri, quia non poteſt Iudex, quando opus eſt tale, vt eſſentialiter requirat ipſummet verum & proprium conſenſum partis, vt quādo v. g. pars ipſa tenetur præſtare conſenſum matrimonij alteri ut impleat obligationem ſponſalitiam; tunc enim, quamuis pœnis & minis poſſit Iudex cogere ad præſtandum conſenſum, non poteſt ipſe per ſe loco partis conſentire, cùm matrimonialis contractus eſſentialiter pendeat ab ipſo qui tenetur illum celebrare. Itaque in alijs caſibus præter hunc & ſimiles Iudex poterit renuente parte conſenſum præbere, vt in caſu præſenti condonationis Iuramenti. Confirmatur, quia remiſſio hæc ſeu condonatio quid temporale eſt, cùm poſſit ab ipſa perſona priuata fieri, ergo ex hac parte non repugnat poteſtati ſæculari habenti ſuperioritatem & iuriſdictionem ſuprà volūtatem ſubditi & bona illius temporalia, iuxtà id quod ratio Iuſtitiæ exigit. Tandem probatur eadem doctrina, quia poteſtas hæc naturalis eſt, & reperitur in principe infideli reſpectu ſuorum ſubditorum, ergo ex naturali Iure eſt in principibus chriſtianis, quatenùs ad Iuſtitiam & temporalem pacem neceſſaria eſt, neque illius poteſtatis vſus eſt illis per Eccleſiam ablatus, quia nullibi id legitur quòd ſciam, neque vlla eſt conſuetudo in contrarium, quin potius cauſæ Iuramentorum ſunt quoad multa mixti fori, quando fiunt & tractantur renuente parte cui Iuramentum factum eſt; quo caſu relaxatio Iuramenti, ſi facienda eſt, fit nomine partis, eaque relaxatio vtpote latè & minùs propriè ſumpta non attingit ſpiritualitatem Iuramenti, ſed id quòd eſt materiale in illo: Iura autem quæ dicunt pro abſolutione Iuramenti recurrendum eſſe ad ſpiritualem poteſtatem, intelliguntur de relaxatione quæ ſtrictè ſumitur & eſt eadem cum diſpenſatione ſeu condonatione ex parte Dei & vice Dei facta, de qua in ſequenti aſſertione.

Ratio. *Exempli* *Limitatio.* *Confirmatur.* *Probatur eadem doctrina.* *Iura quæ contrarium videntur dicere quomodo intelligenda.*

Aſſero 2.

134. Aſſero 2. ex dictis ſi loquamur de vera & propria ſeu ſtricta relaxatione Iuramenti, quæ eſt diſpenſatio ſeu condonatio nomine Dei facta, hæc ſolius poteſtatis ſpiritualis eſt exercerique debet & poteſt ab eo qui eſt ſuperior ipſius iurantis tantùm, iurantiſque narrationi credendum & ſtandum eſt quanam ratione exiſtente falsa nihil valet relaxatio. Ex parte verò ſuperioris ſolùm cauendum eſt, vt cauſa ſit ſufficiens (qualis eſt coactio & iniuſtitia ex parte creditoris) Item vt ſcandalum ex relaxatione ſeu diſpenſatione aut ex eius vſu non ſequatur iuxta dicta dubitatione præcedenti aſſertione. 6. quod ſcandalum inter fideles faciliùs tolli poteſt reddendo rationem & cauſam relaxationis: quando autem diſpenſatio hæc fieri debet ex cauſa ſolius boni communis (quia non interceſſit turpido nec iniuſtitia ex parte creditoris) tunc ad ſolum ſummum Pontificem pertinere contendit Sanch. lib. 3. Summæ cap. 21. num. 2. idque dicit eſſe certiſſimum in omnium ſententia. Suarius verò citatis Syluestro & Gregorio Lopez, docet aliquando etiam pertinere ad Epiſcopum vt notauimus dubitatione præcedenti aſſert. 2. Prædicta omnia expreſſiùs quàm cæteri Authores, & in proprijs terminis docent Sanch. & Suarius citati; planè tamen colliguntur ex his quæ omnes Authores concedunt, & conſtat ex dictis dubitatione præcedenti aſſert. 10.

Aſſero 3.

135. Aſſero 3. etiam ex dictis: ſi loquamur de relaxatione latè ſumpta pro condonatione facienda nomine partis cui factum eſt Iuramentum, non poteſt fieri niſi ab eo qui ſit ſuperior eiuſdem partis cui Iuramentum ſuit præſtitum; idque tantùm in foro exteriori citatâ & auditâ parte, quia, vt ſupponimus, fit contradicente ipsâ parte (nam ſi ipſa conſentiat, nihil aliud opus eſt vt iurans liber omninò manet etiam in foro conſcientiæ) conſtat hoc ex dictis dubitatione præcedenti aſſert. 15.

Notandum

136. Addendum tamen eſt in hac aſſertione, ſi perſona cui Iuramentum præſtitum erat ſit laica, & res ſuper qua iuratum eſt, ſæcularis & laica ſit, vtraque poteſtas, ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſæcularis poteſt citatâ & auditâ tali perſona facere hanc relaxationem ſeu condonationem, quia promiſſio ſeu contractus ratione Iuramenti adiuncti eſt mixti fori, atque adeò apud vtrumque Iudicem poteſt de tali contracto diſceptari, vt rectè docent Molina diſp. illa 149. Sanch. c. 22. n. 16. Suarius lib. 2. c. 41. num. 5.

Infertur 1.

137. Infertur 1. ex dictis quando vterque & iurans, & cui iuratum eſt, clericus, vel is tantùm cui iuratum eſt, ſolam poteſtatem Eccleſiaſticam poſſe hanc relaxationem ſeu condonationem nomine partis facere, non verò poteſtas ſæcularis, quia illa & non hæc eſt ſuperior eius cui iuratum eſt: ſi verò is cui eſt iuratum ſit laicus & res laica, etiamſi iurans ſit clericus, vtraque poteſtas poterit condonationem hanc facere, quia vtraque eſt ſuperior laici in ea cauſa. Ita Sanch. c. 22. in fine.

Infertur 2.

138. Infertur. 2. quando is cui iuratur eſt fidelis, etiamſi iurans infidelis ſit, & non baptizatus, vtraque poteſtas vel Eccleſiaſtica vel ſæcularis ſuperior illius Chriſtiniani facere poſſe eiuſmodi relaxationem ſeu condonationem fori exterioris. Si verò vterque vel ſolùm is cui iuratum eſt, ſit infidelis non baptizatus, ſola poteſtas ſæcularis quæ ſit ſuperior illius infidelis poterit condonationem hanc facere; nam infidelis non ſubditur poteſtati Eccleſiæ vt Eccleſiaſtica eſt, niſi fortè alioquin habeat poteſtatem temporalem & ſæcularem, vt in aliquo ſolet haberi.

habeti. Vnde vera & propria relaxatio, quæ ſit nomine Dei pro foro tantum conſcientiæ, numquam habet locum, neq; fieri poteſt quando vterque vel ſolus iurans eſt infidelis. Habet autem locum, fieriq́ue poteſt quando vterque, vel ſolus iurans fidelis eſt, etiamſi cui iuratum eſt ſit infidelis. Euitari tamen debet ſcandalum, Ratio verò eſt quia iuxta dicta hæc propria relaxatio debet fieri à ſuperiore ſpirituali ipſius iurantis. Ita Sanch. lib. 3. Summæ cap. 22. n. 19.

Aſſero 4. Quoad relaxationẽ latè ſumptam, & quæ eſt fori Exterioris.

139. Aſſero. 4. ſi relaxatio latè ſumpta, & quæ eſt fori exterioris facienda ſit ex cauſa tantùm ſolius boni communis, non verò ob iniuſtitiam quę ſit in eo qui iuratum eſt, eaq́ue relaxatio facienda ſit à poteſtate ſæculari, ſolùm poteſt fieri à principe ſupremo in temporalibus, id eſt non habente ſuprà ſe ſuperiorem temporalem, non verò ab alijs inferioribus. Ita Sanch. lib. 3. ſummæ c. 22. nu. 18. quod Ego verum puto, non ob huius Authoris rationem à ſimili, ſeu paritate ſumpta ex relaxatione propria, quæ ex ſimili cauſa à ſolo Pontifice facienda eſt: ſed quia ad ſolum ſupremum Principem ſpectat cura boni communis. Neque obſtat quod id conceſſerimus Epiſcopis pro aliquo caſu cum Suario & alijs in hac & præcedenti dubitatione: multi enim putant Epiſcopum quemque in ſua diœceſi habere iam plenam poteſtatem niſi fuerit reſtricta à Pontifice, quàm habet Pontifex ſummus in tota Eccleſia. Vnde ſi ſit bonum commune ſuæ diœceſis, poterit Epiſcopus diſpenſare vt ait Syluester *Iuramentum* 5. qu. 3. & cum eo Suarius lib. 2. c. 41. nu. 5. quamuis Syluester non ſatis videatur ſibi conſtare.

Aſſero 5. Quomodo intelligenda omnia dicta circa relaxationem latè ſumptam.

140. Aſſero 5. omnia quæ diximus, poſſe poteſtatem ſæcularem circà relaxationem latè ſumptam, intelligi debent quando ſatis conſtat de cauſa relaxandi, vt de turpitudine ſeu iniuſtia &c. nam ſi de hoc res dubia ſit, vel etiam ſit dubium de Iuramenti valore, nullo modo poteſt ſæcularis poteſtas relaxare Iuramentum, ſed recurrendum neceſſariò eſt ad Eccleſiaſticam poteſtatem. quæ doctrina vt notat Suarius lib. 2. c. 41. num. 14. habetur expreſſè cap. *venerabilem* de electiōn. & multis citatis Authoribus probat Sanch. lib. 1. de matrim. diſp. 32. num. 18. & lib. 3. Summæ cap. 22. n. 1. Azor. lib. 11. c. 9. q. 6.

Circa ſecundum quæſitum in titulo dubitationis.

141. Circà ſecundum quod quærebamus in titulu huius dubitationis, ſcilicet an poteſtas ſæcularis poſſit irritare ſeu impedire vires Iuramenti antequam præſtetur, variæ ſunt Authorum opiniones, quas adducit Sanch. lib. 3. Summæ ca. 22. à n. 6. Quarum prima omninò negat; probat verò quia Iuramentum eſt vinculum ſpirituale ad religionem pertinens, & ex ipſo naturali Iure obligans. Nonnulli verò docent quando aliquæ leges ciuiles irritant aliquos contractus, etiam Iuramento firmatos, quales ſunt in regno caſtellæ Lex 11. & 12. tit. 1. lib. 4. nouæ recopill. & ſimiles ſolùm efficere ne contractus habeant firmitatem Iuris ciuilis, ſeu ſolam Iuris Gentium & canonici. Ita Menchaca, Barboſſa & Avendaño apud Sanch. Quapropter putant poſſe eum cui in contractu tale Iuramentum fuit præſtitum adire Iudicem Eccleſiaſticum vt compellat Iudicem ſæcularem ad faciendum obſeruari Iuramentum. Guttierrez tamen in authentica Sacramenta puberum n. 162. dubius in hac re manet, & potiùs inclinat in id, quòd non teneatur Iudex ſæcularis in ea re Eccleſiaſtico parere. Alij verò inter quos eſt Couarruuias de Pactis part. 2. §. 1. n. 8. docent eas leges ciuiles & ſimiles, tantùm efficere ne is contractus Iuramento firmetur; Ipſum verò Iuramentum obligare, & obſeruandum eſſe niſi relaxetur per Epiſcopũ, quod fieri poſſe iam diximus dubitatione præcedenti aſſert. 5. illatione 5. Matrianzo verò lib. 5. recopill. tit. 2. L. 2. gloſſa 3. num. 7. & 12. affirmat prædictas leges irritare Iuramenta quæ ſuprà illos contractus cadunt; atque hoc dicit fieri obligando ad culpam eum qui iurat, vt vel ſic ratione culpæ non obliget. Hæc tamen ratio nulla eſt quia (vt iam nos ſuprà probauimus cum Sanch. lib. 3. c. 9. nu. 17. & cum alijs) ad obligationem Iuramenti homini præſtiti ſatis eſt, ſi id quod iuratum eſt, poſſit abſque peccato impleri, quantumuis in eo præſtando peccatum ſit. Atque hac ratione cum Barboſſa, quem refert, impugnat Sanch. cap. 22. nu. 9. prædictum fundamentum.

Varia Doctorum opiniones. ſunt.

Prima opinio omnino negat.

Ratio.

Alij verò docent.

Aſſero 6. Poſſe Principem ſæcularem indirectè & remotè irritare Iuramenta adhibita contractibus, ad forum ſuũ ſpectantibus.

142. Aſſero 6. prædictis non obſtantibus rectè poſſe Principem ſæcularem & ciuilem legem, non quidem directè & immediatè, ſed indirectè & remotè irritare Iuramẽta adhibita contractibus ad forum ſæculare ſpectantibus, impediendo vim illorum Iuramentorum antequam præſtentur; ita vt obligatio ex illis non oriatur: id autem præſtare poſſunt quando exigit hoc finis politicus & bonum ſuæ Reipublicæ. Perinde atque Eccleſia id exigente fine ſupernaturali hoc ipſum poteſt. Ita Matthienzo ſuprà, licèt eius fundamentum reprobetur à Sanch. Ita etiam Molina tom. 1. de Iuſtitia diſp. 149. columna 7. vers. *ex his colligo* & columna 8. verſic. *quoad poteſtates* & tom. 2. diſp. 271. columna 5. vers. *hoc tamen loco* & columna 6. vers. *addimus præterea*. Item Sanch. libr. 3. Summæ cap. 22. num. 10. & videtur docere Suarius lib. 2. de Iuramento cap. 4. num. 16. in fine.

Probat Aſſertionem Argumento à ſimili Sanch.

143. Hanc aſſertionem videtur ſibi efficaciter probare Sanch. argumento à ſimili; nempe quod ſicut Eccleſia non quidem potuit directè & immediate irritare matrimonium Clandeſtinum quatenùs eſt Sacramentum, ſed id ſolius Chriſti Domini eſt, potuit tamen indirectè & remotè, deſtruendo ſcilicet directè & proximè contractum humanum, quo deſtructo tamquam fundamento deſtructum conſequenter manet Sacramentum, quod ipſi innititur, vt idem Author probauerat lib. 3. de Matrim. diſp 4. n. 6. & nos diximus in noſtro opere de Sacramentis Tract. 11. tùm diſp. 3. dubit. 1. & 2. tùm generaliter diſp. 7. dubit. 1. hac ipſa ratione quamuis Princeps ſæcularis nequeat ſuâ lege Iuramentum præſtandum irritare directè & immediatè, eo quod ſit vinculum ſpirituale eius facultatem excedens, poteſt tamen indirectè & remotè, nempe irritando contractum humanum antequam ineatur; quo omninò deſtructo

ſtructo deſtruitur & irritatur conſequenter Iuramentum in ipſo fundatum. Aque hoc ſolùm ſupremus Princeps poteſt efficere: nam inferior contractus non poteſt irritare. Addunt autem Molina & Sanch. nu. 11. leges Caſtellæ citatas, & etiam Tridentinum ſeſſ. 35. de Regularibus cap. 16. irritare prædicto modo Iuramenta antequàm fiant; vnde talia Iuramenta nullam obligationem parere putant, nullàque relaxatione indigere vt talibus contractibus contraueniatur. Probat autem Sanch. quia lex ciuilis poteſt (inquit) id efficere, vt ratio facta conuincit; quòd autem id fecerint illæ leges, probat, quia clarè (ait) illæ leges hoc ſignificant, ſiquidem omninò annullant contractum iuratum Ibi *la obligacion no valga.* Nec mirandum eſt (inquit Sanch.) tot Authores contrarium ſenſiſſe, quia non aduertentes hoc fundamentum cenſuêre legem ciuilem id non poſſe efficere.

Aſſertionē quamuis Probabilē Author iudicat nō tamen approbat fundamentum quo illam probat Sanch à ſimili de Matrimonio.

144. Ego verò quamuis probabilem putem propoſitam aſſertionem, non tamen approbo fundamentum quo illam probat Sanch. à ſimili de Matrimonio. Quamuis enim annullato ſeu irritato contractu per Eccleſiam aut per Principem, ſeu Rempublicam ſæcularem, naturalis ſequela tollatur Sacramentum Matrimonij, id tamen prouenit ex eo, quòd hoc Sacramentum requirit eſſentialiter tanquàm materiam contractum ipſum validum & verum; in noſtro autem caſu irritato aliquo contractu non eo ipſo tollitur Iuramentum obligatorium ſeu obligatio Iuramenti, quia Iuramenti obligatio, ſeu Iuramentum verè obligatorium non fundatur eſſentialiter in contractu ſeu promiſſione validâ in ratione contractus & promiſſionis; neque illam prærequirit vt materiam eſſentialiter præſuppoſitam. Quod varijs rationibus contrà Sanch. ad hominem probare facilè poſſumus;

Iuramentum obligatorium non fundatur eſſentialiter in contractu ſeu promiſſione valida ſicut matrimonium.

primò quia vt ex ipſo & Suario efficaciter probauimus diſput. 3. dub. 5. Iuramentum cadens ſuprà aſſertionem de futuro ſine vlla prorſus promiſſione aut contractu, obligare procul dubio poſſit. Secundò quia rectè cohærent, quod

Probatur 1.

ex vna parte promiſſio ſeu contractus ſuper quem cadit Iuramentum ſit irritus, non ſolùm

Probatur 2.

ex Iure poſitiuo ſed etiam ex naturali. Ex altera verò parte Iuramentum obliget, quod ipſe Sanch. & omnes concedunt, vt patet ex Legibus ciuilibus, & ex deciſionibus Pontificum relatis à nobis ſuprà diſp. 3. dubit. 11. circa finem illatione 5. & dubit. 12. & 13. vbi habetur Iuramenta Soluendi vſuras, & Iuramenta extorta per vim aut metum obligare; redditurque ratio, quia ſine peccato poſſunt impleri, & tamen contractus illi ſeu promiſſiones ſunt irritæ, neque Iuramento firmatur. 3. etiam in

Probatur 3.

contractibus irritis ex ſolo Iure poſitiuo eſt ſub opinione poſitum, an manentibus irritis nihilominùs Iuramentum ſit validum & obligatorium, vt relatis varijs opinionibus ex ipſo Sanch. tradidimus dubit illa. 11. difficultate 3.

Ex his Colligitur.

145. Ex quibus planè colligitur non ſufficere quod irritetur contractus aliquis per poteſtatem ſæcularem, vt eo contractu deſtructo deſtruatur quoque obligatio Iuramenti vt patet. Ipſum autem Iuramentum in ſe, & ſecundùm ſe poteſtas ſæcularis irritare non poteſt vt probat fundamentum primæ opinionis & aliarum, & fatetur Sanch. ſuprà.

Probatur noſtra Aſſertio.

146. Quapropter vel dicendum cum Couarruuia, aut alijs oppoſitæ ſententiæ, vel noſtra aſſertio probanda eſt ex fundamento tradito à Martienho ſi rectè intelligatur & explicetur: nam quamuis ex eo quòd prohibeatur etiam ſub peccato vſus Iuramenti, & fiat contrà talem prohibitionem iurandu cum peccato, non rectè colligatur quòd Iuramentum ſit inualidum & non obligatorium, quin potiùs reuerà obligat vt latè & apertè probauimus diſp. 7. aſſert. 2.; nihilominùs ſi prohibeatur ſub peccato materia ipſius Iuramenti, vt aſſertio ſeu promiſſio vel contractus quæ iurantur, Iuramentum eſt nullum & inualidum, atque adeò non obligat iuxtà aſſertionem primam & tertiam eiuſdem dubitationis:

Si prohibeatur ſub peccato materia ipſius Iuramenti, hoc erit nullum.

in prædictis autem legibus nouæ recopill. non ſolùm prohibentur ſubditi iurare contractus cum ſæcularibus initos, ſed etiam prohibentur contrahere cum Iuramento, & irritantur contractus ipſi cum Iuramento, vt patet ex verbis Legis 11. citatæ: quòd autem id ſub peccato prohibeatur, patet ex Lege ſequenti, & ex eo quòd rex ipſe proteſtatur ſe id prohibere propter commune bonum totius regni, nempe vt euitentur periuria, quibus conſcientiæ contrahentium onerantur, & excommunicationes quibus innouantur ab Iudicibus Eccleſiaſticis, & expenſæ multæ quæ fiunt in illis tribunalibus; quia nimirum Iudices Eccleſiaſtici ſæpè loco diſtantes ſunt, & ne Iuriſdictio & poteſtas laicæ & ſæcularis minuatur maximè ex parte dum tot cauſæ ſæculares ad tribunalia Eccleſiaſtica deuoluuntur ratione Iuramenti illis adhibiti, qui omnes fines non ad peculiaria priuilegia, ſed ad commune bonum ſpectare videntur. Iam autem ſuprà dubit. 10. aſſert. 2. ex communi doctrina, & ex Sententia ipſius Sanch. probauimus Iuramentum de materia prohibita per leges ciuiles obligantes ad culpam, non eſſe obligatorium, & paulò poſt ex ſententia eiuſdem Authoris regula 1. ſtatuimus quoties lex ciuilis immediatè & primariò ordinatur ad bonum commune tuendum, obligare ad culpam, eaque propter Iuramentum de illo actu prohibitio ex tali fine non obligare ad culpam, vtpotè de materia mala & illicitia, quæ omnia docuit Sanch. lib. 3. Summæ c. 9.

Hinc ſæcularis Poteſtas non poteſt irritare Sacramentum antequàm præſtetur, niſi indirectè.

147. Ex hoc ergo fundamento ſatis videtur probari noſtra aſſertio, niſi fiat hoc modo indirectè, ſcilicet reddendo materiam malam, non puto ſæcularem poteſtatem poſſe irritare Iuramentum antequàm præſtetur: hoc autem modo poſſe ſatis probatum eſt citato illo dub. 10. ex communi doctrina Authorum, quos latè refert Sanch. dicto cap. 9.

Confirmatur.

148. Confirmarique poteſt ex ſimili poteſtate irritandi Iuramentum iam præſtitum; nam in omnium ſententia poteſt ciuilis poteſtas non obſtante Iuramẽto v. g. non acceptandi ciuitatis gubernationem, præcipere & cogere ſubditum vt illam accipiat iuxtà legem vltimam ff. ad municipal. & tradunt Suarius lib. 2. de Iura-

In Iuramento ſubditis ſemper ſubintelligitur, niſi Princeps aliud iuſſerit.

mento cap. 41. nu. 16. in fine, & Sanch. lib. 3. cap. 22. num. 2. nam accedente præcepto ceſſat obligatio Iuramenti, quia ſemper intelligitur exceptum iuſſu ſuperioris, ſeu conditio (vt ibi loquitur Sanchez) niſi princeps aliud iuſſerit. Quam eandem rationem tradiderat idem Author cap. illo 9. n. 34. pro Iuramento præſtito aut præſtando contrà legem reſpicientem commune bonum, de quo ait non obligare, quia paciſci (inquit) in præiudicium boni communis, eſt renunciare iuri alieno, & iudicium illius agere; nemo autem poteſt renunciare iuri alieno, ſed ſoli proprio. L. *Iuris gentium §. ſi paciſcar.* ff. de pactis.

Aduertendum.

149. Illud tandem aduertendum eſt, nempe, quamuis lege illâ. 11. nouæ recopil. præcipiatur omnibus ne iurent contractus ciuiles; ſequenti nihilominùs lege 12. id limitatur ad contractus tantùm initos cum ſæcularibus, & de rebus ſæcularibus, & ad ſolos contractus non requirentes Iuramentum ad ſui firmamentum. Quapropter iurari paſſunt contractus arrarum, & rerum dotalium, conpromiſſa, donationes, emptiones & ſimiles contractus alienes perpetuas continentes. Item contractus minorum, & ſimiles qui requirunt Iuramentum ad ſui validitatem, qua de re latè Couarruuias de pactis §. 2. num. 8. Gutierrez authentica Sacramenta puberum nu. 156. Auendaono, Barboſſa & alij. Atque hæc de Iuramento dicta ſufficiant, alia quæ cum Tractatu de voto communia ſunt ibi tradentur. Placet tamen ſubiungere 5. diſputationem de Adiuratione; quæ quamuis diuerſum quid ſit à Iuramento, nonnullam cum eo ſimilitudinem habet, & ab eo nomen accepit.

DISPVTATIO V.

De Adiuratione.

Adiurationem inter Externos Religionis actus enumerat S. Thomas.

1. INter cæteros externos actus Religionis enumerat S. Thomas 2. 2. q. 90. Adiurationem quæ affinitatem quandam habet cum Iuramento quantum ad inuocationem diuini nominis, neque de illa dicere omittendum duximus cuius notitia ad nonnullos caſus morales in praxi decidendos non parùm poteſt deſeruire. Primò igitur explicabimus quid & quotuplex Adiuratio ſit, deinde in quo differat à Iuramento; præterea an & quale peccatum committatur in adiurando; quis poſſit ex officio dæmones adiurare, & quæ res ſint capaces adiuratione? & quali .

Tractanda hic de illa.

DVBITATIO I.

Quid & quotuplex ſit Adiuratio?

2. STatuendum inprimis eſt cum D. Thoma 2. 2. q. 90. a. ad 3. *adiurare non eſſe aliquem ad iurandū inducere, ſed per quandam ſimilitudinem Iuramenti à ſe inducti alium ad aliquid agendum prouocare.* Ex quibus verbis quantùm ad preſens attinet, adiurare eſt per aſſumptionem ac inuocationem diuini nominis, vel cuiuſcunque rei ſacræ aliū quempiam ad aliquid agendum prouocare. vt idem D. Thomas eodē art. docet. Vnde ſic poſſumus Adiurationem definire: *Adiuratio eſt conteſtatio rei ſacræ, cuius reuerentiâ alterum ad aliquid præſtandum promouere intendimus.* Ita Suarez tom. 2. de Religione lib. 4. cap. 3. adiuncta doctrina capitis. 1. Sanch. & Leſſius alijque multi infrà referendi.

Definitio adiurationis.

Adiuratio duplex eſt deprecatiua & imperatiua.

3. Hæc adiuratio communi partitione duplex eſt, altera deprecatiua, altera imperatiua, Deprecatiua fit rogando & deprecando perſonam adiuratam propter reuerentiam Dei aut rei Sacræ interpoſitæ. Imperatiua verò præcipiendo aut timorem incutiendo per earundum rerum ſacrarum conteſtationem & interpoſitionem, qua adiuratione vti poteſt quis erga ſubditum, imò non licet in re graui ea vti erga non ſubditos, maximè in re graui, id enim graue peccatum eſt vt docent ijdem Authores citandi.

Imperatiua vti non poteſt erga non ſubditos.

4. Eadem adiuratione imperatiuâ quæ melius ab alijs vocatur Impulſiua, ſolent & dæmones adiurari, non verò alterâ adiuratione: talis enim modus adiurandi videtur ad quandam beneuolentiam aut amicitiam pertinere, quâ non licet ergà dæmones vti, cùm ſint hoſtes grauiſſimi humani generis adiurantur autem diuratione Imperatiua & Impulſiua, eò quod Eccleſia ſpecialem habet in Dæmones poteſtatem ei communicatam. Lucæ. 10. vbi dicitur *Domine etiam dæmonia ſubijciuntur nobis*: & Marci vltimo *in nomine meo dæmonia eijcient* & eodem Lucæ 10. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuprà ſerpentes & ſcorpiones, & ſuprà omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.*

Adiuratione imperatiua dæmones adiurantur.

5. Ergà Deum verò, vel Sanctos, vel homines vtimur adiuratione deprecatiua vt aliquid deprecemur, quod ſatis oſtendit communis vſus Eccleſiæ, quæ verbis adiuratorijs terminat omnes ferè orationes, ſcilicet, *per Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM &c.* Ita S. Thomas ſuprà, Suarius ſuprà cap. 4. num. 3. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 13. Reginaldus lib. 18. num. 107. Sanch. in ſumma lib. 2 cap. 42. num. 12. Adamus Tannerus tom. 3, diſp. 5. quæſt. 5. dub. 2. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct. vltimo.

Adiuratione deprecatiua vtimur erga Deum, vel Sanctos vel homines.

DVBITATIO II.

In quo differat Adiuratio à Iuramento?

Conuenientia Adiurationis cum Sacramento.

6. EX dictis in præcedenti dubitatione, conſtat adiurationem conuenire cum Iuramento,

mento, primò in inuocatione diuini nominis aut rei ſacræ, in qua reſpectus habeatur ad Deum; ſecundò, in eo quòd ſicut adhibetur Iuramentum ad confirmandam veritatem quæ aſſeritur, aut ad maiorem firmitatem promiſſionis, ita adiuratio adhibetur vt poſtulatio aut iuſſio maiorem vim habeant. Differunt verò Adiuratio & Iuramentum, quòd hoc ſit adductio Dei, vel in teſtem veritatis, vel quaſi in fidei iuſſionem promiſſionis; Adiuratio verò eſt adductio Dei tanquam obiecti amoris vel timoris perſonæ adiuratæ, vt Dei timore vel amore moueatur ad rem petitam concedendam.

Differentia adiurationis à Iuramento.

7. Valentia quidem 2. 2. diſp. 6. quæſt. 8. punct. 2. quæſt. 1. in fine ita diſtinguit Iuramentum ab Adiuratione, vt ſimul doceat in omni Iuramento promiſſorio inueniri adiurationem. Hoc tamen meritò reijcit Suarius citato lib. 4. cap. 1. num. 10. quem refert & ſequitur Sanch. dicto cap. 42. num. 1. eo quòd poſſit Iuramentum ſimpliciter peti, non interpoſito diuino nomine ex parte petentis, vt in contractibus contingit. Nihilominùs non videtur omninò improbabile quod Valentia docet; nam eo ipſo quòd petit Iuramentum, cenſetur virtualiter interponere reuerentiam diuini nominis, vt res quæ promittitur certiùs fiat, & per eius interpoſitionem tanquàm per obiectum ſummæ reuerentiæ velle mouere promittentem ad præſtandam rem promiſſam: nec videtur à ratione alienum, quòd quamuis propriè & directè diuini nominis inuocatio fiat ex parte iurantis; nihilominùs quaſi conſequenter & interpretatiuè eo ipſo quòd alter petit Iuramentum, cenſeatur iuranti proponere honorem diuini nominis, vt ad rem præſtandam certiùs & promptiùs moueatur qui iurat. Legatur Sanch. ſuprà & Suarius alijque citati.

Opinio Valentiæ.

Reijcitur à Suario.

Author Valentiæ opinionem Iudicat probabilẽ.

8. Differt quoque adiuratio ab oratione, quòd oratio eſt petitio à Deo; adiuratio verò formaliter & præciſè non eſt petitio alicuius rei à Deo, ſed propter Deum. Vnde quando petitur aliquid ab homine propter Deum, eſt propria adiuratio, & non eſt petitio à Deo. Coniungi tamen poteſt adiuratio cum oratione, vt quando petimus à Deo per Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM. Item quando adiuratur Dæmon, vel imperatur ſubditus adiuratione, nulla eſt oratio nec petitio, ſed imperium.

Differentia adiurationis ab oratione.

DVBITATIO III.

An & quale peccatum committatur in Adiurando?

9. DIximus in principio adiurationem aliquam habere ſimilitudinem cum Iuramento. Inde fit vt ſuo modo tres illos comites Iuramenti, de quibus diximus in præcedentibus, adiuratio quoque debeat habere ſcilicet veritatem, iuſtitiam, & iudicium. Sanè veritas aliter debet reperiri in adiuratione atque in Iuramento, cùm in adiuratione nihil affirmetur aut negetur, ſed ſolùm petatur aliquid ob diuini nominis reuerentiam in ſe aut in Sanctis. Hinc eſt vt Suarius citato lib. 4. cap. 4. num. 6. quem ſequitur lib. illo. 2. cap. 42. num. 5. Sanch doceat defectum veritatis in adiuratione reperiri tripliciter; primò, quando fit per falſum Deum vt per Iouem; ſecundò, quando eſt fictio ex parte rei quæ petitur vt cùm, adiuratione interpoſitâ, petitur aliquid per Dei nomen deficiente animo impetrandi, tertiò, ex parte cauſæ inducentis ad obtinendam rem petitam, vt cùm quis ficta paupertate petit propter Deum Eleemoſynam. Primum ex his eſt peccatum mortale idolatriæ vt ex ſe patet. Secundum eſt ſolùm veniale, nec enim eſt grauis irreuerentia Dei, cùm non adducatur teſtis. Tertium etiam veniale eſt; & quamuis Suarius ſuprà num. 7. Solùm dicat id eſſe probabile, Sanch. putat ferè certùm loquuntur autem hi Authores expreſsè de peccato quod committitur contrà religionem adiurationis: nam de peccato quod committitur accipiendo eleemoſynas ſine titulo paupertatis, non eſt huius loci diſputare. Iuſtitia verò requiſita in adiuratione ſita eſt in eo, quòd res petita non ſit illicita; nam ſi illicita ſit, grauis irreuerentia cenſetur Deo facta, quando interpoſitus eſt Deus vt interceſſor actionis quę peccatum eſt ideo in hoc philoſophandum eſt ſicut de Iuramento & voto rei malæ. Ita Suarius ſuprà num. 8. Sanch. ſuprà. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct. vltimo referens Sotum & alios, & Sanch. teſtatur de communi. Ex quo fit, vt quemadmodùm votum aut Iuramentum rei venialis cenſetur veniale, & rei mortalis mortale, ita dicendum ſit de Adiuratione quantùm ad illud peccatum quod cõmittitur contrà religionem Adiurationis vltra peccatum inductionis proximi ad malum. Ita Sanch & Suarius citati, qui etiam addunt, ſi adiuratio fiat per vitam alicuius hominis, vel aliam rem huiuſmodi, non augeri culpam inductionis ad malum, quia hæc nec adiuratio eſt, nec ſpectat ad religionem. Si verò fiat per Sanctos quatenùs in ipſis Deus ſplendet, perinde eſt acſi per Deum fieret; Si verò habeatur reſpectus ad ſolam Sanct. dignitatem, meritò putat Sanch. mortale inducere mortale malum graue quamuis non ſit tam grauis culpa contra religionem atque ſi haberetur reſpectus ad Deum. grauis enim eſt Sancti iniuria eum culpæ illius patronum interponere.

In Adiuratione inuenitur defectus veritatis tripliciter iuxta Sanch.

Primum eſt mortale peccatum Idololatriæ.

Secundum & tertium veniale.

In quo ſita Iuſtitia in Adiuratione requiſita.

Hinc ſicut votum aut Iuramentum rei venialis eſt veniale, & rei mortalis mortale ita dicendum eſt de adiuratione.

10. Quod attinet ad iudicium, requiritur in adiuratione quòd cum neceſſitate & debita reuerentia fiat, ſicut enim Iuramentum cùm vtrobique nomen Dei aſſumatur. Ita docent Antoninus, Syluester, Sotus, Valentia, Suarius & alij apud Sanch. loco citato, qui rectè cum aliquibus alijs affirmat hunc defectum ſicut in Iuramento, tantum eſſe venialem quatenùs religioni diſſonat interponere adiurationem diuini numinis pro re leui.

Iudicium requiſitũ.

11. Nihilominùs, ſaluo meliori iudicio, multò faciliorem cauſam & multò leuiorem puto reperiri poſſe ſufficientem reſpectu adiurationis quam reſpectu Iuramenti. Imò quamuis frequenter iurare pro rebus leuibus videatur malũ, & ſit irreuerentia ergà Deum, nihilominùs frequenter adiurare cum aliquid petitur aut imperatur, tantùm, abeſt vt ſit irreligio ſeu irre-

Authoris ſententia de Iudicio hic requiſito.

uerentia contrà religionem, vt potiùs videatur eſſe magna religio, & denotare religioſum animi affectum, id quod frequentiſſimus religioſorum & deuotarũ perſonarum vſus declarat; ſic maximè viri religioſi à ſuis ſocijs & fratribus iuxtà receptum vſum omnium Ordinum, petunt, aut etiam imperant aliquid propter Deum, propter amorem Dei, propter honorem beatæ Virginis & ſimilibus alijs religioſis locutionibus, etiamſi res quæ petitur leuiſſima ſit, putà calamũ ad ſcribendum, vel particulam chartæ; quis autem tunc dicet irreuerentiam eſſe diuini nominis cùm quis alteri petit, *da mihi chartam, aut calamũ propter Deum; aut propter Deum accede huc* &c.? Itaque exiſtimo hunc adiurandi modum etiam pro leui ſed licita & vtili, & etiam ſi paſſim fiat, nullum eſſe peccatum, imò actum religionis quo moueri poteſt is à quo petitur aliquid, vt id faciat in honorem Dei, cuius Sancti nominis interpoſitione petitur. Alia quæ pertinent ad peccatum adiurationis dicemus ſequentibus dubitationibus.

Adiurationes pro rebus leuibus non ſunt peccaminoſa imo ſunt actus virtutis.

DVBITATIO IV.

Quis poſſit ex officio Dæmones adiurare?

12. DIximus dubitatione. 1. Dæmones adiuratione imperatiuâ ſeu compulſiuâ poſſe & ſolere adiurari. quærimus iam nunc ad quos pertineat eiuſmodi adiuratio ex officio.

13. Aſſerendum eſt facultatem adiurandi ſolùm competere miniſtris Eccleſiæ ritè ordinatis ad id, ſcilicet exorciſtis, quod intellige quoties agitur de expellendo Dæmone per adiurationẽ quæ ſecundùm publicam formam ab Eccleſia præſcriptam, & iuxtà ritum exorciſmorum fieri ſolet. Conſtat hoc ex ipſa eius ordinis forma in qua talis illis poteſtas confertur. Si verò agamus de adiuratione priuata, non negatur poteſtas cęteris. Ita Suarius citato lib. 4. c. 2. n. 11. & 12. quem refert & ſequitur Sanch. cum pluribus alijs apud ipſum: vbi n. 58. c. 42. rectè notat cum Martino Delrio, non minùs eſſe conceſſam hãc poteſtatem exorciſtis quàm Epiſcopis, ſed ex ſola honeſtate à recto Eccleſiæ vſu non debere clericum inferioris ordinis id facere præſente clerico ſuperioris ipſo inuito; quod etiam intelligi debet de exorcizatione publica ſecundùm formam ab Eccleſia inſtitutam, non verò de priuata quam quiſque poteſt facere. Pro qua ſententia alios refert Sanch. vbi etiam addit, ſi modus adiurandi & expellendi ſit viſibilis, vt quando Dæmon corporaliter obſidet hominẽ, ſi expulſio ſit efficax & extraordinario modo; pertinere ad miraculorum poteſtatem, atque adeò tentari non poſſe abſque ſpeciali Spiritus Sancti inſtinctu. Si verò modus adiurandi ſit priuatus & occultus, vel inuiſibilis, competere cuicumque, ſicut quando quis à Dæmone tentatur, poteſt ipſum adiurare in nomine Domini vt recedat.

Aſſerendũ facultatem adiurandi ex officio competere exorciſtis Eccleſiæ.

Non negatur poteſtas alijs quoad Adiurationẽ Priuatam.

Addit Sanch.

DVBITATIO V.

Quæ res ſint capaces adiuratione & quali?

14. IN qualibet adiuratione tria concurrunt, nempe adiurans & adiuratum, & id per quòd fit adiuratio: de quibus ſigillatim dicemus, & omiſſis hominibus de quibus certiſſimum eſt, & ſatis conſtat.

In Adiuratione tria concurrunt.

Aſſero. 1. Deus poteſt adiurare vt ob nomen ſuum aliquid ipſo præcipiente fiat, in quo nulla apparet repugnantia.

Aſſero 1.

15. Aſſero. 2. Angeli tam mali quàm boni poſſunt adiurare. De bonis non videtur eſſe difficultas. De malis verò probatur ex illo Marci 5. vbi Dæmon adiurauit Chriſtum. *adiuro te per Deum ne me torqueas.*

Aſſero 2. *Marci 5.*

16. Aſſero 3. res adiurata debet quoque neceſſariò eſſe intellectualis, ſicut & adiurans; de adiurante nulla poteſt eſſe dubitatio: eſt enim adiuratio quædam locutio quę ſolùm ab intellectuali natura prouenire poteſt. Quod verò res adiurata debeat eſſe intellectualis, conſtat, quia vanum & inutile eſt alloqui rem non intelligentem. Vnde quando aqua vel ſal exorcizatur, etiamſi per tropum ſeu figuram videamur alloqui illam, potiùs alloquimur Deum, & quod petimus, vt in eius vſu Deus exiſtat, & Diaboli vires contundat, eumq́ue expellat. Ita Suarius ſuprà cap. 3. Valentia 2. 2. diſp. 6. q. 8. punct. 2. S. Thomas citata qu. 90. à 3. Sanch. citato cap. 42. n. 2. & 37. & 38. Bonacina ſuprà n. 3. Tannerus diſp. 5. citata quæſt. 5. dub. 2. n. 44. alijq́ue multi.

Aſſero 3. res adiurata debet eſſe intellectualis, ſicut & adiurans. Ratio.

Quando aqua vel ſal exorcizatur alloquimur Deum non aquam vel Salem ita D. Thomas Suarius. Sãch.

17. Hinc eſt quod adiurare locuſtas, nubes, bruchum, erucam & ſimilia animata, vel inanimata nociua, dirigendo ſermonem ad ipſa, quaſi ipſa ex ſe moueant ſponte & liberè ad efficienda nobis aduerſa, omninò vanum ſit, quia tamen vel Deus illa ſouere poteſt vt nos puniat, vel Dæmon permittente Deo, poſſumus illa adiurare dirigendo ſermonem adiuratione deprecatiuâ ad Deum, vel compulſiuâ & imperatiuâ ad Dæmonem. Ita Sanch. ſuprà n. 37. cum D. Thoma art. 3. citato & alijs quos refert. Vtrum autem ſic adiurare inanimata irrationalia ſit mortale, vel veniale, non conſentiunt Authores: Nauarr. lib. 5. Concil. titulo de ſententia excommunicationis in 1. editione concilio 5. n. 10. in 2. verò concilio 2. putat eſſe mortale, quia videtur illi ridiculos facere exorciſmos Eccleſię, qui ſic adiurat. Refert autem Tabienam & Angelum pro ſua ſententia, qui tamen non id docent, ſed tantùm huiuſmodi peccatum ex genere poſſe eſſe mortale, quod verum eſt etiamſi propter leuitatem materiæ aliquando, aut ſæpè mortale non ſit. Et tale putat in hoc caſu Sanch. quia eſt ſola vanitas quædam, neque ſic adiurans intendit ridiculos facere exorciſmos Eccleſiæ, pro qua ſententia refert Syluestrum, Tabienam, Margaritam Confeſſorum & Suarium citato lib. 4. de Adiuratione n. 12. in fine. quibus adde Bonacinam ſuprà n. 4. Legatur Sãch. citato lib. 2. & Suarius libro citato cap. 3. & 4.

Quo ſenſu poſſimus inanimata vel animata irrationalia Adiurare, vel non: licite.

De grauitate peccati Adiurationis non conueniũt Doctores.

Nauarrus *Putat eſſe mortale. Ratio.*

Ob leuitatem materia ſæpe non eſſe mortale docent alij.

18. Aſſero

Aſſero 5. res per quam adiuratur quis, poteſt eſſe Deus, Angeli, Sancti, vel homines iuſti Viatores non autem creaturæ inferiores.

18. Aſſero 5. res per quam adiuratur aliquis, poſſunt eſſe vel Deus, vel Angeli, vel Sancti in gloria, vel etiam homines iuſtos viatores. Ita Suarius citato lib. 4. cap. 3. & Sanch. num illo. 2. alijque citati; nullo autem modo fieri poteſt adiuratio per creaturas inferiores in natura aut in ſtatu gratiæ, vt docent ibidem Authores citati. De Angelis, Sanctis & Iuſtis probatur ſatis ex eo, quòd hi omnes plurimùm valeant apud Deum, ea propter ob illorum amorem & intercesſionem meritò poteſt & debet Deus rogari & adiurari, vt aliquod beneficium concedat. Quod verò non poſſit id fieri per alias creaturas probatur: vel creaturæ cæteræ inferiores in natura aut in ſtatu gratię nihil valent apud Deum: Non ideò tamen repugnat adiurari Deum per commemorationem alicuius effectus creati, quatenùs in eo clauditur Deus ipſe vt Author illius, & vt ex miſericordia in vno opere ſuo moueatur ad aliud faciendum. Per Iuſtos verò tam beatos, quàm Viatores adiurari poteſt Deus, non tantùm quatenùs in illis Deus ipſe elucet, ſed etiam præcisè ſpectando merita eorundem Sanctorum, in quo non tribuitur Sancto aliquid proprium Dei, ſed honoratur iuxtà ſua merita.

Ratio primæ partis Aſſertionis. *Ratio 2. partis.* *Quomodo per Iuſtos adiuratur Deus.*

Dæmonis adiuratio.

19. Quòd verò attinet ad Dæmonis adiurationem per ſolum Deum, aut per Sanctos vt in eis relucet Deus, fieri poteſt; ſolus enim Deus aut Sancti eius virtute poſſunt Dæmonem cogere.

20. Licita etiam eſt quandoque impropria illa adiuratio moralis & humana, quæ fit quando vnos poſtulat ab alio aliquid per vitam patris, filiorum & ſimilium. Ita Sanch. citato n. 2. Suarius dicto c. 3.

Ex his patet quod actus adiurationis cum debitis circumſtantijs eſt actus virtutis religionis.

21. Ex his patet actum adiurationis cum debitis circumſtantijs eſſe actum honeſtum & virtutis religionis, quando fit per Deum ſiue expreſsè, ſiue tacitè, quia in hoc adiurans tribuit honorem Deo interponendo illius authoritatem tanquàm plurimùm valentem apud omnes ad aliquid obtinendum. Ita Suarius ſuprà cap. 1. à num. 4. vſque ad 7. Sanch. ſuprà num. 2. Placet iam breuibus quæſtiunculis aliqua quæ ad praxin ſpectant decidere.

Quæres 1. Reſp. de Adiurationem oratione incluſa eſſe præceptum Eccleſiæ

22. Quærea 1. an ſit aliquod præceptum adiurandi?

23. Reſpondeo, ſi loquamur de adiuratione quæ imbibita eſt in oratione, ſæpè eſſe præceptum Eccleſiæ ſic adiurandi: nam in pleriſque orationibus adiuratur Deus per merita Chriſti, & adiuratur Chriſtus in litanijs per varia myſteria incarnationis, vitæ ſuæ, & redemptionem generis humani. Quare hoc præceptum non eſt peculiare adiurationis, ſed concidit cum præcepto horarum canonicarum, miſſæ & adminiſtrationis Sacramentorum. Seorſim autem præcisè adiurandi nullum extat præceptum. Ita Sanch. ſuprà num. 4. ſecutus Suarium cap. 4. num. 2. 3. & 4.

At adiurationis præcisè ſumptæ nullum datur præceptum.

Quæres 2.

24. Quæres 2. an liceat aliquando adiurare Dæmones vt opem ferant ad fugandam grandinem & tempeſtates &c. ſimilia? Reſpondeo non licere. Ratio eſt quia non licet beneficium exſpectare à Dæmone, & cum eo aliquam ſocietatem inire vel habere. Ita Sanch. ſuprà n. 22. Suarius tom. 1. de Religione lib. 2 de ſuperſtitione cap. 18. num. 8. Leſſius lib. 2. de Iuſtitia cap. 44. dub. 6. num. 46. Reginaldus n. 104. citati libri. 18. Bonacina ſuprà num. 5. qui ſicut & alia apud ipſos meritò negant licitum eſſe adiurando inuocare, vel præcipere Dæmoni ſuperiori vt inferiorem è corpore pellat, quia hoc eſt aliquod beneficium à ſuperiore Dæmone accipere, vt cum alijs notauit idem Sanch. num. 2.

Reſp. Nunquid *Licere adiurare Dæmones vt opem ferant ad fugandas tempeſtates, &c. Ratio.*

Non eſt tamen improbabile poſſe adiuratorem præcipere Dæmoni Superiori vt ſuam legionem ſecum ducat.

25. Non tamen videtur improbabile quod docet Bonacina ſuprà, ſcilicet poſſe adiuratorem præcipere Dęmoni ſuperiori vt totam ſuam legionem ſecum ducat, nullumque ſui cœtus in corpore derelinquat; quod non eſt, vt contendit Sanch. ſuprà, exſpectare aut petere beneficium à Dæmone, nec eſt ſocietas cum Dæmone, ſed potiùs receſſus, quod mihi placet & docet Syluester verbo *adiuratio* quæſito 5. Nec video cur poſſit quis abſque eo quod dicatur à Dæmone benefibium accipere, aut petere ſocietatem cum eo inire, illum cogere vt inuitus recedat, & non poſſit etiam eadem adiuratione cogere vt inuitus cæteros alios Dæmones ſibi inferiores, etiam inuitos, ſecum ducat; nec enim eſt recipere beneficium ab aliquo, vel ſocietatem & amitiam cum illo inire, quem quis cogit per vim ad aliquid præſtandum vel faciendum, quantumuis id quod præſtatur, aut ſit, ſit gratum cogenti.

Authori Placet hæc reſolutio. Ratio.

Quæres 3. Reſp. Adiurationem, vt ſic non inducere obligationem ex parte adiurati.

26. Quęres 3: an adiuratio inducat obligationem ex parte adiurati præſtandi id quod ab eo petitur? Reſpondeo non inducere præcisè ex adiuratione, nec eſt aliquod caput vnde talis obligatio probetur. Dixi præcisè ex adiuratione: nam, ſi qui adiuratur inferior ſit & imperatiuè adiuretur à ſuperiore, fieri poteſt vt teneatur, non ratione adiurationis, ſed ratione præcepti quod ſuperior intendit adiurando imponere. Ita Suarius lib. citato cap. 4. num. 14. Tabiena verbo *Adiuratio* concluſ. 4. Sanch. ſuprà numer. 14. & alij citati. Vnde in tali caſu non erit duplex peccatum, alterum irreligionis contrà adiurationem, & alterum contrà præceptum à ſuperiore impoſitum, ſed tantùm hoc ſecundum. Ideo Sotum, quem referunt Suarius & Sanch. dicentem, grauius peccari tranſgrediendo præceptum quàm ſi adiuratio non eſſet, meritò explicant de grauitate inter eandem ſpeciem, eò quòd ſubditus ea adiuratione magis excitatur ad conſiderandam negotij grauitatem & poteſtatem qua iubetur.

Quæres 4. Reſp.

27. Quæres 4. an liceat aliqua petere à Dæmone qui humanum corpus obſidet. Reſpondeo inprimis non licere ex mera leuitate & curioſitate vana & inutilia interrogare, & petere vt ad illa reſpondeat: erit enim veniale peccatum. Ita Suarius citato lib 4. cap. 2. numer. 9. Sanch. citato cap 42. num. 25. vbi plures alios refert quibus adde Bonacinam diſp. 4. quæſt. 1. punct. vltimo num. 8. Reginaldum lib. 17. n. 167. Martinum Deltio lib. 6. Diſquiſitionum Magicarum cap. 3. Quòd ſi longi ſermones cum Dæmone miſceantur, meritò Sanch. putat non ſolùm eſſe periculoſum (vt ait Sotus ab

Habere longos ſermones cũ Dæmone eſt peccatum mortale.

ipſo relatus) ſed eſſe mortale, quia res eſt grauiſſima & maximo periculo expoſita longos cum Dæmone ſermones miſcere. Addit etiam Sanch. eſſe mortale ſi fiat interrogatio deprecatiuè, quia ſic interrogare pertinet ad amicitiam cum Dæmone, refertque Syluestrum & Armillam. Addit vlteriùs ſi interrogatio fiat intentione addiſcendi aliquid à Dæmone, eſſe mortale, quia eſt aliquod ab illo beneficium exſpectare. Pro qua doctrina refert Armillam & idem docet Bonacina ſuprà num. 9. quod tamen licet omninò reprehendendum videatur, non mihi videtur ſatis probari eſſe mortale ſi non fiat deprecatiuè, ſed imperatiuè & compulſiuè, nec enim eſt ab illo beneficium exſpectare, cogere vt faciat inuitus. Ex alio quidem capite poteſt damnari & reprehendi ea intentio, nempe ex periculo deceptionis quæ poteſt aut ſolet eſſe in talibus reſponſis à Dæmone, ſi quis illi credat in re graui & doctrinali v. g. in re Theologica, ſed hoc alterius genus peccati erit. Vnde ſi ſit ſtatuta cenſura contra ineuntes ſocietatem cum Dæmone, iuxtà hunc philoſophandi modum non puto incurrere eum qui, quantumuis ex intentione addiſcendi, adiurando Dæmonem adigat ad reſpondendum ſuæ interrogationi adiuratione compulſiua & non deprecatiua. Addit vlteriùs Sanch. etiam eſſe peccatum ſi interrogans firmam & certam fidem adhibeat dicto Dæmonis, quippe id eſſet nimis honorare Dæmonem, & interroganti valdè periculoſum. Pro qua doctrina refert Syluestrum & Armillam.

Deprecatiuè interrogare Dæmonem eſt mortale. ſec. Sanch.

Etiam iuxta Sanch peccatum eſt ſi interrogans certam & firmam fidem adhibeat dicto Dæmonis.

28. Mihi tamen in hac re, quæ frequenter poteſt contingere in adiurationibus, diſtinguendum videtur: nam ſi quis credat etiam firmiter verum eſſe quod dixit Dæmon, quia id efficaci ratione vel euidenti ſigno oſtendit Dæmon ita eſſe, nullum eſt peccatum, imò fieri non poteſt quin firmiter quis aſſentiatur. Item ſi Dæmon non ſponte dicat quæ dicit, ſeu vi & ſanctitate exorciſmorum coactus reſpondeat, vel etiam iurando faciliùs poteſt credi quod dicit, maximè ſi verum eſt Deum non permittere Dæmonem falsò iurare, id quod ipſe Dæmon aliquando exorciſmis coactus ſaſſus eſt cuidam ſacerdoti noſtræ Societatis, qui dum illum expelleret à quadam fœminâ ruſticâ & ſimplici quam obſidebat, & impoſitis ſuper caput reliquijs Sanctorum, cùm Dæmon clamaret ſe torqueri ab illis Sanctis, quæſitum eſt ab illo quinam eſſent illi à quibus torquerentur, nominauit eorum omnium Sanctorum reliquias quæ in lipſanotheca includebantur; ſed addidit mendaciſſimus plures alios qui ibi non erant. Quæſitus verò à Sacerdote num auderet iurare ab illis omnibus contentis in ea lipſanotheca torqueri, reſpondit quidni iurabo? Iura ergo dixit Sacerdos: tunc Dæmon, per Deum qui me torquet iuro, quòd nunc patior à tali & tali & tali Sancto, enumerando ſcilicet eos omnes quorum reliquiæ in lipſanotheca habebantur prætermiſſis alijs quos ipſe addiderat, cùm ibi non eſſent. Requiſitus verò à Sacerdote cur non connumeraret cæteras, quos antequàm iuraret addidiſſet: reſpondit ſibi non eſſe integrum iam mentiri poſt interpoſitum Iuramentum. Et voce tremendâ addidit cauſam, quia Deus propter honorem ſui ſanctiſſimi nominis non permittit malignis Spiritus iurare mendacium. Quod mihi non videtur incredibile; quamuis enim qui hæc dixit, Dæmon fuerit, non dixit tamen ſponte, ſed vi exorciſmorum coactus, & id quod dixit rationi conſonum eſt, & non inutile & vanum, ſed maximè conducens ad deterrendos homines à periurijs. Legantur dicenda infrà quæſito. 7.

At opus eſt diſtinctione iuxta Authorem.

29. Addit tandem Sanch. illicitum fore & mortale ſic interrogare Dæmonem, quando creditur fore vt occultum alicuius peccatum detegat; quod mihi placet ſi peccatum quod timetur reuelandum tale ſit, vt in proximi proximi infamiam redundet grauem prudenti æſtimatione: ſi enim leuiſſima ſit, aut ferè nulla infamia, & coram paucis, non video cur ex eo capite ſit mortale.

Addit Sanch. mortale eſſe interrogare Dæmonem quando creditur quod occultum peccatum proximi, detegat redundans in ipſius infamiam grauem.

30. Illud mihi placet quod cum Caietano & Tabiena ibidem docet Sanch. ex imperfectione actus fore veniale, efficere vt Dæmon in energumeno exiſtens aliquid vanum faciat, vt mouere lapidem. pro qua doctrina refert Caietanum & Tabienam, quod intellige dummodò non deprecatiuè, ſed imperatiuè fiat adiuratio.

31. Reſpondeo vlteriùs quæſito propoſito peti poſſe à Dæmone imperatiuè & coactiuè ea quæ expulſioni conducunt, & quæ ſpectant ad aliorum vtilitatem; ideo licet quærere qua de cauſa ingreſſus ſit? quod nomen habeat? quot ſint Spiritus maligni obſidentes illud corpus? Ita docent Authores citati maximè Sanch. num 23. Valentia 2. 2. diſp. 3. quæſt. 8. punct. 1. & alij multi apud Sanch. ibi & num. 24. & apud Bonacinam citato num. 8. Quorum ratio eſt, quia hæc ſont media ad Dæmonem expellendum, nec in hoc initur Societas cum Dæmone, ſed potiùs agitur de ipſo fugando. Et quæ ad aliorum vtilitatem vel Dei gloriam ſpectant, etiam contra Dæmonem ſunt, & nullo modo pertinent ad aliquod genus amicitiæ vel Societatis cum illo.

Addit Author peti poſſe à Dæmone imperatiuè & coactiuè ea quæ expulſioni conducunt, &c.

32. Quæres 5. an Sacerdos adiurans Dæmonem, licitè adhibeat rutam, ſtercus caprinum, & ſimilia, vtaturque flagellis, ſputis, colaphis percutiendo corpus obſeſſi & nomen Dæmonis in charta ſcriptum comburendo in contemptum illius?

Quæres 5.

33. Reſpondeo ſub diſtinctione. ſi hæc fiant quaſi habeant vim naturalem & phyſicam ad fugandos Dæmones, ſuperſtitio eſt & abuſio; nec enim res corporalis vim habet ad fugandos Dæmones qui ſpirituales ſont. Ita Martinus Delrio lib 2. q. 3. ſect. & libro & libro 3. cap. 2. qu. 3. ſect. 2. Suarius 3. part. tom 3. diſp. 15. ſect. 4. & alij apud Sanch. ſuprà n. 12. Bonacina ſuprà n. 12. Si verò hæc fiant in contemptum Dæmonis ſuperbiſſimi, vt inde ſumat occaſionem deſerendi corpus illud in quo ſic tractatur, núllum erit peccatum.

Reſp. Sub diſtinctione.

34. Dicet aliquis, inde ſequi fruſtrà adhiberi aliqua medicamenta Dæmoniaco quandoquidem hæc nihil poſſint in Dæmonem.

Dices Ergo fruſtrà adhibentur medicamenta Dæmoniaco.

35. Reſpondeo. 1. directè in Dæmonem

nihil

Reſp. 1. Talia licet non directè indirectè, tamē vtilia eſſe poſſe.

nihil prodeſſe, indirectè tamen vtilia eſſe poſſe ad expellendos, vel auertendos humores praua. ſue diſpoſitiones, quibus obſeſſus ſolet à Dæmone vexari, vt docent nuper citati Doctores.

Reſp. 2. Nonnulla adhibere medicamenta in contemptū Dæmonum ad ipſos fugandos.

36. Reſpondeo 2. nonnulla medicamenta adhiberi in contemptum Dæmonum ad ipſos fugandos, vt nuper dicebamus, non verò tanquam deſeruientià ad Dæmones phyſicè torquendos; tunc autem ſatis eſt ſi adhibeantur quantùm ſufficit ad huiuſmodi contemptum & contumeliam Dæmonis ſine damno corporali obſeſſi. Ita Sanch. ſuprà num. 30. cum Tyræo de Dæmoniacis cap. 46. num. 3. & alijs quos refert. Hinc eſt vt ipſe Sanch. monet lib. 31. ex Philarcho de officio Sacerdotis tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 11. adiuratores in præbendo dæmoniaco eiuſmodi medicamenta ſeu remedia, cautè debere procedere, cùm ipſi artem medicinæ non calleant, & facilè poſſint errare ſine medici conſilio.

Quæres. 6.

37. Quæres 6. an adiurans peccet conniuendo aut conſentiendo in aliquo Dæmoni è corpore egreſſuro.

Reſp. Duobus modis poteſt quis aſſentiri petitioni Dæmonis.

38. Reſpondetur cum Sanch. num. 36. & cum Tyræo quem refert, duobus modis id poſſe fieri; primò quando rem iniquam non petit Dæmon, vtpote neque contrà Dei honorem, neque contrà proximi vtilitatem, & tunc poteſt conniuere & permittere Dæmoni id quòd petit aut vult, dummodò egrediatur è corpere, quamuis non teneatur adiurans id concedere. Vnde licebit ſi petat nouis ſupplicijs non cruciari, aut in infernum relegari, tùm quia licitum eſt adhibere media ad fugandum Dæmonem, qui quandoque facilius fugatur conniuendo ipſius petitioni non iniquæ, tùm etiam quia id non eſt inire Societatem cum Dæmone, nec eſt voluntas placendi Dæmoni, ſed potiùs receſſus & medium quo faciliùs expellatur, & compellatur deſerere corpus obſeſſum. Secundò conniueri poteſt Dæmoni petenti rem malam, verbi gratia tranſeundi ad alium hominem, aut vexandi alium, & tunc peccat adiurator conniuendo, tùm quia cooperatur actioni iniquæ, tùm quia vitari debet damnum proximi quoad commodè fieri poſſit. Quamuis autem competat adiuratori facultas expellendi Dæmonem, non tamen ea competit cum aliorum detrimento.

Adducunt prædicti Doctores quandoque licere conniuere Dæmonis Petitioni quadruplici occurrente conditione.

39. Addunt tamen prædicti Doctores aliquando licere quadruplici concurrente conditione. Primâ, vt is quem Dæmon poſſeſſurus eſt, ſit homo peſſimus, & tali pœna dignus. Secundâ vt adiurans habeat imperium in eum quem Dæmoni traditurus eſt, atque in ipſum Dæmonem, ſummumque ius ad ipſum expellendum quandocumque libuerit. Tertiâ vt adſit boni maioris ſpes, quia nimirum ſperatur fore vt hac ratione proximus iuuetur, qui alijs rationibus non videbatur poſſe iuuari. Quartâ vt abſit voluntas placendi Dæmoni, ſed tantùm id fiat ad vtendum ipſo tanquàm lictore & carnifice. Legatur Tyræus de Dæmoniacis cap. vltimo. à num. 8. vſque ad finem.

Quæres. 7.

40. Quæres. 7. an liceat adiuratori petere à Dæmone ſignum ad vadem, aut chirographum quibus indicet aut ſpondeat ſe è corpore exire & non rediturum?

Negat Sotus.

41. Negant Sotus lib. 8. de Iuſtitia à 2. circà ſolutionem ad 3. & Ciruello de ſuperſtitione 3. part. cap. 8. putantes id eſſe ſuperſtitioſum; imò Sotus ſuperſtitioſiſſimum appellat & non ferendum, eò quòd Dæmon ſit mendacij Pater, nullaque fides ipſi adhibenda.

Authori non placet Ratio Soti.

42. Hæc tamen ratio mihi non placet, nec placet Authoribus poſteà referendis. Quamuis enim ſit mendacij Pater, poteſt cogi ad dicendam veritatem, & ea ratione illi credi, vtpotè coacto per virtutem exorciſmorum, vt dicebamus quæſito 4. & docet Sanch. ſuprà num. 28. adiuncto num. 23. cum alijs, vbi docuit, & nos cum illo poſſe credi Dæmoni coacto adiuratione ad manifeſtandam veritatem conducendam ad ſuam expulſionem, talis autem hæc eſt traditionis ſigni, putà extinguere lumen, vel vitrum aliquod frangere, vel aliquid aliud; ſicut enim cogitur Dæmon relinquere obſeſſum, ita cogi poteſt vt ſui diceſſus ſignum det eaque ratione conſtet de parta victoria ab adiurante. Vnde in Sacerdotali Romano adiurator docetur hoc ſignum petere; maximè cum licitè petantur ea quæ conducunt ad fugandum Dæmonem, & vt conſtet eſſe fugatum, vel ſciamus an adhuc ſit vtendum exorciſmis. Ita Sanch. loco citato cum Tyræo ſuprà cap. 46. num. 23. & cap. 52. num. 4. & cap. 53. num. 4. Martinus Delrio lib. 6. Diſquiſ. magic. cap. 3. littera. B. in fine & cap. 2. qu. 3. ſect. 3. in 4. remedio, quibus adde Bonacinam ſuprà num. 14. qui ſimul cum Sanch. citato & Abulenſi 1. Reg. 16. quæſt. 41. fatetur ex hac ſigni traditione præcisè non manere adſtrictum Dæmonem ad non redeundum. Imò ſi non redit, putat Bonacina id prouenire, vel ex Iuramento non redeundi ab ipſo Dæmone præſtito, vel ex auxilio Sanctorum, vel ex alia cauſa: Vnde hic Author etiam ſupponit nobis cum poſſe exigi Iuramentum à Dæmone. Solet etiam cogi vt det vades aliquos Sanctos quorum auxilium deuotio adiurantis, vel adſtantium, vel etiam obſeſſi inuocauit. Abſolutè tamen certius eſt non rediturum ſi exeat tradito ſigno, & multò adhuc certius datis vadibus, aut præſtito Iuramento non redeundi.

Sicut enim Dæmon cogitur relinquere obſeſſum ita cogi poteſt vt ſui diceſſus ſignum det.

Quæres 8.

43. Quæri poteſt. 8. an. vno dæmone expulſo cenſeantur expulſi cæteri omnes ſi qui fortè erant in energumeno? Reſpondetur plerumque omnes exire, ſiue quia plures qui obſident, ſolent habere vnum ſuperiorem Dæmonem quem ſequuntur, quo fugato profligantur cæteri, ſiue quia exorciſmi Eccleſiæ æquè ſunt infeſti & exoſi omnibus, ac ſingulis Dæmonibus; vnde quod ſufficit ad profligandum vnum, maximè potentiorem, ſatis erit ad profligandos cæteros. Non videtur tamen repugnare quin vnus exire poſſit alijs non exeuntibus, maximè ſi vnus independenter ab altero ingreſſus eſt; tunc enim ſicut ingreſſus eſt per ſe, & non in conſortio alterius, ita poteſt per ſe & ſeorſim fugari altero non fugato. Item fieri poteſt vt vnus minorem habeat poteſtatem in corpus obſeſſum, atque adeò faciliùs

Reſp. Plerumque expulſo vno dæmone omnes exeunt.

Non tamen repugnat vnum Dæmonem exire alijs non exeuntibus.

liùs deferet illud monente adhuc alio fortiori, & cui maior poteſtas permiſſa eſt, Ita Sanch. ſuprà num. 8, cum Tyræo de Dæmoniacis cap. 15. quos refert & ſequitur Bonacina ſuprà numero 15.

Quæres 9. 44. Quæres. 9. an ſit aliqua determinata pars pro ingreſſu & egreſſu Dæmonis qui adiuratur?

Reſp. Nullam eſſe determinatam partem pro egreſſu vel Ingreſſu Dæmonis. Ratio. 45. Reſpondeo nullam eſſe; eſt enim Dæmon ſpiritus corpore carens atque adeò iuxtà varios philoſophandi modos, vel nulla corporis parte exit, ſed abſolutè ibi deſinit eſſe ceſſando à ſua operatione & vnione quali quali, iuxtà varias opiniones. Vel quod verius puto per motum ſuum localem aliò migrat, & quacunque corporis parte poteſt exire. Sed hæc philoſophica aut theorica potiùs ſunt, quàm ad praxim vtilia, & non eſt huius loci de ijs diſputare. Legatur Tyræus loco citato cap. 9. & Sanch. ſuprà numero 7. qui etiam docet Dæmonem, cùm ſpiritus ſit, poſſe totum aliquod ſpatium occupare, ſicut de angelis bonis & in eſſe naturali dici ſolet, ita vt Angelus ſit totus in toto & totus in qualibet corporis parte, non per modum formæ, ſed per quandam aſſiſtentiam & operationem. Non repugnat tamen quòd in corpore obſeſſo ſit aliquando in vna parte & aliquando in alia. Legatur vterque Author citatos & Abulenſis cap 8. Matthæi quæſt. 13. ad 2. Omitto alia quæ non ſunt huius loci, & quæ dicta ſunt ſufficiunt pro complemento huius materiæ.

FINIS.

INDEX
TRACTATVS
DE IVRAMENTO
PERIVRIO ET ADIVRATIONE.

DISPVTATIO I.

De Natura Iuramenti & verbis ipſum conſtituentibus.

DVBITATIO I.

Quid ſit Iuramentum? Pag. 1.

DVBITATIO II.

Quotuplex ſit Iuramentum? p. 7.

DVBITATIO III.

An omnia prædicta Iuramenta ſint eiuſdem ſpeciei infima ac proinde ſatis ſit in confeſſione explicare quoties quis iurauerit falſum vel fecerit contra Iuramentũ non explicata materia & modo? p. 10.

DVBITATIO IV.

Quæ voluntas & quæ verba requirantur ad Iuramentum vel quomodo de vtriſque iudicandum ſit in dubio p. 12.

DVBITATIO V.

An ad dignoſcendum quæ verba contineant Iuramentum habenda ſit ratio conſuetudinis patriæ? p. 14.

DVBITATIO VI.

Quando cenſeantur eſſe Iuramenta, quæ fiunt per Creaturas & quando non? p. 15.

DVBITATIO VII.

An referat ad Iurandum vti præpoſitione In *aut præpoſitione* Per *& de quibuſdam formis iurandi æquiuoca?* p. 18.

DVBITATIO VIII.

Quænam verba contineant Iuramenta Exſecratoria & quæ non? p. 19.

DVBITATIO IX.

Quænam Iuramenta contineant ſimul Blaſphemiam p. 21.

DISPVTATIO. II.

De Bonitate & Malitia Iuramenti & de Circumſtantijs vt licitè fiat.

DVBITATIO I.

An Iuramentum ſit Actus licitus & honeſtus? p. 27.

DVBITATIO II.

An detur Præceptum affirmatiuum obligans interdum ad iurandum? p. 30.

DVBITATIO III.

An ad hoc quod ſit licitum iurare requirantur naturali Iure Veritas, Iuſtitia & Iudicium? p. 31.

DV-

DVBITATIO IV.

Quænam conditiones in Iure poſitiuo deſiderentur aut, quæ circumſtantiæ vt Iuramentum in foro Iudiciali licitè fiat? p. 33.

DVBITATIO V.

An Iuramentum, cui deeſt Iudicium & Iuſtitia, ſit Mortale & periurium? p. 34.

DVBITATIO VI.

An ſemper ſit peccatum mortale Iuramentum, cui deeſt veritas de præſenti, & an excedat alia peccata? p. 38.

SECVNDA PARS DVBITATIONIS.

An ſcilicet excedat periurium alia peccata? p. 41.

DVBITATIO VII.

Quam diligentiam teneatur, qui iurat, adhibere ad inquirendam veritatem & quam certus eſſe debeat de re quam iurat? p. 43.

DVBITATIO VIII.

An Violatio Iuramenti promiſſorij poſſit eſſe veniale peccatum ex leuitate materiæ? p. 46.

DVBITATIO IX.

An periuria cum naturali inaduertentia prolata ſint peccata mortalia quando procedunt ex conſuetudine iurandi ſine aduertentia? p. 49.

DVBITATIO X.

An aliqua & quæ conſuetudo iurandi incautè hominem conſtituat in ſtatu peccati mortalis & quomodò in confeſſione ſint explicanda ea peccata? p. 52.

DVBITATIO XI.

Quale peccatum ſit iurare abſque animo iurandi aut ſe obligandi aut implendi? p. 68.

DVBITATIO XII.

Quando ſit licitum veritatem occultare cum Iuramento? & quando ſit periurium aut illicitum iurare in alio ſenſu, quàm alij accipiunt? & quibus verbis aut modis poſſit veritas occultari? p. 70.

§. PRIMVS.

Quibus verbis aut modis poſſit fieri veritatis occultatio etiamſi decipiantur Audientes? Ibid.

COROLLARIA.

Ex præcedentibus aſſertionibus. p. 74.

§. SECVNDVS.

Quibus de cauſis liceat prædictis modis veritatem occultare etiam ſub Iuramento? p. 76.

CORALLARIO.

Ex duabus præcedentibus aſſertionibus. p. 77.
Dubium. 1. incidens p. 82.
Dubium. 2. incidens p. 83.

DVBITATIO DECIMA TERTIA.

Quando liceat petere Iuramentum à Gentili per Idola iuraturo? vel à Fideli falsò iuraturo? p. 84.

EXPLICATVR II. PARS.

Dubitationis: an liceat petere Iuramentum à Fideli falſum iuraturo? p. 86.

DISPVTATIO. III.

De Obligatione Iuramẽti Promiſſorij.

DVBITATIO I.

An Iuramentum cadens ſuprà ſolam aſſertionem de futuro abſque vlla promiſſione obliget ad id præſtandum? p. 88.

CORALLARIA.

Ex præcedenti doctrina 89.

DVBITATIO II.

Quanta ſit prædicta Iuramenti obligatio? & vtra ſit maior voti aut Iuramenti? p. 90.

DVBITATIO III.

Qua ratione ex parte materiæ obliget aut non obliget Iuramentum promiſſorium? p. 91.

DVBIVM INCIDENS.

An error circa cauſam Iuramenti aut voti reddat ea irrita? vel ceſſet obligatio ceſſante cauſâ? p. 95.

DVBITATIO IV.

An vota ſeu Iuramenta non mutuandi non fide Iubendi, non petendi diſpenſationem aut relaxationem ſint irrita & peccata? p. 100.

DVBITATIO V.

An Iuramentum aut votum non ludendi obliget & quando eius tranſgreſſio ſit mortalis? p. 103.

DVBITATIO VI.

Quando obligent Iuramenta Parentum puniendi Filiũ, & Puerorum accuſandi alios Pueros, Iuramenta Vrbanitatis gratia facta? p. 105.

DVBITATIO VII.

An Iuramentum illicitè emiſſum vel de re prohibita vel etiam irrita promiſſione ſi abſque peccato impleri poſſit, obliget? Ibid.

DVBITATIO VIII.

An promiſſio prodiga aut ob turpem finem obliget ſi Iuramento firmetur? p. 106.

DVBITATIO IX.

An Iuramentum factum contra prius votum, Iuramentum, aut Promiſſionem obliget? p. 107.

DVBITATIO X.

An Iuramentum de Actu prohibito lege diuina Eccleſiaſtica vel ciuili, & Iuramentum contra bonos mores obliget. p. 108.

DVBITATIO XI.

Qua ratione vltra implendi obligationem habeat Iuramentum vim confirmandi Contractus etiam Iure inualidos aut contra prius Iuramentũ initos? p. 111.

PRIMA DIFFICVLTAS.

Quos effectus habeat peculiares Iuramentum Confirmatorium quos non habet Iuramentum per ſe ſtans? Ibid.

SECVNDA DIFFICVLTAS.

An & vnde habeat Iuramentum vim confirmandi contractus irritos? p. 113.

TER-

TERTIA DIFFICVLTAS.

Quoſnam contractus inualidos Iuramentum confirmet? p. 114.
Corollaria ex præcedente doctrina. p. 117

QVARTA DIFFICVLTAS.

An præcedente Iuramento non faciendi pactum Lege prohibitum nihilominus tale pactum poſteà factum contra prius Iuramentum firmetur ſecundo Iuramento ſuperaddito non contraueniendi tali pacto? p. 119.

QVINTA DIFFICVLTAS.

Quibus regulis dignoſcatur quando Iuramentum vim habeat confirmandi contractum. p. 120.
Corollaria ex præcedenti regula Ibid.

DVBITATIO XII.

An Iuramentum de ſoluendis vſuris ſemper obliget & quali obligatione Religionisne vel etiam Iuſtitiæ, & an illi ſatis fiat momentanea ſolutione? p. 121.

DVBITATIO XIII.

An Iuramentum metu extortum obliget itemq; Iuramentum non exeundi è carcere iniurioſo vel ad eum redeundi? p. 125.

DVBITATIO XIV.

An Iuramentum dolo vel errore vel ignorantia præſtitum ſit irritum? p. 130.

DVBITATIO XV.

An ad obligationem Iuramenti promiſſorij requiratur deliberatus conſenſus & intentio iurandi per verum Deum & implendi quod iuratur & promittendi ac ſe etiam obligandi? p. 132.

DVBITATIO XVI.

An Iuramentum ſimulatum ſeu doloſum quoad verborum ſignificationem obligationẽ inducat? p. 138.

DVBITATIO XVII.

Qualiter interpretandum ſit Iuramentum quoad eius obligationem & in dubio quid dicendum & quas conditiones includat in ſe ſine quibus non cenſeatur obligare? p. 140.
Corollaria ex præcedente aſſertione & doctrina. Ibid.
Explicatur amplius doctrina præcedentis corollarij circa Iuramenta ſeruandi ſtatuta communitatum vbi etiam agitur de Iuramentis miniſtrorum publicorum & aliorum officialium circa ſtatuta ſui officij. p. 143.
Statuitur ſecunda aſſertio circa eum qui dubitat an iurauerit & tertia aſſertio de conditionibus incluſis in Iuramento. p. 148.

DVBITATIO XVIII.

An obligatio Iuramenti ſit merè perſonalis & in propria ſpecie implenda & quando? p. 153.

QVÆSTIO I.

An obligatio Iuramenti ſit merè perſonalis? Ibid.

QVÆSTIO II.

An Iuramentum promiſſorium implendum ſit in propria ſpecie vel poſſit per aliquid æquiualens impleri? p. 157.

QVÆSTIO III.

Quo tempore incipiat obligare Iuramentum? p. 158.

DISPVTATIO. IV.

De Diſſolutione ſeu ablatione Iuramenti.

DVBITATIO I.

Qua ratione differant Iuramenti irritatio, condonatio, relaxatio, diſpenſatio & commutatio? p. 162.

DVBITATIO II.

De Iuramenti irritatione à quibus & qua ratione fieri poſſit quando Iuramentũ ſoli Deo factum eſt? Ibid.

DVBITATIO III.

Quinam poſſint irritare Iuramenta facta homini in eius fauorem? p. 166.

DVBITATIO IV.

An & quando obligatio Iuramenti promiſſorij tollatur condonatione à creditore facta præſertim quando Iuramentum non ſoli homini ſed etiam Deo intuitu pietatis factum eſt? p. 168.

DVBITATIO V.

Quinam poſſint diſpenſare aut commutare Iuramenta facta ſoli Deo de rebus pijs? p. 172.

DVBITATIO VI.

Qua ratione Iuramentum promiſſorium homini factũ poſſit relaxari ſeu diſpenſari aut etiam commutari à ſuperiore Eccleſiaſtico? p. 176.

DVBITATIO VII.

An poteſtas ſecularis & ciuilis poſſit relaxare Iuramenta homini præſtita? poſſitq; ue irritare ſeu impedire vires Iuramenti antequam præſtetur? p. 180.

DISPVTATIO V.

DE ADIVRATIONE.

DVBITATIO I.

Quid & quotuplex ſit Adiuratio? p. 184.

DVBITATIO II.

In quo differat Adiuratio à Iuramento? p. 185.

DVBITATIO III.

An & quale peccatum committatur in adiurando? p. 186.

DVBITATIO IV.

Quis poſſit ex officio Dæmones adiurare? Ibid.

DVBITATIO V.

Quæ res ſint capaces adiurationis & quali? p. 187.

FINIS.

IOANNIS
DE DICASTILLO
Societatis IESV Doct. Theologi
TRACTATVS
DE
CENSVRIS
ET POENIS ECCLESIASTICIS
QVÆ SVNT QVASI ÇENSVRÆ.

1\. *VAſtiſsimum ſanè opus aggredimur & à multis copioſè nimis, & eruditè tractatum; atq; (vt omittam Nauarrum, Henriquez olim, & alios poſteriores, quorum multi adhuc ſuperſtites ſunt, dum hæc ſcribo) illi ſunt inter ceteros, & à cæteris poſterioribus in veneratione habiti circa præſentẽ materiam, ſcilicèt Suarius tom. 5. in 3. p. & Stephanus de Auila Author vterq; noſtræ Societatis; qui poſterior, non quidem tam latè, ſed non minùs doctè hac de re diſputauit, quàm prior. Quos duos vel maximè præ oculis, & præ manibus habebimus non prætermiſsis etiam alijs viris doctiſsimis, qui cùm ante tùm poſt ipſos hac de re ſcripſerunt. In nullius tamen (more noſtro) Magiſtri verba iurabimus, captiuantes ſolùm intellectum in obſequium Chriſti, & Fidei, vel (quod idem eſt) ſanctæ Matris Eccleſiæ, cuius poteſtatem in ijs ferendis cenſuris, & agnoſcimus, & veneramur. Sed antequàm deſcendo ad particulares diſputationes circa Excommunicationem, ſuſpenſionem, deſpoſitionem, Interdictum, Ceſſationemq; à Diuinis, & Irregularitatem, placet aliorum methodum ſequi vt & de Cenſuris in communi diſputare.*

In hac Tractatu Suarii & Stephani De Auila, maximè præ oculis habebimus.

Methodus Seruanda.

DISPVTATIO PRIMA
De Cenſuris in Communi.

2\. MVlta habent cenſuræ, quæ omnibus communia ſunt ſicut & Sacramenta; quâ ergo ratione acturi olim de Sacramentis, priùs egimus de Sacramentis in communi: eâdem ratione nunc de Cenſuris in communi agendum eſt.

DVBITATIO I.

De nomine & ſignificatione Cenſuræ; & an ſit in Eccleſia poteſtas ferẽdi Cenſuras?

3\. CEnſura iuxta latinam & propriam ſignificationem præter generaliſſimam

Cenſura quid ſignificat

acceptionem quâ vox generaliter ſumitur pro quolibet iudicio de re aliqua, quo notatùr in eâ re quid ſit laude dignũ aut vituperio; ſignificat etiam dignitatem Cenſoris, quæ olim fuit apud Romanos. Erat autem Cenſor apud illos qui moribus totius Populi præerat; ad quem ſpectabat de Ciuium moribus indagare, atq; indignos honoribus repellere, corrigere, ac punire Populi delicta.

4. Hinc deriuatum eſt hoc nomen Cenſura, vt etiam ſignificet correctionem ipſam, & punitionem. Quâ ſignificatione Iuuenalis *Satyra* 1. dixit *Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.* Hoc eſt venia conceditur flagitioſis hominibus, ſimplicibus autem, id eſt ijs, qui ſimplicitate, vel fragilitate deficiunt, durum infligitur vulnus. Itaq; Cenſura idem eſt, quod ſeuera correctio, ſeu mulcta aliqua, & pœna.

Illâ voce vtuntur Doctores ad ſignificandam Eccleſiaſticã pœnam.

5. Quapropter Eccleſia & Doctores tàm Iuris periti, quàm Theologi vtuntur hac voce *Cenſura* ad ſignificandam Eccleſiaſticam pœnam, & muctam, quæ ſeueritatem cõtineat, & rigorem aliquem Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis, & poteſtatis coërcendi errantes, aut rebelles, ſeu contumaces.

Supponendum 1. eſſe in Eccleſiâ poteſtatem infligendi Cenſuras.

6. Supponendũ ergo eſt primò eſſe in Eccleſiâ poteſtatem infligendi Cenſuras, & puniendi ſuos ſubditos pœnis, etiam ſpiritualibus non ſolùm in foro conſcientiæ interiori, ſed etiam in foro exteriori. Quod fide certum eſt, & oppoſitum omnino Hereticum; vt laté probant Bellarminus lib. 1. *de Summo Pontifico.* c. 15. Suarius tomo. 5. de *Cenſuris diſp.* 1. *ſect.* 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1 *art.* 2. Auila. 1. *p. dub.* 2. Henriq. *lib.* 13. *c.* 1. Coninc. de *Cenſuris. diſp.* 13. *dub* 3. Vaſq. de *Excom. dub.* 1. Vgolinus de *Cenſuris. tabula* 1. *c.* 1. *n.* 2. Valentia. 3 *p. diſp.* 7. *q.* 17. Filiucius *Tract.* 11. *c.* 2. *quæſito* 1. Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *p.* 1 *c.* 3. Bonacina *diſp.* 1. *de Cenſuris q.* 1. *puncto.* 1. & alij communiter.

Probatur 1. ex Matthæi 16. & 18.

7. Probari poteſt primò ex Euãgelio Matthæi 16. & 18. vbi generalem poteſtatem contulit Chriſtus Dominus Petro, & Apoſtolis dicens. *Quodcumq; ligaueris*, ſeu *Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erit ligatum*, ſeu *erunt ligata, & in Cælo.* Quæ verba cum ſint generalia, meritò in eis poteſtas collata extenditur ad omnia illa, quæ ad conveniens Eccleſiæ regimen, neceſſaria, vel vtilia eſſe poſſunt; nec enim eſſe poteſt vlla ratio excludendi aliquid, vel limitandi verba, quę Chriſtus Dominus non limitauit, vt expendit Innocentius 3. *in c. Solitæ.* de *maioritate & obedientia.* Item expendenda eſt metaphora verbi *Ligandi*; optimè enim quadrat in Eccleſiaſticam Cenſuram, quæ (vt dicemus) vinculum quoddam eſt ſeu ligamen. Quod verò additur. *Erit ligatum & in Cælo.* Satis declarat, poteſtatem hanc non eſſe ſolùm temporalem, & naturalem, ſed etiam ſuper naturalẽ, atq; hoc ligamen eſſe ſpirituale. Tandem, quòd ſermo ſit de poteſtate etiam fori exterioris, & contentioſi, ſatis declarant præcedentia verba Matthæi 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi, tanquàm Ethnicus, & publicanus.* Id eſt eijciatur extra Eccleſiam, & ſeparetur, vt indignus ab Eccleſiaſticâ communicatione, & fructu. Idèo poſteà, vt oſtenderet Chriſtus Dominus futurum eſſe, vt hoc iuſtè, & validè fieret ſubiungit; *Amen dico vobis quæcumq; ligaueritis &c.* Atque hic ratione Sancti Patres intellexerunt prædicta loca, vt videre eſt apud Auctores citatos, & alios plures, quos contra Hæreticos afferunt Bellarminus, Sotus, Suarius, & Vaſq. ſuprà.

Probatur 2. ex definitionibus Conciliorum.

8. Probatur. 2. ex definitionibus Conciliorum, & Pontificum, nam in *Concilio Conſtantienſi ſeſſ.* 8. damnatur error eorum, qui dixerunt non eſſe in Eccleſia poteſtatem excommunicandi & *ſeſſ.* 15. ac tandem *ſeſſ. vltima* in interrogatione Martini Quinti damnatur error Ioannis Hus, & aliorum Hæreticorum, qui generaliter irridebant Cenſuras Eccleſiæ. Contrà quos ſtatuitur eſſe in Eccleſia poteſtatẽ ferendi Cenſuras. Quod attinet ad decreta Pontificum paulò poſt conſtabit.

Probatur 3. ex antiquiſſimo vſu & traditione.

9. Probatur 3. ex antiquiſſimâ Traditione, & vſu infligendi Cenſuras, & illis puniendi rebelles peccatores; nam ipſi Apoſtoli vſi ſunt hac poteſtate. Quod enim D. Petrus *Actor.* 8. in illis verbis *non eſt tibi pars, nec ſors in ſermone iſto.* excommunicauerit Simonem Magum, ſatis ſignificatur *Canone* 30. *Apoſtolorum.* Et D. Paulus pluribus in locis ſuarum Epiſtolarum hanc coërcendi poteſtatẽ teſtatur ſe accepiſſe ab ipſo Chriſto, eâq;. vſurum comminatur, & conſtat ex 2. *ad Corinth. c.* 12. & 13. & 1. *ad Corinth.* 4. eâq; vſus eſt. 1. *Corinth.* 5. & 1 *ad Timoth.* 1. atq; in Canonibus Apoſtolorũ frequenter imponuntur Cenſuræ, & aliæ pœnæ; nam *Canone* 3. imponitur pœna depoſitionis, & à *Canone* 6. vſq; ad 83. rari ſunt, qui non contineant aliquam Cenſuram, aut irregularitatem, quæ, vt plerią; explicant, intelligitur dum dicitur *Non ordinetur*, vel *non poteſt ordinari.*

10. Deinde plura extant Pontificum decreta, ex quibus conſtat à tempore Apoſtolorum vſos eſſe hac poteſtate, vt conſtat ex *c. Epiſcopus de Conſecratione. diſt.* 1. & ex Anacleto Papa, & ex *c. videte.* 24. *q.* 3. atq; ex *diſtinctione* 33. vbi plures Canones continentur eiuſdem Anacleti, in quibus Cenſura imponitur; & in *Concilio Niceno in confeſſione Fidei. & c.* 5. & 12. Anathomatizatur Arius; & Concilium, Calcedonenſe, aliaq; antiquiſſima concilia, nouiſſimèq; Tridentinum, idem fecerunt contra alios Hæreticos illis dicendo anathema.

Probatur 4. Ratione deductâ ex omni Republicâ benè inſtitutâ.

11. Probatur 4. ratione, quia omnis Reſpublica bene inſtituta indiget poteſtate Iuriſdictionis tam directiuâ condendi leges, quàm coërciuâ puniendi rebelles, & priuandi illos bonis proprijs ipſius Reipublicæ. Vnde omnis Reſpublica habet vtramque poteſtatem, vt per ſe lumine ipſo naturali manifeſtum eſt: ergo etiam Eccleſia, quæ eſt Reſpublica perfectiſſima habet hanc poteſtatem. Illud tamen intereſt inter Rempublicã quamcumq; ciuilem, & temporalem, & inter Eccleſiaſticam, ac Spiritualem quod finis Reipublicæ Ciuilis eſt temporalis ſcilicèt pax, & tranquilitas talis Reipublicæ; finis autem Reipublicæ Eccleſiaſticæ eſt ſuper naturalis, nempe clara Dei viſio, & gloria æternã, & cum media debeant eſſe proportionata fini Reipublicæ quidem Ciuilis media, quibus ſeipſam defendit, & premia, atque ſuplicia, quæ ciuibus proponet tẽporalia ſunt: è contra verò

Differentiâ inter Rempublicam Ciuilem, & Eccleſiaſticam.

media

media Reipublicæ Eccleſiaſticæ arma ſcilicèt, quibus ſe defendit; & præmia atque ſuplicia, quæ fidelibus proponit, ſpiritualia, ac proinde poteſt illos priuare ſpiritualibus bonis, qualia ſunt Sacramenta, Sacrificia, & Eccleſiæ ſuffragia.

Quamuis autē Eccleſia directè verſetur circa Spiritualia. ſimul etiam poteſt, in ordine ad illa verſari circa temporalia. Ratio.

12. Hoc tamen ſic intelligendum eſt, vt, quāuis Eccleſia directè verſetur circa ſpiritualia, ſimul etiam indirectè poſſit verſari circa temporalia in ordine ad ipſa ſpiritualia; neque enim eſſet ſatis Eccleſiæ prouiſum, ſi careret poteſtate puniendi pœnâ temporali, ac proinde, ſi aliquis Princeps defecerit à fide, poteſt Summus Pōtifex illum priuare Regno, & alium ſubſtituere. Poteſt etiam abrogare leges Principum ſæcularium, ſi aduerſentur fini Spirituali, & rectæ rationi, ac proinde excommunicatio priuat fructibus beneficiorum, & conuictu; ſeu conſortiu cum alijs fidelibus. His præmiſſis. Ad definiendam, ſeu deſcribendam cenſuram Eccleſiaſticam in communi progrediamur.

DVBITATIO II.

Quid ſit Cenſura Eccleſiaſtica?

Definitio Cenſuræ Eccleſiaſticæ

Explicatur, definitio.

13. CEnſuram Eccleſiaſticam, omiſſis alijs deſcriptionibus, quæ vel obſcuriores ſunt, vel longæ nimis, ſic poſſumus definire. *Eſt pœna Eccleſiaſtica ſpiritualis, & medicinalis ab Eccleſiaſticâ poteſtate impoſita, ſic, vt ab eâdem ſemper tolli, & abſolui poſſit.* Prima particula definitionis eſt *pœna*, quia nunquàm vel imponitur, vel incurritur; niſi propter aliquod crimen. Dicitur verò *Spiritualis*, quia ſemper directè, per ſe, & primariò priuat aliquibus commodis ſpiritualibus. Quòd ſi interdum priuet etiam quibuſdam temporalibus, id tantùm fit indirectè, & in ordine ad Spiritualia. Dicitur autem *medicinalis, & quæ ſēper tolli poſſit* ad differentiā aliarū pœnarum ſpiritualium, quæ non ſemper tolluntur, nec ſunt Cenſuræ, quia perpetuæ ſunt & abſque ſpe remiſſionis imponuntur. Conſtat enim quod *depoſitio, degradatio*, per ſe, & ex primariâ ſuâ inſtitutione ſunt pœnæ Spirituales, & grauiſſimæ, quæ nunquàm poſſunt niſi propter delictum grauiſſimum imponi, vt patet ex *c. Tua. de pœnis.* & *c. 2. eodem titulo in 6.* Vbi interpretes id notant, & non computantur inter Cenſuras, quia perpetuæ ſunt, & abſque ſpe remiſſionis; atque adeò non vt medicinales, ſed merè punitiuæ.

Probatur quòd data deſcriptio ſit bona.

14. Quòd autem hæc definitio, ſeu deſcriptio Cenſuræ bona ſit, ex eo maximè probatur, quòd ſit, quaſi collectio eorum, quæ Iura & Doctores communiter de Cenſuris tradunt; ex his enim capitibus colligenda & eſſentia, & definitio earum rerum moralium, quæ ex mero arbitrio hominum pendent, eamque approbant paulò diuerſis verbis Auctores omnes citati *dub. præcedenti*, cæteríque communiter, qui ex Iuribus, & communi ſententiâ tradunt prædictas omnes proprietates in deſcriptione Cenſuræ numeratas. Quòd enim cenſura ſit pœna, quæ non poſſit iuſtè imponi; niſi propter culpam, ſumitur ex c. *Nullus 11. q. 3.* & ex c. *Sacro. de ſent. Excommunicationis*, & alijs multis Iuribus. Quòd autem ſit ſpiritualis, conſtat ex omnibus Iuribus, quæ de Cenſuris loquitur. Quòd medicinalis etiam ſit, & quæ ſemper tolli poſſit, de ſumitur ex c. *ex literis.* de *Conſtit*, Vbi, quamuis Innocentius 3. de vnâ Cenſuræ ſpecie, id eſt de Excommunicatione loquatur: eius tamen ratio in omnibus Cenſuris locum habet; omnes enim imponuntur propter cōtumaciam. Ait ergo Pontifex *Cùm tam Iuris Canonici, quàm veſtri moris exiſtat, vt is, qui propter contumaciam communione priuatur, cum ſatisfactionem congruam exhibuerit, reſtitutionem obtineat; mandamus, quatenus ſupradictum Magiſtrum ſtatutis veſtris nunc humiliter parere conantem ad communionem veſtræ conſortium in Magiſtratibus admittatis.* Ergo omnis cenſura, quæ propter contumaciam imponitur, cùm primum homo reſipuerit, & parere voluerit, auferenda eſt.

15. Hoc etiam habetur *c. Quâ fronte, eodem tit. de Conſtit.* & *c. Cum contingat. de officio delegati.* Vnde proprius terminus Cenſuræ tantùm debet eſſe, quantùm contumacia durauerit. Atque hinc fit, quòd nec Cenſura, quæ propriè ſit Cenſura imponi poſſit pro certo, & determinato tempore, quo elapſo ceſſet, etiamſi contumacia duret; neque ſi contumacia ceſſet, poteſt licitè differri Cenſuræ abſolutio. Quod etiam verum eſt de excommunicato mortuo, qui ſi mortuus fuit cum ſignis pœnitentiæ, abſoluendus ſtatim eſt à ſuperueniente illo, qui id poſſit. Vnde nōn placet Iugo *De Fide diſp. 23. n. 118.* dum ait expedire, mortuum punire in dilatione abſolutionis, vt timeantur Cenſuræ. Si enim mortuus eſt non contumax, potiùs expedit abſolui, vt ſciatur in Eccleſiâ Cenſuram ſolùm eſſe pro contumacibus, & reſipiſcentes ſtatim admitti ad communionem fidelium, etiam mortuos. Eſſet enim hoc contra finem Cenſuræ, qui eſt comprimere contumaciam, & contra rectitudinem Iuſtitiæ; daretur enim occaſio peccatori perſeuerandi in ſuâ contumaciâ, ſi noſſet elapſo tempore Cenſuram ceſſare debere, & priùs non eſſe tollendam, quantùmuis reſipiſcat: eſſetque id facere contra citata Iura. Itaque Cenſura eſt medicinalis pœna, & fertur contra rebelles, & inobedientes, vt patet ex loco illo Matthæi 18. *Si Eccleſiam non audierit. &c.* & in eum dumtaxat finem dirigitur, vt homo priuatus Spiritualibus bonis, & eiectus extra Eccleſiam, expertuſque Dæmonis tyrannidem, qui extra Eccleſiam liberius ſæuit, redeat ad ſe cognoſcens propriam infirmitatem, & miſeriā, ac reſipiſcens, parcat. Quem finem expreſſit Paulus 1. *ad Corint. 5.* dùm dixit *Tradidi eum hominem Satanæ, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini.* & *prima ad Timoth. 1. Tradidi eos Satanæ, vt diſcant non blaſphemare.* Nec pia mater Eccleſia patitur talibus pœnis ſubiacere; niſi rebelles, & inobedientes quandiù perſiſtunt in ſuâ inobedientiā, & contumaciā; quâ ceſſante, eos abſolui iubet; nec oppoſitum eſſet rationi conſentaneum, ſeruiret enim in deſtructionem, & non in ædificationem. Ex quo patet diuerſam eſſe rationem de alijs pœnis, quæ non exponunt hominem periculo peccandi, quia his meritò poteſt homo puniri pro culpâ præteritâ, etiam

Cenſura eſt medicinalis pœna.

differentia inter Cenſuram, & alias Pœnas.

poſtquàm reſipuerit. Vnde, vt communiter docent Doctores, aliæ pænæ imponi poſſunt pro peccato præterito, vt ſic; non verò cenſura, niſi adhuc pendeat aliquâ ratione peccatum in futurum. Itque colligitur ex multis Iuribus, & decretis Pontificum, vt *ex c. corripiantur* 24.q.3. & ex c. 1. *de Iudicijs*, & ex *c.*1. *de Except. in* 6. & expreſſius *c.* 1. *de Sententiâ excommunicationis in* 6. Vide *diſp.*2.*nu.*286

Dices aliquis.

16. Dicet tamen aliquis hanc doctrinam veram quidem eſſe in Interdicto, & excommunicatione, à quibus homo debet abſolui ſtatim, atque reſipiſcit, & congruam exhibet ſatisfactionem, non tamen habere locum in Suſpenſione, quia hæc ſæpiſſimè imponitur pro peccato porè preterito, & ad certum, & determinatum tempus; non verò, vt medicinalis, tantumque interim dùm homo non reſipiſcit: ergo falſum eſt dicere de ratione Cenſuræ eſſe, quòd ſit medicinalis, quia ſuſpenſio Cenſura eſt, vt definitum eſt ab Innocentio. 3. *c. Quærenti de verborum ſignif.*

Reſp.

17. Reſpendetur ſuſpenſionem, quæ eſt Cenſura, ſemper eſſe medicinalem, & non habere terminum præfixum, quia omnis cenſura fertur ad reprimendam contumaciam, & vt homo à culpâ recedet. Ideò non poteſt habere alium terminum; niſi donec fiat talis correctio, & requirit præuiam monitionem, ſaltem illam, quæ includitur in illâ conditionali. *Si hoc feceris*, vel *niſi ſatis feceris*, indigetque abſolutione, quia omnis cenſura tollitur per abſolutionem.

Non omnis ſuſpenſio eſt cenſura.

18. Itaque ſecundùm hanc doctrinam dicendum eſt non omnem ſuſpenſionem eſſe cenſuram, quin vſitatiſſimam eſſe in Iure Suſpenſionem, quæ ſolum ſit pæna, & non cenſura; quotieſcumque enim ſuſpenſio imponitur ſolùm, vt delictum puniatur, & non, vt à contumacia recedatur, non habet rationem cenſuræ, ſed ſolius pœnæ, & tunc illa non indiget monitione, poteſtque, & ſolet pro peccato præterito imponi aliquando perpetua, aliquando ad præfixum tempus, & in hoc caſu nullâ indiget abſolutione; ſed illo elapſo per ſe ceſſat, ſicut, qui religatus eſt ad certum tempus, poteſt illo elapſo ad patriam redire, quia iam pœnæ ſibi impoſitæ ſatisfecit: ita etiam ſuſpenſus ad certum tempus poſteà ſuum officium liberè poteſt exercere; ac proinde, quoties ſic imponitur, non eſt cenſura. Quam doctrinam latè conatur explicare Suarius *diſp.*25. *Sect.*1. Toletus etiam *lib.*1.*c.*13. Sic ait. Aliquando ponitur Suſpenſio ob contumaciam: aliquando verò ob peccatum, ſolum in pœnam illius. Vnde fit vt in ſuſpenſione ab homine non ſemper ſit opus monitione, ſed ſolùm quandu eſt propter contumaciam, vt tenent Innocentius. *c.*1. *de Exceſſibus Prælatorum*, Panormitanus *cum communi. c. Reprehenſibilis. de appellationibus.* Tamen vtroque modo in ſcriptis eſt ponenda c. *Cum medicinalis.* de *Sent. Excom. in* 6. Et intelligo hæc de ea, quæ eſt ab homine. Hæc Toletus, de quo iterum dub. ſequenti. Legantur quæ dicemus *diſp.*2. *dub.*21. *in reſponſione ad* 3. circa finem, vbi etiam oſtendemus quandoque appellari in Iuribus Excommunicationem priuationem ab Altari, & ab Euchariſtiâ per duos menſes, cum tamen hæc non ſit propriè Cenſura.

Aliquando ponitur ſuſpenſio ob contumaciam, aliquando verò ob peccatum ſolum.

19. Non me latet hanc diuiſionem, & differentiam ſuſpenſionis ab aliquibus contemni, & negari, idque fatetur Suarius *ſupra ſect.* 2. *n.* 3. quia in Iure ſimpliciter dicitur ſuſpenſionem eſſe Cenſuram *citato c. Quærenti* de *Verborum ſignificatione.* Vbi ſine dubio ſermo eſt de Eccleſiaſticâ ſuſpenſione. Cumque definitio illa Pontificis doctrinalis ſit quamcumque ſuſpenſionem comprehendere videtur; & quia, vbi Ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.

20. Nihilominùs quoad rem conſtat dari duo genera ſuſpenſionum, quarum altera eſt vindicatiua, altera medicinalis, & quoad vſum vocum conſtat ſolam medicinalem eſſe propriè Cenſuram. de quo *dub. ſeq.*

Contra prædictam definitionem n 13. data ſunt varia obiectiones.

21. Contra prædictam definitionem ſunt aliquot obiectiones ex quarum reſponſione, quæ dicta, & dicenda ſunt de naturâ cenſurarum in communi, clariora fient.

Obiectio Prima.

22. Prima obiectio eſt, quòd Eccleſia non videatur poſſe priuare ſubditos bonis ſpiritualibus; poteſtas enim illi à Chriſto data eſt in ædificationem, non in deſtructionem, vt ſæpe teſtatur Apoſtolus. Priuare autem fideles bonis ſpiritualibus, non eſt ædificatio eorum; ſed deſtructio.

Secunda.

23. Secundò quia Eccleſia non eſt Domina bonorum ſpiritualium, vt eis poſſit ſuo arbitrio vti; ſed ad ſummum eſt diſpenſatrix eorum in commodum, & vtilitatem fidelium; priuatio autem hæc non eſt vtilis fidelibus: ergo &c.

Tertia.

24. Tertiò, quia in ſpiritualibus nemo læditur, niſi à ſe ipſo, vt latè probat Chryſoſtomus *in Homilia ſub eo titulo*: ergo non poteſt ab Eccleſiâ lædi, læderetur autem, ſi ab illâ priuaretur bonis ſpiritualibus.

Quarta.

25. Quartò, quia (vt diximus) cenſuræ debent eſſe pœnæ medicinales, ac proinde vtiles; priuatio autem bonorum ſpiritualium ſemper eſt noxa, & incommoda: ergo non medicinalis.

Quinta.

26. Quintò, quia Cenſuræ pertinent ad iuriſdictionem fori exterioris: ergo non poſſunt nocere in interiore foro. Quod ſi priuarent bonis ſpiritualibus, nocerêt in interiore: ergo &c.

Pro ſolutione notandû eſt.

27. Pro ſolutione notandum eſt, quamuis priuatio alicuius boni ſpiritualis ſemper afferat aliquid incommodi, & detrimenti homini, qui tali bono priuatur; poſſe nihilominùs eſſe vtiliſſimam medicinam, ſi ex eo incommodo ſperetur fructus ſpiritualis multò maior, ſicut & medicinæ corporales ſæpe, aut fortè ſemper, afferunt aliquid incommodi, & moleſtiæ, nihilominùs, cenſentur vtiles, & medicinales propter maius commodum, in quod ordinantur. Hâc ergo ratione poſſunt eſſe Cenſuræ vtiles cum Eccleſia eas ordinet ad maius bonum ſpirituale, nempe excommunicatum priuat conuictu, & communicatione aliorum, vt eâ ratione erubeſcat; priuat eumdem Sacramentis, orationibus, & ſuffragijs Eccleſiæ, vt ſibi relictus agnoſcat propriam infirmitatem, & miſeriam, eâque in citatione exeat à peccato, & conuertatur ad Deum iuxta illud Pauli 1. *Corinth* 5. *Tradidi illum Satanæ, vt Spiritus ſaluus fiat in die Domini.* Hæc enim eſt intentio Eccleſiæ; nec hoc

Eccleſia cenſuras ordinat ad maius bonum Spirituale.

nocu-

nocumentum ſpirituale erit valde graue; ſi cēſura breui tempore duret, vt intendit Eccleſia; quod omnino Eccleſia poſuit in voluntate eius. qui ſic punitur, nam (ut in Iuribus citatis proſecundâ parte noſtræ definitionis, & aſſertionis conſtat) iubet Eccleſia quod cùm primùm reſipuerit abſoluatur.

Nec refert ſi dicas &c.

28. Nec refert, ſi dicas, aliquando Cenſuram multum nocere, & nihil prodeſſe illam incurrenti, propter eius indiſpoſitionem cum pertinax ſit; id enim totum ipſe ſibi debet imputare, quia voluntariè & culpâ ſuâ id patitur. Deinde ſatis eſſe, quòd, quantum eſt ex ſe ſit medicinalis; ſicut medicina corporalis ſalutifera ex ſe, & medicinalis eſt, atque ob id applicatur ægroto, quamuis interdum nihil illi proſit; ſed potiùs noceat propter eius indiſpoſitionem aut abuſum talis medicinæ. Accedit quod Eccleſia in his Cenſuris inſtituendis & ferendis magis debet proſpicere communi bono, quàm priuato ſæpe autem expedit bono communi, vt qui talis eſt, ab aliorum conſortio ſegregetur, & ſpiritualiter puniatur, vt alij timeant, & ſibi caueant, nam, vt dicitur *Prouerb*. 1. 9. & 20. *peſtilente flagellato ſtultus etiam ſapientior erit*. Poteſt ergo Prælatus poſt tentata alia media adhibere excommunicationem, etiamſi ſciat huic priuato nocituram, vt eâ ratione proficiat communitati, ſicut prudens Chirurgus brachium abſcindit, ne totum corpus tabeſcat, reſecantur palmites aridi, vt benè ſit viti, latro ſuſpenditur, ne noceat communitati &c. Ex quâ doctrinâ patet ſolutio ad primam, ſecundam, & quartam obiectionem.

Eccleſia in ferendis Cēſuris magis debet proſpicere communi bono quam Priuato.

Pro ſolutione tertiæ & quintæ obiectionis. Notandum 2. ex D. Thō. triplicem eſſe communicationem fidelium.

29. Pro ſolutione verò tertiæ, & quintæ obiectionis Notandum eſt ſecundò ex D. Thomâ *opuſculo*. 6. *de expoſitione Symboli in explicatione illius particulæ Sanctorum communionem*. & ex Conat. c. *Alma mater*. in principio n. 6. Martino de Ledeſma. 2. p. tom. 4. q. 23. art. 1. Quod latè tradit Henriquez referens plures lib. 13. c. 4. & Suarius de *Excommunicatione*. diſp. 8. ſect. 1. triplicem ſcilicet eſſe communicationem fidelium; primam purè interiorem, Secundam purè exteriorem; Tertiam mixtam partim ſcilicèt exteriorem, partim interiorem. Purè interior eſt, quâ fideles omnes communicant inter ſe in fide, & fideles Iuſti in Charitate; quibus virtutibus vniuntur inter ſe tanquàm membra, & cum Chriſto Domino, tanquàm cū capite, eâque ratione fit vnum corpus myſticum, & ſpirituale iuxta illud Apoſtoli *ad Romanos*. 12. *multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra*. & 1. *Corinth*. 12. *Sicut corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis; cùm ſint multa vnum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus* & infrà. *vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*. & *ad Epheſ*. 1. dicit Deum Patrem dediſſe Chriſtum *caput ſuper omnem Eccleſiam; quæ eſt corpus ipſius*. Quia donum Chriſti (vt ait B. Thomas) communicatur omnibus Chriſtianis; ſicut virtus capitis omnibus membris, & bonum vnius membri alteri etiam communicatur. Vnde inter alia credenda, quæ tradiderunt Apoſtoli in Symbolo, continetur *Sanctorum communio*. Conſiſtit autem hæc communicatio purè in eo, quod omnes fideles communicant, & vniuntur in eâdem fide. Quod ſi etiam Iuſti ſint, in eâdem charitate, & Chriſtus, quia caput eſt, influit dona gratiæ conferendo multa auxilia, & inſpirationes in omnes fideles (multoque abundantiùs in omnes iuſtos) tanquàm in membra ſibi vnita ſaltèm per fidem; atque etiam propter conſortium cum alijs in eâdem fide, vel etiam Charitate. Sic *Geneſ*. 18. dixit Dominus ad Abraham propter decem iuſtos non deleturum ciuitatem. Item, quia Deus per opera vnius Iuſti, (etiam ſine ſpeciali illius intentione) confert alijs fidelibus (etiam peccatoribus) multa ſpecialia auxilia, quibus fideles peccatores excitentur ad primam gratiam, & iuſti ad augmentum gratiæ. Item auxilia, quibus vtrique protegantur à tentationibus. Vnde omnes fideles, licèt in peccato mortali ſint, habent imperfectum motum Fidei, & ſpei, ſicut manus arida conſeruat vitam vegetatiuam; nec enim corrupta eſt, aut fætet ſicut iam abſciſſa. Vlterius, quia omnes fideles, vel eò quod fideles ſint (& multò magis, ſi ſint iuſti) multum ſe inuicem iuuant, & ædificant, confirmanturque in fide, & Charitate, vel ſolo exemplo, ac rectè factis. Item, quia vnus fidelis poteſt gaudere de bono ſpirituali alterius fidelis; vnuſque poteſt pro alio offerre ſuas ſatisfactiones, & orationes, quo ad effectum impetrandi, & ſatisfaciendi, ſi ſint in Charitate quia vnus iuſtus poteſt communicare alijs ſuas ſatisfactiones, proprias & particulares ſeu priuatas; etiam merè internas iuxta dicta *Tract*. 9. *tom*. 2. *de Sacramentis* maximè *diſp*. 1. *de Purgatorio*. & 3. *de Suffrag*.

Purè interior communicatio, quæ eſt.

Communicatio purè exterior eſt.

30. Communicatio purè exterior eſt, quâ communicant inter ſe conuictu politico, nempe in contractibus, & colloquijs, & alijs rebus, & commercijs politicis, & in bonis temporalibus communitatis quæ ſecundùm ius Gentium ſunt in vſu apud omnes Reſpublicas.

Communicatio mixta eſt.

31. Communicatio tandem mixta eſt, quâ Fideles omnes (etiam ſi ſint peccatores, communicant in eiſdem Sacramentis, in Miſſæ Sacrificio, in orationibus, & ſuffragijs Eccleſiæ: nam omnia hæc etiam peccatoribus proſunt, & peccatores poſſunt ad hæc in peccato cum ſolâ attritione accedere, Saltèm ad Sacramenta Baptiſmi, & Pænitentiæ. Communicant itaque in aliquo fructu ex Sacrificio Miſſæ, ex orationibus Fidelium, & ex Suffragijs Eccleſiæ, videlicet, quo-ad impetrationem, & illuminentur à Deo, & conuertantur, & protegantur ab incurſibus Dæmonum, ſi verò ſint iuſti, & in gratiâ communicant etiam in prædictis, quoad ſatisfactionem, quæ poteſt haberi, vel per applicationem priuatam vnius ad alterum, vt, quando vnus iuſtus applicat ſuas ſatisfactiones alteri iuſto: vel per applicationem communem, qualis fit per Sacrificium Miſſæ, & per Eccleſiæ ſuffragia, quibus per ſuos miniſtros orat,

32. Dicitur autem hæc communicatio mixta, quia & exteriùs, fit per actiones, ceremoniaſque exteriores, & ſimul habet in animâ effectum ſpiritualem, ac ſupernaturalem ordinatum, vel ad conferendam, vel ad conſeruandam, vel etiam ad augendam gratiam.

Aduertendum 3.

33. Aduertendum eſt. 3. communicationem purè exteriorem eſſe communem Reipublicæ Eccle-

Eccleſiaſticæ, & cuicumque Reipublicæ ciuili, quantumuis Natio ſit immanis, & Barbara Cõmunicationem, verò purè interiorem, & etiam mixtam proprias eſſe Reipublicæ Chriſtianæ.

Notandũ 4. Eccleſiam non poſſe priuare fideles Communicatione purè interiori.

34. Notandum eſt. 4. Eccleſiam non poſſe priuare fideles primâ cõmunicatione purè interiori, ſicut non eſt in hominis poteſtate, quod membrum viuum, & vnitum reliquis non participet in fluentijs, à capite deſcendentibus, ciboque digeſtum per Stomachum. Quapropter ſolùm peccatum mortale priuat ea communicatione fidelium, quæ fit mediante Charitate; ſolumque peccatum infidelitatis priuat communicatione, quæ fit mediante fide. Duabus verò poſterioribus communicationibus, nempe purè externâ, & mixtâ, omninò poteſt Eccleſia priuare ſuos ſubditos. Quod enim poſſit priuare purè externâ, conſtat; nam quælibet Reſpublica poteſt: ergo poteſt Eccleſia, vt etiam Hæretici fatentur. Quod tandem poſſit mixtâ priuare patet, quia ipſa Eccleſia eſt diſpenſatrix eorum bonorum per actiones externas, atque ea ſunt bona communia toti communitati: ergo poteſt illa diſtribuere inter dignos repulſis indignis. Item, quia eam poteſtatem accepit Eccleſia à Chriſto Domino *Matthæi* 18. vt probatum eſt in hac, & præcedenti dubitatione, Satisque id ſignificauit ipſe Dominus illis verbis. *Si Eccleſiam non audierit.* ſit *tibi, tanquàm ethnicus, & publicanus*; Neque enim eccleſia debet impartiri huiusmodi bona ſic vt Sacramenta. Indulgentias, ſuffragiaque ſua, niſi exiſtentibus intra gremium eius; Ethnicus autem non debet, reputari intra gremium Eccleſiæ, nec in numero Fratrum, vt optimè aduertit Auguſtinus ſuper eundem locum. Id ipſum etiam ſignificauit Chriſtus ſequentibus verbis: *Amen dico vobis quæcumque ligaueritis ſuper terram erunt ligata & in cælis.* Vbi manifeſtè declaratur cenſuram Eccleſiæ non ſolùm excludere hominem à terreno conuictu; ſed etiam à ſubſidijs ſpiritualibus, & bonis animæ internis, quæ, ſicut maximam habent efficaciam ad beatitudinem conſequendam: ita earum priuatio impedit à conſequutione Regni Cœleſtis. Quod egregiè inter alios Doctores notauit Chriſoſtomus ſuper hunc locum.

Potest tamē priuare Cõmunione purè externâ, & mixtâ

His prænotatis.

35. Iam verò his prænotatis pronum eſt ad tertium, & quintum argumentum reſpondere.

Ad tertiũ. Reſp.

36. Ad tertium reſpondetur neminem lædi, niſi à ſe ipſo in ſpiritualibus pertinentibus ad primam communicationem; nemo enim poteſt amittere Charitatem, aut fidem, niſi propriâ voluntate per peccatum mortale; ſecùs tamen eſt in ſpiritualibus pertinentibus ad tertiam communicationem, quibus Eccleſia poteſt priuare ſuos ſubditos.

Ad Quintũ Reſp.

37. Ad Quintum reſpondetur negãdo conſequentiam, quia, vt videmus, multæ exteriores actiones cauſant, & efficiunt in animâ multa bona interiora ſpiritualia, & ſupernaturalia. atque adeò Eccleſia priuando rebelles illis bonis externis, priuat etiam internis effectibus. eâque ratione ligat illos, quoad Cœlum, vt dixit Chriſtus Dominus.

Ex dictis infertur 1.

38. Ex traditâ doctrinâ infertur primò turpiter erraſſe Gloſſam *in c. Quodcumque* 24. *q.* 1. dum dixit excommunicationem nihil operari apud Eccleſiam triumphantẽ; ſed tantùm apud militantem. Quàm Gloſſam meritò dixit Couarru. c. *Alma mater, in initio n.* 9. planè eſſe alienam à Catholicâ veritate.

Infertur 2.

39. Infertur ſecundò impiè. ſicut alia multa dixiſſe Eraſmus *in Colloquijs de fide*, quod excommunicatio territat pueros, non verò viros fortes.

Infertur 3.

40. Infertur 3. impijſſimè dixiſſe Lutherum, teſte Roſenſe contra ipſum, & teſte Vaſquez de *Excommunicatione*, ſcilicèt excommunicationem tantùm eſſe pœnam externam, tantùmque priuare externo conuictu, & plus eſſe optandam, quàm timendam.

Infertur

41. Infertur 4. veriſſimè, atque pijſſimè ſcripſiſſe Auguſtinum *lib.* 1. *contra aduerſarium legis, & Prophetarum. c.* 17. explicando citata verba. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus.* Vbi *Grauius hoc eſt* (inquit) *quàm ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubigeretur.* Et poſteà ſubdit. *Ecce ab hominibus non reddentibus malum pro malo alligatur homo amarius, & infeliciùs Eccleſiæ clauibus, quàm quibuſcumq́; grauiſſimis & duriſſimis ferreis, vel adamantinis nexibus.*

In primitiuâ Eccleſia Deus permittebat homines aliquos viſibiliter excommunicari.

42. Vnde, vt homines intelligerent, quàm ſit timenda Excommunicatio permittebat Deus in primitiuâ Eccleſiâ quod aliqui excommunicati viſibiliter, & corporaliter arriperentur à dœmone, aut in magnos corporis languores inciderent, vt referunt Chryſoſtomus *Homil.* 5. *in c.* 1. *Ad Timoth.* & Theodoretus *ibidem*. D. Thomas *opuſculo citato*. Antoninus 3. *p. tit.* 24. *c.* 76. Sotus, Syluest. & alij.

Infertur 5.

43. Infertur 5. Eccleſiam, dum excommunicat aliquem non priuare illum communicatione illâ, quæ fit per Charitatem, ſed tantùm ſupponere iam illum eſſe priuatum eâ communicatione per mortale peccatum contumaciæ. Vnde ſequitur, ſi excommunicatus, antequam ab excommunicatione abſoluatur, conuertatur ad Deum per contuſionem, frui communicatione illâ primâ, quæ eſt per Charitatem, neque hoc negari debet, aut poteſt, & ſatis colligitur ex *c. dixit* & ex *c. Magna* de *Pœnit diſt.* 1.

DVBITATIO III.

Quot ſint ſpecies Cenſuræ Eccleſiæ.

44. AB hac re multi Recentiores breuiſſimè ſe expediunt, vt videre eſt in Bonacinâ de *Cenſuris* q. 1. puncto. 1. Coninc. *diſp.* 13. *lib.* 1. Cùm tamen res non videatur ita perfunctoriè tractanda; ex eius enim reſolutione multa pro abſolutione à Cenſuris dicenda in poſterum pendent.

Communis Authorum ſententia eſt eſſe tres ſpecies Cẽſuræ.

45. I. Communis Auctorum ſententia eſt eſſe tantum tres ſpecies nempe Excommunicationem, Suſpenſionem, & Interdictum, quod videtur ab Innocentio 3. ſatis definitum *in. c. Quærenti de Verb. ſignificatione.* Atque ita intelligunt textum illum expoſitores Canoniſtæ ibi, & ſummiſtæ *verbo Cenſura.* Nauarrus *in Summa. c.* 27. *in principio. & n.* 152. 194. *&* 254. Valentia

tom. 4.

tom. 4. diſp. 7. q. 17. puncto 1. §. *dicitur autem* & Lanus q. 19. *puncto* 1. Suanus *de Cenſur. lect.* 3. Vgolin. *tabul.* 1. *c.* 26. Auila *de Cenſuris. p.* 1. *dub.* 5. Sà verbo *Cenſura n.* 1. Coninc. *diſp. illa* 13. *dub.* 1. Bonacina *ſupra n.* 4. Henriq. *lib.* 13. *c.* 2. & alij apud ipſum. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 1. *Quæſito* 7. Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *p.* 1. *c.* 2. cum alijs multis apud Dianam. 1. p. Tract. 11. Reſol. 27. & ipſe computat ſententiam probabiliorem.

46. Hanc ſententiã dubiã non nulli reddidêre, quæ alioquin (ni fallor) certa eſſe deberet. Ideò ab hac veritate deſciſcentes Auctores ſanè graues & multi vix certum numerum cenſurarum aſſignant, ſed alij plures, pauciores alij.

Secunda ſententia docet eſſe quinque.

47. Secunda ergo ſententia eſt eſſe quinque ſpecies Cenſurarum, addit enim ſupra tres enumeratas alias duas nempe ceſſationem à Diuinis, & irregularitatem contractum ex delicto. Ita Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 3. *art* 1. *in principio* Corduba *lib.* 5. *Quæſtionum. q.* 43. *dub.* 4. & *in Summâ. q.* 28. *& q.* 144. in fine Bartholom. à Medina 1. 2. *q.* 96. *& in Summâ. c.* 11. §. 9. qui citat Canum, item Bañez. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. *circa finem.* Citatur etiam ab aliquibus Thom. Sanchez, non tamen deſignatur locus, nec ego inuenio. Fortè id aliquando dixit oretenus, vel manu Scripto & de irregularitate ex delicto etiam docet Corneio in 3. part. Tract 5. diſp. 1. dub. 2. diff. 2. & alij non pauci, imo Cruz. Tract. de irregularitate. p. 2. dub. 15. concluſ. 2. teſtatur eſſe communem inter Thomiſtas. Diana ſup. refert etiam alios & probabilem putat ſententiam, & reſpondet argumentis in contrarium. Vbi de hac re diſputat vt reſoluat quæſtionem practicam ſatis; nempe an virtute Bullæ cruciatæ poſſit confeſſarius abſoluere ab irregularitate ex delicto, ſed de abſolutione per Bullam illam poſteà ſuo loco dicemus. Probant aliqui hanc ſententiam, quia Cenſura (inquiunt) eſt pœna puniens fideles in bonis ſpiritualibus; ſed ceſſatio à Diuinis, & Irregularitas contracta ex delicto ſunt pœnæ, quibus fideles puniuntur in bonis ſpiritualibus: ergo ſunt Cenſuræ.

Probatur.

48. Verùm ſi hæc ratio aliquid probaret, concluderet etiam depoſitionem, & degradationem eſſe Cenſuras. Ideò.

49. Tertia ſententia aſſerit eſſe ſeptem Cenſuræ ſpecies. Ita Petrus de Ledeſma *in Summâ poſt Sacramentum Pœnitentiæ Tract. de Cenſuris. c.* 1. & alij Recentiores poſteà referendi; qui omnes ex hac ſuâ opinione, inferunt poſſe Confeſſarium electum per Bullam Cruciatam abſoluere ab Irregularitate orta ex delicto, quia, cùm putent eſſe Cenſuram, tolli poteſt per Bullam dantem facultatẽ abſoluendi ab omni cenſurâ, etiam Papæ reſeruatâ. Atque in hoc conſentiunt etiam Auctores ſecundæ ſententiæ, & id ipſum docet Salon. 2. 2. *q.* 64. *controuerſ.* 4. *art.* 8. & Aragon. *ibidem circa finem* dicit eſſe probabilem. Eandem ſequitur Nugnus .3. *p. in Bullam Cruciatam.* §. *Vltimo.* Itaque vtraque ſententia plures cenſurarum ſpecies agnoſcit, quàm fuerunt aſſignatæ ab Innocentio.

Tertia ſententia eſſe ſeptem.

50. Excipiunt tamen Sotus Medina, & Bannez & quidam alij Irregularitatem ortam ex homicidio iniuſto, quia hæc (inquiunt) non ſolum eſt pœna delicti commiſſi; ſed etiam habet rationem indecentiæ, ſicut aliæ, quæ incurruntur ſine delicto ex defectu ſignificationis, & lenitatis. Ideò, cum ex hac parte non habeat rationem Cenſuræ, non putant poſſe tolli per Bullam.

51. Vlterius probant ſuas ſententias Bannez, & Ledeſma, quià in aliquibus Bullis Cruciatæ olim dicebatur (inquit Bannez) & nunc etiam dicitur (ait Ledeſma) quod Confeſſarius per Bullam poſſit abſoluere ab Excommunicatione, ſuſpenſione, & Interdicto & omnibus Cenſuris, & pœnis, quas pœnitens ex quacumque cauſâ incurrerit: ergo planè ſupponit Bulla eſſe alias cenſuras præter illas, & ab illis etiam concedit facultatem abſoluendi.

52. Emmanuel Sà verb. *Abſolutio. n,* 20, putat probabile eſſe poſſe Confeſſariũ liberare à prædicta Irregularitate, quia eſt pœna; non verò, quia eſt Cenſura. Ad hæc argumenta *dub. ſeq.* reſpondebimus.

53. Addit etiam Henriquez infra referendus poſſe Confeſſarium in caſu nimis vrgenti hanc ſententiam ad praxim deducere, quod etiam videtur ſentire Corduba locis citatis, ſemper tamen dicit tutiùs eſſe recurrere ad Epiſcopum.

54. Gutierrez verò in Quæſtionibus Canonicis *tomo.* 1. *c.* 3. aliter Philoſophatur; ait enim per Bullam poſſe abſolui Irregularitatem, quæ incurritur ex delicto violandi Cenſuras, quia hæc Irregularitas eſt veluti Cenſurarum effectus, quando violantur. Ideò Bulla, quæ concedit abſolutionem à Cenſuris conſequenter concedit abſolutionẽ à prædicta Irregularitate.

55. Molina verò Tract. 3. *de Iuſtitiâ diſp.* 80. *n.* 1. *&* 7. §. *ad ſecundum* concedit eſſe quatuor Cenſuras propriè dictas ſcilicèt tres prædictas, & Ceſſationem à Diuinis. Addit vlterius aliquando etiam Irregularitatem nomine Cenſuræ intelligi latè ſumptô vocabulo. Vnde hic etiam Auctor videtur fauere prædictis ſententijs, & illationi ex illis, quòd ſcilicèt virtute Bullæ Cruciatæ poſſit tolli, Irregularitas; nam, ſi poteſtas abſoluendi latè eſt interpretanda, ſicut & beneficium Principis, & nomine Cenſuræ poteſt intelligi Irregularitas, videtur hæc poſſe tolli per conceſſam facultatem abſoluendi à Cenſuris; nihilominus id negat.

Aſſerendum cum Auctoribus primæ ſententiæ tantum eſſe tres ſpecies Cenſuræ.

56. Aſſerendum eſt cum Auctoribus primæ ſententiæ tantum eſſe tres illas ſpecies Cenſuræ Excommunicationem ſcilicet, Suſpenſionem, & interdictum. Probatur 1. ex citato *c. Quærenti. de verborum Significat.* Vbi Pontifex tantum numerat tres Cenſuras.

Probatur.

Si dicas.

57. Quod ſi dicas enumerare quidem illas tres, vtpote magis frequentes, & ordinariè vſu receptas: contra hoc eſt argumentum negatiuum ſæpe infirmum in Logicâ, & Metaphiſicâ, in Iure haberi firmiſſimum, vt etiam ex ſententiâ Soti probat Nauarrus *c.* 27. *n.* 22. & ſanè reſponſio Pontificis eſſet alias diminuta, nec deberet poni inter decreta ſubtitulo *de verborum Significatione.* Vbi explicantur verba ſecundum totam ſuam ſignificationem. Quapropter reſponſio Pontificis doctrinalis eſt, &, vt talis ponitur in eo titulo: ac proinde licet in verbis indefinita videatur, æquivalet vniuerſali.

contra eſt.

Vlterius Pontifex non plenè ſatisfeciſſet quæſtioni ſibi propoſitæ. Quæſitum enim erat à Pontifice.vt ipſe teſtatur *quid per Cenſuras Eccleſiæ debeat intelligi ? cum huiuſmodi clauſulam* (inquit) *in noſtris literis apponimus.* & reſpondet *Quod per eam non ſolùm Interdicti; ſed ſuſpenſionis & excommunicationis ſententia valet intelligi.* Ergo intelligit nihil aliud eâ voce comprehendi iuxta Eccleſiaſticam conſuetudinem,& ſignificationem. Alioquin regula illa inſufficiens eſſet ad intelligẽda decreta, & reſcripta Pontificum, & confeſſiones,quæ in eis fiunt; interdum enim poſſemus nomine Cenſuræ quidquam aliud explicare. Vnde vana, ac ferè nullius momenti eſſet illa reſponſio, quandoquidem eâ non obſtante, quando concedit Pontifex facultatem ferendi vel tollendi Cenſuras Eccleſiæ, poſſet quis interpretari, etiam dari facultatem imponendi, vel tollendi Irregularitatem, ceſſationẽ degradationem, & depoſitionem. Sed varijs modis conantur ſe expedire Auctores oppoſitæ ſententiæ ab hoc Textu, qui mirè illos torquet, & in varias adigit ſolutiones.

Probationi ex Textu Iuris Reſp. 1 Bannez.

58. Reſpondet Primò Bannez, quem aliqui ſequuntur. Ideò Pontificem non feciſſe mentionem Irregularitis, quia hæc non eſt Cenſura; niſi quando incurritur ex delicto.

59 Contra hoc tamen manifeſtè poſſumus inſtare quod nec numerauit Ceſſationem à Diuinis, cùm tamen hæc ſemper ſit einſdem rationis, ſemperque ſit Cenſura in eorum ſententiâ vt interim omittam,etiam ſuſpenſionem non ſemper eſſe Cenſuram,vt enim Suario probauimus dub. præcedenti, & tamen eius mentionem fecit Pontifex, quia ſufficit quòd aliquando ſit cenſura, vt quando Pontifex facultatem dat ferendi vel tollendi cenſuram,cenſeatur facultas extendi, ad ſuſpenſionem quæ eſt cenſura.

Reſp 2.

60. Reſpondent 2. idem Bannez,& Ledeſma ideò non numeraſſe Irregularitatem,quia hæc numquàm imponitur à Iudice, ſed à Iure, & Pontifex loquebatur de cenſuris, quibus Iudices debent compellere reos quando Pontifex in ſuis reſcriptis iubet vt per Cenſuras reos compellant, vt colligitur ex illis verbis *niſi Iudex diſcretus, rerum,& perſonarum circumſtantijs indagatis, ferat, quam magis viderit expedire.* Verùm ab his Auctoribus ego quæſiuerim,cur non numerauerit Pontifex inter Cenſuras Ceſſationem à Diuinis, depoſitionem, & degradationem, quæ ſemper à Iudicibus imponuntur. Video ſanè Bannez(non verò Ledeſmam)poſſe reſpondere pro Ceſſatione à Diuinis, quam ille numerat inter Cenſuras, eam non numerari à Pontifice, quia Pontifex ſub nomine Interdicti etiam intellexit Ceſſationẽ à Diuinis. Quæ reſponſio quoad illam partem probabilis eſt. Quamuis, vt infra notabimus, & ſuo loco latiùs cum multis dicemus, Ceſſatio à Diuinis ſaltem particularis ab Interdicto diſtinguitur. Ex quo talis ſolutio ſatis infirmatur. Sed ab vtroque Auctore: ego rurſus interrogo cur, quando Pontifex Iudicibus iubet vti Cenſuris, tantùm veniant intelligendæ illæ tres: quando verò dat facultatem abſoluendi à Cenſuris, veniat etiam intelligenda Irregularitas ?

Contra

61. Video ſanè poſſe reſponderi ad eludendam vtcumque vim argumenti diuerſam eſſe rationem ferendi Cenſuram, quæ ſit irregularitas & tollendi illam, nam ferre Irregularitatem non ſolet Iudex, vt dicebat Bannez,ſed à Iure prouenit omnis Irregularitas; abſolutio tamen; ſeu ablatio Irregularitatis ab homine fit potiùs quàm à Iure. Quæ ſanè reſponſio pro ſententia Bannez & aliorum, qui illum ſequuntur, ſatis probabilis videtur, & quæ magnâ ex parte vim prædicti Textus eneruat, maximè ſi attendamus intentum capitis citati, vbi Pontifex ſolùm dicit quæſitum eſſe ab illo, quid intelligendum eſſet per Cenſuras Eccleſias, quando illas apponit in ſuis literis ſcilicèt directis ad Iudices, qui ex præſcripto Pontificis debeant vti Cenſuris ? Tunc Pontifex reſpondet illas tres eſſe intelligendas, quia nimirum illæ tres ſunt, quas ferre poteſt Iudex, non verò Irregularitas. Quando verò mentio fit de abſolutionibus, quæ ab homine fiunt,non mirum; quod etiam irregularitas comprehendatur. cum hæc ab homine tolli ſoleat per facultatem ad id datum à Pontifice.

62. Nihilominus totum hoc videtur ſeruire potius ad eludendam vim argumenti petiti ex Textu, quàm ad indagandam ipſam veritatem.

63. Accedit quod non ſolùm in prædicto Textu: ſed in multis alijs Iuris Canonici, dum fit mentio vnius tribus ſtatim explicant Pontifices idem intelligendum eſſe ſtatutum & decretum de alijs duabus; ita vt fere ſemper coniungatur, & connectantur inter ſe Excommunicatio,Interdictum, & ſuſpenſio. nullâ factâ mentione de alijs Canonicis impedimentis ſeu pœnis. Quod adeò verum eſt vt Syluester verbo *Interdictum* 1. *n.* 4.& Nauarrus *c.* 27.*n.* 164.enumerent decem proprietates, quibus inter ſe conueniunt tres prædictæ ſpecies Cenſuræ; eaſque probat Nauarrus expreſſis Textibus, quos citat, per quas decem proprietates differunt ab alijs quatuor impedimentis, ſeu quatuor Cenſuris. Meritò ergo illæ tres vocantur Cenſuræ ,& non reliquæ.

64.Omiſſis verò cæteris alijs proprietatibus,& differentijs tres præcipuæ differentiæ ſunt, quæ eſſentiales videntur;& 4.nos addemus.

Tres Præcipuæ ſunt 7. differentiæ eſſentiales quibus Cenſuræ differũt ab alijs impedimentis. Prima eſt.

65. Prima eſt, quam doctè ſatis ex ipſo Iure Canonico, & ex Doctoribus colligit Valentia *tomo* 4. *diſp.* 7. *q.* 19. *puncto.* 1. quod ſcilicèt tres prædictæ Cenſuræ non tantum in ſe; ſed etiam ex intentione Eccleſiæ, & Iuris Canonici ſunt pœnæ inflictæ in correctionẽ & in vindictam delictorum, & quidem in bonis ſpiritualibus; at verò alia quatuor impedimenta Canonica, licèt in ſe ſint mala pœnæ,tamen ex intentione Eccleſiæ, & Iuris Canonici non inducuntur in vindictam,nec ad vlciſſandum delictum; ſed quia attentâ eximiâ, & excellenti dignitate Eccleſiaſtici miniſterij, non decet, vt,qui talem, vel talem defectum, ſiue naturalem ſiue moralem patitur, exerceat miniſteria Eccleſiaſtica.

66. Vnde ſicut Eccleſia iudicat indecens,vt deformis, idiota, vel bigamus, aut illegitimus exerceat munus ſacerdotale:ita iudicat inde cens

vt

vt homicida, aut ſanguinolentus, aut violator Cenſurarum Eccleſiaſticarum exerceat idem munus; qnod inde patet quia eiuſdem rationis ſaltem genericæ eſt irregularitas contracta ex defectu Natalium, & ex delicto; vtraque enim conuenit in ratione generica irrignlaritatis communi; omnes autem Auctores Iuraque definiunt Irregularitatem per hoc quod eſt eſſe indecentiam vel inhabilitatem, ſeu impedimentum Canonicum, tanquàm per genus: ergo hæc ratio generica eſſentialiter debet eſſe incluſa in Irregularitate ex delicto. Quàpropter, etiamſi hæc habeat ſimul rationem pœnæ, non eſt id intentum ab Eccleſia, vt ſic: & quamuis ea ratio eſſet intenta, non eſſet primariò intenta, ſed ſecundariò; præcipua enim eſt ratio indecentiæ, ſeu inhabilitatis, quæ in omni irregularitate ſemper reperitur. Vnde vtraque Irregutaritas tam ex delicto, quàm ex defectu eamdem inhabilitatem, quoad eoſdem effectus includit, ideò merè gratis, & abſque fundamẽto Sotus, & ſui Sectatores docent Irregularitatẽ ex iniuſtâ occiſione habere rationẽ indecẽtiæ, ſicut aliæ, quæ nõ ſunt ex delicto. & ob id nõ poſſe per Bullã Cruciatã tolli, cæteras verò Irregulatitates ex delicto, non habere rationem indecentiæ; ſed tantùm pœnæ: quod probare non poſſunt, cùm ſit ab omni tatione alienum.

67. Hoc ipſum conſtat in depoſitione, quæ einſdem rationis eſt & eoſdem habet effectus ſiue fuerit impoſita propter delictum ſiue propter defectum inculpabilem, vt propter ſenectutem, aut infirmitatem, aut infamiam aliquam. Quis enim vnquàm dixit depoſitionem aliam eſſe Cenſuram, aliam non eſſe: degradatio autem, quamuis præſupponat delictum, tamen in eâ etiam non tàm intendit Eccleſia vltionem, quàm vtilitatem & decentiam boni communis, eſſet enim indecens, vt talis criminoſus cum titulo Clericali tradatur brachio ſeculari?

68. Ceſſatio quoque à Diuinis, non tàm imponitur in vindictam propriè aut compenſationem præcedentis iniuriæ, ſeu ad correctionem, illius, vt fit per Interdictum, quod eſt Cenſura; quàm per illam declaratur eos, qui ius habent ceſſandi, hoc ipſo, quod illa iniuria poſita ſit, & non ſublata, meritò vacare à Diuinis officijs, nec decere, vt illâ iniuriâ exiſtente, Diuina officia exerceantur.

Secunda differentia eſt.

69. Secunda differentia eſt, quod Cenſuræ, non vtcumque ſunt pœnæ ſpirituales; ſed medecinales; quæ propter ſolam contumaciam imponuntur, & ſtatim, atque homo reſipiſcit, debet ab eis abſolui, ac proinde, nunquàm imponuntur pro peccato omnino præterito ſine præmiſſâ monitione ſub interminatione Cenſuræ, ſi ab homine Cenſura imponatur, nam, ſi imponatur à Iure ipſa Iuris notitia ſufficit pro monitione; notitia tamen non ſufficit ad incurrendam Cenſuram, ſi ſit ſolius præcepti, ſed neceſſaria eſt notitia præcepti, & Cenſuræ ſimul impoſitæ, vt poſteà probabitur.

70. Quod autem pœnæ ſint medicinales, iam oſtendimus *dub. præcedenti* & conſtat etiam ex c. *Cum medicinalis* de ſententiâ *excommun.* in 6. Vbi, quamuis Pontifex de ſolâ Excommunicatione in principio Textus dicat eſſe medicinalem, & ideò cautè illâ vtendum, ſolumque, quantùm fuerit opus ad correctionem & medelam & quamuis ſolùm de illâ loquens ſtatuat, quod in ſcriptis ſemper debeat proferri, vt de illius Iuſtitiâ poſſit conſtare: poſteà tamen in fine capitis, quaſi eadem ratio ſit de Interdicto, & ſuſpenſione, ſic ait. *Et hæc eadem in ſuſpenſionis & Interdicti ſententijs volumus obſeruari.* At proinde has etiam computat inter pœnas medicinales. Conſtat hoc ipſum ex c. *Ex literis*, cuius verba expendimus *dub. præcedenti.* Et quod attinet ad Excommunicationem ſatis explicatur c. *Apoſtolicæ* & *quinque capitibus ſequentibus.* Quòd verò non ſit abſoluendus excommunicatus quouſque pareat, & ſatisfactionem exhibeat, habetur *c. 1. de Iudicijs in Decreta lib.* & *c. 1. de Exceptionib.* in 6. Quòd autem is. qui ob contumaciam Interdicto vel excommunicatione eſt innodatus, debeat abſolui ſtatim, atque vult parere non obſtante, quòd pars læſa reclamet, & appellet, dummodò Cenſurâ ligatus det cautionem, quòd ſtabit ſententiæ Iudicis competentis, ſi ſuâ poſitâ exceptione adhuc fuerit condemnatus; habetur expreſſè. c. *Quâ fronte de appellationib.* Atque eam ſuſpenſionem aliquando imponi pro contumaciâ, & tunc eſſe pœnam medicinalem, & Cenſuram, tenent Canoniſtæ in c. Reprehenſibilis *de appellationibus*, & meritò, quia ibi Alexander 3. ſic ait. *Præſenti Decreto ſtatuimus, vt nec Prælati, niſi Canonicâ monitione præmiſſâ, ſuſpenſionis, vel Excommunicationis ſententiam proferant in ſubiectos &c.* Canonica autem monitio debet eſſe trina vel vna cum interuallis competentibus, quæ valet pro trinâ, vt ibi citatis Iuribus explicat Gloſſa. Vnde communiter Doctores tradunt duo genera ſuſpenſionis alterum, quod ſit pura pœna, & alterum, quod ſit pro contumaciâ, vt aduertit Nauarrus *c. 27. n. 264.* Toletus *lib. 1. c. 13.* Suarius, & alij communiter vt ex ipſis notauimus *dub. præcedenti.* Et quidem quòd ſint aliquæ ſuſpenſiones, quæ non ſint Cenſuræ probatur ex *c. Dilecta, de maioritate, & obedientia.* Vt dicemus *dub.* 6. poſt 2. concluſ. Diſputantes de eo, qui poteſt ferre Cenſuras. Imò *c. In loco 5. q. 4.* ſeparatio à cœtu Concilij per tres tantùm dies dicitur excommunicatio, quæ tamen tantum eſt pœna, & non Cenſura, vt latiùs dicemus agentes de Excommunicatione *diſp. ſequenti dub. 2.* Vbi id ex alijs Iuribus probabimus. Et ſanè Pontifex, ſi vellet, poſſet excommunicare ad tempus determinatum; quo tranſacto ſine abſolutione excommunicatio illa tolleretur, in Iure tamen non eſt talis excommunicatio. Niſi fortè in vno rariſſimo caſu, de quo dicemus agẽtes de Irregularitate *diſp. 7. dub. 4. § colligitur præterea.* Vbi ex cap. *licet* de *Elect.* & cap. *vbi periculum eodem titulo in* 6. dicemus eum, qui eligitur in ſummum Pontificem, manere liberum quâuis Cenſurâ & Irregularitate.

Doctores tradunt duo genera ſuſpenſionis.

Sunt aliquæ ſuſpenſiones quæ non ſunt Cenſuræ.

71. Suſpenſio verò talis reperitur, & ſatis frequenter, vt in cap. *Medicinalis* citato probatque ex multis Auctoribus Henriq. *lib. 13. c. 29. n. 2. litera S.* quod etiam manifeſtè conſtat ex citatoc. *Reprehenſibilis* &c. *ad hæc de appel.* & *c. Is cui § finali* de *Sentent. excom. in 6.* Vbi expreſsè habetur

quòd

quod appellatio ſubſequens poſt terminum elapſum, & poſt incurſam ſententiam excommunicationis, aut Interdicti, aut ſuſpenſionis, non ſuſpendit effectum talis ſententiæ, neque annullat; at verò appellatio antecedens, id eſt, quæ fit in termino dato in monitione, omnino ſuſpendit ſententiam, ne incurratur: ergo ſuſpenſio in illis caſibus indiget monitione, & eſt medicinalis. Quòd verò aliquando Suſpenſio ſit nulla, niſi præceſſerit monitio in particulari ita, vt nō ſufficiat generalis monitio patet ex *c. ſtatutum de ſententia excom in 6.* Vbi ſententia Suſpenſionis ipſo facto incurrendæ lata in eos, qui communicauerint cum excommunicatis ab eodem Iudice. non incurritur etiamſi generalis monitio præceſſerit, niſi quilibet eorū qui, prohibentur communicare in particulari, & nominatim moneantur. Conſtat ergo ex Iuribus quandoque ſuſpenſionē non eſſe propriè Cenſuram; ſed carere requiſitis ad Cenſuram: quandoque verò propriè Cenſuram eſſe, & omnia ad Cenſuram requiſita habere.

Tertia differentia.

72 Tertia differentia inter Cenſuras, & alia impedimēta Canonica, frequentiſſima eſt apud omnes Auctores, ſcilicet, quòd is, qui ligatus eſt aliquâ Cenſurâ, ſi exerceat ſolemniter actus ordinis, aut, qui in loco affecto Cenſurâ eumdem actum exerceat, fiet Irregularis. Inde verò ſumpſerunt hanc propoſitionem vniuerſalem quod omnis violator Cenſuræ per exercitium ſolemne ordinis ſit irregularis: quia de omni excommunicato, ſuſpenſo, aut interdicto, vel exercente in loco interdicto ſolemniter actum Ordinis expreſſi ſunt Textus in Iure quòd incurrant Irregularitatem.

73. De alijs autem impedimentis communis ſententia Doctorum eſt, quòd celebrans in illis, vel cum illis non fit Irregularis; & rationem reddunt, quia nullibi eſt expreſſum in Iure, quòd celebrans in Irregularitate, aut in tempore vel loco Ceſſationis à Diuinis incurrat Irregularitatem: Quod ipſe Sotus fatetur *q. citatâ. art* 2. quia (vt expreſsè habetur. *c. Is. qui. de Sententia excommunicationis in* 6.) Irregularitas non incurritur niſi in caſibus à Iure expreſſis.

74. Quamuis autem aliqui Canoniſtæ contra communem etiam Canoniſtarum opinati ſint per violationem ceſſationis generalis incurri Irregularitatem; id tamen dixerunt, quia putarunt ceſſationem generalem non diſtingui ab Interdicto. De Ceſſatione verò particulari, quia certum eſt ab Interdicto diſtingui, omnes concedunt, non induci ex eius violatione Irregularitatem; atque ex communi conſenſu omnium interpretum effectus Irregularitatis inſeparabilis eſt à cenſurâ, ſi violetur. In intelligentia autem Iuris magnam habent auctoritatem eius interpretes. Accedit, quòd differentia hæc inducendi Irregularitatem non ſolùm eſt de nomine, ſed de re ipſa, & quidem eſſentialis, magnique momenti. Ex effectibus autem eſſentialiter diſtinctis optimè colligimus diſtinctiones cauſarum, vt expendit Suarius *diſp.* 38. *ſect.* 1. *n.* 13. Vt probet Ceſſationem non eſſe Cenſuram. Habemus ergo intentum tantùm ſcilicèt eſſe tres ſpecies Cenſuræ excommunicationem, ſuſpenſionem, & Interdictum.

75. Quartam differentiam poſſumus addere, quod Cenſuræ impediant abſolutionem à peccatis, & reddant illam nullam; nam ſi quis ligatus Excommunicatione, Interdictu, aut ſuſpenſione contractâ ex contumaciâ ſcienter priùs à peccatis abſoluatur quàm ab Excommunicatione, Interdicto, vel ſuſpenſione: planè & in omnium ſententiâ abſolutio à peccatis eſt nulla, & ob id communiter dicitur, quòd Cenſura Eccleſiæ impediat abſolutionem: eaque propter, etiam in Indultis, priuilegijs, aut Reſcriptis Pontificis, ut abſolutio a peccatis ſit valida, & efficax, ſolet dari facultas priùs abſoluendi à Cenſuris: imo etiam in Bullâ Cruciatâ hæc videtur intentio Pontificis. Vnde Auctores primæ opinionis, quam ſequuti ſumus id etiam obſeruant. Ratio verò eſt, quia omnis Cenſura etiam minima. qualis eſt excommunicatio minor, priuat hominem receptione Sacramentorum. Vnde hic videtur primarius effectus. At verò quòd homo ſit depoſitus, vel degradatus, ſeu Irregularis, nihil impedit quominus ritè poſſit abſolui à peccatis manente Irregularitate, depoſitione, degradatione aut ceſſatione: ergo ex effectibus, & ex re ipſâ, adiuncto modo loquendi omnium, per Cenſuræ nomen intelliguntur illæ tres pœnæ, non verò quatuor alia impedimenta ſupra dicta.

Quarta differentia.

DVBITATIO IV.

An per facultatem Bullæ Cruciatæ concedentis poteſtatem abſoluendi à Cenſuris, poſſit abſolui quis ab Irregularitate aliquâ?

76. Hæc dubitatio, quamuis videri poſſit ab hoc loco aliena, incidens tamen eſt in præſentem materiam, vt explicemus an ſaltem aliquando, & maximè in Bullâ Cruciatâ intelligi poſſit nomine Cenſuræ Irregularitas ipſa. Legatur, quæ dicemus diſp. 7. dub. 27. c. 2. in fine.

Dubitatio incidit in præſentem materiam

77. Sanè multi grauesque Auctores, dum incidunt in ſententiam Soti, & aliorum, quos pro parte affirmatiuâ retulimus dub. præcedenti, non multum in eâ probabilitatis agnoſcunt; debile enim putant fundamentum, quòd nomine Cenſuræ intelligatur Irregularitas, vt ex re tàm falsâ, aut non ſatis fundatâ in ſolidâ doctrinâ Iuris Canonici, velint colligere irregularitatem poſſe abſolui vel tolli virtute facultatis generaliter conceſſæ abſoluendi à Cenſuris, etiamſi reſtringatur ad ſolam Irregularitatem contractam ex delicto, excepto homicidio voluntario. Vnde nullam Irregularitatem poſſe tolli per Bullam Cruciatam cum Auctoribus noſtræ Sententiæ dub præc. citatis ex ipſius Soti Dominicanâ familiâ, expreſsè docent Martinus de Ledeſma 2 p. *tom.* 4. q. 26. art. 2. de *Irregularit.* in *Regula* 4. Ludouicus Lopez in *Inſtructorio Conſcientiæ* q. 2. c. 92 & citantur Bartholom. *de Ledeſma tit de Pœnit.* Mancius, Petrus Sotus, Peña; idemque expreſsè docet Nauarrus c. 27. n. 194. & 250. & *lib.* 1 *Conſilior. conſ.* 35 *de temporibus ordinandorum* & conſ. 66. *de ſententia Excom.* & alibi ſæpe Henriq. *lib* 7. *de Indulg.* c. 13. n 6. &

Sotus aſſr.

Nullam irregularitatē poſſe tolli per Bullam Cruciatam Docent multi Auctores.

lib. 14

lib. 14. de *Irregularit. c.* 17. *n.* 4. litera I. referens Villadi ego, & Perezium. Idem docet etiam Emmanuel Rodrig. *tomo.* 1. *quæſtionum Regular. q.* 20. art. 17. & in *Summâ* dicit conſtantiſſimè id tenere propter Iubilea ſummorum Pontificum, in quibus (ait ipſe Rodriguez) ſententiam Nauarri definiſſe videntur expreſsè. Docuerat autem hic Auctor Soti ſententiam in ſuâ explicatione Bullæ §. 9. Eamdem noſtram ſententiam docet Toletus *lib.* 1. *c.* 43 Antonius Gomez *in Bullam Cruciatam ad* 10. *clauſulam.* Vbi etiam dicit Sotum in hac re miſero errore lapſum fuiſſe. Tenet etiam Acoſta Luſitanus ſuper Bullam *q.* 48. Vgolinus, Valentia, Suarius, & Auila citati pro primâ opinione *dub. præced.* imò Sotus ipſe oppoſitum videtur tenere *lib.* 5. *de Iuſtitiâ q.* 1. *art.* 4. propè finem vbi ait. Ex his

Sotus contra ſe ipſum.

fit conſequens Irregularitatem non eſſe culpam, imò nec, ſemper propriè pœnam, vt *lib.* 1 *q.* 6. notauimus; ſed eſt inhabilitas, quædam, & indecentia propter immunditiem ad Sacratum adminiſtrationem. Quapropter, cùm in Pontificiis Bullis confertur facultas abſoluendi à quibuſcumque peccatis, & Cenſuris, Cenſuræ nomine non venit Irregularitas: Hactenùs Sotus. Quibus uidetur ſententiam mutaſſe, atque ita putant Antonius Gomez, & Acoſta; quamuis Auila dicat tantùm ibi loqui de Irregularitate, quæ ſine peccato contrahitur, quod non videtur ad mentem Soti, qui in toto articulo loquutus fuerat de Irregularitate ex Homicidio, & in eodem contextu dixerat non ſemper eſſe pœnam. Ideò luquutus videtur tam de ea, quæ eſt pœna, quàm de ea, quæ non eſt.

Quòd Irregularitas non tollatur per Bullam.

78. Quòd autem Irregularitas non poſſit tolli per Bullam; probatur primò, quia non non poteſt intelligi nomine Cenſuræ, vt probatum eſt. Secundò, quia Irregularitas nunquam propriè dicitur abſolui; ſed diſpenſari;

Probatur 1. *Probatur* 2. *Probatur* 3.

Bullâ autem non vtitur verbò diſpenſandi; dum loquitur de hac facultate. Tertiò quia (vt teſtantur fere omnes Auctores noſtræ Sententiæ, & inter eos Nauarrus, & Toletus, pluresque ex noſtrâ Societate, qui Romæ fuerunt, per multos annos) ſecundùm ſtylùm curiæ quandò in Bullis datur facultas abſoluendi à Cenſuris, & pœnis non venit intelligenda Irregularitas; niſi exprimatur; ſtylus autem Curiæ facit Ius, vt expreſsè habetur in *c. ex literis de Conſtitut.* & *c. quàm graui* de *crimine falſi.* & cum Flaminio, & Antonio Cuco, aliiſque multis apud ipſos, docet Sanchez lib. 3. de *Matrimonio*, diſp. 29, n. 17. Quòd ſi verùm ſit, non videtur audiendus Fagundez de præcepto Eccleſiæ *Tract.* 2. *l.* 8. *c.* 8. *n.* 38. dum in ſimili ait quòd ſtylus Curiæ Romanæ fundatur in probabilitate contrariæ ſententiæ, non autem tollit probabilitatem alterius, ſi enim ſtylus æquiualet Iuri (quidquid alioquin fuerit eo ſecluſo & ſpeculatiuè re ſpectata) eo ſtylò ſubſiſtente non videtur oppoſitum habere locum, & miror quòd Diana alioquin Romani Iuris ſtrenuus propugnator 1. part. Tract. illo 11. Reſolutione 27. id quòd ait Fagundez admiſſo ſtylò Curiæ approbare voluent.

79. Hanc tamen conſuetudinem & ſtylum Curiæ negant Bañez, & Petrus à Ledeſma. Medina tamen putat ſolum id habere locum in Prouiſoribus, id eſt Vicariis Epiſcoporum; in hac tamen re credendum potius eſt Nauarro, qui fuit Rotæ Auditor, & Cardinali Toleto, qui tribus Summis Pontificibus fuit à Conciliis. Quartò, quia vt teſtantur Henriquez, Rodriguez & Auila, tria Iubilea pleniſſima, quæ olim concedebantur centeſimò quoque anno, & conceſsa ſunt à Gregorio XIV. Syxto V. & Clemente VIII. (idemque ego vidi factũ à Paulo V. Vrbano VIII. &c.) poſt ampliſſimã conceſſionem ad abſoluendum ab omnibus excommunicationibus, ſuſpenſionibus, & interdictis aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis Cenſuris, & pœnis à Iure, vel ab homine, ſubditur *Propter præſentes autem ſuper aliquâ Irregularitate publicâ vel occultâ non intendimus diſpenſare.* Et adhuc Sanctiſſimus D.N. Innnicentius X. ait *Non intendimus autem per præſentes ſuper aliqua Irregularitate publica, vel occulta; uato defectu, incapacitate ſeu, Inhabilitate quoque modò contractâ diſpenſare vel aliquam facultatem tribuere diſpenſandi ſeu habilitandi & in priſtinum ſtatum reſtituendi etiam in foro conſcientiæ &c.* Non eſt autem credendum quòd voluerint Pontifices in his Iubileis reſtringere, ſi id in Bullâ Cruciatâ conceſſiſſent: ergo non cenſentur in illâ concedere.

80. Confirmatur hæc ratio, nam quandò Pontifex voluit hoc aliquandò concedere, iam id in Bullâ Cruciatâ expreſſit, nam (vt teſtantur Auila, & Henriq. ſup.) in Bullâ Pauli IV. anni 1545. expreſsè data fuit facultas, diſpenſandi in Irregularitate. Item; quamuis olim (ut teſtatur Bannez ſe vidiſſe, & legiſſe in aliquibus Bullis) concederetur facultas abſoluendi ab omnibus Cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, etiamſi requirant ſpecialem ſui mentionem, & non includantur in vniuerſali clauſulâ; poſtea tamen (vt ipſe Bannez fatetur) hæc verba ſublata fuerunt ex Bullâ, & in omnibus Bullis, quæ à Sede Apoſtolicâ dimanauerunt à tempore Pii V. non ſolum non habentur illa verba, ſed nec particula illa *à pœnis. Vnde* (inquit Bannez) *qui ſequimur hanc ſententiam volumus quòd nomine Cenſuræ intelligantur Irregularitates omnes, quæ impoſitæ ſunt propter culpam.*

81. Verùm, vt aduertũt Henriquez, & Auila, ex eò, quòd expuncta fuerit ea clauſula, vel particula, potiùs ſumitur efficax contra ipſos argumentum; quia conſultò illa verba ſublata ſunt, ne fortè quis propter illa in Irregularitate diſpenſaret, &, ne daretur occaſio errandi; nam, vt dixit Sa. verbò *abſolutio n. illo* au. illa potiùs eſt pœna, quàm Cenſura: item, quia ibi ſupponebat Pontifex eſſe aliquam Cenſuram, aut pœnam quæ; niſi exprimatur, non venit intelligenda per clauſulam generalem. Vnde tollendo illa verba. Voluit tollere facultatem ad talem pœnam tollendam. Quæ autem poterat eſſe niſi Irregularitas.

In Priuilegiis Societatis Ieſu quibus abſoluuntur ab omnibus Cenſuris & pœnis non intelligenda eſt irregularitas.

82. Vnde quamuis in priuilegiis Societatis Ieſu habeatur, quòd poſſunt abſolvere ab omnibus Cenſuris, & pœnis iuxta hunc modùm Philoſophandi non venit vllo modo Intelligenda Irregularitas.

83. Quòd ſi petas; quid ergo in talibus pri-

priuilegijs, aut in Iubilæu, vel etiam in Bullâ Cruciatæ intelligitur nomine pœnæ quandò dicitur facultatem eſſe abſoluendi ab omnibus Cenſuris, & pœnis? Reſpondent Nauarrus, Henriquez, Suarius, & Auila citati, & alij, intelligi omnes pœnas, quæ Sacramentorum vſum, aut receptionem impedire poſſunt, quia in eum finem hæc priuilegia conferuntur. Huiuſmodi autem ſunt omnes Cenſuræ, & præterea prohibitio qua Confeſſarius vetuit, ne celebret, vel communicet intra certum tempus, & etiam ſimilis prohibitio Iudicis in pœnam poſita, vel etiam pœnam quam ipſe pœnitens promiſit ſubire, ſi intra tale tempus celebret, aut communicet, & deniq́ue illa pœna, quâ Canones Pœnitentiales mandant per aliquod tempus aliquem non admitti ad communionem. Addit Henriquez, etiam intelligi pœnam pecuniariam, quam promiſit ſoluere, ſi intra menſem non confiteatur, aut tale peccatum commiſerit. Tandem probari poteſt eadem ſententia; nam ex oppoſitâ ſequeretur quòd Confeſſarius per Bullam poſſet abſoluere à pluribus irregularitatibus, quàm ipſemet Commiſſarius generalis Cruciatæ; conſequens verò falſum eſt: ergo & antecedens. Probatur maior: nam Commiſſarius non poteſt diſpenſare in Irregularitate contractâ ex malâ Ordinum ſuſceptione, & ex ſimoniâ, hoc tamen poſſet Confeſſarius per Bullam Cruciatæ ſi vera eſſet ea ſententia. Probatur etiam minor, nam in Iure ſpecialis clauſula efficacior eſt, quàm generalis *c.1. & c. Paſtoralis* §. *Quoniam.* de *Reſcriptis* & *c. ſtuduiſti* de *officio deleg.* Præterea; quia non eſt veriſimile Papam concedere cuilibet Confeſſario electo per Bullam quòd expreſſè denegat Commiſſario.

Poteſt.

Reſp.

84. Noſter etiam Molina Tract. 3. de *Iuſtitiâ, diſp.* 80. ex inſtituto de hac re diſputat, vt retulimus *dub. præcedenti*, & addit, vel ex eo ſolùm non eſſe in praxi vtendum opinione Soti; quia, vt minimum ea, quæ pro noſtrâ ſententiâ adducuntur, dubiam reddunt illam opinionem. In dubio autem an aliquis habeat facultatem diſpenſandi, & præſertim in Irregularitate, nefas eſt Confeſſario diſpenſare, & ſic diſpenſato eâ diſpenſatione vti, quia ſemper perſeuerat dubium, an maneat Irregularis. In dubio autem Irregularitatis tutior pars eſt eligenda.

Dubius an habeat facultatem nō debet diſpēſare, & præſertim in Irregularitate.

85. Hoc tutum (pace tanti Doctoris dixerim) non me admodum mouet; nam, ſi loquamur de puro dubio, verum quidem eſt illam eſſe doctrinam omnino receptam; nec enim ſine poſitiuâ ratione probabili, que generet aſſenſum probabilem, fas eſt vti tali facultate, vel potiùs dixerim exponere ſe tali periculo, nihil faciendi in re tam graui. Si verò loquamur non de puro dubio, ſed de opinione probabili, & ratione probabili, quæ generet tantùm aſſenſum probabilem, non ſpeculatiuè certum, falſa omnino eſt doctrina; ſatis enim eſt ad abſoluendum, vel diſpenſandum probabilis ſententia facultatis, & poteſtatis, maximè eius, quæ ſolùm pendet ex voluntate, & Iure humano, vt in ſimili diximus de abſolutione à peccatis *Tract.* 8. de Pœnitentia *diſp.* 10. *dub.* 8. in 1. & 2. p. dubitationis, agentes de abſolutione à peccatis, & de vſu opinionis probabilis in adminiſtratione actiua, & paſſiua Sacramentorum. Vnde; niſi ex alio capite ſufficienter probetur, fundamenta contrariæ ſententiæ reddere ſententiam Soti dubiam in primò ſenſu, id eſt, quòd non maneat per principia intrinſeca vel extrinſeca aſſenſus aliquis probabilis; niſi hoc (inquam) fiat, non oportet terrritare ſequentes ſententiam Soti, & illâ vtentes actiuè, vel paſſiuè obijciendo illis ſuam ſententiam eſſe dubiam; nam ſi ſolùm ſit ſecundùm genus dubij; in omnibus ſententijs probabilibus reperitur, & non obeſt ordine ad praxim. Quòd autem rationes contra Sotum ſufficiant ſuſpendere aſſenſum etiam probabilem, hoc opus, hic labor eſt, nec præſtitum eſt, me quidem Iudice à Molina eo loci.

Auctoris Iudicium aſſignātis duplex genus dubij.

Satis eſt ad diſpenſandū Probabilis ſententia facultatis.

86. Nicolaus Garzias *de Beneficijs 1.p.c.11.in fine* ſentit etiam contra Sotum, & probat ex declaratione Pontificum in Iubilæis vltimis, de quo jam ſuprà diximus. Secundò probat ex *concilio 3. Prouinciali Mediolanenſi tit. de ijs, quæ ad Sacramentum Pœnit. pertinent.* Vbi prætextu ſimilium verborum, quæ ſunt in Iubilæis, prohibentur diſpenſare Confeſſarij. Item ſtylum Curiæ probat ex Magiſtro Sacri Palatij in Indice librorum expurgatorum in Emmanuele Sà pag. 16. n. 19. ſic corrigens; *non eſt vllo modo tenenda ſententia quorundam affirmantium, quia in contrarium eſt praxis Romanæ Curiæ &c.* In quibus verbis obiter poſſumus notare id potius in Emmanuele Sà iudicatum fuiſſe expedire corrigi, cum tamen per tot annos in Soto, & alijs ea ſententia prius fuiſſet typis mandata. Vnde in illo potuiſſet corrigi à domeſtico, & eiuſdem Doctiſſimæ Dominicanæ familiæ correctore vt eâ ratione *inciperet iudicium à Domo Dei:* Verùm hæc alij ſuis Apologijs defendent, qui volent.

87. Ex traditâ doctrinâ patet, quid dicendum ſit iuxta illam de eo, qui irregularis impetrauit à Papâ beneficium, an ſit valida talis impetratio ratione clauſulæ generalis, ſcilicèt *cum abſolutione à Cenſuris & ad effectum præſentium*; nam Corduba in *Summâ q.* 41. Ludouicus Lopez *1.p. c.* 245. Rodriguez *tomo. 1. Summæ c.* 179. *n.1.* Vega. *1.p. caſu* 36. *caſu* 13. affirmant eſſe validam, & videtur conſentire Leſſius *lib. 2. c. 34. n.* 203. *in fine.* Sed iuxta dicta, hoc eſſe falſum probat Nicolaus Garzia *p. 7. c. 11. n.* 56. quia ſub abſolutione à Cenſuris, & pœnis, non venit Irregularitas, nec eſt Cenſura, vel pœna, quæ abſoluatur, ſed tantùm diſpenſatur. Atque ita tenent expreſſè Nauarrus *Conſ.* 17. *n.1.* de *Clerico excommunicato, & Conſ.* 48. *de Sententia excommunic. ad fin.* Flaminius Pariſienſis *lib. 4. de beneſ. q.* 3. *n.* 40. Gutierrez *in quæſtionibus Canonicis lib. 2. c. 5. n.* 49. Sayrus *lib. 2. c. 5. n. 6. in fine.* & *Deciſio Rotæ* allegata à Nicolao Garzia. Item Rodriguez in *Summâ tomo. 1. c. 29. n.* 5. & Vega *ſupra caſu* 15. Qui duo Auctores ſibi non conſtant. Idem docent alij multi citati pro noſtra ſententia.

Ex tradita doctrina colligitur.

88. Ad argumenta pro ſententia Soti allata *dub. præcedenti* reſpondetur, ad primum, illud quo aſſumebatur illa impedimenta quatuor eſſe pœnas, negandum hoc eſt, neque enim eâ intenten-

Reſponſiones ad argumenta pro ſententia Soti.

Ad primum Reſp. 1. tentione ab Eccleſiâ imponuntur; ſed ratione indecentiæ officij ſacerdotalis, vt ex Gregorio de Valentiâ, *dub. præcedente* latè declarauimus, vel ſecundò reſpondetur cum Suario, negando *Reſp. 2.* aliquid eſſe Cenſuram ex eo, quòd ſit pœna puniens fideles in bonis ſpiritualibus, nam cenſuræ non, vtcumque ſunt pœnæ in bonis ſpiritualibus; ſed pœnæ medicinales, vt ex Iure ipſo latè probauimus *ſuprà dub.2.* Quòd tamen non conuenit Irregularitati, nec alijs impedimentis.

Ad argumentum pro ſententia Bannez. 89. Ad illud autem, quòd dicebatur pro ſententiâ Banoez & Ledeſmæ de Bullis Cruciatæ; in quibus continebatur quòd poſſent abſoluere Confeſſarij electi per ipſas ab omnibus Cenſuris, & pœnis; & reſpondetur iam à tempore Pij delectum fuiſſe verbum illud *à pœnis*, vt fatetur Bannez. *Reſp.* Vnde hic Auctor dixit (vt vidimus) niſi dicatur Irregularitas eſſe Cenſura defendi non poſſe quòd abſolui poſſit per Bullam. Verba autem, quæ refert Ledeſma, non ſunt in originali Latino, nec in Hiſpano in clauſulis Bullæ; ſunt tamen in fine inquadam formâ abſoluendi, quâ inſtruitur Confeſſarius, vt abſoluat per Bullam. Quæ forma â Commiſſario poſita videtur, cum non ſit in originali Latino. Vnde verba intepretanda ſunt, vt non excedant facultatem à Pontifice conceſſam in ipſa Bulla iuxta mentem Pontificis iam ſuprà tot rationibus comprobatam. Vel certè reſpondetur clauſulam illam, & conceſſionem in eâ contentam generalem eſſe, atque ita interpretandam ſicut priuilegia Societatis Ieſu, & aliorum mendicantium quòd ſcilicèt Irregularitas non intellegatur comprehenſa in concluſione generali, niſi ſpecialiter exprimatur; atque hac ratione reſpondetur ad argumentum factum à Sa, qui nititur in eo quòd Irregularitas ſit pœna. *Ad argumentum Ioannis Gutierres. Reſp.* Ad argumentum verò Ioannis Gutierres negatur aſſumptum propter eamdem rationem.

90. Accedit quòd vt docet Molina *Suprà §. Ad ſecundum* etiam in Iubileo à Clemente VIII. conceſſo anno 1597. & ab eodem Molina Paulò ante relato, concedebatur facultas abſoluendi à quacumque Excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto & ab alijs Eccleſiaſticis Cenſuris, & pœnis &c. & tamen ibi addidit expreſſè Pontifex quòd per prædictam facultatem non intendit concedere facultatem diſpenſandi in vllâ Irregularite, nec in vllâ notâ, defectu incapacitate, aut inhabilitate quoquomodo contractâ. Illa autem verba; *& ab alijs Eccleſiaſticis Cenſuris* putat Molina addita propter ceſſationem à Diuinis, quam ille putat eſſe Cenſuram. Item ad maiorem cautelam, ſi fortè aliquid aliud occurrat, ut ſi in pœnam aliquis eſſet priuatus vſu Sacramentorum ad aliquod tempus &c. de quibus, & alijs pœnis iam ſupra diximus in hac dubitatione. Adde tu, non eſſe nouum in Bullis, in quibus datur facultas ampliſſima abſoluendi; vnam & eamdem rem vno verbo comprehenſam ſolere pluribus verbis ita ſignificari, vt id ipſum reputatur eadem, vel æquiualenti verbo, vt rei certitudinem & firmitatem, & voluntatis plenitudinem ſignificet ſic loquens, (quòd etiam in ſacris literis vſuvenit) nec neceſſe eſt procul ire, vt talia exempla quæramus, in ipſa Bulla Iubilæi dicitur poſt datam facultatem abſoluendi à Cenſuris, vbi venitur ad facultatem abſoluendi Sacramentaliter *nec non ab omnibus peccatis, exceſſibus, criminibus, delictis quantumuis grauibus & enormibus* &c & tamen ſufficiebat vnum aut alterum illorum verborum; neque enim vna ex illis vocibus ſignificat aliquid quod non ſit comprehenſum in prima voce *peccatis*: non ergo debemus eſſe ſoliciti quærentes aliquid in vnâ voce quod non fuerit in alia iam dictum, atque adeò Cenſura & pœna poteſt vnum & idem iteratò ſignificare.

91. Ex toto diſcurſu huius, & præcedentis dubitationis mihi videtur, ſaltem quando facilis eſt recurſus ad Epiſcopum, qui poſſit, & velit diſpenſare, quando oportet, non eſſe admodum ſecurum in conſcientiâ vti opinione Soti in prædictis Irregularitatibus; ſi tamen eſſet difficilis aditus ad Epiſcopum, & aliàs ſequerentur grauia incommoda poſſet ad praxim deduci prædicta opinio, vt dixit Henriquez ſupra citatus propter fundamenta, quæ in ſimili affert Thom. Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. 36. n. 8. vbi ex Soto, Nauarro, & alijs probat, quòd quamuis opinio aliqua parum probabilis ſit, & ſecluſo graui periculo amplecti nequeat, non tamen eſt omnimoda probabilitate deſtituta ſed aliqualem habet apparentiam, patronoſque grauiſſimos, & rationes aliquantulum probabiles, id quòd alias non iudicaretur probabile, facit tale vrgens neceſſitas, & periculum, quòd ex oppoſito ſequeretur. Cùm ergo tale quid contingere poſſit aliquando in præſenti caſu non minus quam in caſu, de quo ibi agit Sanchez, habeatque rationes aliquantulum probabiles, patronoſque grauiſſimos prædicta ſententia: ea doctrina locum etiam habebit in noſtro caſu; & in hoc caſu ita eſt, cùm Diana, & quos refert, putent eſſe probabilem ſententiam.

DVBITATIO V.

Quibus verbis indicetur Cenſura latæ ſententiæ vel ferendæ.

Definitio Cenſuræ latæ ſententiæ, & ferendæ. 92. CEnſura latæ ſententiæ eſt, quæ ſtatim atque quis peccat, illam incurrit ſine vllâ alia ſententia, vel declaratione Iudicis; ferendæ verò dicitur, quæ vt incurratur opus eſt ſententiâ Iudicis, & comminato dici ſolet. *Cenſura ſententiæ ferendæ dici ſolet comminatoria.* Quâ de re latè tractant Canoniſtæ *in c. dolentes de celebr. Miſſar.* vbi Gloſſ. Hoſtienſ Ioannes Andreas. & alij; itém Angelus *Excommunicatio* 2. *n.* 7. Armilla *n.* 18. Silueſt. *Excommunicatio* 1. *an.* 12. *vſq. ad* 21. Nauarrus *c.* 27. *n.* 12. Cordub. *lib.* 1. *Quæſt. q* 36. Gabriel *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 7. Antoninus 3. *q. tit.* 24. *c.* 74. Caſtro *de Lege pœnali lib.* 1. *c.* 1. *& lib.* 2. *c.* 5. *&* 6. Toletus *lib.* 1. *c.* 5. Azor. *tomo,* 1. *lib.* 8. *c.* 9. Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 3. Henriq. *lib.* 13. *c.* 20. Auila 1. *dub.* 7. Coninc. *diſp.* 13. *dub.* 2. *n.* 20. Caietanus 2. 2. *q.* 62. *art.* 3. Sotus *lib.* 1. *de Iuſtia q.* 6. *art.* 6. *concluſ.* 2. & alij poſteà referendi. *Variæ regulæ quibus Cenſura latæ ſententiæ dignoſcitur à ferenda.* Ex quorum doctrina variæ poſſunt

regulæ aſſignari ad id internoſcendum.

Prima Regula.

93. Prima. regula ſit, quoties in Iure, vel à Iudice aliquid præcipitur, vel prohibetur ſub pœnâ, vel interminatione Excommunicationis, ſuſpēſionis, aut Interdicti abſolutè ſine alio addito, non eſt Cenſura lata; ſed ferenda. Ita communiter omnes Auctores citati.

94. Dixi tamen *abſolutè, & ſine addito*, quia, ſi addatur aliqua ex his particulis *ipſo facto*, vel *ipſo Iure*, vel *latæ ſententiæ*, vel *eo ipſo*; abſque vllâ controuerſiâ eſt Cenſura lata, & ſtatim atque peccatur incurritur ſine vllâ aliâ Iudicis ſententia, aut declaratione; & docent etiam Auctores citati

95. Dixi de Cenſuris eſſe hoc verum, & abſque controuerſiâ, quia in alijs pœnis non mediocris controuerſia eſt inter Auctores in *Tract. de legibus* examinanda. Qua de re legi poteſt Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio diſp.* 30. *n.* 1. & 2. Nec volo uti in præſentiarum rationibus, quibus aliqui vtuntur ad hoc probandum; inuoluunt enim difficultatem prædictam in *Tract. de Legibus* examinandam, qualis eſt illa quòd ad incurrendam Cenſuram expertè incurſuri nulla ſequitur actio exequens in ſe ipſum pœnam; cum tamen aliæ pœnæ exequutionem requirant, ad quam preſtandam non ipſo facto tenetur, qui peccauit. Hâc (inquam) ratione, & alijs omiſſis, quæ rectè impugnantur ab Auctoribus aliquibus excitatis maximè Auila, probanda eſt noſtra ſententia ſolùm ex eo quòd Eccleſia ſic intendit obligare, & ſic receptum eſt ex communi vſu totius Eccleſiæ, & Doctorum. Meritò autem Eccleſia obſeruat hanc conſuetudinem; Nam, cùm Cenſuræ ſint pœnæ ſpirituales maiorem habent proportionem cum culpâ, & ideò faciliùs eam comitantur. Accedit, quòd, cùm ſint pœnæ occultæ, in currentur cū minori notâ. Et legi poteſt præter Auilam, Sanchez *ſup.* qui rectè etiam impugnat alias rationes Caietani, Soti, Syluestri & aliorū.

Probatur noſtra ſententia ex communi vſu totius Eccleſiæ & Doctorum.

96. Addunt Toletus, Henriq. & Suarius, & nonnulli alij, quòd etiam ſi prædictæ particulæ addantur verbis de futuro, nihilominùs Cenſura erit lata, quia talis eſt vis prædictarum dictionum, vt limitent, & trahant futurum illud ad ſignificandam actualem affectionem Cenſuræ, & tantùm intelligitur futurum reſpectu illius temporis, quô lex eſt lata, non reſpectu illius, quô poſteà delictum committitur. Vnde ſententiam latam (inquit Suarius) continent illa verba *Decernimus ipſo Iure fore ſuſpenſos*, quæ habentur *in c. Prouida, de electionibus in* 6. & illa. *Volumus eo ipſo fore ſuſpenſos. c. Cupientes §. Cæterum eodem titulo*, & *Clement.* 1. §. *Verum de Hæreticis.*

Addunt Toletus & non nulli alij.

97. In his quidem exemplis veriſſimam cenſeo hanc doctrinam; ſed ex eo, quòd ibi verbum futurum *fore* coniungitur cum participijs de præterito. Vnde futurum *fore* cum tali participio de Præterito poteſt ſignificare futuritionem reſpectu temporis, quô lex fertur, non verò reſpectu temporis, quô peccatum committitur: reſpectu enim illius vim habet participium præteriti, vt cum primum peccatum ſit in facto eſſe, ſit etiam in facto eſſe excommunicatio.

Authoris Iudicium.

98. Probat etiam Suarius ex *c. Si Religioſus delect. in* 6. vbi dicitur *in præſumptionis illius pœnam electio eadem ipſo facto viribus vacuetur.* Vbi, niſi eſſet particula *ipſo facto*, tantùm ſignificaretur electionem fore irritandam, & tamen propter illam particulam abſque dubio (inquit Suarius) ſit irrita electio.

Probat Suarius

99. Toletus verò addit exemplum, vt, cùm dicitur *ipſo facto excommunicetur vel excommunicabitur*: putat enim eſſe ſenſum quòd per factum ipſum ſine aliâ ſententiâ, vel declaratione erit, & manebis excommunicatus.

Toletus addit exemplum.

100. Armilla, & Antoninus, & etiam Azor (qui dicit eſſe communem ſententiam) putant eandem vim habere has particulas *prorſus, penitùs, omnino, ſtatim mox, ex nunc, ex tunc*, ita, vt ſignificent Cenſuram latam.

101. Verum de his Suarius n. 5. dicit indicandum eſſe iuxta exigentiam verborum, quibus iunguntur; nam, ſi dicatur *ſtatim mox, omnino, aut prorſus excommunicetur. vel ſuſpendatur*, non eſt Cenſura lata: ſed ferenda. Si verò dicatur *ſtatim vel ex tunc ſit excommunicatus*, tunc eſt lata, vt *in c. Quam ſit de electionibus in* 6. Itaque iudicandum eſt iuxta vim verborum, de quibus in Regulis ſequentibus.

Suarius dicit

102. Secunda regula ſit, quoties lex, aut Iudex imponit Cenſuram per verba Imperatiui, etiam preſentis tēporis, aut per verba cuiuſcumque modi de futuro ſignificātia actionem ipſam, vel paſſionem excommunicandi, ſuſpendendi, Cenſura non eſt lata; ſed ferenda, ut ſi dicatur *Excommunicate*, vel *excommunicetur*, vel *excommunicandus*, vel *excommunicabitur*. Ita ferè omnes Auctores. Ratio eſt manifeſta, quia, vt hæc verba habeant effectum, requirunt miniſterium alterius, vt Iudicis, vel aliorum, quibus præcipit, vel cum quibus loquitur tale mandatum. Habet autem hæc Regula aliquas limitationes, ſeu (vt loquuntur Iuriſtæ) fallatias.

Secunda regula.

Ratio

Habet hæc regula aliquas limitationes.

103, Prima limitatio, vt verba de futuro abſolutè ponantur: nam ſi addatur aliqua particula ex dictis *regulâ* 1. Cenſura erit lata. Secunda, quòd hæc regula non loquatur de verbo ſubſtantiuo *ſum, es, fui*. quia hoc verbum, ſiue ſit Indicatiui ſiue Imperatiui modi, ſi iungatur verbis, ſeu participijs præteriti temporis ſignificabis latam (vt multi volunt) v. g. ſi dicatur, *qui hoc fecerit, ſit, vel eſt, vel erit excommunicatus*, quia tota ſignificatio eſt præteriti temporis. Vnde iudicandum putant iuxta ſequentem regulam. Si verò iungatur verbis, aut participijs de futuro, excommunicatio eſt ferenda, ut cum dicitur *ſit vel eſt excommunicandus*. Huic tamen limitationi non omnino conſenſit Sanchez. *lib.* 7. *de Matrimonio diſp.* 12. *n.* 2. nam cum dicitur *excommunicatus ſit*, putat intelligendum eſſe per ſententiam Iudicis vt poſteà notabimus. Cuius doctrina mihi magis placet; quam etiam approbat Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *part.* 1. *c.* 2. *n.* 3. Tertia limitatio eſt quòd, ſi uerba non ſignificent actionem ipſam excommunicandi, ſuſpendendi vel interdicendi exercendam per miniſterium alterius, ſignificabunt ſententiam latam, vt ſi dicatur *ſubiaceat*, vel *ſubiacebit excommunicationi incidat*, vel *incidet*, *incurrat*, vel *incurret excommunicationem.* Ita Syluester *numer.* 22. Angelus *n.* 7. Armilla. *n.* 18. Caſtro & Suarius

Prima limitatio.

Secunda limitatio.

Huic limitationi non conſentit Sanchez.

Tertia limitatio

Suarius *ſupra*, Auila *p. 2. c. 2. diſp. 1. dub. 2.* & Vaſq. 1. 2. *diſp.* 173. vbi etiam adducit, & approbat limitationem. 2. de verbo *Sum.*

Tertia regula. 104. Tertia Regula; quoties lex, aut Iudex, imponit Cenſuram per verba de præſenti indicatiui modi, vel per verba de præterito ſignificantia ipſam actionem excommunicandi, vel ſuſpendendi, aut maniſeſtè aliter conſtat de intentione Iuris, aut Iudicis, Cenſura eſt lata, & non ferenda, vt cum dicitur *excommunicamus, anathematizamus*, vel *ſuſpendimus*. Adduntaliqui etiam cùm dicitur, *Sit excommunicatus* de hac tamen loquutione iam nuper dicebamus, & dicemus poſteà cum Sanchez poſſe ſignificare ferendam tantùm. Ratio huius Regulæ eſt, *Ratio huius regula eſt.* quia talia verba ſatis ſignificant ipſo facto, ſine interuentu alterius rei cenſuram contrahi.

105. Eandem vim habent illa verba *Excommunicationis ſententiâ duximus innodandum*, vt aliqui volunt, vel *Excommunicationis ſententia innodantes*. Quibus verbis vtitur Bonifacius VIII. ad ferendam ipſo Iure Excommunicationem *c. vnico de Schiſmaticis in 6.* ſimilem vim habere videntur illa verba *ſententiam excommunicationis incurrat*, vel *Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto*, quibus vtitur *Greg. X. in c. vnico de Iniurijs in 6.* Item illa *Excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere c. 2. de Hæreticis in 6.* idemque iudicium eſt de alijs ſimilibus

obijcies. 106. Obijciet aliquis contra hanc regulam idem eſſe dicere *Excommunico*, ac dicere *præcipio ſub pœnâ excommunicationis*; nam vtrobique eſt loquutio de præſenti, ergo in vtroque eſt, vel lata, vel ferenda.

Reſp. 107. Reſpondetur magnum eſſe diſcrimen; nam in primo caſu eſt loquutio de præſenti, quantùm ad actum præcipiendi, non tamen quantùm ad actum Excommunicandi. Ideò diximus in Regulâ verba debere eſſe ſignificantia ipſam actionem excommunicandi; alioquin non comprehenduntur ſub regulâ. Vnde, ſi dicat Iudex *habeo te*, aut *denuntio te*, aut *agnoſco te excommunicatum*, Syluest. & Armil. putant in foro contentioſo; niſi priùs excõmunicaſſet, non cenſeri excommunicatum, quia in illis verbis non eſt expreſſa voluntas excommunicandi de præſenti; ſed in foro conſcientiæ (inquiunt) iudicandus eſt excommunicatus, quia in eo foro tutior pars eſt eliganda. Hoc tamen mihi non placet; nam forum externum, & internum ſemper debent inter ſe conformari, niſi, quando externum nititur præſumptione reipsâ falsâ, & tamen in foro conſcientiæ conſtat de veritate: hic autem nec in foro conſcientiæ conſtat, vt ſupponimus.

Refellitur ſententia Hoſtienſis & Antonini. 108. Refellitur etiam ſententia Hoſtienſis, & Antonini, qui putant in eo caſu, ſi Iudex reverà habuit intentionem excommunicandi, eſſe excommunicatum, ſecùs, ſi non habuit. Quòd meritò diſplicet Suario *ſup. n.* 7. ex ſententiâ multorum, vbi probat non ſufficere intentionem excommunicantis; ſed requiri vt verbis, vel alijs ſignis ſufficienter ſit expreſſa. Ac proinde, quia in prædictis modis loquendi non ſatis exprimitur Gabriel, Angelus & Nauarrus docent non eſſe excommunicatum, & ob eandem rationem Suarius *n.* 3. putat probabilem ſententiam Felini contra alios Auctores aſſerentis verba illa. *Si illud feceris, excommunicationem, aut ſuſpenſionem noueris te incurſurum*, non continere Cenſuram latam, quia non ſatis expreſſè eam ſignificant; ſed ferendam.

Ioan. de Dieſſillo. de Cenſur.

109. Atque ob eandem rationem Gloſſ. in *c. Finali de foro compet.* illa verba *Anathema ſit.* putat *Opinio docet illa verba Anathema ſit non continere Cenſuram latã.* non continere Cenſuram latam; ſed ferendam. Hoc tamen Suarius putat improbabile, & omnimò falſum, nam grauiora ſunt illa verba quam hæc *excommunicatus ſit*, & tamen hæc continent Cenſuram latam: ergo & illa; ſunt enim exequutiua ſicut hæc. Itèm quia illa forma anathematizandi frequentiſſima eſt in Concilijs, & , vt grauiſſima pro Cenſura lata vſurpatur.

110. Verùm Sanch *lib. 7. de Matrimonio diſp.* Sanchez *maiori cum eruditione Aeuet l. 4 de Matrimonio* illa 12. *n.* 2. multò maiori cum eruditione docet per illam particulam *anathema ſit & excommunicatus ſit* non ſuper ſignificari latam, ſed ferendam ſententiam, quando ſcilicèt imponitur alijs peccatis diſtinctis ab Hæreſi; Quando verò imponitur Hæreſi, ſignificare latam. Placet ipſius Auctoris verba referre, quæ doctiſſima ſunt, & pro re ſatis graui eruditionem continent tanto auctore dignam: ait ergo Cæterum verius eſt non eſſe latam ſed ferendam ſententiam; quòd *anathema ſit* ſententiam ferendam importet nullâ additâ particulâ ad latam trahenti, vt teſtatur Baldus *c. at ſi clerici n.* 20. & clarè *Gloſſ. c. 2. de foro competenti.* Vbi in fine cum Textus ille dicat *ſit ſequeſtratus*, explicat *per ſententiam, ſicut 30. diſt. quaſi per totum*: in qua ferè in omnibus textibus dicitur *ſit anathema*; ac proinde clarè ſentit Gloſſa ea verba *Anathema ſit*, deſiderare ſententiam, ac proinde non continere latam excommunicationem. Quod idem non obſcurè ſignificat Turrecremata *eâ diſt. 30. c. 1. in fine*, vbi quærens an Textus illius diſtinctionis contineant latam ſententiam, in quibus dicitur *anathema ſit*? reſpondet contentos in illis eſſe ipſo Iure excommunicatos, quia ſunt Hæretici, vbi clarè ſentit non virtute illorum verborum, ſed quia hæretici ſunt, eos incurrere excommunicationem. Præterea, quia, eſto ea verba *anathema ſit*, *excommunicatus ſit* importarent latam ſententiam; at id intelligendum venit, niſi proferantur in materia, in quâ ex alijs Textibus conſtat non inferri ipſo Iure excommunicationem. Ita docent *Abbas c. 2, in fine de foro compet.* & ibi eius additionator. Felinus *c. Rodulphus n.* 33. de *reſcriptis.* Tiraquellus *c. ſi vnquàm* verſ. *reuertatur. n.* 183. Hæc Sanchez, & poſtquam hanc doctrinam applicuit excommunicationi contentæ in Iure contra raptorem Virginis vel viduæ, *c. Si quis Virginem* 36. *q. 2.* vbi tali raptori cum ſibi fauentibus dicitur. *anathema ſit*, & oſtendit contra nonnullos, illam eſſe excommunicationem ferendam; & non latam referens pro hac ſententiâ multos Auctores, apertè docet hæc, & ſimilia verba non ſignificare latam; ſed ferendam ſententiam. Quibus adde, ſi placet *c. Si quis de vita & honeſtate clericorum.* vbi dicitur *ſi quis ex Clericis comam relaxauerit*, *anathema ſit*, in quem Textum incidi cum ſcriberem *de Sacram. ordin. Tract 6. dub. 30.* vbi diſputauimus, an Clerici teneantur tonſurã

geſtare? & tamen ibi non eſt lata; ſed ferenda Cenſura vt ait Gloſſa *ibidem*, & cum eâ Sotus *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 2. concluſ. 2.* Hæc doctrina ex dicendis in ſequenti regulâ ampliùs confirmabitur.

Quarta regula.

111. Quarta regula ſit quoties lex, aut præceptum continet verba dubia, quæ non ſatis denotant vtrum Cenſura lata ſit, vel ferenda, cenſeri debet ferenda, & non lata. Hanc regulam tradit Gloſſ. *c. in pœnis de regulis Iuris* in 6. vbi dicitur in pœnis benignior facienda eſt interpretatio, ita Auila *de Cenſuris*, Coninc quos refert & ſequitur Hurtado *Tract. de Cenſuris in communi diffic. 5. n. 22.* quem refert & approbat Diana *Par. 4. Tract. 3. Reſol. 16.* & talem cenſet Sanchez ſuprà Nauarrus *c. 27.* Laym. *ſupra.* illam, de qua nuper diximus ſignificari illis verbis *excommunicatus ſit, anathema ſit*, ita, vt illis verbis quaſi præcipiatur Iudici, vt ab ipſo criminoſus excommunicatus fiat; niſi hoc dubium reſoluatur ex alijs Iuribus excommunicationem latæ ſententiæ expreſſè decernentibus. Hac ratione Sanchez *lib. 2. moralium c. 38. n. 91.* docet Diuinatores, ac veneficos, eorumque conſultores non eſſe ipſo Iure excommunicatos, ſed excommunicandos iuxta *c. non oportet, c. aliquanti. 26. q. 5.* non obſtante quòd *in c. 1. eadem q.* dicatur *Si quis Ariolos, Aruſpices, aut incantatores obſeruauerit, anathema ſit.* Hanc regulam etiam tradunt Abbas, Felinus, Philippus Francus & alij, quos ſequuntur Azot & Auila *Supra.* Quæ regula non ſolùm in Iure interpretendo; ſed etiam in ſententijs; vel præceptis ab homine latis (interpretando ſcilicèt pœnas benignè) ſeruari debet, vt rectè Suarius *Suprà n. 6.* quidquid in cõtrariũ videatur docere aliqui Iuriſtæ quod intellige; niſi aliud dare conſtet de mente Iudicis, tunc enim illius menti ſtandum eſt, ſi verbis, aut alijs ſignis ſufficienter alioquin ſit expreſſa. Itaque quotieſcũque dubium eſt an excommunicans, ſiue ius, ſiue homo velit latæ ſententiæ excommunicationem ferre, ſemper iudicanda eſt excommunicatio ferenda, non lata. Et cum hac latitudine videntur loquuti Diana & alij Auctores citati.

DVBITATIO VI.

Quis poſſit ferre Cenſuras?

Aſſerendum 1. omnes habentes Iuriſdictionem Eccleſiaſticã ordinariam in exteriori foro habere poteſtatem ordinariam ferendi Cenſuras.

112. ASſerendum eſt primò omnes qui babẽt Iuriſdictionẽ Eccleſiaſticã Ordinariã in exteriori foro habere poteſtatẽ ordinariã ferẽdi Cẽſuras. Huiuſmodi ſunt Papa, Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus comparatione ſuorum ſubditorum & eorumdem omnium Vicarij, quia idem tribunal cenſetur eſſe Vicarij, & Epiſcopi, vt habetur *c. 2. de conſuetudinib. in 6.* & c. *Romana, de appellat. in 6.* & idem eſt de Capitulo Sede vacante quia ſuccedit in Iuriſdictione Epiſcopali, vt habetur, *c. vnica de maiorit, & obedientia in 6. & c. Cum olim, eodem tit in Decretalib.* vbi id tractant Canoniſtæ, & eamdem poteſtatem habet Vicarius electus à Capitulo ſede vacante iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. c. 16. de reformatione*, ita communiter Doctores, inter quos Diana 8. part. *Tract. 4. Reſol. 15.* cum Hurtado & alijs, vbi id cum alijs concedit in particulari de poteſtate Capituli Sede vacante imponendi interdictum & ceſſationem à Diuinis, idque Iure ordinario, propter generalem quia ſuccedit in iuriſdictionem ordinariam Epiſcopi, item hanc poteſtatem babent Concilium generale, Prouinciale; & Synodale, & etiam Congregationes Regularium, quando legitimæ ſunt, & ab Eccleſia approbatæ: & ſimiliter omnes Prælati habentes Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem ex Papæ conceſſione, vel ex conſuetudine legitimè præſcripta, vt ſunt in Religionibus Generalis Provincialis, Abbas, Guardianus, Prior, Rector, & aliqui Abbates, & Priores Eccleſiarum Collegiatarum, vt oſtendit Suarius de Cenſuris *diſp. 2. ſect. 2.* ex *c. Cum in Eccleſijs* de maioritate, & obedientiâ, & alij, quos retulimus *dub. 1. nu. 6*, Probantes eſſe in Eccleſiâ poteſtatem infligendi Cenſuras. idemque locum habet in Cardinalibus comparatione Eccleſiarum, in quibus Iuriſdictionem in foro externo babent.

Idem tribunal cenſetur eſſe Vicarij & Epiſcopi.

Et quidem quòd Abbas ſiue Prior poſſit excommunicare Monachos iuxta citatum *c. Cum in Eccleſijs*, expreſſè docet Gloſſ. *in c. de perſona.* Verbo. *Aut Monachum 11. q. 1.* & Gloſſ. *in c. Quanto* verb. *Si Prælati. de officio ordin.* Seruanda tamen eſt conſuetudo: in aliquibus enim Religionibus fertur eſſe conſuetudo, vt Superiores locales, ſeu Conuentuales non excommunicent; ſed tantùm Prouinciales, idque ſeruatur in Societe Ieſu, vbi Præpoſiti, aut Rectores id non faciunt. Quâ de re legi poteſt compendium, priuilegiorum & Gratiarum Societatis IESV, verb. *Correctio §. 2.* & verb. *Apoſtata §. 7. & 8.* vbi expreſſè dicitur concedi ſolùm Prouincialibus.

Conſuetudo ſeruanda.

113. Prædictam poteſtatem colligere poſſumus *ex c. Cùm Eccleſiarum & c. duo ſimul de officio ordinarij & c. ſicut tuis de ſent. excommunicationis* & ex *c. Tranſmiſſam*, & ex *c. Suffraganeis de elect.* & *c. cum de Maiorit. & obed.* & *c. Cum contingat de foro compet.*

114. Ratione verò probatur, quia poteſtas ſpiritualis fori exterioris ordinatur ad puniendum delicta, & coërcendos ſubditos rebelles; ſed hoc fit per Cenſuras: ergo tali poteſtati annexa debet eſſe poteſtas ferendi Cenſuras.

Probatur aſſertio Ratione.

115. Circa hanc aſſertionem notandum eſt primò conſuetudinem ferendi Cenſuras debere eſſe legitimè præſcriptam vt dicebamus; niſi enim talis ſit non ſufficit ad conferendam Iuriſdictionem ſaltem ordinariam; nam ad delegatam ſufficiet, ſi ſit approbata ab aliquo Prælato pro ſuis ſubditis. Ita Syluest. *Excommunicatio 1. n. 4.* & Nauarrus *c. 27. n. 6.* & quod ſufficiat, ſi ſit præſcriptio conſtat ex *c. dudum.* verſ. *ſed cum Iure de elect.* & *c. cum olim* & *c. Auditis*, de *Præſcript.* & c. *cum contingat de foro compet.* & *c. 1.* eodem titulo in 6.

Circa hanc aſſertionem notandum 1.

116. Addit Suarius diſp. illa 2. ſect. 2. cum communi ſententiâ Iuriſtarum, quòd bene poteſt aliquis habere ex conſuetudine præſcriptâ poteſtatem ferendi vnam Cenſuram, quin habeat poteſtatem ferendi omnes alias, vt colligitur ex c. *Cum olim de Præſcriptionib.* & legi poteſt Diana 5. q. Tract. 9. Reſol. 42.

Addit Suarius.

117. Notandum 2. etiam conſultò nos dixiſſe hanc poteſtatem ordinariam habere aliquos

Notandũ 2.

Priorea

Priores Eccleſiarum Collegiatarum; nam Parochi,& alij, qui in multis locis,& in Religionibus militaribus vocantur Priores, eo quòd ſunt Rectores Eccleſiarum habentium multos beneficiarios, non tamen viuentes collegialiter, quorum multi ſunt in Hiſpaniâ, maximè in Regno Galleciæ & Nauarræ, non poſſunt ferre Cenſuram vllam, quia nullam habent Iuriſdictionē in foro exteriori, vt notat Nauarrus *c.27.n.5* Sotus *in 4.diſt.* 18. *q.2.art.*1. Suarius *ſupra n.*10. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 1. *quæſt.* 5. *n.* 11. Henriquez *lib.*14.*c.*24.*n.*3. Verum quidem eſt, Sotum ibidem,& Syluestrum *Excommunicatio* 1.*n.*5. dixiſſe Parochos in aliquibus caſibus, vt in rapina,& furto poſſe excommunicare. Verùm hæc poteſtas ablata illis eſt per Tridentinum *ſeſſ.*25.*c.*3.*de reform.* vt notat Henriquez *lib.* 3. *c.*24. & Suarius aduertit *diſp.* 12. *sect.* 1. *n.* 3. id eſſe non ſolùm incertum; ſed contra communē praxim.

Notandū 3. 118. Notandum eſt 3. prædictos, quos diximus poſſe ferre Cenſuras; id poſſe, etiamſi non ſint ſacerdotes, nec vllo ordine inſigniti ſed tantùm primâ Tonſurâ ſignati dummodò ſint confirmati vel prouiſi in prædictis officijs, vt colligitur ex *c. Transmiſſam* & *c. Suffraganeis de electionibus* & *c. cùm olim de maioritate, & obedientia*, vt cum communi ſententiâ docet D. Thomas in *Additionib ad.*3.*p.q.* 22.*art.* 2.

Notandū 4. 119. Notandum eſt 4. non omnes prædictos habere ex Iure diuino,& immediatè à Chriſto Domino prædictam poteſtatem ferendi Cenſuras; ſed tantùm ſummum Pontificem & aliquo modo Epiſcopos, quatenùs Chriſtus ipſe ſtatuit, vt eſſent in Eccleſiâ Epiſcopi, qui eſſent ordinarij Paſtores *ad Ephes.* 4. & Actor. 20. quia non poterat conuenienter Summus Pontifex ſolùs per ſe ipſum Eccleſiam gubernare. Et quidem Vaſq. 1. 2. diſp. 152. c. 3. n. 28. putat Epiſcopos à Chriſto Domino,& ex Iure Diuino habere Iuriſdictionem actiuam, paſſiuam verò à Summo Pontifice, & Simile quid docuit de poteſtate Sacerdotum ad abſoluendum q. 93. *art.* 1. *dub.* 3. *de Pænit.* vt nos retulimus & de eâ re egimus *de pænitentia Tract.* 8. *diſp.* 10. *dub.* 2. & 3. Sed quidquid, de hoc ſit in particulari certum Epiſcopi habent hanc poteſtatem medio Pontifice,& dependenter ab illo. Vnde cuicumque Epiſcopo in particulari poterit Pōtifex reſtringere, & limitare poteſtatem; vel etiam eum omninò priuare. Reliqui etiam omnes habent illam à Pontifice, quidam immediatè, vt Vicarius,& Legatus eius,& Religioſi; alij verò mediatè, vt Vicarius Epiſcopi mediante Epiſcopo; & ſic de alijs, vt ſunt Prouinciales Religionum medio Generali vel eo qui illos eligit, & Generalis medio Capitulo vel Congregatione, quæ eligit illum. Quâ de re Legi poteſt Suarius *diſp.* 2. *sect.* 2.*n.*7.&11.

Epiſcopi habent poteſtatem ferendi Cenſuras dependenter à Pontifice.

Poteſtas ferendi Cenſuras confertur per collationem officij abſq; alia commiſſione. 120. Omnibus tamen prædictis confertur hæc ordinaria poteſtas ferendi Cenſuras per collationem officij. & muneris abſque aliâ ſpeciali commiſſione, quia iam tali muneri annexa eſt talis poteſtas.

121. Non me latet aliquos exiſtimare etiam alios Prælatos præter Epiſcopos de Iure Diuino hanc poteſtatem; id tamen abſque vllo fundamento dicitur Auila 2.*p.c.*3.*diſp.* 1.*dub.* 5. Vbi id *Ioan. de Dicaſtillo de Cenſur.* rectè reijcit, & non nihil dicemus agentes *de Excommunic.* & quidem ſtando in ſolo Iure Diuino omnes Religioſi eſſent ſubiecti, & ſub ordinarijs Epiſcopis: ergo quòd modo ſint exempti,& quòd habeant Iuriſdictionem in foro externo, & conſequenter poteſtatem excommunicandi eſt omnino ex Iure humano. Quamuis enim concederemus ſtatum Religionis eſſe ex Diuino, non ſequitur habere Iuriſdictionem in foro externo requiſitam ad Cenſuras; ſed ad ſummum ſufficeret in foro pœnitentiali, ſicut Parochi, etiamſi ſint inſtituti Iure Diuino, non habent poteſtatem in foro exteriori, vt dictum eſt.

122. Aſſerendū eſt 2. Poſſe etiam ferre Cenſuras omnes illos, qui per delegationem; ſeu cōmiſſionem accipiunt poteſtatem talem ab illis Prælatis, qui eam habent ordinariam de quibus egimus in præcedenti aſſertione, dummodò hi delegati capaces ſint talis poteſtatis delegatæ. Hanc ſententiam docent Auctores omnes poſteà referendi. Ratio generalis eſt; quia omnes habentes Iuriſdictionem Ordinariam poſſunt illam delegare, ſeu committere alijs, ut habetur in *l. more ff. de Iuriſdictione omnium Iud.* & patet ex ipſo vſu. *Aſſerendū* 2.

Ratio aſſertionis.

123. Eſt tamen duplex diſcrimen inter poteſtatem delegatam, & ordinariam; primum eſt, quòd poteſtas delegata ſemper pendet à concedente,& delegante illam. Ideò Ceſſat illo defuncto, niſi res non ſit iam integra, id eſt cauſa inchoata ſit, hac enim inchoatâ, poterit delegatus vlteriùs pergere etiam ferendo Cenſuras vſq; ad cauſæ finitionem, vt habetur *C. licèt* & *c. gratum* & *c. relatum.* & *c. vltimo de offic. delegati* & *c. ſi à ſubdelegato eodem titulo in* 6. quæ tamen dependentia non eſt in alio, qui ordinariam poteſtatem habet. Secundum diſcrimen eſt, quòd licèt habens ordinariam poteſtatem poſſit (vt diximus) eam delegare habens tamen delegatam ſubdelegare non poteſt, alijſue committere ex vi modi habendi talem poteſtatem, & Iuriſdictionem, vt conſtat ex toto titulo *de officio delegati.* Dixi *ex vi modi habendi*, quia interdum hoc etiam conceditur ipſis delegatis ex ſpeciali tamen conceſſione, vel ex generali priuilegio talis delegati, vt de Pontificis delegato docent Canoniſtæ in *citato titulo*, & videri poteſt Iaſon in *dicto titulo C. de Iudicijs.*

Duplex eſt diſcrimen inter Poteſtatem delegatam & ordinariam. Primum diſcrimen.

Secundum diſcrimen.

124. Dixi in aſſertione *dummodo capaces ſint poteſtatis* nam Angeli & Beati, & etiam homines non Baptizati incapaces ſunt vt multi putant clauium Eccleſiæ, atque adeò etiam huius poteſtatis, & Iuriſdictionis, etiam exterioris fori, non tantùm ex Eccleſiaſtico Iure, vt putauit Vgolinus *tabula* 1. *de Cenſuris, c.* 2. §. 9. ſed etiam Diuino, & quaſi naturali Iure; quod (vt putat Suarius *diſp.* 2. *sect.* 3. *n.* 12) ſatis probatur ex perpetuo vſu,& traditione Eccleſiæ, quæ Ius Diuinum declarat. Vnde ſumi poteſt ratio quaſi à Priori, quia in ſuâ inſtitutione noluit Chriſtus hos capaces eſſe huius poteſtatis. Vide multa circa hoc in Diana 8.p. Tract. 1. Reſol. 39. vbi etiam agit de Iuriſdictione & poteſtate danda fœminæ idque coniungit cum capacitate ad ordines vel ad tonſuram, ſed hæc ex parte poſſunt ſeparari, vide ſi placet dicta à nobis to. 1. de

Angeli, & beati ſicut & non Baptizati incapaces ſunt huius Poteſtatis.

Ratio.

Sacramentis Tract.6.nu.286. nunc de poteſtate ad Cenſuras ferendas agimus, & obiter dicemus de tonſura & ordinibus iuxta ibi dicta cum probabili ſententiâ & de non Baptizatis aliquid etiam dicemus.

125. De fœmina verò, quamuis aliqui ſenſerint, etiam de Iure Diuino, eſſe incapacem huius Iuriſdictionis, atque adeò nec ex commiſſione Papæ poſſe ferre Cenſuras, vt docet Ledeſma 2. *p.4.q.25.art.3. & q.24.art.2.* Aula 1.*p.dub.*6 Coninc *diſp.* 53. *dub.*4. *n.* 33. & alij apud Dianam ſupra de hac re latè tractantem; pro quâ ſententiâ refert Aula Syluestrum, & Sotum; idque videtur probare Henriquez *lib.*3. *de Pœnit. c.*2 *n.* 3. quia fœmineus ſexus naturaliter poſcit ſtatum ſubiectionis, vt apertè colligitur ex *Ad Epheſ.*5. & ideò prohibetur prædicare, & dominari in viros, multoque minus in Sacerdotem, quod ex ipſo Iure naturæ videtur indecens.

Probabile eſt fœminam non eſſe iure naturæ & Diuino incapacem Iuriſdictionis fori exterioris.

126. Nihilominus probabile eſt, non eſſe Iure Naturæ & Diuino incapacem huius Iuriſdictionis fori exterioris, quamuis ſit incapax poteſtatis Ordinis; atque adeò poſſe Pontificem pro ſuâ poteſtate abſolutâ delegare illi Iuriſdictionem, vt alios, præſertim fœminas excommunicet, aut ſuſpendat. Quod docet Paludanus in 4. diſt. 19.q. 2. art 1. Sotus diſt. 20.q.2.art. 4. Armill. verb. *Excommunicatio* n. 24. Nauarrus conſ. 73. aliàs 72.*de ſent.Excommunic.* Vgolinus tabulâ 1. c. 2. §. 7. n. 5. qui plures alios refert. Suar. diſp.22 lect.2.n.7. Filiucius Tract.11.c.2. quæſ.8. Reginald. n. 516. Bonacina diſp.1.q.1. puncto 2. Laym.lib. 1. Tract. 5. q.1.c.3 & alij apud Dianam ſupra, inter quos aliqui infra referendi. Et quidem negari non poteſt committi poſſe mulieri aliquem vſum ſpiritualis Iuriſdictionis, & clauium, vt ſubditos dignè gubernet, corrigat, & puniat, & vt vota irritet, aut diſpenſet, eaque ratione etiam poſſit ſuſpendere ab Officio, & beneficio, & largo modo ſuſpendere, & interdicere ab ordine Clericali ſubiectos ſuæ Iuriſdictioni, v.g. præcipiendo eis, ne celebrent, donec ſatisfecerint, vt patet ex c. *Dilecta de maiorit. & obedientiâ*, & ex c. *Dilecti filij.* de *arbitr.* & ex c. *dilecta de exceſſib. Prælatorum.* quidquid ſit an propriè loquendo poſſint interdicere, vel ſuſpendere Interdicto, & ſuſpenſione, quæ ſint verè Cenſuræ Eccleſiaſticæ, & inducant irregularitatem, ſi violentur; ſed tantùm ſint prohibitiones quædam, ſeu priuationes, quæ latè dicuntur ſuſpenſiones, vt latè docent Panormit. & alij Canoniſtæ in c. *Dilecta* citatum & Summiſtæ verbo *Abbatiſſa.* Victoria relect.2. *de poteſt. Eccleſ.* q.2.n.3. Suarius diſp.2. lect.2.n. 6. vbi optime expendit verba Pontificum; id quod etiam rectè præſtat Henriquez *lib.* 3. *de Pœnit.* c.2.n.3.&. 4.

Multi putant prædictam poteſtatem, non ſolum à ſummo Pontifice, ſed etiam à Prouinciali, & Epiſcopo conferri poſſe.

127. Porrò multi putant prædictam poteſtatem conferri poſſe non ſolùm à ſummo Pontifice, ſed etiam à Prouinciali Ordinis, aut Epiſcopo ſub cuius obedientiâ viuunt, talemque vſum Iuriſdictionis committi, ſaltem indirectè Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ, vt, ſi Prouincialis cum moniali diſpenſet in lege Ieiunij ſub conditione relatâ in arbitrium Abbatiſſæ, ſcilicèt, quoties ipſi viſum fuerit cauſam non ieiunandi adeſſe: vel, ſi Monialibus præceptum imponatur obediendi Abbatiſſæ præcipienti aliquid in tali cauſâ ad ſpiritualem finem pertinente. Qua de re agit Sanchez in Summa lib. 6. *Moralium* c. 1. n. 17. Sotus in 4. diſt. 20. q.1. art. 4. Rodriguez tomo.1. *Regularium* q.12.art.2.& q.15.art. 1. Accedit, quod Abbatiſſæ non Iure ordinario, ſed ex conceſſione Pontificiâ ſolent inſtituere Clericos in Eccleſijs ad Monaſterium ſuum pertinentibus, & legi poteſt abbas Panormit. in citatum c. *Dilecta* n. 5. *de maiorit. obedient.* Syluest. *verb. Abbatiſſa*, q.2. Garzias de *beneficijs p.1.c.2.n.* 33. *& p.5.c.1. n.*622. Victoria *Relectione* 2. *de poteſt. Eccleſ. q.2.n. 5. in fine.*

128. Verùm ſpeciatim & expreſsè quod attinet ad Cenſuras, illam poteſtatem poſſe fœminis à Papa communicari, probabiliter ſatis docuerũt Sayrus lib.1.c.5. & Filiucius Tract.11. c.2. quæſito 8. quos refert & ſequitur Gaſpar Hurtado in ſuo Tract. *de Cenſuris*, in communi, difficult. 4. n. 13. in fine & alij ſupra citati & apud Dianam loco notato, inter quos Cardinalis Lugo; atque hoc intellige de plenitudine poteſtatis Pontificiæ. Idemque iudicant de merè laico, & Clerico coniungato, etiam bigamo, imò & de non baptizato; quod probant ſatis probabili fundamento; quia, ſi quam incapacitatem habent, eam habent ex ſolo Iure Eccleſiaſtico, in quo Papa diſpenſare poteſt, & ideò iuxta hanc ſententiam quilibet ordinarius ex Papæ diſpenſatione poteſt ſuam Iuriſdictionem delegare omnibus prædictis. Atque hoc eſt quòd tandem concedit Layman, dùm *loco citato* n.4. in fine, cùm dixiſſet duplicem eſſe clauem, Ordinis, & Iuriſdictionis, ſubdit illius incapax omnino eſt mulier ſecundum Chriſti inſtitutionem, huius autem capax eſſe poteſt ſaltèm ex commiſſione, & quoad exercitium, ſicuti & merè Laicus capax eſt; cùm tamen Apoſtolorum ſucceſſor cenſeri non debeat &c. interim fatemur nec Chriſtum, nec Eccleſiam vnquàm huiuſmodi poteſtatem mulieri conceſſiſſe; idque probari poteſt ex c. nouâ *de pœnit. & remiſſ.* non autem quòd Iuri Diuino abſolutè repugnet. Quæ doctrina probabiliſſima eſt, & multi probabilem iudicant, aut veram. Vnde (vt notaui loco citato de Sacramentis) ſi verum eſſet, quòd minores ordines ſolùm ſint de Iure Eccleſiaſtico, idem de illis eſſet dicendum, ſed oppoſitum eſt verius vt ibi diximus.

Sententia Suarij magis placet Authori.

129. Verum loquendo de facto rationabili, mihi abſolutè magis placet Sententia Suarij, quam non ſolùm *diſp.*2. *de Cenſuris, lect.*2.*n.*5. explicat, ſed iterum repetens eandem doctrinam, paulò aliter docet tomo. 4. de Religione *lib.*2. *c.*9.*a.n.*10.*vſque ad finem capitis.* vbi tandèm poſtquàm explicuit aliquos actus Iuriſdictionis, qui conferri poſſunt, aut etiam conferuntur Abbatiſſis, quãdo iuriſdictio non datur ad actus proprios ſpirituales, ſed ad alios temporales, vel corporales, quatenùs in perſonâ Eccleſiaſtica verſari poſſunt, concludit.*n.*54. his verbis. Quando actus eſt propriè ſpiritualis, exiſtimo nunquàm dari huiuſmodi perſonis propriam Iuriſdictionem ad illos efficiendos; ſed ad ſummum concedi actum aliquem, qui ſit veluti conditio, ad cuius præſentiam id, quod ſpirituale eſt, fit ab Eccleſiaſtico Prælato, ad cuius poteſtatẽ ſpectat.

Exem-

Exemplum pro ſententia Suarij

Exemplum eſt in facultate eligendi Confeſſorem, quæ datur pœnitenti; non enim illi tribuitur poteſtas dandi alteri Iuriſdictionem, ſed deſignandi perſonam, cui ſtatim Pontifex dat Iuriſdictionem. Ita ergo cum dicitur, Abbatiſſam poſſe conferre beneficium, aut habere ius inſtituendi, & ſimilia, intelligendum exiſtimo (inquit Suarius) quoad actum præſentandi, ſeu deſignandi Clericum, cui beneficium, ſeu Iuriſdictio Eccleſiaſtica conferatur; nam dare hanc Iuriſdictionem, vel beneficium, quoad Ius ſpirituale, quod includit, eſt actus Clauium, quarum poteſtas fœminis non communicatur iuxta c. *Noua de pænit. & remiſſ.* Aliquando verò hæc præſentatio fit homini v.g. Epiſcopo, vt ab eo collatio, & inſtitutio fiat, vt in *c. ea noſcitur de iis, quæ fiunt à Prælatis ſine* &c. Aliquando verò fieri poteſt abſoluta per ſimplicem deſignationem, & quaſi electionem, vt ipſo facto beneficium, & ſpirituale Ius à Pontifice conferatur; atque eâdem ratione poteſt interdum Abbatiſſa dare poſſeſſionem beneficij, quia ille in rigore non eſt actus propriæ Iuriſdictionis ſpiritualis in ipſo exequutore; tunc autem Abbatiſſa ſolùm ſe habet tamquam is, cui delegatur exequutio: & eodem modo poteſt dare titulum, id eſt teſtimonium beneficij alteri collati; non à ſe, ſed à Pontifice ad ſuam nominationem. Eodem ergo modo poſſunt è contrario priuare beneficijs, vel poſſeſſione eorum in pœnam, ſi hoc eis ſpeciali priuilegio conceſſum ſit; quia tunc etiam non exercent propriè Iuriſdictionem ſpiritualem; ſed ad voluntatem earum Pontifex eſt qui ſuſpendit influxum, ſeu aufert Iuriſdictionem ſpiritualem. Hæc Suarius.

Poſſunt Abbatiſſæ indirectè excommunicare non directè

130. Ex quâ doctrinâ n. 15. concedit poſſe etiam Abbatiſſas excommunicare; non directè, & per ſpirituale vinculum id faciendo, ſed deſignando perſonam, quam Pontifex ſtatim liget ad declarationem ſeu voluntatem Abbatiſſæ; neque in hoc putat inueniri repugnantiam, nec excedere poteſtatem Pontificis; regulariter autem hoc non putat concedi, fortaſſe propter periculum abutendi Cenſuris, vellent enim ſuo iudicio illas imponere; vel auferre, quod non poteſt eſſe conueniens. Aliquando autem concedi ſolet Abbatiſſis, vt per officiales ſuos poſſint excommunicare, tunc autem ipſi officiales non accipiunt poteſtatem excommunicandi ab ipſis; ſed à ſummo Pontifice ad mandatum, ſeu deſignationem Abbatiſſæ, ſicut dici etiam poteſt de Conſeruatoribus Iudicibus; eliguntur enim à Religioſis per ſua priuilegia; Iuriſdictio autem eis datur à Summo Pontifice. Denique eodem modo de alijs Cenſuris, ſuſpenſionis, & Interdicti iudicandum eſt, & docet expreſsè Abbas Panormitanus citatus ab eodem Suario, quamuis latiùs loquendo de his (inquit Suarius) prout ſolùm ſignificant prohibitionem aliquam, poſſit interdum per huiuſmodi Abbatiſſas fieri; vt ſupponitur in dicto capite *Dilecta* & dixi in Materia de Cenſuris. Hactenus Suarius. Quæ doctrina mihi placet. Et quidem ſi talis modus ſufficit ad obtinendum finem intentum, non video cauſam quæ cogat aſſerere Chriſtum reliquiſſe eam poteſtatem dandi Iuriſdictionem & poteſtatem prædictis perſonis. Nam quamuis ſuppoſito illo principio, quòd tota hæc incapacitas Iuriſdictionis (etiam ad Cenſuras) ſit potiùs de Iure poſitiuo, ſatis probabilis mihi videatur, vt notabam de plenitudine poteſtatis, poſſe Pontificem hanc iuriſdictionem prædictis conferre; tamen non video poſſe occurrere cauſam eam ſic conferendi, cùm quantùm ad effectum, ſi dicamus eo modo quo ex Suario nunc explicuimus id fieri, poſſint Cenſuræ ſuū effectum habere, ſicut & alij actus Iuriſdictionis, proueniendo ſcilicèt non ab ipſâ Abbatiſsâ, ſed à Pontifice; ſeu Prælato iuxta voluntatem, ſeu deſignationem Abbatiſſæ. Quòd ſi nulla cauſa ad id poſſit occurrere, nulla ratio cogit efficaciter admittere talem poteſtatem à Chriſto datam ad id; certè non eſſet in ædificationem, & poſſet eſſe in deſtructionem ſaltem prudentis diſpoſitionis talem poteſtatem exercere. Cur ergo etiam in moralibus, moralem poteſtatem agnoſcemus, cui repugnet in actum ad ædificationem prodire, & ſufficiat indirectus modus iam explicatus. Atque eodem modo poſſumus explicare poteſtatem indirectā ferendi Cenſuras, quæ rectè poteſt reperiri aliquando in hominibus non Clericis, etiam primæ Tonſuræ. Qua ratione olim Præfecti Monaſteriorum, licèt eſſent Laici, poterant ſuſpendere, & excommunicare, nam de Excommunicatione ſæpe fit mentio in Regula Sancti Benedicti, vt patet ex Reg. 23. *& ſeq. q. vſque ad Reg.* 28. ſuſpenſionis autem meminit Caſſianus *lib.* 4. *Inſtit. c.* 20. Quæ omnia non eſt cur prædictis concedamus ab ipſis fieri per Iuriſdictionem propriè, & directè conceſſam, ſed à Pontifice, vel Prælato fieri ad deſignationem, & voluntatem prædictorum, ſicut de Abbatiſſis dictum eſt.

131. Atque hunc modum non ſolùm ſummum Pontificem, ſed alios etiam Prælatos poſſe exercere (ſaluo meliori iudicio) non videtur improbabile, quia cùm nec fœminæ, nec Laici in eo caſu exerceant propriè Iuriſdictionem; ſed ad voluntatem, vel deſignationem illorum Prælatus exerceat, non videtur ex ſe repugnare, niſi aliqua ſit prohibitio Iuris poſitiui, quam mihi vidiſſe non contingit.

Communis opinio Doctorum eſt Laicos etiam Tonſurâ carentes, non eſſe Iure Diuino incapaces Iuriſdictionis fori exterioris ſed tamen Eccleſiaſtico.

132. Sanè de Laicis omni ordine etiam Tonſurâ carentibus communis Doctorum ſententia eſt, non eſſe ex Iure Diuino incapaces huius Iuriſdictionis fori exterioris ex; Iure tamen Eccleſiaſtico eſſe incapaces, ac proinde poſſe Pōtificem delegare illis talem Iuriſdictionem, cæteros verò non poſſe, quia non habent poteſtatem diſpenſandi in Iure Canonico, in quo id prohibitum eſt, probantque Auctores ex c. 1. 69. *diſt.* & ex *c. Eccleſia de Conſtit.* & ex *c.* 2. *de Iudicijs.* In quibus generaliter dicitur non poſſe Laicos Eccleſiaſtica tractare negotia, aut iudicia maximè ſpiritualia; ſed cenſuræ ſunt negotia Eccleſiaſtica: ergo &c. & quiàuis Suarius *ubi* 2. n. 9. dicat hæc decreta nihil ad rem facere, quia non aſſignant quid Iuriſdictionis Paſtores Eccleſiæ poſſint committere Laicis, ſed quid ipſi Laici ex ſe, vel ex ſuis dominijs habeant: nihilominus ipſe Suarius à communi ſententiā non recedit, Probaturque ſatis ex *c. Indicatum* 89. *diſt.*

89. *diſt.* vbi ex *Epiſt.* 66. D. Gregorij dicitur cauendum eſſe, nec res, & officia Eccleſiaſtica commutantur Laicis. Quæ generalis admonitio habetur in multis decretis. 16. q 17. ſed præcipuè probatur ex *c. Sanè de Clerico coniugato.* Vbi, Alex. 3. expreſſis verbis præcipit, ne deinceps Clericus coniugatus ad Eccleſiaſtica beneficia, vel ad Sacros Ordines, aut adminiſtrationes Eccleſiaſticas admittatur. Ex quo à fortiori colligitur alios Laicos non Clericos multò minus eſſe admittendos.

133. Atque ex communi ſententiâ prædictâ lex non ſolùm prohibet, ſed incapacem etiam facit Iuriſdictionis. Vnde etiamſi Prælatus aliquis tentet Laico delegare Iuriſdictionem, irrita erit, & inanis talis delegatio, vt fatetur Suarius *ſupra n.* 12.

Nulla conſuetudine quantumuis diuturnâ poteſt hæc poteſtas praſcribi a Laico.

134. Ex quo fit, vt nullâ, quantumuis diuturnâ conſuetudine poſſit hæc poteſtas acquiri, ſeu præſcribi à Laico, vt notauit Abbas *in c. cùm tanta n.* 15. *de conſuetudinib.* Vbi alijs Iuribus, & rationibus id confirmat. Et quidem ad præſcribendam iuriſdictionem requiritur capacitas in ſubiecto, vt in noſtro opere de *Iuſtitia cæteriſque virtutibus*, agentes de præſcriptione Iuriſdictionis diximus.

Ex tradita doctrina Colligitur. 1.

135. Ex traditâ doctrinâ habemus dum Parochus vel Confeſſarius prudenter iniungit pœnitentiam, quâ priuat ad tempus communione, aut ſuſpendit pœnitentem ſacerdotem à Miſſæ celebratione, aut ab auditione Confeſſionum, vel interdicit ab ingreſſu monaſterij, ſeu Eccleſiæ alicuius, non eſſe propriè Cenſuram, cùm non habeat Iuriſdictionem in foro contentioſo, ideò licet pœnitens violet eam iuſtam prohibitionem, & peccet, non fit Irregularis. Ita Henriq. *lib.* 33. *de excommun. c.* 24. *n.* 13.

Colligitur 2

136. Colligitur etiam ex dictis eum, qui excommunicat, aut aliam Cenſuram fert, non habens ad id poteſtatem, mortaliter peccare, & irritam eſſe Cenſuram; eſt enim vſurpare alienam Iuriſdictionem in re graui. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.* 8. & Auila *p.* 2. *c.* 3. *diſp.* 1. *dub.* 1. *in fine.*

Quæret aliquis circa Secundam aſſertionem.

137. Quæret tamen aliquis circa ſecundam aſſertionem, an delegatus poſſit Cenſuras ferre factâ reuocatione delegationis à delegante?

Reſp.

138. Reſpondetur poſtquàm ad eum peruenit notitia reuocationis non poſſe: quod ſi tentet, nihil faciet, quia deeſt ei Iuriſdictio: ſi tamen Cenſuram ferat, antequàm ad eum notitia reuocationis perueniat, non peccat, valetque Cenſura. Idque probatur ex c. *Audit is* & c. *Mandata* de *Procuratoribus* idque magis conſtat ex c. *Debitus honor* de *Appellationibus* Limitat verò Syluest. *Excommunicatio* 1. o. 6. & Abbas Panormit. c. *Audita* de *reſtit. ſpoliatorum* niſi delegans intendat per reuocationem ſic auferre poteſtatem ex tunc tali delegato, vt quidquid fecerit ex tunc, irritum ſit, & inane. Verùm hæc intentio ſola non videtur ſufficere; niſi id verbis, aut alijs exterioribus ſignis manifeſtet.

DVBITATIO VII.

An affectus Cenſurâ poſſit ferre Cenſuras? & an quis poſſit eas ferre in ſe ipſum; vel in æqualem ſibi? vel Suſpenſionem.

Circa Primum Aſſerendum affectum excommunicatione maiori vel ſuſpenſione notoria non poſſe validè ferre Cenſuram.

139 Circa primum aſſerendum eſt, ſi excommunicatio maior, vel ſuſpenſio eſt notoria, vel publicè denuntiata, non poteſt licitè, nec validè Cenſuram ferre. Si tamen excommunicatio illius, aut ſuſpenſio ſit occulta Eccleſiæ etiamſi ſit ſibi nota, quantumuis peccet vtendo ſuâ Iuriſdictione in eo ſtatu, valida erit Cenſura ab ipſo lata. Addendum eſt 1. etiamſi ſit notaria excommunicatio, ſi tamen non eſt denuntiatus, ſed toleratus, valere ab eo latam Cenſuram. Legatur Henriquez *c.* 24. *n.* 4. *lib.* 13. de *Excommunicatione.* Addendum eſt 2. omnem illum, qui auctoritate veri ſuperioris introductus eſt in officium Prælati, aut Iudicis, falſo quidem titulo re ipſâ; communi tamen errore vulgi exiſtimato vero, validè exercere omnes actus Iuriſdictionis pertinentes ad ſuum officium; quia in his caſibus Eccleſia propter commune bonum confert illi iuriſdictionem, vt habetur *c. nihil* de *electione*, & *c. ad Probandum* de *ſententiâ, & re iudicata*, & L. *Barbarius*, *ff. de officio Prætoris.* Sepiſſimè ab Auctoribus pro hac re in medium producta; eſtque communis ſententia vtriuſque Iuris peritorum ad prædictos Textus, & alij conſentiunt quos Diana refert 5. par Tract. 9 Reſol. 50. & quidē de excommunicato tolerato tamquam probabile ducent Diana cum Gutierrez & Coninc quos refert eodem *Tract. reſol.* 135. & eodem modo ſe habere poſt Concilium Conſtantienſe hunc atque excommunicatum occultum & habitum pro non excommunicato, quantum ad valorum actuum Iudicialium quorum valorem ob commune bonum ſupplet Eccleſia.

Nemo in ſe ipſum ſibi æqualem vel ſuperiorem Cenſuram ferre poteſt. Ratio eſt

140. Circa 2. in quo quærimus an quis poſſit cenſuram ferre in ſe ipſum, vel in æqualem, vel ſuperiorem? abſolutè aſſerendum eſt non poſſe Colligitur ex *c. à nobis* de *Sententia Excom* & ex c. *cum inferior.* de *maiorit. & obed.* & c *Inferior* 21. *diſt.* Ratio eſt, quia poteſtas coactiua, qualis eſt poteſtas ferendi Cenſuras, non operatur; niſi in ſubditum; nemo autem eſt ſibi ipſi ſubditus propriè loquendo, nec æqualis eſt ſubditus alteri æquali multoque minùs inferiori. Vnde dicitur *par imparem non habet imperium*, docentque Doctores communiter *in c. Quoties* 1. *q.* 7. Legatur Suarius *diſp.* 1. *ſect.* 4. *verſ. Secunda* & *diſp.* 5. *ſect.* 1. *n.* 28. Reginald *n.* 140. Henriquez *lib.* 13. *c.* 25. *n.* 3. Nauarrus *c.* 27. *n.* 6. *in fine* Diana & apud ipſum alij. part. 5. Tract. 9. Reſol. 51 & 52. & ipſe Diana ex Megala docet ibidem neque Inquiſitores poſſe ferre in Epiſcopos Cenſuram, id enim ipſis prohibitum eſt neque Epiſcopos in Inquiſitores, quia ſunt officiales Pontificis. Simul tamen affert Canterā in *qq. Cardinalibus*, qui teſtatur inquiſitorem Conchenſem excommunicaſſe Epiſcopum illius Ciuitatis, quod ego non facilè credo; niſi interuenerit facultas

Pon-

Pontificia, præſertim cùm officium Inquiſitoris ſeclusâ ſpeciali diſpoſitione Pontificia ſit quaſi inniſſeratum in officio & dignitate Epiſcopali, & inquiſitores teneantur etiam vocare pro ferenda ſententia ordinarium, ſed quidquid ſit de ijs omnibus, ſi Papa dedit poteſtatem vel ſpecialem vel generalem poterunt; ſecus ſine illâ. Cum neque in grauioribus cauſis etiam Concilium nationale poſſit liberè punire Epiſcopum, niſi ſuffultum Apoſtolicâ auctoritate. Vide Dianam 4. *par tract. 8. Reſol. 21. vbi de poteſt. Inquiſitorum* erga Epiſcopum etiam titularem tantum agit.

Objicies 1.

141. Objicies tamen primò, ſi Epiſcopus communicet cum excommunicatis à ſe ipſo incurrit minorem excommunicationem; ſi verò communicet in crimine criminoſo cum excommunicato à ſe incurrit eamdem cum illo Excõmunicationem: ergo incurrit excommunicationem à ſe latam. Legantur quæ dicemus *diſp. 2. dub.* 37.

Reſp.

142. Reſpondetur concedendo vtrumque antecedens, & negando conſequentiam; nam illæ excommunicationes, quas in prædictis caſibus incurrit Epiſcopus à Summis Pontificibus latæ ſunt; vtraque enim habetur in Decretis, Pontificum quamuis occaſione Cenſuræ à ſe latæ incurrat illas. Quòd ſi Epiſcopus excommunicet aliquem v.g. furem cum ſuis auxiliantibus, non incurrit licèt ipſe fuerit auxilians, vt docet Henriquez *ſuprà.*

Objicies 2.

143. Objicies 2. ſi Papa præcipiat Parocho, vt intimet excommunicationem contra omnes, qui fecerint tale delictum: tunc ſi Epiſcopus, vel ipſe Parochus illud committat, incurrit: ergo in ſe ipſum, vel in ſuperiorem poteſt Parochus excommunicationem ferre.

Reſp.

144. Reſpondetur cum Nauarro ſuprà concedendo antecedens negando conſequentiam, quia in eo caſu Parochus non fert excommunicationẽ; ſed illam tantùm intimat, & denuntiat, ipſe verò papa illam fert. Quòd ſi Parocho daret Papa facultatem, vt ipſe Parochus imponeret excommunicationem contra patrantes aliquod delictum, eamque generaliter Parochus imponeret, etiamſi ipſe tale delictum committere non incurreret excommunicationem.

Objicies 3.

145. Objicies 3. ſimplex Sacerdos poteſt ex commiſſione Papæ excommunicare Epiſcopũ vel Patriarcham, vt colligitur ex ſuprà citato c. *A nobis*, in illis verbis *niſi fortè plus contulerit largior auctoritas delegantis* ergo inferior poteſt in ſuperiorem.

Reſp.

146. Reſpondetur negando conſequentiam, quia iam per commiſſionem maiorem ſuperioris ſit ille Sacerdos ſaltèm in eâ re ſuperior Epiſcopo, vel Patriarchæ.

Objicies 4.

147. Objicies 4. concedere Indulgentias eſt actus Iuriſdictionis, vt in *proprio Tract. 9. diſp. 2. dub. 2.* dictum eſt, & tamen poteſt quis ſibi ipſi Indulgentiam concedere, vt *in eâdem diſp.* diximus: ergo & excommunicare ſe ipſum.

Reſp.

148. Reſpondetur concedere Indulgentias non eſſe actum Iuriſdictionis coactiuæ, ſicut eſt ferre Cenſuram; atque in eo ſita eſt vis noſtri argumenti ſupra facti. Quòd ſcilicèt nemo poſſit exercere poteſtatem coactiuam; niſi circa ſubditos. Alij reſpondent Papam, aut conferentem Indulgẽtias non illas conferre ſibi per modum abſolutionis, nec imperij, ſed per modum ſolutionis, atque hoc non eſſe actum Iuriſdictionis erga illum, cui conceduntur. Verùm tamen an, & quâ ratione poſſit conferens Indulgentias frui illis à ſe collatis, non ſolùm generali collatione participando Indulgentijs cõmunitatis ab ipſo conceſſis; ſed directè etiam, & primario ſibi ſoli ſolatè diximus *diſp. citata dub. illa 2. quæſito* 10. n. 55. & ſeqq.

Objicies 5.

149. Objicies 5. in foro pœnitentiæ poteſt quis per commiſſionem abſoluere ſibi æqualem, vel ſuperiorem etiam ipſum, à quo accepit poteſtatem Iuriſdictionis, vt patet in Confeſſario, quem Papa eligit ſibi ipſi, & etiam eſt probabile, quòd Confeſſarius Epiſcopi poteſt in Epiſcopum, quidquid Epiſcopus poteſt in ſubditos. Ergo etiam æqualis, vel inferior poterit excommunicare æqualem, vel ſuperiorem.

150. Reſpondent aliqui diuerſam eſſe rationem de foro interiori cõſcientiæ, & de exteriori; nam in interiori exercetur actus in ordine ad Deum, & nomine Dei, cui quilibet homo eſt inferior, ac proinde per peccatum confitendo illud ſit inferior alteri homini, tanquàm miniſtro Dei. at verò Cenſuræ pertinent ad forum exteriùs & in ordine ad ipſos homines, quibus Prælatus & ſuperior; & ideò in foro exteriori non ſubijcitur inferioris iudicio.

Melius reſpondetur iuxta duplicẽ opinionem probabilem de Iuriſdictione ſacerdotis iuxta Primam dicendum.

151. Aliter, & meliùs reſpondetur iuxta doctrinam à nobis traditam *Tract. 1, de Pænitentia* diſp. 10. dub. 3. duplicem eſſe opinionem probabilem, alteram, quæ dicit in ordinatione Sacerdotis conferri à Chriſto Iuriſdictionem, & à Pontifice, ſeu Superiore ſolùm deſignari materiam, circa quam actiuam illam iuriſdictionem, & poteſtatem exerceat; & iuxta hanc ſententiam dicendum eſt, Pontificem, eligendo ſibi Confeſſarium, non tribuere illi Iuriſdictionẽ; ſed hanc à Chriſto in ordinatione collatam perficere, & complere ſe ipſum illi Confeſſario ſubmittendo, ſeque ſubditum in eo foro deſignando ex generali poteſtate, quam habet deſignandi ſubditos, ſacerdotibus.

Iuxta ſecundam ſententiam dicendum eſt.

152. Iuxta ſecundam verò ſententiam, quæ negat propriè in ordinatione concedi iuriſdictionem; ſed poteſtatem ordinis diſtingui à poteſtate Iuriſdictionis, & hanc à ſuperiore concedendam eſſe, iuxta hanc (inquam) opinionem dicendum eſt actum Iuriſdictionis, qui exercetur immediatè nomine Dei poſſe hominem ratione ſui muneris ſubeundo diuerſam perſonam in ſe ipſum exercere, maximè quando non agitur de Iuriſdictione coactiuâ, ſed liberâ, qualis eſt ea, quâ Pontifex, tanquàm priuatus homo, ſuo Confeſſario in foro confeſſionis ſe ſubijcit, idque præſtat tanquam Vicarius Chriſti, eius perſonam immediatè ſuſtinens, eâque ratione habens iuriſdictionem in omnes Chriſti fideles; ac proinde aliquo modo & quaſi indirectè in ſe ipſum, ſecundum quod eſt etiam ouis gregis Chriſti, & ſecundum, quod eſt neceſſarium, vt poſſit frui communibus paſcuis; eâque ratione cenſeri debet collata poteſtas ſummo paſtori Pontifici ſubmittendi ſe ſuo Confeſſario, &

idem

idem poteſt ſuo modo dici de Epiſcopo, quamuis de hoc etiam dici poſſit Confeſſarium eo ipſo, quòd ſit electus ab ipſo Epiſcopo concurrentibus requiſitis habere poteſtatem à Romano Pontifice a quo immediatè accipit Iuriſdictionem.

153. Ex quo patet diuerſam eſſe rationem de cenſuris, quarum latio eſt actus Iuriſdictionis coactiuæ, & in foro externo, non ſacramentali, & in ordine ad externam gubernationem, & regimen Eccleſiæ, in ordine ad quam inferior, vel æqualis non habet Iuriſdictionem, & poteſtatem in ſuperiorem, vel in æqualem.

Obijcies 6. 154. Obijcies 6. Paulus *Ad Galat.* excommunicauit Angelum, imò & ſe ipſum, dicens; *Si nos, aut Angelus de Cælo Euangelizauerit vobis aliter, quàm Euangelizatum eſt à me, anathema ſit.* Sed Angelus erat maior Paulo; ergo iam in ſe ipſum, vel in maiorem poteſt quis ferre Cenſuram.

Reſp. 155. Reſpondetur facilè cum Richardo *in* 4. *diſt.* 18. *art.* 5. *q.* 1. ibi *anathema* non ſignificare excommunicationem; ſed vehementem quandam maledictionem, vel execrationem.

Obijcies 7. 156. Obijcies 7. c. *Feliciùs de Pænit. diſt.* 1. vbi dicitur: *faciliùs Deum placabunt qui ſe ipſos excommunicabunt.*

Reſp. 157. Reſpondetur, ibi excommunicare accipi pro redarguere & remouere ita, vt ſenſus ſit Deum faciliùs placandum, ſi delinquens ſe ipſum redarguat, vel ab altari remoueat.

158. Eodem ferè modo reſponderi poteſt ad *c. nunc autem diſt.* 27. vbi dicitur *tuo ore iudica cauſam tuam, &, ex ore tuo condemnaberis.* Id enim intelligendum eſt ſiue Papatum deponendo, & ſic de ſubmittendo ſe iudicio Concilij, vel certè voluntariè ſubeundo pœnam aliquam; locus enim ille eſt Nicolai Papæ referentis celebrem illum caſũ Marcellini Papæ, qui poſtea Martyr effectus fuit; priùs autem adoleuerat incenſum Dijs, & pœnitentiâ ductus, venit ad Concilium, vbi confeſſus peccatum ſuum, ſe volebat ſubmittere iudicio Concilij; quod tamen illi non auſi ſunt præſtare. Hoc tamen nihil ad rem noſtram, neque enim ibi exercuit actum iudicialem fori externi in ſe ipſum, qualis eſt actus ferendi Cenſuras, de quo nunc agimus.

Addendum eſt Cenſurã latam ab aliquo prælato in propriâ causâ eſſe nullam. 159. Tandem addendum eſt quamcumque Cenſurã latã ab aliquo Prælato in propriâ causâ eſſe nullum; niſi eſſet per modũ iuſtæ defenſionis contra inherentem ſibi vim. Quod expreſsè tradit Gregorius *in c. inter querelas* 23. q. 4. vbi Gloſſa optimam reddit rationem, quia nemo permittitur eſſe iudex in propriâ causâ, vt docet Fabianus Papa *c.* 1. 4. *q.* 4. & quia (vt rectè notat Suarius *diſt.* 2. *ſect.* 4. *n.* 7.) contra Ius naturæ eſt, vt aliquis ſimul ſit actor, & Iudex; eſſet enim magna inæqualitas, & alteri parti iniuria fieret. Quòd autem ratione defenſionis iuſta contra inferentem vim, poſſit Prælatus ferre Cenſuram, tradit Innocentius IV. *c. Dilecto de ſent. excommunic. in* 6. ex illo naturali principio quod *vim vi repellere licèt.* Ad quam defenſionem poteſt vti armis ſibi proprijs, qualis eſt poteſtas Eccleſiaſtica in Eccleſiæ Principe. Vide etiam Dianam 5. part. *Tract.* 9. Reſol. 52. affert Abbatum docentem etiam poſſe par modum Iudicij caſu quo cauſa ita eſſet manifeſta vt negari non poſſit. Idem docet Marcetus apud eundem Dianam.

DVBITATIO VIII.

An Cenſura per metum lata valida ſit?

160. Nonnulli volunt Cenſuram per metum latam eſſe nullam, quia poteſtas ligandi ſemper eſt coniuncta cum poteſtate abſoluendi, & (vt dicitur in *c. verbum* de Pœnit. diſt. 1.) qui ſoluẽdi Ius non habet, nec ligandi habet, ſed abſolutio à Cenſurâ metu extorta eſt nulla ex *c. vnico de his, quæ vi, metuſue causâ fiunt in* 6. ergo, & Cenſura metu lata eſt nulla. *Multi docent Cenſuram per metum latam eſſe nullam. Probant.*

161. Confirmatur nam Iura in fauorabilibus amplianda ſunt, & in odioſis reſtringẽda. Si ergo abſolutio, quæ fauorabilis eſt, Iure irrita ſit ratione metus, & violentiæ, multò magis idem cenſendũ erit de ipsâ Cenſurâ, quæ odioſa eſt. *Confir.*

162. Aſſero nihilominùs cenſuram metu, etiam graui, ſeu cadenti in conſtantem virum latam eſſe validam. Ita Suarius *diſt.* 2. *ſect.* 5. cum quibuſdam Gloſſis, contra Vgolinum, Tabula 1. c. 2 §. 4. & alij apud eundem Vgolinum. Coninc diſp. 13. dub. 5. Abbas, Panorm. apud eundẽ Suarium, Diana p. 5. Tract. 9. Reſol. 69. cum pluribus contra alios quos refert & eorum ſententiam putat probabilem imò noſtram ſolã appellat non minùs probabilem. Ratio noſtra eſt quia Iure naturæ ſufficit illud voluntarium mixtum, quod eſt ſimpliciter voluntarium, vt actus validus ſit; Iure autem poſitiuo tantùm ſit irrita abſolutio per metum extorta, non autem illatio Cenſuræ, nec eſt efficax argumentum à ſimili in ijs, quæ pendent à Iure poſitiuo præſertim, quia multa potuerunt mouere Pontificem ad irritandam abſolutionem metu extortam, non verò lationem Cenſuræ; atque inter alia mouere potuit quòd ſit fauor Eccleſiaſticæ poteſtatis quòd abſolutio metu extorta ſit irrita, & fuit moraliter neceſſarium eam irritare, vt Paſtores Eccleſiæ ab his vexationibus, quæ frequenter accidunt, eſſent immunes. Quòd verò Cenſura metu illata ſit irrita, non eſt fauor eccleſiaſticæ poteſtatis; ſed eius, in quem fertur, & rarò extorquetur. Quod ſi aliquando id accidat facilè poteſt reuocari. Porrò, quod metu lata non ſit invalida Iure naturæ, ex eo probant communiter Auctores, quia geſta per metum Iure naturæ valida ſunt, ſicut contractus iuxta magis communem ſententiam. Quã de re egimus in noſtro opere de Iuſtitiâ agentes de contractibus in genere, & abſolutè metus non tollit inuoluntarium ſimpliciter. Vnde quòd ſufficit ad contrahendum ſufficit ad ferendam Cenſuram. & communiter dici ſolet geſta per metum regulariter loquendo eſſe valida *L. ſi mulier. §. ſi metu ff. de eo quod metus causâ.* Quòd ſi contractus metu initus aliquis eſt inualidus, id Iure Naturæ plerique non putant eſſe, ſed ex mero Iure poſitiuo. De hoc tamen ſuo locu ſatis diximus. Legantur quæ dicemus *diſp.* 3. *dub.* 33, vbi aſſignabimus diſparitatem inter ferendam, & abſoluendam Cenſuram cum pluribus Authoribus.

Aſſero cum Suarez Cenſuram metu graui latam eſſe validam.

Iure poſitiuo tantum ſit irrita abſolutio per metum extorta non autem illatio Cenſuræ.

Quod Cenſura metu lata non ſit invalida iure naturæ probant Auctores.

DVBI-

DVBITATIO IX.

Quis poſſit Cenſuras ferre duraturas poſt ferentis mortem.

Cenſura aliquando fertur à Iure de ſe Perpetua.
Aliquando ab homine per modum præcepti

163. ALiquando ferri ſolet cenſura à Iure, ſeu ſtatuto; quæ de ſe perpetua eſt, quamdiù non abrogatur à Superiore, vel ab æquali, ſcilicèt à ſucceſſore, vel per contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam. Aliquando verò fertur Cenſura ab homine per modum ſententiæ, aut præcepti, quæ expirat cum ipſo Auctore; hanc diuiſionem communiter tradunt Doctores in excommunicatione. Eſt autem eadem ratio de ſuſpenſione, ut notat Abbas *in c. vltimam de Clerico ex communi Miniſtr. n.* 4. Caietanus, Syluest. & alij Summiſtæ verbo *Suſpenſio*, & idem etiam eſt de Interdicto, vt notat Calderinus *Tract. de Interdicto* 1. *p.* & Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 1. *n.* 2. quamuis hæc Cenſura rariùs, vt ait Suarius, videatur ipſo Iure ferri. Cenſura quidem à Iure eſt perpetua, & ſemper ligat eos, qui contra faciunt. Cenſura verò ab homine non ligat eos, qui poſt eius finitam Iuriſdictionem tranſgrediuntur. Legatur Nauarrus *c.* 27. *n.* 2. Suarius *citatá diſp.* 3. *ſect.* 4. *a. n.* 10. qui ait hoc eſſe verum, etiamſi Cenſura per ſententiam generalem pro futuris culpis lata ſit. Quæ communis eſt ſententia Canoniſtarum cū Gloſſa *in c. A nobis verſ. non niſi de ſententia excōmunicationis*, Tabiena *excommunic.* 2. *n.* 10. Nauarrus *c. Placuit de pœnit. diſt.* 6. *n.* 35. *&* 161. Vgolinus *Tabula.* 1. *c.* 2. *§.* 2. *& c.* 9. *§.* 4. Horum autem rationem impugnat Suarius, & ipſe id probat ex ipſo vſu, & conſuetudine, quæ vim habet legis. Fundarique poteſt in ipſo Iure, quia mandatum expirat morte mandantis c. *Relatum* c. *licet.* c. *gratum, de officio deleg.* & *L. Mandatum* c. *Mandati* & §. *recte*. Inſtituta eodem titulo. Nec ſolum expirat morte mandantis; ſed etiam quocumque modo ceſſet mandantis Iuriſdictio pro eo tempore ſententia non habet vim. Vnde, ſi ſententia fuit conditionata, ſi intra menſem non reſtitueris, & cum completur illud tempus, Iudex mortuus eſt, vel ab officio amotus, non incurris. Si verò erat ſuſpenſus, aut excommunicatus pro eo quidem tempore non contrahis; ſed poſteà ablatà à Iudice ſuſpenſione, aut excommunicatione, ſi perſeueres in non reſtituendo, incurres. Si verò Iudex tulit excommunicationis ſententiam; ſi v. g. homicidium, vel periurium commiſeris & peieraſti, vel occidiſti tempore quo Iudex eſt ſuſpenſus, non contraxiſti tunc, quia tunc inhabilis erat Iudex; nec poſteà, etiamſi ablata ſit Iudicis ſuſpenſio, quia conditio ſolùm pendebat ex illo actu, & ex illo puncto temporis, quo deliquiſti, & poſteà nulla fuit noua contumacia. Ita Suarius *Suprà n.* 15. Auila *p.* 2. *c.* 1. *diſp.* 2, *dub.* 1. *§. Tertio diuiditur*, adiunctis ijs, quæ *dicit c.* 3. *diſp.* 1. *dub.* 4. Quos Auctores ſequuntur. Alij Recentiores, ſi verò ſemel contraxiſti excommunicationem ex vi ſententiæ Iudicis: tunc etiamſi Iudex moriatur, vel amoueatur, ligatus manes, quouſque abſolueris, quia ſemel contracta Cenſura non pendet à Iudice in conſeruari, vt habetur *c. Paſtoralis §.* 1. *de officio ordinarij* & c. vnico *de Maiorit. & obed. in* 6. Ita Suarius ſuprà. n. 16. cum alijs, quos refert, & ſuprà retulimus. Iam verò ad quæſtionem propoſitam reſpondeamus.

Ratio.

Cenſura à Iure eſt perpetua & ſemper ligat eos qui contra faciunt.
Cenſura, ab homine ligat eos qui poſt eius finitam iuriſdictionē tranſgrediuntur.

Aſſerendum

164. Aſſerendumque in primis eſt Summum Pontificem, & Concilium generale poſſe ferre Cenſuras à Iure per modum legis pro toto orbe, vt condendo legem, ne hoc vel illud fiat ſub cenſurâ latæ ſententiæ. Deinde Epiſcopi, & Concilia, Prouincialia, ſeu Synodalia poſſunt Cenſuras ferre ſub eâdem forma, quæ obligent in ſuis diœceſibus, condendo ſcilicèt Conſtitutiones, quæ, non tàm leges, quàm ſtatuta dicuntur, & durant donec per alium reuocentur, vel per ſuperiorem (etiam mortuo, vel amoto conditore) ſiue id ſit, quia à Chriſto Domino, & ex Iure Diuino Iuriſdictionem acceperint, vt aliqui volunt; ſiue (vt alij putant) quia à ſommo Pontifice talem Iuriſdictionem acceperunt cōdendi ſcilicèt leges Synodicas, & diœceſanas.

Epiſcopus extra Synodum habet poteſtatem ferendi cenſuras,

165. Quamuis autem Gloſſa in *c. Si quis de maiorit. & obed.* & Syluest. *ſuprà.* & *verbo Excommunicatio* 1. *n.* 5. putent hanc poteſtatem conuenire Epiſcopo ſolùm in Synodo ſuorum Parochorum, hoc tamen (vt rectè notat Vaſquez 1. 2. *diſp.* 153. *c.* 1. *n.* 4) nullo Iure probatur, atque adeò etiam extra Synodum videtur habere talem poteſtatem. In quo etiam conſentit Suarius *lib.* 4. *de legibus c.* 5. *n.* 1. *&* 2. vbi probat Epiſcopum poſſe ſine capitulo, aut Clero ſtatuta facere, præterquàm in caſibus in Iure expreſſis, vel in rebus, quæ poſſunt vergere in præiudicium capituli, vel cleri, quia Papa poteſt illi limitare, & reſtringere poteſtatem.

Eamdem poteſtatē cōceſſit pontifex legatis Apoſtolicis in prouincia ſua legationis.

Item Superioribus Religionum in capitulo generali.

166. Deinde eandem poteſtatem conceſſit Pontifex legatis ſedis Apoſtolicæ in Prouinciâ ſuæ Legationis, vt notant Sylveſt. & Vaſquez locis citatis, & habetur *c. vltimo de officio Legati* & *c. ex reſcripto. de locato. & conducto.* Eamdem poteſtatem condendi ſtatuta perpetua, ſeu conſtitutiones conceſſit Pontifex ſuperioribus Religionum in congregatione, ſeu Capitulo generali, vt apertè conſtat ex priuilegijs, & tradit Vaſquez *ſuprà. n.* 6. alij autem Prælati omnes nequeunt condere leges, aut ſtatuta atque eorum præcepta, & cenſuræ ab eis poſitæ, etiam in ſcriptis expirant & ceſſant mortuo, vel amoto ab officio earum Auctore vt poſt Sylueſtrum, & Vaſquez tradit Auila *Tract. de Cenſuris p.* 2. *c.* 3. *diſp.* 1. *dub.* 4. ſunt enim (ait Vaſquez *diſp.* 152. *c.* 3.) ſimiles Dynaſtis in quolibet Regno ſcilicet Marchionibus. Comitibus &c. qui licet ſint Præfecti Provinciarum, & ſuis ſubditis præcepta imponere poſſint, leges tamen, aut ſtatuta ferre non poſſunt, niſi ſpecialiter id alicui concederetur à Rege; ſed legibus communibus Regni gubernare debent ſuas Prouincias. Quòd ſi in aliquâ Communitate ſtatutum ſit, vt mandata ſuperiorum nōn exſpirent ſed etiam illo amoto vel mortuo, aut aliter ceſſante Iuriſdictione illorum, perſeuerent, id non erit virtute mandantis, & non iam ſubſiſtentis; ſed virtute talis legis aut ſtatuti ſic ſtatuentis. Ideò in noſtrâ Societate ſtatutum fuit, olim quidem, vt mandata Generalis Præpoſiti non ceſſarent illo defuncto. Poſteà verò in Congregatione Generali 9.

Decreto

decreto 12. id ipſum extenſum fuit ad præcepta aliorum ſuperiorum. Verum autem id ipſum de Cenſurâ intelligendum ſit; vellem eſſe clarè deciſum. Id interim videò in ipsâ Cenſurâ eſſentialiter involui plura præcepta, vt ex ſe patet in excommunicatione, vi cuius prohibetur celebrare & miniſtrare Sacramenta &c. videntur ergo manere talia præcepta; ſed hoc intelligendum eſt ſemel incursâ cenſurâ ob tranſgreſſionem præcepti primarij. Verùm autem hoc præceptum primarium ob quod fuit impoſita cenſura non ſolùm ipſum in ſe cum ſuâ pænâ maneat, ita, vt ſi poſtquàm ceſſauit ſuperioris iuriſdictio, non tantùm præceptum perſeueret, ſed etiam cenſura, quam incurrat qui contra illud peccet non videtur ſufficiẽter declaratum. Multum autem refert id ſcire. Nam, ſi incurratur cenſura, & ſub eo peccato inobedientiæ cum cenſura quis celebret non ſolùm ſacrilegè celebrabit; ſed ſuſpenſionem, & poſteà irregularitatem incurret; ſi verò duret quidem mandatum, ſed non cenſura, etiamſi ſacrilegè celebret, non incurret prædicta.

167. De capitulo verò, aut vniuerſitate Clericorum, aut Doctorum videtur ſentire Syluest. *loco citato* poſſe facere ſtatuta ſiue leges, ſed tandem docet id eſſe verum, ſi ea approbet Papa, vel Epiſcopus & non aliter. Quod etiam dixerat verba *Conſtitutio* & docet Vaſquez *diſp. illâ* 153. *n.* 10. & Auila *ſuprà*, qui rectè addit cum Syluestro *verb. Capitulum q.*6. & cum Panormitano *c. à Nobis* 1. de *ſent. excommunicationis* 2. *vltimo* de Capitulo Sede vacante cenſendũ eſſe, quòd poſſit condere ſtatuta & excommunicare per modum ſtatuti, ita, vt duret poſt aduentum Epiſcopi ſucceſſoris; eſt enim de Naturâ ſtatuti, quod duret etiamſi expiret poteſtas ſtatuentis, *ex c. finali de officio Legati*. Poterit tamen Epiſcopus ſtatutum illud reuocare; nec mirum, quod Capitulum Sede vacante poſſit facere Statuta, quia ſuccedit Epiſcopo in omni ſuâ poteſtate ad gubernandum.

Capitulum Sede vacante poteſt condere ſtatuta & Excommunicare per modum ſtatuti, ita vt duret poſt aduentum Epiſcopi.

168. Addit etiam Auila *ſuprà* cum Soto *diſp.* 22. *q.*2. *art.* 1. ante 2. *concluſ.* & cum Ledeſma, Mexia *difficult.* 7. *de Excommunic. concluſ.* 3. Viſitatores diœceſium, vel Religionum, dum viſitant, poſſe facere ordinationes in ſcriptis cum pœnâ excommunicationis, quæ durent donec per alium reuocentur. Oppoſitum tamen dicit Nauarrus *c.*27. *n.*2. ſed hoc Nauarri dictum ait Auila *p.*2. *diſp.*2. *dub.*1 intelligi debet *de Excommunicationibus* quibus iubent ſibi aliquid reuelari.

Viſitatores diœceſium vel Religionũ poſſunt facere ordinationes quæ durẽt donec reuocentur.

169. Mihi verò de viſitationibus Religionum præciſè nitendo in munere viſitatoris, difficile videtur. quãdo a Generalibus prouiſi ſunt, quia ſi Generales, ſine conſenſu Capituli, ſeu Congregationis non habent ad id poteſtatem. Quomodo eam viſitatoribus conferent dixi nitendo præſisè in munere viſitatoris; nam ex alio capite poſſunt eiuſmodi ſtatuta, & Cenſuræ latæ durare, etiam viſitatoribus mortuis, vel amotis; nam ſi Generalis ſpeciali aliquo decreto ſuo, vel etiam generali ſufficienter intimato decreuerit, vt quæ viſitatores à ſe miſſi, aut etiam Provinciales, ſtatuerint in ſuis viſitationibus vim habeant, donec ab ipſo Generali, vel ab alio viſitatore à ſe etiam miſſo reuocentur, tunc perſeuerabit quidem tale mandatum, ſeu ſtatutum, eius tamen vis non nitetur præciſè in auctoritate, & munere viſitatoris; ſed in auctoritate Generalis ſic mandantis. Durabit ergo tunc quãdiu Generalis non reuocet, & ille perſeueret in munere ceſſabit tamẽ mortuo vel à moto. Ex alio etiam capite fieri poteſt, vt etiam amoto & mortuo viſitatores, Prouinciali, aut etiã Generali perſeueret tale ſtatutum, ſeu mãdatum, quòd immediatè manauit a viſitatore, vel Prouinciali; ſi nimirum in aliquâ Religione ſtatutum ſit in capitulo Generali, quòd tales ordinationes, viſitationes, ſtatuta, mandata, &c. vim ſemper habeant donec vel a ſucceſſore, vel ab alio ſuperiore maiore, aut ab ipſa congregatione, ſeu Capitulo reuocentur; tunc enim etiam mortuo Generali perſeuerabit tale ſtatutum, & quidem quod ad praxim attinet, ſi in aliqua Religione vt v. g. in noſtra Societate vſu receptum, aut ſtatutum ſit, quod ea, quæ Provinciales, ſeu viſitatores in ſingulis domibus, ſeu Collegijs ſtatuerint, ad Generalem mittantur, & ille videat & approbet imò iuxta ordinationes, & vſum receptum ea ſcribantur in libro ad id deputato & in ijs ordinationibus ſe ſuperior ſubſcribat, vt res in poſterum perſeueret, imò & Prouincialibus ſeu viſitatoribus ſequentibus mandatum ſit, aut in ſuis Regulis, ſeu facultatibus præſcriptum, vt quando viſitent Conuentum legant prædictum librum & viſitationes ibi contentas, eaſque ſi fortè videat non obſeruari, redintegret, & obſeruari curet vel moneat ſuperiorem de cauſis, ob quas iam prædicta non ſeruentur, vt ille ſtatuat quid faciendum ſit: ſi hæc (inquam) omnia in aliquâ Religione ſint vſu recepta, & in prædictis viſitationibus contineantur aliqua præcepta ſanctæ obedientiæ, vel ſimul etiam Cenſuræ, perſeuerabunt amoto, vel mortuo viſitatore, aut Prouinciali; niſi tamen eæ ordinationes non præciſè in præcepto illorum immediatorum Superiorum, ſed in confirmatione, vel Generalis pro tota ſuâ vitâ, aut voluntate, vel tempore Iuriſdictionis, vel in perpetuum donec legitimè reuocentur, ſi confirmatio proueniat à Capitulo generali ſeu à Superiore cum conſenſu Capituli; ſed in his omnibus Conſtitutiones, Regulæ Leges & vſus, ſeu Conſuetudo legitimè præſcripta ſeruari debent in quauis Religione.

Author hoc limitat quoad viſitatores Religionum.

Obſeruandum quoad Praxim circa illa quæ viſitatores in ſingulis monaſterijs ſtatuerint.

Quoad hæc omnia conſtitutiones & leges Religionum obſeruandæ ſunt

DVBITATIO X.

An Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim poſſit ferre Cenſuras in ſuos ſubditos?

170. ASſerendum eſt non poſſe habetur *ex c. Epiſcopum* 9. *q.*2. iuncta Gloſſ. ratio eſt, quia Iuriſdictio contentioſa non poteſt exerceri in alieno territorio, vt probat Couarr. *lib.*3. *variarum* c.20. n. 8. & Doctores communiter, & eſt Textus in c. *nouit*. de officio *delegati*, & l. 2. ff. *de officio Proconſulis*, facit ad hoc ratio Textus *c. vt animarum* de *Conſtit.* in 6. *Cùm extra territorium Ius dicenti non pareatur impunè.* Diana referẽs Ioannem præpoſitum à quo tamen diſſentit in exceptione mox à nobis adhibenda, lega-

Aſſerendum Epiſcopum exiſtentem extra ſuam diœceſim nõ poſſe ferre Cenſuras.

legatur Diana 5. p. Tract. 9. reſol 35. Quæ aſſertio locum habet, etiamſi per vim eſſet expulſus à ſuâ diœceſi. Ita Sylveſt. *excommunicatio* 1. *n.* 6. & Nauarrus *c.* 27. *n.* 6. atque vterque ſicut & Diana addit limitationem, niſi in re adeò manifeſtâ, quæ non requirat cauſæ cognitionem, vel, niſi de conſenſu Epiſcopi illius diœceſis. In quo etiam conſentit Sayrus *lib.* 1. *Theſauri c.* 6. prope finem. Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 8. Addit Nauarrus, niſi Epiſcopus ferat ſententiam in loco viciniori ſuo Epiſcopatui iuxta Clem. 1. *de foro competenti*. Quæ concedit Epiſcopis vi expulſis è ſuo Epiſcopatu, vt in loco ei viciniori ſuam iuriſdictionem exerceant petitâ (quãuis nõ obtẽtâ) licẽtia ab Epiſcopo loci. In quibus caſibus Cenſuram poteſt ferre in alieno territorio alioquin cenſeretur alienum territorium inuadere, & violare; atque hæc eſt potiſſima ratio, ob quam non poſſit, non verò illa, quæ afferri ſolet, ſcilicèt, quod extra territorium non habeat ſubditos; conſtat enim eos, qui ratione domicilij, aut beneficij ordinario ſubditi ſunt, licèt extra diœceſim abeant, ſemper iuriſdictioni ſubiectos manere, vt ipſis proinde imperari, & ſententia in eos ferri poſſit, vt notauit Abbas citato *c. Cùm contingat n.* 7. quem refert, & ſequitur Layman ſuprà, & alij citati, qui cum eodem Abbate *c. nouit.* n. 3. & alijs citatis id totum confirmat, & conſtabit ex dicendis *dub: ſequenti.*

Ratio potiſſima.

DVBITATIO XI.

An Excommunicatio Epiſcopi liget ſuos ſubditos extra territorium commorantes? & alienigenas exiſtentes intra ſuum territorium?

171. IN hac dubitatione plures includuntur caſus, variæque ſunt Auctorum opiniones, nec improbabiles, breuiter explicabò quid mihi videatur probabiliùs.

Aſſertio 1.

172. Aſſero 1. ſi Excommunicatio Epiſcopi lata ſit per Conſtitutionem, ſeu ſtatutum perpetuum, non ligat ſubditum exiſtentem in territorio alieno pro crimine commiſſo in illo territorio alieno. Hæc aſſertio certiſſima eſt apud omnes Auctores, quos viderim, & habetur expreſſè in. c. *vt animarum* de *Conſtit. in* 6. vbi Geminianus alijque Doctores Panormitanus in c. vltimum *de foro competenti* n. 4. Couarruu. *c. Alma mater p.* 1. §. 10. *n.* 13. Diana poſtea citandus cum alijs, atque habet locum aſſertio, etiamſi Epiſcopus exprimat ſuam intentionem eſſe ligare ſubditos extra territorium delinquentes; quo caſu Bartbolom. & alij dixerunt ligare. Hoc tamen rectè impugnant Couarruu. *citato* §. 10. & Recent. poſt Sylueſtrum *verb. Excom.* 2. *n.* 7. ratione deſumptâ ex ipſo Textu, quia ibi Pontifex non dicit illum ſubditum non ligari ex defectu voluntatis ſtatuentis; ſed potiùs ex defectu Iuriſdictionis, vt patet ex illis verbis Pontificis, *quia extra territorium ius dicenti non paretur impune*; id eſt cùm ſit dignus pœnâ, qui paret Iudici dicenti ius extra proprium territorium, vel fortè alio ſenſu *impunè non paretur* id eſt nulla pœna,

aut culpa incurritur ex eo quòd illi non pareatur. Rectè autem limitat Sylueſt. *ſuprà n.* 8. & 9. noſtram aſſertionem, & prædictum Textum, vt intelligatur, quando delinquens, & res, circa quas delinquit, & ipſum delictum, ſunt totaliter extra territorium ſtatuentis.

Rectè limitat Sylueſt. noſtram aſſertionem.

173. Conſultò etiam dixi pro delicto commiſſo in territorio alieno, quia in eo tantùm caſu loquitur citatum c. *vt animarum*. Vnde, ſi delictum commiſſum fuit in proprio territorio, vbi per ſtatutum eſt impoſita Cenſura, etiamſi tempore, quo eſt incurrenda, iam ſe receperit delinquens in territorium alienum, illam incurret, vt, ſi in diœceſi Conchenſi ſit ſtatutum vt omnis homicida ipſo facto ſit excommunicatus, & in eo aliquis alium lethaliter vulneret; quãuis iam ſit in aliâ diœceſi, quando vulneratus moritur, atque adeò, quando vulnerator incipit eſſe homicida, nihilominùs excommunicationem contrahet, etiamſi in aliâ diœceſi non ſit impoſita excommunicatio, & idem eſt in peccato Simoniæ, & ſimilibus vt docet Diana citandus & optimè contra nonnullos docet Suarius *diſp.* 5. *ſectione* 5. *n.* 3. & 4. & contra quoſdã aſſignantes diſcrimen inter ſtatutum, & inter præceptum, ſeu ſententiam; quòd ſcilicèt, ſtatutum non liget exiſtentes extra territorium; ſententia verò, ſeu præceptum liget etiam extra territorium exiſtentes. Cùm tamen, vel nulla ſit aſſignanda differentia, vel aſſignanda ſit inter delinquentes extra, vel intra Territorium. Quâ de re placet ſpeciatim nunc diſputare.

Delictum commiſſum in proprio territorio incurrit cẽſuram extra illud exiſtens tempore quo eſt incurrenda.

174. Quærimus ergò an, ſi ſubditus contra ſententiam, ſeu mandatum ſui Epiſcopi ſub pœnâ excommunicationis, vel ſuſpenſionis aliquid agat, vel omittat extra diœceſim, vel in loco exempto vt, ſi Epiſcopus Clerico peregrinaturo ſub pœnâ ſuſpenſionis præcipiat, ne aleis ludat, vel arma prohibita ferat, incurrat tunc Cẽſuram nec ne?

An ſubditus aliquid contra ſẽtẽtiã ſui Epiſcopi ſub Cenſura pœna latam agens extra diœceſim, Cenſuram incurrat.

175. Prima ſententia negat. Ita Coninc *diſp.* 13. *dub.* 7. *num.* 61. Henriquez *lib.* 13. *c.* 26. *n.* 1. Auila de *Cenſuris p.* 2. *c.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 2. *concluſ.* 1. Sayrus *lib.* 1. *Theſauri c.* 6. *n.* 40. Petrus de Ledeſma *Tract. de Excommunic. c.* 5 *poſt* 4. *concluſ.* & alij quos refert & ſequitur Diana tamquam probabile 3. *part. Tract.* 5. *Reſolut.* 74. §. *verùm*, vbi oppoſitam ſententiam etiam putat probabilem. Negat etiam Baſilius Pontius de Matrimonio *lib.* 5. *cap.* 7. §. 2. *n.* 26. exiſtit in alieno territorio; putat verò, ſi poſt delictum extra territorium commiſſum redeat ad ſuum territorium poſſe ab Epiſcopo puniri. refert pro ſe Gabrielem in 4. *diſt.* 1 *q.* 2. *concluſione* 2. Probat Auila, quia, quamuis dictum *c. vt animarum*, loquatur de Excommunicatione poſitâ per ſtatutum, tamen ratio, quam adhibet Pontifex, æquè vim habet in excommunicatione latâ per præceptum, ſeu ſententiam, ſiue particularem, ſiue generalem. Probat. 2. Ledeſma, quia Epiſcopus non poteſt punire ſubditum delinquentem extra territorium dum ibi manet, pœnâ temporali, ſiue corporali, ergo nec ſpirituali. Tertiò probat à ſimili, quia Rex, aut Iudex ſæcularis nullo modo poteſt punire ſubditum delinquentem extra Regnum, vel territorium; ergo nec Epiſcopus. Non me latet Suarium dum de loco

Prima ſententia negat.

exempto agitur non putare intelligi monaſte-ria intra diœceſim & ſimilia quæ non eximun-tur niſi ratione perſonarum, ſed oppoſitum te-net Diana cum Bonacina & Sequillante quos refert, & quidem in gratiam perſonarum fit talis exemptio, fit tamen, & eſt exemptus locus, ſicut bona alia in gratiam perſonarum earumdem eximuntur, ſunt tamen exempta à tali Iuriſdi-ctione vide Dianam 5. part. Tract. 9. Reſol. vbi plures Reſol. 32. 33. & 37. & 66.

Hæc opinio Authoris probabilis videtur ſed oppoſita probabilior

176. Hæc opinio ſans probabilis eſt, mihi ta-men probabilior eſt oppoſita; prædictis verò argumentis reſpondebimus *dub. ſequenti*. Aſſe-rendum ergo eſt 2. Cenſura lata ab Epiſcopo per præceptum ſiue ſententiam particularem, vel generalem ligat ſuos ſubditos delinquentes extra proprium territorium. Hæc aſſertio eſt de mente Canoniſtarum, qui communiter ali-ter loquuntur de Sententia quam de ſtatuto; nam per ſententiam aiunt poſſe excommuni-cari exiſtentem in alieno territorio non ve-rò per ſtatutum, & videre licèt in Abbate *c. vlti-mo de foro competenti*, & in Vgolino Tabula 1. c. 9. §. 2. & 3. n. 4. & docet Suarius *diſp. 5. ſect. 5. in fine* Sa verbo *Iudex de ſententiâ, & citatione n. 8.* & alij Canoniſtæ apud Abbatem, & Vgolin, qui, quamuis loquantur de exiſtenti extra ter-ritorium; tamen de delinquenti id intelligunt, vt optimè notat Suarius *ſuprà*, quia regulariter, & moraliter non accidit, vt qui delinquit in vno territorio tempore contrahendi Cenſuram iam ſit in alio; imò, ſi quando id accidat; exi-ſtentia ipſa impertinens eſt, vt latè probat Sua-rius; Item, quamuis Canoniſtæ non declarent, an loquantur de ſententiâ generali, vel de parti-culari tantùm: rationes tamen, quas afferunt, vtrique communes ſunt. Quarum Summa eſt, quòd Statutum reſpicit territorium, vt omnes, qui ibi adſunt intelligant, quid ibi agendum ſit, vel cauendum. Vnde obligat omnes ibi exi-ſtentes etiam externos, & peregrinos (vt multi volunt) & extra territorium neminem obligat, etiam ex ſubditis, dum alibi commorantur. Sen-tentia verò reſpicit perſonas vbicumque ſint. Quam doctrinam etiam ſequitur Layman *ſu-pra n. 7.*

Aſſerendum ergo eſt 2.

Statutum reſpicit territorium extra quod neminem obligat. Sententia verò reſpicit perſonas vbicumque ſint.

Ex hac ſententia colligitur.

177. Ex hac ſententiâ videtur colligi ſubdi-tum tranſgredientem ſententiam Prælati, etiam cùm exiſtit in alieno territorio, Cenſuram in-currere, vt latè probat Suarius, & Laym. *ibidem*; & ex differentia huiuſque dictâ ſumenda præ-cipuè ratio eſt aſſertionis, quæ amplius declara-bitur poſt tertiam aſſertionem.

Poteſt per ſententiam ferri ab homine cenſura ſub generali conditione ſi quis fecerit tale peccatum.

178. Quod verò poſſit per ſententiam ferri ab homine Cenſura generali ſub conditione; ſi quis fecerit tale peccatum, non videtur du-bium, omnes enim concedunt fore validam, quamuis multi dicant id eſſe prohibitum *in c. Romana de ſententiâ excommunicationis in 6.* ſed ibi tantùm prohibetur, ne id fiat ſine causâ rationa-bili. Et quamuis contineretur ibi abſoluta pro-hibitio, per conſuetudinem contrariam eſſet abrogata, differt autem generalis ſententia ab ſtatuto quòd hoc perpetuum eſt, non illa, dein-de quod (vt dicebamus) hoc non ligat extra territorium; illa verò ligat extra illud.

Differentia generalis ſententia a ſtatuto.

Aſſerendū 3.

179. Aſſero 3. Epiſcopus benè poteſt pro-cedere, atque adeò etiam ferre Cenſuram con-tra ſubditum alienum, quando deliquit in pro-prio territorio ipſius Epiſcopi, & ibi manet. Hæc aſſertio eſt certiſſima, & ab omnibus con-ceditur, qui (vt habetur *in c. poſtulaſti.* & *in c. finali de foro comp.*) ratione delicti ſortitur quis forum, & per conſequens fit ſubditus ordina-rio ipſius loci atque adeò poterit puniri pœnâ excommunicationis ſicut, & qualibet aliâ pœnâ. Dixi autem *quando ibi manet*. Nam, ſi antequam excommunicetur, & citetur, profectus eſt, non poteſt excommunicari: Si autem præuenius fuerat citatione, antequàm diſcederet; tunc etiam poterit excommunicari, quia iam incep-tum erat Iudicium in loco, & tempore, quo erat Subditus: ergo rectè poteſt finiri. Ita Silueſt. *verbo excommunicatio* 2. *n.* 10. Armilla *n.* 35. Henriquez *ſupra n.* 2. Auila *ſupra dub.* 3. *concluſ.* 1. & 2.

Epiſcopum poſſe ferre cenſuram contra ſubditum alienum delinquentem in proprio territorio Epiſcopi Ratio eſt

Aſſerendū 4.

180. Aſſero 4. qui exiſtens in alieno Epiſco-patu frangit conſuetudinem receptam, ſiue le-gem, aut ſtatutum ſub cenſurâ poſitum, proba-biliſſimum eſt eius Cenſurâ ligari. Ita commu-niter Canoniſtæ præſertim Panormit. in *c. a nobis 1. de ſent. excommunic. n.* 7. & *in c. vltimo de foro compet. n* 39. Syluest. *Excommunic.* 2. *n.* 5. Tabie-na *Excommunic.* 4. *n.* 2. Couarruu. *citato c. Alma mater 1. p. §. 10. n. 2.* Sa *verbo excommunic. n.* 12. Graff. *lib. 4. deciſ. c.* 8. n. 39. Vgolinus, Henri-quez & Auila *ſupra*. Suarius paulò poſt referen-dus & alij apud Dianam 3. part. Tract. 5. Re-ſol. 73. ferè omnes, præter Suarium; probant; quia ille ſit ſubditus ratione delicti. Hæc tamen ratio petit principium, adeòque inſufficiens eſt, & nihil valet, eamque efficaciter reijcit Sua-rius *diſp.* 5. *ſect.* 5. à *n.* 10. *rùm*, quia ſtatutum poteſt eſſe de re non intrinsecè malâ, ſed ſolùm malâ, quia prohibita in eâ diœceſi, vt, ſi ſit de abſti-nentia à carnibus, vel de Ieiunio, aut feſto ibi ſeruando, tunc autem Peregrinus, qui ibi mo-ratur; niſi ſupponatur eſſe ſubditus, & obliga-tus ad ſeruandum ſtatutum, nullum admittet peccatum, ſeu delictum, atque adeò non incur-ret cenſuram vllam: tùm etiam; quia, quamuis faciat rem intrinſecè malam non poteſt talis ho-mo incurrere Cenſuram ipſo facto, niſi ſuppo-natur ſubditus, quia ad incurrendam Cenſuram ipſo facto non ſufficit delictum preciſè ſpecta-tum, vt eſt contra legem naturalem, vel Diui-nam; ſed ut eſt contra Eccleſiaſticam, & inclu-dit contumaciam, quæ ſupponit obligationem talis legis, & conſequenter ſubiectionē ad illam. Quare licèt delictum in alieno territorio com-miſſum conſtituat hominem delinquentem ta-lis fori; & ſuppoſito foro poſſit citari, & contu-max fieri, atque adeò excommunicari, vt proba-tum eſt *in 3. aſſertione*: tamen, ſi ante delictum commiſſum non eſt ſubiectus, fieri non poteſt, vt per delictum immediatè, & ſimul fiat ſubie-ctus, & contumax, & cenſuram incurrens.

Ratio Aſſertionis quam aſſignant aliqui in ſufficiens eſt.

Ratio vera & propria aſſertionis.

181. Ratio ergo vera, & propria eſt quam inſinuauimus *in 2. aſſertione*, quia lex ſiue ſtatu-tum, aut conſtitutio primò, & per ſe datur pro ipſo territorio, vt in eo tali modo, ac ordine homines operentur, Vnde non ſolùm obligat homines habentes ibi domicilium; ſed etiam pe-regrinos, qui ibi verſantur; nam pro illo tem-

pore

pore tenentur ſe conformare legibus illius territorij; quia ita expedit ad commune bonum, & pacem. Vt tradidit expreſsè D. Auguſtinus *Epiſtol. 86. ad Caſulanum.* Vnde talis homo, licèt extraneus ſit; ſi conſcius eſt talis ſtatuti, illo ſufficienter admonetur, ſicut & alij ſubditi: & ſi contra faciat, fit inobediens, & contumax, atq; adeò Cenſuram incurrit.

Cõfirmatur ex doctrina tradita in prima aſſertione.

182. Confirmatur ex doctrinâ traditâ in primâ aſſertione, nam, qui in alieno Epiſcopatu tranſgreditur ſtatutum ſui Epiſcopatus, non incurrit cenſurâ eius, ergo obligandus eſt ad ſernandum ſtatuta alterius Epiſcopatus, in quo verſatur, ſub cenſuris eorum; alioquin ille fieret melioris conditionis, ſeu extra omne iugum & legem, ſolùm, quia in alieno territorio peregrinatur.

Cõfirmatur 2. ex communi vſu.

183. Confirmari poteſt 2. ex communi vſu, & illo vulgari axiomate *Dum fueris Romæ, Romano viuito more.* Propter hæc probabiliſſima videtur hæc ſententia.

Probabilis & tuta in conſcientia eſt ſententia quæ docet peregrinos nõ adſtringi legibus loci in quo detinentur per modum hoſpitij.

184. Probabilis tamen etiam eſt, & in conſcientiâ tuta ſententia, quæ aſſerit Peregrinos, & forenſes non adſtringi legibus, aut conſuetudinibus, ſiue ſtatutis loci, in quo per modum hoſpitij detinentur ceſſante ſcandalo, & quando tales leges non obligant in ſuâ Patriâ. Qua de re latè, & doctè diſputat Sanchez de *Matrim. lib. 3. diſp. 18. a. n. 6.* & iterum in Summâ. *lib. 1. c. 12. a. n. 19.* qui tamen optimè aſſerit ſufficere, vt aliquis teneatur legibus, & conſuetudinibus alicuius oppidi, vt maiori anni parte ibi ſit habitaturus; non tamen; ſi per minus temporis. Ex quâ opinione manifeſtè ſequitur, nec ligari Cõſnris. Pro quâ ſententiâ plurimos refert idem Sanchez vtroque loco, & præter illos dicent alij poſteriores inter quos Diana citat. Reſol. 73. Layman & Coninc apud illum, & colligit contra Baſilium non ligari Cenſurâ qui ſciunt aliquod furtum eſſe commiſſum, licèt lata ſit contra non reuelantes; ſi tales ſint tranſeuntes alienigenæ, de quo nunc non vacat latiùs diſputare, dicemus ſuo loco maximè in Tract. *de legibus*, ſi Deo placeat.

Aſſertio 5.

185. *Aſſero 5.* ſi Cenſura feratur per præceptum ſiue ſententia Iudicis, ſolùm ligat ſuos ſubditos; non verò alienigenas ſiue extraneos, etiãſi in eius territorio delinquant. Hæc aſſertio habetur *in c. à nobis 1. de ſent. excommunic.* atque ita intelligunt Textum illum Gloſſ. Innocent. Abbas, & alij Canoniſtæ ibi, & Vgolinus *citato c. 9. §. 2. n. 4.* Layman *ſuprà a. 5. & eodem lib. 1. Tract. 4. c. 12. aſſertione 3.* Suarius *diſp. 5. ſect. 5. à n. 7.* qui rectè aſſignat rationem nempe, quia

Ratio aſſertionis.

præceptum, ſeu ſententia Prælati reſpicit perſonas ſubditas, ſine vllo reſpectu ad locum, & ideò non ligat, niſi eius ſubditos; extraneos verò nullo modo, quia nullo modo ſubditi ſunt: non enim ratione Domicilij, vt ſupponimus, nec etiam ratione delicti, quia tale delictum ſupponit obligationem legis illius; agimus enim de delicto inobedientiæ tranſgreſſionis mandati talis Prælati; obligatio autem ſupponit ſubiectionem: ergo ante delictum oportet, vt interueniat titulus ſubiectionis, qui in præſenti nullus eſt nullibi enim habetur in Iure, quòd

Obligatio legis ſupponit ſubiectionem.

Prælatus poſſit obligare ſuis præceptis extraneos in ſuâ diœceſi per modum tranſitus ibi exiſtentes: quin potiùs non poſſe eos obligare colligitur apertè *ex c. Cum contingat de foro competenti*, & ex *illo c. a nobis de ſententia excommunicationis* cuius verba ſunt *à nobis fuit ex parte tuâ quæſitum; vtrùm, ſi quis ita pronunciauerit, quicquis furtum fecerit, excommunicatus ſit. Hæc generalis clauſula ad ipſius excommunicatoris ſubditos referatur? an generaliter extendatur ad omnes, qui non ſunt de Iuriſdictione illius? Ad quod dicimus, quod hac ſententiâ non, niſi ſubditi, obligantur.* Quo loco, vt optimè expendit Suarius, ſententia generalis eſt in omnes, & pro peccato omnino futuro. Pontifex tamen abſolutè dicit eâ non obligari, niſi ſubditos, ac proinde ſine vllo fundamento volunt ex parte limitare, & ex parte extendere hanc deciſionem Pontificis Sylueſt. *Excomm. 2. a. 10.* Couarr. *ſupra n. 2.* Henriquez & alij *ſupra* docentes, ſi Epiſcopus generali edicto excommunicet omnes, qui in futurum fecerint tale delictum, vel qui ſcientes non manifeſtauerint talem Scripturam, ſeu tale delictum, eos non comprehendi, qui tempore promulgationis non ſunt ſubditi; atque adeò non comprehendi eos, qui poſteà fient ſubditi, ſiue ratione delicti, ſiue ratione perſonæ, & domicilij, quia ſententia (inquiunt) tantùm ſumit vires in continenti. Quæ ratio nulla eſt, & falſum, quod ex eâ inferunt, ſcilicèt non ligare eos, qui poſteà fiunt incolæ, & vicini. Quod etiam docet Layman *ſuprà.* Satis autem reijcitur à Suario nam ſi hæc ſententia generalis ſit, & pro futuro tempore duret, ſaltem quandiu durat Iuriſdictio ferentis (in quo ſolùm diſtinguetur ab ſtatuto, quod etiam duret poſt mortem ſine dubio complectitur non tantùm eos, qui ſunt ſubditi, ſiue per Nationem, ſiue per nouum vſum rationis, quia ſententia illa non ſolùm habet vim, & efficaciam cùm primum fit; ſed toto tempore, quo durat. Et ſicut hæc ſententia non obligat extraneos poſteà ibi adfuturos etiamſi contra talem ſententiam, agant: ita nec ligat eos, qui adſunt tempore, quo pronuntiatur ſententia; quia eo ipſo, quod ſint extranei, non ſunt ſubditi. Quod tandem videtur etiam concedere Auila, cùm dicat ita ſentire viros doctos, nec ipſe improbet: Couarr. etiam fatetur Innocentium, Panormit. & alios ita ſentire ſicut noſtra habet aſſertio: quæ abſolutè tenenda eſt, cum & ratio eam ſuadeat, & Pontifex abſolutè dicat ſententiam non ligare, niſi ſubditos. Et à fortiori idem ſentiunt, qui etiam de Cenſura per ſtatutum non putant ligare externos.

Differentia inter ſtatutum & præceptum.

186. Concludendum igitur eſt hanc eſſe differentiam, & diſcrimen inter ſtatutum, & ſententiam ſiue præceptum; quòd ſtatutum ligat omnes exiſtentes intra Territorium, vbi eſt tale ſtatutum, non verò delinquentes extra illud, etiamſi ſint ex diœceſi, vbi eſt ſtatutum, atque ita intelligendum eſt *c. vt animarum de Conſtitut.* at verò præceptum, ſeu ſententia ſolùm ligat ſubditos, quatenùs tales. Ideò eos ligat, etiamſi per tranſitum mereentur extra ſuam diœceſim, vt diximus *in 2. aſſert.* non tamen ligat externos, etiamſi in diœceſi, vbi fertur ſententia, faciant contra illam: atque hac ratione intelligitur *c. A nobis de ſententia excommunicationis citatum.*

Quæ omnia magis confirmabuntur ex dicendis ſequenti dubitatione.

187. Hanc eandem doctrinam iterum tradit Suarius de *legibus lib.3.c.33.n.12.* quia ſcilicèt lex ſtatutum, & conſuetudo eſt perpetua, & afficit locum, ſeu perſonas mediante loco. At verò ſententia, ſeu præceptum non eſt perpetuum, atque directè, & immediate cadit in perſonas ſubditorum.

Ex qua doctrina infertur.

188 Ex quâ doctrinâ infertur, quòd, ſi quis mutet domicilium ſtatim deſinit obligari non ſolùm ſtatutis; ſed etiam præceptis, & ſententijs, etiam generalibus illius diœceſ. in quâ antea habebat domicilium; quia iam deſinit eſſe ſubditus. Quod veriſſimum eſt loquendo de præceptis, vel ſententijs, quæ præcipiunt aliquid in futurū ſine vllo reſpectu ad præteritum; nam, ſi præceptum, aut ſententia ſit de delicto præterito ſub conditione in futurum v.g. niſi ſatisfecerit intra annum; tunc, ſi delictum fecit in hac diœceſi, etiamſi, antequàm tempus impleatur, mutauerit domicilium, incurret Cenſuram, ſi hæc iam impoſita erat, quia licèt iam non ſit ſubditus ratione domicilij, ratione tamen delicti manet ſubiectus *per c. finale de foro competenti.* Quod optimè confirmat Textus *in c.1.de Raptoribus,* & *c.1. in principio de priuileg. in 6.* atque idem eſt, quando cauſa quæcumque, vt ratione contractus, vel debiti, inchoata eſt in priori diœceſi; nam tunc, quantumuis mutet domicilium, manet ſubiectus quoad illam cauſam, vt expreſsè habetur in *c. propoſuiſti de foro compet.* & ſimile quid habet lex *ſiquis 7. ff. de Iudicijs,* atq; in hoc ſenſu vera eſt ſententia Gloſſæ, Innocentij, Abbatis, & aliorum *in c. Præterea* de *appell.* Ita Suarius *de Cenſuris diſp.3.ſect.5.*

189. Quamuis autem prædicta omnia vera ſint, non obſtat quominùs Prælatus diœceſis, vbi quis delinquit, poſſit procedere contra externum delinquentem, ita, vt, ſi non pareat poſſit illum Cenſuris punire; iam enim ſit ſubditus ratione delicti, qui ante delictum commiſſum, vtpotè nondùm ſubditus, non ligabatur Cenſurâ ſententiæ, aut præcepti, etiam generalis iuxta dicta in tertiâ, & quintâ aſſertione. Placet nunc ſequenti dubitatione aliqua per modum Corollarij ex præcedenti doctrinâ deducere, quæ poſſint ad praxim deſeruire.

DVBITATIO XII.

De quibusdam pro praxi deducendis ex precedenti dubitatione?

190. EX dictis *dub. præcedenti* nonnulla poſſumus pro praxi inferre, quæ in caſſibus particularibus difficultatem poſſunt ingerere.

Infertur 1.

191. Infertur primò Epiſcopum v.g. Conchenſem poſſe excommunicare ſubditum, qui deliquit in ſuo territorio, etiamſi aufugerit in alienum. Ita Sotus *diſt.22.q. 2. art.1. poſt primam concluſionem* Syluest. *Excommunic.2.n.8.* Armilla *n. 30.* Auila *ſupra dub. 2.* & alij. Probant,

Probatio 1.

quia, ſi hic non poſſet excommunicari in territorio, in quo deliquit, cum non poſſit excommunicari in alieno, ad quod ſe contulit, facilè poſſet ſubterfugere excommunicationem, & per conſequens Eccleſiaſtica iuriſdictio facilè in multis caſibus contemneretur, & deſraudaretur, quantùm ad forum externum.

Probatio 2.

192. Probat 2. nam. *c. vt animarum,* ſolùm loquitur de ſubdito delinquente in alieno territorio; ſed hic delinquit intra proprium territorium: ergo non excuſatur per hunc Textum.

Hæ rationes non multum habent roboris.

193. Hæ tamen rationes non multum habent roboris, nam, ſi delictum, quod commiſit in proprio territorio fuit furtum cui non erat annexa excommunicatio ipſo facto, etiamſi poſteà Epiſcopus excommunicet eum, qui fecit tale furtum, niſi intra certum tempus reſtituat, non incurret: ſi vera eſt horum Auctorum ſententia, quæ docet propter peccatum extra territorium non incurrere; quia peccatum hoc contumaciæ, ſeu iniuſtæ retenſionis extra territorium committitur. Si ergo incurrit, ut re verâ incurrit, & hi Auctores fatentur: ideò eſt, quia

Vera Ratio.

iuxta ſecundam aſſertionem noſtram in præcedenti dubitatione, ſententia ligat etiam exiſtentes, & delinquentes extra proprium territoriū. quia directè fertur in perſonas etiam abſentes, vt earum contumaciam coërceat, & puniat. Vnde, etiamſi furtum fuerit commiſſum extra territorium, ſi valida eſt ſui Epiſcopi excommunicatio, & habeat notitiam illius, incurret eam. V.g. ſi pars læſa ius ſuum requirat à proprio Epiſcopo dicens multa bona ſibi per iniuriam ablata &, petens, vt excommunicet omnes, qui iniuſtè retinent eius bona; niſi intra certum tempus reſtituant, & Epiſcopus ſub excommunicatione latæ ſententiæ id præcipiat omnibus ſuis ſubditis: tunc ſubditus huius Epiſcopi, ſi notitiam habeat talis ſententiæ eam incurret, etiamſi in alienâ diœceſi, vbi manet, furatus fuerit pecunias ab homine illo, ad cuius petitionem excommunicatio fertur. Quod abſque dubio concedendum eſt, & negari non poteſt, vt ait Suarius *ſupra ſect. 5. n. 5.* quia illa ſententia iuſta, & valida eſt. Nec obſtat, quod is, in quem fertur Cenſura, ſit extra territorium ferentis, quia Cenſura ferri poteſt in abſentem: ligareque Cenſurâ exiſtentem in alieno territorio non eſt propriè exercere Iuriſdictionem in alienâ diœceſi, ſed habere ibi effectum, & quoad hunc illum attingere; vt ſic dicam per actionem in proprio territorio exercitam, & cum Cornejo docet Diana *5. part. Tract. 9. Reſol 34. §. Reſpondetur.* Hoc autem non eſt terminos Iuriſdictionis excedere, ſicut poteſt ſuperior præceptum imponere ſubdito in alieno territorio exiſtenti, vt ex ſequentibus corollarijs magis patebit, & concedit Abbas *c. vltimo de foro competet. n.32. & ſequentibus* & ibi alij Canoniſtæ. Quando verò citatio, vel alij actus exterioris fori debent fieri in alieno territorio: tunc neceſſaria erit requiſitoria, & per eam de Licentiâ Epiſcopi illius diœceſis debet fieri; vt dicemus infra in *reſponſione ad 2. argumentum factum dub. præcedenti in fine primæ aſſertionis;* quamuis Syluest. & alij videantur concedere id non eſſe neceſſarium.

Nec obſtat quod is in quem fertur Cenſura ſit extra territorium ferentis. Ratio.

Infertur 2.

194. Secundò infertur ſi Epiſcopus præcipiat ſub excommunicatione latæ ſententiæ, vt omnes Clerici veniant ad Synodum Clericos

ſubditos

ſubditos ligati, etiamſi in alieno territorio exiſtant. Quod etiam concedunt Sylueſt. Couarr. Auila, & alij *ſuprà*, qui, cùm in hac re ſatis videantur contradicere ſuæ ſententiæ, diù multumq; laborant in reddendâ ratione, quæ non pugnet cum alijs à ſe dictis, atque eam præcipuè reddunt quòd ſcilicèt hoc eſt in vtilitatem, & bonum commune ipſius diœceſis, ſeu Prouinciæ, ac proinde tunc licet alibi delinquant, non cenſentur extra territorium delinquere cùm delinquant in iniuriam ipſius territorij, ideoque quodammodo in illo peccent. Atque idem putat Couarr. dicendum, quando Epiſcopus probiberet ſub cenſurâ, ne quis triticum, vel alias merces neceſſarias extrahat à diœceſi, & in alienâ diœceſi eas vendat quia totum ſpectat ad commune bonum propriæ diœceſis.

Ratio illationis iuxta aliquos

195. Verùm hac ratione, ni fallor, non ſatisfit difficultati propoſitæ: tùm quia re verâ hoc peccatum extra territorium committitur: & (vt argumentatur Suarius ſup. n. 18) non ſolùm propter illam cauſam boni communis; ſed etiam propter alias cauſas iuſtas pertinentes ad bonum ipſius ſubditi, vel aliorum particularium poterit Prælatus Eccleſiaſticus, etiam ſub Cenſura præcipere ſubdito, ita, vt teneatur parere, & ſeruare præceptum vbicumque ſit. Si enim propter aliquod delictum iuſtâ ſententiâ Prælatus interdixerit ſubdito, vt per duos annos, aut tres abſtineat à celebratione Miſſæ præterquam in diebus feſtis, quis dicat hunc ſubditum extra ſuam diœceſim poſſe omnibus diebus ſacrum facere? Item cur non poterit Epiſcopus ex iuſta cauſa alicui præcipere ne extra diœceſim ſacrum faciat, vel quid ſimile?

Hac ratione non ſatisfit difficultati. Ratio.

196. Hoc in Religioſis appertiſſimè probatur; quis enim neget poſſe Prouincialem, vel Abbatem, ſeu Rectorem ſub excommunicatione præcipere ſubdito, ne ingrediatur domum ſuſpectæ fœminæ vbicumque fuerit talis fœmina, vel vt ieiunet ſemel in hebdomadâ, quod facere tenebitur, etiamſi extra Prouinciam verſetur. In quo clarè cernitur diſcrimen inter ſtatutum, vel præceptum territorij aut Prouinciæ à præcepto perſonæ; nam licèt in Prouincia Societatis Iesv. V. g. Toletana eſſet conſuetudo, aut ſtatutum ſub Cenſurâ ieiunandi ſextâ feriâ, ſubditus, qui extra illam verſatur, non tenebitur illo præcepto, nec incurret Cenſuram non ieiunando. Secùs autem eſt, ſi præceptum directè impoſitum eſt perſonæ.

Probatio exemplo religioſorum.

Diſcrimen inter ſtatutum vel præceptum territorij aut Prouinciæ, a præcepto perſonæ.

197. Ad hoc tamen exemplum Religioſorum reſpondet Syluest. *Excommunicatio* 2. *n.* 15. cum Laurentio, & alijs, quos refert Prælatos Religioſorum non habere territoria diuiſa, ſed totum mundum eſſe eis pro territorio. Quæ tamen doctrina non videtur vera nullus enim Prouincialis poteſt extra ſuam Prouinciam exercere actus pertinentes ad iuriſdictionem contentioſam; ideò rectiùs ſentit Angelus *excommunicatio n.* 15. & *verbo ſententia n* 6. Religioſos ligari eo modo, quo ſubditi Epiſcoporum: de vtriſque autem concedit ligari extra territorium ſententijs, ſeu præceptis, quæ pertinent ad voluntariam Iuriſdictionem, ad quæ non proceditur in formâ iudicij in alieno territorio; non tamen ligari præceptis, quæ pertinent ad contentioſam iuriſdictionem, ad quæ neceſſe eſt procedere per modum iudicij in alieno territorio. Quod veriſſimum eſt, vt etiam dicemus *in ſolutione ad* 2. Nec obſtat huic doctrinæ quod, ſi Religioſus fugiat à monaſterio, poſſit vbicumque ſit, à Prælato capi propriâ auctoritate, etiam non implorato auxilio brachij ſæcularis, vt docet Nauarrus *lib.* 5. *Conſiliorum. tit. de ſent. excommunic. conſ.* 33. quia etiam vir poteſt hoc modo vxorem vbicumque ſit capere; hæc enim captio non tam eſt per viam Iuriſdictionis, quàm per viam Dominij, & rei vindicationem. Adde hanc poteſtatem capiendi fugitiuum eſſe etiam à Papa, qui vbique habet ius talem capiendi & id poteſt ſuperiori Regulari communicare.

Ad hoc Religioſorum exemplum Reſp. Syluest.

Sed non bene

Religioſos ligari eo modo quo ſubditi Epiſcoporum rectius ſentit Angelus.

198. Tertiò infertur, ſi Epiſcopus excommunicet omnes habentes beneficium in ſuâ diœceſi; niſi intra certum tempus venerint ad reſidendum perſonaliter, abſque dubio incurrere illam, eos, qui vltra illud tempus extra diœceſim ſponte verſantur. Quod omnes Auctores concedunt. Et quidem, ſi Epiſcopus hoc præcipiat per ſententiam, ſiue generalem, ſiue particularem in noſtrâ opinione nullam habet difficultatem, quantumuis concedamus extra diœceſim delinquere. In opinione tamen oppoſitâ difficultatem habet non paruam, à quâ varijs modis illius auctores conantur ſe expedire. Reſpōdent Syluest. *excommunic.* 2. *a.* 8. Nauarrus *c.* 27 *n* 6. & alij ideò incurrere, quia peccatum illud non reſidendi inchoatum fuit in proprio territorio licèt conſummatum in alieno.

Infertur 3.

In opinione oppoſita difficultatem habet hæc illatio a quâ varijs modis conantur ſe expedire Authores.

199 Hæc tamen ratio nullius momenti eſt primò; quia, ſi vltimo die temporis præfixi erat abſens, tunc ibi inchoabit peccatum; nam quādo lex præfigit terminum, non inchoatur contumacia donec terminus præfixus compleatur. Secundò, quia Cenſura non contrahitur in inchoatione delicti donec conſummatum eſt, & ideò precipuè eſt attendendum territurium, vbi conſummatur; nam, ſi ſtuprum v. g. eſſet prohibitum in hoc Epiſcopatu ſub Cenſurâ & aliquis decipiens virginem, eam traheret extra terminos diœceſis, quamuis in eâ per oſcula, & tactus, inchoaret delictum, ſi tamen non conſummet, donec ſit in aliâ diœceſi, non incurret Cenſuram. Idem intelligi poteſt in homicidio, & alijs ſimilibus, Præterea; ſi quis occidat hominem in eccleſiâ exiſtentem, quamuis loco extra Eccleſiam proijciat ſagittam, & ibi inchoet delictum, incurret Cenſuram latam contra homicidam in Eccleſiâ. Secùs verò eſſet, ſi in Eccleſiâ inchoaret delictum inde proijciendo ſagittam, & extra conſummaret per occiſionem hominis extra Eccleſiam exiſtentis. Quæ omnia latiùs proſequitur Suarius *diſp.* 5. *ſect.* 4. *a. num.* 7. aliam rationem reddit idem Syluest. quem ſequitur Auila *citato dub.* 2. *concluſ.* 3. videlicèt. quoties res, propter quam imponitur preceptum, vel ſtatutum eſt in Territorio ſtatuentis, aut præcipientis, benè poteſt excommunicare exiſtentem in alieno territorio, nec in hoc caſu loqui, *c. vt animarum* de *Conſtitut.*

Ratio tamen illorum nullius eſt momenti.

200. Vera tamen ratio eſt, quod peccatum hoc non reſidendi in Eccleſiâ, vbi reſidendum

Ratio vera illationis.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

erat ex obligatione; conſummatur, & committitur in ipsâ Eccleſiâ; quia quod ibi prohibetur, eſt omiſſio reſidentiæ; hæc autem omiſſio in illâ Eccleſiâ fit, vbi reſidendum erat. Eſt enim priuatio, quæ ibi iudicatur eſſe vbi actio poſitiua eſſe debuit, quod etiam inſinuant Nauarrus, & Syluester, dum dicunt, vbi quis tenetur aliquid facere, & non facit, ibi cenſeri factum delictum, ſaltèm fictione quâdam Iuris, & ob hanc rationem concedendum eſt, vt omnes Auctores fatentur, quod etiamſi per ſtatutum impoſita ſit Cenſura non reſidentibus in ſuis beneficijs requirentibus reſidentiam, incurrent illam, qui extra diœceſim verſantur. Quod etiam poſſet dici ijs, qui non veniunt ad Synodum.

Priuatio actionis ibi iudicatur eſſe vbi poſitiua actio eſſe debuit.

201. 4. Inferunt multi eum, qui contra ſtatutum, ſeu præceptum ſui Epiſcopi ſub excommunicatione latum, furatur, vel aliud delictum facit in loco exempto, vt in monaſterio, non incurrere excommunicationem, etiamſi locus ille exemptus intra proprium territorium Epiſcopi contineatur. Probant, quia locus exemptus, & locus extra territorium æquiparantur, quoad iuriſdictionem. Ita Syluest. cum multis, quos citat *verbo Excommunic.* 2. *n.* 12. Armil. *n.* 30. Tabiena *Excommunic.* 4. *n.* 4. *circa fin.* Auila, Henriq. Laym. *ſuprà* & alij. Ex quo etiam inferunt, quòd, ſi Epiſcopus excommunicet ingredientes Monaſteria Monialium ad loquendum cùm illis; qui ingreditur monaſterium exemptum à Iuriſdictione Epiſcopi non incurret; quia peccatum, ob quod eſt impoſita excommunicatio, committitur in loco exempto. Si tamen ferat excommunicationem contra accedentes ad monaſteria etiam exempta, incurrent, qui accedunt; quia via quâ pergitur ad monaſterium, non eſt exempta. Ita Syluest. Armilla, Auila *ſuprà*; licèt Henriquez dicat in hoc etiam caſu non incurrere, quia excommunicatio (inquit) non ponitur propter viam; ſed propter peccatum intrandi.

Inferunt multi. 4.

202. Verùm, ſi conſequenter ad noſtram ſententiam loqui velimus, circa totam doctrinam huius Corollarij diſtinguendum eſt; ſi enim prohibitio fiat per ſententiam, aut præceptum ſub Cenſurâ, qui contra faciunt, etiam in loco exempto incurrent in cenſuram, quia præceptum ſequitur perſonam, vbicumque ſit, vt dictum eſt. Si verò prohibitio fiat per ſtatutum, vera eſt doctrina huius quartæ illationis præſertim, ſi locus exemptus ſit oppidum, vel parochia aliqua exempta à Iuriſdictione ordinarij, quia hæc magis propriè dicuntur loca exempta; Monaſteria verò aut Eccleſiæ Religioſorum exemptorum; non, niſi ratione talium perſonarum ibi commorantium exempta cenſeri putant aliqui & ideò ſi perſonæ ſubditæ Epiſcopis intra ea frangerent ſtatuta Epiſcoporum, cenſuras eorum incurrere putat Suarius *ſect. illa* 4. *n.* 6. Quamuis autem Suarius nullum referat Auctorem, poſſunt referri Archidiaconus, & alij, quos refert Syluest. *ſuprà*; id enim expreſsè docent. Sed iam *ſuprà n.* 175. notaui hoc non tollere probabilitatem oppoſitæ ſententiæ. Nam eximuntur quidem ea in gratiam perſonarum, exempta tamen ſunt talia loca, in cuiuſcumque gratiam id fiat, id autem de quo agimus non prouenit ex eo quòd locus in huius vel illius gratiam fiat exemptus, ſed ex eo quòd re verâ ſit locus exemptus, vt dictum eſt.

Corollarij huius doctrina diſtinctio prohibenda eſt.

203. 5. Inferunt aliqui excommunicationem latam per Archiepiſcopū ſi lata ſit per ſtatutum, comprehendere etiam ſuffraganeos. Si verò feratur per ſententiam, tantùm comprehendere diœceſanos. Ita Geminianus in *c. Romana de ſent. excommunic.* in 6. Couarr. *ſup. n.* 3. vbi ait hoc eſſe communiter receptum. Illud tamē primum intelligendum eſt habere locum tantùm, quando ſtatutum factum eſt in Concilio Prouinciali, ſecùs enim tantùm ligat diœceſanos. Ita Gloſſ. in dicto *c. Romana* in principio, & in verſ. *ſententia*, & Auila ſuprà. Ratio eſt; quia Archiepiſcopus non habet iuriſdictionem ordinariam in ſuffraganeos Prouinciales; niſi in quibuſdam caſibus relatis à Syluestro *verbo Archiepiſcopus*. Quâ de re latè & eruditè Azor 2. *tomo Summa. lib.* 3. *c.* 33. & ſequentibus, maximè *c.* 34. *quæſito* 9. Vnde rectè ait Couarr. quòd nomine ſubditorum Archiepiſcopi propriè non intelliguntur ſuffraganei; ſed tantùm diœceſani.

Inferunt 5. *aliqui.*

204. Tandem notandum eſt ex *Auila* 2 *p. c.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 6. *in fine*, & ex Henriquez *lib.* 13. *c.* 25. *n.* 5. cum Armilla *Excommunicatio n.* 29. & Tabiena *Excommunicatio* 4. *n.* 2. Archiepiſcopum, & mendicantes non fieri ſubditos ratione delicti. Verum, quantum ad mendicantes limitatum hoc eſt per Tridentinum *ſeſſ.* 6. *Decreto de Reform. c.* 3. *& ſeſſ.* 21. *de Reform. c.* 8. & *ſeſſ.* 25. *Decreto de Regularibus c.* 14. in quibus locis deſignantur caſus nonnulli, in quibus Regulares, etiam exempti, ſi delinquant, poſſunt ab Epiſcopis puniri.

Notandum ex Auila

205. Iam verò ad argumenta *dub. præcedenti* facta nu. 175. quæ difficultatem videbantur habere contra aſſertionem ſecundam, & in hunc locum ſoluenda reiecimus, oportet reſpondere.

Reſponſiones ad argumenta contra aſſertionem 2. facta dub. præcedenti nu. 175.

206. Ad primum reſpondetur rationem illius Textus non habere locum in ſententijs, ſeu præceptis perſonalibus ſiue ſpecialia præcepta ſint, & ſententia, ſiue generalia; nam hæc præcepta (vt iam ſæpe diximus) atque etiam pro latio Cenſuræ ſecundum ſe non reſpiciunt territorium; ſed perſonas; ac proinde, qui ſic præcipit, non dicet Ius extra territorium propriè; ſicut qui abſoluit Sacramentaliter ſubditum in alienâ diœceſi, non dicit propriè Ius extra territorium, ſed ab illo abſtrahit, quia actus ille non reſpicit locum, ſed perſonas; quæ ſolutio ampliùs confirmabitur ex reſponſione ſequenti.

Ad primum Reſp.

207. Ad ſecundum reſpondetur concedendo Antecedens & negando conſequentiam. Ratio verò diſcriminis eſt; nam illæ pœnæ corporales non incurruntur ipſo facto; ſed per condemnationem Iudicis, & ad earum exequutionem neceſſariò debet fieri aliquis actus Iudicialis ad Iuriſdictionem contentioſam pertinens, qui non poteſt in alienâ diœceſi exerceri: nec, ſi exerceatur, erit validus; at verò excommunicatio, cùm incurratur ipſo facto, & ſecum afferat exequutionem, non requirit actum Iudicialem Iuriſdictionis contentioſæ, vt incurratur. Et ideò in alienâ diœceſi poteſt incurri.

Ad ſecundum Reſp.

Quod

Quod etiam concedunt Auctores oppoſitæ ſententiæ in caſu propoſito in primo corollario initio huius dubitationis.

Quamuis omnes actus Iuriſdictionis contentioſæ non poſſunt exerceri in alienâ diœceſi poſſunt tamen omnes actus Iuriſdictionis voluntariæ.

208. Quamuis autem omnes actus Iuriſdictionis contentioſæ exerceri non poſſint in alienâ diœceſi exerceri nihilominus poſſunt, vt iam obiter notauimus, omnes actus Iuriſdictionis voluntariæ, vt ſunt adoptio, emancipatio, manumiſſio, & abſolutio etiam à Cenſuris; quia non fiunt contradicente parte, nec petunt Iudicem pro Tribunali ſedentem. Quod latè & eruditè ex Iure, & Doctoribus docet, & probat Sanchez *lib. 3. de Matrimonio, diſp. 19. n. 7.* atque ex hoc patet ſolutio ad tertium argumentum.

APPENDIX DVBIVM.

Vnde dignoſcatur Cenſuram latam eſſe per ſententiam, vel præceptum, aut per Statutum?

209. PRo intelligentiâ duarum præcedentium dubitationum ſolùm videtur reſtare diſcutiendum, vnde, & quomodò dignoſci poſſit, an ordinatio, ſeu Iuſſio ſuperioris potentis condere legem ſeu ſtatutum, contineat legem, aut ſtatutum; vel potiùs præceptum, aut ſententiam?

Opinio Vaſquez.

210. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 151. c. 3. n. 16. docet in eo dignoſci, quod præceptum verſatur circa perſonam ſingularem, lex verò ſeu ſtatutum circa communitatem.

Suarius hoc rectè impugnat

211. Hoc tamen rectè impugnat Suarius *lib. 1. de legibus c. 10. à n. 10.* quia ſententia, & præceptum, de quo loquitur Pontifex *in c. à nobis* generalis erat non tamen ſtatutum, aut lex vt ibi notant omnes Canoniſtæ, alioquin oppoſitum huius Decreti eſſe Decretum ab alio Pontifice *in c. vt animarum*, de *Conſtit, in 6.*

212. Suarius tamen ipſe non aſſignat aliam differentiam; niſi per prædictos effectus, tantùm hoc videtur inſinuare, quòd ſcilicèt, ex verbis ſtatuendi, conſtituendi, vel legem ferendi, vel, quæ ſignificent perpetuitatem, colligendum ſit, an ſit lex; quando enim non eſt aliquid huiuſmodi; ſed tantùm iubendi, ſeu præcipiendi verbum, tunc præceptum potiùs eſt cenſendum, quam lex, ſeu ſtatutum: niſi fortè ex praxi, & conſuetudine receptum ſit pro lege aut ſtatuto. Quod etiam tractat idem Suarius *lib. 4. de legibus c. 14.* de quo latiùs diſputare non eſt huius loci, dicemus in Tract. de legibus.

DVBITATIO XIII.

Quinam Generaliter loquendo poſſint comprehendi Cenſuris?

Aſſerendum.

213. ASſerendum eſt ſolos homines habentes ſuperiorem, cui ſubditi ſint, atq; adeò viatores poſſe ligari Cenſuris ab eo ſuperiore latis. Ex quâ reſponſione plurima dubia pro praxi colligenda ſunt.

Colligitur 1.

214. Primò colligitur bruta animalia non ligari Cenſurâ, vt locuſtas, bruchū, & alia, neque poſſe excommunicari, vt vulgus aliquibus in locis putat; nec enim ſunt culpæ, atque adeò, nec pœnæ aut correctionis capacia; licitè tamé, & piè utitur Eccleſia contra huiuſmodi animalia, quod fructibus terræ noceant; adiurationibus, precibus, & aquâ benedictâ, vt ea à nobis remoueamus.

Aduertendum eſt verbum anathematizandi & excommunicandi aliquando accipi pro verbo execrandi & deteſtandi.

215. Aduertendum tamen eſt verbum *anathematizandi* & *excommunicandi* aliquando accipi pro verbo execrandi, & deteſtandi, & ſeparandi á nobis aliquid, tanquàm nociuum, & deteſtabile. Sic dicitur *Marci 14. de Petro*, quod *cæperit anathematizare; & iurare*, id eſt maledicta in ſe conijcere. Sic Ioſue 6. & 7. dicitur *ſit Ciuitas hæc* (ſcilicèt Ierico) *anathema, & omnia, quæ in ea ſunt Domino*, id eſt (vt multi interpretantur) execrabilis, & prorſus deſtruenda, ac ſuccendenda: & hoc ſenſu non tantùm perſonæ; ſed etiam res aliæ imò verba; ſeu ſententiæ, aut hæreſes anathematizari dicuntur; ſic enim Hæretici, quando abiurant errores, eos anathematizant; cùm tamen ipſi errores, & hæreſes non ſint capaces Cenſuræ. Significant ergo ſe execrare, & à ſe omnino ſeparare tales errores. Atque hic eſt vſus à Conſilijs, & ſummis Pontificibus antiquiſſimè obſeruatus, vt patet ex *c. Ego Berengarius, de conſecratione diſt. 2. & c. Donatum.* cum alij 1. q. 7. Cùm ergo exorcizantur animalia Bruta, & ſimilia verba in ea dicuntur, ſolùm ſunt maledicta, & imprecationes quædam, quibus Populus Chriſtianus à Deo poſtulet vt illa auertat, ac deſtruat. Vnde dicere ſimilia verba in ea animalia animo ferendi Cenſuram ſuperſtitioſum eſt. Ita Nauarrus *c. 27. n. 13.* Sotus 5. *de Iuſtitia q. 12. art. 2. concluſ. 4.* Henriquez *lib. 13. c. 25. n. 1.* Auila *q. 2. c. 4. dub.* 3. Coninc. *diſp. 13. n. 47. in fine.* Filliucius *Tract. 11. c. 5. Quæſito 1. n. 121.* Reginald. *lib. 9. n.* 134. & alij communiter. Legatur Suarius *diſp. 5. ſect. 1.*

Infertur 2.

216. Infertur 2. nec Angelos, nec Beatos, nec Dæmones poſſe excommunicari, tum; quia beati non ſunt capaces delicti, nec iam dæmones poſſunt ſe emendare; tùm maximè; quia omnes prædicti ſunt extra forum Eccleſiæ, atq; adeò non ſunt ſubditi; nec obſtat illud Pauli *ad Galat. 1. licet Angelus de Cœlo euangelizet vobis, præterquàm quod euangelizauimus vobis anathema ſit.* nam ibi anathema, non pro excommunicatione ponitur; ſed pro execratione, & maledicto, vt exponit Baſilius *in Prœmiis diſputatû Regul. 1 14.* ac ſi diceret talis fugiendus eſt, atque execrationi habendus. Nec indecens iudicauit Paulus ad perſuadendam Chriſtianis conſtantiam in acceptâ fide Angelo etiam de Cœlo maledicere, ſi doctrinam contra fidem prædicaret. Quod tamen eſt impoſſibile, atque adeò per exaggerationem dictum ad oſtendendam firmitatem fidei, & quàm ſit execrabilis, & fide indignus, qui contrarium prædicat, atque in eodem ſenſu accipienda ſunt ſimilia verba quoties in dæmones dicuntur.

Infertur 3.

217. Infertur 3. non poſſe Cenſurâ ligari Iudæos, Saracenos, nec quoſcumque alios Gentiles, aut infideles non Baptizatos, etiamſi ſub-

iecti ſint Regibus Chriſtianis, vel etiam ipſi ſummo Pontifici temporaliter. Ratio eſt, quia Cenſura eſt actus Iuriſdictionis non qualiſcumque; ſed ſpiritualis, quam Eccleſia non habet in huiuſmodi homines; ob id enim Paulus dixit *De his, qui foris ſunt, quid ad nos?* & Conſtat ex *c. Gaudemus* de *diuortijs*, traduntque omnes Doctores communiter cum *D. Thom.* 2.2. *q.* 12. *art.* 2. idemque ob eandem rationem dicendum eſt, quamuis ſint Catechumeni, & in gratiâ Dei iam exiſtant (quidquid Archidiaconus *c. Eos de Conſecr. diſt.* 4. quem aliqui ſequuntur; in contrarium dixerit) id enim ſine fundamento dicitur, quia fides; vel Sanctitas ſine Baptiſmo non confert iuriſdictionem, vt optimè tradit Suarius *diſp.* 5. *ſect.* 1. *n.* 25. *in fine*, & Henriquez *lib.* 13. *c.* 25. *n.* 1. cum D. Thoma, Syluestro verbo *Excommunicatio* 1. *n.* 7. & cum Nauarro. idem docet Coninc. *n.* 44. Vgolinus, *Tabul.* 1. *c.* 7. § 2. Filliucius *ſuprà quæſito* 3. Reginald. *n.* 135. Legatur Henriquez, vbi alia docet de Catechumeno. Idem docent alij multi, inter quos Azor *tomo.* 1. *lib.* 8. *c.* 9. *q.* 3. Simancas *de Catholic. Inſtit. tit.* 31. *n.* 6. Suarius iterum *diſp.* 19. *de Fide ſect.* 5. *n.* 8. Sanchez *lib* 2 *Sum. c.* 7. *n.* 34 Farinacius referens multos, *de Hæreſi q.* 178. *a n.* 128.

Fides vel Sanctitas ſine Baptiſmo non confert Iuriſdictionem.

218. Hinc eſt, quod Gentilis, vel Iudæus violentas manus in ſacerdotem inijciens non incidat in Cenſuram Canonis *ſi quis ſuadente diabolo*, quia non erat ſubiectus tali legi, quatenùs Eccleſiaſtica eſt. quod apertè colligitur ex *c. poſtulaſti*, de *Iudæis*, nec fideles teneri talem percuſſorem vitare, quia non eſt excommunicatus. Poterit tamen Eccleſia, & Iudex Eccleſiaſticus Cenſuram ferre in Chriſtianos, vt ſe ſeparent; aut non communicent, vel commercia exerceant cum aliquo infideli in vindictam alicuius iniuriæ factæ Eccleſiæ; vel alicui membro eius. Quod non eſt ferre Cenſuram in infideles ſaltèm directè; nam indirectè multi dicunt ſic ferri. Quod autem id fieri poſſit patet ex *c. Iudæi* 2. de *Iudæis* &. *c. poſt miſerabilem* & *c. Quanto* de *Vſuris* & tradunt Simancas, Couarr. Nauarrus, quos refert Suarius *ſuprà n.* 25.

Addendum cum Suario.

219. Addendum etiam eſt cum eodem Suario *n.* 23 etiam, quando ad ſalutem, ſeu fidem, & bonos mores fidelium neceſſarium iudicatur, poſſe Eccleſiam cogere infideles non baptizatos, vt cum fidelibus familiariter non communicent, vel vt non cohabitent in eâdem domo; & eâdem ratione ob reuerentiam ſacrorum myſteriorum Miſſæ, & aliorum, poteſt eos cogere, ne illis adſint. Hæc tamen non ſunt pœnæ, aut Cenſuræ, nec fiunt ex Eccleſiaſticâ ſpirituali Iuriſdictione in illos; ſed eſt veluti iuſta defenſio innocentium., & religioſa obſeruatio, & cuſtodia rerum ſacrarum, ad quam Eccleſia ius habet; & colligitur ex. *c. Poſt. miſerabilem de Vſuris*, & *c. In Archiepiſcopatu* de *Raptoribus*.

Poteſt Eccleſia ligare Cenſuris Apoſtatas.

220. Poteſt tamen omninò Eccleſia, vt rectè docet Suarius citato *n.* 25. & alij communiter ligare Cenſuris Apoſtatas Baptizatos qui Hæretici ſunt, vel ad Iudaiſmum, vel Paganiſmum tranſeunt; ſunt enim verè ſubditi Eccleſiæ ratione Baptiſmi ſecundum iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſpiritualem.

Infertur 4.

221. Quartò colligitur Correlatiuè ad dicta *dub.* 7. *n.* 140. neminem poſſe excommunicari à ſe ipſo, nec ab æquali; nec ab inferiori. Ratio eſt; nam iuriſdictio, & ſubiectio correlatiua ſunt. Sicut ergo in eo, qui fert Cenſuram requiritur iuriſdictio, atque adeò vt ſit ſuperior; ita in eo, in quem fertur neceſſaria eſt ſubiectio; nemo autem eſt ſubiectus ſibi, nec æquali, nec inferiori. Hinc eſt quod Papa nullâ Cenſurâ ligetur non ſolùm ab homine, quod clarum eſt; ſed nec à Iure cum non ſit ipſe Iuri humano ſubiectus quippe qui æqualem habet poteſtatem cùm eo, qui illud ius condidit. Quare licèt quoad vim directiuam obligari aliquo modo poſſit Iure communi, eo modo, quo Princeps obligari poteſt legibus à ſe latis: tamen, quoad vim coerciuam, ad quam pertinet Cenſura, ligari minimè poteſt. Vnde etiamſi in Hæreſim incideret, non eſſet ipſo Iure excommunicatus. Ita Maiolus *lib.* 2. *de Irregularit. c.* 4. *n.* 8. Nauarrus *in c. Nouit de Iudicijs, notabili* 3. *n.* 78. & 142. & *c.* 27. *n.* 13. Bellarminus *lib.* 2 *de Romano Pontifice. c.* 12. & 30. Suarius, *diſp.* 5. *ſect.* 1. *n.* 27. & alij. Vtrum autem Papa poſſit excommunicari à Concilio Generali in caſu dumtaxat Hæreſis, vel Apoſtaſiæ (nam pro alijs certiſſimum eſt non poſſe) diſputant Doctores, & affirmatiuam partem ſequuntur multi inter quos Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 2. *art.* 2 & Ledeſma 2. *p.* 4. *q.* 24. *art.* 4. Azor *tom.* 2. *moralium lib.* 4. *c.* 7. *Quæſito* 4. referens Turrecrematam, Albarum, Pelagium, Paludanum, Cordubenſem, Antoninum, Caietanum, & alios. Sed de hac re; nec hoc loco neceſſe eſt, nec expedit diſputare; pendet enim (ut notat Vaſquez de *Excommunic. dub.* 17. *n.* 6.) ex aliâ quæſtione quâ ratione, & quando Eccleſia in Concilio generali ſit ſuperior ipſo Pontifice, quæ non eſt huius loci, nec huius etiam temporis. Quamuis autem Papa in quantum Papa, & quatenùs induit perſonam Sedes Apoſtolicæ, & eſt immediatus Chriſti Vicarius, non poſſit errare circa res fidei: errare tamen poteſt, quatenus eſt perſona particularis, vt communiter affirmant tam Theologi in materiâ de fide, quàm Iuriſperiti.

neminem poſſe Excommunicari a ſe ipſo nec ab æquali nec ab inferiore.

Papa quatenus perſona particularis errare poteſt.

222. Ex hoc etiam corollario ſequitur Epiſcopum non incurrere excommunicationem per ſententiam vel ſtatutum à ſe vel à ſuo prædeceſſore latam; ſed ſolùm à ſummo Pontifice, vel à Metropolitano, alijſue ſuperioribus ſibi. De quo legatur *c. Nullus* 9. *q.* 3. & *c. Paſtoralis de officio Iudicis ordinarij* & ibi Gloſſ. *verbo exceptis.*

223. Rex verò, & imperator, ſi ſolùm ſpectaremus Ius commune antiquum, poſſent excommunicari non tantum à Papâ; ſed etiam à ſuo Epiſcopo, vt patet *ex c. Duo.* 96. *diſt.* & *c. nos ſi* 2. *q.* 7. §. *ſic Beatus Ambroſius*, vbi refertur Arcadium Imperatorem excommunicatum ab Innocentio Papâ, & Imperatorem Theodoſium ab Ambroſio Epiſcopo; ſed iam à ſolo Papa poſſe excommunicari tradunt Sylveſt. *Excommunic.* 1. *n.* 10. (quamuis §. quem citat, non inueniatur) Tabiena *Excommunic.* 4. *paulò ante. q.* 3. Armil. *n.* 28. ſed textum, quem allegant, nihil ad rem facit, Antoninus verò 3. *p. tit.* 24. *c.* 75. §. 2. ait ſolùm pro notorijs poſſe Regem, aut Imperatorem ab Epiſcopo excommunicari

Rex & Imperator iuxta Ius commune Excommunicare etiam a ſuo Epiſcopo poſſunt.

municari. Verum vt ait Auila *ſupra 2. p.c. 4. diſp. vnicâ dub. 4.* & Henriquez id potiùs auctoritate Doctorum, qui ſic communiter ſentiunt, aſſerendum eſt; cui accedunt particularia priuilegia, quibus ſolent eſſe exempti Reges, & Imperarores, vel fortè etiam Principes alij ſupremi, vt non poſſint excommunicari, niſi à Papâ: Papam verò ſemper poſſe, & quemcumque alium membrum Eccleſiæ punire cenſuris probat rectè Auila ex communi ſententiâ; quia Papa ſemper retinet, ſupremam auctoritatem ſuper omnia membra Eccleſiæ.

Ex Priuilegio ſolent eſſe exempti Reges &c. vt nõ poſſint niſi a Papa Excommunicari.

224 Ea eâdem etiam Doctrinâ fit Religioſos ordinariè non poſſe ab Epiſcopis excommunicari, quia exempti ſunt ab eorum Iuriſdictione, præterquàm in caſibus exceptis in Tridentino Concilio, de quibus diximus præcedenti dubitatione.

Religioſi ordinariè non poſſunt ab Epiſcopis excõmunicari.

225. Quintò infertur nec infantes, quamdiù carent vſu rationis, nec perpetuò amentes poſſe Cenſuris ligari: tùm, quia non ſunt ſubditi moraliter vlli ſuperiori; ſicut nec rationi; tùm, quia non ſunt capaces delicti, quod eſt proxima cauſa Cenſuræ, nec alicuius obligationis, vel effectus, qui per Cenſuram inferatur. Vnde non incurrunt Cenſuras etiam à Iure, licèt opus ſub cenſurâ prohibitum efficiant, vt ſi Clericum percutiant; vel quid ſimile faciant. Ita Coninc n 47. & alij poſteà citandi, & iterum dicemus nu. 232.

Quintò inferitur carẽtes vſu rationis non poſſe Cenſuris ligari.

226. Dixi *perpetuò amentes*; nam de ijs, qui pro aliquo tempore carent vſu rationis, vt dormientes ebrij, & ſimiles alia eſt ratio; ibi enim, quamuis nullam Cenſuram incurrent propter opus factum in Sumno, vel ebrietate, quia tunc nullo modo eſt peccatum; ſi tamen præuiſum fuit, & voluntarium, in cauſâ, tunc incurrere poſſunt Cenſuras etiam in tempore illo, quo carent vſu rationis vt ſi eſſet impoſita Excommunicatio omnibus, qui miſſæ non interſint, vel proceſſioni, & aliquis præuidens, & culpabiliter non præcauens futuram omiſſionem ſeſe inebriet, aut ſomno tradat, Cenſuram incurret omittendo, quam tamen non contrahit eo tempore, quo ſe inebriat, aut ſumno tradit; quia tunc non eſt conſummata tranſgreſſio; nec cauſa Cenſuræ exiſtet. Ideò, ſi caſu contingat illum excitari à ſomno, vel ad ſe redire ex ebrietate, & non omittere tale opus, non incurret Cenſuram, quamuis priùs, quoad interiorem culpam iam peccatum commiſerit; ratione periculi, cui ſe expoſuit. Contrahit ergo Cenſuram eo tempore, quo reipsâ omittit, tunc autem eſt ebrius, vel actu dormiens, vt in caſu ſupponitur: idemque erit de mandante interficere Clericum, ſi mandatarius id exequatur, quando mandans eſt ebrius, aut dormiens, tunc enim Cenſuram incurret imò Suarius *diſp. 5. ſect. 1. n. 21.* incurrere putat, etiamſi mandans in perpetuam amentiam inciderit; quia tunc impletur conditio, ſub quâ lex Cenſuram poſuit, & conſummatur eius tranſgreſſio. Ideòque tunc ex vi legis Cenſura infertur, eſtque per accidens, quod illo tempore ſanus ſit, vel amens. Hoc tamen vltimum, quod Suarius addit, ſuas patitur difficultates, quas ille diſſoluere conatur, & apud ipſum legi poſſunt. Sanè ipſe etiam meriò concedit ſtatim eſſe abſoluendum, quia correctio in illo non habet locum; & ideò nullius vtilitatis eſt, quod maneat Cenſurâ ligatus. Poſtquam autem abſolutus eſt, poteſt iuuari ſuffragijs Eccleſiæ. Quod autem attinet ad dormientem, & ebrium doctrinam *ſuprà* traditam concedunt Suarius *ibidem* Auila *1. p. dub. 11.* Syluest. *verb. Ebrietas q. 4.* Caſtro *lib. 2 de lege pœnali c. 14. §. 1.* Couarr. in Clementina *Si furioſus de Homicidio 3. p. in initio n. 4.* Nauarrus *c. 27. n. 230.* Bonacina *de Cenſuris diſp. 1. q. 1 puncto 4.* Vbi refert Vaſquez & alios. Item Coninc *diſp. 13. dub. 6. n. 46.* Filliucius *Tract. 11. c. 5 quæſito 4.* Sayrus *lib. 1. c. 8. n. 3.* & alij apud ipſum. Quorum plures etiam referemus *dub. ſequenti.*

Alia eſt ratio dormientium & ebriorum.

DVBITATIO XIV.

An pueri ante annos pubertatis videlicet maſculi ante annum decimum quartum, & Fæminæ ante 12. poſſint Cenſuras incurrere?

227. SOtus *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 11. in fine* & *diſt. 18. q. 1. art. 3. in fine* Corduba *in Summa q. 60.* Henriquez *lib. 4. c. 5. §. 2.* Vaſquez *de Pœnit. q. 90. art. 2, dub. 4.* & Sa *verbo Cenſura* putant pueros ante annos pubertatis non incurrere excommunicationem. Sancius in ſelectis diſp. 26. n. 18. & alij cum apud illos tùm poſteriores; & quidam videntur loqui de Cenſuris ab homine, & a Iure cum tamen alij, promiſcuè de omnibus loquantur, & legi poteſt Sanchez *in ſumma to. 1. lib. 1. c. 12. n. 7.* Quod probant ex *c. 1. & 2. de delictis puerorum*, vbi tamẽ id non expreſsè habetur; ſed tantùm ibi Pontifex dicit cum pueris in pœnis mitiùs eſſe agendum, quàm cum puberibus, ac proinde in illis ſæpe relinqui inulta peccata, quæ in alijs ſeuerè puniuntur. Limitant verò Vaſquez & Corduba ſuam ſententiam; niſi Ius ipſum expreſsè eos comprehendat, ſicut eos comprehendit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. c. 5. de Regularibus*, dum prohibet ſub excommunicatione latæ ſententiæ omnibus, cuiuſcumque ætatis ſint, ne ingrediantur monaſteria monialium. Hanc ſententiam ſequutus eſt Suarius *tomo 4. in 3. p. diſp. 36. in fine* dum aſſerit huiuſmodi pueros non incurrere excommunicationem, quæ ſolet eſſe in conſtitutionibus, Synodalibus in multis diœceſibus propter omiſſionem annuæ Confeſſionis. Eccipiunt alij excommunicationem Iure latam ob percuſſionem Clerici, quam propter grauitatem putant incurri ab impuberibus doli capacibus. Ita Caſtrus Palaus *to. 1. ſui operis moralis Tract. 3. diſp. 1. puncto. 24. §. 2. n. 9.* quem refert & non reprobat Diana 3. p. Tract. 6. Reſol. 88. imò ex illa infert cum Auila, & alijs contra Layman & Sanchez ſuprà n. 8. & alios citandos puerum impuberem etiamſi accidat hominem non incurrere irregularitatem, & idem de Cenſurâ percuſſionis putant alij infrà citandi, de irregularitate verò, de quibus pueris loquatur Auila & alij poſteà videbimus nu. 232. Poſteà verò Diana 5. part. Tract. 9. Reſol. 46. cum

Sotus cum alijs negant.

cum alijs docet ante annos pubertatis pueros excuſari à Cenſuris.

Hæc opinio a alijs non placet ſaltem ſine exceptione.

228. Hæc tamen ſententia ideò alijs ſine exceptione præſertim non placet, quia videtur apertè contra deciſiones Alexandri 3. & Gregorij 9 *in c.1. & vltimo de Sententia excommunicationis*, vbi Pontifices ſupponunt Pueros ſe percutientes initiati primâ tonſurâ ante annos pubertatis incurriſſe excommunicationem latam in Canone *Si quis ſuadente diabolo* 17.q.6.quæ tamen abſolutè lata erat ſine vllâ ætatis mentione; ſolumque docent Pontifices huiuſmodi pueros non eſſe ad Sedem Apoſtolicam mittendos pro abſolutione; ſed ab Epiſcopo debere abſolui; quia ratione ætatis minùs eſt cum illis agendum. Vnde planè fatendum eſt, ſi peccatum eorum mortale ſit, incurrere excommunicationes à Iure impoſitas. Ita tenent Gloſſæ & Canoniſtæ in prædictis Textibus, & Suarius ipſe tomo 5. de *Cenſuris* diſp. 5. ſect. 1.n. 19. Coninc n. 45. Filiucius ſup. c. 5. quæſito 4.n.131. Layman lib.1. Tract.4.cap.10. num.5.

Alij ſub diſtinctione putant veram Primam opinionem,

229. Alij ergo ſub diſtinctione cenſent veram primam opinionem in Cenſuris ab homine latis, quas (inquiunt) non incurrunt pueri ante annos pubertatis. Ita ex Abbate, Socino & alijs Vgolinus *c.* 17. ſ. 3. n. 5. & alij apud Dianam in quibus ſunt nonnulli ex iam citatis vt Sanchez, Suarius, Sayrus, Henriquez etiam & Azor quorum loca ibi notat Diana in Cenſuris vero à Iure negant comprehendi, rationem reddunt; quia huiuſmodi ætas non cenſetur ſufficiens ad intelligendum ordinem Iudiciarium, propter quod, nec de Iure citari poſſunt, nec ad agendum, vel defendēdū ſe in iudicio admitti iuxta c. vltim. de Iudicijs in 6. & quamuis in alijs cauſis poſſint per procuratorem, vel tutorem agere; tamen in huiuſmodi cauſâ quæ valde ad animam ſpectat, non poſſunt ad hoc obligari.

Hanc doctrinam temperat Suarius

230. Hanc doctrinam temperat & veriſſimam putat Suarius, quantum ad hoc, vt Cenſura iuſtè, & ſecundum debitum ordinem feratur à Iudice propter rationem dictam; putat tamen eſſe validam; ſi de facto Iudex eam ferat, & in impubere ſit contumacia; quia nullo Iure ſit irrita. Vnde prædicta ætas impuberum per ſe conſiderata capax eſt cenſuræ, imo addit Suarius, quod in Cenſurâ Interdicti ab homine latâ, quoties populus interdicitur, abſque dubio (vt ex ipſa praxi conſtat) comprehenduntur impuberes; ſi iam ſint doli capaces, vt omnes etiam Auctores fatentur agentes de Interdicto, atque hoc ſit etiam abſque vllâ indecentiâ, aut iniuſtitiâ ex parte Iudicis ferentis talem Cenſuram.

231. Sanchez verò lib. 1. *Moralium* c.12 n.8. citato & Henriquez lib.8. de Euchariſtiâ ſolum fatentur prædictam Cenſuram percuſſionis Clerici incurri; non alias; nulla tamen ratione id probant: ſolùm Henriquez eam inſinuat, quòd hæc Cēſura imponatur præcepto negatiuo. Hæc tamen ratio nullam mihi videtur vim habere.

Authoris iudicium.

232. Quare abſolutè dicendum puto pueros doli capaces incurrere Cenſuras ipſo facto in Iure impoſitas ſi mortaliter delinquant contra talia iura, vt dixerunt Vgolinus. Gloſſ. Abbas, & Socin. ſupra immò, & latas etiam ab homine iuxta doctrinam Suarij. Nec puto eſſe valde probabilem ſententiam, quæ vniuerſaliter docet à pueris non incurri Cenſuras; tùm propter capita citata, quæ id expreſsè ſtatuunt in percuſſione Clerici; tùm quia communiter omnes Auctores id docent, inter quos Nauarrus *c.* 27. *n.*76. Syluest *Excommunic.*6.ſ.1. Couarr. *c. Alma mater* 1. *p.* §.7.*n.*2. Auila *p.*2.*c* 5. *diſp.* 3.*dub.*13. Abb. Panormitanus *c.* 1. *de ſent. excommunic.* Tabiena *verb. Excommunic.n.* 5. immò Sotus ipſe qui citatur pro primâ ſententiâ excuſante pueros à Cenſurâ in eo caſu apertè *lib.* 5. *de Iuſtitia q.*1. *art.* 4. *coll. penult.* ſolùm excuſat pueros ſe percutientes ab excommunicatione hac ob paruitatem materiæ percuſſionis. quod clariùs repetit *in* 4. *diſt.* 22. *q.*1. *art.* 2. & Henriquez loco citato pro primâ opinione & *lib.* 8. *de Euchariſtiâ c.*42. Sicut, & Sanchez suprâ apertè cōcedunt incurri à pueris eam excommunicationem; nec inuenio vllum auctorem ex paulò antiquioribus contrarium aſſeruiſſe præter Vaſquez & Sa vniuerſaliter loquendo, licet enim Vaſquez, Sylueſtrum & Corduba pro ſe citet: expreſsè tamen docent incurrere Sylueſter quidem vbi nuper. Vnde ſumi poteſt argumentum à ſimili de *Irregularitate*, quia, ſi puer doli capax ante pubertatem occidat, incurrit irregularitatem; quod non audet negare Vaſquez loco citato, eo quod in Clem. *Si furioſus* de *Homicidio*. Solùm excipiuntur Infantes iuxta dicta nu. 225. quia non ſunt doli capaces, & docent communiter omnes Doctores, nec etiam Sylueſt. & Corduba ſunt in contrarium. Quos falsò refert Vaſques ibidem, qui expreſsè docent incurrere Irregularitatem, Sylueſt. quidem *Homicidium* 3. q. 1.§. 5.& q, 2.§ 3. & Corduba q.60.ſ. *Lo ſegundo*, quin potiùs etiamſi ante ſeptennium occidat, dicunt incurrere Couarr. 3.*p.n.*5.*verſ. de Infante*, vbi alios citat, & Villa Diego *c.*6.*n.* 58. Rodriguez c. 176. *concluſ.*1. Nauarrus *c.*27. *n.*230. quamuis probabilius ſit in eo caſu non incurrere; quia in Iure abſolutè excipitur Infans, vt cum Henriquez, & Didaco Perez docet Auila *p.*7.*diſp.*6.*ſect.*1.*dub.*13. & in hoc ſenſu ego admitto Auilam eodem loco relatum à Diana & in eodem ſenſu Dianam loquutum credo nimirum Auilam refert qui ſolùm de infantibus loquitur, vbi ſimul rectè contra alios aſſerit Auila non incurrere, etiam poſt ſeptennium, ſi adhuc non ſit doli capax; ſed quidquid ſit de Irregularitate, de quâ iterum *diſp.*7.*dub.*26. *c.*12. ſ. *ex his conſtat*

Probatio a ſimili de Irregularitate quam poteſt incurrere Puer ante pubertatem

233. Illud veriſſimum eſt ſæpe iniuriam factam ab Impuberibus non cenſeri mortalem; quæ tamen eſſet mortalis, ſi fieret ab hominibus maioris ætatis, vt videre eſt in ſimili de verbis contumelioſis, aut in pugnâ, quâ ſe percutiunt pueri alapis, quæ in maioribus eſſet grauis. Quoties autem culpa percuſſionis probabiliter iudicatur tantùm venialis, non incurrunt in Cenſuram: vnde nec tunc indigent abſolutione, vt notarunt Panormit. *c.* 1. *de ſent. Excommunic.* Tabiena *n.* 5. Nauarrus *in Summâ Hiſpanâ c.* 27.*n.* 77. Auila *p.* 2. *c.*5.*diſp.* 3. *dub.*13. §. *tertius caſus* Qui rectè addit in dubio an peccauerint mortaliter, neceſſariò eſſe abſoluendos, non tamen eſſe

Iniuria facta ab Impuberibus ſæpe non cenſetur mortalis quæ tamē eſſet mortalis ſi fieret a Pubere.

eſſe vitandos, quia ſtante hoc dubio, non ſunt notorij Clerici percuſſores.

234. Atque hoc, quod diximus de pueris, ſentiunt viri docti de hominibus maioris ætatis in fine ſortis initiatis primâ tonſurâ, vel minoribus, comparatione quorum non cenſeatur grauis percuſſio.

Idem dicendum de clericis maioris ætatis ſeſe percutientibus ſine plena deliberatione.

235. Quæ omnia etiam habent locum in Clericis maioris ætatis, quando ſine plenâ deliberatione, aut ex loco ſe percutiunt, vel dubitatur, an percuſſio fuerit ex plenâ deliberatione vel ioco: de quo legi poteſt Angelus *excommunic 5. n.26. caſu 1.* & Nauarrus *lib. 5. conſiliorum conſ. 74. de ſentent Excommunic.* & Auila *ſupra.*

DVBITATIO XV.

An defunctus poſſit excommunicari, & abſolui ab excommunicatione?

Non nulli Authores docent poſſe mortuos Excommunicari.

236. Cum dixerimus homines, qui poſſunt excommunicari, debere eſſe viatores, facilè inde colligitur non poſſe excommunicari mortuum, nihilhominùs adhuc inter Auctores, eſt aliqua controuerſia, & nonnulli affirmant ſaltèm in aliquo caſu poſſe mortuos excommunicari. Ita Gratianus 24. *q. 2. c. penultimo, & vltimo* Gloſſa *c. ſi quis Epiſcopus de Hæreticis verbo poſt mortem*, Panormit *ibidem*, & ex Theologis Richardus *in 4. diſt. 18. art. 5. q. 4.* Gabriel *ibidem q. 2. art. 2. Corollar. 4. poſt. 5. concluſionem.*

Probatur 1.

Probant ex dicto *c. ſi quis* & ex *c. Sanè 2. 24. q. 2.* & ex multis Concilijs, & Patribus adductis à Gratiano *ſuprà*, & à Caſtro *lib. 2. de iuſtâ Hæreticorum punitione*, in quibus decernitur Hæreticos, etiam defunctos eſſe anathematizandos, & condemnandos. Confirmarique poteſt ex Inquiſitorum vſu, qui Hæreticos difunctos ſolent damnare, anathematizare, & exhumare eorum corpora, vt comburantur.

Probatur 2.

Probatur 2. ex D. Cypriano *Epiſt. 9.* & refertur *c. neq. 88. diſt.* qui propter ſpeciale crimen, cui alias non erat impoſita excommunicatio, quendam mortuum excommunicauit, faciunt etiam ad hoc *c. 2. & 4. de ſtatu Monarchorum*, de Diuo Gregorio etiam legimus, priuaſſe quendam Religioſum defunctum ſuffragijs & communi ſepulturâ propter inuentam apud eum pecuniam.

Probatur 3.

237. Tertio probatur ex *c. A nobis 2. de ſententia excommunicationis*, vbi Innocentius 3. decernit excommunicatum debere abſolui poſt mortem, ſi dedit ſigna contritionis, *nec obſtat* (inquit Pontifex) quod Eccleſiæ legitur attributa poteſtas ligandi, atque ſoluendi homines ſuper terram, tanquàm non poſſit ſoluere, & ligare ſub terrâ ſepultos, cùm in certis caſibus à Canonibus denotatis ligaſſe legatur Eccleſia mortuos, & ſoluiſſe. Idem ſtatuit paulò poſt *c. Sacris eodem titulo*: ergo etiam mortuus poteſt Cenſurâ ligari. Conſequentia probatur, quia eiuſdem rationis eſt ligatum teneri, vel de nouo ligari, & quia eadem eſt ratio poteſtatis ligandi atque ſoluendi: nam vtraque poteſtas iuriſdictionem requirit. Et Pontifex vtrumque ibi coniunxit, & vtrumque ab Eccleſiâ fieri poſſe dixit. Legatur *diſp. 3. dubitatio 30.* vbi de hoc agimus.

238. Quarto probatur; quia Eccleſia concedit Indulgentias defunctis, & etiam applicat illis ſuffragia: ergo poteſt illos priuare huiuſmodi bonis, adeòque excommunicare.

Communis ſententia.

239. Communis tamen ſententia docet defunctos non poſſe directè Cenſurâ ligari, quæ ſit propriè, & in rigore Cenſura, poſſe tamen indirectè & Cenſurâ impropriè, & largo modo dictâ. Ita Ioannes de Lignano *tit. de Cenſuris §. 9. n. 2. & 3.* Antoninus 3. p. tit 25. c. 75. Syluest, Excommunicatio 1. n. 7. Sotus diſt 22. q. 2. art. 2. Caſtro ſupra c. illo 19. & 20. Nauarrus c. 26. n. 32. & c. 27. Couarr. *c. Alma mater p. 1. §. 11. n. 8.* Armill. *verbo Excommunicatio n. 28.* Henriquez *lib. 13. c. 25. n. 22.* Hugolinus *Tabiena 1. c. 17. §. 2.* Auila *p. 2. c. 4. dub 8.* Suarius *diſp. 5. ſect. 1. a. n. 3.* Conine *diſp. 13. n. 41.* Filiucius *Tract. 1. 1. c. 5. quæſito 2.* Layman *lib 1. Tract. 5. p. 1. c. 4.* Reginaldus *lib. 9. n. 133.* Vaſquez *de Excommunic. dub. 17. n. 6. & 7.* Valent. *tom. 4. diſp. 7. punct. 17.* Diana p. 5. Tract 9. Reſol 58. *Bonacina diſp. 1. q. 1. puncto 4.* & alij apud citatos.

Probatur 1.

Probat hæc ſententia ex doctrinâ traditâ, nam ſolùs homo viator, & ſubditus Iuriſdictioni Eccleſiæ poteſt propriè & directè ligari Cenſuris. Sed mortuus nec ſimpliciter homo eſt; nec viator, nec ſubditus poteſtati & iuriſdictioni Eccleſiæ, nec aliquis ligatur à Iudice non ſuo iuxta *c. Quod autem de Pænit. & Rem ſſ.* ergo mortuus non ligatur ab Eccleſia.

Probatur 2.

240. Probatur 2. quia mortuus, iam nec propriè contumax eſt, nec correctionis capax, qui eſt finis, in quem Cenſura propriè dicta dirigitur.

Indirectè tamen & largè poteſt Eccleſia defunctos Excommunicare.

241. Dixi *directè & propriè ſeu immediate*, nam largè, indirectè & mediatè, rectè poteſt Eccleſia punire defunctos, & largo modo excommunicare; neque enim ad hoc requiritur iuriſdictio erga perſonas excommunicandas; ſed ſatis eſt Iuriſdictio circa alias perſonas ſibi ſubditas, quibus poteſt præcipere, vt non dent Eccleſiaſticam, & ſacram ſepulturam, nec offerant ſacrificia, nec ſuffragia Eccleſiæ pro tali perſonâ; atque hoc modo poteſt dici Eccleſia aliquando poſſe excommunicare defunctos; nam præter eum in quem directè fertur excommunicatio, habet etiam effectum in alios, & redundat in illos obligatio, & quoad hunc effectum, & obligationem imponendam habet Eccleſia poteſtatem poſt mortem, quia hæc poteſtas directè exercetur circa viros ſibi ſubditos.

Duobus modis ſolet Eccleſiâ hoc modo punire defunctos. Primo.

242. Duobus autem modis ſolet Eccleſia hoc modo punire defunctos primo per ſententiam declaratoriam, declarando illum deceſſiſſe in ſtatu damnationis, & in Excommunicatione, ideòque illum anathematizat, id eſt maledicit, priuatque illum ſuffragijs, & ſepulturâ ſacrâ; atque hoc præcipit à fidelibus viuis obſeruari. Quæ promulgatio, & exequutio prioris Cenſuræ in quâ erat, quando deceſſit non ordinatur ad emendationem defuncti, qui iam damnatus ſupponitur; ſed ordinatur ad terrorem viuentium, & ad condignam punitionem delicti propter commune bonum. Quod ritè & rectè ab Eccleſiâ fieri poteſt.

243. Imò,

243. Imò, etiamſi nullâ Cenſurâ affectus aliquis moriatur; ſi tamẽ publicè conſtet deceſſiſſe in ſtatu peccati mortalis, & cum ſufficientibus ſignis impœnitentiæ finalis, Eccleſiaſticâ ſepulturâ priuatur, vt conſtat ex *c. Placuit 23. q. 5.* & ex *c. Ex parte 2. de Sepulturis,* nec eſt cur pro eo oretur. Quod volunt ſignificaſſe Ioannem Epiſtolâ 1. c. 5. dum dixit *qui viderit fratrem ſuum peccare peccatum ad mortem non pro illo dico, vt oret quis.* Sed quâ ratione huiuſmodi locus intelligendus ſit, diximus agentes *de Pœnit. Tract. 8. diſp. 2. dub. 1. n. 52.*

Licet quis cum pœnitentia ſignis deceſſerit, Cenſurâ ligatus, non poſſunt fideles eum in loco ſacro ſepelire donec abſoluatur.

244. Quin imò, etiamſi quis cum ſignis Pœnitentiæ deceſſerit, tamen Cenſurâ ligatus, quia non adfuit, qui illum abſolueret, quouſque abſoluatur per eum, ad quẽ pertinebat illum abſoluere, ſi viueret, non poſſunt fideles eum in loco ſacro ſepelire, nec Miſſam, aut Eccleſiæ ſuffragia pro illo offerre. Quamuis enim per mortem hominis excommunicati Cenſuræ ſubiectum deſtruatur, conſequenterque deſtrui videatur ipſa cenſura iuxta illud axioma Philoſophorum *deſtructis nobis, deſtruuntur omnia, quæ ſunt in nobis*: tamen, quoad fideles viuos remanet obligatio prædicta, non ſolùm in foro exteriori, ſeu in exiſtimatione, ſed etiam in re, & in foro conſcientiæ, quia Eccleſia ita declarauit vim huius præcepti, fuitque hoc maximè expediens, vt Cenſura in maiori eſſet timore, & reuerentiâ, ac proinde defunctus indiget abſolutione, quâ tollatur ea obligatio, quæ remanet apud fideles viuos. Atque hoc eſt, quod definiuit Innocentius Tertius. Quæ abſolutio etiam indirectè cadit, & redundat in mortuum. Eâque ratione intelligunt citati Auctores Eccleſiam ſoluere mortuos, vel ligare, nempe non directè, quoad ipſos; ſed, quoad actus exercendos alioquin à viuis erga mortuos; eâque ratione intelligenda ſunt omnia, quæ in primo argumento pro contrariâ ſententiâ ex Concilijs Textibus, & Patribus adducuntur.

Ratio.

Qua ratione Eccleſia dicatur ſoluere mortuos vel ligare.

Secundò poteſt Eccleſia punire defunctos propter delicta in vita commiſſa.

245. Secundo modo poteſt Eccleſia propter delicta in vita commiſſa etiamſi nullam habuerint Cenſuram annexam, & etiamſi non conſtet de impœnitentia defuncti, priuare defunctum ſuffragijs ſuis, & honore ſepulturæ in loco ſacro tum ad terrorem aliorum tum ad vindictam delicti; eâque ratione dici poteſt largo modo, ſeu indirectè excommunicare defunctum; & in hoc ſenſu intelligenda ſunt, quæ citantur ſecundo argumento contrariæ ſententiæ, eâque ratione Cenſendi ſunt feciſſe Cyprianus, & Gregorius citati. Quod autem hoc poſſit ab Eccleſiâ fieri ex eo probatur, quia omnis Reſpublica punire poteſt poſt mortem aliqua delicta in vitâ commiſſa, quando propter eorum atrocitatem ita expedit ad communẽ bonum: ergo etiam hoc poteſt Eccleſia per pœnas ſuæ poteſtati proportionatas, & quæ conferre poſſunt ad exemplum, & terrorem aliorum ſubditorum.

Probatur.

Dices

246. Verum dicet aliquis viuentes non poſſunt priuari ſuffragijs propter ſolam vindictam delicti commiſſi; niſi in ordine ad emendationem; cur ergo priuantur mortui, in quibus ea priuatio ad emendationem non ordinatur?

Reſp.

247. Reſpondeo viuos per talem priuationem exponi periculo labendi in peccata: ac proinde; niſi perſeuerent in contumacia non puniuntur ab Eccleſiâ tali pœnâ; mortui verò iam ſunt extra tale periculum; nam ſi decedant ſine gratiâ, ſicut non prodeſt ſuffragium, non obeſt carentia illius; ſi verò in gratiâ decedant, ſolùm ſequitur, quod ſit eorum pœna in Purgatorio diuturnior, quod non reputatur ab Eccleſiâ inconueniens; ſed iuſta pœna delicti, & neceſſaria ad obſeruationem Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Ex quibus patet ſolutio ſecundi argumenti.

Ex his patet ſolutio ſecundi argumenti oppoſitæ ſententiæ.

Ad 3. Reſp.

248. Ad 3. patet ex dictis, quòd ſcilicet Eccleſia ligat, & ſoluit mortuos, tùm declarando eos deceſſiſſe ligatos, vel abſolutos, tùm indirectè; non tam quoad ipſos directè, & immediatè, quam quoad actus, vel effectus, à viuis erga mortuos exercendos, vt explicatum eſt, & docet Paludanus *diſt. 18. q. 1. n. 7.* Couarr. & Armilla *ſuprà* Aula ſupra *concluſ. 5.* Suarius *ſuprà n. 11.*

Ad 4.

249. Ad 4. reſpondetur Eccleſiam concedere defunctis Indulgentias non tam per modũ; abſolutio ad hoc enim eſſet neceſſaria Iuriſdictio in ipſos defunctos; ſed per modum ſuffragij & ſolutionis, ad quos non eſt neceſſaria iuriſdictio, vt latè explicuimus *Tract. 9.* præcedenti maximè *diſp. 1. dub. 17. aſſert. 3.* & deinceps.

Ex dictis Infertur 1.

250. Ex dictis infertur primò, ſi alicui impoſitum fuiſſet præceptum, vt reſtituat vel ſatisfaciat intra menſem ſub pœnâ excommunicationis ipſo facto incurrendam, & ille ante elapſum illud tempus moriatur, non incidet in Cenſuram; nec enim incidit viuens, quia non fuit contumax; nondum ſcilicèt impletâ conditione, dum viuebat; nec incidit mortuus, quo tempore impletur conditio; quia tunc iam non eſt capax Cenſuræ, nec obligationis prouenientis ex præcepto Eccleſiaſtico, maximè cum illam iam implere non poſſit. Quod ſi dicas debuiſſe præuenire tempus ſolutionis. Reſpondeo fortaſſe debuiſſe ex iuſtitiâ, & naturali obligatione; non tamen ex vi præcepti Eccleſiaſtici: quia hoc non fuit impoſitum, vt obligaret ante elapſum tempus; ſed poſt elapſum, ideòque non fuit eccleſiæ contumax, nec incidit in eius Cenſuram. Ita Suarius *ſuprà num. 12.*

Infertur 2.

251. Infertur 2. eum qui alteri mandauit Clerici percuſſionem, & poſt eius mortem mandatarius id exequitur, non incurrere in excommunicationem latam *c. Mulieres de ſentent. Excommunic.* contra talem mandantem; quia non incurrit illam, antequàm effectus ſit ſequutus, cum euidens ſit eam numquàm fore incurſurum ſi effectus non ſequeretur; non etiam incurrit quando iam effectus exequutioni mandatur; tunc enim iam non eſt capax. Ita Suarius *ſuprà n. 13.* vbi refellit rationem Vgolini, qui quatuor opiniones circa hunc caſum refert.

DVBITATIO XVI.

An vniuerſitas, vel Collegium poſſit Excommunicari?

Primo. Licitè & validè fertur excommunicatio ad præcauendum peccatum contra ſingulos de vniuerſitate.

252. PRimo certum ſit, ſi excommunicatio feratur ad præcauendum in futurum peccatum, licitè, & validè poſſe ferri contra ſingulos de vniuerſitate, v. g. quòd nullus Collega eggrediatur noctu è Collegio, ſub excõmunicatione latæ ſententiæ: tunc enim quilibet delinquens ligabitur. Ita Syluest. *Excommunic.* 9. *n.* 33. res︠q︡ue certa eſt. Legatur Suarius *diſp.* 5. *ſect.* 2. *n.* 2. Couarr. 2. *Variar. c.* 8. *n.* 9. & alij poſteà citandi; tunc verò non fertur cenſura contra vniuerſitatem abſolutè, atque adeò non contra perſonam indeterminatam; ſed contra determinatas, & particulares perſonas, quæ ſufficienter determinantur per delictum ab ipſis commiſſum, vt notant relati, & referendi Auctores.

Secundò certum eſt

253. Secundò certum ſit, ſi excommunicatio feratur in vniuerſitatem ſumptam, prout abſtrahit, & præſcindit à ſingularibus membris, erit omnino nulla, etiamſi feratur à Papâ. Ita Sylueſter *Excommunicatio* 1. *n.* 10. Couarr. ſuprà, Vaſquez de *Excommunic. dub.* 17. *n.* 8. Rodriguez *s. p. c.* 78. Sayrus *lib.* 1. *c.* 8. *à n.* 17. Vgolinus *Tabul.* 1. *c.* 17. §. 4 Suarius *diſp. illa* 5 *ſect.* 1. *n.* 29. Filiucius *Tract.* 11. *c.* 5. *quæſito* 6. *n.* 138. & *Tract.* 12. *c.* 1 *quæſito* 7. *n.* 20. Regioald. *lib.* 9. *n.* 138. Henriquez *lib.* 13. *c.* 25. *n.* 4. Turrianus de *Cenſuris l.* 2. *d.* 23. *dub* 2. Conine *diſp.* 13. *dub.* 6. *n.* 48. Diana *p.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 38. cum alijs apud ipſum, Nauarrus c. 26. *n.* 13. & omnes communiter. Ratio eſt, quia communitas hoc modo ſumpta non eſt perſona vera; ſed repræſentata, & ficta. lege, *Mortuo*, ff. de fide iuſſoribus. Nec eſt baptizata, nec communicat ſuffragijs Eccleſiæ; communicatio enim conſiſtit in actibus ſingularibus; ſed ſententia excommunicationis tantùm ligat perſonam veram habentem animam rationalem baptizatam, & communicantem ſuffragijs Eccleſiæ: ergo &c.

Ratio eſt.

Tertiò. Probabilius eſt ſi excommunicatio feratur contra vniuerſitatem &c.

254. Tertiò probabilius eſt, ſi excommunicatio feratur contra vniuerſitatem ſumptam pro omnibus ſingularibus membris ſimul ſumptis, nullo examine præcedẽte, & nullâ factâ reſtrictione ad ſolos delinquentes: eſſe nullam, ita, vt non liget, etiam eos qui fuerunt in culpâ. Ita Auctores citati, & alij, vt Richardus *in* 4. *diſt.* 18. *art* 5. *q.* 3. Paludan. *ibi q.* 2. *art* 3. Henriquez *ſuprà*, & Auila *p.* 2. *c.* 4. *dub.* 6. *concluſ.* 2. Ratio eſt, quia continet errorem intolerabilem contra Ius naturale, & Diuinum quod prohibet puniri innocentes, qui nullo modo ſunt probati nocentes. Quod vltimum dixerim; quia Eccleſia, & Reſpublica Ciuilis quandoque licitè punit innocentes probatos nocentes. De quo diximus in noſtro opere de *Iuſtitia* agentes de Iudice & reo.

Ratio.

Eccleſia quandoq; licitè punit innocentes probatos nocentes.

255. Verùm objiciet aliquis, etiamſi excommunicatio feratur promiſcuè contra omnes; innocentes quidem in foro interiori non ligabuntur; nocentes verò meritò ligari debent: ergo nullum ſequitur inconueniens, quod hac ratione feratur.

256. Reſpondet Henriquez, cùm excommunicatio ſit vnica, & probata in omnes, aut omnes debebit ligare, aut nullos: non omnes: ergo nullos; Auila verò reſpondet, quòd ſi talis excommunicatio eſſet valida, ſequeretur ſaltem quod Innocens non probatus nocens puniretur ſaltem in foro exteriori; haberetur enim pro excommunicato. Quod tamen eſſet contra Ius naturæ.

257. Hæc aſſertio locum habet, ſiue excommunicatio feratur ſub hac formâ *Excommunico totam hanc vniuerſitatem*, ſiue ſub hac, excommunico Præpoſitum, Decanum, Archidiaconum &c. nominando ſingulos; eſt enim eadem ratio in qualibet prædictarum formarum vt notauit Syluest. contra aliquos alios *Excommunicatio* 1. *n.* 10. ſed, quod attinet ad Papam, probabilis eſt ſententia Sylueſtri, & aliorum aſſentium, quod, ſi prædicta ſententia feratur à Summo Pontifice, erit valida, quia excommunicatio (inquit Syluest) tenet etiamſi liget innocentem. Quod etiam videtur ſentire Nauarrus *lib.* 5. *concilior. tit. de ſenten. excommunic. conſ.* 2. *dicto* 3. cum dicat prædictam excommunicationem ſolùm eſſe irritam Iure poſitiuo per *c. Romana* §. *vltimo de ſentent. excommunic. in* 6. propter verbum illud *penitus prohibemus.* Papa verò non ſubjicitur poſitiuo Iuri. Vnde ſecundum hanc opinionem dici poterit talem excommunicationem, etiam à Summo Pontifice eſſe iniuſtam, ſed omnes ligare vel certè ſolos delinquentes in foro conſcientiæ; innocentes verò propter ſcandalum teneri ſe abſtinere à Diuinis coram ijs ſaltèm, qui eorum innocentiam ignorant.

258. Imò, nec videtur etiam improbabilis opinio Gloſſæ, Bernardi, Ioannis Andreæ, & aliorum *ad prædictum c.* qui dicunt, etiamſi ab Epiſcopo feratur, eſſe validam, in eo enim Textu non irritatur, licèt prohibeatur, & iniquè fiat.

Quartò verum puto &c.

259. Quartò verum puto, ſi præcedente examine conſtaret omnes, & ſingulos de tali communitate eſſe nocentes, Excommunicationem latam ab Epiſcopo contra totam communitatem ſumptam pro ſingulis membris eſſe quidem illicitam, ſed validam; ſi verò lata ſit à Pontifice, non ſolùm validam; ſed licitam. Ita mihi videtur ſentire Couarr. cum alijs; quos refert 2. *variarum c.* 8. *n.* 9. & tenent expreſſè Enriquez, & Auila *ſuprà*. Et quidem, quòd lata ab Epiſcopo ſit illicita, probari poteſt ex eo quòd ſit contra tenorem *c. Romana* citati, cui Epiſcopus eſt ſubiectus; non verò Papa. Quamuis alij Auctores non videantur diſtinguere de examine præmiſſo; vel non præmiſſo; & ſanè probabiliter dici poſſet prædictum *c. Romana* non loqui, quando examine præmiſſo fit; in eo enim caſu iam ceſſat finis totalis, qui mouit Pontificem ad probibendum Epiſcopis ne ferrent Cenſuram in vniuerſitatem, finis enim fuit, vt expreſſit Pontifex *ne innoxij irretirentur.*

Quintò verum etiam puto.

260. Quinto verùm etiam puto licitam eſſe, & validam excommunicationem; ſi feratur, etiam ab Epiſcopo, contra ſingulos nocentes de Vniuerſitate; quia hoc modo eſſe ferendam

expreſsè dixit Pontifex in fine illius capitis, & concedunt omnes, quos viderim Auctores: ſiue feratur generaliter dicendo: *Excommunico omnes & ſingulos de tali vniuerſitate, qui cõmiſerũt tale delictũ niſi ſatisfaciant &c.* ſiue ſpecialiter dicendo *excommunico Petrum, Paulum &c. de tali vniuerſitate, qui commiſerunt tale delictum.* Intelligitur autem (vt notauit Nauarrus *ſuprà*, de nocentibus tantùm mortaliter.

Objicies.

261. Objiciet tamen aliquis contra prædicta; vniuerſitas poteſt interdici: ergo etiam excommunicari. Reſpondeo concedendo antecedens, & negando cõſequentiam, ſeu paritatem. Ratio diſparitatis eſt, tum quia de Interdicto nullo poſitiuo Iure probibetur; tùm, quia nec naturali; neque enim Interdictum ſemper ponitur pro culpâ eorum, qui interdicuntur; ſed in odium illius, qui in Ciuitate eſt excommunicatus. Vnde interdicti, qui non babent culpam, licet à Diuinis officijs arceantur, non tamen à ſuffragijs Eccleſiæ. Accedit, quòd ſuſpenſio, & Interdictum non ſunt pœnæ ita graues, ſicut excommunicatio; neque enim priuat hominem internis animæ bonis, id eſt ſuffragijs, & auxilijs Eccleſiæ. Ideò non eſt abſurdum innocentes aliquando ligati ſuſpenſione, & Interdicto. Ita Suarius *diſp.* 28. *ſect.* 3. *n.* 1. Rodriguez in *ſumma c.* 78. *n.* 2. Sayrus *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 2. *&* 20. Vgolinus *Tabul.* 2. *c.* 26 § 1. Coninc *diſp. illa* 13. *dub.* 6 Filiucius *Tract. illo* 15. *c.* 5. *quaſito* 6. & alij *ſuprà* citati.

Reſp. licet vniuerſitas poſſit interdici non tamen poteſt Excommunicari

Ratio diſparitatis eſt.

262. Objicies vlterius, ſæpe innocentes puniuntur pro nocentibus, vt patet in Bello iuſto, & in filijs Hæreticorum, qui ſpoliantur Hæreditate paternâ.

Objicies 2.

263. Reſpondetur in bonis temporalibus illud aliquando licitè fieri, vel propter maius bonum commune, vel quia in illis bonis vnus pendet ab alio. Quâ verò ratione poſſint in bello iuſto indirectè occidi innocentes, diximus agentes de bello, & homicidio in noſtro opere de Iuſtitiâ. At verò in bonis ſpiritualibus bæc dependentia & connexio non habet locum; ſed ſolùm per ſe, & ſeorſim, qui peccat debet puniri.

Reſp. Innocentes licitè puniri pro nocentibus in bonis temporalibus aliquando.

DVBITATIO XVII.

An ſemel ligatus vnâ Cenſurâ ſit adhuc capax alterius?

264. Ratio dubitandi pro parte negatiua eſt, quod excommunicatio conſiſtat in priuatione, priuatio verò eiuſdem formæ non ſuſcipit magis, & minus, vel potiùs dicam, in eodem ſubiectu non poteſt multiplicari; tot enim ſunt priuationes quot poſſunt eſſe babitus, ſeu formæ oppoſitæ. Cùm ergo ſecunda ſententia excommunicationis inueniat iam hominem priuatum eiſdem prorſus bonis, quibus illa priuatura erat, nibil inueniet, quo priuet, atque adeò nibil efficiet.

Ratio dubitandi pro parte negatiuâ.

265. Vt res intelligatur, notandum & ſupponendum eſt poſſe eumdem hominem ligari pluribus Cenſuris diuerſæ ſpeciei, v.g. poterit quis excommunicari, ſuſpendi, & interdici: quia cùm hæ Cenſuræ ſint diuerſarum rationum, rectè poſſunt ſimul eidem ſubiecto ineſſe, atque ita frequenter fit in Eccleſiâ, non ſolùm propter diuerſas cauſas, ſed etiam propter idem delictum, ſi perſeueret contumacia; ſolet enim Iudex ob id aggrauare, & multiplicare Cenſuras, imò in Iure ob atrocitatem delicti videntur interdum plures impoſitæ eidem delicto. Extrauag. 3. *de Priuilegijs.*

Notandum poſſe eumdem hominem ligari pluribus Cenſuris diuerſæ ſpeciei.

Ratio.

266. Dubium ergo tantùm eſt, an poſſit quis ſimul ligari multis excommunicationibus? vel ſuſpenſionibus? vel Interdictis?

Dubium tantùm eſt de cenſuris eiuſdem ſpeciei.

267. Aſſerendum eſt; ſi cauſæ propter quas ligatur, ſint diuerſæ. Eſt communis Auctorum affirmans ſententia. Ita D. Thomas *Addition. q.* 22. *art.* 6. Sotus *diſt.* 22. *q.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 3. Bonauentura *in* 4. *diſt.* 18. 2. *p. diſt. q.* 4. Gabriel *ibidem. q.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 5 Richard. *ibi art.* 5. *q.* 2. Alenſis 4. *p. q.* 22. *membro* 5. *art.* 5. Syueſt. *Excommunic. n.* 10. Couarr. *c. Alma mater* 1. *p.* § 11. *n.* 53. Gloſſ. & Canoniſtæ *in c. Ita quorumdam de Iudæis.* vbi Nauarrus *notab.* 11. & *in c. Quicumq; verò incurrant, eodem tit in* 6. & *in c. Engeltrudam* 3. *q.* 4. Suarius *diſp.* 5. *ſect.* 2. Auila 2. *p. c.* 4. *diſp. vnica dub.* 7. Filiucius *Tract.* 11. *c.* 5. *quaſito* 7. Bonacina *diſp.* 5. *q.* 1. *puncto* 5. & alij communiter, inter quos Henriquez citatus *dub. præcedenti.* Conſultò dixi, ſi cauſæ ſunt diuerſæ; nam ab eodem Iudice propter ſolam eandem perſeuerantem contumaciam in eodem delicto non poteſt multiplicari cenſura eiuſdẽ ſpeciei; ſed tantùm dicitur aggrauari per plures denuntiationes, promulgationes, ſeu publicationes eiuſdem Cenſuræ, vt cum Bonauentura probant Nauarrus *ſuprà* & Suarius *ſect. illa* 2. *n.* 8. quidquid in contrarium ſentiant ex ſuprà citatis Sotus, Auila, & Henriquez *ſuprà.* Vnde in hoc caſu ſic excommunicatus non indiget pluribus abſolutionibus. Ratio verò eſt, quia (vt dixit Pontifex *in c. Paſtoralis* §. *Verum*) denuntiatio non addit nouum vinculum. Legantur dicenda *diſp.* 3. *dub.* 31. *poſt.* 3. aſſertionem, vbi magis explicabitur an vna vel plures abſolutiones requirantur? vide Dianam 5. part. Tract. 9. Reſol. 60. 5. *Tertiò nota* vbi rem banc rectè aduertit & declarat.

Aſſerendum & poſſe etiã hoc fieri ſi cauſæ ſunt diuerſæ ob quas ligatur Ita D. Thomas.

Dixi ſi cauſæ ſint diuerſæ.

268. Nota verò plures eſſe Textus, quibus probant noſtram aſſertionem Canoniſtæ, & aliqui Theologi; qui tamen non ſunt ad rem; ſolùm enim loquuntur in tali caſu plurium denuntiationum; non tamen plurium Cenſurarum. In caſu tamen noſtræ aſſertionis, quando cauſæ Cenſurarum ferendarum ſunt plures, & diuerſæ, feranturque Cenſuræ per modum plurium, indiget bomo pluribus abſolutionibus, vel vnâ generali, quæ explicatis diuerſis cauſis, & Cenſuris, cadat ſuper omnes ſimul. Quod omnes Auctores, & Iura fatentur.

Nota.

269. Probatur ergo noſtra aſſertio ex c. *officij* & c. *Cum pro cauſâ de ſentent. Excommunic.* in quibus apertè noſtra aſſertio continetur, & in *Clem.* 2. *de ſentent. Excommunic.* noua excommunicatio fertur in eos, qui contra priorem publicam excommunicationem, & admonitionem ſacris interſunt. Atque hæc ſecunda adeò diuerſa eſt à priori, vt ſit Papæ reſeruata quamuis non prior. Ex quo Textu colligit Suarius *ſuprà n.* 10. poſſe aliquem pluribus excommunicationibus ligari, tam à Iure, quam ab homine;

Probatur aſſertio.

ſi cauſæ, ſeu peccata ſint diuerſa, & quidem, ſi peccata ſint diuerſæ rationis & ſpeciei, eſt res certiſſima, vt patet ex dicto *c. pro cauſa*, vbi declarat, & decernit Pontifex eum, qui ob duplicem cauſam, videlicet ob violentam manuum iniectionem in Clericum, & violationem immunitatis Eccleſiæ abſolutus fuit, factâ tantùm mentione vnius cauſæ, adhuc manere ligatum aliâ excommunicatione ob aliam cauſam, atque ita indigere aliâ abſolutione. Idem etiam conſtat ex Extrauag. vnicâ de *Schiſmaticis*, in illis verbis, *Plurium Excommunicationum ſententijs innodatis*.

Plures excommunicationes incurri poſſunt ob plura peccata ſolo numero diſtincta.

270. Si verò peccata ſint plura ſolo numero diuerſa, etiam videtur eſſe certum propter illa plures excommunicationes poſſe incurri, vt, ſi quis percutiat tres Clericos, tres excommunicationes incurret. Item ſi bis percutiat eundem Clericum morali interruptione interpoſitâ, duplici excommunicatione ligabitur. Ita Couarr. *ſuprà*, & Nauarrus *in ſumma c. 6. n. 17. & 18.* & Vgolin. *Tabul. 1. c. 16. §. 3. n. 4.* & latè Suarius *diſp. 5. ſect. 3.* vbi multa tradit de diſtinctione numericâ peccatorum. Qua de re nos latè diximus agentes de *Pænit. Tract. 8. diſp. 9. dub. 2. 3. & 4.* & deinceps. Eandem doctrinam de multiplicitate excommunicationis repetit idem Nauarrus *c. 26. n. 8.* quem ſequitur Henriquez *c. 25.* Auila *2. p. c. 7. diſp. 2. dub. 3. concluſ. 4.* referens Syluestrum & Couarr. Probatque, nam ſi in hoc caſu non ſunt diuerſæ excommunicationes numero, nec etiam erunt, quamuis cauſæ ſint diuerſæ ſpeciei, vt excommunicatio propter percuſſionem Clerici, & excommunicatio propter furtum bonorum naufragi.

Poſſe aliquē pro eodem delicto excōmunic. à Iure & ab homine duplici excommunicatione nō eſt tam certum.

271. Illud verò non videtur tàm certum, quod aſſerit cum Abbate Suarius *diſp. 5. ſect. 4. in fine* ſcilicèt poſſe aliquem pro eodem delicto excommunicari à Iure, & ab homine duplici excommunicatione. Probatur; quia licèt quodam modo ſit cauſa eadem, etiam quodam modò eſt diuerſa; nam Cenſuram à Iure incurrit quis ſtatim atque ius tranſgreditur, vt verò poſteà ab homine ob idem delictum excommunicetur, neceſſe eſt, vt à Iudice moneatur, illique ſit contumax; eſt ergo alia, & alia contumacia formaliter diuerſa; & idem erit (inquit Suarius) in ſententijs Cenſuræ latis à diuerſis Iudicibus, ſi quilibet habeat Iuriſdictionem in reum. Quæ omnia probabiliter dicuntur.

Ad rationē dubitandi poſitam n. 264 Reſp.

272. Ad argumentum in oppoſitum, ſeu rationē dubitandi reſpondetur, verum eſſe quod priuatio in ſe non ſuſcipiat magis & minùs, nec multiplicetur in ſe non multiplicatis formis poſitiuis, quibus priuat: poteſt autem multiplicari in ordine ad cauſas ex quibus prouenit; vt, ſi in Phyſicis plura corpora opaca obijcerentur ad impediendum lumen in aëre. Vnde ſicut pluribus his corporibus obiectis non ſufficit tollere vnum niſi tollantur omnia: ita quod ad rem moralē attinet, cenſetur multiplicari illa priuatio propter diuerſas cauſas, & indignior cenſetur ſuffragijs Eccleſiæ excōmunicatus duplici excommunicatione propter duplicem cauſam, quàm ſolâ vnâ. Sic Theologi non pauci intelligunt, & explicant vnumquodque peccatum mortale priuare gratiâ Dei, etiamſi ſecundum peccatum ſupponat primum, quòd iam priuauerit illâ; nam ſecundum, quantùm eſt ex ſe illâ etiam priuat. Et ſanè in re morali magni momenti eſt diuerſitas reſpectus moralis ad diuerſa; nec excommunicatio, etiam paſſiuè ſumpta, eſt ita nudè ipſa formaliter priuatio communicationis prædictorum bonorum; quin ſit cum reſpectu ad principium infligens hanc pœnam, ratione cuius moralis quædam reſultet indignitas, ſeu incapacitas talis cōmunicationis, & ſint plores indignitates, ſi ſint plures cauſæ, nam, ſi per poſſibile, vel impoſſibile fingamus aliquem hominem carere ijs omnibus bonis, quibus excommunicatio priuat, abſque reſpectu ad aliquem infligentem talem pœnam propter aliquam cauſam, ille non cenſeretur excommunicatus, quamuis poſſit, vtcumque appellari non communicatus, ſeu non communicans cum alijs in talibus bonis: Ratio ergo excommunicationis inuoluit eſſentialiter prædictum reſpectum. Dicamus ergo talem reſpectum poſſe multiplicari pro diuerſitate cauſarum priuandi talibus bonis, ſiue, quia cauſæ, quæ mouent, & merentur (vt ſic dicam) talem priuationem, ſunt diuerſæ, vel etiam cauſæ infligentes diuerſæ ſunt, atque adeò diuerſæ etiam contumaciæ, vt explicatum eſt. Vnde corruit, quod aliqui obijciunt, non poſſe ſcilicèt multiplicari accidentia in eodem ſubiecto; negandum enim eſt in accidentibus reſpectiuis, & quæ inuoluunt ordinem ad aliquid extrinſecum; quem ordinem dicit Excommunicatio ad actum excommunicantis, & ad cauſam propter quam inducitur.

Excommunicatio dicit ordinem ad duo.

Ad multiplicitatē cauſa excommunicationis ſufficit diuerſa ratio formalis malitiæ in eodem actu.

273. Ad multiplicitatem verò cauſæ excommunicationis, atque adeò ad excommunicationem multiplicandam, ſufficit diuerſa ratio formalis malitiæ in eodem actu. Hinc eſt, quod ſi ſupponamus furantem in Eccleſiâ bona illius, committere ſimul illo acto non ſolùm furtum contra Iuſtitiam, ſed ſacrilegium contra Religionem, & pro furto ſit impoſita vna excommunicatio; altera pro ſacrilegio, incurret fur ille duplicem excommunicationem; quamuis enim ſit vna actio numero entitatiuè, & Phyſicè: nihilominus eſt multiplex formaliter, & moraliter.

274. Non me latet, quòd quamuis iuxta prædictam doctrinam plores & graues Auctores, etiam in actione vnicâ, quæ habet plures malitias numero tantùm diſtinctas, poſſent locum habere, vt quando vno actu quis percutit, vel occidit tres Clericos, incurrat tres excommunicationes iuxta numerum Clericorum occiſorum, atque ita doceant, præter Nauarrom, Couarr. Vgolinum, Henriquez & Auilam ſupra citatos, Zerola de *Pænit. c. 12. quæſito 48.* Sayrus *lib. 1. c. 10. n. 9.* eamque ſententiam dicat Suarius eſſe ſequendam in praxi, & Vaſquez tanquam veram defendat agens de *Pænit. q. 91. art. 1. dub. 4.* noſque illam ſequuti ſimus *loco citato de Pænitentia*: nihilominus idem Suarius *ſuprà*, Bonacin. *diſp. 1. q. 1. puncto 5.* alijque nonnulli apud Dianam citatum probabile putant tantùm incurrere vnam excommunicationem; quia nimirum putant tantùm eſſe vnum numero peccatum, & vnam tranſgreſſionem. Idque probant à ſimili, quia qui vno actu malum im-

precatur vni familiæ, commiſit vnum tantummodo peccatum, quamuis in eâ familia plures exiſtant perſonæ. Verùm de his omnibus latè diximus *loco notato de Pœnis*. maximè *dub.* 5. vbi latè ad hæc, & ſimilia argumenta reſpondimus; ibi legatur; vide Dianam 5. *p. Tract.* 9. *Reſol.* 59. & 60. vbi ex alijs probat plures eſſe Cenſuras, licèt probabile putet contrarium. Imò Suarius, & Cornejo ibi relati probabilius putant eſſe plures cenſuras, quod videtur negare, vel omittere Compendiator Dianæ *verbo Excommunicatio num.* 20. in quo compendiatore aliquanto maiorem curam deſidero in ijs fideliter contrahendis, quæ ab auctore dicuntur latiùs, ita vt nihil ſubſtantiale diſſimulet. Illud ego diſſimulare non debeo, poſſe fieri vt plures quidem ſufficientes cauſæ in eodem concurrât, quarum quæuis ſeorſum ſufficeret per ſe ad excommunicationem, ſed ex omnibus fiat vna perfectior, & quaſi integrata, atque adeò non plures ſed vna incurratur v. g. ſi quis percutiat Presbyterum, non incurrit plures, vnam quia Presbyter, & alteram quia Diaconus &c. percutitur. An verò ſi quis percutiat Religioſum qui ſimul habeat ordines Eccleſiaſticos, affirmant aliqui apud Dianam, inter quos Suarius quia diverſa conſecratio eſt Monachi & Clerici, vti declarat Suarius de Cenſuris diſp. 5. n. 54. alias 15. ſectione 3. Sed id non ſcio ita intelligi. Certè non video ſi quando contingat percuſſio Clerici ſimul & Monachi ita peti diuerſas abſolutiones.

DVBITATIO XVIII.

Quomodò dignoſcendum ſit in generali quanam perſona incurrerint Cenſuras?

275. DEſcendendo in particulari dicemus ſequentibus dubitationibus: nunc ſolùm breuiter generalem regulam tradere oportet.

Aſſertio. Aſſerendum ergo eſt, vt cognoſcamus quas perſonas comprehendat Cenſura, tàm à Iure, quàm ab homine lata, generaliter loquendo cõſideranda ſunt diligenter verba & perſonæ, quæ Cenſura afficiuntur, item actio propter quam Cenſura fertur; atque hæc omnia ſtrictiſſimè & cum rigore ſunt interpretanda; Ita vt verba nõ ſe extendant, niſi ad id, quod ſaluo illorum ſenſu non poteſt non includi; eſt enim materia odioſa, & odia ſunt reſtringenda. Vnde nullum verbum extendi debet, nec vlla cenſura vltra illa quæ propriè, & in rigore per talia verba ſignificantur, vt docent Caietanus in *ſumma, verb. Excommunic. in principio* & Nauarrus *c.* 27. *n.* 51. Atque communis Doctorum ſententia.

Notandum 276. Notandum verò eſt, in omni Cenſurâ eſſe perſonam quæ cenſuratur, & actionem, propter quam afficitur Cenſura; actionem verò poſſe conſiderari, vel ex parte agentis, à quo progreditur, vel ex parte termini, ad quem tendit, de hoc autem poſteriori modo dicemus dub. 23. & diſp. ſequenti agentes de cauſis excuſantibus ab incurrendâ Cenſurâ; nunc verò agemus de actione, prout ab agente procedit, & de perſonis ſecundùm hunc reſpectum ad agẽs, & quidem de perſonis ex ipſo tenore verborum facilè conſtabit, an Cenſura feratur contra omnes, vel contra certas, vel certam perſonam? Ideò verbis ſtandum eſt; ſolùmque oportet aduertere, quòd in Cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti etiam generaliter latis ipſo facto in omnes perſonas, quæ tale quid fecerint, non cenſeantur comprehenſi Epiſcopi, nec alij Prælati, Epiſcopi ſuperiores, etiamſi illud faciant; niſi de illis fiat expreſſa mentio, quia in hoc ſunt priuilegiati per *c. Quia periculoſum de ſentent. Excommunic in* 6. at verò Excommunicatio generaliter lata Epiſcopos, & alios eis ſuperiores comprehendit, quamuis de illis non fiat expreſſa mentio; quia in Excommunicatione non ſunt priuilegiati. Vnde, ſi Epiſcopus iniuſtè percutiat Clericum, incidet in Excommunicationem Canonis *ſi quis ſuadente diabolo*. Ita Gloſſa, & Canoniſtæ in illo *c. quia periculoſum*, Syluest. *verbo Epiſcopus* § *finali*, Nauarrus. 2. 27. *n.* 161. Iam verò de actione ex parte agentis quatuor ſequentibus dubitationibus diſputandum eſt.

In Cenſuris ſuſpenſionis & Interdicti non cẽſentur comprehẽdi Epiſcopi niſi de ijs fiat expreſſa mentio.

At Excommunicatio, quæ taliter lata eos cõprehendat.

DVBITATIO XIX.

An Cenſura latâ contra facientes comprehendat mandantes, & conſulentes?

277. AFfirmant Panormitan. *c. ſignificauit de Iudæis*, & Syluest. *Excommunicatio* 10. *n.* 5. Probant 1. quia agentes, & conſentientes, pari pœnâ puniuntur. Secundo, quia in *c. Mulieres*, de ſentent *Excommunic.* dicitur, quòd illi etiam, quorum auctoritate, vel mandato alij percutiunt Clericum, incurrunt in Excommunicationem Canonis: redditurque ibi ratio, *cum is verè committat, cuius auctoritate vel mandato delictum committitur.* Tertiò. quia, quod per alios facimus, per nos facimus.

Affirmant Panormitan. & Syluester

278. Aſſerendum nihilominus eſt, Cenſuram latam contra facientes non comprehendere mandantes, nec conſulentes, nec alios participantes ſeu cooperantes, dummodò non ſint exequentes, vel dummodò non faciant, conſulant, vel cooperentur in delicto, propter quod iam is, cui cooperantur, incurrerat in excõmunicationem, tunc enim in eandem incurrit fauens, aut conſulens, per *c. Nuper* & *c. ſi concubinæ de ſentent. Excommunic.* Ita Caietanus *verb. excommunic. in principio.* Tabiena *Excommunic.* 5. *caſu* 49. § 5. Nauarrus *c.* 27. *n.* 51. (vbi falsò pro ſe citat Syluestrum) & *lib.* 5. *tit. de ſentent. excommunic. concluſ.* 54. *n.* 4. Auila 2. *p. c.* 3. *dub.* 2. & 3. Vgolinus. *Tab.* 1. *c.* 9 §. *vltimo.* Couarr. *c. Alma mater p.* 1. §. 10. *n.* 15. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 5. *ad finem.* Reginaldus. *lib.* 9 *n.* 214. & alij Recentiores, cùm apud citatos, tùm apud Dianam qui illos ſequitur part. 3. Tract. 9. Reſol. 56. & 57. legique poſſunt pro hac & ſequentibus dubitationibus, quæ dicemus *diſp. ſequenti dub.* 11. & *dub.* 43. item *diſp.* 3. *dub.* 33.

Aſſerendum Cenſuram latam contra facientes non comprehendere mãdantes &c.

279. Dixi, *quando cenſura eſt lata contra facientes* v. g. contra furantes, percutientes &c. Nam, ſi etiam feratur contra conſulentes, vel coope-

rantes, clarum eſt comprehendi. Imò non ſolùm quando exprimuntur; ſed etiam, quoties apponitur alia particula, quâ propriè ſignificentur, vt ſi dicatur *quomodocumq́, quâ fuerit cauſa,* vel *ſiquis fuerit cauſa,* vel *omnes, qui mediatè, vel immediatè, directè, vel indirectè,* vel *quicumq́, fuerint culpabiles,* per hæc enim, vel ſimilia verba omnes participantes in delicto ſignificantur, & comprehenduntur. Si verò etiam dicatur *alienans,* comprehenditur qui dat inſtrumentum vel modum. Quod ſi dicatur, *ſiquis per ſe vel per alium fecerit,* comprehenduntur iubentes, & dantes pecuniam, vt illud fiat; ſed non comprehenditur conſulens tali verbo. Ita Auila, & nonnulli viri docti ipſo teſte, *p. 2. c. 5. diſp. 3. dub. 2. concluſ. 2.* qui etiam addit, & mihi placet iuxta principia tradita *dub. præced.* ſi fortè ſit dubium, an aliqui comprehendantur, iudicandum eſſe non comprehendi, quia materia eſt odioſa.

Probatur 1. Aſſertio. 280. Ex quo etiam principio probatur primò noſtra aſſertio, quia, cùm pœnæ ſint reſtringendæ, verba legis pœnalis formaliter, verè, & propriè ſunt intelligenda; ſed non dicuntur formaliter, verè, & propriè agere; niſi illi, qui eliciunt, & exercent talem actionem; mandans autem, vel conſulens tantùm interpretatiuè dicitur facere: ergo, quamuis ad rationem peccati ſatis ſit actio interpretatiua; non erit ſatis ad incurrendum pœnam contra facientes. *Mandans vel conſulēs tantùm interpretatiuè dicitur facere.* *Probatur 2.* Probatur 2. nam, quando lex vult punire non tantùm facientes; ſed etiam mandantes, & conſulentes, id explicat extendens ad mandantes, vel auxilium aut fauorem dantes &c. vt patet ex *c. fœlicis* de pœnis in 6. & in Clementina *ſi quis ſuadente* de pœnis, & in multis excommunicationibus Bullæ Cœnæ, pluribuſq́ue alijs Textibus. *Probatur 3.* Tertiò probatur, quia, vt colligitur ex *c. Quicumque de ſententia Excommunicationis in 6.*, excommunicatio lata contra dantem licentiam malè faciendi non extenditur ad vtentem illâ licentiâ; niſi id expreſsè dicatur. *Probatur 4.* Probatur 4. quia Conſilium, vel mandatum multo tempore, vt per annum, ſolet præcedere factum ipſum; ſed nihil poteſt præcedere ſe ipſum: ergo qui mandat, vel conſulit, non propriè dicitur facere, nec conſilium, aut iuſſio ſunt idem quod factum.

Notandum. 281. Notandum verò eſt Nauarrum *vtroq; loco citato,* & Valentiam *tomo 4. diſp. 7. q. 17. puncto 9.* alioſq́ue viros doctos apponere prædictæ doctrinæ aliquas limitationes, ſcilicèt, niſi talis lex fruſtratoria eſſet, ſi mādantes non cōprehēderet, vel, niſi in aliquâ particulari materiâ iubens, ſeu mandans ſecundùm communem modum loquendi dicantur facere. Ex quo inferunt, quod licèt in *c. Ita quorundam de Iudæis,* ſolùm lata ſit excommunicatio contra deferentes equos, arma &c. Saracenis, eam nihilominus incurrunt mercatores, qui ea mittunt, & iubent, vt deferantur. Verùm tales mittentes per alia Iura incurrunt excommunicationem ſcilicèt per *c. ſignauit de Iudæis,* & mandantes, & conſulentes mittere incurrunt per Extrauag. *Multa,* & per Extrauag. *copioſus.* Ideò, vt rectè notat Auila *citato illo dub. 2.* non ſunt neceſſariæ prædictæ limitationes.

Ad Primum 282. Ad primum argumentum ſupra factum *Ioan. de Dicaſtillo. de Cenſur.*

reſpondetur agentes, & conſentientes poſſe quidem eâdem pœnâ puniri, & illâ dignos eſſe; non tamen de facto ſemper id fieri; niſi etiam conſentientium fiat mentio, vt ex multis Iuribus conſtat. *argumentū n. 277. poſitum Reſp.*

Ad 2. Reſp. 283. Ad ſecundum reſpondetur illos mandantes, & conſulentes incurriſſe quidem, quia expreſsè voluit eos comprehendere Pontifex; Ratio autem Pontificis eſt, quia ij etiam committunt id eſt delinquunt. Quod omninò verum eſt; atq́ue adeò potuit Pontifex velle, & voluit eis etiam imponere eandem pœnam; non tamen dixit quòd percutere mandans ſit percuſſor, & percutiat. Ac proinde; niſi alijs verbis extenderet ad mandantem, non incurreret mandans pœnam impoſitam percutienti. Quæ doctrina colligitur ex Nauarro *ſuprà.* Non videtur quidem expreſſum quod etiam cōſulētes aut auxilium præbentes comprehendantur, tamen comprehenduntur conſentientes & ſatis conſentiunt, qui dant conſilium & auxilium. Vide Dianam 9. part. Tract. 4. Reſol. 14. vbi ex alijs Iuribus id probat.

Ad 3. 284. Ad 3. reſpondetur non dici nos propriè, & verè facere, quod per alios facimus; ſed tantùm metaphoricè, & fictè, vt notat Bartbol. in l. *Sed ſiunius* 5. 5. ff. *de iniurijs.* Leges autem pœnales propriè, & verè ſunt interpretandæ iuxtà dicta ex Regulâ illâ *odia ſunt reſtringenda.*

DVBITATIO. XX.

An quando Excommunicatio fertur etiam contra conſulentes, & mandantes, comprehendat eos, licèt effectus non ſequatur.

285. CAſus ſit: mandaui Petro, vt percuteret Clericum, ille tamen non percutit. Quæritur, an incurrerim ego tantùm propter mandatum? *Caſus dubij.*

Nota. Excommunicationem dupliciter ferri poſſe. 286. Notare oportet excommunicationem dupliciter ferri poſſe, primò principaliter contra facientem; & ſecundariò, ſeu acceſſoriè contra mandantem, vel conſulentem. Secundò æquè principaliter contra omnes. Quo ſuppoſito

Aſſertio. 287. Aſſerendum eſt, quando excommunicatio fertur primo modo, nón comprehendi mandantes, vel conſulentes effectu non ſequuto; ſi verò ſecundo modo imponatur, comprehendi, etiamſi effectus non ſequatur. Exemplum prioris fit in eo, qui mandauit percutere Clericum; in quo, quia hæc excommunicatio principaliter imponitur contra facientes, & acceſſoriè contra cooperantes; ſi mandatarius non faciat, mandans non incurrit. Exemplum ſecundi fit in eo, qui mandauit percutere aliquem per aſſiſinos, incurrit excommunicationem, licet effectus non ſequatur; hæc enim excommunicatio æquè comprehendit mandantes, & occidentes *c. 1. de Homicidio in 6.*. Idem eſt de eo, qui concionatur animo retrahendi Auditores à ſolutione decimarū, incurrit enim,

quamuis nemo retrahatur iuxta *Clement. cupientes § de pœnis*. prædicta enim iuſſio, & prædicatio æquè primò ſubiacet excommunicationi, atque ipſa retractio. Ita Caietan. *verbo Excommunicatio ante c.1.* Syluest. *Excommunic.* 7. *n.* 24. Nauarrus *c.* 27. *n.* 51. verſ. *Adde quod refert.* Valentia *tomo.* 4. *diſp.* 7. *q.* 17. *puncto* 9. Auila 2. *p. c.* 5. *diſp* 3. *dub.* 6. Conine *diſp.* 13. *dub.* 8. *concluſ.* 7. Atque ita intelligi debet Diana *part.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 56. & 57. & alij qui abſolutè negant incurri, quando effectus non ſequitur.

Duo hic notanda.

288. Duo tamen ſunt hic notanda: primum, quòd ſi lex non exprimat, nec ex eâ clarè colligatur, æquè primo comprehendi mandantes, & conſulentes, iudicandum ſit eos acceſſorios eſſe ex dato principio, quia odia ſunt reſtringenda. Ita Nauarrus in *Commentario de datis, & promiſſis pro Iuſtitia, n.* 15. *verſic. ad hac omnia* & Clarius *lib.* 5. *conſiliorum conſ.* 55. *tit. de ſentent. excommunic.* Auila *ſupra*. Cum quo notandum eſt 2 Irregularitatem nunquàm incurri, niſi effectu ſequuto quamuis aliquis mandet, vel conſulat homicidium.

DVBITATIO XXI.

An ſi mandans, & conſulens reuocent mandatum vel conſilium ante effectum ſequutum excuſentur à Cenſura?

Status Dubitationis.

289. DVbitatio locum habet, quando Excõmunicatio acceſſoriè extenditur; nã, ſi æquè primò eo ipſo, quod ſemel mandent, vel cõſulant incurrunt, etiamſi ſtatim, & in continẽti reuocent. Quærimus ergo, an, ſi mandans, vel conſulens reuocet mandatum, vel conſilium, antequàm delictũ committatur, incurrat, ſi poſt talem reuocationem mandatarius, &, qui conſilium accepit, exequatur delictum?

Aſſertio 1. ſi mandans reuocauerit ſufficienter mandatum, non incurrit Excommunicationem patrato poſt delicto.

290 Aſſero 1. ſi mandans reuocauit mandatũ, & reuocatio peruenit ad notitiam mandatarij ante patratum delictum, mandans non incurret excommunicationem licet mandatarius delictum perpetret. Ita Angel. verbo *Mandatum*, Syluest. *eodem verbo n.* 5. & *verbo homicidium* *t. q.* 7. § 3. *n.* 11. & *verbo excommunicatio* 6. *n.* 5. § 3. Nauarrus *c.* 27. *n.* 233. vbi loquitur quantum ad Irregularitatem; ſed eadem eſt ratio de Excommunicatione. Idem docet Auila *p.* 2. *c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 7. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſtitia c.* 13. *dub.* 3. *n.* 1. 7. Molina *Tract.* 2. *de Iuſtitia diſp.* 731. & alij multi inter quos Diana citatus dub. præcedente diximus in ſimili *in noſtro opere de Iuſtitia & Iure.* Tract. *de Reſtitutione diſp.* 4. *dub.* 3. Idemque

Idem dicendum licet tacitè tamẽ reuocauerit mandatum.

dicendum eſt ſi reuocauit mandatum tacitè, vt ſi redeat cum aduerſario in amicitiam, vel contrahat cum eo affinitatem ſciente mandatario. Ita Angelus, & Syluest. citans Innocentium, & in ſimili diximus loco citato de *reſtitutione*.

Si mandatarius delictũ patret ante notitiam reuocationis incurrit mandans Cenſuram

291. Si verò, antequàm veniat ad notitiam mandatarij, hic delictum patret, incurrit mandans Cenſuras, vel irregularitatem. Ita Syluest. ſuprà *Excommunic.* 6. Nauarrus Molina, Leſſ. & alij multi. Nec obſtat, quod fortaſſis iam ſit in ſtatu gratiæ; quia quamuis Cenſura, & Irregularitas non contrahatur, niſi propter peccatum mortale; non tamen opus eſt, vt duret culpa, quando contrahitur; ſed ſufficit commiſſam eſſe; & quod effectus, ſeu opus externum ex vi illius culpæ tunc fiat, vt diximus de vulnerante ad mortem, & de dormiente, aut ebrio *dub.* 13 *à num.* 225. hic autem eodem modo accidit; nam mandans eſt Auctor, ex vi cuius mandari, & in cuius gratiam mandatarius, tanquam inſtrumentum mouetur.

contra hoc vltimum ſentiunt aliqui.

292. Non me latet contra hoc vltimum ſentire Innocentium relatum à Syluestro, idque tradere etiam Hurtadum *de Excommunicatione diſp.* 5. *num.* 76. Mazuchellum Homobonum & Bordonum, quos refert Diana 8. *part. Tract.* 7. *Reſol.* 85. ex Auerſa, qui putat excommunicationem quidem incurrere, licet non debeat confiteri effectũ ſi ante effectum fuit confeſſus. Cæteri negant incurri cenſuram, quam ſententiam valde probabilem putat Auila ſuprà, & aliqui alij; ſed non video in quo ſit tanta probabilitas vt mereatur particulã *valde* quæ auxeſim ſignificat. dicunt aliqui quòd Eccleſia non intendit punire aliquem cenſurâ, qui ante incurſionem iam eſt pænitens actualis & non inobediens. Quod gratis dicitur & præbet occaſionem, vt quis mittat eum mandatis aliquẽ, vt percutiat Clericũ, & poſt illũ miſſum & procul abſentẽ veniat ad aliquem confeſſarium & oſtẽdat ſe pænitere, vel alios teſtes oſtẽſæ pænitẽtiæ adhibeat, ſiue ex animo id fiat, ſiue non; ſufficit enim ſignum externum pænitentiæ vt ſic euadat Cenſuram, etiamſi alter miſſus percutiat, quia iam tunc pænitet, ſaltem in foro exteriori.

Aſſertio 2.

293. Aſſero 2. ſi conſulens ante patratum delictum reuocet Conſilium & innoteſcat ei cui conſilium dedit, probabiliſſimum eſt nihilominus incurrere; ſi hic non obſtante reuocatione delictum perpetret. Ita Nauarrus, Molina & Leſſius *ſupra*. Diana cum Cornejo & alijs 4. part Tract 2. Reſol. 15. Ratio diſcriminis eſt inter mandantem, & conſulentem, quia mandatum datur & executioni mandatur in gratiam ipſius mandantis. Ideò, cum mandatarius agat nomine mandatis vt illi morem gerat, hoc ipſo, quòd mandans reuocat mandatum, & reuocatio innoteſcit mandatario ante operis exequutionem, ceſſat omnis ratio agendi à mandante propoſita, ac proinde omnis ratio ab ipſo proueniens; non ſecùs, ac, ſi vis ſagitta impreſſa ſubitò cohibeatur, & extinguatur, quæ alioquin tendebat in hominis occiſionem; at verò conſilium datur in gratiam ipſius accipientis Conſilium, ac proinde hic agit nomine ſuo propter commoda ſua, ideò non eo ipſo ceſſat ſtatim ratio agendi ipſi impreſſa; niſi contrarium re ipſâ perſuadeatur illi, vel certè, niſi oſtendatur illam rationem, ob quã motus fuit, qui conſilium dedit, non ſubeſſe, ſed fuiſſe omninò falſam, & apparentem. Secùs enim conſulens Cenſuras incurret. Et iuxta hanc doctrinam philoſophandum cenſeo, & iuxta ea, quæ diximus in ſimili de *reſtitutione*, cum Molina citato, & alijs *diſp. illa* 4. *dub.* 4. *aſſert* 2. *num.* 52. & *ſeqq*.

Ratio diſcriminis eſt inter mandãtẽ & conſulentem.

Probabile tamen putat Auila *quod ſi conſulens &c.*

294. Probabile tamen putat Auila cum Syluest. ſuprà v. *Homicidium*, Antonino & Toleto, & docet Diana ſuprà, quòd, ſi conſulens faciat quantum poteſt dehortando ab opere eum, cui

dederat

dederat conſilium, & ſimul monendo eum, cui damnum eſt inferendum, vt ſibi caueat, non incurret: immò neque improbabile eſſe non incurrere, etiamſi non moneat lædendum, quia ſine vllo diſcrimine eodem modo dicunt nonnulli non teneri obligatione reſtituendi (atque adeò nec Cenſurâ) mandantem, & conſultorem. Ita Diana infrà citandus & Ioannes à Medina, C. de *Reſtitutione* q. 7. Petrus Nauarra *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 27. Salon *q.* 62. *art.* 7. *controuerſ.* 6. & Bannes *eodem articulo* 2. 2. & Leſſ. *ait ſupra* hoc non eſſe improbabile, quia, quando fecit, quod poteſt, vt prius illud conſilium euertat, vel oſtendit eſſe iniquum, & non ſequendum, non videtur ille conſulentis conſilio moueri; ſed malitiâ ſuâ. In quam ſententiam etiam inclinat Suarius *de Cenſura diſp.* 44. dicens conſiliarium eſſe cauſam moralem, & eo ipſo, quòd fecit, quod moraliter potuit, cenſeri cauſam moralem abſtuliſſe, & ideò illi iam non imputari; ibi legatur; vbi rem probabilem ſatis oſtendit, & ſequitur Præpoſitus & alij apud *Dianam* 4. *part. Tract. illo* 2. *Reſolutione* 14. & ex alijs notat quod ſi bona fide conſulens putauit ſufficere reuocationem, non incurret etiamſi homicidium ſequatur. Idem alij apud eundem Dianam 9. *part. Reſol.* 14. Nihilominus quod diximus hîc, & loco citato verius puto; tunc enim ille exequutor mouetur vtilitate, vel ratione oſtensâ ab illo conſulente, quam ſemel arreptam non vult dimittere; ſed illâ potiùs vti ſicuti ſi dediſſes illi enſem, quo occideret, & non poſſes tollere ſemel datum & probabilius cum alijs putat Diana proximè citatus. Legatur Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *n.* 7. vbi vtriuſque ſententiæ probabilitatem adſtruit.

Quomodo dignoſci poſſit an quis ſuo conſilio influxerit in factum prohibitum.

295. Quomodo verò poſſit dignoſci, an aliquis ſuo Conſilio influxerit in factum prohibitum, breuiter explicari poteſt: primò ex dicto ipſius exequentis, ſi alioquin fide dignus ſit. Vnde, ſi aſſerat ſe motum non fuiſſe conſilio, vel ad ſubſtantiam actus, vel ad illius accelerationem, credere poteſt ſe non influxiſſe. Ita Sayrus *lib.* 7. *c.* 3. *n.* 2. Henriquez *lib.* 14. *c.* 56. *n.* 3. Auila *citato dub.* 7. Sanchez *lib. ſumma c.* 10. *n.* 44. & alij apud ipſum, pluresque Recentiores. 2. ex coniecturis, v. g. ſi iam exequutor ille minatus fuiſſet percuſſionem, & homicidium, vel neceſſaria inſtrumenta ad delicta perpetranda parauerat &c. Ita Sanchez *ſupra*, quod iuuabit etiam pro doctrina ſequentis dubitationis.

DVBITATIO XXII.

An prædicta excommunicatio comprehendat quomodocumque mandantes, vel conſulentes, etiamſi ſine ſuo mandato, vel conſilio delictum fieret?

Aſſertio 1.

296. Aſſerendum eſt primò, ſi conſilium fuit bonum, & licitum, non incurret conſulens in Cenſuram. Ita Sylueſt. *excommunicatio q.* 5. *dicta* t. Ratio eſt illa generalis, quia excommunicatio non incurritur, niſi ob peccatum. Imò neque ſuſpenſio aut interdictum (de quo ſuo loco) putant multi non incurri pro peccato veniali ſolo. legatur interim Diana part. 5. Tract. 10. Reſol. 19 & Reſol. 78. & Suarius qui putat *diſp.* 4. *ſect.* 20. *n.* 8. & alij cum illo nullam cenſuram aut irregularitatem incurri propter venialem culpam. Item probari poteſt ex illâ regulâ Iuris *in* 6. *nullus ex conſilio niſi fraudulentus fuerit, obligatur.* Vnde, ſi conſuluiſti amico quod eſſet contentus leui percuſſione Clerici, quia aliter non poteras retrahere illum ab illius occiſione, aut grauiſſimâ percuſſione, non incurriſti, quia in eo caſu licitum eſt conſulere minus malum; ſaltèm probabiliſſimum eſt & docent communiter Doctores, & in ſimili diximus de *reſtitutione*, modo ſit contra eandem perſonam.

297. Quod intelligo, niſi percuſſio tam leuis ſit vnius, vt meritò cenſeatur debere illum ex Charitate ſuſtinere tàm leuem percuſſionem, vt excuſet grauiſſimam alterius iuxta dicta à nobis cũ multis *de reſtitutione dub.* 4. *aſſert.* 6. *citata diſp.* 4.

298. Aſſero 2. ſi conſilium, ſeu mãdatum prauum dediſti, ſine quo fieret delictum, quia, ſi tu non dediſſes, dediſſet alius, non ideo excuſaris ab incurrendâ Cenſurâ. Eſt communis Doctorum ſententia. Cuius ratio eſt; quia ob id non deſinis eſſe cauſa, nec deſinis influere in effectum. Sicut ergo is, qui rapuit id, quod, ſi ipſe nõ rapuiſſet, rapturus erat alius, non ob id excuſatur ab obligatione reſtituendi, etiamſi res non extet apud raptorem, nec factus fuerit locupletior, ſic nec in noſtro caſu excuſaris ab incurrendâ Cenſurâ. Conſonat hæc doctrina cum ijs, quæ diximus de *reſtit. diſp. illa* 4. *dub.* 2. vbi plures pro noſtrâ ſententiâ retulimus, aſſerentes omnem illum, qui verè fuit cauſa damni, etiamſi ſine illo nihilominùs damnum eſſet inferendum, teneri ad reſtitutionem; ibi legatur, maximè à num. 8.

Aſſertio 2. *ſi conſilium aut mandatum prauum dediſti ſine quo fieret delictum, non ideò excuſaris ab incurrendâ Cenſurâ*

Ratio eſt.

299. Aſſero 3. ſi tale mandatum dediſti, aut conſilium, ſine quo effectus fieret, quia exequutor facturus erat alioquin, etiamſi nec tu, nec alius mandaret, aut conſuleret, tunc probabile eſt te non incurriſſe Cenſuram: ſimul autem probabile eſt, non incurriſſe quidem, ſi nullo modo permouiſti, nec auxiſti voluntatem exequutoris; incurriſſe tamen, ſi auxiſti, & permouiſti ad libentiùs, citius, aut celerius faciendum, quia in eo caſu iam fuiſti cauſa, & aliquo modo influxiſti in effectum. Ita loquentes de obligatione reſtitutionis docent Petrus Nauarra *lib.* 3. *c.* 4. *dub.* 1. *&* 5. *n.* 48 Rebellus *lib.* 2. *q.* 14. *ſect.* 2. *concluſ.* 2. Molina *diſp.* 736. & alij multi quos retulimus, & ſequuti ſumus in ſimili de *Reſtitut. diſp. illa* 4. *dub.* 2. *aſſert.* 2. *&* 3. Quâ de re ibi latè diſputauimus, & loquens de Excommunicatione idem docet *Auila p.* 2. *c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 3 citans Couarr. & Sylueſt. huius etiam ſententiæ videtur eſſe Nauarr. *c.* 27 *n.* 51. *ante.* 5. *Adde quod refert* loquens de excommunicatione incurrendâ, quia vt conſulens non incurrat, exigit Nauarrus, vt ſine eius conſilio tam certò, & iniquo animo eſſet perpetrandum delictum, quàm cum tali conſilio.

Aſſertio 3.

300. Verum eſſe probabile, quod non incurreris, ſi delictum patrandum alioquin erat, quamuis non tam libentius, aut celeriùs, vel citiùs. conſtat ex ijs, quæ doctè tradit Leſſius *lib.* 2. *c.* 13.

probabile eſt mandantem &c. non incurriſſe Cenſu.

num ſi delictum alioquin patrandum erat quamuis nō tam citò &c.

c. 13. *dub.* 2. & alij, quos retulimus ibidem *dub.* 2. *concluſio illa* 3. Accedit, quod D Thomas 2.2.*q.* 62. *art.* 7. & Nauarrus c. 17. n. 17. *&* 20. Paludanus, Gabriel, Richardus, Antoninus, Adtianus, Syluester, & alij, quos *eadem dub.* 2. retulimus pro primâ ſententiâ ſine vllâ diſtinctione conſulentem vniuerſaliter excuſant; quoties ſine ſuo conſilio effectus ſequeretur. Præterea (ut ibi quoque notabamus) ille conſulens non cauſa ſubſtantiæ operationis; ſed tantùm modi, vel circumſtantiæ, ſeu accidentis, quæ parùm, aut nihil moraliter referunt ad ſubſtantiam damni, ac proinde non tenentur illud rependere; adeòque nun incurrunt cenſuram propter contumaciam non rependendi, quæ nulla eſt.

Quid dicendum ſi dubius ſis an tuo mandato &c. ſequeretur effectus vel non. Probabile eſt tunc non incurrere cenſuram.

301. Sed quid dicendum ſi dubius ſis an tuo mandato, vel conſilio ſequeretur effectus vel non? Nam quod non tenearis in tali dubio ad reſtitutionem ex illo principio, quod in pari cauſâ melior eſt conditio poſſidentis, docent probabiliter cum Sylueſtro, Medina Tabiena, & alijs Petrus Nauarra, Rebellus, Henriquez, Leſſius, & Auila ſuprà, qui tamen vltimus, quoad excommunicationem dicit tutiorem partem eſſe eligendam. Quam ſententiam videtur tenere D. Thomas 2.2. q. 61. art. 7. in fine corporis vbi ait. *Tunc ſolùm tenetur conſiliator, aut palpo ad reſtitutionem, quando probabiliter æſtimari poteſt, quod ex huiuſmodi cauſis fuerit iniuſta acceptio ſequuta.*

Contraria etiam ſententia ſatis probabilis eſt.

302. Satis etiam probabile videtur prædictum teneri in tali dubio tàm ad reſtituendum, quàm ad ſe gerendum pro excommunicato, vt cum Anania, Angelo, Hyppolito, Baldo, Decio, Felino, Couarrub. docet Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. 41. n. 17. fundamentum eſt;

Ratio eſt.

quia cum in dubio nemo præſumatur delictum admiſſurus. *L. Merito ff. pro ſocio*, & alijs Iuribus: in hoc dubio præſumendum eſt, ſine meo conſilio fore, vt ille non perpetraret, ac proinde meum conſilium opem contuliſſe. Accedit, quod in hoc dubio non videtur poſſeſſio pro conſulente, cùm conſtet de iniuſtà actione ipſius, quæ apta eſt ad effectum producendum. Vnde non eſt par cauſa; quia damnum eſt certum; ideòque certitudo ſtat potiùs pro damnificante. Sicut ergo debitum certum non ſoluitur ſufficienter dubiâ ſolutione, ita in præſenti.

303. Quamuis re verâ hoc vltimum ſuas patiatur difficultates, nam non quælibet certitudo delicti in hoc negotio ſufficit, ſed delicti, quod ſit cauſa damni: neque enim ex eo quod quis peccet coram Deo, & actione etiam exteriori peccato iniuſtitiæ ſtatim ſequitur obligatio reſtituendi, aut incurſio Cenſuræ; ſed ex delicto, quod hic, & nùnc, quando committitur, cauſet effectum pertinentem ad conſummationem externam delicti. Cum ergo, vt ſupponimus, ſit purum dubium, an concurrerit conſilium ad effectum ipſum, quamuis non ſit dubium, quod tu dederis conſilium; eſt tamen dubium quod dederis conſilium, quòd ſit vera cauſa talis effectus, & hoc ſufficit in ordine ad reſtitutionem, & incurſionem Cenſuræ, &c. vt dicamus eſſe dubium, in quo melior ſit conditio poſſidentis, & quod vtrumque externum ſit in pari

Non ex eo quod quis peccet corā Deo & actione etiam exteriori Iniuſtitia ſtatim ſequitur incurſio cenſuræ &c.

cauſâ; nam æquè certum eſt, quòd, ſi tunc conſilium de facto exiſtens non fuit cauſa damni, non inducit obligationem reſtituendi, nec incurſum Cenſuræ; atque certum eſt quòd ſi tale conſilium de facto ſit cauſa damni, tenearis reſtituere, & incurras Cenſuram: ergo ad hoc poſito delicto dandi conſilij, poteſt eſſe par cauſa, & habere locum conditio poſſidentis: ergo ex eo præcisè capite, quod poſſeſſio pro conſulente non ſit, non poteſt inferri obligatio, quia ſola poſitio Conſilij, niſi addatur ratio poſitiuè probans conſilij efficacitatem, & influxum, non tollit conditionem poſſidentis. Quare ſufficiat prior ratio, quòd ſcilicet præſumendum ſit, quod nō cōmitteret delictū, niſi conſilium accederet. Atque hoc tunc tantùm erit præſumendū (ut rectè idem Sanchez ex Decio, & Felino 12.) quando non ſunt oppoſitæ coniecturæ aliud ſuadentes; tales autem eſſent, ſi exequens delictum erat inimicus capitalis occiſi, vel percuſſi, aut necem minatus fuerat, vel præparauerat inſtrumenta, vt paulò ante diximus. Legantur, quæ diximus in noſtro opere de Iuſtitia & Iure lib. 2. Tract. 2. diſp. 4. dub. 2. n. 39. & 40.

Sola poſitio conſilij non tollit conditionem poſſidentis.

Authoris Iudicium.

DVBITATIO XXIII.

An Appellatio excuſet à Cenſura incurrenda?

Aliquæ cauſæ excuſantes ab incurrenda cenſurâ commodius explicabuntur diſputat. ſequenti.

304. ALiquæ cauſæ commodiùs explicabuntur ſequenti diſputatione agendo de Excommunicatione. v. g. primò diſputari poteſt an excuſet quod actus peccati ſit purè interior. Secundò an quòd actus exterior non ſit omnino cōſummatus in ſuâ ſpecie. Tertiò an defectus deliberationis, & paruitas materiæ & in vniuerſū quidquid excuſat a peccato mortali excuſet à cenſura? Quartò an ignorantia iuris, vel ipſius Cenſuræ, aut defectus monitionis in Cenſuris ab homine, aut quod ſit peccatum præteritū, impediat vim Cenſuræ. Tandē an appellatio interpoſita excuſet. Et de hac tantùm placet hoc loco diſputare, de alijs dicemus *ſequēti diſp.* nempe dubitatione 20. & ſequētibus, vbi alias cauſas aſſignabimus. Supponit hæc quæſtio poſſe eſſe validam appellationem & admittendam à ſententia Excommunicationis, etiamſi feratur per ſententiam interloquutoriam ante definitiuam, quia continet damnum irreparabile in definitiua ſicut tortura & incarceratio, atque adeò comprehendi in *ſeſſ.* 13. Tridentini cap. 1. de reformatione vbi vult admitti appellationem à ſententia etiam interloquutoria *ſi grauamen* huiuſmodi per definitiuam ſententiam reparari, vel ab ipſa definitiua appellari non poſſit, tale autem eſt grauamen quod ſecum affert excommunicatio, vt cum ſacra congregatione & Clemente VIII. & cum multis probat Diana 9. part. Tract. 8. Reſol. 21.

Hic examinandum an appellatio interpoſita excuſet.

Supponit hæc quæſtio.

Aſſertio 1.

305 Aſſero primo appellatio facta poſt contractam Cenſuram non ſuſpendit Cenſuram. Ita Sylueſt. *verb. Excommunic* 2. *n.* 1. caſu 7. Armilla *verb. appellatio. n.* 4. Nauarrus c. 27. n. 4. & 159. *&* 271. Suarius *diſp* 3. *ſect.* 6. *n.* 5. Auila *p.* 2. c. 5 *diſp.* 5. Henriquez *lib.* 13. c. 16. Filiucius

Ratio aſſertionis.

Tract. 11. c. 3. Saytus *lib.* 1. c. 16. Vgolinus *tab.* 1. c. 13. & alij communiter, & quidem de Excommunicatione habetur expreſsè *c. Paſtoralis §. Verum de appellationibus*, vbi redditur ratio, quia excommunicatio ſecum affert exequutionem. A ſententia verò iam exequutioni mandatâ nemo poteſt appellare, ſed quærẽdum eſt aliud remedium, nempe abſolutio, & eadem eſt ratio de ſuſpenſione, & interdicto. Ideo hoc ipſum ſtatuitur de interdicto *c. ad hæc. eodem titulo*, & de ſuſpenſione eſt expreſſus Textus *c. is cui*, *de ſentent. excommunicationis in* 6. Verum quidem eſt, quòd, licèt hæc appellatio non habet effectum ſuſpenſiuum, habeat ſaltem deuolutiuum, quia debet audiri, & examinari cauſa eius, qui ſic appellat, licèt interim maneat ligatus Cenſurâ, vt notant Syluest. & Auila.

Aſſertio 2. Appellatio ſuſpendit declarationem cenſuræ.

306. Aſſero 2. Appellatio ſuſpendit declarationem Cenſuræ, ſeu ſententiam declaratoriam, quâ ſcilicèt declaratur aliquem incurriſſe in ſuſpenſionem, vel excommunicationem, & ob id præcipitur denuntiari, & declarari, v. g. Iudex declarat me incurriſſe excommunicationem latam ab homine, vel à Iure; ego verò appello à declaratione, allegans quod non feci id, propter quod eſt impoſita excommunicatio, vel certè quod factum ſit dubium; talis appellatio ſuſpendit declarationem. Vnde talis denunciatus non erit vitandus poſt appellationem: ſic Gloſſ. recepta *c. Cupientes, § quod ſi verbo priuatus de electioni. in* 6. Angel. verbo *Appellatio* §. 8. Nauarrus *c. Cum contingat.* cauſa 15. & *lib. 5. conſiliorum tit. de ſentent. excommunic. concilio 2. n. 5.* & *conſ.* 12. Couarr. *c. Alma mater* p. 1. § 10. n. 4. Suarius, & Auila *ſuprà*. Addidit Nauarrus conſ. 20. quod licèt à facto vero notorio non poſſit appellari; tamen à ſententiâ Iudicis declarantis factum eſſe notorium poteſt appellari, quia potuit hoc Iudex iniuſtè declarare.

Aſſertio 3. Appellatio facta ante contractam Cenſuram latam ſub conditione Cenſuram ſuſpendit.

307. Aſſero 3. Appellatio facta ante contractam Cenſuram latam ſub conditione, cenſuram ſuſpendit, dummodò appellatio fiat ex cauſâ probabili, & ſufficienti. v. g. Iudex excõmunicat, aut ſuſpendit aliquem ipſo facto, niſi intra ſex dies compareat, vel aliud quid piam faciat intra certum tempus; tunc, ſi homo ille ante impletum tempus appellet, non incurrit. Ita Syluest. *verb. excommunicatio 2. q.* 1. Nauarrus *c.* 27. *n.* 159. Auila *c. illo 5. diſp. 5. dub.* 11. *concluſ.* 3. Saytus *lib.* 1 *cap.* 16. *n.* 24. Vgolinus *tabula* 1. c. 13 §. 18. Henriquez *lib.* 13. *c.* 16. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 3. *quæſito* 11. Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *part.* 1. *c.* 6. Diana cùm pluribus 5. part. Tract. 9. reſol. 30. & alij poſteà referendi. Ratio eſt quia, cum talis ſententia nihil operata ſit ante impletam conditionem, & tempore quo impletur conditio, iam iuriſdictio ſit ſuſpenſa per appellationem, amittit ſuam vim. Ita habetur *c. Præterea 2. de appellat* & *c. cùm contingat. de off. delegati*, & *c. Per tuas* de *ſentent. excommunic.* & *c. ſolet eodem titulo in* 6.

Ex hoc Infertur 1.

308. Infertur ex hoc primò, quod ſi poſt prædictam legitimam appellationem Iudex à quo appellatum eſt, procedat, & ferat excommunicationem, ſit nulla talis excommunicatio, vt habetur dicto *c. per tuas* §. *nos igitur*, & docet Couarruuias, Auila, & Layman *ſuprà*.

Infertur 2.

309. Infertur 2. quòd licet ab alijs ſententijs appellatio debeat neceſſariò fieri intra tempus à Iure præfixum, ſcilicèt intra decem dies à prolatione ſententiæ iuxta Textum *quod ad conſultationem de re iudicata*, & iuxta leges Ciuiles; nihilominùs ab excommunicatione, aut ſuſpenſione ſufficit appellare ante impletam conditionem etiamſi poſt decem dies fiat, vt contra Panormitanum docent Couarruuias, Suarius, Auila ſupra citati cum alijs Canoniſtis, & Nauarrus. *c. Cùm contingat de reſcriptis* & *in Summâ, c. illo* 27. *n.* 272. §. 11. Item Gutierrez in *quæſtionibus Canonicis, c.* 4 *n.* 25. & fauet citatum *c. Præterea verb. illo medio tempore*, & videtur hoc ipſum probare ratio adducta pro 3. aſſertione. Accedit quod ad Cenſuram requiritur contumacia, quæ non eſt, quouſque impleatur conditio; Contumacia verò non requiritur in alijs ſententijs, & pœnis. Accedit 2. quòd tempus in Iure præfinitum ad appellandum à ſententiâ, intelligi debet de ſententiâ abſolutâ & perfectâ; non verò de conditionatâ, quæ pro eo tempore, quo non eſt impleta conditio, non eſt ſententia ſimpliciter, ſed ſecundum quid; quia conditionalis nihil ponit in eſſe; ac proinde, quando conditio impletur, tunc ferri cenſetur. Ideò meritò docet Suarius hanc opinionem, & in foro conſcientiæ eſſe ſatis tutam, & in foro exteriori poſſe Iudices iuxta illam pronunciare.

ab excommunicatione ſufficit appellare ante impletam conditionem.

Tempus in Iure præfinitum ad appellandum intelligi debet de ſententia abſolutâ

Infertur 3.

310. Infertur 3. habere locum tertiam aſſertionem, quantumuis Iudex dicat; *niſi ſatisfeceris intra menſem, ex nunc ſis excommunicatus*. Ita Gutierrez *ſuprà n.* 20. & Auila *ſuprà*. Ratio eſt, quia licèt verbum *ex nunc* ſit præſentis temporis, denotat nihilominùs futurum effectum.

Infertur 4. habere locũ tertiam Aſſertionem quamuis cõditio appoſita ſit de non appellando. Ratio.

311. Infertur 4. etiam habere locum tertiam aſſertionem, quamuis conditio impoſita ſit de non appellando, vt ſi Iudex dicat *Excommunico te*, ſi appellaueris; quamuis enim tunc appellet, non incurret. Ita contra Ioannem, Andream tenet cum Innocentio, & alijs Syluest. *verb. Excõmunic.* 2. a. 16. & ratio eſt, tùm quia antequàm impleatur conditio, præcedit appellatio, quæ ſuſpendit Cenſuram, tùm; quia talis conditio eſt contra Ius naturale defenſionis, ac proinde continet errorem intolerabilem.

Dubitari poteſt 1. contra aſſertionem.

312. Dubitari poteſt 1. contra noſtram aſſertionem an appellatio facta ante impletam conditionem ſuſpendat Cenſuram, etiamſi poſteà quis non proſequatur; ſed appellatio relinquatur deſerta?

Opinio Syluestri

313. Syluest verbo *Excommunic.* 1. c. q. 2. putat ſuſpendere ſolùm intra illud tempus, intra quod erat proſequenda; non tamen poſtea. Probat; nam aliàs Eccleſia concedens *in c. ſolet*: de *ſent. Excommunic.* talem poſſe denuntiari excommunicatũ, concederet poſſe mentiri, ſi reverâ non eſt excommunicatus.

Author docet contrarium.

314. Oppoſitum tamen affirmandum eſt ſcilicèt, quamuis appellatio deſerta fuerit, vel appellationi renuntiatum, non incurri excommunicationem, etiam poſt illud tempus, in quo proſequenda erat appellatio. Ita Geminianus dicto *c. licet* & dicto *c. is cui n.* 4. Angelus *verbo Appellatio* §. 5. & referri ſolet Archidiaconus, & Couarr. *c. Alma mater p.* 1. §. 10. *n.* 6. verſ. *In hac autem.* Qui tamen Auctores loquutur tantùm,

quando

quando appellatio interpoſita eſt ante promulgationem ſententiæ. Quo ſenſu etiam videtur illud docere Layman *ſuprà*, Gutierrez tamen *n.* 24. & Auila *ſuprà, dub.* 12 hoc ipſum docent etiamſi appellatio interpoſita ſit poſt latam ſententiam conditionalem, & ante euentum conditionis, cui doctrinæ multum fauet citatum c. *licèt* illis verbis, *vel aliàs de ipſius ſententiæ docuerit nullitate.* Et ratio eſt; nam ex quo appellatio legitima fuit ante contractam Cenſuram, illam ſuſpendit.

Ad argumentum Syluestri Reſp.

315. Ad argumentũ verò Syluestri reſpondetur illam denuntiationem fundari in præſumptione; nam ex quo ille deſeruit appellationem, præſumitur non habuiſſe legitimam cauſam appellandi. Quæ ſolutio colligitur ex Gloſſ. magna dicto c. *licèt*; appellatio autem ſine legitimâ cauſâ non prodeſt, vt poſteà videbimus.

Dubitari poteſt 2.

316. Dubitari poteſt 2. quid ſentiendum ſit, ſi aliquis ante latam ſententiam appellauerit, & Iudex illegitimam, ac nullam putans appellationem, procedat nihilominus ad ſententiam excommunicationis; excommunicatus verò fiduciâ præmiſſæ appellationis bonâ fide celebret? Erit ne hic irregularis, ſi Iudex ſuperior, ad quem appellatum fuit, poſteà pronuntiet appellationem, aut ſententiam?

Reſp.

317. Gloſſa recepta *in c. ſolet verbo in officijs de ſentent. Excommunic. in* 6. quam ſequitur Nauarrus *c.* 23. *n.* 104. Auila *diſp. illa* 5. *dub.* 12. Layman *ſuprà* (& inferunt ex *c. ad præſentiam de Appellat.*) putant non eſſe irregularem. Quæ ſententia mihi placet; ad incurrendam enim irregularitatem ex eo capite, temeritas requiritur, aut ſaltèm mala fides culpaque mortalis, quæ in hoc caſu (vt ſupponimus) non reperitur.

318. Quod ſi mala fides interueniret, etiamſi proſequatur appellationem, irregularitatem incurreret celebrans, quia verè excommunicatus celebraret.

319. Idem quoque dicendum eſt, ſi quis Cenſuram latæ ſententiæ incurriſſe declaretur ab ordinario, & ille ab eâ declaratione appellet, eâque non obſtante celebret; Iudex verò, ad quem appellatur, habeat ſeu confirmet declarationem ordinarij; tunc enim conſequenter pro irregulari reputabitur. Ita Layman ſuprà. Quod ego verum puto in foro externo; ſecus verò in interno, ſi bonâ fide appellauit credens ſe non incurriſſe excommunicationem; nec ritè & rectè declaratum fuiſſe ab ordinario excommunicatum. Imò abſolutè docent non incurrere Irregularitatem etiamſi pronuntiatum ſit à Iudice appellationis eam appellationem fuiſſe nullam, docent Couarr. cũ alijs, & Nauarr. *c. Cùm contingat remedio* 3. & Auila *ſuprà* referentes Nauarrus *c. illa* 23. & Henriquez *lib.* 13. *c.* 19. *n.* 3. citans Nauarrum *c.* 27. *n.* 151. *in fine.* Et Addit Henriquez conſequenter hoc eſſe verum licèt appellatio non fuerit admiſſa, vel fuerit deſerta, aut renuntiata. & docet Auila *ſuprà dub.* 12. fauetque *c. Ad præſentiam noſtram, de appel.* legatur Rodrig. verbo *Irregularidad c.* 152. *n.* 6.

Dubitatur 3

320. Dubitari poteſt 3. an, non ſubſiſtente iuſta cauſâ appellandi, appellatio nihilominus ſuſpendat Cenſuram?

Reſpondet Author pro foro interiore.

321. Pro foro exteriori multa docent Auctores; ſed pro foro noſtro interiori breuiter reſpondeo, ſi quis bonâ fide appellet, putans ſe habere cauſam ſufficientem, & probabilem, id ſatis erit, vt non incurrat cenſuram, nec eius effectus quamdiù durat bona fides. Si autem malâ fide appellet ſolùm ad dilationem litis, ſciens appellationẽ eſſe iniuſtam, & ſine cauſâ; grauiter peccat, & talis appellatio non ſuſpendit vim præcepti, nec Cenſuræ; quia fraus & dolus nemini debent patrocinari, neque illa eſt vera defenſio; ſed offenſio. In foro tamen exteriore, quamdiù non probatur talis defectus, appellatio habebit prædictum effectum; niſi eſſet in cauſâ, in quâ ſecundum iura non habet locum appellatio, ut in cauſâ fidei, vel in cauſâ Religioſi, quando ſecundùm regulam corrigitur, vt habetur *in c. Ad noſtram, &c. reprehenſibilis de appellat.* Quâ de re legi poſſunt Suarius, & Auila *ſuprà*, & Gloſſ. penult *in c. ſolet de ſentent. Excommunic. in* 6. verbo *in officijs*, & Salzedo *ſuper practicam criminalem Bernardi Diaz c.* 35. *§. nec etiam.*

Notandum cum Paludano & alijs.

322. Tandem aduertendũ eſt ex Paludano *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 4. Suario *ſuprà. n.* 7. Fillucio *ſuprà quæſito* 11. *n.* 59. Sayro *lib.* 1. *c.* 16. *n.* 19. & alijs citatis, quoties is, cui imponitur Cenſura, neſciens appellare, recurrit ad Papam, & ſe tradit ſummo Pontifici protegendum, aut inchoat iter Romam verſus, aut recurrit ad alium ſuperiorem mediatum prouocando, aut petendo iudicium illius, huiuſmodi actiones æquiualere appellationi, & ideò id ſatis eſſe, vt Cenſura ſuſpendatur vt patet ex *c. Ad audientiam de appellat, & c. Dilecti filij* 2. *de dolo & contumaciâ.* Idemque à fortiori intelligendum eſt ſi Papa vel ſuperior ad ſe totum negotium auocauerit, vt docet Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 6. *citato n.* 7.

DVBITATIO XXIV.

An excommunicatio iniuſta liget in conſcientiâ, & obliget ad ſui obſeruationem?

Excommunicatio extrinſecè tantum iniuſta eſt valida & ligat in conſcientia.

323. CONſentiunt 1. Auctores in eo, quod excommunicatio extrinſecè tantum iniuſta, ſit ſimpliciter valida & obliget in conſcientiâ, & verè liget, & habeat ſuos effectus, perinde ac ſi iuſta eſſet, quando ſcilicèt iniuſtitia non ſe tenet ex parte tituli, & cauſæ ferendi Cenſuram; ſed ſolùm ex parte intentionis, & modi. Quâ ratione eſt iniuſta excommunicatio illa cui deficit tantùm recta intentio ex parte Iudicis, vt ſi procedat ex odio, vel vindicta, cupiditate &c. vel, ſi deficiat tantùm Iuris ordo accidentalis in eâ ferendâ. vt quando non præmittitur trina monitio, vel vna pro tribus cum competentibus interuallis; ſed vna tantùm, & hæc ſine interuallis, vel, quando non fertur in ſcriptis, vel ſcriptum non continet expreſsè cauſam, vel non traditur ſcriptum ipſi reo petenti,

324. Secun-

Cenſura eſt ſimpliciter nulla quando continet intolerabilem errorem.

324. Secundo Auctores conſentiunt in eo, quod excommunicatio, ſeu Cenſura ſit iniuſta, & ſimpliciter nulla quando continet intolerabilem errorem, ideò non obligat, neque habet vllos effectus in foro interiori, imò, nec in exteriori, dummodò publicentur cauſæ nullitatis, vt populus ſibi perſuadeat, vel perſuadere debeat de nullitate, vt eà ratione ſcandalum euitetur.

Multis modis contingit cenſuram eſſe nullam.

325. Multis autem modis contingit Cenſuram eſſe nullam, quorum pleroſque ſine methodo, & tumultuariè enumerant Summiſtæ, vt videre eſt apud Angel. *Excommunic.* 3. & Sylueſtrum *Excommunic.* 2. Antonin. qui 3. *p. tit.* 24. *c.* 73. §. 1. aſſignat nouem.

Ad tres modos nullitatis omnes reducit Suarius.

326. Mihi verò placet methodus Suarij *diſp.* 4. *ſect.* 7. *n.* 39. vbi omnes reducit ad tria capita, ſeu modos nullitatis, quos placet ſigillatim referre, & explicare.

Primus modus nullitatis eſt defectus Iuriſdictionis.

327. Primum ergo nullitatis caput eſt defectus Iuriſdictionis, vt, ſi Iudex non ſit legitimus ſuperior reſpectu perſonæ quam excommunicat, ſuſpendit, vel interdicit, *c. nullus de Parochijs.* Huc ſpectat excõmunicatio lata ab Ordinario contra habentem priuilegium, ne excommunicetur; eſt enim nulla etiã Ordinario ignorante tale priuilegium, vt rectè Sylueſt. *Excommunicatio* 1. *n.* 6. Huc etiam ſpectat excommunicatio, ſi feratur ab ordinario cõtra ſuos quidem ſubditos; ſed in odiũ priuilegiorũ religionũ Mẽdicantiũ, vt, ſi excõmunicet omnes, qui antequàm accedant ad Euchariſtiam, non ſunt confeſſi proprio Parocho. Ita Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 3 *in* 4. *membro.* Sylueſt. *excommunic.* 2. *n.* 1. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 1. *dub.* 1. Qui omnes putant prædictam excommunicationem eſſe nullam. Item excommunicatio, ſub quâ Epiſcopus præciperet ſuis ſubditis, vt diebus feſtis audiant Miſſam in ſuâ Parochiâ, tùm, quia Epiſcopi non poſſunt tollere conſuetudines habentes vim legis communis, qualis eſt hæc conſuetudo audiendi Miſſam alibi, quàm in Parochiâ: tum, quia eſt contra Priuilegium à Leone X. Mendicantibus conceſſum, & per Pium V. confirmatum: vt ſcilicet fideles adimpleant præceptum audiendo Miſſam in eorum Monaſterijs, & refertur *in compendio Priuilegiorum noſtræ Societatis, verbo Miſſa* §. 7. Atque ita docent Nauarrus *c.* 21. *n.* 5 *dicto* 3. Sylueſt. *Miſſa* §. 3. Pedraza *præcepto* 3. §. 2. Gutierrez *tomo* 1. *quæſtionum Canonicarum c.* 3. *n.* 22. Bartholom. à Medina *in ſummâ lib.* 1. §. 40. qui duo putant peccare mortaliter Epiſcopum id præcipientem. Quod verò huic doctrinæ non obſtet decretũ Trid. *ſeſſ.* 22. de *obſeruandis in Miſſâ in fine,* vbi dicitur *hæc omnia prohibeant, mandent, corrigant Cenſuris Eccleſiaſticis &c.* Rectè oſtẽdit Auila *p.* 2. *c.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 12. illa ſcilicèt verba non comprehendere noſtrum caſum; ſed alios multos præcedentes in eodem Decreto, qui quoniam illiciti ſunt, & debent prohiberi ab Epiſcopo, monet Concilium, vt poſſint prohiberi & mandari ſub Cenſuris; non tamen dixerat Concilium, quod mandent fidelibus, vt accedant ad Parochias; ſed quod moneant: ergo excommunicatio non comprehendit hunc caſum cùm non imponatur niſi per mandatum, vel prohibitionem, alioquin eſſet contradictio in verbis Concilij. Confirmat quia clauſula in fine poſita non refertur ad proximiora verba, ſi ex tali relatione reſultaret abſurditas. Item Concilium *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de reformatione,* ait gladium excommunicationis ſobriè, magnaque cum circumſpectione exercendum eſſe. Non eſt autem præſumendum voluiſſe Cõcilium ut Epiſcopi hoc præciperent cum tanto ſcandalo fidelium, vt ait Nauarrus *ſupra,* & cum detrimento deuotionis eorum. Accedit eſſe regulam Iuris, quod licèt aliqua lex ſecundum corticem litteræ videatur aliquid dicere; ſi tamen hic ſenſus eſt peregrinus, & abſonus, non ſit legitimus ſenſus legis. Quæ omnia doctè dicta ſunt ab Auila.

Huic doctrinæ non obſtat decretũ Trid. ſeſſ. 22.

Vt rectè oſtẽdit Auila

Conſirmat.

Ad hunc etiam modum nullitatis ſpectat, quando Iudex non eſt ritè electus &c.

328. Ad hoc etiam caput nullitatis ſpectat, quando Iudex eſt intruſus, vel nõ ritè electus, vel ab Eccleſiâ non toleratus, ut, ſi ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus à iuriſdictione, vel interdictus, & denuntiatus talis, vel manifeſtus talis, vel manifeſtus Clerici percuſſor. Ita Sotus, Sylueſt. & alij. Item quando fertur à Iudice exiſtente extra ſuum territorium; iuxta doctrinam tamen explicatam & limitatam *dub.* 10. *uſq. ad.* 12. & appendicem ſequentem. Item; quando fertur à delegato excedente fines ſuæ delegationis *c. finali de Præbendis.* An vero ſit nulla Excommunicatio lata à delegato, qui copiam ſuæ commiſſionis petenti noluit dare, doctè tractat Nauarrus *lib.* 5. *tit. de ſentent. excommunicationis conſ.* 9. & quidem Sà *verb. excommunicatio n.* 10. cum Felino, Innocentio & Panormitano putat eam excommunicationem eſſe nullã. Tamẽ (ut aliqui viri docti docẽt, maximè Azor *p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. *q.* 20. referent Ioannem Andream, Baldum, Panormit. & Cardinalem) credendum eſt Cardinali aſſerenti ſe Romani Pontificis legatum eſſe extra Curiam, item ſibi aliquid viuæ vocis oraculo demandatum eſſe, vt docet idem Azor cum alijs, quæſito 20. §. *quintum,* & §. *ſextum,* conſequenter dicendum eſt excommunicationem ab eo latam valere etiamſi non oſtendat copiam ſuæ commiſſionis petenti: tùm, quia, ſi delegatio ipſi facta creditur propter ipſius teſtimonium, non eſt neceſſaria fides litterarum: tùm, quia, ſi poteſtatem habeat ex ſpeciali mandato viuæ vocis oraculo, eo ipſo quod ſit viuæ vocis oraculum, non habet ſcripturam authenticam ab ipſo concedente, vt optimè docet Suarius *lib.* 8. *de legibus c.* 7. *n.* 3.

Secundus modus nullitatis eſt defectus cauſæ.

329. Secundum caput nullitatis eſt defectus cauſæ, ratione cuius poteſt eſſe iniqua, vt ſi quis excommunicetur, quia fecit aliquod bonum v. g. quia dedit eleemoſynam, vel, quia nõ fecit aliquid illicitum, aut impoſſibile *c. venerabilibus.* §. *finali de ſentent. excommunicationis in* 6. *& c. qui præeſt.* 11. *q.* 3, vel ſi detur contra eum, qui ſecundum allegata, & probata eſt innocens, vt, ſi debitor excommunicetur pro debito, quod ſufficienter probatum eſt ſoluiſſe; vel etiam cauſa poteſt eſſe leuis, & improportionata, vt ſi feratur excommunicatio pro furto leuiſſimo, vel pro peccato tantum veniali. Huc etiam ſpectat, quando fertur pro peccato graui quidem; ſed occulto, & nondum ſufficienter in iudicio probato, quia non ſatis eſt, quod cauſa in re ſubſit, ſi ſit occulta, vt cum Gloſſ. Innocentio, Abbate, & Nauarro docet Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 7

Huc ſpectat quando cenſura fertur, pro peccato quidem graui ſed occulto

Hoc probat exemplo Suarius

ſect. 7. *n.* 4. idque probat appoſitiſſimo exemplo; ſicut enim cauſa naturalis, vt actu cauſet, non ſolùm debet habere ſufficientem virtutem ad cauſandum; ſed etiam debet eſſe ſufficienter applicata, & deficiente applicatione, nihil operatur: ita ſimiliter, non ſufficit delictum re ipsâ commiſſum ad cauſandam Cenſuram; niſi ſit ſufficienter applicatum in iudicio per probationem.

Tertium caput ſeu modus nullitatis eſt defectus ordinis Iudicij eſſentialis.

330. Tertium caput nullitatis eſt defectus ordinis Iudicij eſſentialis, vt, ſi excommunicatio feratur ab homine ſine vlla prorſus monitione, de quo poſteà dicemus, vel ſi feratur interpoſitâ legitimâ appellatione, vt diximus *dub. præcedenti.* Item, ſi feratur excommunicatio contra participantes cum excommunicato ab eodem Iudice, non nominando eos expreſsè præuia trinâ monitione; eſt enim tunc nulla excommunicatio; niſi trina monitio, & nominatio ſpecialis perſonarum præcedat, vt patet ex *c. Statutum de ſentent. excommunic.* & ex *c. præſenti.* & *c. Conſtitutionem, eodem tit. in* 6.

Excommunicationem tria monitio præcedere debet.

Tota difficultas eſt.

331. Tota ergo difficultas eſt circa Cenſuram iuſtam quidem ſecundùm allegata & probata, ſed re ipsà abſque vllà exiſtente causâ; quia ſcilicèt fertur in re verà in innocentẽ; licèt in iudicio probatus ſit nocens. Quærimus ergo an hæc excommunicatio vel Cenſura ſit valida?

Prima ſententia docet talem cenſuram eſſe validam: D. Thom.

332. Prima ſententia docet eſſe validam, & obligare, habereque omnes effectus Cenſuræ. Ita D. Thomas in 4. *diſt* 8. *q.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 4. & ferè omnes alij Scholaſtici in eâdem *diſt.* vt Richardus *q.* 4. Paludanus, *q.* 1. *art.* 1. *concluſ.* 1. Gabriel *q.* 2. *art* 2. *concluſ.* 8. Maior *q.* 2. *concluſ* 3. *coroll.* 4. Durand. *q.* 4. *n.* 6 & idem docet Alenſis 4. *p. q.* 82. *membro* 1. Cordub. *lib.* 1. *q.* 43. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *c.* 73. Angel. *excommunic.* 1. *n.* 18. Sylueſt. *Excommunic.* 2. *notabili* 1. & *notab.* 4. *dub.* 8. & verbo *correctio n.* 7. Petrus Sotus *lect.* 3. *de Clauibus*, & alij multi. Probari poteſt 1. ex Greg. Papa, & ex Vrbano Papa *c. ſententia* & *c. Quibus* 11. *q.* 3. qui docent ſententiam Paſtoris ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam timendam eſſe. Secundò; quia omnis lex, & ſententia lata per poteſtatem Clauis, ſi Clauis non erret, eſt valida in conſcientia vt patet Matthæi 18. *Quæcumq; alligaueritis ſuper terram, &c.* ſed in prædicto caſu Clauis non errat; quia Iudex rectè iudicat, vt debet ſecundùm allegata, & probata. Confirmatur à ſimili quia, vt actus Sacramentalis ſit validus, ſufficit quòd procedatur bonâ fide ſecundum prudentiam humanam, licèt re verà ſit falſitas à parte rei, vt, ſi ſacerdos ſecundùm informationem pœnitentis bonâ fide factam iudicet eſſe veniale quod in re mortale eſt, vel è contra, vel iudicet diligentiam pœnitentis ad ſe examinandum fuiſſe ſufficientem, quæ tamen re verà non erat: tunc confeſſio non ſolùm eſt valida, ſed fructuoſa: ergo ſimiliter in præſenti. Confirmatur 2. etiam à ſimili de Indulgentiâ quæ conceſſa ex causâ legitimâ ſecundùm prudentem exiſtimationem concedentis eſt valida; quamuis in re cauſa non ſubſit. Quod an & quatenùs verum ſit, diximus *tomo. de Pœnitentia Tract.* 9. *dub.* 2. *quæ in ordine eſt* 16. *nu.* 142. *in fine.* Tertiò probatur; quia in cauſis beneficialibus ſententia iuſta ſecundùm allegata & probata, eſt valida, & re verâ priuat beneficio, ſicèt cauſa, quæ putatur, in re non ſubſiſtat. Quartò quia, ſi ſuperior ex ſufficienti probatione præcipiat alicui in pœnam, vt ieiunet, obligabit præceptum, etiamſi re ipsâ non deliquerit, quia præceptum eſt iuſtum. 5. probatur, quia à tali cenſurâ in Iure præcipitur, vt petatur, & detur abſolutio, non ſolùm ad cautelam; ſed ſimpliciter, vt patet ex *c. venerabilibus §. ſed ſi ex causâ de ſentent. excommunic. in* 6.

Probatur 1.

Probatur 2.

Confirmatur à ſimili.

Confirmatur 2.

Probatur 3.

Probatur 4.

Probatur 5.

Secunda ſententia docet eſſe nullam in foro conſcientiæ & huic ſubſcribit Author tamquam probabiliori.

333. Secunda ſententia docet hanc Cenſuram, ſeu excommunicationem eſſe nullam in foro conſcientiæ; atque adeò non habere effectus; eſſe tamen ſeruandam ſub mortali in foro exteriori coram ijs, qui neſciunt eius nullitatem. Quæ ſententia mihi probabilior videtur, quàm præcedens, eamque docent ſatis graues Auctores, tùm Canoniſtæ, tùm Theologi. Vnde immeritò videtur dixiſſe Bonacina Iuriſperitos communiter docere oppoſitã ſententiam; Theologos verò hanc ſecundam, quam ipſe etiam ſequitur *diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 10. *n.* 4. nam & pro præcedenti ſententiâ, & pro hac ſunt Theologi, Canoniſtæ, & Summiſtæ cum primis nobiles, hanc enim docent Adrianus. *Quodlib.* 6. *art.* 1. *concluſ.* 1. Caietanus 2. 2. *q.* 70. *art.* 4. *circa ſolutionem ſecundi*, & *tom.* 1. *opuſculorum*, *q.* 19 *ad* 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 3. *Coroll.* 3. & *relectione de tegendo ſecreto q.* 1. *membro* 3. *concluſ.* 4. & *lib.* 3. *de Iuſtitia q.* 4. *art.* 5. Ledeſma 2. *p.* 4. *q.* 23. *art.* 4. *circa fin. concluſ.* 1. Bartholom. à Medina *c.* 11. §. 2. Sà *Excommunic. n.* 4. Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 1. *dub.* 3. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 7. *n.* 3. Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 39. *n.* 9. Panormit. Cardinalis; Curtius, Felinus, quos refert Couarr. *c. Alma mater*, §. 11. *n.* 14. eamque videntur tenere ipſe Couarr. (ſaltèm ex parte) ibidem & §. 7. *concluſ.* 4. Nauarrus *c.* 9. *n.* 4. & *c.* 27. *n.* 3. & *n.* 38. *in fine.* Victoria *de Excommunicatione*, *q.* 7. Imò expreſsè id docet hic Auctor *in ſumma de Matrim. n.* 264. loquens de Excommunicatione, quâ in foro exteriore excommunicatur coniux; quia debitum negat conſcius veri impedimẽti, quod tamen coniux probare non poteſt. Item Toletus *lib.* 1. *c.* 8. *in fine.* Gutierrez *tom.* 1. *quæſtionum Canonicar. c.* 4. *n.* 34. & Henriquez *lib.* 13. *c.* 15. *per totum.* Dixi hos Auctores *ſaltem ex parte* conſentire, quia etiam aliqua ex parte diſſentiunt, nec videntur conſequenter loquuti. In quo nunc nec vacat, nec iuuat immorari. Item præter citatos id docent Manuale Prælatorum 2. *p.* *q.* 35. *art.* 14. Filliucius *c.* 8. *quæſtio* 4. & 5. Sayrus *lib.* 1. *c.* 17. vbi plures refert. Layman *lib.* 1. *Tract.* 5. *p.* 1. *c.* 6. *n.* 3. Diana 5. parte Tract. 9. Reſol. 26. 27. 28. 29 & 72. vbi tangit & reſoluit varia quæſita de quibus nos infra dicemus. Vide eundẽ part. 9. Tract. 9. Reſ. 45. inter quos eſt Vaſq. cuius verba refert Reſol. 29. & ſequitur Turrianus de Cenſuris lib. 2. diſp. 21. dub. 3.

Fundamentum huius ſentent. & ratio à priori eſt.

334. Fundamentum huius ſententiæ eſt, & ratio à priori, quia ſententia in tantum eſt vera, & valida; in quantum eſt iuſta, cum intrinſecè ſit actus iuſtitiæ, & quædam lex particularis. De ratione autem omnis legis eſt æquitas: ergo vbi non eſt æquitas, & iuſtitia, non eſt vera lex, nec vera ſententia. Confirmat Caietanus ex D. Thom. 2. 2. *q. illa* 70. vbi ait iniuſtum iudi-

Confir. 1.

cium

Confir. 2.

cium non eſſe iudicium. Confirmat. 2. quia, ſi apud Deum, & in Cœlo talis ſententia non obligat, non in terris in conſcientia obligabit iuxta multa decreta. 11. *q.* 3. *&* 24. *q.* 1. *&* 4. Quod autem apud Deum non obliget patet ex *c.* 1. *de ſententia & re iudicata in* 6. vbi ait Pontifex, *æterni Tribunal Iudicis illum reum non habet, quem iniuſtè Iudex condemnat.* Et idem habetur *c. à nobis, 2. de ſentent. excommunic.*

Probatur 2. quia abſolutio ex falsâ causâ exiſtimatâ verâ per Iudicem eſt nulla

335. Probatur 2. nam abſolutio ab Excommunicatione ex falsâ causâ exiſtimatâ verâ per Iudicem eſt nulla ex voluntate tacitâ abſoluentis, quia, ſi ſciret, nollet abſoluere: ergo ſimiliter excommunicatio ex falsâ causâ exiſtimatâ verâ erit nulla ex voluntate tacitâ ferentis, & ipſius Eccleſiæ. Confirmatur, quia non eſt præſumendum quod pia mater Eccleſia velit tàm acerbâ pœnâ punire filios, qui re verâ ſunt Innocentes. Ex quâ præſumptâ voluntate multi etiam ex Auctoribus primæ ſententiæ dicunt ſic excommunicatos non eſſe priuatos ſuffragijs Eccleſiæ; ſed idem poteſt præſumi, quoad alios effectus: ergo &c.

Confir.

Probatur 3. quia cùm hæc pœna ſit medicinalis eſſentialiter requirit cauſam materialem, quæ ſit graue peccatum.

336. Probatur 3. quia cùm hæc pœna ſit medicinalis, & ad correctionem, & bonum ipſius excommunicati eſſentialiter requirit cauſam materialem, quæ ſit graue peccatum. Immo poteſtas ipſa excommunicandi ſolùm data eſt à Chriſto Eccleſiæ in ædificationem, & non pro libito, & voluntate, ſed tantùm pro mortali peccato, quod aliter corrigi non poteſt: ergo vbi non eſt cauſa, nec excommunicatio erit; &, vbi non eſt vera cauſa; ſed tantùm apparens, non erit vera excommunicatio; ſed tantùm apparens exteriùs talis. Dicet aliquis iam tunc eſt cauſa præſumpta licet non vera; cui ego reſpondeo eodẽ modo excommunicationem fore præſumptam, & non veram; ac proinde illius effectus præſumptos etiam fore, non veros; ſicut homo mortuus (inquit Caietan.) apparens homo eſt non verus homo.

Dicet aliquis

Reſp.

Talis tamen Cenſura in externo foro debet obſeruari ſub mortali

337. Quod autem in exteriori foro talis Cenſura debeat obſeruari ſub mortali omnes citati Auctores conueniunt; ſed differunt in eo, quod Adrianus citans Innocentium, Hoſtienſem, & Panormitanum item Caſtro *de lege pœnali c.* 5. *ante ſecundum documentum* Rodriguez *Tract. de ordine Iudiciali, c. vltimo in fine*, & alij dicunt id eſſe ſolùm ratione ſcandali idemque tenet Auila *ſuprà concluſ.* 3. & probat, quia quàcumque ratione ceſſet ſcandalum hic homo celebrans etiam in publico, vt in loco diſtanti vbi ignoratur omnino talis excommunicatio non peccat: ergo ſolùm ſcandalum impediebat. Sotus verò, Victoria, Henriquez *ſuprà*, & Armilla verbo *Excommunicatio n.* 10. & à fortiori Sà *verbo Iudiciales actus* 5. *de ſententia n.* 5. dicunt non ſolùm ratione ſcandali, ſed etiam ratione obediẽtiæ, quæ debetur Prælatis in foro exteriori, tunc obligari. Conſentit Suarius *ſuprà. n.* 17. & alij ex citatis.

Author Iudicat mortale non ex ratione inobedientia ſed ſcandali.

338. Verum enim verò hæc obligatio eſt ratione ſcandali, & quamuis dicatur eſſe obedientiæ: non tamen ita, vt ſint duæ malitiæ; hoc enim peccatum non eſt ſpeciale contra charitatem, vt ſuppono ex doctrinâ generali de ſcandalo; ſed eſt ſcandalum generale, ac proinde tota malitia huius ſcandali, quod committitur in hoc caſu, eſt inobedientiæ generalis, quia ſcilicèt præbet alijs occaſionem, vt non obediant Prælatis, ſicut ipſe non obedit.

339. Obijcit tamen Suarius inde ſequi nullam eſſe differentiam inter hanc excommunicationem, & illam, quæ ſimpliciter & abſolutè eſt inualida; quia etiam illa obligat ad ſui obſeruationem ratione ſcandali vitandi coram ijs, qui neſciunt eſſe nullam.

Obijcit Suarius hinc ſequi inter hanc cenſuram, & illâ quæ abſolutè eſt inualida, nullum eſſe diſcrimen.

340. Reſpondeo concedendo conſequens; ſolùm enim eſt diſcrimen in eo, quod in ſententiâ ſimpliciter nulla non ita frequenter, & vniuerſaliter occurret hæc occaſio ſcandali, & facile poteſt oſtendi nullitas: in noſtro verò caſu difficillimè. Atque hinc etiam oritur aliud diſcrimen, quod in illo caſu Iudex non poteſt punire tranſgreſſorem talis excommunicationis; in noſtro verò poteſt, etiamſi tranſgreſſio fuiſſet occulta, dummodò probatur in foro exteriori.

Reſp.

341. Quod dictum eſt de Excommunicatione iuſtâ ſecundum allegata, & probata, eodem modo locum habet in quauis aliâ ſententiâ iuſtâ, vt rectè Sotus notauit. Quâ de re nos etiam aliquid diximus in noſtro operè *de Iuſtitia & Iure, cæteriſque virtutibus Cardinalib. lib.* 2. *Tract.* 5. *diſp.* 4. *dub.* 5. Oportet verò aliqua ex prædicta noſtrâ ſententiâ colligere.

Ex dictis Colligitur 1.

342. Colligitur 1. ex dictis eum, qui re ipsâ iniuſtè excommunicatus, iuſtè tamen ſecundum allegata, & probata in publico audet celebrare, peccare quidem, vt dictum eſt propter ſcandalum in obedientiæ, quod præbet; non tamen fieri irregularem in foro conſcientiæ, vt conſequenter ad ſua principia docent Martinus de Ledeſma, Auila, & Suarius *ſuprà*, & minus conſequenter irregularem putant Couarr. §. *illo* 7. Nauarrus, Victoria Toletus. Gutierrez, & Henriquez *ſuprà n.* 4. Ratio autem pro nobis eſt, quia illa excommunicatio, quam violat, non eſt vera excommunicatio; ſed præſumpta: ergo non incurret veram irregularitatem; ſed præſumptam, præſumetur enim Irregularis, & vt talis habebitur in foro externo. Vide Dianam ſupra præſertim 5. p. Tract. 9. Reſol. 27. & 28. vbi alios affert pro hac ſententia expreſſe docentes non fieri irregularem etiam ſi celebret coram ijs, qui putant illum verè excommunicatum.

Obijciunt. Armilla & Nauarrus.

343. Opponunt tamen Armilla, & Nauarrus illam Excommunicationem, quæ ſolùm erat valida in foro externo. Fieri validam in foro interno ratione ſubſequentis contemptus, & inobedientiæ; huic tamen obiectioni rectè occurrit Suarius *ſupra n.* 22. negando antecedens, quia propter hoc peccatum mortale non eſt lata in Iure aliqua cenſura; atque prior illa Cenſura, quæ iuſtè tantùm ſecundum allegata, & probata in re tamen iniuſtè lata fuit, non cadit in culpam, quæ in eius tranſgreſſione committitur. Si tamen Prælatus (inquit Suarius) ſub nouâ excommunicatione præciperet, ne illa prior contemnatur; tunc incurreret.

Reſp. rectè Suarius.

Hinc ſequitur.

344. Hinc ſequitur, quod, ſi alicui ſub excommunicatione latæ ſententiæ præcipiatur, vt ſoluat debitum, quod re verâ non debet; ſed legi-

legitimè probatum eſt debere; ſi talis homo non ſoluat, cùm poſſit, incidet in veram excommunicationem; & poſt illam ſi celebret, incurret irregularitatem. Atque in hoc caſu & ſimilibus veriſſimum eſt quod docent Armilla, & Nauarrus; quia tunc iam præcedit contumacia, & inobedientia; ratione cuius incurritur excommunicatio impoſita inobedienti, & contumaci: ſed in noſtro caſu nulla præceſſit inobedientia; ſed tantùm qui excommunicatur, ſupponitur innocens, quamuis ſecundum allegata probatur nocens. v.g. ſi probatum eſt aliquid ſcire, vel aliquam ſcripturam habere, cùm re verâ neſciat, nec habeat; vel admonitum fuiſſe, vt aliquid faceret, & re verâ non fuit admonitus: vel, ſi coniux impedimenti conſcius excommunicetur, quia debitum negat, quod tamen ſine peccato reddere non poteſt.

Colligitur 2. idem dicendum de alijs effectibus excommunicationis.

345. Colligitur 2. eodem modo eſſe philoſophandum de alijs effectibus excommunicationis, vt diſcurrendo per ſingulos latè probat Suarius *ſuprà*. Vnde in conſcientiâ non amittit fructus beneficij, & in ſecreto vbi non eſt ſcandalum, poterit abſoluere à peccatis, & diſpenſare & actus Iuriſdictionis exercere; item, ſi electus fuit ad beneficium, vel collatio illi facta fuit, poterit in conſcientiâ retinere. Si tamen talis collatio, aut electio probetur in externo foro facta ſic excommunicato, declarabitur irrita, & re verâ erit irrita propter commune bonum, vt efficaciter probat Suarius *n*. 29. *&* 30. quia ſicut communis exiſtimatio confert titulum, & Iuriſdictionem propter commune bonum: ita è contra tollit ei, qui habebat propter commune bonum. Iam verò ad argumenta primæ ſententiæ reſpondeamus, vt in ſimili dicamus dub. 44. vide Dianam citata Reſol. 28.

Ad Argumenta primæ ſententiæ poſita n 312. Ad primum Reſp.

346. Ad primum reſpondetur Pontificem non dixiſſe eſſe validam, ſed timendam. Quod verum eſt, quia in publico eſt ſeruanda. Secundo reſpondetur loqui Pontificem de dubiâ, de quâ nos dicemus *aſſert. ſequenti*.

Ad ſecundũ.

347. Ad ſecundum reſpondetur in ijs, quæ ſunt de ſubſtantiâ actus vel ſententiæ requiri non eſſe errorem practicum, nec ſpeculatiuum; cauſam verò ferendæ Cenſuræ eſſe de ſubſtantiâ illius. Ideò ſolus error ſpeculatiuus circa cauſam reddit nullam excommunicationem; ſicut etiam, qui tantùm ſpeculatiuè erraret circa materiam, aut formam Sacramentorum; non quidem peccaret; ſed nihil efficeret, vt ſi quis ſine dolore, aut ſine dolore efficaci, vel ſine ſupernaturali dolore aliquâ ratione accederet ad Pœnitentiam inuincibiliter putans ſe habere dolorem ſupernaturalem & efficacem, vel putans nõ eſſe neceſſarium, non reciperet Sacramentum. Illa verò, quæ afferuntur in confirmitationem ſecundi argumenti non ſunt de eſſentiâ Sacramẽti; ſed de præcepto, & ideò error ſpeculatiuus tantùm circa illa non facit irritum Sacramentum. Ita Auila *ſuprà*.

Cauſa ferẽda cenſura eſt de ſubſtantia illius.

Ad tertium in publicis propter commune bonũ fit irritum, quod alias non erat.

348. Ad tertium iam reſponſum eſt in ſecũdâ illatione ſcilicèt in publicis, vt eſt collatio beneficij propter commune bonum, quando publicè declaratur, & ritè ſecundum allegata, & probata, fieri irritum quod aliàs non erat. Hoc autem non habet locum in noſtro caſu.

Ad quartũ

349. Ad 4. reſpondetur, prædictam ſententiam circa obligationem tunc parendi ſuperiori præcipienti, ſolum habere locum, quando actus exhibendus eſt in publico, non verò ſi exhibendus tantum ſit in ſecreto.

Ad quintũ

350. Ad quintum reſpondetur prædictos Textus præcipere quidem abſolui ſimpliciter; ſed in foro exteriori; quia in eo ſimpliciter exiſtimatur excommunicatus. De alijs verò, qui ad cautelam iubentur abſolui, non conſtat in foro exteriori, eos eſſe excommunicatos.

Aſſertio quando cauſa eſt dubia ex vtraq; parte, & index præcipit alteram partem ſub excommunicatione, illi parendum eſt ex multorũ ſententia.

351. Aſſerendum tandem eſt, quando cauſa eſt dubia ex vtraque parte, ſiue dubiũ accipiatur propriè; ſiue lata ſignificatione vt, ſi ſint rationes probabiles pro vtraque parte: tũc ſi Index præcipiat alteram partem ſub excommunicatione latæ ſententiæ, in multorum ſententia illi parendum eſt in conſcientiâ, & etiam in foro exteriori, & qui non obedit incurret verè excommunicationem, & ſi celebret in eâ, fiet irregularis; quia poſſeſſio, & ius ſtat pro ſuperiore, ac proinde non eſt par cauſa. Sic Sotus *diſt*. 22. *q*. 1. *art*. 3. *ante tertiam concluſionem* §. *ſecundo modo*. Auila *ſuprà concluſ*. 2. Suarius *diſp*. 4. *ſectione* 6. *n*.6. Vaſquez *de Excommunicatione dub*. 11. *n*. 23. vbi loquens de hac excommunicatione dicit valere & obligari in occulto, quia iam eſt peccatum inobedientiæ etiam in occulto contra ſententiam excommunicationis & (vt ait Sotus) hic eſt proprius caſus, de quo loquitur D. Gregorius, quando ait *ſententia Paſtoris iuſta vel iniuſta timenda eſt*. Hæc doctrina (illæſa oppoſitæ probabilitate) ex principijs generalibus in materiâ de conſcientia, & de legibus probanda eſt; (docetq; & probat Suarius *ſuprà n*. 2.) ex regula generali ſcilicèt quoties lex, ſeu præceptum ſuperioris, eſt iuſtum, & obligat in conſciẽtiâ, etiam Cenſura in tali lege, vel præcepto poſita valida erit. Quoties verò lex, aut præceptum non obligat, nec obligat Cenſura: ſed lex ſuperioris præcipientis cum opinione probabili iuſta eſt, & præcipit actum, qui poteſt iuſtè præſtari: ergo obligat in conſcientiâ; atque adeò ligabit Cenſura illi annexa. Vide Dianam *part*. 4. *Tract*. 3. *Reſol*. 8. *&* 9. & 5. *part*. *Tract*. 9. *Reſol*. 29. *&* 9. *part*. *Tract*. 9. *Reſol*. 45.

Probat Suarius ex generali Regula.

Limitat aſſertionem Suarius

352. Hanc aſſertionem limitat Suarius, vt locum ſolùm habeat, quando opiniones ſunt æquè probabiles (& à fortiori intelligi debet, quando opinio ſuperioris eſt probabilior) nam ſubditus, qui probabiliori nititur, non putat teneri parere; ſicut, neque quando ſequeretur ei notabile damnum; quod vltimum videtur colligi ex eodem Suario *diſp*. 20. *ſect*. 3. Verùm tota hæc doctrina pendet ex dicendis in materiâ de legibus, & de conſcientiâ. Ideò hæc vltima aſſertio, tanquàm probabilis propter multorum auctoritatem nunc à nobis traditur, ſaluâ ſemper probabilitate alterius. Legatur Caſtro Palao *tom*. 1. *diſp*. 3. *puncto* 13. & Diana citandus qui pro vnâ & altera ſentẽtia, eiuſq; probabilitate latè agit auctoribus & rationibus, & vtriuſque probabilitatem oſtendit locis notatis.

Authoris Iudicium de probabilitate aſſertionis.

Quod ſi tamẽdatur etiã opinio probabilis reſ.

353. Atque obiter aliquid dicam, ſi daretur opinio probabilis ex parte ſubditi, quod non teneatur obedire; etiam ſi contraria probabilis eſſet

poſſu ſubditi non tenentur hic obedire.

eſſet, imò probabilior, licitum eſſe amplecti eam opinionem ut notauit Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. c. 3. n. 7.* Sayrus *in Claui Regia lib. 1. c. 12. n. 6* Turrianus *de Iuſtitiá, diſp. 50. dub. 5. n. 9.* Ioann. Sanchez *diſp. 33. n. 28.* Petrus Nauarra *lib. 3. de Reſtit. p. 3. dub. 13. n. 239. in fine.* Vide Dianam & Palaum ſuprà & eundem Dianam *part. 9. Tract. 9 Reſol. 45.* vbi id cum alijs latè probat. Sed omnia continentur in dictis & dicendis à nobis, & vtrumque probabile puto. Quamuis autem ſuperior tunc iuſtè præcipiat, ſolùm præcipit probiliter iuſtè ac proinde, tu probabiliter obligatus eris obedire; &, quia probabiliter etiam præcipit iniuſtè, probabiliter eris deobligatus, ita vt ex ignorantiâ, ſeu diuerſitate opinionum dari poſſit ex vtraque parte bellum iuſtum. Quâ de re alibi eſt ex inſtituto diſputandum. Nunc ergo ſuppoſitâ probabilitate, cum his Auctoribus, quod ſcilicèt licitum ſit ſubdito non parere ſuperiori præcipienti, quando eſt opinio probabilis, quod non ſit obligatus parere. Sic argumentor quotieſcumque eſt opinio probabilis, quod non ſit licitum id, quod ſuperior imperat, vel quod id, quod imperat, ſit extra illius iuriſdictionem; tunc etiam eſt opinio probabilis, quòd non ſit obligatus parere: ergo &c. Probo antecedens, quia in nullo alio fundamento efficaciore ſubſiſtere poteſt probabilitas opinionis de obligantis ſubditum obedire, quàm in eo, quod probabile ſit rem à ſuperiori præceptam illicitā eſſe, aut extra Seperioris ſphæram Iuriſdictionis; imò quotieſcumque eſt probabilis opinio, quòd non teneatur ſubditus obedire ſuperiori in tali, aut tali caſu, ideò eſt, quia, (vt docet etiam Thomas Sanchez) poſſeſſio ſuperioris in illâ materiâ vocatur in dubium; ſed pari ratione in dubium vocatur ſuperioris poteſtas quoties probabile eſt illicitum eſſe, quod præcipit; aut eſſe extra illius Iuriſdictionem: ergo &c. Accedit quod nunquàm ſuperior fuit in poſſeſſione imperandi illicitum, aut, quod excedit eius Iuriſdictionem: ergo poſſeſſio ſuperioris non poteſt ad hoc negotium afferri; cum eo ipſo probabile ſit, non habere ius præcipiendi talem rem: ergo eſt probabile non teneri tunc ſubditum parere. Tandem, non videtur ſuperior ſtrictiùs poſſe obligare ſubditos ſuo præcepto, quàm ipſemet Chriſtus, aut Eccleſia obligat ſuis præceptis; atqui quoties, quis probabiliter iudicat ſub materiâ præceptâ rem aliquam non contineri, non obligatur ad illam præſtandam: ergo neque in noſtro caſu. Ideò non tenetur quis confiteri peccatum; quod probabiliter putat non eſſe mortale, vel iam eſſe confeſſum, vt latè docet Thomas Sanchez cum multis, quos refert, *c. 10. n. 76.* quia licèt præceptum de confeſſione integrè faciendâ poſſideat, excuſatur nihilominùs ſequendo opinionem probabilem, exiſtimando ſcilicèt probabiliter, quòd in tali caſu non poſſideat: ergo in præſenti negotio, quantumuis ſuperior ius habeat præcipiendi; quia tamen non habet ius certum præcipiendi rem, quæ probabiliter cenſetur illicita, aut extra ſuā Iuriſdictionem; ideò etiam ſubditus tantùm probabiliter obligatur; atque adeò probabiliter deobligatur, & erit immunis à Cenſurâ.

Probatur.

Accedit quod ſuperior nunquā fuit in poſſeſſione imperandi illicitum &c.

354. Ex quo patet fundamentum ſententiæ Suarij & aliorum quam *ſuprà* tradidimus, non eſſe adeò firmum, vt tollat opinionis oppoſitæ probabilitatem; ſuperior enim iuſtè quidem præcipit probabiliter, atque adeò tantùm probabiliter obligat, & probabiliter validè excommunicat; non tamen certò, & indubitato adeóque quâ ratione probabile eſt, id non licere, probabile eſt etiam præceptum non obligare, & non ligare Cenſuram. Pro quâ doctrinâ ſunt tot graues auctores citati, vt & ratio & auctoritas illam probabiliſſimam & tutam reddant.

Hinc patet Suarij fundamentū non eſſe adeò firmum, vt tollat opinionis oppoſitæ probabilitatem.

DISPVTATIO SECVNDA.

De Excommunicatione ſecundum ſe, & ex parte ferentis illam.

Diſputatio hæc diuiditur in quatuor ſectiones.

1. HAnc diſputationem quatuor ſectionibus diuidam, ſeruato tamen continenter numero dubitationum, vt breuiùs poſſim loca indicare, quando me referam ab vno ad alium. In primâ ſectione dicemus, quid ſit Excommunicatio? Et Quotuplex? vbi de excommunicatione minori, eiuſque effectibus, & abſolutione dicemus, vt nos ab illâ omnino expediamus. In ſecundâ verò ſectione agemus de causâ materiali proximâ excommunicationis. In tertiâ de formâ, & modo ſeruando in excom. ferendâ; & quæ iuſta, quæ verò iniuſta; quæ valida, quæ invalida excommunicatio cenſeatur? In quarta de effectibus excommunicationis maioris.

SECTIO PRIMA

De definitione, & diuiſione Excommunicationis in communi, & de naturâ & effectibus minoris Excommunicationis.

DVBITATIO PRIMA.

Quid ſit excommunicatio? & quotuplex?

2. EXcommunicatio ſolet definiri hic, aut æquiualentibus verbis ſcilicet *Cenſura,*

Definitio excommunicationis

qua homo Chriſtianus ſeparatur ab Eccleſiaſticâ communione fidelium. Quæ definitio in ipſo nomine excommunicationis indicatur; nam excommunicatus idem ſonat, quod extra communicationem factus; habetque fundamentum in verbis Matthæi. 18 *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus*, id eſt ab Eccleſiâ ſegregatus. Dicitur in definitione eſſe Cenſuram, *quâ homo chriſtianus ſeparatur*; quia nec infideles non baptizati, nec animalia bruta ſunt ſubiecta capacia huius Cenſuræ iuxta dicta *diſp. præcedenti dub. 13. & ſequentibus.* Dicitur verò *Cenſura*, tanquàm genus commune Excommunicationi, ſuſpenſioni & Interdicto vt conſtat *ex c. Quærenti de verbor. ſignif.* & ex communi ſenſu Eccleſiæ; de quo diximus *præcedenti diſp. dub. 3.* Per eam tamen particulam *Cenſura* diſtinguitur Excommunicatio ab alijs quatuor pœnis Eccleſiaſticis, quæ non ſunt Cenſuræ iuxta ibidem dicta, nempe ab Irregularitate, depoſitione, degradatione, & ceſſatione à Diuinis. Dicitur etiam *ab Eccleſiaſticâ communione fidelium*: quæ particula ponitur loco differentiæ, vt differat à ſuſpenſione, & Interdicto, quarum prior Cenſura priuat Eccleſiaſtico miniſterio, poſterior verò, tantùm Diuinis officijs, vt in proprijs locis declarabitur. Dicitur etiam *Eccleſiaſticâ communione*, quia tantùm ſeparat excommunicatio à cōmunione eorum bonorum, quæ ſunt in poteſtate, & voluntate Eccleſiæ, & quorum diſtributio ad Eccleſiam pertinet. Quapropter non ſeparat excommunicatio à communione purè internâ, quæ eſt in gratiâ, & Charitate, & fide, quâ vnitur cum ſuo capite, qui eſt Chriſtus & cum alijs membris, ſcilicèt cum fidelibus; quia Eccleſia, nec vult, nec poteſt priuare ſua membra hac vnione, & communione, quæ conſiſtit in internis virtutibus ſpiritualibus, quæ non poſſunt à nolentibus amitti, vt notauit D. Thomas in 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 5 *quæſtiunc.* 2. *ad* 1. Vnde Excommunicatio ſupponit quidem carentiam huius communionis ratione culpæ, propter quam fertur; non tamen illam communicationem auget, imò nec etiam impedit, quo minùs is, qui excōmunicatione ligatus eſt, poſſit ad prædictam communicationem redire, etiamſi ab Excommunicatione nondum ſit abſolutus; quia per contritionem poteſt ad gratiam redire; ob eamque cauſam inter alias peccatum mortale non poteſt dici excommunicatio, quia priuat per ſe tantùm prædicta cōmunicatione internâ, quâ non priuat Excommunicatio, ac proinde per illam particulam *Eccleſiaſticâ communione* quantumuis in alijs conueniret, differret à peccato mortali, à quo ſatis alioquin differt, per illam particulam Cenſura, cum nec peccatum Cenſura ſit Eccleſiaſtica; nec Cenſura Eccleſiaſtica habeat rationem peccati, ſed tantùm pœnæ. Priuat itaque excommunicatio alijs duabus communionibus fidelium; nempe externâ, quæ cōſiſtit in coniunctione cū fidelibus; nempe confabulatione, ſalutatione &c. & mixtâ, quæ licèt conſiſtat in externis actionibus, habet tamen effectum interiorem in animâ; huiuſmodi actiones ſunt collatio, aut receptio Sacramentorum, applicatio ſuffragiorum Eccleſiæ, & ſacrificij Miſſæ; item ſimul conuenire ad publicam orationem, vel ad Miſſam & Diuina officia audienda; de quibus iam diximus *diſp. præcedenti, dub.* 1. & 2. vbi etiam diximus aliqua, ex quibus colligitur grauitas huius pœnæ maximè *in fine dubitationis* 2.

Explicatur definitio.

Excommunicatio non ſeparat à cōmunione purè internâ.

Priuat tamē communione externa & mixtâ.

3. Præceſſit autem in veteri teſtamento huius Cenſuræ figura, & exemplum in leproſis, qui excludebantur à Caſtris, vt notaretur iuxta Sotum, & alios, quod ſicut leproſi ad cauendam contagionem corporalem expellebantur à conſortio cæterorum hominum: ita excommunicati maximè Hæretici rebelles ab Eccleſiâ ſint expellendi ad cauendam ſpiritualem peſtem, præceſſit etiam aliquod huius rei ſignum, & figura in eo, quòd propter delicta homines à Synagoga expellebantur. Sic *Ioann.* 9. *conſpirauerant Iudæi vt, ſi quis confiteretur Ieſum, extra Synagogam fieret*, & proptereà eiecerunt cæcum illum à Natiuitate.

In veteri teſtamento præceſſit huius cenſuræ figura.

4. Ex dictis hucuſque colligitur non eſſe cur addamus definitioni illam particulam, quam aliqui addunt, ſcilicèt *quoad fructum & ſuffragia generalia*; quam etiam addidit S. Thomas *Addit. q.* 21. *art.* 1. propter illam enim additam definitio non comprehenderet minorem excommunicationem, quæ tamen verè eſt excommunicatio; non tamen priuat ſuffragijs Eccleſiæ, nec conuictu fidelium. Itaque ſufficiunt verba *ſuprà* poſita in definitione, vt notauit Auila *p.* 2. *diſp.* 1. *dub.* 2. Alias verò particulas, quas nonnulli addunt, rectè à definitione expungendas eſſe docet Suarius *diſp.* 8. *ſect.* 1. *à n.* 4.

5. Circa ſecundum de diuiſione excommunicationis varijs modis ſolet diuidi: primò in Excommunicationem iuſtam, & in iniuſtam, de quibus dicemus *ſect.* 3.

Varijs modis diuiditur excommunicatio.

Primò.

6. Secundò diuiditur in Excommunicationem ferendam, ſeu comminatoriam, quæ non ſtatim incurritur, atque fit actus, qui ſub illâ prohibetur aut præcipitur, ſed requiritur ſententia Iudicis; & in excommunicationem latæ ſententiæ, quæ ſtatim incurritur ſine aliâ ſententiâ Iudicis eo ipſo, quod fit aut omittitur actus ſub illâ prohibitus aut præceptus de quibus latè diximus *diſp. præcedenti dub.* 5.

Secundò in latam, & ferendam.

7. Tertiò diuiditur in generalem, & particularem; generalis eſt, quæ fertur in communi contra omnes qui commiſerint tale delictum, vel contra eos qui iam commiſerunt; niſi reſtituant; &c. particularis verò eſt, quando fertur contra perſonas in particulari v.g. contra Ioannem, vel contra Priorem.

Tertiò in generalē & particularem.

8. Quartò diuiditur excommunicatio in excommunicationem à Iure, quæ perpetua eſt; & in excommunicationem ab homine per ſententiam generalem, vel particularem, quæ expirat mortuo, vel amoto ab officio ſuperiore, qui illam tulit. Quâ de re diximus etiam præcedenti *diſp. dub.* 9. *vſque ad* 12. *cum appendice.*

Quartò in eam quæ fit à Iure. & ab homine

9. Quinta & potiſſima diuiſio hoc loco pertractanda eſt, quâ diuiditur in excommunicationem maiorem, & minorem. Maior excommunicatio eſt, quæ priuat hominem communicatione; non tantum ſacrâ, ſeu mixta; ſed etiam ciuili, & humanâ mere externa. Excommunicatio verò minor eſt, quæ ſolùm priuat communione ſacrâ, ſeu Sacramentorum, &

Quintò in maiorem & minorem de quibus hic potiſſimè agendum.

electione

dictione paſſiuâ ad beneficia Eccleſiaſtica, vt conſtabit ex dicendis in ſequentibus.

10. Huius diuiſionis, & vtriuſque membri fit expreſſa mentio in multis Iuribus, vt patet ex *c. vnico de Clerico excommunicato miniſtrante. & c. penultimo. de ſentent. Excommunic.* ſoletque hæc diuiſio cenſeri generis in duas ſpecies eſſentialiter diuerſas; illud tamen habet incommodi, hæc doctrina, quod magis, & minùs, vt aiunt, non variant ſpeciem. Maior autem excommunicatio eſt priuatio eorundem ipſorum, quibus priuat minor, & inſuper addit alia plura, quibus ipſa per ſe priuat. Ideò, ſi differentia inter vtrâq; eſſentialis habenda ſit, moraliter potiùs quàm metaphyſicè intelligi debet, & ex Iure ipſo poſitiuo, praxique, & vſu Eccleſiæ potiùs deſumenda eſt eſſentialis diuerſitas, quàm ex ratione metaphyſica, vt rectè notauit Suarius *diſp. 8. ſect. 2. n. 12.* Vnde, ſi rectè aduertatur, ſicut eſt determinata quædam excommunicatio minor diſtincta à maiori, ex eo, quòd maior priuat totali communione, minor verò partiali, nempe communione paſſiua &c ita poſſent aliæ multæ partiales minores diuerſæ inter ſe introduci ab Eccleſiâ; poſſet enim eſſe alia, quæ tantùm eſſet ſeparatio à ſola ciuili communione fidelium, & alia à ſolis ſuffragijs. &c. non tamen videntur introductæ aliæ, niſi duæ prædictæ ſpecies. Quod ſi aliquando aliæ fuerunt, non tantùm antiquæ iam ſunt; ſed antiquatæ, & extra vſum.

Differentia inter hanc vtramq; eſſentiam, vnde petenda.

11. Obijciet aliquis adhuc eſſe aliam ſpeciem excommunicationis diſtinctam à prædictis duabus, ſcilicèt anathema; quod videtur colligi ex multis Iuribus. Huic tamen obiectioni ſequenti dub. reſpondebimus, quæ tota erit de hac re.

12. Tandem aduerto cum Soto *diſt. 21. q. 1. art. 1.* minorem excommunicationem non ſic appellari propter paruitatem obiecti res enim grauiſſima eſt hominem priuari receptione Sacramentorum, & talis in primitiuâ Eccleſiâ habebatur; dicitur tamen minor per comparationem ad maiorem, cuius eſt pars, & propter materiam, ſupra quam cadit, incurritur enim ob veniale peccatum; item; quia faciliùs tollitur, ſicut & culpa, propter quam incurritur. Cumq; iam adſint tempora, de quibus dixit Apoſtolus *refrigeſcet Charitas multorum* non ad modum graue reputatur priuari vſu Sacramentorum ad quæ multi rariùs accedunt.

Excommunicatio dicitur minor nō ratione obiecti ſed per comparationem ad maiorem &c.

DVBITATIO II.

In quo differat anathema ab Excommunicatione?

13. RAtio dubitandi eſt quod ex vno capite videantur, non differre, quia excommunicatio eſt pœnarum Eccleſiaſticarum grauiſſima, cum priuet medijs ad vitam animæ opportunis, vt ſacramentis, & ſuffragijs, ergo cum nullum alium effectum poſſit habere anathema, non erit diſtincta ab excommunicatione. Secundò, quia à Sanctis Patribus, & in multis decretis, quæ adducit Suarius *diſp. 8. ſect. 2. à n. 5.*
Ioan. de Di. aſtil. de Cenſur.

Ratio dubitandi eſt quòd ex vno capite videantur hæc duo non differre.

pro eodem vſurpantur. Ideò *c. Certum 24 q. 3.* excommunicatio maior appellatur *Anathema.* & *c. debent. 11. q. 3.* eadem ſolemnitas præſcribitur excommunicandi, & ferendi anathema. Atq; in Tridentino *ſeſſ. 25. de reform. c. 3.* pro eodem ſumũtur excommunicationis gladius & anathematis mucro, qui neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ dicitur. Vnde Calepinus, & alij eo ſolùm putant differre excommunicationem ab anathemate quod excommunicatio interdum pro maiore, interdum pro minore accipitur. Anathema verò nunquàm, niſi pro maiore vſurpatur.

14. Ex alio verò capite videntur hæc duo multum inter ſe differre, & anathema multum excedere excommunicationem maiorem eſſeq; pœnam longè grauiorem. Probatúrque poteſt primò ex *c. vltimo. 3. q. 4.* vbi de Engeltruda dicit Pontifex non ſolùm excommunicatione, quæ à fraternâ Societate ſeparat; ſed anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore recidit, crebro percuſſam eſſe. Secundò ex *c. nemo Epiſcoporum 11. q. 3.* apertè diſtinguitur excommunicatio ab anathemate, ait enim Pontifex, quod licèt Epiſcopus poſſit excommunicare; non poſſit anathema imponere ſine conſcientia Archiepiſcopi, aut coepiſcoporum. Tertiò quia *c. Cùm non ab homine, de iudicijs.* de quodam Clerico Homicidâ ait Pontifex, quod primò eſt deponendus; deinde, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; poſteà contumaciâ creſcente anathematis mucrone feriri. Vbi Pontifex in ſecundâ pœna apertè loquitur de excommunicatione maiori, vt patet; tùm ex abſolutâ loquutione excommunicationis, quæ maiorem ſignificat, vt ſequenti dubitatione videbimus; tùm ex grauitate cauſæ, ſeu delicti; tùm etiam; quia ſubiungitur poſt depoſitionem, & tamen tertio loco additur anathema, tanquàm grauior cenſura ergo diſtincta eſt ab excommunicatione. Quartò, quia in multis Iuribus, & præſertim in Conſilijs excommunicatio ſolet imponi propter peccata communia; anathema verò, non, niſi propter grauiſſima, qualia ſunt, Hæreſis, vel ſchiſma; vt videre eſt frequenter in Tridentino *ſeſſ. 13.* vbi anathema fertur in eum, qui negauerit aliquam ex veritatibus fidei pertinentibus ad myſterium Euchariſtiæ. *In Canone verò 11.* cùm docuiſſet Concilium poſt ſcientiam peccati mortalis eſſe neceſſariam præmittendam confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ, quantumuis homo ſit contritus; quia tamen id non definiebat tanquàm de fide ſubdit. *Si quis autem contrarium docere præſumpſerit eo ipſo excommunicatus exiſtat:* ergo ſignificat maiorem excommunicationem, de quâ abſque dubio loquitur, eſſe aliquid minus, quàm anathema.

Ex alio verò capite videntur multum differre.

15. Aſſerendum ergo exiſtimo propter dicta in vtramque partem Anathema non differre ſubſtantialiter, ſeu eſſentialiter ab excommunicatione maiori; ac proinde omnem excommunicationem maiorem, quoad eſſentiam eſſe quoddam anathema, ſæpeque vſurpari pro eâdem re, ſeu pro eâdem Cenſurâ quod ſolùm probant Iura pro priori parte allata. Ratio eſt, quia nulla communicatione Eccleſiaſticâ reperi-

Aſſertio Anathema non differt eſſentialiter ab Excommunicatione maiori.

Ratio.

tur priuare anathema, quâ non etiam priuet, & à quâ non ſeparet excommunicatio maior. Addendum tamen eſt propter decreta allata ſecundo loco pro contrariâ parte, ſæpe in Iure hæc duo accipi tanquàm diuerſa non quidem eſſentialiter; ſed accidentaliter. Addit enim anathema ſupra maiorem excommunicationem maiorem quandam grauitatem accidentalem, vel in peccatis, quibus imponitur, vt patet ex Concilijs; vel in ceremonijs quibuſdam & in ſolemnitate, & notitiâ, atque acclamatione publicâ, vt in anathemate, quod fertur ab homine, & ob id in dicto *c. nemo Epiſcoporum*, prohibetur Epiſcopus eâ vti; niſi de conſenſu Archiepiſcopi, vel Coepiſcoporum; ſolemnitatque anathematis præſcribitur *c. debent.* 11 *q.* 3. nempe quòd Epiſcopum debeant circumſtare duodecim ſacerdotes habentes in manibus lucernas ardentes, quas in fine anathematis in terram debent proijcere & pedibus conculcare, & debet mitti Epiſtola per Parochias continens nomen excommunicati & cauſas excommunicationis.

Sæpe tamen in Iure hæc duo accipiuntur tanquam diuerſa ſed accidentaliter tantum.

16. Hinc fit, vt, licet anathema non magis liget, quàm excommunicatio maior; incutiat nihilominùs maiorem terrorem; & præſeferat maiorem timorem. Ita *Scotus diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 5. Couarr. *c. Alma mater* 1. *p.* § 8. *n.* 6. & Syluest. *Excommunic.* 1. *in fine*, vbi dicit, quòd in Iure ſæpe hæc duo pro eodem ſumuntur, ſæpiúſque ſumitur anathema pro excommunicatione maiori ſolemni, quæ eſt ſolius Epiſcopi.

Anathema incutit maiorem timorem.

17. Atque ex his patet, quo ſenſu intelligenda ſint Iura ſecundo loco adducta pro diſtinctione anathematis ab excommunicatione: ſolùm enim ſignificant hanc diſtinctionem accidentalem, & maiorem grauitatem, vel in cauſâ, vel in ſolemnitate & acclamatione prædictâ, vt patet ex Tridentino & ex *c. cùm non ab homine.* Quòd verò hæc differentia ſit accidentalis probari videtur ex citato *c. debent.* vbi præſcribitur ſolemnitas anathematis, & ſimul appellatur excommunicatio.

Ex his patet quo ſenſu intelligenda ſint Iura pro diſtinctione horum allata n. 14.

18. Solùm videtur obſtare prædictis, quòd *in c. Engeltrudam & in c. nemo Epiſcoporum*, citatis in eo diſtinguitur anathema ab excommunicatione quod anathema plus ſeparet hominem, & plus præcidat illum à corpore Chriſti, quàm excommunicatio. Ideò reſponderi poteſt cum Gloſſis in his Iuribus Excommunicationem ſumi pro minori, & anathema pro maiori. Contra hoc tamen obijci poteſt *quòd in c. Engeltrudam*, de Excommunicatione, quæ ab anathemate diſtinguitur, dicatur ſeparare à Societate fraternâ; minor autem excommunicatio non ſeparat à Societate fraternâ. Nihilominus reſponderi poteſt cum Gloſsâ, & alijs intelligi de Societate fraternâ in participatione Sacramentorum.

19. Quamuis autem hæ reſponſiones probabiles ſint, probabilior adhuc mihi apparet alia, olim ſcilicèt fuiſſe in vſu quandam minorem excommunicationem, quæ ſolùm ſepararet ab externo conuictu quod aſſeritur in legibus noſtri Regni Caſtellæ. *l.* 5. *Partida.* 1. *tit.* 9. vbi Gregorius Lopez ex multis Textibus Iuris Canonici id probare contendit.

20. Ex quibus apertiſſimè conſtat ſæpe olim in Iure ſeparationem ab aliquo conuentu, vel ab aliquâ Eccleſiâ, vel ab aliquo Concilio appellari excommunicationem, vt patet ex *c. Placuit.* 18. *diſt.* & *c. Quorundam* 24. *diſt.* & *c. Siquis de alterius*, 57. *diſt.* Imò ſeparatio à Concilio per tres tantum dies appellatur *Excommunicatio. c. In loco* 5. *q.* 4. & *ex c. præſenti q.* 2. & ex *c. neminem* 45. *diſt.* Quæ tamen pœna (vt latè probat Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 5. *n.* 26.) non eſt propriè Cenſura quia & imponitur pro peccato omnino præterito, & tranſactu tempore præfixò tollitur abſque vllâ abſolutione.

21 Item priuatio ſolius Euchariſtiæ dicebatur olim excommunicatio, vt ex Richardo, & alijs probat Suarius *diſp.* 8. *ſect.* 2. quinetiam (vt probant Henriquez *lib.* 13. *c.* 1. *n.* 1. *litterâ l.* & Auila *p.* 2. ſtatim in principio nomen *Excommunicatio*, à priuatione, ſeu ſeparatione ab Euchariſtia primariè ſumptum eſt; excommunicatio enim idem eſt quod extra communionem; communio autem inter fideles per quandam antonomaſiam ſignificat Euchariſtiam, vt conſtat ex D. Dionyſio *c.* 3. *de Eccleſia Hierarchia*; quia per Euchariſtiam maximè vnimur fideles cum Chriſto, & inter nos. Vnde in primitiua Eccleſiâ pro duriſſimâ pœnâ habebatur priuari ſumptione Euchariſtiæ, quæ quotidie frequentabatur.

22. Nihil ergo mirum, ſi in *c. Engeltrudam.* & in alijs Iuribus aliquis ſeparatio à conuictu ſolo fidelium dicatur excommunicatio, & hæc condiſtinguatur ab anathemate ſumpto pro excommunicatione maiori, quæ eſt vera Cenſura, & non; niſi pro mortali, vt ibi dicitur, & tantùm contra incorrigibilem, ſeu contumacem debet imponi.

DVBITATIO III.

An, quando aliquid præcipitur ſub excommunicatione abſolutè intelligenda ſit maior, vel potius minor?

23. ASſerendum eſt nomine Excommunicationis abſolutè, ſimpliciter & ſine alio addito poſitæ, tàm in Iure, quàm ab homine, iam ſemper intelligi maiorem excommunicationem: quia id dubij ſublatum eſt à Gregorio, 9. *c. penult. de ſentent. Excommunic.* Vbi licèt Pontifex tantùm videatur loqui de Excommunicatione latâ ab homine; idem tamen eſt poſt illum Pontificem de excommunicatione latâ à Iure, vt concedunt Auctores, & vſus receptus declarat. Ita Marſilius *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. Maior ibidem *q.* 12. Tabiena *Excommunic.* 2. *n.* 7. Angelus *Excommunic.* 2. *n.* 19 Syluest. *Excommunicatio* 1. *n.* 18. Couarr. *c. Alma mater*, *p.* 1. § 8. *n.* 5. Toletus *lib.* 1. *c.* 5. Suarius *diſp* 8. *ſect.* 3. *n.* 3 & *diſp.* 9 *ſect* 2. Auila *q.* 2. *diſp.* 2. in principio Coninc *diſp.* 14. *dub.* 1. *n.* 5. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 1. *quæſito* 3. *n.* 8. & quidem verba abſolutè prolata accipiuntur in ſuâ ſignificatione ſimpliciter *l. non aliter. ff. de lege.*

Aſſertio nomine excommunicationis abſolutè, & ſine addito poſita ſemper intelligitur maior. Ratio.

24. Sed contra obijci poteſt primò ex *Regulâ Iuris in* 6. *in pœnis benignior pars eſt accipienda.*

Varie obijcitur.

Secun-

Secundo ex Iuribus *dubit. præced. in fine*, adductis, & *ex c. Sacerdote de conſecratione diſt.* 1. vbi excommunicatio abſolutè poſita intelligitur de minori.

Ad Primum Reſp. 25. Ad Primum reſpondetur illam Regulam eſſe intelligendam cum exceptione nūc; niſi vbi Ius, vel conſuetudo contrarium declarauerit. *Ad Secundum.* Ad ſecundum reſpondetur diſtinguenda eſſe tempora, vt concordemus Iura; illa enim Iura lata fuerant ante Gregorium IX. noſtra verò aſſertio loquitur poſt illum.

Contra 26. Sed contra; nam Innocentius IV. qui fuit poſt Gregorium IX. *c. 1. de Exceptionibus in* 6. ſtatuit non ſufficere ad repellendum actorem objicere, quod ſit excommunicatus; ſed ſpeciem excommunicationis debere exprimere.

Reſp. 1. 27. Reſponderi poteſt primò cum communi ſententiâ Gloſſæ, & Auctorum eiuſmodi Textum continere ſpecialem caſum in materiâ particulare de reijciendo actore: quod factum eſt in fauorẽ cauſarum Iudicialium & iudicum; vt ibi dicit Pōtifex; ne ſcilicèt huiuſmodi exceptionibus lites differantur, & Iudex contemnatur.

Reſp. 2 cum Suario. 28. Reſponderi poteſt 2. & fortè meliùs cum Suario *ſuprà*, quod ibi dicit Pontifex excommunicationem eſſe exprimendam in ſpecie, idem eſſe, ac ſi diceret eſſe exprimendam in particulari; & non in confuſo; explicando ſcilicèt ex quâ cauſâ, & à quo Iudice. Quod manifeſtè patet ex intentione Pontificis, & ex verbis ſequentibus, vt expendit Suarius; ac proinde illa expreſſio non poſtulatur in illo Textu propter ambiguitatem verbi *Excommunic.* reſpectu maioris vel minoris, quia, vt certiſſimum, ſupponitur debere eſſe maiorem; exceptio enim de minori nihil vnquam operatur ad illum effectum, ſed propter claritatem, & veritatem Iudicij, in quo res, & cauſæ in particulari ſumptæ melius examinantur, probantur, & cognoſcuntur; quàm rationem videtur expreſſiſſe Pontifex illis verbis, *quia talis exceptio probanda eſt apertiſſimis documentis.*

DVBITATIO IV.

An Excōmunicatio habeat ex Iure Diuino aliquem effectum, ſaltem priuare participatione Sacramentorum.

An excommunicatio in communi habeat aliquem effectū ab ipſo Christo. 29. Dicturi de effectibus excommunicationis minoris, debemus prius examinare an Excommunicatio in communi habeat effectum aliquem ab ipſo Chriſto, qui effectus tolli non poſſit per Eccleſiam ab ipſâ excommunicatione?

Supponendum 1. 30. Supponendum eſt primò datum eſſe à Chriſto poteſtatem Eccleſiæ excōmunicandi, vt latè probauimus de omni Cenſurâ *diſp. præcedenti dub.* 1. ex verbis *Matth.* 18.

Supponendum 2. nullam eſſe excommunicationē latam ex ipſo Iure diuino. 31. Supponendum eſt 2. quamuis poteſtas Excōmunicandi data ſit ex Iure Diuinó Eccleſiæ; nullam tamen eſſe excommunicationem latam, & impoſitam ex ipſo Iure Diuino, vt docent communiter Doctores, maximè Sotus *diſt. 22. q. 1. art. 1.* Caſtro *lib. 2. de Iuſtâ Hæreticorum punitione c.* 18. Vaſquez *l. dub. 1. n.* 8. Henriquez *lib. 13. c. 1.* Auila *1. p. dub. 2. & 2. p. diſp. 1. dub. 6.* Vgol. *Tabul. 1. c. 3. §. 1.* Filiuc. *Tract. 11. c. 2. quæſtio* 3. Suarius *diſp. 2. ſect. 1. aſſert.* 3. & alij multi. *Nec oppoſitū colligitur ex Matthei 18* Nec oppoſitum colligitur ex verbis *Matthæi* 18. quia ſtatim ſubdit Chriſtus: *quodcumq; ligaueritis* &c. quaſi reddens rationem, ob quam ſit habendus, vt Ethnicus, quia nimirum ab illis ligandus eſt nec ex alio capite poteſt colligi: nam Apoſtoli (vt notat Syluester) tanquàm Prælati Eccleſiæ excommunicabant. Immeritò ergo Almaynus *in 4. diſt. 18. q. 1.* Echius *in Enchiridio*, & Iacobus Latomus *contra Lutheram*, dixerunt excommunicatos eſſe Hæreticos ex ipſo Iure Diuino.

Aliqui docent excommunicat. ſolū à Iure Diuino habere quod priuet homines participatione Diuinorum. 32. His poſitis Maior *in 4. diſt. 18. q. 4.* Almaynus *q. 1. art.* 3. Driedo *de libertate Chriſtianâ*, dicunt excommunicationem ex Iure Diuino habere, vt priuet homines participatione Diuinorum ita, vt nec excommunicati ipſi, neque alij fideles cum ipſis poſſint communicare in Diuinis; per Diuina autem intelligit Couarr. (qui eandem ſententiam ſequitur *c. Alma mater p. 1. §. 1. n. 1*) Sacramenta tantùm; nam poſteà *a.* m. dicit poſſe fideles audire Miſſam excommunicati tolerati. Probant; nam ex *Matthæi* 18. excommunicatus eſt cauendus, vt Ethnicus, ſed ex ipſo Iure Diuino prohibita eſt communicatio cum Ethnicis: ergo non poſſunt dari illis nec accipi ab illis. Aliqua alia loca adducit Couarr. quæ nihil probant; nam Apoſtoli Paulus, & Ioannes, quorum auctoritatibus vtitur, etiam in humanis præcipiebant vitare excommunicatos, & tamen communicatio in humanis (vt ipſe, & omnes fatentur) non eſt prohibita Iure Diuino. Deinde plura ex illis locis intelligi poſſunt de naturali obligatione, quâ quiſque habet vitandi periculum nocumenti, & conſequenter perſonam, quæ eſt illi occaſio peccandi: huiuſmodi autem eſt Hæreticus, cuius ſermo *ſerpit vt cancer. 2. Corinth* 2. Tandem aliqua intelliguntur de præcepto naturali non cooperandi, nec exhibendi ſigna, quibus vel conſentire illis videamur, vel ipſi in ſuo errore poſſint confirmari, vt latè expendit Suarius *diſp. 2. ſect. 1. Concluſ.* 3.

Aſſertio. excommunicatio nullum effectum determinatum habet à Iure Diuino. 33. Aſſerendum ergo eſt excommunicationem ipſam nullum habere effectum determinatum ex Iure Diuino, idemque iudicium eſt de quacumque aliâ Cenſurâ. Ita Sotus *diſt. 22. q. 1. art. 1. & art. 4. argumento ultimo ante 2. concluſ.* & *q. 2. art. 1* Victoria *de Excōmunic. n.* 11. Suarius *citata ſect. 1. concluſ. 2. &* 4. qui teſtatur de communi ſententiâ. *Ratio.* Fundamentum eſt, quia licèt Chriſtus *Matthæi* 18. in illis verbis: *Sit tibi tanquàm Ethnicus*, quæ idem ſignificant, quod ſequentia verba, *quidquid ligaueritis &c.* dederit Eccleſiæ poteſtatem puniendi rebelles priuatione bonorum Eccleſiaſticorum; cùm tamen hæc bona communia Eccleſiæ multa ſint, nullum in particulari exprimit Chriſtus; ſed diſpoſitioni ipſius, Eccleſiæ reliquit, an omnibus, an aliquibus, an hoc, an illo bono debeant priuari, proinde, atque in omnium Catholicorum ſententiâ certum eſt reliquiſſe arbitrio Eccleſiæ ſuæ tales rebelles excommunicare; vel non; nec opus eſt, vt quotieſcumque Eccleſia illos excommunicat, faciat eoſdem in omnibus ſimiles Ethnicis: ſat enim eſt, ſi hæc ſimilitudo ſit in aliquibus

rebus;ſic autem interpretanda eſſe verba Chriſti, ſatis conſtat ex ipſo Eccleſiæ vſu, nam in Concilio Conſtantienſi ablata eſt fidelibus obligatio vitandi excommunicatos non denuntiatos, etiam in Sacramentis. Sic etiam excommunicationi minori appoſuit Eccleſia tantùm duos effectus omnibus alijs ablatis. Confirmatur, quia in huiuſmodi Cenſuris nihil eſt, quod per Eccleſiaſticam poteſtatem mutari non poſſit, & in diſcurſu Eccleſiæ multa ſunt mutata, & alia temporum ſucceſſione aucta, vt patet ex dictis *dub.* 2. *ad fin.* & ex dicendis ſequenti dubitatione. Vnde (vt rectè notat Suarius) colligitur ipſam inſtitutionem Cenſuræ eſſe de Iure humano, nam Diuina inſtitutio, vel ſimpliciter immutabilis eſt, vel ſi eſt diſpenſabilis, id ſolùm eſt in aliquo caſu valde ſingulari, quod colligitur ex Conſtitutionibus Apoſtolicis. *Can.* 11. 12. & 13. & ex *c. Excommunicatos*, & *c. Sicut Apoſtoli* 11. *q.* 3.

Hinc colligitur ipſam inſtitutionẽ Cenſura eſt de Iure humano.

34. Ad argumentum negatur ſequela; nec enim in omnibus debet tenere ſimilitudo. Accedit, quod ſi hæc ſequela bona eſſet, ſequeretur etiam omnem hominem in obedientem Eccleſiæ eſſe excommunicatum Iure Diuino, quod eſt abſurdum.

Ad Rationem in contrarium.

DVBITATIO. V.

Quid ſit minor excommunicatio? & quos effectus habeat.

Multi putãt duas eſſe ſpecies excommunicationis minoris.

35. MVlti putant duas eſſe ſpecies Excommunicationis minoris, alteram, quæ priuat perceptione paſſiua Sacramentorum: alteram, quæ priuat, vel ſola communicatione ciuili cum alijs fidelibus (vt videtur ſentire noſtri Regni Caſtellæ *lex.* 5. *tit.*9. *partita* 1. & ibi Gregorius Lopez propter Iura, quæ retulimus *dub.* 2. *paulò ante finem*) vel omni communicatione, tàm ciuili, quàm Sacrâ; ſed limitatâ reſpectu quorundam fidelium tantùm, non tamen reſpectu aliorum vt ſentiunt Richardus *in* 4. *diſt.*18. *art.* 7. *q.* 4. Ioannes de Lignano *Tract. de Cenſuris* §. 11. Felinus, & alij Canoniſtæ, & ex parte conſentit. Syluest. *verb. Excommunicatio.* 1. *minor. n,* 3.

Authoris ſententia.

36. Verùm hæc ſecunda ſpecies excommunicationis minoris (quidquid fuerit de Iure antiquo, ſiue ſecundum illud fuerit Cenſura, ſiue non) iam prorſus non eſt in vſu, vt latè probat Suar. *diſp.* 24. *ſect.*1. Itaque iam eſt vna tantùm ſpecies minoris excommunicationis, vt patebit ex Iuribus infrà citandis; tota enim ratio harum Cenſurarum pendet ex inſtitutione Eccleſiæ.

Definitio minoris excommunicationis.

37. Excommunicatio ergo minor ſic poteſt definiri: *Eſt cenſura priuans hominem paſſiuâ participatione Sacramentorum, & electione paſſiuâ ad beneficia Eccleſiaſtica.* Ex hac definitione conſtat hos duos tantùm eſſe effectus huius Cenſuræ, primus habetur *c.* penultimo *de ſentent Excommunic.* vbi dicitur excommunicatio minor ſeparare à perceptione Sacramentorum, & *in c. A nobis. de except.* dicitur, quod excõmunicatus minori excommunicatione tantùm à Sacramentorum participatione eſt remotus. Secundus verò de electione paſſiuâ ad beneficia habetur expreſsè, & ſimul cum primo effectu *c. Si celebrat* de Clerico *excommunicato miniſtrante.* Vnde non videtur hæc Excommunicatio alios effectus habere. ex quâ doctrinâ pro praxi non nulla licèt breuiter inferre.

Duo tantum ſunt effectus huius Cenſura.

Ex hoc doctrinâ

38. Infertur 1. excommunicatum minori licite, & validè poſſe eligere, & actus Iuriſdictionis exercere, quamuis ipſe eligi non poſſit. Ita habetur expreſsè in citato *c. ſi celebrat.* *Infertur* 1.

39. Infertur 2. non incurrere celebrando Irregularitatem, quia ita definit Pontifex *eodem c. Si celebrat*, & docet Suarius *ſuprà.* Filliucius *c.* 2. *n.* 28. *q.* 5. Auila *c.* 6. *dub.* 12. & alij poſteà referendi, inter quos Diana citandus infra §. *p.* cum alijs Reſul. 3. & 45. putat nec venialiter peccare ex ſola adminiſtratione Sacramenti, quidquid Faber quem refert dicat. Vide tamen circa hoc quæ diximus *de Pænitentia diſp.* 8. preſertim *à n.* 68. & maximè n. 71. 72. & ſeq. ſed de hoc iterum poſteà infra dub. 7, ex inſtituto. *Infertur* 2.

40. Inferter 3. non prohiberi communicare cum alijs fidelibus nec alios cum ipſo, vt habetur in dicto *c. à nobis*, & notat Caietanus *verbo Excommunicatio* 5. *Infertur* 3.

41. Colligitur 4. non eſſe priuatum communibus Eccleſiæ ſuffragijs, quia hæc, nec ſunt Sacramenta, nec beneficia Eccleſiaſtica, vt rectè Petrus Sotus *lect.* 4. *de clauibus, ad finem.* Armill. *verb. Excommunicatio n.* 5. *Infertur.* 4.

42. Colligitur 5. non prohiberi audire Sacrum, etiam aſſociatum cum alijs; nec recitare cum alijs, vt contra aliquos Canoniſtas docent Paludanus *diſt.*18, *q.* 6. *art.* 3. Gabriel & Maior *ibidem* Sylveſt *Excommunicatio* 4. *n.* 5. *dub.*2. *in fine.* Nauarrus *c.* 27. *n.* 23. Antoninus 3. *p. tit,* 25. *c.* 2. §. 1. Couarr. §. 8. *n.* 2. Hinriquez *lib.* 13. *c.* 3. *n.* 1. Suarius *diſp. illa* 24. *ſect.* 2. &, quod poſſit orare cum alijs habetur dicto *c. à nobis.* *Infertur* 5.

43. Vtrùm autem hic excommunicatus peccet ad miniſtrando Sacramenta? poſteà dicemus. Nunc dico cum Adriano *q.* 3. *de Clauibus.* & Suario *ſuprà*, alijſque multis poſſe huiuſmodi excommunicatum abſoluere ab Excommunicatione, vt colligitur *ex c. Duobus* de *ſentent. Excommunic.* Ratio eſt, quia hæc excommunicatio non priuat Iuriſdictione aut vſu eius, vt habetur expreſsè *c. Si celebrat.* citato. *Poteſt huiuſmodo excõmunicatus abſoluere ab excommunicatione.*

44. Tandem infertur non priuare Eccleſiaſticâ ſepulturâ, quia nullum extat tale præceptum. *Infertur* 6.

45. Ex dictis ſequitur cauendum eſſe à *lege* 6. *tit.*9 *partita* 1. Regni Caſtellæ, quæ aſſerit excommunicatum minori eligere non poſſe, quod falſum eſt, vt notauit Couarr. *ſup. n.* 3. eſt enim contra expreſſum Textum *c. Si celebrat* citato ubi dicitur. *Nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione Iuriſdictionis ſibi competunt, exercere.*

46. Quod verò attinet ad ipſos effectus huius excommunicationis verum omnino eſt excommunicatum minori excommunicatione non ſolùm peccare mortaliter, recipiendo Sacramentum, quod expreſſe habetur citato *c. Si celebrat*, & omnes Auctores concedunt; ſed etiam procurando, vel acceptando electionem ad Eccleſiaſticum

Quantum ad effectus huius Cenſura:

peccant mortaliter non ſolum recipiendo Sa-

tramentum, ſed etiam acceptando electionem ad Eccleſiaſticum miniſterium hâc excõm. ligatus.

ſiaſticum miniſterium, quia agit contra præceptum ibi impoſitum in re graui. Et ita expreſsè tradidit Nauarrus *in Summâ Hiſpanâ c.* 27. n. 44. Pedraza *lib.* 2. *c.* 1. Toletus *c.* 11. Rodriguez. *c.* 74. *concluſ.* 1. Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 12. *dub.* 4. *concluſ.* 1. & idem dicit de eligentibus illum. Vnde ligatus Excommunicatione minori accipiendo beneficium grauiſſimè peccat.

Conferentes tali Sacramentum, vel ſcienter eligentes peccant etiam mortaliter.

47. Illi etiam, qui conferunt Sacramenta, aut ſcienter eligunt Excommunicatum ad munus Eccleſiaſticum, peccant mortaliter, non quidem contra Ius poſitiuum, quia poſt Concilium Conſtantienſe tantùm prohibemur ab Eccleſiâ communicare cum denuntiatis; excommunicatus autem minori non eſt denuntiatus, ſed peccant contra Ius naturale non dandi Sacramenta, aut beneficia indignis, & quia tenemur non cooperari peccatis aliorum. Ita Suar. *n.* 3. Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 12. *dub.* 2. Vgolinus. *Tabula* 3. *c.* 6. §. 3. Filliucius *c.* 2. *q.* 10. *n.* 35. & alij apud ipſos.

Adde cum Suario talem licet contritum peccare mortaliter accedendo ad Sacramentum.

48. Addendum etiam eſt cum Suario *diſp.* 8. *ſect.* 2. *n.* 11. excommunicatum minori, etiamſi contritus ſit, peccare mortaliter accedendo ad Sacramentum; licet alias peccatum mortale non adeò impediat, quin poſſit quis cum eo accedere, ſi habeat attritionem, ad pœnitentiam; & ſi contritionem habeat, ad alia Sacramenta, excepto ad Euchariſtiam. In caſu verò quo quis non haberet à quo abſolueretur, & ſequeretur infamia, poſſet celebrare, vt ait Auila & alij multi.

Aliquorum additio.

49. Illud etiam addunt aliqui, etiamſi quis ſequatur opinionem, quæ docet Sacerdotem ſibi miniſtrantem Sacramentum Euchariſtiæ in peccato mortali peccare duplici peccato, quatenùs ſcilicèt miniſtrat, & quatenus recipit: nihilominùs in hoc caſu eum, qui celebrat, non peccare conferendo ſibi Sacramenta; ſed ſolùm recipiendo, vt ait Suarius *ſect.* 2. *n.* 3. Filliucius *c.* 2. *q.* 4. *n.* 24. quia actus conferendi, & miniſtrandi, non eſt prohibitus excommunicato minori, ſed actus ſuſcipiendi. Verùm hæc doctrina mihi non placet; nam, licèt etiam ſequeremur præcisè miniſtrare Euchariſtiam in peccato mortali non eſſe peccatum mortale (qua de re diſputauimus *Tract.* 1. *de Sacramentis in genere diſp.* 3. *dub.* 10.) Nihilominus, cum ſacerdos celebrans verè conficiat Sacramentum Euchariſtiæ; conficere autem Sacramentum Euchariſtiæ in peccato mortali ſit mortale, & item recipere ſit etiam mortale; duplex erit peccatum; quia eo ipſo, quod quis videns ſe eſſe excommunicatum minori, aggreditur celebrare, exiſtit in peccato mortali. Qui autem in mortali exiſtens celebrat, iuxta illam opinionem ex duplici capite peccat, ſcilicèt, quia confert in mortali, & quia recipit in mortali. Si verò ſequamur opinionem, quæ docet ſacerdotem celebrantem non duplici, ſed vno peccato peccare celebrando ſimul, & conficiendo, quia per modum vnius actionis vtrumque fit; in eo caſu non erit duplex; ſed vnum peccatum, quatenùs eſt receptio, confectio, & miniſtratio totum ſimul per modum vnius actionis. Vtrùm autem abſolutio collata excommunicato (ſaltèm bona fide confitenti) valeat, dicitur infra dub. 7.

Auctores non placet

40. aſſerit 6. tùm *de Pœnitentia diſp.* 8. *dub.* 4. *n.* 64. & ſeqq. eſt autem eadem ratio de Excommunicatione minori atque de maiori. Vide ibi n. 68. & ſeqq.

DVBITATIO VI.

An electio facta excommunicato minori excommunicatione, etiam ignoranti excommunicationem, ſit ipſo facto irrita?

Aliquorum opinio

50. GLoſſa in citato *c. Si celebret*, & Couarr. §. 8. *n.* 3. citans Hoſtienſem, & Cardinalem, item Armilla. *Excommunic. n.* 5. Toletus *lib.* 1. *c.* 11. putant eſſe ipſo facto irritam, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter ſit facta; quoniam verò *c. Si celebret.* dicitur eſſe irritandam, ipſi exponunt eam vocem, vt idem ſit, quod irritam declarandam. Syluest. verò *Excommunicatio* 3. *n.* 4. *dub.* 1. Angelus *Excommunic.* 1. *n.* 1. dicunt eſſe quidem irritam, ſi fiat excommunicato minori ſcienter; non tamen eſſe irritam, ſi fiat ignoranter. Primum videtur probari efficaciter ex verbis illius capitis; nam, licèt dicat electionem factam ſcienter excommunicato minori eſſe irritandam, tamen additur ſtatim ratio hæc *quia ad eorum ſuſceptionem eligitur à quibus à Sanctis Patribus eſt priuatus*: ergo, ſic priuatus inhabilis erat, atque adeò irrita. Secundum verò probat Syluest. quia non adderet Pontifex particulam ſcienter; niſi oppoſitum intelligeret de ignoranter factâ, quòd ſcilicèt non ſit irrita, & prætereà ſequerentur ex oppoſito infinita incommoda; nam ſi ignoranter excommunicato datum eſſet beneficium curatum, quando poſteà ſciret fuiſſe excommunicatum, obligaretur reſtituere fructus omnes, & inualidè fuiſſent abſolutiones omnes ab eo datæ. Cum Syluestro ſentit Henriquez *c.* 3. *n.* 3. qui multos refert pro ſuâ ſententiâ.

Aſſertio 1. *Talis electio ſcienter facta non eſt ipſo facto irrita ſed tantum irritanda. Ratio eſt*

51. Aſſerendum nihilominus eſt primò electionem factam excommunicato minori ſcienter non eſſe ipſo facto irritam; ſed tantùm irritandam. Ratio potiſſima eſt, quia ſic habetur in dicto capite *Si celebret.* Particula verò, quæ additur in ratione illius capitis, ſcilicet *quia eſt priuatus*, idem eſt quod prohibitus, quia peccat recipiendo electionem in Excommunicatione. Ita Felinus *in c. Dilecta de Exceptionib.* citatus à Couarr. & Angelus verbo *Electio n.* 24. citanturque Richardus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *art.* 7. *q.* 2. & Marſilius, quem etiam ſequutus fuerat Syluest. verbo *Electio* 1. *n.* 15. & *Excommunic.* 4. *in principio*: eamque videntur tenere Antoninus 3. *p. tit.* 25. *c.* 2. & Sotus *q.* 2. *art* 4. cùm tantùm dicant eſſe irritandam. Eandem ſententiam docet Vaſquez *de Excommunic. dub* 6. *n.* 12. Suarius *diſp.* 24. *ſect.* 2. *n.* 21. Auila *de Cenſuris p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 12. *dub.* 4. Reginaldus *lib.* 32. *c.* 14. *n.* 142. Filiutius *t.* 2. *q.* 8. Coninc. *diſp.* 14. *dub.* 17. & alij multi.

Expoſitio textus quã dat Couarr. & alij non eſt genuina.

52. Exceptio autem Couarruuiæ, & aliorum, quod *irritanda* idem ſit quod irrita declaranda, non eſt genuina Textus, maximè cùm ſit pœna, in quâ benignior eſt facienda interpretatio.

pretatio. Et quidem contra Couarruuiam, & præcipuè contra ſecundam ſententiam Syluest. Henriq. & aliorum poſſumus argumentari, quia electio facta cum ignorantiâ excommunicationis minoris non eſt irrita ipſo Iure, vt patet ex illo verbo *ſcienter*: ergo nec facta cum ſcientiâ, nam ſolâ ignorantia non habilitat eum, qui eſt ipſo Iure inhabilis.

Aſſertio 2. Si electio facta ſit ignoranter excommunicato minori, neq; eſt irrita, neq; irritanda. *Probat.*

53. Aſſerendum eſt 2. ſi electio facta ſit ignoranter excommunicato minori, neque eſt irrita, nec irritanda. Probatur ratione Syluestri, quia fruſtra poneretur verbum *ſcienter*, niſi oppoſitum intelligeretur de ignoranter factâ. Ita ſentit Vaſquez & Reginaldus *ſuprà*. Auila *ſupra concluſ.* 4. cum aliquibus Magiſtris, vt ipſe teſtatur. Imò à fortiori id dicent Auctores 1. aſſertionis noſtræ.

Suarius probabilius putat talem electionem eſſe irritandam. *Ratio.*

54. Suarius tamen probabiliùs putat, ſiue fiat ignoranter, ſiue ſcienter, ſiue ſcientia, vel ignorantia ſe teneat ex parte electi, ſiue eligentium, eſſe irritandam, quia particula *ſcienter* potiùs ponitur ad augendum, quàm ad limitandum, & ad eligentes potiùs refertur; quia, ſi elegiſſent ignoranter hoc ipſo erat inuoluntaria & ſurreptitia ac proinde irritanda; ſi tamen ſcienter eligerent, viderentur, quantùm eſt ex ſe, velle conferre non obſtante impedimento; atque adeò velle non eſſe irritandam; ait ergo Pontifex, etiam in hoc caſu, quo ſcienter eligerent, eſſe irritandam; atque Auila teſtatur hanc opinionem Suarij eſſe communem Canoniſtarum. Quæ doctrina Suarij valde probabilis eſt, quãuis abſolutè veram putem ſecundam aſſertionem propter rationem ibi factam.

Authoris Iudicium de opinione Suarij.

Dubitatur.

55. Dubitabis an quod dictum eſt de electione factâ excommunicato minori, habeat etiam locum in præſentatione, & collatione beneficij Eccleſiaſtici?

Diſtinctio in collationem & electionẽ ad beneficiũ Eccleſiaſticum.

56. Vt reſpondeamus præmittenda eſt diſtinctio inter hæc, quam tradit Gloſſa *in Regul. 1. de Regul. Iuris in 6.* collatio enim in Iure dicitur, quæ fit ab Epiſcopo de beneficio non patronato, quando ſcilicèt totum Ius pertinet ad ipſum Epiſcopum: Præſentatio verò dicitur deſignatio alicuius perſonæ, quæ à Patrono fit, vt ab Epiſcopo detur beneficium perſonæ ſic deſignatæ; hic autem conſenſus Epiſcopi habitus ad præſentationem Patroni dicitur inſtitutio in rigore, & vtrumque eſt neceſſarium, vt præſentatus adquirat Ius. Electio autem, vt tradunt Sylueſter, & Angelus verbo *electio* in principio, & verbo *Ius Patronatus*. diſtinguitur à præſentatione in eo, quod præſentatio eſt ad beneficium, & fit à Patrono; at electio eſt ad dignitatem, vel Prælaturam, vel ad hoc, vt aliquis admittatur ad Societatem alicuius congregationis, & fit ab electoribus. Conſenſus autem ſuperioris habitus ad huiuſmodi electionem, quo approbat electum dicitur confirmatio in rigore, quia (vt notat dicta Gloſſa) aliquando confunduntur hæ voces hoc ſuppoſito.

Aſſertio 3. dictum de electione, idẽ dicendum de collatione, & præſentatione.

57. Aſſerendum eſt 3. idem, diximus de electione, eſſe dicendum de collatione, & præſentatione; quia licet Ius tantùm faciat mentionem de electione; tamen eadem eſt ratio de omnibus, neque eſſentialiter differunt, & Ius omnibus voluit excommunicatum priuare, atque ita vſus recipiſſe videtur, vt tenet Gloſſa communiter recepta *in c. vltimo de electionibus*, & Couarr. 1.4. §. 7. *n.* 1. *& n.* 9. Henriquez *c.* 3. *n.* 3. & Suarius *ſuprà n.* 21. pluresque Canoniſtæ, quos citat Couarr. qui tamen loquuntur de præſentatione factâ excommunicato maiori; ſed loquendo etiam de minori, docet Curtius citatus à Couarr. n. illo. 1. & Nauarrus in *ſummâ Hiſpanâ c.* 27. n. 44 item Pedraza lib. 2. *c.* 1. & Armil. *ſuprà*. Rodriguez, & alij. qui dicunt electionem, ad beneficium factam ex communicato minori illicitam eſſe, quæ in rigore præſentatio eſt.

Ratio.

Aſſertio 4. eligentes ſcienter talẽ excommunicatum peccant mortaliter

58. Hanc eandem aſſertionem docet etiam Auila *ſuprà concluſ.* 2. contra, aliquos Thomiſtas; idemque docent aliqui Canoniſtæ, quos refert Couarr. *citato* §. 7. *n.* 1. *verſ. ſecundo eſt ad idem.*

59. Aſſero 4 eligentes ſcienter talem excommunicatum peccare mortaliter. Ita Henriquez *c.* 3. *n.* 2. Suarius *ſect. illâ* 2. *n.* 31. Auila *ſuprà*, & alij. Aliqui probant ex *c. Poſtulaſtis de Clerico excommunicato*; ille tamen Textus loquitur de Excommunicatis maiori, vt rectè notat Suarius, quamuis, quod attinet ad hanc electionem non minus prohibitus ſit excommunicatus minori, quàm excommunicatus maiori.

DVBITATIO VII.

An excommunicatus minori peccet administrando ſacramenta?

Supponendũ eſt excõmunicatum validè conferre Sacramenta.

60. VIdenda ſunt quæ latè dixi *de Pœnitentia diſp.* 8 præſertim *à n.* 68. & ſeqq. Supponendum eſt abſolutionem, & à fortiori reliqua Sacramenta collata ab excommunicato valida eſſe, vt habetur expreſsè, *c. Si celebrat*, & concedunt Sotus, Couarr. & alij plures. Hoc ſuppoſito.

Prima ſententia docet eſſe mortale adminiſtrare Sacramenta in excõmunic. minori. *Ratio eſt*

61. Prima ſententia eſt Adriani q. 3. *de Clauibus, in principio. Syluest. Excommunicatio* 4 *in principio & in fine*. Armillæ *eodem verbo n.* 20. *&* 21. Maioris *diſp.* 18. q. 2. Refertur etiam Durandus *eadem diſt*, & habetur *in noſtro Regno Caſtellæ, lib. tit.* 9. *partita* 1. qui omnes docent eſſe peccatum mortale adminiſtrare Sacramenta in Excommunic. minori. Fundamentum eſt, quia caput; *Si celebrat*, de Clerico excommunicato miniſtrante expreſsè dicit peccare conferendo Eccleſiaſtica Sacramenta: ergo eſt aliquod præceptum, contra quod peccat; ſed materia eſt grauis: ergo grauiter peccat, huiuſmodi autem præceptum (vt inquit Syluest) eſt diuinum; quia Eccleſiaſticum non poteſt eſſe, vt infra dicemus: ergo peccat mortaliter contra præceptum Diuinum.

Secunda ſententia docet eſſe veniale.

62. Secundam ſententiam ſequitur Sotus *diſp.* 22. *q.* 2. *art.* 3. Couarr. §8. *n.* 2. Ledeſma 2. *p.* 4. *q.* 25. *art.* 2. Bartholom. à Medin. in ſumma *lib.* 1. *c.* 31. §. 6. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 12. *dub* 3. & alij apud Dianam 3. *p. Tract.* 4. *Reſol.* 56 & *p.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 3. *& Reſol.* 45. qui docent eſſe veniale peccatum propter aliqualem irreuerentiam irrogatam Sacramento, & citat Couarr. Ancarran. & Caietanum; ſed Caietanus, Antonin. Gabriel, & Victoria nõ ſatis explicant ſuam men-

mentem in hoc; tantùm enim dicunt excommunicationem minorem priuare hominem à receptione Sacramentorum.

Aſſertio nullum eſt peccatum adminiſtrare Sacramenta in excomm. minori, niſi ſimul talis, illa recipiat.

63. Aſſerendum eſt nullum eſſe peccatum adminiſtrare Sacramenta in Excommunicatione minori; niſi ſimul recipiat Sacramenta. Ita Nauarrus c. 27. *n.* 24. & apud ipſum Panormitanus, item Petrus Sotus *lect.* 3. *de claui*, videturque ſentire Angelus *Excommunic.* 1. *n.* 1. dum ait excommunicationem minorem priuare receptione; non verò adminiſtratione Sacramentorum. Item Toletus *lib.* 1. *c.* 11. Rodriguez *in ſumma* c. 74. *n.* 1. *in fine*, licèt *c.* 8. 2. *concluſ.* 12. dicat eſſe veniale. Conſentit etiam Hoſtienſis *in c. ſi celebret.* Suar. *infrà* referẽdus, & alij apud Dianam ſuprà, quos ipſe ſequitur. Ratio eſt; quia excommunicatio non habet huiuſmodi effectum ex Iure Diuino, vt iam in præcedentibus diximus: ſed nec Iure aliquo Eccleſiaſtico prohibetur excommunicatus minori conferre Sacramenta, vt patet *ex c. ſi celebret. citato* & *ex c. penultimo de ſentent. excommunic.* vbi hæc ponitur differentia inter minorem, & maiorem, quòd minor ſeparat à perceptione, & maior etiam à collatione Sacramentorum. Cùm ergo hæc pœna nec Iure Diuino, nec Eccleſiaſtico reddat hominem indignum conferendi Sacramenta, nulla erit culpa etiam venialis. Accedit quòd culpa, ob quam hæc pœna incurritur, ſolùm eſt venialis, & poteſt iam diſplicere: ergo vel nulla eſt irreuerentia, vel eadem erit miniſtrare Sacramenta cum quocumq; alio veniali. Quando autem Pontifex dicit, *peccat autem conferendo* intelligitur, quando ſimul ipſe recipit, vt contingit in eo, qui celebrans alios communicat, aut ordines confert. De quo benè ſubditur *quod Sacramenta ab eo collata virtutis non carent effectu*: ad differentiam eius, qui excommunicatus maiori ea confert nam hic abſoluens nihil efficit, & ordinans non confert ordinis exequutionem: ordinatus enim ſuſpenſus manet ab ordinum exequutione. Vide dicta diſp. 8. de Pœnitentia à n. 68. præſertim num. 71. & ſeqq.

Ratio.

minor excommunic. ſeparat à perceptione, maior etiam a collatione Sacramentorũ.

64. Idem docet Suarius de *Cenſuris diſp.* 24. *ſect.* 2. *a. n.* 9. qui benè expendit illa verba *peccat autem* &c. referre ſacerdotem celebrantem, de quo dixerat Pontifex in principio, & loquitur in toto capite. Quod ſatis indicat particula aduerſatiua *autem*. Idque addidit, vt oſtenderet, quod, licèt peccet, valida ſunt Sacramenta Euchariſtiæ, & Ordinis quæ celebrando confert.

Probatur vlterius aſſertio.

66. Probatur vlterius noſtra aſſertio *ex c. A nobis de exception.* vbi ſic dicitur *excommunicatus minori, tantùm à participatione Sacramentorum eſt remotus*: participatio autem non ſignificat effectionem, ſed receptionem Sacramenti. Deinde *c. penultimo de ſentent. Excommunic.* dicitur eſſe remotum à perceptione, quæ idem eſt, quod receptio.

Confir.

d6. Tandem confirmatur, quia in *dicto c. Si celebret*, definit. Pontifex hanc participationẽ, quâ priuat excommunicatio minor, in ſolâ conſiſtere perceptione, & non in actiuo miniſterio; ait enim *peccat autem conferendo &c.* Atque ex his patet ad fundamentum primæ, & ſecundæ ſententiæ. Quæ doctrina latius confirmata eſt loco notato *de Pœnitentia diſp. illa* 8. *à n.* 68.

67 Ex dictis in hac, & duabus præcedentibus dubitationibus fit nullo modo prohiberi electionem ad temporalem dignitatem, aut miniſterium, vt ad Regnum &c. id quod notat Suarius locis citatis, quia textus ſolùm loquitur de electione ad dignitates vel beneficia Eccleſiaſtica.

DVBITATIO VIII.

Quis poſsit abſoluere ab excommunicatione minori?

Aſſertio: etiã Parochus a minori excommunic. abſoluere poteſt nõ tamẽ ſimplex ſacerdos.

68. ASſerendum eſt poſſe quidem abſoluere omnes illos qui habent Iuriſdictionem, & poteſtatem excommunicandi, & præterea Parochum, ſeu Confeſſarios, qui poſſunt huiuſmodi excommunicatos à mortalibus abſoluere; ſimplicem tamen Sacerdotem non poſſe. Eſt communis ſententia. Ita Richardus *diſt.* 58. *art.* 1. *q.* 3. ad primum, Caietanus *verbo abſolutio. & excommunicatio c. vltimo.* Armilla *abſolutio n.* 37. Sotus *diſt. illa* 22. *q.* 2. *art.* 3. *concluſ.* 1. Antoninus *ſupra.* Victoria *n. vltimo* Syluest. *abſolutio* 1. *circa principium n.* 3. Couarr. *ſupra* §. 12. *n.* 6. Rodriguez *c. vltimo de Excommunic.* Gutierrez *in quæſtionibus Canonicis* c. 6. Auila *ſupra* c. 7. Henriq. *lib.* 13. *c.* 3 *n.* 3. *in fine*, Vaſquez *de Excommunic dub.* 21. *n.* 2. Reginald. *lib.* 22. *n.* 152. Coninc. *diſp.* 14. *n.* 265. Vgolin. *Tabul.* 3. *c.* 4. *c.* 5. *n.* 2. *cum alijs quos refert*, & alij apud Dianam infra citandum, Suarius *diſp.* 24. *ſect.* 4. *circa finem*, & *diſp.* 7. *ſect.* 4. *n.* 16. qui probat; quia *in c. nuper de ſentent. Excommunic.* requiſitus fuerat Pontifex an excommunicatus minori poſſet abſolui à ſimplici ſacerdote? & reſpondet, quod ab Epiſcopo, vel à ſuo proprio ſacerdote.

Quis per ſimplicem ſacerdotem intelligatur.

69. Verum ibi per ſimplicem ſacerdotem intelligitur omnis ille, qui non habet Iuriſdictionem pro foro externo. Vnde interrogatio præcedens hæc erat: *an communicantes cum excommunicatis neceſſariò eſſent abſoluendi ab Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo? vel etiam à ſimplici Sacerdote poſſent abſolui?* & reſpondet *non ſolum ab Epiſcopo; ſed etiam à proprio ſacerdote*, quia eo ipſo, quòd non ſibi reſeruauit abſolutionem, videtur eam alijs commiſiſſe.

70. Aliæ rationes ab aliquibus adducuntur, vt, quòd qui poteſt à peccato abſoluere, poteſt à Cenſura, & quod ad veniale peccatum Iuriſdictio non requiratur; cùm tamen requiratur ad excõmunic. minorem; atque adeò, nõ quilibet ſacerdos poſſit, ſed, qui habet alioqui Iuriſdictionẽ: inefficaces mihi rationes videntur, nam potiùs dicendum eſſet, quod, niſi quis poſſit abſoluere à Cenſura, nec à peccatis abſoluere poſſit eum qui habet Cenſuram, & ad peccatum veniale etiam requiritur Iuriſdictio iuxta dicta *Tract.* 8. *de pœnitentia diſp.* 10. *dub.* 19. & rectè probat Nauarrus contra Caietanum.

Fundamentum aſſertionis eſt.

71. Fundamentum ergo aſſertionis eſt, quia nemo poteſt abſoluere à Cenſura, niſi habeat Iuriſdictionem in foro exteriore ex officio, vel per delegationem; proprio autem ſacerdoti; non verò ſimplici commiſſa eſt huiuſmodi poteſtas

teſtas

teſtas abſoluendi ab Excommunicatione minori per delegationem, vt videtur ſignificari citato *c. nuper de ſentent excommunic.* ergo tantùm proprio. & non ſimplici ſacerdoti competit, ſe quidquid ſit de ijs rationibus, venio ad oppoſitam ſententiam.

Authori tamen probabile videtur ſimplicem ſacerdotem ab illa poſſe abſoluere. Ita docet D. Thomas.

72. Oppoſita ſententia videtur mihi ſatis probabilis, ſcilicèt ſimplicem ſacerdotem ab illa poſſe abſoluere. Ita Nauarrus *c.* 27. n. 24. & 39. & *in c. Placuit de Pœnit. diſt.* 6. *n.* 25. eamque videtur tenere Gloſſ. *in c. penultimo* de *ſentent. excommunic.* & expreſsè docet D. Thomas *in additionibus q.* 24. *art.* 1. *in corpore* & *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 5. *quæſtiunc.* 1. Toletus *c.* 11. Valentia *tomo.* 4. *diſp.* 7. *q.* 17. *puncto.* 8. & probabilem putat Armilla *verbo abſolutio* n. 37. & alij apud Dianam 5. part. Tract. 9. Reſol. 3. qui docent illam, quando non incurritur ob mortale, quos ipſe Diana ſequitur. Nec abhorret ab hac ſententiâ *c. nuper* citatum: nam, ſi ibi Pontifex dicit quod Epiſcopus, qui tulit excommunicationem minorem, eo ipſo quòd non ſibi reſeruauit abſolutionem, videtur eam alijs commiſiſſe, & per alios ibi intelligit proprios ſacerdotes: imò, vt vidimus intelligitur ſaltē ille etiam ſacerdos, qui nō habet iuriſdictionē in foro externo, qualis eſt tum Parochus, &, qui poteſt abſoluere à mortalibus tùm Confeſſarius quicumque communis; profectò etiam videtor poſſint intelligi ſacerdos quiuis ordinarius; alioquin non impeditus; quia hîc reſpectu venialis peccati, quale eſt illud, ratione cuius incurritur excommunicatio eſt etiam proprius ſacerdos, à quo poteſt quicumque abſoluere Sacramentaliter. Ideò exiſtimo in praxi tutam hanc ſententiam cum prædictis Auctoribus. Imo Diana cum alijs, inter quos Hurtado *diſp.* 16. *diffic.* 2. *n.* 10. quem & alios ſequitur part. 5. Tract. 9. Reſol. 3. citata docet excommunicationem minorem incurſam ob veniale poſſe ab illo ſacerdote abſolui quamuis ſic excommunicatus habeat mortale; quia poteſt abſoluere à peccato, ob quod fuit incurſa excommunicatio, ſicut etiam proprius ſacerdos, & confeſſarius ordinarius poſſunt ab illa abſoluere quamuis ſic excommunicatus habeat alia mortalia reſeruata, à quibus non poſſunt abſoluere; ſufficit enim, quod quâtum eſt ex ſe poſſint abſoluere à peccato ob quod fuit incurſa Cēſura. Amplius adhuc addunt quidam apud Dianam ibidē, & ipſe non putat à ratione alienum poſſe abſoluere etiamſi ſit incurſa ob mortale quia (vt ait Hurtado ſupra) cùm ea Cenſura non exigat ad ſui incurſionem mortale, non videtur exigere in abſoluente poteſtatem abſoluendi à peccato mortali. Addit Diana cum Cornejo poſſe etiam ex delegatione Diaconum, aut alium Clericum abſoluere. Quæ omnia non auſim improbare, Legantur quæ dicemus *diſp.* 3. *dub.* 2. §. *Ex dictis.* Vbi de his iterum dicemus aliqua præter hic dicta.

DVBITATIO. IX.

Quibus caſibus incurratur minor Excommunicatio?

73. ASſerendum eſt olim propter octo caſus incurri; ſed iam poſt Concilium Conſtantienſe propter ſolam communicationem cum Excommunicato maiori denuntiato; vel manifeſto Clerici percuſſore. Ita plures inter quos Henriquez *c.* 3. *n.* 4. qui rectè notat peccatum, ob quod incurritur, aliquando eſſe mortale, aliquando verò veniale; mortale quidem, ſi ſit participatio in Diuinis; veniale verò, quando ſolùm eſt in humanis. Quod etiam notat Suarius *citatâ diſp.* 24. *ſeq.* 3. Quoties autem communicando cum excommunicato non peccatur; nullo modo incurritur. Vnde (ait Henriquez) quando quis non aduertens aliquem eſſe excommunicatum, cōmunicat cum illo, non incurrit. Addit Suarius etiam non incurri, quamuis peccetur venialiter, ſi peccatum fuit ſolùm ex imperfectâ deliberatione, & inaduertentiâ, ſubiungit etiam Henriquez, ſi excōmunicatus denuntiatus ſit tolleratus cōmuni errore vulgi, eum, qui cum illo communicat, etiamſi peccet, non incurrere; refertque Sotum, & Victoriam *de Excommunic.* in fine. Petrum Sotum, Caietanum, Syluestrum, in principio. Legantur quæ dicemus diſp. 38. *Aſſertio.*

SECTIO SECVNDA.

De causâ materiali proximâ excommunicationis maioris,

DVBITATIO. X.

An actus interior poſſit eſſe materia excommunicationis? vel ſaltem exterior; ſed occultus omnino? & quæ ſigna ſufficiant, vt dicatur exterior ſufficiens ad incurrendam Cenſuram?

Nota dupliciter aliquid poſſe dici occultum.

74. NOtandum in primis, quòd dupliciter dicitur aliquid occultum: primò per ſe, & naturâ ſuâ ita; vt non ſubdatur ſenſibus, à quibus incipit omnis noſtra cognitio. v g. deſiderium omnino internum occidendi, vel furandi: ſecundò per accidens, ſcilicèt quod, licèt ſubdatur ſenſibus hominum; caret tamen omnino teſtibus, quibus poſſit probari, vt, ſi in cubiculo nomine audiente proferat qui hereſim. Hoc ſuppoſito.

Aſſertio 1. *nemo ob actum per ſe occultum incurrit excommunic. &c. per actū tamen per accidens occultum incurrit.*

75. Aſſerendum eſt primò neminem propter actum peccati occultum per ſe, id eſt omnino interiorem incurrere excōmunicationem, aut aliquas pœnas legum Eccleſiaſticarum incurrere tamen propter actum occultum per accidens, id eſt exteriorem elicitum coram nullo protſus teſte. Hæc eſt communis ſententia Doctorum; & quidem primam partem aſſertionis tradunt Paludanus *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 7. *n.* 20. &

& *diſt.* 15. *q.* 5. *art* 2. *concluſ.* 4. *n.* 24. Durandus *diſt.* 17. *q.* 8. *n.* 7. *& diſt.* 15. *q.* 12. *n* 6. Gabriel *in Canonem lect.* 62. *litera* K. Gerſon. *lect.* 4. *de vitâ ſpirituali.corol.* 1. *&* 2. *Alphab.* 62. *litera* G. & K. Antoninus 3. *p. tit.* 24. *c.* 4. Angelus *verbo Hæreticus n.* 2. & *verbo Hora n.* 27. Syluest. *verbo Excommunic.* 7. *n.* 3. *&* 4. Driedo *lib.* 3. *de libertate Chriſtiana. c.* 5. in fine. Caietanus 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. & *in Summa verbo Hæreſis.* Sotus *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 5. *columna* 10. & *diſt.* 22. *q.* 2. *art.* 3. Nauarrus *c.* 11. *n.* 17. & *c.* 27. *n.* 56. & *in c. inter verba n.* 491. Caſtro *de iuſtâ Hæreticorum punitione lib.* 2. *c.* 8. & de *lege pœnali, lib.* 2. *c. vltimo, conclus.* 1. *&* 2. Gutierrez *in quæſtionibus Canonicis c.* 13 *n.* 28. Couarr. Regula *peccatum* 2. *p. in initio n.* 7. Simancas *de Cathol. inſtit. tit* 42. *n.* 11. Vaſquez 1. 2. *diſp* 160. & alij apud Dianam p. 5. Tract. 9 Reſol. 48. & 49. idque vel docent, vel ſupponunt & ſentire tenentur quotquot ſentiunt Eccleſiam non poſſe præcipere, aut prohibere actum internum non manifeſtatum per externum, etiamſi neceſſarium ſit ad aliquod eſſe morale externi quorum multi referuntur à Diana 8. part. Tract. 1. Reſol. 50. paulò poſt initium, & quos refert paulò poſt pro ſecunda ſententia, quæ admittit poſſe præcipere aut prohibere actus internos, qui ſunt neceſſarij vt principium quoad eſſe phyſicum actuum externorum, non verò ſi ſolùm ſint neceſſarij quoad eſſe morale, vbi Diana plures refert eorum quos retulimus & alios etiam recentiores & antiquores, ſed ad hue non loquuntur omnes, quo ad eſſe virtutis vt poſteà dicam, qui omnes aut plerique etiam ſecundam partem aſſertionis tradunt; eamque iterum concedit Vaſquez de *Excommunic. dub.* 13. Valentia 2. 2. *diſp.* 7. *q.* 3. *puncto* 2. Conine. *diſp.* 14. *n.* 71. Reginald. *lib.* 9. *n.* 158. & alij apud Salas *de legibus diſp.* 9. *sect.* 1. & apud Vgolinum *Tabula* 1. *c.* 9. §. 10. item Auila 1. *p. dub.* 10. qui alios refert, & ait Eccleſiam Benè poſſe punire Cenſuris per legem, aut ſtatutum generale peccatum per accidens occultum, non tamen per ſententiam particularem, & nominatim, quãdiu manet occultum. Item Suarius cum alijs *diſp.* 4. *sect.* 2. *n.* 1. & deinceps. Sayrus *lib.* 3. *c.* 1. & *lib.* 1. *c.* 9. cum alijs, quos refert. Fillincius *quæſito* 3. *n.* 162. etiam alios referens. Henriquez *lib.* 13. *c.* 17. Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 32.

Eccleſia enim non Iudicat de occultis.

76. Hæc aſſertio ſumitur ex *c. Tua nos*, & *c. ſicut tuis*, de *Simonia*, vbi tanquàm certum ſupponitur Eccleſiam non iudicare de occultis; atque hoc eſt de facto. Quod autem; neque poſſit, nititur in eo certo principio, quòd Eccleſia ſit viſibilis ac proinde non poteſt iudicare de inuiſibilibus, quales ſunt actus purè interni. Ideò nec de illis poteſt ſententiam ferre, nec præcipere aut prohibere. Quæ ratio ſic explicatur, & declaratur. Nullus legiſlator etiam Eccleſiaſticus poteſtatem habet in actus omnino internos, qui interiùs ita conſummantur, vt non ſint cauſa actionum exteriorum, vt docent communiter Auctores cum D. Thoma, qui id duplici loco probat videlicèt. 1. 2. *q.* 91. *art* 4. & *q.* 100. *art.* 9. cuius rationis vis optimè exprimitur à Vaſquez *diſp. illa* 160. *c.* 2. quia nimirum nullus Legiſlator poteſt præcipere, aut prohibere actus, ad quos non poteſt cogere, & de quibus non poteſt ſententiam ferre, tanquàm de re ſibi cognitâ; ſed Eccleſia non poteſt cogere homines ad actus merè interiores, non poteſt de talibus, tanquam de ſibi notis ſententiam ferre: ergo nec poteſt eos præcipere nec prohibere, & multò minùs eos punire. Probatur maior, quia lex ex hoc ſolo differt à ſententia, quòd lex eſt præceptum vniuerſale; ſententia verò particulare; eſt enim declaratio ipſius legis in particulari, & ſingulari, ſeu eſt applicatio coactionis, hoc eſt pœnæ, quà vtitur lex; ab eâdem igitur facultate lex, & ſententia procedunt. Quod autem nullus Legiſlator etiam Eccleſiaſticus poſſit ſententiam ferre de actibus, omnino internis, per ſe eſt euidens, quia nullus intellectus humanus poteſt cognoſcere, intueri, aut ſcire corda hominum, imò, nec coniecturâ aliquâ inueſtigare; niſi ſigno aliquo ſenſibili indicentur. Et hoc, quod diximus, ſcilicèt eſſe incognoſcibiles actus omnino internos per Iudicium humanum; habent ex naturâ ſuâ. Vnde ex ſuâ naturâ habent non ſubdi poteſtati Eccleſiæ.

Nec vllus legiſlator, etiam Eccleſiaſticus poteſtatem habet in actus merè internos.

Ratio.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur,

Diuerſitas inter actus merè internos, & externũ quantumuis occultum.

77. Ex quo apparet diuerſitas ſatis clara inter actus iſtos merè internos, & actum quemcumque externum, quantumuis occultum per accidens; quòd actus externus ſuapte naturâ Eccleſiæ, & humano Iudicio, ac teſtimonio ſubditus eſt, quantumuis in occulto & in ſecreto factus ſit; quia eiuſdem naturæ eſt actus exterior ſecretus cum publico, licèt ſecretus defectu teſtium interdum non poſſit probari; atque adeò, nec per ſententiam in particulari puniri. Hoc tamen non obeſt quo minùs legi Eccleſiaſticæ ſubiciatur, quia lex humana in foro conſcientiæ obligat ſubditos ad ſui obſeruationem, etiam in occulto; neque enim lex humana ſolùm obligat ratione ſcandali; ſed etiam ratione obedientiæ, alioquin nõ obligaremur lege ex verâ obedientiâ; ſed ſolâ ratione ſcandali, quod eſt abſurdum: ergo lex humana eodem modo obligat ad actum publicum, & ad actum occultum externum. Atque hâc ratione probata manet ſecunda pars aſſertionis, quod ſcilicet Eccleſiâ poſſit punire actus occultos per accidens, quam nullus Auctorum negat, & eſt certiſſima, patetq; apertè ex multis capitibus Iuris Canonici, vbi ſupponitur incurriſſe aliquos Irregularitatem, & alias pœnas Iuris ob crimina occulta, vt videre eſt *c. niſi cum pridem de renuntiat c. Inquiſitionis de accuſationibus*, & clariſſimè in Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *Decret.* 2. *de reformatione*. (De quo dicemus agentes de *Irregularitate*) vbi cum concedatur Epiſcopis facultas diſpenſandi in omnibus Irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus exceptis quibuſdam (de quibus ſuo loco dicemus) manifeſtè ſupponitur poſſe Eccleſiam huiuſmodi actus talibus pœnis punire.

Lex humana non ſolã obligat ratione ſcandali, ſed etiã ratione obedientia.

78. Contra primam partem noſtræ aſſertionis ſenſerunt nonnulli, vt Adrianus *in materiâ de Confeſſione*, & *quodlib.* 8. *art.* 1. Roſella, Panormit. Felinus. Bald. & Cardinalis alijque quos refert Symancus *ſuprà*. *Cordub. lib.* 4. *quæſtionum q.* 13. Ioannes à Medina C. *de pœnit. Tract. de Oratione q. de poteſtate Eccleſiæ reſpectu actuum cordis.* Item Gloſſ. *in Clem.* 1. *de Hæreticis* & alij, quos

refert Rojas inquiſitor *Tract. de Hæreticis p.*1.*n.* 246. quæ ſententia omnino falſa eſt, & contra communem, & quidem defacto (vt inquit Sotus *diſſ.* 2. *q.* 2. *art.* 3. Eccleſia nunquam actibus interioribus appoſuit hanc pœnam, vt ex ipſo vſu, & Doctorum communi ſenſu conſtat, & ex *c. cogitatio de pœnit diſt.* 1. vbi habetur *cogitationis pœnam nemo patitur*, & ex Vlpiano *l. cogitationes ff. de pœnis*: de poſſibili verò probat ratio *ſuprà* facta pro noſtrâ aſſertione.

Aſſertio 2. qui ad petē dum conſilium reuelat amico ſuum peccatum internum nō incurrit excommunic. tali peccato impoſitam.

79. Aſſero 2. eum, qui in confeſſione Sacramētali, aut ad petendum conſilium reuelat amico ſuam Hæreſim, aut alia peccata interiora non incidere in excommunicationem impoſitam illis peccatis. Hanc aſſertionem tenet Couarr. *regula peccatum 2.p. in princip. n.*7. Gutierrez in *qq. Canonicis. c.*13.*n.* 9. Sà *verb. Excommunic. in reſeruatis. n.*3. Simancas in *Inſtit. Cathol. tit.*24.*n.* 9. & omnes, vt ipſi fatentur deſumpſerunt ex Victoria 2. 2.*q.* 11. *art.* 3. idemq́ue docent plures alij, quos retulimus *Tract.* 8. *de Pœnit. diſſ.* 11, *dub.* 5. vbi hac de re latiſſimè diſputauimus in ordine ad abſolutionem in confeſſione, & in particulari de hac explicatione Hæreſis amico aut inquiſitoribus, aut etiam Confeſſario latè diximus n 74. *collectione* 12. *vſq. ad* 13. ibi legatur.

Ratio fundamentalis eſt.

Ratio fundamentalis eſt, quia excommunicatio, vt eâdem dub. diximus impoſita eſt peccatis, v.g. Hæreſis, aut Symoniæ, non interioribus, vt probauimus in prima aſſertione; ergo exterioribus peccatis; ſed, quando quis peccata, quæ habet in corde modo prædicto alteri refert, non peccat illis peccatis, quin meritoriè poteſt illa referre: ergo per illam manifeſtationem non incidit in excommunicationem: ex quo fit nec incurrere excommunicationem, qui per iocum ex loquacitate, aut otioſè refert te habuiſſe interiùs Hæreſim, vt ibidem diximus *collect.* 13. & docet Suarius, & alij ibidem citati; aliaq́; multa, quæ eodem loco diximus ad dignoſcendum quando peccata ſint ſufficienter externa, vt poſſint reſeruari, eodem modo locum habent in ordine ad ferendam Cenſuram; imò à fortiori hic locum habent, certiùs enim eſt non poſſe ferre Cenſuram, quàm Eccleſiam non poſſe reſeruare interna peccata, imò ibi *dub.* 4. diximus abſolutè habere Eccleſiam poteſtatem reſeruandi mere interna (quamuis de facto id non fecerit) Legantur quæ diximus, *vtrâque illâ dub.* 4. & 5.

Aſſertio 3. quâ ratione poteſt Eccleſia præcipere actum internum.

80. Aſſero 3. quando actus exterior præcipitur, aut prohibetur ab Eccleſiâ poteſt illa præcipere, ac prohibere, ac præcipit, & prohibet actum internum neceſſarium, vt actus ille externus ſit humanus, & moralis. Hanc aſſertionem tanquàm veriſſimam, aut expreſsè aſſerunt, aut apertè ſupponunt plerique Theologi, & Summiſtæ, & Canoniſtæ, præſertim Antoninus, Maior, Angelus, Syluest, Sotus, Caietanus, Suarius, Henriquez, & alij, quos referemus poſteà *aſſert.* 4. & 5. Imò Adrianus *in* 4 *q.* 2. *de Confeſſione. Quodlibeto* 8. *art.* 1. Albertus Pighius *lib.* 6. *de Eccleſiaſt. Hierarchia c.* 16. Corduba *lib.* 4. *queſtionum q.* 13. Roſella *verb. Abſolutio.* 1. *n.*28. & *verbo Hæreſis.* Medina C. *de Pœnit. Tract. de Oratione q. de poteſt. Eccleſ.* putant directè etiam poſſe Eccleſiam præcipere actus internos. Quod tamen nos negamus, iuxta dicta *aſſert* 1. Hanc quoq́ue tertiam aſſertionem docet Auila *ſuprà*, & Leſſ. *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 11. *n.* 65. qui eam probat, inter alia ab abſurdo; nam, ſi Eccleſia non poſſet præcipere, aut prohibere actus internos neceſſarios, vt externi ſint actus virtutis, ſequeretur, quod Eccleſiæ præceptis poſſet ſatisfieri per meram ſimulationem, & hypocriſim ſic enim ſatisfaceret præcepto, qui accederet animo irridendi Diuina myſteria, & præcepto de annuâ confeſſione, qui confiteretur omnino fictè, & abſq́ue conſenſu in abſolutionem. Sequeretur etiam, quod Eccleſiæ poteſtas non poſſet præcipere vtilia ad ſuum finem; ſed tantùm ſe extendere ad externam diſciplinam, & politicam.

Probat Leſſius Aſſertionem.

Author indicat rationes Leſſij non eſſe omnino efficaces.

81. Verùm hæ rationes Leſſij non ſunt omnino efficaces, nec ad rem, quam intendimus collimant; ſed vlteriùs progrediuntur hîc enim ſolùm agimus actu voluntatis, qui neceſſarius eſt ad exhibendum opus externum præceptum ab Eccleſiâ; ad exhibendum autem hoc opus externum non ſemper requiritur talis actus internus, qui ſit bonus ſecundum virtutem; ſed ſufficit voluntas præſtandi opus ita, vt exteriùs nihil appariat, quòd ſit contra finem, & præceptum Eccleſiæ. Vnde inconuenientia ſiue abſurda, quæ congerit Leſſius, non ſunt abſurda; ſed concedenda iuxta doctrinam à nobis traditam de *Pœnit. Tract.* 8. *diſſ.* 7. *dub.* 12. vbi oſtendimus per confeſſiones inualidas, & fictas poſſe impleri præceptum Eccleſiaſticum preciſè, vt Eccleſiaſticum, ſi alioquin non inuoluat aliquid præcepti Diuini. Ideò, dummodò opus alioquin ex ſe bonum præceptum quis exequatur, quantumuis malo fine fiat, implet præceptum Eccleſiæ. Item, ſi in aliquo opere externo omittatur actus internus aliquis neceſſarius, vt opus illud ſit verum, & non fictum; ſicut, ſi omittatur dolor internus requiſitus ad confeſſionem validam, impletur præceptum Eccleſiæ preciſè, quatenùs Eccleſiæ eſt, vt latè ibidem oſtendimus. Quod verò addit Leſſ. ſequi inde, non poſſe Eccleſiam præcipere vtilia ad ſuum finem ſupernaturalem, nec ad ſalutem animarum, diſtinguendum eſt; ſi enim loquatur de vtilibus ſufficientibus; omnino concedendum eſt; nec enim externa opera, quantumuis alioquin materialiter bona, ſufficiunt ad ſalutem animarum, ſed indigent conſortio actuum internorum bonæ intentionis, & honeſti affectus &c. qui non cadunt ſub præceptum Eccleſiæ. Si verò loquatur de vtilibus non ſufficientibus ſe ſolis, negandum eſt Eccleſiam non habere poteſtatem præcipiendi eius actus externos, qui vtiles ſint ad vitam æternam, & finem ſupernaturalem, ſi alioquin accedant actus interni ad eundem finem requiſiti. Vtrùm autem ij actus interni accedant, vel non; non poteſt Eccleſia cognoſcere, & iudicare; ac proinde non cadunt ſub illius præceptum, aut prohibitionem.

Abſurda quæ congerit Leſſ. non ſunt abſurda, ſed concedenda.

Probatur ergo aliter concluſio.

82. Probatur ergo aliter noſtra aſſertio, quia nimirum ſicut Eccleſia poteſtatem habet & iuriſdictionē in animas hominū, non quidē ſeparatas, & ſecundum ſe; ſed, vt vnitas corporibus, &, vt informāt corpora: ita non ſolùm habet Iuriſdictionē in actus externos viſibiles, & ſenſibiles ſed etiam in actus internos volendi, aut nolendi

facere

faecere tales actus externos præceptos, aut prohibitos. quia non poſſunt huiuſmodi actus fieri ſine aliquâ voluntate imperante illos: ergo conſequenter obligat ad habendum talem voluntatem. *Confr.* Confirmatur, quia ex eo ſolùm v. g. quod Eccleſia prohibet comeſtionem carnium in aliquo die neceſſario intelligitur prohibita voluntas interior comedendi carnes eo die; & qui ſolùm interiùs proponeret eas comedere, peccaret, & tamen non peccaret, ſi nun eſſet tale præceptum; tunc autem illud peccatum in eo ſolùm conſiſtit quòd cum illa comeſtio ſit prohibita, ſeu (quod idem eſt) omiſſio præcepta; voluntas autem illa interior, quantum eſt ex ſe, ſit cauſa comeſtionis prohibitæ. & non ſeruandi omiſſionem præceptam, eo ipſo diſſonat rationi velle comedere, aut velle non omittere comeſtionem, quia eæ voluntates pugnant cum externo actu, vel omiſſione præcepta, aut prohibita ab Eccleſia. Verum hic modus præcipiendi actum internum refunditur in Ius naturale poſito iam obiecto externo præcepto ab Eccleſia. Vt dicemus in fine huius dubitationis.

83. ſed quidquid ſit de hac totâ noſtrâ aſſertione, quæ ideò hic locum habet, vt explicemus, an ligetur Cenſurâ annexâ, qui actum internum omittit, non ſolùm illum, qui neceſſarius eſt, vt opus, aut omiſſio fiat: ſed etiam, qui neceſſarius eſt, vt opus fiat bonum; vt hoc (inquam) omittam.

Aſſertio 4. quoties actus exterior eſt ex obiecto &c. bonus aut indifferens, licet fiat malo animo non incurritur Cenſura. Ratio. 84. Aſſerendum eſt 4. quoties actus exterior, qui ab aliquo fit, eſt bonus, aut indifferens ex obiecto, & circumſtantijs, etiamſi fiat ex malo animo, & propterea ſit peccatum, non incurritur excommunicatio, nec aliæ pœnæ Eccleſiaſticæ. Ratio eſt, quia illa mala voluntas per accidens coniungitur operi exteriori, quòd poſſet fieri ex aliâ bonâ voluntate, aut indifferenti. Vnde non poteſt iudicari ab alijs tale opus eſſe malum; niſi temerariè. Hâc ratione vtuntur etiam Auctores multi, qui putant Eccleſiam poſſe præcipere actus internos, qui requiruntur vt externi boni fiant ſecundum virtutem, vt ſunt Leſſ. Auila, Henriquez, Azor & alij, quos poſteà referemus. *Leſſ. Auila &c non conſequenter videntur loqui* Sed hi Auctores non video; quomodò poſſint vtrumque conjungere; nam, ſi ex vno capite ideò hic concedunt non incurrere Cenſuras Eccleſiæ, quia non poteſt Eccleſiæ innoteſcere defectus illius interni actus, hoc argumentum ſi apud illos valet deſtruit id, quod dicunt ex alio capite, Eccleſiam ſcilicèt poſſe præcipere huiuſmodi actus; nam ſi (ut ſuprà vidimus *aſſert.* 1.) ideò non poteſt Eccleſia præcipere actus merè internos, qui non conjunguntur cum externis, & manifeſtantur ab illis, quia nõ poteſt illos cognoſcere, & iudicare nec de illis ſentẽtiã ferre; hoc ipſum locũ habet in præſenti caſu; quamuis enim iſti actus cum externis coniungendi ſint ad bonificandum (vt ſic dicam) externos; tamen, quòd adſint vel non adſint interni illi actus coniuncti cum externis, æquè ignotum eſt Eccleſiæ, vt ſupponimus in prædicto argumento noſtræ aſſertionis: ergo, ſi conſequenter hi Auctores voluiſſent loqui, debuiſſent nobiſcum aſſerere non poſſe Eccleſiam etiam hos actus internos præcipere, aut prohibere; ſed tãtùm illos internos actus, qui præcisè neceſſarij ſunt, vt actus externi præcepti, vel prohibiti fiant, vel omittantur iuxta dicta loco notato de *Pœnit.* & dicenda in Tract. *de legibus.* Vnde, ſi eſſet præceptum ſub Cenſurâ audiendi Miſſam, vel confitendi peccata externa actus ille aſſiſtendi in Miſſa nullo dato ſigno externo diſtractionis voluntariæ. & actus illi externus confitendi peccata Sacerdoti, nullo dato ſigno externo deficientis doloris interni poſſunt cognoſci ab Eccleſia, atque adeò & præcipi poſſunt, & cenſurâ puniri omittentes illos. Quod autem in auditione Miſſæ deficiat interna attentio & intentio, & in cõfeſſione internus dolor, non poteſt ab Eccleſiâ cognoſci atque adeò non ſolùm non poteſt punire; ſed neque præcipere propter eandem rationem. Ergo minùs conſequenter prædicti Auctores concedẽtes non incurrere Cenſuram propter defectum notitiæ ex parte Eccleſiæ: concedunt nihilominùs poſſe huiuſmodi actus internos præcipi ſubſiſtente eodem defectu notitiæ.

85. Porrò qualis exterioritas ſufficiat, vt internum aliquod peccatum ſufficienter innoteſcat Eccleſiæ ad hoc, vt poſſit Cenſurâ puniri? *qualis requiratur exterioritas, vt peccatũ ſufficienter innoteſcat Eccleſia.* eodem modo explicari debet, atque exterioritas requiſita ad hoc, at actus cenſeatur caſus reſeruatus. Quã de re latè diximus Tract. *de Pœnit. diſp.* 11. *dub.* 5. agentes in particulari de peccato Hæreſis, & deſcendendo, quandoque ad alia: ibi legatur; & legi etiam poteſt Sanchez *lib.* 2. *moralium c.* 8. *a. n.* 6.

86. Hanc etiam quartam aſſertionem poſſumus probare ex *c. Mandato* & ex *c. Tua nos de Simonia*, *Probatur 4. Aſſertio.* vbi quædam dationes, & acceptiones dicuntur fortaſsè fuiſſe Simoniacæ, nimirum, ſi habuerint in animo dandi vnum pro alio; ſed, quia id non fuit deductum in pactum non incurriſſe pœnas Symoniæ impoſitas. Ideò Nauarrus *dicto c. Mandato n.* 10. hanc noſtram ſequitur aſſertionem ſicut & Suarius de *Cenſuris diſp* 4. *ſect.* 2. *à n.* 18. Henriquez *lib.* 6. *c.* 14. *n.* 6. *in fine* Sà verbo *Excommunic.* agens *de excommunicationibus Bullæ Cænæ n.* 3. qui in ordine eſt 75. Item idem Nauarrus in *ſum. Hiſpanâ c.* 27. *n.* 179. *littera M.* & plures Modernos citat Henriquez. Eandem aſſertionem docet Vaſquez 1ᵉ 2. *diſp.* 160. *c.* 15. qui cum Simancas *loco citato* id declarat exemplo, ſi quis interius cogitans, & credens aliquam Hæreticam propoſitionem, quaſi concludens exteriùs diceret *profectò ita eſt*, vel capite annueret, vel pugnù pluteum cederet, aut ſigno vel opere alio omninò indifferenti vteretur, nec quidquam aliud adderet, non incurreret Excommunicationem, nec illud peccatum eſſet reſeruatum; quã de re iam diximus citata *diſp.* 11. *de Pœnit. collectione* 2. *nu.* 46. vbi plures alios caſus adduximus. Eandem aſſertionem docet Vgolinus Tabul. 2. c. 2. n. 3. & Petrus à Nauarra (quamuis vtatur verbò *fortaſsè*) lib. de *Reſtit.* c. 2. n. 278. Vega c. 125. caſu 13. & probabilem putat Azor tomo 1. lib. 8. c. 9. q. 12. Alios adduxi *loco citato*. Vide Dianam p. 5. Tract 9 Reſol. 49. & ſic ſunt intelligendi aut omnes aut plerique; quos poſtea retulit in *illa Reſol.* 50. *part.* 8. *Tract.* 1. qui nihil aliud dicunt ſi attentè legantur exceptis paucis

(vt iam ſubijcio) ſi comparentur cum reliquis.

87. Sed Nicolaus Garzia tomo 2. de *beneficijs, p.* 11. *c.* 10. refert Bañes, & Petrum à Ledeſma aſſerentes poſſe Eccleſiam hos actus exteriores ſic indefferentes prohibere, & etiam punire excommunicatione, & alijs pœnis; de facto tamen non puniuiſſe, & ipſe Nicolaus Garzia aſſerit de facto puniuiſſe Eccleſiam pœnâ excommunicationis eum, qui Hæreſim interiorem actu exteriori de ſe indifferenti manifeſtat, annuendo capite, vel alio ſigno, quia ſufficit (inquit) eſſe actum exteriorem, vt legi Humanæ ſubdatur. Et licèt eius malitia in indiuiduo non poſſit cognoſci, tamen ſat eſt de ſe eſſe cognoſcibilem. Deinde id probat ex *Clem* 1. *de ſtatu Monachor.* & ex *Clem.* 1. *de Hæretica.* & impugnat reſponſionem, quam adhibet Vaſquez; dicens cum Lorca, quem refert doctrinam illam Vaſquij eſſe ſingularem, & Canonibus repugnantem; ſed de hoc vltimo dicemus infrà in *reſponſione ad* 6. *&* 7. *argumentum aduerſariorum,* quæ poſteà obijciemus, & diſſoluemus. Ad primum autem, reſpondetur Eccleſiam poſſe prohibere actus externos indifferētes, imò alioquin bonos; ſed poſitâ iam prohibitione Eccleſiæ ex tunc iam conſtabit de malitiâ eorum, & poterit punire; quia nimirum tunc illi actus alioquin naturâ ſuâ indifferentes, aut boni, ſunt mali; quia prohibiti ab Eccleſiâ, & nihilominùs fiunt contra eius prohibitionem: & ideò, tanquàm actus ſenſibiliter diſſonantes legi Eccleſiaſticæ, poſſunt ab Eccleſiâ puniri: Nos verò cum eodem Vaſquez & alijs dicimus, non poſſe puniri actus malos internos, quamdiu eorum malitia non manifeſtatur ſigno exteriori ſignificante malitiam; quando autem actus ille interior malus tantùm imperat actus externos indifferentes de ſe, & nondum prohibitos, non eſt vllum ſignum exterius ſignificans malitiam illam, atque adeò non poteſt puniri ab Eccleſiâ, imò, nec talis actus internus præcipi, aut prohiberi. Quod ſi Vaſquez putat poſſe Eccleſiam præcipere in auditione Miſſæ attentionem, & in confeſſione dolorem merè internum; ex eo eſt, quia ex alio capite putat talia præcepta Miſſæ, & confeſſionis, quoad ſubſtantiam eſſe Diuina; licèt, quoad determinationem ſint Eccleſiaſtica, vt videre eſt in ijs, quæ diximus eodem *Tract* 8. *de Pœnit. diſp.* 11. *dub.* 12. Nam ſi ſpectemus præcisè præceptum Eccleſiaſticum, expreſſè docet idem Vaſquez, vt ibidem notauimus, non poſſe directè præcipere huiuſmodi actus internos. Leguntur etiam, quæ ex eodem Vaſq. diximus eodem *Tract. de Pœnit. diſp.* 7. *dub.* 5. vbi latè oſtendimus, ex vi Eccleſiaſtici præcepti non poſſe præcipi actus merè internos, & repetit hoc Vaſq. de *Excommunic. dub.* 53. *n.* 4.

Ad primum Reſp.

Non poteſt Eccleſia punire actus malos internos, niſi eorum malitia ſignificetur ſigno exteriori ſignificante malitiam.

Aſſertio 5.

88 Aſſerendum eſt 5. quoties Eccleſia imponit Cenſuram alicui operi exteriori malo, ſi fiat ex tali, vel tali intentione, incurritur excommunicatio, vel Cenſurâ, quando opus illud fit cum illâ intentione, etiam ſi talis intentio omnino lateat interiùs, & nullo modo ſe prodat. Ratio eſt, quia cùm abſolutè poſſet Eccleſia imponere excommunicationem tali peccato exteriori, etiamſi ſine illo animo fieret, potiùs reſtringit ſuam poteſtatē non puniendo illum; niſi fiat tali vel tali modo. v. g. ſcienter, vel ex præſumptione, vel ex odio, & ſimilibus. Vnde Excommunicatiò impoſita inquiſitoribus *in Clementinâ multorum §. verùm de Hæreticis,* ſi omittant procedere, aut procedant contra Iuſtitiam ex amore, vel odio vel ex ſpe lucri, incurritur ab eis quoties faciunt illud opus exterius malùm ex tali affectu, etiamſi animus ille nullo modo ſe prodat. Vt docent cōtra Recentiores aliquos Suarius *ſuprà* Caietanus. 2. 2. *art* 3. *q.* 11. Caſtro *lib.* 2. *de Lege pœnali, c.* 55. *Conclus.* 1. *§. contra hanc conclusionem* Sotus 10. *de* Iuſtitia & idem videtur docere Vaſquez de *Excomm. dub.* 53. *n.* 4. Sotus 10. *de Iuſtitia. q.* 5. Angelus *verbo Hæreticus* 2. 2. Syluest. *Excommunic.* 7. 2. 3. *&* 4. alijq́, Recentiores. Vide quæ diximus *de Matrim diſp.* 7. *dub.* 56. *§. Probabile nu.* 611. *vbi ad hunc locum non retulimus.*

Ratio.

89. Sed contra primam aſſertionem Auctores, qui dicunt Eccleſiam poſſe præcipere, & prohibere actus purè interiores, & illos punire, varijs modis argumentantur; quorum aliqua ſingillatam referemus

Argumenta oppugnantiū concluſionē Primam n. 71. *poſitam ſoluuntur.*

Primū argumentū, quia apoteſtas Eccleſiæ eſt ſpiritualis: ergo poteſt punire peccata quātumuis ſint ſpiritualia, & purè interna.

Argumētū 1

90. Reſpondetur conceſſo antecedenti negando conſequentiam, quia, licèt poteſtas Eccleſiæ ſit Spiritualis, reſidet tamen in hominibus, ideò debet exerceri humano modo; ita, vt ſolùm ſe extendat directè ad ea, quæ homines poſſunt cognoſcere. Quæ ſolutio admittitur à quibuſdam Auctoribus ex ijs, quos ſuprà numerauimus in 4. aſſertione; qui tamen volunt, vt vidimus Eccleſiam poſſe obligare ad actus illos internos, qui coniunguntur cum externo indifferenti, quamuis non poſſit prædictos actus internos punire Cenſurâ; quod non videtur conſequenter dictum, vt iam notauimus.

Reſp.

Licèt poteſtas Eccleſiæ ſit ſpiritualis, debet tamen exerceri humano modo.

91. Secundum argumentum eſt Adriani; quia Eccleſia diſpenſat in voto purè interiori, & ſolâ mente facto: ergo habet Eccleſia poteſtatem, & Iuriſdictionem in actus purè interiores: ergo eâdem ratione habebit poteſtatem puniendi & prohibendi illos modo accommodato, id eſt per legem, quæ non requirit in legiſlatore cognitionem delicti facti, nec faciendi, vel per ſententiam, ſi de eo conſtiterit, ſaltèm per confeſſionem delinquentis.

Argumētū 2. *Eccleſia diſpenſat in voto purè interno ergo &c.*

92. Reſpondet Ioannes Medina aliud eſſe obligationem tollere, aliud ponere: minùs enim requiritur ad illud prius quàm ad hoc poſterius. Vnde, quia diſpenſare votum eſt tollere obligationem, & vinculum (vt idem putat de abſolutione peccatorum) ideò datum eſt Eccleſiæ à Domino, vt paternâ prouidentiâ poſſit rationabili modo hæc vincula tollere, etiamſi ex ſolo mentali actu originem ducant; ferre autem leges eſt imponere obligationem, & onus (& adhuc multò magis punire) eſt odioſum & inuoluntarium, & ideò non oportuit Iuriſdictionem ad hos actus ampliari.

Reſp. Iohannes Medinæ

93. Azor, & Auila reſpondent Eccleſiam habere poteſtatem, & Iuriſdictionem in actus purè internos, in quantum ſponte manifeſtantur exteriùs, & ſpōtè ſubijciuntur Eccleſiæ iudicio,

Reſp Azor & Auila.

Eccle-

Eccleſiæ iudicio; non tamen, ſi omnino interiùs maneant occulti.

Hanc ſolutionem impugnat Suarius.

94 Hanc ſolutionem impugnat Suarius de *Cenſuris diſp. 4. ſect. 5. n. 6.* quia illa manifeſtatio ſolùm eſt conditio neceſſaria ad vſum talis Iuriſdictionis: ipſa verò Iuriſdictio immediatè cadit in actum ipſum internum; niſi enim cadat in illum, nihil efficiet.

Reſp. Suarius.

95. Reſpondet, autem idem Suarius diſpenſationem propriè non cadere in actum ipſum interiorem, qui præceſſit; ſed in effectum eius, qui moraliter, manet, id eſt in obligationẽ, quæ iam non eſt actus internus; ſed morale quoddam vinculum, quod manet in homine, & ex iuſtâ causâ auferri poteſt ab habente poteſtatem, cuius ſignum eſt quia obligatio voti eadem eſt apud Deum, ſiue votum ſit purè mentale, ſiue externum.

96. Vaſquez verò *diſp. illa 160. c. 4. n. 17.* vrget argumentum, quia etiamſi votum omnino interius maneat, & nullo modo fuerit manifeſtatum; poteſt adhuc commutari, aut irritari aut diſpẽſari, poteſt enim Superior dicere, *Si tale votum emiſiſti ego diſpenſo tecum, aut commuto, aut omnino irrito*; etiamſi præcipere, aut vetare non poſſit actus interiores

Reſp. Vaſquez.

97. Reſpondet ergo ipſe Vaſquez aſſignando diſcrimen inter dico prædicta; nam præcipere eſt actus Iuriſdictionis; at verò irritare, commutare, vel diſpenſare, pertinet ad quandam poteſtatem dominij, quam nomine Dei habet ſuperior; nam in omnibus his nomine Dei remittit verbũ promiſſionu, quod fieri poteſt etiamſi quis non haberet Iuriſdictionem ad præcipiendum, & etiamſi promiſſio non innoteſcat; veluti quiſq; particularis nullam habens Iuriſdictionem poſſet Iuramentum in ſuam vtilitatem ab altero factum ei remittere, etiamſi omnino interius in corde factum eſſet; cùm enim aliquis non vult eleemoſynam, quam alius iurauit ſe illi daturum, iam amplius non eſt Deo infidelis ille qui iurauerat, ſi non ſoluat,

Paulò aliter Reſp. idem Vaſq. doctrina Authori placet.

98. Paulò aliter reſpondet idem Vaſquez *dub. illo 13. de Excommunic. 3. in fine*, dum ait hoc; quod eſt diſpenſare, non facere ſuperiorem poteſtate eâdem, quâ leges ſtatuit; ſed irritat à principio ſubtrahendo materiam voti, efficiendo illam non ſubiectam voto, vt poteſt; atque hoc quantum ad irritationem. Quantum ad diſputationem verò dicit diſpenſare ſuperiorem, quia eſt interpres Diuinæ voluntatis, & ſicut Deus poteſt remittere debitũ ex voto ſic & Pontifex iuſtâ de causâ; Ad hoc autem ſufficit, quod ipſe cognoſcat naturâ ſuâ ſimile votum habere cauſam diſpenſandi, ſicut, ſi proprium debitum ipſe remitteret, vt ſi diceret, ſi iuraſti interius mihi daturum centum, ego debitum remitto, & tunc ſanè nullum maneret vovotum. Hactenus Vaſquez: quæ doctrina mihi placet.

Argumentantur 3. Eccleſia iubet confeſſionem peccatorum merè internorum ergo &c. Confir.

99. Tertiò argumentantur Auctores oppoſitæ ſententiæ, quia Eccleſia iubet, vt fideles, quotannis confiteantur peccata mortalia, etiam interna, & ſolius cordis, & præcipit etiam internum dolorem: ergo &c. Confirmatur quia etiam quoties tollit Iuriſdictionem ab aliquo ſacerdote, vel reſeruat peccata; etiamſi omnino interna ſint, manent reſeruata, & etiamſi tentet ille ſacerdos abſoluere, nihil faciet: ergo, quando uult, confert Eccleſia Iuriſdictonem ad interiora, & quando vult, tollit: ergo habet talem Iuriſdictionem.

Reſp. multi præceptum confeſſionis eſſe Diuinũ quoad ſubſtantiam.

100. Reſpondẽt multi prædictum præceptũ confeſſionis eſſe Diuinum, quoad ſubſtantiam, & ſolùm Eccleſiaſticum, quoad determinationem temporis: ſolùm enim ſtatuit Eccleſia vt ſemel in anno recipiatur Sacramentum Pœnitentiæ à fidelibus. Nos verò quid in hac re dicendum ſit ſatis ſignificamus diſp. illa 7. *de Pœnit. dub. 5.* & locis ibi notatis *ſuprà in hac. dub* ibi legantur.

Ad Confir.

101. Quod verò attinet ad confirmationem quâ ratione Eccleſia poſſit tollere, vel auferre Iuriſdictionem circa merè interna peccata abſoluenda, latè diximus *diſp. 11. de Pœnit. dub. 4.* vbi inter alia explicuimus tunc peccata interna, vt proximè ſubijciuntur Sacramento Pœnitentiæ per confeſſionem fieri ſenſibilia, & eâ ratione eſſe partem Sacramenti. Item ipſum actum abſoluendi, & collationem Iuriſdictionis eſſe aliquid externum; Sacerdotem verò indigere collatione Iuriſdictionis ex inſtitutione Chriſti. Vnde, ſi Eccleſia illam non conferat, nihil poteſt facere ſacerdos, eâque ratione manebit peccatum reſeruatum. Legantur ibi dicta à *n.* 28. vbi diximus Chriſtum reliquiſſe Eccleſiæ, vel collationem iuriſdictionis conferendæ ſacerdoti, vel applicationem materiæ iuxta diuerſas ſententias. Vnde, niſi ſacerdotes habeant huiuſmodi materiam applicatam, nihil facient iuxta latè dicta eodem Tract de *Pœnit. diſp.* 10. *dub* 2. 3. 4. & *diſp. 11. dub. 1. & 3.* alijſque multis locis.

Peccata interna per confeſſionem fiunt ſenſibilia.

Argumentatur 4. ex decretis conciliorum.

102. Quartò argumentatur Ioannes Medina ex multis Decretis Conciliorum in quibus anathemate percutiuntur, qui hoc vel illud dixerint, docuerint, aut crediderint: ſed actus credendi eſt internus. Item Hæretici interrogantur à Iudice, an hoc vel illud credant, vel crediderint: ergo &c.

Reſp.

103. Reſpondetur concedendo talia decreta eſſe multa; illud tamen verbum *crediderint* ſemper eſſe intelligendum, ſi talem credulitatem verbo, vel nutu, vel alio ſigno expreſſerint. Ita Azor, Auila, Suarius, Vaſquez, & alij multi ex citatis.

Obijcit 5. Medina:

104. Quintò obijcit Medina *c. commiſſa* de *electione in 6.* vbi conſtitutum eſt, quòd, ſi quis Parochialem Eccleſiam obtinuerit ſine voluntate aſcendendi ad ordinem ſacerdotalem beneficium ipſo Iure amittat, & fructus non faciat ſuos: ergo ob ſolùm defectum voluntatis priuatur beneficio, fructibus,

Obj. 6.

105. Sextò obijcit Clementinam 1. *de ſtatu Monachorum. §. quia vero*, vbi Pontifex ipſo facto excommunicat Monachos Benedictinos, qui ſe conferunt ad curias Regias animo accuſandi, vel nocendi ſuo Prælato, vel Monaſterio.

Obj. 7.

106. Septimò obijcit Clementinam *multorum §. verum de Hæreticis* vbi etiam excommunicantur ipſo facto Inquiſitores, qui odij gratiâ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra Iuſtitiam, & conſcientiam ſuam aliquem vexauerint, aut contra aliquem omiſerint procedere, vbi ſuerit ſuper prauitate Hæreticâ procedendum. De quo Texin iam diximus obiter

ſuprà aſſertio, 5.

Obj. 8.

107. Octauo objicit caput. *Dolentes de celebr. Miſſar.* vbi Clericis recitantibus Diuinum officium præcipitur attentio interior, & deuotio: ergo Eccleſia habet, & exercet Iuriſdictionem in actus internos.

Ad hæc omnia Reſp. Caietanus.

108. Ad hæc omnia reſpondet Caietanus in *ſummâ verbo Excommunic. c.* 3. & *verbo Hora* §. 3. Sotus *lib.* 10. *de Iuſtitiâ q.* 5. *art.* 5. Azor, Aula & alij, quòd etiamſi Eccleſia non poſſit præcipere, vetare nec punire actus internos directè, & per ſe, & ſolicitariè acceptos; poteſt tamen eoſdē præcipere, aut vetare, & punire indirectè, & quatenùs coniunguntur cum exterioribus, & eos informant, tanquàm cauſæ vel conditiones modificantes ipſos actus externos.

Solutio hæc Caietani falſa eſt

Vt benè probat. Vaſq.

109. Hæc tamen ſolutio friuola, & falſa eſt, nec cum rationibus communis opinionis, quam iſti Auctores etiam ſequuntur, conſentit; vt benè probat Vaſquez *illa diſt.* 160. *c.* 3. nã licèt Eccleſia poſſit præcipere, & punire actus interiores, qui per ſe ſunt cauſa externorum, vt dictum eſt *in 3. aſſertione,* tamen affectus internos, qui ſolùm, tanquàm cauſæ, aut circumſtantiæ accidentariè coniunguntur cum exterioribus, & qui non ſunt neceſſariò coniuncti neq; vllo modo produntur, nec manifeſtantur per exteriores, quibus accidentaliter ſunt coniuncti, quomodo Eccleſia poterit punire, cum ex ſe, & naturâ ſuâ maneant occulti, nec vllo mõdo poſſint cognoſci ab Eccleſia, nec illa de ijs poſſit ſententiam ferre? Tales ſunt affectus omnes interni, de quibus loquuntur argumenta propoſita; nam is, cui confertur beneficium, ſicut poteſt habere animum recipiendi ordinem, poteſt etiam habere animum non recipiendi, & Monachus, qui adit Curiam, ex multis motiuis poteſt ire. Vnde; niſi malus animus aliquo ſigno ſe prodat exteriùs, temerariè iudicabitur, quòd eo animo adeat, cum poſſit ire ex bono. Ideò aliter reſpondendum eſt argumentis.

Author indicat aliter reſpondendũ argumentis.

Ad Quintũ ergo Reſp. Azor.

110. Ad quintum ergo in ordine reſpondet Azor Eccleſiam benè poſſe exigere actum voluntatis internum ab eo, cui confert beneficium, non quidem ex lege humanâ, quæ non habet poteſtatem in actus omnino internos, ſed ex conuentione, & pacto. Et quamuis Vaſquio non placeat hæc ſolutio, quia (vt ipſo inquit *c.* 5. *in fine*) opus omnino internũ nõ poteſt eſſe conditio vt Eccleſia, quæ tantùm iudicat de exterioribus, fungatur officio ſuo, & gubernatione conferendo beneficia ſub eâ conditione Mihi tamen (quidquid ſit de facto) de poſſibili non eſt dubium quin Eccleſia poſſit nolle ſua beneficia conferre, niſi ſub eâ conditione, vt quiuis poteſt legare in ſuo teſtamento bona aliqua alicui dummodò habeat intentionem aſcendendi ad ordines, quâ conditione, ſeu intentione interiori deficiente non poteſt licitè illis bonis frui.

Vaſquio nõ *placet hæc ſolutio.*

Authoris Iudicium.

111. Quod verò ita factum fuerit ab Eccleſiâ in illo Textu, mihi valde probabile apparet, videturque id ſentire Sotus 10. *de Iuſtitia q.* 5. *art.* 6. *conclaſ.* 1. Nauarrus *c.* 25. *n.* 118. Leſſius *lib.* 2. *c.* 34. putant enim hi Auctores hanc fructuum reſtitutionem non eſſe neceſſariò faciendam ab alijs omnibus, qui adquirunt alia beneficia non parochialia ſine voluntate ſuſcipiendi ordinem, quem prædicta beneficia requirunt; quia illa conditio non inuenitur oppoſita ab Eccleſiâ alijs beneficiarijs. Cùmque illa reſtitutio fructuum, quæ in eo capite decernitur, ſolùm ſit Iuris ſcripti, & ex Eccleſiæ ordinatione, & voluntate; non verò Iuris Diuini, aut naturalis; in alijs beneficijs locum nõ habebit. Ita cum prædictis Auctoribus ſentit Azor *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 9. *q.* 5. expendenda, autem eſt in his Auctoribus illa vox *conditio,* vbi videntur ſentire huiuſmodi beneficium, & Ius ad fructùs dari ab Eccleſiâ beneficiario Parochiali ſub eâ conditione quòd habeat talem animum.

112. Non me latet Gloſſam ad citatum *c.* Gabrielem, & alios exiſtimare teneri quoque cæteros beneficiarios ad reſtitutionem fructuum quod â fortiori deber aſſerere Vaſquez, qui exiſtimat ex Iure ipſo naturali, & diuino teneri beneficiarium ad habendam voluntatem ſuſcipiendi ordinem ſacrum & inſeruiendi Eccleſiæ in beneficio, quia beneficium datur propter officium. Vnde ipſe Vaſquez ad argumentum reſpondet teneri, ſi ſuſcipit beneficium, habere illam interiorem voluntatem, non ex præcepto Eccleſiaſtico; ſed ex ipſo Iure Diuino, & naturali quod obligare poteſt, vt diximus ad actus interiores; atque ideò aſſerit Pontificem in eo capite non condere nouum ius; ſed explicare Diuinum, quam doctrinam repetit in opuſculo de *beneficijs c.* 3. §. 3. *dub.* 1.

Tenetur beneficiarius habere voluntatem ſuſcipiendi ordines, cum beneficium ſit eo fine Collatum.

113. Omnes tamen citati Auctores tenent contra Sotum, quod etiamſi non habuerit animum ſuſcipiẽdi ſacerdotium; ſi tamen ante annum completum, mutato animo ſacerdotium ſuſcipiat, facit omnes fructus, etiam illius anni præteriti, ſuos; ſic enim colligitur ex eo capite, Eccleſia enim illi concedit inducias illius temporis & eâdem ratione poteſt frui fructibus illius anni, ſi habuit animum ſe ordinandi, licèt in fine anni mutato animo non ſe ordinauerit. Sed de hac re latiùs diſputare non eſt huius loci. Legantur Vaſquez, & Azor *locis citatis.* Itaq; quocumque modo ex prædictis reſpondeamus, nõ probat Textus contra noſtram doctrinam.

Ad 6. *Reſp.*

114. Ad 6. reſpondetur Monachum Benedictinum adeuntem curiam, etiam animo nocendi Prælato non incurrere prædictam excommunicationem; niſi animus ille interior aliquo modo exteriùs indicetur; quia actus eundi eſt omnino indifferens de ſe. Ita Vaſquez *diſp. illâ* 160 *c.* 5. *n.* 12. Suarius *diſp. illâ* 4. *de Cenſuris, ſect.* 2. *n.* 20. idemque ſentire Nauarrus citatus pro noſtra 4. aſſertione, & docent alij multi Recentiores ſequuti prædictos Auctores; probatuique efficaciter ex *c. mandato* & *c. tua nos, de Simonia* vt in eâdem 4. aſſertione diximus; licèt autem Caietanus, Sotus, Syluest, & alij dicant incurrere Excommunicationem, minus conſequenter loquuntur, & omnino falſum eſt, vt iam probauimus, ſi tamen ex circumſtantijs, vel alijs ſignis ſignificetur ſufficienter internus animus incurret Excommunicationem iuxta dicta.

Ad 7. *Reſp.* Vaſquez.

115. Ad ſeptimum eodem modo reſpondet Vaſquez non incurrere Inquiſitores eam excom-

communicationem; niſi affectus ille odij, vel auaritiæ exteriùs manifeſtetur. In quo libenter conſenimus cum Caſtro, Auila, & alijs *ſuprà*, ſi in omnibus externis actibus ſeruetur æqualitas & iuſtitiâ ſecundum allegata, & probata; tunc enim licèt ex inteſtino odio Inquiſitor ſententiâ iuſtâ exequatur, non incurret. Si tamẽ exteriùs faciat iniuſtitiam aliquam, vel omittat facere iuſtitiam: tunc quidem, ſi non faciat ex odio, vel amore &c. ſed ex ignorantiâ, vel negligentiâ etiam culpabili, non incurret. Si tamen illa iniuſtitia procedat ex odio, vel amore &c. quantumuis occulti maneant, huiuſmodi effectus incurret excommunicationem iuxta dicta *aſſert.* 5. cum Caietano, Suio, Syluestro, & alijs non propter rationem eorum Auctorum, quam impugnauimus; ſed propter rationem Suarij, quia ſcilicèt Eccleſia in illo caſu potiùs reſtringit ſuam poteſtatem; cum pro illo peccato exteriori, etiam ſine illo ſpeciali animo odij, amoris &c. commiſſo poſſet imponere excommunicationem. Alioquin aliæ excommunicationes impoſitæ qui ijs ex contemptu, vel præſumptione, vel ſcienter tranſgrediuntur Eccleſiæ præcepta, rarò incurrerentur.

Ad 8. Reſp. Suarius. cum communi ſententia Eccleſia præcipere etiam attentionem interiorem in oratione.

116. Ad 8. cum communi ſententiâ Auctorum reſpondet Suarius *à n. 26.* eo ipſo, quod Eccleſia præcipit orationem vocalem, ſeu recitationem præcipere etiam attentionem interiorem; quia oratio (inquiunt hi Auctores) ſine attentione non eſt oratio. Atque adeò ſicut præcepto ieiunio, aut peregrinatione præcipitur voluntas ieiunandi, vel peregrinandi: ita præcepta oratione præcipitur attentio, quæ de ſubſtantiâ eſt orationis, quam ſententiam retulimus in primo tomo de ſacramentis *Tract. 5. qui eſt de Sacrificio Miſſæ diſp. 5. dub.* 8. vbi plures retulimus pro vtraque ſententia negante & aſſerente.

Vaſquez verò concedit poſſe eſſe ſubſtantiam orationis vocalis ſine attentione.

117. Vaſquez verò concedit poſſe eſſe ſubſtãtiam orationis vocalis, ſine attentione, licèt ex Iure Diuino requiratur attentio, vt ratio ſit bona, & actus virtutis. Dicunt autem hi Auctores præceptum recitandi horas Canonicas eſſe, quoad ſubſtantiam Diuinum, atque adeo eo Iure præcipi attentionem & eſſe Eccleſiaſticum, quoad tempus, & quantitatem eorum, quæ recitanda ſunt, quia Eccleſia modificata eſt, & determinauit præceptum quoad prædictam quantitatem & tempus, & materiam.

Alij cum quibus auctor verò putat præceptum recitandi horas eſſe merè Eccleſiaſticum, nec illo poſſe præcipi attentionem internam.

118. Alij verò ſatis probabiliter, & me quidem Iudice, verè, putant præceptum recitandi horas eſſe merè Eccleſiaſticum, & humanum, nec in illo poſſe præcipi attentionẽ interiorem; ſed ſolùm præcipi exteriorem; ideòque ſatisfacere præcepto, qui voluntariè diſtractus in varias cogitationes recitat, dummodò interim non faciat opera, quæ exteriùs ſatis indicent internam animi diſtractionem; ac proinde non teneri ad repetendum; nec ad reſtitutionem. Ita Durandus, Antoninus, Gerſon, Medina, & alij multi, quos in ſimili retulimus Tract. 5. citato agentes de ſacrificio Miſſæ diſp. 5. dub. 8. de attentione requiſitâ ad implendum illud preceptum. Et quidem Suarius, quantumuis primo aſpectu videatur contrarius huic doctrinæ, non omnino repugnat, vt ibidẽ quoque notauimus, & explicuimus idque maximè in præſenti re de recitatione officij; nã ex tribus attẽtionibus quas ipſe diſtinguit loco ibi notato, vna eſt attẽtio ad verba, quæ in eius ſententiâ ſufficit etiam deficientibus alijs; hanc autem attentionem præciſè ad verba, quæ dicuntur (ſaltem aliquâ ratione) eſſe requiſitam non poſſunt negare Durandus, & alij prædicti auctores ibi relati; vnuſquiſque enim debet aliquâ ratione noſſe, & ſcire ſe feciſſe id, quod præcipitur; id autem ſciri non poteſt; niſi cognitione, & actu quodam mentis, quo quis cognoſcat aliquâ ratione ſe tale opus præſtare, aut præſtitiſſe; atque adeò debet cognoſcere in hoc caſu ſe proferre, aut protuliſſe talia verba, quæ Eccleſia præcipit proferre. Omnis autem cognitio eſt attentio quædam mentis; atque adeò tale genus attentionis, ſaltèm leuiſſimæ, non poteſt non requiri, vt homo ſciat ſe impleuiſſe præceptum; cumque Suarius ſolùm attentionem ad voces putet ſufficere, quantum ad hanc rem parum tandem aut nihil diſſentit à Durando, & cæteris. Item Vaſquez, ſi ab hac opinione diſſentit, non eſt, quia putat Eccleſiam poſſe præcipere internam animi attentionem, ſed; quia, vt diximus, putat illud præceptum eſſe Diuinum. Si enim putaret eſſe merè Eccleſiaſticum, expreſsè iuxta ſua principia dicendum eſſet non poſſe præcipi alium internum actum, quam qui requiritur ad efficiendum actum externum præceptum ab Eccleſiâ.

Aduertendũ

119. Aduertendum etiam eſt iuxta dicta loco notato de Sacrificio Miſſæ hoc eſſe diſcrimen inter orationem, & aſſiſtentiã Miſſæ, quod ad aſſiſtẽdum Miſſæ, cum illa aſſiſtentia non ſit actio quædam, quæ ſemper requirat nouam actualem attentionem animi ad aſſiſtendum, ſicut actio recitandi horas requirit actualem attentionem animi ad proferendum, benè poteſt quis perſeuerare in externâ aſſiſtẽtiâ Miſſę ſine vllâ attentione ad eâ, quæ fiunt in Miſſa à ſacerdote; cum tamen non poſſit pergere in recitatione ſine aliquo genere cognitionis; quia non alius, ſed ipſe eſt exequutor externæ actionis orandi, cum tamẽ exequutor Miſſæ ſit alius, nempe ſacerdos, fidelis verò audiens tantùm aſſiſtat. Legantur quæ diximus loco notato vbi hæc paulò aliter explicuimus.

Argumentantur 9. nonnulli Eccleſia punit eos actus externos ergo &c. patet exemplis.

120. Nono Argumentãtur non nulli, quia ſæpiſſimè Eccleſia punit eos, qui omittunt actus externos; ergo tunc ſolùm punit actum interiorem, quo homo vult omittere actionem externam. Antecedens patet exemplis; nam Hæreticus, qui omittit audire Miſſam ex eo quòd credit corpus Chriſti non eſſe realiter in Eucbariſtia, quamuis non manifeſtauerit aliter ſuã credulitatem, incidet in excommunicationem latam contra Hæreticos. Secundò qui cum poſſet & tenebatur ex Iuſtitia defendere Clericum à percuſſione, non eum defendit, incidit in excommunicationem c. *quintæ de ſentent. excommunic.* Tertiò qui contra Edictum ſub excommunicatione non dẽnuntiat, cùm teneretur, incidit in Excommunicationem pluraque alia poſſent afferri exempla; ergo &c.

Reſp. Auila.

121. Auila *1. p. dub. 10. in fine* reſpondet con-

 cedendo

Eccleſiam tunc non ſolum actum internum punire, ſed omiſſiones actuum externorum.

cedendo omnia, quæ in exemplis adducuntur; ſed negando, quod tunc Eccleſia puniat ſolum actum internum, quin potiùs omiſſiones actuũ exteriorũ ad quos homo tenebatur. & conſequẽter punit actum internum in quantum eſt cauſa huius omiſſionis.

Hæc ſolutio Authori placet.

122. Hæc ſolutio abſolutè mihi placet, quãuis in illo exemplo omittentis Miſſam; niſi omiſſio hîc & nunc ex circũſtantijs ſufficienter ſit indicatiua talis animi Hæretici, non ſufficiet ad incurrendam excommunicationem; poteſt autem ex circumſtantijs ſufficienter indicari, quod iudicio prudentis relinquitur diſcernendum; multi enim omittunt Miſſam ſine vllo animo Hæretico.

Argumentum 10.

123. Decimò argumentantur aliqui quoties Eccleſia definit aliquid eſſe de fide, obligat, vt interius illud credamus, & quoties prohibet actionem aliquam externam, vt comeſtionem carnium in aliquo die, ſimul etiam prohibet propoſitum, ſeu voluntatem efficacem comedendi carnes eo die, quæ mala erit, etiamſi nullo modo manifeſtetur; quod ſi Eccleſia non prohibuiſſet, non eſſet mala illa voluntas.

Reſp.

124. Reſpondetur hoc non eſſe directè præcipere, aut prohibere actus interiores; ſed tantùm explicare, & conſtituere veritatem, quam definit ſub obiecto Fidei. Quod obiectum diuino Iure tenemur credere. Item prohibere Eccleſiam, aut imperare actionem exteriorem, quâ imperatâ, vel prohibitâ, naturali Iure tenemur non velle, quod prohibitum eſt, quia poſito obiecto ex eo naturaliter deriuatur malitia, vel bonitas in actum internum efficacem. Omitto alios caſus qui ſolent afferri ad probandum poſſe præcipi à Iudice humano actus internos, qui eodem modo vel negandi, vel explicandi ſunt, atque hucuſque allati qualis eſt ille: quòd ſuperior poſſit præcipere merè internam intentionem obligando vt quis offerat v.g. Miſſam pro tali, aut tali re, quod negandum eſt ex vi purè præcepti humani. niſi accedat alia obligatio Iuramenti, aut voti ita faciendi, quando ſuperior præſcribat, ſed de hoc alibi agẽdum eſt, & tunc etiam non probatur eſſe locus Cenſuræ.

DVBITATIO XI.

An actus exterior, qui non eſt perfectus, & Conſummatus in ſpecie, excuſetur à Cenſura?

Communis Doctorum ſententia.

125. IN hac re communis doctrina Doctorum eſt verba legis imponentis Cenſuram propriè, ſtrictè. & cum proprio rigore intelligenda eſſe, iuxta doctrinam traditam *diſp. 1. à dub. 18. vſque ad* 22. eſt enim materia odioſa, & odia ſunt reſtringenda iuxta *Reg. Iuris.* ibi explicatam. Quo ſuppoſito;

Aſſertio 1.

126. Aſſerendum eſt 1. legem excommunicantem, aut ſuſpendentem committentes aliquod delictum non quidem comprehendere mandantes, aut conſulentes; niſi ipſa lex hoc exprimat, Ita Caietan. *Excommunic.* in principio, Sotus *diſp.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *columna* 9. Couarr. 2. *p.* §. 10. *n.* 15. Vgolin. *tabula* 1. *c.* 9 §. *vltimo* Nauarrus *c.* 27. *n.* 51. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 3. Henriquez *lib.* 13. *c.* 21. *n.* 1. & alij, quos retulimus locis notatis, maximè *dub. illâ* 19. qui tamen conſulit, fauet, aut cooperatur cum excommunicato, poſtquàm iam incidit in excommunicationem, in illo crimine propter quod iam incurrerat in excommunicationem, incidit in eandem propter *c. Nuper* & *c. ſi concubinæ* de *ſent. excommunic.* quâ de re agemus in ſequentibus diſputantes de priuatione communicationis ciuilis & humanæ.

Aſſertio 2. ſi homicida excommunicetur, non incurrit eum vulnerans aliquem ad mortem.

127. Aſſerendum eſt 2. ex eâdem doctrinâ, ſi homicida excommunicetur, non incurrere eum, qui vulnerat aliquem ad mortem, vnde, etiamſi miraculosè viuat vulneratus, vulnerator non incurrit. Eſt communis ſententia, & colligitur ex *c. perpetuò* de *electionibus in* 6.. Item, qui vulnerauit inſufficienter ad mortem non incurret Cenſuram impoſitam homicidæ; licèt vulneratus moriatur ſuperueniente aliâ cauſâ accidẽtali, incurret tamen irregularitatem, quia hæc impoſita eſt etiam danti cauſam, vel occaſionem homicidio. Legatur Suarius *ſuprà n.* 6. Diana 5. *p. Tract.* 9. *Reſol.* 56.

Aſſertio 3.

128. Aſſerendum eſt. 3. qui ſolùm verbo læſit Clericum, &, qui volens Clericum occidere, contorſit haſtam; ſed caſu, fallente ictu, illum non tetigit, non incurrit Excommunicationem. Ita Nauarrus de *Datis & promiſſis n.* 13 & *lib.* 5. *conſiliorum tit. de ſentent. excommunic. concluſ.* 37. *n.* 2. Couarr. Vgolin, Suarius, & Henriquez *ſuprà.*

129. Addendum etiam eſt licèt effectus, qui non eſt ſequutus, ſit tantùm extrinſecus, dummodo ſit principaliter intentus à legiſlatore adhuc non incurri excommunicationem. v. g. Gregorius XIII. prohibuit ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne Religioſi cuiuſdam Ordinis ſcriberent ad Moniales eiuſdem Ordinis, quidam ſcripſit; ſed Epiſtola non peruenit ad Monialem: hunc non puto incidiſſe in excommunicationem. Ita Nauarrus *tit. citato concluſ.* 60. & Auila 2. *p. c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 5. quia Epiſtola non potuit nocere, niſi perueniat ad Monialem; atque hoc eſt quod principaliter præſumitur Pontifex intendiſſe.

Aſſertio 4.

130. Aſſerendum eſt 4. Simonia conuentionalis, quæ non peruenit ad traditionem propter inperfecti actus non inducit excommunicationem; nec irregularitatem, vt latè probat Nauarrus *c.* 23. *n.* 104. qui plures citat. Ita Suarius, & Henriquez *ſuprà.*

Aſſertio 5.

131. Aſſerendum eſt 5. eum, qui electionem inchoat; ſed non perficit non incurrere Cenſuram legis vetantis ſub Cenſurâ electionem, & quòd talis non incurrat pœnas habetur *c. perpetuo* de *Electionibus in* 6.

Aſſertio 6.

132. Aſſerendum eſt 6. quando lex imponit Cenſuram ſpontè facienti aliquid, non incurrit, qui coactè, & per metum facit. Ita Caietanus *verbo Excommunicatio c.* 58. Syluest. *Excommunic.* 7. *caſu* 6. & alij, quos referunt & ſequuntur Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 32. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 9. legatur Sanchez loco citato *n.* 33. vbi latè, & eruditè probat non ſufficere quamcumque voluntatem in tali caſu. Item quando

lex

lex dicit: *Qui hoc ſcienter fecerit; qui preſumpſerit hoc facere: Qui temerè, aut temeratio auſuſ fecerit* non incurrit; niſi quis ex certâ ſcientiâ operetur. Vnde excuſat omnis ignorantia culpabilis dūmodò non ſit affectata; quamuis Sanchez *ibidem n.* 39. etiam ignorantiam non affectatam, dummodò ſit adeo craſſa, vt eſſet ingens temeritas, putet non excuſare. Ita docet *n.* 9. cum Antonino, & alijs ſcilicèt Nauarro, Henriquez, Ledeſma. Quæ opinio ſans probabilis eſt, & de hac re iterum dicemus in ſequentibus agentes de ignorantiâ. Hanc eandem ſextam aſſertionē docet Auila 2. *p.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 9. *ad finē*, Salas *de legibus diſp* 15. *ſect.* 9. *n.* 114. Molina expertè *Tract.* 5. *de iuſtitia diſp.* 71. *n.* 53. Filliucius *Tract.* 11. *n.* 166. & ſequentibus. In prædictis aſſertionibus ferè conſentit Bonacina cum multis, quos refert *diſp.* 5. *q.* 1. *puncto* 3. vbi plures alios refert, eſtque communis ſententia. Legantur Sanchez, & Suarius *loca citata*, & quæ diximus citatis illis quatuor dubitationibus *diſp. præcedēti.*

Aſſertio 7.

133. Aſſerendum eſt 7. quoties aliquid fit ex graui metu, qui excuſet à peccato contra præceptum Eccleſiæ, non incurritur Cenſura, etiamſi quis peccet contra Ius naturale: Sic excuſantur à Cenſura Chriſtiani remigantes in Triremibus Turcarum contra Chriſtianos. Ita Suarius tùm diſp. 4. ſect. 3. n. 12. generaliter loquens de caſu quo metus excuſet à culpa contra præceptum Eccleſiæ & poſteà *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 62. admittens caſum, quo remigantes illi excuſentur à præcepto, vt Eccleſiaſtico, cenſet non incurrere excommunicationē; tunc autem putat excuſari quando metu mortis coguntur & tunc non putat illos contumaces: excipit tamen, niſi in aliquo caſu illa remigatio vergat in detrimentum graue commune Eccleſiæ (quod non putat ordinariæ contingere) tunc enim non putat excuſari à peccato & cenſurâ ſecluſo tamen graui metu putat contra alios non excuſari, & incurrere cenſuram & in eo caſu illum cum multis alija pro ea ſententiam refertur à Diana 3. part. Tract. 5. Reſol 36. Alij verò multi abſolutè negant incurrere ex metu prædicto dummodò non incutiatur in contemptum poteſtatis Eccleſiaſticæ aut Religionis Chriſtianæ. Legatur Auila citatus. Ita inter alios Nauarrus *c.* 27. *n.* 63 7. 5. & *n.* 130. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 8. *dub.* 5. Salag. de legibus; *diſp.* 11. *ſect.* 1. Coninc. *diſp.* 13. *dub.* 12. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 6. *quæſita* 4. *ad fin. n.* 171. & *c.* 8. *quæſito* 14. Leonard. Durandus *in Bullam Cœnæ lib.* 1. *c.* 5. *quæſita* 3, & alij multi vide dicenda n. 345. & ſeqq.

Ratio.

134. Thomas Sanchez verò huiuſmodi metum non putat excuſare à Cenſuris *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 31. vbi *n.* 4. & 6. contendit probare, quando quis non excuſatur à peccato propter metum, non excuſari à Cenſurâ, referens aliquos pro ſuâ ſententiâ. Ratio verò noſtræ aſſertionis eſt, quia metus grauis excuſat a tranſgreſſione, & contumaciâ contra legem Eccleſiaſticam, cum præcepta Eccleſiæ benignè ſint interpretanda; nec credibile appareat Eccleſiam velle obligare cum tanto rigore; ac proinde excuſabitur quis ex graui metu ab incurrendis Cenſuris etiamſi alioquin peccet contra Ius naturale; quia Cenſura non imponitur propter tranſgreſſionem contra Ius naturale, vel diuinum; ſed contra Eccleſiaſticum.

135. Sed obijcet Sanchez Textus aliquos, & Doctores, quos refert *eâdem diſp.* 31. *n.* 1. qui à pœnâ non petendi debitum eximunt vxorem vi abſolutâ cognitam à conſanguinio viri ex eo, quia ceſſat culpa vt videre eſt. *c. Diſcretionem de eo qui cognouit conſanguin:* ergo à contrario ſenſu vbi culpa interuenit, non excuſabitur. *Obijcit Sanchez varios textus.*

136. Reſpondetur in illo Textu ſolùm decidi excuſari talem fœminam à pœnâ, quando nullum peccatum commiſſit, quia ſcilicet *affinitas iniquè contracta non ei debet afficere, quæ huiuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit; cum ſuo iure non debeat ſine ſuâ culpâ priuari*; inde autem non licet inferre, quod, ſi ſit culpa contra Ius naturale, licèt non contra Eccleſiaſticum; pœna incurratur; quamuis enim ſupponamus veritatem noſtræ aſſertionis adhuc ſubſiſtit deciſio, & ratio Textus; nam in illo caſu non ſolùm defuit culpa contra Ius naturale; ſed etiam contra poſitiuum, & reſpiciens Pontifex ad omnimodam culpæ carentiam potuit decidere illam non incurrere pœnam. *Reſp. ad illos textus.*

137. ſed vrget adhuc Sanchez, quia in ijs, quæ aduerſantur Iuri Diuino, & naturali, metus non excuſat à pœnâ, ſed à grauiori, & probat cum Turrecrematâ, quem refert *ex c. Si quis coactus* 22. *q.* 5. *ibi ſi quis coactus pro vitâ redimendâ, vel pro qualibet causâ, vel neceſſitate periurat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres Quadrageſimas pœniteat.* *Vrget adhuc Sanchez.*

138. Verùm hoc caput parum probat, tùm, quia non loquitur de pœnis, quas veluti Iudiciariâ poteſtate inferunt Iudices; ſed de pœnis, quas in ſalutem animæ ad agendam condignam pœnitentiam exercere oportet eos, qui talia peccata committunt; & huiuſmodi Pœnitentiæ non imponuntur propter aliquam contumaciam contra Eccleſiam ſeu Eccleſiaſticum præceptum; ſed ad ſatis faciendum pro peccato coram Deo commiſſo, & pro pœnis debitis in animæ foro in quo longè differunt à pœnâ Cenſurarum; nec enim Cenſura infertur, tanquàm pœna ſatisfactoria; ſeu merè punitiua, & quamuis ſit medicinalis infligitur tamen in ordine ad tollendam contumaciam contra Eccleſiam, in hoc autem caſu negamus eſſe contumaciam contra præceptum Eccleſiaſticum, quod non vrget cum tanto rigore, vt noſtra aſſertio docet cum prædictis Auctoribus. *Sed parum probat.* *Cenſura infligitur in ordine ad tollēdam contumaciam cōtra Eccleſiā.*

139. Fortius putat Sanchez (vt ille loquitur) probari ſuam ſententiam ex *c. Sacris de ijs, quæ vi.* ibi *Licèt metus attenuet culpam quia tamen non eam prorſus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.* Vbi Textus (inquit Sanchez) decidit non excuſari ab excommunicatione metu participantem cum excommunicato, ſicut non excuſatur à culpâ. *Fortius putat Sanchez probari ſuā ſententiam ex C. ſacris.*

140. Hic tamen Textus tantùm probat limitationem illam, quam nuper adhibebamus, ſcilicèt, quando metus incutitur in contemptum poteſtatis Eccleſiaſticæ, Religionis, aut Fidei; tunc enim videtur non excuſari à Cenſurâ, taliſque videtur caſus prædicti Textus, vbi *Reſp.*

quis

quis cogebatur communicare cum excommunicato, quod redundat in contemptum excommunicationis Eccleſiaſticæ; maximè cũ ibi non conſtet loqui de quamcumque communicatione, ſed de aliquâ, quæ ſit grauis culpa, à quâ non excuſet neceſſitas; neque enim credendum eſt loqui de illâ communicatione, quæ eſt veniale peccatum, & per quam minor Excommunicatio incurritur; cum ad hanc actionem excuſandam ſufficiat multò minor neceſſitas. Loquitur ergo de quâdam communicatione, quæ redundet in contemptum, vel Eccleſiæ, vel Religioſis, vel Fidei. In quibus caſibus mirum non eſt Eccleſiam velle obligare, atque adeò Cenſura comprehendere delinquentem. Vel aliter poteſt reſponderi cũ Suario *diſp. 6. ſect. 3. n. 10.* Pontificem in eo Textu non conſtituere vniuerſalem regulam negatiuam ſcilicèt, metum nunquam in hac materiâ excuſare à peccato mortali, & nouâ cenſurâ; ſed abſolutè regulam generalem affirmatiuam conſtituere, ſcilicèt vim abſolutam excuſare à culpâ, & conſequenter à cenſurâ; metum verò non ſemper; non verò docet quod nunquàm excuſet. Mens ergo Pontificis fuit docere metum ex ſe non habere illam efficaciam, vt ſemper excuſet à culpâ quã habet vis, & quoties metus non excuſat à culpâ, non excuſari à Cenſura, à culpâ (inquam) illa ob quam fertur Cenſura ſcilicet à contumaciâ contra Eccleſiam. Quando autem talis metus non excuſat à peccato illo mortali, tunc intelligi poteſt non excuſare à cenſurâ, vt quando communicatio cum excommunicato intrinſecè includit malitiam; quia fit cum iniuriâ Fidei, vel contemptu Cenſuræ, vel fit in crimine ſeu contumacia, propter quam lata eſt Cenſura. Legatur Suarius ibidem & quæ dicemus infra dub. 24. nu. 345. & ſeqq. præſertim nu. 348. Nec Sanchez diſſentit, vt ibi dicemus.

Vel aliter: Reſp. cum Suario.

Salas docet illum, non affici Cenſurâ qui per grauem metum cogitur in contemptum Eccleſiæ committere furtum prohibitum ſub cenſurâ.

142. Non me latet quod Salas de *de legib. diſp. illa 11. ſect. 1.* dixit *n. 5.* illum ſcilicèt non affici excommunicatione, qui per grauem metum cogitur in contemptum Eccleſiæ committere furtum prohibitum ſub cenſurâ; quia nimirum, cùm non peccet contra præceptum Eccleſiæ ſubripiendo per metum grauem, videtur excuſandus à Cenſurâ appoſitâ pro violatione legis in tali materiâ; non verò pro tali modo contemptus. Vnde hic Autor putat malitiam contemptus eſſe accidentariam, & præter intentionem ſuperioris prohibentis furtum ſub Cenſurâ.

Contrarium tamen docent graues Auctores.

143. Contrarium tamen ſcilicèt incurrere Cenſuram, & obligari præcepto Eccleſiæ docens graues Auctores, quos refert, & ſequitur Bonacina. Tract. *de peccatis*, agens de cauſis excuſantibus à peccatis *q. vltima puncto* 2. Item Coninc. *tom. 2. diſp.* 13. *dub.* 12. *concluſ. 1. & 3.* Suarius *de Cenſuris diſp. 6. ſect. 3. n.* 3. & deinceps Filliucius *Tract. 11. c. 8. quæſit* 14. qui teſtatur de communi.

Author neutram opinionem probat ſed mediâ quâdam viâ incedendum putat in hac furti materiâ.

144. Ego tamen (ut ingenuè dicam, quod ſentio) neutram opinionem omnino probo; ſed quâdam quaſi media via incedendum puto in hac furti materia; nam ſi furtum tale ſit, quod prudẽti æſtimatione cenſeatur dignum, vt propter illud vitandum quis vitam exponat: tunc peccabitur contra præceptum Eccleſiæ, & incurretur culpa, vt ſi furtum eſſet adeò graue, vt prudenti iudicio redundaret in maximum damnum boni communis aut Eccleſiæ, aut in contemptum Religionis; tunc enim propter rationem dictam, & Textum citatum meritò cenſeri debet Eccleſiam velle ſub Cenſurâ obligare. Quando autem furtum non eſſet talis materiæ, nec tantùm; ſed commune aliquod furtum: ex alio capite quam Salas puto illud non eſſe peccatum; quia nimirum in tali caſu propriè deſinit eſſe furtum; nec enim furtum eſt capere, ſumere aut diſponere de re alienâ; ſed id facere Domino rationabiliter inuito. Quando autem metus eſſet grauis comparatione talis perſonæ; niſi rem illam acciperet; vt ſi occideretur; niſi acciperet, & alioquin pium eſſet, & honeſtum, aut fortè obligatorium quod Eccleſia talẽ rem, vel tandumdem daret pro redimendâ vitâ illius, non cenſetur rationabiliter inuita; atque adeò non erit furtum; nec incurret Cenſuram; & ſubſiſtet doctrina data hic & danda *infra n.* 345. *& ſeq.*

Ex dictis Infertur Clericum metu mortis geſtantem arma, contra prohibitionem, non peccare mortaliter.

145. Ex dictis inferri poteſt non peccare mortaliter, nec affici excommunicatione latâ in aliquibus diœceſibus cõtra Clericos deferentes certum quoddam genus armorum, cum Clericum, qui id facit propter metum mortis, quam prudenter timet. Item id, quod *ſuprà* dicebamus de Chriſtianis remigantibus in triremibus Turcarum contra Chriſtianos; id enim metu mortis faciunt, vt præter Suarium, & Nauarrum *ſuprà* citatos docent Auila cum alijs, quos refert *2. p. c. 6. diſp. 8. dub. 5. §. Tertio ſequitur.* Bonacina *diſp. 1. q. 3. puncto 3.* idque docent, etiamſi alioquin ſit peccatum contra ius naturale. De quo iterum dicam n. 352. & locis ibid. notatis.

146. Sanchez verò *diſp. illa 31. citatâ n. 6.* putat ex alio capite excuſari poſſe ab excommunicatione; quia nimirum communiter non peccant mortaliter illi remiges. Quam doctrinam iterum tradit in ſumma lib. 1. c. 7. n. 18. cum multis, quos ibi refert, & alios refert Diana in copia *Reſol. illa 36. §. ideo* noſque id ſequuti ſumus in Tract. de *Reſtit.* in noſtro opere de *de Iuſtitiâ diſp. 4. dub. 7.* & alijs in locis, vbi aliquos Auctores retulimus. Et legi poteſt Molina *tomo. 1. de Iuſtitiâ diſp.* 115. vbi maximè *aſſert.* 4. explicat fore peccatum, etiam cum periculo vitæ ſic cooperari, quando inde timeretur, maximum Reip. Chriſtianæ damnum, quod vitari poſſet, ſi illi non remigarent, quia pro maximo Reipublicæ bono teneiur quiſque ſub reatu lethalis culpæ propriam vitam exponere. Et ibidem alios caſus affert. Sicut & Diana & alij ſimiliter limitant doctrinam. Probant verò non eſſe peccatum remigare, quia id ex ſe eſt indifferens & illi non faciunt in malum finem, licet Turcæ in malum finem vertant, quam doctrinam latè perſequi & explicare non eſt huius loci in quo ſolùm agimus de Cenſura & dicemus excuſari quia præceptum Eccleſiaſticum (quidquid ſit de naturali) non vrget cum tanto metu, in quo non aſſentimus Sanchezio, qui hoc principium videtur negare loco citato de Matrimonio.

147. Ex

Ille qui metu adulterium commiſit excuſatur a cenſura ſi qua lata eſſet.

147. Ex hac doctrina merito etiam conſequenter inferunt aliqui eum, qui metu mortis adulteriũ committeret excuſari ab incurrendâ Cenſurâ quæ eſſet lata contra adulteros, quamuis enim iure naturali, non excuſetur à peccato contra Caſtitatem & Iuſtitiam: nihilominùs excuſatur à peccato, & contumaciâ contra Eccleſiam, quæ non obligat eum tanto periculo. Ita Bonacina *ſuprà* cum alijs apud Dianam citatis.

Quæres.

148. Quæret aliquis; an, ſicut metus grauis excuſat modo prædicto ab incurrendâ Cenſurâ, excuſet etiam ab eius effectibus, ita, vt liceat cõtrauenire talibus effectibus ratione metus; etiamſi alioquin contracta fuerit Cenſura.

Reſp. Metum grauẽ excuſare ab incurrẽdis effectibus mediatis cẽſuræ. Ratio.

149. Reſpondetur metum grauem excuſaré ab incurrendis effectibus mediatis Cenſurarum. Ratio eſt, quia Eccleſia non cenſetur cum tanto metu obligare ad ſeruandos tales effectus Cenſuræ. Vnde quiuis alioquin excommunicatus celebret ex graui metu, non incurrit Irregularitatem.

Qui dicantur effectus mediati hic.

150. Appello autem effectus mediatos illos, qui ratione Cenſuræ reſultant; ita, vt ex vi Cenſuræ incurſæ non poſſit Cẽſuratus certos quoſdam actus exercere, qui illiciti ſunt ex præcepto Eccleſiæ: de quibus latè agit Vgolinus *tabula* 1 *c*.14. Suarius *diſp. illâ* 6. *ſect*.2. *n*.7. Filliucius *c*.7. *quæſito* 5.

Aliud dicendum de effectibus cenſuræ immediatis.

151. Quod ſi loquamur de effectibus immediatis, aliter philoſophandam eſt; nam Cenſura trahit ſecum exequutionem, & dum manet Cenſura effectus immediati ipſius perſeuerant, qui ſunt, quaſi de intrinſecâ ratione Cenſuræ. Ideò excommunicatus eo ipſo priuatur ſuffragijs Eccleſiæ, quamuis aliquando poſſit liber eſſe ab obligatione obſeruandi alios effectus excõmunicationis; poteſt enim accedente vi, aut metu graui facere aliquid quod alioquin per Cenſuram prohibetur. Vnde poteſt abſoluere, vel alia Sacramenta miniſtrare, vbi id neceſſarium ſit ad vitandum ſcandalum ob propriam, vel propter grauem proximi neceſſitatem, aut ſimilia, nec peccabit, nec incurret Irregularitatem. Item excommunicatus occultus poteſt audire ſacrum, aut celebrare, vel quid ſimile facere ad vitandum ſcandalum, vel grauem detractionem; nomine autem ſcandali Auctores meritò intelligunt, non quandam, quaſi admirationem hominum cum frequenti ſermocinatione de eâ re; ſed præbere occaſionem peccati, ſermonis iniuſti, Iudicij temerarij &c. Ratio prædictæ doctrinæ eſt, quia concurrentibus duobus præceptis incompoſſibilibus ſeruandum eſt, quod prudenti iudicio cenſetur maius, & fortiùs. Sed maioris momenti cenſetur non exhibere ſcandalum populo, quam facere præter obligationem Cenſuræ, audiendo ſacrum, celebrãdo &c. Secundò, quia (vt ſæpe diximus) præcepta piæ Matris Eccleſiæ non cenſentur obligaré cum tãto incommodo. Ita Henriquez lib. 3. de *Pœnit.* c. 15. n. 7. & lib. 3. c. 6. n. 3. Suarius *diſp. illâ* 4. *loco citato n*.15. & *diſp*. 6. *ſect*. 3. Auila *ſuprâ*. Coninc. *diſp. illâ* 13. *n*. 103. Corduba *in ſum. q*. 13. *c*. & 142. Nauarrus *c*. 27. *n*. 339. Azor 1. *p. lib*. 10. *c*. 31. Sayrus *lib*. 2. *c*. 15. *n*. 4. & alij apud citatos maximè apud Auilam contra Caietanum 1. 2. *q*. 96. *art*. 4. Syluestrum verbo *Excommunic*. 5. *n*. 1. & alios. Sed, vt nihil diſſimulem non caret difficultate quòd poſſit abſoluere. Nam cùm abſolutio eſſentialiter ſupponat Iuriſdictionem, hæc autem per excommunicationem videatur tolli, metus autẽ, quantumuis grauis, aut aliquod aliud damnum, quod poſſet ſequi, non abſolueret, non det iuriſdictionem, quomodo poterit valere abſolutio? Nihilominùs facile reſpondetur Iuriſdictionem non propriè tolli, ſed ſuſpendi, & pro tali caſu non cenſeri ſuſpenſam. Ideò quando abſoluitur ab excommunicatione non indiget nouâ collatione Iuriſdictionis, indigeret tamen ſi fuiſſet extincta & non tantùm ſuſpenſa.

Aſſertio 8. *qui tantum exterius negat fidem, illam in corde retinens non incidit in excommunic. latam contra Hæreticos. Ratio.*

152. Aſſerendum eſt 8. eum, qui tantùm exteriùs negat fidem, retinens alioquin veritatem fidei in corde, vt ſi metu, vel irâ vel alio motiuo exteriùs faciat aliquem actum contra fidem, vt illudere Imaginibus, immolari idolis, conculcare venerabile Sacramentum, ſeu verbo, aut ſigno aliquid concedere contra fidem, non incidere in excommunicationem latam contra Hæreticos; Ratio eſt, quia non eſt ille actus completus in ſuâ ſpecie. Eſt multorum, & grauiſſimorum ſententia. Ita Nauarrus *c*. 11. *n*. 35. aliàs 27. & *c*. 27. *n*. 56. referens Alenſem, Tabienam, & Syluestrum. Item Vaſquez *dub*. 12. *de Excommunic*. Suarius *diſp*. 4. *ſect*. 3. *n*. 15. Coninc. *diſp*. 13. *n*. 75. Toletus *lib*. 4. *c*. 4. Auila 1. *p. dub*. 11. *concluſ*. 3. referens Antoninum 2. *p. tit*. 12. *c*. 5. Sotus *in* 4. *diſt*. 22. *q*. 2. *art*. 3. Ratio eſt, quia Excommunicatio lata contra Hæreticos tantùm comprehendit eos, qui verè Hæretici ſunt: ille autem non eſt verè Hæreticus, cum de intrinſecâ ratione Hæreſis ſit error in intellectu contra fidem, & ideò Hæreſis conſummatur in actu interiori, atque hæc eſt communis doctrina contra Caietanum, & alios apud citatos Auctores. Vnde nec hoc peccatum eſt reſeruatum ex vi reſeruationis peccati Hæreſis; exteriùs tamen reputabitur Hæreticus. Poſſet quidem Eccleſia excommunicationem ferre, & reſeruare peccatum proferentis Hæreſim externam; etiamſi deficeret internus animus; ſed de facto illam excommunicationem non tulit, nec reſeruauit. Legatur Filliucius *Tract*. 11. *c*. 6. *quæſito* 4. & *quæſito* 6. *n*. 176.

De intrinſecâ ratione Hæreſis eſt error in intellectu contra fidem.

Aſſertio 9.

153. Aſſerendum eſt 9. eum, qui facit exterius opus, quod præcipitur ſine actu tamen interiori neceſſariò vt opus fiat bonum, & honeſtum, non incurrere Cenſuras, & pœnas impoſitas tranſgreſſoribus illius præcepti iuxta dicta *dubit. præcedenti nu* 84. aſſertione 4. & deinceps, & Tract. de Pœnit. locis ibidem notatis.

Aſſertio 10. *qui ex conſcientiâ erroneâ putat annexam eſſe cenſuram peccato quod facit reuera non eſt excommunicatus.*

154. Aſſerendum eſt 10. illum, qui ex conſcientiâ erroneâ putat annexam eſſe excommunicationem peccato, quòd committit; licèt ſe debeat gerere, vt excommunicatus donec errorem deponat, reuerâ non eſt excommunicatus. Ita Caſtro *lib*. 1. *de lege pœnali c*. 5. *documento* 5. Antonin. 3. *p. tit* 24. *c*. 34. Syluest. *excomm*. 2. *caſu* 14. Victoria *de Excommunic. q*. 9. Henriquez *lib*. 13. *c*. 17. *n*. 3. eſtque communis ſententia. Si quis tamen propoſitionem, quam erroneè putat Hæreticam erodat, & proferat, Henriquez ibi putat fieri excommunicatum cum aliquibus Recentioribus, quos refert, quia prædictus eſt

Hære-

Hæreticus cum ſigno externo. Hoc tamen quâ ratione intelligendũ ſit, diximus de *Pænit. Tract.* 8. *diſp.* 11. *dub.* 5. §. *colligitur* 4. *n.* 53. vbi probauimus; niſi aliquo ſigno externo exprimat aſſenſum Hæreticum, id non ſufficere, vt expreſſè docet Thomas Sanchez, *lib.* 2. *moralium c.* 8. *n.* 11. Vide etiam dicta *ſuprà dub.* 10.

DVBITATIO XII.

An peccatum veniale poſſit eſſe ſufficiens materia excommunicationis Maioris.

Aſſertio 1. *non ſufficit veniale peccatum ad incurrendã Excomm. Maiorem.*

155. Certum in primis eſt requiri peccatum, vt incurratur Cenſura, & præterea peccatum contumaciæ iuxta dicta in præcedentibus. Hoc ſuppoſito Aſſerendum eſt primò non ſufficere peccatum veniale ad excommunicationem maiorem, ſed requiri mortale. Eſt receptiſſima ſententia Doctorum. Ita S. Thomas *Additionibus q.* 21. *art.* 3. Paludanus *diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 2. *concluſione* 2. Adrianus *q.* 3. *de clauibus* Sotus *diſt.* 22. *qu.* 1. *art.* 2. Syluest. *Excommunic.* 1. *notabili* 3. Angelus *Excommunic*, 22. Nauarrus *c.* 27. *n.* 9. & *n.* 253. *Couarr.* 1. *p.* §. 9. *an.* 1. *Rodrig. c.* 77. *n.* 1. Salas *de legibus diſp.* 16. *ſect.* 9. ad finem *& diſp.* 10. *ſect.* 9. *n.* 64. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 4. *n.* 2 Coninc. *diſp.* 13. *dub.* 8. *n.* 66. Filliucius *Tract.* *r. c.* 6. *quæſito* 2 & *Tract.* 12. *c.* 1. *quæſito* 8. Reginald. *lib.* 9. *n.* 167. Saytus *lib.* 1. *c.* 17. *n.* 8. & alij quos refert Vaſquez *de Excommunic. dub.* 12. Sanchez. *lib.* 9. *de Matrimonio diſp.* 32. *n.* 29. Diana cum alijs 3. *part. Tract.* 5. *Reſol.* 69. *& part.* 5. *Tract.* 5. *Reſol.* 46. *cum alijs.* Ratio eſt; quia, cùm ſit pœna grauiſſima, non debet infligi; niſi pro culpis grauiſſimis, & de facto ita ſtatutum eſt ab Eccleſiâ, vt niſi pro mortalibus, illiſque grauibus non imponatur *c. Nemo Epiſcoporum*, & *c. Nullus* 11. *q.* 3. & in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *c.* 3. Legatur Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 4. *n.* 4. & quidem Sotus ſuprà videtur innuere ex ipſo Iure Diuino à Chriſto fuiſſe limitatã poteſtatẽ excõmunicandi ad mortalia; nam *Mathei* 18, vbi conceditur hæc poteſtas, dicitur, quòd præmittatur correctio fraterna, & additur *lucraberis fratrem tuum.* Vnde colligitur peccatum oportere eſſe mortale, vt habeat in eo locum doctrina Chriſti.

Ratio.

Valida eſſet Cenſura lata ob quodlibet mortale externum. Ratio.

156. Quamuis autem non expediat quodcumque mortale externum ſubijcere excommunicationi, tamen valida erit Cenſura lata pro quolibet mortali externo; ſicut enim peccator per quodlibet mortale excluditur à Regno Cœlorum; ita etiam excludi poſſet ab Eccleſiâ per Cenſuram: Ita Sotus *ſuprà* Vaſquez *ſuprà. n.* 7. Suarius *ſuprà ſect.* 4 & 6. *n.* 9. Filliucius *c.* 8. *quæſito* 7. *n.* 240. *Tract.* 11. *& Tract* 12. *c.* 1. *quæſito* 8. *ſub finem. n.* 31. Vnde alij etiam à fortiori putant poſſe minorem Excommunicationem pro quolibet peccato mortali ferri: ſicut enim ſunt aliqua peccata mortalia, quæ graui maioris excommunicationis pænâ meritò puniantur, & multa alia, quæ nullâ pœnâ puniuntur: ita non videtur ratio aliqua ſufficiens poſſe aſſignari, ob quam peccatum mortale puniri non poſſit minori excommunicatione; quamuis hoc non videatur vſu receptum, & pro mortalibus merè internis non poſſit fieri.

Ex dictis colligitur 1. *inualidam eſſe Excom. maiorem latam pro veniali.*

157. Ex traditâ doctrinâ colligitur 1. inualidam eſſe Cenſuram Excommunicationis maioris, ſuſpenſionis, aut grauis Interdicti latam pro veniali peccato; videtur enim in capax tantæ pœnæ tam leuis culpa. Vnde inualida eſt ſuſpenſio à beneficio, & officio ad longum tempus impoſita pro veniali peccato; ſicut & interdictum vnius Prouinciæ, aut diœceſis pro veniali; valida tamen videtur eſſe ſuſpenſio ad breue tempus impoſita pro peccato veniali, & validũ interdictũ ad aliquẽ particularẽ vſũ, & ad breue tempus; huiuſmodi enim cenſetur leuis Cenſura, & vt cumque proportionata cum delicto. Ita Suarius *diſp.* 8. *ſect.* 4. *n.* 7. *&* diſp. 28. *ſect.* 4. *n.* 6. Toletus *lib.* *r. c.* 45. Coninc. *ſuprà n.* 58. Filliucius *Tract.* 1 *r. c.* 1. *quæſito* 8. & *Tract.* 12. *c.* 1. *quæſito* 8. & alij, quos referemus *diſp.* 4. *dub.* 3. *agentes de ſuſpenſione & diſp.* 5. *dub.* 3. agentes *de Interdicto.* Item Diana 5. part Tract. 10. Reſol. 19, cum alijs, contra Caietanum in *ſumma* verbo *Præceptum.* Nauarrus *c.* 27. *n.* 165. Auilam 3. *p. diſp.* 4 *dub.* 3. & alios ſimpliciter aſſerentes ſuſpenſionem ferri poſſe, aut interdictum pro qualibet culpâ veniali. de quo iterum *diſp.* 5. *dub. illa* 3.

Infertur 2.

158. Infertur 2. Vniuerſaliter, loquendo non incurri maiorem Cenſuram, quando aliquid ſub maiori Cenſura prohibetur; actio tamen externa non ſufficit ad peccatum mortale. Ita Saytus *c. illo* 17. *n.* 8. Suarius *diſp. illa* 4. *ſect.* 4. *n.* 2. Filliucius *ſuprà*, & alij, quia non eſt pœna proportionata delicto. Idem Diana docet cum Portello, & Sanchez, Henriquez & alijs 5. *part. Tract.* 9. *Reſol* 41. quos ibi refert.

Colligitur 3.

159. Colligitur 3, deſcendendo ad particularia, eum, qui rem paruam offert Epiſcopo ex intentione Simoniacâ, non incurrere pœnas. Ita Nauarrus de *datu pro gratiâ. notabili* 10. *&* 11. *ad finem* & 12. *in fine*, vbi etiam ait aliter eſſe hîc materiam computandam ex *c. Si quæſtiones de Simonia* Henriquez *lib.* 6. *c.* 14. n. 6.

Colligitur 4

160. Colligitur 4. non incurrere Cenſuram contra alienantes bona Eccleſiæ, eum, qui rem modicam Eccleſiæ alienauit. Ita Syluest, *verbo Alienatio* §. 16. & alij.

Collig. 5 *percutientẽ clericũ percuſſione non mortali, non incurrere Cenſuram.*

161. Colligitur 5. non incurrere Cenſuram qui percutit Clericum percuſſione quæ non peruenit ad peccatum mortale externum, etiam ſi interius habuerit animum lædendi grauiter; ſoli enim actioni exteriori imponitur excommunicatio. Ita Nauarrus *c.* 27. n. 90. Diana *ſuprà* & eadem 5. part. *Tract.* 5 *Reſol.* 65. cum alijs, Suarius *diſp.* 4. *ſect*; 4 *n.* 2. Valentia 22. *diſp.* 7. *q.* 3. *puncto* 2. Rodriguez *c.* 80. *n.* 8. Vnde nec pueri, qui rixantur, etiam ſi ſint Clerici ordinariè manent excommunicati, quando ſe mutuò percutiunt rixantes, quamuis abſolutè poſſint incurrere. Quâ de re latè diximus *diſp.* præcedenti *dub.* 14. ibi legatur.

Collig. 6.

162. Colligitur 6. non incurrere excommunicationem contra eos, qui furantur, eum, qui furatus fuit paruam quantitatem; niſi fortè retineat partem alicuius magni damni (de quo dicemus poſteà *dub. ſeq.*) neque etiam, qui furatus eſt magnam quantitatem; ſed iam reſtituit, etiam-

etiamſi aliquàm paruam apud ſe retineat. In quo etiam conueniunt communiter Doctores. Vide Dianam ſuprà vbi alia exempla ponit, vt de eo qui parum & obiter loquutus eſt cum moniali, licèt pro ſic loquente poſita ſit excommunicatio, non putat incurri ad ſpatium vnius *miſerere*, reprobatque dicentes per vnum horæ quadrantem quod nunc etiam diſplicet ſatis enim diuturna colloquutio videtur.

Colligitur 7.

163. Colligitur 7. non incurrere excommunicationem latam contra iniuſtè retinentes aliqua bona, eos, qui non ſunt ſoluendo, quod iniuſtè acceperunt, nec tenentur ſe manifeſtare cum damno famæ, imò nec reſtituere cum damno famæ, & honoris detrimento, vel cum magno damno bonum temporalium (vt latè diximus in *noſtro opere de Iuſtitia & Iure* Tract. *de Reſtitutione* maximè *diſp.* 10. *dub.* 3. Vnde non obligat cum magno detrimento victus, & veſtitus; niſi Dominus rei eſſet in æquali detrimẽto, & neceſſitate. Ita Syluest. *Excommunic.* 2. *quæſito* 12 Henriquez *c.* 21. *n.* 2. Nauarrus *c.* 17. *n.* 56. Antonin 1. *q. tit.* 2. *c.* 8. Auila *c.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 1. Ideò rigida nimis apparet ſententia Soti *diſp.* 22. *q.* 1, *art.* 2. *poſt medium caſu* 2. qui contrarium ſentit. ratio verò pro nobis, & contra Sotum eſt;

Ratio pro doctrina huius Corrolary eſt.

quia ex eo, quòd addatur excommunicatio, non tenetur quis maiori vinculo, quàm antea tenebatur Iure Diuino, & naturali; non enim magis obligat præceptum ſuperioris, quàm Dei; fatemur tamen, ſi talis poſſet partem reſtituere, teneri ad id, aliâs incurreret, fatemur etiam; ſi poſteà decurſu temporis fiat potens, teneri reſtituere, vel incurrere excõmunicationem, quæ ſemper durat iuxta Cordubam *q.* 64. Nauarrum. *c.* 25. *n.* 46. *& c.* 27. *n.* 2. Sotum *ſuprà q.* 1. *art.* 2. *verſ.* 2. Quod verum eſt cum duplici limitatione,

Duplex hic adhibenda limitatio. Limitatio 1.

prima dummodò maneat in officio Iudex, qui illam tulit, ſi enim mortuus iam eſſet, aut officio perfunctus, cum ipſo expirat ſententia excommunicationis cum ab homine ſit, & ideò, ſi homo non ſit, non incurretur. Ita Syluest. *Excommunic.* 2, *caſu* 15. Henriquez *c.* 18. *n.* 4. Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 4. conſonatque hæc doctrina cum eâ, quam tradidimus *diſp. præcedenti dub.* 9. vbi aſſignauimus diſcrimen inter Cenſuram latam à Iure, ſeu ſtatuto, & latam per modum ſẽtentiæ, ſeu præcepti, & hanc diximus expirare per mortem, vel amotionem ferentis; non illam.

Limitatio 2.

Secunda limitatio eſt dummodò debitor, qui fit potens, maneat in eâdem diœceſi; nam ſententia non ligat extra territorium iuxta dicta *diſp. præcedenti dub.* 11. 12. & eius appendice. Sed iuxta illam doctrinam hæc limitatio intelligenda eſt de Excommunicatione à Iure, vel ab homine generaliter latâ; nam particulariter lata à Iudice, contra aliquem, quando hîc erat ſubditus, etiamſi exeat à Territorio, ligat) quia ratione cauſæ inceptæ manet ſubditus iuxta dicta *eâdem dub.* 11. & docet Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 5. cõſonatque doctrina eiuſdem *diſp.* 5. *ſect.* 5. Legantur quæ ibi diximus; qui tamen potens eſt reſtituere, & non reſtituit, iam incidit in Cenſuram, licèt poſteà fiat impotens, & pœniteat, atque in Dei gratiam redeat, manetque ad huc excommunicatus donec abſoluatur vt docet Sotus *ſuprà art.* 2. de quo dicemus poſteà *ſect.* 4.

agentes de effectibus excõmunicationis. Vnde etiamſi moriatur, qui eam tulit, perſeuerat, vt docet Suarius *ſuprà*; conſtatque ex *c. Paſtoralis de officio Ordin.*

164. Non negauerim tamen probabile eſſe non incurrere excommunicationem eum, qui primò propter impotentiam ſoluendi non incurrit, & poſteà factus potens non ſoluit; credi enim poteſt intentionem Iudicis fuiſſe tantùm, vt reus exiret à peccato pro tunc, nec durare pluſquàm Edictum viſitationis. Ita Armilla *Excommunic. n.* 43. & Henriq. *c.* 18. *n.* 4. in fine qui Recentiores citat.

165. Non me latet Suarium *diſp.* 20. *ſect.* 2. *n.* 12, & 14. quamuis doceat impotentiam moralem excuſare à peccato, & conſequenter à Cenſurâ, exiſtimare tamen ſi illa impotẽtia fuerit voluntaria & malitioſè inducta, vt, ſi prodigè expẽdat, aut grauiter negligat cum ſufficienti præuiſione futuræ impotentiæ, eaque impotentia ſit voluntaria poſtquàm ſub excommunicatione illi fuit præceptum impoſitum, vt intra tale tempus ſoluat, tunc incurrere elapſo termino propter contumaciam præteritam. Quæ doctrina mihi placet, & legi poteſt idem Suarius *ibidem ſect.* 3. *n.* 9. de Excommunicationibus verò impoſitis penſionarijs in formâ Cameræ, niſi ſoluant, legi poteſt Nauarrus. *c.* 23. *n.* 104. & *c.* 27. *n.* 274. cuius doctrinam ſequuntur Suarius *eâdem diſp.* 20. *ſect.* 2. & Henriquez *lib.* 13. *c.* 19.

Is cui voluntaria eſt impotentia ſoluendi, non eximitur ab excommunicatione impoſitâ non ſoluenti Suarius.

Hæc doctrina placet Authori.

166. Colligitur 8. non incurrere excommunicationem latam contra eos, qui acceperunt aliquid, eum, qui in recompenſationem debiti certi accepit licitè iuxta Regulas Iuſtitiæ, de quo diximus *citata diſp.* 10 *de reſtit. dub.* 7. Ita Nauarrus *c.* 17 *n.* 114. & *n.* 135. & *c.* 25. *n.* 46. Cordub. in Summ. *q.* 64. *verſ.* 4. & *q.* 111. & *q.* 181. Sotus *diſt. illa* 22. *q.* 1. *art.* 2. *§. Tertio poteſt.* & *lib.* 5. *de Iuſtitia q.* 3. *art.* 3. *ad* 1. Syluest. *verb. furtum §.* 15. Ludouicus Lopez. lib. 2. *Inſtructorij c.* 25. Henriquez *lib.* 13. *c.* 18. *n.* 2. *litera* l. & alij multi, quos retulimus tum *citatâ diſp.* 10. *de reſtit. dub.* 7. tùm *eiuſdem Tractatus diſp.* 9. *dub.* 6. vbi egimus de compenſatione; omnes enim, qui dicunt cum certis, & debitis circumſtantijs licitam eſſe debiti compenſationem conſequenter dicunt non incurri tunc cenſuram, quia ad incurrendam Cenſuram peccatũ requiritur; tunc autem non eſt peccatum. Hæc doctrina etiam locum habet, quantumuis in excommunicatione publicè lectâ, aut affixâ apponatur clauſula, quod comprehendat eos, qui in compenſationem acceperint; nec enim ea clauſula ſufficit, vt liget, quia continet intolerabilem errorem, & talis clauſula intelligi debet in caſu quo dubitetur de debito; tunc enim, cùm non ſit locus compenſationi, quæ ſolùm licet, quando debitum eſt liquidum, tenetur ille reſtituere; alioquin ligabitur Cenſurâ. Ita Auctores citati, & Angelus *verbo furtum n.* 41. Gutierrez *c.* 11. *n.* 67. licèt, quando apponitur ea clauſula, omnino putent ligare. Syluest. *Excommunicatio* 2. §. 4. *n.* 18. *dub.* 8. Roſella apud eundem Syluest. & Medina. C. de *Reſt. q.* 11. Armilla. *Excommunic. n.* 32. probabilior tamen eſt prima opinio, quòd non liget, etiamſi accipiens peccauerit mortaliter in accipiendo furtiuè. Quod latè diximus & probauimus cita-

Collig. 8. non incurrere Cenſurã latam contra aliquid accipientes, eum qui in recompenſationem debiti certi, accepit licitè.

Ratio.

ta *diſp. 9. de reſtit.* Legantur, quæ ibidem diximus, vbi hanc doctrinam, & illarum circumſtantias latiùs explicuimus; docetque Nauarrus *c. Inter verba concluſ. 6. n. 295.* Sotus 5. *de Iuſtitiâ q. 3. art. 3. ad primum,* Syluest. *Excommunic. 2. n. 21. Caſu* 10. & alij, quos ibi retulimus. Ratio eſt, quia illud peccatum iam eſt præteritum; iam enim iuſtè retinet (debet tamen prouidere, vt alter ſciat nihil iam debere) at pro peccato, præterito vt poſteà videbimus, non poteſt ferri excommunicatio.

Collig. 9. Limitandã eſſe doctrinã Soti.

167. Colligitur 9. limitandam eſſe doctrinam Soti in 4. *loco citato & 5. de Iuſtitia q. 7. art. 1. & detegendo ſecreto membro 2. q. 4. dub. 4.* qui docet teneri ad exhibendam ſcripturam continentem ius alterius, qui eam retinet, quando præcipitur illam exhibere ſub excommunicatione; id enim limitandum eſt, vt tunc habeat locum, quando ſine ſui incommodo poteſt illam exhibere, & etiam cum incommodo, ſi eſt aliena & furtiuè, malâ fide & per dolum, & iniuſtè eam retinet; nam, ſi iuſtè retineat, & eam exhibens patiatur detrimentum, vt, ſi alter cum eâ ſcripturâ non ſolùm tuebitur ius ſuum; ſed etiam iniuſtè vexabit poſſeſſorem, petendo titulum, quem oſtendere non poteſt; non tenetur eam exhibere, vt late docet Corduba *in Summa q. 63.* & Henriquez *lib. 13. c. 18. n. 2.* qui alia notatu digna tradit ibidem. Vnde, qui retinet alienam ſcripturam, & præcipitur, vt eam reddat; tenetur obedire: niſi tanta illi ſequatur famæ, aut aliorum bonorum iactura, vt iuſtè excuſetur per doctrinam generalem de reſtitutione traditam citatâ *diſp.* 10. & alijs in locis *eiuſdem Tractatus*, maximè *dub.* 3. Idque docet Nauarrus *c. 17. n. 57.* Ita Suarius *diſp.* 20. *ſect. 3. n. 9.* Henriquez *c. 18. n. 2. in fine*; quando verò præcipitur, vt exhibeat, non iam alienam; ſed propriam non tenetur; niſi, quãdo ſine ſuo incommodo poteſt alteri ſubuenire. Hanc difficultatem latè quidem & optimè tractat *Auila 2. p. c. 5. diſp. 4. dub. 1. & ſequentibus.* Et quidem doctrina tradita colligitur apertè à ſimili ex doctrinâ communi de Teſtibus, qui cum ſui detrimento non tenetur teſtificari vt docet Nauarrus *c. 25. n. 50.* Syluest. *verbo denuntiatio q. 1. & Correctio §. 7. circa finem* imò & Sotus ipſe de *tegendo ſecreto membro 2. q. 7. dub. 5. poſt tertiam concluſionem.* Et nos diximus lib. 2. de *Iuſtitia.* Tract. 1. diſp. 8. dub 5. n. 62.

168. Addendum etiam eſt ex Nauarro *lib. 5. tit. de ſentent. Excommunic. concluſ.* 7. ſufficere, quòd quis iuxta probabilem ſententiam habeat ius ſe tuendi, vel retinendi aliquam rem, ne teneatur illam manifeſtare ob monitorium generalem ſub Excommunicatione.

Collig. 10.

169. Colligitur 10. in prædictis caſibus in quibus Rei, aut debitores non obligantur ſe manifeſtare, aut ſoluere; vel; quia non poſſunt, vel, quia peccatum eorum, ſi quod fuit, tantùm fuit veniale; etiam ſcientes non tenentur eos manifeſtare, quantumuis monitoriæ dentur contra ſcientes, & non manifeſtantes, dummodò illis conſtet de innocentiâ aliorum, contra quos fertur excommunicatio. Ita Rodriguez *c. 79. concluſ.* 10. Gutierres. *c. 11. n. 67.* Quod expreſſè etiam docet Nauarrus *c. 17. n. 114.* & *c. 25 n. 46.* & Henriquez *c. 18. n. 3.* Suarius *diſp. 20. ſect. 3.* Couarrù. *Regula poſſeſſor. §. 2.* Sotus. 7. *de Iuſtitia q. 5, art. 4.* Petrus Nauarrus *lib. 3. de reſtit. c. 1.* Quando autem, & quomodo ſcientes debeant denuntiare, dicemus *diſp. 3. dub. 41. & ſequentibus*, agentes ſpecialiter de hac re, de quâ placuit ſeorſim diſputare.

Collig. 11. Quando ſub Cenſurâ præcipitur vt omnes eant ad concionẽ &c. illos ſolum obligari qui commodè poſſunt.

170. Colligitur 11. quando ſub excommunicatione præcipitur, vt omnes eant ad proceſſionem, vel ad concionem, quæ habetur de fide, vel interſint Diuinis officijs in tali Eccleſiâ, illos ſolùm obligare & incidere in excommunicationem, qui commodè poſſunt quia verba generalia intelligenda ſunt moraliter, & ſecluſo impedimento. Ita de hac re conſulti ſenſerunt viri docti. Colligique poteſt ex Syluestro *Excommunic. 2. n. 1. caſu* 12. *& ibidem n. 20. notabili 4. dub. 9. & verb. pœna n. 18.* Ratio verò eſſe poteſt, quia non eſt æquum, vt ſuperior velit magis obligare, quàm Eccleſia ſuis præceptis: ſed Eccleſia non obligat niſi eos, qui commodè poſſunt: ergo, nec ſuperior. Idem colligitur ex Nauarro *c. 38 in fine.* *Ratio.*

171. Addit Henriquez *lib.* 13 *c. 18. n. 4.* ſatis eſſe, vt quidam de familiâ interſint, qui alijs Edictum referant.

Collig 12. Sicut præceptum iniuſtum non obligat. Ita nec excommunicatio. lata contra tranſgredientes illud.

172. Colligitur 12. quando imponitur præceptum iniuſtum, aut excedẽs facultatem, præcipientis, ſicut præceptum non obligat. nec excommunicationem ligare. Vnde, quando præcipitur, vt qui ſciuerit reuelet talia peccata, nemo obligatur reuelare ſecreta, aut occulta; niſi, quando peccatum eſt in præiudicium tertij, & reus monitus non vult ſatisfacere, & eſt alius teſtis, cum quo poſſit probari. Ita Nauarrus *c. 17. n. 134.* Petrus à Nauarra *lib. 3. c. 4. n.* 145. Henriquez tamen *c. 18. n. 5. litera H. in Gloſſa* aſſerit nec in eo caſu eſſe denuntiandum quando peccatum eſt præteritum, & non imminet in futurum, vt Homicidium, & adulterium, & conſentit Auila *p. 2. c. 5. diſp. 4. dub. 3.*

Item non obligatur qui ſine ſuo patris, vel fratris incommodo, nõ poteſt exequi id quod præcipitur.

173. Item non obligatur, qui ſine incommodo proprio aut Patris, vel fratris non poteſt exequi id, quod præcipitur, quia Eccleſia non obligat cum tanto diſpendio: ita Henriquez, & Suarius *ſuprà.* Nauarrus *c. 17. n. 57. & c. 24. n. 12. & c. 25. n. 50.* Sotus de ſecreto *membro 2. q. 7. dub. 5.* Cordub. *q* 63. *&* 64. *caſu* 5.

Nec tenetur quis ad teſtificandum contra perſonas ſibi valdè coniunctas.

174. Pari ratione nemo obligatur ad denuntiandum, neque ad teſtificandum contra perperſonas ſibi valde coniunctas. Ita Nauarrus *c. 14 n. 12. & c. 25. n. 48. & ſequenti* Cordub. *q. 64. caſu* 7. Henriquez *ſuprà n.* 3. Suarius *ſuprà n.* 10. propter eandem rationem, de quo dicemus *diſp. 3. dub.* 41. & ſequentibus.

175. Vlteriùs etiam excuſantur, qui rem nouerunt per ſecretam conſultationem. Eſt communis ſententia. Ita Nauarrus *c. 12. n. 40. & 54. & c. 25. n. 29. & 42. & 46.* Corduba *q. 64 caſu* 3. Gutierrez *in quæſtionibus Canonicis c. 11. n. 47.* Henriquez & Suarius *ſuprà*, de quo etiam dicam *loco notato dub.* 42.

Limitatio Prædictæ doctrinæ.

176. Limitanda tamen eſt hæc doctrina; niſi reuelatio eſſet neceſſaria ad cauẽdũ & obuiãdũ graui dãno iam imminenti alicui proximo. Imò in omnibus prædictis excipiuntur peccatum hæreſis, & peccata. quæ in Reip. perniciem, aut

Ciuita-

Ciuitatis vergunt; Hæc enim, quamuis ſunt occulta, debent regulariter loquendo denuntiari, quia rarò ſperatur alio modo poſſe obuiari his malis, vt rectè Bañez 2.2. *q.*33.*art.*7.*ad* 4. & alij multi. Sed de prædictis omnibus dicemus *citata dub.* 41.

Nota

177. Tandem notandum eſt excommunicationem ſolere imponi in edictis illis generalibus; niſi intra ſex dies compareant, & nunquàm incurritur; niſi elapſis illis diebus; atque in praxi conſtat (inquit Henriquez *n.*6.) non numerari primum diem publicationis; & qui neſciuit, poſſe à die notitiæ numerare ſex dies, vt docet etiã idem Henriquez *ſuprà*, & Suarius *n.* 14. & Sà *verbo Excommunic. n.* 22. Quòd ſi edictum proferatur in viſitatione, ſolùm durat toto tempore viſitationis; poſt quod nemo tenetur denuntiare. Ita Henriquez & Suarius ſuprà. Edictum tamen Inquiſitionis maiori tempore durat. Quamuis Henriquez cum Peña non putent durare toto anno. Addit Sà *n.*22. & docet Armilla *n.*24. qui ſcit rem poſt elapſum terminum poſitum in Edicto; non ligari; ſi non reuelet.

DVBITATIO XIII.

An qui furatus eſt paruam quantitatem, ex quâ damnum notabile fuit ſequutum, incidat in excommunicationem latam ob furtum?

Aſſertio negatiua.

178. Aſſerendum eſt non incidere, ſi excommunicatio tantùm feratur contra eos, qui furati ſunt. Ita Nauarrus *c.*17.*n.*3. Petrus à Nauarra *lib.* 3. *c.* 1. *dub.* 3. Sà verbo *Furtum n.* 2. Rodriguez *c.*150. concluſ.4. qui etiam citat Aragon. 2.2.*q.*66. *art.*6. citatur etiam Ledeſma 2.*p.*4.*q.*18.*art.* 4. Auila *ſuprà* & alij. Fundamentum eſt, quia retentio illa damni notabilis, quòd ſub mortali tenetur reſtituere, non eſt furtum; ille enim propriè dicitur furari, qui clàm aliquid ſurripit. Vnde retentio debiti ex promiſſione, venditione, aut mutuo, vel alio contractu, imò, & vſura, quæ altero ſciente fit, non dicuntur furta, nec legibus ciuilibus puniuntur quadruplo, verberibus, ſuſpendio, vel infamiã; alijſue pœnis furibus impoſitis; nec contra iſtos datur actio de furto. Vnde ſicut tales iniuſtitiæ non dicuntur furta: ita neque illatio damni, de quâ loquimur, Aliàs ſequeretur, quod, ſi alicui detur excommunicatio ob furta, illi facta comprehenderetur vſurarius, & alius quicumque debitor, quod nemo fatetur.

Ratio.

Oppoſitum videtur ſentire Sylueſter.

179. Oppoſitum quidem ſentire videntur Sylueſt. *verb. furtum n.* 1. *&* 4. & Sotus 5. *de Iuſtitia q.*3.*art.*3.*ad* 3. probabilius tamen eſt, quod diximus; omnes tamen videntur fateri, ſi Cenſura feratur contra omnes iniuſtè retinentes aliqua bona, comprehendere etiam damnificatorem, de quo loquimur.

DVBITATIO XIV.

An incidat in excommunicationem latam contra deuaſtatores vineæ. is, qui ignarus aliorum, leue furtum fecerat?

180. QVantum ad peccatum mortale, vel veniale huius philoſophandum eſt iuxta doctrinam traditam à nobis in noſtro opere de *Iuſtitia Tract. de Reſtit. diſp.*9. *dub.*5. & iuxta varias opiniones ibi traditas faciliùs vel difficilius philoſophari poſſumus; nam, qui dicunt eiuſmodi hominem peccare mortaliter non ſolùm, quando communicato conſilio cum alijs omnes ſubripiunt partem vniuſque peruam; ſed etiam, quando quis veniens poſt alios ſcit iam læſum eſſe, dominum vineæ grauiter, vel ſaltèm illo ſuo paruo furto læſionem grauem compleri; imò etiamſi in principio furando paruam quantitatem, ignorarit aliorum furta, poſteà tamen reſciuerit; in his caſibus iuxta talem ſententiam, conſequenter dicere quis debet illum hominem incurrere excommunicationem, quia ſecundum auctores qui ita ſentiunt in illis caſibus mortaliter peccans comprehendi poteſt excommunicatione, & illâ compelli ad faciendam illam reſtitutionem partis, etiam leuis, quam aliàs reſtituere tenetur ſub mortali.

Opinio aliquorum dicentium peccare mortaliter.

Et conſequenter incurrere excommunic.

181. Maior difficultas eſt, ſi ſequamur opinionem, quæ docet prædictum non peccaſſe mortaliter, vt quando non communicato conſilio, nec ex propoſito quis accepit vnum aut alterum racemum ex vineâ alienâ, putant aliqua, etiamſi ſciat alios accipere; vel accepiſſe, non teneri ſub mortali ad reſtitutionem, ſi ipſe nullo modo ſuâ hortatione, vel exemplo fuit alijs cauſa accipiendi. Quam doctrinam expreſsè tradit Leſſ. *lib.*2.*c.* 12.*dub.*9.*n.*52. Ledeſma 2.*p.*4.*q.* 18. *art.* 4. eamque docet Auila de *Cenſuris* 2.*p. c* 5.*diſp.*2.*dub.*3. Aragon, 2.2.*q.*62.*art.*7. & plures alij. *in hoc* enim caſu iuxta hanc ſententiam difficiliùs apparet poſſe obligari ad reſtituendum ſub cenſurâ; cùm enim non peccet mortaliter, ſpectatâ præcisè obligatione reſtitutionis; non videtur materia ſufficiens ad cenſuram; nihilominùs etiam in hoc caſu, & ſecundum hanc ſententiam poteſt obligari homo ad reſtituendam ſuam partem ſub excommunicatione. Quæ doctrina colligitur ex Soto qui prædictam ſententiam in negotio Reſtitutionis ſequitur *in* 4. *diſt.*22.*q.* 1. *art* 2. *caſu* 3.5. *arguitur autem:* idemque docet Leſſius *ſuprà.* Auila *loco citato* imò & Aragon. Diana cum moſcoſo quem refert 5. part. Tract. 9. Reſol. 54. vbi teſtatur de communi. Ratio verò eſt, quia excommunicatio non ſolùm imponitur ratione culpæ; ſed ratione damni illati, aut, quod timetur inferri. Quamuis ergo ratione culpæ impoſita cenſura præſupponat alioquin culpam grauem contra præceptum impoſitum ab Eccleſiâ, vel contra ius etiam naturale; quando tamen imponitur ratione damni illati aut inferendi, vt illatum reſartiatur, aut inferendum præcaueatur, tunc poteſt mandari actus, alioquin leuis ſecundum ſe conſideratus; & virtus obedientiæ Eccleſiaſticæ obli-

Maior difficultas in opinione dicente talem non peccare mortaliter.

in hoc etiam caſu iuxta Authorem poteſt talem ſub Cenſura obligari. ad ſuã partem reſtituendam.

Ratio.

Actus ſecundum ſe leuis poteſt ſub mortali obligari.

obligabit ſub mortali in ordiue ad hunc finem; poteſt enim excommunicatio imponi uon ſolùm pro peccato mortali eius, qui excommunicatur; ſed etiam pro maguo damuo alteri illato, ordinando hoc iu bouum ſpirituale damnificati (nec enim Cenſura imponitur ab Eccleſiâ, niſi ob bonum ſpirituale) tollere autem huiuſmodi damnum temporale, aut præcauere, poteſt ordinari in bonum ſpirituale damnificati, ne ſcilicèt præ tædio, & moleſtia, ac dolore damni, quod patitur, vel iraſcatur, vel moueatur ad furandum, aut committẽdum alia peccata, ad maledicendum direptoribus &c. Hâc ratione poteſt etiam defendi ſententia vera, quæ docet excommunicationem latam contra eos, qui non ſoluunt decimas, comprehendere etiam illos, qui paruam retinent quantitatem; nam, cum ſint multi, qui ſoluunt Decimas miniſtris Eccleſiæ, fieri poteſt, vt multi retineutes ſinguli paruam quantitatem grauiſſimè lædant Eccleſiam, & miniſtros illius. Vnde ad præcauendum huiuſmodi damnum meritò poteſt Eccleſia Cenſuras ferre coutra prædictos retinentes; imò, vt pleriq; Auctores maximè Leſſius, & Sotus concedunt, poteſt quis ex iuſtâ cauſâ compelli poſitiuo præcepto ſub peccato mortali ad id, quod aliàs Iure naturali non tenebatur: ad hoc enim ſatis eſt, vt ſit cauſa iuſta præcipiendi, etiãſi hæc cauſa per ſe abſque peccato ſuperioris nõ ſufficiat ad obligandum. Sic ergo iu noſtro caſu adeſſe videtur iuſta cauſa præcipiendi, ſub excommunicatione, vt ſinguli ſuam partem reſtituant, vt graue illud damnum reſarciatur, etiamſi demus talem cauſam non eſſe ſufficiẽtem, vt ſecluſo præcepto ſuperioris tenerentur ſub mortali, quia quiſque in particulari poterat cogitare ſuam reſtitutionem parum profuturam ad damni compenſationem, eò quòd alij non reſtituturi eſſent. Vidi tamen quæ infrâ dicemus circa iſtam materiam quæ putatur leuis & cenſeri poteſt meritò grauis vt ibi explicamus.

Poteſt Excõmunic. imponi non ſolum pro mortali, ſed etiam pro magno dãno alteri illato &c.

Excomm. lata contra non ſoluentes decimas comprehendit eas quæ paruam retinent quãtitatem.

Sic ergo in noſtro caſu fieri poterit.

182\. Hanc doctrinam duplici limitatione limitat Auila *ſuprà*, & pro primâ refert Nauarrum *lib.3. de reſtitutione c. 1. dub. 8.* nimirum quòd ſi excommunicatio feratur abſolutè pro ijs, qui deuaſtarunt vineam, non comprehendet prædictos; nec enim præſumendum eſt Prælatum voluiſſe excommunicare niſi eos, qui peccarunt mortaliter deuaſtando, vt cónſtat ex quibuſdã verbis, quæ in Hiſpania ſolent apponi in huiuſmodi excommunicationibus ſcilicèt, *Quienes de vos otros con poco temor de Dios, y gran peligro de ſus conciencias. &c.* Tunc verò comprehendi prædictos, quando charta Excommunicationis expreſsè contineret ferri cõtra eos, qui deuaſtarunt vineã etiam modicam quantitatem accipiendo. Quæ limitatio mihi probabiliſſima apparet; imò ſæpe vidi in ijs Monitorijs generalibus, maximè in Archiepiſcopatu Toletano, adhibitum fuiſſe hanc limitationem, vt etiam non ſe extendat ad eos, qui tantum ſubripuerunt infrâ duodecim argenteos nummos, ſeu infrâ ſcutatum aureum Hiſpanicum.

Hanc doctrinam limitat Auila.

Limitatio Auilæ Authori placet.

183\. Vnde à fortiori habet locum ſecunda limitatio Soti, & Ludouici Lopez, quam refert, & amplectitur idem Auila *ſuprà* ſcilicèt non incurrere Cenſuram, quando id, quod acceptum fuit eſt tam minimum; vt pro nihilo reputetur, vt, ſi ex vineâ accipiat vnum tantùm racemum. Probat hoc, quia *Deuteron.* 13. id impunè permittitur iter facienti. Hæc tamen ratio non debet in argumentum prædictæ doctrinæ aſſumi. Quod enim circa hæc, & ſimilia in illo Populo ſtatuta erant, non ſunt ad noſtram legem Chriſtianam referenda. Sicut enim non ex eo, quòd in eo Populo quinquageſimo quoq; anno debita remittebantur, & poſſeſſiones abſque pretio reſtituebantur antiquis Dominis, & ſerui libertate donabantur (vnde multi volunt nomẽ *Iubileũ* traxiſſe originem, vt notauimus *tomo. de Pænitentia Tract. 9. diſp. 2. dub.24*) non ideò debemus inferre hæc omnia etiam habere locum in populo Chriſtiano: ita, nec illud, quod potuit Deus tanquàm abſolutus Dominus pro illo populo ſtatuere, aut etiam Populus ex præſcripto Dei, vel à ſe metipſo motus potuit in prima diuiſione terrarũ illius Regionis cũ eo grauamine diſtribuere ſundos, & prædia, & Iure relicto trãſeuntibus. Solùm ergo ratio huius limitationis eſt, quia nõ cenſetur volũtas excõmunicantis cõprehẽdere prædictum furtum; cenſeretur autem comprehendere, vt idem Auila concedit cum Medina. C. *de reſtitutione q.* 10 *verſ. ad. 1. caſum* ſi nullus accepiſſet, niſi racemum, & tamẽ magnum damnum fuiſſet illatum; quamuis Medina propriè non poſſit referri pro hâc ſententiâ, ſupponit enim, quod quicumque talis peccet mortaliter, nos autem loquimur in caſu, quo non ſit peccatum mortale in materiâ furti.

Secunda limitatio Soti.

Statuta circa talia in populo Iſraelitico nõ ſunt referenda ad legem Chriſtianam.

Ratio ergo huius limitationis eſt.

184\. Eodem modo cum ipſo Auila *ſuprà* exiſtimo, ſi excommunicatio feratur propter magnum furtum. v.g. propter mille aureos, & verba generaliter extendantur ad omnes, qui aliquid rapuerunt à tali Domino, & tu non accepiſti, niſi vnum argenteum, non ligaris Cenſurâ, quia nec fuiſti cauſa totalis, nec partialis damni principalis. Imò putat idem Auila te non incurrere quamuis accepiſſes quantitatem ſufficientem ad mortale, & aliquid amplius. v.g. inquit Auila, Octo argenteos in Hiſpania, & viginti in Iudica Regione (Peruanâ ſcilicèt, in quâ ille verſabatur) quia non præſumitur eſſe intentionem partis quod excommunicatio comprehendat te; niſi per multa ſurta ſimilia patrata à diuerſis magnum detramentum paſſa ſit.

Eodẽ modo putat Author cum Auila latam excõ. pro magno furto non comprehendere accipientem vnum aureum tantũ ex illo. Ratio.

185\. Non affero in confirmationem noſtræ ſententiæ Suarium *diſp. 20. ſect. 2.* Henriquez *lib. 13. c. 17. n. 4.* cum alijs, quos refert, nec Couarruuiam, Medinam, & alios, quamuis enim hi omnes mordicùs defendant prædictum ligari Excommunicatione; tamẽ hi omnes ſupponunt ſententiam, quæ agnoſcit peccatum mortale, vel in ipsâ acceptione cum circumſtantijs ſupradictis, vel poſteà in retentione. Vnde Suarius, tanquàm certiſſimum ſtatuit eum, qui tantùm peccauit venialiter accipiendo aliquid paruum, teneri ex ipſo Iure naturæ ſub mortali reſtituere cùm primum aduertit id, quod retinet, eſſe partem damni notabilis, vel, quia ipſe acceperat alias paruas quantitates, vel quia alij acceperant: nam cùm poſteà ſcit ſe retinere partem damni notabilis, perinde peccat retinendo, quando alij retinent, ac ſi à principio omnes ſcientes ſurta aliorum, furarentur; & licet Nauarrus dicat

eum

eum, qui furatus eſt multa parua, & furatur poſteà aliud paruum non peccare mortaliter, adhuc referri non poteſt pro noſtrâ, ſententiâ, dicit enim obligari ſub mortali ad reſtitutionem.

186. Nec illud placet quòd Petrus Nauarrus *lib. 3. c. 1. dub. 8.* neſcio quo metaphyſico diſcurſu ductus ducet illum ſcilicèt ſolùm teneri excōmunicatione, qui compleuit vltimò damnum, notabile & illum etiam, qui ſuâ quantitate reſtituta, poteſt facere, vt non maneat iam damnum notabile. Sanè moraliter loquendo non poteſt ſciri quis fuerit vltimus, qui compleuerit, & quamuis ſciretur, non deſinerent obligari alij, ſi iſte non reſtituit; idque maximè, quando quolibet reſtituente non maneret quantitas notabilis. Sed omittamus hæc, quæ non ſunt huius loci. Sufficiat nunc ſtatuere quod præcipuè intendimus, ſcilicèt, etiamſi non peccet mortaliter Iure naturæ contra Iuſtitiam poſſe incurrere Cenſuram, ſi non reſtituat, obligariq; Cenſurâ ad reſtituendum.

Obijcies.

187. Obijciet tamen aliquis multò meliùs poſſe excuſari ab excommunicatione hunc, qui ſeclusâ Cenſurâ furando, aut retinendo, non peccat mortaliter, quàm ille, qui in caſu præcedentis dubitationis furatus eſt rem paruam, ex quâ damnum notabile ſequebatur, ille enim mortaliter peccat, & ſciens, & volens intulit damnum; in præſenti autem caſu furando tantùm peccat venialiter & damnum ſequutum ex furtis aliorum nullâ ratione illi imputatur, & fortè, ſi ſciuiſſet, non furatus eſſet, nec poſtquam ſciuit tenetur ex naturâ rei ſub mortali, vt ſupponimus. Ita ſentiunt nonnulli, maximè Ledeſma *ſuprà*.

Reſp.

188. Reſpondetur nihilominus diſparem eſſe rationem; nam in caſu dubitationis præcedentis tantùm ille peccauit leui furto formaliter loquendo, damnum enim, quod inde ſequutum eſt, non eſt furtum, ſed alius modus iniuſtitiæ, vt ibi diximus; in noſtro verò caſu obligatur ad reſtituendum leue illud furtum non ex vi præciſæ obligationis, quam haberet ex Iuſtitia ſub mortali, ſed in ordine ad reſarciēdum damnum proximi, qui per reſtitutiones illas paruas debet à tali damno liberari, vt explicatum eſt. Quamuis huiuſque dicta, non mihi diſpliceant; poſſumus adhuc (vt indicaui *nu.* 182. *in fine*) illam materiam, quæ putatur leuis meritò cenſere grauem in ordine ad finem intentum à præcipiente illam reſtituere. Quamuis enim ſi ſpectes præciſè damnum carentiæ illius particulæ, ſit res leuis; tamen cùm præcipiens intendat liberare à graui detrimento ſic læſum, & non ſit aliud medium, quàm leuia multa damna reſarciendo in eum finem, per illa maneat grauis læſio, iam in ordine ad talem finem, grauia poſſunt meritò cenſeri. Quando enim finis, in quem aliquid vt medium præcipitur grauis eſt, & tale medium in ijs circumſtantijs eſt neceſſarium ad finem, grauis eſt materia. Et quod in ordine ad vnum finem leuis eſt materia, in ordine ad aliū poteſt eſſe materia grauis, vt alibi explicuiſſe memini & trita ſunt & vulgaria exempla. Leuis materia eſt guſtare pomum, in ordine ad finem temperantiæ, ſed grauis eſt in ordine ad exhibendam ſubiectionem Deo in paradiſo ab Adamo. Leuis itèm materia eſt vnam guttam aquæ vino miſcere in ordine ad temperantiam; graui verò in Miſſa in ordine ad myſticam ſignificationem. Vide dicenda num. 211.

Quod in ordine ad vnū finem leuis eſt materia in ordine ad alium finem poteſt eſſe grauis.

DVBITATIO XV.

An quando aliquid præcipitur aut prohibetur ſub pœna Excommunicationis comminatoria, obliget ſub culpâ mortali ſemper, etiamſi materia leuis ſit?

189. CONueniunt Auctores primò poſſe ſuperiores præcipere & obligare ſubditos ad aliqua; ad quæ alias ſubditi non tenebantur, & prohibere ea, quæ aliàs licita erant.

Conueniunt Authores 1.

190. Conueniunt ſecundò, ſi ſuperiores præcipiant, aut prohibeant aliquid in materiâ graui, & de ſe ſufficienti ad mortale ſub pœnâ excommunicationis ipſo facto incurrendæ, obligare ad mortale; quia cum materiâ grauis ſit, & de voluntate ſuperioris ſufficienter conſtet, obligare velle; nihil deeſt quominùs oriatur obligatio ad mortale. Loquor autem de Excommunicatione maiori: nam excommunicatio, ſi minor ſit, quomodocumque feratur, non eſt de ſe ſufficiens ſignum obligationis ſub mortali, cum excommunicatio minor frequēter incurratur propter venialem culpam iuxta dicta in *hac diſputatione dub.* 3. 5. 7. *&* 8. Præcipuè ergo dubitatio præſens eſt, quando materia grauis eſt, & præcipitur ſub excommunicatione maiori comminatoriâ; item, quando materia leuis eſt, & præcipitur ſub excommunicatione maiori, vel comminatoriâ, vel etiam latæ ſententiæ.

Conueniunt 2.

Status dubitationis.

191. In hac re cum Suario *lib. 4. de legibus c.* 18. eſt in primis notandum excommunicationem maiorem dupliciter eſſe poſſe, ſcilicèt, vel ipſo Iure latam, vel per homines ferendam; ſi ſit ipſo Iure lata certum eſt indicare obligationem ſub mortali; incurritur enim ipſo facto ex vi tranſgreſſionis legis; numquàm autem incurritur; niſi propter mortale. De Excommunicatione verò per homines ferendâ multi putant ſufficienter ſignificare obligationē legis ad mortale, ſi materia grauis ſit. Ita expreſsè Angelus *verb. lex. n.* 3. Vaſquez *1. 2. diſp.* 158. *c.* 5. Medina *C. de ieiunio q.* 7. Couarr. *§.* 9. *n.* 2. *de Excommunic. & regula peccatum p.* 2 *§.* 5. *n.* 2. Sotus *in* 4. *diſp.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *concluſ.* 1. *corollario* 1. Sylueſt. *Excommunic.* 1. *notabili* 3. & verbo *præceptum q.* 3. Armilla *eodem verbo. n.* 6. Caſtro de *lege Pœnali lib.* 1. *c.* 5. *ante* 5. *documentum*. Nauarrus *c.* 23. *n.* 53. Perez *lib.* 5. *ordin. tit.* 1. *p.* 2. *columna* 2. Antoninus citans Ioannem de Neapoli *2. p. tit.* 4. *c.* 2. *&* 3. Caietanus 2. 2. *q.* 199. Diana part. 3. Tract. 6. Reſol. 76. Sanchez infra citandus & alij. Item Diana ipſe latius 9. parte *Tract.* 6. *Reſol.* 5. vbi paulò aliter rem explicat ſed ſubſtantia ſententiæ videtur eadem, & alios refert pro vtraq; parte, & Serræ ſententiam nimis laxam reijcit. Verum ex citatis Medina, Caſtro, & Nauarrus putant obligationem ad mortale pendere ex ſolâ intentione ſuperioris: quos rectè refutat Vaſquez. Fundamentum huius ſententiæ eſt; quia

Nota cum Suario Excommunicationem duplicem eſſe poſſe

Cenſura à Iure lata indicat obligationem ſub mortali.

Ab homine etiam ferenda ſufficienter ſignificat obligationē legis ſub mortali ſi materia ſit grauis. Ita Angelus Vaſquez &c.

Probatur 1.

quia, quando ſuperior habet voluntatem obligandi, & res, ad quam vult obligare eſt grauis, peccatum mortale eſt non obedire; ſed hîc, vt ſupponimus, materia eſt grauis, & ſignum voluntatis imponendi talem obligationem nullum poteſt eſſe melius, quam grauiſſima pœna adiuncta præcepto, ſicut in ciuilibus comminatio pœnæ mortis ſatis oſtendit voluntatem obligandi ad totum id, quod ſuperior poteſt.

Probatur 2. 192. Probatur 2. quia quoties in Iure præcipitur, aut prohibetur aliquid ſub pœnâ Excommunicationis (& idem eſt, quando præceſſit mandatum Iudicis ſub excommunicationis pœna,) ſi ſtatim Iudex de facto excommunicet, valida eſt Excommunicatio, vt probabimus *ſect. ſequenti dub. 20.* quia iam præceſſit vna monitio, quæ ſatis eſt, vt valida ſit Excõmunicatio: ergo erat dignus ille homo tali pœnâ; nemo autem meretur Excõmunicari, niſi per peccatũ mortale: ergo peccauerat mortaliter. *Hæc ſententia Authori placet.* Hæc ſentẽtia mihi valde probabilis eſt, imò ſi intelligatur cum diſtinctione aut reſtrictione ex Suario & alijs adhibendâ, eſt omnino vera.

Aliorum opinio. 193. Alij verò putant, quando lex fertur ſub Excommunicatione tantùm ferenda non eſſe ſufficiens ſignum obligationis ſub mortali. Hanc ſententiam probabilem putat Antoninus ſuprà, & Armilla verbo *Lex* n. 4. & verbo *Præceptum* *n.* 6. dum ſolùm indicat priorem ſententiam eſſe ſecuriorem; & pro hac refert Caietanum *in ſummâ verbo Præceptum*; ſoletque referri Driedo *lib. 2. de libert. Chriſtianâ c.* 1. & poteſt referri Nauarrus *c.* 23. *n.* 53. qui duo Caietanum in *ſummâ* ſequuntur. Idem docet Palaus *tom. 1. moralium Tract. 3. diſp. 1. punct.* 15. *n.* 3. & alij apud Dianam *ſuprà.*

Diſtinguendum eſt hac in re cum Suario iuxta Authorem. 194. Diſtinguendum verò eſt in hac re cum Suario *ſuprà c. illo* 18. *§. veritas ergo*; & aliquibus alijs; dupliciter enim poteſt imponi Cenſura ferenda: primò, vt lex ſufficientem contineat monitionem ita, vt pro illius tranſgreſſione ſtatim ſine aliâ monitione poſſit excommunicatio in tranſgreſſorem ferri; tunc autem veriſſima eſt prima ſententia, quæ docet excommunicationem ſic ferendam eſſe ſignum legis obligantis ſub mortali; ſi enim, vt dicebatur in ſecundo argumento, poteſt tranſgreſſor ſtatim excommunicari, iam ſupponitur peccaſſe mortaliter in illâ tranſgreſſione; atque in hoc ſenſu intelligo loquutos Auctores primæ ſentẽtiæ, vt notat Suar. *loco citato.* Sanchez etiam *in ſumma tom. 2. lib. 6. c. 4. n. 51.* (quem refert nec reprobat Diana ſuprà citatus) ſententiam hanc ſequitur cum quâdam limitatione, ſcilicèt niſi excommunicatio ſit poſita ad terrorem & non ſtatim illam ſine vlla monitione inferendi voluntate, eâque ratione putat frequenter fieri à Iudicibus Eccleſiaſticis, quod vt rectè notat Diana ſeruire poteſt ad tollendos ſcrupulos pro confeſſarijs. Hoc tamen totum vix differt à temperamento quod iam ſubijcio vide Dianam 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 21.

195. Secundo ergo modo poteſt excommunicatio imponi per legem, ita, vt non ſolùm non inferat illam ipſo facto, verùm etiam, nec ſufficienter admoneat ſubditum in ordine ad talem Cenſurã; ſed potius requirat ſuperioris admonitionem, vt ſi poſt illam ſubditus legis tranſgreſſor contumax ſit, excommunicetur. Tunc ſanè excommunicatio ferenda non eſt ſufficiens ſignum obligationis ſub mortali ex vi legis per ſe ſpectatæ; fieri enim poteſt, vt ante monitionem Prælati ea trangreſſio non ſit mortalis; Quamuis enim neceſſarium ſit, vt poſt monitionem Prælati contumacia in tali tranſgreſſione ſit mortalis, & tranſgreſſor ſit excommunicatione dignus, nihilominùs, non poteſt inde colligi legem per ſe ſpectatam obligare ſub mortali; multum enim augetur culpa ex inobedientiâ & contumaciâ contra Prælati monitionem: includit enim maiorem contemptum non ſolùm legis; ſed etiam ſuperioris per quem completur cauſa talis excommunicationis, atq; hanc fuiſſe mentem Caietani, & Driedonis *loco citato*; ſicque expoſuiſſe Nauarrum mentem Caietani teſtatur Suarius *loco citato.* Notant verò auctores aliqui noſtræ huius ſententiæ pro alijs cenſuris & irregularitate pœnali ſi abſolutè non proferantur, ſed ſolùm ferendæ ſint non eſſe iudicium obligationis ſub mortali. Ita Palaus ſuprà referens Salam *de legibus diſp. 10. ſect. 9. nu. 54. & 62.* Azorium, Vaſquez, Suarium, Sanchez & alios quibus adde Dianã ſupra. Nauarr. tamen *in Manuali cap. 23. n. 53.* videtur repugnare quia interdictũ & irregularitas imponi poſſunt & ſolent aliquando extra culpam. Sed parum hoc refert quia ſermo eſt de irrigularitate pœnali quæ eo ipſo culpam requirit. Interdictum verò ſemper ſupponit culpam vt ſuo loco videbimus. Vide rem hanc latius tractatam paulò poſt nu. 206. & deinceps vbi de ſuſpenſione etiam agemus & dicemus quid tenendum in hac re.

196. Dubitari verò poteſt, quando lex, quæ imponit excommunicationem ferendam requirat monitionem hominis poſteà faciendam? & quando per ſe faciat illam? Nonnulli, teſte Suario, affirmant, nunquàm requirere monitionem hominis; niſi hoc exprimat. *Dubium.* *Reſp. non nullorum.*

197. Probabilior tamen eſt ſententia Suarij, quòd ſcilicèt ſemper talis lex intelligenda ſit monitione præmiſſâ; niſi illam apertè excludat. Probat, tùm, quia hic ſenſus mitior eſt, ideoque præferendus in lege pœnali; tùm etiam; quia eſt Iuri magis conformis; nam excommunicatio, prærequirit monitionem hominis, quando lex illam expreſsè non facit: tùm deniqué, quia iuxta communem vſum ita videntur intelligi ſimiles comminationes legum. Atque hoc videntur ſentire Auctores prædictæ ſententiæ aſſerentis ex vi talis Cenſuræ non ſatis colligi legem obligare per ſe ſub mortali, vtique (inquit Suarius) regulariter loquendo; &, niſi lex ipſa declaret, vt excommunicatio feratur nullâ aliâ admonitione præmiſſâ. *Probabilior ſententia Suarij.*

198. Ex tradita doctrina colligitur à fortiori, quãdo in Iure ſtatuitur, ut quis excõmunicetur, ſi admonitus non deſtiterit ex eâ pœnâ appoſitâ non poſſe colligi tranſgreſſionẽ eſſe mortalẽ, ſed aliunde debet iudicari an tranſgreſſio ſit mortalis. Cùm enim non poſſit Excommunicatio validè infligi ante monitionem non Iudicatur dignus excommunicatione. Ita Nauarrus citatus *c. illo* 23. & Suarius iuxta doctrinam traditam; Huiuſmodi autem ſunt multa ſtatuta in *Ex tradita doctrinâ a fortiori colligitur.* *Excommun. nõ poteſt validè infligi ante monitionem.*

Iure

Iure,quæ tradit idem Nauarrus *c.27.n* 114.*&* *n.*115. *Excommunicatione* 5. *&* 7. & *n.* 138. atque alibi ſæpè.

Iuxta communem non peccat mortaliter communicans cum excõmunicato non monito.

199. Vnde etiam eſt communis ſententia Doctorum non peccare mortaliter, qui communicat cum excommunicato in caſibus non conceſſis,etiamſi Iudex excommunicauerit omnes communicantes cum excommunicatis à ſe;niſi tet numinatim fuerit ille admonitus:quia; niſi præcedat hæc triplex monitio non eſt valida excommunicatio iuxta caput. *conſtitutionem de ſententiâ excommunic.* in 6. de quo dicemus *dub*,37.

200. Iuxta hanc etiam doctrinam Auila *p.* 2. *c.*5. *diſp.* 1. agens de contumaciâ requiſitâ ad incurrendam excommunicationem , doctè,& latè tractat , an Clerici, & Religioſi, dum aſſiſtunt agitationi Taurorum, peccent mortaliter? & tandem concludit peccare mortaliter, ſi publicè aſſiſtant, non verò ſi occultè. Loquebatur autem tunc iuxta Motum proprium Pij V. qui incipit *de ſalute gregis Dominici* , quem tamen Motum proprium poſteà temporauit Clemens VIII. nec video huiuſmodi Motum ſatis eſſe vſu receptum in Hiſpaniâ,vbi non pauci Religioſi aſſiſtunt,etiam publicè eiuſmodi ſpectaculis;nam de Clericis ſæcularibus conſtat excuſatos iam eſſe poſtmodo rationem Clementis VIII. continebat autem huiuſmodi Motus tàm Pij quàm Clementis iuxta probabiliorem ſententiam,excommunicationem comminatoriã, non latæ ſententiæ. Vnde iuxta noſtram doctrinam , ſi eiuſmodi Motus non continebat monitionem,imò ſi non expreſsè excludebat illam , non erat peccatum mortale intereſſe eiuſmodi ſpectaculis; niſi poſt monitionem factam ab homine, ſcilicèt à ſuperioribus cuiuſcumque contenti in illâ prohibitione. Verùm autem de facto excluderet hanc monitionem,vel non,mihi non conſtat;neque enim præ manibus habeo dùm hæc ſcribo prædictos Motus proprios. Sed quod ad præſens tempus attinet, neuter videtur vſu receptus in Hiſpaniâ , vt nuper notabam.

Motus proprius Pij V. ſicut & Clementis VIII. cõtra clericos agitationis taurum aſſiſtentes iuxta probabiliorẽ ſententiam continebat excõmunicationem comminatoriam non verò latæ ſententiæ.

Admonet Caſtro

201. Admonet etiam Caſtro *c. illo* 5. *documento* 4. quoties ſuperior præcipit aliquid ſub Excommunicatione in materiâ graui , etiamſi non habeat intentionem obligandi ſubditos; ipſos ſubditos teneri ratione conſcientiæ ſuæ ſub mortali parere (quod intellige,ſi alioquin cætera requiſita concurrant) etiamſi dubitent de tali intentione ; quia licèt tunc lex re ipsâ non obliget,obligantur conſcientiâ ſuâ;ac proinde peccant, imò addit quòd ſi infligat excommunicationem latæ ſententiæ ſine intentione ligandi tali excommunicatione, qui contra fecerunt, tenentur ob ſuam conſcientiam, vt excommunicati,licet re verâ non ſint Si tamen ſubditis conſtaret de illâ intentione non obligandi , quã habet ſuperior , dum præcipit ſub excommonicatione,non peccarent contra faciendo. Sed de hoc paulò poſt dicemus.

202. Hàc ratione Driedo *ſuprà c. illo* 1. *propoſitione* 2.excuſat à peccato mortali ſcholaſticos, qui iuſſi à Rectore Academiæ ſub pœnâ præſtiti Iuramenti ire ad concionem,vel lectionem, non eunt,quia, inquit,præſumitur de intentione præcipientis nolle eos obligare pręſertim in cauſis communibus , & ordinarijs non magni ponderis,Imò idem Driedo,& Rodriguez *in ſummâ p.*2. *c.* 9. docent quando Rectores in communi præcipiunt *ſub pœnâ præſtiti* ire ad funus, ad concionem &c. etiamſi vellent obligare ad mortale non fore obligationem ſub mortali; quia eſſet voluntas irrationabilis , & temeraria , accedit quòd,vt ipſi concedunt, quando præcipitur ſub pœnâ præſtiti Iuramenti;non eſt ſenſus, vt præcipiatur ſub culpâ penurij;ſed ſub pœnâ, quam meretur , qui iuramentum non obſeruat. Sicut Religioſi(ait Driedo)præcipiunt *ſub pœnâ inobedientiæ*, id eſt ſub pœnâ in obedientibus debitâ; non ſub peccato inobedientiæ. Tantùm ergo volunt Rectores per has loquutiones reuocare in memoriam iuramentum, & obedientiam debitam & hic eſt communis ſenſus omnium Scholarum. Hactenus Driedo ferè eiſdem verbis. Et Suarius *diſp.*4. *ſect.*6. *n.* 9. *communiter* (inquit) *& benè dicitur à Doctoribus,quando adiunguntur Cenſuræ leuioribus præceptis illas non eſſe veras Cenſuras , ſed comminatorias, & ad terrorem;* imò ipſe Suarius omnino reprobat earum vſum; quia non continent ſinceram veritatem, & poſſunt eſſe indoctis occaſionem peccandi mortaliter ex conſcientiâ erroneâ.

Authoris Iudicium.

203. Nihilominùs,ſi materia grauis ſit,& apponatur Cenſura , excluſâ neceſſitate alterius monitionis, exiſtimo teneri ſub mortali,niſi ex conſuetudine , vel aliunde conſtet de intentione ſuperioris non obligandi. Illud tamen, quod dicebat Caſtro de obligatione ratione conſcientiæ , etiamſi dubitetur de intentione ſuperioris, quod velit obligare ſi loquamur de vero dubio , mihi difficile apparet,imò falſum: ad hoc enim , vt ſubditi ſpolientur libertate, quam habent hîc,& nunc faciendi contrarium, debet eſſe cauſa in contrarium ſufficiens ad cauſandum illum effectum; talis autem non eſt lex dubia,id eſt,de quâ non conſtat eſſe verè legem: quo dubio poſito deſinit homo eſſe contumax maximè; ſi adhibitâ ſufficienti diligentiâ non poteſt pellere dubium. Vnde in caſu talis dubij, etiamſi ſuperior verè habuerit intentionem , vt incurratur Cenſura ipſo facto;ſi tamen adhibitâ ſufficienti diligentiâ adhuc perſeueret dubium, non incurretur Cenſura,imò non peccabit ſubditus , quia iuxta veriorem mihi ſententiam, etiam in alijs materijs præter iuſtitiam melior eſt conditio poſſidentis ; ac proinde melior eſt conditio ſubditi poſſidentis ſuam libertatem, quàm conditio legis , quæ nondum incepit obligare,& poſſidere ſuam vim obligandi.

204. Dixi *quæ nondum incepit obligare, & poſſidere &c.* quia ſi fortè iam lex prius certò,& indubitatò cæpiſſet poſſidere,& obligare, & tunc superueniret aliquod dubium de intentione ſuperioris,an ſcilicèt velit eam legem ſeu præceptum in eo vigore,quem ſonat,perſeuerare, vel non;tunc interim, dum aliud non conſtat , adhuc obligabit lex,aut præceptum, quia præceptum poſſidet ſuam vim obligandi;non verò ſubditus ſuam libertatem , ſed de hoc latiùs diſputare non eſt huius loci.

De alijs cenſuris & pœ-

295. De alijs verò Cenſuris, & de alijs pœnis,quæ ſolẽt apponi v g. maledictionis æternæ,

nis quæ ſolēt apponi an ſint ſufficientia ſigna obligationis ad mortale dubitatur. Aliquorum opinio.

vel indignationis omnipotentis Dei, dubitari poteſt, an ſint ſigna ſufficientia obligationis ad mortale?

206. Et quidem de maledictione æternâ, & indignatione omnipotentis Dei plerique citati docent eſſe ſufficiens ſignum obligationis grauis. Mihi tamen dubium eſt, ſaltèm in caſibus; in quibus non eſt ſufficiens ſignum excommunicatio maior impoſita. Si enim Excommunicatio non ſemper ſignificat obligationem ſub mortali, vt dictum eſt; niſi poſt promiſſam admonitionem, cur non eodem modo philoſophari poterimus de iſta comminatione maledictionis æternæ, vel indignationis omnipotentis Dei, quæ ſunt annexa peccato, quod ad quamlibet excommunicationem incurrendam requiritur? Quod verò attinet ad alias Cenſuras ſuſpenſionis, & interdicti Nauarrus, & Medina negant eſſe ſufficiens ſignum & dubitat Caſtro; quamuis hunc dicat Suarius abſolutè etiam negare.

Silueſtri opinio.

207. Sylueſter verò, Armilla, & alij maximè Antoninus 2.p.tit.4.c.2.§.3. Angelus apud Suarium abſolutè docent obligationis ſignum eſſe. Diſtinguendum tamen eſt cum Suario; nam, ſi loquamur de ſuſpenſione, quam idem Suarius diſtinguit agens de ſuſpenſione in maiorem & minorem inſtar excommunicationis, dicendum eſt cum eodem Suario loco citato de *legibus*, ſi ſuſpenſio ſit maior, id eſt totalis, vel partialis à graui aliquo munere, ſeu officio; ſignum eſſe obligationis grauis ſub mortali; neque enim tam grauis pœna imponeretur iuſtè propter leuem culpam. Nec amplius diſtinguit Diana loco citato part. 9. quamuis dicat aliquid addendum diſtinctioni Suarij: ſolum enim Suarius poſtulat vt ſuſpenſio ſit grauis ſiue ſit totalis ſuſpenſio ſiue non omnimoda & non totalis ſequatur Diana vbi doctè & eruditè rem exponit. Si autem ſuſpenſio ſit minor, poteſt (inquit Suarius) incurri propter levem culpam, ac proinde non erit ſignum ſufficiens obligationis ſub mortali. Eodem modo philoſophandum eſt cum proportione (vt docet idem Suarius) de Interdicto; habet enim locum ſimilis diſtinctio, vt ſuo loco videbimus. Atque hoc modo intelligendus eſt etiam Vaſquez 1.2. *diſp.* 158. *c.*5. cum quo, & cum Suario, & alijs citatis notandum eſt idem cenſendum eſſe de Irregularitate, non ſemper; ſed, quando habet rationem pœnæ; tunc enim ſemper eſt pœna grauis. Prætereà Interdictum tunc obligat ad mortale, quando imponitur tanquàm vera pœna reſpectu eius, qui dedit cauſam Interdicto, nunquàm enim imponitur ſine graui culpâ eius, qui perſonaliter, & ſpecialiter interdicitur: ſolet enim, vt conſtat, vniuerſale interdictum, etiam innocentes comprehendere; quia non eſt propriè pœna reſpectu eorum; ac proinde nullam, nedum mortalem, indicat culpam.

Diſtinguendum videtur Author cum Suario.

Aſſertio 2. quando materia apertè leuis eſt licet ſuperior ſub excommunic. præcipiat

208. Aſſerendum eſt 2. quando materia apertè leuis eſt, etiamſi ſuperior ſub excommunicatione præcipiat, tranſgreſſio non erit peccatum mortale. Ita Couarr. 1.*p.* §.9.*n.*2.*&* 3. Sotus *diſt.*22.*q.*1.*art.*2.*concluſ.*1. *Corollario* 1. Caſtro *lib.* 1. *de lege pœnali c.* 5. *documento* 2. Driedo *lib.*2. *de libertate Chriſtiana c.*8. *ante* 3. *propoſitionem* & *lib.* 3.*c.*3. *ad* 5. *argumentum.* Sà *verbo lex n.*5. & *verbo Excommunic n.* 18. Rodriguez *in ſumma p.*2.*c.*9. *in fine*, & de *ordine iudicali c.*10. *concluſ.* 6. Suarius varijs in locis: tùm de *legibus*; tùm ſæpe alibi; expreſſèque ſupponit *in citato c.* 18. & omnium optimè, & latè probat Vaſquez 1.2. *diſp. illa* 158. *c.* 4. Azor *lib.* 5. *c.*6. *q* 5. qui omnes & alij docent, non eſſe in poteſtate legiſlatoris, aut ſuperioris obligare ad mortale; niſi materia grauis ſit. Ex quo ſequitur, etiamſi apponat grauiſſimam pœnam, non obligare ad mortale. Et, quidquid ſit, an quando materia grauis eſt, poſſit obligare ad veniale tantùm (de quo ſuo loco diſputabimus) illud pro nunc certiſſimum eſt, non poſſe facere, vt materia leuis, manens leuis, ſit cauſa, & materia obligationis grauis. Itaque licèt ex volũtate legiſlatoris pendeat præcipere, aut non præcipere; tamẽ ſemel poſito præcepto ex lege naturali deriuatur obligatio parẽdi; ratio enim naturalis dictat parendũ eſſe præceptis ſuperiorum; quia (vt inquit Paulus *ad Rom.*13.) *omnis poteſtas à Domino Deo eſt, & qui poteſtati reſiſtit Dei ordinationi reſiſtit.* Vnde nõ parere in re graui grauiter Deo diſplicet, & grauis Dei offenſa cõſetur; in re verò leui, tãtùm leuis; quantitas ergo obligationis nõ pẽdet ex voluntate Legiſlatoris; ſed ex quantitate materiæ. Eodem modo putant non eſſe in poteſtate vouentis, aut Iurantis, obligare ſe ad mortale, aut veniale; ſed de hoc diſputare non eſt huius loci, & quidem de Iuramento longè alia ratio eſſe poteſt quam de voto, vt ſuo loco videbimus.

tranſgreſſio non erit mortale peccatum.

Probatur

Confir.

209. Confirmatur doctrina noſtra, quia Prælatus, aut legiſlator nihil ſine legitimâ cauſa, & ratione præcipere poteſt; nec obligatio pendet ex abſolutâ; ſed ex rationabili eius voluntate; non eſt autem rationabilis ſi (vt dicitur *Ezechielis* 34.) cum auſteritate, & potentiâ imperet, vel ſi onera grauia & importabilia iuxta verbum Chriſti *Matthæi* 23. imponere velit.

Confirmatur 2.

210. Confirmatur 2. quia ſuperior non poteſt maiorem obligationem imponere ſubditis, quam Ius Diuinum, & naturale; ſed neutrum horum in materiâ leui obligat ſub mortali: ergo nec ſuperior.

In hac re magna adhibenda eſt cautio.

211. In hac tamen re magna eſt adhibenda cautio, ut prædicti Auctores monent; nam primò quoties dubium eſt, an materia ſit leuis, aut non? pro ſuperiore ſtandum eſt. In caſu autem probabili pro vtrâque parte philoſophandum eſt iuxta dicta præcedenti *diſp. dub.*24. *a* §. *Aſſerendum tandem nu* 351. Secundò oportet attendere non ſolùm rem, quæ præcipitur, ſed etiam neceſſitatem, vtilitatem, & cauſam præcipiendi, & potiſſimùm finem legiſlatoris, aut Superioris, ac deniq́ue omnes circumſtantias; ſi enim his paruis rebus; aut, quæ tales videntur, adiungatur ſcandalum aliorum, aut occaſio relaxationis regulæ, profeſſionis, aut bonum publicum, abſq́ue dubio grauis materia erit. Vnde ex diuerſo fine ab Eccleſiâ intento videmus in diuerſis præceptis diuerſimodè de materiâ iudicari; ſic ſemel non audire Miſſam materia grauis eſt reſpectu præcepti Eccleſiaſtici obſeruandi feſta, & tamen ſemel non audire Miſſam contra ſtatutum alicuius Collegij audiendi quotidiè Sacrum, non erit materia grauis etiamſi præceptũ

Ex diuerſo fine ab Eccleſia intento in diuerſis præceptis, diuerſimodè, de materia iudicatur.

eſſet

eſſet ſub excõmunicatione, quia finis illius præcepti eſt Dei cultus, & animæ ipſius audientis profectum; huius verò finis eſt bona gubernatio domus; ad hunc autem finem, non eſt grauis materia, vna, vel altera omiſſio, eſſet autem grauis, ſi tranſgreſſio frequens eſſet. Vnde attento fine legis arbitrio prudentis iudicandum eſt de grauitate, aut leuitate materiæ, vt docet Vaſquez 1.2. *diſp. illa* 58. *c*. 6. *n*. 59. De peccante verò ex contemptu tantùm; quia res leuis eſt, legatur Vaſquez eâdem diſp. c. 4. in fine, & dicta à nobis *dub. præcedenti nu*. 188.

Attento fine legis, arbitrio prudentis iudicandum eſt de grauitate aut leuitate materiæ ex Vaſquez

Hanc doctrinam de conſiderãda graui aut leui materia ſequitur Suarius.

212. Hanc doctrinam de conſiderandâ graui, aut leui materiâ ſequitur Suar. de *Cenſuris diſp*. 20. *ſect*. 2. *n*. 6. & dixerat *diſp*. 4. *ſect*. 6. *n*. 11, vbi propter bonum commune (inquit) grauis materia Cenſetur cùm Inquiſitores vocant ad Edictum ſub excommunicatione, aut Index præcipit aliquem comparere in iudicio. Vnde oportet ſcire finem, & circumſtantias, & ſcire certò, etiam omnibus conſideratis leuem eſſe culpam, & improportionatã Cenſurã; ſæpe enim apparet leue, quod in ordine ad finem intentum nobis incognitum erit graue; & exemplum eſt accommodatum, quando excommunicatio fertur ob furtum, ſi res furto ablata ſit leuis, omnino non ligat; ſi tamen ſit leuis, ſed pars magni damni ligat. Ideo oportet certò & indubitatò conſtare leuem eſſe culpam, & improportionatam Cenſuram, quæ omnia conſonant cum dictis *notato n*. 188. *dub. præcedenti* in fine.

SECTIO TERTIA.

De forma, & modo ſeruando in ferendâ excommunicatione.

DVBITATIO XVI.

An pro damnis temporalibus ferenda ſit Excommunicatio?

Aſſerendum eſt pro damnis parui aut magni momenti temporalibus ferri non poſſe excommunicationem, ſi poteſt exequutio realis fieri.

253. Aſſerendum eſt pro damnis parui momenti temporalibus ferri non poſſe; imò, nec pro damnis magni momenti, ſi poteſt exequutio realis fieri, aut aliâ procedi viâ; nam præter antiquos Canones extat nouum Decretum de hoc in Concilio Tridentino *ſeſſ*. 25. *de reform*. 2. *c*. 3. ſi tamen damnum ſit graue, & dãnificator ſit occultus, licitè poteſt fieri excommunicatiò contra talem damnificatorem, & contra ſcientes; niſi reuelent. Quamuis autem hoc ſolùm Epiſcopis concedat Concilium Tridentinum; tamen id ipſum licitè poſſunt eorum Vicarij Generales alio nomine Prouiſores, vt tradunt Gutierrez *tomo*. 1. *Quæſtionum Canonicar*. c. 11. *n*. 8. Henriquez *lib*. 13. *c*. 17. *n*. 4. & Auila p. 2. c. 5. *diſp*. 2. *dub*. 2. tùm, quia eſt idem Tribunal; tùm, quia de hoc fuit declaratio Cardinalium, quam referunt; tùm deniquè ex vſu, & praxi receptiſſimâ.

Docent aliqui in rebus Eccleſiaſticis poſſe procedi per cenſuras etiamſi exequutio realis aliâ viâ poſſit fieri

214. Docent etiam hi Auctores in rebus Eccleſiaſticis poſſe procedi per Cenſuras, etiamſi exequutio realis aliâ viâ poſſit fieri, & etiamſi debitum ſit certum, & perſona nota; id quod etiam eſt vſu receptiſſimum, quamuis in hoc foro Eccleſiaſtico tentanda quoque ſint priùs alia media, vt capere pignora, & ſimilia, vt habetur in Tridentino.

Ex dictis colligitur 1.

215. Ex dictis ſequitur primò peccare ordinarios, ſi pro rebus parui momenti ferant Excommunicationem. Ita Sotus *diſt*. 22. *q*. 1. *art*. 2. *poſt* 4. *concluſ*. Nauarrus *c*. 27. *n*. 9. Gutierrez *ſuprà n*. 59. & ſequentibus Rodriguez *c*. 79. *concluſ*. 1. & 3. imò mortaliter peccant, vt docet Victoria in *ſumma*. de *Excommunic*. *n*. 334. aliàs ſecundum aliam diuiſionem. *n*. 51. Vnde Gerſon non incongruè dixit *lib. de vitâ ſpirituali p*. 3. *lect*. 4. *coroll*. 7. huiuſmodi Prælatos ſimiles eſſe homini, qui volens abigere muſcam à fronte vicini, eum ſecuri percutiens occidit.

Colligitur 2.

216. Colligitur 2. etiam peccare Prælatos ſi ferant excommunicationem in cauſis ſecularibus, quando damnificator non eſt occultus, & poteſt aliâ viâ procedi, & exequutio fieri. Probatur ex dicto Decreto Tridentini, & ex *c. cauſam* 2. *qui filij ſint legitimi*. Prætereà, quia in eo caſu Iudex Eccleſiaſticus ſine causâ vſurparet ſibi officium Iudicis, ſæcularis. Ita cum communi ſententiâ docet Auila *ſuprà dub*. 1.

Colligitur 3.

217. Colligitur tamẽ 3 ſi Iudices Eccleſiaſtici contra prædicta decreta ferant excommunicationes, eaſque varias, quamuis ipſi malè in eo faciant valere dummodò peccatum mortale contumaciæ ex parte excommunicandi præcedat. Ratio eſt; quia nullo Iure tales excommunicationes irritantur, vt notant Sotus, Gutierres, & Auila *ſuprà*.

Colligitur 4.

218. Colligitur 4. cauſam directam, & per ſe ferendi has excommunicationes contra ſæculares debere eſſe vtilitatem ſpiritualem maximè delinquentis, ſcilicèt, vt exeat à peccato reſtituẽdo, vel ſatisfaciendo. Vtilitas autem temporalis damnificati ſolùm eſt cauſa indirecta, & ſecundaria. Ita Henriquez *lib*. 3. *c*. 18. *n*. 4. *in fine* & Auila *ſuprà concluſ*. 3. quamuis etiam poſſit ferri ad vitandum damnum ſpirituale damnificati, ne vel deſperet vel impatiens fiat, &c, vt liberetur à magno damno temporali, ne inde occaſionem ſumat magni damni ſpiritualis, vt iam notauimus *ſuprà*.

219. Atque hoc capite excuſari poteſt imò, & ſæpè laudari quòd Epiſcopus intromittens ſe in reſarciendis damnis temporalibus velit ſuccurrere ſuis ouibus laicis; neque enim in ordine ad talem finem ſpiritualem cenſetur iniuſtè vſurpare Iuriſdictionem ſæcularem, vt rectè notat idem Auila citans Victoriam.

220. Item idem Auila docet, & meritò in caſu, quo Iudex ſæcularis nollet iuſtitiam exequi, vt tenetur, poſſe cogi per Cenſuras à Iudice Eccleſiaſtico, vt præſtet ſuum officium, quia poteſtas Eccleſiaſtica poteſt corrigere ſæcularem. Atque etiam, ſi fortè Iudex ſæcularis nolit procedere contra debitorem, ſeu damnificatorem, poterit Iudex Eccleſiaſticus contra talem debitorem procedere vt habetur *c. Ex tranſmiſſa de foro competenti*, & Gloſſ. ibi, quæ alios Textus allegat.

DVBITATIO. XVII.

An Excommunicatio habeat aliqua determinata verba pro forma? & an requiratur intentio excommunicantis? & hac debeat regulari per intentionem partis petentis excommunicationem?

Aſſerendum 1. ad ferendam excommunicationem aut aliã cẽſurã nulla determinata verba requiri pro forma.

221. ASſero 1. ad ferendam excommunicationem, aut aliam Cenſuram nulla determinata verba requiruntur pro formâ; ſed tantùm ea, quæ exprimunt intentionem excõmunicandi. Eſt recepta ſententia Doctorum. Ita Sylveſt excommunic. 1. n. 12. Nauarrus c. 27 n. 12. & alij, quos refert, & ſequitur Vgolinus *tabul. 1. c. 20. in principio & tabul. 2. c. 28.* Auila *p. 2. c. 2. dub. 1.* Coninc. *diſp. 13. dub. 2. n. 23.* Suarius *diſp. 3. ſect. 7. n. 5.* Filliucius *c. 3 quæſito 2. n. 53.* Reginald *lib. 9. n. 194.* Ratio eſt, quia nullo Iure cautum eſt cenſuram per certa verba debere ferri.

Aſſerendum 2. intentionẽ Iudicis excõmunicantis requiri.

222. Aſſero 2. intentio Iudicis excommunicantis adeò requiritur, vt etiamſi quis putet ſe excommunicatum, ſi excommunicatio re verâ non fuit lata, vel non fuit intentio ferentis, vt liget, non incurratur, quãuis ob conſcientiã erroneam obligetur homo ad ſe gerendũ, tanquàm excõmunicatum. Ita Caſtro *lib. 1. de lege pœnali c. 5. documento 4.* Sylueſt. *Excommunicatio 2. caſu 14.* Nauarrus *c. 27. n. 11.* Angel. *Excommunic. 3. n. 16.* Couarr. *5. 10. n. 15. verſ. 12.* Suarius *diſp. 2. ſect. 4. n. 10.* & alij multi.

Aſſerendum 3. intentionẽ excommunicantis explicari debere iuxta petitionem partis.

223. Aſſero 3. quando excommunicatio fertur ad petitionem partis, intentio excommunicantis ſecundum eam explicari debet. Ideò non ligat excommunicatio vltra intentionem petentis. Ita Sylueſt. *excommunic. 2. n. 1. caſu. 14.* Angelus *Excommunic. 3. n. 16.* qui id probant ex *c. bona memoria c. de poſtulatione Prælatorum,* Nauarrus *c. 27. n. 11.* & alij communiter. Ratio eſt; nam iudicium Iudicis ab aliquo poſtulatum, & requiſitum non debet excidere intentionem requirentis: ergo non comprehendit eos, quos pars non intendit comprehendere.

Ex hac doctrina Colligitur 1.

224. Ex hac doctrinâ colligitur 1. quãdo maritus, vel Pater petit excommunicationem contra eos, qui clàm aliquid rapuerunt, nũ comprehendi regulariter loquendo vxorem, nec filios. Ita Sotus *lib. 5. de Iuſtitiâ q. 3. art. 1. in fine corporis,* Ludouicus Lopez *in Inſtruct. p. 2. c. 12. in fine* Corduб. in *ſummâ q. 175.* Rodriguez *c. 79. concluſ. 15.* Petrus à Nauarra *lib. 3. de Reſtitutione c. 1 dub. 5. n. 81.* Henriq. *lib. 13. c. 20. n. 1.* Auila *p. 2. c. 5. diſp. 5. dub. 1.* Dixi regulariter loquendo; nam, ſi maritus, vel Pater explicet hoc etiam velle, vel, ſi quantitas tanta ſit, vt prudenter præſumatur eum velle, ligantur, vel ſaltèm ſe debent putare excommunicatos, quamdiù durat præſumptio, quouſque conſtet de intentione, vt rectè Corduba, Lopez, Rodriguez, & alij ſuprà.

Colligitur 2.

225. Colligitur 2. ſi creditor, ad cuius petitionem lata eſt excommunicatio ante completum terminum præfixum à Iudice proroget illum, quamuis debitor non reſtituat intra terminum illum primum à Iudice pręfixum, non incurrere excommunicationem propter rationem, quâ probauimus hanc tertiam aſſertionem. Et confirmatur, quia huiuſmodi excommunicatio fertur propter debitoris contumaciam in fauorem creditoris: dato autem aſſenſu creditoris ceſſat contumacia debitoris. Confirmatur 2. quia, ſi creditor ante terminũ à Iudice præfixum remittat omnino debitum, debitor non ſoluendo, non incurreret: ergo etiam prorogato termino ab eodem non incurret, quidquid in contrarium ſenſerint Hoſtienſis, & Innocent. in *c. Præterea 2. de appellat.*

226. Quæret tamen aliquis an, ſi non ſoluat in 2. termino à creditore præfixo, incurrat illo tranſacto? *Quæret aliquis.*

227. Probabile eſt, ſi terminus prorogatus fuit ex conſenſu Iudicis incurrere ſecùs verò, minimè. Ratio eſt, quia quamuis excommunicatio data ad petitionem partis poſſit impediri antequàm incurratur ſolùm per conſenſum partis; ſuſpendi tamen non poteſt, aut differri, vt poſteà habeat effectum, ſemelque ſublata iterum reuiuiſcat; ad hoc enim requiritur Iuriſdictio; eſt enim tollere primam excommunicationem, & aliam ad diuerſum tempus imponere. Ita Pedraza *Præcepto 7. n. 15.* Angelus *excommunicatio 1. n. 1. caſu 13.* Nauarrus *c. 27. n. 15.* Couarr. *p. 1. 5. 11. n. 6.* Cordub. *in ſum. q. 20.* Rodriguez *c. 84. concluſ. 2. & 3.* Henriquez *lib. 13. c. 20. n. 1.* qui plures citat. Sà *verbo excommunicatio n. 6.* Auila *ſuprà* & alij. *Sententia probabilis.*

228. Probabilior nihilominùs eſt oppoſita ſententia, quæ abſolutè docet incurrere; eamque ſequitur Suarius *diſp. 3. ſect. 6. in fine* cum Innocentio, & Hoſtienſi nuper citatis. Item Antonius Gomez ad 10. *clauſulam Bullæ Cruciatæ n. 26.* referens plures, imò ait eſſe communem ſententiam, quam ſequitur Rodriguez *tomo 1. quæſt. Regularium q. 61. art. 6.* aitque eſſe communem ſententiam Canoniſtarum ſecundum Rebuffum, & Couarr. *c. Quamuis pactum. p. 1.* in principio n. 5. Ratio huius ſententiæ eſt; quia ſicut Iudex Cenſetur velle, vt incurrat, ſi inuito creditore terminum præfixum tranſgrediatur, non tamen, ſi de conſenſu creditoris differat ſolutionem vltra terminum: ita etiam cenſetur velle, vt incurrat, ſi vltra terminum à creditore conceſſum differat ſolutionem. Quod ſic explicatur. Nam terminus ille impoſitus à Iudice, intelligitur negatiuè, ſcilicèt, ne vltra illud differatur ſolutio: habet autem ſub intellectam conditionem ſcilicèt inuito creditore; quia in eius gratiam talis ſententia fertur, & ideò cùm primùm ipſe incipit eſſe inuitus, impletur conditio, quia iam vltra terminum differtur ſolutio inuito creditore. *Probabilior oppoſita ſententia quam ſequitur. Suarius.* *Ratio.*

229. Hoc ipſum confirmo ex doctrinâ & praxi communi receptâ, quam tradit Nauarrus *c. 23. n. 104.* vbi docet excommunicationem latam ipſo Iure contra penſionarium, ſi non ſoluat penſionem intra certũ terminum, non cenſeri incurſam, donec is, cui penſio debetur declaret ſe velle illam eſſe incurſam, & illo declarante, incurri etiam poſt terminũ. Cuius doctrinæ & ſententiæ Suarij tota ratio eſt, quia Papa, ſeu Iudex ſuam intentionem vult regulari per inten- *Confirmatur 1. ex doctrina & praxi cõmuni recepta.*

intentionem partis, ad cuius inſtantiam fert excommunicanonem.

Cõfirmatur à ſimili.

230. Confirmatur adhuc hæc ſententia à ſimili, quia ſi excommunicatio feratur (vt ſæpe ſolet) contra omnes occultos damnificatores, debitores, niſi intra menſem reſtituant: tunc ſi aliquis eorum toto illo menſe eſt impotens, non incurrit; & tamen, ſi poſt menſem fiat potens, & non reſtituat, incurret, ſi adhùc Iudex fungatur officio, vt expreſsè concedit Sotus *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *Poſt.* 4. *concluſionem caſu* 2. ergo pari ratione in noſtro caſu, quia ſubintelligitur conditio, quandocumque tráſacto termino illo exiſteret contumacia. Eandem ſententiam confirmat Suarius *diſp.* 20. *ſect.* 2. *n.* 14. *ex c. Odoardus.* de *Solutionib.* ibi legatur.

DVBITATIO XVIII.

An Excommunicatio debeat ferri in ſcriptis ſub mortali? & an valeat non in ſcriptis.

Aſſerendum eſt 1. non debere ferri Cenſuram ſolo verbo ſed in ſcriptis Iudexq́; contra faciens mortaliter peccat & incurrit ſuſpenſionẽ.

231. ASſerendum eſt 1. non debere ferri cẽſuram ſolo verbo; ſed in ſcriptis, vbi expreſsè contineatur cauſa, propter quam fertur excommunicatio, ipſiq́ue excommunicato tradatur intra menſem ſi petierit. Ita habetur expreſsè c. 1. de *ſentent Excommunic. in* 6. Iudex autem contra faciens mortaliter peccat, & incurrit ſuſpenſionem, vt mox dicemus. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.* 8. & Petrus Sotus *lect.* 3. *de Clauibus* circa principium. Saytus *lib.* 5. *c.* 13. *n.* 17. Angelus *ſuſpenſio* 1. *n.* 6. Vgolinus *tabul.* 1. *c.* 14. §. 6. Henriquez *lib.* 13. *c.* 34. *n.* 4. Auila 2. *p. c.* 2. *diſp. vnicâ dub.* 3. & 3. *p. diſp.* 3. *dub.* 1. *concluſ.* 4. Suarius *de Cenſuris diſp.* 3. *ſect.* 13. & *diſp.* 37. *ſect.* 13. *prope initium;* Coninc. *diſp.* 13. *dub.* 9. *n.* 85 Filliucius *c.* 4. *quæſtio* 9. & alij multi; eſt enim communis ſententia; & (vt Suarius primo loco expendit n. 8.) ex pœna eodem Textu impoſitâ colligitur eſſe grauem culpam; nam contra faciens ſuſpenditur per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, & Diuinis officijs, Quæ pœna grauiſſima eſt, & (vt ait Suarius) propriè eſt Cenſura talis ſuſpenſio; nam ibi addit Pontifex, quod, ſi talis Iudex ſic ſuſpenſus durante ſuſpenſione exerceat ſolemniter actum Ordinis, fiet irregularis. Vide Dianam part. 5. Tract. 9. Reſol. 79.

Hanc ſuſpẽſionem non incurrunt Epiſcopi.

232. Hanc tamen ſuſpenſionis pœnam non incurrunt Epiſcopi quia eorum non fit particularis mentio in eo Textu; hoc autem neceſſariũ erat, vt ipſi incurrerent ſuſpenſionem, & interdictum iuxta *c. quia periculoſum eodem tit. de ſent. excommunic in* 6. idemq́ue iudicium eſt de illis, qui ſunt ſuperiores Epiſcopis.

Excuſantur ignorantes hoc ius, & pœnam in eo contentã,

233. Pari ratione excuſantur ignorantes hoc ius, & pœnam in eo contentam, vt rectè notauit Angelus *Excommunic.* 2. *n.* 3. & alij. Probaturq́ue ex illo verbo Textus *Si quis autem eiuſmodi Conſtitutionis temerarius violator extiterit &c.* nec enim cenſetur talis, qui bonâ fide, & ex inaduertentiâ Cenſuræ id fecerit. Sylueſter verò *Excommunicatio* 1. *n.* 12. & 14. Nauarrus *ſuprà*, & Gloſſ. *in eodem verbo Textus.* dicunt rarò inueniri ignorantiam, quæ excuſet, quia omnes Iudices, & Prælati tenentur hoc ſcire. Verùm (quidquid ſit de culpâ) ignorantia, vt videbimus ſuo loco, excuſat ab incurrendâ Cenſurâ.

Excuſantur etiam Prælati religioſorum in ferendis Cenſuris contra ſuos ſubditos ſine ſcripturâ.

234. Excuſantur etiam Prælati Religionum in ferendis Cenſuris contra ſuos ſubditos, ſine ſcripturâ, ſiue, quia nimis durum eſſet ipſis ſeruare hunc ordinem Iuris, cum ſæpe Cenſuram ferre debeant, vt ait Bonacina *diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 8. quæ ratio mihi non placet, neq́ue enim ſita frequens eſt, aut eſſe debet excommunicatio in Religionibus; quin ordinariè maturè priùs conſideretur, & præmiſſâ monitione feratur. Quod ſi aliquando caſus eſſet nimis vrgens, nec facile concederet tempus ſcribẽdi, etiam in alijs extra Religionem ferri poteſt ſine ſcripturâ, vt mox dicemus. Vnde melius probat Auila *ſuprà dub.* 8. quia Prælati Religionum habent priuilegium ad excommunicandum ſolo verbo; ſine ſcriptis, vt patet ex compendio Minorum verbo *Excommunicatio* §. 7. non tamen habent priuilegium ad ommittendam Canonicam monitionem. Hanc eandem ſententiam ſequuntur Angelus referens quoſdam Canoniſtas, Gabriel *diſp.* 18. *q.* 2. *concluſ.* 7. Toletus *lib.* 1. *c.* 7. & referri etiam poteſt Syluest. & Nauarrus *ſuprà*. Quamuis enim tantùm excuſent quando id habetur in ſuis Conſtitutionibus, iam pleræq́ue vel per ſe, vel per communicationem cum alijs Religionibus id habent; intelligendæ tamen ſunt Conſtitutionis nomine (vt rectè Nauarrus, & Auila) illæ tantùm, quæ ſunt confirmatæ à ſummo Pontifice; nam cùm forma excommunicandi in ſcriptis ſit Iuris communis; non poteſt illi derogari per Conſtitutiones, quæ non ſint à Papâ confirmatæ. Vide Dianam part. 5. Tract. 9. Reſol. 73. & Reſol 79. & prius Reſol. 20. vbi diſtinguit cum alijs quos refert inter excommunicationem contra priuatum, & contra prouinciam totam & in hoc ſecundo caſu non admittit eam doctrinam. ſed in omnibus ſtandum puto vſui, & conſuetudini; ſi tamen nulla ſit in contrarium non diſplicet diſtinctio.

Excuſantur item ab illa Pœna & culpa qui ſolo verbo Excomm. propter iuſtã & vrgentẽ cauſam.

235. Excuſantur etiam ab ea pœnâ, & à culpâ, qui excommunicant ſolo verbo propter iuſtam vrgentem cauſam, vt, ſi laicus injuſtè ab Eccleſiâ extractus, vel Clericus ſubitò feratur ad ſuplicium per Iudicem ſæcularem, & quoties eſt periculum in morâ. Ita docet Gloſſ. *in dicto c.* colligitq́ue ex illo verbo Textus *Si quis temerarius violator extiterit* & Auila ſuprà, quidẽ eſſe dicendum affirmat de excommunicante non præmiſsâ trinâ monitione propter ſimilem cauſam.

236. Non incurrit etiam ſuſpenſionem Iudex verbo tantùm excommunicans, quoties excommunicatio non ſortitur effectum, ſed caret illo, vt quia alter appellauit, vel paruit. Ita cum alijs docet Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio diſp.* 3. *n.* 15. Ratio eſt, quia Cenſura non incurritur niſi conſummatus ſit actus, qualis non eſt ille eo ipſo quòd excommunicatio non habeat effectum.

Aſſerendum 2. id quod dictum eſt de excommunicatione

237. Aſſerendum eſt 2. id quod diximus de *Excomm.* habere locum in alijs Cenſuris, ſuſpenſione ſcilicèt, & Interdicto; id enim expreſſit Pontifex in citato Textu. Ideò meritò Suarius *diſp.* 3.

habere locū in aliis cenſuris.

diſp. 3. *ſect.* 13. *n.* 2. de omnibus Cenſuris affirmat eſſe in ſcriptis ferendas; imò, & plerique Auctores citati pro primâ aſſertione.

Notat Suarius.

238. Notat etiam Suarius *n.*1. hoc tantùm habere locum in Cẽſuris latis ab homine, quod ex verbis eiuſdem Textus clarè colligitur: & quia in Cenſuris à Iure, vel per Statuta latis ſolùm ea ſolemnitas eſt neceſſaria, quæ ad ferendam legem requiritur. Notat etiam *n.*6. id, quod dicitur de causâ in ſcriptis ponendâ, ſolùm habere locum in Cenſurâ latâ contra particularem perſonam notam, non verò, quando fertur contra ignoratam, vel tantùm in futurum.

239. A doctrina prædictarũ aſſertionum eximuntur ferentes ſimplicem prohibitionem; qui non intendunt ferre Cenſuram propriè dictam, vt, quando præfecti Chori abigunt, & repellunt aliquos Canonicos à Choro; ſed non intendunt illos propriè ſuſpendere à Choro. Ita Bonacina *ſuprà* ex Aulâ *citato dub.* 3. & alij Recentiores communiter.

Aſſerendum 3 Cenſuram latam ſine prædicta ſolemnitate validã eſſe

240. Aſſerendum eſt 3. Cenſura lata ſine prædictâ ſolemnitate, quamuis iniuſtè feratur, valida eſt. Colligitur hæc aſſertio clarè ex illis verbis Textus citati *ſuperior verò, ad quem recurritur, ſententiam ipſam, ſine difficultate relaxans &c.* relaxare enim propriè eſt ſoluere quod erat ligatum: ſupponit ergo ſententiam illam verè ligaſſe. Itaque omiſſio Scripturæ, ſeu cauſæ non eſt omiſſio formæ ſubſtantialis; ſed tantùm accidentalis; Ideò valet Cenſura. Ita Suarius *diſp.*3.*ſect.*13.*n.*8. & *lib.* 5. *de legib.c.* 32. Fillucius *ſuprà. n.*109. & alij communiter.

Obijcit Ripa

241. Sed Ripa in Rubricis de conſtitutionibus *n.* 48. putat prædictam Cenſuram eſſe nullam, propter *c. finale de ſent. & re iud.* vbi habetur, quod omnis ſententia lata abſque ſcripturâ, ſit nulla.

Reſp cum Suario.

242. Reſpondetur tamẽ cũ Suario *ſuprà n.*11. id ſolùm intelligendum eſſe de proprijs, & rigoroſis ſententijs definitiuis, non verò de Cenſuris, quæ potiùs ſunt quædam Eccleſiaſtica mandata, & ſententiæ medicinales, quæ magis ad emendationem, quam ad punitionem applicantur.

243. Alia ſolemnitas ſolet requiri in Excommunicatione, ſcilicèt, vt publicetur, ſeu denuncietur. Quâ de re latè Suarius *diſp.* 3. *ſect.*14. vbi declarat, quando Iudex teneatur eam denuntiationem facere, & quando teneatur eam prætermittere, & quando poſſit, ſed non teneatur eam facere. Quæ omnia legi poſſunt apud ipſum. Nos verò omittimus, quia merè ad forum externum contentioſum ſpectant.

DVBITATIO XIX.

An verba, quibus, ſiue prolatis, ſiue ſcriptis fertur Cenſura debeant eſſe determinata, & definita ad aliquam particularem Cenſuram, & perſonam?

Aſſerendũ 1.

244. ASſerendum eſt primò Cenſuram ita ferri, & exprimi debere, vt verba, in quibus continetur, ſint definita, & determinata ad aliquam particularem Cenſuram. Vnde qui ſic ferret Cenſuram: *quicumq; arma prohibita geſtat, vinculo Cenſuræ ipſo facto ſubiaceat*: nihil operabitur; quia verba nullam in particulari cenſuram determinant; effectus autem non poteſt cauſari in communi, & in genere; ſed in determinatâ ſpecie. verba autem faciunt, quod ſignificant, & non aliud. Cum ergo vox *Cenſura* non ſignificet in ſpecie aliquam Cenſuram; ſed ſolùm in genere, nihil fiet.

Dices.

245. Nec obſtat, ſi dicas eum, qui fert excõmunicationem verbo generali *Excommunicò* habere effectum: ergo qui dicit fero Cenſuram, aut ſubiaceat Cenſuræ, etiam habebit effectum, neganda enim eſt conſequentia; nam verbum *excommunico*, ſeu *excommunicatio* abſolutè ſignificat excommunicationem maiorem. verbum autem *Cenſura* non ſignificat potiùs Excommunicationem, quam ſuſpenſionem, aut Interdictũ. Ita Suar. *diſp.* 3. *ſect.*2.*n.*9. Fillucius *c.* 3. n. 55. & alii multi.

Ex dictis colligunt nonnulli non incurri excommunicationẽ vel ſuſpenſionem quando feruntur ſub diſiunctione. Ratio.

246. Ex dictis colligunt nonnulli, non incurri excommunicationem, vel ſuſpenſionem, quando feruntur ſub diſiunctione, vt, ſi dicatur, *qui geſtet arma prohibita ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, aut Clericus, qui tulerit arma, ſit ſuſpenſus ab Officio, vel à Beneficio.* Probant, quia cùm verba non ſint determinata ad aliquam particularem cenſuram, & effectus debeat eſſe determinatus, nullus fiet. Accedit, quòd ſententia ſine certâ quantitate prolata non meretur nomen ſententiæ *l.* 3. C. *de ſenten. quæ ſine certa quantitate profertur.* Prætereà non eſt maior ratio cur vna potius Cẽſura incurratur, quàm alia, aut cur verba de vno potiùs effectu intelligãtur, quàm de alio. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.*161. & alij, quos refert, & ſequitur *Vgolinus. Tabul.* 1.*c.*20. §.3.*n.*4 Henriquez *lib* 13.*c.*32.*n.*4. Sayr. *lib.*4.*c.*7.*n.*3. & alij nonnulli. V. de Dianam part. 5. Tract. 9. Reſol.63.

Probabilius Suarius & alij putant valere cenſurã ſub formã diſiunctiuã.

247. Suarius verò *diſp.*3.*ſect.*2.*n.* 12. Fillucius *Quæſtio* 5.*n.* 58. & Turrianus apud Dianam & alij probabilius putant valere Cenſuram ſub formâ diſiunctiuâ; quamuis enim ſub hac formâ data non ſit abſolutè determinata ad vnam partem; nihilominùs confusè ſaltèm eſt definita, & determinata ad vnam earum Cenſurarum; nam Iudex intendit, vt delinquens vnam illarum incurrat; ita, vt liberum ſit delinquenti ſe applicare ad partem, quam ipſe voluerit. Probãt à ſimili in ſententiâ a Iudice latâ; vt reus, vel ſoluat Ducẽtos aureos, vel mittatur ad triremes per biennium, aut quando Confeſſarius iniungit pœnitenti ſatisfactionem ſub diſiunctione, vel ieiunandi vnâ die, vel elargiendi eleemoſynam certæ quantitatis. In quibus caſibus liberum eſt reo, vel pœnitenti eligere alterutrum: ergo idem erit de Cenſurâ ſub diſiunctione. Vide Dianam *citata* 5.*parte Tract.*10.*Reſol.*13. loquente de ſuſpenſione diſiunctiua ab officio & beneficio,

Vtraq; ſententia ſatis probabilis videtur auctori ſed prior ipſi magis placet.

248. Vtraque ſententia mihi ſatis probabilis videtur; ſed illa prior mihi magis placet; Neque eſt par ratio in exemplis adductis; nam pœna prædictorum exemplorum continet exequutionem ex parte eius, qui afficitur tali pœna, atque adeò non mirum, ſi poſſit eſſe locus electioni

ex-

ex parte ipſius. Excommunicatio verò vel ſuſpenſio propriè non requirit exequutionem ex parte eius, qui ſubit pœnam, nec requiritur voluntas ipſius ad hoc, vt illam patiatur; Cenſura enim, ſiue excommunicationis, ſiue ſuſpenſionis ſine vllâ cooperatione ſubeuntis incurritur, etiáſi alioquin teneatur ſeruare id, quod inde reſultat, vt in excommunicatione abſtinere à participatione in Diuinis, & conſortio aliorum, & in ſuſpenſione abſtinere. v.g. ab exequutione officij, vel ordinis, quæ abſtinentia non eſt ipſa Cenſura; ſed effectus Cenſuræ. Vnde vix poteſt intelligi electio ex parte patientis; niſi fortè quatenùs infligens Cenſuram applicat intentionem ad infligendam illam, quam Cenſurandus elegerit & hoc videtur velle Turrianus de Cenſuris lib. 1. diſp. 4. dub. 1. Quod ſi Cenſurandus nullam eligat, non erit aſſignabilis vtra ſit incurrenda ex duabus, quas ſub diſiunctione tulit ſuperior poſito quod nullam tunc ſuperior determinet & nolit incurri, niſi illam, quam cenſurandus elegerit. Legatur Diana loco citato.

249. Sed aiunt nonnulli, in quibus Suarius, & Filliucius *ſuprà* in eo euentu ſubiacere vtrique pœnæ; nam hæc videtur intentio ferentis pœnas ſub diſiunctione. Hæc tamen ſolutio multò mihi magis diſplicet; ex nullo enim capite conſtat hæc intentio ferentis; nulla enim verba id ſignificant, maximè cum verba legis pœnalis, aut præcepti ſtrictè ſint interpretanda. Præterea ſæpe contingit vt delictum, cuius intuitu imponitur, dignum ſit alterutrius non vtriuſque ſimul. Cur ergo tunc exiſtimabimus ſuperiorem vtramque velle infligere pœnam?

250. Secundo reſpondent dici poſſe delinquentem, qui vnam Cenſuram non obſeruat cenſeri alteram elegiſſe; nam, quando ex diſiunctiua vna pars deſtruitur, manet altera.

251. Hæc etiam ſolutio minùs placet; nam in primis, ſi loquamur de ſententia ipſo facto incurrenda (cenſura enim ferenda illa incurretur, quam Iudex poſteà de facto tulerit) fieri poteſt, vt neutrius Cenſuræ obligationes per multum tempus tranſgrediatur, quia non ſeſe obtulit occaſio faciendi contra alterutram: tunc ergo inquiro; vtram illarum incurrerit, cum non ſit maior ratio vnius, quam alterius?

Argumentũ ad hominẽ contra Suarium aliosq́; ſupra dictos Authores.

252. Tandem ad hominem contra prædictos Auctores ſic argumentor. Ipſi concedunt cum communi ſententiâ prædictam primam aſſertionem noſtram, ſcilicèt, cenſuram latam communi nomine Cenſuræ non determinando ſpeciem, non incurri; ſed cùm tantùm ſint tres ſpecies Cenſuræ (vt ipſi quoque concedunt) perinde eſt dicere de aliquo, *Si delinquat ſubiaceat Cenſuræ* atque dicere *ſubiaceat Excommunicationi, vel ſuſpenſioni, vel Interdicto, ab ingreſſu Eccleſiæ &c.* Nam eo ipſo quòd non ſint niſi tres ſpecies; nihil aliud requiritur dialecticè loquendo; atque etiam moraliter ad hoc, vt ſit vera hæc propoſitio *Petrus ſubiacet Cenſuræ*, quàm ad hoc, vt ſit vera hæc *Petrus ſubiacet Excommunicationi, vel ſuſpenſioni, vel Interdicto*. Nam ad vtriuſque propoſitionis verificationem ſufficit, quod vna ex prædictis tribus effectum habeat: ergo ſicut, quando feruntur ſub diſiunctione valida eſt ſententia; quia poteſt verificari electione vnius ex tribus Cenſuris, & cenſetur data optio Cenſurando, vt eligat, quàm maluerit: ita pariter in noſtro caſu Cenſuræ latæ incommuni, valida erit; quia poteſt verificari electione vnius ex tribus; vel certè è contra; ſi hoc, quod eſt ſubiacere Cenſuræ, non cenſetur determinata ſententia, quia nomen Cenſura non determinat vnam ſpeciem Cenſuræ: ita nec, quando fertur ſub diſiunctione trium ſpecierum, vnam ſpeciem determinabit. Accedit, quòd in propoſitionibus; quæ non ſunt de materiâ naturali, aut remotâ; quales ſunt *Homo eſt animal*, & *homo non eſt lapis*: ſed de materia contingenti, qualis eſt *homo eſt albus* vel *homo currit*: indefinita æquiualet diſiunctiuæ, ex ſingularibus contentis ſub ſubiecto communi. Vnde idem eſt dicere *Homo currit*, atque *vel hic homo currit*, *vel ille homo currit*, &c. nec amplius requiritur ad verificationem indefinitæ propoſitionis Categoricæ, quam hypotheticæ ex pluribus diſiunctiuis, in quas reſoluitur. Vnde in noſtro caſu hæc propoſitio *Cenſura infligitur Petro*, vel *incurritur à Petro*, nihil ampliùs requirit ad ſui verificationem, quàm hæc propoſitio diſiunctiua *vel hæc Cenſura infligitur Petro*, *vel illa Cenſura infligitur* &c. deſignatis tribus ſpeciebus Cenſuræ prædictis; vtraque enim propoſitio eſt in materia contingenti, vt patet; & illa Categorica indefinita æquipollet diſiunctiuæ ex particularibus, in quas reſoluitur: ergo vel hæc diſiunctiua ſententia Cenſuræ defectu determinationis non eſt valida; vel etiam eſt valida indefinita ſub nomine communi Cenſuræ, aut è contra, ſi hæc non valet, illa non valebit. Ideò magis placet, quod neque diſiunctiua, neque indefinita valeat; quia neutra determinat, iuxta rationem datam pro noſtrâ aſſertione; eſt enim eadem ratio vtrobique.

Neq; cenſura diſiunctiua neq; indefinita valet iuxta Authorem.

Colligitur vlterius.

253. Colligitur vlteriùs validè ferri excommunicationẽ hoc pacto *Excommunico & abſoluo*. ſi ſuperior diſtinctas ſententias intendat ferre, alteram excommunicationis, alteram abſolutionis, quia verba vtrumque ſufficienter indicant; atque adeò vtrumque operantur iuxta ſuperioris voluntatem: Si verò ſuperior illis verbis omnibus intendat ſolùm Cenſuram ferre, non valebit Cenſura, quia illa verba non ſatis indicant Cenſuram, nec efficiunt ſenſum, quem ſuperior intendebat. Hinc eſt, vt ſuperior in ferendâ Cenſurâ non debeat vti prædictâ, aut ſimili verborum formulâ, quâ non poteſt actum validum efficere, imò nec etiam in primo illo ſenſu, & modo debet uti prædictâ verborum formulâ: eſſet enim ferè omnino inutile; ſi enim ſtatim incontinenti abſoluitur, quorſum Cenſura feriendus erit? Legatur Suarius *de Cenſuris diſp. 3. ſect. 2.* Filliucius *Tract. 11. c. 3. quæſito 2. n. 53.*

Aſſerendum 2. verba quibus fertur Cenſura debere eſſe determinata ad aliquam perſonam.

254. Aſſero 2. verba, quibus fertur Cenſura, debent eſſe determinata ad aliquam perſonam eam nõminando, ſi cognoſcitur, vel aliqua ratione deſcribendo, aut deſignando illam per ordinem ad delictum v.g. Si dicatur *Clericus, qui non geſtauerit tonſuram, vel geſtauerit comam, aut myſtaces, incidat in ſuſpenſionem*; eo enim modo ſufficienter determinatur perſona per tale delictum ab ipsâ commiſſum.

Neceſſitas talis determinationis ad perſonam oritur.

255. Neceſſitas autem talis determinationis ad perſonam oritur ex eo, quòd verba Cenſuræ efficiunt, quod ſignificant: ideò, ſi nulla deſignatur perſona, in quâ efficiant, nihil efficient, nullamque priuabunt ijs bonis, quibus Cenſura priuat. Vnde non valet excommunicatio, ſi quis tantùm dicat *excommunico*, vt rectè notat Suarius *ſuprà ſect.* 2. *n.* 16. & Filliucius *ſuprà quæſito* 4. *n.* 56: tali enim verbo nulla perſona, quæ excommunicetur, exprimitur; niſi fortè (vt mihi videtur) id fiat ex circumſtantijs v.g. ſi promotor fiſcalis aut aliquis alius inquirat à Iudice an excommunicet Petrum, vel eum, qui tale delictum commiſerit, Iudexque reſpondeat tantùm hoc verbo *excommunico*: tunc verbum illud videtur ſatis eſſe; vt Cenſura feratur; nam ex circumſtantijs interrogationis, & reſponſionis ſufficienter manet ſignificata perſona.

256. Placet etiam, quod docet Angelus verbo *excommunicatio n.* 4. conſequenter ad prædictam doctrinam, neminem ſcilicèt excommunicationi ſubiacere, ſi ſuperior dicat *excommunico vnum ex his duobus*, aut *excommunico vnum ex ijs, qui furati ſunt*, quando duo vel plures ſunt in eodem delicto; tunc enim verba ſunt indeterminata, nec conſtat, ad quem dirigatur ſuperioris ſententia.

DVBITATIO XX.

An inferenda Cenſura debeat præcedere monitio, & notitia Cenſuræ, & Iuris illam ferentis?

Doctrina communis omnibus cenſuris.

257. DOctrina hæc non eſt ſolius Excommunicationis propria, ſed aliarum etiam Cenſurarum; vt ex ipſo Iure latè probat Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 8. *n.* 2. & conſtat *ex c. ſicut de cohabitatione Clericorum, & mulierum* & *ex c. Reprehenſibilis* de *Appellat*, vbi præcipitur monitio ante ſuſpenſionem, & excommunicationem, & ex c. *Statutum* de *ſentent. Excommunic.* in 6. vbi hoc ipſum ad Interdictum extenditur. Verùm hoc, quod attinet ad monitionem faciendam reo, propter cuius culpam Interdictum imponitur, ex eo prouenit, quòd ille ſolus eſt, qui eſt contumax, & inobediens; Ideò non eſt neceſſarium, vt ea monitio fiat alijs, videlicèt, toti communitati, quæ interdicitur: nam ij tenentur quidem ſeruare Interdictum; ad hoc autem ſatis eſt, ſi habeant illius notitiam.

Aſſerendũ 1. ad incurrendam aliquã cenſuram à Iure ipſo facto impoſitã non eſſe neceſſariam præuiam monitionem.

258. Aſſero 1. vt aliquis incurrat excommunicationem, vel aliam Cenſuram à Iure, ſi erat impoſita ipſo facto, nulla eſt neceſſaria monitio præuia. Eſt communis doctrina omnium, quos viderim, Auctorum. Ideò non refero, quia omnes, vel dicunt, vel expreſsè ſupponunt. Ratio eſt, quia alioquin nulla eſſet Cenſura à Iure impoſita ipſo facto incurrenda, quia nulla incurreretur ipſo facto, quoties non præceſſiſſet talis monitio facta in particulari; quod eſt abſurdum, & contra omnia Iura, & Doctores. Vnde Iura, quæ præcipiunt fieri monitionem loquuntur apertè de Cenſuris, quæ feruntur ab homine, & monitionem requirunt quia non vult Eccleſia, vt aliquis tàm graui pœnâ puniatur; niſi fuerit contumax. Cùm ergo, qui non obedit legi prohibenti ſub Cenſurâ ipſo facto incurrendâ, ſatis ſe contumacem oſtendat, non indiget aliâ monitione.

Aduertendũ eſt.

259. Aduertendum verò eſt, non ſufficere notitiam legis prohibentis; ſed neceſſariam eſſe notitiam ipſius Cenſuræ impoſitæ ipſo facto per legem, vt talis cenſura incurratur, vt obiter notauimus *diſp. præcedenti dub.* 23. & doctè tradit & probat Thomas Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 32. *n.* 13. nam in *c.* 2. *de Conſt. in* 6. generaliter deciditur ignorantes non ligari Sententijs; Textus autem generaliter de ignorantiâ loquitur; ac proinde, cùm in hoc ſit fauor animarum; nõ eſt cur nõ extendatur ad ignorantiã etiã ipſius pœnæ, & non ſolius Iuris, maximè, cùm Cenſuræ non ferantur, niſi ob contemptum & contumaciam: non eſt autem contemptus & contumacia; niſi delinquens norit talem pœnam inflictam in rebelles. Legatur Sanchez *loco citato*; vbi plurimos refert pro hac ſententiâ, & nos egimus *dub.* 23. diſputantes de ignorantiâ impediente Cenſuram.

Aſſertio 2.

260. Aſſero 2. non requiritur monitio ad incurrendam excommunicationem, vel aliam Cenſuram latam ab homine per ſententiam generalem pro peccatis futuris, & tantùm ad ea præcauenda; eſt enim eadem ratio, quæ de latis à Iure, vt doctè ſatis & latè probat Suarius *citatâ diſp.* 3. *ſect.* 8. *à n.* 4. *& diſp.* 18. *ſect.* 3. *à n.* 28. *& ſect.* 4. docetque expreſsè Nauarrus *in ſummâ Hiſpanâ c.* 27. *n.* 10. idque ſentit Angelus, & Sylueſt. infrà referendi: quibus adde Toletum *lib.* 1. *c.* 9. & Coninc *diſp.* 13. *dub.* 9. Excipe caſum de quo dicemus *dub.* 37. *§. notat etiam Auila n.* 538.

Aſſerendũ 3. in omni excommunicatione & cenſura quæ fertur ab homine ob culpam commiſſam, neceſſariã eſſe monitionem Canonicam.

261. Aſſero 3. In omni Excommunicatione, & Cenſurâ, quæ fertur ab homine ob culpam commiſſam, quamuis pendentem in futurum neceſſaria eſt monitio, non quæcumque ſed Canonica nempe trina, vel ſaltem vna pro tribus cum competentibus interuallis. Hæc aſſertio patet ex *c. Sacro* de *ſententiâ Excommunic.* & *c. Romana* & *c. Conſtitutionem de ſentent. Excommunic. in* 6. & *c. cum ſpeciali*, & *c. Reprehenſibilis de appellat.* & *c. de illiciti* 24. *q.* 3. & *c. Presbyterum* 17. *q.* 4. & ex *c. Statutum de ſentent. excommunic. in* 6. idque latè probat Vgolinus *Tab.* 1. *c.* 18. Suar. *diſp.* 3. *ſect. illâ* 8. *n.* 2. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 4. *quæſito* 1. & alij poſteà referendi: Iudex autem, qui contra fecerit, non ſolùm peccat mortaliter, vt docent Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *concluſ.* 2. Nauarrus *c.* 27. *n.* 8. Toletus *ſuprà* Auila *p.* 2. *c.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 7. *concluſ.* 4. & alij; ſed etiam ſuſpenſus manet per vnum menſem ab ingreſſu Eccleſiæ iuxta *c. Sacro de ſentent. Excommunic. in* 6. de quâ Philoſophandum eſt, ſicut *de ſuſpenſione*. de quâ egimus *dub.* 18.

Iudex qui contra fecerit peccat mortaliter & manet ſuſpenſus.

Vna monitio cum competentibus interuallis ſufficit.

262. Dixi *vel vna pro tribus cum competentibus interuallis*, quia hæc ſufficit, etiamſi nulla neceſſitas, aut cauſa ſubſit, vt colligitur ex dicto *c. conſtitutionem de ſentent. excommunic.* in 6. & ita iure vſu receptum eſt, & docent Syluest. *Excommunic.* 1. *n.* 12. Nauarrus *c.* 17. *n.* 10. Couarr. *c. Alma mater p.* 1. *§.* 9. *n.* 5. Henriquez *lib.* 13. *de Excommunicat c.* 17. *n.* 3. *litera O.* Auila *citato dub.* 7. *concluſ.* 5. & ex *eodem c.* colligitur, quod vrgente cauſa

etiam

etiam vnâ monitione præmiſsâ, ſine vllis interuallis poterit licitè excommunicatio ferri iuxta dicta in ſimili *dub.* 18. cum Gloſſ. & Auila. Imò Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 9. in fine ex verbis illis Textus, *niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda*, colligit quòd, ſi neceſſè ſit poterit Iudex nullam aliam monitionem præmittere præter eam quæ in ipſo præcepto, ſeu ſententia conditionata includitur. Vide finem huius dubit.

Quando ſine cauſa vlla prætermittuntur interualla tunc licèt Iudex peccat excommunicatio valida eſt.

263. Quando autem ſine causâ vllâ prætermittuntur, interualla tunc licèt Iudex peccet, excommunicatio valida eſt; quia iam præceſſit monitio (vt ſupponimus) & contumacia; atque hoc concedunt omnes Auctores, quos viderim, & habetur in illo *c. Sacro*; vbi hæc excommunicatio dicitur iuſta, id eſt ex causâ, licèt nõ ex ordine vt ibi exponit Gloſſ. Si ergo iuſta poteſt eſſe excommunicatio, etiam ſi Canonica, ſeu trina monitio non præcedat; non poteſt eſſe nulla, vt rectè argumentatur Suarius *diſp. illâ* 3. *ſect.* 12. *n.* 1. qui rectè etiam aduertit in *c. Romana*, citato non eſſe contradictionem cum illo *c. Sacro*. Quamuis enim ibi dicatur excommunicatio eſſe iniuſta id intelligendum eſt; ita, vt ſit iniuſta ex ordine, nullibi; tamen dicitur eſſe irrita, vt in eo capite notat Gloſſa. An verò aliquando excommunicatio ſit nulla; ſi omittatur Canonica monitio; dicemus *dub.* 37. agentes de excommunicatione, quæ incurritur propter communicationem cum excommunicatis.

Aſſertioni addendũ 1.

264. Addendum primò eſt huic aſſertioni nullam Cenſuram, quæ propriè Cenſura ſit, & medicinalis pœna, poſſe imponi ſecundum Iura Canonica; niſi præmiſsâ; vel trinâ monitione prædictâ, vel (ſi neceſſitas vrgeat) ſaltem vnâ monitione; adeò, vt nulla ſit admittenda exceptio; neque vllus caſus excipiendus, vt contra aliquos latè probat Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 10. per totam & alij contra Vgulinum quem refert Diana 5. *p. Reſol. illa* 18. vbi pro noſtra doctrina quam ille docet refert Turrianum: putat autem Vgolinus tunc poſſe abſque monitione præmiſſa quando Iudex vt homo priuatus ad defenſionem Iuris proprij cenſuram fert quod alij non admittunt. Ratio eſt, quia in ratione pœnæ medicinalis pro peccato, quod neceſſariò debet eſſe voluntarium intimè includitur monitio; nam ad minimum neceſſarium eſt ferri ſub eâ conditione, *niſi ſatisfeceris, reſipueris, hoc vel illud feceris, aut omiſſeris*; Quæ forma intrinſecè monitionem includit, quod ampliùs patebit ex *dub. ſequenti*. Itaque debet dari etiam ſpatium morale ſufficiens ad præceptum implendum vltra communicationem Cenſuræ, vt illa medicinalis ſit; ac proinde non poteſt non præcedere pro illo tempore monitio. Nec oppoſitum docet Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 8. vt refert Bonacina de *Cenſur. diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 9. quin potius hanc noſtram ſententiam expreſsè tradit; tùm ibi; tùm locò à nobis notato.

Addendũ 2.

265. Aſſerendum eſt 2. hanc monitionem debere fieri perſonaliter ipſi Excommunicando; nec ſufficere, ſi fiat in domo ipſius; niſi fortè dolò lateret, ne moniatur; tunc enim ſufficiet fieri in eius domo. Ita Couarr. *c. Alma mater p.* 1. *§.* 9 *n.* 4. ex Innocentiô, & alijs, Auila 2. *p. diſp.* 4. *dub.* 7. *concluſ.* 3. probarique poteſt ex *c. Quoniam frequenter vt lite conteſtatâ* in illis verbis *ſeu ſit abſens abſq; malitia, vt conueniri non poſſit* item ex *Clem.* 2. *vt lite pendente*, in illis verbis, *poſtquam à iudice competenti citato emanauit, vel per eum factũ fuit quominus ad eius notitiam perueniret.* Quid autem ſit latitare explicat Couart. loco citato, vbi refert alios caſus, in quibus non requiritur monitio perſonalis, & legi poteſt *Clementina cauſam*, de *Electionibus*. Conſentit etiam in hanc doctrinam Suarius *diſp. illa* 3. *ſect.* 11. *n.* 6. quem ſequitur Coninc *ſuprà* & addit Suarius, ſi non poſſit in eius domo ſufficere, ſi fiat in Eccleſiâ principali, ſeu in publico loco. Vnde præſumitur ad eius notitiam facilè poſſe peruenire, conſentit etiam Henriquez *lib.* 13. *c.* 17. *n.* 3. In foro autem conſcientiæ ſatis eſt, ſi quomodocumque ad eius notitiam perueniat; at in foro exteriori, præſumptioni ſtabitur, vt notant prædicti Auctores, & ex hac præſumptione colligit aliquos caſus Couarr. *ſuprà*. Quid autem ſentiendum ſit de ſuſpicante ſe eſſe excommunicatum? dicemus, agentes de cauſis, quibus quis excuſetur à culpâ, & minori Excommunicatione, etiam ſi ciuiliter communicet cum Excommunicato.

Aſſerendũ 4. Excommunicationem ab homine & omnem aliam propriè dictam cenſuram nullam eſſe ſi nulla præceſſerit monitio.

266. Aſſero 4. excommunicatio ab homine (& idem eſt de quacumque aliâ cenſurâ, quæ ſit verè & propriè Cenſura) nulla eſt, ſi nulla præceſſit monitio iuxta obiter dicta *diſp præcedenti dub.* 23. Hæc aſſertio communis eſt Auctorum exceptis paucis quibuſdam, vt conſtabit ex ſequenti dubitatione, ubi rem hanc probauimus efficaci argumento; Confirmaturque ex dictis nuper; quia non poteſt eſſe medicinalis: niſi aliquod genus monitionis præcedat. Conſtat verò ex *c. Sacro*, & ex *c. reprehenſibilis*, alijſque Iuribus ſuprà citatis *in principio huius dubitationis* neque etiam eſſe propriè contra Eccleſiam, vel ſuperiorem; niſi talis admonitio præcedat, imò præſumi debet, quòd ſi delinquens per admonitionem conſcius eſſet Cenſuræ fortaſsè obediret, & non peccaret perterritus metu pœnæ. Ita Sayrus *lib.* 1. *c.* 12. Suarius *diſp. illa* 3. *ſect.* 12. *n.* 4. Nauarrus, & alij apud ipſos. Vaſquez de *excommunic. dub.* 12. *n.* 4. & Vgolinus *Tab.* 1. *c.* 18. cum alijs, quos refert. Item Coninc *ſuprà dub. illo* 9. *n.* 79. Reginald. *lib.* 9. *n.* 180.

Aduertendum eſt.

267. Aduertendum verò eſt non quãcumq; monitionem ſufficere; ſed requiri ſub excommunicatione latæ ſententiæ. Ita Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. Henriquez *lib.* 13. *c.* 27. *n.* 3. Suarius *diſp. illâ* 3. *ſect.* 11. *n.* 7. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio diſp.* 32. *n.* 13. quod ex ipſo vſu, & Eccleſiæ conſuetudine probat Suarius; alioquin pro trãſgreſſione cuiuſcumque legis Eccleſiaſticæ præſertim ſæpius repetitâ poſſet quis ſtatim excõmunicari; quod non eſt in vſu Eccleſiæ, nec Iure Ordinario fieri poteſt. Accedit, quòd excommunicatio non fertur; niſi ob contemptum, & contumaciam *c. Nemo Epiſcoporum* 11. *q.* 3. & *c. Sacro* citato; ſed non eſt contumacia, nec competens monitio; niſi fiat comminatio excõmunicationis latæ; quia eius conſcius forſan reſipiſceret, ſi videret ſe eo ipſo incurſurum: ergo ea monitio requiritur, vt non ignoret. Vide Dianam *part.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 18. idque ſupponit *Reſol.* 55. & colligitur ex contextu ita ſentire, &

ex *Reſol.* 19. ſed mihi ſicut & alijs cum quibus contuli videtur aliquid omiſſum ibi vel à typographo vel à deſcriptore, ita, vt verba non ſatis cohæreant, quæ infelicitas mihi etiam in meis libris, & alijs pluribus auctoribus accidit.

Confir. 1. 268. Confirmatur 1. quia ex communi omnium ſententiâ nunquàm incurritur, quantùmuis præceptum fuerit ſub excommunicatione; niſi fuerit latæ ſententiæ: ergo ſub eâ ratione debet fieri monitio.

Confir. 2. 269. Confirmatur 2. quia ex vno capite eſt medicinalis iuxta dicta *c.* 1. *de ſentent. Excommunic. in* 6. ex alio verò capite eſt vltima pœna, quâ Eccleſia punit *c. Corripiantur* 24. *q.* 3. ergo petit ſummam, & perfectam contumaciam, qualis eſt, vt cognitâ excommunicatione ſtatim incurrenda duret contumacia.

Ex hoc infertur 1. 270. Ex hoc me quidem Iudice infertur 1. quòd etiam, quando lex prohibet aliquid ſub excommunicatione non lata; ſed comminatoriè, non poteſt Iudex ſtatim excommunicare validè, vt cum Couarr. *ſup. n.* 5. Caietano *verb. clericorum peccata* & *verb. Præceptum*, docet Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 10. *n.* 19.

271. Non me latet oppoſitum huius illationis docere Sanchez *lib.* 2. *de Matrimonio diſp.* 24. *n* 28. *in fine*, quia nimirum lex ipſa erat monitio, & in eius tranſgreſſione præceſſit cōtumacia.

272. Verùm hoc non cohæret cum ijs, quæ dixit poſteà *lib.* 9. *diſp.* 23. *n.* 13. atque hæc Excommunicatio eſſet pro peccato præterito, vt vbi concedit, quod eſt contra Iura citata, & contra ea, quæ probabimus *dub. ſequenti*

Infertur 2. 273. Infertur 2. quòd, ſi quis tantùm fuit monitus ſub excommunicatione, vt ſoluat aliquid, vel compareat, & poſteà; quia non ſoluit, neque comparuit, Iudex iubeat decerni Declaratoriam, quâ præcipit denuntiari, & declarari excommunicatum, iſte homo ſic declaratus, & denunciatus poteſt ſe reputare non excommunicatum, quia monitorium non continebat excōmunicationē latam; ſed ferendā & ſētentia declaratoria nō fert excōmunic. ſed declarat fuiſſe incurſam, quod non ita in hoc caſu contingit iuxta doctrinam traditam. Ideò hoc docent Nauarrus *lib.* 5. *conſiliorum tit de ſentent. Excommunic. concluſ.* 10. & Henriquez *lib.* 13. *c.* 18. *in fine*, & dicit ita tenuiſſe multos Theologos, quidquid in oppoſitum ſentiant nonnulli.

Prædicta noſtra doctrina probatur vlterius. 274. Probari adhuc poteſt prædicta noſtra doctrina de monitione continente excommunicationem latam; quia etiam, quando lex Excommunicat ipſo facto, ac proinde, vt incurratur Cenſura, non requiritur alia monitio iuxta dicta *aſſert.* 1. adhuc nullo modo poteſt Iudex declarare tranſgreſſorem excommunicatum ſine citatione, & aliter facta ſententia declaratoria eſt nulla, vt ex Doctoribus tradit Couarr. *ſup.* §. 9. *n.* 5. *&* 6. & Nauarrus *lib.* 5. *tit. de ſententia Excommunic. concluſ.* 20. Auila *ſuprà dub.* 5. §. *ſecunda concluſione*, Suarius *diſp.* 3. *ſect.* 10. *a n.* 15. Diana cum alijs *part.* 5. *Tract* 9. *Reſol.* 18. §. *Non deſinam* excipit tamen caſum quo crimen eſſet notorium: ergo etiam, vt incurratur requiritur denuntiatio.

275. Dubitabit tamen aliquis, quanti temporis ſpatium debeat intercedere inter vnam, & alteram monitionem Canonicam?

276. Nonnulli reſpondent ſaltem eſſe conſtituendos duos dies pro ſingulis monitionibus, vt colligitur ex *c. Conſtitutionem* citato vbi habetur obſeruanda eſſe aliquorum dierum interualla; qui modus loquendi ſaltem videtur poſtulare duorum dierum diſtantiam; Verùm iuxta ſupradicta poterit Iudex pro ſuâ prudentiâ reſtringere huiuſmodi ſpatia, ſicut, & vnam tantum monitionem præmittere quando res poſtulet. Legatur Vgolinus tab. 1. c. 18 §. 2. n. 4. Filliucius c. 4. quæſito 5, Suarius diſp. 3. ſect. 9. n. 3. Reginald. lib. 9. n. 181. & *ſeqq.*

277. Quæres 2. an requirantur teſtes quando fit alicui perſonæ citatio, vel admonitio. *Quæres 2.*

278. Reſpondeo debere intereſſe aliquas perſonas idoneas, quæ teſtentur ſi opus fuerit, monitionem factam fuiſſe, vt colligitur ex *c. Sacro* cit. vbi ſuperior, qui ſine monitione, & ſine hac circumſtantiâ tulerit excommunicationem, interdicitur per vnum menſem ab ingreſſu Eccleſiæ. Ita Panorm. in *c. Sacro* Suarius *ſuprà ſect.* 11 *n.* 4. Filliucius *ſuprà n.* 101. & alij Auctores citati.

279. Quæres 3. cuius auctoritate debeat fieri monitio? *Quæres 3.*

280. Reſpondetur faciendam eſſe auctoritate eius, qui laturus eſt cenſuram; Ita Panormitanus *in c.* 1. *de Iudicijs n.* 33. Suarius *ſect. illâ* 11. *n.* 1. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 4. *quæſito* 6. & alij. Ratio eſt, quia monitio vices gerit citationis, & hæc facienda eſt auctoritate Iudicis; item Cenſura infligitur ob inobedientiam, & contumaciam contra præceptum ſuperioris; non eſt autem contumax, qui non admonetur auctoritate & nomine ſuperioris. Debet etiam fieri admonitio ad inſtantiam partis iuxta prædictos Auctores, quando Cenſura fertur ob commodum priuatæ perſonæ; nec debet proprio motu Iudex tunc id facere; Quando verò Cenſura eſt commune bonum poteſt ex officio procedere; & admonere, *c. veritatis de dolo & contumacia & c. venerabilibus de ſemēt Excommunic. in* 6. Legatur Suarius & Filliucius *ſuprà*. *Reſp. monitionē fieri debere authoritate illius qui laturus eſt cenſuram. Ratio eſt.*

DVBITATIO XXI.

An pro culpa merè præterita poſſit ab Eccleſiâ ferri validè Excommunicatio, vbi agitur de monitione requiſita?

281. PRima ſententia affirmat poſſe Eccleſiā de plenitudine poteſtatis excōmunicare pro peccato omnino præterito, licet per Ius cōmune hoc ſit prohibitū omnibus Prælatis. Ita Caietan. 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. Almayn. de *Poteſtate Eccleſ.* c. 10. Gloſſ. *in* c. *Romana* de *ſent. excomm. in* 6. Cordub. *lib.* 2. *q.* 27. §. *ſed ad exaltationem*, qui citat Sylveſtrum, & Couarruuiam; hi tamen Auctores id non docent; ſemper enim loquuntur de præterito ſub aliquâ conditione in futurum, ſcilicèt, *niſi ſatisfeceris*, &c. & in hoc ſenſu loquitur *c. Romana*, citatum. Hæc ſententia conſequenter aſſerit nullam monitionem eſſe de eſſentiâ excommunicationis, ſed poſſe validè ferri, etiamſi nulla præceſſerit monitio, nec à Iure, *Prima ſententia affirmat. Ratio.*

nec

Ratio 1.

nec ab homine; eamque ſequitur Bonacina *diſp.* 1. *q.* 1. *puncto.* 9. Filliucius *c.* 4. *quæſito* 4. Probant. 1. quia Eccleſia poteſt punire alijs pœnis, vt Irregularitate, vel depoſitione peccata omnino prætenta, etiamſi ſolùm fuerint contra Ius diuinum, aut naturale; ergo etiam poterit illud punire Cenſuris, quia ſufficientem cauſam dedit homo per tale peccatum vt priuetur bonis Eccleſię communibus, quæ ſunt in Papæ poteſtate. Conſentit villalobos apud Dianã 5. part. Tract. 9. Reſol. 18.

Ratio 2.

282. Probant. 2. quia, ſi aliqua monitio ex Iure Diuino eſſet neceſſaria & eſſentialis illa deberet eſſe trina monitio. Nam *Mathæi* 18. vbi Chriſtus dedit Eccleſiæ poteſtatem excommunicandi; trinam monitionem dixit eſſe faciendam; ſed trina non eſt de eſſentiâ iuxta dictâ *dub. præcedenti*: ergo nulla.

283. Tertiò probant ex multis Textibus Iuris Canonici, vbi videtur poſita excommunicatio, & etiam aliæ Cenſuræ pro culpis omnino præteritu.

Secunda ſententia dicit excommunicationem non poſſe poni pro peccato præterito cuius nulla præceſſit monitio Ita D. Thomas.

284. Secunda ſententia eſt huic oppoſita, quam omnino veram puto, nempe Excommunicationem non poſſe poni pro peccato omnino præterito, cuius nulla præceſſit monitio ſub excommunicatione; quòd ſi feratur ſine tali monitione, omnino fore nullam, ac proinde aliquã monitionem eſſe de eſſenuiâ excommunicationis. Eſt communis ſententia Canoniſtarum, Sũmiſtarum, & Scholaſticorum. Ita D. Thom. *in* 4 *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 1. *queſtiunc.* 3. & habetur *in Additionibus q.* 21. *art.* 3. Gerſon *Tract. de vita ſpirituali lectione* 4. *coroll.* 7. Sotus in 4 (qui dicit in auditam eſſe opinionem Caietani) *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *concluſ.* 2. 4. *&* 5 *lib.* 5. *de Inſtitia q.* 6. *art* 2. *columna mihi* 6. Marnnus à Ledeſma *q.* 23. *art.* 3. *dub.* 3. & vtriuſque præcedentiũ Magiſter Victoria. *tit de Excommunic. in* 6. Petrus Sutus *lect.* 3. *de Excommunicatione*. Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali c. vltima concluſ.* 2. Nauarrus *c.* 27. *n.* 9. *&* 11 Vgolinus *tabula* 1. *c.* 9. §. 5. Toletus *lib.* 1. *c.* 7. *&* 8. Henriquez *lib.* 13. *c.* 17. *n.* 3. *& c.* 21. *n.* 1. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio diſp.* 32, *n.* 13. Auila *p* 2. *c.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 10. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 5. Coninc *diſp.* 13. *dub.* 9. *concluſ.* 3. Taſquez *de Excommunic. dub.* 12. Vide Dianam qui alios refert & cum illis docet non poſſe Reum cedere Iuri monitionis 5. part. Tract. 9. Reſol. 19.

Fundamentum huius ſententiæ.

285. Fundamentum huius ſententiæ eſſe debet, quia poteſtas ipſa excommunicandi non fuit cõceſſa Eccleſiæ à Chriſto Domino; niſi ad coërcẽdos inobediẽtes & contumaces Eccleſiæ poſt eius monitionem, ſeu præceptum, vt patet ex illâ conditionali à Chriſto Domino poſita. *Si Eccleſiam non audierit*, deinde in eum finem, vt homo exeat ab ſtatu peccati, & corrigatur, vt patet ex illis verbis Chriſti, *citato cap.* 18. *Mathæi. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*; & ex illis *Pauli* 1. *Ad Timotheum* 1. *quos tradidi Sathanæ, vt diſcant non blaſphemare* & 1. *Corinth.* 5. *tradidi Sathanæ, vt ſpiritus ſaluus fiat.* Vnde *in c. omnes decimæ* 16. *q.* 7. ex Concilio Rothomag. dicitur eſſe præceptum diuinum, quod homo admoneatur, antequàm excommunicetur, & habetur etiam *c. de Presbyterorum* 17. *q.* 4. Vnde (ait D. Thomas) cùm hæc pœna non tantùm ſit flagellum, ſicut aliæ; ſed ſubtractio auxiliorum cum detrimento ſpirituali, quã manet homo expoſitus incurſibus Dœmonis, atque adeò peccatis, ideò non eſt hac pœnâ vtendum; niſi contra rebelles, & perſeuerantes in contumaciâ. Quapropter ſemper Eccleſia iubet, vt non feratur, niſi in contumaces præmiſsâ monitione ſub tali pœnâ, vt patet ex Iuribus citatis *dub. præcedenti*, adeò vt, cùm primùm homo reſipuerit, iubeat Eccleſia illum abſolui *c. Quâ fronte, de appellationibus.* Ex quibus facile eſt ſoluere argumentum aduerſariorum.

Ad primum Reſp.

286. Ad primum reſpondetur tale argumentum poſſe, & debere retorqueri contra aduerſarios; nam cùm Eccleſia nunquàm vſa ſit hac poteſtate, ſignum eſt eam non habere. Vnde ſicut puniuit peccata omnino prætentã Irregularitate, vel depoſitione, puniuiſſet etiam huiuſmodi Cenſuris, ſi talis eſſet poteſtas. Itaque reſpondemus non eſſe eandem rationem de alijs pœnis; atque de Cenſuris propriè dictis; omnis enim Cenſura propriè dicta eſt medicinalis, ac proinde ſemper reſpicit peccatum aliquâ ratione pendens in futurum iuxta dicta in hac, & præcedenti dubitatione. Quâ de re etiam egimus *diſp.* 1. *dub.* 2. *n.* 15.

Ad 2. Reſp. tres monitiones eſſe de præcepto diuino, ſed non omnes eſſe de eſſentiâ excomm.

287. Ad 2. reſpondetur tres monitiones eſſe quidem de præcepto Diuino, vt habetur *in c. omnes decimæ citato*; ſed non omnes eſſe de ſubſtantiâ & eſſentiâ, vt declararunt Pontifices *c. Cùm medicinalis*, & *c. Conſtitutionem dub. præced. citatis*, atque adeò Chriſtum Diminum vnicam monitionem ab Eccleſiâ faciendam inſtituiſſe, tanquàm de ſubſtantiâ. Nam duas priores monitiones priuatim tantùm dixit faciendas, & ne ſine cauſâ reuelentur ſecreta peccata, id, quod exigit Ius ipſum naturæ, & ordo correctionis fraternæ, vt multi docent ex *illo c. Mathæi* 18.

Ad 3. Reſp.

288. Ad 3. reſpondetur Eccleſiam nunquàm puniuiſſe peccatum omnino præteritum aliquâ Cenſurâ, quæ verè ſit Cenſura includens aliquod detrimentum ſpirituale. Vnde plura ex Iuribus, quæ adferũr aduerſarij, vt ſigillatim oſtendit Suarius, loquuntur, vel expreſsè, vel virtualiter de peccatis cum dependentiâ in futurũ, & contra perſiſtentes in ſuo peccato, vel in non ſatisfaciendo, vt debebant pro eo; quæ omnia ampliùs intelliguntur ex dictis *diſp.* 1. *dub.* 2. *&* 3. vbi latè oſtendimus Cenſuras propriè dictas tãtùm eſſe medicinales, & reſpicientes correctionem eius, contra quem feruntur. Alia verò Iura non imponunt Cenſuras, quæ propriè ſint Cenſuræ; ſed pœnas merè temporales; licèt quãdoque eodem numine, quo Cenſuræ appellentur, vt de priuatione ab officio, vel beneficio, etiam per determinatum tempus diximus eiſdẽ dubitationibus 2. *&* 3. ſolere appellari ſuſpenſionem; cùm tamen ſit tantùm pœna, & non Cenſura ſicut etiam olim ſeparatio à Concilio, vel ab Eucharistiâ per duos menſes dicebatur excommunicatio & tamen non erat Cenſura, vt patet ex Iuribus allegatis *diſp.* 1. *dubitationibus illis citatis*, & ex *c. Tanta* 86. *diſtinctione*. vbi ſeparatio ab Altari, & ab Euchariſtiâ per duos menſes dicitur excommunicatio: quæ tamen non eſt cẽſura non tollitur, niſi per abſolutionem, & tolli debet cùm primùm homo reſipuerit, neutrum

Cenſura propriè dicta reſpiciunt correctionẽ eius contra quem feruntur.

autem horum habet locum in pænâ illâ; nam tranſactis duobus menſibus ceſſabat, & ante tolli non poterat de lege ordinariâ.

DVBITATIO. XXII.

Quænam inobedientia requiratur ad excommunicationem? & an peccet duplici peccato omnis, qui incidit in excommunicationem?

Henriquez affirmat duplex peccatũ committere.

289 HEnriquez *de Pœnit. lib. 2. c. 7, n. 2.* affirmat duplex peccatum committere: alterum contra virtutem, in cuius materiâ verſatur præceptum ſuperioris præcipientis, ſub excommunicatione: alterum contra ſpecialem virtutem obedientiæ; quia nunquàm incurritur excommunicatio; niſi adſit inobedientia, ſeu contumacia, & contemptus.

Aſſerendum tantũ vnicũ committere peccatum illum qui Cenſuram incurrit.

290. Aſſerendum nihilominus eſt tantùm vnicum committere peccatum contra eam virtutem; in cuius materiâ verſatur præceptum. Ita Corduba *in ſummâ q. 11.* Sanchez *lib. 9. de Matrimonio diſp. 15. n. 5.* Auila *p. 2. c. 5. diſp. 1. dub. 11.* fundamentum eſt, quia ad incurrendam excommunicationem non eſt neceſſarium, vt præcedat peccatum inobedientiæ ſpecialis, quæ ſecundum D. Thomam *2. 2. q. 104. art. 2. ad 1. & q. 105. art. 1. ad 1.* ſolùm committitur ex expreſſo motiuo non parendi; ſed ſufficit materialis, ſeu generalis inobedientia; nam ex quocũq; motiuo ſit aliquis inobediens contra præceptũ Eccleſiæ ſub excommunicatione latæ ſententiæ incurrit illam. Vnde, ſi quis, quando confitetur ſuum peccatum, ob quod incurrit excommunicationem, iam erat abſolutus ab excommunicatione, non tenetur fateri circumſtãtiam excommunicationis ſaltèm ſi cito ab ea curauit abſolui, ita vt propter eam non fuerit trãſgreſſus alia præcepta.

Ad incurrẽdam excommunicationẽ non ſufficit generalis inobedientia.

291. Illud tamen ex dictis in præcedentibus conſtat, quod ſcilicèt ad incurrendam excommunicationem non ſufficit generalis inobedientia, quâ quis tranſgreditur præceptum Eccleſiæ obligans ad mortale; ſed vltra hoc requiritur quod obliget ad mortale ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ, quia tunc contemnit claues Eccleſiæ, & adeſt contumacia requiſita, quæ ex *c. Certum 11. q. 3.* tripliciter contingere poteſt, primo, ſi vocatus ſub excommunicatione non compareat; ſecundò, ſi comparuit quidem; ſed ſine licentiâ Iudicis diſcedit: Tertiò, ſi ſententiæ iam latæ non vult parere.

292. Hic erat diſputandum de excommunicatione iniuſtâ, ſed iam ſupra egimus de hac re generaliter *diſp. 1. dub. 24.*

DVBITATIO XXIII.

An ignorantia impediat vim Cenſuræ?

293. QVod attinet ad ignotantiam Iuris ſeu legis prohibentis, & ad ignorantiam Cenſuræ impoſitę in tali lege, iam diximus *ſuprâ dub. 20.* neceſſariam eſſe notitiam legis prohibentis, & Cenſuræ impoſitæ, ac proinde ignorantiam excuſare. Itaque triplex in hoc caſu poteſt eſſe ignorantia ſcilicèt Iuris facti, & pœnæ; prima contingit, quando ignoratur lex præcipiens, aut prohibens; ſecunda contingit, quando etiamſi adſit notitia legis, ſeu Iuris, ignorat tamen, quod hic, & nunc contrauenitat tali legi, ut, ſi quis ſciens latam eſſe Cenſuram contra Clerici percuſſorem ignorat tamen hunc, quem percutit, eſſe Clericum. Tertia contingit, quando, etiamſi quis ſciat & legem prohibentem, ſeu mandantẽ, & actum, quem patrat hîc, & nunc eſſe contra legem; neſcit tamen pœnam eſſe in lege impoſitam, vt cum quis ſcit prohibitum eſſe percutere Clericum, & ſcit etiam hunc, quem hîc, & nunc pulſat, eſſe Clericum; neſcit tamen eſſe latam Cenſuram contra percuſſorem.

Triplex in hoc caſu poteſt eſſe ignorantia ſcilicèt Iuris facti & pœnæ.

294. Ignorantia Iuris eſſe poteſt, vel Iuris communis, vel Iuris particularis, id eſt, vel Iuris, quod vniuerſaliter ſe extendat ad omnes, vel Iuris, quod ſolùm obliget particulares aliquas perſonas, vel in aliquo tantùm particulari territorio. Atque hæ diuiſiones ignorantiæ ſumuntur ex parte obiecti ignorantiæ.

Ignorantia Iuris eſſe poteſt vel Iuris communis vel Iuris particularis.

Diuiſiones Ignorantiæ.

295. Ex parte verò ipſius met ignorantiæ, (quantum ad præſens attinet) diuidi poteſt in ignorantiã probabilẽ, inuincibilem, & in culpabilem; & in ignorantiã improbabilẽ vincibilẽ, & culpabilem: Ignorantia probabilis inuincibilis, & inculpabilis dicitur illa, quæ ſaltèm hîc, & nunc moraliter vinci nõ potuit, nedum debuit, vt ſi quis nihil vnquâm audiuit de Cenſurâ, vel nihil dubitauit, aut cogitauit de Cenſurâ; tunc cenſetur habere ignorantiam inuincibilem; ſeu probabilem Cenſuræ; nemo enim poteſt, nedum tenetur ignorantiam vincere eius, cuius nihil menti occurrit, nec tetigit animum, vt, oppoſitam ſcientiam adquirendo, ignorantiam pelleret. Item probabilis, & inuincibilis appellatur quando ſubijt quidem animum de tali re dubitatio, & oportere talem veritatem inquirere, quam ignorat; adhibuit tamen quam moraliter iudicauit ſufficientem, & debitam diligentiam; nec tamen potuit dubium pellere, vt ignorantiam, vt ſi quis Clericus dubitans, an eſſet aliqua Cenſura contra Clericos non geſtantes habitum, & Tonſuram, conſuluit peritos qui reſponderunt nullam eſſe cùm tamẽ re verà eſſet in illa diœceſi, is dicitur habere ignorantiam probabilem talis Cenſuræ, quia adhibuit, vt ſupponimus, moraliter ſufficientem diligentiam.

Definitio ignorantiæ probabilis inuincibilis.

296. Vincibilis verò ignorantia dicitur quæ vinci quidem potuit, & debuit ſed ignorans nõ adhibuit ſufficientem diligentiam iuxta qualitatem negotij, vt eam pelleret ignorantiam; ea verò negligentia, quæ tunc committitur eſſe poteſt vel grauis, vel leuis, ſcilicèt, vel ſufficiens ad mortale vel tantùm ad veniale peccatum.

Definitio ignorantia vincibilis.

297. Rurſus ignorantia vincibilis alia dici ſolet affectata, alia craſſa & ſupina; tunc cenſetur affectata, quando quis, vt liberiùs agat & peccet, eligit neſcire, vel præceptum, vel pænam, vt, ſi Clericus, vt liberiùs in habitu ſæculari incedat, eligat neſcire pænas impoſitas Clericis ſic incedentibus. Craſſa verò, & ſupina ignorantia appellatur à Suario infrà referendo ignorãtia quæuis vincibilis; putat enim craſſam igno-

Diuiſio ignorantiæ vincibilis

ran-

tantiam, & ſupinam, quoad ſubſtantiam non diſtingui à vincibili.

298. Alij verò docent ignorantiam craſſam, & ſupinam diſtingui quidem à vincibili, tanquàm quid inferius à ſuperiore; omnis enim ignorantia craſſa, & ſupina vincibilis eſt; non tamen omnis vincibilis eſt craſſa, & ſupina, tunc enim ignorãtia vincibilis diſtingui poteſt à craſsâ & ſupinâ; quando quis non adhibuit mediocrem diligentiam morali, & humano modo congruentem ad ſciendum id, quod tenebatur ſcire. Ignorantia verò craſſa & ſupina dicitur illa, quæ oritur ex latâ culpâ ignorantis, ſeu ex ſummâ negligentiâ vt cùm quis, aut nullam, aut nimis exiguam diligentiam adhibuit, vt ſciret, quod ſcire tenebatur, poſtquàm eâ de re habuit aliquam cogitationem, ſeu dubium; atque hæc diſtinctio mihi placet. Ita Henriq. *lib.* 13. *c.* 23. *n.* 2. Sanch. *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 32. *n.* 33. Auila 2. *p.* *c.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 8. Sotus *diſp.* 28. *q. vnica art.* 2. & alij.

Diuiditur ignorantia in antecedentem, comitantem & conſequentem.

299. Diuidi etiam ſolet ignorantia in antecedentẽ, comitantem, & ſequentem; cõcedens dicitur probabilis, & inuincibilis, quæ, ſi nõ adeſſet actus, Ante prohibitus nõ fieret, vt cũ quis ex ignorantiâ, quod homo, quem percutit, ſit Clericus, aut, quod ſpecialiter prohibitũ ſit Clericũ percutere, percutit hominem, quem non percuteret, ſi id non ignoraret. Comitans verò ignorantia dicitur, quæ etiam ſi non adeſſet, actus nihilominùs fieret, vt ſi quis neſciens, quem vulnerat ſagittâ, eſſe inimicum ſuum, illum vulneret, vulneraturus alioquin, etiamſi ſciret eſſe ſuum inimicum. Ignorantia verò conſequens dicitur illa, quæ quacumque ratione ex prædictis cenſetur vincibilis, & culpabilis.

Dictum de ignorantia locum habet in obliuione aut naturali inaduertentia.

300. Quidquid huculque dictum eſt de ignorantiâ, locum etiam habet in obliuione, aut naturali inaduertentiâ, ſeu in conſideratione, quæ contingere poteſt in eo, qui habuit quidem notitiam præcepti, aut legis &c. tamen hic & nunc omnino non aduertit. Ita Sanchez *in ſum. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 8. Azor 1. *p. lib. c.* 16. *q.* 3. Suarius *de Cenſuris diſp.* 4. *ſect.* 8. *n.* 5. *&* 11. & alij, qui meritò aduertunt prædictam obliuionem, inconſiderationem, ſeu inaduertentiam eodem modo poſſe excuſare à peccatis & Cenſuris, ſicut ignorantiam. Quibus poſitis.

Aſſero 1.

301. Aſſero primò ignorantia probabilis, tàm Iuris communis quàm particularis; tàm facti, quàm qualitatis facti, item ignorantia pœnæ, omnino excuſant à Cenſuris. Ratio generalis eſt, quia in his omnibus ceſſat peccatum, aut contumacia iuxta dicta *dub.* 30. *§. aduertendum vero nn.* 267. nam *in c.* 2. *de conſtitutionibus in* 6. generaliter dicitur ignorantes non ligari, vt eadem dub. notauimus, & quidem, vbi adeſt ignorantia probabilis Iuris, aut facti, ceſſat peccatum, vt patet, ſi verò qualitatis facti, ratione cuius qualitatis imponebatur Cenſura, ceſſat etiam ratio peccati in tali qualitate. v. g. ſi quis occidit Hominem putando eſſe feram, eſt ignorantia circa ſubſtantiam facti; ſi verò ſciuit quidem eſſe hominem, ſed probabiliter ignorauit eſſe Clericum, quamuis non excuſetur à peccato homicidij, excuſatur à peccato Sacrilegij. Vnde, ſi Cenſura impoſita ſit pro Sacrilegio percuſſionis Clerici, excuſatur ab eo peccato, ſuprà quod cadit Cenſura, atque adeò excuſatur à Cenſurâ, neque adeſt contumacia contra Cenſuram, & Eccleſiam; atque ex his probata manet prima, & ſecunda pars aſſertionis de ignorantia Iuris, & facti, immò etiam tertia pars de ignorantiâ probababili Cenſuræ, ceſſat enim contumacia, quando ignoratur talis pœna inflicta contra rebelles. Primam partem docent Syluest. *verb. excommunic. notab.* 3. Nauarrus *c.* 27. *n.* 16. *& c.* 23. *n.* 47. Couarr. *c. Alma mater* 1 *p. §.* 10 *n.* 6. Henriquez *lib.* 3. *c.* 23. Sanchez *ſuprà n.* 18. & *loco citato à nobis dub.* 20. (vbi illius doctrinam retulimus) Vgolinus *Tabul.* 1. *c.* 9. §. 8. Molin. *de Iuſtitiâ. Tract.* 5. *diſp.* 71. *n.* 8. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 8. *n.* 6. Filliucius *quæſit.* 10. *n.* 250 Reginald. *lib.* 9. *n.* 200. Sayrus *lib.* 1. *c.* 18. & alij, quos referunt Valentia *tomo.* 4. *diſp.* 7. *q.* 17. *puncto* 7. & Salas de *legibus diſp.* 15. *ſect.* 11.

302. Secundam verò partem de ignorantiâ facti, aut qualitatis facti docent etiam præter citatos idem Molin tom. 4. diſp. 53. n. 1. & 3. Sotus in 4. diſtinctione 22. q. 1. art 2. Bartholum. ab Angelo. Dialog. 5. *de miſſa* § 545. Salas de *legibus* diſp. 19. ſect 9. n. 110. Vaſquez de *Excommunic.* dub. 14. n. 2. & 7. Filliucius c. 8. quæſ. 9. Reginald lib. 9. n. 190. & alij plures. Quæ doctrina locum habet, vt nuper indicabamus, etiamſi homo daret operam alioquin rei illicitæ, vt, quando occidit Clericum ſciens eſſe hominem, & ignorans eſſe Clericum; quod præcipuè notauit Molina ſuprà.

Doctrinam aſſertionis extendit Sanchez.

303. Tertiam verò partem aſſertionis de ignorantiâ Cenſuræ docent Nauarrus c. 27. n. 274. Lopez & alij, quos refert Sanchez lib. 9. de Matrim. diſp. 32. n. 13. & Coninc diſp. 13. dub. 10. n. 92. Carolus Macignus de *Horis* Canonicis c. 28. n. 32. Suarius diſp. 4. ſect. 9. n. 19. Filliucius Tract. 11. c. 8. n. 257. Salas de *legib.* diſp. illa 15. ſect. 9. n. 113. de Cenſuris id putat verum, negat tamen de Irregularitate. Omnia præcedentia docent Diana à fortiori 3. part. Tract. 5. Reſol. 13. vt legenti conſtabit vbi alios refert.

304. Doctrinam tamen aſſertionis extendit Sanchez ad Irregularitatem prouenientem ex delicto; nam, quæ non prouenit ex delicto, ſed ex defectu incurritur etiam ex ignorantiâ, nec enim hæc Irregularitas, vt incurratur, requirit culpam, cùm non ſit pœna.

305. Imò Nauarrus *c.* 27. *n.* 274. non ſolùm ad Cenſuras, ſed ad alias quaſcumque pœnas exorbitantes, & extraordinarias extendit prædictam doctrinam noſtræ aſſertionis; nimirùm, quia, qui ſic ignorat pœnam, ſi quid peccat, multò minus peccat quàm, qui ſcit pœnam appoſitam tali delicto; cùm ergo pœna debeat proportionari delicto, non videtur puniendus ſic ignorans tàm acri pœnâ.

306. Limitat tamen hanc doctrinam ad pœnas maiores; non verò ad mediocres, & ordinarias, & iuxta prudentis viri arbitrium accommodatas delicto non delinquens, vel nouit pœnam mediocrem, vel ſcire debuit, & potuit, ſaltèm; quia lumen naturæ dictat delicta mediocriter eſſe punienda iuxta *l. Ita vulneratus. ff. ad l. Aquitiam.* Ideò putat Nauarrus ignorantem pœnam delicto appoſitam non excuſari à mediocri, & ordinariâ pœnâ, excuſari verò poſſe

ab extraordinariâ, qualem putat eſſe Cenſuram, vel Irregularitatem ex delicto. Hanc Nauarri ſententiam probabilem putat Sanchez *ſuprà n.21.* & Suarius *diſp. illa 4. ſect.9. n.22.* in pœnis humanis. De Irregularitate verò dicemus *diſp.7. dub.5.*

Graues authores diſtinguunt. Hic inter Ius commune, & Ius particulare.

307. Non me latet graues Auctores exiſtimare ignorantiam probabilem, & inuincibilem ſtatuti particularis excuſare; non verò ignorantiam pœnæ legis vniuerſalis Pontificię pro quâ ſententiâ Suarius refert graues aliquos Doctores, & te verâ eam docet Vaſquez *de Excommunic. dub.16.* in fine cum pluribus, quos retulerat *dub. 14. in princip.* inter quos tenaciſſimè id ſentit. Couarr. quamuis hic Auctor etiam de ſtatuto particulari idem ſentiat, quod de communi lege. Putat ergo Vaſquez (& in eâdem ſententia exiſtimat eſſe Sotũ, Paludanũ, Gabrielẽ, Maiorẽ, Driedonem, & alios) ratione illius *c. vt animarũ de Conſtit. in 6.* admittendã eſſe hanc diſtinctionẽ inter Ius cõmune & ius particulare; ait enim Textus *vt animarũ periculis obuietur ſentẽtijs per ſtatuta quorũcumq; Ordinarium prolatis ligari nolumus ignorantes &c.* Loquitur ergo Textus de ſtatutis particularibus, & de illis dicit Pontifex nolle ſe, vt ligent ignorantes *dum tamen eorum ignorantia craſſa non ſit, aut ſupina.* Itaque; niſi obſtaret hic Textus, putat Vaſquez eandem eſſe rationem de ſtatutis particularibus: ac proinde quancumque Cenſuram, quantumuis ignoratam; quia tamen de ſtatutis particularibus Textus ille decernit non ligare: ideò putat legem Pontificiam ligare, quantumuis eius pœna ignoretur; non verò cetera particularia ſtatuta.

Admittendã hanc diſtinctionem probans ex Iure

Author inducat illam diſtinctionẽ non eſſe inducendam propter prædictum Ius.

308. Mihi verò auctoritas prædicti Textus nihil videtur facere ad eam diſtinctionem inducendam: nam, vel Textus loquens de ſtatutis *quorumcumq; Ordinariorum* etiam comprehendit ſtatuta Pontificia, & nomine Ordinarij poteſt etiam intelligi Pontifex; quâ ratione in approbatione adminiſtrandum Sacramentum Pœnitentiæ nomine Ordinarij venit etiam intelligendus ſummus Pontifex; vel, ſi dicamus nomine Ordinariorum ſolùm intelligi Ordinarios inferiores Pontifice, adhuc facilè poſſumus reſpondere in eo Textu fieri mentionem Ordinariorum deſignatiuè non limitatiuè, ita, vt ea deciſio Textus deſignet quidem ſtatuta particularia Ordinariorum quorumcumque, quia de ijs erat propoſita quæſtio Romano Pontifici; hoc autem non tollit, quin eadem ſit quoque ratio de Iure communi Pontificio, quia (vt ſuprà *in hac dubit. & dub.20.*) Cenſuræ non feruntur; niſi ob contemptum, & contumaciam; hæc autem non cenſetur eſſe, aut non tanta, quando ignoratur pœna legis imponentis Cenſuram; & iterum paulò poſt explicabimus per ordinarium Papam intelligi.

Hactenus, dicta locum habẽt de ſola ignorantia. inuincibili.

309. Quæ hucuſque dicta ſunt locum habent de ſolâ ignorantia inuincibili, aut probabili, nam de ignorantiâ vincibili alia eſt ratio, vt ex dicendis conſtabit.

Ex tradita doctrina infertur.

310. Ex traditâ doctrinâ infertur eum, qui nouit aliquid eſſe prohibitum Iure naturæ, aut Diuino, ignorat, tamen prohibitum eſſe ab Eccleſiâ, non incurrere Cenſuras impoſitas ab Eccleſiâ contra patrantes huiuſmodi delictum; nam Cenſuræ nõ imponuntur pro delictis contra Ius naturale, aut diuinum præcisè; ſed pro delictis contra legem Eccleſiaſticam; nec cenſetur quis contumax contra Eccleſiam, cuius præceptum ignorat. Ita Nauarrus *c.27. n.272.* Syluest. *verb. Excommunic.* vltimò *quæſito 3.* Sotus *ſuprà.* Vaſquez *dub. illo 16. n.6* Filliucius *c. 8. q.10. n. 253.* Suarius *diſp illa 4. ſect.8. n.20.* & alij ſuprà citati pro noſtra aſſertione, & tribus partibus illius, quidquid in contrarium ſentiat Auila *2. p. c. 5. diſp. 5. dub.10. concluſ. 2.* & Couarr. *ſuprà n. 12.* alijque nonnulli.

311. Dicet aliquis; qui committit aliquod delictum ſciens prohibitum eſſe ſub Cenſurâ, illam incurrit: ergo etiam, qui illud committit ignorans eſſe prohibitum ſub Cenſurâ: Probo conſequentiam, quia ſcire, & debere ſcire paria ſunt; debet autem ſcire talem pœnam eo ipſo quod ſcit eſſe prohibitum ab Eccleſiâ: ergo eâdem ratione puniendus eſt. *Dices.*

312. Reſpondetur etiamſi concederemus ſcire, & debere ſcire eſſe paria; nihilominùs nemo tenetur ſcire id, de quo nulla ſubijt animum cogitatio, ſeu, cuius ignorantiam habet inuincibilem, atque adeò ille talia, nec ſcit, nec debet ſciri; Deinde adhuc non eſt vniuerſaliter verum ſcire, & debere ſcire paria eſſe maximè in ordine ad Cenſuras incurrendas; ſæpe enim imponuntur Cenſuræ contra præſumẽtes aliquod delictum patrare, & tamen eas Cenſuras non incurrunt, qui ex ignorantia vincibili tale delictum committunt, de quo dicemus infra, & videri poteſt Diana *ſuprà.* *Reſp.*

313. Quæret tamen aliquis an ignorantia vincibilis, ſiue facti ſiue Iuris, quia craſa eſt, aut ſupina excuſet ab incurrendis Cenſuris, vel Irregularite proueniente ex delicto? *Quæres.*

314. Reſpondetur non excuſare. Ita Molina *tomo 4. diſp. illa 53. n.4.* Sanchez. *lib. illo 9. de Matrim. diſp. 32. n. 31.* Auila *ſupra.* Salas *ſuprà n.111.* Suarius *diſp. illa 4. ſect. 10. n.10.* Coninc *diſp.13. dub. 11. n. 94. & 95.* Filliucius *quæſito 12.* Reginald. *lib. 9. n.198.* & alij apud citatos. Ratio eſt quia in c. illo. *Vt animarum de Conſtit. in 6.* generaliter aſſeritur ignorantiam, quæ non eſt craſa, nec ſupina, excuſare, vt iam ſæpe diximus hîc & *dub. 20.* ergo craſſa, & ſupina non excuſant maximè cum tùm ſufficienter adſit contemptus. Vnde quando ignorantia ita leuis eſt, vt excuſet à culpâ mortali, excuſat etiam à cenſurâ, vt ex dictis ſatis conſtat. *Reſp.*

315. Verùm autem quando ignorantia vincibilis eſt moraliter; ſed non eſt craſa, & ſupina, excuſet? non conſentiunt Auctores. Omiſſis tamen alijs ſententijs mihi placet ſententia eiuſdem Sanchez ignorantiam vincibilem, culpabilem facti vel Iuris imponentis Cenſuras, quàtumuis factum ſit damnatum, & aliàs habeat pœnas ſpirituales, excuſare ab illis omnibus pœnis; ſiue ſtatuantur Epiſcopalibus, ſiue Pontificijs Conſtitutionibus, nam in ſæpe citato *c. vt animarum* de omnium ordinariorum ſententijs dicitur ignorantiam excuſare, quæ non eſt craſſa; nec ſupina, ab omnibus ſententijs quorumcumque Ordinariorũ; & ſentẽtiæ Nomine non ſola excommunicatio; ſed cæteræ Cenſuræ, *Quæres.* *Reſp. cum Sanchez.*

&c

Nomine ordinarij ſummus Pontifex comprehenditur.

& pœnæ ſaltèm ſpirituales comprehenduntur & nomine Ordinarij, vt ſuprà dicebam, etiam Pontifex Summus comprehenditur, cum (vt ait Sanch. ſuprà ex Syluestro, verb. *Ignorantia* q. 8. dicto 3.) ſit Ordinarius omnium ordinariorum, vel certè ſi tali nomine non comprehendatur Pontifex, ſaltèm comprehendetur ipſamet lex Pontificia propter rationem illius Textus vt *animarum periculis obuietur*, quæ locum etiam habet in lege Pontificiâ, quæ minùs ſolet publicari, & faciliùs, ac iuſtiùs ignorari, & (vt ſuprà dicebã, docetque idem Sanch. *n.* 17. & 31.) vbi adeſt talis ignorantia, deeſt contemptus, & contumacia. Ita docent multi, quos ibidem refert Sanchez, item Diana illa Reſol. 13.

Ex traditâ doctrinâ, colligitur affectatam ignorantiam non excuſare à pœnis.

A fortiori colligitur ex traditâ doctrinâ affectatam ignorantiam, quâ videlicet ignorans eligit neſcire, vt liberiùs delinquat, nunquam excuſare à pœnis; hæc enim ignorantia potiùs auget, quàm minuit culpam, & rationem voluntarij cum directè per ſe eligatur. Ideò dici ſolet affectatam ignorantiam æquiparari ſcientiæ iuxta *caput eos qui* de tempore ordin. in 6. vbi dicitur ſimul *ſcienter aut affectata ignorantia*. Ita Suarius de *Cenſuris* diſp. 4. ſect. 10. n. 1. & deinceps cum alijs multis, quos refert, & ſequitur Sanch. diſp. illa 32. n. 40. ex D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 4.

317. Docet etiam Suarius ignorantiam affectatam non excuſare ab incurrendâ Cenſurâ, etiãſi in ſentẽtiâ cẽſuræ dicatur *Qui ſcienter hoc fecerit vel temerè* vel cõſultò vel *qui præſumpſerit*, vel *qui contẽpſerit*, vel *qui temerarius violator extiterit*. Quod etiam videtur docere Sanchez dum ait *citato n.* 40. prædictam ignorantiam affectatam non excuſare à prædictis pœnis ſcientiam, ac præſumptionem exigentibus. Quam doctrinam abſolutè probabilem puto propter rationem traditam, eamque tradit Layman *lib.* 5. *Tract.* 5. *part.* 1 *c.* 5. *n.* 8. Henriquez *lib.* 13. *c.* 23. *n.* 3. Molina *Tract.* 5. *diſp.* 71. *n.* 13. Graffius *in deciſ. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 9 *n.* 83. & alij apud citatos.

318. Oppoſitum tamen non improbabiliter dicendum putat Filliucius apud Dianam Bonacinâ de Cenſuris *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 1. *n.* 11. cum alijs, quos putat idem ſentire, & tamen id expreſsè non dicunt. Idem vt æquè probabile, docet Diana 3. *part. Tract.* 6. *Reſol.* 7. referens etiam Duardum *in Bullam Cenæ* & Sanchium ſe retractantem in Summ. *tom.* 1 *lib.* 2. *c.* 10. *n.* 38. ſed ille ibi ſe ipſum citat & explicat, excipitque caſum in quo ſit ingens temeritas, vt mox dicam, præſertim nu. 322. Fundamentum eſt, quia ſuperior tunc non videtur requirere quãlibet temeritatem, præſumptionem, vel contemptum; ſed talem, quæ proueniat ex certâ ſcientiâ; aut ſaltèm, quæ ſit coniuncta cum ingenti temeritate, qualis non eſt tunc.

Ignorantia craſſa vel ſupina non ſufficit ad incurrendã Cenſuram latã contra eos qui Præſumpſerint, vel temerè fecerint

319. Vnde colligit idem Bonacina à fortiori cum Syluestro verb. *culpa quæſito* 11. & Angelo *verb. Dolus n.* 1. idem dicendũ eſſe à fortiori de ignorãtiâ craſſâ vel ſupinâ, ita vt nõ ſufficiat ad incurrendam Cenſuram latam contra eos, qui præſumpſerint, vel temerè fecerint. Quæ doctrina, quantum ad hoc mihi placet, eamque docet, & probat vt dicebam Sanchez citatâ *diſp.* 32. *à n.* 36. vſque *ad* 39. innumeris relatis Auctoribus ex eo ſcilicèt fundamento, quia tunc poſitâ tali ignorantiâ deficit ſcientia, quam Canon requirit, quia nimirum, quando Canon expreſsè, aut tacitè petit dolum ad incurrendam pœnam non ſatis eſt craſſa ignorantia, & lata culpa; at cum Canon poſtulat ſcienter aliquid fieri, dolum manifeſtè petit; id enim eſt facere dolosè Hiſpanicè *à Sabiendas teſte* Dominico *c. Is qui* §. *is verò n.* 1. *de ſentent excommunic.* in 6. præſuppoſuerat autem Sanchez ex multis Iuribus, & Auctoribus, quoties dolus exigitur in legibus non ſufficere latam culpam. Porrò eo ipſo quòd lex requirit ſcientiam ex parte delinquentis, requirere dolum, ibidem probat Sanchez ex Imola c. 2 n. 14. de *Conſtit.* & ex Bartulo maximè ex *l. Igitur* 12. *verſ. & generaliter ff. de liberali cauſa ibi & generaliter, quoties aliquis iuſtis rationibus ductus, vel non iuſtu ſine caliditate tamen putauit ſe liberum, dicendum eſt hunc in eâ causâ eſſe, vt ſine dolo malo in libertate fuerit*. Item ex *l. ſi quis id, quod* ad finem verſ. *doli mali ff. de Iuriſd. omn. Iudicum* ibi *doli mali ideò in verbo adiecta ſit mentio, quia, ſi per imperitiam, vel ruſticitatem, vel caſu aliquis fecerit, non tenetur*. Legatur Sanchez *loco citato*, vbi rectè notat cum alijs tunc conſtitutionem petere dolum ſaltem tacitè, cùm punit actum tertio iniuriam ferentem, vt, ſi quis furatus fuerit, aliumve percuſſerit, quia iniuria nequit abſque dolo reperiri 15 *q.* 1. *c.* 1. Cum ergo ex citatis Iuribus conſtet quâcumque ignorantiâ ex latâ culpâ interueniente non eſſe dolum; ſequitur tunc non interuenire dolum, atque adeò non incurri pœnam requirentem ſaltem tacitè dolum, qui dolus eſſe non poteſt ſine ſcientiâ; maximè cum Doctores citati ab eodem Sanchez doceant tunc Canonem tacitè exigere dolum, cùm punit actum aduerſus alterum geſtum; Canones verò, qui inferunt Cenſuras, frequentiùs puniunt huiuſmodi actus: ergo non ſatis eſt craſſa ignorantia, & lata culpa.

Ratio.

Quoties dolus exigitur, in legibus non ſufficit lata culpa.

Confirmatur primò ex eodem Sanchez, quia iuxta veriorem ſententiam, quam probat idem Sanchez n. 31. & nos ſuprà tradidimus, quoties in Canone non additur particula *ſcienter*, deſideratur craſſa ignorantia ne ignorans excuſetur: ergo aliquid ampliùs requiritur, quando in Canone continetur particula *ſcienter*; alioquin fruſtrà adderetur. *Confir.* 1.

320. Confirmatur 2. quia tunc intendit Eccleſia punire delictum expreſsè, & formaliter volitum præmiſsâ illius notitiâ, quod non contingit, vbi adeſt ignorantia craſſa cum tunc verè non adſit notitia illius. Vnde quantum ad particulam *ſcienter* hanc ſententiam ſequuntur multi, quos in fine numeri 36. refert idem Sanchez, qui meritò putat n. 37. & 38. cum alijs multis idem dicendum eſſe, quando Canon dicit *ſi quis auſus fuerit*, aut cùm pœnam indicit præſumenti, vel auſu temerario facienti; hæc enim omnia, prærequirunt ſcientiam; quia non verè dicitur præſumens, & temerarius, ſeu audax (quia audacia temeritatem involuit) ille, qui ex ignorantiâ culpabili, & craſsâ peccat, maximè cum præſumere importet dolum, & temeritatem, vt ex multis probat Sanchez *n.* 38. dolus autem requirit ſcientiam & non ſufficit ignorantia craſſa, & lata culpa. *Confirm.* 2.

321. Me-

Legis temerarius violator cenſetur dubitans an lex ſit & nõ inquirens, non tamen cenſetur talis temerarius violator quantum ad incurrendas pœnas. Ratio.

321. Meritò etiam reijcit Sanchez, quod docet Suarius *diſp. illa* 4. *ſect.* 10. *n.* 4. vbi cenſet temerarium violatorem eum, qui cum ſuſpicione vel dubitatione legis non adhibet aliquam diligentiam ad ſciendum, an ea lex ſit; quamuis enim, vt vult Suarius, & omnes concedimus peccet non tamen cenſetur (quidquid Suarius dicat) temerarius violator, quantum ad incurrendas pœnas; licèt enim temerarius, quantũ ad culpã moralẽ & mortalẽ cenſendus ſit rationẽ periculi, cui ſe exponit; Iura tamẽ, quæ puniũnt temerarium violatorem, aliquid amplius petunt iuxta dicta; alioquin omnis ignorans culpabiliter Ius tunc punietur; omnis enim ignorantia culpabilis Iuris, vel facti ſupponit neceſſariò præceſſiſſe aliquam dubitationem circa illa; quę ſi non præceſſit, erit prorſus inuincibilis ignorantia, vt latè probat idem Sanchez *lib.* 1. *ſummæ c.* 16. *a n.* 12. maximè *n.* 21. quam etiam latè, & doctiſſimè tradit Vaſquez 1. 2. *diſp.* 107. *c.* 3. *a na.* 6. & *diſp.* 123. *c.* 2. *n.* 6. *& diſp.* 124. *c.* 2. *n.* 5. cum multis Complutenſibus, quos *c. illo* 3. refert, qui re maturiùs conſideratâ hanc doctrinam, quam priùs non ſatis probabant, poſteà publicè docuerunt, & probarunt; Imò Suarius, quem aliqui putant pro oppoſitâ ſententiâ *diſp. illâ* 4. *ſect.* 8. *n.* 18. expreſsè ait neceſſarium eſſe conſiderare, an aliquando venerit in mentem tale præceptum, vel dubitatio aliqua, vel aliquid ſimile, quo poſſet homo excitari ad inquirendam ſcientiam talis præcepti; nam, ſi nihil eiuſmodi aliquando menti occurrit, ſignum ſufficiens eſt inuincibilis ignorantiæ; & probat Suarius quia non poteſt homo ſe applicare ad aliquid conſiderandum, vel adminiſtrandum; niſi præcedat cogitatio aliqua, quâ poſſit voluntas moueri, quia homo non ſe applicat niſi per voluntatem, & hæc non poteſt ſe mouere niſi præuiâ cogitatione. Ideò ante primam voluntatem præcedere debet cogitatio &c. Hactenùs Suarius. Ex quo ſumitur argumentum contra ipſum nuper factum, quia, niſi ſubſit hæc cogitatio, erit prorſus inuincibilis ignorantia.

Limitat præcedentem doctrinam Sanchez.

322. Limitat præcedentem doctrinam Sanchez *n.* 39. vt locum non habeat, quando ignorantia eſſet adeò craſſa, vt eſſet ingens temeritas; tunc enim non excuſaretur à pœnâ Canonis contra ſcienter facientes; quia re verâ ille diceretur eſſe in dolo, cum craſſiſſima ignorantia importet latiſſimam culpam, & dolo æquiparetur iuxta Anton. c. 2. n. 9. *de Conſtitut.* & Nauarrum in *Summa Hiſpana c.* 27. *n.* 74. & à fortiori Henriquez *lib.* 13. *c.* 23. *n.* 3. vbi putat ignorantiam quidem craſſam excuſare, non tamen ſupinam. Quæ doctrina valde probabilis eſt, idemque dicendum putat Sanchez cum tali ignorantiâ, quando pœna imponeretur audenti aut facere præſumenti, aut auſu temerario facienti. Verùm Bonacina ſuprà, & alij, quos ipſe refert, eo ipſo quòd etiã ignorantiã affectatam, vt vidimus, putẽt excuſare, faciliùs de hac ignorantiâ craſſiſſimâ & ſupinâ docent, vt videmus.

An percuſſor Clerici per ignorantiam craſſam

323. Vtrùm autem percuſſor Clerici per ignorantiam craſſam, quòd Clericus ſit excuſetur ab excommunicatione lata in Canone *ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. non conſentiunt Doctores. Nonnulli affirmant excuſare, quia in prædicto capite eo ipſo quòd requiratur percuſſionem fieri ſuadente Diabolo, videtur requiri dolus; quia, vt ſuprà vidimus, cum ignorantiâ craſſâ non eſt locus dolo. Diaboli autem ſuaſſio dolum inuoluit, & ignorantiam excludit. Præterea in *c. Si verò* 2. *de ſentent excommunic.* excuſatur propter ignorantiam percuſſor Clerici comam nutrientis. Ita docent Abbas *c.* 2. *n.* 6. de Conſtitutionibus, & alij apud Sanchez de *Matrim. ſup. n.* 41.

quod clericus ſit excuſetur ab excommunicatione lata in Canone ſi quis ſuadente. Nonnulli affir.

Negat Sanchez.

324. Oppoſitum docet Sanchez cum Decio, Barboſ, Tabiena, Couarr. ibidem relatis, neutrum enim caput citatum probat nam ſufficere latam culpam, & requiri dolum; non in *c. ſi quis ſuadente*, illa verba ſuadente Diabolo ſolùm apponuntur vt intelligatur excuſari à Cenſurâ quando percuſſio alioquin iuſta eſt, vt cauſa correctionis (& idem puto de iuſtâ defenſione, quando fieri non poteſt ſine percuſſione) Caput autem *ſi verò*, extra rem eſt, ibi enim ignorans excuſatur quidem non defectu doli; ſed defectu culpæ latæ, quæ tunc nulla fuit, quia probabiliter ignorauit & iuſtè eum eſſe Clericum, qui contra ſolitum Clericorum morem comam nutriebat; talis enim quiſque præſumitur eſſe qualis ex habitu iudicatur, vt ex *l. Item apud Labeonem* §. *ſi quis virgines ff. de Iniurijs*, probat idem Sanchez. Item, quia percuſſor Clerici tonſuram in eo videns non excuſatur ignorantiâ Clericatus, vt cum multis docet ibidem Sanchez, & tamen ea culpa ignorantiæ lata eſt; niſi fortè (vt ait Sylueſt. *Excommunic.* 6. §. 6. *notabili* 4. & Antonin 3. *p tit.* 24. *c.* 1. §. 2.) conſuetudo eſſet in aliquo loco, vt etiam laici tonſuram deferrent, tunc enim probabilis eſſet ignorantia Clericatus.

Talis quiſque præſumitur eſſe qualis ex habitu iudicatur.

Hinc infert Sanchez.

325. Hinc meritò infert Sanchez cum Antonio, Angelo, & Syluestro, quos refert, & ſequitur, *n.* 42. videntem habitum Clericalem in aliquo non excuſari, dummodò ſimul videat tonſuram; nam ſolùm veſtes non putat Sanchez, & meritò, eſſe ſufficientem habitum, aut ſignum Clericalem, cum hodie multi non Clerici habitu Clericali vtantur.

Aſſerendum 2. Ignorantiam comitantem excuſare ab incurrendis Cenſuris & Irregularitate orta ex delictis. Ita Vaſquez.

326. Aſſero 2. Ignorantia comitans excuſat ab incurrendis Cenſuris & Irregularitate ortâ ex delicto. Ita Vaſquez 1. 2. *diſp.* 126. *à n.* 4. & de *Excommunic. dub.* 14. *n.* 4. Sanchez *ſuprà n.* 26. Molina *tamo.* 4. *diſp.* 53. *n.* 2. & *tamo* 6. *Tract.* 5. *diſp.* 71. *n.* 8. Filliucius *c.* 8. *quæſita* 9. Suarius *diſp. illâ* 4. *ſect.* 8. *n.* 8. & alij apud citatos Auctores (quidquid in contrarium ſentiat Couarr. *ſuprà* §. 10. *n.* 15. & alij, quos refert & ſequitur Vgolinus, & Sayrus ſuprà citati) Ratio prædictorum Auctorum eſt, quia quamuis ignorantia illa comitans non excuſet operantem à peccato circa tale obiectum, quia ſimul cum illâ poteſt manere, & manet etiam affectus internus peccati circa obiectum illud ignoratum, opus autem externum factum cum ignorantiâ comitante non eſt peccatum, non enim poteſt eſſe peccatum ſine voluntario, nec voluntarium cum ignorantiâ, cum voluntarium iuxta Ariſtotelem 3. *Ethicorum c.* 1. ſit à. *principio cognoſcente ſingula, in quibus eſt actio.* Illud autem opus externũ non proceſſit ex prauâ illâ voluntate, & affectu circa

Ratio prædictorũ aſſertionum eſt.

obiectum

obiectum peccati, quia non fuit præcognitum tale opus, vt factum circa tale obiectum; quando enim, v.g. quis actu habens affectum occidendi hominem, tamen hic & nunc telum mittit in corpus, quod putat eſſe beſtiam, actus ille iaculandi non procedit ex affectu occidendi hominem, quem tunc credidit non adeſſe; ſed ex affectu occidēdi feram, quam adeſſe putat. Ideò ille actus tali exiſtente ignorantiâ non eſt effectus voluntatis occidendi hominem. Vnde quamuis re verâ ſit hominis mactatio, non eſt peccatum illud externum hîc, & nunc homicidium morale, & voluntarium. Cùm ergo excōmunic. Irregularitas, & cæteræ pœnæ non incurrantur ob ſolum prauum affectum animi; Eccleſia enim non punit actus internos; actus verò externus à tali culpâ excuſetur, non incurretur pœna. Et idem iudicium eſt de obligatione reſtituendi; vt notant citati Auctores, & alij apud Sanchez ibidem, quia nimirum obligatio reſtituendi non oritur ex ſulâ prauâ voluntate, quæ nocere nequit; ſed ex actione ipſâ externâ iniuſtâ, & in eo caſu opus ipſum externum à culpâ, & iniuſtitiâ excuſabitur.

327. Idem iudicium propter eandem rationem eſt de percutiente Clericum quem ex ignorantiâ comitante putabat eſſe laicum; nam illa percuſſio, quatenùs eſt Clerici, non eſt voluntaria hîc & nunc, docentque communiter Doctores.

Obijcies.

328. Obijciet tamen aliquis, qui dat operam rei illicitæ incurrit Cenſuram, ſi faciat actum prohibitum ſub Cenſurâ; ſed qui iniuſtè percutit Clericum putàns eſſe laicum, dat operam rei illicitæ: ergo incurrit Cenſuram impoſitam propter Clerici percuſſionem.

Reſp.

329. Reſpondetur negando antecedens, quando qui dat operam rei illicitæ, habet ignorantiam probabilem alicuius circunſtantiæ, ſeu qualitatis facti, propter quam impoſita eſt Cenſura; nam. *c. ſi verò de ſentent. Excommunic.* deciditur eum, qui percuſſit Clericum ignarus Clericatus, non ligari excommunicatione; & tamen conſtat prædictum dediſſe operam rei illicitæ. Ita Vaſquez *de Excommunic. dub. illo* 14. *&* n. 3. *dub.* 15. *n.* 4.

Quæritur.

330. An verò qui vult percutere Titium Clericum, putans eum eſſe, percutit alium Clericum, excommunicationem incurrat, non videtur ita clarum. Sanchez *ſuprà n.* 27. putat incurrere; quia reipsâ, & animo Clericum percutit; Pro quâ ſententia refert Couarr. *c. Alma mater* 1. p. §. 10. n. 15. *verſ.* 8. qui refert impium Carolum Molinæum; item Cordubà in quæſtionario *lib.* 2. *q.* 26. § *ſecundò probatur eadem pars.* Bartholom. à Ledeſma de *Pænit. dub.* 17. *de Excommunic.* §. *ſed dubium oritur.* Vega 1. *tomo ſummæ c.* 85. *caſu* 107.

Reſp. Sanchez.

Doctrinà Sanchez, difficultate non caret.

Hæc tamen doctrina difficultate nō caret propter rationem ſupradictam in eo, qui occidit feram putans eſſe hominem, vel occidit Clericum putans eſſe laicum; ſicut enim, quamuis voluntas actu adſit occidendi hominem alia nihilominùs voluntas, à quâ prouenit actus ille exterior occidendi, non eſt voluntas occidendi hominem; ſed occidendi feram, & hoc ſufficit, vt actus occiſionis hominis non cenſeatur hîc & nunc voluntarius: ita ſimiliter actus occidendi externus nō oritur à volūte occidendi Caium quē reverâ occidit, neque illa occiſio eſt voluntaria occidenti hîc, & nunc, quia omnino inuincibili ignorantia laborat ſeu errore, quo putat eſſe Titium, & eſt Caius: ergo occiſio Cay nullo modo eſt voluntaria: ergo non ſufficit ad incurrendam Cenſuram, quæ requirit occiſionem Clerici voluntariam.

Reſp. ergo Author.

Confirmatur & declaratur.

331. Confirmatur, & declaratur, quia nulla eſt occiſio, ob quam iſte incurrat Cenſuram; nam, vel eſt occiſio Titij, & hæc non cùm Titius non occidatur; vel eſt occiſio Cay, qui reverâ occiditur, & hæc non; quia ratione ignorantiæ eſt inuoluntaria, vt patet.

Dices.

332. Dices fortaſſe occiſionem Caij quamuis in indiuiduo ſit involuntaria; in ſpecie tamē, & in communi eſſe voluntariam, quatenus eſt occiſio Clerici; qui enim volebat occidere Titium Clericum, volebat occidere Clericum; ratio autē Clerici etiam reperitur in Caio; occiſio tandem Caij orta fuit ex voluntate occidendi Titium Clericum atque adeò occidendi Clericum: ergo occiſio illa, quatenùs eſt Clerici, fuit voluntaria.

Reſp.

333. Contra hoc eſt, quòd voluntas occidētis non fuit voluntas occidendi Clericum in communi, vel occidendi Clericum vagè hunc, vel illum; ſed occidendi determinatè hunc Clericum ſcilicèt Titium, & non Caium imò fieri poſſet, quòd actu haberet voluntatem non occidendi Caium, atque adeò occiſio Caij etiam cogniti, vt Clerici, potuit eſſe non voluntaria ſed involuntaria: ergo fruſtra recurritur ad voluntatem illam occidendi Clericum

Impugnatâ doctrina Sanchez.

334. Ex quo etiam poſſet impugnari doctrina eiuſdem Sanchez, qui cùm ſibi obieciſſet n. 27. quòd, ſi quis projiciens lapidem, quo Titium Clericum cædat, ſi caſu, ac inculpabiliter percutiat alium Clericum illac tunc tranſeuntem; nec Excommunicationem, nec Irregularitatem morte inde ſequuta incurret vt aliqui docent, quos referemus *diſp.* 3. *dub.* 58. *c.* 3: ergo neq; in noſtro caſu; reſpondet Sanchez negando paritatem, & diſparitatem in eo conſiſtere, quod in noſtro caſu & affectus, & opus ipſum externum ſunt penitùs mala, & iniuſta, quia nimirum affectus fuit Clericum percutiendi, & adfuit voluntas cædendi illum Clericum putando eſſe alium ſimiliter Clericum; quod non adfuit in caſu obiectionis; opus enim externum illius fuit omnino præter voluntatem. Quæ reſponſio ex dictis ſatis reijcitur. Nam tota ratio, ob quam opus externum vacat culpâ, non eſt, quia affectus, qui tunc adeſt, & opus ipſum externum culpâ vacent ex alio capite; ſed, quia non procedunt ex voluntate occidendi hunc hominem determinatum; ſed alium, quod in vtroque caſu reperitur; nam actus externus, quo occiditur Caius, non oritur ex voluntate occidendi Caium, ſicut nec in alio caſu actus percutiendi hominem tunc fortè tranſeuntem, oritur ex voluntate illum occidendi. Ideò ſicut in vno caſu defectus voluntatis circa tale obiectum excuſat à culpâ & à pœnâ circa illud: ita, & in alio caſu idem defectus voluntatis excuſabit.

Quod autem actio illa externa ex alio capite ſit iniuſta, quia procedit alioquin ex affectu

ille-

iniuſto per accidens omnino eſt ad delictum, & pœnam, de quâ nunc agimus. Video ſanè in noſtro caſu fuiſſe voluntatem occidendi illum Clericum, quem putabat eſſe Titium; in caſu verò obiectionis nullam fuiſſe voluntatem occidendi alium tunc fortè tranſeuntem: ſed hoc nihil refert; nam voluntas occidendi illum Clericum, quem putabat eſſe Titium, proceſſit ex ignorantiâ, ſeu errore perſonæ, etiamſi ſenſu externo videat percuſſor illam, quam percutit, nam ſolus viſus non ſufficit, vt actus dicatur voluntarius circa talem perſonam, circa quam eſt error, ſeu ignorantia, imò poteſt eſſe voluntas contraria, ſcilicèt non occidendi; ſed ſeruandi illam.

Oppoſita ſententia in praxi ſeruanda, atq; adeò occidens Caium clericũ quem putat Titium excommunic. incurrit.

335. Propter hæc poſſet quis putare fortaſſe probabile in occiſione Caij Clerici, qui putatur Titius Clericus, nõ incurri Irregularitatem, nec excommunicationem; nihilominùs placet oppoſita ſententia, & in praxi ſeruanda; tùm propter Doctorum auctoritatem, tùm, quia negari non poteſt in eo caſu adeſſe voluntatem occidendi illum, quem videt, & percutit falsò putans eſſe Titium, cum ſit Caius, atque adeò ſemper adeſſe voluntatem occidendi illum Clericum, quem videt, & actus occidendi illum Clericum procul dubio præcedit ex voluntate occidẽdi illum eundem Clericum, quem videt; ideòque concurrunt ſimul, & voluntas occidẽdi illum Clericum, quem videt, & actus externus occidendi eum Clericum, quem videt, ortus ex ipsâ voluntate occidendi illum, ita, vt in hoc caſu non fuerit ignorantia, ſeu error in eo, quòd hic, quem videt, ſit Clericus, & occidatur; id enim totum operanti notum eſt, & vult occidere hunc Clericum, etiam cognitum Clericum, quamuis, non occideret, ſi ſciret eſſe Caium. Cum ergo excommunicatio incurratur ex occaſione Clerici, & hanc intenderit, & exequutus fuerit hîc & nunc occiſor ille incurret omnino excommunicationem.

Caſus in quo pleriq; Auctores conueniunt.

336. Illud eſt certum apud Auctores pleroſque, ſi quis falsò exiſtimans eum, quem cædit eſſe Clericum, percutiat laicum, non incurrere excommunicationem; quia re verâ non percutit Clericum, quamuis id habuerit in animo; ſicut nec Irregularis eſſet ſi occidat feram putans eſſe hominem; affectus enim interni non ſubſequuto effectu non puniuntur huiuſmodi pœnis. Legatur Sanchez *ſuprà n.* 28. vbi plures Auctores refert, & meritò excuſat Hoſtienſem, & Gloſſam, quibus Couarruuias tribuit eos ſentire prædictum eſſe excommunicatum, donec nouerit Clericum non eſſe à ſe occiſum. Quod Auctores prædicti non dicunt; ſed id tantùm docent, quod veriſſimum eſt, ſcilicèt interim dum durat conſcientia erronea, quod occiſus fuerit Clericus, debere ſe reputare excommunicatum, de quo nemo dubitat.

Alius caſus certus.

337. Illud etiam veriſſimum eſt, ſi percutiat Clericum, quem putat eſſe laicum, cum hac intentione *volo ſcilicèt occidere hunc hominem qui eſt laicus; at, ſi eſt Clericus, volo adhuc illum occidere*, incurrere excommunicationem, actus enim externus malus efficaciter dependet ab illo actu interno, etiam ſecundum rationem occaſionis Clerici, cùm etiamſi Clericus ſit ex vi talis actus interni exterior occiſio procedat, & efficaciter dependeat ab illo; quod non contingeret, ſi ſolùm adeſſet ignorantia comitans; tunc enim actus externus occiſionis Clerici quatenùs Clerici, non proueniret ab interno actu iniuſto. Ita Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 14. Suar *diſp.* 4. *ſect.* 8. *n.* 10. *alias* 9. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 8. *quæſito* 9. & ſi rectè intelligatur, idem docet. Vaſquez *diſp.* 125. *c.* 2. *n.* 5. *in* 1.2. Azor, Cordub. & alij relati à Sanchez *loco citato*, qui rectè explicat triplicem diſpoſitionem, quæ eſſe poteſt in operante; primam habitualem tantùm, quâ vellet hoſtem perimere, quantumuis Clericum, & hæc, poſitâ ignorantiâ comitanti inuincibili, prorſus excuſat à peccato occidendi Clericum, ſicut & à peccato occidendi hominem, quando ex tali ignorantiâ occiditur putando eſſe Feram, quia per talem diſputationem habitualem nõ peccatur formaliter, donec in actum prodeat; ſecundam verò diſpoſitionem, quando actu haberet voluntatem actualẽ occidendi Clericum, ſi ibi adeſſet, at credens inuincibiliter non eſſe Clericum illum occidit, aut cum voluntate actuali occidendi hominẽ, ſi adeſſet, credens tamen inuincibiliter eſſe feram, illum traijcit ſagittâ ita, vt prauus ille animi affectus ſolum comitetur actum externum, ac per accidens cum eo coniungatur, & tunc actus externus vacat culpâ Sacrilegij, vel homicidij. Tertiam diſputationem explicat Sanchez eſſe illam, que concurrit in noſtro caſu; quando ſcilicèt ignorans voluntatem haberet actualem occidendi quẽcumque habeat in ſuo cõſpectu, ſiue ſit homo ſiue fera, ſiue Clericus, ſiue laicus, & tunc eſt [illegible] ...us externi homicidij, ſeu etiam Sacrile[illegible] quia habet actualem voluntatem occidendi id, quod videt, quamuis putet inuincibiliter id eſſe feram.

Aſſignatur triplex diſpoſitio quæ in operante eſſe poteſt. Prima.

Secunda.

Tertia.

Alter caſus certus.

338. Illud quoque certiſſimum eſt eum, qui percutit Laicum, putans ex percuſſione laici incurri excommunicationem, illam non incurrere, quia, cùm in Iure non ſit excommunicatio impoſita propter percuſſionem Laici, ſola conſcientia erronea, quod talis ſit Cenſura, non ſufficit. Nec obſtat quod actus internus dicatur eſſe ſacrilegus, quia ſolùm propter ſacrilegium externum conſummatum contra perſonam Clerici incurritur, excommunicatio. Ita Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio diſp. illa* 32. *n.* 28. & 48. Suarius *diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 53. Vaſquez *loco citato de Excommunicatione. n.* 3. eſtque communis ſententia, & ſatis nota.

DVBITATIO XXIV.

An Impotentia, & metus impediant vim Cenſuræ?

Impotentia præſtãdi quod ſub cenſura præcipitur excuſat ab ea incurrenda.

339. CErtum primò ſit, impotentiam præſtandi, quòd ſub Cenſura præcipitur excuſare ab eâ incurrenda. Ratio eſt facilis; quia nemo tenetur ad impoſſibile *L. Impoſſibilium, ff. de Regul. Iuris* Ideò nemo peccat, nec contumax cenſetur, ſi non faciat, quod præcipitur, quando id non poteſt; atque adeò Cenſura non incurritur, quæ incurri non poteſt; niſi ob peccatum, & contumaciã. Hinc eſt, vt, qui propter impo-

impotentiam non reſtituit, non incurrat excommunicationem latam contra non reſtituentes vel retinentes rem alienam. Ita Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. Graff. *lib.* 4. *Deciſionem c.* 8. *n.* 10. Reginald. *lib.* 9. *n.* 206. Suarius *diſp.* 20 *ſect.* 2. *n.* 14. Henriquez *c.* 18. *n.* 4 Filliucius *Tract.* 11. *c.* 8. *quæſt. n.* 8. 241. & alij plerique.

Dictum de impotentia phyſica conjatur dictum de impotentia morali. 340. Idem quod dicitur de impotentiâ phyſicâ, cenſendũ eſt de impoteotiâ morali, vt cùm quis præſtare non poteſt quod præcipitur, ſine graui iocommodo, vt contingit; quando quis ſub Excommunications præcipitur penſionem aliquam ſoluere, aliquidue reſtituere; quod non poteſt præſtare, ſine longè maiori damno; vel ſine detrimento boDorum ſuperioris, ſeu altioris ordinis; tuoc enim cenſetur moraliter impotens, & non peccat non reſtitueodo; quod totum intelligendum eſt iuxta regulas traditas à nobis *in noſtro opere de Iuſtitia Tract. de Reſtitut. diſp.* 10. maximè *dub.* 3. cùm enim tunc non peccet moraliter, vt cum multis ibi diximus, nec incurret excommunicationem. Ita etiam Nauarrus, Sotus, Cordubs, & alij; apud Suarium *diſp. illâ* 20. *ſect.* 3. *n.* 9. vbi hoc latè Probat: Item Filiucius *n. illo* 24. & alij plures infra referendi.

Quæres. 341. Quæret tamen aliquis; an, qui videt ſe futurum impotentem, quando impleatur certum tempus ſtatutum ad reſtituendum ſub pœnâ excommunicaooois, teneatur, ſi poſſit ſub eâdem excommunicationis pœnâ aoticipare ſolutionem. v. g. Si poſt finem menſis tenetur ſub Cenſurâ reſtituere, teneatur in principio menſis ſub Cenſura reſtitutionem facere, quando præuidet, ſi tunc oon reſtituat, fore poſteà impoſſibilem reſtitutionem?

Reſp. 342. Omiſſis alijs modis dicendi, mihi videtur probabilius incurrere Cenſuram; niſi ſolutionem anticipet, eſt enim iam ſub obligatione reſtituendi ſub pœnâ Cenſuræ, illamque tenetur reſtitutionem præſtare non ſolùm Iure naturæ; ſed ex vi præcepti Eccleſiaſtici iam tunc obligantis ſub Cenſurâ. Vnde Cenſetur ſufficienter contumax, & tunc dediſſe cauſam ſufficientem omiſſionis ſolutioois obligantis ſub Ceoſurâ; omnis enim, qui tenetur ad aliquod præceptum intra certum tempus; ſi præuideat futurum impedimentum in ſecundâ parte illius temporis; tenetur anticipare opus præceptum, quia iam incipit vrgeri præcepto, & eſt intra tempus deſignatum à præcepto pro illo implẽdo; ſicut, qui die feſto præuidet in ſecundâ parte illius temporis io quo vrgetur præcepto audiẽdi Miſſam, fore impediendum, tenetur anticipare auditionem illius iuxta dicta *Tract.* 5. *de Sacrif. Miſſæ diſp.* 9. *dub.* 10. *§. nu.* 147. Item quando quis præuidet intra quindecim dies aſſignatos pro communione Paſchatis non poſſe in poſterioribus diebus communicare, tenetur io prioribus iuxta probabilem multorum ſententiam, de quâ diximus agẽtes *de Eucbariſtia Tract.* 4. *diſp.* 10. *dub.* 6. *à n.* 140.

Adſerendum hoc loco. 343. Illud autem eſt hoc loco aduertendum, non incurri talẽ Cenſuram propter omiſſam reſtitutionem, vſque ad tranſactum illum menſem, intra quem tenebatur reſtituere; quãuis enim peccatum commiſſum iam ſit ſtatim atque ſe impotentem reddidit ad reſtituendum; vel præuidens ſe iam deinceps fore impotẽtem, reſtitutionem omittit; incurſio tameo Cenſuræ ſolùm incipit, quaodo opere externo conſummatur peccatum non reſtituendi; quod ſolùm contingit in fine menſis illius. Vnde, ſi quis tunc caſu iterùm poſſet reſtituere, & reſtitueret, non incurreret Cenſuram, quantumuis iam omnino incurriſſet peccatum; idemque iudicium eſt de Cenſurâ, quæ eſſet lata cootra omittentes, vel ſacrum, vel horas Canonicas, vel aliquid aliud, qui peccarent quidem, ſi intra tempus præſcriptum io primâ parte illius temporis aſſignati ad præceptum implendum illud oon impleant, cũ poſſint, præuidentes fore impedimentum illud implendi in ſequeoti tempore. Eſt communis Doctorum ſententia, quam præter alios tradit Suarius *diſp.* 20. *ſect.* 2. *n.* 16. Filliucius *Tract. illo* 11. *c* 8. *n.* 243.

344. Addit tamen Filliucius excuſari ab incurrendâ Cenſurâ, qui, quando venit terminus præfixus doler de culpâ commiſſâ. Quæ limitatio meritò alijs diſplicet, parùm enim intereſt, quod quis iam doleat, dummodò ſufficientem prius cauſam dederit omiſſioni voluntariam, ſæpè enim incurritur Cenſura, etiam ſi tempore incurrendi iam fuerit quis contritus de peccato, & io gratiâ conſtitutus; ſic qui iaculum miſit in Clericum, vel venenum illi propinauit, etiamſi antequàm effectus ſequatur, conteratur de peccato, excommuoicationem incurrit, & Irregularitatem, quia cauſam voluntariè dedit tali occiſioni, & percuſſioni. Legatur Suarius *citato n.* 16. quidquid in contrariũ ſentiat Tabiena verb. *Excommun. 5.* 5. caſu 1. n. 35. Innocentius, & alij apud Filliucium ſuprà n. 267. & alij quos retuli *diſp. præcedente dub.* 21. *n.* 292. aſſerentes non incurri Cenſuram ab eo, qui reſipuit, & paratus eſt obedire tempore, quo, vel actus, vel omiſſio prohibita ſub Cenſurâ, conſummatur; quod nullo idoneo fundameoto probatur. *Contritus & in gratia conſtitutus, poteſt cenſurã incurrere.*

345. Quoad ſecundum, quod inquiritur in titulo huius dubitationis de metu, aſſerendum omnioo eſt metum grauem, ſiue (vt aiunt) cadentem in conſtaotem virum excuſare à Cenſurâ. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.* 63. *&* *n.* 130. Suarius *diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 13. Aula 2. *p. diſp.* 3. *dub.* 5. Salas de *Legibus diſp.* 11. *ſect.* 1. Coninc. *diſp.* 13. *dub.* 12. Filliucius *Tract.* 11. *c.* 6. *quæſ.* 4. *n.* 171. *in fine* & *c.* 8. *quæſ.* 14. Duardus *in Bullam Cœnæ lib.* 1. *quæſ.* 3. *n.* 49. *& c.* 2. *n.* 19. aliique multi quorum aliquos retulimus ſupra nu. 133. & *ſeqq.* vbi de hac re latè etiam egimus. Fundamentum eſt; quia intercedente metu graui non cenſetur adeſſe contumacia contra legem Eccleſiaſticam, nec præcepta Eccleſiaſtica cẽſentur precisè vt talia obligare cum tanto rigore, nec id velle piam matrem Eccleſiam, cuius præcepta benignè ſunt accipienda, & interpretanda, ceſſante autem contumacia, & contemptu ceſſat incurſio Cenſuræ iuxta ſæpè dicta. Legantur quæ dicemus *dub.* 30. *nu.* 433. *& dub.* 31. *Aſſerendum eſt metum grauem excuſare à Cenſurâ.*

346. Limitari ſolet hæc doctrina dummodò talis metus non incutiatur in contemptum poteſtans Eccleſiaſticæ, aut Catholicæ Religionis, & fidei, tuoc eoim ſicut metus non excuſat à culpâ, noo excuſat à Cenſurâ. Quod verò à culpâ non excuſetur ſatis conſtat ex eo, quòd *Limitari ſolet hæc doctrina.*

quilibet tenetur vitare contemptum Religionis & præferre bonum commune propriæ vitæ. Tunc ergo non mirum quòd Eccleſia obliget ſub cenſurâ cum tantò incommodo, & rigore ad conſeruandam, tuendámque Religionem, & commune bonum. Itaque, quando ieiunium præceptum eſt ab Eccleſiâ, & mihi propter alias cauſas præter contemptum Religionis, & Eccleſiæ, grauis metus incutitur; niſi ſoluam ieiunium, non pecco illud ſoluendo, quia præceptũ Eccleſiæ iuxta hanc doctrinam cum illâ circumſtantiâ non obligat. Quod ſi metus incutiatur in contemptum Religionis, & Eccleſiaſticæ poteſtatis, peccabo ieiunium frangens, cùm potiùs mortem oppetere, quàm illud frangere debeam, & conſequenter incurram Cenſuram, ſi lata ſit contra frangentem ieiunium iuxta dicta locis notans præſertim nu. 140.

Salas putat prædictum non incurrere excommunicationem.

347. Salas verò *ſuprà n. 5.* putat prædictum non incurrere Excommunicationem, quando enim quis v.g. per grauem metum cogitur in cõtemptum Eccleſiæ committere furtum prohibitum ſub Cenſurâ, non peccat contra præceptum Eccleſiæ ſubripiẽdo per metum grauem; atque adeò non incurrit Cenſuram, etiamſi metus incutiatur in contemptum Eccleſiæ; quia Cenſura illa impoſita eſt propter peccatum furti; non propter peccatum contemptus; malitia enim contemptus eſt accidentaria, & præter intentionem ſuperioris prohibentis furtum ſub Cenſurâ. Ex quo fit, vt quamuis peccet contra Ius naturale, & Diuinum in tali modo contemptus non peccet contra præceptum Eccleſiæ.

Oppoſitum probabilius videtur auctori.

348. Nihilominùs probabilius mihi videtur oppoſitum iuxta dicta; Eccleſia enim in tali caſu obligat ſuo præcepto. Ita Coninch *diſp. 13. dub. 12 n. 100. & 102.* Suarius *de Cenſuris diſp. 6. ſect. 3. n. 3. & deinceps.* Filliucius *c. illo 8. quæſito. 14.* & alij multi. Ratio eſt, quia, quandoque ratio præcepti Eccleſiaſtici tam grauis eſt, vt nullus metus à præcepti obſeruatione excuſet, vt in caſu præcedenti metus incuſſi in contemptum; & iniuriam Eccleſiæ & fidei. Item, quando aliquis iuberetur violentas manus inicere in Epiſcopos, Cardinales, & ſimiles. Cederet enim hoc in contemptum grauiſſimum Eccleſiæ & Chriſtianæ Religionis. Itaque grauitas præcepti ſecundùm ſe expendenda eſt, vt diſcernamus, an valit Eccleſia, etiam cum vitæ diſcrimine obligare; quando enim tanti momenti eſt res præcepta, cẽſetur etiam cum tali periculo obligare. Porrò aliquando ita velle; & poſſe Eccleſiam obligare conſtat ex *c. Sacris de iis, quæ vi*, vbi dicitur; *licèt metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorſus excludit (cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere) excommunicationis labe credimus inquinari.* Vbi apertè agit de actu, qui eſt peccatum contra prohibitionem Eccleſiæ, ſcilicet de communicatione cum excommunicatis hîc, & nunc illicita, & tamen ſolùm illicita eſt, quia prohibita ſolo Iure Eccleſiaſtico. Itaque vult Pontifex metum non excuſare à pœnâ, quia non excuſat à culpâ; ſcilicèt; quando, non obſtante metu, adhuc vrget præceptum. Itaque iuxta dicta videndum eſt an, non obſtante metu, adhuc præceptum Eccleſiæ obliget; tunc enim etiam incurretur Cenſura, ſi non ſeruetur præceptum ſub eâ pœnâ latum. Quando verò penſatâ materiâ, & circũſtantiis prudenter æſtimetur Eccleſiam non obligare, tunc, ſicut non peccatur contra præceptum, nec Cenſura incurretur. Atque hanc doctrinam videtur ſequi Sanchez *lib. 9. de Matrim. diſp. 31. num. 4. circa medium*, referens citata verba *c. Sacris* teſtatúrque in caſu, quo peccatum eſt mortale facere contra prohibitionem Eccleſiæ, omnes Doctores ſentire iuxta illum Textum metum non excuſare ab excommunicatione, & rectè probat ex Abbate *ad illum Textum n. 4.* ibi eſſe ſermonem de metu graui.

Ex hoc Colligitur 1.

349. Ex hoc colligitur primò eum, qui iam incurrit Cenſuram, ſæpè facere poſſe aliquid, quod aliàs per Cenſuram ei prohibitum eſt, nimirùm quoties non poteſt ſeruari prohibitio ſine graui incommodo tali, vt hic & nunc non cenſeatur Eccleſia cum tanto incommodo ad id obligare, vt iam diximus per occaſionem *ſuprà n. 148. & ſeqq.* vbi explicuimus an & quatenus metus grauis excuſet ab effectibus mediatè reſultantibus à cenſurâ. Recognoſce, ſi placet ibi dicta. Ideò, qui ſecretò incurrit Cenſuram, & non fuit negligens in petendâ abſolutione, poteſt exercere actus ordinis, quoties hoc eſt neceſſarium, ne alij credant, aut coniiciant, non ſine eius infamiâ Cenſuram aliquam incurriſſe; tunc ergo non fiet irregularis, quia irregularitas ea non incurritur niſi propter peccatum exercendi actum Ordinis; tale autem peccatum tunc non committitur, etiamſi actus Ordinis exerceatur. Ita Suarius *diſp. 6. ſect. 3. n. 7. & 14.* & Auila *7. p. diſp. 2. dub. 7.* Coninc *ſuprà n. 103.* Vbi videtur etiam requirere ſtatum gratiæ; hoc autem ita intelligendum puta, vt talis ſtatus requiratur ad licitè exercendum actum Ordinis, quando exercitium Ordinis requirit alioquin ſtatum gratiæ; non verò ad excuſandam Cenſuram; quando enim quis non poteſt excuſare exercitium Ordinis à quo arcetur virtute Cenſuræ, niſi notam & infamiam ſubeat, non vrget, vt ſupponimus prohibitio Cenſuræ. Vnde, ſi ex alio capite Cenſuratus omittat actum contritionis, vt conſtituatur in gratiâ, peccabit quidem contra præceptum Diuinum tractandi ſancta ſanctè; ſed non contra prohibitionem Eccleſiæ contentam in Cenſurâ, atque adeò quantumuis peccet, non incurrit Irregularitatem. Imò, ſi miniſterium Ordinis ſit tale, vt non teneatur ſub mortali miniſter eſſe in gratiâ iuxta dicta propriis in locis, tùm *Tract. 1. de Sacram. in genere diſp. 3. dub. 10.* tùm alibi, dum agetemus in particulari de miniſtris Sacramentorum; nec peccabit contra præceptum Diuinum, nec incurret Cenſuram, etiamſi in eo caſu exerceat actum Ordinis ſine ſtatu gratiæ.

Limitanda eſt prædicta illatio exercitij actus ordinis.

350. Limitanda verò eſt prædicta illatio exercitij actus Ordinis iuxta paulò ante traditam doctrinam nempè; niſi in contemptum Eccleſiæ, Religionis, aut fidei incuteretur metus, tunc enim, cum adhuc obliget præceptum, incurretur Cenſura iuxta doctrinam Pontificis in *illo c. Sacris.*

Colligitur 2.

351. Infertur 2. iuxta dicta nu. 145. Clericum, qui metu mortis geſtat arma ſub excommunicatione illi prohibita, non incurrere Cenſuram,

ſuram, nec peccare contra præceptum Eccleſiæ, quæ non cenſetur cũ tanto rigore obligare.

Colligitur 3. 352. Infertur 3. Chriſtianos, captos à Turcis iuxta ibidem dicta & poſitos ad Triremes poſſe remigando impellere naues contra Chriſtianos, quando metu mortis id faciunt, ſiue, quia reuerà tunc non peccant, etiam Iure naturæ, atque adeò multò minùs Eccleſiaſtico, quod vtrumque ego verum puto, vt variis in locis diximus, maximè *in noſtro opere de Iuſtitiâ. Tract. de Reſtit. diſp.* 4. *dub.* 7. & alibi. Siue, quia quamuis peccetur contra ius naturæ, vt non nulli volunt, nihilominus non peccatur contra Ius Eccleſiaſticum, quod non cenſetur obligare cum tanto rigore. Hoc tamen ſecundum non placet; ſi enim ſecundum Ius naturæ tenerentur non remigare, meritò cenſendum eſſet præceptum etiam Eccleſiaſticum in eo caſu obligare. Itaque in eo caſu, nec naturale, nec Eccleſiaſticum præceptum obligat, quidquid aliqui in contrarium ſenſerint apud Sanchez ſuprà *n.* 6. & apud Aulam 2. *p. c.* 6. *diſp.* 8. *dub.* 5. *ad finem.* Vide dicta nu. 145. & ſeqq.

Colligitur 4. 353. Infertur 4. eos, qui metu mortis adulterium committunt, non excuſari ab incurrendâ Cenſurâ, ſi quæ lata ſit contra adulterantes, tunc enim meritò cenſetur Eccleſia velle illos obligare ſuâ lege, ſicut, & obligantur Iure naturæ. Ita Suarius *ſuprà diſp.* 6 *ſect.* 3 *n.* 3. Sanchez *citata diſp.* 31 *n.* 4. loquẽs in ſimili de impedimẽto pẽtendi debitum inducto lege Eccleſiaſticâ.

Non ſatis cõſequenter videtur loqui Bonacina. 354. Vnde non ſatis conſequenter videntur loqui Bonacina *de Cenſuris diſp.* 1. *q.* 2. *puncto* 3. *n.* 5. & alij nonnulli docentes metum grauem non ſemper excuſare ab incurrendâ Cenſurâ; quia nimirum aliquando (vt quando res ſit in contemptum Eccleſiæ, & Religionis) obligat præceptum Eccleſiaſticum etiam ſub graui metu, & ex alio capite docent adulterantes metu mortis non incurrere Cenſuram, nec obligare cum tanto rigore præceptum Eccleſiæ; ſi enim Eccleſia, vt conſtat ex illo *c. Sacris* non excuſat ab excommunicatione; nec deobligat à præcepto eum, qui communicat cum excommunicato, quando id vergit in contemptum Eccleſiæ, vel (vt alij volunt) abſolutè; profectò non minori ratione cenſebitur Eccleſia non velle deobligare à lege non adulterandi à ſe latâ, etiamſi peccatum fiat eodem metu mortis; imo cùm communicatio cum excommunicato prohibita ſit ex mero Iure poſitiuo, vt notabamus; adulteratio verò ſit prohibita Iure naturæ, multò potiori ratione præſumi poſſet, quòd Eccleſia non obliget cum tanto periculo, & metu ad non communicandum cum excommunicato, quàm, quòd non obliget ad non adulterandum; maximè, cùm poſſit ceſſare materia contemptus præcepti Eccleſiaſtici in eâ communicatione cum excommunicato & nullo modo poſſit ceſſare ratio adulterij in illo alio caſu. Hoc ſecundum ex ſe patet; illud primum ſic probo; nam eo ipſo quòd ſupponamus Eccleſiam, quando adeſt grauis metus, non obligare, redditur impoſſibilis ratio contemptus præcepti Eccleſiaſtici; neque enim eſſe poteſt locus contemnendi præceptum, ſi non ſit præceptum. Vnde, ſi quis in contemptum præcepti Eccleſiaſtici, v. g. Ieiunij, cogeretur ab Infideli metu mortis carnes comedere, eo ipſo, quod præceptum præſente metu ceſſaret; non poſſet eſſe locus contemptui externo talis præcepti, nam eo ipſo quòd comedens carnes videret ſe non obligari, & incutiens metum ſciret eo ipſo quòd metus incutiatur, non ſubſiſtere præceptum, nec ille poſſet velle quòd præceptum contemneretur re ipſâ præceptum, quod non eſt, poſſet contemni. Quod autem incutiens metum habeat illum prauum animum contemnendi ex parte ſuâ præceptum, & faciendi, vt alius illud contemnat, non imputatur; nec imputari poteſt illi, cui metus incutitur; neque enim ille cooperatur ad contemptum, vel ad animum alterius. Itaque multò magis impoſſibile eſt, quòd ratione metus ceſſet ratio prohibitionis Eccleſiaſticæ ſub Cenſurâ contra Adulterium, quam quòd ceſſet eadem prohibitio contra alias materias ſolùm illicitas, quia prohibitas ab Eccleſiâ.

Notandum. 355. Vlterius notare oportet, quando Eccleſia ſuâ prohibitione reddit aliquem inhabilem ad aliquem actum ita, vt eum nequeat validè facere; quamuis fortè excuſetur ratione metus à peccato, ceſſetque obligatio præcepti Eccleſiaſtici, nunquàm tamen ille metus facit, vt actus ſit validus, qui alioquin inualidus erat. Ideò, quando talem actum inualidè facere eſſet contra Ius naturæ, nullo metu excuſabitur quis à peccato v. g. qui publicè excommunicatus eſt, & denunciatus, amittit Iuriſdictionem omnem ad abſoluendum, ideò ob nullum metum poterit velle Sacramentaliter abſoluere quia extra articulum mortis id non poteſt validè facere, ideò eſt intrinſecè malum, & iterum dicemus *dub.* 31. *n.* 441. *§ intelligenda tamen.*

356. Vtrùm autem tunc peccet contra præceptum Eccleſiæ? non eſt ita certum; non nulli enim putant ob grauitatem periculi ab eo excuſaris probabiliùs tamen eſt iuxta doctrinam traditam etiam peccare contra præceptum Eccleſiæ, atq; adeò fieri irregularem; non enim cẽſetur Eccleſia in tali caſu redũdante in poteſtatis Eccleſiaſticæ iniuriam velle illũ deobligare. Ita Suarius *diſp.* 6. *ſect.* 3. *n.* 3. Coninck *dub. illâ* 12. & alij, idque tenetur à fortiori docere Sanchez iuxta doctrinam à ſe traditam *diſp. illa* 31. *n* 4.

Quæres. 357. Quæret aliquis à quibuſnam effectibus Cenſurarum poſſit quis etiam excuſari ratione metus grauis incuſſi?

358. Quæſitum hoc vnum ſupponit, & alterum quærit; ſupponit quidem id, quod veriſſimum eſt, nempè etiam poſt incurſam Cenſuram eſſe aliquos Cenſuræ effectus, ſeu obligationes, à quibus ratione metus grauis excuſari poteſt Cenſuratus; nam v. g. Sacerdos, qui iam eſt excommunicatus ratione metus, vt dictum eſt, excuſari quandoque poteſt ab obligatione non celebrandi cum eâ Cenſurâ, ac proinde ab incurrendâ Irregularitate, ſi celebret, ſicut, & excuſari poteſt ab adminiſtratione aliorum Sacramentorum, vt iam ſuprà notauimus. Quærimus ergo, quinam effectus Cenſurarum ſint illi, à quibus poſt incurſam Cenſuram, Cenſuratus poteſt, aut ſolet excuſari? Huic quæſito poſſumus generaliter reſpondere excuſare metum grauem ab effectibus mediatis Cenſuræ, itaque *Reſp. metum grauem excuſare ab effectibus me-*

diatis Cenſura.

excuſat ab illis effectibus qui tunc quædam obligationes non præſtandi actus aliquos à quibus exercendis Cenſuratus tenetur abſtinere, vt celebrare, adminiſtrare Sacramenta, & ſimilia cum circumſtantiis, & limitationibus doctrinæ ſuprà traditæ. Quâ de re latè tractat Vgolinus *Tabula* 1.*c.*14. Suarius *diſp.*6.*ſect.*2.*n* 7. Filliucius *cap.*7. *quæſito* 5. quod ſi loquamur de effectibus immediatis, non ita abſolutè id poteſt affirmari; nam Cenſura ſecum inuoluit executionem, ita, vt manente Cenſurâ, maneant etiam effectus ipſius immediati, maximè illi, qui non requirunt aliquam executionem, poſitiuam, aut negatiuam ex parte ipſius Cenſurati, quales ſunt, qui videntur de intrinſecâ ratione ipſius Cenſuræ. Vnde excommunicatus v.g. eo ipſo quòd lapſus eſt in excommunicationem priuatur participatione ſuffragiorum Eccleſiæ; & verâ Iuriſdictione etiam priuaretur ad abſoluendum quicumque excommunicatus occultus ſtando Iuri antiquo; ſicut ſecundum Ius nouum priuatur excommunicatus publicè denuntiatus. Itaque poſt incurſam Cenſuram accedente vi, vel metu graui, poteſt cenſuratus facere aliquid, quod per Cenſuram vetitum eſt, vt abſoluere vel aliâ Sacramenta miniſtrare, ſi timeat hæc omittens ſubiturum infamiam, aut fore cauſam grauis ſcandali, aut ſit grauis neceſſitas proximi ita faciendi. Poteſt etiam occultus excommunicatus audire ſacrum, aut celebrare ad vitandum ſcandalum, vel grauem detractionem, & ſimilia; nomine verò ſcandali non debet intelligi quædam quaſi admiratio hominum, aut vulgicum frequenti ſermocinatione de eâ re, ſed intelligi debet occaſio peccati cum detractione, iudicij temerarij &c. Ratio verò doctrinæ huius eſt, quia, quando duo præcepta incompatibilia ſimul occurrunt, & alterutrum illorum neceſſariò prætermittendum eſt, illud debet ſeruari, quod maius eſt, & vrgentius; maius autem videtur non exhibere ſcandalum populo, quam illud alterum præceptum non faciendi præter obligationem Cenſuræ audiendo ſacrum, aut celebrando &c. Ergo in eo caſu hoc ſecundum non cenſetur obligare, nec cum tanto diſpendio vult Eccleſia præceptum ſuum vim habere. Ita Suarius *ſuprà n.*15.*diſp.*6.*ſect.*3. Coninck *ſuprà n* 103 Filliucius *c. illo* 7 *quæſt.*7. & *c.*8.*qu.*14.*n.*271. Henriquez *lib.* 13 *c.*6.*n.*7 & *lib* 3. *de Pœnit.c.*15. Sotus *in* 4.*diſt.*22. *q.*1.*art.*4. Nauarrus *c.*27. *n.*339. Azor 1.*p.lib.*10. *c.*31.*q.*6. Cordub. *in ſumma q* 137 & 142. Sayrus *lib.*2.*c.*15.*n.*4. & alij apud Auilam 2.*p.c.*6.*diſp.*8. *dub.*5. Quidquid in contrarium ſentiat Caietanus 1.2.*q.*96.*art.*4. & Syluest. *verb.excom.*5.*n.*1. aliique non nulli; ſed de his omnibus ſequenti ſectione dicemus, vbi ex inſtituto diſputabimus de effectibus excommunicationis.

Quod non eſt ita abſolutè aſſerendum de immediatis effectibus.

Poteſt occultus excommunicatus celebrare &c. ad vitandum ſcandalum.

Vtrum autem excommunicatus, vel ſuſpenſus toleratus poſſit actus Iuriſdictionis exercere? ibidem quoque per occaſionem diſputabimus.

DVBITATIO XXV.

An excuſet ab incurrendâ Cenſurâ conſenſus partis in cuius fauorem Cenſura fertur?

359 OMiſſis variis dicendi modis aſſerendum omnino eſt voluntatem, ſeu conſenſum illius in cuius fauorem conceſſa fuit Cenſura, ſufficere ad ſuſpendendam Cenſuram ne incurratur. Vnde, ſi quis obtinuit à ſummo Pontifice excommunicationem contra ſuos debitores non reſtituentes intra ſex menſes ſufficit, vt etiam elapſo tali tempore non incurrant, ſi creditor ille remittat debitum, aut proroget terminum ad ſatisfaciendum ſiue ſit ipſe Dominus debiti, ſiue procurator, aut alius quiuis, qui habeat plenipotentiam ab illo ad remittendum, vel prorogandum. Ita Angelus *verbo excommunic.n.*2. Suarius *diſp.*3.*ſect.*6.*n.*8. Filliucius *Tract.* 11.*cap.*3.*qu.*12. *num.* 80. Diana cum aliis Par.5. Tract.9.Reſ.65. Coninck *diſp.*14.*dub* 16.*n.*199. aliique non nulli. Ratio eſt, quia, ſi ille creditor condonaret abſolutè debitum, ceſſaret omnino Cenſura propter ablatam materiam, & cauſam, ob quam ferebatur; quod etiam concedunt Auctores oppoſitæ ſententiæ, de quâ poſteà: ergo, ſi ſuſpendatur obligatio debiti conceſsâ prorogatione termini, ſuſpendetur etiam ipſa Cenſura; ſicut enim abſoluta, & in perpetuum condonatio debiti facit, vt iam non ſint ampliùs debitores, qui debebant, ita remiſſio illa pro aliquo tempore facit, vt debitores pro illo tempore non ſint propriè debitores: ergo ſicut ceſſat abſolutè Cenſura pro toto tempore in vno caſu, ceſſabit pro illâ parte temporis in alio. Accedit, quod excommunicatio obtenta à prædicto creditore cenſetur habere tacitam conditionem, niſi creditores reſtituant intra tale tempus iuxta voluntatem ipſius creditoris. Vnde ſi voluntas eſt creditoris, vt non teneantur intra tale tempus reſtituere, ceſſat conditio; ſub quâ cenſetur data cenſura. Vlterius Iudex concedens Cenſuram in gratiam creditoris non cenſetur velle obligare debitorem vltra voluntatem, & intentionem creditoris. Tandem Cenſura non cenſetur ferri; niſi in contumaces; non tamen cenſetur contumax, qui non reſtituit intra illum terminum conceſſæ dilationis.

Aſſerendum conſenſum illius in cuius fauorem conceſſa fuit Cenſura ſufficere vt Cenſura non incurratur.

Ratio eſt.

360. Oppoſitam ſententiam ſequuntur Nauarrus *c.*25.*n.*25. Sayrus *lib.*1.*c.*11 *n.*20. Vgolinus *tabula* 1.*c.*20.§.6.*non longè à fine*, aliique recentiores Probant 1. quia ſicut ferre Cenſuram eſt actus Iuriſdictionis, ita illam differre ſeu ad tempus ſuſpendere. ergo ſine conſenſu Iudicis non poteſt illam ſuſpendere creditor, cùm non habeat Iuriſdictionem.

Oppoſitam ſententiam ſequitur Nauarrus &c. Probat. 1.

361. Reſpondetur tamen facilè, ſuſpendere quidem Cenſuram directè, & poteſtatiuè eſſe actum Iuriſdictionis; ſuſpendere verò ſolùm per ſubtractionem materiæ; & condonationem, ſeu prorogationem debiti eſſe actum non Iuriſdictionis; ſed dominij; qui actus competit creditori. Vnde ille prorogando terminum Cenſuram ſuſpendit indirectè per ablationem materiæ, quatenùs condonat ſolutionem debiti intra præfixum terminum.

Reſp. ad rationem oppoſitæ ſententiæ.

362. Por-

Probant 2.

362. Probant 2. quia verba Cenſuræ faciunt, quod ſonant; ſed ſonant, & ſignificant debitores ligari intra ſex menſes, ſi non ſoluant: ergo quantumnis creditor remittat, id faciunt.

Reſp.

363. Reſpondetur ex dictis verba Cenſuræ facere quod ſonant iuxta mentem, & voluntatem ſuperioru ferentis Cenſuram, eius autem mens, & voluntas eſt non ligare debitores; niſi iuxta intentionem creditoris, in cuius fauorem Cenſura fertur; creditoris autem intentio eſt, vt prorogetur terminus.

Dubium.

Non conſentiunt Authores.

364. Vtrùm autem elapſo termino prorogato debitor, in cuius fauorem terminus prorogatus fuit, incidat in Cenſuram abſque nouo conſenſu Iudicis ex vi præcepti? non conſentiunt Auctores negant enim Angelus Syluester, Nauarrus ſuprà, & alij; affirmant verò Suarius *diſp. illa 3 ſect. 6. n. 11.* Filliucius *ſuprà n. 82. & c. 7. q. 8. n. 244.* Hurtado Cornejo quos contra Vgolinum ſequitur Diana *5. par. Trac. 9. Reſ. 22. &* 65. aliique non nulli, quia Iudex, qui præfixit terminum non præfixit illum ad finiendum intra eundem terminum ſuum præceptum, & obligationem, annexamque Cenſuram; ſed ſolùm ad finiendam permiſſionem aut licentiam differendi impletionem præcepti, & ſolutionis; ſenſus enim præcepti eſt, vt intra talem terminum ſoluat; quod ſi non ſoluerit, Cenſuram incurrat, ita, vt intra talem terminum ſoluens (ſaltem in vltimâ parte temporis) euadat Cenſuram; ſi tamen vltra illum terminum diſtulerit, cenſuram incurrat. Vnde præceptum Iudicis cum ſuâ pœnâ perſeuerat, etiam poſt terminum ab ipſo præfixum, & adhuc poſt terminum à creditore prorogatum. Ideò ex vi illius præcepti abſque nouo conſenſu Iudicis incurritur Cenſura, non, quia creditor præceptum differat, aut Cenſuræ impoſitionem; ſed; quia differt, aut ſuſpendit naturalem obligationem ſoluendi, & ſic indirectè, & non poteſtatiuè, vt explicatum eſt ſuſpenditur ipſa latio Cenſuræ vſque ad finem prorogationis termini. Idem docent alij referendi *diſp. 3. dub. 17 §. Ad quartum* nu. 392. Legantur ibi dicenda §5. ſequentibus.

De aliis cauſis excuſantibus ab incurrendâ Cenſura partim diximus in præcedentibus partim dicemus in ſequentibus.

SECTIO IV.

De effectibus excommunicationis maioris.

Communis effectus excomm. maioris.

365. COmmunis, & vniuerſalis effectus excommunicationis maioru eſt, vt ipſi excommunicati teneantur abſtinere ab aliquibus actibus de quibus ſigillatim dicemus. Item effectus excommunicationis eſt vt cæteri fideles teneantur ipſos excommunicatos vitare. In vnoquoque igitur actu dicemus, quid ſit prohibitum, & ſub quo peccato, an mortali, vel veniali comparatione aliorum; item comparatione ipſorum excommunicatorum; priùs tamen placet examinare quid requiratur, vt nos teneamur eos vitare, & quid, vt ipſi teneantur abſtinere ex vi ipſius excommunicationis. Omnes autem effectus reduci poſſunt ad quatuor capita: primum quos excommunicatos teneamur vitare: ſecundum ſpectat ad communicationis ciuilis, ſeu humanæ priuationem: tertium ad priuationem communicationis ſacræ, hoc eſt in rebus ſacris videlicèt in ſuffragiis Eccleſiæ, in Sacramentis, in ſacrificio Miſſæ, & in ſepulturâ; quartum ſpectat ad inhabilitatem ad officia, vel beneficia, tam Eccleſiaſtica, quàm ſæcularia, & ad ea, quæ ſunt Iuriſdictionis. De his omnibus ſigillatim dicemus.

Omnes effectus excommunicationis reduci poſſunt ad quatuor capita.

DVBITATIO XXVI.

Quos excommunicatos teneamur vitare? & qui excommunicati ſe debeant abſtinere?

vid. Dian. 1 p. Tr. 11. Reſol. 35.

Aſſerendum eſt: nullum excommunicatum tenemur vitare præcepto eccleſiæ niſi nominatim excommunicatum & denunciatũ vel manifeſtum percuſſorẽ clerici.

366. ASſerendum eſt, nullum excommunicatum tenemur vitare ex Eccleſiæ præcepto; niſi ſit nominatim excommunicatus, & denunciatus, vel Clerici percuſſor adeo manifeſtus, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari. Aſſertio eſt in praxi tuta, & recepta ab omnibus. Aliqua tamen, quæ in hac aſſertione continentur, ſunt in opinione poſita; atque inprimis certum eſt apud omnes eſſe obligationem vitandi duo illa genera excommunicatorum, ſcilicèt nominatim excommunicatum denuntiatum, & manifeſtum percuſſorem Clerici. Certum ſecundò eſt neminem teneri ad vitandum; nec in ſecreto, neque in publico eum, quem ſcit eſſe excommunicatum per generalem excommunicationem à Iure, vel ab homine, quando id non eſt notorium & publicum; quia, licèt olim per caput. *Cùm non ab homine c. cum deſideres*, & *cap. A nobis de ſententia excommunicationis*. quiſque fidelium teneretur vitare quemcumque ſciret eſſe excommunicatum, publicum quidem publicè; & occultum occultè; tamen poſt conſtitutionem quæ incipit *ad euitanda ſcandala* editam in *Concilio Conſtantienſi*, & à Martino V. approbata, & confirmata certum eſt & in dubitatum non eſſe obligationem vitandi excommunicatos excommunicatione generali, quando non ſunt notorij, & publici, quia ſaltem hoc conceſſum fuit in illâ conſtitutione. An verò excommunicatos ſpecialiter, & nominatim teneamur vitare, etiamſi non ſint notorij, & publici: in opinione poſitum eſt. Nam Adrianus *in 4. de Confeſſione q. 5. dub. 9.* & *de Eucharistiâ q. vltimâ.* Ioannes à Medina *c. de Pœnit. q. de Confeſſione facta excommunicato.* Felinus *in c. Rodulphus de reſcript.* Petrus Sotus *lect. 3. de Clauibus*, & Dominicus Sotus *in 4. diſt. 1. q. 5 art. 6* & *diſt. 22. q. 1. art. 4.* & alij apud Sanchez paulò poſt citandum dicunt eſſe vitandos ab eo, qui ſcit eſſe excommunicatos; quia nihil putant circa hos innouatum, aut conceſſum per dictam conſtitutionem. *Ad euitanda.*

Controuerſia de excõm. ſpecialiter & nominatim. Adriani opinio.

Authoris Iudicium.

367. Nihilominùs veriſſimum puto etiam excommunicatos ſpecialiter & nominatim non eſſe vitandos, quando eorum excommunicatio non eſt notoria, & publicata. Ratio eſt, quia hoc ipſum continet prædicta conſtitutio. Nam poſtquàm dixerat quòd non teneamur abſtinere ab excommunicatis per ſententiam generalem, addit in hæc verba, *niſi talis ſententia, prohibitio, ſu-*

ſpenſio, aut Cenſura, fuerit in certam perſonam à Iudice publicata, vel denuntiata ſpecialiter, & expreſſè. Ita Nauarrus *c. 27. n. 35. notabili* 1. & *n. 93. in fine.* & *de Pœnit. diſt. 6. c. 1. §. laboret. n. 10. & 23.* Caietan. *verb. abſolutio c. 3.* Couarruuias *§. 2. n. 7. illatione 4. & § 6. n. 7. poſt 5 concluſ.* Victoria *de Excom. § 4. & 16.* Syluester *Excomm. 3 §. 10. & 11. & 21.* Guttierrez *in quæſt. Canonicis c. 1. n. 29.* Henriquez *lib. 13. c. 5. n. 1.* Suarius *diſp. 9. ſect. 2. n. 8.* Vaſquez *de Excom. dub. 2.* & quod caput eſt, hæc doctrina in praxi eſt vſu recepta in vrbe Romana, & in toto Orbe. Illud aduerterim Sotum, Nauarrum illas duas particulas *publicata, vel denuntiata.* Copulatiuè legere, & accipere per particulam *&;* Syluestrum verò & Antoninum disiunctiuè. Maiorem difficultatem in hac re agnoſcit Sanchez circa hæreticum, de quo agit in ſumma lib. 2. cap. 9. n. 4. & citat non paucos ſentientes ſi lata ſit ſententia illum declarans hæreticum ſtatim eſſe vitandum quorum aliqui (vt *num. præcedenti* dicebam) de quouis alio damnato id putant ſi crimen ſit tale cui certum ſit & indubitatum habere annexam excommunicationem. Atque hoc probabiliſſimum putat Sanchez. Probabilius tamen cenſet non eſſe vitandum, nec cenſeri nominatim ſic excommunicatum; idque probat ex verbis citatis ex ea conſtitutione, quam etiam legit cum particulà *&.* & non diſiunctiuè præterea decretum illud, vtpotè in animarum fauorem, potiùs eſt extendendum, vt requiratur expreſſa & formalis cenſuræ declaratio, quàm reſtringendum vt ſufficiat tacita præſertim cùm multi ignorent illi crimini eſſe annexam cenſurā. Hucuſque dicta ea dicenda in hac dubitatione intelligentur melius & in particulari ex dicendis dub. 28. vbi iterū tanguntur.

Dubium.

368. Eſt etiam in opinione poſitum an teneamur vitare omnes notoriè excommunicatos; nam quòd teneamur eos vitare etiam ante denuntiationem, docet Couarr. ſuprà, & Nauarrus in *c. 1. de Pœnit. diſt. 6. §.* laboret in fine, & olim in *ſumma.* Item Sylueſter *Excommunic. 5. n. 9.* Felinus *ſuprà* Panormit. & alij apud citatos Auctores. Fundamentum eorum eſt, quia Conſilium Baſileenſe quod fuit poſt Conſtantienſe, poſtquàm dixit cum Conſtantienſi non eſſe vitandos excommunicatos; niſi eſſent nominatim excommunicati, & denuntiati, addit, *vel; niſi ſint adeò notorij, vt nulla poſſint tergiuerſatione celari, nec vllo iuris remedio excuſari;* cùm tamen Concilium Conſtantienſe tantùm excepiſſet ab illa generali regula manifeſtum Clerici percuſſorem adeò notorium, vt nullo remedio Iuris poſſit excuſari.

Reſp. Couarr. Nauarrus &c. iuxta Concilium Baſileenſe.

Standum eſt Concilio Conſtantienſi potius quàm Baſileenſi

369. Standum nihilominùs eſt Concilio Conſtantienſi potiùs quàm Baſileenſi eſtque communis ſententia Doctorum. Ita Antoninus *2. p. tit 9. c. 10. §. vltimo, & 3. p. tit 25. c. 3.* Caietanus & vterque Sotus, Victoria Gutierrez Henriquez, Suarius, Vaſquez. *locis citatis,* Maior, *q. 3.* Corduba *caſu* 142. Armilla *Excommunic. n. 50.* Toletus *lib. 1. c. 9.* Sà *Excommunic. n. 34.* Auila *p. 2. c. 6. diſp. 2. dub. 2.* & pro hac ſententia refert Turrecrematā (qui interfuit Concilio Baſileenſi) *2. p. ſummæ c. 100.* & ait Syluestrum mutaſſe ſententiam in *Conſlatorio Epiſtolarum* poſtquàm vidit in Turrecremata illud Decretum Baſileenſe conditum fuiſſe, poſtquàm Eugenius 4. reuocauerat illud Concilium. Vnde Syluest. varijs in locis diuerſimodè ſentit; nam verbo *Excommunicatio. 5. n. 7. notabili* 4. & verbo *Miſſa 2. q. 3.* hanc tenet ſententiam; quamuis poſteà in illo *verb. Excommunicatio,* ſententiam mutet. Conſenſit etiam nobiſcum Nauarrus *c. 27. in vltimâ editione n. 35. notabili* 3. & Clarius *c. 9. n. 8.* in hanc inclinat, ac tandem expreſsè docet *in libro de Oratione miſcel* 47.

Probatur 1. ex vſu fidelium.

370. Probatur 1 ex vſu fidelium; nam in Angliâ & Germaniâ Catholici ſecurè, & ſine ſcrupulo communicant cum ijs, qui ſunt notoriè Hæretici, & conſequenter notoriè excommunicati. Imò in Regionibus etiam, omnino Catholicis, quando propter varia negotia intra fines admittuntur aliqui Hæretici, quos notoriè conſtat eſſe tales, atque adeò excommunicatos, omnes promiſcuè fideles cum ipſis agunt, etiam ij, quos nulla vrget neceſſitas abſque vllo ſcrupulo, aut diſpenſatione, quod non ſemel contigit in Hiſpaniâ cum Anglis alijſque Hæreticis.

Probatur 2. ex Martino 5. pontifice.

371. Probatur 2. quia teſte Antonino *ſuprà* Papa Martinus V. prædictam Conſtitutionem iuxta tenorem Concilij Conſtantienſis viuâ voce in perpetuum confirmauit. Vnde in poſterum vſu eſt receptiſſima in tota Eccleſiâ videntibus Pontificibus; quod ſatis eſt, vt, quamuis alioquin Conſilium Baſileenſe tunc temporis auctoritatem habuiſſet, iam eſſet illi Iuri derogatum.

372. Ita habemus ex dictis non eſſe obligationem ex Eccleſiæ præcepto vitandi vllum excommunicatum; niſi ſit nominatim denuntiatus, vel manifeſtus Clerici percuſſor.

Ex hac doctrina Colligunt Nauarrus &c.

373. Ex hac doctrinâ meritò colligunt Nauarrus *diſt. illa 6. de Pœnic. n. 32.* Henriquez, Suarius, Gutierrez, & Auila *ſuprà.* Armill. *excommunic. n. 6.* alijque recentiores Parochum, etiamſi ſecum habeat ſententiam declaratoriam contra aliquam perſonam, non teneri illam vitare, antequàm eam denuntiet; nec ſanè malefaciet; ſed potiùs optimè; ſi antequam publicetur talis ſententia declarandum illum moneat, vt reſipiſcat.

Aduertunt Maior Sotus &c.

374. Aduertunt etiam Maior *diſt. 18. q. 2. & 3.* Couarr. Sotus, Gutierrez, Suarius, & Auila *ſuprà* tunc dici perſonam aliquam nominatim excommunicari; quando, vel proprio notatur nomine, vel talibus circumſtantijs, & ſignis, quibus ſufficienter, & in particulari deſignetur perſona, vt, ſi dicatur Prætor Salmantinus, vel Decanus huius Eccleſiæ. Si verò denuntietur Petrus, & ſequaces pro excommunicatis, Petrus quidem erit nominatim denuntiatus, non verò alij.

Addit Auila

375. Addit Auila, quòd ſi quis appellet à declaratione, & denuntiatione excommunicationis; non eſt vitandus; imò ſententia declaratoria eſt nulla; ſi fiat ſine citatione vt diximus *ſuprà dub.* 20.

Addit vlterius Suarius.

375. Addit vlterius Suarius ſententiam debere eſſe abſolutam, vt teneamur vitare, nec ſufficit conditionata, etiamſi fuiſſet iuridicè denuntiata, vt, ſi Petrus denuntietur excommunicatus publicè in Eccleſiâ, ſi non fecerit tale quid, non tenemur eum euitare; niſi poſt impletam conditionem

ditionem

ditionem abſolutè denuntietur excommunicatus.

377. Verùm autem ad obligationem vitandi excommunicatum ſufficiat, quòd contra eum ſit lata, & denuntiata ſententia Declaratoria criminis, cui eſt annexa excommunicatio, vt criminis Hæreſis, non eſt ita certum. Affirmat Suarius ſuprà, & aliqui alij; alij verò negant; de hoc tamen dicemus dub 28. & diximus nu. 367.

Aduertendum eſt, quod hucuſque diximus non eſſe obligationem vitandi intelligendum eſſe ex præcepto Eccleſiæ.

378. Tandem aduertendum eſt, quod hucuſque diximus non eſſe obligationem vitandi, intelligendum eſſe ex præcepto Eccleſiæ; nam ex præcepto naturali non cooperandi cum peccato alterius, aut non inducendi proximum ad peccatum, ſæpe tenebimur vitare excommunicatos generaliter, & occultos, vt ſuo loco dicemus. Et quidem Sotus *in 4. diſt. 13. q. 1. art. 9.* enumerat quatuor caſus, in quibus Iure ipſo naturæ tenemur vitare quoſcumque excõmunicatos, primum, quando ex tali communicatione ſequitur fauor tali excommunicato, & eius doctrinæ, vt ſi ſit Hæreticus; ſecundum ratione correctionis fraternæ, vt, ſi credo quod ex non communicando cum eo confundetur; tertium; quando ex tali communicatione immineret mihi periculum incidendi in ſimilem errorem; quartum, quando ex tali communicatione ſequeretur ſcandalum; quibus addi poteſt quintus; quando talis communicatio eſſet cooperatio. Legantur quæ dicemus *dub. 36.*

Ex præcepto naturali ſæpe tenemur vitare excommunicatos generaliter.

Quoties nõ peccatur contra Eccleſiæ præceptum communicãdo cum excommunicatis non incurritur excommunicatio minor.

379. Illud autem eſt veriſſimum quoties non peccatur contra Eccleſiæ præceptum communicando cum excommunicatis, non incurritur excommunicatio minor, quæ eſt Cenſura Eccleſiaſtica contra eos, qui ſunt contumaces, & in obedietes Eccleſiæ. Vnde excommunicatio minor, nunquàm incurritur; niſi communicando, vel cum publicè denuntiato, vel cum notorio Clerici percuſſore; qui duo ſolùm dicuntur non tolerati.

Aſſerendum eſt omnes excommunicatos teneri abſtinere à communione cum alijs fidelibus niſi in caſibus permiſſis.

380. Quoad ſecundum, quod quæritur in hac dubitatione aſſerendum eſt excommunicatos, ſiue generaliter ſiue nominatim; ſiue publici ſint ſiue occulti tenentur abſtinere à communicatione cum alijs fidelibus (niſi in caſibus permiſſis de quibus poſteà) cùm primum ſunt excommunicati, quod eſt certum apud omnes Auctores. Ratio eſt; quia in prædictâ Conſtitutione, quæ edita fuit in Concilio Conſtantienſi, & in illâ etiam Baſileenſi additur *per hoc tamen nihil volumus releuare, aut fauere ipſis excommunicatis*: ergo remanent cum eâdem obligatione, quam anteà habuerunt; ſolùm autem reſultat illis ex fauore aliorum, vt requiſiti ab alijs poſſint licitè agere cum illis; quia, cum cõmunicatio ſit relatio mutua, non potuit alijs fidelibus ille fauor concedi licitè communicandi; niſi etiam excommunicatis ipſis concederetur, vt incommodum, & fauorem aliorum poſſint cum illis communicare. Quod ex poſteà dicendis ampliùs confirmabitur quidquid nonnulli ſentiant in contrarium. Legantur quæ dicemus *dub. 33. & 34.*

DVBITATIO XXVII.

An teneamur vitare ſuſpenſos & interdictos nominatim denuntiatos?

Ratio dubitandi.

381. Ratio dubitandi eſt, quia ex vno capite nulla videtur eſſe obligatio vitãdi prædictos; nã ſuſpenſio (idemque iudicium, & de interdicto) non eſt Cẽſura priuans cõmunicatione hominũ, in quo differt ab excõmunicatione ergo vi ſuſpenſionis non tenemur euitare ſuſpenſum. Confirmatur, nullum enim extat Ius, in quo Eccleſia prohibeat fidelibus communicare cum ſuſpenſo, aut interdicto; & tamen multi ſunt Textus prohibentes fidelibus communicationem cum excommunicatis; non eſt ergo aſſerenda talis obligatio ſine fundamento. Vlterius, ſi eſſet prohibitum communicare cum ſuſpenſo communicans cum illo incurreret ſuſpenſionem, aut excommunicationem minorem; ſicut cõmunicans cum excommunicatu; ſicut enim hic, ita & ille faceret contra Cenſuram; nemo autem dixiſſe videtur per communicationem cum ſuſpenſo incurri minorem excommunicationem. Imò & Nauarrus *c. 25. n. 93. & 94.* ait nullam incurri ſuſpenſionem ex eo, quòd quis celebret coram perſonis interdictis.

382. Ex alio verò capite videtur eſſe talis obligatio vitandi ſuſpenſos, & interdictos; nam Conſtitutio illa Concilij Conſtantienſis eodem modo confert fidelibus facultatem, vt non teneantur vitare ſuſpenſos & interdictos; niſi nominatim denuntiati; ſicut confert reſpectu excommunicatorum; eodemque tenore loquitur de ſuſpenſis, & de excommunicatis; ergo eſt obligatio vitandi ſuſpenſos; aliàs nihil conferret. Hinc eſt, vt Auctores communiter doceant non eſſe obligationẽ euitãdi ſuſpẽſos, & interdictos niſi ſint denuntiati, ſi verò ſunt denũtiati teneri. Ita Gutierr. *in quæſtionibus Canonicis c. 1. n. 43.* Caietanus *3. p. q. 82. art. 9.* Auila *p. 2. c. 6. diſp. 2. dub. 5.* Nauarrus *c. 27. n. 163. in fine.* Imò *in c. 5. Laborat de Pœnit. diſt. 6. n. 24.* ait grauius eſſe non vitare ſuſpenſum in ijs, in quibus ſuſpenſus eſt, quàm non vitare excommunicatum, quia hoc poſteriùs (inquit Nauarrus) regulariter eſt veniale; non vitare autem ſuſpenſum; aut interdictum in illis, in quibus ſuſpenſus eſt, nemo dixit non eſſe mortale.

383. Huic ſententiæ videtur quodammodo fauere *c. ſtatutum de ſententiâ excommunicationis in 6.* ſed; ſi rectè intelligatur, parum, aut nihil fauet; nam ibi Gloſſa explicat non velle Pontificem quod teneamur vitare ſuſpenſos, & interdictos; ſicut excommunicatos; ſed, quòd, ſicut ſententia excommunicationis maioris lata ab homine contra participantes cum excommunicatis à ſe, niſi nominatim, & in particulari moneantur, eſt nulla, & irrita: ita etiam ſententia Interdicti, aut ſuſpenſionis lata ab homine contra participantes cùm excommunicatis à ſe, ſit nulla; niſi monitio nominatim præcedat.

Aduertendũ nullum eſſe præceptum

384. Aſſerendum eſt non eſſe vllum præceptum Eccleſiaſticum fidelibus impoſitum, quo teneantur vitare ſuſpenſos, aut interdictos, etiã

Eccleſia quo fideles tenentur vitare ſuſpenſos aut interdictos nominatim denuntiatos.

nominatim denuntiatos. Id, quod ſatis probant rationes dubitandi in principio poſitæ. Vnde, qui ſecluſo ſcandalo audiret Miſſam à ſuſpenſo, vel interdicto, etiam nominatim denuntiato in loco non interdicto, vel ſimul cum illis intereſſet Miſſæ, alijſque Diuinis officijs, non peccaret, nec qui communicant in humanis. Ita Henriquez *lib.* 13. *c.* 5. *n.* 5. Suarius *diſp.* 28. *ſect.* 5 *n.* 5. & 6. *& diſp.* 35. *ſect.* 3. *n.* 2. Rodriguez in Summa p. 1. verb. *Deſcomunion. c.* 86. *n.* 5. alijque multi; Lege *diſp.* 5. *dub.* 4. *c.* 5. vbi agimus de priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ virtute Interdicti & *dub.* 5 5. *infertur* 15.

385. Peccabunt tamen fideles ſi communicent cum ſuſpenſis, & interdictis, etiam non denuntiatis, cooperando, vel inducendo, in actibus, vel ad actus, à quibus ſunt ſuſpenſi; vel interdicti: nam ipſo Iure Naturali eſt obligatio non inducēdi, & non cooperandi cum peccatis aliorū.

Poſt Concilium Conſtantienſe poterunt fideles petere à ſuſpenſo vel interdicto nō denuntiato vt miniſtret Sacramenta &c. quando talia petenti vtilia ſunt.

386. Poſt Concilium tamen Conſtantienſe poterunt fideles petere à ſuſpenſo, vel interdicto non denuntiato, vt adminiſtret Sacramenta; vel alia faciat, in quibus eſt ſuſpenſus, quando vtilia ſunt ipſi petenti, & tunc, nec petentes peccabūt; nec ſuſpenſi facientes; quando requiſiti, & rogati faciunt in fauorem aliorum; hoc enim contulit Conſtitutio illa *Ad euitanda.* Concilij Conſtantienſis, de quâ diximus *dub. præcedenti*, vt ſcilicèt, nunc licitæ ſint multæ actiones ſuſpenſo non denuntiato, ſi eas faciat ad petitionem aliorum fidelium, & propter eorum, vel neceſſitatem, vel iuſtitiam, quæ anteà ipſi non licerent, iuxta ea, quæ in ſequentibus dicemus, agentes de communicatione in Sacramentis, vbi dicemus quænam requiratur neceſſitas, vt id ſit licitum. Quod ſi hoc non eſſet conceſſum in illâ conſtitutione, inutilis planè eſſet illa conceſſio, vt *ſuprà* notabamus in ratione dubitandi. Ita Suarius *ſuprà*. Sotus *lib.* 10. *de Iuſtitiâ q.* 5. *art.* 3. *Column.* 6. imò, & Auila ſui non memor *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 4. *dub.* 6. vbi contra alios Auctores docent quod ſuſpenſi degradati, & Irregulares non ſolùm poſſunt recitare Diuinum officium cum alijs priuatim; ſed etiam in Choro, quia prædictis ſi alias non ſint excōmunicati non eſt prohibitum (inquit) communicare cum alijs; ſolùm enim prohibita illis eſt exequutio Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis; adminiſtratio Sacramentorum; ſuſceptio, & executio ordinum.

Ex tradita doctrina infertur.

387. Ex traditâ doctrinâ infertur poſſe fideles audire Miſſam hominis perſonaliter interdicti, & ſimul cum perſonis interdictis, vt concedit expreſsè Suarius *diſp.* 35. *ſect.* 3. *n.* 4. quod intelligo dummodò non ſint excommunicati denuntiati.

388. Nec inde inferre licèt poſſe aliquem celebrare coram perſonis interdictis; id enim prohibitum eſt (vt notauit idem Suarius) per *c. Alma mater.*

De Irregularitate eodē modo philoſophandum atq; de ſuſpenſione & interdicto.

389. De Irregularitate eodem modo eſſe philoſophandum; atque de ſuſpenſione, & Interdicto docet cum Cano Auila *ſuprà*, quia licèt non ſit Cenſura, eſt ſaltèm ſententia; & decretum dicit prætextu cuiuſcumque ſententiæ, vel Cenſuræ à Iure, vel ab homine: ergo comprehenditur Irregularitas.

DVBITATIO XXVIII.

Quænam denuntiatio excommunicationis, & quæ notitia ipſius denuntiationis requiratur, vt teneamur vitare excommunicatum?

390. MVlta circa hoc dubitari poſſunt, quæ ſigillatim placet decidere, licèt aliqua iam tetigerimus per occaſionem in præcedentibus. Dubitatur primò, an ſatis ſit, vt teneamur aliquem vitare, quòd fuerit per ſententiam Iudicis damnatus, & publicè denuntiatus de crimine, cui eſt notorium eſſe annexam excommunicationem, vt de hæreſi, vel ſimonia. Duæ ſunt in hac re oppoſitæ, & probabiles ſententiæ. *Probatur 1.* *Duæ hac de re oppoſitæ & Probabiles ſententiæ.*

391. prima ſententia docet non ſufficere eſſe publicè denuntiatum de crimine; ſed requiri, quòd ſit denuntiatus de ipsâ excommunicatione. Ita Nauarrus de *Oratione c.* 22. *Miſcel.* 2. *n.* 5. in antiquâ editione; ſed in nouâ *Miſcellan.* 47. *monitione* 2. *& in ſumma c.* 9. *n.* 8. *in fine* & alij poſteà referendi. Probant, quia ſunt multi ruſtici qui ignorant excommunicationem eſſe annexam peccatis illis; item quia ſunt diuerſa valde crimen, & excommunicatio, quæ imponitur crimini; ergo diuerſum eſt denuntiare aliquem incidiſſe in crimen, & incidiſſe in pœnam criminis, quæ eſt excommunicatio. *Prima.*

392. Secunda ſententia, eſt ſatis eſſe, vt aliquis cenſeatur nominatim excommunicatus, & denuntiatus, ſi in eum lata ſit ſententia, & denuntiata criminis commiſſio, quando certum & indubitatum eſt tali crimini annexam eſſe excommunicationem; nam tunc perinde eſt declarare, & denuntiare commiſiſſe crimen; ac denuntiare incurriſſe excommunicationem. Quòd ſi aliqui ignorent illi crimini annexam eſſe excommunicationem, illi durante tali ignorantiâ, ab obligatione illum vitandi excuſabuntur. Ita docet Sotus apud Nauarrum, & Couarr. 5. 2. *n.* 9. *in fine* Gutier. citatus *dubitationibus præcedentibus.* Henriquez *ſuprà n.* 4. &, idemque repetit idem Henriquez lib 9. *de Miſſa c.* 15. *n.* 4. *litera A.* contra Nauarrum. Item Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 2. *dub.* 3. *poſt* 3. *concluſionem conſentit* Suarius ſuprà vt ſtatum notabo paulò poſt. *Secunda.*

393. Nihilominus probabilior mihi videtur ſententia Nauarri propter ſecundam illius rationem; ſicut enim crimen diſtinguitur à pœnâ criminis: ita denuntiatio criminis diſtinguitur à denuntiatione pœnæ; in odioſis autem, quale eſt hoc requiſitum de denuntiatione ſtrictè ſunt verba interpretanda. Cùm ergo odioſum ſit, & oneroſum vitare excommunicati ſub conditione denuntiationis; lex autem denuntiationem excommunicationis, aut excommunicati requirat, potius, quàm criminis, aut criminoſi; non eſt cur denuntiationem excommunicationis, aut excommunicati extendamus ad denuntiationem criminis, aut criminoſi; ſed ſtrictè ſiſtendum eſt in verbis. Quando ergo aliquis denuntiatur criminoſus, & commiſiſſe crimen formaliter, & præcisè per hoc, non ſignificatur incurſus in pœnam criminis, ſed in culpam: ergo formalis illa denuntiatio, ſi ſtrictè & propriè *Probabilior videtur ſententia Primi Authoris.*

priè accipiatur, non eſt denuntiatio excommunicati, aut excommunicationis, qualis requiritur in illâ Conſtitutione Concilij Conſtantienſis. Ideo hanc ſententiam docet Sanchez (vt notauimus nu. 167. *in ſum. lib. 2. c.* 9. *n.* 4. Vbi pro oppoſitâ ſententiâ plures refert. Idem docet Graff. 1 p. lib. 4. c. 11. n. 5. Reginald. lib. 1. n. 118. & alij Recentiores. Imo Sanchez ſatis probabiliter putat, non ſufficere; etiam ſi in ſententiâ declaretur illum eſſe hæreticum, aut alterius criminis reum, ac incurriſſe omnes illius pœnas, quia adhuc non eſt ſpecialiter, & expreſsè denunciata excommunicatio; & in Concilio Conſtantienſi dicitur non eſſe vitandum *niſi cenſura fuerit à Iudice denuntiata contra perſonam ſpecialiter, & expreſſè.* Et propter eandem rationem ſatis etiam probabiliter docet non eſſe vitandum, etiam ſi diceretur fuiſſe hæreticum, & incurriſſe omnes illius pœnas, & Cenſuras. Conſentit Diana nobiſcum Par. 5. Tract. Reſ. 6 a. vbi alios refert.

Placet quod addit Suarius.

394. Illud mihi placet quod docet Suarius *diſp. 3. ſect. 14. n. 7.* ſcilicet, quòd, quamuis ſit notorium, & diuulgatum crimen alicuius, cui ex annexa eſt excommunicatio, hoc non ſufficit, vt dicatur publicata excommunicatio; ſed requiritur ſemper, vt præcedat ſententia declaratoria Iudicis habentis Iuriſdictionem; quòd etiam docet Henriquez *lib. 13. c. 5. nu. 4.* Sententia autem declaratoria apud Suarium, & Henriquez ſufficit eſſe criminis, cui notorium eſt eſſe annexam Cenſuram: apud Nauarrum verò, quem ſequimur, non ſufficit ſententia criminis declaratoria; ſed ipſius incurſionis in Cenſuram, vt explicatum eſt.

Notat rectè Auila.

395. Illud etiam rectè notat Auila diſp. 11. dub. 11. quod etiamſi non teneamur euitare excommunicatum non denuntiatum, rectè poſſumus publicè vitare eum, qui publicè ſcitur eſſe excommunicatus, quia nullam ei iniuriam facimus.

Dubitatur 2.

396. Dubitari poteſt 2. an ſatis ſit, vt debeat euitari excommunicatus, quod excommunicatio fuerit publicata, etiamſi non fuerit denuntiata in Eccleſiâ in publicâ miſſâ populari; nam prædicta Conſtitutio Concilij Conſtantienſis diſiunctiuè loquitur dicens. *Niſi ſententia fuerit à Iudice publicata, vel denuntiata ſpecialiter, & expreſſè.*

Aſſerendum eſt.

397. Omiſſis alijs aſſerendum eſt non ſufficere publicationem excommunicationis factam in conſiſtorio Iudicis coram paucis; ſufficere tamen ſi auctoritate Iudicis in loco à populo frequentato publicetur, vel, ſi talis ſententia affigatur in locis ita, vt in communem omnium notitiam venire poſſit facilè. Ita Gutierrez, & Suarius locis citatis, & Henriq. l. 5. *num.* 1. *litterâ E in Gloſſa* Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 2. *dub.* 3. *concl.* 3. referens Palatium, & quidem Suarius non ſolùm *citatis locis; ſed diſp.* 9. *ſect.* 2. *num.* 8. ſic ait *ſententia propriè denuntiari dicitur, quando ore profertur publicè in Eccleſiâ vt fieri ſolet; publicari autem dicitur, vel illo modo; vel etiam, quando in foro, vel alijs publicis locis afficitur, vel quacumq; aliâ ratione ita promulgatur, vt in communem omnium notitiam venire poſſit Quæ omnia ſub illo nomine publicata comprehenduntur.* Itaque Suarius ſentit cum alijs quos refert, illa duo verba *publicata, denuntiata* quamuis cū diſiunctione ponantur in prædicta conſtitutione Conſtantienſis Concilij, non poni propriè diſiunctiuè, tanquàm diuerſa, ſed tanquàm æquipollentia; niſi, quod participium *publicata* propriè refertur ad Cenſuram, vel ſententiam; *denuntiata* verò ad perſonam. Sed, quidquid ſit de his omnibus explicationibus, vſus Eccleſiæ ſatis declarat, vt notat ibidem Suarius non ſufficere ſententiam eſſe prolatam à Iudice, & in autenticam etiam ſcripturam relatam; ſed neceſſaria eſt publicatio modo prædicto. Vnde (vt iam in præcedentibus notauimus) etiamſi Parochus habeat apud ſe ſententiam declaratoriam, non tenetur vitare excommunicatum, donec publicauerit, & denuntiauerit prædictum excommunicatum, quem poteſt priùs monere, vt reſipiſcat, iuxta dicta *dub.* 26.

Notandum quoad intellectionem horum verborum. Publicata & denuntiata.

In Regni Caſtellæ pleriſq; Epiſcopatibus vſu receptum.

398. In Regno quidem Caſtellæ in pleriſque Epiſcopatibus video vſu receptum tum cenſeri aliquem publicè denuntiatum, quando in Miſsâ ſolèmni denuntiatur excommunicatus coram populo, quamuis (vt audio) aliquibus in locis ſoleat eſſe tabella publicè appenſa, in quâ excommunicatorum nomina ſcribuntur. Verùm autem hæc ſola ſcriptura ſufficiat, vel neceſſaria ſimul ſit publica illa denuntiatio per vocem facta? mihi non conſtat, ſtandum eſt vſui, alterutra enim videtur ſufficere iuxta doctrinam traditam; niſi vſus contrarium habeat.

Rectè notat Auila.

399. Rectè autem notat Auila, quod, licèt quis tranſgreſſus fuerit legem continentem excommunicationem ipſo facto, non eſt denuntiandus; niſi priùs citetur, & alleget pro ſe, & audiatur, præterquàm, in caſu, quo delictum eſſet omnino notorium. Ita cum Philippo Recio, & alijs tenet Couarruuias *1. p. §. 9. n. 5.* Nauarrus *c. 27. n. 10. & tit. de ſententia excommunicationis conſ. 20. n. 4.*

Nemo poteſt denuntiari excommunicatus niſi per ſuū Iudicem competentem.

400. Hinc eſt, vt nemo poſſit denuntiari excommunicatus; niſi per ſuum Iudicem competentem. Vnde, nec Religioſus ab ordinario denuntiari poteſt. Ita Nauarrus *ſuprà conſ.* 3.

Dubitatur 3

401. Dubitari poteſt 3. an, qui non audiuit denuntiationem, ſed per relationem aliorum accepit factam fuiſſe, teneatur vitare excommunicatum?

Aſſerendum primo.

402. Aſſerendum eſt primò Confeſſarium, qui ex ſolâ Confeſſione auditâ ſcit reum eſſe denuntiatum, non debet illum vitare. Ita Henriquez *ſuprà c. 6. nu. 1.* Couarruuias cum multis, quos refert *c. Alma mater p. 1. §. 2. n. 3.* Auila *diſp. 11. dub. 11.* Suarius *diſp. 15. ſect. 3. nu. 6.* imo exiſtimo, non ſolùm non debere vitare; ſed nec poſſe, etiamſi occultè fiat; eſſet enim hoc aliquâ ratione exprobrare ſuam excommunicationem, & peccatum Pœnitenti, & redderetur odioſa Confeſſio iuxta regulas generales de ſygillo Confeſſionis. Quâ de re ſatis diximus *Tract. 8. de Pœnit. diſp.* 12.

Aſſerendū 2.

403. Aſſerendum eſt 2. eum, qui dubitat, an aliquis ſit denuntiatus, etiamſi ſciat eſſe excommunicatum, non teneri illum vitare in humanis: tùm, quia nemo in dubio præſumendus eſt malus, tùm quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, & in eo caſu tam excommunicatus, quàm ille alius dubitans poſſident ſuam libertatem. Ita Henriquez in Gloſsâ, & Suarius

cum

cum Maiore & aliis. Dixi *in humanis*, quia in Diuinis, vt in recipiendu Sacramentis, alia poteſt eſſe ratio obligationis vitandi, vt rectè Suarius notat, ſcilicèt propter periculum faciendi irritum, Sacramentum.

Aduertit Suarius. 404. Aduertit etiam Suarius ipſum excommunicatum, cum primùm dubitat, an ſit excommunicatus? teneri ſe habere, vt excommunicatum quia in dubiis tutior pars eſt eligenda. Verùm hoc ſuam habet quæſtionem, & ad ſummum intelligi debet, interim, dum adhibet diligentiam; ſecùs, ſi moraliter factâ diligentiâ, non poſſit pellere dubium; maximè cùm generaliter plures, & graues Auctores teneant, & meritò etiam extra materiam Iuſtitiæ meliorem eſſe conditionem poſſidentis, eumque ille dubius de excommunicatione denuntiatâ ante denuntiationem poſſet; non quidem in fauorem ſuum; ſed in fauorem alterius illi correſpondere iuxta facultatem Concilij Conſtantienſis; eo ipſo quòd alius ratione dubij non tenetur abſtinere à communicatione cum illo, nec ipſe quoque tenebitur; quamuis abſolutè non poſſit ſe ingerere, ſi certus ſit de excommunicatione, & ſolùm dubius de denuntiatione. Legantur, quæ dicemus *dub. 38. §. circa particulam: Reſignorata.* num. 590.

Aſſerendū 3. 405. Aſſerendum eſt 3. vt quis teneatur vitare excommunicatum non eſt neceſſe, vt ipſe audierit denuntiatum; ſed ſatis eſt, ſi ei conſtet de denuntiatione per teſtimonium fide dignum, vel per famam publicam; nam in rebus moralibus non eſt maior certitudo exigenda. Ita Nauarrus *lib. 5. Conſiliorum tit. de ſententia excommunicationis conſ. 54 & c. 27. n. 27.* Auila, Suarius, & Henriquez ſuprà, Sanchez *lib. 1. ſum.* cap. 10. nu 63. Imo & teſtimonium vnius fide digni videtur ſufficere iuxta Antoninum *3. p. tit. 25. c. 4. 1. circa finem*, Paludanum, Durand. Syluest. infrà citandos; ſed Auila *c. 6. diſp. 11. dub. 15. concluſ. 5.* putat ſoli teſtimonio vnius fide digni non teneri credere; atque adeò nec vitare, citatque Nauarrum *c. 22. n. 82.* Ego quidem, ſi teſtis ſit magnæ auctoritatis, vt, ſi ſit Epiſcopus, vel Parochus, non video cur non ſit credendus; & ipſi etiam denuntiato. Si tamen id dicat aliquis non fide dignus, aut multi quidem, ſed inimici, ſeu aduerſarij in lite cum ipſo excommunicato, non facilè crediderim.

Aſſerendū 4. 406. Aſſerendum eſt 4. poſtquàm quis ſemel ſcitur eſſe denuntiatus, ſemper eſt vitandus; quouſque, vel per famam publicam, vel per teſtimonium fide dignum probabiliter credatur iam eſſe abſolutus. Ita Nauarrus *num. 36.* cum Angelo, quem citat, & Suarius, Paludan. Durand. Couarruu. & alij, vel citati, vel apud citatos. Imo etiam poteſt adhiberi fides eidem excommunicato dicenti ſe iam eſſe abſolutum, ſi alioquin ſit fide dignus. Ita Nauarrus, Angelus Henriquez, & Auila *ſuprà*.

407. Addunt etiam Paludanus, Syluester, Henriquez, & Armilla *excommun. n. 62.* quòd ſi quis non ſe habeat, vt excommunicatum, poteſt credi quòd iam non ſit; ſi alioquin ſit fide dignus, & timoratus, & qui priùs obſeruabat excommunicationem.

Dubitatur 4. 408. Dubitari poteſt 4. an denuntiatus in vno loco ſit vitandus in alia Prouinciâ, vel oppido, vbi non ſcitur eſſe denuntiatus?

In hac re diſſentiunt auctores. 409. Non ſatis in hac re conſentiunt Auctores Syluester *verb. excomm. 5. nu. 26.* Armill. eodem *verb. n. 61.* Auila *2. p. c. 6. diſp. 15. dub. 12.* Sanchez *lib. 2. moralium c. 11.* putant talem in publico vitandum non eſſe; ſed in occulto; quia à lega antiquâ recedendum non eſt, niſi quatenùs in lege nouâ exprimitur, argumento legis *Præcipimus in fine c. de appellat.* Cùm ergo in Extrauag. Conſtantienſi nihil decretum ſit circa modum vitandi excommunicatum publicè, vel occultè, ſed ſolùm agatur de denuntiatione; an, ſcilicèt, denuntiatus ſit nec ne? ſtare debemus Iuri antiquo *c. cùm non ab homine.* Vbi præcipitur, vt excommunicati vitentur; conditio autem denuntiationis iam eſt impleta, quam requiſiuit concilium Conſtantienſe; ſed in prædicto capite præcipitur, vt publicè excommunicati publicè vitentur, & occulti occultè, ergo &c.

410. Suarius *tom. 4. in 3. p. diſp. 30. ſect. 2. n. 2. in fine* ait prædictum excommunicatum non dici occultum; quia quod alicubi publicum eſt, ſimpliciter eſt publicum, & non occultum, eo vel maximè, quod moraliter, ac regulariter loquendo, quod in aliquo loco publicum eſt, facilè ad alia loca defertur.

Aſſerendum 411. Aſſerendum eſt probabile ſatis eſſe non eſſe vitandum in publico, in occulto tamen eſſe vitandum; niſi ſit periculum ſcandali aut damni. Ita præter Sanchez, Auilam, alioſque citatos docet Layman *lib. 1. Tract. 5. p. 2. c. 4. n. 3.* Vtrumque colligitur ex *c. cum non ab homine. de ſententia excomm.* & ratio eſt, quia eum, qui habet hic bonum nomen, non licet diffamare; occultè autem vitando illum non diffamatur, ac proinde tunc debet impleri præceptum vitandi excommunicatum. Ita etiam expreſsè docent Paludanus *diſt. 18. q. 6. art. 2.* Durand. *q. 5. in fine.* Henriq. *c. 6. n. 5.* Couarruuias *§. 3. n. 2.*

Ex hac doctrina colligit primò Auila. 412. Ex hac doctrinâ colligit primò Auila, ſi ſacerdote celebrante Miſſam ingrediatur iſte excommunicatus, qui talis cognoſcitur ab aliquibus paucis ibi exiſtentibus, illi tenentur, ſi poſſint, ſecretò, & cautè exire abſque manifeſtatione illius; ſecùs non debent. Pro quâ doctrinâ refert Antoninum, Syluestrum, & Tabienam.

Colligit 2. 413. Colligit 2. Si talis excommunicatus petat publicè à me Euchariſtiam; poſſe me, & teneri illam præbere; ſicut de occulto peccatore diximus *in proprio Tract. 4. de Euchariſtiâ diſp. 9. dub. 12.* talis enim excommunicatus in eo caſu cenſetur occultus peccator.

414. De eo verò, qui alibi erat publicus percuſſor Clerici hîc verò eſt occultus, probabile putat; quòd neque in occulto teneamur hîc vitare, in quo etiam Layman conſentit.

Colligit Layman 3. 415. Tertiò colligit Layman, ſi vera ſit ſententia multorum, qui dicunt crimen, quod per Iudicis ſententiam publicatum eſt in vno loco, poſſe etiam aliis in locis publicari, ſine iniuriâ, conſequenter dicendum eſſe prædictum poſſe euitari etiam in publico ab iis, qui illius denuntiationem alibi factam eſſe norunt. Addit tamen ſub aduerbio *fortaſſe*, atque adeò ſub dubio; non teneri eum euitare; quod mihi valde probabile,

&

& tutum videtur ; quia nimitum Canones Eccleſiaſtici non videntur obligare tàm ſtrictè, vt ad id cogant cum nouâ infamiâ excommunicati; quod mihi maximè verum apparet, ſi aliquo modo vitaturi ſint comuncti eum tali perſonâ, vt conſanguinei cognati, amici, etiamſi alioquin nulla neceſſitas ergeret cum eo agendi.

Ratio diſparitatis aſſignata à Layman.

Et rectè aſſignat diſparitatem, ob quam non ſit eadem ratio de percuſſore Clerici alibi noto, & de alibi denuntiato, quia nimirum ſententia Iudicis denuntiatoria, ſicut & ipſamet excommunicatio afficit perſonam, quæ proinde illam ſecum fert, quocumque vadat, accedente ſimul Iuris diſpoſitione; publica verò notitia facti, ſeu criminis circumſcripta eſt loco; ponimus enim alibi crimen occultum eſſe.

417. Quod etiam aliter poteſt explicari, nàm denuntiatio, ſeu ſententia Iudicis denuntiatoria, & ipſa excommunicatio, aut inuoluunt, aut cauſant priuationem Iuris, & facultatis, quam habebat talis excommunicatus communicandi cum alijs, &, vt alij communicent cum ipſo ; notitia verò ſeu notorietas criminis percutientis Clericum ſolùm eſt cognitio exiſtens in ijs, qui ſunt in eo loco, vbi tale crimen notum eſt; hæc autem cognitio in alio loco non reperitur ; atque adeò, neque ibi reperietur obligatio efficiendi id, vnde notitia, & cognitio reſultet in illo loco vbi non erat, maximè cùm vitatio talis percuſſoris Clerici ſupponere potiùs debeat notitiam, quàm cauſare illam.

Notat Layman.

418. Illud etiam notat Layman (quod mihi placet) ſuppoſito, quòd, vt ſuprà notabamus cum Auila, poſſimus, licèt non teneamur, vitare excommunicatos toleratos, inde ſequi licitum eſſe Iudici, aut parti litiganti exceptione repellere actorem, Aduocatum, aut teſtem excommunicatum. Item licere Regularibus, & Clericis reculare imperium, ſeu Iuriſdictionem Epiſcopi, Abbatis, alteriusvè ſuperioris excommunicati, perinde atque de Iure antiquo teſtantur Doctores *in 4. diſt.* 18. vbi Ricardus *art. 11. q. 2.* Item non poſſe cogi ſubditos, vt à Parocho excommunicato Sacramenta ſuſcipiant, aut eius miſſæ interſint, neque, vt excommunicati Iudicis, tàm in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, legi, ſententiæ, aut mandato pareant. Quod totum probatur ; quia Concilium Conſtantienſe non ipſis excommunicatis ; ſed reliquis fidelibus fauorem, & gratiam conferre voluit. Iuxta *regulam 61. de Regulis Iuris in 6. quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum,* & iuxta regulam 69. *ff. nemo beneficio inuitus vti cogitur.* Quod intelligit idem Auctor, niſi, vel conſuetudo, vel ſpecialia fœdera alicujus Regionis aliud poſtulent. Qua ratione (inquit) in Imperio Lutherani, Confeſſioniſtæ à publicis contractibus, Iudicijs, dignitatibus ciuilibus repelli non poſſunt. Addit etiam interdùm legem naturalem Charitatis, pietatis, & obſeruantiæ poſtulare, vt ſubditi Prælato ſuo, & liberi, etiam emancipati parentibus ſuis excommunicatis, ſi Iure poſſint, ſubſidium aut obedientiam præſtare non intermittant. Quæ doctrina etiam mihi placet, dummodò intelligatur eâ limitatione, vt omnia illa, quæ Iure antiquo ante Concilium Conſtantienſe erant negandà à ſubditis, & filijs ſuis Prælatis, & Parentibus excommunicatis non obſtante debitâ alioquin obſeruantiâ ; etiam nunc poſt Concilium Conſtantienſe; licèt non ſit obligatio illa negandi, poſſint ſimiliter negare propter rationem dictam ; nam virtute fauoris, aut priuilegij non debet quis cogi ad id, quod alioquin ſecluſo tali fauore non tenebatur. Legantur quæ dicemus *dubio* 38.

Concilium Conſtantienſe non ipſis excommunic. ſed reliquis fidelibus fauorem conferre voluit.

DVBITATIO XXIX.

Quis dicatur notorius Clerici percuſſor, vt teneamur illum euitare?

419. SVpponendum in primis eſt, aliud eſſe notorium notorietate Iuris; aliud notorium notorietate facti. Notorietate Iuris dicitur, quando cognoſcitur per confeſſionem ipſius Rei in iudicio, vel per ſententiam latam à Iudice. Quâ de re latiùs egimus *in noſtro opere de Iuſtitia. Tract. de Reſtitutione diſp. 12. num 293. & ſequentibus.* diſputantes de detractione, & famæ reſtitutione, vbi diximus crimen tripliciter dici publicum ; primò, ſi ſit notorium Iure, de quo conſtat per iuridicam ſententiam, & hoc dicitur notorium Iure ſimpliciter. Quod autem ità conſtat per confeſſionem factam à reo in Iudicio, vel per legitimam teſtium depoſitionem, vt de eo condemnatoria ſententia ritè poſſit proferri, licèt nondùm prolatá ſit, dicitur notorium Iure ſecundum quid.

Supponendũ aliud eſſe notorium notorietate Iuris. aliud notorium notorietate facti.

420. Illud autem dicitur notorium facti, quod tali euidentiâ conſtat, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, vt, ſi in aliquo loco publico in præſentiâ multorum eſt perpetratum ; vel, quod maiori parte viciniæ paſſim ob oculos verſatur. v. g. ſi quis in publicâ plateâ pugnet, vel iurgia cum clamore miſceat, vel ſi quis publicè concubinam habeat, & domi filios alat. Ità Leſſ. *lib. 2. de Iuſtitia c. 11. dub. 13.* Molina *tomo 5. Tract. 4. diſp. 31.* qui addit non eſſe notorium facti id, de quo ex opinione etiam multorum conſtat ; quia poteſt tergiuerſari, & objici, deceptos fuiſſe eos, qui ita opinati ſunt, ex falſiſq; præſumptionibus id concepiſſe, & aſſeruiſſe, nec ſatis eſt tres, quatuor, aut quinque aſſerere, ſe id vidiſſe, euidentiuè cognitione id ſcire; quãuis enim hi ſufficiant ad id in iudicio probandum, non tamen ſufficiunt ad notorietatem facti, quia ille, de quo id dicitur, tergiuerſari, & aliquà ex parte celare poterit, objiciẽdo eos eſſe ſibi inimicos, & mutuo conſilio id confinxiſſe, corruptosve eſſe largitionibus, aut aliquâ aliâ ratione, vel omnes, vel eorum aliquos. Sufficeret tamen (inquit Molina) ſi ab octo, aut decem id euidenter cognoſcatur, maximè alijs id audientibus, aut aliqua eius rei indicia conſpicientibus. Addit etiam Molina eſſe notorium notorietate facti, quod Iuris præſumptione eſt notorium, vt quandò aliquis publicè ſemper habitus fuit filius alicuius, vt patet ex *c. Quoniam de filijs Presbyterorum & c. Per tuas de Probationibus,* vel, quando aliqui publicè domi mulieres retinent, quas nullus dubitat eſſe eorum concubinas, vel, quia ex illis filios habent, vel parentibus

Definitio notorium facti.

Addit Molina.

alijs

alijs indicijs, etiamſi de concubinatu ipſo euidentia non ſit: hos enim non ſolùm eſſe publicos concubinarios; ſed etiam notorios docent Panormit. *c. Veſtrà de cohabit. Cleric. & mulierum. n. 6.* & Syluest. *verbo Clericus 2. §. 4. q.* 2. Quidquid verò ſit de notorietate, certiſſimum eſt prædictos eſſe publicos concubinarios.

Definitur famoſum ſeu publicum

421. Famoſum verò, ſeu publicum dicitur id, cuius fama ex ſufficientibus indicijs orta ad multos peruenit, ita ut maior pars Ciuitatis, vel pagi, aut parœciæ, vel viciniæ id notit, vt colligitur *ex c. veſtra* & *ex c. Tua nos de cohabit. Clericor. & mulierum.* Ad hanc ergo famam ſeu infamiam non ſufficit, ſi pauci id opinentur, aut loquantur; ſed neceſſaria eſt opinio multorum ex veriſimilibus coniecturis, ſeu indicijs orta.

422. Videtur autem ſignificare Nauarrus in *ſummâ c. 25. n. 73.* & Syluest. verbo Notorium q. 4. id, quod eſt notorium, aut publicum ſeu famoſum in maiori parte alicuius Congregationis, ſeu collegij, ubi non ſint pauciores quàm decem, eſſe ſimpliciter, & abſolutè notorium, ſeu famoſum. Hoc tamen meritò reijciunt Leſſius *dub. illo* 13. Rebellus *lib. 4. de Iuſtitia q. 3. n. 4.* & Molina *diſp.* 41. & alij quos retulimus loco notato *de Reſtitutione*, vbi hoc ipſum reiecimus. Solùm ergo tunc erit notorium, aut famoſum in illo Collegio, Congregatione, aut domo, in quâ maior pars id ſcit, aut opinatur, non tamen reſpectu totius viciniæ, aut oppidi ſimiliter, quod ſciunt, aut opinantur plures de vnâ Ciuitate, erit notorium, aut famoſum pro totâ illâ Ciuitate; non tamen pro alijs, quæ non habent commercium cum illâ. Si tamen aliquis infamatus eſt in Curia Regia, vel in aliâ Ciuitate illuſtri, quo ſolent homines ire ex toto Regno, & vnde facilè fama per totum Regnum ſpargitur, infamatus cenſetur in toto Regno. Quod breuiſſimè notauit Caietanus *tomo 1. opuſculorum, Tract. Vltimo*, qui eſt 31. *reſponſ.* 9. dum dixit aliud eſſe per ſe publicum, ſcilicèt, quod ex ſe habet vnde in cōmunem notitiam perueniat, & aliud per accidens publicum, quod poſſet latere, & culpâ alterius publicatur. Itaque (vt compendio dicamus) quando iam res ita limites ſecreti, ſeu occulti egreditur, & adeò diuulgata eſt in aliquâ communitate, aut loco, vt moraliter attentâ conditione humanâ neceſſariò ſit vlterius diffundenda in totâ eâ communitate, vel loco, cenſendus eſt ille, de quo ea opinio à tot iam perſonis habetur, amiſiſſe ibi in eâ re ſuam famam, eſſeque in toto illo loco infamatum.

Quod eſt notorium reſpectu alicuius collegij aut domus, nō eſt tale reſpectu totius oppidi & infamatus tamen in curia regiâ &c. cenſetur infamatus in toto regno. Aliud eſt eſſe per ſe publicum, & aliud per accidens eſſe publicum.

Hinc rectè colligit Molina.

423. Hinc rectè colligit Molina non ſemper eſſe neceſſarium, vt medietas, aut maior pars communitatis aut Ciuitatis id ſciat, vt cenſeatur aliquis in totâ illâ communitate, aut Ciuitate infamatus. v. g. ſi domus, aut familia conſtet ex octo, fortaſsè ad infamiam in ea domo requiritur, vt quatuor id opinentur, & obloquantur, aut ſciant. Si tamen domus, aut Collegium conſtet ex viginti, fortaſſe ſufficiēt ſeptem aut octo; Quod ſi conſtet ex centum, ſufficient quindecim, aut ad ſummum viginti. Eodem modo, vt aliquis ſcholaſticus cenſeatur eſſe infamatus in totâ aliquâ academiâ, ſeu vniuerſitate, quæ mille ſcholaſticis conſtet, ſufficiet, ſi viginti, aut plures, vel forte pauciores id ſciant, aut opinētur & obloquantur, ſi illi ſint ex diuerſis domibus, vel Collegijs; nam, ſi eſſent de eâdem domo, vel Collegio, vel de duabus domibus, vel Collegijs, tunc, quamuis id ſufficeret ut ſit infamatus in eâ domo, vel domibus, non tamen, vt cenſeatur infamatus in totâ vniuerſitate. Similiter in viciniâ quæ conſtet ex quatuor, aut quinq; domibus in quibus ſint quadraginta perſonæ, vt aliquis in eâ viciniâ dicatur infamatus de re aliquâ, ſatis erit, ſi infamia illa ſit inter octo, aut decē de diuerſis illis domibus, & in oppido, quod ex quadraginta domibus conſtet, ſatis erit, ſi opinio de ea re ſit apud viginti de eo oppido ut cenſeatur infamatus in toto oppido. Hæc Molina fere ijſdem verbis, quæ ex ipſo retulimus loco *notato de reſtitutiône*, vbi ſatis conſentaneè ad praxim, & experientiam dicta eſſe iudicabamus, quamuis ipſe Molina in hoc potius arctaſſe rem quam laxaſſe fateantur, ſi ad praxim ſpectemus, nec requiri tantùm numerū id opinantium, aut ſciētiū quantus explicatus eſt. Quibus præmiſſis.

424. Aſſerendum eſt primò non ſufficere, vt teneamur vitare percuſſorem, quòd ſit notorius notorietate Iuris; ſed requiritur facti euidētia, quia ipſa Conſtitutio hæc expreſſit dum dixit. *quod ita ſit notorium, vt factum nulla poſſit tergiuerſatione celari*, vt notauit Couarr. §. 2. *n. 9. in fine* cum quâdam Gloſſâ, Suarius *diſp. 9. ſect. 2. n.* 11. Auila *diſputa 2. dub. 4.* ſcilicèt 2. *p. c.* 6. Layman *lib. 1. Tract. 5. p. 2. c. 4. n. 2.* qui etiam colligit, quòd cùm notorium facti debeat eſſe publicum, etiamſi aliquid tribus, aut quatuor perſonis præſentibus factum ſit, vt ſufficienter in iudicio probari poſſit; non ideò ſtatim factum notorium cenſeri. Vnde (inquit) ſi quis Clericum te alijſque tribus aut quatuor teſtibus in domo priuatâ percuſſit, non erit ille tibi, alijſq; tribus, nec priuatim quidem vitandus, quia licèt factum his notorium ſit, non tamen abſolutè notorium, ſiue publicum exiſtit, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, pro quâ ſententiâ refert Nauarrum *c. 25.* n. 73. Gomez 3. *variar. reſolution. c. 1. n.* 42. Aragon. 2. 2. *q.* 10. *art.* 9. Auilam *citato dub.* 4.

Aſſerendū 1.

ex eo quod aliquid tribus vel quatuor præſentibus factum ſit, non ideo ſtatim cenſetur notorium, ſimpliciter.

425. Mihi tamen magis placet iuxta ſupradicta doctrina Suarij *diſp. 9. ſect. 2. n.* 12. illud factum non eſſe notorium ſimpliciter, & reſpectu omnium; eſſe tamen notorium ijs, qui viderunt; ac proinde ſatis eſſe, vt reſpectu illorum ille vitandus ſit, occultè quidem, ſi adhuc delictum ſit occultum reſpectu communitatis; publicè verò, ſi iam ſit publicum, quamuis probabile ſit, quod dixerunt Layman, Auila, & alij iuxta ſupra dicta.

Sed ſolum ijs qui viderunt ut bene Suarius.

426. Aſſerendum eſt 2. non ſufficere, quod de tali percuſſione ſit publica infamia, quando infamia non præcedit ex facti euidentiâ per teſtes oculatos; ſed ex ſuſpicione, aut ex auditione à varijs, qui etiam illa audierunt, quia hoc non dicitur notorium; ſed famoſum, vt rectè notauit Molina *citatâ illâ diſp.* 31. & Suarius *ſuprà* probans id ex *c. Tua nos de cohabit. Clericor. & mulier.* & ex *c. vltimo eodem titulo*; tum ergo dicendum eſt eſſe notorium ſufficiens ad inducendam obligationem euitandi illum, quando plures teſtes oculati interfuerunt percuſſioni,

Aſſerendū 2.

notorium & famoſum differunt.

&

& ex huiuſcemodi teſtium relatione diuulgata eſt in magnâ parte oppidi, vel maiori parte viciniæ, aut collegij. Ita Henriquez *c.5.n.2.* Suarius *ſuprà*; & colligitur ex Nauarro *c.25. n.73.* & ex Syluestro, Angelo, & aliis ſūmiſtis *verbo notorium*. Vnde ſequitur iuxta doctrinam *ſuprà* traditam ex Molina eum, qui percutit Clericum coram decem, vel duodecim; non eſſe notorium in magnâ aliquâ ciuitate ita, vt coram omnibus teneamur illum vitare, benè tamen in oppido paruo, etiam in vicinia illius magnæ ciuitatis.

427. Sequitur etiam; quòd ſi quis in ciuitate illâ in domo priuatâ percutiat Clericum coram ſex, aut ſeptem, non erit notorium : ſi verò in foro. notorium erit, ſi alij indicia habent, nec erit notorium in ciuitate, ſi id accidat in conuentu Religioſorum. Ita Auila *p.2.c.6.diſp. 2.dub.illo 4.* Molina *ſuprà* Lcſſ. *lib.2.c.11.dub.13.* Rebellus *lib.4.q.4.n.4.*

Notat optimè Au la.

428. Notat etiam optimè Auila cum viris doctis eâdem *p 2.c.6.diſp.11.dub.11.* Quòd, vt ego tenear vitare excommunicatum, non ſufficit, quòd ſit publica fama, quòd Clericum percuſſerit; ſed requiritur, quòd ſit fama publica, quòd notoriè percuſſerit coram multis; nam, ſi fama ſit, quòd percuſſerit coram vno, vel altero, non tenemur vitare illum.

Ex prædictis ſequitur.

429. Illud etiam ſequitur ex prædictis, vt rectè notauit Auila, quantumuis factum ſit notorium; tamen ſi ſit aliquod dubium Iuris, adhuc non eſſe obligationem vitandi v. g. Petrus notoriè percuſſit Clericum, tamen allegat non incurriſſe excommunicationem, quòd id fecerit vim vi repellendo, vel; quia ille non geſtabat habitum Clericalem, & ipſe neſciebat eſſe Clericum, vel quid ſimile, vel, quia erant pueri, vel amici.

430. Itaque habemus ex dictis tunc eſſe vitandum neceſſariò Clerici percuſſorem, quando ita eſt notorius notorietate facti, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari. Tunc autem cenſetur publicè notorius notorietate facti, quando in maiori parte viciniæ diuulgatum eſt per relationem teſtium occulatorum : tunc enim vitandus eſt etiam côram iis, qui neſciunt, quia de ſe eſt notorium, & per accidens quòd id neſciant. Quando autem ſolum eſt notorium aliquibus paucis, qui illud viderunt, & non eſt publicè notorium modo explicato, probabile eſt, quod illi in occulto, & coram iis, qui ſciunt, teneantur illum vitare vt dixit Suarius. Probabile item eſt oppoſitum, vt nec priuatim vitandus ſit; vt ex Auila, Arragon, Couarruuias, Layman & aliis notatum eſt. Si autem de facto vitemus, non peccamus iuxta dicta in præcedentibus.

DVBITATIO XXX.

An præceptum non communicandi cum excommunicatis obliget etiam cum periculo grauis damni v. g mortis, tormentorum &c.

431. MVlti graues Auctores dixerunt nemini licere communicare cum excommunicato, etiam in humanis ob vitandum periculum mortis. Ita Caietan. 1.2.q.96. art.4. & 2.2.q.125.art.4. Adrianus q.3. *de Clauibus* ex cap. 8. Licere autem in humanis, non tamen in Diuinis, docet Syluester *Excomm. 5.n.1.* Petrus Soto *q.3.de Excomm.* Quod autem poſſit communicare in humanis, & etiam in Diuinis, non tamen in Sacramentis docet Couarruuias *1.p.§ 2. circa finem*, & Sotus *diſt.22.q.1. art.4 circa finem.* Probant verò, qui putant licere in humanis; ſed non in diuinis, ex *c.Sacris. de iis, quæ vi, metuve cauſâ fiunt.* Vbi id videtur aſſerere Pontifex : Secundò probant, quia nullum peccatum, etiam veniale licet facere ob vitandam mortem. Tertiò, quia effectus excommunicationis ex Iure Diuino inſunt ipſi excommunicationi ; ergo eâ poſitâ, de Iure Diuino eſt, vt teneamur vitare; Ius autem diuinum eſt indiſpenſabile: ergo &c.

Grauium auctorum opiniones variæ.

432. Aſſerendum eſt ob vitandum graue nocumentum in vitâ vel, famâ, vel in re familiari poſſe fideles communicare cum excommunicato etiam denuntiato; non ſolùm in humanis; ſed in Diuinis nec per eam communicationem incurrent excommunicationem minorem; nec peccatum vllum, quantum eſt ex præcepto Eccleſiæ. Ratio eſt; quia præceptum Eccleſiæ non obligat cum tanto detrimento; licèt enim Eccleſia poſſit condere leges obligantes etiam in periculo vitæ, id tamen non facit, niſi raro, & quando id eſt neceſſarium ob bonum commune; regulariter autem non obligant leges Eccleſiaſticæ cum tanto diſpendio iuxta dicta *dub.24.* & hæc, de quâ loquimur multo minùs cenſetur obligare; cùm ob multas cauſas minoris momenti concedat Eccleſia ſuis fidelibus communicare cum excommunicatis, vt videbimus in ſequentibus. Ita Victoria de *Confeſſione num.162.* Sotus *diſt.22.q.1. art.4.* Sylueſter *Excomm.5.q.14.* Angelus *excomm.8.n.18.* Nauarrus *in ſ.Inter verba prælud.3.n.4.* Paludanus *diſt.18.q. 2.art.2.* Ledeſma *2.p. q.25. art.3* Bortholom. à Medina 1.2. *q.96. art. 4.* Corduba *caſu 137.& 142.* Nauarrus *c.27.n.36.in princ.* & nu.239. & c. 25.n.84. Henriquez li.13.c.21.n.2. Suarius diſp. 6.ſect.3.

Aſſerendum ad vitandũ graue nocumentum in vita vel fama vel in rẽ familiari poſſe fideles communicare cũ excommunicato denunciato.

Ratio.

433. Ex hac doctrinâ colligunt multi, quòd licèt aliquis committat peccatum prohibitum Iure naturæ, & habens annexam excommunicationem, ſi faciat metu mortis; licèt non excuſetur à peccato, non tamen incurret excommunicationem; quia hæc tantùm eſt inducta Iure humano; vnde non incurrit excommunicationem, qui metu mortis compulſus ducit conſanguineam, vel percutit, aut occidit Clericum. Ita Auila *p.2.c.6.diſp.8.dub.5.* nec is, qui metu mor-

Ex hac doctrina colligitur.

& præcipuos hî; nos indicamus. Idem docet Armill. *Excommunicatio* §.9. qui rectè notat hoc eſſe intelligendum, quando non eſt in morâ petendi abſolutionem Tabiena *excomm.* 1 §.5. Cordub. *lib. 1. quæſtionum q. 35. paulò ante finem*. Auila *p. 2. c. 6. diſp 8. dub. 5.* qui ait aſſertionem veram eſſe, quando aliàs ſequeretur excommunicato amiſſio omnium bonorum, vel certè magnæ partis illorum. Suarius etiam aduertit caſum neceſſitatis celebrandi, aut recipiendi Euchariſtiam ob vitandam infamiam, vel ſcandalum, ſæpè accidere in excommunicatis non denuntiatis, rarò tamen in denuntiatis. Quod ſi accideret, etiam denuntiatus poſſet celebrare; eſt enim eadem ratio. Probatur autem aſſertio ex doctrinâ traditâ *dubit. præcedenti & dub. 24.* quia Eccleſia non cenſetur velle obligare cum tam graui damno.

Intelligenda eſt aſſertio de iis quæ ſunt tantum mala quia prohibita.

441. Intelligenda tamen eſt aſſertio de iis, quæ ſunt tantùm mala, quia prohibita; nam, ſi peccatum eſſet contra Ius naturale Diuinum, non poteſt ſine grauiſſimo peccato miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, etiam ob vitandam mortem, vel infamiam vt *dub. illâ* 24. notauimus num. 355. quia, cùm careat Iuriſdictione, nihil faceret; metus enim non dat Iuriſdictionem; idemque eſt ſi metus incutiatur in contemptum fidei, vel Eccleſiæ iuxta dicta; eſſet enim tunc grauiſſimum peccatum. Itaque intelligenda eſt aſſertio de iis, quæ tantùm ſunt mala, quia prohibita.

442. Eâdem ratione ob vitandam mortem non poteſt indigno, & peccatori dare Sacramentum aliquod, quia eſt intrinſecè malum.

443. Poterit tamen Index non toleratus ob vitandam mortem ferre ſententiam, & alios actus Iuriſdictionis exercere, quia Princeps ad quem ſpectat, præſumitur in eo caſu, vt ait Auila conferre Iuriſdictionem, & pars, contra quam ſententia iuſta fertur, non eſt tunc rationabiliter inuita.

Aduertit Suarius.

444. Aduertit etiam Suarius *diſp. illâ 6. n. 18.* & Corduba *q. 142.* quod cùm dicimus hoc licere ob vitandum ſcandalum intelligendum eſt, quando eſſet ſcandalum propriè ſumptum, quale eſt, quando datur aliis occaſio committendi aliquod peccatum; non verò quædam admiratio populi, vt iam notauimus *loco citato*.

Ex dictis ſequitur.

445. Ex dictis ſequitur quòd, ſi quis Sacerdos incidit in excommunicationem propter delictum, quod in ſe eſt publicum; ſed eius auctor eſt occultus, poteſt, dum non habet à quo abſoluatur, facere id, quod ſolebat, celebrando, aut aſſiſtendo choro, ne ſe prodat, nec ſic celebrando incurrit Irregularitatem, vt iam etiam *eâdem dub. 24.* notauimus. Ita Suarius. Henriq. & Auila *ſuprà* Nauarrus *c. 25. n. 75.* Angelus *verbo Euchariſtia* §.6. Tabiena verbo *Miſſa* §.32. Syluester *Euchariſt. 2.* §.7. Sotus *diſt. 13. q. 2. art. 6. ad 2.* qui idem dicunt de eo, qui incboatâ Miſsâ aduertit ſe eſſe excommunicatum, vel ſuſpenſum, & perficit ob vitandam infamiam; vel ſcandalum. Ratio eſt, quia hæc Irregularitas non incurritur; niſi propter celebrationem, aut exercitium Ordinis, quod ſit peccatum mortale; tunc autem non eſt peccatum.

Quæritur.

446. An verò, qui celebrare cogitur, & habet copiam confeſſarii, teneatur confiteri ſua peccata ſacerdoti, qui poteſt abſoluere à peccatis mortalibus; non tamen à Cenſurâ, diſputatur à Suario *tomo 4. de Pœnit. diſp. 31. ſect. 3.* & nos partim per occaſionem partim ex inſtituto diximus; *Tract. 4. de Euchariſtiâ diſp. 9. dub. 6 & Tra. 8 de Pœnit. diſp. 7. dub. 10.* vbi varias opiniones retulimus, & quidem variæ opiniones ſunt non improbabiles, quas refert Suarius *loco notato*, & nos etiam dictis locis retulimus maximè *dub. illa 6. diſp. 9. de Euchariſtia*. Sed in terminis noſtro caſui reſpondendo variæ ſunt opiniones. Probabilis quidem eſt, quæ docet poſſe, & teneri ad præmittendam Confeſſionem, & debere abſolui cum onere comparendi cum primùm poſſit; & in eo caſu indirectè à Cenſurâ abſoluitur. Ita Suarius *ſuprà* referens Angelum *Confeſſ. 5. num. 9 & 10.*

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

447. Porrò eſſe hanc obligationem comparendi, ſaltem ratione Cenſuræ annexæ peccato, & reſeruatæ, diximus *Tract. de Pœnit. diſp. 11. dub. 14.* aliiſque in locis; & ſanè de peccato reſeruato id affirmarunt multi, quamuis non expreſſerint de habente excommunicationem annexam. Ratio autem eſt, quia excommunicatio non minùs prohibet ſumptionem Euchariſtiæ, quàm Pœnit. ſed poteſt ſecundum illos omnes Auctores citatos ſuſcipere Euchariſtiam; ergo potiori ratione pœnitentiam; quia hic ordo videtur conſentaneus Iuri naturali & Diuino, vt per Confeſſionem diſponatur homo ad Euchariſtiam quæ doctrina probabilis eſt. Henriquez tamen *lib. 13 c. 12. n. 2. in fine* dicit non debere abſolui, qui ligatur excommunicatione reſeruatâ, cùm ſatis ſit pro vitando ſcandalo, aut infamia occurrente ſuſcipere Euchariſtiam, quæ eſt res de ſe publicâ Idem docet Rodriguez *in quæſtionibus Regularibus q. 62. art. 5. tom. 1.* Atque hoc mihi probabile videtur propter eâdem rationem, & propter aliam petitam ex naturâ Confeſſionis; nam cùm ad abſoluendum requiratur Iuriſdictio deriuata, & conceſſa à ſuperiore præter poteſtatem Ordinis; iuriſdictio autem non, Cenſeatur collata, nec habeatur comparatione excommunicati, non eſt eadem ratio reſpectu Euchariſtiæ, & reſpectu Confeſſionis. Nec præſumi poteſt collata Iuriſdictio Confeſſario pro eo caſu; quia (vt rectè dicebant Henriquez & Rodriguez) ad vitandam infamiam ſatis eſt communicare; quod ſi non poſſet vitari infamia niſi etiam confiteretur probabilis quidem eſſet præſumptio, ſeu exiſtimatio quòd pro eo caſu non auferat ſuperior Iuriſdictionem, quamuis neque hoc omnino mihi placeat; quia poteſt tunc Confeſſio fieri ad euitandam infamiam, & differri abſolutio, quouſque ſuperior, quando ſit occaſio, facultatem abſoluendi concedat vel ſi confeſſio non fiat, ſaltem genuflexus apud confeſſarium ita ſe gerere poteſt, vt cæteri putent illum confeſſum. Legantur quæ dicemus locis ſtatim notandis.

DVBITATIO XXXII.

An excommunicatus denuntiatus poſſit adminiſtrare Sacramenta homini exiſtenti in articulo mortis?

LEgantur quæ diximus de Pœnit. *Tract.* 8. *diſp.* 10. *dub.* 13. *&* 14. 15. *&* 16. nunc breuiter, quæ ſufficere videantur ad præſentem locum pro hac & præcedenti dubitatione dicemus; & item aliqua dub. 41.

Aſſerendũ 1. à quolibet excommunicato poſſe miniſtrari Sacramentũ Baptiſmi in extrema neceſſitate quando non eſt alius qui baptizet.

448. Aſſerendum eſt primo: à quolibet excommunicato etiam denuntiato poteſt miniſtrari Sacramentum Baptiſmi in extremâ neceſſitate v.g. paruulo animam agenti, quando non eſt alius qui baptizet. Hanc aſſertionem omnes concedunt cum D. Thoma 3. *p.* *q.* 64 *art.* 6. *ad* 3. plures Auctores pro hac re affert Suarius *tomo* 3. *in* 3. *p.* *diſp.* 71. *ſect.* 5. & nos retulimus *Tract.* 1. *de Sacram. in genere diſp.* 3. *dub.* 10. multi tamen Auctores graues negant poſſe huiuſmodi excommunicatum miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, etiam exiſtenti in articulo mortis, quia videtur illis non habere Iuriſdictionem; hoc tamen omnino falſum eſt, & indubitatum poſt Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 7. iuxta dicta à nobis in *Tract. de Pœnit. citatâ diſp.* 10. *dub.* 13 *&* 14. quia in eo articulo mortis omnes Sacerdotes dicit habere Iuriſdictionem, neque vllum excipit. Ideò

Aſſerendũ 2. quando non adeſt alius non excommunicatus teneri prædictum Sacerdotem excõmunicatum abſoluere pœnitentem.

449. Aſſerendũ eſt 2. quando non adeſt alius non excommunicatus poſſe; imo teneri prædictum ſacerdotem excommunicatum abſoluere Pœnitentem, vt cum multis diximus citatâ *diſp.* 10. *de Pœnit. dubitationibus* 13. *&* 14. Vbi explicuimus non poſſe pœnitentem abſolui, ſi adeſt alius, & pœnitens non ignoret impedimentum. vide dicta ibidem *aſſertione* 2. vbi plures remiſſiuè retulimus, qui eandem ſententiam docent, inter quos Syluest. *verbo Confeſſor.* 1. §. *vltimo* Angelus *Confeſſ.* 3. *n.* 2. Nauarrus *c.* 22. *n.* 4. *&* *c.* 27. *n.* 172. Sotus *diſt.* 18. *q.* 4. & plures alij, quos refert, & ſequitur Suarius tomo *de Cenſuris diſp.* 11. *ſect.* 1. *n.* 6. qui rectè aduertit, & nos etiam diximus, hoc tantùm licere excommunicato, quando non adeſt alius; licèt tantùm ſit ſimplex ſacerdos, qui poſſit miniſtrare Sacramentum; tunc enim excommunicatus, etiamſi ſit doctior, & prudentior, reiiciendus eſt, etiamſi ſit parochus; ſicut etiam in extremâ neceſſitate Baptiſmi potiùs conferendus eſt Baptiſmus à Laico non excommunicato, quàm à Sacerdote excommunicato, vt rectè Nauarrus *c.* 22. *n.* 7. in principio, & Syluest. Baptiſmus 3. *nu.* 1. Seruanduſque eſt ordo, quem aſſignauimus agentes de Baptiſmo *Tract.* 2. *diſp.* 2. *dub.* 1. paulò ante ſecundam aſſertionem, & aſſertione 3. Non me latet multos referri à Ferdinando de Caſtro *in ſuo opere morali part.* 1. *Tract.* 4. *diſp.* 4. *punct.* 3. §. 5. *nu.* 8. qui videntur abſolutè docere, etiam præſente proprio ſacerdote poſſe abſolui à reſeruatis tam cenſuris, quàm peccatis à quolibet alio ſacerdote etiam excommunicato, & degradato; idque ipſe putat probabile *nu.* 9. licèt oppoſitum putet probabilius. Ego verò propter rationem locis citatis à me allatam, omninò falſum puto id poſſe excommunicatum, & ſuſpenſum & degradatum, vt ibidem latiùs docuimus. Legantur quæ diximus *locis citatis de pœnitentiâ.* Illud aduerterim non omnes quos refert prædictus auctor pro oppoſitâ ſententiâ id ſatis clarè affirmare, vt legenti conſtabit.

450. Aſſerendum eſt 3. iuxta eandem doctrinam ibi latiùs tractatam, licitè poſſe in extremâ neceſſitate peti, & recipi ab hæretico Sacramentum pœnitentiæ, dummodo non ſit periculum ſcandali in ipſo pœnitente, vel in aliis iuxta dicta locis notatis de *Pœnit.* Legantur quæ ibi diximus, *& citatâ diſp.* 2. *de Baptiſmo dub.* 1. *&* 2. Hanc aſſertionem multi ex Auctoribus, qui ſecundam præcedentem aſſeruerant, negarunt, ſcilicèt Panormitanus, Caſtro & alij. Præterea nonnulli dubij ſunt, nempe Sotus, & Cano, ſed eam docent Paludanus *diſt.* 25. *q.* 1. Durandus *diſt.* 19 *q.* 2. Maior *q.* 1. Syluest. *Confeſſio* 3. *q.* 2. & *Confeſſor* 1. *q.* 20. & *Confeſſor* 3. *q.* 6. Armilla *abſolutio* §. 12. Ruardus *art.* 3. *contra Lutheram.* Suarius *diſp.* 11. *n.* 15. *ſect.* 1. Ipſi autem hæretico non licet dum in hæreſi permanet adminiſtrare Sacramentum; ſi tamen interiùs conuertatur ad fidem, & pœnitentiam, & occurrat neceſſitas illa, antequàm poſſit obtinere beneficium abſolutionis à ſuâ hæreſi, licitè poterit adminiſtrare. Imo Sotus *diſt.* 13. *qu.* 1. *art.* 9. & Suarius *ſuprà* docent licere eiuſmodi excommunicato in eâ extremâ neceſſitate miniſtrare Euchariſtiam, & indigenti eam recipere; quia etiam hoc Sacramentum eſt ſuo modo Sacramentum neceſſitatis iuxta illud. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis &c.* Quod etiam videtur tenere Nauarrus *c.* 22. *n.* 4.

451. Auila verò *p.* 2. *diſp.* 3 *dub.* 3. docet licere excommunicato non tolerato adminiſtrare Sacramentum pœnitentiæ extremè indigenti, non tamen Euchariſtiam; quia hæc non eſt adeò neceſſaria; &, quia præceptum diuinum de ſuſcipiendâ Euchariſtiâ ſemper intellectum eſt ab Eccleſiâ, ſuppoſito quòd poſſit reuerenter adminiſtrari à miniſtro non tolerato; niſi in caſu, quo non poſſet extremè indigens Sacramentum pœnitentiæ recipere, quia tunc iam eſſet medium neceſſarium ad liberandum hominem à periculo damnationis. Pro quâ ſententiâ refert Victoriam, Canum, & Palacios, & mihi videtur valdè probabilis, & in praxi ſequenda, maximè cùm probabilis ſit ſententia, quòd hoc Sacramentum det primam gratiam in aliquo caſu *ex opere operato*, quam ſequuntur plurimi & grauiſſimi Doctores, quos retulimus de *Euchariſt.* *Tract.* 4. *diſp.* 8. *dub.* 7. & *locis ibi notatis.* Fieri autem poteſt vt qui tunc ſuſcipit Euchariſtiam ſit verè attritus, quando illam ſuſcipit, nondum tamen conſtitutus in gratiâ. Euchariſtia verò tunc eſt probabile remedium ad conſtituendum hominem in gratiâ: ergo non eſt illi denegandum, ſi alioquin licitè poteſt fieri. Idemque iudicium eſt de extremâ vnctione, imò potiori ratione, cùm hoc Sacramentum poſſit dare primam gratiam iuxta dicta de *Extremâ vnctione Tract.* 7. *diſp. vnicâ dub.* 6. *aſſert.* 1. Quod ſi vrgeat neceſſitas, & non habeat tempus ſe conterendi, aut abſoluendi, Sacerdos ille non peccabit iuxta dicta *in eodem Tract. dubitatione* 12. §. *item nullam.* De confirmatione verò, & aliis Sacramentis non

Authori videtur ſententia valdè probabilis & in praxi ſequenda.

poteſt

poteſt occurere talis neceſſitas. Itaque, ſi in extremo vitæ reperiatur aliquis ſenſu carens, atque adeò incapax Confeſſionis, quia nullum dedit ſignum, quo illam peteret, & alioquin dedit aliqua ſigna attritionis, vel bonæ vitæ, debet illi conferri, vt *in eodem Tract.* notauimus, quantumuis ſit excommunicatus, & denuntiatus miniſter.

452. Sanè de Sacramento ordinis dicendũ videtur, ſi caſus eſſet tantæ neceſſitatis boni communis, vt eſſet neceſſarium illud conferre ad cõmune bonum Eccleſiæ alicuius Regionis, in quâ nemo eſt qui poſſit Epiſcopum abſoluere, prudenter credi poteſt prædictum excommunicatum Epiſcopum, quantumuis denuntiatum non cenſeri impeditum ad exercendos actus ſic neceſſarios; & caſus etiam eſſe poteſt, in quo excommunicatus denuntiatus licitè aſſiſtat Matrimonio, ſed rariſſimè hoc continget. Ita Suarius *ſupra*; ſed de hoc dicemus ſuo loco.

453. De excommunicatis verò non denuntiatis, dicemus poſteà agentes de prohibitione communicationis in Diuinis, & nonnihil per occaſionẽ diximus *de Sacramentis in genere Tract.* 1. *diſp.* 3. *dub.* 13. & *locis ibi notatis*. Nunc prius agimus de priuatione communicationis ciuilis, ſeu humanæ. Legatur *dub.* 41. *ab aſſert.* 4. *n.* 683, *&* *ſequentibus*.

DVBITATIO XXXIII.

Quibus actibus ciuilibus priuet excommunicatio?

Omni ciuili communicatione priuat excommunic.

454. OMni Ciuili communicatione priuat excommunicatio, ita, vt nec ipſe excommunicatus poſſit licitè agere, & communicare cum alijs fidelibus, nec alij fideles cum ipſo, niſi in caſibus Iure expreſſis, vt frequenter fatentur Auctores, & conſtat ex multis Iuribus

niſi in caſibus Iure expreſſis.

maximè *c. nuper c. Si aliquando c. penultimo de ſententiâ excommunic.* & *c.* 2 *de exceptionibus*, vbi dicitur excõmunicatum à communione fidelium eſſe remotum, & qui cum eo communicat eſſe etiam remotum à perceptione Sacramentorum.

Omnes actiones in Iure prohibita ad quinq; voces reductæ ſunt Os orare &c.

Idemque habetur ex multis capitibus 11. *q.* 3. & 24. *q.* 1. omnes tamen actiones prohibitas in prædictis Iuribus ad has quinque voces in verſiculo contentas reduxerunt, nempe *Os, orare, vale, communio, menſa negatur*. Omiſſa vero illa particula *Orare*, quæ ad Sacram communicationem pertinet, de quâ poſteà vltimo loco in ſequentibus agemus, nunc de alijs quatuor ſigillatim in hoc dubio & proximè ſequentibus.

Poteſt ſic excommunicatus cõmunicare cum non baptizatis.

Illud autem præmitto cum Coninc *diſp.* 13. *dub.* 1. & alijs poſſe ſic excommunicatum communicare cum non baptizatis, quia hi non ſubduntur Eccleſiæ.

Per primam particulam Os prohibentur omnia ſigna amicitiæ &c.

455. Iam verò circa primam particulam *Os* prohibetur in primis oſculum pacis, & omnia ſigna amicitiæ, & beneuolentiæ, quæ fieri poſſent excommunicato, ut habetur *c. Nuper de ſententiâ excommunic.* Per eandem quoque particulam prohibetur omnis confabulatio & ſermo cum excõmunicato, ſiue ſecretò ſiue palam, ſiue mutuò colloquendo, vel aures ei præbendo, ſiue loquutio fiat per ſe ipſos, ſiue tantùm per literas, aut nuntium, vel per nutus. Si tamen contingeret, vt Petrus. v. g. excommunicatus ſalutaret, vel deoſcularetur Paulum non excommunicatum, & Ioannes etiam ſimul in eodem ipſo tempore ſalutaret, & deoſcularetur eundem Paulum, non ideò cenſeretur Ioannes communicare cum Petro excommunicato; niſi fortè id vterque facerent ex conuentione aliqua ſimul oſculandi, aut ſalutandi. Non prohibetur munerum priùs acceptorum retentio, quamuis bonum conſilium videatur etiam ipſa munera priùs accepta remittere, vt excommunicatus ille confundatur, & occaſionem capiat reſipiſcendi. Ita Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 9. *dub.* 2. Sylueſt. *verbo Excommunicatio* 5. *n.* 2. Nauarrus *loco citato n.* 20. Sayrus *lib.* 2. *c.* 13. Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 1. Henriquez *lib.* 13 *c.* 7. Vgolinus *Tabula* 2. *c.* 23. §. 1. Filliucius *Tract.* 13. *c.* 5. *n.* 84. *q.* 3. Reginaldus *lib.* 52. *n.* 68. & alij poſteà referendi.

456. Dubitabit tamen aliquis, num peccet contra hanc Eccleſiæ prohibitionem, qui loquitur cum excommunicato eum verbis contumelioſis afficiendo? *Dubium.*

457. Reſpondetur negatiuè, illa enim communicatio non eſt ciuilis, & humana, nec fructuoſa, & orta ex familiaritate, quam ſolam videtur Eccleſia prohibere; quin potiùs eſt auerſio, & diſſocietas. Quâ ratione Sanctum Polycarpum legimus Hæretico interroganti *Agnoſcis nos?* reſpondiſſe *agnoſco primogenitum Diaboli*. *Reſp.*

458. Circa ſecundam particulam, *vale*, prohibetur omnis ſalutatio honorifica, quâ indignus eſt excommunicatus. Aliqui verò Authores hoc reſtringunt ad ſalutationem tantùm, quæ fit verbis, quam in rigore videtur ſignificare verbum *vale*, quia pœnæ cum ſint odioſæ ſunt reſtringendæ. Ita Angelus *Excommunic.* 8. *n.* 4. Antonin. 3. *titulo* 25. *c.* 2. *in principio*, Maior *diſt.* 18. *q.* 2. *in principio*. Idemque videtur tenere Henriquez *c.* 22. *in fine*. Sà *Excommunic. n.* 41. Azor *lib.* 2. *c.* 11. *in principio* dicens eſſe valde probabilem ſententiam. Item Palatios *diſtinct.* 18. *diſp.* 3. *Columna* 32. Auila infra referendus. Graff. & plures alij apud Sayrum *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 7. idemque ſentiunt de ſcripturâ, quæ æquiualet verbis. Ex quo inferunt, quòd, qui reuerentiam exhibet excommunicato ei aſſurgendo, caput aperiendo, mouendo labia, dando locum in ſedili, vel ſimilia ſigna præbendo in ſignum vrbanitatis, aut ſine animo ſalutandi, vel reſalutandi; ſed potius intra ſe dicendo *Deus te conuertat*, vel ſimilia dummodò non loquatur, non peccare, nec incurrere excommunicationem minorem.

Per particulam vale prohibetur omnis ſalutatio honorifica.

Aliqui hoc reſtringunt ad ſalutationem tantũ quæ fit verbis.

459. Hæc autem ſententia, ait Suarius, licèt ad praxim accommodata ſit, & ex conſuetudine poſſit eſſe vera; quia hæc prohibitio humana eſt, quæ conſuetudine poteſt aboleri, de rigore tamen Iuris falſa eſt; quia non minùs hæc ſigna ſalutationis prohibentur quã verba, quod ſi hæc particula *vale* reſtringẽda ſit ad propriam vocẽ, quia eſt odioſa, eâdem de cauſa loquutio erit reſtringenda ad loquutionem tantùm verbalẽ, quam propriè ſignificat particula *Os*, quod

Hæc tamen doctrina licet ex conſuetudine poſſit eſſe vera, in rigore tamen Iuris falſa eſt ait Suarius.

Ratio.

Sententia Suarij tanquam probabilior ſubſcribit Author.

nemo dixit. Ideò probabilius mihi videtur cum eodem Suario eum, qui exhibet talia ſigna venialiter peccare, & excommunicationem minorem incurrere. Ita Vaſquez *de Excommunic. dub.* 8. *n.* 5. & Henriquez *lib.* 13. *c.* 7. *n.* 3. Reginald. n. 75. & 82. Vgolinus Tabul. 2. *c.* 2. §. 1. *n.* 10. Syluest. *Excommunic.* 5. *n.* 3. Roſella, & alij multi quos refert Suarius *diſp. illâ* 15. *ſect.* 1. Item Nauarrus *c.* 17. *n.* 20.

Quidam putant licere reſalutare excommunic. &c. quando ipſe prius ſalutat.

460. Putant vero Henriquez vbi proximè *litera O. & c.* 22. *in fine.* Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 9. *dub.* 9. Diana cum non paucis 5. p. *Tract.* 9. *Reſol.* 116. id probabiliſſimum appellans (vide eumdem Reſol. 117. & 121.) licere reſalutare, reſcribere excommunicato, quando ipſe ſalutauit prius, vel ſcripſit; quia eſt (loquit Henriquez) ſolutio debiti, quæ etiam reſpectu inimici obligat. addit tamen Auila dummodò non fiat animo ſalutandi, vel reſalutandi; ſed ne ſe oſtendat inurbanum.

Quæ doctrina Authori non placet.

461. Verùm neque hæc omnino placent, maximè cùm iam ſatis conſtet excommunicatum in pœnam delicti talibus ſalutationibus eſſe priuatum. Ideò, tàm ille, quàm cæteri alij, ſi ſapiunt, non inurbanitati, aut ruſticitati, vel ſuperbiæ; ſed religioni potiùs, & obſeruantiæ erga mandata Eccleſiæ tribuere debent illam abſtinentiam à ſalutando & reſalutando.

462. Illud tamen videtur probabiliùs poſſe Excommunicato dicere *Deus te adiuuet*, vel *conuertat*, vel alia verba deprecatoria, quæ non cōtinent ſalutationem honorificam; ſed ad emendationem & reſipiſcentiam poſtulandam diriguntur; nam pro excommunicato etiam denuntiato bene poteſt orari priuatim, & agi cum illo de ijs, quæ iuuare illum poſſunt, vt exeat ab excommunicatione. Ita Nauarrus *n.* 20. & *n.* 36. *ad* 5. Suarius, Antoninus, & alij ferè omnes, præter dictos Recentiores, quorum auctoritas probabile reddit oppoſitum

Pro excommun. priuatim orare licet & cum illo agere de ijs quibus liberari poſſit ab excomm.

463. Illud autem mihi non diſplicet, licere ſcilicèt, caput aperire vel aſſurgere perſonæ publicæ, vt Epiſcopo, aut Prætori excommunicato;, hoc enim videtur permittendum; tùm ob conſuetudinem, tùm propter vtilitatem, ſeu periculum damni; ſubditus enim cauere poteſt, ne in manus ſui ſuperioris incidat. Ita Suarius *ſect. illa* 1. *n.* 4. Filliucius *Tract.* 13. *c.* 5. *n.* 86.

Voce communio prohibetur omnis aſſociatio in alijs actionibus exterioribus.

464. Quod attinet ad vocem *Communio* prohibetur omnis aſſociatio in alijs actionibus exterioribus; huiuſmodi ſunt cooperari ſimul, vel illum iuuare in aliquâ actione, ſeſeque illi ſocium adiungere in aliquo negotio gerendo, inire cum illo contractus, cohabitare in eâdem domo cum illo, dormire in eodem lecto, negotia etiam turpia cum illo exercere.

465. Quamuis autem dormire in eodem lecto prohibitum videatur, non videtur ita prohibitum dormire in diuerſis lectis poſitis in eodem cubiculo, dummodò, qui in eodem cubiculo dormiunt, non ibi maneant per modum ſocietatis, vel ad idem negotium gerendum, tunc enim dicerentur ſimul communicare. Quando autem manent in eâdem domo, ſeu cubiculo, vt quiſque ſuis intendat negotijs, non dicuntur ſimul communicare, vt, quando excommunicatus ſuum gerit negotium in vno angulo ſeorſim ab altero, & alter in alio abſque cooperatione alterius. Idemque fieri poteſt, quando duo dormiunt in eodem lecto non per modum ſocietatis; ſed quia, ſic res caſu fuerunt diſpoſitæ, vt quando duo perueniunt ad idem diuerſorium, & vnus tantùm lectus conceditur pro vtroque. Ita Suarius *citatâ diſp.* 15. *ſect.* 2. *n.* 8. Filliucius *c. illo* 5. *quæſito* 6. *n.* 87. Reginaldus *ſuprà n.* 84. & alij.

466. Notandum verò eſt primò circa prædicta, contractum initum cum excommunicato eſſe validum, vt docet Auila *ſuprà* cum multis *dub.* 10. Item alter contrahens poteſt agere contra excommunicatum in Iudicio, non verò è contra donec abſoluatur. Ita Vgolinus *Tabula* 2. *c.* 20. §. 1. Syluest. *verbo excommunic.* 5. *n.* 3. Vaſquez *dub. illo* 8. *n.* 8. Sayrus *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 10. Henriquez *c. illo* 7. *n.* 3. Filliucius *loco citato*, Coninc *diſp.* 14. *dub.* 12. *n.* 119. Reginald. *ſuprà n.* 83. & alij communiter. *Nota.*

467. Hæc omnia valent ad probandum non poſſe excommunicatum licitè (quidquid ſit de valore) adhiberi & eligi in executorem Teſtamenti, quæ eſt magna communicatio cum illo in re ſatis graui & magnæ confidentiæ ex parte Teſtatoris, ſed licere dixit Sāchez *in opuſculis to.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. *dub.* 40. *n.* 11. poteſt verò in Iudicio repelli. Quod ſi de facto exequatur vt talis voluntatem teſtatoris, quam exequendā ſuſcepit, valebit; nec video cur non ſit valitura, ſed non licitè fiet. Excipio caſum neceſſitatis, ſi non eſſet alius, qui poſſet eligi, & res vrgeret. Quod ſi ante excommunicationem non ſit abſolutus & adſit Epiſcopus, ad illum potiùs, vel eius Officialem ſpectabit res tota. Vide circa hoc Dianam 8. *part. Tract.* 5. *Reſol.* 2. *præſertim in fine*, vbi alios retulit de quo nos iterum n. 898. Vtrum autem excuſetur debitor ab obligatione ſoluendi excommunicato creditori, interim dum manet in excommunicatione, diſputaui *in noſtro opere de Iuſtitia lib.* 2. *Tract.* 2. *diſp.* 10. *n.* 159. & *ſeqq.* duas attuli oppoſitas probabiles ſententias, & magis placebat teneri ſoluere, vide Dianam 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 130.

468. Dubitari etiam poteſt, an liceat communicare cum excommunicato mortuo etiam in humanis, vt ipſum lauando aut veſtiendo? *Dubium.*

Reſpondeo non poſſe. Ita Vgolinus *Tabul.* 2. *c.* 23. *n.* 8. Henriquez *lib. illo* 13. *c.* 7. Sayrus *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 15. Reginaldus *lib.* 32. *n.* 85. & alij Recentiores. Ratio eſt, quia illa cenſetur quædam communicatio; cui autem viuo non communicamus; nec mortuo communicare debemus; non erit autem illicitum illum ſepelire in loco profano, ne fœteat, & aërem corrumpat; id enim fit ex neceſſitate, & in vtilitatem viuorum.

Reſp. non licere communicare cum Excomm: mortuo etiã in humanis. Ratio. licèt tamen illum ſepelire in loco profano.

469. Quod verò attinet ad particulam *menſa* prohibetur, ne aliquis cum excōmunicato ſimul comedat in eâdem menſâ, quod intelligitur ſiue alter alterum inuitet, ſiue ſimul ſint in conuiuio alicuius tertij. Atque ita ſentiunt fere omnes Doctores, D. Thom. Antonin. Syluest, Nauarrus, Henriquez, Suarius, & alij locis citatis, & citandis, qui addunt, etiamſi in prandio inchoato excommunicatus adueniat, teneri alios menſam deſerere, ſi aliter non poſſit eius conſortium

Per particulam menſa prohibetur comeſtio in eadem menſa.

tium

tium vitari. Imo multi ſentiunt,& meritò,comprehendi caſum,quando aliqui communem , & ſocialem vitam agunt,& in eâdem menſâ comedunt; non ſolùm , quando eiſdem cibis veſcuntur ; ſed quando vnicuique proprium apponitur obſonium pro ſe diuerſum , & nomine ſuo paratum. Vnde in Seminarijs,vel monaſterijs,licet diuerſæ menſæ ſint diſpoſitæ in eodem refectorio, & apponatur vnicuique ſuus cibus,cenſentur in eâdem menſâ comedere. Vnde Auila *p. 2. c. 6. diſp. 9. dub. 12.* putat in eâdem menſâ communicare , qui inuitati ad idem conuiuium comedunt in eâdem domo,licet ſint in diuerſis cubiculis, quod probari videtur,quia iam ex intentione ſociantur,& ex accidenti diuiduntur,ſcilicèt, quia idem refectorium non capit omnes. Vnde videtur colligi aliter eſſe ſentiendum , ſi caperet quidem locus ; ego tamen ex affectu ſeparandi me ab excommunicato ingredior aliud cubiculum. Nihilominùs tanta poſſet eſſe ſeparatio,vt quamuis ad idem conuiuium, quantum ad cibos,& inuitatos, & ad ſolemnitatem attinet, intentionemque inuitantis,vocarentur , & confluerent , cenſeantur nihilominùs ſic ſeparati ab excommunicato non communicare cum illo,vt,ſi comederent in diuerſis domibus,: quæ non cenſentur etiam pro illo actu vna domus,quales ſunt, quæ ordinariæ eſſe ſolent in vna Ciuitate, & vico:quando enim aliquis toti vico per modum vnius pararet conuiuium, diſtribuendo tamen conuiuas per domos;etiamſi inter conuiuas eſſet aliquis excommunicatus , non ideò cenſerentur cæteri comedentes in alijs domibus cum ipſo communicare ; ſed ille tantùm,qui inuitauit illum,& qui illum admittunt ad ſuum conſortium. Atque ita videtur intelligendus Auila loco citato,concedens in diuerſis domibus comedere non eſſe communicare cum excommunicato.

470. Itaque hæc communicatio in menſâ intelligenda eſt formaliter , non materialiter. Ideò quando tabula in diuerſorio longa eſt pro menſâ diuertentium hoſpitum, non erit communicare cum excõmunicato , quod in eadem tabulâ comedant excommunicatus , & alij ab inuicem ſeparati;reputantur enim tunc diuerſæ menſæ, & ſolùm materialiter,id eſt continuatione, vna materialis tabula: Vnde ſicut dicebamus de exiſtentibus in diuerſis cubiculis , vel etiam in eodem,quoad habitationẽ, & lectum, philoſophari etiam poſſumus, quoad menſam. Imo etiam Nauarrus addit non improbabiliter, quòd quamuis verum ſit communicare inter ſe, qui in eadem domo comedunt in vno conuiuio,etiam in diuerſis menſis,quando omnes illæ menſæ ſunt in eodem refectorio, aut cænaculo ordinatæ,vt in conuentibus Religioſorum,quia ſcilicèt componunt vnam artificialiter menſam, etiamſi phyſicè ſint diuiſæ ; tamen,ſi ſint in diuerſis cubiculis , quantumuis conuenerint rogatu eiuſdem perſonæ , & quaſi ad idem conuiuium, non id ſatis eſt vt phyſicè, vel moraliter vnus cenſeatur cum alio prandere,nec eſt communio Cenſuræ contraria, vt notat etiam Suarius *ſuprà diſp. 15. ſect. 1.* vbi rectè etiam aduertit quod dictum eſt de eâdem menſâ, cenſendum

Hæc communio in menſâ intelligenda eſt formaliter non materialiter.

eſſe de eâdem domo, & de eodem lecto;nimirum ſolùm prohiberi eſſe in eâdem domo,& in eodem lecto formaliter; non materialiter;nam ſi duo per modum ſocietatis eodem cubiculo utantur,vel in eâdem domo commorentur,licèt ſint in diſtinctis lectis, vel cubiculis, cenſebuntur communicare inter ſe:è contra verò,ſi abſq; vllâ mutua ſocietate accidat in eadem domo habitare,vel caſu eueniat, vt duo in eodem hoſpitio pernoctent , & vtrique vnus tantùm lectus tribuatur, in eodemque dormiant,vt dictũ eſt,non erit communicare.

471. Auila verò putat dormire in eodem lecto ſemper eſſe communicare,etiamſi id ſit ex accidenti;quia in diuerſorio non eſt alius, ſicut etiam comedere in eâdem menſâ, quando paruula eſt.In quo etiam conſentit Angelus *excommunic. 8. n. 4.* & Toletus *lib. 1. c. 19.* Mihi tamen abſolutè magis placet doctrina Suarij.

472. Atque eodem modo intelligendæ ſunt omnes aliæ communicationes,quæ poſſunt excogitari, vt ſcilicèt non materialiter;ſed formaliter ſint prohibitæ. v. g. conſedere, coambulare,ſimul iter agere,collaborare,ſeu cooperari; nam ſi hæc fiant ſine mutuâ ſocietate , quamuis excommunicatus, & non excommunicatus ſimul deambulent, vel iter agant per eandem viam , vel in eâdem naui incedant, non agunt contra Cenſuram , quia illa non eſt humana communicatio, atque in hac doctrina generali Auila ipſe conſentit , quamuis deſcendendo ad caſus particulares in aliquibus videatur diſſentire. Idemque colligitur ex Syluestro,Angelo, Tabiena,& Armilla locis citatis à nobis , & alijs Auctoribus relatis.

Omnes aliæ communicationes cũ Excomm. etiam non materialiter ſed formaliter intelligẽda ſunt prohibitæ.

473. Aſſerendum eſt vlterius in omnibus prædictis teneri fideles ad vitandos excommunicatos,tantùm cùm ſunt denuntiati,vel manifeſti Clerici percuſſores ; ipſi tamen excommunicati , vt iam in præcedentibus notauimus, etiamſi non ſint denuntiati , tenentur in omnibus prædictis ſe abſtinere à conſortio aliorum fidelium;niſi ab ipſis præueniantur, & tunc ad Sacramenta quidem miniſtranda tenentur conteri,quod ego intelligerem, ſi alioquin habeant conſcientiam peccati mortalis; ſi enim contingat aliquem per contritionem iam fuiſſe iuſtificatum,vel etiam per Confeſſionem antequàm defacto incurratur excommunicatio (vt in aliquibus caſibus fieri poteſt) non tenebuntur de nouo conteri poſt incurſam excommunicationem , quando requiſiti ab alijs fidelibus adminiſtrant Sacramenta Legantur, quæ diximus in fine dubitationis 26.

Aſſerendũ vlterius prædicta intelligi de excõmunicatis denuntiatis.

474. Notat etiam rectè Suarius *diſp. 15. ſect. 1. in fine* ipſos excommunicatos teneri ſe abſtineri à communicatione cum alijs excommunicatis, etiam Apoſtatis , & Hæreticis contra Gloſſ. *in c. Deuotam 27. q. 1.* quando enim Eccleſia remouet excommunicatos à communione fidelium , intelligit omnes baptizatos , in quos habet Iuriſdictionem; atque huiuſmodi ſunt excommunicati etiam Hæretici,& Apoſtatæ; non tamen ſunt prohibiti ipſi excommunicati communicare cum non baptizatis,vt iam etiam in præcedentibus notauimus , & docet idem Suarius cum Panormitano

Notat rectè Suarius ipſos excõm. teneri ſe abſtinere a cõmunione cũ alijs excommunicatis.

tano, Hoſtienſi, & Ioanne de Lignano, quos refert.

DVBITATIO XXXIV.

An fideles poſſint pro libito ſine vllâ neceſſitate, & rationabili causâ communicare cum excommunicatis non neceſſariò vitandis?

Sententia nonnullorũ.

475. NOnnulli exiſtimant, ſi ipſi excommunicati ſint parati ad talem communicationem, licitè poſſe fideles cum illis communicare; ſi tamen non ſint parati; nec ipſi excommunicati ſe ingerant; non licere fidelibus illos prouocare, aut inuitare ad ſecum communicandum, nec in Diuinis, neque in humanis, niſi adſit aliqua rationabilis cauſa, quia nimirum, cùm ipſi excommunicati, etiam tolerati peccent communicando, etiam alij fideles peccabunt contra naturale præceptum non inducendi ad peccatum, vel non cooperandi. Ita Auila *p. 2. c. 6. diſp. 8. dub. 1.* & alij.

Aſſertio poſſunt fideles pro libito communicare ſecum Excommunic. toleratis etiam in Sacramentis Sayrus.

476. Aſſerendum nihilominus eſt poſſe fideles pro libito, & ſine vllâ causâ communicare cum excommunicatis toleratis, etiam in Sacramentis vt cum Victoria, Ledeſma, Soto, Viualdo, & Lopez doctè probat Sanchez *lib. 7. de Matrimonio diſp. 9. n. 8.* Diana 5 *Tract. 9. Reſolut.* 117. cum Hurtado, quem refert, quia conceſſio Concilij Conſtantienſis abſoluta, & vtilis eſt ſine reſtrictione, & fauorabilis; atque adcò amplianda vtpotè conceſſa ad tollenda peccata, & ſcrupulos: non tollerentur autem, ſed augerentur, ſi diſcutiendum eſſet, an alter ſit paratus; vel, an ego habeam cauſam &c. Item quia eâdem probabilitate, quâ ipſi dicunt Concilium omnino abſtuliſſe excommunicationem minorem, eâdem nos dicimus abſtuliſſe obligationem ad culpam; quam potiùs & expreſſiùs ſonant ipſa verba Concilij Conſtantienſis dum ait, *conſtituimus, vt nemo poſthac teneatur abſtinere &c.* manente autem culpâ non eſſet verum dicere neminem teneri ad abſtinendum. Vnde excommunicationem minorem ſolùm aufert per modum naturalis ſequelæ; ceſſante enim culpa, ceſſat pœna illi annexa. Eandem ſententiam ſequitur Filliucius *Tract. 13. c. 3. & 4.* imò, & Auila ipſe probabilem putat *citato dub. 1. & 2.*

Ad argumentum contrarium.

477. Argumentum autem aduerſariorum nullius momenti eſt; negamus enim antecedens aſſumptum, probandum enim erat illis peccare excommunicatum præuentum à petente Sacramentum ab illo, ſi ei illud adminiſtret; cùm enim prohibitio, quâ cauetur ne excommunicatus miniſtret Sacramenta ſit ex mero Iure Eccleſiaſtico; potuit vtique Ius Eccleſiaſticum hanc prohibitionem reſtringere ad omnes & ſolos excommunicatos, qui aut denuntiati, aut manifeſti Clerici percuſſores ſunt; ad cæteros autem in eo ſolo euentu, in quo ipſi ſuâ ſponte ſe ingerunt; id autem fuiſſe patet ex dictis; maximè cùm priuilegium fidelibus conceſſum non poſſit aliter commodè intelligi; atque in eâ re non releuantur directè & ex intentione ipſi excommunicati, quibus per ſe nullo modo fauere intendit Concilium, vt notauimus *in fine citatæ dubitationis 26.*

478. Illud autẽ eſt etiam maximè notandũ, illicitum eſſe excõmunicato tolerato acquieſcere communicationi fidelium, etiam prouocantium ad illam, quando ipſe, antequàm ſit neceſſarium acquieſcere, habet in ſuâ poteſtate abſolui ab excommunicatione, idque prætermittit facere, tunc enim, vt communicatio ſit fidelium cum illo, & prouocatio ſit ipſis fidelibus licita, non eſt neceſſarium quòd excommunicatus licitè acquieſcat in ſtatu excommunicationis, cum ab illâ poſſit excommunicatus omnino liberari ſi velit, & ſic licitè abſolutè communicare. *Notandum maximè.*

479. Imò aliqui putant in eo caſu, quando ipſemet excommunicatus, qui poſſet liberari ante communicationem cum prouocante ad illam, cenſetur ſic communicaturus, & peccaturus, non poſſe licitè à fidelibus prouocari propter rationem primæ ſententiæ, quia ſcilicet induceretur ad peccandum, quod mihi non placet; illud enim opus poteſt fieri ab excommunicato benè, & ſine culpâ. Vnde, quod petit fidelis, non eſt aliquid illicitum, quod ſi excõmunicatus, id illicitè facit, ex malitiâ ſuâ facit, non ſe liberando ab excommunicatione; atque hoc maximè verum eſt, quando eſt vtilius fideli communicare cum tali excommunicato potius, quàm cum alijs. *Authoris Iudicium.*

480. Ex dictis infertur fieri Irregularem excommunicatum toleratum, qui celebrat Sacrũ non prouocatus, etiamſi faciat, vt fideles id audiant, imò etiam, quando prouocatus, ſi potuit poſt prouocationem abſolui, & tunc peccat bis; primo, quia illicitè celebrat affectus Cenſurâ ſine excuſatione ſufficienti ſic faciendi, cum poſſit ab eâ liberari; ſecundo; quia celebrat non præmiſſâ confeſſione peccati, quam tenetur præmittere, ſi poteſt. Legantur quæ dicemus *dub. 41. aſſert. 4. & deinceps.* *Ex dictis Infertur fieri irregularem excomm. toleratum celebrando.*

DVBITATIO XXXV.

Quale peccatum ſit communicatio ciuilis cum excommunicato.

481. ASſerendum eſt primo regulariter loquendo eſſe tantum veniale peccatũ. Ita D. Thom. in 4. diſt. 18. q. 2. art 3. & in Additionib. q. 23. art 3. & quodlib. 11. art. 9. eumq; ſequuti ſunt cæteri Theologi. & Summiſtæ fere omnes, inter quos Caietanus verbo *Excommunic.* ad fin. Nauarrus c. 27. n. 29. Sotus diſt. 21. q. 1. art. 4. Henriquez lib. 13. c. 8. Suarius diſp. 15. ſect. 2, Sayrus lib. 2. c. 11. n. 20. Vgolinus Tabula 2. c. 23. §. 14. Vaſquez Tract. de Excommunic. dub. 7. n. 8. Filliucius Tract. 13. c. 3. quæſito 2. & ſequentibus. Bannius in Theologia morali part 2. diſp. 6. q. ſecutus verba latè refert nec reprobat Diana part 7. Tract. 11. Reſol. 47. & dicit ſe de hac re alibi egiſſe, ſed non indicat locũ. Puto eſſe 5. part. Tract. 9. Reſol. 2. vbi cum pleriſque docet eſſe tantum venia- *Aſſertio 1. regulariter loquendo, communicatio ciuilis cum excom. eſt tantum venialis D. Thom. Probatur.*

veniale: de caſibus verò in quibus ſit mortale ſequenti dub. dicam. Nunc præſentem reſolutionem probemus, quam latè probat Bannius apud Dianam in illa Reſol. 47. & omiſſis alijs iam pridem probabant alij; quia quælibet lex, licèt ex ſuo genere grauis ſit; in materiâ tamen leui tantùm obligat ſub veniali; hæc autem materia in his actionibus ciuilibus ad humanum conuictum pertinentibus leuis eſt, tùm ſecundum ſe; quia hæ actiones non ſunt magni momenti; tùm in ordine ad excommunicationem, quæ indirectè tantùm, & ſecundariò has actiones prohibet; nam primariò alia infert grauiſſima incommoda, tàm in diuinis, quam in humanis, quæ mouere debeant excommunicatum, vt reſipiſcat. Accedit id, quod ſuprà D. Thomas etiam docuit non eſſe veriſimile Eccleſiam velle tam grauem obligationem omnibus fidelibus imponere in materiâ adeò leui frequenti, & vulgari, cùm ſine magno animarum periculo eſſe non poſſit, alioqui, quod in vnius medicinam eſſet inſtitutum, in commune damnum, & periculum vergeret.

Aſſertio 2. idem aſſerendum eſt de ipſis excōm. quando in dictis actionibus ſe immiſcent communicationi aliorum fidelium. Probatur.

482. Quamuis autem prædictam aſſertionem noſtram communiter intelligant Auctores de communicantibus, aſſerendum nihilominùs eſt ſecundùm idem ſentiendum eſſe de ipſis excommunicatis, quando in dictis actionibus ciuilibus ſe immiſcent communicationi aliorum fidelium; eſt enim eâdem prohibitione prohibitum vtriſque ſcilicèt excommunicatis, & non excommunicatis, vt alij alios teneantur vitare; idq; expreſsè docuerunt Victoria *Excommunic. n. 3.* Syluest. *verb. excommunic. 3. §. 5.* adiunctâ doctrinâ, quam poſteà tradit *Excommunic. 5. §. 3.* Couarr. *§. 2. n. 11.* Henriquez *lib. 13. c. 7. n. 3.* Auila *p. 2. c. 6. dub. 3.* Suarius *diſp. illâ 15. ſect. 2. n. 4.* Caietanus *verbo Excommunic. c. 5. ante finem totius Tractatus.* Quantumuis autem c. *Illud de Clerico excommunicato miniſtrante* dicatur *non vitare, multo magis, quàm non vitari periculoſum exiſtere*, hoc tamen æquè intelligi debet de ipſo excommunicato, atque de non excommunicato: prædicta enim culpa potiùs conſiſtit in non vitando aliũ, quã in non vitãdo ab alio. Prætereà, etiamſi concedamus magis peccare excōmunicatũ non vitando alios, quàm alios non vitando ipſum, id tamē totũ eſt intra latitudinem culpæ venialis; eſt enim maius peccatum; ſed veniale.

Alij textus qui dicunt talem eſſe letalem Explicantur

483. Vlteriùs; quamuis alij Textus dicant hanc communicationem eſſe lethalē, loquuntur tamen in communi; atque ita intelligendi ſunt ex genere ſuo, quia in aliquibus caſibus, vt iam dicemus, mortalis eſt, non tamen in alijs, ideò diximus *regulariter eſſe peccatum veniale*, dicturi dubio ſequenti, quando ſit mortale?

DVBITATIO XXXVI.

In quibus caſibus ſit peccatum mortale communicare in humanis cum excommunicato?

484. NOn agimus hoc loco de communicatione cum excommunicato in ſacris; illa enim communiter eſt peccatum mortale, de quâ dicemus in ſequentibus, nec de communicatione forenſi, ſeu, quæ pertinet ad Iuriſdictionem de qua etiam poſt communionē in ſacris agemus. Solùm ergo agimus de communicatione illâ Ciuili, ſeu in conuictu humano.

Solum agitur hic de communicatione ciuili.

Aſſertio 1. Talis erit mortalis, ſi ille ſumat inde occaſionem perſeuerandi in delicto. Ratio.

485. Aſſerendum eſt primò iuxta dicta *diſp. 26. §. tandem aduertendum.* eſſe peccatum mortale, ſi ex eâ communicatione ſumat occaſionem excommunicatus perſeuerandi in ſuo delicto, & in excommunicatione; quia hoc eſſet ſcandalum actiuum, quod omnino tenemur vitare iuxta principia generalia in materiâ de ſcandalo.

2. etiam erit mortale ſi fiat ex contemptu poteſtatis Eccleſiæ.

486. Secundò etiam erit mortale communicatio ciuilis, ſi fiat ex cōtemptu Clauium, & poteſtatis Eccleſiæ: quæ etiam doctrina communis eſt, & ad omnes tranſgreſſiones præceptorum ſolet accommodari, quantumuis ſint in materiâ leui. Quid autem ſit operari ex contemptu explicuit D. Thomas. 22. *q. 186. art. 9. ad. 3.* & ibi Caietanus, latiùſque Couarr. *c. Alma mater p. 1. § 7. n. 6. & 7.* Vaſquez 1. 2. *diſp. 158. n. 37. & 38.* adiunctis ijs, quæ dixerat *diſp. 102. c. 5.* Quibus in locis docet contemptum conſiſtere in ſola directa intentione non parendi, in quâ eſt ſpeciale peccatum inobedientiæ formalis, cùm quis directo animo non obediendi ſuperiori, vt ei directè opponatur ex dedignatione quâdam, quam habet, quòd ei ſubditus ſit, eius præceptum tranſgreditur. Si rem hanc ex inſtituto doctiſſimè videre cupis tractatam, lege Suarium *lib. 3. de legibus* vbi toto capite 28. explicat, in quo conſiſtat contemptus, ex quo quis non paret legi, aut legiſlatori: præſertim verò à *num. 18. & deinceps.* & admittit prædictam inobedientiam inuoluere contemptum, & ex contemptu prouenire quòd quis tunc nòn obediat. Ex quibus patet operari ex contemptu non eſſe frequenter tranſgredi legē; ſed eam tranſgredi ex ſpirituali inobedientiâ, quando motiuum, ſeu ratio formalis violandi præceptum eſt ipſum non obedire, quia tunc eſt contra virtutem obedientiæ prout eſt ſpecialis virtus. Quando verò motiuum non obediendi non eſt ipſum non obedire, ſed aliquod bonum vtile, vt, cùm quis frangit ieiunium propter appetitum cibi, tunc non adeſt contemptus, neque inobedientia ſpecialis; ſed tantùm generalis.

in quo conſiſtat dictus contemptus.

3. Talis cōmunicatio erit mortalis quando &c. Ratio.

487. Tertiò peccatum erit mortale, quando communicatio ciuilis fuerit cooperatio in crimine mortali; talis enim communicatio, quamuis non prohiberetur ab Eccleſiâ, eſſet peccatum mortale, contra Ius ipſum naturale; eſt enim intrinſecè mala, & tunc, etiam cum tolerato, erit communicatio mortalis. Quod ſi ea communicatio ſit in alijs criminibus diſtinctis à crimine criminoſo, tantùm erit circumſtantia venialis ex eâ parte, quâ eſt contra prohibitionem Eccleſiæ, vt expreſsè docet Henriquez *lib. 13. c. 7. n. 3. literâ L. & c. 9. in princip.* Si verò ſit in crimine criminoſo, videtur circumſtantia mortalis & duplex peccatum, alterum contra Ius naturæ, alterum contra prohibitionem Eccleſiæ, & contra Claues, vt præter Henriquez docent vterque Sotus, Gabriel, & alij, propter quam inobedientiam incurritur excommunicatio. Verùm in hac re philoſophandum eſt iuxta

dicta

dicta *dub.* 22. vbi explicuimus tantùm vnum peccatum committi,

4. Erit etiã mortale.

4. 488. Quartò erit peccatum mortale communicare, etiam in humanis, quando per Iudicem imponitur excommunicatio contra participantes, ſi talis excommunicatio fuerit valida, iuxta dicenda *dub. ſequenti.*

5. 489. Quintò addunt aliqui peccare mortaliter, qui communicat, etiam in humanis, cum excommunicatis à Papa. Hoc tamen non eſt vniuerſim verum, vt explicabimus *dubit. ſequenti.*

Quando ex frequenti viſitatione excommunicati ſequitur ſcandalum ipſi excommunic. erit mortale

6. 490. Sextò Addit Nauar. *c.* 27. *n.* 29. peccare mortaliter, qui nimis frequenter communicat, etiam in humanis, cum excommunicato, ſed *n.* 30. videtur id limitare, quando ex illâ frequentiâ ſequitur ſcandalum ipſi excommunicato; Atque hoc docent communiter Auctores, dum dicunt per ſe loquendo, & ſecluſo contemptu, & ſcandalo tantùm venialiter peccare. Ita docent Sayrus *ſupra n.* 4. Auila 2. *p. c.* 7. *diſp.* 8. *dub.* 3. *concluſ.* 2. Reginald. *lib.* 32. *n.* 92. aliíque multi.

Suarij opinio.

491. Suarius tamen *diſp.* 15. *ſect.* 2. *n* 11. putat eſſe mortale, ſi quis per modum vnius obiecti velit illam frequentiam, & conſuetudinem cõmunicandi cum communicato, quod etiam videntur ſentire aliqui alij illum ſequuti, vt Coninc. *diſp.* 14. *dub.* 14. *n.* 149. Filliucius *Tract.* 13. *c.* 3. *quæſito* 3. *n.* 43. & *c.* 5. *quæſito* 9. *n.* 92. Quamuis Bonacina *diſp.* 2. *q.* 1. *puncto* 6. §. 1. *n.* 6. indiſtinctè prædictos referat, & dicat frequenter communicantem cùm excommunicato vitando mortaliter peccare, cùm tamen Coninc, & Suarius expreſsè doceant non ſufficere, quod aliquid intra longum tempus ſæpiùs verbi cauſa per aliquot menſes penè quotidie cùm excommunicato communicet, quando illæ communicationes ſunt omnino inter ſe diſtinctæ, & independentes; nam ſic conſtituunt ſolùm multa peccata venialia; non autem materiam grauem peccati vnius; ad hoc enim neceſſarium eſt vt per modum vnius obiecti velit illam frequentiam, & conſuetudinem communicandi cum excommunicato, vt, ſi dicat volo frequenter, & perſeuerantèr communicare cum excommunicato denuntiato, Cuius ratio eſt, quia licèt ſinguli actus per ſe conſiderati ſint materia leuis; frequentia tamen eorum ſimul volita eſt grauis materia, quemadmodum velle multa furari ab eodem eſt materia grauis. Item ſi quis velit quotidie recitare orationem Dominicam, velle id prætermittere per annum mortale erit, quia materia iam eſt grauis.

Non placet Authoris doctrina præcedens nec exempla quibus confirmatur.

492. Nihilominus nec hæc Doctrina, nec exempla, quibus confirmatur, placent. Nam ad hoc, vt cenſeatur materia grauis, debet vniri ea materia, vt ſit vna. Quando autem materia nullo modo vnitur, non poteſt eſſe materia grauis coaleſſens ex multis leuibus. Vnde, qui proponit ſæpius iterare aliquod veniale peccatum. v.g. ſæpius mẽtiri abſq; damno graui extrinſeco, non peccat mortaliter. Item, qui proponit omnibus diebus quadrageſimæ aliquid parum comedere præter cibum permiſſum, etiam mortaliter non peccat, quia materia vnius mendacij, & alterius, vnaquæque per ſe leuis, & venialis eſt, & non vniuntur inter ſe, nec in ordine ad aliquod tertium; ſicut nec fractiones illæ leues ieiuniorum diuerſorum dierum. Exempla verò leuium furtorum ab eodem, & leuium omiſſionum Orationis Dominicæ nihil probant; nam vel extra rem ſunt, vel falſa. Si enim loquamur de furtis paruis factis eidem perſeuerante ſemper læſione vniuſcuiuſque furti in damnificato: extra rem eſt exemplum, quia materiæ vniuntur moraliter, & omnes ſimul conſtituunt hominem grauiter læſum in ſuis bonis, cùm tamen quævis materia parua non conſtitueret grauiter læſum. Si verò loquamur de paruis furtis ita, vt, quando fit ſecundum, præceſſerit iam ſatisfatio primi, vel certè nunquàm tot ſimul furta perſeuerent, quot ſufficiunt ad materiam grauem, etiamſi quis velit à Petro ſubripere mille ducatos, aut quẽcumque numerum, numquàm peccabit mortaliter; quia nunquàm exiſtet damnum graue eo ipſo quòd furta ſequentia ſupponant ſatisfactionem antecedentium ita, vt nunquàm tot ſimul exiſtant, quot ſufficiant ad damnum graue. Similiter, ſi votum orationis Dominicæ recitandæ ita ſit ſingulis diebus, vt per modum vnius intra annum vouerit vouens tot dominicas orationes fundere, quot ſunt dies in anno: verum quidem eſt, quòd peccet mortaliter, qui vult omnes ſimul orationes omittere; ſed extra rem eſt exemplum: cùm iam per modum vnius ſit promiſſa illa materia; ſi tamen votum ſit, vt ſic dicam, diarium, ita, vt Oratio Dominica ſit pro vnoquoque die, & quis velit omnes totius anni Orationes Dominicas omittere; non peccat mortaliter, quia materiæ non coniunguntur, nec aſſumuntur per modum vnius. Ita ergo in præſenti cõmunicatio cum excommunicato, quæ fit in vna occaſione, non eſt cõmunicatio, quæ fit in alia; nec ex vtràque componitur vna tertia grauis, quæ Cenſeatur in æſtimatione morali materia grauis, atque adeò illa voluntas ſæpiùs communicandi non erit voluntas committendi vnum peccatum graue; ſed committendi plura leuia; ſicuti voluntas ſæpiùs mentiendi, & ſicuti voluntas, quâ quis proponit non abſtinere ab aliquâ conſuetudine, aut proximâ occaſione peccandi ſæpiùs venialiter.

Diuerſæ cõmunicationes cum excommunic. nõ coaleſcũt adeoq; nec conſtituunt materiam grauem.

DVBITATIO XXXVII.

Quando incurratur excommunicatio? & quales propter communicationem cum excommunicatis?

Hæc in re certum eſt 1.

493. IN hac re primò certum eſt apud omnes eum, qui communicat cum excommunicato denuntiato, vel manifeſto Clerici percuſſore, ſaltèm incurrere excommunicationem minorem, etiamſi communicatio ſit in humanis; niſi fiat in caſibus à Iure conceſſis, de quibus agemus dub. ſequenti. Ita omnes, quos viderim Auctores, patetque ex multis Iuribus præſertim. c. *a nobis* de *Exception.* & ex c. *Nuper.* c. *cum conſideret. de ſententia excommunic.* & c. *Excõmunicatos*, & duobus ſequẽtibus 11. q 3. Quàuis autẽ cũ *excõmunic.* & ſequẽti, dicatur quòd communicans cum excommunicato, ſimili, aut eâ-

dem

Quando dicitur quod cõmunicans cum excõm. eandem excõm. incurrat quomodo intelligendũ.

dem excommunicatione innodatur, intelligendum eſt de ſimili, aut eâdem in genere morali, non de eâdem in ſpecie vt patet ex *c.* 2. de Exceptionibus. Id quod notarunt Sotus, Adrianus, Couarr. & alij poſteà citandi, & ſatis etiam liquet *in c. vltima de Clerico excommunicato miniſtrante.*

Certum eſt 2.

494 Secundò certum ſit ipſum Excommunicatum communicando cum alijs ſine cauſâ, quamuis peccet, quia eſt illi prohibitum; non tamen incurrere minorem excommunicationem, quia hæc tantùm eſt impoſita communicationibus cum excommunicato, vt notauit Suarius *diſp.* 2. *ſect.* 1. *n.* 3. Si tamen excommunicatus communicet cum alio excommunicato incurrit illam.

Certum eſt 3. *cõmunicantem cum Excõm. maiori ne quidẽ peccare.*

495. Tertiò certum ſit eum, qui communicat cum excommunicato excommunicatione minori, nec incurrere vllam excommunicationem, nec peccare. Quod videtur dixiſſe Gregorius VII. *c. Quoniam multos.* 11. *q.* 3. Vbi inter eos quos Pontifex excipit à prohibitione, & ab incurrendâ excommunicatione propter communicationem cum excommunicatis, excipit etiam illos, qui communicant cum ijs, qui cum excõmunicatis communicant; ac proinde excõmunicatio minor non tranſit in tertiam perſonam.

Ratio.

Excõm maior non trãſit in tertiam perſonam.

Ita Gloſſ. *c. Excellentiſſimus* 11. *q.* 3. Sotus *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 4. Armill. *Excommunic. n.* 97. Aula *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 10. *in principio*, idque multò magis conſtat ex *c.* 2. *de Exceptionibus*, vbi dicit Pontifex quod excommunicatus à communione fidelium eſt excluſus; qui verò communicat cum excommunicato in loquutione vel oratione, tantum à Sacramentorum participatione eſt remotus. Vide quæ ſpectant ad minorem excommunicationem quâ de re ſupra diximus *dub.* 5. *& ſeqq. vſq. ad* 9.

Caſus in quibus ob ſolã excõmunicationem cum excõm. incurritur excõm maior.

496. Sunt tamen aliqui caſus, in quibus ob ſolàm communicationem cum excõmunicatis incurritur excommunicatio maior, de quibus placet ſigillatim dicere.

Caſus 1.

497. Primus caſus habetur *c. ſignificauit de ſentent excommunic.* propter quem Textum aliqui dixerunt omnes communicantes etiam in humanis cum excommunicatis à Papa, & peccare mortaliter, & incurrere maiorem excommunicationem. Hoc tamen omnino falſum eſt, vt ex prædicto textu notant Auctores. Gloſſa verò in eodem capite; & Nauarrus *c.* 27. *n.* 30. putant tunc eſſe mortale & incurri maiorem excommunicationem, quando Papa aliquem excommunicauit; & ſimul participantes cum eo, talem enim fuiſſe, putant Excommunicationem impoſitam à Pontifice; de quà ibi mentio fit. Verùm hæc mera diuinatio eſt, & gratis fingitur; nullum enim habet in Textu fundamentum, vnde colligatur. Ideò dicendum puto cum Antonino 3. *p. tit.* 24. *c* 32. Adriano *Quodlib.* 6. *art.* 2. *ad.* 2. *& q.* 3. *de Clauibus* Soto *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 4. Couarr. 1. *p* §. 3. *à n.* 3. Syluest. *Excommunic.* 7. caſu 6. Angelo *Excommunic.* 5. *caſu* 4. Caietano *verb. Excommunic. c.* 58. (qui rem optimè tractat) Henriquez *lib.* 13. *c.* 8. *n.* 2. *&* 3. Aula de *Cenſuris p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 10. *dub.* 2. Suario *diſp.* 10. *ſect.* 2. *concluſ.* 1. alijſque multis neminem incurrere eam excommunicationem maiorem

Quinam incurrant excõm. maiorem ob cõmunionẽ cum excõmi. a Papa iuxtà Authorem.

nec peccare mortaliter participando in humanis etiam cum excommunicatis à papa; niſi ſit Clericus, & recipiat excommunicatum à Papa ad Diuina officia ſcienter, & ſpontè; quia omnia hæc requirit textus ipſe. Item ex ipſâ conſuetudine (vt notant Caietanus, Antonin. Sotus, Adrianus, & non nulli alij citati) conſtat requiri, vt excommunicatus à Papa fuerit nominatim excommunicatus. Quod ſi ſufficeret eſſe excommunicatum à Papa, ſequeretur omnem Clericum, qui in Diuinis communicaret cum excommunicatis à Iure communi, & cum excommunicatis in Bullâ Cœnæ, incurrere excõmunicationem reſeruatam Papæ; omnes enim illæ excommunicationes ſunt à Papa; Quod tamen (vt notat Suarius) inauditum videtur, & præter omnẽ vſum. Solùm ergo incurritur per cõmunicationẽ cum excõmunicato nominatim à Papa, & poſt Concilium Conſtantienſe requiritur etiam, quod ſit denuntiatus, vt rectè tradit Nauarrus *c.* 27 *n* 93. & Henriquez *ſuprà*, videturque fauere Suarius *ſuprà*.

hanc excõm. illius capitis non incurratur a laicis.

498. Ex quâ doctrinâ infertur hanc excommunicationem maiorem illius capitis nullo modo incurri à laicis, imò nec à Clericis, niſi comparatione horum adſint omnes illę conditiones nimirum *quòd participent recipiendo ſcienter, & ſpontè ad diuina excommunicatum nominatim à Papa, & denuntiatum.* Ideò excuſatur ab hac excommunicatione Clericus, qui non admittit talem excommunicatum ad officia Diuina, licèt cum illo aſſiſtat Miſſæ ſicut priuatus aliquis, & tanquam vnus de populo, vt tactè notarunt Caietanus Nauarrus, Henriquez, & Armill. *ſuprà n.* 24. alijque recentiores, contra Couarruuiam.

Excuſatur etiam Clericus ab illa in caſu.

499. Excuſatur etiam ſaltèm pro foro conſcientiæ ab excommunicatione Clericus, qui prædictum admitteret ex metu grauis damni, etiamſi metus eſſet leuis, quia non ſpontè admittit. Ita Caietanus, Syluest. & alij. Item excuſatur, qui ignorat etiam ignorantiâ craſsâ hunc eſſe à Papa excommunicatum, & denuntiatum, quia Textus dicit *ſcienter*. Ita Henriquez *ſuprà*, colligique videtur ex doctrinâ generali, quam tradit Nauarrus *c.* 27. *n.* 141. philoſophandumque eſt in hac re iuxta dicta à nobis *ſuprà dub.* 23. à §. *vnde colligit nu.* 319. vbi cùm Sanchez, & alijs oſtendimus prædictam ignorantiam excuſare ab incurrendâ Cenſurâ eo quòd lex requirit ſcientiam ex parte delinquentis. Illud mihi verum apparet ſufficere ad incurrẽdam hanc excommunicationem, ſi Clericus admittat talem excommunicatum ad recitandas horas Cononicas, etiam priuatim, & extra Eccleſiam, vt rectè notat Armilla, & Couarr. *ſuprà* cum Syluestro *ſupra n.* 12. Item Henriquez *ſuprà* contra Sotum. Eſt autem huiuſmodi Excommunicatio reſeruata Papæ, vt conſtat ex ipſo Textu.

Caſus ſufficiens ad incurrendam hanc excõm. iuxta Authorem.

Sex cõditiones requiſitæ vt incurratur hæc excomm. maior.

500. Habemus ergò ſex conditiones requiri, vt incurratur hæc excommunicatio maior.

Prima.

501. Prima, quòd communicans ſit Clericus: eſt certa & patet ex Textu.

Secunda. quod cõmunicatio ſiat in diuinis.

502. Secunda, quod communicatio ſit in Diuinis; non quomodocumque ſed admittendo talem excommunicatum à Papa ad Diuina officia intra Eccleſiam, vel extra; nec ſufficit quod

Clericus

Clericis cũ illo interſit Diuinis officijs, tãquàm vnus de populo; quia minorem tantùm tunc Excommunicationem incurret. Ita Caietan. *verb. Excommunic. c.* 58. Nauarrus *c. 27. n. 93.* Armilla *n. illo* 24 Henriquez,& Auila *ſuprà*. contra Couarr. Quod verò ſufficiat admittere ad recitandas Horas extra Eccleſiam, docet ibi Armilla,& Couarr. 1.p. § 3. Syluest. *Excommunic.* 7. *n.* 12. Henriquez, & Auila *ſuprà* contra Sotum; probaturque ex Textu, qui vniuerſaliter loquitur.

Tertia. 503. Tertia eſt, quod id faciens, faciat ſciens eſſe excõmunicatum à Papa; quia Textus dicit ſcienter, vt notatum eſt. Vnde ignorantia, etiam craſa excuſat.

Quarta. 504. Quarta, quòd faciat ſpontè. Vnde quicumque metus, etiam leuis excuſat à Cenſurâ, ſi fuit cauſa, ſine quâ non; licèt non excuſet fortè à peccato, Ita Caietanus, Syluest. Couarr. Nauarrus, Auila *ſuprà*.

Quinta. 505. Quinta quòd nominatim, & per ſententiam particularem ſit excommunicatus. Ita Caietanus, Nauarros, Antoninus, Sotus, Adrianus, Suarius, Auila *ſuprà*.

Sexta. 506. Sexta denique eſt quod ſit denuntiatus. Ita Nauarrus, Henriq & Auila ſuprà, & indicat Suarius. Hæc placuit quaſi in Synopſi reperere & ſimul ponere, vt in promptu & ſimul habeatur pro praxi.

Caſus 2. eſt participatio ſcienter in crimine criminoſo. 507. Secundus caſus, in quo, non ſolùm homo peccat mortaliter communicando, etiam in humanis; ſed etiam incurrit excommunicationem maiorem, eſt propter participationem ſcienter in crimine criminoſo, id eſt in illo peccato, ob quod alter fuit excõmunicatus; & ſatis eſt, ſi participet in eo crimine, vel cooperando, vel dando Conciliũ, auxiliũ, vel fauorem; atq; hæc excommunicatio non poteſt abſolui, niſi ab eo, à quo ſolùm poteſt abſolui ille excommunicatus, cum quo participat. Omnia hæc habentur *in c. nuper & c. Si concubinæ de ſententia excommunicationis*. Ita Sotus *citatâ q.* 1. *art.* 4 *concluſ.* 3. *caſu* 1. Syluest. *excommunicatio* 5. *n.* 6. *notabili* 3. & *Excommunic.* 8. *n.* 10. Angelus *excommunic.* 8. §. 1. & 2. Couarr. §. 3. *n.* 5. Caietanus *Excommunic. c.* 57. Armilla *Excommunicatione* 25. Henriquez *c.* 9. *n.* 1. Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 2. *n.* 7. Antonin. 3. *p. tit* 24. *c.* 35. & alij multi poſteà referendi. *Duplex Ratio.* Duplex autem redditur ratio in illis duobus capitibus citatis: prima eſt, quia agentes, & conſentientes pari pœnâ puniri debent: Secunda, quia offendit excommunicantem; atque adeò dignus eſt pœnâ ab eo latâ. Vnde, ſi lata ſit pœna, ſeu Excommunicatio contra concubinarium, eo quòd noluerit concubinam domo expellere, præbens auxilium, fauorem, & conſilium concubinario ad retinendam domi concubinam, non ſolùm peccat mortaliter; ſed maiorem incurrit Excommunicationem; quia participat in crimine criminoſo. Similiter iudicandum de impediente aliquem, ne reſtituat; de hoc enim cenſendum eſt incurrere eandem excommunicationem, quam incurrit, qui non reſtituit. item, qui dat Concilium percuſſori Clerici denuntiato excommunicato, ne exeat ab illâ excommunicatione non ſolum peccare grauiter; ſed affici maiori excommunicatione.

508. De dante etiam conſilium, vel fauorem, vt aliqui conſanguinei, vel affines contrahant Matrimonium iuxta gradus prohibitos ſcienter celebrando iuxta Clementinam vnicam de *Conſanguinit. & affinit.* eſſe Excommunicatum, quoniam hoc modo participat in crimine criminoſo, dixerunt nonnulli.

509. Sed in hac re, & ſimilibus mihi magis placet doctrina, quam ſequitur Sanchez *lib.* 7. *de Matrimonio diſp.* 48. vbi loquens *n.* 3. de conſulentibus, & mandantibus, atque opem ferentibus ad matrimonium inter conſanguineos, & affines, affert quidẽ prædictã ſententiam, quod tales incurrant, pro quã refert Roſellam, & Syluestrum; ipſe tamen ſequitur oppoſitum cum Caietano *verb. Excommunicatio c.* 47. Armilla *caſu* 45. Tabiena *Excommunic.* 5. *caſu* 49. Nauarrus in Summâ *c.* 27. in Hiſpana quidem *n.* 142. in Latina *verò n.* 141. Petrus de Ledeſma *de Matrimonio. q.* 55. *art.* 9, *dub.* 1. Fundamentum verò eſt, quia dicta Clementina vnica ſolos incuntes Matrimonium excommunicat. Ex quo infert Sanchez cum Petro de Ledeſma non incurrere hanc excommunicationem Procuratorem, per quem initur Matrimonium, nec Parentes, qui nomine filiorum conſenſum in Matrimonium explicant, quia hi non ſunt verè contrahentes Matrimonium; ſed verorum contrahentium inſtrumenta. Itaque neque prædictæ Clementinæ Excommunicationem incurrunt prædicti iuuantes, & conſulentes; nec Excommunicationem, de qua antea dicebamus *in c. Nuper, & in c. Si concubinæ*, nam in prędictis capitibus excõmunicãtur (vt diximus) omnes participantes conſilium, auxilium, vel fauorem præſtando in crimine, ob quod contraxit alter Excommunicationem; quod in talibus fauentibus, & conſulentibus prædictum matrimonium non contingit; quia verior ſententia eſt deſiderari ut is, quo cum in crimine participatur, iam incurrerit excommunicationem, & ſit nominatim excõmunicatus, vt expreſsè requiritur in dicto *c. Nuper* & dicemus poſteà iuxta quod intelligẽdum eſt dictum *c. Si Concubinæ*, quamuis huius conditionis non meminerit; imò, cùm ibi requiratur ſcienter participare cum excommunicato, & ſcientia excommunicationis poſt Concilium Conſtantienſe ſit eius denuntiatio. ideò meritò idem Sanchez, cum Nauarro, quem ibidem refert, & cum Henriquez *lib.* 13. *de Excommunic. c.* 9. *n.* 1. & 2. & cum Sà *in Summa verbo Excomm. n.* 24. *in principio* requirit, vt excommunicatus, cum quo in crimine participatur, ſit priùs denuntiatus. Imò rectè addit Henriquez *eodem n.* 2. non ſatis eſſe, quòd quis ſit notorius Clerici percuſſor; quia quamuis id ſufficiat, vt vitandus ſit; non tamen verè eſt nominatim excommunicatus donec propriè talis denuntietur; quæ conditio requiritur in dicto. *c. nuper*, vt participans cum illo in crimine incurrat excommunicationem ibi latam. Cùm ergo participantes in prædicto Matrimonio, antequàm iniens contraxerit excommunicationem (quæ per ipſum contractum iam, de facto initum incurritur) talem fauorem, vel conſilium præbeant, non incurrent ipſi excommunicationem, quæ non ſupponitur in contrahente; imo, etiamſi contrahens ſuppo-natur

Notorius Clerici percuſſor licet vitandus, non tamen verè eſt nominatim excommunicatus donec propriè talis denuntietur.

natur incurriſſe, ſi nondum ſit denuntiatus, non ligabuntur participantes poſt Concilium Conſtantienſe in excommunicatione latâ contra participantes in crimine criminoſo; atque hâc ratione intelligendi ſunt Auctores, quos retulimus in hoc ſecundo caſu, dùm dicunt talem participantem ſcienter in crimine criminoſo incurrere excommunicationem maiorem. Nempe, ſi concurrant conditiones ad id requiſitæ, quæ poſſunt ad quatuor reduci, quas ſubijcio.

Conditiones 4. requiſita vt participās in crimine criminoſo incurrat excommunic. maiorem.

Prima conditio.

510. Prima conditio eſt vt quis communicet cum excommunicato in crimine poſtquàm iam erat excommunicatus, vt ſi conſulas, ne reſtituat ille, qui erat Excommunicatus ob furtum; qui enim dedit conſilium, vt faceret furtum, cui annexa eſt Excommunicatio, non incurrit excõmmunicationem; niſi excommunicatio alioquin lata eſſet contra furantes, & conſilium dantes &c. Itaque generaliter non incurrit communicans in primo actu, propter quem criminoſus principalis ligatur excommunicatione; in hoc enim caſu criminoſus principalis nondum eſt excõmunicatus, cum tamen *in c. Nuper* ſermo ſit de participante cum excõmunicato.

511. Secunda conditio eſt vt communicet in illo eodem crimine propter quod erat excommunicatus, vt ipſa Iura exprimunt, & Auctores omnes. Vnde qui auxiliatur excommunicato non in crimine, propter quod eſt excommunicatus; ſed in alijs criminibus, peccat quidem mortaliter, ſi crimina ſint mortalia; non tamen incurrit excommunicationem maiorem; ſed minorem tantùm.

Secunda cõditio vt cõmunicet in illo eodem crimine propter quod erat excommunicatus.

512. Hanc infert Panormitanus *in c. ſi Concubinæ*, quid, ſi laicus cognoſcat carnaliter concubinam Clerici, quæ propter hoc erat excommunicata, non incurrit maiorem excommunicationem, quia crimen damnatum, ob quod erat excommunicata eſt ſacrilegium; ſi tamen eſſet excommunicata propter fornicationem, incideret. Eodem modo ait Suarius ſuprà, ſi quis excommunicatus ſit ob furtum factum in Eccleſiâ, qui poſteà communicat cum eo in furto facto alibi; non incurret in hanc, ſecus verò ſi ſit excommunicatus abſolutè quia eſt fur.

513. Doctrina quidem Suarij maximè propter huc vltimum, quod dicitur abſolutè, quia eſt fur, mihi placet; ſed adhuc diſtinctione opus eſt in hac re; tùm pro illatione Panormitani, tùm pro illatione Suarij. Nam, ſi in exemplo Panormitani in illa fœmina fuiſſet excommunicata propter concubinatum, quem exercebat cum illo Clerico, ab eoque concubinatu monita non recedebat, ita, vt excommunicatio ferretur non abſolutè contra ipſam, quia ſemul, aut iterum peccauit, aut, ne ſi peccaret cum illo Clerico; ſed, quia concubina erat illius, id eſt habens conſuetudinem cum illo manendi, & concubendi, vt ab eâ conſuetudine per Cenſuram remoueretur: tunc ſanè non tantùm, ſi laicus, verum etiamſi Clericus alius quicumque diſtinctus ab illo concubinario talem fœminam carnaliter cognoſceret, non incurreret Excommunicationem maiorem latam *in c. Nuper* de quâ agimus. Cuius ratio eſt, quia non communicat cum tali fœmina in eo ipſo concubinatu, propter quem illa eſt excommunicata; quia ſolùm

Diſtinctione hac in re opus eſſe ait Author.

excommunicata fuit propter concubinatum cum alio Clerico, vt ab illo recederet; concumbere autem cum illâ alium Clericum diuerſum, non eſt cooperari aliquo modo ad priorem concubinatum: ſed potiùs poſſet eſſe medium auertendi ab illo, propter quem erat excommunicata. Si autem abſolutè talis fœmina excommunicata eſſet propter delictum in genere concubinatus ſacrilegi cum perſona ſacra, quæcumque illa ſit, vt auerteretur a tali conſuetudine, tunc ſanè locum habere poteſt illatio Panormitani, quatenùs reſtringit doctrinam ad laicum carnaliter cognoſcentem concubinam Clerici; tunc enim ſolus laicus excuſaretur, non Clericus. Ita videtur ſentire Auila *ſuprà*.

514. Eodẽ modo in exemplo Suarij de furto, ſi quis enim excõmunicatus ſit ob furtũ factum in Eccleſiâ, donec rem illam reſtituat, quã furatus eſt, etiamſi alius communicet cum illo in alio ſimili furto facto etiam in Eccleſiâ, & in eâdem Eccleſiâ præbens ad id conſilium, vel fauorem &c. non incurret excommunicationem maiorem contentam in *c. Nuper*. quia non communicat cum illo in eo crimine, propter quod iam erat excommunicatus; ſed in alio ſimili non contento in illâ excommunicatione; Excõmunicatus enim erat fur Sacrilegus propter furtum præcedens, & retentionem illius. vt ab illo emendaretur; non propter furtum ſequens. quod poſteà fit, ille autem communicans cum tali excõmunicato non communicat cum illo in crimine, propter quod fuit excommunicatus; ſed in alio crimine; propter quod nondum eſt excommunicatus, quando illi dat conſilium, vel fauorem.

Cõmunicãs cum excõmũ ob furtum in Eccleſia in alio furto etiam in Eccleſia non incurret excomm. hæc Ratio.

515. Imò etiamſi ſupponamus eſſe latam excommunicationem contra furantem in Eccleſiâ, non incurret excommunicationem. *c. Nuper* ille, qui conſilium præberet ad ſecundum furtum in Eccleſiâ. Nam tale conſilium non eſt ad perſeuerandum in alio furto iam facto, propter quod Sacrilegus ille fur eſt excommunicatus; ſed ad patrandum aliud furtum, propter quod, vt potè nondum de facto commiſſum, nondum eſt ſecundò excommunicatus, cum tamen neceſſarium, ſit, vt talis participans & cõſulens excõmunicetur, quòd principalis criminoſus ſit iam excommunicatus propter illud ipſum crimen.

516. Si tamen quis excommunicetur propter conſuetudinem, quam habet furandi Sacrilegè, aut etiam furandi abſolutè, vt ab eâ cõſuetudine recedat, tunc vera eſt illa doctrina Suarij, quod cõmunicans in crimine quocumque furti cum tali excommunicato, incurrit excommunicationem contentam *in c. Nuper*; quia nimirum tunc communicat in ipſo crimine, propter quod principalis criminoſus eſt excommunicatus; quamuis enim furtum, quaſi de nouo committitur, non ſit vnum ex furtis præcedentibus ratione quorum iſte criminoſus, tanquàm fur erat excommunicatus, vt à conſuetudine furandi recederet; nihilominùs furtum illud ſequens eſt quaſi continuatio quædam illius conſuetudinis furandi, propter quam vt illam deſereret, fuerat iam excommunicatus ille criminoſus, & eodem modo philoſophandum eſt de concubinâ Clerici

rici circa exemplum Panormitani. Quamuis enim concubitus cum alio Clerico non ſit concubitus cum præcedenti, nec ſecundus Clericus ſuo peccato iuuet, aut communicet in crimine præcedenti, ſi tamen fœmina illa excommunicata fuit propter conſuetudinem fornicandi ſacrilegè abſolutè, & in vniuerſum; ſufficit peccatum commiſſum cum ſecundo Clerico, vt per illud cenſeatur adhuc perſeuerare in ea conſuetudine fornicandi ſacrilegè ſicut de furto explicatum eſt.

517. Verùm quidem eſt ex alio capite poſſe excuſari etiam hunc communicantem cum tali criminoſo excommunicato propter conſuetudinem; quia ſcilicèt, ſemel, aut iterum participare cum illo non eſt participare in conſuetudine, vt iam proximè dicimus.

518. Colligit ſecundò Henriquez & Auila cum alijs Recentioribus, quòd confirmat doctrinam proximè à nobis traditam, quod ſi fœmina excommunicata ſit ob concubinatum; qui ter, aut quater cognoſceret eam, non incurreret hanc excommunicationem maiorem, quia Concubinatus ſignificat conſuetudinem vitij, & vnus actus repetitus non facit conſuetudinem vitij.

519. Tertiò colligit Auila, quòd licèt, ſi ſciam Petrum excommunicatum, quia non reſtituit, vel ſatisfacit, incurram excommunicationem maiorem dando illi Concilium, ne ſatisfaciat; non tamen incurram, ſi ſolùm adiuuem illum, ne capiatur à Iudice eo ſolo animo, ne ſuſpendatur, vel publicè flagelletur.

Tertia conditio eſt.

520. Tertia conditio eſt, vt communicans in crimine ſciat illum, cum quo communicat, eſſe excommunicatum ob tale crimen; quia *c. Nuper* habet particulã illã *ſcienter*. Vnde, vt docent Henriquez, Avila, & alij citati, & conſtat ex dictis excuſatur, qui per ignorantiam, etiam craſſam, participat in crimine iuxta dicta in hac dubitatione, & *dub. 23. citatâ*.

Quarta conditio.

521. Quarta conditio eſt, vt participatio ſit cum excommunicato nominatim; quia caput nuper ſic ait, *is qui nominatim excommunicato communicat ſcienter in crimine criminoſo*, & hanc conditionem requirunt Antoninus, Syluest, Armilla, Sanchez, Henriquez *ſuprà*, Auila *p. 2. c. 6. diſp. 10. dub. 3.* Suarius *diſp. 17. ſect. 2. n. 5.* Addit verò Sanchez *citato lib. 2. c. 10.* (vt ſuprà notauimus) & cum eo Auila *dub. 3. & 4.* Henriquez *c. 5. a. 2. in fine. & c. 9. a. 2. in principio*, Reginald. *lib. 32. n. 96.* alijque multi Recentiores, eſſe neceſſarium non ſolùm, vt ſit nominatim excommunicatus; ſed etiam, vt ſit denuntiatus iuxta Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, *Ad euitanda* quia hæc excommunicatio non incurritur; niſi per participationem cum excommunicato non tolerato, & per illam Conſtitutionem aufertur Eccleſiaſtica prohibitio, ita, vt tantùm maneat ab Eccleſiâ prohibitum participare cum denuntiatis, vel manifeſtis Clerici, percuſſoribus, quidquid in contrarium teneant Caietanus & Sotus, imò (vt etiam *ſuprà* cum Sanchez notauimus, & probauimus, & docent Auila *ſuprà dub. 4.* & Henriquez *ſuprà*) ille qui cum notorio Clerici percuſſore participat in crimine criminoſo non incurrit eandem excommunicationem, quia non imponitur, niſi participanti cum excommunicato per iudicem nominatim, & (vt ſuprà diximus) ille non eſt nominatim excommunicatus; quantumuis ſit manifeſtus Clerici percuſſor. Idem docet Sà *Excommunic. n. 24.*

522. Reſpondet tamen Caietanus, & probare intendit oppoſitum quia licèt *in c. Nuper* apponatur illa conditio; vt ſcilicèt participatio ſit ſcienter cum excommunicato nominatim; tamen poſteà *in c. ſi concubinæ*, abſolutè dicitur incurri ob participationem cum excommunicato in crimine criminoſo, & huic capiti eſt ſtandum quia poſterius eſt.

Oppoſitum probare contendit Caietanus;

523. Facilè tamen reſpondetur, & reijcitur; nam in eo capite. *Si concubinæ*, non condidit Pontifex nouum Ius; ſed declarauit illos Clericos incurriſſe *per c. Nuper*. Vnde ſatis eſt quòd ibi apponatur hæc conditio.

Reijcitur.

524. Sotus verò putat incurri per participationem in crimine criminoſo cum excommunicato, etiamſi non ſit denuntiatus nec Clerici percuſſor. Vaſquez verò olim probabat, quia Concilium Conſtantienſe tantùm conceſſit communicationem in fauorem excommunicatorum. Vnde, ſicut ipſis excõmunicatis conceditur communicatio, quæ concernat vtilitatem, & commodum aliorum, ita etiam alijs ſcilicèt non excommunicatis non conceſſit communicationem, quæ concernat commodum, & vtilitatem Excommunicatorum; aliàs in aliquo fauiſſet ipſis excommunicatis, quod eſt contra expreſſa verba Concilij. Vnde (inquit Vaſquez in antiquis manu ſcriptis) etiam poſt Concilium Conſtantienſe manent prohibiti fideles communicare cum excommunicatis denuntiatis, quando talis, communicatio eſt directè in commodum excommunicati; & quia hæc, de quâ loquimur, eſt fauor excommunicati, ideò manet prohibita, ſicut anteà.

525. Hanc tamen ſententiam poſteà inuenio mutatam apud Vaſquez in poſthumis *de Excommunicatione dub. 10. a. 7. & 8.* vbi abſolutè concedit noſtram ſententiam, vt ſequenti conſtabit; nec argumentum antiquum Vaſquij aliquid probat; reſpondetur enim quòd Concilium abſolutè conceſſit, vt non tenemur vitare excommunicatos niſi ſint denuntiati, ſemperq; hic eſt fauor reſpectu non excommunicati, quòd ſcilicèt nullo modo teneamur vitare, & multò maior fauor, quam, ſi in aliquibus caſibus teneamur vitare, quidquid autem eſt fauorabile fidelibus conceſſit Concilium in vtilitatem animarum, ne peccatis grauarentur; & licèt ex hoc fauore fidelium colligamus aliquid conceſſum ipſis excommunicatis, ſcilicèt, vt poſſint communicare in vtilitatem noſtram, non mirum eſt, quia fauores ſunt ampliandi. Ex eo verò, quod Concilium in nullo voluit excommunicatis fauere, non poteſt colligi, quòd non poſſimus cum illis communicare in ijs, quæ concernunt vtilitatem eorum; quia odia ſunt reſtringenda; neque hoc dicemus nobis conceſſum, quatenùs cedit in eorum commodum ſed quatenùs cedit in noſtrum; eſt enim magnum noſtrum commodum non grauari illa obligatione, & præcepto Eccleſiæ. Vnde dicimus participantem in crimine cum excommunicato non denuntiato,

Concilium Conſtantienſe abſolutè conceſſit vt non teneamur vitare excommunicatos, niſi ſint denuntiati.

Et hoc non in commodũ excomm. ſed in noſtrum

pec-

peccare quidem; ſed contra Ius naturæ; non verò contra Eccleſiæ prohibitionem, quæ nulla eſt; atque adeò nec incurrere excommunicationem, quæ, niſi propter contumaciam non incurritur. Atque hæc videtur eſſe ſententia Suarij *diſp.* 9. *ſect.* 2. *n.* 19. *&* *diſp.* 12. *ſect.* 4. *n.* 5. quatenus dicit Concilium conceſſiſſe fidelibus omnem communicationem externam cum excommunicatis non denuntiatis. Vnde docet non peccare, qui eos excommunicatos ſepeliunt in loco ſacro, & expreſsè eam ſententiam tenet *diſp.* 17. *ſect.* 2. *n.* 5. *Nam verba* (inquit) *extrauagantis generalia ſunt, & auferre illam prohibitionem; vtile fuit fidelibus ad vitanda ſcandala, & pericula, qui finis fuit illius extrauagantis.*

526. Idem latè probat Auila *ſuprà*, quia, cùm ſit fauorabilis illa Conſtitutio, extendenda eſt, & quia lex diſponens indiſtinctè de genere, vendicat ſibi locum in omni eius ſpecie *c. Solitæ de maiorit. & obedientia*: ergo Concilium Conſtantienſe non ſolùm moderatur excommunicationem minorem (de quâ moderanda putant aliqui ſolùm ibi eſſe ſermonem) ſed etiam maiorem. Tertiò, quia Concilium voluit vitare ſcandala fidelium in participatione in crimine crimnoſo, ex quâ maius imminebat ſcandalum & periculum. Quartò; quia propter hanc rationem Pontifex *in c. Nuper*, noluit quòd incurreretur hæc maior excõmunicatio; niſi propter participationem cum nominatim excommunicato.

Aduertendum non ſufficere quãcumq; communicationẽ cum excõm. vt incurratur maior excomm.

527. Eſt etiam vlterius aduertendum circa hanc excommunicationem non ſufficere quamcumque communicationem cum excommunicato, vt incurratur maior Excommunicatio, etiam propter cooperationem in crimine; nam, ſi ſit adeò leuis, vt pro nihilo habeatur, non erit peccatum mortale, atque adeò, nec ſufficiens ad incurrendum maiorem Excommunicationem. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.* 112. Caietan. *verb. Excommunicatio c.* 57. Auila & Reginald. *ſuprà* Filliucius *Tract.* 12. *c.* 9. *n.* 222. Henriquez *lib.* 13. *c.* 9. Sayrus *lib.* 2. *c.* 11. & alij.

Notandũ 2.

528. Notandum etiam vlterius hanc excommunicationem ob participationem in crimine criminoſo eſſe à Iure, non ab homine, etiamſi ipſe excommunicatus, cum quo ſit participatio ſit ab homine, vt rectè notauit Syluest. *Excommunic.* 8. Couarr. *1. p. §.* 3. *n.* 5. Suarius *diſp. illâ* 17. *ſect.* 2. *n.* 7. & patet *ex ipſo c. Nuper* ibi *non Iudicis, ſed Iuris ſententiâ excommunicato communicans ſit ligatus.* Vnde rectè inferunt Antoninus, & Syluest. quòd ſic participans ligatur in quocũque territorio ſit. Colligit etiam Nauarrus quòd quoties participat, toties incurrit, quod etiam conſequenter dicitur.

Incidit in hanc excõm. Iudex participans cum excommunicato à ſe in crimine criminoſo.

529. Colligit item Suarius, quòd ſi ipſe Epiſcopus, aut Iudex, qui aliquem excommunicauit participet in crimine criminoſo cum illo homine à ſe excommunicato, incidit in hanc excommunicationem, ſicut & omnes præter Papam, communicando in alijs cum excommunicatis; Papa verò non incidit, quia non ſubijcitur Iuri Canonico, ſaltèm quoad vim coactiuam. Legantur, quæ diximus *diſp.* 1. *dub.* 7. *nu.* 141. *§. obijcies tamen primò.* Vbi cum alijs diximus incurri Cenſuram ab Epiſcopo communicando in crimine criminoſo cum excommunicato à ſe.

Excipitur Papa.

Notandum vltimo approbantem crimen ſuo nomine factum incidere in excomm.

530. Vltimo aduertendum eſt eum qui ratum habet, & approbat crimen ſuo nomine factum, participare in crimine criminoſo, & incidere in excommunicationem. Ita Syluest. *Excommunic.* 10. *q.* 4. & alij illum ſequuti; talis enim ratihabitio æquiparatur mandato. Regul. *Rati habitionem, de regul. Iur. in* 6. & *c. Cum quis de ſentent. Excommunic. in* 6. qui autem approbat, quod non eſt ſuo nomine factum, non dicitur in crimine criminoſo participare, nec incurrere, vt ibidem habetur, & docet Gloſſ. ibi, & Tabiena *Excommunic.* 5. *caſu primo n.* 34. Couarr. *Clemẽt. furioſus* 2. *p. §.* 1. *n.* 6. vbi rectè probat quod primus per illã ratihabitionẽ non incurrit Irregularitatem, & ſecundus non tenetur ad reſtitutionem. Quâ de re legi poteſt Nauarrus *c.* 17. *n.* 133. & nos docuimus cum multis *in noſtro opere de Iuſtitiâ Tract. de Reſtit. diſp.* 4. *dub.* 5. *aſſert* 3.

non ita qui approbat factum non ſuo nomine.

Tertius caſus in quo etiam incurritur excomm. maior etiam in humanis eſt,

531. Tertius caſus, in quo incurritur Excommunic. maior etiam in humanis communicando cum excommunicato, eſt, quando à Iudice fertur excommunicatio contra participantes cum aliquo excommunicato, ſi Iurè, & debitè ponatur, ita, vt ſit valida. Debitè autem ponitur, & eſt valida, quando Iudex generaliter præcipit ſub excommunicatione latæ ſententiæ, vt nemo alloquatur, aut participet cum excommunicato à Iure, vel ab alio Iudice non ſubordinato; tunc enim omnes alloquentes, aut participantes cum illo & mortaliter peccabunt & maiorem excommunicationem incurrent. Si tamen excommunicet generaliter omnes alloquentes, aut participantes cum excommunicato à ſe, vel (vt addit Henriquez ſuprà) ab alio eiuſdem Tribunalis inualida eſt, & nulla talis excommunicatio, Ideo participantes in humanis non peccant mortaliter; nec incurrunt maiorem excommunicationem, etiam ſi in Diuinis participent; vt enim ſit valida excommunicatio contra participantes cum excommunicatis à ſe, non debet generaliter ferri contra omnes participantes; ſed ſpecialiter contra aliquos nominatim expreſſos, ex præmiſſâ trinâ monitione, vel vnâ pro tribus cum interuallo dierum. Ita expreſsè ſtatuit Innocent. Tertius. *c. ſtatuimus de ſentent. Excommunic. in* 6. & adhuc expreſſiùs Greg. 10, *c. Conſtitutionẽ* & *c. ſtatutum*, eodem libro, & titulo, vbi dicit debere nominatim exprimi ipſos monendos, quibus imponitur excommunicatio, & quòd aliter ſit nulla. Vnde non poſſum non mirari Sotum *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 4. *poſt* 3. *concluſionem caſu* 4. illam particulam *nominatim* referre ad ipſum excommunicatum, cum quo alij iubentur non communicare, ita, vt ille debeat eſſe nominatim excommunicatus; non verò ipſi communicantes. Verùm in hoc nulla relinquitur dubitandi ratio ex textu ipſo, vbi ſtatuit Pontifex debere exprimi nominatim illos, qui monentur, ne communicent, & aliter eſſe nullam ſententiam excommunicationis in eos promulgatam. Atque ita expreſsè docet Angelus. *Excommunic* 3. *n.* 17. *caſu* 14. Syluest. *Excommunic.* 2. *n.* 1. *caſu* 9. Gabriel *diſt.* 18. *q.* 3. *art.* 2. *concluſ.* 2. Couarr. 1. *p. §.* 3. *n.* 6.

Debent nominatim exprimi ipſi monendi quibus imponitur excomm.

L 2 532. Pu-

Putant aliqui ſufficere generalem monitionem.

532. Putat autem Conarr. cum Hoſtienſi in dicto *c. ſtatuimus* & Panormitano *c. Peruenit. de appellat.* ſufficere generalem monitionem ad incurrendam excommunicationem generaliter latam tantùmque requiri monitionem particularem, & nominatim ad hoc, vt prædicti nominatim excommunicentur, & denuncientur; quia ſic eſt in praxi receptum.

Author putat illam nō ſufficere in hoc caſu vt incurratur excomm. maior. Ratio.

533. Nihilominùs non puto ſufficere generalem monitionem in hoc caſu, vt incurratur excommunicatio maior, quia (vt rectè expendit Gloſſa *in dicto c. Conſtitutionem.*) Si ſufficeret monitio generalis ad generalem excommunicationem incurrendam, & ſpecialis monitio tantùm requireretur ad ſpecialem excommunicationem nihil omnino ſpeciale conceſſiſſet Pontifex in hoc caſu; quod non eſſet in alijs conceſſum. Quod eſt cōtra expreſſum animū Pontificis dicentis in hoc caſu requiri monitionē ſpecialē quâ exprimantur nominatim, qui monentur. Ideò cū Gloſſâ id docet expreſsè Angelus, & Gabriel *ſuprà*, Nauar. *c. 27. n. 4. & n. 36. §. ad 4. & n. 165.* Gutierres *in quæſtionibus Canonicis c. 4. n. 32.* Henriq. *lib. 13. c. 8. n. 1.* Rodriguez *in Summâ c. 75.* Suarius *diſp. 3. ſect. 12. in fine* & *diſp. 25. ſect. 2. in fine.*

Ad argumentum autem illud de praxi recepta reſpondent, quòd ſicut Iudices ſunt in poſſeſſione ferendi ſententiam excommunicationis contra participantes cum ſolâ monitione generali, vt procedant vlteriùs ad Interdictum aliaſque Cenſuras: ita etiam ſubditi ſunt in poſſeſſione non parendi, & non ſe reputandi excommunicatos,

Suarius probabile putat omnes excomm. in participantes cum excomm. latas niſi nominatim moneātur eſſe nullā. Ratio.

534. Addit etiam Suarius *citatâ ſect. 12 in fine*, ſi ſolùm reſpiciamus ad ipſa Iura, probabile videri, quod omnis excōmunicatio lata in participantes cum excommunicatis, ſiue à ſe, ſiue ab alio; niſi nominatim moneantur ſit nulla, quia licèt caput *Statuimus* loquatur de participantibus cum excommunicatis à ſe: in concluſione tamen illius decreti abſolutè dicitur *aliter excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis non teneat*, & *c. ſtatutum* & *c. Conſtitutionem*, refertur prædicta lex ſine illâ *limitatione*, & verbo *ab eodem Iudice*. Et, quia materia eſt fauorabilis extendenda videtur, ſed prior opinio (inquit) Suarius eſt magis Iuridica.

Auila præter monitionem requirit vt etiam nominentur ipſi excommunicati & ſic intelligit Sotum.

535. Auila *p. 2. c. 6. diſp. 10. dub. 5.* ſic intelligit Sotum *ſuprà* citatum, vt præter Canonicam monitionem præceptam in dictis Iuribus, adhuc requiratur, vt nominentur ipſi excommunicati, cum quibus præcipitur ne communicetur, ita, vt, ſi Iudex dicat *excomm.* omnes participantes cum excommunicatis huius Vrbis, atque etiam addat cum nominatim excommunicatis, vel notoriè percuſſoribus Clericorum, non valeat iuxta Sotum talis excommunicatio; niſi nominet in particulari ipſos excommunicatos, vt dicendo cum Petro, vel cum Prætore, nec ſufficere, ſi dicat cum miniſtris Iuſtitiæ, aut cum Senatoribus. Fundamentum Soti eſt, quòd ex oppoſito magna ſequeretur perturbatio, & confuſio in Republicâ.

Alij abſolutè reijciunt opinionē Soti.

536. Alij tamen abſolutè reijciunt hanc Soti ſententiam, vt potè nullo fundamento, & Textu nixam. Alij verò eam ſequuntur. in quibus eſt Auila *ſuprà*, quia ſi illa excommunicatio valeret, eſſet illaqueare animas, quod eſt præter Eccleſiæ intentionem. Eſſet tamen valida (inquit Auila) quantum ad participantes cum excommunicatis ab alio, ſi poneretur ſub hac formâ *Excommunico* omnes ſcienter participantes cum excommunicatis non toleratis huius vrbis. Nam ex quo per particulam ſcienter requiritur dolus, ceſſat confuſio. Nihilominùs, quamuis hæc probabilia ſint, verior & magis Iuris conformis videtur doctrina præcedens quòd tantùm in excommunicatis ab alio non requiratur; & quod prædicta omnia requirantur in excommunicatis ab ipſo Iudice. Nec ſequetur magna confuſio, ſi talis excommunicatio cum cæteris requiſitis feratur.

537. Veroſimiliùs autem eſt quod ait Auila requiri ſcilicèt quod excommunicati, cum quibus prohibitur participare, debeant eſſe non tolerati; nam, ſi ſint tolerati; ſicut non incurritur minor excommunicatio Iuris, ita nec maior Iudicis. Et quidem id videtur valde rationi conſentaneum; alioquin poſſet Iudex inferior Papâ priuare fideles Iure, & libertate conceſſâ in Iure communi, qualis eſt illa Concilij Conſtantienſis. Nam, ſi incurreret excommunicationem maiorem, qui ſic participat cum excommunicato tolerato, eo ipſo careret libertate, & fauore conceſſo in Concilio Conſtantienſi, atque hoc ſolùm auctoritate Iudicis inferioris. *Author iudicat veroſimilius quod docet Auila. Ratio.*

538. Notat etiam Auila circa prædictam excommunicationem contra participantes cum excommunicatis, quòd, ſi prætermittatur monitio Canonica ſcilicèt tres monitiones, vel vna pro tribus, non ſolùm erit illicita excommunicatio; ſed etiam inualida, & irrita; id enim expreſsè dicitur in in prædictis Iuribus, idque docere videntur Angelus, & alij maximè Suarius *diſp. illâ 3. ſect. 12. n. 4.* Conſonatque cum doctrina, quam tradidimus *diſp. 20.* ibi legatur. Vnde in hoc ſpeciali caſu, de quo agimus, non ſolùm requiritur, quòd hi, qui monentur, nominatim exprimantur; ſed etiam, quòd monitio ſit Canonica, & aliter excommunicatio ſit irrita, quòd voluerunt Pontifices in hoc ſpeciali caſu vt coërceretur nimia licentia Iudicum cum animarum periculo, qui ſeuerius ſtudent; & curant obſeruari excōmunic. à ſe latas, potius quam ab alijs. Vnde hoc ſpeciale conſtitutum eſt in iſto caſu, & ſimiliter in Cenſuris latis à Iudice delegato, ſi Iuriſdictionem accepit ſub hac expreſsâ conditione, vt Canonicam monitionem præmittat; quia tali caſu forma datur Iuriſdictioni, & non Iudici. Ita Suarius *ſuprà*, & Auila *c. 5. diſp. 5. dub 9.* *Notat Auila circa prædictam excom. contra participantes cū excommunicatis.* *Si monitio non ſit Canonica excomm. nulla eſt.*

539. Quæret tamen aliquis an, licèt concedamus prædictam excommunicationem generaliter latam contra participantes cum excommunicatis à ſe eſſe nullam; & præceptum nihilominus Iudicis obliget ad mortale? *Quæres. An ſaltem præceptum Iudicis obliget ſub mortali in illo caſu.*

540. Affirmat Nauarrus *in Summâ Hiſpana c. 27. n. 31. & 47.* Corduba *in Summa q. 179.* & indicat Sotus *ſuprà*, probarique poteſt primò; quia intentio Iudicis fuit præcipere in virtute ſanctæ obedientiæ. Secundò; quia quoties præcipitur ſub excommunicatione non latæ; ſed comminatoriæ ſententiæ, obligatio eſt ſub mortali, *Affir. Nauarrus. Ratio 1. 2.*

tali,

3. talt, vt tenet communis opinio. Tertiò; quia in alijs caſibus, quamuis Iudex excommunicet non præmiſsâ monitione Canonicâ præceptum nihilominus illius obligat ad mortale: ergo &c.

Probabilius negat Author. Ratio

541. Probabilius omnino eſt non obligare ad mortale in noſtro caſu, quia Ius Pontificium prohibuit Iudicibus, ne ferant talem ſententiam, & eam, ſi ferant, caſſat, & annullat; atque hoc eâ intentione, ne animæ illaqueentur; magnus autem laqueus eſſet, ſi obligarentur ad mortale: ergo prohibuit eiſdem Iudicibus ne imponant tale præceptum. Sicut ergo ſententia non habet vim obligandi, quoad excommunicationem maiorem: ita neque, quoad peccatum mortale, quod expreſsè docet Auila ſuprà, & videtur docere Syluest. *Excommunic.* 5. *n.* 6, *circa finem.* Armilla *Excommunic. n.* 49, legatur Auila, qui alios refert. Argumenta verò in contrarium facile habent ſolutionem.

Ad primum Reſp.

542. Ad primum reſpondetur, neque eſſe præſumendum quòd Iudex velit dare maiorem vim ſuo præcepto, quàm ſententiæ excommunicationis; neque quamuis id velit, ſufficere; eſt enim contra intentionem Pontificis.

Ad ſecundũ.

543. Ad ſecundum reſpondetur in alijs caſibus concedendo antecedens, ſi materia ſit grauis, & concurrant cætera requiſita iuxta dicta in præcedentibus & dicenda *in Tractatu de legibus* in noſtro verò caſu neganda eſt conſequentia, ſiue præcipiat ſub excommunicatione latâ, ſiue comminatoriâ propter rationem dictam, quia eſt contra Iudicis intentionem, imò, nec abſolutè aſſumptum antecedens eſt verum iuxta dicta *dub.* 15. *maximè* §. *ex traditâ doctrinâ*, & deinceps ibi legatur à nu. 198. & deinceps.

Ad tertium.

544. Ad 3. reſpondetur negando cõſeqnẽtiã latè diximus *dub.* 20. maximè cùm in alijs caſibus excõmunicatio poſſit eſſe valida iuxta dicta *eidem dub.* 20. in noſtro autem caſu propter Iura citata ſit nulla. Quod autem dictum eſt de excommunicatione, intelligendum eſt de ſuſpenſione, & interdicto, ſi ponantur à Iudicibus contra participantes cum excommunicatis à ſe. Erunt enim nulla, vt expreſsè habetur *in dicto c. Statutum de ſententiã excommunic. in* 6. & notarunt Nauarrus *c.* 27. *n.* 165. Syluest, *Excommunic.* 2. §. 1. *caſu* 9. Suarius & Auila ſuprà, & generaliter eandem eſſe rationem habendam de tribus dictis Cenſuris, diximus in principio dubitationis 20.

Quæ dicta ſunt de excõm. intelligenda ſunt de ſuſpenſione & interdicto poſitis a Iudicibus contra participantes cũ excõm. a ſe

545. Quartus Caſus, in quo incurritur excommunicatio, maior ob participationem cum excommunicato non tolerato eſt, qui habetur *in Clem* 1. *de Sepulturis.* Scilicèt, quando aliquis ſcienter præſumit ſepelire in loco ſacro excommunicatum. Quâ de re agemus poſteà diſputantes de priuatione communicationis in Diuinis, atque in particulari de priuatione communicationis in Diuinis officijs, & quâ ratione prohibeantur fideles aſſiſtere Diuinis officijs, vel Oratione cum excommunicatis, de quo *dub.* 42. & 43.

Quartus caſus in quo incurritur Excomm. maior ob participationem cum excomm. non tollerato.

DVBITATIO XXXVIII.

Quibus de cauſis excuſetur à culpâ, & à minori excommunicatione communicatio ciuilis cum excommunicato?

546. GLoſſ. in *c. tùm deſideres de ſentent. Excommunic.* omnes cauſas excuſantes illo verſiculo ſatis vulgato complectitur. *Vtile, lex humile, res ignorata, neceſſe*, quas cauſas omnes Auctores communicant, & explicant D. Thomas *in addit. q.* 23. *art* 1. Sotus *diſt.* 22. *q.* 1. *art* 4. Caietanus *verbo Excommunic. circa fin.* Paludanus *diſp.* 18. *q* 6. *art.* 2. Maior *q.* 1. *argument.* 4. Gabriel *diſt.* 18. *q.* 3. *art.* 1. *Notabili* 3. Richardus *art.* 11. Adrian *q.* 3. *de clauibus*, Antonin. 3. *p. tit.* 25. *c.* 1. §. 1. & *c.* 26. Syluest. *Excomm.* 5. *notabili* 2. & *excommunic.* 3. §. 1. *effectu* 5. Angel. *Excomm.* 8. *à n.* 6. Nauarrus *c.* 27. *n.* 26. Armill. *n.* 44. Sà *num.* 41. Henriquez *lib.* 13. *c.* 22. Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 3. Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 11. Sanchez *lib* 9. *de Matrimonio diſp.* 14. Coninc *diſp.* 14. *dub.* 12. Vaſquez *de Excommunic. dub.* 9. alijque multi, tùm apud citatos, tùm Recentiores, cum quibus omnibus ſigillatim explicandæ ſunt prædictæ cauſæ. Vide circa has excuſationes Dianam 5. part. Tract 9. Reſol. 118. vſque ad 127. quibus in locis inter cætera docet Patrem cum filio etiam emancipato, adoptiuo, illegitimo. Item maritus & vxor niſi factum fuerit diuortium. Seruus cum Domino, etiamſi ſeruitus vel matrimonium incepent poſt excommunicationem: item conſerui & filij inter ſe (ſecus ſponſi de futuro) Religioſi verò cum Prælato tantum in ijs quæ ab habitantibus in eâdẽ familia vitari non poſſunt: nec putat Excommunicato tolerato teneri Religioſos ſubditos obedire. De jis tamen ſigillatim dicemus in ſequentibus. Sed volui hunc copioſum & eruditum auctorem ſimul & ſemel propter dicta omnibus referre.

Cauſæ excuſantes ab excomm. &c. communicantes ciuiliter cum excomm.

547. Circa particulam. *Vtile* aſſerendum eſt 1. per eam ſignificari licitam eſſe communicationem cum excommunicatis, etiam denuntiatis propter vtilitatem, ſiue ſpecialem, ſiue temporalem alterutrius, vel vtriuſque excommunicati ſcilicèt, & participantis cum illo. Vnde licèt contionari coram excommunicatis denuntiatis. *c. Reſponſio de ſentent. Excommunic.* & *c. Epiſcopus de conſecrat. diſt.* 1. quod Nauarrus dicit licere, etiamſi in ipsâ contione, vt de more fieri ſolet, recitetur oratio Angelica. Licet etiam priuatim excommunicatum mouere, vt reſpiſcat, vel de alijs agere, quæ ad bonum animæ eius ſpectant. *c. Cum voluntate de ſentent. Excommunic.* vbi habetur licere etiam alia verba incidenter interponere, vt magis proficiat correctio. Vnde in eo caſu licebit vti verbis Vrbanis, & benignis; illum ſalutare, caput detegere, & in literis ob eum finem ad illum ſcriptis ſcribere conſueta verba ſalutaria. Ita Sotus, Henriquez, Auila, Suarius, & alij ex iam citatis contra Syluestrum, & Armillam. Probaturque ſatis ex *c. cum voluntate citato*; & (vt Auctores notant) conceſſo aliquo fine, conceduntur media conducentia ad finem. Ideò Auila cum alijs viris doctis putat

Per particulam Vtile quod ſignificatur.

licere Confeſſario admittere excommunicatum ad Confeſſionem, etiam ſi ejdem conſtet non eſſe abſoluendum, vt præbeat ei ſalubre Concilium iuxta *c. Quod quidem de Pœnit. & remiſſ.*

Quæ excõm. licita ſunt.

548. Item licitum eſt excommunicato audire contiones, & conſilium ad ſuam ſalutem ſpiritualem conducens poſtulare, petereque orationes, & apud homines interceſſiones conducentes ad bonum animæ, vel ad obtinendam abſolutionem, vt notarunt Gabriel *ſuprà dub.* 5. & Suarius *ſuprà*; quia cùm Eccleſia hunc finem maximè exoptet, nullo modo prohibet media ad illum conducentia. Quapropter; quamuis reſcriptum ad alia negotia impetratũ ab excommunicato nullum ſit; ſi tamen detur pro abſolutione obtinendâ valet *c. 1. de reſcript. in 6.*

Cum Eccleſia optet bonum ſpirituale excõmunicati nullo modo prohibet media ad illum conducentia.

Notat rectè Henriquez

549. Notat verò rectè Henriquez cum Maiore, colligiturque ex ipſo Iure prædicta licere tantùm, quando ſperatur correctio, aut bonum ſpirituale, eſtque communis ſententia Auctorum, qui vel cum hac limitatione loquuntur, vel illam planè ſupponunt, & meritò; ceſſat enim tunc vtilitas, ratione cuius licitum erat, quando non ſperatur correctio.

Notant alij.

550. Notant etiam Petrus Soto, Adrianus, & alij etiam licere communicationem propter ſpiritualem vtilitatem alterius tertij vel aliorum; nam ob noſtram propriam multò certius apparet. Vnde poſſumus licitè agere cum excommunicato, petendo conſilium pro nobis, vel pro alijs, dummodo non ſit alia perſona nón excommunicata, quæ poſſit æque benè Conſilium dare, Ita Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 3. & alij. Item licèt perſuadere excommunicato, vt ſatisfaciat parti læſæ, vel Reipublicæ, & petere ſecum creditum ab eodem, vt ex dicendis amplius conſtabit.

Circa vtilitatem temporalem Aſſerendum 2.

551. Circa vtilitatem temporalem tàm excommunicati, quàm non excommunicati aſſerendum ſecundò eſt, propter illam excuſari, dummudo vtilitas ſit moralis quædam neceſſitas ad meliùs eſſe in quâ non tàm de lucro temporali augendo, quàm de damno vitando, vel de vitâ ſuſtentandâ, aut de ſtatu agatur. Vnde, ſi æger indigeat corporis curatione, poteſt Medicum excummunicatum vocare, ab eoque medicinas, & conſilium accipere: Item poſſumus ab excommunicatis eleemoſynas petere, & accipere, quando egemus, & neceſſaria ab illis emere, ſi aliunde habere non poſſumus, vel non æquè commoda, vel vtilia, vt habetur in *c. ſi verò de ſentent excommunic.* & in *c. Quoniam multos* 11. *q.* 3. vbi etiam habetur poſſe nos dare eleemoſynas ipſis excõmunicatis, non in ſuſtentationem ſuperbiæ; ſed humanitatis causâ, vbi etiam ſignificatur (vt rectè expendunt Suarius, Henriq. & Auila) id licere, etiamſi neceſſitas excommunicati non ſit grauis; ſufficit enim cõmunis indigentiá, causâ oſtendendæ, & exercendę humanitatis, & miſericordiæ. Ita etiam Sylueſt. Antonin. Paludan. & Tabiena *Excommunic.* 8. *n.* 10. Item quoties excommunicatus eget noſtrâ ope, ne aliquod notabile damnum incurrat, poſſumus cũ eo agere, & ipſe nobiſcũ ad ſimile damnum vitandũ; eſt enim hæc ſubuentio eleemoſyna quędã, & ſæpe ex precepto debita. Ita Adrianus, & Suar. *ſuprà*, & ſicut in dictis caſibus poſſumus nos Iuuare excommunicatum: ita ipſe poteſt petere, & procurare licitè à nobis has actiones, vt rectè argumentantur Gabriel, & Suarius *ſuprà* & alij. Vnde à fortiori homo debilis iter faciens poteſt recipere equum, aut hoſpitium ab excommunicato, vt docet Henriquez, & è contra ſic indigenti dari hoſpitium ex communicato, vt notarunt Antonin. *ſuprà*, Sylueſt. *excomm.* 5. *n.* 5.

Quoties excomm eget noſtrâ operâ vt notabile damnum Euitet poſſumus cũ eo agere.

552. Eadem ratione poſſumus petere Conſilium temporale, ſicut diximus in ſpiritualibus, quando non eſt alius, qui æquè commodè illud det, & è contra ipſe excommunicatus poteſt ab alijs petere Simile conſilium in ſuam vtilitatem neceſſariam. Ita Nauarius *c.* 27. *n.* 26. Sylueſt. *ſuprà n.* 4. qui dicunt hanc neceſſitatem arbitrio boni viri penſandam eſſe.

553. Vtrùm autem debita poſſint exigi, & recipi ab excommunicato, difficultatem habet, ſi loquamur tàm in Iudicio, quàm extra; & quod attinet ad iudicium, diximus in noſtro *opere de Iuſtitia Tract. de Reſtit. diſp.* 10 *dub.* 10. vbi cenſuimus probabile eſſe debitorem non teneri ad ſoluendum debitum creditori excommunicato denuntiato, etiam extra Iudicium. Itaque in hac re dicendum eſt ex parte non excõmunicati debita poſſe exigi, & recipi ab excommunicato, tàm in iudicio, quàm extra, vt habetur *c. ſi verò de ſententia excommunic.* quia aliàs vt ibi ait Pontifex commodum reportaret excõmunicatus ex ſuâ excommunicatione. Addit etiam Suarius *diſp.* 15. *ſect* 8. in eo caſu creditorem poſſe alia verba interponere cum excommunicato, vt ſuum negotium meliùs expediat, ſicut diximus poſſe pro vtilitate ſpirituali meliùs conſequendâ.

Poteſt nõ excomm petere & recipere debita ab excomm.

554. De ipſis verò excommunicatis exiſtimo licitum eſſe ijs debita exigere à ſuis debitoribus extra Iudicium. Nam in Iudicio denegata eſt eis actio, vt notauimus loco citato de *Reſtitut.* & expreſsè habetur. *c. Pia de except. in* 6. Item *c. iniungimus, de Iudæis* excommunicati apertè excluduntur ab agendo in Iudicio quamuis ipſi conueniri ab alijs poſſint. De debitoribus verò probabiliùs puto teneri in conſcientiâ ſoluere debita excommunicato, quia hic non priuatur dominio ſuarum rerum. Ita Innocent. *in c. veritatis de dolo, & contumaciâ*, Suarius *ſect.* 8. *citata*, qui id confirmat *ex c. inter alia de ſentent. Excommunic.* & *c. quoniam multos* 11. *q.* 3. & à fortiori id debent docere Gloſſ. *in c* 1. *diſt.* 41 & Gloſſ. *in c. ſi verò de ſententiá Excommunic.* & Couarr. *p.* 5. *§.* 1. *n.* 8. alijque multi, quos retulimus pro 2. ſententia loco citato de *reſtit.* Iuxta quam doctrinã dicendum eſt contractus omnes initos cum excommunicato ante excommunicationem poſſe licitè continuari poſt excommunicationem, vt præter Couarr. Caietan. Sylueſt, citatos docet Suarius. Atque hoc verum eſt, ſiue cedant in fauorem non excommunicati, ſiue excommunicati, quia in dictis capitibus obligatio dicitur implenda ipſi excommunicato; quia illi debita eſt, non quia ſit vtilis ſeruienti, vel ſoluenti debitori; quidquid alij in contrarium dicant. Legantur, quæ diximus *loco notato*, & Molina *de Iuſtitia tomo.* 4. *diſp.* 756.

De ipſis excõmunicatis quoad petitionem debiti Authoris Iudicium.

555. Hinc

Poteſt licitè accepi legatum relictum ab excomm. non tollerato

55. Hinc fit, vt poſſit licitè ſuſcipi legatum relictum ab excommunicato non tolerato, vt cum Armillâ, & Innocentio docet Auila ſuprà, qui etiam addit id habere locum, etiamſi relinquatur cum conditione, vt oretur pro eo; id enim debet intelligi de priuatâ Oratione, quæ licita eſt, imò, etiamſi ſub conditione vt oretur pro eo publicâ Oratione; non tamen conditio adimplenda eſt, quia turpis, quæ tamen non vitiat Legatum, vt docet, Syluest. verbo *conditio in fine.* Quâ de re nos egimus ſuo loco *in Tract. de Teſtam.* & de *contractibus* in noſtro opere de *Iuſtit iâ.*

Pro lucro temporali augendo, ſeclusâ neceſſitate ſuſtentandi vitam &c. non licet communicare cum excomm. Ratio.

556. Si vtilitas temporalis ſit de lucro augendo ſeclusâ neceſſitate ſuſtentandi vitam, aut ſtatum, non excuſat à peccato, nec ab excommunicatione minori communicantem cum excommunicato; Quod deducitur ex dictis Iuribus. & probat Adrianus *q. illa 3. de Clauibus. §. ſi petas;* quia præcepta alia Eccleſiaſtica propter huiuſmodi vtilitatem captandam non deſinunt obligare: ergo neque hoc, præſertim cum ex nullo Iure poſſit colligi. Ita Paludanus, Antonin. *ſuprà,* Suarius *ſect. illa* 8. n. 7. & probatur ex Auctoribus, quorum nemo concedit poſſe inuitari ad prandium ſine neceſſitate & indigentia, vel iniri contractus cum excommunicatis denuntiatis poſt excommunicationem denuntiatam, vt patet *ex c. Inter alia, de ſentent Excommunic.* Nam ante denuntiationem, quamuis ipſis excommunicatis non liceat inchoare contractus huiuſmodi; alijs tamen licèt eos inuitare ad contrahendum; & tunc licitè poſſunt contrahere. Contractus tamen celebratos, etiam poſt denuntiationem excõmunicationis, validos eſſe latè probat Suarius *ſuprà* contra aliquos. An verò poſſint excõmunicati non tolerati admitti ad lectionem Artium Liberalium, Medicinæ, vel Theologiæ; res eſt dubia; Sotus ait eſſe licitum fortaſſe, quia eſt bonum ſpirituali. Idem putat Henriquez *c. 22. n. 1. in fine,* & teſtatur Recentiores multos ita ſenſiſſe. Fauet etiam Nauarrus. *c. 25. n 66.* quamuis hic tantùm videatur dicere non eſſe mortale peccatum. Quod verum eſt contra Antoninum, quia illa communicatio non eſt in Diuinis, Auila verò *c. illo 6. diſp. 11. dub.* 3. ait omnes Auctores conuenire non licere coram excommunicato non tolerato ita legere, & docere, aut ſimul cum eo audire lectionem Artium humanarum, vt Philoſophiæ, aut Medicinæ; at verò de lectione Theologiæ, aut etiam Iuris Canonici, quia eſt pars ſcientiæ Diuinæ, probabile eſt cum Soto, & Henriquez licere, quia ordinatur ad bonum animæ ſpirituale, ſicut concio.

Dubium.

Author probabilius putat non poſſe excomm. non tollerata admitti ad lectionem artium liberalium. Ratio.

557. Probabiliùs tamen puto non licere, quia non ſufficit quæuis vtilitas, neque hæc eſt per ſe ordinata, vt reſipiſcat, ſicut eſt concio, neque eſt bonum pertinens directè ad ſalutem animæ. Ita etiam Suarius *diſp.* 12. *ſect.* 2. *n.* 5. qui etiam addit non pertinere hanc actionem ad Diuina officia. Item excommunicatum non vitandum poſſe licitè prælegere, quando ex officio tenetur docere, & non poteſt per alium ſatisfacere, quia id facit in gratiam boni communis, quòd ſemper quaſi exigit Ius ſuum.

558. De prædicatoribus etiam probabile eſt poſſe licitè accipere eleemoſynam ab excommunicatis, etiamſi alias ſibi poſſint prouidere vt docet Gloſſ. *in c. cum voluntate. de ſententiâ excommunic.* & Henriquez *ſuprà. c. 23. n. 4.* Probatque quia debetur illi pro miniſterio ſuſtentatio ſpiritualis, & tanquàm debitũ poteſt recipi & peti. Item quia *c. citatum* aliquid ſpeciale videtur illis concedere. Idem docet Auila vtens eodem ipſo Textu, & Gloſsâ, quamuis oppoſitum teneat Innocentius, Hoſtienſis & Panormit. & Syluest. *excommunic. 5. n. 14.* & Paludanus & Antoninus putant licere, quando aliàs commodè non poteſt ſibi prouidere; aut quando ſperatur inde vtilitas ſpecialis ipſius Excommunicati.

Per particulam lex intelligitur vinculum Matrimonij

559. Circa particulam *lex* notari debet per eam intelligi vinculum Matrimonij de hoc diſputare pertinet ad hunc locũ, ideo hoc reijcimus hanc difficultatem in Tractatu de Matrimonio nu. 244 in fine. In quâ re primò aſſerendum eſt poſſe vxorem licitè communicare cum Marito excommunicato, non ſolùm in redditione, aut petitione debiti, ſed etiam in omnibus actionibus pertinẽtibus ad hanc vſualem communicationem humanam, & ciuilem; probarique ſolet ex *c. Quoniam multos* vbi ſine vlla limitatione conceditur ea communicatio vxori cum viro & notat rectè poſt alios Martinus Perez *de Matrimonio* diſp. 49. ſect. 5 nu. 1. vt amplius infra explicamus, & quidem quoad petendum & ſoluendum debitum, omnes id videntur concedere, quamuis Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 4. & Filliucius *quæſito 4. n.* 103. putent non licere vxori petere debitum coniugale, ſi contraxit Matrimonium ſciens maritum eſſe excommunicatum

In quâ re aſſerendum eſt. P. poſſe vxorem licitè communicare cum Marito excõmunicato.

Etiã petere debitum quamuis matrimoniũ contraxit Suarius. virum eſſe excomm.

560. Oppoſitum tamen videtur probabiliùs. Ita Vgolinus. *Tabul.* 2. *c.* 23. §. 6. quamuis enim peccauerit vxor, & incurrerit minorem excommunicationem in eo contractu; non tamen peccat petendo, vel reddendo, tùm, quia Matrimonium eſt validum; ex Matrimonio autem valido oritur Ius ad petendum, & reddendum; tùm, quia *c. Quoniam multos,* permittitur vxoribus manere cum viris excommunicatis, & ibi non diſtinguitur inter vxores quæ tales fiunt ante, vel poſt excommunicationem mariti; vbi autẽ Ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Nec dici poteſt in eo caſu delinquentem reportare commodum ex delicto nam vxor tunc non ex delicto id reportat; ſed Iure naturæ, & poſitiuo; id enim probant rationes allatæ ex qua doctrina corruunt rationes quædam Suarij, quas loco citato attulit Filliucius noſtramque ſententiam docet Sanchez *lib.* 9. de *Matrimonio diſp.* 14. n. 3. *&* 4. *& ſeq.* & poſt ipſum Perez, qui alios plures referunt nobiſcum ſentientes.

561. Verum peccatum illud contrahendi cum excommunicato vitando, per quod minor excommunicatio incurritur, ſit peccatum mortale? affirmat Sanchez, & meritò lib. 7. de *Matrim diſp.* 9. cum mulris, quos refert. n 6. 7. *&* 8. quando autem excommunicatus non eſt denuntiatus, nec manifeſtus Clerici percuſſor, quãtis multi putent ſic contrahentem cum excommunicato peccare mortaliter, probabiliùs eſt

Et probabilius non peccant contrahendo cum illo ſi non fuerit denuntiatus &c.

nullam eſſe culpam, vt cum multis docet ipſe Sanchez *citatu nu.* 8. & colligi poteſt ex doctrinâ traditâ *dub* 34. & ex dicendis poſteà quando agemus de communicatione in Diuinis; Diximus enim, & dicemus petentem Sacramenta à miniſtro quocumque, etiam non parato excommunicato, non peccare, ſi non ſit ille miniſter excommunicatus denuntiatus. Sed ad inſtitutum noſtrum redeamus.

Ex dictis infertur.

562. Et addendum videtur ex dictis inferri cum citatis licitum eſſe vxori communicare cum viro excommunicato in colloquijs familiaribus in menſâ, & in ijs, quæ pertinent ad domus gubernationum, alijſque omnibus obſequijs, quæ vxor præſtabat uiro ante ipſius excommunicationem & præter textum citatum non deſunt aliæ rationes in quibus meritò potuit ille textus fundari. Ratio eſt primò, quia vxor ſubijcitur viro, eique debet parere, neque eximitur ab eius obedientia, propter illius excommunicationem. Secundò; quia valde difficilis eſt eorum ſeparatio maximè cum ſæpe eſſet periculum fornicationis. Ideò hanc ſententiam, aut docent, aut ſupponunt pleriqúe Authores, & expreſsè eam docent Syluest. *Excommunic.* 5. *n.* 4. & Caietanus eodem *verbo.* Armilla *n.* 45. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 11. *dub.* 5. Hugolin, *Tabula.* 2. *c.* 23. §. 6. *n.* 1. vbi alios refert. Item Henriquez *ſuprà. c.* 22. Sanchez lib. 9. de Matrimonio illa diſp. 14. præcipuè n. 4. cum alijs multis, quos refert, inter quos Hoſtienſis Gabriel, Nauarrus, Turrecremata, Petrus de Ledeſma, Vivald. Rodrig. & Sà, qui omnes, ſicut Reginald. *lib.* 32. *n.* 101. & alij citati hanc cõmunicationem extendunt non ſolũ ad debitũ cõiungale; ſed ad omnia alia humana obſequia, & commercia, quod etiam docet Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 4. qui rectè colligit rationem ex eodem textu, qui habetur diſt 11. q. 3. probat ergo, tùm ex intentione Pontificis ibi expreſsâ, quæ fuit à periculis & ſcrupulis animas eximere; tũ ex verbo Põtificis *ab Anathematis vinculo ſubtrahimus;* tùm etiã quia priuilegiũ voluit ibi Põtifex concedere. Si autem in rebus tantùm neceſſarijs dicatur poſſe ſubditos communicare ſuis ſuperioribus, hoc nullum erat priuilegium; quia ex Iuris interpretatione iam hoc erat illis conceſſum. Deinde quia (vt dicebamus) Pontifex generaliter loquitur & fauores ſunt ampliandi, non reſtringendi. Præterea, quia *c. Inter alia de ſentent. excommunic.* Pontifex interpretatur prædictum. *c. Quoniam multos,* & diſtinguit inter perſonas ſubditas excommunicato, & inter non ſubditas, vt ſicut Peregrini, viatores, mercatores & alij; ac de his vltimis ait *à communione cum excommunicatis, niſi articulo neceſſitatis debẽt abſtinere.* De alijs autem dixerat non ſolùm poſſe cum excommunicato communicare; ſed etiam ad id teneri, in quibus ante excommunicationem erant obligati; ergo etiam in non neceſſarijs poſſunt communicare. Vnde hæc doctrina locum habet, etiam in famulis, & filijs, & alijs, de quibus dicemus poſteà explicantes particulam *humile.* Item coniux excommunicatus licitè poteſt agere cum coniuge non excõmunicato, vt iam ſupra dicebamus, & probat Suarius cum Turrecremata, Hoſtienſi, & Panormitano, & paulò poſt amplius declarabimus.

Doctrina locũ habet in famulis, filijs &c.

Extendit Sanchez participationem vxoris cum viro ad Diuina, etiam.

563. Extendit Sanchez *ſuprà n.* 5. hanc participationem vxoris cum viro, vt etiam in Diuinis non ſit prohibita, refertque Nauarrum, Henriquez, & Sà, quibus fauent Turrecremata, & Viualdus idque adhuc extendit Sanchez, quãnis non tantum Maritus ſit excommunicatus; ſed etiam cum eo participantes, refertque Socinum, & Vgolinum; niſi fortè ob particulares cauſas in ſpeciali prohibeatur vxori talis participatio; nunquàm tamen poteſt illi prohiberi debitum coniugale, quia hæc obligatio ex ipſo Iure naturæ conſurgit.

Hæc facultas non extenditur ad ſponſam de futuro.

Ratio.

564. Item docet idem Sancez *n.* 8. cum Vgolinu, idque docent alij ex citatis vt Perez hanc facultatem extendi ad ſponſam de præſenti; non verò ad ſponſam de futuro; hæc enim non eſt vera vxor; ſicut eſt illa, neque aliquid oppoſitum pro ſponsâ de præſenti poteſt colligi ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 1. vbi non prohibet cohabitationem inter ſponſos de præſenti, ſed monet, ne ante benedictiones in templo ſuſceptas cohabitent vt rectè expendit Sanchez maximè, cum ibi monitione illâ non à cohabitatione, & cæteris obſequijs; ſed à copulâ tantùm coniugali moneantur abſtinere. Iam videamus de Marito comparatione vxoris excommunicatæ.

Aſſertio 2. maritus non excomm. poteſt agere cũ excomm. vxore.

565. Aſſerendum eſt 2. Maritum non excommunicatum poſſe agere cum excommunicatâ vxore in omnibus humanis actionibus, hanc aſſertionem multi ex Auctoribus negant, tùm quia de hoc nihil dicitur in citatis Iuribus; tùm, quia ad maritũ ſpectat corrigere vxorem, non econtra. Hæc tamen parum vrgent, nam eo ipſo, quòd Ius excipit vxorem ad euitanda animæ pericula, intelligitur exceptus vir, eadem enim pericula etiam ex eâ parte emergunt. Accedit, quod vxor, & vir ſunt correlatiui; ideò in Iure diſpoſitum in altero cenſetur diſpoſitum in vtroque. *L. finali. C. de indicta viduit.* Prætereà per Ius Canonicum ablata eſt poſitiua prohibitio; atque adeò etiam excommunicatio; remanet tamen in viro obligatio naturalis, quâ tanquàm ſuperior tenetur corrigere vxorem contra quam procul dubio peccabit, ſi negligat corrigere, quando tenetur; non tamen incurret excommunicationem. Ita Sanchez *ſuprà n.* 26. cum Gabriele, Couarr. Vgolino, Capua; idemq́; docent Perez & Auila *ſuprà.* Sed de his iterum in ſequenti particula.

Ratio.

Accedit quod vxor & vir ſunt Correlatiui.

Excipiendi aliqui caſus.

566. Excipiendi tamen ſunt aliqui caſus, in quibus vxor non videtur poſſe communicare cum marito.

Primus caſus.

567. Primus caſus ſit, quando per hanc cõmunicationem coniugum in humanis, & viſualibus actionibus foueatur contumacia coniugis excommunicati; tunc enim communicatio eſt intrinſecè mala, & ideò nullo Iure conceſſa; imò in eo caſu talis communicatio tranſiret in communicationem in crimine criminoſo; atque adeò peccatum erit mortale; quod Doctores omnino obſeruandum monent; quando vxor eſt excommunicata; quia maritus tenetur auertere vxorem à contumaciâ, & ideò facilìus imputabitur ei, ſi in hoc ſit negligens, (quod etiam pro filijs, & famulis eſt obſeruandum.) Quando-

Maritus tenetur auertere vxorem a contumacia.

documque verò ſuperior faueat in crimine ſubditum, incurret, eandem excommunicationem, quia eſt participatio in crimine damnato, vt rectè notat Suarius. Si tamen ſit negligens corrigere, cum tenetur, non puto incurrere, vt nuper notabamus cum Sanchez *n.* 16. & alijs, tunc enim non peccat contra præceptum Eccleſiæ non communicandi cum excommunicato; ſed quo tenetur corrigere proximum iure naturæ.

568. Quamuis autem Suarius *diſp. illa* 15. *ſect.* 5. *n.* 22. dicat oppoſitum argumento. *c. Quante de ſentent. excommunic.* dum ait ſuperiores debere procurare, vt à contumaciâ recedant inferiores; nam ſi in hoc ſint negligentes fieri poteſt (inquit) vt indirectè ſaltèm conſentire, vel cooperari videantur; ſententiā nihilominùs Suarij ſolùm puto habere locum, quoties illa omiſſio corrigendi penſatis circumſtantijs cenſeatur quædam quaſi conniuentia, atque adeò aliquà ratione cooperatio moralis ad crimen, non verò, quando eſt mera omiſſio.

Duo maximè notanda. Primum.

569. Duo verò ſunt etiam maximè notanda ex Auctoribus, primum, quod ſi excommunicatio eſſet lata contra alterum, vel vtrumque coniugum in causâ Matrimonij, quia lis eſt, an ſit legitimè contractum, tunc neuter poteſt communicare; non enim cenſentur ſimpliciter coniuges, cùm res ſit dubia, nec ortum eſt debitum coniugale cum vſus eius illicitus ſit ſtante illo dubio. Secundum notandum eſt, quòd ſi fortè Maritus admittat aliquem excommunicatum ad menſam, vel colloquium non ideò poteſt vxor cum excommunicato vitando communicare. Ita Paludanus, Antoninus, Angelus, Syluest, & communiter omnes, vt rectè Sanchez ſuprà n. 12. & plures alij.

Secundum.

Secundus caſus.

570. Secundus caſus eſt, quandò coniuges diuortio ſeparati eſſent, vt cum Ioanne Andrea, Ancarrano, & Vgolino tradit Sanchez *n.* 12. qui limitat; niſi durante excommunicatione reconcilientur: tunc enim per reconliationem tollitur diuortium.

Tertius caſus.

571. Tertius caſus eſt, ſi participatio ſit in crimine, ob quod lata eſt excommunicatio quia hæc cōmunicatio nunquam permittitur, vt habetur *c. Inter alia. de ſentent. excommunic.* in fine, atque in eo caſu incurritur excommunicatio maior, vt Gloſſa ibi notat.

Dubium.

572. Dubitari, autem ſolet, an coniux Excommunicatus poſſit debitum exigere? multi negant, quia ipſi excommunicato, nullum priuilegium reperitur conceſſum; nihilominùs probabilius eſt poſſe, ſicut licet cuilibet excommunicato alia debita exigere, & obſequia à ſuis famulis: ita Vgolinus, Henriquez, & Sanchez n. 20. Suarius ſect. 4. n. 10. & alij plures conſtatq; ſatis ex dictis; ſi enim maritus excommunicatus poteſt communicare cum vxore non excommunicata, in quibus ipſa poteſt cum marito; eodem modo vice verſa, quam regulam tradunt Nauarrus c. 27. n. 16. Suarius n. 14. Sanchez ſuprà n. 16. Vaſquez *dub. illa* 9 *n.* 3. Filliucius *n.* 104. Reginald. *n.* 102. Coninc *diſp.* 4. *dub.* 12. Vgolinus, Sayrus, & alij contra Syluestrum ſupra, & alios. Vide Perez citatum.

Probabilius eſt poſſe cōiugem excōm. petere debitum.

Ratio.

573. Circa Particulam *Humile*, intelligunt Auctores, per illam, filios, famulos, colonos, vel ruſticanos, alioſque ſeruientes, qui ante excommunicationem erant obſtricti ipſi excommunicatò; nam *c. Quoniam multos*, ſæpe citato, dicitur poſſe ipſos participare ſicut ipſos participare ſicut ante excommunicationem, & *c. Inter alios, de ſentent. excommunic.* ait Pontifex non ſolùm poſſe; ſed etiam teneri ad communicandum in his rebus, ad quas ſunt obſtricti. Ex quo *c.* deducitur vt expendimus explicantes præcedentem particulam non ſolùm in debitis; ſed etiam in omnibus alijs humanis actionibus, quæ non ſunt intrinſecè malæ, poſſe reperire talem communicationem.

Circa particulam Humile intelliguntur filij famuli alijque ante excommu. ſeruientes.

574. Ex quâ doctrinâ deſcendendo ad particularia infertur primò Religioſos profeſſos, atque etiam nouitios poſſe obedire ſuis ſuperioribus, atque Prælatis excommunicatis. Ratio eſt, quia ſuperior per excommunicationem, non amittit Ius ſuum ad gubernandam domum, & Religionem, nec inferior eximitur à ſubiectione per excommunicationem ſui ſuperioris; quod communiter ſupponunt Auctores. Et quidem S. Thomas in additionibus *q.* 23. *art.* 1. Gabriel, & Paludanus apud Suarium *locis ſuprà citatis* videntur generaliter & abſolutè docere poſſe ſubditos cōmunicare cum ſuis ſuperioribus. Ita expreſsè Sotus, Vaſquez, & Auila locis citatis. Aliud verò Iudicium eſt, quatenùs Iudex, vt poſteà dicemus.

Ex qua doctrina Infertur 1.

575. Multi ſanè negent poſſe ſuperiores ipſos excommunicatos agere cum ſubditis, quia nullibi reperitur illis conceſſum. Syluester tamen, & Nauarrus putant poſſe agere in ijs tantùm, quæ, ſibi debentur ab inferioribus, & in ijs, quæ ipſi tenentur præſtare inferioribus. Sanctus verò Thomas, & Sotus dicunt poſſe ſaltèm in ijs, quæ ſibi debentur, & ipſi debent. Negant tamen communiter Auctores ipſos ſuperiores poſſe in omnibus agere cum inferioribus excommunicatis.

Superiores excomm. poſſe agere cum ſubditis multi negant.

576. Abſolute tamen in prædictis omnibus dicendum eſt, prædictos ſuperiores cum ſuis ſubditis, & è contra tàm excommunicati; cum non excōmunicatis, quàm non excommunicati cum ipſis excommunicatis poſſe agere in omnibus vſualibus actionibus. Ita Suarius *diſp.* 15. *ſect.* 5. *a n.* 18. Henriquez *c. illo* 22. *n.* 3. Auila *ſuprà dub.* 7. quia Iura non diſtinguunt, nec nos diſtinguere debemus iuxta dicta fauoreſque ſunt ampliandi, atque hoc modo tolluntur ſcrupuli & anxietates, quæ fuit intentio Pontificis, vt ipſe expreſſit. Vnde Ius concedens hoc inferioribus reſpectu ſuperiorum, idem videtur cōceſſiſſe ſuperioribus reſpectu inferiorum, cum ſit eadem omnino ratio, & idem animarum periculum, quod Ius euitare prætendebat, & licèt ad ſuperiores ſpectet curare, aut ſubditi reſipiſcant; hoc tamen non ſemper poſſunt obtinere, & quando id negligunt peccabunt contra Ius naturæ, vt iam argumentati ſumus explicantes præcedentem particulam. Et quidem ſubditi regulariter, nec prudentiam habent requiſitam, nec vires, & animi valorem, vt diſcernant inter debita vtilia, & neceſſaria, & indebita, & inutilia, vel, vt ab his abſtineant, & intra illorum terminos ſe contineant. Item (vt ſuprà etiam dicebamus) Pontifex aliquod priuilegium voluit ibi

Authoris Iudicium abſolutè in prædictis ſuperiores cum ſuis ſubditis & è contra in omnibus, vſualibus agere poſſunt actionibus. Ratio.

ſibi concedere. Quod autem poſſent in neceſſarijs & vtilibus communicare, ex ipsâ naturali Iuris interpretatione per ſe habebant: ergo aliquid vlterius conceſſum eſt.

Regula diſpoſita in vno correlatiuo in alio etiam intelligi debet vbi eſt eadem ratio.

577. Quamuis autem in Iure ſcripto non concedatur hoc priuilegium expreſſè ſuperioribus; tamen in ſuis correlatiuis ſatis exprimuntur, vt iam ſuprà notabam; eſt enim regula Iuriſtarum, quod diſpoſita in vno correlatiuo in alio etiam intelligi debent. vbi eſt eadem ratio, qualis eſt hîc argumento legis finalis. *c. de inducta viduit ſuprà citato.*

578. Imò, quod etiam in Diuinis poſſint ſubditi communicare cum ſuis ſuperioribus, quantum eſt de Iure Eccleſiaſtico abſolutè docet Auila *dub.* 6. & probari poteſt à ſimili eorũ, quæ diximus intra virum, & vxorem. Et quidem Suarius *ſect. illa* 5. *n.* 22. & Henriquez *c.* 22. *n.* 1. *litera L. in Gloſſ. & n.* 3. *in fine*, referens Nauarrum in Summa Hiſpanâ. *c.* 27. *n.* 27. aliquas communicationes in Diuinis excuſant, vt, ſi inferiores aſſiſtant cum ſuo ſuperiori excommunicato eidem Miſſæ dummodo non inducant, nec cooperentur. Atque hoc modo intelligendus videtur Auila quantumuis abſolutè loquatur. Sed hoc iterum *infrà in hac dubitatione.*

Specialis difficultas.

579. Dixi autem licere prædictis inter ſe communicare *in omnibus vſualibus actionibus* propter hanc ſpecialem difficultatem de communicatione in Diuinis, ad quam ſaltèm inducere non licet, aut cooperari; atque etiam propter illa, quæ ſpectant ad Iuriſdictionem forenſem, circa quam non eſt veriſimile aliquid voluiſſe concedere Pontifices; non eſt vnde colligatur.

A prædicta regulâ filiorum, &c. excipiunt Authores.

580. A prædicta regulâ filiorum ſubditorum &c. excipiunt ferè omnes Auctores filios emãcipatos exiſtentes extra domum & Patris contuberium; nam, ſi ſint commenſales, etiamſi ſint emancipati poterunt communicare. Imò Suarius *ſuprà* probabilem putat ſententiam quorumdam Recentiorum, qui dicunt filium etiam emancipatum quemcumque gaudere priuilegio agendi cum Patre excommunicato, quia Pontifex ſimpliciter excipit filios; & fauores potius ſunt ampliandi.

Excipit pontifex ſimpliciter filios.

581. Sanè in ijs, quæ filius emancipatus debet parenti, qualia ſunt reuerentia, & ſubſidium, meritò certiſſimum, putat Suarius poſſe communicare cum Patre, quia (ut ait Pontifex citato *c. Inter alia*) debita ante excommunicationem, etiam debentur poſt illam vnde poterit Patri præcipienti obedire, ſubſidiumque exhibere, ſi egeat, aſſurgere Patri, caputque aperire, amplexari, & ſimilia obſequia debita præſtare; hæc enim noluit Eccleſia impedire, quæ & debita ſunt, & neceſſaria propter naturale vinculum, & inclinationem, quæ ſemper manet; non tamen licebit filio nouam inchoare communicationem non debitam. v.g. Si iam habitabat extra domum Paternam iterum cohabitationem inire non poterit; atque hoc modo veram putat Suarius aliorum ſententiam; ſicque videtur intelligendus Auila *dub.* 6. Filliucius *Tract.* 13. *c.* 6. *n.* 108. Coninc *diſp. illa c.* 4. *n.* 132. alijque Recentiores.

Quo nomine parentum & filiorum intelliguntur.

582. Nomine verò parentum, & filiorum intelliguntur etiam adoptiui dum ſunt ſub curâ parentum, & ſimiliter tutores, & pupilli, nurus, & gener, ſocer, & ſocrus, priuignus, & priuigna, & nouerca. Similiter aui, nepotes, & pronepotes quandiù ſimul cohabitant; non tamen intelliguntur cognati ſpirituales. Intelliguntur autem fœminæ ſicut maſculi, & filij vtriuſque ſexus quantumuis illegitimi, vt concedunt prædicti auctores.

Colligitur 2.

583. Colligitur 2. ex traditâ doctrinâ milites poſſe in bello participare cum Duce exercitus excommunicato vitando, vt docent plerique auctores citati interim dum ſunt ſub tali duce; non licebit tamen inire cum illo de nouo contractum non pertinentem ad debitum officium, aut de nouo ſe ſubſcribere ſub illo.

Omnes etiã qui ſunt de familia excommunicati gaudent priuilegio filiorum &c. Excipit 2. Pontifex eos qui Conſilium dederunt &c.

584. Omnes etiam, qui ſunt de familia & Commenſales excommunicati gaudent prædicto priuilegio filiorum, famulorum, &c. Excipit tamen ſecundò Pontifex eos, qui conſilium, vel auxilium dederint ad crimina perpetranda, propter quæ eſt impoſita excommunicatio, quod Gloſſ. & Nauarrus *n.* 27. ad eos ſolùm ſeruientes putant pertinere, quorum conſilio, vel fauore dominus in contumacia perſeuerat. Quo caſu eandem cum illo excommunicationem incurrunt; & ideò meritò non gaudent tali priuilegio. Verùm (vt rectè expendit Suarius) Pontifex non de auxiliantibus ad perſeuerandum; ſed ad perpetrandum loquutus eſt; ac proinde hi etiam priuantur prædicto priuilegio.

Tertio excipiuntur ab hoc priuilegio.

585. Tertiò excipiuntur ab hoc priuilegio, qui poſt excommunicationem inierunt contractus cum excommunicato, vt habetur *c. Inter alia*, hi enim non gaudent priuilegio. Ex duplici tamen capite poſſunt excuſari: primò, ſi abſque violatione Cenſuræ contraxerunt per ignorantiam probabilem de alterius excommunicatione. Si enim famulus, quando contraxit famulatum ignorabat herum eſſe excommunicatum, perinde eſt, atque ſi contraxiſſet ante Excommunicationem; non enim obligatur ad reſcindendum contractum. Secundò excuſari poteſt neceſſitate, ſiue ea ſit ipſius excommunicati; ſiue non excommunicati. Excommunicati quidem, vt ſi morali modo indigeat famulis, ne damnum incurrat in ſuis rebus vel, vt lucretur neceſſaria ad ſuſtentationem ſuam; vel ſuæ familiæ, hoc enim titulo poteſt quis ſine culpâ eius ſeruitio obligari, & conſequenter poſteà poterit, & debebit cum illo communicare; neceſſitas verò ipſius non excommunicati excuſat, vt, ſi ad ſuam ſuſtentationem indigeat tali miniſterio, & non inueniat alium, cui commodè poſſit inſeruire. Ita communiter Doctores, maximè Suarius *ſuprà*.

Difficultas quoad Inferiores eiuſdem familiæ.

586. Difficultas verò eſt an inferiores eiuſdem familiæ poſſint inter ſe communicare, ſi quis eorum excommunicatur? videntur enim poſſe, quia vix poſſunt moraliter communicare cum Domino, quin inter ſe communicent. Idemque videtur dicendum de fratre cum alio fratre.

Author putat verius hoc priuilegium liberè inter ſe communicandi

587. Nihilominùs verius puto hoc priuilegium liberè inter ſe communicandi nullo Iure ipſis concedi, vt notauit Suarius *ſuprà n.* 23. ex Paulino *c. inter alia*, nec ipſi ſunt correlatiui, ſicut ſupe-

municandi illis à iure non eſſe conceſſum.

ſuperior, & inferior. Tamen debent cohabitabitare ſimul propter obligationem, quam habent ad eundem dominum, quia ſicut non tenetur, nec poteſt ſeruus, aut famulus recedere à contractu, & cohabitatione propter excommunicationem ſui domini: ita multò minùs poterit recedere, aut non cohabitare propter excommunicationem conſerui. Atque adeò, ſicut debent cohabitare poterunt etiam communicationem habere licitè, illam ſcilicèt, quæ moraliter vitari non poteſt ſuppoſitâ cohibitatione, & communicatione cum eodem ſuperiore; in reliquis tamen non poterit. Et eodem modo philoſophandum eſt de fratribus. Ita Vgolinus *Tabula* 2.c.23. § 8. Filliucius *n.*113. *&* 121. Reginaldus *n.* 120. & alij communiter.

Clericis non conceditur priuilegium cōmunicādi cum ſuo Epiſcopo excomm. Ratio

588. De Clericis verò reſpectu ſui Epiſcopi meritò docent Auctores communiter non concedi illis priuilegium communicandi cum Epiſcopo excommunicato, quia, cùm ſit Epiſcopus priuatus Iuriſdictione, Clerici non debent illi obedientiam, ſumiturque hæc doctrina ex *c. vltimo de Exceſſib. Prælatorum* & ex *c. Miràris* 93. *diſt.* omnes tamen excipiunt Clericos ſeruientes Epiſcopo: hi enim titulo famulatus communicare poſſūt ſicut, & alij famuli, & ſeruitores. Ita cum cōmuni ſententia Henriquez, Suarius, & Auila.

589. De Religioſis verò cum ſuo Prælato iam diximus, quamuis ſit controuerſia inter Auctores, & quidem titulo ſubiectionis putat Suarius *ſuprà ſect.* 7. non poſſe cum illo agere, quia ſuperior eſt priuatus Iuriſdictione; ſed poſſe agere cum illo eo modo, quo cum alijs Monachis, eâ ſcilicèt cōmonicatione, quæ annexa eſt cohabitationi, & quæ eâ ſuppoſitâ vitari non poteſt. Idemque dicendum putat vice verſâ de ſuperiore cum ſubdito. Sed de hoc iam ſatis diximus, & placet doctrina Auilę *dub.*6. vbi cum Syluestro, Soto & Armilla docet Religioſos abſolutè, & vniverſaliter poſſe agere in omnibus cum ſuis Prælatis excommunicatis, quia Prælati non ſolùm habent Iuriſdictionem ſpiritualem; ſed etiam poteſtatem temporalem, & politicam ad gubernationem domus, & omnium ſuorum ſubditorum, etiamſi ſint nouitij, vt dictum eſt. Ita ſentiunt Coninc, Filliucius, Reginald. & alij Recentiores. Vaſquez. *dub.*9. n.3.

Circa particulam res Ignorata quid intelligendum.

590. Circa particulam *Res ignorata* quomodo excuſet, & intelligatur, iam ſatis dictum eſt *ſupra dub.*28. *&* 29. vbi egimus de nòtitiâ neceſſariâ, ibi legatur: ſufficiat hîc dicere excuſari à peccato, & excommunicatione minori, qui cum ignorantiâ inculpabili, vel cum inaduertentia communicat cum excommunicato vitando; nam ignorantia, & inaduertentia excuſat à peccatis & à Cenſuris iuxta ibidem dicta, conſtatque ex *c. Quoniam multos* 11. *q.*3. & *c. Apoſtolica de Clerico excomm.* Ita Nauarrus, Suarius, Vgolinus, Sayrus, Henriquez *locis citatis.* Reginaldus *n.*121. & alij apud Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio diſp.*32. Imò Suarius *diſp.* 5. *ſect.* 3. *n.*5. Filliucius *Tract.*13. *c.*6. *quæſito* 11. *n.* 128. Coninc *diſp.* 14. *dub.* 12. *n.* 124. exiſtimant quamcunque ignorantiam excuſare ab incurrendâ minore excommunicatione, quæ incurritur participando cum excommunicato; niſi ea ignorantia ſit affectata. Probarique poteſt; quia culpa participationis cùm excommunicatis in rebus communibus (non agimus de ſpiritualibus) regulariter eſt tantummodò venialis; & per ignorantiam ita extenuatur, & minuitur, vt non videatur digna pœnâ Excommunicationis minoris. Quæ doctrina mihi placet (quidquid aliqui Recentiores reclament) conſonatque id; quod diximus *dub.* 9. cum eodem Suario ſcilicet non incurri, quamuis peccetur venialiter, ſi peccatum fuit ſolùm ex imperfectâ deliberatione, & inaduertentiâ.

Culpa participationis cum excom. in rebus communibus regulariter eſt tantum venialis.

Dubium.

591. Dubitari verò poteſt, an peccator cùm ſufficienter fuit admonitus, & vehementer ſuſpicatur in eum latam eſſe Cenſuram, quia iam eſt ſufficiens tēpus elapſum; teneatur ſe habere pro excommunicato, & alij illum debeant vitare?

Reſp.

592. Reſpondetur non teneri, etiamſi elapſum ſit tempus; non ſolum, quo ferri poterat excommunicatio; ſed etiam quo poterat ad ipſum perferri ſufficiens notitia, dummodo bonâ fide ſe habeat, nec conſultò fugiat, vel abſcondatur; ne ad illum perueniat notitia excommunicationis.

593. Ratio prioris partis, quantum ad dictū peccatum, eſt quia ignorantia excuſat illum; ſuſpicatio verò non ſufficit ad obligandum, cùm potuerit ſuperior, vel mutare, vel ſuſpendere voluntatem Quod ſi conſultò fugiat, vel ſe abſcōdat; ignorantia illa erit affectata, atque in eo caſu ſe habet ſicut ille, qui per vim vel fraudem impedit monitionem, ne ſibi fiat. Ita Suarius *diſp* 4 *ſect.* 11. *n.*9. & nos diximus *dub.*28. Recognoſce ibi dicta.

594. Quod verò attinet ad alios communicaturos cum illo probatur, quia ſeclusâ ſimili fraude, illi poſſident ſuam libertatem; nec ſatis illis conſtat, an fuerit excommunicatus, & denuntiatus, maximè cùm ſe exponerent periculo inferendi illi iniuriam priuando illum Iure ſuo. Legatur Sanchez *in Summ. lib.*1.*c.*10. *n* 48.55. *&* 57. & alijs ibi notatis. Item Suarius *ſupra n.* 4. Filliucius *n.* 129. qui in hac doctrina conſentiunt. Legatur dicto dub.28. aſſert.2.

Maius dubium

595. Maius dubium eſſe poteſt de ijs, qui ſciunt eſſe excommunicatum; non tamen ſciunt eſſe denuntiatum; tunc enim iuxta dicta in præcedentibus nullam illi faciunt iniuriam; quia etiamſi certò ſcirent non eſſe denuntiatum, poſſent illum vitare, licèt non tenerentur. Cùm ergo ex vno capite eo ipſo, quod conſtat de excommunicatione, non fiat illi iniuria, etiamſi non ſit denuntiatus. Ex alio verò capite ſit periculum contraueniendi denuntiationi, ſeu legi vitandi denuntiatum, videtur in tali dubio eſſe vitandum.

Sciens aliquem eſſe excommunicatum, neſciens an etiam denūtiatum: verius non tenetur illum uitare regulariter loquendo. Ratio.

596. Nihilhominus verius puto nō teneri illum vitare regulariter loquendo; quia in dubijs melior eſt conditio poſſidentis; prædicti verò poſſident (etiam ſuppoſitâ excommunicatione) ſuam libertatem communicandi cum illo nondum denuntiato; & adhuc dubitant de denuntiatione.

597. Dixi autem *regulariter*, quia in aliquibus caſibus poteſt eſſe obligatio. Primò, quando

eſt

eſt periculum ſcandali: ſecundò, quando eſt periculum faciendi actum iniuium communicando cum excommunicato, vt in diuinis, ſi quis ſciat aliquem Sacerdotem eſſe excommunicatum, & dubitet, an ſit denuntiatus; non poteſt etiam ſecluſo ſcandalo extra articulum neceſſitatis illi confiteri; fieri enim poteſt, vt re verà ille ſit excommunicatus vitandus; atque adeò inualidè impedat abſolutionem defectu Iuriſdictionis, cuius vſu caret. Ita Suarius *diſp. illâ* 15. *ſect.* 3. *n.* 6. Aula 2 *p. c.* 6. *diſp.* 12. *dub.* 2. Filiucius *ſuprà n.* 131. & alij.

Ex dictis Infertur 1. 598. Ex dictis infertur vitandum eſſe à me eum, qui mihi ſuo proprio ore dixit ſe eſſe excommunicatum vitandum; non enim poſſum excuſari titulo ignorantiæ, cùm habeam moralem certitudinem. Ita Sylveſt. verbo *Excomm.* 5. *n.* 27. Dummodò ſit dignus cui credatur.

Infertur 2. 599. Infertur 2. eum, qui adhibitâ ſufficienti diligentiâ adhuc dubitat, an lata fuerit contra ipſum ſententia excommunicationis, neque ipſum teneri ſe gerere vt excommunicatum, neque alios illum vitari. Ratio eſt, quia in dubio Iuris, quale eſt hoc nemo tenetur ſe gerere tanquam excommunicatum poſt adhibitam diligentiam. Ita Suarius *ſuprà ſect.* 5. Clericus Regia *lib.* 1. *c. n.* 13. 23. *& lib.* 2. *de Cenſuris c.* 14. *n.* 28. Rebellus 2. *p. lib.* 1. *ſect.* 2. & alij. quamuis in contrarium ſentiat Salas 1. 2. *q.* 21. *Tract.* 8. *diſp. vnica ſect.* 5. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 66. *c.* 1. & alij apud Sanchez *ſuprà*, qui putant tutiorem partem eligendam eſſe in dubio extra materiam Iuſtitiæ.

Probabilius putat Author etiam extra materiam Iuſtitiæ habere locum Axioma In dubio. Probabiliùs tamen puto, vt ſæpe dixi, etiam extra materiam Iuſtitiæ habere locũ illud axioma. *In dubio melior eſt conditio poſſidentis.* Itaque in præſenti negotio in dubio Iuris fauendum eſt poſſidenti libertatem, & forum exterius non Iudicabit illum excommunicatum. Prætereà cum lex non obliget, niſi ſit ſufficienter promulgata; in dubio autem Iuris, quando ſcilicèt dubitatur legem aliquam latam eſſe, talis lex non cenſeatur ſufficienter promulgata, nec etiã habebit vim obligandi.

Dicta vera ſunt tam de dubio Iuris, quam facti. 600. Quod diximus in dubio Iuris non minùs verum puto in dubio facti (quidquid in contrarium ſentiant Azor 1. *p. lib.* 2. *c.* 19. Suarius. Rebell. Vaſquez, Clauis Regia locis citatis, qui idem ſentiunt in dubio ſuſpenſionis Interdicti, & Irregularitatis) quam ſententiam noſtram latè probat, & doctè Sanchez *citato lib.* 1. *Summa c.* 10. *à n.* 55.

Ratio. Ratio verò eſt, tùm, quia in hoc etiam eſt melior conditio poſſidentis libertatem; Ideò enim in criminibus dubijs potiùs fauendum eſt reo iuxta regulam *Cùm ſunt de regulis Iuris*, tùm quia nec in foro externo iudicaretur excommunicatus: ergo nec in foro conſcientiæ; neque enim vtrumque forũ differt; niſi, quando forum exterius innititur falſę præſumptioni. Quam ſententiam etiam ſequitur Filliucius *Tract.* 13. *c.* 6. *quæſito* 11. *n.* 130. & alij Recentiores.

Objectio. 1. *C. ad audientiam.* 601. Obijci ſolent (vt videre eſt apud Sanchez. *n* 47.) *c. ad audientiam, & c. Significaſti de Homicidio*, vbi dicitur in dubio facti iudicandum eſſe Irregularem.

Reſp. Illos textus ſolum loqui de dubio facti Homicidij non verò de cenſuris. 602. Reſpondetur tamen cum eodem Sanchez *citato n.* 48. prædictos Textus ſolùm loqui de Irregularitate in dubio facti Homicidij; non verò de Cenſuris, eſtque eam legem ſpecialiter poſitam pro Irregularitate ſolâ Homicidij, & nullo modo extendendam ad alia. Imò Henriquez *lib.* 14. *c.* 14. *n.* 5. & alij apud Rebellum *ſuprà n.* 13. putant, nec in dubio æquali facti cenſendum eſſe aliquem Irregularem; ſed ſolum; quando veroſimiliùs apparet commiſſum fuiſſe delictum; ſicque intelligunt *c. ſignificaſti* 2. *de Homicidio.* de hoc tamen agentes de Irregularitate dicemus. Sicut de dubio homicidij quando dubitatur, an fuerit vel non fuerit homicidium factum ita vt non conſtet certò de corpore ipſo delicti; imò etiam ſi conſtet, & dubitatur, an quis fecerit; ſed de his loco notato dicemus.

Ex his Infertur. 603. Ex his licet inferre dubitantem, an pro aliquo delicto lata ſit excommunicatio? vel, an Iudex tulerit ſententiam excommunicationis? non debere ſe gerere, tanquàm excommunicatum poſt adhibitam, diligentiam ſi adhuc non potuit pellere dubium; eſt enim dubium Iuris.

604. Item, neque illum, qui dubitat ſe Clericum percuſſiſſe, qui tunc non tenetur etiam ad cautelam petere abſolutionem eo ipſo, quod, adhibitâ deligentiâ, non potuit ſpeculatiuum dubium pellere.

605. Conſequenter non eſt vitandus, qui dubitat an Clericum percuſſerit; an verò fama, vel teſtes fide digni percuſſionis ſufficiant? diximus *dub.* 28.

606. Vtrùm aliquis teneatur ſe tanquàm excommunicatum gerere, quando conſtat latam quidem eſſe excommunicationem; ſed dubitatur an fuerit iuſta? vel an fuerit lata ex iuſtâ causâ? vel an Iudex, qui eſt in poſſeſſione iudicandi, legitimam habeat auctoritatem? philoſophandum eſt iuxta dicta *diſp.* 1. *dub.* 24. *vbi n.* 351. & ſequentibus pro vtraque parte latè diximus, & n. 353. tandem concluſimus cum Sanchez, & alijs, ſi daretur opinio probabilis ex parte ſubditi, quod non teneatur obedire ſuperiori præcipienti, quotieſcumque eſt probabile quòd ſuperior non poſſit in eo caſu præcipere, ſiue, quia, quòd præcipit, probabiliter eſt iniuſtum, ſiue, quia probabile eſt ipſum non habere Iuriſdictionem; tunc etiam eſſe probabile, non eſſe obligationem obediendi, & licitè in praxi poſſe ſubditum ſequi hanc opinionem, ibi legatur. In praxi tamen ſemper conſulendum eſt in fauorem ſuperioris; nam poſſeſſio ſtat pro ipſo, & pro excommunicatione, quam conſtat eſſe latam. Quid verò faciendum ſit quando certum eſt excommunicationem fuiſſe latam; ſed dubitatur, an ſuperior habuerit animum excommunicandi? diximus dub. 15. §. *Nihilominus. n.* 203. & ſequenti. Idemque dicendum, ſi ſit dubium de ſeruatâ debitâ formâ.

607. Infertur vlteriùs non Cenſeri excommunicatum illum, contra quem lata eſt excommunicatio ſub conditione; ſed dubitatur, an cõditio ſit impleta. Ita Sanchez *ſuprà n.* 58., Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 135. Diana cum alijs *part.* 4. *Tract.* 3. *Reſol.* 35. §. *& nota*, in tali enim caſu nulla eſt pro excommunicatione poſſeſſio, cùm non conſtet de impletâ conditione, ſine quâ non ligat. Ideò præualet poſſeſſio eius, in quem

lata

ata eſt,videturque fauere Couarr. *c. Alma mater p. 1. §. 2. n. 6.* Legatur Sanchez *n. 57. & 58.* & Diana citatus.

Infertur adhuc.

608. Vlterius infertur ex dictis illum iudicandum eſſe excommunicatum vitandum, quem conſtat denuntiatum fuiſſe, non tamen conſtat, an fuerit abſolutus, quia poſſeſſio ſtat pro excommunicatione, & denunciatione, nec ius præſumit abſolutionem fuiſſe collatam; niſi probetur; quia cùm abſolutio ſit quid facti, non præſumitur. Ita Couarr. *loco citato,* & Sanchez *citato n. 57.* qui probat. *ex c. ſicut de ſent. excomm.* & teſtatur de communi omnium ſententia ad *dictum c.* Ita etiam Syluest. *verbo excommunic. 5. n. 26.* Nauarrus *c. 27. n. 36.* Auila *ſuprà dub. 11. concluſ. 6.* Suarius *diſp. 5. ſect. 3. n. 7.* De notitia verò abſolutionis requiſita, vt poſſimus cum illo communicare, *&* quale teſtimonium abſolutionis ſufficiat diximus *citatâ dub. 28. aſſertione 4.*

Cum abſolutio ſit quid facti nõ præſumitur

Circa particulam neceſſè.

609. Circa Particulam *Neceſſe,* ſi intelligatur de neceſſitate ſecundum quid, ſeu ad melius eſſe, dictum eſt ſuprà circa particulam *vtile;* eſt enim hoc genus neceſſitatis propriè loquendo ſolùm vtilitas; ſi verò intelligatur de neceſſitate ſimpliciter, & grauiore; qualis non rarò ſolet reperiri, vt quando quis cogitur vel quando neceſſarium eſt communicare ad euitandum damnum graue in vitâ, vel in famâ, aut in re familiari, philoſophandum eſt iuxta dicta *in hac diſp. dub. 24.* in ſimili eo, qui per metum grauem cogitur facere id, quod prohibitum eſt ſub cenſura, atque in vniuerſum, ſi vtilitas excuſat ab incurrendâ Cenſurâ participationem cum excommunicato vitando, potiori ratione, neceſſitas; videturque colligi ex *c. Quoniam multos 11. q. 3.* Vnde non ſolùm hìc ſermo eſt de neceſſitate extremâ; ſed de graui etiam, nec ſolùm de ſpirituali; ſed etiam de temporali pertinente ad victum, veſtitum, Habitationem &c. vt docent communiter Doctores, vt videre eſt apud Vgolinum. *Tabul. 2. c. 23. §. 55* & apud Auilam *diſp. illa 51. dub. 12.* apud Suarium *ſuprà n. 8.* Henriq. *lib. 13. c. 23.* Filliucium *Tract. 13. c. 6. quæſito 52.* Reginald. *lib. 32. n. 124.* ex quâ doctrinâ multi caſus colliguntur, de quibus iam diximus in particulâ *Vtile.*

Si vtilitas excuſet ab incurrenda cenſura participantem potiori ratione hoc faciet neceſſitas quacũq; grauis.

Collige 1.

610. Colligitur prætereà primò licere communicare, quando id eſt neceſſarium ad pacem aliorum conciliandam, vel ſcandalum euitandum, tùm, quia ea ſufficiens eſt neceſſitas, tùm; quia ſi concurrant duo præcepta, quorum alterum neceſſariò deferendum ſit, illud potiùs deſeri debet, quod minoris momenti eſt, minoris autem momenti cenſetur non communicare cum excommunicato, quàm præceptum vitandi ſcandalum, & procurandi pacem.

611. Item non cenſetur Eccleſia velle obligare ad vitandum excommunicatum eum, qui per metum grauem, aut per vim cogitur, communicare, aut diuinis intereſſe coram excommunicato In quo caſu non tenetur claudere oculos, vel obturare aures, vt notat Auila *dub. 13.* Henriquez *lib. 13. c. 13. n. 4.* aliique multi, quidquid Caietanus dicat *verbo excommunicatio.* nam obturare aures, vel claudere oculos non ſufficit, vt quis dicatur non intereſſe Miſſæ, nam ſurdus, & cæcus poteſt intereſſe; nec credendũ eſt Eccleſiam velle hoc præcipere, ideò ſatius eſt, ſi non poteſt commodè diſcedere, reuerenter attendere, & Euchariſtiam adorare; metus autem, vel neceſſitas non ſufficit, vt fiat alioquin aliquid intrinſecè malum; ſed philoſophãdum eſt iuxta dicta *citata dub. 24.* Legatur Suarius *loco citato n. 8.* & Vaſquez *Tract. de Excomm. dub. 7.*

612. Ex dictis etiam conſtat me non teneri diſſoluere contractum Societatis initum cum excommunicato, vt iam diximus circa particulam *Vtile.* *Collige 2.*

DVBITATIO XXXIX.

An liceat fidelibus orare pro excommunicato vitando non tolerato.

LEgantur quæ diximus de Sacrificio Miſſæ *Tract. 5. diſp. 2. dub. 3. & 4.*

613. Notandum in primis eſt duplicem eſſe orationem, quantum ad præſens attinet, alteram publicam, alteram priuatam: publicæ orationes, quæ & ſuffragia communia Eccleſiæ appellantur, ſunt illæ quæ à Miniſtris Eccleſiæ, & nomina Eccleſiæ fiunt; quas enumerat Nauarrus *c. 27. n. 36 ad. 5. & n. 176.* Oratio autem priuata eſt, quæ fit à perſonâ priuatâ, vt eſt perſona particularis, & non nomine Eccleſiæ. *Nota 1. duplicem eſſe orationem publicam, & priuatam.*

614. Solet autem hoc diſcrimẽ aſſignari inter Orationes publicas Eccleſiæ, & priuatas, quòd ſi fiant nomine Eccleſiæ ſeruant adhuc valorem, etiamſi miniſter ſit in peccato mortali, quia valor orationum non pendet ſolùm à miniſtro orante; ſed ab Eccleſiâ, cuius nomine offeruntur. Valor verò Orationis priuatæ nullus eſt (quantum ad ſatisfactionem loquor non quantum ad impetrationem) atque adeò non proderit quantum ad ſatisfactionem ei, pro quo offertur. Legatur Vgolinus *Tabula 2. c. 9. in principio numeri 2.* Auila *2. p. c. 6. diſp. 4. dub. 5.* Filliuc. *Tract. 12. c. 2. quæſito 5 n. 33* Reginald. *lib. 32. n. 9.* Suarius, & alij, quos retuli loco citato de Sacrificio Miſſæ. *Diſcrimen inter orationes publicas Eccleſiæ & priuatas.*

615. Notandum vlteriùs, vel potiùs reuocandum in memoriam; quod diximus *dub. 1.* de triplici communicatione ſeu communione bonorũ, quæ eſſe poteſt inter fideles; quarũ prima eſt purè interna, ſecunda purè externa, tertia mixta. Et de purè internâ iam ibi diximus Eccleſiam nec velle, nec poſſe priuare: de purè externâ multa dicta ſunt, & dicentur in ſequentibus; de mixta verò quæ pertinet ad ſacramenta, & ſuffragia præter ea, quæ iam diximus, reſtant adhuc multa dicenda, de quibus in ſequentibus. Hoc ſuppoſito. *Nota 2. triplicem communionem bonorũ poſſe eſſe inter fideles.*

616. Aſſero primò excommunicatos priuatos eſſe orationibus communibus ſeu ſuffragijs Eccleſiæ, patet ex *c. A nobis & c. Sacris de ſentent. excommunic.* & ex multis capitibus, quæ habentur *11. q. 3.* ex quibus omnibus loco in principio citato diximus pro illis ſacrificium, Orationes, & ſuffragia non poſſe offerri. Vide Dianam cum alijs quos refert *5. p. Reſol. 75. 76. & 77.* vbi etiam pro non toleratis affert Auctores ſentiẽtes poſſe offerri ſi iam ſint per contritionem iuſti- *Aſſertio 1. excommun. priuati ſunt ſuffragijs Eccleſiæ.*

ficati, quia non cenſetur Eccleſia velle priuare ijs bonis eos, qui iam ſunt Deo reconciliati; ſed probabilior eſt aſſertio noſtra: & inde ſequeretur abſque abſolutione ſublatam eſſe magnam partem effectuum excommunicatiunis: vide dicenda infra nu. 622.

Ex hac aſſertione ſequitur 1.

617. Ex hac aſſertione ſequitur primò non licere excommunicatis ipſis petere, vt pro ſe offerantur huiuſmodi ſuffragia, qualia ſunt Miſſæ, Horæ Canonicæ, Indulgentiæ, & ſimilia. Quod Adeò verum eſt vt peccent mortaliter iuxta communem Doctorum ſententiam. Legatur Vaſquez de *Excommunic. dub.* 2. Suarius *diſp.* 9. *ſect.* 1. *n.* 2. Filliucius *Tract.* 12. *quæſito* 2. *n.* 35. & nos probauimus loco citato in principio.

Infertur 2.

618. Infertur 2. eum, quia applicat excommunicato communia ſuffragia prædicta excommunicatis non toleratis peccare mortaliter, quia Eccleſia priuat excommunicatum communibus Eccleſiæ ſuffragijs, quod præſtat prohibendo fidelibus ne talia offerant pro illis, quæ prohibitio in re graui eſt. Ita Nauartus *ſuprà.* Suarius *ſuprà. n.* 4. Filliucius *ſuprà quæſito* 3. & alij communiter. Vide Dianam citatum.

619. Solùm in vno caſu licet publicè orare pro Hæreticis excommunicatis, vt multi volunt, ſcilicèt in Feriâ ſextâ Paraſceues; quo die id facit Eccleſia, tùm ad imitationem Chriſti, qui tempore paſſionis orauit pro inimicis; tùm ad oſtendendum valorem mortis Chriſti, qui pro omnibus mortuus eſt, & cuius mors ad omnes extenditur. Ita Suarius *loco citata nu.* 5. Saytus *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 7. & Filliucius *ſuprà quæſita* 3. Reginaldus *lib.* 32. *n.* 17. Hugolinus *Tabul.* 2. *c.* 9. §. 2. *n.* 4.

620. Sed in hac re Philoſophandum eſt ſicut de ſacrificio Miſſæ diximus *diſp. illa* 2. *dub.* 3. *num.* 69. *& ſeqq.* Vbi de hac re diſputauimus ibi legatur.

Suffragia oblata pro excommun. illis proſint.

621. Vtrùm autem, ſi de facto offerantur ſuffragia pro excommunicatis illis proſint? facile eſt reſpondere iuxta doctrinam ibidem traditam. In primis, ſi adhuc excommunicati ſint in peccato mortali, nihil illis prodeſſe, quoad ſatisfactionem non ſolùm alias rationes, & ſuffragia; ſed neque ſacrificium Miſſæ. Quoad impetrationem verò in ſacrificio Miſſæ diſtinguendum eſt, ſi excommunicati ſint tolerati, & pro illis offeratur ſacrificium, proderit illis ſaltèm ſecundum fructum reſpondentem ex parte Chriſti inſtituentis, & per ſacerdotem; tanquàm per miniſtrum offerentis; imò ſuppoſito quod probabile ſit poſt Concilium Conſtantienſe, quod pro toleratis poſſit offerri etiam nomine Eccleſiæ probabile etiam eſt, quòd fructus impetrationis reſpondens ex parte Eccleſiæ, quatenùs nomine illius offertur ſacrificium, etiã illis proſit. Item fructus reſpondens ex parte ſacerdotis offerentis, tanquàm priuatæ perſonæ. Conſequenter etiam probabile eſt, ſi hi excommunicati tolerati ſint per Contritioñe in ſtatu gratiæ etiam tunc prodeſſe ſacrificium, & cæteras orationes, & ſuffragia ad ſatisfactionem. Vtrùm autem, ſi de facto offeratur ſacrificium pro excommunicatis non toleratis, ſiue id culpabiliter ſiue inculpabiliter faciat ſacerdos, illis proſit, diximus eodem loco, ſicut, & alia, quæ circa hanc rem tractari poſſent, ibi legantur.

Aſſertio 2. ablata in orationis priuata pro excommunic. non eſt prohibita ab Eccleſia.

622. Aſſero 2. orationes priuatæ non ſunt prohibitæ ab Eccleſiâ offerri pro excommunicatis, quod de orationibus non inſtitutis ab Eccleſia certiſſimum eſt; & communiter receptũ, quidquid probabile putent & acclament faber apud Dianam citandum & pauci alij ſine idoneo fundamento. Neque enim ex eo quòd excommunicatus ſit priuatus ſuffragijs totius Eccleſiæ, cenſetur ſuffragijs illis priuari ſed ſolùm communibus: priuata enim ſuffragia. Nondum facta ſunt communia totius Eccleſiæ, donec quaſi vel derelicta, vel ſuperflua, & non applicata alicui intentu fini conferãtur in communem theſaurum: quoties enim quiſque ſua priuata applicat, non cenſetur applicare communia. Vnde ſacri Canones prohibentes communionem Eccleſiæ cum excommunicato cõmunia tantùm prohibẽt & ab ijs excludunt excommunicatum. Atque vt cætera deeſſent, ſufficit quòd ita ſit communiter receptum inter Doctores. Legatur Diana *part.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 76. *&* 77. Hæc de priuatis ſaltem non inſtitutis ab Eccleſia, de inſtitutis verò ab Eccleſia, aliqui dicunt eſſe publicas orationes, & Eccleſiæ ſuffragia, etiamſi à laico fundantur, vt ſi laicus dicat Horas Canonicas: Ita Petris à Nauarra *lib.* 2. *de Reſtit. c.* 2. *n.* 255. & Nauarrus de *oratione c.* 20. *n.* 4. *&* 66. Auila. *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 9. *dub.* 2. cum eâ tamen limitatione, vt id verum ſit, quando ex intentione vult orare nomine Eccleſiæ. Item Couarr. c. *Alma mater.* §. 5. *n.* 8.

623. Hoc tamen quod ſcilicèt publicæ orationes cenſeantur illæ quæ dicuntur etiam à laicis vtentibus eiſdem verbis Eccleſiæ, non eſt ita certum, imò nec puto verum.

Quid requiritur vt oratio dicatur publica & nomine Eccleſiæ offerri.

624. Dicendum ergo exiſtimo præter id, quod ſint orationes, & ſuffragia ab Eccleſiâ inſtituta, vel approbata, requiri quòd afferantur per Miniſtros Eccleſiæ ad id munus deputatos. Vnde licitè poterunt laici Pſalmos, vel litanias, vel horas recitare pro ijs. Ita Suarius *tomo* 4. *in* 3. *p. diſp.* 48. *ſect.* 8. *n.* 9. vbi (vt nos etiam notauimus de ſacriſ. Miſſæ *diſp.* 3. *dub.* 8. *nu.* 234.) ideò ipſe docet illas orationes videri propriè fieri nomine Eccleſiæ, quæ dicuntur à Miniſtris ad hoc deputatis: addit Suarius *ex præcepto vel ordinatione ſuâ.* Hoc tamen vltimum de præcepto (vt ibi notauimus, & alijs in locis) non videtur neceſſarium; ſufficit enim, quod miniſter Eccleſiæ oret iuxta formulam Eccleſiæ conſuetam, imò non ſufficit quod dicat Orationes, aut ſacrificet iuxta præſcriptum Eccleſiæ niſi alioquin ex voluntate (ſaltèm permiſſiuâ) Eccleſiæ id faciat. Quâ ratione eâdem *dub.* 8. diximus eum, qui offert ſacrificium Miſſæ pro excommunicato non tolerato, etiamſi celebret iuxta præſcriptum Eccleſiæ cum omnibus ceremonijs ab illâ præſcriptis adhuc id non facere auctoritate Eccleſiæ. Sed, quidquid ſit de hoc, laici ſic recitantes, & non tanquàm Miniſtri Eccleſiæ, Cenſentur recitare, tanquàm priuatæ. Et idem docet Sotus *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 1.

Laici recitantes orationes Eccleſiæ cenſentur recitare tanquàm priuatæ perſonæ.

625. Imò etiam Clerici poſſunt recitare horas, vel alias orationes Eccleſiæ pro excommunicato dummodò priuatâ intentione, & tanquàm priuatæ perſonæ eas recitent, & non ex vi

præ-

præcepti Eccleſiaſtici, nec ad implendum illud, vt concedit Suarius *diſp. 9. ſect. 1. circa finem.* Quod etiam fateri tenentur conſequenter Nauarrus *c. 27. n. 166. & Cordub. in Summâ q. 187. puncto* 3. dum docent Pſalmos, & litanias, ſi dicantur in proceſſione, quæ fit cum cruce, & ſolemnitate Eccleſiaſticâ, eſſe officium Diuinum, non verò, ſi dicantur à laicis in ſuis confraternitatibus.

Ratio aſſertionis.

626. Ratio autem noſtræ aſſertionis eſt, quia oppoſita ſententia nullâ ratione efficaci nititur, nec vllus eſt locus in Iure, vnde colligi poſſit. Ita, quia D. Auguſtinus *Epiſt.* 107. & alij Patres docent Orationem Dominicam pro infidelibus, & pro reductione Hæreticorum dici poſſe, ſæpeque Pontifices Indulgentias concedunt, ſi dicant pro Infidelibus, & Hæreticis Orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam; quæ tamen in Horis Canonicis, & in officio Eccleſiaſtico continentur.

An offerens Eccleſiæ ſuffragia pro excomm. vitando incurrat minorem excomm. Affirmant Aliqui. Negat Aula.

627. Vtrum, qui offert Eccleſiæ ſuffragia pro excommunicato vitando incurrat minorem excommunicationem? affirmat Nauarrus *n.* 36. Bonacina *diſp. 2. q. 2. puncto. 1. n.* 5. & alij Recentiores. Negat Aula *ſupra dub.* 4. quia orare pro excommunicato non eſt cõmunicare cum illo: Solus enim ille communicat cum excommunicato in Oratione, qui ſimul orat cum illo, vel coram illo, vt notat Syluest. *Excommunic. 5. n.* 2. & Caietanus *verbo Excomm. circa finem § illicita autem.* Ex quo principio probat Aula, quòd non poſſimus ſuffragia Eccleſiæ, aut miſſas offerre pro excommunicatis toleratis, & non denuntiatis, quia Concilium Conſtantienſe ſolùm conceſſit communicationem cum illis; orare autem pro illis non eſt communicare. Item hoc directè pertinet ad eorum fauorem.

Author Iudicat, quod pro talibus orare liceat. Ratio.

628. Nihilominùs quoad hoc vltimum magis placet quod etiam orare liceat; nam Concilium Conſtantienſe abſolutè ita voluit nos gerere quantùm eſt ex parte noſtrâ cum excommunicatis, ſic toleratis perinde, ac ſi non eſſent excommunicati. Vnde ſolùm manet reſpectu illorum impedimentum, quod Iure naturali reſultat ſuppoſitâ excommunicatione. De cætero, quantum eſt ex parte Eccleſiæ ablata ſunt à cæteris fidelibus reliqua impedimenta. Quamuis autem Concilium Conſtantienſe præcipuè abſtulerit impedimentum communicationis, id videtur ideò ſpeciatim deſignaſſe, non vt limitaret ad præciſam communicationem; ſed quia eſt quod frequentiùs contingit. Imò hæc conceſſio orandi pro excommunicatis toleratis videtur, quaſi conſequenter oriri ex priori conceſſione admittendi illos ad communicationem orationis; nam eo ipſo, quòd alij fideles poſſint illos inuitare, etiam ad Diuina, cenſentur poſſe etiam illos participes facere, tanquàm cooperatores. Vnde, ſi Sacerdos celebraturus Miſſam, & carens alio miniſtro poteſt vocare excommunicatum toleratum, vt miniſtret ſacro & ibi orare pro omnibus circumſtantibus, vt de more fit in Miſſâ, eo ipſo videtur concedi conſequenter quòd oret pro Miniſtro in illo ſacrificio, eademque ratio eſt de omnibus, ſiue in choro ſiue aliâ ratione ſimul, & communi oratione orantibus pro totâ illa communitate & familia

Sacerdos carens miniſtro ad celebrandum poteſt vocare excomm. toleratum

præſenti.

Difficultas de oratione ſacerdotis in Memento Miſſæ.

629. De oratione verò ſacerdotis in *Memento* Miſſæ an poſſit applicari excommunicato cuiuis? Suam habet difficultatem, quam tetigimus *dub. illa 3. citata de ſacrificio Miſſæ.* vbi diximus nu. 78. cum Suario licitum eſſe ſacerdoti orare priuatim in *Memento* Miſſæ, & intentione priuatâ, atque in propriâ perſonâ petitionem adhibere pro excommunicatu, totumque pium opus dicendi Miſſam, vel recitandi horas Canonicas, quatenùs eſt proprium opus talis priuatæ perſonæ, & quoad ſatisfactionem, & impetrationem ex opere operantis offerre pro excommunicato: quia eâ ratione eſt priuata oratio, & ſatisfactio priuata, cuius applicatio voluntaria eſt, nec prohibita. Pro quâ ſententiâ plures alios ibi retulimus.

Authoris iudicium cum Suario.

Contra non improbabiliter ſentit Aula.

630. Contra hoc tamen non improbabiliter ſentit Aula *ſuprà dub.* 5. cum Martino de Ledeſma, Cano, & Medina, docens ſacerdotem in *Memento* Miſſæ orare tanquàm perſonam publicam, & Miniſtrum Eccleſiæ, & nomine Eccleſiæ; nam tota Miſſa, & quælibet eius pars celebratur à ſacerdote, vt Eccleſiæ miniſtro, ſed *Memento* eſt pars Miſſæ: ergo &c. Secundò, quia in perſonâ Eccleſiæ dicit illa verba *Memento* &c. & deinde ſequentia ſcilicèt *& omnium circumſtantium*, vbi coniunctio denotat copulationem cum illis, quorum memoriam fecit in *Memento*. Vnde colligit Aula, quòd ſi ſacerdos non habeat aliam intentionem ſpecialem præter illam, quam intendit Eccleſia, non poteſt orare pro excommunicatis: nam Eccleſia intendit, & præcipit, vt in *Memento* oret, tanquàm perſona publica, imò in eo debet applicare ſacrificium pro eo, à quo accipit ſtipendiũ, pro quo, vt Miniſter Eccleſiæ debet orare; aliàs iniuriam faciet illi, qui dedit ſtipendium.

Ipſius rationes non conuincunt.

631. Hæ tamen rationes, quamuis probabilem reddant prædictam ſententiam, non ſatis conuincunt; nam, quòd ſacerdos priuatâ intentione oret & offerat maximè, ſi fiat ſine verbis exterius prolatis, ſed merè internâ intentione; & quæ nullo modo innoteſcat Eccleſię, non eſt prohibitum. Vnde, ſicut communis ſententia docet intentione priuatâ, vt eſt opus pium particularis operantis, poſſe ſacrificium offerri pro excommunicatis, etiam non toleratis, quia id Eccleſia non prohibet: ita quoque dici poteſt de *Memento* Miſſæ, quantumuis ſit pars Miſſæ; ſicut enim totum opus pium Miſſæ poteſt offerri: ita & illa pars, quæ eſt in *Memento*. Quamuis autem in eo præcipiat Eccleſia orare pro aliquibus non prohibet, quòd ſecretâ, & priuatâ intentione oret pro alijs, quantumuis excommunicatis, & quidem de toleratis iam diximus, etiam exteriùs, poſſe admitti ad communicationem in ſacrificio, ſicut miniſtrando in Miſſâ ſiue aſſiſtendo; ſiue etiam cantando in Choro Diuina officia; de non toleratis verò ſatis erit, quòd nullo modo ex intentione publicâ & nomine Eccleſiæ pro illis oretur; negamus tamen, quòd eo ipſo, quod ea oratio, quæ fit in *Memento* fiat nomine Eccleſiæ, non liceat ſimul oratione priuatâ, & maximè mentali priuatâque intentione alios adiungere, quantumuis excommunicatos. Alia quæ ad hanc rem pertinent,

legantur locis citatis de *Sacrificio Miſſæ* vbi latè explicuimus, quot modis Sacerdos in Miſsâ conſideretur? quotque ſint effectus ſacrificij? & quinam ex illis effectibus debeant applicari ijs, pro quibus Miſſa offertur? & an profint excõmunicato? & an Sacrificium oblatum à ſacerdote excõm. pro ſe ipſo ipſi proſit? & legi poſſunt Coninc *diſp.* 14. *dub.* 6. Suarius *ſuprà ſect.* 5. Henriquez *lib.* 13. *c.* 12. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 2. *quæſito* 8. & alij apud ipſos.

Indulgentia non prodeſt excommunicato.

632. Verum autem Indulgentiæ proſint excomm.? diximus Tract 9. *de Purgatorio, Indulgẽtijs & ſuffragijs. diſp.* 2. *dub.* 9. *n.* 147. vbi cum multis diximus non prodeſſe excommunicato, quia vna ex pœnis excommunicationis eſt priuatio communium ſuffragiorum, quamuis in contrarium videatur ſentire Henriquez *lib.* 7. *c.* 18. Filliucius *ſuprà c.* 2. *quæſito* 1. *n.* 33. Nauarrus apud Vgolinum de Cenſuris *Tabula* 2. *c.* 9. *in principio.*

DVBITATIO XL.

Quomodo excommunicatio priuet vſu paſſiuo Sacramentorum? & quid de eo, qui miniſtrat excommunicato.

Aſſertio 1. mortaliter peccat excommunic. recipiendo Sacramentum regulariter loquendo.

633. ASſerendum eſt primo mortaliter peccare quemcumque excommunicatum quodlibet recipiendo Sacramentum regulariter loquendo. Ita eſt expreſſum in Iure *c. Cum illorum* & *c. Si quem de ſententia excommunic.* & *c. Illud.* & *c. Si celebret.* de *Clerico excommunic. miniſtrante*, docentque omnes, quos videam Auctores, præcipuè S. Thom. 2. 2. *q.* 49. *art.* 1. Nauarrus *c.* 27. *n.* 18. Sayrus *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 2. Suarius *diſp.* 10. *ſect.* 1. *n.* 1. Henriquez *lib.* 13. *c.* 7. *n.* 1. Couarr 1. *p.* §. 6. *n* 5. Sotus *diſp. illâ* 22. *art.* 1. Vgolinus *Tabul.* 2. *c.* 7. *n.* 1. 2. & 3. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 7. *quæſito* 1. Dixi *regulariter loquendo*; nam aliquando poteſt excuſari ob ignorantiam, vel neceſſitatem vt ob vitandam infamiam, ſcandalum, periculum mortis &c. quod aliâ ratione vitari non poteſt iuxta dicta *dub.* 24. & ſæpe alibi pro qua ſententia plures affert & ſequitur Diana 5. part. Tract. 9. reſol. 53. 81. 82. & 96. & prius docuerat part. 3. Tract. 4. Reſol. 78. Ratio, omiſſis alijs eſt, quia præceptum Eccleſiæ non obligat cum tanto incommodo, & præceptum naturale vitandi ſcandalum præualet præcepto Eccleſiæ abſtinendi à Sacramentis; ſed omnia regulari debent cum circunſtantijs, & limitationibus notatis tum eadem *dub.* 24. tum *dub.* 38.

Ratio aſſertionis.

Ratio aſſertionis eſt, quia Eccleſia excommunicatum prohibet ſuſcipere Sacramenta, quæ prohibitio eſt in materia graui. Legatur Coninc *diſp.* 14. *dub.* 5. *n.* 31. Filliucius *ſuprà n.* 56. qui ſicut, & alij citati, excuſant à peccato ob ignorantiam, vel neceſſitatem prædictam, & *dub*, 45. dicemus licere Matrimonium aliquando in articulo mortis.

634. Dixi autem quemcumque excommunicatum, qui, etiamſi non ſit denuntiatus, mortaliter peccat recipiendo Sacramenta; neque enim Concilium Conſtantienſe voluit ipſis excommunicatis fauere vt ſæpe dictum eſt.

Aſſertio 2.

talis tamen nullam incurrit pœnâ ipſo facto niſi ordines ſuſcipiat. Ratio.

635. Aſſerendum eſt 2. prædictum excommunicatum recipiendo Sacramentum, nullam incurrit pœnam ipſo facto, excepto Sacramento Ordinis; nulla enim pœna extat in Iure expreſſa contra recipientes Sacramenta in excommunicatione; niſi tantùm pro Sacramento Ordinis; in hoc autem excommunicatus ſuſcipiens illud ſuſpenſus manet. Ita Suarius *ſuprà* cum Innocentio in *c.* 1. *de ſentent. excommunic.* in 6. & cum Vgolino. *Tabulâ* 1. *c.* 14. *n.* 22. id quod etiam latiùs docet *diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 57. Henriquez de *Irregularit. c.* 7. *n.* 1. *literâ* F. vbi dicit minores Ordines eſſe Sacramentum ac proinde illos recipiendo incurrere excommunicatum ſuſpenſionem, idque nos dicere tenemur, quia *tom.* 1. *de Sacramentis Tract.* 6. *de Ordine dub.* 8. diximus probabiliùs eſſe, & magis commune quatuor, minores Ordines eſſe Sacramentum. Sed, quidquid de hoc ſit, quòd in ordine ſub excommunicatione ſuſcepto incurratur ſuſpenſio conſentiunt Auctores, quos iterum referam agendo *de Irregularitate, & de ſuſpenſione* proprijs in locis. Legatur *diſp.* 4. *dub.* 7. *c.* 3. §. *vndecima ſuſpenſio* & *diſp.* 7. *dub.* 18.

Excuſantiâ a pœnâ incurrenda.

636. Poterit tamen excuſari, vt ſuper dicebamus ex ignorantiâ inuincibili, vel probabili Iuris, vel facti, & ex graui neceſſitate vitandi mortem, vel infamiam, tunc enim ſicut non peccat, ita nec pœnam incurrit. Legatur Coninc *ſuprà n.* 32. & Filliucius *ſuprà n.* 54.

Aſſertio 3.

637. Aſſerendũ eſt 3. eum, qui miniſtrat Sacramentum aliquod excomm. denuntiato peccare mortaliter, quia, quoad hunc excommunicatum nihil innouatum eſt per extrauagantem Concilij Conſtantienſis. Ideò Doctores cõmuniter monent ſtandum eſſe antiquis Iuribus, prohibetur autẽ hoc 11. *q.* 3. *in multis capitibus* & *c. ſignificauit.* & *c. Cum deſideres de ſententiâ excommunic.* & *c. Epiſcoporum*, de *Priuileg. in* 6 poterit tamen excuſari à peccato, qui ſic miniſtrat primò propter ignorantiam inuincibilem. Secundò, quando ipſe excommunicatus propter vitandum graue damnum licitè iuxta dicta recipit; tunc enim licitè poterit miniſtrare. Ita Suarius *ſuprà ſect.* 2. qui addit nullam incurrere pœnam ipſo facto ſic miniſtrantem Sacramenta excommunicato denuntiato præter minorem Excommunicationem; nam, quæ imponitur *in c. ſignificauit*, eſt quidem, ſed ſolùm comprehendit eos, qui ſcienter, & ſpontè darent Sacramenta excommunicatis à Papa *iuxta dicta dub.* 37. Ita Filliucius & Mercerus quos refert & ſequitur Diana 5. part. Reſol. 82. in fine.

Quæres.

638. Quæret tamen aliquis an ſacerdos ad miniſtrans Sacramenta excommunicato vitando ignoranti ſe eſſe excommunicatum, peccet? Reſpondeo peccare contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui, quæ prohibitio ipſi miniſtro innoteſcit, vt ſupponimus, quantumuis ipſe excommunicatus propter ignorantiam excuſetur à peccato. Ita Bonacina *diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 1. §. 2.

Reſp.

Aſſertio 4. poſt Conſtantienſe non prohibentur miniſtratio Sacramentorum non denuntiato.

639. Aſſerendum eſt 4. ex vi Cenſuræ excommunicationis poſt Concilium Conſtantienſe non prohibentur miniſtri Sacramentorum, ea tribuere excommunicatis non denuntiatis, ſi tamen ea miniſtrent, ſæpe peccabunt contra Ius naturale Diuinum; quia ex eo tenemur non

dare

Ratio.

dare ſancta canibus, interdum verò etiam ab hâc culpâ excuſabuntur. Quòd non prohibeantur præcepto Eccleſiaſtico patet per extrauagantem *Ad euitanda*, Concilij Conſtantienſis ſæpe citati, ratione cuius, etiam malè miniſtrantes Sacramenta excommunicatis non denuntiatis non incurrunt excommunicationem minorem, quam ante illam extrauagantem incurrebant.

Miniſtrantes tamen talibus ſæpe peccabunt ex alio capite. Ratio.

Quòd verò ſæpe contra Ius naturale Diuinum peccent probatur ex eo, quòd tenemur non miniſtrare Sacramẽta peccatori, & indignè petenti iuxta dicta *de Sacram. in genere. Tract.* 1. *diſp.* 3. *dub.* 12. Quòd autem Concilium Conſtantienſe permiſerit communicare cum excõmunicato tolerato in Diuinis, & Sacramentis? ſolùm probat abſtuliſſe prohibitionem Eccleſiaſticam; non verò naturalem, quam non poterat auferre: propterea ſacerdos miniſtrans Sacramenta non peccat contra illam Conſtitutionem; quamuis peccet contra Ius naturale Diuinum, rectè notarunt Suarius *diſp. illâ* 10. *sect.* 2. *n.* 12. Vaſquez *Tract. de Excommunic. dub.* 2. Filliucius *ſuprà n.* 65. Couarr. 1. *p.* §. 2. *n.* 11. & alij multi.

Interdum talis adminiſtratio nõ eſt peccatum. Ratio.

Quòd autem interdum non ſit peccatum patet; quia, ſicut occulto peccatori petenti publicè Euchariſtiam debet illi miniſtrari: ita etiam occulto excommunicato petenti publicè danda eſt, ne infametur; & ne ſequatur ſcandalum. Ita Couarr. *ſuprà*, Suarius *ſuprà n.* 9. quâ de re generaliter agentes *de omnibus Sacramentis*, diximus *Tract.* 1. *diſp.* 3. *dub. illa* 12. maximè *aſſertione* 4. etiam *de Euchariſtiâ Tract.* 4. *diſp.* 9. *dub.* 12. credere autem poteſt Miniſter excommunicato occulto, qui petit Euchariſtiam dicens ſe abſolutum eſſe, imò, quamuis non aſſerat ſe eſſe abſolutũ, ſi alioquin eſt fide dignus eo ipſo quòd petit Euchariſtiam poteſt ſacerdos præſumere eum eſſe abſolutum; niſi manifeſtè conſtet contrarium, aut, niſi periculum immineat ſcandali, vel alterius incommodi, nemo enim præſumitur velle ſic delinquere. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.* 36. Suarius *citatâ diſp.* 10. *sect.* 2. *n.* 12. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 3. *n.* 65. & alij multi.

An ignorãti ſe eſſe excõm: & c licet conferre Sacramentum.

640. An verò Sacramentum excommunicato tolerato ignoranti ſe eſſe excommunicatum, aut ignoranti excommunicationem eſſe impedimentum, & peccatum mortale ſic accedere ad Sacramẽta, licitum ſit ea conferre? Nõ eſt ita facilè. Negat Bonacina *ſuprà*, & aliqui alij.

Negat Bonacina.

Authoris Iudicium.

641. Nihil tamen videtur non eſſe ſufficiens fundamentum ad negandum id eſſe licitum, nam ex nullo capite videtur ſic conferens Sacramenta vniuerſaliter loquendo teneri, vel abſtinere à tali adminiſtratione, vel monere talem excommunicatum: Nam Iuxta Concilium Conſtantienſe non tenetur vitare (etiam in Diuinis) prædictum excommunicatum: ex alio capite ipſemet excommunicatus, quantum eſt ex ſe, ſuppoſitâ ignorantiâ inuincibili, vel probabili facti, aut iuris, non peccat: ergo ex hoc capite nec etiam miniſtrans peccabit. Tota enim ratio peccandi ex parte miniſtri conſiſtit non præcisè in prohibitione Iuris Eccleſiaſtici; quod nullum eſt prohibens poſt Concilium Conſtantienſe, vt diximus; ſed conſiſtit in prohibitione Iuris naturalis Diuini, quatenùs miniſter non poteſt dare Sacramentum indignè ſuſcipienti illud. In hoc autem caſu ſuſcipiens Sacramentum excuſatus prædictâ ignorantiâ non ſuſcipit indignè; ergo ex hoc præcisè capite miniſtrans non peccat. Monere autem illam, & tollere illius ignorantiam, non ſemper tenetur miniſter; niſi fortè talis ſit cui incumbat ex officio talem perſonam docere; tunc autem fortè peccabit ex eo capite; non verò præcisè in adminiſtrando Sacramentum indignè accedenti. Accedit, quòd non ſemper expedit monere ſuſcipientẽ; nam, quãdo prudẽter timetur, quod ſuſcipiens alioquin bonâ fide accedens; licèt moneatur de obligatione abſtinendi propter excommunicationem; nihilominùs, quantum eſt ex ſe auſu temerario volet ſuſcipere Sacramentum, non eſt obligatio illum monendi, imò Conſultiùs eſt non monere Iuxta dicta à nobis *de Pœnit. Tract.* 8. *diſp.* 10. *dub.* 28. *n.* 531. ergo ex nullo capite tenetur miniſter præcisè, quamuis miniſter Sacramenti arcere vniuerſaliter loquẽdo accidentem ad Sacramentum, & verſantem in eâ ignorantiâ.

642. Dixi *vniuerſaliter loquendo*, nam, ſi speretur, quòd ille acquieſcet monitioni, & ſeſe accommodabit præceptis Eccleſiæ, alia poteſt eſſe ratio iuxta dicta *in eâdem diſp.* 28. Habemus ergo ex dictis, quòd, ſi miniſter Sacramenti timeat prudenter prædictum excomm. tolleratũ malè vſurum monitione, quâ tollatur eius ignorantia, non tenetur miniſter eum monere, nec negare illi Sacramentum, quòd alioquin dignè petit, & ſuſcipit.

643. Aſſerendum eſt 5: omnia Sacramenta recepta ab Excommunicato (præter Sacramentum Pœnitentiæ, de quo poſteà dicemus) valida, & rata ſunt, quoad ſubſtantiam. Ratio eſt, quia in reliquis Sacramentis, exceptâ Pœnitentiâ, ſi applicetur debita materia, & forma vnius cuiuſque cum debitâ intentione miniſtri, & ſuſcipientis, neceſſariò perficitur Sacramentum, nec poteſt Eccleſia per Cenſuram illud impedire, quia Cenſura; vt talis non reddit perſonam incapacem, nec impedit aliquid, quod ad ſubſtantiam Sacramenti pertineat. Ita Suarius *diſp.* 12. *sect.* 3. Vaſquez *de Excommunic. dub.* 4. Henriq. *lib.* 13. *c.* 10. *n.* 1. Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 3. *dub.* 4. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 3: *quæſito* 3. Reginaldus *lib.* 32. *n.* 4. Vgolinus, & alij citati, & *infra* citandi.

Aſſertio 5. Excomm validè ſuſcipit omnia Sacramentá præter Pœnitentiam. Ratio.

644. Dixi, *quoad ſubſtantiam*, quia, ſi loquamur de effectu gratiæ, certum eſt excommunicatum non ſemper validè recipere Sacramenta, quoad effectum id eſt, quoad gratiam, cùm ponat obicem, vt ex ſe patet.

645. Aſſerto 6. Sacramentum Pœnitentiæ ſuſceptum ab Excommunicato, probabile eſt validum eſſe, imò, & ſuum habere effectum quando ſine vllâ culpâ ſuſcipitur, vt, ſi adſit inuincibilis ignorantia vel neceſſitas grauis vitandi ſcandalum, aut infamiam, aut, ſi adeò inſtaret mors repentina, vt non eſſet tempus priùs abſoluendi ab excommunicatione. Ignorantia prædicta inuincibilis poteſt eſſe Iuris, vt, ſi ignoret excommunicationem eſſe impedimentum ad recipiendam abſolutionem, vel poteſt eſſe facti, vt, ſi ignoret ſe eſſe excommunicatum, habetque locum hæc ſententia, ſiue excõmunicatio ſit reſeruata, ſiue non. Ita Suarius

Aſſertio 6. Probabile eſt ſacramẽtum pœnitẽtia ab eo ſuſceptum eſſe validũ & ſuum effectum quandoq; habere.

de Cenſuris diſp. 10. *ſect.*3. Coninc *diſp.* 14 *dub.*5. Auila *p.*2.*c.*6. *diſp.*3.*dub.*4. Couarr.1.*p.* §.6.*a n.*7. Adrian.*q.*3.*de clauibus circa finem*, & expreſſiùs *q.* 2.*de Confeſſ. circa finem*, Medina *Tract.*2. *de Confeſſ. q. de Confeſſ. ab excommunicato facta.* Armill, *verb. abſolutio n.*5. Nauarrus *c.*9.*a n.* 3. *vſq. ad* 8. Petrus Sotus *de Confeſſ. Lect.*6. & *de excommunic. Lect. vltima*, Henriquez *lib.* 13.*c.*12. *n.*1.*&* 2. Sà *verb. abſolutio n.*17. in editione antiqua. Caietan, verbo *abſolutio.* Filliucius *ſuprà, quæſito* 3.*n.*59. Valentia *tomo* 4.*diſp.* 7. *q.* 11.*puncto* 3. *circa principium* & *q.* 17. *puncto* 2. & alij apud Vaſquez de *Excommunic. dub* 4. & apud Reginaldum *lib.*6. *n.*172. quam ſententiam probabiliorem iudicauimus *diſp.*8.*de Pœnitētia* præſertim à *num.*65. *&* *deinceps* & præter ibi dicta. Videri poteſt Diana, qui varijs in locis præſertim verò 5.*part.Tract.*9. *Reſol.*53.& 82. plures alios refert. Vide eundem 3. p. Tract. 4. Reſol. 78. quidquid in contrarium ſentiant Syluest. & Vaſquez ibi citati, alijque nonnulli. Fundamentum eſt, quia nullo Textu conſtat huiuſmodi abſolutionem irritam fieri, ſed ſolùm eſſe probibitam, in ijs autem rebus, quæ pertinent ad augendum rigorem pœnæ ſufficiens argumentum eſt, vt non admittantur, ſi non ſatis probentur; nec huiuſmodi pœnæ extendendæ ſunt ab vno caſu in alium. Quamuis autem abſolutio data ab excommunicato denuntiato ſit nulla: quia eſt priuatus Iuriſdictione, inde tamen non rectè ſumitur argumentum ad ſuſceptionem; quia collatio, & ſuſceptio ſunt valde diuerſæ; nec ex eo, quòd eſſet irrita collatio aut ſuſceptio beneficij Eccleſiaſtici, inde ſumi poteſt argumētū ad ſuſceptionē Sacramenti; quia ſunt valde diuerſa; & hęc neceſſaria ſunt ad ſalutē animæ; nō verò illa; ſi tamen ſine ignorantiâ, vel neceſſitate culpabiliter ſuſcipiatur Sacramentum Pænitentiæ ab excommunicato, omnino concedendum eſt cum Suario eſſe nullum, & irritum propter defectum materiæ ſufficientis, & requiſitæ; eſt enim materia huius Sacramenti integra peccatorum confeſſio, & attritio, ibi autem non eſt ſaltèm attritio vera. Ita præter Suarium Vgolinus *Tabul.*2.*c.*7. §. 2.*n.*6. Sayrus *lib.*2.*c.* 2. *n.* 2. Filliucius *ſuprà.* Coninc *ſuprà n.* 29. & alij multi à Diana & a nobis citati notatis locis. Licèt Caietanus *ſuprà.* Nauarrus *c.* 9. *n.* 3. Henriq. & alij, quos ipſe citat, putent, ſi confiteatur illud ipſum peccatum, quod committit in ſuſcipiendo, fieri Sacramentum informe, ita, vt non ſit iteranda confeſſio, quando culpa illa prouenit ex ignorantiâ vincibili, quæ ſit peccatum mortale; ſed non craſſa. Idem docet Armilla *verbo abſolutio n.*5. Auila verò *concluſ.*2. ſic ait. *Si ignoret culpabiliter mortaliter, ſed non affectatè ſe eſſe excommunicatum, vel quòd eſt mortale, ſic accedere; confeſſio erit valida; ſed informis; ſi tamen ſcit ſe eſſe excommunicatum, & quòd eſt mortale ſic accedere: confeſſio eſt nulla ex defectu debitæ diſpoſitionis; non verò preciſè ex vi excommunicationis.*

Fundamentum aſſertionis eſt.

646. Hæc tamen doctrina nullo modo mihi placet; nam eo ipſo, quòd adſit ignorantia culpabilis mortaliter, talis culpabilitas ignorantiæ ſufficienter innoteſcit ſic ignoranti, neque enim poteſt eſſe culpabilis ignorantia abſque eo, quòd nouerit ſic ignorans ſe teneri adhibere diligentiam pellendi talem ignorantiam, & peccare in non adhibendo illam; atque adeò non erit integra confeſſio ea parte doloris, & confeſſionis; ſi enim confiteatur tale peccatum debet adhibere diligentiam ad pellendam ignorantiam; quâ adhibitâ, vel ignorantia pelletur, vel deſinet eſſe ignorantia culpabilis. Si autem confiteatur tale peccatum non adhibendo talem diligentiam, aut, ſi non confiteatur illud, ſatis liquet illam Confeſſionem nō eſſe integram; ergo nunquàm poteſt eſſe caſus, in quo concurrente ignorantiâ mortaliter culpabili, Sacramentum ſit validum, & informe, cùm ſubſiſtente tali culpabilitate mortali ignorantiæ, deſinat eſſe integritas, vel doloris requiſiti, vel confeſſionis. Legantur quæ diximus *de Pœnit. citatâ diſp.*8. *dub.* 4. & eiuſdem Tractatus *diſp.* 6. *dub.*5.

Authori nō placet præcedens doctrina.

647. Ex noſtra aſſert. ſequitur, vt rectè notat Auila, fieri poſſe quòd aliquis recipiat Sacramentum Pœnitentiæ validum, & fructuoſum & tamen quòd maneat excommunicatus, vt, ſi inuincibiliter ignorabat excommunicationem, & ab eâ non fuit abſolutus, vel licèt Confeſſarius ad cautelam, vt fieri ſolet, abſoluiſſet quidem, excommunicatio tamen erat ſuperiori reſeruata.

Ex noſtrâ aſſertione ſequitur 1.

648. Infertur prætereà falsò aliquos dicere ideò Sacramentum Pœnitentiæ ſuſceptum ab excommunicato invalidum eſſe, quia excommunicatus eſt incapax abſolutionis: ſolùm enim eſt invalidum ratione prohibitionis Eccleſiaſticæ, quam, ſi ignorat inculpabiliter, remanet illi alioquin ſua capacitas ad recipiendum hoc Sacramentum, non minùs quàm cætera.

Infertur 2.

649. Colligitur prætereà, ſi Confeſſarius malitiosè, aut naturali inadvertentiâ, omittat abſolutionem excommunicationis, & ſolùm abſoluat à peccatis, prædictum manere verè abſolutum à peccatis, etiamſi non ſit abſolutus ab excommunicatione. Vnde, ſi talis pœnitens ſic abſolueretur in articulo mortis, & ſub eâ excommunicatione quàm falsò putabat ablatam, moriatur, priuabitur ſuffragijs illis communibus, quibus alioquin frueretur iuxta ſententiam illorum, qui putant ſuffragia oblata pro excommunicatis, etiam toleratis illis non prodeſſe; vel certè, licèt probabile ſit frui ſuffragijs pro ſe determinatè oblatis, probabilius videtur non frui ſuffragijs generalibus oblatis pro fidelibus defunctis, maximè iuxta intentionem generalem Eccleſiæ, quia Eccleſia non intendit orare, niſi pro ijs, qui habent communicationem, id eſt qui non ſeparati ſunt à communione fidelium. Si tamen ſciatur prædictum mortuum eſſe eo modo ſub excommunicatione, ſtatim abſoluendus eſt ab excommunicatione, vt dicemus ſuo loco.

Infertur 3.

DVBITATIO XLI.

Quomodo excommunicatio priuet vſu actiuo Sacramentorum, & Sacrificij Miſſæ?

Aſſertio 1. mortaliter peccat excommunic. vitandus adminiſtrando Sacramentum.

650. ASſero primò, excommunicatus vitandus adminiſtrando Sacramentum, vel celebrando Miſſam, mortaliter peccat. Ita omnes Auctores, & eſt expreſſum in Iure. *c. Si celebret. de Clerico excommunic. miniſt.* & *c. Latores eodem titulo.* Poteſt tamen excuſari ab hac culpâ ex duplici capite, videlicèt ex ignorantiâ inuincibili, vel naturali obliuione, vt patet ex *c. Apoſtolicæ de Clerico excommunic. miniſtrante* vel ex graui aliquâ neceſſitate vitandi mortem, aut ſuccurrendi proximo extremè indigenti iuxta dicta *dub.* 31. & 32. vide Dianam quem retulimus ibi nu. 440.

Aſſertio 2. talis validè omnia Sacramenta adminiſtrat præter pœnitentiam.

651. Aſſero 2. omnia Sacramenta excepto Sacramento Pœnitentiæ validè adminiſtrari poſſunt ab excommunicato vitando; eſtque communis ſententia inter Theologos, quam rectè probat Suarius *diſp.* 11. contra Vgolinum, qui putauit Sacramentum extremæ vnctionis fieri nullum, quando ipſe recipiens ſcit conferentem eſſe excommunicatum denuntiatũ, atque adeò peccat recipiendo; putat enim Vgolinus nihil recipere; ſed deceptus eſt, non diſtinguens inter valorẽ Sacramenti; & effectũ Sacramentũ ſuſcipit enim Sacramẽtũ; ſed nõ effectũ. Vide Dianã 5. part. Tract. 9. Reſol. 82. de Matrimonio etiam quoad valorẽ nulla eſt difficultas; an verò excõmunicati contrahentes peccent dupliciter tùm quia ſuſcipiunt, tùm miniſtrant Sacramentum videtur probabiliter affirmandum ſuppoſitâ cõmuni ſententiâ quòd ipſi ſint miniſtri Sacramentorum, & affirmat Præpoſitus *3. part. q.* 2 de *excommunicatione dub.* 8. *num.* 5. quem ſequitur Diana *5. p. Tract.* 9. *Reſol.* 85. vterque tamen non putant improbabile, quòd ex eo capite non peccent contra cenſuram, quia ſi bene perpendantur Canones, quibus vetatur excommunicatus miniſtrare Sacramenta ſolùm agunt de Clerico, ſemper tamen manet peccatum indignè ſuſcipiendi, & cum obice Sacramentum; de peccato verò indignè miniſtrandi diximus pro matrimonio *tomo 1. de Sacramentis Tract. 1. diſp. 3. n.* 237. ſuppoſitâ doctrinâ ibidem datâ totâ *dubitatione* 10. vniuerſim pro omnibus Sacramentis. Ibi Legatur.

652, De Sacramento quidem Ordinis maior eſſe poterat difficultas propter aliqua decreta, quæ dicunt interdum non eſſe conſecrationes, & interdum irritas vocant. Sed rectè reſpondet Suarius ad ea omnia Decreta; nam aliqua dicunt non eſſe Conſecrationes; non quia factæ ab excommunicato ſint; ſed quia non fuit ſeruata forma ſubſtantialis, & vera, eo quòd conferens eſſet ignorans, vel Hæreticus, nolens formam eſſentialem ſeruare: alia verò Decreta dicunt eſſe ordinationes irritas, quoad ordinis ſuſcepti executionem. Ratio verò aſſertionis noſtræ eſt, quam tradit D. Thomas 3. *p. q.* 64. *art. 9. ad.* 3. quia ea, quæ ſunt de Iure Diuino, nec pendent à Iuriſdictione Eccleſiæ, non poteſt Eccleſia annullare, concurrunt enim omnia eſſentialia, ſcilicet materia, forma, & miniſter cum intentione; In Sacramento verò Pœnitentiæ ſimul cum poteſtate ordinis requiritur Iuriſdictio Eccleſiaſtica ordinaria, vel delegata iuxta dicta de *Pœnit. Tract* 8. *diſp.* 10. *dub.* 2. & *ſequentibus.* Legantur, quæ diximus *de Sacramentis in genere diſp. 3. dub.* 11. vbi generaliter diximus fidem, & ſanctitatem miniſtrantis non eſſe neceſſarias ad valorẽ Sacramenti. Legatur Suarius ſuprà. Sayrus *lib. 2. c. 2. a.* 11. Henriq. *lib. 13. c.* 10, a. 2. Vaſquez *Tract. de excommunic. dub.* 4. Filliucius *c. 3. quæſito* 9. Reginald. *lib. 23. n.* 7. Coninc *diſp 4. dub. 5. n.* 34 & alij. Qui omnes in præcedenti doctrinâ conueniunt.

Difficultatibus de Sacramento ordinis. Rectè reſpondet Suarius.

Ratio aſſertionis ex. D. Thoma.

653. Hinc infertur factam excommunicato vitando confeſſionem eſſe iterandam, & inualidam, etiamſi pœnitens ignoret eſſe excommunicatum, vel eſſe tale impedimentum; ignorantia enim inculpabilis excuſabit quidem à peccato; ſed non dabit valorem confeſſioni: atque adeò erit repetenda. Ita Henriquez *ſuprà*, Suarius *diſp. 40. ſect.* 2. & alij communiter; talis enim excommunicatus caret Iuriſdictione neceſſariâ ad validè abſoluendum; hanc autem iuriſdictionem, quæ pendet ab Eccleſiâ, illa negat. Vide Dianam *ſuprà* Tractatu 9. Reſol. 84. vbi affert Vaſquium in contrarium pro venialibus in quæ Vaſquez putat à Deo habere ſacerdotes iuriſdictionem, quod non putant plerique quorum aliquos affert ibi Diana.

Hinc Infertur.

654. Duplici tamen limitatione accipienda eſt hæc doctrina, primâ, dummodò confeſſio non fuerit facta in eo loco, in quo excommunicatus ſacerdos ignorabatur talis, & excommuni errore, tituloque colorato habebatur pro legitimo ſacerdote; tunc enim ius ſupplet Iuriſdictionem. Qua de re latè diximus varijs in locis & *in Tract. de Matrimonio* iuxta *l. Barbarius ff. de off. Prætoris.* Legantur etiam quæ diximus *de Pœnit. Tract. 8. diſp. 10. dub. 8. in primâ, & ſecundâ* parte maximè in principio. Vbi plures Auctores retulimus atque in præſenti caſu id docent Vgolinus *Tabulâ* 1. *c. 13. §. 16. n.* 12. & Suarius *diſp.* 11. *ſect.* 2. *n.* 14. Filliucius *ſuprà n.* 78. Coninc *diſp.* 14. *dub.* 10. *n.* 88. Sanchez & alij, quos loco notato retulimus. Ita etiam Auila *ſuprà.*

Duplex limitatio adhibenda. Prima.

655. Secunda limitatio eſt dummodò confeſſio facta non fuerit in articulo mortis deficiente alio, qui legitimè poſſit abſoluere & velit. In eo enim caſu à quolibet poteſt abſolui iuxta dicta *eâdem diſp. 10. de Pœnit. dub.* 13. 14. & 15. Ita Caietanus *verbo abſolutio.* Auila *2. p. c. 6. diſp.* 3. *dub.* 3. *concluſ.* 4. Sayrus *lib. 2. c.* 18. Filliucius, & Reginaldus *ſuprà*, & alij apud Suarium *ſuprà ſect. 1. n.* 14. Fundamentum eſt quia nec quoad peccata, nec quoad Cenſuras in articulo mortis eſt caſus reſeruatus ut ex Tridentino latè probauimus *locis citatis.*

Secunda limitatio.

656. De Sacramẽtalibus verò, & benedictionibus factis ab excommunicato vitando rata eſſe, & valida rectè docent Suarius *diſp. illâ* 11. *ſect.* 2. *n.* 9. Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *n.* 6. Angel. *eodem verbo, & numero,* Tabiena *n.* 8. Sayrus *lib.* 2. *c. 1. n.* 11.

Sacramentalia & benedictiones facta à non tollerato valida ſunt.

657. Orationes verò, aut Miſſæ, quæ fiunt

ab

ab excommunicato de matrimonio, an habeant valorem prouenientem ex perſonâ, & nomine Eccleſiæ iam varijs in locis diximus, & legi poſſunt dicta de ſacrificio Miſſæ qui eſt *Tract.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 8 *n.* 206. vbi latè de hac re diximus & *num.* 211. mediam quandam ſententiam tenuimus & diximus ſacerdotem excommunicatum denuntiatum nun orare nomine Eccleſiæ, atque adeò orationes, & ſacrificia oblata ab illo non conferre fructum ijs, pro quibus offertur reſpondentem Eccleſiæ, cuius nomine tunc non operatur, vt cùm Diuo Thoma, Paludano, Scoto, & Soto probat Suarius & nos loco citato cũ alijs. Vide Dianam 5 *part.* 9. *Reſol.* 1. *Tract.* 83. præſertim §. *Nota etiam.*

Sacerdos excomm. denunciatus nō orat nomine Eccleſiæ.

Notat Suarius.

658. Notat etiam Suarius Excommunicatum denuntiatum non poſſe Iuriſdictionem alteri delegare ad audiendas confeſſiones, nec alteri ſuas vices committere; licèt alij oppoſitum dicant, de quo poſteà decemus.

Sententiā aſſerens parochum excomm. non toleratum validè aſſiſtere matrimonio probabilis eſt. Ratio.

659. Quod attinet ad Sacramentum Matrimonij, cui aſſiſtit Parochus excommunicatus non toleratus controuerſia eſt, an ſit validum? ſatiſque probabilis eſt ſententia aſſerens eſſe validum, quia aſſiſtantia eius non eſt actus Iuriſdictionis, vt cum Henriquez, Ledeſma, & Vega latè, & doctè defendit Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio diſp.* 21. Diana cum alijs *part* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 78. Licèt probabile etiam ſit eſſe inualidum; vt docet Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 3. *dub.* 1. *concluſ.* 5. quia vniuerſaliter actus omnes, quos excomm. non toleratus exercet ratione publici officij, vt Iudicis vel Tabellionis, ſunt nulli, etiā ſi in Tabellione non requiratur Iuriſdictio, ſed præſentia, de quo dicemus dub. 47. ergo pari ratione in præſenti negotio, quia Parochus ratione officij publici, ſcilicèt Parochi, aſſiſtit, adeò vt licèt mille teſtes adſint ſine Parocho, aut alio ſacerdote de licētiā ipſius Matrimoniū non valeat: ergo pari ratione dicendum eſt, ſi ipſe ſit excommunicatus non toleratus, non valere eius aſſiſtentiam, ſed primum magis placet, de quo *Tract. de Matrim. diſp.* 3. *dub.* 10. Vide Dianam proximè citatum; vide etiam citatam *dub.* 10. *diſp.* 3. *de Matrimonio vbi num.* 78. probamus etiam licitè aſſiſtere, & dare alteri ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio contra Baſilium & alios. Vide Dianam *ſuprà Reſol.* 70. id ipſum cum alijs docentem.

Contrariā ſententia etiam probabilis eſt.

Authori magis placet Prima.

660. Ex dictis huiuſque pro praxi colligi poſſunt aliqua circa adminiſtrationem, ſeu receptionem Sacramentorum.

Ex dictis Colliges 1. licitum eſſe accipere baptiſmum a non tolerato

661. Colligitur 1. licitum eſſe accipere Baptiſmum ab excommunicato uitando propter ſummam huius Sacramenti neceſſitatem. Ita Vgolinus Tabula 1. *c.* 13 §. 17. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 3. *quæſito* 6. *&* 8. Suarius *diſp.* 11. *ſect.* 1. & plures alij apud Sayrum *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 12. De hoc verò legantur, quæ diximus *dub.* 32. *& locis ibi notatis.*

An extra neceſſitatem talis non peccet.

662. Dubitari autem poteſt an, qui non vrgente neceſſitate ſuſcipit Baptiſmum ab excommunicato non tolerato, peccet?

Reſp. cum diſtinctione.

663. Reſpondetur diſtinguendo de peccato contra prohibitionem Cenſuræ primariò, & directè, & de peccato contra Ius naturale, & Diuinum & quaſi ſecundariò, & indirectè contra Cenſuram; & de primario peccato contra Cenſuram reſpondeo non peccare, nec ſic baptizatum incurrere excommunicationem. Ratio eſt, quia, cum ille, qui accedit ad Baptiſmum, vſq; ad ſuſceptum Baptiſmum non ſit ſubditus Eccleſiæ, non peccat contra præceptum non communicandi cum tali excommunicato; nec excommunicationem minorem poteſt incurrere per illam ſuſceptionem Sacramenti. Nam, quando ſuſcipit, nondum eſt baptizatus, in puncto autem, quo finitur ſuſceptio, ceſſat communicatio, vt ſupponimus; quod ſi vlteriùs progrediatur communicando, & agendo cum illo, ex vi talis communicationis incurret excommunicationem minorem, vel etiam maiorem, ſi impoſita ſit maior, vt fieri poteſt in aliquo caſu; quia iam ille tunc baptizatus ſubditur Eccleſiæ, nunquàm tamen peccabit contra Cenſuram directè prohibentem ſuſceptionem Sacramenti ab excommunicato, quia numquàm ſuſcēpit Sacramentum exiſtens ſubditus, ſed factus fuit ſubditus per ipſam ſuſceptionem. Circa ſecundum autem modum peccandi contra ius naturale Diuinum, & indirectè & ſecundariò contra Cenſuram, exiſtimo prædictum ſic communicantem cum excommunicato peccare mortaliter, nam eo ipſo quòd miniſter Sacramenti ſit excommunicatus vitandus, non poteſt licitè baptizare extra caſum neceſſitatis: atque adeò nec baptizandus poteſt abſque vllâ neceſſitate ab eo petere Baptiſmum, ne illum inducat ad peccandum; diſſonat enim rationi abſque vllâ neceſſitate, & quando poteſt æquè facilè ſuſcipere Baptiſmum ab alio, illum velle ſuſcipere ab excommunicato prohibito, & peccaturo in tali adminiſtratione.

664. Quæres vlteriùs, quinam ordo ſeruandus ſit in ſuſcipiendo, vel adminiſtrando Baptiſmo, quando adſunt plures ſacerdotes excommunicati? vide dicta ſuprà dub. 32. num. 448. — *Quæres, quis ordo ſeruandus, quando plures ſacerdotes excōm. adſunt.*

695. Reſpondeo in hac re philoſophandum eſſe, ſicut philoſophati ſumus agentes de miniſtro Pœnitentiæ, quoad abſolutionem in articulo mortis, de quibus diximus *diſputa* 10. *de Pœnit. dub.* 13. *&* 14. Vbi idem etiam obiter diximus de Cenſuris, & dicemus in ſequentibus agentes de abſolutione ab excommunicatione. Itaque ordo ſeruandus in abſolutione iuxta varias ſententias, ſeruari debet in hoc. Eſt autem in hoc etiam aliquid peculiare; nam præſente Parocho excommunicato, & alijs ſacerdotibus ſimiliter excommunicatis, parochus eſt præferendus, cui alioqùin hoc munus incumbit; ſi hic autem ſit excommunicatus & alius ſacerdos excommunicatus non ſit, præferendus eſt alius ſacerdos; quia Parochus habet iuriſdictionem impeditam. Similiter, ſi tantùm ſint ſacerdos, & Diaconus ambo excommunicati, præferendus eſt ſacerdos. An verò præſente ſacerdote excommunicato, & Diacono non excommunicato, ſit præferendus Sacerdos, vel Diaconus? non conſentiunt Auctores. Sayrus *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 16. Vgulinus *Tabul.* 1. *c.* 13. §. 17. Diana 5. part, Tract. 9. Reſol, 87. cum Cornejo, & aliqui alij probabiliter docent preferendum ſacerdotem excommunicatum.

Reſp. Idem hic dicendum ſicut de miniſtro pœnitentiæ in articulo mortis quoad abſolutionem.

Eſt etiam in hoc aliquid peculiare.

Præſente Parocho excomm. & Diacono nō excōm. quis Præferendus.

Aliqui probabiliter docent præferendū parochū. Ratio eſt.

Pro-

Probant quia quando conceditur aliquibus priuilegium ſeruandum eſt inter illos Ius commune C. *Aſſiduis*. C. *qui potiores in pignore habeantur*, ergo præferendus is eſt, cui ratione ſuæ conſecrationis id muneris competit qualis eſt ſacerdos; Syluest. verò *Baptiſmus* 3.a.1. Nauarrus *c*. 27.a. 7. Suarius *diſp. illâ* 11. *ſect*.1.*n*.12. alijque Recentiores putant præferendum eſſe Diaconum, vel alium quemcumque non excommunicatum; nam excommunicatus repellitur ab Eccleſiâ & prohibetur adminiſtrare Sacramenta extra neceſſitatis articulum: non cenſetur autem articulus neceſſitatis, ſi adſit aliquis non excommunicatus, ſciens, potens, ac volens baptizare. Quod mihi videtur probabilius; præſertim pro Diacono de quo dicitur in eius ordinatione; *Diaconum oportet miniſtrare ad altare baptizare & prædicare*. Legantur quæ dixi *tom*.1.*de Sacramentis Tract*.2. *diſp*.2. *nu*. 5. *& ſeqq*. vbi oſtendimus etiam Diaconum procul abſente ſacerdote, aut non potente, ob graues occupationes poſſe: Cùm ergo poſſit is, & ſacerdos excommunicatus (niſi in defectum legitimè potentis & volentis, non poſſit) & tunc non deſit potens, non videtur excommunicatus admittendus, quàmuis enim ſic ille ſacerdos, caret pro tunc priuilegio, niſi in defectum & non eſt defectus; ideò non eſt computandus inter potentes tunc in ijs circumſtantijs, quod etiam ſuo modo probat de alio quocumque infra Diaconum. Nec licèt argumentari ab alio ſacramento abſolutionis, quia neque tunc licèt ab excommunicato, aut aliter impedito, vt irregulari, degradato, ſi adſit non ſit prohibitus; ſimplex autem ſacerdos alioquin non talibus impedimentis obnoxius; poteſt, quia non eſt præceptum non communicandi cum illo, ſicut eſt cum excommunicato & alijs, qui ſolùm poſſunt in defectum. Vide dicta *de Pœnitentia diſp*.10. *à n*. 382. *& ſeqq*. præſertim *n*. 386.

Suarius verò cum alijs putant præferendum eſſe Diaconum vel alium quemcumque non excomm.

Ratio.

666. Colligitur 2. probabile eſſe licere accipere Euchariſtiam in articulo mortis ab excommunicato vitando; tùm, quia non eſt credibile Eccleſiam velle priuare fideles tanto Sacramento ſolùm, vt vitetur communicatio cum excommunicato; tùm, quia probabilis eſt ſententia, quòd Euchariſtia conferat primam gratiam attrito ſuſcipienti; ergo, quando infirmus non potuit Sacramentum Pœnitentiæ recipere, quia non adeſt, niſi tantùm Diaconus excommunicatus, aut ſacerdos etiam, qui neſciat abſoluere, vel ſit mutus, poterit Euchariſtiam recipere. Ita Suarius vbi proximè *ſect*.2 *n*.18. & alij contra Sayrum *lib*.2.*c*.1.*n*.21. & contra Auilam 2.*p*.*c*.6. *diſp*.3.*dub*.3. & alios.

Hac 2. Reſp. Authoris videtur probabilior.

Collige 2. probabile eſſe licere in articulo mortis Euchariſtiã ſumere ab excomm. vitando.

Ratio

667. Idem iudicium eſt, & potiori ratione de extremâ vnctione, quam recipiendo poteſt accipere primam gratiam, vt *Tract*, 7.*dub*.6. diximus cum aliquibus. Ita Suarius *ſuprà n*.23. Coninc *ſuprà n* 34. Filliucius *quæſito* 8. *n*.76. Quâ de re diximus etiam de *Sacram. in genere Tract*.1. *diſp*.3.*dub*.13.

Idem dicendum de extremâ vnctione.

668. Aſſerendum eſt 3. Excommunicatum celebrando, aut Sacramenta ex officio miniſtrando, incurrere Irregularitatem. Eſt indubitata aſſertio apud omnes; Quamuis autem non ſit Textus expreſſus, qui hoc ſpecialiter aſſerat de Excommunicato; multi tamen ſunt Textus, qui de ſuſpenſo id aſſerunt; Vnde ſumitur argumentum non à ſimili tantùm; ſed veluti à parte ad totum, quia licèt ſuſpenſio ſit diſtincta ab excommunicatione; tamẽ, quoad effectum ſuſpendendi ab vſu Ordinum, eandem habent efficacitatem; & quia communi vſu totius Eccleſiæ ita receptum eſt, ideò nullo modo dubitandum eſt de huiuſmodi irregularitate, quam incurrit excommunicatus, ſiue ſit denuntiatus, ſiue non; dummodò peccet mortaliter violando Cenſuram. Iura autem, quæ de hac re loquuntur, ſunt *c*.1.*in fine*. *de ſententiâ*, *& re iudicatâ in* 6. *& c*.1 *& c. Is, qui §. Is vero, & c. Is cui. de ſentent. excommunic. in* 6. Legatur Cuuarr.1.p.§. 6. in fine.

Aſſertio 3. excomm. celebrãdo &c. incurrit Irregularitatẽ.

Ratio.

669. Nauarrus verò *c*.27. *n*. 244. hanc Irregularitatem extendit ad eos, qui faciunt, vt excommunicatus coram ſe celebret; quod meritò non approbat Suarius *diſp. illâ* 11.*ſect*.3.*n*.4. quia ſine Textu id dicitur. Gloſſa verò, quam pro ſe allegat Nauarrus, loquitur in caſu quodam particulari, de quo dicemus *dub. ſequenti*.

670. Excuſari verò poteſt ab hac Irregularitate ignorantia inuincibilis, aut probabilis; & omnis ignorantia, quæ excuſet culpam illam à mortali, excuſat ab Irregularitate, quæ, niſi pro culpâ graui non incurritur; Ideò, qui dubitauit, an eſſet excommunicatus, videndum eſt, an adhibuerit diligentiam debitam pro temporis opportunitate ad pellendum dubium; quã ſi adhibuit, & non potuit pellere, cæteraque concurrunt iuxta doctrinam traditam, non incurrit Irregularitatem; qui tamen excommunicatus adminiſtrat Baptiſmum priuatim, non incurrit Irregularitatem; non ſolùm, quando in neceſſitate, & abſque culpâ; ſed etiam; quando extra neceſſitatem; & peccando id facit. Ita Syluest. *Excomm*.3.*n*.1.*& verbo Irregularitas n*.15. Richardus *diſt*.18.*art*.7.*q*.5. Suarius *ſuprà*. Henriquez *lib*.13.*c*.7.§.1. & alij.

Excuſat ab hac Irregularitate ignorãtia &c.

Excomm. adminiſtrãs priuatim baptiſmum nõ fit Irregularis.

671. De quocumque verò excommunicato exercere actum Ordinis ſacri ſolemniter, affirmandum eſt incurrere Irregularitatem; ſecùs verò, ſi abſque ſolemnitate exerceat, perinde atque laicus poſſet id efficere. Vnde Doctores communiter docent Subdiaconum, & Diaconum cantando Epiſtolam cum Manipulo incurrere Irregularitatem; non verò ſine Manipulo.

Fit tamen quicumque ſolemniter exercẽs actum ordinis ſolemniter Irregularis.

672. Inde colligit Suarius contra Richardum *loco citato*, adminiſtrantem Sacramentum Pœnitentiæ, quantumuis id faciat ſecretò, & occultè, eam incurrere, cum nemò laicus poſſit id facere perinde atque celebrans, quantumuis occultè, & ſine ſolemnitate, incurrit.

Hinc colligit Suarius.

673. Item docet Suarius Excommunicatum Nuptias benedicentes incurrere, quia eſt actus ordinis ſacro deputatus. Idemque iudicium eſt de eo, qui confert ſolemnitatem Baptiſmi, etiãſi non Baptizet, & de eo, qui miniſtrat Sacramentum Euchariſtiæ non celebrando. Quæ doctrina mihi placet.

674. Addit verò Suarius, etiam Diaconum in neceſſitate miniſtrantem Euchariſtiam incurrere, quia exercet actum Ordinis; mihi verò in hac re, ſuppoſitâ probabilitate doctrinæ

Addit Suarius.

Authoris Iudicium.

ſupra

ſupra traditæ, aliter Philoſohandum videtur; nam, ſi ſequamur probabilem ſententiam, quòd liceat excommunicato miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ, atque etiam extremæ Vnctionis, ſicut & licet recipere ab illo in caſu extremæ neceſſitatis articuli mortis, ſuppoſitâ hâc opinione, de quâ diximus *ſuprà. & de Sacramentis in genere Tract. 1. diſp. 3. dub.* 13. eodem modo philoſophandum videtur in his Sacramentis; atque in Sacramento Pœnitentiæ; neque enim tunc cenſetur Eccleſia velle prohibere excommunicato prædictam adminiſtrationem: imò de excommunicato tolerato poſt Concilium Conſtantienſe clarius eſt iuxta doctrinam traditam etiam extra caſum neceſſitatis poſſe illa miniſtrare in gratiam fidelis non excommunicati petentis; atque adeò tunc non incurrit.

Laicus excomm. non incurrit Irregularitatē miniſtrando Euchariſtiā. Ratio.

675. Item non incurret Laicus miniſtrando in excommunicatione Euchariſtiam; quia ſolis Clericis eſt impoſita hæc irregularitas, vt patet ex ipſo titulo de *Clerico excommunicato miniſtrante*. Vnde nec Laicus excommunicatus, qui ſe fingit Sacerdotem, & exteriùs celebrat, eam incurret, nec etiam Clericus inferior ſimili fictione vſurpans miniſterium ſuperioris Ordinis, vt, ſi Diaconus Miſſam celebret, vel Subdiaconus Euangelium ſolemniter cantet; hæc enim Irregularitas impoſita eſt Clerico miniſtranti in officio ſuo, à quo ſit ſuſpenſus per Cenſuram; nemo autem ſuſpenditur ab eo, quod non habet. Ita Suarius ſuprà & alij.

Prædicti licet non incurrant Irregul. ratione excomm. incurrunt tamen illā ex alio capite.

676. Quamuis autem prædicti non incurrant Irregularitatem hanc ratione Excommunicationis, incurrunt nihilominùs Irregularitatem impoſitam omni vſurpanti ordinem, quem non habet, ut patet *ex c. 1. & 2. de Clerico non ordinato miniſtrante*

Parochus excomm. matrimonio aſſiſtens Irregularit. nō incurrit.

677. Parochus autem aſſiſtens Matrimonio, etiamſi excommunicatus ſit, quando aſſiſtit, non incurrit hanc Irregularitatem; neque enim tunc præſtat actum ordinis. Ita Suarius *ſuprà*. Vt videre eſt in Parocho etiam quando nondum habet, niſi primam tonſuram, & aſſiſtit matrimonio, vt dicimus *in Tract. de Matrimonio* diſp. 3. dub. 9. n. 65.

678. Si quis verò tantùm exteriùs & ſine intentione conficiendi Sacramentum, & cum animo decipiendi proferat verba abſolutionis, non incurret Irregularitatem, ſicut neque is, qui exteriùs rebaptizat. Ita Suarius *diſp. 11. ſect. 3. n.* 14. confirmat etiam, quia Hæreticus purè exterior non incurrit Cenſuras; eſt enim actus ille non conſummatus in ſuo genere.

679. De actu verò concionandi dicemus *dub. ſequenti*, ubi etiam explicabimus, quinam dicantur actus Ordinis.

De ijs qui ſolemniter exercent actus minorum ordinum diuerſa Authorū mens quoad incurrendam Irregul.

680. De illis verò, qui ſolemniter exercent actus minorum Ordinum non eſt eadem mens Anctorum; multi putant incurrere Irregularitatem; multi etiam negant; vtrumque probabile, probabiliùs tamen videtur incurrere. Ita Syluest. *verbo Irregularitas q.* 13. & ait eſſe communem. Nauarrus *c. 25. n. 63.* Suarius *diſp. illa* 11. *ſect. 3. in principio*, qui etiam dicit eſſe communem ſententiam. Ratio eſt quia ille eſt actus Ordinis.

681. Oppoſitum tamen docet Sotus *q. 3. art. 1. circa finem*, & *diſt. 25 q. 1. art. 3. circa finem*, & Henriquez *ſuprà* ait eſſe Recentiorum. Fundamentum eſt, quia illi actus à Laico poſſunt exerceri. Quæ ratio mihi non placet; atque in primis, de actu exorcizandi falſum eſt, vt patet *ex c. vltimo 69. diſt.* imò, & de actibus aliorum Ordinum Minorum præcipitur *c. 1. eiuſdem diſt.* ne ſolemniter exerceantur niſi ab ijs, qui Ordines acceperunt. Ideò abſolutè puto veram primam ſententiam Syluestri, & aliorum.

De prima tonſura authoris Iudicium.

682. De prima verò Tonſurâ verum puto, quod docet Suarius *diſp. 31 ſect. 1. n. 18.* non habere proprium actum, à quo ſuſpendatur id quod docuerat priùs *diſp. 12. ſect. 2. n. 7.* vbi etiam addit meritò iam ferè nunquàm ob exercendum actum minorum Ordinum incurri Irregularitatem; quia ſecundum præſentem vſum communem Eccleſiæ totum id, & eodem modo, quod exercent ordinati minoribus, exercent etiam laici, & Clerici cum ſolâ primâ Tõſurâ. Si tameo alicubi aliquo ſolemni modo fieret, aut talibus veſtibus, quibus laici non vterentur, tunc in Irregularitatem incurrerent. Sanè (vt notabam) actus exorcizandi, non videtur exerceri, nec poſſe à laicis, vel à non exorciſtis Clericis, vt ſunt ſolùm Tonſurati; Oſtiarij, & Lectores; ideò in hoc non habet locum ea doctrina.

Aſſertio 4. recipiens Sacramentum ab excomm. denunciato licet mortaliter peccet, non fit tamē Irregularis.

683. Aſſerendum eſt 4. eum, qui recipit Sacramentum aliquod ab excommunicato denuntiato, peccare quidem mortaliter; non tamen ideò incurrere Irregularitatem, vel aliam pœnam Eccleſiaſticam generaliter loquendo, præterquam excommunicationem minorem Hanc aſſertionem communiter ſupponunt Auctores, & latè probat Suarius *diſp. 11. ſect. 3. n.* 26. Dixi *generaliter loquendo*, quia, ſi ſermo ſit de eo, qui ordines ſuſcipit, aſſerendum eſt manere ſuſpenſum, aut Irregularem iuxta varias Doctorum ſententias. Qua de re agit Suarius *diſp. illâ* 31. *ſect. 1. n. 61.*

Limitatio quoad ordines.

De recipiēte à tolerato varia ſententia.

684. De Excommunicatis verò toleratis variæ ſunt ſententiæ Doctorum, propter Extrauagantem *ad euitanda* ſæpe citatam ex Concilio Conſtantienſi; varijs enim modis interpretantur illam conceſſionem, ſed de hac re iam diximus *dub.* 34. agentes de facultate ex parte non excommunicati ad communicandum cum excommunicatis non denuntiatis, & in fine dubitationis, diximus incurri Irregularitatem, ſi excõmunicatus ſe ingerat ad Sacramẽta miniſtrãda non minùs, quàm, ſi eſſet denuntiatus, quia (vt expreſsè dicitur in illâ Extrauaganti) nihil excommunicatis conceditur ordinatum ad ipſorum fauorem. Si tamen peccando adminiſtrent Sacramenta huiuſmodi excommunicati non denuntiati, valida ſunt, etiam Sacramentum Pœnitentiæ: quia poſt illam Extrauagantem non tollitur Iuriſdictio; niſi excõmunicato denuntiato, vel manifeſto Clerici percuſſori, vt docet Nauarrus *c. 9. n. 9.* Suarius *diſp. 11. ſect. 4. n.* 9. & 12. Couarr. *1. p. §. 6. n. 7. concluſ.* 5. qui pro eâ ſententiâ refert Adrianum, & Medinam, & docet Driedo *lib.* 3. *de libertate Chriſtianâ c. 7.* Victoria *in ſummâ Tract. de Excommunic. q. 10.* Sanchez & alij apud ipſum *lib. 7. de Matrimonio diſp. 9. n. 8.* vt notauimus, & probauimus *citatâ*

Authoris Iudicium ſi toleratus ingerat ſe ad Sacramenta miniſtrāda fit irregularis.

dub.

dub. 34.

Infertur ſi potentes adminiſtrat nõ peccat nec fit irregularis.

685. Ex quo infertur, quòd ad præſens negutium attinet, non ſolùm cum morali aliquâ neceſſiate; ſed eriam pro libito fidelium petentium poſſe prædictum excommunicatum toleratum licitè, & ſine peccato, & Irregularitate Sacramenta miniſtrare iuxta doctrinam traditam *eâdem diſp.* 34. quia hoc illis conceditur in prædictâ extrauaganti in fauorem aliorum. Ita Sanchez probat *loco citato* dummodò miniſtrãs ſit aliàs contritus. Item docet Auila *p.2.c 6.diſp. 6.dub.2.* Henriquez *lib. 1.c.29. n. 5.& c.30 n.2. & 3.* quia; niſi hoc intelligatur, nihil conceſſit dictum Concilium in Sacramentorum communicatione; cùm tamen velit ibi fidelibus non excommunicatis fauorem concedere tollereq́; pericula, & ſcrupulos.

Modo ſit contritus

Obijcies. 1.

686. Quod ſi obijcias inde ſequi poſſe prædictum excommunicatum licitè celebrare coram alijs fidelibus, etiamſi ſine vllâ neceſſitate id petentibus; quod tamen non audet cõcedere Sotus *lib.9 de Iuſtitiâ.q.8. art.1.ad.1.* Reſponderi poteſt in primis non eſſe omnino eandem rationem propter maximam reuerentiam; & ſuſceptionem Sacramanti. Reſpondetur ſecundò, concedendo ſequelam, quando non adeſt copia Confeſſoris potentis abſoluere; idq́; locũ habere ſaltèm in caſibus in quibus ſacerdos aliàs non excomm. præmiſsâ contritione, non obſtante cũſcientiâ peccati mortalis, poſſet ſine confeſſione celebrare; nam excommunicatio in gratiam fidelis petentis, & indigentis, non impedit poſt prædictam Extrauagantem

Reſp. 1.

Reſp 2.

Obijcies 2.

687. Obijcies etiam ſequi licere mihi inducere prædictum excommunicatum, vt ſimul mecũ inter ſit ſacro, aut miniſtret alijs Euchariſtiam; quia Concilium non ſolùm dixit, quòd non tenemur illum vitare in Sacramentis; ſed etiam, nec in alijs Diuinis officijs. Propter hoc argumentum nonnulli Recentiores putarunt nullam quidem requiri cauſam ad communicandum in humanis; quia cum aliquali neceſſitate in his etiam cum denuntiatis permittit Eccleſia communicationem; at in Diuinis requiri aliquam ſaltèm vtilitatem ex parte fidelis inuitantis; quia ſine vllâ prorſus causâ non eſt credibile id fuiſſe conceſſum in illâ Conſtitutione Concilij.

Reſp aliqui.

Auctor reſp. licere inducere tolleratum prædictũ vt ſimul mecũ interſit ſacro &c.

688. Nihilominùs perſiſtendum eſt in doctrinâ traditâ *citatâ dub.* 34. & abſolutè dicendum licere inducere prædictum excommunicatum toleratum, vt ſimul mecum interſit ſacro, & miniſtret in gratiam mei, vel celebrantis; item inducere ad Euchariſtiam miniſtrandam mihi, vel alijs; quia totum hoc conceſſum eſt in prædictâ Conſtitutione Concilij Conſtantienſis, vt explicuimus *citatâ dub.* 34. Omitto alia, quæ ex dictis in hac dubitatione & locis citatis ſatis explicata ſunt.

DVBITATIO XLII.

Quomodo excommunicatio priuet Diuinis Officijs, & alijs rebus Sacris?

689. ASſerendum eſt primò excommunicatus non ſolum eſt priuatus & prohibitus ne dicat Miſſam iuxta dicta *dub. præcedenti,* quia in celebrando includitur vſus actiuus Sacramenti, & actus ordinis; nec ſolùm eſt priuatus, & prohibitus, ne offeratur pro illo ſacrificium Miſſæ, quod pertinet ad priuationem ſuffragiorum, de quâ re dictum eſt *dub. 39. & de ſacrif. Miſſæ Tract.5. diſp.2.dub. 3. & 4.* ſed etiam priuatur, & prohibetur directè, ne ſacro intereſſe, aut inſeruire poſſit, vt expreſsè traditur. *c. illud de Clerico excommunicato miniſtrante & c. ii; qui, & c. vltimo de ſentent. excommunic. in 6. & c. Epiſcoporum de Priuilegijs in 6.* Hæc autem prohibitio primum cadit in ipſum excommunicatum, ne interſit Miſſæ: Secundò in ſacerdotes, ne dicant Miſſas coram Excommunicatis. 3 In omnes fideles, ne aſſiſtant eidem Miſſæ cum excommunicato; eſt autem tranſgreſſio hæc mortalis, quia materia eſt grauis, & per ſe prohibita ab Eccleſiâ per ipſam excommunicationem, vt communiter docent Auctores cum D. Thom. *Quodl. 11. art.9.* & alij poſteà referendi.

Aſſertio 1. excomm. nõ ſolũ prohibetur celebrãtio Miſſæ ſed etiam ne interſit &c.

Prohibitio hæc ext endit ſe ad celebrantem & ad omnes fideles ne aſſiſtant eidem Miſſæ cum excomm ſub mortali. D. Thomas,

690. Vnde mortaliter peccat excommunicatus ex genere ſuo audiendo Miſſam, etiam priuatim, & ſimiliter aſſiſtendo Diuinis officijs, vt poſteà dicemus, quando publicè, & ſolemniter celebrantur. Dixi *ex genere ſuo*, quia, ſi tantùm aſſiſteret vni Pſalmo præſertim breui, eſſet veniale, vt omnes fatentur. Dixi etiam *publicè, & ſolemniter*, quia in oratione priuatâ tantùm eſt veniale, vt Doctores conſentiunt.

691. Quod attinet ad tertiam partem aſſertionis præcedentis de fidelibus aſſiſtentibus Miſſæ cum excommunicato, quãmuis non ſit in Iure expreſſa, colligitur tamen ex illo generali principio, quòd cum excommunicatò denuntiato communicandum non eſt præſertim in Diuinis.

692. Dutandus verò quamuis cum aliquâ hæſitatione dicit audientes eandem Miſſam non communicare inter ſe. Hoc tamen falſum eſt, & contra omnes alios Auctores, quos viderim, & inter alios expreſsè aſſerunt id eſſe communicare Paludanus *diſt. 18, q.6.* Sotus *diſt.22.q. 1.art.4.* Caietanus *Excommunic. minor, c. vltimo in fine.* Syluest. *Excommunic. 5.n. 2.* Nauarrus *c.27. n.19* Suarius *diſp. 12.ſect.1.n 15.* Henriquez *lib. 13.c.7.n.2.* & communiter ſupponunt Auctores id eſſe peccatum mortale.

693. Ipſe tamen Suarius *ſect. 1. in fine* ſic ait. Hæc communicatio coaudientium eandem Miſſam, eſt minima omnium, quæ eſſe poſſunt, reſpectu talis rei, & ideò non habet aliam pœnam impoſitam præter excommunicationem minorem, & fortaſsè poteſt à mortali culpâ excuſari, ſi fiat ſine vllâ inductione & cooperatione, & ſine contemptu, & ſcandalo præſertim, ſi aliquâ neceſſitate, vel pietatis ſpecie fiat. Hæc Suarius, nihilominùs abſolutè videtur probabilius

liùs eſſe peccatum mortale, niſi ex extrinſecis circumſtantijs excuſetur, ſicut excuſari poteſt à cæteris communicationibus cum excommunicatis.

694. Illud mihi videtur omnino verùm ſcilicèt non eſſe participationem cum excommunicato celebrare, vel audire Miſſam, quando tranſit illa excõmunicatus non toleratus, etiamſi, dum tranſit, genu flectat, & breuiter oret priuatâ oratione. Ita Caietanus *ſuprà*, Sotus *ſuprà*. Nauarrus *c.27.n.34.* atque idem eſt, ſi percuſſor manifeſtus Clerici confugiat ad Eccleſiam, vt ibi commoretur, ne capiatur à Iudice, ſi manet in loco, quantum fieri poſſit ſeparato non attendens ad Diuina. Ita Paludanus *ſuprà art.1. in fine* Tabiena *Excommunic.*8. *n.*3. Auila *ſecunda parte c.6.diſp.4. dub.7.concluſ.* 1.

Non participant cum excomm. qui audiunt Miſſam in eadem Eccleſia in qua ipſe eſt alijs rebus intentus.

695. Item non participant cum excommunicato, qui audiunt Miſſam in Eccleſia, in quâ exiſtit excommunicatus non attendens ad Miſſam; ſed occupatus in aliquâ arte, aut opere, nec communicant, etiamſi excommunicatus eodem tempore audiat Miſſam aliam in aliâ capellâ, vel altari, vt communiter docent Auctores, maximè Henriquez *ſuprà*, Sotus, & Suarius.

696. Quod attinet ad primam partem aſſertionis circa ipſum excommunicatum, certum eſt non licere illi miſſam audire, ſiue ſit denuntiatus, ſiue non; quia Concilium Conſtantienſe noluit excommunicatis fauere, & conſtat ex *citato c. Illud,* de *Clerico excommunic.* & *c. Is, qui citato*; niſi excuſetur ob ignorantiam vel ob neceſſitatem vitandi ſcandali.

697. Solùm in eo caſu erit licitum inſeruire Miſſæ, quando ſacerdoti non excommnnicato eſſet neceſſarium celebrare, & non haberet alium miniſtrum, quam excommunicatum non vitandũ, & ab eo peteret tale miniſterium, præſertim enim hoc miniſterium minùs graue ſit, quàm adminiſtratio Sacramenti; vel celebratio Miſſæ. Vnde, ſi illa poteſt in gratiam fidelium, modo in præcedentibus explicato, etiam poterit hoc. Ita Suarins, Turrianus, Cornejo, quos refert, & ſequitur Diana 5.p. Tract.9. Reſol. 91. Culpa autem excommunicati audientis Miſſam, abſque dubio erit mortalis, quia eſt materia grauis, & primariò prohibita. Poterit autem excuſari ignorantiâ, metu, neceſſitate, vel violentiâ iuxta dicta *dub.*23. & 24. Ita Suarius *diſp.* 12.*ſect.*1. *n.* 3. Filliucius *Tract.* 12.*c.*4. *quæſito* 3. *n.*89. Henriquez *lib.*3.*c.*7.*n.* 2. & alij multi.

698. Cenſetur autem aſſiſtere Miſſæ, quamuis excommunicatus ſit ſurdus, aut cæcus; cæcus enim, & ſurdus poſſunt aſſiſtere Miſſæ, vt iam alibi diximus, & cenſeri præſentes moraliter, & communicare cum ſacerdote in Diuinis. Ita Saytus *lib.*2.*c.*3.*n.*16. Vgolinns *Tabula* 2.*c.*8 §.3. Suarius, & Henriquez *ſuprà* alijque cõmuniter.

Nulla pœna impoſita eſt excomm. audienti Miſſam niſi eſſet ſacerdos

699. Nulla autem eſt (quod ſciam) impoſita pœna excommunicato audienti Miſſam, vt cõmuniter docẽt auctores, inter quos Diana ſuprà Reſol 95. cum Cornejo quem refert, quod intellige niſi in caſu, quo excommunicatns ſit ſacerdos, & facit Miſſam coram ſe celebrare; tunc enim in Irregnlaritatem incurrit, quia ita ſe gerit, ac ſi ipſe celebraret iuxta *c. Illud de Clerico excõmunic. miniſtra . nte.* imò *in prædicto. c* nõ ſatis conſtat an imponat Irregularitatem. Vnde non eſt amplius extendendum, atque ita limitandi ſunt Auctores, qui hoc ampliùs extendunt. Hi ſunt Gloſſ. cum Abbate, & Hoſtienſi. Nauarrus *c.* 27. *n.*244. quos meritò ad Sacardotes tantùm limitat Suarius *diſp.* 12.*ſect.*1. *n.* 4. Imò Couarr. ſatis probabiliter limitat ad ſolos Epiſcopus; videtur interpretatio ſatis conformis Textui, vt legenti conſtabit, vbi ſemper ſermo fuit cum Epiſcopis, alioſque Auctores pro ſuâ expoſitione refert. Solet etiam afferri *c. tanta de Exceſſib. Prælator.* ad probandam prædictam doctrinam, & legi poteſt Vgolinus *Tabul.*2.*c.*8 §. 3. *n.* 3. Sayrus *lib.*1.*c.*3. *n.*15. Filliucius *ſuprà n* 97. qui ſententiam Suarij ſequuntur. Ratio autem, quæ mouit talem Textum eſt; quia, qui per alium facit, per ſe ipſum facere Cenſetur. vt prædicti Auctores expendunt.

900. Quæret aliquis an excommunicatus tolleratus, ſiue non tolleratus peccet non audiẽdo Miſſam in die feſto, quoties per ipſum ſtat, ne abſoluatur, cum facilè poſſit abſolutionem obtinere? Hâc de re egimus diſputantes *de Sacrif. Miſſæ. Tract.*5.*diſp.* 5. *dub.*10. quam diuiſimus in varios. §§. & in §. 2. hac de re latiùs diſputauimus. Ibi legatur; vbi etiam de præcepto Cõfeſſionis, & communionis annuæ. Lege etiam ſi placet quæ ex Conine affert Diana ſuprà Reſol. 88. & 4. part. Tract. 4. Reſol. 57.

Celebrãtes coram excomm. peccãt mortaliter niſi &c.

701. Quod attinet ad 2. partem de ijs, qui celebrant coram excommunicatis certum eſt; niſi excuſentur ignorantiâ, aut coactione peccare mortaliter, quia eſt participatio in Diuinis, & per ſe prohibita non ſolùm generaliter; ſed etiam ſpecialiter *c Is, qui* de *ſententiâ excommunic.* & Clementina 2. *de ſent. Excommunic.* idque docet Suarius ſuprà, & omnes Auctores ſupponunt tanquàm certum. Limitata verò iam eſt poſt Concilium Conſtantienſe prædicta excommunicatio tantùm ad celebrantes coram excommunicatis denuntiatis; vel manifeſtis percuſſoribus Clerici. Nam coram non denuntiatis non peccat celebrando; quia non tenetur illum vitare. Qui verò celebrat coram excommunicato denuntiato, vel dat illi Sacramenta, aut ſepulturam in loco ſacro, certum eſt incurrere excõmunicationem minorem, vt habetur, in dicto *c. Is, qui de ſententiâ excommunic. in* 6. imò etiam incurrere Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ ſi celebret ſcienter coram illo, vt conſtat ex *c. Epiſcoporum de priuileg. in* 6. vbi interdicuntur, qui excommunicatos vitandos admittunt ad Diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta. Ita Suarius *diſp.*12.*ſect.*1.*n.*10. Sayrus *lib.*2.*c.*3. Vgolin. *Tabul.* 4. *c.*8.§. 4. Henriquez *lib.*13.*c.*7.*n.*2. Conine *diſp.*14. *dub.*7.*n.*50. Couarr. c. *Alma mater* 1.*p.*§.6. Sed ex his Auctoribus non pauci, vt ſunt Suarius *diſp.*34 *ſect.*4. *n.*30. & *diſp.*37.*ſect.*1. *n.*5. Henriquez *lib.*13. *c.*43.*n.*5. & primus omnium Paludanus *in* 4.*diſt.*18.*q.*7.*caſu* 8. & alij limitant prædictum. *c.* vt comprehendat exemptos à Iuriſdictione Epiſcoporũ. Quæ ſentẽtia ſatis probabilis eſt, & eam ſequitur Anila *ſuprà*, docens ſolùm habere locũ in Clerico exempto à Iuriſdictione ordinaria, quia prædictum c. cõditum eſt in odium Exemptorũ, idque probat

Qui celebrat coram non tollerato aut dat ei ſepulturam in loco ſacro incurrit excommunic. maiorem.

Limitatio.

rectè

recte Suarius ex Nauarro, quem refert *citatâ diſp.34. ſect 4 in fine,* dicens eſſe communem Doctorum expoſitionem & Textui conſentaneam maximè illis verbis *Quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ Priuilegijs communiti.* atque ex intentione, & occaſione illius legis videtur colligi, nam Epiſcoporum querelæ non erant de ſibi ſubiectis, quos ipſi poterant coërcere; ſed de exemptis. Ideò contra illos ſpecialiter illa pœna lata eſt, quæ iuxta principia Iuris non eſt extendenda.

702. Requiritur tamen, quòd delictum cõmittatur ex præſumptione, & ſcientia; vnde quæcumque ignorantia excuſat, dummodò non ſit affectata. Præterea Paludanus rectè expendit illud verbum *admittere*, qui enim non admittit, non incurrit, ille autem admittit, qui dicit Miſſam coram eo; non tamen, qui ſimul cum eo aſſiſtunt, neque admittunt, qui cum eo ſunt in Choro, aut in Proceſſione; niſi ad eos incumbat officium regendi chorum; cenſetur tamen admittere ille, cui incumbit dare, aut repellere à ſepultura. Paludanus verò cum Gloſſâ videtur ſentire eum, qui interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ celebrat, vel aliquid ſolemniter exercet, quod ſit actus Ordinis, incurrere Irregularitatem; non verò alium; nam Irregularitas non incurritur, niſi ſit in Iure expreſſa. In quo etiam conſentiunt Doctores paulò ante citati, & Filliucius *c.4. quæſita 6.n.98.*

703. Ad hunc etiam locum ſpectat id, quod diximus *dub.* 37. de ijs, qui celebrant coram Excommunicatis à Papâ, qui incidunt in maiorem excommunicationem: ibi legatur §. primus *caſus* n. 497. vbi diximus ſufficere ad hoc communicationem in humanis.

Quæres quid ſi excõmunic. non vult exire.

704. Quæret tamen aliquis, quid faciendum, quando celebrans non poteſt excommunicatum, repellere, & ipſe communicatus non vult exire?

Reſp. Si Miſſa non ſit inchoata omitti debet.

705. Reſpondetur ſecundum omnium ſententiam, ſi Miſſa non ſit inchoata, debere illam omittere; ſi verò inchoata iam ſit, & adueniat excommunicatus vitandus, monendus eſt, vt exeat; ſic enim habetur *Clementina 2. de ſententiâ excommunicationis.* Quod ſi monitus remanere præſumpſerit, incidit in aliam excommunicationem Pontifici reſeruatam, & per vim poteſt, & debet expelli, dummodò vitetur ſanguinis effuſio, talis enim expulſio pertinet ad immunitatem Eccleſiaſticam. Si verò excommunicatus expelli non poſſit, tunc, ſi nondum peruentum eſt ad Canonem Miſſæ, etiam eſt omittenda Miſſa, vt colligitur ex dictâ Clementinâ, docentque Auctores. Si verò inceptus ſit Canon, multi ex Auctoribus docent eſſe abſoluendam Miſſam per ſacerdotem cum vnico Miniſtro vſque ad ſpecierum ſumptionẽ; quia magis obligat preceptum integrandi Sacrificij, quam non celebrandi coram Excommunicato. Ita Syluest. *Excommunic.* 5 *n.*3. Nauarrus *c.* 27. *n.*34. & alij nonnulli. Nec abnuit Diana cum alijs ſuprà Reſol.92. vbi alios refert de hoc agentes.

Si excommun. expelli non poſſit & peruentum ſit ad Canonẽ multi docẽt eſſe abſoluendã Miſſam.

Alij volunt relinquendã Miſſam niſi cœpta ſit conſecratio.

706. Multi verò dicunt relinquendam eſſe Miſſam; niſi cœpta ſit conſecratio, quia ante Conſecrationem non eſt inchoatum ſubſtantiale Sacrificium. Ita Sotus, Armill. & alij apud Suarium *diſp.* 12. *ſect.* 1. vbi *n.* 12. ex his duabus opinionibus poſſe ſacerdotẽ eligere, quam maluerit; & ille videtur inclinare magis in illam priorẽ, quã etiam ſequitur Henriq. *lib.13 c.10.n.4* Reginald. *n.* 71. & alij Recentiores. & mihi placet; tamẽ poſt ſumptionẽ vtriuſque ſpeciei, quæ reſtant, non ſunt dicenda coram excommunicato; ſed debet ſacerdos recedere, & in Sacriſtiâ vel alio decenti loco reliqua peragere. Vide alios Authores ſuprâ relatos à Diana, inter quos ſunt Layman, Filliucius, Turrianus, Mercæus. De cæteris autem Diuinis officijs docent Authores omnino eſſe omittenda conſequenter ad ea, quæ dicemus in ſequenti aſſertione.

Authori placet prior opinio.

707. Aſſerendum eſt 2. præter ſacrificium Miſſæ prohiberi per Excommunicationem alia Diuina officia: huiuſmodi ſunt ſeptem horæ Canonicæ, quæ in Eccleſiâ publicè cantantur, aut recitantur: item publica proceſſio, & omnis publica oratio, ad quam Populus concurrit: ſimiliter omnis benedictio ſolemnis, & publica, vt aquæ, oliuarum, ſeu ramorum, aut candelarum; ſimiliter chriſma conficere, aut Oleum Sanctum benedicere: item cantare Epiſtolam, & Euangelium publicè: item conſecratio Eccleſiæ, altaris, aut virginum. & benedictio ſolemnis Epiſcopi, officia defunctorum, & ſepulturarũ. Quâ de re legi poſſunt Nauarrus *ſuprà n.* 36. §. *ad.* 5. Henriquez *lib*13. *c.*7 *n.*2. Suarius *diſp.* 12. *ſect.*2. omnia enim prædicta, quando publicè fiunt, cenſentur fieri nomine totius Eccleſiæ: ideò, ſicut de Miſſâ philoſophati ſumus, philoſophari debemus in hac re; omnia enim hæc prohibita ſunt ſub mortali ipſis excommunicatis, ne ea faciant, &, ne illis aſſiſtant. Item prohibitum eſt ſacerdotibus, ne ea faciant coram excommunicatis non toleratis. Prohibitum etiam eſt cæteris fidelibus ſub eiſdem pœnis & culpâ aſſiſtere prædictis officijs, vt conſtat ex *c.Illud. de Clerico excommunic. miniſtr.* & *c. Is, qui.* & *c. Alma mater de ſentent. Excommunic.in* 6. & *c. Epiſcoporum de Priuileg. in* 6. Legatur Filliucius *Tract.* 12. *c.* 4. *quæſita* 2. *n.* 85. *& quæſito* 5. *n.* 94.

Aſſertio 2. præter ſacrificium Miſſæ per excomm. prohibentur alia Diuina officia.

708 De concione verò non nihil diximus *dub.* 38. explicantes particulam *vtile.* Licere concionatori concionari coram excommunicatis, etiam vitandis, & alijs fidelibus licere aſſiſtere eidem concioni cum illis; tùm propter vtilitatem ſpiritualem eorum; tùm, quia expreſſè id conceſſum eſt in Iure.

Licet concionari coram excommunic.

709. Reſtat verò hoc loco diſputandum, an hoc ſit officium Diuinum, & actus ordini deputatus? Affirmat Nauarrus *c.27.n.*163 § *act.ino inſertur.* Vnde colligit fieri Irregularem excommunicatum, concionando ſolemniter & publicè.

Dubium an concionari ſit officiũ Diuinũ. Affirmat Nauarrus

710. Oppoſitum meritò docent Suarius *diſp. illâ* 12. *ſect.*2. *n.*4. Filliucius *Tract.* 12. *c.*4. *quæſita* 2. *n.* 86. Probat Suarius ex ipſo Iure primò; quia *c. Reſponſo de ſentent Excommunic.* permittitur concionari excõmunicatis dummodò nullum Diuinum officium coram eis celebretur; non ergo eſt computandum hoc munus inter officia Diuina. Item *in Concilio Carthaginenſi* 4.

Oppoſitum meritò docet Suarius &c. Ratio.

N ſic

Nec concionari eſt actus ordinis.

ſic ſtatuitur *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei ſiue gentilem, ſiue Hæreticum ſiue Iudæum.* Quod autem non ſit actus ordinis probat Suarius; quia cum Chriſtus dixit *Paſce oues meas & Prædicate Euangelium* non dedit poteſtatem ordinis, ſed Iuriſdictionis; nec Iure Diuino hic actus requirit ordinem, ſed auctoritatem Paſtoris iuxta Paulum 1. *Corinth.* 10. & Innocentium Tertium in *c. Excommunicatus §. quia verò de Hæreticis* & Iure poſitiuo tantùm ſtatutum eſt, vt ſolis ſacerdotibus committatur *c. Adiicimus* 16. *q.* 1. Iam verò Diaconis committitur, & in neceſſitate (ait Suarius) laico etiam committi poteſt, & ſiue ex priuilegio ſiue ex conſuetudine ſolet committi alijs, vt apparet in priuilegijs noſtræ Societatis verbo *Prædicatores* etiamſi in ſacris ordinibus non ſint conſtituti.

711. Vtrùm autem peccet excommunicatus vitandus mortaliter, aut venialiter non explicat Suarius; Sotus verò innuit *diſp.* 22. *q.* 1. *art.* 4. eſſe mortale, nempe; quia vſurpat ſibi actum Iuriſdictionis, & materia eſt grauis. De excommunicato verò non denuntiato putat non peccare mortaliter, ſi concionetur, neque alios audientes eum concionantem; atque hoc poſteriùs de audientibus veriſſimum eſt, vt ait Suarius; de ipſo verò concionante ſuppoſito, quod per excommunicationem prohibeatur concionari, philoſophandum eſt, ſicuti de cæteris actionibus, à quibus excommunicatus etiam non vitandus, quantum eſt ex parte ſuâ arcetur, ſcilicèt licere in aliorum fauorem tantùm, vel ipſis exigentibus Ius ſuum, vel morali eorum neceſſitate id poſtulante.

Iuxta Auilam excom. etiam vitãdus non peccat mortaliter concionando ſecluſo ſcandalo.

712. Auila verò *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 11. *dub.* 3. *concluſ.* 3. ait excommunicatum, etiam vitandum non peccare mortaliter, ſi concionetur ſecluſo ſcandalo, quia concionari non computatur inter Diuina vt ex Caietano *verb. excommunicatio* circa finem. § *Illicita autem.* & ex Palatios, & alijs probauerat *concluſ.* 1. ſed peccabit venialiter ex genere ſuo, quod dicit eſſe de mente Soti, qui abſolutè dixit non poſſe prædicare. Quæ ſententia probabilis videtur.

Author docet hoc eſſe probabile.

Aſſertio 3.

Excomm. nõ ſolum poteſt ſed quandoq́; tenetur horas Canonicas legere priuatim.

Ratio.

713. Aſſero 3. excommunicatus poteſt, imò, ſi alioquin tenebatur, debet horas Canonicas recitare priuatim; quia excommunicatio nullo modo prohibet, quin excommunicatus poſſit priuatim orare mente, & voce. Quando ergo alias tenebatur, non excuſatur ex vi excommunicationis, eſt communis Doctorum ſententia. Ita Nauarrus *c.* 25. *n.* 102. *& de Horis Canonicis n.* 16. *&* 17. Syluest. verbo *Hora n.* 4. Couarr. 1. *p.* §. 3. *n.* 8. Suarius *diſp.* 12. *ſect.* 2. *n.* 14. Henriq *lib.* 13. *c.* 7. *n.* 2. Sotus *lib.* 10. *de Iuſtitia q.* 5. *art.* 3. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *c.* 76. Paludanus *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 5. *art.* 1. Auila 2. *p. c.* 6. *diſt.* 4. *dub.* 6. Reginald. *lib.* 32. *n.* 20. Conine *diſp.* 14. *dub* 7. *n.* 33. Filliucius *quæſito* 4. *v.* 92. Sayrus *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 3. Accedit quod alioquin commodum reportaret excommunicatus ex ſuo peccato.

714. Nonnulli ſanè teſte Couarr. 3. *variar. c.* 13. *n.* 8. *circa fin.* putarunt excommunicatum, qui tantum tenebatur titulo beneficij dicere officium, ſuppoſitâ excommunicatione, cuius causâ non facit fructus ſuos, non teneri recitare. Hoc tamen falſum eſt, & improbabile, vt docet Couarr. ibi, & Paludanus, Angel. Syluest. Sairius, & Henriquez *ſuprà*; quia ſuâ culpâ non facit fructus ſuos, & hæc eſt pœna, quam Eccleſia illi imponit.

Non tamen dicere nomine Eccleſiæ offerre illas orationes.

715. Dixi autem *teneri recitare priuatim*; quia non ſe debet gerere vt miniſter Eccleſiæ, nec nomine Eccleſiæ offerre illas orationes; & ideò notant Auctores non poſſe dicere. *Dominus vobiſcum*, ſed loco illius, *Domine exaudi orationem meam.* Addit Maiolus *lib.* 3. *c.* 21. *n.* 6. & alij apud Dianam ſuprà *Reſol.* 93. fieri Irregularem ſi excommunicatus dicat *Dominus vobiſcum.* Suarius tamen & alij apud Dianam putant facilè excuſari ex inaduertentiâ cum leui negligentiâ à culpâ mortali, atque adeò ab irregularitate. Item, ſi fiat ex quadam verecundiâ ſine contemptu etiam aduertendo excuſabitur à mortali ex lenitate materiæ; quia eſt actio valde priuata, & nihil ferè offendens Eccleſiam, ac proinde non incurretur irregularitas; quod etiam videtur ſentire Nauarrus *in Summâ Hiſpana c.* 27. *n.* 45. & approbat Auila *c.* 6 *diſp.* 4. *dub.* 6. vbi ait quòd, quamuis peccet excommunicatus recitans cum alijs ſi dicat, *Dominus vobiſcum* non tamen mortaliter, quia materia eſt parua. Quod ſi dicat recitando ſolus non peccat. Vide Dianam ſuprà vbi pro hoc plures refert.

716. Illud tamen veriſſimum eſt, & ſatis per ſe clarum, quod addit Couarr. 3. *variar. c.* 13. *illatione* 12. *circa medium*, quòd, ſi excommunicatus ſolùm tenebatur ratione beneficij, & priuetur beneficio, non ampliùs tenebitur iam recitare, etiamſi ſuâ culpâ priuatus fuerit.

Ex dictis Collige.

717. Ex dictis patet per Diuina officia, quæ prohibentur in excommunicatione non intelligi orationes priuatas, nec recitationem Horarum Canonicarum priuatim factam; aſſumere verò ſocium pro recitandis horis priuatim, non licet excommunicato, nec alijs fidelibus illi ſe adiungere; id enim, etiam prohibitum eſt per generalem prohibitionem non communicandi cum excommunicato. Ideò peccat, & incurrit minorem excommunicationem, qui recitat alternatim Pſalmos, etiamſi non ex obligatione; ſed ex deuotione fiat cum excomm. Item, qui aſſiſtit benedictioni menſæ cum illo reſpõdendo illi, vel è contra, quia communicat, ſi non in oratione publica, ſaltem in priuata, quamuis non ſit peccatum mortale, vt infra dicemus.

718. Idem dicendum eſt, quando non toleratus comitaretur Euchariſtiam, quæ deferturad infirmos, ita Auila infra cum Palatios. Vnde, quod Nauarrus ait *c.* 27. *n.* 36. §. *Ad quintam*, poſſe ſcilicèt non recitare horas cum illis, ſi intelligat ad inuicem ſe iuuando, falſum eſt, vt rectè probat Suarius *ſect.* 2. *n.* 17. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 9 *dub.* 7. *concluſ.* 2. & alij apud Dianã 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 89. quorum plures putant ſolum eſſe leue peccatum, quia materia videtur leuis. Quod verò ait Nauarrus hoc prodeſſe ad ſalutem animæ excommunicati, ex cogitatum eſt ad ius eludendum; intentio enim ſic orantium tantùm eſt ſe inuicem iuuare, & vtilitas animæ maior fortaſſe eſſet, ſi ſeorſum vterque oraret.

719. Orare tamen in eodem loco ſine conſortio, poteſt fieri, vt cum datur ſignum Campanæ ad ſalutandam Virginem; tunc enim vnus quiſq;

quiſque pro ſe,& per ſe orat. Ita Suar. *ſup. n.* 3. referēs Caietanū;& Auila citatā *dub.* 7. *concluſ.* 2.

Excomm. vitandus & nō excomm. poſſunt eodē loco ſed priuatim & ſeorſum horas Canonicas recitare.

720. Item eodem tempore, & loco, etiamſi ſit in Eccleſiâ poſſunt recitare horas Canonicas, vel alias præces fundere ex communicatus, vitandus & alius non Excommunicatus, ſi priuatim, & ſeorſim vnus ab altero recitent; neque enim cenſentur communicare, vt rectè Caietanus, & Sotus ſuprà. Ingreſſus autem Eccleſiæ non eſt prohibitus excommunicato, etiamſi fiat ad orandum priuatim. Vnde neque ille, qui caſu ingreditur Eccleſiam cum illo, & accipit aquam benedictam, & genu flectit, vt adoret Euchariſtiam, non cenſetur communicare cum illo. Ita Auila *ſuprà.*

Quod ſi ſimul & alternatim legant illas peccant venialiter.

721. Qui etiam docet eâdem *diſp.* 8. *dub.* 4. excommunicatum, & non excommunicatum peccare quidem; ſed non mortaliter, ſimul, & alternatim recitando horas Canonicas, etiam debitas ex præcepto; quia Eccleſia primò, & directè prohibet tantùm communicationem in Diuinis publicam, & ſolemnem; nempe in Sacramentis, in Miſſa, in ſepultura, in officio Diuino, cum publicè & ſolemniter celebratur; nam excommunicato non eſt prohibitum orare, aut recitare, ſicut eſt prohibitū audire Miſſā.

722. Quod autem non recitet cum alio, nec alius cum ipſo, ſolùm eſt prohibitum in genere, & ſecundario; ſicut in alijs actionibus humanis: eſt ergo materia leuis iuxta diſcurſum D. Thomæ. *Quodl.* 11. *art.* 9. Accedit, quod aliàs, etiam eſſet mortale recitare alternatim cum illo roſarium, Pſalmos Pœnitentiales, aut Litanias ex deuotione: hæc enim aſſertio etiā eſt in Diuinis.

Excomm. ſacerdos recitans horas Canonicas priuatim cū alio non incurrit irregularitatem. Ratio.

723. Illud tamen eſt Certiſſimum, quòd, licèt peccaret mortaliter ſacerdos excommunicatus recitans horas Canonicas priuatim cum alio, non incurreret Irregularitatem; quia ille non eſt actus ordinis, & quiuis laicus poteſt id facere Ex quo etiā inferūt aliqui, iam euandi non peccare mortaliter eū, qui recitat horas Canonicas cum excomm., neque Excommunicatum cum ipſo recitantem, qui licèt actio recitandi grauis ſit, tamen ea non eſt prohibita excommunicato; conſortium tamen in eâ ratione cōmunicationis leuis eſſe videtur; quod etiam præter Auilam citatum, & præter Couarr. & Suarium *ſuprà*, videntur ſentire Henriquez. *c.* 7. *n.* 2. licet Caietanus, Sotus, Nauarrus, Alcocer, & alij dicant eſſe peccatum mortale.

Non peccat famulus cū Domino ſuo excomm. Priuatim legens Horas.

724. Hinc etiam deducit Suarius cùm Vgolino *Tabul.* 13. *ſ.* 14. *n.* 1. poſſe ſine peccato famulum recitare cum Domino ſuo excommunicato Horas Canonicas priuatim; quod teſte Henriquez *lib.* 13. *c.* 22. *n.* 2. *in Gloſſ. literâ L.* affirmarunt aliqui Recentiores. Ipſe verò negat, *n.* 3. *litera H.* Suarius verò probat; quia hoc non eſt miniſterium Eccleſiaſticum, & ex officio, ſed priuatum, & quaſi temporale, & alias à famulo ſeu Capellano debitum, quia debet is illi obedire ex officio in ijs, quæ pertinent ad Diuina. Omitto alia faciliora & legi poteſt Diana 5. *part. Tract.* 5. *Reſol* 21. vbi agit de peruitate materiæ in communione cum excommunicato: item eâdem 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 89. & 93.

Suſpenſus irregularis & degradatus tenentur recitare Horas.

725. De ſuſpenſo verò, irregulari, & degradato communis ſententia eſt teneri recitare, non tamen poſſe cum ſocio. Auila tamen *c. illo* 6. *diſp.* 4. *dub.* 6. cum Soto 10. *de Iuſtitiâ q.* 5. *art.* 3. *Columnas* 6. putant poſſe, non ſolùm cum alijs priuatim, ſed etiam in choro, quia ſuſpenſis, degradatis, & Irregularibus, ſi aliàs non ſint excōmunicati non eſt prohibitum communicare cū alijs; ſed ordinum executio, ſuſceptio, & Sacramentorum adminiſtratio, aut Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis prohibita eſt. Ita eodem Auila teſte Nauarrus *de Oratione c.* 21. *n.* 17. & multi viri doctiſſimi.

DVBITATIO XLIII.

Quomodo excommunicatus decedens careat Eccleſiaſtica ſepultura?

Aſſertio 1. non tolleratus ita mortuus non poteſt ſepeliri in loco ſacro.

726. ASſerendum eſt primò excommunicatum denunciatum decedentem in excommunicatione non poſſe ſepeliri in loco ſacro, etiamſi mortuus fuerit cum ſignis contritionis. Ita ſtatuitur *c. Sacris, de ſepulturis, adiuncto c. à nobis de ſentent excommunic.* ſed in hoc caſu poteſt poſt mortem abſolui; & ſepeliri. Si tamen fuit abſolutus à quocumque ſacerdote etiam ob inſtantem neceſſitatem abſolutus debet Cenſeri, vt habetur *c. vltimo de ſepulturis.* Quod ſi excommunicati corpus ſepultum fuit in loco ſacro, talis Eccleſia polluitur, vt habetur *c. Conſuluiſti de Conſecrat Eccleſ.* Vnde ante reconciliationem talis Eccleſiæ non poſſunt licitè officia Diuina in eâ celebrari, nec aliorum corpora ſepeliri.

Per ſepulturam excom. polluitur Eccleſiâ.

727. Si autem corpus illud non poſſit abſolui, quia nō dedit ſigna Contritionis, vel ob aliud impedimentum exhumandum eſt, & reijciendum ex eo loco ſacro, vt dicitur citato *c. ſacris*, docentque communiter Doctores: quod ſi non poſſit ab alijs diſcerni, ibi debet manere, & reconciliatâ Eccleſiâ poteſt ibi celebrari, vt in eodem *c.* habetur. Ita Suarius *diſp.* 12. *ſect.* 4. & alij poſteà referendi.

Peccat mortaliter ſepeliēs excomm. in loco ſacro & incurrit excomm.

728. Illi autem, qui ſepeliunt excommunicatum in loco ſacro, peccant mortaliter, quia communicant in Diuinis; deinde incurrunt excommunicationem minorem impoſitam homini communicanti cum excommunicato. Tertiò incurrunt excommunicationem maiorem per *Clementinam* 1. *de ſepulturis*; ad eum tamen incurrendam requiritur præſumptio. Vnde excuſat ignorantia etiam craſſa, vt docet Auila *c.* 6. *diſp.* 10. *in fine.* Excuſat etiam metus (vt ait Suarius, qui etiam addit, ſi abſoluatur ſine ſatisfactione præmiſſâ, abſolutionem eſſe nullam; nam in prædicto Textu de prædictis incurrentibus dicitur nulla tenùs eſſe abſoluendos, niſi ſatisfecerint arbitrio Epiſcopi eis, quibus per id fuerit iniuria irrogata.

Excuſat tamen ignorātia & Metus.

Excomm. hanc maiorē putant aliqui incurrere ſolos collocātes corpus in ſepulchro.

729. Hanc tamen excommunicationem maiorem Caietanus verbo *excommunicatio c.* 46. & Nauarrus *c.* 27. *n.* 137. Henriquez *lib.* 13. *c.* 43. *n.* 3. Auila *c. illo* 6. *diſp.* 10 *in fine* putant ſolùm incurrere eos, qui collocant corpus in ſepulturâ, nec concedant omnes proſequentes funus incurrere. Suarius tamen ſuprà *n.* 10. Syluest cum multis, quos refert *verbo excommunic.* 9. *n.* 70. eam exten-

Caietanus
Nauarrus.
Auila.

Suarius & alij extēdunt ad mandantes exequentes, &c.

extendunt ad mandantes, & exequentes, & ad omnes ſuâ auctoritate facientes, vt ſepeliatur in loco ſacro, quia putant tam ſtrinctam & rigoroſam acceptionem, illius verbi nimiam eſſe, & alienam à mente legis latoris, vt ex verbis Textus expendit Suarius; item; quia aliàs, vt ibi notat Gloſſa, hæc conſtitutio ludibrio eſſet, & ferè nunquàm vllus eam excommunicationem incurreret. Quæ ſententia Suarij probabilis ſatis eſt; probabilior tamen mihi videtur prior ſententia, magiſque conformis doctrinæ à nobis traditæ *diſp.* 1. *dub.* 19. vbi latè probauimus Cenſuram latam contra facientes non comprehendere mandantes, nec conſulentes, nec alios participantes, ſeu cooperantes dummodò non ſint exequentes, vel faciant, cōſulant, vel cooperantur in delicto; propter quod iam is, cui cooperantur, incurrerat in excomm.: ibi legatur.

Author Suarij opinionem iudicat probabilem, probabiliorem tamen opinionem primam. Ratio.

730. Omnino verò non placet quod Reginaldus *lib.* 32. *n.* 19. poſt Vgolinum *Tabul* 2. *de Cenſur.c.*9. *§.*5. exiſtimat non ſolùm affici mandantes verùm etiam eos, qui non impediunt cum impedire poſſint. Quod nullo argumento probatur.

731. Quod diximus de vtrâque excommunicatione maiori, & minori incurrendâ à ſepeliente in loco ſacro, nonnulli non admittunt, inter quos Suarius *ſect.*2. *n.* 13. putat enim minorem conuerſam fuiſſe in maiorem. Hoc tamen mihi non placet, neque enim ex eo quod in illâ Clementinâ impoſita ſit maior, definit habere vim generalis illa lex, quæ imponit excommunicationem maiorem homini communicanti cum excommunicato. Ideò præter Auilam conſentit nobiſcum Nauarrus *ſuprà n* 36. Filliucius *Tract.*12.*c.*4. *quæſito* 10. *n.*110 & alij Recentiores.

Eandem excomm incurrunt ſepelientes vſurarium manifeſtum in loco ſacro.

732. Eandem excommunicationē incurrunt per eundem Textum, qui ſepeliunt in loco ſacro vſurarium manifeſtum; priuatur enim vſurarius Eccleſiaſticâ ſepulturâ. Quia de re diximus in noſtro *opere de Iuſtitia Tract. de Vſuris diſp.* 3. *dub* 5. agentes de pœnis Vſurariorum, vbi etiam diximus imponi pœnam ſuſpenſionis ei, qui dederit ſepulturam vſurario. Item incurrunt prædictam excommunicationem per eundem Textum, qui ſepeliunt aliquem in loco ſacro interdicto.

733. Quamuis autem Clerici cantantes in funere non incurrant hanc excommunicationem maiorem, mortaliter tamen peccant; quia communicant in Diuinis: Laici verò proſequentes funus non videntur mortaliter peccare. Ita Suarius *diſp.* 12. *in fine*, & alij Recentiores.

Idem dicendum de ſepelientibus Hæreticum in loco ſacro.

734. Similem excommunicationem incurrunt, qui ſepeliunt Hæreticum in loco ſacro *per c.*2. *de Hæreticis in* 6. item qui ſepeliunt fautores Hæreticorum: quæ excommunicatio eodem modo intelligenda eſt, quo præcedens; quia eodem tenore fertur, vt notat Suarius.

Excomm. tamen non vitandi ſepeliri poſſunt.

735. Quod attinet ad excommunicationem prædictam tantum intelligitur de excommunicatis vitandis; nam excommunicati non vitandi ſepeliri poſſunt perinde, ac ſi non eſſent excommunicati vt expreſsè contra Caietanum tradunt Nauarrus, & Suarius *ſuprà n.* 5. Henriquez *lib.* 13. *c* 7. Filliucius *ſuprà quæſito* 8. Reginaldus *lib.*32. *n.* 16. & alij apud Bonacinam *diſp.*2. *q.*2. *puncto* 3. *§.* 3. Ratio eſt quia in Concilio Conſtantienſi, vt ſæpe diximus prohibitum eſt communicare tantùm cum excommunicatis denuntiatis, & cum manifeſtis Clerici percuſſoribus, non verò cum alijs.

Ratio eſt.

736. Quod verò attinet ad peccatum, Auila diſſentit à prædictis in fine *diſp.* 10. *aſſert.*3. adiunctis ijs, quæ dixerat *diſp.*9. *dub.*6. *ad.*2. putat enim peccare prædictos ſepelientes, quia Cōciliū nihil voluit concedere, quod directè cadat in honorem, & vtilitatem excommunicatorum; ſepeliri autem in loco ſacro fauor eſt, & honor excommunicati.

Auila putat prædictos ſepelientes peccare.

737. Nihilominùs probabiliùs eſt per Concilium Conſtantienſe ſublatam eſſe omnem prohibitionem communicationis cum excommunicatis prædictis; hæc enim ablatio prohibitionis ſemper eſt fauor ipſorum fidelium, quamuis enim Eccleſiaſtica ſepultura ſit fauor, & honor ipſius, qui ſepelitur; tamen ſimul eſt fauor & honor cognatorū, conſanguinorū & Ciuium, cæterorumq; quorū intereſt, vt ille honorificè ſepeliatur. Ideò cōceſsū eſt hoc; non tanquàm fauor excommunicat; ſed tanquàm fauor aliorum iuxta doctrinam traditam *dub.* 26. Nec video ſufficiens fundamentum, vt vtamur auctoritate Concilij Conſtantienſis ad excuſandam Cenſuram, & non ad excuſandam culpam, nam Concilium Conſtantienſe non ſolùm voluit conſtitutione ſuâ liberare fideles à pœnâ; ſed etiam à culpâ, quantum eſt ex vi legis Eccleſiaſticæ; nam illa lex lata fuit ad ſedandas conſciētias, & tollendos ſcrupulos: ad hoc autem multò magis ſeruit libertas à culpâ, quam libertas à pœnâ excommunicationis. Accedit, quod, ſicut excommunicatio ponitur ad cogendos fideles ſeruare legem ita, niſi aliud exprimat, tollendo excommunicationem cenſetur tollere legem: alioquin poſſemus vniuerſaliter dicere Cōcilium ſubſtuliſſe quidem pœnam; reliquiſſe tamen legem, & obligationem vitandi excommunicatos non denuntiatos. Quod ſi reſpondeas colligi ablatam eſſe legem in alijs communicationibus; quia intendit Eccleſia fauere fidelibus non excommunicatis, & ſcrupulos tollere; id ipſum etiam locum habet in noſtro caſu, vt probatum eſt.

Author probabilius putat tales nullo modo peccare.

Ratio.

738. Dubitabit tamen aliquis quid intelligatur per locum ſacrum?

Locus ſacer hic quis dicendus.

739. Hac de re rectè diſputat Suarius, Reginald. Vgolin. & Filliucius locis citatis. Coninc *diſp.*14. *dub.*8. & alij multi, cum quibus breuiter reſpondeo intelligi Eccleſiam, cœmeterium, & omnis locus deputatus ab Epiſcopo ad ſepulturam fidelium etiamſi non ſit conſecratus, & vbicumque conſueuit dici Miſſa, quia per illam, quaſi ſacratur locus ille, & nihil aliud dicitur locus ſacer etiamſi coniunctus ſit Eccleſiæ. Vide, ſi placet, quæ diximus in *tom.* 1. *de Sacramentis Tract*, 5. *d.*4. *n.* 100. Ex quo infertur excommunicatum poſſe ſepeliri in loco, qui eſt proximus Eccleſiæ, etiamſi nullus murus illum ſeparet à loco ſacro.

740. De vſu aquæ benedictæ docet Bonacina ſatis probabiliter non licere excommunicato, quia oratione Eccleſiæ benedicta eſt, vt fide-

Excomm. probabiliter non licere vſus aquæ be[illegible]

fidelibus proſit & ideo cenſetur priuatus hac communicatione. Conſentit Suarius, & vtrumque refert Diana 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 90. ſed limitat Suarius, vt fiat ex intentione communicandi, ſecus ſi viatur aliâ intentione. Non deſunt tamen, qui putent non prohiberi eiuſmodi vſum, nec extat aliquod ius id prohibens. Turrianus apud eundem Dianam putat hoc ſecundum eſſe quidem pium, ſed primum probabilius. Vide Gordonum & Hurtadum quos Diana refert, ego cum Turriano ſentio. Ratio Bonacinæ & Suarij mihi placet; facit enim ſe participem ſuffragiorum Eccleſiæ, quantum eſt ex ſe, in hoc eſt illi prohibitum lege vniuerſali.

Alij licere aſſerunt.

Author primum iudicat probabilius.

DVBITATIO XLIV.

An collatio beneficij facta excommunicatò ſit omnino nulla? & quid de ſuſpenſo, & interdicto? & quid de penſione.

Aſſertio 1. collatio beneficij facta excom. nulla eſt in conſcientia.

741. ASſerendum eſt primo nullam eſſe in conſcientiâ collationem, factam excommunicato. Ita ſtatuitur *c. Poſtulaſti de Clerico excomm. miniſtrante.* eſtque communis doctrina Theologorum *in* 4. *diſt.* 18. vbi Richard. *art.* 7. *q.* 4. Paludanus *q.* 4. Antonin 3. *p. tit* 24. *c.* 76. Sotus *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 4. Petrus Nauarra *lib.* 1. *de reſtitutione c.* 2. *dub.* 4. Angel. *excomm. vltimo n.* 10. Syluest. *excomm.* 3. *n.* 1. § 9. & *Clericus* 4. §. 25. Couarr. 3. *variorum c.* 13. & *c. Alma mater p.* 1. §. 7. Nauarrus *c.* 25. *n.* 124. & 27. *n.* 21. Henriq. *lib.* 13. *c.* 7. *n.* 2. Suarius *diſp.* 13. *ſect.* 1. Sayrus *lib.* 2. *c.* 5. Vgolinus *Tabul.* 2. *c.* 13. §. 1. Conincdiſp. 14. *dub.* 9. Filliucius *Tract.* 12. *c.* 15. *quæſito* 1. *n.* 113. Reginald *lib.* 72 *n.* 43. Vaſquez *Tract. de Excommunicatione dub.* 6. vbi plures alios refert cum antiquâ deciſ. Rotæ 363. in quâ id fuit declaratum, tàm de excommunicatione à Iure, quàm de excommunicatione ab homine; quia Iura indefinitè loquuntur.

Hinc colligunt Authores idem eſſe de accipiente bonâ fide beneficium vt pote ſuâ excomm. ignorante.

742. Ex hac aſſertione colligunt Authores, quod licèt excommunicatus bonâ fide accepe-rit collationem ignorans ſuam excommunicationem, vel probabiliter putans ab illâ ſe fuiſſe abſolutum ſi posteà ſciat ſe excommunicatum accepiſſe beneficium, in conſcientiâ tenetur illud relinquere, & ſimiliter fructus reſtituere; in quo etiam conſequenter conſentiunt Authores, quia licèt ignorantia excuſet à peccato; non tamen dat valorem actui aliàs inualido, vt cum communi docet Nauarrus *c.* 27. *n.* 271.

Aliquos tamen fructus poteſt retinere.

743. Sed quod attinet ad fructus rectè docet Suarius, Henriquez, Petrus Nauarra, Nauarrus, & alij poſſe retinere eos, qui correſpondent officio, vel miniſterio, quod exercuit, ſi ſeruiuit Eccleſiæ, quia ſtipendium illi debetur. Legatur Diana 5. part. Tract. 9. Reſol. 99. vbi idem docet cum alijs. Præterea, ſi præter congruum ſtipendium plures fructus accipit bonâ fide, & eâdem bonâ fide eos conſumpſit, neque inde factus eſt ditior, etiam non tenetur reſtituere.

Alij probabiliter putāt

744. Non me latet Nauarrum *c. fratres de Pœnit. diſt.* 5. *n.* 45. referens pro ſe Gloſſam, Fœlinum, & Cardinalem exiſtimare collationem beneficij factam excommunicato probabiliter ignoranti ſuam excommunicationem, validam eſſe. Quam ſententiam Leſſ. *lib.* 2. *de Iuſtitiâ c.* 34. *dub.* 22. dicit eſſe probabilem; probabiliùs tamen eſt id, quod diximus, ſcilicèt non valere, vt docet idem Leſſ. ibi n. 127. Sayrus lib. 2. c. 5. n. 8. Filliucius n. 105. Coninc dub. illo 9. n. 70 Suarius, Auila, Henriquez. Vgolinus, & Vaſquez *ſuprà* propter rationem dictam, quia, ſcilicet, ignorantia non facit validum actum, qui alias erat inualidus.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

collationem ignoranti ſuam excōm. factum eſſe validam.

Author contrariū indicat probabilius.

Nota

745. Notandum verò eſt noſtram aſſertionem nō habere locum in collatione vel electione factâ cum clauſulâ abſolutionis *Quoad effectum præſentium conſequendum*, quæ communiter ponitur in literis Pontificijs, vt teſtantur Nauarrus *c.* 27. *n.* 271. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 5. *dub.* 2. §. *Quinte nota*, qui etiam addit cum Couarr. non habere locum quando interuenit virtualis diſpenſatio Papæ, non tamen ſufficere diſputationem Epiſcopi, quia hoc impedimentum, & inhabilitas prouenit ex Iure communi, vt latè Nauarrus in *Summâ, Præludio.* 9. *n.* 11. & *c.* 25. *n.* 74. in aliquibus verò caſibus non ſufficit clauſula abſolutionis, vt infrà dicemus.

Extenſio aliquorum quoad collationem factā excomm.

746. Hoc ipſum, quod ſcilicèt collatio facta excommunicato ſit nulla extendunt aliqui Auctores ad officium Eccleſiaſticum, vel ſeculare habens annexam Iuriſdictionem, vt Principatus, Prælaturas &c. Ita Vgolinus *Tabul.* 2. *c.* 13. §. 3. Reginald. *ſuprà n.* 28. & 83. Sayrus *ſuprà n.* 63. Auila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 6. *dub.* 7. *ad finem.* Alij verò, admittunt quidem in Officijs Eccleſiaſticis hanc doctrinam, non verò in ſæcularibus. Ita Suarius *diſp.* 16. *ſ.* 2. *n.* 1. Filliucius *ſuprà n.* 118. & *c.* 6. *quæſito* 10, *n.* 165. & *c.* 7. *quæſito* 3. *n.* 173. Coninc *diſp.* 14. *dub.* 11. *n.* 106. Diana cum Suario contra Gerſiam part. 9. Tract. 8. Reſol. 34.

Alij hanc extenſionem limitant

Author iudicat priorē ſententiam probabiliorem.

747. Probabilior tamen videtur prior ſententia, quam optimè probat Auila vbi proximè Textu, & ratione; Textu quidem *in c. venerabilem de electione.* vbi electio cuiuſdam Ducis Hiſpanicè *Duque*, Italicè *Duca*, dicitur nulla. quia facta fuit excōmunicato, & ita docet ibi Gloſſa magna, circa medium & in fine, & verb. *Electus.* Item Panormitanus ibi *n.* 11. Gerſias relatus à Diana, probat Auila ratione quia excommunicatio ſuperueniens ſuſpendit Iuriſdictionem ſæcularem, ita vt omnia facta ſint nulla. Quod (inquit Auila) ſolùm habet locum in non tollerato: ergo à fortiori annullabit electionem, nam plus eſt aliquem à ſua Sede deijcere, quàm non admittere. De quo iterum dicemus *dub.* 47. *aſſert.* 3.

Ratio.

Hâc in re duplex exceptio aſſignāda eſt.

748. Duplex autem in hac re exceptio aſſignanda eſt: prima, quando Pontifex virtualiter cenſetur diſpenſare, vt ſi conferat alicui dignitatem, quem ſcit eſſe excomm. ſecunda quando quis ex teſtamento, vel ab inteſtato adquirit aliquod dominium temporale, cui annexa eſt iuriſdictio, & dignitas, tunc enim acceſſoriū ſequitur naturam principalis, & hoc adquiſito, adquiritur illud. Iura verò non irritant adquiſitionem dominij temporalis, ac proinde, nec Iuriſdictionem illi annexam, quamuis pro tempore excommunicationis nequeat exerceri

actus Iuriſdictionis. Quod verò attinet ad dignitates,& Prælaturas Eccleſiaſticas etiam Religioſorum, & etiamſi nullos habeant fructus temporales, certum omnino eſt, & conſentiunt Auctores citati,& alij plerique.

Circa penſionum collationes factas excõm. an valida ſint non Conueniunt Authores

749. Circa penſiones verò non conſentiunt Authores an earum collatio facta excommunicato ſit valida? In quâ re notat Auila citata *diſp.* 5. *dub.* 5. duplicem eſſe penſionem. Quædã eſt ſpiritualis, quæ fundatur in titulo ſpirituali, & Clericali, vt quæ datur Coadjutori alicuius Epiſcopi. vel Parochi iam ſenió confecti, vt illum adiuuet in adminiſtratione ſpiritualium: altera eſt temporalis quæ fundatur titulo temporali, qualis datur perſonis ſecularibus, eo quòd armis, patrocinio &c. defenderint temporaliter Rempublicam. Temporalem etiam cenſet Auila illam, quæ datur alicui Parocho ſeni,& beneficium confertur alteri robuſtiori; quod probabile eſt; licèt in controuerſia poſitum ſit, talis enim penſio non datur ad exercendum aliquod officium ſpirituale; ſed ſolùm in ſuſtentionem ſenis, & remunerationem præcedentium laborum. Eâden diſtinctione vtitur Suarius *diſp.* 27 *ſect.* 1. *n.* 55.

Duplex. Penſio

Aſſertio.2. penſio merè temporalis validè confertur excommunic. Ratio

750. Aſſerendum eſt cum eodem Auila penſionem merè temporalem eſſe validè collatam excommunicato, quia Iura ſolùm annullant collationem beneficij Eccleſiaſtici. Itẽ ratio ob quam ea collatio annullatur, eſt; quia beneficium datur propter officium, cuius eſt incapax & inhabilis excommunicatus Quæ ratio non habet locum in eâ collatione penſionis temporalis. Atque ita docent plures apud Dianam, quos ipſe ſequitur 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 103. & docuerat *part.* 4. *Tract.* 4 *Reſol.* 55.

751. De penſione collata titulo Clericali Coninc *diſp.* 14. *dub.* 9 *ad finem.* relatis aliorum ſententijs hæret anceps, fatetúrque difficilè iudicari poſſe, quænam vera ſit.

Aſſertio 3. penſio collata titulo Clericali eſt inualida.

752. Aſſerendum nihilominus eſt cum magis communi ſententia eam eſſe inualidam ita Auila loco nuper citato §. *ſecunda concluſio* quem falsò pro oppoſita ſententia refert Bonacina *diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 4. §. 1. *n.* 4. expreſsè enim hanc ſequitur, licèt oppoſitam, vt infra dicam, appellet probabilem. Ita Vaſquez de *Excomm. dub.* 6. Henriquez *lib.* 13. *c.* 13 *n.* 3. litera N. Reginald. *lib.* 32. *n.* 43. Suarius *diſp.* 13. *ſect.* 1. *n.* 9. Filliucius *ſuprà c.* 5. *quæſito* 4. Sayrus *ſuprà n.* 15. Leſſ. *ſuprà.* Vgolinus *ſuprà* §. 2. Bonacina *loco citato* & Diana *ſuprà*, cum alijs, quos refert. Probat Auila; quia penſio habet rationem beneficij Eccleſiaſtici in quantum datur propter officium Eccleſiaſticum: ſed excommunicatus eſt inhabilis ad huiuſmodi officium: ergo &c. atque ita teſtatur ſeruari in praxi Romana; ſed hoc fundamentum ſuam habet quæſtionem; neque enim omnino certum eſt, & clarum penſionem eſſe beneficium Eccleſiaſticum, de quo nunc nec vacat, nec iuuat diſputare, dicemus, ſi Deo placeat, ſuo loco. Probant Bonacina & alij primò, quia excommunicatus ſicut eſt incapax aliorum priuilegiorum, ita etiam videtur incapax penſionum: hoc tamen fundamentum leue eſt in Iure poſitiuo, maximè pœnali, ſumptũ à paritate. Probant deinde; quia obtinenti penſionem à ſummo Pontifice concedi ſolet abſolutio Cenſurarum adhunc effectum, vt ſit capax penſionis: ergo ſignum eſt eſſe incapacem; Verùm nec hoc fundamentum probat, ſæpè enim dantur abſolutiones à Cenſuris, vel ad cautelam, vel propter varias, opiniones ad ſedandos ſcrupulos, vel propter alias cauſas, vt ad impediendas lites, vel quia ſic ſolent facere ijs, qui literas ſcribunt, & expediunt, qui habent iam quaſi ſolemnia & concepta verba,& quia literæ Apoſtolicæ non valent collatæ excommunicato.

Probat Auila.

Authori nõ placet Ratio Auilæ.

Nec Bonacinæ ratio placet.

Probat Suarius cuius diſcurſus ſatis probabilis videtur. Authori.

753. Suarius verò *diſp. illa* 13. *ſect.* 1. *n.* 9. probat, quia plus eſt obtinere ius ad fructus penſionis percipiendos, quàm ipſos fructus; ſed is, qui iam antea erat penſionarius conſtitutus nõ poteſt fructus penſionis percipere: ergo multò minùs poteſt Ius ipſum penſionis. Porrò non poſſe percipere fructus penſionis, probauerat Suarius ex. c. *Exceptione* de *Exceptionibus*, iuxta quod excommunicatus non poteſt, quandiù eſt legatus Cenſurâ, Iure exigere penſionem, imò repelli poſſe, ſi exceptio excommunicationis illi apponatur. Atque hoc modo putat Suarius habere locum in hoc caſu regula, quæ ſumitur ex c. *ſi celebrat* de *Clerico excommunicato miniſtrante*, quod ſcilicèt excommunicatus, dum ſit inhabilis ad aliquem actum, ſit etiam inhabilis ad recipiendum de nouo id, quod eſt, quaſi principium talis actus; nam excommunicatus eſt inhabilis ad percipiendos fructus penſionis; principium autem veluti morale percipiendi illos eſt ius illud, quod adquiritur per aſſignationem ſeu collationem penſionis: ergo eſt incapax, vt tale ius de nouo adquirat, qui diſcurſus Suarij mihi ſatis probabilis videtur.

754. Accedit quod (vt ipſe Suarius notat) etiam Reſcriptum ſeu Bulla ab excommunicato impetrata, nulla eſt, niſi ad talem effectum abſolutionem obtineat argumento. c. *Dilectus de Reſcriptis* & c. 1. de *reſcript.* in 6. vbi id notant Doctores,& Abbas in c. *veritatis*, de dolo,& cõtumacia vbi ad finem dicitur omnem alienationem de rebus Eccleſiaſticis ab excommunicato factam eſſe irritam: ergò à fortiori aſſignatio penſionis, vel eius acceptio reſpectu excommunicati nulla eſt. Non ignoro poſt Auilam ſuprà putantem oppoſitam ſententiam eſſe probabilem, eandẽ vt veram ſequi Ioan. Præpoſit. in 3. *p. q.* 2. *de Excommunic. dub.* 11. *n.* 64. Probat quia excommunicatus non ex naturâ rei; ſed ſolo iure poſitiuo, id habet in quo ſolùm habetur de beneficio, penſio autem beneficium non eſt neque eſt Textus vbi de illâ id expreſsè ſtatuatur, etiamſi collata fuerit titulo Eccleſiaſtico, cumque res ſit odioſa non debet extendi ſed potiùs reſtringi. Hunc auctorem impugnat Theophilus Raynaudus *de nouit. p.* c. 2. 2. *num.* 29. verùm ſi ſecludas communem ſenſum doctorum, non video ſatis efficaciter inpugnari præpoſitum. Licèt Suarij diſcurſus mihi maximè placeat, cui tamẽ poſſet reſponderi; ſed pergo. Sufficiat, quod notat Diana *part.* 7 *Tract.* 22. *Reſol.* 7. vbi teſtatur quod ſecundum ſtylum Curiæ Romanæ & datariæ, incapax beneficij ſit incapax penſionis.

755. Quæret tamen aliquis an, qui innocens *Quæſtio.*

patitur

patitur ſententiam excommunicationis alioquin iuſtè ſecundum allegata, & probata, validè recipiat beneficium.

Reſp. quo tantum ſecundum allegata & probata eſt nocens, validè recipit beneficium Ratio

756. Reſpondeo validè recipere, hic enim non eſt reipsà excommunicatus, conſtatque ex doctrinâ traditâ *diſp. 1. dub. 24. à § Tota ergo difficultas* & §. *Colligitur* 2. vbi notauimus, quamuis in conſcientia non amittat fructus, beneficij; ſi tamen collatio beneficij, aut electio declaretur in foro externo irrita, vtpotè facta excommunicato; re verà fore irritam propter commune bonum; abſolutè tamen, ſecluſo illo caſu, excommunicationem eſſe nullam, & poſſe retinere fructus, validèque recipere beneficium vt præter Authores ibi citatos docet Suarius de *Cenſuris* diſp. 4. ſect. 6. Reginaldus *ſuprà n.* 47. Bonacina *ſuprà n.* 1. cum alijs, quos refert.

757. Probat etiam Couarruu. ſupra §. 7. n. 1. & 2. nomine collationis nullæ intelligi etiam electionem & præſentationem, ſeu nominationem excommunicati ad beneficium; omnia enim hæc ſunt nulla.

Ex dictis Infertur.

758. Ex dictis etiam infertur eum, qui obtinuit beneficium tempore excommunicationis non poſſe illud permutare cum altero; nullum enim ius habet in beneficio, & quamuis ſuperior poſſit beneficium conferre, nihilominus defacto non confert; niſi causâ permutationis, quæ non eſt valida; qui enim non habet Ius ad beneficium non poteſt permutare. Ideo prædictus excommunicatus, etiam poſtquam fuerit abſolutus, non poteſt vllum beneficium obtinere via illius permutationis; nam primum invalidè recipit ratione excommunicationis, ſecundum invalidè recipit causâ permutationis, quæ non ſubſiſtit; quod aliqui confirmant ex regulâ Cancellariæ 39. Ita Sanchez *in Summâ* c. 28. n. 33. Filliucius ſuprà n. 122. Couarr. c. *Alma mater* 1. p. §. 7. n. 2. Sayrus *lib. 2. c. 5.* Vaſquez, Auila, & alij *ſuprà*.

Caſus in quibus collatio a S. Pontifice facta excom. non valet.

759. Quamuis autem dixerimus abſolutionem, quæ eſſe ſolet à ſummo Pontifice in Bullâ, ſufficere, vt collatio alioquin excommunicato facta valeat, excipiendi tamen ſunt aliqui caſus.

Primus caſus.

760. Primus caſus eſt excommunicationis ob Hæreſim contractæ, à quâ non præſumitur Pontifex velle abſoluere, etiamſi in priuilegio dicatur *ab omnibus Cenſuris*; nam in generali cōceſſione non comprehenduntur ea, *quæ ſuperior non eſſet in ſpecie veriſimiliter conceſſurus, ſi ſpecialiter peterentur c. in generali, de Regulis Iuris*, non cenſetur autem veriſimiliter Pontifex conceſſurus abſolutionem excommunicationis ob Hæreſim contractæ ſi ſpecialiter peteretur. Ita Couarr. c. *Alma mater* 1. p. §. 11. n. 15. vbi refert Felinum Innocentium, & Regulam Cancellariæ, & alij Recentiores, inter quos Bonacina citato puncto 4. §. 1. vbi idem putat dicendum de caſibus contentis in Bullâ Cœnæ, ad quos putat reduci alios caſus relatos à Sayro lib. 2. c. 5. n. 13. vt ſunt caſus incendij, violationis Eccleſiarum, libertatis Eccleſiaſticæ, aut falcificationis literarum Apoſtolicarum. Legatur Auilâ c. 6. diſp. 5. dub. 2. concluſ. 4. Secundus caſus excommunicatio eſt, in quâ quis ſorduit per annum: habetur enim ſuſpectus de fide: Filiucius tamen ſuprà & alij abſolutè tradunt abſolutio-

Secundus. Caſus.

nem in literis Apoſtolicis excuſare, nulloſque caſus excipiunt. Idem docet Auila referens Nauarrum c. 27. n. 22. & Henriquez c. 48. n. 5. in Gloſſa litera C. imò putat Auila cum Nauarro c. *ita quorumdam de Iudæis*, notabili 11. Gloſſ. vltima n. 15. ſufficere in quibuſdam caſibus inſorduiſſe per quatuor menſes iuxta Regulam Cancellariæ, ibi à Nauarro relatam limitat verò Auila, niſi Papa id ſciret, & nihilominus daret clauſulam abſolutionis. Et hanc extendit Auila expreſsè ad caſus Bullæ Cœnæ referens Nauarrum; excipit tamen cum Couarr. caſum Hæreſis.

Si præſentato excomm. virtute cuius collatio eſt facta præceſſerit abſolutioni collatio erit nulla, licet hanc abſolutio præceſſerit.

761. Ex dictis habemus excommunicatum non poſſe præſentari a Patrono laico, nec Clerico ad beneficium Iuris Patronatus. Ita Auila c. 6. diſp 5. dub. 2. concluſ. 3. referens Couarruuiam. Ex quo rectè infert, quod ſi excommunicatus præſentetur ad beneficium, & Epiſcopus virtute huius præſentationis conferat ei illud beneficium etiamſi collatio fiat poſt abſolutionem ab excommunicatione, collatio erit nulla; quia eſt collatio facta virtute præſentationis nullæ, ſicut & collatio facta ad præſentationem Patroni excommunicati pro quâ ſententiâ refert Couarruuiam c. *Alma mater* 1. p. §. 7. n. 9. & Nauarrum conſt. 7. *de Iure Patronatus*.

762. Docet etiam Auila impetrationem literarum ad beneficia vacatura eſſe nullam, etiāſi impetrans ignorauerit excommunicationem. Ita Couarr. citato §. 7. n. 3. illatione 11. niſi detur cum clauſulâ abſolutionis cum circumſtantijs ſuprà requiſitis, & explicatis.

763. Nec ſufficit abſolutio pro omnibus excommunicationibus facta à Prælato inferiore; tunc enim non manebit abſolutus; niſi ab illis à quibus ipſe poteſt abſoluere, vt docet Auila ſuprà cum Nauarro in citato *c. Ita quorundam*.

An acceptatio beneficij cuius nominatio & Electio facta fuit ante excomm. valida ſit.

764. Vtrum autem acceptatio beneficij facta ab excommunicato quando prouiſio, ſeu nominatio, & electio facta fuit ante excommunicationem incurſam, ſit valida? Auila, Nauarrus, & Couarr. citati affirmant. Negat verò Suarius; eâ tamen lege, vt non tollat neque in aliquo infirmet electionem, & alia, quæ facta ſunt ante excommunicationem incurſam. Idem docet Vaſquez de beneficijs c. 4. dub. 2. contra ſe ipſum in Tract. de *Excommunic.* vt infra videbimus, nempe hic Author olim ſcripſit aliqua iunior non matura prælo, quæ poſthuma tanti Authoris diſcipulorum affectu fortaſsè nimio; edita ſunt & Coninc diſp. 14. dub. 78. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 2. c. 2. n. 11.

765. Excommunicatus autem acceptans non peccat, licèt nihil efficiat, quod validum ſit. Ita idem Suarius contra alios aſſerentes peccare mortaliter, & cum Suario ſentit Leſſ. lib. 2. c. 34. dub. 22. qui addit eſſe validam acceptationē pro tempore, quo deſijt eſſe excommunicatus; nam tunc acceptatio prior cenſetur manere cū non ſit reuocata, ac proinde ſtatim abſolutus acquirit ius in re ſine nouâ acceptatione, cùm tamen antea tantum haberet ius ad rem. Quæ ſententia mihi valde probabilis videtur legatur Auila citato c. 6. diſp. 5. dub. 6. vbi etiam ſententiam ſuam affirmatiuam ſatis probabilem

reddit, & mihi magis placet.

Sententia affirmans magis placet Authori.

766. Vt autem melius intelligatur, ſupponendum eſt cum illo per acceptationem aliquo modo adquiri ius in beneficio, & nihilominus acceptationem eſſe validam, non quantum ad ius adquirendum; ſed tantum ad declarationem conſenſus. In quo videtur conſentire cum Leſſio à nobis citato, ait enim Auila quòd ſi poſt talem acceptationem abſoluatur ab excommunicatione, non eſt opus aliâ electione, collatione, nec acceptatione; ſed cùm primum abſoluatur, adquirit Ius in beneficio, & non antea.

Infert Auila

767. Ex quo infert Auila cum Couarr. quem refert, ſi poſt abſolutionem moriatur; illud beneficium vocare de nouo. Item ſi qui nondum erat excommunicatus obtinuit literas ad beneficium vacaturum, licet tempore, quo vacat, ſit excommunicatus, poſſe illud acceptare virtute literarum, collationem tamen fore ſuſpendendam donec abſoluatur ab excommunicatione, Teſtaturque Auila id habere deciſionem Rotæ à Couarr. citatam 3. *variarum*, idemque putat dicendum de ipſa acceptatione prædictarum literarum, vt, ſi quis nondum excommunicatus impetrauit à Papa literas ad beneficia vacatura, illæque expeditæ ſint, poſtea verò, quando eas acceptauit, erat excommunicatus, talis quidem acceptatio eſt valida, & ſufficit ad explicandum conſenſum. Vnde, ſi quando vacat beneficium iam eſt abſolutus, validè, & licitè poterit illud obtinere, & collatio erit valida.

768. Similiter inquit Auila antiquior Canonicus, quamuis ſit excomm. poterit optare pinguiorem præbendam vacantem; collatio tamen eſt ſuſpendenda donec abſoluatur. Pro quâ doctrinâ refert Couarruuiam; & referri poteſt Leſſius ſuprà quatenus (vt vidimus) dicit priorem acceptationem poſtea manere, & virtute illius adquirere Ius in re ſine nouâ acceptatione. Hanc eandem ſententiam ſequitur Vgolin. Tabula 2. c. 13 §. 1. Sayrus lib. 1. c. 5. n. 11. Gomez in Tract. *Expectatiuarũ* q. 50. Couarr. c. *Alma mater* 1. p. citato §. 7. n. 4. notabili 12. Vaſquez de *Excommunicatione* dub. 6. n. 9. Bonacina ſuprà n. 9. Flaminius Paris *de reſignat.* lib. 10. q. 8. n. 39. Deciſ. Rotæ deciſ. 595. in nouis *de ſentent. Excommunic.* Azor 2. p. lib. 7. c. 23. quæſito 5. ſub fin. Filliucius n. 120. & ſequentibus alijque nonnulli.

769. Itaque habemus illam acceptationem valere quidem, quantum ad declarationem cõſenſus interim dum durat excommunicatio; nõ tamen valere, quantum ad adquiſitionem Iuris pro illo tempore. Quatenus verò illa met explicatio conſenſus cenſetur manere poſt abſolutionem, tunc dicimus illam habere vim adquirendi ius, cuius iam eſt capax ſic abſolutus. Et in hoc ſenſu intelligi poſſunt Authores, qui dicunt acceptationem eſſe nullam, ſcilicet interim dum excommunicatio durat.

770. Ad illud verò, quod Suarius dicebat ſic acceptantem non peccare, adhibenda diſtinctio eſt; nam, ſi acceptat animo exercendi officium, antequàm abſoluatur, peccabit mortaliter; non quidem ratione acceptationis præcisè, ſed ratione finis mali, quia eſt ſuſpenſus ab officio. Si autem acceptet animo non exercendi officium donec abſoluatur, nullo modo peccat, & talis acceptatio non eſt prohibita in Iure. Legatur Auila *dub.* 6. citata.

Dicta hactenus de excommunicato locum habent etiã in non vitando.

771. Quæ dicta hucuſque ſunt de excommunicato locum habent in omni excommunicato, etiam non vitando, ita, vt electio, collatio, præſentatio &c. illi facta ſit nulla. Ita Suarius diſp. 13. ſect. 1. n. 30. Auila c. illo 6. diſp. 5. dub. 2. Couarr. c. *Alma mater* p. 1. §. 7. n. 1. Nauarrus c. 27. n. 21. & alij multi. Ratio eſt, quia Concilium Conſtantienſe in nullo voluit fauere ipſis excommunicatis. Ex quo infertur Electores eligendo, & conferentes conferendo Excommunicato, & ipſum excommunicatum acceptando talem collationem, & electionem peccare mortaliter; excommunicatum quidem, quia illi eſt prohibitum per ipſam excommunicationem; electores verò, & conferentes non quidem directè contra ius Eccleſiaſticum poſt Concilium Conſtantienſe; ſed contra Ius naturale, quo tenentur non eligere indignum, neque inhabilem.

Ratio.

Secluſo tamẽ (iuxta Authorem) cõmuni Doctorum cõſenſu, poſſet contrarium probabiliter aſſeri.

772. Fateor tamen, ſecluſo communi Doctorum conſenſu in prædictam doctrinam, poſſe dici non improbabiliter electionem illam non eſſe nullam; quia tantum erat nulla per Ius poſitiuum quod videtur ablatum poſt Concilium Conſtantienſe, quia fauor eſt ipſorum electorum, vt eorum actus validi ſint. Vnde ſi hoc dicatur, etiam licitè poterunt eligere, vt acceptet poſt obtentam abſolutionem excommunicationis: Quod non audet affirmare Suarius, non quia, ſi rationem conſequentiamque ſpectemus, non videatur probabile (id enim procul dubio vidit Suarius) ſed; quia nullus alius id affirmauit, tanta erat viri modeſtia, vt tantus Magiſter non auderet id ſine alio Authore præcedente aſſerere. Ego tamen, tùm illum, tum Henriquez *lib.* 13. *c.* 13. *n.* 5. ſequutus, imò, & Leſſium *ſuprà* valde probabile exiſtimo valere electionem, ſi limitetur ad excommunicatos non vitandos, eâ lege, vt eorum acceptatio fiat, poſtquàm ſunt abſoluti à Cenſurâ, etiamſi electio, & collatio facta fuerint dum erant in excommunicatione, præſertim, ſi electores perſiſtant in eadem voluntate, quando iam abſolutus acceptat; Quo caſu *Leſſius* ait eſſe probabilem ſententiam, etiam pro excommunicatis vitandis. Legatur lib. 2. c. 34. dub. 22. ſed de hoc poſteà dicemus; eſt enim probabiliùs oppoſitum, vt probabimus infrà propter defectum tituli.

Ratio.

Pœna eligentium excommun.

773. Quod attinet ad pœnam impoſitã cõtra electores eligentes excommunicatum maximè non vitandum, nullam inuenio ipſo facto; debent tamen tales Electores ſuſpendi, vt habetur in dicto c. *Poſtulaſti*, illa autem collatio, ſeu electio debet iterum fieri, per eoſdem qui poſſunt eligere, & conferre, vel debet diſpenſatio obtineri ab eo qui poteſtatem habet ſuper illos, & qui poteſt conferre. Ita Suarius ſuprà cum Couarr. Legatur Auila ſuprà diſp. 5. dub. 3. & 4. vbi in primis dat pro remedio ei, qui excommunicatus accepit beneficium, vt primò petat abſolutionem ab excommunicatione, deinde reſignet beneficium ſimpliciter in manibus illius, ad quem ſpectat prouiſio talis beneficij, & petat, vt ſibi denuò conferatur. Ideò

Remedium pro eo qui excommun. accepit beneficium iuxta Auilam.

autem

autem ſimpliciter reſignandum eſt, quia non ſufficit reſignare cauſâ permutationis; nam, qui non habet Ius in beneficio, non poteſt illud permutare, vt ſuprà dicebamus. & ſi de facto permutat, non adquirit Ius in alio, etiam in caſu, quo poſſet Epiſcopus conferre; quia non cõtulit ſimpliciter; ſed cauſâ permutationis. Pro quâ ſententia refert Auila Syluestrum verbo *permutatio* q. 13. eſt Regula Cancellariæ 39. deinde docet, quod, ſi collatio talis beneficij aliàs pertinebat ad Epiſcopũ, poteſt Epiſcopus illud de nouo conferre poſt obtentam abſolutionem ab eo, qui poteſt abſoluere, vt docet Couarr. Panormitanus, Cardinalis, Sylueſter apud eundem Auilam citatâ diſp. 5. dub. 4. Probatque, quia, quando à Canone permittitur diſpẽſatio, & non denegatur Epiſcopo, poteſt Epiſcopus diſpenſare; ſed in prædicto c. *Poſtulaſti de Clerico Excommunicato*, permittitur diſpenſatio in hoc caſu, & non denegatur Epiſcopo: ergo poteſt.

Duplex limitatio doctrinæ Auilæ Prima.

774. Limitatur vero hoc dupliciter, primò, quando Epiſcopus ſcienter contulit beneficium excommunicato, tunc enim non poteſt illud de nouo conferre eidem; ſed recurrendum eſt ad Papam, vt ex Panormitano & Sylueſtro docet Auila ibidem, & Sylueſt refert Paludanum.

Secunda

775. Secunda limitatio eſt, ſi Papa contulit beneficium; tunc enim non poterit Epiſcopus diſpenſare cum eo, vt illud obtineat, etiamſi alias collatio beneficij pertineret ad Epiſcopum. Ita Couarr. citato §. 7. Auila ſuprà cum panormitano.

Addit vlterius Auila

776. Vlterius docet Auila, ſi collatio beneficij alias non pertineret ad Epiſcopum, non poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt obtineat. Ita Couarr. ſuprà §. illo 7. & Nauarrus c. 27. n. 271. §. 8. contra Panormitanum.

777. Item quamuis diſpenſetur cum tali excommunicato, vt deinceps obtineat beneficiũ, conferẽdo illud ipſi de nouo poſt abſolutionẽ, etiamſi diſpenſatio ſit facta à Papa, fructus tamen perceptos medio tempore, vſque ad nouã collationem, vel reualidationem tenebitur reſtituere, niſi cum eo ſuper hoc ſpecialiter diſpẽſetur. Ita Auila ſuprà cum Sylueſtro, neque hæc diſpenſatio competit Epiſcopo, nec cum eo poterit fieri compoſitio de talibus fructibus; ſed vtrumuis ſpectat ad Papam. Vndè, ſi prædictus petit à Papa reualidationem, petat ſimul remiſſionem, vel compoſitionem fructuum: Imò, quando obtinuit de nouo beneficium ab Epiſcopo compoſitio nihilominus, vel remiſſio prædicta à Papa petenda eſt.

Dubium.

778. Dubitari etiam hoc loco poteſt an, qui electionem, præſentationem, vel collationem obtinuit tempore Excommunicationis, ſed obtentâ excommunicationis abſolutione acceptauit, poſſit beneficium obtinere?

Reſp. probabile

779. Probabile eſt (vt ſuprà dicebam) poſſe eſſeque validam electionem, ſeu præſentationem factam tempore excõmunicationis, acceptatam verò poſt abſolutionem. Et præter Henriquez ſuprà relatum docent alij nonnulli apud Sanchez lib. 8. diſp. 7. n. 12. vbi ille prope finem probabile putat, ſicut & Leſſius lib. 2. c. 34. dub. 22.

Probabilius

780. Probabilius nihilominus eſt non poſſe retinere beneficium, nec valere prædictam electionem, præſentationem, vel collationem. Ratio eſt; quia beneficium retineri non poteſt; ſine titulo; titulus autem electionis, præſentationis, ſeu collationis in eo caſu eſt inualidus; quia collatus excommunicato, qui per excommunicationem erat inhabilis. Quod autem initio nullum eſt, & inualidum decurſu temporis non conualeſcit. Accedit quod fruſtrà imponeretur iſte effectus excommunicationis, quilibet enim excommunicatus poſſet differre acceptationem vſque ad tempus, quo iam ſit abſolutus.

eſt enim qui collationem &c. beneficij obtinuit tempore excomm. ab hâc abſolutus non poſſe illud obtinere.

Ratio.

781. Nec refert, ſi dicas electionem virtualiter perſeuerare vſque ad tempus acceptationis; facilè enim reſpondetur negando prædictam electionem perſeuerare virtualiter; nam quæ facta fuit, fuit electio irrita, & inualida; quod autem irritum, & inualidum eſt, nullum eſt: quod autem nullum eſt non cenſetur perſeuerare. Vnde L. *Ab initio* ff. de *Regulis Iuris* dicitur *Non firmatur tractu temporis, quod ab initio non ſubſiſtit.*

Nec talis electio virtualiter manet vſq; ad acceptationem.

Ratio.

782. Accedit quod ex oppoſito ſequeretur collationem beneficij factam excommunicato fieri validam poſt obtentam legitimam abſolutionem ab excommunicatione abſque nouâ collatione; quod tamen falſum eſſe docet ipſe Henriquez c. 13. n. 1. Sayrus lib. 2. c. 6. n. 7. & alij: ergo etiam falſum eſt beneficium retineri poſſe ab eo, qui illud acceptauit poſt abſolutionem excommunicationis, in qua erat tempore electionis aut collationis. In quo eſt longè diſpar ratio de illo caſu, quando electio facta fuit ante excommunicationem, & acceptatio tempore excommunicationis; nam (vt rectè notat Vaſquez cum alijs citato dub. 6. de *excommunicatione.*) Iura inualidant quidem electionem, præſentationem, aut collationem factam excõmunicato; non tamen inualidant acceptationẽ ab excommunicato factam.

Iura non inualidant acceptationem ab excomm. factam.

783. Tandem quæ hucuſque dicta ſunt de collatione, electione, aut præſentatione facta excommunicato eodem modo locum habent, ſi fiat ſuſpenſo, interdicto, vel irregulari. Ita Auila diſp. illa 5. dub. 4. in fine cum Nauarro c. 25. n. 133. & probat ex. c. *cum inter* de *Electione* c. *Poſtulaſti* c. *ſi celebrat* de *Clerico Excommunicato miniſtrante*, & ex alijs Iuribus hoc ipſum probat Leſſ. lib. 2. c. 34. dub. 22. De Irregularitate verò aliquid addemus diſp. 7. dub. 6. quæſito 5.

Dicta de collatione electione &c. facta excõm; locum habet reſpectu ſuſpenſi, interdicti vel irregularis

784. Ex traditâ doctrinâ pro praxi licet inferre excommunicatum, qui durante excommunicatione obtinuit beneficium, cuius collatio tunc tempori, pertinebat ad Epiſcopum, non poſſe diſpenſationem retinendi beneficium ab Epiſcopo obtinere, ſi perſeuerauit in excommunicatione vſque ad eum menſem, in quo beneficij collatio pertinet ad Sedem Apoſtolicam, nam curare debet, vt beneficium ſibi conferatur ab eo, ad quem pertinet talis beneficij collatio. Ita Bonacina ſuprà n. 18. ſed in hoc adhuc diſtinguendum videtur; fieri enim ſolet, vt Põtifex, & Epiſcopus habeant in eadem Eccleſiá alternatiuam, ita, vt beneficium, quod in vno menſe ſpectante ad Epiſcopum vacat, ab ipſo Epiſcopo conferendum ſit, etiamſi prouiſio fiat extra talem menſem. Tunc ergo excommunicatus, qui beneficium vacans in menſe ab illo

Ex dictis pro praxi infertur.

accepit

accipit intra ipſum menſem, etiamſi tranſierit iam menſis ille, poteſt petere diſpẽſationem ab Epiſcopo; quamuis enim præſens menſis ſit iam Pontificis, tamen beneficium non vacat tunc, quando excommunicatus obtentâ abſolutione excommunicationis illud ſimpliciter reſignat in manus Epiſcopi; ſed vacauit in menſe Epiſcopi, atque adeò prouiſio ad illum ſpectat: illatio ergo ſolum intelligenda eſt, quando iuxta legem, ſeu conſuetudinem Eccleſiæ, in qua vacat beneficium, eo ipſo, quod prouiſio non facta fuerit ab Epiſcopo intra ſuum menſem, deuoluitur ad Pontificem; tunc enim non ſufficit petere diſpenſationem ab Epiſcopo, ſed recurrendum eſt ad Pontificem.

Limitatiõ illationis.

785 Notat etiam Suarius ſuprà ſect. 1. n. 11. & cum eo alij, excõmunicatũ occultũ in electione & collatione beneficij teneri manifeſtare ſuã excommunicationem, quoties aliter non poteſt ſe retrahere ab acceptione beneficij dummodo ea manifeſtatio fieri poſſit ſine probabili periculo ſcandali vel infamiæ; quilibet enim tenetur obedire Eccleſiæ, & ſeruare effectus Cenſuræ quoties poteſt abſque graui ſuo detrimento, vel proximi; ſi tamen immineat infamiæ, vel ſcandali periculum, non tenetur cum tanto periculo ſe prodere iuxta doctrinam traditam dub. 24. Tunc ergo acceptato beneficio, debet quam primum occultè petere diſpenſationem.

Excomm. occultus quandoq; in electione & collatione beneficij tenetur manifeſtare ſuam excomm.

786. Docet etiam Suarius eâdem diſp. 13. ſect. 4. & cum eo alij electorem, qui extra confeſſionem occultè nouit eligendum ad beneficium adſtringi occultâ excommunicatione, ſi occultè ferantur ſuffragia ad illius electionem, debere ſuffragium illi negare eo ipſo, quod ſciat illum eſſe beneficij incapacem; ſi verò ſuffragia ſint publica, vt viuâ voce, vel ſcripturâ notâ non poteſt ſuffragium negare; niſi habeat aliam cauſam publicam ſufficientem ad negandum ſuffragium. Quæ doctrina abſolutè mihi placet quamuis in eo, quod attinet ad ſuffragium ſecretum, adhuc diſtinguendum ſit; nam ſi poſteà, quando ſuffragia numerantur, aut leguntur ex ipſomet ſuffragio negato reſultet infamia, vel ſcandalum, idem erit iudicium de ſuffragio occulto, atq; de ſuffragio publico, ſi enim publicum ſuffragium tunc non licèt negare, ne ſequatur infamia, vel ſcandalum, etiam non licebit, negare occultum, ſi tantumdem inde ſequatur damni; maximè cùm ſuffragium occultum, & publicum ſæpe tantum differant in eo, quod Author ſuffragij in vno non ſit notus, & innoteſcat in altero. Vnde ſi infamia reſultet ex præciſâ negatione ſuffragij, à quocumque illa proueniat, perinde non licebit occultum negare; atque publicum. Quæ omnia ex circumſtantijs loci, temporis, & perſonarum expendenda ſunt.

Notandum quoad dantes ſuffragia excomm occulto in ordine ad beneficium obtinendum.

Author adhibet diſtinctionem quoad ſuffragia ſecreta.

DVBITATIO XLV.

An excommunicatus beneficiarius priuetur fructibus beneficij.

787. NOmine fructuum beneficij intelligimus non ſolum prouentus annuos cõmunes, ſed etiam diſtributiones quotidianas; ſeu præſentias, ut aliquibus in locis appellant. Quærimus ergo primò; an propter excommunicationem careat communibus fructibus beneficij ante excommunicationem legitimè obtenti? Secundò; an careat diſtributionibus quando ob iniuſtam excommunicationem cogitur non adeſſe horis, & officijs, tertiò; an, ſi alioquin ritè excommunicatus ſuper illum tamen non ſtet, ne abſoluatur, prædictis diſtributionibus careat?

Quæ intelligũtur nomine fructuum beneficij. Tria quæruntur.

788. Aduertendum præterea eſt nomine fructuum beneficij, ſeu prouentus Eccleſiaſtici comprehendi etiam penſionem Eccleſiaſticam; non verò fructus, qui percipiuntur ex bonis Patrimonij, etiamſi ad titulum illorum quis fuerit ad ordinem Sacrum promotus; ea enim bona omnino temporalia ſunt, & adquiſito beneficio ſufficienti ad congruã ſuſtentationẽ omnino vendi poſſunt abſque vlla Simonia. Legatur Suarius diſp. 13. ſect. 1. n. 21. Auila 2. p. c. 6. diſp 6 dub. 1. Filliucius Tract. 21. c. 5. n. 131.

Notandum.

Circa quæſitum.

789. Prima ſententia docet, circa primum quæſitum excommunicatum priuari ipſo facto fructibus beneficij ita, vt non faciat illos ſuos, & teneatur hanc pœnam exequi, etiam, ante ſententiam, quamuis excommunicatio fuerit generaliter lata, & ipſe excommunicatus occultus, & non denuntiatus. Ita docent Authores multi & graues, eſtque probabiliſſima ſententia. Suarius diſp. 13. ſect. 2. n. 4. Henriquez lib. 13. c. 13. n. 4. Saytus lib. 2. c 5. n. 24. Vgolinus Tabul. 2. c. 12. Alexander Moneta *de diſtributionibus* p. 2 q. 15. n. 22. Filliucius ſuprà. Couarr. 3. *Variar.* c. 13. n. 8. Reginaldus lib. 32. n. 36. & ſequentibus, & alij apud ipſos; eamque pœnam extendunt etiam ad excommunicatos non denuntiatos.

Prima ſententia docet excomm. ipſo facto priuari fructibus beneficij.
Suarius
Henriquez
Saytus &c.

790. Probat verò Suarius ex c. Paſtoralis §. *Verum de appellationibus.* quem Textum latè expendit, referens in ſuum fauorem Panormitanum ibi, & alios Doctores & Innocentium in c. 1. de *Iudicijs.* Vbi non ſolum in beneficijs inferioribus; ſed etiam in fructibus Epiſcopatus docet habere locum. Contendit ergo Suarius in eoc. & §. non eſſe ſermonem de peculiari aliquo modo excommunicandi cum expreſsâ declaratione priuationis fructuum ipſo facto, quæ in ſententia fiat; ſed de priuatione fructuũ, qui ſit effectus ipſius excommunicationis, & ſupponere Pontificem hunc effectum generalem eſſe omni excommunicationi.

Probat Suarius.

791. Secunda ſententia docet non priuari ipſo facto fructibus, vel redditibus, vel diſtinctionibus beneficij nec teneri eos à ſe ſpontè abdicare, dummodo ſuſtineat onera, & exequatur munera beneficij, idque verũ eſſe, ſiue beneficiũ ſit cum curâ animarum, ſiue ſine cura. Eſt hæc ſententia multorum & grauiſſimorum. Ita Sanchez

Secunda docet non priuari ipſo facto &c.

chez lib. 3. de *Matrimonio* diſp. 51. n. 12. Coninc. diſp. 14. dub. 9. n. 80. & deinceps. Petrus Nauarra lib. 2. de *reſtitutione* c. 2. n. 238. Vaſq. de Beneficijs c. 4. §. 3. dub. 4. Auala diſp. illâ 6. dub. 1. concluſ. 2. Sylueſt. & alij apud Garziam de *Beneficijs* Henriquez ſibi non conſtans lib. 13. de *Excommunicatione*. c. 3. n. 3. & c. 14. n. 3. in fine, & c. 32. n. 3 in *Commentario* litera X. & alij apud Sanchez ſuprà, qui, ſicut & Auila ſuprà concluſ. 2. expreſsè docent, ſi excommunicatus non præſtet officium, quod beneficium exigit, non facere ſuos fructus correſpondentes tali officio, & hoc ex ipſo iure naturali, & lege conuentionali; nam beneficium datur propter officium. In quo etiam conſentiunt Couarr. Nauarrus, & iterum etiam fauet Henriquez lib. 7. de *Indulgentijs* c. 36. n. 1.

Author vtramq; ſententiam iudicat valde probabilē ſecundā tamen magis ipſi placet. Ratio.

792. Vtraque ſententia valde probabilis eſt; hæc autem poſterior mihi magis placet, & eam præter citatos docet Nauarrus c. 25. n. 124. & conſ. 27. n. 2. de ſentent. excommunicationis, & alij apud Sanchez. Hanc ſententiam ideò præferendam puto; quia tâm grauis pœna non eſt inducenda; niſi ex ipſo Iure conſtet; eſt enim materia odioſa, & pœnalis, quæ minùs interpretanda eſt; quantum verba legis patiantur; ſed c. *Paſtoralis* &c. §. *verum*, non negant locum ſecundæ ſententiæ: ergo non eſt cur rigidam primam ſententiam ſequamur; hoc autem ſatis cõſtabit, ſi reſpondeamus argumentis ex tali Textu petitis maximè a Suario, qui rem videtur ampliùs vrgere.

Contra probat 1. Suarius

793. Probat ergo primò Suarius; quia Pontifex ibi interrogatus, an, quando iam excommunicatus appellat, poſſit nihilominus eum Iudex denuntiare, & ad tempus ſpoliare fructibus. Reſpondet poſſe; quia cùm excommunicatio ſecum trahat exequutionem virtute denuntiationis non magis ligatur, & ſubdit *illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahantur cui Eccleſiæ communio denegatur*. In quibus verbis contendit Suarius Pontificem ſignificare fructus per ipſam excommunicationem præciſè ſubtrahi. Hoc tamen probat primò; quia comparat ſubtractionem fructuum cum negatione communionis; ſed hæc pœna ipſo facto incurritur; ergo & illa.

Reſp. ad argument. Suarij.

694. Ad hoc argumẽtum reſpondetur vnam, & alteram pœnam non comparari, quatenus neceſſario inter ſe connexæ ſint, ſed quatenus vna ſufficit, vt altera poſſit infligi à Iudice non obſtante appellatione.

Probat 2.

795. Probat ſecundò; quia ideò Pontifex dicit poſſe poſt appellationem denuntiari; quia per denuntiationem non amplius ligatur: ergo ſignificat, quod, ſi per eam amplius ligaretur, nõ poſſet fieri denuntiatio. Atqui, ſi non eſſet ipſo facto priuatus fructibus per eorum ſubtractionẽ amplius ligaretur: ergo hæc ſubtractio non poſſet poſt appellationem fieri, quod falſum eſt.

Reſp.

796. Reſpondetur negando paritatem; nam denuntiatio non poſſet amplius ligare excommunicatum præterquàm priuandò illum Iure communicandi cum alijs, ac proinde ligaret in eâ ipsâ re, quam reus per interpoſitam appellationem vult oſtendere iniuſtam eſſe; ac proinde poteſtas denuntiandi virtute apellationis ſuſpenderetur, ſi denuntiatio vltra ipſam excommunicationem ligaret. Poſità verò validitate excommunicationis, non eſt dubium; quin talis excommunicatus poſſit priuari fructibus à Iudice. Ideò ab ea præciſè priuatione appellari non poteſt nec priuatio virtute appellationis retardari; atque hoc eſt quod in prædictis verbis Pontifex definit, & huius cauſam reddit, non, quia excommunicatio ſecum trahit exequtionem, vt contendebat Suarius, reddi, à Pontifice pro ratione; ſed, quia *illi meritò* (ait Pontifex) *prouentus Eccleſiaſtici ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur*. Vnde ſatis apparet diuerſam eſſe vtriuſque rationem, & cauſam, & hanc pœnam non includi præciſè in excommunicatione ferente ſecum exequutionem; alioquin non debuiſſet diſtincta ratio eſſe vnius & alterius.

Probat 3. Suarius.

797. Tertiò probat Suarius, qui illud verbum Textus *ſubtrahuntur* non dirigitur ad Iudicem; ac proinde denotat ſententiam latam; non verò ferendam iuxta ea, quę diximus diſp. 1. dub. 5.

Reſp.

798. Reſpondetur in hoc Textu illud verbum dirigi ad Iudicem, qui ibi inſtruitur, & docetur quid in tali caſu facere debeat, maximè cùm verbum *ſubtrahere* actionem ſignificans rectè poſſit Iudici accommodari, & ad illum dirigi: ergo ſaltem indifferens eſt, vt ad ipſum dirigatur; & hoc ſufficeret ad benigniùs interpretandum, quin cogamur â Textu ſequi rigidam ſententiam.

Probat 4. idem.

799. Quartò argumentatur; quia fructus dantur propter officium; hoc autem exerceri non poteſt ab excommunicato: ergo conſequenter non poterit fructus percipere.

Reſp 1.

800. Reſpondetur non ſufficere impedimẽtum etiam culpabile ab officio præſtando, vt eo ipſo cenſeatur priuatus fructibus; ſepè enim id in alijs etiam occâſionibus contingit, vt videre eſt in eo, qui propriâ culpâ contraxit impedimentum, morbi. v.g. vel longæ abſentiæ, quominus poſſit officium præſtare, aut tale delictum commiſit; propter quod ab officio ſuſpendatur.

Reſp 2. cum Sanchez.

801. Præterea reſponderi poteſt ex Sanchez & ex Auila ſuprà, quod ſi ſuſpenſus ab officio, aut excommunicatus miniſterium illud, aut officium præſtet, fieri quidem poteſt, vt peccet ſic adminiſtrando; ſi tamen defacto illud adminiſtret, & validè, vt fieri poteſt, non eſt cur negemus illum lucrari fructus officij præſtiti in vtilitatem Eccleſiæ; eòamſi alioquin coram Deo peccat; quod etiam contingit in Parocho, aliouè miniſtro Eccleſiæ non excommunicato, quando adminiſtrat Sacramentum in peccato mortali, quo non obſtante facit fructus ſuos. Accedit quod quandoque beneficiarius poteſt, & debet præſtare id, ad quod ſolum obligatur, vt beneficiarius ſimplex, cui tantum incumbit orare priuatim horas Canonicas. Item, qui etiam debet dicere ſacra, & obire munera paſtoralia poteſt curare vt alius id faciat, quod ſufficit, vt poſſit lucrari fructus.

Ex dictis poſtea in caſu Capellani Excomm. tolleratum.

802. Ex his patet Capellanum excommunicatum tolleratum celebrando ſacra, quæ debet ratione beneficij, & curatum adminiſtrantem Sacramenta, item Canonicum aſſiſtentem Diuinis

& curatum eſſe facere fructus ſuos.

uinis officijs facere fructus ſuos. Ita Vaſquez citato c. 3. de *beneficijs* §. 4. Petrus Nauarra, & Henriquez, Conine, & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez ſupra. Illud mihi verum omnino videtur Capellanum excommunicatum vitandum; etiamſi celebret iuxta præſcriptum beneficij, non poſſe præcipere omnes fructus beneficij, ſed ipſo facto carere illâ parte fructuũ, quæ reſpondet prædictis Sacrificijs. Ratio eſt; quia illa celebrano, & ſacrificium non fit nomine Eccleſiæ; nam ille non ſenſetur miniſter Eccleſiæ, nec celebrare nomine ipſius iuxta dicta varijs in locis tum huius Tractatus, tum in Tract. 5. de ſacrif. Miſſæ diſp. 3. dub. 8. §. *Hæc tamen ſententia*, & ſequenti, vbi de excommunicato tollerato, & de non tollerato diſtinximus quantum ad Sacrificia.

803. Quod verò attinet ad horas Canonicas priuatim dicendas ibidem quoque diximus §. verum enim poſſe cenſeri. Horas illas priuatum dici nomine Eccleſiæ etiam ab excommunicato non tollerato; quia dicuntur à miniſtris ad hoc deputatis ex precepto, & ordinatione Eccleſiæ: Quod ſufficit, vt ibidem probauimus, & notauimus diſcrimen inter Miſſam etiam priuatam, & inter Horas Canonicas priuatim dictas; ibi legatur. Eodem modo philoſophare poſſumus de Canonico excommunicato vitando, de quo dicendum eſt propter eius aſſiſtentiam in Choro non poſſe percipere diſtributiones; quia talis aſſiſtentia, & munus eo ipſo, quod ab Eccleſiâ excommunicatus non tolleretur, non fit nomine, & authoritate Eccleſiæ; priuata verò recitatio, cum ab illâ non ſolum repellatur ab Eccleſiâ; ſed ad eam potiùs præſtandam cogatur præcepto Eccleſiæ; nomine Eccleſiæ cenſetur fieri.

Quantum ad iniuſtè excomm. Aſſertio. talis poteſt percipere fructus & diſtributiones.

804. Quod attinet ad iniuſtè excõmunicatũ, aſſerendum eſt, etiamſi ob talem excommunicationem cogatur abeſſe à Choro, aut impediatur ab exercendo ſuo officio, poſſe percipere fructus, & diſtributiones. Ita Henriq. lib. 13. c. 33. o. 4. Auila diſp. illa 6. dub. 1. concluſ. 1. in fine cum Couarruu. & Nauarro, quos refert: itẽ Petrus Nauarra ſuprà lib. 2. de *Reſtit.* c. 2. p. 238. Sà verb. *Beneficium* n. 48. Moneta *de diſtribut* p. 2. q. 35. Filliucius. n. 133. & 140. alijque multi; conſonatque hæc ſententia cum ijs, quæ diximus diſp. 1. dub. 24. diſputantes; an excommunicatio iniuſta obliget in conſcientia? vbi diximus in foro quidem exteriori, ſi excommunicatio ſit iuſta ſecundum allegata, & probata, ratione ſcandali debere ſeruari; non verò in foro interiori. Vnde quæ interiori pariter, & exteriori iniuſta eſt in neutro eſt obligatio, ſeruandi illam. Vnde, cum priuatio diſtributionum ſit pœna, ſeu effectus pœnalis excommunicationis, non videtur hæc pœna ſubeunda ab eo, qui non peccauit iuxta cap. *ſicut dignum de Homicidio* neque aliquis tenetur incommodum, & damnum pati abſque ſuâ culpâ, & ob iniuſtam alterius actionem.

Aſſertionem extendit Sà ad ſimilem caſum.

805. Hoc ipſum, tamquam ad ſimilem caſum extendit Sà loco citato ad eum, qui alio impedimento ineuitabili detinetur, ne interſit Horis, vt de iniuſtè detento in carcere, & ſimilibus dici poteſt. Imò Petrus Nauarra extendit hanc doctrinam ad iniuſtè excommunicatum, qui ante excommunicationem non conſueuerat intereſſe Diuinis officijs, & ad infirmum, qui ante infirmitatem non ſolebat aſſiſtere Choro; ita, vt uterque durante illâ excommunicatione iniuſtâ, vel infirmitate poſſit percipere diſtributiones, quia nimirum, quamuis alias non ſoleret aſſiſtere, tunc poterat aſſiſtere mutatâ voluntate, maximè, cùm animus internus non puniatur ab Eccleſiâ, & quod attinet ad infirmum, in Iure decernitur abſolutè infirmum poſſe diſtributiones percipere. Quæ ſententia Petri Nauarræ probabilis eſt; oppoſitum tamen docet Couarr. 3. *Variarum* c. 13. Sà ſuprà. Moneta ſuprà, & alij quod probabilius videtur, cum vſu receptum ſit, vt diſtributiones ijs ſolum conferantur, qui interſunt Diuinis officijs ſolumque excuſentur, & pro intereſſentibus habeantur infirmi, qui propter infirmitatem abſunt, vel, qui propter neceſſitatem corporalem inpediti ſunt, vel qui in vtilitatem propriæ Eccleſiæ abſunt de conſenſu Capituli iuxta c. *Conſuetudinem* de *Clerico non reſidente*.

806. Quod verò attinet ad Canonicum infirmum, qui ante infirmitatem non conſueuerat intereſſe, non eſt huius loci diſputare ſed ad Tractatũ de Horis Cononicis, & de Beneficijs propriè ſpectat, & in aliquibus diœceſibus ſtatutum eſt neminem poſſe pro tempore infirmitatis diſtributiones præcipere.

807. Et ſanè de quodam diſtributionum genere, quod in aliquibus Eccleſijs eſſe ſolet, ego nullo modo dubito, propter quamcumque cauſam non adſit diſtributarius, omnino priuandum eſſe diſtributionibus illis. v. g. aliqui fideles contractu inter viuos, vel Teſtamento reliquerunt annuos redditus impendendos in opera pia, & inter alia, vt certa quantitas pecuniæ diſtribueretur vnicuique eorum, quibus finem veſperarum, aut Completorij in communitate dixerint reſponſorium, vt nocturnum pro defunctis, vel aliquid ſimile; in eo caſu propter quamcumque rationabilem cauſam Canonicus, vel quiuis diſtributarius non adſit, non debet, nec poteſt habere diſtributionem illam. Ratio eſt, quia ea diſtributio datur in ſtipendium operis præſtiti, & orationis, quam præſens ille fundit pro animâ, ſeu intentione fundatoris: hoc autem non præſtat, ſiue ſit propter hanc, ſiue propter illam cauſam, atque adeò non habet ius recipiendi ſtipendium, ſicut, ſi quis relinqueret certam ſummam pecuniæ pro omnibus Clericis, qui in habitu Clericali venirent ad proceſſionem celebrandam, & cohoneſtandam in feſto Corporis Chriſti, & tamen aliquis propter quamcumque iuſtiſſimam cauſam impeditus non veniret, nullo modo haberet ius percipiendi eam diſtributionem, quia non præſtitit illud officium, ratione cuius, tanquam ſtipendium danda erat illa portio. Idem eſt, ſi eſſet aliqua ſumma pecuniæ relicta, vt certa portio daretur cuilibet ſacerdoti celebranti in tali loco, & alijquis iuſtiſſimè impeditus non poſſet ibi celebrare: ergo pari ratione dicendum eſt de prædicto diſtributionum genere, quod non datur, niſi de facto oranti, & præſenti.

808. Vnde, quantumuis iniuſtè excommunicatus

nicatus ab eâ communi oratione repellatur, nõ poterit habere Ius percipiendi talẽ diſtributionem, etiamſi concedamus alias diſtributiones, quæ ſolent eſſe pars fructuum beneficij, & illi annexas poſſe prædictum iniuſtè excommunicatum percipere.

Ex dictis infertur. 809. Ex dictis infertur prædictum iniuſtè excommunicatum poſſe, quando poſtea conſtiterit de iniuſtitiâ Cenſuræ, excommunicationis, ſuſpenſionis, aut Interdicti (eſt enim eadem ratio de omnibus) repetere diſtributiones ſibi conferendas ab alijs Canonicis aſſiſtentibus, quibus fuerunt collatæ; illi enim ad ſummum tantùm adquiſiuêre ius imperfectum, & reuocabile, quandò de Iuſtitia repetentis conſtiterit; eſtque communis Doctorum ſententia, quos refert Alexand. Moneta ſuprà n. 44.

810. Sed reclamat Vgolinus *de Cenſuris* tab. 2. c. 12. n. 4. & Filliucius ſuprà n. 130. contendentes iniuſtè excommunicatum debere illas diſtributiones repetere ab eo, qui iniuſtè excommunicauit; quod etiam probabile videtur.

Diſtinguit. Author inxta varia genera diſtributionum. 811. Verùm ego in hac re diſtinguerem, atq; in primis, ſi agamus de illo genere diſtributionum, quas nuper dicebamus nullo modo poſſe habere; niſi à præſentibus de facto; cùm non præceperint alij præſentes, non eſt cur ab illis repetantur; nec etiam ab ipſo legato pio, ſeu memoriâ fundata, quæ non tenetur tales diſtributiones dare; niſi ijs, qui de facto interſunt. Ideò ſolus ille, qui induxit impedimentum excommunicationis iniuſtæ debet reſarcire damnum; ſiue ſit, qui iniuſtè excommunicauit ſecundùm allegata, & probata, ſiuè ſit, qui allegauit, & probauit iniuſta iniuſtè; ſufficientia tamẽ quoad forum externum, vt ille in foro externo excommunicaretur; nam hi ſunt, qui dederunt damni cauſam, & non alius; debebunt autem reſarcire quantùm ſuâ intererat prædicti excommunicati fuiſſe preſentem iuxta regulas generales Reſtitutionis, de quibus modo non diſputo. Si verò ſermo ſit de diſtributionibus alioquin communibus Canonicatum: adhuc diſtinguendum eſt, ſi enim illæ abſens aliquod particulare munus debebat præſtare in eâ communitate, vt cantare Sacrum ſolemne, Euangelium, vel Epiſtolam, vel capitulare (vt aiunt) vel præcinere cum Pluuiali, & ſceptro, tunc illam partem reſpondentem tali muneri, & labori, quod accreuit alicui præſenti, non debet repetere à præſenti; ſed ab iniuſtè excommunicante; vel dante cauſam excommunicationis iniuſtæ; Illam verò partem diſtributionum, quæ merè accreuit alijs Canonicis ſine nouo labore, poterit ab illis Canonicis repetere. Quod ſi in eo capitulo legitimum ſtatutum ſit, aut conſuetudo legitima, quòd quidquid abſens etiam iuſtè habiturus erat diſtributionum, cæteris præſentibus accreſcat; tunc placet ſententia Vgolini, & Filliucij, ſcilicet, repetendas eſſe diſtributiones ab iniuſtè excommunicante, ſeu dante cauſam excommunicationis iniuſtæ; quia Canonici alij virtute legitimi ſtatuti, aut conſuetudinis propter meram, & qualemcumque abſentiam illius Canonici acquiſiuerunt plenum ius, & irreuocabile illius accrimenti: ille verò Canonicus iniuſtè ſic priuatus non debet innocens pati damnũ; ſed hoc ab illo debet reſarciri, qui fuit iniuſta cauſa damni, ſcilicet, ab iniuſto excommunicante vel ab iniuſto accuſante, ſeu allegante, vel actore.

Doctrina tradita pro diſtributionibus applicari poteſt ad fructus ob iniuſtam excomm. ſubtractos. 812. Doctrina hæc tradita pro diſtributionibus, poteſt etiam applicari defunctus, ſi alicui ob iniuſtam excommunicationem ſubtrahantur; tunc enim, vel repetendi ſunt à Capitulo, in cuius fauorem ceſſerunt, ſi fortè inter cæteros diuidantur exceptâ eâ parte, quæ reſpõdet particularibus officijs, quæ per ſe debuiſſet præſtare ille iniuſtè excommunicatus; nam fructus illis muneribus correſpondentes repetendi ſunt ab iniuſtè excommunicante, vel dante cauſam iniuſtæ excommunicationis. Item ab eodem repetendi ſunt fructus, ſi fortè propter legitimum ſtatutum, aut conſuetudinem pleno Iure, & irreuocabili cedunt in fauorem aliorum Canonicorum, aut etiam fabricæ Eccleſiæ, alteriùs ue cuiuſuis iuxta principia generalia de reſtitutione ratione damni illati.

Circa tertiũ Aſſerendum eſt. 813. Circa tertium Aſſerendum eſt excommunicatum, qui non adſiſtit Diuinis officijs, non poſſe recipere diſtributiones, quæ dantur exiſtentibus in Choro, etiam ſi per ipſum non ſteterit; ſed diligenter procurarit abſolui; Probabile tamen eſt oppoſitum.

Pars 1. probatur 814. Prima pars aſſertionis probatur, quia excommunicatus quamdiu in eo ſtatu eſt, iuſtè prohibetur, & arcetur à Choro: ergo conſequenter iuſtè priuatur effectu, qui non ſequitur; niſi ex aſſiſtentia in Choro; nec debet excommunicatus commodum ex ſuâ excommunicatione reportare, quale reportaret, ſi haberet diſtributiones ſine labore, & cura aſſiſtendi in Choro.

Probatur 2. pars aſſertionis. 815. Secunda verò pars aſſertionis, quod probabile ſit oppoſitum, probatur in primis authoritate ſic ſentientium, & probabili ratione illorum. Ita ſentiunt Petrus Nauarra, & Henriquez ſuprà. Hugolinus Tabul. 2. c. 12. Suyrus lib. 2. c. 5. n. 29. Sà verb. *Beneficium* n. 50. & alij multi. Ratio verò eſt, quia cùm per ipſum non ſtet quo minùs abſoluatur, cenſeri poteſt legitimè impeditus: Qui autem legitimè impeditus eſt, poteſt diſtributiones, & fructus percipere. Confirmatur à ſimili; quia qui dedit cauſam morbo, quo non poſſit aſſiſtere, poteſt, tanquam legitimè impeditus fructus, & diſtributiones beneficij reſpondentes illi tempori percipere: ergo etiam excommunicatus, ſaltem pro eo tempore, quo per ipſum non ſtat, quo minùs abſoluatur. *Confir.*

816. Hoc tamen fundamentum non ſatis conuincit; reſponderi enim poteſt non quemcumque impeditum poſſe percipere fructus, & diſtributiones, alioquin excommunicatus, etiam non procurans abſolutionem poſſet fructus, & diſtributiones percipere; eſt enim legitimè impeditus per Excommunicationem.

817. Ad illud verò quod offertur de morbo, reſpondetur, ſi morbum contraxit, aut illi dedit cauſam in fraudem legis, & obligationis aſſiſtendi, non facere fructus, & diſtributiones ſuas quia merè ſuâ culpâ abeſt; ſicut ille, qui ſuâ culpâ ſe conſtituit in loco adeò diſtanti, vt non poſſit tempore conuenienti adeſſe, ſi verò ſuâ culpâ

contraxit morbum, non quidem in fraudem legis; ſed, quia gula v.g. ſtimulatus nimio potui, & cibo indulſit, aut aliâ ſimili, causâ. Tunc poterit retinere fructus. Præterea adhuc non eſt ſimilis caſus; quia in morbo, ſeu ægritudine contractâ eſt pœna illata à Iudice, vel à Iure illa abſentia à Choro; in noſtro autem caſu excommunicationis pœna eſt illata à Iudice & à Iure abſentia à Choro, & effectus carentiæ diſtributionum & fructuum inde ſequutus. Sicut ergo etiamſi non ſtet per ipſum, quominùs abſoluatur iuſtè nihilominus perſeuerat excommunicatio ipſa pœnaque delicti: ita ſimiliter iuſtè perſeuerat conſequens alia pœna repulſionis à Choro, & conſequentis priuationis diſtributionum, & fructuum, cum tamen in morbo illa abſentia, quamuis morbi inducit, non ſit pœna primariò, vel ſecundariò iuſtè inductâ à Iure, vel a Iudice. Ideò noſtram ſententiam ſequitur Suarius diſp. 13. ſect. 2. Bonacina de *Horis Canonicis* diſp. 2. q. 5. punctu 2. §. 2. n. 1. cum alijs. quos refert.

Reſtitutio fructuum perceptorum iuſtè excomm. facienda eſt fabricæ Eccleſiæ &c.

818. Cui autem facienda ſit reſtitutio fructuum, quos iuſtè excommunicatus, & per ſententiam priuatus percepit? non eſt huius loci plenè diſputare? reſpondetur breuiter reſtituendos eſſe ſabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus ſecundum Nauarrum c. 25. n. 123 & Henriquez lib. 7 de Indulg c. 36. n. 3. & Auilam citata diſp. 6. dub. 3. excipiunt tamen illa, quæ diſtribuenda ſunt lucri facta per diſtributiones quotidianas; nam hæ debentur illis qui interfuerunt Choro illis diebus excommunicatus non interſuit. Verùm in hoc ſeruanda lex eſt aut conſuetudo recepta in ſingulis Eccleſijs: in aliquibus enim ſolent, vt audio etiam fructus diſtribui inter cæteros Capitulares. In alijs verò locis non ſolum diſtributiones; ſed etiam fructus abſentium cedũt fabricæ.

DVBITATIO XLVI.

An & quomodo contrahat excommunicatus inhabilitatem ad actus Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & ſpiritualis?

Aſſertio 1.

819. Aſſerendum eſt primò, excommunicatum vitandum ita eſſe prohibitum, & priuatum iuriſdictione ſpirituali, vt irrita ſint, quæ facit, ſi ad illa efficienda neceſſaria eſt talis iuriſdictio. Ita docent communiter Authores ex c. *Audiuimus* 24. q. 1. & c. *ad probandum de re iudicata* & c. *ſi is, cui de off. delegati in* 6. nam *in c.* illo *Audiuimus* dicitur excommunicatum non poſſe alterum excommunicare, qui eſt actus Iuriſdictionis. Ratio verò generalis eſt; quia Eccleſia eo ipſo, quo non tolerat excommunicatum, priuat illum vſu iuriſdictionis. Geſta verò per eum, qui priuatus eſt vſu iuriſdictionis ad illa gerenda, irrita ſunt & inualida.

Ratio aſſertionis.

Diſtinguũt hic aliqui inter propriã & impropriã iuriſdictionẽ.

820. Aliqui diſtingunt inter propriam iuriſdictionem, & impropriam; quia, ſi loquamur de vſu iuriſdictionis non propriæ: dicendum putant excommunicatum vitandum validè gerere ea, quæ ſic facit. Vnde putant excommunicatũ Parochum validè aſſiſtere Matrimonio, & validè cõcedere alteri facultatem aſſiſtendi de quo ex inſtitutu dixi in Tract de Matrimonio diſ 3. dub. 10. Sicut etiam Matrimonium celebratum ab excommunicato vitando validum eſt. Probant; quia actus contrahendi Matrimonium eſt actus factus à contrahente, tanquàm à perſonâ particulari; actus autem, & geſta ab excommunicato vitando, tanquàm à perſonâ particulari facta, valida ſunt præter teſtamẽtum excommunicati propter Hæreſim, aut propter percuſſionem Cardinalium iuxta c. *Felicis in* 6. Quæ doctrina probabilis eſt, eamque docent Nauarrus *c. 27. n. 36.* Auila 2. *p. diſp. 6. c. 6. dub.* 6. & alij multi contra Gloſſ. & quod attinet ad Matrimonium diximus. Non ſolùm loco notato de Matrimonio, ſed etiam in hac diſp. dub. 41. cum Diana & alijs. Probabile eſſe excommunicatum non toleratum validè aſſiſtere; quia aſſiſtentia eius non eſt actus Iuriſdictionis vt latè probat Sanch. *lib. 3. de Matrimonio* referens *diſp.* 21. Henriquez Ledeſmam, & Vegam. Vnde Auila, quamuis *diſp* 3. *dub* 1 probabiliùs iudicauerit non valere Matrimonium cui aſſiſtit Parochus excommunicatus non toleratus, & in *diſp.* 6. *dub.* 6. dixerit poſſe excommunicatũ non tolleratum validè exercere ea, quæ fiunt tanquàm à perſonâ particulari, non ſibi contradicit; nam actus ille Parochi aſſiſtendi, tanquàm teſtis Iure requiſitus Matrimonio eſt actus (vt ille putat) publicus ratione publici officij; quod etiam probabile eſt. Ideò *diſp. illa* 41. vtrumq; diximus probabile, & ita nunc ſentimus; ſed vtrumque probabiliùs puto generaliter loquẽdo actus, qui geruntur à perſona publicâ ratione publici officij ſi non inuoluant iuriſdictionem valere; niſi ſpeciatim repellantur in Iure, vt poteſt fieri. Vnde, quia non inuenitur ſpecialiter repulſus à Iure, & inualidatus actus ille aſſiſtendi, tanquam teſtis Matrimonio, & ex alio capite non eſt actus Iuriſdictionis propriè loquendo, valebit eius aſſiſtentia maximè, cum & ipſe Auila *diſp.* 7. *ſequenti dub.* 4. dicat poſt abſolutionem poſſe admitti ad teſtificandum teſtem illum, qui non commiſit tale crimen, quod etiam poſt emendam repellat à teſtificatione. Cùm ergo Parochus tempore excommunicationis aſſiſtens Matrimonio poſſit abſolutus ab excommunicatione teſtificari, vel, etiam ſi non abſolutè abſoluatur; ſed tantùm ad illũ actũ, & effectũ, vt poteſt ſicut Põtifex, & in alijs negotij facit, quando expedit Bullas in fauorem alicuius quẽ abſoluit ad effectum præſentium dũtaxat; hinc eſt, vt teſtis eſſe poſſit poſt excommunicationem eius actionis, quam vidit, quando erat excommunicatus. Cùm autem Eccleſia ſolùm velit Parochum aſſiſtere, tanquàm teſtem præcipuum, qui poſſit teſtificari de inito Matrimonio; ad hoc autem deſeruire, poſſit ſine vllo vſu Iuriſdictionis præſentia Parochi excommunicati non tolerari, probabilius apparet talem aſſiſtentiam valere.

Authoris Iudicium.

821. Quod verò attinet ad contractus emptionis, venditionis, & alia huiuſmodi, vt teſtamentum, profeſſionẽ &c. etiamſi hæc faciat excommunicatus illicitè, validè tamen fient, vt docet Auila *citato dub.* 7 Sayrus *ſuprà c.* 9. Panormit,

Aliqui actus validè fiunt ab excomm. quamuis illicitè.

mit *c. Cum illorum*, idque probat ex ipſo *c. de ſententiâ excomm.* Couarr. de *ſponſalibus p.2. c.6. n.3.* Nauarrus *c.9. n.2.* Alijque plures.

Actus condendi teſtamentum licitè fit à moribundo excomm. qui non poteſt obtinere abſolutionem.

822. Rectè autem notat Auila actum condendi teſtamentum licitè fieri à moribundo, qui non poteſt obtinere abſolutionem; nam actus teſtandi eſt, quaſi factum neceſſarium ſaluti morientis, à quo actu non intendit Eccleſia priuare excommunicatum. In hac re Diana 5. part. Tract.9. Reſol. 129. ait *excommuni. non poteſt licitè teſtari, & omnes conuenientes ad teſtamentum peccant; tamẽ ſi teſtetur teſtamentum eſt validum ſecundum omnes.* Allegat textum *cap. veritatis de dolo, & contumaciâ.* Ibi tamen nec verbum habetur de hac re. Addit id etiam probari alijs Iuribus, ſed non indicat, quæ ſint illa Iura; nec ego ſcio quæ ſint; id vnũ ſcio me olim in meo *opere de Iuſtitia, & Iure lib.2. Tract.19.* qui eſt *de Teſtamentis*, dum de hac re agerem, *diſp. 1. dub. 12. nu. 163.* cum multis abſolutè dixiſſe tum Iuriſtis tum Theologis excommunicatos poſſe teſtari, etiamſi non ſint occulti, quod attinet ad valorem non negat Diana ſed, ſi id fiat in caſu Auilæ, quando ſcilicèt moribundus nequit obtinere abſolutionem à Cenſura; nec ipſe, nec conuenientes qui neceſſarij ſunt ad valorem videntur peccare. Non ipſe quia præſtat opus bonum, & ſæpè debitum ſuæ ſaluti; non alij; quia ſi ille non cenſetur prohibitus, ſed permiſſus id facere conſequenter cenſentur permiſſa quæ ad valorem facti requiruntur. Aliqui ita excommunicantur, vt ſimul prohibeantur teſtari in pœnam alicuius delicti, quod vnde fiat & quâ ratione, dixi loco citato *de Iuſtitiâ & Iure.* Vide Dianam loco citato, vbi rectè docet poſſe excommunicatum etiam non tolleratum validè inſtitui hæredem & probat ex Suario & alijs quia nulla excommunicatio priuat per ſe loquendo dominio bonorum, aut poteſtate acquirendi. Addit & rectè ex Filliucio ſi excommunicatus ſit tolleratus non ſolum validè, ſed etiam licitè poſſe inſtitui hæredem, licet ipſe hæres ob ſibi prohibitam communicationem non poſſit licitè adire hæreditatem.

poteſt excom. etiam non tolleratus validè inſtitui hæres.

Matrimonium validè contrahitur ab excomm. non tollerato

De Matrimonij contractu etiam docet Auila contrahi validè ab excõmunicato non tollerato, refertque Nauarrum, & Couarruuiam, eſtque veriſſima, & communiſſima ſententia, pro qua Textus in c. *Significaſti de eo, qui duxit in Matrimonium &c.* Imò omnino verum puto eſſe licitum in aliquibus caſibus non ſolum in ijs, de quibus egimus dub. 40. adiuncta dub. 24. & 38. ſed etiam in articulo mortis; quando id neceſſarium eſſet ad implendam obligationem, & non poſſit obtineri abſolutio ab excommunicatione; quia Parochus nondum Sacerdos, aut ignorauit aut noluit prius conferre abſolutionem, vel etiam ſacerdos malitia, ignorantia; tunc enim Matrimoniũ, ab excõm. nõ tollerato licitè fiet, quando alioquin ex Iuſtitiâ tenebatur contrahere in ſatisfactionem fœminæ; item, ſi aliter non poſſet contrahere; niſi per procuratorem euntem ad locum diſtantem, vbi erant Parochus, teſtes, & fœmina; tunc enim non expectatâ abſolutione ab excommunicatione licet contrahere.

Imo & licitè in aliquibus caſibus iuxta Authorẽ.

ex dictis Infertur

824. Ex traditâ aſſertione inferunt communiter Authores quòd; ſi excommunicatus vitandus ferat de facto iudicium leges, aut præcepta, vel alia, quæ ſunt iuriſdictionis exerceat, nihil efficit.

Infertur 2.

825. Item ſi concedat indulgentias, nihil concedit. Ita Iuris periti in citatis Iuribus maximè in c. Cum dilectus de conſuetudinibus. Innocentius & Abbas in c. *veritatis* de *dolo, & contumaciâ*, & Thologi in 4. diſt. 18. & 20. Summiſtæ verbo *excommunicatio* & in articulari Caietanus eodem verbo. *c. Quod excommunicato plura ſunt prohibita* Nauarrus c. 27. n. 21. Suarius diſp. 14. ſect. 1. Henriquez c. 7. n. 6. alijque multi.

Infertur 3. peccare mortaliter excomm. exercendo actus iuriſdictionis.

826. Colligitur vlterius peccare mortaliter excommunicatum exercentem hos actus Iuriſdictionis; quia vſurpat ſibi, quod non habet, & quia materia huius præcepti grauis eſt, ac directè, & primariò prohibita, quamuis aliquando, ſed verò poſſit eſſe tantum veniale, vt ſi diſpenſet in re parui momenti.

Peccant etiam cooperantes in ijs actibus cum excomm.

827. Pari ratione cooperantes cum excommunicato in ijs actibus peccabunt; ſi tamen ſine inductione, & cooperatione ſolùm communicent cum excommunicatis in ijs actibus non videntur peccare mortaliter, vt docet Caietanus, verb. *Excommunicatus* circa finem §. *participatio cum excommunicato*, & Armilla *excomm.* n.48. & 49. Petrus Sotus lectione 3. *de Clauibus* qui dicunt participationem cum excommunicato tantum eſſe peccatum mortale, quando eſt in Diuinis, vel in crimine; in omnibus verò alijs eſſe tantum veniale. Quâ de re ampliùs dicemus dub. ſequenti. Vide Dianam 5. part. Tract. 5. Reſol. 21. prope finem vbi agnoſcit cum alijs in hac communicatio de paruitatem materiæ ſicut in alijs.

Si ſubditus obediat ſuo Prælato denuntiato animo obediendi peccat mortaliter.

828. Suarius verò diſp. illâ 14. ſect.1. n.5. ait quòd, ſi ſubditus obediat animo obediendi ſuo Prælato denuntiato, peccat mortaliter, quia hæc communicatio cum excommunicato eſt quodammodo in Diuinis, & directè cadens ſub primariam prohibitionem excommunicationis; nam eſt recognoſcere illum, vt Prælatum habentem poteſtatem præcipiendi; quod eſt directè contra æſtimationem & intentionem Cẽſuræ. Si tamen non faciat animo obediendi; ſed ex vrbanitate, aut verecundia, non erit mortale inquit Suarius. Sed hoc circa Prælatos Religionum quâ ratione verum ſit diximus dub. 38. §. *ex quâ doctrinâ.*

Non poteſt ſubditus vti diſpenſatione conceſſa à ſuo Prælato denuntiato

829. Infertur etiam idem Author ſubditum non poſſe vti licentiâ, aut diſpenſatione, aut Iuriſdictione conceſsâ à ſuo Prælato denuntiato. Quòd ſi vtatur perinde peccabit, ac, ſi id faceret ſine diſpenſatione licentiâ, aut Iuriſdictione. Vnde, ſi quæ pœnæ ſint impoſitæ facienti aliquid ſine diſpenſatione, licentiâ, vel Iuriſdictione, incurret illas.

Ex dictis infertur.

830. Ex dictis infertur quòd ſi Iudex delegans v. g. Epiſcopus excommunicatus denuntiatus, deleget alijs Iuriſdictionem, non valet. Si tamen delegauit antequam denuntiaretur, valebit.

An delegatus Poſſit vti

831. Vtrum autem delegatus poſſit ea vti toto illo tempore, quo delegans eſt denuntiatus

Iurisdictione tempore quo delegans eſt denuntiatus varia ſentiunt Authores.

non conſentiunt Authores.

Sotus & Henriquez dicunt poſſe. Suarius autem non poſſe.

832. Sotus diſt. 18. q. 4. a. 3. poſt medium §. *circa conceſſiones*, & Henriquez lib. 13. c. 7. n. 6. in fine abſolutè dicunt poſſe.

833. Suarius verò diſp. 14. ſect. 3. n. 2. & diſp. 2. ſect. 3. n. 15. & ſect. 4. n. 3. ait non poſſe, quia Iuriſdictio delegati pendet à Iuriſdictione delegantis, ac proinde ablata, vel impedita in delegante, aufertur vel impeditur in delegato; quia qui per ſe non poteſt aliquid, facere; nec poteſt per alium. Vnde excommunicato Epiſcopo putat Suarius impediri vſum Iuriſdictionis in eius Vicario.

Auila Suarium ſequitur quoad Vicarium generalem non quoad particularē deſignatum ab Epiſcopo

834. Rodriguez etiam verbo *de excommunicat.* c. 82. concluſ. 8. Maranta de ordine Iudiciorum *d. 5. n. 70.* conſentiunt cum Suario in eo quod excomm. & denũtiato Epiſcopo, nõ poſſit eius Vicarius exercere officium. Idem docet Syleſter verbo *Vicarius n.* 4. & Auila loquens de Vicario generali, qui ſolet appellari officialis, ſeu Prouiſor; hoc putat veriſſimum 2. *p. c. 6. diſp.* 6. *dub.* 4. loquens verò de Vicario in particulari deſignato ab Epiſcopo aliter putat eſſe dicendum ſcilicèt poſſe exercere officium licitè, & validè, etiam excommunicato, & denuntio Epiſcopo. Quæ doctrina Auilæ mihi videtur ſatis probabilis, & eam ſequuntur Sanchez lib. 3. de *Matrim.* diſp. 30. n. 5. cum multis, quos refert. Vbi ſemper hác doctrinã ceſſationis iuriſdictionis applicat ſolo Vicario generali, & quod dicitur de excõmunicatione Epiſcopi, extendit ad ſuſpenſionem, & Interdictum cum alijs, quos refert n. 8. Idem docent alij multi, quos refert, & ſequitur Bonacina *diſp.* 2 *q.* 2. *puncto* 5. §. 2. & idem Sanchez diſp. 29. expreſsè docet *n.* 12. poſſe appellari à Vicario foraneo ad Epiſcopum; atque adeò non eſſe vnum Tribunal, ſed abſolutè non clarè videtur ſequi ſententiam Auilæ, ſed fauere ſententiæ Suarij, quæ tantùm differt, quatenùs ad Iuriſdictionem foranei. Videtur autem conſentire cum Auila, & Syluestro Bonacin. loco citato quamuis non omnino clarè. Itaque quantùm ad Vicarium generalem omnes prædicti conſentiunt.

Iudicat Author quid hac in re dicendum.

835. Exiſtimo in hoc primò Vicarium generalem ordinarium Epiſcopi, excommunicato, & denuntiato Epiſcopo, non poſſe exercere officium. Ita docent Suarius, & cæteri poſt ipſum citati; habeturque expreſsè in c. 1. de officio Vicarij in 6. & idem docet ibi Gloſſ. & Doctores Iuris Canonici, item Vgolinus Tabul. 1. c. 2. §. 22. & 23. habetur etiam c. *Romana* de *offi. Vicarij* in 6.

Iudicat 2. validè probabile vicarium particularem deſignatum ab Epiſcopo poſſe exercere officium, licitè & validè.

836. Exiſtimo 2. & ſuppono cum Auila. Vicarium particularem Epiſcopi non eſſe Iudicem ordinarium; ſed delegatum, & expreſsè docet Maranta de *Ordine Iudiciorum c. de appellat. n.* n. 360. idque patet ex eo, quod ab ipſo appellatur ad Epiſcopum. Quo ſuppoſito valde probabile exiſtimo ſecundum, quod docet Auila, ſcilicet, vicarium particularem deſignatum ab Epiſcopo poſſe exercere officium licitè, & validè; quod videtur etiam tenere Gloſſ. citato c. *Romana* verbo *Ipſius* & Syluest. verb. *Abſolutio* 2. q. 6. Rationem verò diſparitatis inter vtrumq; Vicarium aſſignat Gloſſa vbi; quia, vt nuper dicebamus, Vicarius generalis, eum ſit ordinarius, cenſetur ipſe Epiſcopus ita, vt Vicarij, & Epiſcopi ſit Vnum Tribunal, & Conſiſtorium, & ideo à Vicario non appellatur ad Epiſcopum. Hæc autem omnia non habent locum in Vicario particulari à quo ad Epiſcopum appellatur. Clement. *Et ſi principalis* de *Recept.* & Gloſſ. ibi verq. *foraneo.* Confirmaturque quia Vicarius foraneus nõ repræſẽtat totam iuriſdictionem Epiſcopi, ſicut repræſentat generalis; præterea Auila, & Gloſſa allegant c. *Is. cui* de *officio Iud. delegati* in 6. vbi per excommunicationem delegantis ſupponitur non ceſſaſſe in ſubdelegato iuriſdictionis vſum. Nec ibi dicitur cœptáfuiſſe causã per ſubdelegatum, vt ſolũ cenſeatur illud concedi; quia cauſa erat incepta; nã, quãdo incepta eſt cauſa, vt paulò poſt dicemus etiam Vicarius generalis poteſt finire.

Ratio diſparitatis inter vtrumq; Vicarium.

Exiſtimat tamen Author in hac doctrinâ ad forum externum ſpectante conſulendos eſſe Iuriſtas.

837. Verum, quamuis omnia prædicta ſatis probabilia mihi videantur nolo falcem mittere in meſſem alienam; hæc enim doctrina Iuris Canonici Doctorum propria eſt, quippe quæ ad forum externum & iudiciale ſpectat: ideò exiſtimo cum Auila Iuriſtas eſſe conſulendos, & ſeruandam conſuetudinem; fieri enim poteſt vt aliquibus in locis recepta ſit conſuetudo pergendi vlterius non obſtante excommunicatione Epiſcopi; in alijs verò ſecùs.

Mortuo delegante ceſſat Iuriſdictio etiam in Vicario particulari.

838. Quod dictum eſt de delegante excomm. dicendum etiam eſt, & potiori ratione quando ille moriatur; tunc enim omnino ceſſat Iuriſdictio, etiam in Vicario particulari.

cauſa tamen inchoata poterant perfici

839. Illud tamen eſt certum in Iure, & vſu receptum quod attinet ad cauſas iam inchoatas & cum inchoatis habentes connexionem poſſe illas perfici per Vicarium; aut delegatum quemcumque etiamſi ceſſauerit, aut impedita fuerit Iuriſdictio delegantis vt conſtat ex c. *licet* & c. *Gratum*, & c. *relatum* & c. vltimo de *offi. delegati*, docétque Iuris periti præſertim Feliu. in c. *Paſtoralis* 8. *Quorum* de *reſcriptis*, & probat Sanchez ſuprà.

Excipiuntur Inquiſitores.

840. Excipiuntur tamen ab hac regulâ Inquiſitores, quorum iuriſdictio, licet delegata ſit, vt conſtat ex c. *Per hoc* de *Heret.* non tamen ceſſat per mortem, aut impedimentum delegantis, vt patet ex c. *Ne aliquid* de *Hereticis* in 6. atque, vt notauit Suarius, hæc ſingularis exceptio firmat regulam in contrarium nempe, quod alij delegati careant iuriſdictione impeditâ, aut ceſſante Iuriſdictione delegantis. Vnde probabilis etiam omnibꝰ eſt ſententia Suarij ſuprà relata, vbi generaliter de omni alio delegato dicit impeditâ iuriſdictione delegantis, aut illa ceſſante impediri, aut ceſſare in delegato.

Excipiuntur 2. ea quæ a ſuperiore conceduntur per modum gratiæ.

841. Excipiuntur etiam ex alio capite ab hac regulâ ea, quę conceduntur à ſuperiore per modum gratiæ, & fauoris, quæ perpetua manent, & non expirant per mortem, mutationem, vel excommunicationem concedentis, vt habetur c. *Si ſuper gratiá* de *officio delegati* in 6. & c. ſi cui de Præbendis in 6. hæc enim durant, quouſq; reuocentur per ſucceſſorem, vel expleatur tempus, pro quo ſolum erant conceſſa; huiuſmodi ſunt priuilegia Religionibus, vel perſonis particularibus conceſſa; atque ex hoc capite Iuriſdictio, & approbatio data à Papa, vel Epiſcopo ſacerdotibus, vt in foro Pœnitentiæ abſoluant, durat,

Talia ſunt priuilegia Religionibus vel perſonis particularibus conceſſa.

durat, etiam mortuo delegante, vel excommunicato, vt ex inſtituto probauimus, & explicuimus de *Pœnit.* Tract 8. diſp. 10. dub. 6. ſiue; quia eſt fauor, tàm pœnitentium, quàm Confeſſariorum, & gratiâ facta; non verò tantum facienda; ſiue, quia iam vſus ita obtinuit in totâ Eccleſiâ, vt latè & eruditè probant Nauarr. in c. *Placuit* de Pœnit. diſt. 6 n. 161. & ſequentibus. Suar. to. 4. diſp. 26. & lib. 8. de *legionib.* c. 31. Sanchez lib. 8. de *Matrim.* diſp. 28. n. 75. & alij multi quos retulimus loco citato de *Pœnit.*

Dubium de Epiſcopo denuntiato dante dimiſſorias pro ordinibus &c.

842. Dubitant verò Authores an ſi Epiſcopus denuntiatus det demiſſorias pro Ordinibus, vel approbet Confeſſarios, & Prædicatores, vel Parochus denuntiatus det licentiam ſuis ouibus, vt alteri confiteantur, vel alia Sacramenta recipiant ab alijs, vel det alijs ſacerdotibus licentiam adminiſtrandi Sacramenta ſuis ſubditis prædicta validè faciat?

Multi putant validè facere.

843. Multi putant validè facere: Ita Paludanus in 4. diſt. 17 q. 4. n. 26. & 27. & diſt. 23 q. 2. Antoninus 3. p. tit. 17. c. 9. Syluest, verb. *vnctio* n. 4. ad finem Armilla. *Vnctio* n. 5. Henriquez. ſup. c. 7. n. 7. eamq́; ſententiā probabilem iudicauit olim Vaſquez, dum præfuit publicis aſſertionibus in Complutenſi Academia, in quâ id ipſum aſſerebatur; Et ſanè multi ex prædictis, & alijs; quos refert Sanchez lib. 3. de *Matrim.* diſp. 21. n. 7. pro prædicta ſententia etiam putant licitè poſſe dare prædictas licentias, in quo (ni fallor) ſatis conſequenter loquuntur ſaltem in aliquibus caſibus; quia, ſi validè conceduntur & adſit neceſſitas, licitè tunc poterunt concedi. Eandem ſententiam ſequitur Nauarrus. c. *Placuit.* Quorum fundamentum præcipium eſſe videtur, quia per has licentias non datur Iuriſdictio, quia Sacerdos ex ſe, & ex Iure Diuino illam habet; ſed ſolùm aufertur prohibitio introducta ab Eccleſiâ. Vnde potius (inquiunt) eſt permiſſio, quàm commiſſio.

Fundamentum præcipuum horū.

Dictam Paludani opinionem quo ad confeſſiones improbabilem dicit Auila.

844. Hanc ſententiā Paludani quatenus aſſerit licentiam datam ab excommunicato non tollerato ad audiendas confeſſiones, eſſe validam, omnino improbabilem eſſe affirmat Auila c. illo 6. diſp. 6. dub. 3. §. *Tertio ſequitur* ad alia verò Sacramenta dicit non eſſe improbabilem licentiam datam ab Epiſcopo; diſcrimen verò in eo conſiſtere, quòd requiritur Iuriſdictio adhoc, vt Sacramentum Pænitentiæ validè adminiſtretur; at verò ad alia Sacramēta non requiritur iuriſdictio vt validè; ſed tantum, vt licitè fiat.

845. Sanchez verò concedit quidem poſſe non toleratum validè aſſiſtere Matrimonio de quo iam ſatis ſuprà diximus; imo, & poſſe dare licentiam aſſiſtendi; quia; nec aſſiſtentia, nec aſſiſtendi licentia eſt actus Iuriſdictionis; ad alia verò Sacramenta non poſſe dare licentiam, quia Iuriſdictionis actus eſt.

Abſolutè tamen dicendum eſt huiuſmodi nec licitè, nec validè concedi ab excommunic. ita Author cum Soto.

846. Abſolutè dicendum eſt huiuſmodi licentias, nec licitè dari poſſe per excommunicatos, nec validè. Ita Sotus in 4. diſt. 18. q. 4. art. 3. Gutierrez c. 1. n. 89. Victoria in *Summa.* Tract. *de Confeſſione* n. 139. & refertur Syluest *conf.* 2. Suarius de Cenſuris diſp. 14. ſect. 1. n. 7. & tomo 4. diſp. 27. ſect. 1. n. 5.

847. Sanè quod attinet ad illud, quòd dicit Sanchez de licentiâ aſſiſtendi Matrimonio non videtur ea facultas concedi ſine vſu aliquo iuriſdictionis; quamuis enim omnino concedamus ipſam aſſiſtentiam Matrimonio non eſſe actum iuriſdictionis: nihilominus collatio facultatis, aut commiſſio aſſiſtendi matrimonio nomine ſuo poteſt cenſeri actus iuriſdictionis alicuius, ſæpè enim eſt iuriſdictioni actus collatio facultatis, aut habilitatio ad aliquem actum, qui in ſe non ſit actus iuriſdictionis. v. g. emptio, aut venditio, ſeu alienatio facta à minori ante legitimam ætatem ſine conſenſu Tutoris, aut Curatoris ſæpè non valet, aut firma non eſt; niſi accedente facultate & veniâ Principis, quâ poſitâ valet, & firmus eſt contractus, ſi adſint cætera requiſita, & tamen ipſe actus vendendi, aut alienandi non eſt actus iuriſdictionis; ſed dominij; actus verò conferendi ſiue diſpenſationem, ſiue facultatem, & veniam (vt aiunt) vt actus ille vim habeat, procul dubio eſt actus iuriſdictionis. Sic ergo quamuis aſſiſtentia Matrimonij non ſit actus iuriſdictionis, licentiam, ſeu facultatem conferre ad id validè præſtandum eſſe poteſt & eſt iuriſdictionis actus; de quo iterum dicemus Tract. ſeq. diſ. 3. dub. 10.

Ratio aſſertionis.

848. Ex hoc etiam fundamento, & diſcurſu poteſt colligi ratio ſententiæ noſtræ pro prædictis omnibus actionibus, quas diximus non licere Epiſcopis, aut Parochis non tolleratis, nam in pluribus licentijs prædictis datur iuriſdictio, & in omnibus ſit ſaltem aliquid, quod promanat à iuriſdictione, & ſupponit illam habere eum, qui talem licentiam concedit, vel ſaltem diſpenſat in Eccleſiæ prohibitione, vel aliquid concedit, cuius conceſſio, & concedendi poteſtas ipſi ratione ſui officij ab Eccleſiâ commiſſa erat, ac proinde talis diſpenſatio, aut collatio licentiæ vel actus, & vſus iuriſdictionis eſt; vel illam ſupponit. Vnde talis facultas non eſt ſola permiſſio comparatione aliorum. Cum ergo excommunicatus priuatus ſit iuriſdictione nihil efficit in ijs, quæ ipſam iuriſdictionem vel inuoluunt, vel ſupponunt. Vnde Suarius citato loco diſputationis illius 14. improbabilem putat oppoſitam opinionem, & auctoris illius (inquit) æquiuocatione quâdam decepti videntur, nam licèt miniſtrare Euchariſtiam, vel vnctionē formaliter & per ſe non ſit actus iuriſdictionis; vel ordinis dare tamen licentiam vngendi actus eſt iuriſdictionis; & licèt ad validè vngendū nō ſit neceſſaria iuriſdictio; ad vngendum tamen licitè neceſſaria eſt vel iuriſdictio propria, vel licentia validè manans ab eo, qui ad eam dandam vſum habeat Iuriſdictionis, quo caret excommunicatus.

Excomm. nihil efficit in ijs quæ Iuriſdictionē vel inuoluūt vel ſupponūt

Aſſertio 2. facta tamen a non vitādo valida ſunt.

849. Aſſerendum eſt 2. geſta, ſeu facta, ab excōmunicato non vitando valida eſſe, etiamſi eius excommunicatio publica ſit per euidentiam facti, & etiamſi excommunicatus ſe ingerat ad facienda ea, quæ ſunt iuriſdictionis, & peccet mortaliter. Ita Richardus diſt. 18. art. 7. q. 1. Palud. q. 2. art. 3. & q. 4. Sotus diſt. 22. q. 2. art. 1. circa finem. Nauarrus c. 27. n. 21. & c. 9. n. 8. Couarr. c. *Alma mater* p. 1. §. 11. n. 4. Auila p. 2. c. 6. diſp. 6. dub. 3. Suarius diſp. illa 14. ſect. 1. n. 13 Henriquez. lib. 13. c. 8. Vgolin. Tabula 1. c. 3. Filliucius ſuprà c. 6. q. 2. n. 144.

Ratio eſt.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

Ratio eſt.

Conincdiſp. 14. dub.10.n.89.Reginald.lib.32. n.29. & alij communiter. Ratio eſt quia per Concilium Conſtantienſe conceſſum eſt fidelibus, vt non teneantur vitare hos excommunicatos, &, vt poſſint ab eis petere actiones publicas ſui officij: ergo conceſſit, vt actiones illæ ſint validæ; alioqui, & fruſtranea eſſet illa licentia data fidelibus, & quaſi repugnantiam inuolueret, ſcilicet, quod liceat petere actionem, quæ valorem non habeat. Hæc omnia patent ex ijs, quæ diximus ſuprà dub. 34. & 41 alijſque in locis agentes de Sacramentis recipiendis ab his excommunicatis.

Aduertit rectè Suarius.

850. Rectè autem aduertit Suarius ſuprâ n. 15. non teneri fideles excommunicato publico non denuntiato obedire quandiù eſt publicus; ſi tamen velint, poſſe illi parere; & iam in præcedentibus notauimus, vt colligitur ex doctrinâ traditâ dub. 26. & ſequentibus. Vnde, quando talis excommunicatus diſpenſat, vel abſoluit, vel aliam gratiam cōcedit, poteſt is, cui fit gratia acceptare, tanquam validam, & vtilem atque etiam eam petere ab excommunicato.

851. Neque obſtat quòd Concilium Conſtantienſe noluerit fauere in aliquo excommunicatis; nam talis valor actionum, & geſtorum ab illis non eſt, vt ſæpè notauimus, directus, & ex intentione fauor ipſorum; ſed aliorum fidelium.

Obijcies talis manet ſuſpenſus ab officio ergo.

852. Obijci poteſt difficiliùs contra prædictam aſſertionem quòd excommunicatus etiam tolleratus ſemper manet ſuſpenſus ab officio, & beneficio per c. *Paſtoralis* §. *verum de appellat*, ergo geſta per eum, quæ pertinent ad Iuriſdictionem, erunt inualida.

Reſp.

853. Reſpondetur ſuſpenſum quidem manere ab officio & iuriſdictione; ſed poſt Concilium Conſtantienſe ſolum manere ſuſpenſum, quantum adhoc quòd, ſi ipſe ſe ingerat, non poſſit eam licitè exercere; non tamen quantum adhoc quod geſta ab illo ſint nulla, & invalida; nam hoc conceſſiſſe Concilium prædicto diſcurſu pro aſſertione facto colligunt Doctores.

Ex tradita doctrina videtur colligi.

854. Ex traditâ aſſertione, & fundamento illius videtur colligi poſſe, quod, ſi Prælatus excommunicatus tolleratus excommunicet, aut condemnet aliquem, talis ſentētia ſit nulla, quia in nullius fauorem cedit, & in eo caſu non fauet excommunicato Concilium Conſtantienſe. Vnde videtur vera opinio Turrecrematæ lib. 4. *ſumm*. p.2.c.20. ad, 1. & Didaci Perez lib.4. *ordinationem* tit 4.l.4. & aliorum apud Sanchez ſuprà n.32. qui hoc docent.

Probabilius eſt ſententiā latam a prælato tollerato eſſe validā.

855. Probabilius tamen eſt eſſe validam ſententiam propter bonum commune Reipublicæ, & expreſsè docet Couarr. citatus pro noſtrâ aſſertione, quem refert, & ſequitur Auila citata dub.3. & Sanchez ſuprà.

856. Ex hac doctrinâ colligit Sanchez valere ſententiam, & geſta per quemcumque excōmunicatum tolleratum, quia ſi invalida eſt ſententia, & alia geſta, teneremur illum vitare, ne actus irritus eſſet, nec timoratis conſcientijs ſatis conſuleretur, qui fuit finis illius decreti, vt notauimus dub. 34.

Obijcies excomm. eſt extra Eccleſiam, ergo nequid alium ab Eccleſia conſortio expellere.

857. Sed obijcies excommunicatus eſt extra Eccleſiam: ergo nequit alium ab Eccleſiæ conſortio expellere c. *Audiuimus* 24.q.1. in principio ibi: *Excommunicatus te excommunicare non potuit* propter quod argumentum Gloſſ. ibi, & alij, quos refert Sanchez n. 34. docet excommunicationem latam ab excommunicato occulto non valere.

Reſp. occultum excomm. nō priuari actu & vſu iuriſdictionis.

858. Contrarium tamen meritò docet Sanchez cum pluribus alijs ibidem; quia occultus excommunicatus non priuatur actu, & vſu iuriſdictionis. Accedit, quod in eo caſu concurrit titulus, & communis error, quod ſufficit ad valorem actus judicialis etiam fori contentioſi; neque obſtat citatum c. Audiuimus; id enim intelligendum eſt de publica excommunicatione Iudicis. Legatur Sanchez loco citato, vbi alias limitationes noſtræ aſſertionis affert ex alij Authoribus & reijcit.

Talis tamen peccat ſe vltro ingerens & exceptio fieri poteſt contra illū.

859. Quamuis autem excommunicati tollerati actus Iuriſdictionis validi ſint, non ſolum peccat, ſi ſe vltro ingerat, vt dicebamus, verum etiam admitti poteſt exceptio contra ipſum ad elidendum iuriſdictionis actum ab ipſo procedentem, dum Cenſura detineretor. Vnde ſi excommunicatus me citet coram Iudice, poſſum contra ipſum excipere; cum hoc tamen onere, vt intra octo dies legitimè oſtendam, & euidenter probem ſpeciem, & excommunicationis Authorem. valida itaque eſt ſententia à Iudice lata excommunicato tollerato donec contra eum excipiatur,

Ex dictis pro praxi infertur.

860. Ex dictis pro praxi infertur Epiſcopum excummunicatum tolleratum poſſe validè alteri concedere facultatem adminiſtrandi Sacramentum Pænitentiæ; idem dic de facultate ferendi legis, diſpenſandi in votis, concedendi Indulgentias, iudicium exercendi, conferendi Dimiſſorias &c.

861. Item electionem, præſentationem, vel collationem beneficij factam ab eodem validam eſſe, atiamſi ſuſcipiens ſciat illum eſſe excommunicatum.

862. Notat Auila ſuprà cum Sylueſtro Excommunic. 3. n.1. puncto 11. quòd ſi plures ſint Iudices vnius cauſæ, quorum vnus ſit excommunicatus non tolleratus, etiamſi cæteri ſint aut non excommunicati, aut tollerati, non valebit ſententia; quod probatur ex c. *Ad probandum* de *ſententiâ & re iud.* Vtrum autem hoc locum habet in electionibus, quæ fiont ab aliquo capitulo, v.g. Canonicorum, quando vnus illorum eſt excommunicatus vitandus? poſtea dicemus.

Aſſertio 3. ſi contingat non tolleratū communi errore eſſe tolleratum eius acta ſunt valida.

863 Aſſerendum eſt 3. ſi contingat aliquem excommunicatum vitandum communi errore vulgi eſſe tolleratum, vt ſi alio in loco, vel tempore eſt denuntiatus, & in hoc loco vel tempore ignoratur, omnia eius acta ſunt valida, quia quoties communi errore aliquis Prælatus reputatur legitimus, etiamſi non ſit in re, Eccleſia propter bonum commune, & publicum cenſetur illi dare iuriſdictionem, vt communiter docent Canoniſtæ, Panormitanus, & alij in c. *Ad noſtram* 3. *de Iure Iurando.* & in c. *ſciſcitaſtis* de *Reſcript.* & habetur in celeberrima l. *Barbarius* (quam ad res omnes Eccleſiaſticas accommodant Canoniſtæ omnes, & Gratianus

Ratio.

ipſe

Ipſe in c. *Infames §. verum* tamen 3.q.7. quamuis enim illa lex ſit Iuris Ciuilis ff. *de off. Prætoris* tamen eandem rationem agnoſcunt pro rebus Eccleſiaſticis, & ad ſpeciem noſtri caſus pleriſque accommodant, inter quos victoria in *Summa* Tract. de *Excommunic.* q. 10. & Suarius diſp. illâ 14. ſect. 1. n. 16. Ideò eſt communis & vera ſententia, quod Curatus, qui non habet verum titulum beneficij; ſed communiter reputatur habere, verè abſoluit Sacramentaliter, quia ratione boni communis in his caſibus Eccleſia dat Iuriſdictionem habenti titulum præſumptum, & reputatum verum. Quâ de re latè diximus agentes de *Pœnitentiâ* Tract. 8. diſp. 10. dub. 8. in primâ, & ſecundâ parte illius, vbi plures Authores retulimus, inter quos Sanchez lib. 3. de *Matrim*, diſp. 22. Leſſ. Coninc; Henriquez etiam lib. 13. c. 6. n. 7. vt autem hæc aſſertio ſit vera duo requiruntur primò titulus verus, aut ſaltem præſumptus ab eo, qui poterat conferre: ſecundò cõmunis error populi, aut vulgi, quod quâ ratione intelligendum ſit, ibidem explicuimus? & an loco talis erroris ſufficiat probabilis opinio alicuius vel aliquorum? defectu primi requiſiti nonnullæ abſolutiones cenſentur nullæ, quia ſcilicet collatæ fuerunt ab eo, qui fictitijs literis, vel aliâ fraude ſine authoritate legitimâ Prælati intromiſit ſe in beneficium Parochiale, vel officium Confeſſarij, quamuis ergo is communi errore putetur talis; nihil efficere putant viri docti & graues. Defectu etiã ſecũdi nihil efficere putant illum, cuius excommunicatio antea occulta diuulgatur; vel certè iam publicè cognoſcitur collationem beneficij fuiſſe irritam propter excommunicationem tunc occultam; vel aliud impedimentum: nam diuulgatâ nullitate; vel excommunicatione, ceſſat communis error populi. Ita communis ſententia præcipuè Sylveſt, Nauarrus, Caietanus, & Sanchez ſuprà Auila c. 6. diſp. 6. dub. 7. qui addit, quod is, qui tantum habebat titulum beneficij præſumptum, & non verum, non facit fructus ſuos; ideòque tenetur reſtituere ante ſententiam; quia hæc non eſt pœna; ſi autem ſeruiuit beneficio, poteſt accipere quantum meretur tale ſeruitium, id eſt quantum daretur Cappellano ſic ſeruienti. Sed in hac re philoſophandum eſt iuxta dicta in dub. 44. & 45.

Vt aſſertio ſit vera duo requiruntur.

864. Aſſerendum eſt 4. & colligitur ex dictis, ſi excommunicatus vitandus, Epiſcopus, aut eius Vicarius conferat beneficium, nihil facit; ac proinde, ſi ex tali collatione ſequuta fuerint damna, tenetur ad eorum reſtitutionem; & qui à tali excommunicato recipit beneficium, tenetur illud relinquere. Atque in primis quod excommunicatus inualidè conferat patet ex c. vnico. *Ne Sede vacante* in 6. & fauet c. *Tanta de exceſſibus Prælator.* & c. *quia diuerſitatem de conceſſ. Prebenda*, & tenent omnes Authores. Quod verò vicarius excommunicati inualidè conferat, conſtat expreſsè c. 1. de *officio Vicarij* in 6.

Aſſertio 4. ſi excomm. vitandus conferat beneficium nihil facit.

865. Excommunicatus tamen non denuntiatus; nec manifeſtus Clerici percuſſor validè confert, imò, & licitè ſi ad petitionem aliorum id faciat. Ita Auila c. 6. diſp. 6. dub. 3. & idem dicit de præſentatione, & electione. Item Suarius diſp. 14. ſect. 2. n. 4. alijque multi, quos retulimus pro ſecunda aſſertione, conſtatque ex dictis

Aliud dicendum de non vitando.

866. De electione verò ad beneficium factâ ab excommunicato idem dicendum eſt quod de collatione. Quidnam autem dicendum ſit quando electores plures ſunt, & vnus tantum excommunicatus, aut aliqui? latè ibi diſputat Suarius. Item Sayrus lib. 2. c. 6. n. 4 Henriquez lib. 13. c. 2. n. 2. in comment. litera *D.* Vgolinus Tabula 2. c. 11. §. 2. n. 12. Coninc citata diſp. 14. n. 93. Filliucius c. illo 6. quæſ. 4. & 5. n. 151. & alij Recentiores, cum quibus omnibus puto excommunicato vno Canonico v.g. & vitando, cui ſimul cum alijs Canonicis competit ius eligendi, inualidam eſſe electionem, in qua ille ſuffragiũ fert quoties ſuffragiũ illius excõm. eſt neceſſarij ad ſufficiẽtẽ & requiſitũ numerũ ſuffragiorũ; ſecus verò dicendũ exiſtimo, quando non requiritur certus, & definitus numerus, ſed ſimpliciter præſcribitur conſenſus omnium, tunc enim electio vim habet, quia, vt ſupponimus, omnes habiles conſentiunt: excommunicatus autem, cum ſit inhabilis, non opus eſt vt conſentiat.

De electione ad beneficiũ factâ ab excomm. idem dicendum eſt quod de collatione.

Iudicium Authoris; quoad denuntiatione cui competit ius eligendi.

867. Hanc doctrinam nonnulli ex relatis extendunt etiam ad electionem officij, ſeu dignitatis laicalis, & ad præſentationem Iuris Patronatus Eccleſiaſtici, ſi fiat ab excommunicato vitando nam præſentatio vim habet electionis. Quæ doctrina mihi placet, & congruit cũ ijs, quę in ſimili diximus in correlatiua acceptatione electionis, præſentationis, & collationis factæ excommunicato, de quâ egimus dub. 44.

Doctrinam hanc extendunt aliqui ad electionẽ officij laicalis &c.

868. Contrarium tamen putant non pauci, & ſatis probabiliter; quia huiuſmodi præſentatio potiùs eſt aliquid facti, quàm Iuris. Ita Coninc ſuprà n. 94. Vaſquez de *Excommunic.* dub. 5 n. 2. & 3., Couarr. c. *Alma* p. 1. §. 7. n. 9. Vgolinus Tabula 2. c. 13. §. 2. Henriquez proximè citatus Suarius ſuprà, Filliucius ſuprà quæſ. 6. fundamentum eſt; quia præſentatio laicalis (de hac enim loquuntur) facta à laico Iure Patronatus, vel à Clerico etiam Iure alioquin laicali ſui patrimonij non eſt vſus Iuriſdictionis, nec poteſt conferre alicui ius ad ad aliquod beneficium; ſecus verò eſt de præſentatione, quando pertinet ad Clericum titulo Clericali ratione ſui beneficij.

Contrarium non pauci ſatis probabiliter putãt. Ratio.

869. Quamuis autem electio excommunicati tollerati in conſortio aliorum valeat, poſſunt tamen quicumque excommunicati tollerati ab electione reijci, & is, ad quem pertinet electionem confirmare poteſt eorum electionem non acceptare, eamque reputare, ac ſi non facta fuiſſet, tum; quia datur exceptio contra geſta ab excommunicato tollerato, vt ſuprà notabamus; tum, quia licet, non teneamur vitare prædictos non denuntiatos, aut manifeſtos Clerici percuſſores, poſſumus tamen non communicare cum illis, atque adeò non admittere acta, ſeu geſta illorum. Ita Coninc ſuprà n. 93. Vaſquez ſuprà n. 6. Auila c. 6. Auila c. 6. diſp. 5. dub. 1. & alij citati. Legatur Suarius loco citato, qui etiam rectè docet cum alijs præſentationem factam à laico excommunicato vitando vel à Clerico iure Patrimonii ita cenſeri validam iuxta dicta, vt Epiſcopus, ſi valet, poſſit illam acceptare, &

Quamuis Electio tolleratiin conſortio aliorũ valeat, poteſt tamen ab electione reijci. Ratio.

eâ acceptatâ collatio valeat,ſi tamen velit.poteſt eam reijcere, & tunc non valebit; quod etiam locum habere poteſt in excommunicato tollerato ſolumq; differt à non tollerato in hoc, quod præſẽtatio tollerati validè ſimul, & licitè admitti poteſt;non tollerati verò admitti poteſt validè; ſed non licitè, quia ſemper eſt aliqua communicatio cum illo:ac proinde committur peccatum veniale, incurriturq́ue excommunicatio minor; niſi adſit alioquin aliqua cauſa excuſans à communicatione, illamq́ue reddens licitam

Præſentatio tollerati validè & licitè admitti poteſt, non tollerati verò validè tantum.

Reſignatio beneficij ſimpliciter facta ab excomm. valida eſt non autem ſi fiat in fauorem determinatæ perſonæ.

870. De Reſignatione verò beneficij facta ab excommunicato putat Suarius ſuprà n. 5. validam eſſe,ſi ſimpliciter fiat reſignatio,ut Prælatus,cui voluerit conferat,quia nimirum tunc non eſt actus ille vſus alicuius poteſtatis,vel Iuris Eccleſiaſtici; ſed propriæ voluntatis, nec ſic reſignans concurrit vllo modo ad collationem faciendam,ſed ſolum ad ſe expoliandum quod ipſe facere poteſt,& eſt actio priuata. Si tamen fiat ſolum in fauorem determinatæ perſonæ eſt nulla,quia aliquo modo concurrit reſignans ad collationem.

Vltimum tamen probabiliter putat Bonacina poſſe fieri.

871. Bonacina verò diſp.2.q.2. puncto 5.ſ.2. putat valere, quia etiamſi reſignans id faciat in fauorem determinatæ perſonæ, non tamen vllo modo confert, neque actum Iuriſdictionis exercet; ſed propriam voluntatem indicat ſuperiori. Quod probabile eſt, licet probabilius oppoſitum, quod ſequitur Filliucius ſuprà n. 163. nam reſignans in fauorem tertij,& non aliter, reſtringit voluntatem ſuperioris, ne poſſit alteri conferre niſi illi,& apud ipſum reſignantem manebit beneficium, niſi illa conditio impleatur. Quod iam eſt,aliquo modo concurrere ad prædictam electionem.

Notandum.

872. Notandum vlterius eſt ex dictis cum communi ſententia,de quâ teſtatur Coninc ſuprà n. 97. excommunicatum eſſe inhabilem ad acquirendam nouam aliquam iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vt munus eligendi, conferendi beneficia &c. Merito tamen Coninc reijcit rationem,quâ id ſolet communiter probari; quia nimirum, ſicut quis illicitè aſſumitur ad id officium, quod non poteſt licitè exercere, eiuſque aſſumptio eſt irritanda ex c. vltimo de *Clerico excommunicato*: ita etiam inualidè aſſumitur ad id,quod non poteſt validè exercere.Hoc tamen argumentum nihil probat, ait Coninc; quia pœnæ non debent introduci per argumẽtum à ſimili, ideò putat hanc ſententiam ſolum tenendam eſſe; quia eſt communis ſententia Doctorum; quæ ſanè ratio,quamuis abſolutè videatur extrinſeca nimis;in re tamen morali pro intrinſecâ debet haberi; nam cum conſuetudo recepta poſſit inducere obligationem legis,ſicut,& leges interpretari; aut concurrentibus requiſitis abrogare; in hac verò re nullâ potiori ratione conſtare nobis poſſit de conſuetudine introductâ, qua prædictus cenſeatur inhabilis ad adquirendam de nouo iuriſdictionẽ, quàm ex eo, quòd communiter Doctores de hac re tractantes talem excommunicatum inhabilem putent, ſufficiens indicium eſt,quod ita receptum ſit in Eccleſiâ Dei, & Pontifici,cæteriſque Prælatis notum;ac proinde, quod conſuetudo, & communis ſenſus habendi prædictum pro inhabili, ſufficienter illum conſtituat inhabilem,

Pœna non debent introduci per argumẽtum a ſimili.

DVBITATIO XLVII.

De inhabilitate excommunicati ad actus fori contentioſi etiam ſecularis.

Nota dicenda hic locum habere in vtroq; foro externo.

873. NOtandum primò, quæ hic dicemus,locum habere, tam in foro contentioſo Eccleſiaſtico,quàm ſæculari,exceptis ijs quæ de Iudice dicemus; nam de Eccleſiaſticis Iudicibus, vel electoribus plura diximus *dub. præcedenti.* Itaque in hoc effectu excommunicationis continetur impedimentum excommunicati, ne ſit Iudex,Procurator, aut teſtis, Tabellio &c. & de his præcipuè agemus in hac dubitatione circa Iudicem ſæcularem.

Aſſertio 1. illicitum eſt excomm. agere perſonam Iudicis ſæcularis. Ratio.

874. Aſſerendum eſt primò prohibitum, & illicitum eſſe excommunicato agere perſonam Iudicis ſæcularis, quia ſaltem generaliter in multis Iuribus prohibetur excommunicato omnis communicatio cum alijs, maximè c. *Ad probandum de ſentent. & re iud.* & c. *decernimus de ſentent excommunic.* in 6. an verò in omnibus iudicialibus actibus huius fori ſæcularis peccet mortaliter?non conſentiunt Authores. Caietanus verb. *excommunic.* circa finem.Armilla *excommunic.* n. 38. Petrus Sotus lect. 3. de *excommunic.* Sanchez lib. 3. de *Matrimonio* diſp.21. n. 8. Bartholom.de Ledeſma de *excommunic.*dub. 9. relatus ab eodem Sanchez ſimul cum Caietano videntur docere, quod,ſi iniuſtitiam concernant tales actus, erunt peccata mortalia,ſecùs verò, ſi non concernant illam. Vnde ſecundum hos Authores excommunicatus denuntiatus peccat iudicium ferendo, quia vſurpat, quod non habet,& iniuſtitiam facit iuxta aſſertionem ſequentem. At verò excommunicatum non vitandum, quando ſe ingerit ad faciendos actus iudiciales non peccare mortaliter docent Bartholom. de Ledeſma citato dub. 9. Henriquez c.7. Leſſ. lib. 2.c. 29. dub.7.n.61. Layman lib. 1. Tract. 5. p.2.c.2. n.13. vbi cum alijs docet valere actus iudiciales ab excommunicato non vitando. Vt dicemus aſſertione 4. huius dubitationis. Cum ergo ſint validi,& non careat iuriſdictione non facit iniuſtitiam; ſed tantum peccat contra prohibitionem. In quo etiam conſentiunt Sà *Excommunic* n. 31. Auila c.6. diſp.8.dub.3.concluſ.2.quod intelligit,niſi ſequatur iniuſtitia,aut ſcandalum graue, vel adſit formalis contemptus.

An verò mortaliter peccet diſſentiunt Authores.

Opinio Soti & aliorum.

Caietanus fatetur eſſe mortale ſi vitandus Iudicat &c.

875. Caietanus planè fatetur eſſe mortale,ſi excommunicatus vitandus iudicet,eligat, &c. quia vſurpare iuriſdictionem eſt iniuſtitia, & materia grauis, id quod expreſsè docet Auila loco citato, & Sotus art. 4. poſt 2. concluſ. 5. *item.*& Leſſ. lib.2. c.29. dub.7. n.60. itaque de excommunicato non tollerato maiorem,& potiorem partẽ Authorum video docere quòd ſit peccatum mortale; atque ita dicendum puto niſi excuſet paruitas materiæ.

Opinio Suarij.

876. Circa excommunicatum verò non vitandum Suarius poſtea referendus, & Leſſ.ſuprà

prâ n. 59. putant peccare mortaliter, quia materia eſt grauis, &, quod ſit ſecundariò prohibita, nihil obſtat, vt latè probat Suarius diſp. 16. ſect. 1. n. 9. itaque de hoc tollerato vtrumque eſt ſatis probabile. Quòd ſi Iudex Iudicet ad inſtantiam ſeu petitionem partium, nec ipſe per ſe ſe intromittat maximè, quando partes ſcientes illum eſſe excommunicatum adhuc ad eum recurrunt pro ſententiâ, & iudicio, nullo modo erit peccatum, nec veniale quidem ſecluſo ſcandalo, aut alijs circumſtantijs extrinſecis iuxta dicta in præcedentibus, quia, ſi litigantes non tenentur eum vitare, & licitè poſſunt ad illum recurrere, ipſe quoque poterit in gratiam illorum officium ſuum exercere, non minus, quàm miniſtri Sacramentorum, de quibus iam diximus; atque hoc modo intelligendi ſunt Authores, qui indiſtinctè loquuntur poſt Concilium Cōſtantienſe non diſtinguentes inter excommunicatum denuntiatum, & non denuntiatum; quandu enim dicunt abſolutè excommunicatum exercendo actus Iudiciales non peccare mortaliter, intelligendi ſunt de excommunicatis non vitandis.

Quando Authores dicunt excomm. exercendo actus iudiciales non peccare mortaliter intelligendi ſunt de non vitandis.

877. Aſſerendum eſt 2. actus iudiciales factos à Iudice etiam ſæculari excommunicato vitando eſſe irritos. Quamuis autem multi putent hoc non contineri expreſsè in aliquo Iure, quia nimirum omnia, quæ ad id probandum afferuntur, putant loqui de ſolo Iudice Eccleſiaſtico; nihilominus; quia communis eſt Doctorum ſententia, vt id etiam locum habeat in Iudice ſæculari, nullo modo putant recedendum ab eâ ſententiâ; ſufficit enim in re morali conſenſus Doctorum, vt ab eo non liceat ſine magno fundamento recedere, &, vt ſic cenſeantur intelligendi Textus, quamuis primo aſpectu videantur ſolum de Iudice Eccleſiaſtico loqui. Accedit, quòd non obſcurè videatur colligi ex ſacris Canonibus; nam imprimis non eſt credendum Pontifices aliter de Iudicibus ſæcularibus, quàm de Eccleſiaſticis ſtatuere: Secundò quia hæc communis Doctorum conſenſio niti videtur in c. penultimo, & vltimo. 15. q. 6. vbi ſubditi excommunicatis à fidelitate eis debita, & a Iuramento eis præſtito ſoluuntur, & iubentur illis non obedire: ergo neceſsè eſt, vt ipſos excommunicatos iuriſdictione priuet, ſeu ſuſpendat, quia hæc correlatiua ſunt. nec poteſt vnum manere altero ſublato. Atque ex hoc fundamento aſſertionem noſtram docent Caietanus, Petrus Sotus, & Armilla ſuprà art. 1. 2. & 4. Henriquez lib. 13. c. 7. n. 6. Suarius diſp. 16. ſect. 1. Nauarrus c, 27. n. 4. caſu 1. imò addit Henriquez & Nauarrus in ſumma Hiſpana n. 44. prædictum excommunicatum denuntiatum teneri reſtituere damna; ſi quæ ſequantur ex ſuâ ſententiâ, aut iudicio, quod iniuſtè ſibi vſurpat. Quod conſequenter videtur dictum iuxta principia generalia in materiâ de *reſtitutione*. Vnde (ait Henriquez) ſi compulit debitorum ſoluere, quod debebat, tenetur huic debitori damnato ſoluere expenſas litis, quas accipit. Quod etiam docet Sotus. diſt. 22. q. 1. art. 4. Sed hoc iuxta principia de *Reſtit.* decidendum eſt, poſſunt enim concurrere circumſtantiæ, ratione quarum excuſetur. Sicut etiam ad eandem materiam pertinet; an, ſi ferat ſententiam mortis contra reum aliàs dignum tali pœnâ, teneatur ad omnia damna inde ſequuta? quod totū videtur conſequenter dicendū, quia tunc perinde eſt, ac ſi vt homo particularis occidiſſet, cum non eſſet Iudex; quamuis ex alio capite ſatis durum videatur, nec poſſumus dicere, quod omnino ſe habeat vt perſona priuata, cum aliâ viâ poſſit obtentâ excommunicationis abſolutione, eum morti adiudicare, & iniuria tiùs videatur conſiſtere in modo, quàm in re, vt ſi rem meam, quam per Iudicem poſſum recuperare, furtim, vel occultè accipiam. Itaque res eſt dubia quamuis primum videatur magis conſequenter dictum, & quidem, ſi eſſet aliqua ſpes euadendi, ſi non ferretur ſententia, aut non eſſet ſatis aperta, & indubitata iuſtitia, tunc pro qualitate, & quantitate dubij tenebitur reſtituere. Quod omnino videtur manifeſtum. Sed, quidquid ſit de hoc, ad noſtrum inſtitutum redeamus.

Aſſertio 2. actus iudicis ſæcularis vitandi ſunt irriti.

Fundamentum aſſertionis.

878. Alij, qui noſtram ſententiam ſequuntur putant ſatis expreſsè actus Iudicis ſæcularis eſſe irritatos in Iure. Ita Auila p. 2. c. 6. diſp. 6. dub. 3. aſſeritque c. *Aduerſus* de *Immunit. Eccleſiar.* vbi hoc expreſsè habetur, vt ille putat. Verum in eo Textu non eſt doctrina generalis, de quâ nunc agimus circa irritandos actus Iudicū; ſed ſolū loquitur Textus aduerſus conſules, & Rectores vel alios, qui Eccleſias ſeu Eccleſiaſticos viros talibus, collectis, & ex actionibus vexabāt, & de illis pergentibus adhuc ad edēdas conſtitutiones, & ſentētias dicit Pontifex: *Adijcimus, vt Conſtitutiones, & ſententiæ, quæ à talibus, vel de ipſorū mandato fuerint promulgatæ, manei, & irrita habeantur nullo vnquam tempore valitura*, quo loco, vel illa irritatio Conſtitutionem, & ſententiarum intelligenda eſt tantum de concernentibus ad illā primā materiā; vel, ſi abſolutè de omnibus alijs materijs loquatur Pontifex, non cogit Textus eas pœnas extēdere ad omnes alios excomm. Vnde Textus ille non eſt expreſſus pro generali irritatione actuū Iudicis ſæcularis. Allegat etiam *Intelleximus* de *Iudicijs*, & c. *decernimus de ſentent. excommunic.* in 6. ſed ibi non habetur expreſsè. Vnde præter communem ſenſum Doctorum, de quo iam diximus, probanda eſt aſſertio ex c. *licet. de ſentent excommunic* in 6. & ex c. *Exceptionem de Except.* vbi etiam generaliter dicitur: *Excommunicatus autem publicè, & ſi huiuſmodi exceptio non opponatur, nihilhominus eſt affficio Iudicis repellendus.*

Probatur aſſertio ex Iure, & communi Doctorum conſenſu.

879. Præterea omnes excommunicati ſunt priuati vſu iuriſdictionis, vt colligitur ex capitibus citatis 15. q. 6. vt iam expendimus. Accedit quod c. *Decernimus* 8. *de ſentent. excommunic.* in 6. excluditur excommunicatus à munere actoris, patroni, & teſtis: ergo potiori ratione excludetur Iudex. Ita argumentatur Leſſ. lib. 2. c. 29. n. 61. eandem doctrinam confirmat c. *Præſidentes de Hæreticis* in 6. Vbi in fine non obſcurè indicatur, & ſupponitur vniuerſaliter loquendo excommunicatorum Iudicum acta non habere vim.

880. Notandum præterea cum Auila c. 6. diſp. 7. in principio, ſi Iudex excommunicatus denuntiatus appellet à denuntiatione, licet

Notandum cum Auila

poſtea

poſtea declaretur legitimè excommunicatus, & denuntiatus, geſta tamen per eum in illo medio tempore, valida eſſe. Ita Panormitan. in c. *Paſtoralis* n. 15. & conſonat cum dictis à nobis diſp. 1. dub. 23. vbi explicuimus an, & quomodo appellatio impediat vim cenſuræ!

Ex dictis, Infertur.

881. Ex dictis etiam conſtat, & docet Auila ſuprà omnino reijciendum eſſe Victoriam in *Summ.* de *excommunicatione*, aſſerentem actus Iuriſdictionis geſtos à Iudice ſæculari excommunicato non tollerato eſſe validos, ſi non perſeueret per annum in excommunicatione. Pro quâ ſententia affert Victoria c. *excommunicamus* 1. de *Hæreticis*, hoc tamen c, ſi attentè legatur, nihil probat; in eo enim Textu ponuntur plures pœnæ, quarum aliquæ iam erant contractæ, vt pote annexæ ipſi excommunicationi per alios Textus; atque huiuſmodi eſt hæc, de quâ loquimur: aliæ verò ibi de nouo ponuntur, ad quas requiritur vt tranſierit annus poſt excommunicationem; annumerantur tamen priores illæ pœnæ, non tanquam poſitæ ab eo Textu ſub eâ conditione perſeuerandi in eâ excommunicatione per annum, ſed, vt executioni mandentur per Iudices Eccleſiaſticos, quam expoſitionem, etiam admittunt Leſſ. c. illo 29. dub. 7. & Coninc diſp. 14. dub. 11.

Aſſertio 3.

882. Aſſerendum eſt 3. excommunicatum vitandum probabile eſt non poſſe eligi in Iudicem ſæcularem, vel in alias dignitates, quæ iuriſdictionem requirant; ſi tamen eligatur, probabile eſt electionem non eſſe ipſo Iure, irritam; ſed tantum irritandam. Ita tenet Suarius diſp. 16. & Ægidius Coninc ſuprà, alijque non pauci, Quorum fundamentum eſt, quia nullus eſt Textus, qui has electiones irritet.

883. Auila verò ſatis probabiliter c. 6. diſp. 6. in fine ait eſſe Textum expreſſum irritantem electionem ad dignitates ſæculares; quem Textum putat Theologos non vidiſſe, vt iam dubit. 44. notauimus ſcilicet c. *venerabilem de elect.* vbi electio cuiuſdam Ducis Hiſpanicè *Duque* in Regem cenſetur à Pontifice nulla, quia erat publicè excommunicatus, & ita docent ibi Gloſſ. & alij, quos ibidem retulimus §. *Hoc ipſum*, & ſequenti ibi legatur; vbi hanc ſententiam Auilæ probabiliorem tunc iudicauimus, & etiam nunc & docet Bonacina cum alijs quos refert diſp. 2. q. 2. puncto 7.

Aſſertio 4. actus iudicum ſæcularium tolleratorũ ſunt valide. &c.

884. Aſſerendum eſt 4. acta per Iudices ſæculares excommunicatos non denuntiatos; ſed tolleratos valida eſſe imò, & licitè fieri ſi ad petionem aliorum fiant; ſi verò ipſi excommunicati ſe ingerant, iam diximus peccare. An verò mortaliter, vel non mortaliter? diximus probabile eſſe vtrumque. Porrò valida eſſe talia acta docent Authores citati in prima aſſert. præcipuè Nauarrus c. 27. n. 21. Auila p. 2. c. 6. diſp. 6. dub. 3. Leſſ. c. illo 29. dub. 7. n. 57. Coninc diſp. 14. dub. 10. Suarius diſp. 14. ſect. 2. quibus adde Layman lib. 2. Tract. 5. p. 2. c. 2. n. 13. & Guteirez lib. 1. *Canonicar. qq.* c. 1. n. 28.

Multi affirmant mortale eſſe petere actus iudiciales ab excomm. vitando.

885. De excommunicato verò vitando; an ab illo petere actus iudiciales peccatum ſit mortale? affirmant multi, quia eſt inducere ad malum; alij diſtinguunt, quando ipſe eſt paratus hæc facere, aut, quando non eſt paratus, ſi non ſit paratus; ſemper putant eſſe mortale; quia eſt inductio ad malum; ſi tamen ſit paratus, & petatur res iuſta licere uti illius malitiâ, & petere ab illo ſententiam, ſicut licet à Tyranno Principe. Ita Henriquez lib. 13 c. 7. n 6. litera Q. in Gloſſ. Sotus 1. de *Iuſtitia* p. 1. art 3. & Medina 1. 2. q. 90. art. 3. Quæ doctrina probabilis eſt; mihi tamen adhuc videtur ex parte rigida, nam præciſè actus iudicandi, maximè, ſi hoc fiat ex conuentione partium, & in negatio merè ſæculari, de quo agimus, durum videtur, quod præciſè ex vi excommunicationis ſit mortale à tali excommunicato petere ſententiam nam præciſè communicare cum excommunicato, aut excommunicatum cum illis litigantibus non eſt mortale regulariter loquendo; nec ex parte illorum incurritur alia excommunicatio, quàm minor, quæ pœna non ſufficit ad mortale. Quod autem hæc communicatio ſit in hoc quòd excommunicatus dicat quid ſentiat in tali, aut tali re, & de iuſtitia partium litigantium in re merè temporali, & ciuili, adhuc non videtur continere grauem cum ratione diſſonantiam. Vnde non video regulariter loquendo ſufficiens fundamentum, vt dicamus eſſe peccatum mortale, quòd illi velint vti operâ illius, & ille reſpondeat ipſis petentibus maximè, ſi tam litigantes, quam ipſe ſcientes illum non habere iuriſdictionem, nihilominus ex æquo, & bono velint vti iudicio, & ſententia ipſius.

Alij diſtinguunt.

Authoris Iudicium.

Dixi regulariter loquendo.

886. Dixi regulariter loquendo; nam aliquando ab extrinſeco poteſt eſſe peccatum mortale communicare, etiam in humanis & temporalibus cum excommunicato.

Aſſertio 5. excomm. quicumq; nõ poteſt eſſe actor in iudicio.

887. Aſſerendum eſt 5. Excommunicatum, ſiue tolleratum, ſiue non tolleratum non poſſe eſſe actorem in iudicio; quia multis Iuribus id eſt prohibitum, ſi tamen agat, & non repellatur, valida ſunt, quæ egit, vt habetur c. 1. *de Except. in* 6. nec agendo peccat mortaliter; ſed tantùm venialiter. Ita Caietan. Armil. Petrus Sotus ſuprà citati Henriquez c. illo 7. n. 5. Suarius diſp. 16. ſect. 3. n. 9. & alij; imò nec venialiter peccabit, ſi pro uitando damno agat, vel vt liberetur ab excommunicatione; hæc enim iuxta principia generalia in præcedentibus tradita, licent. & cum Turriano Hurtad. Cornejo docet Diana 5. *part. Tract.* 9. *Reſol.* 110.

Ratio.

888. Addit verò Suarius communicationem actoris fore mortalem, ſi ſit nimis frequens, & velit illam frequentiam; quod tamen mihi non videtur certum, imò potiùs iudico oppoſitum neque enim ſola frequentia actuum in eâ re ſufficit, vt coniungantur materiæ plures leues, & coaleſcant in vnam grauem quod neceſſarium erat, vt ea frequentia eſſet ſufficiens materia peccati mortalis, vt iam in ſimili diximus dub. 36. §. *Suarius tamen* nu. 491. & ſeq. vbi contra eundem Suarium probauimus oppoſitum.

Poteſt tamẽ talis excõm. eſſe reus & cogi ad iudicium.

889. Quamuis autem talis excommunicatus non poſſit eſſe actor; poteſt eſſe reus, & cogi ad iudicium, vt habetur c. *Intelleximus*, de iudicijs, & conſequenter poterit omnia præſtare in iudicio, quæ neceſſaria videantur ad ſui defenſionem, eaque debent admitti, poteſtque appellare, vt habetur c. *Cum inter*, & c. vltimo *de Except.*

cept. eſtque recepta ſententia. Vnde etiamſi incidenter ad ſui defenſionem in aliqua re incidenti pertinente ad ſui defenſionem neceſſarium ſit etiam reagere contra ſuum actorem, aut contra teſtes deponẽtes contra illum, etiam hoc admittendum erit; vt ſi contra actorem ſeu teſtes excipiat illos eſſe criminoſos,& tales, qui non ſint digni, vt in iudicio audiantur & admittantur; tunc enim quamuis ad probandam exceptionem, actoris perſonam gerat, admittendus erit; in eo enim potius ſe defendit, quàm cõtra alios agit. Non me latet aliquos docere talem non per ſe ipſum, ſed per procuratorem debere reſpondere. Ita Auila Hurtado & non ita clarè Turrianus relati à Diana 5. part. Tract. 9. Reſol. 111. quia id ſignificatur in *cap. intelleximus de Iudicijs*. Probabilius tamen eſt poſſe per ſe, vt ibi probat Diana. ex *cap. Cùm inter* & cap. vltimo *de exceptionibus*, vbi abſolutè conceditur excommunicato facultas reſpondendi pro qua ſententiâ refert præpoſitum & Coninc, eſſet verò minùs durum negare illi, quod cuiuis reo non negatur. Sed vt verum fatear poſſit in pœnam id illi, ſi ius voluiſſet negari: nullum tamen ius video, in quo id negetur. Nec video tamen cur non poſſit iudex, ſi videat id expedire, illum repellere à per ſe reſpõdẽdo, ſi poſſit per procuratorem. Illud mihi etiam placet quod notat Diana Reſol. illa 110. ex Hurtado *diſp. 8. de Excommunicatione* difficul. 3 n. 6. ſi excommunicatus ſit tolleratus poſſe quidem à Iudice reijci, quia poteſt non communicare cum illo, non tamen teneri illum repellere etiam publicum niſi ad petitionem partis ſufficienter probantis excommunicationẽ, quia non tenetur illum vitare.

Et in re ad ſuam defenſionem neceſſaria, reagere.

Aliqui docent talem non per ſe ſed per procuratorem debere reſpondere.

890. Vtrum autem excommunicatus denuntiatus poſſit eſſe Tabellio, & inſtrumenta ab eo facta in foro exteriori admittantur? ſuam quoque habet quæſtionem.

Probabilius tamen eſt poſſe per ſe.

891. Negant multi, videturque communis ſententia Canoniſtarum, quam colligunt ex c. *Nullus*. 3. q. 4 vbi Stephanus Papa ait. *Nullus anathematizatorum ſuſcipiatur, neq; à quoquam credantur, quæ ab eis dicuntur vel conſcribuntur.* Ita etiam Suarius ſuprà & Diana citandus & addunt, in conſcientiâ valida eſſe illius inſtrumenta; quia nullo Textu irritantur; item addunt peccare mortaliter regulariter loquendo Tabellionem exercendo ſuum officium in excommunicatione, quia materia eſt grauis, cùm ſit publici officij, & multa ſequantur incommoda ad lites ex huiuſmodi abuſu. Si tamen non ſit denuntiatus, poterit ad petitionem aliorum cum aliquâ neceſſitate exercere ſuum officium. In hoc autem, quod acta per Tabellionem excõmunicatum denuntiatum ſint valida etiamſi non ſint licita, conſentit Rebuff. in *Concord.* tt. *de Excommunicatis vitandis, verſ. 6.* cum alijs.

Excomm. denuntiatū poſſe eſſe Tabellionem negāt multi.

In conſcientia valida eſſe ipſius inſtrumenta docent Suarius *&* Diana.

892. Alij verò abſolutè putant eſſe nulla; ita Syluest. *Excommunic.* 3. n. 2. circa finem. Henriquez c. 9. n. 3. Auila c. 6. diſp. 6. dub. 5. qui refert Fridericum, Ripam, Gloſſas, Francum, Geminianum & Ancarran, & probat ex prædicto c. *Nullus* illis verbis *neque à quoquam credantur, quæ ab eis dicuntur, vel conſcribuntur*, quod ſi credenda non ſunt non habẽt vim faciendi fidem.

Alij acta ipſius putant abſolutè nulla.

893. Contra hunc tamen Textum opponit Suarius, quòd ille non loquatur ſpecialiter de Tabellione; ſed de omnibus excommunicatis; Sicut neque *cap. 1. de exceptionibus in 6.* qui Textus ab aliquibus affertur apud Dianam 5. part Tract. 9. Reſol. 152. Si ergo non obſtante hoc Textu accuſatio, & teſtimonium non ſunt nulla ipſo facto, vt tenet communis opinio; ſicut, nec contractus facti excommunicato pari ratione, nec acta à Tabellione, quamuis ex conſuetudine ipsâ infirma ſint, & nulla, ſaltèm in foro exteriori. Accedit pro ſententiâ Suarij quod Tabellio non habet propriè iuriſdictionem, vt latè probat Panormit. c. *Sicut. Ne Clerici, vel Monachi*: illa autem irrita cenſentur, quæ fiunt, tanquàm ex officio iuriſdictionis propriè ab excommunicato vitando. Legatur Vgolinus c. 11. Reginald. lib. 31. c. 6. n. 31. & ſequentibus. Coninc dub. 11. à. n. 111. Suarius citatâ *diſp. 16. ſect. 5.* Filliucius Tract 12. c. 7. qui rectè explicant. & confirmant prædictam ſententiam. Vide Dianam eadem Reſol. 112. vbi alios affert etiam in contrarium. Pro ſententia verò ſua etiam alios refert. Hæc omnia ſatis probabiliter dicta videntur, pro valore in foro conſcientiæ. Non poſſum tamen non videre eſſe ſatis probabile quòd abſolutè non valeant ſcripta, quia Textus ille expreſsè loquitur de ſcriptis & fidem illorum eneruat. Certè non malè notat Hurtado *de Cenſuris diſp. 8. diff. 5.* in illo Textu omnem fidem adimi. Quòd ſi contrahentes aliqui ſcientes id; nihilominùs conueniant, valebit quidem conuentio ipſa ſecundum ſe, vt conuentio eſt, non verò ex vi ſcripturæ nitentis teſtimonio & fidei Tabelionis, cum Hurtado conſentit Faber apud Dianam ſuprà.

Oppenit Suarius.

Authoris Iudicium de vtraq; opinione.

894. Vlterius excommunicatus denuntiatus non poteſt eſſe talis neque in iudicio, neque in contractibus, aut ſcripturis; Si tamen ſit teſtis, eius acta valida erunt; niſi, quando in iudicio recuſatur, & repellitur, vt contrà aliquos rectè defendit Suarius, qui addit etiamſi non ſit denuntiatus, poſſe recuſari, ſi probetur excommunicatio, & debet admitti recuſatio, vt cum alijs docet Laymam *ſuprà n* 14. nunquam tamen peccat mortaliter teſtificando veritatem, etiam ſi denuntiatus ſit; quia hæc actio priuata eſt, & perſonalis, non à poteſtare aliquà, ſeu miniſterio publico, ita Caietanus, Armilla vterque Sotus, Henriquez & Suarius ſuprà, & alij multi. legatur Diana ſuprà Reſol. 113. vbi hæc ex alijs confirmat; deberet quidem Iudex repellere ſed, ſi non repellatur, valebit teſtimonium. De teſte etiam excommunicato, an pro valore matrimonij admittendus, dixi & affirmaui in proprio *Tractatu diſp. 3. dub. 18.* & affirmat Diana ibi cum alijs.

Denuntiatus non poteſt eſſe teſtis.

895. De Aduocato etiam idem dicendum eſt, tam, quoad peccatũ, quàm, quoad valorem eorum, quæ agit, quod dictum eſt de teſte; eſt enim eadem ratio, atque eodem modo loquuntur Authores, conſtatque de vtroque ex c. *Decernimus, de ſentent. Excommunic.* in 6. & ex c. *intelleximus*, de *Iudicijs*. Vide Dianam ſuprà Reſol. 114.

De Aduocato idem dicendum quod de teſte

896. Illud tamen addunt prædicti Canoniſtæ, quod ſuam habet quæſtionem, ſcilicèt interim, dum eſt denuntiatus, non poſſe accipere ſtipen-

ſtipendium pro labore; hoc tamen, teſte Suario, & aliquibus alijs, ſolùm eſt verum, quando reçuſatur in iudicio, & pars, quæ petijt patrocinium ignorabat excommunicationem; tunc enim labor redditur inutilis ſine culpâ ſuæ partis; imò tenebitur etiam aduocatus ad alia damna; ſi quæ ſequantur. Ita Layman, & alij ſuprà, Auila diſp. 7. dub. 3. Bonacin. infra citandus.

De Procuratore dic. ſicut de Actore.

897. Eodem modo philoſophandum eſt de Procuratore, atque philoſophati ſumus de Actore; eſt enim eadem ratio vt latè probat Suarius ſuprà, & docet etiam Layman, cũ alijs. Vide Dianam proximè citatum.

Irrita eſſe quæ agit Tutor aut Curator excomm. docẽt authores.

898. De Tutore, aut Curatore excommunicato communiter docent Authores eſſe irrita, quæ agit. Suarius tamen optimè probat tantùm eſſe irrita, quando opponitur exceptio, & recuſatio. De peccato autem idem dicendum eſt, quod de Actore, & procuratore. Legatur pro prædictis omnibus Bonacio. diſp. 2. q. x. puncto 7. & Diana ſuprà Reſol. 115. vbi alios refert pro ſententia Suarij. Pro prædictis omnibus vniuerſim Textibus qui contrà eorũ valorẽ afferuntur non videntur probare niſi quòd poſſint repelli, & irritari; non verò quòd, ſi non irritentur non valeant. Ita Suarius & alij. Legatur etiam idem Diana part 8. Tract. 5. Reſol. 2. vbi contrà Sanchez & alios probare contendit non poſſe excommunicatum in exſecutorem teſtamenti. Poteſt verò extra iudicialiter, quæ ſunt eius officij Tractare, vt docet Sanchez *tom. 2. opuſc. lib. 4. c. 1. dub.* 40. *n.* 11. Lugo & Spinus ibi à Diana relati maximè cum id officij non ſit in commodum excommunicati, ſed aliorum nempe Teſtatoris & legatarij. Neque contra hoc aliquid probant inſtantiæ, Iudicis actoris, aduocati & ſimilium, de quibus diximus. Nam iudex expreſsè priuatur iuriſdictione, & ſuum officium non eſt extra iudiciale, vt patet; cæteri verò, ſi non repellantur, & irritentur, poſſunt agere, (iuxta dicta) opponendo exceptionem, & recuſationem. hác verò obiectâ, facilè admiſerim nihil valere acta ipſius pro tunc, dummodo, exceptio obiecta, & probata fuerit, vt tandem idem Diana ibidem in fine cum Carpio docet. Itaque ſi eligatur executor, Tutor & ſimiles ante excommunicationem, & poſteà exerceant ſuum officium & non repellantur modo prædicto, & licitè & validè operantur, validè quidem iuxta dicta, licitè verò, quia præſtant officium quod tenentur præſtare, idque non prohibetur excommunicatione. ipſa verò electio poteſt quidem eſſe illicita propter generalem prohibitionem ſub excommunicatione minori agendi cum excommunicato, & hoc etiam poteſt excuſari ob neceſſitatem, quando non facilè poteſt alius inueniri pro tali officio, ſi verò non ſit denuntiatus, licitè poteſt eligi, quamuis poſſet repelli. Vide dicta n. 467.

Non ſemper tamen eſſe irrita bene probat, Suarius.

899. Tandem illud aduertendum eſt, quod eſt commune ſatis, & vulgatum, iamque ſuprà indicauimus, excommunicatum ſcilicet anno integro in excommunicatione perſeuerantem contumaciter, & (vt Iure loquuntur) inſordeſcentem, ſuſpectum eſſe de Hæreſi, vt contrà ipſum procedi poſſit, tanquam contrà ſic ſuſpectum, vt conſtat ex Tridentino ſeſſ. 25. c. 3. de reform.

Quando perſeuerans in excomm. ſit de Hæreſi ſuſpectus.

DISPVTATIO TERTIA.

De abſolutione ab Excommunicatione, & de varijs excommunicationibus reſeruatis à Iure vel ab homine

1. SOlent diſputare hîc Authores ſeorſum de excommunicationibus aliquibus inſignioribus, vt de excõmunicatione ob violentam manuum iniectionem in Clericos, & ob Hæreſim, vel lectionem librorum prohibitorum, & ob duellum; item ob coactionem fœminæ ad vitam Religioſam, vel retractionem ab illa. De his tamen & ſimilibus alijs agemus in hac diſputatione occaſione ſumptâ quãdo diſputemus de Cenſuris reſeruatis. Diuidemus autem hanc diſputationem, quantum, attinet ad abſolutionem Cenſurarum in quatuor ſectiones ſeruato ſemper eodem numero dubitationum. In prima agemus de ijs, qui poſſunt abſoluere ab excommunicatione; in ſecunda de ijs, qui poſſunt abſolui, & demodo illos abſoluendi: in tertia de forma, & ritu ſeruandis in abſolutione, & de varijs abſolutionibus, quæ dari poſſunt; in quarta ſectione deſcendemus ad prædictas excommunicationes, & aliquas alias, & ad id, quod in particulari pro illarum abſolutione occurrerit obſeruandum.

Diuiſio huius diſputationis.

SECTIO PRIMA.

De ijs, qui poſſunt abſoluere ab Excommunicatione.

2. QVamuis multa ex ijs, quæ dicemus in hac & ſequentibus ſectionibus præcipuè videantur pertinere ad excommunicationem ſimul tamen ad alias Cenſuras applicari poſſunt, & pro illis ſeruient, vt ex dicendis conſtabit.

Dicemus alijs cenſuris præter excomm. applicari.

DVBITATIO I.

An non ſacerdos poſſit abſoluere ab excommunicatione?

Aſſertio non ſacerdos non poteſt abſoluere ab excommunic. Author non negat probabilitatem contrariæ opinionis, pro articulo mortis.

1. ASſerendum eſt neminem non ſacerdotem poſſe abſoluere ab excommunicatione, aliâue Cenſurâ. Hanc aſſertionem etiam pro articulo mortis, tanquàm probabiliorem amplector, non negatâ probabilitate alterius opinionis: Noſtram verò ſequuntur grauiſſimi, & ſapientiſſimi Doctores, Paludanus in 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *art.* 2. Sotus *diſt.* 18. *q.* 4. *art.* 4. Nauarrus c. 26. n. 26. & in c. 1. *de Pœnitentia in principio n.* 84. *diſt.* 6. Couarr. *c. Alma. p.* 1. §. 11. *n.* 9. Suarius de *Cenſuris diſp.* 7. *ſect.* 6. & 7. *n.* 6. Coninc *diſp.* 14. *dub.* 16. *n.* 236. Laymann *lib.* 1. *Tract.* 5. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 2. Sanchez *lib.* 2 *moralium c* 13. *n.* 13. & alij multi inter quos Molin. de Iuſtitia tom 4. diſt. 63. *n.* 3. Vaſquez de *Excommunic. dub.* 18. Filliucius & Bonacina, quos refert Caſtro Palao, diſp. 4. puncto 3. §. 5. n. 14. villalobos Garcia quos refert Diana & ſequitur part. 3. Tract. 4. Reſol. 133. & poſt illos lugo de Fide diſp. 25. n. 112.

Fundamentum aſſertionis eſt.

Quorum fundamentum eſt quia licet Eccleſia poſſit committere non ſacerdotibus, imò, & laicis eam abſolutionem; id tamen hucuſque non fecit; neque vllo Iure, aut conſuetudine probari poteſt, & fortaſſè non expediret fieri, vt inde maior æſtimatio ſit Cenſuræ, cuius abſolutio non ab alio, quam à Presbitero poſſit; maximè cùm rariſſimè accidat, vt nullus presbyter ſit, qui excommunicatum abſoluat moriturum, qui per contritionem à peccatis liberatus, quod attinet ad Cenſuras poterit poſt mortem abſolui.

4. Et quidem de merè laico nobiſcum etiam ſenit Auila de Cenſuris, & aliqui docti Recentiores.

Oppoſitam ſententiam ſequuntur varij authores.

5. Oppoſitam nihilominùs ſententiam ſequuntur aliqui Authores non contemnendi, quos refert, & ſequitur Henriquez *lib.* 6. de Pœnit. c. 9. n. 3. in Textu & in *comment.* literas. T. V. & lib. 13. c. 27. n. 4. Gloſſ. in c. *Paſtoralis.* § præterea *de off. ordinarij.* Panormit. ibidē, & in c. *A nobis* 2. *de ſentent. excōmunic.* Gloſſ. & Felin. ibidem. Syluest. verb. *Abſolutio* 1. n. 8. Angelus *Abſolutio* 3. §. 17. Armil. ibi n. 39. Ioann. Valerius, Ioannes Sancius Philip. de la Cruz. Philiberius Marchinus & alij apud Dianam plures tùm loco citato, tùm 5. parte Tract. 3. de caſibus occurrentibus in art. mortis Reſol. 7 Probant primò;

Probant 1.

quia c. *Sanctum* de *Conſecratione*, diſt. 4. quidam in naufragio fuit reconciliatus Eccleſiæ per quendam Laicum recenter Baptizatum. Hoc tamen argumentum nihil probat; nam ille non erat excommunicatus; ſed agebat publicam pœnitentiam, & reconciliationem illam non fuiſſe veram abſolutionem à Cenſura, ſicut neque à peccatis; ſed fuiſſe deprecatoriam orationem latè probant Authores citati; & ut eundem ſenſum explicant Auguſtinum, ſeu Authorem de *verâ, & falsâ pœnit.* c. 10. relatum *in c. Quem pœnitet.* de *Pœnit. diſt.* 1. vbi ait. *Et ſi ille, cui confitebitur, poteſtatem abſoluendi non habet, fit tamen dignus veniâ ex ſacerdotis deſiderio, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis.* Accedit, quod illa hiſtoria non narratur ab Auguſtino (in illo c. *Sanctum.* ex quo ſumpta fuit) tanquàm certa; ſed dubia potiùs.

Ioan. de Dicaſtillo de Cenſur.

Probant 2.

6. Probant 2. quia in articulo mortis concedit Eccleſia facultatem abſoluendi à peccatis cuicumque ſacerdoti etiam ſimplici; quia eſt capax huius poteſtatis: ergo etiam concedit facultatem abſoluendi ab excommunicatione cuicumque capaci huius iuriſdictionis; talis autem eſt etiam non ſacerdos inferior Clericus etiam primæ Tonſuræ, aut etiam laicus: ergò cenſetur Eccleſia illis concedere in eodem articulo mortis eam facultatem.

Reſp. Ratio ob quã Eccleſia concedit abſoluendi facultatem ſimplici ſacerdoti in articulo mortis a peccatis & non a Cenſuris.

7. Reſpondetur ex dictis propter ſummam, & maiorem neceſſitatem, &, quia ſacerdos eſt miniſter Sacramenti abſolutionis, &, quia illa abſolutio non poteſt dari poſt mortem; meritò Eccleſiam concedere iuriſdictionem requiſitam ad abſoluendum; non verò concedere facultatem abſoluendi à Cenſuris prædictis omnibus perſonis; quia, nec neceſſitas eſt tanta, neque impoſſibilitas remedij, cum poſt mortem poſſit ille excommunicatus abſolui, vt dictum eſt.

Ex dictis a fortiori ſequitur.

8. Ex his patet a fortiori multò minùs concedi dandam eſſe hanc poteſtatem fœminæ, & omnino laico, etiamſi prædictis authoribus concederemus Eccleſiam, vel dediſſe, vel poſſe dare Iuriſdictionem fœminis, aut laicis ad ferendam Cenſuram. Qua de re egimus diſp. 11 dub. 6. §. de *fœmina vero.* & deinceps. imo, ſi eorum fundamentum valeret non fœminis tantum ſed non baptizatis viris & fœminis poſſet dici eam facultatem eſſe conceſſam (quod tamen nemo ſomniauit) nam & ijs poſſet Eccleſia eam facultatem concedere.

Iuxtà graues authores quicumque Clericus deficiente ſacerdote poteſt abſoluere a Cenſura moriturum.

9. Nihilominus cum Sanchez citato c. 13. n. 13. & alijs, quos refert, quod ad praxim attinet, ſuppoſito, quod graues Authores cenſeant quemcumque Clericum primæ Tonſuræ deficiente, aut nolente ſacerdote poſſe abſoluere à Cenſurâ maximè, ſi ſit Vicarius Epiſcopi, aut etiam licet moriturus non ſit eius ſubditus debere vtique abſoluere conformans ſe cum opinione probabili, qui ea abſolutio (inquit Sanchez) obeſſe nequit, & proderit vt is tutâ conſcientia ſepeliri in Eccleſia valeat, poſſintque pro eo offerri Sacrificia ſequendo opinionem probabilē dicentem abſolutionem ualere.

Reijcitur opinio Henriquez.

10 Meritò autem rèijcit Sanchez; quod dixit Henriq. citato lib. 6. c. 9. n. 3. prodeſſe ſcilicet eam abſolutionem, vt poſt mortem poſſit ille à quouis ſacerdote, cùm tamen alias non poſſet, abſolui, ſi excommunicatio eſſet reſeruata; ſed à ſolo ſuperiori, cui abſolutio reſeruata erat, à quo ſolo eſt impetranda iuxta citatum c. *A nobis* 2. *de ſentent. excommunic.* Hanc (inquam) doctrinam meritò reijcit Sanchez, quia ſi valuit abſolutio, nulla ampliùs eſt neceſſaria; ſi non valuit, ea nullum Ius abſoluendi ſacerdoti præbet quia dictum c. *à nobis*, id non concedit, etiam in eo dubio.

Quoad laicũ aliqui docẽt illũ nõ poſſe.

11. Quod verò attinet ad laicum, aliqui ita mordicùs tenent & pro comperto habent illum non poſſe abſoluere, vt omnino putant non debere abſoluere in tali caſu.

Aut her.

12. Mihi tamen cum eodem Sanchez ibidem

tamen aſſerit deficiente Clerico debere laicum abſoluere a prædicta excom.

aſſerendum videtur, etiam hunc deficiente Clerico debere abſoluere à prædictâ excommunicatione, quia ſic ſentiunt multi graues Authores, quos refert Suarius citat. diſp. 7. ſect. 7. *n.* 4. & alij, quos refert Sanchez, ſcilicèt Antonin, 3. *p. tit.* 17. *c.* 4. *caſu* 7. *Ledeſma* 2. *p.* 4. *q.* 26. *art.* 1. Margarita Confeſſorum. fol. 139. Bartholom. à Ledeſma de *Sacram.* agens *de excommunic.* dub. 14. & alij apud Vaſquez de *Excommunic.* dub. 18. n. 8. ſcilicet Syluest. verb. *Abſolutio* 1. §. 4. colũ n. 4. Angelus verb. *abſolutio* 3. §. & alij Canoniſtæ, eandemque probabilem putat præter Sanchez Auila *diſp.* 1. *dub.* 3. Caſtro Palao, Diana & alij. Et rationem, quâ ducuntur iſti Authores, appellat Sanchez optimam rationem congruentem. Cum ergo (inquit ille) ea opinio non ſit probabilitate deſtituta, poteſt, ac debet amplecti in caſu tantæ neceſſitatis, vt eam ſequendo poſſit ille in loco ſacro ſepeliri, & pro eo ſacrificia offerantur. Difficilem tamen hanc obligationem putat Lugo *n.* 114. licèt ſententiam primam probabilem ob anthoritatem putet. Probat hoc latè. Probationis ſumma eſt, quod Eccleſia iuxta noſtram ſententiam potuit negare & negauit, ſeu non conceſſit eam facultatem alijs non presbyteris iuxta noſtram ſententiam ſine vllo peccato. Cùm tamen Eccleſia magis quàm priuatus quiſque teneatur ex charitate liberare pœnitentem ab illo malo, ergo neque priuatus laicus peccabit non liberando. Probabilis ſanè ratio; ſed non conuincit. Nam Eccleſia poteſt in hoc ipſo punire peccatorem ſi velit in pœnam delicti; ſi tamen non faciat; rationi diſſonare videtur, vt priuatus quiſque, ſi poteſt, probabile remedium adhibere tàm facile, id non faciat, cum ſuperior non ſit ad id negandum in pœnam, & relinquendum proximum in tanto malo. Adde quod iuxta alteram ſententiam ille laicus eſt Iudex ab Eccleſia deſignatus pro eo articulo; atque adeò debet facere quod Eccleſia per ſuum Presbyterum deberet facere ſi is adeſſet. Nemo autem dicet quòd ille presbyter non teneatur, ſi videat pœnitentem diſpoſitum, ergo & laicus; ſi ſupponamos tunc eſſe iudicem, tenebitur, ex quo nihil probat exemplum vulgare, quod affert idem Author nu. 115. de eo qui haberet à principe facultatem liberandi à morte damnatum à Iudice quem non tenetur liberare. Si enim ille liberare potens eſſet Iudex potens ferre ſententiam, & damnatus ille dignus eſſet obtinendi ſententiam in ſui fauorem, imò & ſecundum leges deberetur illi abſolutio, male faceret Iudex illi negans talem abſolutionis ſententiam, ſub ijs circumſtantijs. Hæc autem omnia concurrunt in noſtro caſu, in quo laicus ſupponitur Iudex; pœnitens verò petens expreſsè vel virtualiter ſententiam abſolutionis, & hæc ſecundum leges debetur illi à legitimo Iudice ſi habeat requiſitam reſipiſcentiam in eo articulo poſſibilem. Qui verò non vt Iudex, ſed ex mera gratia poſſet remittere pœnam mortis, nollet impedire curſum Iuſtitiæ (vt aiunt aliqui Iuriſtæ) non peccaret non liberando alioquin dignum tali pœna. In noſtro autem caſu ille iam pœnitens & obedire paratus non eſt amplius dignus qui ſic maneat; id enim habet cenſura vt poſitis requiſitis ſit ſtatim abſoluendus ille. Omitto alia quæ ibi habet Lugo, de quibus partim egi in Tract. de Pœnitentia vel in ſequentibus loco magis opportuno dicemus.

Difficilem tamen hanc obligationem putat Lugo.

Probat hoc.

Rationem Lugonis probabilem iudicat author ſed non conuincentem.

DVBITATIO II.

Quis poſſit abſoluere ab excommunicatione Iuris nemini reſeruata?

Aſſertio.

13. Aſſerendum eſt primò ab excommunicatione lata per ius ſiue commune, & Pontificium, ſiue particulare, v.g. per Conſtitutionem Synodalem, aut ſtatutum Epiſcopale abſolui vnuſquiſque poteſt à proprio Epiſcopo, vel Epiſcopalem iuriſdictionem habente, imò etiam à proprio Parocho, vel qui Parochi vices gerit, dummodo conditor legis, aut ſtatuti non ſibi reſeruauerit abſolutionem. Vnde ab eà excommunicatione Iuris non reſeruatâ quilibet ſacerdos expoſitus abſoluere poteſt. Hæc aſſertio ab Authoribus elicitur ex c. *Nuper de ſent. Excommunic.* vbi Pontifex interrogatus an excommunicatus minori excommunicatione propter participationem cum excommunicatis poſſit abſolui à quocumque ſacerdote, etiam ſimplici? reſpondet poſſe à ſuo Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote: quamuis autem Pontifex tantum loquatur hic de excommunicatione minori; ratio tamen, quam reddit, etiam locum habet in excommunicatione maiori. Ait ergo Pontifex: *quamuis enim tunc non Iudicis; ſed Iuris ſententiâ excõmunicato cõmunicans ſit ligatus, quia tamen conditor Canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem alijs relaxandi.* Vnde Angelus. Syluest. & Nauarrus infra citandi putant hunc Textum eſſe quaſi expreſſum pro noſtrâ totâ aſſertione.

Ratio aſſertionis.

14. Vlterius probat rectè Sotus infra citandus, quia, ſi eo ipſo, quo excommunicatio eſt lata à lege, vel ſtatuto, eſſet reſeruata conditori talis legis, vel ſtatuti; non opus eſſet, quod Pontifex, vel Epiſcopus reſeruaret ſibi aliquas excommunicationes, quia omnes eſſent reſeruatæ.

Nota circa 1. partem aſſertionis.

15. Illud verò primò eſt notandum circa hanc aſſertionem, quoad primam illius partem, nempe quod Epiſcopus poſſit abſoluere ſubditos ſuos ab excommunicatione Iuris non reſeruatâ, omnes Authores concedunt; & ſimiliter omnes fatentur hoc ipſum poſſe quoſcumque habentes Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & poteſtatem in foro exteriori, quales ſunt aliqui Abbates, Priores Archidiaconi. & in religionibus Generales, & Prouinciales, & in aliquibus Guardiani, Priores, & Rectores. Quod verò idem poſſint Parochi (& conſequenter alij ſacerdotes communiter expoſiti) negant Paludanus in 4. diſt. 18. q. 5. Durand. q 4. Tabiena verb. *Abſolutio* 2. n. 1. & 4. Couarr. c. *Alma*. p. 1. §. 12. n. 4. & 5. Vgolin. tabul. 1. c. 10. §. 5. qui alios citant. Probant verò Durandus, Paludanus, & Tabiena, quia ad abſoluendum ab excommunicatione requiritur iuriſdictio in foro exteriori, quam tamen non habet Parochus. Couarr. verò, & Vgolinus probant, quia, licet hoc con-

conceſſerit Pontifex in illo c. *Nuper*. tamen hanc conceſſionem abrogatam eſſe putant per contrariam conſuetudinem, quia communi praxi (inquiũt:) receptum eſt vt Parochus à nullâ Iuris excommunicatione abſoluat. Imò adducit Couarruuias aliqua Iura quæ inſinuant talẽ conſuetudinẽ, & praxim contrariam illi conceſſioni.

16. Verum, vt rectè expendit Suarius diſp. 7. ſect. 3. num. 26. & 32. ex illis Iuribus nihil certi poteſt elici; nam licèt in Clem. 1. de *Priuilegiis*. In principio, & in Extrauag. 1. eodem titulo in communibus. §. *vt autem*. dicatur nihil plus habere Religioſos, quàm Parochos in Confeſſionibus audiendis, & poſtea. §. *obſeruent*, dicatur quod non debeant admittere excommunicatos à Iure, quia cum non poſſint abſoluere ab excõmunicatione, neque à peccatis poterunt; tamen, vt ibi notat Gloſſa, & ex antecedentibus, & conſequentibus colligitur, Pontifex loquebatur de excommunicatis excommunicatione à Iure reſeruatâ.

17. Quamobrem Suarius putat pro Parochis conſulendam eſſe conſuetudinẽ, nam Religioſi iam habent ampla priuilegia, & vbi non conſtiterit dẽ tali conſuetudine, ſtandum eſſe prædicto Iuri contento in dicto c. *Nuper*.

Authoris Iudicium.

18. Mihi tamen videtur nihil eſſe curandum de tali conſuetudine, quia nulla talis conſuetudo apparet ſaltem pro foro pœnitentiæ, ſeu conſcientiæ, cùm tot, & tam graues Auctores antiqui, & moderni abſolutè, & ſine vllà limitatione affirment; & aſſeuerent poſſe propter dictum c. *Nuper*. Parochos & proprios Sacerdotes abſoluere ſuos ſubditos ab excommunicatione Iuris non reſeruatâ. Ita D. Thom. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 2. quæſtiun. 1. ad. 2. & 3. p. q. 23. art. 3. Syluest. verb. *abſolutio*. 1. art. 4. & 5. Angelus *Abſolutio*. 1. num. 2. Armil. verb. *abſolutio*, num. 35. & verbo *Caſus*, num. 5. Sotus in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. concluſ. 3. Ledeſma. 2. p. 4. q. 26. art. 1. Henriq. lib. 13. c. 28. nu. 5. & c. 35. num. 2. Auila p. 2. c. 7. diſp. 1. dub. 4. Tolet. l. 1. c. 16. Coninc diſp. 14. dub. 16. num. 232. Sa, verb. *Excommunic*. §. *Abſolutio ab excommunicatione*. n. 15. Valentia tom. 4. diſp. 7. q. 17. puncto. 8. Laym. lib. 1. Tract. 5. p. 2. c. 5. & 6. num. 1. imò & Suar. ipſe citata diſp. 7. ſect. 3. num. 23. 26. & 32. & ſect. 4. num. 9. aliíque multi recentiores communiter Filiucius c. 9. quæſito, 15. Reginald. lib. 9. num. 32. qui omnes extendũt hanc doctrinam ad reliquas Cenſuras, niſi fiat peculiaris aliqua exceptio.

Poteſt Sacerdos proprius abſoluere ab Excommunic. Iuris non reſeruatâ ita D. Thom.

Ad argumentum in contrarium poſitum, n. Reſp.

19. Ad argumentum autem Paludani, & aliorum, reſpondetur ad abſoluendum ab excommunicatione per ordinariam poteſtatem requiri iuriſdictionem in foro exteriori, ſicut etiam ad excommunicandum; vnde concedendum eſt Parochum, ſicut non poteſt excommunicare, ita neque abſoluere; ex conceſſione tamen Papæ benè poſſe habere facultatem ad vtrumque, vel ad alterum tantùm. Itaque de facto habet à Papa poteſtatem ad abſoluendum; non tamen ad excommunicandum; alias eodem argumento probaretur non poſſe Parochum abſoluere ab excommunicatione minori (quod eſt abſurdum) quia etiam ad hanc requiritur exterior iuriſdictio.

20. Ad argumentum verò petitum ex conſuetudine iam diximus de illâ non conſtare, cùm eam tot etiam moderni Scriptores non agnoſcant, ſaltem, quoad forum internum, quamuis eam concedant quoad externum, exiſtimantes non valere pro foro externo abſolutionem à Parocho, vel à gerente vicem Parochi; valere tamen, quæ datur ab Epiſcopo, vt docet Nauarrus, Gutierrez, & alij.

Ad argumentum à conſuetudine petitum

21. Hoc autem totum quod diximus, intelligendum eſt ſiſtendo præcisè in Iure communi, fieri autem poteſt, vt in aliquibus locis, ſeu diœceſibus ſpeciali Iuris ſtatuto ſtatuatur ne Parochi, vel alij Sacerdotes abſoluant à Cenſuris exceptâ minori excommunicatione. Ita Sayr. Quaranta, & alij, quos refert, & ſequitur Bonacina diſp. 1. *de Cenſur*. q. 3. num. 9. & Suarius citatâ ſect. 3. nu. 30. & ſect. 4. num. 20. expreſsè aſſerit cum Couarruu. & Vgolino, quos refert, poſſe conſuetudine introduci, vt non poſſint prædicti Parochi, aut alij Sacerdotes à Cenſuris abſoluere.

Dicta intelligenda ſunt ſiſtendo præcisè in Iure communi.

22. Dubitari verò poteſt primò an poteſtas, quam habet Parochus per dictum c. *Nuper*. abſoluendi ab excommunicatione Iuris non reſeruatâ ſit ordinaria, vel delegata?

Dubium circa poteſtatem abſoluendi ab Excommunicatione quam habet Parochus.

23. Sotus, & aliqui alij videntur aſſerere eſſe ordinariam, idque expreſsè aſſerit Suarius, & latè probat diſp. 7. Sect. 4. num. 15. Ex quo principio deinde num. 19. cum Vgolino, quem refert, docet talem abſolutionem valere pro foro externo, perinde atque valet data ab Epiſcopo. Probant, quia c. *nuper* indiſtinctè, & æqualiter dat facultatem Parocho ſicut Epiſcopo: ergo non eſt potior ratio affirmandi de vno, quàm de altero. Secundò; quia ſi Parochus habet eam tantum delegatam, non poterit alteri delegare; ac proinde, qui de licentia Parochi poſſet abſoluere illius Parochianos, non poſſet illos abſoluere ab excommunicatione, ſed tantum à peccatis.

Sotus aſſerit illam eſſe ordinariam cum Suario.

Probant.

24. Probabilius nihilominus videtur Epiſcopum & quemcumque Prælatum habentem Ordinariam iuriſdictionem in foro externo accipere prædictam poteſtatem directè, & tanquam ordinariam pro foro etiam externo. Vnde ſi ſupponamus probabilem opinionem, quòd non ſacerdos poſſit abſoluere ab excommunicatione, dicendum eſt conſequenter talem Prælatum poſſe, etiamſi non ſit ſacerdos, abſoluere à tali excommunicatione, etiam pro foro externo. Parochum verò ſeu quemlibet proprium Sacerdotem tantùm accipere illam indirectè per delegationem, & tantùm pro foro interno Pœnitentiæ, ſeu Conſcientiæ. Ita expreſsè docent S. Thomas. Syluest. Nauarrus, Henriq. Sà. Auila ſuprà. Ratio verò diſparitatis eſt, quia iuriſdictio, quæ conceditur alicui ſub nomine dignitatis, & officij, quod exercet, eſt ordinaria, vt probat latè Couarruu. lib. 3. *variar*. c. vltimo. num. 6. & colligitur ex c. finali. *de off. ordinarij* vbi etiam id habet Gloſſa; ſed hæc facultas conceditur Prælatis ratione ſui officij, & dignitatis etiam pro foro externo, quod nemo negat. ac proinde conceditur illis directè, & per ſe, & tanquam ordinaria: Parochis verò & Confeſſarijs non conceditur ratione dignitatis, & officij; ſed ſolùm indirectè & in ordine ad abſolutionem à peccatis in foro occulto animæ, in quo (ut ait D. Thomas) ſolùm debet Deo ſatisfieri. Quod ſi publicè conſtet, debet homo ſe ſubijcere foro

Authoris Iudicium.

externo iudiciali, ut homini etiam ſatisfiat. Videlicet forum pœnitentiale(ait D.Thom.) ſit dignius, tamen in foro iudiciali maior ſolemnitas requiritur. Quod autem Parochis, ſeu Confeſſarijs ſolùm detur hæc facultas in ordine ad abſolutionem à peccatis, expreſſit Papa Benedictus 11. in Extrauag. citata *de priuileg.* §. *obſeruent.* vbi ait: *Intonuenians exiſtimamus, vt à peccato abſoluat qui excommunicationem quæ infligitur, maxè à Iure, remouere non poteſt.* &c. Probatur præterea ex illa regula iuris, *cui committitur aliquid faciendum, conſequenter conceditur illud, ſine quo id fieri nequit.* c. *Præterea.* de *off. Delegati.* & l. 2. ff. *de iuriſdictione omnium iudicum.* Quia ergo ad commune bonum animarum, tam neceſſaria eſt, vt patet, abſolutio à peccatis, & hæc dari non poteſt, niſi prius tollatur Cenſura, &, quia Cenſura, ne ſit in damnum animarum, tolli debet, cum primùm homo recedit à contumaciâ, & offert ſatisfactionem, vt patet in c. *Qua fronte de appellat.* Et ſæpè alibi: ideò cenſuit Eccleſia valdè expediens, & neceſſarium, vt omnes Confeſſarij haberent hanc facultatem abſoluendi ab excommunicationibus à Iure non reſeruatis, quæ multæ ſunt, & occultæ ſolent eſſe. Itaque ſicuti abſolutio à peccatis ſolùm eſt pro foro interno animæ, ita & abſolutio ab excõmunicatione, quatenùs ea abſolutio eſt neceſſaria ad aliam. Vnde patet ſolutio ad primùm argumentum Suarij. Ad ſecundùm verò reſpondetur nomine proprij Sacerdotis in Iure non ſolùm intelligi Parochum, ſed etiam quicumque poteſt à mortalibus abſoluere iuxtà dicta de *Pœnitentiâ.* Et patet ex c. *Omnis vtriuſq; ſexus de Pœnit. & remiſſ.* Vbi confeſſio annua dicitur facienda proprio Sacerdoti: nomine autem proprij intelliguntur omnes illi qui habẽt iuriſdictionem etiam delegatam, quales ſunt Religioſi. Hac ergo ratione eo ipſo, quòd aliquis Sacerdos accipit à Parocho facultatem audiendi confeſſiones ſuorum Parochianorum, dicitur proprius Sacerdos eorum; atque adeò eo ipſo accipit à Pontifice per c. *Nuper* poteſtatem abſoluendi eos ab excommunicationibus à Iure non reſeruatis; atque hac ratione poſſe doctrinam noſtram defendi & explicari expreſſè fatetur Suarius ſuprà n. 5.

Probatur ex Regula Iuris.

Ex his patet ſolutio, ad 1. argumentũ Suarij.

Ad 2.

25. Illud autem addiderim ſtandum ſcilicet eſſe conſuetudini receptæ in diœceſibus particularibus; nam vbi receptum ſit, vt abſolutio data à Parocho, vel alio Confeſſario in foro externo non valeat, illi conſuetudini ſtãdũ erit.

Ad hũ Arbitr.

26. Ex dictis aliqua pro praxi notanda colliguntur. Colligitur primò, non eſſe improbabilẽ ſententiam eorum, qui dicunt quemlibet Sacerdotem, etiam ſimplicem poſſe abſoluere ab excommunicatione minore, vt diximus diſp. 2. dub. 8. in fine, quando ſaltem incurſa fuit propter veniale peccatum, vt frequentiùs accidit; nam reſpectu peccatorum venialium iſte poteſt, & debet dici proprius Sacerdos. Vnde ex regulâ traditâ, *cui committitur aliquid faciendum, conſequenter conceditur*, &c. ſatis infertur poſſe prædictum conſequenter abſoluere ab excommunicatione minori, quæ impedit abſolutionem venialis. Ideò hanc ſententiam docet D. Thom. ſuprà quæſtiunc. 5. ad primùm. Nauarrus c. 27. num. 28. Armill. ſup. num. 37. Toletus, & Valentia ſuprà. Vitald. in fine Tract. *de excom. minori*, & alij, quos retulimus diſp. præcedenti dub. 8. citata, quamuis nemo, quem viderim, vtatur prædicto fundamento, ſed alijs, quæ ab aduerſarijs impugnantur. Legantur quæ ibi diximus. Vbi alios attulimus Auctores in fine dubitationis.

Ex dictis pro praxi. Collige. 1.

27. Colligitur 2. ex dictis rationem decidendi contentam in dicto c. *Nuper*: non eſſe formalem, vt aiunt, ac proinde, neque extendẽdam ad alios actus Iuriſdictionis, præterquam ad abſolutionem à Cenſuris, vt latiſſimè contrà aliquos Canoniſtas probat Suarius diſp. 7. ſect. 4. per totam; nam ſi conſequentia eſſet formalis, & vniuerſaliter bona dicere: *iſte actus non prohibetur: ergo conceditur facultas ad illum*; ſequeretur quod Epiſcopus poſſet diſpenſare in omnibus gradibus prohibitis in Matrimonio, & in temporibus Ordinationum; item quòd Parochus poſſet diſpenſare in ſtatutis Epiſcopi contrà Textus expreſſos, & contrà rationem; nam vt alios Textus omittam in c. *Dilectus de tempor. Ordin.* ſupponitur Epiſcopum in lege Pontificia ſiue Iuris communis, non poſſe diſpenſare; niſi ſit illi permiſſum; ergo non ſufficit quòd non ſit illi expreſſè prohibitum.

Collige.

28. Ex hac doctrinâ colligunt aliqui falſum eſſe axioma, quod ab aliquibus Doctoribus admittitur, ſcilicet quod, quidquid poteſt Papa in totâ Eccleſiâ, poteſt & Epiſcopus in propriâ diœceſi niſi prohibeatur, quia nimirum, etiamſi non prohibeatur, non poterit, vt declaratũ eſt.

Ex hac doctrina colligunt aliqui.

29. Verùm, hoc ego non video quâ ratione inde colligatur, nã ſi Textus expreſſi docent, nõ poſſe Epiſcopũ diſpenſare in lege Pontificia: iã prohibetur Epiſcopus tali lege; ea enim lex ad omnes leges editas, & edẽdas à Pontificibus extenditur, ac proinde quod ad praxim attinet, ſẽper prohibitus eſt Epiſcopus diſpenſare; niſi vbi illi concedatur vel expreſſè, vel argumento ſaltem probabili colligatur eſſe conceſſum.

Authoris Iudicium.

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in lege pontificia niſi illi hoc concedatur.

30. Accedit quòd illud axioma non ſub illis verbis, ſed ſub alijs aliquando diuerſis ſolet circumferri, ſcilicet, *Id totum poteſt Epiſcopus in propriâ diœceſi, quod poteſt Papa in vniuerſali Eccleſia, ſi non ſit à Papa reſeruatum.* Quod axioma ſi eſt verũ, intelligendũ eſt ſtando præcisè in Iure generali ſeclutis ſpecialibus legibus, quas circa res, & caſus occurrentes tulerit Pontifex, nimirũ ad diſpenſandum, præcipiendum, mandandum, prohibendum, &c. v. g. ſicut Pontifex poteſt diſpenſare in votis quibuſcumque ex iuſtâ cauſâ: ita & Epiſcopus, ſi non ſint à Pontifice reſeruata. Item quomodò Pontifex concedit aliquam facultatem ſpiritualem ordinatam ad bonum animarum, illam ipſam poterit concedere Epiſcopus; niſi talis conceſſio ſit à Pontifice reſeruata. Vnde ſi aliquæ etiam leges ita ferri ſoleant à Pontifice, vt, niſi ſpecialem aliquam prohibitionem, aut reſeruationem contineant, cenſeantur commiſſæ arbitrio, aut iudicio Ordinariorum: tũc ſicut Pontifex poteſt in tali lege diſpenſare, præſumitur etiam poteſtas diſpenſandi conceſſa, vel potiùs dici, non ablata Epiſcopis pro cuiuſque propriâ diœceſi. Itaque generaliter loquendo ſic illud axioma intelligitur, vt niſi generalis, aut ſpecialis prohibitio & reſeruatio obſtet, id totum poſſit Epiſcopus cum ſubditis atque Pontifex pro tota Eccleſia. Sed de hoc non nihil alibi diximus, & dicemus etiam in

Axioma quo dicitur, poſſe Epiſcopum in propria diœceſi quod poteſt Papa in vniuerſali quomodo intelligendum.

Collige 3.

Tract.

Tract. de *Matrimonio*. Atque vno verbo eo ipſo quòd Pontifex aliquid vel præcipiat, vel prohibeat, niſi aliundè conſtet Epiſcopo permiſiſſe circa hoc diſpenſationem, non poterit Epiſcopus præcipere oppoſitum; poſſet autem; niſi in ſpecie, aut genere Pontifex hoc præueniſſet lege vel præcepto ſuo.

31. Colligitur 3. id, quod diximus de alijs Cenſuris reſtringendum eſſe, ad propriè dictā Cenſuram ita, vt Epiſcopus, & etiam Parochus poſſint abſoluere à ſuſpenſione Iuris non reſeruata; quando eſt vera Cenſura impoſita propter contumaciam; non verò; ſi impoſita ſit in pœnam, vt ad certum tempus duret aut perpetuò. Ita Gutierrez ſuprà cum multis, quos refert. Item Rodriguez ſuprà, & Suarius diſp. illa 7. ſect. 3. n. 2. quia ratio Textus communis eſt omnibus Cenſuris.

32. Sed, quod attinet ad Interdictum non videtur hæc doctrina poſſe habere locum vt enim rectè notat Suarius n. 30. in fine ſpecialis ratio eſt in Interdicto; tùm propter alia Iura, quæ ſpecialiter de illo diſponunt; tùm quia hic agimus de Cenſuris latis à Iure: Interdictum verò non ſolet ferri à Iure; ſed ab homine, quàuis aliquando etiam à Iure.

Collige 4. 33. Colligitur 4. poſſe etiam Parochum, vel quemlibet alium proprium ſacerdotem abſoluere pœnitentem ab excommunicatione latâ per conſtitutiones Synodales, vel per Epiſcopum; dummodo non fuerit reſeruata, vt rectè docet Gutierrez ſuprà, Suarius ſect. illâ 3. n. 24. Auila ſuprà, & alij communiter. Imò addunt meritò Couarr. c. *Alma*. p. 1. §. n. 4. & Syluest. *abſolutio* 1. n. 7. etiamſi ſtatutum confirmatum ſit per Papam, quia nimirum ſtatutum confirmatur per Papam non debet eſſe maioris authoritatis, quà lex, aut ſtatutū ipſius Papæ.

Dubitans 2. 34. Dubitari poteſt 2. an, ſi ſummus Pontifex concedat in Iubilæo, vel extra Iubilæum facultatem abſoluendi à Cenſuris, & caſibus reſeruatis; cenſeatur etiam concedere facultatem abſoluendi à caſibus, & Cenſuris reſeruatis ab Epiſcopo?

Reſp. Nauarrus negatiuè. 35. Nauarrus in c. *Quoniam de Iudæis*, notabili 11. n. 71. negare videtur. & in *Manuali* c. 27. n. 261. Graff. lib. 4. *deciſionum* c. 15. n. 28. Farinaceus de *Hæreſi* q. 92. n. 63. & alij, quos refert, & ſequitur Bonacina ſuprà, & apud Suarium inſtrà citandum. Ex his tamen Authoribus Nauarrus, & Graff. non clarè loquuntur; ſed tantum videntur facere huic ſententiæ; Nauarrus enim dicit cum Hoſtienſi & alijs, ſi in idem peccatum concurrant ſimul reſeruatio Epiſcopi, & Pontificis, ablatâ reſeruatione Pontificiâ, non cenſeri ablatam Epiſcopalem de rigore Iuris. Verùm, quod ad praxim attinet, hi Authores potius ſeruiunt pro oppoſitâ ſententiâ; nam non obſtante Tridentino ſeſſ. 25. c. 18. de *reform*, ſtatuente, vt Eccleſiæ Canones indiſtinctè ſeruentur, quorum vnus eſt, vt Epiſcopi poſſint ſuos caſus reſeruare, adducunt nihilominus, & teſtantur per illam clauſulam hanc etiam poteſtatem conceſſam intelligi, idque eſſe vſu receptum.

Aſſertio. 36. Aſſerendum eſt cum Suario diſp. 7. ſect. 5. n. 14. per illam clauſulam cenſeri conceſſam poteſtatem abſoluendi à caſibus reſeruatis ab Epiſcopo non ſolùm; quia id habet vſus; ſed; quia (vt inquit Suarius) hæc intelligentia iuridica eſt, & veriſſima, atque in primis cum conſuetudo ſit optima legum, & priuilegiorum interpres ſignum eſt Epiſcopos videntes hunc vſum, & non reclamantes, eos ſentire in prædicto ſenſu intelligi poſſe, & intelligendam eſſe Pontificis conceſſionem.

37. Deinde, vt rectè notat Suarius, cum Vgulino, in Iubilæis eſt ſpecialis ratio, quia finis Iubilæi eſt, vt pœnitens poſſit diſponi ad lucrādam Indulgentiam mediâ abſolutione Confeſſarij à ſe electi; ad hunc autem finem neceſſaria eſt ablatio reſeruationis non tantum Pontificiæ; ſed Epiſcopalis: ergo vt conceſſio ſit adæquata intentioni concedentis, extendenda eſt etiam ad caſus, & Cenſuras Epiſcopo reſeruatas. Ex quâ ratione ſumitur coniectura ſufficiens, vt colligamus Pontificem intellexiſſe illā clauſulam vniuerſalem illis verbis poſitam ſufficere ad explicandam illam ſuam volūtatem, & generalem conceſſionem.

38. Vnde vlterius nos colligere poſſumus (inquit Suarius) quàndocumque ſit conceſſio illis verbis, etiamſi non ſit propter illum finem; ſed propter fauorem, & priuilegium alicuius Religionis, vel alium ſimilem finem, ſemper eſſe cum eâdem amplitudine declarandum; quia verba ſemper habent eandem ſignificationem, & præterea materia ſemper eſt fauorabilis, & amplianda.

39. Verùm hęc doctrina explicanda eſt iuxta ea, quæ diximus de Pœnitentia diſp. 11. dub. 9. vbi latè explicuimus quomodo tolli poſſit reſeruatio Epiſcopi per ablationem reſeruationis factam à Papa tam in caſibus cum Cenſura; quam ſine illâ; ibi legatur, pro caſu, in quo facultas concederetur à Papa tollendo reſeruationem ſuam quando verò ſolùm conceditur facultas abſoluendi manente alioquin reſeruatione, & lege reſeruāte, doctrina hic tradita omnino vera eſt,

DVBITATIO III.

Quis poſſit abſoluere ab excommunicatione Iuris reſeruata?

40. ASſero 1. ille, cui eſt reſeruata, vel eius ſuperior, vel ille, cui ipſi commiſerint, & non alij inferiores regulariter loquendo poſſunt abſoluere. Dixi *regulariter loquendo*, propter caſus excipiendos ſequentibus concluſionibus. Probatur primò aſſertio, quia, ſi non ſit aliud Impedimentum, eius eſt abſoluere, cuius eſt ligare: ſecundò; quia id eſt, quod operatur reſeruatio, ſcilicet non poſſe ab alio tolli, quàm ab ipſo ferente, vel ab eo, cui ipſe commiſerit: tertiò quia id habetur in ſepè citato c. *Nuper de ſentent. excommunic.* & multis alijs Iuribus. Vnde omnia Iura infrà citanda id omninò ſupponunt. *Aſſero 1.* *Probatur.*

41. Ex hac aſſertione colligitur primò à Cenſurâ reſeruatâ Papæ neminem poſſe abſoluere, niſi ipſum vel ſede vacante congregationem Cardinalium, vel, cui Papa, aut congregatio *Ex aſſertione Collige 1. quoad abſolutionem Cenſura.*

Ioan de Dicaſtil. de Cenſu

com-

Papæ reſeruata.

commiſerint, vt rectè docet Henriquez lib. 13. c, 27. n. 3.

Collige 2. quoad reſeruatam Epiſcopo.

42. Colligitur 2. à Cenſura reſeruatâ Epiſcopo poſſe abſoluere tùm ipſum; tùm eius Vicarium, & Sede vacante Capitulum, & maximè Papam; non tamen alios; niſi de eorum commiſſione. Ita Henriquez ſuprà n. 3. & c. 24. num. 2.

Aſſertio 2. quilibet ſacerdos in articulo mortis poteſt ab omni Cenſura abſoluere.

43. Aſſero 2. quilibet ſacerdos etiam ſimplex, deficiente proprio, &, etiamſi ſit excommunicatus, ſeu præciſſus, deficiente non præciſſo, & etiamſi ſit Hæreticus, deficiente Catbolico, in articulo, ſeu periculo mortis ſicut poteſt abſoluere ab omnibus peccatis, ita etiam ab omni excommunicatione etiam Papæ reſeruata, & etiam in Bullâ Cœnæ: quæ omnia intelligenda ſunt iuxta dicta tum diſp. præcedẽti dub. 32. tum maximè iuxta dicta de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 10. dub. 13. 14 15. vſque ad 18. vbi ſatis explicuimus quem ordinẽ debeat ſeruare abſoluendus, vel abſoluens, & an præſente proprio ſacerdote babente ordinariam; aut delegatam Iuriſdictionem poſſit quilibet ſacerdos moribundum abſoluere, de quo præcipuè dub. illa 14. ibi legatur.

Dubium.

44. Dubitabis tamen; quomodo philoſphandum ſit de abſoluto in articulo mortis, ſi poſtea conualeat? an ſcilicet ea teneatur cõparere corã eo, à quo de Iure aliàs poterat abſolui ita vt ſi non comparuerit reincidat in eandem excommunicationem? qua de re breuiter egimus de *Pœnit.* Trac 8. diſp. 11 dub. 14. vbi diximus teneri, eſtque communis ſententia, quam ſequitur Couarr. c. *Alma mater.* p. 1. §. 11. n. 6. in fine, & dicemus in *ſeqq.* præſertim dub. 11.

Reſp. Si tamen talis conualeat tenetur comparere coram habente poteſtatem de Iure abſoluendi.

45. Sed oppoſitum docent Nauarrus c. 26. n. 26. §. *an autem.* Sà verbo *excommunicatio* §. *abſolutio ab excommunicatione* n. 6. Henriquez lib. 13. c. 29. probant quia ex Concilio Tridentino loco citato omnis reſeruatio ceſſat in articulo mortis neque vllam facit mentionem de tali obligatione: ſecundò, quia non videtur (ait Nauarrus) teneri ad parendum Iudici, ſi cum parte concordauerit, vel aliàs plenè ſatisfecerit, quia mens prædicti capitis illa videtur eſſe; magis autem eſt attendẽda mens ipſa legiſlatoris, quàm verba præſertim in foro conſcientiæ. Hanc etiam doctrinam ampliat Henriquez *ſuprà* ad abſolutum propter impedimentum etiam extra articulum mortis imò quoties plenè ſatisfacit parti, dicit non teneri comparere.

Oppoſitam docet Nauarrus Henriq.

46. Hanc doctrinam Nauarri rectè impugnat Suarius *tomo* 4. *in* 3. *p. diſp.* 30. *ſect.* 3. *n.* 6. vbi rectè quidem probat *n.* 7. cum multis Authoribus, quod attinet ad peccata non habentia Cenſuram annexam, non remanere onus iterum comparendi, quando de facto ritè abſoluta ſunt in articulo mortis. Quod etiam nos verum putauimus locis citatis *de Pœnitentiâ* conſonatq; cum doctrinâ ibi tradita diſp. 11. dub. 13. 14. & 15. maximè in hac vltimâ, vbi id ex inſtituto probauimus, & diximus cum eodem Suario de facto ſaltem pro articulo mortis non fieri facultatem abſoluendi à peccatis cum eo onere comparendi.

Illorum doctrinam rectè impugnat Suarius.

47. Sed quod attinet ad Cenſuras mihi non placet ſententia Nauarri; ſed oppoſita, quam loco citato ſequuti ſumus; nec mihi perſuadeo Concilium voluiſſe derogare antiquis Iuribus præſertim cum nullum verbum derogatorium habeat, ſed ſolùm contineat generalem doctrinam veram; Omiſit verò alia, quæ, vt nota ſupponit; neque enim omnia ſemper repetenda ſunt. Vnde ſi in alijs Iuribus eiuſmodi obligatio reperiatur comparandi, adhuc perſeuerabit. id autem ſtatutum eſſe conſtat in c. *eos*, *qui de ſententiâ excommunicationis*: quem Textum dub. illa 14. de *Pœnit.* retulimus, & ſæpè alibi in eiſdem dubitationibus.

48. Quòd verò tale onus cõmparendi ſolùm imponatur, vt integrè parti læſæ ſatisfiat (quod intendebat Nauarr. falſum omnino puto; tùm; quia ſæpè nulla eſt pars læſa præter Iudicem, vel ſuperiorem, cui non paretur; tùm; quia præter ſatisfactionem parti læſæ faciendam, & illâ iam factâ præcipitur ijs, qui prædictos abſoluunt etiam in articulo mortis, vt ab illis iuramentum accipiant, quo promittant, quod ablatâ infirmitate, aut alio impedimento, ſe præſentabunt Sedi Apoſtolicæ, vel legitimo ſuperiori; non quidem, vt abſoluantur quia iam ſunt abſoluti, ſed vt pareant mandato talis ſuperioris, hoc eſt, vt Eccleſiæ ſatisfaciant pro contumaciâ; quia ita expedit fieri ad ſeueritatem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & vt Cenſura magis timeatur. Quod autem præter ſatisfactionem partis, vt illâ iam factâ requiratur illa præſentatio coram legitimo ſuperiore, &, quòd ſit neceſſariò talis præſentatio iniungenda ab abſoluente, habetur non ſolùm in citato c. *eos qui*, ſed expreſſiùs adhuc in c. *ea noſcitur* de *ſentent. excommunic.* quod autem ea præſentatio ſit ad prædictum finem probat Suarius *diſp.* 22. *ſect.* 1. n. 61. Hoc ipſum docent Azor *tomo* 1. *lib.* 8. c. 10. in fine, & Henriquez *lib.* 7. c. 13 *litera A. in Gloſſ.* qui docent eum, qui abſoluit Hæreticum in articulo mortis, teneri eum monere de obligatione comparendi, etiamſi habeat Bullam, in quâ concedatur facultas abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, & vniuerſaliter, tenet Henriquez *lib.* 6. c. 10. n. 11. & Sanchez in *ſumm. lib.* 2. c. 13. *n.* 29. vbi impugnat Nauarrum eodem modo, atque Suarius, quia nimirum huius præſentationis adæquatus effectus, & finis non eſt prædicta ſatisfactio partis læſæ, ſed eſt, quaſi pars pœnæ ab Eccleſiâ tali delicto impoſita, & ordinatur ad ſpecialem ſatisfactionis modum, & obedientiæ Eccleſiæ exhibendum, maximè cùm in cuiuſuis excommunicationis reſeruatâ abſolutione hoc onus imponendum ſit, & non omnes excommunicationes ſatiſfactionem partis annexam habeant, vt dictum eſt. ſed de hoc legantur, quæ dicemus dub. 11.

Qui non comparet, ſic abſolutus reincidit in Excomm. reſeruatam.

49. Rectè autem notat Suarius ſuprà, & Sanchez n. 28. cum alijs Vaſquez de *Pœnit.* q. 93. art 1. dub. 6. n. 14. illum, qui non comparet, ſic abſolutus reincidere in excommunicationem reſeruatam non quidem propriè eandem; ſed aliam ſimilem propter inobedientiam non comparendi; ſed appellari ſolet eadem; quia fundamentum habet in priori incurſâ, & in delicto, propter quod prior incurſa fuit, &, quia ſimiliter eſt reſeruata, atque prior, qua de re etiam

diximus

diximus diſp. illa, 11. *de Pœnit.* dub. 15. num. 232. & in hoc ſenſu admittenda eſt doctrina Lugonis de Pœnitentia *diſp.* 20. *num.* 212. *& ſeqq.* qui fictione Iuris putat eſſe eamdem cenſuram, ſed (quidquid ille dicat) non eſt eadem, ſed ſimilis & ob nouam cauſam, vt dixi loco notato, licèt habeat ſimiles proprietates. Tunc enim tantùm cenſetur eâdem fictione Iuris, quando ſine nouâ ſententiâ & ſine alia noua contumacia, ſed propter ſolam præteritam, in quâ illa excommunicatio fundata fuit redit, vt cum pluribus, inter quos Suarius *de Cenſuris* diſp. 7. ſect. 8. num. 22. dicemus *in hac diſp.* 3. *dub.* 17. §. *Reſpondetur, ergo per.* Agemus autem de hoc ſuo loco ex inſtituto. Ideo non puto verum quod aliqui dicunt (vt Bonacina apud Lugonem ſuprà num. 215.) nempè excommunicatum vitandum ſi abſolutus ad reincidentiam iterum reincidat, adhuc eſſe vitandum. Quæ doctrina corruit; ſi ſemel ſupponamus eſſe aliam excommunicationem ob nouam contumaciam, & hanc ſecundam non eſſe denuntiatam, & quidem Lugo non potuit negare eſſe aliam licèt dicat ſi non phyſicè ſaltem moraliter fictione Iuris eſſe eamdem quod (quidquid ſit de dicti veritate) non probat hanc eſſe omnibus publicè notam, & denuntiatam, quia id non habet talis reincidentia, vt cenſeatur denuntiata, & vitandus ille, qui reincidit.

Aſſertio 3. De poteſtate Epiſcopi quoad caſus Papæ reſeruatos.

50. Aſſero. 3. quando excommunicatio, vel alia Cenſura prouenit ex delicto occulto, poteſt E-Epiſcopus quemcumque ſibi ſubditum ab eâ abſoluere, etiamſi reſeruata ſit Papæ. Habetur ex Tridentiono ſeſſ. 24. c. 6. & docent communiter Doctores; ibi enim Concilium Tridentinum concedit, vt per ſeipſos, aut Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum, vt per Vicarium generalem, aut per Pænitentiarium, aut per alium, poſſit à prædictis Cenſuris abſoluere ut docet Sayrus lib. 4. c. 12. num. 19. ex declaratione Cardinalium. Hæc aſſertio, & facultas extenditur ad Capitulum ſede Vacante, & ad alios habentes propriam diœceſim cum Iuriſdictione, quaſi Epiſcopali. Ita Sanchez in ſumma lib. 2. c. 11. num. 4 & 5. ſect. 2. Clauis Regia lib. 6. c. 11. nu. 83. Auila. p. 7. diſp. 10. dub. 6. Henriquez lib. 6. c. 15. quamuis Suarius de *Pœnit.* diſp. 30. ſect. 2. nu. 4 & Petrus Ledeſma, 2. tomo *ſummæ.* Tract. 11 cap. 6. poſt. 20. concluſ. difficult. 5. limitent hanc extenſionem excipiendo caſum Hæreſis; hoc tamen rectè impugnat Sanchez ex doctrinâ traditâ à ſe lib. 8. de *Matrim.* diſp. 2. num. 10. vbi latè exponit hanc conceſſionem Tridentini, & probat generaliter ſine vllâ exceptione hanc facultatem tranſire in Capitulum Sede vacante; quia, quamuis hoc Iure ſpeciali Tridentini competat Epiſcopis, & Capitulum non ſuccedat in ijs quæ competunt Epiſcopo Iure ſpeciali, vt habet communis ſententia Doctorum; id tamen ſolum verum eſt de ijs, quæ competunt Iure ſpeciali delegato ſeu ex commiſſione Epiſcopi; ſecùs, ſi de Iure Ordinario ſpeciali. Pro quâ ſententiâ refert Abbatum. c. *Verum*, num. 9. *de foro competenti*, & Felinũ. c. *cum te*, num. 17. *de reſcriptis*, hæc autem poteſtas competit Epiſcopis Iure Ordinario ſpeciali; poteſtas enim competens non perſonæ; ſed dignitati perpetuò, vel officio eſt Ordinaria, vt cum multis Canoniſtis, & Theologis docet idem-met Sanchez lib. 2. *de Matrimonio*, diſp. 40. num. 14. quod hic contingit, maximè cùm Tridentinum ibi non dicat, vt id competat Epiſcopis, tamquam delegatis Sedis Apoſtoſtolicæ. In quo caſu licet ea poteſtas competat officio in perpetuum cenſetur iuxta magis communem ſententiam delegata. Legatur Sanchez citato lib. 8. diſp. illa 2. num. 10. vbi rectè notat caſum; in quo poteſtas delegata tranſit ad Capitulum ſcilicet, quando ea poteſtas alioquin Iure Ordinario competeret Epiſcopo, ſi non fuiſſet à Pontifice reſeruata, ſeu reſtricta.

Poteſtas à Cenſuris abſoluendi tranſit ad Capitulum Sede Vacante.

51. Vnde non placent alij, qui abſolutè videntur negare hanc poteſtatem abſoluendi trãſire ad Capitulum Sede vacante. Vt idem Suarius de *Cenſuris* diſp. 41. num. 13. Loquens de Irregularitate, imo in eâdem dub. 30. de *Pœnitentiâ*, loco citato. num. 6. tandem abſolutè videtur negare hanc facultatem tranſire ad Capitulum, Sede vacante, cùm tamen priùs probabiliùs exiſtimaret, num. 3. & 4. ad Capitulum extendi. Nimirum territus eſt Suarius quâdam declaratione Cardinalium circa Decretum Tridentini ſic declarante: *In hoc Decreto non comprehenduntur inferiores habentes Iuriſdictionem Ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, ſed tantùm Epiſcopi priuatiuè quoad omnes alios.* Verùm huic deciſioni, ſeu declarationi Cardinalium duo; vel tria reſpondet ſatis probabiliter Sanchez citatâ illâ diſp. 2. nu. 10. in fine: primùm de eâ deciſione non conſtare authenticè: Secundùm non neceſſariò illi ſtandum eſſe, quamuis magnam habeat authoritatem: Tertiùm noluiſſe excludere Capitulum Sede vacante cùm in omnibus ferè vice Epiſcopi fungatur, & pro hac ſententia refertur à Sanchez Cenedo. Collectan. 4. ad Decretales. num. 3. Henriques lib. 14. de *Irregularitate* cap. 18. num 2. & cap. 20. num. 1. & lib. 6. *de Pœnit.* cap. 16. num. 1. Aragon. 2. 2. q. 88 art. 12. concluſ. 5. falsò relatum à Bonacina pro contrariâ ſententiâ. Item Rodriguez tomo 1. *Regulat.* q. 61. art. 9. Adde Bonacinam diſp. 1. q. 3. puncto 2.

Non obſtat declaratio Cardinaliũ.

52. Atque hanc poteſtatem conuenire etiam Epiſcopis electis plerique citati Auctores fatentur, vt cum eodem Sanchez docent aliqui, quos ipſe refert, & nos notauimus *de Pœnit*, loco citato.

53. Hæc omnia, quæ hucuſque dicta ſunt circa poteſtatem Epiſcoporum erga caſus Pontifici reſeruatos, quantùm ad id quod pertinet ad peccatum hæreſis; intelligenda ſunt iuxta dicta à nobis de *Pœnit.* diſp. 11. dub. 7. vbi iam notauimus difficultatem, quæ eſſe poteſt, ſuppoſitâ Bullâ, & facultate reſeruandi, quam habent inquiſitores fidei; Quâ de re quid dicendum ſit, aut quid dicere oporteat his temporibus interim, dum aliquid Epiſcopi, & inquiſitores ſinguli pro ſe in re tam graui, & dubia à Pontificè magis elatum, & certum non habent; iam notauimus eodem loco.

Circa prædictam Epiſcopi poteſtatem Notandum.

54. Circa prædictam aſſertionem, & poteſtatem Epiſcopi notandum eſt primò; quod ea

 poteſtas

poteſtas collata in Tridentino Epiſcopo eſt ad abſoluendos ſuos ſubditos directè, & ſine obligatione & onere comparendi; quod ſupponũt Henriquez c. 27. num 3. & Auila. p. 2. c. 7. diſp. 1. dub. 6. quia hoc abſolutè affirmant. Quod autem ſequitur ſub conditione docent ab excommunicatione, ſeu Cenſurâ publicâ non poſſe abſoluere, niſi adſit impedimentum recurrendi ad Pontificem, & tunc poſſe; ſed cum onere comparendi ceſſante impedimento, atque hoc etiam ſupponit Suarius diſp. illâ. 30. de *Pœnit.* ſect. 2. vbi numero 5. ait hoc decretum Tridentini, non cenſeri ius nouum exorbitans ab antiquo; ſed potiùs reducens jus ad ſuam antiquitatem, & quaſi naturalem ſtatum, quem habebat ſeclusâ reſeruatione, & poſtea num. 13. ait, quòd Concilij mens fuit adhibere regulam generalem, & quaſi Ordinarium jus circa reſeruationes Pontificias, ut, ſcilicet, intelligantur eſſe de criminibus publicis; de occultis verò, non niſi prout continetur in eo Decreto Concilij. Ratio ergo noſtræ aſſertionis eſt, quia in hoc Decreto Concilium propter bonum animarum, & in fauorem earum voluit de nouo concedere Epiſcopis, quod antiquiſſimè habebant, & ablatum illis erat per multa Pontificum Decreta, ac proinde illis derogans hoc concedit. Quia ergo fauor eſt animarum ampliandum eſt.

Ratio tradita doctrinæ eſt.

Poteſt etiam in caſu Epiſcopus abſoluere à publica Excomm. Papæ reſeruata.

55. Verum autem verum ſit illud, quod ſupponebatur à prædictis Auctoribus, ſcilicet, poſſe Epiſcopum abſoluere ab excommunicatione, publicâ, etiam alioquin reſeruatâ Papæ eum, qui habet legitimum impedimentum? nonnulli negant abſque vllo ſufficienti fundamento.

Author. aſſignat cauſas in quibus id poteſt Epiſcopus.

56. Omnino tamen verum puto poſſe, ut, quando quis diuturnâ detinetur ægritudine etiam non periculosâ, aut ſenectute, aut paupertate, vel eſt fœmina aut impubes, aut eſt via omnino impedita, ſiue hoſtibus, ſiue periculoſo aliquo itinere, & nimis longo, ut quando quis eſt in Indiâ, vnde non poteſt ſine magnis periculis, & laboribus, ſumptibus &c. Romam venire: tunc enim ſubſiſtente legitimo impedimento prudentis iudicio, poterit abſolui cum prædicto onere comparendi. Ratio eſt quia benignè interpretanda eſt mens Pontificis qui non vtitur ſuâ poteſtate in deſtructionem, ſed in ædificationem; ac proinde non cenſetur velle abſolutionem reſeruare cum tanto incommodo. Ita Nauarrus c. 27. num. 90. Henriquez lib. 6. c. 9. n. 7. Auila 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 6. Reginaldus l. 3. n. 2. & alij multi, & quidẽ de fœmina hoc tradunt; Coninc *de Pœnitentia* diſp. 8. dub. 12. num. 88. & de *Cenſuris*, diſp. 14. dub. 16. num. 240. & ſequenti. Vaſquez *de Pœnit.* q. 91. art. 3. dub. 8. num. 1. & 2. Bonacina diſp. 1. q. 3. puncto 21, & alij multi. Et de his omnibus dicemus, dub. 8. ibi legatur, vbi probabimus ex Iure.

Ratio.

An impeditus teneatur mittere Romam.

Negat Henriquez.

Affirmat Bonaci, ſi commodè poſſit.

Vtramque reſponſionem probabilem putat Author primam tamen probabiliorem.

57. An verò impeditus quidem adire, potens tamen mittere Romam, teneatur Epiſtolam mittere, vel per Procuratorem pro abſolutione? Negat Henriquez; Affirmat Bonacina, ſi commodè poſſit; nec putat credibile Papam velle ab Epiſcopo abſolutionem impendi, quando patet recurſus ad Pontificem per Procuratorem, vel per Epiſtolam. Vtrumque mihi videtur probabile; ſed probabilius, quod docet Henriquez; nam ſi loquamur de caſibus omnino occultis: iam diximus Epiſcopum poſſe abſolutè abſoluere; ſi verò de caſibus publicis, & notoriis, adhuc videtur durum velle cogere præcisè pro foro conſcientiæ; (de hoc enim loquimur, non de contentioſo) hominem ſcripto ſe ipſum accuſare in ordine ad abſolutionem; neque enim puto velle Pontificem maiori cum rigore obligare ad petendam abſolutionem pro foro Conſcientiæ, quod attinet ad Cenſuram, atque quod attinet ad peccatum; ſed quod attinet ad peccatum non tenetur mittere pro facultate abſoluendi petendo illam per Procuratorem, aut per litteras: ergo neque quod attinet ad Cenſuram. Porrò quod attinet ad peccatum non teneri, multorum Sententia eſt, quos refert, & ſequitur Ferdinandus de Caſtro parte, 1. ſui operis moralis Tract. 4. diſp. 4. puncto 3. §. 5. num. 7. inter quos Sanchez lib. 2. in decalog. cap. 13. num. 34. Vide quæ de hac re diximus in Tractatu de Pœnitentia, diſp. 31. præſertim num. 265. & ſeqq. & locis ibi notatis. Quod autem Bonacina affert in contrarium ſcilicet in impedimentis Matrimonij Pontificem nolle ab Epiſcopo diſpenſationem impendi, quando patet aditus ad Pontificem, vel per Procuratorem, vel per litteras, aut nihil probat, aut potiùs confirmat ſententiam noſtram; nam, ſi loquamur de impedimentis, quæ nullum continent peccatum, aut ſcandalum, non eſt par ratio; neque enim facultas ad abſoluendum poteſt peti à Superiore pro excommunicatione, quin fateatur pœnitens peccatum, cùm tamen in petitione diſpenſationis in impedimento Matrimonij nullum ſit neceſſarium fateri peccatum. Si verò loquamur de diſpenſatione Matrimonij, quæ non poteſt peti; niſi fatendo peccatum, vel illa diſpenſatio ita neceſſaria eſt, vt ſine legitimo contractu Matrimonij non poſſit ille contracturus honeſtè & piè viuere, & abſque ſcandalo, vel poteſt: ſi poteſt, illa diſpenſatio non cenſetur ſimpliciter moraliter neceſſaria, ac proinde ſi non vult ſcribere aut per Procuratorem mittere, ſeruet leges, & careat diſpenſatione. Si autem non poteſt moraliter ſine illâ diſpenſatione honeſte, piè, & ſecluſo ſcandalo viuere, videndum eſt; an ea diſpenſatio, ſeu facultas diſpenſandi obtineri poſſit ſine vllâ confeſſione delicti, vel non? ſi poteſt, & poteſt ſimul expectare, quouſque veniat ea facultas; tenetur id facere; ſi verò, vel non poteſt ſine reuelatione delicti ſui, vel ſine aliquo periculo honoris, famæ, vel animæ, quod immineat interim dum mittitur ad Pontificem, & habetur reſponſum; pro tali caſu (ut cum veriori ſententiâ dicimus in Tract. *de Matrim.*) poterit Epiſcopus diſpenſare; neque tenetur quis mittere ad Pontificem per litteras, aut per Procuratorem. In noſtro autem caſu aliâ ratione Philoſophandum eſt; nam ſemper in eâ petitione abſolutionis, ſeu facultatis abſoluendi à Cenſurâ continetur confeſſio peccati neceſſariò facienda alicui, non ad confeſſionem Sacramentalem, neque ex vi Confeſſionis Sacramentalis præcisè, & formaliter loquendo; nam, vt quis obtineat abſolutionem, vel facultatem vt abſoluatur à Cenſurâ dandam à Pontifice, & petitam

Ad Rationẽ Bonacinæ in contrariũ.

Non tenetur quis manifeſtare peccatum ſuum extra Confeſſionem Sacramentalem.

tam per Procuratorem, aut literas, neceſſariò debet manifeſtare alicui peccatum ſuum contra Confeſſionem Sacramentalem, ad quod non videtur teneri pro ſolo, & præciſo foro conſcientiæ, quod ſic oſtendo; vel illæ literæ mittuntur immediatè ad Pontificem ſubſcripto nomine ipſius abſoluendi, ita, vt omnis alius ignoret (quod vix vnquàm fit, aut fieri poteſt,) vel per Procuratorem, cui manifeſtetur tale delictum, aut per Confeſſarium, qui agat cum Procuratore, aut Pœnitentiario Pontificis &c. ſi primo modo fiat, manifeſtũ eſt ipſum reuelare ſuũ peccatum literis ſubſcriptis nomine ſuo: Si ſecundo modo, iam reuelat Procuratori. Quod ſi fiat par Confeſſarium, ille comparatione talis peccati affecti Cenſurâ, non eſt confeſſarius; ac proinde reuelatur illi peccatum, vel extrà confeſſionem, vel ſaltem cum periculo dicendi ſuũ peccatum ei qui nunquàm illum abſoluet ab illo peccato, vel Cenſurâ; fieri enim poteſt, & ſæpè fit, vt illa facultas non concedatur tali Confeſſario, ſed alteri, nempe Ordinario, ſeu Officiali Epiſcopi; atque adeò iam homo ille reuelauerit ſuum peccatum ei, qui non abſoluit, & cogatur iterum dicere alteri à quo ſit abſoluendus; quæ onera pro foro conſcientiæ non videntur ex mente Pontificis imponenda, atque adeò pro tali foro vix poteſt caſus occurrere; in quo, ſi perſona per ſe ipſam adire non poteſt, cogatur adire per procuratorem. Propter hæc probabilior mihi videtur ſententia, quam ſequitur Henriquez.

Addit Henriquez & Auila.

58. Addit prætereà idem Henriquez, & Auila ſuprà, excommunicatum excommunicatione publicâ Papæ reſeruatâ poſſe ab Epiſcopo abſolui, etiamſi poſſit adire Legatum, vel alium habentem priuilegium abſoluendi. Negant verò Coninc diſp. 14. dub. 16. n. 242. Nauarrus & Bonacina ſuprà. Corduba q. 18. & aliqui alij. Vtrumque mihi videtur ſatis probabile.

59 Probatur quod docent Auila & Henriquez; quia pro illo caſu impedimenti adeundi Pontificem, non cenſetur facta reſeruatio, vt dictum eſt. Vnde, ſi ſeclusâ reſeruatione poteſt Epiſcopus, per accidens eſt, quod ſuperueniat aliquis habens prædictam delegatam iuriſdictionem, niſi ſit legatus à latere; nam de legato à latere aliter philoſophandum eſt propter c. *Ea noſcitur*, & c. *Ad eminentiam*. c. *Quamuis de ſentent. excommunic.* & notat Gloſſa in illo c. *Ea noſcitur*. & Suarius de *Cenſur.* diſp. 22. ſect. 1. n. 60. & 62. cum quo etiam ſentit Sanchez lib. 2. de Matrim. diſp. 40. n. 8. vbi probat oppoſitam ſententiam, quam etiam diximus eſſe probabilem, quia nimirum ideò Pontifex facultatem concedit quia vrget neceſſitas; ſed, quando adeſt alius qui poſſit abſoluere, ceſſat neceſſitas: ergo non poterit Epiſcopus, qui ſolùm propter vrgentem neceſſitatem poterat; neque Epiſcopus abſoluit tanquã Iudex ordinarius vt contendebat Auila; nam, ſi Epiſcopus, tanquam Iudex ordinarius abſolueret, non imponeret Pontifex onus comparendi, ſupponens iam abſolutionem datam à Iudice potente, & Ordinario. Vnde, ſi ceſſaret abſolutè reſeruatio, non eſſet caput, ex quo obligaretur pœnitens comparere, ſicut, quando in peccatis occultis abſoluitur ab Epiſcopo, iuxtà citatum c. Tridentini. Quod autem legatus poſſit abſoluere patet ex c. *quod tranſlationem de off. delegati*. Quod verò Epiſcopus non poſſit, ſi eſt aditus ad legatum, colligitur ex c. *ea noſcitur*, vbi dicitur abſolutum ab Epiſcopo teneri comparere coram Pontifice vel eius Legato. Ergo à fortiori tenetur adire legatum, ſi ab initio poteſt.

60. Vlteriùs addunt Auila cum Nauarro & alijs, & Reginaldus lib. 1. n. 135. Henriquez de Pœnit. lib. 6. c. 16. n. 1. & c. 9. n. 7. & c. 10. n. 1. & 2. Gutierrez de *Matrimonio* c. 19. n. 8. poſſe Epiſcopum in prædictis caſibus abſoluere, etiamſi in reſeruatione dicatur neminem ab ea poſſe abſoluere prætarquã n in articulo mortis, quod etiam mihi placet; nam pro illis caſibus præſumitur ceſſare reſeruatio, vt dictum eſt, quidquid in contrarium ſentiat Syluester verb. *Abſolutio* 4. n. 7.

Circa perſonas habentes Priuilegia abſoluendi à caſibus reſeruatis. Notandum.

61. Circa perſonas verò, quæ habent priuilegia à Sede Apoſtolica abſoluendi à Cenſuris & caſibus reſeruatis, non concedit Suarius tomo *de Cenſuris* diſp. 23. ſect. 5. n. 27. poſſe citrà mortis articulum virtute Priuilegiorum generalium abſoluendi à Cenſuris, & caſibus reſeruatis, abſoluere à caſibus, quos Epiſcopi reſeruarunt, vel à reſeruatis in Bullâ Cœnæ, vel ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clericorum &c. vel ob violationem clauſuræ Monialium ad malum finem, vel ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, & alia ſimilia, que notauimus de *Pœnis*. Tract. 8. diſp. 11. dub. 16. §. *Quæres tertio*, ibi legatur. Vbi adduximus inter alia decretũ Clementis VIII. quod refert Quaranta verbo *caſus reſeruatos*, vbi ſub pœnâ excommunicationis ipſo facto incurrendæ, alijſque grauiſſimis pœnis prohibet prætextu cuiuſcumque priuilegij extrà mortis articulum abſoluere à caſibus in Bullâ Cœnæ cõtentis & alijs, quos ibi retulimus. In eo tamen loco non videtur reſtricta poteſtas conceſſa Epiſcopis in illâ ſeſſ. 24. Tridentini c. 6. quia in eo decreto nulla fit mentio Concilij, quando autem Pontifex vult abrogare, vel reſtringere legem, aut decretum alicuius grauis Concilij, maximè recentis, quale eſt Tridentinum, id ſolet exprimere, vt notauit Viualdus in *Candelabro* c. de *Abſolutione* n. 3. Peregrinus in Tract. *de Ducb.* Reginaldus lib. 9. n. 2. & alij multi.

Quod attinet ad Abbates &c.

62. Quod attinet ad Abbates, & alios Prælatos inferiores habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, negant plures habere poteſtatem abſoluendi, & diſpenſandi, quæ in Tridentino Epiſcopis conceditur. Ita Toletus in *ſumma* lib. 1. c. 83. n. 5. Suarius de *Pœnit.* diſp. 30. ſect. 2. n. 6. & de *Cenſur.* diſp. 41 ſect. 2. n. 7. Garz. de *Beneficijs* p. 7. c. 11. n. 13. & 17. Bonacina diſp. 7. de *Cenſuris* q. 5. puncto 1 n. 6. Barboſa cum pluribus, quos refert 2. p. *de poteſt. Epiſcopi*, allegatione 39. n. 17. & in in Remiſſionibus Concilij verſ. *Epiſcopus*. Cenedo in *Collect. ad 6.* collect. 4. n. 5. & alij multi, qui putant hoc eſſe Epiſcopis conceſſum Iure ſpeciali ob eorum dignitatem; atque adeò non extendendum ad alios. Probant hoc primò; quia videtur eligi induſtria perſonæ, præcipuè in abſolutione ab Hæreſi; prohibet enim Concilium eam faculta-

tem

tem alteri committere. Secundo; quia ea facultas derogat Iuri communi, atque adeò videtur limitanda, vt nomine Epiſcopi ſolùm intelligantur qui propriè Epiſcopi ſunt.

Authoris Iudicium.

63. Nihilominùs, quamuis hoc ſit probabile, probabilius eſt id ipſum, quod diximus de Capitulo Sede vacante; ſcilicet prædictos Prælatos intelligi nomine Epiſcopi, etiam in abſolutione Hæreſis. Ita docent pleriq́ue Authores citati, maximè Clauis Regia lib. 6. c. 11. n. 83. Auila de *Cenſuris* p. 7. diſp. 10. dub. 6. Henriquez lib. 6. c. 6 §. 1. Flores de Mena lib. 3. variarum q. 24. n. 18. atq́ue in ſpecie de caſu Hæreſis, docet Sanchez lib. 2. *Summæ* c. 11. n. 5. Rodriguez in *Summâ* c. 10. n. 6. concluſ. 6.

Nomine Epiſcopi in conceſſione Concilij Tridenti. quoad abſolutionẽ &c. intelliguntur etiã inferiores Prælati.

Fundamentum eſt oppoſitum; quia nimirum hæc poteſtas abſoluendi, & diſpenſandi conceſſa à Tridentino Epiſcopis pertinet ad Iuriſdictionem tamquam actus proprius iuriſdictionis Epiſcopalis: Hanc autem habent prædicti Abbates & Prælati, ſolumq́ue differunt ab Epiſcopis in conſecratione, ergo &c. Præterea hæc facultas inſerta eſt in corpore Iuris, & Ius commune conſtituit, ac proinde latè eſt interpretanda; vlteriùs in materiâ abſolutionis reducit res ad priſtinum ſtatum, in quo nulla, etiam pro crimine Hæreſis erat reſeruatio, vt iam notauimus ſuprà. Item non eſt conceſſa perſonæ, ſed dignitati, ac proinde latiſſimè etiam eſt interpretatio facienda.

Fundamentum.

Ad rationẽ contrariam prædicta facultas conuenit Epiſcopis Iure communi nõ autem ex priuilegio; quæ ideo latè interpretanda eſt.

64. Ex his conſtat ad fundamenta oppoſitæ ſententiæ; dicemus enim eam facultatem conuenire Epiſcopis Iure communi, & ordinario non gratioſo, & priuilegiato; ideo latè interpretanda, vt ex Abbate, & Felino probat Rodriguez tom. 1. Regularium; neque eligitur induſtria perſonæ particularis cùm omnibus Epiſcopis committatur; neque etiam derogat Iuri communi; quinpotius illi ſe conformat, & illud conſtituit.

Circa Hæreſim peculiaris difficultas ex verbis Tridentini.

65. Circa peccatum Hæreſis poteſt eſſe peculiaris difficultas nam in Concilio Tridentino loco citato loquente de peccato Hæreſis ſic dicitur. *Idem in Hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tamen; non eorum vicarijs, ſit permiſſum.* Ex quo hic ſumitur argumentum, tum contra capitulum Sede vacante; tum contra cæteros alios, qui Epiſcopi non ſunt. Nam hic ſolis Epiſcopis in propriâ perſonâ conceditur ea facultas: ergo ſignum eſt, quod non concedatur, tanquã quid proprium iuriſdictionis; ſed, tanquam quid ipſi perſonæ, dignitati Epiſcopali permiſſum. Probo conſequentiam; quia, ſi eſſet commiſſum, tamquam actum, & facultas iuriſdictionis ordinariæ: poſſet ad hoc facultas eadem ab Epiſcopis committi ſuis Vicarijs; & tamen non poteſt iuxta Tridentinum; quod amplius declaratur, & confirmatur, nam Capitulum Sede vacante non debet habere maiorem facultatem in hoc, quàm Epiſcopus, ſi eſſet; ſed Epiſcopus non poſſet committere Vicario: ergo nec Capitulum, ſi poſſet abſoluere, non poſſet abſoluere per ſe ipſum, maximè pro foro Conſcientiæ; ſed per Vicarium aliquem ad id deputatũ; neque enim cõmitas ipſa immediatè per ſe abſoluit: ergo nullo modo poteſt abſoluere; non per ſe, quia eſt communitas; non per Vicarium, quia nec Epiſcopus (in cuius ſolam, & non ampliorem ſuccedit Iuriſdictionem) poterat committere Vicario. Hoc argumentum ſuo modo locum habet in alijs Abbatibus, & ſuperioribus; maximè, ſi nondum ſint ſacerdotes; nam hi iuxta veriorem ſententiam, quam in præcedentibus ſtatuimus, non poſſunt abſoluere per ſe ipſos, cum non ſint ſacerdotes: ſi ergo habent poteſtatem, ſolum eſſe poterit committendi alijs; ſed non eſt credibile, imò omnino abſonum Concilium velle prædictos poſſe committere ſuis Vicarijs; Epiſcopus verò non poſſe. propter prædictum argumentum, ſaltem reſpectu Capituli Sede vacante non habere ſuum prædictam facultatem in crimine Hæreſis probabile videtur.

Probabile eſt Capitulum Sede vacante non habere facultatẽ abſoluendi ab hæreſi.

Author probabilius putat contrarium.

66. Nihilhominùs adhuc probabilius exiſtimo prædictis omnibus concedi eam facultatem circa peccatum Hæreſis; atque in primis, qui oppoſitum ſentiunt, concedunt Epiſcopum nõ conſecratum imò non ſacerdotem; ſed ſolum electum, & confirmatum habere hanc facultatem circa peccatum Hæreſis; ſed ille non poteſt per ſe ipſũ abſoluere quia (vt nuper argumẽtabar) non ſacerdos non poteſt abſoluere, maximè cum iuxta doctrinam veriorem & magis communem, quam tradidimus *de Pœnit.* diſp. 11. dub. 3. reſeruatio non ſolum ſit Cenſuræ, ſed etiam peccati. Vnde Epiſcopus nondum ſacerdos quantumuis confirmatus, non poteſt abſoluere per ſe ipſum à crimine Hæreſis, ſed committere alteri ſacerdoti abſolutionem.

Ratio.

67. Ideo in hac re ſaluo meliori iudicio dicendum mihi videtur Capitulum Sede vacante poſſe, ſtãdo præciſè in prædicto decreto Tridentini per ſuum Vicariũ abſoluere à prædicta excommunicatione, dando illi facultatem pro caſu particulari occurrente; non verò deputando ſpecialiter Vicarium ad id, ad quem pro ſingulis caſibus inconſulto Capitulo poſſit recurrere ita vt prius Capitulum nouerit caſum occurriſſe, & an expediat hic, & nunc committi hanc facultatem abſoluendi pro tali caſu, atque hac ratione habere poſſe, & habere de facto ſuum effectum illa verba Tridentini. *In hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tamen, non eorum vicarijs ſit permiſſum,* Nempe comparatione aliorum criminum, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatorum, Epiſcopi iuxta Tridentinum *delinquentes quoſcumq; ſibi ſubditos in diœceſi ſuâ per ſe ipſos aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſoluere &c.* id eſt, ſufficit deputare aliquem Vicarium, ad quem in foro conſcientiæ recurratur; comparatione tamen peccati Hęreſis non poteſt Epiſcopus talẽ Vicariũ habere ſic deputatum, ad quem pro caſibus particularibus nõ amplius cõſulto Epiſcopo recurratur; ſed oportere, vt pro ſingulis caſibus recurratur ad Epiſcopum, vt ipſe in ſingulis caſibus poſſit de ſalutari pœnitentia, cuius ibi meminit Concilium, decernere, & de remedio prouidere. Sic autem delatũ crimine ad ipſum, & ſubiecto illius cognitioni, & iudicio non videtur eſſe prohibitum Epiſcopo pro illo caſu particulari concedere facultatem alicui ſacerdoti alioquin idoneo, vt ſequendo inſtructionem, & imponẽdo pœnitentiam ſalutarem, quam

Explicatio Textus Trident.

In ordine ad abſolutionẽ a peccato Hæreſis non poteſt Epiſcopus deputare Vicarium ad quem ſemper recurrendum eſſet.

quam Epiſcopus iudicauerit imponendam poſſit abſoluere à prædicta Cenſura, & crimine Hæreſis occultæ, neque hoc videtur eſſe contra mentem Tridentini, maximè cùm iſte ſit modus, qui generaliter ſolet ſeruari in omnibus reſeruationibus, vt, ſcilicet, recurratur ad ſuperiorem deferendo ad illum crimen reſeruatum, ut ipſe poſſit iudicare quid ſit in eâ re faciendum? quod remedium adhibendum? aut quæ iniungenda pœnitentia, &c. poſito tamen tali iudicio, & ſententiâ Superioris, quod ille ſit, vel alius, qui de facto verba abſolutionis proferat, & abſolutionem impendat, parum, aut nihil videtur referre. Quod ampliùs declarabitur ex infrà dicendis cum Sanchez, & alijs, vbi iterum de hac re dicemus, agentes de ipſo Epiſcopo.

68. In hunc ergo modum tàm Capitulū ſede vacante, quàm Epiſcopus nondum conſecratus, & Abbates, ſeu prælati quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentes poſſunt quod attinet ad crimen Hæreſis de illo cognoſcere, & decernere, quid agere oporteat pro caſu particulari; poſtquam autem ſic iudicauerint, poterunt facultatem impendendi abſolutionem pro caſu illo particulari alicui Sacerdoti conferre; neque hoc videri eſſe contra mentem Tridentini; ſed ſatis congruum, rationique conforme.

Maior. difficultas, an Prælati Regulares comprehendantur nomine Epiſcopi à Tridentini Opinio affir:

69. De Prælatis Regularibus, etiam Conuentualibus Religioſorum exemptarum difficultas maior eſſe poteſt, an in ea facultate Tridentini comprehendantur nomine Epiſcopi, tam ad abſoluendum, quàm ad diſpenſandum?

70. Affirmat Rodriguez tomo, 1. *Regularium*. q. 61. art. 9. quia hi iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent; quam iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem latè, & rectè probat Sanch. lib. 8 de Matrimonio. diſp. 3. nu. 9. cum alijs multis quos refert.

Author. probabilius putat contrarium.

71. Nihilominus probabilius puto ex vi illius conceſſionis non competere prædictis prælatis hanc facultatem. Ita Sanchez lib. 2. *Summæ* cap. 11. num. 7. Garz. de *Beneficiis*, p. 7 cap. 15. n. 83. teſtatus ſic à Cardinalium Congregatione deciſum eſſe Barboſa, 2. p. allegatione. 39. nu. 18. Ratio eſt, quia ea facultas ibi ſolùm videtur conceſſa ijs, qui diœceſim habent; ait enim Concilium *in diœceſi ſuâ*; hi verò Prælati non habent diœceſim.

Ex alio tamen capite habere videntur dicti Prælati hanc facultatem.

72. Dixi *ex vi illius conceſſionis*; nam ſi ex alio capite loquamur, verum puto Prælatos huiuſmodi habere hanc facultatem; nam Pius. V. peculiarem extenſionem fecit ad prædictos prælatos in quodam motu proprio, quem refert Rodriquez citato art. 9. in fine, vbi ait pontifex: *Quia ſacrum œcumenicum Concilium generale Tridentini conceſſit Epiſcopis, ut abſoluere poſſint in foro animæ, ſeu conſcientiæ ab omnibus peccatis, & diſpenſare in Irregularitatibus, prout ſeſſ. 24. cap 6. habetur, ne Prior Prouincialis, & ſuperiores Prælati dicti Ordinis tam in dictâ prouinciâ quam extra eam vbilibet in hac parte deterioris conditionis, quàm Clerici aut Sæculares exiſtant, eiſdem Priori Conuentuali, & Superioribus Prælatis, ut ipſi per ſe ipſos eidem omnino poſſint in fratres, & Moniales dicti Ordinis ſibi ſubditos, quoad abſoluendi, & diſpenſandi huiuſmodi, quàm alias quaſcumque facultates eiſdem authoritate, & tenore etiam perpetuò concedimus, & indulgemus; atque etiam declaramus præſentes litteras perpetuò durare, & valere.* Atque ita docent Sanchez citato loco Summæ, & lib. 8. de *Matrim.* diſp. 2. num. 13. Suarius de pœnit. diſp. 30. ſect. 2. num. 7. Barboſa ſupra, Henriquez lib. 6. c. 16. §. 8. & lib. 7. cap. 25. §. 2. lib. 14. c. 5. vltimo §. ad finem.

73. Imo ex hoc poteſt ſumi argumentum ad probandum in verbis Tridentini non comprehendi prædictos prælatos quia, vt rectè notant Suarius, & Sanchez, non declarat pontifex conceſſionem Tridentini ad hos prælatos extendi; ſed ipſe eam extendit, vt conſtat ex illis verbis; *quia Sacrum Concilium conceſſit Epiſcopis*, vſque ad illa *tenore præſentium concedimus*.

Sanchez. hāc ipſis facultatem ſubtrahit in crimine hæreſis.

74. Sanchez verò ſubtrahit ab his prælatis facultatem in crimine Hæreſis, cuius abſolutionem propter eius grauitatem docet non cenſeri conceſſam; niſi exprimatur; non autem exprimitur in prædicto priuilegio pontificis; ſed ſolum dicitur generaliter illis concedi, quæ Epiſcopis in illo Decreto conceduntur, quæ non videtur expreſſa conceſſio pro prælatis.

Authori nō placet hæc limitatio.

75. Hæc tamen limitatio mihi non placet: nam illa conceſſio, ſi rectè expendatur, expreſſa eſt etiam pro crimine Hæreſis; quamuis enim non nominetur Hæreſis crimen proprijs verbis, ſignificatur æquiualentibus; dicitur enim, *vt idem ipſi omnino poſſint &c. quoad abſoluendi & diſpenſandi, &c.* Quod verum non eſſet, ſi carerent maiori, & præſtantiori facultate. præterea finis pontificis in ea conceſſione fuit (ut ipſe exprimit) *ne ſuperiores in hac parte deterioris conditionis, quam Clerici, aut ſæculares exiſtant.* Eſſent autem deterioris conditionis ſubditi horum prælatorum, quam Clerici, & ſæculares Epiſcopis ſubiecti, ſi id non poſſent.

76. Quæ in hac re dicta ſunt ſolùm intelligi debent ſtando præciſè in verbis conceſſionis Pij V. Nihil verò decerno an per aliam Bullā pontificiam hæ & ſimiles conceſſiones ſint reuocatæ ſaltem pro aliqua Regione; nam in Hiſpaniâ multi dicunt certiſſimum, & indubitatū eſſe nullo modo poſſe prælatos etiam in foro conſcientiæ ſubditos abſoluere; ſed Inquiſitoribus eſſe remittendos propter Conſtitutionem pauli. V. quam refert Emanuel de Valle de Moura *de Incantationibus, & Enſalmis.* ſect. 3. c. 1. n. 1. quam refert etiam Barboſa *de Poteſt Epiſcop.* 2. p. alleg. 40. num. 39. legantur quæ dicemus dub. 10. pro hac re.

Quando Archiepiſcopus habeat hanc poteſtatem reſpectu ſubditorum ſuffraganei.

77. De Archiepiſcopo verò reſpectu ſubditorum ſuffraganei dubitari poteſt an habeat hanc poteſtatem? In qua re breuiter dicendum eſt ſolùm poſſe, quando ſibi ſubduntur, nempe, quando diœceſim ſuffraganei concedente Iure viſitat, hoc eſt cum cauſa adeſt legitima, & probata in Concilio prouinciali, & poſtquam ſuam diœceſim plenè viſitauit iuxta Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 3. ita Sanchez. lib. 2. Summæ c. illo 11. num. 6 Henriquez lib. 6. de *Pœnit.* cap. 14. num. 9. & in Commentaria littera, z. Ratio eſt, quia tunc habet iuriſdictionem Ordinariam Epiſcopalē Epiſcopo Superiorem. Ita Sanchez ibidem, & Henriquez lib. 14. c. 18. num. 3. Suarius de *Pœnit.* diſp. 30. ſect. 2. num. 8. Aula de *Cenſuris.* 2. p. cap. 7. diſp. 1. dub. 10. conclus. 3. Barboſa. 2. p. de poteſtate Epiſcopi alleg. 39. nu. 19. Bona-

19. Bonacina de *Cenſuris* diſp. 2 q. 3. puncto n. 7. Item ſubduntur, quando ſuffraganei per appellationem ad Metropolitanum recurrunt. Præterea, quando malitiosè ſuffraganeus differat aut neget abſolutionem; in his ergo caſibus poterit Archiepiſcopus.

78. Habemus ex dictis diuerſo modo Concilium Epiſcopo concedere facultatē abſoluendi à peccato Hæreſis, & ab excommunicatione annexâ, quàm ab alijs peccatis; nam ab Hæreſi occulta iuxta communem ſententiam, & regulariter loquendo, ſolùm poteſt Epiſcopus abſoluere per ſe ipſum, ſaltem quoad Cenſuram; vt aliqui volunt, cum tamen in alijs materijs poſſit habere vicarium deputatum.

An hæc abſolutio Hæreſis cōmitti poſſit ab Epiſcopis alteri. Multi negāt.

79. Difficultas verò eſt; an aliquando hæc abſolutio Hæreſis committi poſſit ab Epiſcopo alicui? Non conſentiunt Authores: Negant multi, & graues. Ita Molina Tract. 5. de *Iuſt.* diſp. 18. num. 2. Suarius diſp. illâ. 30. ſect. 2. nu. 9. & 15. & de fide diſp. 21. ſect. 4. num. 8. Lorca 2. 2. diſp. 45. num. 11. Nicolaus Garzia de Beneficiu, p. 11. num. 113. & 114. Gutierez lib. 1. Canonicarū q. q. c. 13. n. 29. & alij Recentiores, quibus adde Petrum de Ledeſma, Tract. 1. c. 6. concluſ. 20. difficult 6.

Probant 1.

80. Probari verò poteſt hæc ſententia; quia in eâ abſolutione Vicarius ille deputatus eſt excluſus, qui admiſſus fuit in abſolutione à reliquis caſibus reſeruatis, ut conſtat ex Textu illis verbis: *vis tamen, non eorum Vicarijs ſit permiſſum.* Sed pro reliquorum caſuum abſolutione quilibet Vicarius, ſiue Generalis, ſiue particularis deputandus admittitur: ergo pro Hæreſi quilibet talis excludendus cenſetur.

Probant. 2.

81. Probatur. 2. quia dictio negans appoſita ante vocem *Vicarijs* dum dicitur *non eorum Vicarijs*, omnem Vicarium excludit, & particula *tantùm* appoſita Epiſcopis ad eorum perſonas poteſtatem reſtringit; non liceret autem tantum Epiſcopis, ſi liceret Vicarijs, quantumuis ſpecialiſſimis. ergo, &c.

Probant 3.

82. Tertiò, quia Epiſcopis, etiam aduerſarijs concedentibus, non permittitur facultas delegandi alicui generalem poteſtatem abſoluendi ab Hæreſi; ſed non apparet quâ ratione ſit neceſſarium delegare poteſtatem abſoluendi ab aliquo caſu Hæreſis contingente, quia ſi prudenter Epiſcopus procedat, non poteſt hanc poteſtatem delegare; niſi priùs habuerit informationem de ſufficienti causâ ſubſiſtente ad delegandum. Cum antē de tali causâ informatus fuerit, pari ratione poteſt informari vel informatus cēſetur de causâ ſufficienti, aut requiſitâ ad tollendam Cenſuram ac proindè poterit ipſe etiam reo abſente Cenſuram tollere; quâ ſublatâ manet peccatū Hæreſis non reſeruatum, & à quolibet Confeſſore approbato poterit abſolui. Hæc ſententia probabiliſſima eſt, tum propter prædictas rationes, tum propter auctoritatem Doctorum qui eam ſequuntur,

Hanc ſententiā probabiliſſimā iudicat Author.

Cui tamen oppoſita probabilior, videtur ſaltem pro caſibus particularibus.

Probabilis nihilominus eſt oppoſita, & mihi probabilior, quæ affirmat ſaltem pro caſibus particularibus poſſe Epiſcopum illam delegare, ad eum modum, quo ſuprà dicebamus fieri poſſe à Capitulo ſede vacante, & ab Epiſcopo nondum Sacerdote. Ita Sanchez citato lib. 2. Summæ. c. 11. num. 23. Nauarrus lib. 1. *Conciliorum* tit. de *Conſtitut.* conſ. 1. q. vltim. num. 89. & lib. 5 tit. de Priuileg. conſ. 11. q. 2. & 3. Sa, verbo Epiſcopus, num. 37. Azor. tomo. 1. lib. 8. cap. 10. q. 11. Corduba in *Summa*. p. Henriquez lib. 6. de Pœnit. c. 14. numero 7. Rodriq. in quæſtionibus Regularibus tomo. 1. q. 36. art. 11. & in *Summa* tomo. 1. in 2. editione. c. 131. num. 5. & in explicatione Bullæ §. 9. n. 79 in fine, & in *addit ad Bullam*. §. 9. num. 69. Vega tomo. 2. Summæ cap. 125. caſu. 12. aliique Recentiores. Idemque dicendum putat Sanchez de Capitulo Sede vacante, & de alijs Prælatis habentibus iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem & de Archiepiſcopo reſpectu dicecesis ſuffraganeæ in caſibus ſubiectionis ſuprà explicatis; quia eſt eadem ratio de prædictis omnibus iuxta doctrinam traditam.

Idem dicendum, putat Sanchez de capitulo ſede Vacante, &c.

Probatur 1. ſecunda ſententia.

84. Probaturque in primis ſuppoſito principio quòd poteſtas hæc abſoluendi commiſſa ſit Epiſcopis præſentibus, & futuris in perpetuum; ſed quando aliquid ſic conceditur non eligitur induſtria perſonæ, ſed officij & dignitatis, vt optimè probat Sanchez lib. illo 8. de *Matrimonio* diſp. 2. num. 10. & lib. 2. diſp. 40. num. 14. & 17. iuxta ſuprà dicta docetque Iaſon in *L. more maiorum*, num. 65. ff. *de Iuriſdict. omn. Iudic.* Menoch. de Arbitrarijs lib. 1. q. 64. num. 17. Gregorius Lopéz. l. 47. in fine tit. 18. partita. 3. ex quo infertur eam poteſtatem ex ſe eſſe delegabilem: ergo, niſi obſtet prohibitio Tridentini poterit, delegari; ſed prohibitio Tridentini non obſtat: ergo, &c. Probo non obſtare; quia Concilium excluſit non quomodocumque Vicariū ſpecialiter deputatum ad caſus Hæreſis occurrentes quoſcumque, non tamen cogunt ea verba, ut id intelligatur de Vicario ſpecialiter deputato ad vnicum caſum tunc occurrentem, ut ſuprà explicabamus, quod dupliciter fieri poteſt; primò, quando Epiſcopus plenè informatur de caſu, & ipſe iudicio ſuo aſſignat pœnitentiam, & onus abſoluendi imponendum à Confeſſario. Quod ſi hoc modo fiat, nullum eſt inconueniens, quod alius, cui Epiſcopus committat, conferat abſolutionem, & proferat verba. Alio modo fieri poteſt committendo totum iudiciū pro caſu particulari ipſi Confeſſario abſoluturo, & non ſolum priori modo ſed hoc etiam ſecundo putat, & quidem probabiliter Sanchez poſſe prædictam commiſſionem fieri, quia nimirum ſolùm putat prohiberi in Tridentino Vicarium ſpecialiter deputatum pro quibuſcumque caſibus occurrentibus, non verò pro ſingulis in particulari; & pro hac ſententiâ refert Nauarrum lib. 5. Conciliorum in prima editione tit. *de ſententia excom.* conſ. 25. q. 3. in ſecundâ verò tit. de *Priuileg.* conſ. 11. q. 3. Rodriquez in *Additionib. ad Bullam Craciata* § 9. num. 69. & primo tomo *ſummæ* in 2. editione. cap. 131. num. 5. & *Quæſtionum. Regularium*. tomo. 1. q. 30. art. 11. Neque argumenta aduerſariorum probant eam facultatem ablatam Epiſcopis.

Hinc infertur illam poteſtatem eſſe per ſe delegabilem.

Concilium Trident. non excludit Vicarium ſpecialiter deputatum ad hunc caſum.

Sanchez docet tantū prohiberi à Concilio Vicarium ſpecialiter deputatum pro quibuſcumque caſibus occurrentibus.

Ad primum oppoſitæ ſententiæ. n. 80. Reſp.

85. Ad primum reſpondetur concedendo illum Vicarium, qui admiſſus fuit in abſolutione à reliquis caſibus, excluſum fuiſſe pro abſolutione ab Hæreſi, ſcilicet, Vicarium ſpecialiter deputatum cum generali facultate ad caſus occurrentes; hic autem ſolus fuit expreſſè admiſ-

ſus

ſus pro illis cæteris caſibus,& de illo tantùm fuit ſermo. De Vicario autem ſpecialiſſimè deputato ad vnum caſum nihil dixit Tridentinum; non quidem excluſit; ſed non egit de illo pro cæteris alijs caſibus extra Hæreſim, quia conceſſo deputando eum facultate generali, à fortiori cenſetur conceſſus deputandus ad caſum ſpecialem; è contra verò negato deputando cum facultate generali; non ideò cenſetur excluſus deputandus ad caſum particularem, quia pro caſu particulari poſſunt eſſe rationes diuerſæ, ob quas oporteat Vicarium deputare, quæ non ſic habent locùm ad deputandùm cum facultate generali. cùm ergo de hoc tantùm mentionem fecerit Tridentinum in cæteris caſibus, & illum ipſum, quem conceſſit in ijs, negauerit in Hæreſi, non cogit ea negatio prohibitionem extendere ad Vicarium deputandum pro caſu particulari; maximè, ſi fiat cognitâ cauſâ ab Epiſcopo,& aſſignatâ pœnitentiâ, & onere imponendo, vt dictum eſt.

Ad 2. Reſp. 86. Ad ſecundum reſpondetur negationem deſtruere quidem terminum ſupra quem cadit. & vim diſtributiuam, & vniuerſalem habere; ſed, ſi cadat ſupra terminum reſtrictum, ſolum illum, vt reſtrictum, deſtruere; terminus autem *Vicarius* ex contexu, & verbis antecedentibus reſtrictus erat ad ſignificandum ſolum Vicariũ deputandum eum facultate generali ad omnes caſus occurrentes, ſine alio recurſu ad Epiſcopum poſt factam deſignationem. Vnde talis terminus *Vicarius* eſt, qui deſtruitur per illam negationem quando in Concilio dicitur *non eorum Vicarij ſit permiſſum.* Illud verò quod dicunt aduerſarij de particula *tantùm* falſum eſt, non eſt in Concilio ea vox *tantùm*, ſed *tamen*, ſcilicet *eis tamen non eorum Vicarijs*. Et quamuis eſſet particula tantùm, nihil efficeret; ſenſus enim eſſet eam facultatem generalem, qualem poterant habere in reliquis caſibus Vicarij deputandi ab Epiſcopis; in caſu criminis Hæreſis *eis tantùm, non eorum Vicarij eſſe permiſſam.* Quod nihil obeſt doctrinæ noſtræ.

Ad 3. Reſp. 87. Ad tertium reſpondetur poſſe eſſe plures caſus, in quibus non expediat, vel non poſſit Epiſcopus abſoluere, & tamen poſſit informari de cauſâ ſufficienti ad committendam talem abſolutionem alteri, tum; quia Pœnitens poteſt eſſe abſens, & non eſt certum Prælatum Papâ inferiorem poſſe abſoluere abſentem à Cenſurâ; tum, quia fieri poteſt, vt Epiſcopus nondum ſit ordinatus ſacerdos, & non eſt certũ tunc poſſe per ſeipſum abſoluere; tum, quia ſæpè expediet integrum animum, & diſpoſitionem pœnitentis ex confeſſione agnoſcere; tum quia nec certum eſt ſolâ ablatâ cenſurâ peccatum Hæreſis non manere reſeruatum, quãuis id ſit probabilius. Propterquæ omnia, & ſimilia expedire poterit, vt abſolutio alteri cõmittatur, etiam poſitâ informatione de delicto, & de cauſâ ſufficienti ad committandam abſolutionem, & illam concedendam.

DVBITATIO IV.

Quâ ratione intelligenda ſit poteſtas Epiſcopi circa abſolutionem caſuum reſeruatorum conceſſa in Tridentino.

88. MVlta circa hanc poteſtatem, & perſonas, quibus ſub nomine Epiſcopi intelligi poteſt hæc facultas conceſſa, dicta ſunt dub. præcedenti; placet verò modo varias particulas, quæ in Textu Tridentini explicatione indigent, penſiculatius explicare; ſed oportet prius verba ipſa præ oculis habere. Ait ergo Cõcilium ſeſſ. 24. c. 6 de *Reform. Liceat Epiſcopis in quibuſcũ, caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis delinquentes quoſcumq́, ſibi ſubditos in diœceſi ſuâ per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere impoſitâ pœnitentiâ ſalutari. Idem in Hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ: eis tamen non eorum Vicarijs ſit permiſſum.* In quibus verbis iam explicata ſunt vox *Epiſcopis*, & vox *Vicarium ſpecialiter deputandum.* *Verba Trid. exactius explicantur.*

89. De aliquibus verò alijs verbis, quamuis obiter non nihil dixerimus, reſtant adhuc non pauca explicanda, de quibus nunc ſigillatim dicemus ſequentibus ſectionibus.

SECTIO PRIMA.

Quid intelligitur per illas voces *delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos?*

90. COnſtat ex his verbis non omnes promiſcuè poſſe abſolui ab Epiſcopo, ſed illi tantum, qui, qui ſibi ſubditi ſunt. Quinam verò nomine ſubditorum comprehendantur, non eſt omnino facilè decernere. Illi ſanè in primis comprehenduntur, qui ſunt oues propriæ ſui diſtrictus ſuæ Iuriſdictioni ſubiecti, vt ſunt ſæculares omnes laici, & clerici, qui alioquin non habeant exemptionis priuilegium. Inter tales verò ſubditos numerari poſſunt, & debent quotquot in ſuâ diœceſi fixerunt domicilium à primo puncto temporis, quo ibi fuerunt cum animo permanendi; an verò, qui ibi maiore parte anni, aut tranſeunter exiſtunt ſine animo figendi domicilium, cenſeantur, quantumad hoc ſubditi Epiſcopo? omiſſis alijs opinionibus exiſtimo comprehendi; quamuis enim in materiâ diſpenſationis hæc ſubiectio ita ampla multis non placeat; in materia tamen abſolutionis à Cenſuris communiter recepta ſententia eſt ſufficere, ſicut in abſolutione à peccatis ex conſuetudine generali Eccleſiæ, & benignâ Pontificis interpretatione. Ita Garzia de Beneficijs p. 1 1. c. 10. n. 139. in 3. declaratione Bonacina diſp. 7. de *Cenſuris* q. 5. puncto 1. n. 4. Suarius de *Pænit.* diſp. 30. ſect. 2. n. 3. Sanchez de *Matrim.* lib. 3 diſp. 23. n. 12. & in *ſummâ* lib. c. 11. n. 8. 9. & 17. Barboſa 2. p. *de poteſt Epiſcopi* alleg. 39. *Ex verbis Concilij conſtat ſolos ſubditos abſolui poſſe ab Epiſcopo* *Quinam hoc nomine comprehendantur.*

91. Sed omiſſis prædictis; quod attinet ad Religioſos exemptos commorantes in eo Epiſcopatu, maior eſt difficultas quia non videntur *Difficultas quoad Religioſos.*

emptus commorantes in Epiſcopatu.

multi negarunt poſſe illos abſolui ab Epiſcopo.

ſubditi Epiſcopo. Ideò multi graues Theologi negârunt poſſe abſolui ab Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo. In quâ re ſtatuendum primò eſt, abſque licentiâ ſui Prælati non poſſe Religioſum ab Epiſcopo diſputationem, aut abſolutionem obtinere; exemptio enim Religioſa ab Epiſcopali Iuriſdictione non tam eſt illi conceſſa in fauorem ipſius, quàm in fauorem totius Religionis, ac proinde non poteſt pro ſuo arbitrio ſine voluntate Prælati cedere huic priuilegio exemptionis, ſeque ſubmittere iuriſdictioni Epiſcopali. De licentiâ verò Prælati probabilius exiſtimo poſſe abſolui ab Epiſcopo eius diœceſis in quâ commoratur; tum quia jam in illo foro ſit ſubditus Epiſcopo; tum quia, quoad aliqua ſubduntur ſemper Epiſcopo; tum; quia quoad fauorabilia nomine ſubditorum illius diœceſis vidêtur comprehendi etiam Religioſi; imò ob id putat Suarius ſuprà ſequens hanc ſententiam fuiſſe additam in decreto illam particulam *illius diœceſis*. Ita præter Suarium ſect. illâ 2. n. 5. Auila p. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 6. Henriquez lib. 7. de *Indulg.* c. 25. n. 2. vbi in Gloſſa ait litera N. per Paulum 3. ſtatutum eſſe Religioſum Societatis Ieſu non poſſe ab Epiſcopo abſolui ſine licentiâ Prælati; quod apud nos in dubitatum eſt. Idem docet Sanchez lib. 4 ſummę c. 39. n. 7. & 29. & deinceps alijque multi. Sed de hoc poſtea agemus ſeorſim diſputantes tum de abſolutione, tum de diſpenſatione conferenda Religioſis à ſuis Prælatis, & Epiſcopis, per totam dubit. 36. maximè aſſertione 5. 6. & 7.

De licentiâ ſui Prælati probabilius putat Author poſſe tales abſolui ab Epiſcopo.

92. A fortiori conſtat ex dictis nomine ſubditorum intelligi etiam vagabundos; hi enim nullum habent alium Epiſcopum proprium; in quo, etiam conueniunt Suar. & alij citati.

93. De alijs pertinentibus ad hanc iuriſdictionem Epiſcopi dicemus tum in Tract. de *legibus*, tum in *Tract.* de voto, vbi diſputabimus an ſi ſuperior iniuſtè neget diſpenſationem, & abſolutionem, vel ſit excommunicatus, poſſit Religioſus recurrere ad Epiſcopum. Quâ de re diſputat Sanchez loco citatô, & alij apud ipſû.

SECTIO SECVNDA.

Quâ ratione intelligenda ſit illa particula, *in quibuſcumq; caſibus occultis*.

Quid dicitur occultum.

94. QVantum ad præſens attinet illud dicitur occultum, quod non eſt notôrium ex famâ, licet probari poſſit aliquibus Teſtibus, quamdiù enim peccator non laborat publicâ infamiâ, eius peccatum dicitur occultum; publicâ autem infamiâ laborat ille, cuius crimen eſt omnibus notum in totô opido; aut in maiore parte viciniæ vt docent Henriquez & Suarius ſuprà cum Nauarro c. 27. n. 254. ſed quid requiratur, vt aliquid ſit notorium, aut non ſit, diximus latè diſp. præcedenti dub. 29. Illud nunc aduerto, quod in hac Prouinciâ eſt occultum, in aliâ poſſe publicum. Vnde meritò dubitari poteſt; an peccatum, quod in vnâ Prouinciâ eſt occultum, poſſit in eâdem tanquam occultum abſolui, quamuis in aliâ ſit publicum?

Notandum aliquid in vna prouincia poſſe eſſe occultum quod in alia eſſet publicũ hinc dubitatur.

95. Negat Suarius eâdem ſect. 2. n. 2. quia, quod alicubi publicum eſt, ſimpliciter eſt publicum, & non occultum, & moraliter loquendo, quod in vno loco publicum eſt, ad alia loca facilè defertur.

An abſolui debeat poteſt in aliâ quâ peccatû eſt occultû.

Negat Suarius.

96. Auila verò 2. p. c. 7. diſp. 11. affirmat concluſ. 3. cum Doctoribus Salmanticenſibus, quos dicit de hac re conſultos ita reſpondiſſe; probat; quia tale delictum in eo loco eſt occultum, in quo iure dicitur occultũ. Quæ ſententia mihi placet, eamque ſequitur Sanchez citato lib. 2. *ſummæ* c. 1ſ n. 20. & placet illius limitatio, quod ſcilicet delictum in adeò diſtanti loco publicum ſit, vt non ſit ſpes fore, vt ad alium deferatur quia vt rectè Durandus in 4. diſt. 18. q. 5. Paludanus ibidem q. 6. art. 1. n. 5. non ex hoc quod aliquis ſit publicus excommunicatus in vno loco cenſeri debet publicus in alio; congruitque cum dictis à nobis diſp. præcedenti dub. 28. & 29.

Affir. Auila.

Ratio.

Hæc ſententia placet Authori.

97. Non me latet graues aliquos Authores ita explicare conditionem requiſitam à Concilio quod *delictum occultum ſit, neque ad forum contentioſum deductum*, vt affirment occultum dici hoc loco, quod verè in iudicio probari non poteſt, ac proinde occultum accipiunt, quatenus opponitur probabili. Ita Garz. de *Beneficijs* p. 7. c. 11. n. 46. Graſ. tomo 2. Conſiliorum ſub titulo de Homicidio conſ. 2. n. 20. Gutierrez lib. 1. *Canonicarum qq.* c. 13. n. 27. Rodrig. in *Additionibus ad* Bullam 5. 9. in fine & alij.

Aliqui occultum hic dici volunt id quod in iudicium probari non poſſit.

98. Placet nihilominus communis ſententia Doctorum, quam tradidimus, ſcilicèt, occultum ibi accipi, quatenus diſtinguitur à notorio, publico, vel famoſo iuxta explicata à nobis ſuprà locis notatis. Ideò, quamuis delictum ab aliquibus ſciatur, dummodò ignoretur à maiori parte viciniæ, vel collegij, vt ibidem explicuimus ex Molinâ, cenſeri debet occultum. Ratio eſt, quia, ſi nomine occulti intelligeretur delictum, quod in iudicio probari non poſſet, inutile eſſet petere ad forum contentioſum non eſſe deductum; ſatis enim erat poſſe deduci. Ita Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. 37. n. 2. & lib. 8. diſp. 34 n. 55. & in *ſummâ* lib. 2. c. illo 11. n. 19. & ſeqq. Azor 1. p. lib. 8. c. 10. quęſito 9. Bonacina de *Cẽſuris* diſp. 1. q. 3. puncto 2. n. 1. Molin. de *Iuſtit.* Tract. 3. d. 79. n. 6. Barboſa de *Poteſtate Epiſcopi* 2. p. alleg. 39. n. 24. cũ multis, quos refert.

99. Aduertendum verò eſt cum Sanchez lib. illo 8. diſp. illa 34. n. 56. Sayrus *de Cenſuris* lib. 7. c. 3. n. 13. Sà verb. *Epiſcopus* n. 35. Barboſa ſuprà n. 26. ſufficere, quod delictum in ratione delicti ſit occultum, & tale debere eſſe; nam, ſi fortè aliquis v. g. excommunicatus miniſtraret publicè Sacramenta; ſed non eſſet publicum, quòd illa miniſtraſſet cum excommunicatione, adhuc cenſeretur delictum omnino occultum; neque enim diceretur delictum publicum celebrandi ſub excommunicatione, ſicut è contra in materiâ diſpenſationum cenſetur impedimentum Matrimonij contractum ex delicto occultum, etiam ſi publicè conſtaret de copula, vnde ortum eſt impedimentum; ſi alioquin publicè ignoraretur, quatenus impedimentum.

Aduertendũ cum Sanchez.

100. Quid autem ſignificet eſſe deductum delictum ad forum contentioſum; non eodem modo explicant Doctores, Aliqui putant tunc eſſe ſufficienter deductum, quando denunciatio, vel accuſatio facta eſt coram legitimo

Quid ſignificat eſſe deductum delictum ad forum contentioſum.

Reſponſ. aliquorum Probabilis.

timo Iudice, & reus ratione illius citatur, quia citatio eſt primus actus Iudicij. § fin. Inſtitut. *de Pœnâ temere litigantium*, Gloſſ. in Rubricâ. c. *de in Ius. voc.* Riccius *Praxi fori Eccleſiaſt.* deciſſione 522. in 1. editione 102. verò reſolutione 449. Sanchez citato lib. 2. *Summæ* cap. 11. num. 21. Henriquez lib. 14. de *Irregul.* c. 7. num. 5. Auila. 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 11. concluſ. 3. & p. 7. diſp. 10. dub. 6. ad finem. Quæ ſententia probabilis eſt ſatis, & rectè aduertit Sanchez non referre, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè res ſit in iudicium delata, dummodò reo ſit intimata delatio.

Reſp. Probabilior ex mente Authoris.

101. Alij verò explicant ſatis etiam probabiliter, & mihi videtur probabilius, requiri inſuper, quòd lis conteſtata ſit, neque ſufficere ſolam prædictam delationem, & intimationẽ. Ita Barboſa p. 2. de poteſtate Epiſcopi alleg. 39. num. 29. Probatur primò; quia forum contentioſum dici non poteſt, niſi inter partes contentio ſit ſuper delicto commiſſo negando, vel probando, & confitendo, quo actu litis conteſtatio etiam in criminalibus inducitur: ergo abſque hac non intelligitur plenè exiſtere. Probatur 2. quia tale forum idem eſt, ac iudicium, non eſt autem iudicium, perfectum vſque ad litis conteſtationem, vt probat Aſin. in Praxi Florent. §. 1. c. 1. nù. 14. & ſequentibus, Lancelotus de *attentat.* in præfat. num. 7. Peregrin. lib. 2. *var.* ſub Rubr. de *Iudicis* num. 54. Tertiò probatur, quia forum contentioſum non differt à lite mota, idem, enim eſt in foro contendere, ac in eo litem mouere; ſed lis mota cenſetur, poſtquam litis coteſtatio facta eſt iuxta c. ex parte. 30. de *Verborum ſignific.* & docet Maranta de Ordine Iudiciali. p. 5. tit. *& omnia fiunt durante inſtantia* num. 64. Surdus *de aliment.* tit. 5. q. 8. nu. 4. Cabelluſitanus deciſ. 15. num. 10. p. 2. ergo poſt litis conteſtationem, & non ante cenſetur deductum ad forum contentioſum.

Probatur. 1. *Probatur 2.* *Probatur 3.*

Argumenta tamen hæc non conuincunt licet rem, probabiliorẽ faciant.

102. Hæc tamen argumenta, quamuis rem mihi probabiliorem faciant non tamen omnino conuincunt; quamuis enim concedamus forum contentioſum nondum plenè conſiſtere vſque ad litis conteſtationem; tamen per ipſam delationem dicitur delatum ad forum contentioſum ipſa enim delatio facta eſt ad forum contentioſum, ſic dicitur reus delatus ad ſupplicium; etiamſi nondum ſit ſupplicium ipſum plenè completum; & quidem, ſi ſpectemus finem legis requirentis, quòd delictum non ſit delatum ad forum contentioſum, videtur ſufficere ſola delatio; ideò enim noluit Concilium abſolui à Cenſurâ in foro conſcientiæ, quando delata eſt ad forum contentioſum; vt cauſæ tales deductæ ad iudicem externi Fori, illi relinquantur plenè decidendæ, & iudicandę, & quod ad ipſum delatum eſt, ipſius iudicio terminetur; ſed eo ipſo, quòd res delata eſt Iudicem externi fori, iam illam habet in manu, vt perſequens viam talis fori ad finem vſque perueniat, & eadem fere inconuenientia ſequi poſſunt ex quo res delata eſt ad talem Iudicem; atque ex quo lis eſt conteſtata. Nihilominus, quia in re hac fauorabili, & pertinente ad facultatem abſoluendi, quã alioquin ſecluſâ reſeruatione Epiſcopi haberent, extenſio facienda eſt, & forũ contentioſũ preſsè ſumptum non cenſetur plenè perfectum; niſi

in re fauorabili extenſio facienda eſt.

in litis conteſtatione; probabiliorem iudicio, & in praxi tutam ſecundam ſententiam:

Quæres

103. Quæret tamen aliquis; an à delicto ſic deducto ad forum contentioſum, poſſit Epiſcopus abſoluere? aut in re alioquin diſpenſabili diſpenſare, ſaltem alibi, vbi omnino ignoratur?.

Reſp.

104. Reſpondetur breuiter cum Sanch. citato n. 21. & Barboſa ſup. num. 31. aliiſque poſtea referendis non poſſe; quia Concilium petit delictum non eſſe deductum ad forum contentioſum; vbicumque autem deductum ſit, dicitur ſimpliciter, & abſolutè deductum.

Obijcies.

105. Sed obijciet aliquis paulò ante diximus contra Suatium, & cum eodem Sanchez quod eſt occultum in vno loco, poſſe ibi abſolui, etiãſi alibi ſit publicum non obſtante, quod Concilium petierit etiam pro condiiione eſſe occultũ: ergo pari ratione, etiamſi Concilium petierit non eſſe deductum ad forum contentioſum, poterit vbi non eſt deductum abſolui, quantumuis alibi ſit deductum, maximè, ſi loca ſint tam diſtãtia, vt (ſicut de publico, & occulto dicebamus) deductio criminis facta in alio loco numquam ſit ſpes fore, vt innoteſcat.

Reſp. *Eo ipſo quod res alicui deducta ſit ad forum contenſioſũ, deficit conditio à Concilio requiſita.*

106. Reſpondetur diſparem eſſe rationem; nam eo ipſo, quòd alicubi negotium ſit deductum ad forum, cenſetur ſimpliciter deductum, & deficit conditio Concilij requiſita, ſcilicet non eſſe deductum; negatio enim omnem deductionem deſtruit, & excludit; eſſe autem occultum in eo loco, in quo verè eſt occultum, ſimpliciter dicitur occultum. Vnde, ſi Concilium diceret *dummodò non ſit publicum*, ſufficeret, quòd in aliquo loco eſſet publicum, vt tunc abſolui non poſſet. Dixit autem *in quibuſcumq; caſibus occultis*. Eſt autem caſus occultus moraliter loquendo pro loco illo, in quem publicitas alterius loci non veniet, neque eſt ſpes veniendi.

Quid à nonnullis Authorem intelligendũ per deductum ad forum &c.

107. Id verò mihi placet *deductum ad forum contentioſum* intelligendum eſſe interim, dum eſt deductum, & durat iudicium. Quando enim reus iam eſt abſolutus, manet delictum occultũ, neque eſt ad forum contentioſum cum effectu deductũ, vtpote ibi non probatũ. Ita Sãchez & Barboſa ſuprà. Molina *de Iuſtitia.* Tract. 3. diſp. 79. num. 8. verſ. 2. & 3. Auila. 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 11. & p. 7. diſp. 10. dub. 6. ad finem. Legatur Sanchez diſp. illâ 34. libri. 8. num. 57. & 58. idem docet Suarius de *Cenſuris* diſp. 41. ſect. 2. num. 6. Sayrus *de Cenſuris*. lib. 7. cap. 7. num. 12. Graff. 1. p. deciſſionum lib. 1. c. 13. num. 43. & alij apud citatos rectè autem notant Sanchez, Suarius, Sayrus, & Barboſa hoc eſſe verum, etiamſi quis iniuſtè falſis teſtibus, & probationibus ſe defenderit; adhuc enim in eo caſu manet occultum, neque ad forum contentioſum cum effectu deductum.

108. Notat etiam Barboſa num. 34. referens Sayrum ſuprà legantur, quæ dicemus de Matrim. Tract. 11. diſp 2. dub. 11. §. *ex qua etiam ſequitur.* c. 7. num. 11. Maior. de *Origin.* lib. 13. cap. 17. ſub. num. 9 Campan. in *diuerſ. Iuriſ. Canon. Rubr.* 11. cap. 23. num. 144. idem eſſe iudicandum, quando iudicium non fuit ſententiâ finitum; ſed ceſſauit; quia per annum tacuit accuſator; ipſa enim taciturnitas accuſatoris arguit defectum probationis, & æquiualet abſolutioni.

109. Notat vlterius Sanchez in *Summa*, citato illo num.21.cum Nauarro lib.2.Conſiliorum tit.*de ſent. & re iud.*conſ. 2. in 2.editione, ſi fortè duo ſunt conſortes eiuſdem criminis, & alter tantùm deferatur in iudicium, alterum poſſe ab Epiſcopo abſolui; eius enim delictum adhuc manet occultum comparatione illius, quatenus ab ipſo proceſſit; Quod etiam mihi placet.

Quæres an ſi delictum in foro externo punitum ſit poſſit Epiſcopus abſoluere.

110. Quæret tamen aliquis, an, ſi delictum ad forum contentioſum deductum ſit, ibique punitũ, poſſit Epiſcopus abſoluere? vel in impedimento inde proueniente diſpenſare?

Negant probabiliter multi.

Probant. 1. 2.

3.

111. Negant multi ſatis probabiliter ex Maſcard. *de probat.* conclus. 1101.nu.13. & conclus. 1296. numero 15. cum multis à ſe relatis. Tiraquel. de *retract. lignag.* §.36. Gloſſ. 2.nu. 44. Menoch. *de arbitrar.* caſu. 166.num.6. Ex quibus probant; quia in primis illud delictum notorium eſt, & publicum; nam quæ ſunt in iudicio probata notoria ſunt iuxta citatos Authores. Secundò illud delictum eſt cum effectu ad forum contenſioſum deductum; ibi enim eſt probatum, & punitum; ſed Concilium excludit delictum deductum ad forum, contentioſum: ergo, &c. Tertiò, quia abſolutio conceſſa à Cõcilio eſt ſolùm pro foro conſcientiæ: delictum verò ſic manifeſtum, & publicum eget abſolutione pro vtroque foro: ergo ſub eâ conceſſione non fuit comprehenſum. Ita Suarius de *Cenſuris*.diſp.41.ſect.2.num. 5. ad finem Gutierrez lib.1. *Canonicar.qq.*cap.3. ad finem. Bonacina de de *Cenſuris* diſp.1.q 3 p.puncto.2.num.2.& diſp. 7.q.5.puncto.1.num.5.Barboſa.2.p.alleg.39. nu. 35.& aliqui alij.

Affirmant Alij ſatis etiam probabiliter Ratio.

112. Affirmant alij ſatis etiam probabiliter. Ita Sanchez citato. num. 21.Henriquez lib. 14. de *Irregularitate*.cap.7.nu.5.Auila 2. p.diſp. 2.dub. 7.& p.7.diſp.10.dub.7.Reginald.lib.30. Tract. 2.num.29.Probant quia finis Concilij quem habuit in ea reſeruatione, ceſſat; finis enim fuit ne in delictis publicis, & deductis ad forum contentioſum impediretur ſatisfactio publica pro eiuſmodi delictis; exhibenda propter abſolutionem Epiſcopi; ſed finiretur proceſſus Iudicialis ſemel inchoatus: atqui iudicio iam finito, & publica ſatisfactione exhibitâ, ceſſat hic finis: ergo reſeruatio ceſſat.

Authori placet hæc ſententia ſi rectè intelligatur.

113. Hæc ſententia ſi rectè intelligatur mihi placet. Intelligi ergo debet, quando iam omnia requiſita ex parte delinquentis, & ex parte Iudicis ferentis ſententiam facta ſunt, & abſolutio tantùm deficit: tunc ergo exiſtimo præciſè pro foro conſcientiæ poſſe Epiſcopum abſoluere abſolutione tantùm ſuffragatura in eo foro, quando propter aliquod impedimentum nondum data fuit abſolutio. Impedimentum autem eſſe debet abſque culpâ ipſius delinquentis, qui quantùm eſt ex ſe præſtat, aut præſtitit, quod debebat; ſed adhuc extrinſecis impedimentis ſiue occaſionibus occurrentibus nondum eſt abſolutus. In tali ergo caſu locum habet hæc ſecunda ſententia pro foro conſcientiæ cum onere ſuſcipiendi abſolutionem in foro externo conferendam à Iudice. Vel ab alio commiſſione ipſius: hac enim ratione ceſſat omnino finis reſeruationis factę, vt vult hęc ſententia, neque argumenta in contrarium cogunt.

Ad primũ Reſp.

114. Ad primùm reſpondetur concedendo prædictum delictum in iudicio probatum, & punitum eſſe notorium, & publicum; ſed ceſſare in eo ad finem legis reſeruantis, ac proinde non comprehendi talem caſum; etiamſi non ſit occultus.

Ad ſecundũ & tertiũ. Reſp.

115. Ad 2. & 3. concedo abſolutionem eſſe pro foro conſcientiæ, & delictum indigere etiã abſolutione pro foro exteriori; ſed illam datam pro foro interiori non impedire dandam pro foro exteriori. Atque adeo non obſtat delictum prius fuiſſe deductum ad forum externum; imò eo ipſo, quòd delictum ſit iam punitum, & finitum iudicium, vt ſupponimus, ceſſauit iam forum externum; ſicut enim aduerſarij probabiliter dicebant, nondum eſſe deductum ad forũ externum crimen facto delatione, & citatione ante litis conteſtationem; quia iudicium, & forum externum contentioſum nondum plenè ſubſiſtit: ita etiam poſt datam, & exequutioni mandatam ſententiam, punitumque delictum, iam non ſubſiſtit forũ contentioſum; ſicut enim animal non exiſtit antequam fiat: Ita non exiſtit poſtquam eius vita finita eſt.

SECTIO TERTIA.

Quid intelligatur per illa verba, *In In diœceſi ſuâ & in foro conſcientiæ.*

911. HÆc verba poſita ſunt à Concilio, quãdo egit de facultate ad abſoluendum; nõ verò quando egit de facultate ad diſpẽſandũ; Cuius rei rationẽ reddit Barboſa; quia putat allegatione 39 num. 7. facultatem diſpenſandi exerceri poſſe in abſentem; hæc autem abſolutio, quæ ibi committitur, debet eſſe in Sacramento Pœnitentiæ; & ideò præſentiam ſubditi requirit. Porrò abſolutionem debere fieri in Sacramento docet Garzia de *Beneficijs* p.11.cap. 10.num. 139. & aſſerit ita ſæpè declaratum à Congregatione Concilij. Ita etiam Riccius, in Praxi fori Eccleſiaſtici. Reſolutione 445. n 8.

Probabile eſt illa verba in foro conſcientiæ, non eſſe reſtringẽda ad Pœnitentia Sacramentum. Ratio.

117. Probabile nihilominus eſt illa verba *in foro conſcientiæ* non eſſe coarctanda ad Pœnitentiæ Sacramentum; quia forum conſcientiæ non eſt ſolum forum Sacramentale: ſed ſecretum, conſcientiam reſpiciens. Cum ergo prædictum Priuilegium Concilij ſit iuxta dicta latè interpretandum, non videtur limitandum ad forum Sacramentale, vt cum communi ſententia docet Nicolaus Garzia *de beneficijs* 7.p. c.11. num.138. Suarius *de Cenſuris* diſp.41. ſect.2.num.11.& *de fide* dip.21.ſect.4. num.5. Nauarrus lib.5. *Conſiliorum*, tit.de Priuileg.conſ.11.q.2.in 2. edit. Legantur dicenda dub.18.

Dubium.

118. Dubitari autem poteſt an illa verba *in diœceſi ſuâ* ſint reſtrictiua poteſtatis Epiſcopalis circa eiuſmodi facultatem?

Negat Sanch. illa verba in diœceſi ſua. eſſe reſtrictiua.

119. Negat Sanchez citato lib.2.*ſumma* c.illo 15. num. 17. cui videtur conſentire Barboſa in *Remiſſionibus Concilij*, ad noſtrum Textum; putat enim, potiùs eſſe extenſiua facultatis, comprehẽdentis ſubditos, qui verè ſubditi sũt ratione domicilij; ſiue exiſtant in diœceſi ſiue extra, &

& etiam ſubditos, qui ſolùm ratione tranſitus in diœceſi commorantur, vt dicebamus propè finem ſectionis 1.

Probat.

120. Putat ergo conſequenter Sanchez poſſe Epiſcopum virtute huius facultatis abſoluere à prædictis caſibus exiſtentem ſubditum in alienâ diœceſi, etiamſi, Epiſcopus extra ſuam diœceſim exiſtat. Probat, nam in primis requiri non poteſt, vt vterque ſimul ſcilicet, ſubditus, & Epiſcopus ſint in diœceſi: eſſet enim nimis coarctare priuilegium Concilij. Neque requiri poteſt, vt Epiſcopus in diœceſi propria exiſtat, vt ſubditum à Cenſuris abſoluat; quia hæc abſolutio eſt exercitium voluntariæ Iuriſdictionis; quod vbique gentium fieri poteſt erga ſubditos. Vnde ſi Concilium vellet hanc voluntariam Iuriſdictionem limitare, verbis clarioribus vteretur, quod fecit ſeſſ. 6. c. 5. de *Reform.* cùm dixit *Nulli Epiſcopo liceat Pontificalia in alterius diœceſi exercere.* Deinde requiri non poteſt, quod ſubditus in diœceſi propria exiſtat; nam illa verba *diœceſi ſuâ*, non poſſunt ad ſubditos referri potiùs enim dixiſſet *in eorum diœceſi.* Accedit quod Concilium in pleriſque Codicibus correctis impreſſis habet virgulam diuidentem ſubditos à diœceſi ſuâ; ait enim, *liceat Epiſcopis quoſcumque ſibi ſubditos, in diœceſi ſuâ abſoluere*, ne diœceſis ad ſubditos referretur.

Alij affirmant.

121. Alij verò putant ea verba *In diœceſi ſuâ* limitatiua eſſe facultatis abſoluendi. Ita Suarius Henriquez, Barboſa poſtea referendi, quos ſequuntur aliqui Recentiores. Probant aliqui

Probat 1.

primò ex contextu, quia illa verba ibidem poſita. *In foro conſcientiæ* limitatoria ſunt, ne poſſit abſolutio impendi pro foro externo: ergo, & illa *In diœceſi ſua*, ne poſſint extra diœceſim. Secundo, quia, (vt rectè idem Sanchez expendit) nulla clauſula in decretis ſuperfluere debet, imò neque vna ſillaba, vt probat lib. 3. de *Matrimonio* diſp. 46. n. 5. ſed ſuperfluerent illa verba, ſi poteſtas abſoluendi non limitaretur alterutro modo, nempe ad ſubditos exiſtentes in diœceſi eorum, vel ad Epiſcopum exiſtentem in ſua diœceſi: ergo ad vnum è duobus debet limitari. Minorem Probant, quia ſemel conceſſâ facultate abſoluendi à Cenſuris, poteſt Epiſcopus abſoluere quemcumque ſubditum quomodocumque ſit ſubditus, ſiue ratione domicilij, ſiue ratione habitationis, ita, vt ſi ſit ſubditus ratione domicilij, poſſit illum abſoluere vbi libet exiſtentem, quia non amittit ſubiectionem; ſi verò ſit ſubditus ratione habitationis, poterit illum abſoluere, dum actu habitat, quia pro eo tempore eſt ſubditus: ergo ea verba *In diœceſi ſua*, nihil operantur; ſed ſuperflua ſunt hoc autem non debet admitti: ergo aſſerendum eſt ea verba eſſe limitaria facultatis abſoluendi ad vnum è duobus vel ad ſubditos exiſtentes in ſua diœceſi, vel ad ſe ipſum in ſua diœceſi exiſtentem.

Suarius putat limitandam eſſe facultatem Epiſcopi ad ſubditos.

122. Ideò Suarius de Cenſuris diſp. 41. ſect. 2. n. 10. putat limitandam eſſe eam facultatem ad ſubditos, ita, vt ſenſus ſit poſſe abſoluere ſibi ſubditos id eſt in ſua diœceſi exiſtentes quia paci, & recto regimini conuenientius eſt, ſi poteſtas abſoluendi non ſolùm ad perſonas; ſed etiã ad territoria limitetur.

Alterum opinio quod Epiſcopus abſoluens debeat exiſtere in ſuâ diœceſi.

123. Alij verò putant ea verba *In diœceſi ſuâ* referendo eſſe ad Epiſcopos abſoluentes ita, vt ex illis limitanda ſint ne Epiſcopus extra propriam diœceſim exiſtens poſſit vti hâc facultate; ſed neceſſariò debeat exiſtere in ſua diœceſi, vt illa vtatur. Ita Henriquez lib. 4. de *Irregularitate* c. 20. n. 5. Rodriguez tomo 2. *ſummæ* c. 69. n. 1. Barboſa allegat. 39. Probatur; quia iuxta dicta illa verba. *In diœceſi ſua* non poſſunt ad ſubditos commodè referri. Ratio verò congruentiæ efficaciùs procedit in Prælatis, quàm in ſubditis; magis enim pax, & concordia inter Prælatos offendi poteſt ex eo, quod vtatur, extra propriam diœceſim exiſtens, eâ poteſtate, quàm ex eo, quod exiſtens in propria diœceſi ſubditum alibi exiſtentem abſoluat.

Probatur.

124. Addunt aliqui hoc non eſſe derogari Iuri communi, & exercitio voluntariæ iuriſdictionis, quod vbilibet poteſt fieri; ſicut non eſt (inquiunt) derogatio Iuris cõmunis, & facultatis abſoluendi, quod abſolutio ſolùm pro foro conſcientiæ fieri poſſit; quia, cùm Epiſcopus in his reſeruatis nullam haberet poteſtatem, potuit Pontifex in conceſſione illius conditiones apponere abſque Iuris communis derogatione; ita vt ſub illis conditionibus concedat, ſine illis neget.

Author omnes has opiniones probabiles indicat, ſed prima magis placet.

125. Omnes hæ ſententiæ ſatis per ſe probabiles ſunt; verum prima, quam ex Thoma Sanchez adduximus mihi videtur magis iuri conformis; neque argumenta facta probant, illa verba eſſe limitiua, vel reſpectu ſubditorum, vel reſpectu Epiſcoporum, quin potiùs ampliatiua Iuriſdictionis.

Ad 1. contraria opinionis. Reſp.

126. Ad primum enim argumentum concedo illa verba in foro conſcientiæ eſſe limitatiua reſpectu fori exterioris, quia ſub nomine fori conſcientiæ nullo modo venit, intelligendum forum exterius; nego tamen inde ſequi illa verba *In propria diœceſi* debere eſſe limitatiua, ſiue ad Epiſcopos exiſtentes in propriâ diœceſi; ſiue ad ſubditos etiam ibi præſentes; illa etiam verba *in propria diœceſi* poſſunt ſe extendere ad exercitium iuriſdictionis voluntariæ exercendæ ab Epiſcopo circa perſonam, quæ cenſeatur eſſe in propria diœceſi tam ratione Domicilij, quam actualis præſentiæ. Vnde ſi Epiſcopus exerceat huiuſmodi iuriſdictionem in ſubditum habentem domicilium in ſua diœceſi, etiamſi caſu cõtingat tunc tranſeuntem in alienâ commorari, dicitur exercitium illud Iuriſdictionis pertinentis ad Epiſcopum ratione propriæ diœceſis, atque adeò eſſe actum incluſum in propria diœceſi, id eſt in Iure pertinente ad propriam diœceſim. Item, ſi abſoluat aliquem alterius quidem diœceſis ratione domicilij, pertinentẽ tamẽ ad ſuã diœceſim ratione actualis præſentiæ, etiam exercet iuriſdictionem in propriâ diœceſi; quia etiam ille, maximè in fauorabilibus, quale eſt hoc, tunc temporis continetur inter diœceſis ſuæ ſubditos. Cùm ergo alioquin hæc iuriſdictio ſit voluntaria, & iuriſdictio voluntaria Iure cõmuni exerceri poſſit à ſuperiore erga ſuum ſubditum vbique gentium exiſtentem; hinc eſt vt Epiſcopi extra ſuã diœceſim exiſtentes poſſint erga ſibi ſubditos in propria diœceſi (ſubditos inquam) vel ratione domicilij, vel ratione actua-

Iuriſdictio voluntaria ergo ſubdit. vbiq. exerceri poteſt.

lis præſentiæ; exercere prædictam iuriſdictionem voluntariam; niſi alioquin ſuperior id reſtringat; contendimus autem non reſtrinxiſſe Concilium, vt ex dictis,& dicendis conſtabit. Itaque diuerſitas in eo eſt, quòd particula *in foro conſcientiæ* non poteſt ſe extendere ad ſignificandum forum externum; ideò limitat facultatem ad forum internum; particula verò *in diœceſi ſuâ* poteſt ſe extendere, ſiue ad actionem Epiſcopi exiſtentis extra ſuam diœceſim ſiue ad paſſionem ſeu receptionem ſubditi, qui ſubditus ſit illius diœceſis ratione domicilij, etiamſi extra diœceſim tunc habeat præſentiam, ſeu ſubditi ratione præſentiæ intra diœceſim; etiā ſi extra diœceſim tunc habeat præſentiam, ſeu
Ad 2. Reſp. ſubditi ratione præſentiæ intra diœceſim; etiāſi extra diœceſim habeat domicilium.

127. Ad ſecundum reſpondetur nullam particulam eſſe otioſam, vel ſuperfluam ſuppoſitâ noſtrâ ſententiâ; ſed quamcumque particulam aliquid ſpeciale ſignificare, & aliquod dubium tollere; nam illa particula *ſibi ſubditos* & illa particula *in propria diœceſi* ſe mutuo explicāt, atq; imprimis illa particula *in propriâ diœceſi* multò latiùs pateret, niſi adiungeretur illa *particula ſibi ſubditos.* ſæpè enim contingit, & cōtingere poteſt intra propriam diœceſim exiſtere aliquos non ſibi ſubditos; ſed omnino exemptos, quales ſunt plerique regulares iuxta dicta *ſect.* 1. ergo non eſt ſuperflua coniunctio vtriuſque particulæ, ſi particula *ſibi ſubditos* explicat, aut limitat particulā *in propria diœceſi*, rurſus particula *in propria diœceſi* limitat, explicatque particulam *ſibi ſubditos*; nam cùm hic ſermo ſit de abſolutione in foro conſcientiæ; poſſit autem aliquis eſſe ſubditus Epiſcopo in foro conſcientiæ abſque eo, quòd ſit ſubditus illi ratione diœceſis, in quâ habeat, vel domicilium, vel præſentiam talis ſubditus, vt contingit in Epiſcopo, qui in alienâ diœceſi, vel facultate ſibi competenti alioquin à Iure; vel à proprio Epiſcopo illius diœceſis, audit cōfeſſiones, aut exercet etiam officium Vicarij, vel Parochi: Hinc eſt, vt illa particula *In propriâ diœceſi* non ſit otioſa; ſed declarat, non quemcumq; ſubditum Epiſcopis; ſed ſubditos, qui ad illum pertineant in propriâ diœceſi modo explicato poſſe abſolui ab Epiſcopo in foro conſcientiæ. Ex quo fundamento corruit tota machina ad-
hinc collige. uerſariorum, quæ præcipuè nitebatur in otioſitate illius particulæ *In propria diœceſi*

128. Ex hac ergo particula colligitur pro praxi Epiſcopum titularem, aut etiam alterius diœceſis Epiſcopum in alienâ diœceſi habentē ſubditos, titulo officialis Ordinarij, ſeu Vicarij etiam generalis, aut titulo alicuius beneficij curari non poſſe illos ſubditos à prædictis caſibus in foro conſcientiæ abſoluere, quia non ſunt ſubditi ſibi in diœceſi ſuâ, vt dicemus iterum in principio dubitationis 7.

SECTIO QVARTA.

Quomodo intelligenda ſit illa particula *per ſe, vel per ſuum Vicarium ad id ſpecialiter deputatum &c.*?

129. QVod attinet ad Vicarium deputandum pro caſu Hæreſis; an poſſit ab Epiſcopo alicui ſpecialiter committi diximus latè dub. 3. præcedenti nunc ſolùm agimus reſpectu aliorum caſuum de facultate, quam habet Epiſcopus *per ſe* vel *per Vicarium deputatum.*

130. Aduertendum in primis eſt in facultate, *Notandum.*
quam Concilium concedit diſpenſandi non fieri eam conceſſionem deputandi Vicarij; ſicut *An liceat*
in hac facultate, abſoluendi. Vnde orta eſt *Epiſcopo committere alteri diſpenſationem Irregularitatis &c.*
controuerſia an liceat Epiſcopo committere diſputationes Irregularitatis, & aliorum Impedimentorum, ſicut poteſt à caſibus reſeruatis abſolutionem committere?

131. Alij affirmant ex principio illo generali quòd ſit poteſtas commiſſa non perſonæ; ſed *Opinio affir.*
dignitati.

132. Alij verò negant; quia putant virtualiter *Negans.*
reſtrictam poteſtatem ad ſolum Epiſcopum ex eo, quòd poteſtas ipſi, & non Vicario ſuo generali concedetur. Conſtitutio autem ambigua in vna parte, ex aliâ debet declarari. Cùm ergo in ſecundâ parte illius conſtitutionis appoſuerit extenſionem ad Vicarium, & in primâ omiſerit, tacitè limitauit ne Vicario concederetur. Ratio verò differentiæ eſſe poteſt; quia poteſtas abſoluendi magis videtur neceſſaria ad ſalutem animarum, quàm poteſtas diſpenſandi. Ideò magis extendenda. Propter huiuſmodi diſcurſum hæret Barboſa citatâ allegatione 39. n. 14. in fine, nec audet iudicium ferre.

133. Aſſerendum nihilominùs eſt committi
poſſe poteſtatem diſpenſandi tàm Vicario gene- *Aſſertio. poteſt Epiſcopus committere poteſtatem diſpenſandi alteri.*
rali, quàm cuilibet particulari perſonæ; Eſt enim poteſtas Iure communi competens dignitati Epiſcopali; ideò non eſt cur nequeat delegari. Leue autem, ſeu nullius momenti argu- *Ratio.*
mentum eſt petitum ex eo, quod in ſecundâ parte illius decreti commiſſa ſit poteſtas abſoluendi, vt inde colligamus non poſſe poteſtatem diſpenſandi committi prædictis Vicarijs, ſeu priuatis perſonis; nam ad reſtitutionem aduerſantem Iuri communi multò clariora, & firmiora fundamenta neceſſaria ſunt. Solùm ergo inde poteſt in hunc ſenſum, vtcumque argumentum deſumi, quod poteſtas abſoluendi à caſibus reſeruatis, cùm animarum ſalutem immediatius reſpiciat, non alteri quàm Vicario ad ſpecialiter deputato delegari poſſit; poteſtas verò diſpēſādi in Irregularitatibus & ſuſpēſionibus Epiſcopis à Cōcilio conceſſa delegari poſſit Vicarijs generalibus, & etiam alijs priuatis: poteſtas verò abſoluendi ab Hæreſi non poſſit hoc modo, ſiue, Vicario generali, ſiue alteri ſpecialiter deputando, vt ad illum recurrant in caſibus Hæreſis, ſed vel ſoli Epiſcopo, vel, ſi alicui poteſt aliquando committi, ſolum ſit pro caſu particulari iuxta dicta dub. præcedenti, atque hanc ſententiam pro diſpenſatione docet Sanchez de

Ma-

Matrimonio lib. 2. diſp. 4n. numero 17. & lib. 2. *Summæ* cap. 11. num. 27. Suarius diſp. 41. ſect. 2. num. 8. Nauarrus Conſ. 11. tit. de *Priuileg.* num. 4.

DVBITATIO V.

An Epiſcopus poßit vti hâc facultate abſoluendi ab Hereſi, etiam ſuppoſitâ Bullâ in Cæna Domini?

An facultas à Trid. Epiſcopis conceſſa ſit reuocata in Hiſpania. Author nõ conſta.

134 AN facultas Epiſcopis conceſſa in Tridentino ſit reuocata ſaltem pro Hiſpaniâ in fauorem inquiſitorum per Bullam Pontificiam, in quâ id expreſsè contineatur; mihi ſatis liquidò non conſtat, nec de illa iudicium ferre licet; quis enim ſanæ mentis interpretâbitur Textum, quem non videt; illi ergo Bullæ, ſi fortè eſt pro Hiſpaniâ conceſſa, omnino ſtandum erit. Accepi quidem à Sapientiſſimo viro noſtro Societatis, ſe audiiſſe ab aliquibus inquiſitoribus piis, & doctis extare apud ſanctum illud tribunal Bullam à Pontificibus conceſſam, in quâ reuocatur facultas abſoluendi ab Hæreſi conceſſa in Tridentino Epiſcopis; item teſtabatur ſe nouiſſe Epiſcopos ſatis doctos, qui noluerunt vti prædictâ facultate, illam exiſtimantes reuocatam. Vaſquez etiam de *Excommunicatione* dub. 19. num. 6. & 7. videtur ſignificare eam facultatem non eſſe in vſu, quamuis hic Auctor ibi ſatis obſcurè loquatur; imò videtur eſſe in ſententia quòd ea poteſtas à Tridentino non ſit conceſſa; ait enim *videmus quod neque Epiſcopi audent vti Priuilegio, quod aliqui dicunt (quibus tamen ego non aſſentior) à Concilio Tridentino ipſis conceſſum in ſeſſ. 24. decreto de Reform. c. 6. vbi videtur ſoli Epiſcopo, &c.* Falſum verò eſt quòd ibi non ſit conceſſa talis facultas, quidquid ſit, an eius facultatis exercitium ſit vſu receptum. Itaque de Bulla inquiſitorum mihi non ſatis conſtat.

135. De vſu verò talis facultatis non recepto in rebus pertinentibus ad forum conſcientiæ, vix poteſt certò aliquid ſciri, nam cùm in eâ re poſſet eſſe aliqua controuerſia cum inquiſitoribus, etiamſi aliqui, vel abſoluentes, vel abſoluti utantur eâ facultate ſecretiſſimè rem totam manere volunt, quia ſcilicet abſolutis timendum eſt; ſi propaletur delictum, abſoluentibus verò incumbit obligatio ſeruandi ſigillũ, & ſua intereſt non contendere cum quæſitoribus fidei. Ideò videndum eſt, vt monebam, an habeant Inquiſitores prædictam Bullam. Nunc ergo de Bulla cœnæ diſputemus; an deroget prædictæ facultati Epiſcopis conceſſæ in Tridentino.

An Bulla Cænæ deroget prædictæ Epiſcoporũ facultati.

Verba Bullæ.

136. Verba Bullæ Cœnæ, quæ contra prædicta verba Tridentini facere videntur, ſic habent: *Cæterum à prædictis ſententijs nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem; niſi in mortis articulo conſtitutus; neque etiam tunc; niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo, cautione præſtitâ abſolui poteſt, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuſcumq; perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibũ, & quorumuis Ordinum, etiam mendicantium. ac Militarium Regularibus etiam Epiſcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipſiſq; ordinibus, & eorum Monaſterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis piis, neque à laicis etiam Imperiali, Regali, aut aliâ mundanâ excellentiâ fulgentibus per nos, & dictam ſedem, ac cuiuſuis Concilij decreta verbo, litteris, aut aliâ quâcumq; Scripturâ in genere, vel in ſpecie conceſſorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum.* Hactenus Bulla.

Non eſſe his verbis Bulla ablatam Epiſcopis facultatem à Trid. conceſſam varij Affirmant.

137. Non obſtantibus his verbis non deſunt Auctores cum primis graues, qui affirment ex vi huius clauſulæ non eſſe ablatam facultatem à Tridentino conceſſam. Ita Bànez. 2. 2. q. 11. art. 4. dub. 2. poſt. 2. concluſ. argum. 3. Aragon ad eandem q. art. 3 Nauarrus in *ſummâ latinâ* cap. 27. num. 260. & lib. 5. *Conſiliorum* tit. de *Priuileg.* conſ. 11. q. 1. & *de ſententia excomm.* conſ. 15. Gutierez in *Quæſtionibus Canonicis.* in poſterioribus lib. 1. c. 13. ad fin. Heonq. lib. 6. de Pœnit. cap. 14. num. 7. Lorca. 2. 2. diſp. 45. num. 10. Probabilemque reputat Suarius de *Cenſuris* diſp. 21. ſect. 3. num. 5. eandem ſequuntur plures alij relati à Gutierez ſuprà. Item Sa verbo Epiſcopus num. 37. Viualdus in Candelabro in penultimâ edit. p. 1. Tract. de *abſolut.* nu. 13. & 2. p. in expoſitione Bullæ Cœnæ. Rodrig. in Bullâ Cruciata. § 9. num. 70. & in ſummâ tomo. 1. in 2. edit. c. 131. num. 3. & in *quæſtionibus Regularibus* to. 1. q. 20. art. 10. Petrus de Ledeſma. 2. tomo *Summa* Tract. 1. cap. 6. poſt 20. concluſ. difficult. 7. Vego. 2. tum. *Summæ*. c. 125. caſu. 11. & in eandem ſententiam magis inclinat Rutilius Benzonius Tract. *de fuga* lib. 1. diſp. 1. q. 6. paulò ante vltimam concluſ. Addit tamen rem eſſe ad Pontificem deferendam, vt ſuam mentem declaret. Multi enim alij pro hac ſententia referri poſſunt, qui; quamuis expreſsè non dicant, & in terminis hanc facultatem non eſſe reuocatam per Bullam Cœnæ, dicunt nihilominus poſſe Epiſcopum abſoluere ab Hæreſi occultâ virtute prædicti decretati, quod non dicerent; niſi putarent non eſſe reuocatam facultatem; bi verò in magnâ copiâ referuntur à Thoma Sanchez citando pro ſequenti ſententia.

Pro intelligentia huius ſententiæ ſupponendũ eſt.

138. Hæc ſententia varijs rationibus probari ſolet; quarum plures omnino leues ſunt, ideo illas non referam; pro intelligentia tamen huius ſententiæ, & claritate fundamenti præcipui ſupponendum eſt poſſe Pontificem derogare prædictæ conſtitutioni Tridentini; tum; quia Pontifex eſt ſuprà Concilium, quidquid aliqui, vel in Conuentu Baſileenſi, vel inter Parisienſes blateratuerint quondam, & modo velint effutire nonnulli. Quamuis autem Pontifex omnino poſſit Concilio generali derogare, non cenſendus eſt ita facere; niſi abſque vllâ dubitatione conſtet; neque enim in dubio præſumendum eſt derogari diſpoſitioni Conciliari per legem poſteriorem, vt conſtat ex cap. *Ex parte* de *Capellis Monachorum*; niſi talis mentio fiat. Tota ergo controuerſia neceſſariò in noſtro caſu ſita eſſe debet in explorãdo Textu Bullæ Cœnæ, & diligenter examinando an ibi fiat expreſſa mentio huius diſpoſitionis Conciliaris, ſine quâ mentione non cenſetur derogatum conciliari diſpoſitioni; vt latè probat Nauarrus. c. 27. n. 265. & alij cum Sanchez, & apud ipſum lib. 2. de *Matrimonio* diſp. 24. n. 6. & amplius ex di-

Tota controuerſia in noſtro caſu.

cendis declarabitur.

Fundamentum præcipuum huius ſententiæ.

Vnde fundamentum præcipuum huius ſententiæ eſt quòd in Bulla Cœnæ nulla ſit particula derogatiua talis facultatis conceſſæ in Concilio; ſi qua enim eſſet, maximè illa *Cuiuſuis Concilij Decreta verbo literis aut aliâ quâcumque ſcripturâ*; nam cæteræ particulæ parum mihi videntur contra hanc ſententiam probare. His autem verbis non liquidò conſtat Pontificem voluiſſe huiuſmodi facultatem ab Epiſcopis remouere: ergo &c. Probant Auctores huius ſententiæ minorem ex principio tradito; quia lex poſterior generaliter, & indiſtinctè loquens non cenſetur derogare priori maximè Concilium loquenti in caſu particulari; ſed potius lex generalis poſterior limitanda eſt per antiquiorem ſpecialem quando expreſſis verbis illi non contradicit, etiamſi in lege poſteriori ſit illa clauſola *non obſtante lege contraria*, talis enim lex ſpecialis non cenſetur contraria legi generali: intelligi enim poteſt generalis lex limitanda, vt per aliquam diſtinctionem, vel limitationem non cenſeatur contraria legi ſpeciali præcedenti; & vitetur Iuris correctio iuxta l. *Præcipimus*. C. de *appellat.* & Iuribus Iura concordemus iuxta c. *cum expediat* de *Election:* vbi Pontifex: *Cum expediat cõcordare Iura Iuribus, & eorum correctiones (ſi ſuſtineri valeant) euitari*; ſed hoc omninò poteſt habere locum in noſtro caſu, vt ſcilicet lex illa generalis Bullæ Cœnæ non deroget præcedenti legi Concilij; ſi lex illa generalis poteſt intelligi cum limitatione iuxta legem ſpecialem antecedentem ita, vt iuxta Bullam intelligatur ſimpliciter ablata poteſtas à toto genere, & generaliter loquendo omnibus, etiam Epiſcopis abſoluendi à prædictis caſibus præſertim ab Hæreſi abſolutè, & ſine limitatione, non tamen ſub eâ limitatione quòd ſcilicet ſit in foro conſcientiæ tantum, & tantum à delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum. Cum hac enim limitatione intellectâ lege ſpeciali Concilij poteſt limitari lex generalis, & non cenſeri contraria illi lex Bullæ Cœnæ. Legatur Sanchez lib. illo 2. de *Matrimonio* diſp. 24. n. 6. vbi hoc fundamentum limitandi legem poſteriorem, & generalem per ſpecialem anteriorem late ex multis, & cum multis probat. Vnde Bulla Cœnę intelligi poteſt de peccatis publicis, & non occultis & de abſolutione, quæ etiam in foro externo prodeſſe poſſit in quo nulla eſt contrarietas vnius legis cum aliâ.

Lex generalis poſterior limitanda eſt per antiquiorem ſpecialem, quando &c.

Bulla intelligi poteſt de peccatis publicis, & non occultis &c.

140. Præterea Concilium loquitur de abſolutione, quam Epiſcopi poſſent impendere Iure communi antiquiſſimo, vt cum Suario, & alijs notauimus ſuprà dub. 3. §. *circa prædictam* ac proinde non propriè cenſeri poteſt Indultum, aut priuilegium illud, quod Conciliũ conceſſit, ſed potiùs cenſetur reductio ad ſuam antiquitatem, & quaſi naturalem ſtatum, quem habebat ſeclusâ reſeruatione. Ex quo fit, vt ea facultas Concilij non ſit tam propriè cõceſſio, & Indultum, quàm non reſeruatio pro illo caſu, & non tam ſit priuilegium, & facultatem concedere quàm tollere prohibitionem, & reſeruationem; quâ poſitâ carerent Epiſcopi facultate illâ, quã ſecundum Ius ſuum, & munus Epiſcopale habebant. Bulla verò Cœnæ tollit poteſtatem abſoluendi *pretextu quarumuis facultatum, & Indultorum, quibuſcumq; perſonis &c etiam Epiſcopali, vel alia maiori dignitate præditis &c.* Vnde intelligi poteſt lex de ijs, qui facultatem habent virtute Indulti, aut Priuilegij id eſt ſpeciali Iure, gratiâ, & conceſſione; Epiſcopi verò iuxta dicta non ſpeciali Iure; non priuilegio, gratiâ, & conceſſione eam facultatẽ habent, ſed per ſe & Iure ſuo; niſi reſtringatur. Vnde ſolâ ablatâ ipſâ reſtrictione, & relictâ dignitate in ſuo ſtatu cõmuni, & ordinario, reſultat, ſeu emergit potiùs, quæ latebat occluſa, atque ſuppreſſa vis abſoluendi innata dignitati Epiſcopali. Hoc ergo modo intellectâ vtrâque lege Bullæ, & Concilij ſatis cohærent, neque eſt cur vnum alteri oppoſitum iudicemus.

Facultas à Tridont. Epiſcopis conceſſa non tam propriè eſt conceſſio quàm non reſeruatio.

Hinc intelligi poteſt lex de ijs qui per priuilegium habent facultatem abſoluendi.

Hoc ſenſu lex Concilij & Bulla ſatis cohærent.

141. Porrò aliquam eſſe diſtinctionem adhibendam, & rationem habendam delicti occulti, videtur colligi ex motu proprio Sixti V. vbi reuocans facultatem abſoluendi à caſibus ibi contentis, vt iniquæ ſuſceptionis Ordinum, quam habent Epiſcopi per Tridentinum addidit illa verba *etiamſi crimen penitus occultum fuerit*, vtique præſentiſcebat Pontifex reuocationem facultatum generalem poſſe cenſeri non extenſam ad caſus occultos. Ideò voluit tali effugio aditum præcludere. Si ergo à ſortiori reuocatio Bullæ Cœnæ generalis facultatum conceſſarum per *cuiuſuis Concilij Decreta* non factâ mentione Tridentini nec caſuum occultorum, non erit ad illud extenda.

Diſtinctio facienda eſt inter delicta occultum, & publicum Ratio.

142. Accedit, quod iam à tempore Sixti V. illis verbis Bullæ, *etiamſi caſus in genere, vel in ſpecie in prædictis facultatibus concedantur*, addita ſunt verba alia *niſi in eis, etiam caſus præſentibus literis expreſſi comprehendantur*. Sed Tridentinum expreſſè in prædictâ facultate comprehendit caſus contentos in Bullâ Cœnæ eo ipſo, quod Hæreſim exprimat, cuius abſolutio maiorem habet difficultatem, quam in alijs. Alioquin (vt notat Sanchez) in id apertum abſurdum incideremus vt dicendum eſſet eam facultatem non reuocari, quoad Hæreſim, & reuocari, quoad alios caſus Bullæ Cœnæ. Omitto alias rationes minoris momenti, quæ videri poſſunt apud Sanchez citato lib. 2. *Summæ* c. illo 11. n. 27. & apud alios citatos.

Accedit.

143. Solùm ex prędictis colligo pro hac ſententia, ſaltem rationes, quæ pro illa ſunt, reddere illam ſpeculatiuè probabilem: ergo practicè tutam & certam; neque enim Epiſcopi ſe debent Spoliare, aut ſpoliatos cenſere facultate ſibi conceſſâ expreſſè, & tam maturo iudicio, in Tridentino propter verba Bullæ, quæ non ita clarè loquuntur, quin locus adhuc ſit tantæ cõtrouerſiæ; imò Authores oppoſitæ ſententiæ recurrant ad neſcio quam, declarationem Pontificam de quâ poſtea dicemus, nimirum ſatis videntur aduerſarij ſe prodere quòd non nimis fidant nudo textui Bullæ Cœnæ, quin opportunum iudicauerint, aut neceſſarium, vt ſe tueantur ad vocalem Pontificum declarationem confugere, de quâ authenticè ſaltem non conſtat; Imò cùm notum ſit Pontificibus, quotannis legi, promulgari facientibus Bullam Cœnæ, hanc eſſe inter Doctores grauiſſimã controuerſiam, & facilè poſſent id declarare, & tamen non faciant;

Hæc ſententia non tantum eſt ſpeculatiuè probabilis, ſed & practicè tuta.

ciant ſignum eſt non eſſe rem tam certam, ut aliqui oppoſitæ ſententiæ Auctores iactant, quin potius ſaltem velit vnicuique liberum ſuum iudicium permittere. Accedit etiam, quòd Sixtus Quintus addiderit illam clauſulam, de quâ ſuprà: *niſi in eis etiam caſus præſentibus litteris expreſſi comprehendantur.*

Secunda ſententia docet per Bullam eſſe reuocatam Epiſcoporũ facultatem.

144. Secunda ſententia huic oppoſitâ docet, per clauſulam Bullæ Cœnæ reuocatam eſſe Epiſcopis facultatem abſoluendi ab Hæreſi, reliquiſque caſibus ibi contentis. Ita Suarius de *Pænit.* diſp. 30. ſect. 2. num. 11 & de Cenſuris diſp. 21. ſect. 3. Penna in Directorio. 3 p. *commentario.* 141. poſt. q. 92. vbi teſtatur iuxta hanc opinionem in ſupremo generalis inquiſitionis Prætorio ſæpe iudicatum eſſe. Cardin. Tuſcus. de *Viſitat.* lib. 2. cap. 21. num. 5. & cap. 23. num. 4. Marcus Antonius Genuenſis in *Praxi Neapolit.* cap. 67. n. 10. in primâ edit. vbi teſtatur Gregorium. XIII. & Clementem. VIII. ſic declaraſſe. Azor, tomo 11. lib. 8. cap. 19. q. 3. & cap. 10. q. 10. & affirmat ſe audiuiſſe à Religioſo docto, & fide digno ſic declaraſſe Clementem. VIII. Referri etiam ſolent pro hac opinione duæ declarationes Cardinalium, quas aliqui appellant Authenticas, & teſtatur Nicolaus Garzia 11. p. de *Beneficijs,* cap. 10. num. 122. & Suarius ſuprà. Item Barboſa in *Remiſſionibus Concilij.* verb. *Et in Hæreſis crimine.* citata ſeſſ. 24. cap. 6. & 2. p. de *poteſtate Epiſcopi*, alleg. 40. num. 25. Farinacius *de Hæreſi* q. 192. nu. 61. Bonacin. cum alijs diſp. 1. de *Cenſuris.* q. 3. puncto 2. num. 1. & alij multi, quos refert Sanchez citato lib. 2. *Summæ* cap. 11. num. 26. In quâ tandem ſententiam ille magis inclinat, & aliam appellat *valde dubiam, & parum tutam*; ſi tamen hæc verba ſunt Auctoris propria, & non ſuppoſita in libro poſthumo, quæ non admodum videntur cohærere cum ijs, quæ ferè immediatè ibidem dixerat ſcribens *vtrimque vrgere rationes, & auctoritatem grauium Doctorum, quæ vtramque partem probabiliſſimam reddere videntur*; & immediatè antea dixerat *fateor rem eſſe valde dubiam*, nempe ſpeculatiuè loquendo, & accepto dubio in ſenſu, quo tale appellatur aliquid, quando pro vtraque parte vigent rationes valde probabiles, vt ipſe fatetur.

Fundamentum huius ſententiæ eſt Doctorum Auctoritas & verba Bullæ.

145. Fundamenta huius ſententiæ, quamuis varia verbis eſſe videantur; omnia tamen reducuntur, tum ad ſenſum, & auctoritatem plurium grauiſſimorum Doctorum ſic ſentientium; tum ad verba Bullæ, quæ ſatis illis videntur excludere eam facultatem conceſſam Epiſcopis Et quidem quod attinet ad auctoritatem Doctorum ita ſentientiũ fateor eſſe maximã, & grauẽ & quę per ſe ſpectata quẽcumq; poſſet ad ſe trahere; ſed tantæ auctoritati oppoſita ſententia poteſt opponere non minorem aliorum qui nec pondere, nec numero illis cedunt, ut excitatis pro illâ conſtat. Debemus ergo venire ad Textum.

Sed quoad Doctorum Authoritatem non cedit contraria ſententia

Probant aliqui ex textu Bullæ, hanc ſententiam.

146. Probant igitur aliqui ex Textu Bullæ; quia in vltima clauſula Bullæ Cœnæ à tempore Pij V. ſub nato paulò ante Concilio Tridentino expreſsè habetur, vt ab illis caſibus nulla perſona, etiam Epiſcopali dignitate prædita, abſoluere poſſit prætextu cuiuſcumque facultatis, etiam *cuiuſuis Concilij in genere, vel in ſpecie.* Satis antè nouit Pontifex non eſſe aliud Concilium præter Tridentinum, in quo ea facultas conceſſa ſit: ergo; niſi per illa verba *cuiuſuis Conſilij* vellet excludere Facultatem conceſſam in Tridentino, ſuperflua omnino eſſent verba. In eo verò Concilio, non conceſſa eſt Epiſcopis facultas abſoluendi in foro externo, & à peccatis publicis, deductiſque ad forum contentioſum; ſed ſolùm à peccatis occultis, & in foro conſcientiæ: ergo hanc facultatem aufert Pontifex per illam particulam. Huic argumento aliqui Recentiores maximè fidunt, & putant rem totam conficere.

Hoc argumentum rem totam conficere putant aliqui.

147. Mihi tamen (illorum pace dixerim) nullius momenti argumentum videtur, & quod facile poſſimus, vel retorquere in ipſos, vel eius ſolutionem extorquere ab ipſis; nam illa vox *cuius ſuis Concilij* diſtributiua eſt; ac proinde excluſiua cadens ſuprà illam particulam, ſi quid probat argumentum) non vnum tantum Concilium petit excludendum; ſed plura. Inquiro ergo ab his Auctoribus vbinam ſint alia Concilia quæ concedant facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis in Bullâ Cœnæ, aut omnibus, aut aliquibus? ſi aſſignent alia Concilia, corruit ipſorum fundamentum, vt patet; opponebant enim alteri ſententiæ quod non eſſet aliud Concilium prædictam facultatem concedens. Si verò adhuc dicant non eſſe aliud Concilium præter vnicum Tridentinum, explicent quâ ratione non ſit otioſa illa diſtributio *cuiuſuis conſilij.* non exiſtente; niſi vnico; hæc enim ſolutio ſufficiet etiã pro oppoſitâ ſentẽtiâ ſicut enim non exiſtẽte multitudine Conciliorum intelligi poteſt non eſſe ſuperfluã notã multitudinis: ita non exiſtente conceſſione abſoluendi ab Hæreſi ſimpliciter, & in caſibus etiam publicis factâ in aliquo Concilio, poteſt intelligi non eſſe ſuperfluam illam mentionem conceſſionis Concilij. Vel dicant cur, nullâ multitudine exiſtente Conciliorum, non ſit ſuperflua excluſio multitudinis Conciliorum concedentium eam facultatem; ſi non exiſtente aliquo Concilio concedente eam facultatem; ſit ſuperflua excluſio Concilij concedentis.

Author nullius momenti eſſe illud argument. putat. Ratio.

148. Sed agedum, reſpondeamus pro ipſis, & pro oppoſitâ ſententiâ notando id, quod frequentiſſimè, & quotidiano vſu receptum eſt in Bullis Pontificijs, quando venitur ad derogatorias, vbi ſolent per generalem ſtylum, & conſuetudinem adhiberi derogatoriæ clauſulæ connumerando non ſolum illas, quæ de facto videntur, eſſe, vel conſuetudines vel leges in contrarium; verum etiam, quæ poſſunt excogitari, & imaginari, etiamſi de facto non ſint; tum ad ſignificandum animum legiſlatoris volentis omne effugium præcludere euadendi vim legis; tum etiam vt ſeruetur ſtylus, & quaſi ſolemnia verba ſeruari ſolita in ijs derogationibus. Sic ſæpè in vulgaribus Bullis Cruciatæ in Hiſpaniâ, quando excluduntur, aut etiam annullantur auctoritate Pontificiâ ad id conceſsâ alia ſimilia priuilegia interim, dum annus publicationis præſentis Bullæ durat, excludi ſolet inter illa, quæ excluduntur, alia quæuis ſimilia Bulla Cruciata, & tamen conſtat nullam eſſe aliam ſimilem Bullã Cruciatam, quæ in totâ Hiſpaniâ publicetur. Sic etiam

Reſp. Author, Pro hâc oppoſita ſententiâ.

etiam in pleriſque Bullis Apoſtolicis, etiam pro re ſatis communi, & cuius ſæpè nulla facta eſt mentio in Apoſtolicis vniuerſalibus Prouincialibuſque Concilijs, ſolet addi *non obſtantibus quibuſuis Apoſtolicis, ac vniuerſalibus, Prouincialibuſque Concilijs, editis generalibus; vel ſpecialibus Conſtitutionibus, vel ordinationibus &c.*

149. Itaque quando ſunt ſolemnia, & ſtata verba, etiamſi pro caſu particulari præſenti non omnia illa ſint neceſſaria; ſed aliqua ſufficiant, congruum nihilominus (& meritò) cenſetur, imò, & bono communi moraliter neceſſarium, vt prædicta omnia prædictis, aut æquiualentibus verbis cuiuis Pontificiæ Conſtitutioni ſubdantur; ne fortè contingat in aliquo caſu prætermitti aliquod tale verbum quando eſſet pro illo caſu maximè neceſſarium, cui periculo rectè obuiam itur, ſi ſemper in omnibus Bullis ſolemne ſit prædictas omnes particulas adhibere, & aliquando in ſolemnioribus, & grauioribus Bullis, qualis eſt Bulla Cœnæ, ſigillatim, & ſpeciatim ſingulas particulas, quoad fieri poteſt, percúrrere.

150. Sic ergo contingit in noſtro caſu, etiãſi concedamus nullum eſſe Concilium, in quo ſciatur de facto illam facultatem generalem, & liberam abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ conceſſam fuiſſe Epiſcopis, aut illis relictam per non reſeruationem, vel ablationem reſeruationis; quâ ablatâ in dignitate Epiſcopali reſideret talis poteſtas, vt explicatum eſt in primâ ſententiâ.

Probant alij 2. 151. Aliqui probant hanc ſecundam ſententiam, quia licet à tempore Sixti Quinti addantur Bullæ Cœnæ illa verba *niſi in eis facultatibus, etiam caſus præſentibus literis expreſſi comprehendantur*, nihilominus caſus Bullæ Cœnę præter Hæreſim non expreſſè continentur in eo decreto concilij; atque adeò non ſenſentur conceſſi.

Reſp. author hoc argumento minus probare. 152. Hoc tamen argumentum multo minus probat; tum; quia (vt dicebatur pro primâ ſententiâ) expreſſo caſu Hæreſis, cæteri cenſentur expreſſi; alioquin ſequeretur ibi concedi facultatem pro Hæreſi; & non pro alijs minoribus, quod eſt abſurdum; tum; quia verè comprehenduntur caſus Bullæ Cœnæ, neque requiritur, quod caſus ibi expreſſi comprehendantur etiam expreſſè, id enim non dicunt verba Bullæ; ſed ſolùm requirit, quòd comprehendantur: iam autem comprehenduntur in Concilio illis verbis, *etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis.*

Probat vlterius. 153. Probant vlterius; quia Congregatio Cardinalium ita declarauit non ſemel, & Tribunal Sanctæ Inquiſitionis, vt teſtantur varij Doctores: ergo id ſequendum eſt in praxi præſertim in Hiſpaniâ, & vbi Tribunal Sanctæ Inquiſitionis viget.

Reſp. ad declarationes Cardinaliũ. 154. Reſponderi tamen poteſt pro primâ ſententia, quod attinet ad illas declarationes Cardinalium, vel non ſatis authenticè de illis conſtare, vel habere quidem maximam authoritatem ſed adhuc poſſe explicari eo modo, quo explicabuntur declarationes Pontificum, de quibus mox dicemus.

Quoad Inquiſitores dicendum. 155. De Inquiſitoribus verò admitto eorum quoque authoritatẽ grauiſſimam eſſe; & maximam pro toto ſuo diſtinctu; ſed, ſi præciſſè agamus de merâ expoſitione Bullæ Cœnæ non poſſe præcludere aditũ interpretationibus Doctorum hominũ, qui viſis, & expẽſis verbis Bullæ, & rationibus aduerſariorum, adhuc oppoſitâ ratione interpretantur. Neque mihi perſuadeo prudentiſſimos, & doctiſſimos viros, quales habet Inquiſitionis Tribunal ex eo tantùm quòd ipſi ſecundum vnam opinionem aut interpretionem iudicauerint, voluiſſe præiudicare, aut derogare probabilitati alterius, maximè cùm res hæc propriè ad fidem non pertineat; quod enim in hac materiâ de fide eſſe poteſt, & ad fidem pertinere ſcilicet Christi Vicarium poſſe reſtringere facultatem Epiſcoporum, & poſſe etiam derogare legi Conciliari; quoties expedire iudicauerit; vtriuſque ſententiæ Authores, vt pote Catholici, fatentur. Vtrum autem de facto id fecerit Pontifex in eâ Bullâ, idque ſonent verba; non eſt aliquis articulus fidei, neque ad fidem ipſam pertinet, quin poſſint Doctores in eâ re ſuam interponere, vel authoritatem, vel ſententiam, & explicationem ſuam.

156. Nec mirum quòd Inquiſitores libentiùs ſecundæ ſententiæ alioquin probabiliſſimæ ſubſcribant; ſua enim intereſt, cùm excludat hæc ſententia conſortium aliorum; & negat alijs poteſtatem abſoluendi, etiam in foro conſcientiæ ab Hæreſi occultâ. Quod ſi fortè illorum aliqui tam certam putant ſuam ſententiam, cur nõ pro illâ, vel aliam authenticam Bullam Pontificiam, expediri curant; vel in eâdem Bullâ Cœnæ, quæ quotannis legitur, nouam aliquam clauſulam induci, quæ omnem prorſus dubitationem tollat, factâ in ſpecie mentione huius rei? *Nec mirum quod Inquiſitores ſecundæ ſententiæ ſubſcribant. Ratio.*

157. Venio iam ad declarationes Pontificias, quas objiciunt aduerſarij in fauorem huius ſententiæ: aiunt ergo ſic declaraſſe Pium V. & Gregorium XIII. & Clementem VIII. qui de hac re conſulti reſponderunt iam eſſe Epiſcopis virtute Bullæ Cœnæ eam facultatem reuocatam. *Objici declarationes pontificias pro hac ſententia.*

158. Reſponderi tamen poteſt pro prima ſententia cum Authoribus illius id quod reſpõdet Sanchez *ſuprà illo* 27. & ex parte indicauimus tractantes primam ſententiam, de illis interpretationibus, ſeu declaratione Pontificum authenticè non conſtare; cùm ſit res adeò grauis Concilij generalis Tridentini Decretum reuocare, & ſcientibus Pontificibus tot tantorumque virorum opinio tipis mandata ſit, & adhùc mandetur tot editis libris, & Pontifices non reclament, nec ſic interpretandi facultatẽ auferant, quis non videt rem non eſſe tam certam, & exploratam, vt ſecundæ opinionis Authores aliqui iactant? & ſaltem Pontifices probabilem primam ſententiam exiſtimare, quam apud tot viros Catholicos probatam vident & non damnant, vel in poſterum prohibent. Itaque ſola verbalis relatio quorumdam; qui dicunt vnum, aut alterum Pontificem ſic declaraſſe; non ſufficit ad tollendum, vel priuilegium, vel facultatem alioquin tam certam, tam celebrem, tam authenticam, qualis eſt hæc conceſſa in Tridentino maximè, cùm iuxta veriorem ſententiam in Materia reuocationis legum, & priuilegiorum non cenſeatur lex maximè Conciliaris, *Reſp.* *Quando cenſetur lex prior vel priuilegium reuocari, & quando non.*

liaris, & Pontificiâ auctoritate ſuffulta, reuocari; niſi expreſſis verbis, & eius legis mentionem facientibus ſaltem in genere ſufficienter comprehendente legem illam & caſus illius. Contendit autem prædicta ſententia eam facultatem non comprehendi in prædicta Bullâ.

Accedit. 159 Accedit quòd (vt rectè notat Sanchez ibidem etiam ſi conſtaret de eâ Pij. V. & Gregorij XIII. declaratione, adhùc nihil probaretur; quia declarârunt eam eſſe mentem in ſuis Bullis Cœnæ, quæ iam expirârunt, & magis generalibus verbis loquebantur non adhibitâ illâ reſtrictione Sixti V. quæ ab illo Pontifice adhibetur; & declaratio etiam Gregorij XIII. quã obijciunt dicentes illam Tridentini facultatem non extendi ad caſus in poſterum à Pontifice reſeruandos; nihil probat; nam vt rectè explicat ibi Sanchez ex Suario de *Pœnit.* diſp. 30. ſect. 2 num. 13. & 14. intelligi debet; quando noua reſeruatio fieret cum clauſulâ ſufficienter exprimente per eam reuocari prædictam Tridentini facultatem.

Obii 2. de declarationem Clementis VIII. 160. Sed quid dicemus ad Clementem VIII. qui poſterior fuit Sixto Quinto, & vſus eâdem reſtrictione; nihilominus dicitur ſic declaraſſe?

Reſp. 161. Reſpondetur in primis eam declarationem non eſſe authenticam, & ſufficientem ad tollendam facultatẽ, in generali Concilio à Pontificibus confirmato; opportebat enim illam eſſe ſufficienter, & clariſſimis verbis intimatam, imo authenticâ fortaſſe Scripturâ (de quo modo non diſputo.) Vnde, qui non audiuimus ab ipſo Pontifice formalia verba à ſe prolata, neque autenticâ Scripturâ promulgata non cogimur illi declarationi ſtare; quæ, ſi quid valuit, & nõ fuit dictum quoddam, tanquam Doctoris particularis; ſed tamquam legiſlatoris explicantis mentem ſuam, ſat eſt quòd concedamus illum voluiſſe eam fuiſſe ſuam mentem idque habuiſſe locum in Bullis à ſe editis; in edendis verò Bullis aliorum Pontificum, ſtandum eſſe verbis ſcriptis, & acceptis iuxta communem acceptionem.

Obii 3. Bullam Pauli V. 162 Iam verò aliud argumentum poteſt eſſe à tempore Pauli quinti, in eius enim Bullâ non eſt illa clauſula, quam addidit Syxtus quintus; quod videtur eſſe ſignum ibi voluiſſe comprehendi decretum Tridentini. Reſponderi nihilominus poteſt illam clauſulam eſſe ablatam, vt alia particularia priuilegia reijcerentur; non, vt decretũ Tridentini: quâ ratione interpretatur Nauarrus Conſil. illo 15. ipſam generalem derogatoriam Bullæ Cœnæ.

Reſp. Aliud Argumentum pro hâc ſententiâ. 63. Aliud argumentum ſolet afferri quod aliqui magni faciunt, mihique leuiſſimum videtur, ſcilicet, non eſſe neceſſarium ad derogandum priuilegijs, & conſtitutionibus Tridentini illius fieri expreſſam mentionem. Probant ex ipſo Tridentino, quod ſeſſ. 25. cap. 21. in fine Concilij excipit authoritatem Pontificis in ſuis decretis, & proteſtatur, ſe velle, vt decreta ſua robur habeant, dum Pontifici placuerit; & non vltra, dum dixit omnia ſtatuta, & decreta *de morum reſeruatione, atq; Eccleſiaſticâ diſciplinâ, tam ſub fœlicis recordationis Paulo III. & Iulio IV. quàm ſub Beatiſſimo Pio IV. Pontificibus maximis in hoc ſacro Cõcilio ſtatuta ſunt, declarat ea decreta fuiſſe, vt in his ſalua ſemper authoritas ſedis Apoſtolicæ ſit, & eſſe intelligatur.* Ergo quando Pontifex ſuam auctoritatem interponit, vt nemo ab Hæreſi, vel alijs caſibus Bullæ Cœnæ abſoluatur; non tam in eo caſu Concilij Tridennni decretum reuocabit, quam ipſummet decretum ceſſabit.

164. Reſpondeo hoc nihil probare etiamſi concedamus, quod aſſumit, ceſſare ſcilicet tale decretum, quando Pontifex oppoſitum volt; ſed ad hoc velit, & cenſeatur velle, ſufficienterque explicet ſe velle in Bullâ Cœnæ? de hoc eſt controuerſia, & hoc erat probandum; contendunt enim oppoſitæ ſententiæ Authores in Bullâ Cœnæ non contineri talem voluntatem Pontificis; ſed verba omnia poſſe ſaluari abſque eo quod ibi Pontifex velit aliquid oppoſitum facultati conceſſæ Tridentino. *Reſp.*

65. Difficile ſanè eſt inter vtramque ſententiam iudicium ferre; nam, vt rectè ait Sanchez, res eſt valde dubia, & in vtramque partem rationes vrgent, & authoritas grauium Doctorum quæ vtramque partem probabiliſſimam reddere videntur: atque adeò vtramque partem iudicio probabilem. Secundam quidem ſententiam tutiorem eſſe nemo negat; ſed non minus probabilem puto (ſi ratione agamus) primam. Vnum aduerto, quod non poteſt negari: primã ſententiam, quæ vult adhuc perſeuerare facultatem conceſſam in Tridentino in eo eſſe melioris conditionis, quàm ſecundam, quod non indigeat argumentis, vt probetur; ſed ſolum reſponſione ad argumenta oppoſitæ ſententiæ; conſtat enim de facultate conceſsâ in Tridentino; ad hoc autem, vt quis non cogatur aſſerere illam facultatem ceſſaſſe, imò, vt poſſit tutò aſſerere eam perſeuerare, ſufficit nullum eſſe argumentum quod oppoſitum conuincat; atque vt ingenuè fatear, nullum video argumentum oppoſitæ partis, quod me cogat, ita, vt non poſſit, me quidem iudice, probabiliter ſaltem reſponderi. Hinc eſt, vt meritò Suarius probabilem hanc ſententiam iudicet, & Sanchez vtramque probabiliſſimam videri dicat, quamuis illa verba, quæ vt ſuprà notauimus, ad finem capitis addidit (ſi tamen ſua ſunt) ſignificent illum in alteram partem magis inclinare propter tribunal Inquiſitionis; & declarationes Pontificum: de quibus tamen iam diximus ſuprà

Authoris iudicium quoad vtrãq; ſententia.

Sententiâ 2. tutior 1. non minus probabilis ex ratione.

Prima ſententia in eo eſt melioris conditionis quod non indigeat argumentis vt probetur, nec vllum eſt argumentum quod oppoſitum conuincat.

DVBITATIO VI.

An Epiſcopi poſſint in foro externo, Hæreticos abſoluere, & Eccleſiæ reconſiliare?

116 ASſerendum eſt poſſe, & illis, Hæreticis pœnitentiam iniungere, eamque abſolutionem illis prodeſſe, etiam in foro interno. Probatur ex cap. *Vt officium* in principio verſ. *ſi verò de Hæreticis*, in 6. illis verbis. *Abſolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eiſdem*; *quæ iniungi talibus conſueuit.* Ita Archidiaconus ibi numero 1. verbo *Impendatis.* Ioannes Andreas, numero 1. Gemin. numero 2. in fine Gloſſ. in c.

Aſſertio poſſunt Epiſcopi in foro externo hæreticos abſoluere & Eccleſiæ reconciliare. Probatur.

Excom-

Excommunicamus c. 5. *credentes*, ad finem de *Hæreticis* Hoſtienſis ibidem n. 24. Felinus n. 3. Anania n. 4. Zabarella n. 6. in fine. Repertorium Inquiſitor. verb. *Abſolutio* verſ. *ſed nunc proſequendo*, & verſ. *ex prædictis concluditur*. Squallicenſis. Tract. *fide de Catholicâ* c. 27. n. 3. Eymat. 3. p. q. 92. quos omnes refert, & ſequitur Farinac. de Hæreſi q. 191. §. 4. n. 52. vbi aduertit, quòd, quamuis Lælius Zechius in *ſumma*, 1. p. tit. de *Fide* Rubric. de *Hæreſi* c. 11. n. 18. verſ. 4. dicat in ſupremo Inquiſitionis Senatu pronuntiatum eſſe, vt ſolis Inquiſitoribus liceat pœnitentes Hæreticos in foro externo abſoluere, & non Epiſcopis: adhuc non eſt à prædictâ doctrinâ recedendum; quia eſt à Doctoribus communiter recepta, & Iuri conſona. Pro eâdem ſententiâ referunt aliqui Recentiores Bonocinam diſp. 1. de *Cenſuris*, q. 3. puncto 2. n. 11. nihil tamen inuenio in toto illo puncto, neque numeri illius puncti ſe extendunt vſque ad 11. ſed tantum vſque ad ſeptimum. Quidquid verò ſit de hac opinione, illud eſt certum pro Hiſpaniâ totoque diſtrictu Hiſpanicæ Inquiſitionis hanc facultatem eſſe reuocatam Epiſcopis ſeorſim ſumptis ab ipsâ Inquiſitione. Neque enim Epiſcopi ſine Inquiſitore, neque Inquiſitor ſine Epiſcopo, ſaltem requiſito abſoluere poſſunt; quod ſatis notum eſt ex praxi.

Nec obſtat quod dicit Lælius Zechius.

Quoad diſtrictum Hiſpaniæ facultas hæc reuocata eſt.

DVBITATIO VII.

An ſuppoſitâ facultate Concilij abſoluendi à caſibus occultis Bullæ Cœnæ, competat Epiſcopis vbiq; gentium? vbi nondum eſt admiſſum Tridentinum?

167. QVòd Epiſcopi titulares non poſſint abſoluere ſibi ſubditos in alienâ diœceſi; vbi exercent aliquod munus ſiue Vicarij, ſiue Parochi &c. iam diximus dub. 4. ſect. 3. in fine, quia nimirũ carentes propriâ diœceſi non habent ſubditos in Diœceſi ſuâ quantumuis in aliâ ſint Vicarij &c.

Carentes propriâ diœceſi non habent ſubditos &c.

168 Illud tantum aduerterim ſuppoſito quòd Epiſcopus habeat deſignatam quidem terram, ſeu diſtrictum & diœceſim, occupatam verò ab Infidelibus ita, vt nullo modo ibi poſſit commorari; adhuc tamen reſtent aliqui fideles, qui ibi fixerint domicilium, & commorentur; comparatione illorum non cenſeri prædictũ Epiſcopum merè titularem; quin potiùs habere oues ſibi ſubiectas in diœceſi ſuâ. Vnde poterit erga tales etiam exiſtentes extra ſuam diœceſim prædictam facultatem exercere, ſi opus fuerit, iuxta dicta citatâ ſect. 3. niſi aliud obſtet ratione cuius id fieri non poſſit.

Aduertendum tamen.

169. Dixi *niſi aliud obſtet*, fieri enim poteſt, vt in eâ diœceſi non ſit publicatum Concilium Tridentinum. In quo caſu difficultas eſt; an liceat uti eâ facultate? Ideò placuit in hac dubitatione eâ de re generaliter diſputare; an ſcilicet, vbi non eſt receptum Concilium Tridentinum, etiamſi Epiſcopus ſubditos & diœceſim habeat, poſſit uti eâ facultate?

An liceat Epiſcopis uti eâ facultate abſoluendi vbi Trident. non eſt receptum.

170. Ab hac difficultate plerique breuiſſimè ſe expediunt perfunctoriè decidentes non habere locum prædictam facultatem in eis Regionibus, nam mediâ receptione, & acceptatione illis conceditur; neque fas eſt acceptare gratias, & repellere onera. Ita Recentiores nonnulli ſequuti Suarium de Cenſuris diſp. 41. ſect. 2 n. 6. Garz. de *Benef.* 7. p. c. 11. n. 23. Sanchez lib. 2. ſummæ c. 11. n. 3. Barboſa 2. *de poteſtate Epiſcopi* alleg. 39. n. 3. Sed non videtur res adeò facilis, quin ſuas habeat rationes in vtramque partem.

Pleriq; putant prædictã facultatem non habere locum in talibus locis.

171. Aſſero 1. ſi in poteſtate Epiſcopi ſitum eſt admittere Tridentinum, ita, vt ſtet per illum, quòd non admittatur, probabiliſſimum eſt, & fortè verum, quod Epiſcopus non poſſit vti eâ facultate, eamque admittere, non admiſſis alijs oneribus, & legibus eiuſdem Concilij: nam (vt rectè aduertunt citati Authores) par debet eſſe fauorum, & onerum ratio. Vnde vbi Tridentinum non recipitur quoad leges, & onera, acceptari nequit quoad fauores, nec præſumi debet mentem Concilij fuiſſe aliter eos fauores concedere, atque hac ratione intelligendi ſunt Authores citati.

Aſſertio 1.

Vbi Trident. non recipitur quoad leges & onera, acceptari neque quoad fauores.

172. Aſſero 2. Epiſcopum, vbi non ſtat per ipſum partialiter, neque totaliter quòd Tridẽtinum admittatur in diœceſi, aut Regione; ſed quantum eſt ex ſe, paratus eſt admittere, & ſeruare leges, & onera, & præſertim, qui quantum moraliter loquendo eſt in ſua poteſtate, ſaltem in his, quæ pertinent ad conſcientiam, & illius forum, ſe conformat decretis Concilij Tridentini, probabile mihi videtur, ſaluo meliori iudicio, poſſe vti hac facultate in foro conſcientiæ conceſſâ à Tridentino. Moueor ad id aſſerendum primò; quia non habet locum in hoc caſu id, quod Authores citati notant, ſcilicet, quòd, vbi non recipitur quoad leges, & onera; nequit recipi quoad fauores, nec mentem Concilij eſſe aliter concedere; Hæc (inquam) omnia non habent locum in hoc caſu; talis enim Epiſcopus, in quantùm poteſt, acceptat, & ſeruat, vt ſupponimus ſaltem pro foro conſcientiæ, & in ijs, quorum exequutio ſpectat ad ipſum: ergo non præſumi debet voluiſſe Conciliũ tali Epiſcopo eiuſmodi facultatem negare; neque puto cum his circumſtantijs hanc aſſertionem negaturos Authores citatos ſuprà pro primâ aſſertione. Hæc aſſertio amplius declarabitur ex dicendis aſſert 5.

Aſſertio 2. poteſt in eo caſu vti dictâ facultate Epiſcopus vbi Trident. non eſt admiſſum.

Ratio Authoris.

173. Aſſero 3. vbi Concilium Tridentinum à toto genere admiſſum eſt, etiamſi propter aliquam rationem non eſſet admiſſum circa aliquam ſpecialem legem, & onus, nihil impediet quo minus circa alias leges, & onera receptum, ſimul circa prædictam facultatem recipi poſſit. Ita Sanchez loco citato ex illo principio de legibus iuxta communem ſententiam, quòd ſcilicet fieri poteſt legem quoad partem eſſe receptam, & quoad partem non; & quoad partem ſolam receptam obligare, aut valere.

Aſſertio 3.

174. Aſſero 4. cum eodem Sanchez non repugnare, quod alicubi primò quidem recipiatur Concilium Tridentinum, quoad leges pariter onera, & fauores; poſtea verò decurſu temporis contrariâ conſuetudine abrogetur quoad leges, & onera, perſeueret autem, quoad fauores. Ratio eſt; quia ſemel fuit adquiſitum Ius, quoad

Aſſertio 4. poteſt Trident. ſemel receptũ perſeuerare quoad fauores, & non quoad onera.

Ratio eſt

quoad fauores ſimul cum obligatione, quoad leges, & onera; conſuetudo autem non ampliùs abrogat, quàm id, contra quod inducta eſt. Si ergo conſuetudo ſolùm inducta eſt contra leges & onera; non verò contra fauores, ſolùm abrogabit leges, & onera, & remanebunt fauores.

Aſſertio. 175. Aſſero. 5. ſaluo meliori iudicio non mihi videtur improbabile, quòd etiam in Regionibus, vbi non eſt receptum Tridentinum liceat Epiſcopis uti eâ facultate abſoluendi in foro conſcientiæ, & cum cæteris à Concilio requiſitis. *Ratio.* Moueor ad id non improbabile indicandum; quòd ea conceſſio, quamuis fauorem contineat, & gratiam factam Epiſcopis; ea tamen gratia non videtur præciſè conceſſa, ut Epiſcopis ille, tanquam honorarius fauor, & authoritas deferatur; ſed, quia ita iudicauit Concilium expedire in bonum animarum; ne ſcilicet, qui occultè peccantes prædictis ſunt Cenſuris, & criminibus Pontifici reſeruatis irretiti, diu ſordeſcant, & maneant ſine abſolutione, quam, cùm ſecretò ſolùm procurare debeant, & ad id non cogantur in foro externo, fortè omittent petere, & in delictis contabeſcent. In quo non eſt eadem ratio de ijs, quorum delicta manifeſta ſunt, aut ad forum etiam contentioſum deducta; in his enim caſibus propalato iâ crimine, & Cenſurâ, facile coguntur ab Eccleſiâ abſolutionis remedium quærere, vel ipſi facilius per ſe ipſos mouentur ad id quærendum, ſaltem, vt notam, ſeu infamiam euadant, maximè publicè denuntiati, cùm tamen occulti peccatores non habeant tot ſtimulos, vt ſe liberent.

176. Vt ergo Concilium huic animarum periculo benignè occurreret, voluit eam facultatem Epiſcopis concedere, aut vicarijs per ipſos deputatis modo explicato, ut infirmi peccatores occulti faciliùs ſpirituale remedium inuenirent. Cum ergo hoc malum, & damnum non minus timendum ſit (ſed fortaſſè aliquando magis) in locis vbi non eſt receptum concilium Tridentinum, quoad onera, & leges; credendum omnino videtur mentem eſſe benignè matris Eccleſiæ atque adeo Concilij generalis illam in ſuis capitibus, & Patribus repræſentantis, vt huic malo, & periculo, quoad fieri poteſt occurratur, & ſuccurratur. Cùm ergo hoc medium concedendi talem facultatem aptum, & opportunum iudicatum fuerit à Concilio: credendum non eſt voluiſſe priuare particulares quaſque perſonas (& quæ fortè non ſunt in cauſâ, ut Concilium quoad reliqua non admittatur) tali remedio congruenti, & opportuno ſaluti animarum.

177. Itaque ſiue Concilium ſit receptum, quoad reliqua, ſiue non; non videtur credendum remedium pro foro conſcientiæ, & particularium animarum ſalute fuiſſe negatum.

178. Accedit, quòd iuxta dicta in præcedentibus dub. 3. 4. & 5. cum Suano, & alijs, illa non tàm eſt conceſſio facta Epiſcopis, quàm reductio dignitatis, & poteſtatis Epiſcopalis ad jus commune antiquiſſimum, quod ex ſe habebant Epiſcopi, qui ſecluſâ reſeruatione ab illis omnibus caſibus poterant abſoluere; atque adeò tantùm eſt pro illis caſibus occultis legem reſeruationis abrogare: quâ abrogatâ in ipſiſmet Epiſcopis repullulat, aut emergit poteſtas quæ in ipſis alioquin erat per reſeruationem, quaſi ſuppreſſa & conſopita; effectus autem abrogandi, quoad eam partem, legem reſeruationis, in ipſâ met lege cenſetur eſſe, ita, vt iam lex non cenſeatur loqui pro eo caſu: eo autem ipſo, quo lex pro tali caſu non loquatur, ſed ceſſet vis legis circa talem caſum; vbique gentium manebit libera, & expedita poteſtas Epiſcopalis pro illo caſu, pro quo à lege reſeruante impediebatur.

179 Propter hæc, quæ diximus ſi aliquem haberem Authorem, cuius poſſem veſtigiis inhærere, aſſeuerantiùs dicerem etiam pro ijs locis, vbi alioquin non eſt receptum Concilium Tridentinum, locum habere poſſe prædictum decretum in qua re doctiorum me iudicio libens ſubmitto; tantùm ingenuè volui ſignificare, atque fateri quid in hac re mihi diſcurrenti occurreret.

180. Quod verò ad praxim attinet in prædictis Regionibus conſulenda erit, & practicanda antiqua conſuetudo recurrendi etiam pro his caſibus ad ſedem Apoſtolicam. *Quoad Praxim obſeruandum.*

DVBITATIO VIII.

Quænam ſint impedimenta ſufficientia recurrendi ad ſedem Apoſtolicam pro caſibus ad illam reſeruatis? & quid de impedimento adeundi Epiſcopum.

181. DIximus dub. 3. poſſe Epiſcopos abſoluere ab excommunicatione ſeu Cenſurâ publicâ Papæ reſeruata eos, qui habent impedimentum adeundi Pontificem; cum onere tamen comparendi ceſſante impedimento, vbi etiam diximus de obligatione ſcribendi, vel agendi per Procuratorem apud Pontificem & de obligatione adeundi legatum Pontificis habentem poteſtatem abſoluendi. Reſtat verò examinare; quid cenſendum ſit de ipſis impedimentis? quæ ſcilicet, & qualia cenſeantur ſufficientia impedimenta adeundi Pontificem? In quâ re varij ſunt Authores; ſed omiſſis alijs placet præcipua enumerare impedimenta, & frequentiora. *Quæ ſint impedimenta Sufficientia adeundi Pontificem.*

182. Primum impedimentum eſt infirmitas longa, etiamſi periculoſa non ſit, ſufficit enim, quod non, niſi magnâ ægroti incommoditate poſſit ille venire Romam. *Primum Impedimentum eſt infirmitas.*

183. Secundum inimicitia capitalis, ex quâ timeatur periculum vitæ, vel grauis damni in itinere, vt tempore belli, aut tempore, quo ſolent eſſe viæ infeſtatæ prædonibus, ſeu militibus ſpoliantibus, aut etiam mactantibus tranſeuntes. *Secundum.*

184. Tertium tanta paupertas, vt ſpectatâ conditione perſonæ careat neceſſarijs pro itinere. *Tertium.*

185. Quartum exceſſus, vel defectus ætatis, qualis eſſe ſolet, vel in valde ſenibus vel in impuberibus; ſi tamen impuberes comprehenduntur ſemper caſibus reſeruatis, & excommunicationibus, quâ de re diximus ſuprà diſp. 1. dub. *Quartum.*

14. bi ergo præ exceſſu vel defectu ætatis non videntur obligandi adire Pontificem, quando ille comparatione illorum nimis longè diſtat, & legi poteſt c. vltimum. *de ſent. excom.* Vbi de. pueris ſermo eſt, & iam notauimus loco citato.

Quintum. 186. Quintò fragilitas Sexus. Vnde fœmina cuiuſcumque conditionis ſit, non eſt obliganda iuxta.c. *Mulieres*, &c. *quamuis de ſententia excom.* vbi etiam agitur de prædictis omnibus impedimentis infirmitatis, inimicitiæ, inopiæ puerilis vel ſenilis ætatis, & fragilitatis Sexus. Quamuis autem ibi agatur de excõmunicatione propter violentam manuum iniectionem in Clericum, eſt nihilominus eadem ratio de cæteris, vt conſentiunt authores.

Sextum. 187 Sextum eſt adhuc eſſe ſub curâ parentum. Vnde, licet filij iam exceſſerint annos pubertatis; ſi tamen non ſunt emancipati; ſed à parentibus aluntur, & gubernantur, non tenentur. Sanè aliquantulum dubitari poſſet de filijs, qui habent bona Caſtrenſia, aut quaſi Caſtrenſia, de quibus poſſunt diſponere liberè. Nihilominus, ſi adhuc ſit ſub curâ Parentum eorum educatio, neque abſolutè cenſentur ſui Iuris; non tenentur, nam in c. *Mulieres*, citato expreſſè excipiuntur perſonæ, quæ ſui iuris non ſunt.

Septimum. 188. Septimum eſt Obligatio alendi familiam, vxorem, filios, &c. hæc enim obligatio tanta eſt, vt meritò cenſeatur Pontifex non velle cum tanto aliorum diſpendio ſic obligatos comparere.

Octauum. 189 Octauum eſt cura animarum, quando ſcilicet ex abſentiâ patiuntur detrimentũ propter rationem immediatè dictam; eſt enim adhuc vrgentior ratio, vt in Parochis, &c.

Nonum. 190. Nonum eſt ſeruitus, quando ſine præiudicio Domini ſeruus non poteſt abeſſe, & Dominus non fuit in causâ vt ſeruus incurreret, vt habetur expreſſè, c. *Relatum de ſententiâ excom.*

Decimum. 191. Decimum longa dilatio propter nimiam diſtantiam loci, in quo eſt excommunicatus abſoluturus, docet Nauarrus in *Sum*, cap 27. num. 46. cum Caietano, & magis expreſſè tit. *de ſent. excom.* conſ 6. & Rodriguez. c. 53. concluſ. 10. & 11. aliique nonnulli.

Idem quodlibet impedimentum iudicio prudentis legitimum. 192. Tandem, quodlibet impedimentum, quod arbitrio prudentis iudicetur legitimum, vt colligitur ex c. *Quamuis* de *ſent. excommunic.* in illis verbis, *aut alio impedimento Canonico, ſeu alia corporis impotentiâ, & c. de cætero* illis verbis, *vel aliàs inſtat excuſationes, quibus ab itinere rationabiliter, excuſetur.*

193. De his omnibus impedimentis latè, & rectè agunt Nauarrus citato cap. 27. numero 28. Cordub. in *Sum.* q 18. & optimè, atque latiſſimè Suarius de Cenſuris, diſp. 22. ſect. 1. a. num. 63. & alij Recentiores.

Notandum circa prædicta. 194. Notandum verò eſt circa prædicta, quod ijs, qui laborant impedimento perpetuo, non eſt imponendum onus comparendi coram Pontifice, vt cum Canoniſtis docet Syloeſter, & Suarius ſuprà num. 63. qui rectè expendit verba, *c. ea noſcitur de ſent. excom.* vbi Mulieres, ſenes, valetudinarij, ſeu membrorum deſtitutionibus impediti, tantum dicitur vt ſatisfactâ parte ab Epiſcopo poſſint abſolui nullo addito onere, aut iuramento quod ſe poſtea præſentabunt, cùm tamen Textus addat deinde hæc verba. *Alios autem ſiue pauperes, ſiue diuites, &c. neceſſe eſſe ſe repræſentare.* Et quamuis Gloſſa ibi dicat valetudinarijs eſſe imponendum onus, ſi conualuerint, probabilius tamen videtur eſſe idem iudicandũ; quod de impeditis membris, ut ſignificat particula diſiunctiua, *ſeu* niſi velis per vocem *Valetudinarium*, vt volunt Grammatici, ſignificari malè ſanum, qui frequenter ægrotat; quod impedimentum ſolet eſſe perpetuum. Deinde hoc clarius habetur c. *Quamuis de ſent. excom.* vbi poſtquàm enumerauit Pontifex impedimenta, propter quæ percuſſores Clericorum poſſunt abſolui ab alio, quàm à Pontifice, ſic ait, *cæterum quibuſdam prædictorum videlicet, qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) ſub debito iuramenti; quod ſecundum Eccleſiæ formam præſtare tenentur, conſueuit iniungi, vt impedimento ceſſante ad Apoſtolicam ſedem accedant.* Vbi (ut Suarius ait numero 85.) additur particula *temporali*, ad excludendum perpetuum, cuius ceſſatio expectari non poteſt. Addit etiam Sanchez cap. 13. numero 30. Bonacina diſp. 1. q. 3. punct. 3. numero 1. quòd etiamſi ſi Confeſſarius laboranti morbo perpetuo iniunxiſſet onus comparendi ſub iuramento, non tenebitur tali onere etiamſi miraculosè; aut præter ſpem ſalutem recuperaſſet, quia Confeſſarius ad nullum onus nouum voluit eum obligare præter id, ad quod ipſum obligari falsò putauit. Cùm ergo in tali caſu Ius non obliget; nec Confeſſarius conſequenter obligare intendit. E contra verò, ſi dùm pœnitens tenetur tali onere, Confeſſarius per obliuionem, ignorantiam, vel malitiam id non impoſuit, pœnitens nihilominus tenetur ſub obligatione incidendi, quia obliuio illa, vel malitia non eximit ab obligatione quæ non ex voluntate Confeſſoris, ſed ex Iure ipſo pendet. Legatur Sanchez lib. 2. *Summæ* cap. 13. n. 30.

195. Qui rectè etiam admonet numero 31. non eſſe imponendum hoc onus, quando aliquis ſanus, aut in mortis articulo abſoluitur à reſeruatis virtute Iubilæi, aut Bullæ, alterius ve priuilegij concedentis abſolutionem; quia priuilegium in hoc conſiſtit, ut abſolutus abſque illo teneatur ſe præſentare; non verò abſolutus virtute illius. Pro quâ ſententiâ plures alios refert; inter quos Suarius de Pœnit. diſp. 30. ſect. 1. n. 6. ſed de hoc, & alijs conſtabit ex dicendis in ſequentibus.

196 Item pueri propter peccata ante pubertatem commiſſa abſolui poſſunt ab Epiſcopo ſine vllo onere ſe præſentandi Pontifici ex Iuris beneficio conceſſo propter imperfectionem libertatis, vt habetur in dicto c. *Quamuis.* &c. c. vltimo, de *ſent. excom.* vbi additur, etiamſi poſt pubertatem petant abſolutionem poſſe abſolui, vt notauit Suarius ſuprà numero 63. & 69. atque (vt dicebam licet prædicti Textus loquãtur de iniectione manuum violentâ in Clericum; eadem ratio decidendi, ſcilicet imperfectio ætatis, habet locum in alijs criminibus. *Pueri propter peccata ante pubertatem commiſſa abſolui ab Epiſcopo poſſunt.*

197. Item poſſunt abſolui ex Iuris beneficio à ſuo Epiſcopo ſine onere ſe præſentandi Pontifici Clerici ſe percutientes, ſi ſimul cohabitant in eodem Collegio; niſi percuſſio fuerit enormis

quamuis

quãmuis fuerit mediocris, vt habetur *c. Quoniam de Vitâ* & honeſtate Clericorum; quia inter eos, qui ſimul cohabitant, facilè accidere poteſt huiuſmodi exceſſus, & ob eandem rationem ſimile priuilegium conceditur Canonicis regularibus, & etiam Monachis, vt abſolui poſſint ſine prædicto onere à ſuo Prælato, quando ſe percutiunt, dummodò percuſſio non fuerit enormis, vt conſtat ex c. *Cum illorum*, & c. *Canonica. De ſentent. excommunicationis*, circa quæ Iurà multa tradit Suarius diſp. 22. ſect. 1. Canone 71.

Monachi ſe ſe non enormiter percutientes abſolui poſſūt à ſuo Prælato.

198. Simile etiam priuilegium conceditur Oſtiario alicuius Principis, qui non ex odio; ſed ratione ſui officij arcendo turbam percutit clericum non percuſſione enormi; ſed mediocri c. *Si verò* c. *de ſentent. excomm.*

199. Similiter poteſt Epiſcopus abſoluere ſine prædicto onere; ſed abſolutè quoſcumque percutientes Clericum dummodò percuſſio non ſit enormis, vel mediocris; ſed leuis iuxta c. *peruenit de ſentent. excommunic.* vt contra alios docent ibi Gloſſ. & Abbas. Nauarrus etiam ſubobſcurè c. 27. n. 91. Expreſſius verò n. 112. Syluest. *abſolutio* 4. n. 3. §. 16. Sed de his omnibus iterum proprijs in locis incidet diſputatio & legi poteſt pro traditâ doctrinâ Gutierrez lõ. 1. *Canonicar.* c. 5. n. 11. & ſequentibus Suarius *de Cenſuris* diſp. illa 22. ſect. 1. n. 66. in fine.

Item quoſcumq; Clericum leuiter percutientes abſoluere poteſt Epiſcopus.

200. Quænam verò dicatur percuſſio enormis, mediocris aut lenis rectè explicant Nauarrus, & Gutierrez & Suarius ſuprà à n. 88. ex c. *Cùm illorum de ſentent. excommunic.* breuiter autem nunc dico, tunc eſſe enormem ex ſe, quando ex tali percuſſione ſequitur mors, vel membri mutilatio, vel magna ſanguinis effuſio ex aliâ parte, quàm ex naribus, vel ſimili, ex quâ facilè ſanguis ſolet erumpere. Erit etiam enormis ex dignitate perſonæ, vt, ſi percuſſus ſit Epiſcopus vel Abbas. Vnde percuſſiones, quibus Clerici æqualis conditionis ſe ipſos mutuo pugnis, aut pedibus impetunt, leues dicendæ ſunt. Sicut etiam multi putant leuem percuſſionem, ſi Clericus colaphum manu vacuâ impingat alteri Clerico; non tamen ſi Epiſcopo, aut ſuo ſuperiori; quamuis ego colaphum illatum Clerico honeſto, etiam æqualis conditionis cum inferente non auſim appellare leuem percuſſionẽ; imò nec mediocrem; ſed grauẽ maximè in ijs Regionibus in quib. alapa, ſeu colaphi impactio inter graues iniurias computatur, etiamſi corpus phyſicè non nimis lędat. Idemque cenſendum iudicarem de percuſſione factâ virgâ, ſeu baculo, & maximè arundine, quæ apud aliquas nationes (vt in Hiſpania) inter graues iniurias computatur. Sed hæc, & ſimilia iudicio prudentium relinquenda ſunt habitâ ratione circumſtantiarum, perſonæ ſcilicet percutientis & percuſſæ temporum, & locorum.

Percuſſio enormis mediocris, aut lenis quæ dicatur.

201. Vnde etiam detentiones, incarcerationes, aut aliæ violentiæ, quæ illatæ Clericis à priuatis perſonis cenſeri poſſent leues percuſſiones, ſi fiant à miniſtris Iudicum ſæcularium, vel ab ipſis met Iudicibus, meritò graues cenſeri poſſunt, vtpote factæ titulo exercendæ Iuriſdictionis in Clerum; in quo includitur enormis læſio propter iniuriæ grauitatem; vt cum Panormitano probat Suarius ſuprà n. 70. ex c. *Si verò de ſent. excomm.* Sed de his omnibus iterũ agemus diſputantes in particulari de Excommunicatione propter violentam manuum iniectionem in Clericos, vel Monachos. Nunc verò hæc dixerim, vt notarem, quando hæc abſolutio poſſit impendi ſine onere comparendi, aut cum illo.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

202. Iam verò nonnihil dicamus de ijs, qui non ſolùm ſunt impediti ad comparendum perſonaliter coram Pontifice; ſed etiam ad comparendum coram Epiſcopo extra articulum mortis. In quâ re notarũt graues Authores propter ſolam dilationem Pœnitentiæ non poſſe abſolui à Parocho; quia hoc nullibi inuenitur conceſſum in Iure tali Parocho; ſed tantùm Epiſcopo, & per reſeruationem tollitur Iuriſdictio, qui autem abſoluit ſine iuriſdictione tam à Cenſuris quàm à peccatis ſine Cenſurâ, nihil facit. Ita cum alijs, quos refert, docet Nauarrus c. 27 n. 90. §. *ad Septimum*, & n. 112. item Suar. de *Pœnit.* diſp. 30. ſect. 3. conclus 2. n. 8. & de *Cenſuris* diſt. 22. ſect. 1. n. 81. & 82. videturque efficaciter probari ex Tridentino ſect. 14. c 7. vbi habetur, quod extra articulum mortis inferiores Confeſſarij nihil poſſint in reſeruatis.

An Parochus extra articulum mortis abſoluere poſſit impeditum ad comparandum coram Epiſcopo.

Negant graues Authores.

203. Nihilominus mihi videtur probabilis opinio, quæ aſſerit poſſe parochum abſoluere vice Epiſcopi; quando Pœnitens impeditus eſt adire Epiſcopum perſonaliter, poteſtque, probari ex benignâ interpretatione Iuris, & ex ratione, & causâ quæ mouit Pontificem, ex eiuſque præſumptâ voluntate & ex c. *eos, qui de ſent. excommunic.* in 6. docetque Syluest. *abſolutio* in fine, referens Innocentium, & *abſolutio* 4. n. 5. dicto 1. referens Rayneirum. Idem docet Henriquez cum multis Recentioribus, quos refert, lib. 7. de *Pœnit.* c. 4. n. 7. litera N. & c. 10. n. 1. Sâ verb. *excommunic.* c. *de abſolut.* n. 8. Sotus; diſt. 22. q. 2. art 3. circa finem, & Sanè non facilè mihi perſuadere poſſum maiori cum rigore velle Pontificem in defectum ipſius adiri Epiſcopum, quàm adiri abſolutè ipſum-met Pontificem; ſed qui Pontificem adire impeditus eſt, poteſt abſolui ab Epiſcopo, & pro tali caſu in bonum animarum cenſetur ablata reſeruatio, cum onere quidem comparendi, ſi impedimentum non ſit perpetuum, aut ex alio capite non excuſetur iuxtà ſuprà dicta: ergo etiam cenſebitur ablata, ſeu non poſita reſeruatio pro tali caſu, quando ſimile eſt impedimentum adeundi Epiſcopum, cum eodem quidem onere comparendi, ſi impedimentum non ſit perpetuum.

Opinio tamẽ affirmans probabilis videtur Authori.

Ratio.

In caſu tamẽ manent obligatio comparand. ſublato impedimento.

204. Eodem modo philoſophandum eſt, de caſibus reſeruatis ab ipſo-met Epiſcopo, quando quis ob impedimentum non poteſt illum adire, tunc enim poſſe abſolui à Parocho docet Henriquez lib. 6. c. 10. n. 4. Rodriguez verb. *Confeſſion.* c. 55. conclus. vltima, & alij Recentiores, quæ doctrina mihi placet, fauetque multum caput *eos, qui, de ſentent. excommunic.* in 6. & ſupponunt Caietanus verbo *excommunicatio* c. 69. & Armilla excommunic. 67. ſed vrgent aduerſarij nullo Iure reperiri conceſſam talem facultatem ſeu Iuriſdictionem: ergo abſque fundamento tribuitur illa Parocho.

Idem dicendum quoad reſeruata ipſi Epiſcopo.

Opponunt aduerſarij.

Reſp. 205. Reſpondetur nihilominus non eſſe quidem directè, & ſpecialiter conceſſam; ſed Parochum ratione ſui muneris, & ordinariæ poteſtatis poſſe abſoluere quæcumque peccata ſui ſubditi, ſi non ſit illorum reſeruatio. In hac autem ſententia dicendum eſt non eſſe reſeruationem pro tali caſu cum illis circumſtantijs, & ſic interpretandam eſſe legem reſeruationis, vt non intelligatur ſe extendere ad talem caſum. Inde fit, vt poſſit à Parocho abſolui.

Nec Trident. contradicit. 206. Neque verba Concilij Tridentini ſuprà allata nimis vrgent; concedimus enim extra articulum mortis confeſſarius nihil poſſe in reſeruatis; negamus tamen cum illâ circumſtantia impedimenti adeundi ſuperiorem talem caſum cenſeri reſeruatum propriè loquendo, quamuis abſolutè & à toto genere caſus ille dicatur caſus reſeruatus, Itaque vtraque opinio probabilis eſt, & habet peculiarem rationem hæc ſecunda ſententia pro caſibus reſeruatis ratione Cenſuræ vel cum Cenſurâ reſeruatâ quàm pro caſibus reſeruatis ſine Cenſura; tum; quia alia Sacramenta; & fructus ſacrificij poſſunt recipi, etiamſi culpa non ſit Sacramentaliter abſoluta. Vnde poteſt quis faciliùs, & frequentius carens copiâ Confeſſoris, celebrare, communicare, &c. participare q; orationibus, & ſuffragijs Eccleſiæ intereſſe Diuinis officijs, aliaque huiuſmodi exercere, etiam actiuè miniſtrando Sacramenta, dummodò præmittatur contritio. Quæ omnia rariſſimè poteſt, aut aliqua eorum nunquam, qui eſt excommunicatus. Ideò maior ratio eſt non expectãdi per multum tempus abſolutionem à Cenſurâ reſeruatâ, quando quis adire non poteſt Epiſcupum, quàm non expectandi abſolutionem à culpâ; maximè cum non ſit improbabile iuxta dicta ſuis locis, quod quis poſſit abſolui à peccatis non reſeruatis directè, & indirectè à reſeruatis; quando non adeſt copia ſuperioris potentis abſoluere à reſeruatis, & tamen, ſi Cenſura ſimul cum culpâ reſeruata ſit, impedit Sacramentum Pœnitentiæ etiam, quoad reliqua peccata non reſeruata iuxta doctrinam traditam diſp. 2. dub. 40.

Nam cum circumſtantia impedimenti, tali caſus non cenſetur reſeruatus.

Quando nõ adeſt copia ſuperioris poteſt quis directè abſolui a non reſeruatis & indirectè a reſeruatis.

DVBITATIO IX.

An per Bullam Cruciatæ, vel per Iubilæa, aut Priuilegia poſſit quis abſolui ab excommunicatione Iuris reſeruatâ Papæ, vel Epiſcopo?

Aſſertio 1. per bullam Cruciatæ poteſt quis bis abſolui a caſibus Papæ reſeruatis.

207. ASſerendum eſt primò per Bullam Cruciatæ poteſt quis abſolui ab omnibus caſibus, & Cenſuris Papæ reſeruatis bis, ſcilicet, ſemel in vitâ, & ſemel in mortis articulo; ſic enim habetur in Bullâ, & intelligitur abſolutè ſine vllâ obligatione aut onere comparendi; hoc enim eſt priuilegium, quod conceditur Ita Suarius de Cenſuris diſp. 19. ſect. 9. Medina in *ſummâ* lib. 2. c. 12. Antonius Gomez ad clauſulam 10. Bullæ Cruciatæ n. 16. Henriquez lib. c. 11. n. 4. literâ N. & lib. 9. c. 9. n. 2. in Gloſſ. literà N. Sanchez in *ſummâ* lib. 2. c. 13. n. 31. qui addit cum Henriquez & alijs, quos refert, nullam eſſe obligationem imponendi onus imò quod poteſt liberari ab onere comparendi aliàs impoſito ille, qui, cùm in articulo mortis vel impedimento adeundi Pontificem abſolutus eſſet impoſito tali onere comparendi; poſtea confitetur eadem peccata, & abſoluitur à prædictis tunc enim virtute priuilegij Bullæ, quo vtitur, manet ſine vllo onere abſolutus.

208. Hic autem aduertendum eſt omnia, quæ habebat Pœnitens reſeruata Pontifici vſq; ad tempus, quo vtitur priuilegio talis Bullæ, poſſe abſolui, & manere libera à reſeruatione, etiam poſt tranſactum tempus Bullæ, quamuis oblitus fuerit ea confiteri, quando priuilegio Bullæ vtebatur iuxta doctrinam à nobis traditam de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 11. dub. 8. *Notandum.*

209. Hæc autem facultas conceſſa in Bullâ Cruciata intelligitur etiamſi caſus, aut Cenſuræ ſint ex contentis in Bullâ Cœnæ Domini, quia hoc etiam habetur expreſsè in Cruciatâ, quæ non reuocatur, quoad hoc priuilegium per publicationem, quæ paulò poſt ſingulis annis fit Bullæ Cœnæ; ſiue; quia in Bullâ Cœnæ in clauſulâ derogatoria addi ſolent hæc verba *niſi etiam hi caſus in eis præſentibus literis expreſſè comprehendantur*; vt notauimus dub. 5. agentes de facultate abſoluendi ab Hæreſi conceſſa Epiſcopis in Tridentino. Ita Rodriguez in Bulla Cruciatæ §. 9. n. 69. Acoſta q. 55. in eandem Bullam.

210. Solùm eſſe poteſt difficultas quod à Paulo V. cœperint expungi illa verba. Nihilominus, etiamſi non ponantur, non cenſetur ea facultas reuocata, tum; quia non cenſetur Pontifex velle decipere ſic ſuſcipientes Bullam, neq; velle, quaſi illudere in vnâ Bulla concedendo, & in alia reuocando in eodem ipſo anno, & tempore, neque talis inconſtantia aliena à Principe præſumenda eſt de ſummo Paſtore. Item; quia illa verba *niſi caſus expreſſè contineantur*, quamuis prætermittantur, & eorum non fiat mentio, debent cenſeri poſita, & tacitè continẽtur in omni Bullâ Cœnæ, vt optimè probat Rodriguez tomo 1. *Quæſtionum Regular.* q. 20. art 9. quia, ſicut per generales conceſſiones, quibus Pontifices generaliter concedunt omnes caſus ſibi reſeruatos non veniunt intelligendi caſus Bullæ Cœnæ; niſi hi expreſſè, & in particulari concedantur, etiamſi talis conceſſio ſit beneficium, & fauor, ac propterea videretur amplianda. Ita in reuocatione generali priuilegiorum concedentium caſus Papæ reſeruatos non reuocantur priuilegia concedentia expreſsè, & in particulari caſus Bullæ Cœnæ; niſi in eâ reuocatione fiat expreſſa mentio ipſorum priuilegiorum, præſertim cum reuocatio ſit ſtricti Iuris, & per conſequens ſtrictè interpretanda, & hâc ratione defendit Rodriguez ibidem per publicationem Bullæ Cœnæ non reuocari priuilegia Religionum, per quæ ſuperiores earum poſſunt Religioſos ſuos abſoluere à caſibus Cœnæ. ſed de hoc ſuo loco dicemus.

Per generales conceſſiones Pontificu non intelliguntur caſus Bullæ Cœnæ.

211. Semper tamen intelligitur exceptus caſus Hæreſis, & quod attinet ad Bullam Cruciatæ, in eâ expreſsè excipitur; in Iubilæis verò, & priuilegijs alijs nõ neceſſe eſt expreſsè excipi; ſẽper enim intelligitur excepta niſi expreſsè cõcedatur; nã generalis cõceſſio non extẽditur ad illa, quę nõ ſolent in ſpeciali concedi c. *In generali*; de *Regulis Iuris* in 6. quæ eſt Regula. 81. & legi poteſt

Semper intelligitur exceptus caſus Hæreſis.

poteſt Henriq. lib. 6. c. 16. num. 2. ſed de hoc paulò poſt dicemus iterum aſſert. 4.

Hinc infertur. 212. Hinc infertur poſſe per Bullam Cruciatæ abſolui factores, receptores, & defenſores Hæreticorum, dummodò non ſint Hæretici, quia Bulla ſolùm excipit Hæreſim, & exceptio firmat Regulam in contrarium, Sed Rodriguez. §. 9. numero 71. id videtur negare; concedunt tamen Henriquez citato lib. 6. cap. 16. nu. 2. in Gloſſa littera L. & Acoſta q. 63. Sanchez citato lib. 2. cap. 12. numero 11. & 12. qui addit retinentes libros Hæreticorum, etiam poſſe abſolui ſi etiam Hæretici non ſint & tradant eos libros inquiſitoribus, quibus tenentur tradere; neque Paulus IV. in Motu proprio, quem refert Rodriguez in *Additionibus ad Bullam*, nu. 66. reſeruat caſum receptandi, fauendi, aut defendendi Hæreticos, vel legendi, tenendi, aut imprimendi eorum libros, æqualiter, atque peccatum Hæreſis in Bulla Cœnæ; ſed tantùm prohibet ſub excommunicatione Pontifici, vel inquiſitori generali reſeruatâ, ne habentes libros Hæreticorum, vel ab inquiſitoribus prohibitos à Confeſſoribus abſoluantur; niſi priùs eos inquiſitoribus tradiderint. Vnde talis motus proprius extra tem ſolet aſſerri legantur quæ dicemus dub. 60. & 61.

Aſſertio 2. 213. Aſſero 2. ſi quis in eodem anno ſumat ſecundam Bullam, iterum poterit in eo anno abſolui à reſeruatis Papæ ſemel in articulo mortis, & ſemel extra illum. Dixi *Secundam Bullam*, quia plures non poteſt ſumere; nam Papa per ſpecialem conceſſionem indulſit; quod duabus duntaxat Bullis poſſint frui durante anno publicationis, & non pluribus, vt habetur non ſolùm in Bullâ plumbatâ latinâ, ſed etiam in Sũmatio Bullæ Hiſpanicè ſcripto, vbi id teſtatur Commiſſarius generalis & notat Rodriguez. §. 12. numero 12.

Aſſerendum 3. 214 Aſſero 3. ab excommunicationibus à Iure, vel per ſtatutum, ſeu conſecutiones Synodales reſeruatis Epiſcopo poteſt quis abſolui per Bullam Cruciatæ toties, quoties indiguerit, in ipsâ enim Bulla habentur hæc verba: *à reliquis verò peccatis & Cenſuris non reſeruatis Sedi Apoſtolicæ poſſit Confeſſarius abſoluere toties, quoties audierit eorum conceſſiones.* Ita docet Henriquez lib. 13. c. 27. num. 5. littera. R. Auila de Cenſuris. p. 2. cap. 7. diſp. 1. dub. 7. & innuit Rodriguez citato. §. 9. num. 91. Imò Henriquez. lib. 6. cap. 16. num. 3. addit hoc eſſe verum, etiamſi inciderint poſt acceptam Bullam, aut publicatum Iubilæum, vel ex prauâ confidentiâ Bullæ, vel Iubilæi. Pro quâ ſententia plurimos citat & conſentit Acoſta ſuprà q. 43.

Infertur 1. 215. Hinc infertur primò poſſe abſolui per Bullam toties, quoties indiguerit pœnitens ab omnibus caſibus de quibus egimus dub. præcedenti; à quibus diximus poſſe abſolui ab Epiſcopo, quia omnes illi caſus iam ſunt Epiſcopales, cum ſine vllo onere ab eis abſoluat.

Infertur 2. 216. Infertur 2. non poſſe abſolui toties, quoties per Bullam, illum, qui ratione impedimenti poteſt ab Epiſcopo abſolui cum onere comparendi; ſicut neque ille, qui habet poteſtatem commutandi, aut diſpenſandi in caſibus Epiſcopalibus, poteſt vllo modo commutare, aut diſpenſare in caſibus, qui non Iure Ordinario; ſed ratione vrgentis impedimenti, aut neceſſitatis competunt Epiſcopo, vt rectè Rodriguez ſuper Bullam §. illo 9. num. 158. Sanchez lib. 2. de Matrimonio diſp. 40. num. 8. & alij.

Infertur 3. 217. Infertur 3. non poſſe abſolui toties, quoties, per Bullam (vt aliqui volunt) à caſibus reſeruatis Papæ occultis; quia, quamuis hi caſus competant iam Epiſcopis per Tridentinum; non tamen competunt abſolutè; ſed tantùm, quando ſunt occulti; atque adeò Papales abſolutè ſunt. Probat hoc vlterius Henriquez lib. 6. cap. 14. n. 7. in fine illos ſcilicet caſus non cenſeri Epiſcopales, quia Epiſcopis tantùm conceduntur ſpeciali Iure ob perſonæ induſtriam.

Ratiò pro tertiâ illatione Authori non placet. 218. Hæc tamen ratio mihi non placet quin potius illa facultas non ita eſt conceſſa Epiſcopis vt requiratur induſtria perſonæ Epiſcopalis; ſed ipſimet dignitati, & cum facultate deputandi ad id Vicarium, ut explicatum eſt dub. illâ. 3. & 4. Imò totum hoc corollarium tertium difficultatem habet, & non videtur omnino improbabile oppoſitum quidquid in præcedentibus doceat Rodriguez citato. §. 9. num. 135. in fine & tomo 1. *Quæſtionum Regularium* q. 61. art. 9. referens Henriquez lib. 7. cap. 28. num. 2. littera. S. Hoc (inquam) puto difficile, ſi velimus ſtare doctrinæ ſuprà à nobis traditæ, & probatæ dub. 3. & 4. vbi cum Suario & alijs diximus illam facultatem conceſſam Epiſcopo in Tridentino, non cenſeri Ius nouum exorbitans ab antiquo; ſed potius reduci Ius ad ſuam antiquitatem, & naturalem ſtatum, quem habebat ſeclusâ reſeruatione. Itaque Concilium adhibuit regulam generalem, & quaſi ordinarium jus circa reſeruationes Pontificias, vt ſcilicet, intelligantur eſſe de criminibus publicis; de occultis verò non; niſi, prout continentur in eo decreto Concilij. Vnde intulimus cum eodem Suario Concilium propter bonum animarum voluiſſe concedere Epiſcopis, quod antiquiſſimè habebant, & ablatum illis erat per decreta Pontificum, ac proinde derogens illis decretis, hoc concedit. Ex quo infertur, & ſæpe intulimus illam facultatem Iure ſuo ordinario antiquo competere Epiſcopis. *Reſeruationes Pontificiæ intelliguntur, eſſe de criminibus publicis De occultis verò non niſi &c.*

219. Hoc ſuppoſito ſit argumentum pro noſtro caſu; ea facultas abſoluendi in caſibus occultis eſt ordinaria Epiſcopis, & ſibi ſuæque dignitati & Iuriſdictioni competens: ergo iam eſt caſus verè Epiſcopalis, ita, ut competat Epiſcopis ſecundum jus ſuum ordinarium, quod habent; quamuis enim, niſi auferretur reſeruatio, nihil poſſent eâ tamen ablatâ, vt ſæpe notauimus, ipſorum dignitas, & ordinaria poteſtas ac Iuriſdictio ſe extendit ad illos caſus; Ex vi autem Tridentini pro talibus caſibus ablata eſt reſeruatio. Et quòd iſti caſus ſint Epiſcopales docet Corduba in ſumma, q. 8. & probabilem putat Suarius de Cenſuris diſp. 7. ſect. 5. num. 12. & tandemharò ſentiam expreſsè docet Sanchez in *Sum.* lib. 4 c. 54. num. 27. ex eodem fundamento paulò aliter explicato. Quæ ſententia mihi videtur probabilior, quamuis oppoſita magis communis.

220. Atque etiam ſecundum hanc ſententiã philoſophandum eſt de Priuilegijs Religionum Mendicantium quæ nihil poſſunt in caſibus Bullæ Cœnæ, quando enim ſint occulti, tam-

quam Epiſcopales abſolui poterunt.

221. Quinam verò ſint caſus ex Iure communi, aut ex conſuetudine reſeruati Epiſcopis traduntur à Nauarro, cap. 27. & à Rodriguez § 9. citato, num. 91. quos placet breuiter percurrere.

Caſus ex Iure communi & conſuetudine reſeruati Epiſcopis primus caſus.

222. Primus caſus eſt peccatum Clerici, cui annexa eſt Irregularitas; ſed hoc peccatum non eſſe reſeruatũ Epiſcopo docet Suarius *de Pœnit.* diſp.29. ſect.3 numero 8. & Rodrig. tomo. 1. *Quæſtionum Regularium*, q.61. referens diuum Thomam, & Armillam. Itaque verum eſt diſpenſationem Irregularitatis eſſe reſeruatum vel Pontifici vel Epiſcopo, ſi ſit occulta; culpa antem per ſe reſeruata non eſt à quâ poteſt quis abſolui ſtante Irregularitate (in quo inter alia differt Irregularitas ab excommunicatione) neque enim Irregularitas impedit Sacramentorum ſuſceptionem. Et hanc eſſe communem ſententiam docet Suarius ibidem referens Caietanum, Nauarrum, Angelum, & Syluestrum, Gloſſam in c. *Si Epiſcopis de Pœnit. & remiſſ.* quam ſequuntus Hoſtienſis, & alij, qui enumeratis caſibus Epiſcopalibus, huius mentionem non fecerunt.

Secundus Caſus.

223. Secundus caſus eſt peccatum, ob quod olim imponebatur ſolemnis Pœnitentia, ſed iam iſte caſus non eſt in vſu.

Tertius Caſus.

224. Tertius peccatum incendij domus, frugum, & aliarum rerum, de quo iterum in ſequentibus redibit ſermo; in quo etiam includuntur, qui ad id dant conſilium, auxilium, vel fauorem.

Quartus Caſus.

225. Quartus Blaſphemia olim quidem ratione ſolemnis pœnitentiæ; nunc verò ſolùm reſeruatur, ſi publica ſit, & pro foro exteriori. Ex generali autem conſuetudine reſeruantur Epiſcopo quatuor caſus. qui habentur ea Benedicto 11. Extrauag. *Inter cunctas*, quorum etiam meminimus de Pœnit. Tract 8. diſp. 11. dub 7. §. *Iure Communi*. Primus eſt homicidium voluntarium; non tamen mutilatio, aut percuſſio: Secundus crimen falſarij, ſcilicet faciendi Scripturas falſas; vel falſas faciendi veras; non tamen extendi debet ad teſtem falſum, neque ad oſtendentem Scripturas parti aduerſæ: Tertius violatio libertatis Eccleſiaſticæ, aut immunitatis Eccleſiæ: Quartus ſortilegium, ſeu diuinatio.

Caſus reſeruati per conſtitutiones Synodales.

226. Per conſtitutiones autem Synodales varij ſunt caſus, qui reſeruantur pro diuerſitate locorum, gentium, & temporum, quatenus iudicatur bono regimini, & animarum ſaluti expedire, communiter verò ſolent reſeruare inceſtum, & ſtuprum, & reſtitutionem debitorum, quæ malâ fide accepta fuerunt.

Aſſertandum 4.

227. Aſſero 4. (pro clauſulis, & conceſſionibus generalibus. quæ in Iubilæis, aut priuilegijs mendicantium, ſeu aliorum concedi ſolent) in talibus conceſſionibus generalibus abſoluendi ab omnibus peccatis, & Cenſuris non intelligi conceſſam facultatem ad peccata reſeruata (vt iam alibi notauimus) neque ad reſeruatas Cenſuras. De peccatis habetur. c. *Si Epiſcopus de Pœnit. & remiſſ.* vbi ea redditur ratio; *quia in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.* Quæ regula generalis etiam habetur, c. vltimo de *Officio Vicarij*, in 6. & Regul. 81. de *Regulis Iuris* in 6. idem autem videtur dicendum de Cenſuris.

Ex hoc principio colligũt Nauarrus & alij.

228. Ex hoc principio colligunt Nauarrus, cap. 27. numero 261. cum Antonino, & alijs Suarius de Pœnit. diſp. 30. ſect. 1. num. 3. quod etiamſi Epiſcopus dicat concedere omnem ſuã poteſtatem, non ideo intelligatur cõcedere caſus ſibi reſeruatos; niſi aliunde conſtaret ſic velle concedere; conſtaret autem, ſi de reſeruatis agebatur, vel rogabatur, aut ſi prius cõceſſiſſet aliquẽ caſum reſeruatum, & poſtea adderet *& omnem meam facultatem concedo*. Vel ſi poſt talia verba, aut ſimilia excipiat vnum, vel alium caſum; eâ enim exceptione cenſetur alios reſeruatos concedere.

229. Item ſecundùm Nauarrum ſuprà, & Henriq. lib.6. cap. 16. numero 9. quando diceret: *Concedo omnes meos caſus*, quia iuxta communem loquendi conſuetudinem, quæ attendi debet; per ſuos caſus peccata illi reſeruata intelliguntur, & idem putat Henriquez propter eandem rationem, ſi dicat: *concedimus omnia, quæ per nos poſſumus*: illa enim particula per nos indicat ſpecialem Epiſcopi facultatem abſoluendi per ſe ipſum.

Colligunt 2.

230. Colligunt 2. prædicti Authores, quod ſi Epiſcopus concedat Cenſuras ſibi reſeruatas, non ea eo concedit caſus, ſeu culpas, neque è contra, quia ſunt diſtincta reſpectu Epiſcoporum (vt notauimus de Pœnit. Tract. 8. diſp. 11. dub.3.) ſecus verò putant, quando Papa concedit, vt ibidem quoque nos diximus; quia reſpectu Papæ ſemper ſunt annexa, & nullus eſt caſus Papæ reſeruatus ſine Cenſurâ, niſi fortè quis velit talem eſſe caſum in peccato ordinationis ſimoniacæ, quod non habet annexam excommunicationem, etiamſi Sixtus Quintus negauerit inferioribus abſolutionem illius; cùm tamen habeat annexam ſuſpenſionem, quæ non impedit abſolutionem à culpâ, vt ibidem quoque diximus.

Colligunt 3.

231. Sanè Rodriguez in Bullâ, § illo 9. nu. 143. omnino docet habentem per Bullam, aut Iubilæum facultatem abſoluendi à caſibus Papæ reſeruatis, non ex eo habere facultatem abſoluendi à Cenſuris illis annexis. Hoc autem poſtea meritò idem ipſe retractauit in *Additionibus ad eundem numerum*. Et rectè impugnat Acoſta ſuper eandem Bullam, q. 47. citans Nauarrum in c. *Conſideret*. §. *Cætera*. numero 24. & Couarruu. in c. *Alma*. §.6. n.7.

232. Colligunt. 3. prædicti Auctores, quod ſi idem caſus ſit reſeruatus Papæ ſimul, & Epiſcopo, ſublatâ reſeruatione Papæ, cenſeatur etiã per eandem Bullam, vel Iubilæum tolli reſeruationem Epiſcopi; quaſi ex conſequenti iuxta conſuetudinem receptam. Ita Nauarrus ſuprà & Henriq lib.6. c.14. num.9. Verum de hac re legantur, quæ latè diximus citatâ diſp. 11. de *Pœnit.* dub.9. vbi diximus non ſolum ex conſuetudine receptâ, ſed ea rigore Iuris, ſi agamus de reſeruatione culpæ ablatâ reſeruatione ſuperioris auferri reſeruationem Inferioris. In caſu verò quo ſint Cenſuræ plures, ablatâ vnâ, non ſatis eſt vt ſimpliciter cenſeatur ablata reſeruatio alterius præciſè ſpectatis Cenſuris; per ſolam enim facultatem ſupremi Iudicis ad auferendam Cenſuram

ſuram incurſam, quam ipſe tulit non cenſetur data facultas ad auferendam Cenſuram latam ab alio, quamuis eam facultatem poſſet ſuperior Iudex conferre; neque enim Pontifex, dum condit aliquam legem, vel concedit aliquam facultatem, cenſetur; niſi id exprimat, derogare ſtatutis, & conſuetudinibus particularibus locorum iuxta c. 1. de *Conſtitutionib:* in 6. Accedit, quòd (vt aliqui teſtantur) Clemens VIII. in Bullâ, quæ incipit *Sacra Congregatio.* decreuit; nullus prætextu cuiuſcumque priuilegij abſoluat à caſibus reſeruatis Epiſcopo.

Hæc omnia intelligenda ſunt de rigore Iuris ſcripti.

Ex praxi recepta obſeruandum eſt.

233. Hæc autem omnia intelligenda ſunt de rigore Iuris ſcripti; ex praxi tamen receptâ, eo ipſo quod Pontifex in Cruciatâ, vel Iubilæo concedit caſus ibi reſeruatos, cenſentur conceſſi caſus Epiſcopales, vt notat idem Nauarr. c. 27. n. 261. §. *Nono Colligitur.* Ita docet Graff. lib. 4. c. 5. n. 28. Suarius de Cenſuris ſect. 5. n. 14. qui ait hanc intelligentiam fundatam in vſu eſſe veriſſimam, & Iuridicam, tum, quia conſuetudo eſt optima legum, & Priuilegiorum interpres; tum quia Papa per illa verba vniuerſalia concedit poteſtatem abſoluendi ab omnibus Cenſuris, à quibus ipſe poteſt: ergo à reſeruatis Epiſcopo: tum denique quia delegatus Papæ, vt ſic non pendet in ſuâ Iuriſdictione ab Epiſcopo. Atque idem iudicium eſſe ait de verbis vniuerſalibus contentis in priuilegijs Religionum. Ita etiam docet Vaſquez de *Pænit.* dicens certiſſimum eſſe Pontificem, quando in priuilegijs mendicantium concedit facultatem abſoluendi ab omnibus reſeruatis etiam Sedi Apoſtolicæ, dare etiam facultatem abſoluendi à reſeruatis Epiſcopo; id enim denotatur illo verbo *etiam Sedi Apoſtolicæ.* Quod priuilegium ſolum (ni fallor) habet Societas Ieſu, vt patet ex ijs, quæ habet Rodriguez tom. 1. *Quæſtionum Regular.* q. 61. art. 2. vbi probat Mendicantes ex ipſo Iure communi per *Clementin. Dudum,* de *Sepulturis,* & alios Textus poſſe abſoluere à caſibus, quos Epiſcopi per ſua ſtatuta, aut Conſtitutiones ſibi reſeruârunt. Hoc ipſum probat Henriquez lib. 6. c. 6. n. 5. ex Clement. *Religioſi* de *Priuileg.* non verò putat Rodriguez poſſe abſoluere à caſibus Iure ipſo communi reſeruatis Epiſcopo, & art. 5. licet contendat per aliqua Priuilegia, quæ ibi examinat, etiam ab his caſibus poſſe abſoluere quia tamen adhuc manet dubius, ad Priuilegium noſtræ Societatis Ieſu confugit. Et quamuis eo non obſtante Epiſcopi contenderint non poſſe; iam Gregorius XIII. declarauit poſſe, vt habetur in compendio longiori verbo *abſolutio* §. 1.

Quando Pontifex in priuilegijs mendicantiū concedit facultatem abſoluendi ab omnibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ dat etiā facultatem abſoluendi à reſeruatis Epiſcopo.

Aſſerendum Quando Pontifex concedit facultatem abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, non intelliguntur caſus Bullæ Cœnæ, niſi exprimantur.

234. Aſſero 5. quando Pontifex concedit facultatem abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, non intelliguntur caſus Bullæ Cœnæ; niſi exprimantur, vt cum Couarr., & Nauarro docet Graff. lib. 4. *deciſ.* c. 18. n. 2. & c. 15. n. 76. Suarius de *Cenſur.* diſp. 7. ſect. 5. n. 11. & diſp. 21. ſect. 3. n. 3. Vgolinus tabulâ 1. c. 10. §. 4. n. 8. & alij apud Suarium, & apud Garz. de *Benef.* p. 11. c. 10. n. 109. Ratio eſt, quia caſus Bullæ Cœnæ ſpecialiter reſeruantur & conſequenter indigent ſpeciali expreſſione in conceſſione facultatis abſoluendi. Accedit quod ita vſu receptum eſt. Legatur Sanchez in *ſummâ* lib. 2. c. 12.

Quæritur.

235. An verò in conceſſione, quâ concedit Pontifex facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus ſibi reſeruatis; etiam à contentis in Bullâ Cœnæ; intelligatur conceſſa facultas abſoluendi ab Hæreſi? Variæ ſunt opiniones.

Communis ſententia.

236. Cõmunis ſentẽtia docet nõ intelligi cõceſſã propter rationẽ, quã ſuprà aſſignauimus aſſert. 4. quia ſcilicet habet ſpecialem grauitatem, & difficultatem, & in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Ita Couarr. c. *Alma.* p. 1. §. 11. n. 25. Nauarrus c. 27. n. 275. Graff. lib. 4. c. 15. n. 25. Vgolinus Tabula 1. c. 10. §. 4. & c. 13. §. 4. n. 10. Suarius citatâ diſp. 7. ſect. 5. n. 12. & *de Fide.* diſp. 21. ſect. 4. n. 21. Azor. tomo. 1. lib. 8. c. 10. q. 12. Simãcas tit. 3 n. 20. Bartholom. à Medina in *ſummâ* lib. 1. c. 10. §. 1. & c. 11. §. 7. Aragon. 2. 2. q. 11. art 3. Rodriguez in *Additionibus ad Bullam* §. 9. n. 66. 70. & ſequentibus. Acoſta *in Bullam* q. 59. Henriquez lib. 6. c. 16. n. 2. & lib. 7. c. 13. Rojas de *Hæreticis* 2. p. aſſert. 39. n. 321. & de *Priuileg. Inquiſit.* n. 416. vbi teſtatur Motu quodam Pij V, edito anno 1572. ſic eſſe declaratum. Barboſa 2. p. *de poteſt. Epiſcop.* allegat. 40. n. 31. Nicolaus Garzia ſuprà n. 109. Bonacin. de *Cenſur.* diſp. 1. q. 3. punct. 1. n. 13. Auila. 2. p. c. 2. diſp. 1. dub. 7. concluſ. 2. Vaſquez de *Excommunic.* dub 19. n. 5. Sanchez lib. 2. *ſummæ* c. 12. n. 10. & alij apud citatos. Ita hæc eſt communiſſima opinio, & fundamentũ habet in ſtylo, & vſu Curiæ Romanæ, quod in re morali Maximi momenti eſt, atque vt Azor ſuprà & c. 19. q. 2. Suarius & Barboſa citati teſtantur ſtylus Romanæ Curiæ habet ſub illâ generali facultate abſoluendi à reſeruatis non cõprehendi contenta in Bullâ Cœnæ, nec ſub contentis in Bullâ Cœnæ comprehendi Hæreſim ſtylus, autem in hac parte habet vim legis, vt Authores concedunt: ergo non licet ad ea prædictam conceſſionem extendere: Conſtat autem etiam hic ſtylus ex eo, quod ſæpè in Iubilæis poſt abſolutam conceſſionem abſoluendi à reſeruatis in Bullâ Cœnæ etiam exprimi ſolet, & à crimine Hæreſis; cuius expreſſio ſuperflua eſſet, ſi ſuperiori clauſulâ contineretur.

Oppoſitam multi ſequuntur. cum Soto

237. Oppoſitam nihilominus ſententiam multi ſequuntur, inter quos Sotus, 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. concluſ. 5. Corduba in *Summa.* q. 8. citans Syluestrum. Verum ſi attentè legatur Corduba ſolùm docet de Hæreſi occultâ ex eo ſcilicet fundamento, quia Hæreſis occulta iam eſt caſus Epiſcopalis, de quo iam ſuprà diximus. Idem quod Sotus docet Iorca. 2. 2. diſp. 43. num. 13. Farinacius, q. 192. num. 63. Peg. 3. p. direct. comm. 25. verſ. *quòd ſi quis dicat*, Et verſ. *quòd ſi quis quærat.* Reginald. lib. 8. numero 53. in fine Prechilla *de excommunic.* art. 1. p. 4. n. 7. dub. 1. Praxis Epiſcopalis 1 p. verb. abſolutio §. 5. & p. 2. eodem verb. §. 4. Ledeſma. p. 4. q. 26. art. 1. & alij apud Garz. p. 11. de *Benef.* c. 10. n. 110. probabilemque putat Suarius de *Cenſuris* diſp. illâ 7. ſect. 5. n. 12. quamuis illam reſtringat ad Hæreſim occultam eâque ratione intellectam opinionem Soti putat adeò probabilem, vt nullâ ratione calumniari, aut Cenſurâ notari poſſit. Azor etiam indicat, quod ſi rationibus & ſecun-

dum Iura Communia agendum eſſet, probabilior videtur ſententia Soti; quia Regula illa quòd in conceſſione generali non intelliguntur conceſſa, quæ ſpecialem habent rationem, ſolùm in odijs, & pœnis locum habere debet; non tamen in fauorabilibus, & priuilegijs; nam priuilegium Principis latiſſimè eſt interpretandum, vt habetur c. *Quamuis pleniſſima. de Preben.* in 6. quod maximè vim habet in ijs beneficijs, quæ bonum continent animarum, qualis eſt facultas abſoluendi à reſeruatis. Deinde; quia ad c. *Frater noſter.* 16. q. 1. vbi habetur quòd conceſſio generalis facta delegato non ſe extendit ad caſum fidei; niſi exprimatur, reſponderi poteſt ibi loqui de foro externo, pro quo Sotus concedit non valere abſolutionem datam per Iubilæa, aut Bullas. Et ita (inquit) libera poteſtas manet inquiſitoribus procedendi contra reos.

Solutio argumenti quod fit contra Sotum.

238. Deinde; quia ad aliud argumentum, contra Sotum communiter fit pro oppoſitâ ſententiâ, ſcilicet, quòd in generali conceſſione caſuum Bullæ Cœnæ non intelligatur, Hæreſis, quia, quando Concilia, aut Pontifices volunt concedere Hæreſim, poſt illam conceſſionem generalem caſuum Cœnæ, exprimunt Hæreſim quaſi in generali conceſſione non eſſet comprehenſa, vt expreſſit Tridentinum in ſæpe citatâ ſeſſ. 24. cap. 6. circa poteſtatem datam Epiſcopo, & Sixtus V. in Iubilæo quodam anno, 1589. & in alio Clemens VIII. anno 1594. vt refert Suarius, ad hoc (inquam) argumentum facilè reſpondetur, retorquendo illud; quia etiam Pontifices quando volunt, vt in ea conceſſione generali caſuum Bullæ Cœnæ non comprehendatur Hæreſis eam excipiunt addendo *excepto caſu Hæreſis*, vt fit modo in Bullâ cruciatâ, & in aliquibus Iubilæis: ergo; niſi exciperent, intelligeretur conceſſa.

Reſp.

Opinio Soti eſt probabilior ſi ſecundum ius commune & rationes agendum eſſet.

239. Propter hæc argumenta aliquibus (vt ait Azor.) viſa eſt probabilior opinio Soti, ſi ſecundum Ius Commune, & rationes agendum eſſet: & hoc ipſum ego dicerem; neque argumentum Styli curiæ hoc ſuppoſito vim ullam habet, quamuis enim ſtylus vniformiter, & continenter ſeruatus in Curiâ Romanâ habeat vim legis; non tamen; quando non vniformiter, & continenter ſeruatur; ſed alio, atque alio modo; tunc enim facilè indicatur in tali ſtylo eſſe locū opinionibus. Quia ergo eſt opinio ſub nomine caſuum Bullæ Cœnæ non comprehendi etiam caſum Hæreſis; hinc eſt, vt ſtylus habeat, quando conceditur facultas abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ; nullo excepto, caſum Hæreſis ſpeciatim nominare addendo *etiam ab Hæreſi*. Similiter, vice verſâ, quia eſt opinio ſub nomine caſuum Bullæ Cœnæ comprehendi caſum Hæreſis, & verba ipſa ad Hæreſim ſe poſſunt extendere (cùm ſit vnus ex caſibus Bullæ Cœnæ) hinc eſt, vt, quando volunt Pontifices hunc caſum non comprehendi, illum expreſsè excipiant. Itaque propter probabilitatem opinionū quæ eſſe ſolet circa ſignificationem verborum in diuerſis materijs ſolet ſeruari in Curiâ diuerſus ſtylus ad maiorem claritatem, & tollendas difficultates. Ideò mihi videtur vtraque opinio ſatis probabilis, nec facilè altera alteri præferenda; niſi quod prior, & tutior eſt, & magis vſu recepta, atque adeò in praxi ſemper conſulenda, & ſequenda. Accedit in illius fauorem quòd Regula illa Iuris *in conceſſione ſcilicet generali non intelligi conceſſa, quæ ſpecialem habent rationem* non ſolum habet locum in odijs, & pœnis, (vt volebat Azor pro ſecundâ ſententiâ) quia Pontifex in c. *Si Epiſcopus de Pœnit. & remiſſ.* in 6. de fauorabilibus loquens imò, & de abſolutione Sacramentali vſus eſt illâ regulâ, dum ait Epiſcopum non concedere caſus ſibi reſeruatos per facultatem generaliter datam abſoluendi à peccatis, *quia in conceſſione* (inquit) *generali non veniunt intelligenda, quæ ſpecialiter non concederentur.* Vlterius in fauorabilibus etiam Auctores frequenter vtuntur hâc regulâ, Imò ipſe Sotus lib. 7. de *Iuſtitia.* eâ vſus eſt, q. 4. art. 3. ante ſolutionem argumentorum, vt probaret in conceſſione factâ in Bullâ, aut Iubilæis commutandi omnia vota non comprehendi vota Religionis, Caſtitatis, & Hieruſalem; quia hæc excepta intelliguntur in Iure propter dictam Regulam. Vlterius ad illud, quod dicebatur de fauore ampliando, opponi poteſt pro eâdem primâ ſententiâ, quòd ut fauor fidei, ne Hæretici poſſint abſolui; niſi recurrant ad Superiores. Vnde etiam fit quòd ea reſeruatio contineat fauorem animarum, qui fauor eſt generalis, & boni communis; atque adeò præferendus commodo, aut fauori vnius vel alterius particularis.

Vtraque opinio ſatis probabilis videtur auctori.

Prior eſt tutior & magis vſu recepta, & in praxi ſeruanda.

240. Sed neque hæc, quamuis valde probabilem faciant primam ſententiam, omnino conuincunt vel arguunt improbabilitatis ſententiā Soti; nam in primis illa verba Pontificis in c. *Si Epiſcopus*, non conuincunt; quia ibi non eſt ſermo de facultate conceſſâ abſoluendi ab aliquo genere delictorum, in quâ conceſſione aliqua ſpecies non cenſeatur conceſſa; quâ de re ſermo eſt in noſtro caſu, in quo conceditur facultas abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, in quibus continetur Hæreſis; ſed ſolùm ſermo eſt de facultate eligendi Confeſſorem idoneum, nullâ factâ mentione caſuum reſeruatorum; ſolùm enim agit Pontifex de caſu, in quo *Epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, vt ſibi poſſit idoneum eligere Confeſſorem.* In quo caſu non mirum quòd Pontifex dicat in ea conceſſione non comprehendi caſus reſeruatos Epiſcopo, cùm nulla facta fuerit ibi mentio caſuum reſeruatorum; noſtra autem quæſtio eſt, quando facta eſt mentio ipſorum caſuum reſeruatorum, in hoc enim cardine verſatur tota noſtra diſputatio; an ſcilicet, factâ mentione caſuum reſeruatorum, etiam peculiarium, id eſt eorum, quæ continentur in Bullâ Cœnæ, nullâ factâ exceptione cenſeatur conceſſa facultas pro omnibus etiam pro Hæreſi? atque adeò eiuſmodi Textus non videtur ad rem. Illa autem verba, quæ addit Pontifex; *cum in generali conceſſione illa non veniant, quæ non eſſet quis verſimiliter conceſſurus* nihil probant pro noſtro caſu; dici enim poteſt pro ſententia Soti, tum illam non eſſe generalem, vtcumque conceſſionem; ſed potius ſpecialem, id eſt eorum, quæ ſpecialiter reſeruantur in Bullâ Cœnæ; tum etiam poſitâ tali conceſſione eius generis id eſt peccatorum contentorum in Bulla Cœnæ, falſum aſſumere aduerſarios, quod talem abſolutionem non eſſet Pontifex veroſimiliter in ſpecie conceſſurus,

maximè

maximè cum caſus ſic reſeruati in ea Bulla in numerato, & in promptu ſint; quòd ſi Pontifex vellet aliquem excipere, facilè poſſet facere, vt re verâ facit quando vult excipere caſum Hæreſis, vt iam notauimus.

Objicit Azor contra Sotum.

241. Verum objicit adhuc Azor contra Sotum, & potiſſimè inſiſtit in ſtylo, & conſuetudine Romanæ Curiæ, cui potiùs adhærendum eſt quàm authoritatibus, aut rationibus; pro quâ conſuetudine citat Mandoſium teſtantem omnes abſolutiones ab Hæreſi extra Curiam committi ſolùm Inquiſitoribus, & quod in Curia nemo ſe intromittit, niſi Inquiſitores. Præterea Nauarrus in *ſumma* n. 75. ait facultatem abſoluendi ab Hæreſi ſummo Pænitentiario, non; niſi valde limitatam concedi.

Reſp.

242. Hæc tamen omnia etiam abs re opponuntur contra Sotum; nam imprimis ille ſtylus, de quo teſtatur Mandoſius, ſolùm eſt ſtylus, & conſuetudo non committendi alijs quàm Inquiſitoribus fidei prædictam abſolutionem ab Hæreſi; quod omnino extra rem eſt; neque enim nunc agimus de committendâ vel non committendâ tali facultate; ſed ſolùm quærimus; an, quando verba ſonant commiſſionem illius; niſi reſtringantur, vel niſi adhibeatur exceptio alicuius caſus, intelligantur extenſa ad caſum quemcumque non exceptum; ad hoc autem impertinens omnino eſt afferre ſtylum, ſeu conſuetudinem, quà in Romanâ Curiâ ſolùm Inquiſitoribus ſolet ea facultas concedi. Sit ita quidem; verùm cùm eam facultatem cõcedi alijs non repugnet, nunc ſolum diſputamus; an cenſeatur ea facultas conceſſa verbis, quantum eſt ex ſe ſufficienter ſe extendentibus ad ipſam, qualia ſunt verba concedentia facultatẽ abſoluendi à caſibus contentis in Bullâ Cœnæ? Atque eodem modo patet extra rem afferri teſtimonium Nauarri, maximè cum idem ipſe Author potiùs videatur ſtare pro ſententiâ Soti; nam lib. 5. *Conſiliorum* tit. *de ſententiâ Excommunic.* conſ. 15. vt probet non eſſe derogandum priuilegio conceſſo Epiſcopis in Tridentino inter alias rationes adducit hanc: *tum quia videns Epiſcopi apparuiſſe in vrbe conueniens vt Confeſſarij per Cruciatam electi abſoluant ab omnibus caſibus Bullæ Cænæ, quorum vnus eſt Hæreſis, quando in Cruciatâ non excipitur.* Hæc Nauarrus in editione factâ Romæ anno 1590.

Vrget Azor contra Sotũ.

243. Adhuc etiam vrget Azor contra Sotũ; quia magnum eſt (inquit) argumentum, quòd Inquiſitoribus eſt priuilegium conceſſum, vt ipſi facultatem habeant abſoluendi ab Hæreſi: ergo per clauſulam generalem, non videtur Pontifex huiuſmodi facultatem alijs concedere; nam derogaret magna ex parte priuilegium Inquiſitorum, & Pontifex non ſolet per conceſſiones generales ſic derogare.

Reſp.

244. Verum neque hoc argumentum mihi videtur magnum, vt ille appellat, ſed potiùs leue; reſpondetur enim concedendo per clauſulam generalem, id eſt valde communem, & vniuerſalẽ nõ cenſeri cõprehẽdi caſũ tã ſpecialẽ, qualis eſt Hæreſis; ſed conceſſionem, de quâ nunc agimus, eſſe multò magis ſpecialem; nimirum conceſſionem caſuum Bullæ Cœnæ, in quâ caſus Hæreſis continetur, maximè, cum ſi vellet Pontifex hunc caſum non comprehendere, facilè poſſet excipere, vt de facto excipit quando vult; neque, quando non excipit, cẽſetur magnâ ex parte, vt dicebat Azor, derogari priuilegium Inquiſitorum, tum, quia raró eam facultatem cõcedit Põtifex, cùm ferè ſẽper ſoleat expreſsè excipere caſũ Hæreſis; tũ quia, licet aliquando hoc nõ excipiat atq; adeo cenſeatur cõceſſa ea facultas; nõ ideò magnâ ex parte minuitur priuilegiũ Inquiſitorũ; nã inprimis pro foro externo tota ſua poteſtas integra manet illis priuatiuè iudicandi de caſibus Hæreſis; tum; quia etiamſi alij pro foro conſcientiæ habeant poteſtatem abſoluendi ab Hæreſi, non minuitur eo poteſtas inquiſitorum abſoluendi ab eâdem in eodem foro conſcientiæ; neque abſolutio in eo foro ſuffragatur in foro exteriori.

245. Solent etiam afferre contra opinionem Soti ita declaratum eſſe à Gregorio XIII. anno 1576. & prius à Pio V. anno 1572. verum (vt ait Azor ſuprà) huiuſmodi viuæ vocis oraculo ſæpe nobis certò non conſtant.

246. Tandem Henriquez lib. 6. c. 16. in Gloſſa narrat duos Prædicatores Curdubæ, & Murtiæ, qui poſt dictas declarationes Pontificum auſi ſunt opinionem Soti, quam ipſe Sotus ante declarationes docuerat, publicè prædicare, coactos fuiſſe per Cenſores Fidei ſe retractare.

247. Sed quidquid ſit de veritate Hiſtoriæ, circumſtãtias illius omnino ignoramus; & multi Soto poſteriores, vt ſunt Corduba, Lorca, Farinacius, Pegnæ, & alij, prædictam ſententiam ſequuntur; & Suarius, alijque nonnulli oppoſitæ ſententiæ eam nihilominus putant probabilem.

Objicitur contra Sotũ Motus proprius Gregorij XIII.

248. Difficiliùs primò aſpectu contra Sotum objici poteſt Motus propriùs Gregorij XIII. quem refert Rodriguez in *Additionibus ad Bullã* §. 9. n. 66. qui incipit *Officium noſtræ partis*, datũ Romæ 22. Septembris anno 1576. vbi declarat Hæreſim non comprehendi ſub facultate generali abſoluendi à contentis in Bullâ Cœnæ.

Reſp.

249. Reſponderi tamen facile poteſt ſolùm ibi declaraſſe Hæreſim non comprehendi in facultate abſoluendi conceſſam per Bullam Cruciatę; quod quidem veriſſimum eſt. imò expreſſè in tali Bullâ Cruciatæ crimen hoc excipitur.

250. Habemus ergo ex toto hoc benè longo diſcurſu ſi præciſiè rationibus ex naturâ rerũ, & ex principijs ſuis petitis agamus, vtramque opinionem eſſe ſatis probabilem, & eam Soti ſententiam non adeò contemnendam, vt aliqui putant. Vbi autem Inquiſitionis Tribunal viget, fieri poteſt, vt conſuetudine, vel priuilegio, ſcripto, aut Bullâ obtinuerint Quæſitores fidei à Summo Pontifice priuilegium, quo expreſſè illis concedatur hic caſus priuatiuè quoad cæteros omnes. In quo ego nihil ſcio; ſi autem hoc habeant, procul dubio talis facultas pro ijs Regionibus non cenſebitur alijs conceſſa. Placet nunc ſeorſim de Priuilegijs Religioſorum maximè Mendicantium diſputare.

DVB-

vt habetur in viuæ vocis oraculis, pag. 133.

Pro prædictis Priuilegijs ſpectantibus ad abſolutionem ab Hæreſi aduertendam conſtitutionem SS. D. N. Vrbani Papæ VIII.

257. Oportet autem pro prædictis Priuilegijs ſpectantibus ad abſolutionem ab Hæreſi, omnino aduertere Sanctiſſimum D. N. Vrbanum. Papam VIII. die 5. Nouembris anno 1631 per Conſtitutionem, quæ incipit. *Cùm ſicut accepimus Sancti Benedicti* &c. declaraſſe Motu proprio, & ex certâ ſcientiâ &c. *quod quæuis generales Conſtitutiones, diſpoſitiones, & ordinationes Apoſtolicæ per ſe & quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores ſuos in concernentibus fidem Catholicam, illiuſq; propagationem, & Sanctæ inquiſitionis officium præſertim quoad ea, quæ in Congregationibus Sancti officij, & de propagandâ fide coram ipſo Papâ tractari ſolent, hactenus edita, omnes, & ſingulos, tam ſancti benedicti, Ciſtertienſis, Præmonſtratenſis, Sancti Antonij de Sancto Antonio Viennenſi, & Societatis Ieſu, quàm quorumcumq; aliorum Ordinum &c. Profeſſores omninò comprehendant perinde, ac ſi præfati, & alij quomodolibet priuilegiati in eis nominatim expreſſi fuiſſent. Edendæ verò in poſterum per ipſum; & Romanos Pontifices ſucceſſores ſuos, tam in fauorem præfatæ fidei Catholicæ, illiuſq; propagationis. & Sancti Officij Inquiſitionis, præfati. quàm ſuper quâcumq; aliâ re, negotio, ſeu materiâ Cõſtitutiones, depoſitiones & ordinationes huiuſmodi ſimiliter omninò cõ, rehẽdat præfatos eorundem Ordinũ, Congregationum &c. profeſſores; niſi in edendis Conſtitutionibus huiuſmodi ſpecialiter. & expreſſe excipiantur &c.* Hactenus Pontifex. Et ſubiungit ſufficientes derogatorias omnium, quæ in contrarium poſſint obſtâre.

258. Iuxta hanc ergo Bullam ſeu Conſtitutionem, & Motum proprium limitanda ſunt omnia priuilegia in ijs, quæ concernunt fidem Catholicam; illiuſque propagationem, & Sanctæ Inquiſitionis officium, &c. vt in Bulla continentur. Cùm autem omnia, quæ pertinent ad abſolutionem ab Hæreſi, & à Cenſuris propter ipſum latis, & omnia, quæ pertinent ad prohibitionem legendi libros Hæreticorum, & ſimilia concernant fidem Catholicam, & illius propagationem, Sanctæque Inquiſitionis officium, in quo de his & ſimilibus tractari ſolet, niſi aliquid ſuper hoc obtinuerint Religiones, & Congregationes prædictæ, omninò ſtandũ erit omnibus generalibus Conſtitutionibus, diſpoſitionibus, & ordinationibus Apoſtolicis concernentibus prædicta, perinde, atque cæteri omnes fideles; & in edendis conſtitutionibus &c. concernentibus prædicta comprehendentur, niſi obtinuerint Priuilegium, in quo expreſsè excipiantur. Vndè ſubſiſtente prædictâ Conſtitutione, vix manet aliquod Priuilegium circa eas materias inconcuſum pro Religionibus. Vtrum autem ea Conſtitutio ſit adhuc vſu recepta, vel vtrum aliqua Religio habeat Priuilegium aliquod in contrarium, vel aliquid ratione cuius eius facultas pro abſoluendis prædictis caſibus non comprehendatur, nec redigatur in ordinem? mihi non conſtat; aliorum ſit Iudicium, res eſt facti quòd ſi aliquid habet Iuris ex particularium Priuilegiorum inſpectione, & diligenti examine, & accuratâ collatione illorum cum verbis huius Conſtitutionis per viros in his literis verſatos decidendum erit.

Per nulla

259. Illud tandem aduerto, quòd per nulla Priuilegia Mendicantium poſſunt abſolui Simoniaci in Ordine collato, vel ſuſcepto à quâdam ſuſpenſione impoſitâ per Sixtum V. & quoad dictos Simoniacos in ordinatione confirmatam per Clementem VIII. quia ſatis derogauit dicta Priuilegia Mendicãtium, vt tradit Rodriguez tomo 1. *Quæſtionum Regularium* q. 20. artic. 13. Cuius Conſtitutionis meminimus agẽtes de *Pænit.* Tract. 8. diſp. 21. dub. 3.

Priuilegia Mendicantium poſſunt abſolui Symoniaci in ordine collato vel ſuſcepto a quâdã ſuſpenſione impoſita per Sixtum V.

DVBITATIO XI.

Quæ conditiones ſeruandæ ſint in abſolutione ab Hæreſi, aliouè crimine reſeruato, quando abſolutio fit in articulo mortis, vel ratione alterius impedimenti?

260. QVamuis varijs in locis dixiremus aliqua, quæ ſeruari debent in abſolutione à Caſibus reſeruatis pro articulo mortis, aut ratione impedimenti ad eundi Pontificem, quâ de re præcipuè egimus Tract. 8. de *Pænitentiâ* diſp. 10. dub. 13. vſque ad 18. & diſp. 11. dub. 14. & poſtea diſp. 2. huius Tractatus dub. 32. ac tandem in hâc diſp. dub. 8 placet nihilominus hoc loco ſeorſim ob oculos proponere, & explicare conditiones requiſitas, & omninò ſeruandas in eâ abſolutione. Legantur quæ diximus dub. 34. & 39.

Tres ſunt conditiones requiſitæ, & ſeruandæ in abſolutione ab hæreſi, aliouè crimine reſeruato in articulo mortis.

261. Tres igitur videntur eſſe conditiones requiſitæ, & ſeruandæ. Prima eſt ſatisfactio, ſi qua debetur parti læſæ. Secunda iuramentum de obidiendo mandatis Eccleſiæ. Tertia obligatio comparendi coram reſeruante, de quibus ſigillatim dicemus.

Prima ſatisfactio.

262. Circa primam, ſcilicet, ſatisfactionem, in confeſſo eſt apud omnes eam eſſe exhibendam ſi fieri poteſt antequam præſtetur abſolutio. Quod ſi non poſſit adhuc alia media tentanda ſunt: primum, ſi debitum ſit pecuniarium, præſtare debet cautionem pignoratitiam; habetur enim pignus loco ſolutionis, quod ſi nec hoc poteſt; ſecundum medium eſt fideiuſſio. Si verò hæc ſit illi difficilis, vel; quia non inuenit fideiuſſorem; vel; quia prudenter timet eius delictum fore publicandum; tertium medium eſt cautio iuratoria, quam ſaltem tenetur procul dubio præſtare in delictis Bullæ Cœnæ, & ſimilibus; In alijs verò ſufficiet ſi promittat ſatisfacere, cùm primum poſſit. Quando verò debitum non eſt pecuniarium; ſed honoris, vel doctrinæ; tunc non eſt neceſſaria cautio, vel pignoratitia, vel fideiuſſoria; ſatis enim erit ſi Iuret ſe reſtitututum, cùm primùm poſſit, honoré Læſum, vel reducturum ad ſanam doctrinam illos, quos decepit, vt quando Hæreticus decepit alios, quibus tenetur fraudem detegere. Hæc autem cautio neceſſaria non erit, ſi iam Hæreticus ſatisfecit aut ſi ſatisfactio eſt impoſſibilis, quia nimirum, decepti abſunt, & ille ducitur ad extremum ſuplicium. Item non erit neceſſaria ſi aliunde fortè detecta deceptio ſit. Ita Suarius de Cenſuris diſp. 21. ſect. 3. Sanchez lib. 2. *ſummæ* c. 13. n. 23. Bonacina de *Cenſuris* diſp. 1. q. 3.

1. q.3. puncto 3.n. 11.& alij Recentioris.

Secunda Iuramentum de obediendo mandatis Eccleſia.

263. Secunda conditio eſt iuramentum de obediendo mandatis Eccleſiæ nempe de obediendo mandatis ipſius abſoluentis, vt rectè explicat Santhez ibidem n. 20. & 21. cum alijs, quos refert, & notat Gloſſa c. *Ex tenore* de *ſent. Excommunic.* verb. *debeat* & c. *ſiqui* verb. *conſenſus* 7.q.1. nam, cùm abſoluens nomine Eccleſiæ abſoluat, ſanè iurare eius mandaris obedire, idem eſt atque iurare obedire mandaris Eccleſiæ. Talis autem abſoluens, (vt rectè idem Sanchez n, 22.) non poteſt virtute illius Iuramenti aliquid aliud iniungere præterquàm quòd deincep abſtineat à tali crimine, vt habetur c. de *catero* de *ſentent. Excommunic.* & tradunt Gloſſ. ibi verb. *debeat* & Nauartus c.1. in princ. n. 54. de *Pænit.* diſt. 6. Syluest. verb *Abſolutio* 3.§. 4. *Suarius de Cenſuris* diſp. 19. ſect. 2. n. 10.& alij Recentiores.

Hoc Iuramentum in omnibus excommunicationibus exigendum non eſt ſed in grauioribus criminibus.

264. Neque hoc iuramentum in omnibus excommunicationibus exigendum eſt; ſed in grauioribus criminibus, qualia ſunt, quæ in Bullà Cœnæ Domini continentur, vt crimen incendiarij, manifeſta Clerici percuſſio, & ſimilia: conſtatque ex c. *De catero* & c. *ex tenore.* citatis docentque Suarius ſuprà & Sanchez. n 17. cum Caietano, Antonio, Syluestro, & alijs. Ideò abſque vllo fundamento Medina lib. 2. *Summa.* cap 12. putat in ſola percuſſione manifeſtâ Cardinalium, Epiſcoporum, & ſimilium hoc iuramentum eſſe exigendum.

Aduertendum eſt cum Sanchez.

265. Aduertendum verò eſt cum eodem Sanchez ex vi prædicti iuramenti non contrahi novam obligationem ſeruandi quæcumque præcepta Eccleſiæ ſed tantùm illud, quod illi impoſuerit abſolrens, ſcilicet iam explicatum. Vnde meritò idem Sanchez. n. 28. reijcit Vgollinum *de Cenſuris.* Tabula. 1.c. 19. §. 5. n. 2. aſſerentem hoc iuramentum eſſe de parendo mandatis eius, qui extra mortis articulum, poterat abſoluere, cui erat reſervata abſolutio; neque enim tale præceptum, aut onus parendi mandatis Eccleſiæ petitur in omnibus; ſed ſolum in magnis criminibus, ut probat idem Sanchez n. 17. cùm tamen onus ſe præſentandi tali ſuperiori in omni excommunicatione reſeruatâ locum habeat, vt iam dicemus. Lege circá hæc quæ dicemus dub. 39. aſſert. 4.

Tertia conditio eſt obligatio comparendi coram reſeruante.

266. Tertia ergo conditio eſt obligatio comparendi coram reſeruante; Hæc enim obligatio imponenda eſt, de eaque monere debet abſoluens ipſum abſolutum, quotieſcumque ratione vrgentis neceſſitatis illum abſoluit à Cenſurà reſeruatâ; tenetur enim comparere coram ſuperiore cùm primum poſſit iuxta c. *Eos qui de Sent. excomm. in* 6.

267. In eo ſanè. c. non denotatur obligatio abſoluentis exigendi promiſſionem ſub iuramẽto ab abſolvendo, quòd comparebit coram Superiore. Vnde Avila *de Cenſuris.* 2. p. c. 7. diſp. 3. dub. 4. ſolùm in gravi percuſſione Clerici. putat exigendum iuramentum. Nihilominus in omni Cenſura exigendum eſt, argumento. c. *Quamvis.* c. *Ea noſcitur. de Sent. excomm.* ita Sanchez. n. 26. Bonacina ſuprà. Suar. de *Cenſuris.* diſp. 7. ſect. 8. n. 25. Vaſq. de *excom.* dub. 18. n. 6. Navarrus in *Sum.* c. 27. n. 89. Rodriguez in *Bulla Cruciata* §. 9. n. 55. Sayrus lib. 3. c. 25.

Hæc doctrina ſolùm locum habet in abſolutione à Cenſura reſeruata.

268. Hæc doctrina ſolùm locum habet in abſolutione à Cenſurà reſeruatà, non in abſolutione, quæ ſolum eſt à peccato reſervato; de hac enim abſolutione nullo Iure conſtat tale onus eſſe imponendum. Ita Suarius de *Pænit.* diſp. 30. ſect. 3. n. 6. quod notauimus ſuprà dub. 3. contra Navarrum, & plura etiam diximus de Pœnit. diſp. 13. dub. 13. 14. & 15. adiunctis ijs, quæ diximus in hac diſp. dub. 8. ubi egimus de Impedimentis ſufficientibus recurrendi ad Sedem Apoſtolicam, & ad Epiſcopum. Iuxta quam doctrinam hoc iuramentum non eſt exigendum ab eo, qui ſenſibus eſt deſtitutus; item ab ijs, in quibus concurrunt impedimenta ibi notata, vt defectus ætatis, valetudinis, aut infirmitas ſexus, & cætera, quæ eâdem dub. 8. numeravimus; & ſolùm in abſolutione à Cenſuris eſſe exigendum docent Sanchez ſuprà. n. 24. Corduba in *Summa.* q. 18. p. 2. dicto. 2. Tambur. de *caſibus in articulo mortis.* c. 4. dub. 4. n. 21 & alii multi.

Circa materiam huius Iuramenti obſeruandum eſt.

269. Circa materiam autem huius iuramenti advertendum eſt eius obligationem eſſe comparendi coram ſuperiore cum primùm commodè poſſit; quod non phyſicè, ſed moraliter intelligi debet, vt docet Sanchez. n. 25. attendenda nimirum eſt qualitas perſonæ, temporis, & loci; neque obligandus eſt quis ad impoſſibile; neque quando non eſt ſpes poſſibilitatis exigenda eſt talis cautio. Vnde qui naturaliter mortem euadere non poterat, etiamſi miraculosè conualeat, aut impedimentum perpetuum auferatur, non eſt obligatus comparere, quia quando data fuit abſolutio impedimentum erat naturaliter perpetuum, & illi non erat imponendum tale onus, vt cum Sanchez diximus dub. 8.

270. Neq; hic actus comparendi eſt, vt iterum quis abſoluatur, neq; vt ſatiſfactio fiat parti læſæ; id enim poteſt iam quis feciſſe, antequàm compareat; vel poteſt non eſſe pars, cui ſatiſfiat, neque obligatio ſatiſfaciendi, vt iam notauimus dub. 3. ſed finis eſt, vt ſuperior, cui Cenſura illa erat reſeruata videat an ſufficientem medicinam habeat talis morbus? & vt pareat mandato talis Superioris, qui ſic eſt abſolutus iuxta dicta ibidem.

Quaritur.

271. Dubitari autem poteſt, an ſi Confeſſarius ex ignorantiâ vel malitiâ non petiuit Iuramentum, maneat ſic abſolutus à Cenſura cum obligatione comparendi?

Reſp.

272. Reſpondeo manere. Ita Sanchez. citato. c. 13. nu. 35. Henriquez lib. 6. de *Pænit.* c. 10. n. 11. Vaſquez de *Excommunic.* dub. 18. n. 4. Bonacina diſp. 1. de *Cenſuris.* q. 3. puncto. 3. n. 14. qui Authores & alij meritò ſupponunt imò expreſsè aſſerunt abſolutionem ſine illo onere impoſito à Confeſſario validam eſſe, & onus ſemper manere. Ratio prioris partis eſt; quia nullibi in Iure reperitur irrita abſolutio ob omiſſam prædictam conditionem impoſitionis talis oneris à Confeſſario, & petitionis Iuramẽti: ergo non eſt cur cenſeatur irrita maximè in articulo tantæ neceſſitatis; idemque dicendum putat Sanchez, etiamſi omittat petere cautionem parendi mandatis Eccleſiæ, & ſatiſfaciendi; &

di; & hanc doctrinam habere locum, etiam extra articulum mortis; putatque eſſe communem ſententiam Doctorum. Neque hanc expreſſio in Bullâ Cœnæ, ad abſoluendum ab his excomunicationibus, inducit conditionem irritantem, ſi aliter fiat; ſolùm enim illud requiritur iuxta formam Iuris communis hoc ipſum petentis. Quando autem hoc ſic petitur, & in Iure communi, non exigitur tanquàm conditio irritans actum, ſi non ſeruetur non irritat vt latè probat idem Sanchez. lib. 3. de *Matrim.* diſp. 33. n. 3. Poſteriorem verò partem, & directam reſponſionem dubitationi propoſitæ, ſcilicèt manere obligationem etiamſi non petatur iuramentum comparendi, neque id præcipiatur à Confeſſario; probat Sanchez. n. 30. quia illa obligatio comparendi non oritur ex voluntate Confeſſoris; ſed ex Iure ipſo. Hæc tamen ratio non mihi videtur ſatis efficax: Neque enim in Iure apparet impoſitio huius obligationis Iuramenti, niſi quatenus Confeſſarius medio iuramento exacto, illam imponit; alioquin ſupervacaneum videtur iuramentum petere, ſi etiam illo non petito, haberet prædictam obligationem.

Si abſolutus à Cenſura Iuramentum non emittat non manet obligatio Iuramenti. 273. Vnde verum quidem exiſtimo, ſi non petatur iuramentum; atque adeò abſolutus iuramentum non emittat, non manere obligationem iuramenti; hæc enim eſſentialiter requirit iuramentum; neque ex aliâ causâ poteſt oriri, atque adeo, neque ex Iure ipſo. Exiſtimo tamen manere aliam obligationem præcepti impoſiti ab ipſo Iure, quod ſatis colligitur ex. c. *Eos qui. de Sent. excomm.* in 6. Vbi nullâ factâ mentione huius iuramenti, expreſsè præcipitur ſub pœnâ reincidendi in excommunicationem reſeruatam, vt ceſſante impedimento comparéat abſolutus. Atque hoc tantum fortaſsè voluit Sanchez. Ideò dicendum puto in hac re hoc eſſe diſcrimen in caſu, quo petitur iuramentum à Confeſſario, & in caſu, quo non petitur; quod in caſu, quo petitur, peccabit, ſi non compareat, duplici peccato, altero contra fidelitatem præſtiti iuramenti; altero contra præceptum comparendi à Iure impoſitum; & quia hoc non implet reincidit, tanquam contumax, in Cenſuram; hæc enim eſt pœna impoſita in eo c. *Eos, qui.* vbi (ut iam explicuimus ſuprà dub. 3.) dicitur reincidere in eandem non, quia ſit propriè eadem; ſed; quia fundamentum habet in priori incursâ, & in delicto, propter quod prior incurſa fuit, atque eſt eâdem ratione reſervata.

Objicies. 274. Objiciet tamen aliquis contra hoc; abſolutionem Cenſuræ ad reincidentiam in eo differre ab abſolutâ abſolutione, quod abſoluta abſolutio tollit omnino vinculum: quæ verò eſt ad reincidentiam, non tollit vinculum abſolutè; ſed ſub aliquâ conditione præſtandâ: ergo qui conditionem non implet, non iam ſimili; ſed eodem vinculo manebit ligatus; alioquin non erit abſolutio ad reincidentiam; ſed abſoluta.

Reſp. 275. Reſpondetur triplici modo poſſe aliquem abſolui à Cenſurâ primò omnino abſolutè nullo impoſito onere ſatisfaciendi, nec ſe præſentandi, vel, ſi tale onus impoſitum eſt, non ſit ſub aliquâ Cenſurâ ſimili præteritæ. Hac ſanè ratione abſolutio non dicitur ad reincidentiam; quamuis enim quis omittat ſatisfactionem, aut præſentationem, non reincidit. Secundò, quando abſoluitur cum tali onere; quòd ſi non impleat, reincidat in ſimilem Cenſuram præteritæ, & hæc eſt propriè quæ vocatur ad reincidentiam, vt cum datur abſolutio à Pontifice, vel eius Legato ſub onere; vt abſolutus ſe præſentet Ordinario, aut alteri, à quo pœnitentiam ſuſcipiat, vel ſub onere exhibendi ſatisfactionem debitam parti læſæ, cùm primum poſſit. Quod ſi omittat facere, reincidit, conſtatque ex. c. *Eos qui.* citato, & Latè docet Suarius. de *Cenſuris.* diſp. 7. ſect. 8. n. 22. Nauarrus. c. 27. n. 113. Auila. 2. p. c. 7. diſp. 3. dub. 4. concluſ. 1. Bonacin. diſp. 1. *de Cenſur.* qu. 3. puncto. 3. num. 17. Hæc autem Cenſura nunquam incurritur; niſi adſit noua contumacia, quæ ſit mortale peccatum; neque enim noua Cenſura eſſe poteſt ſine nouâ causâ, vt rectè notant Henriq. *lib.* 13. *cap.* 28. *num.* 2. Coninc *diſp.* 1. *de Cenſuris. dub.* 16. *num.* 216. Nauarrus. *c.* 27. n. 277. Bonacin. *ſup. num.* 16. Tertiò abſolui quis poteſt à Cenſura impropriè, & imperfectè, perſeuerante ſcilicèt Cenſurâ in cæteris omnibus ſuis effectibus præter vnum, vt contingit in Bullis Apoſtolicis, vbi abſoluitur quis *ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum.* Quæ abſolutio non tàm eſt propriè Cenſuræ abſolutio, quàm ſuſpenſio, aut impeditio alicuius effectus. v. g. impedire incapacitatem recipiendi beneficium Eccleſiaſticum, aut aliquam ſimilem gratiam; quam incapacitatem inducebat prædicta Cenſura. Hæc autem ſuſſuſpenſio, manente Cenſurâ quoad cætera, non videtur fieri poſſe ab alio quàm à Romano Pontifice: nemo enim alius poteſt facere, quod Cenſura maneat, & non habeat ſuos omnes effectus: ac proinde nemo præter ipſum poteſt hoc imperfectum genus abſolutionis concedere. Ex his omnibus patet in noſtro caſu Cenſuram, quæ incurritur propter non impletam conditionem comparendi, non eſſe eandem cum præcedenti, à qua quis abſoluitur; ſed ſimilem propter nouum peccatum, & contumaciam; non (inquam) eſſe eandem, ne moraliter quidem.

276. Quæret aliquis an obligationi comparendi ſatisfaciat ille, qui comparet per Procuratorem? Non conſentiunt Authores. *Quæres.*

277. Reſpondeo probabiliùs eſſe quòd ſatisfaciat; verè enim cenſetur comparere, qui per Procuratorem comparet. & quidem cum actus comparendi ſit ad obediendum ſuperiori, & præſtandum ea, quæ ipſe mandauerit, ſi talia præſtanda ſint omnino perſonalia, poteſt per Procuratorem excipere mandatum Superioris, & illi parere per ſemetipſum. Si verò non ſint actiones ita perſonales, quin poſſint per Procuratorem, aut interpoſitam perſonam exerceri; omnino poterit Procurator ipſe; & comparere, & præſtare; quod enim Procurator tuus tuo nomine facit, id ipſum tu facere cenſeris. c. *Epiſcopus.* diſt. 18. Ideo hanc ſententiam ſequuntur Syluest. verbo *Excom.* 8. ſ. 8. quæſt. 7. Armil. *Excom.* 59. (imò addit ſufficere per litteras) Henriq. lib. 13. cap. 29. num. 3. & lib. 6. de *Reſp.*

Pœnit. cap. 9. Bonacina diſp. 1. de Cenſuris. qu. 3. puncto. 3. num. 5. Sanchez citato lib. 2. cap. 13. num. 33.

Limitanda eſt hæc doctrina.

278. Limitanda tamen eſt hæc doctrina, vt non habeat locum, quando propter ſpecialem punitionem delicti, &, vt ſic efficacius arceantur homines ab eo patrando, imponitur obligatio comparendi perſonaliter; quod contingit in excommunicatione ob percuſſionem Clerici, propter quam; niſi iuſta cauſa excuſet, tenetur quis ire perſonaliter, & ſe Pontifici præſentare, quando abſolutus fuit à non habente aliàs facultatem ſecluſo impedimento. Ita habetur. c. *Quod de his de Sent. Excom.* vbi dicitur, *Cæterum ab his in formâ Sacramenti exigi conſueuit, ut reſumptis viribus, & opportunitate conceſſâ, Romanam Eccleſiam in propria perſona debeant viſitare.* Hoc autem grauamen non debet trahi in exemplum pro alijs excommunicationibus Iuris, quia nullibi id cauetur, nec rigores ſunt extendendi, ſed temperandi potiùs, ac limitandi.

Quid in praxi ſeruandum.

279 Sanè, quod ad praxim attinet, mihi videtur in omni caſu, etiam in hoc, ſi mittatur Procurator ad Pontificem, aut per aliquam interpoſitam perſonam in Curiâ commorantem agatur, & explicetur caſus, id omnino ſufficere; ſi re auditâ Pontifex pergat, vel per ſe ipſum iudicando vel alteri iudicium committendo; nam eo ipſo quòd ſic admittit cauſam ſibi per Procuratorem propoſitam, Cenſetur eſſe contentus eo genere comparendi. Vnde neque in caſu percuſſionis Clerici videtur quis obligandus eo ipſo quòd re ſimpliciter propoſitâ Pontifici, Pontifex non requirit perſonalem delinquentis præſentiam: cenſetur enim in eâ re tacitè diſpenſare, admittendo interpoſitum.

Circa onus comparendi notandum eſt.

280. Tandem circa hoc onus comparendi notandum eſt id, quod iam in præcedentibus obiter diximus; neminem teneri comparere, qui abſolutus fuit ab habente poteſtatem aliàs abſoluendi à reſeruatis, vt contingit in iis, qui abſoluuntur per Bullam, vel per Iubilæa. Quâ de re diximus ſuprà. dub. 9. ſiue tunc primò abſoluatur, ſiue antea fuerit abſolutus, ob vrgentem neceſſitatem, & poſtea velit vti tali priuilegio, quia in tantum tenebatur comparere, in quantum abſolutus erat à non habente aliàs facultatem. Legantur, quæ diximus aſſert. 1. loco citato.

Quæres.

281. Quæri tandem poteſt, an abſolutio data abſque ſatisfactione partis valeat?

Reſp.

282. Reſpondeo hac de re poſtea dub. 34. agendum eſſe; interim dico valere, ſi detur ab eo, qui habet poteſtatem ordinariam. An verò, ſi detur ab eo, qui tantum habet delegatam, niſi ab habente poteſtatem Ordinariam concedatur ea facultas alicui delegato ſic faciendi? ibidem quoque dicemus, & iterum dub. 39.

DVBITATIO XII.

An? & quam habeant facultatem Inquiſitores fidei abſoluendi ab Hæreſi?

283. NOn eſt dubium Inquiſitoribus commiſſam eſſe facultatem abſoluendi Hæreticos Pœnitentes, vt probat Pegna in fine *Directorij Inquiſitorum* pluribus Bullis relatis, quarum etiam meminit Farinac. *de Hæreſi.* qu. 192. num. 54. conſtatque ex. c. *vt officium* de *Hæreticis.* in 6. Hoc verò eſt pro foro externo.

Inquiſitores habent facultatem abſoluendi hæreticos pœnitentes in foro externo.

284. Quod verò attinet ad forum conſcientiæ ſuam habet difficultatem propter verba Clementis. VII. in Bullâ editâ anno 1539. relata ab eodem Pegna inter Bullas illius Pontificis, vbi ſic habetur. *Vobis etiam, ac Vicarijs præfatis extra iudicialiter Lutheranos occultos, & non inquiſitos per Ordinarium ſiue alios Iudices, aut alios quoſcumque Hæreticos fautores, defenſores, & receptatores &c. poſtquam Hæreſim, quâ polluti, & infecti erant, abiurauerint, medio iuramento promiſerint de cætero ab huiuſmodi Hæreſi penitus abſtinere, abſoluendi, illiſque pro præmiſſis pœnitentiam iniungendi ſalutarem; eoſque ad gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ reſtituendi, & reducendi authoritate Apoſtolicâ tenore præſentium litterarum, licentiam & facultatem concedimus.* In quibus verbis datur facultas Inquiſitoribus, & eorum commiſſarijs abſoluendi Hæreticos dummodò ſint occulti, & à nullo Iudice prius inquiſiti: ergo ea facultas datur in foro conſcientiæ, & extra iudicialiter, nam iudicialiter, ſeu pro foro iudiciali, non ſolùm occultos Hæreticos pœnitentes, & voluntariè miſericordiam poſtulantes poſſunt prædicti Inquiſitores abſoluere iuxta citatum. c. *vt officium*. & alios Textus; ſed publicos etiam Hæreticos, & ad iudicium venire compulſos. Aliquid ergo ſpeciale, quod alioquin non haberent, videtur concedi Inquiſitoribus in eâ Bulla, nec videtur eſſe poſſe aliud præter facultatem ſic abſoluendi pro foro conſcientiæ.

285 Nec ſatisfaciet, qui dicat eam Bullam dirigi ſpecialiter ad Inquiſitores in Lombardia ex Ordine Prædicatorum eamque fuiſſe gratiâ ſpecialem factam perſonis aliquibus, & non dignitati. Hoc (inquam) non ſatisfacit; quamuis enim id concedamus, vt re verâ videtur eſſe conſonum contextui, & tenori Bullæ; conſuetudine tamen receptum eſt, vt ad omnes Inquiſitores extendatur, fauentque illa, quæ tradit Pegna. 3. p. *Directorij.* qu. 109. comment. 158. à verſ. *Neque obſtat.* vbi latè oſtendit priuilegia ſpecialibus Inquiſitoribus conceſſa ad omnes Inquiſitores dirigi ex. c. vltimo. §. vltimo. de Hæreticis in 6. & Clementina. 1. §. vltimo *de Hæreticis.* & L. *Arriani.* §. *Cunctis quoque legibus.* C. de *Legibus.* Ex his ergo omnibus videtur Inquiſitoribus conceſſam eſſe facultatem abſoluendi in foro occulto conſcientiæ, & extraiudicialiter.

Objicies.

286. Quòd ſi quis objiciat reuocationem Bullæ Cœnæ, in quâ omnis facultas abſoluendi pro foro conſcientiæ reuocatur, videtur poſſe reſponderi Bullam ſolùm reuocare facultates abſoluendi, quæ ſunt Pœnitentibus conceſſæ; vel etiam quæ directè ſunt conceſſæ in illorum fauorem; hæc autem facultas ipſis Inquiſitoribus in ipſorum met fauorem, & in fauorem officij quod exercent defendendo fidem, ad maioremque illorum authoritatem videtur directè conceſſa, ſolumque indirectè in fauorem animarum.

Reſp.

287. Accedit, quod, niſi penes Inquiſito-

res

res eſſet facultas abſoluendi ab Hæreſi occultâ in foro conſcientiæ, omnino carerent Hæretici occulti remedio facili, & ſuavi, ut à peccato liberentur, neque enim tale remedium cenſetur; ſed aſperrimum, & difficilimum cogi Hæreticum occultum, ut præſentibus teſtibus vel coram notario ſoli Deo notam Hæreſim ſuam occultam Inquiſitori manifeſtent; hoc autem videtur omnino neceſſarium, ſi Inquiſitor & Epiſcopi careant facultate abſoluendi ab Hæreſi:

Inquiſitores habent facultatem abſoluendi ab hæreſi in foro conſcientia.

ergo dicendum eſt talem facultatem perſeuerare, vel in Epiſcopis, vel in Inquiſitoribus, vel in vtriſque. Hanc ſententiam docent multi Doctores, inter quos apertè illam ſupponit Nauarrus lib. 5. *conſiliorum*. tit. *de Priuilegijs*. conſ. 11. Campeg. in *addit*. ad. c. 34. Tanchini de *Hæreticis*. verſ. *cum itaque*. eundem referens, & ſequens. Tenet etiam Rodrig. *in Bullâ Cruciatæ*. §. 9. num. 70. in fine. Eandem ſententiam tenet Cardin. Toletus lib. 4. *Summæ*. c. 4 num. 5. Gutierrez. in Quæſtionibus Canonicis lib. 1. cap. 13. num. 7. Paramus. Tract. de *Origine Inquiſitionis*. lib. 3. qu. 9. num 190. Bannez. 22. qu. 11. art. 4. dub. 2. poſt. 3. argum. contra. 2. concluſ. Henriq. lib. 6. de *Pœnit*. cap. 7. num. 3. in fine. Graff. 1. p. *deciſion*. lib. 2. cap. 9. nu. 5. idem quoque ſupponunt Simancas de *Cathol. inſtit*. tit. 3. n. 5. cùm quærat an Inquiſitores poſſint delegare Confeſſori facultatem abſoluendi Hæreticum occultum, quaſi ſupponens ipſos habere facultatem. Item idem Simancas n. 3. Gutierrez citato lib. 1. c. 1. n. 59. Azor tom. 1. l. 8. c. 19. q. 5. docent conſtitutum in mortis articulo poſſe abſolui à quolibet Sacerdote, ſi non ſit acceſſus ad Epiſcopum, aut Inquiſitores. Vnde videntur ſupponere penes ipſos eſſe eam poteſtatem. Eymericus etiam in *Directorio Inquiſitorum* 3. p. n 61. docet Hæreticum omnino occultum eſſe abſoluendum ſecretò, nec iudicialem confeſſionem præcipiendam eſſe; ſed non putat Sanchez poſtea citandus hunc Authorem clarè ſtare pro hac ſententia: videtur enim loqui de Hæretico purè mentali, fortè putans per Hæreſim purè mentalem incurri excommunicationem, vt docuerunt multi Iuris periti teſte eodem Sanchez. Clarius hanc ſententiam ſequitur Viualdus in ſuo *Candelabro* 1. p. tit 11. de *Abſolutione* n. 15. & probabilem putat Sanchez lib. 2. *ſumma* c. 12. n. 3. faceturq; multos eſſe Doctores eam aſſerentes.

Notat Sanchez.

288. Notat verò idem Sanchez n. 2. quoſdam ex prædictis Doctoribus ſentire, hanc facultatem non concedi cuilibet Inquiſitori; ſed toti Conſiſtorio; quia Inquiſitorum Iuriſdictio non eſt in quolibet Inquiſitore; ſed in toto conſeſſu, probariq; poteſt ex Conſtitutione Clementis VII. citatâ, vbi non cum ſingulis ſeorſim Inquiſitoribus loquitur; ſed cum omnibus dicens *Vobis &c.* Ita Henriquez ſuprà in *Comment.* litera T. Viuald. ſuprà Simanc. in *Enchirid. Iudic*. c. 51. vbi ait, citatus ab alijs, Inquiſitorem vnum abſque Sociorum conſenſu non poſſe abſoluere; praxim verò eſſe in oppoſitum; Verum falſò refertur Simancas in eo loco; ibi enim nihil de hac re habet.

Ex hac ſententia colligunt multi

289. Ex hac ſententia adiuncta alia ſententiâ probabili, quòd abſoluat non ſacerdos validè ab excommunicatione colligunt non pauci Inquiſitorem non ſacerdotem poſſe hâc facultate vti; quia non eſt contractanda poteſtas ad forum Sacramentale; ſed ad forum ſecretum, vt iam in ſimili de alijs facultatibus pro foro cōſcientiæ diximus in præcedentibus. Item colligunt poſſe Inquiſitorem alteri vices ſuas delegare, quia poteſtas eſt competens ex officio, dummodo in contrarium non ſit aliqua prohibitio.

290. Verum etiam perſtando in hac ſententia facultatis conceſſæ Inquiſitoribus, probabilius, & meritò putat Sanchez prædictam facultatem competere cuilibet Inquiſitori, & non reſtringi ad totum Tribunal, quia prædicta Conſtitutio Clementis VII. non ſolis Inquiſitoribus; ſed eorum quoque Commiſſarijs eam facultatem concedit: at Commiſſarij nullum habent Conſiſtorium, ſed in quolibet districtu vnus eſt Commiſſarius; non ergo ſoli Conſiſtorio; ſed cuilibet Inquiſitori voluit Pontifex hanc facultatem concedere; alioquin plus concederet Commiſſarijs

Facultas abſoluendi competit cuilibet Inquiſitori & non reſtringitur ad totũ Tribunal. ita Sanchez

Oppoſita ſententia eſt grauiſſimorũ authorũ.

291. Oppoſita ſententia ſcilicet neque ſingulis, neque Tribunali datam eſſe eam facultatem abſoluendi ab Hæreſi & excommunicationibus reſeruatis in foro conſcientiæ; ſed neceſſariò fieri debere in foro externo iudiciario, eſt aliorum grauiſſimorum. Ita Sanchez citato n. 3. Farinacius de *Hæreſi* q. 192. n. 54. Suarius de *Fide* diſp. 21. ſect. 4. n 15. qui tomo 5. de *Cenſuris* diſp. 43. ſect. 1. n. 5. docet illā conceſſionem Clementis VII. fuiſſe perſonalem, & non perpetuam quantũ ex eius tenore colligi poteſt. Addit etiam Sanc. non omnibus inquiſitoribus cōceſſam eſſe; ſed ſolis ex Ordine Prædicatorũ in vniuersâ Italiâ conſtitutis, & conſtituendis. Eandem ſententiam ſequitur Garz. de *Benef.* p. 11. c. 10. n. 121 Barboſa 2. p. *de Poteſtate Epiſc.* allegat 4. n. 28. alijque Recentiores, qui neque ex vi muneris; neque ex aliquo priuilegio; neque ex conſuetudine id competit Inquiſitoribus: ergo abſque fundamento aſſeritur. Quod non ex vi muneris, probant; quia munus Inquiſitoris eſt delicta inquirere, & iudicialiter punire delinquentes; eſt enim Iudex in foro externo: ergo ex vi muneris non habent hanc facultatem abſoluendi pro ſolo foro conſcientiæ. De priuilegio autem iam diximus ſolum illud afferri, quod iam reiecimus, quia ſolùm loquitur de Inquiſitoribus Ordinis Prædicatorum in Lombardiâ, & illo tempore præſentibus. Quamuis autem concedamus ad omnes extendi, adhuc non loquitur de abſolutione fori conſcientiæ; ſed externi; tum quia nō committit facultatem abſoluendi; niſi præſtito iuramento, & abiuratâ Hæreſi; quæ conditiones pro foro interiori non videtur neceſſariæ; neq; verbum *extra iudicialiter* vrget; nam (vt teſtatur Barbaſa ſuprà n. 27.) ſæpè declaratum eſt in ſupremo Inquiſitionis Romanæ Tribunali verbum illud *extra judicialiter* non tollere formam iudicij ſcilicet diſpoſitionem coram notario, & teſtibus; vel ſaltem coram Notario tantum; ſed tollere ſolemnitatem iudicij, quæ conſtitit in eo quòd plures adſint iudicio, pluribuſque iudicium innoteſcat. Tandē ex conſuetudine cō-

trarium omnino conſtat; numqnam enim Inquiſitores; niſi coram Secretario pœnitentem Hæreticum audire volunt. Accedit declaratio Cardinalium relata à Barboſa ad ſeſſ. 24. Tridentini, cap. 6. *de reform.* numero 7. vbi dicunt *Epiſcopus, aut Inquiſitor abſoluere iam non poſſunt hominem Hæreticum in foro conſcientia, licèt hæc facultas à Concilio ſit ipſis tradita.*

Reſponſiones ad fundamenta primæ ſententiæ.

292 Ex dictis reſpondent fundamentis oppoſitæ ſentẽtiæ quatenus nitebatur verbis Bullæ Clementis. VII. & conſuetudini. Ad illud verò quod dicebatur de rigore nimio, qui videtur eſſe in eâ obligatione confitendi peccatum ſuum coram Notario, & teſtibus aut ſaltem coram Notario, reſpondent id non eſſe nimium grauamen in delicto ita graui, & Chriſtianæ Reip. nociuo; imò totum illum rigorem abundè compenſari, & temperari ex eo, quòd ſic abſolutus ſecretò; etiamſi poſtea delictum publicetur; non poſſit de illo iterum iudicari, & puniri, vt rectè notauit ex Campag. Suanus *de Fide.* diſp. 21. ſect. illâ 4. num. 18, Accedit etiam, quòd ille rigor conuenientiſſimus videtur ad arcendos homines à tali delicto videntes difficultatem abſolutionis. Præterea hæc facultas, licèt in toto Tribunali reſideat, in quolibet etiam inquiſitore cenſetur reſidere, quia (vt placet Suario ibidem) ſibi invicem vices committunt. Alij hoc probant, vt ipſi putant probabilius; quia Bulla Clementis, VII. non cum Tribunali; ſed cum inquiſitoribus ſingulis, & eorum Vicarijs, & Commiſſarijs loquitur concedens illis facultatem. Verùm hi Recentiores non ſecum conſtant; priùs enim negant Bullam Clementis, VII. locũ habere pro Inquiſitoribus extra Lombardiam, & extra illud tempus; & poſtea vtuntur illâ Bullâ ad probandum ſingulis Inquiſitoribus eſſe conceſſam facultatem abſoluendi.,

Vtraque Sententia eſt probabilis ſed tutior ſecunda.

293 Propter omnia hucuſque dicta vtraque ſententia videtur probabilis, tutior quidem ſecunda (quod nemo negabit.) benignior prima; neutra verò efficaciter concludens, nam fundamentis primæ ſatis probabiliter reſpondet ſecunda, vt vidimus; fundamenta verò ſecundæ non tollunt probabilitatẽ primæ; quamuis enim concedamus preciſsè ex vi muneris ſufficere inquiſitoribus habere poteſtatem in foro externo, congruum nihilominus eſt, &, quaſi conſectarium, vt ſimul cum poteſtate in foro externo habeant poteſtatem in interno inquiſitores; imò inſuetum eſt in Eccleſiâ Dei eſſe poteſtatem pro foro externo ſpirituali, & non eſſe pro interno, quantum attinet ad iuriſdictionem. E contra quidem poteſtas in foro interno conſcientiæ ſeparata ſæpe eſt à poteſtate, & iuriſdictio in foro externo; non verò iuriſdictio in foro externo à juriſdictione pro interno, vt diſcurrenti per ſingulos Epiſcopos, illorum Vicarios, & alios habentes poteſtatem in foro externo ſatis patebit. Itaque ex hoc capite probabiliter dici poteſt conſequenter competere, etiam pro foro interno, eo ipſo quòd conceditur pro externo.

294 Ad illud verò; quod dicebatur pro ſecundâ ſententiâ contra primam illam Bullam Clementis, VII. tantum loqui de Inquiſitoribus Prædicatorum, & in Lombardiâ reſpondetur id, quod iam ſuprà dictum eſt pro primâ ſententiâ ex Pegna loco citato; priuilegia Inquiſitoribus ſpecialibus conceſſa omnibus cenſeri fuiſſe conceſſa, & ad omnes dirigi iuxta Textus ſuprà citatos.

295. Ad illud verò quòd dicitur eam facultatem Bullæ non ſe extendere ad forum conſcientiæ; ſed ſolùm ad iudiciarium, negandum eſt; quia aliqua facultas ſpecialis cenſetur ibi conceſſa Inquiſitoribus; pro foro autem merè externo, aut etiam interno in Tribunali iam illi habebant iuriſdictionem ideo probabile eſt; ne priuilegium illud fuerit inane, ſingulis concedi eam facultatem, atque adeò pro foro etiam interno. Neque argumentum aduerſariorum concludit oppoſitum, dum id colligere intendunt ex eo, quod ea facultas non committatur, niſi præſtito iuramẽto, & abiurata Hæreſi, quas conditiones non putat neceſſarias pro foro interno. Ad hoc facilè reſpondetur eas conditiones maximè congruere, etiam pro foro interno; tum; quia hâc ratione magis, vt ſic dicam; actuatur, & confirmatur retractatio peccati abiurando illud & propoſitũ non amplius peccãdi firmius hærebit animo ſi iuramento firmetur; ad hoc enim ipſum poſtulatur tale iuramentum in foro exteriori. Accedit, quòd hic eſt vſus Eccleſiæ in abſolutione Cenſurarum reſeruatarum vbi, etiam, ſi abſolutio ſit in foro conſcientiæ, exigitur cautio iuratoria, ſiue de ſatisfactione præſtanda, ſiue de comparendo coram ſuperiore. Sicut ergo in eis caſibus iuramentum exigitur in abſolutione pro foro conſcientiæ ab alijs abſoluentibus, qui non ſunt Inquiſitores; ita poterunt Inquiſitores illud exigere pro abſolutione eiuſdem fori.

296. Ad illam verò declarationem Cardinalium, quam allegant ex Barboſâ, reſpondetur; ſicut reſpondit Sãchez in ſimili caſu pro ſententiâ, quæ docet non eſſe reuocatam Epiſcopis per Bullam Cœnæ eam facultatem, quam conceſſit Tridentinum, quâ de re latè egimus dub. 5. vbi eodem modo ſolet afferri declaratio Cardinalium, quæ declarauit eam facultatem iam eſſe ſublatam Epiſcopo ſcilicet non ſatis authenticè conſtare de illis, & habere quidem magnam authoritatem; ſed non omnino cogere; eodem enim tenore loquitur de Epiſcopis, atque de Inquiſitoribus; & de Epiſcopis iam ibi diximus non cogere eam declarationem, quin probabilis adhuc ſit, & multorum ſententia, quòd habent facultatem abſoluendi conceſſam in Tridentino.

297. Ex his omnibus pro praxi colligimus non facilè damnandum eſſe Inquiſitorem, qui in foro conſcientiæ, vtatur eâ facultate; eſt enim probabiliſſima ſententia, quod adhùc illam habeat.

298. Illud etiam mihi veriſſimum apparet ex ſolâ, & præciſâ obligatione confeſſionis annuæ, aut alterius inſtantis obligationis exeundi à Cenſurâ, & confitendi peccata non teneri pœnitentem, quando non eſt aliud medium, neque poteſtas ordinaria abſoluendi ab Hæreſi, & Cenſurâ illius, ſe prodere, & accuſare coram Notario, & teſtibus, aut coram ſolo Notario in Tribunali Inquiſitionis, etiamſi non pateat adi-

Ex dictis pro praxi colliguntur.

tus

tus ad Pontificem propter longam nimis diſtãtiam, aut alia impedimenta, de quibus egimus dub. 8. imò, neque ad Epiſcopum; ſed ſolùm adſint Inquiſitores volentes, & potentes in Tribunali abſoluere modo prædicto, & non aliter; ſed tunc Philoſophandum eſſe ſicuti, quando pro caſibus reſeruatis deeſt copia cuiuſcumque potentis alioquin abſoluere, qualiter Philoſophati ſumus eadem dub. 8. §. *iam verò*, quando ſcilicet eſt impedimentum ad comparendum, non ſolùm coram Pontifice, ſed etiam coram Epiſcopo; tunc enim probabile eſt proprium Sacerdotem poſſe abſoluere in vrgenti neceſſitate, maximè, ſi tentatum iam ſit medium petendi facultatem ab Inquiſitoribus, & illi renuant concedere talem facultatem; tunc enim non cogendus eſt pœnitens præciſè ex vi præcepti Eccleſiaſtici ita confiteri peccatum ſuum in Tribunali, ſicut enim non tenetur pœnitens confiteri peccatum ſuum coram alijs, aut per interpretem, aut per ſcriptum, ſi ſit periculum aliquod reuelationis. Qua de re ſatis diximus agentes de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 7. dub. 14. ita multò minus ex vi talis præcepti Confeſſionis, & exeundi à Cenſurâ Eccleſiaſticâ tenetur confiteri peccatum ſuũ coram Tribunali, & relictâ ſcripturâ, vt fit, apud Notarium; quod totum ſubeſt multis periculis; poſſunt enim varij caſus contingere propter quos tandem illa confeſſio publicetur, quis enim non videt, vel occaſione incendij, ruinæ, inundationis, terræ motus, irruptionis hoſtium, aliiſve ſimilibus caſibus poſſe Inquiſitionis ſcripta, quantumuis occulta propalari? vt interim omittam non impoſſibilem, quamuis non credendã, nequitiam Notariorum, aut teſtium; imò & Inquiſitorum etiam, qui, eſt, numquam reuelent huiuſmodi crimen, at minimi negotij eſt, & difficultatis ſubire alia damna, quæ ex tali data notitia poſſunt oriri, qualia ſunt, quod prædicti ſiue Notarij, ſiue teſtes, ſiue Inquiſitores, non ſolùm pro rebus agendis, & negotijs minùs bonam exiſtimationem habebunt de tali confeſſo. V. g. ſi agatur de coniugio ineundo cum ipſo vel poſteris ipſius, an non timeri poteſt; quod Inquiſitor, Notarius, vel teſtis auertat cognatum, vel conſanguineum ſuum à tali coniugio? Quod non feciſſet, niſi nouiſſet tale delictum. Item, ſi prædictus aut poſteri ambiant aliquod officium Inquiſitionis, etiamſi alioquin dignus eſſet ſecundum communem exiſtimationem, & natalium nobilitatem, ſanguiniſve puritatem, nonne meritò timere poteſt, quod, vel eâ tantùm de causâ repellatur, & careat omni ſpe talia, aut ſimilia munera obtinendi? Quid, ſi fortè contingat quod vel ipſe aut fortè filij, ſiue falsò, ſiue etiam verè de aliquâ culpâ eius generis accuſentur? nonne & ipſe pro relapſo habebitur? & filij multum quoque habebunt præiudicatũ contra ſe, quaſi ſapiant mores, & vitia Patrũ, à quo illa cum ſanguine biberunt?

299. Ex his, & alijs periculis ſumitur argumentum à paritate præcepti Confeſſionis; nam, ſi quis talia, vel ſimilia, aut etiam non parum minora pericula ſubire deberet apud Confeſſarium, & non eſſet alius Confeſſarius, præter illũ à quo talia prudenter timeret, non teneretur ille talis confiteri apud talem Confeſſarium, nec

Io.m. de Dicaſtil. De cenſur.

conferetur præceptum Eccleſiæ aut diuinum ſic obligans (niſi fortè Diuinum naturale in aliquo caſu, quem explicuimus citatâ diſp. 7. de *Pœnit.* dub. illa 14. §. *Mihi in hac re*, & ſequenti) ergo, neque in hoc negotio, de quo agimus, etiamſi non eſſet aliud medium, neque alius Confeſſarius, dicendum eſſet teneri hoc medio tam aſpero, & rigoroſo vti. Secus autem dicendum eſſet ſi poſſet recurrere ad vnicum Inquiſitorem, vt in foro ſecreto maximè in Pœnitentiali Confeſſione abſolueretur à Cenſura, aut etiã à peccato, vel daretur facultas, vt poſſit ab alio idoneo abſolui à Cenſura, & à peccato; ad hoc enim onus faciliùs videtur poſſe obligari. Vnde quamuis videatur opinio Suarij, Barboſæ, & Sanchez. tutior, pro quolibet particulari caſu, neſcio an oppoſita ſententia, quæ in vnoquoque Inquiſitore pro foro conſcientiæ talem poteſtatem agnoſcit, ſit ſaluti animarum non ſolùm fauorabilior, aut benignior; ſed etiam multò magis expediens Communi bono fidei, cui ſæpe magis expedit, vt lapſus reſipiſcat, & idque faciliùs remedium inueniat, quàm vt deterritus tantâ difficultate remedij in crimine ſordeſcat, & perſeueret; non ſine aliorum periculo.

DVBITATIO XIII.

An abſolutio data Hæretico fictè conuerſo, ignoratâ fictione ab abſoluente, valeat, ſaltem, vt ceſſet reſeruatio? vel etiam, vt non indigeat abſolutione?

300. VAriis modis poteſt intelligi hæc fictio primò reſpectu Sacramenti Pœnitentiæ, in quo fortè abſoluitur ſimul à Cenſurâ, & à peccato Hæreſis, ita, vt talis abſoluendus corde credat, & habeat fidem Catholicam; ſed non tamen habeat contritionem, vel attritionem peccati præteriti infidelitatis; & tunc non eſt dubium, quin reſpectu Sacramenti Pœnitentiæ omnino nulla fuerit abſolutio, & adhuc indigeat abſolutione à peccato Hæreſis. Idemque dicendum eſt à fortiori, ſit etiam reſpectu depoſitionis Hæreſis ita, vt adhuc in corde, & mente perſeueret Hæreſis; etiamſi oretenus fateatur fidem, & tunc etiam à fortiori pro Sacramento Pœnitentiæ, & quod attinet ad peccatum abſoluendum, indigebit abſolutione Sacramentali: neque enim fuit valida abſolutio cum tali fictione. Tota ergo difficultas eſt an in caſu, quo quis re verâ, & ex corde conuertatur ad fidem; ſed non habeat verã contritionẽ & retractationẽ peccati præteriti, valeat nihilominus abſolutio Cẽſuræ illi collata? vel potius ſit nulla? aut certè ſi abſolutio à Cẽſurâ non valeat, ceſſet nihilominus ipſius reſeruatio, & etiã reſeruatio à peccato? Item in caſu, quo veram fidem non habeat in corde; ſed tantùm ore fateatur, maneat abſolutus à Cenſurâ, vel certè ceſſet illius reſeruatio ita vt abſolui poſſit ab ordinario Confeſſario non habente alioquin facultatem pro reſeruatis? *Variè eligitur fictio.*

301. Circa primùm mihi videtur manere liberum à reſeruatione eo ipſo, quòd veram fidem habeat; ſi loquamur de culpâ in foro Sa- *Reſponſio ad primum.*

cramentali explicatâ, etiamſi abſolutio non fuerit valida propter defectum doloris, aut alterius requiſiti ad Sacramentum. Hoc conſtat ex doctrinâ traditâ à nobis de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 11. dub. 8. in principio; iam enim ſuperior iudicauit de tali peccato, & illud nouit, & pro illo pœnitētiā impoſuit, vt ibi explicuimus.

Reſponſio ad ſecundum. 302. Quod verò attinet ad Cenſuram mihi videtur ſaluo meliori iudicio non ſolùm ceſſaſſe reſeruationem; ſed etiam abſolutionem à Cenſurâ fuiſſe validam, neque illam eſſe propriè fictionem comparatione Cenſuræ; nam ad abſolutionem Cenſuræ veritas diſpoſitionis, ſeu correctio requiſita ex parte abſoluendi non eſt comparatione peccati præteriti, vt præteritum eſt; ſed futuri potius iuxta doctrinam generalem de Cenſuris traditam diſp. 1. huius Tractatus. dub. 2. & 3. vbi explicuimus, & probauimus Cenſuram Eccleſiaſticam ordinari in *Cenſura ordinatur ad bonum Cenſurati, adeoque reſpicit futurum.* bonum & correctionem cenſurati, atque adeò reſpicere futurū. Ideò excommunicatio, quam incurrit Hæreticus, aut quiuis alius ſemper reſpicit aliquid futurum ſcilicet, vel actum præſtandum, vel aliquid omittendum; quod, ſi faciat, iam eſt cum diſpoſitione ſufficienti vt abſoluatur. Sic ille, qui excommunicatus fuit, quia non ſoluebat, vel reſtituebat, quod reſtituere tenebatur, aut ſoluere; eo ipſo, quod id faciat, abſolui debet, & abſoluitur à Cenſura validè, etiamſi alioquin non habeat dolorem, & attritionem peccati antea commiſſi. Sic ergo in noſtro caſu excommunicatio, quam incurrit Hæreticus, non eſt propter peccatum iam præteritum, merè, vt præteritum; ſed quatenus pendet in futurum per contumaciam reſipiſcendi, ligaturque tali excommunicatione donec reſipiſcat, fidem ſuſcipiens, & Hæreſim deſerens; tunc enim debet abſolui ab habente poteſtatem. Quando ergo veram fidem ſuſcipit, & hæreſim deſerit, etiamſi non habeat attritionem, aut contritionem peccati præteriti, iam præſtat id, in quem finem & vt illud præſtaret impoſita erat Cenſura; ac proinde nulla erit fictio, quantum pertinet ad Cenſuram; Cumque abſolutio Cenſuræ validè poſſit con-

Cenſuræ abſolutio validè poteſt conferri, ſine abſolutione à peccato. ferri ſine abſolutione à peccato, parum refert, quantum ad abſolutionem Cenſuræ, quod non adſit diſpoſitio alioquin requiſita, quantum ad abſolutionem peccati. Cumque in peccatis maximè reſeruatis à Pontifice ablatâ Cenſurâ, aut reſeruatione Cenſuræ cenſeatur ablata reſeruatio peccati iuxta dicta de *Pœnit.* diſp. 51. dub. 3. prope finem: hinc eſt, vt eo ipſo quo, etiam ſine verâ attritione, abſoluatur quis à Cenſurâ, vel tollatur illi reſeruatio Cenſuræ, vt poſſit abſolui à quocumque Confeſſore ordinario; cenſeatur etiam ablata reſeruatio peccati hæreſis.

Difficultas de caſu. 303. Iam verò difficultas reſtat in caſu, quo quis petit abſolutionem à Cenſurâ, & illam accipit, exterius quidem confitendo fidem, & abiurando Hæreſim, interius verò perſeuerando in peccato Hæreſis; an ſcilicet tunc vel valeat abſolutio à Cenſurâ, vt nulla indigeat abſolutione ab illâ ſi poſtea verè conuertatur, & velit Sacramentaliter confiteri, vel certè reſeruatio cenſuræ, atque peccati ceſſet.

304. Reſpondent aliqui minimè valere abſolutionem quoad forum conſcientiæ ex defectu intentionis in abſoluente; non enim intendit abſoluere; niſi fidelium, qui verò in ſuâ Hæreſi pertinax eſt, infidelis eſt, & indignus abſolutione. Ita Ferdinandus de Caſtro tomo. 1. operis moralis Tract. 4. diſp. 4 punct. 3. §. 3. nu. 5. pro quâ ſententiâ refert Sayrum tom. 1. Theſauri. lib. 2. cap. 21 num. 26. & 27. Henriquez lib. 13. de *excom.* cap. 30 num. 3. & 4. Suarium de Cenſuris diſp. 7. ſect. 7. num. 12. ſed ibi nihil tale dicit; ſolùm enim docet cenſuram poſſe auferri manente contumaciâ in eo, qui abſoluitur; idque non ſemper fieri poſſe in Cenſurâ latâ à Iure ab eo, qui non eſt ſupremus Iudex vt Pontifex reſpectu Cenſuræ latæ à Iure communi, hoc autem nihil ad rem noſtram. Magis fauet huic ſententiæ idem Suarius de *fide* diſp. 21. ſect. 4. num. 19. & citata diſp. 7. ſect. 6. num. 12. vbi id expreſsè docet, quem referemus pro hac doctrina dub. 32. in fine.

305. Addit verò idem Caſtro: quia talis abſolutio, quoad forum externum valida, & firma reputatur, non indigebit Hæreticus verè iam conuerſus abſolutione aliquâ iudiciali ſed ipſe met Inquiſitor ſolus ſine Notario, & teſtibus illum abſoluere poterit exemplō Matrimonii contracti in facie Eccleſiæ invalidè tamen propter occultum impedimentum, quod ſecundum multorum ſententiam reualidatur ſine ulla exteriori ſolemnitate per iteratum conſenſum contrahentium.

306. Verum hæc opinio difficilis apparet, & illud, quod addidit Caſtro, non conſequenter dictum. Difficultas opinionis in eo conſiſtit, quòd intentio abſoluentis gratis dicitur conditionata ſub eâ conditione *ſi es diſpoſitus, aut, ſi non habes fictionem*: rarò enim, aut nunquam hanc expreſsè habet, qui abſoluit maximè pro foro externo: de quo idem Caſtro loquitur eo loco. Sola autem interpretatiua conditionalis non eſt ſufficiens ad reſtringendam abſolutionem ſimpliciter collatam, niſi aliud obſtet. Nihilominus ſatis probabilis eſt ea ſententia quantum ad hoc quod pro foro Conſcientiæ non valeat talis abſolutio à Cenſurâ: neque enim ſolùm illa intentio conditionalis eſt interpretatiua: ſed actualis, ſi non omnino expreſſa ſaltem virtualis. Dixi *non omnino expreſſa* quia licet aliquando aut ſæpiùs non omnino exprimatur in abſolutione excommunicationis, quæ fit in foro externo: ſolet nihilominus ſignificari aliquibus verbis virtualiter continentibus aliquâ ratione talem conditionem, vt cùm dicitur *viſâ tua correctione; viſâ obedientiâ, quam præſtas Eccleſiæ, &, quòd humiliter te ſubijcias mandatis illius &c. abſoluo te ab excommunicatione, quam incurriſti propter hanc aut illam cauſam &c.* Quibus aut ſimilibus, ſeu æquiualentibus verbis ſatis ſignificatur intentio illa conditionalis, quòd ſcilicet, ratione obedientiæ præſtitæ mandato Eccleſiæ detur talis abſolutio. Cùm ergo in tali caſu, de quo agimus, re verâ illa obedientia non ſubſiſtat; ſed perſeueret contumacia, quamuis omnino interna, non valebit pro foro conſcientiæ talis abſolutio, & conſtabit ex infra adducendis verbis

bis Inquiſitorum abſoluentium, qui id expreſſiſſimè dicunt, vt videbimus.

307. Dixi verò non conſequenter loqui prædictum Authorem in eo, quod dicat, ex eo quod in foro externo valida reputetur talis abſolutio, poſſit ipſe-met Inquiſitor ſolus ſine Notario & teſtibus prædictum abſoluere: hoc enim non videtur cohærere cum ſententiâ, quam ille ſequitur, quòd ſcilicet Inquiſitores non habeant poteſtatem abſoluendi à Cenſura propter Hæreſim in foro conſcientiæ: ſed tantùm in foro externo, & in Tribunali: illa enim abſolutio, quam modò affirmat, poſſe dari ab Inquiſitori ſolo, non eſt abſolutio in Tribunali, ſed tantum in foro conſcientiæ: vel ergo ſuppoſitâ illâ abſolutione apparente, quæ cenſetur valida in foro exteriori, ceſſat reſeruatio Cenſuræ, vel non: ſi ceſſat reſeruatio, fruſtrà requirit Inquiſitorem priuatè, & extra Tribunal abſoluentem; à Cenſurâ enim Iuris non reſeruata quilibet alius Confeſſarius poteſt abſoluere iuxta dicta dub. 2. ſi verò reſeruata eſt adhuc illa Cenſura, iam concedit à Cenſurâ Hereſis reſeruatâ poſſe Inquiſitorem priuatim abſoluere.

Reſp. Author ad difficultatem propoſitam, n. 303. 308. Propter hæc ego exiſtimo ſaluo meliori iudicio dicendum, illam Cenſuram ſemel incurſam propter peccatum hæreſis exterius ſignificatum, quantumuis occultum (aut etiam ſi ſit manifeſtum, aut planè probatum in iudicio) iam tamen retractatum, quantum ad externam ſignificationem, iam non eſſe Cenſuram reſeruatam, & illum hominem iam non cenſeri ſenſibiliter excommunicatum, ita, vt neque occultè, neque publicè cenſeatur permanere ſenſibiliter Hæreſis, & excommunicatio propter illam incurſa; nam ſuppoſitâ abſolutione, ille non cenſetur iam excommunicatus externus, & ſuppoſitâ retractione à ſe exteriùs facta (quàuis animo ficto) iam hæreſis manet non ſolùm occulta, ſed interna & inſenſibilis aliquo ſigno externo; Hæreſis autem omnino interna non cadit ſub reſeruationem; neque Cenſura etiam, quæ, vt incurreretur habuit cauſam externam; tamen vt poſtea tranſierit illa Cenſura in merè internam; ſicut peccatum Hæreſis in merè internam; adfuit cauſa ſufficiens vtriuſque, nam externa retractatio Hæreſis, & amplexatio fidei oſtendit in exteriori illum iam eſſe fidelem, & non eſſe contumacem preceptis Eccleſiæ, & abſolutio data oſtendit etiam pro exteriori iam non eſſe illum hominem ligatum Cenſurâ; ſed liberum ab illâ; ergo omnia tranſeunt in merè externa, & non ſenſibilia; circa merè autem interna, & non ſenſibilia nulla eſt reſeruatio iuxta dicta diſp. 2. dub. 10. & de *Pœnit.* diſp. 15. dub. 4. & 5. explicatur & confirmatur. Nam actus internus Hæreſis qui poſteà exiſtit non declaratur per priorem antiquam manifeſtationem, quæ iam non eſt, nec refertur ſub ijs circumſtantijs ad ſignificandum actum qui nunc eſt; huius autem actus manentis & præſentis nulla eſt alia manifeſtatio externa ſenſibilis, vt ſupponimus, ergo nulla eſt iam Hæreſis externa & ſenſibilis, ergo nec reſeruata.

Ex dictis infertur. 309. Ex quo infertur illum, non iam à ſolo inquiſitore; ſed à quocumque alio confeſſore in foro conſcientiæ poſſe abſolui perinde atque à quâuis aliâ Cenſurâ non reſeruatâ: neque in hoc deberet eſſe contrarius prædictus Author, neque Suarius, qui in eo quod Inquiſitor ſolus, ſine notario poſſit abſoluere in tali caſu etiam conſentit *diſp. illa 21. de fide ſect. 4. n. 17.* Imò, & exemplum, quo vterque vtitur, Hoc ipſum videtur probare; vtuntur enim exemplo Matrimonij contracti in faciè Eccleſiæ inualidè ob occultum aliquod impedimentum, quod ſecundum multorum ſententiam reualidatur ſine vllâ exteriore ſolemnitate, dummodò ablato illo impedimento adſit iteratus conſenſus contrahentium; Ex hoc enim, ipſo exemplo ſumitur argumentum pro noſtrâ ſententiâ; ſicut enim ibi, quamuis contractus Matrimonij ſine requiſitâ ſolemnitate clandeſtinè factus, ſit nullus; quia tamen iam pro foro externo præceſſit ſolemnitas requiſita, poterunt poſtea ſecretò, & ſine ſolemnitate contrahere; neque ille contractus ſic ſecretò factus cenſetur lege, & Iure irritus eo ipſo, quòd virtute præcedentis ſolemnitatis haberetur verus, cùm tunc ceſſet nullitas: ſic etiam in noſtro caſu quamuis abſolutio à Cenſurâ Hæreſis in mero foro conſcientiæ collata à priuato Confeſſario, ſit nulla generaliter loquendo; tamen ſuppoſitâ ſolemnitate fori externi, in quo talis Hereticus habetur, & iudicatur abſolutus, ceſſabit etiam nullitas abſolutionis collatæ, & erit valida talis abſolutio in foro occulto ſuppoſitâ ſolemnitate abſolutionis præcedentis, virtute cuius ceſſat reſeruatio. Vnde non debuiſſet Suarius negare in prædicto caſu peccatum Hæreſis, aut (quod idem eſt) Cenſuram poſſe abſolui à non habente aliòquin poteſtatem ſi ex vno capite concedit Inquiſitorem extra Tribunal non habere poteſtatē abſoluendi à Cēſurâ illâ reſeruatâ, & ex alio capite docet poſſe in prædicto caſu Inquiſitorem abſoluere, à tali Cenſura; ſi enim poteſt, non eſt reſeruata. quia ille, vt perſona particularis extra Tribunal non habet poteſtatem in reſeruatam Cenſuram; ſi autem non eſt reſeruata, etiam quiuis alius confeſſarius poterit.

310. Quæret tamen aliquis; quid dicendum ſit de eo, qui faſſus fuit coram Inquiſitoribus, vel habente poteſtatem, Hæreſim, ſeu Apoſtaſiam v. g. Iudaiſmum; non tamen declarauit quoties iudaizauerit; ſed aliquos externos actus manifeſtauit, aliquos verò occultauit; an non ille manebit abſolutus? *Quæres.*

311. Reſpondetur cum eodem Caſtro n. 6. *Reſp.* ſi id factum fuerit ex ignorantiâ manere abſolutum, ſi verò factum ſit ex malitiâ Caſtro diſtinguendum putat; nam ſi omiſſit manifeſtare actus, qui detecti variarent grauiter iudicium ita, vt mouerent Iudicem ad grauiorem iniungendam pœnitentiam, non cenſent manere abſolutum; ſecus verò, ſi iudicium eodem modo perſiſteret. Atque ita explicat verba Inquiſitorũ abſoluentium dum dicunt. *Si ita eſt, & ex corde conuertitur, non tacens de ſe, nec de aliquo aliorem aliquam contra noſtram ſanctam Fidem Catholicam eum abſoluimus, & non aliter.* Quæ verba requirunt, vt Hæriticus ex corde conuertatur, nihilq; aduerſus fidem taceat, quod graue ſit & meritò iudicem ad variationem iudicij mouere poſſit, inquit Caſtro. A quo, ſi inquiras quomodò

dignoſcendum ſit an id, quod ex malitiâ omittitur, variaret iudicium Inquiſitoris, ſi manifeſtaretur? reſpondet relinquendum eſſe arbitrio prudentis. Ille autem putat ſi plures diuerſas Hæreſes haberet, & aliquam omitteret manifeſtare, omnino variandum eſſe iudicium ſi manifeſtaretur. Item ſi diceret tantùm duos, vel tres actus eiuſdem Hæreſis, cùm tamen eſſent decem, vel viginti. Præterea, ſi omiſit manifeſtare aliquam perſonam; quamuis enim propter eam manifeſtationem ſoi'è non variaretur iudicium reſpectû illius delinquentis, quoad pœnitentiam iniungendam; variaretur nihilominus reſpectu perſonæ denuntiatæ.

312. Hæc doctrina, quantùm ad caſus, quos deſignat, in quibus, ſi actus reticerentur, variaretur iudicium, omnino mihi placet; ſed adhuc videtur non ſufficere.

In hac re Philoſophâdum eſt ſicut in integritate confeſſionis ſacramētalis quantum ad illos actus externos.

313. Exiſtimo ergo in hac re philoſophandum eſſe, ſicut in integritate Confeſſionis Sacramētalis, quantùm ad illos actus externos, ita, vt, ſi vel vnum grauem malitioſè reticeat, etiamſi, illo explicato, non variaretur iudicium, adhuc abſolutio illa ſit nulla. Id colligo ex verbis Inquiſitorum citatis, & ex ipsâ naturâ rei ſuppoſitâ lege; verba enim Inqueſitorum expreſſè petunt, vt nihil taceat, quod ſit contra fidem noſtram Catholicam; natura autem rei ſuppoſitâ lege, id etiam poſtulat; nam, cùm quicumque actus talis grauis ſit peccatum mortale de ſe ſufficiens cauſare Cenſuram, & illam cauſans, ex ipsâ naturâ rei, ſuppoſitâ lege, ſequitur illū actum eſſe ſubijciendum abſolutioni, quòd ſi malitioſè non ſubijciatur, abſolutio non cadet ſuprà Cenſuram cauſatam ab ipſo actu; imò neque ſuprà Cenſuram cauſatam ab alijs; non ſuprà cauſatam ab illo; quia ille non manifeſtatur; non ſuprà cauſatam ab alijs actibus; quia abſolutio à talibus cenſuris incurſis propter alios actus, non datur; niſi ſub conditione, quòd ille qui abſoluitur, non taceat *rem aliquam contra noſtram ſanctam fidem Catholicam.* Illud autem, quod tacet, eſt (vt ſupponimus) res aliqua grauis contra noſtram ſanctam fidem Catholicam: ergo non ſubſiſtit conditio, ſine quâ non eſt abſolutio.

Doctrina de varietate iudicij in integritate confeſſionis Sacramentalis non ſemper & in omnibus habet locum.

314. Itaque exiſtimo (vt dicebam) philoſophandum eſſe, ſicut in integritate confeſſionis Sacramentalis, in quâ illa doctrina de variatione iudicij non ſemper, & in omnibus habet locum; imò, ſi ex malitiâ fiat, numquam habet locum; quando enim quis. v. g. cenſcit numerum periuriorum, quæ commiſit ita, vt certò poſſit dicere ſunt duodecim, tot, & non plura? Aut non ſcit omnino certò; ſed tantum eſſe duodecim paulò plus minusve? Si certò ſcit; non ſatisfacit confitendo ſe cōmiſiſſe vndecim paulò plus, minusve; ſed omnino tenetur dicere certò, & determinatò duodecim, etiamſi in ordine ad pœnitentiam iniungendam non variaturus eſſet iudicium Confeſſarius. Si tamen non certò, & determinatè ſciebat eſſe duodecim; ſed paulò plus minusve; nunc non ſolùm ſatisfaciet confitendo ſe peiераſſe vndecies paulò plus, minusve; ſed etiamſi poſt Confeſſionem, & abſolutionem certò nouerit illa peccata fuiſſe duodecim, non tenetur ampliùs fateri, vel declarare certò fuiſſe duodecim, & in hoc caſu habet locum doctrina de non variatione iudicij, quâ de re latè diximus Tract. 8. de Pænit. diſp. 9. Varijs in locis maximè dubit. 2. numero 122. *& ſeqq.* Sic ergo exiſtimo in præſenti caſu, ſi quādo Hæreticus abſoluendus eſt ab Inquiſitoribus, certus eſt, ſe feciſſe duodecim determinatos actus externos hæreſis, non ſufficiet, vt maneat abſolutus, fateri ſe feciſſe decem, aut vndecim, plus, minusue. Si tamen non ſcit certò, & dicat ſe feciſſe decem, aut vndecim paulò plus minusve, etiamſi poſteà meminerit certò ſe feciſſe duodecim tot, & non plura, abſolutus iam manet, & non amplius tenetur confiteri illam multitudinē determinatam, quia in eo caſu tribunal Inquiſitionis non variabit iudicium, ſicut, neque Confeſſarius variaret in ordine ad confeſſionem Sacramentalem. Vide dicta lo notato.

Ex dictis habetur.

315. Itaque habemus ex dictis nunquàm validitatem abſolutionem Inquiſitorum datam ſub eâ conditione, quam verba ſuprà dicta ſonant, quando ex malitiâ reticuerit Hæreticus, vel vnicum tantum actum mortalem externum; tum; quia ratione illius non manifeſtati Inquiſitoribus perſeuerat adhuc in Cenſurâ, quam illum committendo incurrit; tum; quia non eſt intentio Inquiſitorum abſoluere illum; niſi omnia mortalia externa fateatur, quæ commiſit contra noſtram ſanctam fidem Catholicam, vt verba abſoluentium ſonant. Idem docet etiam Auila, p. 2, c. 6. diſp. 2. dub. 3. quem referemus infrà dub. 31 vbi iterum de hac re.

DVBITATIO XIV.

Quis poſſit abſoluere ab excommunicatione latâ ab homine, ſiue generaliter, ſiue nominatim in particulari?

Prima opinio eſt ſolū Iudicem poſſe abſoluere ab excommunicatione ab homine generaliter lata qui eam tulit.

316. Circa excommunicationem ab homine generaliter latam prima opinio eſt ſolùm Iudicem, qui eam tulit, poſſe ab eâ abſoluere; etiamſi ſpecialiter ſibi eam non reſeruauerit; quia putant Authores huius ſententiæ eandem eſſe rationem de hac excommunicatione; atque de latâ ab homine particulariter, ſeu nominatim, quæ ſemper intelligitur illi reſeruata, vel eius Superiori. Ita Caietanus verb. *Abſolutio.* c. vltimo, & Armill. abſolutio, num 35. alijque nonnulli.

Secunda opinio eſt parochos & omnes confeſſarios qui poſſunt abſoluere à mortalibus poſſe etiam abſoluere ab excommunicatione generaliter lata non reſeruata.

317. Secunda opinio eſt Parochos, & omnes confeſſarios qui poſſunt abſoluere à mortalibus, poſſe etiam abſoluere ab excommunicatione generaliter latâ non reſeruatâ. Fundamentum eſt, quia hæc excommunicatio in omnibus aſſimilatur excommunicationi à Iure, ſolùmque ab eâ differt quòd excommunicatio à Iure durat adhuc mortuo ferente, & excommunicatio ab homine exſpirat eo mortuo, vel amoto. Ita videtur ſentire Syluest. verb. *Abſolutio* 1. ab excom. numero 3. §. *Quartum eſt*, adiunctis ijs, quæ poſtea dicit ibidem numero 4. & 5. Couartub. c. *Alma p.* 1. § 12. numero 4. & 5. & expreſsè docet Nauarus in c. *Ita quorundam*, *de Iudeis.* in Gloſſ. vltimo, notabili, 11. numero 35. & 36. & in *Summa*, cap. 27. numero 44. citans

Felinum,

Felinum Imolam, Ioannem Andr. Cardinal. & alios. Henriquez lib. 13. cap. 27. num. 3. in princip. & expreſſiùs. nu. 6. litterâ. D. Tolet. lib. 1. cap. 10. Rodriguez c. 85. concluſ. 1. Sa. verb. *excommunicationis abſolutio.* num. 15. Auila. pag. 2. cap. 7. diſp. 1. dub. 8. & alij, qui omnes id colligunt ex. c. *Frequentibus* de *Inſtitutionibus.* vbi ſopponitur poſſe Epiſcopos ſuffraganeos abſoluere ab excommunicatione generaliter latâ per Archiepiſcopum Metropolitanum. Hanc opinionem probabilem putat Suarius de *Cenſuris.* diſp. 7. ſect. 2. an. 22. ſed cum limitatione, ut, ſcilicet, ſolum intelligatur de excommunicatione latâ generaliter ab homine pro futuris culpis; nam hæc continet præceptum, & eſt, quaſi Lex, atque adeò æquiparatur Iuri: nam, ſi ſit pro præterito peccato; niſi ſatisfaciant vel reuelent, potius eſt ſententia particularis Iudicis punientis delictum; hæc enim in rigore ſententia particularis eſt; quia eſt in delictum determinatum, & in particulari, & perſona poteſt eſſe una determinata; quamuis autem ſint plures; determinatæ ſunt, quòd enim perſona determinatè, vel confusè exprimatur, & quòd ſit vna, vel plures non variat modum ferendi Cenſuram per particularem ſententiam.

Hanc opinionem probabilem putat Suarius ſed cum limitatione.

Hanc tamen limitationem Suarij cæteri non videntur aſſignare, neque eam diſtinctionem facere; imo potiùs ſignificant Parochos, ſeu Confeſſarios poſſe abſoluere in vtroque caſu ex prædictis, quia tantùm negant poſſe abſoluere ab excommunicatione ab homine nominatim poſita. Ita loquuntur Toletus, Rodriguez, & Auila, & expreſſiùs quàm omnes Henriquez lib. 13. cap. 18. num 5. circa finem.

Hanc limitationem non aſſignant alij authores.

Vtrumque probabile mihi videtur, & in conſcientiâ tutum, quamuis doctrioa Suarij videatur rationi magis conſona; ſed non ita recepta. Præter citatos enim ſententiam ſine limitatione Suarij docent alij apud Auilam ſupra, & Sayrus lib. 5. cap. 15. num. 22. Coninc diſp. 14. num. 257. Reginald. lib. 9 num 52. Vaſquez de *excom.* dub. 20. num. 9. & 12. Valentia tom. 4. diſp. 7. qu. 17. puncto. 8. Suarium verò ſequuntur Filiucius. cap. 9. quæſit. 5. & 9. num. 302. Vgolinus Tabul. 1. cap. 4.

Vtrumque videtur probabile authori & in conſcientia tutum.

318. Quamuis autem ſequamur limitationem Suarij poterit nihilominus abſolui per Bullam Cruciatam, vel per priuilegium, & à fortiori quicumque poteſt abſoluere ab excommunicatione latâ ab homine in particulari, & nominatim.

319. Circa excommunicationem verò latam ab homine in particulari, & nominatim ſtando in Iure communi aſſerendum eſt, tantùm poſſe ab eâ abſoluere, qui eam tulit vel eius ſuperior, vel ſucceſſor regulariter loquendo; atque etiam delegatus à prædictis, vt conſtabit ex dicendis ſequentibus dubitationibus. Eſt communis Sententia Doctorum; talis enim excommunicatio ſemper intelligitur reſeruata, vt colligitur ex cap. *Per tuas* & cap. *Sacro.* de *Sent. excomm.* & habetur c. *Paſtoralis.* §. Præterea *de Officio Iudicis Ordinarij.* vbi expreſsè habetur, quòd inferior non poteſt abſoluere ab excommunicatione Superioris, & ex contextu patet manifeſtè ſermonem eſſe de excommunicatione latâ à Iudice in ſpeciali. Vnde (vt notat Syluest.) ſi inferior in iſto caſu abſoluat, abſolutio eſt nulla, tanquam à non Iudice. Ita docet ille *abſolutio.* 2. numero 1. Paludonus in 4. diſt. 18. q. 5 art. 2. Sotus diſt. 22. qu. 2. art. 3. concluſ. 2. Nauarrus. cap. 27. num. 40. Couarrub. cap. *Alma.* pag. 1. §. 12. num. 2. & alij ſuprà citati.

Ab excommunicatione lata ab homine in particulari & nominatim, tantum poteſt abſoluere qui eam tulit vel eius ſuperior vel ſucceſſor. &c.

Si Inferior in hoc caſu abſoluat abſolutio eſt nulla.

Dixi *regulariter loquendo*, quia ſunt aliqui caſus, in quibus, neque ipſe Iudex, qui excommunicauit, poteſt abſoluere; quos referunt Angelus verb. *Abſolutio.* in principio Armil. *abſolutio.* num. 42.

In aliquibus Caſibus quidem ipſe Iudex qui Excommunicauit Poteſt abſoluere.

Primus eſt ſi excommunicatio ponatur & denuncietur expreſſionibus ab Ordinarijs contra incendiarios, ut latè probant Caietanus verb. *excommunicatio.* cap. 52. Sotus ſuprà. concluſ. 4. caſu 3. Henriquez lib. 13. cap. 28. num. 6. littera. C. quam doctrinam amplectitur Nauarrus, etiam loquendo de incendiarijs Eccleſiarum cum Caietano contra Panormitan. Antoniu. & alios, inter quos Bonacina *de cenſuris tom. 3. diſp. 2. qu. 3.* punct. 43. num. 1. quem meritò reijcit Diana *part. 9. Tract. 8. Reſol.* 10. referens pro noſtra ſententia, quam appellat communem plurimos alios: incendiarii quidem nullam ipſo facto excommunicationem incurrunt ſed ab Epiſcopis debent excommunicari, quòd ſi excommunicati denuntientur non poſſunt abſolui ab ipſo Epiſcopo in quo caſu poterit quidem ligare ſed non ſoluere. Tenentur verò Epiſcopi illos excommunicare ſub pæna ſuſpenſionis per annum à à Pontificalibus, eſtque vſu recepta talis obligatio & pæna, quæ habetur *cap. Peſſimam* 23. *qu.* 8. vt contra Theſaurum docet ibi Diana cum Palao, & alis, qui fatentur pænam ibi poſitam incendiario ſeruiendi Hieroſolymis, vel in Hiſpania non eſſe receptam; non verò aſſerunt pænam Epiſcopis prædictam impoſitam, non eſſe receptam. Hoc demùm ſtando in communi doctorum ſententia, quæ vel hoc nomine verenda eſt. Verùm vt nihil diſſimulem ſi communem hunc ſenſum ſecludas, verba textus non cogunt. Solùm enim ait *Si quis Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxauerit* ſcilicèt pænitentiam illi dandam quæ erat *vt Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum integrum permaneat*, & de hoc relaxante ait *Damnum reſtituat, & per annum ab officio Epiſcopali abſtineat* non ergo loquitur de impoſitione excommunicationis, ſed de relaxatione illius pænæ quæ præcipitur ei dari, & non relaxari ſub pæna ſuſpenſionis illius. Nihilominus eſt intelligenda de omnibus; quia ſic intelligit communis ſenſus Doctorum. Erit autem excommunicatio Papæ reſeruata, vt conſtat ex *cap. Tua nos de ſententia excommunicationis.*

Primus Caſus.

Secundus.

320. Secundus caſus eſt, quando is, qui excommunicauit, incidit poſtea in Excommunicationem Maiorem, & denuntiatus eſt ſeu non eſt toleratus; tunc enim eius acta ſunt nulla, ac proinde abſolutio ab eo collata, ſeu auctoritate ipſius.

Tertius.

321. Tertius caſus, quando legatus Papæ excommunicauit & poſt ſententiam eius definitiuam tranſiuit annus; eo enim tranſacto non poteſt ipſe abſoluere. c. *Quærenti.* de Off. *deleg.* Legatur Angelus ſuprà, & Nauarrus. cap. 27. num. 40.

322. Quartus

322. Quartus caſus eſt, quando Papa mandat alicui vt aliquem excommunicet ſine aliquâ commiſſione cauſæ; tunc enim eſt merus exequutor; neque poteſt abſoluere leguntur Angelus ſuprà, & Nauarrus n. 44.

Quintus.

323 Quintus caſus eſt, quando ſententia lata eſt ab inferiori; ſed confirmata per Papam ex certâ ſcientiâ; tunc enim ſolus Papa abſoluit, quod ſecundum Angelum, Ioannem Andream, & alios, intelligitur de Excommunicatione, quæ eſt ab homine; imò Auila ſuprà dub. 9. addit illam debere eſſe nominatim; quia talis confirmatio facit, vt ſit idem, ac ſi ipſe Papa ferret excommunicationem nominatim; atque adeò reſeruatam ſibi ferenti; nam lata generaliter à Papa non reſeruata bene poteſt tolli per quemcumque potentem à mortalibus abſoluere iuxta ſuprà dicta.

324. Tunc autem confirmari dicitur ex certâ ſcientia à Papa, quando in ea inſeritur totus tenor rei confirmatæ, vel, quando confirmat; quod ipſe vidit, vel, quando vtitur illis vocibus *ex certâ ſcientiâ*, vel ſimilibus. Ita Syluest. *abſolutio* 2. n. 4.

325. Sextus caſus aſſignatur ab Angelo, & Armilla quando, qui excommunicauit, non eſt ſacerdos; ſed hic caſus ſolùm locum habet ſuppoſitâ ſententiâ quòd non ſacerdos non poſſit abſoluere. Quâ de re diximus dub. 1. & hi duo Authores putant, quando, qui excommunicauit, non eſt ſacerdos, poſſe abſoluere tantùm quoad ſorum externum contentioſum; non tamen, quoad internum; hoc tamen falſum eſt iuxta dicta loco citato, niſi fortè intelligant de ab abſolutione ipſius peccati, ob quod incurſa fuit excommunicatio. Alios tres caſus afferunt Angelus, & Armilla, quos omitto, quia non loquuntur ſpecialiter de abſolutione ab excommunicatione.

Ex dictis Colligitur. 1.

326. Ex dictis colligi poteſt primò pro praxi quis poſſit abſoluere à Cenſurâ latâ ab homine, quando moritur, vel excommunicatur, vel ſuſpenditur ſuperior, qui Cenſuram tulit antequam ille excommunicatus fuerit abſolutus, dicendum enim eſt quod, ſi Cenſura lata fuit nominatim ab homine, poteſt abſoluere ſucceſſor in locum mortui, excommunicati, vel ſuſpēſi, ſi verò fuit generaliter ab homine, poteſt etiā abſolui à Parochis, & alijs Confeſſoribus modo ſuprà explicato. Vnde Capitulum, Sede vacante, poterit abſoluere ab excommunicatione lata ab Epiſcopo, ſiue generaliter ſiue particulariter, & eodem modo ſucceſſores omnium Epiſcoporum, & Prælatorum. Potiori etiam ratione ſuperior à Cenſuris latis ab inferiore; quia iuriſdictio data inferiori, non datur illi priuatiuè reſpectu ſuperioris; ſed cumulatiuè, & ampliatiuè; hoc eſt non datur illi priuando ſuperiorem iuriſdictione; ſed, vt vtatur ſuâ non ablatâ authoritate ſuperioris. Ita Suarius diſp. illâ 7. ſect. 2. n. 12. Auila 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 11. Angelus verb. *Abſolutio* n. 3. Henriquez lib. 13. c. 28. n. 3. Filliucius c. 9. quæſito 5. & 9. Vgolinus tabulâ 1. c. 4. Coninc diſp. 14. dub. 16. n. 233. & alij Contra Couarr. c. *Alma mater* 1. p. §. 12. n. 3.

327. Addunt Henriquez ibi c. 27. n. 3. Auila dub. 5, Suarius ſuprà, mortuo ſummo Pontifice, poſſe ſummum Pœnitentiarium abſoluere à caſibus Pontificijs iuxta facultatem, quam habebat viuente ſummo Pontifice, probaturque ex Clemētina ne *Romani* de *Electione*. Ratio eſt, quia priuilegium, & gratia facta non cenſetur extingui morte concedentis.

Mortuo ſummo pontifice poteſt ſummus pœnitentiarius abſoluere a caſibus pontificijs.

328. De Collegio verò Cardinaliū circa tales Cenſuras reſeruatas fatentur citati Doctores magnâ ex cauſâ abſoluere, quos ſummus Pontifex potuiſſet abſolvere, argumento c. *Vnica* de *Schiſmaticis*, in 6. vbi Pontifex quoſdam à ſe olim Cardinales exauthoratos, & excommunicatos vult non poſſe abſolui *etiam per Collegium Apoſtolicæ Sedis eâdem Sede vacante*: Signum ergo eſt quòd vacante Sede poſſent.

329. Colligi poteſt 2. ex dictis eum, qui in vno loco contraxit excommunicationem non reſeruatam latam ab Epiſcopo illius loci per ſententiam generalem, ſi poſtea domicilium mutet ad aliam diœceſim, poſſe Iure communi ibi abſolui à Cōfeſſarijs illius diœceſis, ad quam ſe transfert; ſicut enim poteſt ibi abſolui à peccatis mortalibus: ita etiam ab excommunicatione prædictâ, niſi obſtet conſuetudo. Ita docent Authores in principio citati pro ſecundâ ſententiâ, & alij apud Garziam *de Beneſ.* p. 11. c. 10. n. 139. contra Vgulinum. Tabul. 1. c. 4. Filliucium c. 9. quæſito. 10. n. 303. *Colligitur.* 2.

DVBITATIO XV.

An excommunicatus nominatim ab homine, vel excommunicatus à Iure, re tamen deductâ ad forum contentioſum, & lite adhuc pendente, poſſit abſolui per Bullam Cruciatam, & priuilegia?

330. DVo ſunt hic notanda: primum, quod in hac dubitatione nō diſputamus an abſolutio poſſit dari ſine ſatisfactione reali, vel ſaltem poſſibili; de hoc enim poſtea dicemus in ſequentibus agentes de formâ, & modo ſeruando in tollendâ excommunicatione, & non nihil in fine huius dubitationis ſubiungemus. *Duo hic Notanda.*

331. Secundum ideo in titulo dubitationis poſita fuiſſe illa verba *lite adhuc pendente*, quia, ſi finita ſit iam lis Iudexque iam abſoluit, vel dedit licentiam, vt abſolueretur: ceſſat difficultas. Pari ratione, quando excommunicatio erat à Iure, vt propter percuſſionem Clerici, & Iudex functus eſt officio ſuo, reuſque paruit eius ſententiæ, tunc liberè poteſt Confeſſor per Bullam Cruciatam abſoluere reum ab excommunicatione, vt docet Auila p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 10. circa finem. His præmiſſis.

332. Aſſero primò ſi abſoluatur per Bullam Cruciatam vel per priuilegium concedens Cenſuras reſeruatas, valida erit abſolutio; niſi fiat contra formam præſcriptam ſpecialiter à delegante, vt dicemus dub. 34. & 39. Ita Ledeſma 2. p. 4. q. 26. art. 1. & alius Ledeſma Mexicanus (nam prior eſt Conimbricenſis) diff. 13. de excommunicatione. Auila dub. illâ 10, concluſ. 1. & ſupponunt omnes Authores citandi in hac *Aſſertio* 1.

&

Ratio aſſertionis.

& ſequenti dubitatione. Ratio eſt, quia, ſi aliquid obſtaret, maximè reſeruatio; ſed (vt ſupponimus in priuilegio, aut Bullâ concedit Papa, qui eſt omnium Supremus, facultatem, etiam ad cenſuras: ergo nihil obſtat, quo minus poſſit abſolui; idque ſufficere putat Suarius de *Cenſuris* diſp. 7. ſect. 5. num. 20. etiamſi in tali priuilegio non addatur illa particula à Iure vel ab homine. Accedit, quod in Bullâ additur illa particula ſine vllâ reſtrictione conceditur que facultas abſoluendi ab excommunicatione, & Cenſuris à Iure, vel ab homine: ergo debet verificari, non ſolùm in excommunicatione ab homine in generali; ſed etiam in ſpeciali iuxta c. *Solita* de *maior. & obedit.* & quamuis in Bullâ Hiſpanicâ aliquando non addatur illa particula, contineri ſolet in plombatâ latinâ.

Aſſerendum 2.

333. Aſſero 2. nemo poteſt licitè abſoluere excommunicatum ab homine nominatim, vel etiam à Iure, quandò lis pendet in foro exteriori; niſi prius exhibiat ſatisfactionem ſaltem ſibi poſſibilem parti læſæ, quando eſt talis pars; fieret enim tunc iniuſtitia parti: Deinde; niſi obediat Iudici iuſtè, ac Iuridice procedenti; debet enim etiam in exteriori foro ſatis fieri Eccleſiæ; aliàs multa ſequerentur ſcandala, & ſtatus Rei-Reipublicæ Eccleſiaſticæ maximè perturbaretur, ſi in illâ tot pullularent Iudices, quot eſſent Confeſſores electi virtute Bullæ Cruciatæ, aut priuilegiorum, qui impedirent aut turbarent Iuriſdictionem Iudicis, coram quo pendet lis; Quod manifeſtè colligitur ex declarationibus Pontificum, & ex canonibus, quibus utemur dub. ſequenti, & ſumi poteſt argumentum ex Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. de *Reform.* vbi concedens Epiſcopis facultatem abſoluẽdi à Cenſuris Papæ reſeruatis (de quo latè diximus dub. 3. 4. & 5.) non concedit illam, ſi delictum deductum ſit ad forum contentioſum; quæ reſtrictio ideò facta eſt, ne perturbetur exterior iuriſdictio, & ſcandala ſequantur. Hanc etiam aſſertionem ſupponunt Auctores omnes ſuprà citati, & infra referendi in hac, & ſequẽti dubitatione.

Ratio aſſertionis colligitur ex declarationibus pontificum.

Aſſerendum 3.

334. Aſſero 3. in caſu, quo prædicti excommunicati faciunt, quod poſſunt, & quantum in ſe eſt, in foro tamen exteriori ſiue ex Iudicis iniquitate, ſiue, quia veritatem probare non poſſunt, non conceditur illis beneficium abſolutionis; licitè poſſunt abſolui in foro conſcientiæ per Bullam cruciatam, aut priuilegia; cum hac tamen conditione (ut rectè aduertit Auila dub. illâ 10. poſt. 4. concluſ. quòd admoneatur pœnitens, vt cautè vtatur hâc abſolutione, & quod credatur vir timoratus, de quo præſumat Confeſſarius, quòd non vteutur illâ in publico cum ſcandalo aliorum, neque cum contemptu, aut perturbatione Iudicis. Ratio autem aſſertionis eſt; quia Pontifex generaliter loquendo in priuilegijs prædictis Bullæ, & aliquibus alijs, ad bas etiam excommunicationes concedit facultatem & eius vſu cum prædictâ moderatione non oritur ſcandalum; neque irrogatur iniuria parti, cùm excommunicatus faciat totum, quod poteſt, & multò minus Iudici, cui manet integrũ ius procedendi contra reum perinde, ac ſi non eſſet abſolutus. Ita ſentiunt Martinus, & Bartholomæus à Ledeſma, & Auila, citati pro prima aſſertione. Couarr. c. *Alma* p. 1. §. 11. n. 16. Corduba q. 20. Rodrig. Nauarr. Henriq. Suarius infrà citandi in hac dubitat. illatione, 4. & dub. ſequenti. Legantur quæ dicemus dub. 39. aſſert. 3.

Ratio aſſertionis.

335. Ex hac aſſertione infertur primò ſecundum aliquod, ſi nominatim excommunicatus ſit in loco diſtanti, vbi ignoratur, excommunicatio, vel, vbi ignoratur quòd pendeat lis de eâ re; licitè poterit abſolui in foro conſcientiæ per Bullam, aut priuilegia; prius tamen præmiſsâ ſatisfactione partis; quòd ſi ſatisfactio ſit pecuniaria, aut alicuius rei pecuniâ æſtimabilis; debet talis res, aut pecunia deponi ſi fieri poteſt apud fidelem virum; ſi autem abſoluendus non poteſt ſoluere; debet præſtare cautionem pignoratitiam vel fide Iuſſoriâ; quod ſi nec hanc poteſt exhibere, exhibeat iuratoriam, & hæc ſufficiat, vt poſſit abſolui. Ita Didacus Pereſ. lib. 8. *Ordinamenti*, tit. 1. l. 1. Polãcus in *Decretorio*, cap. 4. *de abſolut.* circa finem. Rodrig. in Bullâ, §. 9. numero 55. Auila, ſuprà concluſ. 3. Henrig. lib. 7. de Indulg. cap. 13. nu. 2. circa medium: conſonatque hoc de ſatisfactione partis cum ijs, quæ in ſimili diximus dub. 11. §. *circa primam.*

Ex hac aſſertione infertur. 1.

336. Infertur, 2. quando Iudex malitiosè denegat abſolutionem, poſſe excommunicatum abſolui pro foro conſcientiæ cum modò ratione adhibita in 3. aſſertione. Pro quâ doctrinâ facit, c. *Venerabilibus.* §. *ſanè de ſent. Excom.* in 6. & docet Auila ſuprà aſſert. 4.

Infertur. 2.

337. Infertur. 3. idem dicendum eſſe quando Iudex, licèt non deneget malitiosè abſolutionem, denegat tamen rigidè, ut, quando non vult illum abſoluere; niſi ſatisfaciat cum detrimento ſui ſtatus, aut cum cogitur vili vendere ſuas poſſeſſiones, ut cum multis Magiſtris doctis, de quibus ille teſtatur, docet Auila p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 10. concluſ. 4. & Cordub. q. 20. in fine; quamuis contrarium teneant Rodriguez in Bullâ citato. §. 9. numero 58. in fine, & Henriquez lib. 7. cap. 13. numero 1. litterâ. Q. & lib. 13. cap. 28. numero 1. & 2. qui reddit rationem, quia perturbatur ordo iudicialis cum ſcandalo; hæc tamen perturbatio per moderationem ſuprà dictam à nobis ſufficienter vitatur, & alioquin prodeſt multum abſolutio Excommunicato, vt gaudeat ſuffragijs Eccleſiæ, &, vt ſecretò, & occultè poſſit accipere Sacramenta, & Miſſam audire. Idemque dicendum eſt, quoties ipſe facit omne id, ad quod tenetur, & tamen in foro exteriori defectu probationis plus ab eo exigitur, quàm debet. Conſonatque hæc doctrina cum ijs, quæ diximus diſp. 2. dub. 12. §. *Colligitur*, 7. & locis ibi notatis.

Infertur. 3.

338. Infertur. 4. ſi crimen occultum ſit, ob quod quis incidit in excommunicationem, & neceſſaria eſt ſatisfactio partis, vt, ſi crimen fuit furtum, vel libellus famoſus; poſſe reum abſolui per Bullam, aut priuilegia, ſi exhibeat eam, quam poteſt tunc ſatisfactionem, vt, ſi non poteſt realem, det pignoratitiam cautionem, vel fide iuſſoriam; quod ſi neque hanc poteſt, det iuratoriam. Hoc rectè probat Auila ſuprà dub. 8. tum ex interpretatiuâ voluntate Pontificis; tum ex Bullâ, quæ dicit quòd ſatisfactio fiat per ipſum; vel; ſi ipſe non poteſt, per hæredes; tum maximè:

Infertur. 4.

maximè; quia in Iure Communi, vt patet in c. *Alma mater*, quando realis ſatisfactio non poteſt fieri, ſufficit cautio idonea, vt etiam conſtat ex c. *Solet*. c. *venerabilibus de ſent. Excom.* in 6. & cap. *Odoardus. de ſolution.* & cap. *ex parte de verborum ſignif.* quæ doctrina eſt contra Sotum, in 4. diſt. diſt. 22. q. 2. art. 3. & contra Gutierez ſuprà c. 5. numero 29. qui putant abſolutionem, non ſolùm in eo caſu fore illicitam; ſed etiam nullā. Sed contra eos, & pro nobis ſunt Nauarrus conſ. 23. de *Pœnit. & remiſſ.* & c. 27. n. 47 & c. 26. n. 7. *Summæ Latinæ*. Corduba. q. 20. Medina in *Summa*. fol. mihi 303. Rodriguez in Bulla §. 9. numero 52. & *Quæſtionum Regular.* tom. 1. q. 61 art. 6. Henriquez lib. 7. cap. 13. numero 2. littera l. & lib. 13. cap. 28. n. 1. Suarius diſp. 7. ſect. 5. nu. 40. qui & alij Recentiores addunt cum Nauarro cap. illo 27. num. 278. quod ſi ſit dubium debitum, aut incertum, ſatiſfeſſet, ſi det cautionem ſatisfaciendi, ſi conſtiterit de obligatione, quod de debito dubio docuit Nauarrus. tit. de *Sent. Excom.* conſ. 7. & Rodriguez in Summâ. cap. 79. concluſ. 11. in fine, & habetur citatò, c. *ſolet* & c. *venerabilibus*, §. *Porro, de ſent. Excommun.* in 6. & c. *Ex parte de verbor. ſignif.*

Illicitè abſoluitur excommunicatus ſine vlla cautione aut ſatiſfactione, & ſecundū Suarium & alios in validè.

339. Quod ſi excommunicatus poterat quidem realem ſatisfactionem adhibere, vel ſaltem cautionem iuratoriam, & tamen confeſſarius ſine vllâ ſatisfactione, & cautione contentus ſolâ promiſſione excommunicati eum abſoluit, in omnium opinione abſolutio illicitè data fuit, & ſecundùm Suarium, Armillam, Caietanum, & aliquos alios, etiam fuit nulla, quod etiam docet Corduba in *Sum.* q. 18. punctos. 1. dicto. 2. Henriq. lib. 7. cap. 13. numero 2. poſt litteram S. & Nauarrus cap. 27. num. 37. & expreſſiùs tit. *de Sent. Excom.* conſ. 6. & tit. de *Regularib.* c. 75. ad. 11. dubium. Quorum fundamentum eſt; quia per clauſulam illam ſatisfactâ parte poſitam in Bullâ, aut priuilegijs reſtringitur poteſtas Confeſſarij, & datur illi ſub hâc formâ requiſitâ, ſine quâ Pontifex non concedit abſolutionem. Legatur pro tradita & ſequenti doctrina dubitatio 54.

probabilior eſt ſententia quæ aſſerit valere talem abſolutionem.

340. Probabilior tamen eſt ſententia, quæ aſſerit valere talem abſolutionem. Ita cū Penna, Sancho, & Nauarro quodam iuniore, & Acoſta Salmanticenſi, aliquibuſque alijs Magiſtris docet Auila, p. 2. cap. 7. diſp. 3. dub. 9. Rodrig. in ſummâ cap. 83. concluſ. 3. Sa verbo *Excommunicationis abſolutio*, numero 4 fundamentum eſt, quoniam ſecundum Communem doctrinam traditam à Nauarro cap. 27. numero 37. & à Couarrub. c. *Alma*, p. 1. §. 9. numero 8. & p. 11. numero 7. & à Sanchez lib. 3. de Matrim. diſp. 33. numero 3. (vbi hac de re latè diſputat, & Auctoribus, Textibuſque confirmat) ea, quæ in Iure Communi inſunt; etiamſi ab homine exprimantur, non inducunt formam ſpecialem; quando eo modo, & in eum finem exprimuntur ab homine, quo, & in quem à Iure tradita ſunt. Vnde, ſi Papa committat alicui facultatem abſoluendi etiam ſi expreſſè iniungat, quod ſeruet formam Iuris abſolutio data, prætermiſſâ formâ Iuris, valida eſt, ſicut, ſi fieret ab habente poteſtatem Ordinariam: ſed, quando Papa dicit in Bullâ, quod abſoluat ſatisfactâ parte, nihil aliud facit, quam iniungere, vt abſoluat ſeruatâ formâ Iuris Communis; nam ſatisfactionem eſſe præmittendam frequenter habetur in Iure Communi: ergo non imponitur, tanquam conditio, ſeu forma ſpecialis, quæ irritet, ſed ſolùm ponitur vt moneatur abſoluens de eo, quod debet fieri ex Iure ipſo communi, imò, & naturali. Legantur dicenda dub. 34.

Objicit Vaſquez.

341. Obijci tamen poteſt ex Vaſquio, qui contrarium videtur docere de *excom.* dub. 20. non eſſe credendum, quod Iudex Ordinarius concedat per Reſcriptum delegato hanc plenam facultatem abſoluendi; niſi ſatisfactâ parte; niſi oppoſitum exprimeretur in reſcripto; hoc enim eſſet eneruare excommunicationis pœnam & delegatus abſolueret eum, qui maneret in peccato. Reſpondetur nihilominus non quidē

Reſp.

eſſe credendum, quòd velit delegatum abſoluere ſine ſatisfactione partis, imò ideò præcipit, vt fiat cum partis ſatisfactione; tamen ſi expreſſè non limitet poteſtatem ad illam conditionem ſatisfactionis partis eo ipſo quòd poteſtatem illam abſolutè conceſſerit, ſine verbis ſonantibus reſtrictionem, ex naturâ rei reſultat, quod abſolutio valida ſit, quantumuis illicita. Contendimus autem per illa verba, *ſatisfactâ parte*, poſita in prædictâ Bulla aut priuilegio non reſtringi poteſtatem ita, vt defectus talis ſit conditionis, ſine quâ non valeat actus.

Ex dicta doctrina colligit Auila.

342. Ex dicta doctrina colligit Auila, quod, poſtquam ille ſit abſolutus ab Excommunicatione iniuſtè, & cum peccato mortali abſoluentis poterit licitè abſolui à peccatis ab alio Confeſſario iuxta doctrinam Nauarri. cap. 27. nu. 38. vbi loquitur in Communi de iniuſtè abſoluto ab excommunicatione validè tamen. Vnde ſecundùs Confeſſarius ſe gerere poterit cum tali pœnitente tanquam cum non excommunicato obſeruando, quoad ſatisfactionem regulas generales comprehendentes debitores non excommunicatos.

Dixi ſi crimen ſit occultum.

343. Dixi in principio huius illationis 4. *Si crimen ſit occultum*, nam, ſi ſit publicum, vel deductum ad forum externum poterit quidem abſolui ſine reali ſatisfactione præſtitâ cautione; ſed tantùm in caſu tertiæ aſſertionis noſtræ, & cum moderatione ibi traditâ. Ita Corduba in *Sum.* q. 20. circa finem, & Auila ſuprà.

Infertur. 5.

344. Infertur 5. ſi excommunicatus offerat parti ſufficientem ſatisfactionem, quam tamen irrationabiliter non admittat pars ipſa læſa; poſſe abſolui per Bullam vel priuilegia, præſtitâ ſufficienti cautione, ſi res non eſt deducta ad forum contentioſum iuxta doctrinam Caietani verbo *abſolutio*. c. 4. Medina in Summâ. lib. 2. c. 12. fol. 303. Henriq. lib. 13 c. 28. numero 4. Auila, p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 10. in fine, Salzedo in *Practicâ criminali*, c. 87. §. *eſt tamen*, Couarub. c. *Alma* p. 1. §. 11. numero 11. & alij multi. Si verò ſit res deducta ad forum contentioſum, non eſt abſoluendus à Confeſſario; ſed remittendus ad Iudicem; niſi in caſu tertiæ aſſertionis cum moderatione ibi poſitâ; nam, ſi à Iudice non poteſt obtinere abſolutionem, vel multum differtur, poterit à Confeſſario abſolui pro foro conſcientiæ.

345. Quo-

345. Quoniam verò hucuſque mentionem fecimus de priuilegijs, & inter alia notiſſima ſũt priuilegia mendicantium, notare oportet in noſtra Societate non poſſe Confeſſarios Societatis per ſua priuilegia abſoluere excommunicatos nominatim ab homine; quia hoc negat præpoſitus generalis, ſine cuius aſſenſu nullius priuilegij vſus nobis conceditur, vt videre eſt in compendio priuilegiorum verbo *communicatio gratiarum* §. 5. & in præfatione prædicti compẽdij, & in locis prædicto verbo & 5. notatis.

Notandum pro Confeſſarijs Societatis

Quares.

346. Vltimò quæret aliquis, quæ ſatisfactio videatur ſufficiens pro iniuriâ; ſeu contumeliâ maximè pro percuſſione Clerici, &c, an iniuriatus cenſeatur remittere iniuriam per hoc, quod amicè, & iucundè agat ſeu conuerſetur cum iniuriatore.

Reſp. pro prima parte.

347. Ad primum reſpondetur arbitrio boni viri, id eſſe iudicandum, videtur autem congruum ſubijcere ſe læſo petendo veniam, vt notat Auila ſuprà. Atque in hac re iudicandum eſt iuxta principia generalia de *Reſtitutione*, de quo egimus in noſtro opere de *Iuſtitiâ* Tract. de *Reſtitut.* vbi diſp. 12. latè egimus de reſtitutione honoris, & famæ læſæ. Circa ſecundum reſpondetur ſi læſus amicè conuerſetur, & agat cum lædente, cenſeri remittere tale debitum, quoad iniuriam non tamen, quoad reſtitutionẽ famæ. Ita Syluest. verb. contumelia, q. 4. Nauarrus. c. 18. n. 46. ad. 3. Auila ſuprà dub. 11. qui etiam rectè addit, ſi læſus remittat liberaliter iniuriam, non requiri vllam aliam ſatisfactionem.

Reſp. pro. 2.

348. Vtrum autem ſatisfactio partis læſæ requiratur, vt valeat abſolutio data ab habente ordinariam poteſtatem, etiamſi concedamus delegatum non validè abſoluere ſine ſatisfactione partis, dicemus poſtea dub. 34. & nonnihil prius dub. 11. & poſtea dub. 39.

DVBITATIO XVI.

An abſolutio excommunicationis latæ ab homine in particulari, & nominatim data à Confeſſario virtute Bullæ, aut Iubilei, vel alterius Priuilegij valeat pro foro exteriori, & Iudiciario?

Suppone ndum.

344 SVpponendum eſt cum Authoribus infra citandis, quando in Iubilæo, vel priuilegio dicitur, quòd abſolutio poſſit dari in foro conſcientiæ, eam nõ valere pro foro externo, & iudiciali; Si verò dicat, quòd poſſit dari pro vtroque, tunc in vtroque valere. Tota ergo difficultas eſt, quando nullius fori fit mentio; ſed ſimpliciter conceditur facultas ab omnibus Cenſuris, etiam reſeruatis, vel ab omni cenſura à Iure vel ab homine, vt datur in Bullâ Cruciata, & in priuilegijs mendicantium.

Prima ſententia affirmat valere pro vtroq. foro.

350. Prima ſententia affirmat valere pro vtroque foro, dummodo conſtet de illâ, etiam in foro externo, Ita Bartholom. à Medina in ſummâ c. 12. in fine Rodriguez *ſuprà Bullam Cruciatæ* § 9. n. 55. & in Summâ c. 83. conclus. 9. & 10. & tomo. 1. Regularium q. 61. art. 6. Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 20. probant 1. quia ſummus Pontifex qui eſt omnium ſupremus, abſolutam facit facultatem ſine vllâ reſtrictione ad hoc, vel illud forum: ergo pro vtroque valere debet. Quod ſi pro altero tantum vellet concedere, ipſe explicaret, & reſtringeret, vt ſolet.

Probant ex ſummo pontifice.

probat 2.

351. Secundò; quia Principis priuilegium latiſſimè eſt interpretandum, vt habetur in Iure, tam Canonico, quàm Ciuili, & fauores ſunt ampliandi iuxta Regulas Iuris in 6.

probat. 3. Suarius.

c52. Tertiò probat Suarius quia forum interius, & externus ſemper debent conformari; niſi quando in exteriore non poteſt de veritate ipſâ conſtare; ſed in noſtro caſu, vt ſupponimus, conſtare poteſt: ergo &c.

probat. 4. ex declaratione Pij V.

353. Quarrò probant ex declaratione Pij V. in quodam Iubilæo conceſſo Anno Domini 1568. cuius verba refert Gutierrez tomo 1. *quæſtionum Canonicar.* c. 2. n. 18. vbi declarat Pontifex in ſimilibus Indulgentijs tales conceſſiones, vel eo vſque datas vel in futurum concedendas non ſuffragari Chriſti fidelibus; niſi ad earum Indulgentiarum effectum in foro conſcientiæ, & Pœnitentiali conſequendum dumtaxat; non autem in foro fori, aut contentioſo; niſi ſatisfecerint ijs propter quos Cenſuræ in eos latæ fuerint, & eoſdem fideles non poſſe alio modo vti his conceſſionibus, aut eis ſe iuuare, quin imò eos in illas poſtmodum reincidiſſe, & in futurum reincidere, ſicque ab omnibus cenſeri, & iudicari debere. Ex quibus verbis faciunt hanc illationem. Non poteſt abſolutio in foro fori virtute horum priuilegiorum ſuffragari alicui; niſi ſatisfactâ parte: ergo poterit ſatisfactâ parte; vel (quod idem eſt) de eius conſenſu, etiam in conſulto Iudice in prædicto foro ſuffragari.

354. Medina tamẽ, & Rodriguez temperant prædictam ſententiam docentes ad hoc, vt talis abſolutio ſuffragetur, & valeat in foro externo, & contẽtioſo debere præmitti realẽ ſatisfactionẽ partis vel de eius conſenſu fieri. Si tamen non ſit poſſibilis realis ſatisfactio, etiamſi adhibeatur cautio non valere abſolutionem pro foro externo; atque hâc ratione intelligunt verbum illud; niſi ſatisfecerint.

355. Verum Suarius ad ſatisfactionem etiam poſſibilem id extendit, dummodo cõſtet etiam in foro externo de impotentiâ realiter ſatisfaciendi. Quod ſi quis quærat, quomodo conſtare poſſit de abſolutione, & de ſatisfactione, ita vt fidem faciat probatio in foro externo? reſpondent Medina, & Rodriguez ſuprà ſatis conſtare, ſi Confeſſarius det ſchedulam ſuo nomine ſubſcriptam, in quâ teſtetur ſe virtute, Priuilegij reum illum ab excommunicatione abſoluiſſe ſatisfactâ parte.

356. Idem verò Rodriguez in additionibus ad §. 9. n. 51. mutat ſententiam, & ait non ſufficere Confeſſoris teſtimonium. Vnde putant cum Nauarro conſt. 26. tit. *de ſentent. excommunic.* neque ſchedulam illam ſufficere, neque eſſe tutum adducere teſtes, qui videant excommunicatum abſolui à Cenſura in Sacramento Cõfeſſionis; quia eſſet velut detegere ſigillum, ait ſufficere, quòd Confeſſarius poſt datam inſecto

to ebſolutionem coram duobus teſtibus, & Notario tradat Pœnitenti ſchedulam abſolutionis, & quod Notarius teſtetur illam ſchedulam eſſe illius Confeſſoris, & coram eo, & duobus ibi nomioatis teſtibus datam fuiſſe tali homini à tali Confeſſore tali loco, & die. Atque idem dicit eſſe faciendum, vt conſtet de ſatisfactione parti exhibitâ, ſcilicet, quòd fiat coram notario, & teſtibus, vel quòd pars ipſa illud coram ipſis teſtetur; quæ omnia debent fieri de licentiâ ipſius pœnitentis, ſine cuius facultate nihil poteſt agere Confeſſarius.

357. Verum enim verò (vt rectè vidit Suarius) hæc omnia teſtimonia Notarijs, & teſtium ſolùm poſſunt deſeruire, vt iuridicè conſtet illud eſſe teſtimonium talis confeſſoris, vel talis partis læſæ. Quapropter ſi ipſemet Confeſſor, & pars læſa edunt, & coram Iudice id affirmēt, & tantam fidem, imò maiorem facient. Quod ſi aſſertio ipſa Confeſſarij non ſufficiat multò minus illa Scriptura Tabellionis ſufficiet.

358. Ipſe ergo Suarius putat ſufficere dictum Confeſſarij, vt conſtet de abſolutione, & dictum partis, vt conſtet de ſatisfactione.

359 Sed certè, quamuis ad effectum aliquē, de quo loquutus eſt Nauarrus, ſufficiat dictum Confeſſoris, vt poſtea dicemus; tamen in foro fori, ſeu contentioſo nullo modo ſufficit ad probationem legalem omnino requiſitam iuxta. c. *ſicut nobis de ſent. excommunicationis.* Item huic probationi poteſt objici quod vel ipſe Confeſſarius ex ignorantiâ fecerit, vel ex metu aut ex malitiâ, vel certè, quod eum pœnitens deceperit, dicendo ſe eſſe impotentem ad ſatisfaciendum, vel aliam falſam cauſam proponendo.

Secunda ſententia negat prædictam abſolutionem valere pro foro externo ſed tantum pro interno.

360. Secunda ſententia negat prædictam abſolutionem valere pro foro externo; ſed tantum pro interno conſcientiæ. Ita Couarrub. lib. 2. *variarum*, cap. 10. numero 3. & c. *Alma*, p. 1. §. 11. numero 16. Ledeſma, 2. p. 4. q. 26. art. vltimo circa finem, Gutierrez tomo, 1. *Quæſtionum Canonicarum*, cap. 2. Acoſta ſuper Bullam, q. 50. & alij Recentiores. Probari poteſt, quia ſicut Confeſſarius illicitè, & contra Ius naturæ faceret abſoluendo Pœnitentem, qui iniuriam intulit alicui, niſi exhibeat ſatisfactionem, ſaltem poſſibilem parti læſæ; ita illicitè faciet, & contra Ius naturæ; ſi abſoluat excommunicatum, qui per culpam Theologicam, & veram contumaciæ, vel ſaltem iuridicam; id eſt probabiliter putatam in Iudicio, inobediens fuit Iudici, & Eccleſiæ, & eos offendit; niſi priùs eiſdem ſatisfacit Obediendo.

probatur 1.

361. Probari poteſt, 2. quia ſi talis abſolutio prodeſſet in foro exteriori & iudiciali, plurimū detraheretur iuriſdictioni Eccleſiaſticæ fori externi & occaſio daretur, atq; aperiretur via eam iuriſdictionem frequenter contēnendi, illudendi ſi publicè excommunicatus, & denuntiatus; à Confeſſore verò abſolutus per Bullam, aut priuilegia, publicè ſe ingerat diuinis in contemptum Iudicis, cui non eſt congruè ſatisfactum; quamuis parti læſæ iam ſatisfactum ſit. Vnde non eſt credibile Pontificem talem facultatem, quæ eſſet contra Ius ipſum naturæ, quippe quæ perturbaret debitum Eccleſiæ ordinem, & ſcandala pareret; voluiſſe Concedere Confeſſario per Bullam, aut priuilegia.

Probatur 3 ex intentione Pontificis.

362. Probari poteſt. 3. quia ſatis conſtat non eſſe talem intentionem Pontificis, primò propter rationem immediatè factam: ſecundò, quia eam facultatem Pontifex concedit in omnibus Bullis, Iubilæis, & Priuilegijs in ordine ad abſolutionem à peccatis, & ad lucrandam Indulgentiam prouidendo etiam animabus, & conſcientiis pœnitentium, ne ſint in peccato, & extra Dei gratiam: ad hunc autē finem ſufficit, ſi in foro interiori à peccatis abſoluantur, præmiſſâ prius requiſitâ ebſolutione ab excommunicatione. Quòd ſi obtento hoc fine pro interiori foro, aliquis alterius non poſſit defectu probationis vel aliâ de causâ obtinere abſolutionem eb excommunicatione in exteriori foro ideoque reputetur excommunicatus, patienter id ferat. quia (ut dixit D. Thomas de eo, qui iniuſtè in re eſt excommunicatus, ſed iuſtè ſecundum allegata, & probata in eâ patientiâ multum meretur. Tertiò: quia, quando vult Pontifex abſolutionem valere pro foro exteriori, id ſolet exprimere: ergo, quando id non exprimit, ſignum eſt tamen velle, vt valeat ſolum in foro interiori.

Probatur 4. ex Stylo antiquiſſimo Curiæ Romanæ.

363. Quartò probari poteſt aſſertio ex Couarrub. & Gutierrez quia iuxta ſtylum antiquiſſimum Curiæ Romanæ quoties abſolutio aliqua committitur, pro foro etiam exteriori, id ſemper exprimitur, & fit compoſitio cum Datario. Quando verò petitur abſolutio pro foro conſcientiæ, committitur Confeſſario vt id expediat nullis teſtibus adhibitis, litteris ſtatim lacerandis & ſine compoſitione vllâ cum Datario.

Probatur 5. ex declarationibus Pontificum.

364. Probari poteſt 5. ex declarationibus Pontificum; nam Gutierrez ſupra refert Gregorium XIII. in quâdam Bullâ Regno Portugalliæ conceſſa declareſſâ abſolutionem à Cenſuris ab homine latis, vel ferendis, etiam ſatisfactâ parte, non valere, nec vlli prodeſſe in foro iudiciali, & Acoſta teſtatur in Bullâ iam expreſſè Summum Pontificem declaraſſe abſolutionem à Cenſuris ab homine latis, vel ferendis datam rigore Bullæ cruciatæ nemini in foro iudiciali prodeſſe: ſed eum tandiu excommucatum vbique & ab omnibus reputari debere: donec à ſuo Iudice abſolutionis beneficium meruerit obtinere.

Notant Gutierrez, & Acoſta.

365. Notant autem Gutierrez, & Acoſta Pontificem de Cenſuris ab homine ſolum dixiſſe, non valere pro foro iudiciali. Vnde colligunt, quod abſolutio excommunicationis à Iure factâ per Bullam etiam valebit pro foro iudiciali, ſi probetur datam fuiſſe præmiſſâ ſatisfactione partis læſæ: ad quod valet probatio illa, quam edduximus ex Nauarro in primâ opinione. Atque hâc ratione teſtatur Acoſta, ſe defendiſſe duos Presbyteros, qui ſe mutuò percuſſerant, & ſe iam reconciliatos fecerant abſolui per Bullam: poſtea verò accuſati fuerant à fiſcali in iudicio, quòd celebraſſent; atque adeò eſſent Irregulares. Iudex tamen ſententiâ definitiuâ pronuntiauit illos legitimè fuiſſe ebſolutos, ac proinde non incurriſſe Irregularitatem.

Rectè aduertit Auila.

366. Rectè autem advertit Auila infacitandus

tandus ſi ante abſolutionem per Bullam factam res deducta eſſet ad forum contenſioſum: tunc nullo modo poſſe licitè dari abſolutionem: niſi lis eſſet iam finita, vel in caſibus & cum cautelis poſitis à nobis dub. præcedenti.

Ex his duabus Sententijs probabilibus poſterior magis placet Authori.

367. Ex his duabus ſententijs omnino probabilibus hæc poſterior mihi magis placet dummodo temperetur iuxta doctrinam tradendam infrà aſſert. 2. & quidem ſatis mihi videtur clarè conſtare ex dictis pro ſecundâ ſententiâ mentem Pontificis in Bullâ Cruciatâ, aut priuilegijs non eſſe, vt abſolutio prædicta valeat pro foro contentioſo, etiamſi ipſe abſolutè, & ſine expreſſâ reſtitutione det facultatem. Ideò ſatisfactum puto primo, & ſecundo argumento primæ ſententiæ: neque enim priuilegium Principis eſt latè interpretandum, nec fauor ampliandus, quando id eſt contra tam manifeſtam ſententiam Pontificis! Placet autem meâ ſententiam ſequentibus aſſertiunibus declarare.

Aſſerendum 1.

368. Aſſero primò abſolutio data à Confeſſario ab Excommunicatione ab homine nominatim, vel ab excommunicatione à Iure deducta ad forum contentioſum in caſibus explicatis dub. præcedenti aſſertione. 3. & in eius corollarijs inde illatis, quando ſcilicet in foro contentioſo non poteſt à Iudice abſolutio obtineri: non valet pro foro iudiciali, & contentioſo, niſi in eo probetur ſufficienter cauſa rationabilis, & ſufficiens, quæ interuenerit. Non probatur autem ſufficienter per teſtimonium, ſeu dictum Confeſſarij, neque ipſius excommunicati, vt jam diximus explicantes ſecundam ſententiam. Dixi, *niſi in eo ſufficienter probetur*, quia, ſi ſufficienter poteſt probari, Iudex cogetur omnino ut abſoluat eum, vel certè declaret legitimè fuiſſe abſolutum per Confeſſarium, vt patet ex. c. *Odoardus* de *Solutionibus*. & ex alijs Iuribus.

Reſponſio ad verba Pij. V.

369. Nec contra hanc aſſertionem noſtram probant aliquid verba Pij. V. quæ pro ſe allegant Authores primæ ſententiæ; reſponderi enim poteſt dupliciter: primò cum Gutierrez ſenſum illorum verborum eſſe, quod niſi in rè ſatisfecerint parti læſæ quamuis in foro interiori poſſit abſolui, non poſſe in exteriori. Itaque non poterit admitti ad Sacramenta, neque ad officia Diuina in publico, & coram alijs: ſi tamen realiter parti ſatisfecerit, poterit ad effectum lucrandi Iubilæum coram alijs, quo tempore non poterit Iudex eum repellere, etiamſi exteriori contumaciæ erga Eccleſiam nondum ſatisfecerit, nec ſubierit pœnam à Iudice imponendam, neque ſoluerit ſtipendia Iudicii, Tabellioni, aut alijs officialibus. Noluit enim (inquit Gutierrez) parti læſæ Pontifex ſuo Indulto præiudicari: ſed tantum Iudici excomunicatori: quia, cùm Iudex habeat omnem ſuam Iuriſdictionem emanatam à Sede Apoſtolicâ, Iure optimo potuit ei in hoc caſu præiudicare, neque id facit in perpetuum, ſed pro illo paruo tempore, & ad effectum tantum lucrandi Iubilæum, motus, ſcilicet, ſuo feruentiſſimo zelo. Vnde addidit quod poſtea reincidat, niſi etiam Iudici, & Eccleſiæ ſatisfecerit.

Reſponſio Authoris ad verba Pontificia.

370. Si hæc reſponſio illius Authoris non placeat: reſpondeo ex meâ ſententiâ ſenſum verborum Pontificis eſſe, quod abſolutio illa data per Iubilæum, vel priuilegia non proſit excommunicato in foro Iudiciali: niſi ſatisfecerit tam parti læſæ, quàm Iudici: verba enim quæ ex Pontifice referuntur, non ſunt illa, *niſi parti ſatisfecerit*, ſed alia ampliora ſcilicet. *niſi ſatisfecerint ijs, propter quæ Cenſuræ in eos latæ fuerunt.* Excomunicatio autem lata fuit non ſolùm propter debitum parti: ſed maximè, & proximè propter contumaciam, & inobedientiam. Atque hoc modo declaratus hic Motus proprius idem prorſus continet quod Gregorius XIII. declarauit in ſuâ Bulla: niſi quod in Iubilæo addit Pius. V. quòd talis abſolutio data vtique pro foro tantum interiori, & pœnitentiali vt dixerat in verbis antecedentibus, adhuc non ſit perpetua: ſed pro illo tempore: & ad effectum dumtaxat lucrandi Iubilæum poſtea verò reincidat, quouſque plenè, & in re ſatisfaciat: reincidat autem in foro quidem exteriori, quamuis non ſit negligens: in interiori verò, ſi fuerit negligens, & non aliter: atque cum hoc vltimo addito intelligunt hunc Motum proprium, & hanc reincidentiam Rodriguez in Bullâ Cruciatâ. §. 9. num 58. Sed hoc vltimum de reincidentiâ; an, aut quomodo verum ſit examinabimus dub. ſequenti.

Ioann. de Dicaſtil. de Cenſur.

Aſſerendum 2.

371. Aſſero. 2. prædictâ abſolutio data à Cõfeſſario ei, qui fecit, quod in ſe eſt, neque potuit obtinere abſolutionem à Iudice, quamuis nullo modo illi proſit in foro exteriori contentioſo, aut iudiciali, vt declararunt prædicti Pontifices, & ratio naturalis dicat; prodeſſe nihilominus poteſt illi pro foro exteriori non iudiciali, de quo nec verbum vllum loquuti ſunt. Pontifices, vt patet ex verbis, quæ ex Pio V. refert Gutierrez, & ex Bullâ Cruciatâ; nam ad hoc, vt ſine vllo peccato, & ſine excommunicatione minori poſſint cum illo communicare alij fideles & admittere ad Sacramenta, & ſacrificium Miſſæ, ſufficiet teſtimonium Confeſſarij dicentis ſe eum abſoluiſſe propter impotentiam, vel aliam rationabilem cauſam, quando de oppoſitâ cauſâ non certò conſtat, & Parochus ſeu alij Sacerdotes, qui certi ſint de hoc, poterunt coram illis, qui ſciunt admittere illum ad Sacramenta, & communicare cum illo in humanis, & in Diuinis; Imò & Epiſcopus, alijque Iudices fori contentioſi poſſunt, ſi velint, etiam quoad forum exterius non iudiciale, communicare eius dictis, factis, & conuerſationi publicæ, & tractare ipſum, quaſi abſolutum, & diſſimulare eius excommunicationem; niſi pars læſa imploraret officium Iudicis in judicio, quia in eo caſu tenebitur Iudex iuridicè procedere; in quo iudiciali foro non ſufficiet ſolum teſtimonium confeſſarij; proinde pœnitens, niſi maiorem habeat probationem, cautè procedat.

Vt quis ſine vllo peccato poſſit cum cum Excommunicato communicare ſufficit teſtimonium Confeſſarij dicentis ſe ipſum abſoluiſſe propter impotentiam &c.

Hæc ſententia eſt. Nauarri.

372. Hæc ſententia hoc modo explicata eſt, ſine quidem Iudice ſententia Nauarri Conſ. 23. tit. de *Pœnit. & remiſſ.* quam etiam ſequitur Corduba in *Summâ*. quæſt. 26. puncto. 3. & Henriq. lib 7. cap. 13. num. 2. littera. *V.* & lib. 13. de *excom.* cap. 27. num. 5. littera. X. & Auila. p. 2. cap. 7. diſp. 3. dub. 12. §. *ex dictis ſequitur*. & in fine dubij. Hanc ſententiam multis rationibus probat Nauarrus ſuprà. Nobis ſufficiat primo, quod Pontifices in ſuis declarationibus

ſolum dixerint non prodeſſe talem abſolutionē in foro fori contentioſo, ſeu iudicario; non tamen dixerint abſolutè in foro exteriori. Secundo quod (vt notat Acoſta in Bullâ) non dixerit Pontifex quod in foro exteriori iudiciali erit excommunicatus; ſed, quod debet vbique & ab omnibus reputari excommunicatus; ac, ſi ſacerdos erat, debet abſtinere à celebratione. Quarè (inquit Acoſta,) debent maximè Iudices in ferendis ſententijs aduerſus eos, qui excommunicati ab homine ante Iudicis abſolutionem celebrarunt, temperate rigorem, ſi illis conſtiterit ante celebrationem virtute Bullæ Cruciatæ fuiſſe abſolutos, ſi quidem reipsâ non inciderunt in veram, ſed ſolùm in præſumptam Irregularitatem, imò (vt ait Henriquez ſuprà) in iſto caſu Iudex deberet eſſe benignus, & repellere Fiſcalis accuſationem. Quæ omnia Nauarrus probat, quia boni viri eſt nemini nocendo alicui prodeſſe, vel velle prodeſſe, argumento cap. 2. de *poſtulat.* atq; hâc de re latè & optimè tractat Maſcard. de *Probat.* tom. 1. concl. 12. & legi poſſunt alij, quos referemus in fine dubitationis. 35.

Addit Acoſta.

373. Addit Acoſta, quòd in caſu, quo Iudex excommunicator longiſſimè diſtet, videtur ſufficere abſolutio data, vt ſecurè, & tutò poſſit publicè cum alijs agere, & celebrare, aut intereſſe Diuinis, dummodò publicè intimetur talis abſolutio ijs, qui illius excommunicationis habebant notitiam, neque tenentur ſe præſentare pro contumaciâ tantùm præteritâ, primò, quia iam paret, & nulla ſequitur perturbatio, neque ſcandalum; quæ fuit ratio propter quam voluit Summus Pontifex, vt in foro exteriori proprio Iudici præſentetur. Secundò nam in hoc caſu idem eſt abeſſe proprium Iudicem, atque non eſſe. Tertiò quia non eſt credibile Pontificem fideles ſuos maximè pauperes tanto onere; & cum tanto rigore velle obligare, maximè, quando non ſequitur ſcandalum.

DVBITATIO. XVII.

An virtute Bullæ, vel alterius Priuilegij abſolutus de conſenſu partis, vel ſine illo cum cautione poßibili præſtitâ ſub onere ſatisfaciendi reincidat in excommunicationem, ſi, cùm poſtea poteſt, non ſatisfacit?

Prima Sententia affirmat reincidere.

374. PRima ſententia affirmat reincidere. Ita Corduba in *Summâ* qu. 20. puncto. 3. & 4. nam in illis videtur ſequi primam opinionem quam puncto 2. expoſuerat, & videntur tenere Suarius diſp. 7. ſect. 8. num. 24. referens pro eâ Vgolinum Tabula. 1. c. 16. §. 4. Huic etiam opinioni videtur fauere Couarrub. c. *Alma mater*. p. 2. §. 11. num. 6. in fine, quatenus. cap. *eos qui.* poſtea citandum extendit ad omnes excommunicatos à Iure, vel ab homine ſub onere ſatisfaciendi. Videtur etiam conſentire Rodriguez tom. 1. *Quæſtionum Regularium.* qu. 61. art. 6. quatenus aſſerit Confeſſarios electos per Bullam, & Mendicantes per ſua priuilegia poſſe abſoluere excommunicatos ab homine particulariter propter debitum de conſenſu partis ad reincidentiam, & pro certo tantum tempore, quo tranſacto reincidant: Atque hoc modo poſſe abſoluere inconſulto Iudice, & ſine eius conſenſu. Pro quâ ſententiâ citat Canoniſtas, quos tamen non puto loqui in iſto caſu.

Probat primo Corduba ex c. cui licet. de Regulis Iuris in 6.

375. Probat primò Corduba, quia cui conceditur maius conceditur minus ex. c. *cui licet.* de *Regulis Iuris.* in. 6. ſed per Iubilæa, Bullam Cruciatæ, & priuilegia Mendicantium conceditur facultas abſoluēdi in totum ſatisfactâ parte; ergo & facultas abſoluendi ad certum tantum tempus, ſeu ad reincidentiam, quod minus eſt.

Confirmatur.

376. Confirmatur, quia cui competit poteſtas abſoluendi, competit etiam poteſtas ligandi, cum vtrumque à Iuriſdictione pendeat, vt probat Gloſſ. *Celebris.* cap. *cum dilectus.* de *conſuetud.* ſed prædictis Confeſſarijs competit per priuilegia dicta poteſtas abſoluendi: ergo & ligandi.

Probat. 2. Corduba.

377. Probat. 2. Corduba, & Suarius, & Vaſquez de *Excommunicatione* dub. 18. ex. cap. *Eos qui.* §. *Idem ſtatuimus.* de *Sent. Excom.* in 6. vbi de omnibus abſolutis, etiam ab ipſo Pontifice, vel eius legato cum obligatione ſe præſentandi ſuis Ordinarijs, ſi cum primùm poſſint, non ſe præſentent, vel non ſatisfaciant, ſtatuit Pontifex quòd reincidant: ergo eâdem ratione reincidet abſolutus in noſtro caſu.

Probant 3. Vgolinus & Suarius.

378. Tertiò probant Vgolinus, & Suarius ex quibuſdam declarationibus Pontificum Pij. V. Gregorij XIII. & Sixti. V. in ſuis Iubilæis.

Probat. 4. Rodriguez.

379. Quarto probat Rodriguez; quia, cùm Iudex talem excommunicationem tulerit ad petitionem partis, id, quod pars concedit, & indulget, Cenſetur Iudex concedere, & indulgere.

Probatur 5.

380. Quintò probari poteſt; quia; niſi abſolutus reincideret poſteà quando culpabiliter negligens eſt, redundaret talis abſolutio in detrimentum creditorum, quibus incredibile eſt velle Pōtifices per prędicta indulta pręiudicare.

Secunda Sententia communis & probabilior.

381. Secunda ſententia communis, & longè probabilior eſt, quod abſoluti, ſiue de conſenſu partis, ſiue præſtitâ cautione ſatisfaciendi per Bullam Cruciatæ, vel per priuilegia mendicantium nullo modo reincidant in excommunicationem, etiamſi poſtea culpabiliter non ſatisfaciant. Ità Sotus in. 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. concluſ. 2. Nauarrus. cap. 27. numer. 15. & 277. Henriq. lib. 6. cap. 10. in fine littera. K. & lib. 7. cap. 28. litterā. R. num. 2. & lib. 13. cap. 20. num. 1. in fine. Sà verb. *excommunicationis abſolutio.* num. 9. Antonius Gomez *ſuper Bullam.* ad clauſulam 10. num. 27. qui citat Ioan. Gutierez allegat. 9. per totam Rodriguez *ſuper Bullam.* §. 9. n. 57. Auila p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 10. in fine. & dub. 14. Acoſta *ſuper Bullam.* q. 51.

Probatur hæc Sententia.

382. Probatur hæc ſententia, me quidem Iudice, efficaciter; quia per Bullam Cruciatam, & per priuilegia Mēdicantium tantum conceditur poteſtas abſoluta ad abſoluendum à Cenſurâ ſimpliciter; ergo Confeſſarius electus per illa non poteſt ad reincidentiam. Probo conſequentiam; quia plus eſt abſoluere ad reincidentiam, quam abſolutè abſoluere quoniam abſoluere ad reincidentiam inuoluit poteſtatem

excom-

excommunicandi in caſu reincidentiæ, Confeſſario verò per Bullam, & per dicta Priuilegia nulla datur poteſtas excommunicandi, ergo neque abſoluendi ad reincidentiam.

Confirmatur. 383. Confirmatur hoc ex cap. *Ad reprimendam de Officio Ordin.* vbi requiritur noua ſententia, quando abſolutus erat eum obligatione ſatiſfaciendi. Confirmatur ſecundò ex. cap. *ad hæc.* de *Reſcriptis,* & adhuc expreſſiùs ex. cap. *ſuper eo.* de *officio Delegati* Ex quibus patet, quod hæc priuilegia ſtrictè ſunt interpretanda, & reſtringenda ad id, quod expreſsè conceditur.

Dices. 384. Dicet tamen aliquis talem ſic abſolutum ſaltem reincidere per Ius commune Canonicum, vel per ſententiam Pontifices declaratam ab ipſis. *Reſp.* Reſpondetur negando etiam ex hoc capite reincidere, vt patebit ex ſolutione argumentorum, præſertim ſecundi, & tertij.

Ad primum argumentũ Reſp. 385. Ad primum igitur argumentum reſpondetur concedendo Maiorem, & minorem, negando verò conſequentiam; & ad probationem negando eſſe plus abſoluere abſolutè, & in perpetuum, quàm abſoluere ad reincidentiam, quia (vt diximus) hæc abſolutio ad reincidentiam inuoluit etiam poteſtatem excommunicandi, quæ nullo modo datur per Bullam, delegatus autem nihil habet, niſi, quod ei conceditur.

Ad Confirmationem Reſp. 386. Ad confirmationem reſpondetur quod loquendo de habente poteſtatem Ordinariam vera eſt maior, non verò de habente delegatam, qualem habent prædicti Confeſſarij, quia delegatus non habet; niſi, quod ei datur.

Ad Secundum argumentum. 387. Ad ſecundum argumentum reſpondetur in c. *Eos, qui* tantum prædictum abſolutum à Papa, vel ab eius Legato cum obligatione ſatisfaciendi iniuriam paſſis, ſi cùm poſſit, non ſatisfaciat, reincidere. Vnde (vt expreſsè notant Caietan. verb. *Excom.* ca. 69. & Nauarrus c. 27. n. 153.) Textus ille in eâ ſecundâ eius parte, vbi loquitur de abſolutis cum obligatione ſatisfaciendi parti læſæ, tantùm loquitur de abſolutis à Papa, vel eius legato, quia hi tantum reincident ex vi huius Textus; non verò reincident, qui ſub obligatione, de quâ agimus abſoluuntur à delegato Papæ, vel ab Epiſcopo, vel ab alijs; per legâtum autem (vt ait Nauarrus) intelligitur Nuntius Papæ, & qui mittitur generaliter ad omnes cauſas alicuius Prouinciæ. Vnde Confeſſarius electus per Bullam: aut priuilegia, non legatus, ſed delegatus eſt ad cauſas ſpeciales. Cui doctrinæ Caietani, & Nauarri fauet c. *Ad reprimendam de offic. ordin.* eandemq; ſententiam ſequitur cum alijs; quos citat Henriquez lib. 3. c. 29. litera *V.* in Gloſſ.

Ad tertium argumentum. Reſp. 388. Ad tertium argumentum ductum ex declarationibus Pontificum neminem video reſpondere: niſi Henriquez in priori loco citatus qui in Gloſſa reſpondet ignorantiam harum declarationum excuſare, ne ſic abſoluti reincidant. Item ait ſolùm videri duraſſe eorum declarationem pro tempore horum Pontificum, & non amphùs.

Hæ reſponſiones non ſatiſfaciunt authori. 389. Mihi tamen hæ reſponſiones non ſatiſfaciunt; quia ignorantia ſolùm excuſat inuincibiliter neſcientes; nõ verò ſcientes, aut vincibiliter ignorantes; maximè cùm hoc omnes Confeſſarij teneantur ſcire, & ſaltem cum dubitans, diligentiam adhibere. Secundæ verò reſponſioni obſtant verba Pij V. quæ *dub. præcedenti* ex Gutierrez attulimus; ait enim Pontifex, ſe id declarare pro omnibus ſimilibus conceſſionibus in præteritum emanatis, & in futurum à Sede Apoſtalica emanandis, & ob id à compilatore Motuum propriorum ponitur iſtud Iubilæum inter motus proprios huius Põtificis, vt fatetur ipſe compilator, & refert Gutierez.

390. Reſpõdetur ergo perſimiles conceſſiones ſolùm intelligi cõceſſiones factas per Iubilæa, in quibus facultas abſoluendi Cenſuris ſolùm conceditur ad effectum lucrandi Iubilæum, & pro illo tantùm tempore. Vnde illo effectu conſequuto, ſtatim reincidunt; quod verum eſſet ex ipſo Iure communi, etiamſi Pontifices non declaraſſent: quia hæc poteſtas non operatur vltra intentionem illam concedentis, vt patet ex multis Bullis Pontificum, in quibus eſſe ſolet illud genus abſolutionis, de quo diximus in præcedentibus, dum conferunt aliquam gratiam, v.g. benenefìcia, & abſoluunt beneficiarium à quacumque Cenſura ad effectuum tantum collationis. Et patet etiam ex c. *veniens* 2. de *Teſtibus.* vbi habetur, quod Iudex Eccleſiaſticus alicuius cauſæ particularis poteſt abſoluere aliquem ab Excommunicatione ſolùm, vt in eâ ferat teſtimonium, quando aliud ſufficiens haberi non poteſt. Vbi Abbas a. 18. & alij Canoniſtæ docent ſtatim reincidere; quod etiam docet Nauarrus c. *Ita quorumdam de Iudic.* Notab. 51. n. 18. & Vgolinus tabul. 1. c. 4. §. vltimo n. 58. Imò (vt doctè probat Suarius de *Cenſur.* diſp. 7. ſect. 8. n. 22.) in eandem excommunicationem reincidit ſine nouâ ſententia, & ſine nouâ contumacia, ſed propter ſolam præteritam, in quâ illa excommunicatio fundata fuit. *Reſponſio authoris.*

391. Non ſunt autem ſimiles conceſſiones, quæ habentur in Bullâ Cruciatâ, & in Priuilegijs Mendicantium, vbi poteſtas abſoluendi abſolutè conceditur & in fauorem animarum & ex fine, qui ſemper durat, ſcilicèt, vt poſſint abſolui à peccatis ablato impedimento Cenſuræ, & vt cõſtitutæ in ſtatu gratiæ non careant ſuffragijs Eccleſiæ, ſaltèm quoad Deum & in foro conſcientiæ. Quam doctrinam videtur ſequi Auila *p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 4.* & clariùs Gutierrez *dicto c. 2. in fine tomo 5. Quæſtionum Canonicar.*

392. Ad quartum argumentum factum à Rodriguez reſpondeo primò Hoſtienſem, Ioan. Andr. & alios Canoniſtas; quos ipſe retulit, non loqui in caſu noſtri dubij, quando videlicet excommunicatus abſoluitur à delegato de conſenſu partis ad reincidentiam; ſed in caſu, quo debitor nondum incurrerat excommunicationem; impoſitum verò erat illi præceptum ab ordinario, vt intra menſem ſatiſfaceret ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ, & pars ſine conſenſu Iudicis ante incurſam excommunicationem prorogat illi terminum concedens illi inducias vnius hebdomadæ ſine conſenſu Iudicis, tunc enim (aiunt Canoniſtæ) in eâ hebdomada non erit excommunicatus; Quâ de re nos etiam diximus *diſp.* 2. dub. 25. nu. 364. pro quâ ſententia alios retulimus, & ſequuti *Reſponſio ad argumentũ Rodriguez*

ſumus. Tractata verò hebdomada incidet in excommunicationem, & ibidem probauimus.

Docent Canoniſtæ.

393. Idem docent prædicti Canoniſtæ vt refert Antonius Gomez ſuper Bullam Cruciatam clauſulâ 10. n. 26. quando abſolutus erat ille excommunicatus à ſua ordinaria per vnum tantum menſem ad reincidentiam, vt eo tranſacto reincidat, & pars ſine conſenſu Iudicis prorogat illi vnam hebdomadam; eſt enim eadem ratio, quæ in priori caſu.

Contra hāc opinionē docent Abbas Felinus & alij Canoniſtæ.

394. Contra hanc verò opinionem, quod ſcilicèt nunquam reincidat, docet Abbas Felinus, & alij Canoniſtæ, quos retulerat Gomez n. 25. cum quibus ſentiunt Syluest. Nauarrus, & alij Summiſtæ, vt diximus *diſp. 2. dub. 17. §. Quæret tamen aliquis nu.* 226. & ſequentibus, ex contrario ſcilicèt fundamento; quia non præſumitur voluntas Iudicis, vt poſt tranſactum ſecundum terminum à ſolâ parte prorogatum ipſo Iudice inconſulto incurrat. Cuius oppoſitum nos ibi probauimus. Habemus ergo ex his nullum ex Authoribus quos citat Rodriguez *in 4. argumento*, cui reſpondemus, loqui in noſtro caſu; quod ipſe etiam procul dubium vidit; ſed ipſe ſumpſit argumentum ab illâ opinione priori; nam, ſi illa vera eſt, vel ſaltem probabilis, etiam verum erit, vel ſaltem probabile, quod eodem modo in noſtro caſu abſolutus per Bullam, vel Priuilegia Mendicantium de conſenſu partis pro determinato tempore reincidat illo tranſacto. & ſimiliter abſolutus cum cautione ſub obligatione ſatisfaciendi reincidat, cùm primùm fuerit culpabiliter negligens ex voluntate præſumptâ Iudicis, iuxta illud, quod ex ipſo, & alijs retulimus loco notato.

Reſpondetur Secundò.

395. Reſpondetur tamen ſecundò, etiamſi vera eſſet prior illa opinio, non inde ſequi, idē fore dicendum in noſtro caſu; eſt enim latum diſcrimen inter vtrumque, vt optimè docet Suarius *diſp. illa 7. ſect. 8. n. 22 & 23.* nam longè diuerſum eſt præceptum ſatisfaciendi de futuro intra certum tempus ſub pœnâ Cenſuræ ipſo facto incurrendæ, & Cenſuram iam eſſe contractam; in priori enim caſu (qui proprius eſt caſus illius opinionis, ſi pars in cuius gratiam Cenſura conceditur, conſentiat, & differat tempus ſolutionis, id ſatis erit, vt non incurratur Cenſura, etiamſi nullus exerceatur actus Iuriſdictionis; nam ſatis eſt, quòd materia præcepti, ex cuius tranſgreſſione pēdet Cēſura ita mutetur, vt præceptum pro eo tempore non obliget, (ſicut mutaretur in eodem caſu materia iuramenti ſi iuraſſet tranſacto illo tempore ſoluere debitum) nam hoc ipſo ceſſat contumacia, ideoque illo tempore non cenſetur eſſe tranſgreſſio: elapſo verò tempore à creditore prorogato, iam adeſt tranſgreſſio; quia præceptum erat negatiuum non differendi ſolutionem vltra tempus conceſſum; atque adeò tranſacto illo ſpatio obligat ſemper, & pro ſemper. Vnde incurritur Cenſura annexa tali tranſgreſſioni per expreſſam voluntatem Iudicis. In ſecundo verò caſu Cenſuræ contractæ, de quo nos loquimur, non ſufficit ſola partium concordia, vt tollatur Cenſura, ſed omnino eſt neceſſarium exercere actum Iuriſdictionis, ſcilicet abſolutionis, vt tolleratur, & impoſitionis Cenſuræ vt poſtea reincidat. Cùm autem Confeſſarius electus tantum habeat poteſtatem abſoluendi non autem ferendi Cenſuram, non poteſt abſoluere ad reincidentiam, licèt poſſit abſolutè abſoluere.

Præſumpta voluntas Iudicis non ſufficit neq; ad tollendā neq; ad ferendam Cenſuram.

396. Præſumpta autem voluntas Iudicis nullo modo ſufficit neque ad tollendam, neque ad ferendam Cenſuram, imò neque voluntas ipſa actualis, & expreſſa, ſi ſit merè interior, & nō ſufficienter exterius manifeſtata, vt probauimus loco citato. Vnde opiniones illæ non ſunt fundandæ præſumptâ voluntate ſed in expreſſâ, & manifeſtatâ exterius.

Reſponſio ad quintum argumentū.

397. Ad quintum argumentùm reſpondetur Pontifices poſſe, & debere potiùs pijſſimè proſpicere bono animarum ſpirituali, quàm temporali corporum; maius tamen bonum commune eſſe, quod ſequitur animabus debitorum ex prædicta abſolutione, quàm ſit temporale commodum creditorum ex negatione talis abſolutionis, maximè cùm abſolutio non detur; niſi facientibus, quod in ſe eſt, quos non vult pia mater Eccleſia tenere ligatos. Accedit quòd adhuc illis non datur abſolutio; niſi cum cautione ſaltem iuratoriâ. Vnde remanent ſatis obſtricti. Vlteriùs nulla fit creditoribus iniuria, quia pro damnis temporalibus non vult Eccleſia, vt feratur excommunicatio; niſi rarò, &, quando alia remedia non ſuppetunt. Sicut ergo à principio potuit Iudex non excommunicare, ſed alijs remedijs vti ſine vllà iniuriâ partis, quæ poſtulabat Cenſuram ferri; ita poſtea, ſine vllâ iniuriâ poteſt imò, & debet tollere excommunicationem, quando debitor iam paret, & facit, quod poteſt. Prudentiſſimè autem hoc committitur Confeſſario pro foro conſcientiæ, quia in foro contentioſo ſæpe non poteſt miſer debitor obtinere abſolutionem, vel ex defectu probationis, vel ob paupertatem, quando expenſæ ſunt faciendæ. Ex traditâ iam doctrinâ pro ſecunda opinione placet noſtram ſententiam ſequentibus aſſertionibus declarare, quæ, ni fallor pro re morali, & praxi in negotio abſolutionis ad reincidentiam notatu dignæ ſunt.

Facientes quod in ſe eſt non vult Eccleſia tenere ligatos.

Prima aſſertio.

398. Prima aſſertio. Quoties quis abſoluitur abſolutè, ſiue à ſuo Iudice, ſiue à Confeſſario delegato cum cautione, & obligatione ſatiſfaciendi, etiamſi poſtea culpabiliter non ſatiſfaciat, nullo modo reincidet; niſi de nouo excommunicetur ab habente poteſtatem, Ratio eſt quia (vt ſupponimus) abſolutio non fuit data limitatè ad aliquam effectum, neque ad certum tantum tempus, neque cum expreſſione reincidentiæ & c. *eo, qui de ſent. excom.* in 6. (vt patet ex reſponſione ad ſecundum ſuprà datâ) tantum loquitur de abſolutis ab ipſo Pontifice, vel ab eius Nuntio cum obligatione ſatiſfaciendi, vel comparendi; de ijs enim verum eſt, quod reincident, etiamſi abſolutè fuerint abſoluti ſine vllà mentione reincidentiæ, vt explicatum eſt; tamen, vt incurrant, neceſſaria eſt noua culpa, vt patet ex ipſo Textu. Quæ ſententia eſt communis Auctorum, vt conſtat ex Couarrub. c. *Alma, p. 1. §. 11.* numero 6. & apertè colligitur ex c. *Ad reprimendam de officio Ordin.*

Ratio aſſertio.

399. Secunda aſſertio. Omnis excommunicatus, qui ob imminens periculum mortis, vel ob aliud

aliud legitimum impedimentum abſoluitur ab eo, qui ceſſante impedimento, non poterat eum abſoluere, reincidet poſtea ſi cum poteſt non ſe præſentat ſuo ſuperiori, à quo erat abſoluendus. Habetur in *c. eos, qui de ſent. excom.* in 6. & in aliis Iuribus iuxta dicta ſuprà dub. 11. 5. *Tertia ergo conditio*, & ſequentibus & docent omnes Auctores, vt ſæpe notauimus iuxta dicta Tract. 8. de *Panit.* diſp. 11. dub. 14.

Tertia aſſertio.

400. Tertia aſſertio Abſolutus per Bullam Cruciatam vel per priuilegia Mendicantium cū cautione, & obligatione ſatisfaciendi non reincidet, etiamſi poſtea culpabiliter omittat ſatisfactionem; patet ex iis, quæ diximus pro ſecunda opinione; quam aſſertionem veriſſimam puto; etiamſi de conſenſu partis expreſsè fuerit abſolutus ad reincidentiam pro tempore aliquo determinato. Ita expreſsè docent Sotus, Henriquez, Rodriguez, Gomez, Acoſta, Auila ſuprà citati in ſecunda opinione. Atque inde rectè colligit Auila, quod Confeſſarius non debeat ſic abſoluere ad petitionem partis, niſi prius admoneat partem, quod non reincidet; alioquin deciperet partem; quod maximè puto verum, quando alioquin pars non conſentiret in abſolutionem, niſi putaret fore, vt reincideret. Aduertit etiam Auila rectè, quòd neque Epiſcopus ipſe, ſeu Vicarius, aut Prouiſor eius poteſt per Bullam Cruciatam abſoluere percuſſorem Clerici cum obligatione ſatisfaciendi ad reincidentiam in excommunicationem reſeruatam Papæ; poterit tamen ad reincidentiam ita, vt reincidat in excommunicationem, quam ex tunc ipſe ferat, nempe, quia ad hoc habet poteſtatem, & Iuriſdictionem ex ſuo munere Epiſcopi, vel Vicarii; non tamen ad illud, in quo ſolùm eſt delegatus electus.

Rectè colligit Auila.

Aduertit deinde rectè Auila.

Quarta aſſertio.

401. Quarta aſſertio. Per Iubilæa concedentia Confeſſariis ad effectum dumtaxat conſequendi Iubilæum benè poſſunt abſolui ad reincidentiam, imò non poſſunt aliter abſolui. Patet hæc aſſertio ex dictis ad tertium argumentum, & ex declaratione Pii. V. in eodem tertio argumento relatâ.

Patet & hæc aſſertio ex declaratione Pij V.

Quinta aſſertio.

402. Quinta aſſertio, ſi abſolutio detur ad aliquem tantum actum, vel effectum determinatum, vel pro aliquo tempore determinato independenter ab omni conditione, vel actione ipſius abſoluti ab ipſo præſtandâ; tunc tranſacto illo tempore, & conſummato tali actu, & effectu ſtatim ſine nouâ culpâ, ſed propter priorem contumaciam incurritur excommunicatio eadem, quæ prius fuerat. Ratio eſt; quia ea fuit expreſſa intentio abſoluentis, ſecùs illa abſolutio non eſſet limitata ad tempus, vel actum, ſeu effectum determinatum duntaxat; vt bene probat Suar. diſp. illa 7. ſect. 8. numero 21. atque ita poſſe fieri abſolutionem probauerat. numero 18. & 19. Hæc aſſertio eſt contra Authores infrà citandos ſequenti aſſertione.

Ratio aſſertionis.

403. Talis eſt abſolutio, quæ datur in Iubilæis, & quæ habetur in *c. veniens*, & 2. de *teſtibus* & quæ ſolet dari in Bullis Pontificiis *ad effectum præſentium duntaxat conſequendum* vt contingit in collatione beneficii imò (vt iam alibi notauimus) credo in his non tolli excommunicationem quoad alios effectus, ſed tantum, quoad inhabilitatem ad recipiendum Beneficium vel aliquem aliud effectum litterarum Apoſtolicarum, in quibus ad talem effectum dicitur abſolui; ſolùm enim conceditur, vt poſſit licitè & validè talem effectum obtinere; quoad reliquos verò effectus manet excommunicatio. Si verò abſolutio detur, vt ſimpliciter valeat, & perpetua ſit ſub conditione tamen ſatisfaciendi, vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo tranſacto, & non impletâ conditione iterum incidatur in Cenſuram, Philoſophandum eſt iuxta ſequentem aſſertionem.

Sexta aſſertio.

404. Sexta aſſertio. Tranſacto iſto tempore, & non impleta conditione ob culpam debitoris incidit talis debitor in excommunicationem; cuius abſolutio lata erat ſub conditione ſatisfaciendi ad reincidentiam; ſi non ſatisfaceret. Si verò ſine culpâ debitoris ob impotentiā, vel aliam cauſam non impletur conditio, licèt in foro exteriori reincidat, & reputetur excommunicatus, & ipſe ſe debeat, vt talis gerere; in foro tamen conſcientiæ, & quoad Deum non reincidet. Ita docent tàm in caſu quintæ aſſertionis, quàm in hoc Sextæ Corduba in *Summâ*, q. 20. puncto 3. Rodriguez in Bullâ, §. 9. numero 58. Henriquez lib. 13. cap. 29. numero 3. in Gloſſa litteræ *V.* Auila, 2. p. c. 7. diſp 3. dub. 14. concluſ. 1. citans Bannez & alios, qui inde probant; quia excommunicatio reipsâ, & coram Deo nulla incurritur ſine contumaciâ: ergo nec poteſt homo reincidere in illam; niſi reincidat in contumaciam.

Ratio aſſertionis.

Ratio hæc eſt inefficax

405 Hæc tamen ratio parum efficax eſt; facile enim negari poteſt conſequentia; quia, quamuis numquam excommunicatio de nouo cōtrahi poſſit ſine reali, & verâ cōtumacia ſicut re verâ non incurrit excommunicationem, qui non eſt ſoluendo, quantumuis præceptum ſoluendi ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſit impoſitum; tamen poſt contractam excommunicationem; ſicut ſemper manet in excommunicatione, etiamſi factus ſit impotens ad ſoluendum, & etiamſi habeat contritionem, & à contumaciâ recedat; excommunicatio enim non ceſſat; niſi tollatur per abſolutionem; Ita quando tollitur, non abſolutè, & pro omni tempore; ſed ſub conditione ſoluendi intrà præfixum, & determinatum tempus; poſſet quis in illam reincidere non ſoluendo, etiam ob impotentiam, & ſine nouâ culpâ, propter culpam præteritam; ſi enim Iudex velit tantum hoc modo abſoluere, procul dubio poteſt; & tunc ſine nouâ culpâ reincidet; quia ſicut poſſet omnino, & abſolutè non abſoluere præſertim, ſi impotentia non eſſet probata in foro Iudiciali; ita poſſet abſoluere pro certo tempore ſub illâ conditione ita, vt conditione non ſequutâ, etiamſi ne culpâ debitoris, reincidat. Imò, quòd de facto habeat illam intentionem Iudex, & quòd ſine nouâ culpâ reincidat debitor, etiam in hoc caſu ſextæ aſſertionis noſtræ docet Suarius citatâ ſect. 8. numero 27. & probat primò, quia conditio poſita talis eſt vt ſine culpâ omitti poſſit, & in modo, vel verbis, quibus ponitur, non indicatur vllus reſpectus ad nouam culpam negligentiæ. Probat ſecundò quia hic modus abſoluendi ad reincidentiā communiter fit ex conſenſu partis læſæ; quæ tamen non conſentit, niſi iſto modo detur abſolutio, & alio modo non conſentiret;

Excom. non ceſſat niſi tollatur per abſolutionē.

quia vergeret in eius præiudicium: ergo nec Iudex alio modo intendit abſoluere. Tertiò, quia quando ſuperior alio modo abſoluere intendit cum reſpectu ad culpam, id ſolet explicari in conditione, quæ ponitur non determinando tempus; ſed hoc modo; *ſi cùm primùm poſſis, non ſatisfeceris, & cùm parueris, &c. reincidas*, vt patet ex c. *eos qui de ſententiâ excom.* in 6. & ex alijs Iuribus, quare in iſto caſu (ait Suarius) ante lapſum præfixum terminum recurrendum eſt ad ipſum Iudicem, & petenda abſolutio ſimpliciter, vel ſaltem dilatio termini, quam ille in conſcientiâ tenebitur concedere, ſi ſufficienter probetur impotentia ſoluendi; ſi autem non concedat, recurrendum erit ad Superiorem, quia aliàs non poterit euitari Cenſura, ſicut Cenſura ſemel contracta non tollitur ſine abſolutione, etiamſi iniuſtè negetur.

Differentia quæ eſt inter caſum quintæ & ſextæ aſſertionis.

406. Ego nihilominus eam agnoſco differẽtiã inter caſum quintæ, & ſextæ aſſertionis, quod in caſu quintæ intentio Iudicis eſt expreſſa, quia ſolùm tollitur excõmunicatio ad aliquem effectum, vel actum, vt ſtatim ſine vllâ conditione pendente à voluntate ipſius excommunicati reincidatur; at verò in caſu ſextæ aſſertionis non eſt expreſſa intenſio Iudicis cùm reincidentia ipſa ponatur dependenter ab aliquo faciendo, vel omittendo per ipſum excommunicatum; & quamuis non explicetur an culpabiliter requiratur, vel inculpabiliter illud faciendum, vel omittendum; ſemper nihilominus de Iudice præſumendum eſt potiùs velle ſe accommodare intentioni Eccleſiæ, quàm partis, & potiùs velle, quod Eccleſia vult, quàm quod pars ipſa: omnino autem credendum eſt piam Matrem Eccleſiam non velle filios ſuos ſine contumaciâ, & culpâ eſſe ligatos tam graui pœnâ, quanta eſt excommunicatio, quæ tot, ac tanta detrimenta ſpiritualia affert in animam, & potius velle proſpicere bono animarum quam commodis temporalibus aliorum. Ex quo patet probabilitas ſextæ aſſertionis, non negatâ maximâ probabilitate ſententiæ Suarij, qui eodem modo philoſophatur, vt vidimus in caſu ſextę aſſertionis; atque in caſu quintæ.

DVBITATIO XVIII.

An per Bullam Cruciatam, aut per Priuilegia Mendicantium poſſit quis abſolui ab excommunicatione extra confeſſionem? & in vniuerſum an abſolutio Cenſuræ valeat extra Confeſſionem?

407. Idcò præcipuè quærimus per Bullam, aut Priuilegia, quia quando Confeſſor abſoluit tanquam habens iuriſdictionem ordinariam poteſt hoc facere extra confeſſionem; imò qui ad id habet facultatem delegatam ex commiſſione Iudicis etiam id poteſt extra confeſſionem, dummodo non reſtringitur ad ipſam Confeſſionem, facultas enim abſolutè, & generaliter data ſine reſtrictione ad forum confeſſionis non eſt reſtringenda ad illud forum; ſicut è contra habens facultatem limitatam abſoluendi tantum in Sacramentali confeſſione, ſeu confeſſione diligenter auditâ, ut communiter datũ in Iubilæis, non poteſt abſolutionem conferre extra Confeſſionem; omnis enim facultas, & iuriſdictio commiſſa exercenda eſt iuxta voluntatem committentis. Ita Vaſquez de *Excommunic.* dub. 20. n. 9. Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 36. Filliucius Tract. 11. c. 9. quæſito 8. n. 294. & alij communiter.

408. Quod ſi daretur caſus, in quo quis habens facultatem abſoluendi ſolùm in ſacramentali confeſſione à Cenſuris, & collatâ abſolutione Cenſurarum moreretur, vel vocẽ amitteret, aut caſu moreretur pœnitens ante impenſam abſolutionem peccatorum, valida eſſet abſolutio Cenſuræ. Nam abſolutio data fuiſſet ſimpliciter, & abſolutè à confeſſario habente intentionem abſoluendi etiam à peccatis vt ſupponitur in caſu. Ita Suarius loco citato Henriquez lib. 2. c. 30. n. 6. & alij apud Sanchez lib. 8. de Matrimonio diſp. 15. n. 25. & diſp. 34. n. 30. vbi addit (quamuis in contrarium ſentiant Vaſquez & Filliucius loco citato, Nauarr. c. 26. n. 31. & alij) probabile eſſe abſolutionem Cenſurarum valere extra confeſſionem, quamuis in conceſſione facultatis dicatur *auditis confeſſionibus abſoluantur à peccatis & Cenſuris annexis.* Illa enim particula *auditis confeſſionibus* refertur ad abſolutionem à peccatis. Quod etiam probabile cenſet Coninc diſp. 14. dub. 16. n. 253. & probabile mihi videtur.

Parochus poteſt extra confeſſionem abſoluere ab excommunicatione non reſeruata.

409. Ex dictis habemus Parochum poſſe extra Confeſſionem abſoluere ab excommunicatione non reſeruatâ, quia eius Iuriſdictio eſt ordinaria. Ita præter citatos docet Rodriguez *in Bullam* §. 9. n. 54. citans Syluestrum, & alios. Auila p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 13. qui addit ab excommunicatione minori quemcumque poſſe abſolui extra Confeſſionem.

Dubium.

410. Sed antequã ad priuilegia particularia deſcẽdo, generaliter examinare oportet an habens facultatem abſoluendi à Cenſuris in foro conſcientiæ poſſit illarum abſolutionem impendere extra Confeſſionem, etiamſi non abſoluat à peccatis?

Reſponſio vera.

411. Aliqui ſentiunt non poſſe, & aliqui id videntur ſupponere, confundentes forum cõſciẽtię & forũ Sacramentale. Oppoſitũ tamen eſt verũ, & communiter receptum. Ita Sanchez in ſimili de diſpoſitione facienda in foro conſcientiæ lib. 8. de *Matrim.* diſp. 34. n. 29 & Praxis Neapolitana c. 66. n. 18. Auila 2. p. 7. diſp. 3. dub. 13. Henriquez, dub. 7. c. 13. n. 2. Suar. de *Religione* tomo 2. Tract. 6. lib 6. c. 16. n. 4. Rodriguez tomo 1. Regularium q. 20. art. 7. Coninc. diſp. 14. dub. 16. n. 252. & 253. & alij. Qui omnes expreſſè concedunt, quoties non exprimitur in facultate abſoluendi reſtrictio quod tantum vt in foro Sacramentali, valere abſolutionem Cenſuræ, etiamſi non ſit in foro Pœnitentiæ.

Forum conſcientiæ & Sacramentale diſtinguuntur.

Ratio eſt quia forum conſcientiæ non neceſſariò includit forum Sacramentale; ſunt enim diſtincta hæc duo; nam actus fori conſcientiæ exerceri poteſt extra forum Sacramentalis Pœnitentiæ; illud enim cenſetur fieri in foro conſcientiæ, quod fit ſecretò, & vt non valeat in foro externo; ſed tantum coram Deo, vt fatetur

Nauar.

Nauarrus lib. 5. tit. de *ſentent. Excomm.* conſ. 15. ad 2. q. & probat manifeſtè ſtylus, & vſus Curiæ Romanæ, vbi Pœnitentiarij frequẽter abſoluunt ſine litteris à Cenſuris extra Confeſſionem per facultatem ſibi factã à ſummo Pœnitentiario ad abſoluendum tantum in foro conſcientiæ, & etiam Epiſcopi abſoluunt extra Sacramentum Pœnitentiæ à Cenſuris occultis Pontifici reſeruatis per facultatem factam à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de *reformatione.* Legantur Sanchez, & Auila locis citatis, vbi alios plures referunt pro hac ſententiâ.

Dubitatio 2.

412. Dubitari autem poteſt an habens facultatem abſoluendi in foro Pœnitentiæ poſſit abſoluere Sacramentalem Confeſſionem, quoties abſolutio cadit ſuprà materiam, ad quam per ſe non requiritur abſolutio Sacramentalis?

Reſp. multi probabiliter.

413. Affirmant multi ſatis probabiliter, cùm non intelligatur reſtrictio præciſſe ex illis verbis conceſſionis talis facultatis in foro Pœnitentiæ. Ratio verò præcipua eſſe poteſt; quia forum Pœnitentiæ tantum videtur requiri, quatenus materia ipſa, circa quã eſt ea facultas inuoluit alioquin materiã neceſſariam Confeſſionis; ſi tamẽ illã non inuoluat credi poteſt non ita eſſe eam conditionem requiſitam à concedente facultatem (niſi aliter exprimat) vt, *niſi confeſſio Sacramentalis fiat, abſolutio non valeat.* Ita docet Tabiena verb. *Abſolutio*, 2. quæſito 4. numero 7. Suarius lib 8. de *legibus*, cap. 6. numero 16. vbi ait non eſſe limitandum ad Sacramentum Pœnitentiæ, niſi vbi, vel abſolutio Sacramentalis per ſe fuerit neceſſaria, vt in priuilegio obtinendi abſolutionem à reſeruatis, vel vbi verba Indulti id manifeſtè explicauerint; nec ſatis erit quòd executio Indulti committatur *Sacerdoti*; imò nec, ſi dicat committatur *Sacerdoti Confeſſori*, quia id totum eſt nomen officij, & muneris, non actualis exercitij, ita, ut ex vi illorũ verborum requiratur quidem perſona talis, vt eligi poſſit in Confeſſorem; non verò, vt actu Confeſſionem audiat. Legatur idem Suarius à numero 14. vſque ad finem capitis, maximè numero 15. vbi rectè docet inter forum conſcientiæ & pœnitentiæ ſolam hanc differentiam conſtituendam videri, quòd forum conſcientiæ per ſe non ſupponat culpam, nec ordinetur ad remittendum, vel vindicandum aliquem defectum, & aliquod vinculum apud Deum; forum autem Pœnitentiæ dicitur in ordine ad tollendum aliquod vinculum, vel malum apud Deum ſiue illud tollatur per proprium Sacramentum Pœnitentiæ, ſiue per alios actus oſtenſiuos, aut inflictiuos Pœnitentiæ. Vnde iuxta Suarium hæc vox *Pœnitentia*, quando dicitur *in foro Pœnitentiæ*, non reſtringenda eſt ad ſolũ Sacramentum, cùm iuxta verborum proprietatem etiam Pœnitentia appelletur alia, quæ fieri ſolet extra Sacramentum. Ex quo etiam fit quòd licèt dicatur in facultate, ſeu Bullã abſoluas, à tali Cenſurã *in foro conſcientiæ iniunctâ ſalutari Pœnitentiâ*, ſicut dicitur in loco citato Tridentini, idem ſit, ac dicere *abſoluas in foro Pœnitentiæ, vel Pœnitentiali.*

In Priuilegijs Bullæ Cruciatæ & Religionũ

414. Iam verò deſcendendo ad Priuilegia Bullæ Cruciatæ, & Religionum, adhuc in eis non conſentiunt Auctores. Prima ergo ſententia negat abſolutionem conferri poſſe extra Sacramentum Confeſſionis. Ita Nauarrus. cap. 26 numero 31. & lib. 5. tit. de *ſent. Excom.* conſ. 28. ad 4. q. Corduba in *Summa* q. 19. & 187. Rodriguez in Bulla §. 9. numero 54. dicto 5. & ſic putat declaratum eſſe à Pio V. eo quod dixerit *in foro tantum conſcientiæ, non verò contentioſo*, & ſimilia verba; refertque Couarrubiam; ſed immeritò; docet enim oppoſitum Suarius diſp. 7. de *Cenſuris* ſect. 5. numero 36. etiam negat per Bullam Cruciatam poſſe abſolui extra Sacramentalem Confeſſionem; imò aliter collatam abſolutionem videtur ſentire non valere, vbi omnino videtur ſibi contrarius; nam loco citato de legibus, numero 5. & 16. expreſsè dicit per illa verba *in foro Pœnitentiæ* non explicari, an ſit tollendum vinculum in ipſo Sacramento Pœnitentiæ nec ne? vt videre eſt numero 16. Dixerat autem numero 15. licèt verba priuilegij loquantur de foro Pœnitentiæ non eſſe limitanda, ad iudicium Sacramentale Pœnitentiæ; & rurſus numero 16. ait ſi indultum dicat *in foro conſcientiæ iniunctâ Pœnitentiâ*, non eſſe limitandum ad Sacramentum Pœnitentiæ &c. In loco autem citato de *Religione* perſiſtens in hac ipſa ſententiâ loquens in materia diſpenſationis ſic ait neque Conſtabit quod dicatur *in foro conſcientiæ tantum*; quia forum conſcientiæ latiùs patet quàm forum pœnitentiæ Sacramentalis. Pro quã ſententiã refert Nauarrum in ordinè ad abſolutionem à Cenſuris, de qua nunc agimus, qui conſ. 11. de *Priuilegijs*. id docuit ſibi non conſtans, cum oppoſitum dixerit citato c. 26. ſicut, Rodriguez ſibi contrarius eſt; contra id enim, quod dicit in Bulla loco citato, docet lib. 1. *Quæſtionum Regular.* q. 61. art. 10. Itaq; hæc doctrina Suarij non congruit cum illâ; quã dederat olim citato loco de *Cenſurâ*, vbi ait regulariter loqẽndo quãdo hæc cõceſſio fit tantum in foro conſcientiæ, & in ordine ad internam, & bonam animi diſpoſitionem ſolùm dari poteſtatem abſoluendi à Cenſurâ in Sacramento Pœnitentiæ, & hâc ratione putat contingere in Bullâ Cruciatâ, & ſimilibus Priuiligijs. In quo etiã cõſentit Acoſta ſuper Bullam. q. 50. in fine.

non conſentiunt Auctores.

Prima ſententiam.

Suarius negat per Bullam Cruciatam poſſe abſolui extra Sacramentalem confeſſionem.

415. Secunda ſententia, quæ mihi placet, eſt non ſolum validè, ſed etiam licitè poſſe dari abſolutionem à Cenſurâ extra Sacramentum Pœnitentiæ; quod per Bullam cruciatam certius omnino eſt, quam olim putabatur; iam enim ablata eſt illa particula *auditis eorum confeſſionibus* ratione cuius particulæ fortaſſè ſequutus eſt Suarius loco citato *de Cenſuris* ſententiam contrariam, cùm tamen poſtea in cæteris omnibus paulò aliter ſentiat, vt explicatum eſt.

Affirmans ſententia placet Auctori.

416. Verum, etiamſi ponatur hæc clauſula, vt re verâ ponitur in Priuilegijs Mendicantium, adhuc veram puto noſtram aſſertionem, quia illa verba referunt abſolutionem à peccatis, de quâ in prædictis priuilegijs fuerat etiam facta mentio, & non eſt cur cogamur illam applicare ad abſolutionem à Cenſuris, tum, quia nulla eſt neceſſaria connexio inter Cenſurarum, & peccatorum abſolutionem, ideò referenda, & applicanda ſunt ſingula ſingulis per quandam, quaſi diſtributionem ſeu attributionem accommodam; tum; quia ſæpe occurrit caſus, in quo multum intereſt, & expedit conſcientiæ, & bono ſpirituali pœnitentis abſoluere cum ab excommu-

Poſitâ clauſulâ (auditis eorum confeſſionibus) *adhuc vera eſt noſtra aſſertio.*

co mmu-

maximèque quia in Iure Communi, vt patet in c. *Alma mater*, quando realis ſatisfactio non poteſt fieri, ſufficit cautio idonea, vt etiam conſtat ex c. *Solet*. c. *venerabilibus de ſent. Excom.* in 6. & cap. *Odoardus. de ſolution.* & cap. *ex parte de verborum ſignif.* quæ doctrina eſt contra Sotum, in 4. diſt. diſt. 22. q. 2. art. 3. & contra Gutierez ſuprà c. 5. numero 29. qui putant abſolutionem, non ſolùm in eo caſu fore illicitam; ſed etiam nullã. Sed contra eos, & pro nobis ſunt Nauarrus conſ. 23. de *Pœnis & remiſſ.* & c. 27. n. 47 & c. 26. n. 7 *Summa Latina*. Corduba q. 20. Medina in *Summa*. fol. mihi 303. Rodriguez in Bulla. §. 9. numero 52. & *Quæſtionum Regular.* tom. 1. q. 61 art. 6. Henriquez lib. 7. cap. 13. numero 2. littera l. & lib. 13. cap. 28. n. 1. Suarius diſp. 7. ſect. 5. nu. 40. qui & alij Recentiores addunt cum Nauarro cap. illo 27. num. 278. quod ſi ſit dubium debitum, aut incertum, ſatis eſſet, ſi det cautionem ſatisfaciendi, ſi conſtiterit de obligatione, quod de debito dubio docuit Nauarrus. tit. de *Sent. Excom.* conſ. 7. & Rodriguez in Summã. cap. 79. concluſ. 11. in fine, & habetur citatõ, c. *ſolet* & c. *venerabilibus*, §. *Porro*, *de ſent. Excommun.* in 6. & c. *Ex parte de verbor. ſignif.*

Illicitè abſoluitur excommunicatus ſine vlla cautione aut ſatisfactione, & ſecundũ Suarum & alios in valide.

339. Quod ſi excommunicatus poterat quidem realem ſatisfactionem adhibere, vel ſaltem cautionem iuratoriam, & tamen confeſſarius ſine vllã ſatisfactione, & cautione contentus ſolã promiſſione excommunicati eum abſoluit, in omnium opinione abſolutio illicitè data fuit, & ſecundùm Suarium, Armillam, Caietanum, & aliquos alios, etiam fuit nulla, quod etiam docet Corduba in *Sum.* q. 18. punctos. 1. dicto. 2. Henriq. lib. 7. cap. 13. numero 2. poſt litteram g. & Nauarrus cap. 27. num. 37. & expreſſius tit. *de Sent. Excom.* conſ. 6. & tit. de *Regularib.* c. 75. ad. 11. dubium. Quorum fundamentum eſt; quia per clauſulam illam ſatisfactã parte poſitam in Bullã, aut priuilegijs reſtringitur poteſtas Confeſſario, & datur illi ſub hâc formã requiſitã, ſine quã Pontifex non concedit abſolutionem. Legatur pro tradita & ſequenti doctrina dubitatio 54.

Probabilior eſt ſententia quæ aſſerit valere talem abſolutionem.

340. Probabilior tamen eſt ſententia, quæ aſſerit valere talem abſolutionem. Ita cũ Penna, Sancho, & Nauarro quodam iuniore, & Acoſta Salmanticenſi, aliquibuſque alijs Magiſtris docet Auila, p. 2. cap. 7. diſp. 3. dub. 9. Rodrig. in ſummã cap. 83. concluſ. 3. Sa verbo *Excommunicationis abſolutio*, numero 4 fundamentum eſt, quoniam ſecundum Communem doctrinam traditam à Nauarro cap. 27. numero 37. & à Couarrub. c. *Alma*, p. 1. §. 9. numero 8. & p. 11. numero 7. & à Sanchez lib. 3. de Matrim. diſp. 33. numero 3. (vbi hac de re latè diſputat, & Auctoribus, Textibuſque confirmat) ea, quæ in Iure Communi inſunt; etiamſi ab homine exprimantur, non inducunt formam ſpecialem; quando eo modo, & in eum finem exprimuntur ab homine, quo, & in quem à Iure tradita ſunt. Vnde, ſi Papa committat alicui facultatem abſoluendi etiam ſi expreſsè iniungat, quod ſeruet formam Iuris abſolutio data, prætermiſsã formã Iuris, valida eſt, ſicut, ſi fieret ab habente poteſtatem Ordinariam: ſed, quando Papa dicit in Bullã, quod abſoluat ſatisfactã parte, nihil aliud facit, quam iniungere, vt abſoluat ſeruatã formã Iuris Communis; nam ſatisfactionem eſſe præmittendam frequenter habetur in Iure Communi: ergo non imponitur, tanquam conditio, ſeu forma ſpecialis, quæ irritet, ſed ſolùm ponitur vt moneatur abſoluens de eo, quod debet fieri ex Iure ipſo communi, imò, & naturali. Legantur dicenda dub. 34.

Obijcit Vaſquez.

341. Obijci tamen poteſt ex Vaſquio, qui contrarium videtur docere de *excom.* dub. 20. non eſſe credendum, quod Iudex Ordinarius concedat per Reſcriptum delegato hanc plenam facultatem abſoluendi; niſi ſatisfactã parte; niſi oppoſitum exprimeretur in reſcripto; hoc enim eſſet eneruare excommunicationis pœnam & delegatus abſolueret eum, qui maneret in peccato. Reſpondetur nihilominus non quidẽ eſſe credendum, quòd velit delegatum abſoluere ſine ſatisfactione partis, imò ideò præcipit, vt fiat cum partis ſatisfactione; tamen ſi expreſſè non limitet poteſtatem ad illam conditionem ſatisfactionis partis eo ipſo quòd poteſtatem illam abſolutè conceſſerit, ſine verbis ſonantibus reſtrictionem, ex naturã rei reſultat, quod abſolutio valida ſit, quantumuis illicita. Contendimus autem per illa verba, *ſatisfactã parte*, poſita in prædictã Bulla aut priuilegio non reſtringi poteſtatem ita, vt defectus talis ſit conditionis, ſine quã non valeat actus.

Reſp.

Ex dicta doctrina colligit Auila.

342. Ex dicta doctrina colligit Auila, quod, poſtquam ille ſit abſolutus ab Excommunicatione iniuſtè, & cum peccato mortali abſoluentis poterit licitè abſolui à peccatis ab alio Confeſſario iuxta doctrinam Nauarri. cap. 27. nu. 38. vbi loquitur in Communi de iniuſtè abſoluto ab excommunicatione validè tamen. Vnde ſecundus Confeſſarius ſe gerere poterit, cum illi pœnitente tanquam cum non excommunicato obſeruando, quoad ſatisfactionem regulas generales comprehendentes debitores non excommunicatos.

Dixi ſi crimen ſit occultum.

343. Dixi in principio huius illationis 4. *Si crimen ſit occultum*, nam, ſi ſit publicum, vel deductum ad forum exterius poterit quidem abſolui ſine reali ſatisfactione præſtitã cautione; ſed tantùm in caſu tertiæ aſſertionis noſtræ, & cum moderatione ibi traditã. Ita Corduba in *Sum.* q. 20. circa finem, & Auila ſuprà.

Infertur. 5.

344. Infertur 5. ſi excommunicatus offerat parti ſufficientem ſatisfactionem, quam tamen irrationabiliter non admittat pars ipſa læſa; poſſe abſolui per Bullam vel priuilegia, præſtitã ſufficienti cautione, ſi res non eſt deducta ad forum contentioſum iuxta doctrinam Caietani verbo *abſolutio*. c. 4. Medina in Summã, lib. 2. c. 12. fol. 303. Henriq lib. 13 c. 28. numero 4. Auila, p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 10. in fine, Salzedo in *Practicã criminali*, c. 87. §. *eſt tamen*, Couarub. c. *Alma* p. 1. §. 11. numero 11. & alij multi. Si verò ſit res deducta ad forum contentioſum, non eſt abſoluendus à Confeſſario; ſed remittendus ad Iudicem; niſi in caſu tertiæ aſſertionis cum moderatione ibi poſitã; nam, ſi à Iudice non poteſt obtinere abſolutionem, vel multũ differtur, poterit à Confeſſariò abſolui pro foro conſcientiæ.

345. Quo-

345. Quoniam verò hucuſque mentionem fecimus de priuilegijs, & inter alia notiſſima ſũt priuilegia mendicantium, notare oportet in noſtra Societate non poſſe Confeſſarios Societatis per ſua priuilegia abſoluere excommunicatos nominatim ab homine; quia hoc negat præpoſitus generalis, ſine cuius aſſenſu nullius priuilegij vſus nobis conceditur, vt videre eſt in compendio priuilegiorum verbo *communicatio gratiarum* §. 5. & in præfatione prediċti compẽdij, & in locis prædicto verbo & §. notatis.

Notandum pro Confeſſarijs Societatis

Quæres.

346. Vltimò quæret aliquis, quæ ſatisfactio videatur ſufficiens pro iniuriâ; ſeu contumeliâ maximè pro percuſſione Clerici, &, an iniuriatus cenſeatur remittere iniuriam per hoc, quod amicè, & iucundè agat ſeu conuerſetur cum iniuriatore.

Reſp. pro prima parte.

347. Ad primum reſpondetur arbitrio boni viri, id eſſe iudicandum, videtur autem congruum ſubijcere ſe læſo petendo veniam, vt notat Auila ſuprà. Atque in hac re iudicandum eſt iuxta principia generalia de *Reſtitutione*, de quo egimus in noſtro opere de *Iuſtitiâ* Tract. de *Reſtitut.* vbi diſp. 12. latè egimus de reſtitutione honoris, & famæ læſæ. Circa ſecundum reſpondetur ſi læſus amicè conuerſetur, & agat cum lædente, cenſeri remittere tale debitum, quoad iniuriam non tamen, quoad reſtitutionẽ famæ. Ita Syluest. verb. contumelia, q. 4. Nauarrus. c. 18. n. 46. ad. 3. Auila ſuprà dub. 12. qui etiam rectè addit, ſi læſus remittat liberaliter iniuriam, non requiri vllam aliam ſatisfactionem.

Reſp. pro. 2.

348. Vtrum autem ſatisfactio partis læſæ requiratur, vt valeat abſolutio data ab habente ordinariam poteſtatem, etiamſi concedamus delegatum non validè abſoluere ſine ſatisfactione partis, dicemus poſtea dub. 34. & nonnihil prius dub. 12. & poſtea dub. 39.

DVBITATIO XVI.

An abſolutio excommunicationis lata ab homine in particulari, & nominatim data à Confeſſario virtute Bullæ, aut Iubilæi, vel alterius Priuilegij valeat pro foro exteriori, & Iudiciario?

Supponendum.

349. SVpponendum eſt cum Authoribus infra citandis, quando in Iubilæo, vel priuilegio dicitur, quòd abſolutio poſſit dari in foro conſcientiæ, eam nõ valere pro foro externo, & iudiciali; Si verò dicat, quòd poſſit dari pro vtroque, tunc in vtroque valere. Tota ergo difficultas eſt, quando nullius fori fit mentio; ſed ſimpliciter conceditur facultas ab omnibus Cenſuris, etiam reſeruatis, vel ab omni cenſura à Iure vel ab homine, vt datur in Bullâ Cruciata, & in priuilegijs mendicantium.

Prima ſententia affirmat valere pro vtroq; foro.

350. Prima ſententia affirmat valere pro vtroque foro, dummodo conſtet de illâ, etiam in foro externo, Ita Bartholom. à Medina in ſummâ c. 12. in fine Rodriguez *ſuprà Bullam Cruciatæ* § 9. n. 55. & in Summâ c. 83. conclus. 9. & 10. & tomo. 1. Regularium q. 61. art. 6. Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 20. probant 1. quia ſummus Pontifex qui eſt omnium ſupremus, abſolutam facit facultatem ſine vllâ reſtrictione ad hoc, vel illud forum: ergo pro vtroque valere debet. Quod ſi pro altero tantum vellet concedere, ipſe explicaret, & reſtringeret, vt ſolet.

Probant ex ſummo pontifice.

probat 2.

351. Secundò; quia Principis priuilegium latiſſimè eſt interpretandum, vt habetur in Iure, tam Canonica, quàm Ciuili, & fauores ſunt ampliandi iuxta Regulas Iuris in 6.

probat. 3. Suarius.

352. Tertiò probat Suarius quia forum interius, & exterius ſemper debent confirmari; niſi quando in exteriore non poteſt de veritate ipsâ conſtare; ſed in noſtro caſu, vt ſupponimus, conſtare poteſt: ergo &c.

probat 4. ex declaratione Pij V.

353. Quartò probant ex declaratione Pij V. in quodam Iubilæo conceſſo Anno Domini 1568. cuius verba refert Gutierrez tomo 1. quæſtionum *Canonicar.* c. 2. n. 18. vbi declarat Pontifex in ſimilibus Indulgentijs tales conceſſiones, vel eo vſque datas vel in futurum concedendas non ſuffragari Chriſti fidelibus; niſi ad earum Indulgentiarum effectum in foro conſcientiæ, & Pœnitentiali conſequendum dumtaxat; non autem in foro fori, aut contentioſo; niſi ſatisfecerint ijs propter quæ Cenſuræ in eos latæ fuerint, & eoſdem fideles non poſſe alio modo vti his conceſſionibus, aut eis ſe iuuare, quin imò eos in illas poſtmodum reincidiſſe, & in futurum reincidere, ſicque ab omnibus cenſeri, & iudicari debere. Ex quibus verbis faciunt hanc illationem. Non poteſt abſolutio in foro fori virtute horum priuilegiorum ſuffragari alicui; niſi ſatisfactâ parte: ergo poterit ſatisfactâ parte; vel (quod idem eſt) de eius conſenſu, etiam in conſulto Iudice in prædicto foro ſuffragari.

354. Medina tamẽ, & Rodriguez temperant prædictam ſententiam docentes ad hoc, vt talis abſolutio ſuffragetur, & valeat in foro externo, & contẽtioſo debere præmitti realẽ ſatisfactionẽ partis vel de eius conſenſu fieri. Si tamen non ſit poſſibilis realis ſatisfactio, etiamſi adhibeatur cautio non valere abſolutionem pro foro externo; atque hâc ratione intelligunt verbum illud; niſi ſatisfecerint.

355. Verum Suarius ad ſatisfactionem etiam poſſibilem id extendit, dummodo cõſtet etiam in foro externo de impotentiâ realiter ſatisfaciẽdi. Quod ſi quis quærat, quomodo conſtare poſſit de abſolutione, & de ſatisfactione, ita vt fidem faciat probatio in foro externo? reſpondent Medina, & Rodriguez ſuprà ſatis conſtare, ſi Confeſſarius det ſchedulam ſuo nomine ſubſcriptam, in quâ teſtetur ſe virtute, Priuilegij reum illum ab excommunicatione abſoluiſſe ſatisfactâ parte.

356. Idem verò Rodriguez in additionibus ad §. 9. n. 51. mutat ſententiam, & ait non ſufficere Confeſſoris teſtimonium. Vnde putant cum Nauarro conſ. 26. tit. *de ſentent. excommunic.* neque ſchedulam illam ſufficere, neque eſſe tutum adducere teſtes, qui videant excommunicatum abſolui à Cenſura in Sacramento Cõfeſſionis; quia eſſet velut detegere ſigillum, ait ſufficere, quòd Confeſſarius poſt datam in ſecre-

to abſolutionem coram duobus teſtibus,& Notario tradat Pœnitenti ſchedulam abſolutionis, & quod Notarius teſtetur illam ſchedulam eſſe illius Confeſſoris, & coram eo, & duobus ibi nominatis teſtibus datam fuiſſe tali homini à tali Confeſſore tali loco, & die. Atque idem dicit eſſe faciendum, vt conſtet de ſatisfactione parti exhibitâ, ſcilicet, quòd fiat coram notario, & teſtibus, vel quòd pars ipſa illud coram ipſis teſtetur; quæ omnia debent fieri de licentiâ ipſius pœnitentis, ſine cuius facultate nihil poteſt agere Confeſſarius.

357. Verum enim verò (vt rectè vidit Suarius) hæc omnia teſtimonia Notarijs,& teſtium ſolùm poſſunt deſeruire, vt iuridicè conſtet illud eſſe teſtimonium talis confeſſoris, vel talis partis læſæ. Quapropter ſi ipſemet Confeſſor, & pars læſa adſint, & coram Iudice id affirmēt, & tantam fidem, imò maiorem facient. Quod ſi aſſertio ipſa Confeſſarij non ſufficiat multò minus illa Scriptura Tabellionis ſufficiet.

358. Ipſe ergo Suarius putat ſufficere dictum Confeſſarij, vt conſtet de abſolutione,& dictum partis, vt conſtet de ſatisfactione.

359 Sed certè, quamuis ad effectum aliquā, de quo loquutus eſt Nauarrus, ſufficiat dictum Confeſſoris, vt poſtea dicemus; tamen in foro fori, ſeu contentioſo nullo modo ſufficit ad probationem legalem omnino requiſitam iuxta. c. *ſicut nobis de ſent. excommunicationis.* Item huic probationi poteſt objici quod vel ipſe Confeſſarius ex ignorantiâ fecerit, vel ex metu aut ex malitiâ, vel certè, quod eum pœnitens deceperit, dicendo ſe eſſe impotentem ad ſatisfaciendum, vel aliam falſam cauſam proponendo.

Secunda ſententia negat prædictam abſolutionem non valere pro foro externo ſed tantum pro interno.

360. Secunda ſententia negat prædictam abſolutionem valere pro foro externo; ſed tantum pro interno conſcientiæ. Ita Couarrub. lib. 2. *variarum*, cap. 10. numero 3. & c. *Alma*, p. 1. §. 11. numero 16. Ledeſma, 2. p. 4. q. 26. art. vltimo circa finem, Gutierrez tomo, 1. *Quæſtionum Canonicarum*, cap. 2. Acoſta ſuper Bullam, q. 50. & alij Recentiores. Probari poteſt, quia ſicut Confeſſarius illicitè, & contra Ius naturæ faceret abſoluendo Pœnitentem, qui iniuriam intulit alicui, niſi exhibeat ſatisfactionem, ſaltem poſſibilem parti læſæ; ita illicitè faciet, & contra Ius naturæ; ſi abſoluat excommunicatum, qui per culpam Theologicam, & veram contumaciæ, vel ſaltem iuridicam; id eſt probabiliter putatam in Iudicio, inobediens fuit Iudici, & Eccleſiæ, & eos offendit; niſi priùs eiſdem ſatisfacit Obediendo.

probatur 2.

361. Probari poteſt, 2. quia ſi talis abſolutio prodeſſet in foro exteriori & iudiciali, plurimū detraheretur iuriſdictioni Eccleſiaſticæ fori externi & occaſio daretur, atq; aperiretur via eam iuriſdictionem frequenter contēnendi, illudendi ſi publicè excommunicatus,& denuntiatus; à Confeſſore verò abſolutus per Bullam, aut per priuilegia, publicè ſe ingerat diuinis in contemptum Iudicis, cui non eſt congruè ſatisfactum; quamuis parti læſæ iam ſatisfactum ſit. Vnde non eſt credibile Pontificem talem facultatem, quæ eſſet contra Ius ipſum naturæ, quippe quæ perturbaret debitum Eccleſiæ ordinem, & ſcandala pareret; voluiſſe Concedere Confeſſario per Bullam, aut priuilegia.

Probatur 3 ex intentione Pontificis.

362. Probari poteſt. 3. quia ſatis conſtat non eſſe talem intentionem Pontificis, primò propter rationem immediatè factam: ſecundò, quia eam facultatem Pontifex concedit in omnibus Bullis, Iubilæis, & Priuilegijs in ordine ad abſolutionem à peccatis, & ad lucrandam Indulgentiam prouidendo etiam animabus, & conſcientiis pœnitentium, ne ſint in peccato, & extra Dei gratiam: ad hunc autē finem ſufficit, ſi in foro interiori à peccatis abſoluantur, præmiſsâ prius requiſitâ abſolutione ab excommunicatione. Quòd ſi obtento hoc fine pro interiori foro, aliquis alterius non poſſit defectu probationis vel aliâ de causâ obtinere abſolutionem ab excommunicatione in exteriori foro ideoq́ue reputetur excommunicatus, patienter id ferat. quia (ut dixit D. Thomas de eo, qui iniuſtè in te eſt excommunicatus, ſed iuſtè ſecundum allegata, & probata in eâ patientiâ multum meretur. Tertiò: quia, quando vult Pontifex abſolutionem valere pro foro exteriori, id ſolet exprimere: ergo, quando id non exprimit, ſignum eſt tamen velle, vt valeat ſolum in foro interiori.

Probatur 4. ex Stylo antiquiſſimo Curiæ Romanæ.

363. Quartò probari poteſt aſſertio ex Couarrub. & Gutierrez quia iuxta ſtylum antiquiſſimum Curiæ Romanæ quoties abſolutio aliqua committitur, pro foro etiam exteriori, id ſemper exprimitur, & fit compoſitio cum Datario. Quando verò petitur abſolutio pro foro conſcientiæ, committitur Confeſſario vt id expediat nullis teſtibus adhibitis, literis ſtatim lacerandis & ſine compoſitione vllâ cum Datario.

Probatur 5. ex declarationibus Pontificum.

364. Probari poteſt 5. ex declarationibus Pontificum; nam Gutierrez ſupra refert Gregorium XIII. in quâdam Bullâ Regno Portugalliæ conceſſâ declaraſſe abſolutionem à Cenſuris ab homine latis, vel ferendis, etiam ſatisfactâ parte, non valere, nec vlli prodeſſe in foro iudiciali, & Acoſta teſtatur in Bullâ iam expreſſè Summum Pontificem declaraſſe abſolutionem à Cenſuris ab homine latis, vel ferendis datam rigore Bullæ cruciatæ nemini in foro iudiciali prodeſſe: ſed eum tandiu excommucatum vbique & ab omnibus reputari debere: donec à ſuo Iudice abſolutionis beneficium meruerit obtinere.

Notant Gutierrez, & Acoſta.

365. Notant autem Gutierrez, & Acoſta Pontificem de Cenſuris ab homine ſolum dixiſſe, non valere pro foro iudiciali. Vnde colligunt, quod abſolutio excommunicationis à Iure factâ per Bullam etiam valebit pro foro iudiciali, ſi probetur datam fuiſſe præmiſſâ ſatisfactione partis læſæ: ad quod valet probatio illa, quam adduximus ex Nauarro in primâ opinione. Atque hâc ratione teſtatur Acoſta, ſe defendiſſe duos Presbyteros, qui ſe mutuò percuſſerant, & ſe iam reconciliatos fecerant abſolui per Bullam: poſtea verò accuſati fuerant à fiſcali in iudicio, quòd celebraſſent, atque adeò eſſent Irregulares. Iudex tamen ſententiâ definitiuâ pronuntiauit illos legitimè fuiſſe abſolutos, ac proinde non incurriſſe Irregularitatem.

Rectè aduertit Auila.

366. Rectè autem advertit Auila infracitandus

tandus ſi ante abſolutionem per Bullam factam res deducta eſſet ad forum contenſioſum : tunc nullo modo poſſe licitè dari abſolutionem : niſi lis eſſet iam finita, vel in caſibus & cum cautelis poſitis à nobis dub. præcedenti.

Ex his duabus Sententijs probabilibus poſterior magis placet Authori.

367. Ex his duabus ſententijs omnino probabilibus hæc poſterior mihi magis placet dummodo temperetur iuxta doctrinam tradendam ipſi à aſſert. 2. & quidem ſatis mihi videtur clarè conſtare ex dictis pro ſecundâ ſententiâ mentem Pontificis in Bullâ Cruciatâ, aut priuilegijs non eſſe, vt abſolutio prædicta valeat pro foro contentioſo, etiamſi ipſe abſolutè, & ſine expreſsâ reſtitutione det facultatem. Ideò ſatisfactum puto primo, & ſecundo argumento primæ ſententiæ : neque enim priuilegium Principis eſt latè interpretandum, nec fauor ampliandus, quandò id eſt contra tam manifeſtam ſententiam Pontificis: Placet autem meâ ſententiam ſequentibus aſſertionibus declarare.

Aſſertio 1.

368. Aſſero primò abſolutio data à Confeſſario ab Excommunicatione ab homine nominatim, vel ab excommunicatione à Iure deducta ad forum contentioſum in caſibus explicatis dub. præcedenti aſſertione. 3. & in eius corollarijs inde illatis, quando ſcilicet in ſoro contenſioſo non poteſt à Iudice abſolutio obtineri: non valet pro ſoro iudiciali, & contentioſo, niſi in eo probetur ſufficienter cauſa rationabilis, & ſufficiens, quæ interuenerit. Non probatur autem ſufficienter per teſtimonium, ſeu dictum Confeſſarij, neque ipſius excommunicati, vt iam diximus explicantes ſecundam ſententiam. Dixi, *niſi in eo ſufficienter probetur*, quia, ſi ſufficientes poteſt probari, Iudex cogetur omnino ut abſoluat eum, vel certè declaret legitimè fuiſſe abſolutum per Confeſſarium, vt patet ex c. *Odoardus de Solutionibus.* & ex alijs Iuribus.

Reſponſio ad verba Pij. V.

369. Nec contra hanc aſſertionem noſtram probant aliquid verba Pij. V. quæ pro ſe allegant Authores primæ ſententiæ; reſponderi enim poteſt dupliciter : primò cum Gutierrez ſenſum illorum verborum eſſe, quod niſi in rè ſatisfecerint parti læſæ quamuis in ſoro interiori poſſit abſolui, non poſſe in exteriori. Itaque non poterit admitti ad Sacramenta, neque ad officia Diuina in publico, & coram alijs: ſi tamen realiter parti ſatisfecerit, poterit ad effectum lucrandi Iubilæum coram alijs, quo tempore non poterit Iudex eum repellere, etiamſi exteriori contumaciæ erga Eccleſiam nondum ſatisfecerit, nec ſubierit pœnam à Iudice imponendam, neque ſoluerit ſtipendia Iudicii, Tabellioni, aut alijs officialibus. Noluit enim (inquit Gutierrez) parti læſæ Pontifex ſuo Indulto præiudicari : ſed tantum Iudici excomunicatori: quia, cùm Iudex habeat omnem ſuam Iuriſdictionem emanatam à Sede Apoſtolicâ, Iure optimo potuit ei in hoc caſu præiudicare, neque id facit in perpetuum, ſed pro illo paruo tempore, & ad effectum tantum lucrandi Iubilæum, motus, ſcilicet, ſuo feruentiſſimo zelo. Vnde addidit quod poſtea reincidat, niſi etiam Iudici, & Eccleſiæ ſatisfecerit.

Reſponſio Authoris ad verba Pontificia.

370. Si hæc reſponſio illius Authoris non placeat : reſpondeo ex meâ ſententiâ ſenſum verborum Pontificis eſſe, quod abſolutio illa data per Iubilæum, vel priuilegia non proſit excommunicato in ſoro Iudiciali : niſi ſatisfecerit tam parti læſæ, quàm Iudici: verba enim quæ ex Pontifice referuntur, non ſunt illa, *niſi parti ſatisfecerit*, ſed alia ampliora ſcilicet. *niſi ſatisfecerint ijs, propter quæ Cenſuræ in eos latæ fuerunt.* Excommunicatio autem lata fuit non ſolùm propter debitum parti : ſed maximè, & proximè propter contumaciam, & inobedientiam. Atque hoc modo declaratus hic Motus proprius idem prorſus continet quod Gregorius XIII. declarauit in ſuâ Bulla : niſi quod in Iubilæo addit Pius. V. quòd talis abſolutio data vtique pro ſoro tantum interiori, & pœnitentiali vt dixerat in verbis antecedentibus, adhuc non ſit perpetua : ſed pro illo tempore : & ad effectum dumtaxat lucrandi Iubilæum poſtea verò reincidat, quouſque plenè, & in re ſatisfaciat : reincidat autem in ſoro quidem exteriori, quamuis non ſit negligens : in interiori verò, ſi fuerit negligens, & non aliter : atque cum hoc vltimo addito intelligunt hunc Motum proprium, & hanc reincidentiam Rodriguez in Bullâ Cruciatâ. §. 9. num. 58. Sed hoc vltimum de reincidentia; an, aut quomodo verum ſit examinabimus dub. ſequenti.

Aſſertio 2.

371. Aſſero. 2. prædicta abſolutio data à Cõfeſſario ei, qui fecit, quod in ſe eſt, neque potuit obtinere abſolutionem à Iudice, quamuis nullo modo illi proſit in foro exteriori contentioſo, aut iudiciali, vt declarârunt prædicti Pontifices, & ratio naturalis dicat; prodeſſe nihilominus poteſt illi pro ſoro exteriori non iudiciali, de quo nec verbum vllum loquuti ſunt. Pontifices, vt patet ex verbis, quæ ex Pio V. refert Gutierrez, & ex Bullâ Cruciatâ; nam ad hoc, vt ſine vllo peccato, & ſine excommunicatione minori poſſint cum illo communicare alij fideles & admittere ad Sacramenta, & ſacrificium Miſſæ, ſufficiet teſtimonium Confeſſarij dicentis ſe eum abſoluiſſe propter impotentiam, vel aliam rationabilem cauſam, quando de oppoſitâ cauſâ non certò conſtat, & Parochus, ſeu alij Sacerdotes, qui certi ſint de hoc, poterunt coram illis, qui ſciunt admittere illum ad Sacramenta, & communicare eum illo in humanis, & in Diuinis; imò & Epiſcopus, alijque Iudices fori contentioſi poſſunt, ſi velint, etiam quoad forum exterius non iudiciale, communicare eius dictis, factis, & conuerſationi publicæ, & tractare ipſum, quaſi abſolutum, & diſſimulare eius excommunicationem; niſi pars læſa imploraret officium Iudicis in iudicio, quia in eo caſu tenebitur Iudex iuridicè procedere; in quo iudiciali foro non ſufficiet ſolum teſtimonium confeſſarii; proinde pœnitens, niſi maiorem habeat probationem, cautè procedat.

Vt quis ſine vllo peccato poſſit cum eo Excommunicato communicare ſufficit teſtimonium Confeſſarij dicentis ſe ipſum abſoluiſſe propter impotentiam &c.

Hæc ſententia eſt. Nauarri.

372. Hæc ſententia hoc modo explicata eſt, me quidem Iudice ſententia Nauarri Conſ. 23. tit. de *Pœnit. & remiſſ.* quam etiam ſequitur Corduba in *Summâ.* quæſt. 26. puncto. 3. & Henriq. lib 7. cap. 13. num. 2. littera. *V.* & lib. 13. de *excom.* cap. 27. num. 5. litterâ. *X.* & Auilâ. p. 2. cap. 7. diſp. 3. dub. 12. §. *ex dictis ſequitur.* & in fine dubij. Hane ſententiam multis rationibus probat Nauarrus ſuprà. Nobis ſufficiat primo, quod Pontifices in ſuis declarationibus

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

ſolum dixerint non prodeſſe talem abſolutionẽ in foro fori contentioſo, ſeu iudicario; non tamen dixerint abſolutè in foro exteriori. Secundo quod (vt notat Acoſta in Bullâ) non dixerit Pontifex quòd in foro exteriori Iudiciali erit excommunicatus; ſed, quod debet vbique & ab omnibus reputari excommunicatus; ac, ſi ſacerdos erat, debet abſtinere à celebratione. Quare (inquit Acoſta,) debent maximè Iudices in ferendis ſententijs aduerſus eos, qui excommunicati ab homine ante Iudicis abſolutionem celebrârunt, temperare rigorem, ſi illis conſtiterit ante celebrationem virtute Bullæ Cruciatæ fuiſſe abſolutos, ſi quidem reipsâ non inciderunt in veram, ſed ſolùm in præſumptam Irregularitatem, imò (vt ait Henriquez ſuprà) in iſto caſu Iudex deberet eſſe benignus, & repellere Fiſcalis accuſationem. Quæ omnia Nauarrus probat, quia boni viri eſt nemini nocendo alicui prodeſſe, vel velle prodeſſe, argumento cap. 2. de *poſtulat.* atq; hãc de re latè & optimè tractat Maſcard. de *Probat*. tom. 1. concl. 12. & legi poſſunt alij, quos referemus in fine dubitationis 35.

Addit Acoſta.

373. Addit Acoſta, quòd in caſu, quo Iudex excommunicatos longiſſimè diſtet, videtur ſufficere abſolutio data, vt ſecurè, & tutò poſſit publicè cum alijs agere, & celebrare, aut intereſſe Diuinis, dummodò publicè intimetur talis abſolutio ijs, qui illius excommunicationis habebant notitiam, neque tenentur ſe præſentare pro contumaciâ tantùm præteritâ, primò, quia iam patet, & nulla ſequitur perturbatio, neque ſcandalum; quæ fuit ratio propter quam voluit Summus Pontifex, vt in foro exteriori proprio Iudici præſentetur. Secundò nam in hoc caſu idem eſt abeſſe proprium Iudicem, atque non eſſe. Tertiò quia non eſt credibile Pontificem fideles ſuos maximè pauperes tanto onere; & cum tanto rigore velle obligare, maximè, quando non ſequitur ſcandalum.

DVBITATIO. XVII.

An virtute Bullæ, vel alterius Priuilegij abſolutus de conſenſu partis, vel ſine illo cum cautione poßibili præſtitâ ſub onere ſatisfaciendi reincidat in excommunicationem, ſi, cùm poſtea poteſt, non ſatisfacit?

Prima Sententia affirmat reincidere.

374. PRima ſententia affirmat reincidere. Ita Corduba in *Summâ* qu. 20. puncto. 3. & 4. nam in illis videtur ſequi primam opinionem quam puncto 2. expoſuerat, & videntur tenere Suarius diſp. 7. ſect. 8. num. 24. referens pro eâ Vgolinum Tabula. 1. c. 16. §. 4. Huic etiam opinioni videtur fauere Couarrub. c. *Alma mater*. p. 1. §. 11. num. 6. in fine, quatenus. cap. *eos qui*. poſtea citandum extendit ad omnes excommunicatos à Iure, vel ab homine ſub onere ſatisfaciendi. Videtur etiam conſentire Rodriguez tom. 1. *Quæſtionum Regularium*. qu. 61. art. 6. quatenus aſſerit Confeſſarios electos per Bullam, & Mendicantes per ſua priuilegia poſſe abſoluere excommunicatos ab homine particulariter propter debitum de conſenſu partis ad reincidentiam, & pro certo tantum tempore, quo tranſacto reincidant: Atque hoc modo poſſe abſoluere inconſulto Iudice, & ſine eius conſenſu. Pro quâ ſententiâ citat Canoniſtas, quos tamen non puto loqui in iſto caſu.

375. Probat primò Corduba, quia cui conceditur maius conceditur minus ex. c. *cui licet*. de *Regulis Iuris*. in 6. ſed per Iubilæa, Bullam Cruciatæ, & priuilegia Mendicantium conceditur facultas abſoluẽdi in totum ſatisfactâ parte; ergo & facultas abſoluendi ad certum tantum tempus, ſeu ad reincidentiam, quod minus eſt. *Probat primò Corduba ex c. cui licet de Regulis Iuris in 6.*

376. Confirmatur, quia cui competit poteſtas abſoluendi, competit etiam poteſtas ligandi, cum vtrumque à Iuriſdictione pendeat, vt probat Gloſſ. *Celebris*. cap. *cum dilectus*. de *conſuetud.* ſed prædictis Confeſſarijs competit per priuilegia dicta poteſtas abſoluendi: ergo & ligandi. *Confirmatur.*

377. Probat. 2. Corduba, & Suarius, & Vaſquez de *Excommunicatione* dub. 18. ex. cap. *Eos qui*. §. *Idem ſtatuimus*. de *Sent. Excom*. in 6. vbi de omnibus abſolutis, etiam ab ipſo Pontifice, vel eius legato cum obligatione ſe præſentandi ſuis Ordinarijs, ſi cum primùm poſſint, non ſe præſentent, vel non ſatisfaciant, ſtatuit Pontifex quòd reincidant: ergo eâdem ratione reincidet abſolutus in noſtro caſu. *Probat. 2. Corduba.*

378. Tertiò probant Vgolinus, & Suarius ex quibuſdam declarationibus Pontificum Pij. V. Gregorij XIII. & Sixti. V. in ſuis Iubilæis. *Probant 3. Vgolinus & Suarius.*

379. Quarto probat Rodriguez; quia, cùm Iudex talem excommunicationem tulerit ad petitionem partis, id, quod pars concedit, & indulget, Cenſetur Iudex concedere, & indulgere. *Probat. 4. Rodriguez.*

380. Quintò probari poteſt; quia; niſi abſolutus reincideret poſteà quando culpabiliter negligens eſt, redundaret talis abſolutio in detrimentum creditorum, quibus incredibile eſt velle Põtifices per prędicta indulta pręiudicare. *Probatur 5.*

381. Secunda ſententia communis, & longè probabilior eſt, quod abſoluti, ſiue de conſenſu partis, ſiue præſtitâ cautione ſatisfaciendi per Bullam Cruciatæ, vel per priuilegia mendicantium nullo modo reincidant in excommunicationem, etiamſi poſtea culpabiliter non ſatisfaciant. Ità Sotos in. 4 diſt. 22. q. 2. art. 3. concluſ. 2. Nauarrus. cap. 27. numer. 15. & 277. Henriq. lib. 6. cap. 10. in fine littera. K. & lib. 7. cap. 28. littera. R. num. 2. & lib. 13. cap. 20. num. 1. in fine. Sà verb. *excommunicationis abſolutio*. num. 9. Antonius Gomez *ſuper Bullam*. ad clauſulam 10. num. 27. qui citat Ioan. Gutierez allegat. 9. per totam Rodriguez *ſuper Bullam*. §. 9. n. 57. Auilà p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 10. in fine. & dub. 14. Acoſta *ſuper Bullam*. q. 51. *Secunda Sententia communis & probabilior.*

382. Probatur hæc ſententia, me quidem Iudice, efficaciter; quia per Bullam Cruciatam, & per priuilegia Mẽdicantium tantum conceditur poteſtas abſoluta ad abſoluendum à Cenſurâ ſimpliciter; ergo Confeſſarius electus per illa non poteſt ad reincidentiam. Probo conſequentiam; quia plus eſt abſoluere ad reincidentiam, quam abſolutè abſoluere quoniam abſoluere ad reincidentiam inuoluit poteſtatem *Probatur hæc Sententia.*

excom.

excommunicandi in caſu reincidentiæ, Confeſſario verò per Bullam, & per dicta Priuilegia nulla datur poteſtas excommunicandi, ergo neque abſoluendi ad reincidentiam.

Confirmatur. 383. Confirmatur hoc ex cap. *Ad reprimendam* de *Officio Ordin.* vbi requiritur noua ſententia, quando abſolutus erat cum obligatione ſatiſfaciendi. Confirmatur ſecundò ex. cap. *ad hæc.* de *Reſcriptis*, & adhuc expreſſiùs ex. cap. *ſuper eo.* de *officio Delegati* Ex quibus patet, quod hæc priuilegia ſtrictè ſunt interpretanda, & reſtringenda ad id, quod expreſsè conceditur.

Dices. 384. Dicet tamen aliquis talem ſic abſolutum ſaltem reincidere per Ius commune Canonicum, vel per ſententiam Pontifices declaratam ab ipſis. *Reſp.* Reſpondetur negando etiam ex hoc capite reincidere, vt patebit ex ſolutione argumentorum, præſertim ſecundi, & tertij.

Ad primum argumentū Reſp. 385. Ad primum igitur argumentum reſpondetur concedendo Maiorem, & minorem, negando verò conſequentiam; & ad probationem negando eſſe plus abſoluere abſolutè, & in perpetuum, quàm abſoluere ad reincidentiam, quia (vt diximus) hæc abſolutio ad reincidentiam inuoluit etiam poteſtatem excommunicandi, quæ nullo modo datur per Bullam, delegatus autem nihil habet, niſi, quod ei conceditur.

Ad Confirmationem Reſp. 386. Ad confirmationem reſpondetur quod loquendo de habente poteſtatem Ordinariam vera eſt maior, non verò de habente delegatam, qualem habent prædicti Confeſſarij, quia delegatus non habet; niſi, quod ei datur.

Ad Secundum argumentum. 387. Ad ſecundum argumentum reſpondetur in c. *Eos, qui* tantum prædictum abſolutum à Papa, vel ab eius Legato cum obligatione ſatiſfaciendi iniuriam paſſis, ſi cùm poſſit, non ſatiſfaciat, reincidere. Vnde (vt expreſsè notant Caietan. verb. *Excom.* ca. 69. & Nauarrus c. 27. n. 113.) Textus ille in eâ ſecundâ eius parte, vbi loquitur de abſolutis cum obligatione ſatiſfaciendi parti læſæ, tantùm loquitur de abſolutis à Papa, vel eius legato, quia hi tantum reincident ex vi huius Textus; non verò reincident, qui ſub obligatione, de quâ agimus abſoluuntur à delegato Papæ, vel ab Epiſcopo, vel ab alijs; per legâtum autem (vt ait Nauarrus) intelligitur Nuntius Papæ, & qui mittitur generaliter ad omnes cauſas alicuius Prouinciæ. Vnde Confeſſarius electus per Bullam: aut priuilegia, non legatus, ſed delegatus eſt ad cauſas ſpeciales. Cui doctrinæ Caietani, & Nauarri fauet c. *Ad reprimendam de offic. ordin.* eandemq; ſententiam ſequitur cum alijs; quos citat Henriquez lib. 3. c. 29. litera *V.* in Gloſſ.

Ad tertium argumentum. Reſp. 388. Ad tertium argumentum ductum ex declarationibus Pontificum neminem video reſpondere; niſi Henriquez in priori loco citatus qui in Gloſſa reſpondet ignorantiam harum declarationum excuſare, ne ſic abſoluti reincidant. Item ait ſolùm videri duraſſe eorum declarationem pro tempore horum Pontificum, & non ampliùs.

Hæ reſponſiones non ſatisfaciunt authori. 389. Mihi tamen hæ reſponſiones non ſatiſfaciunt; quia ignorantia ſolùm excuſat inuincibiliter neſcientes; nō verò ſcientes, aut vincibiliter, ignorantes; maximè cùm hoc omnes Confeſſarij teneantur ſcire, & ſaltem cum dubitans, diligentiam adhibere. Secundæ verò reſponſioni obſtant verba Pij V. quæ *dub. præcedenti* ex Gutiertez attulimus; ait enim Pontifex, ſe id declarare pro omnibus ſimilibus conceſſionibus in præteritum emanatis, & in futurum à Sede Apoſtalica emanandis, & ob id à compilatore Motuum propriorum ponitur iſtud Iubilæum inter motus proprios huius Pōtificis, vt fatetur ipſe compilator, & refert Gutiertez.

390. Reſpōdetur ergo perſimiles conceſſiones ſolùm intelligi cōceſſiones factas per Iubilæa, in quibus facultas abſoluendi Cenſuris ſolùm conceditur ad effectum lucrandi Iubilæum, & pro illo tantùm tempore. Vnde illo effectu conſequuto, ſtatim reincidunt; quod verum eſſet ex ipſo Iure communi, etiamſi Pontifices non declaraſſent; quia hæc poteſtas non operatur vltra intentionem illam concedenôs, vt patet ex multis Bullis Pontificum, in quibus eſſe ſolet illud genus abſolutionis, de quo diximus in præcedentibus, dum conferunt aliquam gratiam, v.g. beneficia, & abſoluunt beneficiarium à quacumque Cenſura ad effectum tantum collationis. Et patet etiam ex c. *veniens* 2. de *Teſtibus.* vbi habetur, quod Iudex Eccleſiaſticus alicuius cauſæ particularis poteſt abſoluere aliquem ab Excommunicatione ſolùm, vt in eâ ferat teſtimonium, quando aliud ſufficiens haberi non poteſt. Vbi Abbas n. 18. & alij Canoniſtæ docent ſtatim reincidere; quod etiam docet Nauarrus c. *Ita quorumdam de Iudic.* Notab. 11. n. 18. & Vgolinus tabul. 1. c. 4. §. vltimo n. 18. Imò (vt doctè probat Suarius de *Cenſur.* diſp. 7. ſect. 8. n. 22.) in eandem excommunicationem reincidit ſine nouâ ſententia, & ſine nouâ contumacia, ſed propter ſolam præteritam, in quâ illa excommunicatio fundata fuit. *Reſponſio authoris.*

391. Non ſunt autem ſimiles conceſſiones, quæ habentur in Bullâ Cruciatâ, & in Priuilegijs Mendicantium, vbi poteſtas abſoluendi abſolutè conceditur & in fauorem animarum & ex fine, qui ſemper durat, ſcilicèt, vt poſſint abſolui à peccatis ablato impedimento Cenſuræ, &, vt cōſtitutæ in ſtatu gratiæ non careant ſuffragijs Eccleſiæ, ſaltèm, quoad Deum & in foro conſcientiæ. Quam doctrinam videtur ſequi Auila *p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 4.* & clariùs Gutiertez *dicto c. 2. in fine tomo 1. Quæſtionum Canonicar.*

392. Ad quartum argumentum factum à Rodriguez reſpondeo primò Hoſtienſem, Ioan. Andr. & alios Canoniſtas, quos ipſe retulit, non loqui in caſu noſtri dubij, quando videlicet excommunicatus abſoluitur à delegato de conſenſu partis ad reincidentiam; ſed in caſu, quo debitor nondum incurrerat excommunicationem; impoſitum verò erat illi præceptum ab ordinario, vt intra menſem ſatiſfaceret ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ, & pars ſine conſenſu Iudicis ante incurſam excommunicationem prorogat illi terminum, concedens illi inducias vnius hebdomadæ ſine conſenſu Iudicis; tunc enim (aiunt Canoniſtæ) in eâ hebdomada non erit excommunicatus; Quâ de re nos etiam diximus *diſp.* 2. dub. 25. nu. 364. pro quâ ſententia alios retulimus, & ſequuti *Reſponſio ad argumentū Rodriguez*

 ſumus

ſumus. Tractata verò hebdomada incidet in excommunicationem, & ibidem probauimus.

Docent Canoniſtæ.

393. Idem docent prædicti Canoniſtæ vt refert Antonius Gomez ſuper Bullam Cruciatam clauſulâ 10. n. 26. quando abſolutus erat ille excommunicatus à ſua ordinaria per vnum tantum menſem ad reincidentiam, vt eo tranſacto reincidat, & pars ſine conſenſu Iudicis prorogat illi vnam hebdomadam; eſt enim eadem ratio, quæ in priori caſu.

Contra hāc opinionē docent Abbas Felinus & alij Canoniſtæ.

394. Contra hanc verò opinionem, quod ſcilicèt nunquam reincidat, docet Abbas Felinus, & alij Canoniſtæ, quos retulerat Gomez n. 25. cum quibus ſentiunt Syluest. Nauarrus, & alij Summiſtæ, vt diximus *diſp. 2. dub.* 17. §. *Quæret tamen aliquis nu.* 226. & ſequentibus, ex contrario ſcilicèt fundamento; quia non præſumitur voluntas Iudicis, vt poſt tranſactum ſecundum terminum à ſolâ parte prorogatum ipſo Iudice inconſulto incurrat. Cuius oppoſitum nos ibi probauimus. Habemus ergo ex his nullum ex Authoribus quos citat Rodriguez *in 4. argumento*, cui reſpondemus, loqui in noſtro caſu; quod ipſe etiam procul dubium vidit; ſed ipſe ſumpſit argumentum ab illâ opinione priori; nam, ſi illa vera eſt, vel ſaltem probabilis, etiam verum erit, vel ſaltem probabile, quod eodem modo in noſtro caſu abſolutus per Bullam, vel Priuilegia Mendicantium de conſenſu partis pro determinato tempore reincidat illo tranſacto. & ſimiliter abſolutus cum cautione ſub obligatione ſatisfaciendi reincidat, cùm primùm fuerit culpabiliter negligens ex voluntate præſumptâ Iudicis, iuxta illud, quod ex ipſo, & alijs retulimus loco notato.

Reſpondetur Secundò.

395. Reſpondetur tamen ſecundò, etiamſi vera eſſet prior illa opinio, non inde ſequi idē fore dicendum in noſtro caſu; eſt enim latum diſcrimen inter vtrumque, vt optimè docet Suarius *diſp. illa 7. ſect. 8. n. 22 & 23.* nam longè diuerſum eſt præceptum ſatisfaciendi de futuro intra certum tempus ſub pœnâ Cenſuræ ipſo facto incurrendæ, & Cenſuram iam eſſe contractam; in priori enim caſu (qui proprius eſt caſus illius opinionis, ſi pars in cuius gratiam Cenſura conceditur, conſentiat, & differat tempus ſolutionis, id ſatis erit, vt non incurratur Cenſura, etiamſi nullus exerceatur actus Iuriſdictionis; nam ſatis eſt, quòd materia præcepti, ex cuius tranſgreſſione pēdet Cēſura ita mutetur, vt præceptum pro eo tempore non obliget, (ſicut mutaretur in eodem caſu materia iuramenti ſi iuraſſet tranſacto illo tempore ſoluere debitum) nam hoc ipſo ceſſat contumacia, ideoque illo tempore non cenſetur eſſe tranſgreſſio: elapſo verò tempore à creditore prorogato, iam adeſt tranſgreſſio; quia præceptum erat negatiuum non differendi ſolutionem vltra tempus conceſſum; atque adeò tranſacto illo ſpatio obligat ſemper, & pro ſemper. Vnde incurritur Cenſura annexa tali tranſgreſſioni per expreſſam voluntatem Iudicis. In ſecundo verò caſu Cenſuræ contractæ, de quo nos loquimur, non ſufficit ſola partium concordia, vt tollatur Cenſura, ſed omnino eſt neceſſarium exercere actum Iuriſdictionis, ſcilicet abſolutionis, vt tollatur, & impoſitionis Cenſuræ vt poſtea reincidat. Cùm autem Confeſſarius electus tantum habeat poteſtatem abſoluendi non autem ferendi Cenſuram, non poteſt abſoluere ad reincidentiam, licèt poſſit abſolutè abſoluere.

Præſumpta voluntas Iudicis non ſufficit neq; ad tollendā neq; ad ferendam Cenſuram.

396. Præſumpta autem voluntas Iudicis nullo modo ſufficit neque ad tollendam, neque ad ferendam Cenſuram, imò neque voluntas ipſa actualis, & expreſſa, ſi ſit merè interior, & nō ſufficienter exterius manifeſtata, vt probauimus loco citato. Vnde opiniones illæ non ſunt fundandæ præſumptâ voluntate ſed in expreſſâ, & manifeſtatâ exterius.

Reſponſio ad quintum argumentū.

397. Ad quintum argumentum reſpondetur Pontifices poſſe, & debere potiùs pijſſimè proſpicere bono animarum ſpirituali, quàm temporali corporum; maius tamen bonum commune eſſe, quod ſequitur animabus debitorum ex prædicta abſolutione, quàm ſit temporale commodum creditorum ex negatione talis abſolutionis, maximè cùm abſolutio non detur; niſi facientibus, quod in ſe eſt, quos non vult pia mater Eccleſia tenere ligatos. Accedit quòd adhuc illis non datur abſolutio; niſi cum cautione ſaltem iuratoriâ. Vnde remanent ſatis obſtricti. Vlteriùs nulla fit creditoribus iniuria, quia pro damnis temporalibus non vult Eccleſia, vt feratur excommunicatio; niſi raro, &, quando alia remedia non ſuppetunt. Sicut ergo à principio potuit Iudex non excommunicare, ſed alijs remedijs vti ſine vllâ iniuriâ partis, quæ poſtulabat Cenſuram ferri; ita poſtea, ſine vllâ iniuriâ poteſt imò, & debet tollere excommunicationem, quando debitor iam paret, & facit, quod poteſt. Prudentiſſimè autem hoc committitur Confeſſario pro foro conſcientiæ, quia in foro contentioſo ſæpe non poteſt miſer debitor obtinere abſolutionem, vel ex defectu probationis, vel ob paupertatem, quando expenſæ ſunt faciendæ. Ex traditâ iam doctrinâ pro ſecunda opinione placet noſtram ſententiam ſequentibus aſſertionibus declarare, quæ, ni fallor pro re morali, & praxi in negotio abſolutionis ad reincidentiam notatu dignæ ſunt.

Facientes quod in ſe eſt non vult Eccleſia tenere ligatos.

Prima aſſertio.

398. Prima aſſertio. Quoties quis abſoluitur abſolutè, ſiue à ſuo Iudice, ſiue à Confeſſario delegato cum cautione, & obligatione ſatisfaciendi, etiamſi poſtea culpabiliter non ſatisfaciat, nullo modo reincidat; niſi de nouo excommunicetur ab habente poteſtatem, Ratio eſt quia (vt ſupponimus) abſolutio non fuit data limitatè ad aliquem effectum, neque ad certum tantum tempus, neque cum expreſſione reincidentiæ & c. *eos, qui de ſent. excom. in* 6. (vt patet ex reſponſione ad ſecundum ſuprà datâ) tantum loquitur de abſolutis ab ipſo Pontifice, vel ab eius Nuntio cum obligatione ſatisfaciendi, vel comparendi; de ijs enim verum eſt, quod re incident, etiamſi abſolutè fuerint abſoluti ſine vllà mentione reincidentiæ, vt explicatum eſt; tamen, vt incurrant, neceſſaria eſt noua culpa, vt patet ex ipſo Textu. Quæ ſententia eſt communis Auctorum, vt conſtat ex Couarrub. c. *Alma*, p. 1. §. 11. numero 6. & apertè colligitur ex c. *Ad reprimendam de officio Ordin.*

Ratio aſſertio.

399. Secunda aſſertio. Omnis excommunicatus, qui ob imminens periculum mortis, vel ob aliud

aliud legitimum impedimentum abſoluitur ab eo, qui ceſſante impedimento, non poterat eum abſoluere, reincidet poſtea ſi cum poteſt non ſe præſentat ſuo ſuperiori, à quo erat abſoluendus. Habetur in *c. eos, qui de ſent. excom.* in 6. & in alijs Iuribus iuxta dicta ſuprà dub. 11. §. *Tertia ergo conditio*, & ſequentibus & docent omnes Auctores, ut ſæpe notauimus iuxta dicta Tract. 8. de *Pœnit.* diſp. 11. dub. 14.

Tertia aſſertio. 400. Tertia aſſertio Abſolutus per Bullam Cruciatam vel per priuilegia Mendicantium cũ cautione, & obligatione ſatisfaciendi non reincidet, etiamſi poſtea culpabiliter omittat ſatisfactionem; patet ex ijs, quæ diximus pro ſecunda opinione; quam aſſertionem veriſſimam puto; etiamſi de conſenſu partis expreſsè fuerit abſolutus ad reincidentiam pro tempore aliquo determinato. Ita expreſsè docent Sotus, Henriquez, Rodriguez, Gomez, Acoſta, Auila ſuprà citati in ſecunda opinione. *Rectè colligit Auila.* Atque inde rectè colligit Auila, quod Confeſſarius non debeat ſic abſoluere ad petitionem partis, niſi prius admoneat partem, quod non reincidet; alioquin deciperet partem; quod maximè puto verum, quando alioquin pars non conſentiret in abſolutionem, niſi putaret fore, vt reincideret. *Aduertit deinde rectè Auila.* Aduertit etiam Auila rectè, quòd neque Epiſcopus ipſe, ſeu Vicarius, aut Prouiſor eius poteſt per Bullam Cruciatam abſoluere percuſſorem Clerici cum obligatione ſatisfaciendi ad reincidentiam in excommunicationem reſeruatam Papæ; poterit tamen ad reincidentiam ita, vt reincidat in excommunicationem, quam ex tunc ipſe ferat, nempe, quia ad hoc habet poteſtatem, & Iuriſdictionem ex ſuo munere Epiſcopi, vel Vicarij; non tamen ad illud, in quo ſolùm eſt delegatus electus.

Quarta aſſertio. 401. Quarta aſſertio. Per Iubilæa concedentia Confeſſarijs ad effectum dumtaxat conſequendi Iubilæum benè poſſunt abſolui ad reincidentiam, imò non poſſunt aliter abſolui. Patet hæc aſſertio ex dictis ad tertium argumentum, & ex declaratione Pij. V. in eodem tertio argumento relatâ. *Patet & hæc aſſertio ex declaratione Pij V.*

Quinta aſſertio. 402. Quinta aſſertio, ſi abſolutio detur ad aliquem tantum actum, vel effectum determinatum, vel pro aliquo tempore determinato independenter ab omni conditione, vel actione ipſius abſoluti ab ipſo præſtandâ; tunc tranſacto illo tempore, & conſommato tali acto, & effectu ſtatim ſine nouâ culpâ, ſed propter priorem contumaciam incurritur excommunicatio eadem, quæ prius fuerat. *Ratio aſſertionis.* Ratio eſt; quia ea fuit expreſſa intentio abſoluentis, ſecùs illa abſolutio non eſſet limitata ad tempus, vel actum, ſeu effectum determinatum duntaxat; vt bene probat Suar. diſp. illa 7. ſect. 8. numero 21. atque ita poſſe fieri abſolutionem probauerat, numero 18. & 19. Hæc aſſertio eſt contra Authores infrà citandos ſequenti aſſertione.

403. Talis eſt abſolutio, quæ datur in Iubilæis, & quæ habetur in c. *veniens*, & 2. de *teſtibus* & quæ ſolet dari in Bullis Pontificijs *ad effectum præſentium duntaxat conſequendum* vt contingit in collatione beneficij imò (vt iam alibi notauimus) credo in his non tolli excommunicationem quoad alios effectus, ſed tantum, quoad inhabilitatem ad recipiendum Beneficium vel aliquem alium effectum litterarum Apoſtolicarum, in quibus ad talem effectum dicitur abſolui; ſolùm enim conceditur, vt poſſit licitè & validè talem effectum obtinere; quoad reliquos verò effectus manet excommunicatio. Si verò abſolutio detur, vt ſimpliciter valeat, & perpetua ſit ſub conditione tamen ſatisfaciendi, vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo tranſacto, & non impletâ conditione iterum incidatur in Cenſuram, Philoſophandum eſt iuxta ſequentem aſſertionem.

Sexta aſſertio. 404. Sexta aſſertio. Tranſacto illo tempore, & non impleta conditione ob culpam debitoris incidit talis debitor in excommunicationem; cuius abſolutio lata erat ſub conditione ſatisfaciendi ad reincidentiam; ſi non ſatisfaceret. Si verò ſine culpâ debitoris ob impotentiã, vel aliam cauſam non impletur conditio, licèt in foro exteriori reincidat, & reputetur excommunicatus, & ipſe ſe debeat, vt talis gerere; in foro tamen conſcientiæ, & quoad Deum non reincidet. Ita docent tàm in caſu quintæ aſſertionis, quàm in hoc Sextæ Corduba in *Summâ*, q. 20. puncto 3. Rodriguez in Bullâ, §. 9. numero 58. Henriquez lib. 13. cap. 29. numero 3. in Gloſſa littera *V.* Auila, 2. p. c. 7. diſp 3. dub. 14. concluſ. 1. citans Bannez & alios, qui inde probant; *Ratio aſſertionis.* quia excommunicatio reipsâ, & coram Deo nulla incurritur ſine contumaciâ: ergo nec poteſt homo reincidere in illam; niſi reincidat in contumaciam.

Ratio hæc eſt inefficax 405 Hæc tamen ratio parum efficax eſt; facile enim negari poteſt conſequentia; quia, quamuis nunquam excommunicatio de nouo cõtrahi poſſit ſine reali, & verâ cõtumacia ſicut re verâ non incurrit excommunicationem, qui non eſt ſoluendo, quantumuis præceptum ſoluendi ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſit impoſitum; tamen poſt contractam excommunicationem; ſicut ſemper manet in excommunicatione, etiamſi factus ſit impotens ad ſoluendum, & etiamſi habeat contritionem, & à contumaciâ recedat; *Excom. non ceſſat niſi tollatur per abſolutionẽ.* excommunicatio enim non ceſſat; niſi tollatur per abſolutionem; ita quando tollitur, non abſolutè, & pro omni tempore; ſed ſub conditione ſoluendi intrà præfixum, & determinatum tempus; poſſet quis in illam reincidere non ſoluendo, etiam ob impotentiam, & ſine nouâ culpâ, propter culpam præteritam; ſi enim Iudex velit tantum hoc modo abſoluere, procul dubio poteſt, & tunc ſine nouâ culpâ reincidet; quia ſicut poſſet omnino, & abſolutè non abſoluere præſertim, ſi impotentia non eſſet probata in foro Iudiciali; ita poſſet abſoluere pro certo tempore ſub illâ conditione ita, vt conditione non ſequutâ, etiamſi ſine culpâ debitoris, reincidat. Imò, quòd de facto habeat illam intentionem Iudex, & quòd ſine nouâ culpâ reincidat debitor, etiam in hoc caſu ſextæ aſſertionis noſtræ docet Suarius citatâ ſect. 8. numero 27. & probat primò, quia conditio poſita talis eſt vt ſine culpâ omitti poſſit, & in modo, vel verbis, quibus ponitur, non indicatur vllus reſpectus ad nouam culpam negligentiæ. Probat ſecundò quia hic modus abſoluendi ad reincidentiã communiter fit ex conſenſu partis læſæ; quæ tamen non conſentit, niſi iſto modo detur abſolutio, & alio modo non conſentiret;

Nauarrus lib. 5. tit. de *ſentent. Excomm.* conſ. 15. ad 2. q. & probat manifeſtè ſtylus, & vſus Curiæ Romanæ, vbi Pœnitentiarij frequẽter abſoluunt ſine litteris à Cenſuris extra Confeſſionem per facultatem ſibi factã à ſummo Pœnitentiario ad abſoluendum tantum in foro conſcientiæ, & etiam Epiſcopi abſoluunt extra Sacramẽtum Pœnitentiæ à Cenſuris occultis Pontifici reſeruatis per facultatem factam à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de *reformatione.* Legantur Sanchez, & Aula locis citatis, vbi alios plures referunt pro hac ſententiã.

Dubitatio 2. 412. Dubitari autem poteſt an habens facultatem abſoluendi in foro Pœnitentiæ poſſit abſoluere Sacramentalem Confeſſionem, quoties abſolutio cadit ſuprà materiam, ad quam per ſe non requiritur abſolutio Sacramentalis?

Reſp. multi probabiliter. 413. Affirmant multi ſatis probabiliter, cùm non intelligatur reſtrictio præciſſe ex illis verbis conceſſionis talis facultatis in foro Pœnitentiæ. Ratio verò præcipua eſſe poteſt; quia forum Pœnitentiæ tantum videtur requiri, quatenus materia ipſa, circa quã eſt ea facultas, inuoluit alioquin materiã neceſſariam Confeſſionis; ſi tamẽ illã non inuoluat credi poteſt non ita eſſe eam conditionem requiſitam à concedente facultatem (niſi aliter exprimat) vt, *niſi confeſſio Sacramentalis fiat, abſolutio non valeat.* Ita docet Tabiena verb. *Abſolutio*, 2. quæſito 4 numero 7. Suarius lib 8. de *legibus*, cap. 6. numero 16. vbi ait non eſſe limitandum ad Sacramentum Pœnitentiæ, niſi vbi, vel abſolutio Sacramentalis per ſe fuerit neceſſaria, vt in priuilegio obtinendi abſolutionem à reſeruatis, vel vbi verba Indulti id manifeſtè explicauerint; nec ſatis erit quòd exequutio Indulti committatur *Sacerdoti*; imò nec, ſi dicat committatur *Sacerdoti Confeſſori*, quia id totum eſt nomen officij, & muneris, non actualis exercitij, ita, ut ex vi illorũ verborum requiratur quidem perſona talis, vt eligi poſſit in Confeſſorem; non verò, vt actu Confeſſionem audiat. Legatur idem Suarius à numero 14. vſque ad finem capitis, maximè numero 15. vbi rectè docet inter forum conſcientiæ & pœnitentiæ ſolam hanc differentiam conſtituendam videri, quòd forum conſcientiæ per ſe non ſupponat culpam, nec ordinetur ad remittendum, vel vindicandum aliquem defectum, & aliquod vinculum apud Deum; forum autem Pœnitentiæ dicitur in ordine ad tollendum aliquod vinculum, vel malum apud Deum ſiue illud tollatur per proprium Sacramentum Pœnitentiæ, ſiue per alios actus oſtenſiuos, aut inflictiuos Pœnitentiæ. Vnde iuxta Suarium hæc vox *Pœnitentia*, quando dicitur *in foro Pœnitentiæ*, non reſtringenda eſt ad ſolũ Sacramentum, cùm iuxta verborum proprietatem etiam Pœnitentia appelletur alia, quæ fieri ſolet extra Sacramentum. Ex quo etiam fit quòd licèt dicatur in facultate, ſeu Bullã abſoluas, à tali Cenſurã *in foro conſcientiæ iniunctã ſalutari Pœnitentiã*, ſicut dicitur in loco citato Tridentini, idem ſit, ac dicere *abſoluas in foro Pœnitentiæ, vel Pœnitentiali.*

In Priuilegijs Bullæ Cruciatæ & Religionũ 414. Iam verò deſcendendo ad Priuilegia Bullæ Cruciatæ, & Religionum, adhuc in eis non conſentiunt Auctores. Prima ergo ſententia negat abſolutionem conferri poſſe extra Sacramentum Confeſſionis. Ita Nauarrus. cap. 26 numero 31. & lib. 5. tit. de *ſent. Excom.* conſ. 28. ad 4. q. Corduba in *Summa* q. 19. & 187. Rodriguez in Bulla §. 9. numero 14. dicto 5. & ſic putat declaratum eſſe à Pio V. eo quod dixerit *in foro tantum conſcientiæ, non verò contentioſo*, & ſimilia verba; refertque Couarrubiam; ſed immeritò; docet enim oppoſitum Suarius diſp. 7. de *Cenſuris* ſect. 5. numero 36. etiam negat per Bullam Cruciatam poſſe abſolui extra Sacramentalem Confeſſionem; imò aliter collatam abſolutionem videtur ſentire non valere, vbi omnino videtur ſibi contrarius; nam loco citato de legibus, numero 5. & 16. expreſsè dicit per illa verba *in foro Pœnitentiæ* non explicari, an ſit tollendum vinculum in ipſo Sacramento Pœnitentiæ nec ne? vt videre eſt numero 16. Dixerat autem numero 15. licèt verba priuilegij loquantur de foro Pœnitentiæ non eſſe limitanda, ad iudicium Sacramentale Pœnitentiæ; & rurſus numero 16. ait ſi indultum dicat *in foro conſcientiæ iniunctã Pœnitentiã*, non eſſe limitandum ad Sacramentum Pœnitentiæ &c. In loco autem citato de *Religione* perſiſtens in hac ipſa ſententiã loquens in materia diſpenſationis ſic ait neque Conſtabit quod dicatur in *foro conſcientiæ tantum*; quia forum conſcientiæ latiùs patet quàm forum pœnitentiæ Sacramentale. Pro quã ſententiã refert Nauarrum in ordinè ad abſolutionem à Cenſuris, de qua nunc agimus, qui conſ. 55. de *Priuilegijs*. id docuit ſibi non conſtans, cum oppoſitum dixerit citato c. 26. ſicut, Rodriguez ſibi contrarius eſt; contra id enim, quod dicit in Bulla loco citato, docet lib. 1. *Quæſtionum Regular.* q. 65. art. 10. Itaq; hæc doctrina Suarij non congruit cum illã; quã dederat olim citato loco de *Cenſuris*, vbi ait regulariter loqẽndo quãdo hæc cõceſſio fit tantum in foro conſcientiæ, & in ordine ad internam, & bonam animi diſpoſitionem ſolùm dari poteſtatem abſoluendi à Cenſurã in Sacramento Pœnitentiæ, & hâc ratione putat contingere in Bullã Cruciatã, & ſimilibus Priuiligijs. In quo etiã cõſentit Acoſta ſuper Bullam, q. 50. in fine.

Non conſentiunt Auctores. Prima ſententiam.

Suarius negat per Bullam Cruciatam poſſe abſolui extra Sacramentalem confeſſionem.

415. Secunda ſententia, quæ mihi placet, eſt non ſolùm validè, ſed etiam licitè poſſe dari abſolutionem à Cenſurã extra Sacramentum Pœnitentiæ; quod per Bullam cruciatam certius omnino eſt, quam olim putabatur; iam enim ablata eſt illa particula *auditis eorum confeſſionibus* ratione cuius particulæ fortaſſè ſequutus eſt Suarius loco citato *de Cenſuris* ſententiam contrariam, cùm tamen poſtea in cæteris omnibus paulò aliter ſentiat, vt explicatum eſt. *Affirmans ſententia placet Auctori.*

416. Verum, etiamſi ponatur hæc clauſula, vt re verâ ponitur in Priuilegijs Mendicantium, adhuc veram puto noſtram aſſertionem, quia illa verba referunt abſolutionem à peccatis, de quã in prædictis priuilegijs fuerat etiam facta mentio, & non eſt cur cogamur illam applicare ad abſolutionem à Cenſuris, tum, quia nulla eſt neceſſaria connexio inter Cenſurarum, & peccatorum abſolutionem, ideò referenda, & applicanda ſunt ſingula ſingulis per quandam, quaſi diſtributionem ſeu attributionem accommodam; tum; quia ſæpe occurrit caſus, in quo multum intereſt, & expedit conſcientiæ, & bono ſpirituali pœnitentis abſoluere cum ab exco mmu-

Poſitâ clauſulâ (auditis eorum confeſſionibus) adhuc vera eſt noſtra aſſertio.

Reſp.

ficeatur? Reſpondeo omnino poſſe, quia prior illa confeſſio fuit irrita, ac proinde cenſetur, quaſi facta non fuiſſet.

DVBITATIO XX.

An is, qui tempore Iubilæi fuit abſolutus à reſeruatis; poſtea verò non lucratur Iubilæum, quia omittit aliquid præſcriptum, maneat liber à reſeruatione.

Reſp.

420. RESpondeo breuiter ſi pœnitens, quādo fuit abſolutus, habuit intentionem præſtandi omnia requiſita, manere abſolutum; ſecùs verò, ſi non habuit intentionem præſtandi omnia. Quà de re Suarius de Pœnitentiâ diſp. 31. ſect. 4. & latius tomo 5. de *Cenſuris* diſp. 7. ſect. 5. numero 33. & 34. Verum hac de re nos diximus cum eodem, & alijs multis agentes de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 11. dub. 10. ibi legatur; nihil enim nouum occurrit nunc addendum, eſt enim eadem ratio de peccatis, & Cenſuris.

DVBITATIO XXI.

An abſolutus virtute Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi inculpabiliter omittens reſeruatum peccatum, vel Cenſuram, maneat liber à reſeruatione, vt poſtea à quouis Confeſſario etiam poſt tempus Iubilæi, aut Bullæ poßit abſolui?

Inculpabiliter omiſſo peccatum reſeruatū vel Cenſuram quando abſoluitur per Iubilæum vel Bullam manet liber à reſeruatione

421. HAc etiam de re dixi diſp. illâ 11. de Pœnit. dub. 8. vbi varijs diſtinctionibus vſi ſumus; nunc breuiter dico remittendo me ad alia ibidem dicta, maximè aſſert. 3. manere liberum, quando abſolutus eſt per Iubilæum, & Bullam, quia tunc vel expreſsè vel virtualiter tàm Pœnitens, quàm Confeſſarius habent intentionem exonerandi conſcientiam ipſius Pœnitentis; qui vult accipere fructum, vel commodum ex tali Iubilæo, aut Bullâ, inquantum poteſt, eo ipſo quod vult vti ipſius priuilegio. Quæ doctrina congruit cum ijs, quæ diximus eâdem dub. 8. aſſert. 4. adiunctâ etiam primâ

Abſolutus ab ordinario in confeſſione nihil dicens de reſeruatis non manet abſolutus à reſeruatis?

422. Si verò abſolutus fuit per ſuum Ordinarium, & in Confeſſione nihil dictum fuit de reſeruatis (idemque iudicium eſt de abſoluto virtute priuilegiorum Mendicantium) non manet abſolutus à reſeruatis; quia licèt Ordinarius talis eſſet, qui haberet facultatem in reſeruata, & licèt Mendicantes eam habeant; tamen, ſi in confeſſione non actum eſt de reſeruatis, nec fuit vlla mentio de vſu facultatis abſoluendi à reſeruatis, non conſtat voluiſſe tollere vllam reſeruationem; neque vti vllo modo ſuâ poteſtate circa reſeruata. Legatur Henriquez lib. 6. c. 16. numero 6. & lib. 7. cap. 11. numero 4. Suarius de Pœnit. diſp. 31. ſect. 4. & Sanchez, qui in ſimili de *commutat. vot.* diſputat lib. 8. de *Matrim.* diſp. 15. numero 16 & 17. & de hoc diximus loco notato aſſert. 5.

423. Quamuis autem Nauarrus. cap 27. n. 13. & alij, quos ipſe citat, videantur exigere, vt etiam quando quis abſoluit virtute Iubilæi, vel cruciatæ habuerit animum abſoluendi generaliter ab omnibus peccatis, & Cenſuris, ſi quæ habeat Pœnitens; quæ intentio ſolet explicari illis verbis *in quantum poſſum, & indiges*, vt cenſeatur manere ſine reſeruatione vllâ; tamen (vt rectè probat Suarius,) ſatis eſt; ſi pœnitens, & Confeſſarius habeant intentionem vtendi priuilegio conceſſo pœnitenti; quia ea eſt intentio Pontificis, & Confeſſarius, ac pœnitens eam (vt dicebam in principio) virtualiter habent.

424. Ex traditâ doctrinâ colligitur, quòd, quando aliquis pœnitens ligatus excommunicatione, & oblitus illius excommunicationis, abſoluitur in confeſſione ab eo, qui poterat tollere excommunicationem ſub illa generali conditione *abſoluo te à ſententiâ excommunicationis, ſi quam incurriſti.* Quamuis poſtea recordetur excommunicationis, non teneatur directè abſolui. Ita Nauarrus cap. 26. numero 13. licèt cap. 9 oppoſitum dixerit. Docet etiam Auila, p. 2. c. 7. diſp 3. dub. 16. & ait idem ſentire aliquos Magiſtros. Probat verò, quia fruſtrà eſſet talis abſolutio, cùm iam fuerit ablata excommunicatio per illam generalem abſolutionem, vt ſupponunt communiter Doctores. *Ex tradita doctrina Colligitur.*

425. Obijciet tamen aliquis; qui in Confeſſione oblitus eſt alicuius peccati mortalis, licèt maneat abſolutus ab eo, ſi tamen poſtea recordetur illius, tenetur illud confiteri, vt abſoluatur ab illo directè: ergo idem erit de Cenſurâ. *Obijcies*

426 Reſpondetur negando paritatem: primò, quia illud peccatum fuit remiſſum cum obligatione, & ordine ad directam abſolutionem, non verò excommunicatio. Secundo, quia materia proxima abſolutionis non eſt peccatum; ſed confeſſio illius, ideo poteſt eſſe materia bis, & ſæpius repetita confeſſio; materia verò abſolutionis à Cenſurâ eſt ipſa Cenſura, à quâ poteſt abſoluere ſine vlla prorſus confeſſione, qui habet facultatem ad id, imò inuito, & negante delictum ipſo pœnitente; ſemel ergo ablatâ Cenſurâ per abſolutionem illam priuâ generalem, non manet materia pro ſecundâ abſolutione; neq; enim fieri poteſt abſolutione à Cenſura, quæ non eſt. Legantur cætera circa hanc materiam loco notato de *Pœnitentiâ*. *Reſp.*

Differentia inter abſolutionem à mortali in Confeſſione oblito, & à Cenſura etiā in Confeſſione oblita.

427. Quæret tamen aliquis, an virtute huius generalis abſolutionis à Cenſurâ *in quantum poſſum, & indiges*, maneat abſolutus pœnitens, qui, vel voluntariè, reticet in confeſſione peccatum habens annexam Cenſuram, vel ſolùm petit in genere, & conditionaliter abſolutionem à Cēſura, ſi fortè indigeat cum tamen re verâ indigeat, & ipſi conſtet ſe indigere? *Quæret.*

428 Reſpondet Suarius diſp. illâ 7. de *Cenſuris*, ſect. illâ 5. numero 20. & Filiucius Tract. 11. c. 9. numero 290. diſtinguendo; nam vel Confeſſarius eſt Iudex Ordinarius, vel delegatus, ſi eſt Iudex Ordinarius, & eo genere Confeſſionis contentus vult abſoluere, validè abſoluit, cùm poteſtatem habeat abſoluendi, etiam ſi non rectè agat abſoluendo, antequàm rem examinet, & videat, an pœnitens Eccleſiæ *Reſpondet Suarius cū diſtinctione*

ſatisfecerit

ſatisfecerit, aut parti læſæ &c. Si verò Confeſſarius ſolùm eſt delegatus, videndum eſt, an facultas abſoluendi illi conceſſa ſit tantùm in ordine ad Sacramentum Confeſſionis, vel etiam extra Sacramentum. Si ſolum fuit intra Sacramentum, non valebit abſolutio; nam in eo Sacramento per ſe loquendo, neceſſaria eſt cognitio peccati, cui eſt annexa Cenſura; quando ergo Cenſura voluntariè reticetur, reticendo etiam peccatum, cui eſt annexa, ſicut peccati abſolutio nulla eſt; ita etiam abſolutio à Cenſurâ. Si verò facultatem habet Confeſſarius abſoluendi extra confeſſionem, validè abſoluit, quando ita intendit abſoluere, perinde, atque Iudex ordinarius.

Obſeruandum.

429. Obſeruare tamen oportet Confeſſarium per ſe loquendo non cenſeri habere intẽtionem abſoluendi ab excommunicatione, quã pœnitens malitiosè aut culpabiliter reticet; cenſetur enim Confeſſarius habere intentionem abſoluendi quantum licitè poteſt; non videtur autem poſſe licitè abſoluere à Cenſurâ, ſi pœnitens ſpontè, ac ſine iuſtâ causâ reticeat. Ita Coninc disp. 14. dub. 16. n. 225. & 226. Legantur dicenda dub. 31. concl. 2. & 3.

Notat Coninc.

430. Oppoſitum verò dicendum eſt iuxta dicta, quando Cenſura reticetur ſolum ex obliuione; tunc enim valet quidem abſolutio generaliter data, ſi abſoluens habeat facultatem abſoluendi à tali Cenſurâ. Rectè autem notat ſuprà Coninc in eiuſmodi abſolutionibus cenſeri ſemper apponi, quas abſoluens teneretur conditiones apponere, ſi ſcienter ab iis abſolueret, vt eſt conditio de ſatisfaciendo parti, & ſimiles, quas ſuis locis explicuimus.

DVBITATIO XXII.

An qui peccat ex fiduciâ abſolutionis à reſeruatis dandæ virtute Bullæ, vel priuilegij poſſit abſolui per Bullam, vel priuilegium?

Negant Antoninus & alij. Probant 1.

431. NEgant Antoninus 1. p. tit. 10. c. 3. §. 5. Couarruuias lib. 2. *variarum* c. 2. verſ. 26. cum felino Cardinali, & alijs. Corduba in *ſumma* q. 22. Probant 1. quia per generalem conceſſionem non intelliguntur, illa concedi, quæ in ſpecie interrogatus non eſſet quis veriſimiliter conceſſurus iuxta vulgatam Regulam Iuris, & c. *Si quis Epiſcopus* de *Pœnit. & remiſſ.* in 6.

Probant 2.

432. Secundò, quia priuilegium amittere videtur, qui ſpe priuilegij & immunitatis peccat, vt doctè, & eruditè probat Couarr. ſuprà. Vnde is, qui delinquit propè Eccleſiam non fruitur immunitate, tanquam ex vicinitate loci arguatur intentio delinquendi ſub ſpe immunitatis.

Aſſerendum peccantes quomodolibet in ſpem Bullæ ſiue iam acceptæ, ſiue accipiendæ, abſolui poſſe poſteà virtute eiuſdem Bullæ.

433. Aſſerendũ nihilominus eſt peccãtes quomodolibet in ſpẽ Bullæ ſiue iam acceptæ, ſiue accipiẽdæ ſiue primariâ intentione, & directâ, ſiue ſecũdariâ & indirectâ, hoc eſt, ſiue ex fine principali, ſiue impulſiuo, abſolui poſſe poſteà virtute eiuſdem Bullæ. Ratio eſt primò, quia vbi lex ſeu priuilegium non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Secundò, quia olim in Bullis ponebatur exceptio, *niſi in ſpem Bullæ peccaueſſent*, quia tunc nolebat Pontifex vt à peccatis, & Cenſuris reſeruatis abſoluerentur per Bullam. Vnde cùm iam eiuſmodi verba expuncta fuerint à Bullâ Cruciatâ, nõ leue ſignum eſt voluiſſe Pontificem, quod etiam qui hoc modo peccaſſent abſolui poſſent.

Ex his ſoluitur primum argumentũ in contrarium.

434. Hinc ſolutum manet primum argumẽtum in contrarium, imò in priuilegijs alijs eo ipſo, quod Pontifex ſciens, & prudens concedit abſolutionẽ à reſeruatis ſine vllâ tali exceptione, potius cenſetur, aut præſumitur eam concedere, quàm negare; præſertim cùm conſtet quòd quando vult, eam apponit, vt in clauſulâ ſequenti eiuſdem Bullæ, in quâ concedit Indulgentiam plenariam decedentibus contritis ſine Confeſſione, dummodo non fuerint negligentes fiduciâ huius conceſſionis; & in Bullâ, quam appellant compoſitionis, ſimilem conditionem apponit excipiendo illos, qui fiduciâ talis Bullæ peccauerint.

Secundum nihil probat.

435. Secundum argumentum in contrarium nihil probat; quamuis enim indignus ſit priuilegio, qui eo abvtitur, non ſtatim ſequitur, quod ipſo Iure priuetur priuilegio, niſi id expreſsè declaretur, ſicut *Indignus eſt* iuxta Auguſtinum *peccator pane, quo reſcitur & tamen non ipſo, quod peccat, priuatur à Domino pane; ea enim eſt bonitas eius, qui Iudæ proditori ſe ipſum dedit in panem.* Immunitate autem Eccleſiæ priuatur expreſsè, qui ſpe immunitatis delinquit c. finali de *Immunit. Eccleſ.* & qui propè Eccleſiam delinquit, præſumitur peccaſſe ex confidentiâ immunitatis.

436. Noſtram ſententiam tenet Syluest. Nauarrus, Tabiena, Armill. & alij, quos refert, & ſequitur Henriquez lib. 7. c. 9. §. 4. litt. *M.* & *N.* Cordub. lib. 5. *Quæſtionarij* q. 34. in fine & q. 37. prop. 3. Ledeſma 2. q. 4. q. 29. art. 1. Acoſta q. 43. Rodriguez in Bullam §. 9. n. 99. qui monet hoc non eſſe populo inſinuandum; & notat etiam ſuper Bullam Compoſitionis in fine illius Bullæ clauſulam illam, quod non proſit eis, qui malè acceperunt ex confidentiâ Bullæ limitandam eſſe ad eos, qui delinquerunt ex confidentia Bullæ formaliter, & directè; non verò, ſi ſolum indirectè, & concomitanter.

DVBITATIO XXIII.

An vna Cenſura poſſit auferri remanente alia.

Aſſerendum eſt poſſe, vnã Cenſuram auferri remanente aliâ.

ASſerendum eſt poſſe. Ratio huius eſt, quia inter Cẽſuras non eſt neceſſaria connexio. Vnde ſicut vna poteſt ferri ante aliam & ſeorſim ab illâ: ita poteſt auferri ſeorſim, & indepẽdenter ab eadẽ. Ita S. Thomas in 4. diſt. 18. q. 18. art. 5 Vgolinus Tabulâ. 1. cap. 19. Coninc. disp. 14. dub. 16. numero 221. Reginaldus lib. 9. num. 49. Suarius diſp. 7. ſect. 9. numero 4. Sayrus lib. 2. cap. 21. numero 13. Vaſq. de *Excom.* dub. 18. num. 14. Valentia tomo 4. diſp. 8. q. 17 puncto 8. Filiucius Tract. 11. cap. 10. 327. & alij multi

apud

apud citatos. Ex quo patet poſſe aliquem, vel ſimul, vel ſeorſim ab omnibus Cenſuris, quibus innodatur, abſolui, id eſt vnicâ, vel pluribus abſolutionibus, vt. ſi quis habet ſufficentem poteſtatem, & ex ſufficienti intentione dicit abſoluo te ab omni vinculo excommunicationis, vel ab omnibus excommunicationibus vel ab omnibus Cenſuris. Liber manet ſic abſolutus ab omnibus. Si verò dicat abſoluo te à Cenſura quam incurriſti propter talem, aut talem rem, ſolùm ab illâ manet libera perſeuerantibus alijs, ſi quibus fortè ligabatur.

Quæres 1. 438. Quæret tamen aliquis primò, an, vt validè quis abſoluat, vel abſoluatur, neceſſaria ſit in abſoluente, vel in abſoluto, vel in vtroque notioa excommunicationis?

Reſp. 439. Reſpondetur non requiri; ſat enim eſt, quod Iudex habens legitimam poteſtatem, velit abſoluere caſu, quo abſoluendus eſſet innodatus. Ita Coninc ſuprà n. 222. idque declarat ſatis vſus Eccleſiæ cùm eâ ratione ſæpè ad cautelam abſolutiones impendantur.

Quæres 2. 440. Quæret 2. an, qui petit abſolutionem ab vnâ Cenſurâ & ſuperior impendit generalem abſolutionem, cenſeatur ab omnibus abſolutus?

441. Variæ ſunt opiniones in hac re, & doctrina dependet ex regula generali, quę aſſignari debet, vt dignoſcamus, quando, qui pluribus excommunicationibus eſt ligatus cenſeatur ab omnibus ſimul abſolutus, de quo dicemus dub. 31.

DVBITATIO. XXIV.

An ille qui vltimâ horâ, quâ exſpirat valor Cruciatæ, aut tempus Iubilæi, accedit facturus longam confeſſionem poſſit tranſacto tempore abſolui à Cenſuris reſeruatis?

442. Henriquez lib. 7. c. 11. n. 3. putat intra terminum durationis Iubilæi, ſeu Cruciatæ debere Confeſſionem abſoluere pœnitentem à Cenſuris, & à reſeruatione caſuum, & poſtea audire Confeſſionem, & dare abſolutionem quia iam fuit tempore congruo ablata reſeruatio.

Aſſerendum cum Acoſta 443. Mihi tamen iuxta principia generalia exercentis Iuriſdictionem delegatam, quæ non exſpirat tranſacto tempore, in cauſis pendentibus; aſſerendum videtur cum Acoſta in *Bullam* q. 46. ſi confeſſio incipiat tempore habili intra terminum ſcilicet Bullæ, vel Iubilæi poſſe Confeſſarium ſine vllâ datâ abſolutione poſteà audire totam cauſam, & ea finitâ dare abſolutionem, etiam poſt aliquos dies. *Ratio.* Ratio eſt, quia iuriſdictio ſemel habita, & re non integrâ, non exſpirat, quouſque cauſa finiatur, vt in ſimili diximus dub. 46. diſp. præcedentis agentes de Iuriſdictione delegata ab Epiſcopo excommunicato, antequàm excommunicaretur; vbi diximus quoad cauſas pendentes, & inceptas non ceſſare iuriſdictionem; ſed vbi primùm Confeſſarius in noſtro caſu audiuit aliquam partem Confeſſionis tempore habili, iam accipit iuriſdictionem,

Iaan. de Dicaſtillo. de Cenſur.

& res non eſt integra, ſed inchoata: ergo elapſo tempore Iubilæi, vel Bullæ non expirat iuriſdictio, quam Confeſſarius accepit ad abſoluendum virtute Iubilæi, vel Bullæ talem pœnitentem. Probatur maior; quia ſecùs dicendum eſſet poteſtatem Iudicis delegati, cùm iam lis eſſet conteſtata, elapſo anno delegationis exſpirare, quod eſt omninò falſũ & cõtra aperta Iura c. *hâc conſtitutione*, & c. *Cum pluribus de officio Deleg.* de quo Syluest. verbo *conſeruator* q. 6. & Auendanno de *Exequendis mandatis* c. 1. n. 16. Probatur 2. quod attinet ad Bullam Cruciatam manifeſtis verbis in Bullâ latinâ circa finem, vbi hæc habentur. *Item declaratur quod exſpirante anno omnes ſuprà dicta gratia, facultates, & indulta exſpirent, tãtumque poterunt cauſa pendentis ad finem perduci.* Cùm ergo cauſa confeſſionis in iudicio Confeſſarij tempore habili cœpta ſit, bene poterit tranſacto tempore prædicto continuari, & ad finem vſque perduci.

DVBITATIO XXV.

An Archiepiſcopus Metropolitanus poſſit abſoluere ab excommunicatione latâ ab Epiſcopo ſuffraganeo? vel Epiſcopus ab excommunicatione latâ à Prælato inferiore?

444. Circa primam partem aſſerendum eſt primò, non poteſt Archiepiſcopus abſoluere, niſi ad eum fuerit appellatum, & tunc vocatis partibus, & cognito negotio in gradu appellationis, vel dùm viſitat, vel, ſi Epiſcopus ſuffraganeus negligenter, aut malitioſè differat abſolutionem, vel in alijs caſibus, in quibus poteſt iudicare de ſubditos ſuffraganeorum, quos refert Syluest. verb. *Archiepiſcopus* n. 1. & legi poteſt Azor tomo 2. *Moralium* lib. 3. c. 33. quæſtio 9. & 10. vbi latè & eruditè de hâc re tractat. Legantur, quæ diximus ſuprà dub. 3. §. *De Archiepiſc. verò*, vbi in ſimili aſſignauimus caſus, in quibus ſubdatur Epiſcopus, aut ſubditi illius Archiepiſc. Ità Sanch. Couarr. Auila, Henriquez, Suar. Filliucius Coninc. quos refert, & ſequitur Bonacina de *Cenſur.* diſp. 1. q. 3. puncto 2. in fine. *Aſſerendum 1. Archiepiſcopum non poſſe abſoluere, niſi ad eum fuerit appellatum &c.*

445. Ex quo fit ſi abſoluat in caſu ſibi non conceſſo, abſolutionem fore nullam, vtpote datam à Iudice non ſuo. Ita Syluest. verbo *Abſolutio* 2. n. 1. & verb. *Archiepiſcopus* n. 5. Couarr. c. *Alma*, p. 1. §. 12. n. 2. Qualiter autem debeat procedere Metropolitanus in abſolutione ab excommunicatione, quando à ſuffraganeis appellatum eſt ad ipſum tractat Syluest. abſolutio 2. n. 7. & Azor c. citato. *Aſſerendum 2. Archiepiſcopum nõ poſſe abſoluere ab excomm. Epiſcopos ſuffraganeos niſi in certis caſibus.*

446. Aſſero 2. ex dictis Archiepiſcopum non poſſe abſolvere ab excommunicatione Epiſcopos ſuffraganeos, niſi in caſibus in quibus poteſt exercere iuriſdictionem propriam circa illos; & idem eſt de Patriarcha comparatione Archiepiſcopi. legatur Azor. loco citato. *Aſſerendum 3.*

447. Aſſero 3. Archiepiſcopus, vel Patriarcha per facultatem conceſſam in Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de quâ egimus dubitatione 3. ci-

V tatâ

tatâ, non poteſt abſoluere ab excommunicatione occultâ Papæ reſeruata ſubditos Epiſcoporum ſuffraganeorum, neque ipſos Epiſcopos ſuffraganeos, niſi dum viſitat illos, aut in alijs caſibus, in quibus tales ſuffraganei ſubduntur. Ratio eſt, quia iſti non ſunt ſimpliciter ſubditi Archiepiſcopi, & Concilium tantùm dicit Epiſcopos poſſe abſoluere ſibi ſubditos. Ita cum viris doctis docet Auila, p.2.cap.7.diſp.1.dub.10.

De ſecunda parte dubitationis.

448. Circa ſecundùm, quòd quæritur in dubitatione de Epiſcopis circa excommunicationes latas à Prælatis inferioribus caſus ſit, v.g. in Hiſpaniâ Abbas Metinenſis excommunicat aliquem ex ſuis ſubditis. Dubium eſt, an Epiſcopus Salmanticenſis, in cuius diœceſi eſt prædictus Abbas, poſſit eum abſoluere? Idem eſt, ſi Archidiaconus, vel Parochus ex conſuetudine præſcripta, aut alio Iure ſpeciali poſſit excommunicare, & communicet ſibi ſubditos.

Prima ſententia negat Epiſcopum poſſe abſoluere ita Decius.

449 Prima ſententia negat poſſe Epiſcopum abſoluere. Ita Decius in c. Cæterum, de *Iudicijs* numero 5. & alij relati à Couarrub.cap. Alma, p.1.§.12.numero 3.& in eam ſententiam magis inclinat ipſe Couarrubias.

Secunda ſententia affirmat Ita Gloſſa.

450. Secunda ſententia affirmat, Ita Gloſſa vltima c.*cum ab Eccleſiarum*. de officio Ordinarij, & ibi Abb. Immola, & alij Canoniſtæ. Henriquez lib.13.cap. 27.numero 3. littera S.& reddit rationem, quia Epiſcopus eſt Ordinarius illorum, quod probat littera. T.

Secunda videtur probabilior authori.

451. Hæc ſententia mihi videtur probabilior adhibitâ limitatione ſi non vigeat conſuetudo in contrarium, & inferior non præſcripſerit iuriſdictionem contra Epiſcopum (quamuis præſcriptio Iuriſdictionis ſubditi manentis in ſtatu ſubditi contra ſuum ſuperiorem difficultatem habeat, vt notauimus in noſtro opere de Iuſtitia, lib.2.Tract.1.de *Iuſtitia & Iure* in Communi agentes de præſcriptione) Ita docent Angelus abſolutio, 2. num. 3. Syluest. eodem verb.nu.1. Tabiena.num.14. Auila p.2.c.7.diſp,1.dub.11.

Notant hi authores.

452. Notant verò hi Authores primò, quòd licèt Epiſcopus poſſit abſoluere ſubditos Abbatis; tamen ille, cui Epiſcopus cõmittit vices ſuas non eo ipſo poterit abſoluere tales ſubditos, Abbatis & Confeſſarius approbatus ab Epiſc. ſalmanticenſi pro ſuâ diœceſi non eo ipſo cenſetur approbatus pro Abbatia Metinenſi; ſed requiritur, quod Epiſcopus in ſpeciali, & expreſsè id concedat, vel quod approbetur ab ipſo Abbate Metinenſi, quia in generali conceſſione non intelligitur conceſſum, quòd eſt in præiudicium Iuriſdictionis Prælati inferioris.

Notant. 2.

453. Notant. 2. Syluest. & Auila ſuprà, quòd licèt daremus primam opinionem eſſe veram in Prælatis ſæcularibus, ſecus omnino dicendum eſſet in Prælatis Regularibus, vt concedunt etiã Authores primæ opinionis à Couarrub. citati, nam Prouincialis Mendicantium benè poteſt abſoluere, quem Prior, aut Rector, ſeu Guardianus excommunicauit.

Notant 3.

454. Tertiò notant omnes noſtræ ſententiæ Authores, quòd intelligenda ſit ita, vt ſi Epiſcopus de facto abſoluat ſubditos ſui inferioris Prælati, validè quidem abſoluat, ſed malè faciat abſoluendo non requiſito excommunicatore; quia ſubditis ſuis Iuriſdictionem non ſeruat.

455. Ex dictis ſequitur, quòd Epiſcopus Salmanticenſis per facultatem illam conceſſam in Tridentino ſeſſ.24.de quâ ſuprà egimus poſſit abſoluere non ſolùm ſubditos Abbatis Metinenſis vt diximus dub.4.ſect.1.ſed etiam ipſum Abbatem ab excommunicatione occultâ reſeruatâ Papæ. Ita cum viris doctis Auila ſuprà. *Ex dictis ſequitur.*

DVBITATIO XXVI.

An Epiſcopus, vel Parochus in ſuâ propria diœceſi poſſit abſoluere ſubditum, qui in alienâ diœceſi incidit excommunicationem.

456. QVod Epiſcopus poſſit in foro conſcientiæ, & ſine cognitione cauſæ cum ſtrepitu iudiciali abſoluere ſubditum exiſtentem in alieno territorio, conſtat ex dictis dub. 4. ſect.3. vbi explicuimus iuriſdictionem voluntariam, qualis eſt abſolutio in foro conſcientiæ poſſe exerceri, & docet expreſsè Syluest. *Abſolutio* 2. num 11. Henriquez lib.13.cap. 27.numero 3.Sanchez lib.3.de *Matrimonio* diſp. 19.numero 7.Auila p.2.c.7.diſp.1.dub.12. & alij, quos retulimus eâdem ſect. 3. Ratio eſt iam indicata quod omnes actus Iuriſdictionis voluntariæ poſſunt exerceri in alienâ Diœceſi, quamuis non actus Iuriſdictionis contentioſæ. Solùm nunc diſputamus de abſolutione conferenda ab Epiſcopo, vel Parocho, proprio quidem ſubdito; ſed qui in alienâ diœceſi incidit in excommunicationem. Legantur circa hoc quæ diximus de *Pœnit*. Tract.8.diſp.11.dub.16.§.*Quæres ſecundò*, & ſequentibus tribus.

Poteſt Epiſcopus in foro conſcientia & ſine cognitione cauſa cum ſtrepitu iudiciali abſoluere ſubditum exiſtentem in alieno territorio.

457 Aſſerendum eſt primò ab excommunicatione Iuris non reſeruatâ poteſt abſolui in ſuâ diœceſi ille, qui in alienâ eam excommunicationem incurrit. Ita Nauarrus, cap.27.numero 39. in fine referens alios, ſcilicet Fridericum, & Panormitanum. Item Syluester. verb.*Abſolutio*.1 n. 11.q.1.Angelus. *Abſolutio*. 1. in fine Auila ſuprà, dub.3.Suarius diſp.7.ſect.3 numero 5.& alij. *Aſſerendum*

458 Aſſerendum eſt. 2. ſi excommunicatio eſt ab homine in generali non reſeruata, poteſt quis abſolui in propriâ diœceſi, etiamſi in alienâ incurrerit, quia hæc excommunicatio æquiparatur excommunicationi Iuris iuxta dicta dub.14. Ita cum aliquibus Magiſtris docet Auila ſuprà, & Henriquez lib.13.cap.27.

459 Hæc aſſertiò ſupponit opinionem probabilem, quòd homo extraneus non ſeruando præcepta loci, in quo eſt, incurrat excommunicationem, ſiue ſtatuti, ſiue præcepti generalis; nam, ſi demus iuxta probabilem & fortè probabiliorem opinionem (de qua ſuprà, diſp. 5. dub.11. aſſert 4) extraneum, qui nondum fixit domicilium, neque ibi habitare ſulet maiori parte anni, non teneri legibus, vel præceptis particularibus loci, in quo tunc eſſe contingit, non indigebit abſolutione; quia neque incurret excommunicationẽ, cũ nec teneatur præcepto. *Aſſerendum 2.*

460. Aſſerendum eſt 3. ſi talis excommunicatio incurſa in alieno territorio, ſeu diœceſi ſit ab homine nominatim talis homo rediens ad propriam diœceſim nõ poteſt abſolui à proprio Epiſcopo *Aſſerendum 3.*

Epiſcopo, ſed remittendus eſt ad proprium excommunicatorem, vel petenda eſt ab eo licentia ad abſoluendum illum. Ita Sylueſt. verb. Confeſſor. 1. q. 6. puncto 5. & q. 13. vbi refert D. Thomam, & alios. Auila ſuprà dub. 14. (adiunctis ijs, quæ dixerat dub. 12. & 13.) concluſ. 3. Suarius diſp. illa 7. ſect. 2. numero 7. Llamas. 1. p. c. 6. §. Conine diſp. 14. dub. 16. quæſito 15. nu. 258. in fine. Reginald. lib. 9. numero 52. & alij.

Ratio aſſertionis. Ratio eſt, quia Iuriſdictio ratione cauſæ inchoatæ pertinet ad illum, qui excommunicauit alioquin iuriſdictiones confunderentur.

Sequitur à fortiori. 461. Inde ſequitur à fortiori multò minus poſſe abſolui à ſuo proprio Epiſcopo, ſi tam Epiſcopus, quàm ſubditus ſint in alieno territorio ſuo enim nec ratione delicti, nec ratione loci habet in illum iuriſdictionem. Quare ſicut eum ibi delinquentem non poterat excommunicare: ita neque abſoluere, ob quam rationem videtur aliquibus abſolutionem in iſto caſu datã eſſe nullam; in primo verò caſu, ſcilicet, quando delinquens abſoluitur in propriâ diœceſi, fore validam, quamuis illicitè datam; illud primũ tenet Henriq. lib 13 cap. 27. numero 6. §. *Tertiò non valet:* & ſecundum videtur tenere, licèt non omninò clarè.

Noſtra aſſertio tertia intelligenda eſt ſtando præciſè in Iure communi. 462. Noſtra tertia aſſertio intelligenda eſt ſtãdo præciſe in Iure communi; nam per Iubilæa Bullam Cruciatam vel priuilegia Mendicantium, poſſet abſolui iuxta ſuprà dicta dub. 15. modo ibi explicato aſſertione 3. illatione. 1. Item etiam ſecluſis priuilegiis intelligitur aſſertio noſtra, ceſſante impedimento adeundi excommunicatorem, quia ſi impedimentum adſit probabile eſt poſſe abſolui cum cautione, & onere ſe præſentandi iuxta dicta in præcedentibus dub. 3. & ſequentibus & dub. 8. quamuis enim ibi præcipuè ageremus de impedimento adeundi Pontificem, tamen cum Rodriguez, & alijs diximus eodem modo Philoſophandum eſſe de caſibus reſeruatis ab ipſomet Epiſcopo; & quidem cum obligatione comparendi expreſsè docent Nauarrus lib. 5. ut de *Sent. Excom.* conſ. 6. & Henriq. lib. 13. cap. 27. numero 6. littera. C. Rodrig. in ſumma, cap. 53. concluſ. 10. & 11. quòd ſi non compareat poſtea cùm primùm poſſit, reincidet in excommunicationem. Quæ omnia probat Nauarrus ex illo ſæpe citato c. *eos qui* quia Textus ille in primâ parte capitis nõ loquitur determinatè de ſolo excõmunicato à Papâ ſed vniuerſaliter de omni excommunicato qui propter aliquod impedimentum abſoluitur ab eo, qui non poterat aliàs abſoluere ceſſante impedimento, & abſolutus fuit cum obligatione ſe præſentandi ei, à quo erat excommunicatus; neque enim Textus ibi dicit abſolutum [illegible] cum obligatione ſe præſentandi Papæ *ſed ſe præſentandi ei, a quo, &c*

DVBITATIO XXVII.

An qui in ſuâ propriâ diœceſi incidit in excommunicationem, poſſit abſolui ab Epiſcopo vel Parocho alterius diœceſis, in qua tunc exiſtit.

Aſſerendum 1. 463. Aſſerendum eſt primò, ſi talis excommunicatus commoretur in aliâ diœceſi permanenter, quia mutauit domicilium & factus eſt incola, & vicinus alterius diœceſis diſtinctæ ab eâ, in quâ incidit in excommunicationem: tunc Philoſophandum eſt in hoc, ſicut Philoſophati ſumus dub. præcedenti de abſoluendo in propria diœceſi à Cenſurâ incursâ propter delictum commiſſum in aliena. Idemque dicendum eſt, quando etiamſi omnino non figat domicilium, commoratio nihil minùs in altera diœceſi eſt diuturna, vt per maiorem partẽ anni. Quod contingit in Scholaſticis, & Mercatoribus; hi enim cenſentur ſicut incolæ. Ita Henriquez infrà referendus & Auila. 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 13. circa finem Suarius de *Cenſuris*, diſp. 7. ſect. 3. numero 7. Quã de re nos etiam diximus ſuprà diſp. 1. dub. 11. §. *Probabilis tamen*, & idem dicendum eſt de vagabundis.

Aſſertio 2. 464. Aſſerendum eſt, 2. ſi commoratio non ſit diuturna, ſed per aliquod tempus; tunc, ſi excommunicatio fuit ab homine in ſpeciali, & nominatim, non poteſt abſolui ab Epiſcopo alieno. Ita docet Sotus infrà citandus. Auila dub. illa, 13. concluſ. 1 & latè probat Suarius eâdem ſect. 3. num. 6. ex multis textibus, quod dixerat priùs ſect 2. num. 26. Hoc tamen ego exiſtimo verum ſecluſis priuilegijs, vel Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi iuxta doctrinam traditam dub. præcedenti aſſert. 3. Item ſecluſa longâ diſtantiâ ab Epiſcopo proprio. Nam, ſi longè diſtaret, & eſſet impedimentum illum adeundi, poſſet abſolui, vt ibidem quoque diximus ex Nauarro, & Rodriguez & ex doctrinâ ſuprà traditâ locis ibi citatis, & in hoc præſenti caſu expreſsè loquuntur etiam Nauarrus, & Rodriguez ibidem & Henriq. lib 13. cap. 27. littera, 8. quæ abſolutio valebit illi pro foro conſcientiæ imò ex parte pro exteriori etiam foro ſcilicet ad effectum, ne euitetur iuxta dicta dub. 16. aſſert. 2.

Aſſerendum 3. 465. Aſſerendum eſt tertiò, ſi excommunicatio incurſa erat à Iure, vel ab homine in generali non reſeruatâ. tunc ſatisfactâ parte poterit abſolui ab Epiſcopo, vel Parocho eius diœceſis, ſeu Territorij, in quo quis moratur. Ita Sotus diſt. 22. q. 2. art. 3. ante 3. concluſionem, & probat quia in hoc nulla irrogatur iniuria proprio Epiſcopo. Ita Auila, p. 2. cap 7. diſp 1 dub. 13. concluſ. [illegible] qui limitat, vt hoc poſſit fieri pro forò conſcientiæ; non verò pro [illegible], & probat, nam iuxta doctrinam tradi[illegible] in materiã de *Pœnitentiâ* aduenæ, & peregrini poſſunt confiteri Epiſcopo, vel Parocho [illegible] us diœceſis, in quâ ſe inueniunt, & ab eo poſſunt abſolui à peccatis mortalibus ergo & ab iſtis excommunicationibus per c. *Nuper de ſent. excom.* quia ad hoc ille Epiſcopus, vel Parochus cenſetur

proprius, ſiue ex conſuetudine, ſiue ex conceſſione Eugenij IV. Suarius verò, & Henriquez ſuprà contrarium videntur ſentire quamuis expreſſè ibi non aſſerant id tamen Suarius ſect. 2. n. 27. videtur aſſeruiſſe. Placet mihi doctrina Auilæ, quæ conſonat cum dictis in præcedentibus maximè dub. 2. iuxta quam doctrinam quilibet Confeſſarius habens ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem, quâ poſſit abſoluere à mortalibus poteſt abſoluere à prædictâ excommunicatione latâ generaliter à Iure, & iuxta dicta dub. 14. poteſt abſoluere ab excommunicatione latâ generaliter ab homine. Legantur citata loca.

Placet authoris doctrina Auilæ.

DVTATIO XXVIII.

An excommunicatus ab vno Iudice, quia parti læſæ non ſatisfacit, poſſit de conſenſu eiuſdem partis ab alio Iudice non ſuperiori alterius, vel ab alio Sacerdote abſolui?

465. ASſerendum eſt nullo modo poſſe; niſi priuilegium aliquod ad id iuriſdictionem concedat: conſenſus enim partis in hoc nihil poteſt operari; niſi ſuperiorem adeant quia ipſa pars non poteſt iuriſdictionem conferre. Id quod videtur per ſe notum, & colligitur etiam ex c. *De cauſis* de officio delegati. Ita Suarius diſp. 7. ſect. 2. in fine, & alij Recentiores.

Aſſerendum non poſſe niſi priuilegium aliquod ad id iuriſdictionem concedat.

467. Huic ego ſententiæ practicè quidem aſſentio, & ita faciendum eſſe omnino cenſebo in quauis occaſione maximè, vt ſeruetur debita ſubordinatio, & vnicuique iudici ſua cauſa remittatur, illique iuridicè conſtet de conſenſu partis.

Hæc ſententia in praxi ſeruanda eſt.

468. Nihilominus ſpeculatiuè loquendo, & iuxta principia iuridica poſſet videri alieni non improbabile quòd conſentiente parte in cuius gratiam, & ad cuius inſtantiam lata fuit ſententia excommunicationis poſſit ea excommunicatio abſolui ab alio Iudice, vel à ſacerdote potente alioquin abſoluere à mortali, & à Cenſuris non reſeruatis. Ratio eſt, quia, vt diximus diſp. 2. dub. 25. & in hac diſputatione dub. 17. intentio excommunicantis non vlterius ſe extendit quàm ad voluntatem partis, vt contingit in creditore repetente ſibi debitum. Cùm ergo in noſtro caſu per conſenſum partis (maximè, ſi ſit condonatio ſolutionis omnino vel ad tempus) tollatur obligatio debitoris, & materia præcepti ſatisfaciendi; videtur etiã ceſſare illud genus reſeruationis, ſiue propriè ſiue impropriæ, quo in Iure reſeruata eſt Cenſura nominatim, & particulariter lata ab homine ipſi homini ſerenti, ita, vt pro tali caſu Ius diſponens cenſura latâ particulariter ab homine eſſe reſeruatam ipſi excomm. (quâ de re diximus dub. 14.) ſolùm intelligatur, quando contumacia perſeuerat, & non vult quis præſtare id, quod præcipitur ei ſub excommunicatione.

469. Adhuc tamen veriſſimum eſt quod diximus; ad abſolutionem enim requiritur Iuriſdictio, quam non cenſetur habere, neque ex Iure conſtat, illum, qui neque priuilegio ſuperioris, neque conceſſione excommunicantis id habet, & eo ipſo quod aliqua Cenſura ſit alicui reſeruata, in eam quæ inciderit excommunicatus, habet excommunicans Ius vt ad ſe trahat, & coram ipſo ſe ſiſtat excommunicatus exhibiturus obedientiam, & recogniturus ſuperioris poteſtatem; Qui actus non fiet coram Iudice excommunicante ſi alius quiuis poteſt illum à Cenſurâ liberare.

SECTIO SECVNDA.

De ijs, qui poſſunt abſolui ab Excommunicatione, & de modo obtinendi abſolutionem?

470. EGimus hucuſque in hac diſputatione de ijs, qui poſſunt abſoluere ab excommunicatione; ea enim fuit prima ſectio illarum quatuor, in quas diuiſimus totam hanc tertiam diſputationem. Sequitur iam ſectio 2. in quâ agendum eſt de ijs, qui poſſunt abſolui, & de modo illos abſoluendi; Multa vero quæ ad hanc ſecundum ſectionem pertinent, diximus hucuſque in primâ, quia abſoluentes, & abſoluti ſunt correlatiui, & vix poſſunt in tradendâ doctrinâ ſeparari; aliqua nihilominus reſtant, quæ ſpecialem in abſoluto habent difficultatem, quamuis ſemper cũ reſpectu ad abſoluentem.

DVBITATIO XXIX.

An abſens poſſit abſolui ab excommunicatione? & an etiam inuitus, aut ignorans abſolutionem? aut perſeuerans in contumacia?

471. ASſero circa primam partem quemuis excommunicatum poſſe validè abſolui in abſentiâ, ſiue per procuratorem ſiue per literas, ſiue etiam ſine illis exprimendo ſcilicet verbis intentionem abſoluendi. Colligitur ex c. *Quanto* 2. q. 5. & de quodam genere abſolutionis, vt ſæpè diximus, conſtat in reſcriptis, Bullis, aut Priuilegijs Pontificis, in quibus ſæpe datur huiuſmodi abſolutio, præſertim ad certam cauſam, vel effectum. Ita Sotus in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. Angelus *abſolutio* 3. n. 5. & 6. Syluest. *abſolutio* 3. n. 9. Richardus diſt. 18. art. 1. q. 2. Nauarrus c. 26. n. 14. Suarius de *Cenſuris* diſp. 7. ſect. 7. n. 4. Henriquez lib. 13. c. 19. n. Rodriguez *in Summâ* c. 83. concl. 13 Auila p. 2. c. . diſp. 2. dub. 1. Filliucius Tract. 11. c. 10. quæſito 6. n. 324. Reginaldus lib. 9. n. 39. & alij multi. Ratio eſt; quia cùm excommunicatio ſit pœna, poterit in abſentiâ relaxari. Secùs eſt de culpâ, quidquid Nauarrus, & alij dixerint neq; enim abſolutio à culpâ poteſt dari abſenti, de quo diximus de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 5. dub. 4. & locis ibi notatis.

Aſſertio 1. Excomm. poteſt validè abſolui abſens.

Ratio

472. Hinc eſt, quod, ſi Confeſſor oblitus fuerit abſoluere Pœnitẽtẽ ab excõm. vel, ſi abſoluit eũ ab excõm. ad quem non habebat facultatẽ, vt, ſi erat reſeruata, obtentâ poſtea facultate, poſſit

talis

talis confeſſor abſoluere illum pœnitentem ab excommunicatione, etiam abſentem, vt dicunt Nauarrus, Henriquez, & Auila ſuprà.

Vſus tamen iam habet vt detur abſolutio a præſente.

473. Notant tamen benè Sotus ſuprà, & Nauarr. c. 27. n. 40. quod iam vſus habeat, vt abſolutio committatur Sacerdoti qui in præſentiâ abſoluat.

474. Quando verò abſolutio illa, quæ ſolet à Pontifice dari in Bullis, aut reſcriptis ad effectum præſentium, aut quando abſolutio data abſenti incipiat valere, & habere effectum an ſcilicet quando profertur ab abſoluente? an quando ad notitiam alterius peruenit? pendet ex intentione abſoluentis, quæ ex verbis, & circumſtantijs colligenda eſt reſpectu abſoluti; nam reſpectu aliorum tunc incipiet operari, quando ad eorum notitiam peruenit.

Aſſertio 2. inuitus poteſt abſolui, & ignarus.

475. Circa ſecundum de eo, qui abſoluitur inuitus, aſſerendũ eſt inuitum atque adeo, etiam ignarum, poſſe abſolui ab habente poteſtatem ordinariam, & abſolutam, & independentem à voluntate ipſius excommunicati. Ita D. Thomas in *Additionibus* q. 24. art. 2. Sotus ſuprà, Syluest. *abſolutio* 3. n. 10. Henriquez lib. 13. c. 29. n. 1. Auila p. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 2. Suarius diſp. 7. ſect. 7. n. 5. Filliucius c. illo 10. n. 325. Vaſquez de *Excomm.* dub 18. n. 14. Reginaldus lib. 9. n. 36. & alij communiter. Rodrig. c. 83. cõcl. 13. Coninc diſp. 14. d. 16. n. 224. Quorũ plerique dicunt, quòd qui perſeuerat in ſuâ contumaciâ non debet abſolui; niſi ex causâ rationali qualis eſſet, ſi ita expediret tam bono communitatis quàm priuato ipſius excommunicati, vel ſaltem bono priuato illius ſine detrimento boni communis; nam aliquando contingit, vt prudenter timeatur, quod permanente excommunicatione peior euadet excommunicatus ipſe, & in cõmunitate ſeditio aliqua ſequetur; vel debitus Eccleſiæ ordo perturbabitur, ſeu impedietur, & ex ablatione Cenſuræ ſperatur melior exitus, vt quod ipſe excommunicatus fiat melior, vel non fiet peior, & ſcandalum communicantium cum eo tolletur ſine detrimento boni communis; in his enim caſibus etiã inuitus licitè poteſt abſolui.

Quando perſeuerans in contumacia poſſit abſolui.

Aſſertionem docet D. Thomas.

476. Hanc ſententiam docens Sanctus Thomas in 4. diſt. 18. q. 2. art. 5. queſtiunc. 2. ad. 2. ait etiam manente contumaciâ poſſe aliquem diſcretè excommunicationem iuſtè latam tollere, ſi videat ſaluti illius expedire, in cuius medicinam lata eſt. Idem docet Paludanus ibidem q. 5. art. 3. addens dummodo non ſequatur in alijs ſcandalum, & contemptus Cenſurarum.

477. Contrarium tamen tenent Canoniſtæ, & Bonauentura, quos ſequitur Vgolinus tabul. 1. c. 19. §. 2. n. 3. quod ex varijs Iuribus nititur probare; ſed (vt expendit Suarius diſp. illa 7. n. 11.) nihil probari poteſt ex Textibus; nullus enim eſt Textus, qui id vniuerſaliter prohibeat. In aliquibus caſibus particularibus ſtatutum quidem eſt à Pontifice, vt ab vnâ Cenſurâ procedatur vlterius ad aliam, & tunc ab inferioribus ſeruari debet ordo præſcriptus à Pontifice, non verò in alijs.

Abſolutio ſine causâ rationabili validè datur, ſed non licitè.

478. Verum quidem eſt, ſi abſoluatur ſine causâ rationabili illicitè fieri, ſed abſolutio valida erit, vt docent plerique Authores citati contra Richard. quem ſequutus eſt Rodriguez ſuprà concluſ. 12. qui de excommunicato ab homine ait validè poſſe inuitum abſolui; non tamen excommunicatum à Iure. Quæ ſententia veriſſima eſt ſolùm in vno ſenſu, vt nullus excommunicatus à Iure poſſit abſolui, non tantum licitè, ſed neque validè, niſi ab eo, qui habet plenam poteſtatem ſuper Ius illud ſeu Canonem in quo excommunicatio continetur. Quare ſummus Pontifex validè poterit à quacumque excommunicatione inuitum abſoluere, & Archiepiſcopus, vel Epiſcopus ab excommunicatione latâ per Conſtitutiones Synodales, non verò à latâ per Ius Canonicum, & Parochus, ſeu Confeſſarius à nullâ excommunicatione poterit validè abſoluere eum: qui permanet in contumacia, propter quam excommunicationem incurrit; quia (vt rectè ait Gabriel in 4. diſt. 18. q. vlt. d. vlt.) manens in crimine, manet in excommunicatione annexa tali crimini; quod ego intelligo; niſi excommunicatio tollatur ab eo, qui ſeparare poteſt excommunicationem à crimine, ita, vt patrans tale crimen etiam à principio non incurrat excommunicationem.

Ratio Cur in aſſertione dictum eſt, ab habente poteſtatem ordinariã.

479. Ideò in aſſertione dixi poſſe abſolui *ab habente poteſtatem Ordinariam, & abſolutam*; Item *ab habente poteſtatem independentem à voluntate excommunicati*; quia per Bullam Cruciatæ, vel Iubilæum, vel aliud priuilegium conceſſum in fauorem pœnitentis (vt notârunt Henriquez, & Auila ſuprà) nemo poteſt validè abſolui inuitus; nam vſus priuilegij pendet ex voluntate priuilegiati vtẽtis illo. Vnde, ſi ipſe non vult vti illo, Cõfeſſarius nullã habet facultatem; imò tota facultas Confeſſarij prouenit quidem à Pontifice; ſed dependenter ab electione pœnitentis. Quãdo autem pœnitens eſt inuitus quoad abſolutionem, manifeſtè non eligit illum ad abſolutionem.

Vſus priuilegij pendet a voluntate priuilegiati.

480. Addit Auila, ſi Confeſſarius ſit Religioſus, & abſoluat virtute priuilegij conceſſi ipſi Religioni forè validam abſolutionem.

481. Hæc tamen doctrina vniuerſaliter loquendo non poteſt eſſe vera ſed tantum pro aliquo caſu; neque enim Pontifex concedit per talia priuilegia, vt Religioſi poſſint ſeparare pœnam illam à tali crimine, ſed tantum, vt poſſint abſoluere a tali pœna eos, qui à crimine deſtiterunt. quod ex ipſa ratione, quâ Sanctus Thomas, & Syluest. probant noſtram aſſertionem, conuincitur; dicunt enim, ideò inuitum poſſe validè ab excommunicatione abſolui, quia excommunicatio eſt pœna, de cuius ratione non eſt, quòd ſit voluntaria ipſi punito, ſed omnino pendet à voluntate punientis, qui ſicut ſuâ voluntate pœnam infert homini peccanti, aut per ſtatutum annectit alicui facto, ſeu peccato pœnam: ita etiam poteſt ſuâ voluntate remouere, manente tali facto: ergo, qui non poteſt annectere, nec poterit tollere manente facto illo.

Ideo inuitus iuxta D. Thom. ab excomm. validè abſolui poteſt quia illa eſt Pœna.

482. Hæc ratio eſt euidens, quando excommunicatio impoſita eſt peccato, quod conſiſtit in continuatione, vt eſt furtum, ſeu iniuſta retentio; in alijs verò non eſt ita efficax, maximè, ſi per poteſtatem ordinariam Confeſſarij abſoluant per c. *Nuper* nam habentes. Delegatam per priuilegia pro foro conſcientiæ Sacramen-

tali ita, vt; niſi in eo foro non poſſint abſoluere, non poterunt inuitum abſoluere; quia ad forum pœnitentiæ nemo poteſt venire inuitus.

483. Poſtquam hæc ſcripſeram incidi in doctrinam Suarij, qui diſp. illâ 7. ſect. 7. n. 7. ait habentem iuriſdictionem ordinariam validè abſoluere; niſi quando Cenſura eſt impoſita à Iure per ſuperiorem alicui peccato, quod habeat tractum ſucceſſiuum, qualis eſt retentio rei alienæ & etiam hæreſis. Vnde ab his ſolus conditor Canonis poteſt validè abſoluere.

484. Ex quâ doctrina colligo, quòd ſi quis etiam inuitus iam non perſiſtat in illo peccato externo, ratione cuius incurrit Cēſuram, etiamſi Cenſura incurſa ſit à Iure communi Pontificio, poterit abſolui ab habente poteſtatem inferiorem illâ v,g ſi quis excommunicatus eſſet excommunicatione Iuris communis, aut Pontificij particularis tamen pro aliquo loco, vt ſi excommunicatus eſſet, quia commiſit furtum in aliquâ Eccleſiâ, ſeu Bibliothecâ, in cuius fauorem obtenta eſt Bulla Pontifica excommunicans ipſo facto quemcumque inde aliquid furantem; poſtea verò antequam iſte talis abſoluatur ab excommunicatione recuperata ſit res illa, & facta reſtitutio, etiam ipſo inuito, iam videtur poſſe abſolui, etiamſi renuat abſolui; quia non perſeuerat in illo peccato, ratione cuius incurrit excommunicationem; iam enim nullo modo retinet furtum, licèt ab inuito, & fortè per vim ablatum ſit id, quod furatus fuerat. Tunc ergo, ſi abſoluatur ab aliquo ſuperiori inferiore Papâ habente alioquin poteſtatem, etiam inuitus validè abſoluetur, nec tunc requiritur poteſtas ſeparandi excommunicationem à crimine adhuc perſeuerante; quia tunc crimen maximè externum non perſeuerat; neque enim perſeuerat retentio rei alienæ, imò; neque interna voluntas retinendi, cùm ſciat, & videat nullam eſſe retentionem quamuis fortè habeat voluntatem aliquam vel retinendi, vel iterum furandi, ſi poſſit

DVBITATIO XXX.

An defunctus poſſit, & debeat ab excommunicatione abſolui?

Aſſertio defunctus abſolui poteſt & in caſu debet

485. SVpponenda hoc loco eſt doctrina à nobis tradita diſp. 1. huius Tractatus dub. 15. quâ ſuppoſitâ Aſſerendum eſt defunctum abſolui poſſe poſt mortem, & debere abſolui, ſi dedit ſigna Pœnitentiæ, & non fuit abſolutus dum viueret. Multi ſanè Authores aiunt Eccleſiam cùm non habeat iuriſdictionem in mortuos non propriè, & in rigore illos abſoluere. Ita Nauarrus c. 27. n. 431. Sotus diſt. 22. q. 2. art. 2. ad finem, Caſtro lib. 2. *de iuſta Hæreticorum punitione.* Abbas in c. *A nobis.* Couarr. c. *Alma.* p. 1. §. 11. n. 8. qui cum Caſtro addit Eccleſiam ſoluere mortuos non directè, & quoad ipſos ſed indirectè, quoad actus, & effectus à viuis exercendos erga mortuos. Quæ doctrina ſatis probabilis eſt, & non abhorret ab iis, quæ diximus dub. illa 15. citatâ de *Pœnit.* & in modo loquendi differt à ſequenti opinione.

486. Nihilominus (vt rectè probat Suarius de *Cenſuris* diſp. 7. ſect. 1. n. 4. cum Nauarro c. 26. n. 32. & Roſella *Abſolutio* 1. §. 31) ſimpliciter dici poteſt mortuum poſſe & debere abſolui; quia Iura ita ſimpliciter loquuntur, vt patet ex c. *A nobis* el. 2. & c. *Sacris* de *de ſentent. excommunic.* & ex c. *vsui* eodem titulo in 6. &; quia adhuc poſt mortem durat excommunicatio (ſi non fuit in vitâ ſublata) quoad aliquos effectus; nam corpus eſt inhabile ad ſepulturam Eccleſiaſticam & anima ad Eccleſiæ ſuffragia, ac proinde definiunt prædicta Iura in caſu noſtræ aſſertionis egere defunctum abſolutione, &, niſi abſoluatur, non poſſe ſepeliri in loco ſacro, nec ſuffragia Eccleſiæ, aut ſacrificium Miſſæ pro illo offerri. Præterea eo modo, quo abſolutio feretur in mortuum, requiritur, & colligitur eſſe aliquo modo ſubditum Eccleſiæ, quia tunc etiā in ea abſolutione iuriſdictio eſt neceſſaria; dicitur autem ſubiectio durare poſt mortem, vel ſecundum corpus, in quod Eccleſia & Prælatus aliquod ius habet vel ſecundum animam, quatenus actiones viuorum illi prodeſſe poſſunt.

Poſt mortem durat excommunic. quoad aliquos effectus

487. Dixi in aſſertione, *ſi dedit ſigna Pœnitentiæ*, nam, ſi non dedit, non debet abſolui, erit autem fructuoſa abſolutio, ſi detur, vt ſupponitur in dictis iuribus, & tradit Suarius n. 7. Dixi præterea, *ſi in vitâ non fuit abſolutus*; quia, ſi fuit abſolutus, etiam per ſimplicem ſacerdotem, non indiget aliâ abſolutione; quia pro eo articulo omnes ſacerdotes habent Iuriſdictionem. Ita docent communiter Authores, & colligitur (vt ait Suarius n. 5.) ex c. *ea noſcitur*, & ex c. *non dubium de ſentent. Excommunic.* & ex Tridentino ſeſſ. 14. c. 7. quid autem ſentiendum ſit de defuncto, qui in vitâ propter defectum ſacerdotis abſolutus fuit à non ſacerdote vel à laico, decidendum eſt ex dictis dub. 1. huius diſputationis.

Pro articulo mortis omnes ſacerdotes habent Iuriſdictionem

488. Itaque, ſi dedit ſigna contritionis, & non fuit in vitâ abſolutus debet poſt mortem abſolui; non quidem à quocumque ſacerdote; ſed ab illo tantum, à quo viuens abſolui potuiſſet extra articulum mortis, vt habetur citato c. *A nobis* & notant Caſtro; Couarr. & Nauarrus, & alij. Legantur, quæ diximus citatâ dub. 1.

489. Quod ſi, quando abſoluitur, iam erat ſepultus, non eſt neceſſe illum exhumari; ſed ſufficit in ceremonia Eccleſiaſticâ, quâ verberatur abſoluendos, verberare ſepulchrum, vt notant Nauarrus c. 26. n. 32. Syluester *Abſolutio* 3. n. 15.

Hæredes quoque tenentur procurare abſolutionem, & implere ſatisfactionem, quam defunctus debebat, quantum per vſum externarum facultatum, & bonorum defuncti impleri potuerit; nam ad alias actiones, ſeu obligationes perſonales non tenentur, vt cum Couarr. & Nauarro probat Suarius ſuprà n. 6: idque colligit ex c. vltimo de *Sepulturis*.

Hæredes tenentur pro defuncto procurare abſolutionē.

491. Addit etiam Suarius cum Nauarro, quod ſi Cenſura occulta ſit, & defunctus iam ſit ſepultus in loco Sacro, diſſimulari poteſt, neque eſt cur procuretur abſolutio; nam ſi non deceſſit in gratiâ, nihil proderit abſolutio; ſi verò contritus

Si cenſura occulta eſt & defunctus in loco ſacro ſepultus non eſt quod.

procuratur abſolutio. Ita Suarius cum Nauarro.

tritus deceſſit, apud Deum eſt abſolutus & coram Eccleſiâ habetur, vt abſolutus, quia non iudicat de occultis. Accedit, quod poſt Extrauag. *Ad euitandâ.* Ex Concilio Conſtantienſi ſæpe citata in præcedentibus talis excommunicatus non eſt excluſus à communione fidelium ex parte ipſorum; Ideò poſſunt ſuffragia pro illo offerre, licèt benè poſſet occultè procurari abſolutio. Hæc doctrina probabilis mihi videtur maximè propter authoritatem tantorum Doctorum Nauarri, & Suarij.

Et Author doctrinam probabilem putat.

Abſolutio tamen occultè procuranda eſſe ex mente Authoris, Ratio.

492. Verùm ſi quid valeret in hac re iudicium meum, conſilium darem ijs Hæredibus defuncti, aut ijs, ad quos pertinet, quòd omnino procurarent ſecretò prædictam abſolutionem; neque enim certum eſt pro defuncto excommunicato, aut etiam viuo oblata ſacrificia, vel ſuffragia valere, quin imò videtur effectus excommunicationis non ſolùm, quòd ſuffragia pro talibus non offerantur; ſed etiam, quod quamuis quis attentet pro illo offerre, illi non proſit, ſaltem, quæ offeruntur nomine totius Eccleſiæ, & quantum ad ſatisfactionem quæ reſpondet fructus, v.g. Sacrificij Miſſæ, vt oblati nomine totius Eccleſiæ, quamuis enim talis excommunicatus poſt prædictam extrauagantem toleratus ſit, vtpote non denunciatus publicè; nec manifeſtus Clerici percuſſor, ac proinde non peccent fideles pro illo ſacrificia, & ſuffragia communia Eccleſiæ offerendo; quod tamen ea ſuffragia illi proſint; non videtur ita clarè conceſſum ab Eccleſiâ, neque id eſt neceſſarium ad euitanda ſcandala, & pericula, ſeu tollendos ſcrupulos aliorum fidelium; nam eo ipſo, quòd liceat illis orare, & ſacrificia offerre pro illis & cum illis agere, & ad Eccleſiaſticam ſepulturam admittere, ſatis videtur prouiſum, vt omnes ſcrupuli, & ſcandala tollantur abſque eo, quod ſuffragia, vt impenſa nomine Eccleſiæ pro ſint ipſis ad ſatisfactionem pro peccatis maximè ad tollendam pœnam, ſi qua eſt relicta ex illo ipſo peccato, ex quo prouênit excommunicatio dum viueret; nullum enim eſt efficax argumentum, quod probet id eſſe conceſſum ab Eccleſia, quamuis enim probabile ſit id, quod dicit Suarius & Eccleſiâ voluerit fauere cæteris fidelibus (quamuis nullo modo directè excommunicatis) fauorque aliquis ſit fidelium offerentium ſuffragia, quod ea ſuffragia non ſint irrita ſed proſint ijs, in quorum fauorem diriguntur & offeruntur, & ex eo capite videatur id cæteris fidelibus conceſſum in ea *Extrauaganti*; tamen non ſatis certò conſtat, quod in illâ *Extrauag.* fiant fidelibus omnes indiſcriminatim fauores; ſufficit enim ad finem intentum illius legis, quod fauores illi cenſeantur ſacti; qui neceſſarij ſunt ad euitanda ſcandala; & tollendos ſcrupulos iuxta doctrinam traditam diſp. 2. dub. 26. & 39. Propter hæc omnia exiſtimo conſultiùs eſſe procurare abſolutionem excommunicationis quantumuis occulta fuerit defuncti excommunicatio.

Notandum eodem modo abſoluendũ eſſe defunctũ quo viuens abſoluitur.

493. Notandum vltimo eſt cum Auila, cap. 7. diſp. 3. dub. 2. eodem omnino modo abſoluendum eſſe defunctum, id eſt eiſdem verbis, atque quando abſoluitur viuus; hoc tamen excepto quòd non ſit flagellandus, vt iam ſuprà dicebam, quando eſt ſepultus in loco ſacro; quòd ſi in loco profano ſepultus eſt, dicit exhumandum eſſe, & flagellandum, atque adeò idem diceret, ſi nondum eſſet ſepultus.

494. Ego tamen, cùm illa flagellatio non ſit omnino neceſſaria etiamſi nondum ſit ſepultus; ſed incluſus tantum in ſarcòphago non, putarem eſſe neceſſarium immediatè verberare, ſed ſufficere verberare ſarcophagum.

DVBITATIO XXXI.

Quando ille, qui pluribus eſt excommunicationibus ligatus, cenſeatur ab omnibus abſolutus?

Supponendũ cum D. Tho. vnam Cenſuram poſſe auferri aliâ remanente.

495 SVpponendum eſt primò cum D. Thoma, id, quod iam ſuprà diximus dub. 23 vnam ſcilicet Cenſuram poſſe auferri aliâ remanente; in quo conſentiunt plurimi Authores cum eodem D. Thoma ibi relati. Ex quo fit, vt, qui abſoluitur ab vnâ & manet cum aliâ, vel alijs, non reſtituatur Sacramentis, nec ſuffragijs Eccleſiæ, nec Communioni fidelium, vt rectè notat Paludanus in 4. diſt. 18. q. 5. art. 3. concluſ. 2.

Supponendũ 2.

496 Supponendum eſt. 2. quando excommunicationes ſunt à diuerſis Iudicibus, non poſſe ab vno excommunicatum abſolui ab omnibus excommunicationibus; ſed à quolibet abſoluendus eſt à ſuâ; niſi vni & eidem cæteri tribuant facultatem abſoluendi, vel, niſi abſoluens ſit illis Iudicibus ſuperior potens abſoluere ab omnibus, & id intendens.

Supponendũ 3.

497. Supponendum eſt. 3. tanquam certum, quod innodatus pluribus excommunicationibus ab omnibus illis poteſt abſolui vnicâ abſolutione, quando abſoluens habet facultatem in omnes illas; ſimul tamen neceſſarium eſt, vt abſoluens habeat intentionem abſoluendi à pluribus & quod ea intentio verbis aliquo modo exprimatur, vt ſi dicat *abſoluo te ab omnibus excommunicationibus*, vel *ab omni excommunicatione*, vel *ab omni vinculo excommunicationis*. Quando autem quis abſoluit à vinculo excommunicationis indefinitè; an abſoluat ab omnibus, vel ab eâ, vel ab eis tantum, quæ à pœnitente propoſitæ, & declaratæ fuerunt? controuerſia eſt inter Authores; & quod attinet ad Cenſuras reſeruatas, quando cenſeantur abſolutæ, & quando non, diximus dub. 21. & de *Pœnit.* diſp. 11. dub. 8. Pro alijs verò doctrina explicabitur ſequentibus aſſertionibus.

Controuerſia inter Authores.

Aſſert. 1.

498. Aſſero. 1. Ligatus pluribus excommunicationibus ab omnibus illis cenſetur abſolutus ſi omnes fuerunt abſoluenti ſignificatæ, & expreſſæ, etiamſi abſoluens potens ab omnibus abſoluere, tantum indefinitè abſoluerit, dicendo *Abſoluo te à vinculo excommunicationum.* Ratio eſt tum quia indefinita propoſitio in his rebus (ſicut in doctrinalibus) æquiualet vniuerſali: tum quia ſatis præſumitur eam intentionem habuiſſe qui abſoluit; alioquin debuiſſet monere pœnitentem, aut exprimere excommunicationem, & cauſam in particulari, à quâ tantum intendebat abſoluere. Eſt omnium Doctorum ſententia,

Ratio aſſertionis.

 quos

Quod per concubinatum intelligatur.

perſeuerantis; neque enim concubinatus dicitur vnus aut alter congreſſus, ſed moralis, & habitualis perſeuerantia cum alijs circumſtantijs iudicio prudentis ſufficientibus ut illa cenſeatur illius concubina; neque enim concubinatus cenſetur caſu, & per accidens oblatis occaſionibus binis, aut ternis peccaſſe; ac proinde in eo caſu omnes illi actus cenſentur conſtituere vnum concubinatum, & erit vna cauſa excommunicationis, & vnica excommunicatio. Si verò Clericus ille excommunicatus erat, quia erat ſcortator, & fornicarius non determinatè cum hac, aut illâ, ſed indifferenter cum quacumque tunc, quæuis fœmina, & quotieſcumque peccet cum illo, erit excommunicata, niſi ignorantia excuſet. Ratio eſt, quia toties communicat cum illo in crimine criminoſo. Quamuis (vt notauimus citatâ dub. 37. §. *verum quidem eſt,*) adhuc ex doctrinâ traditâ poſſit hæc fœmina excuſari etiam in hoc vltimo caſu, quia vnus, aut alter congreſſus non cenſetur participatio in conſuetudine; cùm autem ille Clericus excommunicatus eſſet, vt ſupponimus, propter conſuetudinem ſcortandi; non cenſebitur illa fœmina communicare in conſuetudine, quouſque cenſeatur illa etiam particeps conſuetudinis propter frequentiam actuum.

Ex hac doctrina ſequitur.

306. Ex tradita doctrinâ ſequitur, ſi Hæreticus ab Inquiſitoribus interrogatus confiteatur aliquas Hæreſes, alias verò occultet, & poſt ſententiam ſit ab Inquiſitoribus abſolutus, & reconciliatus; adhuc manere excommunicatum. Quâ de re latè diximus dub. 13. & præter Ferdinandum de Caſtro ibi citatum docet Auila p. 2 c. 7. diſp. 2. dub. 3. in fine.

Notandum noxia aliquos nō vquere abſolutionem, ab vna excom. non Explicatâ aliâ.

507. Tandem notandum eſt aliquos exiſtimare abſolutionem obtentam ab vnâ excommunicatione, non explicatâ aliâ excommunicatione, ſeu causâ nihil valere, & nullam eſſe, etiam, quoad excommunicationem, & cauſam illam expreſſam. Quod videtur probari ex dicto c. *officij* ibi; *abſolutio ſubreptæ non prodeſt.*

Author putat probabilius valere quoad explicatam exceptam.

508. Probabilius tamen puto valere, quoad illam excommunicationem, & cauſam, quæ expreſſa fuit. Ita Nauarrus conſ. 16. *de Clerico excommunicato,* numero 1. & Nicolaus Garzia de *Beneſ.* p. 8. c. 3. numero 14. qui illa verba capitis *officij,* cum Gloſſ. & Doctoribus ita explicat, ut illa abſolutio non proſit, quoad effectum, & admiſſionem ad communionem Eccleſiæ, quia manet impeditus per alias excommunicationes.

509 Sed non puto huiuſmodi c. pertinere ad noſtrum caſum; hîc enim agimus de duplici excommunicatione: fieri autem poteſt, vt abſolutio ab vnâ excommunicatione non cenſeatur ſubreptitiè obtenta, quantumuis reticeatur alia excommunicatio, & eius causâ. Itaque concedo verba Textus ſed nego iam abſolutionem eſſe ſubreptam comparatione illius Cenſuræ, cuius causâ explicatur.

DVBITATIO XXXII.

An abſolutio obtenta ex falsâ causâ ſit nulla?

Variæ hac in re ſententiæ.

510. Alio modo ſolet præfigi huiuſmodi titulus, an ſcilicet abſolutio data per dolum, aut errorem valeat? Prima ſententia vniuerſim negat valere. Ita Gloſſa. c. *ex parte de officio ordinarij* Antonin. 3. p. tit. 24. c. 77. & alij Probant ex dicto. c. *ex parte.*

Prima ſententia.

Secunda.

511. Secunda ſententia aſſerit abſolutionem obtentam ex falsâ causâ non iuridicè probatâ verâ eſſe nullam, abſolutionem verò, quæ procedit ex falsâ quidem causa re ipsâ; ſed iuridicè probata verâ validam eſſe. Ita Couarrub. c. *Alma.* p. 1. §. 11 numero 14 Probat quia excommunicatio ex falsâ cauſa iuridicè probata vera, valida eſt: ergo & abſolutio; nam ſicut in abſolutione, ſi abſoluens ſciret, non abſolueret ita in excommunicatione, ſi excommunicans ſciret, nō excommunicaret & tamē hoc non obſtante excommunicatio tenet: ergo, & abſolutio.

Tertia.

512. Tertia ſententia docet abſolutionem obtentam ex falsâ causâ ipſius excommunicationis (hoc eſt, quando excommunicatus ob aliquam cauſam, eâ non expreſſâ, ſed aliâ, obtinet abſolutionem) eſſe nullam omnino; ita enim habetur expreſsè. c. *ex parte* de officio Ordinarij; ſicut etiam ligatus pluribus excōmunicationibus obtinens abſolutionem expreſſâ vnâ tantum excommunicatione, ſeu causâ non manet abſolutus, quoad alias, vt habetur c. *Cum pro causâ* &c. Officij de *Sent. excomm.* iuxta dicta dub. præcedenti, aſſert. 3. Abſolutionem verò excommunicationis obtentam ex falsa causâ ipſius abſolutionis, vt quia falsò probauit coram Iudice, vel affirmauit Confeſſario ſe ſatisfeciſſe, vel eſſe impotentem ad ſatisfaciendum, validam eſſe ſi data ſit ab Ordinario, vel ab alio inferiore; ſolùm verò eſſe nullam, quando eſt à Papa, vel eius delegato. Ita Nicolaus Garzia de *Beneficijs* p. 8. c. 3. numero 10. refert verò pro ſuâ ſententiâ Nauarrum, & Ludouicum Lopez, ſed hi hoc non docent; refert etiam deciſſionem quandam Rotæ, & Francum in c. *venerabilibus,* §. *ſanè de ſent. excom.* in 6. & Caputaq quos tamē nec vidi nec præ manibus habeo; poſſum tamen dubitare, an falsò referantur, ſicut, & præcedentes. Fundamentum huius Auctoris eſt, quod putet omnes gratias, diſpenſationes, Licentias, abſolutiones obtentas ab Ordinario per nullam ſubreptionem fieri irritas, ſed eſſe validas quantumuis obtinens decipiendo peccet; & ſolùm putat eſſe irritas illas, quæ per ſubreptionem obtinentur à Papa vel eius Legato. Quod probat ex Clementina 2. de *officio Ordinarij.* Conſentit etiam Sà verb. gratia numero 22

Quandò admittendum Diſcrimen inter impetrationes obtentas à Papa, & ab ordinario.

513. Hoc tamen diſcrimen inter impetrationes obtentas à Papa, & ab Ordinario, non eſt vniuerſim verum; ſed ſolùm in Materiâ beneficiorum, in qua loquitur illa Clementina, idque propter ſpecialem rationem, vt optimè probat Sanchez lib. 8. de *Matrimonio* diſp. 21 n.

4. à

4. à quo efficaciter impugnatur prædicta vniuerſalis doctrina. Quâ enim, quæſo ratione tales diſputationes aut gratiæ erunt validæ; niſi ſint voluntariæ? Quomodo autem voluntariæ ſi Prælati decipiuntur.

Quarta eſt vera ſententia.

514 Quarta, & vera ſententia eſt, ſi abſoluens intendat abſoluere non obſtante falsâ causâ, quam ipſe nouit eſſe falſam vel ex alijs circumſtantijs probabiliter conſtet quòd, licèt nouiſſet falſitatem cauſæ propoſitæ, adhuc nihilominus abſoluiſſet, valida erit abſolutio, quamtumuis illicitè & iniuſtè data fuerit. Quod aliquando contingere, & abſolutionem eſſe validam habetur in c. *Vniuerſalibus* §. *fane* in fine, de *ſentent. excommunic.* in 6. Quando autem abſoluens cauſam falſam ſibi propoſitam putat veram, quam ſi ſciret falſam non abſolueret (quam ignorantiam aliqui appellant ignorantiam circa cauſam finalem) abſolutio eſt nulla, vt habetur. c. *Ex parte* de *officio ordinarij* c. *Cum pro cauſa* & c. *officij* de *ſentent. excommunic.* Ratio prioris partis huius ſententiæ eſt, quia ſolo Iure humano prouenit, quòd ille ſit excommunicatus: ergo ex voluntate Prælati potentis excommunicationem tollere, pendet, quòd de facto tollatur, quantumuis iniuſtè, & ſine causâ fiat, neque ex Iure probatur quòd habens hanc poteſtatem Ordinariam non habeat illam abſolutè, ſed tantùm, ſi iuſtè, & ex verâ causâ abſoluat. Ratio autem ſecundæ partis eſt, quia abſolutio pendet à voluntate abſoluentis, quando autem ignorans, & deceptus abſoluit non abſoluturus, ſi non ignoraret, & deciperetur, deficit voluntas abſoluentis, quia ignorantia illa, quæ ex deceptione in re ſubſtantiali procedit, inuoluntarium cauſat. Ideo hanc ſententiam docent Authores cum primis graues Theologi pariter & Iuriſtæ, quos refert Couarr. ſuprà, & Scholaſtici in 4. diſt. 18. vbi D. Thom. q 2. art. 5. Syluest. *abſolutio* 1. n. 13. Angelus *abſolutio* 3. n. 12. Tabiena n. 10. Nauarrus c. 27. n. 38. Henriquez lib. 13. c. 30. n. 3. & 4. Sayrus in Theſauro tomo 1. lib. 2. 21. n. 26. & 27. Suarius de *Cenſuris* diſp. 7. ſect. 6. n. 12. Auila p. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 4. Filliucius c. 10. quæſito 5. n. 321. & quæſito 6. ad finem. Reginaldus lib. 9. n. 47. Sanchez in *ſummâ* lib. 2. c. 12. n. 8.

Ratio.

Ad fundamentum primæ ſententiæ. Reſp.

515. Ad fundamentum verò primæ ſententiæ reſpondetur, quòd Textus ille loquitur de deceptione & falſitate, quæ reddit abſolutionem involuntariam; Ideo non deſtruit primam partem noſtræ ſententiæ; ſed confirmat ſecundam, vt patet ex citato c. *venerabilibus*.

Ad fundamentum ſecundæ. Reſp.

516. Ad fundamentum Couarr. pro ſecundâ ſententiâ reſpondetur tam abſolutionem quàm excommunicationem procedentem ex falſâ cauſa eſſe nullam, vt de Excommunicatione probauimus diſp. 1. dub. 24.

Opponit Couarr.

517 Sed arguit Couarr. ſi eſt eadem ratio de excommunicatione, & de abſolutione, inde videtur colligi, quòd, ſicut excommunicatio ex falsâ causâ probatâ verâ eſt nulla, non obſtante quòd excommunicans, ſi ſciret, vellet excommunicare, ſimiliter abſolutio ex falsâ causa erit nulla non obſtante quòd cognitâ falſitate vult vel vellet abſoluere; quod eſt contra primam partem noſtræ ſententiæ.

Reſp. inter excom. & abſolutionem diſcrimen eſſe.

518. Reſpondetur cum Nauarro ſuprà eſſe magnum diſcrimen inter excommunicationē, & abſolutionem; nam excommunicatio non pendet ex ſolâ voluntate excommunicantis ſed requirit cauſam. Quamuis enim quis velit excommunicare innocentem, non excommunicat: abſolutio verò pendet ex ſolâ voluntate ſuperioris, qui poteſt tollere excōmunicationem; quamuis alter maneat in ſuâ contumaciâ, vt dixit Pontifex c. *venerabilibus* citato.

Notat Auila.

519. Notat autem Auila, neque diſſentit Suarius, & conſentit Sà verb. *abſolutio ab excommunicatione* n. 14. ſi reus expreſſit cauſam ſubſtantialem, & ſolum fingit cauſas aliquas accidentales, vt magis alliciat animum Iudicis, valida erit abſolutio. Quod etiam docet Bonacin. de *Cenſuris* diſp. 1. q. 3. puncto 8.

Ex dictis infert Suarius.

520. Ex dictis infert Suarius (id, quod notauimus dub. 13. ex alijs multis, & eodem Suario citato n. 12.) quòd, ſi reus dicat ſe habere propoſitum parendi Eccleſiæ, cùm tamen reverà non habeat, vel; ſi Apoſtata exteriùs tantùm, & non interius profiteatur fidem, abſolutio data, etiam per inquiſitores eſt nulla, ita, vt licèt poſtea reſipiſcat interius; nihilominus peccatum Hæreſis vel Apoſtaſiæ æquè reſeruatum maneet, atque erat ante abſolutionem; ſed hoc, quod attinet ad permanentiam reſeruationis iam impugnauimus citatâ dub. 13. vbi ad hominem contra Suarium ex eius doctrinâ colligimus non perſeuerare reſeruationem; ſed eo ipſo, quo in foro exteriori cenſetur valida prædicta abſolutio, ceſſare reſeruationem modo ibi explicato.

DVBITATIO XXXIII.

An abſolutio extorta per vim, vel metum ſit nulla? & quando extorquens incidat in excommunicationem?

Abſolutio per vim aut metum extorta Iure naturali eſt valida Iure verò poſitiuo nulla.

521. SI de Iure ipſo naturali loquamur, valida eſſet abſolutio quia voluntaria quantumuis mixtè; at verò ex Iure poſitiuo nulla eſt, & irrita ex c. vnico *de ijs, quæ vi*, in 6. vbi dicitur *omnino viribus vacuamus*. Quæ doctrina extenditur ad abſolutionem cuiuſcumque Cenſuræ etiam minoris excommunicationis. Ita Suarius diſp. 1. ſect. 5. & diſp. 23. ſect 4. Nauarrus c. 27. n. 125. Hugolinus Tabul. 1. c. 20. §. 4. n. 2. Henriquez lib. 13. c. 30. n. 1. Coninc diſp. 13. dub. 5. & diſp. 14. dub. 16. n. 225. Leſſius lib. 2. *de Iuſtitia* c. 17. dub. 6. Filliucius Tract. 11. c. quæſitu 5. n 321. Reginald. lib. 9. n. 48. Sayrus lib. 2. c. 21, n. 3 & alij multi.

Diuerſa ratio Cenſuræ ferendæ & abſoluendæ.

522. In quo apparet diuerſam eſſe rationem Cenſuræ ferendæ, & abſoluendæ Cenſuræ, nam Cenſura vi extorta, quando eſt iuſta cauſa alioqùin ad illam ferendam, valida eſt, vt cum multis diximus diſp. 1. dub. 8. atq; hanc ſententiam inter alios docent Paludanus in 4. diſt. q. 4. n. 6. Angelus *Excommunic.* 7. caſu 18. Syluest. *Excommunic.* 9. caſu 17. n. 43. Caietanus verb. *Excommunic.* n. 41. Tabiena *Excommunic.* 5. caſu 32. Nauarrus 27. n. 125 Henriquez, & Coninc ſuprà. Leſſ. ſuprà Auila p. 2. c. 7. diſp. dub. 5. Suarius diſp. 23 ſect. 4. n. 11. Ratio diſparitatis

Ratio diſparitatis.

eſt

eſt quia excommunicatio nullibi reperitur annullata, cum tamen (vt vidimus) abſolutio per vim, & metum extorta Iure poſitiuo nulla ſit.

Extorquens vi vel metu abſolutionẽ à Cenſuris incurrit ex comm. ipſo Iure.

523 Addendum prætèrea eſt eum, qui vi, & metu extorquet abſolutionem, ſeu reuocationem à Cenſuris tam excommunicationis, quàm ſuſpenſionis, & Interdicti incurrere excommunicationem ipſo Iure, vt habetur in dicto c. vnico *de iis qua vi* in 6. Quam excommunicationem explicant Paludanus, Angelus, Sylueſt. Caietanus, Tabiena, Nauarrus, Henriquez, Auila, Suarius nuper citati & alij.

Circa quam excomm. Notandũ 1.

524. Circa quam excommunicationem notandum eſt primò eam excommunicationem impoſitam extorquenti per vim, aut metum, non incurri; niſi quando ſequutus eſt effectus abſolutionis, coactæ poſt obtentam iam abſolutionẽ, vt docent ibi Gloſſa. verb. *extorſerint*. Et Syl̃ ueſt. Caietan. Nauarrus, Auila, & Suarius ſuprà. Ratio eſt; quia non excommunicat Textus ille inferentes metum ad hunc finem, ſed extorquentes quod verbum intelligitur cum effectu.

Notandũ 2.

525. Notandum, 2. hanc excommunicationem incurri à quocumque extorquente viro vel fœminâ, ſiue extorqueat illam pro ſe, ſiue pro alio excommunicato. Ita Sylueſt. Nauarrus, & Suarius ſuprà, numero 12. & Antoninus 3. p. tit. 24. c. 27 Auila ſuprà, qui litteram Gloſſæ: & Caietani probat eſſe mendoſam.

526. Addit Syluester etiam incurrere eum, qui mandat; eum tamen refutat Auila ſuprà; & meritò reijciendus eſt; nam iuxta doctrinam traditam diſp. t. dub. 19. Cenſura lata contra facientes non comprehendit mandantes, nec conſulentes, &c. dummodò non ſint exequentes, vel participent in crimine criminoſo fauentes conſulentes, & cooperantes in delicto, propter quod iam is, cui cooperatur incurrerat excommunicationem.

Notandũ 3.

527. Notandum 3. hanc excommunicationem incurri, ſiue illa alia excommunicatio, cuius abſolutio extorquetur lata fuiſſet ab homine, ſiue à Iure iuſta, vel iniuſta. Ita Gloſſ. Nauarrus, Syluest. Caietanus, Henriquez, Auila, & Suarius ſuprà, qui vltimus addit limitationem dummodò excommunicatio, cuius abſolutio extorquetur, fuerit valida; nam, ſi fuiſſet inualida, & nulla tam in re, quàm in foro exteriori, non incurreretur nota cẽſura per talem extorſionem; quia tunc non extorqueretur abſolutio excommunicationis in rigore, & propriè loquendo; ſed ad ſummum declaratio nullitatis.

Notandũ 4. metum hîc debere eſſe grauem.

528. Notandum 4. quòd metus, qui infertur, debet eſſe grauis cadens in conſtantem virum, nec ſufficit leuis. Ita Gloſſa, Angelus, Syluest. Tabiena. Henriq. Auila. Paludan. Antonious, & Suarius ſuprà, numero 11. qui probat tam prò foro interno quàm externo. Caietanus verò ſuprà ſufficere putat metum leuem; cum quo, quantum ad forum conſcientiæ conſentit Nauarrus. Cum ergo res ſit dubia conſultius erit tunc abſolui ad cautelam.

Notandũ 5. hanc. exc. nemini reſeruari.

529. Notandum, 5 hanc excommunicationem nemini reſeruari, vt patet ex Textu. Vnde poteſt abſolui ab eo, qui poteſt à mortalibus iuxta dicta dub. 2. & 3.

Notandũ 6.

530. Notandum 6. hanc excommunicationem non incurri quando metus non eſt illatus; ſed innatus, vt ſi Iudex abſoluit; quia timet quòd aliàs occidetur nemine ei mortem minitante. Ita Caietanus, & Auila ſuprà. Vnde etiam à fortiori valebit abſolutio, quando metus incutitur à Deo, vel à cauſâ naturali, vt dicemus ſuis locis in ſimilibus caſibus agentes de contractu Matrimonij, & de voto.

Notandũ 7. Probabilius videri extorquentem abſolutionẽ à minori excomm. non incurrere hanc excomm.

531. Notandum 7. quamuis Geminianus putet incurri hanc excommunicationem ab extorquenti abſolutionem à minori excommunicatione; probabilius tamen videri oppoſitum vt cum Syluestro, & Tabiena docet Auila ſuprà tum, quia nomine excommunicationis ſemper intelligitur maior: tum; quia prædictus Textus conſtitutionis citatæ pœnalis eſt atque adeo reſtringendus.

Nota 8.

532. Notandum 8. non incurri ab extorquente relaxationem ceſſationis diuinorum, vt cum Geminiano docet Auila: quia Textus non loquitur de illa.

Quæres.

533. Quæret tamen aliquis; an ſubiaceat Cenſuræ contra ſe latæ ſub conditione, vel intrà talem terminum, qui ante conditionis euentum, vel terminum elapſum per vim; vel metum curauit reuocari ſententiam, ſeu mandatum, in quo Cenſura continebatur ab ipſo incurrenda?

Reſp.

534. Reſpondeo affirmatiuè impletâ conditione, & elapſo termino præfixo. Ita Suarius ſuprà ſect. illa. 5. nu. 13. Filiucius ſuprà, n. 231. Sa ſuprà, numero 13. Sayrus ſuprà n. 31. cum alijs multis, quos refert.

DVBITATIO XXXIV.

An quis poſſit validè abſolui, antequam ſatisfecerit parti læſæ.

Dian 2 p. T. 11. R. 19. verſus notandum eſto tamẽ.

535. PEr occaſionem multa circa hanc rem diximus maximè dub. 11. agentes de abſolutione excommunicationis Hæreſis, vel alterius reſeruati criminis. Placet autem in ſpecie de hac re diſputare; dicemuſque plura dub. 39.

Quis nomine partis læſæ hîc intelligatur.

536. Nomine autem partis læſæ hoc locò non intelligimus Prælatum conditorem Cenſuræ; ſed perſonam aliam, quæ vel læſa fuit, & vt illi ſatisfieret, impoſita fuit Cenſura, vel antequàm læderetur, Cenſurâ prohibitum fuit illam lædere nomine autem ſatisfactionis intelligitur reſtitutio honoris, vel famæ, vel aliorum bonorum, vt rectè notat Suarius de *Cenſuris*. diſp. 7. ſect 5. numero 47. Atque modo prædicto explicant intelligendam eſſe partem læſam præter Suarium, Sotus diſt. 22. q. 5. art. 3. Henriquez lib. 13. cap. 28. numero 2. Auila 2. p. c. 7. diſp. 3. dub. 7. & alij multi. Quibus præmiſſis iuxta doctrinam traditam dub. illa. 11. & dub. 15. aſſert. 3. & deinceps.

Aſſertio 1. habens poteſtatem ordinariam validè abſoluit eum qui nondũ ſatisfecit parti læſæ.

537. Aſſerò primò, qui habet poteſtatem ordinariam abſoluendi, validè poteſt abſoluere eum, qui nondum ſatisfecit parti læſæ, etiamſi priùs potuiſſet ſatisfacere, aut cautionem ſatisfaciendi exhibere. Ita Nauarrus, cap. 27. num. 37. Syluest. verb. *abſolutio* 3. num. 3. Caietanus

eodem

eodem verb. c. 4. Auilà ſuprà dub. 9. Filliucius c. 9. quæſito 8. n. 295. & alij multi citati dub. 5. contra alios ibidem citatos; nam omnes, quotquot, hoc ipſum concedunt habenti poteſtatem delegatam potiori ratione concedent habenti Ordinariam. Probatur hæc aſſertio tum ex c. *venerabilem* §. *Sanè* de *Sentent. Excommunic.* in 6. tum, quia cùm ordinarius non habeat iuriſdictionem limitatam, validè vtitur iuriſdictione, quoties eâ vti vult, etiamſi concedamus grauiter peccare abſoluendo pœnitentem ante realem ſatisfactionem, quam potuiſſet præſtare; Quod peccatum eſſe non ſolum contra Charitatem, ſed etiam contra Iuſtitiam, quia ex officio tenebatur Iudex procurare bonum partis, docent Auila ſuprà diſp. 3. dub. 5. concluſ. 2. Coninc diſp. 14. dub. 16. n. 205. Henriquez lib. 13. c. 28. n. 2. Hoc tamen decidendum eſt iuxta principia generalia de Reſtitutione; quâ de re ex inſtituto egimus in noſtro opere de Iuſtitiâ Tract. 2. de *Reſtitut.* diſp. 4. maximè dub. 8.

Probatur.

Aſſertio. 2.

538. Aſſero 2. etiam habens facultatem delegatam abſque limitatione ſatisfactæ partis illi conceſſam, validè abſoluit pœnitentem, qui nondum ſatisfecit. Colligitur hoc ex dictis dub. illâ 15. § *Probabilior tamen*, & quidem à fortiori; nam ſi, vt ibi probauimus, valet abſolutio non ſatisfactâ parte, etiamſi in priuilegio, ſeu facultate abſoluendi addatur illa particula *ſatisfactâ parte* potiori ratione valebit, ſi non addatur. Præterea, ſicut habens Ordinariam poteſtatem validè abſoluit: ita habens delegatam abſque limitatione; nam gerit vices Ordinarij. Accedit, quod priuilegium accipiendum eſt, prout verba ſonant, & ſignificant: verba autem ſignificant authoritatem abſoluendi non limitatam ad ſatisfactionem partis: ergo abſque tali limitatione valebit abſolutio. Ita docent Nauarrus ſuprà. Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 42. Auila ſuprà dub. 9. concluſ. 2. Filliucius ſuprà, Sà verb. *Abſolutio ab excommunic.* n. 4. & alij contra Graff lib. 4 *deciſionum* c. 16. n. 6. & alios, qui putant in priuilegijs ſubintelligi hanc conditionem *ſatiſfactâ parte* etiamſi de hoc expreſſè non fiat mentio. Quæ doctrina falſa eſt, imò etiamſi concedamus illam conditionem *ſatisfactâ parte* eſſe intelligendam etiam vbi non exprimitur, adhuc nihil probaret; nam (vt diximus dub. 15, cum multis) non ſufficit quòd ea particula exprimatur, vt defectus illius ſit defectus conditionis irritans actum, quia nimirum ea, quæ in Iure communi inſunt, etiamſi ab homine exprimantur, non inducunt formam ſpecialem, quando eodem modo, & in eum finem exprimuntur ab homine, quo, & in quem à Iure tradita ſunt. Legantur ibi dicta §. *Probabilior tamẽ.* Hæc tamen doctrina non tollit, quin poſſit concedens facultatem abſoluendi ſic reſtringere poteſtatem, vt nulla ſit abſolutio ſine præmiſſâ partis ſatisfactione; negamus tamen ſic intelligi reſtrictam ex eo præcisè, quod petat ſuperior talem conditionem ſatisfactæ partis.

Priuilegium accipiendum prout verba ſonant.

539. Tunc autem cenſebitur requiri, tanquã conditionem, ſine qua non, quando priuilegium concedatur ſub hâc formâ *non valeat: non poſſit abſoluere validè: abſolutio aliter data nulla ſit: aut nullius ſit roboris, & momenti.* Quæ omnia ſatiſ ſignificant reſtrictionem poteſtatis. Solus verò ablatiuus abſolutus *ſatisfactâ parte*, nõ ſufficit, nã quãuis ablatiuus abſolutus importet conditionẽ. L. *Teſtatore* ff. de *Condict. & demonſtrat.* & conditio importet formam, L. *Qui heredi* & L. *Mænnius* ff. eodem titulo tamen (vt rectè docet Sanchez lib. 3. de *Matrimonio* diſp. 5. n. 2. & 3. ablatiuus abſolutus indifferenter importat conditionem, vel, ad licitum, vel ad validum, id eſt efficiendi actum licitè, aut validè; in noſtro autem caſu ſolùm importare conditionem efficiendi licitè, ita, vt ſi non fiat ſatisfactio partis, illicitè detur abſolutio; non verò invalidè.

540. Colligitur primo ex dictis, quando pœnitens non poteſt ſatisfacere; neque abſolutio expectando ſatisfactionem differri commodè poteſt, quin per multum temporis cogatur expectare pœnitens; licitè poſſe abſolui cum alijs conditionibus, de quibus diximus dub. 51. *Ex dictis Colligo 1.*

541. Colligitur 2. etiamſi Confeſſarius habeat limitatam facultatem, vt præmiſſâ ſatisfactione poſſit abſoluere pœnitentem, poſſe abſoluere illum, qui, vel totam ſatisfactionem vel aliquam partem non poteſt ſoluere moraliter loquendo ſine graui damno famæ, vel ſtatus, vel bonorum; niſi fortè creditor ſentiat æquale damnum iuxta doctrinas generales de reſtitutione. Quâ de re latè egimus in noſtro opere de *Iuſtitia* Tract. 2. de *Reſtitutione* diſp. 10. maximè dub. 2 & 3. Ratio eſt, quia benignè explicanda ſunt verba priuilegij, maximè cùm illa ſolutio ſit moraliter impoſſibilis, ad impoſſibile verò nemo tenetur. L. *Impoſſibilium* ff. de *Regulis Iuris.* Accedit, quod, ſi ceſſat obligatio tunc reſtituendi, ceſſat contumacia non reſtituendi, ac proinde ſaltem pro illo tempore ſatisfactum eſt parti. Ideò hanc ſententiam ſequuntur Nauarrus ſuprà n. 45. Auila ſuprà diſp. 3. dub. 5. Vaſquez de *Excommunicatione* dub. 20. Rodriguez 1. p. *ſumma* c. 83. n. 3. Henriquez lib. 13. c. 28. Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 41. Filliucius c. 9. n. 295. Coninc. diſp. 14. n. 206. Reginaldus lib. 9. n. 65. & alij multi apud Sanchez lib. 2. c. 20. n. 19. contra Sotum in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. Cordub. Tract. de *Indulgentijs* q. 43. Imò Sanchez ſentit hoc habere locum, etiamſi in priuilegio ſolus mortis articulus excipiatur. De hoc tamen iam diximus agentes de poteſtate Epiſcoporum in ordine ad caſus Bullæ Cœnæ, quando eſt impedimentum adeundi Pontificem dub. 3. & 8. ibi legatur; tenebitur tamen præſtare fideiuſſionem, aut cautionem pignoratitiam, vel iuratoriam iuxta dicta eâdem dub. 11.

Collige 2. quoad abſolutionem ipſius qui vel totam vel partem ſatisfactionis non poteſt ſoluere.

Ratio.

542. Colligitur tertiò poſſe Confeſſarium habentem poteſtatem abſoluendi *ſatiſfactâ parte* ſtatim abſoluere pœnitentem excommunicatum, qui dedit pecuniam, vel ipſi Confeſſario, vel alteri viro probo, vt commodiùs fiat reſtitutio parti læſæ; tunc enim videtur moraliter ſatisfeciſſe. Ita Auila ſuprà dub. 5. & Henriq. ſup. n. 4. & Sanch. ſuprà n. 12. Pari ratione abſente parte læsâ, poteſt excommunicatus deponere pecuniam in loco tuto, vt parti læſæ reſtituatur; quo præſtito, videtur ſtatim poſſe abſolui etiamſi pecunia nondum peruenerit ad partem læſam. Idemque Iudicium eſt de eo, *Collige 3.*

qui

qui per fidelem Campſorem transmittit pecuniam ad creditorem, etiamſi nondum ad eius manus pecunia peruenerit.

Collige 4.

543. Colligitur 4. poſſe pœnitentem abſolui nondùm reipſà ſatisfactâ parte quoties non ſtat per ipſum quo minùs parti ſatisfiat, ſed potiùs per ipſam partem, quæ non vult ſatisfactionem alioquin Dignam acceptare. Ita Auila ſuprà dub. 10. Henriq. lib. 13. cap. 38. numero 4. Caietan. verb. *Abſolutio* c. 4. & alij multi.

An dubitãs de obligatione ſatisfactionis poſſit abſolui ante præmiſſam ſatisfactionem.

544. Vtrum autem pœnitens dubitans de obligatione ſatisfactionis poſſit abſolui ante præmiſſam ſatisfactionem? diſputatur ab aliquibus; neque omnino conſentiunt.

Reſp. Nauarrus, Auila Suarius &c. *poſſe in foro Externo Ratio.*

Reſpondent Nauarrus, cap. 26. numero 7. Auila c. illo 7. diſp. 3. dub. 5. Filiucius ſuprà, Reginaldus numero 67. & 92. Suar. diſp. illa 7. Sect. 5. numero 45. in foro externo poſſe abſolui; quia, quando ſummus Pontifex dicit *ſatisfactâ parte*, intelligendus eſt de ſatisfactione debiti certi; quando autem in foro externo dubiũ eſt, etiam Iudex in foro externo poterit abſoluere, vt colligitur ex cap. 1. de *verb. ſignif.* probatque Nauarrus & Suarius ex ipſo argumento c. *Solet* de *ſent. excomm.* in 6. ibi: *niſi eum excommunicatum pro manifeſtâ dicat offenſâ.* Sed clarius in citato, cap. *ex parte.* 1. de *verb. ſignif.*

Aliter dicendum quoad forũ internum.

546. Quod verò attinet ad forum internum aliter Philoſophandum eſt, quidquid videatur tergiuerſari Nauarrus; nam, ſi pœnitens certus, eſt, ſe damnum intuliſſe; dubitat tamen an ſatisfecerit: tunc etiamſi dubitet, non poteſt abſolui; niſi ſatisfaciat, quia debito certo non ſatisfit per incertam ſolutionem. Si verò dubium ſit circa illationem damni; an ſcilicet intulerit vel non intulerit damnum; tunc non habet locũ quæſtio, quia, neque adeſt obligatio reſtituendi, quia in dubijs maximè in materiâ Iuſtitiæ, melior eſt conditio poſſidentis, neque excommunicatio incurſa fuit ab initio; neque enim excommunicatio fertur; niſi contra verum, & indubitatum debitum, vt reſtituatur.

547 Itaque ex traditâ doctrinâ habemus, quando dubium eſt in foro externo, poſſe pro foro externo abſolui pœnitentem: at pro foro interno ex confeſſione pœnitentis videndum eſt an dubium ſit de contracto debito, ita, vt nunquam fuerit certitudo debiti contracti, & in hoc caſu nulla indiget abſolutione; tenetur tamen adhibere diligentiam ad pellendum dubium. Si verò aliquando contractum ſit debitum, & ſolùm dubitatur de ſolutione ipſius, non poterit abſolui, quouſque ſatisfaciat.

Aduertendum licèt Parti ſatisfactum ſit manet Cenſura donec abſoluatur. Ratio eſt.

548. Tandem aduertendum eſt, id quòd ſæpè ex dictis conſtat, etiamſi iam ſatisfactum ſit parti, manere Cenſuram donec abſoluatur; ex quâ doctrinâ reſoluitur id, quod aliqui diſputant; an, ſcilicet, quando aliquis fuit excommunicatus ob aliquod delictum, v.g. furtum, his aut ſimilibus verbis, *ſis excommunicatus, donec ſatisfacias* ceſſet excommunicatio poſitâ ſatisfactione Reſpondeo non ceſſare; ſed neceſſariã eſſe abſolutionem. Ita Suarius diſp. 19. ſect. 1. numero 3. Sa verb. *Abſolutio ab excomm.* nu. 12. Filiucius cap. 9. quæſito, 2. & cap. 10. quæſito, 1. Conine. diſp. 14. dub. 16. numero 201. & 220, quamuis in contrarium ſenſerit Couarrub. c. *Alma.* p. 1. §. 11. Vaſquez. cap. 18. de *Excom.* num. 2. & alij quos referemus dub. 37. iterum de hac re ex inſtituto diſputantes, vbi eorum opinionem oſtendemus ſatis probabilem. Ratio eſt, quia iuxta doctrinam traditam diſp. 1. dub. 2. & 3. Cenſura non poteſt tolli; niſi per abſolutionem; per ſolam autem ſatisfactionem partis non cenſetur data abſolutio, & negandum, quod aſſumit. Vaſquez citato numero 2. & 3. iam à Iudice, vel à Iure factam eſſe abſolutionem, & ab initio cenſeri illum hominem abſolutum vltra illud tẽpus, vel factum, ſub cuius conditione excomm. indicitur; nã iuxta vſum communẽ non cenſetur data abſolutio à culpâ, vel à pœnâ, antequã culpa, vel pœna incurratur: ergo abſque fundamẽto dicitur in eâ cenſurâ. quæ fertur vſque ad certum diem vel vſq; ad certam conditionem implendam, per ſolam conditionis impletionem, ex vi verborum, quibus talis Cenſura fertur à Iure, vel ab homine, manere abſolutum delinquentem. Alioquin ſequeretur legem continere abſolutionem Cenſuræ, quaſi anticipatam, quouſque Cenſura incurratur, & tunc ſine nouâ lege, aut abſolutione aliquâ, imò nec reſipiſcentiâ ex parte Cenſurati, & ipſo etiã in ſuo, manere abſolutum; quod non videtur concedendum. Probo id ſequi, nam, ſi quis excommunicetur vſque ad certum diem, ſiue Cenſura contenta in Iure ſiue lata ab homine ſine vlla reſipiſcentiâ cenſurati, ſine vllo actu ex parte Iuris, aut hominis ferentis Cenſuram ipſa Cenſura ceſſabit, imò adhuc perſiſtente homine in contumacia; tunc autem, inquiro, vel illa Cenſura ceſſat per abſolutionem, vel, quia eius natura talis fuit ab initio, ut tantum produceretur pro tempore determinato, ſi dicas primùm; nullum eſt verbum, quòd ſonet abſolutionem; ſi dicas ſecundùm: iam illa Cenſura deficit à ratione Cenſuræ conſuetæ in Eccleſiâ ferri: quæ iuxta definitionem traditam citatâ dub 2. eſt *pœna Eccleſiaſtica medicinalis, quæ per abſolutionem tolli debet*, imò ideò illud genus ſuſpenſionis, quod aliquando imponitur vſque ad certum diem, vt per ſolũ elapſum tẽpus ceſſet ſine vlla alia abſolutione, non eſſe propriè Cenſuram ibidem explicuimus. Nihilominus hic diſcurſus non tollit probabilitatem opinionis Couarrub. & Vaſquij, vt videbimus eadem diſp. 37.

549. Probabiliùs eſt quod in hac re ait Syluest. verb. *Abſolutio* dub. 3. hoc ſcilicet poſſe fieri à Papâ, in quo nullam video repugnantiam; nam ſummus Pontifex benè poteſt inducere, ſi vult, tale genus pœnæ, quod duret vſque ad certum tempus. Vnde poteſt priuare pro aliquo certo tempore, & non vltra hominem in pœnam delicti ijs omnibus, quibus excommunicatio priuat ita, vt elapſo tempore talis priuatio ſeu excommunicatio ceſſet; alij verò Prælati inferiores Papâ non videntur poſſe inducere tam diuerſum genus pœnæ, & vſum non receptum in Eccleſia, nimirum Cenſuram ſeu excommunicationem, quæ ex ſe ceſſet ſine abſolutione. Vel cuius abſolutio dependenter à reſipiſcentia ſit antecedente data, habitura effecti poſt reſipiſcentiam ſine nouâ aliâ abſolutione. Vnde in noſtro caſu, etiamſi quis ſatisfeciſſet. non haberetur apud Eccleſiam pro abſoluto.

Probabiliùs eſt quòd hac in re docet Syluest.

ſolutio. Accedit quòd in c. *Quod in dubijs c. ſicut nobis* & cap *Cum deſideres. de ſent. excomm.* dicitur eiuſmodi excommunicatum abſoluendum eſſe: ergo non auferrur excommunicatio ante abſolutionem.

550. Senſus igitur talis excommunicationis, in qua dicitur *ſis excõmunicatus, donec ſatisfacias* videtur eſſe *ſis excommunicatus, & non poſſis abſolui donec ſatiſfacias* nullo autem modo talia verba continent abſolutionem. Sed ad hoc iterum dicemus dub. 37.

DVBITATIO. XXXV.

Quid ſignificent illa verba in foro interiori, vel conſcientiæ; *quando pro tali foro datur vel abſolutio, vel facultas, vt abſoluatur?*

551. MVlta, quæ ad hanc rem facere poſſunt diximus in hac diſp. varijs in locis præcipuè dub. 4. ſect. 2. & 3. & dub. 16. & 18 hîc tamen breuiter, quaſi in vnum colligam quæ circa hoc præcipuè explicanda videntur; id autem præſtabimus breuibus quæſtiunculis.

Quæres. 1. 552. Quæritur ergo primò; quis dicatur abſolui in foro interiori conſcientiæ?

Reſp. 553 Reſpondetur illum dici abſolui ſolùm in foro interiori, ſeu conſcientiæ; qui abſoluitur ſaluo Iure cognoſcendi de illo delicto in foro exteriori, & pro eo pœnam, & ſatisfactionem imponendi ita Suarius diſp. 7. de Cenſuris, ſect. 5. numero 30. Rodrig. in *Sum.* 1. p. c. 83. numero 9. Aula. 2. p. c. 7. diſp. 3. dub. 12. Sanchez in *Sum.* lib. 2. cap. 11. numero 13. & lib. 8. de *Matrimonio* diſp. 34. quibus in locis id latè, & optimè explicat. Henriquez lib. 13. cap. 27. numero 5. Filiucius Tract. 11. cap. 9 quæſtio 7. numero 292. Coninc diſp. 14. dub. 16. numero 227 Reginald. lib. 9. numero 5. Bartholom. à Medina in *Inſtruct.* lib. 2. cap. 12. ad finem Manuale Prælatorum, tomo. 1 q. 46. art. 7. & alij multi contra Nicolaum Garz. de *Beneficijs*, p. 11. cap 10. n. 539. Quòd autem illa particula *in foro conſcientiæ* non ſit reſtrictiua ad ſolùm forum confeſſionis, conſtat ex dictis locis notatis.

Quæres 2. 554. Quæritur, 2. vnde dignoſcendum ſit facultatem abſoluendi eſſe datam ad abſoluendum in foro tantum conſcientiæ, vel in vtroque?

Reſp. 555. Reſpondetur dignoſcendum eſſe ex verbis conceſſionis; quando enim facultas conceditur ſine vllâ reſtrictione probabile eſt conceſſam eſſe in vtroque foro, vt ex multis diximus dub. 16. dummodo priùs parti ſatisfiat; probabilius tamen ibi diximus videri tantum eſſe intelligendam facultatem in foro conſcientiæ cum limitatione tamen ibi aſſignatâ aſſert. 2. ibi legatur.

Quæres 3. 556. Quæritur, 3. an qui abſolutus fuit in foro conſcientiæ ab aliquâ Cenſurâ contractâ ob aliquod delictum, ſit de nouo abſoluendus quando defertur res ad Iudicem, vt poſſit licitè cum alijs communicare?

Reſp. 557 Reſpondeò præciſè loquendo ad communicandum cum alijs, & actus per Cenſuram prohibitos exercendos, non indigere, quia iam eſt re ipsâ abſolutus, quamuis ratione ſcandali conſultiùs ſit abſolutionem petere. Conſtat hoc ex dictis eâdem dub. 16. aſſertione. 2. Ita Suarius, & alij ibi citati. Alia legantur ibidem, & alijs in locis.

558. Ex quâ doctrinâ colligitur, quòd ſic abſolutus in foro conſcientiæ ab excommunicatione alioquin publicâ poteſt communicare occultè cum ijs, qui norunt ipſum fuiſſe abſolutum; tum enim ceſſat ſcandalum. Ita Suarius, Henriquez Nauarrus, Filiucius citati in hac dub. & in illâ 16. poſt aſſertionem. 2.

DVBITATIO XXXVI.

An Religioſi abſolui ab excommunicatione. & caſibus reſeruatis, tum per ſuos Prælatos immediatos, tum per Epiſcopum diœceſis, in quâ reſident? & an ab eiſdem poßint diſpenſari in votis, aut legibus, ſeu præceptis,

559 NOn nihil breuiter diximus circa hãc materiam ſuprâ, dub. 4. ſect. 1. & in hunc locum reiecimus de hac re latiùs diſputare quamuis aliqua etiam hic dicenda, vt conſtabit, coincidant cum doctrinâ traditâ dub. 3. Placet tamen tum de abſolut. tũ de diſpenſat. rem totam ſequentibus aſſertionibus declarare.

560. Primâ aſſertio, ſi aliqui Religioſi ſint non exempti per ſummum Pontificem ab Epiſcoporum iuriſdictione, non poterunt à ſuis Prælatis abſolui, ſicut neque diſpenſari, ſed id munus Epiſcopi erit; quia hic eſt proprius, & proximus eorum Prælatus in eâ diœceſi, in quâ degunt; neque enim Religioſi ſunt ex vi ſui ſtatus exempti à iuriſdictione Epiſcoporum; ſed per priuilegia, vt rectè probat Suarius de Cenſuris diſp. 7. ſect. 3. numero 8. & alijs in locis maximè tomo 3. & 4. *de Religione*. Ideò tanquàm certam noſtram aſſertionem docent idem Suarius tomo 2. de *Religione* Tract. de voto lib. 6. cap. 10. numero 14. Leſſ. lib. 2. de *Iuſtitia* cap. 40. dub. 13 numero 107. Sanchez lib. *Summæ* cap. 39. numero 9. Nauarrus cap. 12. nu 87. Ludouicus Lopez, 1. p. cap. 49. verſ. *de alius votis*. Sayrus in ſuâ *claui Regiâ* lib. 6. cap. 11 no. 88. notat verò Sanchez numero 14. idem eſſe dicendum de Religioſo profeſſo in Religione quidem exẽptâ, quando à tali Religione fuit in perpetuum eiectus, quia iſte (inquit) ſubiectus manet Epiſcopo diœceſis, in quâ habitat; ſicut cæteri ſubditi eius diœceſis. *Aſſertio 1. Religioſi non exempti non poterunt à ſuis Prælatis abſolui. Ratio.*

561. Secundò aſſertio. Religioſus exemptus non poteſt abſolui à ſuo confeſſario Ordinario à Cenſuris, aut caſibus reſeruatis ſuperioribus talis Religionis, quia hic eſt effectus illius reſeruationis, poterit tamen abſolui per poteſtatem delegatam quando prædictus Confeſſarius ordinarius habet priuilegium abſoluendi à caſibus reſeruatis Papæ; tunc (inquam) poteſt abſolui per tale priuilegium à caſibus reſeruatis Papæ; non verò à caſibus reſeruatis in ipsâ Religione. Quòd autem poſſit abſolui à reſeruatis *Aſſertio 2.*

Papæ

Papæ ex eo videtur efficaciter probari, quòd talis Relegioſus eſt ſubditus, & pœnitens illius Confeſſarij: ergo, ſi hic habet facultatem abſoluendi à talibus caſibus pœnitentes vndecũq; ad ipſum accedens, poterit etiam hunc abſoluere; neque enim debet eſſe peioris conditionis. Vnde v.g. poterit abſoluere Religioſum, qui ſcienter admiſit ad officium Diuinum excommunicatum à Papa, aut, qui ſcienter ſine licentiâ Parochi adminiſtrauit ægrotis laicis Eucharistiam, aut extremam vnctionem, aut benedixit nuptias, & ſic de alijs caſibus Papalibus, qui in Religione non ſunt reſeruati. Ita ſentiunt aliqui viri docti, cum quibus non ſemel hanc aſſertionem contuli, & approbarunt eiuſmodi diſcurſum.

Aſſertio 3. quoad Prælatos in Religione exempta.

562. Tertia aſſertio, Prælati Regulares in Religione exempta poſſunt ſuus ſubditos Religioſos à Cenſuris, & peccatis, & à caſibus etiam reſeruatis in Religione abſoluere, & in Regulis, & præceptis Religionis, in votiſque ſuorũ Religioſorũ diſpẽſare; imo & ea irritare & cõmuniter facere, ea, quæ Epiſc. circa ſuos ſubditos faciunt, & poſſunt; niſi fortè talibus Prælatis à ſuis ſuperioribus poteſtas reſtricta ſit; nam in Religione exemptâ prædicti Prælati habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, eamque Ordinariam, vt pote quæ non perſonæ, ſed officio, & dignitati eſt perpetuò annexa. Vnde poſſunt eam poteſtatem delegare vt rectè Sayrus ſuprà n. 105. & Sanchez citato c. 29 n. 4. & alij.

In Religione exempta poteſtas competit Prælatis cum quadam dependentia.

563. Dixi *communiter, & niſi poteſtas reſtricta ſit;* quia in Religionibus exemptis poteſtas competit Prælatis cum quadam dependentiâ, & ſubordinatione; nam Generalis pendet à Capitulo, ſeu Cõgregatione generali, & Prouincialis à Generali totius ordinis, & Prælatis conuentuales, vt Priores, Guardiani, Præpoſiti, Rectores, à ſuo Prouinciali. Vnde Prælati ſuperiores poſſunt reſtringere poteſtatem inferioribus, & reſeruare ſibi aliquorum caſuum abſolutionem & aliquorum votorum diſpenſationem aut irritationem. Ex quo fit non poſſe generali aliquâ regulâ definiri, quid quiſque prædictorum Prælatorum poſſit? Ideò in vnâ quâque Religione conſulenda ſunt primò Cõſtitutiones, & Decretá Congregationum, ſeu Capitulorum generalium deinde ordinationes Generalis ſuperioris totius Ordinis, ac tandem Prouincialis, quibus adde conſuetudines alioquin receptas, & approbatas cum requiſitis ad hoc, vt vim habeant ſtatuendi aut abrogandi legem, & inde dignoſcendum eſt quid poſſit, vel non poſſit quicumque Prælatus? non verò iudicandum etiam per ſolum Ius commune.

Hinc infertur 1.

564. Hinc infertur primò non rectè dixiſſe Rodriguez ſuper Bullam Cruciatam §. 9. dub. 8. n. 12. Prolatos conuentuales, quales ſunt Priores, Guardiani, ſeu Rectores, æquiparandos eſſe in poteſtate erga ſuos Religioſos ſubditos cum Parochis erga ſuos Parochianos; quia, quamuis, quoad aliqua vetum ſit (non enim poſſunt prædicti Prælati Regulares reſeruare ſibi caſus, neque licentiare ſuos, quoad Ordines recipiendos; neque inſtituere Cathedraticos, Prædicatores, aut Confeſſarios, neque alienare res temporales Conuentus, aut quoſcumque contractus celebrare, aliqua grauiora ſupplicia infligere, & decernere; imò neque communiter excõmunic. in Religionibus aliquibus, iuxta ſuprà dicta diſp. 1. n. 6. aſſert. 1. quæ tamen facere poſſunt Prouinciales, de quo diſputare non eſt huius loci) tamen quoad alia multò plus poſſunt quam Parochi, quia Parochis nullo modo cõpetit iuriſdictio in foro externo, atque adcò nullo modo poſſunt ex officio, & munere ſuo abſoluere à peccatis & Cenſuris reſeruatis, neq; diſpenſare in votis, neque ea commutare: non enim ſunt Prælati. Solum poſſunt alicubi ex conſuetudine diſpenſare in feſtis, & in ieiunijs, vbi non eſt additus ad Epiſcopum; non tamen in votis, vt contra paucos docent cum multis, quos referunt, Leſſius citato lib. 2. c. 40. dub. 13. n. 109. Suarius citato lib. 6. *de Voto* c. 10. n. 10. & 11. Sanch. citato lib. 4. c. 38. n. 24. prædicti tamen Priores, Guardiani, Rectores &c. ex vi ſui officij ſunt Prælati, & habent iuriſdictionem in foro etiam exteriori; Vnde poſſunt ſubditos punire, eos abſoluere à reſeruatis, & cum eis diſpenſare in votis, ea commutare, & irritare. Ideò in prædictis habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem quamuis non in omnibus alijs quibuſcumque. Ideò re meliùs conſideratâ, ſententiam retractauit idem Rodriguez tomo 1. *Regularium* q. 57. ab articulo 3. vſque ad 8. & in *ſummâ* p. 2. verbo *Relegioſos* c. 30. à concluſ. 1. At, quamuis illic in art. 4 & hîc in concluſione dicat quòd hi Prælati conuentuales ex vi Priuilegiorum Ordinis Sancti Franciſci & Sancti Dominici habeant tantam, & tam amplam poteſtatem in ſuos ſubditos, atque Prouinciales in totam Prouinciam, & Generalis in totam Religionem: poſtea in ſequentibus addit eſſe illis reſtrictam, & limitatam per Capitula generalia, & per ſuperiores Prælatos, proinde in vnâ quaq; Religione conſulenda eſſe Decreta, Ordinationes, & conſuetudines, & inde probandum quam quiſque poteſtatem habeat.

Prælati Conuentuales quoad aliqua plus poſſunt quã Paſtores. Parochis enim nullo modo competit iuriſdictio in foro externo.

At Priores Guardiani &c. è contra.

565. Quod autẽ prædicti Prælati in Religionibus Mendicantium, atque in particulari in noſtrâ Societate Ieſu. Rectores, & Præpoſiti per poteſtatem delegitam poſſint abſoluere ſuos ſubditos ab omnibus peccatis, & Cenſuris Papæ reſeruatis. Conſtat ex priuilegijs vel *Abſolutio* §. 6. & 10. Vtrum autem intelligantur excepti caſus Bullæ Cœnæ, quia in eâ derogantur omnia priuilegia, non eſt ita certum, maximè in peccato Hæreſis occulto, ſicut neque an valeat priuilegium Tridentini, aut aliud ſimile priuilegium conceſſum à Pio V. vt idem poſſint tales ſuperiores erga ſuos ſubditos, quod Epiſcopi erga ſuos, pendet ex dictis ſupra dub. 3. & 4. & 5. & 10. Sanè Molina Tract. 5. diſp. 18. contendit, vt vidimus dub. 9. decretum Tridentini eſſe derogatum, de quo tamen ſatis diſputauimus ibidem; ſed quod attinet ad regulares Rodriguez tomo 1. Regularium q. 20. art. 9. contendit non eſſe derogata priuilegia Mendicantium Ordinum Prælatis conceſſa reſpectu ſuorum ſubditorum in ordine ad Hæreſim; ſed ibidem art. 13. concedit eſſe derogata, quoad Simoniacos in ordinatione, vt notauimus in fine dubitationis 10.

Et poſſunt prædicti abſoluere à Cenſuris Papæ reſeruatis.

566. Quamuis autem derogatũ non ſit priuilegium

gium conceſſum à Pio V. vt aliqui volunt (cuius Priuilegij mentionem fecimus, & verba retulimus dub. 3.) nihilominus virtute illius non poſſe prædictos Prælatos abſoluere ſuos ab Hæreſi docet idem Rodriguez q. 20. art. 10. & Sanchez cum multis lib. 2. c. 51. n. 7. quia in ea conceſſione Pij V. nulla fit mentio Hæreſis. Verum, & ibi fieri mentionem ſufficientem Hæreſis, & ex verbis ipſis Pontificũ eſſe incluſam etiam Hæreſim, eâdem dub. 3. latè explicuimus, & impugnauimus prædictos Authores. Legatur dub. 3. §. *dixi ex vi* & dub. 10. citat. vbi diximus qui iam poſſint, vel non poſſint ſuperiores in noſtrâ Societate, & in alijs Regionibus tam in Hiſpaniâ quàm extra.

Quod præpoſiti & rectores Societatis patet ex libro ordinationum.

567. Quod autem omnes Præpoſiti, & Rectores Societatis poſſint ſuos ſubditos abſoluere à caſibus reſeruatis in Religione, patet ex libro ordinationum, vbi habetur inſtructio pro ipſis ſuperioribus, & pro Confeſſarijs noſtrorũ. Ratio autem, ob quam habeant hanc poteſtatem eſt; quia in quinta Congregatione, in quâ facta fuit caſuum reſeruatio, omnis reſeruatio fit ſuperioribus, & nullum peccatum reſeruatur ſoli Prouinciali; quamuis in alijs Religionibus aliqua reſeruentur ſolo Prouinciali, vt ſupponit Rodriguez tomo 5. Quæſtionum Regularium q. 17. art. 5.

Aſſerendum.

568. Aduertendum prætera eſt in noſtra Societate idẽ poſſe vice-Rectores, quod Rectores, aut Præpoſiti, quando Rector, vel Præpoſitus tam longè abeſt vt pro rei exigentia conſuli non ſatis commodè poſſit; id, quod declarauit noſter Generalis Claudius Aquauiua in præfatione priuilegiorum, vbi id dicitur etiam pro diſpenſationibus, & alijs.

Dubium

569. Dubitari autem poteſt quanta diſtantia, & abſentia ſufficiat, vt poſſit vice-Rector, aut vice Præpoſitus noſtros abſoluere, non expectato aduentu Rectoris? In hac re in primis diſtinguendum videtur inter Patres, qui quotidie celebrant, & niſi celebrarent, notam incurrerent, & inter fratres, quando nondum inſtat dies præſcriptus ad communionem;

Reſp.

Et quidem multis videtur pro Patribus ſufficere abſentiam trium, aut quatuor dierum; pro fratribus verò non videtur ſufficere ea abſentia, ſed putant requiri abſentiam ſeptem, aut octo dierum. Ita iudicârunt aliqui viri graues de hac re conſulti. Mihi tamen abſolutè videtur id pro occurrenti occaſione, & circumſtantijs arbitrio prudentis relinquendum eſſe; nam ſi ſacerdos non poteſt ſine notâ omittere ſacrum, etiam vnius diei, aut medij abſentia videtur ſufficere; idem iudicium eſt de non ſacerdote, & quando non poteſt ſine notâ omittere communionem iam inſtantem. Quod ſic probo, quia ideò poteſt vice-Rector abſoluere, quando abſentia eſt trium, vel quatuor dierum, ſacerdotem, quia ex vno capite notam ſubiret, ſi non celebraret; ex alio verò capite non videtur velle Religio, vt talis ſacerdos ſe gerat tanquam qui non habet copiam Confeſſarij; nam ſi hoc vellet, etiam plurium dierum abſentiam poſſet expectare toties celebrando, quoties periculum notæ, aliaue neceſſitas celebrandi vrgeret, & toties abſtinendo, quoties talis neceſſitas non vrgeret; quod non videtur velle Religio; ſed potiùs pro maiori bono conſcientiæ abſoluendi, vult, vt ille abſoluatur, vel ab illo, qui vices gerit ſuperioris, vel de licentiâ ipſius, vtique confidens quòd ſi loco Rectoris, aut Præpoſiti cõſtituitur ad cætera, quæ pro tempore abſentiæ inſtent, etiam in hoc negotio prudenter ſe geret, & mauult etiam Religio, quod talis imbecillitatem ſuam interim Sacramentorum beneficio ſuffulciat quàm quòd latebras quærat notæ vitandæ causâ, ſi non celebret, aut communicet, aut careat interim adiutorio auxiliorum, quæ communicantur per Sacramenta Confirmatur, quia etiam pro iter agentibus, quando poſſent ordinariè excuſare notam celebrandi, & differre Confeſſionem, quouſque veniant ad ſuperiorem, conceditur facultas, vt poſſint confiteri apud Ordinarium loci, vel alium habentem facultatẽ audiendi confeſſiones cum onere tamen comparendo coram ſuo ſuperiore; qua de re diximus de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 11 dub. 13. vtique ne talis differat celebrare, aut communicare ſecundum regulam, maneatque ſine beneficio Sacramentorum; ergo pari, imò potiori ratione credendum eſt hoc ipſum de confeſſione faciendâ Vice-rectori deſignato ab eodem Rectore, ſeu præpoſito.

Confirmatur.

570. Prætera qui dicunt, quando abſentia eſt aliquorum dierum trium v. g. aut quatuor, poſſe abſolui ſacerdotem non expectato Rectore, ideò dicunt, quia tunc vrget neceſſitas celebrandi: quia non poteſt omitti ſine notâ & pro tali caſu cenſetur velle Religio, & ſuperior illius, quòd ſacerdos abſoluatur potiùs à ſuperiore, qui tunc eſt, vel de licentiâ illius, quàm quòd expectetur Rector, aut præpoſitus; ſed hæc ipſa ratio poteſt habere locum in vno die, aut etiam aliquando ſolùm medio abſentiæ: ergo prudentis arbitrio videndum eſt an hîc, & nunc illa breuis abſentia ſufficiat.

571. Vlterius, etiamſi ſequamur opinionem prædictorũ. poterit aliquando nullâ expectatâ morâ abſentiæ abſolui tàm ſacerdos, quàm non ſacerdos; quando enim probabiliter per tres illos, aut quatuor dies non rediturus Rector putatur, ſtatim poterit abſolui, & valebit abſolutio etiamſi caſu paulò poſt redeat ſuperior. Idemq; iudicium eſt de non ſacerdote, quando creditur quòd ſuperior non redibit tempore opportuno cõmunionis, tunc enim poterit ſtatim abſolui, & expidiet fieri, ſi alioquin ſit diſpoſitus, neque eſt cur expectet per tot dies, aut vt alioquin Religioſus careat toto illo tempore beneficio abſolutionis, & certiori medio ad ſe conſtituendum in gratiâ quâ, ſi ſola vtatur contritione. Accedit, quod etiam hîc locum habet illa regula de fauoribus ampliandis, & odijs reſtringendis. Cum ergo Rector, aut Præpoſitus alium relinquat ſuo loco non video hanc eſſe poteſtatem illi reſtrictam niſi aliunde conſtet.

Quid dicendum de ſuperioribus miſſionum quoad reſeruatos.

572. De ſuperioribus verò Reſidentiarum, & miſſionum dicendum eſt nihil habere poteſtatis circa reſeruatos caſus Religionis, niſi, quod illis conceſſerit ſuperior à quo mittuntur, vel ſub cuius cura ſunt, vt ibi declarat etiam noſter

Ge-

Generalis. Quomodo autem ſe genere debeant, noſtri quando abſentes ſunt, aut in itinere, vt à reſeruatis abſoluantur, habetur in citatâ ordinatione, & inſtructione, vbi etiam agitur de opere comparendi; & legi poſſunt circa hoc onus quę diximus citatâ diſp. 12. de *Pœnit.* dub 13. 14. & 15. vbi tùm pro Cenſuris, quàm pro peccatis reſeruatis doctrinam dedimus generalem; tum pro Religioſis, tùm pro alijs.

573. Quòd verò Superiores aliquarum Religionum non poſſint abſoluere ſuos Religioſos, nec dare licentiam, vt confiteantur cum aliquo, nec poſſint ſibi eligere Confeſſarium; niſi Sede vacante. Hoc eſt mortuo, vel amoto Priore. probant Sotus in 4. diſt. 18 q. 4. art. 2. Syluest. verbo *Confeſſ.r.* 1. q. 8. dicto 3. & verb. *Prælatus*, q. 2. quia niſi mortuo, vel amoto Prælato illi Prælati non ſunt.

574. Verùm etiam abſente Prælato eſſe verè Prælatos quia tota conuentus gubernatio ad ipſos ſpectat, tanquàm Prælatorum vices gerentes affirmant Sanchez in *Sum.* lib. 4. c. 33. nu. 16. (& in hoc cenſu intelligit etiam Sotum, & Syluestrum) Llamas etiam. 1. p. cap. 5. §. 14. quod dicit eſſe Ius commune pro omni Religione. Ideò putat Suppriorem, vel Vicarium in abſentia Prioris, ſeu Abbatis poſſe ſibi eligere Confeſſorem, & dare licentiam, vt abſoluatur quis à reſeruatis. A quodam etiam viro graui Hieronymianæ familiæ in Hiſpaniâ audiui Vicarium Domus, ſicut præſente Priore nihil poteſt, niſi ex præſcripto ipſius, ita illo abſente omnia poſſe. Cum prædictis citatis conſentit Rodrig. citatâ q. 20. *Regularium*, & in *Summa*. verb. *Religioſos*, cap. 30. concluſ. 4. citans Nauarrum, & alios, imò id contendit probare Iure commune; neque poſſe Guardianum, ſeu Priorem limitare ſuo Prelato hanc poteſtatē in ſuâ Religione, & addit ex ſtatuto ſuæ Religionis Vicarium gaudere hac poteſtate, quando præſentia Guardiani non poteſt haberi intra viginti quatuor horarum ſpatium.

575. Addit etiam conc. 5. mortuo Guardiano, vel Priore expirare poteſtatē Vicarij, vel ſupprioris, idq; conatur probare ex Iure communi,

576. Hoc tamen habere locum in ſuâ Religione Franciſcanâ poſſumus illi credere tanquā oculato teſti, ſed pro Dominicâ familiâ tanquam illius filij oppoſitum affirmant Sotus, & Syluest. & pro Ordine Ciſtercienſi Llamas eiuſdem Religionis alumnus. Vnde (vt iam notabam) omnia decidenda ſunt, non per Ius commone; ſed iuxta particulares Conſtitutiones. Ordinationes, & Decreta cuiuſque Religionis, vt omnino fatetur tandem ipſe Rodriguez citatâ, q. 20. Regularium art. 3.

Omnes Religionum Prælati poſſunt irritare vota ſuorū ſubditorum.

577. Quod autem omnes prædicti Prælati ſcilicet non generalis tantum, aut Confeſſarius generalis, Viſitator, aut Prouincialis; ſed etiam Priores, Guardini, Præpoſiti, Rectores &c. poſſint irritare vota ſuorum ſubditorum, quia nimirum habent poteſtatem dominatiuam ſuper illos, latè probant Rodriguez tomo. 1. *Regularium.* q. 25. art 5. Suarius to 2. de *Religione* lib. 6. de *Voto*. cap. 10. numero 15. Sanchez lib. 4. *Summa*. cap. 33. numero 15. atque hoc dicunt poſſe

Ioan. de Dicaſtil. De cenſur.

etiamſi non ſint exempti, quia hoc non putant habere per poteſtatem Prælatiuam, quæ deſcendit à Papâ; ſed per dominatiuam dimanantem ab obedientiæ voto; licèt illi non exempti non poſſint diſpenſare. In hoc tamen fundamento nonnulla inuoluuntur, difficilia in proprio Tractatu. de *Voto* diſputanda: interim non puto votum, vt votū dare vllam poteſtatē dominatiuā, neq; vllā aliam; votum enim vt votum dirigitur ad Deum, & totam poteſtatem, quā habent Superiores, ſiue propriè dicantur Prælati; ſiue non, exiſtimo manare à Sede Apoſtolica conſtituente Superiorem nam votum, vt votum non dat iuriſdictionem alteri homini neque vllam poteſtatem; nullum enim eſt caput, Vnde colligatur talis poteſtas manans à voto. Vnde, quis faciat votū obediendi ſuo Confeſſario, aut alteri cuicumque viro, vel fœminæ prudenti, & potenti dare bona conſilia, nullam per votum confert poteſtatem tali perſonæ, cui vouit præſtare obedientiam; ſed ſolùm ex parte ſuâ obligauit Deo & illa talis perſona non poterit irritare alia vota eius, qui ſic vouit illi obedire, quia nullum acquiſiuit Ius in vouentem. Vnde, ſi ſuperior Religionis poteſt irritare vota ſaltem in materiâ propriè ſibi ſubiectâ; id habet propter Ius, & Superioritatem ad illum mediatè, vel immediatè à ſede Apoſtolicâ manantem; quia ergo ſuperior ille Religioſi ſubditi habet ſub poteſtate ſuâ ſubditi voluntatem (maximè circa materiam ſubiectam ſuperiori ſecundum regulā, vt ſuo loco explicabitur in Tract. de voto) hinc eſt, vt ſubditus non poſſit vouere circa talem materiam; niſi dependenter ab approbatione Superioris habentis Ius dirigendi, & diſponendi, laxandi, & cohibendi voluntatem ſubditi circa talem materiam; imò & circa actum ipſum vouendi vt etiam ibidem explicabitur, ac proinde poterit irritare talem actum vouendi, quò minus inducat obligationem; vel, quò minus ſemel inducta conſeruetur.

Votum vt votum non dat alteri Comine Iuriſdictionem aut poteſtatē

Sed ſolùm vouens ſe obligat Deo

578 De Supprioribus autem, & Vicarijs quia non ſunt Prælati, ſed miniſtri Prælatorum, non poſſunt (ait Sanchez irritare vota ſubditorum; poſſunt tamen occupare ſubditum tempore, quo votum impleturus erat; quia ad hoc ſatis eſt poteſtas œconomica, & eâ ratione pro tunc ſuſpendetur obligatio voti. Si verò abſentes ſint Priores, Guardiani, ſeu Rectores. poterūnt miniſtri irritare vota, quia tunc plenâ Prælatorum vice funguntur: Ita Suar. & Sanchez citati.

579 De Abbatiſſis verò, ſeu Prioriſſis Monialium multi dicunt non poſſe irritare vota ſuarum Monialium; probabilius tamen eſt poſſe, vt cum multis docet idem Sanchez ſuprà num. 19. & iterum dicemus ſuo loco.

Probabilius eſt Abbatiſſas Prioriſſas poſſe irritare ſuarū Monialium, vota.

580. Quando autem dicimus Prælatos poſſe irritare vota Religioſorum intelligendum eſt (vt aliqui volunt) excepto voto tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem, & exceptis tribus votis ſubſtantialibus Religioni, & præterea exceptis votis, quæ in aliquibus Religionibus emittuntur iuxta ſuas conſtitutiones à ſede Apoſtolicâ approbatas, vt in Religione Minimorum votum vitæ Quadrageſimalis, & in Religione Sanctiſſimæ Trinitatis votum redemptionis Captiuo-

Dicta quoad Prælatos Religionum in irritatione votorum exceptionem patiuntur.

rum, & in Societate Ieſu quartum votum ſolemne in profeſſione quatuor votorum emiſſo circa miſſiones ad prædicandum Euangelium obeundas etiam non petito viatico ex præſcripto Romani Pontificis etiam inter Infideles; & alia quinque vota, quæ ſtatim poſt ſolemnem profeſſionem emittuntur ſimplicia; quia omnia hæc ſunt extra ſuperioris dominium, vt notat Sanchez citato lib. 4. cap. 33. numero 5. qui addit numero 13. neque à Pontifice poſſe irritari huiuſmodi vota licèt Pontifex poſſit in eis diſpenſare, & licèt poſſit irritare omnia, quæ irritare poſſunt Prælati Religionum; quia ipſe eſt ſupremus Religionum Prælatus.

Hæc doctrina quamuis generaliter loquendo vera ſit in aliquibus habet difficultatem.

581. Hæc doctrina generaliter loquendo veriſſima eſt: in aliquibus tamen habet aliquam difficultatem: nam in illo voto tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem in primis (quod non negabit ipſe Sanchez) ſi Religio (vt multæ habent) habeat priuilegiũ, quòd ſubditi ſine ſuperiorum facultate petitâ, & obtentâ non poſſint ad prædictam Religionem tranſire: difficilè apparet quòd non poſſint huiuſmodi votum irritare; nam ſi ſuperior Religionis, in qua eſt profeſſus poteſt illi negare facultatem tranſeundi ad aliam Religionem ſtrictiorem, ideò eſt, quia habet abſolutè poteſtatem retinendi illum apud ſe, & cogendi ad talem vitam, & regulam, quam ſemel profeſſus eſt. Cùm hac autem permanentiâ in tali habitu, & profeſſione repugnat tranſitus ad aliam Religionem: ergo pugnat materia talis voti cum materia ſubiecta ſuperiori illius Religionis, in qua eſt; quando autem votum eſt circa materiam ſubiectam abſolutè ſuperiori, poterit ſuperior irritare tale votum.

Ad difficultatem reſponderi poſſet.

582. Reſponderi tamen poſſet votum illud nunquam dare locum irritationi: nam, vel votũ factum eſt tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem abſque voluntate talis ſuperioris, quem habet in Religione minus ſtrictâ, aut cum voluntate & facultate ipſius: ſi primùm dicatur, non eſt locus irritationi; quia tale votum eſt de re illicitâ, atque adeò inualidum; irritatio autem cadere debet ſuprà votum validum; ſi verò dicatur ſecundum, nihil eſt, quod irritetur; nam votum faciendi opus tantæ perfectionis cum voluntate Superioris non eſt votũ de materiâ, vt ſic ſubiectâ ſuperiori; nam ſi aliquâ ratione eſſet ſubiecta materia ſuperiori, ſolùm eſſet vel ratione voti obedientiæ, & traditionis factæ à tali profeſſo illi Religioni, in quâ profeſſus eſt, & Superioribus illius vt eorum ſubſit voluntati; item ratione Iuriſdictionis ſeu Iuris, & poteſtatis, quam habet ſuperior emanatam à ſede Apoſtolicâ; ſed hæc traditio poteſtas, ſubiectio, iuriſdictio ſolùm habent pro materia, quòd nihil fiat præter, aut contrà voluntatem talis Religionis, aut ſuperiorum illius, votum autem, de quo nunc loquimur, non eſt votum tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem præter aut contra voluntatem illius Religionis aut ſuperiorum: ergo non eſt votum irritabile à tali ſuperiore, quia nullo modo opponitur ſubiectioni, quam alioquin habere debet erga illum.

Reſponſio data non ſatisfacit. Ratio.

583. Nihilominus hæc reſponſio non ſatisfacit; nam, vt dicemus in Tract. de *voto* & ſuprà indicabamus, cenſeri poteſt materia ſubiecta ſuperiori non ſolùm materia ipſa voti, id eſt obiectum, ſeu res promiſſa, ſed etiam ipſe actus vouendi, & quòd ſubditus habeat vinculum, & obligationem voti; habent enim Ius ſuperiores Religionis, vt ſubditi, qui ſe, ſuamq́ue voluntatem ſubiecerunt ſuperiori, & illius gubernationi etiam in iis, quæ pertinent ad virtutem, & obſequium Dei, ſequantur ſuperioris ductum, maximè in rebus grauioris momenti, qualis eſt ſuper inductio obligationis ex voto. Idq́ue maximè verum videtur in noſtrâ Societate, vbi ex præſcripto Regulæ omnia etiam actus virtutis, & Religionis debent fieri ex conſilio, & ductu ſuperioris, qui omnibus penſatis meritò poteſt velle vt ſibi ſubditus Religioſus non obſtringatur vinculis votorum; neque habeat ſimplex occaſiones, & pericula peccandi.

In Societate omnes, etiã actus virtutis debẽt fieri ex concilio Superiorum.

584. Ex hoc toto diſcurſu videtur colligi illa omnia vota eſſe irritabilia à ſuperiore, quæ aliquo modo concernunt materiam ſuperiori ſubiectam, ſiue, quia materia, ſeu actus promiſſus eſt ſubiectus voluntati Superioris, ſiue quia actus ipſe promittendi, & inducendi ſuper ſe obligationem, ſuperioris voluntati ſubijcitur, & fieri non debet; niſi ex illius conſilio, & voluntate. Hoc autem totum locum habet in omnibus votis emiſſis à Religioſo poſt vota ſubſtantialia Religionis, & alia ipſi profeſſioni Religioſæ annexa; talia autem ſunt vota tria ſubſtantialia Religionis ſcilicèt paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ; inſuper illa vota, quæ his tribus annectuntur iuxta Conſtitutiones, & inſtitutum cuiuſq; Religionis, nempe in Religione Minimorum votum vitæ Quadrageſimalis, in noſtra Societate votum illud quartum ſolemne quod diximus, & alia quinque ſimplicia, quæ immediatè poſt profeſſionem fiunt, aut votum redemptionis captiuorum in Religionibus ad id inſtitutis; hæc enim vota non tam fiunt à ſubditis ſuperiori talis Religionis quam per ipſamet vota cõſtituuntur Religioſi talis Religionis; atque adeò actus ille vouendi, & materia promiſſa non ſunt actus prouenientes à ſubdito, & Religioſo iam conſtituto, ſed ſunt ipſa forma ſubſtantialis conſtituens Religioſum talis ordinis, vel ſunt, quaſi proprietates annexæ, & conſequentes ipſam eſſentialem conſtitutionem Religioſi. Hoc dixerim propter illa alia vota, quæ tribus votis ſubſtantialibus annectuntur. Hæc ergo vota non poſſunt à ſuperiore irritari, quia nullo modo ſunt materia ipſi ſubiecta ad hoc quin potius quòd ipſa vota obſeruentur, & ratas ſint ac valida, eſt eſſentialiter requiſitũ ad hoc, vt talis Religioſus, & ceteræ eius actiones cẽſeãtur ſuperiori ſubiectæ; id autem nõ habet votum tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem ex voluntate ſuperioris.

Ex his Colliges quæ vota ſunt irritabilia à ſuperiore.

Vota ſubſtantialia Religionis & his annexa non ſunt à ſuperiore irritabilia.

Ratio eſt

585 Quando autem votum tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem fit in Religione non habente tale priuilegium, vt nemo poſſit ſine facultate petitâ, & obtentâ tranſire ad aliam Religionem, etiam ſtrictiorem, tunc ideò votum illud non ſubijcitur ſuperioribus eius Religionis, in quâ adhuc eſt, quia talis tranſitus Religioſo permittitur Iure communi Canonico, vt colligitur. c. *ſtatuimus*, & c. *Mandamus* 19. q. 3. & c. *licèt* c. *ſignificatum* c. *non eſt vobis*. c. *ſane. de Regularibus*

Tranſitus ad ſtrictiorem Religionem Iure Communi Religioſo permittitur.

dummodo

dommodo ſtudio tutioris vitæ melioris; & ſanctioris fiat ille tranſitus, vt apertè definitur in citato c. *licet*. Alia, quæ ad hoc negotium pertinent in Tract. *de Vot*a explicanda ſunt.

Prælati non poſſunt Nouitiorum vota irritare.

586. Quod attinet ad Nouitios, latè probat Sanchez ſuprà n. 28. non poſſe Prælatos illorum vota irritare, licèt poſſint ea vota ſuſpendere pro tempore nouitiatus, quæ impediunt executionem exercitiorum nouitiatus. Sulemni, verò profeſſione iam emiſsâ omnia vota vſque ad illud tempus prius facta in ſæculo finiuntur, & ceſſant, vt multi volunt, quia in ipſum Religionis votum perpetuum, vel Iure ipſo naturæ. vel Iure poſitiuo commutantur; probatque ex c. *Scriptura de Voto* & docet D. Thomas 2.2. q. 88. art. 12. ad. 1. Syluest. votum 4. q. 7. Nauarrus c. 12. n. 65. Azor lib. 15. c. 17. in fine, & eius rationem tradit c. 18. q. 1. Idem docet Suarius lib. 6. de voto c. 11. n. 8. aſſerens omnia extingui in profeſſione. Rodriguez in *ſumma* p. 2. verb. *Nouitios* c. 8. n. 12. & c. 89. n. Vltimo, qui alios citat.

ſententia multorum de ijs quæ nõ ſunt per Regulam aut Superiorem prohabita.

587. Non me latet multorum ſententiam eſſe vota, quę Relegioſi iam profeſſi faciunt circa alias res, ſeu actus, qui non ſint prohibiti per regulam, nec per ſuperiorem nec Relegioſos à debito obſequiu impediunt, licitè fieri & obligatoria eſſe, quam ſententiam ſequitur Sanchez citato lib. 4. c. 25. n. 6. Ex quo aliqui etiam inferunt talia vota non poſſe irritari à ſuperiore, quia non ſunt de materiâ ſubiectis illis.

Authoris ſententia.

588. Verum (vt rectè probat Suarius citato lib. 6. c. 7. n. 3.) irritari poſſunt à Prælatis, etiam ſi nullum præiudicium Prælatis eſſent allatura. Quod ſi Religioſus ipſe velit, vt votum à ſe factum irritetur, illud debet manifeſtare ſuperiori, & tunc, ſi Prælatus irritet pro ſuâ voluntate, vt poteſt, nunquam ampliùs talis voti obligatio reuiniſſet, vt probat idem Suarius n. 13. nec peccat Religioſus petens irritationem voti, licèt nullam habeat cauſam, quæ ad iuſtam diſpenſationem ſufficeret, vt cum communi ſententia probat idem Suarius n. 16. imò non pauci Authores dicunt ſubditum peccare quoties implet votum quod ſuperior irritauit; hoc tamen verũ non eſt ex vi præciſſæ irritationis; niſi ſimul interdixerit materiam illius voti, vt latè oſtendit Sanchez lib. 4. c. 25. n. 20. atque hæc nunc dixiſſe ſufficiat de irritatione; iam non nihil de diſpenſatione & commutatione ſubijciam.

Quoad diſpenſationem & commutationem votorum.

Poſſunt Prælati religioſi diſpenſare in votis ſubditorum.

589. Quod prædicti Prælati Regulares non ſolum Generalis, ſeu Prouinciales, ſed etiam Priores, Guardiani, Rectores, & cæteri poſſint diſpenſare in votis ſubditorum, docent cum communi ſententia Suarius citato lib. 6. c. 10. à n. 14. & Sanchez lib. 4. c. 39. à n. 3. quam poteſtatem probant Authores nõ habere ex priuilegio ſpeciali; ſed ex vi ſui, officij, & numeris, in quo inſtituuntur, vt plenam ſubditorum curam habeant; atque adeò cum ſufficienti iuriſdictione ad hoc munus, quæ neceſſariò debet eſſe quaſi Epiſcopalis erga illos, cum ſint illis loco Epiſcoporum eo ipſo, quod ab Epiſcopis priuilegio Pontificio eximuntur, idque vſus ipſe cõprobauit. Vnde etiam conſtat hanc poteſtatem eſſe in illis ordinariam quam poſſunt delegare.

Sub priores verò ſeu miniſtri non habent eam poteſtatem niſi in abſentia Superiorum.

590 Superiores verò, ſeu Miniſtri non habent eam poteſtatem; niſi in morte vel in abſentia ſuperiorum prædictorum, vt tradunt Sayrus cap. 11. numero 89. Azor. lib. 7. c. 29. q. 6. & lib. 15. c. 18. q. 4. Sanchez ſuprà, numero 6. qui etiam docet & probat hanc poteſtatem non habere Abbatiſſas, ſeu Prioriſſas, quia cum ſit poteſtas ſpiritualis, ſunt eius incapaces; niſi ex ſpeciali commiſſione Pontificu, quæ hactenus conceſſa non fuit. In hoc tamen de Iuriſdictione Philoſophandum eſt ferè eodem modo atque Philoſophati ſumus diſp. 1. dub. 6. à §. *de fœmina vero*, agentes de poteſtate ferendi Cenſuras vbi etiam diximus nonnihil de iuriſdictione ad diſpenſandum, ibi legatur.

In omnibus votis poſſunt Prædicti Prælati cum ſuis diſpenſare in quibus poteſt Epiſcopus cum ſuis.

591. Quæ autem ſint vota Religioſorum in quibus poſſint diſpenſare hi Prælati, ex ratione allatâ colligitur eſſe omnia, & ſola illa, in quibus Epiſcopi poſſunt diſpenſare cum ſuis, de quibus in ſpecie legatur Sanchez lib. 4. *moralium*, cap. 42. & dicemus in proprio Tract. de *voto*.

Idem poſſunt circa leges, & Præcepta Eccleſiæ.

Item in lege ieiunij &c.

592. Idem videtur dicendum de poteſtate diſpenſandi circa leges, & præcepta Eccleſiæ, poſſe ſcilicet circa ea, in quibus poſſunt Epiſcopi cum ſuis ſubditis. Vnde cùm adeſt cauſa poſſunt hi Prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis in Præcepto de Recitandis Horis Canonicis. Ita Graff. lib. 2. cap. 53. numero 2. Azor lib. 10. cap. 13. in principio. Suarius lib. 4. de *Horis Canonicis*, cap. 27. numero 20.

Dicendum quoad Prælatos Societatis Ieſu.

593. Poſſunt etiam diſpenſare cum ſuis Religioſis in lege ieiunij, & eſu carnium, lacticiniorum ouorum, & ſimilibus. Ita Azor. lib. 6. cap. 29. q. 6. & ait hanc poteſtatem habere etiam ſecluſo priuilegio ex vi ſui muneris, & officij, quia habent iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem.

Aſſertio 4. poſſunt Prædicti Religioſorum Prælati abſoluere nouitios à Cenſuris, & peccatis.

594 Certum deinde eſt Prælatos Societatis Ieſu gaudere hâc diſpenſandi facultate, non ſolùm in profeſſos; ſed etiam in eos, qui ſolis biennij votis ligati ſunt, qui per ea, & ipſi ſunt veri Religioſi exempti à Iuriſdictione Epiſcoporum, & plenè ſubditi curæ, & poteſtati ſuorum Prælatorum, & ipſi Prælati habent in eos plenam iuriſdictionem in vtroque foro; non minus quàm in profeſſos, vt habetur in extrauaganti *Aſcendente Domino*, & probat Sanchez ſuprà, c. illo 39. n. 8.

Excipiuntur quatuor.

595. Quarta aſſertio. Poſſunt prædicti Prælati Religionum abſoluere nouitios à Cenſuris, & peccatis, ſicut poſſunt profeſſos, & ſimiliter poſſunt diſpenſare in præceptis, & votis Nouitiorum, ſicut, & profeſſorum. Quòd poſſint eos abſoluere, patet ex priuilegiis Societatis noſtræ verbo *abſolutio*, §. 6. & 10. vbi ex conceſſione Pontificum habetur, quod tàm profeſſi, quàm Nouitij poſſunt à ſuis ſuperioribus abſolui ab omnibus peccatis, & Cenſuris etiam Papæ reſeruatis exceptis, his quatuor nempe à relapſu in Hæreſim, ab Schiſmate, à litterarum Apoſtolicarum falſificatione, à delatione prohibitorum ad Infideles; hos enim caſus exceperunt Pontifices præſertim Sixtus, IV. ſed an non ſolum hi; ſed alij caſus contenti in Bullâ Cœnæ, ſint reſeruati philoſophandum eſt, interim dùm manent Nouitij perinde atque de profeſſis, niſi, quod Nouitij, ſi abſoluantur per dicta priuilegia, reincidunt

Si tamen Nouitij à Nouitiatu recedant, reincidunt in Cenſuris.

cidunt in Cenſuras, ſi poſteà non ingrediantur Religionem ſed à Nouitiatu retrocedant. Ideò in caſibus, in quibus alioquin conceſſum eſt Societati Ieſu per Paulum tertium abſoluere à reſeruatis quoſcumque pœnitentes ad ſe vndecumque accedentes (exceptis ſcilicet caſibus Bullæ Cœnæ) melius eſt tali priuilegio vti pro Nouitijs; nam (vt rectè aduertit Rodriguez tomo 1. *Regular.* q. illa 20. art. 21.) abſolui poſſunt Nouitij, ſine vllo onere reincidendi.

An etiam à quouis Confeſſario eiuſdem Religionis poſſint Nouitij abſolui.

Aliquorum opinio.

596. Vtrum autem non ſolum à ſuperiore Religionis; ſed à quouis Confeſſario eiuſdem Religionis poſſint nouitij abſolui? pendet ex alia quæſtione an ſcilicet Nouitius ita teneatur confiteri ſuperiori Religionis, aut confeſſori ab illo deſignato, vt non poſſit validè confiteri apud alium, nam, qui dicunt Nouitium, licet gaudeat priuilegijs Religionis non teneri oneroſis nec legibus Religionis, quia nondum ſe obligauit, ac proinde poſſe abſolui ab alijs Confeſſarijs, etiam à reſeruatis in Religione, ſi extra religionem non ſunt reſeruata, perinde, ac ſi eſſet laicus, quod dicunt colligi ex c. *Religioſo §. quamuis de ſentent. excommunic.* in 6. vt multis citatis Authoribus docet Henriquez lib. 6. qui eſt 3. de *Pœnit.* c. 16. n. 3. circa finem, & Rodriguez tomo 1. *Regularium* q. illa 21. art. 11. alijſque multi, de quo modò non diſputo. Si hoc (inquam) dicatur, conſequenter dicendum eſt poſſe abſolui à prædicto Confeſſario ſicut quicumque alius ſæcularis. Simul tamen dicendum eſt, non poſſe per prædictum priuilegium Societatis abſolui nouitios, neque alios quoſcumque pœnitentes ſiue de ſocietate, ſiue extra ab excommunicatione ab homine particulariter latâ; hoc enim denegat noſter Generalis etiam ſuperioribus in ipſa cõmunicatione talis priuilegijs. Benè tamen poterunt Nouitij abſolui ab excommunicatione, etiam ab homine particulariter latâ in foro dumtaxat conſcientiæ à ſuperioribus Societatis per priuilegium Sexti IV. conceſſum Minoribus, & per illud conceſſum Benedictinis, quia hęc priuilegia, ſine illâ reſtrictione cõmunicat noſter Generalis omnibus ſuperioribus, vt patet ex compendio maiori verb. *Abſolutio* §. 6. & 10. per hæc priuilegia poſſe abſolui à ſuperioribus Mendicantium ſubditos Religioſos ab excommunicatione ab homine particulariter, docet Rodriguez eodem tomo 1. Regularium q. 20. art. 6.

Dicendum iuxta alios.

597. Qui verò dixerit Nouitios teneri legibus Religionis, & non poſſe abſolui à caſibus reſeruatis in Religione; niſi à ſuperiore Religionis; conſequenter dicere debet, non poſſe Nouitium à quocumque Confeſſario Societatis per citatum illud priuilegium Pauli III. abſolui; quia ille non eſt pœnitens iuxta hanc opinionem talis Confeſſarij, nec ſubditur illi adhuc pro foro Sacramentalis pœnitentiæ, ac proinde neque poterit illum abſoluere ab excommunicatione particulariter ab homine latâ, etiam pro foro conſcientiæ, cùm tamen poſſet iuxta præcedentem ſententiam.

Obijcit Suarium.

598. Contra quam obijcit Suarius de *Cenſuris* diſp. 7. ſect. 2. numero 29. quod tunc Nouitius ratione delicti manet ſubiectus Iudici ſæculari ferenti talem excommunicationem particularem ab homine. Item quod prædicta priuilegia Sexti IV. & illud conceſſum Benedictinis non poſſunt extendi ad excommunicationes, ab homine particulariter; id enim eſt contra intentionem Pontificis.

599 Ad hoc tamen reſponderi poteſt iuxta doctrinam traditã dub. 15. 16. & locis ibi notatis nempè quòd cùm Pontifices abſolutè loquantur, eorum priuilegia in fauorem animarum potius extenda ſunt, quàm reſtringenda, ſic tamen vt hoc ſolùm ſeruiat pro foro conſcientiæ, & quando excommunicati faciunt quidquid poſſunt, & tamen in foro exteriori non poſſunt obtinere abſolutionem. Atque ex ibi dictis conſtat per Bullam Cruciatam poſſe fieri huiuſmodi abſolutiones à quocumque confeſſario electo per illam; poſſe autem Nouitios frui omnibus priuilegijs Bullæ Cruciatæ latè defendit Henriquez lib. 6. cap. 16. num. 3. vbi multos Auctores citat; & lib. 7. cap. 22. num. 7. littera *V*. *Reſp.*

Dicta hactenus de diſpenſatione intelligenda ſunt eodem modo de commutatione.

600. Quæ dicta ſunt hucuſque de diſpenſatione intelligenda ſunt eodem modo imò potiori ratione de commutatione; qui enim poteſt diſpenſare, potiori ratione poterit commutare non ſolùm in omnino, & euidenter æquale; ſed etiam in minus, vt explicabitur in proprio Tract. *de Voto*.

poſſunt etiã dicti Prælati abſoluere ſuos ſeſe, vel alios etiam enormiter & percutientes Romã.

601 Ex dictis priuilegiis conſtat poſſe prædictos ſuperiores Regulares abſoluere ſuos ſubditos, ſi ſe inuicem, vel alios ſiue Religioſos, ſiue ſæculares percutiant, etiam enormiter, quia licèt caſus reſeruatus Papæ; tamen non eſt ex quatuor illis exceptis; neque ex alijs caſibus Bullæ Cœnæ; & quamuis hæc videantur contrà Textus aliquos Iuris Canonici, quos rectè expendit Suarius de *Cenſuris*, diſp. 22. ſect. 1. an. 71. Molina tomo 4. de *Iuſtitia*. diſp. 60. tamen (vt ibi ait Suarius num. 79.) illud ſtatutum in eis Iuribus fuit, antequàm Religiones haberent priuilegia, quæ modò habent. Ideò ſententiam noſtram nobiſcum docent expreſsè Molina ibidem numero 6. Rodriguez q. illa 20. art. 12. vbi etiam aſſerit quòd ipſe Prælatus ſi percuſſerit alium Clericum, vel Religioſum, poterit ſecundum priuilegia ſua abſolui ab alio ſubdito ſuo electo ab ipſo in confeſſarium, vt ampliùs patebit ex dicendis aſſert. 5. & ſequenti.

Addit Author.

602. Imò addendum puto iuxta dicta aſſertione 2. quod, niſi eſſet caſus reſeruatus in Religione, quilibet Religioſus poſſet abſolui à ſuo Ordinario Confeſſore per priuilegium Societatis, & de facto poterit abſolui ſatisfactâ parte à percuſſione, quæ non ſit enormis, quia hæc non eſt reſeruata in Religione vt patet ex Catalogo reſeruandorum facto pro Religioſis à Clemente VIII. in quodam decreto à ſe facto anno 1594. 26. Maij.

poſſunt Idem Prælati diſpenſare in votis ſuorũ Nouitiorum.

603. Poſſe autem prædictos Prælatos Regulares (ut aliquid de diſpenſatione Nouitiorum dicamus) diſpenſare in votis, & alijs, eaſque commutare, quod attinet ad Nouitios ſibi ſubditos probabiliſſimum eſt, vt cum Henriquez lib. 7. c. 22. num. 7. & Rodriq. tom. 1. *Regularium*, q. 25. art. 8. docet Sanchez, lib. 4. cap. 39. numero 17. quamuis oppoſitum doceant Sayrus & Ludouicus Lopez apud illum, & Azor. 1. p. *Moral.* lib. 11. cap. 19. q. 21. Suarius lib. 6. *de voto*. cap. 11. num. 9.

n.9. Placet verò mihi multò magis, quod docet Sanchez, quia, quamuis Prælatus careat (vt Sanchez loquitur) poteſtate dominatiuâ in Nouitios, habet tamen iuriſdictionem Eccleſiaſticam in illos interim dùm manent in Nouitiatu vt rectè Nauarrus c. 12. n. 65. & ideo exemptus eſt nouitius à iuriſdictione Epiſcopi, dùm ibi perſeuerat, neque poteſt Epiſcopus de delictis Nouitij, aut alijs cauſis cognoſcere, niſi Nouitius ſe illi ſubdat. Vnde, ſi ipſe velit ſe Epiſcopo ſubijcere, poterit Epiſcopus eius vota commutare, & diſpenſare, vt concedunt Henriquez & Sanchez & Authores etiam ſecundæ opinionis.

604. Obijces ergo etiam poterit Prælatus concedere Nouitio literas Dimiſſorias ad ordines ſuſcipiendos, ſicut poteſt profeſſis. Reſpondetur, negando, vt negant omnes Authores etiam Henriquez, & Sanchez ſuprà 21. quia plus requiritur ad poteſtatem concedendi literas ad ordines, quàm ad diſpenſandum, cùm expediat tempore Nouitiatus neminem initiari Ordinibus, imò & ſit præceptum iuxta communem ſententiam, cum incertum ſit an in eo ſtatu ſit permanſurus. Vnde eas literas dare pertinet ad proprium Epiſcopum.

Difficultas, quis ſit Nouitij Epiſcopus pro ſuſcipiendis ordinibus.

605. Sed difficultas eſt, quando, Nouitius eſt in Nouitiatu in aliâ diœceſi, an Epiſcopus huius diœceſis? vel; an potius Epiſcopus propriæ, ſeu priſtinæ habitationis cenſeatur proprius, vt cum illo diſpenſet, vel eum ad ordines promoueat?

Opinio Suarij.

606. Suarius lib 6. de *Voto* c. 15. n.9. opinatur Epiſcopum priſtinæ habitationis eſſe proprium; quia in loco vbi eſt, non habet animum perpetuæ habitationis; ſed tantum experiendæ regulæ, eâque expertâ ſtatuendi, an permanſurus ſit, nec ne? pro quo faciunt multi Canoniſtæ.

Opinio Sanchez.

607. Sanchez verò citato c. illo 39. n.10. & lib 6. eiuſdem ſummæ n.20.21. & 22. putat Epiſcopum eius diœceſis, in quâ eſt Nouitius eſſe proprium quia animum habet perpetuò ibi manendi ſaltem ſi poſſit ferre auſteritatem Religionis; hoc enim animo omnes Nouitij ingrediuntur, quare non poteſt dici dubius circa perſeuerantiam; dubius enim eſt, qui in neutram partem inclinans eſt animo pendulus; ſicut non diceretur dubius; ſed re verâ domicilium ad quireret migrans aliò ibi quantum eſt ex parte ſuâ permanſurus; niſi Cœli temperies illi incommoda ſit, vel aliquid infelicius illi contingat. Legatur Sanchez vtroque loco citato, pro quâ ſententiâ plures vtrobique refert.

608. Mihi ſanè vtraque opinio valdè probabilis apparet, ſed probabilior opinio Sanchez.

Author opinionem vtramque probabilem iudicat probabiliorẽ tamẽ ſecundam.

609. Sed quidquid ſit de his opinionibus meritò notat Sanch. c. illo 39. n.22. duo eſſe certa in noſtro negotio: primũ, quod Prælatus Religionis poteſt vti poteſtate delegatâ diſpẽſandi & cõmunicãdi in votis Nouitiorũ, quâ gaudet ex priuilegio Religionis erga vota, etiã ſæcularium: ſecundum quod in Societate poſſunt ſuperiores cõmunicare Nouitijs omnia Religionis priuilegia, vt conſtat ex cõpendio priuilegiorũ noſtrorum verbo *communicatio* §. 5. quàm poteſtatem Generalis communicat omnibus ſuperioribus.

Duo hæc in re certa ſunt.

Aſſertio 5. Epiſcopi & dicti Prælati poſſunt eligere ſibi Confeſſariũ a quo à Cẽſuris &c abſoluantur.

610. Quinta aſſertio. Iam Epiſcopi quàm omnes prædicti prælati Regulares poſſunt eligere ſibi Confeſſarium, qui poterit eos abſoluere ab omnibus peccatis, & Cenſuris à quibus ipſi Prælati poſſunt abſoluere ſuos ſubditos (niſi ab aliquo eorum Prælatorum, aut Epiſcoporum ſuperiore poteſtas fuerit reſtricta) item Confeſſarius ab ipſis electus poterit cum ijs diſpenſare in omnibus præceptis, votis, & irregularitatibus, alijſque in quibus ipſi Prælati poſſunt cum ſubditis diſpenſare. Quod enim poſſint eligere ſibi Confeſſarium habetur c. finali de *Pænit. & remiſſ.* vbi indulgetur non ſolum Epiſcopis ſed etiam omnibus Prælatis exemptis minoribus. Quòd autem Confeſſarius electus poſſit cum eis diſpenſare, eoſque abſoluere ab omnibus, à quibus ipſi ſubditos, probatur, quia mens Pontificis fuit his Prælatis proſpicere per illum Cõfeſſarium in omnibus, quæ poſſunt ipſi in ſubditos exercere; neque enim debent eſſe peioris conditionis, quàm ſubditi, atque ita praxis declarauit, & docent communiter Theologi, & Summiſtæ.

611. Atque in primis de Epiſcopis docent Paludanus, Antoninus, Gabriel, Angelus *confeſſio* 3. n. 7. Syluest. *Confeſſor.* 1.q.9. Tabiena *abſolutio* 1.n.37. Mololus lib.2. *De Irregularite* c.2. n.2. & lib 5.c.52.n.7. Henriquez lib.6. c.4.n.3. litera *I.* in Gloſſa, & c.7.n.5. litera *B.* in Gloſſa & lib.7.c. 38.n. 1. in Gloſſa littera *H.* Sà verb. *Confeſſor.* n. 16. & verbo *Religio* n. 47. Sanchez citans alios lib.8 de *Matrimonio* diſp.3.n.3.

Addunt Sanchez idem dicendum de caſibus occultis conceſſis Epiſcopo in Trid.

612. Addunt Sanchez ibi, & Sayrus in *Theſauro* lib. 7. c. 14. n.5. Suarius *de Pœnit.* diſp.30. ſect. 2. 15. idem dicendum eſſe de caſibus occultis conceſſis Epiſcopo in Tridentino ſect. 24. c.6. de *Reformatione*, de quâ ſæpe diximus maximè dub.3.4.& 5. quod dicunt declaratum fuiſſe per Congregationem Cardinalium, & etiam cum multis diximus agentes de *Pœnitentiâ.* Tract.8. diſp.15.dub. 16. §. *imò Addo* & de diſpenſatione in Irregularitatibus idem docet Suarius diſp. 41. de Cenſuris ſect. 2. n. 9. vbi hoc docet tùm propter declarationem Cardinalium, tùm quia per Concilium tollitur reſeruatio Papalis ab his caſibus occultis & manent Epiſcopales, vt diximus ſuprà dub.9. §. *hoc ſuppoſita.*

Per Tridentin tollitur reſeruatio ab his caſibus occultis & manet Epiſcopalis.

Authores non omnino conueniunt circa hanc quintam aſſertionem.

613. Sed circa hanc quintam aſſertionem non omnino in omnibus conſentiunt Doctores; nam quod attinet ad commutationem, & diſpenſationem, non omnibus placet; quamuis enim aliqui doceant Confeſſarium ab Epiſcopo electum poſſe commutare, & diſpenſare cum ipſo in ijs omnibus, in quibus ipſe poteſt cum ſubditis; & ſimiliter Confeſſarios electos à Prælatis Regularibus poſſe cum illis diſpenſare in ijs omnibus, in quibus ipſi poſſunt cum ſubditis, vt probat Sanchez citato lib.8 de *Matrim.* diſp.3.n.1.2. & 3. imò & ipſos met Epiſcopos, ſeu Prælatos poſſe per ſe ipſos ſecum diſpenſare ſicut poteſt Papa, & ibidem latiſſimè probat Sanchez à n. 6. vſque ad 19. nihilominus cum multis Authoribus vtrumque negat Suarius lib. 6. de voto c. 11. n. 5. Sed de hoc in proprio Tract. ex inſtituto diſputandum eſt.

Confeſſarius ab Epiſcopo electus poteſt ipſum abſoluere à reſeruatis Epiſcopo.

614. Deinde certum eſt poſſe Confeſſarium ab Epiſcopo electum illum abſoluere ab omnibus reſeruatis Epiſcopo; hoc tamen mirum

non

non eſt, ſiue quia illa reſeruatio non comprehendit reſeruantem, ſiue, quia Epiſcopus; non abſoluitur iuriſdictione ſuâ, ſed manante à Superiore, ſcilicet à Papâ, ſiue; quia licèt abſolueretur iuriſdictione à ſe manante, ipſe poſſet committere iuriſdictionem ſuprà caſum à ſe reſeruatum, quia poteſt tollere reſeruationem, quam ipſemet ponit. Quod verò Confeſſarij electi à Prælatis Religionem poſſint ipſos Prælatos abſoluere à reſeruatis, à quibus dicti Prælati poſſunt abſoluere ſubditos ſuos non videtur ita facilè; quia citati Authores ſolùm loquuntur de Confeſſarijs Epiſcoporum, de quibus non mirum eſt propter rationes dictas; at verò de Confeſſarijs Superiorum Regularium ſolùm id aſſerunt ex Authoribus iam citatis Sanchez, & Sa, qui id probant ex c. illo finali, de *Pœnit. & remiſſ.* & ex ratione decidendi Pontificis, ſcilicet, ne ex dilatione periculum immineat animarum; &, quia non debent eſſe peioris conditionis, quàm ſubditi; ſed certè (vt benè Suarius ſuprà, & Rodriguez infrà citandus) ex Textu illo nihil firmum poteſt colligi, quia ex eo, quòd alicui detur libera facultas eligendi Confeſſarium, nihil conceditur, quoad reſeruata, vt definit Bonif. VIII. c. *ſi Epiſcopus de Pœnit. & remiſſ.* accedit, quod ſimilem Indulgentiam habent Parochi ex conſuetudine viſâ, & approbatâ eligendi ſibi Confeſſarium, qui poſſit illos abſoluere; non tamen à reſeruatis Epiſcopo, ut probat Henriq. ſuprà ſecundo illo loco Neque etiam colligi poteſt ex ratione decidendi citati Textus, quia ea non obſtante videmus non poſſe Confeſſarium Epiſcopi eum abſoluere à reſeruatis Papæ; neque Confeſſarium Parochi à reſeruatis Epiſcopo; niſi in articulo mortis, in quo ex ipſo Iure communi, vel impedimento diuturno, quando locus eſt benignæ interpretationi Iuris, & ex paritate rationis, ſcilicet, ne periculum immineat animarum, poſſunt eos abſoluere, & tunc cum obligatione comparendi ceſſante impedimento, ſaltem, ſi habebant Cenſuram annexam; at ceſſante tali neceſſitate non eſt; nec cenſetur periculum animarum; ſed potiùs eſſet in deſtructionem, & detrimentum earundem, & in diſpendium diſciplinæ Religioſæ, & contra Iura Canonica ſi rigor reſeruationis relaxetur, & non potiùs reſtringatur. Præterea ſi in eo capite Pontifex id conceſſiſſet his Prælatis minoribus exemptis, non poſſent eorum ſuperiores vllo modo id ab eis tollere, ſicut non poſſunt ab eis tollere ne eligant ſibi Confeſſorem, vt defendit Rodriguez, q. 20. art. 18. quia non eſt priuilegium; ſed conſtitutio Pontificia Iuris communis contra quam nihil poſſunt Prouinciales, nec Generales.

Prælati non debent eſſe peioris conditionis quàm ſubditi.

615. Præterea id, quod dicitur pro oppoſitâ ſententiâ non debere eſſe peioris conditionis, potius retorqueri poteſt in contrarium quia neque Superior debet eſſe in hoc adeò melioris conditionis vt ipſe à quocumque poſſit abſolui à reſeruatis, vel potiùs dixerim ipſe ſit liber à lege reſeruationis, & nullum habeat Superiorem ad quem teneatur recurrere, cùm tamen ſubditi eâ lege & onere teneantur.

Quod dicitur pro contraria ſententia non videtur efficax.

616 Sanè Rodriguez tomo 1. *Regularium*, q. 21. art. 8. quamuis ſentiat idem, quod Sanchez & Sa, non tamen propter eorum fundamentum, quod reijcit, ſed id probat ex regula illa Caietani 1. 2. q. 96. art. 5. ſcilicet, quod ille, qui habet poteſtatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis, habet eandem poteſtatem ad diſpenſandum ſecum.

Regula Caietani

617. Verùm multò minus inde poteſt colligi poteſtas ad hoc vt abſoluatur à reſeruatis, quia in hoc ſunt diuerſæ rationes vt tradit Suarius, & colliguntur ex Sanchez ſuprà, num. 2. & ſequentibus. Accedit quòd praxis, & vſus ſeu conſuetudo maximè in hac re attendenda eſt, quæ dat, vel tollit iuriſdictionem; & quamuis vſus ſit pro diſpenſatione, non videtur eſſe pro abſolutione à reſeruatis; hanc enim (vt dixi) nullus Authorum antiquorum aſſerit, imò neque Henriquez qui non ſolùm in opinionibus laxior eſſe ſolet; ſed diligentiſſimus in eis inquirendis Authoribus, & in praxi perſcrutandâ neque ij Recentiores, qui eam opinionem aſſeruerunt aliquid de praxi dicunt.

Conſuetudo maximè in hac re attendenda eſt.

618. Quidquid autem ſit de rationibus, & opinionibus, ſanè in Religione, vbi ex conſtitutione, aut conſuetudine, aut ex ordinatione Generalis declaratum eſt, vt ſuperiores locales pro reſeruatis debeant recurrere ad Prouinciales, & hi ad Generalem, certiſſimum eſt ita faciendum eſſe, quia omnium Prælatorum poteſtas pendet à Superioribus, & ita in noſtrâ Societate eſt expreſſè declaratum Decreto quintæ Congregationis, & inſtructione Generalis pro reſeruatis; ideò conſultò addidi in hac quintâ aſſertione, *niſi ab aliquo eorum ſuperiore poteſtas fuerit reſtricta*; nam licèt propter authoritatem tàm ſapientium Recentiorum, vt ſunt Sanchez, Rodrig. & Sà, in ipſâ aſſertione poſuerim ſimul cum Epiſcopis alios Prælatos etiam locales, idque probabiliſſimum videatur, & in conſcientiâ tutum, vbi non eſt Conſtitutio, conſuetudo, aut ſuperiorum declaratio in contrarium, tamen in eâ Religione (qualis eſt noſtra) vbi aliquid tale fuerit, non habet locum talis ſententia, nec ſatis videtur tutum ea vti maximè cum iſta & ſimilia, etiam ſi quis putaret aliquo modo reſtringere facultatem; quam Ius commune concedit talibus Prælatis, iam approbatione, & conceſſione Pontificiâ obtinuerint pleræque Religiones poſſe aliqua ſpecialia pro bono ſuæ communitatis ſtatuere, &, quæ latiora ſunt in Iure, quandoque reſtringere, quod in hoc caſu præcipuè habebit locum, quia, vt ſuprà notabam, in Iure communi non de his Prælatis; ſed de Epiſcopis tantùm mentio fit.

Obſeruanda ſunt Religionum conſtitutiones. quoad abſolutionem à reſeruatis. Rana.

619 Illud autem hoc loco notandum eſt, quod omnis Confeſſarius Religioſus, qui præſumit abſoluere excommunicatos à Canone, vel vel præſumit abſoluere à ſententijs per ſtatuta prouincialia aut Synodalia promulgatis, niſi in caſibus à Iure expreſſis vel per priuilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis ipſo facto incurrerunt in excommunicationem Pontifici reſeruatam. habetur expreſſè in Clementinâ *Religioſi Priuilegijs*, vbi Gloſſa ait, quod abſoluens excommunicatione ab homine non incurrit, quia de hac nihil habetur. De hac etiam Clementina legi poteſt Suarius de *Cenſuris*, diſp. 3. ſect. 3. numero 18. & diſp. 22. ſect. 4. à principio, vbi numero 13. cum communi opinione, quam ſequitur Nauar-

Notandum quoad confeſſarios religioſos.

rus,

rus, cap. 27. numero 12. ait Religioſos non incurrere hanc excommunicationem propter ſolam adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, dummodò non abſoluant ab excommunicatione.

Dubium an abſoluēs ſine poteſtate à reſeruatis in Religione incidat in excomm. Papæ reſeruatam.

620. Dubitari autem poſſet an abſoluens ſine poteſtate à reſeruatis in Religione, incidat in hanc excommunicationem? nam ex vno capite videtur non incurrere; tum, quia tales caſus non ſolent habere Cenſuras annexas, quæ tantum denotantur in ea Clementina nomine *Sententiæ*: hæc enim vox non ſignificat peccatum; tum quia Conſtitutiones Religionum, per quæ reſeruantur, non videntur eſſe ſtatuta Prouincialia, nec Synodalia, de quibus ibi fit mentio. Ex alio verò capite videntur incidere, quia Alexander VI. teſte Rodriguez tomo 1. Regularium q. 21. art. 2. edidit priuilegium ab eodem Authore adductum; in quo ſtatuit, vt Prælati Religionum poſſint ſibi caſus reſeruare, & quòd abſoluentes à talibus poſt huiuſmodi reſeruationem nullam faciant abſolutionem, & incidant in pœnam abſoluentium à caſibus non conceſſis; & art. 3. ſequenti ait Rodriguez pœnam huiuſmodi eſſe excommunicationem Papalē impoſitam in citatà Clementina.

Partis negatiuæ Ratio.

Pro affirmatiua Ratio.

Authoris iudicium.

621. Ille tamen Textus non videtur ſatis clarus pro hoc maximè cùm (vt dicebam) ibi ſolùm ſermo ſit de Cenſuris, & ad ſummum ſolùm poſſit habere locum in caſibus, in quibus eſt Cenſura, item dato quod talis abſoluens incidiſſet in Excommunicationem Papalem, poſſet ab hac excommunicatione à ſuo Confeſſore ordinario abſolui, ſi habet priuilegium abſoluendi à reſeruatis Papæ iuxta dicta aſſert. 2.

Quæres.

622. Sed quid ſi talis Confeſſarius ignoraret ſuum priuilegium, & abſolueret putans ſe male facere & ſine poteſtate abſoluere?

Reſp.

623. Reſpondeo etiam in eo caſu re verâ abſoluere de facto vt ex Vera-cruz doctè notauit Rodriguez tomo 1. *Regularium* q. 20. art. 25. & conſequenter, licèt peccaret, non incideret in excommunicationem; cenſetur enim habere ſaltem virtualiter intentionem faciendi quantū poteſt, & alioquin poteſt. Vnde in tali caſu non abſoluit à caſibus non conceſſis: imò quamuis dixerimus validè non abſoluere; quia intentione ſufficienti ad abſoluendum caruit, & putans ſe non habere talem facultatem, non habuit eā intentionem; ſed ſolùm voluntatem decipiendi; adhùc non puto incurſurum excommunicationem illius Clementinæ; de hoc enim non eſt verum dicere quod abſoluat à caſibus non conceſſis; quia ille caſus, à quo ſic ſine intentione abſoluit, non eſt caſus non conceſſus; ſed exiſtimatus non conceſſus.

Aſſertio 6. Solus Summus Pontifex poteſt omnium Religioſorū vota poſt profeſſionem emiſſa irritare.

624. Sexta aſſertiò, ex Prælatis ſæcularibus ſolus ſummus Pontifex poteſt omnium Religioſorum vota poſt profeſſionem emiſſa irritare & idem ſummus Pontifex, eiuſque Legatus à latere tantum poſſunt in præceptis, & votis Religioſorum diſpenſare, & abſoluere Religioſos ab omnibus caſibus, & Cenſuris reſeruatis; Epiſcopi verò nihil horum poſſunt facere cum Religioſis exemptis ab eorum iuriſdictione. Hæc aſſertio per partes explicanda eſt, & probanda.

Ratio.

625. Atque in primis, quòd ſummus Pontifex poſſit irritare vota Religioſorum optimè ex communi ſententiâ probat Sanchez in Summà lib. 4. cap. 24. numero 20. non ex eò ſolùm quod ſi ſupremus Eccleſiæ prælatus, qui hoc modo etiam eſt ſupremus prælatus omnium ſecularium, & tamen non poteſt eorum vota irritare; ſed, quia etiam eſt ſupremus omnium Religionum Generalis, cui primo loco emittitur obedientiæ in profeſſione factum; atque adeo habet dominatiuam eamque ſupremam in in omnes Religioſos poteſtatem.

Summus pontifex habet ſupremam dominatiuam poteſtatem in omnes Religioſos.

626. Quòd autem non poſſit irritare hæc vota legatus à latere probat idem Sanchez. cap. 33. numero 14. quia nullo Iure reperitur Pontificem communicaſſe hanc dominatiuam poteſtatem ſuo Legato; nec votum obedientiæ in profeſſione fit Legato.

627. Quod autem Legatus à latere & ſolis ille habeat iuriſdictionem, & poteſtatem Prælationis in omnes Religioſos exemptos, probat idem Sanchez ex c. *ſi Abbatem de elect.* in 6. & ex c. 1. de *verbor. ſignif.* in 6. & ita tenent Canoniſtæ. Ex quo etiam probatum manet, quod tantum ſummus Pontifex, & eius Legatus à latere; non verò alij Legati; neque Epiſcopi poſſint diſpenſare in præceptis & votis Religioſorum exemptorum, quia non habent iuriſdictionem in illos. Nomine verò Legati intelligitur etiam Nuntius non Cardinalis qui mitti ſolet cum poteſtate Legati de latere.

Solus ſummus pontifex eiuſq; legatus à latere poſſūt diſpenſare in votis &c. Religioſorū exemptorū.

628. Atque hinc probatum etiam manet, quòd neque cæteri Legati, neque Epiſcopi poſſint illos abſoluere, non ſolū à reſeruatis, ſed neq; à nō reſeruatis ſi ſint peccata mortalia, quia nullā habent iuriſdictionem in tales Religioſos.

629. Hoc, quod pertinet ad diſpenſationem, & abſolutionem probat Sanchez ex communi ſententiâ Doctorum, cap. 39. à numero 24. & addit numero 27. quod etiam ſi Religioſus ſe ſubdat Epiſcopo, ſi id faciat ſine licentiâ ſui ſuperioris, non poterit abſolui, nec, ſi abſoluatur, factum tenebit omnium ſententiâ; quod dicit eſſe manifeſtum; & nemo (inquit) Sanæ mentis poteſt id in controuerſiam vocare. Idem docet Suarius loquendo de Cenſuris tomo 5. diſp 7. ſect. 3. numero 8. in fine, vbi ait Religioſi exēpti non poſſunt abſolui ab Epiſcopo, cùm in eos non habeat iuriſdictionem, neque ipſi poſſunt quoad hoc ſe illi ſubijcere, quia hoc eſſet in detrimentum Religionis, & ipſi non poſſunt conferre Epiſcopo iuriſdictionem, quam non habent. Idem docet Henriquez lib. 6. c. 16. nu. 8. littera, T. in Gloſſa.

Religioſi exempti non poſſunt abſolui ab Epiſcopo.

630. Probat etiam hoc Sanchez; quia Religioſi exempti nequeunt eligere ſibi Confeſſariū niſi de licentia Papæ, vel ſui prælati, quia ſine illa nullus habet iuriſdictionem ad abſoluendum illos.

Nec ſibi Eligere confeſſarium niſi ex licētiâ.

631. An verò de licentiâ ſui Prælati ſe ſubijciēs Epiſcopo poſſit Religioſus ab illo licitè, & validè abſolui? controuerſum eſt inter Doctores; In quo quatuor ſunt opiniones.

632. Atque in primis certum ſit de ſuperioris licentiâ poſſe abſolui, & diſpenſari non ſolum ab Epiſcopo, ſed etiam à quocumque ſacerdote, etiam non approbato ab Epiſcopo ab omnibus etiam reſeruatis, à quibus ſuperior poteſt abſol-

uere

Pro regularibus non exigit Tridentinum approbationẽ ordinarij.

uere, ſi ſuperior ipſe dederit facultatem ad reſeruata, & ad diſpenſandum, quia pro Regularibus non exigit Tridentinum approbationem ab ordinario, vt notant Suar. Henriq. Rodrig. & omnes Recentiores, & nos diximus explicantes verba Tridentini, agentes de *Pœnitentia* Tract. 8. diſp. 10. n. 9.

633. Præcipua autem difficultas in eo ſita eſt, quam breuiter, & ferè obiter decidimus ſuprà dub 4. ſect. 1. §. *ſed omiſſa* & in hunc locum iterum tractandum reiecimus, an ſcilicet, quando ſuperior talis Religioſi non habet poteſtatem abſoluendi, v.g. ab Hæreſi exteriori occultâ (& idem eſt de diſpenſatione) ſuppoſito quod Decretum Tridentini ſeſſ. 24. c. 6. *de Reformatione*, adhuc vim habeat, vt multi volunt. (de quo latè diximus dub 5.) tunc talis Religioſus poſſit de licentiâ ſui Prælati cedens priuilegio exemptionis ſubijci Epiſcopo & ab eo abſolui, ſicut poſſunt abſolui ſubditi tali Epiſcopo? atq; in hoc ſunt, vt dicebã, quatuor opiniones, quas latè tractat & examinat Sanchez citato lib. 4. c. 39 a. n. 29.

634. Ijs tamen omiſſis noſtram ſententiam ſequenti aſſertione declaramus.

Aſſertio 7. ex ſuperioris licentia poteſt religioſus cedere priuilegio & ſubijci Epiſcopo ab eoq; abſolui. Ratio.

635. Septima aſſertio ſit poſſe ex ſuperioris licentia cedere priuilegio, & ſubijci Religioſum Epiſcopo, & ab eo abſolui & diſpenſari. Fundamentum eſt, quia exemptio Religioſorum eſt potiſſimum inducta in fauorem Religionis, vt eius Religioſi quietiùs Deo famulentur, & ne paſſim vagentur, aut perturbentur ab ordinarijs. Vnde in ijs, quæ quietem, & fauorem Religionis concernunt, non debent eſſe peioris conditionis, quàm alij de eâdem diœceſi non exempti; nec rationi conſonat, vt exemptionis priuilegium in hoc caſu contra eius finem operetur impediens hanc ſubiectionem, & quamuis non quilibet particularis Prælatus poſſit cedere priuilegio totius Religionis, ſicut neque ipſe ſubditus Religioſus; at in his fauorabilibus cenſetur Epijkiam tota Religio conſentire.

Confir.

636. Confirmatur ex, c. *Calumnioſe* 18. q. 2. vbi habetur, Epiſcopum de conſenſu Abbatis poſſe exercere iuriſdictionem in monaſterio exempto; atq; ita docẽt multi ex antiquis, quos referunt, & ſequuntur Sanchez nuper citatus n. 32. & Rodriguez in *ſummâ* p. 2. c. 131. n. 2. Medina loquens de abſolutionibus tomo 4. de *Inſtitiâ* diſp. 61. n. 4. Suar. de *Pænit*. diſp. 30. ſect. 2. n. 3. & de Cenſuris diſp. 41. ſect. 2. n. 12. Henriquez de eiſdem loquens lib. 6, c. 16. n. 8. & lib. 7. c. 25. n. 2. &. lib. 10. c. 20. n. 2. letera *H.* & lib. 14. c. vlt. n. vlt. Auila de *Cenſuris* p. 2. c. 7. diſp. 1. dub. 6. Legantur in particulari, quæ diximus dub. 4. ſect. illâ 1. circa Pauli III. conceſſionem Societati Ieſu.

Extendenda eſt hæc ſeptima aſſertio.

637. Hæc ſeptima aſſertio extendenda etiam eſt, vt idem liceat aliquando ipſi particulari religioſo ex tacita Religionis licentiâ, vt, ſi prælatus ſit impeditus; quia excõm. denuntiatus, aut obijt, aut longè abeſt, nec eſt alius eius vices gerens. Ita Henriquez lib. 6. c. 16. n. 8. litera P. in Gloſſa Sanchez ſuprà n. 35. & tenent expreſſè Antonin. 3. p. tit. 24. c. vltimo §. 1. Syluest. verbo *Apoſtaſia* q 8. n. 11. ad finem; tenet etiam Rodriguez tomo 1. *Regular*. q. 20. art. 29.

Addunt.

Molina & Suarius.

638. Addunt Molina diſp. illâ 61 n. 5. & Sanchez n. 36. in caſu huius ſeptimæ aſſertionis, quando in prælato Religioſi abſente non eſt facultas ad abſoluendum ab aliquo caſu, vel ad diſpenſandum in aliqua Irregularitate, & in Epiſcopo eſt talis facultas, atque in hoc euentu Prælatus Religioſi irrationabiliter, & iniuſtè denegaret licentiam adeundi Epiſcopum, poſſe nihilominus adire Epiſcopum, & ab illo abſolui, quia per Epijkiam ea cenſetur, & præſumitur eſſe voluntas Pontificis, & Religionis, ne cogatur Religioſus vagari accedendo ad Sedem Apoſtolicam.

639. Secùs tamen dicunt eſſe, ſi Prælatus rationabiliter, & iuſtè denegat licentiam, quia rationabiliter iudicat expedire, vt ſubditus adeat Pontificem. Pari ratione, quando eſt dubium; an iniuſtè licentia denegetur; nam in dubio ſtandum eſt pro Prælato legitimo.

Poteſt etiam Prælatus ſe ſubijcere Epiſcopo ab eoq; abſolui.

640. Addit Sanchez n. 37. ſi ipſe Prælatus eâ Epiſcopi abſolutione, aut diſpenſatione indigeat, ſemetipſum poſſe ſubijcere Epiſcopo illius diœceſis, & ab eo abſolui, ſicut poteſt ſubijcere ſuos ſubditos, pro quâ doctrinâ refert Suarium, Auilam, & Henriquez ſuprà.

Prædicta in ſeptima aſſertione limitanda ſunt iuxta Molinam & Sanch.

641. Addunt etiam Molina n. 3. & Sanchez n. 38. omnia prædicta in hac ſeptimâ aſſertione limitanda eſſe; niſi ea facultas abſoluendi, aut diſpenſandi, quæ non eſt in immediato & locali Prælato Religionis, eſſet in Prouinciali, aut in alio ſuperiori eiuſdem Religionis; tunc enim Epiſcopus abſoluere non poſſet de conſenſu ſolius immediati ſuperioris; niſi accederet Conſenſus Prouincialis, aut illius alterius ſuperioris prædicti, quia cum in hoc caſu pateat remedium intra Religionem, non cenſetur illa conſentire, vt extra remedium queratur; alioquin reſeruatio in Religione tam neceſſaria defraudaretur; ſi enim Prælatus, aut priuatus Religioſus in caſum Prouinciali reſeruatum incideret, facilè poſſet reſeruationem eludere adeundo Epiſcopum, aut propriâ authoritate, ſi eſt Prælatus, aut huius authoritate, ſi eſt ſubditus.

642. Fatentur tamen prædicti Authores in aliquo neceſſitatis caſu ſufficere conſenſum præſumptum illius mediati ſuperioris, vt poſſit immediatus illum Religioſum ſubijcere Epiſcopo.

Authoris iudicio radicaliter hac in re philoſophandum. Ratio.

643. Nihilominus ſaluo meliori iudicio, ſi loquamur (vt re verâ loquimur) de facultate illâ conceſſâ Epiſcopo per Tridentinum, aliter in hac re philoſophandum puto; nam, ſi ex vno capite Supponamus prædictum caſum non eſſe reſeruatum reſeruatione particulari illius Religionis; ſed reſeruatione generali Pontificiâ, & à tali caſu poſſit Epiſcopus abſoluere intra propriam diœceſim ſubditum ſaltem ratione exiſtentiæ intra ſuum diſtrictum, & ex alio capite Prælatus, etiam mediatus, carens quidem facultate abſoluendi à tali caſu Papali; potens tamen concedere ſubdito facultatem confitendi apud alium, eam concedat confitendi apud Epiſcopum eius diœceſis, in qua eſt Religioſus; videtur poſſe Epiſcopum illum abſoluere, & vti facultate ſuâ conceſſâ in Tridentino, quam exercere poteſt erga talem iuxta id, quod diximus dub. 4. ſect. 1. tum, quia in illo foro ſit ſubditus Epiſcopo, tum quia quoad aliqua ſubduntur

Reſeruatio duplex ſcilicet particularis illius Religionis & generalis, quæ dicitur Pontificia.

A Pontificia poteſt Epiſcopus abſoluere.

tur

Quoad fauorabilia nomine ſubditorum comprehenduntur Religioſi.

tur ſemper Epiſcopo Religioſi, tum, quia quoad fauorabilia nomine ſubditorum illius diœceſis videntur comprehendi Religioſi, & ob id putat Suarius in eâ facultate Tridentini additam fuiſſe illam particulam *illius diœceſis*, vt ibi quoque notauimus. Itaque vt Religioſus fiat ſubditus Epiſcopo in illo foro pœnitentiæ, ſeu conſcientiæ, indiget facultate ſuperioris; ſimul autem factus ſubditus in eo foro, poterit tunc Epiſcopus ſuâ facultate erga illum, tanquàm ſuum ſubditum in diœceſi ſuâ, neque ad hoc, vt poſſit à tali caſu abſoluere, refert, quod prælatus habeat, vel non habeat facultatem abſoluendi à tali caſu; ſufficit enim quod Epiſcopus illam habeat ex ſe, vt poſſit illa vti erga talem Religioſum factum ſibi ſubditum pro illo foro in diœceſi ſuâ. Vnde ſiue prouincialis illam habeat, ſiue non, ſiue localis ſuperior illam habeat ſiue non, eo ipſo, quod localis ſuperior vel prouincialis, aut Generalis talem Religioſum pro illo foro pœnitentiæ conſtituat ſubditum Epiſcopo in diœceſi ſuâ poterit ab eodem Epiſcopo abſolui à tali caſu; neque enim prælatus Religionis dat Epiſcopo eam facultatẽ abſoluendi; ſed Epiſcopus ipſe per ſe illam habet à Tridentino, ſolumque prælatus facit, aut concedit, quod in re fauorabili, & pro foro conſcientiæ, & bono animæ ſe poſſit Religioſus ſubdere Epiſc. ſemel autẽ ſubditus, poterit pleno Iure ab Epiſc. abſolui à reſeruatis reſeruatione illâ generali Pontificiâ.

Quoad reſeruationem particularẽ Religionis reſolutio Authoris.

644. Si verò caſus ſit reſeruatus reſeruatione particulari Religionis; tunc ſolum ex eo, quod ſuperior det facultatem, vt aliquis poſſit Epiſcopo confiteri, non cenſetur dediſſe facultatem, vt poſſit ab eo abſolui à tali reſeruato, neque ex eo quod Prælatus inferior det facultatem, vt talis Religioſus eligat Epiſcopum in Confeſſarium, poterit Epiſcopus abſoluere à Caſu reſeruatu Prouinciali; & in hoc ſenſu admitto, quod dicit Molina, & Sanchez; abſolutè tamen pro caſibus merè Papalibus, & reſeruatis non reſeruatione propriâ Religionis, poterunt abſolui ab Epiſcopo, ſicut, & ſuprà diximus Confeſſarios ordinarios Religioſorum, ſi habeant alioquin facultatem abſoluendi à reſeruatis Pontifici, poſſe abſoluere ab illis eoſdem Religioſos.

Tenetur ſuperior concedere facultatem ſubditis petentis vt à reſeruatis abſoluatur per confeſſarium

645 Illud autem exiſtimo verum; quando in Prælato Religionis adeſt facultas ad diſpenſandum, vel abſoluendum à reſeruato caſu, in quem ſubditus incidit, & per Confeſſarium ordinarium petat quis licentiam, vt ſubditus tacito eius nomine abſoluatur à reſeruatis, teneri ſuperiorem (& aliquando ſub peccato mortali) concedere talem licentiam, vt probat Rodriguez in *Quæſtionibus Regularibus* q. 21. art. 4. aliquando verò prudenter & iuſtè poſſe eam negare, vt ſi frequens eſſet reincidentia, vt ex D. Thoma, & alijs tradiderat idem Rodriguez, q. 20. art. 30.

Quod ſi ſuperior iniuſtè negaſſet facultatem iuxta Henriquez. poterit abſolui ab ordinario Confeſſario.

646. Sed poſito, quòd iniuſtè eam ſuperior negaſſet, & quòd ſubditus non teneatur tali ſuperiori; etiam in Confeſſione aperire illi ſuum peccatum, quia prudenter timet reuelationem ſigilli aut graue malum ſibi, vel alteri, vel quòd ipſe Prælatus ex notitia confeſſionis impediet tali ſubdito maxima bona ſpiritualia; vel etiam temporalia, negando illi ſuffragium ad ipſorum conſequutionem; tunc Henriquez lib. 6. c. 13. n. 6. & c. 15. n. 5. putat poſſe abſolui ab ordinario Confeſſario ex tacitâ conceſſione, & præſumptâ voluntate maioris Prælati, ſeu Papæ.

Ioan. de Dicaſtil. De cenſur.

Aliqui hoc negant.

647. Aliqui verò id negant; quia, ſi aliquid poſſet in eo caſu confeſſarius ordinarius, id ſummum eſſet abſoluere illum indirectè dumtaxat, vt cum obligatione comparendi coram alio ſuperiore maiori in caſu, quo, niſi ille Pœnitens celebret, aut cõmunicet, ſequatur ſcandalũ aliorum, vel infamia propria. Probant hoc primò; quia alia abſolutio directa non videtur poſſe rationabiliter præſumi: Secundò, quia alioquin ſterneretur via ad eneruandam reſeruationem tam neceſſariam in Eccleſiâ Dei ad coercendos homines à peccatis: Tertiò; quia Tridentinum abſolutè dicit nihil poſſe inferiorem Confeſſorem in reſeruata. Propter quas rationes multi putant in eo caſu nullo modo eſſe abſoluendum; ſed, ſi vrget infamia, aut ſcandalum, præmiſſâ Contritione poſſe celebrare, & communicare, tanquàm, qui non habet copiam Confeſſoris, nam Tridentinum, cùm definit eum, qui habet conſcientiam peccati mortalis, debere præmittere confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ loquitur in caſu, quo adeſt copia Confeſſoris: in hoc autem caſu non adeſt. Ita Rodrig. q. 20. art. 30. & q. 21. art. 4. quę doctrina ſatis probabilis eſt.

Probat 1.

Secundò.

Tertiò.

Hæc tamen non eneruat probabilitatem præcedentis ſententiæ.

648. Nullo autem modo eneruat probabilitatem præcedentis ſententiæ, quæ facilè reſpõdere poteſt argumentis propoſitis pro contrariâ.

Ad 1. Reſp.

649. Ad primum negari poteſt non poſſe præſumi aliam abſolutionem directam maximè, ſi in tali Religione non ſit vſus, quod particulares ſubditi recurrant, aut teneantur recurrere cum ſuis caſibus reſeruatis ad ſuperiores maiores mediatos, & abſentes, ſed ad immediatum, qui cum irrationabiliter neget facultatem, vt ſupponimus, meritò præſumi poteſt ſuperior maior velle ſupplere, quod minor debuiſſet facere.

Ad 2.

650. Ad ſecundum negatur inde ſterni viam ad eneruandam reſeruationẽ tam neceſſariam in Eccleſiâ Dei; quando enim cum talibus circumſtantijs fit, vt ſuperior, qui negat teneatur dare, & alius ſuperior maior longe abſit neque breui putetur adfuturus, non eneruatur poteſtas reſeruandi, aut reſeruatio ipſa, ſed reijcitur abuſus reſeruationis.

Ad 3. Reſp. Tridentinũ non eſſe contrarium huic doctrinæ.

651. Ad tertium reſpondetur Tridentinum non eſſe contrarium huic doctrinæ; quando enim dicit Confeſſarium inferiorem nihil poſſe circa reſeruata, intelligi debet perſeuerante omnino reſeruatione, & non factâ conceſſione à Superiore. Quando autem in prædicto caſu præſumitur voluntas Superioris maioris concedentis facultatem pro illo caſu, conſequenter ceſſat reſeruatio, maximè cum (vt ſuprà dicebam poſt 3. aſſertionem à §. *Dubitari autem poteſt*, & deinceps) non præſumatur velle Religio, aut ſuperior illius, quod ille talis per multum tempus careat beneficio abſolutionis, & maiori certitudine iuſtificationis habitæ per Sacramentum pœnitentiæ; propter quam cauſam, etiam iter agentibus, ſaltem cum onere

comparendi, datur facultas, vt poſſint abſolui.

SECTIO TERTIA.

De formâ, & modo ſeruando in tollenda excommunicatione.

652. NOnnulla reſtat difficultas circa modum, formamque abſoluendi, & circa ritus, & ceremonias ſeruandas in abſolutione, & circa ea, quæ premitti debent ante abſolutionem, de quibus in hac ſectione ſigillatim dicemus.

DVBITATIO XXXVII.

An aliqua excommunicatio tollatur ſine abſolutione?

Reſolutio in qua conueniunt Authores.

653. COnueniunt Authores in eo, quòd Excommunicatio valida ſemel contracta ſi ſecundum Ius ordinarium lata erat, tolli non poſſit; niſi per abſolutionem, & patet ex c. *cum in dubijs.* c. *Cum conſideres.* c. *ſicut nobis de ſentent. excommunic.* & *à nobis* el ſegundo eodem titulo, vbi habetur, quòd ſi quis excommunicatus moriatur ante abſolutionem, quamtumuis egerit pœnitentiam, & fecerit ſatisfactionem, adhuc eſt legatus excommunicatione quouſque abſoluatur ab eo, qui ad id habuerit poteſtatem de quo diximus dub. 30.

Explicatur Aſſertio.

654 Dixi *Excommunicatio valida*, quia, quæ nulla eſt, non indiget abſolutione, ſed declaratione nullitatis.

655 Dixi etiam *ſemel contracta*; nam ſi aliquis Iudex tulit ſententiam excommunicationis; nempe ab homine, & ille moriatur, vel ab officio amoueatur, antequàm incurreretur, tunc non incurretur; atque adeò nullâ opus erit abſolutione, quia excommunicatio ab homine expirat illo mortuo vel amoto.

656. Item, ſi excommunicatio lata erat ſub hac formâ *ſis excommunicatus, niſi intra decem dies ſatisfeceris, aut reſtitueris*: *tunc* ſi ante decimum diem ſatisfeciſti, nullâ indiges abſolutione, quia non incurtuſti excommunicationem.

Modus excommunicandi de quo duæ ſunt opiniones. Prima.

657 Dixi etiam *ſi ſecundum Ius ordinarium lata erat*, quia ſi quis ita tulit excommunicationem *ſis excommunicatus, quouſque ſatisfacias, vel reſtituas*, tunc ſunt duæ opiniones, prima aſſerit, quod licèt homo hic incurrerit excommunicationem, tamen cùm primùm ſatisfacit, vel reſtituit, tollitur, & extinguitur excommunicatio nullo prorſus abſolutione ſubſequutà. Ita contra cõmunẽ ſententiá tenẽt Couarr. c. *Alma.* 1. p §. 11. à n. 5. vſque ad 7. Auila p. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 6. Henriquez lib. 13. c. 19. n. 2. quamuis hic vltimus ſolùm loquatur de excommunicatione ſub eâ formâ latâ â Papâ ſicut, & Syluest. verb. *Abſolutio* dub. 3. qui non admittunt id in excommunicatione ab alijs Prælatis, vt de Syluestro notaui diſp. 34. prope finem, vbi eius ſententiam ſequuti ſumus ſaltem de poſſibili.

Probant 1. Couarr. & alij.

658. Probant primò Couarr. & alij; quia in ſuſpenſione, & interdicto illo modo latis ſcilicet *donec ſatisfeceris*, non eſt neceſſaria abſolutio, vt fatentur illi ijdem Authores, qui id negant de excommunicatione; ergo in Excommunicatione etiam erit verum; quia nihil eſt, neque in Iure, neque quod ex alio capite colligi poſſit, ratione cuius id ſpecialiter repugnet excommunicationi.

659. Reſpondebis fortaſſe diſcrimen eſſe in eo, quod ſuſpenſio, & Interdictum aliquando ponuntur per modum ſolius pœnæ, & non Cẽſura (vt notauimus citatâ diſp. 34. ex dictis diſp. 1. dub. 2. & 3.) excommunicatio verò nunquam.

660. Hæc tamen ſolutio nulla videtur eſſe; quia tunc tantum ponuntur, per modum ſolius pœnæ ſuſpenſio illa & interdictum, quando feruntur pro peccato omnino præterito, aut pro determinato, & certo tempore, ita, vt non pendeant à contumaciâ; ſed illâ ablatâ, maneant iſtæ pœnæ; at verò quoties imponuntur illo modo, ſcilicet, *donec ſatisfeceris*: illa pœna medicinalis eſt, & ad comprimendam contumaciam directè inflicta; ergo imponitur ſub propriâ ratione Cenſuræ; quid enim aliud deſiderari poteſt ad rationem Cenſuræ?

661. Secundò probat Couarr. n. 6. quia benè poteſt dari abſolutio ſub conditione de futuro; ſcilicet *Abſoluo te, ſi ſatisfeceris* vel *cùm primùm ſatisfeceris, ſis abſolutus*; ſed qui illo modo excommunicat implicitè abſoluit, ſi ſatisfactio fiat: ergo non indiget poſtea nouâ abſolutione. *Probat 2. Couarr.*

662. Multi negant Antecedens; ſed contra eos argumentatur Couarr. quia excommunicatio poteſt ferri de præſenti ſub conditione de futuro hoc modo *Excommunico*, vel *ſis excommunicatus, ſi intra decem dies non reſtitueris*, & tunc poſitâ conditione incurritur excommunicatio, & manet excommunicatus ſine aliâ nouâ ſententiâ; ergo idem erit in abſolutione. Quod autem excommunicatio poſſit ferri ſub conditione de futuro, patet ex c. *Preterea* el. 2. de *Appellat.* & ex multis alijs Iuribus.

663. Confirmatur, quia (vt colligitur ex *veniens* el. 2. de *Teſtibus* & c. *Apoſtolica* de *Exception.* & c. *Per tuas* de *ſentent. excommunicationis*, & ex multis alijs Iuribus, docetque communis Authorum ſententia, quos refert Couarr. n. 6. §. *ſecundo tandem*, eſtque in praxi receptiſſimum) abſolutio ab excommunicatione poteſt dari ad reincidentiam; vel pro certo tantum tempore, vel ad certum actum; in quâ abſolutione explicatâ ſimul fertur excommunicatio implicatè, quæ poſitâ poſtea conditione, vel tranſacto tempore, aut actu, ſtatim incurritur ſine nouâ ſententiâ: ergo ſimiliter poterit dari ſimul cum excommunicatione explicatâ abſolutio implicita. *Confir.* *Abſolutio ab excommu. poteſt dari certo tantùm tempore.*

664. Tertiò probat Couarr. n. 7. §. *Imò, & aduerſum*, quia ex communi omnium Doctorum ſententiâ tàm Excommunicatio, quàm abſolutio ab excommunicatione non habent verba determinata pro formâ eſſentiali; ſed ſolum verba quę indicent, & declarent ſufficienter intentionem Iudicis ferentis, & eius voluntatem; à quâ pendent; ſed ſicut hæc verba *abſoluo te ab excommunicatione pro certo tempore tantum vel ad* *Probat. 3. quia excõm. & ab ea abſolutio non habent verba determinata pro eſſentiali forma &c.*

hunc

hunc actum tantùm, ſimul continent abſolutionē pro illo tempore, vel actu, & excommunicationem iterum de facto incurrendam ipſo facto (ſaltem ſub illâ conditione ſi duret contumacia) ita hæc verba *excommunicate vſque dum ſatisfacias.* ſimul continent expreſſam excommunicationem, & implicitam abſolutionem ipſo facto præſtitam cùm primùm exhibita eſt ſatisfactio.

Dictæ rationes probabiliſſimam reddunt hanc ſententiam iuxta Authorem.

Hæ rationes probabiliſſimam reddunt hanc ſententiam; eamque ſequitur Vaſquez *de excommunic.* c. 18. numero 2. vt retulimus citatâ dub. 34.

Communis tamen ſententia docet excomm. numquam tolli niſi per abſolutionē.

665 Alia eſt communis ſententia, quæ docet excommunicationem nunquam tolli, niſi per abſolutionem: atque in illâ excommunicatione impoſitâ *donec ſatisfacias* eſſe neceſſariam abſolutionem poſt exhibitam ſatisfactionem; aliàs (inquiunt) manebit homo ille excommunicatus. Ita ſentiunt antiquiores Canoniſtæ ferè omnes, quos refert Couarub. ſuprà numero 5. cum quibus ſentit Nauarrus in *Summâ*, cap. 27. numero 165 circa finem, & Suarius de Cenſuris diſp. 19. ſect. 1. Sà verb. *Abſolutio ab excommunicatione*, numero 12. Filiucius cap. 9. quæſito. 2. & cap. 10. quæſito. 1. Conincdiſp. 14. dub. 16. n. 201. & 220. aliique Recentiores,

Probatur 1.

666 Communiter probari ſolet, quia in Iure eſt forma determinata ad abſoluendum, qualis non reperitur in illis verbis. Conſtat autem eſſe formam determinatam in c. *A nobis* el. 2. §. *abſolutionis autem forma de ſent. excommunic.*

Reſp. Couarru.

667 Sed reſpondet Couarrub. ſ. illam formā non eſſe de eſſentiâ; vnde aliter data abſolutio valet. Secundò illam formam poni pro excommunicatione ſimpliciter, & purè latâ, quaſi aliud dicendum ſit in abſolutione, quæ tacitè deducitur ab excommunicatione ſub conditione, vel ad tempus inflicta, vel in abſolutione conditionali, vel in abſolutione ad cantelam,

Probatur 2. Fr actum Suarius.

668 Suar. verò n. 5. inde probat, & ſane accuratiùs, quia conditio virtutē incluſâ idē operatur, quòd expreſsè addita; ſed cōditio illa *donec ſatisfacias, vel reſtituas* ſeu *obedias*, ſemper eſt virtute incluſa in omni cenſura, & maximè in excommunicatione, quæ ex ſuâ inſtitutione habet, vt ſit medicinalis; atque adeò tantum vtendum eſt illâ, ſicut medicinâ; quouſque ægritudo contumaciæ ſanetur, & ſtatim, atque ceſſat contumacia, non eſt quidem ablata, vt euidenter patet ex Iuribus in principio huius dubitationis citatis; eſt tamen ſtatim auferenda per abſolutionem, vt ſtatutum eſt, c. *Qua fronte de appellationibus*, & c. *ex litteris de Conſtit.* ergo etiam quando expreſsè dicitur *excommunico te*, vel *ſis excommunicatus, donec ſatisfacias*, idem omnino eſt ſenſus, atque adeò exhibitâ ſatisfactione neceſſaria eſt abſolutio.

Authoris iudicium.

669. Hæc ratio mihi perſuadet, quod illa verba, niſi aliquid aliud addatur, non ſatis ſignificant abſolutionem ex nunc eſſe datam, ſeu latæ ſententiæ; ſed dandam ſeu ferendam, atque adeò in eo caſu opus eſſe abſolutione, præſertim quod omnes Prælati Papâ inferiores tenentur ſe conformare Iuri Canonico, & ideo de illis præſumendum eſt non habere aliam intentionem, quàm, quæ habet Ius Canonicum in ſimilibus locutionibus, cumque verba illa poſſint verificari etiam de abſolutione ferendâ tantùm & nondum latâ, certè ſic debere intellig videntur, imò (vt notabam dub. 34.) alij Prælati inferiores Papa non videntur poſſe inducere tā diuerſum genus pœnæ, & vſu nun receptum in Eccleſiâ, nimirum cenſuram, ſeu excommunicationem, quæ ceſſet ſine abſolutione, vel cuius abſolutio dependenter à reſipiſcentiâ, ſit antecedenter data habitura effectum poſt reſipiſcentiam ſine nouâ aliâ abſolutione Quia ergo Papa eſt ſuprà Ius Canonicum, ideò Syluest. & Henriquez citati aliter Philoſophantur de Pontifice, quàm de alijs, imò, ſi non conſtet de intentione Pontificis volentis inducere talem nouum modum tollendi Cenſuram, etiam de Pontifice credendendum puto non velle introducere nouum talem modum.

Aliter Philoſophantur de Pontifice.

670. Quod ſi conſtet intentionem Pontificis fuiſſe dare abſolutionem ipſo facto, quod ponatur conditio, nulla prorſus opus eſt abſolutione, ut tandem fatetur Suarius eâdem diſp 19 ſect. 1. numero 9. imò & 10. quamuis dicat cæteros Prælatos non poſſe id facere licitè, putat poſſe validè; quod ſatis probabile eſt, nec repugno, quia vt ipſe notat, non poteſt aſſignari aliud ſpeciale Ius, per quod irritum fiat; nam alia Iura, quæ dicunt excommunicatum manere ex- excommunicatum donec abſoluatur, quantumuis reſipiſcat, non ſunt contraria, quia in prædictis caſibus aliqua abſolutio, quamuis extraordinario modo conceditur, quæ per nullum Ius irritatur: conſonatque hæc doctrina cum aliâ ab eodem traditâ diſp. 7. ſect. 1. numero 13. vbi ait tunc ferri abſolutionem ipſo facto obtinendam poſitâ ſatisfactione, quando Pontifex dicit *ex quo ſatisfeceris, vel eo ipſo, quod ſatisfeceris, ſis abſolutus.*

Summus Pontifex poteſt dare abſolutionem ipſo facto poſita conditione,

671 Rectè autem aduertit Suarius eâdem diſp. 7. ſect. 1. numero 13. quidquid ſit de hac controuerſiâ opinionem, ſemper manere veram doctrinam generalem, de quâ præcipuè agimus in hâc dubitatione, ſcilicèt quod nulla Cenſura tollatur ſine abſolutione; quia etiam in primâ opinione antiqua illa abſolutio conditionalis implicitè data in ipsâ excommunicatione poſtea operatur expletâ conditionè.

Aduertit rectè Suarius iuxta doctrinam generalem nullam Cenſuram tolli ſine abſolutione;

DVBITATIO XXXVIII.

An abſolutio conditionalis ad cantelam, & ad reincidentiam poſſit dari? & quandò?

672. **A**Bſolutio pura, ſeu abſoluta eſt quæ neque in verbis neque in intentione abſoluentis vllam claudit conditionem Conditionata verò eſt, quæ ſub aliqua conditione datur. quæ, ſi detur ſub conditione de præſenti, vel de præterito nullam habet difficultatem; nam, ſi conditio exiſtit, eſt valida; ſi verò non exiſtit, eſt nulla, & aliquando non ſolùm eſt licitum, ſed neceſſarium, vel vtile ſub conditione abſoluere; ſic enim prudenter, & cum fructu Confeſſores ante abſolut. abſoluere Sacramentalem præmittunt abſolutionem ab excommunicatione ſub conditione, *ſi quam incurriſti*

Quæ dicatur abſolutio abſoluta & quæ conditionata.

Quandoque eſt neceſſarium, vel vtile ſub conditione.

viſti, vel *ſi indiges*, vel *quantum indiges* vt rectè Nauarrus. cap. 26. numero 13. & quando excommunicatio eſt dubia, meritò additur conditio, vt declaretur rem eſſe dubiam, & ne videatur temerè rer intentari.

Aliquando ait Suarius prudenter additur conditio.

673 Aliquando etiam (ait Suarius diſp. 7. ſect. 8. numero 4.) prudenter additur conditio hæc *ſi ſatisfeciſti, vel ſi rectè, & ex corde, à contumaciâ receſſiſti*, nam hæc conditio implicitè includitur in ipsâ abſolutione, & ob cauſam rationabilem ad incutiendum metum, vel tollendam ignorantiam benè poteſt aliquando verbis declarari.

Si abſolutio detur ſub conditione de futuro an valida ſit poſitâ conditione controuertitur. Negant Syluest. Angelus & c.

674 Si verò conditio de præſenti, vel præterito impertinenter addatur, non fiet ſine peccato, graui quidem (ait Suarius) ex ſuo genere quia eſt contra reuerentiam rerum ſacrarum, & abuſus Eccleſiaſticæ poteſtatis; ſed ex paruitate materiæ poterit eſſe leue. Si verò abſolutio datur ſub conditione de futuro, pro tunc nihil operatur; an verò poſtea, poſitâ conditione, valida ſit, & operetur, controuerſia eſt inter Authores; nam Antoninus. 3. p. tit. 24. cap. 77. §. 1. Syluest. *Abſolutio*, 3. in princ. *Excommunicatio*. 1. numero. 19. Angelus *Excommunicatio* 2 nu. 5. & *Abſolutio* 3. aliique nonnulli exiſtimant eſſe nullam, nec dari poſſe.

Probant 1.

675 Probant primò à paritate abſolutionis Sacramentalis, quæ nulla eſt data ſub conditione de futuro; quâ de re diximus de *Pœn*. Tract. 8. diſp. 5. dub. 3. & priùs Tract. 1. diſp. 3. dub. 7.

probant 2.

676 Probant. 2. quia actus legitimus conditionem non recipit. L. *Actus legitimi* ff. de *Regulis Iuriſ.* & Regula 50. de *Regul. Iuris*. in 6.

Aſſertio talis abſolutio valet.

677 Aſſerendum nihilominus eſt eam abſolutionem ſub conditione de futuro valere. Ita Couarrub. p. 1. §. 11. numero 6. Nauarrus de *Pœnit*. diſt. 6. cap. 1. numero 64. & in *ſummâ* cap. 26. numero 12. Vgolinus Tabula 1. cap. 22. §. 1. nu. 2. Sayrus lib. 2. cap. 16. numero 7. Henriquez. l. 13. cap. 29. num. 4. Auila p. 2. cap. 7. diſp. 3. dub. 15 Coninc *de Sacramentis*, diſp. 3. dub. 2. numero 17. & diſp. 14. dub. 16. numero 213. Filiucius, cap. 10. quæſito 2. Suarius diſp. 7. ſect. 8. numero 7. & diſp. 3. ſect. 7. numero 3. Ratio principalis eſt quia nullibi irritatur, & quod attinet ad abſolutionem Sacramentalem eſt longè diuerſa ratio, quia (vt notauimus locis citatis) pẽdet ex inſtitutione Christi, ac proinde eius effectus ſuſpendi non poteſt ex intentione miniſtri abſolutio verò à Cenſurâ pendet à voluntate abſoluentis ſicut cenſura ipſa, quæ eſt humana ſententia pendet à voluntate ferentis. Secundum verò argumentum aduerſariorum nihil probat; in illis enim Iuribus, ſeu regulis Iuris non ſtatuitur pro Regulâ generali quòd nullus actus legitimus poſſit fieri ſub conditione: alioquin nec Cenſura, nec diſpenſatio, nec præceptum poſſet ſub conditione ferri quia iſti ſunt actus legitimi. Regula igitur, quæ ibi ponitur, ſolùm eſt, quod actus legitimi, qui non reſpiciunt diem vel conditionem, vitiantur per temporis adiectionem; inter quos actus non eſt abſolutio à Cenſurâ.

Ratio.

Huius, & abſolutionis Sacramentalis diuerſa ratio ex quo abſoluitur primo argumenti.

Ad 2. Reſp.

An etiam licitè detur abſolutio a Cenſura ſub conditione de futuro.

678 Quæret tamen aliquis an non tantum validè; ſed etiam licitè feratur abſolutio à Cenſurâ ſub conditione de futuro Nauarrus & Henriquez, & Auila negant poſſe licitè ferri. Conarrub. verò, & Vgolinus affirmant; & probari poteſt, quia iuxta dicta dub. præcedenti excommunicatio poteſt ferri ſub conditione de futuro, ſicque frequenter fertur: ergo etiam abſolutio. Præterea in nullo Textu reperitur prohibitum, & licèt c. *Biduum* 2. q. 6. dicatur ſententiam non eſſe ſub conditione ferendam; tamen, ſicut id non habet locum in excommunicatione; ita neque in abſolutione ab illâ.

Negat Nauarrus aliique: affirmant alij.

979. Ideo Suarius citata diſp. 7. ſect. 8. n. 11. ait licitè prudenterque poſſe dari ex rationabili causâ, vt ſi occurrat neceſſitas, vel vtilitas. v. g. ſi excommunicatus eo ſe conferat, vbi nullus erit intra multum tempus à quo poſſit abſolui, vel, ſi Iudex timet excommunicatum ſimpliciter abſolutum non ſatis facturum, & ex alio capite cogeret neceſſitas eum abſoluere: Hæc autem, aut ſimilis neceſſitas, vel vtilitas frequenter poteſt occurrere in locis, vbi non eſt vſus Bullarum Cruciatæ; tunc enim expediet abſoluere, ne poſt exhibitam ſatisfactionem cogantur excommunicati adire Iudices longè diſtantes. Sine causâ verò (inquit Suarius) peccatum erit ita abſoluere propter non vſum Eccleſiæ; nam in Iure Canonico non dantur tales abſolutiones; nec Prælati eis vtuntur. Accedit, quod conuenientiſſimum eſt, vt contumaces poſt exhibitam ſatisfactionem parti læſæ etiam ſatisfaciant Eccleſiæ humiliter ſe præſentando, & ſubijciendo ſuis Prælatis, quos contempſerunt.

Conuenit vt contumaces poſt exhibitam ſatisfactionem parti læſæ, etiam ſatisfaciant Eccleſiæ.

680. Quod ſi quæras; an Parochus, vel alius Confeſſor, qui ſimpliciter, & abſolutè poteſt abſoluere, poſſit etiam abſoluere ſub conditione de futuro? Aliqui negant; quia nemo poteſt ſuſpendere Cenſuram; niſi, qui illam ferre poteſt. Parochus autem, vel Confeſſarius non poteſt Cenſuram ferre.

Quæres.

681. Probabiliùs nihilominus exiſtimo poſſe; quia in eo caſu non ſuſpenderur Cenſura, vt poſtea redeat, ſed non datur abſolutio nunc pro nunc, quæ dari poterat; ſed datur pro tempore, quo impleta fuerit conditio, hoc autem non habet locum in Sacramento Pœnitentiæ, quia abſolutio Sacramentalis ex voluntate, & inſtitutione Christi ſolùm poteſt dari pro eo tempore, quo profertur iuxta dicta citato loco de *Pœnit*. &. Tract. 1. diſp. 1. à dub. 8. vſque ad 11. vbi latè explicuimus, an & quomodo liceat aliquid addere, vel detrahere in formis Sacramentorum.

Reſp. probabilius etiam Parochus poſſe abſoluere ſub conditione de futuro.

682. Ex dictis habemus tàm de præſenti, & præterito, quàm de futuro in abſolutione à Cenſura, ſi impertinens ſit, conditio appoſita, non licère illam ponere; ſed ſi apponatur, eâ purificatâ, non tolli valorem abſolutionis. Vnde, ſi feratur abſolutio, *Abſoluo Petrum ſi habeas decem, vel ſi fuit in Indiâ, vel, ſi habeat pecuniã*, aut ea, *ſi Pater conſenſerit*, aut *ſi poſt tres dies pluat*: ſtatim valebit, vel non valebit abſolutio ſub conditione de præſenti, aut præterito ſub cõditionibus verò de futuro, tunc ſolum quando conditio purificetur; ſemper tamen erit illicitum tales conditiones apponere, quamuis, quod attinet ad conditionem de futuro contingenti, aliqui negent valere abſolutionem; actus enim ſpiritualis poteſtatis non debet ita pendere à caſuali conditione quæ ad actum nihil pertineat. Ita Suarius diſp. 3. ſect. 3.

Ex dictis Colligo.

Aliqui negant valere abſolutionem datam ſub conditione de futuro contingenti.

ſect.3. n. 3. Vgolinus c. 20. §. vltimo. Filliucius c.3. q.7. n.65.

Author docet illam eſſe validam quamuis illicitam.
Ratio.

683. Placet nihilominus, quod nuper dicebam validam eſſe talem abſolutionem, quantumuis illicitam; nihil enim obſtat, quoad ſubſtantiam, quominus valida ſit: neque enim cenſura pendet ab illâ conditione, tanquam à causâ efficienti; ſed ab ipſo ſuperiore, qui poteſtatem habet ad id, quantumuis illicitè faciat, & aliquo modo poteſtate abutatur, ſicut etiam abutitur, & valet his non obſtantibus quando ſuperior abſoluit ſub conditione impertinenti de præterito, aut futuro; quod Suarius, & Vgolinus non negant. Ideò noſtram ſententiam ſequitur Coninc locis citatis.

Objicies

684. Objiciet tamen aliquis; talis abſolutio videtur continere errorem intolerabilem, cùm ſit abuſus poteſtatis Eccleſiaſticæ; Cenſura autem continens intollerabilem errorem inualida eſt. c. *Per tuas* de *ſentent. excommunic.* & c. *ſolet* eodem titulo in 6. ergo & abſolutio.

Reſp.

685. Reſpondetur negando etiam Cenſuram ſub conditione impertinenti latam continere errorem intollerabilem, dummodo alioquin pro vero delicto, & illâ digno feratur ab eo, qui poteſtatem habet illam ferendi, vt ſupponimus, neque quilibet abuſus Eccleſiaſticæ poteſtatis errorem intolerabilẽ continet irritãtẽ actuum; alioquin, etiam Cenſura lata ſub conditione de præſenti, aut præterito irrita eſſet, quod aduerſarij non concedunt.

Abſolutio ad cautelam, quando & quomodo danda pro foro exteriore.

686. Quod attinet ad abſolutionem Cenſuræ ad cautelam, quando, & quomodo ſit danda in foro exterior, legi poteſt Couarr. c. *Alma*. p. 1. §. 12. n. 7. Vgolinus c. 22. §. 1. Quod verò attinet ad forum conſcientiæ in triplici caſu ſolet dari. Primo, nulla præcedenti cognitione Cenſuræ; ſed ad ſuperabundantiam; ſine vllâ autem occaſione, aut causâ illam dare eſſet ſuperfluum, & actus otioſus, alias frequentiſſimè poſſet dari, & ſingulis momentis; prudenter tamen datur ante actum, cuius valor per cenſuram impediri poteſt. Sic datur ſemper ante Sacramentum Pœnitentiæ & ante Sacramentum Ordinis ab Epiſcopo, & ante collationem Beneficij, vel conceſſionem Priuilegij propter vitandum periculum nullitatis, humanam ſuſpicionem, & omnem calumniam. Ita Henriquez lib. 13. c. 29. n. 5. Suarius diſp. 7. n. 13. qui addit in articulo, præſertim mortis, quando danda eſt extrema vnctio ei, qui propter repentinum euentum non potuit confiteri, eſſe præmittendam hanc abſolutionem. Idem docent Sayrus lib. 2. c. 17. Filliucius c. 10. quæſito 2. & 3. Coninc diſp. 14. dub. 16. n. 200. Vgolinus Tabulâ 1. c. 10. & vniuerſim in ſimilibus euentibus eſt optimum conſilium eam abſolutionem præmittere In prædicto autem caſu Extremæ. Vnctionis nihil eſt exigendum à Pœnitente præter propoſitum, quod habet ſatisfaciendi, ſi cognouerit ſe aliquid debere.

Pro foro conſcientia in triplici caſu dari ſolet.
Primo.

Optimum eſt Conſili præmittere abſolutionē à Cenſura, in varijs caſibus.

Item quando abſoluitur quis per Iubilæum &c.

687. Pari ratione eſt optimum conſilium, quando quis abſoluitur per Iubilæum, aut Bullam Cruciatam, vel Priuilegium, abſoluere illum ab omnibus reſeruatis, ſi quæ habet, quia ſaltem illud operatur, vt poſtea non ſint reſeruata; ſed à quolibet Ordinario poſſint abſolui, vt excommuni ſententia docet Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 19. & conſonat cum doctrinâ à nobis traditâ dub. 21. Vtrum autem ſic generaliter abſolutus egeat nouâ abſolutione, vel tantum maneat liber à reſeruatione? & quando? conſtat ex dictis; tum eâdem dub. 21. tum diſp. 11. de *Pænit.* dub. 8.

Secundo quando eſt dubium Iuris vel facti.

688. Secundo modo poteſt dari abſolutio ad cautelam, quando eſt dubium Iuris nempe; an à Iure lata ſit excomm. contra aliquod opus quod ſcit aliquis ſe feciſſe; vel eſt dubium facti. videlicet, ſi quis dubitet; an percuſſerit Clericum, vel, an admiſerit Hæreſim exteriùs, & in vtroque caſu ex prædictis ante factam ſufficientem diligentiam poteſt abſoluere ab illâ Cenſurâ, ſi verè fuiſſet incurſa, & ſolus ille poteſt; primum probat Suarius, quia qui poteſt tollere dubiam, etiam poteſt tollere certam. Ita docet ſect. illâ 8. c. 14. Secundum probat quod ſcilicet alius non poſſit, quia hæc abſolutio datur ad tollendam omnem dubitationem Cenſuræ: ergo neceſſe eſt, vt, qui ſic abſoluit, poteſtatẽ habeat tollendi illam, ſi fortaſſe incurſa ſit; alioquin ſemper maneret idem dubium.

689. Dixi *ante factam ſufficientem diligentiam*; quia, ſi poſt ſufficientem diligentiam adhuc dubium perſeuerat, probabiliſſimum eſt nullâ egere abſolutione in foro conſcientiæ; ſed poſſe præſumere ſe non eſſe excommunicatum, vt explicatur à nobis in Tract. *de Conſcientiâ*, & optimè probat Sanchez in moralibus lib. 1. c. 10. n. 56. & 67. vbi infert cum D. Thoma *Quodlib.* 4. art. 14. idem dicendum eſſe quoties dubitatur an Iudex ſententiam excommunicationis in aliquem protulerit? videlicet non teneri hunc, quando præmiſſâ diligentiâ adhuc manet dubius; ſe gerere tanquàm excommunicatum.

Tertio dari poteſt abſolutio ad cautelam.

690. Tertio modo poteſt peti, & dari abſolutio ad cautelam, quando ſcitur quidem excommunicationem latam, & opus factum eſſe, ſed dubitatur, an fuerit valida, an nulla ex defectu cauſæ, vel modi, aut circumſtantiæ requiſitæ ad valorem? vel; an Iudex, ſeu pars, ad cujus inſtantiam fertur, voluerit comprehendere hanc perſonam? vel an habuerit intentionem ligandi, vel ſolùm ad terrorem? item, ſi dubitatur; an interpoſita fuerit appellatio tempore congruo, videlicet ante incurſam excommunicationem? vel, ſi dubitatur; an quis abſolutus fuerit ab excommunicatione, ſeu Cenſurâ, quàm ſcit incurriſſe? In his omnibus caſibus; quia vel certum eſt ſe debere gerere pro excommunicato, vt vult Sanchez ſuprà; quia poſſeſſio ſtat pro excommunicatione in foro conſcientiæ, vel ſaltem eſt probabiliſſimum, aut magis probabile, oportet petere, & accipere abſolutionem, quam ſolus ille poteſt conferre, qui abſoluere poſſet, ſi alias certò ſciretur fuiſſe incurſam, id enim probat ratio Suarij paulò ante facta in caſu præcedenti.

Secus dicendum ſi verba quibus Excommun. lata ſit ſint Dubia.
Ratio.

691. Secus autem iudicandum erit, quando verba, quibus Iudex, aut Ius ipſum excommunicationem tulit, ſunt in Iure dubia an excommunicationem latam; an vero ferendam contineant? Item, quando dubium oritur ex eo, quod excommunicatio fuit conditionalis, & dubitatur de impletione conditionis, quia in his poſt

factam ſufficientem diligentiam nulla eſt opus abſolutione, vt rectè docet Sanchez ſuprà, qui n.60. addit, quod quando dubium oritur, & ex eo, quod dubitatur de poteſtate Prælati excommunicantis: tunc, ſi ille Prælatus eſt in poſſeſſione excommunicandi præſumitur pro eo, & opus eſt abſolutione: ſecus vero ſi in eà non ſit. Quæ doctrina ſatis probabilis, & recepta eſt; quamuis non omnino certa, quia non eſt improbabile (vt alibi diximus) quando non eſt purum, aut merum dubium; ſed probabilitas opinionum, ſiue circa poteſtatem Prælati, an habeat illam nec ne? ſiue circa poteſtatem erga talem materiam, quam præcipit ſub Cenſurà, ſiue; quia probabile eſt talem actum præceptum non licere: in his (inquam) caſibus non eſt improbabile, quod, quamuis ſuperior præceperit ſub Cenſura, adhuc Cenſura non obliget. Sed de hoc alibi.

Duo notanda circa abſolutionem ad cautelam Primum.

692. Duo tamen hoc loco notanda ſunt circa abſolutionem ad cautelam. primum, quod Couarr. §. illo 12. n. 8. & Nauarrus c. 27. n. 277. doceant Iudicem delegatum non poſſe abſoluere ad cautelam; quia hæc abſolutio extraordinaria eſt, & gratia quædam Sedis Apoſtolicæ inducta c. *per tuas* de *ſententiâ excommunicationis*, ac proinde non eſt permittenda cuiq; Iudici delegato; niſi ſpecialiter fuerit illi commiſſa.

Limitatio.

693. Hæc tamen doctrina ſolum intelligenda eſt de abſolutione ad cautelam danda in foro exteriori, vt patet ex ratione, quam ſtatim ſubiungit Couarr. quia quoties excommunicatus (inquit) allegat excõmunicationẽ nullam eſſe Iure ordinario abſolutio danda non eſt; ſed prius debet probare nullitatem, niſi ex gratiâ à ſuperiori permittatur. Ecce quomodo tantum locum habet in foro exteriori. Vnde quicumq; ex priuilegio habet poteſtatem delegatam ad abſoluendum pro foro conſcientiæ ab excommunicatione certâ, multò melius poterit à dubiâ; quis enim dicat maiorem iuriſdictionem requiri ad abſoluendum à Cenſurâ dubiâ, quam à certa? At cur, qui à Pontifice iudicatur idoneus, vt ei committatur abſolutio à Cenſurâ certâ, non iudicabitur idoneus pro dubia, & incerta? Vnde doctrinam traditam ex Suario veriſſimã puto pro foro conſcientiæ, quam etiam docuit Henriquez citandus.

Secundum in caſu dubia excommunicationis.

694. Secundum notandum eſt, quod in caſu dubiæ excommunicationis, quando pœnitens dubitat; an læſerit partem, poteſt in foro conſcientiæ abſolui ſine ſatisfactione præmiſſâ, imò, & ſine cautione præſtitâ cum ſolo propoſito ſatisfaciendi, ſi aliquando conſtiterit læſionem factam fuiſſe. Ita Nauarrus c.27. n. 277. §. *Sexto quod* in fine. Henriquez lib. 13. c. 29. in fine. Rodriguez in *Summâ* c. 76. concluſ. 12. qui id probat ex c. *venerabilibus* §. *Porro de ſent. excommunic.* in 6. & Suarius diſp 7. ſect. 5. n.44. ſed de hoc dicemus dub. ſequenti.

Abſolutio ad reincidentiam quæ dicatur.

995. Circa abſolutionem ad reincidentiam, illa propriè dicitur talis, qua quis ex ſcientiâ Cenſuræ abſoluitur ab illâ non in perpetuum, ſed ad certum tempus, vel ad certum effectum, vel niſi impleatur conditio, reditura ſit Cenſura, vt *Abſoluo te per octo dies tantum, aut ad effectum tantum præſentiam vel ad effectum teſtificandi, vel lucrandi Iubileum, vel pro tempore, quo tantum ſis impotens ad reſtituendum, ita vt, ſi non reſtituas, cum poſſis, reincidas.* Quæ de re legi poſſunt, quæ diximus ſuprà dub. 17.

696. Dixi *ex ſcientiâ* quia qui abſoluitur ad aliquem actum ignorans ſe ligatum Cenſura potius ad cautelam abſoluitur, licet cum reincidentiâ, ſi forte erat ligatus.

697. Ex dictis infertur, quod nemo poteſt abſoluere ad reincidentiam; niſi qui poteſt excommunicare, vel de eius expreſſa commiſſione, ita, vt nullus ex ijs, quibus delegatus poteſtas ad abſoluendum, ſimpliciter poſſit abſoluere ad reincidentiam etiam de Conſenſu partium, vt latè probauimus eâdem dub. 17. §. *ſecunda ſententia*, & deinceps. An vero ad ſic reincidendum ſemper requiratur noua culpa, vel ſufficiat præterita? & an abſoluti per Bullam, Iubilæa, vel priuilegia cum cautione tantum, eo quod non poſſint ſatisfacere, etiam reincidant? eâdem quoque dub. diximus à primâ aſſertione vſque ad finem dubitationis. *Ex dictis Infertur.*

DVBITATIO XXXIX.

Quænam præmitti debeant ante abſolutionem ab excommunicatione?

668. LEgantur quæ diximus ſupra tùm dub. 15 aſſert. 15. aſſert. 1. & deinceps, tum dub. 34. & locis ibi notatis.

699. Aſſero primo, qui incurrerat excommunicationem ob aliquam læſionem, aut iniuſtitiam contra proximum, non debet abſolui; niſi priùs exhibeat ſatisfactionem, quam poteſt, parti læſæ; &, qui eum abſoluit ſine tali ſatisfactione præmiſſâ, mortaliter peccat; quia abutitur ſuo officio, & facit contra multa Iura expreſſa; atque ita ſupponunt Authores. Quod autem talis culpa ſit mortalis probatur ex eo, quod res illa ſecundum ſe grauis eſt, imò hoc peccatum eſſe contra Iuſtitiam partis læſæ, ac proinde ſub obligatione reſtitutionis in caſu, quo abſolutus nõ reſtituat, alioquin reſtituturus docet Medina in ſummâ lib. 2. c. 12. Henriquez lib. 13. c. 28. n. 2. litera N. in Gloſſ. vbi ait tenebitur Ordinarius, qui ſic abſoluit, ſoluere expenſas parti læſæ, ſicut, qui vinctum pro debitis ſoluit illicitè ex carcere. Idem docet Auila p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 5. concluſ. 2. neque tantum loquũtur Medina, & Auila de Delegato, de quo clarum eſt, ſed etiam de Iudice ordinario; neq; ſolùm dicunt obligatum ad expenſas, ſed ad omnia damna inde parti ſequuta. Probat Auila, quia ex officio tenebatur conſulere bono partis, & ſic cenſetur cauſa talis damni. Quæ videtur eſſe deciſſio Pontificis c. *venerabilibus* §. *ſanè* in fine *de ſentent excommunic.* in 6. vbi ait abſolutionem Excommunicationis datam ab Ordinario validam eſſe, vt notauimus dub. 34. reddit vero Pontifex rationem, *quoniam, etſi contra Ius ligatos, non tamen contra Ius conſtitutionis abſoluit.*

Aſſertio 1. exhibenda ſatisfactio parti læſa.

Sine illa ſi quis tenebitur ſoluere Expenſas partis læſa.

700. Sed dicet aliquis Ordinarius poterat non excommunicare à principio pro damnis *Dices.*

tem-

temporalibus ſine iniuriâ partis: ergo etiam abſoluere.

Reſp.

701. Reſpondetur negando conſequentiam; niſi in caſu, quo, & bono ſpirituali excommunicati, & bono communi, vel ſaltem ſine detrimento boni communis iudicaret expedire, vt, Cenſura relaxaretur, ita, vt bonum illud præponderet detrimento temporali parti ſequuto. Nam in tali caſu nullo modo peccaret quia excommunicatio primariò reſpicit bonum ſpirituale ipſius excommunicati. Aliter ergo, ſuppoſito quod excommunicauit, non poteſt abſoluere ſine iniuriâ partis.

Dictum eſt niſi prius exhibeat ſatisfactionem propter multa. Primo

702. Dixi in aſſertione, *niſi priùs exhibeat ſatisfactionem, quam poteſt*; propter multa, quæ in præcedentibus locis ſuprà citatis notauimus. Primum, quia ſatisfactio realis tantum eſt re ipſa exhibenda, quando debitum eſt certum; ſi enim dubium ſit, ſufficiet ad ſummum cautio præſtandi quod conſtiterit debere c. *ex parte* de *verborum ſignificatione* c. *ſolet* & c. *venerabilibus* §. *porro* de *ſentent. excommunic.* in 6. licet hæc iura de foro tantum exteriori loquantur, vt notauit Nauarrus c. 26. n. 7. nam in foro conſcientiæ ſtandum eſt dicto pœnitentis. Sed, quia etiam in foro conſcientiæ poteſt eſſe dubia offenſa, tunc videtur ſufficere propoſitum ſatisfaciendi, vt cum Nauarro, & alijs diximus dub. præcedenti; ſed (vt ait Suarius diſp. 7. ſect. 5. n. 44.) ex principijs de conſcientiâ, & de Reſtitutione deducendum eſt, vel eſſe obligationem ſatisfaciendi, vel non eſſe, attendendo, pro quo ſit vel maior certitudo, vel etiam poſſeſſio.

2. Quia quando poteſt exhiberi ſatisfactio realis non ſufficit præſtare cautionem.

703. Secundum quod quando poteſt exhiberi ſatisfactio realis non ſufficit præſtare cautionem, vt ſæpè diximus locis citatis ſupponuntque Authores, & notauit Nauarrus c. 27. n. 277. Auila p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 5. & probant apertè ex c. ſolet citato in illis verbis *niſi priùs ſufficiens præſtetur emenda*.

3. Quando non poteſt ſufficit.

704. Tertium quod, ſi non poteſt exhiberi realis ſatisfactio, neque quoad totum, neque quoad partem, quæ ſit alicuius momenti; tunc ſatis eſt, ſi præſtet cautionem, vt expreſſè habetur c. *Odoardus* de *ſolut.* (vbi etiam habetur quod, ſi poſſit partem dare, ad id tenetur) & c. ex parte de *verbor. ſignificatione* & c. *Alma mater.* de *ſentent. excommunic.* in 6. & ſæpè alibi. Quod veriſſimum eſt, etiamſi abſolutio danda ſit in foro conſcientiæ à delegato per Bullam, aut priuilegium, in quo dicatur, quod fiat ſatisfactâ parte, vt contra Sotum probauimus citata dub. 15. & 34. vbi etiam diximus probabile eſſe valere quantumuis detur ſine ſatisfactione, aut cautione.

Quænam ſit ſufficiens cautio.

705. Sed quæret aliquis, quænam ſit ſufficiens cautio? Caietan. verbo *excommunicatio* c. 77. & alij dicunt non ſufficere dare fideiuſſorem, ſi poteſt dare pignora; & in omnium ſententia verum eſt non ſufficere iuratoriam, ſi poteſt dare pignoratitiam, vel fideiuſſoriam: ſufficiet tamen dare fideiuſſoriam, etiamſi poſſit dare pignoratitiam; quia de his duobus diſiunctiuè loquuntur ferè omnes Authores, & expreſſe docent Henriquez lib. 13. c. 28, n. 1. litera G. & Auila ſuprà. Legantur quæ diximus dub. 11. & locis ibi notatis in principio.

4. Aſſerendum eſt.

706. Quartum notandum eſt, quod non ſolum, qui nullo modo poteſt, ſed etiam qui commodè non poteſt, & ſine graui incommodo, vel detrimento famæ, vel ſtatus, vel ſuorum bonorum; poteſt licitè abſolui ſine reali ſatisfactione, præſtitâ tamen cautione ſufficienti; quia non magis obligat præceptum Prælati, etiam ſub excommunicatione; quam Ius ipſum naturale, & diuinum iuxta dicta in præcedentibus maximè dub. 34. Ita Nauarrus c. 27. n. 48. Corduba in *ſumma* q. 18. Auila c. 7. diſp. 3. dub. 5. Polanco in directorio c. 4. Henriquez lib. 13. c. 28. n. 1. qui ait hoc eſſe verum in vtroque foro; ſed in exteriori debere id probare, & habetur c. *Odoardus* de *ſolut.*

Hinc ſequitur quandoque ſufficere cautionem iuratoriam.

707. Hinc ſequitur, quod, quando debitum eſt occultum & realis ſatisfactio pro tunc non eſt poſſibilis, vt abſoluatur in foro Conſcientiæ ſufficit cautio iuratoria, vt contra quoſdã Recentiores docẽt Henriq. c. 28. n. 1. litera H. licet nõ admodũ firmus ſit in eâ. Item Auila ſuprà, quia nimirum non poteſt dari cautio pignoratitia vel fideiuſſoria ſine aliquâ infamiæ notâ.

708. Quod ſi dicas; ſaltem det ſchedulam proprio nomine ſubſcriptam, in quâ promittat, ſe tali tempore reſtituturum, quæ maneat apud Confeſſarium: contra hoc eſt id nullo modo expedire; quia nec Confeſſarius poteſt illâ vti ſine aliquâ notâ pœnitentis & ſine aliquâ, ſaltem apparenti, causâ ſuſpectionis non ſatis ſeruati ſigilli, vnde redderetur oneroſa Confeſſio, & vix poſſet, adhuc virtute illius, ſolicitare pœnitentem & incutere illi metum.

709. Imò addit Auila etiamſi debitum ſit publicum, & in foro conſcientiæ pro illo foro cautum ſit abſoluendus pœnitens ſine licentiâ Iudicis propter impotentiam, quam non poteſt probare iuxta dicta locis notatis; adhuc non eſſe cogendum pœnitentẽ, qui non habet pignora, nec fideiuſſorem, vt præſter obligationem in ſcriptis coram Tabellione, & teſtibus creditori; quia hoc nullo Iure cauetur; niſi in caſu publici vſurarij, tunc enim debet fieri, etiamſi non ſit excommunicatus, vt patet ex c. *Quamquam* de *Caſibus* de quo Nauarrus c. 17. n. 180. & nos diximus in proprio Tract. de *Vſuris* agentes de cautione idoneâ vſurarij manifeſti in noſtro opere de *Iuſtitiâ*.

Qid faciendum ſi pars læſa abſit

710. De eo, qui poteſt quidem ſatisfacere, tamen non adeſt pars læſa, cui debet ſatisfieri, ſufficit (vt notauimus locis citatis) ſi deponat pecuniam in loco tuto, vel ſi mittat ad partem per fidelem nuntium, vt hoc præmiſſo poſſit abſolui. Ita Henriquez, & Auila. Item, qui in vno loco vult abſolui & in alio longè diſtanti habet, vnde ſatisfiat, ſatis eſt, ſi præſtet cautionem ſufficientem. Ita idem Henriquez & alij.

5. Notandũ qui nomine partis læſæ intelligatur.

711. Quintum notandum, quod iam ſæpè diximus, nomine partis læſæ in Iure, vel in Iubulæis, aut Bulla, cui debetur ſatisfactio ante abſolutionem, intelligi perſonam offenſam in honore, aut famâ, aut alio bonorum genere, quod ex ſe poſtulat reſtitutionem; non verò Iudicem, Fiſcum, aut Tabellionem. Ita Sotus diſtinct. 22. q. 2. art. 3. poſt tertiam concluſ. Gutierrez lib. 1. *quæſtion. Canonicar.* Henriquez lib. 7. c. 13. n. 2. & lib. 13. c. 28. n. 1. in fine. Sua-

rius diſp. 7. ſect. 5. numero 45. Auila p. 2. cap. 7. diſp 3. dub. 7.

712. Hinc colligitur eos, qui incurrerunt excommunicationem latam contra non euntes ad proceſſionem aliquam, vel concionem, ſeu celebritatem, ſi pœniteret eos facti, poſſe abſolui inconſulto Prælato, quando peccatum erat occultum; imò etiam ſi ſit publicum non tamen deductum ad forum externum; imò adhuc quamuis ſit deductum; ſi ob rationabilem cauſam ſit in foro conſcientiæ abſoluendus, poterit in eo foro abſolui cum ſolo propoſito vero parendi Iudici, & ſoluendi atque præſtandi ea omnia, ad quæ cogitur in foro exteriori, vt ſunt ſtipendia miniſtrorum Iuſtitiæ, & pœnam à Iudice imponendam; illi enim, vt diximus non intelliguntur nomine partis læſæ, cui debeatur ſatiſfactio vel ſaltem cautio iuratoria. Ita Suarius ſuprà, & Auila cum aliquibus Magiſtris, qui etiam addit ob eandem rationem poſſe abſolui cum ſolo propoſito denuntiandi eos, qui incurrerant excommunicationem latam contra non manifeſtantes: ſimiliter poſſe abſolui Simoniacum cum propoſito reſtituendi pretium, aut reſignandi beneficium; quia hæc excommunicatio non fuit lata (inquit Auila) propter iniuriam illatam parti.

Aſſertio 2. 713 Aſſero, 2. quando quis in articulo mortis, vel ratione alicuius impedimenti abſoluitur ab excommunicatione per eum, qui de Iure poterat abſoluere, præter ſatiſfactionē partis (quę ſi debetur, tunc etiam, quantum per tempus licet, exigenda eſt) iniungendum eſt illi à Confeſſario, vt cùm primùm poſſit, ſe præſentet ei, à quo de Iure abſoluendus erat. Quod ſi non faciat, reincidet. De quibus omnibus diximus dub. 11. & locis ibi notatis in principio, habeturque in c. *eos qui de ſententia excom.* in 6. vbi vniuerſaliter dicitur debere ab eis exigi iuramentum ſuper hoc, ſicut & c. *ea noſcitur.* Quod veriſſimum puto propter citatum Textum & docet Corduba, niſi quis velit ſatis probabiliter (vt citatis locis notauimus cum Auila c. 7. diſp. 3. dub. 4.) hoc iuramentum eſſe tantùm exigendum in caſu percuſſionis Clerici, quia de eo habetur expreſsè in c. *de cætero*, & cap. *ea noſcitur*, *de ſent. excomm.* vt eàdem dub. 11. notauimus vbi probabiliùs diximus vniuerſaliter eſſe exigendum.

Aſſertio 3. 714. Aſſero 3. quoties per Bullam, aut priuilegium abſoluendus eſt pro foro tantum conſcientiæ; quia reverà facit, quod poteſt tàm in foro exteriori, ad quod eſt deducta eius excōmunicatio & non poteſt obtinere abſolutionē, tunc exigendum eſt ab eo firmum propoſitum, quod non abutetur huiuſmodi abſolutione cum ſcandalo aliorum, aut perturbatione fori exterioris; in quo debet parere, & ſe gerere excommunicatus, quamdiu non probat ſuam innocentiam, vt benè Auila cap. 7. diſp. 3. dub. 10. poſt 4. concl. Quâ de re ſatis nos diximus ſuprà dub. 15. maximè aſſert. 3.

Aſſertio 4. 715. Aſſero 4. Præter omnia prædicta in criminibus horrendis, & grauiſſimis, vt in falſarijs, incendiarijs, in percuſſione Cardinalis, vel Epiſcopi, & ſecundum aliquos, teſte Auila, in omnibus caſibus Bullæ Cœnæ exigendum eſt iuramentum, quod ampliùs non committet tale peccatum; quod enim aliqui dicunt iuramentū eſſe debere de parendo præceptis Eccleſiæ, eſſet onus grauiſſimum, & non habetur in Iure, vt rectè expendit Suarius diſp. 19. ſect. 2. num. 10. & Sà verb. *Abſolutio ab excom.* numero 59. & latius probauimus citatâ dub. 11. §. *Secunda conditio*, & deinceps, conſtatque ex c. *ex tenore*, & c. *de cætero. de ſent. excom.* & ex c. *Peſſimam*. 23. q. 8. & c. *Grauem*. de *ſent. excomm.* vbi ſignificatur quod aliquando poterit maior cautio poſtulari, vt ſimilia de cætero non committantur. Sed, ſi eſſet nimis graue quod iniungitur in foro exteriori, poſſet appellari, vt ait Henriq. cap. 28. numero 4. littera, M. *Ab abſoluendo à criminibus enormibus, exigendum eſt iuramentum quod nō committet amplius tale peccatum.*

716 Quod autem hoc iuramentum ſit exigendum tantum in grauioribus criminibus docet Caietanus verb. *Abſolutio* cap. 4. Syluest. *Abſolutio.* 3. Angelus *Abſolutio*, 3. numero 1. Auila ſuprà dub. 2. Suarius, Henriquez, & Medina ſuprà §. & aduertit Auila non eſſe exigendum à quocumque percuſſore Clerici; quod verum credo, quando percuſſio non eſt enormis; quia enormis tantum eſt Epiſcopo reſeruata; ſi tamen enormis ſit, exigi debet propter Iura citata. Quod autem hoc iuramentum non ſit de ſubſtantiâ, ſeu requiſitum ad valorem abſolutionis, probauimus eàdem dub. 11. *Et in grauioribus tātum criminibus exigēdum eſt.*

DVBITATIO XL.

De formâ & ceremonijs abſolutionis.

717. CONſentiunt Doctores nulla eſſe verba determinata pro formà; ſed ſufficere quæcumque ſignificent effectum, qui eſt ablatio Cenſuræ; cauſam autem explicare, propter quam incurſa erat excommunicatio, bonum eſt, ſed non neceſſarium, vt probat Suarius diſp. 19. ſect. 2 numero 8. cum Syluestro, & Nauarro cap. 26. *Nulla ſunt verba determinata pro forma abſolutionis.*

718. Ceremoniæ verò præſcriptæ ſeruari debent in abſolutione quæ impenditur in foro externo, vbi fuerint vſu receptæ; eæ autem continentur in c. *A nobis* de *ſent. excom.* In primis abſoluens debet dicere Pſalmum *Miſerere*, vel aliud ex Pœnitentialibus, & interim flagellare excommunicatum in humeris virga, vel corrigia; Poſtea dicere *Kyrie eleyſon Pater noſter*, deinde aliquos verſiculos in ceremoniali aſſignatos, & orationē *Deus cui proprium eſt miſereri, &c.* ac tandem pro abſolutione dicat *Auctoritate Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Apoſtolorum Petri & Pauli, mihi conceſſa abſoluo te à vinculo excommunicationis, quam incurriſti propter hanc, vel illam cauſam, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium in nomine Patris &c.* Huius formæ fit mentio in citato cap. *A nobis* & 2. *de Sent. Excom.* *Ceremonia obſeruanda in abſolutione.* *Pro Abſolutione dicenda.*

719. Aduertendum vero eſt, quamuis præſcribatur nudatis humeris eſſe flagellandum, id nullo modo ſeruandum eſſe pro fœminis; hoc enim non decet, vt notant Authores; imò neque in viris eſt iam in vſu, etiam quando abſolutio fit publicè & ſolemniter ab ipsis Iudicibus. imò Nauarrus ſuprà nullum ait eſſe Textum, quod *Nota.*

præcipiat

præcipiat; atque ad tollendum ſcrupulum Leonem X. indulſiſſe fratribus Minoribus vt, quando abſoluunt ab excommunicatione in foro conſcientiæ, non teneantur flagellare. Vlterius hæc ceremonia, & aliæ, ſi Confeſſarius abſoluat in confeſſione non obligat ſub peccato; ſed ſufficit exigere iuramentum in grauioribus, & horrendis criminibus vt dictum eſt. Ita Auila ſuprà dub. 3. referens noſtrum Polanco in ſuo Directorio, & alios viros doctos, etiamſi abſoluat extra Confeſſionem, in foro tamen conſcientiæ; & quando Confeſſarius abſoluit ab excõmunicatione in confeſſione, ſufficit (ait Auila) vt vtendo formâ conſuetâ dicat, *In primis te abſoluo à vinculo excommunicationis, quam incurriſti propter furtum mihi dictum, vel aliam cauſam*, & proſequatur dicens *& ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & Interdicti in quantum poſſum, & indiges &c.*

Quando fratres minores abſoluunt ab excommunic. in foro externo non tenentur flagellare.

720. Quando autem abſolutio fit ad cautelam, & excommunicatio non eſt certa, Authores conueniunt teſte Auilà ſuprà non eſſe neceſſarium ſeruare illa ceremonialia; ſed ſufficere abſolutionem conditionalem, quæ ſolet præmitti ante Confeſſionem.

SECTIO QVARTA.

De quibuſdam excommunicationibus in particulari, & modo illas tollendi?

721. ALiquæ ſunt excommunicationes in particulari, quæ & celebriores ſunt, & ſatis frequentes, de quibus ſolent Authores ſpeciatim diſputare, & nos hîc ſigillatim faciemus diſcurrendo per ſingulas, atque in primis agemus de Excommunicatione quæ incurritur propter omiſſam denuntiationem, quæ fieri præcipitur virtute Edictorum generalium.

DVBITATIO XLI.

An Edicta generalia extendantur ad reuelanda etiam peccata ſecreta?

722. LEgantur, quæ diximus de Iuſtitiâ Tract. 2. diſp. 8. dub. 5. & ſeqq. Huiuſmodi Edicta ſolent promulgari, & publicè affigi à Prælatis in ſuis Religionibus, & ab Epiſcopis in ſuis Diœceſibus & ab Inquiſitoribus in ſuis diſtrictis. In qua re Sotus Relectione de *Tegendo ſecreto* membro 2. q. 6. paulò ante 3. concluſionem, vniuerſim docet Prælatum, & quemcumque ſuperiorem virtute horum Edictorum generalium non poſſe compellere ſubditos ad denuntiandum crimina in illis caſibus, & eo ordine, in quibus, & quo ipſi ſubditi extra viſitationem non tenentur; putat enim Sotus Edicta non inducere nouam obligationem circa rem ipſam; ſed ſolùm circa tempus; quia ſubditi poſſent aliquando tempus denuntiandi differre; ſed virtute Edictorum teneri ſtatim denuntiare.

Edicta generalia promulganda & publicè affigenda.

723. Verum Nauarrus c. *Inter verba* hanc Soti regulam non admittit, & meritò, quâ de relatè Petrus Nauarra lib. 2. de *Reſtitutione* c. 4 puncto 2. dub. 10. Henriquez lib. 13. c. 18. Suarus diſp. 20. de *Cenſuris* ſect. 3. Imò idem Sotus in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2. oppoſitum docet. Atq; hoc probat efficaciter Suarus diſtinguendo inter ipſa Edicta; nam, quando feruntur per verba, quæ culpam ſupponunt, tunc tantum intendunt obligare aliàs obligatos, vt cùm fertur excommunicatio contra eos, qui alienas ſcripturas retinent, vel qui contra conſcientiam, & Dei timorem veritatem occultant. Quando verò Excommunicatio fertur contra eos, qui non venerint ad teſtificandum de veritate, vel qui nõ protulerint ſcripturas vt veritas cognoſci poſſit; tunc ſub ſpeciali præcepto obligare intendunt ad id, ad quod alioquin non obligabantur ſubditi & ſanè poſſunt obligare; cura enim boni communis & Iuſtitiæ ſeruandæ maior eſt in Prælato, quàm in ſubditis; ac proinde multi ſunt caſus, in quibus ſubditi non obligantur ſecluſo præcepto ſuperioris; illo vero poſito, virtute illius tenentur. Hæc tamen præcepta, vt obligent, debent eſſe iuſta. Ideò ſæpè intelliguntur cum ſubintellictis limitationibus, videlicet, dummodo præceſſerit infamia, niſi peccatum ſit in perniciem Reipublicæ &c de quibus dicemus ſequentibus dubitationibus. Hoc poſito.

Edictorum differentia iuxta Suarium.

Circa boni communis maior eſt in Prælato quam in ſubditis.

724 Aſſerendum eſt huiuſmodi edicta generalia non extenduntur ad peccata ſecreta ſed procedendum eſt ſaluo ordine correctionis fraternæ. Ita D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 3. Antoninus 3. p. tit. 9. c. 6 §. 4. Nauarrus c. 25. n. 46. & latè c. *Inter verba* coroll. 65. alijque multi hîc, & in ſequentibus dubitationibus referendi. Vnde etiamſi ſuperior id præcipiat ſub excommunicatione, non eſt illi parendum; nec manifeſtanda peccata occulta, vt etiam docet D. Thomas Quodlibeto 1. art. 16. & latè probat Sotus in Relectione de *Tegendo ſecreto*, membro 2. q. 1. concluſ 3. & 4. quia ſuperior id præcipere non poteſt. Item Adrian. in 4. de *Sacramento Confeſſ* in materiâ de *Correct. fraternâ* dub. 4. quidquid in contrarium doceant Syluest. verb. *Correctio* §. 9.

Aſſertio huiuſmodi Edicta generalia nõ extenduntur ad peccata ſecreta ita D. Thom.

725. Hæc aſſertio intelligenda eſt de excommunicationibus, quæ feruntur ad reuelanda delicta, quando non vergunt in damnum tertij; nam de vergentibus in damnum tertij maximè in damnum communitatis longè aliud eſt iudicium. Itaque, quando delicta ſecreta ſunt, & non vergunt in damnum tertij, reuelari non debent, ſolùmque poterunt reuelari quando delinquens ſit diffamatus per maiorem partem viciniæ; nam (vt rectè probat Auila de *Cenſuris* p. 2. c. 5. diſp. 4. dub. 2.) Iudex via Inquiſitionis licitè poteſt inquirere de ſingulari, & determinatu delinquente ſi præceſſit infamia, ſecùs verò ſi non præceſſit: ergo & ſubditus præcedente infamiâ, & inſtante mandato Iudicis, tenetur denuntiare; at non præcedente infamia non poteſt; eſſet enim infamare proximum.

Aſſertio quomodo intelligenda.

Delicta ſecreta quãdo poſſunt reuelari.

726. Dixi *per maiorem partem viciniæ*, nam (vt idem Author probat) infamia eſt rumor quidã ortus de alicuius crimine non à maleuolis, & maledicis; ſed à probis, & honeſtis hominibus ſparſus per maiorem partem viciniæ, vel collegij.

Infamia quid ſit.

gij, vbi habitat. Quæ definitio colligitur ex c. *Inquiſitionis* & c. *Qualiter & quando* el. 2. de *accuſationibus*. Quando autem præceſſit infamia, non eſt opus quòd præcedat correctio fraterna, etiam ad denunciandum Iudici, vt Iudici. Ità Auila ſuprà. Corduba in *ſummâ* q. 64. puncto 2. caſu primo. Nauarrus citato c. *Inter verba* concluſ. 6. n. 281. §. 3. Rodrig. de *ordine iudic.* c. 4. conclus 4. Hæc doctrina ampliùs declarabitur ex ſequentibus dubitationibus.

Si illa Præceſſit non eſt opus correctione fraterna.

DVBITATIO XLII.

An teneatur quis virtute Edictorum manifeſtare ea crimina, quæ tantum nouit per conſultationem?

Aſſertio.

727. ASſerendum eſt neminem teneri virtute Edictorum denuntiare crimina, quæ tantum nouit per conſultationem, vt contingit in Confeſſarijs, Medicis, Advocatis, Theologis &c. imò in eo caſu exiſtimo peccare poſſe mortaliter iuxta grauitatem materiæ. Et teneri ad reſtitutionem, etiamſi reuelet id, de quo præceſſerat aliqua infamia, vel ſemi plena probatio, dummodo ſolum reuelet ex vi notitiæ, quam habuit ex conſultatione; neq; enim is, cui commiſſum eſt eo modo ſecretum, poteſt loqui de rebus ſub ſecreto concreditis, & communicatis; niſi quatenus ea aliâ viâ nouerit. Ita Nauarrus c. 18. n. 12. & c. 25. n. 46. & c. *Inter verba* coroll. 65. n. 765. Petrus Nauarra de *Reſtit.* c. 4. §. 2. n. 212. Henriquez. n. 3. Suar. diſp. illâ 20. de *Cenſuris*, ſect. 3. numero 11. Salon. 2. 2. q. 71. art 3. concluſ. vltima. Aragon ibidem. Filiucius. Tract. 14. cap. 2. quæſito 8. numero 39. & alij apud Auilam citatâ diſp. 5. dub 2. concluſ. 3. & apud clauem Reg. lib. 12. cap. 14. numero 20. & apud Azor. tom. 3. lib. 13. cap. 28. & apud Lazarium in Tract. Canonicarum q. q. ſect. 2. q. 16. numero 1. & q. 17. numero 17. idem docet Cordub. lib. 1. *Quæſtionarij.* q. 43. & in *ſummâ* q. 64. Ratio eſt, quia Superior præcipere nõ poteſt contra Ius Diuinum, & Naturale, vt rectè argumentatur Valentia tom. 3. diſp. 5. q. 14. punctu 1. Ius autem naturale dictat, vt ſeruetur Secretum, niſi iuſta, & rationabilis cauſa oppoſitum poſtulet.

Cui commiſſum eſt ſecretum non poteſt de rebus illis loqui, niſi &c.

Ratio eſt.

728. Intelligenda verò eſt doctrina huius dubitationis, ſicut doctrina præcedentis, quando ſcilicèt delicta denuntianda non pertinent ad correctionem, & ſalutem temporalem vel ſpiritualem multitudinis, vel etiam ad vitandum graue damnum alicuius perſonæ; nam in his caſibus tenetur quis denuntiare, & teſtificari, vt ſatisfactio fiat; Quod etiam concedit Nauarrus, cap. illo 18. num. 4. tunc verò tantum erit denuntiandum, quando aliàs damnificator non vult ſatisfacere, & denuntiatio præcipitur fieri ad ſatisfactionem tantùm; non verò, quando præcipitur ad punitionẽ, & peccatum alioquin eſt ſecretum. Ita Syluest. *excomm.* 2. numero 18. Hoc itaque eſt vniuerſaliter verum pro caſu huius, & præcedentis dubitationis, & legi poteſt Nauarrus, cap. 25. numero 29. 42. & 46. & cap. 18. numero 40. & locum habet, etiamſi ſi infamia præcedat, ut dicebam; niſi ad euitandum maius damnum reuelare oporteat, & tunc tantùm quantùm opus eſt ad hunc effectum, & non vltrà, vt notarunt Corduba q. 64. Summæ. Guttierrez in *quæſtionibus Canonicis*, cap 11. num. 47. vbi plures refert, & exactè de hac re diſputat. Item Henriquez lib. 13. cap. 18. numero 3. qui plurimos etiam citat.

Intelligenda doctrina huius dubitationis, ſicut præcedentis.

Quando ſieri debet denuntiatio.

729 Vnde à fortiori doctrina vtriuſque dubitationis locum habet, ſi agatur de delictis denuntiandis, quæ vergunt in maximum præiudicium boni communis Reipublicę, aut Religio. Catholicæ.

Delicta vergentia in maximum præiudicium boni communis &c. denuntianda ſunt.

730 Ex quo fit delictum Hæreſis ſtatim eſſe denuntiandum (loquor de Hæreſi cum pertinaciâ iuxta dicenda dub. 44.) etiam non præmiſsâ correctione fraternâ iuxta dicenda dub. 45. dummodo quis talem nouerit extra Sacramentum Confeſſionis, quamuis ſub grauiſſimo, & ſtrictiſſimo ſecreto reuelatum ſit; ſed de hoc magis conſtabit ex dicendis in ſequentibus. Probaturque hæc doctrina argumento Textus in c. *Intimauit.* de *Teſtibus* & in c. *non eſt obligatorium.* de *Regulis Iur.* in 6. nemo enim tenetur ſecretũ ſeruare in detrimentum fidei, bonique communis, vt dictum eſt, quantumuis iurauerit; eſt enim illicitum, & id iurare, & iuratum implere. Ita Lazarius de *Monitorijs* & alij apud Bonacinã diſp. 2. de *Cenſ.* q. 6. pũcto 1. n. 2. quibus adde Pegnam in *Directorio* 2. cõmẽt. 18. ad c. *Qualiter & quando de Accuſationib.* Rojas. de *ſingularib.* ſingul. 3. numero 23. & ſequentib. Suarius de *Fide* diſp. 20. ſect. 4. numero 16. & 17. Barboſa 3. p. *Allegationum.* Allegat. 96. num. 63.

Hinc Hæreſis cum Pertinacia iuncta ſtatim denuntianda eſt.

Probatur hæc doctrina.

Nec Iuramentum de talibus ſecretu obligat.

731. Eàdem ratione ſolet aſſignari caſus ſtatim denuntiandus crimen læſæ Maieſtatis; quod intellige, quando eſt in fieri, id enim etiam vergit in damnum commune Reipublicæ. Idem ego putarem etiam ſi non eſſet in fieri; ſed iam factum, dummodo prudenter quis poſſet timere, quod delictum tandem aliâ viâ propalabitur, & inde grauiſſimum damnum illi emerget, quod non reuelauerit, habebiturque conſentiens, aut fautor; in his etiam duobus caſibus iuxta multorum ſententiam filius poteſt, & debet denuntiare, & teſtari contra Patrem; ſed de hoc infrà dub. 49. dicemus, imò aliqui volunt caſum etiam blaſphemiæ denuntiandum eſſe contra Patrem; quia honor, & gloria Dei præ ferri debet reuerentiæ parentum. Ita Comitolus, lib. 4. *Reſponſionum* q. 8. Zechius, & alij apud Lazarium de *blaſphem.* q. 12. numero 17. ſed neque hoc eſt ita certum maximè quando non inſtat periculũ, vt parentes iterum blaſphement, & blaſphemia non eſt Hæreticalis.

Crimen læſæ Maieſtatis ſtatim denuntiandũ.

732. Si verò delicta vergant in damnum particulare alicuius tertiæ perſonæ, iamque dãnum ſit omnino finitum nullo modo pendens in futurum, vt homicidium, & adulterium, etiam non ſunt denuntianda, ſi occulta ſint. Ita Sotus 5. de Iuſtitiâ q. 5. art. 1. Nauarrus cap. 25. nu. 46. Auila, 2. p. c. 5. diſp. 4. dub. 3. concluſ. 1. Si verò debeatur ſatisfactio, aut reſtitutio in futurum, denuntianda ſunt, ſi probari poſſunt, quando præmiſsâ correctione fraternâ reus nõ vult ſatisfacere, & tunc incurretur excommunicatio

Quid dicendum ſi delicta vergant in damnum alicuius particularis.

nicatio contra non denuntiantes ; hac enim ratione cum minori damno famæ delinquentis conſulitur damno ſpirituali illius, & damno temporali proximi damnificati.

733. Dixi *ſi poſſint probari* ; nam ſi probari non poſſint, neque debent neque poſſunt denuntiari. ut poſtea dicemus dub. 44.

DVBITATIO XLIII.

An quando peccata ſunt omnino emendata, nec habent aliquam dependentiam in futurum, teneamur ſub excommunicatione virtute edictorum denuntiare?

Aſſertio.

734. **A**Sſerendum eſt peccata emendata non habentia dependentiam in futurum, non eſſe virtute edictorum denuntianda, generaliter loquẽdo, cùm in tali caſu ceſſet finis denũtiationis. Ita Sotus de iuſt. q. 5 art. 1. circa finẽ Nauarr. cap. 25. numero 46. Hoc tamen intelligendum eſt, ut multi volunt, quando huiuſmodi crimina ſecreta ſunt; nam ſi quis de illis eſſet infamatus debet denuntiari ab ijs, qui ſciunt, quantùmcumque ſit iam emendatus. Ita Corduba lib. 1. *Quæſtionum*, q. 43. & in *Summâ* q. 64. caſu 1. & 2. Henriquez lib. 13. cap. 18. num. 3. Petrus Nauarra, lib. 2. cap. 4. dub. 9. Suarius de *Fide* diſp. 20. ſect. 4. numero 26. Ratio eſt quia cùm peccatum non ſit occultum, Iudex iuridicè procedit, & legitimè ex officio, neque ſolùm intenditur tunc emendatio delinquentis; ſed etiam aliorum, correctio per illius punitionem. ergo propter hunc ſaltem finem, qui ſcit, tenetur denuntiare, atque hoc maximè locum habet; quando Iudex præcipit, ut id reuelent, non tàm, vt denuntiatores, quàm, vt teſtes, vt communiter fit, quando præceſſit infamia criminis. Quomodo autem poſſimus diſcernere, quando Iudex præcipiat, ut qui ſcit, declaret vt denuntiator, aut quandò, vt teſtis? rectè explicat Nauarrus c. *Inter verba* Coroll. 65. num. 286. & in hoc caſu declarationis, tanquàm teſtis, non habet locum doctrina Soti, vt rectè probat Nauarrus coroll. 64. in fine.

Ratio.

735. Mihi Sanè, quamuis in peccatis alioquin ſecretis vera ſit doctrina Soti, tamen in peccatis publicis maximè placet doctrina Auilæ, p. 2 c. 5. diſp. 5. dub. 4. concluſ. 3. qui cum aliis viris doctis aſſerit, quando peccata publica ſunt emendata ſolùm quantum ad Deum ; non verò, quantum ad homines ; quia id non conſtat, imò durat adhuc infamia, & ſcandalum in Republicâ, omnino eſſe obligationem ea denuntiandi; quia etiam tunc Prælatus vult, & tenetur proſpicere bono communi, & ſatisfacere Reipublicæ læſæ. Quando verò peccata ita ſunt emendata, vt publicè conſtet de emenda, ſcandalũq; ceſſauerit, non eſſe obligationem denuntiandi, quia iam finis in ijs ceſſauit ; ſi tamen interrogentur homines à Iudice, ut teſtes, tunc tenentur, veritatem dicere.

Cur in aſſertione dictum eſt

736. Dixi in aſſertione *generaliter loquendo* quia, quamuis peccata ſecreta, & emendata (ſi non ſint ex ijs, quæ vergunt in damnum communitatis) non ſint denuntianda, etiamſi alioquin probari poſſint, quando non pendent in futurum, imò etiam publica, ſi iam conſtat publicè de illorum emendâ ; tamen, ſi peccata ſint de genere illorum, quæ vergunt in damnum Reipublicæ, & Religionis Catholicæ, qualis eſt Hæreſis iuxta dicta duabus dubitationibus præcedentibus, non conſentiunt Auctores etiamſi delictum ſit occultum, & videatur omnino emendatum quâ de re dicemus dub. 46. prius tamen diſputabimus de delicto, quod non poteſt in iudicio probari, & de delicto, cuius eſt ſpes corrigendi per correctionem fraternam, vel denuntiationem. *generaliter loquendo.*

DVBITATIO XLIV.

An teneatur quis ſub excommunicatione contentâ in edictis denuntiare crimina, quæ non poteſt in iudicio probare?

737 **A**Sſerendum eſt generaliter loquendo, neque debere, neque poſſe. Probatur non debere; nemo enim tenetur ad id, quod eſt inutile; Eſſet autem inutile denuntiare Iudici, tamquàm Iudici, quod non poteſt coram illo probari ; & ſanè crimen, quod probari non poteſt, ita ſe habet, ac ſi neſciretur. Accedit, quòd denuntians, & non probans haberetur pro calumniatore. Probatur deinde non poſſe, nec licere denuntiare: quia ſine causâ, & fructu infamaretur proximus. Vnde vt denuntientur talia crimina requiritur quòd poſſint probari per teſtes, vel Scripturas, vel indicia ſufficientia, &c. Ita Suarius, cap. 17. numero 134. & cap. 18. n. 61. & c. *inter verba*, concluſ. 6. n. 283. Rodrig. *de Ordine Iudic.* cap. 2. cõcluſ. 3. & c 4. cõcluſ. 11. Ludouicus Lopez, p. 2. cap. 10. columna. 1. Corduba lib. 1. *Quæſtionum*, q. 43. & in *Summâ*, q. 64. & alij multi ſtatim referendi. Conſonatque hæc doctrina cum c. *Sacerdos*. de Pœnit. diſt. 6. & c. *Qualiter & quando de accuſationibus.* Ex quâ doctrina inferunt multi eum, qui furtum commiſſum audiuit committi ab ipſo fure nemine alio præſente non teneri illum denuntiare; ſecùs, ſi habeat vnum teſtem omni exceptione maiorẽ. Quæ doctrina ſupponit denuntiantem in hac materiâ poſſe valere pro teſte. Ita Nauarrus c. 25. numero 46. Auila p. 2. cap 5. diſp 4. dub. 2. concluſ. 12. Lazarus *de Blaſphemiâ* qu. 12. num. 55. Praxis Neapolitana cap. 18. numero 3. Nauarrus cap. 17. numero 134. Suarius de *Cenſuris* diſp. 20. ſect. 3. numero 11. Petrus Nauarra citatus dub. præcedenti, & alij apud Clauem Regiam lib. 12. cap. 14. numero 32. Vaſquez de *reſtitut.* cap. 9. § 3 numero 4. Henriq. lib. 13. cap 18. numero 3. Gutierrez de *Matrimonio*, cap. 59. numero 2. vbi plures alios refert. Filiucius Tract. 14. cap. 2. numero 39. & alij multi.

Aſſertio generaliter loquendo nemo debet denuntiare crimina quæ non poteſt iudicio probare. Probatur.

738. Probatur etiam noſtra aſſertio ex c. *Plerumque boni viri*, & ex cap. *Placuit* 6. q. 2. & cap. *ſi tantum*. ibidem; eamque adeò veram putat Angelus verb. *excom.* 3. § 20. vt quamuis ſuperior præcipiat ſub excommunicatione, vt denuntiemus quantumuis non poſſimus probare; nullo

Probatur aſſertio ex iure.

lo modo teneamur, quia tale præceptum continet intolerabilem errorem.

739. Imò doctrina aſſertionis intelligenda eſt, vt vult Sotus de *Legendo ſecreto* membro 2. q. 4. concluſ. 2. etiamſi delictum ſit in fieri, quod etiam approbat Auila ſuprà dub. 3. concl. 4. Pedraza præcepto 7. numero 5. & alij.

740. Addit tam ibi Sotus ex Adriano, quāuis crimen, quod probari non poteſt, neque de eo eſt infamia, aut indicia ſufficientia, non liceat denuntiare Iudici, tanquam Iudici, licere nihilominus denuntiare extra iudicialiter, ſi propendeat in præiudicium tertij, licitum enim eſt ſic denuntiare Iudici, tanquam potenti prodeſſe & non obeſſe, vel certè (vt ait Nauarrus, c. *Inter verba*, concluſ. 6. numero 90.) admonere perſonam illam, cui parantur inſidiæ.

741. Notandum tamen ex eodem Nauarro ibidem numero 289. eum, quid dicitur prodeſſe & non obeſſe cùm non ſit Iudex, in quantum Iudex, ſæpè eſſe poſſe alium priuatum, qui hîc, & nunc poſſit meliùs, & magis prodeſſe.

Quæres 1. 742. Quæret tamen aliquis an excuſatus à denuntiando iudicialiter, quia non poteſt probare teneatur ſub eâdem Cenſura manifeſtare Prælato, vt Patri, ſi Prælatus talis ſit, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe.

Opinio aliquorum. 743. Aliqui videntur affirmare, vt Nauarrus Cordnba & Angelus ſuprà Syluest. verb. *Correctio*. n. 7. & *Excomm.* 2. n. 18. Antoninus 3. p. tit. 24. c. 74. in principio.

Authoris ſententia. 744. Exiſtimo nihilhominus cum Auila ſuprà (quidquid ſit alioquin de obligatione Iuris naturalis) non teneri. Legatur Auila concluſ. 5. *Ratio.* Ratio eſt; quia Cenſuræ non excedunt ſuos, caſus, ſed hæ Cenſuræ ſolùm feruntur ad denuntiandum iudicialiter: ergo non ſunt extendendæ ad denuntiandum paternaliter. Sola ergo (ſi qua eſt obligatio) erit ex Iure naturæ, quæ eſſet etiamſi alioquin edictum non fuiſſet promulgatum.

... Auila cum Nauarro. 745. Addit etiam Auila concluſ. 8 ſuprà cum Nauarro c. 17. n. 134. eum qui, cum teneretur denuntiare, non denuntiat furem, non tantum incurrere excommunicationem; ſed inſuper teneri reſtituere damnificato; hoc autē decidēdum eſt iuxta regulas à nobis traditas in noſtro opere de *Iuſtitiâ* Tract. de *Reſtit.* diſp. 4. dub. 8. dum ageremus de obligatione reſtituendi, quam habet non manifeſtans; eſt enim eadem ratio in hoc caſu; atque ibi diximus de Teſtibus in iudicio interrogatis, & non manifeſtantibus.

Quæres 2. 746. Quæres 2. quid faciendum ſi Iudex non per viam denuntiationis; ſed poſt ſemiplenam probationem coram ipſo factam ad effectum faciendi probationem plenam, præcipiat, vt, qui illud ſcit, veniat ad teſtificandum ſub pœnâ excommunicationis: ego verò ſcio quidem ſed non poſſum probare: tenebor ne deponere, quod ſcio?

Reſponſio aliquorum. 747. Aliqui affirmant etiam ſi non præcedat ſecreta monitio, nec poſſit probare. Ita Nauarrus c. 17. n. 135. & c. *Inter verba* n. 282. & 266. Ludouicus Lopes ſuprà. Auila ſuprà concluſ. 10. & alij Recentiores; hoc autem decidendum *Authoris iudicium.* eſt iuxta Regulas datas à nobis citato opere de *Iuſtitiâ* lib. 2. Tract. 1. diſp. 8. dub. 5. & 6. Vbi egimus de obligatione teſtium, & explicuimus, quid debeat præcedere, vt iuridicè interroget, & obliget ad ſibi detegendam veritatem.

748. Quæres 3. quid dicendum de caſu *Quæres 3.* quodam ſæpè occurrente? Petrus v. g. adſtrictus eſt ære alieno; ne tamen pro debitis creditores faciant exequtionem in bona illius, vendit illa Ioanni in confidentiâ; poſtea verò ad inſtantiam creditorum fertur excommunicatio, vt, qui poſſidet bona Petri, vel ſcit quis poſſideat, id manifeſtet; Quæritur, an, ſi Ioannes non poſſit probare illa bona eſſe Petri, poſſit, vel teneatur illa manifeſtare?

749. Reſpondeo, ſi Ioannes mouet Petrum, *Reſp.* vt alterum è duobus faciat, nempe, vel reſtituat, vel ſua bona recipiat, & Petrus neutrum vult, Ioannes tenetur denuntiare. Ita Auila ſuprà concluſ. 7. & colligit ex Syluestro *Reſtitutio* 3. n. 10. §. 4. Probat; quia, ſi probatio eſſet neceſſaria, vel requireretur, ne Ioannes haberetur calumniator, vel, ne infamaret inutiliter Petrum de ſuo delicto occulto; primum non habet locum, hæc enim præſumptio contra Ioannem omnino ceſſat, incredibile enim eſt, quòd denunciator vellet tradere ea bona, ſi eſſent, ſua. Secundum verò de infamiâ Petri, vim quidem haberet in caſu, quo Ioannes tantum eſſet conſcius delicti, & non ſimul particeps tacendo; in noſtro autem caſu, ſi taceat non ſolùm conſcius eſt, ſed particeps; nam tacendo eſſet cauſa quod Petrus non ſolueret ac proinde eſſet particeps huius delicti ad eum modum quo ille, qui occultat bona ſibi in cuſtodiam tradita à latrone.

750. Poſtea tamen idem Auila diſp. 5. dub. 2. concluſ. 2. rectè limitat hanc ſententiam, vt ſolùm ſit vera; niſi Ioannes non poſſet manifeſtare ſine detrimento notabili ſuæ famæ; quia tunc excuſabitur ab excommunicatione.

751. Dixi in principio aſſertionis generaliter *Aſſertio limitatur quoad varios Caſus* loquēdo quia ſunt aliqui caſus, in quibus etiamſi denuntians probare non poſſit, teneatur nihilominus denuntiare.

752. Primus caſus eſt ſimilis ei, quem diximus dub. præced. quando ſcilicet non tàm præ- *Primus caſus.* cipitur denuntiatio, quā teſtificatio; tunc enim tenetur teſtari, & deponere tanquàm teſtis, ſi iuridicè interrogetur, etiamſi delinquens ſit emendatus; nam Iudici iuridicè interroganti ad mentem ipſius reſpondendum eſt. Ita Nauarrus c. illo 17. numero 35. Auila citata diſp. 4. dub. 2. concluſ. 10. Clauis Regia lib. 12. cap. 14. num. 33. Lezanus in Tract. *Mon.* ſect. 1. q. 20. numero 10.

753 Secundus caſus eſt, quando delictum *Secundus.* vergit in graue damnum alicuius communitatis; tunc enim non ſolùm non tenetur ſeruare ſecretum; ſed debet omnino monere eos, quibus incumbit, vt malum præcaueatur.

754. Tertius caſus eſt impedimentum Ma- *Tertius.* trimonij, quòd ſub excommunicatione edicti tenetur manifeſtare etiamſi probare nō poſſit; nam vnus teſtis ſufficit ad impediendum Matrimonium. c. *Præterea de Sponſalibus*. vt dicemus ſuo loco; in illo autem caſu ille denuntians admittitur tanquàm teſtis.

755. Quartus caſus eſt, quando mandatum *Quartus.* eſt

eſt de denuntiando delicto reſpiciente fidem Chriſtianam, & Religionem Catholicam, qualis eſt hæreſis, & blaſphemia hæreticalis; in tali enim caſu creditur vni teſti. c. *in omni de Teſtib.* & c. *Nouit.* de *Iudicijs*. Ita Praxis Neapolitana c. 18. dub. 3. n. 5. Repertor. Inquiſitorum, tit. de *denuntiation.* Bañez 2.2. q. 68. art. 1. Salon, & Aragon ibidem. Lazarius de Blaſphemia q. 12. n. 55. Filliucius ſuprà n. 31. & 39. Azor, tom. 1. lib. 8. c. 19. q. 9. Sanchez in *ſumma* c. 32. in fine. Simancas tit. 19. Rojas ſingulari 13. n. 19. & 20. Bonacina de *Cenſuris* diſp. 2. q. 6. puncto 1. n. 9. Sigiſmundus Scaccia de *Iudicijs* c. 56. Farinac. de *Hæres.* q. 597. §. 2. n. 36. Auguſtinus Barboſa 3. p. allegatione 96. n. 51. circa medium Suarius de *Fide* diſp. 20. ſect. 4.

In caſu creditur vni teſti.

Oppoſitum docuerunt multi.

756. Oppoſitum docuerunt multi negantes eſſe obligationem denuntiandi in hoc caſu; imò pleriq́ue citati in principio pro noſtrâ aſſertione vehementem cauſam ſuſpicionis præbent, vt iudicemus ita ſentire, cùm vniuerſaliter loquantur, & caſum non excipiant; atq́ue videntur ſentire expreſſè Angelus vel verb. *denuntiatio* circa finem. Tabiena verb. *Inquiſitio* §. 7. Antonin. 3. p. tit. 24. columna 1. & latiſſimè Ioannis Neuicanus in *Syluâ nuptiali* lib. 3. n. 445. & ſpecialiter in caſu Hæreſis contra noſtram aſſertionem docet Villa-diego Tract. de *Hæret.* q. 10. prope finem Palacios Rubios in Repertorio c. *Inter veſtras* §. 26. n. 9. Repertor. Inquiſitorum verb. *Denuntiatio* verſ. *Generale tamen eſt* & verbo *Occulta* verſ. 2. Gundiſaluus Tract de *Hæreticis* q. 10. n. 7. & 8. Ioannes Andreas c. *Nouit.* de *Iudicis* vniuerſaliter loquens de omni peccato occulto, quem ſequitur Panormit. Refert etiã Palacios Rubios loco citato Angelum in Tract. *Maleficiorum*. Felinum, & alios. Idem indicat Ioannes Rojas ſingulari 3. n. 3. docet etiam Decianus in Tract. *Crimin.* lib. 5. c. 30. n. 4. Paramus de *Origine Sanctæ Inquiſ.* lib. 3 q. 9. n. 45. & videtur facere pro hac ſententiâ Clementina 2. de *Hæretic*. vbi ſocijs Inquiſitorum præcipitur *quòd ſi taliter ea ſciuerint* (ſcilicet peccata Inquiſitorum extorquentium pecuniam) *vt ea probare valeant &c. ad quos id pertinebit, nuntiare ſolicitè debeant.* Ex quo Gloſſa colligit *quod, ſi non poſſunt probare, non denuntient.* Ex quibus videtur colligi, ſi ſcias occultum Hæreticum, quem non poſſis probare, non eſſe denuntiandum, ſed debere prius moneri quòd ſi non deſiſtat, eſſe denuntiandum Prælato, vt Patri iuxta ordinem Euangelicum.

Probant à paritate.

757 Probant etiam à paritate criminis læſæ Maieſtatis, quod putant non eſſe denuntiandum; niſi probari poſſit, vt docet Antonius Gomez tomo 3. *variar.* c. 1. n. 9. limitatione 3. verſ. *Aduerte*, pro quo citat Ioannem Plateam. Idemq́ue tenet Perezius lib. 8. *ordin.* tit. 7. l. 1.

Probant 2. Ratione quia ad opus inutile & noxium nemo obligari poteſt.

758. Probant etiam ratione; quia ad opus inutile, & nociuum nemo obligari poteſt; talis autem denuntiatio inutilis eſt & nociua. Iudex enim ex tali denuntiatione non poteſt procedere ad punitionem delicti, & eius correctionem; nam correctio, & punitio ſupponũt probationẽ integrã, quę haberi nõ poteſt in eo caſu, & ſimul denuntiatio nocet delinquenti, qui per illam infamatur abſq́ue vllo fructu: ergo non obligat Edictum ad ſic denuntiandum.

Vera nihilominus eſt doctrina data.

759. Nihilominus noſtra ſententia veriſſima eſt, & probatur ex contrario fundamento; eſt enim ea denuntiatio maximè vtilis, imò neceſſaria; tum Reipublicę; tum ipſi delinquenti; nam per denuntiationem impeditur Hæreſis, ne alios inficiat, quia ſecundum Apoſtolum *Hæreticorum ſermo ſerpit, vt Cancer*, & ex eâ denuntiatione poteſt Iudex procedere ad inquirendum de tali crimine, vt notauit Farinacius de *Hæreſi* q. 185. n. 64. & poteſt (vt dicebamus ſuprà) denuntiator ipſe in teſtem admitti; neque eius teſtimonium ſuſpectum eſt, cùm delictum non ſit cõmiſſum iniuriam denuntiantis, ſed creatoris Dei; neque punitio cedat potiùs in denuntiantis commodum, quàm aliorum, vt notârunt idẽ Farinacius cum alijs n. 32. Simancas tit. 19. n. 17. Suar. ſuprà n. 9. Accedit; quod Hæreticus videns ſe eſſe denuntiatum vel fore denuntiandum; quantumuis occultiſſimè ſuam Hæreſim manifeſtet: vel non audebit illam vlterius manifeſtare, vel multò magis temporabit ab iniquo ſuo feruore propagandi errorem timens ſupplicium Inquiſitorum, vel Eccleſiæ. Ex quo etiam apparet ipſi delinquenti denuntiationem eſſe vtilem, ſiue; quia non peccabit vlterius, aut certè minus, ſiue, quia eâ viâ poterit à peccato reuocari. Itaq́ue denuntiandus eſt omnino, etiamſi probari non poſſit, & quidem ſtatim, ſi periculum eſt in mora, vt ferè ſemper eſt; atq́ue idem puto dicendum de crimine læſæ Maieſtatis, de quo eſſe denuntiandum, etiamſi probari non poſſit docent Plaza de *delictis* c. 22. n. 17. & Anton. Gomez tomo 3. *variar.* c. 2. n. 4. eſt enim hoc peccatum in perniciem maximam Reip. & boni communis. Quod denuntiari debet iuxta ſuprà dicta in ſecundo caſu.

Probatur ex contrario fundamento.

Delinquenti hæretico talis denuntiatio eſt vtilis.

Idem crimẽ læſæ Maieſtatis denuntiandum eſſe licet probari non poſſit. indicat Author.

760. Vnde cùm iam in pleriſq́ue Cardinales Regibus æquiparentur, & percuſſio Cardinalis cenſeatur crimen læſæ Maieſtatis, vt conſtat ex c. *Fœlicis* de *Pœnis*. in 6. Pius V. Motu proprio dato Romæ anno 1569. Calendis Ianuarij, decreuit, vt quiſq́ue teneatur proditionem in Cardinalem exortam, quantumcumq́ue occultam reuelare, etiamſi per indicia tantum qualemcumq́ue habeat cognitionem ſub pœnâ excommunicationis ipſo facto.

761. Confirmatur; quia aliàs ſequeretur, quod mulier ſolicitata in confeſſione à Confeſſario nunquàm teneretur denuntiare, quia non poteſt probare.

Confir.

762. Quòd ſi dicas ſaltem eſſe periculum, quòd denuntiator deferens delictum improbabile reputetur calumniator maximè cùm de Iure denuntiationem probare debeat denuntiator, & ei aſſiſtere, quia loco accuſatoris habetur L. *Ab accuſatore.* § *Nuntiatores* ff. *Ad Turpellianum* & tradit Reſponſorium verb. *denuntiatio* verſ. an eo ipſo. Vmbertus locat in *Indic. Inquiſit.* eodem verb. *denuntiatio* n. 1. facilè ad hoc reſpondetur de Iure quidem teneri denuntiatorem probare denuntiationem: tamen ex conſuetudine contrarium ſeruari, imò habet fundamentum in Iure. facit enim ad hoc c. *ſuper his* de *Accuſat.* quia denuntians poteſt dicere ſe tãtum declarare delictum ex affectu, & Zelo boni communis: Idq́ue maximè locum habere po-

Si dicas.

Reſp.

teſt in delicto Hæriſis propter ipſius grauitatem, & ſerpendi periculum. Ita Eymer. *Director*. 3. p. de *ſecundo modo procedendi in cauſa Fidei* n.68. in principio, & ibi Pegna. Comment. 15. Scaccia in Tract. de *Iudic*. c. 72. n.4. Paramur de *Orig. Sanctæ Inquiſit*. lib. 3. q. 8. n.21. & 22. Suarius de *Fide*. diſp. illa 20. ſect. 4. n. 3.

Nomine hæretici denuntiandi intelligitur propriè dictus.

763. Nomine autem Hæretici denuntiandi intelligitur Hæreticus propriè dictus, qualis eſt pertinax; non verò ille, qui per ignorantiam vel metum incidit in Hæreſim fortaſſè tantùm externam; de quo præſumi certò poteſt ſtatim monitum eſſe corrigendum. vt notârunt Toletus lib. 4. *ſummæ* c. 5. n. 1. Farinacius de *Hæreſi* q. 187. §. 2 Bonacina de *Cenſuris* diſp. 2. q.6. puncto 1. n. 20.

Ex hac doctrina infertur.

764. Qui etiam ex hac doctrinâ infert non eſſe denuntiandum Contionatorem, alias Religioſum, & pium, qui ex incuria aut inconſideratione aliqua inter contionandum aliquid minus benè, aut conſonè protulit; neque enim præſumitur velle ſe opponere Eccleſiæ iudicio; niſi fortè ex circumſtantijs conſtet; aut prudenter timeri poſſit oppoſitum; ſed hoc amplius ex dicendis dub. ſequenti declarabitur.

DVBITATIO XLV.

An quoties quis ſcit, ſe poſſe per correctionem fraternam, vel denuntionem Euangelicam obuiare peccato occulto ſine denuntiatione iudiciali, teneatur prius præmittere correctionem non obſtante excommunicatione Edicti?

Opinio multorum affir.

765. IN hac re Doctores diuiſi ſunt, & multi affirmant, etiam in peccatis Hæreſis, læſæ Maieſtatis, proditionum, latrociniorum, Homicidiorũ &c. occultè graſſantium debere prius præmitti correctionem, & non licere in eo caſu denuntiationem iudicialem facere. Ita videtur tenere D. Thom. 2.2. q. 33. art. 7. Panormit c. *Nouit* de *Iudicijs* n. 44. & omnes Canoniſtæ ibi & c. *Si peccauerit* 2. q. 1. Gundiſaluus tit. de *Hæreticis* q. 10. n.6. Repertorium Inquiſitor verb. *denuntiator*. verſ. *aliquando proceditur*. Decianus in Tractat. *Crimin*. lib. 5. c.30. n.3. Martinus del Rio lib. 5. *Diſquiſitionum Magicarum* ſect. 4. probant, quia denuntiatio in tali delicto fieri non poteſt ad punitionẽ delinquentis; ſed ad illius correctionem, & præſeruationem damni inde imminentis; ſed hic finis obtineri ſperatur per correctionem; ergo non eſt adhibenda iudicialis denuntiatio.

Ita D. Thomas.

Probant.

Aſſertio.

766. Aſſerendum nihilominus eſt, quamuis in alijs caſibus minoris momenti probabile ſatis ſit, imò verum, quando ſperatur correctionem fraternam, & Euangelicam denuntiationem poſſe prodeſſe, & per illam fore emendandum delinquentem, non eſſe obligationem denuntiandi, imò, ſi id moraliter certò conſtet; non poſſe denuntiari, ſi delictum eſt occultum (de hoc enim agimus) in rebus tamen pertinentibus ad bonum commune; quia non quæcumque credulitas emendationis, ſed pro re tam graui certa, & in dubitata neceſſaria eſt, & hæc rarò aut nunquam haberi poteſt; ideò in his caſibus omninò denuntiandum eſt ſtatim, nec credendum eſt per aliam viam poſſe obuiari periculo boni communis.

In rebus pertinentibus ad bonum commune ſtatim adhibenda eſt denuntiatio.

v. g. ad fidem &c.

767. Vnde in ijs præcipuè, quæ pertinent ad fidem, & bonum Religionis Catholicæ crimina contraria, quantumuis occulta ſtatim ſine vllâ fraterna correctione præmiſſâ denuntianda ſunt Inquiſitoribus, vel, vbi tale tribunal non eſt, ijs quibus incumbit. Ita Simancas de *Catholic. Inſtit*. Rubricâ de *Denuntiat* n. 10, & ſequentib. & in Enchirid. tit. 23. Rubric. de *Denuntiat*. n.5. & ſequentib. Scaccia de *Iudicijs* c. 26. n. 3. Rojas Tract. de *Hæretic*. 2. p. ſect. 3. & in ſingularibus. Fidei ſingulari 3. n.11. & ſingul. 5. n. 21. Pegna *Directorio Inquiſit*. in 2, p. commento 2. ad c. *Qui alios* de *Hæret*. verſ. *quod ſi ſequatur*. & comment. 18 ad c. *qualiter, & quando*, de accuſationib. circa finem, Toletus in ſumma lib. 4 c. 5. n.1. vbi tantum excipit peccantem ex ignorantiâ, vel metu; non verò ex malitiâ. Azor tomo 1. lib 8. c. 19. n.9 Bañez 2.2. q.11. art. 4. Suarius diſp. 20. de *Fide* ſect. 4. n. 11. Farinac. de Hæreſi q. 197. n. 39. Bonacina diſp. 2. de *Cenſuris* q. 6. puncto 1. n. 20. In quo etiam conſentiunt Sotus de tegendo ſecreto, mẽbro 2. q. 4. Canus 12. de locis. c. 9. verſus finẽ. Caſtro lib. 2. de *Iuſtitia Hæret. punit*. c. 25. Arebalus lib. de correctione fraternâ q. 2. Gutierrez in *Quæſtionib. Canonicis* c. 11. n. 53. qui omnes conſentiunt, etiamſi emenda ſperetur, non eſſe fidendum tali Hæretico, nam, qui ſe opponit authoritati Eccleſiæ, neque illâ corrigitur, quomodo priuatâ authoritate credendum eſt fore, vt corrigatur? In quod etiam videtur conſentire Nauarrus c. 18 n. 56, & c. 24. n. 14. Vnde ob periculum boni communis rectè potuit Eccleſia præcipere, vt denuntiatio fiat immediatè, etiam non præmiſſâ tali correctione; quo præcepto ſuppoſito tenebitur quis quantumuis ſecretò nouerit denuntiare, tale autem præceptum ponitur ab Inquiſitoribus Fidei, vt teſtantur plerique Authores citati maximè Pegna, & Simancas, & ferè hoc ipſum conſtat ex Ordinario Edicto generali Inquiſitorum.

Etiamſi emenda ſperetur non eſt fidendum tali hæretico Ratio eſt.

Addit Author.

768. Imò ego putarem adhuc nullo poſito Edicto, aut præcepto eſſe obligationem Iuris naturalis ordinariè loquendo denuntiandi talẽ delinquentem Iudici competenti, quamuis non ſit obligatio ſub Cenſurâ niſi ſuppoſito præcepto poſitiuo illam ferente.

769. Qua propter Sanctus Leo Magnus Sermone 5. de *Ieiunio decimi menſis*, & ſerm. 4. de *Collectis* in finẽ expreſſè docet prædictos ſtatim eſſe denuntiandos.

Ex dictis patet ad fundamentum aduerſariorum n. 765. poſitum.

770. Ex dictis patet ad fundamentum aduerſariorum concedimus enim denuntiationem illam ordinari ad correctionem delinquentis; ſed; quia rarò, vel nunquam hæc correctio ſperari poteſt per fraternam illam monitionem; ideò Eccleſiæ Iudices in bonum fidei præcipiunt, etiam eâ non præmiſſâ, tale delictum manifeſtare; neque aduerſus hoc præceptum continet aliquid doctrina illa Chriſti de correctione fraternâ præmittendâ; nam illud præceptum loquitur, de peccatis, quæ non vergunt in damnum commune vt ſatis indicatur illis verbis

Ratio cur Eccleſia Iudices præcipiant tale delictũ manifeſtare vel præmiſſâ correctione fraternâ.

Si

Nec hoc repugnat Chriſti doctrinæ.

Si peccauerit in te &c. Præterea intelligenda eſt ea doctrina de rebus ordinariè ſecundum ſe ſpectatis; non verò, ſi ob commune bonum lata ſit aliqua lex, quæ caſus communiter contingentes reſpiciat, tunc enim bonum commune præferendum eſt particulari, & potius habenda ratio eſt vitandi periculum imminens Religioni Catholicæ, & Eccleſiæ, quàm vitandi damni alicuius delinquentis in particulari. Quamuis autem doctrina tradita omninò vera ſit loquendo de Hæreticis propriè ſumptis, & pertinacibus; ſicut diximus in Doctrinâ præcedentis dubitationis, & in hoc ſenſu videatur communiter recepta, quando ſcilicet Hæreticus eſt cum pertinaciâ aſſerens aliquid ſciens eſſe contra Eccleſiæ doctrinam; non tamen id ſemper locum habet, quando quis affirmat hæreſim, quouſque

Quouſque conſtet aliquem eſſe pertinacem, non conſtat eſſe propriè hæreticus.

enim conſtet illum eſſe pertinacem, non conſtat eſſe propriè Hæreticum. Vnde Petrus Nauarra lib. 2. de Reſt. cap. 4. p. 2. dub. 8. Rodriguez in ſummâ cap. 130. concluſ. 2. Perezius lib. 8. Ordin. tit. 9. lib. 1. Caſtro lib. 2 de iuſtâ *Hæreti punitione.* loco citato (idemque videntur ſentire Toletus Farinacius Bonacina citati dub præcedenti; eſt enim eadem ratio de hoc, & illo caſu) putant, ſi aliquis ruſticus dicat ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum mortale, & ex circumſtantijs credatur illud non dici animo pertinaci; eum non eſſe ſtatim denuntiandum; ſed prius corrigendum. Quod ſi paratus ſit Eccleſiæ doctrinam ſequi, cùm ſibi conſtiterit de eâ, non eſt denuntiandus; quod rectè proſequitur & probat Repert. Inquiſit verb. *Denuntiatio* quando enim dixit etiam in crimine Hæreſis, quando non eſt publicum (in quo caſu nos loquimur) debere præcedere monitionem; niſi inſtet periculum in dilatione peruertendi alios; ſatis ſignificat, quando non eſſet tale periculum vt contingit in Hæretico materiali parato Eccleſiæ parere, non eſſe faciendam denuntiationem. In quo procul dubio, & à fortiori conſentient Authores citati pro primâ ſententiâ, qui abſolutè dicunt, vt vidimus, eſſe præmittendam correctionem, quando ſperatur emenda, non diſtinguentes de Hæretico formali pertinaci, & de materiali tantùm non pertinaci; nam ſi de aliquo Hæretico ſperari poteſt emenda, de hoc omninò ſperanda erit, non de illo.

Quod hæreticum materialem paratum Eccleſiæ parere non eſt facienda denuntiatio.

Probatur 1. hæc doctrina

771. Imò probari poteſt hæc doctrina primò; quia licèt Hæreticus denuntiandus ſit ſtatim, iſte homo non eſt Hæreticus, quamdiu habet ignorantiam doctrinæ Eccleſiæ; & quamuis ignorantia ſit craſſa, & peccet mortaliter, adhuc non eſſe propriè, & formaliter Hæreticum ex multis probat Rodriguez ſuprà, & in proprio Tractatu agentes de Fide nos, ſi Deo placet, latè probabimus: ergo talis non erit denuntiandus.

Probatur 2.

772. Secundò probant; quia, quando creditur hic non aſſerere illam propoſitionem cum pertinaciâ, non poſſumus credere illum non eſſe corrigendum monitione priuati hominis maximè grauis, & qui apud illum doctrinæ & vitæ auctoritate & integritate valeat; quia non ſe opponit homo ille auctoritati Eccleſiæ; nam Auctores, cum quibus diximus Hæreticum non ex ſpectato euentu monitionis eſſe ſtatim denuntiandum, quia non eſt habenda certa ſpes correctionis, loquuntur omninò de Hæretico pertinaci, & ex eâ pertinacitate colligunt non eſſe ſpem emendæ. Quod non habet locũ in prædicto. Vnde Nauarrus; quamuis ſæpe varijs in locis dixerit rarò poſſe contingere, vt Hæreticus per monitionẽ corrigatur poſteà tamen *putamus* (inquit) *nunc frequenter id accidere in illis, qui per ignorantiam vel ſimplicem reuerentiam, aut imitationem parentum, vel amicorum labuntur, quales anno Iubilæi ſcimus multos veniſſe.* Legatur Simancas tit. 28. numero 12. vbi benè probat Ruſticos ſæpè aſſerendo aliqua, non eſſe ſuſpectos de Hæreſi, ne leuiter quidem & tamen periti in eiſdem habentur Suſpecti. Legatur etiam Corduba in *Summa*, q. 61. qui etiam facit pro hac doctrinâ. Confirmarique poteſt; quia *Confir.* ſecundùm communem Doctorum ſententiam, & rationem curandum eſt, vt in denuntiationibus procedatur cum minori, quo fieri poteſt, detrimentum. Sed hoc modo ex vnâ parte ſufficienter prouidetur bono communi, & ex aliâ conſulitur famæ huius hominis: ergo, &c.

Probatur 3. ex Apoſtolo ad Titum 3.

773. Tertiò probatur ex illo Pauli *ad Titum* 3. *Hæreticum omnem poſt vnam, & ſecundam correctionem debita*: Quem locum intelligunt ibi D. Thomas, q. 2. Auguſtinus relatus, cap. *Dixit Apoſtolus* 24. q. 3. & S. Chryſoſtomus exponens eadem verba Apoſtoli de Hæretico, qui ſine pertinacia ſententiam peruerſam profert aut defendit, & iubetur admoneri vt conſtet an ſit pertinax: *qui enim per errorem putans eſſe verum id profert admonendus eſt, vbi verò* (inquit Chryſoſtomus) *manifeſtus eſt atque conſpicuus omnibus aduerſarius veritatis, cur, obſecro, pugnas in caſſum? Cur aërem cædis?* quaſi dicat de hoc non eſt ſperanda correctio. In quibus verbis Chryſoſtomus vtramque doctrinam noſtram de pertinaci, & non pertinaci Hæretico diſertiſſimè confirmat.

Quid ſi dubium ſit an ex ignorantia, vel Pertinacia errorem quis dixerit. Reſp.

774 Sed adhuc Arcbalus ſuprà citatus contendit, quando dubitatur, an errorem quis dixerit ex ignorantiâ, vel pertinaciâ, tunc ſtatim debere denuntiari, poteſtque probari, quia in dubijs tutior pars eſt eligenda.

775. Nihilominus adhùc in iſto caſu probabile videtur alijs permittendam eſſe correctionem, vel aliquam diligentiam adhibendam, vt cognoſcatur an ſit pertinacia, quia, ſi dubito de pertinacia, non debeo deſperare de correctione: accedit quòd ſemper aliquis debet præſumi bonus, interim dum non certò conſtat oppoſitum iuxta, cap. 2. de *Regulis Iuris*, & L. *Meritò* ff. *pro ſocio*, & credere aliquod malum abſque ſufficienti probatione peccatum eſt: ac proinde etiam erit peccatum credere aliquem magis malum, quàm probent argumenta, quæ ad id ſuppetunt: nam iuxta vulgaria axiomata Philoſophorum *quæ ratio eſt de toto ad totum, eſt de parte ad partem: & ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis, ad magis* L. *Quæ de totâ* ff. *de rei vindicatione*, & c. *Paſtoralis* § *item cum totum, de officio Iudicis delegati.* At qui ex, quod quis proferat exterius errorem, non certò colligitur eius incorrigibilitas: ergo curanda eſt, & præmittenda monitio iuxta citatam doctrinam Apoſtoli, qui in illis verbis agebat cum Tito, qui erat Epiſcopus, ad quem ratione muneris pertinebat remedia

media contra Hæreticos adhibere, & tamen ab illo duas exigit monitiones. Ex quo infertur non eſſe cenſendum pertinacem, ex eo quod ſemel ab aliquo admonitus dicat ſe in eâdem permanere ſententiâ, nam in hoc maximi momenti eſt auctoritas admonentis. Vnde in prędicto caſu de Plebeio aſſerente fornicationem non eſſe peccatum coram alijs eiuſdem ſtatus, & conditionis, non ſtatim debet reputari pertinax, quamuis ab illis tunc admonitus non deſiſtat: quia prouenire id poteſt ex eo, quod eorum auctoritas parum, aut nihil apud ipſum valeat, & putat eos ignorare quid dicant. Ideò ad grauem aliquem virum referendus eſt, qui illum corripiat, & veritatem doceat. Quod ſi nolit errorem deponere, denuntiandus ſtatim eſt, nam (vt ait Simancas ſuprà cap. 47. numero 12.) etiamſi quis peccat per ignorantiam probabilem; ſi legitimè admonitus non deponat errorem, pertinax iudicatur; in foro enim exteriori ſatis Hæreticus reputabitur.

776 Hæc dixerim iuxta ſententiam prædictorum Auctorum, & aliorum Recentiorum: ego verò ſemper putarem prædictum eſſe denuntiandum ſtatim; nam, vt experimento conſtar, quando opus eſt, inquiſitores non ſolùm ſe gerunt, vt Iudices, ſed etiam, vt Patres, & attentiſſimè examinant rem totam, nec procedunt iudicialiter contra eum, quem deprehenderint ignoranter, & non ex pertinaciâ errorem protuliſſe.

DVBITATIO XLVI.

An quando conſtat delinquentem eſſe iam emendatum, teneatur quis ſub excommunicatione edictorum manifeſtare delictum Hæreſis?

In Peccatis quæ vergunt in damnum Religionis &c. peculiaris eſt difficultas.

777. DIximus dub 43. generaliter loquendo peccata emendata non habentia dependentiam in futurum non eſſe virtute Edictorum denuntianda; tamen (vt in fine eiuſdem dubitationis notauimus) in peccatis, quæ verguntin damnum Reipublicæ, & Religionis Catholicæ peculiaris eſt difficultas ibidem à nobis in hunc locum reiecta in quâ te Auctores non conſentiunt.

Affirmat Suarius in Caſu delictum eſſe manifeſtandum. Ratio.

778. Affirmat Suarius de Fide diſp. 20. ſect. illâ 4. n. 11. quia præceptũ non ſolũ reſpicit particularem illâ delinquentis correctionem, ſed etiam publicam ſecuritatem fidelium, & communem correctionem publicam, qui finis non videtur obtineri; niſi mediâ correctione & punitione Inquiſitorum habentium Ius ad hoc. Idem ſentit Ioannes de Rojas Inquiſitor Valentinus lib. de *Hæreticis*, 2, p. q. 3. qui probat, quia Hæretici naturâ ſuâ ſunt callidi & fingunt ſe correctos, & vt fideles decipiant; Item quia quantumuis ſint correcti, denuntiari debent, vt magiſtros ſuorum errorum detegant. Legatur idem Autbor lib. de *ſpecialibus in Fidei fauorem* verbo *Accuſare*.

Aliorum opinio.

779 Alij verò putant, ſi delictum (vt ſupponimus) occultum fuit, & delaturo conſtat delinquentem eſſe emendatum, & damnum reparatum, non ſolùm non teneri, verùm, neque poſſe denuntiare iudicialiter, quia in tali delicto non poteſt punitio à Iudicibus intendi ex c. *Inquiſitionis* §. 3. de *Accuſat*. & probant ex eo, quòd punitio intendatur in ſatisfactionem iniuriæ factæ Reipublicæ per crimen delinquentis; Quando autem occultum eſt crimen, ceſſat iniuriæ Reipublicæ, atque adeò ſatisfactionis Ius; ſolùm ergo tunc reſtat emendatio delinquentis, & damni illati reparatio. Quod totum ſi præſupponatur factum, aut ſi iam non eſt locus, vt fiat, quia fortè delinquens eſt vitâ functus, totarario denuntiationis ceſſat, ceſſante fine illius. Et ad fundamentum Suarij reſpondent negando finem denuntiationis in delictis ſecretis eſſe correctionem publicam; Cum enim damnum publicè non ſit factum, non eſt cur publicè corrigatur; ſecuritas autem cæterorum fideliũ ſatis obtinetur eo ipſo, quòd delinquens ſufficienter ſit emendatus. Ita Ferdinandus de Caſtro. p. 1. operis moralis Tract 4. diſp. 2. puncto 4 num. 7. vbi refert emanuelem Sa verbo *Denuntiatio*. in vtraque editione; ibi tamen non inuenio. Refert etiam Toletum, Sotum, & Nauarrum ſed loca non indicat; Sotus quidem generaliter de omnibus loquitur. 5. de *Iuſtitiâ*. q. 5. art 1 ad finem, & Menchaca controuerſ. 16. numero 4. & Nauarrus. cap. 25. numero 46. etiam uniuerſaliter loquitur, quod attinet ad delicta occulta. Item Auila Petrus Nauarra, Corduba, & Henriquez, quos omnes retulimus dub. 43. limitant verò aliqui Recentiores hanc doctrinam limitatione, quæ ſatis per ſe conſtat ex dictis in ſimili dub. præcedenti ſcilicet dummodò certò ſciatur illum eſſe emendatum; nam, ſi dubitetur, denuntiari debet; quod docet Sotus de *tegendo ſecreto*. membro. 3. concluſ. 2. & 3. Item limitant dummodò non ſit de Hæreſi diffamatus; nam, ſi ſit diffamatus, probabilius putant fore denuntiandum, quia edicta non ſolùm intendunt correctionem; ſed etiam punitionem propter bonum publicum: Sed hæc limitatio extra rem eſt; agimus enim de Hæreſi occultâ.

Ratio. *Ad fundamentum Suarius. Reſpondent.* *limitant verò aliqui hanc doctrinam.*

Author abſolutè probat ſententiam Suarij. Ratio eſt 1.

780. Ego ſanè abſolutè probo ſententiam Suarij, & Ioannis de Rojas primò; quia vix vnquàm eſſe poteſt caſus, in quo moraliter certò, & euidenter conſtet de emendatione delinquentis, & quod nullum immineat periculum. Quis enim nouit corda hominum; niſi ſolus Deus? aut quis ſcire poteſt an ille iterum poſteà in aliâ occaſione rediturus ſit ad vomitum & quæ ſemel placuerunt, iterum quantumuis eiecta voraturus ſit? Aut quis prudens meritò non timeat, quòd qui ſemel tâm impunè peccauit non denuntiatus, iterum eâdem ſpe euadendi faciet, ſolùm adhibitâ maiori curâ & diligentiâ ne deprehendatur? Secundo; quia in re tanti momenti nulla videtur diligentia ſuperflua, & rationi conſonum eſt impedire, ne tale malum iterum repullulet; quin potiùs ita præcludenda eſt via adhibitis medijs, & cautionibus, vt tanto periculo non pateat ampliùs aditus; quæ omnia nemo meliùs, & efficaciùs præſtabit, quàm tribunal ipſum Inquiſitionis; ideò ad illud deferendum eſt delictum, & cum ſatis conſtet.

Secundo quia &c.

conſtet de illius Tribunalis Iuſtitiâ & ſecretò,ſi ea delatio ex ſe non ſufficiat ad vlterius progrediendum, ſperandum omnino, atque credendum eſt fore, vt quæ ſupprimere oportet ſupprimantur,ne vltra, quàm par eſt delatus vexetur.

DVBITATIO XLVII.

An ſit obligatio virtute Edictorum denuntiandi ea, de quibus denuntiaturus dubitat, vel non eſt certus an denuntiandus commiſerit?

Aſſertio generaliter loquendo nemo tenetur denuntiare ea de quibus non eſt certus.

781. ASſerendum eſt generaliter loquendo neminem teneri denuntiare ea de quibus dubitat, vel non eſt certus,an alius commiſerit? Ita Corduba in *Quæſtionario* q.33.referens Caietanum, Sotum, Nauarrum & alios. Vnde iuxta hanc doctrinam non tenemur denuntiare, quæ audiuimus à leuibus perſonis, & non,fide dignis; vel delicta, de quibus tantùm habemus ſuſpicionem, ſeu ſignum,in tali enim caſu non dicimur illa ſcire. Ratio verò eſt,quia in dubijs melior eſt conditio poſſidentis. Vnde iniuriam irrogaret ei,qui ſuam famam poſſidet. Accedit quòd obligatio Edictorum non eſt extendenda vltra id, quod in ipſis exprimitur; Edicta verò ſolum agunt de ſcientibus; hi autē ſunt in re morali qui veritatem viſu,vel alio corporis ſenſu receptē mente retinent; & aliter rem deferre eſſet exponere nos periculo leuitatis, & mendicacij in re maximè graui. Ita Henriquez lib.13. c.18. n. 3. litera X. & litera D. Nauarrus concluſ. de *Heretico* & c *Inter verba* 11.q.3. Reginaldus lib.24. n.63. Clauis Regia lib.12.c. 14. n. 33. Rodriguez in *ſumma* c.79. n.7. referens Cordubam Lazarius in *Monit.* ſect.2.q.12. n.2. vbi plures alios refert. Item Sanchez de *Matrimonio.* lib.3.diſp. 13. & alij multi, imò neq; tenemur denuntiare ea, quæ audiuimus à fide digno; ſed non meminimus à quo audierimus; ſicut neque quæ audiuimus à perſonis ignotis, vel nihil certum ſcientibus. Ita Sanchez ſuprà n.7. Rodriguez tomo 1. *ſumma* c.217.n.9. Auila 2.p. c.5. diſp.5. dub.2. Nauarrus c. *Inter verba* n. 291. & alij apud Clauem Regiam lib.12. c.14.n.33.

Ratio eſt.

Notitia requiſita. delicti vt denuntietur.

782. Hi ergo omnes docent, quod attinet ad notitiam delicti denuntiandi ea omnia eſſe denuntianda, quæ ſciuimus per confeſſionem ipſius delinquentis extra Sacramentum Pœnitentiæ,vel quæ audiuimus à viro fide digno,vel aliâ ratione certò ſciuimus.

Aduertit Bonacina.

783. Aduertit autem Bonacina de *Cenſuris* diſp.2. q.6.puncto 1.n.13.quod quamuis teſtes ex auditu generaliter non probent; niſi à pluribus audierint eandem omnino rem, nihilominus eorum dictum præbet cauſam, & adminiculum in iudicio interrogandi eos, à quibus ipſi audierunt.

Collige.

784. Ex quâ doctrinâ veriſſimâ colligo in rebus Fidei (idemque iudicium eſt de crimine læſæ Maieſtatis) ſi quis ab aliquibus audiuit talia delicta,quæ alioquin ad Edicta pertinerent, ſi certò ſcirent, adhuc eſſe denuntianda Inquiſitoribus, quamuis illi, à quibus audierit,non ſint omninò fide digni;ſed vel in ſe leuioris notæ homines, vel hoſtes iurati illius,quem infamant; nam virtute deferentis ſolùm poſſunt in eo caſu Inquiſitores interrogare prædictos, à quibus denuntiator audiuit; an dixerint ea? & vnde nouerint? & cur non ipſi per ſe retulerint? qui ſi examinati non dederint ſufficiens fundamentum eorum,quæ dicunt,compeſcendi ſunt, & grauiter tractandi vt res poſtulat. Si verò aliqua indicia, vel argumenta prætulerint alicuius momenti,pergendum erit ulterius, & hac ratione obuiatur malo poſſibili; ſi vera ſunt quæ dicuntur; ſi verò ſine fundamento,conſulitur eorum famæ, & indemnitati eius,qui defertur.

Dubium.

785. Dubitabit tamen aliquis;an, qui audiuit delictum à viro quidem fide digno, ſed qui iam denuntiauit teneatur adhuc denuntiare?

Reſp.

786. Reſpondeo non teneri; eſſet enim inutilis denuntiatio ad vtile verò nemo obligatur. Ita Auila p. 2. c. 5. diſp. 5. dub.2. concluſ.6. Sayrus lib.1. de *Cenſuris* c.9. n.34 Rodriguez 1.p. c.79. n.7. Graff.1. p. *deciſionum* lib.4.c.8.n. 3. Lazarius in *Monit.* ſect.2.q.12. n.9. Nauarrus c. *Inter verba* n.292. & alij Recentiores.

Colligit Auila.

787. Colligit etiam Auila citato dub.3. referens Syluestrum,& alios non eſſe obligationem denuntiandi, quando certò ſcitur, vel probabiliter creditur nullum remedium eſſe adhibendum à Prælato factâ denuntiatione; quia (vt nuper dicebam) nemo obligatur ad inutile;tenebitur tamen denuntiare, ſi dubium ſit,an remedium ſit adhibendum; nam in dubio parendum eſt ſuperiori. Ita etiam Henriq.c.18.n. 1. citans alios.

Objicies in dubijs obediendum eſt ſuperiori præcipienti ergo.

788. Ex hac autem reſolutione objiciet aliquis contra id, quod, ſuprà dicebamus de eo, qui non certò nouit delictum; nimirum non teneri denuntiare, nam in dubijs obediendum eſt ſuperiori aliquid præcipienti: ergo obediēdum eſt Edictu ſuperiorum, etiamſi delictum ſit dubium,reuelando illud.

789. Reſpondeo hoc argumentum peccare in dialecticâ: hîc enim non agimus de re dubiâ ſecundum ſe; an liceat, vel non liceat,quæ tamen certò præcipiatur à ſuperiore; tunc enim ſatis probabile eſt, & fortè verum,quando eſt dubium an aliqua res ſecundum ſe liceat, & adhibitâ diligentiâ tale dubium pelli non poteſt, ſi accedat præceptum ſuperioris, eſſe parendum; hîc ergo tantum quærimus; an præceptum ſuperioris intelligatur eſſe de reuelandis delictis incertis & dubijs. Præterea, quamuis id totum, quod aſſumitur in obiectione quocumque ſenſu admitteremus, id ſolum intelligendum eſſet, quando id, quod præcipitur, non cedit in damnum proprium,vel Alterius; quando enim ex vna parte res eſt dubia, & ex aliâ parte damnum infamationis ex delatione, quod ſequitur,eſt certum; non eſt obligatio inferendi damnum certum pro causâ incertâ imò, neque exponendi ſe, vel alium periculo pro causâ incertâ & dubiâ; quæ videtur eſſe doctrina Soti *de tegendo ſecreto* membro 2. q. 7. paulò poſt tertiam concluſ. & Nauarri c. *Inter verba* coroll. 64. adiunctis ijs,quæ dixerat Coroll. 63.n.709.

quâ ratione multi docuerunt, quòd ſi teſtis vel reus dubitet an iuridicè interrogetur, non tenetur veritatem manifeſtare; quia ſe certo periculo exponeret, quando non conſtaret illi de causâ ſe exponendi.

DVBITATIO XLVIII.

An ſit obligatio denuntiandi ſub excommunicatione edicti, quando denuntiaturus ex denuntiatione patitur detrimentum?

Aſſertio regulariter nõ tenetur quis ad denuntiandum quando inde magnum pateretur detrimentũ.

790. ASſerendum eſt regulariter loquendo non teneri ad denuntiandum, quando denuntiatori magnum inde ſequeretur detrimentum in famâ, vel rebus proprijs. eſt multorum, & grauiſſimorum ſententia. Ita Rodriguez in ſummâ q. 79. concluſ. 12. Cordub. lib. 1. *Quæſtionum* q. 43. caſu 5. & in ſummâ q. 64. caſu 5. Nauarrus c. 25. n. 50. Auila 2. q. c. 5. diſp. 5. dub 2. Henriquez lib. 13. c. 18. Petrus Nauarra lib. 2. de Reſtit. p. 2. n. 228. Graff. 1. p. *deciſionum* lib. 4. c. 8. n. 3. Lazarius in Tract. *Canonicarum quæſt.* ſect. 2. q. 14. n. 1. Suarius de *Cenſuris* diſp. 20. ſect. 3. Regul. 3. n. 9. verſ. ſecundum exemplum. Filliucius Tract. 14. c. 2. quæſt. 5. & 6. Ratio eſt; quia regulariter loquendo præcepta poſitiua non obligant cum tanto rigore; & quidem non videtur credendum quod Iudex velit nos obligare ſuis præceptis ſtrictiùs, quàm Eccleſia ſuis; Sed præcepta Eccleſiæ non obligant cum tanto detrimento; ergo nec præcepta Iudicis. Et ſanè de teſtibus, quòd non teneantur teſtificari cum ſui detrimento, docent Sotus *de Tegendo ſecreto* mẽbro 2. q. 7. dub. 5. poſt tertiam concluſ. & Nauarrus c. 17. n. 57. & c. 24. n. 52. & c. 25. n. 50. propter rationem dictam.

Ratio eſt.

Ex aſſertione infertur 1.

791. Ex hac aſſertione infertur primò, quod ſi quis prudenter timeat graue periculum in vitâ, vel in bonis &c. quia nimirũ deferendus illum occidet, aut alio modo grauiter vexabit, non tenetur illum denuntiare; quia non cenſentur Leges Humanæ cum tanto periculo obligare regulariter loquendo. Ita Authores citati, & alij plerique.

Infertur 2.

792. Infertur 2. ſocium delicti non teneri virtute Edictorum præciſſè manifeſtare delictum proprium, niſi alioquin iuridicè interrogetur, quando autem interrogetur iuridicè, latè diſputauimus in noſtro opere de *Iuſtitiâ* lib. 2. Tract. 2. diſp. 6. dub. 1. & 2. ſic Nauarrus c. *Inter verba* concluſ. 6. Auila dub. 3. concluſ. 9. & alij apud Lazarium ſuprà q. 16. n. 53. & ſect. 3. q. 12.

Infertur 3. neminem teneri ſeipſũ manifeſtare virtute Edictorum.

793. Infertur 3. à fortiori neminem teneri ſe ipſum manifeſtare virtute Edictorum, & etiam interrogatus non teneri ſe reuelare, quando nulla præceſſit infamia; eſſet enim grauiſſimum onus; in quo omninò conſentire debent Authores citati. Ita Simancas tit. 42. n. 13. referens Caietanum 2. 2. q. 70. art. 1. Sotus de *Tegendo ſecreto* menbro 2. q. 7. Ac proinde ille, qui in confeſſione mulierem ſolicitauit, non eſt cogendus, vt ſe prodat; neque ipſa mulier, ſi ipſa incitauit alium, aut cõmiſit ſimilem culpam cum illo, & eandem, vel ſimilem cauſam dedit. Ita Henriq. lib. 3. de *Pænit.* c. 17.

794. Quamuis autem fur ratione Edicti non teneatur ſe, nec ſocium criminis reuelare, tenebitur nihilhominus rem furto ablatam reſtituere ſub eâdem excommunicatione, quoties (vt ſæpè fit) excommunicatio lata eſt ſimul contra retinentes, aut non reſtituentes, aut non denuntiantes.

Cur dictum Regulariter loquẽdo.

795. Dixi *regulariter loquendo* non teneri denuntiare, quando denuntiatori magnum ſequeretur damnum; nam quod attinet ad crimina grauiſſima vergentia in damnum communitatis, & regionis Catholicæ (vt dicemus dub. ſequenti) ſunt aliqui caſus, qui etiam cum graui detrimento obligare putantur ad denuntiandum; cùm tamen ordinariè non obligent.

Infertur 4. vxorem non teneri maritum denuntiare.

796. Vnde, quod attinet ad noſtram quæſtionem pro caſibus ordinarijs infertur 4. vxorem non teneri maritum denuntiare, quia cenſetur vnum, & idem cum ſuo Marito. Ita Pegna in Direct. Inquiſit. p. 2. Comment 78. Lazarius de Blaſphemia q. 12. n. 97. & de *Monit.* ſect. 3. q. 11. Suarius de *Cenſuris* diſp. 20. ſect. 3. n. 10. Filliucius Tract. illo 14. c. 2. quæſt. 7. & alij citati; idque à fortiori admittunt, quotquot putant etiam in crimine Hæreſis, & læſæ Maieſtatis non eſſe talem obligationem. quos referemus dub. ſequenti.

Infertur 5. filium non teneri ex vi monitorij ad denuntiandum Patrẽ, neq; è contra.

767. Infertur 5. filium non teneri ex vi Monitorij ad denuntiandum Patrem, neque è contra Patrem ſuum filium, aut virum ſuam vxorẽ, quia regulariter ſequitur detrimentum ex tali denuntiatione.

Hoc extendit Angelus ad conſanguineos.

798. Hoc etiam extendit Angelus verb. *Denuntiatio* n. 13. ad omnes conſanguineos, qui de Iure ſunt priuilegiati, ne poſſint cogi ad teſtificandum. Imò Auila diſp. 5. dub. 2. & alij apud Lazarium citato n. 12. & in Tract. de *Monit* ſect. 3. q. 11. hanc doctrinam extendunt ad generos, ſoceros, fratres, & alios intra quartũ gradum tam affines quàm conſanguineos; imò adhuc praxis Neapolitana c. 6. n. 6. cum Angelo, & Syluestro verb. *familia* extendit ad familiam; quia commune bonum Reipublicæ, & familiæ exigit, vt euitentur diſſentiones, & diſcordiæ inter familiares. Ex denuntiatione autem prædictarum perſonarum orientur diſſentiones, & diſcordiæ inter familiares; ſicque tolleretur quies, & pax Domus.

Doctrinam præcedentes extenſionis probabilem iudicant Author., eam tamen limitat.

799. Hæc omnia licèt probabilia ſint; quod tamen attinet ad alios conſanguineos infra primum gradum, ſicut, & ad affines infra eundem gradum, & quod attinet ad familiares, ſolùm videntur habere locum, quando denuntiantes aliquid conſiderabile paterẽtur ex tali denuntiatione, ſiue in bonis ſiue in famâ, & honore, & in coniugijs ineundis, alijſve ſimilibus rebus; inter quos numerari poteſt pax; ſi enim propter talẽ denuntiationẽ, ſequerentur graues diſſenſiones, & diſcordiæ inter familiares contra illum denuntiantem, non tenetur in ordinarijs criminibus reuelare; alioquin tenebuntur. Neque id quod dixit Angelus nempe quòd non poſſint cogi ad teſtificandum, aliquid probat; eſt enim longè alia ratio de teſtificatione, quæ de ſe præ-

Alia eſt ratio de teſtificatione

ſuppo-

atq; de denuntiatione.

ſupponit, & includit publicationem teſtium ſuo tempore, aut aliquam aliam publicitatem; atque de denuntiatione, quæ poteſt ſecretò fieri, vnde ſæpè tenebuntur ad denuntiandum, vt notant Corduba ſæpè citatâ q. 54. caſu 7. & in Ciuilibus, aut alijs, quando non proceditur ad punitionem, tenentur denuntiare, ſi alij non ſint, qui denuntient, aut, ſi ſint, nolint denuntiare; quod etiam concedit Angelus. Accedit, quòd etiam tales poſſunt compelli, vt ait Nauarrus c.25. n.4. & tenentur teſtificari; quando non ſunt alij teſtes.

Regula generalis in his obſeruanda.

800. Itaque regula generalis eſt in his, quoties illis non ſequitur graue damnum, teneri; ſecùs verò, quando damnum probabiliter timent; atque, vt ait Angelus verb. *Familia* n 6. nemo tenetur alteri benefacere in temporalibus cum ſuo detrimento. Conſentit etiam Rodrig. c. 79. concluſ. 4. & Gutierres in Quæſtionibus Cononicis c. 11. n. 54. Legatur Henriquez lib: 13. c. 18. n. 3. quamuis enim ibi etiam excuſet eos, qui habent priuilegia, ne teſtificare cogantur, niſi in caſu Hæreſis; addit tamen non excuſari; quando per alios probari non poſſit.

801. Sed iam veniamus ad caſus grauiores, de quibus agemus dub. ſequenti.

DVBITATIO XLIX.

An ſi filius ſciat patrem eſſe Hæreticum, vxor virum, & è contra; cæteriq; conſanguinei, & affines, teneantur reuelare virtute Edictorum? & an ratione damni, quod timet ſibi, excuſetur?

Filium non teneri denuntiare patrem quē nouit hæreticum regulariter loquendo docent graues Authores.

802. QVod filius, etiamſi agnoſcat Patrem eſſe Hæreticum pertinacem, & id poſſit probare, non teneatur illum denuntiare regulariter loquendo, docent aliqui Authores & quidem graues. Ita Simancas *de Inſtit. Cathol:* tit. 26. n. 3. refertque pro ea ſententia Abulenſem ad c. 13. Deuteronomij. q. 3. & ad c. 7. Ioſuè q. 69. & ad c. 6. Matthæi q. 65. ad 4. & q: 65. & c. 79. Idem docet Didacus Perez lib. 8. Ordin. tit 9. & Silua nuptialis lib. 31. n. 46. qui omnes in his criminibus philoſophantur, ſicut philoſophati ſumus dub. præcedenti de minoribus criminibus, ſcilicet, præcepta non obligare cum tanto rigore.

Pro explicatione ſententiæ Simancæ notandum illam in duobus præcipuè conſiſtere. primum

803. Sed, vt explicemus ſententiam Simancæ, aduertendum eſt in duobus præcipuè conſiſtere: primum (in quo etiam aduerſarij conſentiunt) quod filius interrogatus iuſtè ab Inquiſitoribus, vel Iudicibus, tenetur iuridicè reſpondere, & veritatem manifeſtare contra Patrem cum etiam teneatur contra ſe; imò & teſtes, qui alioquin erant inhabiles, aut priuilegiati, ne cogerentur teſtificari: in hoc crimine tenentur teſtimonium ferre, vt patet ex c. *In Fidei fauorem* de *Hæret.* in 6. Syluester verb. *teſtis* q. 1. dicto 8. Sotus in *relectione* de tegendo ſecreto membro 2. quæſt. 7. ad primum principale; & colligitur ex Panormit. c. *literas. de Præſumptionib.* num. 13. & docent à fortiori Authores infra citandi.

ſecundum.

Secundum, quod docet Simancas, eſt non teneri filium ex vi prædictorum Edictorum Patrem Hæreticum occultum denuntiare regulariter loquendo Probat; quia nemo tenetur ſeipſum prodere, & nocere in rebus præſertim tanti momenti, ſed, qui Patrē prodit, ſe ipſū prodit, & nocet in famâ, & honore, quia filij & deſcendentes manent infames & inhabiles ad multa quæ maximè æſtimantur ad Ordines, dignitates, beneficia multa, Collegia, &c. vbi ſtatuta vigent, vt in Hiſpaniâ, in quâ cauetur, ne aliquis ita notatus admittatur ad prædicta vnde neque ad connubia volunt illos admittere; Nocet etiam ſibi in bonis; nam Pater Hæreticus amittit bona, quæ confiſcantur cum primùm probatur delictum, quibus bonis conſequēter priuatur filius; & quamuis Palatios Rubios in Receptione, c. *inter veſtras*, §. 17. & Repertorium Inquiſitorum contendant filium in eo caſu non priuari bonis. quando ipſe Patrem prodit; tamen hoc non eſt ita certum, & ſatis graue nocumentum eſt famæ; & quamuis de Iure talis filius non habeatur infamis; neque incapax prædictarum dignitatum; & honorum, idque maximè, ſi quando delictum Pater primò commiſit, iam ille erat (vt aiunt) extrà lumbos Parentis; tamen de facto reliqui homines, & ciues in Republica illum multò minoris æſtimabunt, & alioquin pares in generis nobilitate; imò etiam inferiores illum contemnent; nec volent cum ipſo, aut eius poſteris affinitatem contrahere. Quæ omnia ſunt magni momenti. Præterea obligatio filij ad Patrem eſt maxima: vnde, licèt Pater teneretur denuntiare filium, & frater fratrem, non ſequitur, quòd filius teneatur denuntiare patrem, licèt in tali caſu poſſit:

Hanc Simanchæ ſententiam ſequuntur aliqui recentiores adiectâ limitatione.

804 Hanc ſententiam Simancæ ſequuntur aliqui Recentiores, quamuis temperent excipiendo caſum, in quo ſit periculum Reipublicæ, quòd inficiatur Hæreſi ipſius Parentis. Cum quâ limitatione probabilior eſt ſententia, quam ſine illâ, imò hinc colligimus ſæpe eſſe denuntiandum vix enim eſſe poteſt caſus, in quo non ſit tale periculum.

Aſſertio & filius Patrē & è contra vir vxorem & è contra &c. ſi hæreticos pertinaces eſſe eos Conſtiterit ſtatim denuntiare debet.

805. Aſſerendum ergo eſt, & filium, Patrem, & è contra virum, vxorem, & è contra, cæterosque conſanguineos, & affines, quos Hæreticos pertinaces eſſe conſtiterit, ſtatim fore denuntiandos. Et magis communis Doctorum ſententia. Ita Caſtro *De Iuſta Hæreticor. punit.* lib. 2. c. finali. Maſcard. de *Probat.* lib. 2. concluſ. 857. numero 18. & ſequentibus Paramus *de Orig. ſanctæ Inquiſ.* lib: 3. q 8 numero 83. Lelius Zechius in *ſūm. i.* 1. p. tit. de *Fide* Rubric. de Hæreſi. c. 11. numero 12. vers. *ſecundo ampliatur.* Farinac. de *Hæreſi.* q. 197. numero 40. & 42. in fine & q: 54. numero 174. Pegna lib. 2. *Director.* comment. 15. ad c. *Litteras*, Suarius de Fide. diſp. 20. lect. 4. numero 21. Tolet. lib. 5. c. 1. numero 10. Bonacina de *Cenſuris* diſp. 2. q. 6. puncto 1. numero 5. Barboſa de Poteſtate Epiſcopi 3. p. alleg. 96. numero 56. & alij multi apud citatos, quibus adde eos, quos retulimus dub. 42. §. *eâdem ratione*, qui cùm dicant etiam de blaſphemiâ denuntiandum eſſe Patrem, potiori ratione fatebuntur de Hæreſi.

Ratio aſſertionis eſt, quia damnū Commune ſpeciale eſt præferendum.

Ratio aſſertionis eſt: quia damnum commune ſpeciali

ciali eſt præferendum, & ſæpè non ſolùm bonis patris; ſed etiam proprijs, vt optimè Cicero 3. offic. vbi probat, & aſſerit debere Patrem manifeſtari, & accuſari à filio. Accedit, quod non eſt contra reuerentiam debitam Patri eius utilitatem ſpiritualem querere, & peccata impedire. Imò potius Deo obediendum eſt, quã Parentibus c. *relatum*, de *ſent. excom.* & c. *Quiſque metu* 11. q. 3. Vnde, ſi licèt Patriam impugnantem impunè interficere, multò magis licebit eundem aduerſantem Fidei Catholicæ denuntiare.

806. Videò ſanè, ſi fieri poſſet, vt aliâ viâ adhiberetur remedium malo communi quod ex tali Hæretico timetur, poſſe excuſari à denuntiando prædictum filium; ſed non video talem caſum in Hæretico pertinaci poſſe ita contingere, vt certò conſtet de adhibito ſufficienti remedio, aut, vt certò ſperetur adhibendum. Vnde, licèt oppoſita ſententia cum eâ limitatione, quam diximus, ſcilicèt ſub conditione, quòd inde non immineat periculum boni communis &, quod aliâ viâ poſſit remedium adhiberi, vera ſit, & non oppoſita huic noſtræ ſententiæ; quia ſub eâ conditione, ſi ſubſiſteret, non repugnamus; tamen nunquàm credo poſſe ſubſiſtere, quin prudenter ſemper poſſimus timere malum Reip. & fidei Catholicę, & quod remedium à priuatis perſonis adhibendum non prodeſt. Vnde in re tanti momenti non oportet fidere iuxta doctrinam traditam dub. 45. vbi cum multis diximus non eſſe fidendum talibus remedijs; ſed ſtatim denuntiandum eum, quem ſcimus eſſe Hæreticum ſine vllâ præmiſsâ correctione fraternâ & dub. 46. etiam ſtatuimus fore denuntiandum quantumuis videatur emendatus.

Nec damna in fauorem contraria ſententia producta obſtant huic denuntiationi

807 Neque damna illa, quæ diximus pro contrariâ ſententiâ, obſtant huic denuntiationi; nam (vt rectè notat Pegna ſuprà) filius deferens Patrem Hæreticum, liberatur in premium delationis à pœnis in Hæreticorum filios argumento, L. *Quiſquis* §. vlt. C. *Ad legem Iul. Maieſt*, ne ſcilicèt huiuſmodi ſcelus ex defectu delationis maneat impunitum, idq́ue poſtea Fredericus Imperator confirmauit in L. *Commiſſi nobis cœlitus*, quam legẽ Innocent. IV. poſtea probauit in Bullâ editâ anno 1252. quæ incipit *Cùm aduerſus* prout refert Pegna in vltima. p. *directorij* & conſentit Caſtro ſup lib. 2. cap. 26. Suarius diſp. 20. ſect. 4. numero 22. Accedit, quod (vt Rojas ſingul. 52. numero 6. Farinac. q. illâ 197. num. 45. notârunt) Pater ſic à filio delatus mitiùs eſt puniendus; ne ſcilicet ipſe filius in Patre puniatur. Quod dictum eſt de filio ergá Patrem, à fortiori locum habet in cæteris conſanguineis

aliqui putãt uxorem non teneri denuntiare maritum. Ratio.

808. Quod ad vxorem attinet, aliqui putant non teneri; quia reputantur ipſa, & maritus vna caro, & vna perſona. Vnde ſicut nemo tenetur ſe ipſum prodere, ipſa, neque Maritus vxorem, neque vxor maritum. Sic Pegna in Director. 2. p. q 53. Comment. 78. vers. *At non videtur*. Farinac. de *Hereſi*, q. 198. numero 49. in fine & 53. Bonacina de *Cenſuris*, diſp. 2. q. 6. n. 4. Lazar de *Blaſphemia* q. 12. n. 67. & *de Monitor*, ſect. 3. q. 11. refert Suarium Bonacina diſp. 20. de *Cenſur*. ſect. illa 3, citatâ n. 10. ibi tamen Suarius potius docet, vt videre eſt fine illius numeri in cauſâ fidei, aut læſæ Maieſtatis, & ſimilibus caſibus non eſſe eandem rationem; atq́ue de alijs minoribus delictis. Refert etiam Filiucium, quæſito 7. & alios, qui tamen generaliter loquuntur. Eandem ſententiam expreſſius tenet Cantera in *Queſt. crimen* Rubric. de *Hereſi* c. 1. n. 22. verſ. *Ex quâ quidem Gloſſa* Barboſa 3. p. allegat. 96. n. 59.

Author eãdem rationẽ iudicat in vxore atq; in filio reſpectu Patris

809. Mihi tamen eadem ratio apparet; atq; in filio reſpectu Patris, & ita videtur ſentire Suarius loco citato. Idem docet Ferdinandus de Caſtro p. 1. c. 4. diſp. 2. puncto 4. n. 16. in fine, vbi ſolum excipit in vxore caſum, quo ex tali reuelatione timeret ſibi mortem à Marito parari, aut aliud graue damnum euenturum: ſecùs, ſi hæc præcaueri poſſint. Sanè mihi cauſa fidei, & Religionis tam grauis ſemper apparet, vt neq́ue ea tanta coniunctio excuſet ab obligatione præcauendi periculum, quod ſemper timeri poteſt, ſi diſſimuletur cum Hæretico.

810. Quod attinet ad alia damna emergentia ipſi denuntiaturo ex denuntiatione, non deſunt aliqui Auctores graues, qui putant, ſicut in alijs criminibus, ita in crimine Hæreſis, & læſæ Maieſtatis humanæ excuſari ab obligatione denuntiandi; quia præcepta Eccleſiæ non obligant cum tanto rigore; & confirmant; quia qui cum alijs crimen hæreſis commiſit, etiamſi deſiſtat à tali crimine, non tenetur ſocios criminis denuntiare; eſſet enim obligare ad denuntiandum ſe ipſum: ergo quoties damnum aliquod timet non, tenebitur.

Conſiderandum damnũ denuntiaturo euenturũ denuntiet ſi de nuntiet nõ Reip. & fidei Catholicæ.

811. Nihilominus expendere oportet damnum quod particulari denuntiaturo inde prudenter timetur euenturum; & quod, niſi denuntietur, redundare poteſt in Remp. & Fidem Catholicam. Quòd ſi hoc grauius ſit, denuntiandum eſt, & præferendum bonum commune bono particulari, vt rectè notauit Rojas ſingulari 3. n. 3. Quando autem commune damnum impediri poteſt, vel non eſt ita graue, vt longè maius ſit priuatum damnum denuntiaturi, non tenebitur denuntiare. Ita Pegna 2. p. *Directorij* q. 53. Comment. 78. verſ. *At non videtur*. Scaccia de *Iudicijs* c. 56. n. 4. Farinac de *Hereſi* q. 197. §. 2. n. 53. Auguſtinus Barboſa 3. p. Allegatione 96. n 70. vbi cum Antonio Genuenſi, & Poſſeuino, quos refert ait neminem teneri denuntiare & teſtificari, quando probabiliter timet ſibi aliquod graue damnum ſpirituale, vel temporale, ſiue inimicitiã capitalem ex reuelatione, neq́ue enim credendum eſt præcepta cum tanto rigore obligare. Sed adhuc perſiſto in eo, quod dixi, expẽdendum, ſcilicèt, eſſe damnum, quod quis patitur, vel timet, & comparandum cum damno, quod ex non reuelando ſequatur Reipublicæ, cuius bonum commune ſemper præferendum eſt.

Bonum tamen commune priuato ſemper præferendum eſt cæteris paribus.

DVBITATIO L.

An quis ob priuilegium excuſetur à denuntiatiatione faciendâ?

Aſſertio 1.

812. ASſerendum eſt primò, qui non eſt ſubditus ſuperiori conditori Edicti, aut Monitorij, non ligatur excommunicatione ibi poſita. Ratio eſt efficax, & clara ex doctrinâ generali; neque enim poteſt excommunicatio ferri; niſi in ſubditos contumaces, & inobedientes præcepto; ſed hic non eſt ſubditus, ſiue ob priuilegium, ſiue ob aliam aliquam cauſam; ergo &c.

813. Virum autem nondum elapſo termino poſito in Edicto, ſi quis ſe transferat ad alium locum, ſeu diœceſim intentione ibi manendi maiore anni parte, vel perpetuo habitandi, incurrat excommunicationem latam contra non reuelantes, pendet ex doctrinâ traditâ de Cenſuris in communi diſp. 1. dub. 11. & 12. & 13. & legi poteſt Suarius de *Cenſur.* diſp. 5. ſect. 5. Sayrus lib. 1. c. 7. n. 19. vbi plures alios refert legatur etiam Lazarius de *Monitorijs* ſect. 4. q. 17. n. 2. qui aſſerunt incurrere; & quamuis Praxis Neapolitana c. 1. n. 18. & c. 2 n. 7. neget incurrere, poſtea tamen in annotationibus ſentit ligari, quia talis manet ſubditus ratione delicti, & per edicti citationem cœpit comprehendi, ac proinde perpetuatur iuriſdictio c. *Propoſuiſti de foro competenti*.

Aſſertio 2. a denuntiatione de hæreſi facienda nemo excuſatur maximè quando alia via impediri non poteſt.

814. Sed ſi veniamus ad denuntiationem faciendam de Hæreſi aſſerendum generaliter eſt neminem excuſari (quidquid ſit de Excommunicatione à Iudicibus inferioribus) a faciendâ denuntiatione maximè, quando aliâ viâ commodè impediri non poteſt; hæc enim denuntiatio facienda eſt tribunali Inquiſitorum, ſi perſona denuntiata illi ſubditur: ſin minus, coram ſuperiore Eccleſiaſtico eiſdem perſonæ, vt coram Epiſcopo, vel eius vicario; ad huiuſmodi enim Iudicem de Iure communi ſpectat, vel certè coram Romano Pontifice; talis autem obligatio de Iure naturali eſt in eo caſu ſed quod attinet ad Edictum Inquiſitorum, difficultas eſt particularis in aliquibus perſonis; an quis eximatur à faciendâ denuntiatione earum perſonarum illis Iudicibus, à quibus tales perſonæ eximuntur. Sed, vt hoc meliùs intelligatur, noſſe priùs oportet quæ perſonæ eximantur? quaslibet nunc ſigillatim percurrere.

Quo ad Edictum Inquiſitorum. difficultas eſt particularis quandò perſona a facienda denuntiatione eximantur.

Eximuntur 1. Cardinales &c.

815. Primum à Iuriſdictione Inquiſitorum eximuntur Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi &c. de his enim omnibus, nec iudicare poſſunt, neque inquirere, vt habetur expreſſè c. *Inquiſitores*, de Hæret. in 6. & tradit Receptor. Inquiſitor verb. *Epiſcopus* ad 2. Villadiego de *Hereſi* q. 7. Simancas de *Catholic. Inſtitut.* c. 15. eſtque communis omnium ſententia. Nomine autem Epiſcopi intelliguntur etiam titulares; ſunt enim verè Epiſcopi, vt conſentiunt Doctores citati, & Suarius de *Fide* diſp. 20. ſect. 4. n. 25. & alij Recentiores; imò etiamſi non ſint conſecrati, dummodò eorum electio confirmata ſit à Papa: iam enim habent Epiſcopalem iuriſdictionem; Secùs verò ſi electi tantum ſint. Ita Molina tomo 5. de *Iuſtitiâ*, Tract. 5. diſp. 27. n. 19. Simancas tit 25. n. 11. & 12.

Eximuntur 2. Officiales. Pontificis.

816. Eximuntur 2. officiales Pontificis interim, dum officio Nuntij, & officialis funguntur; eos enim non poſſunt Inquiſitores ordinarij iudicare; neque aduerſus illos procedere; niſi de expreſſâ Pontificis licentiâ; poſſunt tamen aduerſus eos inquirere, vt ſummum Pontificem certiorem faciant, vt habetur in Extrauag Ioannis 22. quæ incipit *Cum Matthæus* de Hæret. Nomine autem officialium, ſeu Nuntiorum illi tantum intelliguntur qui in fauorem Sedis Apoſtolicæ, & pro cauſis ad illam Sedē pertinentibus deputati ſunt; nam, cùm talis exceptio ſit in honorem, & reuerentiam Apoſtolicæ Sedis, rationi conſonum eſt vt illi tantum gaudeant priuilegio prædicto, qui in negotijs illius occupantur. Vnde ſi quis à Sede Apoſtolica ſit delegatus pro aliquâ decidendâ controuerſiâ inter partes, cuius deciſſio non ſit aliquid ſpecialiter pertinens ad ſedem Apoſtolicam, ſed ſolum reſpiciens priuatorum vtilitatem; non comprehenditur nomine officialis gaudentis hoc priuilegio. Ita Molina citato Tract. 5. de *Iuſtitiâ* diſp. 28. n. 20. Pegna 3. p. *Directorij* q. 26. Comment 75. qui refert Lapum, & Decium.

Qui nomine illorum Officialium intelliguntur.

817. Sub hoc priuilegio etiam comprehenduntur ipſimet Inquiſitores, cùm delegati à Pontifice pro cauſâ, quæ maximè refert Sedem Apoſtolicam, quæ eſt fides. Ita Molina ſuprà n. 21. Suarius ſuprà n. 26. Pegna ſuprà Comment 79. Quod ego quidem verum puto, rebus, vt nunc, abſolutè loquendo, hæc enim negotia fidei maximè ſpectant ad Sedem Apoſtolicam. Nam licèt iudicare de negotijs Fidei, etiam Iure Ordinario ſpectet ad Epiſcopos, nec videatur res illa ita eſſe propria Sedis Apoſtolicæ, quin etiam alijs Iure communi, & Ordinario competat: nihilominus, quia negotia Fidei vltimatè decidere, & iudicare maximè ſpectat ad Sedē Apoſtolicā meritò prędicti Inquiſitores cōprehenduntur ſub nomine officialium, Pōtificis dummodò Inquiſitor ſit delegatus à Papa: nam ſi ſolum ſit Inquiſitor ſubdelegatus, quales ſunt Inquiſitores Ordinarij in Hiſpaniâ, ſubordinati Inquiſitori Generali, & ab illo ſubdelegati, poterit iudicari à ſuo Inquiſitore generali vel ab alijs ab illo commiſſionem habentibus; neque eſt neceſſarium recurrere ad id, quod alij docent, ſcilicet eſſe remouendum ab officio (ſunt enim Inquiſitores ſpeciales ad nutum amobiles) & poſtea poſſe iudicari, id inquam, non eſt neceſſarium, cùm non ſit propriè delegatus Sedis Apoſtolicæ, vt notauit Simancas tit. 25.

Ipſi inquiſitores comprehenduntur ſub hoc priuilegio.

Religioſi in rebus fidei a ſuo Prælato iudicari non poſſunt.

818. Olim quidē ab inquiſitorū iudicio aliqui erant exempti, ſed iam vſus obtinuit neminem eximi, neque à ſuo Prælato neminem iudicari poſſe in rebus Fidei, ſed remittendum eſſe Inquiſitoribus, vt notauit Suarius citatâ ſect. 4. n. 21. Pegna 3. p. Directorij q. 28. Comment. 77.

Difficultas an ſit obligatio denūtiandi Religioſos Exemptos

819. Iam verò difficultas eſt, an ſit obligatio denuntiandi prædictos exemptos, maximè, quādo non eſt locus illos deferendi apud Pontificē? Ratio dubitandi eſt pro parte negatiua, quia denuntiatio ordinatur ad Inquiſitionem, & iudi-

Pro Parte negatiua Ratio.

cium

tium : ergo cùm non poſſint inquirere, & iudicare exemptos, neque habebunt ius, vt denuntientur apud illos. Pro parte affirmatiuâ videtur facere, quòd illa denuntiatio eſt efficax remedium impediendi damnum, quod ex Hæreſi poteſt prouenire ; quia remiſsâ denuntiatione ad ſedem Apoſtolicam, videbit Pontifex, an talis ſit denuntiatio & depoſitio, vt meritò ſit demandandum alicui munus inquirendi, & procedendi aduerſus illum exemptum. Propter hanc rationem, affirmatiuam partem ſequitur Ferdinandus de Caſtro, p.1. *Moralium*. Tract. 4. diſp.2. pũcto 4. n.20. quã illi videtur indicaſſe Suarius diſp. illâ 20. de Fide ſect. illa 4. n.23.

Ratio Pro parte affirm.

820. Hæc tamen ratio nihil mihi probare videtur. nam ad illum actum inquirendi requiritur aliqua Iuriſdictio, vt poſſit fieri, non quidem ſolum iuriſdictio in perſonam examinandi tanquàm teſtem, vel edictis, aut præcepto cogendam, vt denuntiet, quod ſit, ſed in delictũ ipſum commiſſum à tali perſonâ, quæ defertur atque adeò in perſonam ipſam quæ defertur; alioquin ſine vllâ iuriſdictione inquireret de tali crimine & contra talem perſonam ; ſed Inquiſitores non habent, vt ſupponimus, iuriſdictionem circa illud crimen & perſonam : ergo non poteſt de illis inquirere, atque adeo etiamſi cõcedamus prædicto argumento facto pro parte affirmatiua quòd illa denuntiatio ſit efficax remedium impediendi damnum; nihilominùs tale remedium non adhibetur à Iudice, tanquàm à Iudice ; atque adeò Cenſura ab illo lata non obligabit. Confirmatur, & declaratur, quia ea denuntiatio, vt ſit iuridica, potiùs requirit, quòd fiat coram Iudice perſonæ, & delicti denuntiandi, quàm perſonæ denuntiantis, vt apparet in caſu, quo vnus, duo, vel tres Epiſcopi denuntiarent, vel teſtificarentur coram aliquo inquiſitore de Hæreſi alterius perſonæ ſubiectæ Inquiſitori, tunc enim ex eo præciſè, quod iuriſdictionem habeat Inquiſitor in perſonam denuntiatam, habet ſufficientem iuriſdictionem ad admittendam talem denuntiationem ; quia iudicium & ſententia non debet ferri circa, aut contra perſonas denuntiantes, ſed circa delictũ, & perſonam denuntiatam. è contra verò quantumuis denuntians ſit ſubiectus Iudici, apud quem denuntiat, ſi perſona denuntiata, & crimen de quo denuntiat, non ſint ſub iuriſdictione talis Iudicis; denuntiatio non eſt iuridica, vt videre eſt in denuntiatione quæ fieret à Laico ſeculari de crimine Clerici, vel Religioſi coram ſæculari Magiſtratu Ciuitatis, nam eo ipſo, quòd careat Magiſtratus iuriſdictione in Clericum, non ſit coram legitimo Iudice ; atque hoc eſt lipis, & tonſoribus notum ; nihil enim magis vulgatum, quàm, quòd inſtituendum ſit iudicium, & cauſa deferenda ad Tribunal Rei, non eſt Tribunal Actoris ; ſed in noſtro caſu tribunal perſonæ denuntiandæ exemptæ non eſt Inquiſitor, vt ſupponimus : ergo neque ille inquirendi Ius habet, neque denuntians, ius, aut obligationem illum deferendi; aut denuntiandi coram Inquiſitore, neque Inquiſitor ipſe ius cogendi, alioquin ſuum ſubditum, vt deferat ad ſe delictum, & delinquentem non ſibi ſubditum.

Authori nõ placet prædicta.

Ratio.

Confir.

821 Probat 2. Ferdinandus de Caſtro, quia Cenſures fidei iuriſdictionem, & poteſtatem habent ad recipiendam depoſitionem, teſtium, ſi qui ſint, qui velint deponere : quod (inquit) non leuiter colligitur ex c. *Inquiſitores.. de Hæreticis*, in 6. ibi : *ſi ſciuerint, vel nouerint*. Quæ verba explicat addens de ſuo teſtium depoſitionem ; ibi tamen nihil tale habetur; ſed cùm dixiſſet Pontifex non habere Inquiſitores poteſtatem *de huiuſmodi crimine inquirere contra Epiſcopos* &c. *ſubiungit paulò poſt, ſi tamẽ inquiſitores ipſi Epiſcopos vel alios Superiores Prælatos ſciuerint, vel inuenerint circa crimen Hæreſeos commiſiſſe aut eos, de hoc diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos, id tenebuntur ſedi Apoſtolicæ nuntiare.* In quo Textu non ſolùm de denuntiatione, aut depoſitione teſtium nulla mentio fit ; verum ex ipſo Textu aliquid oppoſitum poſſumus colligere; nam cùm dixiſſet, *Inquirere contra Epiſcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos*. poſteà ſubiungit aduerſatiuam, *ſi tamen Inquiſitores ipſi &c. ſciuerint, vel inuenerint*; Ergo illud ſcire, & inuenire eſt per aliquam diuerſam, ſeu aduerſam viam ab illâ, quæ ſignificatur per illa duo verba *inquirere, & procedere*. Qui autem pergit examinando teſtes, aut illorum depoſitionem recipiendo, verè dicitur procedere : imò bona pars proceſſus in lite ſita eſt in examine, & depoſitione teſtium; velle autem examinare vitam, aut mores Epiſcoporũ in re tam graui, quis non videt inuoluere, aut ſupponere iuriſdictionem, & eſſe actum illius, quam tamen nullam habent in Epiſcopos, *niſi* (vt ait Textus) *in litteris commiſſionis Apoſtolicæ, quòd hoc poſſint, contineatur expreſſe.* Sed, quidquid ſit de hoc, quod attinet ad noſtrum inſtitutũ, efficaciter puto probari non poſſe cogi ſubditum virtute edictorum ad denuntiandum. Quod ſic probo. Inquiſitores promulgando edictum exercent actum inquirendi contra Hæreticos; ſed non poſſunt hunc actum exercere contra Epiſcopos ; ergo edictum ab illis promulgatum, neque comprehendit, neque comprehendere poteſt Epiſcopos. Quod promulgatio edicti ſit actus inquirendi nemo ignorat; tali enim edicto inquiritur generaliter de delicto Hæreſis; ſed Textus, vt vidimus, ait *de huiuſmodi crimine inquirere contra Epiſcopos nequeunt*: ergo neque edictum promulgare contra Epiſcopos : ergo neque Cenſura ibi poſita comprehendit non denuntiantes Epiſcopos.

Probat 2. Ferdinando Caſtro.

Authoris iudicium.

822. Solum ergo in illo Textu Bonifacius. VIII. decernit quòd, ſi id ſciuerint, vel inuenerint Inquiſitores, teneantur ſedi Apoſtolicæ nuntiare; ſciri autem, & inueniri res poteſt ſine actu iuridico inquirendi, aut recipiẽdi depoſitiones teſtiũ; contingere enim poteſt, quòd ſimul cũ exemptis aliqui non exempti delinquant, & inquirendo de non exemptis, incidant etiam in notitiam exemptorum. Vnde ibi Gloſſa verbo *Apoſtolicæ* optimè dixit. *Iſti inquiſitores non poterunt inquirere, etiam vt inſtructam remittant cauſam ; quia non ſolùm definitio ; ſed proceſſus; & inquiſitio eſt ipſis interdicta per hoc caput.*

823 Sed dices quid fiet, ſi interim dum Inquiſitores Sedi Apoſtolicæ denuntiant tale delictum, timeatur fuga, vel euaſio delinquentis.

Dices.

824. Reſ-

Reſp. Si timeatur fuga talis hæretici poſſe quemquam ipſum detinere. Ratio.

824. Reſpondeo tunc, qui habeat vires, & poſſit, illum poſſe detinere, & cuſtodire, tum quia hoc modo impeditur dãnũ ſi immineat periculum Hæreſis propagandæ: tũ; quia præſumi poteſt voluntas Põtificis, in quo nõ eſt illius iuriſdictionem vſurpare; ſed illi potiùs aſſiſtere, illamque iuuare, & communi bono conſulere illâ viâ, quando aliâ non ſuppetit. Hac ratione ſæpè licet Magiſtratui ſæculari Clericum in flagranti delicto capere, & detinere, maximè quãdo timetur eius fuga, vt iudici competenti Eccleſiaſtico tradatur, & cauſa illi remittatur. Ita Molina, Pegna, Simancas, & alij ſuprà. In tali autem caſu, quando eſſet tale periculum licitum erit deferre ad Inquiſitores; ſi alioquin illi poſſunt authoritate ſuâ, & miniſtrorum ſuorum illum detinere, ne fugiat. Quod etiam potuiſſet facere ſæcularis Magiſtratus, aut alia perſona tantæ authoritatis, vt penſatis circumſtantijs, meritò credatur Pontifici placere, vt id faciat. Verũ hoc ordinariè faciliùs præſumi poteſt de Inquiſitoribus quibus cura extinguendæ Hæreſis demãdata eſt. Quod ſi quis etiã tunc nõ denũtiet nõ incurret Cenſurã contentã in Edictis; nã illa obligatio recurrẽdi ad Inquiſitores in eo caſu ſola eſt, quæ oritur ex Iure naturali Diuino euitandi damnum Reipublicæ, & Religionis Catholicæ, non quæ oritur ex iuriſdictione, quam ex ſe habent Inquiſitores imperandi ſub cenſurâ vt tale crimen Hæreſis hominis excempti ad ſe deferatur, & denuntiatio fiat.

Aduertendum.

825. Illud tandem hoc loco aduertetim generaliter, & regulariter loquendo neminem poſſe abſoluere ab excommunicatione contractâ propter inobedientiam contra Edicta, & monitoria, de quibus agimus; niſi facultatem abſoluendi obtineat ab ijs, qui talia Edicta tulerunt; quia ordinariè eſt reſeruata; ſed de hoc ampliùs conſtabit dub. 52. & nonnihil dicemus dubitatione, ſequenti.

DVBITATIO. LI.

An Epiſcopus virtute Tridentini abſoluere poſſit ab excommunicatione incurſâ propter inobedientiam Edictorum etiã Inquiſitionis? Et quæ ſint pœna inobedientium?

Facultas abſoluendi à reſeruatis Epiſcopis per Trident. conceſſa.

826. CIrca primam difficultatem facit caput 6. Tridentini ſeſſ. 24. de *Reform.* vbi conceditur facultas abſoluendi in foro conſciẽtiæ tantùm Epiſcopis erga ſibi ſubditos à caſibus reſeruatis; cumque nonnulli dicant eam facultatem non vigere; quia obſtat in contrarium Bulla Cœnæ Domini, quâ de re latè diximus dub. 5. hinc eſt, vt neque hanc Cenſuram putent aliqui ab Epiſcopis tolli poſſe; ſicut neque aliàs reſeruatas poſt Tridentinum. Ita Capcauilla de *caſibus reſeruatis* c. 14. q. 3. difficult. 2. Zechius de *Pænit.* c. 19. Lazarius de *Monit.* ſect. 4. q. 14. n. 19.

Probabiliùs eſt hanc cenſuram ab Epiſcopo tolli,

827. Probabiliùs tamen, eſt poſſe abſoluere iuxta dicta citatâ dub. 5. quia Tridentinum abſolutè concedit hanc facultatem, & non diſtinguit à Cenſuris ante, vel poſt ipſum; ideò neque *poſt.* nos diſtinguere debemus; niſi extet aliqua reuocatio; talis autem nulla extat; nam vt ibidem oſtendimus ſatis probabile eſt Bullam in Cœnâ Domini ad id non ſe extendere, nec cenſeri reuocare Conciliare illud decretum Tridentini. Ita Rodrig. in ſummâ 1. p. c. 81. n. 14. ad finem Toletus lib. 1. c. 42. 13. Suar. de *Pænit.* diſp. 30. ſect. 2. vbi citat Nauarrum in Manuali c. 27. n. 260. & alij, quos retulimus citatâ dub. 5.

Pœna omittentem denuntiationẽ

828. Circa ſecundum de pœnis omittentium denuntiationem, quod attinet ad Edicta aliorum ſuperiorum, præter Inquiſitionem, non poſſumus ſemper regulam generalem aſſignare; ſtandum enim eſt verbis Edicti, quæ ſolent, & poſſunt variari pro diuerſitate ſuperiorum, & ipſorum voluntate. Quod verò attinet ad Edictum Inquiſitionis, cuius vſus frequentiſſimus eſt in Hiſpaniâ; quamuis variari poſſint pœnæ, tamen ordinariè non variantur, ſed eædem quotannis in Edictis adhibentur.

Pœna Edictorum Inquiſitionis.

Prima pœna eſt excommun.

829 Prima pœna eſt excommunicatio, non quidem ſecundum Ius commune ipſo facto lata: ſed ferenda; ex voluntate tamen eorum Inquiſitorum, qui Edictum promulgare mandant, lata eſt ipſo facto. Sanè in Iure communi Gregorius IX. in Extrauaganti, quam refert Pegna 2. p. Comment. 2. ad c. *Qui alios* verſ. *diximus* ſolùm ait aſſignans pœnam nõn denuntiãtis *alioquin Excommunicationis ſententiâ percellatur.* Quæ verba indicant ſententiam ferendam, non latam; in Edictis verò Inquiſitionis ſatis conſtat ex ipſo tenore verbum, qui non denuntiat incidere in excommunicationem ipſo facto, eamque reſeruatam, à quâ non poſſunt alij abſoluere. Secunda pœna eſt quòd ſciens, & non denuntians habeatur ſuſpectus de Hæreſi. Ita *Repertor, Inquiſitor* verb. *fautores* verſ. *Item in inditatione* quod intelligendum eſt quando nulla fuit cauſa probabilis ſufficienter excuſans, & quando in iudicio interrogatus veritatem non teneat.

Secunda eſt quod ſciens non denuntians habeatur ſuſpectus de hæreſi.

830. Qualis autem ſit illa ſuſpicio quam incurrit, non conſentiunt Authores, nam Alphonſus Caſtro de *Iuſta Hæreticorum punitione* lib. 2. c. 25. in principio dixit violentam contrahere ſuſpicionem; hoc autem nimis rigoroſum videtur Ioanni Rojas ſingulari 5. n. 17. & 18. vbi aſſẽtiuntur Pegna 2. p. *Directorij* q. 56. Commento 81. verſ. *Illu ex Ioanne.* Farinac. de *Hæreſi* q. 197. n. 38. Decian. *Tract. Crimin.* lib. 5. c. 30. n. 7. qui omnes putant eſſe vehementer ſuſpectum de Hæreſi, quando ſine ſufficienti causâ excuſante non denuntiauit, vel, quãdo in iudicio interrogatus ſcienter negauit.

Quãdo talis ſit vehementer ſuſpectus

821. Tertia pœna eſt haberi pro fautore Hæreticorum, &, vt talem, eſſe damnandum, & puniendum; ſic Pegna cum multis, quos refert 2. q. directorij q. 53. Comment. 70. verſu *Poſtremo* nempe, quando nullâ causâ probabili excuſatur. Alij verò, quibus ego aſſentio, tunc tantum volunt eſſe habendum pro fautore Hæreticorum, quod attinet ad omittentem denuntiationem; quando quis ex officio, vel iuramento præſtito obligatus eſt denuntiare. Ita Decianus in Tract. crimin. lib. 5. c. 51. n. 35. Toletus in *ſummâ* lib. 1. c. 16. n. 6. Vgolin. *de Cenſuris*

Tertia eſt haberi pro fautore hæreticorum,

Quando quis habendus ſit talis iuxta Authoris indicium.

Pœna

Pontifici reſeruatis, 2. p. in Gloſſa verb. *fautores* in principio numero 9. Farinac. de *Hæreſi*, qu. 197. numerò 47. & 48. fauetque huic ſententiæ, quod tradit Pegna referens Eymer. citato Comment. 78. vers. *priuati*, vbi concludit priuatos homines fautores Hæreticorum habendos: ſi cum eis incumbat ex officio eos indicare vel comprehendere, hæc omittant: Tales ſunt cruce ſignati, quos vocamus in Hiſpaniâ Familiares. Quâ de re legi poteſt Sanchez in ſummâ lib. 2. cap. 10. numero 15. qui hæc omnia pluribus alijs relatis explicat. Quinam verò propriè dicantur fautores Hæreticorum, &, quæ conditiones requirantur ad id, non eſt huius loci diſputare. Legat, qui volet, Sanchez, citato cap. 10 & Ferdinandum de Caſtro ſuprà puncto. 5. n. 6. qui hac de re latè tractant.

DVBITATIO LII.

An qui non reuelauit, quod ſciebat Montius per edicta, ideoq; incidit in excommunicationem, teneatur toto anno à publicatione edictorum id facere?

Henriquez docet edicta inquiſitorū non durare per integrū annum. Aliorum oppinio.

832 HEnriquez lib. 13. cap. 18. numero 4. littero M. docet edicta Inquiſitorum non durare per annum integrum: quem ſequuntur aliqui Recentiores.

833 Alij verò exiſtimant eum, qui aliquid ſciebat, & non reuelauit, iuſſus, & monitus per eiuſmodi edicta, & ob id incidit in excommunicationem teneri toto anno à die publicationis edictorum, quâ incipiunt obligare, denuntiare, neque eſſe abſoluendum; niſi denuntiet. Ita Nauarrus, c. 25. numero 46 in fine, & Corduba in *ſummâ*. q. 64. Si quis tamen poſt duos menſes ab edictis promulgatis ſciuit de concubinario, non tenetur ex vi illius edicti illum manifeſtare; quia hæc edicta ponuntur per modum viſitationis vnde tranſactâ viſitatione ad arbitrium boni viri non cenſentur obligare; In quo vltimo etiam conſentit Henriq. q. 21. Additionum hoc autem intelligunt aliqui pro caſibus in quibus non tenebatur Iure naturæ denuntiare.

Auila docet ſemper eſſe obligationē denuntiando hæreticos.

834. Auila verò p. 2. cap. 5. diſp. 5. dub. 5. docet ſemper eſſe obligationem denuntiandi Hæreticos: an verò ſub excommunicatione? non explicat. Ego verò meam ſententiam in hac re, ſi quid aſſequor, ſequentibus aſſertionibus declarabo.

Aſſertio 1. huiuſmodi edicta non ſunt leges vel ſtatuta perpetua. Ratio.

835. Aſſero. 1. huiuſmodi edicta non ſunt leges, vel ſtatuta perpetua; ſed ſunt ſententiæ ab homine, vt colligitur ex Nauarro, cap. 27. numero 2. & docet Auila loco nuper citato. Vbi probat primò, quia aliàs non iterarentur ſingulis annis. 2. quia mortuo, vel amoto ab officio Iudice ferente, exſpirant; non verò exſpirarent, ſi eſſent leges, vel ſtatuta.

Aſſertio 2.

836 Aſſero. 2. ſi huiuſmodi excommunicationes, & præcepta ferantur, vt reſtitutio, aut ſatisfactio fiat alicui parti læſæ, ſemper tunc durat obligatio, quamdiu durat Iudex, qui tale edictum tulit in ſuo officio. Vnde, ſi tunc debitor ſit impotens ad ſoluendum, & ideò durante impotentiâ non incurrat Cenſuram; poſtea verò factus potens non ſoluat, perſeuerante adhuc Iudice in ſuo officio, incurret, vt enim communi ſententiâ docet Suarius de Cenſuri diſp. 20. ſect. 2. numero 14. & probat ex c. *Odoard. de Solut.* Ratio eſt, quia ille terminus, qui ſolet præfigi in edictis, & Monitorijs, V. g. *niſi intra ſex dies ſoluerit*: non eſt ad finiendam obligationem; ſed ad differendam exequutionem permiſſiuè vſque ad illum terminum, & non vltra. Vnde ex vi iſtius præcepti elapſo eo tempore incipit obligatio ſub Cenſurâ, & durat pro ſemper, ne differatur ſolutio, quaſi præceptum negatiuum. Ita etiam Sotus in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2. verſ. 2. Nauarrus cap. 25. numero 46. & cap. 27. numero 2. Cordub. q. 64. Ludouicus Lopez p. 2. cap. 12. q. 2. Auila p. 2. c. 5. diſp. 5. dub. 1. §. *Petis ſi iſte.* quod intelligit, vt dicebamus; niſi Iudex ſit iam mortuus, vel amotus; Sed hi duo Authores, me quidem iudice, non ſecum conſtant; dum volunt ſentire cum Armilla infrà citando. Eandem ſententiam videtur tenere Syluest. verb. excom. 2. n. 1. in Caſu 15. Angel. verb. *Excomm* 3 ſ. 18.

Ratio Aſſertionis.

837 Henriquez verò lib. 13. cap. 18. numero 4. in fine putat, iſtum non incurrere, quando poſteà factus potens non ſoluit, quia Iudicis intentio tantùm erat, vt reus exiret à peccato pro tunc; neque eius ſententia durat plus, quàm edictum viſitationis, refertque pro ſuâ ſententiâ Recentiores.

838 Probabilius tamen puto, quod dixi, & gratis aſſumit Henriquez Iudicis intentionem tantùm eſſe, vt pro tunc reus exiret à peccato; quin potius intentio illius eſt, vt ſatisfactio fiat, & reus non ſit in illo malo ſtatu retinendi alienum, aut non ſatisfaciendi, atque vt dicebam, ſolùm præfigitur terminus ad non vltrà differendam ſolutionem.

Aſſertio 3. edicta ſub excomm. dupliciter ferri ſolent Primo.

839. Aſſero 3. edicta, quæ ſub excommunicatione promulgantur, dupliciter ferri ſolent; primò pro determinato tempore, vt, quòd durante viſitatione denuntientur talia, vel talia delicta, atque hac ratione præcipiunt Prælati Religionū, dū viſitant conuentū, & tunc tantū durant pro tempore, quo durat viſitatio, & non vltra. Ita Auila p. 2. c. 5. diſp. 5. dub. 5. Secundo modo ſolent promulgari prædicta delicta ſine vllo tempore determinato, vt edicta Epiſcoporum, & Inquiſitorum. Ex ijs edictis, quæ ſunt Epiſcoporum, ferri ſolent per modum viſitationis; ideò durant per duos, vel tres menſes. V. g. legi ſolent in principio Quadrageſimæ, & durant vſque ad Dominicam *in albis*, Vel ad ſummum vſque ad Pentecoſtem. Vnde qui poſt hoc tempus tranſactum nouit aliquem eſſe publicè concubinarium non tenetur denuntiare ex vi edicti. Ita Henriquez lib. 13. cap 18. numero 4. littera, M. in Gloſſâ citans Pegnam, & Recentiores. Docet etiam Auila ſuprà, & idem videtur docere Suarius diſp. illâ. 20. ſect. 3. nu. 14. ait enim *ſi edictum in viſitatione proferatur, ſolum cenſetur durare tempore viſitationis, quanquam in hoc intentio præcipientis, & vſus maximè attendendus eſt.* De edictis verò Inquiſitorum omnes concedunt longiori tempore durare; ſed, quantum durent, non eſt facilè determinare. Henriq. ſuprà refert Pegnam, & Recentiores

Secundo.

Epiſcoporum edicta per duos vel tres menſes durant.

Edicta Inquiſitorum diuturnis durant.

asserentes

aſſerentes non durare per animum integrum, quibus ipſe aſſentitur, dicens nono præcepto edicti non intendere Inquiſitores obligare per totum annum. Auila verò putat adurare per totum annum, donec iterum publicentur; idque probat ex oppoſito fundamento, ſcilicet, quòd hæc ſit intentio Inquiſitorum. Probat deinde, quia hæc delicta ſunt contra commune bonum ac tandem quia ita habet praxis, vt quocumque tempore denuntientur huiuſmodi delicta.

Authoris Iudicium obligatio denuntiandi iuxta Ius naturale eſt perpetua.

840. Ego ſanè, quod attinet ad obligationem Iuris naturalis, quæ eſt denuntiandi talia delicta ijs, quibus incumbit, aut poſſunt remedium adhibere, non dubito eſſe perpetuam. Quod verò attinet ad obligationem ſub Cenſurâ ex vi edicti, ſi ſemel ſupponamus, quod diximus in primâ aſſertione, aliquid poteſt difficultatis habere; nam, ſi illa Edicta non ſunt Statuta, & leges perpetuæ, aliquo tempore debent ceſſare; aſſignandum ergo eſt tempus, pro quo ceſſent, hoc autem non videtur aſſignabile in toto anno vſque ad nouam publicationem alterius delicti; ergo non ceſſabunt toto illo anno; atque hoc mihi videtur magis rationi conſonum, & magis ad mentem Inquiſitorum, vt edicta ſua durent, & vigeant ſemper, donec iterum de nouo aliud edictum feratur, & promulgetur. Vnde mihi videtur, quòd, licèt aliquo anno non promulgaretur, adhuc vigeret edictum alterius anni præcedentis, quia edictum non determinat tempus.

Edictorum obligatio durat integro anno.

Dices.

841. Verum dicet aliquis in quo ergo differt huiuſmodi edictum à ſtatuto, & lege, ſi durat, & perſeuerat ſine vllâ limitatione temporis? Reſpondeo in multis differre; neque nos diximus eſſe perpetuum; nam in primis edictum poteſt ceſſare mortuo, vel amoto Inquiſitore. Deinde edictum vnius anni cenſetur ceſſare per promulgationem alterius; id enim ſaltem videtur habere vſus. Præterea poteſt intelligi adhuc legem, ſeu Statutum, & edictum habere effectus diuerſos, tanquàm diuerſas; nam ſi quis V. g. incidat in Excommunicationem prioris edicti, & quando promulgatum eſt poſterius, iam erat extra territorium, ſeu diſtrictum Inquiſitorum (quod intelligi cum animo mutandi domicilium) neutro iam edicto obligabitur, non primo; quia iam primum eſt finitum; non ſecundo quia ſecundum quando promulgatum fuit, non comprehendit illum vtpote exiſtentem extra diſtrictum; Cumque edictum ſit præceptum, tantùm loquitur cum ijs, quos ſuperior habet intra ſuum diſtrictum, quando præceptum fert, vel, ſi cum aliquibus extra diſtrictum exiſtentibus, ſolùm cum illis, qui adhuc ſunt ſubditi, eo quòd nondum mutauerint domicilium, quia hos etiam poteſt comprehendere præceptum, & ſubditos ligare Cenſurâ, vt in ſimili de præcepto Epiſcopi ſub Cenſurâ latâ comprehendente ſubditum exiſtentem extra proprium territorium, cum multis diximus diſp. 5. huius Tractatus dub. 11. aſſert. 2. cùm tamen lex, ſeu ſtatutum non obliget ſubditum exiſtentem in territorio alieno, neque incurratur cenſura legis ſeu ſtatuti propter delictum in alieno territorio commiſſum, vt ibidem explicuimus aſſertione primâ. Ex quo patet diuerſa efficacitas edicti, & Statuti, ſeu legis, nam edictum, tanquàm præceptum, ſi frangatur à ſubdito, quantumuis tempore, quo frangit illud præceptum, ſit extra territorium, incurrit cenſuram. Lex verò, ſeu Statutum, cùm ſit eius obligatio annexa loco, & territorio iuxta ibidem dicta, & non ſequatur perſonam (ſicut præceptum eam ſequitur) eo ipſo, quòd ſubditus ſit extra territorium, non obligatur præcepto.

Reſp. 1. tale edictum in multis differre à ſtatuto & lege.

Diuerſa efficacia edicti & legis.

842 Ex traditâ doctrinâ infertur, quòd is, qui intra terminum præfixum in edictis V. g. intra ſex dies non denuntiat propter ignorantiam; quia neſciuit eſſe tale delictum; ſi intra terminum, quod durat edictum, ſeu viſitatio habeat notitiam illius, tenetur abſque dubio comparere, & denuntiare; quia adhùc durat eius obligatio, vt conſtat ex dictis. Ita Suarius diſp. illa 20. ſect. 3. numero 54. vnde non video, quo fundamento oppoſitum doceat Sà verbo *excommunicatio*, numero 22. non ſolùm in caſu præſenti, in quo agimus de reuolandis delictis, ſed etiam in caſu ſecundæ aſſertionis de reſtitutione, ſeu ſatisfactione faciendâ. Item Armilla verb. *excomm.* numero 34. Ludouicus Lopez, & Auila ſuprà, qui omnes aſſerunt eum, qui non eſt contumax illo tempore ſex dierum; quia excuſatur ob ignorantiam, poſtea non incurrere, quia tunc ſententia habet vim, & ligat, & non ampliùs. Quod omninò falſum eſt, &, quod ad praxim attinet, Ludouicum Lopez, & Auilam pro nobis habemus; nam vterque limitat ſuam ſententiam, vt habeat locum, niſi aliud intendat Iudex. Et ſanè, quod intendant Iudices in talibus edictis obligare etiam tranſactis ſex diebus; & quòd ille terminus non ſit ad finiendam obligationem; ſed ad non differendum actum præceptum, vltra illud tempus: ſatis conſtat ex ipſis edictis, & ex formâ, & verbis eorum, & docet Bonacin. cum alijs diſp. 2. q. 6. num. 36.

Ex dictis infertur.

843 Probabiliùs eſt, quod dixit Henriquez ſuprà citatus in ſecundâ aſſertione, eum, qui non erat ſoluendo tempore illo, & poſt multum tempus ſit potens, non incurrere, quia non videtur Iudex intendiſſe ad id per totam ſuam vitam obligare.

844 Illud ſanè eſt probabiliſſimum, quod, ſcilicet terminus ille ſex dierum numerari poſſit ab illâ die, quâ quis habuit notitiam edicti. Ita Sà, Henriq. & Suarius ſuprà; in eo tamen differunt, quòd Suarius numero 53. ait eſſe numerandos ab eâdem horâ, & punctu, quo edictum profertur, aut, quo habetur de eo notitiâ; Sed Henriquez numero 6. ait ex praxi conſtare, quòd totus ille dies publicationis non numeratur inter eos ſex dies: vnde, ſi publicatur die Dominicâ, horâ decimâ; ſequenti die Dominicâ, eâdem horâ completur terminus ſex dierum datus in edicto. Et quidem ego etiam ipſe ſum occultatus teſtis huius praxis; nam cùm ſoleant Inquiſitores vnâ die Dominicâ, puta Aduentus ſeu Quadrageſimæ, facere vt corã ipſis, & omni populo in templo legatur, & publicetur edictũ cum termino ſex dierum ſub excommunicatione, & anathemate, quòd anathema expleto tempore etiam publicè, & ſolemniter ferendum ſit, non fertur vſque ad ſequentem Dominicam

minicam eâdem horâ quaſi tunc putetur terminus datus expletus, & conſentit Bonacina ſuprà n. 35. cum alijs, quod argumentum ob receptam conſuetudinem non videtur contemnendum. Alioqnin dicendum eſſet computum eſſe faciẽdum à puncto in punctum, vt cum Molina alijs probauimus in ſimili noſtro *Opere de iuſtitia, cæteriſque virtutibus* lib.2. Tract.20. diſp. 2. numero 33.

DVBITATIO. LIII.

An excommunicatus per edicta generalia, quia non denuntiauit, poßit abſolui abſque eo quòd denuntiet? & quomodò ſit facienda denuntiatio?

Opinio aſſerentium edictum non durare per totum annū.

845 QVi dicunt edictum, aut ſtatim tranſacto termino non obligare, aut certè eius obligationem non durare per totum annum, conſequenter videntur debere dicere tranſacto illo tempore obligationis, vt tranſacto tempore viſitationis non eſſe cogendum hominem denuntiare, ſi nolit; Nihilominus non video vllum ex Auctoribus citatis dub. præced. agentibus de duratione edictorum, qui aſſeruerit prædictum poſſe abſolui abſque eo, quòd denuntiet; neque in terminis meminerit huius caſus; quin potiùs generaliter loquendo Nauarrus cap. 25. num. 46. in fine, & Corduba q. 64. puncto 2. ante ſecundum caſum docent talem excommunicatum non eſſe abſoluendum ante quàm denuntiet; ſed non loquuntur de caſu, in quo iam tranſierit obligatio edicti.

Opinio Auilæ.

846 Auila; quidem p. 2. cap. diſp. 3. dub. 7. cum aliquibus Magiſtris non diſtinguens de caſu, quo iam tranſierit obligatio edicti; ſed abſolutè, & generaliter loquens de eo, qui incidit in excommunicationem; quia non denuntiauit ad edicta generalia, abſolutè docet prædictum poſſe abſolui cum firmo propoſito denuntiandi, ſi abſoluens habeat poteſtatem alioquin abſoluendi à tali Cenſurâ. Probat quia illa denuntiatio non eſt ſatisfactio partis, de quâ ſæpe diximus eſſe præmittendam, ſi poſſit, ante abſolutionem.

Author hîc in re diſtinguendum putat.

847 Verum in hâc re diſtinguendum puto, tum de abſolutione ab excommunicatione; tum de abſolutione Sacramentali; nam ſi loquamur de abſolutione Sacramentali tranſacto iam tempore edicti, in eo, qui propter ignorantiam non incurrerat excommunicationem (adeſt tamen obligatio Iuris naturalis) poteſt quidem abſolui Sacramentaliter cum ſolo firmo, propoſito denuntiandi, vt ex principijs generalibus patet. Si tamen commodè præmitti poteſt denuntiatio, ego prius curarem, vt eam præmitteret, præſertim homo communis, & ordinarius; nam id genus hominum qui non ſolent frequenter redire ad Sacramentum confeſſionis facilè prætermittit obligationem alioquin grauem implere; idque neceſſariò faciendum eſt, quando moraliter prudenter creditur ipſum non denuntiaturum, quantumuis de præſenti habeat propoſitum, vt contingit in illo, qui ſæpius redijt ad confeſſionem cum tali propoſito, & antecedenter abſolutus nunquàm impleuit; huic enim fidendum non eſt, ſicut non fidendum docent Auctores ei, qui ſæpe venit cum propoſito reſtituendi, aut expellendi domo concubinam & tamen, quantumuis potuiſſet facere, non fecit.

848. Si verò loquamur de abſolutione ab excommunicatione eius, qui illam incurrit (qui eſt proprius caſus noſtræ dubitationis) ſi daremus, quòd eſſet iam tranſacta obligatio edicti, non video, cur non poſſit abſolui ab alioquin habente poteſtatem? Si verò adhùc vigeat obligatio ſub excommunicatione, in primis non videtur expedire illum abſoluere cum ſolo firmo propoſito, quando commodè poteſt ipſam denuntiationem præmittere; ſed iubendus eſt priùs denuntiare. Deinde, quod attinet ad tribunal Inquiſitionis, talis ſic obligatus denuntiare, non poteſt abſolui, vt notat etiam Auila, donec priùs denuntiet; ſic enim præcipitur in edicto Inquiſitorum, & ſanè etiam antequàm incurrerent excommunicationem, homines communes, & ordinarios expediret priùs remittere ad denuntiandum, quàm abſoluantur, propter rationem dictam pro abſolutione Sacramentali, ne fortè poſtea, poſtquam iam impleuerunt præceptum Confeſſionis, & communionis, facilè contemnant obligationem ſub Cenſurâ, & illam incurrant.

Quod attinet ad tribunal Inquiſitionis dicendum.

849. Quod attinet ad modum faciendi denuntiationem Legi poteſt Pegna, 3.p. *Directorij* coment. 15. Iul. Clarus in *In Pract. crimin.* §. fin. q. 7. verſ. vlterius quæro ad finem. Suarius de fide diſp. 20. ſect. 4. numero 3. Farinac. de *Hæreſi* q. 197. §. 2. numero 67. qui dicunt poſſe fieri vel verbo, vel ſcripto ad arbitrium denuntiantis: nec neceſſarium eſt, vt depoſitio, aut denuntiatio fiat coram teſtibus; ſatis eſt, quòd Inquiſitor, aut Iudex, ad quem ſpectat talis denuntiatio, per Secretarium illam excipiat. Loquuntur autem hi Auctores de denuntiatione faciendâ apud Tribunal Inquiſitionis; nam de alijs denuntiationibus exiſtimo ſeruandum eſſe ſtylum pro foro exteriori, vel ſeruandum Ius poſitiuum, ſi quid diſponat circa hanc rem; alioquin Iure naturali id ipſum ſufficit, quod dictum eſt pro denuntiatione Inquiſitionis.

Modus faciendi denuntiationem apud tribunal Inquiſitionis.

Modus etiam faciendi apud alia tribunalia.

850. Circa quam aduertunt etiam Farinatius, q. 185. numero 68. Simancas in *Enchirid. violatæ Religionis*. tit. 22. Rubric. de *Inquiſit. Ordin.* numero 8. Zecchius in *Sum.* 1. p. tit. *de Fide*. Rubric. de *Hæreſi*, cap. 11. numero 12. Paramus lib. 3. de *origine Sanctæ inquiſitionis*, q. 6 numero 91. & ſequentibus, ſi denuntiatio aliqua per Epiſtolam fiat, non debere, nec poſſe Inquiſitores procedere ad examinandos teſtes, etiamſi in ea chartâ fuiſſent aliqui nominati, aut deſignati; nullius enim momenti, & effectus cenſetur illâ denuntiatio, & reputanda eſt, ac ſi facta non fuiſſet; alioquin multis improbis daretur occaſio infamandi probos, & fideles viros; ſola enim teſtium examinatio, aut inquiſitio, circa particularem perſonam, cenſetur quædã illius infamatio.

851. Sanè generaliter loquendo reuelatio virtute edictorum facienda, ita videtur fieri debere, vt pars, cuius inter eſt, poſſit illâ vti, & vt Eccleſia poſſit per eam retrahere peccatorem à peccato;

Modus faciendi reuelationem virtute edictorum.

à peccato; ſæpè autem pars non poteſt vti reuelatione, ſi ſolùm fiat ore, & non ſcripto. Vnde multi putant talem denuntiationem omninò accipiendam eſſe à notario approbato, etiamſi fortè fiat coram Epiſcopo, aut Vicario. Ita Praxis Neapolitana c. 1. n. 19. Nauarrus conſ. 5. de *Furtis* Lazarius, quem refert, & ſequitur Bonacina diſp. 2. q. 6. puncto 1. n. 34. ſed non video cur non poſſit Iudex; ſi ſufficienter illi conſtet de denuntiatione procedere ad inquirendum particulariter, etiamſi denuntiatio facta fuerit tantũ verbo; ſed in hoc, vt dicebam, ſeruandus eſt ſtylus, & lex, *ſi qua fuerit*. Vnde eadem Praxis Neapolitana c. 18. n. 2. referens Bannem, Arag. Salon, & alios, docet reuelationem debere fieri expreſſo nomine, & cognomine deferentis iuxta c. *Dilectus de accuſationib.* vt refert Bonacina ibidem. Verum in Iure Canonico eo titulo non eſt tale caput eſt quidẽ c. *Cum dilectus*, ſed ibi vt legenti conſtabit, non agitur de hoc negotio, nec de alio ſimili; ſolum enim in eo Textu deciditur repellendum eſſe à denuntiatione publicum concubinarium excommunicatum, aut conſpiratorem, aut eum, qui non præmonuit; Itaque nihil ad rem. Vnde tantùm requiri videtur, quòd perſona ſufficienter denotetur, ita, vt ſciatur, quisnam fuerit delator; determinari autem poteſt perſona & ſufficienter diſcerni alijs modis, vt notauimus diſp. 2. dub. 19. aſſert. 2. poteſt enim aliquà ratione deſcribi aut deſignari.

DVBITATIO LIV.

Quoties incurratur eiuſdem Edicti excommunicatio non denuntiando? & quanta culpa ſufficiat, vt incurratur?

Circa primum nonnullorum opinio.

852. Circa primum nonnulli putant eum, qui non denuntiauit intra terminum præfixum totiès incurrere excommunicationem non denuntiando, quoties quis poteſt commodè denuntiare, & non denuntiat. Probant quia toties peccant contra præceptum ſuperioris latum ſub excommunicatione; excommunicatio autem toties incurritur, & multiplicatur, quoties violatur præceptum ſuperioris ſub excommunicatione. Quæ doctrina conſonat cum ijs, quæ diximus diſp. 1. dub. 17.

Probant.

Aliorum opinio.

853. Alij verò putant non incurrere nouam excommunicationem; ſed tantùm in eàdem permanere. Quam ſententiam Bonacina diſp. 2. q. 6. puncto 1. n. 37. dicit eſſe ferè communem, quamuis ipſe oppoſitam ſequatur, citatq; pro eâ Nauarrum, & Lazarium.

Author diſtinguendum putat.

854. Ego tamen in hac re diſtinguendum putarem; nam cum huiuſmodi cenſura incurri debeat per omiſſionem externam culpabilem fieri poteſt, vt quantum ad peccatum & malitiam attinet, ſint interius multa peccata numero diſtincta; exterius verò ſit tantum vna omiſſio continuata exempli cauſa, quis ſemel vidit hîc & nunc poſſe, & debere denuntiari; poſtea tamen alia ſuperueniente cogitatione internâ interrumpit actum internum aduertentiæ ſuæ obligationis, & poteſtatis ad implendi illam: deinde iterum redit ad eandem obligationem cogitandam & aduertit iterum ſe debere, & poſſe, non tamen facit; ſanè in hoc caſu iuxta veriorem ſententiam actus peccati multiplicantur iuxta dicta à Nobis *de Pœnit.* Tract. 8. diſp. 9. dub. 2. 3. & 4. tamen, quia illa multiplicitas, ſeu interruptio non apparet exterius, non eſt cauſa ſufficiens multiplicationis Cenſuræ; quamuis enim verum ſit multiplicatis actibus moraliter, multiplicari Cenſuras, ſub quibus prohibentur, hoc intelligi debet, multiplicatis exterius, in tali autem caſu, etiamſi interius ſint diuerſi actus, tamen externa non denuntiatio ſemper eſt vna continuata, nec apparet, vt ſupponimus exterius quòd in prima parte temporis fuerit vnum peccatum, & poſtea in ſequenti parte ceſſauerit peccatum non denuntiandi propter defectum internæ aduertentiæ, & tandem tertiò iterum cœperit eſſe peccatum illa nõ denuntiatio; quia iterum cœpit eſſe ſufficiens aduertentia obligationis, & poteſtatis denũtiandi. In hoc ergo caſu nõ puto incurri plures Cenſuras propter huiuſmodi pluralitates actuum; nam pluralitas illa merè interna eſt, & ſola eſt vna omiſſio externa.

Quando dicitur multiplicari cenſuras quando multiplicantur actus intelligi debet de multiplicitate, externa.

De can. de Dicaſtillo. de Cenurſ.

855 Quando autem ex aliquibus externis ſignis conſtaret multiplicitas omiſſionis in genere moris, tunc iuxta doctrinam traditam eadem dub. 17. exiſtimo toties incurri excommunicationem, quoties multiplicatur moralis actus externus omittendi. Vnde, ſi quis in vnà occaſione exterius notà potuit denuntiare, & denuntiauit, poſtea verò illa occaſio externa tranſiuit poſt aliquod verò tempus iterum liberè omittat, & quod vtraque omiſſio ſit libera, & moralis ſatis exterius conſtet; tunc duplicem excommunicationem incurret propter duplicem actum prohibitum ſub excommunicatione.

856. Ex traditâ doctrinâ infertur, quòd, ſi libertas, & moralitas externa omiſſionis hominis exiſtentis ſemel in occaſione denuntiandi, & non denuntiantis ſemel oſtendatur exterius; aut ſemel incurret excommunicationem, aut nunquam v. g. qui ſemel audito Edicto, & agens exterius cum alijs de delicto denuntiando, vt conſulens Confeſſarium & habens ab illo declarationem quòd debeat denuntiare ſtatim; idque non faciat; tunc quidem incurret excõmunicationem ſemel: tamen tranſactâ illâ occaſione, quantumuis interius ſæpiſſimè cogitet de ſuâ obligatione, & aduertat; nullo dato ſigno exteriori ſuæ aduertentiæ; non amplius reiterabit incurſionem Cenſuræ quia non amplius conſtat exterius illas eſſe omiſſiones externas moraliter peccata. Ex quo etiam fiet, quòd, ſi quis tempore, quo audiuit Edictum aut quo cæpit Edictum obligare, excuſabatur à faciendâ ſtatim denuntiatione, vel naturaliter oblitus ſit illã facere atque adeò propter omiſſionem denuntiationis, non incurrent Cenſuram nec peccauerit, etiamſi poſtea meminerit ſuæ obligationis, eamque non impleat; dummodo talis memoriæ, & aduertentiæ nullum appareat ſignum exterius, illam non incurret; nam juxta doctrinam traditam diſp. 2. dub. 10. non incurritur Cenſura propter actum peccati, qui ita internus ſit, vt nullo modo exterius ſenſibi-

Ex dictis Infertur.

non incurritur cenſura propter peccatum internum.

 liter

liter appareat eſſe peccatum contra legem, ſeu præceptum prohibens, aut præcipiens ſub excommunicatione. Itaque quia Eccleſia (iuxta ibidem dicta aſſert. 4 adiuncta primâ) non poteſt cognoſcere & iudicare de actibus merè internis, qui neceſſarij ſunt, vt actus externus poſitiuus, vel negatiuus ſit peccatum, non poteſt illos punire Cenſurâ, neque actum, etiam externum, de quo non conſtat, an ſit peccatum propter defectum interni. Cum ergo actus externus negatiuus non denuntiandi peccatum non ſit; niſi concurrente aduertentiâ obligationis denuntiandi, & voluntate, ſaltem indirectâ, non denuntiandi; hæc autem aduertentia atque adeò voluntas non innoteſcat exterius, vt ſupponimus, manebit peccatum omiſſionis in ratione peccati merè internum, atque adeò illa non denuntiatio externa erit incognoſcibilis ab Eccleſiâ in ratione peccati, atque incapax Cẽſuræ.

Neq; Eccleſia poteſt punire actum externum de quo non conſtat an ſit peccatum ob defectum interni.

857. Circa ſecundum de culpâ requiſitâ aſſerendum eſt iuxta Regulas generales, & doctrinam traditam diſp. 12. quoties quis excuſatur à culpâ mortali non reuelando: excuſari etiam à tali cenſurâ. Ita Suarius de *Cenſuris* diſp. 20. circa princ. n. 17. & ſect. 3. n. 8. Lazarius apud Bonacinam ſuprà n. 38. & alij, quos retulimus citatâ dub. 12.

Circa ſecundum de culpa requiſita aſſerendum.

Ex qua doctrina colligi poteſt id, quod iam ſuprà indicauimus non incurri excommunicationem, quoties quis certò, aut ſatis probabiliter nouit nullum remedium adhibendum eſſe à Prælato factâ denuntiatione; tunc enim non eſt mortale non denuntiare, deficit, enim finis & vtilitas denuntiationis, nemo autem obligatur ad inutile, vt dicebamus dub. 44. in principio.

Collige.

DVBITATIO LV.

An Edictum obliget vltra intentionem iuſtam ferentis illud?

858. ASſerendum eſt non obligare, niſi, quos Iudex intendit obligare ratio eſt; quia excommunicatio vim habet ab excommunicantis voluntate,

Aſſertio Edictum non obligat vltra intentiones ferentis illud

859. Ex quâ doctrinâ infertur, quando edictum, ſeu monitorium datur ad inſtantiam partis non obligare; niſi quos pars intendit in tali monitorio comprehendi; nam intentio Iudicis ferentis Monitorium in gratiam petentis, non extenditur vltra intentionem petentis iuxta doctrinam generalem, ſecundum quam philoſophati ſumus diſp. 2. dub. 25.

Hinc collige

860. Hinc eſt, quod, quando fertur excommunicatio in eos, qui aliquid iniuſtè ſubtraxerunt de bonis Petri, aut in conſcios & non manifeſtantes, non comprehendantur in tali excommunicatione filij ipſius Petri, qui impetrauit Monitorium, niſi adſit aliqua ſpecialis clauſula, quâ omnes, etiam ſanguine coniuncti; exprimantur, vt, ſi dicatur *nullo excepto*. Ratio eſt, quia (vt dicebamus) ſuperior concedens excommunicationem, ſolùm intendit ligare iuxta intentionem petentis, & hic non cenſetur petere contra filios ſuos; niſi alioquin id exprimat. Accedit, quod odia ſint reſtringenda. Ita Sotus lib. 5. de *Iuſtitiâ* q. 3. art. 1. Petrus Nauarra lib. 3. c. 2. q. 2. dub. 5. Vaſquez de *Reſtitut.* c. 5. §. 1. dub. 7. n. 37 Salon 2. 2. q. 66. art. 3. Clauis Regia lib. 12. c. 14 n. 69. Molina Tract. 2. de *Iuſtitia* diſp. 686. n. 2. Rebell. 1. p. lib. 2. q. 55. ſect. 7. n. 15. Lazarius de Monit. ſect. 3. q. 8. Filliucius Tract. 14. q. 7. n. 38. Praxis Neapolitana c. 2. n. 8. vbi alios refert.

Superior concedens excomm ſolum intendit ligare iuxta intentionem petentis.

861. Quæ doctrina, quamuis ordinariè loquendo veriſſima ſit; tamen, ſi Pater haberet filium iam emancipatum, & extra ſuam familiam inſtar alterius ciuis degentem, acceptis iam bonis, ſeu hæreditate, quæ ad ipſum pertinent, & res ablata eſſet magni momenti, & quæ non ſolùm Patris; ſed in aliorum filiorum damnum vergeret, minuendo notabiliter eorum hæreditatem; aut certè ſi furtum fuiſſet factum poſtquam filius acceptâ ſuâ portione legitimè ceſſiſſet bonis alijs, quæ à Patre poſſet ſperare, idque in fauorem aliorum filiorum Patris, non videtur non poſſit meritò credi intentionem eſſe Patris, vt talis filius etiam per Cenſuram cogatur reſtituere; quamuis nullum verbum præter generalia addatur in Monitorio, ac proinde, quod intentio ferentis excommunicationem, etiam ad talem filium extendatur; ſed hoc arbitrio prudentis diſcernendum erit.

Doctrinam datam limitat Author.

862. Alioqui etiam putant non ligari alios domeſticos ſpecialiter dilectos ab obtinente excomm. vt ſunt vxor, Pater, aut mater; niſi aliud conijciatur de mente impetrantis Monitorium ſpectatis circumſtantijs, in dubio autem putant petendam eſſe abſolutionem. Ita Clauis Regia Lazarius & aliqui alij ſuprà citati. Sed, quid eſt hoc, quòd dicunt, petendam eſſe abſolutionem? dixiſſent potius faciendam eſſe reſtitutionem, & eâ factâ petatur quidem abſolutio; alioquin ad quid abſolutio illa; quaſi ad cautelam deſeruit; nam ſi obligatio eſt reſtituendi, non eſt locus abſolutioni ad cautelam; niſi reſtituat, qui peccet, & debet, niſi fortè quis loquatur in caſu, quo putèſt ille furens capiendo, aut retinendo illa bona, quæ tamen tunc non poteſt reſtituere; potuit tamen antea; & non reſtituit etiamſi audierit Monitorium, & dubitetur an incurrerit? ſed in hoc caſu etiam abſolutio ad cautelam nihil prodeſt, niſi adſit etiam propoſitum reſtituendi, cum poſſit, imò, & fortè cautio detur; nã vel cenſura, de quâ dubitatur, verè obligauit, vel non ſi non obligauit non eſt neceſſaria abſolutio Cenſuræ. ſi obligauit tolli non poteſt; niſi factâ reſtitutione, ſi ſit poſſibilis, vel, niſi cum propoſito reſtituendi, imò, & cum cautione alioquin neceſſariâ, ſine quibus non eſt conferenda abſolutio. Itaque in caſu dubij facienda eſt reſtitutio; niſi tollatur dubium; alioquin ſemper manebit in dubio excõmunicationis, ſuppoſito, quòd re verâ Iure naturæ debeatur reſtitutio, & ſolum dubium ſit ex parte ferentis Cenſuram, aut petentis illam, an ſcilicet, habuerint intentionem comprehendendi talem perſonam.

863. Ex eâdem aſſertione noſtrâ colligitur non eſſe obligationem manifeſtandi iuſtum compenſatorem, quia excommunicatio, & intentio ferentis illam ſolum intelligi debet de iniuſto detentore, qualis non eſt compenſator etiamſi

Ex aſſertione collige nõ eſſe obligationem manifeſtandi iuſtum Cõpenſatorem.

etiamſi, quando rem accepit, peccauerit fortaſſè accipiendo, quia potuit debitum aliâ viâ recuperare aut ſine periculo ſcandali, iam tamen nō peccat retinendo debitum (vt ſupponimus iuxta regulas compenſationis) liquidum, nec plus retinet, quàm ſibi debetur.

Quamuis in Cenſura exprimatur iuſta compenſatio. 864. Imò quamuis in ipſo Monitorio, ſeu Cenſura exprimatur etiam iuſta compenſatio, non ligabitur compenſans; continet enim ea ſententia errorem intolerabilem, & excommunicatio non incurritur; niſi ob peccatum mortale iuxta dicta diſp. 2. dub. 12. compenſans verò in eo caſu non peccat retinendo. Ita Molina diſp. 691 Vaſquez de *Reſtitutione* c. 5. §. 1. dub. 9. n. 51. Leſſ. lib. 2 c. 12. dub. 10. n. 6. Clauis Regia, & Petrus Nauarra ſuprà. Lazarius de *Monit.* ſect. 2. q. 8. & 9. Suarius diſp. 20. de *Cenſuris* ſect. 3. n 12. vbi Couarr. & alios refert & ex parte conſentit Reginald lib. 24. n. 64.

Dubium. 865. Dubitabit tamen aliquis an, qui, antequàm ferretur excommunicatio, accipiens rem in compenſationem, aliquid ſuprà ſibi debitum accepit; ſed propoſuit reſtituere quàm primum illum exceſſum, ligetur excommunicatione Monitorij?

Reſp. 866. Reſpondeo minimè, nam excommunicatio, quæ poſt talem actum fertur, non fertur propter ipſum actum præteritum; ſed propter contumaciam iniuſtæ detentionis. Quæ contumacia ceſſat, cùm primùm proponit reſtituere ſimul, ac poſſit, & oblatâ opportunitate reſtituit. Ita Petrus Nauarra ſuprà, Clauis Regia ſuprà n. 17. Vgollnus, Salon, & alij apud Lazarium de *Monit.* ſect. 1. quæſito 13. Suar. diſp. illa 20. ſect. 1.

867. Imò fieri poteſt, vt nec accipiendo, nec poſtea non reſtituendo illum exceſſum per aliquod tempus, talis compenſans peccet; nam, ſi quis, vt per occultam compenſationem licitam debitum recuperet, non habeat ad manum aliam rem; niſi vnam, quæ in aliquâ parte conſiderabili excedat debitum compenſandum, adhuc poterit in illâ facere compenſationem acceptâ totâ illa re, quæ (vt ſuppono) ſit moraliter impartibilis ſine eiuſdem rei detrimento. v. g. debitum compenſandum valet centum, compenſatio fit in vaſe aureo, vel in gemma valente centum quinquaginta, licitè accipitur res illa tota cum onere, & propoſito reſtituendi exceſſum; quamuis autem monitorium ſub Cenſurâ feratur, non incurrit compenſans retinendo totum interim dum quærit commoditatem vendendi rem illam etiamſi per aliquod tempus diſtrahere non poſſit; neque tenetur idem ipſe, ſi nolit illam emere ſibi, ſoluendo illam partem pretij, quâ res excedit debitum compenſandum; neque enim video cur cogendus ſit compenſator illam rem emere maximè, ſi non ſit apta illius vſui, cur enim obligabitur articularius, aut ruſticus emere adamantem? Itaque tantum tenebitur, ſi rem illam noſit habere omninò pro ſuâ, illam diuendere cùm poſſit; & interim quantumuis in ipſa re exceſſum retineat; nec peccabit, nec Cenſuram incurrit; nulla enim eſt iniuria eius, à quo occultè abſtulit quòd ipſam retineat; vt poſſit inde habere ſecuram ſolutionem, imò, ſi quas expē-ſas alioquin neceſſarias fecit in re vel ſeruanda, vel diſtrahenda, & vendenda, inde etiam poterit accipere, nec tenetur facere extraordinarias diligentias, vt maiori prétio res vendatur; ſed ſufficit ordinarius modus, quantumuis intra latitudinem iuſti pretij non ſummo; ſed fortè infimo rei vendatur. Sed hæc ad tractatum de reſtitutione pertinent, de quâ latè egimus in noſtro opere de *Iuſtitia*.

868. Dubitabis ſecundò an qui non denuntiat iuſtum compenſatorem ligetur excommunicatione, quando compenſans non ligatur? *Dubium 2.*

869. Reſpondeo non ligari, quantumuis Monitorium ſit contra ſcientes, & non manifeſtantes; nemo enim tenetur innocentem prodere, nec ligatur minus principalis, quando magis principalis non ligatur. Ita Aragon. 2. 2. q. 62. art. 2. Salon 2. 2. q. 66. art. 5. controuerſ. 2. Molina diſp. 691. Petrus Nauarra lib. 3. c. 1. p. 2. n. 407. Azor 3. p. lib. 1. c. 15. Leſſ. ſuprà; Vaſquez ſuprà n. 55. & plures alij apud Clauem Regiam lib. 9. c. 14. n. 12. c. 14. n. 30. & apud Lazarium ſect. illâ 2. q. 8. & 9 & apud Suarium ſect. illa 3. n. 12 & apud Filhucium quæſtio 6. n. 4 *Reſp.*

870. Dubitabis 3. an, qui non denuntiat creditorem, quem conſtat non poſſe reſtituere, ſiue; quia non habet; ſiue, quia creditor abuſurus eſt re ſibi tradendâ, ſiue ob aliam iuſtam cauſam non reſtituendi, incurrat Cenſuram Monitorij? *Dubium 3.*

871. Reſpondeo non incurrere propter rationem iam inſinuatam; quia, ſi ille ipſe, qui retinet rem alienam, in tali caſu excuſatur, potiori ratione excuſandi ſunt, qui norunt illum retinere. Præterea, vt ſuprà inſinuauimus, nemo obligatur ad opus inutile, tale autem eſt denuntiare eum, qui non tenetur. Ita Suarius diſp. illâ 20. de *Cenſuris* ſect. 2. n. 7. & ſect. 3. n. 12. ad finem. Rodriguez in *ſumma* tomo 1. c. 79. n. 10. Clauis Regia n. 12. c. 14. n. 31 Lazarius q. 13. & 15. Filliucius quæſtio 9. n. 40. *Reſp.*

872. Hoc autem intelligendum eſt, quando quis omninò eſt impotens. Secùs, ſi ſaltem partem conſiderabilem poſſit reſtituere; vel poſſit pro futuro tempore; ſicut enim ipſe delinquens, ſeu retinens rem alienam; non ſimpliciter excuſatur à reſtitutione; ſed tantum, quatenus & quando eſt impotens: ita neque à denuntiatione excuſatur, qui nouit illum retinere; niſi quatenus, & quando nouit illum eſſe impotentem, aut fortè, ſi ſciat paratum eſſe ad reſtituendum ſublatâ illâ vel impotentiâ, vel cauſa iuſtâ excuſante à reſtituendo. *Hoc intelligendum eſt quando &c.*

873. Dubitabis 4. an; qui ſatis nouit iuſtam compenſationem aut aliam legitimam cauſam; ratione cuius non tenetur denuntiare, poſſit iurare ſe nihil ſcire intelligendo intra ſe illam reſtitutionem, ſeu modificationem propoſitionis; vt ſcilicet teneatur manifeſtare. *Dubium 4.*

874. Reſpondeo poſſe: eſt enim iuſta cauſa æquiuocandi. Ita Vaſquez ſuprà n. 55. Leſſ. ſuprà n. 62. Clauis Regia ſuprà, Bañes 2. 2. q. 69. art. 2. Aragon. ibidem. Salon ibidem controuerſ. 11. Petrus Nauarra ſuprà Molin. diſp 692 ad fin. Valentia tomo 3. diſp. 5. q. 13. puncto 2. Nauarrus c. 13. n. 166. *Reſp. in caſu dubij eſſe iuſtam cauſam æquiuocandi.*

Dubium 5.

875. Dubitabis 5. An excuſet ab obligatione denuntiandi dubium de iuſtitiâ compenſationis, vel de impotentiâ reſtituendi?

Opinio multorum.

876. Multi putant non excuſari; ſed ligari; niſi rationabiliter quis deponat dubium. Ita Lazarius q. 10. Petrus Nauarra ſuprà Henriquez n. 4. Rodriguez ſuprà n. 51. Azor & alij locis citatis. Probant; quia; ſicut detinens cum tali dubio, iniuſtè detinet: ita non denuntians iniuſte non denuntiat. Præterea in dubio ſtãdum eſt pro ſuperiore præcipiente dẽnuntiationem, conſtat enim de præcepto, & dubitatur de illius excuſatione. Quod verum etiam putant, quamuis ille, qui rem accepit, aſſerat ſe illam in compenſationem accepiſſe; niſi fortè tantæ fidei homo ſit, vt meritò illi credi poſſit Ita Graff. p. 1. lib. 4. c. 8. n. 12. Lazarius ſuprà, Nauarrus, Corduba, & alij apud Rodrig. ſuprà.

Ratio.

Hac in re maiori explicatione opus eſſe ait Author.

877. Verum in hac re maiori explicatione opus eſt; nam ſi dubium ſuperueniat, poſtquàm rem illam retinens & poſſidens bonâ fide cœpit poſſidere, ille poſſidens iuſte poſſidet, & retinet, atque adeò, qui ſcit illum ſic poſſidere factâ diligentiâ pellendi tale dubium, etiamſi dubium adhuc maneat, non tenetur reuelare, quia eo ipſo, quòd in dubijs maximè in materia Iuſtitiæ melior ſit conditio poſſidentis, & poſſidens ipſe iuſtè poſſideat non tenetur ſciens talẽ iuſtè poſſidentem denuntiare.

878. Item, ſi talis ſciens priùs prudenter iudicabat retinentem illum iuſtè retinere, etiamſi fortè poſtea incipiat dubitare, an ille iuſtè retineat, & non poſſit factâ diligentiâ pellere dubium, adhuc non videtur ligari excommunicatione, ſi non denuntiet; quia etiam in tali caſu locum habet illud axioma quod in dubijs melior ſit conditio poſſidentis, poſſidebat autem homo ille ſuam libertatem non denuntiandi, & manifeſtandi, quantumuis promulgatum eſſet edictum eo ipſo, quòd putabat illum detentorem iuſtè retinere: ac proinde per purum, & merum ſuperueniens dubium non debet eâ libertate ſpoliari.

Difficultas remanens

879. Tota iam difficultas manet, quando nunquàm præceſſit bonâ fides de poſſeſſione, aut retentione alterius, quem nouit rem alienam detinere apud ſe; an tunc virtute Edictorum, ſi non poſſit pellere dubium, teneatur ſub excommunicatione reuelare? atque in hoc caſu probabilis valde eſt ſententia prædictorum Authorum propter rationem, & fundamentum ex eiſdem allatum.

Authoris Iudicium.

880. Nihilominus valde mihi difficile apparet, quòd etiam in hoc caſu teneatur; quia ex ipſo tenore Edictorum ordinariè conſtat illos tantum obligari ad denuntiandum, qui conſcij ſunt talis detentionis rei alienæ; Qui autem dubitat, an alius iniuſtè retineat rem illam non eſt conſcius retentionis iniuſtæ ergo non comprehenditur Edicto ſolum obligante conſcios.

Confir.

881. Confirmatur ex dictis ſuprà dub. 47. vbi ex inſtituto probauimus non eſſe obligationem denuntiandi ea, de quibus denuntiaturus dubitat, an denuntiandus commiſerit; ſed in hoc caſu eo ipſo, quòd dubitet de iniuſtitiâ retinendi rem illam, dubitat an ille alius commiſerit, aut committat delictum illam retinendo, &, vt ibi dicebamus, iniuria irrogaretur ei, qui ſuam formam poſſidet, ſi denuntiaretur, tanquàm detentor rei alienæ, extenderetur que Edictum vltra id, quod in ipſo exprimitur, quod fieri non debet ibi autem ſolùm exprimuntur ſcientes; non verò dubitantes, vt ibi quoque notabamus.

882. Nec refert quantum adhoc, quod dubium ſit facti, aut Iuris; nam, ſicut ibi in dubio facti, id eſt retentionis ideò diximus cum multis non teneri quia eo ipſo quòd quis dubius eſt, an alius fecerit, non ſcit, quod re verâ fecerit, & in dubijs melior eſt conditio poſſidentis ſuam famam, vt non ſpolietur illâ & Edictum ſolùm loquitur de ſcientibus, non de dubitantibus: ita ſimiliter in dubio Iuris, de quo nunc agimus, id eſt ſuppoſito, quòd retineat, dubitetur tamen de iuſta, vel iniuſta retentione, dicendum etiam eſt eo ipſo quòd dubitetur, an iuſtè vel iniuſtè retineat, non teneri quia eo ipſo quòd quis dubius eſt an iniuſtè alius retineat, non ſcit quòd iniuſtè retineat; in dubijs autem melior eſt cõditio poſſidentis ſuam famam, vt non ſpolietur illâ aut fama in quæſtionem vocetur, & edictũ ſolùm loquitur de ſcientibus iniuſtos raptores, aut detentores rei alienæ; non verò de dubitantibus. ergo eo ipſo quòd dubitat de iniuſtâ retentione alterius, non ligatur quis cenſurâ Edicti latâ contra ſcientes iniuſtam detentorem. Atque hoc puto conſequenter dicturos omnes illos, quos pro noſtra ſententia retulimus dub. 47.

DVBITATIO LVI.

An qui occultant bona, ne à Fiſco, vel creditoribus capiantur, vel in eorum fraudem contractus ineunt, & qui retinent ſcripturas aliquas, quæ iubentur vi Monitorij exhiberi, comprehendantur excommunicatione contra ipſos lata?

883. Circa primùm aſſerendum eſt occultantes bona ſiue propter æs alienum, quo ſunt adſtricti; ſiue propter delictum commiſſum, ratione cuius eorum bona ſunt obnoxia Fiſco, vt eâ ratione euadant exequutionem in bonis, vel confiſcationem, ligari Cenſurâ contenta in monitario, ſi bona, quæ ibi iubentur manifeſtare, non manifeſtent. Ratio eſt; quia huiuſmodi bona non poſſunt in fraudem Fiſci, vel creditorum retinere ſequutâ ſententiâ, quâ Fiſco, aut creditoribus applicentur iuxta principia generalia de *reſtitutione*, de quibus egimus in noſtro opere *de Iuſtitia*. Tract. de *Reſtitutione*. Ita Graff. 1. p. lib. 4. c. 18. n. 15. Salon 2. 2. q. 62. art 3. & 16. Aragon. ibidem. Lazarius de *Monit.* ſect. 3. q. 10. Azor tomo 1. lib. 5, c. 8. & alij multi.

Circa primum aſſertio.

Ratio.

884. Idem indicium eſt de ijs, qui contrahunt in fraudem creditorum, vel Fiſci, vt in eodem Tract de *Reſtitutione* diximus, eſt eadem ratio iniuſtitiæ factæ creditoribus, vel Fiſco.

Circa ſecundum aſſertio.

885. Circa ſecundum de retentione ſcripturarum

rarum aſſerendum eſt non exbibentes, aut reuelantes tales ſcripturas regulariter loquendo ſub Cenſurâ ligari, quando in Monitorio præcipiuntur exhibere, aut reuelare; tunc enim ſuperior iuſtè præcipit, & ſubditus ſuperiori iuſtè præcipienti obedire tenetur. Ita Suarius de *Cenſuris*. diſp. 20. ſect. 3. Regula 1. numero 2. & 3. vbi latè de hac re diſputat. Item Henriquez lib. 13. cap. 18. numero 2. Filiucius Tract. 14. quæſtio 9. numero 31. vſque ad 37. Auila 2.p. c.5.diſp.4 dub.1. Azor. ſuprà praxis Neapolitana cap.2.num. 1. ad finem Riccius verb. *Praxis Monit*.deciſ. 273. Laſarius ſect. illa 3. q. 1. Clauis Regia lib.12.c.20. Sed vt hoc penitus explicetur, diſtinctione opus eſt, & in quinque caſibus poteſt dubitari de hac obligatione, quos placet ſigillatim explicare.

In quinque Caſibus dubitari poteſt de hac obligatione

Primus caſus.

886 Primus caſus eſt quando Scriptura manifeſtanda eſt propriè illius, qui obtinuit Monitorium ſub excommunicatione, non verò poſſidentis, & occultantis illam; tunc enim tenetur ex Iuſtitia etiam ſecluſis litteris illam reddere domino ſuo; atque adeò poſitâ excommunicatione, potiori ratione tenetur, & incurret excommunicationem, vtpote iuſtè poſitam. Vnde etiam damna inde ſequuta tenebitur reſtituere, vt rectè ex Syluestro probat Auila loco citato, qui limitat, dummodò Scriptura non ſit eò uſque poſſeſſa bonâ fide, & ex manifeſtatione patiatur poſſidens graue detrimentum; tunc enim non tenetur manifeſtare, licèt feratur excommunicatio. Pro quâ ſententiâ refert Vegam. lib. 3. caſu 365. & aliquos Magiſtros; quod ampliùs conſtabit ex dicendis in tertio caſu, & probari etiam poteſt à ſimili nam, qui ſtatum iuſtè acquiſitum conſeruat cum bonis partim iniuſtè adquiſitis, non tenetur, (inquit Auila) reſtituere bona quæ iniuſtè adquiſiuit cum graui detrimento bonorum, quæ iuſtè adquiſiuit: ergo ille, qui iuſtè poſſidet ſcripturam, non tenetur eam manifeſtare cum graui detrimento. Quæ ratio etiam locum habet iuxta eundem Auilam, & prædictos Magiſtros quando per fraudem obtinuit Scripturam.

Limitat Auila.

Probatur limitatio.

Nota.

887 Notat verò Auila, quòd, ſi ex occultatione talis Scripturæ tantum damni patiatur eius dominus, atque poſſideos illam, erit obligatio illam manifeſtandi, ſicut debitor, quamuis patiatur damnum in pecunijs, tenebitur ſoluere, ſi creditor ex dilatione patiatur æquale detrimentum; quia in hoc caſu melior eſt conditio creditoris; ſed in hoc ego puto philoſophandum cum limitationibus, & circumſtantijs aſſignatis à nobis in noſtro opere de *Iuſtitia*, Tract. de *reſtitutione*, diſp.10.dub. 3. vbi de hac doctrina latè diximus, ibi legatur.

Iudicium Authoris de additione Auila.

888. Illud ſanè mihi placet, quod addit Auila, ſaltem quando per fraudem obtinuit quis Scripturam, & non manifeſtat, vt euitet detrimentum in pecunijs, quando ceſſauerit hoc impedimentū teneri reſtituere Domino Scripturæ valorem illius ſpei, quam habebat vincendi in illâ lite, ſi manifeſtata illi fuiſſet talis ſcriptura, & valor ille iudicandus eſt arbitrio boni viri. Probat à ſimili, nam, quando debitor differt ſolutionem debiti, ne patiatur detrimentum in pecunijs proprijs, tenetur poſteà reſarcire creditori intereſſe, & damnum, quod ſequitur ex tali delatione, vt docet Caietanus, 2.2.q. 62.art.8 quod ſaltem eſt verum, quando debitum fuit iniuſtè contractum: ergo pari ratione in noſtro caſu. Hac de re latè diximus citata diſp.10. de reſtit. dub illa 3. prope finem numero 75.

889 Secundus caſus eſt, quando ſcriptura eſt propria poſſidentis, quia propria pecunia illam fecit, vel hæreditario Iure accepit, aut alio iuſto titulo. In quo caſu licèt ibi contineatur Ius alterius partis litigantis, non tenetur poſſidens ex iuſtitia eam manifeſtare ante præceptum Iudicis. Probatur à ſimili; quia in ciuilibus non tenetur quis ex Iuſtitiâ ſpontè ſe offerre ad ferendum teſtimonium ante mandatum Iudicis: ergo neque ad exbibendam ſcripturam, quæ eſt inſtar cuiuſdam teſtimonij. Ita Auila ſuprà cum Soto 5. de *Iuſtitia*, q.7. art. 1. qui docent ex Charitate, ſaltem aliquando, teneri ſe offerre ad teſtificandum; vt quando proximus ſine tali teſtimonio, aut ſcripturâ patietur graue detrimentum in bonis ſuis; ſemper tamen habenda ratio eſt odij, quod incurrit teſtis, aut qui exhibet ſcripturam ex eo, quòd non vocatus, aut inuiſus ſe offert ad teſtificandum. Excuſari etiam poteſt in noſtro caſu, quia talis ſcriptura ante mandatum Iudicis non eſt aliqua ratione appropriata parti litiganti.

Secundus Caſus quando Scriptura eſt propria poſſidentis. Probatur.

890 Tertius caſus eſt, quando ſuperuenit mandatum Prælati circa talem ſcripturam propriam poſſidentis continentem tamen Ius aduerſarij. In quo caſu ſi Prælatus ſub excommunicatione præcipiat illam manifeſtare, tenetur poſſidens ex iuſtitiâ id facere; alioquin incurret excommunicationem. Ita Auila ſuprà Sotus in 4. diſt. 22. q.1.art. 2.caſu 3. Cordub. in *Summá*, q.63. Ludouicus Lopez 2.p. *Inſtructorij*, cap.9. circa medium & teſtatur Auila eſſe communem ſententiam recentiorum. Ratio verò eſt, quia pars litigans iuſtè proſequitur Ius ſuum, & Prælatus iuſtè præcipit: ergo poſſidens tenetur ex iuſtitiâ manifeſtare.

Tertius caſus.

Ratio.

891. Verùm objiciet aliquis cap. 1. de *Probát* vbi Gregorius XI. determinat neminem eſſe compellendum, vt in medium proferat inſtrumentum contra ſe ipſum. Confirmatur, quia nemo tenetur miniſtrare arma contra ſe; Ille autem exhibendo ſcripturam patietur detrimentum in illâ re de quâ litigatur: ergo non tenetur exhibere.

Objicies.

Confir.

892 Reſpondet Auila cum Gloſsâ in idem caput definitionem Pontificis intelligendam eſſe, quando reus pateretur graue detrimentū, vel ſecundò, quando ſcriptura eſt ita propria poſſidentis, vt nec ſit alterius partis, neque communis; quia non continet Ius aduerſarij, ſecùs, ſi eſſet communis vtpote continens etiam Ius aduerſarij.

Reſp. Auila.

893 Ad confirmationem verò reſpondet, licèt ante præceptum Superioris non teneatur exhibere Scripturas contra ſe, accedente tamen mandato ſuperioris teneri, quoniam talis Scriptura per mandatum Iudicis applicatur parti, ſicut applicatur teſtimonium viuum. Legatur Auila diſp. illa. 4 dub. c. 5. *Ad Argumentum.*

Ad Confir.

894. Rectè

DVBITATIO LVII.

An? & quando Iudices Sæculares incurrant excommunicationem, quando compellunt Iudices Eccleſiaſticos, vt cenſuras tollant, vel quando impediunt exequutionem Bullarum Apoſtolicarum?

Extorquês per vim abſolutionem ab excomm. incurrit ipſo Iure excomm.

901 DIximus dub. 33. eum qui extorquet per vim abſolutionem ab excommunicatione, ſeu reuocationem à Cenſuris, excommunicationis, ſuſpenſionis, aut Interdicti, incurrere excommunicationem ipſo Iure, vt ibi probauimus. Præterea in Bullâ Cœnæ continetur excommunicatio 14 in ordine, quæ prædictum noſtrum caſum concernit. Quærimus ergo in præſenti; an prædicti Iudices incurrant eam Cenſuram, quando cogunt Iudices Eccleſiaſticos illas Cenſuras tollere; vel ab illis abſoluere, & quando impediunt exequutionem Bullarum Apoſtolicarum?

In præſenti Quaritur. &c.

Negant viri graues.

902 Negant excommunicationes prædictas incurrere viri ſatis graues, & quorum auctoritas poſſit à culpâ, vel à Cenſurâ excuſare prædictos Iudices ſæculares. Ita Henriquez lib. 3. cap. 30. numero 1. in fine Auila p.2.cap.7.diſp. 2. dub. 5. poſt 3. concluſionem & alij recentiores, maximè Iudices non ſolùm laici quantum ad Iuriſdictionem merè Laicam; ſed etiam quantum ad perſonas; hi enim liberiùs loquuntur, vt Regiam Laicam poteſtatem pro virili extendant, & minuant Eccleſiaſticam. Alij verò quantumuis Sacerdos, Laicalem poteſtatem nimirum videntur extollere, nec ſatis piè loqui, quos hic honoris cauſa ſupprimo qui plurimos videre volet, inueniet, apud Dianam 1. parte Suarum moralium reſolutionum reſol. 13. & 3. part. reſol. 53. vbi non iuriſtas tantùm ſed Theologos refert in copia vide etiam reſol. 64. Rationem verò reddunt prædicti Auctores, quia Iudices in priori chartâ directâ ad Iudices Eccleſiaſticos vtuntur precibus & monitione; & quando vlterius pergunt, non faciunt contra libertatem Eccleſiaſticam, nec eam offendunt; ſed potiùs defendunt ab iniquo Iudice, vel â falsâ narratione factâ Pontifici., ac proinde Iure ipſo naturæ vim vi repellunt propter commune bonum: Eandem ſententiam ſequuntur Couarrub. Didacus Perez, Montalbus, Gregor. Lopez, Auendanno lib.1.*de exeq.mand.* cap.1.numero 7. & 32. & lib.2.cap.6. & alij, quos refert, & ſequitur Viualdus, numero 102. Victoria *de poteſtate Ecleſ.* numero 14. Cordub. in *Sum.* q. q. 24. & lib. 4. de *Poteſt. Papa.* q. 7. Rodrig. in *Addit. ad* § 9. *Bulla Cruciata*, numero 89. Sa verb. *excommunicatio Bulla in Cœna* numero 15. Vide Dianam locis citatis, & Suarium citandum.

Rationem reddunt.

Authori nõ placet prædictorum doctrina.

903. Sanè horum Auctorum aſſertio ſub ea generalitate accepta nemini debet, aut poteſt placere; quamuis enim daremus in aliquibus caſibus eſſe veram, in alijs vera eſſe non poteſt, vt in ſequentibus parebit,

Nauarrus negat laicã poteſtatem poſſe ſupprimere bullas earumue executionẽ impedire.

904 Nauarrus in *Summâ* numero 76. & Suarius quod attinet ad Bullam Cœnæ nolunt, aut non audent ſententiam dicere; ſed remittunt ſe iudicio, & definitioni Papæ: ſed idem Nauarrus *lib. 1. conſ. 1. q. 21. numero 55. tit. de Conſtit.* negat poſſe laicam poteſtatem ſupprimere Bullas Apoſtolicas, aut earum exequutionem impedire, & an ſe negaſſe abſolutionem cuidam pœnitenti ob eam cauſam, & conſilium dediſſe alijs, ne ſimiles pœnitentes abſoluerent. Et in Apologia de *redditibus Eccleſiaſticis* q.1. docet Reges Catholicos, & eorum Auditores non poſſe perſonas Eccleſiaſticas ad ſua vocare tribunalia. Quibus in locis videtur mutaſſe ſententiam, quã ſequutus eſt *in c. Cum contingat. de Reſcriptis.* & alijs locis Suarius etiam ſcribens defenſionem fidei contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 34 numero 30. vſque ad 43. latè impugnat varias vias defendendi hunc vſum Iudicum Laicorum oſtendens neque ex illo principio, quòd *vim vi repellere licet* neque ex aliquo textu Iuris probari hanc poteſtatem & tandem concludit, ſolùm exceſſione Papæ id fieri poſſe, vtrum autem talis conceſſio facta fuerit, & non reuocata, nõ audet definire, *ideo* (inquit *neq; approbare poſſũ nec reprob.*

Difficultas hac non ſatis pro dignitate a Theologis diſcuſſa pro meliori explicatione illius in varia capita diſtribuitur.

905. Ex his conſtat Auctores inter ſe non conſentire imò, & ſibi metipſis quandoque aduerſari, reſque tota eſt difficilis, & pro re morali maximè grauis, nec a Theologis (maximè ab ijs, qui typis mandarunt ſuam ſententiam) ſatis pro dignitate diſcuſſa; ideò placuit illam altiùs diſputare, & explicare Qua de re præ manibus olim habui Apologiam noſtri Gabrielis Vaſq. vbi multa ad noſtrum inſtitutum accommodata dixit, quamuis non omnia mihi probanda videantur. Rem totam in varia capita diſtribuam, vt meliùs explicetur.

CAP. I.

Iniuſtitiam, & vim ab Eccleſiaſticis Iudicibus illatam, quæ abſq; vllâ libelli ex proceſſus examinatione per ſe, & euidenter patet; licitum eſſe, etiam per vim Magiſtratibus ſæcularibus contra Eccleſiaſticos, & è contra repellere.

Perſona etiã particulari Iure naturali licet vim vi repellere.

906. CVm Ius ipſum naturale priuatæ cuicumque perſonæ concedat, aut etiam ſæpè iubeat vim, & iniuſtitiam manifeſtam ſibi, aut alteri à quouis illatam vi quoque repellere: non minus Magiſtratibus ſæcularibus contra Eccleſiaſticos, & è contra Eccleſiaſticis contra ſæculares idem conceſſum aut etiam præceptum eſſe ingenuè fateri debemos. Nec enim curandum eſt à quo inferatur ea iniuria, & vis dummodò de eã manifeſtè conſtet, vt Iure naturali eam repellere poſſit quicumque Magiſtratus, aut quæcumque perſona, quæ vires habeat ad eam repellendam; nam in tali repulsâ nullus Iuriſdictionis actus ab vno in alterum exercetur, ac proinde ad id nulla opus eſt Iuriſdictione repellentis contra inuaſorem. Vnde in hac manifeſtâ violentiâ repellendâ ſimplici modo defendendi vti poſſunt Magiſtratus; ſicut, & priuata quæcumque perſona in aliam ſibi æqualem ad repellendam manifeſtam vim, & iniu-

Nec ad hoc opus eſt Iuriſdictione.

iniuſtitiam. Qua propter vis illata(vt indicabam) talis eſſe debet, vt abſque vllo libelli, & proceſſus examine per ſe ipſam euidenter conſtet,& manifeſta ſit;nam ad eam repellendam, quæ ex actis in iudicio colligenda eſt, nullum eſt Ius deſenſionis;niſi in ipſo etiam iudicio, & apud ſuperiorem Iudicem, qui ad id habeat iuriſdictionem ſuprà inferenem vim, quod per ſe patet,ſi loquamur de priuatis perſonis. Quod autem id locum etiam habeat in Magiſtratibus infra probabimus. Porro hanc manifeſtam vim poſſe repellere Magiſtratus ſæculares contra Eccleſiaſticos, vel Eccleſiaſticos contra ſæculares in tribus caſibus contingit. Primo,quando nullo pretextu publici officij, ſeu poteſtatis; ſed tanquàm priuata perſona,& extra Iudicium vim infert. Secundò, quando prætextu publici officij Iudex aliquis aliũ ſpoliaret re ſuâ, antequàm vllo modo audiat ius, quod contra ipſum habetur. vel,quod ipſe habet. Tertiò, quando Iudex Eccleſiaſticus in ſuo tribunali de perſonâ laicâ & ſæculari,neque ad ſuum Tribunal pertinente cognoſcit; in his enim caſibus Iudex ſæcularis iniuriam illatam vi etiam propulſare rectè poteſt;atque,ſi poteſt, ſæpè ad id tenebitur. Idemque poteſt,aut debet Eccleſiaſticus Iudex contra ſæcularem Magiſtratum,ſi ab illo perſona aliqua Eccleſiaſtica,aut etiam laica (in cauſâ tamen merè Eccleſiaſticâ) iniuriam pateretur, cum hoc conueniat iuri naturali, quod omnibus æquale eſſe debet. Vnde frequenter videmus in tertio caſu Iudices Eccleſiaſticos contra ſæculares procedere, etiam Cenſuris,& alijs pœnis Eccleſiaſticis ipſos cogendo, vt de perſonâ, aut de causâ ad ipſos minimè pertinente non cognoſcant. In quo caſu non infertur vis in ipſo iudicio,& cauſæ cognitione,& prolatione, aut denegatione ſententiæ (quæ vis ſolùm à Iudice ſuperiori per appellationem repellenda eſt)ſed in re ipsâ manifeſtâ. Ita ſentiebat Vaſquez in citatâ illâ Appollogiâ manuſcriptâ,& à fortiori ſentire tenentur omnes Authores citati & infrà citandi, qui dicunt magiſtratus ſæculares poſſe vim etiam in iudicio illatam ab Eccleſiaſticis, repellere. Ideò Diana part.3. Tract. 1.Reſol.53.meritò pronuntiauit loquens de Regibus *licitum eſſe vim vi repellere quando vis eſt clara & manifeſta*

Vterque Magiſtratus contra inuicem poteſt vim vi repellere in tribus caſibus.

Primò. Secundò. Tertiò.

Quod ſi vſurpatio Iuriſdictionis non eſſet manifeſtè iniuſta; quia nimirum ex vtrâque parte eſſent opiniones,aut rationes probabiles, tunc contentio;ſeu lis de vſurpatâ Iuriſdictione inter iudicem Eccleſiaſticum,& ſæcularem,tantùm poteſt, & debet per Iudices arbitros conuentione partium aſſignatos dirimi; eſt enim eadem ratio,quæ lite vtrinque probabili orta inter ſupremos principes, de quo doctè tractat Vaſquez 1.2. diſp. 64.c.3. Cum enim nec Iudex Eccleſiaſticus ſæculari,nec ſæcularis Eccleſiaſtico ſubditus ſit; etiamſi vnus in alterum ſententiam proferat,alter ad obediendum ei nullo prorſus Iure tenetur;ac proinde,nec vi aliquà,aut pœnâ ad parendũ ſentẽtiæ,tanquàm inobediens adigi,aut puniri poterit.Quod autem ratione cõtrariarum opinionum, hoc bellum non poſſit eſſe iuſtum ex vtrâque parte, nec vi, aut armis dirimi poſſit; ſed alterius iudicio ſit omninò ſtandum,latè & doctè docet,& probat Vaſquez *diſp. illâ 64.citato* c. 3. Quidquid ſit aliòquin de probabilitate ſententiæ quòd propter opiniones probabiles poſſit eſſe bellum iuſtum, certè in hac materiâ maxima turbatio eſſet in Republica ſi poſſent in tali caſu pugnare inter ſe Eccleſiaſtici & ſæculares Iudices.

Quando verò eſſent rationes vtrinq; æquè probabiles Arbitris lis dirimi deberet.

CAP. II.

Quonam modo, & quo Iure Magiſtratus Regij, & tribunalia ſæcularia litteras Apoſtolicas examinare, & earum Exequutionem impedire licitè poſſint?

908. ASſerendum eſt primò,poſſe Magiſtratum, & Tribunalia ſæcularia in locis longè à Pontifice diſtantibus has literas Apoſtolicas examinare antequam exequutioni mandentur, vt clariùs conſtabit ex dicendis in tertiâ aſſertione. Ratio eſt, quia, vt rectè Vaſquez tradit in Apologiâ citatâ,quamuis tribunalia ſæcularia nihil, vel minimum,iuriſdictionis habeant in Pontificem; tamen, cùm literæ Apoſtolicæ iniquâ narratione, aut,veritate ſuppreſſâ,interueniente falſitate,aut dolo,aut ignorantiâ impetrari potuerint, opus eſt vt, antequàm ad exequutionem veniatur,examinentur; an aliquid ſubreptionis contineant? Quod niſi fieret,non parua,nec pauca incommoda, contra cõmune bonum ſequerentur,quando Papa, aut Princeps alius (eſt enim idẽ iudicium de literis aliorum Principum) longè diſtat. Nec ſatis eſt,ſi huiuſmodi literæ Apoſtolicæ ab Eccleſiaſticis Iudicibus examinentur; nam cùm Reges iuſtè timere poſſint literas illas iniquâ relatione contra priuilegia ſibi à Sede Apoſtolicâ conceſſa, & contra Ius Patronatus ipſorum,aut aliorum ſæcularium in damnum eorumdem patronorum impetratas fuiſſe: ratio ipſa poſtulare videtur,vt principes ipſi,ſi velint,aut eorum tribunalia prædictas literas legere, & examinare queant,priùs,quàm exequutioni mandentur, neque hic vſus eſt contra debitum ordinem tribunalium,& Iuriſdictionum, quandoquidem mandatum ſuperioris, quòd in remotas partes ſcriptum defertur,legi inſinuari, & explicari debet contrariæ parti, priùs, quàm exequutioni mandetur, vt ſi quid contra ipſum habet, reſpõdeat. Ergo Reges,& poteſtates ſæculares, tanquâm partes,quibus,vel ſuis ſubditis nocere illæ literæ poſſunt, eadem poterunt,videre,& examinare.

Aſſertio 1.

Ratio.

A Magiſtratu ſæculari examinari poſſunt literæ Apoſtolicæ.

909. Aſſerendum eſt 2. ſi tales literæ conceſſæ ſint pro exequutione rei, ſeu cauſæ, de quà in tribunali Pontificis ſeruato Ordine Iuris,& auditis partibus,ac re diſcuſſâ,& plenè examinatâ, pronuntiata fuit ſententia, ſi de hoc conſtiterit, & quod tales literæ verè à Pontifice manârint,nec manu alicuius falſarij ſint conficta; tunc non ſolùm in perpetuum ſupprimi non poterunt; verum neque ad tempus detineri; ſed ſtatim permittendum eſt, vt virtute illarum ad exequutionem procedatur. Ratio autem eſt; quia de iuſtitiâ, vel iniuſtitiâ talis ſententiæ

Aſſertio 2. quod ſi literæ conceſſæ ſint auditis partibus &c. ſtatim permittendũ vt exequutioni mandentur.

Ratio eſt.

tentiæ

tentiæ à Pontifice latæ conſtare nullo modo poteſt, niſi examinando proceſſum, ſeu libellum, & acta illius, ad quod opus eſt iuriſdictione, quam Reges & eorum tribunalia ſæcularia non habent ſuprà Pontificem, neque ſuprà tribunalia Ecclæſiaſtica.

Ex poſito principio clarè infertur.

910. Ex hoc principio clarè infertur, vt poſteà dicemus, nullo modo poteſtatem ſæcularem poſſe vi repellere vim illatam ab Eccleſiaſticis; niſi manifeſtè ſine cognitione, & examinatione iudiciali de tali vi conſtaret. Alioquin, ſi tribunali ſæculari liceret examinare cauſas agitatas in tribunalibus Eccleſiaſticis prætextu repellendi vim, & iniuſtitiam illatam à Iudicibus Eccleſiaſticis; etiam eſſet licitum Eccleſiaſticis Iudicibus, & ſummo Pontifici examinare cauſas agitatas in tribunalibus Regijs, & ſæcularibus prætextu repellendi vim, & iniuſtitiam factam à Iudicibus ſæcularibus. Quod eſſet perturbare totum ordinem, & pacem Reipublicæ, Vnde ratio naturalis dictat, quòd, ſi poſt appellationem à tribunali inferiori ad ſuperius adhuc in ſuppremo tribunali aliqua fieret violentia, & iniuſtitia alicui, illa diuino iudicio potiùs reſeruetur, quàm, quòd Iuriſdictionum ordo inter ſæcularem, & Eccleſiaſticam poteſtatem perturbetur; nam intolerabilis eſſet error aſſerere, quòd poſſint Principes ſæculares cogere Pontificem, vt libellum, & acta ex quibus ſententiam protulit ad ſe mittat, vt examinatâ causâ ipſi expendant, & videant, an, ſententia pronuntiata à tribunali Pontificio fuerit iuſta, vel iniuſta? ſicut neque etiam Pontifex cogit Imperatorem, aut Regem, vt ad ſe cauſas examinandas mittat; ſed iudicio Diuino relinquat. atque hoc, quod dicemus de Rege reſpectu Pontificis, & è contra, eodem modo dicendum eſt ob eandem rationem de quocumque tribunali ſæculari reſpectu Eccleſiaſtici, & è contra. Ita Vaſquez loco citato; nec contra hoc vidiſſe contigit aliquem Auctorem ex ijs, qui ſua ſcripta typis mandârint.

Error intolerabilis.

Aſſertio 3. ſi literæ conceſſæ fuerint petitione vnius partis non auditâ alterâ impediri poteſt in tribunali ſæculari earum Exſequutio quouſque &c.

911. Aſſerendum eſt tertiò, ſi literæ Apoſtolicæ alicui conceſſæ fuerint contra alium non examinatâ causâ, neque ex actis proceſſus, ſeu libelli pronuntiatâ ſententiâ, ſed abſque citatione contrariæ partis ſolâ relatione, & petitione alterius, vt pro obtinendo beneficio, quod alius poſſidet; vel, ad quod aliut habet ius obijciendo illi crimen depoſitione dignũ, vel aliud quidpiã huiuſmodi literæ non ſolùm ad ſæcularia tribunalia prius deferendæ ſunt, ſi Magiſtratus ſæculares ita velint; ſed etiam à Iudicibus ſecularibus examinatæ detineri poſſunt, non quidem in perpetuum ſuppreſſæ, appellatione verbotenus ſolùm inter poſitâ, neque vllâ causâ, aut ratione in contrarium Pontifici propoſitâ; abſit ſed quouſque Pontifici inſinuetur; an aliquid contra iuſtitiam literæ illæ contineant, eo quòd falsâ aliquâ relatione impetratæ videantur; id quod manifeſtè colligitur ex c. *ſi quando de Reſcriptis.* vbi ſic dicitur *Qualitatem negotij, pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut mandatum noſtrum reuerenter adimpleas, aut per literas tuas, quare adimplere non poſſis, rationabilem cauſam prætentas, quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod prauâ nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.* Neq;

Colligitur ex c. ſi quando de Reſcriptis.

Non obſtat.

obſtat quòd hoc loco Pontifex non loquatur cum Magiſtratu ſæculari, ſed Eccleſiaſtico; nam eadem erit omninò ratio de ſæculari hoc ipſo, quòd ei licitum ſit mandatum Pontificis in ſuo Regno legere, & examinare, priùs quàm ad exequutionem procedatur. Ita docet Corduba in *ſumma* q. 35. Driedo lib. 2. *de libertate Chriſtiana* c. 2. Acoſta q. 69, & Vaſquez ſuprà, item Couarr. in *Pract.* c. 35. n. 4. qui hoc ipſum colligit, & doctè probat n. 6. ex multis Decretis Pontificum, & legibus Ciuilibus Iuris Cæſarei, atque hoc facere poſſe Reges probat hic Author, nequid fiat, & obtineatur falſis præcibus, & importunis ſuggeſtionibus contra Regni Regumque priuilegia, & Apoſtolicas conceſſiones; Item, ne literæ ſummi Eccleſiæ Præſulis contra publicam ſpiritualis Eccleſiaſtici, & temporalis Regni vtilitatem præter ipſius concedentis voluntatem, & conſenſum exequutioni mandentur. Driedo verò probat id Reges poſſe propter abuſus tollendus, ne præficiantur extranei, aut non idonei, aut qui propter nimiam importunationem falſaſque ſuggeſtiones literas Apoſtolicas impetrarunt, vel impetratis contra fas vti volunt ad oppreſſionem, quos longis litibus, grauibuſque ſumptibus interdum vexant; non quidem id licet, eo quòd poteſtas ſæcularis velit ſibi, aut iudicium rerum Eccleſiaſticarum vſurpare, aut viros idoneos authoritate Apoſtolicâ inſtitutos impedire; ſed, quòd velit ad ædificationem Reipublicæ ſtatum Eccleſiaſticum promouere.

Driedo probat id Reges poſſe.

912. Hoc ipſum videtur eſſe permiſſum in Bulla Cœnæ Domini nam Capite, ſeu numero 14. Excommunicantur ſæculares Iudices, qui cauſas beneficiales, ac alias ſpirituales ad ſe auocant, & prætextu violentiæ prohibendæ literas Apoſtolicas impediunt donec ipſi (vt dicunt) ad Sedem Apoſtolicam informandam ſupplicauerint. Statim verò additur, *niſi ſupplicationes huiuſmodi coram nobis, & Sede Apoſtolica legitimè proſequantur*, quaſi dicatur, ſi ſupplicationes huiuſmodi re verâ proſequantur, licitum eſſe eiuſmodi literas interim detinere, aut ſupprimere. Quòd autem ſine huiuſmodi proſequutione non poſſint in perpetuum ſupprimi, manifeſtũ eſt; tum ex verbis Bullæ citatis, tum etiam ratione; quia adhoc appellatio interponitur, vt ille, ad quem appellatur, certior fiat de aliquâ re, quam in conceſſione mandati non videtur cõſideraſſe. Supprimere autem illas in perpetuum nullâ interpoſitâ appellatione eo quòd iniuſtè videantur, abſurdum omninò eſt, nam quantumuis videantur iniuſtæ, opus eſt Authori earum rationem iniuſtitiæ proponere, & hoc dignitati illius deferre; fieri enim poterit, vt rationi, ob quam iniuſtæ videntur, ab illo planè ſatisfiat. Quo circa iuſtitia ipſa poſtulat, vt reſponſum illius expectetur. Quòd ſi accepto reſponſo à Pontifice, in literis illis iniuſtitia euidenter non appareat: nullâ ratione exequutio illarum impediri poſſet. Si verò propoſitâ ratione Pontifici ille adhuc inſiſteret, vt literæ exequutioni mandentur, iniuſtitia tamen in illis euidenter appareret, poſſent in perpetuum impediri. quam ſententiam rectè colligit Vaſquez ex doctrinâ traditâ à Ludouico Meſſia in

Videtur etiam permiſſum in Bulla Cœnæ Domini.

Licèt tales literæ eſſent iniuſtæ non poſſunt in perpetuum ſupprimi nulla interpoſitâ à appellatione.

Quod ſi propoſitâ ratione euidentis Iniuſtitiæ pontifex adhuc perſiſtat poſſunt, in perpetuum impediri.

in l. Toleti, cap. 2. fundam. 11. numero 49. vbi agit quo pacto litteris Regiis obediendum ſit, ait enim neque primo mandato Regis, neque ſecundo, neque tertio, quod manifeſtam iniuſtitiam continet, parendum eſſe; id quod apertè ſtatutum eſt in l. 3. Regni Caſtellæ tit. 14. lib. 4. compil. vbi dicitur. *Mandamos que ſi entre partes y priuadas perſonas ouiere contienda, o debate, y en per Iuizio de qual quiera dellas ſe diere alguna nueſtra carta, o prouiſion, y ſobre ella ſe dé ſegunda Iuſſion, y otras quales quier nueſtras cartas, y ſobre cartas conquales quier penas, y clauſulas derogatorias, y firmezas, abrogationes, y derogationes, y diſpenſaciones, generales, ó eſpeciales, auaque ſe digan proceder de noſtro proprio motu, y cierta ciencia, y poderio Real, abſoluto; que ſin en bargo de todo a queſto, todavia es nueſtra merced y voluntad que la dicha Iuſticia florezca, y ſea dado, y guardado enteramente a cada vno ſu derecho, y no reciba agrauio, y perjuizio en ſu iaſticia &c.* Atque ita interpretatur idem Ludouicus legem quandam Partitarum Regni Caſtellæ, quæ oppoſitum aſſerere videtur, vt ſcilicet intelligatur ſolùm, quando mandatum Principis non continet manifeſtam iniuſtitiam. Cùm ergo noſtri Reges Caſtellæ in citatâ l. 3. nihil profectò ex propriâ voluntate merè liberè, & abſque vllâ obligatione procedentes, ſed ipſum potius Ius naturale, quo tenentur explicantes, velint, vt neque primo neque ſecundo, neque tertio, neque cuicumque alteri mandato ipſorum obediatur, quando manifeſtam contra aliquem iniuſtitiam continent. Cur quæſo, non id ipſum exiſtimabimus de ſummis Pontificibus Iuſtitiæ, & ſanctitatis magiſtris? ſemper ſcilicet velle, ſemperque voluiſſe, vt in ſimili caſu ſuis mandatis non obediatur, ut optimè doctè, pariter & piè notauit Veſquez.

Non ſufficit vt Magiſtratus ſæcularis etiã probabiliori ratione, iudicet litteras iniuſtitiam continere Ratio.

913 Illud tamen cum eodem eſt valde probabile; non cenſeri manifeſtam in iuſtitiam, ob quam ſolam Pontificia litteras perpetuò impedire liceat, id quod Magiſtratibus Sæcularibus probabile ſolùm, vel etiam probabiliori ratione contra Iuſtitiam eſſe videatur. Nam, ut Pontifex nulli faciat iniuſtitiam, aut vim inferat, quã ſæculares Magiſtratus, etiam vi repellere poſſint, ſatis eſt, ſi opinione probabili ductus illud decernat; ac proinde Iudices ſæculares grauiter errarent, & debitum modum excederent, ſi probabili, aut probabiliori ſolùm opinione iudicantes id, quod litteræ Apoſtolicæ continent, contra iuſtitiam eſſe, eas impedirent, & perpetuò ſupprimere auderent; ſicut etiam grauiter errarent, ſi ita ſe gererent in reuocandis ſententijs latis à Iudicibus Eccleſiaſticis.

Huic vltimæ doctrinæ ſatis probabiliter opponi poteſt.

914. Huic vltimæ doctrinæ opponi poteſt ſatis probabiliter id, quod alibi non ſemel diximus, & nonnulli graues Auctores opinantur nempe ſubditum non teneri ad obediendum, ſaltem cum magno ſuo detrimento, quando tã ſuperior, quàm ſubditus vterque nititur opinione probabili, de quo etiam agendum eſt in materia de conſcientiâ. Cur enim non poterunt detineri litteræ, ne cum periculo cadendi ſuâ causâ poſſeſſione priuetur interim dum ſuas rationes probabiles proponit Summo Pontifici; nam illis auditis forſan Pontifex nolet, vt ſpolietur re poſſeſſâ, maximè cùm eo ipſo, quod probabile ſit id, quod à ſuperiore præcipitur, eſſe iniuſtum, probabile etiam ſit in eâ re non eſſe Superiorem; nemo enim eſt ſuperior ad præcipiendum iniuſtè, & quia probabiliter præcipit iniuſtè; probabiliter ſubditus eſt deobligatus obedire. Quam doctrinam latè cum multis tradidimus diſp. 1. huius Tractatus, dub. 24. *Atque vt hoc obiter, num.* 353. vbi oſtendimus non ſolùm ex merâ ignorantia, ſed etiam ex diuerſitate opinionum poſſe dari bellum iuſtum ex vtràque parte.

Nemo eſt ſuperior ad Præcipiendum iniuſtè.

Alij ſatis probabiliter docent.

915. Ex alio etiam capite docent alij ſatis probabiliter poſſe Reges, ſeu eorum ſuprema tribunalia detinere litteras Apoſtolicas, & impedire earum exequutionem; quando, ſcilicet, committuntur alijs Iudicibus; quàm Ordinarijs contra Decretum Tridentini ſeſſ. 24. cap. 20. & ſeſſ. vltimâ cap. 10. cui non vult Papa derogari; niſi ſpecialiter. & expreſsè id dicat; quia Reges, ac Principes omnes monet Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 20. vt obſeruent & obſeruare faciant decreta ipſius Concilij.

CAPVT III

Quid cenſerint Auctores Canoniſtæ circa poteſtatem ſæcularem Principum contra, ſeu ſupra poteſtatem Iudicum Eccleſiaſticorum, quando vim inferunt?

Theologi hac de re valde pauca ediderunt.

916. CIrca hanc rem Theologorum Schola ante noſtram ætatem præſentis ſæculi parum, aut ferè nihil pronuntiauerat, aut in lucem ediderat, imò adhuc valde parum. Ex Iuris peritis verò Nauarrus in c. *Cum contingat, de Reſcriptis.* remedio, 1. Couarrub in pract. qq. c. 35. Azeuedo in l. 2. Regni Caſtellæ tit. 6. lib. 1. compil. docent poſſe Magiſtratus ſæculares vim vi repellere contra Eccleſiaſticos Iudices) quoties litigatori denegatur appellatio interpoſita debito tempore, & ordine à Iudicibus Eccleſiaſticis, vt eâ appellatione non obſtante ipſi Iudices procedant, vel procedere poſſint ad ſententiæ exequutionem. Idem docet Menoch. de *retinendâ poſſeſſ* remed. 3. numero 354. & ſequentib. Rebuff. tom 3. Tract. de *Appellat.* n. 14. Hos auctores ſequitur. & plures alios refert Bobadilla in ſuâ Politicâ lib. 2. cap. 16. numero 90. & cap. 18. numero 139 item Acoſta ſuprà Bullam Cruciatam, q. 52. & 69. circa finem.

Opinio aliquorum Iuris peritorum.

Ex theologis ſeſe prædictis Canoniſtis adiungit Bannez.

917. Ex Theologis verò prædictis Canoniſtis ſeſe adiungit Bannez. 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 6. concluſ. 6. quem (vt audio) ſequuntur alij non pauci ex ſuâ Dominicanâ familiâ; neminem tamen alium legiſſe mihi contigit præter ipſum Bannez. Addit etiam Diana par. 3. Tract. 1. reſol. 64, Cardinalem quoque Bellarminum teſtari de hoc priuilegio in Tract. de Summo Pontifice contra Barclaicum, item Suarium in defenſione fidei quem retulimus ſuprà in hac dub. num. 904. ſed Suarius falsò refertur potius enim dicit ſibi non conſtare de hoc priuilegio, vt vidimus loco citato. Bellarminus etiam ibi in illo verſu *addebat* quem refert Diana nihil clarè dicit ſed generaliter loquitur referens ſe ad alios auctores; præſertim ad Iulium Clarum

&

& alios in ſimilibus alijs caſibus ; vt eundem Bellarminum referens notauit Suarius loco citatò num. per errorem 29. qui debuiſſet eſſe 31. verſiculo *Quapropter mihi.*

Nauarri opinio.

918. Sanè Nauarrus, quem alij ſequuntur, eò etiam progreditur, vt doceat Principes, ſeu Magiſtratus ſæculares habere hanc poteſtatem ex Iure antiquo Eccleſiaſtico, ac proinde ex voluntate Pontificum. Quod putat probari ex c. *Filijs*, *vel nepotibus* 16. q. 7. quod eſt Concilij Tolet. 9. c. 1. Item ex c. vltimo 96. diſtinc. Tertiò ex c. *Adminiſtratores* 23. q. 5. Quartò probat ex c. *Principes* ibidem : quod tamen. c. eſt Iſidori. Quintò probat ex c. *Regum*, eàdem; quod eſt Hieronymi. Sextò ex c. *Chriſtianis* 11. q. 1.

919 Azeuedus verò præter citata Iura affert etiam c. *Petimus* 11. q. 1. quod eſt Concilij Carthaginenſis, & c. *Quidem Monachi*. 16. q. 1. quod eſt Concilij Calcedonenſis, & c. *Romana*, §. *ſanè de Cenſibus*, & c. *Romana de Pœnis* in 6.

Recentiorũ aliquorum opinio.

920. Menochius verò, Rebuff. & Bannez, alijque recentiores dicunt id eſſe conceſſum Regibus, & Magiſtratibus priuilegio Pontificio.

921. Alij tandem Iuris periti qui ſua ſcripta non typis mandârunt, hanc vulgatem, & plauſibilem opinionem ſequuntur addentes hanc poteſtatem in Eccleſiaſticos, Regibus conuenire, etiam Iure præſcriptionis, & conſuetudinis longæuæ, atque ita ſtabilitum, eſſe, & confirmatum legibus noſtri Regni Caſtellæ, vt patet ex l. 36. tit. 5. lib. 2. Compil. vbi dicitur hanc poteſtatem ex Iure, & ex antiquâ conſuetudine, & præſcriptione habere Reges in Iudices Eccleſiaſticos.

Nullâ conſuetudine aut præſcriptione à ſæcularibus obtineri potuiſſe hanc poteſtatem aſſerit Nauarrus.

922 Verum de hac conſuetudine, & præſcriptione plerique alij nihil dixerunt, & Nauarrus loco citato remedio. 1. §. *ex quibus infertur*, expreſsè aſſerit nullâ conſuetudine, aut præſcriptione à ſæcularibus obtineri potuiſſe hanc poteſtatem in Eccleſiaſticos, cùm omnis (inquit ille) ſæcularis talis Iuriſdictionis incapax ſit. Et quamuis Couarr. & cęteri doctores allegati non ſolũ dicant id habere ex Iure Canonico; ſed etiam probent id licere Regijs, & ſæcularibus tribunalibus ratione maximæ vtilitatis boni communis; &, quia alioquin Reſpublica magna pateretur incommoda à Iudicibus Eccleſiaſticis, eò quòd hi longè à Sede Apoſtolicâ poſiti aliquando ſuâ poteſtate ordinaria cùm maximo aliorum detrimento abutantur ; nunquam tamen aſſerunt Iure ipſo naturali Iudicibus ſæcularibus prædictam poteſtatem conuenire; quamuis (vt verum fatear) eorum ratio id videatur probare.

923 Præterea quamuis prædicti Auctores nihil diſtinguant inter appellationem interpoſitam à definitiuâ ſententiâ, & à ſententiâ interloquutoriâ; tamen cùm per Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 20. de *Reform.* appellari legitimè poſſit non ſolùm à definitiuâ ſententiâ, ſed etiã ab interloquutoriâ, quæ vim habeat definitiuæ, & cuius detrimentũ, ſeu grauamen reparari nequeat per appellationem à definitiuâ; ſanè eorum opinio intelligenda videtur vniuerſaliter; ſiue negetur appellatio à definitiua, ſiue ab interloquutoriâ tali.

Huic ſententiæ ſic explicatæ conſentiunt recentiores Iuris periti non pauci.

924 Huic ſententiæ ſic explicatæ libenter conſentiunt Recentiores non pauci Iuris periti maximè ex ijs, qui in Curiâ Matritenſi, vel in Cancellariâ Valliſoletanâ, & Granatenſi verſantur, & qui ad ſimilia munera ſe parant, & aſpirant in Salmanticenſi, Complutenſi, & Valliſoletanâ Academijs.

Notant verò hæc duo maximè inter ſe differre nempe Magiſtratus ſæculares cognoſcere, &c.

925. Notant verò maximè inter ſe differre hæc duo nempe Magiſtratus ſæculares cognoſcere, aut iudicare de Iuſtitiâ, vel iniuſtitia ſententiæ pronunciatæ per Iudicem Eccleſiaſticum declarando contra ipſum eam iniuſtam fuiſſe, ac proinde illam iubendo, aut faciendo reuocare; & iudicare ſolùm de iniuſtitiâ, quæ fit ab Eccleſiaſticis denegando appellationem opportunè, & ſecundum Iura legitimè interpoſitam. Atque illud prius inquiunt non licere ; quia nimirum eſt actus Iuriſdictionis ex allegatis, & probatis: qui actus ſæcularibus in Eccleſiaſticos conuenire non poteſt; poſterius autem licitum & maximè in Republicâ noſtrâ neceſſarium eſt, tùm quia nulla in eo exercetur Iuriſdictio, ſed extraiudicialiter declaratur iniuſtitia negandi appellationem ; quod maximè licere illis videtur ; quia niſi remedium hoc litigatoribus contra Eccleſiaſticos ſupereſſet, multa abſurda, & incommoda Reſp. Chriſtiana pateretur.

926 Hoc etiam videntur ſentire Nauarrus, & Couarrub. ſup. Nauarrus, enim docet vim illam illatam à Iudicibus Eccleſiaſticis, tantùm extraiudicialiter auferri à laicis, ſeu ſæcularibus Magiſtratibus. Couarrub. verò ait per Magiſtratus ſæculares non cognoſci de iuſtitiâ appellationis deferendæ ad ſummum Pontificem, vt ab ipſis ſententia reuocetur, aut confirmetur; ſed tantùm ad hoc, vt tollatur illa vis, & iniuria, quæ aduerſus Sacros Canones, & auctoritatem Sedis, Apoſtolicæ fit appellanti ad eandem. Atque ad hunc finem ſolùm præcipitur Iudici, quòd appellationem concedat, & abſoluat eum, quem excommunicauerat, propterea quòd appellaſſet ; atque omnia acta poſt appellationem retractet, ac reducat in eum ſtatum, quo erant tempore appellationis, & ſententiæ. Hæc eiſdem ferè verbis Couarrubias.

927. Verum ſi hæc doctrina vera ſit, in ipſo tantùm Iure naturali fundanda videtur contra Nauarrum. Confirmari verò poteſt, quia in hoc ſæculares Magiſtratus nihil faciunt contra ſacros Canones neque contra auctoritatem, & poteſtatem Pontificis, ſed eam tuentur, & adiuuant contra violentiam, & iniuſtitiam Iudicum particularium; qui eam lædunt, maximè, cùm illi poſt legitimam appellationem interpoſitam iam non ſint Iudices; ſed tyranni, & tanquàm perſonæ particulares, vim inferant non ſolum ei, qui appellat; ſed etiam ipſis Canonibus Eccleſiaſticis, contra quorum præſcriptum renuunt appellationi deferre ; imò, & ipſi poteſtati Eccleſiaſticæ, & ſpirituali iniuriam faciunt quæ non in deſtructionem; ſed in ędificationem data fuit à Chriſto Domino.

Quando iudex ſæcularis contra Eccleſiaſticũ

928 Hanc doctrinam in Iure Naturali fundatam tradidiſſe videtur Decius in l. *vt vim. ff. de Iuſtitiâ, & Iure.* numero 25. vbi ait tunc poſſe Iudicem ſæcularem contra Eccleſiaſticum de-

defendere poſſit litigatorem, contra Decium.

fendere litigatorem; quando ab Eccleſiaſtico partitur damnum, quod ſeparari nequit. Explicat autem id contingere, quando ad exequutionem proceditur non obſtante appellatione. Idem quoque docet Platea in l. *Prohibitum* C. *de Iuri Fiſci.* lib. 10. qui non loquuntur de vi illatâ ſolum à Iudice Eccleſiaſtico; ſed à quocumque Iudice, nec de perſonâ tantùm publicâ repellente; ſed de quacumque, ita, ut quiſque poſſit eâ vim repellere, ſiue fuerit is, qui damnatus fuerat per ſententiam, ſiue quicumque alius potens. Quoties autem ipſe damnatos poteſt ſe ipſum etiam contra Iudicem, quantumuis Eccleſiaſticum tueri: potiori ratione poterit Princeps, aut Magiſtratus ſæcularis, qui ad hoc poteſtatem videtur habere; quippe cui ex officio incumbat ſubditum ſuum defendere ab iniquâ vi.

Difficultas.

929. Solum reſtat difficultas, cùm vis & iniuſtitia de quâ loquimur circa negandam appellationem, non poſſit cognoſci niſi ex actis in iudicio, examinatoque libello, & proceſſu cauſæ; an? & quâ ratione poſſit Magiſtratus ſæcularis cogere Iudices Eccleſiaſticos ad exhibendum libellum, & proceſſum, cum talis coactio fieri non poſſit iuſtè (niſi ab habente iuriſdictionem in Eccleſiaſticos) de quo in ſequentibus dicemus, maximè c. 5. vbi noſtram ſententiam explicabimus.

CAP. IV.

Quid ſentiant alij Auctores præſertim Theologi circa propulſandam vim illatam in deneganda appellatione a Iudicibus Eccleſiaſticis per ſæculares Magiſtratus?

Sententia Azorii & Vaſquez.

930. QVod non non poſſint Magiſtratus ſæculares cogere Iudices Eccleſiaſticos, vt abſtineant ab exequendâ ſententiâ, quam tulerunt, etiamſi legitimè ab eâ fuerit appellatum, ſentiunt Azor. tom. 1. lib. 5. c. 12. q. 1. §. *ſed dubitare poſſet*, & Vaſquez in Apolog. de hac re ſæpe citatâ. Plures autem Canoniſtas refert Azor. ibi §. *ex dictis infertur*, & Vaſquez pro hac ſententia citat Matthæum de Afflictis in Praxi Neapolitana, vbi decis 24. n. 4. ait poſſe quidem Regem auctoritate propriâ defendere Clericum, qui ab alio Clerico iniuſtè expoliatus eſt, non tamen per modum cognitionis iudicatiæ. Et n. 6. inquit *neq; obſtant in contrarium allegata, quia illa procedunt quando Rex per modum ordinariæ iuriſdictionis, & cum cauſæ cognitione &c. Sed quando Rex procedit ad præſtandam defenſionem notoriè ſpoliato, & oppreſſo per alium Clericum per facti notorietatem, & euidentiam rei, non procedit tanquàm Iudex, ſed tantum extra iudicialiter.* Citat etiam Vaſquez Didacum Caſtellum in l. 49. Tauri, qui eodem modo, & eiſdem ferè verbis loquitur. Refert etiam Decium in citata *l. vt vim. ff. de Iuſtitiâ & Iure* concluſ. 1. & 2. vbi definit quid ſit notoria Iniuſtitia? his verbis. *Quæ Colligitur ex actu.* idque probat ex Innocentio. Addit tamen in materiâ ſtrictâ propriè non dici notorium, quod ex actis colligitur; idque probat ex Abbate in c. *Dudum* 1. columna 2. de *Elect.* materia autem, de quâ agimus, eſt ſtricta, vt manifeſtum eſt, cùm ſit odioſa, ac proinde notoria, quam ſolùm Iudices ſæculares contra Eccleſiaſticos defendere, & propulſare poſſunt, non eſt ex actis præceſſus colligenda; ſed ipſâ rei euidentiâ ſine examine libelli, & proceſſus. Cùm ergo prædicti Auctores ſolùm concedant poſſe Reges, & eorum tribunalia propulſare vim notoriam tantùm, & extraiudicialiter; putat Vaſquez illos meritò pro hac ſententiâ allegari.

Fundamentum eiuſdem ſententiæ.

931. Fundamentum verò eiuſdem ſententiæ eſt; quia hanc poteſtatem non habeant Iudices ſæculares contra Eccleſiaſticos ex aliquo Iure, vt per ſingula diſcurrenti patebit; nam neque ex Iure poſitiuo Canonico, neque ex conſuetudine aliquâ, aut præſcriptione, neque ex Iure ipſo naturali: ergo nullo Iure, aut modo poſſunt licitè talem vim, & iniuſtitiam auferre, & propulſare. Atque in primis, quod non habeant ex Iure Canonico patet; quia nullo textu ex ijs, quæ allegantur à Nauarro, Couarr. & Azeuedo, habetur expreſsè, imò, neque ex illis poteſt colligi ſpecie aliquâ probabilitatis; neque ex vllo alio Textu; nam Decreta Pontificum, ſcilicet, Marcelli, Ioannis VIII. & Gelaſij, quæ ſecundo, tertio, & ſexto loco allegant, tantum dicunt Magiſtratus ſæculares debere honore proſequi, & tueri Eccleſiaſticos, & brachium ſæculare teneri ad impendendum ſuum auxilium, quando imploratur ab Eccleſiaſticis. Ex quibus quomodò poſſit colligi quòd Magiſtratus ſæculares poſſint procedere contra Eccleſiaſticos Iudices, nullâ ſpecie probabilitatis apparet, cùm in eo modo procedendi potiùs illos dedecore, & ignominiâ afficiant, quàm honore proſequantur. Certè in illis Decretis nullum veſtigium eſt conceſſæ iuriſdictionis ſæcularibus contra Eccleſiaſticos, cùm potiùs hortentur Pontifices, vt ſæculares Magiſtratus obediant (vt tenētur) Eccleſiaſticis, quando ab eis ipſi Eccleſiaſtici Iudices aliquod auxilium implorant: reliqui verò Textus deſumpti ſunt ex Sanctis Patribus, aut ex Concilijs Prouincialibus, quæ non poſſent leges vniuerſales pro totâ Eccleſiâ condere, etiamſi tale quid haberent, quod tamen nullo modo habent. Nam, quod dicunt Iſidorus, & Hieronymus proprium eſſe Regum facere iudicium & iuſtitiam, liberare de manu calumniantium vi oppreſſos veriſſimum eſt; nam qui ex ipſo facto, & rei euidentiâ conſpicitur vi opprimi, à quocumque, & multò magis à Rege debet liberari, & defendi.

Ad rationem Iudicij Iuriſdictio eſt neceſſaria.

Si tamen de vi, & iniuſtitiâ non euidenter conſtet, & iudicio debeat examinari: cùm ad rationem iudicij iuriſdictio ſit neceſſaria; Regis quidem eſt iudicium facere; ſed inter eos dumtaxat, qui ad illius iuriſdictionē ſpectant. Quare quiſque Rex circa ſubditos & qui eius curæ ſunt commiſſi, tenetur ea præſtare; non verò circa Eccleſiaſticos, ſicut nec circa ſubditos aliorum Regum; ſic enim intelligitur illa propoſitio vniuerſalis *proprium eſt Regum iudicium, & iuſtitiam facere &c.* Atque eodem modo expediuntur Textus, quos adducit Azeuedo, qui potius loquuntur de auxilio præſtando Eccleſiaſticis

ſiaſticis ab ipſis ſæcularibus, quam de repugnã-do illis.

932. Canon quidem ille, qui primo loco adducitur ex Concilio Toletano, videtur magis fauere Nauarro, & alijs; ſed in primis illud Concilium tantùm fuit Prouinciale: ſecundo ibi dicitur, vt ab vno tribunali Eccleſiaſtico recurratur ad aliud; in quo Textu (vt notat Vaſquez) quis non videat non ſolùm non confirmari prædictam opinionẽ; ſed potius praxim, quam Regia tribunalia ſeruant, confutari. Nunc enim vſu receptum videmus, vt ſtatim ab Epiſcopali Tribunali, non conſulto Archiepiſcopo, ſeu Metropolitano, neque appellatione vllâ ad tribunal illius factâ, ad ſæcularia tribunalia appelletur. Tertio in eodem textu verum eſt dici, quòd ſi Metropolitanus eandem vim inferat, nolendo cogere ſacerdotem, qui bona Eccleſiæ vſurpauit, vt ea Eccleſiæ reſtituat; patronus talis Eccleſiæ poſſit, & debeat ad Regem confugere, eiuſque auxilium implorare. Sed in eo Textu (vt notat etiam Vaſquez) non agitur de repellenda vi, & iniuſtitiâ, quæ litigatoribus in iudicio Eccleſiaſtico fiat, ad cuius cognitionem requiratur examen libelli, & proceſſus; ſed ſolùm agitur de defenſione Eccleſiæ contra ſacerdotem, qui eius bona vſurpauit; Quod longè diuerſum eſt. Pro illius autem defenſione contra ſacerdotem præcipitur, vt res prius ad Epiſcopum, deinde ad Metropolitanum deferatur. Quod ſi ipſi nullum adhibuerint remedium; ſed vim etiam intulerint: tunc Eccleſiæ patroni ad Regem confugiant, non quidem pro puniendo ſacerdote; ſed pro ſeruandis, & defendendis bonis Eccleſiæ. Quod ſanè patronis non ſolùm Iure illo poſitiuo; ſed etiam naturali (quod Patres Toletani in illo Canone explicârunt) licitum eſt, vt notat idem Vaſquez.

Solutio, Prædicta Authori non placet. 933. Hæc tamen ſolutio mihi non placet, quia moraliter loquendo nunquam accidet, quod ſacerdos aliquis ita euidenter iniuſtè rapiat Eccleſiæ bona, & quòd ſimul eum non puniant, rêprimant, & reſtituere compellant; ſed potiùs defendant ſui ſuperiores videlicet Epiſcopus, & Metropolitanus; niſi, quando ſaltem aliquod ius, aut titulum, vtcumque coloratum prætendat, & aliquas habeat, & opponat rationes apparentes in iudicio examinandas. Deinde, quòd ait Vaſquez, recurſum ad Regem non eſſe vt eum ſacerdotem Rex puniat: ſed, vt defendat res Eccleſiæ, intelligi non poteſt quomodò poſſit eas defendere; niſi vim vi repellendo. An verò id concedat Ius naturale; quando de vi illatâ euidenter ex ipſâ rei euidentiâ non conſtat, adhuc reſtat examinandum, in caſu autem poſito non videtur poſſe moraliter loquendo euidenter conſtare.

Probabilius Reſp. Azor. 934. Probabilius ergo reſpondet Azor. quòd ſi Epiſcopus, & Metropolitanus malè ſuâ poteſtate abutantur, mandat Concilium hoc Reges auribus intimari, non vt per Regẽ ſacerdos, Epiſcopus, aut Archiepiſcopus corrigantur contrà c. *Qualiter & quando* & c. *Clerici* de *Iudic.* ſed, vt Rex admoneat ipſos Iudices Eccleſiaſticos, vel inſtet coram eorum ſuperiore, ſcilicet ſummo Pontifice, vt eos corrigat, vt docent Archidiaconus, & Egydius c. *Filijs* & Butrius citato c. *Qualiter* ad finem, & ibidem Panormitanus n. 7. ad finem, & Immola n. 4. ad finem.

935. Gloſſa quidem in dicto c. *Filijs* cum Couarr. ſuprà putat poſſe Regem corrigere Eccleſiaſticos, quando Iudex (inquit) Eccleſiaſticus deeſt, vel deſes eſt, vt colligitur ex c. *ea tenore* & c. *ex transmiſſâ. de foro* vbi habetur quòd in cauſâ merè ſæculari; ſi Iudex ſæcularis malitiosè ſe gerat contra iuſtitiam, tunc Iudex Eccleſiaſticus in eâ cauſâ procedat. Ex quo Textu melius confirmatur ſententia Couarr. quam ex c. *Petimus* 11. q. 1. & c. *Quidam Monachi.* 16. q. 1. c. *nec licuit* 17. diſt. & ſimilibus Textibus, quos Azeuedo, & alij congerunt, in quibus ab ipſis Iudicibus Eccleſiaſticis, vel de eorum commiſſione, & licentiá petitur auxilia brachij ſæcularis contra perſonas Eccleſiaſticas incorrigibiles; quod licitum eſt, & longè diuerſum à noſtro caſu, in quo perſonæ priuatæ implorant auxilium à ſæcularibus Magiſtratibus contra Iudices Eccleſiaſticos, contrà quos auxilium ferre perſonis priuatis illicitum eſt; niſi violentia, & iniuſtitia per ſe ex facto ipſo euidenter conſtet, vt ſentit Vaſquez in citatâ Apologiâ & cap. ſequenti videbimus.

Gratis aſſeritur Reges habere priuilegia, ad repellendam Iniuſtitiam per Iudices Eccleſiaſticos factam. 936. Quod autem Bannez & Menochius & alij apud Dianam ſuprà dicunt Regez habere priuilegia ad repellendam vim, & iniuſtitiam factam per Iudices Eccleſiaſticos inde negandâ appellation gratis dicitur; quia, ſi tale priuilegium haberent, id aſſeruiſſent Iuris periti, quibus ipſa Regia tribunalia demandata fuerunt à Rege, cùm tamen nullus eorum id affirmauerit. Item, ſi tale priuilegium haberent Reges, quid opus eſſet, vt Couarr. cum Matthæo de Afflictis, quem citat §. *Sexta non negamus*, & Nauarrus ſuprà dicerent in hac vi propulſandâ potiùs agi de defenſione extra iudiciali, quàm de Iudiciali ordinariâ cognitione, aut examinandâ ſententiâ ipsâ, an ſit iuſta vel iniuſta? ſed tantùm, an iniuſtè denegetur appellatio? quia nimirum vident tribunalia ſæcularia nullam habere iuriſdictionem in perſonas Eccleſiaſticas, niſi in caſibus Iure expreſſis; atque in Iudices Eccleſiaſticos in nullo caſu; Item, quia (vt ait Azor §. *vnum eſt* circa finem) ſi tale priuilegium datum fuiſſet Regibus, in tot, tantiſque cauſis, & controuerſijs, quæ frequenter ortæ, tractatæ, agitatæque ſunt, aliquando exhibitum & productum; aut ſaltem allegatum fuiſſet; at nunquam tale priuilegium in iudicio citatum apparet. Vnde Ceuallos apud Dianam ſuprà reſolut. 64. negat tale priuilegium habere Regem Hiſpaniarum. Vide Bonacinam in Bullam Cœnæ tom. 3. q. 15. puncto 4. §. 1. nu. 17.

Tribunalia ſæcularia in nullo Caſu habent Iuriſdictionem in Iudices Eccleſiaſticos

Probatur. 937. Deinde quòd Magiſtratus ſeculares, nullam habeant poteſtatem ad id acceptum per Ius Canonicum, nec per priuilegia, inde efficaciter, probatur quòd, ſi quòd conceſſiſſent omnia Iura Canonica allegata, vel alia quæuis, iam ea reuocata eſſent per recentiora Iura, vt ſentiunt Panormitanus, & alij ſuprà citati, ſcilicet non ſolùm per c. *Qualiter & quando* & per c. *Clerici* de *Iudicijs* & per alia Iura, quæ allegat Azor, ſed etiam per Concilium Trid. ſeſſ.

25. cap. 3. *de Reformat.* & cap. 20. imò per Bullam in Cœna Domini quotannis publicatam, & per voluntatem ipſorum Summorum Pontificum ſæpiſſimè contra Principes Seculares apertè intimuatam, declaratam, & explicatam.

Quòd nullo modo poſſint ſæculares per conſuetudinem &c. acquirere talem poteſtatem Probat Azor.

938 Vlterius, quòd nullo modo poſſint Reges, aut Magiſtratus ſæculares adquirere per conſuetudinem, aut præſcriptionem etiam longiſſimi temporis poteſtatem, ſeu Iuriſdictionem vllam contra Iudices Eccleſiaſticos, probat Azor cum communi ſcholâ Canoniſtarum, quos citat; quia in ſpiritualibus, quæ non cadunt in Laicum, nihil poteſt conſuetudo operari; quia hæc non poteſt (inquiunt) eum, qui incapax eſt ſpiritualium, reddere habilem, & capacem.

Ratio Azorij ineſficax

939 Verum huius rationis vim ego non aſſequor; imò nullam eſſe puto. Nam ſi per legem, aut priuilegium poſſet Pontifex concedere hanc poteſtatem, & iuriſdictionem laicis, & eo ipſo illos facere capaces; cur id non poſſet facere per conſuetudinem viſam, & toleratam ab ipſo? Quod enim aliquis facere poteſt per voluntatem expreſſam, facere etiam poteſt per tacitam maximè ſupremus Princeps Papa.

Magis placet Authoris ratio qua id probat Vaſquez.

940 Vnde magis placet ratio, quâ id probat Vaſq. ſuprà; quia, nimirum, eiuſdem poteſtatis eſt legem ſtatuere, & eam omnino abrogare, priuilegiumque concedere, & illud reuocare; neque enim hæc ita poſſunt eſſe ſupra poteſtatē concedentis, vt ab eo etiā reuocari nequeant, cum ſemper ab illius voluntate, ſicut vita hominis ab animâ, pendeant; vita enim legis, aut priuilegij voluntas principis eſt. Cùm ergo hęc poteſtas, & iuriſdictio ſæcularium ſuprà eccleſiaſticos (ſi qua data eſt) à Pōtifice dimanauerit, ab eo etiam omnino pendet; nam Iure Diuino nullam talem habent poteſtatem ſæculares Principes ſuprà Eccleſiaſticos; ſed potiùs è contra, vt latiſſimè tractat Bobadilla in ſuâ Politicâ lib. 2. cap. 17. & habetur ex Papa Leone. IV. in cap. *Nos ſi incompetenter.* 2. q. 7. §. *His ita reſpondetur.* Et eſt per ſe notum. Ex quo fit, vt, ſi quid poteſtatis habeant, à ſummo Pontifice acceperint: ergo, ſi ſemel ſummus Pontifex legem, ſeu priuilegium prædictum abroget, quibus ipſe vel ſui anteceſſores eam facultatem conceſſerint, vel conſuetudini, ſi qua erat introducta, repugnet, nihil iam ex eo tempore habebunt poteſtatis; Nam ſicut conſuetudo, vt habeat vim priuilegij, aut legis, vel vim derogandi legi, indiget conſenſu Principis ſaltem tacito per ſcientiam, & tolerantiam: ita etiam, vt in eâdem vi priuilegij, vel legis perſeueret, eodem conſenſu Principis ita conſeruari debet, vt ſimul atque ipſe repugnauerit omnino euaneſcat, & nullam vim habeat, vt efficaciter probat idem Vaſq. 1. 2. diſp. 177. cap. 2. Cum igitur plerique Pontifices hac ætate frequenter reclamauerint, & reclament, conquerantur, prohibeant, pœnas conſtituant, & ſententias ferant in eos, qui ad tribunalia ſæcularia recurrunt, vt manifeſtè conſtat ex actis iudicialibus Cameræ Apoſtolicæ, & ex deciſionibus Auditorum Rotæ, & ex ſententijs Auditorum Sacri Palatij, in quibus omnino damnantur tales recurſus, & ij, qui recurrunt, declarantur excommunicati; quod ſemper ſeruatur apud Sedem Apoſtolicam, quando de hac re notitia habetur. Conſtat etiam ex Bullâ in Cœnâ, & ex viuæ vocis oraculis Summorum Pontificum, & pręſertim Clementis, VIII. aliorumque poſteriorum, ſi quid priuilegij, aut legis ex conſuetudine Magiſtratus ſæculares contra Eccleſiaſticos Iudices obtinuiſſent, iam diu id totum reuocatum fuiſſe.

Iure diuino talem poteſtatem non habent Seculares, ſupra Eccleſiaſticos ſed potius è contra.

Si quid ergo Poteſtatis habeant, à S. Pontifice acceperunt, & iam diu reuocata eſt

941 Quod ſi quis dicat ratione quidem conſuetudinis, quæ habeat vim legis, vel derogandi legi, vel quæ habeat vim priuilegij; nihil iam poteſtatis habere Laicos ſuprà Eccleſiaſticos; poſſe tamen habere ratione conſuetudinis, quæ inducat præſcriptionem, & habeat vim præſcriptionis: contra hoc eſt id multò magis repugnare. Quod vt oſtendamus

Nota. Triplex eſſe genus conſuetudinis.

942 Notandum eſt ex eodem Vaſq. citatâ diſp. 177. cap. 1. id quod habetur. l. 4. noſtri Regni Caſtellæ. tit. 2. partita. 1. triplex eſſe genus conſuetudinis: Primum circa rem aliquam determinatam. V.g. circa locum aliquem, vel circa perſonam determinatam: Secundum circa vtrumque ſimul, ſcilicet circa rem, ſeu locum, & circa perſonam: Tertium circa facta hominum. Ex his tribus duo priora inducunt præſcriptionem, & habent vim præſcriptionis; tertium verò tantum habet vim priuilegij, vel legis, aut derogandi legi.

Nota 2. Diſcrimen duplex.

943 Notandum, 2. duplex diſcrimen eſſe inter duo priora genera ex vnâ parte, & tertium genus conſuetudinis ex alia. Alterum eſt quod duo priora genera introduci debent ſolū per actus, & vſum licitum; nemo enim contra alterum ius aliquod in locum, ſeu rem, vel in perſonam, vel in omnia ſimul præſcribere poteſt; niſi bonâ fide poſſidere, & vti inceperit, & per tempus definitum à lege poſſederit; nam in hoc ſolo caſu Ius humanum conceſſit poſſidenti Ius præſcriptionis vſu longi, aut breuioris temporis, aut certè concedere potuit, vt omnes fatentur. At verò tertium genus conſuetudinis introduci poteſt & ſolet per vſum, initiu quidem illicitum, quando per conſuetudinem derogandum eſt alicui legi, & tandem conſentiente Principe actibus licitis confirmatur, & ſtabilitur. Alterum diſcrimen eſt quod duo illa priora genera conſuetudinis, quæ ſcilicet ſunt Ius præſcriptionis contra perſonam, & circa locum, aut rem illius, non neceſſariò introducuntur vllo conſenſu eius; contra quem adquiruntur, ſed ipſo etiam ignorante. At verò tertium genus conſuetudinis, quod habet vim priuilegij, vel legis, ſeu derogandi legi non niſi ſciente Principe, & auctore Legis, & ipſo aliquo modo conſentiente introduci poteſt, tàm, vt conſuetudo illa deroget legi, quàm, vt habeat vim legis; quia ſolo populi vſu, & auctoritate neutrum conuenire poteſt huic tertio generi conſuetudinis; niſi Principis conſenſus, & auctoritas accedat, vt probat Vaſquez diſp. illa 177. cap. 6.

His præmiſſis.

Probatur 1. poteſtatem illam nullo modo conuenire ſæcularibus.

944. His præmiſſis perſpicuè probatur poteſtatem illam in Iudices Eccleſiaſticos nullo modo conuenire Principibus, aut magiſtratibus ſæcularibus aliquo ex illis duobus primis generibus conſuetudinis; quia illa genera conſuetudinis,

dinis, quæ habent vim præſcriptionis, non legis, introduci debent vſu, & actibus ab initio licitis hoc eſt bonâ fide, & tutâ conſcientiâ, & non alio modo. Quocircà, vt aliquis conſuetudinem præſcriptionis introducat, probabiliter ſaltem exiſtimare debet rem illam, quâ incipit vti, ſuam eſſe, ſeu ad ſe pertinere, etiam ſine conſenſu illius, contra quem Ius præſcriptionis introducit; atqui Principes ſeu Magiſtratus ſæculares probabiliter exiſtimare non potuerunt aliquam ſibi poteſtatem in Eccleſiaſticos Iudices, ſine eorum conſenſu conuenire præter illam, quæ Iure naturali ipſis conceſſa eſt: ergo præter iſtam naturalem nullam aliam præſcribere potuerunt. Porrò Principes, & Magiſtratus ſæculares id probabiliter non potuiſſe initio exiſtimare quis non videat? Nam quo Iure, quâ ue ratione in eam ſententiam adduci poſſent? Hæc ratio, vt notat Vaſq. id, quod contendimus, euidenter oſtendit, niſi quis meridianæ luci tenebras oſtendere velit, ita ille.

Probatur 2.

945 Probatur etiam ſecundò efficaciter, quia nemini dubium eſt poteſtaté ſummi Pontificis, & aliorum Epiſcoporum ad eximendas Eccleſiaſticas perſonas à Iudicibus Sæcularibus quod attinet ad ſpiritualia negotia, quales ſunt cauſæ beneficiales & aliæ, & ad eximenda negotia ipſa ſpiritualia etiam inter perſonas ſæculares, qualia ſunt cauſæ matrimoniales, & ad ſubijciendas eas ſuo tribunali, Iure Diuino eſſe conceſſam. Sanè propter eam cauſam communiter Canoniſtæ citati ab Azor, dicunt conſuetudinem nihil poſſe introducere contra Ius diuinum, quòd, ſi loquamur de titulo præſcriptionis, euidentiſſimum eſt: ergo nullâ ratione vſu licito, & bonæ fidei potuit à Principibus, & Magiſtratibus ſæcularibus conſuetudine aliquâ contra Eccleſiaſticos præſcribi, eo quòd omne genus conſuetudinis, quo Ius præſcriptionis acquiritur, virtute ſolùm humani Iuris, non naturalis, aut diuini introducitur, vt omnibus in confeſſo eſt; Ius enim humanum nihil contra Ius Diuinum facere poteſt.

Conſuetudo nihil poteſt introducere contra Ius diuinum.

Et omnis conſuetudo quâ Ius præſcriptionis acquiritur virtute ſolùm Iuris humani, introducitur

Objicies

946 Objciet tamen aliquis, ſi Clerici, & cauſæ ſpirituales Iure ipſo diuino exemptæ ſunt à Sæcularium Principum poteſtate: quomodò poteſt ſummus Pontifex tales perſonas, & cauſas laicis committere, aut priuilegium concedere alicui Principi, vt aliquas tales cauſas, vel perſonas cognoſcat, & iudicet, cùm nec ſummus Pontifex habeat auctoritatem contra Ius Diuinum?

Reſp. Azor.

947 Reſpondet Azor in fine citatæ quæſtionis Iuris quidem diuini eſſe, ne laici, etiamſi ſint Imperatores propriâ auctoritate ciuili, quam habent, perſonas, aut cauſas Eccleſiaſticas iudicent, aut cognoſcant: At Romanum Pontificem, cùm illis aliquas ex his cauſis demandat, non dare Ius, vt id propriâ auctoritate faciant; ſed tantùm; vt miniſtri, & Legati Pontificij hoc eſt de mandatâ, & commiſſa ſibi poteſtate, ſeu nomine & auctoritate ipſius Pontificis exequantur; ac proinde Pontifex in his Ius Diuinum nullâ ratione ſoluit, aut violat.

Hinc infertur, conſuetudinem vijam &

948 Atque ex hoc infertur, id, quod paulò ante dixi, contra prædictum Azor & Canoniſtas, quòd ſcilicet conſuetudo, ſi eſſet va, & tolerata à Pontifice, benè poſſet aliquid operari circa poteſtate conferendam Principibus per modum delegationis, & priuilegij dependentis ſemper à voluntate ipſius Pontificis; non tamen per modum præſcriptionis independentis à Pontificis voluntate. Quo caſu veriſſima eſt doctrina Canoniſtarum; quia humanum Ius nihil poteſt præſcribere contra diuinum.

tolleratam à S. Pontifice poſſe aliquid efficere circa cõceſſionem talis poteſtatis.

Ioan. de Dicaſtil. De cenſur.

Addit Vaſquez

949 Addit autem Vaſquez, etiamſi vera eſſet ſententia eorum qui dicunt ad præſcriptionem Iuris ſpiritualis, quale eſt iuriſdictionis in Eccleſiaſticos, requiri ſcientiam, & patientiam eius, contra quem præſcribitur; nihil etiam probare poſſet; nam qualem, obſecro ſcientiam & patientiam Iudicum Eccleſiaſticorum, contra quos hæc iuriſdictio præſcribenda erat, ſuſpicari poſſemus, cùm ipſi ſemper timore pœnæ temporalis conſenſerint, & conſentiant, vt cauſæ ſpirituales ſuorum tribunalium, ad ſæculares Magiſtratus deferantur? Quod ſi nulla ſcientia, & patientia reperitur: ſequitur etiam Magiſtratus ſæculares nullo tempore huiuſmodi, iuriſdictionem præſcribere potuiſſe. Nam quis, obſecro, contra alium ſpolians eum re ſua, timore ei incuſſo, eam præſcribere vnquam potuit?

Quod neque Iure naturali competat ſæcularibus talis poteſtas tribus rationibus.

Probat Vaſquez Prima.

950. Deinde, quod neque Iure naturali poſſint Sæculares Magiſtratus repellere iniuſtitiam, & vim illatam à Iudicibus Eccleſiaſticis in denegandâ appellatione, tribus rationibus probat Vaſquez. Prima eſt Magiſtratus, & tribunalia ſæcularia, dùm vim illatam litigatori à Iudicibus Eccleſiaſticis in denegandâ appellatione repellere volunt, actum Iuriſdictionis in Iudicem Eccleſiaſticum neceſſariò exercent; at qui ipſis non licet actum aliquem iuriſdictionis in eum exercere: ergo, nec licet illis iniuſtitiam, & vim illatam in denegandâ ab eo appellatione repellere. Minor propoſitio neceſſariò infertur ex ijs, quæ diximus, ſiquidem nihil poteſtatis, ſeu iuriſdictionis conuenit ſæcularibus in Eccleſiaſticos, cum Iure ipſo diuino, & naturali exempti ſint per expreſſa verba ipſius Chriſti, & per poteſtatem ab ipſo Chriſto Petro, & eius ſucceſſoribus datam ſuprà omnes fideles, etiam Principes, & Magiſtratus; & quamuis conceſſione Pontificum eam poſſent habere; tamen iam oſtenſum eſt nihil talis poteſtatu habere de facto, aut conceſſione Pontificum in Iure communi, aut priuilegio aliquo aut tacito conſenſu conſuetudine confirmato, aut Iure præſcriptionis. Ideò minorem illam propoſitionem, etiam auctores oppoſitæ ſententiæ concedunt, dicentes ſæculares in repellendâ tali vi extraiudicialiter ſolùm procedere poſſe, idque Iudices ſæculares praxi ſuâ, quoad fieri poteſt, confirmare volentes, nunquàm pronuntiant ſe reuocare acta per Eccleſiaſticos Iudices; nec ſe concedere appellationem, vbi putant iniuſtè denegatam; ſed pronuntiant, vt ſub pœnâ temporali Iudices ipſi Eccleſiaſtici acta reuocent, & appellationem in ſuo tribunali concedant, vt hac ratione nihil Iuriſdictionis in Eccleſiaſticos exercere; ſed ſolùm (vt ipſi dicunt) vim illatam repellere extra iudicium videantur. Maior autem propoſitio, in quâ tota difficultas poſita videtur, probatur primò; quia Magiſtratus ſæculares ad ſe deferre faciunt libellos

Iure diuino & naturali Eccleſiaſtici exempti ſunt à Iuriſdictione Sæcularium.

Maior in quâ tota difficultas

poſtea videtur Probatur 1.

bellos, & proceſſus, cuiuſcumque cauſæ Eccleſiaſticæ, quoties aliquis ex litigatoribus in ipſorum tribunali conqueritur, quòd à Iudice Eccleſiaſtico paſſus fuerit vim & contrariam partem citari faciunt. Secundò; quia poſtquàm
2. libellos ad tribunal ſæculare perlatus eſt, examinatur ab eo, qui minus habet recitandi, & coram Iudicibus recitatur, ſicut quicumque alius libellus cauſæ ſæcularis. Tertio recitato libello
3. Iudices ſæculares ex ipſis actis, & meritis (vt aiunt) pronunciant Iudicem Eccleſiaſticum vim & iniuſtitiam intuliſſe, ac proinde ſub pœnis impoſitis iubent, at acta reuocet, eſt appellationem concedat. Quis autem non videat omnia hæc eſſe verè actus Iuriſdictionis? nam iuriſdictio nihil aliud eſt, quàm poteſtas ius dicendi, vt ipſi Iuris periti communiter definiunt. Quo circa ea omnia, quæ ad ius, & ſententiam dicendam neceſſariò præmittuntur, actus iuriſdictionis cenſentur; huiuſmodi ſunt, extrahere libellos, & proceſſus de manu propriâ Iudicis, & cogere, vt ad ſe deferantur, citare partem, examinare libellos, & facere, ut in publico tribunali recitentur, expendere, & examinare acta, & merita eorum, deinde aliquid faciendum pronunciare. Quod autem Magiſtratus ſæculares abſtineant à verbo reuocandi ſententiam aut acta, & à verbo concedendi appellationem; ſed tantùm pronuntient debere Iudicem Eccleſiaſticum reuocare ſententiam, vel acta, & concedere appellationem, ad quod ſub grauibus pœnis compellunt; friuolum ſanè eſt, vt proinde extra iudicialiter procedere, & nihil iuriſdictionis in Eccleſiaſticos Iudices exercere videantur; cum cetera omnia, quæ diximus, liberè efficiant, quin potius videntur culicem excolare; camelum autem deglutire, cum nihil magis Eccleſiaſticæ libertati, & iuriſdictioni noceret, ſi ipſi ſæculares reuocarent ſententiam, aut acta, & appellationem concederent, quam cùm ad hæc facienda Eccleſiaſticos Iudices grauibus pœnis compellunt. Certè vocum, non rerum rationem habere videntur. Quo circa conuictus hâc ratione Auendanno §. *Hæc autem cognitio*, fatetur ingenuè exercere actum iuriſdictionis in eo, quod faciunt idque conceſſum eſſe illis in lege Regni Caſtellæ citatâ verbo illo *Pueden conocer, y proueer*, nam verbum illud *Proueer*, latinè *ſtatuere ſeis dicernere*, Iudicis officium indicare putat. Ex his omnibus concludit Vaſquez non ſolùm Iudices ſæculares in eo, quod faciunt Iure defenſionis planè abuti; ſed etiam legem noſtri Regni, quæ eam licentiam conceſſit, debitum modum exceſſiſſe cùm talem poteſtatem, & iuriſdictionem nullo titulo magiſtratibus ſæcularibus concedere potuerit.

Vt illa ſunt actus Iuriſdictionis cum hæc nihil aliud ſit quàm poteſtas Ius dicendi.

Ex his concludit Vaſq;

Probat. 2. eandem maiorem Vaſq;

651. Secunda ratio eiuſdem Vaſquez eſt, quia Ius naturale nec præcipit, nec permittit ad defendendum innocentem examinari ea, quæ ſeruato ordine Iuris, aut non ſeruato, in tribunalibus fiunt, vt innoteſcat, quiſnam in iudicio iniuſtè opprimatur, vt hoc iure defenſionis indigeat. Hoc enim tantum permittit Ius naturale ſuperioribus ipſorum Iudicum. Quod ſi ſupremus Iudex faciat talem vim, & iniuſtitiam ſoli Deo relinquendum eſt, vt ipſe eum iudicet; alijs verò omnibus, qui non ſunt ſuperiores talium Iudicum, ſolùm ex Iure licèt defendere eum innocentem, quem ipsâ rei euidentiâ abſq; alio examine iudicij, & libelli conſtat à Iudicibus iniuſtè opprimi. Alioquin ſequeretur non ſolùm ſupremis tribunalibus, verum etiam inferioribus, Iudicibus ſæcularibus, & cuiuſcumque priuatæ perſonæ (ſi commodè poſſet) licere, imò præceptum eſſe, tùm audiunt aliquem ex litigatoribus dicentem ſe à Iudice Eccleſiaſtico iniuſtè iudicatum, vel ſibi iniuſtè denegari appellationem, examinare libellum, & acta illius, cogereque Eccleſiaſticum Iudicem, vt ſententiam reuocet, aut appellationem concedat. Quod quidem aſſerere eſt valde abſurdum; id autem ſequi, manifeſtum putat Vaſquez; quia defenſio innocentis, quæ Iure naturali conceſſa eſt, & præcipitur omnibus; etiam priuatis perſonis eo modo, quo ſupremis Magiſtratibus conuenit. Porro tale illatum eſſe valdè abſurdum probat Vaſquez, quia nemo eſt, qui id dubitare queat; nam communi ratione oſtendi poteſt tale genus defenſionis examinato libello, & proceſſu, & eo modo, quo ſit à Regijs tribunalibus nulli, etiam ipſi Principi, & ſupremis Magiſtratibus licere; quia multò maioris momenti in Republicâ eſt, nullo modo perturbare ordinem Iudicandi, & iuriſdictionem in eâ conſtitutum, ac ſoli Deo reſeruare iudicanda ea, quæ in Tribunalibus non ſubiectis iniuſtè fiunt, & de actis illorum non iudicare, quàm hoc ordine perturbato innocentem, aut eum, qui iniuſtè patitur, defendere: ergo credendum non eſt tale genus defenſionis, quale tribunalia ſæcularia ſibi vſurpant, Iure naturali ipſis permiſſum eſſe; nullo autem alio Iure id ipſis competere iam ſatis probatum putat Vaſquez. Atque hâc ratione in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. c. 3. de Reformat, poſtquàm traditur ordo, quo Eccleſiaſtici Iudices excommunicationis pœnâ vti debent, rectè definitum eſt, vt nefas ſit ſæculari cuilibet Magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet ſub prætextu, quòd contenta in eo decreto non ſint obſeruata cùm tamen manifeſtum ſit in eo caſu iudicem iniuſtè ſententiam ferre, ſiquidem ordinem ibi præſcriptum non ſeruat. Rationem autem ob quam Concilium non permittit Magiſtratui ſæculari, expreſſit his verbis. *Cum non ad ſæculares; ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.* Cùm enim ex actis ipſius libelli, & proceſſus cognoſci debeat; an Iudex Eccleſiaſticus iniuſtè aliquem excommunicauerit? & virtute huius cognitionis cogere Eccleſiaſticum Iudicem, ſit exercere actum iuriſdictionis in ipſum, quod ſæculari in Eccleſiaſticum minimè conuenit, maioriſque momenti ſit ordinem iuriſdictionum (vt diximus) non perturbare, quàm iniuſtè oppreſſum defendere: rectè ſtatuit Concilium (inquit Vaſquez) ideò nefas eſſe ſæculari Magiſtratui ea facere, quæ diximus; quia illius rei cognitio ad ſæcularem ipſum Magiſtratum non pertinet.

Quod ſi ſupremus iudex Eccleſiaſticus iniuſtitiam faciat ſoli Deo relinquendum eſt

Abſurda quæ ex contraria opinione inferuntur.

Multo maioris momenti in Republica eſt nullo modo perturbare ordinem iudicandi, quàm &c.

Hinc in Tridentino rectè definitum eſt vt nefas ſit ſæculari &c.

Ratio huius definitionis.

Probat 3. Maiorem n. 940. poſtea idem Vaſq;

652. Tertia ratio eiuſdem Vaſquez eſt; quia tribunalia Eccleſiaſtica, & ſæcularia ita inter ſe comparantur, vt vnum alteri circa res, & cauſas ad ipſum pertinentes directè non ſubijciatur; ſed

vnum

vnum quodq́ue in ſuo ordine ſupremum ſit, & Deo ſuo modo proximè ſubiectum, neq́ue ab vno in aliud appellari poſſit præſertim ab Eccleſiaſtico ad ſæculare. Dixi autem *directè* nam indirectè, quatenus res temporales, & ſæculares, quæ ſuapté naturâ ſæcularibus Magiſtratibus ſubditæ ſunt, conducere aliquando poſſunt ſpirituali gubernationi Eccleſiaſticæ etiam poteſtati, & iuriſdictioni ſubduntur: ergo, ſi pro defenſione illius, qui vim, & iniuſtitiam ab Eccleſiaſtico Iudice patitur, libellos, & proceſſus cauſæ Eccleſiaſticæ, & acta illius examinare, & expendere, & illis viſis examinatiſq́ue aliquid, pronuntiare tribunali ſæculari conceſſum eſt; idem quoq́ue Eccleſiaſtico tribunali in ſæculares eodem Iure conceſſum erit; æquale enim vtriuſq́ue rationem manifeſtum eſt, cùm vnum alteri in proprijs cauſis per ſe; & directè ſubiectum non ſit. Cùm igitur Iure ipſo naturali, poteſtas vim vi repellendi Iudicibus Eccleſiaſticis in ſæculares æquè, atq́ue ipſis ſæcularibus conceſſa ſit, ſi ea ita conceſſa intelligeretur, vt ſæcularis Magiſtratus, & Iudex ad vim illatam repellendam pœnis temporalibus cogere Eccleſiaſticum, vt ad ſe libellum mittat, ipſumq́ue examinare, atq́ue acta illius expendere, & iuxta allegata, & probata ad vim repellendam pronuntiare poſſet, vt diximus; idem eodem modo Eccleſiaſtici Iudices in ſæculares poſſent efficere, videlicet, cùm primùm quis à ſentētiâ latâ à ſæcularibus prætextu vitandæ volētię ad ipſos appellaret, ſeu recurreret, pœnis ſpiritualibus & Cenſuris ſæculares Magiſtratus cogere, vt libellum, & proceſſum de eâ cauſâ ad ſe mitterent, ipſoſq́ue libellos examinare, & acta eorum expendere; & iuxta illa pronuntiare poſſe, ſicut nunc ſæculares contra Eccleſiaſticos pronuntiant. Porro autem fore, vt litigator à ſæculari Iudice iniuſtè oppreſſus rectè poſſet pro vi ſibi illatâ repellendâ ad Iudicem Eccleſiaſticum appellare, ſeu recurrere, manifeſtum eſt; ſiquidem vtriq́ue tribunali hoc Ius defenſionis in alterum eodem modo conueniret, vt diximus; id autem fore in magnum Reipublicæ gubernationis detrimentum, quis ambigat? eſſet enim (inquit Vaſquez) magna iuriſdictionum perturbatio. Cum igitur id concedi nequeat, ſequitur, nec Magiſtratus ſæculares ad repellendam vim, & iniuſtitiam, quam litigatores illatam ſibi eſſe à Iudicibus Eccleſiaſticis per appellationem, ſeu recurſum ad ipſos ſæculares conquerentur, efficere poſſe, vt ad ſe libelli deferantur, & examinentur, & contra illorum acta pronuntiare; multoq́ue maioris momenti cenſendum eſſe, iudicium cuiuſcumq́ue tribunalis illæſum relinquere, quàm iniuſtitiam; quæ in eo quandoq́ue fit, propulſare. Hactenus eiſdem ferè verbis Vaſquez.

Indirectè res temporales & ſæculares Eccleſiaſticæ poteſtati ſubduntur.

Tribunal ſæculare in proprijs cauſis per ſe & directè Eccleſiaſtico ſubiectum non eſt nec contra.

CAP. V.

Probabilem eſſe opinionem Couarruuiæ, & Nauarri ſi moderatè & in caſu, quo ipſi loquuntur tantùm intelligatur.

953. Mihi ſane (vt ingenuè dicam quod ſentio) probabilis omninò apparet opinio Couarruuiæ, & Nauarri, ſi cum eâ moderatione, & ad caſum, in quo ipſi loquuntur reſtringatur, & coarctetur; non quòd exiſtimem aliquid iuriſdictionis habere Principes, ſeu Magiſtratus ſæculares ſuprà Eccleſiaſticos; Quòd enim nullam talem habeant iuriſdictionem, neq́ue ex Iure naturali, ſeu Diuino, nec ex conceſſione Pontificum; ſatis conſtat ex ſuprà dictis maximè c. præcedenti; tùm ex ſcripturâ Diuinâ quod attinet ad Ius naturale Diuinum; tum quod attinet ad conceſſionem Pontificum, quia vel nulla talis conceſſio facta fuit, vel ſi qua facta olim fuiſſe dicatur, ſatis reuocata eſt per iura noua poſteriora maximè per Bullam in Cœnâ Domini, & per viuæ vocis oracula. Nec tandem ex conſuetudine, aut præſcriptione id poſſunt habere, vt ſatis efficaciter probant argumenta Vaſquij ad id probandum relata c. præcedenti. Probabilem ergo prædictam ſententiam Nauarri, & Couarr. ideò aſſero, quia exiſtimo Iure defenſionis (quod vtique naturale ius eſt) abſq́ue eo quòd exerceant actum aliquem iuriſdictionis, ſed omninò extraiudicialiter, poſſe Principes, ſeu Magiſtratus ſupremos ſæculares cogere Iudices Eccleſiaſticos, vt concedant appellationem, quam iniuſtè denegant. Et quidem, ſi de tali iniuſtitiâ denegandi appellationem conſtaret manifeſtè ſine examinatione vllâ libelli, & proceſſus, non negat Vaſquez poſſe tunc reſiſtere, & violentiam propulſare: putat verò nunquàm de illâ manifeſtè conſtare ſine libelli examinatione & hoc ipſum concedit Suarius locis citatis.

Authori probabilis videtur opinio Nauarri & Couarr. cum moderatione intellecta.

Ratio huius probabilitatis.

Si de iniuſtitia manifeſtè conſtat ſine examinatione libelli poteſt Iudex ſæcularis violentiam propulſare.

954. Verùm enim verò aliquando conſtare poſſe mihi omninò verum eſt; nam, vt alicui reo iuſtè denegetur appellatio, & eâ non obſtante iuſtè ſententia exequutioni mandetur, neceſſarium omninò eſt, quòd talis reus conuictus ſimul fuerit, & confeſſus iudicio, & inſuper quòd id, ad quod per ſententiam damnatur, ſit taxatum per legem; nam, ſi pœna eſt arbitraria, iniuſtè illi denegatur appellatio; quia fortè ſuperior, ad quem appellatur, aliter arbitrabitur; rectè autem, & ſatis conſtare poteſt aliquando Iuris peritis pœnam, ad quam reus condemnatur, non eſſe Iure taxatam.

955. Vlterius, etiamſi de iniuſtitiâ denegandi appellationem conſtare non poſſit ſine examinatione libelli, & proceſſus; nihilominus ad effectum cognoſcendi an talis Iudex Eccleſiaſticus in exequendâ ſententiâ iniuſtè procedat ſine vllo iuriſdictionis exercitio, ſed ſolo naturali Iure defenſionis videtur poſſe examinare libellum, & proceſſum cauſæ. Quod videtur his præcipuè rationibus probari.

956. Primò ad hominem & à ſimili ex conceſſis

ceſſis à Vaſq. cùm alijs authoribus circa examinationẽ literarũ Apoſtolicarum:quâ de re diximus in hac dubitatione c.2. aſſert 1.&3. nam,ſi abſq; vllo iuriſdictionis exercitio,ſed Iure ſolùm defenſionis poſſunt Principes ſæculares examinare literas Apoſtolicas cõceſſas vel Nuntio,vel alijs pro beneficijs obtinẽdis, & eas per aliquod tempus retinere,vt interim informetur ſummus Pontifex de præiudicio, quod ſibi,vel ſuis ſubditis ſequitur; cur non etiam poterunt ijdem Principes, aut eorum Miniſtri ob ſimile præiudicium, quod frequenter experientiâ ipsâ conſtat ſolere euenire ſuis ſubditis ex denegandâ appellatione ab Eccleſiaſticis Iudicibus examinare eorum reſcripta,& proceſſus; non quidem ad aliquid prouidendum,ſeu innouandum, vel faciendum circa illam cauſam, nec circa ſententiam latam ab Eccleſiaſtico Iudice; ſed ſolùm ad hoc, vt ſuis ſubditis liber pateat recurſus ad ſummum Pontificem, vel alios ſuperiores Eccleſiaſticos antequàm ſententia exequutioni mandetur,prout decernunt ipſa Iura Eccleſiaſtica? Quamuis enim in quocumq́ue particulari caſu ante examinationem libelli, & proceſſus non poſſit conſtare Principi ſæculari, vel eius miniſtri; an ab hoc Iudice vis,& iniuſtitia committatur in denegandâ appellatione, & in exequendâ ſententiâ ab eo latâ;tamen,vt habeat Ius ad examinandum libellum,& proceſſum, & ad cogendum Iudicem, vt illum exhibeat ſolùm ad prædictum finem : ſatis eſt,quòd ſcias ſæpè fieri talem vim & iniuſtitiam, ex quâ multa damna, eaq́ue irreparabilia ſuis ſubditis, & toti Regno ſequantur, eo quòd Sedis Apoſtolicæ,& ſuprema illius tribunalia longè diſtent ad quæ ſubditi ſpoliati ſuis beneficijs, & eorum redditibus,vel exequutione ipsâ ſententiæ factâ non poſſunt recurrere, & iniuſtitiâ manent oppreſſi. Ob ſimile namq́ue periculum diximus ſuprà cum Vaſquez,& alijs habere Principem ſæcularem Ius examinandi Bullas Apoſtolicas, ne ſibi, vel ſubditis præiudicium fiat. nam etiã ſubditorum malis occurrere, & mederi ad ipſum,tanquàm ad caput, Iure ipſo naturali pertinet. Quod autem hæc mala,niſi illis hoc modo occurratur, immineant,& prudenter timeri poſſint, fatentur Auctores citati pro hac ſententiâ, multiq́ue viri prudentes; atq́ue experientiâ ipsâ conſtat. Vnde Couarr. loco §. *Quinto Iuſtitiá*, ſic ait, *Quòd ſi quis contendat à Principibus ſæcularibus hanc tollere poteſtatem,non multo ex peccato tempore, ſed ſtatim comperiet manifeſtiſſimo experimento,quantum calamitatis Reipublicæ inuexerit.*

Principes ſæcularis Ius habet examinandi Bullas Apoſtolicas ne ſibi vel ſubditis præiudicium fiat.

957. Probatur ſecundò examinationem libelli, & proceſſus ad ſolum prædictum finem propulſandæ violentiæ, & iniuſtitiæ non eſſe actum Iuriſdictionis; quia ratio mediorum à fine deſumenda eſt; finis autem in noſtro caſu intentus non eſt exercere vllum actum Iuriſdictionis in illum;ſed ſolùm ſe ipſum, aut ſubditos ad ſe pertinentes defendere ab iniuſtitiâ, & violentiâ; itemq́ue ſacros Canones,& authoritatem ſummi Pontificis, contra quæ omnia delinquit, qui iniuſtè denegat appellationem, ſi legitimè fuit interpoſita; nam ex qua Iudex inferior protulit ſententiam definitiuam, iam functus eſt officio ſuo; niſi fortè non habeat locum appellatio; quod ſolùm contingit, quando reus conuinctus erat, & confeſſus,ſimulq́ue pœna, ad quam condemnatur taxata per legem,vt dictum eſt. In alijs verò caſibus ſemper habet locum appellatio, quâ ſemel interpoſitâ, iam ille non eſt Iudex; Quod ſi vlterius procedat: tyrannicè aget, &, vt priuata perſona,ac proinde licitè poterit illi reſiſti, & impediri exequutio,quàm ipſe intentat; quidquid enim poſt ſententiam latam agit, irritum omninò eſt, cùm iam ipſe non ſit Iudex, ob quam rationem Clericus excommunicatus poſt legitimã appellationem non tenetur à Diuinis abſtinere; neq́ue ſi celebret incurret Irregularitatem iuxta dicta in hoc Tract. diſp. 1 dub.23. & docent Decius,Immula,& alij Canóniſtæ in c. *Ad præſentiam de appellat.* vbi Textus habet hæc verba *prædictam Presbyterum pro eo,quòd poſt excommunicationem contra appellationem factam diuina cantauit, nullatenus in quiete;ſed ad eum ſtatum reducas omnia,in quo erant tempore appellationis emiſſa.* Sunt etiam ad hoc propoſitum notatu digna verba Innocentij Tertij in c. *Dilectis*, ad fin de *Appellationibus*, vbi ſic ait *Senonenſis tamen Canonicos, qui ſanieri ducti conſilio eidem* (ſcilicet ſuo decano poſt appellationem denuntiato pro excommunic.) *communicauerunt, vt appellationi ad nos interpoſitæ magis, quàm denuntiationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent,inculpabiles iudicamus.* Ex quibus verbis colligitur magis ſanum Conſilium eſſe communicare cum excommunicato poſt legitimam appellationem, quàm illum vitare. Colligitur etiam talem communicationem cum denuntiato poſt legitimam appellationem fieri in obſequium Sedis Apoſtolicæ,vel Iudicis, ad quem appellatur;nam (vt rectè Octauianus lib. 8. de *ſtylo Curiæ* c. 4. n.8.) offenditur maieſtas Iudicis ad quem appellatum eſt, quando quis poſt appellationem interpoſitam aliquid innouat : ergo is, qui poſt legitimam interpoſitam appellationem ſentit ſe iniuſtè vexari licitè poteſt,vt ſe,ac Sedem Apoſtolicam defendat,confugere ad patrocinium ſui Regis, quando nullum aliud ſupereſt remedium, eo quòd Sedes Apoſtolica longè diſtet, & eâdem ratione Reges Catholici rectè, & licitè, poterunt defendere ſuos clientes, ſicut caput ſua membra, & Sedem ipſam Apoſtolicam, tanquàm fideles miniſtri illius contra has Iudicum particularium oppreſſiones. Conſiderantes igitur Reges Catholici, quòd tanquàm patriæ defenſores habent Ius ad prædictum finem non temerè;ſed prudenter exiſtimant habere etiam Ius ad medium vnicum,quo talis finis obtineri poſſe cenſetur,& experimento didicerunt eiuſmodi medium eſſe examinare libellos,& proceſſus, quoties ſui ſubditi conquiruntur, quod eis iniuſtè denegetur appellatio à Iudicibus Eccleſiaſticis, atq́ue hoc remedium adhibent per Auditores ſui ſupremi Tribunalis, qui plures ſunt & Iuris periti,& ſapientis,& qui in varijs muneribus ita ſe probârunt, vt meritò ab eis ſperari poſſit, non facilè à vero iudicio,& iuſtitiâ defluxuros; quibus etiam Reges præcipiunt, vt ſi examinato libello compererint Iudicem Eccleſiaſticum iuſtè denegare appellationem & eâ non obſtante iuſtè procedere ad exequutionem ſententiæ,

Probatur 2.

Quando non habet locum appellatio.

Interpoſitâ appellatione nihil poteſt Iudex a quo appellatur.

hinc Clericus excommunicatus poſt legitimam appellationẽ non tenetur a diuinis abſtinere.

verba Innocentij Tertij hac de re notatu digna

Ex quibus verbis colligo magis ſanum Conſilium eſſe Communicare cum excomm. poſt legitimam appellationem quam illum vitare

ſententiæ, liberum eum relinquant, & omnia remittant; ſi autem ſecùs; cogant eum, vt appellationi deferat, neque vllo modo procedat ad exequutionem, vt hoc modo, & Sedi Apoſtolicæ obſequium debitum ab omnibus exhibeatur, & tot malis, iniuſtiſque vexationibus paſſim occurrentibus adhibeatur remedium; quod aliter non poſſe adhiberi exiſtimant in Regionibus longè diſtantibus à Sede Apoſtolicâ, & ab eius ſupremo tribunali, ad quam Sedem propter diſtantiam difficillimus eſt recurſus, maximè pauperibus, egentibus, & oppreſſis; imò etiam diuitibus, qui multa grauia patiuntur interim, dùm ad Sedem Apoſtolicam recurritur. Accedit, quòd etiam in prædictis Regionibus in vnoquoque tribunali Eccleſiaſtico, etiam in Metropolitano, vnicus tantùm Iudex, ſingularíſque perſona præeſſe ſolet, & experimento conſtat quemque eſſe procliuem ad ſuam ſententiam exequendam: inde prouenit, vt ſæpè accidat ſubditos Regis pati hoc malum iniuſtè denegatæ appellationis. Quod non tàm frequenter contingeret, ſi eſſet commune aliquorum conſilium, & non vnius tantùm Iudicis arbitrium. Vnde Philippus. II. Hiſpaniarum Rex Catholicus non ſemel aſſeruiſſe dicitur ſe non permiſſurum, vt Auditores ſui ſupremi Senatus de ijs iniuſtitijs, aut violentijs ab Eccleſiaſticis Iudicibus illatis cognoſcerent, dummodò Summus Pontifex in Curiâ Regiâ Hiſpaniæ conſtitueret tribunal multorum Iudicum ſimile tribunali Romano, quod appellant Rotam, in quo de his rebus cognoſceretur, & vbi lites Hiſpaniæ terminarentur. Teſtantur etiam alij viri grauiſſimi hac de re tractatum aliquando fuiſſe cum Gregorio XIII. ipſum ſignificaſſe non ſibi diſplicere, quod Eccleſiaſtici Iudices, quando legitimè fuerit interpoſita appellatio; cogantur per Magiſtratus, vt appellationi deferant, cùm hoc fit in obſequium Sedis Apoſtolicæ, dummodò in alijs non ſe intromitterent.

Doctrina tradita maximè locum habet in Regionibus longè à Sede Apoſtolica diſtantibus.

Accedit alia ratio.

Quando legitimè interpoſita eſt appellatio poteſt. Iudex Eccleſiaſticus cogi per ſeculares vt Appellationi deferat.

958 Ex toto præcedenti diſcurſu, & ex hactenus dictis colligi videtur finem, animum, & intentionem Catholicorum Regum laudabilem eſſe, & omnino probandum, & inde nullam poſſe refundi malitiam in ipſum medium, quo vtuntur ad prædictum finem, inſpiciendo ſcilicet, & examinando libellos, qui actus non videtur actus iuriſdictionis; ſed propriæ, & naturalis defenſionis; nã (vt dictum eſt) nullo modo ordinatur, neque eſt quid præuium ad ius dicendum inter partes, neque ad ſententiam vllam ferendam; ſed ad propriam ſui, vel ſubditorum defenſionem, & auctoritatis etiam Sedis Apoſtolicæ, & Sacrorum Canonum. Infertur etiam hoc medium ex Iure ipſo naturæ eſſe permiſſum, & licitum, quia eſt vnicum, & efficax ad obuiandum, & occurrendum multis, & grauibus malis, eiſque communibus toti Reipublicæ, quæ omnia in ſe plura ſunt, & maioris momenti, quàm illa incommoda; ſi quæ ſunt, quæ ex tali remedio timeri poſſunt.

Ex hactenus dictis Colliges 1.

Examinatio libelli in caſu non eſt actus Iuriſdictionis ſed defenſionis naturalis. Ratio.

Colliges 2. Hoc mediũ Iure naturæ eſſe licitum.

959 Hoc etiam ius naturale paucis; ſed veriſſimis, & notatu digniſſimis verbis explicuit D. Thomas. 2. 2. q. 69. art. 4. in fine corporis ſic ſcribens: *Sicut licet reſiſtere latronibus, ita licet reſiſtere malis principibus, ſeu Iudicibus in caſu, quo aliquem iniuſtè condemnant; niſi fortè propter ſcandalum vitandum, cum ex hoc grauis aliqua turbatio timeretur.* Hæc. S. Thomas; ex cuius doctrina non ſolùm ſequitur licere ſupremo Tribunali Regio cogere Iudices Eccleſiaſticos, vt exhibeant libellos, ſeu proceſſus ad examinandum, an iniuſtè negent appellationem (quam conſtat ſæpè iniuſtè denegare) propter vitanda ſcandala; ſed etiam ex eâdem doctrinâ colligitur hoc remedium examinandi libellos non licere inferioribus tribunalibus ſæcularibus, & multò minus alijs priuatis perſonis; quia hinc ſequerentur multo plura, & grauiora mala, & ſcandala, & perturbatio omnium tribunalium, & redundaret hoc in Reipublicæ perniciem, minuſque malum eſſet ſoli Deo id iudicandum relinquere quàm eo modo Rempublicam turbare, & omnem ordinem iudicialem.

Hoc ius naturale verbis notatu dignis explicuit D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 4.

Ex his ſequitur licere Regibus cogere Iudices Eccleſiaſticos vt exhibeant libellos, &c.

960 Ex eo verò, quòd ſupremum tribunal, & nemo alius eo vtatur remedio, non ſequuntur huiuſmodi incommoda; ſed obuiatur malis prædictis violentiæ, & iniuſtitiæ illatæ; eſt enim in eo tribunali maxima poteſtas, & auctoritas ad compeſcendum eos, qui iniuſtè procedunt, & quò plures, ac peritiores Iudices, magíſque Principi, & Reipublicæ probati in eo Senatu reperiuntur, eo minora incommoda ſequi poſſunt, aut timeri, vt experientia ipſa comprobat, teſtanturque Couarrub. & alij. Ex quâ doctrinâ facilè eſt reſpondere argumentis Vaſquij in contrarium allatis, ad quæ reuocantur alia (ſi tamen alia ſunt) quæ tandem Diana vltimò affert 5. Parte Tract. 1. de immunitate reſolut. 13. Nam alia quæ ibi latè affert contra aliquos recentiores ex dictis & dicendis ſoluta manent; &, ſi quid adendum videbitur; infrà addemus.

Ex hac doctrina facilè reſpondetur argumentis Vaſquez in contrarium.

961 Ad primum reſpondetur negando maiorem, quòd ſcilicèt Magiſtratus ſæculares cogendo Eccleſiaſticum Iudicem, vt libellum, ſeu proceſſum exhibeat, & illum inſpiciendo, exerceat actum Iuriſdictionis; ſolùm enim exercet actum defenſionis ob rationes dictas, ſicut non eſſet actus Iuriſdictionis, ſi reus ipſe vi aut aſtu, vel eius etiam conſanguinei extraherent libellum illumque inſpicerent, & examinarent; aut etiam metu cogerent Iudicem ſic iniuſtè volentem procedere, vt à tali iniuſto modo procedendi abſtineat. Quis enim eum actum appellet Iuriſdictionis, qui ſolius defenſionis actus eſt, ſiuè iuſtè fiat, ſiue iniuſtè inuadatur Iudex. Vnde ſi reus ſciens ſibi à Iudice vim inferri, occultè ſubriperet libellum, vel alio medio occulto vteretur, vt eâ ratione impediret Iudicem ab iniuſtâ exequutione ſententiæ; non diceremus eum exercere actum iuriſdictionis, imò ſecundum doctrinam traditam ex D. Thoma non peccaret; ſed iuſtè ſe defenderet; quia ſine ſcandalo aliorum id faceret. Pari ergo ratione in noſtro caſu ſupremi Iudices excuſandi erunt, qui re verâ intendunt maiora mala impedire cum minori, aut nullo, quoad fieri poteſt, incommodo. Qui ſi examinato libello comperiunt Iudicem rectè procedere; nullo modo volunt illum impedire; neque poſſunt; (aliàs incurrent in Cenſuras Iuris; & Bullæ Cœnæ)

Ad 1. Reſp. Magiſtratus ſeculares, ita agendo, non Iuriſdictionis, ſed iuſtæ defenſionis actum exercere.

ad

ad hanc autem libelli examinationem Ius naturale habent; ſæpè enim contingit Iudices iniuſtè procedere. Cùm autem non ſit recurſus ad Papam, vel ad eius ſupremum tribunal propter magnam diſtantiam; multa & irreparabilia mala ſequerentur, ſi id non fieret, quibus omnibus hâc viâ occurri poteſt, vt experientia docet. Quando autem ex actis in libello vident Iudicem iniuſtè procedere ad exequutionem, ipſi non pronuntiant actum aliquem Iuriſdictionis; ſicut neque priuatus Iuris peritus, ſi examinato libello diceret iniuſtitiam committere talem Iudicem; ſed re verâ cognitâ iniuſtitiâ vi pœnarum cogunt, & compellunt Iudicem, ne vltrà procedat. Quod Iure defenſionis licitè facere poſſunt. Quo ſuppoſito rectè docet Vaſquez parum referre quòd ipſe Iudex reuocet acta omnia poſt appellationem, & concedat appellationem, vel non reuocet, nec concedat, cum inuitus reuocet, & concedat; fortè autem ad id compellunt Iudicem Eccleſiaſticum, vt omne ſcandalum aliorum tollatur, cùm videtint ipſum Iudicem mutare ſententiam, & deſiſtere. Malè autem concedit Auendanno exercere actum iuriſdictionis; Lex autem noſtri Regni, quæ eſt 36. tit. 5. libri. 2. *noue recopil.* tantum dicit *Hagan traer el proceſſo, y traido, lo vean, y ſi por el les conſtare, que la appellacion eſtà legitimamente interpueſta alzando la fuerza, proueean, quod el tal Iuez la otorgue.* Quæ omnia non neceſſariò ſonant actum iuriſdictionis, *videant* ſcilicet per examinationem, ſicut Iuris periti, & aduocati; *& provideant* ſcilicet de remedio; compellendo, & vim vi repellendo. Cùm autem hæc lex in principio, & aliæ ſimiles dicunt ex Iure ipſo, & ex conſuetudine immemoriali pertinere ad Reges tollere violentiam Iudicum Eccleſiaſticorum, quas committere ſolent in denegandis appellationibus legitimis: non ſunt ita intelligenda verba, vt ipſæ leges, aut conſuetudines aliquid poteſtatis, & iuriſdictionis conceſſerint, aut concedere potuerint ſæcularibus Magiſtratibus in Eccleſiaſticos; hoc enim eſſet manifeſtus error; ſed, quòd declarent id, quod inſpecto Iure naturali iuſtum, & æquum, ac proinde vſu, & conſuetudine populorum receptum eſt.

Ad 2. Reſp. id non poſſe Magiſtratus ſæculares in terris vicinis Sedi Apoſtolicæ, poſſe tamen in remotis.

962. Aſſerendum reſpondetur concedendo non poſſe Magiſtratus ſæculares repellere vim illatam ab Eccleſiaſticis Iudicibus in terris, vbi propè eſt Sedes Apoſtolica, ad quam, & ad eius ſupremum tribunal confugere poſſint, qui ſic opprimuntur ante exequutionem ſententiæ, vt per Sedem Apoſtolicam impediatur exequutio ſententiæ, interim, dùm eadem S. Sedes, vel eius tribunal ſupremum de cauſâ cognoſcit. At in

Ratio.

terris longè poſitis, negandum eſt non poſſe: alias ſequerentur mala multa irreparabilia, qualia eſſent reos torquere, aut etiam publicè flagellare, qui tamen legitimè appellaſſent, item ſpoliare alios poſſeſſione ſuarum rerum aut beneficiorum, qui paupertate oppreſſi ſubinde non

Hæc intelligenda, non de inferioribus Iudicibus ſæcularibus.

poſſent proſequi appellationem, & litis ſumptus ſuſtinere. Quibus, & ſimilibus malis remedium aliquod apponi ius ipſum naturale poſtulare videtur. Negamus tamen eiuſmodi remedium adhiberi poſſe ab inferioribus iudicibus ſæcularibus, multoque minùs ab alijs quibuſcumque priuatis perſonis; nam inde ſequerentur innumera ſcandala, & infinitæ lites, ſimultates, ſeditiones, & bella, quæ totum ordinem iudicialem, totamque Rempublicam perturbarent, & deſtruerent. Quæ mala non ſequuntur ex eo, quòd ipſe Princeps ſæcularis, vel ſupremum eius tribunal, vim illatam ab Eccleſiaſticis Iudicibus repellat. Quod planè ſequitur ex doctrinâ D. Thomæ citati, ex quâ conſtat ſequelam à Vaſquio illatam eſſe negendam.

Sed de ipſo principi vel ſupremo ipſius tribunali.

Ad locum Trident. Reſp.

963. Ad locum verò ex Tridentino adductum reſpondetur, etiamſi in caſibus ibi propoſitis Iudices Eccleſiaſtici contra id, quod ibi præcipitur, facerent, nihil tunc agerent contra ius partium, ac proinde cognitio illorũ defectuum nullo modo pertinet ad Iudices ſæculares, vt dixit Concilium, ſed ad ſuperiores Eccleſiaſticos vt de ſuis ſubditis iudicent delinquentibus contra Ius illud Concilij.

Ad 3. Reſp.

964. Ad tertium reſpondetur concedendo ſequelam, quòd ſcilicèt, etiam poſſent ex Iure ipſo naturæ Iudices Eccleſiaſtici compellere ſæculares Iudices, vt deferant appellationi iniuſtè denegatæ; ſi alicubi circumſtantiæ concurrerent, quæ in noſtro caſu concurrunt; & quòd vtrumque poſſit aliquando fieri non ſolùm colligitur ex legibus ciuilibus Hiſpaniæ, Franciæ, & Regnorum aliorum; ſed etiam ex ipſo Iure Canonico. Quòd enim poſſint ſæculares procedere contra Eccleſiaſticos in noſtro caſu, ſignificant decreta Pontificum allegata per Nauarrum, & Couarr. quia in eo (vt diximus) auxiliantur, & obſequuntur Sedi Apoſtolicæ, contra quam delinquunt tales Eccleſiaſtici, denegando appellationem. Significant etiam hoc ipſum verba Sanctorum Iſidori, Hieronymi, & aliorum, dùm generaliter dicunt ad Regiam poteſtatem pertinere liberare omnes oppreſſos, & iniuſtè vexatos. Et ſignificat ſpecialiter Canon ille *Filij* 16. q. 7. ex Toletano Concilio, cui non plenè ſatisfaciunt Vaſquez & Azor, vt notauimus ſuprà c. 4. num. 931. *& ſequentibus.* Quòd verò è contrà Iudices Eccleſiaſtici poſſint procedere contra brachium ſæculare, ſeu contra Principes pro defenſione viduarum pupillorum, pauperum, & oppreſſorum, habetur multis Iuribus, præſertim c. 1. & 2. 84. diſtinctione, & c. 1. 87. diſt. & c. *ſi quis de potentibus* 24. q. 3. & quidem c. illo 1. 87. diſt. Gelaſius Papa docet hoc ad Epiſcopos pertinere ex Iure ipſo Diuino; Atque ſpecialiter poſſe Epiſcopos corrigere Iudices ſæculares; ſi ex negligentiâ vel malitiâ malè procedant, habetur c. *Ex tranſmiſſa* & c. *Ex tenore, de foro comp.* & c. *Significantibus, de officio delegati,* & c. *ſuper quibuſdam,* in fine de *verb. ſignif.* docetque communis opinio Canoniſtarum, quos allegat Bobadilla in ſua Politica lib. 2. c. 17. à n. 106. qui tamen n. 108. dicit hanc opinionem Canoniſtarum non eſſe receptam in praxi, & ferè nunquàm poſſe habere locum ex defectu probationis, & propter ſcandala, & perturbationes, quæ ſequerentur. Addit tamen cum Abbate in c. *licèt. ex ſuſcepto.* num. 9. *de foro comp.* & cum Maranta, Gregorio Lopez, Humada, Didaco Perez, & Matienzo, quos citat, tunc verificari, & habere maximè locum prædictam opinio-

Contra poſſunt Iudices Eccleſiaſtici procedere contra principes pro defenſione viduarum &c.

opinionem Canoniſtarum, quando in partibus valde remotis à ſuo Rege, vel ab eius ſupremo tribunali, in quo terminantur lites, aliqui opprimerentur à Iudicibus ſæcularibus volentibus exequi ſuam ſententiam, non obſtante legitimâ appellatione; tunc enim Iure ipſo naturali poſſent oppreſſi, ne carerent opportuno remedio, confugere ad Iudices Eccleſiaſticos, qui poſſent Cenſuris, & alijs pœnis cogere ſæculares Iudices, ne ſuam exequantur ſententiam, qui eſt caſus ſimilis noſtro, atque alia plura, quæ aliàs forent illicita poſſe licitè fieri docet ibi Bobadilla plurimos alios referens.

Poſſunt etiã Cenſuris cogere Iudices ſæculares ne ſuam exequantur ſententiam.

965. Iuxta hanc ego doctrinam maiorem, vel minorem diſtantiam penſandam eſſe exiſtimo reſpectu exequutionis ſententiæ, aut damni quod timetur ex iniuſtè denegatâ appellatione: nã licèt nõ nimis diſtet Princeps ſupremùs, aut ſupremum illius tribunal abſolutè loquendo ſi comparatione ſententiæ exequendæ, & temporis neceſſarij ad impediendam illius exequutionem, & auocandam cauſam, tanta ſit diſtantia, vt ſit morale periculum quod priùs exequatur Iudex ſæcularis ſententiam & damnum (maximè irreparabile) quàm poſſit per recurſum ad principem, vel eius tribunal impediri, locus omninò erit prædictæ opinioni Canoniſtarum, & poterit Iudex Eccleſiaſticus, Epiſcopus ſcilicet, aut eius vicarius Cenſuris, aut alijs pœnis interim, dùm ad Principem, vel eius tribunal recurritur, inferiorem Iudicem ſæcularem compellere, vt ab exequutione ſententiæ ſuperſedeat; illa enim cenſetur magna diſtantia loci, quæ tanta eſt, vt antequàm ſupremus Iudex Auocet ad ſe cauſam, tempus concedat inferiori Iudici exequendi ſuam ſententiam v.g decapitandi hominem aut publicè flagelandi, diré torquendi &c. quæ ſunt damna irreparabilia; idque videtur conceſſum ipſo Iure naturæ.

qua cenſetur magna diſtantia ſupremi Iudicis.

Valde Notandum circa poteſtatẽ, Iudicis ſæcularis ſupremi.

966. Illud autem eſt valde notandum circa predictam poteſtatem Iudicis ſæcularis ſupremi ad cohibendum Iudicem Eccleſiaſticum iniuſtè procedentem; aut è contra cum circumſtantijs traditis; quòd, ſicut Iudici ſæculari. v. g. licitum eſt contra Iudicem Eccleſiaſticum procedere modo prædicto; ita pariter licitum eſt ei, qui in conſcientiâ ſentit ſe iniuſtè grauari, & lædi, confugere ad prædictum tribunal ſæculare. Si tamen ſciat ſuam appellationem eſſe iniuſtam, friuolam, & conſcientiæ repugnantem, quamuis per falſa documenta, vel per imperitiam, aut malitiam auditorum, ſeu Iudicium, iudicetur ligitima; grauiſſimè peccabit, & Cenſuras incurret. & quantumuis exteriùs abſoluatur, in cõſcientiâ manebet ligatus, vt rectè docet Nauarrus c. *cum contingat.* de *reſcriptis* remedio 2. n. 7. Acoſta in Bullâ q. 52. eſtque communis Doctorum ſententia.

CAP. VI.

Quibus in caſibus ſoleant, vel poſſint Magiſtratus ſæculares abuti prædicta poteſtate.

967. QVamuis iuxta opinionem, quam probabilem oſtendimus c. præcedẽti, Magiſtratus ſæculares in locis longè diſtantibus à Apoſtolicâ rectè poſſint cognuſcere, & iudicare an iuſtè, an iniuſtè ab Eccleſiaſticis appellatio à ſententiâ definitiuâ, vel ab habente vim definitiuæ (quia continet damnum irreparabile, vt condemnatio ad torturam) denegetur, ac, ſi iniuſta ſit denegatio, poſſint Eccleſiaſticos illos Iudices cogere, vt eam concedant, & impedire, ne ad exequutionem procedant, & omninò nihil innouent, cùm iam non ſint Iudices, ſuppoſito quòd legitimè ſit interpoſita appellatio; nulla tamen via, aut ratione poſſumus excuſare à peccato & à Cenſuris Bullæ in Cœnæ Domini eoſdem Magiſtratus ſæculares cognuſcentes, & iudicantes de vi, & iniuſtitiâ ſententiæ interloquutoriæ, & admittentes eos, qui confugiunt ad ipſos prætextu vitandæ violentiæ illatæ à ſententiâ interloquutoriâ pronuntiatâ à Iudice Eccleſiaſtico; quia id fieri poſſe nullus ex ijs, qui ſcripta ſua prælo mandârunt, quem viderim hactenus, probauit, nec aſſeruit; ſed contrarium potius habet lex noſtri Regni Caſtellæ, eſt 37. titulo 5. lib. 2. recopil. vbi expreſſè illis prohibetur, & præcipitur, ne ad ſe trahant libellos, ſeu proceſſus; nec eos examinent, ſeu cognoſcant prætextu vitandæ violentiæ, à ſententijs interloquutorijs à Iudicis Eccleſiaſticis prolatis; ſed tantum ratione vitandæ violentiæ à ſententijs definitiuis, vel quæ vim habent definitiuæ, & quarum grauamen per definitiuam reparari nequeat, Iuxta quam legem, quæ eſt Imperatoris Caroli V. & Caſtellæ Regis in Concilio Tridentino ſeſſ. 24, c. 20. de *reformatione*, definitum fuit, vt ſolùm à ſententiâ definitiuâ vel habente vim definitiuæ, & cuius grauamen per appellationem à definitiuâ reparari nequeat, ad tribunal Eccleſiaſticum appellari poſſit; & nullo modo à ſententijs interloquutorijs. Cùm igitur neque Iure Ciuili Regni Caſtellæ, neque Iure Eccleſiaſtico, ſeu Canonico poſſit appellari à ſententijs interloquutorijs, neque ea appellatio legitima ſit; quis non videat, ſi Regia tribunalia ad ſe has cauſas trahant, & examinent, delinquere contra prædictas leges, & contra inſtructionem, quam refert Couarr. miſſam à Rege noſtro ad tribunal Granatenſe; nec ſolùm contra prædictas leges, ſed contra Iuriſdictionem ſimul Eccleſiaſticam quam vſurpãt, iudicantes non iam de Iuſtitiâ aut iniuſtitiâ denegãdi, aut cõcedendi, appellationẽ à tali ſentẽt. (cum abea de iure) appellari non poſſit; ſed de Iuſtitia, aut iniuſtiâ ipſiuſmet ſentẽtiæ interloquutoriæ; ac proinde in eo caſu nõ tàm cẽlẽtur cogere Iudices Eccleſiaſticos, vt appellationẽ admittant, quàm vt ſententiam reuocent; quod perinde eſt, ac ſi ipſe reuocarent & iudicarent de ſenten-

Magiſtratus ſæculares cognoſcentes & iudicantes de iniuſtitia ſententiæ interloquutoriæ incurrunt Cenſuras.

À qua ſententia appellari poſſit ad tribunal Eccleſiaſticum.

Iudex ſæcularis non poteſt reuocare ſententiam Iudicis Eccleſiaſtici aut de ea Iudicare.

ſententiâ eorum, qui Iudices ſunt, ac ſi eſſent eorum Indicum Superiores, quod ex ſupra dictis conſtat illis non competere, nec licere. Quis etiam non videat ex hac eorum praxi ſequi incommoda illa, quæ Carolus. V. Rex noſter in lege illa citatâ notauit? vix enim litem aliquam Eccleſiaſticam videas alicuius momenti, quæ non bis, aut ter, & aliquando ſæpiùs ad Regia tribunalia deferatur; quod in magnum litigantium detrimentum cedit; & magno etiam impedimento eſſe ſolet, quò minùs alia negotia ſæcularia, & eorundem tribunalium propria citò expediantur. Vnde hanc praxim reprobant, & docent prædictos Auditores Cenſuras incurrere Auſterius. quē refert & ſequitur Rebuff. Tract. *de appellat.* art. 1. Gloſſ. 1. numero 20. Vaſquez & Azor. ſuprà citati, & alij.

968 Vlterius in prædictis, vt ait Vaſquez, tolerabile eſſet, quòd Magiſtratus ſæculares excederent, & errarent, quando in dictis caſibus aliqua committeretur iniuſtitia à Iudicibus Eccleſiaſticis, vt ſupponimus (quamuis, nec tunc ſint à peccato omninò immunes) verùm illud abſurdius, & multò magis intolerabile, & inexcuſabile eſt, quod frequentius accidit videlicet cogere Iudicem Eccleſiaſticum, vt ſententiam ſecundum probabilem opinionem à ſe latam reuocet, aut appellationem, quam ipſe etiam probabili opinione, & arbitrio ductus denegauit concedat; tum etiam contra eum proferre, & pronuntiare talem ſententiam, aut denegationem appellationis manifeſtam iniuſtitiam, & vim continere, quæ vi etiam repelli poſſit. Quis enim non dicat talem Iudicem litigatori, contra quem pronuntiat, iniuriam irrogare? Quis etiam dicat ex eo, quòd ſeculares Iudices oppoſitum exiſtiment eſſe probabilius; iudicium Iudicis Eccleſiaſtici iniuſtum cenſeri debere, præſertim cùm omnis Iudex ſatisfaciat ſuo muneri, ſi in iudicando ſequatur quancumque opinionem probabilem vel ad ſummum illam, quæ ſibi probabilior apparet; ſæpeque contingat, vt, quæ vni videtur probabilior, alteri videatur minus probabilis, imò in eodem etiam Tribunali frequenter videamus interpoſitâ appellatione, ſeu ſupplicatione modo hanc, deinde omninò contrariam ſententiam pronuntiari.

Nec vt ſententiam à ſe latam ſecundum probabilem opinionem reuocet, &c.

Omnis enim Iudex ſuo muneri ſatisfacit ſequendo opinionem probabilem.

969 Illud etiam negari non poteſt Magiſtratus ſeculares nimis incautè, aut oſcitanter ſe gerere in eâ re, ſi non tantùm eos, qui prætextu alicuius probabilioris opinionis; ſed etiam eos, qui, nullo fundamento adhuc primo aſpectu probabili; ſed omninò futili, & inani titulo ſolùm vt 80. dierum ſpatio Eccleſiaſticum Iudicem ſuſpendant, ad ipſos confugiunt; impunè excipiunt & audiunt; & quamuis poſteà contra ipſos pronuntient, nullâ tamen pœnâ etiam pecuniariâ eos afficiunt, cùm tamen, ſi eos punirent, multò pauciores ad ſæcularia Tribunalia ſine fundamento pro hoc remedio confugerent.

DVBITATIO LVIII.

Quomodò intelligenda ſit excommunicatio Canonis contra percuſſores Clerici?

970 CElebris eſt Canon, qui habetur 17. q. 4. vbi dicitur. *ſi quis ſuadente diabolo manus in Clericum, vel Monachum iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere; niſi mortis vrgente periculo donec Apoſtolico conſpectui præſentetur.*

Canon.

971 Circa huiuſmodi Canonem, & excommunicationem ibi latam nonnulla poſſunt dubitari, quorum ſolutio in praxi maximè neceſſaria eſt, ſed ea poſſumus reducere ad quatuor capita: Primum de perſonâ percutiente, & percuſſâ: Secundū de modo percutiēdi, & quātitate, aut qualitate percuſſionis: Tertium de cauſis excuſantibus ab incurrendâ Cenſurâ in eo Canone latâ: Quartum de abſolutione prædictæ Cenſuræ; de quibus ſigillatim dicemus.

Solutio huius dubij pro praxi maximè neceſſaria eſt.

CAPVT I.

De perſona percutiente & percuſſa.

NOmine perſonæ percutientis comprehenditur quicumque vir, vel fœmina cuiuſcumque ſtatus, & conditionis, dummodò ſit rationis, & iudicij particeps, quantum ſufficit ad peccandum mortaliter. Ita Auila. 2. p. c. 5. diſp. 3. dub. 10. cum Nauarro cap. 27. numero 76. idque habetur ex cap. *Mulieres*, & cap. *Pueris* de *ſent. Excom.* Vnde etiam comprehenduntur pueri ſic potentes peccare, vt conſtat ex dictis à nobis ſuprà diſp. 1. dub. 14. vbi cum multis docuimus, etiam ante pubertatem pueros incurrere prædictam excommunicationem. Et legi poteſt Panormit. c. 1. de *ſent. excom.* eſtque manifeſtus Textus c. finali eodem titulo. Ratio verò eſt; quia ætas non excuſat à totâ pœnâ, ſed à parte pœnæ, ſcilicet, quòd non teneantur ſe præſentare Sedi Apoſtolicæ. Legantur, quæ diximus loco citato vbi latè de hac re.

Nomine perſona percutientis quis intelligatur.

Ratio.

973 Vtrum autem nomine percutientis intelligatur etiam mandans & conſulens? diſputatum à nobis eſt diſp. 1. dub. 19. Vſque ad 22. ibi legatur. Solùm addo dubitari poſſe de mandante non expreſsè ſed tacitè, vt ſi offenſus à Clerico dicat coram alijs ſuis famulis, cognatis vel amicis ſe cupere vindictam de tali iniuriâ; & inde præuideat fieri poſſe, vt alij moueantur ad percutiendum? Multi putant ſatis probabiliter incurrere cenſuram: Ita Suarius *diſp.* 22. *ſect.* 1. *numero* 55. & alij apud Dianam quos ipſe ſequitur argumento textus *in cap. permult. de homicidio in* 6. quia meritò cenſetur cauſa moralis percuſſionis quod etiam admittit Diana etiāſi mandatarius excedat limites mandati; ſicut in caſu quo quis iuſſus verberare Clericum, illū vulnerauit; iubens tenetur de occiſo iuxta *cap. finale de homicidio in* 6. Cùm vulnera, & percuſſiones non dentur ad menſuram. Si verò iuſſus

An intelligatur mandans & conſulens.

verbis

verbis iniuriâ inferre; percutiat facto negat Diana ego diſtinguerẽ ſi prævidit iubens tale periculum, incurrere; ſaltem in foro externo habebitur pro percuſſionẽ mandante, quando prudenter id potuit præuideri & timeri, & nihilominus mandauit.

Non obſtãs cùm poſſit incurrat ex comm.

974 Dubitari etiam poteſt an, qui non obſtat percuſſioni Clerici, cùm tamen poſſit, incurrat excommunicationem prædictam? aliqui abſolutè affirmant, dummodò ad id teneatur, ex Iuſtitiâ, & ex charitate. Ita Caietanus in *Summâ* verb. *Excommunicatio*, cap, 10. Syluest. verb. *reſtitutio*. 3. §. 6. p. 3. in fine Medina. C. de *Reſtit*. q. 7. & aliqui Thomiſtæ.

Aliqui abſolutè affir: modò teneatur.

Alij diſtinguunt Nauarrus Auila *&c.*

975 Alij verò diſtingunnt, & putant eum, qui ex officio & Iuſtitiâ tenetur obſtare, incurrere. non tamen eum, qui ex ſolâ charitate: Ita Nauarru, cap. 27. numero 78. & ſuper cap. *Non inferenda*, 23. q. 3. numero 35. & 38. ad quem locum ſe refert in *Summâ* cap. 24. numero 20. & 22. idem docet loquens de *Irregularitate* cap. 27. numero 235. & Antonin. 3. p. tit. 28. cap. 2. Gloſſ. in c. *Quanta de ſent. excom.* Couarrub. clementina *ſi furioſus*. p. 2. §. 2. num. 7. Henriq. lib. 14. de Irregularit. cap. 12. numero 7. littera *H.* Auila 2. p. cap. 5. diſp. 3. dub. 8. aſſert. 1. referens Toletum. Quæ doctrina probabilis eſt, & ad particularia deſcendendo exiſtimat Nauarrus cap. 24. numero 58. quem ſequitur, idem Auila, ex officio, & ex Iuſtitia teneri defendere, & obſtare illos, quorum officium inſtitutum eſt ad bonum alterius procurandum, etiam temporale, vt ſunt Rex Iudex. & Miniſtri Iuſtitiæ, Patres, Tutores, heri pedagogi, Parochi; cuſtodes, & è contra etiam quaſi correlatiuè vicem rependentes ipſi etiam ſubditi filij, pupilli, famuli, parochiani, & cuſtoditi. Legatur Bonacina diſp. 2. q. 4. pu. 3. num. 5.

Doctrina hæc Probabilis eſt.

976 Atque id locum habere, quamuis, is qui ſolùm ex Charitate tenebatur defendere, omittat defenſionem ex odio, & maleuolentiâ exiſtimat Bonacina cum alijs, Antoninus ſuprà, & Nauarrus. cap. 27. numero 231. Reclamat verò Couarrub. ſuprà, referens Innocentium & Panormitanum, cum quibus etiam ſentit. Syluest. verb. *Homicidium*, 2. q. 5. & Angel. verb. *Homicidium*. 1. §. 17.

In opinionẽ affirmatiuã videtur inclinare Suarius.

977. Suarius verò diſp. 22. ſect. 1. numero 56. videtur inclinare in ſententiam Caietani, & aliorum, qui abſolutè docent incurrere Cenſuram, etiamſi ſolùm ex Charitate obligetur.

Authoris Iudicium.

978 In hac re certum exiſtimo cum omnibus Auctoribus citatis, & alijs eum, qui ex Iuſtitiâ tenetur obſtare; incurrere ſi non obſtet. Eum verò, qui ex charitate tenebatur, & non ex iuſtitiâ, ſi commodè potuit ſubuenire ſine conſiderabili ſuo damno, cenſeri, ſaltem in foro exteriori, excommunicatum docet etiam Nauarrus citato cap. 24. numero 20. & loco, ad quem ibi ſe refert, quem etiam refert & ſequitur Auila ſuprà concluſ. 4. quamuis reipsâ negârint incurrere.

979. Sanè, vt notant Suarius, & Caietanus, citatum. cap. *Quanta de ſent. excom.* videtur ſignificare prædictos non obſtantes, cùm poſſint, incurrere excommunicationem, dum ait, *eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cùm poſſint, manifeſtè facinoribus deſinunt obuiare.* Pro quâ ſententiâ refert Suarius Innocentium Abbatem, & alios. Quamuis autem ij Authores addant neceſſarium eſſe dolum, vt quis incurrat hanc Cenſuram ex eo ſolùm, quòd non impediat, cùm poſſit, ac proinde dicant non incurrere, ſi ſolùm ex negligentiâ, vel aliquo timore humano id omittat; hoc tamen intelligit Suarius ſolùm habere locum, quando talis titulus ſufficit ad excuſandum à culpâ mortali.

Probabiliſſima tamen eſt ſententia Nauarr. & Auilæ.

980. Nihilominus probabiliſſima eſt ſententia Nauarri, & Auilæ, quia prædictum caput *Quanta*, in quo maximè funduntur Caietanus, & Suarius, non ita clarè loquitur quin poſſit explicari ſolùm de præſumptione in foro exteriori; illa enim verba. *eos delinquentibus fauere interpretamur*, &c. ſignificant ſolum præſumptionem talis fauoris vnde ſi reuera talis fauor non ſit; ſed ſolùm ex negligentia, aut ex affectu alterius occupationis omittat obuiare; illa interpretatio Iuris erit quædam falſa præſumptio fauoris, qui non eſt; atque adeò ſolùm in ſoro exterioti poteſt dici illum cenſeri excommunicatum.

Dubium.

981 Dubitari etiam poteſt cum Suario, ſuppoſito quod incurrat, qui non obſtat, cùm poſſit, an ipſemet Clericus ab alio percuſſus; ſi conſentiat huiuſmodi percuſſioni, cùm eam facilè vitare poſſit incurrat excommunicationem?

Reſp. Clericorum conſentientẽ in ſui percuſſionem non incurrere Excõmunic.

982. Reſpondetur cum eodem, Clericum conſentientem non incurrere. Probat Suarius ex c. *Contingit. de ſent. Excom.* Vbi loquens Pontifex de Clericis, qui more patriæ, & laicorum ſubijciebant ſponte corpora ſua percuſſionibus fuſtium, vt ſatisfacerent ei, quem offendebant; & declarans eiuſmodi percuſſionem, ſi non violentam, ſaltem iniuriosã eſſe; & Canonem prohibentem percuſſionem factum fuiſſe in fauorem potiùs ordinis Clericalis quam particularis Clerici ordinati; ideoque de cætero talem ſpontaneam ſuppoſitionem corporis Clerici non licere; ſubiungit, *ſi quis autem Clericus poſt prohibitionem huiuſmodi ſponte ſe ſubiecerit, excommunicetur:* ergo non manet ipſo facto excommunicatus. Ita Nauarrus. cap. 27. numero 77. Filiucius Tract. 15. cap. 1. quæſito. 7. nu 33. Reginald. lib 5. numero 222. vbi probat id locum habere etiamſi conſentiat ſe pluribus actibus ſucceſſiuè percutienti, neque enim tunc incurrit excommunicationem latam contra participantes in crimine criminoſo de qua egimus diſp. 2. dub. 37. §. *Secundus caſus* quia illi omnes actus ſucceſſiuè facti reputantur vna percuſſio; in quo etiam conſentiunt Sayrus, Auila, & alij ſuprà.

De Clerico ſeipſum percutiente recte Suarius.

983 De Clerico autem ſeipſum percutiente rectè diſtinguit ibi Suarius, & docet, ſi percuſſio non ſit iniurioſa non incurrere, cùm in eâ percuſſione nec ſibi, nec ordini clericali iniuriam faciat; atque adeò ceſſet ratio capitis *Contingit*. citati; & conſequenter diſpoſitio illius capitis. Talis autem percuſſio non cenſetur iniurioſa quando vel iocoſa eſt, vel Religioſa, id eſt ordinata v. g. ad caſtigationem, & vindictã peccatorum coram Deo, & non vltionem, ſeu vindictam humanam. Si verò actio ſit iniurioſa ſtatui Clericali, communis ſententia, teſte Suario, eſt incurrere excommunicationem; quia

Quæ percuſſio non cenſetur iniurioſa.

licèt non ſit violenta ſeu coacta percuſſio, cenſetur iniurioſa ſtatui Clericali, in cuius fauorem eſt latus Canon ille, cui cedere non poteſt priuata perſona. Ita Panormit. in dicto c. *Contingit.* & ſumitur etiam ex c. *ſi diligenti de foro competenti* putatque Suarius colligi ex verbis c. *contingit.* & eſſe conſonum Textui Canonis, *ſi quis ſuadente*

Ex his infertur clericum irato animo ſeſe percutientē incurrere Excomm.

984. Ex hac doctrina inferunt Doctores, Teſte Suario, Clericum ſeſe irato animo percutientem incurrere excommunicationem. Ita Nauarrus c. 27. n. 78. Sayrus lib. 3. c. 26. n. 18. Auila ſuprà dub. 12 Coninc. diſp. 14. dub. 15. n. 170. Reginaldus lib. 1. n. 222. Bonacin. diſp. 2. q 4. punct. 2. n 4. & alij; quāuis teſte Bonacinà non deſint oppoſitum ſentientes; percuſſio

Debet percuſſio eſſe mortalis.

autem ad cenſurā incurrendam debet eſſe talis, & tanta vt ſufficiat ad culpam mortalem.

Ex quo infertur.

985. Ex quo infertur incurrere excommunicationem, qui præ deſperatione, vel tœdio vitæ Clerici cùm ſint, ſe ipſos percutiunt aut deciduntnon verò ij, qui ob mortem parentum vel animarum ſeſe alapis percutiunt, barbam, vel capillos vellicant; talis enim actio non cenſetur ſtatui Clericali iniurioſa. Legatur Molina Tract. 3. de *Iuſtitia* diſp. 51. n. 4. vbi plores alios refert. Item Auila ſuprà.

Objicies Volenti non fit Iniuria.

986. Objicies contra doctrinam traditam ſcienti, & volenti non fit iniuria: ergo percuſſio Clerici ab alio, ipſo conſentiente, vel à ſe ipſo ex propriâ voluntate facta non eſt iniurioſa, atque adeò neq; contra Cononem.

Reſp. Clericum in caſu nō poſſe conſentire.

987. Reſpondetur non quamcumque ſcientiam, & conſenſum ſufficere, vt non ſit actio illa iniurioſa patienti; ſed ſolùm ſcientiam, & conſenſum in ijs. in quibus poteſt talis patiens conſentire; Clericus autem non poteſt in tali caſu conſentire; nam, vt docet Pontifex in c. *contingit.* citato, priuilegium de non percutiendo Clerico ſub pœna excommunicationis, conceſſum eſt *non tam in fauorem Clerici* ordinati, quàm in fauorem ordinis Clericalis, cui perſona priuata, qualis eſt vnus Clericus non poteſt cedere. Ita Authores citati, & alij.

Hinc Collige

988. Inde etiam colligitur Iudicem in cuſtodia detinentem Clericum conſentientem, aut illum verberantem incurrere excommunicationem propter rationem dictam.

Quæres.

989. Quæret tamen aliquis à quo percuti debeat, aut poſſit Clericus, quando meretur percuſſionem?

Reſp. Clericum à Prælato percuti debet quando meretur.

990. Reſpondetur de Iure quidem communi ab ipſis met Prælatis inferioribus Epiſcopo percutiendum eſſe iuxta c. *Vniuerſitatis de ſent. excommunic.* ſi poſſint commodè per ſe ipſos: non tamen incurrent; ſed licitè poterunt, ſi urgente neceſſitate per alium Clericum faciant, vel etiam per laicum deficiente Clerico, Epiſcopi verò non poſſunt per ſe ipſos extra neceſſitatem; quod ſi faciant: incurrent excommunicationem c. *non licèt* 86. diſtinct. Verùm, ſi attendamus conſuetudinem permiſſum videtur ſuperioribus Clericos capere, aut etiàm percutere per alios Clericos aut laicos; potuit enim hæc conſuetudo ſufficienter introduci multis de cauſis præcipuè: quia conſentaneum videtur honeſtati de Clerici, vel Monachi per ſe ipſos obeant eiuſmodi munus. Quâ de re legi poteſt Molina ſuprà n. 5. Nauarrus lib. 5. de *ſentent. Excommunicationis* conſ. 42. Petrus Nauarra lib. 2. de *Reſtit.* c. 3. d. 474. Filliuc. ſuprà c. 1. quæſito 1. n 6. Coninc. diſp. 14. dub. 15. n. 190. Suarius ſuprà n. 42. & 43. vſque ad 50. vbi multa diſtinguit, & de varijs caſibus in particulari diſputat. Legatur etiā lib. 1. Tract. 5. p. c. 5 n. 9. §. *Potrò.*

Vel urgente neceſſitate per alium hoc faciat

Epiſcopi verò extra neceſſitatem per ſe hoc facere nequeant.

Dubium. An qui ſolū ratum habuit clerici percuſſionem incurrat excomm.

991. Dubitabit adhuc aliquis; an, qui nec mandauit, nec conſuluit, neque aliquo alio modo concurrit ad Clerici percuſſionem, ſed poſtquam vidit illam factam, ratam habuit, incurrat excommùnicationem Canonis?

Reſp negatiuè ſi verba Canonis præcisè conſiderētur

992. Sanè vt rectè vidit Suarius ſuprà n. 55. ſi verba Canonis præciſè conſiderentur, nec mandantes, aut conſulentes, nec ratum habentes cenſerentur comprehenſi; ſed ſolùm illi qui per ſe ipſos Clericum percutiunt; hi enim tantùm ſunt qui propriè manus violentas injiciunt; lex autem odioſa ad rigorem verborum reſtringenda eſt, Quia tamen alia Iura, vel ſic prædictum Canonem interpretantur, vt prædictos homines comprehendat; vel certe illius Canonis extenſionem addiderunt omiſſis nunc mandantibus, & conſulentibus (de quibus egimus diſp. 1. dub. 19. vſque ad 22.) quod attinet ad ratum habentes aduertendum eſt illum propriè dici ratam habere Clerici percuſſionem, qui approbat illam factam ſuo nomine, & ingratiam ſui, quamuis nullum dederit mandatum; hoc præmiſſo.

Alia tamen Iura ſic canonem interpretantur, vt etiā ratum habentes comprehendat.

Quis propriè dicatur ratum habere clerici percuſſionē.

993. Reſpondetur ratam hoc modo habentem percuſſionem Clerici incurrere maiorem excommunicationem. Ita Suarius ibi Molina diſp. 52. n. 4. & tomo 4. Tract. 3. diſp. 33. Nauarrus ſuprà n. 78. Reginald. lib. 4. n. 218. & alij multi. Probatur ex c. *Cùm quis de ſent. Excommunicationis* in 6. iuxta quod caput, ſi Petrus nomine Ioannis percuſſit Clericum ſine Ioannis conſilio, aut mandato; deinde verò Ioannes percuſſionem illam ratam habuit, & probauit, in hanc Cenſuram incidit; quia talis ratihabitio retrotrahitur, & moraliter æquiualet mandato quod intelligendum eſt ab eo puncto quo, ratam habuit.

Reſp 2. ratum habentem hoc modo incurrere excom. maiorem.

Caſus.

Notandum tres conditiones requiri vt per ratihabitionem incurratur excom. talis

994. Ad pleniorem autem huius doctrinæ intelligentiam notandum eſt tres conditiones requiri, vt per ratihabitionem incurratur talis excommunicatio: Prima., vt percuſſio facta fuerit nomine ipſius, ſciatque illam ſuo nomine factam; nam ſi ſolùm gaudeat de illa aut illi placeat, neſciens factam eſſe ſuo nomine, non propriè ſenſetur ratum habere; nam ſecundum Iuris proprietatem illud tantùm dicitur ratū habere, quod approbat, tamquàm ſuo nomine factum. Ita Nauarrus, & Suarius ſuprà, Auila ſuprà. dub. 9. Sayrus ſuprà. n. 25. Molin. ſuprà, n, 5. Filliucius ſuprà, n. 29. & alij multi.

Prima.

Secundum Iuris proprietatem quid dicitur quis ratum habere.

Secunda. conditio.

995. Secunda conditio eſt, vt ratihabitio ſignificetur ſigno aliquo externo ſufficienti, vt talis ratihabitio exterius innoteſcat; nam merus actus internus approbationis non ſufficit, cùm non ſubijceat poteſtati, & iudicio Eccleſiæ iuxta *diſp.* 2. *dub.* 10.

Tertia.

936. Tertia conditio eſt, vt, qui ratam habet percuſſionem, potuerit illam mandare eo tempore, quo ſequuta eſt. Vnde qui approbat

percu-

percutionem factam, quando ipſe erat, vel infans vel amens; non incurrit excommunicationem; incurret tamen, ſi tantùm erat dormiens, tunc enim facilè poterat excitari, & interrogari; an vellet percuſſionem fieri ſuo nomine?

Circa perſonam percuſſam dubia expedienda.

997. Circa perſonam ſcilicet *Clericum vel Monachum* varia dubitari poſſunt, quæ breuibus quæſtiunculis expedienda ſunt.

Quæres. Reſp. nomine clerici intelligi Initiatum Prima tonſura &c.

998. Quæres primò quis intelligatur nomine Clerici? vide in noſtro opere de Iuſtitia Tract. 1. diſp. 4. num. 300. vbi de ſacro in ordine ad prius legium fori & per varios numeros agitur de iis, quæ pertinent ad præſens negotium.

999. Reſpondeo initiatum primâ tonſurâ, aut aliquo ordine minori, etiamſi coniugatus ſit dummodò geſtet habitum Clericalem, & tonſuram, nec ſit bigamus; nam bigamus priuilegio Clericali priuatur c. *Clerico* diſt. 21. & c. *Cùm contingat.* de *ætate & qualit.* & c. vnico de *Clericis coniugat.* in 6. nec priuatur tali priuilegio Clericus coniugatus cum virgine, quamuis deſeruerit habitum, & tonſuram ſi tamen illum poſtea reaſſumat; tunc enim illi pœnitētia prodeſt. Ita Suarius diſp. 29. ſect. 1. n. 6. & 7. Sayrus lib. 3. c. 27. Nauarrus c. 27. n. 79. Filliucius Tract. 15. c. 1. quæſito 4. n. 8. Coninc diſp. 14. dub. 15. n. 157. & alij multi.

Ex hac doctrinâ pro praxi Infertur 1.

1000. Ex hac doctrina licèt aliqua pro praxi infertur primò incurrere illum, qui percutit Clericum ſemel coniugatum cum virgine ſemper geſtantem tonſuram, & habitum, vel ſemel dimiſſum iterum aſſumentem; ſi enim non priuatur priuilegio, non eſt, ſeclusâ ignorantiâ, vnde excuſetur illum percutiens.

Infertur 2.

1001. Infertur 2. incurrere, qui percutit Clericum tantùm verbaliter degradatum; hic enim adhuc gaudet priuilegio Canonis, ſecùs verò ſi percutiat degradatum realitèr, vt habetur c. *degradatio de pœnis* in 6.

Infertur 3.

1002. Infertur 3. incurrere, qui percutit Clericum Irregularem aut excōmunicatum, etiam vitandum, aut grauis aliâ cenſurâ affectum; adhuc enim perſeuerat in eo priuilegium Canonis nec per cenſuram, aut Irregularitatem amiſit nomen & ſtatum Clerici. Ita molina tomo 4. diſp. 56. n. 12. Nauarrus c. 27. n. 79. Filliucius Tract. 15. c. 1. quæſito 4. n. 9. Coninc ſuprà, Reginald. lib. 1. n. 112. & 238. & alij multi.

In Clerico Excomm. perſeuerat priuilegium Canonis.

1003. Non autem incurrit, qui percuſſerit inualidè tonſuratum, aut ordinatum, v. g. eum, qui ante Baptiſmum fuit exteriùs initiatus, aut, qui per vim abſolutam promotus eſt ad ordines abſque intentione illos ſuſcipiendi. Ita Molina ſuprà diſp. 50. n. 3. & 4. Nauarrus c. 27. n. 79. Vgolinus tabula 1. c. 13. §. 15. Sayrus lib. 3. c. 26. & 27. Philiarcus lib. 3. de *officio Sacerdotis* c. 33. & alij.

Infertur 4.

1004. Infertur 4. incurrere, qui percutit Clericum, qui poſt ſuſcriptionem Sacrorū ordinum Matrimonium contraxit; verè enim Clericum percutit nullo Iure priuatum priuilegio Canonis, quod non amittit initiatus ordine ſacro per contractum Matrimonij, quantumuis alias pœnas incurrat, fiatque bigamus fictâ quadam à Iure bigamiâ, non verò reali, aut interpretatiua. Ita Sayrus c. 37. n. 31. Coninc ſuprà, & multi.

Obijcies.

1005. Obijciet tamen aliquis percutiens Clericum bigamum non incurrit, ſed is per matrimonium poſt ſuſceptionem Ordinum ſacrorum fit bigamus: ergo qui eum percutit, non incurrit.

Reſp. vera bigamia Clerum excuſat ab incurrenda Cenſura, nō autem ficta.

1006. Reſpondetur bigamiam, quæ excuſat ab incurrendâ Cenſurâ percutientem eſſe veram aut interpretatiuam, non verò fictam; nam c. vnicum de bigamis in 6. vbi Clerico bigamo tollitur hoc priuilegium, non loquitur de fictâ, atque ideò per fictam non amittitur priuilegium. Ita Gloſſ. in idem c. & aliqui Recentiores. Legatur Coninc n. 157. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 2. c. 5. n. 3.

Cōtrouertitur inter Iuriſtas qualis incorrigibilitas requiratur in Clerico vt Excludatur à priuilegio.

1007. Nauarrus c. 27. n. 79. excludit à priuilegio Clerici Clericum incorrigibilem ex c. *cùm non ab homine* de *Iudicijs*. Sed (vt rectè notat Suarius ſuprà n. 8. & 9) res eſt valdè controuerſa inter Iuris interpretes, qualis debeat eſſe illa incorrigibilitas? & an eâ ſtante abſque vllâ declaratione ipſo facto, & abſque ſententiâ condemnatoriâ amittat ille hoc priuilegium, vel potius neceſſaria ſit ſententia declaratoria ipſius incorrigibilitatis? Et meritò Suarius putat probabilius ſeruandam eſſe formam in illo c. *præſcriptam*, iuxta quem textum priùs eſt criminoſus Clericus per Iudicem Eccleſiaſticum deponendus, ac proinde crimina eſſe debent depoſitione digna, qualia non ſunt; niſi enormia, de quibus poſita. Quod ſi iam depoſitus adhuc ſit incorrigibilis, excommunicari debet; ſi autem adhuc ſit contumax, anathemate feriendus eſt differt autem anathema ab excommunicatione in eâ ſolemnitate, & accidentibus ex inſtituto diximus diſp. 2. dub. 2. ſolemnibus ergo ceremonijs ſeparandus eſt ab Eccleſiâ. Quod ſi poſt hæc omnia ſit adhuc incorrigibilis, probabile putat Suarius quod docet. Abbas Panormit. ſtatim abſque alia ſententia priuari ipſo facto Clericali priuilegio.

Probabilius iuxta Suarium requiritur ſententia Iudicis declarantis Clericum incorrigibilē vt priuetur clericali priuilegio Ratio.

1008. Probabilius tamen putat Suarius ipſe referens Cardinalem, neceſſariam eſſe ſententiam declaratoriam Iudicis declarantis illum incorrigibilem, ſeque non habere aliud, quod facere poſſit, vt eum corrigat, & emendet, niſi tradere illum ſæculari poteſtati. Probarique poteſt primò; quia illa priuatio eſt noua pœna, quæ non incurritur ipſo Iure; niſi expreſſè, & ſufficientibus verbis contineatur in lege pœnali; id autem non reperitur in citato c. *Cùm non ab homine* ſolum non dicitur, *cùm Eccleſia non habeat vltra quid faciat, per ſæcularem comprimendus eſt poteſtatem.* Quibus non ſignificatur expreſſè ſtatim Iudicem ſæcularem poſſe authoritate ſuâ ſe intromittere; ſed, quod Eccleſiaſticus Iudex poſſit, & debeat tunc id facere per Iudicem ſæcularem. Nec videtur expedire aliter fieri ad conſecrationem immunitatis Eccleſiaſticæ, & ad tollenda diſſidia inter vtrumque iudicem. Confirmatque Suarius ex c. *vt famæ de ſent. excom.* vbi de his Clericis incorrigibilibus dicitur poſſe, & debere per Eccleſiaſticum Iudicem ſub arctâ cuſtodiâ detineri; deinde additur laicum non poſſe illum comprehendere; niſi de mandato Prælati Eccleſiaſtici, & tunc non ſuâ; ſed committentis auctoritate.

Notat Suarius.

1009 Imò doctè ſatis more ſuo notat Sua-

Suarius, adhuc ex prędictâ interpretatione ſequi poſt talem declarationem nondum eſſe omninò priuatum priuilegio Clericali, ità, vt hanc cenſuram euadat quicumque manus violentas in eum iniecerit; id enim nullo Iure conſtat; nam in citato Textu cum limitatione dicitur *per ſecularem corrigendus eſt poteſtatem*; non ergo reſpectu aliorum immunitas Clericatus aufertur; neque totalis hæc priuatio immunitatis neceſſaria eſt ad finem correctionis. Legatur Suarius, nu. 10. vbi rectè concludit hanc exceptionem de Clerico incorrigibili non habere locum, quoad omnes alios præter Iudicem ſæcularem in caſus ſibi conceſſo per Eccleſiaſticum. Quantum ad ipſum verò Iudicem non eſſe propriè exceptionem; quamuis enim poſſit punire Clericum, id non facit propriâ, ſed Eccleſiæ poteſtate, vt habetur in dicto c. *vt famæ*. Nec poteſt excedere delicti menſuram, vt inſinuatur in dicto c. *Cùm non ab homine*, ibi *Legitima pœna*. Quod ſi excedat, incurrat excommunicationem Canonis. Neque etiam poteſt illum pœna mortis afficere donec realiter degradetur, quia nondum eſt priuatus priuilegio Clericali, neque antea cenſetur Eccleſia in eum pœnam conſentire iuxta, cap. 2. de *Pœnis* in 6.

Totalis ablatio immunitatis non eſt neceſſaria ad finem correctionis.

Iudex ſæcularis poteſt punire Clericum, non propriâ, ſed Eccleſiæ authoritate.

Non tamen pœnâ mortis donec realiter degradetur.

Excipit caſus aliquos Suarius

1010. Excipit tamen Suarius numero 11. caſus aliquos ſpeciales capitis *Contingit* el. 2. c. *In audientia de ſent. excom.* Vbi quidam Clerici incorrigibiles ſi poſt trinam monitionem ſui Prælati adhuc in incorrigibilitate perſeuerent, tanquàm non Clerici habendi cenſentur quantum ad immunitatem, & fauorem huius Canonis, dum ait Pontifex *illius efficiantur immunitatis exortes, quæ pro Clericorũ tutelâ, & laicorum violentiâ coercẽdâ dignoſcitur inſtituta*. Legatur Suarius loco citato, vbi latè prædictos caſus enumerat & expendit. Legatur etiam dicenda diſp. 6. dub. 1.

Cauſæ & delicta ratione quorum Clericus non gaudet priuilegio Canonis.

Primò admittunt priuilegium hoc

Secundò.

1011 Itaque ex prædictis caſibus, & alijs textibus poſſumus enumerare cauſas, & delicta, quorum ratione Clericus non gaudeat priuilegio Canonis. Nam præter bigamiam dictam primò illi Clerici in maioribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & tonſurâ, negotijs ſæcularibus ſeſe immiſcent, & tertiò admoniti à ſuo Epiſcopo emendare ſe contemnunt, amittunt priuilegium Canonis iuxta duo capita proximè citata.

1012 Secundò ex c. *Cùm non ab homine*, & c. *perpendimus. de ſententiâ excommunicationis* (etiam ante Epiſcopi monitionem) Canonis priuilegio priuantur, qui dimiſſo habitu Clericali tyrannidi, & enormitati ſe immiſcent.

1013 An verò talis Clericus etiam fori priuilegium amittat, vt à Iudice ſæculari capi, & puniri poſſit; ex nuper dictis cum Suario circa verba. c. *Cum non ab homine* de *iudicijs*, videtur omninò negandum. Ita Abbas. cap. 1. *de Apoſtatis* in 6. & c. *perpendimus* numero 5. Nauarrus lib. 5. conſ. vltimo. de *Priuil.* edit. 2. Couarrub. in Practicis cap. 31. Martha Tract. de *Iuriſdictione* p. 4. cap. 135. Coninc. citato dub. 5. numero 160. Vnde Abbas citato cap. 1. nu. 5. docet Clericum occultum, qui ſine habitu, & tonſurâ in enormi crimine à ſæculari Iudice deprehenſus eſt, allegando ſe Clericum, poſſe petere, vt remittatur ad Eccleſiaſticum Iudicem, & eſſe audiendum. Et quidem hæc doctrina colligitur ex citato, cap. *cùm non ab homine de iudicijs*, vbi Celeſtinus, III. ait *Quod Clericus in quocumque ordine conſtitutus in furto, vel homicidio, vel periurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus legitimè, atque conuictus, ab Eccleſiaſtico Iudice deponendus eſt, qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, deinde contumaciâ creſcente anathematis mucrone feriri, poſtmodum verò, ſi in profundum malorum veniens contempſerit, cùm Eccleſia non habeat vltra quid faciat, ne poſſit eſſe perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem: ita quòd ei deputetur exilium vel alia legitima pœna inferatur*: Probatur hoc ipſum ex citato. c. *vt famæ, de ſent. excom.* vbi expreſsè dicitur quod laici Clericos incorrigibiles capere, & ad iudicia trahere poſſint; ſed mandato, & auctoritate Prælatorum, quorum Iuriſdictioni Clerici illi ſubiecti ſint.

Modus procedendi cũ Clerico incorrigibili.

Dubium de Clerico ter monito.

Reſp.

talem ipſo Iure non priuari priuilegio fori.

Regula generalis.

1014. Circa Clericum verò in ſacris ter monitum ab Epiſcopo & nolentem arma iniqua deponere, & habitum Clericalem aſſumere an ipſo Iure Priuilegio etiam fori priuatus ſit, vt à ſæculari Iudice puniri poſſit? videtur negatiuè reſpondendum iuxta ea, quæ nuper diximus cum Suario ſect. illâ 1. qui eandem doctrinam breuiter repetit, & eo ſe refert lib. 4. *defenſ. contra Regem Angliæ*. cap. 27. numero 24. Quod etiam docet Ioannes Lupus Tract. *de libert. Eccleſ.* p. 2. q. 5. numero 5. & 9 & q. 8. o. vnico, qui generalem regulam tradunt Clericũ in ſacris non amittere priuilegium fori; niſi per ſententiam de gradationis realem aut fictam, (quæ in abſentem à Iudice ferri ſolet) excepto vnico caſu cap. 1. *de Homicidio*, in 6. quem explicat Couarr. 2. *variarum* c. 20. n. 10. & Clarus §. Finali q. 36. numero 30. Sylueſt. verb. *Aſſaſini*, q. 3. & 4. atque ita mihi videtur dicendum; ſi rectè expendamus verba. c. *Cùm non ab homine* regulariter loquendo (vt dixit Suar. citato numero 8. & 12.) exceptis caſibus ſpecialibus c. *Contingit*. el. 2. & c. *In audientia* ſuprà citati.

Affirmantē tamen ſententiam plerique ſequuntur.

Ratio.

Hanc doctrinam probabilem putat Layman.

1015. Nihilominus affirmantem ſententiam alij plerique ſequuntur. Ita Couarrub. in Practicis cap. 31. numero 2. §. *Secunda eſt annotandum* Clarus ſuprà numero 23. Gloſſ. cap. 1. de *Apoſtatis* verb. *liberari*. Martha de *Iuriſdict.* caſu 135. quorum Fundamentum eſt, quia trina illa monitio facta Clerico Apoſtatæ in ſacris; ob quam ille incorrigibilis appareat, inſtar ſententiæ, & degradationis eſſe ſoleat per Iuris adminiculum iuxta c. *in audientiâ de ſent excom*. Quã doctrinam Layman. ſuprà, numero 3. probabilem putat propter Doctorum auctoritatem: meritò tamen indicat ſententiam Suarij eſſe, & tutiorem, & citati Iuribus magis conformem.

Tertiò priuatur priuilegio Clericus

1016 Tertiò priuantur priuilegio Canonis Clerici exercentes publicè officium Lanionis, aut Cauponis, ſi coniugati ſint vel habitum Clericalem dimiſerint, atque ter moniti à ſuo Epiſcopo non deſtiterint, vel poſtquàm deſtiterunt, reaſſumpſerint idem officium. Non coniugati verò, & habitum Clericalem retinentes amittunt priuilegium, quoad res tantum ita, vt inſtar Laicorum tributa, & vectigalia ſoluere cogantur, non item quoad perſonas; ideo

gaudent

gaudent priuilegio fori, & Canonis vt conſtat in *Clementina. t. de vitâ & honeſt. Clericorum.*

Quartò priuatur illo priuilegio Clericus.

1017 Quartò priuatur eo priuilegio Clericus, qui per annum exercet artem Ludionis, mimi aut Paraſiti, nec ſolùm hoc priuilegium; ſed omnia Clericalia priuilegia, imò etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi monitionem non reſipiſcat, vt habetur, *c. vnico de vita, & honeſt. Clericor. in 6.* Verùm (vt notat etiam Layman) aliqui ſolùm hoc admittunt in Clericis minorum Ordinum; hi enim poſſunt Clericatui renuntiare, non verò de Clericis in ſacris, qui iuxta doctrinam Suarij, & Lupi locis citatis, & Ioannis Monachi *in Addit. Gloſſæ, ad c. vnicum, de vitâ & honeſtate clericorum. in 6.* non admittunt fori priuilegium ante Iudicis Eccleſiaſtici ſententiam, ſeu degradationem. Alij tamen indiſtinctè de omnibus dicta Iura intelligunt Legatur Molina *ſuprà diſp. 49. & 54.* & Suarius *locis citatis.*

Nomine Monachi in Canone qui ſint intelligendi?

1018 Nomine verò Monachi intelligendi veniunt Religioſi profeſſi, aut conuerſi, aut etiã Nouitij, Moniales etiam profeſſę vel conuerſæ etiamſi nouitij nondùm ſint verè Religioſi ſed tantùm in viâ ad Religionis ſusceptionem, & etiamſi in quibuſdam Religionibus conuerſi, & conuerſæ propriè dictam profeſſionem non emittant, dummodò prædictæ Moniales, aut conuerſæ non degant domi propriæ more laicorum Prædicta colliguntur ex varijs capitibus Iuris maximè *c. non dubium* iuncta Gloſſ. verb. *Conuerſis*, & *c. Ex tenore c. de Monialibus c. Cum illorum, c. Monachi de ſent. excom.* & *c. Religioſi, §. Quamuis*, eodem tit. in 6. Qui omnes in fauorabilibus nomine Religioſorum comprehenduntur eorumque gratijs, & priuilegijs participant, etiam priuilegio fori, vt delicta quantumuis enormia non à ſæculari; ſed ab Eccleſiaſtico Iudice iudicari debeant, & puniri & legi poteſt Nauarrus *lib. 1. Conſ. c. de foro comp. edit. 2.*

De quibuſdam, in particulari dubitari poteſt: de quibus

De quibuſdam verò in particulari poteſt dubitari, de quibus ſigillatim dicemus.

Quæres 1.

1019 Quæri poteſt primò an Religioſus bigamus gaudeat hoc priuilegio.

Reſp.

1020. Reſpondeò gaudere; nullo enim Iure excluditur, ſicut excluditur bigamus Clericus. Ita Suarius *diſp. 22. ſect. 1.* Reginald. *lib. 1. 214. & ſequentibus* Saytus *lib. 3. cap. 27. num. 32.* Molina. *Tract. 3. de Iuſtitia, diſp. 54.* Syluest *verb. bigamus* q. 8. & alij multi.

Quæres 2.

121. Quæres 2. an gaudeant hoc priuilegio Commendatarij, ſeu militares equites laici Ordinum militarium, vt milites Sanct Ioannis, Sancti Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, ordinis Chriſti, & ſimilium, quorum multi etiam ſunt coniugati?

Reſp. in hac re diſtinguendum eſſe.

1022 In hac re diſtinctione opus eſt; alioqui enim ſunt equites, vt ſancti Ioannis, qui in communi viuunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt; atque hos gaudere priuilegio Canonis multi ſentiunt, ſicut & cæteris priuilegiis Religioſorum. Ita Molina *tom. 4. Tract. 3. diſp. 50. numero 5.* Nauarrus *lib. 3. Conſiliorum. de Regularib. conſ. 13* & alij, quos refert Sanchez. *lib. 4. Summæ cap. 16. numero 11.* Alij verò, qui non viuunt in congregatione, ne prædicta vota emittunt, non vi-

Ioan. Dicaſtil. De cenſur.

dentur computandi inter tales Religioſos. Sanè multi Auctores etiam milites Sancti Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & ſimiles putant eſt verè Religioſos, vt cum multis docet Sanchez loco citato, quamuis enim non voueant perfectam caſtitatem; ſed coniugalem, neque abſolutam obedientiam, & paupertatem ſed magis limitatam, adhuc ſunt verè Religioſi ſub Religione approbatâ à Sede Apoſtolicâ, atque adeò cenſeri debent habere priuilegium Canonis, ſicut & fori; niſi fortè alicubi contrariâ conſuetudine fuerit abrogatum. Et quamuis Garzia de Beneficijs, *t. p. c. 4. numero 15. & ſequentibus* latè contendat probare equites Sancti Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ non eſſe propriè, & ſtrictè Religioſos; abſolutè tamen docet eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & ſuo modo ſeruantes tria vota, & conſequenter gaudere priuilegio Canonis, idemque iudicium erit de equitibus Ordinis Chriſti in Hiſpaniâ maximè in Luſitaniâ, & Sancti Stephani Florentiæ, Sancti Lacari in Sabaudiâ. Ita Nauarrus *conſ. 10.* de Regularibus, Filiucius *ſuprà numero 14. ad finem*, & alij apud Sanchez, & Garziam *locis citatis.*

1023 Quæres, 3. an nomine Monachi intelligantur Tertiarij ſancti Franciſciſci, vel ſancti Dominici, qui tertiam Regulam, & habitum eius Ordinis ſuſceperunt? *Quæres 3. An nomine Monachi intelligantur tertiarij.*

1024 Nonnulli negant, inter quos Caietanus *verbo excommunicatio, cap 10. notabili. 7.* Alij affirmant maximè Nauarrus cap. 27. n. 29. *Negat Caiet.*

1025. In hac re diſtinguendum puto, & quidem ſi ſermo ſermo ſit de ijs Tertiarijs, qui, præmiſſis tribus votis eſſentialibus, verè Religioſi ſunt ſub regulâ, & iuriſdictione Ordinis Mendicantium degentes ex conceſſione Sixti. IV. quam refert Rodriguez *tomo 3. Regular. q. 72. art. 1. concluſ. 3.* & Ludouicus Miranda *in Manuali Prælatorum, tomo, 1. q. 36.* certum videtur gaudere priuilegio; ſicut & qui aſſumpto habitu Monachali, ſeſe mancipârunt obſequijs alicuius approbatæ Religionis ſub obedientiâ ſuperioris illius Religionis; nam pro illo tempore cenſentur Religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſicut cenſentur Nouitij: nam Religioſi nomen maximè in fauorabilibus, ut dicebam, non ſolùm accipitur pro profeſſis verum etiam pro ijs, qui illius ſtatus ſunt participes, inter quos computari debent ij tertiarij in communitate viuentes, & prædicti mancipati. Ita Rota ex Nauarro. cap. 27. numero 79. verſu *Octaua Sacra Cardinalium congregatio*, & ex Filiucio *ſupra quæſtio 4. numero 14.* & alij communiter. Legatur Suarius *diſp. 22. ſect. 1. num. 20.* & Coninc *diſp. 14. dub. 15. n. 164.* *Author diſtinguendum putat.*

1026 Si verò loquamur de alijs Tertiarijs, qui Religioſi non ſunt; ſent ex peculiari affectu Religionis ei bona ſua offerunt, vel etiam habitum, & regulam ſuſcipiunt. Sanè, ſi antiquiora Iura ſpectaremus, poſſemus dicere illos Canonis priuilegio gaudere argumento. *c. Duo ſunt. 12. q. 1. & c. Quiſquis. 17. q. 4.* idque docet Gloſſ. *in citato c. Non dubium, de ſent. excom.* & Ioannes Capiſtranus Tract. *de excomm.* qui habetur *tomo 14. Tractatuum diuerſorum Iuris.* Molina *Tract. 3. diſp. 50. num. 4.* Syluest. *verb. Eccleſia 1. q. 5.* Auila, *p. 2. c. 5. diſp. 2. dub. 11.* Suarius

ſect. illa 1. *numero* 20. ſed (vt rectè notat Rodriguez. *tomo* 2. *Regularium*, *q.* 65. *art.* 5. *&* ex eo Layman *ſupra num.*4.) Leo X. quem refert Rodriguez , omnem ſuſtulit dubitationem ſtatuens, & declarans fratres , & ſorores, qui dicuntur Tertij Ordinis , ſi in proprijs domibus habitent , ſæcularibus omnino perſonis annumerari debere ; ſin autem collegialiter viuant, ſub habitu , & voto aliquo expreſſo ; gaudere priuilegijs, quibus potiuntur , & gaudent , fratres Ordinis,cuius tertiæ Regulæ habitũ geſtãt.

1027 Miranda etiam prædictis conſentiens *in Manuali tom.*1. *citato q.* 29. diſtinguit inter fratres laicos, qui communem cum alijs Religioſis regulam profitentur , qui verè , & propriè, non minus , quàm cæteri , Religioſi ſunt , & inter fratres conuerſos, qui exuentes ſæcularem habitum , & aſſumentes Regularem (quamuis vtcumque diſtinctum ab habitu cæterorum Religioſorum) alicui Eccleſiæ, vel Religioni ſe deuouerunt emiſſo voto ſimplici , ſaltem continentiæ , aut etiam interdum obedientiæ , & paupertatis , atque hos omnes abſque dubio appellat perſonas Eccleſiaſticas Eccleſiaſticâ immunitate gaudentes, quamuis non ſint propriè Religioſi ; quia non profitentur regulam Ordinis , nec talia vota emittunt, vt per ea conſtituantur ſub regulâ Religionis à ſummo Pontifice approbatæ, vt probat Nauarrus *lib.* 3. *conſ.* 7. 12. *&* 81. *de Regularibus in primâ editione.* Ideò tales conuerſi validè matrimonium contrahunt; quamuis non licitè propter votum ſimplex continentiæ. Tandem alios ait Miranda eſſe Oblatos, ſeu Donatos , qui abſque mutatione habitus, , & abſque voto emiſſo domi ſuæ manent; ſed ſua bona Religioni dicarunt ; atque hos ait non eſſe propriè perſonas Eccleſiaſticas; neque Eccleſiaſticâ immunitate gaudere.

Quæres 4.

1028 Quæres 4. an Eremitæ, quos appellant, gaudeant hoc priuilegio?

Opinio aliquorum.

1029 Negat Panormit. *in cap.* 2. *de Foro compet. num.*10, Angelus verb. *Eremita num.*3. affirmat Gloſſa *in c. Qui verè* 16. *q.* 1. Nauarrus cap. 27. & alij multi.

Authoris iudicium.

1030. In hac re certum in primis puto aliquos eremitas omnino gaudere hoc priuilegio ; ſunt enim aliqui verè , & propriè Religioſi. Qa de re latè tractat. Rodrig. tomo 3. *Regularium* q. 49. art. 4 Quod attinet ad alios, qui Religioſi non ſunt , diſtinguendum videtur ; ſunt enim aliqui , qui votum paupertatis emittentes , aut aliam ſuſcipientes obligationem apud Prælatum Eccleſiaſticum , alicui vel Ordini , vel Eccleſiæ ſpeciatim ſe addicunt. Sunt vero alij, qui nullam talem obligationem profitentur. Illi ſanè priores inter Eccleſiaſticos computari ,& eorum priuilegijs gaudere debent ; ſecùs vero poſteriores. Ita Rodriguez tomo 2. *Regular.* q. 63. art.4. Coninc. diſp. 14. dub. 15. numero 164. Nauarrus, c.27. n. 70. Syluest. ſupra verb. excomm.6. n.3. Molina. Tract.3. *de Iuſtitia* diſp. 50. n.4. Suarius diſp. 22. ſect. n. 12. Gloſſa in c. Non dubium citatum. Reginald. lib.1 n.214.& lib.9. n.353. Filiucius ſupra numero 14. & alij apud Molinam. Item Auila ſupra 2. p. c. 5. diſp. 3. dub. 12.

CAP. II.

De modo percutiendi, quantitate, & qualitate percuſſionis requiſita ad cenſuram incurrendam.

1031 HAnc percuſſionem appellat Canon citatus *manus violentas* ; Quid autem ſignificetur per manus violentas non eodem modo explicant Authores. Communis ſententia eſt ſignificari quamcumque actionem iniurioſam, ſeu contumelioſam externam, & corporalem circa perſonam , vel res illi adhærentes. v. g. Clericum vel Regularem occidere, vulnerare , percutere manu , enſe, fuſte, &c. conculcare , aut aliquo alio modo ſimili offendere , vt eum violenter detinere in publica , aut priuata cuſtodiâ; eripere etiam aliquid per vim & iniuriam de manu, vel corpore illius, vt librum, pileum, veſtem , &c. Non tamen incurret hanc excommunicationem , qui ſolùm verbis contumelioſis afficit illum ; neque qui attentat percutere ; neque etiam qui clàm, & per fraudem marſupium ſine vlla vi à Clerico furatur , aut veſtes in lecto iacentis ſine intentione illum in loco concludendi ; ſed ſolùm furandi , accipiat. Ita Suarius ſuprà ſect. 1. Caietan. Laym. ſuprà numero 5. & alij Reginald. lib. 3. n. 202. aliiq; poſtea citandi.

Quid per manus violentas, iuxta Communem ſententiam intelligatur.

1032. Requiritur tamen vt illa actio prudenti æſtimatione grauis ſit , & ad mortale peccatum ſufficiens , alioquin non incurretur cenſura iuxta regulas generales traditas diſp. 1. dub. 23. & diſp. 2. dub. 12. & 13. Quod verum eſt, etiã ſi ex internâ intentione mortaliter peccauerit, dummodò externa actio non ſit in ſe peccatum mortale ; ſufficit autem, quod actio, etiamſi in ratione percuſſionis non ſit grauis , grauitatem habeat in ratione iniuriæ , vt ſi quis expuat in Clericum , aut virga, vel arundine illum percutiat, maximè in his Regionibus, in quibus talis pulſatio , vel leuis maximè iniurioſa eſt. Vnde etiam propter eandem rationem chirothecam in illum proijcere , maximè vbi communi æſtimatione talis actio pro alapæ inflictione putatur: Et ſi quod eſt aliud iniuriæ genus, etiamſi percuſſio ipsâ phyſicè leuis ſit. Pari ratione claudere in aliquo loco, vnde non poſſit exire ſine dedecore, & pudore grauis cenſetur iniuria; item conſpergere aquâ, puluere, lapillis, illumve perſequi , ita, vt in fluuium , aut foſſam incidat , aut equo decidat , &c. manus etiam violentas in equum , cui inſidet , inijcere illum feriendo , aut frangendo frenum.

Requiritur vt illa actio ſit ſufficiens ad mortale externum.

Et ſufficit vt ſit grauis, in ratione Iniuriæ.

Etiamſi percuſſio ipſa phyſicè leuis ſit.

1033 Non videtur autem ſufficere , ſi Clericus fortè inter fugiendum cadat præter intentionem, & præuiſionem inſequentis , vt notauit Syluest. *Excom.*6, num.5. In prædictis conueniunt Suarius citatâ diſp. 22. ſect. 1. numero 26. aliàs 32. Molina ſupra diſp. 50. & 51. Coninc dub. 15. numero 165. & 166. Reginaldus lib. 1. num.206. Layman ſupra. Bonacina diſp. 2. q. 4. puncto 1. num. 11. Filiucius ſup. num. 17. eſtque communis ſententia. Ratio eſt ; quia licet

Ratio eſt.

cet multæ ex prædictis violentijs graues non ſint comparatione corporis, & ſanitatis Clerici; cenſentur graues & mortale a comparatione honoris, vt notauit Innocentius III. in c. *Nuper de ſent. Excommunic.* & conſentit Lex. *Item apud Labeonem* ff. de *Iniurijs*, vbi dicitur. *Si quis pulſatus quidem non eſt, verum manus aduerſus eum leuatæ, & ſæpè territus quaſi vapulaturus, non tamen percuſſit, vtili iniuriarum actione tenetur.* Legatur Auila p. 2. c. 5. diſp. 3. dub. 11. Syluest. verb. *Excomm.* 6. n. 5. Nauarrus c. 15. n. 11. & c. 27. n. 77.

Qui Clericum veneno occidit non incurrit hanc excõm. iuxta Auilá

1034. Vtrum autem qui occidit Clericum per cibum, vel potum veneno infectum incurrat hanc Cenſuram? Aliqui dubitant, & negat Auila citato dub. 12. §. *Secunda concluſio* in fine, quia talis non infert vim perſonæ; ſed naturæ; niſi fortè per vim cogat ſumere venenum. Pro quâ ſententia refert Manuelem Rodriguez c. 80. verbo *Excommunicatio* concluſ. 13. in fine, & ait ita reſpondiſſe præcipuos doctores & Magiſtros Salmanticæ.

Oppoſitum videtur Authori probabilius. Ratio.

1035. Oppoſitum videtur probabilius, quia huiuſmodi actio eſt valde violenta, & potens diſſoluere compoſitum per illam applicationem actiuæ cauſæ. Ita Beja 1. p. caſu 14. Molina ſupra. Suar. de *Cenſur.* diſp. 5. n. 15. adiuncto n. 13. Filliucius Tract. 11. c. 5. quæſito 3, n. 126. in fine, & Tract. 15. c. 1. quæſito 5. n. 20. & alij communiter. Quæ ſententia mihi placet; neque video cur applicatio globi diſploſi per bombardam, vel ſagittæ emiſſio ſint ſufficientes actiones ad incurrendam Cenſuram; cùm tamen ibi ſolùm ſit applicatio cauſæ cuiuſdam quæ per impulſum, quem habet, tanquam per qualitatem ad id potentem in tali materia diſſoluit continuum, & eâ ratione tollit vitam, aut ſanitatem Clerici; & non eadem ratione applicatio veneni cenſeatur iniurioſa, cùm venenum, ſeu res illa, quæ habet qualitatem venenoſam, per talem qualitatem non minus, quam globus per impulſum Clericum lædat.

Non tamen incurritur hæc cenſura antequam venenum operari incipiat. Ratio.

Illud tamen verum puto cum Suario, Filiucio, & alij hanc cenſuram non incurri, antèquàm venenum operari incipiat; actio enim violenta non incipit eſſe quouſque venenum operetur, ſuppoſito quod ſine vllâ vi datum fuerit; quamuis enim datum ſit dolo, aut fraude, hoc non ſufficit, ſicut, etiam ſi fraude accipiatur marſupium, ſola fraus non eſt ſufficiens, vt actio dicatur violenta.

Quoad Monialem grauidam ſumentem venenum Authoris Iudicium.

1036. De moniali vero grauida, quæ haurit potionem mortiferam non ſibi, ſed fœtui, probabilius exiſtimo non incurrere hanc excommunicationem; ea enim actio non cenſetur violenta ſibi; ſed fœtui, nec videtur iniurioſa ſtatui Eccleſiaſtico. Ita Molina diſp. illâ 51. n. 4. Auila ſuprà, Sayrus lib. 3. c. 23.

Ex dictis Infertur 1.

1037. Ex dictis infertur primò non incurrere excommunicationem, qui lacerat veſtes Clerici, illi tamen non adherentes, ſicut qui alias res ipſius deſtruit; tunc enim non infert violentiam Clerico. Ita Molina, & Suarius ſuprà, Filliucius n. 18. Bonacina ſuprà n. 15. & alij multi.

Infertur 2.

1038. Infertur 2. incurrere Iudicem ſæcularem, qui detinet, aut detineri curat Clericum in cuſtodiâ, vel in domo, aut adhibet cuſtodes, qui Clericum capiant, ita, vt ille non poſſit liberè exire; id enim totum eſt violentiam inferre per ſe vel per alium. Ita Nauarrus c. 27. n. 77. Filiucius apud Bonacinam ſuprà n. 16. Sayrus lib. 3. c. 26. n. 13. Suarius diſp. 22. ſect. 1. 29. Filliucius Tract. 15. c. 1. quæſito 5. n. 17. & 32. Coninc ſupra n. 165. & alij.

Infertur 3.

1039. Infertur 3. non incurrere, qui per metum nullâ vi illatâ vel tactu violento Clericum abigit ex fundo, vel loco aliquo; neque enim cenſetur manus violentas in Clericum inijcere, qui ſolùm verbis minacibus vtitur.

Infertur 4.

1040. Infertur 4. non cenſeri manus violentas in Clericum inijcere, qui obſidet Caſtrum; aut domum, non vt Clerico ibi exiſtenti iniuriam inferat; ſed vt iuſtè obtineat caſtrum illud, aut domum. Ita Suarius ſect. illâ 1. n. 30. & 31. Molina ſuprà diſp. 51. n. 1. Sayrus ſuprà n. 13. & alij citati.

Infertur 5.

1041. Infertur 5. incurrere qui bombardam explodit in Clericum, quem licet globo non tangat, metu tamẽ periculi incuſſo occidit. Vel etiamſi tactus globi ex ſe non ſit grauis; tamen comparatione diſpoſitionis illius Clerici, meritò grauis putatur; hæc enim cenſetur actio violenta, & iniurioſa in Clericum. Ita Filliucius ſuprà n. 17. & alij multi, quos referemus in ſimili agentes de Irregularitate.

1042. Pro complemento, & maiori explicatione traditæ doctrinæ meritò deſiderabit aliquis habere regulam generalem dignoſcendi quandonam percuſſio Clerici, ſeu actio iniurioſa in illum ſufficiat ad incurrendam maiorem excommunicationem?

Regula generalis iuxta Caietanum &c. ad dignoſcendum quando actio iniurioſam clericũ ſufficiat ad incurrendã maiorem excomm.

1043. Caietanus de Excommunicatione c. 10. Auila ſuprà dub. 3. caſu 13. Bonacina ſuprà n. 19. & alij aſſignant pro regulâ; quoties actio eſt tam parui, aut leuis momenti, vt illatâ laico non cenſeatur peccatum mortale; etiam comparatione Clerici, non ſufficere ad incurrendam Cenſuram Canonis. Hac ratione à quibuſdam Autoribus excuſantur regulariter à Cenſurâ pueri initiati prima Tonſura, qui ſe pugno, aut alapis petunt, & ſanguinem è naribus eliciunt in paruâ quantitate. Hanc tamen doctrinam meritò Suarius ſectione illa 1. n. 27. putat non eſſe ſimpliciter veram; fieri enim poteſt, vt quæ actio comparatione laici leuis eſt, meritò comparatione Clerici cenſeatur grauis, & valde iniurioſa. Ideò id totum iudicio prudentis remittendum docet.

Regulam illam non eſſe ſimpliciter veram meritò putat Suarius Ideoq; totum Iudicio prudentis remittendum docet.

Merito ergo Molina diſp. illâ 51. n. 8. Coninc diſp. illâ 14. dub. 15. n. 168. alijſque Recentiores docent, quoties actio, & iniectio manus violentæ ſeclusâ excõmunicatione ſufficiet comparatione Clerici percuſſi ad peccatum mortale iudicio prudentis, eandem quoque ſufficere ad incurrendam Cenſuram poſitam, ob violẽtam manuum iniectionem; hæc enim Cenſura ſicut & quæuis alia maior, neceſſariò ſupponit peccatum mortale.

Atq; hæc eſt cauſa ob quam clerici impuberes ſeſe percutientes non incurrant Cenſuram.

1044. Atque hæc eſt cauſa, ob quam prædicti impuberes non incurrant Cenſuram, quoties attenta qualitate perſonarum, & quantitate nocumenti, non cenſetur mutua vel alterna illorum percuſſio tam grauis, vt ſufficiat ad pecca-

tum mortale. Ita Molina citato n. 8. Filliucius ſuprà n. 20. Auila ſuprà, Coninc ſuprà n. 190. & alij communiter, & nos notauimus diſp. 5. dub. 54.

CAP. III.

De cauſis excuſantibus ab incurrendâ Cenſurâ propter Clerici percuſſionem.

Excuſatio ab incurrenda Cenſura. *Excuſat ignorantia.*

1045 ALiqui ſunt caſus, qui, vt excuſant à culpa ſaltem graui; ita & ab incurrendâ cenſurâ; de quibus placet ſigillatim dicere. Et vt certa à minus certis ſeparemus, ignorantiam excuſare ab incurrendâ Cenſurâ communis ſententia eſt. Vnde qui percurit Clericum putans eſſe laicum, etiamſi percuſſio ſit alioquin grauis dummodò talis ignorantia, vel error probabilis ſit, non incurrit eam Cenſuram. Ideò, ſi quis incurrat noctu, vel loco tenebroſo in Clericum, ibique eum percutiat grauiter, non cenſetur excommunicatus; in foro autem externo, vt rectè notat Layman. lib. 5. Tract. 5. p. 2. cap. 5. num. 8. cum alijs, ſi quis alleget ignorantiam, eaque ignorantiâ dubia ſit illam iuramento confirmare cogitur. cap. *Si verò*, el. 2, *de ſent. excomm.*

1046 Vtrum autem qui nouit quidem perſonam, quam percuuit, eſſe Clericum, putabat tamen eſſe Titium, & re vera erat Caius, quem nullo modo volebat percutere; incurrat nihilominus in excommunicationem percuſſionis Clerici? latè in vtramque partem diſputauimus ſuprà diſp. 2. dub. 23. §. *An verò qui.* In quâ etiam dubitatione latè ex inſtituto oſtendimus vniuerſim ignorantiam inuincibilem aut probabilem excuſare à qualibet incurrendâ Cenſurâ. Ibi etiam obiter ſtatuimus ſi quis volens percutere hunc Clericum, ab eo aberret, & caſu præter intentionem percutiat alterum Clericum non incurrere excommunicationem. Et præter Sanchez ibi citatum expreſsè docent Suarius diſp. 22. ſect. 1. n. 54. Layman ſuprà, Coninc citatâ dub. 5. num. 197.

Secundo excuſat imperfectio actus quæ non attingit culpam mortalem.

1047. Secundò excuſat imperfectio actus, qui non attingit culpam mortalem iuxta dicta, c. præcedenti, & iuxta principia generalia. Vnde qui percutit Clericum ioco iuxta ibidem indicata, non cenſetur ſuadente diabolo manus violentas inijcere, eſtque communis ſententia. Imò quantumuis aliqua fortaſſe ira interuenerit ſi alioquin ſpectatis circunſtantijs, & qualitate percuſſionis adhuc non pertingit ad culpam mortalem. Secùs verò dicendum exiſtimo, ſi actio, vt ſæpe fit, per iocum quidem incepit; ſed poſtea ex verà, & graui irâ procedat, ſitque ſacrilegium mortale cum ſufficienti aduertentiâ. Si verò ſufficiens aduertentia deſit vt contingit, quando quis ex ſubitò motu propter conuitiũ, ſeu probrum ſibi ioco obiectum iraſcitur grauiter, & percutit, ſeu impellit, non aduertendo vel malitiam percuſſionis grauis; vel deformitatem Sacrilegij, non incurret; maximè cùm talis impulſio, aut percuſſio, quæ ſit ſubitò manu, vel pede, ſine armis ad id ex electione arreptis; ſæpe contingat inter familiares, & amicos; nec ſoleat ad mortale imputari. Ita Molina Tract. illo 3. diſp. 51. n. 7. & 8. Auila ſuprà dub. 13. Suarius ſuprà n. 50. cum alijs, quos refert. Item Filiucius Tract. 55. cap. 1. q. 6. numero 26. Coninc. ſup. n. 190. alijſque multi Recentiores. Quibus caſibus alij multi ſimiles poſſunt, & ſolent occurre.

Tertiò qui defenſiue Clericum inuaſorem percutit.

1048 Tertiò excuſatur, qui in defenſionem ſui, vel alieni corporis, famæ, vel aliorum bonorum, item pudicitiæ Clericum aggreſſorem percutit, aut detinet, vt conſtat ex c. *Ex tenore de ſententiâ excom.* dummodò defenſio fiat cum moderamine (vt aiunt) inculpatæ tutelæ abſque notabili exceſſu, & incontinenti ſequatur aggreſſionem, vt habetur in c. *Si verò*, & c. *Ex tenore, de ſent. excom.*

1049 Ex quâ doctrinâ ſequitur licere quidẽ fœminæ abſque Cenſurâ, & culpâ Clericum pudicitiam ſuã ipſo facto tentantem percutere, Secus verò, ſi iam ſolis verbis aggrediatur; tunc enim procacem Clericum ſufficit verbis etiam repellere, niſi fortè illi fœminæ valde maleſtus ſit adeò, ut mulier ab eo ſe liberare non poſſit; niſi Iuſtè, aut verbere; eſtque communis ſententia, quam docent Auila p. 2. c. 5. diſp. 3. dub 53. caſu 18. Suar. ſuprà n. 33. Coninc ſup. n. 194.

Hinc ſequitur.

1050. Quando verò Clericus rem à ſe Iniuſtè ablatam ad locum deſtinatum detulit, & in illius pacifica poſſeſſione eſt, non amplius licere vim illi propriâ auctoritate inferre, ſi per viam iudicij res poſſit ablata recuperari, docent communiter Doctores maximè Molina, & Layman ſuprà. Quòd ſi periculum ſit, quod Clericus fugiat, poterit illum detinere, vt proprio, ſuperiori, aut iudici præſentet. Quorum omnium ratio eſt; quia huiuſmodi percuſſio non cenſetur vis, aut vlno, ſed iuſta defenſio. Ita Nauarrus cap. 27. numero 81. & 85. Auila ſup. caſu 52. Clarus lib. 5 ſententiarum. §. finali q. 28. nu. 6. Suarius ſuprà. num. 37. Molina diſp. 56. Filiucius ſuprà q. 6. numero 22. Angel. verb. *Excom* num 13. Sà de *Excommunicationib. Papæ reſeruatis* num. 2. plerique etiam conueniunt id ipſum licere (vt dicebam) non ſolùm ad ſui defenſio- defenſionem; ſed etiam ad defenſionem aliorum, vt parentis, filij, vxoris amici &c. Imò etiam extraneorum. Quod etiam congruit cum doctrina generali de Reſtitutione, & de Iure defenſionis.

Quartò Excuſat, quando percuſſio fit in correctionem ab habente legitimam poteſtatem.

1051. Quartus caſus eſt, quando percuſſio Clerici fit in correctionem, & diſciplinam ab habente alioqui legitimam facultatem. Vnde multi excuſant Prælatum Præceptorum, parentem, qui in hunc finem Clericum percutiunt dummodò non excidat percutiendo debitum modum in correctione ſeruandum vt ſuprà indicabam. Et quidem de Prælato Eccleſiaſtico & de Magiſtro, ſeu Præceptore habetur expreſsè in cap. 5. & c. *Ex tenore de ſent. excom.* & in poſteriori Textu expreſsè agitur de ſubdiacone. Vnde rectè docet Nauarrus, num. illo 81. Suarius ſuprà num. 48. alijque multi, poſſe magiſtrum, & præceptorum; & dou tantum Prælatum Eccleſiaſticum (de quo nulla eſt dubitatio) caſtigare Clericos etiam in maioribus dummodò moderano, culpæque proportio

Poſſunt ergo Præceptores caſtigare clericum

portio ſeruetur; habita etiam ratione perſonæ percutientis, & percuſſæ: nam ex parte alterutrius poteſt creſcere, aut deſcreſcere grauitas percuſſionis, vt cõtingit in clericis impuberibus de quo iam ſuprà diximus. Quod ſi percuſſio valde indecens ſit aut exceſſus notabilis, non euadetur Cenſura, vt notant idem Suarius, & Nauarrus; Colligiturque ex c. *Cum voluntate* de *ſentent. excommunic.* iuxta Gloſſa verb. *Prælatoris* & verb. *Magiſterij* Leuis autem exceſſus in tali correctione non ſufficiet ad incurrendam Cenſuram; nam, licèt tota illa correctio ſit grauis quędam percuſſio abſolutè conſiderata; tamen, quod illud totum in quo non erat exceſſus, non fuit iniuſta violentia; ſed ſolùm in illâ parte in qua eſt exceſſus.

vitandus exceſſus.

Limitatio aliquorum quoad hanc percuſſionem Authori non placet.

1052. Præterea aliqui dicunt illam percuſſionem excuſare, dummodò non fiat ex odio, vel irâ graui; ſed ex mero affectu correctionis. Hæc tamen limitatio abſolutè mihi non placet; quamuis enim fiat ex quocumque graui odio vel irâ, ſi talis affectus animi exterius non manifeſtetur, ſed percuſſio illa & correctio fiat intra limites iuſtitiæ aut non nimis excedat: non ſufficit animus internus odij, vt Cenſura incurratur; niſi talis animus opere externo manifeſtetur, iuxta doctrinam generalem à nobis traditam diſp. 2. dub. 10. Ac proinde, etiamſi exterius manifeſtetur aliquo modo ira interna animi dummodò non manifeſtetur ira grauis; ſed adhuc poſſit exterius apparere illam percuſſionem principaliter fuiſſe cauſa correctionis, non incurretur Cenſura. In quo vltimo conſentiunt Molina diſp. illâ 56. n. 10. Angel. verbo *Excommunic.* n. 8. Auila dub. illo 13. caſu primo Nauarrus ſuprà q. 6. verſ. *ſecunda exceptio*, Reginald. lib. 1. n. 230. & alij.

Non ſufficit internum odium vt Cenſura incurratur.

Difficultas maior de patre verberante filium Clericum.

1053. Maior quidem difficultas eſt de patre, quem multi etiam abſolutè putant non incurrere, quando filium Clericum verberat cauſâ diſciplinæ. Et quidem, ſi loquamur de Clerico minorum Ordinum omninò verum puto; imò de propinquo idem iudico, atque de parente quando ad talem propinquum pertinet curæ corrigendi talem Clericum. Tota difficultas eſt in Clerico conſtituto in Sacris. Et negat Gloſſ. in c. *Cùm voluntate* citato verbo *Inferiorum graduum. Quia ſacer Ordo* (inquit) *liberat à patria poteſtate.* Quod intelligi debet ad effectum caſtigationis; nam ab alijs effectibus patriæ poteſtatis ſola Epiſcopalis, & Cardinalitia dignitas liberat, vt docet Panormitanus in idem caput. Angelus verb. *Excommunic.* 5. §. 10. Cum citatâ Gloſſâ, & Panormitano conſendit (Molina Tract. 2. de *Iuſtitia* diſp. 228. in 6. effectu, & Tract. 3. diſp. illa 56. cum alijs, quos refert.

Aliquorum opinio.

Alij contrariam tenent opinionem.

1054. Oppoſitum tamen ſentiunt plures, & graues Antonin. 3. q. tit 24. c. 1. §. 2. caſu 12. Syluest. verb. *Excommunicatio* 6. n. 6. caſu 8. Nauarrus c. 27. n. 82. Auila p. 2. c. 5. diſp. 3. dub. 13. caſu 1. Suarius ſect. illâ 1. n. 49. adiuncto 48. Tabiena verb. *Excommunic.* n. 8. Filliucius c. 1. q. 1. n. 6. citato Tract. 15. & q. 6. n. 25. Coninc ſuprà n. 192. Reginald. lib. 1. n. ſed maiorem 231. & alij. Ratio eſt; quia Pater non minorem potius in filium poteſtatem habet, quàm Magiſter in diſcipulum; atqui c. 1. & c. ex tenore

Ratio eſt.

citatis abſolutè, & ſine reſtrictione ſignificatur Magiſtrum ab excommunicatione immunem eſſe, ſi diſcipulum correctionis cauſâ percutiat: ergo idem ſentiendum eſt de Patre.

1055. Vtraque ſanè ſententia probabilis eſt, & in praxi tuta; prior tamen videtur Iuri ſcripto magis conſona; & (vt teſtatur Molina diſp. illâ 228.) magis communis, ſanè pro illâ facit quod cùm Canon, ſiue ius commune prohibens Clerici percuſſionem fauorabile ſit ordini Eccleſiaſtico, reſtringi non debet; niſi expreſſè exceptio, & reſtrictio reperiatur in Iure. Quam tamen nullibi reperimus; Solùm enim in Iure eſt, quod Patri familias conceſſum ſit Clericos adoleſcentes in inferioribus, ordinibus qui de familiâ eius, vel propinqui ſunt diſciplinæ cauſâ corrigere vt habetur in c. *Cum voluntate* citato.

vtraq; opinio probabilis eſt & in praxi tuta iuxta Author.

1056. Pro aliâ tamen ſententiâ facit, quòd cùm Pater poſſit Iure Paterno, correctionis cauſâ punire filium; non cenſetur carere eâ poteſtate; niſi expreſſè contineatur in Iure illius reſtrictio: non cenſetur autem expreſſè contineri ex illâ ſolùm generali regulâ non adhibendi manus violentas in Clericum. Quod cùm intelligi debeat de iniuſtâ manuum iniectione; hæc autem iniuſta non ſit; ſed iuſtiſſima, & Iuri naturæ conformis non cenſetur excluſa, ſeu prohibita; imò, quando Magiſter excipitur Iuribus citatis, non tam videtur illorum Textuum exceptio in eis facta, quàm declaratio exceptionis ſubintelligendæ in alijs Iuribus generalibus, in quibus prohibetur comparatione Clerici manuum iniectio. Cùm ergo declaretur Magiſter non comprehendi: pari ratione intelligi poteſt, nec Patrem eſſe comprehenſum. Ex his patet vtriuſque ſententiæ probabilitas.

Quando prohibetur violentia in Clericum intelligitur de iniuſta violentia

1057. Ex hac doctrinâ colligunt Syluest. Auila Filliucius, Suarius, & alij multi Hypodidaſcalum, ſeu ſub magiſtrum percutientem Clericum diſcipulum cauſâ correctionis non incurrere excommunicationem, etiamſi à Magiſtro ſit illi vetitum quenquam percutere. Ratio eſt, quia prohibitio Magiſtri non aufert conceſſionem Iuris communis, in quo conceditur, vt poſſit ſuperior corrigere diſcipulum, & cauſa correctionis punire.

Ex dictis Collige.

1058. Quintus caſus ſit, quando Clerici ſeniores; imò etiam laici aliqui ratione ſui officij eijciunt Clericum minorum Ordinum turbantem Diuina officia, non incurrit excommunicationem. Ita Molina diſp. illa 56. n. 8. Filliucius ſuprà n. 7. Suarius ſuprà n. 48. Coninc n. 192. Reginald. ſuprà, & alij communiter ad c. *veniens de ſent. excommunic.*

Quintus caſus in quo excuſatur, percutiens Clericum

1059 Sextus caſus ſatis probabilis eſt, quando herus percutit famulum Clericũ minorum Ordinum.

Sextus

1060. Septimus caſus eſt, quando quis inuenit Clericum turpiter agentem cum vxore, Matre, Sorore, filiâ; & illum incontinenti percutit, & non ex interuallo, tunc enim, licèt peccet, Canonis excommunicationem non incurrit c. *Si verò* el primero de *ſentent. Excommunic.* Quamuis enim grauiter peccet, iuſtum talem dolorem compeſcere difficillimum eſt, vt notat ibi Gloſſa. Vide Eccleſia in tali occaſione non cenſetur velle tàm acriter punire eum, qui, non

Septimus.

tàm

tàm ſuadente Diabolo, quàm ex vehementi paſſione, & dolore Clericum percuſſit.

1061. Quando autem cenſeatur talis Clericus turpiter inuentus, vt percuſſio non inducat Cẽſuram? communiter dici ſolet ſufficere, ſi inueniatur actum quemcumque impudicum cum eiuſmodi perſonâ exercens, imò ſufficere, quòd ſolus cum ſolâ inueniatur in loco ſuſpecto accidentibus etiam alijs circumſtantijs prudenter ſuſpicionem mouentibus. Ita Syluest. verb. *Excommunic* 6. n. 5. caſu 10. Nauarrus ſuprà n. 84. Suarius ſuprà n. 37. Coninc ſuprà n. 196.

Maritus Clericum adulterum non ſtatim ſed ex interuallo temporis percutiens non excuſatur.

1062. Nullo autem modo excuſari à Cenſurâ, ſi maritus adulterum non mox, ſed ex interuallo temporis, quo iuxtus dolor ſedari potuerit Clericum occidat, vel percutiat. Item, ſi datâ operâ in loco occulto ſe abſcondat percutiens, vt deprehenſum poſſit occidere. Ita Nauarrus lib. 5. conſ. 25. de *ſentent. Excomm.* Edit. 2. Prædictum caſum docent præter citatos Molina tomo 4. *de Iuſt.* Tract. 3. diſp. 7. n. 3 & diſp. 55. n. 6. Auila ſuprà caſu 16. Sà *de Excommunicationibus Præ reſeruatis* n. 2. Filliucius Tract. 15. c. 1. q. 6. n. 22. & alij communiter; imò locum habere putat Molina, & meritò, contra Syluestrum, & Nauarrum, etiamſi occidat, vel percutiat cum pleno iudicio, & deliberatione, vt colligitur ex citato c. *Si verò.*

Non habere locum hanc excuſationẽ in alijs conſanguineis extra primũ gradum docent multi.

1063. Non tamen habere locum hanc excuſationem in alijs conſanguineis, qui percutientem in primo conſanguinitatis gradu non contingât, multi docent, & videtur magis tuta ſententia, vt, ſi inueniatur cum auiâ, vel nepte; videturque illis hoc ſignificari in dicto c. *Si verò* el primero 5. *Cæterum* iuncta Gloſſ. verbo *Matre* & docet Molina *Tract.* 3. *diſp.* 59. *n.* 5. Layman ſuprà n. 8. Bonacina diſp. 2. q. 4. puncto 4.

Authoris iudicio hoc extendendũ ad alios etiã cõſanguineos

1064. Nihilominus, quamuis id verum videatur in conſanguineis vltra ſecundum gradum in lineâ tranſuerſali, ſeu collaterali; tamen in lineâ rectâ aſſendente vel deſcendente in omnibus gradibus, & in collaterali etiam in ſecundo præſertim, ſi accedat honeſtas, & nobilitas, familiæ, non video, cur non idem cenſeri poſſit?

Ratio quoad lineam rectã

Et quidem de lineâ rectâ non videtur poſſe negari tale dedecus infamiam &c. redundare in talem perſonam; imò multò magis indecorum eſt habere auiam, vel neptem ex filio, meretricem, aut prædicto modo impudicè tractatam ab alio quam, ſi haberet talem ſororem. Prætetea, ſi quis honeſtus vir domi, tanquàm filiam retineat neptem ex fratre, quà cum Clericum turpiter agentem inueniat, non video cur non poſſit præſumi de illo tunc in fragranti, vel incontinenti percutiente, quod non potuerit facilè temperare iuſtum dolorem, & quod illa percuſſio, non tàm ſuadente diabolo, quàm vi doloris vrgente facta fuerit. Et quidem communi æſtimatione maioris momenti iniuria videtur, quod vir nobilis, & magnæ authoritatis paſſus fuerit talem iniuriam in conſanguineâ ſecundo gradu, quàm homo multo inferioris notæ in ſorore.

Imò & ad affines nobiliores in ijſdẽ gradibus. Ratio.

1065. Vlterius, quod dicetur de conſanguineâ facile ego præſertim in nobilioribus perſonis, transferrem ad affines in eiſdem gradibus, ſicut enim communi æſtimatione eſt turpiſſimum viro honeſto, & nihili habere conſanguineam ſit deturpatam, etiam eſt ſatis indecorum habere talem affinem v.g. Quod vir nobilis, & honeſtus habeat fratrem, cuius vxor ſit adultera, & fortè Nepotes filios adulteræ.

1066. Imò è contra etiam in conſanguineis primi, aut ſecundi gradus videtur diſtinctione opus eſſe inter qualitates perſonarum; ſi quis enim habeat talem conſanguineam, quæ iam amiſerit famam ſeruatæ pudicitiæ, & prudenti æſtimatione parùm, aut nihil accreſcat infamiæ aut dedecoris ex eo, quod ſemel, aut iterum Clericus ille cum eâ turpiter agat; non video, cur tantus cenſeri debeat dolor ille reſpectu conſanguineæ primi gradus atque dolor alterius honeſti viri comparatione conſanguineæ ſecundi, aut Tertij, quæ omnium opinione habetur pudica? *Nota.*

Ex hoc toto diſcurſu patet prudentis arbitrio iudicandũ &c.

1067. Ex hoc toto diſcurſu patet arbitrio prudentis iudicandum eſſe penſatis circumſtantijs; an tantus fuerit dolor hominis Clericum cum conſanguineâ deprehendentis, vt facilè præſumatur præ vi doloris difficillimè potuiſſe ſibi temperare, quin illum inflagranti, ſiue in continenti percuteret.

Iura non intendunt dolis aut fraudibus. Patrocinari.

1068. Illud verò, quod dicebatur de marito ſe abſcondente de induſtriâ, vt capiat Clericum cum vxore; ſolùm puto habere locum, quando id dolosè facit: conuentione factâ cum vxore, quæ clericum dolo vocet ad adulterium, nec enim iura intendunt dolis & fraudibus patrocinari; alioquin maritus excuſabitur ab excommunicatione, etiamſi de induſtria ſe abſcondat, atque hæc videtur propriè, & verè ſententia Nauarri *lib.* 5. *conſ.* 41. & *in ſummâ* t. 27. *n.* 84. Molinæ *diſp. illa* 55. *n.* 6. ad finem, Auilæ *ſuprà*, Coninc *n.* 196. cum alijs.

1069. Quæret tamen aliquis quid nomine vxoris, matris, & filiæ intelligatur? *Quæres.*

1070. Reſpondeo nomine vxoris intelligi ſponſam de præſenti, cum quâ iam eſt Matrimonium ratum, etiamſi nondum ſit conſummatum; aut etiam, quamuis ſit inualidum defectu alicuius impedimenti à marito inculpabiliter ignorati; nam cùm ille verè putet eſſe ſuam vxorem, hoc ſufficit vt iuſto dolore afficiatur, quem omninò temperare æque difficile ſit; atque ſi verè eſſet vxor ipſius; non verò intelligitur ſponſa de futuro, hæc enim non eſt vera vxor; neque iniuria tanta eùm poſſit à cõtractu ſponſalitio recedere; quamuis probabile ſatis ſit, etiam hanc nomine vxoris comprehendi. Qua de re iterum agimus in Tract de de *Matrimonio* & legi poteſt Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 1. Coninc de *Matrimonio diſp.* 21. *dub.* 1. *n.* 5. cum Gutierres de *Matrimonio* t. 1. *n.* 6. 13. & 15. Nomine verò ſororis, Matris, & filia intelliguntur vera, & propria mater, ſoror, & filia, etiamſi ſint illegitimæ, id eſt non ex legitimo Matrimonio; non tamen videntur comprehendi adoptiuæ: nam cum verba Textus reſtringant priuilegium Clericorum: non videntur hæ voces extendendæ ad tales cognationes legales, & metaphoricas; ſed propriè accipiendæ. Ita molina *Citatâ diſp.* 55. *ad finem* Filliucius *ſuprà n.* 22. Coninc *n.* 196. & alij multi. Quamuis (vt verum fateat) ſaltèm interim, dùm durat cogna-

Reſp.

Nomine vxoris hic intelligi ſponſam de præſenti non de futuro.

cognatio ita legalis, videri poſſet prædictis vocibus comprehendi; tùm, quia tales voces impoſitæ ſunt in Iure ad ſignificandum prædictas cognationes, tùm quia etiam prudenti æſtimatione magni momenti eſſe videtur, quod quis habeat filiam, vel matrem, vel ſororem adoptiuam, cuius fama pudicitiæ ſic periclitetur, & in illius dedecus cenſetur redundare; nec video, cur probabile ſit ſponſam de futuro intelligi nomine vxoris, vt tantus cenſeatur dolor, qui non facilè potuerit temperari quin Clericum in fraganti percuteret, & non idem cenſeri poſſit de iſtis cognationibus Legalibus, maximè, ſi tale quid contingat inter perſonas graues, & nobiles. Ius autem propter difficultatem temperandi iuſtum dolorem non punit Cenſurâ priores illos caſus: ergo probabiliter credi poteſt propter ſimilem difficultatem, etiam hos poſteriores caſus non velle punire. Solùm pro hac opione vellem habere Authorem, quem (fateor) non legiſſe contigit. Ideò in praxi oppoſitam ſententiam ſequendam puto, & hanc non affirmo.

Quæres.

1071 Quæres vlterius an ſufficiat quicumq; actus turpis, aut ſola etiam colloquutio, vt poſſit ſaltem Maritus percutere Clericum?

Reſp.

1072 Reſpondeo iuxta ſuprà dicta non requiri, vt inueniatur in actu carnalis copulæ; ſed ſufficere, vel oſcula vel amplexus, alios vt ſimiles impudicos, aut tactus, vt docent Auctores citati; imò addit Syluest, quem ſequitur Coninc ſuprà. numero 196. & alij nonnulli ſufficere, ſi maritus inueniat Clericum loquentem cum ſua vxore, quem ipſe priùs ter admonuerat ne cum vxore ſuâ loqueretur. Quod videtur intelligendum, quando penſatis circumſtantijs, rationabilis & prudens interueniat ſuſpicio alicuius momenti.

Caſus Octauus.

1073 Octauus caſus eſt, quando quis percutit Clericum in illis caſibus, in quibus priuatur priuilegio Clericali; tunc enim ſi priuatus ſit ipſo facto, priuilegio Canonis, eo ipſo, quod commiſit delictum ad eam priuationem ſufficiens, non incurret percutiens excommunicationem. Si verò neceſſaria ſit declaratio, vel ſententia Iudicis incurret, qui percutiat ante talem ſententiam. Quinam autem ſint caſus, in quibus priuetur priuilegio Clericali? magnâ ex parte diximus ſuprà, r. cum Suario, & alijs quo ſibi retulimus. Et legi poteſt Suarius ibi citatus item Bonacinâ diſp. 2. q. 4. puncto 4.

CAPVT IV.

De abſolutione à Cenſurâ propter Clerici percuſſionem?

Quæres 1.

1074 REm hanc breuibus quæſtiunculis abſoluemus. Quæri poteſt primò, quinam poſſint abſoluere ab hac excommunicatione? Reſpondeo vniuerſaliter, & regulariter loquendo ſolùm Papam, cui eſt reſeruata ſæpe citato Canone, *ſi quis ſuadente diabolo.*

Reſp.

Solus Papa vniuerſaliter loquendo abſoluit ab hac excom.

1075 Dixi *Regulariter* nam ex priuilegio particulari aliqui poſſunt (vt ex dicendis conſtabit) imò, ſi quis ſpecialiter gerat perſonam Pontificis, vt ſunt legati à latere, poteſt etiam abſoluere auctoritate Pontificiâ, quâ gaudet. c. *Ad eminentiam de ſent. excom.* Imò etiam legati miſſi poſſunt abſoluere in prouincia ad quam mittuntur, iuxta c. per vltimum *de officio delegati.* Imò poſſunt conferre alteri facultatem, ſaltem in quolibet caſu occurrenti, quia tales Legati, vtpote legati à Sede Apoſtolicâ, cenſentur Iudices Ordinarij, & poſſunt ſubdelegare.

Ad poteſt etiam gerens perſonam Pontificis.

1076 Præterea Epiſcopus aliquando poteſt per ſe, vel per alium abſoluere, quando ſcilicet percuſſio eſt leuis, c. *peruenit de ſent. excom.* Per ſe quidem poſſunt, vt habetur in eo capite; per alium verò; quia ea facultas ei competit Iure ordinario ratione dignitatis; atque adeò poteſt illam delegare; eſtq; communis Doctorum ſententia iuxta doctrinam traditam in hac diſputatione dub. 3. & 4. ſect. 4. eiuſdem dubitationis.

Et aliquando Epiſcopus.

1077 Quod verò attinet ad alios Prælatos, non puto gaudere hac facultate; niſi ſpeciali priuilegio id obtinuerint à Summo Pontifice, legantur, quæ diximus citatâ dub. 3. huius diſputationis, & locis ibi notatis.

Alij Prælati non gaudent hâc facultate.

1078 Virum autem nomine Epiſcopi veniant intelligendi Prælati habentes iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem? reſpondendum puto iuxta doctrinam eâdem dub. 3. traditam agentes generaliter de omnibus caſibus Bullæ Cœnæ; ſicut enim ibi, & proximè ſequenti dubitatione diximus etiam extendi ad tales Prælatos; ita, & in hoc, quidquid reclament plures alij Auctores quos ibi retulimus.

Quinam nomine Epiſcopi hic iuxta Authorem intelligendi veniunt.

1079 Objiciet tamen aliquis, quòd in dicto c. peruenit dicitur *Tua fraternitatis arbitrio duximus committendam*: nullus autem Prælatus, qui Epiſcopus non ſit, appellatur à Pontifice frater ſed filius: ergo facultas ibi conceſſa non extenditur ad alios Prælatos, etiam habentes Epiſcopalem, aut quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem.

Objicies.

1080. Hoc argumentum (quo vtitur Bonacina diſp. 2. q. 4. puncto. 5.) nullius momenti eſt; nam, quòd Pontifex illâ voce fraternitatis vtatur, ſolùm eſt; quia perſona illa ſingularis, ad quam dirigebatur reſcriptum, non ſolùm iuriſdictione; ſed etiam dignitate, & Ordine Epiſcopali fulgebat; Conceſſio autem ipſa ſolum reſpiciebat poteſtatem, & iuriſdictionem Epiſcopalem, ratione cuius illa facultas concedebatur; nec eſt argumentum, quod oppoſitum cogat. Quidquid autem ſit de hoc, certum videtur etiam aduerſarijs concedentibus eam facultatem (niſi ab epiſcopo reſtringatur, concedi etiam Vicario, ſeu officiali ipſius; quod etiam oppoſitæ ſententiæ Auctores concedunt; eſt enim idem tribunal ipſius Epiſcopi. Ita Molina tract. 3. de *Iuſtitiâ*, diſp. 59. numero 2. Lazarus Tract. *Monit.* ſect. 1. q. 6. Reginald. lib. 1. num. 238. Sanch. lib. 3. de *Matrimonio*, diſp. 7. numero 10. & diſp. 19. numero 16. & ſæpe alibi vbi ait nomine Ordinarij intelligi Vicarium generalem Epiſcopi, quando non excluditur, & quando res competit illi ex officio, qualis videtur hæc facultas abſoluendi. Accedit, quòd, quando Pontifex concedit Epiſcopis aliquam facultatem, quam non intendit concedere Vicario

Reſp.

Nomine Ordinarij intelligitur Vicarius generalis Epiſcopi.

ſio generali, id ſolet exprimere, vt fecit Tridentinum ſeſſ. 24. c. 6. ad finem.

Superiores Monaſteriorum ſolent habere facultatem abſoluendi ſuos quando eſt leuis percuſſio.

1081. Vtrum ſuperiores Monaſteriorum, vt Abbates, Priores, Guardiani, Præpoſiti, Rectores &c. ſolent habere facultatem abſoluendi ſuos ſubditos ab excommunicatione ob leuem percuſſionem contractâ. Quæ facultas extenditur etiam ad abſoluendos nouitios, qui in fauorabilibus comprehenduntur cum cæteris ſubditis Religioſis, etiamſi contraxerint excommunicationem ante nouitiatum. Legantur quæ diximus dub. 8. huius diſputationis. Vbi etiam explicuimus quænam cenſeatur percuſſio leuis in quâ poſſit Epiſcopus, & cæteri Prælati abſoluere. Vbi etiam diximus ſi percuſſio fuerit mediocris, ſeu non ſit enormis, poſſe Epiſcopum ab illâ abſoluere: atque adeò cæteros prædictos Prælatos in aliquibus caſibus.

Idem dicendum de Capitulo Sede vacante.

1082. Eodem modo philoſophandum eſt de capitulo Sede vacante, quidquid Molina diſp. illâ 59. reclamet pro quo etiam legantur, quæ diximus citatâ dub. 3. & locis ibi citatis. Quòd autem ſuperiores prædicti non ſolùm per ſe ipſos, ſed per alios poſſint abſoluere ab hac Cenſurâ probatur eâdem ratione, quâ vſi ſumus in legatis & Epiſcopis; quia, ſcilicet, ea facultas, illis iam competit Iure ordinario, & ratione dignitatis; Vnde, tanquàm ordinaria delegari poteſt l. vltimo *de officio iu l. ordinar.* Ita Molina diſp. 59. & 60. Syluest. verb. abſolutio 4. n. 3. Reginald. lib. 1. n. 258. Bonacina ſuprà, & alij.

Non potens ſe pontifici præſentare poteſt ab alio abſolui.

1083. Tandem generaliter loquendo quotieſcumque eſt impedimentum legitimum ſe præſentandi Pontifici pro abſolutione, poteſt ab alijs abſolui. In quo philoſophandum eſt iuxta doctrinam traditam dub. 3. & 8. vbi etiam diximus an cenſeatur impedimentum ad id ſufficiens, ſi quando quis non poteſt adire Pontificem, poteſt nihilominùs adire legatum, vel alium habentem facultatem, vel agere per Procuratorem apud Pontificem. Legantur etiam quæ diximus dub. 2. & locis ibi notatis in principio,

1084. Quæret tamen aliquis an Epiſcopus *Quæres.* poſſit abſoluere ſibi ſubditos ab hac excommunicatione proueniente ex enormi percuſſione, quando delictum eſt occultum?

Reſp. 1085. Reſpondeo poſſe iuxta dicta dub. 3. 4. & 5 vſque ad 8. deſumiturque ratio ex priuilegio Tridentini ſuprà citato; vbi conceditur Epiſcopis facultas abſoluendi à quibuſcumq; cenſuris occultis, & non deductis ad forum contentioſum. Legatur præcipuè dub. 4. ſect. 2. vbi eam facultatem declarauimus, & dub. 5. vbi à fortiori oſtendimus in caſu Hæreſis non eſſe reuocatam eam facultatem, & (quidquid ſit de Hæreſi) certè pro alijs caſibus res eſt probabilior, & tunc non tenebitur abſolutus comparere coram Pontifice, vt etiam laicis citatis explicuimus.

Quæres 3.

1086. Quæri poteſt 3. an habens priuilegium abſoluendi ſatisfactâ parte poſſit abſoluere ſolùm præmiſſâ ſatisfactione ipſi Clerico percuſſo, vel debeat aliam ſatisfactionem exigere?

Duæ ſunt hac de re probabiles.

1087. Diximus dub. 11. alijſque in locis inter alias conditiones, ſubquibus abſolutio impendenda eſt propter Cenſuram reſeruatam *opiniones* concurrente impedimento recurrendi ad Pontificem, eſſe ſatisfactionem partis: quærimus ergo an aliqua alia ſatisfactio requiratur? In quâ re ſunt duæ opiniones ſatis probabiles: prima eſt non requiri aliam ſatisfactionem; ſed illâ præmiſſâ poſſe abſoluere, quia præſtitâ ſatisfactione talis perſonæ, aut obtentâ remiſſione ab illâ, cenſetur ſufficienter ſatisfactum parti læſæ. Ita Auila 2. p. c. 7. diſp. 3. dub. 11. referens Nauarrum in Summa c. 18. n. 46. & c. *inter verba.* Nec putat obſtare, quòd percuſſio Clerici redundet in iniuriam ſtatus Eccleſiaſtici; quando enim nocumentum principaliter tangit perſonam læſam; minùs verò principaliter bonum publicum, ſufficit ſatiſfactio, vel remiſſio principalis c. *Quamuis partem* iuncta Gloſſ. de *pactis* in 6.

Prima Solum requirit vt ſatisfiat Parti. Ratio.

Opinio 2. oppoſita Primæ.

1088. Secunda opinio eſt oppoſita, inpugnatque precedentem ex eô, quòd videatur ſupponere percuſſionem Clerici ſolùm ſecundariò tangere bonum commune, & priuilegium Canonis non eſſe ſaltem æquè primò priuilegium commune. Quòd omninò falſum eſt, vt notat Suarius lib. 10, de *legibus* c. 6. n. 2. & patet in Clerico, qui non poteſt cedere illi priuilegio: imò ſe ipſum percutiens incurrit maiorem excommunicationem perinde atque ſæcularis Iudex, ſi Clericum, quantumuis conſentientem trahat ad ſuum tribunal. Ita Bonacina ſuprà n. 5. Ideò exiſtimat præter ſatisfactionem, aut cõdonationem Clerici percuſſi neceſſariam eſſe ſatisfactionem Eccleſiæ, & ſtatui Eccleſiaſtico factam; quam tamen putat exhiberi, ſi abſoluenti ipſum ſe humiliter ſubijciat ſe exhibendo paratum ad acceptandam pœnitentiam, quæ ſibi imponatur cum iuramento obediendi Eccleſiæ; nec amplius in futurum percutiendi Clericum iuxta dicta à nobis locis citatis, quando egimus de cautione præſtanda ab eo, qui abſoluitur. Quæ doctrina abſolutè mihi placet, quamuis oppoſita ſententia ſatis etiam probabilis videatur; ſemel enim poſitâ ſatisfactione iniuriæ iam tranſactę factâ Clerico percuſſo, cenſetur etiam ſatisfeciſſe ipſi ſtatui Clericali; ſicut enim non alio modo læſit ſtatum Clericalem, quàm lædendo vnum particularem Clericum, ita, ſatisfactio pro vtroque ſi fiat eidem Clerico cùm prudenti æſtimatione talis ſatisfactio cenſeatur æquiualens iniuriæ factæ. Non eſt autem eadem ratio de iniuriâ faciendâ, Quia non poteſt Clericus antecedenter cedere iuri ſuo ita, vt ſine obligatione reſtitutionis, aut incurrendæ Cenſuræ poſſit percutiens illum lædere, vel ipſemet Clericus lædere ſe ipſum. Quamuis id autẽ non poſſit non tollit hoc, quin ſatisfactio æquiualens exhibita, poſtquàm damnum eſt iam factum, ſit, & cenſeatur talis, quando eidem, in quo irrogata eſt iniuria ſtatui Clericali, æquiualens exhibetur. Ideò probabile apparet, quòd ſicut iniuria facta Clerico, vel redundat, vel æquè primò, & principaliter ſit ſtatui Clericali; ita ſimiliter ſatisfactio eidem Clerico exhibita redundet in ſtatum Clericalem, vel æquè primò ac principaliter ei facta cenſeatur.

Clericus ſe ipſum percutiens incurrit excommunicationem maiorem.

Hæc doctrina Authori placet oppoſitam tamen probabilem iudicat.

diſpar ratio de iniuriâ factâ Clerico & facienda.

Maior difficultas an.

1089 Maiorem habet difficultatem condonatio

natio

condonatio Clerici percuſſi ſufficiat

natio Clerici percuſſi an ſufficiat? neque enim ita probabile primò aſpectu apparet quod ſufficiat vt eo ipſo cenſeatur ſatisfactum non ſolùm ipſi ſed etiam ſtatui Clericali; ſi enim ipſe in initio non potuit cedere Iuri ſuo antequàm damnum fieret: neque poſtquàm factam eſt, poterit. Nam, ſi primò non potuit, ideò eſt, quia non habebat ius, & dominium cedendi iniuriæ non ſibi ſoli particulari ſed ſtatui Clericali factę. Tale autem Ius neque poſt factam iniuriam adquirit, ergo nec nunc poteſt.

Obijcies

1090. Quod ſi obiicias nec maritus poteſt cedere iniuriæ, quæ illi fit per adulterium, antequàm adulterium committatur; poſtquàm tamen iniuria facta eſt, cedere omninò poteſt & condonare illam, etiam ipſo inuito factam. Hæc ſanè obiectio nihil probat; nam iniuria, quam condonat maritus poſt factum adulterium ipſo inuito, ſolùm reſpicit ipſum non aliquam communitatem, ſeu ſtatum communem, qui ſimul in ipſo lædatur. Vnde obligatio ſatisfactionis (ſi qua eſt in tali caſu, quam nullam eſſe puto ex adulterio præciſſo) ſolùm eſt comparatione ipſius mariti; cùm tamen ſatisfactio ob Clericum læſum, ſicut & damnum ipſum non Clericum tantùm; ſed ſtatum Clericalem recipiat, cuius ſatisfactionis condonatio non poteſt à priuato Clerico fieri. Atque hoc puto verum.

Reſp. obiectionem nihil probare.
Ratio eſt.

1091 Solùm reſtat difficultas, quando Clericus ſeipſum percuſſit, vel ipſo conſenſit in ſui percuſſionem, cuinam ſit præſtanda ſatisfactio; nam ſibi ipſi non videtur ſatisfaciendum, cùm ſibi non fecerit iniuriam; nam ſcienti, & volenti non fit iniuria, omniſq; iniuria & iniuſtitia reſpicit perſonã diſtinctàm ab iniuriante; alteri verò non videtur poſſe ſatisfactio fieri, cùm non conſtet cuinam teneatur illam exhibere.

Difficultas.

1092 Reſpondet Bonacina ſuprà exhibendam eſſe eam ſatisfactionem, quàm Iudex iudicauerit exhibendam, illi enim ex officio incumbit cura conſeruandi boni communis, & honoris Eccleſiaſtici. Si verò res ad iudicẽ non fuerit delata, debere ſatisfactionem exhibere, quam Confeſſarius, vel alius ſuperior abſoluens iudicauerit exhibendam per ſalutares pœnitentias cum iuramento obediendi Eccleſiæ in futurum, & non amplius reincidendi in ſimile peccatum. Quæ doctrina vera quidem eſt; ſed non videtur directè reſpondere difficultati neque enim difficultas eſt de ſatisfactione exhibenda, ſed de perſona, cui exhibenda eſt.

Reſp. Bonacinæ.

1093 Reſpondeo igitur exhibendam eſſe ſatisfactionem Iudici, ſi ad ipſum cauſa delata ſit in foro externo, vel Confeſſario, ſeu ſuperiori abſoluenti, & in illo toti Eccleſiæ, ſeu capiti illius, à quo abſoluens habet poteſtatem. Talis autem ſatisfactio fit parendo mandatis illius, illique ſe humiliando, & demittendo, ſuſcipiendo, atque exequendo pœnitentias impoſitas, & præſtando cautionem iuratoriam, de quà dictum eſt. Ritus autem, aut modus pręſtandi abſolutionem ab hac Cenſura, qui ſeruari ſolet in Sacrâ Pœnitentiariâ, videri poteſt apud Filiucium Tract. 5. c. 1. quæſito. 10.

Reſp. Author.

DVBITATIO. LIX.

De excommunicatione, qua incurritur ob hæreſim.

1094 Ex infra dicendis conſtabit pro Hęreticis eſſe latam Cenſuram, de quà nunc aggredimur diſputare. Quoniam verò delictum, ratione cuius hæc Cenſura lata eſt in Iure, dicitur Hæreſis oportet priùs explicare, quid ſit Hæreſis, & an omnis hæreſis, & Apoſtaſia Cenſeatur ſubiecta prædictis Cenſuris. Sanè ex inſtituto explicare quid ſit hæreſis, & apoſtaſiâ ad tractatum de Fide maximè ſpectat; vbi, ſi Deo placet latiùs eâ de re tractabitur; interim ſufficiat ſcire Hæreſim iuxta receptum modum loquendi Doctorum ſignificare quandam electionem ſonat enim græce vox *Hæreſis* idem, quod latinè *electio*; ſumitur autem pro electione Doctrinæ non bonâ ſed malâ; quia Hæreticus malè elegit relinquens veram probatamque doctrinam, & ſequens aliam falſam ſingularem, proprioque iudicio inuentam. Definiri autem ſolet Hæreſis communiter *Error voluntarius, & pertinax contra doctrinam, & veritatem fidei Chriſtianæ*, ſic Cano. lib. 12. de locis cap. 8. Coninc. diſp. 18. dub. 7. *de Fide* Suarius *de Fide* diſp. 19. ſect. 1, num. 5. & ſect. 3. numero 8. Bonacina de *Cenſuris*. diſp. 2. q. 5 numero 1. Farinacius de *Hæreſi* q. 178. §. 1. in principio Laym. lib. 2. Tract 1. cap. 13. & alij multi, tum apud ipſos, tum Recentiores. Dicitur *error voluntarius*, quia ſine voluntate non eſt peccatum: dicitur *pertinax*, quia Hæreticus adhæret opinioni propriæ videns adverſari doctrinæ Eccleſiæ, nec paratus eſt corrigi. Ex quo patet ad Hæreſim propriè dictam requiri pertinaciam, In quo ferè omnes conſentiunt cum Auguſtino cuius verba habentur in cap. *Qui in Eccleſiâ*. 24. q. 3: item cum Concilio Viennenſi relato in Clement. 1. de *Summâ Trinit.* §. Quid autem requiratur ad pertinaciam, non eodem modo explicant Doctores; atque hoc ex inſtituto declarare ad citatum Tractatum *de Fide* pertinet: interim ſufficiat probabilem ſententiam referre, quæ pertinacem errorem illum appellat, qui eſt cum cognitione oppoſitionis cum Fide; nam quouſque homo cognoſcat aſſenſum ſuum doctrinæ receptæ ab Eccleſiâ Romanâ eſſe contrarium, non videtur pertinax: poſita verò illâ cognitione, ſi adhuc propriæ opinioni adhæreat cenſebitur pertinax; cùm Eccleſiæ reſiſtat, & per illam non corrigatur. Ita Sanch. in *Sum.* lib. 2. c. 7. à n. 2. Valentia 2. 2. diſp. 1. q. 11. puncto. 1. difficult. 4. ad 2. Coninc. citato dub. 7. numero 78. & à numero 93. & ſequentibus Bonacina ſuprà. numero 1. Vaſquez 1. 2. diſp. 126. numero 6. & alij multi.

Explicandũ quid ſit hæreſis, &c.
Hæreſis ſignificat quãdã electionẽ.
Definitio hæreſis.
Ratio cur dicatur Error voluntarius.
Cur Pertinax.
Pertinax error quis dicatur

1095. Non ſufficit autem habere huiuſmodi peccatum Hæreſis in animo, vt eo ipſo aliquis incurrat Cenſuram; ſed neceſſarium eſt, vt exterius ſufficienter manifeſtetur; neque enim incurritur Cenſura pro actu interno, vt ſæpe diximus, maximè diſp. 2. dub. 10. Quanta verò, & qualis externa manifeſtatio requiratur, con-

quòd ab omnibus receptum eſt; per accidens tamen ad hæreſim pertinere; quia tali peccato ſe exponit homo ille proximo periculo labendi in hæreſim.

Iudicium Authoris.

1105. Mihi ſanè hoc ſecundum maximè placet; nam contra præceptum non ſolùm peccatur faciendo, vel omittendo actum præceptum, vel prohibitum, ſed etiam exponendo morali periculo frangendi tale præceptum. Primùm verò illud de virtute ſtudioſitatis non adeo placet, nec eſt neceſſarium ad eam ſpeciem recurrere vitij oppoſiti, ſcilicèt, curioſitatis; nec propriè curioſus dicitur ille, qui ſic negat eam propoſitionem; ſufficit ergo, ſi dicamus eſſe quandam ſpeciem peccati innominatam quidem, quę ſecundariò, & per accidens cenſetur eſſe contra fidem, & peccatum Hæreſis ſecundarium modò explicatum, quatenus per illud ſe exponit proximo Hæreſis periculo. ſic ſunt multæ virtutis, multáque vitia, quæ per ſe, & ſecundum ſuam rationem formalem ſunt ſpecies eſſentialiter diuerſæ ab illis ſpeciebus propriè ſumptis ad quas dicuntur reduci, vel ſecundariò, & per accidens pertinere, & non habent proprium, & ſpeciale nomen, ideò dici ſolent ſpecies innominatæ.

1106 Quod autem negans propoſitionem Theologicam regulariter loquendo præſumatur Hæreticus, probari videtur ex eo, quòd nemo præſumatur eam propoſitionem negare, quia principio euidenti, & illationi euidenti non aſſentitur, ſed potiùs, quia non aſſentitur principio ſupernaturali fidei. Ideò Sanchez citato, cap. 8. numero 12. & alij, qui illum ſequuntur, putat, ſi illâ negatione perſtiterit, tanquàm Hæreticum negantem principium reuelatum eſſe puniendum. Quæ doctrina mihi placet, ſi temperetur.

Reſp.

1107. Dixi ergo *regulariter loquendo*, fieri enim poteſt in aliquo caſu, vt homo ſit tam hebes ingenio, vt facilè de illo præſumi poſſit, quod, vel euidentiam propoſitionis lumine naturali notam non attingat, vel euidentiam conſequentiæ, & deductionis. In tali autem caſu non video cur præſumi debeat talis homo Hæreticus maximè, quando propoſitionis, quamuis ex ſe euidentes, aliquam habeant difficultatem in apprehenſione terminorum, maximè pro hominibus ruſticis, & incultis omni litterarum genere, & adhuc faciliùs prouenire poteſt ex difficultate percipiendi connexionem præmiſſarum cum concluſione, in quâ percipiendâ etiam aliqui ſtudioſi hebetes ingenio laborant.

Quæritur vlterius.

1108 Quæri vlterius poteſt an incurrat Cenſuram latam contra Hæreticos, qui ex ignorantia craſſâ errat circa res fidei?

Ignorantia craſſa & ſupina non excuſat ab incurrenda Cenſurâ.

1109 Huic difficultati reſpondendum eſt iuxta doctrinam datam diſp. 2. dub. 23. §. *Quæret tamen aliquis*, & deinceps, vbi cum multis diximus generaliter ignorantiam craſſam & ſupinam non excuſare ab incurrendis Cenſuris iuxta doctrinam c. *vt animarum*, de conſtit. in 6. cùm tamen ignorantia, quæ nec craſſa, neque ſupina eſt, excuſet, etiamſi alioquin culpabilis ſit, vt eodem loco notauimus, & probauimus.

1110 Si quis autem ex ignorantia quidem craſſâ erraret circa res fidei, tamen ita eſſet affectus, & diſpoſitus, vt paratus eſſet cognito errore, ſeu rei veritate corrigi, & obedire Eccleſiæ, non videtur incurrere Cenſuram; quia ad hæreſim requiritur pertinacia contra veritatem fidei, vt ex ſuprà traditâ definitione Hæreſis conſtat. Qui autem ita affectus eſt, non eſt pertinax, quantumuis ex ignorantiâ craſſâ errauerit, & peccet peccato, quod aliquo modo reducatur ad peccatum Hæreſis. Ita Bonacina *de Cenſur.* diſp. 2. q. 5. puncto 1. numero 6. qui etiam addit numero 7. eum, qui ex ignorantiâ craſſâ errorem aliquem protulit contra fidem ita affectus, vt illum adhuc proferret, etiamſi ſciret eſſe contra definitionem Eccleſiæ, & eſſe verè Hæreticum & Cenſuram incurrere. Quod omninò verum eſt; quia diſſentit propoſitioni fidei cum pertinaciâ, idque à fortiori merito verum putat de eo, qui ſic errat ex ignorantiâ affectatâ, vt cùm quis eligit neſcire res fidei, vt liberiùs erret in fide, tunc enim eſt error voluntarius, & cum pertinaciâ & talis ignorantia non minuit, ſed auget potius grauitatem delicti. vt etiam nos notauimus dub. illâ 23. citatâ. Si quis autem affectet, ſeu eligat neſcire res fidei, non quidem, vt liberiùs erret, ſed ſolùm ex tœdio, & negligentiâ addiſcendi, vel ob aliam cauſam, non eſt verus Hæreticus; non enim dicitur errare cum pertinacia cùm ſit paratus corrigi ab Eccleſiâ nihilque velit ſentire contra illius definitionem, etiamſi hoc peccatum vt nuper dicebam de ſimili, reductiuè pertineat ad hæreſim, ad cuius tamen grauitatem non attingit, nec illius pœnis ſubijcitur, vt ibi docet idem Bonacina & Aragon. 22. q. 11. art. 2. Sayrus lib. 2. c. 9 num. 20. & alij.

1111. Quod diximus de Hæretico æquè intelligendum eſt de Apoſtata; eſt enim verus Hæreticus, & deſertor veræ fidei. Ita Filiucius Tract. 16. cap. 2. num. 28. Bonacina ſuprà numero 8. & alij apud ipſos. *Dicta de hæretico intelligenda ſunt de Apoſtata.*

1112 Iam ergo de excommunicatione, quã incurrit Hæreticus, nonnihil dicamus. Multis quidem pœnis afficitur Hæreticus; ſed omiſſis alijs, quæ non ſunt huius loci, ſufficiat ſcire (id, quod ſatis notum eſt, & ſæpè dictum) affici pœnâ excommunicationis ipſo facto, & Papæ reſeruatâ, dummodò exteriùs ſufficienter, quantumuis occultè ſuam hæreſim manifeſtet. Quòd incurrat excommunicationem clarum eſt in Iure, c. *Ad abſoluendam.* c. *Excommunicatus. de Hæret.* c. *quicumque de Hæreticis*, in 6. & in Bullâ Cœnæ.

1113 Vnde non ſufficit (vt ſuprà notauimus, & ſæpe alibi diximus) quod ſit hæreſis purè interna; ſed neceſſarium eſt, vt exterius manifeſtetur eo modo, quo diximus ſuprà diſp. illâ 11. de *Pœnit.* dub. 4. & 5. ſuppoſitis autem requiſitis ad illam incurrendam, quod attinet ad abſolutionem illius, philoſophandum eſt iuxta dicta in hac diſp. dub. 3. 4. & ſequentibus vſq; ad 13 vbi latè de potentibus & non potentibus abſoluere dictum eſt, & locis de *Pœnit.* ibidem notatis. Ideò à pluribus alijs, quæ hîc diſputari ſolent ſuperſedendum duxi; quia, vel non hùc ſpectant, vel iam notata ſunt loca, in quibus de

illis

Ilis diſputauimus.

DVBITATIO LX.

De excommunicatione latâ contra credentes, aut fauentes Hæreticis, illosvè receptantes.

1124 NOn ſolùm ipſis Hæreticis impoſita pœna eſt excommunicationis; ſed etiam credentibus, auctoribus:, receptatoribus, & defenſoribus illorum, vt conſtat ex Bullâ Cœnæ *excom.* 1. & c. *excommunicatus.* el primero, §. *Creditores, de Hæreticis*, Et, ut ſigillatim dicamus de his omnibus.

Dubitatur 1 1115 Dubitari poteſt primò; quinam dicantur credentes Hæreticis?

Reſp. Nomine credentium Hæreticis intelliguntur, &c. 1116 Omiſſis alijs explicationibus nomine credentium intelliguntur quotquot Hæreticorum erroribus, ſiuè in communi, ſiue in particulari, ſiuè expreſsè ſiue cõfusè aſſentiuntur oſtẽdẽdo ſufficienter ſignis externis talẽ aſſenſũ. Ita Nauarrus, c. 27. numero 55. Vgolinus de *Cenſuris reſeruatis Papæ.* 2 p. c. 1. verbo *credentes* num. 1. & 2. Layman lib. 2. Tract. 1. cap. 14. num. 5. Toletus lib. 1. cap. 19. §. *ſecundum genus.* Sà verbo *Hæreſis* numero 11. Simancas *de Cathol. inſtit.* cap. 15. numero 2. Paludanus in 4. diſt. 13. q. 3. art. 1. Sanchez in ſummâ, lib. 2. cap. 10. numero 2. Pegna 2. p. *Directorij*, q 50. Comment. 75. Farinac. de *Hæreſi* q. 181. numero 104. Bonacina diſp. 2 de *Cenſur.* q. 5. puncto. 3. & alij Recentiores. Neque obſtat; quod ſi credentes verè ſint Hæretici; atque adeò comprehendantur nomine Hæreticorum in priori clauſulâ Bullæ Cœnæ, quâ Hæretici excommunicantur; nam iſti credentes maioris explicationis gratiâ expreſsi ſunt in Bullâ, ne quis de horum excommunicatione poteſt dubitare, vt notârunt Nauarrus, Vgolinus, Sanchez Layman, & Sà ſuprà, & Suarius de *Cenſuris* diſp. 21 ſect. 2. numero 6. & de Fide diſp. 24. ſect. 1. numero 1. & 3.

1117 Dixi *ſiue in communi*, *ſiue confusè*, nam tunc etiam Hæretico, vt tali fides adhibetur; quod euenire ſolet, quando quis ſciens aliquem eſſe Hæreticum, credit illum rectam fidem habere, licèt in particulari, qui ſic credit, neſciat talis Hæretici errores, vt cum quis dicit vera eſſe dogmata, quæ Lutherus aut Caluinus contra Romanam Eccleſiam docuit, aut ſe eſſe paratum mori pro illis. Legatur Farinacius ſuprà & 124. & 125. Item ſi quis animo aſſentiendi talibus dogmatibus prædicationẽm, aut lectionem illius Hæretici audiat; imò (vt vult Suarius diſp. illâ 24. de *Fide* ſect. 5. num. 3.) ſufficit, quòd quis animo aſſentiendi ſub conditione, ſi ſibi placuerit rationes, & motiua Hæretici, illius concionem aut lectionem audiat maximè cum ratione illius animi dubij fidem amittat. Hoc tamen non videtur eſſe ita certum; quamuis enim verè fidem amittat, non dicitur credens Hæretico, ſicut, qui venit, vt audiat quencumque alium magiſtrum, ſequuturus illius ſententiam ſi placuerit fundamentum doctoris, non dicitur adhuc credens; ſed crediturus ſub conditione, & Iudex, qui audit Aduocatum allegantem leges, & rationes in fauorem alicuius partis litigantis animo illi in ſententiâ ferendâ aſſentiendi, nondùm dicitur illi aſſentiens: ergo neque audiens Hæreticum animo credendi illius doctrinæ, ſi placuerint fundamenta, nondum cenſetur Hæretico credere. Ita exiſtimo illum talem ſic audientem poſſe comprehendi nomine Hæreticorum, ſi penſatis circumſtantijs illo actu externo audiendi ſufficienter oſtendat ſe amiſiſſe, aut deſeruiſſe fidem; Item poſſe comprehendi nomine fauentium Hæreticis, ſi penſatis etiam circumſtantijs illo actu audiendi illius lectionem, aut concionem præſtet Hæretico fauorem, aut defenſionem, nomine autem credentis non video quomodò comprehendatur qui nondum credit, ſicut neque è contra Hæreticus aliquis, aut infidelis, qui paratus eſt credere Doctori, aut Prædicatori Catholico, ſi rationes, aut fundamenta illius placuerint, & cum hoc affectu audiat; nondum dicitur credens tali Doctori.

1118 Ideò autem dixi neceſſarium eſſe, vt oſtendatur ſignis externis talis aſſenſus, quia (vt ſæpe inculcauimus, non incurritur Cenſura pro actu merè interno exterius non ſufficienter manifeſtato, quamuis de hoc ſit controuerſia inter Doctores, & multi abſolutè doceant ſufficere hæreſim purè mentalem, vt incurrantur pœnæ Iuris Eccleſiaſtici. Quâ de re legi poteſt Sanchez lib. 2. *Summæ* cap. 8 à principio, vbi latè refert Auctores pro vtrâque parte, & eorum fundamenta; Item Suarius de fide diſp. 21. ſect. 2. numero 2. Farinac. de *Hæreſi* q. 192. §. 1. Barboſa 2. p. *de poteſtate Epiſcopi* allegat. 40. à n. 6. qui, ſicut & alij plures, noſtram ſententiam ſequuntur.

1119 Quibus autem verbis, aut factis hic animus credendi Hæreticis manifeſtetur, non poteſt certâ quadam regulâ explicari, ſed magnâ ex parte arbitrio prudentis relinquendum eſt. Et cum neceſſarium ſit oſtendere exterius hæreſim animi, & videre, an ſit ſufficiens ſignum talis hæreſis? ad hoc dignoſcendum iuuabit doctrina illa tradita de *Pænit.* Tract. 8. diſp. 11. dub. 4. & 5. vbi latè de ſignis externis diſputabimus; pro præſenti tamen negotio breuiter dicimus, illa eſſe, ex quibus grauis ſuſpicio, aut manifeſtatio hæreſis naſcitur. Quæ tamen hæc ſint expendit optimè Farinacius *de Hæreſi* q. 181. nu. 150. Eymer. 2. p. *Directorij* q. 50. & ibi Pegna.

1120, Dubitari autem poteſt an cenſendus ſit credens hæretico, qui ſemel, aut iterum illius concionem audit. *Dubium.*

Reſp. multi. 1121 Multi docent prædictam ſuſpicionem grauem oriri ex gemino actu, & tunc, tanquàm credentem hæretico condemnandum eſſe.

1122 Nihilominus non videtur ſufficere geminus ille actus generaliter loquendo. Ita docet Pegna plures referens 2. p. Directorij q. 50. comment. 75. Decianus lib. 5. in *Tract. crimin.* cap. 18. verſ. 16. Graff. l. 4. *deciſionum* cap. 18. numero 29. & 30. Farinacius numero 115. & 116. Suarius de *Fide*, diſp. 24 ſect. 1. numero 3. in fine, Dixi *generaliter loquendo*; quia, quamuis Catholicus internis Hæreticorum exiſtens *Reſp. Aliter.*

non

non cenſeatur credere Hæreticis, ſi ſemel, aut bis ad contiones Hæreticorum vadat: tamen, ſi internis Catholicorum occulta ab Hæreticis conuenticula celebranda intelligat & eò accedat etiamſi ſemel tantùm vadat, & Inquiſitori, vel Epiſcopo non denuntiet, magnam hæreſis ſuſpicionem præbebit, & tunc cenſebitur approbare, quod potuit auertere, rem totam indicando Iudicibus Eccleſiaſticis; niſi fortè conſiderata perſonæ qualitate, ignorantia excuſaret atq; ita videtur ſentire Azor tomo 1. lib. 8. c. 15. q. 182. n. 120. Pegna ſuprà verſ. *Sed plurimum.*

Fautores Hæreticorũ qui dicantur.

1123. Fauiores verò Hæreticorum illi dicuntur, qui ſcienter Hæretico fauent in cauſâ Hæreſis; multis autem modis poteſt huiuſmodi fauor præſtari, nempe excipiendo hoſpitio hæreticum, & tunc ijdem ſunt fauores; atque receptores, item defendendo illum in iudicio, vel extra ne puniatur, & tunc coincidunt fautores eſſe, & defenſores. Quacumque ergo ratione ex ijs fauor præſtetur, fautor dicitur. Sed; quia communiter Doctores diſtinguunt inter receptatorem, defenſorem, & fautorem: oportet explicare horum trium deſtinctionem.

1124. Receptator ergo dicitur, qui Hæreticum ob cauſam hæreſis fugientem, & ſe abſcõdentem domo, vel hoſpitio, vel in agro, vel in Ciuitate, aut quouis alio loco recipit. Ita Pegna ſuprà q. 51. Comment. 76. verſ. *Hinc ſequitur* Sanchez lib. citato c. 10. n. 10. Vgolinus verb. *Receptores* in principio n. 1. &. §. 1. n. 3. Suarius de *Fide* diſp. illâ 24. ſect. 1. n. 4. & alij. Ad hunc autem effectum incurrendæ Cenſuræ ſufficit vna tantum receptio; quamuis enim verbum receptare frequentatiuum ſit, actuumq; frequentiã denotet, ſi præciſſè grammaticam ſpectes; at ſecundum Eccleſiæ morem ſimpliciori ſignificatione in præſenti accipitur pro vno tantùm actu, vt notârunt Pegna Vgolinus, Sanchez, Suarius ſuprà, & alij multi, quos refert & ſequitur Farinacius de *Hæreſi* q. 181. n. 152.

1125. Item neceſſarium non eſt occultam eſſe receptationem, imò ſi publica ſit, & ad fauorem Hæreſis cedit, grauius eſt delictum vt notauit ſarinacius q. 182. §. 7. n. 99. Pegna. q. illâ 51. Comment 76. Calderin. Tract. de *Hæreſi* Rubric. de *Hæreticis volentibus*. n. 14. in fine. Itaque ex communi Doctorum ſententiâ quando dicunt receptatorem Hæretici eſſe illum, qui hæreticum recipiens occultat, & cellat ne in manus Iudicis deueniet; non ita intelligẽdũ eſt; vt ſola occulta receptatio dãnetur, cum publica peior ſit; ſed ideò illius mentionem fecerunt; quia hæc ſolet eſſe frequentior, & hac dãnatâ, à fortiori intelligitur damnata publica.

1126. Item non requiritur vt Hæreticus ſit denuntiatus: ſat enim eſt, ſi tibi conſtet eſſe Hæreticum, cui iam faues, vt tali. Ita Sanchez c. illo 10. n. 6. Suarius de *Cenſuris* diſp. 21. ſect. 2. n. 9. & alij apud Bonacinam diſp. 2. q 5. puncto 3. in fine. Neceſſe autem eſt quòd tibi conſtet illum eſſe Hæreticum: alioquin, quamuis illum recipias, non cenſeberis receptator. In foro autem externo non ſolet quis præſumi habere notitiam talis hæreſis, niſi in caſu, quo hæreticus in loco, vbi reſidet receptator ſit tam publicè denuntiatus, & notorius, vt rectè Carrerius de *Hæreticis* n. 170. Pegna 2. p. *Directorij* q. 51. Comento 76. verſ. *An autem*. Farinac. de Hæreſi q. 181. n. 164. Vnde, quando non eſt denuntiatus, aut notorius iuramento recipientis creditur, quòd ignorauerit illum eſſe Hæreticum, imò, etiam ſi denuntiatus ſit, tempore autem denuntiationis receptator ille non erat præſens in eo loco, aut erat ægrotus decombens proprij ſue negotijs occupatus, non præſumetur notitia. Ita Vgolin. de *Cenſuris Papæ reſeruat*. 26. in Gloſſ. *Receptatores* §. 2. n. 4. Farinac. ſup. n. 164. Azor citato lib. 8. c. 15. q. 8. & alij.

1127. Defenſor autem Hæretici dupliciter poteſt intelligi iuxta Eymer 2. q. *Directorij* q. 52. primò, ſi quis hæretici errores defendat; ſecundò, ſi defendat perſonam, aut cauſam hæreſis. Ille autem defendit errorem, qui argumenta in eius fauorem facit; & qui argumenta contraria diſſoluit, vt eius doctrinam ſtabiliat; item qui verbis, aut ſcriptis doctrinam laudat. Qui modus defendendi pernicioſiſſimus eſt, ſiuè defenſor interius aſſentiatur erroribus, ſiue non; atque in foro externo vehementiſſimè præſumitur errori aſſentiri; & tanquàm hæreticus omni hæretico deterior damnari debet, vt rectè Eymer. ſuprà quem refert, & ſequitur Pegna ſuprà Comment. 77. in principio & Farinac. cũ multis, quos refert q. illa 182. n. 62 habeturque expreſsè c. *Qui aliorum* 24. q. 3.

Defenſor Hæretici. dupliciter poteſt intelligi.

1128. Tunc autem cenſetur quis defendere perſonam ob cauſam Hæreſis, quando impedit. ne capiatur à Iudice, vel ab eo captum liberat, aut impedit, quod fieri poteſt, vel muneribus, vel vi, vel dolo, & potentiâ; ſeu authoritate, vt docet Farinac. toto §. 7. Præterea, ſi quis vellet aliquem actum Hæreticalem facere, putà communicare in menſâ: ſeu Cœnâ Lutheranâ, & ab alijs, impediatur; tu verò remoueas impedientes, vt ille prauam voluntatem exequatur, cenſenduseris defenſor erroris, & condemnandus. Ita Decianus *Tract. Crimin.* lib. 5. c. 51. n. 9. verſ. *Ego verò* Farinac. q. illa 81. de *Hæreſi* n. 65.

1129. Dixi *Si defendatur perſona ob cauſam Hæreſis*, quia, ſi ex aliâ causâ fiat. v.g. ne à Latrone, vel ab aliâ priuatâ perſonâ iniuſtè lædatur, non cenſetur quis defenſor Hæretici, cum illa defenſio mala non ſit. Ita Toletus lib. 1. *ſumma* c. 19. n. 6. Farinacius ſuprà n. 68. Suarius diſp. illâ 24 ſect 1. n. 5. & alij multi.

Imò ego, ſaluo meliori iudicio, etiamſi defenſio mala ſit. & alioquin iniuſta, ſi non fiat ob cauſam Hæreſis; ſed ex alio titulo, & non contra volentes illum iuſtè capere, & punire, tanquàm Hæreticum; ſed ex alio titulo, non iudicarem ſic defendentem eſſe defenſorem Hæretici. v.g. ſi ille Hæreticus fuiſſet alioquin homicida vel latro, & tanquàm talis à magiſtratu ſeculari capiendus, aliquis defenderet illum, ne caperetur, ſiue propter amicitiam, ſiue quia eſt conſanguineus, aut ex alio titulo; non puto cenſeri defenſorem Hæretici; quia non defendit illum vt Hæreticum, & in cauſâ Hæreſis, vel ob cauſam Hæreſis.

Defenſor. hæretici non dicitur illũ defendens non ob cauſam hæreſis ait Author.

1130. Quin etiam addo, ſi in tali caſu, & cum talibus circumſtantijs externis illum ſic iniuſtè defenderet ex affectu interno exterius non manifeſtato liberandi illum à Iudicibus Eccleſiaſticis,

cis, ne ex hac occaſione, quod eſſet ſub cuſtodiâ Magiſtratus ſæcularis, fortè caperetur etiam ob Hæreſim, & puniretur; tunc, quamuis coram Deo eſſet verè fautor Hæreticorum; in foro nihilominus externo, &, quoad pœnas fori exterioris, non videtur cenſendus fautor Hæreticorum, quia affectus ille internus, vt ſupponimus non manifeſtatur exteriùs, & illius defenſionis alio cauſæ, ſeu motiua concurrunt ſaltem in exteriori apparentia: Ergo non eſt vnde in foro exteriori præſumatur defenſor Hæretici, & ob cauſam Hæreſis. Quæ doctrina ex dicendis poſt explicationem fautoris ampliùs declarabitur quæſito 2. & 4.

Fautor Hæretici quando cenſetur quis dupliciter hoc fieri poteſt.

1131. Fautor verò Hæretici cenſetur quis, quoties ob cauſam Hæreſis Hæretico fauorem præſtat; quod dupliciter fieri poteſt omiſſione ſcilicet, aut commiſſione. Omiſſione fauet, qui Hæreticum, quem tenetur capere aut Iudicibus indicare, non capit, aut non indicat, vel iam captum, & ſuæ curæ commiſſum non cuſtodit; vel, quem debet punire, non punit. Commiſſione verò fauet verbis, & factis; verbis quidem quando laudat Hæreticum, vt talis eſt, vt ſi affirmet eſſe virum probum, aut iniuſtè damnari, vel ſi conſilium præbeat vt poſſit, vel errores celare, vel pœnas, & damnationem euadere; factis verò fauet, qui eum celat, & occultat domi, vel auxilium præbet, vt effugiat, alimenta ſubminiſtrat, libellum, ſeu proceſſum falſificat, vel abſcondit, aliudve huiuſmodi facit, ex quo Inquiſitionis officium impediatur. Ita Authores omnes citati, & legi poteſt Farinac. de *Hæreſi* q. 182. §. 1.

1132. Aduertunt tamen aliqui Authores etiam hæc omnia officia fieri poſſe circa Hæreticum mortuum, aut circa emendatum. Quæ ſi adhuc in fauorem Hæreſis cedant, cenſendus erit ille fautor Hæreticorum. Ideò, ſi quis hæreticum mortuum in loco Sacro ſepeliat, aut, ſi quis interrogatus à iudice competenti, & inquirenti de tali delicto ad punitionem illius, veritatẽ occultet, cùm deberet manifeſtare, vel Inquiſitionem de tali delicto impediat, cenſebitur Hæretici fautor. Ita Sanchez citato c. 10. n. 17. Suarius diſp. illâ 24. de Fide ſect. 1. n. 6.

Dubia circa prædicta.

1133. Circa prædicta occurrunt aliqua dubia ſigillatim expedienda, quæ doctrinæ traditæ maiorem lucem afferent.

Quæres 1. An priuata perſona cenſeatur ex omiſſione fauere Hæretico.

1134. Quæres primò an priuatæ perſonæ cenſeantur ex omiſſione fauere Hæretico, ſi omittant illum capere, vel Iudicibus indicare cùm facilè poſſint, vel, ſi iam captum, & ipſis commiſſum non cuſtodiant, quando non tenentur ex officio cuſtodire?

Reſp. pleriq; Authores.

1135 Plerique authores docent hunc non eſſe fautorem Hæreticorum, & vniuerſaliter neminem ſic facientem; niſi contra iuſtitiam, & obligationem officij peccet. Ita Sanchez citato c. 10. n. 15. Suarius vbi proximè Farinac. cum plurimis, quos refert q. illâ 182. n. 27. quorum

Ratio.

ratio eſt; quia ceſſante obligatione Iuſtitiæ non imputatur prædicto omittenti, quod Hæreticus non corrigatur, cùm ſuâ non interſit illum corrigere. Quâ ratione generaliter multi Doctores docent omittentem per omiſſionem non eſſe cauſam moralem effectus inde ſequuti; niſi adſit alioquin obligatio non omittendi, ſeu præſtandi officium. Quod ſi ex Iuſtitiâ quis obligatus ſit Hæreticum capere, vel denuntiare (quam obligationem putant oriri, vel ex officio, vel ex ſpeciali Inquiſitoris mandato) tunc putant illum eſſe fautorem Hæreticorum, ſi diligentiam debitam præſtare omittat. Ita Authores citati.

Hinc Inferitur.

1136. Ex qua doctrina infertur Inquiſitores, & Epiſcopos omittentes in fauorem Hæreſis delinquentem capere, torquere punire, incarcerare, & fideliter cuſtodire fautores eſſe Hæreticorum. Idem iudicium eſt de Cruce ſignatis in Inquiſitione Hiſpanicâ, quos appellant familiares alijſque Miniſtris Inquiſitionis, vt Commiſſarij, Conſultores, qualificatores, Notarij; &c. hi enim omnes ex officio obligantur, vt notant Sanchez, Suarius, & Farinacius ſuprà. Ex ſpeciali verò mandato omnes alij tenentur præſtare auxilium contra Hæreticum, quoties ad id requiſiti fuerint, dummodò mandanti, aut requirenti ſubditi ſint; Imò aliqui dicunt, peccare contra Iuſtitiam, ſi id omittant. Quod ſi loquantur de Iuſtitiâ ſpecialiter, & propriè dictâ, non mihi videtur verùm; neque video cur nõ etiam (vt conſequenter erat dicendum) ſic omittens teneatur ex Iuſtitiâ reſarcire damna, quæ ex tali omiſſione ſequuta fuerint ſuperiori præcipienti & etiã id nemo quem viderim, docet. Sed quidquid ſit de hoc (de quo non eſt huius loci diſputare) ſufficit, quod ſit contra mandatum ſuperioris potentis ad id obligare, vt ſic omittens cenſeatur fautor Hæreticorum. Vnde, ſi interrogatus à Iudice legitimè celes veritatem, vel iuſſus capere Hæreticum, id omittas, aut iuſſus denuntiare, non denunties, cenſeris fautor; quia omittis id, quod ex ſpeciali præcepto ſuperioris facere debebas. Ita Sanchez, & Pegna ſuprà.

1137. Non tamen deſunt Doctores, qui prædictum ab eo delicto fautores excuſent quãdo ſolum ex ſpeciali præcepto & nõ ratione officij tenentur fauorem præſtare, quia non videntur contra iuſtitiam propriè dictam peccare; alioquin duplex peccatum committeret ſic omittens, alterum contra ſpecialem illam virtutem, in quâ eſt præceptum, alterum verò contra illud Ius ſuperioris, quod volunt prædicti alij eſſe Ius Iuſtitiæ, ac proinde putant non eſſe fautores hæreticorum ſingulares perſonas priuatas, quibus ex officio non incumbit fidei fauere, & hæreſim extirpare. Ita Eymer 2. p. q. 53. n. 3. Farinacius q. illâ 182. §. 2. n. 36.

Authoris Iudicium.

1138. Verum hæc ratio horum Authorum ſolùm probat eam non eſſe obligationem Iuſtitiæ propriè dictam, ſed obligationem præcepti impoſiti in materiâ alterius virtutis, quod ſolùm confirmat id, quod nuper dicebamus; non tamen probat, quod ſubſiſtente prædictâ obligatione, non ſit totum requiſitum, vt ea omiſſio cenſeatur fauor Hæretici, Itaque exiſtimo ſiue obligatio non omittendi ſit ex Iuſtitiâ, ſiue ex alio capite, eo ipſo, quòd obligatio ſit, ſufficere vt ſit omittens ſic cauſa moralis effectus ex eâ omiſſione ſequuti, & conſequẽter illa omiſſio cenſetur fauor Hæretici.

Hæc inre maximè notandum.

1139. Illud autem in hac re eſt maximè aduertendum ex principijs generalibus de requiſitis

ad

ad incurrendam Cenſuram quòd fauor ille pręſtitus, Hæretico, vt ſufficiat ad Cenſuram incurrendam, debet intelligi effectus ſequutus; quia ſi effectus non ſequatur, nullus fuit fauor. Vnde qui Hæreticum occultauit, ne caperetur & ut poſſet Hæreſim diſſeminare, non incurret Cenſuram, ſi non obſtante eâ occultatione captus ille fuit, & non potuit diſſeminare hæreſim ſicut qui mandauit Clericum percutere, non incurrit, ſi Clericus non ſit percuſſus, quando enim aliquis effectus prohibetur ſub excommunicatione, & minùs principaliter prohibetur mandatum, vel Conſilium, ſeu fauor, Excommunicatio non incurritur ab eo, qui mandauit, vel conſuluit &c. niſi effectu ſequuto, iuxta id, quòd diximus diſp. 1. dub. 19. 20 21. & 22. præcipuè dub. 20. In præſenti autem caſu principaliter prohibetur Hæreſis, & acceſſoriè fauor, & conſilium, quod ſatis declaratur in Bullâ ipſâ Cœnæ, vbi primùm fit mentio de Hæreſi; deinde in illius deteſtationem enumerantur fauctores, receptatores, &c. Ita Suarius diſp. illâ 21. de Cenſuris ſect. 2. numero 8. Filiucius. Tract. 16. cap. 2. numero 30. Sanchez lib: 2. Summæ cap. 10 numero 9. Layman ſuprà numero 5. Quidquid in contrarium ſentiat Sayrus lib. 3. cap. 5. numero 4. Duardus lib. 2. in Canon. 1. q. 31. num. 2. & videatur docere Suarius de *Fide* diſp. 24. q. 1. qui putat fauorem prohiberi ne Hæreſis firmitatem habeat; qui effectus ſaltem pro illo tempore obtinetur ſed hoc iam eſt habere effectum pro tunc, at loquimur de caſu, quo nunquã illum habet.

Quæres 2.

1140 Quæres 2. an fauor, defenſio, & receptatio Heretici debeat prouenire ex animo fauendi eius Hæreſi, vel ſatis ſit in Hæreſis fauorem cedat?

Reſponſio multorum eſt neceſſariò requiri animum fauendi Hæreſi.

1141. Negant plerique ſufficere, quod cedat in fauorem; ſed neceſſariò requiri animum fauendi Hæreſi. Ita Sanchez lib. 2. cap. 10. nu. 5. Bonacina diſp. 2. de Cenſuris. q. 5. puncto 3. & alij multi. Ratio eſt; quia ferè omnes Doctores ſentiunt ad huiuſmodi ſiue fauentiam, ſiue fautoriam requiri, quòd ille fauor fiat Hæretico, vt Hæreticus eſt; qui autem fauet Hæretico, quia eſt eius amicus, vel conſanguineus, non cenſetur fauere illi, quatenus Hæreticus eſt, ac proinde non eſt fautor Hæretici.

Ratio.

Aliqui oppoſitum contrarium tenent.

1142 Aliqui verò Recentiores putant cenſendum eſſe fautorem Hæreticorum, etiamſi non procedat ex animo fauendi Hæreſi; ſed ſatisfaciendi alteri humanæ obligationi. Probant primò ratione, quàm dicunt à priori; quia, ſi auxilium impendis Hæretico cedens neceſſario in Hæreſis fauorem abſolutè vis in exequutione Hæreſi illius fauere, quia fauor hæreſis omninò conſiſtit in illo auxilio præſtito, neque impeditur ex aliâ vniuerſaliori intentione ſi fortè habebas: ergo verè dicendus es fauere Hæretico vt Hęreticus eſt, quoties faues illius Hæreſi.

Probant. 1.

Dicta ratio parum probat iudicio Authoris.

1143 Hæc tamen ratio parum, aut nihil probat; aſſumit enim fauorem, vt fauorem, conſiſtere in eo, quòd in vtilitatem, & commodum eius, cuius dicitur fauor, cedat; quod tamen omninò falſum eſt, ſi propriè loquamur; fauor enim, vt fauor, inuoluit rationem beneficij; beneficium autem, vt beneficium, connotat affectum, & rationem gratiæ, & amoris comparatione eius, cui fit; in noſtro autem caſu, vt ſupponimus, non eſt, affectus fauendi Hęretico, vt Hęreticus eſt, & in causâ Hęreſis, ac proinde quantumuis ille actus cedat in fauorem Hęretici, latè ſumpto fauore pro commodo, ſeu vtilitate, non cenſetur fauor propriè dictus adeoque non cenſetur ſufficiens ad incurrendam Cenſuram; nam in lege pœnali verba ſtrictè accipienda ſunt iuxta principia generalia de legibus.

1144. Probatur 2. ex variis Textibus in titulo de *Hæreticis*. in 6. vbi ſolus fauor Hæretico factus cedens in fauorem Hæreticæ prauitatis, attenditur, ut cenſeatur fautoria Hæreſis, nec alia intentio formalis requiritur; idque conſtare putant ex c. *Accuſatus* § *Sacerdotes de Hæret.* in 6. vbi Sacerdotes, & alij Clerici impedientes Inquiſitionis officium compeſcendi iudicantur, tanquàm fautores Hæreticum, *cùm non ſit dubium* (inquit Textus) *eos ipſa facere in fauorem Hæreticæ prauitatis*. Item ex c. *Commiſſi* vbi conferens beneficiũ Hæretico, cognito etiamſi conſanguineus ſit priuatur beneficijs, & alias pœnas incurrit. Et idem eſt (inquiunt) de recipienente ab Hæretico ex c. *Quicumque* quia in ijs fauor Hæreſi præſtatur etiamſi non animo vltimatè, & formaliter illi fauendi fiant. Pro quâ ſententiâ referunt Suarium de *Fide diſp.* 24. ſect. 5. numero 9.

Probant. 2. ex Iure.

1145 Verum hi Textus nihil mihi probare videntur; nã in primis in foro exteriori ducuntur Iura præſumptione; præſumit autem legis lator in illis caſibus eſſe fauorem Hæretici, & quidem meritò; nam, ſi Sacerdotes alijque Eccleſiaſtici, quos decebat potiùs iuuare, quàm impedire Inquiſitionis officium, illud impediebant, etiam directè; quid mirum, quòd præſumatur illos hæc feciſſe in fauorem Hæretici, quem defendebant? imò ſimul poterant haberi ſuſpecti de Hæreſi; nam, ſi directè ſe opponebant in negotio fidei, meritò ſe ſuſpectos reddebant quod defeciſſent à fide, qui tàm fortiter reſiſtebant tali medio fidei propagandæ, & tuendæ. Eandem ſuſpicionem incurrit, qui beneficium Eccleſiaſticum confert Hæretico; quãtumuis conſanguineo; niſi enim parui penderet eſſe Hæreticum, & niſi ita contemneret Eccleſiæ Cenſuras, & leges, quibus Hæreticus fit incapax Eccleſiaſtici beneficij, & putaret, nihil impedientibus ijs legibus, & Cenſuris poſſe Hæretico beneficium conferre (quæ omnia vehementem Hæreſis, & affectum erga hæreſim ſuſpicionem generant) non auderet ille beneficium conferre Hæretico; imò nec exponere tanto periculo Eccleſiam Dei, quanto exponitur conſtituendo in eâ in officio, & beneficio miniſtrum Hæreticum. Eodem modo ſuſpectus ille eſt, qui accipit beneficium ab Hæretico; nam cum Hæreticus auctoritate conferendi beneficium careat propter leges, & Cenſuras Eccleſiaſticas, quibus priuatur poteſtate, & auctoritate ad id præſtandum; ſi his non obſtantibus, adhuc ille attentet accipere beneficium ab Hæretico, ſufficientem cauſſam ſuſpicionis præbet, quòd ipſe etiam in Hæreſim inclinet, & putet

Authori videntur ſtatim Textus nihil probare. Ratio.

prædictas leges, & Cenſuras Eccleſiaſticas nullam vim habere. Accedit quòd de Hæretico conferente beneficium prudenter timeri, aut credi poteſt ſe non velle illud conferre; niſi amico, ſibique fauenti maximè in causâ Religionis; habuit ergò Ius Eccleſiaſticum in illis Textibus prudens, & ſufficiens fundamentum ad præſumendum in illis caſibus interuenire fauorem Hæretici, quatenus Hæreticus eſt. Itaque illi Textus nihil probant. Vnde obiter Suarius de *cenſur.* diſp. 21. ſect. 2. numero 8. aliàs coniecturas docet concurriſſe in prædicto c. *Recuſantes.* ad talem præſumptionem.

1146 Minus, etiam placet fundamentum, quo prædicti Recentiores contendunt non eſſe pro noſtrâ ſententiâ, doctores, quos pro illâ allegat Sanchez loco citato ex eo ſcilicet; quia ſolùm dicant neceſſarium eſſe ad fautoriam; vt Hæretico faueas, vt Hæreticus eſt, quod(inquiunt) abunde præſtas, quoties vis auxilium illi præſtare cedens in fauorem Hæreſis; vis enim tunc illi fauere vt Hæreticus eſt, etiam ſi non faueas illi; quia eſt Hæreticus, ſed, quia eſt conſanguineus: hoc (inquam) fundamentum multò minùs placet; aſſumit enim falſum, quod ſimul atque videtur tale auxilium cedere in fauorem Hæreſis cenſeatur quis fauere illi, vt Hæretico; quia inde ſequeretur(contra id, quod ſuprà ſtatuimus cum eiſdem Recentioribus) eũ, qui defendit Hæreticum etiam cognatum; & amicum ab alio volente illum priuatâ auctoritate, & iniuſtè occidere; ſi præuidet Hæreticum ſic defenſum perrecturum vlterius in ſuâ Hæreſi nocendo aliis, cenſeri fautorem, & defenſorem Hæretici, vt Hæretici, quod falſum eſt iuxta dicta. Probo ſequelam, quia non minùs præuidet, ſupponimus in vno caſu, quàm in alio quòd, ſi Hæreticus ſeruetur, cedat in fauorem Hæreſis illa ſeruatio & tamen in vno caſu non cenſetur fauere Hæretico, & velle illi fauorem vt Hæretico, quantumuis præuideatur redundare in Hæreſis augmentum: ergo velle illi auxilium aliàs cedens in fauorem Hæreſis, non eſt directè, & formaliter Hæreſis fauorem velle, & fauere Hæretico, vt Hæreticus eſt.

Defendens Hæreticum e cognatum contra iniuſtum inuaſorem nõ eſt cenſendus fautor Hæreſis.

147 Quæres, 3. an ſufficiat fauere Hæretico præſumpto tali à Iure, V. g. excommunicato per annum in ſordeſcenti in excommunicatione vt cenſeatur fautor Hæreticorum?

Quæres 3.

1148. Reſpondet Suarius diſp. illâ 24. de fide ſect. 1. in foro quidem externo reputandũ eſſe Hæreticorum fauctorem, ſecùs verò in foro conſcientiæ, quod non præſumptione ducitur, ſed rei virtute. Sanè quod attinet ad forum conſcientiæ, veriſſima eſt ſententia Suarij; Quoad forum verò externum limitanda videtur, vt ſolùm habeat locum in excommunicato ex causâ fidei per annum in ſordeſcente in excommunicatione; ille enim eſt, qui reputatur Hæreticus, & tanquàm Hæreticus damnari debet, c. *excommunicamus* el §. 1. *credentes de Hæret.* & c. *Vt Inquiſitionis.* §. *Prohibemus. de Hæreticis.* in 6. Secùs verò dicendum de excommunicato non ex causâ Fidei; tunc enim ſolùm redditur de Fide ſuſpectus iuxta Tridentinum Seſſ. 25. cap. 3. de *Reform.* §. *In cauſis quoque.* Vbi ſtatuit inquiri poſſe in quemcumque perſiſtentem per annum in Excommunicatione, tanquàm in ſuſpectum de Hæreſi; idque conſtat ex c. *Grauem. de Pœnis* c. *Cum bonæ. de ætate, & qualit.* docetque Eymer. 2. p. Directorij. q. 47. imò teſte Pegna 2. p. Directorij. Commento 72. verſ. *Quidam* ex conſuetudine Romanæ Eccleſiæ, & generalis Inquiſitionis non ſolent Inquiſitores procedere contra prædictos Excommunicatos; quando excommunicatio non eſt ob cauſam Hæreſis. Ex quo fit eum, qui fauet huic excommunicato non ob cauſam Hæreſis, non poſſe dici fautorem Hæretici; ſed fautorem ſuſpecti de Hæreſi, ac proinde non comprehendi in eâ Cenſurâ latâ contrà fautores Hæreticorum.

Reſp. Suarius.

Authoris Iudicium.

Perſiſtens per annum in excommunicatione habetur tanquàm ſuſpectus de Hæreſi iuxta Trident.

1149 Quæres 4. an eſſe conſanguineus, vel affinem, vel amicum eum, cui faues, te excuſet, ne habearis fautor Hæretici?

Quæres 4.

Reſpondeò iuxta noſtram ſententiam, quã cum Sanchez Bonacinâ, & aliis multis affirmauimus ad hoc crimen neceſſariò requiri expreſſam voluntatem fauendi Hæreſi excuſari in foro exteriori. In interiori verò ſtandum erit veritati, quantum ad culpam coram Deo; quantum verò ad Cenſuram, & alias pœnas incurrendas, ſi nullum dediſti ſignum externum eas pœnas non incurres iuxta dicta ſuprà defenſore eſt enim eadem ratio, & ita expreſsè docet Sanchez lib. illo 2. cap. 10. numero 8.

Reſp. Author.

1150 Iuxta ſententiam verò eorum, qui putant non requiri illam expreſſam voluntatem, & ſimul docent eſſe obligationem denuntiandi talem Hæreticum regulariter loquendo, dicendum eſſet prædictum etiam in foro externo cenſeri fautorem Hæreticorum & quidem in omnibus caſibus, in quibus conſanguineus, affinis, vel amicus teneretur prædictum Hæreticum denuntiare Iudicibus propter bonum commune præferendum bono particulari; ita, vt niſi caperetur, & puniretur ab Inquiſitoribus, ſeu Iudicibus Eccleſiaſticis, non ſatisfieret obligationi proſpiciendi bono cõmuni: in his (inquã) caſibus ego non dubito prædictum, ſiue receptatorẽ ſiue defenſorem ſiue fautorẽ habendũ eſſe etiam in foro externo receptatorem, defenſorem, fautorem Hæreticorum; quia ſi tenetur non obſtante conſanguinitate affinitate, & amicitiâ illum denuntiare, vt eâ denuntiatione capiatur, & compeſcatur etiam pœnis, non excuſabit illa conſanguinitas, affinitas & quominùs in foro externo præſumatur fautor Hæretici, vt taliſque puniatur; nec enim præſumetur in foro exteriori illum fauere titulo coniunctionis prædictæ; quando non obſtante tali coniunctione debebat illum denuntiare, & cooperari, vt caperetur. Porrò eſſe hanc obligationem denuntiandi in negotijs Fidei latè diximus dub. 49.

Iuxta aliorum ſententiam dicendum.

1151 Quæri poteſt 5. an grauis metus excuſet ab incurrendâ Cenſurâ propter prædictam fautoriam latã?

Quæres 5.

1152. In hac re Philoſophandum eſt iuxta principia generalia data à nobis diſp. 2. dub. 24. vbi latè egimus generaliter loquendo an grauis metus excuſet à Cenſura, vel ſaltem à culpâ?

1153 In præſenti autem caſu quidam putant eos, qui graui metu fauorem præſtant, etiamſi à peccato non excuſentur, excuſari à Cenſurâ, & pœnis quia Eccleſia non videtur

Reſp. aliquorum.

cum

cum tanto rigere obligare. Ita Pegna 2. p. *Directorij* Commento 17. verſ. *veruntamen* Simancas de *Cathol. Inſtitut.* tit. 15. Rubric. de *credentib.* n. 17. Vgolin. 2. p. de *Cenſur. reſeru.* verb. *receptatores* §. 2. n. 3. Farinac. q. 82. n. 162. & alij. Et ſane loquendo pro foro externo Iura ſanguinis, & amicitiæ ſtrictiſſima ſunt, & ratione illorum ſolet cenſeri quis coactus recipere, defendere, & fauere ſibi coniunctis. Ideò graues Doctores ab hoc etiam peccato fautoriæ excuſant conſanguineos in primo gradu, parentes reſpectu filiorum, & è contra, vxurem reſpectu mariti, & è contra, fratrem reſpectu fratris &c. Et præter Auctores id generaliter docentes, quos retulimus dub. illâ 49. id in noſtro caſu docet Simancas de *Catholic. Inſtitut.* tit. 15. Rubric. *de credentibus* n. 25. Pegna 3. p. Directorij q. 15. Comment. 160 verſ. *Nunc autem* Decianus in Tract. crimen lib. 5, c. 51. n. 79. fauereque videtur Sanchez lib. 2. cap. 57. numero 24.

Iuxta probabiliorem ſententiam, titulus conſanguinitatis &c. nō excuſant hic a Cenſura.

1154. Nihilominus magis communis ſententia eſt, & probabilior, titulum conſanguinitatis affinitatis, & amicitiæ quantumcumque ſtrictæ non excuſare in hoc crimine à cenſura excommunicationis, idemque iudicium de alijs pœnis, quamuis ſi eæ latitudinem recipiant temperari debeant pro maiori, vel minori coniunctione affinitatis, & conſanguinitatis. Quod attinet ad Cenſuram eodem modo philoſophandum eſt, vt dixi, atque philoſophati ſumus in Cenſurâ, quæ incurritur propter omiſſam denuntiationem Hæretici, de quâ egimus dub. 49. huius diſputationis, &, ſi ex non fauendo, aut defendendo Hæreticum timeatur graue damnum, non tamen tantum, vt omninò cenſeatur excuſari defendens, aut fauens, philoſophandum eſt iuxta dicta diſp. 2. dub illâ 24. Itaque in caſu præſentis quæſiti, quod Cenſura non excuſetur propter prædictam communionem, & quod reliquæ pœnæ latitudinem recipientes ſint têperandæ, docent communiter Doctores, & inter alios Menochius de arbitrarijs lib. 2. Centuria 6. caſu 548. n. 8. Graff. lib. 4. deciſſionum c. 58. n. 35. Pegna 2. p. directorij Comment. 85. verſ. *rurſus* Simancas de *Cathol. Inſtit.* tit. 15. Rubricâ de *Credentibus* n. 21. Decianus Tract. Crimin. lib. 5. c. 51. n. 68. Farinacius cum alijs, quos refert de *Hæreſi* q. 182. ſ. 9. n. 144. & 149. & quidem, quod attinet ad mitigandam pœnam videtur expreſſa deciſſio l. 2. ff. de Receptatoribus, vbi receptans conſanguineum latronem minori pœnâ puniendus decernitur. Rectè autem notat Graff. & Simancas ſuprà, & Farinacius ſuprâ n. 143. & 151. & in caſu dubij an fauens Hæretico conſanguineo fauorem præſtiterit ob ſanguinis coniunctionem, vel ob crimen Hæreſis præſumendum eſſe, quod præſtiterit ob ſanguinis coniunctionem; quod mihi omninò placet. Et idem eſt de receptatore, & defenſore. Ratio inter alias eſt; quia, ſicut in caſu dubij abſolutè quis excuſatur à culpâ, ita excuſatur etiam à maiori culpâ, & ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis. Vnde; quando dubium eſt; an receptauerit, vel fauerit ob ſanguinis coniunctionem? vel ob hæreſim? tribuendum potius eſt ſanguinis coniunctioni; in quâ re minor eſt culpa, quàm ob Hæreſim, vbi culpa eſt longè maior. De alijs pœnis præter Cenſuram in Tract. de Fide agendum eſt.

In dubio an fauor præſtitus ſit tali vt conſanguineo, an vt hæretico primum præſumendum eſt Ratio.

DVBITATIO LXI.

De excommunicatione latâ contra eos, qui legunt libros Hæreticorum.

1155 HAe de re quoniam occaſio legendi hos libros, vel retinendi apud ſe frequens eſſe poteſt, aut ſolet, aliqui oblatâ occaſione varijs in locis latè tractant, & nos in varia capita diuidemus huius rei doctrinam.

CAP. I.

An? & quâ Cenſura Hæreticorum libri prohibiti ſint ab Eccleſiâ?

1156. COnſtat in Bullâ Cœnæ in primâ illius clauſulâ prohiberi ſub pœnâ excommunicationis Pontifici reſeruatæ lectionem librorum Hæreticorum continentium Hæreſim, vel de Religione tractantes; niſi id faciant authoritate Apoſtolicæ Sedis. Comprehenduntur autem omnes, qui ſcienter legunt, aut retinent, aut imprimunt, ſeu quomodolibet defendunt ex quauis cauſâ publicè, vel occultè quouis ingenio, vel colore. Quæ prohibitio extenſa eſt ab aliquibus Pontificibus. Nam Sixtus V. in quadam Bulla, quæ eſt. 21. in ordine in eius Bullario ſub excommunicatione ſibi reſeruatâ prohibuit libros Aſtrologiæ, ſeu de diuinatione tractantes, quibus futura contingentia intenduntur cognoſci. Clemens etiam Octauus in Indice librorum prohibitorum ſub excommunicatione; non tamen ſibi reſeruatâ, prohibuit Hæreſiarcharum libros, etiamſi de religione non tractent, niſi prius expurgentur. Item libros Authorum, qui ſunt de Hæreſi ſuſpecti, atque etiam Catholicorum. quibus aliquæ ſunt hæreſes admixtæ, quique indigent expurgatione; vt latius explicatur in Regulis illius indicis quas adducit Azor tomo 1. lib. 8. c. 16. q 14.

Bullâ Cœnæ prohibentur. ſub pœna Excomm. lectio librorum hæreticorum hæreſim continentium.

1157. Pro Regnis etiam Hiſpaniæ conſtitutio quædam eſt Pauli V. quæ incipit *Cùm ſicut accepimus*, in quâ prohibentur omnes libri, qui expurgatione indigent, ſub cenſurâ Pontifici, reſeruatâ. Quinam verò ſint ij libri ſatis explicatur. 13. regulis, quæ appoſitæ ſunt in expurgatorio edito ab Inquiſitione generali Hiſpaniæ iuſſu Inquiſitoris generalis Bernardi de Rojas, & ſandoual Cardinalis, & Archiepiſcopi Toletani.

CAP.

CAP. II.

Quinam libri comprehendantur ſub prohibitione Bullæ Cœnæ, & alijs

Bullâ Cœnæ ſolùm prohibentur libri Hæreticor. propriè dictorum.

1158. IN Bullâ Cœnæ ſolùm prohibentur libri Hæreticorum, qui propriè ſunt Hæretici; Tales cenſentur, qui poſt fidem, & Baptiſmum à fide defecerunt. Vnde libri non baptizatorum non continentur ſub hac probitione. Ita Suarius diſp. 20. de *Fide* ſect. 2. n. 15. Sanchez lib. 2. *Summæ* c. 10. n. 22. Farinac. de Hæreſi q. 180. n. 50. neque eſt neceſſarium, quòd tales Hæretici ſint declarati, aut denuntiati, dummodò tales eſſe ſciantur. Ita Sanchez ibidem n. 24. Suarius ſuprà n. 11.

An Græcorũ & Armenorũ libri comprehendantur. Non conſentiunt Authores.

1159. Vtrum autem ſub nomine talium Hæreticorum comprehendantur libri Græcorum, & Armenorum de ſuis ritibus tractantes? non conſentiunt Doctores. Sanchez ſuprà n. 27. Farinacius ſuprà, Azor tomo 1. lib. 8. c. 16. q. 8. non putant comprehendi, quia hi ritus non ſunt ab Eccleſiâ habiti, tanquàm Hæretici. Suarius verò ſuprà n. 12. docet, ſi Authores illorum librorum ſint verè Hæretici (vt communiter ſolent eſſe Græci, & Armeni, qui à Romanæ Eccleſiæ fide, & eius obedientiâ ſeparantur) ſub prædictâ prohibitione in Bullâ Cœnæ comprehendi; ſunt enim libri Hæreticorum de Religione Tractantes. Vtraque ſententia probabilis eſt; ſecunda tamen videtur probabilior.

Libri Catholicorum Authorum errores continentium non cenſentur tales.

1160. Libri autem Authorum Catholicorum, etiamſi errores aliquos per ignorantiam authoris, vel per malitiam alicuius Hæretici contineant, non videntur comprehenſi prædictâ probibitione, quia abſolutè liber ille eſt Catholici non Hæretici. Vnde liber Catholici Authoris continens notas ſcholia, & alias marginales additiones non cenſetur comprehenſus. Ita ex communi ſententia Nauarrus c. 27. n. 56 Graff p. 1. *deciſionum* lib. 4. c. 18. n. 43. Sanchez ſuprà c. illo to. n. 25. Suarius de *Cenſuris* diſp. 21. ſect. n. 11. Coninc. diſp. 18. de *Fide* dub. 11. n. 177. Layman lib. 2 Tract. 1. c. 15. n. 2. Bonacina diſp. 2. de *Cenſuris* q. 5. puncto 4. n. 6. Farinacius de *Hæreſi* q. illâ 180. n. 50.

1161. Limitant verò Suarius, Coninc, & aliqui Recentiores (probabileque putat Layman) niſi tales, & tam copioſi eſſent commentarij ſuper inducti ab Hæreticis, vt potius liber cenſeretur ex illis conſtare, quàm ex textu. Quę doctrina valde rationi conſona apparet: imò etiam ego iudicarem, quando textus verbis quidem, & mole foliorum excederet notationes, & commentarios Hæretici; tamen communi æſtimatione liber ille non tam haberetur Authoris textus, quàm apponentis notationes, ſcholia, & commentarios, illum librum cenſeri prohibitum eâ Bullâ. Sic Eraſmus, ſic etiam Hæretici multi noſtri temporis ſcholia, breueſque notationes addidere aliquibus libris Sacris, quę, ſi multitudinem verborum ſpectes, non exequant verba Sacri Textus, nihilominus paruis voluminibus inuenies in his maximè Regionibus ſeptentrionalibus, ubi hæc nunc ſcribo, circumferri ſimul cum Sacro Textu, qui libelli non emuntur, nec manibus multorum teruntur propter Sacrum Textum, aut, quia ſunt libri Sacri Textus; ſed propter ſcholia, & notationes affixas Hæreticorum; Ideo tales libros potiori ratione iuxta mentem Pontificis prohibitos cenſeo, quàm alios fortè copioſiores. Itaque id iudicio prudentis diſcernendum iudico. Non me latet contra Suarium ſentire Sanchez, & Bonacinam ſuprà, & iudicare Farinacium citato n. 50. propter quorum authoritatem probabilem Cenſeo eam opinionem.

1162. Prætcrea, quamuis in libro Catholici ſcriptoris, vel qui Catholicus eſſe exſtimatur, contineantur manifeſtæ Hæreſes, non incurret eam excommunicationem Bullæ Cœnæ, etiam qui illùm imprimit, nedum legit. Ita Vgolinus quem refert, & ſequitur Layman ſuprà. Graff. & Sanchez locis citatis.

Dubium an Oratio concio Epiſtola &c. contineantur ſub dictâ prohibitione. Opinio affir. Ratio 1.

1163. Dubitari autem poteſt an ſub prohibitione prædictæ Bullæ Cœnæ contineatur breuis aliqua ſcriptura, Oratio, concio quæſtio, Epiſtola? Affirmat Vgolinus *de caſibus Papæ reſeruatis* p. 2. verb. *Ac eorundem libros* in principio n. 2. Suarius diſp. 20 ſect. 2. n. 10. Farinac. de *Hæreſi* q. 180. n. 30. & 31. & alij Recentiores: Tum; quia id circo Bulla mentionem facere libri videtur, quia Hæreſes frequentiùs libris comprehendi ac propagari ſolent. Cùm autem Legiſlator vnius ex pluribus mentionem facit propter frequentiorem eius vſum, non ideo alia excluſiſſe putandus eſt; ſed ſpeciem præcipuam pro genere poſuiſſe; tum quia hæc prohibitio librorum non eſt lex odioſa, ſed fauorabilis, cùm ſit in fauorem Fidei & defenſionem Catholicorum; ergo debet extendi non limitari; tum, quia in his eſt eadem ratio & periculum peruerſionis; tum denique; quia congregatio Concilij declarans decretum de Editione librorum latum ſeſſ. 4. dixit comprehendere ſub illo Decreto annotationes, lectiones diſputationes, conciones, & alia ſimilia, nec non Tractatus pertinentes ad deuotionem, & quietationem conſcientiarum: ſtimulationes fratrum, & cætera huiuſmodi, quę ſibi inuicem communicant fratres modò communicent ad effectum imprimendi. Ita Patres Capuccini in Compendio priuilegiorum Mendicantium verbo *imprimere*. Rodrig. in Quæſtionib. Regularibus tomo 2. q. 504. art. 1. in fine. Galler in *Margarita caſuum conſcientiæ* verbo *Legere*, Barboſa de *Poteſtate Epiſc.* 3. p. alleg. 20. in fine, & alij. Quam opinionem adhuc poſſumus confirmare, primò; quia hęc omnia poſſunt eſſe pars libri ſaltem aptitudine; ergo hoc ſufficit, vt ſub prohibitione libri comprehendatur. Probo conſequentiam, quia quęlibet pars libri Hęretici, (vt à Doctoribus oppoſitę ſententiæ pleriſque conceditur) etiamſi minima ſit, & diuiſa ab alijs ſub prohibitionem cadit, ac proinde proemium etiam libri, & præfatio, ſeu Epiſtola; hæc autem non alia ratione probibita cenſentur; niſi, quia prohibito libro, omnes partes, quæ fuerunt illius libri, quantumcumque diuidantur, manent prohibitæ: ergo etiam debent manere probibitæ illę, quę poſſunt eſſe partes libri. Secundo; quia non eſt certa quędam determinata magnitudo re- *Confir. 1.*

Confir. 2.

quiſita

quiſita ad conſtituendum librum; ergo annotatio, concio diſputatio &c. Si ſaltem decem folia habeat, aut fortè minus, liber dici poterit. Ideò hanc ſententiam valdè veriſimilem putat Layman, & in eam videtur inclinare Toletus lib. 1. *Summæ* in explicatione Bullę *excom.* 1. numero 24. quatenus docet ad incurrendam dictam excommunicationem non excuſare paruitatem materiæ, De quo dicemus cap. 3.

Author Indicat dictam ſententiam probabiliſſimam. 1164 Ego verò, quamuis hęc ſententia probabiliſſima videatur, & in praxi omninò ſeruanda, probabilem etiam puto has breues annotationes, lectiones, diſputationes, conciones non comprehendi. Ita Sanchez lib. 2. *Summæ* cap. 10. numero 29. Duard. lib. 2. in Canone 1. q. 44. numero 6. Bonacina diſp. 4. de *Cenſur.* q. 5. puncto 4. numero 18 prope finem. *Et contrariam probabilem.* Fundamentum præcipuum eſt quia prædicta non intelliguntur nomine libri, nec libri reputantur. *Ratio pro contraria ſententia.* Nec argumenta in contrarium conuincunt

Ad 1. prima ſententia. Reſp. 1165 Ad primum reſpondetur negando propter ſolam maiorem frequentiam facilè mentionem libri; ſed; quia liber latiùs ſe diffundit, ac diutiùs conſeruari ſolet, Vnde in libro maius periculum inuenitur, & facilius in eo texuntur & teguntur Hæreſes, & difficilius cognoſcuntur, quàm in vnà breui ſcriptura, quâ ſtatim, ac legitur, omnia, quæ ibi continentur, manent ſimul ob oculos propoſita cuiuis legenti.

Ad 2. Reſp. Legem illam reputandam eſſe pœnalem. 1166 Ad ſecundum reſpondetur eam legem reputandam eſſe pœnalem & odioſam, quamuis enim, ſi finem ſpectes, in fauorem fidei, & defenſionem fidelium ordinata ſit; quia tamen immediata materia grauamen potiùs, quàm fauorem continet, nempe priuare fidelem etiam firmum, & conſtantem in fide lectione librorum Hæreticorum, & ſub graui pœnâ, odioſa, & pœnalis eſt reputandæ non fauorabilis; aliàs ſi finem ſpectes, nulla eſſet lex pœnalis fauorabilis maximè, quâ latrones, & homicidæ puniuntur, omnes enim ad reip. bonum, & defenſionem innocentium ordinantur. Præterea quantumuis lex fauorabilis eſſet, non eſſet extendenda vltra proprietatem verborum; ſub nomine autē libri hæ annotationes diſputationes, Epiſtolæ, non continentur.

Ad 3. 1167 Ad tertium conſtat ex dictis ad primum non eſſe eandem rationem de ijs, atque de libro maximè cùm liber, & diutiùs maneat, & magis euulgetur.

Ad 4. 1168 Ad quartum concedo ſub decreto Tridentini comprehendi omnia prædicta; illud enim decretum eſt explicatio, & renouatio alterius decreti Concilij lateranenſis ſub Greg. X. vbi expreſsè dicitur. *Nullus librum aliquem, ſeu aliquam quancumque Scripturam, tam in vrbe noſtrâ, quàm alijs quibuſcumque Ciuitatibus, ſeu diœceſibus imprimere ſeu imprimi facere præſumat; niſi prius in Vrbe per Vicarium noſtrum &c.* Ex quo ſatis conſtat comprehendi annotationes cum Lateranenſe dixerit *quamcumque Scripturam.* Imò inde non leue ſumitur argumentum ad probandum ſub prohibitione Bullæ Cœnæ non comprehendi has ſcripturas paruas, & ſic videtur communiter intelligi; nam, ſi ſub nomine libri hæ paruæ Scripturæ comprehenderentur, non liceret eas publicare ſine nomine Auctoris inſcripti; id enim Concilium poſtulauit. Teſte autem Azor tomo 1. lib. 8. cap. 17. q. 4. in fine vſus obtinuit vt hæ ſine nomine Auctoris communicentur. Quod autem hæ ſine approbatione imprimi, & communicari non poſſint, non eſt, quia ſub nomine libri continentur; ſed; quia continentur ſub nomine cuiuſcumque ſcripturæ, quæ imprimi, & publicari non poſt abſque approbatione iuxta Concilium Lateranenſe citatum, vt notat Azor ſuprà q. 2.

1169 Ad confirmationem primam reſpondetur illa omnia, & ſingula poſſe eſſe partem libri; quia tamen de facto, vt ſupponimus, nec ſunt, nec fuerunt. ideò non cenſentur prohibita in clauſulâ Bullæ Cœnæ. Præfatio autem libri, & Epiſtola ipſius nuncupatoria de facto cùm alijs partibus componit librum prohibitum. Vnde prohibito libro ſimul etiam prohibetur. *Ad confirm. 1.*

1170 Ad ſecundam confirmationem facilè admiſerim Diſputationem, lectionem, aut concionem, & ſimilia ſi contineant decem folia, poſſe cenſeri librum. Et ſanè quanta ſufficiat quantitas, vt liber cenſeatur, iudicio prudentis diſcernendum eſt. *Ad 2.*

1172. Vlterius ego quidem exiſtimarem, ſi vana, quantumuis leuia opuſcula, etiam diuerſorum Authorum, ſiue Epiſtolæ ſint, ſiue conciones, ſiue quæſtionis, & ſub vno volumine conflato ex prædictis miſcellaneis ab aliquo imprimeretur & ederetur, facilè etiam concederem quamcumque illarum ſcripturarum, quantumuis alioquin breuem, neque à ſuo Authore, tanquam librum compoſitam, iam cenſeri partem libri editi à collatore; ſunt enim non pauci libri tales, & tunc quantum ad præſens negotium omnes ſimul ſic collectæ, & quæuis per ſe tanquàm liber ſub prædictâ Bullâ Cœnæ comprehenderentur. *Vlterius hac in re indicat Author.*

1173 Quæ hucuſque dicta ſunt locum habent ſpectatâ ſolùm prohibitione Bullæ Cœnæ: nam ex vi prohibitionis Clementis VIII. & Pauli V. quilibet liber ſiue infidelis auctoris ſiue Catholici, & ei aliquis eſt error inſertus, legi, retinerique non poteſt, donec expurgatus, & emendatus ſit ab ijs, quibus in expurgatorio expurgandi negotium committitur, aut permittitur. *Hactenus dicta locum ſolum habēt ſpectatâ prohibitione Bullæ Cœnæ. Ex alio eorum capite quibus erroreum continens prohibetur.*

1174 Quando autem in Bullà Cœnæ prohibentur libri in prohibitione continetur, vt liber, vel hæreſim in ſe contineat, vel de Religione tractet. V. g. Sacram Scripturam interpretando, Theologicas quæſtiones decidendo, de cultu Dei, & ſanctorum, aut de ſtatu Clericorum, vel Monachorum diſputando, & ſimilia duo videntur certa primum non prohiberi in Bulla libros Hæreticorum, Philoſophicos, Medicos, Iuridicos, Hiſtoricos, Poëticos, ſi nullam Hæreſim contineant. Secundum prohiberi libros Hæreticorum, qui ex profeſſo de Religione tractant, etiamſi certum ſit nullum errorem contra fidem Orthodoxam ibi reperiri. *Prohibentur libri Hæreticorum ex profeſſo de Religione tractantium.*

1175 Illud autem non ita certum videtur, quod attinet ad libros Hæreticorum, qui ex inſtituto non de Religione tractant, Obiter tamē aliqua ibi Hæreſis inſerta eſt, an ſcilicet hac Bullæ

Bullæ Cenſura comprehendatur? Negant aliqui; Sayrus ſuprà. cap. 5. numero 12. Graff. ſup. numero 40. & 42.

1176 Probabilius tamen contrarium docet Suarius de *Cenſurris*. diſp. 21. ſect. 2. numero 50. Sanebez cap. illo 50. dumero 34. Layman. lib. 2. Tract. 1. cap. 15. numero 4. qui ait hanc ſententiam eſſe magis conformem verbis Bullæ; vtitur enim Bullâ disiunctiuâ, & diſtinguit, ſi aut liber Hæreſim contineat, aut de Religione tractet: in alternatiuis autem ſufficit alterutrum verificari. Ita etiam Bonacina ſuprà, numero 19.

Notat Layman in Regionibus ſeptentrionalibus &c.

1177 Notat verò ipſe Layman in Regionibus Septentrionalibus Bullarem hanc Conſtitutionem receptam non eſſe ſecundum talem rigorem, multi enim frequenter prodeunt Hæreticorum libri Iuridici, Medici, Hiſtorici &c. quibus plerumque reperias vnam vel plures Hæreſes obiter admixtas, & tamen paſſim in Catholicorũ Bibliothecis aſſeruãtur. Leguntur dummodò hinc excipias eorum Hæreticorum Hiſtorias v.g. Ioannis Auentini, Ioannis Sleidani Sebaſtiani Munſteri, quibus ſatis apparet præcipuum inſtitutum fuiſſe Romanam Eccleſiam, Clericorum, & Monachorum ſtatum conuellere, ac denigrare; quorum proinde nomina in indice librorum prohibitorũ directè poſita ſunt. Refert etiam Martinum Becanum 2. 2. c. 15. q. 8. n. 5. qui ait: vbi Bullâ Cœnæ Domini, vel index librorum prohibitorum receptus non eſt, Catholicos in Germania non excommunicari, qui legunt libros Hæreticos.

1178. Comprehenditur etiam liber manuſcriptus; adeſt enim eadem ratio, & verè liber dicitur, alioquin faciliſsimo negotio hæc prohibitio eludi, & enaruari poſſet. Ita ex communi ſententiâ docet Suar. diſp. illâ 20. ſect. 2. n. 50. Sanchez citato c. 50. n. 28. & alij Doctores ſuprà allegati maximè Farinacius, & Vgolinus.

1179. Sanè, ſi prohibitionem expurgatorij Romani ex decreto Tridentini editi, & expurgatorij Hiſpanici attendamus, omnia prædicta, ſi ab Hæreticis ſint compoſita, quamuis errorem non contineant, ſunt prohibita ſub pœnâ excommunicationis ipſo facto, quouſque examinata approbataque ſint.

1180. Cum autẽ in Bullâ Cœnæ comprehendantur ij libri, qui vel Hæreſim continent, vel de Religione tractant, & ſufficiat ſolum vna Hæreſis, etiamſi totum librum de re profana ſit, non ſufficiet, ſi tu ab illo libro Hæreſim expurgas; quia particularis expunctio non tollit communem libri prohibitionem, vt notat Sanchez lib. 2. c. 10. Bonacina ſuprà n. 19. & quamuis in Bullâ (vt notabam, & notat Sanchez ſuprà n. 21. Suarius de *Cenſuris* diſp. 25. ſect. 2. n. 10. & de *Fide* diſp. 20. ſect. 2. n. 16. Farinac. de *Hæreſi* q. 180. n. 32. Coninc diſp. 18. de Fide dub. 11. n. 177.) requiratur, vt ex profeſſo & inſtituto de Religione tractet, & non obiter, tamen iuxta prohibitionem Clementis VIII. & Bullam Pauli V. pro Regnis Hiſpaniæ & iuxta mandatum Inquiſitoris generalis prohibitus eſt quicumque liber Hæreticorum, etiamſi de religione non tractet, vt iam iterum notabamus, niſi

Particularis expunctio nõ tollit communem libri prohibitionem.

priùs approbetur; & examinetur per ibidem deſignatos, prohibet enim Eccleſia filios ſuos ex tam turbido fonte bibere, & authoritatem aliquam tribuere ijs, qui à ſuo gremio deceſſerunt. Ita Farinacius ſuprà n. 22. cum alijs, quos refert, Sanchez ſuprà n. 26. Coninc diſp. illa 18. dub. 51. n. 79. Azor tom. 1. lib. 8. c. 16. q. 15. Bonacina ſuprà n. 19. qui hoc rectè confirmant.

CAPVT III.

Quænam actiones prohibitæ ſint in Bullâ Cœna, alijſq; decretis circa prædictos libros.

1181. ACtiones, quæ prohibentur, ſunt lectio, detentio, impreſſio defenſio, venditio emptio, & aſportatio.

Notandum.

1182. Circa quæ omnia illud eſt maximè aduertendum non incurri Cenſuram; niſi aliquid eorum ſcienter fiat, ſic enim cauetur in prædictis decretis. Ideò excuſabit ignorantia ſiue prohibitionis, ſiue Cenſuræ iuxta principia generalia tradita diſp. 2. dub. 23. & in noſtro caſu expreſſè docent Sanchez c. illo 10. n. 38. & 39. Suarius diſp. 20. ſect. 2. n. 17. Farinac. de *Hæreſi* q. 180. n. 44. & 45. & alij apud ipſum. De ignorantiâ verò craſſâ, & affectatâ philoſophandum eſt iuxta dicta eâdem dub. 23. & abſolutè aliqui volunt etiam affectatam excuſare; modo non ſit ingens temeritas, quia laborans illâ non poteſt dici ſcire. Quod videtur docere Sanchez lib. 2. *ſumma* c. 50. n. 32. Duardus lib. 2. *in Canonem* q. 36. n. 3. Bonacina ſuprà n. 8. Sed in his omnibus philoſophandum eſt iuxta dicta loco notato; nunc ſigillatum de prædictis actionibus aliquid dicamus.

Actio prima eſt lectio mente formalis.

1183. Prima actio eſt *lectio*, quæ intelligi debet formalis, id eſt, quæ ſenſum verborum percipiat, quidquid in contrarium ſentiat Bonacina diſp. illa 2. q. 5. puncto 4. n. 14. contra communem ſententiam. Vtrum autem neceſſarium ſit, vt verbis proferas rem lectam, vel ſufficiat, ſi viſu, & mente ſcripta percurras? communis ſententia eſt ſufficere viſu, & mente. Ita Sanchez cum Vgolino, Graff. & alijs, quos refert lib. illo 2. c. 10. n. 45 & 55. Suarius diſp. illâ 20. de *Fide* ſect. 2. n. 18. Bonacina ſuprà n. 52. & alij multi; propter communem ſententiam Doctorum

In praxi omninò ſequendum ait Author.

id omninò in praxi ſequendum puto, tamen ſi quis rem ad rem ad regulas, & principia generalia reuocet, difficilis poterit illi videre ea ſententia, nam, ſi lectio debet eſſe formalis, id eſt cum internâ animi perceptione, & ex alio capite talis, quæ externo aliquo ſigno ſufficienter manifeſtetur; vix, imò ne vix quidem poteſt ſola apertione oculorum, & directione pupillarum ad librum, in quo ſcripta ſunt verba Hæretici ſufficienter exteriùs ſenſibiliter apparere, & cognoſci, quod ſic aſpiciens legat, & attendat, atque adeò præcipiat, quę legit, Eccleſiæ autem non iudicat, nec punit; niſi id, de quo poteſt tanquàm de ſenſibili obiecto iudicium ferre: ergo Cenſura aut alia pœna Eccleſiaſtica non incurretur, cùm non conſtet an formaliter legat, & præcipiat mente verba, & ſenſum ſcriptorum,

quæ

quæ habet in conſpectu. Tenenda nihilominus data doctrina.

Dubitatur. 1184. Dubitari poteſt primò an excuſet cenſuram, ſi quis alium legentem audiat librum Hæreticum?

Reſp. Suarij *Ratio 1.* 1185. Suarius diſp. illâ 20. ſect. 2. n. 29. putat non excuſare etiamſi non induxerit legentem ad legendum, Probat primò; quia idem eſt periculum in eo modo legendi libros; atque in lectione factâ per propriam perſonam. Secundò; quia ratio prohibendi lectionem medio viſu (2.) eſt, ne percipiatur doctrina praua, & Hæretica: ſed per auditum efficacius percipitur: ergo eodem modo Cenſetur prohibitum audire. Tertiò (3.) quia lectio duplicem actionem includit, prolationem ſcilicet verborum, & illorum intelligentiam; hæc autem ſecunda præcipua eſt; ergo ratione illius poteſt dici legere.

Alij diſtinguunt. 1186. Alij verò diſtinguunt, & putant, ſi audiens cauſa non ſit lectionis ſuo conſilio, aut mandato, tunc non comprehendi, ſecùs verò, ſi ad legendum inducat, priorem partem probāt; quia in eo caſu nullo modo poteſt dici legere, etiam per alium propriè loquendo, cùm alius nomine ſuo non legat. Qui verò conſulit, mandat, vel inducit, verè dici poteſt legens medio alio, quod videtur ſufficere, vt ſub nomine legentis comprehendatur, præcipuè in prohibitione reſpiciente bonum commune, fideique defenſionem. Ita Azor tom. 1. lib. 8. c. 16. q. 4 Sayrus in Theſauro caſuum tomo 1. lib. 3. c. 5, numero 14. Graff. 1. p. Deciſſionum cap. 18. numeru 45.

Author putat in neutro caſu præcedentis. Reſp. ſignis audientem ligari Cenſura. 1187. Abſolutè tamen dicendum puto in neutro caſu audientem ligari cenſurâ, & prohibitione. Ita Sanchez citato c. 10. numero 48. referens Vgolinum. Item Coninc diſp. 18. de Fide dub 11. numero 178. vbi ait non eſſe omninò improbabile inducentem ad legendum excuſari à Cenſurâ contra legentes latâ. Putat tamen, quando audiens non eſt cauſa lectionis. Nobiſcum etiam ſentit Farinac. de *Hæreſi* q. 180. in *Summario* n. penultimo. Reginald. lib. 9. n. 251. Duard. q. 48. Fillincius Tract. 16. c. 2. quæſito 8. n. 45. cum alijs, quos refert. Item *Fundamentū.* Bonacina ſuprà n. 11. Fundamentum eſt illud generale, quòd verba legis pœnalis non ſint extendenda vltra propriam ſignificationem; ſub verbo autem legentis non comprehenditur audiens legere, quantumuis ad legendum induxerit; neque enim inductio ad legendum eſt lectio, nec etiam auditus eſt lectio; legere enim propriè eſt viſu, & mente ſcripta percurrere. Ex quibus facile eſt ad argumenta Suarij reſpondere.

Ad 1. Suarij argumentū Reſp. 1188. Ad primum nega eſſe idem periculum in auditu, & in lectione; auditus enim eſſe non poteſt ſine aliâ perſonâ legente, ſecùs verò lectio; neque ita facilè committit peccatum, qui ad illud committendum indiget aliâ perſonâ; atque, qui poteſt ſe ſolo efficere. Quamuis autem concederemus eſſe idem periculum, id non ſufficeret, vt comprehenderetur, ſi auditus non comprehenditur ſub verbo legendi, quod eſt præcipuum fundamentum noſtræ ſententiæ.

Ad 2. 1189. Ad ſecundum dic rationem prohibitionis eſſe, ne perciperetur doctrina Hæretica medio ita facili, & ſecreto, quale eſt lectio; non verò tam facile, & ſecretum eſt auditus ab alio legente. Adde quòd non ſufficit illum eſſe finem, ſi verba legis prohibentis non extenduntur ad vtrumque medium; verba autem ſolū extenduntur ad non legendum, non verò ad non audiendum legentem.

1190. Ad tertium concede perceptionem ſenſuum, & verborum eſſe principuam partem lectionis; nega tamen ſine perceptione per viſum proprium eſſe poſſe lectionem. *Ad 3.*

1191. Argumenta verò illius ſententiæ mediæ facilè ſoluuntur ſi dicatur impropriè, & methaphoricè auditum lectionis dici lectionem per alium, quando quis audit legentem. In legibus verò pœnalibus non debet fieri extenſio ad ſenſus metaphoricos. *Solutio argumentorū mediæ ſententiæ.*

1192. Famulus autem, qui de mandato Domini legit, ſi ſenſum verborum percipiat, incurret excommunicationem; quia verè legit niſi fortè grauis damni periculo excuſetur, vt conſentiunt Doctores omnes citati.

1193. Dubitari poteſt 2. an Excuſet à peccato mortali, & conſequenter à Cenſurâ paruitas materiæ, putà, ſi quis paucos verſus in libro Hæretico legat? *Dubitatur 2. an excuſet paruitas materiæ.*

1194. Negant plures Vgolinus Tract. de *Cenſuris* 2. p. in Gloſſâ *Ac eorumdem libros* n. 1. verſ. 8. Toletus lib. 1. *Summæ* c. 19. n. 9. maximè in caſu, quo quis voluit plura folia libri Hæretici legere, & pœnitentiâ ductus poſt paucas lineas ceſſauit. Fundamentum eſt; quia fieri poteſt, vt aliquis legendo vnam ſolam lineam, vel duas imbibat errorem; ergo illa actio erit peccatum mortale ſufficiensque ad incurrendam Cenſuram. *Negant aliqui.*

1195. Probabilius nihilominùs eſt eſſe in hac re paruitatem materiæ. Ideò, qui paucas lineas legeret non incurreret Cenſuram. Ita Azor tomo 1. c. 16. q. 3. Sayrus ſuprà c. 5. n. 12. Sanchez lib. illo 2. c. 10. n. 31. Suarius diſp. 20. de Fide ſect. 2. n. 20. Bonacina diſp. 2. de *Cenſuris* q. 5. punct. 4. n. 13. Reginaldus lib 9. n. 254. Graff. 1. p. *Deciſſionum* lib. 4. cap. 17. num. 45. Layman ſuprà n. 5. Duardus q. 45. n. 4. Imò Sanchez ſuprà poſt Viualdum in explicatione Bullæ Cœnæ caſu 1. n. 11. Rodrig. in *Additionib. ad Bullam Cruciatæ* §. 6. n. 68. Sa in antiqua editione (propriâ illius Authoris, non mutilâ nec cum additionibus alienis) verb. *Excommunic. Bullæ* n. 2. auſi ſunt affirmare vnam paginam; tametſi liber ſit ex maioribus voluminibus non eſſe ſufficientem materiam contrahendæ excommunicationis, quam nimis magnam Bullaris excommunicationis limitationem putat Layman; addit nihilominùs eam ſententiam poſſe ſeruire Confeſſario, vt ſecundum eam interdum præſumere poſſit legentem bono aliquo fine, vel etiam ex curioſitate vnam ſolam paginam, non peccaſſe moraliter, ideoque Bullæ excōmunicationem non incurriſſe, ſicuti Sayrus lib. 3. c. 5. loco citato notauit. Addit etiam Layman caſum accidere poſſe, quo aliquis vir prudens, ac doctus in Germaniâ nihil peccabit ſi locum aliquem contradictionis in Hæretico Authore quærat, certò ſperans eo exhibito alterum ad fidem Catholicam ſe perducturum eſſe; *Sententia affirmans Probabilior.* *Lectio vnius paginæ materia eſt parua iuxta prædictos Authores.*

In aliquibus locis lectio librorum Hæreticorũ non tantâ ſeueritate prohibita cenſetur.

tunc enim lex naturalis charitatis erga proximum vincere debet legem Eccleſiaſticam. Quã cauſam (inquit ille) eſſe arbitror cur in aliquibus Prouincijs lectio librorum Hæreticorum non tantâ ſeueritate prohibita cenſeatur; qoia nimirum ad confines Hæreticos conuincendos neceſſarium putatur eorum libros legiſſe. Porro Bullam Cœnæ non vbique in Germania receptam eſſe iam idem Layman ſuprà dixerat ex Becano. 2. 2. cap. 15. q. 8. numero 5. quem nos etiam in cap. præcedenti retulimus.

Author non improbat hanc ſententiam.

1196 Sed (quidquid ſit de hoc) non facilè improbauerim ſententiam Sanchez & aliorum, qui putant vnam paginam, etiam magni libri non eſſe materiam grauem. Et quidem, ſi alioquin liber non eſſet frequentiſſimè refertus Hæreſibus; ſed aliquas haberet diſperſas, facilius videtur non cenſeri materiam grauem vnã paginam. Nihilominùs probabilius exiſtimo, & in praxi ſeruandum vnam paginam eſſe materiam grauem conſonatque cum doctrinâ traditâ; cap. præcedenti, vbi diximus Epiſtolam præfationem, & ſimilia, quamuis breuia, comprehendi nomine libri; quando ſunt partes alicuius libri. Alioquin pleræque Epiſtolæ dedicatoriæ, & præfationes Hæreticorum in quibus non parum veneni impij nebulones euomunt, legi poſſent ſine peccato graui, & Cenſurâ; pleríque enim libri Hæreticorum, qui breuitati ſtudent, & libellos paruos edunt in vulgus, & plebeculam diſpergendos, præfationes habent, quæ non exæquant, vel non excedunt verba, quæ in vna pagina maioris libri iuxtæ magnitudinis poſſent ſcribi. Itaque placet Layman, dum dicit illam eſſe nimis magnam limitationem Bullaris excommunicationis. Quanta verò ſit materia parua, iudicio prudentis diſcernendum eſt; ſicut, & materia parua in furto in ſoluto ieiunio, & ſimilibus. Vnde (ſicut ſuo loco diximus in noſtro opere *de Iuſtitia*, & agentes etiam de Temperantia) paruitas, ſeu magnitudo materiæ pro diuerſitate locorum, Regionum, temporum, perſonarum definienda eſt, & pecunia, quæ in vno loco, vbi rara eſt, ſufficiens ad emenda plura ex neceſſarijs ad vitam humanam; atque adeò cenſetur grauis materia; in alio loco, vbi maior eſt pecuniæ abundantia, & eâdem pecuniâ parum ex neceſſarijs ad vitam humanam, emi poteſt, non cenſebitur materia grauis: Sic etiam pro qualitate librorum videtur expendenda grauitas materiæ. Ideò in libro, vbi Hæreſes ſunt frequentiſſimæ, & periculoſiores, maximè ſpectatâ facilitate perſonæ legentis, minor linearum numerus ſufficiet, quàm in alio libro; vbi raræ ſunt Hæreſes; & comparatione perſonæ legentis minus periculum. Quod totum arbitrio prudentis expendendum, & diſcernendum eſt, & præ oculis habendum id, quod Suarius, Layman & Bonacina (quibus illa extenſio Viuald. & Sanch. non placet) aduertunt non eſſe nimis laxandas habenas in hac materia, cùm ſit res ſatis periculoſa.

Probabilius tamen putà vnam paginam eſſe materiam grauem.

Quæ ſit hic materia parua iudicio Prudentis iudicandum.

Actio 2. quæ prohibetur eſt Retentio.

1197 Secunda actio, quæ prohibetur, eſt retentio, cuius prohibitionis finis eſt, ne ij libri conſeruentur, & extent. Vnde, ſiue liber Hæreticus alienus ſit, ſiue tuus illum retinens, præceptum frangis, & Cenſuram incurris; item, ſi apud alios haberes depoſitum; id enim eſt verè retinere. Eſt communis ſententia, quam ſequitur Suarius diſp. illâ 20. de *Fide* ſect. 2. num. 21. Sanch. cap. illo 10. numero 52. Bonacina ſuprà. numero 15. Graff. 1. p. *Deciſionum* lib. 4. cap. 18. Duardus lib. 2. in Can. 1. q. 51. n. 17.

Circa hoc Quæres 1.

1198 Quæri autem poteſt primò circa hoc an excuſetur, qui ſine periculo peruerſionis librum retinet ad confutandos errores Hæretici?

Aliquorum opinio affir.

1199 Videntur aliqui affirmare, quatenus docent, ſic retinentem libros Hæreticos non reddi ſuſpectum de Hæreſi. Ita Felinus in c. *Si quis Epiſcopus* verſ. *Pro quo infertur de Hæret.* Albert Tract. *de cognoſcenda* aſſert. 14. q. 28. numero 4. & 5. qui addunt limitationẽ niſi reperiantur penes aliquem confutandi gratiâ. Item Decianus in Tract. Crimin. lib. 5. cap. 35. numero 21. verſ. *limita primò niſi confutandi gratiâ.* & c. 46. numero 26. & 27. Maſcard. de *Probat.* lib. 2. cond. 862. numero 14. Quorum fundamentum poteſt eſſe, quia ea retentio potius eſt in deſtructionem, quàm in fauorem Hæreſis: ergo non cenſetur prohibita.

Ratio.

Author retentionem hanc ex nullo fine eſſe licitam putat.

1200. Veriſſimum nihilominus puto: tàm ex hoc, quàm ex quouis alio fine eam retentionem non licere; niſi accedat facultas eius, qui illam dare poſſit; imò ſic retinentem incurrere non ſolùm Cenſuram, ſed etiam Hæreſis ſuſpicionẽ, vt ex dicendis conſtabit. Ita Pegna *in Additionibus ad Eymer.* Direct. Inquiſit. 2. p. Comm. 3. ad cap. *Fraternitatis* de *Hæret.* verſ. *Tametſi verò.* Vgolinus de *Cenſuris* in Gloſſ. *aut pertinentes* verſ. *Quartò excommunicatio.* Toletus lib. 1. *Summæ* c. illo 19. num. 9. Sanchez citato cap. 10. num. 53. Farinac. de *Hæreſi* q. 180. num 39. & 42. Ratio eſt efficax; quia lex abſolutè prohibet retentionem ſine vllâ reſtrictione ad intentionem. Imò illa retentio, & refutatio ex proprio iudicio, & voluntate accepta poteſt offerre periculum perverſionis, & qui firmus eſſe præſumitur, ſæpe cadit. Accedit, quod licèt in ſic retinente nullum eſſet periculum, ſufficit, quod in alijs, in quorum fortè manus liber poſſet venire, periculum eſſe poſſit, & quod venenum in eo libro conſeruetur, quod omninò perire Eccleſia maximè intendit.

Ratio efficax.

Quæres 2. An Cenſurã euadat retinens talem librum ad breue tempus.

1201 Quæri poteſt 2. an peccatum, & cenſuram euadat, qui talem librum per breue tempus putà per vnam, aut alteram diem apud ſe retinet, etiamſi Inquiſitori illum tradere poſſit? nam, ſi non poteſt clarum videtur illam retentionem, quovſque poſſit, non eſſe malam, vt docet Sanchez ſuprà num. 55.

Reſp. Suarius cum diſtinctione.

1202 Suarius diſp. illâ 20. de *Fide* ſect. 1. n. 22. putat, ſi quis retineat librum animo retinendi abſolutè, etiamſi poſt horam pœniteat, & Inquiſitori tradat, incurrere. Secùs verò, ſi animo tradendi librum ex negligentiâ per breue tempus non tradat. Probat illud prius; quia peccatum, quod ex obiecto, & circumſtantijs mortale eſt, poteſt in momento committi; quia in conſenſu voluntatis conſiſtit, non in morâ; talis autem voluntas abſoluta retinendi eſt peccatum mortale, & ex illa procedit retentio exterior, etiam per breue tempus: ergo ſufficit ad incurrendam Cenſuram.

1203 Pro-

Probabilius eſt non ſufficere tam breuem retentionem ad mortale.

1203 Probabilius nihilominus eſt, non ſufficere tam breuem retentionem. Ita Sanchez vbi proximè Sayrus tomo 1. *Theſauri* lib. 3. c. 5. n. 16. Duardus. lib. 2. in Canone 1. q. 51. num. 33. Reginaldus lib. 9. numero 256. Bonacina ſuprà numero 15. & alij Recentiores, videturque conſentire Farinac. de *Hæreſi* q. 180. numero 41.

Ratio.

Ratio à priori eſt; quia grauitas talis retentionis non ſolum penſanda eſt ex parte libri, qui retinetur; ſed ex parte etiam moræ retentionis; nam ſi quis haberet voluntatem retinendi vna horâ librum, & ſtatim illum tradendi nimis certè durum videretur illum damnare peccati mortalis neceſſè eſt ergo ad retentionem grauem aliqua magis diuturna temporis mora: Ergo ex hac etiam ſumenda eſt grauitas. Quo ſuppoſito, etiamſi quis voluntatem haberet longo tempore retinendi, atque adeò interiùs tunc peccaret mortaliter; ſi tamen exterius illa retentio leuis eſſet, hoc eſt breuis, non ſufficeret ad incurrendam Cenſuram, quæ non incurritur ex merâ voluntate internâ; niſi accedat etiam externa exquutio grauis iuxta principia generalia ſæpè tradita maximè diſp. 2 dub. 11. & 12.

Hinc corruit fundamentum Suarij.

1204 Ex quâ doctrinâ corruit fundamentum Suarij; quamuis enim concedamus interius peccaſſe mortaliter, qui habuit animũ diutius retinendi, negandũ tamen eſt ſufficire ad incurrẽdã Cenſurã leuis, ac breuis externa retẽtio.

Reſolutio quoad retinentem partẽ libri.

1205 Vtrum autem hanc excommunicationem incurrat, qui partem libri retinet, ſicut, qui partem libri hæretici legit, vt diximus. cap. precedenti? affirmant Bonacina ſuprà numero 15. cum Vgolino, & Filiucio citatis, quorum ſententia probabilis eſt. Sanchez verò ſuprà. c. 10. numero 52. excuſat retinentem vnum tantum folium, quia non videtur tàm grauis materia in retentione quàm in lectione, non enim tam grauiter lædit retentio, quàm lectio. Quæ ſententia etiam probabilis, eſt ſed prior in praxi ſequenda.

Quæres 3.

1206 Quæri poteſt 3. an excuſetur à Cenſurâ Bullæ Cœnæ, qui cùm primùm nouit librum eſſe Hæretici comburit?

Reſp.

1207 Reſpondeo, quòd attinet ad Cenſuram Bullæ Cœnæ excuſari; per illam enim combuſtionem ceſſat retentio, quam Bulla prohibet. Ita Sanchez citato cap. num. 56. Suarius de *Fide* diſp. illâ. 20. ſect. 2. numero 23. Farinac. de *Hæreſi*, q. 180, n. 40. in fine,

1208 Dixi quod attinet ad Cenſuram Bullæ Cœnæ; nam, ſi alia Iura ſpectes, ſecùs dicendũ eſt; quia Bulla Iulij III. quæ incipit, *Cùm meditatio*, quam refert Pegna in vltimâ parte Directorij inter alia ſic habet. *omnes, & ſingulos libros Lutheranos, aut alios Hæreticos, ſeu Lutheranam, aut falſam ſectam in ſe continentes, vel à nobis, & dicta Sede quomodolibet reprobatos penes ſe eos ex quauis causâ, etiam mercatura, & noſtra, ac eiuſdem Sedis permiſſione, ac licentiâ etiam ſpeciali, vt præfertur, penes eos exiſtentes Inquiſitoribus Hæreticæ prauitatis in Ciuitatibus, in quibus libri huiuſmodi exiſtunt, conſignari debeant realiter, & cum effectu.*

Libri Hæretici Inquiſitoribus tradendi.

Poſtea contra inobedientes apponit excommunicationem, & alias pœnas aduerſus Hæreticos latas. Ne verò quis putaret eam Bullam loqui tantùm de perſonis illo tempore exiſtentibus,

Ioan. de Dicaſtil. De cenſur.

Pius. IV. in aliâ Bullâ editâ anno 1564. quæ incipit locum pro munere eandem prohibitionem & Cenſuram extendit ad eos, qui poſtea habuerint. Quod etiam habetur in Regula 2. Indicis librorum prohibitorum editi auctoritate Concilij Tridentini ab eodem Pio. IV. confirmati & à Clemente VIII. renouati. Item in Bullâ Pauli V. pro Hiſpaniæ Regnis, quæ habetur in principio Expurgatorij Inquiſitionis generalis Hiſpanicæ ſuprà citati. Finis autem huius mandati eſt, vt Auctor Hæreticus meliùs cognoſcatur, & errores libri melius emendentur, vel, ſi fortè talis liber nondum notatus ſit, notetur in poſterum, & prohibeatur, vt corrigatur. Ideo Inquiſitores, quando ad eos talis liber defertur, interrogare debent deferentem vnde habuerit, & à quo accepit. Prædictam doctrinam tradunt Pegna in *Addit* ad Eymer. 2. p. Comment. 3. in c. *Fraternitatis de Hæret.* verſ. *Propterea* Azor. tom. 1. *moral.* l. 8 c. 16. q. 11. Sãchez l. illo 2. c. 11. n. 56. Mart. del Rio. *Diſquiſit, Magic.* l. 5. ſect. 17. verſ. *ſunt antẽ tales*. Farinac. de *Hæreſi*. q. 180. numero 40. Auguſtinus Barboſa 3. p. de *Poteſtate Epiſcopi*, allegat. 90. numero 5. Suar. diſp. illâ 20. ſect. 2. numero 23. Bonacina diſp. 2. *de Cenſuris*. q. 5. puncto 4. in fine. Duardus q. 52. quamuis teſte Bonacinâ non deſint, qui excuſent comburentes propriâ auctoritate, aut tradentes ijs, qui eos legere poſſunt. Filiucius ſuprà num. 45. & alij.

Actio 3. Prohibita eſt Impreſſio ſub quâ varij comprehenduntur.

1209 Tertia actio, quæ prohibetur in Bulla Cœnæ, eſt Impreſſio, Sub qua comprehenduntur, omnes illi, qui propriè illius impræſſionis cauſa ſunt Primò componentes litteras, præparantes, & humectantes chartam, & atramentum pro illâ impreſſione, prementes typum ſeu torcular, de quibus nemo videtur dubitare, ſunt enim immediatæ cauſæ impreſſionis. Deinde patronus officinæ, etiamſi proprijs manibus non laboret; talis enim in communi modo ſentiendi, & loquendi imprimere dicitur, & impreſſor appellatur. Tertiò auctor libri, ſeu is, in cuius nomine liber imprimitur; hic enim etiam communi modo loquendi eſt, qui imprimit. Ita Sanchez lib. 2. c. illo 30. numero 57. Suarius ſuprà numero 24. Vgolinus de Cenſuris Papæ reſeruatis 2. p. c. 1. verbo *imentes*, Filiucius ſuprà 46. & alij quos refert & ſequitur Bonac. ſuprà num. 26.

1210 Renuunt tamen concedere comprehendi etiam illum, qui expenſas pro impreſſione faciunt; videtur enim valde remotè ad impreſſionem concurrere; nec dicitur imprimere, aut impreſſor. Idemque iudicium eſt de eo, qui litteras æneas, atramentum, papirum, & reliqua ad impreſſionem neceſſaria vendit, aut donat; nimis enim remotè actiones videntur. Idem putant de Correctore; quia hic non tam imprimit, quàm impreſſum inſpicit. Quamuis (vt rectè Sanchez ſuprà) omnes hi, qui remotè ad impreſſionem concurrunt, poſſunt eſſe fautores Hæreticorum, & ex eo capite comprehendi, ſi eas actiones præſtent vt Hæreſi faueant. Et quidem de Correctore veriſſimum puto, ſaltem comprehendi propter lectionem: legit enim librum Hæreticum, vt corrigat. De illis verò, qui litteras, papirum, expen-

Diſtinguendum quoad

ſas

aliquos ad impreſſionē concurrentes aut Author.

ſas, & cætera conferunt, ego quidem diſtinguerem; nam, ſi talia parant & faciunt generaliter, & nō determinatè hîc & nunc ad hunc librum imprimendum, philoſophandum eſt, ſicut de his qui vendunt enſes, bombardas, & alia, quibus homines abutuntur, & ſicut de ijs, qui vendunt pecura ſacrificaturis illa idolis, aut vendunt carnes ijs, qui illas comedunt in diē prohibito; hæc enim omnia cùm ex ſe ſint indifferentia & poſſint illa accipiens ipſis benè, & malè vti, non cenſentur illa tradentes, aut vendentes cooperari ad malum. Sic Conflatores charactetum æneorum, aut plumbeorum, & qui vendunt chartas, & atramentum; imò & qui generaliter dant pecuniam ipſis typographis pro ſumptibus typographiæ, etiamſi typographus, & cæteri miniſtri prædictis omnibus abutantur imprimentes libros Hæreticos, non cenſentur enim illis concurrere, & imprimere tales libros. Maior verò difficultas eſt, quando in particulari pro libro determinatè Hæretico imprimendo, & pecuniæ dantur, & characteres conflantur, venditur charta, &c. tunc enim iam magis proximè, qui hæc faciunt cenſentur concurrere: maximè, quando hîc & nunc liber non imprimeretur. Nihilominus, quamuis ex alio capite tanquàm fautores Hæreticorum, vt dictum eſt, poſſint comprehendi; non videntur cenſeri imprimentes; neque enim omnis cauſa moralis, aut etiam phyſica ſic remota in communi modo loquendi ſignificatur nomine propriè illius agentis, qui rem ipſam exequitur. Sic quando lege prohiberetur cantare ad fides, ſeu alia inſtrumenta muſica, non cenſeretur cantare, qui inſtrumentum muſicum, fidesve ipſas, aut cordas ſubminiſtraret.

Maior difficultas.

Actio 4. eſt defenſio.

1211. Quarta actio in Bullâ Cœnæ prohibita eſt defenſio ſiue publica, ſiue occulta librorum Hæreticorum, quouis ingenio, & colore facta, quæ defenſio fieri poteſt, aut verbis, aut factis; factis quidem, vt ſi librum occultes, aliâue ratione impedias, ne comburatur, aut tradatur Iudicibus competentibus. Sic Sanchez cum alijs, quos refert c. illâ 10. n. 58. Suarius diſp. illa 20. ſect. 2. n. 25. Bonacina ſuprà n. 17. Toletus lib. c. 59. n. 9. Sayrus ſuprà n. 17. Vgolinus ſuprà verb. *Quomodolibet defendentes.* Layman lib. 2. Tract. 5. c. 55. in fine, verbis autem ſi, ſi rationes quæras, vt perſuadeas librum Hæretici non eſſe comburendum; item, ſi argumenta diſſoluas, quibus impugnatur, vel in ſui fauorem rationes inueſtiges. Ita Authores citati, Imò Sanchez, & Suarius addunt, etiamſi hæc omnia ſolus facias, & occultè, & occaſione inquirendæ veritatis.

Dubitatur.

1212. Dubitari autem poteſt; an ſit fauor, aut defenſio libri dicere. Hic liber optimus eſt ſeclusâ Hæreſi, vel non dignus, qui prohibetur, aut comburatur?

Opinio Suarii.

1213. Suarius putat eſſe defenſionem, cui alij Recentiores aſſentiunt, dummodò illa verba dicantur coram alijs. Secùs verò, ſi nemo audiat; tunc enim nulla videtur eſſe defenſio libri illius.

Authoris Iudicium.

1214. Verum, ſi ſemper laudetur liber additâ illâ particulâ *Seclusâ Hæreſi* non video, quomodò laudetur liber, quatenus Hæreticus; tunc enim ſolùm videtur laudari, vel ſtylus, vel ingenium, vel alia doctrina, quæ ibi etiam eſt Catholica & ſimilia. Ideò Bonacina citato n. 17. non putat comprehendi, qui laudat ſtylum, & ingeniū Authoris; non enim dicitur defendere librum Hæreticum, ſicut, neque qui laudat (inquit ille) bonam doctrinam quæ in eo continetur. Vnde à fortiori, ſi liber Hæretici de Religione tractet, neque vllam Hæreſim contineat, non cenſendus eſt quis defenſor illius ex eo ſolùm, quòd eius doctrinam laudet; laudat enim, quod bonum eſt, & idem eſt, ſi laudet ſtylum, & ingenium, & modum procedēdi, quamuis id cautè fieri debeat, ne quis videatur, vel Hæretico fauere, vel ſignificare minùs benè eſſe ab Eccleſiâ prohibitum. Ita docent pleriq́ue Authores citati, & Farinac. de *Hæreſi* q. 180. n. 12. Itaque laus debet eſſe, quatenus Hæretici liber eſt, vt cenſura incurratur, & placet mihi, quod debeat eſſe coram alijs, quando laus conſiſtit in verbis ore prolatis; nam quæ conſtituit ſcriptura, cùm hæc ſit quid permanens, laus poteſt cenſeri ſecundum ſententiā Vgolini ſuprà 2. p. c. 2. verb. *ac eorum quomodolibet defendentes* n. 2. verſ. 3. & conſentit Sanchez n. 58. Ego verò etiam in hac re diſtinguerem; nam ſi verba occultè coram nemine dicta non cenſentur laus, non eſt ex eo præciſè, quod verba tranſeant, & non maneant: illa enim verba, quæ coram alijs dicuntur, etiam tranſeunt; ſed ideò in occulto non cenſentur laus, quia, quæ ad nullius notitiam peruenit, propriè non eſt laus: Ego pari ratione, ſi ſcriptura fiat in occulto, & nomine alio vidente, & antequàm ad aliorum notitiam veniat comburatur, & deſtruatur, non cenſetur laus; imò, etiamſi nondùm ſit deleta, aut deſtructa ſcriptura interim dùm ad nullius notitiam venit, nondum cenſetur laus, neque habere effectum, ſeu ſtatum Laudis, atque adeo non incurretur Cenſura impoſita defendenti per laudem. Solum ergo ſcriptura illa in occulto facta erit laus, quando ad aliorum notitiam veniat.

1215. Imò, ſi licet aliquid dictis addere, ſicut verba dicta contra famam, & exiſtimationem alterius non ſemper habent rationem detractionis; niſi quando hîc, & nunc vim habent detrahendi de famâ, & verè detrahunt. Vnde homo nullius fidei, & authoritatis coram audientibus fieri poteſt, vt aliquando blaterauerit contra famam alterius, & tamen nihil detraxerit; ita ſimiliter fieri poteſt, vt homo nullius authoritatis, & momenti coràm alijs Hæreticum laudauerit, & tamen illa laus nulla ſit, aut ſaltem propter paruitatem materiæ non ſit actus ſufficiens ad incurrendam Cenſuram; nihilominùs hæc methaphyſica potiùs ſunt, quàm moralia, ideò maximè in praxi laudator libri Hæretici cenſendus ille eſt, & cenſuram incurriſſe.

1216. Dubitari etiam poteſt an Cenſeatur defenſor libri Hæretici, ſi ſolùm quis dicat ſe velle defendere talem librum? *Dubium.*

1217. Sanchez, & Farinacius, & Vgolinus ſuprà negant; tunc enim ſolùm ſignificat animum defendendi, non defendit; ſecùs verò, ſi iam eſſet in procinctu, & procuraret ad certamen; quia prouocatio illa, & præparatio ad certa- *Aliquorum opinio negās*

Aliorum opinio aſſer. certamen defenſio quædam eſt.

1218. Alij verò in vtroque caſu putant eſſe defenſorem regolariter, loquendo, quia illa voluntas ſic ſignificata retrahit impugnatores, & quaſi illos difficiliores reddit ad librum ſubvertendum, videntes habere patronum. Ideò licèt hæc ſignificatio non ſit defenſio per certamen; ſed ſignificatio voluntatis, & animi præparati ad defendendum, ipſa etiam ſignificatio eſt quædam defenſio. Quæ doctrina mihi placet.

1219. Dixi *Regulariter loquendo*; quia in aliquibus caſibus fieri poteſt, quòd illa voluntas defendendi, imò, & ipſa defenſio libri, & Hæreſum illius, non ſit abſoluta defenſio ſed reſpectiua comparatione tantùm alicuius, vel aliquorum impugnatorum leuibus & non benè concludentibus argumentis impugnantium librum Hæreticum. Sic ſæpe inter Theologos Scholaſticos, & controuerſiſtas vſuuenit, vt vnus contra alium diſputans alter illorum ſuſcipiat defenſionem doctrinæ Hæreticæ, non quidem abſolutè, ſed comparatione argumentorum; quibus alter vtitur ad impugnandum Hæreticum, contendens, ſcilicet, talis defenſor aduerſarium ſuis argumentis non rectè concludere contra Hæreticum. Hâc ergo ratione, ſi quis dicat ſe velle defendere librum Hæreticum à talibus impugnationibus inefficacibus, non incurret Cenſuram hoc enim, non propriè eſt defendere librum; ſed impugnare argumenta malè impugnantis. Eodem modo, qui oſtentationis gratiâ, & non animo defendendi talem doctrinam, & librum ſeſe offerat ad illud defendendum, vel etiam defendat à præſentibus impugnatoribus, ſufficienter interim ſignificans ſe illâ doctrinam non approbare ſed reprobare potiùs nō incurret Cenſuram, nec peccabit cōtra legē.

1220. Tandem dubitare poſſumus; an ſint, *Dubitatur vlterius.* ſaltem virtualiter, prohibitæ aliæ actiones circa libros Hæreticorum nimirū tranſcriptio, aſportatio, & emptio?

1221. Reſpondeo in Bullâ Cœnæ non con- *Reſp.* tineri expreſsè, virtute tamen comprehendi ſub lectione, retentione, vel defenſione; tranſcriptio enim inſeparabilis eſt à lectione, & retentione Itē aſportatio, emptio & vēditio abſq; retētione fieri non poſſunt. In relatis autem decretis Iulij III. Pij III. Clemētis VIII. & Pauli V. excōmunicatio, & aliæ pœnæ latæ ſunt contra vendentes, & aſportantes hos libros, vt conſtat ex ſuprà dictis, & ex Pegna 2. p. *Directorij* comment. 3. ad c. *Fraternitatis*, & comment. 17. ad c. *Nouerit*, de *ſentent. excommunic.* Item ex Farinacio q. illâ 180. n. 15. & ſequentibus.

CAP. IV.

Quas perſonas comprehendat prohibitio legendi & retinendi libros Hæreticos.

Bulla nullā perſonam excipit. 1222. BVlla Cœnæ nullam excipit perſonam, quacumque dignitate, ſiue Eccleſiaſticâ, ſiue ſæculari fulgeat. Vnde Rex Imperator, Epiſcopus, Archiepiſcopus, Primas, ſeu *Niſi qui ha-* Patriarcha, & Cardinalis quicumque compre-

e.m. de Diaſtillo. de Cenſurſ.

henditur; niſi, qui ſint ſpecialiter habent *bet ſpecialiter priuilegium.* priuilegium, de quibus nunc breuiter dicam. Primò ergo ſtatutum ſit generaliter loquendo neminem habere priuilegium ſpeciale præter Inquiſitores Hæreticæ prauitatis. Idemque conſtat ex Bulla Iulij III. ſuprà relatâ, & ex Bullâ Pauli IV. & Pij, quas omnes adducit Pegna in fine *Directorij* inter literas Apoſtolicas, vbi reuocantur omnes facultates Epiſcopis, & alijs quibuſcumque perſonis conceſſæ. Exceptis tantum Inquiſitoribus, & commiſſarijs.

1223. Ex hac exceptione Inferunt multi Inquiſitores, & Commiſſarios habere facultatem legendi, & retinendi Hæreticorum libros; quāuis enim in prædictis Bullis ea facultas illis non concedatur, ſed ſolùm excipiantur à reſeruatione generali, illa ſanè exceptio tacita quædam conceſſio reputatur. Ita Pegna 2. p. *Directorij* Comment 3. ad c. *Fraternitis*, de *Hæret.* verſ. *Iam hæc prohibitio.* Vgolinus Tract. de *Cenſuris* 2. p. in Gloſſ. *aut retinentes* §. 1. verſ. *Tertio in Excommunicatione.* Azor tom. 1. lib. 8. c. 16. q. 13. Graff. lib. 4. *Deciſion.* c. 18. n 45. Martinus del Rio *Diſquiſit. Magīc.* lib. 5. ſect. 17. verſ. *Solis Pontificibus*, Farinac. de *Hæreſi* q. 180. numero 43.

1224. Contrarium tamen ſentiunt Sanchez lib. illo 2, c. 10. n. 46. Barboſa de poteſtate Epiſcopi allegatione 90. n. 8. Suarius de *Fide* diſp. 20. ſect. 2. n. 28. qui putat eam exceptionem non eſſe concesſionem tacitam; ſed probabilis eſt prima ſententia, ſi ſpectemus præciſè prædictas Bullas.

1225. Quam facultatem extendunt Graff. Pegna, & Farinacius ad Commiſſarios, non ſolùm immediatè conſtitutos à Sede Apoſtolicâ; ſed etiam ad conſtitutos ab ipſis Inquiſitoribus, qui etiam poſſunt dici conſtituti à Sede Apoſtolicâ.

1226 Hæc facultas legendi libros Hæreticorum pro Regnis Hiſpaniæ limitari debet ad ſolum Inquiſitorem generalem, & cui ipſe commiſerit, vt conſtat ex Bulla Pauli V. appoſitâ in principio expurgatorij.

1227. Ex dictis habemus neminem præter *Ex dictis Collige.* Pontificem, aut cui ipſe expreſſè conceſſerit, poſſe dare alteri facultatem legendi libros Hæreticos; id enim Pontifex expreſsè ſibi reſeruauit in Bullâ Cœnæ, ſiue libri contineant Hæreſim, ſiue de Religione tractent. Vnde neque Inquiſitores, neque Epiſcopi id poſſunt. Ita Pegna ſuprà verſ. *Nunquid autem.* Sanchez n. 43. Farinac. n. 37. Azor lib. 8. q. 7. & 12. Bonacina cum alijs diſp. 2. q. 5. puncto 4. n. 10. Barboſa numero 7.

1228. De Concilio autem Cardinalium Sede vacante negant aliqui hanc facultatem concedere poſſe niſi tàm graue, tàmque euidens periculum immeneret, vt omnibus, & ſingulis Cardinalibus videretur celeriter eſſe occurrendum, nam in ijs, quæ ad poteſtatem, & Iuriſdictionem Pontificis pertinent, non poſſunt ſe aliâ viâ intromittere iuxta Clementinam. *Ne Romani*, de *Elect.* Ita Sanchez ſuprà n. 44. Suarius ſuprà. numero 28.

1229. Item mihi placet ſufficere licentiam *In caſu ma-*

gna neceſſitatis poteſt Epiſcopus dare facultatem legendi libros hæreticos. Ratio eſt.

Epiſcopi in caſu magnæ neceſſitatis, in quo non non poſſit ſummus Pontifex adiri. Ita Bonacina ſuprà cùm alijs, qui probat; quia tunc Papa præſumitur concedere Epiſcopo facultatem, Quæ ratio mibi placet, & addo aliam aliquanto diuerſam, quia Epiſcopus in ſuâ dioceſi poteſt quidquid poteſt Pontifex, ſi non ſit à Pontifice reſeruatum; non cenſetur autem reſeruatum pro tali caſu. Quam doctrinam latiùs expendemus in Tract. de *Matrim.* agentes de diſpenſationibus in impedimentis reſeruatis.

1230. Quamuis autem non poſſint Epiſcopi aut Inquiſitores concedere facultatem legendi libros Hæreticorum, vel Hæreſim continentes, vel de Religione tractantes: poſſunt, ſi libri de Religione non tractent, neque Hæreſim contineant, aut ab Hæreticis conſcripti fuerint, dùm eſſent Catholici, aut poſtquàm iam fuerant Eccleſiæ reconciliati, Inquiſitores concedere facultatem libros tales legendi. Ita Azor c. illo 16. q. 12. Pegna ſuprà verſ. *Quorumdam* Farinac. de *Hæreſi* q. 180. n. n. 37. eſtque expreſſum in 2, Regulâ expurgatorij Romani.

CAPVT. V.

Quæ pœnæ ſint impoſita tranſgreſſoribus prædictarum legum.

Pœna legentium &c. libros hæreticos.

1231. QVi ſcienter legunt, retinent, imprimunt, aut defendunt Hæreticorum libros de Religione tractantes, vel Hæreſim continentes, ſunt excommunicati Excommunicatione reſeruatâ in Bullâ Cœnæ clauſulâ primâ. Præterea ibidem conſtat de hæreſi eſſe ſuſpectos ſic legentes, retinentes &c. Item reputari fautores Hæreticorum.

Pœna Componentis librum hæreſim continentem.

1232. Atque in primis de componente librum, in quo hæreſes continentur, certum eſt, ſi ex propoſito Hæreſes ſcripſerit, & defenderit, puniendum eſſe, tanquàm Hæreticum; eſt enim verè talis; quippe qui ſcienter contra Eccleſiæ ſenſum doceat maiori cum deliberatione, magiſque ex inſtituto, & præmeditato, quàm ſi verbis id faceret, idque verum eſt, etiamſi in principio libri proteſtatus fuerit, ſe nolle contra Eccleſiam Catholicam ſentire, contrario enim facto poteſtatem ſuam abrogauit. Secùs verò dicendum eſt, ſi non ex propoſito; ſed, quaſi per tranſennā Hæreſim ſcripſerit; tunc enim præſumitur non ex malitiâ, ſed ex ignorantiâ ſcripſiſſe; maximè, ſi res obſcura erat, & difficilis, & præceſſerit priùs prædicta proteſtatio, vel aliàs Catholicus, & probus communi hominum opinione baberetur, Ita Pegna 2. p. *Directorij* Comment. illo 3. ad c. *Fraternitatis* verſ. *Horum tamen ſententia.* Maſcard de *prob ation.* concluſ. 862. n. 3. & 5. Farinac. de *Hæreſ.* q. 180. n. 16. & 17. Azor tomo, 1. lib. 8. c. 16. q. 10. in medio.

1233. Eodem modo ſuſpecti ſunt falſantes, ſeu corrumpentes Catholicorum libros, praua dogmata illis miſcendo. Ita Pegna ſuprà Comment 57. ad c. *Nouit.* de *ſentent. Excommunic.* verſ. Denique. Farinacius n. 14. Menoch de *Arbitrar.* Centuria 6. caſu 549. n. 5. Qui Doctores latè, & rectè explicant modos quibus hæc falſitas contingit.

1234. Tranſcribens hos Hæreticorum libros etiam babetur ſuſpectus de Hæreſi in foro exteriori, ſi ſcienter faciat, & tanquàm fautor Heretici damnandus erit. Ita Azor ſuprà c. 17. q. 5. Pegna Commento illo 17. verſ. *Sed hæc ſententia*, & ſequentibus. Farinac. n. 18,

1235. Sæpè tamen ab hac ſuſpitione excuſari poterit, primò ſi ſtatim poſt ſcripturas libros combuſerit, aut lacerauerit 2. Si id fecerit iuſſu Domini, & metu incuſſo non anſus fuerit denuntiare 3. ſi tranſcripſit, tanquam diſcipulus, putans ibi non adeſſe malitiam, & venenum, Ideò prudentis arbitrio hæc omnia expendi debent, vt qualitas culpæ dignoſcatur, vt iuxta illam grauis, leuis ve ſuſpicio habeatur, aut nulla. Ita Azor, Pegna, Farinac, & alij ſuprà.

Imprimentium pœna.

1236. De imprimentibus libros Hæreticorum conſentiunt Doctores vltra excommunicationem, tanquàm fautores Hæreticorum puniendos eſſe pœnâ arbitrariâ, atque ita decreuit Pius V. ad Indicem librorum probibitorum regulâ 10. docetque Farinacius n. 19. Menoch. Centuriâ 6. caſu 549. Vgolinus de *Cenſur.* 2. p. in Gloſſ. *Imprimentes.* Pegna Comment illo 17. columnâ 1. in fine.

Notanda hic eſt prohibitio Leonis X. quoad typographos.

1237. Notandum præterea Leonis X. Conſtitutione, quæ incipit *Inter ſolicitudines* edictâ in Concilio Lateranenſi anno 1515. prohibitum eſſe omnibus typographis (vt iam ſuprà obiter notabamus) ne libros, aliasve quaſcumque ſcripturas, etiamſi Hæreſim non contineant, nec de Religione tractent in vrbe imprimant abſque examine, & approbatione in ſcriptis obtentâ ſui Vicarij, & Magiſtri Sacri Palatij. In alijs verò diœceſibus abſque approbatione Epiſcopi, & Inquiſitoris Hæreticæ prauitatis; qui autem ſecùs præſumpſerit vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & librorum publicam combuſtionem, Centumque Ducatos fabricæ Sancti Petri, per annum etiam ab exercitio imprimendi ſuſpenditur, & excommunicationem ipſo facto incurrit reſeruatam ſolùm Epiſcopo ex vi talis Decreti; Creſſente vero illorum contumaciâ pœnæ angendæ ſunt in Vrbe quidem à Vicario, in alijs uerò locis ab Epiſcopis.

Accedit Tridentini cautio quoad impreſſionem librorum.

1238. Tridentinum quoque ſeſſ. 4. Decreto *de editione librorum* ſub eiſdem pœnis cauet, vt nemo imprimat, vel imprimi faciat quoslibet libros de rebus ſacris ſine nomine, Authoris; neque illos in futurum vendat, aut etiam apud ſe retineat; niſi præuio examine, & approbatione ab ordinario in ſcriptis obtenta. Quòd ſi volentes imprimere Regulares fuerint, debeant etiam habere licentiam, & approbationē ſuorum ſuperiorum. In Regno autem Caſtellæ lege vſu receptâ ſufficit licentia ſupremi Senatus, de cuius mandato examinatur priùs liber ab aliquo viro docto, ſed à multis annis vſu receptum video vt qui Regulares non ſunt, ſeu non ſubditi Regularibus, etiam ab ordinario approbationem habeant; imò hæc præcedat antequàm ſupremo Concilio liber renidendus, & approbandus præſentetur. Rommæ verò Vicarius (vt audio) librum videndum remittit Magiſtro Sacri Palatij, cuius licentiâ habitâ Typographus imprimit, præfixâ in principio

clauſulâ *de licentiâ Superioris*, aut aliâ ſimili. In Luſitania autem video ſeruari Decretum Concilij Lateranenſis; libri enim ibi impreſſi præfixam habent obtentam licentiam ab Ordinario, & ab Inquiſitionis Tribunali.

1239 Subdit poſtea Concilium, *qui autem Scripto eos communicant, & euulgant, niſi ante examinati, probatiq; fuerint, eiſdem pœnis ſubiaceant, quibus Impreſſores.* Iam verò ſuprà diximus congregationem Cardinalium declaraſſe ſub ijs verbis comprehendi conciones, annotationes, quæſtiones, & alia ſimilia, quæ communicantur ad effectum, vt typis mandentur; ſecùs verò extra hunc finem. Ita Rodriguez tomo 2. *Regularium* q. 104. art. 1. in fine, & alij, quos refert, & ſequitur Barboſa. 3.p. de *poteſt. Epiſc.* allegation. 90.

Quæres

1240 Quæret tamen aliquis an, qui imprimit librũ ſuppolititio nomine Auctoris peccet contra prædictam legem Concilij.

Reſp. Author. peccare contra legem Concilij imprimentem librum ſuppoſititio nomine Authoris.

1241 Ego ſanè ſpectatis verbis, & Lege Conciliari omninò peccare cenſerem, & ita iudico; tunc enim liber ille prodit abſque nomine auctoris, cùm non ſit ille, qui præfigitur. Præterea non pauca ex inconuenientibus, quę vitare voluiſſe videtur Concilium videntur ſequi, etiamſi falſus Auctor præfigatur; nec enim talis Auctor. conueniri poteſt, vt rationem reddat de ſuâ doctrinâ, & ſæpe contingere poterit, vt, qui librum compoſuit, ſit Auctor damnatus, & ſuppoſitius Auctor ſit Catholicus, & probus, ſub cuius nomine falſa doctrina, & venenum amplius diffundatur. Ideo Pegna in *directorio*, 2.p. comment. illo 17. ad c. Nouerit. verſ. *Denique qualis ſit* & ſequentibus. Farnacius de *Hereſi* q. 180. numero 14. alijq; Recentiores inter modos perniciosos falſificandi libros etiam computant hunc, & certè dignus eſt, qui expreſsè prohibeatur. Video tamen aliquos alioquin viros doctos, & probos abſque vllo ſcrupulo libros à ſe cõpoſitos alterius amici vel conſanguinei nomine vulgandos, & imprimendos tradere, atque hoc frequentiùs peccatum eſſe ſolet in Apologijs, alijſve libellis, quibus alius in alium inuehitur; tunc enim; vel nullum Auctoris nomen præfigunt, vel falſum affigunt aut etiam aliquem, qui non ſit in rerum naturâ non ſine incommodo, pacis, & Reipublicæ; ſæpè enim, multi audent alieno nomine effutire, quæ propriò non auderent; ſed huic malo prouidere, ne ſerpat, alij, quibus incumbit, curabunt.

Pœna retinentium aſportantiũ, &c.

1442 De retinentibus verò, defendentibus, aſportantibus, vendentibus, & ementibus, eodem modo dicendum eſt, ſi libros Hereticorum, in quibus Hæreſes diſſeminatæ ſunt, ſcienter retineant, defendãt, aſportẽt, &c. & proculdubio ſuſpectos fore de Hereſi, vt multi docent, quos refert, & ſequitur Pegna ſuprà comment. 3. ad c. *Fraternitatis* verſ. *ſed alter caſus* Martinus del Rio lib. 5. *Magic.* ſect. 17. verſ. *ſunt etiam.* Menoch de *Præſumpt.* lib. 5. præſumptiòne 6. num. 18. Farinac. de *Hereſi* q. 180. num. 8. Azor lib. 8 cap. illo 16. q. 10. Imò addit etiam Decian. Tract. crimin. lib. 5. cap. 37. numero 55. Farinac. ſuprà numero 20. id locum habere, etiam nunquàm ſic retinentes legerint tales libros.

1243 vtrum autem hæc ſuſpicio leuis ſit, aut vehemens ſeu violenta? non conſentiunt Doctores. Quâ de re legi poteſt Farinacius num. 9. & Pegna nuper citatus. verſ. *An autem ex ſuſpicio.* Sed omiſſis varijs ſententijs, mihi placet id arbitrio Iudicis remittendum eſſe, vt penſatis circumſtantijs aliquando de leui, aliquando de vehementi, aliquando de violentâ ſuſpicione reum condemnent. Ita Simancas de *Catholic. inſtit.* tit. 38. numero 24. Zanch. Tract. de *Hæreticis.* cap. 7. num. 7 Albertinus Tract. de *Agnoſcenda aſſert. Cathol.* q. 28. numero 26. & 30. Menoch lib. 5. præſumpt. 6. num. 18. Maſcard. tomo 2. concluſ. 862. num. 7. & ſequentibus. Paramus de *Origine Inquiſit.* lib. 3. q. 9. numero 147. Pegna, & Farinac. ſuprà alijque Recentiores. Quid autem ſit leuis ſeu modicâ? Quid magna ſeu vehemens? Quid denique maxima, ſeu violenta ſuſpicio? non eſt huius loci diſputare; obiter tantùm dico modicam, ſeu leuem eſſe, quæ ex leuibus indicijs, & coniecturis oritur, quæ non multum mouent ad ſic ſuſpicandum; magna ſiue vehemens ſuſpicio Hæreſis eſt illa, quæ ex verbis, vel factis efficaciter frequenterque Hæreſim concludentibus deſumitur; quæ longum eſſet recenſere. Legatur Vmbert. Locat in Iudiciali Inquiſit. verbo *ſuſpicio* numero 10. & 19. Eymer 2. p. Directorij q. 56. & ibi Pegna comment. 81. Lœlius Zechius in *ſumma* 2.p. tit. de *Fide* Rubricâ de *Hæreſi* cap. 11. num. 5. Maxima verò ſeu violenta eſt, quæ oritur ex verbis aut factis arctantibus Iudicem ad credendum ſic facientem, aut dicentem eſſe Hæreticorum, vt ſi Hæreticos adorauerit, vel more ſuo reuerentiam exhibuerit conſolationem, & communionem ab eis receperit c. *Accuſatus* & c. *Quicumque* de *Hæreticis* in 6. vel ſi in cauſâ Fidei excommunicatus per annum inſorduerit c. *Cum contumacia*, de *Hæret.* in 6. item ſi deficiat in purgatione Canonicâ quam in cauſâ fidei ſibi indictam præſtare non potuit, cap. *Inter ſolicitudines de Purgatione Canonica.* Tandem ſi poſt abiuratam Hæreſim, de quâ conuictus fuerat, vel poſtea conuincitur; communicat cum Hæreticis, receptat, & deducit, comitatur, dona, vel munera eis donat, vel mittit. c. *Accuſatus §. ille quoque* de *Hæret.* in 6. Legatur Vmbert. locat. ſuprà num. 1. 2. 3. & 4. Simancas de *Catholic. inſtit* tit. 50. num. 22. 23. 25. & 26. & in *Enchirid.* tit. 41. num. 2. & ſequentibus Eymer. 2. p q. 55. & ibi Pegna *Comment.* 80. & 3.p. Comment. 14. numero 100. Farinac. de *Hæreſi.* q. 187. §. 2. 3. & 4.

Notandum.

1244 Aduertendum tamen eſt aliquando ex retentione, vel aſportatione librorum nullam Hæreſis ſuſpicionem oriri in retinente, aut aſportante; ſolet enim probari per indicia ferè manifeſta omninò ignoraſſe qualitatem illorum librorum. Ita Lœlius Zech. in ſummâ 1. tit. de *Fide* cap. 11. numero 5. verſu *Tertia præſumptio.* Pegna Comment. illo 3. verſ. *an hæc ſuſpicio.* & comm. 17 verſ. *Cæterum in ſcriptore.* Farinacius q. 180. numero 9. Quapropter vt, qui retinet vel aſportat libros Hæreticorũ ſuſpectus ſit de Hæreſi, &c, vt talis, poſſit torqueri, & ad purgationem condemnari, debet eſſe malæ famę, malæ vitæ, & conditionis, aut aliàs de Hæreſi diffa-

Comprehendi prædictis Cenſuris quamlibet pugnam

uertendum, non comprehendi ſub prædictis Cenſuris quamlibet pugnam, ſed pugnam ex condicto, loco, & tempore determinato Ideo, ſi quis calore iracundiæ ex acceptâ iniuriâ prouocet offendentem ſtatim ad pugnam non cenſetur commiſiſſe duellum, de quo agimus, quia non fuit pugna ex condicto. Ita Sanchez ſuprà numero 28. Farinac. ex verbis Bullæ lib. 1. conſ. 9. numero 33. comprehenderetur autem Cenſurâ ſi acceptâ iniuriâ diceret offendenti: exeamus hinc, vbi ſunt multi, qui nos poſſunt impedire, & eamus in agrum, ibique pugnabimus; tunc enim iam illa pugna eſt ex condicto, & pacto locis, & temporis. Idem eſt, ſi vnus armatus alteri inermi diceret: vade, ſume arma, hîc te expecto; tunc enim (vt notat Sanchez ſuprà) iam & locus & tempus condicitur.

Notandū 2.

1258 aduertendum, 2. Excommunicationem, quam duellantes, eorumque Socij, & Patroni, Principesve concedentes locum, ſeu non impedientes cùm poſſint, & quicumque ad id auxilium, vel Conſilium præſtantes incurrunt reſeruatam eſſe Pontifici in Bulla Clementis VIII. poteſt tamen Epiſcopus ab eâ abſoluere virtute conceſſionis Concilij Tridentini, ſi duellum occultum ſit; neque intelligitur ea facultas abrogata virtute Bullæ Cœnæ, vt à fortiori colligitur ex dictis ſuprà à dub. 3. vſque ad ſeptimam maximè dub 4. & 5. & de hoc caſu docet Sanchez. lib 2. Summæ cap. 30. numero 27. Bonacina de Cenſuris diſp. 2. q. 6. puncto 2. numero 15. Barboſa, 3. p. allegat. 50. numero 120 in fine, & vbi promulgatur Bulla Cruciata poterit Confeſſarius electus virtute illius ab hac excommunicatione ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo abſoluere, quia excluſâ Hæreſi omnes aliæ Cenſuræ conceduntur. Neque eſt veriſimile, vt notat Sanchez, & alij velle Pontificem ſupradictum priuilegium limitare.

Poteſt Epiſcopus abſoluere ab excomm. duelli occulti.

Notandum 3 Principē duelli locum Infidelibus concedentē non excommunicari. Ratio eſt.

1259 Aduertendum 3. non incurrere prædictam excommunicationem Tridentini, & Pontificum Principem, qui locum infidelibus concedit ad duellum; tum, quia Tridentinum expreſsè dixit *inter Chriſtianos* vt cum Martino del Rio, quem refert docet Sanchez ſuprà num 19. Barboſa in Remiſſionibus Concilij ad citatum locum Bonacina ſuprà numero 10. tum; quia quando principales delinquentes non incurrunt Cenſuram, neque acceſſorij incurrunt. Cū ergo Infideles nō baptizati duellantes illam non incurrant, neque alij concurrentes, in quos acceſſoriè, & ſecundariò Cenſura fertur, incurrent. Incurreret autem Princeps iuxta prædictos Auctores, ſi Chriſtiano pugnaturo cum Infideli in ſuo Regno locum concederet.

Quando Principales delinquentes non incurrunt Cēſuram neque acceſſorij incurrūt.

1260. Hoc tamen difficultate non caret; nam cum lex illa pœnalis ſit, ſtrictiſſimè explicanda eſt, & non extendenda ſaltē vltra proprietatem verborum, Lex autem Tridentini expreſsè dicit. *Inter Chriſtianos*, duellum autem inter baptizatum, & non baptizatum non eſt inter Chriſtianos, ſed inter non Chriſtianum, & Chriſtianum: ergo abſque ſufficienti fundamento extenditur ad tale duellum. Ideò mihi videtur probabile excuſari; nec ſanè ita horret Chriſtiana gens, ſi videat hominem Chriſtianum contra ethnicum, ſeu Machometanum pugnantem, atque contra alium Chriſtianum. Ideò non mirum quod ſeueriùs puniatur hoc, quàm illud.

Duellum baptizati cum non baptizato non Comprehenditur lege Tridentini

1261. Excuſatur etiam Princeps à prædicta excommunicatione, & pœnis, quando eſt iuſta cauſa permittendi; ſi enim permiſſio licita eſt, non poteſt pœnâ puniri. Quòd autem aliquando poſſit eſſe cauſa iuſta permittendi, non videtur poſſe dubitari; ſæpè enim contingit poſſe permitti aliqua mala, vt euitentur maiora.

1262. Excuſantur 3. à pœnis prædictis caſu ſpectantes duellum, qui non ex propoſito illud ſpectandi illac tranſeunt; nam Gregorius XIII. poſtulat in ſuâ Bulla, vt ex propoſito ſpectent; neque tali modo ſpectandi videntur duellantes ad pugnam incitari, vt notat Sanchez n. 31.

Excuſantur à pœnis caſu ſpectantes duellum.

1263. Quartò iuxta eundem ibidem excuſantur, qui commitantur animo impediendi pugnam; hi enim dici non poſſunt ſocij illorum, ſed potiùs aduerſarij, neque auxilium præbent, ſed potius impedimentum, imò talis comitatus laudabilis eſt, & quandoque ex obligatione ſuſcipiendus. Addiderim etiam quandoque illos hortari ad duellum, & diſponere illis locum & genere ad ſpeciem munus patrini eſſe laudabile, atque adeò liberum ab omni Cenſurâ, nimirum, quando timetur aliquos inter ſe dirè & ſerio pugnaturos, ſi relinquantur, & penſatis circunſtantijs ſatiùs, & tutiùs, quod alijs ſpectantibus, & non permiſſuris, vt res ad exitum perueniat, & conflictus fiat, niſi leuiter, & abſque periculo, eâque ratione putatur vtriuſque animum eſſe pacandum. Vnde qui dicat etiā, venite, pugnate. & tanquàm viri honeſti, & fortes ſuam quiſque cauſam, rationem, & intentionem tueatur; nos hîc ſpectatores erimus eâ lege, vt, quando iudicauerimus, ſatis quemque pro ſuâ parte præſtitiſſe, ceſſetis; in eo ſanè caſu potiùs videtur impedire maius malum, & cooperari ad duellum fictinom ne poſtea verò duello inter ſe digladientur, vel turbent Remp. aut familias.

Item concomitantes vt pugnam impediant. Ratio.

Addit Author quandoque hortari ad duellum eſſe laudabile.

Ratio.

1264. Aduertendum 4. reliquas pœnas, quæ non ſunt Cenſuræ latas in ſuprà dicto decreto Tridentini Bulliſque Pontificum indigere ſententiâ Iudicis declaratoriâ ſaltem criminis vt incurrantur; quod de infamiâ, proſcriptione bonorum, amiſſioneque loci, in quo duellum committitur, videtur certum; priuant enim Iure adquiſito. Idemque iudicium videtur ob eandem rationem de inhabilitate ad beneficia iam obtenta; de inhabilitate verò ad officia, & beneficia obtinenda probabile putat Molina Tract. 2. de *Iuſtitiâ* diſp. 17. Nauarrus c. 11. quos etiam retulimus loco citato de *Iuſtitia* etiam indigere ſententiâ Iudicis, quia non eſt vſu receptum, vt ante illam hæ pœnæ incurrantur.

Notandū 4. reliquas Pœnas non nominatas in Tridentini &c. indigere ſententiâ Iudicis declaratoriâ

1265. Iam verò quod attinet ad abſolutionē certum eſt, vt diximus, prædictam Cenſuram eſſe reſeruatam Pontifici; atque adeò ſolus ipſe poteſt ab illâ abſoluere, vel Epiſcopus, quando delictum occultum eſt, vt ſuprà etiam diximus, & præter Sanchez ibi citatum docet Rodriguez tomo. 1. *Regularium* q. 8. art. 10. & alij, quos refert, & ſequitur. Idem Sanchez lib. 3. de *Matrimonio* diſp. 26. n. 7. & lib. 8. diſp. 35. n. 17

Abſoluere à prædictâ Cenſura quis poteſt.

Hen-

Henriquez lib. 7. c. 26. n. 3. Suarius de *Pœnit.* diſp. 30. ſect. 2. n. 14. Bonacina ſuprà n. 15. qui etiam alios refert. Item poteſt Epiſcopus, quando pœnitens detinetur iuſto impedimento adeundi Pontificem, vel alium, qui ad id poteſtatem habeat, ſiue per Bullam, ſiue per ſpeciale aliquod priuilegium. In quo philoſophandum eſt iuxta ſuprà dicta dub. 8. vſque ad 11. vbi etiam diximus de Religionis & alijs habentibus priuilegium, & de abſolutione in articulo mortis vel propter aliud impedimentum, aut ſine illo.

Quæret.

1266. Quæret tamen aliquis an incurrat excommunicationem Gregorij XIII. qui præmiſsâ cum alio prouocatione ad duellum ſeſe contulit tempore præfixo ad locum conſtitutum, ſed aduerſario non comparente intra conſtitutum terminum diſceſſit?

Reſp. ad cenſuram incurrendã requiritur effectus pugnæ.

1267. Reſpondeo non incidiſſe; quia ad illam incurrendam videtur requiri effectus pugnæ, ut patet ex illis verbis Bullæ *Monomachiam commiſerint.* Præterea in eâdem Bullâ dicitur niſi per ipſos ſteterit, quò minùs pugna committatur, tunc autem ſtat per ipſus per eum ſcilicet, qui non comparauit, imò & per ipſum etiam, qui nec voluit expectare; nec quærere, nec mittere aliquem, qui accerſeret aduerſarium. Accedit principium generale quòd materia eſt odioſa, & non extendenda, ſed reſtringenda potiùs, quamuis verba patiantur, verba autem non patiuntur illam extenſionem, ſed potiùs poſtulant reſtrictionem prædictam dũ ait Pontifex. *Qui ex condicto ſtatuto tempore, & in loco convento* Monomachium commiſerint.

Materia odioſa non extendenda ſed reſtringenda

1268. Objicies verba eiuſdem Bullæ, in quibus dicitur *Etiamſi illi qui ad locum deſtinatum pugnaturi acceſſerint impediti pugnam non commiſerint.* Ergo non eſt neceſſarium quod pugna committent.

Objicies 1.

1269. Reſpondeo ea verba non eſſe referenda ad eos, qui ſe tantum diffiderunt; excommunicatio enim contra eos fertur, qui Monomachiam commiſerint ut conſtat ex verbis citatis; qui autem accedens non pugnauit non dicitur Monomachiam commiſiſſe, ſed voluiſſe illam committere, & non eſt verum in noſtro caſu, quod vterque acceſſerint pugnaturi; & non pugnauerint impediti; ſolus enim vnus acceſſit, & nemo illos impediuit. Ita docent Authores citati, & citandi.

Reſp. Excommunicatam eſſe contra actu committentes duellum tantum.

1270. Objicies 2. ſocij incurrunt excommunicationem, etiamſi, prouocantes ſe ad duellum non pugnauerint: ergo etiam ipſi prouocantes, aut ſe diffidentes.

Objicies. 2.

1271. Reſpondeo non eſſe legitimam conſequentiam, nam in pœnis non licet argumentari à ſimili, imò neque à maiori ad minus; ſed ſtandum eſt verbis legis, & excommunicatio non incurritur; niſi in Iure expreſsâ vt omnes fatentur; non eſt autem expreſſa contra prouocantes ſe ad duellum, ſi effectus non ſequatur quantum eſt ex parte ipſorum; eſt autem expreſſa contra Socios, etiam antequàm ſequatur effectus.

Reſp. in pœnis nõ argumentari a ſimili.

1272. Nec contra dictam doctrinã vim habet argumentum deductum ex Bullâ Clementis VIII. nam Clemens VIII. extendit, excommunicationem ad plures alios caſus, ad quos nec Bulla Gregorij nec Decretum Tridentini extenduntur. Ita Sanchez lib. 2. 39. n. 28. Comitolus lib. 6. q. 18. n. 7. & 8. & præſertim q. 13. n. 5. Filiucius Tract. 15. c. 5. n. 106. Bonacina ſuprà n. 16. quamuis alij, quos refert, oppoſitum ſentiant.

1273. Ex quo inſert idem Bonacina hunc caſum non eſſe reſeruatum Religioſis per Bullam Clementis VIII. quæ incipit *ſacra congregatio*, & conſequenter Religioſos habentes facultatem abſoluendi ab excommunicatione exceptâ cauſâ duelli iuxta Decretum Tridentini, & Gregorij XIII. poſſe abſoluere à prædicto caſu noſtro; quia hic caſus ibi non continetur, quiquid ſit an contineatur in Bullâ Clementis Octaui. Legatur Layman, lib. 3. Tract. 3. p. 3. 15. in fine. *Infert Bonacina.*

DVBITATIO. LXIII.

De Excommunicatione, quæ contrahitur ab ijs, qui cogunt fœminas ad Religionem, vel ab illâ retrahunt.

1274. NOn agitur in præſenti de coactione, quâ viri coguntur ad ingrediendam Religionem; locus enim Tridentini, cuius occaſione hac de re agimus ſolùm de fœminis legem, & Cenſuram habet. *Nota 1.*

1275. Item notandum eſt coactionem, de quâ nunc diſputamus; eſſe per metum grauem, ſola enim hæc eſt propriè coactio, & cùm lex Tridentini citanda agat de coactione. Lexq́; pœnalis ſit, ſtrictè intelligi debet de illo ſcilicet metu, de quo habetur ratio in Iure; hic autem non eſt metus leuis; ſed grauis, & (vt dici ſolet) cadens in conſtantem virum.) *Nec timorem ff. de eo quod metus cauſâ.* Accedit quod pœna conſtituta in Iure contra eos, qui metum inſerunt, incurritur tantum propter incuſſum metum ſufficientem ad reuocanda illa, quæ per metum fiunt, hic autem ſolus eſt grauis metus, vt dicemus in Tractatu de *Matrimonio* & notat Gloſſ. ad citatum c. & Sanchez lib. 4. *ſummæ* c. 4. n. 4. *Nota 2. agi hic de coactione per metum grauem.*

1276. His præmiſſis ſciendum eſt in Tridentino ſeſſ. 25. cap. 28. de *Regularibus* prohiberi ſub pœnis cogere aliquam fœminam ad ingrediendum Monaſterium, vel ad aliquam Religionem ſuſcipiendam vel ad faciendam profeſſionem; extenditurq́ue excommunicatio ibidem ad dantes auxilium, conſilium, vel fauorem cogentibus, hoc eſt ad eos, qui ſcientes fœminam non ſponte ingredi Monaſterium, hábitumve ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, quoquo modo eidem adſuerit vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatẽ interpoſuerit. Quæ vltima extenſio (vt notat Suarius poſtea referendus) valde ſingularis, & rara eſt, ideoq́ue monet ſingula eius verba eſſe expendenda. *In Tridentino prohibetur ſub pœnâ excomm. cogere fœminã ad ingrediendum monaſterium &c.*

1277 Notandum verò eſt in hac re non incurri excommunicationem, quando metus incutitur ad alium finem, quàm ad profeſſionem extorquendam. Vnde non incurret, qui per metum in Monaſterio conſtituit fœminam, *Nota.*

vt

vt ibi educetur donec ſit apta nuptui. Ita Rodriguez in *Summâ*. 2. p. c. 8. concluſ. 5. num. 10. Bonacina de Cenſuris diſt. 2. q. 6. puncto 2. cui videtur Suarius oppoſitum ſentire. diſp. 23. *de Cenſuris* ſect. 7. numero 9. *Filiucius* Tract. 14. cap. 6. quæſito. 5. numero 89. Sanchez citato lib. 4. cap. 4. numero 3. Sed non videtur mens Conſilij Tridentini eſſe, ferre Cenſuram; niſi coactio illa ad ingrediendum monaſterium ſit in ordine ad Religionem. Quamuis enim (vt rectè declarat Suarius eodem numero 9) Concilium prohibuerit, tanquàm diuerſas coactiones coactionem ad ingrediendum monaſterium ad ſuſcipiendum habitum, & ad profeſſionem emittendam; tamen ille ingreſſus Monaſterij intelligi videtur à Concilio in ordine ad Religionem capeſſendam, vnde orietur aliqua coactio ad ipſam profeſſionem; id enim intendebat ibi Concilium, ſcilicet prohibere omnem coactionem in ordine ad ſtatum Religioſum, cuius electionem, & ſuſceptionem voluit eſſe omninò liberam.

Mens Concilij prohibentis coactionem.

1278 Illud autem eſt certum, ſi ſit iuſta cauſa cogendi ad ingreſſum Monaſterij nullam incurri Cenſuram. Ideò Concilium addit illam particulam; niſi in caſibus Iure expreſſis; nam in pœnam, vel cautionem cogi poſſunt interdũ fœminæ ad ingrediendum Monaſterium, idque Iura permittunt, vt notat Suarius; ad habitum verò, & profeſſionem aut raro aut nunquam.

1279 Vlterius (vt aliqui volunt) excommunicatio non incurritur, quando adſunt preces importunæ, ſine minis quia nimirum putant huiuſmodi preces non inferre vim; qua de re agemus in Tract. de *Matrimonio* vbi diſputabimus, an preces importunæ habeant rationem coactionis?

1280 Illud ſaltem mihi placet non habere rationem coactionis, quando quis ſuadet alteri ingredi Religionem iniecto metu priuationis alicuius boni, ad quod ſic ſuaſus non habet Ius. Vnde, ſi aliquis conſanguineus, vel amicus dicat fœminæ; niſi ingrediaris Religionem, & in ea profitearis, non dabo tibi hæc, aut illa bona, quibus fruaris per totam vitam; quòd ſi ingrediaris, dabo. Tunc, etiamſi metu carendi talibus bonis Religionem ſuſcipiat fœmina, non cenſetur homo ille coëgiſſe ad Religionem.

1281 Vtrum autem cenſeatur coactio, quando fœmina metu mortis iniuſtè incutiendæ adigitur ad Religionem capeſcendam? non videtur ita clarum, v.g. deprehenſa fuerat mulier in adulterio, quam iuſtè conuictam, & damnatam habet Maritus in ſuâ poteſtate, illamque (vt poteſt) paratus eſt occidere; niſi fortè illa velit Religionem ingredi, in eaque profiteri; An tunc cenſeatur Maritus cogere, ſi dicat, ſi vis eſſe Religioſa, parcam tibi, ſin minùs te occidam? Mihi videtur ſaluo meliori iudicio prædictum hominem non incurrere Cenſuram latam in Tridentino, ibi enim tantam fertur contra coactionem, & metum iniuſtè incuſſum qualis non eſt hic, ſicut non cenſetur coactio iniuſta illa quâ mouetur homo c. *Damnatus* ad ducendam fœminam, quàm alioquin nullo modo duceret, quando illi parcitur, & vita condonatur ſub conditione, quod illam ducat, vt ſuo loco dicemus in Tract. de *Matrim*. An verò tunc valeat illa profeſſiu ex tali metu emiſſa? non eſt huius loci diſputare. Hac de re agemus in Tract. de voto.

Cenſura in Tridentini fertur contra metum iniuſtè incuſſum.

1282 Illud etiam veriſſimum eſt, etiamſi metus ſit iniuſtè incuſſus, non tamen ad extorquendam habitus ſuſcepnonem vel ingreſſum Monaſterij, aut profeſſionem: fœmina tamen ipſa propter huiuſmodi metum moueatur ad Religioſum ſtatum ſuſcipiendum, vt euadat periculum, quod timet: in tali caſu eum, qui ſic metum incutit, non incurrere prædictam Cenſuram Tridenrini; ille enim non dicitur cogere ad Religionem; ſed abſolutè velle incutere metum, vel exequi minas ipſas, quas intendit. Hac ratione in ſimili de voto docent eſſe votum validum, & non coactum illud, quod mittitur pro euadendo periculo grauis damni, quod timet etiam à causâ libera iniuſtè illati, aut inferendi non ad eum finem extorquendi votum, vt, ſi quis incidens in Latrones voueat Deo ſe fore Religioſum, cum ab illu periculo euadat; tunc enim latrones non cenſentur illum cogere ad faciendum votum, neque illud votum cenſetur per coactionem emiſſum, vt ſuo loco latiùs explicabitur. Legatur Sanchez citato lib. 4. numero 6. & 7. vbi agit de ſuaſione ad Religionem iniecto metu priuationis boni, ad quod ſuaſum non habemus.

1283. Vlterius non incurrent excommunicationem quicumque metum incuriunt, quantumuis iniuſtum ſi talis metus effectũ nõ ſortiatur. Ideò, ſi non ingrediatur Religionem, aut non ſuſcipiat habitum, aut non emittat profeſſionem, non incurretur Cenſura ob coactionem ad aliquam illarum actionum; hæc enim eſt differentia inter cogere, & conari, vt faciat, quod cogere connotat effectum, & actionem, ad quam quis cogitur; conorari verò ſolùm connotat actionem ex parte conantis in urdine ad effectum, & coactionem.

Cenſuram non incurrit quis quando metus iniuſtus effectum non ſortitur.

1284 Eodem modo præſtantes auxilium, vel auctoritatem, vel fauorem, &c. non ſunt excommunicati: niſi ſequatur effectus, ad quem talem fauorem præſtant, nempe; niſi fœmina habitum ſuſcipiat, Monaſterium ingrediatur; aut profeſſionem emittat; quando enim excommunicatio acceſſoriè fertur in dantes auxilium, ea non incurritur, niſi ſequuto effectu, ob quem principaliter fertur. Vnde hæc non incurretur niſi ſeqiuuta coactione iuxta dicta diſp. 1. dub. 19. & 20. & in præſenti docet Rodriguez c. illo 8. concluſ 9. numero 10. Nauarrus lib. 1. *Concilior*. conſ. 3. *de ſententia excom*. Filiucius ſuprà num. 19. & 20. & alij, quos locis notans retulimus.

1285. Extenditur etiam eadem excommunicatio in Tridentino eodem c. ad omnes, qui quamcumque fœminam volentem velum accipere, aut votum emittere, abſque iuſta cauſa impediunt. In qua re optimè notat Suarius. n. 50. pro eodem reputari velũ accipere, & votum emittere, quod Religionem profiteri; quia tamen nemo poteſt profiteri; niſi prius habitu ſuſcepto, qui eam ſuſceptionem impediret, à fortiori impediret profeſſionem, eamque Cenſuram incurreret. In quo etiam conſentiunt Filiucius

Incurrunt hanc Cenſuram impedientes fœminam ab emiſſione voti ſine iuſta Cauſâ.

ſincius Bonacina, & alij.

1286 Rectè etiam notat Suarius, quamuis illa particula *votum emittere* vniuerſalior ſit, & ad quoduis votum extendi poſſit ita, vt qui impediret. V. g. ne aliqua emitteret votum caſtitatis, ea Cenſurâ comprehenderetur, nihilominùs ſpectato fine Concilij, non videtur loquutum de priuatis votis; ideo autem vſum fuiſſe duplici illo modo loquendi accipiendi velum & emittendi votum, vt comprehenderet omnes modos profeſſionis Monialium; neque enim omnes per veli ſuſceptionem profeſſionem emittunt.

1287 Conſequenter etiam ad ſuprà dicta videtur dicendum non incurrere hanc excommunicationem, qui ſolis precibus retrahit fœminam à Religione, quia non cenſetur impedire voluntatem, cùm fœmina ſpontè nolit. Incurret autem qui per dolum retrahat, ſi ſequatur effectus iuxta dicta; dolus enim voluntarium tollit. Ita Bonacina, & alij ſuprà, Omitto alia circa hanc rem, quæ ſunt leuioris momenti, & videri poſſunt in eodem Bonacina ſuprà.

1288 Plures ſunt excommunicationes in particulari contentæ in iure, ſiue in corpore Iuris communis ſiue in alijs Conſtitutionibus, quas tamen longum eſſet recenſere; & quomodò in illis Philoſphandum ſit? ex dictis poteſt facilè colligi. Plures recenſet Suarius (nam omnes quis poſſit) legat illum, qui volet à diſp. 21. vſque ad 23 incluſiuè. Nobis hæc dicta de excommunicatione ſufficiant. Plures etiam videre licèt apud Bonacinam tom. 3.

DISPVTATIO IV.

De Suſpenſione.

1 MVlta ex ijs, quæ diximus de Cenſuris in communi & de excommunicatione locum habent in ſequentibus alijs Cenſuris, & quaſi Cenſuris maximè in hac ſuſpenſione, & in ſequenti Interdicto. De ſuſpenſione diſputamus immediatè poſt excommunicationem ſequuti morem aliorum, & ipſius etiam Iuris, in quo ſecundo loco numeratur.

DVBITATIO I.

Quid nomine ſuſpenſionis ſignificetur? & quæ ſit propria ratio huius Cenſuræ? & quotuplex ſit ſuſpenſio?

2. NOlo immorari in explicandis varijs acceptionibus ſuſpenſionis, ſtatim pergo ad definitionem ſuſpenſionis, quatenus eſt Cenſura Eccleſiaſtica; hac enim explicatâ, facile erit ſuſpenſionem, quæ eſt Cenſura, ab alijs diſtinguere, & ſeparare.

Definitio ſuſpenſionis

3. Varijs ſolet definitionibus, ſeu deſcriptionibus hæc Cenſura definiri, quæ tamen ad vnam hanc poſſunt reduci. ſuſpenſio eſt *Eccleſiaſtica Cenſura, quâ perſona Eccleſiaſtica ob culpam ſuã prohibetur vti poteſtate illi congruenti ratione Clericalis officij, aut beneficij.* In hanc definitionem paulò alijs verbis conſentiunt communiter Theologi, Canoniſtæ, & Summiſtæ, vt videre eſt inter alios apud Sotum in 4. diſt. 22. q. 13 art. 1. §. *differunt autem.* Nauarrum cap. 27. numero 151. Suarium diſp. 25. ſect. 1. numero 2. Auilam de *Cenſur.* 3. p. diſp. 1. dub. 1. Angelum Syluestrum, & alios ſummiſtas verbo ſuſpenſio in principio. Sayrum. lib. 4. *Theſauri* cap. 1. Henriq. in *Summâ* lib. 13. cap. 31 Coninc. diſp. 15. dub. 1. Laym. lib. 1. Tract. 5. p. 3. c. 1. Bonacina de Cenſur. diſp. 3. puncto 1, Filiucius Tract. 17. c. 1. q. 2.

Explicatur definitio.

4. Dicitur autem *Eccleſiaſtica Cenſura*, quia hoc eſt genus, in quo conuenit cum cæteris. Quod genus latè explicuimus diſp. 1. dub. 2. & deinde oſtendimus dub. 3. ſuſpenſioni huic conuenire tale genus. Per illam autem particulam *Eccleſiaſtica* diſtingui poteſt à prohibitionibus ciuilibus, & ſignificatur cauſa efficiens talis ſuſpenſionis, quæ non poteſt prouenire; niſi à perſona Eccleſiaſticâ; Neque hoc ſanè ſufficit; ſed neceſſarium etiam eſt, quod habeat Iuridictionem in foro externo iuxta doctrinam traditam eâdem diſp. 1. dub. 6. Vnde, ſi Parochus, vel Confeſſarius pro pœnitentia peccatorum iniungat, vt abſtineat à functione ſui muneris, alicui Clerico, non dicitur propriè ſuſpendere, ac proinde quamuis alioquin violans Cenſuram fiat Irregularis, non fiet talis violando huiuſmodi præceptum, vt conſentiunt citati Auctores locis citatis.

5. Dicitur autem *ob culpam ſuam*; quia cùm omnis Cenſura ſit pœna, & hæc ſupponat culpam, ſuſpenſio tanquàm Cenſura illam ſupponit.

Suſpenſio ſolum cadit in perſonam Eccleſiaſticã.

6. Dicitur *perſona Eccleſiaſtica*, vt ſignificetur ſubiectum proprium huius cenſuræ; neque enim ſuſpenſio, de qua agimus, cadit in Laycos, ſed in Eccleſiaſticos, quos priuat aliquo exercitio ſpirituali.

7. Dicitur autem *Prohibetur vti poteſtate*, quia non tollitur radicalis poteſtas, ſed vſus illius, qui congrueret tali perſonæ niſi prohiberetur.

8. Dicitur etiam *Ratione Clericalis officij aut beneficij*, vt comprehendat omnes actus proprios Eccleſiaſticæ perſonæ, qui illi competunt quatenus Clericus eſt, & ordinatus, & quatenus beneficium Eccleſiaſticum; ad aliquid enim horum ſe extendit hæc Cenſura, vt ex dicendis conſtabit.

Diuiſio Suſpenſio alia eſt to-

9 Ex dicta definitione infertur ſuſpenſionem aliam eſſe totalem, aliam partialem: Totalis

taris alia partialis

talis dicitur, quæ omnem vſum tali perſonæ ratione prædictorum competentem tollit & prohibet; partialis verò, quæ ſolùm partem vſus.

Totalis duobus modis, fieri poteſt.

10. Totalis ſuſpenſio, quę ſimul eſt ab officio & beneficio, duobus modis ferri poteſt. Primo exprimendo eſſe ſuſpenſionem tam ab officio, quàm à beneficio, vt in c. *Tuarum* de *Priuileg.* & Clementina 1 de *Decimis* 2. imponendo ſuſpenſionem ſine vlla limitatione ita, vt neque ex adiunctis colligi poſſit aliqua limitatio, tunc enim cenſetur ſimpliciter & totalis, vt dicemus dub. ſequenti aſſert. 2. propoſitio enim indefinita in doctrinalibus & in legibus æquiualet vniuerſali; atque adeò in hoc caſu id admittunt Henriquez ſuprà n. 1. c. 32. Coninc ſuprà dub. 1. n. 4. Layman ſuprà n. 2. & alij. Sic in Extrauag. *Diuina* de *Priuileg* excommunicationis, ſuſpenſionis, & Interdicti ſententia infligitur ipſo Iure ijs, qui conferunt, vel recipiunt beneficia pro ſuis negotijs ad Curiam Romanam proficiſcentium aut aliquod in illa officium exercentium, atque hoc genus ſuſpenſionis expreſſè, & abſolutè datæ dicitur ſuſpenſio ſimpliciter totalis.

Totalis ſecundum quid,

11. Aliud genus eſt ſuſpenſionis totalis non ſimpliciter; ſed in aliquo genere, & dicitur totalis ſecundum quid nempe ſuſpenſio ab officio, & ſuſpenſio à beneficio.

Alia eſt ab officio tantũ, alia à beneficio tantum.

12. Itaque alia eſt ſuſpenſio ab officio tantum ſiue officium Ordinis ſit, ſiue Iuriſdictionis; alia eſt à beneficio tantum, ſiue beneficium ſit ſimplex, ſiue Curatum, ſiue Canonicatus, ſiue dignitas, ſiue Epiſcopatus & alia eſt ab officio, & beneficio, ſimul. Rurſus ſuſpenſio ab officio aliquando eſt à toto officio, quâ quis priuatur omni vſu ſui officij; alia eſt à parte officij, quâ quis priuatur non omnibus, ſed aliquibus actionibus ſui officij, qualis eſt illa, quâ quis ſuſpenditur ab audiendis Confeſſionibus, non verò ab adminiſtratione aliorum Sacramentorum aut alijs, quo concernunt proprium. Ita plerique Authores citati. Nauarrus ſuprà n. 154. Layman ſuprà n. 2. Bonacina ſuprà n, 2. Rodriguez in ſummâ c. 79. Syluest. ſuprà, quæſito 1. Auila ſuprà diſp. 1. Filiucius ſuprà, q. 2. Reginald lib. 2. Tract. 3. n. 6. & ſequentibus,

Alia dicitur temporalis, alia perpetua

13. Vlterius alia dici ſolet ſuſpenſio temporalis, alia perpetua: temporalis dicitur illa, quæ fertur cum limitatione termini, ſeu temporis, perpetua verò, quæ ſimpliciter fertur abſque vllâ temporis limitatione. Item aliâ dicitur ſuſpenſio pœnalis; alia medicinalis. Pœnalis eſt, quæ merè fertur in pœnam, & vindictam delicti, vt cum quis ſuſpenditur ob peccatum præteritum. Medicinalis verò quæ intenditur emendatio & bonum delinquentis.

14. Verum ſuſpenſionem merè pœnalem, & duraturam in perpetuum (& quæ poſt certum tempus per ſe ipſam ceſſatura abſque vllâ abſolutione ferri quandoque ſolet) non eſſe verè, & propriè Cenſuram Eccleſiaſticam, quæ eſt pœna medicinalis, & correctionem Cenſurati reſpicit, diximus latè cum Suario diſp. 1. dub. 2. & conſonat doctrinæ traditæ diſp. 2. dub. 25. in, reſponſione ad 3. circa finem dubitationis. Quæ doctrina amplius explicatur eâdem diſp. 1. dub. 3.

Diuiſio ex parte illam ferentis.

15. Quòd autem ſuſpenſio diuidi etiam poſſit ex parte ferentis illam, ſcilicet, quod alia ſit à Iure, alia ſit ab homine, commune eſt cum alijs Cenſuris.

16. Alias diuiſiones ſuſpenſionis afferunt aliqui qualis eſt illa, quòd alia ſit ſuſpenſio maior, alia minor; hæc tamen diuiſio non admittitur à plerîſque niſi quis velit cum Filiucio n. 6. & Suario, illam eſſe maiorem ſuſpenſionem, quæ ſuſpendit ab omnibus nempe ab officio & beneficio ſimul minorem verò, quæ ſuſpendit ſolùm ab aliquâ parte.

Suſpenſio differt à cæteris cenſuris.

17. Ex traditâ doctrinâ conſtat ſuſpenſionẽ differre à cæteris Cẽſuris, & pœnis, atque in primis ab excommunicatione minori, quia hæc ſolùm priuat paſſiuâ ſuſceptione Sacramentorum ſuſpenſio verò priuat actiuâ, alioſque plures habet effectus, vt patebit ex dicendis.

A Minori excomm.

A Maiori differt.

18. A maiori verò excommunicatione differt, quia maior excommunicatio ad plura ſe extendit; includit enim effectus ſuſpenſionis, aliorumque bonorum priuationem inducit. Præterea priuat actionibus, quatenus eæ ſunt quædam communicatio cum alijs fidelibus, ſuſpenſio verò, iiſdem priuat, quatenus ſunt quædam functio officij. Accedit quòd Epiſcopus, ſeu Iudex alius ferens excommunicationem non poteſt illam limitare ad aliquem ſolùm determinatum illius effectum v.g. excommunicare, ſolùm priuando communibus Eccleſiæ ſuffragijs conceſſâ interim communicatione cum fidelibus; quia nimirum excommunicatio affectus habet à Iure determinatos, quos Epiſcopus limitare, aut coarctare nõ poteſt, cùm nec poſſit in Iure communi diſpenſare. Qui verò ſuſpenſionem fert, poteſt ad vnum tantum effectum particularem limitare ex Iuris permiſſione. Ideò vt vis cuiuſque ſuſpenſionis dignoſcatur, attendenda verba ſunt, quibus ſuſpenſio fertur. Nam; ſi abſolutè feratur ſine vllà reſtrictione, ad omnes effectus ſe extendit vt ſuprà. dicebamus; Secùs verò, ſi tantum aliquem effectum ſignificent.

Excomm. effectus habet a Iure determinatos quos Epiſcopus limitare nequit.

Non ita ſuſpenſio.

19 Quod autem aliqui Doctores dicunt in eo etiam differre excommunicationem, & ſuſpenſionem, quod inferior Papâ non poſſit ſuſpendere effectus excommunicationis; quia non poteſt concedere, vt excommunicatus celebret abſque peccato, & Irregularitate, poteſt verò ſuſpendere effectus ſuſpenſionis, & interdicti tam localis, quàm perſonalis, probabilem quidem imò, & veram doctrinam continet, ſi rem ipſam ſpectes ſecundum ſe, eamque docet Henriquez lib. 13. c. 47. n. 1. Couarr. c. *Alma mater.* p. 2. §. 2. Nauarrus c. 27. n. 165. Sayrus lib. 4. c, 10. & alij multi contra Vgolinum, & alios, eamque videtur approbare Bonacina ſuprà n. 3. in fine; tamen quæſtio videtur de nomine potiùs quàm de re, an pro illo caſu cenſeatur cenſura permanere? nam ſi Pontifex tollit aliquem effectum ab excommunicatione, iam non relinquit excommunicationem in eo ſtatu, in quo ipſa inſtituta eſt, ſed videtur aliud genus Cenſuræ magis reſtrictum pro tunc inſtituere ſimiliter, ſi pro aliquo caſu Pontifex, vel Epiſcopus concedat aliquem actum, ſeu vſum, quem tollebat ſuſpenſio mutari à magis ampla

Ff in

in minus amplam ; nam eo ipſo quod concedit talem actum, aut vſum, ceſſat, quoad illam partem ſuſpenſio. Vnde dicere, quod maneat eadem excommunicatio eademque ſuſpenſio in prædictis caſibus, vel dicere, quod excommunicatio illa non ſit eadem ; ſed aliud genus excommunicationis pro tunc abſolutâ poteſtate introductum à Pontifice, & aliud genus ſuſpenſionis minùs amplum inductum à Iudice, qui potuit ſuſpenſionem reſtringere, nominis quæſtio potiùs eſt, quàm rei.

Authoris iudicium.

20. Ideò non multum contenderim pro alterutrâ parte dummodò concedamus poſſe ſummum Pontificem pro abſolutâ poteſtate ſuâ tollere aliquem effectum excommunicationis, ex ijs, quos nunc habet relictis alijs, ſiue dicatur eadem ipſa excommunicatio, ſiue alia noua minùs ampla ; item poſſe Iudicem Eccleſiaſticum tollere prohibitionem alicuius actus, qui prohibebatur priùs ſuſpenſione relinquendo interim prohibitionem aliorum actuum, ſiue dicatur eadem ſuſpenſio, ſiue alia noua minùs ampla.

Ex dictis patet poſſe ferentem ſuſpenſionem illam ſuſpendere ad tempus.

21. Ex dictis patet poſſe Iudicem, vel Epiſcopum, qui tulit Cenſuram ſuſpenſionis, & Interdicti illam ſuſpendere ad tempus concedendo, vt poſſit quis v. g. celebrare tunc temporis abſque eo, quòd incurrat Irregularitatem. Ratio eſt tùm principium illud generale, quòd Cenſura non obliget vltra intentionem ferentis illam c. *veniens* el. 2. de *Teſtibus* tum, quia id videtur Iure conceſſum c. *Dilectus* de *appellationibus*, tum, quia id etiam habet praxis, vſuſque receptus.

Ratio quia Cenſura nõ obligat vltra intentionem illam ferentis.

Obijcies.

22. Quod ſi obijcias inferiorem non poſſe ſuſpendere effectus Cenſuræ qui ſunt à Iure communi, cùm non poſſit Iure communi diſpenſare, atque adeò non poſſe reſtringere vim ſuſpenſionis : reſpondent aliqui poſſe inferiorem Iudicem in eo caſu diſpenſare in Iure communi ipſo Iure id permittente ; meliùs tamen reſpondetur cum alijs, tunc Iudicem non diſpenſare ; ſed iuxta paulò ante dicta mutare ſuſpenſionis Cenſuram à ſe latam in aliam magis reſtrictam, &, quæ non prohibeat talem actum qui tunc permittitur ; ſicut enim à principio potuit cum eâ reſtrictione ſuſpenſionis Cenſuram ferre, poterit poſtea limitare, aut in ſic reſtrictam ſuſpenſionem ampliorem primam mutare ; vel certè dic tunc Iudicem pro certo tempore ſuſpenſionem illam tollere ad reincidentiam, vt vult Saytus ſuprà, & Tabiena verb. *Interdictum* 1. alijque communiter.

Reſp. aliqui.

Melius alij.

Suſpenſio differt ab Irregularitate.

23. Vlterius ſuſpenſio ab Irregularitate differt, non ſolùm quia hæc non eſt propriè Cenſura, ſicut illa, iuxta dicta diſp. 1. dub. 3. ſed etiam; quia Irregularitas priuat ſuſpenſione ordinis, vt ordo eſt ; ſuſpenſio verò ordinis exercitio priuat, vel beneficij, aut afficij, ſeu poteſtatis Eccleſiaſticæ; quatenus eſt quædã functio.

Item a degradatione & depoſitione.

24. Tandem à degradatione, & depoſitione differt, quod iuxta dicta locis notatis eæ priuant vniuerſaliter beneficio, & officio ſine ſpe reconciliationis adiunctâ etiam ſolemni quadã ceremonia, quod non habet ſuſpenſio vt notant communiter Authores.

DVBITATIO II.

Quinam ſint effectus Suſpenſionis?

25. CONſtat ex dictis, vt indicauimus dub. præcedenti in eo differre ſuſpenſionem ab excommunicatione, quòd hæc habet effectus certos, & determinatos in Iure, qui ſtatim illam conſequuntur. Neque eſt in poteſtate Epiſcopi hos, vel illos effectus ab excommunicatione ſeparare, etiamſi ipſe ſit qui imponit excommunicationem, cùm tamen iuxta dicta præcedenti dubitatione ſit in poteſtate ſuſpendentis priuare ab vnâ actione, & non ab aliâ. Quo ſuppoſito,

26. Aſſero primò, quoties ſuſpenſio fertur, exprimendo in verbis ſuſpenſionis particularem aliquem effectum, tunc Clericus cenſetur ſuſpenſus ab illo effectu, & alijs illi annexis, non verò ab alijs non annexis eſt communis ſententia. Ita Nauarrus c. 27. n. 160. Saytus c. 6. n. 27. Henriquez lib. 13. c. 32. n. 1. Vgolinus Tabula 4. c. 6. §. 4. Coninc diſp. 15. n. 8. & alij plures citati ; item Caietanus verbo *ſuſpenſio* in fine. Syluest. verb. *ſuſpenſio* q. 5. Cenſura enim efficit, quod ſignificat, neque vltra operatur, quàm ſignificant verba quibus fertur, Si ergo verba ſignificent tantum determinatum, ad illum ſolum ſe extendent. *Aſſertio* 1. *Ratio eſt.*

27. Aſſero 2. ſi quis ſuſpẽditus abſolutè nõ exprimendo ab ordine, neque ab officio, neq; à beneficio & neq; ex verbis neq; ex intẽtione Iudicis limitatio colligitur; ea cẽſetur ſuſpenſio ab omnibus, ab officio ſcilicet, & beneficio, tù; quia, vt diximus dub. præcedenti, indefinita propoſitio æquiualet vniuerſali : tum quia, vt nuper dicebamus, verba ſunt accipienda, prout ſonant, ac proinde generalia verba generaliter ſunt accipienda. Ita Syluest. ſuprà quæſito 5. Toletus lib. 1. c. 43. regula 6. Auila 3. p. diſp. 2. dub. 1. concluſ. 2. Saytus lib. 4. c. 4. n. 3. Coninc ſuprà n. 8. Vgolinus c. 14. Filliucius Tract. 17. q. 5. Bonacina diſp. 3. puncto 2. n. 1. & alij apud ipſos. *Aſſertio* 2. *Ratio quia indefinita propoſitio æquiualet vniuerſali.*

28. Aſſero 3. ſuſpenſum ab Ordine non cenſeri eo ipſo ſuſpenſum à Iuriſdictione, neque è contra. Vnde ſuſpenſus ab ordine poteſt actus Iuriſdictionis exercere, & è contra ; Ratio eſt ; quia vnum eſt quid diſtinctum ab altero, & actus vnius ab actibus alterius; neque vnus actus eſt neceſſario annexus alteri. Ita Layman ſuprà n. 5. Nauarrus ſuprà n. 160. Auila ſuprà concluſ. 3. Suarius diſp. 26. ſect. 4. Filliucius Tract. 17. c. 2. quæſito 4 n. 24. Caietan. Vgolin. & Saytus ſuprà, quidquid reclament Toletus, Abbas, Syluest. & alij; probarique poteſt ex c. *Aqua* de *conſecrat. Eccleſ.* vbi dicitur Epiſcopum poſſe committere quæ ſunt Iuriſdictionis; non tamen poſſe Clericis ſimplicibus committere ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis. Et in c. *Transmiſſa* de *Electionib.* dicitur Epiſcopum electum, & confirmatum non conſecratum poſſe decernere, quod voluerit circa ea, quæ ſunt Iuriſdictionis, non verò circa ea, quæ ſunt ordinis, & requirunt conſecrationem, ergo hæc non ſunt *Aſſertio* 3. *ſuſpenſus ab ordine non Cenſetur eo ipſo ſuſpenſus à Iuriſdictione nec contra.* *Ratio eſt.*

ſunt inter ſe connexa.

Hinc Colli-ge 1.

29 Ex quibus conſtat Epiſcopum ſuſpenſum tantum à Pontificalibus, vel ab Ordine Pontificali non intelligi ſuſpenſum ab ijs, quæ pertinent ad Iuriſdictionem, neque à celebratione Miſſæ, & cæteris inferioribus. Vnde poteſt conferre beneficia excommunicare, miſſam celebrare, vt habetur citatu.c. *Trammiſſam.* Ita communiter Doctores. Ego tamen cenſerem non poſſe Miſſam (vt aiunt) de Pontificali celebrare; ſed priuatè more aliorum Sacerdotum; quamuis neque oppoſitum videatur carere probabilitate; hoc enim, quod eſt Miſſas celebrare, etiam in infulis, alijs etiam non conſecratis Epiſcopis videmus conceſſum nihilominus cùm ipſi Epiſcopo non conueniat (vt ſupponimus) ex alio titulo, & in illo talis ſolemnitas celebrationis ſit annexa Ordini, & dignitati Epiſcopali, conſequenter eo ipſo, quòd ſuſpenſus ſit Pontificalibus, videtur ſuſpenſus etiam ab hoc. Quod ſi fortè contingat ſimul eſſe Abbatem infulatum, & ſolùm ſuſpendatur à Pontificalibus, videtur poſſe celebrare infulatum non quatenus Epiſcopus; ſed quatenus Abbas. Vnde, quamuis citati Doctores nomine Pontificalium intelligant non ſolum Ordines conferre, aut confirmare, ſed vſum etiam Mitræ, baculi, &c. talis vſus non ſolùm eſt annexus Epiſcopis; ſed Abbatibus; poterit ergo illis vti, quatenus Abbas. Legantur quæ dicemus diſp. 7. dub. 19. §. requiritur 3. vbi cum Syluestro, & alijs probabile dicemus, non incurrere Irregularitatem Epiſcopum ſuſpenſum à Pontificalibus ex eo, quòd Miſſam celebret cum apparatu Pontificali.

Collige 2.

30. Infertur præterea ex dictis probabile eſſe ſuſpenſum ab ordine non videri ſuſpenſum à beneficio, vel eius fructibus, quia beneficium non fundatur in Ordine; ſed in primâ tonſurâ. Ita Sayrus ſuprà cap. 3. numero 21. Bonacina ſuprà, qui tamen addit eſſe indirectè ſuſpenſum à fructibus quatenus per ſuſpenſionem impeditur, ne munus ſuum præſtet; nam qui munus ſuum per ſe, vel ſaltem per alium, non præſtat, non poteſt fructus beneficij percipere.

Quoad perceptionem fructuum beneficij diſtinguendum eſt iuxta Authorem.

31 Ego tamen diſtinguendum puto; ſunt enim aliqua beneficia, quæ nullum ſpeciale ſeruitium, ſeu officium poſtulant præter recitationem officij Diuini, quam poteſt exhibere beneficiarius, etiamſi ſit ſuſpenſus ob Ordine: ergo ex eo capite non eſt cur priuetur fructibus beneficij. Item, etiamſi quis ſit priuatus exercitio, & vſu Ordinum; ſi tamen tale ſit beneficium vt munera illius per alium poſſint exerceri, non video cur priuandus ſit fructibus beneficij, vt videtur conſentire Layman cum multis ſuprà n. 3.

Aſſertio 4.

32. Aſſero 4. ſuſpenſus à beneficio ſolùm intelligitur ſuſpenſus à temporalibus, id eſt à fructibus; non tamen ab officio etiam illo, quod competit ratione beneficij. Poterit ergo fungi officio ſuo, tàm in ſpiritualibus, quàm in temporalibus. Ita Gloſſa. c. *vintonienſis*, *de Electionib.* verb. *Admiſeram* quam approbat, & laudat Panormitanus ibidem, & ait *ſuſpenſus à beneficio tenetur interim officiare in eo beneficio.* Eandem ſententiam ſequitur Sylueſt, ſuprà numero 5. Henriquez ſuprà numero 3. Layman ſuprà nu. 3. qui etiam addit cum alijs multis, quot refert ſuſpenſum à beneficio, ſi egeat poſſe fructus percipere, quatenus neceſſarij ſunt ad ſe, & ſuos alendos modo per ipſum non ſtet, quò minùs ſuſpenſione liberetur. Imò ſubiungit etiam ex ſententiâ Aulæ. p. 2. c. 6. diſp. 6. dub. 1. concluſ. 1. & 2. & p. 3. diſp. 2. dub. 2. concluſ. 6. & Petri Nauarræ lib. 2. de *Reſtit.* cap. 2. n. 237. quod excommunicatus vel ſuſpenſus à beneficio, ſi præſtet officium lucretur omnes fructus. Quà de re quod attinet ad excommunicationem iam latè nos diximus diſp. 2. dub. 45. & obiter diximus de ſuſpenſione, maximè, ſi de facto per ſe vel per alium præſtet officium. Legantur ibi dicta à §. *Quarto argumentatur*. Teſtatur autem Layman de communi ſententia, quantum ad hoc, quòd ſuſpenſus à beneficiu, non ideo etiam ab officio cenſeatur ſuſpenſus, ſed poſſe; imò debere officio ſuo ſatisfacere, & Iuriſdictionem, vel adminiſtrationem ratione officij competentem exercere, ſolumque intelligi priuatum à perceptione fructuum, & à temporali adminiſtratione, & ſubiungit illi œconomum eſſe conſtituendum. Si autem (inquit) ſe ingerat beneficij interdictæ ſibi adminiſtrationi, ipſo Iure eo priuatur c. *Capientes.* §. *cæterum de Election.* in 6. & ex communi docet Sayrus ſuprà cap. 6. numero. 1.

Suſpenſus à beneficio ſi egeat, poteſt. neceſſaria pro alimento ex fructibus percipere, modo &c.

Ex dictis Collige quoad Epiſcopum ſuſpenſum ab ordine.

33 Ex dictis etiam habemus poſſe Epiſcopũ ſuſpenſum ab Ordine gubernare ſuam diœceſim & licèt ipſe non poſſit confeſſiones audire, poſſe alteri poteſtatem abſoluendi delegare & idẽ eſt de Parocho; quia hæc poteſtas delegandi non aufertur per talem ſuſpenſionem cum multiſque notauit Layman ſuprà citato numero 5. qui etiam colligit ſuſpenſum à Iuriſdictione non ſolùm poſſe ſacrificare, ſed etiam in Choro officiatorem agere, officium cuſtodis, vel adminiſtratoris Eccleſiaſtici exercere. Pro quà ſententiâ plures refert. Addit tamen abſolutionem à peccatis, nec validè exercere poſſe; neque eos actus ordinis, aut ſacra officia quæ ſine Iuriſdictione licitè non fiunt. Quare peccat Parochus) vt ait Suarius diſp. ilia 26. ſect. 4. nu. 16.) ſi Sacramenta miniſtret ouibus ſuis, vt Paſtor ordinarius, & Epiſcopus, ſi ſubditis ſuis Ordines conferat, quemadmodum etiam peccat, ſi alteri ordinandi licentiam tribuat. Quã doctrinam rectè limitat Layman ibidem niſi ex circumſtantijs conſtet mentem ferentis ſuſpenſionem non fuiſſe huiuſmodi etiam ſacra myſteria interdicere.

Doctrinam rectè limitat Layman

Author quoad parochum & Epiſcopum aliter limitandum putat.

34 Ego verò, quoad Parochum & Epiſcopum adhuc aliter diſtingundum ſeu limitandũ puto; nam, ſi Parochus, quatenus priuatus alioquin Sacerdos habebat delegatam Iuriſdictionem audiendi Confeſſiones in aliquâ diœceſi, & poſtea factus fuit Parochus, adquiſiuitque ordinariam iuriſdictionem, tunc licèt ſuſpendatur, à Iurediƈtione Parochi, quatenus Parochi, non ideò cenſetur impeditus, vti Iuriſdictione delegatâ, quam prius habebat, vel fortè durante prædictâ ſuſpenſione Parochi adquiſiuit pro tota diœceſi, vel pro toto orbe terrarum, vt, ſi factus fuit Confeſſarius Apoſtolicus per totum mundum.

Parochus ſuſpenſus à Iuriſdictione per Bullam Cruciatæ poterit in Confeſſarium elegi. Ratio.

35. Item probabile mihi videtur Parochum ſuſpenſum à Iuriſdictione Parochi poſſe eligi per Bullam Cruciatæ in confeſſarium; quia eo ipſo, quòd parochus eſt, ſaltem in eâ diœceſi vel comparatione ſuæ Parochiæ approbatus eſt (eſt autem approbatio quid diſtinctum à Iuriſdictione iuxta Doctrinam latè traditam de *Pænit.* Tract. 8. diſp. 10. per plures dubitatores) pœnitens autem, qui accedit ad talem Parochū tanquàm ad approbatum, poteſt illum eligere, & ſic electus à Pontifice concedente Bullam habet iuriſdictionem delegatam, atque adeò poteſt illa vti non obſtante ſuſpenſione à Iuriſdictione ordinaria; atque idem, quantum ad hoc locum habet in Epiſcopo.

Epiſcopus ſuſpenſus à Iuriſdictione poteſt in alio Epiſcopatu Ordines Conferre. Ratio.

36 De collatione verò Ordinum Epiſcopi, etiam ego dicerem quando Epiſcopus ſuſpenditur à Iuriſdictione, poſſe in alio Epiſcopatum Ordines conferre de licentiâ proprij, & ibi etiam conferre Ordines illis ſubditis proprijs, quibus ipſe ante ſuſpenſionem à Iuriſdictione contulerat litteras remiſſorias ſeu facultatem, vt in alijs diœceſibu poſſint Ordinari; tunc enim nullum nouo actum Iuriſdictionis, tanquàm proprijs de Epiſcopus exercet; nam actus illius facultatis conceſſæ in litteris remiſſorijs exercitus fuit ante ſuſpenſionem; actus verò ordinandi hic, & nunc talem ſubditum ſuum non eſt actus iuriſdictionis tanquàm proprij Epiſcopi illius ſubditi, qui ordinatur; ſed; tanquàm locum tenentis alterius Epiſcopi, ex cuius commiſſione in illius diœceſi Pontificalia exercet. Hanc doctrinam ſignificaſſe mihi videtur Sayrus loco citato, quando de Parocho loquens dixit peccare, ſi Sacramenta miniſtret ouibus ſuis, *vt Paſtor ordinarius* quaſi diceret, non vt Ordinarius, poteſt miniſtrare.

Addit Author.

37. Imò quod attinet ad Epiſcopus adhuc ego adderem poſſe eſſe caſum, quo intra ſuam diocœſim poſſet ordinare ſubditum ſuum, nam ſi contingat. v.g. Epiſcopum per longum tempus eſſe ſuſpenſum à Iuriſdictione, & ſit alius conſtitutus à Papa, vel ab alio, cui competit, qui iuriſdictionem Epiſcopalem exerceat, illeque poſſit litteras dimiſſorias dare pro ordinandis, vel dare facultatem ordines conferendi intra talem diœceſim; poterit tunc Epiſcopus ille ſuſpenſus à Iuriſdictione in eâdem ſuâ diœceſi Ordines conferre; nullum enim actum iuriſdictionis exercet, tanquàm proprius Epiſcopus; nam, qui ſic ordinatur, & qui eum ordinat, ex facultate, & commiſſione tunc gubernantis ſuperioris id facit, vt ex ſe patet.

An ſuſpenſus ab ordine inferiore, cenſeatur ſuſpenſus à ſuperiore.

38 Iam verò diſputandum reſtet; an ſuſpenſus ab ordine inferiore, cenſeatur ſuſpenſus à ſuperiore? v.g. Epiſcopus ab officio Sacerdotis ſuſpenſus poſſit exercere actus ordinis ſuperioris?

Affirmant multi, niſi ſuſpenſio reſtringatur. Ratio.

39. Negant multi, niſi ſuſpenſio expreſſis verbis reſtringatur ad inferiorem tantùm ordinem; Probant; quia, ſi non licet, quod minus eſt, nec licere debet quod eſt maius. Confirmant argumento legis *Relegatorum.* §. vltimo ff. *de Interdictis* ibi. *Eſt enim perquàm ridiculum, cum, qui minoribus honoribus pœnæ cauſa prohibitus eſt, ad maiores aſpirare; maioribus tamen prohibitus, minores petere non prohibetur.* Idem probant argumento capitis *Cùm illorum de ſent. excomm.* Ita docent multi apud Suarium, & videtur tenere Toletus lib 1. cap. 43. Reginald. lib. 32. num. 15. Sayrus ſuprà cap. 2. numero 12. Vgolinus Tabula 4. c. 6. §. 6. Henriquez lib. 13. cap. 32. numero 12. Sylueſt. & alij apud Sayrum cap. 3. n. 3. & 12.

Hoc reſtringunt alij.

40. Sed hoc reſtringunt alij ſolū ad actus inter ſe connexos ita, vt exercitio ordinis ſuperioris, contineatur exercitium ordinis inferioris à quo aliquis ſuſpenſus eſt; qua ratione Presbyter ſuſpenſus ab officio Diaconi conſequenter etiam cenſetur ſuſpenſus à ſacrificando; cùm ſacrificium non fiat ſine Euangelio: idque iuxta Regulam 84. Iuris in 6. *cùm quid vna viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non debet admitti.* Alia verò Sacerdotis, officia, vt confeſſiones audire, ſolemniter baptizare, benedicere ſic ſuſpenſus Presbyter præſtare poſſe; quamuis enim non deceret ea facere, non incurreret Irregularitatē. Idem iudicium eſſe putant, ſi ſuſpenſus ab exercitio actus inferioris ſuſcipiat Ordinem ſuperiorem; peccat enim propter indecentiam; ſed irregularis non videtur fieri cùm propriè non exerceat actum Ordinis, à quo ſuſpenſus eſt. Ita Suarez diſp. 26. ſect. 4 num. 14. Coninc ſuprà dub. 2 numero 10. Filiucius ſuprà num. 25. & 29. Sa verb. *ſuſpenſio* numero 8. Bonacina probabile putat ſuprà num. 7. quamuis abſolutè oppoſitum ſequatur; Layman etiam ſuprà num. 6. & mihi placet hæc doctrina abſolutè loquendo, quamuis in exemplo Presbyteri ſuſpenſi ab officio Diaconi, quem ideò negant poſſe celebrare, quia Miſſa non fit ſine Euangelio; ego vix, imò ne vix poſſim, aſſentire; quod enim in Miſſâ dicatur Euangelium, non ideò ſequitur, quod tunc exerceatur officium Diaconi à Presbytero propriè loquendo; nec enim legere aut cantare Euangelium eo modo, quo legit, aut cantat Presbyter celebrans, eſt officium Diaconi, ſed cantare illud, tanquàm miniſtrum Presbyteri celebrantis; quando enim Presbyter in Miſſâ cantat, aut dicit Euangelium, non dicit, tanquàm Diaconis; ſed tanquàm Presbyter celebrans, cui ex munere ſuo incumbit in Miſſa Euangelium dicere; etiamſi Diaconus eidem Miſſæ inſeruiens Euangelium cantet. & idem iudicium eſt de Epiſtolâ, quæ dicitur à ſubdiacono; vtrumque enim in Miſſa ſolemni cum Miniſtris dicitur à Presbytero celebrant, vt habet vſus Eccleſiæ Romanæ. Vnde propter Euangelium, vel Epiſtolam, quæ in Miſsâ continetur, non cenſendus eſt Presbyter exercere in Miſsâ, quam celebrat, officium ſubdiaconi, & Diaconi.

Authori placet hæc doctrina.

Officium Diaconi in miſſa.

Adhuc probabilius iudicat Author cum Suario.

41 Illud verò adhuc probabiliùs exiſtimo cum Suario, Coninc, & Layman ſuprà contra Henriquez, ſuprà, Syluestrum, q. illa Auilam. 3. p. diſp. 2. dub. 2. concluſ. 11. Sayrum lib. illu 4. cap. 4. numero 19. Vgolinum ſuprà. §. illo 6. numero 3. Epiſcopum ſuſpenſum à collatione Ordinum minorum poſſe conferre Ordines maiores, quorum collatio neceſſariò connexa non eſt cum collatione minorum, aut primæ Tonſuræ, cùm poſſint maiores Ordines confeſſarijs, qui iam antea initiati ſunt minoribus. Illud etiam docet Layman, & alij, & conſtat

Epiſcopum ſuſpenſum à collatione ordinum Minorum poſſe Conferre maio-

Limitatio.

conſtat ex dictis, in arbitrio Superioris poſitum eſſe prohibere alicui quod minus eſt, non prohibito, quod eſt maius, præſertim, ſi peccatum eſt in vſu minoris, & non maioris; hoc autem videtur neceſſariò limitandum; niſi in vſu minoris Ordinis prohibitum ſit aliquid ſine quo maioris vſus exerceri non poteſt. v.g. Si Epiſcopus ſuſpenſus eſſet ab Ordine Presbyteratus, vel à celebratione Miſſæ, conſequenter manet prohibitus à collatione Ordinis Sacri, maximè Sacerdotalis ſuppoſito quòd iuxta vſum Eccleſiæ non poſſit Ordinem Sacerdotalem conferre niſi celebrando; tunc enim eo ipſo quòd prohibitus eſt celebrare, non eſt in poteſtate prohibentis, & ſuſpendentis relinquere illi poteſtatem conferendi Ordines. Eâdem ratione, quo prohibitus eſt conferre primam tonſuram, poteſt conferre Ordines omnes, collatio enim tonſuræ non eſt collatio Ordinis.

Notant aliqui.

42. Notant vlteriùs aliqui ſuſpenſum ab officio, ordine, aut Iuriſdictione huiuſmodi actus Eccleſiaſticos in omni loco eſſe illi prohibitos. Ita Gloſſa. Abbas, & alij in c. *Paſtoralis* §, *verum* de appellationibus. Sayrus lib. 4, c. 5. n. 7. Vgolinus tabula 4. c. 6. §. 2. n. 4. Layman ſuprà n. 7. & alij Recentiores. Fundamentum eſt; quia Cenſura immediatè afficit perſonam, ideò comitatur eam etiam extra territorium ferentis ita, vt ſuſpenſus aut excommunicatus in vno loco vbique talis ſit donec abſoluatur; nulla enim Cenſura tollitur, niſi per abſolutionem iuxta dicta diſp. 1. dub. 2. & 3. vbi excluſimus à ratione Cēſuræ illud genus ſuſpēſionis, quod finito certo tempore ceſſat ſine vllâ abſolutione, quod fuit pœna delicti præteriti, & non medicinalis reſpiciens correctionem, vt præcedenti etiam dubitatione notauimus; eſtque communis ſententia quòd talis Cenſura immediatè perſonam afficiens duret, etiam extra territorium, vt docet Panormitanus in c. *ad reprimendam* n. 2. de *offic. Ordin.* Idemque dicendum eſt de alijs Cenſuris. Legatur. quæ dicemus dub. 4. initio.

43. An verò fideles teneantur vitare ſuſpenſos & interdictos nominatim denuntiatos, diximus diſp. 2. dub. 27.

An ſuſpenſus ſub disiunctione ab officio, vel beneficio, ſit de facto ſuſpenſus. Multi negāt Ratio.

44. Vtrum autem ſuſpenſus ſub disiunctione ab officio, vel beneficio maneat ſuſpenſus de facto, vel non? non conſentiunt Doctores; multi enim dicunt talem non manere ſuſpenſum; quia non ab vtroque, cùm verba ſuſpendentis disiunctiua ſint, & non copulatiua; non ab alterutro, cùm non ſit maior ratio vnius, quàm alterius. Alij verò putant manere ſuſpenſum ab vno vel ab altero, darique electionem ſuſpenſo, vt eligat; an velit manere ſuſpenſus ab officio, an à beneficio; ita docent nonnulli apud Burgaſium Tract. de *irregularitate* q. 6 tit. de *ſuſpenſ.* n. 29. Verum hac de re iam ſatis diximus diſp. 2. dub. 19. ibi legatur, vbi priorem ſententiam tanquàm probabiliorem latè defendimus: probabilem tamen ſecundam iudicauimus, quam ſequuntur etiam Suarus & Filiucius ibi citati.

Alij putant.

Authoris iudicium.

45. Sunt etiam, qui hoc loco doceant ſuſpēſum ab ingreſſu Eccleſiæ prohiberi quidem celebrare Diuina officia inter Eccleſiam & ea audire, non verò extra; hoc tamen quamuis verum ſit, non adhunc locum ſpectat; ſed ad Interdictum; ſuſpenſio enim propriè & ſtrictè non priuat auditione Diuinorum; ſed celebratione, Interdictum verò ab vtroque,

Quæres 1.

46. Quæret aliquis an ſit effectus ſuſpenſionis quòd Collatio beneficij facta ſuſpenſo ſit inualida?

Reſp.

47. Hac de re ex inſtituto diximus diſp. 2. dub. 44. vbi ſimul cum excommunicatione de ſuſpenſo & interdicto diſputauimus ibi legatur.

Quæres 2.

48. Quæres vlterius an, qui ſuſpenditur à beneficio, atque adeò à fructibus beneficij cenſeatur ſimul priuatus à fructibus illius Patrimonij, in cuius titulum ſibi aſſignatum ordinatus fuit?

Reſp. ſuſpēſum a beneficio, non ſuſpendi à fructibus patrimonij in ordinatione aſſignati.

49. Reſpondeo non eſſe ſuſpenſum ab illo; quia verba ſtrictè ſunt accipienda, & illa bona patrimonialia non ſunt beneficium Eccleſiaſticum, quamuis ſuccedant in locum beneficij, nec poſſint ad arbitrium alienari. Ita Sayrus ſuprà c. 6. n. 5. Vgolinus tabulâ 4. c. 8. §. 7. Bonacina ſuprà n. 14.

Idem dicendum de diſtributionibus.

50. Idem iudicium eſt de diſtributionibus, quæ dantur ijs, qui interſunt Diuinis officijs, ſi re ipsâ interſit., nec diſtrubutiones dentur intuitu beneficij. Ita Sayrus ibidem n. 11. Coninc ſuprà n. 30. Filliucius n. 44. Bonacina ſuprà hæ namque diſtributiones non ſunt beneficium. An verò idem ſentiendum ſit de Penſione? diſputat Suarus diſp. 27. n. 15. putatque priuare fructibus penſionis datæ titulo ſpirituali; non verò de penſione ſine tali titulo, tum; quia pæna non eſt extendenda vltra proprietatem vocis, vox autem beneficium non ſe poteſt extendere ad penſionem non datam titulo Clericali. Alij verò putant, ſed ad penſionem titulo ſpirituali datam ſe extendere; quia talis penſio nihil aliud eſt quamuis percipiendi fructus ex bonis beneficij. Quæ opinio probabilis etiam eſt, & in Tract. de beneficijs examinanda.

Receptio Indulgentiarū & ſepulturæ in loco ſacro per ſuſpenſionem non impediuntur.

51. De receptione Indulgentiarum, & de ſepulturâ in loco Sacro, aliiſque ſimilibus (quidquid aliqui dicant) dicendum omninò eſt iuxta doctrinam traditam non tolli per ſuſpenſionē, quia per hanc nullus ex his actibus & ſpiritualibus operibus prohibetur, quod alicuius Eccleſiaſtici miniſterij officium non ſit; tale autem non eſt Indulgentiarum receptio, & Eccleſiaſticâ ſepulturâ ſicut nec per ſe loquendo Sacramentorum ſuſceptio, nec enim hæc eſt actus Iuriſdictionis, aut alicuius officij ſpecialis; ſed eſt mera paſſio.

Limitatio quoad Sacramentum Ordinis.

52. Dixi *per ſe loquendo*, nam Sacramentum Ordinis habet aliam rationem, ob quam ſuſpenſus ab officio non poſſit Ordines recipere, hi enim recipiuntur, vt recipiuntur, vt functiones exerceantur; Quibus autem vetitum eſt functiones Ordinum exercere videtur etiam vetitum recipere ordines; nam prohibito vſu alicuius, cenſetur etiam prohibitum id per quod ad illud peruenitur. Ita ſentiunt Sayrus ſuprà n. 23. Vgolinus c. 5. §. 3. Filliucius ſuprà n. 21. & 22. & alij.

Authoris iudicium.

53. Verum hæc ratio, quod attinet ad Ordines, non videtur omninò efficax, materia enim pœnalis eſt materia odioſa atque adeò reſtringenda,

genda. Cum ergo ſuſpenſio propriè ſolùm cadat ſuprà actum, & vſum officij; nomine autem actus, & vſus officij non comprehendatur ſuſceptio Ordinum; ſuſpenſus ab officio non peccat, nec cenſetur propriè prohibitus, quò minùs poſſit Ordines ſuſcipere; peccabit autem, ſi ita ſuſcipiat, vt ſimul habeat animum exercendi illos tempore, quo durat ſuſpenſio.

Hac tenus dicta intelligenda; ſunt de ſuſpenſo iuſtè.

54. Quæ hucuſque dicta ſunt de impedimentis ſuſpenſi intelligi debent de ſuſpenſo iuſtè. Nam; ſi quis iniuſtè ſuſpendatur, aliter iudicandum erit, & philoſophandum, ſicut in ſimili philoſophati ſumus diſp. 1. dub. 24. vbi explicuimus; an excommunicatio iniuſta liget in conſcientia? ac proinde poteſt recipere diſtributiones, & fructus eo modo, & cum ijs circumſtantijs, quibus rem latè explicuimus diſp. 2. dub. 45. à §. *Quod attinet ad iniuſtè excommunicatum*, eſt enim eadem ratio de iniuſtà excommunicatione, & de iniuſtà ſuſpenſione, aut etiam Interdicto, ibi Legatur. Ideò iuxta doctrinam vtriuſque loci citati Sacerdos ita Suſpenſus inualidè in foro conſcientiæ, etiamſi de facto celebret, non fiet irregularis, quia cenſura illa non obligat in conſcientià, vt ſupponimus.

Suſpenſus ab adminiſtratione Eccleſia non eo ipſo ſuſpenditur ab vſu ordinum.

55 De ſuſpenſo autem ab adminiſtratione Eccleſiæ in temporalibus, & ſpiritualibus aliqui putant eo ipſo manere ſuſpenſum ab vſu Ordinum, veriùs nihilominùs puto oppoſitum. Vnde Sacerdos ita ſuſpenſus non fiet irregularis celebrando Miſſam: nam Irregularitas incurritur, quando violatur ſuſpenſio ab ordine per exercitium Ordinis; in tali autem caſu non eſt ſuſpenſio ab Ordine, & ille actus celebrandi non eſt actus adminiſtrandi Eccleſiam in ſpiritualibus, vel temporalibus, imò, etiamſi ſic ſuſpenſus peccet adminiſtrando Eccleſiam, non fiet irregularis ſic celebrando Miſſam; quia Irregularitas incurritur propter exercitium Ordinis quando ſuſpenſio eſt ab Ordine, & hæc violatur; non verò; quando violatur ſuſpenſio ab adminiſtratione, & Iuriſdictione. Ita Syluest. verbo *Suſpenſio*, quæſito 5. Saytus ſuprà c. 7. n. 6. Henriquez lib. 13. c. 32. n. 4. Filliucius ſuprà n. 21. & alij. Peccabit tamen præfatus Sacerdos conferendo beneficia, & adminiſtrando Sacramenta, vtraque enim actio pertinet ad adminiſtrationem, vel ad Iuriſdictionem ſpiritualem.

Violans ſuſpenſionem ab ordine fit irregularis.

56. Eodem modo peccabit agendo in iudicio ſuper rebus ad Eccleſiam pertinentibus, aut aliâ ratione de illis diſponendo, etiam extra iudiciũ; id enim totum eſt adminiſtrare.

Suſpenſus a perceptione Sacramentorum grauiter peccat ea recipiendo.

57. Tandem de eo, qui ſuſpenſus eſt à perceptione Sacramentorum exiſtimo cum Nauarro ſuprà n. 163. Sayro lib. illo 4. c. 7. n. 8. & alijs non poſſe Sacramenta recipere abſque graui peccato, cum faciat contra prohibitionem in re graui. Quamuis autem de facto illa recipiat, non fieri Irregularem; quia Irregularitas (vt dicebam) ſolùm incurritur per aliquod exercitium Ordinis prohibitum ſub Cenſurâ.

DVBITATIO. III.

Quis? & in quos poßit Cenſuram ſuſpenſionis ferre.

Potens excomm. poteſt etiam ſuſpendere & vice verſa.

58. Circa primum breuiter dicendum eſt, quemcumque potentem excommunicare, poſſe etiam ſuſpendere. & vice verſâ. Eſt communis; & recepta ſententia; congruitque cum ijs, quæ diximus diſp. 1 dub. 6. vbi generatim diſputauimus de eo, qui poteſt Cenſuras ferre: legi poteſt Suarius diſp. 28. ſect. 1. & alij apud ipſum.

Circa ſecundum. Aſſertio 1.

59. Circa ſecundum de perſonis, in quas poteſt ſuſpenſio ferri. Aſſerendum eſt primò omnes, & ſolos Clericos præter Papam poſſe incurrere cenſuram Suſpenſionis. Ita Caietanus verb. *Suſpenſio* Suarius ibidem ſect. 2. verum quidem eſt non eſſe improbabile, quod docet Henriquez lib. 13. c. 31. n. 2. & cum eo probabile putat Layman lib. 1. Tract. 5. p. 3. c. 1. & 2. Abbatiſſam poſſe Cenſuram Suſpenſionis ab officio incurrere; quia licèt non ſit Clericus eſt tamen Regularis, & quaſi Eccleſiaſtica perſona capax ſpiritualis officij, & cuiuſdam iuriſdictionis ſaltem ex commiſſione, vt docet Syluest. verb. *Abbatiſſa* & ſequitur. idem Layman lib. 1. p. 1. c. 3. n. 4. cuius iuriſdictionis vſu poteſt priuari, atque adeò ſuſpendi.

Probabilius eſt fœminis nunquàm conceſſam Iuriſdictionem ad actus propriè ſpirituales.

60. Sanè iuxta doctrinam, quam cum Suario tradidimus citatâ dub. 6. vbi diximus probabilius eſſe fœminis, quamuis alioquin capacibus iuriſdictionis; nunquàm de facto eam eſſe conceſſam ad actus propriè ſpirituales; ſed ad ſummum concedi facere poſſe actum aliquem, qui ſit veluti conditio, ad cuius præſentiam id, quod ſpirituale eſt, fit ab Eccleſiaſtico Prælato, ad cuius poteſtatem ſpectat. Iuxta hanc (inquam) doctrinam ibi latiùs explicatam dici poteſt non verſari propriè ſuſpenſionem circa Abbatiſſam, aliamue Prælatam; quia, ſi in ſuo officio propriè non eſt iuriſdictio, & adminiſtratio ſpiritualis, neque erit propriè Suſpenſio ab illâ. Quia tamen ibidem diximus non repugnare, quòd Pontifex de plenitudine poteſtatis eam iuriſdictionem concedat fœminæ, neque fœminam eſſe Iure naturali, aut Diuino talis iuriſdictionis incapacem; conſequenter etiam dicendum eſt, poſſe eſſe ſuſpenſionem comparatione illius, ſi illi alioquin iuriſdictio conferatur, imò; quia de facto habet ſuam iuriſdictionem & adminiſtrationem non propriè ſpiritualem. Sed temporalem, & corporalem (vt ibidem quoque notauimus) quatenus habet aliquam ſimilitudinem cum ſpirituali iuriſdictione, poterit etiam in eâ locum habere ſimilis aliqua ſuſpenſio, & in hoc ſenſu admitto doctrinam, Syluestri, Henriquez, & Layman.

Poteſt tamen Pontifex eam concedere.

Epiſcopi generali ſent. & pœna interdicti aut ſuſpenſionis non comprehenduntur niſi &c.

61. Qui etiam loco notato aduertit ſpeciali priuilegio conceſſum eſſe Epiſcopis c. *Quia periculorum* de *ſentent. excommunic.* in 6. vt generali ſtatuto, vel ſententià Interdicti, aut ſuſpenſionis non comprehẽdatur niſi eorum expreſſa mentio fiat; idemque *propter exequutionem Pon-*

tificalis

tificalis officij, quod frequenter incumbit. Hanc tamen cauſam appellat Layman impulſiuam non principalem & adæquatam, quam potius putat Epiſcopalem dignitatem, ſicuti colligitur ex c. *Si compromiſſarius §. Huiuſmodi de Elect.* in 6. Vbi Bonifacius ex eodem illo Canone concludit Epiſcopos non incurrere Cenſuram ſuſpenſionis beneficij; niſi eorum expreſſa mentio habetur.

Multum refert ex quo. Capite hoc priuilegium Epiſcopis Competat.

62. Multũ autem refert; an competat propter exequutionem Pontificalis officij tantum; an etiam, & principaliter propter dignitatem Epiſcopalem; nam ſi propter exequutionem Pontificalis officij tantùm conueniret hoc priuilegium, illud non competeret Epiſcopo nondum conſecrato; ſi tamen propter dignitatem; etiam non conſecrato conueniet, vt conuenire docet Suarius ſuprà ſect. illâ 2. n. 6. dummodò ſit electus, & confirmatus, iam enim Epiſcopali dignitate præditus eſt, & hoc priuilegium illi competet ſicut & alia ſimilia, quale eſt illud de eligendo confeſſore c. vltimo de *Pænit. & remiſſ.* & de vſu altaris portatulis c. vltimo *de priuileg.* in 6. quæ etiam Epiſcopis electis nedum confirmatis competunt. Quorum omnium ratio eſt, quia priuilegia à Principe conceſſa, ſi nemini præiudicent, amplè debent interpretari, quatenus verborum proprietas permittit; atque prædictum Priuilegium de quo nunc agimus, etiam ad Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinales pertinere, putat Henriquez lib. 13. c. 34. n. 2. litera X. quod Layman, & alij probabile putant attentâ praxi Eccleſiæ, per quam priuilegia Epiſcopis ob ſtatus dignitatem conceſſa ad Cardinales fermè extendi ſolent ob maiorem eorum dignitatem. Qui etiam Henriquez litera I. putat pertinere ad Imperatorem, & Reges quatenus ipſi Suſpenſionem incurrere poſſunt ſecundum, quod ex Apoſtolicæ Sedis liberali conceſſione participant aliqua Iura Eccleſiaſtica, v. g. quòd poſſint Eccleſiarum Rectores nominare, & præſentare; Sed de hoc alibi diſputandum eſt, & examinendum an illa propriè ſint munia, & officia Eccleſiaſticæ iuriſdictionis? & qua ratione? habet enim longam quæſtionem, quæ non eſt huius loci.

Priuilegia ſi nemini præiudicent amplè interpretari debent.

Aſſertio 2. non ſolum perſona ſingularis ſed etiam tota Communitas Clericorum capax eſt ſuſpenſionis.

63 Aſſerendum eſt. 2. cum eodem Laymano ſuprà, & Suario infrà referendo non ſolùm perſona ſingularis; ſed etiam tota communitas Clericorum v. g. Capitulum capax eſt ſuſpenſionis, ſicut etiam Interdicti. c. *Quia ſæpe. de Elect.* in 6. Ex quo infertur generalibus Statuti ſiue ſententiæ verbis. v. g. quicumque id fecerit. etiam Capitulum, tanquàm perſonam fictam poſſe comprehendi.

Duobus modis in communitatem poteſt ferri Cenſura.

64. Duobus autem modis poteſt in communitatem cenſura ferri; primò per modum vnius, & collectiuè, ita, vt corpus Capituli quod habet Ius alicuius beneficij, vel Iuriſdictionis, vel adminiſtrationis, ab eò ſuſpendatur. Secundo per modum plurium, & diſtributiuè, ita, vt ſinguli è Capitulo, dummodò delinquerint, eandem pœnam incurrant. Vterque autem modus poteſt aliquando concurrere, vt patet ex citato c. *Quia ſæpe.* Vbi & corpus Capituli, & ſinguli è corpore bona Prælati defuncti occupantes, vel diripientes ab officijs, & beneficijs ſuſpenduntur donec reſtituant.

65. Suſpenſio tamen lata in Capitulum, niſi aliud exprimatur, aut colligatur ex adiunctis, extendi non debet ad perſonas particulares, quia vox Capituli collectionem ſignificat, non perſonas ſingulas ſicut notauit Suarius diſp. 28. ſect 3. n. 5. Quod ego tunc maximè verum puto, quando ſuſpenſio fertur ob cauſam, quæ ſolùm pendet à Capitulo, quod ſolùm deliquit per modum communitatis, & emenda ab ipſamet communitate præſtanda eſt Suffragijs maioris partis illius; tunc enim; niſi aliud exprimat Superior, vel aliunde ſatis colligatur communitatem per modum vnius reſpicit pœna, ſicut & ipſa eſt, quæ debet emendam præſtare, & ſuperiori obedire, quamuis, quia communitas nihil facit, nec poteſt; niſi virtute voluntatum ſingulorum, qui conſentiunt; poſſunt etiam ſinguli propter priuatum cuiuſque conſenſum iniuſte præſtitum aut negatum per ſe puniri, & ſuſpendi.

DVBITATIO IV.

Quibus de cauſis poſſit ferri ſuſpenſio?

66. IVxta ea, quæ diximus diſp. 2. à dubitatione 10. vſque ad 15. incluſiuè, agentes in ſimili de *Excommunic.* & iuxta principia generalia de *Cenſuris* in communi diſp. 1. dub. 2. ſatis conſtat neminem poſſe Suſpenſionis cenſurâ ligari, niſi qui peccauerit; neque enim Cenſura hæc, ſicut neque aliæ, incurritur; niſi ob culpam propriam. Ita Caietanus verb. *Suſpenſio.* Suarius diſp. 28. ſect. 4. Nauarrus c. 27. n. 151. & 165. Conink diſp. 15. dub. 3. concluſ. 1. Auila 3. diſp. 3. dub. 2. concluſ. 2. & alij multi, quos retulimus in ſimili de *Excommunic.* citatâ diſp. 2. dub. 12. in principio: eſt enim quæuis Cenſura pœna, & hæc ſupponit culpam, eamq; contumaciæ, vt ibidem explicuimus. Hoc ſuppoſito,

Non poteſt ſuſpendi niſi qui peccauit

67. Aſſerendum eſt ſuſpenſionem neceſſariò præſupponere culpam mortalem, vt incurratur, nec valere, ſi feratur propter ſolam venialem, ſiue Suſpenſio ſit decreta à Iure, ſiue ab homine. Hanc aſſertionẽ ex doctrinâ tradita pro excommunicatione intulimus & cum multis probauimus eâdem dub 12. eamque expreſſè docet Layman lib. 1. Tract. 5. p. 3. c. 3. n. 2. Auila 3. p. diſp 3. concluſ. 2. & Henriquez c. 34. n. 4. Conink citato dub. 3, concluſ. 2. Hæc tamen doctrina intelligenda eſt, vt ibidem quoque explicuimus de Suſpenſionibus, quæ de facto in Eccleſia ſunt vſu receptæ; nam, ſi loquamur de aliquâ leui ſuſpenſione ad breue tempus, iam ibi diximus poſſe ferri pro veniali, modo ibi explicato. Suſpenſiones autem, quæ de facto ſunt in vſu in Eccleſiâ vt ab officio beneficio, ab ordine, Iure eligendi, & conferendi beneficia, ſunt pœnæ graues, ac proinde non debent incurri ſine culpâ graui.

Aſſertio vt incurratur ſuſpenſio neceſſario præſupponitur culpa mortalis.

Ratio.

68. Aduertendũ etiam eſt, id quod non ſemel aduertimus, Suſpenſionem aliquam interdum ferri ob culpam merè præteritam, & tunc illam non habere rationem Cenſuræ iuxta dicta

Nota ſuſpenſionem aliquando ferri pro culpâ

præterita varijs modis Primò. diſp. 1. dub 2. & 3. Poteſt autem hæc Suſpẽſio varijs modis ferri primò in perpetuum, & ſine ſpe relaxationis; tunc autem, ſi Suſpenſio totalis ſit ab officio, beneficio, vel Ordine, habet vim depoſitionis, Irregularitatis, aut priuationis beneficij, ſi ſpectemus effectum. *Secundò.* Secundo poteſt ferri ad certum tempus, quo transacto, Suſpenſio exſpiret per ſe ipſam. *Tertiò.* Tertiò quod duret, donec Reus ſatisfecerit, aut reſtituerit; quâ ſatisfactione exhibitâ, Suſpenſio ipſo Iure abſque aliâ ſententiâ tollatur iuxta c. *Qui ſæpe* iuncta Gloſſ. verb. *Donec de elect.* in 6. *Quartò.* Quarto, vt duret ad beneplacitum Superioris, cuius proinde declaratâ voluntate remittendi, ſeu reuocandi Suſpenſionem, ſine aliâ abſolutione exſpiret; imò tunc exſpirabit mortuo, vel depoſito Superiore, niſi ſit poſita ad beneplacitum Sedis, quæ non moritur.

Diſcrimen Suſpenſionis quæ eſt cenſura ab eâ quæ non eſt. 69 In quo apparet ſæpe notatum diſcrimen Suſpenſionis, quæ eſt Cenſura, ab eâ, quæ non eſt Cenſura, nam ea, quæ eſt Cenſura, nec fertur pro peccato merè præterito, quin reſpiciat contumaciam; nec tollitur; niſi depoſitâ contumaciâ, vt eâdem dub. 1. & 2. diſputationis primæ notauimus.

DVBITATIO V.

Quandiu duret Suſpenſio? & an alicubi Suſpenſus vbiq; ſuſpenſus maneat?

Notandum quoad vltimam partẽ tituli. 79. VT ab hoc vltimo nos expediamus, de quo iam diximus ſuprà dub. 2. ſolùm notandum ſupereſt eam doctrinam, quod in vno loco Suſpenſus vbique cenſeatur Suſpenſus intelligendam eſſe, quando Suſpenſio lata eſt abſque loci determinatione, nam, ſi determinetur ad certum locum extra illum, non erit Suſpenſus,

Quo ad ſuſpenſionem a beneficio diuerſæ opiniones. Prima. 71. Præterea hæc doctrina magis certa eſt in Suſpenſione ab ordine, & officio non dependente à loco. Vtrũ autem idem habeat locum in Suſpenſione a beneficio? noncõſentiunt Authores. Affirmat Vgolinus tabula 4. c. 4. §. 5. Suarius diſp. 27. ſect. 1. n. 17. Filiucius c.3. q.6. dummodò ſit Suſpenſio ſimpliciter à beneficio. Vnde ſi quis ab Epiſcopo ſuſpendatur à beneficio abſque loci determinatione, cenſetur etiam Suſpenſus à beneficijs, quæ alibi habet; cùm enim ille ſit ſubditus tali Epiſcopo, poteſt eo modo ab eo ſuſpendi; talis enim Suſpenſio non fertur in beneficium alibi exiſtens; Sed in hanc perſonam exiſtentem in hoc territorio huius Epiſcopi.

Secunda. 72. Contrarium tamen cenſent aliqui, quos refert Sayrus citato lib. 4. *Theſauri* c. 6. n. 21. imò ipſe Suarius ſuprà n. 22. teſtatur eſſe vſu receptum ſecundum aliquos, quod huiuſmodi ſuſpenſio non extendatur ad beneficia alibi exiſtentia; niſi expreſſè in ſententiâ ſint verba ſignificantia ſuſpenſionem à beneficio alibi exiſtente. Quam ſententiam probabilem putat Filliucius Tract. 17. c. 2. n. 47.

Suſpenſionis duratio. 73. Quod attinet ad durationem Suſpenſionis iam de illâ, quæ non eſt propriè Cenſura, ſed pœnæ ob peccatum præteritum, diximus poſſe ferri pro tempore determinato, quo elapſo ceſſat; illo tamen tempore durante non poteſt exercere actum, à quo quis Suſpenſus eſt, vt ex ſe patet. Solùm eſt difficultas à quo die incipiendum ſit, an ſcilicet à die, quo lata eſt Suſpenſio? quod dubium etiam habet locum in Suſpenſione, quæ propriè eſt Cenſura *Authoris iudicium.* Exiſtimò ergo incipiendum eſſe a die, quo lata eſt Suſpenſio, & legitimè innoteſcit ei, qui Suſpenſus eſt; nam Suſpenſio eſt Cenſura, aut pœna Eccleſiaſtica, quæ ſecum trahit exequutionem, & afficit in continenti c. *Paſtoralis* §. *Verum* de *appellationib.* Ita Vgolinus Tabulâ 4. c. 15. §. 3. Sayrus c. 8. n. 2. & alij. Lege Suarium diſp. 29. ſect. 1.

Obijcies. 74. Quod ſi obijcias diem termini non computari in terminum argumento c. *de reſtit. Spoliator.*

Reſp. 75. Reſpondetur illum Textum intelligi de ijs quæ non trahunt ſtatim exequutionem; Cẽſura verò trahit ſecum exequutionem & ſtatim operatur atque exiſtit, vt dictum eſt.

Latus ſine temporis determinatione durat donec auferatur. 76. Quando autem fertur Suſpenſio ſine temporis determinatio durat, donec auferatur per Superiorem; quia cùm abſolutè feratur, non eſt cur nos illam reſtringamus ad aliquod particulare tempus, debet ergo tunc ceſſare, *Ratio.* vel per abſolutionem à potente abſoluere; ſi ſuſpenſio ſit propriè Cenſura, vel per voluntatem Superioris volentis, vt ceſſet, ſi ſit merè pœna ob peccatum præteritum.

Ex dictis colligi tribus modis poſſe tolli ſuſpenſionem. Primò. 77. Ex dictis habemus tribus modis poſſe tolli Suſpenſionem in totâ ſuâ latitudine, primò ſi ob delictum præteritum ſit impoſita ad certũ tempus, vt ad triennium, vel donec reſtituerit, impleta conditione, vel transacto tempore per ſeipſam ceſſat ſine aliâ Superioris declaratione. Ita Gloſſa recepta in Clementinâ 1. vers *Donec* de *Decimis*. Couart. in 4 *decretalium* p. 2. c. 6. *Secundò.* in principio n. 18. & 19. Nauarrus c. 27. n. 161. Auila 2. p. diſp. 6. dub. 1. concluſ. 1. Henriq. lib. 12. c. 25. n. 2. Suarius diſp. 29. ſect. 1. n. 1. Secundò tollitur per abſolutionem illa ſuſpenſio, quæ propriè dicta Cenſura eſt, propter contumaciam inflicta cum expreſſâ, vel tacitâ lege, vt tunc, & non ante, abſolutio conferatur, quàm à contumaciâ, ſeu inobedientia recedatur, vt explicat idem Suarius ibi ſect. 2. n. 1. Atque de hac ſuſpenſione philoſophandum eſt tanquàm de propoſitę Cenſura. *Tertiò.* Tertiò tollitur Suſpenſio per relaxationem, ſeu diſpenſationem, videlicet, ſi lata fuit propter peccatum commiſſum ſeu præteritum, tanquàm pura pœna. Quod dupliciter fieri poteſt primò ad certum tempus. v. g. Si Suſpenſio fuit hoc modo, *qui id fecerit, per triennium ab officio, vel beneficio Suſpenſus maneat.* Si hæc pœna relaxanda ſit per diſpenſationem, id fieri debet ab authore Canonis, aut eius ſucceſſore, aut delegato &c. nullo verò modo ab inferiore; quia ſicut inferior non poteſt Superioris legem tollere, ita neq; illi legi pœnã annexã iuxta Gloſſ. receptã c. *Cupientes* § *Cæterum* verſ. *Suſpenſos* de *Elect.* in 6. Sanctus Antonin. 3 p. tit. 28. c. 4. Couarr. ſuprà numero 18. Sanchez lib. 3. de *Matrim.* diſp. 52. Idemque dicendum notat Suar. diſp. illâ 29. ſect. 1. numero 20, ſi lex Canoni-

ea præcipiat propter tale delictum imponi ſuſpenſionem v.g, triennalem, ſcilicet, non poſſe eam ſuſpenſionem ab inferiore Prælato, quamtuis ſit Epiſcopus (cum ſit Iuris Canonici) Iure proprio, & ordinario, vel coarctari vel in eâ diſpenſari; nam (ut rectè Papinianus. lib. 1. ff. ad S.C.Turpill) *facti quæſtio eſt in arbitrio iudicantis; pæna verò proſequutio non eius voluntati mandatur; ſed legis auctoritati reſeruatur.* Secundò modu ſuſpenſio ob delictum commiſſum, ſeu præteritum, vt pura pœna, ferri poteſt in perpetuum ſine ſpe relaxationis Ordinariæ, & tunc certum eſt inferiorem non poſſe diſpenſare in tali Canonis ſuſpenſione; niſi in caſibus ſpecialiter conceſſis, ſicuti docet Sanctus Antonin. 3.p. tit.27. cap 4. Panormitanus. cap. 2. de *Solut.* n. 5. Syluest. verbo *ſuſpenſio* q. 8. Nauarrus cap. 27. numero 162. Ratio eſt; quia Canonis Auctor dùm talem ſuſpenſionem perpetuam, & irremiſſibilem imponit eo ipſo ſibi reſeruare cenſetur.

Suſpenſio duratura ad beneplacitum ſuperioris ceſſat eo mortuo vel depoſito. Ratio.

78 De ſuſpenſione duraturá ad beneplacitum ſuperioris iam diximus dub. præcedenti non ſolùm ceſſare per voluntatem Superioris remittentis, & reuocantis illam; ſed etiam eo mortuo, vel depoſito, quia ceſſat voluntas illius ſuperioris, vt ſuperior eſt. Si tamen impoſita fuit ad voluntatem ſedis, non ceſſat; quia Sede mortuo, vel amoto vno Superiore adhuc manere cenſetur.

Quæres.

79 Quæri poteſt adhùc; quot diebus debeat durare ſuſpenſio vnius menſis, quando delictum inchoatum eſt poſt aliquot dies incepto iam menſe? vel quomodò intelligenda ſit, quoad principium, & finem ſuſpenſio lata per menſem.

Communis ſententia.

80 Communis ſententia eſt incipiendum eſſe ab eo die, in quo latá eſt, vel contracta ſuſpenſio, vſque ad eundem diem ſequentis menſis, vt ſi ſuſpenſionem contraxit quis die tertio menſis vigeat ſuſpenſio vſque ad diem tertium ſequentis menſis, ſiue menſis conſtet ex 28. ſiue ex 31. diebus. Vnde quotâ die menſis cœpit totâ die ſequentis finitur. Ita docent multi, quos refert, & ſequitur Vgolinus Tabulâ 4. cap. 15. §. 3. ad finem & addit §. 5. poſtremum diem debere eſſe completum; tempus enim debet eſſe completum vt patet ex c. *Cupientis* §. *cæterum de elect. in* 6.

Reſp. aliâ probabilis.

81 Probabile nihilominùs eſt extrema non computari ſaltem integra iuxta ea, quæ diximus diſp. 3. dub. 52. propè finem, vbi terminus dierum aſſignatus in edicto computatur non numeratis extremis, quamuis non ſit omninò eadem ratio.

Suſpenſio lata ad annum probabilius durat 365. diebus.

82 Ex dictis patet, quâ ratione computandus ſit annus, quando lata eſt ſuſpenſio duratura, v.g. per annum; nam iuxta communem, & probabiliorem ſententiam (vt diximus) ſeruanda eſt ſuſpenſio diebus: 365. integris; talis enim eſt annus vſualis, & computari debent extrema.

Dubium. Quid ſi ſit annus Biſſextilis.

83 Dubitari autem poteſt; an ſuſpenſus per annum, in quem incidit Biſextus, teneatur ſeruare ſuſpenſionem 366. diebus, quibus conſtat annus Biſextilis?

84 Hac de re latè diſputant ſummiſtæ verbo *ſuſpenſio* & in verbo *Ætas* & Iuriſtæ in c. *Quæſiuit de verbor ſignific.* & in L. *Cùm hæres* §. *Stichus. ff. de ſtatu liber.* Quorum omnium communis, magiſque recepta ſententia eſt diem illum biſextilem non computari, neque in anno neque in menſe. Vnde, ſi quis annalem Suſpenſionem per 365. dies ſeruauit, in altará die poterit celebrare, etiamſi illa dies adhuc non ſequẽtis, ſed eiuſdem anni computetur. Sic in dicto §. Stichus, ſi ſeruo libertas concedatur ſub conditione, ſi per annum ſeruierit, illud non erit intelligendum de anno Biſextili; ſed de anno trecentorum ſexaginta quinque dierum: ergo idem erit in noſtro caſu, Ita Syluest. verbo. *ſuſpenſio.* num. 5. in fine cum Panormit. & alijs, quos refert, & cum Gloſſa in c. 2. diſt. 55. Suarius diſp. 29. ſect. 1. numero 6. qui confirmat; quia, quando ſuſpenſio vnius anni in pœnam imponitur, intelligitur de anno communi, & ordinario; non de extraordinario; tùm, quia hìc eſt frequentior modus loquendi de anno; tùm quia in pœnis benigniori interpretatione vtimur; annus verò Biſextilis extraordinarius eſt, & alius communis, & ordinarius.

Communis & magis recepta ſententia.

85 Conſequenter putat Suarius Philoſophandum eſſe, ſi ponatur pœna ſuſpenſionis per menſem in menſe ſebruario, & contingat menſem illum in anno Biſextili euenire; tunc enim expletis 28. diebus, poteſt liberari à ſuſpenſione, & die 29. exercere eas actiones, à quibus ſuſpenſus erat, & pari ratione (inquit) ſi ſuſpenſio erat trium, aut plurium menſium in vltimo die vltimi menſis, iam non erit quis ſuſpenſus, quia eadem eſt proportio plurium menſium ad vltimum diem, quæ totius anni ad vltimum diem anni. Rationem verò pro vtroque aſſignat quia dies ille 29 qui interpoſitus fuit, vicem vltimi ſupplenit.

Obijcies.

86 Obijciet tamen aliquis citatum c. *Quæſiuit de verborum ſignific.* vbi dicitur duos illos dies anni Biſextilis, quaſi pro vno reputari.

Reſp. Suarius.

87 Reſpondet Suarius, omiſsis alijs interpretationibus, reputari pro vno diſiunctiuè, & non coniunctiuè id eſt, quod in altero eorum poſſit feſtum Sancti Mathiæ celebrari (de hoc enim ibi agebatur) & ad hunc effectum reputari vnum, non copulatiuè, ut in vno, & altero debeat feſtum illud celebrari, ac ſi eſſet vnus tantum. Hac ratione, ſi alicui eſſet impoſitum onus ieiunandi vltimo die Februarij poſſet tunc in vno; vel altero illorum dierum ieiunare, & implere obligationem; quia vterque reputatur vltimus, ſcilicet 29. quia illo anno de facto eſt vltimus menſis, & 28. quia ſecundum modum ordinarium ille eſt vltimus.

Proponitur caſus.

88 Sed quid dicemus; ſi computandi eſſent plures alij pro aliquâ obligatione? v.g. debet quis duodecim annis eſſe ſuſpenſus propter aliquod delictum ab officio, vt contigit Superiori ſæculo cum quodam Archiepiſcopo, qui ſententiâ Pontificiâ (vt audio) ſuſpenſus fuit per decem, aut duodecim annos ab officio, & beneficio. Et quamuis paulò poſt mortuus fuerit; tamen, ſi ſupervinxiſſet dubitari potuiſſet; an propter tres annos Biſextiles in eo annorum numero comprehenſos liceret duobus aut tribus diebus ſub finem vltimi anni anticipare exercitium eorum omnium à quibus erat ſuſpenſus,

ſus,& conſequenter fructus percipere Archiepiſcopatus,qui illis tribus diebus reſponderent; materia ſanè conſiderabilis;ſingulis enim diebus reſpondebant ſeptingenti,aut octingenti ducati, aut fortè plures,tunc(inquiro)illi dies Biſextiles cōputandi ſunt,nec ne?ſi enim cōputādi ſunt & cōprehēdēdi in eo numero annorū etiam in vno anno aut in vno,aut tribus mēſibus?Si verò excludēdi ſūt ita vt anni finiātur tribus diebus antea propter illos tres intercalares dies Biſextiles videtur res inſueta; eâdem enim ratione intelligenda eſſet lex ætatis,aut temporis requiſiti in alijs rebus, vt ſcilicet Sacerdos poſſit initiari Sacerdotio tot diebus ante ingreſſū 25. anni,quot ſunt dies Biſextiles in toto illo ſpatio annorum. Item vbi recepta eſt lex aut conſuetudo non dandi Sacrum velum virgini moniali ante quadrageſimum annum ſuæ profeſſionis, vel non eligendi illam in Abbatiſſam vel Prioriſſam ante Quadrageſimum ætatis annum, poſſe tunc ab eo numero detrahi decem dies Biſextiles, qui inciderunt in eo ſpatio temporis. Quæ omnia non videntur facilè concedenda.

Authoris iudicium. 89, In hac re Vtrumque videtur mihi probabile; nihilominùs probabiliùs puto, quando ſunt multi anni ita, vt æquent, vel excedant quaternarium numerum, tunc vnus vel plures dies Biſextiles eſſe computandos in eo numero annorum,neque eſſe eandem rationem de vno aut altero anno vel menſe atque de pluribus annis prædictis. *Ratio Diſparitatis* Ratio diſparitatis eſt prima & principalis in re morali; quia, quando de vno aut altero anno, aut etiam tribus agitur, annus vſualis, & communis tantum eſt 365. Quando verò iam de pluribus annis agitur in quorum numero aliquis, vel aliqui Biſextiles anni includuntur,etiam eſt ordinarius, & communis modus computandi comprehendere diem vel dies Biſextiles incidentes. Ideo in eo caſu computari debent;quia, ſicut annus vſitato modo loquendi tantùm includit 365. dies, ita plures illi anni vſitato, & ordinario modo loquendi includunt etiam dies Biſextiles. Legantur quæ diximus Tract. 6. agentes de Ordine diſp vnicâ dub. 22. §. *Quarta qualitas.*

90. Nec valet,ſi dicas,etiam eſſe ordinarium, & conſuetum, vt quartus quiſque annus ſit Biſextilis,& ei addatur illa dies; contra hoc enim eſt,quod præterquàm, quòd is iam non eſt ordinarius modus computandi annum; cum non, niſi quarto quoque anno ſic computetur, adhuc non eſt verum, quod propriè loquendo illa dies ſit dies illius anni;nam,vt Matematici,& Kalendariſtæ nôrunt ſolùm ſex horæ ferè illi anno competunt;reliquæ verò Octodecim horę ad tres præcedentes annos ſpectant, nempe ſex horæ ſingulis annis.Hinc eſt,vt ſi ſingulos annos etiā ipſum Biſextilē per ſe ſpectes, non inuenias illo plures dies quàm 365. & inſuper ferè ſex horas. Si tamen quatuor ſimul annos accipias, in illo Quaternario præter 365. dies vnicuique anno reſpondentes, inuenies etiam vnam diem conflatam ex illis,quater ſex horis,quæ reſpondent ſingulis annis illius quaternarij,quæ dies nulli anno per ſe ſumpto tota integra reſpondet aut in eo includitur; toti tamen Quaternario annorum omninò dies illa reſpondet, & in illo includitur: ergo non mirum eſt; ſed rationi conſonum, vt quamuis ſinguli anni per ſe non conſtent diebus integris,niſi 365. vnus nihilominùs Quaternarius annorum conſtat integris vſualiter diebus 365. pro quolibet anno, & inſuper vnà die,cuius quarta pars vnicuique anno reſpondeat. Ex quo habemus intentum noſtrum,ſcilicet in computatione dierum vnius anni, etiam Biſextilis non eſſe neceſſariò computandam diem ſuperadditam, vtpotè non pertinentem integrè ad illum annum,ſicut neq; ad duos annos,neque ad tres; computandam verò eſſe, quando iam peruenitur ad Quaternarium annorum,ad quem iam integrè pertinet, vt in eo continetur. Vnde vſus habet quod in multorum annorum numero non excludantur dies Biſextiles, qui non neceſſariò comprehenduntur, in vno,aut in altero anno. *Vſus habet vt in multorum annorū numero non excludantur dies Biſextiles.*

91 Quòd verò attinet ad non computandum diem Biſextilem, etiam,quando quis per menſem ſebruarium eſt ſuſpenſus ſed poſt 28. dies liberum eſſe à ſuſpēſione exire præter Suarium, & alios citatos docent Henriq. lib. 10. cap. 19. & lib. 13. cap. 35. numero 2. Fornarius de *Sacramento Ordinis* cap. 3. numero 4. Sayrus c. 8. numero 12. Vaſquez de Beneficijs cap. 3. §. 2. ad finem numero 26. & plures alij, quos refert, & ſequitur Vgolinus Tabula 4. cap. 15. §. 1. ad finem. Itaque illi duo dies modo explicato pro vno computantur.

92. Obijcies, ſi illi duo dies diſiunctim pro eodem computantur, ſequitur eum, qui per menſem Februarium ſuſpenſus eſt, poſſe in anno Biſextili non ſeruare ſuſpenſionem die 28. & illam ſeruare die 29. *Obijcies.*

93 Reſpondeo negando ſequelam; quia ad hoc obſtat quod tempus ſuſpenſionis intelligi debet continuum; hæc enim eſt communis Iuris intelligentia, vt rectè notat Suarius ſuprà n. 8. ex Iaſone in L. *contra maiores* C. *de inofficioſo teſtamento.* numero 6. atque idem iudicium eſt de ſuſpenſione per annum Biſextilem, in quo non licebit illâ die vel 28. vel 29. Februarij ſuſpenſionem interrumpere; ſed debet continuari per 365. dies. *Reſp. tempus ſuſpenſiones intelligi debet continuum.*

94 Quæret iam aliquis, quamuis huc uſque dicta vera ſint, an ſaltem, ſi ſuſpenſio ſit ab homine, & ille determinatè imponat ſuſpenſionem pro futuro menſe Februarij, vel pro ſequenti anno qui annus contigit, vt eſſet Biſextilis; tunc habeat locum prædicta interpretatio, vt illa dies non ſit computanda. *Quæres.*

95 Reſpondeo, ſi conſtet de mente præcipientis, quod aduerterit illum annum, aut menſem eſſe Biſextilem, & voluerit pro toto illo anno, aut menſe ſuſpendere, proculdubio comprehendere diem illum: Si verò non conſtet de illius mente verba erunt interpredanda, ſicut interpretanda diximus verba legis,& annus, aut menſis erit ordinarius iuxta benigniorem interpretationem ſuprà dictam. Ita Suarius ſuprà numero 9. & alij. *Reſp.*

96. Quæres vlterius, an qui non ſeruauit integrè Suſpenſionem, menſis, aut anni,ſed per aliquot dies interrupit, teneatur tranſacto anno illos dies compenſare? vel ad quid aliud teneatur. *Quæres vlterius.*

97. Diui-

Reſp. Aliqui. 97 Diuiſi ſunt Auctores: aliqui dicunt debere iterum inchoare annum, & ſeruare ſuſpenſionem toto tempore præſcripto, quia nimirùm, tempus debet eſſe continuum ad eum modum, quo de anno probationis ad profeſſionem requiſito ex communi ſententiâ & praxi teſtatur Nauarrus conſ. 29. de Regularibus

Reſp. 2. 98 Aliter reſponderi poteſt illud tempus, in quo non ſeruatur ſuſpenſio non computari, nec deſeruire, vt expleatur tempus ſuſpenſionis impoſitæ; ſi tamen poſt illud ſeruetur ſuſpenſio, debere tantum temporis Suſpenſionis ſeruare, quantum ſufficiet ad explendum integrum annum cùm tempore illo antecedenti, in quo ſeruauit etiam Suſpenſionem; & eâ ratione ſatisfactum; quia licet temporis continuitas ſit per ſe loquendo neceſſaria, vt debito modo impleatur ſuſpenſio, non eſt tamen ita neceſſaria ſimpliciter, vt ſi aliquo caſu, vel culpâ interrupta ſit, eam de nouo inchoare oporteat; eſſet enim grauiſſimum onus, & augmentum pœnæ, quod nullo Iure poteſt probari.

Reſp. 3. probabilius. 99 Tertiò reſponderi poteſt, & probabiliùs tempus illud continuè fluere ex quo inchoatum eſt, neque interrumpi propterea quod ſic ſuſpenſus caſu, vel malitiâ non ſeruauerit ſuſpenſionem atque adeò præſcripto tempore finiri ſuſpenſionem, & obligationem illius. Ita Suarius ſuprà numero 11. probarique poteſt, & declarari, *Ratio.* quia proximus, & immediatus effectus ſuſpenſionis eſt obligatio abſtinendi ab illis actionibus, aut etiam inhabilitas, & incapacitas earum, quantum ab Eccleſiâ fieri poteſt vel intenditur. hæc autem obligatio, ſeu inhabilitas per totum illum annum ſeu tempus continuum perſeuerat in homine ſuſpenſo, etiamſi ipſe violet Suſpenſionem, quod patet ex eo quòd qui non ſeruat illo tempore ſuſpenſionem grauiter peccat, aut etiam Irregularis fit, quando actio, quam exercet, talis eſt vt à ſuſpenſo exercita Irregularitatem inducat. Quod ſi actio ſit pendens à Iuriſdictione & ſuſpenſio ſit ab officio; illa actio nulla eſt. Signum ergo eſt, quòd ſuſpenſio continuè duret, quantumuis ſuſpenſus contra illam agat, ac proinde tranſacto præſcripto tempore finietur independenter ab obſeruatione ſuſpenſi, quia non plus durat, nec plus operatur quàm fuerit imponentis voluntas, qui abſolutè illud tempus determinauit, neque addidit conditionem, vt, ſi ſuſpenſionem violauerit, vlterius protrahatur ſuſpenſio.

Suſpenſio tranſacto præſcripto tempore etiã interrupta finitur. Ratio.

Ex quo Patet. 100 Ex quo patet finito illo tempore non teneri tot diebus, aut vicibus à ſuſpenſionis actibus abſtinere, quot ſuſpenſionem non ſeruauit, perinde, atque in alijs præceptis. v. g. ieiunij qui per aliquot dies Quadrageſimæ non ieiunauit, non tenetur totidem poſt Quadrageſimam ieiunare.

DVBITATIO VI.

An ſuſpenſus grauiter peccet violando ſuſpenſionem? & quando excuſetur ab eâ ſeruandâ? quaſque pœnas incurrat, violando illam? & an eius acta valida ſint?

101 Aſſerendum eſt primò, peccare mortaliter violando ſuſpenſionem; niſi materiæ paruitas excuſet. Eſt communis ſententia Doctorum. Ita Nauarrus numero 163. Henriquez lib. illo 13. cap. 33. numero 1. Sayr. cap. 11. numero 8. Auila diſp. 2. dub. 2. Ledeſma 2. p. 4. q. 26. art. 2. Tract. de ſuſpenſione in principio Filiucius Tract. 17. cap. 10. Reginaldus lib. 32. Tract. 2. numero 31. Coninc diſp. 15. dub. 2. numero 17. Suarius diſp. 27. ſect. 2. & alij multi. Ratio eſt; quia eſt præceptum Eccleſiaſticum de re graui ex genere ſuo. *Aſſertio 1. Peccat quis mortaliter violando ſuſpenſionẽ. Ratio.*

102. Dixi, niſi paruitas materiæ excuſet; fieri enim poteſt, vt actio ſit tam parua, vt non ſufficiat ad mortale; ſi enim quis ſuſpendatur ab ingreſſu Eccleſiæ, & breuiſſimo tempore commoretur in Eccleſiâ dùm recitantur diuina officia, non videtur peccare mortaliter. *Excuſat hîc à mortali materiæ Paruitas.*

103 An verò ſuſpenſus aliquando poſſit adminiſtrare Sacramenta? decidendum eſt iuxta principia tradita de *Excommunicatione* diſp. 2. dub. 31. & 32. & locis ibi notis; nam in caſibus in quibus poteſt excommunicatus, poteſt etiam ſuſpenſus.

104 An verò cooperans & communicans cum ſuſpenſo nondum denuntiato in ijs actibus iuriſdictionis, & officij, à quibus eſt ſuſpenſus, peccet mortaliter, aut etiam cum denuntiato communicando, cooperando, & inducendo ad actus, à quibus eſt ſuſpenſus? diximus diſp. 2. dub. 27. ibi legatur. *Dicendum de Communicante cum ſuſpenſo.*

105 An verò ſuſpenſus peccet, aut fiat Irregularis exercendo functiones Ordinum, à quibus eſt ſuſpenſus? vel poſſit ad petitionem aliorum fidelium, non ſe ſponte ingerendo id facere? diximus ibidem. 5. *Poſt Concilium tamen*, adiunctis ijs, quæ in ſimili etiam diximus dub. 34. eiuſdem diſputationis, & propè finem dubitationis. 41. loquendo de Excommunicatione, vbi etiam oſtendimus, licere inducere excommunicatum (& idem eſt de ſuſpenſo & interdicto) ad Euchariſtiam adminiſtrandam, & ſimilia, quando non eſt denuntiatus. *Pœna ſuſpenſi exercentis actus ordinum à quibus eſt ſuſpenſus.*

106 Aſſerendum eſt. 2. ſuſpenſus ex delicto fit Irregularis violando ſuſpenſionem per exercitium ſolemne maioris Ordinis, à quo eſt ſuſpenſus. Ita Suarius diſp. illâ 27. numero 3. Nauarrus cap. 27. numero 103. Toletus lib. 1. cap. 45. Valentia tomo 4. diſp 7. q 18. puncto 1. Filiucius Tract. 17. cap. 11. q. 4. Reginald. lib. Tract. 2. num. 36. & ſequentibus 12. Coninc. diſp. 15. dub. 2. numero 17. & alij apud Sayrum lib. 4. cap. 16. numero Probatur ex c. 1. *de ſent. & re iudicatâ* in 6. & ex c. 1. de *ſent. excom.* eodem titulo & ex c. *ſi quis Epiſcopus damnatus* 1. q. 3. *Aſſertio 2. Caſus quo ſuſpenſus ex delicto fit irregularis.*

107 Ideò autem dixi *per exercitium ſolemne*; quia

quia (vt molri volont) exercens actum ordinis non ſolemniter ; neque ex officio , non incurrit Irregularitatem. Ideò iuxta hanc ſententiam ſatis communem Subdiaconus non incurrit Irregularitatem cantando Epiſtolam ſine manipulo;quia tunc non cenſetur cantari ſolemniter ex officio.

Non incurri Irregularitatem exercendo actus minorum ordinum putant multi.

108. Ideò etiam dixi *Maioris Ordinis*, quia exercendo actus Minorũ Ordinum, etiam ſolemniter,non pauci exiſtimant, non incurrere Irregularitatem. Ita videtur ſentire Sayrus ſuprà c. 11. n. 9. cum Tabiena , & Sancto Antonino & alijs,quos ſequitur.

Oppoſitum tamen tutius eſt & in praxi ſequendum. Ratio.

109. Oppoſitum tamen videtur tutiùs , & in praxi ſequendum , ſcilicet ſi ſolemniter exerceat huiuſmodi actus contrahere, Irregularitatem , vt docet Suarius, & Nauarrus,& Filiucius ſuprà; lex enim generaliter poſita eſt , pœnaque ſine eà diſtinctione præſcripta. Ad incurrendam autem hanc pœnam,non eſt neceſſarium ſuſpenſum eſſe nominatim denuntiatum ; quia quod attinet ad ipſum , prohibitio integrè perſeuerat,etiam poſt Concilium Conſtantienſe iuxta dicta diſp. 2. dub. 26. prope finem , & dub. 27. Excuſabitur autem ab Irregularitate, quoties excuſatus fuerit à culpâ miniſtrando, ſiue ad exigentiam aliorum;quando non eſt denuntiatus,vt dictum eſt,ſiue,vt vitet grauem infamiam , vel ſcandalum , &c. iuxta dicta eadem diſputatione dub, 31. & 32.

Quæres.

110. Quæret tamen aliquis;an hæc doctrina Irregularitatis locũ habeat non ſolùm,quando per exercitium Ordinis violatur ſuſpenſio illa, quæ eſt propriè Cenſura; ſed etiam illa,quæ eſt purè pœna.

Ratio dubitandi.

Ratio dubitandi eſt;quia(vt conſtat ex c. *Is cui* de *de ſentent. excommunic.* in 6.) hæc regula generalis conſtituitur, vt, ſcilicet, incurrat Irregularitatem , qui celebrat Diuina, quando eſt Cenſura ligatus. Cùm autem illa ſuſpenſio non ſit Cenſura,non videtur propter illam incurri Irregularitatem virtute prædictorum Iurium,& generalis regulæ.

Authoris Iudicium.

111. Nihilominus aſſerendum eſt etiam tunc Irregularitatem incurri,quia quamuis ſuſpenſio illa lata eo modo , vt merè infligatur propter peccatum præteritum, & ceſſet , vel ceſſare poſſit ſine abſolutione; tamen de illâ etiam expreſſe loquuntur Iura,vt patet ex c. 1. *de Re iudicata*, & de *ſentent. Excommunic.* in 6. talis enim ſuſpenſio tam efficaciter priuat Sacro miniſterio interim dum durat atque alia. Legatur Suarius diſp. illâ 27, ſect. 2. n.4.& 5. vbi improbabilem putat ſententiam quorundam Canonis,totum oppoſitum aſſerentium. Eandem doctrinam , habet Filiucius Tract. 17. c. 10. q.9. n. 193. & alij Recentiores.

Cur in aſſertione dictum eſt incurri Irregularitatem exercẽdo actus ordinis. Ratio.

112. Dixi etiam in aſſertione incurri Irregularitatem exercendo actus Ordinis,quia, ſi ſolũ exerceat actus Iuriſdictionis, qui non ſint coniuncti cum actibus Ordinis , non incurrit ipſo facto illam vel aliam pœnam,quæ generaliter ſit impoſita in Iure. Ita ſuprà n. 3.& 6, vbi reprobat opinionem Maioli, & aliorum apud ipſum lib. 3. de *Irregularitate* c. 19, extenſione 2. & 14. qui dicunt ſuſpenſum ab Ordine,vel officio , conferendo beneficium alicui, incurrere Irregularitatem; nam (vt rectè ibi notat Suarius) id nullo Iure probatum, nec Gloſſa ex c. *Tama* de *Exceſſib. Prælator.* nec Gloſſ. Magna ex c. *Cum dilectus* de *conſuetud.* id habent , quod vult Maiolus,vt legenti conſtabit.

113. Vnde cum Iura talem pœnam ſolùm imponant violanti ſuſpenſionem per exercitium Ordinis, non eſt cur extendatur ad alios. Ideo hanc ſententiam præter Suarium ſequuntur Syluest. verb. *Suſpenſio* quæſito 5. Henriquez lib. 13. c. 32. n. 5. Sayrus n. 20. Toletus lib. 1. c. 45. Rodrig. tom. 2, c. 68. n. 8. Filiucius ſuprà n. 184. Reginald. ſuprà n. 16. Vnde iuxta prædictos Authores ſuſpenſus ab officio Diaconatus ; vel ab officio prædicandi non ſit Irregularis (quidquid in contrarium cenſeat Nauarrus n. 163. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 18. puncto 1.) Ratio eſt;quia actus prædicandi non eſt ita proprius,& annexus Ordini Diaconatus , quin ab Inferioribus Clericis,imò à laicis de licentia Epiſcopi fieri poſſit, etiam cum ſuperpelliceo & benedictione.

Aſſertio 3. actus ſuſpenſi, qui validi ſunt.

114. Aſſero 3. acta per ſuſpenſum, ſi ſint actus ordinis, valida ſunt;niſi actus Ordinis pendeat etiam à Iuriſdictione, Ita Henriquez c. 33. n. 2. Auila 3.p. diſp. 2. dub. 3. Hæc aſſertio conſtat ex dictis in ſimili de *Excommucatione* diſp. 2. dub. 4. maximè aſſertione 2. eſt enim eadem ratio. Ita etiam Suarius & alij in fine referendi.

Limitatio quoad Sacramẽtũ pœnitentiæ.

115. Dixi *niſi actus Ordinis pendeat à Iuriſdictione* propter Sacramentum pœnitentiæ , ad cuius valorem neceſſaria eſt Iuriſdictio ex parte abſoluentis, quâ caret ſuſpenſus interim dùm Suſpenſio durat. De cæteris verò Sacramentis philoſophandum eſt , ſicut ibidem diximus de Excommunicato;atque etiam de Sacramẽto Pœnitentiæ dicendum eſt in eiſdem caſibus valere, in quibus valet abſolutio collata ab Excommunicato,vt ibidem diximus.

Aſſertio 4. actus ſuſpenſi non nominatim denũtiati validi ſunt. Ratio.

116. Aſſero 4. acta per ſuſpenſum, qui non eſt nominatim denuntiatus,valida ſunt , etiam illa , quæ neceſſariò requirunt iuriſdictionem. Ratio eſt ; quia talis ſuſpenſus eſt toleratus ab Eccleſiâ ; tolerato autem non admittitur iuriſdictio,iuxta dicta diſp. illâ 2. locis notatis , & maximè dub. 46. & 47. adiunctis dub. 26. & 27.

Aſſertio 5.

117. Aſſero 5. acta iuriſdictionis propriæ à tali ſuſpenſo iam nominatim denuntiato non ſunt valida ; niſi fortè adſit titulus coloratus, & error communis iuxta dicta locis notatis in ſimili de *Excommunicatione*, & iuxta dicta de *Pœnitentiâ* locis ibidem notatis, & maximè Tract. 8. diſp. 10. dub. 8.

118. Hinc eſt invalidam eſſe abſolutionem impenſam à ſuſpenſo ab officio,& denuntiato, caret enim ille tunc iuriſdictione.

119. Quamuis autem aliqui actus Ordinis, vt licitè fiant, aliqualem iuriſdictionem requirant, vt ſunt confirmare,ordinare conſecrare &c. tamen,quia ad eorum valorem iuriſdictio non eſt neceſſaria , quantumuis à ſuſpenſo fiant valida erunt. Ita præter citatos docet Suarius diſp. 27. ſect. 2. n. 2. Filliucius Tract. 17. c. 10. q. 3. Sayrus c. 11. n. 15.

DVB-

DVBITATIO VII.

Quænam ſint Suſpenſiones, quæ ipſo Iure contrahuntur.

120. INnumeræ ſunt Suſpenſiones, quæ in iure aſſignatæ ſunt perſonis Eccleſiaſticis, quæ vix imò ne vix poſſunt in ordinem redigi. Ideò plures Authores ab ijs ennmerandis ſuperſedent, & reijciunt in ptoptia loca. Placet tamen in gratiam lectorum præcipuas recenſere, eaſque reducere ad quatuor capita, primum Suſpenſionem Iuris contra Epiſcopo. Secundum contra Conuentus, & Capitula. Tertium contra Religioſos. Quartum generaliter contra Clericos.

Suſpenſiones, præcipua ad 4. capita reducenda.

CAPVT I.

De Suſpenſionibus Iuris contra Epiſcopos, & alios Prælatos.

Suſpenduntur primo Epiſcopi &c.

121. PRimò Tam Epiſcopi, quàm Abbates, & Prælati Religionum ſuſpenduntur ab adminiſtratione fructuum Suarum Eccleſiarum, ſi promoti à Sede Apoſtolicâ earum adminiſtratioñe accipiant ſine litteris authenticis eiuſdem Sedis. Extrauag. 1. de *Elect.* inter communes. Ita Suarius diſp. 31. ſect. 5. n. 23. Saytus lib. 4. c. 12. n. 25.

Secundò.

122. Secundò, Epiſcopus, aut alius eo Superior, qui conſecratur ab excommunicatis, Suſpenſis vel interdictis manet Suſpenſus *à Pontificalibus* c. 1. & 2. *de Schiſmaticis*, & c. *Gratia* 1. q. 1.

123. Quod etiam locum habet, etiamſi ignorauerit ipſos eſſe Suſpenſos excommunicatos, vel interdictos; eſt enim pœna in odium conſecrantis. Ita Suarius ſuprà n. 63. Maiolus lib. 5. c. 22. Sayrus, Auila, Filliucius, & alij apud Bonacinam diſp. 3. puncto 5. §. 2. qui rectè aduertit, quando prædicti conſecrantes ſunt vitandi, & non tolerati, hanc doctrinam habere locum, quia poſt concilium Conſtantienſe in Extrauag. *Ad euitanda.* Iam eſt alia ratio, vt ſæpè dictum eſt.

Tertiò.

124. Tertiò ſuſpenditur à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ Epiſcopus, qui non ſeruat Extrauagantem 2. Iannis XXII. de *Elect.* quod attinet ad perceptionem fructuum primi, & ſecundi anni ſui Epiſcopatus, donec reſtitutio fiat: illâ tamen factâ, abſque vlla abſolutione ceſſat Suſpenſio. Ita Suarius ſuprà n. 22. Filliucius ſuprà numero 156. Bonacina ſuprà & alij communiter.

Quartò. ſuſpenditur Epiſcopus conferens ordines ſine licentiâ, ſibi non ſubdito.

125. Quartò ſuſpenditur à Pontificalibus Epiſcopus conferens Ordines, aut primam tonſuram ſibi non ſubdito abſque licentiâ ſui Epiſcopi. Conſtat ex Tridentino ſeſſ. 6. c. 5. *de reformatione* & ſeſſ. 23. c. 8. Ita præter citatos Toletus lib. 1. c. 48. Nauarrus & alij apud Bonacinam n. 4.

Quintò.

126. Quintò Epiſcopus conferens Ordines in alienâ diœceſi abſque licentiâ Ordinarij loci, aut ordinans de licentiâ Epiſcopi perſonas non ſubditas, ſuſpenditur à Pontificalibus in Tridentino ſeſſ. 14. c. &. ſeſſ. 23. c. 8.

127. Sextò ordinans coniugatum ſuſpenditur ibidem exceptis caſibus Iure conceſſis. Ita Toletus Nauarrus, Saytus, Suarius Filiucius, Bonacina, & alij ſuprà. *Sextò.*

128. Septimò ſuſpenſus eſt per annum à collatione ordinum, quos contulit, Epiſcopus, qui ordinauit Religioſum non profeſſum, aut, qui fecit votum ſolùm temporale. Ita Pius V. in bullâ, quam refert Nauarrus c. 22. n. 158. Sorbus verbo *Ordines*: Sayrus ſuprà numero 20. non tamen comprehenduntur, qui ordinant Religioſos Societatis, qui iam emiſerunt vota ſimplicia poſt Biennium; id enim ſatis declaratum eſt, & definitum à Gregorio XIII. *Septimò.* *Exceptio quoad Religioſos Societatis.*

129. incurrit Suſpenſionem à communione aliorum Epiſcoporum c. finali diſt. 58. Epiſcopus ordinans Monachum ſine licentiâ Abbatis, hæc tamen non eſt propriè ſuſpenſio, ſed quædam prohibitio, quæ aliquam habet ſimilitudinem cum minori excommunicatione. Legatur Henriquez lib. 13. c. 38. Sayrus ſuprà n. 24. Filliucius ſuprà n. 139. Suarius, & alij citati. *Octauò.*

130. Nonò ſuſpenſus eſt Epiſcopus à celebratione per annum, ſi Ordinat bigamum, aut eum, qui facit pœnitentiam publicam c. Nullus diſt. 55. Ita communiter Doctores. *Nonò.*

121. Decimò ſuſpenſus eſt per annum à celebratione Miſſæ c. 1. & 2. diſt. 74. ſi iniuſtè ordinet inuitum. Ita Henriquez citato c. 28. n. 3. Sayrus lib. 4. c. 6. n. 23. vbi refert Angelum, Syluestrum, & alios, Bonacina, & alij ſuprà. *Decimò.*

132. Vndecimò ſuſpenſus eſt à collatione ordinis Sacerdotalis, qui ordinat Sacerdotem indignum c. *ſi quis Epiſcop.* 1. q. 1. Ita Suarius diſp 31. ſect. 5. n. 2. Saytus ſuprà c. 12. n. 17. Hanc verò ſuſpenſionem non eſſe ipſo Iure latam; ſed ferendam probabilis ſententia eſt, quam ſequuntur aliqui Doctores, quos refert. & ſequitur Suarius eodem tomo de *Cenſur.* diſp. 40. ſect. 8. n. 5. vers *Tertia eſt.* Quia in eo Textu dicitur ordinationis ius vlterius non habebunt, quod verbum futurum indicat tempus. *Vndecimò.*

133. Duodecimò Epiſcopus conferens tonſuram illiterato ſuſpenſus eſt per annum a collatione tonſuræ c. Finali de *temporalibus ordinat.* Ita Saytus ſuprà n. 18. Henriquez c. illo 38. n. 2. Toletus ſuprà. Probabile autem videtur id, de quo teſtatur Sa verb. *Suſpenſio* n. 13, & ſequitur Bonacina ſuprà, hanc ſuſpenſionem non eſſe in vſu. Ille autem cenſetur illiteratus in hoc negotio, qui neſcit legere, & ſcribere; hoc enim requiritur iuxta Tridentinum ſeſſ. 23. c. 4. ad receptionem primæ Tonſuræ. *Duodecimò conferens tonſuram illiterato ſuſpenditur.* *Illiteratus hic dicitur qui neſcit legere, & ſcribere.*

134. Decimotertiò ſuſpenditur conferens Tonſuram ei qui non ſolùm empleuit ſeptennium, vt patet ex eodem loco Tridentini. Ita Suarius diſp. illâ 31. ſeſſ. 5. Saytus lib. 4. c. 12. Filliucius c 8. q. 2. n. 140. & alij citati. *Decimotertiò.*

135. Decimoquartò ſuſpenditur ab eodem Tridentino ibidem qui confert duos Ordines Sacros eodem die, vel duobus diebus immediatis; ſuſpenſio autem eſt à collatione vtriuſque Ordinis, vt conſtat, ex c. *literis de tempor. ordinat.* *Decimoquartò.*

reuocantur autem à Tridentino ibi omnia priuilegia cõferendi duos ſacros Ordines eodẽ die.

136. Decimoquintò incurrit Epiſcopus Suſpenſionem à collatione Ordinis Sacerdotalis c. *Si quis Epiſcop.* 1. q. 1. ſi conferat indigno ſcienter Sacerdotalem ordinem, aut illi, qui à ſuſceptione ordinis Sacerdotalis eſt ſuſpenſus. Ita Filliucius c. 8. q. 2. n. 139. Sayrus lib. 4. c. 12. numero 17. & alij.

Decimoquintò.

137. Decimoſexto ſuſpenditur Epiſcopus à collatione ordinum per triennium, qui confert ordines cum pacto, vt ordinatus ab eo non petat alimenta in defectum beneficij, vel patrimonij, vt habetur c. penultimo de *Simoniâ*.

Decimoſextò

138. Decimoſeptimò ſuſpenditur Epiſcopus, qui confert ordines, vel primam tonſuram Symoniacè, non ſolùm à collatione Ordinum, & primæ Tonſuræ per triennium iuxta c. penultim. de *Simonia*, verum etiam à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ iuxta Bullam Sixti V. neque Clemẽs VIII. eâ Bullâ reuocauit, quantum ad hoc. Ita Suarius diſp. 31. ſect. 4. à n. 23. & ſequentibus. Sayrus lib. 4. c. 12. n. 32. Filiucius Tract. 1. 7. c. 7. n. 128. & alij Recentiores.

Decimoſeptimò.

139. Decimooctauò incurrit ſuſpenſionem à Confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum per annum Epiſcopus, qui iam electum Epiſcopum in Epiſcopatu confirmat, & conſecrat poſtquàm appellatum fuit ad Sedem Apoſtolicam; etiam ſi partes ab appellatione reſilierint; niſi fortè poſt debitam deligentiam deprehendat nullam fraudem in eâ re interueniſſe, nullãve prauitatem, vt conſtat ex c. *Prouida* de *Electione* in 6. vbi ſub eâ pœnâ præcipitur ſeruari Cõſtitutionem Concilij Lugdunentis, quæ habetur in c. *Quamuis*, eodem titulo. Legatur Suarius eâdem diſp. 31. ſect. 5. n. 8. Filiucius Tract. 17. c. 8. q. 4. n. 146.

Decimooctauò

140. Decimononò Suſpenditur Epiſcopus, qui non adhibet debitam diligentiam circa proceſſum electionis, & perſonam electi ad curam animarum; ſuſpenditur autem ſolùm à facultate confirmandi primum illius ſucceſſorem, & à beneficio. Conſtat ex c. *Nihil* de *Elect.* Ita Henriquez lib. 13. c. 39. n. 2. Viualdus de *Suſpenſ.* n. 37. Sayrus lib. 4. c. 12. n. 35.

Decimononò

141. Vigeſimo ſuſpenditur Epiſcopus, aut quiuis alius beneficiorum collator à collatione, præſentatione, Electione, confirmatione, vel inſtitutione, donec à ſummo Pontifice abſoluatur ſi beneficij reſignationem admittat contra præſcriptum Bullæ Pij V. quæ eſt 58. in ordine editâ anno 1568. Ita Sayrus ſuprà n. 55. Filiucius n. 151. Incipit autem Bulla. *Quanta Eccleſiæ* cuius tenor habetur in Bullario vltimo, & apud Sayrum ibidem, vbi multa præcipiuntur ſub eâ pœnâ, quæ nunc non vacat referre, & ibi ſatis expreſſè continetur. Quod ſi ſic ſuſpenſi adhuc pergant exercendo actum à quo ſuſpenduntur ipſo facto excommunicantur reſeruatâ abſolutione ſummo Pontifici.

Vigeſimo.

142. Vigeſimoprimò ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ donec duplum reſtituat, non obſtante quâuis remiſſione, Epiſcopus, qui accipit in viſitatione aliquid aliud vltra id, quod ſibi debetur, ſiue in pecuniâ, ſiue in victualibus, vt habetur c. *exigit* de *Cenſibus* in 6. & docent communiter doctores.

Vigeſimoprimò.

143. Alia ſuſpenſio comprehendit (vt ex eodem c.) etiam alios viſitatores Eccleſiarum, aut eorum familiares, ſi munera, etiam ſpontè oblata recipiant, etiam in victualibus, ab ijs, quibus officium viſitationis impendunt; niſi intra menſem duplum reſtituant, ſuſpenduntur enim ab officio, & beneficio, donec reſtituant.

144. Verum quidem eſt iuxta multorum ſententiam hanc ſuſpenſionem non extendi, niſi tantùm ad eos, qui iure ordinario viſitant, non ad viſitantes ex delegatione c. *Romana* de Cenſibus in 6. Quâ de re legi poteſt Suarius diſp. 31. ſect. 3. n. 15. Toletus ſuprà. Sà verbo *Suſpenſio* n. 15. Reginald. lib. 32. c. 24. Henriq. lib. 13. c. 39. n. 4. Sayrus lib. 4. c. 15. n. 26. & alij Recentiores. Notat verò Sà, quod, ſi abſoluatur à potente abſoluere, non tenetur ad duplum. In hoc autem ego diſtinguerem; nam ſi facultas abſoluendi eſt delegata, qualis erit communiter loquendo, eaque facultas data fuerit ad abſoluendum præmiſſâ ſatisfactione, non poterit abſolui donec duplum reſtituat, ſicut in eo textu præſcribitur; ſi verò facultas fuit abſolutè abſoluendi probabile videtur poſſe abſoluere ſine eo onere; ſed probabiliùs mihi apparet, ſi aliud non exprimatur facultatem intelligendam eſſe ſeruatis alioquin requiſitis à Iure. Si autẽ abſoluens eſſet & ipſe Pontifex, tunc verò ſimiliùs adhuc apparet valere abſolutionẽ ante reſolutionem dupli; niſi aliâ fuiſſe mentem Pontificis ex circumſtantijs appareret.

145. Non deſunt, qui hanc eandem Suſpenſionem extendant ad Religioſos, vt videre eſt apud citatos Authores præceſſis ipſorum conſtitutionibus, & legitimis conſuetudinibus.

146. Vigeſimoſecundò ſuſpenditur Epiſcopus ab ingreſſu Eccleſiæ & perceptione fructuum, quæ ſuſpenſio extenditur ad alium quemcumque ſuperiorem, etiam Cardinalem, ſi iudicem caſuum gratiarum, & indulgentiarum ſoluto certo pretio proponat. Legatur Sayrus c. illo 12. vbi refert hac de re Bullam Pij V. quæ incipit *Quam plenum*.

Vigeſimoſecundò.

147. Vigeſimotertiò Epiſcopus, ſiue commiſſarius ſiue delegatus ſit in causâ alienationis rerũ Eccleſiaſticarũ, ſi per gratiam timorem, aut alias ſordes vtatur poteſtate ſibi commiſſâ, in detrimentum Eccleſiæ, ſuſpenditur ab executione officij per annum ita, vt, ſi damnabiliter ſe ingerat Diuinis ſuſpenſione durante; Irregularitatem incurrat, quam ſolus Papa poteſt auferre, vt habetur in Extrauag. 2. Pauli 2. quam refert Suarius diſp. illâ 31. ſect. 5. n. 12.

Vigeſimotertiò.

148. Vigeſimoquarto ſuſpenduntur Epiſcopi ab officio per triennium, ſi abutantur officio Inquiſitorum in cauſis Fidei Clementinâ 1. §. *verum* de *Hæreticis*. Illi autem cenſentur abuti, qui contra iuſtitiam, & conſcientiam prætextu odij gratię, amoris, vel cõmodi temporalis omittunt procedere in causâ Hæreſis, vt procedendum erat; vel eodem obtentu, & prætextu prauitatem ipſam, vel impedimentum officij ſui alicui imponunt eumque ſuper hoc præſumunt quoquo modo vexare, & ob id Iure optimo per triennium ab officio ſuſpenduntur. Reliqui verò Inquiſitores; vel ab Inquiſitoribus ſubſtituti,

Vigeſimoquartò.

vel

vel ab Epiſcopis, ſubijciuntur vinculo excommunicationis ſummo Pontifici reſeruatæ. Legatur Suarius eâdem ſect. 5. numero 16. Sayrus c. illo 12. numero 50. Filiucius Tract. 17. cap. 8. numero 153. quæſito 7. Henriqoez lib. 13. cap. 38 numeru 3. Nauarrus cap. 27. n. 10.

Vigeſimo quintò.

149 Vigeſimo quinto ſuſpenduntur per triennium à fructibus ſuarum Eccleſiarum Epiſcopi, alijque Prælati tàm ſæculares, quàm Regulares procurantes, vt Clerici capiantur à Dominis temporalibus, vt beneficia renuntient, vel, vt citati ad Sedem Apoſtolicam ab homine, vel à Iure ire ad ipſam non poſſint, iuxta Clementinam ſecundam de *Pœnis*, quamuis autem in eu textu tantùm generaliter fiat mentio Prælatorum, ideò videri poſſet ex vi illius vocis non comprehendi Epiſcopos iuxta c. *Quia periculoſum*, de *ſent. excom.* in 6. Nihilominus (vt rectè notat Suarius ſect. illâ 5. nu. 17. cum Gloſſ. & Abbate, quamuis ij non clarè id dicant) veroſimiliùs eſt, Epiſcopos etiam ibi comprehendi; nam ipſa vox *Prælatorum* præcipuè ſolet Epiſcopos ſignificare, & materia illius conſtitutionis maximè poteſt ad ipſos pertinere. Accedit, quod inferioribus Clericis alia grauior pœna ibidem ponitur, ſcilicet, priuatio omnium beneficiorum: ergo ſuſpenſionis pœna imponitur pro ſuperioribus Prælatis, ac proinde pro Epiſcopis conſentit etiam Filiucius loco citato.

150 Quamuis autem prædictam pœnam ſuſpenſionis à fructibus ſuarum Eccleſiarum incurrant Epiſcopi, & alij Epiſcopalem iuriſdictionem habentes, ſi in prædictis peccent contra dictam Clementinam, 2. tamen non vidétur incurrere hanc pœnam; niſi effectus ſequatur; hoc eſt; niſi captus beneficium ob talem vim renuntiauerit, aut ob eam cauſam Sedem Apoſtolicam adire nequierit, præſcripto ſibi tempore; nam iuxta principia generalia tradita à nobis diſp. 2. dub. 11. & alijs in locis, Cenſura non incurritur, niſi completo actu ſub Cenſurâ prohibito; ibi autem non prohibetur actio ipſa independenter ab effectu, ut patet ex illis verbis *Eccleſiaſticos capere, captoſq́; donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Sedem Apoſtolicam venire valeant, auſu ſacrilegio detinere non verentur.* Legatur Suarius a. n. illo 17. vſque ad 22. Filiucius numero 155. Bernardus Diaz. in *Pract. crimin* c. 104. vbi Suarius & alij eandem pœnam extendunt ad Epiſcopum, qui ſimul eſt Dominus temporalu, & Epiſcopus, atque ipſemet ad prædictum effectum Clericum capit, aut detinet; tunc enim verum eſt quod Epiſcopus procuret, vt Clericus capiatur, neque opus eſt, vt id procuret, tanquàm Epiſcopus, quin ſufficiat quod procurans ſit Epiſcopus, aut Prælatus

Cenſura nõ incurritur niſi completo actu ſub Cenſurâ prohibito.

Vigeſimò Sexto.

551 Vigeſimo Sextò ſuſpenditur Epiſcopus ab officio Epiſcopali per annum ſi relaxet pœnam contentam in c. *Peſſimam* 23. q. 8. Ita Sayrus c. illo 12. numero 44. Filiucius num. 259. & alij Recent.

Vigeſimo Septimò.

152 Vigeſimo ſeptimo ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, imò, ſi elapſis ſex menſibus non reſipuerit, ſuſpenditur ab adminiſtratione temporali, & ſpirituali ſuæ Eccleſiæ, Epiſcopus qui alienat bona Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel locorum piorum abſque licentiâ Summi Pontificis; quæ ſuſpenſio extenditur etiam ad Abbates. Alij verò inferiores ligantur excommunicatione. Sic habetur Extrauag. *Ambitioſæ* Ita Sayrus ſup. n. 54. Toletus ſuprà, & alij multi. Quâ de re etiam diximus, agentes de *contractibus*.

Vigeſimo Octauo.

153 Vigeſimo Octauo ſuſpenduntur ſimpliciter ab officio, & ab adminiſtratione rerum temporalium Eccleſiæ grauatæ Epiſcopi, aut alij Prælati, qui bona immobilia Eccleſiarum ſibi commiſſarum Laicis ſubijciunt ſine Capituli conſenſu, & ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate, exceptis caſibus in Iure permiſſis. Sic habetur c. *hoc conſultiſſimo de rebus Eccleſiæ non alienandis* in 6, Quâ de re videri poteſt Suarius ſect. 5. numero 9. Filiucius Tract. 17. cap. 8. quæſito 6.

Vigeſimo nono.

154. Vigeſimo nono incurrit ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ Epiſcopus primâ viſe ingrediens monaſteria Monialium ſine neceſſitate; Secundâ verò vice ſuſpenditorà diuinis. Tandem, ſi iterum ingrediatur, ligatur excommunicatione iuxta Conſtitutionem quandam Gregor. XIV.

Trigeſimo ſuſpenditur Epiſcopus non viſitans limina Apoſtolorum ſingulis tribus annis

155. Trigeſimo incurrit ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, perceptione fructuum & adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium Epiſcopus, qui limina Apoſtolorum non viſitat ſingulis tribus annis per ſe vel ſaltem per alium dùm ipſe detinetur impedimento.

Epiſcopis remotioribus longiùs tempus conceditur.

156. Italis autem Epiſcopis ad viſitanda limina Apoſtolorum ſicut, & alijs Epiſcopis illis vicinis ſolùm prædictum ſpatium triennale conceditur. Germanis verò, Gallis, Hiſpanis, & alijs Europæ Epiſcopis conceduntur induciæ quatuor annorum; alijs verò longiùs diſtantibus longius etiam tempus, conceditur à Sixto, V. in Bullâ *de viſitandis liminib. Apoſtolor.* quam refert Sayrus ſuprà n. 33.

Trigeſimo primò.

157 Trigeſimo primò ſuſpenditur Epiſcopus, qui poſt Concilium Prouinciale infra ſex menſes Clerum non conuocat, vt illi referat geſta in Concilio Prouinciali, vt habetur c. finali diſt. 8. Verum Suarius ſuprà numero 7. teſtatur hoc non eſſe in vſu, etiam in Hiſpaniâ, vnde ex Concilio Toletano deſumptus eſt ille Canon.

Trigeſimo ſecundò.

158 Trigeſimo ſecundo ſuſpenditur Epiſcopus, ab officio per duos menſes c. *Quiquid* 1. q. 1. Si contra Symoniacos procere negligat.

Trigeſimo tertiò.

159 Trigeſimo tertiò ſuſpendatur ab officio ſi permittat vſurarios publicos alienigenas conducere domos in ſuis terminis ad exercendum fœnus, vt habetur c. *Vſuras de vſuris* in 6. Ita Suarius ſuprà numero 13. Filiucius numero 152, Sayrus num. 48. & alij.

CAPVT. II.

De Suſpenſionibus contra Capitula, conuentus, & Religioſos.

Primò ſuſpenduntur Capitula &c.

161 PRimò ſuſpenduntut Capitula Eccleſiæ, vel Monaſterij à beneficijs, ſi Prælatum Religioſum, aut Epiſcopum à Sede Apoſtolicâ prouiſum recipiant ſine eiuſdem Sedis litteris; durat autem ſuſpenſio donec à ſummo Pontifice gratiam obtineant. Ita habetur extrauag. 1. de *electionib.* inter communes, & docet Sayrus lib. 4. cap. 12. numero 25. Suarius diſp. 31. Sect. 5. numero 23. vbi aſſerit, non conſtare; an ſinguli de Capitulo Suſpenſionem à ſuis beneficijs incurrant? vel totum Capitulum à beneficijs communibus?

Secundò.

162. Secundò ſuſpendamus ab officio, & beneficio, donec plenam reſtitutionem fecerint Capitula, & Collegia, quæ Sede Cathedrali, Collegiatâ, vel Regulari vacante occupant, vel dilapidant bona ad Prælatum defunctum, vel ad ipſam Eccleſiam, vel ad Succeſſorem pertinentia. Et habetur, c. *Quia de elect.* quam etiam Cenſuram incurrunt ſingulares perſonæ, ſi hoc ipſum crimen committant, vt dicemus, c. ſequenti cum Auctoribus ibi relatis. ſuſpenſ. 22.

Tertiò.

163 Tertiò ſuſpenduntur totali ſuſpenſione Papæ ſeruatâ Capitula & conuentus, qui aliquid directè accipiunt vel petunt pro receptione alicuius in Religionem, aut poſt receptionem ſiue id, quod accipiunt, ſint pecuniæ, Cibaria, prandia, Cœnæ, iocalia, aut alia, etiam ad ipſum vſum pertinentia. Sic habetur Clementinâ ſanè de *Simoniâ*, & docet Nauarrus c. 27. & cum eo Sayrus lib. 4. c. 13. numero 27. Filiucius ſuprà numero 161. Viuald. in *Candelabro. tit. de ſuſpenſione.* num. 45. & alij

164 Non ideò tamen prohibentur Moniales facere conuentionem de dote ante receptionem nouæ Monialis, neque vlli pœnæ ſubiacent exigendo paſtus, & prandia fieri conſueta; quia hæc ad dotem quodammodò reduci poſſunt, cum id videatur fieri ob ipſarum victum & neceſſitatem, & vſus iam receptus ſeu ſtatuta probata id habeant.

Quartò.

165 Quartò incurrunt ſuſpenſionem à collatione, præſentatione, & inſtitutione, tàm Capitula, quàm ſingulæ perſonæ, ſi admittant reſignationem beneficiorum extra caſus, & formam Bullæ Pij V. quæ incipit *Quanta Eccleſia.* & Capitulum faciens contra iſtam ſuſpenſionem ſuſpenditur à Diuinis, & abſolutio reſeruatur Papæ iuxta dicta c. præcedenti, *de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos.* Suſpenſione 20. & docent Auctores ibi citati.

Quintò.

166 Quintò ſuſpenditur Prælatus Prædicatorum, Minorum, & Mendicantium à facultate recipiendi ad profeſſionem, ſi aliquem admittat ad profeſſionem, nondùm expleto probationis anno, c. non ſolùm de *Regularibus* in 6. nec Profeſſio tunc valida eſt. Ita Suarius diſp. 31. Sect. 6. numero 6. Sayrus ſuprà cap. 13. n. 13. Henriquez lib. 13. cap. 47. num. 2. Nauarrus c. 27. num. 153. Filiucius ſuprà nu. 166.

Sextò.

167 Sextò ſuſpenduntur Religioſi ab Ordinum ſuſceptione, ſi ad Ordines Sacros nondum factâ profeſſione promoueantur iuxta Bullam Pij V. quæ eſt 74. inter illius Bullas.

Septimò.

168 Septimò ſuſpenſus eſt ab Ordine tunc ſuſcepto, & ab alijs ſuſcipiendis, donec per Papam diſpenſetur Religioſus Apoſtata, qui Sacrum Ordinem ſuſcepit, dùm in Apoſtaſiâ manet, vt habetur c. finali de *Apoſtatis*.

169 Idque locum habet tanquàm in verò Apoſtata in eo qui ad aliam Religionem inualidè tranſit, & in ea Sacros Ordines accipit; ſecùs verò, ſi accipiat poſtquàm ad ſuam Religionem redijt, & abſolutionem à vinculo excommunicationis obtinuit; tunc enim iam non eſt in Apoſtaſiâ & legi poteſt Suarius citatâ Sect. 6. numero 1. & ſequentibus Filiucius Tract. 17. c. 9. q. 1. & 2. numero 163. & ſequentibus Sayrus lib. 4. cap. 13. numero 17. Henriquez. lib. 13. c. 40. num. 1. Quamuis hic vltimus potiùs putet prædictum Apoſtatam eſſe Regularem non ſuſpenſum.

Dubium 1.

170 Dubitari autem poteſt an hæc ſuſpenſio incurratur ſuſcipiendo tantum Minores Ordines?

Communis opinio affirmat.

171 Communis opinio affirmat, quam ſequitur Panormit. ad citatum c. final. *Apoſtatis*, & alij apud Suarium.

Aſſertio.

172 Aſſerendum tamen eſt cum eodem Suario non incurri, quia neque ex vi illius, c. vltimi neque ex vi alterius Textus, qui non apparet. In eo ſanè capite ſolùm fit mentio de Sacro Ordine & lex pœnalis non debet extendi maximè vbi non eſt ſimilitudo rationis. In alijs verò Textibus nihil eſt, quod ad rem faciat; ſolùm enim afferri ſolet. c. *Placuit* 50. diſtinct. & c. vltim. eâdem diſt. in primò autem Textu ſermo ſolùm eſt de illis, qui publicam pœnitentiam egerunt, qui dicuntur non admitti ad Clerum in caſu tamen neceſſitatis poſſe admitti ad minores Ordines, in poſteriori verò agitur quidem de Apoſtatis, de quibus ibi dicitur *iubemus ad Clericatus officium non admitti.* Atque, vt omittam illud Decretum eſſe Concilij Prouincialis Arelatenſis ſecundi, c. 25. atque adeò nõ obligantis vniuerſaliter, nec fortaſsè potentis propriam Irregularitatem inducere; adhuc ibi ſolùm iubentur ij non ordinaris; non autem dicitur manere ſuſpenſos ſi ordinentur, & ad ſummum verba non continent ſententiam alatam ipſo facto.

Dubium. 2

173 Dubitari ſecundò poteſt quid impediat prædicta ſuſpenſio?

Reſp.

174 Reſpondetur cum Suario ibidem n. 3. & alijs (eſt enim communis ſententia eodem Suario teſte) impedire vſum Ordinis ſic ſuſceptæ vt expreſsè habetur Textu; non verò vſum alterius Ordinis priùs ritè ſuſceptæ, quia in Textu additur determinatio ad tunc ſuſceptum. Item impedire aſcenſum ad Superiorem Ordinem, quamuis aliqui Canoniſtæ ſentiant in contrarium.

Octauò.

175. Octauò ſuſpenduntur omnes Religioſi vtriuſque Sexus, & etiam Religioſi militares, ſi, dùm præſident Monaſterijs. Prioratibus Eccleſiis, & adminiſtrationibus, quibuſcumque Iura,

ta redditus, vel poſſeſſiones eorum Monaſteriorũ, Prioratuum Eccleſiarum, & adminiſtrationem quouis modo conceſſerint alicui ad vitam ipſius recipientis, vel concedentis, ſiue ad certum tempus pecuniâ etiam inde receptâ: ſuſpenſio autem eſt ab officio, & invalida conceſſio. Valebit autem, & non erit ſuſpenſio, ſi poſtulet neceſſitas, aut vtilitas Monaſteriorum, Prioratuum, Eccleſiarum, aut adminiſtrationum, & fiat de conſenſu conuentus, ſi conuentum habeat, aut de conſenſu Prælati ſuperioris, ſi non habeat conuentum. Sic habetur in Clementina de rebus Eccleſiæ non alienandis.

176. Non tamen ibi comprehenduntur venditiones fructuum, aut locationes ad breue tempus, quale cenſetur ſpatium trium anniorum vt in ſimili patet ex Extrauag. *Ambitiosè* Pauli 2. de *Rebus Eccleſiæ non alienandis*. Legatur Suarius ſect. illâ 6. n. 8. Filiucius n. 168. & ſequentibus. Nauarrus c. 27. n. 157. Sayrus lib. 4. c. 13. n. 12. Viualdus de *ſuſpenſ.* n. 73. Henriquez ſuprà n. 1.

Nonò. 177. Nonò ſuſpẽſi ſunt ab officijs, adminiſtrationibus & beneficijs ſuis donec deſtiterint, & ſatisfecerint Religioſi aggrauãtes, ſeu defraudantes Eccleſias circa Decimas eis debitas, eaſq; ſine rationabili causâ, aut priuilegio ſibi vſurpare præſumentes, ſi requiſiti ab illis, quorum intereſt, non deſiſtunt intra menſem, vel de vſurpatis, vel retentis intra duos menſes non ſatisfaciant, vt habetur Clementinâ 1. de *Decimis*. Quod ſi tales Religioſi, neque officia, neque adminiſtrationes habeant, nec beneficia, incurrunt excommunicationem, à quâ nequeunt abſolui, donec ſatisfaciant, vt habetur eodem Textu.

178. Extenditur etiam ibidem ad eos, qui decimas animalium à familiaribus, & Paſtoribus ſuis ſolui non permittunt dummodò requiſiti non deſtiterint, nec ſatisfecerint. Item ad quoſcumque Religioſos vtriuſque Sexus, & etiam Militares equites, qui verè ſunt Religioſi vt interpretatur, & probat Suar. ſuprà numero 9.

179. Ex dictis patet prædictos non incurrere ſi requiſiti nõ fuerint ab ipſis Rectoribus Eccleſiarum, quia Cenſura non incurritur; niſi adimpletâ conditione, ſub quâ fertur. Ibi autem fertur Cenſura ſub eâ conditione, ſi requiſiti non deſtiterint. Legatur Sayrus lib. 4. c. 13. n. 10. Suarius ſect. illâ 6. n. 9. Viuald. de *Suſpenſione* n. 120. Henriquez lib. 13. c. 49. n. 3. Suarius diſp. 31. ſect. 6. n. 9.

180. Non incurret etiam hanc Cenſuram Religioſus ad Eccleſiam ſæcularem tranſlatus, quia verba legis, quæ de Religioſis agunt, formaliter accipienda ſunt, vt notat Suarius ibidẽ. Nauarrus c. 27. n. 38. & alij contra Roſſelam verb. *Excommunic.* caſu 39.

181. Rectè etiam expendit Suarius verbum quoddam illius Textus ſcilicet *præſumpſerint*, nam, ſi eiuſmodi actio fiat ex aliquâ ignorantiâ, quia Religioſi putant ſe habere priuilegium, vel excuſari antiquâ conſuetudine; tunc ceſſat præſumptio; etiamſi ignorantiâ admodum probabilis non ſit. In quo etiam conſentit Filiucius. 169, & alij Recentiores.

182. Vlterius rectè expendit Suarius verba Textus *appropriare, vſurpare, retinere, prohibere*, &c. nam propter horum verborum proprietatem non erit ſatis ad incurrendam cenſuram quoquumque modo non ſoluere; niſi, vel prohibitio, vel appropriatio interueniat ita, vt dicant non eſſe debita & ſub ea ratione retineant, vel etiamſi ſunt debita, ea nihilominus ſolui prohibeant.

Decimò. 183. Decimò ſuſpenduntur à Pontificalibus fratres Ordinis Prædicatorum, ſi poſtquàm promoti ſunt ad Epiſcopatum, aut alias Prælaturas, conſecrationem ſuſcipiant, antequàm, reddant Ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant. Quæ abſolutio eſt Papæ reſeruata. Ita S. Antonin. 3. p. tit. 27. de Suſpenſione c. 4. probatque ex quodam priuilegio Clementis Quarti.

Vndecimò. 184. Vndecimo ſimpliciter, & abſolutè ſuſpenduntur vſque ad debitam ſatisfactionem Prælati Religionum, ad quos aliquid quoquomodo peruenerit occaſione quorundam exceſſuum ſuorum Religioſorum. Qui exceſſus ibi prohibentur; durabitque Suſpenſio, quouſq; ſatisfecerint, ſi intra menſem, poſtquàm requiſiti fuerint, òmiſerint ſatisfacere.

Ad hanc ſuſpenſionem incurrendã variæ requiruntur conditiones. Prima conditio. Secunda. 185. Hæc ſuſpenſio cùm ſit abſolutè, & ſimpliciter, ab omni officio, & adminiſtratione ſuſpendit; ad illam autem incurrendam plures conditiones requiruntur ex parte cauſæ incurrendi illam. Prima, quod Prælati aliquid acceperint, ſiue pro Monaſterio Religionis, ſiue pro perſonis priuatis; textus enim generatim prohibet aliquid accepere. Secunda vt id, quod accipitur, detur occaſione exceſſuum ibi prohibitorum ſuis Religioſis, quales ſunt, ne quando interſunt condendis teſtamentis, retrahunt teſtatores à reſtitutionibus faciendis, aut à relinquendis legatis matricibus Eccleſijs: ne legata, aut debita, vel malè ablata incerta procurent ſibi, aut alijs ſingularibus ſui Ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri., aut erogari &c. & alia, quæ ibi numerantur. *Tertia.* Tertia, vt Prælati, ad quos hæc bona ſic vſurpata peruenerunt, ſuper ea requirantur ab ijs perſonis, in quorum præiudicium vſurpata ſunt. Quarta, vt poſt hanc requiſitionem per integrum menſem ſint in morâ ſatisfaciendi, quo elapſo, ſuſpenſionem incurrunt quouſque ſatisfaciant. Ita Suarius ſect. illâ 6. n. 11. Sayrus lib. 4. c. 13. n. 11. Nauarrus c. 26. n. 36. Henriquez ſuprà n. 4. Filiucius ſuprà n. 171. Viuald. de *Suſpenſione* n. 75.

Duodecimò. 186. Non tamen prohibentur illi Religioſi certiores facere moribundos de ſuâ neceſſitate, ipſoſque hortari vt aliquid ſuo Monaſterio ſponte legent; nullum enim verbum in prædictâ Clementina 1. de *Priuileg.* §. *Quibus* vbi prædicta continentur, reperitur, quod id prohibeat.

Decimatertiò. 187. Duodecimò in eâdem Clementinâ ſuſpenduntur Prælati Religioſorum, qui non ſatisfaciunt damno illato à ſuis ſubditis in concione prædicando in diſcretas Indulgentias, retrahendo laicos, ne ad Parochiam accedant, vel abſoluendo ſine priuilegio à reſeruatis Epiſcopo, aut Papæ, Legatur Clementina *Religioſi*, §. *Quibus de Priuilegijs*. Vbi plura Religioſis prohiben-

hibentur.

Decimotertiò. 188. Decimotertio Confeſſarij Religioſi, ſi ſcienter omittant conſcientiam ſacere pœnitentibus, qui ſibi confitentur de ſoluendis decimis, incurrunt ſuſpenſionem ab officio prædicandi, poſtquàm à Rectoribus Eccleſiarum de hoc requiſiti fuerint Durabitque Suſpenſio, donec ijs pœnitentibus conſcientiam circa eam rem fecerint; ſi commodè potuerint. Sic habetur Clementinâ *Cupientes* de *pœnis*. In quâ tres conditiones continentur; primâ, quòd ſint requiſiti à Rectoribus Eccleſiarum. Secunda, quòd ſciēter omittant eam diligentiam, ideò non ſufficiet ſi fiat ex aliquâ inaduertentia: Tertia, quod circa ſibi confitentes ſit ea omiſſio; atque vt exponit Suarius ſuprà n. 52. intelligi debet de confitente formaliter, quatenus in ipsâ cōfeſſione pœnitens huius rei meminerit, non ſufficit autem, quòd extra Confeſſionem; vt Confeſſarius tunc peccet contra eam legem, & incurrat.

189. Quod ſi prædicti Confeſſarij eo modo ſuſpenſi prædicare audiant, ligantur excommunicatione, vt ibidem habetur. Ita præter Suarium docent ſuprà citati Sayrus n. 58 Viuald. n. 76. Henriquez Filliucius n. 572. & alij; ipſi verò Religioſi concionatores, qui de hac re requiſiti, ſcienter omittunt hoc populo ſuadere non incurrunt vllam ſuſpenſionem; ſunt tamen puniendi à ſuis Prælatis, vt habetur eadem Clementinâ.

Decimoquartò. 190. Decimoquartò ſuſpenduntur Abbates, & alij quicunque quantumuis exempti, ab officio, & beneficio per annum, ſi literas Dimiſſorias concedant alijs quàm ſuis ſubditis Regularibus vt habetur in Concilio Trident. ſeſſ. 23. c. 10. ad finem.

191. Non placet autem, quod Sayrus c. illo 13. n. 5. docet, eam, ſcilicet, ſuſpenſionem extendi ad Abbates conferentes tonſuram, vel minores Ordines alijs quàm ſuis ſubditis regularibus; Tridentinum enim ſolùm agit de concedentibus dimiſſorias, & illam pœnam extendit etiam ad capitula, ſeu Collegia Cathedralium Eccleſiarum; niſi, quando Sedes Epiſcopalis per annum vacanit.

192. Ex quo fit prædictos Abbates, alioſue exemptos ſuſpendi modo prædicto, ſi literas Dimiſſoſias concedant Clerico ſæculari, etiamſi illi, qui aliàs ad ſuam iuriſdictionem pertineat; non verò, ſi concedar Relegioſo.

Dubium. 193. Dubitabit aliquis, an incurratur ſuſpenſio concedendo dimiſſorias, aut conferendo ordines nouitio nondùm expleto probationis, anno.

Authores nō conſentiunt. 174. Non conſentiunt Authores. Henriquez lib. 13. c 38. n. 2. ad finem in *Comment*, litera *A.* referens Lupum, Ioannem And. & Geminianum, & Sayrus ſuprà n. 5. putant Abbatem peccare, conferendo Tonſuram; non verò eſſe ſuſpenſum. Nouitium autem recedentem à monaſterio, non gaudere priuilegio Tonſuræ. Maiol verò lib. 4. c. 2. n. 55. videtur ſentire incurrere ſuſpenſionem, conferendo primam tonſuram, vel minores ordines.

Aſſertio 1. 195. Aſſero 1. non incurrere conferendo Ordines prædictos quia Tridentinum non loquitur in tali caſu, vt conſtat ex dictis.

Aſſertio 2. 196. Aſſero 2. cum Henriquez, & alijs citatis peccare; quia confert Ordines ſibi in eâ re nondùm ſubdito. An verò prædictus Abbas incurrat Suſpenſionem latam à Pio V. non eſt ita certum. Qua de re legi poteſt Nouarrus c. 27. numero 58.

Aſſertio 3. 197. Aſſero 3. concedendo Nouitio Dimiſſorias ad ſuſcipiendos Ordines, ſi Nouitius fuerit antea initiatus tonſurâ incurrere ſuſpenſionem, quia quantum ad ordines, talis Clericus, nondùm eſt Religioſus; ſed reputatur Clericus ſæcularis, &, quantum ad id, non habetur pro ſubdito talis Abbatis. Si verò concedat Dimiſſorias ad primam Tonſuram, non videtur incurrere ſuſpenſionem, Concilium enim agit de concedentibus Dimiſſorias Clericis ſæcularibus; Nouitius autem ille nondum initiatus Tonſurà, nondum eſt Clericus ſæcularis.

Objicitur. 198. Objiciet tamen aliquis. Sequitur ex hoc non incurrere Cenſuram, ſi conferat dimiſſorias ſimul ad primam Tonſuram, & Minores ordines, quia illa collatio, etiam fit nondum Clerico?

Reſp. 199. Reſpondeo non quidem incurrere tunc quando concedit, neque quando Nouitius Dimiſſorijs vtitur ad primam tonſuram, nam eo vſque non cenſetur Dimiſſoriæ collatæ Clerico; incurret tamen, quando iam virtute earundem nondùm reuocatarum initietur aliquo ordine, tunc enim cenſetur moraliter perſeuerare collatio Dimiſſoriarum, & ex tunc incipit eſſe collatio facta Clerico, quamuis antea Clerico non fuiſſet facta.

Decimoquintò. 200. Decimoquintò Monachus niger Benedictinus non utens habitu, & veſtituto ad formam præſcriptam in Clementina 1. §. *Si quis autem de ſtatu Monachorum* ſi fuerit Abbas, aut Prior Abbatem non habens, ſuſpenditur à collatione Ordinum per annum; ſi ſit inferior habens aliquam adminiſtrationem eâdem priuatur per annum. Si verò nullam habeat, inhabilis fit ad illam, vel ad Beneficium intra annum recipiendum. Ita Suarius citatâ diſp. 31. ſect. 6. n. 10. Filiucius ſuprà n. 570. Henriquez ſuprà Viuald. ſuprà n. 94. & 95. Sayrus citato c. 13. n. 6. & ſeqq. Rainer. de ſuſpenſ. c. 3. & alij Recentiores.

201. Quoniam verò in textu continetur illa particula *portare* præſumpſerint; non ſolùm requiritur ad eam Cenſuram incurrendam quòd portet alium habitum, peccando mortaliter, ſed quòd id fiat cum præſumptione. Ideò excuſatur, qui cum inaduertentiâ prohibitionis vetitum habitum defert, & qui vetito ſcienter quidem vtitur; ſed ad breue tempus. Imò Suarius putat requiri ſimul cum aduertentiâ, vt per modum ordinarij habitus illo vtatur.

Decimoſextò ſuſpenditur Religioſus, qui venationi clamoroſæ ex propoſito interfuit. 202. Decimoſextò ſimilis ſuſpenſio fertur ibidem contra prædictum Religioſum, qui venationi, vel aucupationi clamoroſæ, vel aliàs cum canibus, aut auibus ex propoſito interfuerit. Vbi notanda eſt illa particula *Ex propoſito*, ratione cuius excuſabitur, ſi quis inaduertenter, aut bonâ fide, aut aliquantulo temporis interfuerit tali venationi; tunc enim non dicitur intereſſe ex propoſito; vt docent idem Suarius, Filiucius, Henriquez, & alij nuper citati, & antiquiores

quiores etiam Canoniſtæ communiter conſen-tiunt; & addunt poteſtatem conferendi benefi-cia ſuſpenſo Abbate devolui ad Priorem Clau-ſtralem cum concilio, & conſenſu maioris partis Capituli, ſeu conuentus.

Decimo-ſeptimò.

203. Decimoſeptimò incurrunt ſuſpenſio-nem ipſo facto fratres Prædicatores, qui per-turbare præſūpſeriut officiū Inquiſitoris exer-citum à fratribus minoribus, & è contra fratres Minores, qui perturbare præſumpſerint officiū Inquiſitoris à Prædicatoribus adminiſtratum, quouſque abſoluantur, vel à Sede Apoſtolicâ; vel ab illo, cuius officium perturbârunt, vt ha-betur in priuilegio Clementis IV cuius initium eſt *Paupertatis altiſſima.* cuius priuilegij memi-nit. S. Antoninus 3. p. tit. 28. de *ſuſpenſione* cap. 4. Viuald. de *ſuſpenſione* numero 100. Say-rus lib. 4. cap. 13. numero 13. & alij Recen-tiores.

Decimooctauò.

204. Decimo octauò ſupenduntur Religioſi coniungentes in Matrimonium, vel benedicen-tes ſponſos alienæ Parochiæ abſque facultate proprij Parochi, vel ordinarij; hi enim ſuſpen-duntur ab officio, donec ab ordinario Parochi obtineat abſolutionem, vt dicemus c. ſequen-ti agentes de *Suſpenſionibus Clericorum*; nam in Tridentino ſeſſ. 24. c. 1. de *Reform.* ea ſuſpen-ſio extenditur ad Regularem ſimul, & ſæcula-rem Sacerdotem.

Decimonono.

205. Decimononò ſuſpenſi ſunt a Diuinis, priuatique beneficijs, & ad illa inhabiles Re-ligioſi præſumentes introducere mulieres in monaſteria. Ita Sayrus c. 13. n. 20.

206. Aliæ plures Suſpenſiones pro Religio-ſis referri poſſent, quarum aliquæ c. præce-denti & c. ſequenti continentur. Alia verò ſunt particulares ſuſpenſiones pro aliquâ Pro-uincia aut particulari Religione, quæ in pro-prijs conſtitutionibus cuiuſque videri, & exami-nari debent, eſſetque penè impoſſibile velle omnes in catalogum, ſeu compendium re-ferre,

Quæres

207, Quæret tamen aliquis an Religioſi in-currant Cenſuras, quæ ſimpliciter latæ ſunt in Clericos?

Reſp. Religioſos non incurre-re Cenſuras ſimpliciter latas in cle-ricos.

Ratio.

208 Reſpondeo non incurrere iuxta magis communem ſententiam, quia Religioſi præ-ſertim in pœnalibus non cenſentur compre-hendi nomine Clerici, cùm pœnæ ſint reſtrin-gendæ c. *Odia* & c. *in pœnis.* de *regulis Iuris* Acce-dit quòd ſicut Clerici non incurrunt Cenſuras latas contra Religioſos, neque Religioſi latas contra Clericos. Ita Vgolinus Tabula 4. c. 11. §. 2. Sayrus cap. 13. numero 21. & alij multi.

CAP. III.

De Suſpenſionibus in Iure latis contra Clericos

209. MVltę ſunt Suſpenſiones Clericorū in Iure contentæ, quas etiam placet, *Suſpenſiones clericorum.* quantum aſſequi potero, ſigillatum recenſere.

210. Prima ſuſpenſio eſt contra Cleri- *Prima.* cum, etiam Religioſum, ſuſcipientem Sa-cros Ordines ficto Patrimonio, vel beneficio. Vtrum autem validè renuntier, aut recipiens fi-ctê patrimonium datâ antapocha, aut fide, id reddendi, cùm promotus fuerit, teneatur reſti-tuere? non conſentiunt Authores, vt videre eſt apud Sanchez lib. 6. de *Matrim.* diſp. 32. n. 7. & 8. vbi ipſe affirmat teneri. Suſpenditur autem ab ordine ita Suſcepto in Bulla Pij V. quæ in-cipit Romanus Pontifex. Ita Suarius diſp 31. ſect. 1. numero 33. vbi ex alijs etiam Textibus eam colligit, ibi legatur. Idem docet Quaran-ta verb. *Ordo.* Filiucius numero 89. & alij multi.

211. Non me latet Toletum lib. 1. c. 14. numero 16. Sayrum lib. 4. c. 14. numero 16. & alios, putare Clericos ſæculares non incurrere ſuſpenſionem. Probabiliùs tamen eſt quod di-cimus. Reſeruatur autem hæc ſuſpenſio Epiſ-copo.

212. Secunda ſuſpenſio eſt contra Clericos *Secunda* facientes pactum cum Epiſcopo ordinante ante ordinationem, vel cum patrono præſentante non petendi victum alimenta, aut prouiſionem. Ita Nauarrus numero 118. Auila 3. p. diſp. 5. numero 4. Henriquez lib. 13. c. 37. numero 1. Sayrus c. 15. numero 22. Suarius ſuprà, & alij multi. Patetque ex c. penultimo de Symoniâ, in quo habetur Epiſcopum, & patronum præ-ſentantem ſuſpenſos eſſe per triennium, ipſum verò Clericum ſuſpenſum eſſe donec abſol-uatur.

213. Tertia ſuſpenſio eſt beneficiarij præſen- *Tertia.* tantis aliquem Clericum ad titulum ſui benefi-cij, vt illi conferantur ordines cùm pacto non petendi fructus ad ſui ſuſtentationem. Quæ ſuſpenſio eſt ſimilis præcedenti, & habetur c. penult. de *Symonia.* Ita Auila ſuprà dub. 5. concluſ. 1. *ad* 1. *argum.*

214. Aduertendum verò eſt prædictis caſi- *Notandum pro prædictis caſibus.* bus, ſi nullum pactum interueniat, vel nulla deceptio, ſeu falſitas, nullam incurri ſuſpenſio-onem; Iura enim ſolum loquuntur, quando in-tercedit pactum, ſeu fallacia, & patet ex Tri-dentino ſeſſ. 21. c. 2. de *Reformatione*, & notauit Sà verbo *Suſpenſio* numero 10. ex congregatione Cardinalium. Legantur Suarius ſuprà, Filiu-cius ſuprà numero 87. Quaranta & alij ci-tati.

215. Quarta ſuſpenſio eſt contra recipientem *Quarta.* Maiores Ordines extra tempora conſtituta ab Eccleſiâ, de quibus diximus agentes de Ordine Tract. 6. diſp. vnicâ dub. 33. vel ante legiti-mam ætatem, de quâ ibidem diximus dub. 21. vel abſque literis Dimiſſorijs, ſi ordinetur ab alio quàm à ſuo proprio Epiſcopo.

216. Quæ omnia habentur in Extrauag. Pij

Pij Secundi, quæ incipit *Cum ex Sacrorum*, & in aliâ Extrauag. Sixti V. cuius initium eſt, *Sanctum & ſalutare*. Ita Suarius citatâ ſect. 1. Filiucius cap. 5. quæſito 3. & cap 7. quæſito 5. Nauarrus cap. 27. numero 141. Quaranta verbo *Ordo* c. 13. numero 15. & alij paulò poſt referendi.

217 Vtrum autem ad hanc ſuſpenſionem incurrendam requiratur præſumptio, atque adeò ſcientia? vel ſufficiat ignorantia, quæ non excuſet à mortali, ac proinde à fortiori ſufficiat ignorantia affectata? non omnes conſentiunt; aliqui enim affirmant non requiri præſumptionem, & ſufficere ignorantiam, quæ ſufficit ad mortale; idque putant colligi ex Extrauag. Pij Secundi; ſed non video vnde poſſit id colligi, nullum enim verbum ibi inuenio vnde id colligatur.

Ad hanc Suſpenſionē incurrendā probabilius requiritur. Præſumptio.

218 Ideò probabiliùs puto ad hanc ſuſpenſionem incurrendam requiri præſumptionem, & non ſufficere ignorantiam etiam culpabilem, ſaltem, ſi non ſit affectata iuxta principia generalia tradita præſertim diſp. 2. dub. 23. Ita Auila ſuprà dub. 7. §. *Pro intelligentia* vbi rectè ex verbo *Præſumpſerint* quod continetur in prædicto Textu colligit eſſe neceſſariam præſumptionem. & dolum, atque adeo ſcientiam. Idem docet Nauarrus. cap. 27. numero 254 Toletus lib. 1. cap. 48. Henriquez c. illo 38. numero 1. Sayrus cap. 14 Sa verbo *ſuſpenſio* numero 2. Coninc. diſp. 15. num. 36. & alij multi.

219 Aduertendum etiam eſt iuxta Extrauag. Sixti V. per iſtam Suſpenſionem priuari ſuſpenſum vſu omnium Ordinum ſuſceptorum, & repelli ab alijs ſuſcipiendis.

Aduertendū

220 Ex quo principio colligunt aliqui delinquentem, non ſolùm videri ſuſpenſum; ſed etiam irregularem; irregularitas enim arcet à ſuſceptione Ordinum, ſuſpenſio verò prohibet illorum exercitium. Ita videntur ſentire Nauarrus, & Sa. Oppoſitum verò docet Auila, & mihi placet; illa enim prohibitio ſuſceptionis vlterioris Ordinis poteſt intelligi indirectè; quia cùm ſuſceptio ad vſum ordinetur, prohibito vſu indirectè cenſetur prohibita ſuſceptio.

Nonnulla pro praxi notanda.

221. Reſtant adhuc circa prædictam Suſpenſionem nonnulla pro praxi maximè notanda.

Notandum 1.

222 Notandum primò neminem poſſe in prædicta Suſpenſione diſpenſare præter Papam ſi ſpectes citatā Bullā Sixti V. ſed per Bullam poſteriorem Clementis. VIII. quæ incipit *Romanum Pontificem decet*. redacta fuit ad diſpoſitionem Decretorum Tridentini, ac proinde Epiſcopi nunc poterunt diſpenſare in huiuſmodi, ſuſpenſione, vel Irregularitate, ſi delictum ſit occultum, iuxta decretum Tridentini ſeſſ. 24. c. 6. de *Reformatione* de quo latè egimus diſp. 3. dub. 3. 4. 5. & ſequentibus. & legi poteſt Sayrus lib. 4. ad finem, & lib. 7. cap. 10. numero 36.

Notandū 2.

223 Notandum. 2. ſic ſuſpenſum incurrere Irregularitatem celebrando, vel exercendo Ordines dummodò adſit præſumptio; nam in citatâ Extrauag. Pij Secundi habentur illa verba. *Si huiuſmodi ſuſpenſione durante in ijſdem Ordinibus celebrare præſūpſerit, eo ipſo Irregularitatem incurrat.*

224 Ex quo rectè inſerunt Auctores requiri ſcientiam, ac proinde non ſufficere ignorantiam vincibilem, & culpabilem, niſi ſit affectata coniuncta cum ingenti temeritate. Quâ de re legi poteſt Suarius de Cenſur. diſp 31. ſect. 2. nu. 4. Filiucius Tract. 19. num. 175.

Notandū 3.

225 Notandum 3. non incurri Suſpenſionem; aut Irregularitatem ex eo quòd quis recipiat Minores Ordines ante legitimam ætatem. Ita Couarrub. & alij, quos refert, & ſequitur Suarius diſp. 31. numero 22. & 23 numero verò 29. idem docet Suarius de Epiſcopis, tum quia iuxta principium generale ſuſpenſio generatim lata non comprehendit Epiſcopos; niſi eorum fiat ſpecialis mentio iuxta c. *quia periculoſum, de ſent. excom.* in 6. tum; quia ex multis circumſtantijs conſtat illam extrauagantem non loqui de Epiſcopo: tum etiam; quia licèt Epiſcopatus ſit Ordo, eius tamen collatio propter excellentiam conſecratio dicitur potiùs quàm ordinatio: tum denique; quia illæ particulæ *Litteræ Dimiſſoriæ extra tempora*, & ſimiles non accommodantur Epiſcopatui. Hæc Suarius.

Obijcies.

226 Quòd ſi obijcias Bullam Sixti. V. quæ incipit *Sanctum & ſalutare*, in quâ videntur comprehendi omnes ordines etiam Minores:

Reſp.

facilè reſpondetur, quoad hanc partem reuocatam eſſe à Clemente Octauo, vt ſuprà indicauimus.

A Trident. Pro Minoribus Ordinibus non requiritur certa ætas.

227 Peccabit verò recipiens Ordines minores ante legitimam ætatem; (Si tamen propriè loquendo eſt determinata ætas pro talibus ordinibus;) Solum enim in Tridentino ſeſſ. 23. c. 12. *de reformat.* pro maioribus Ordinibus certa ætas aſſignatur; non verò pro minoribus, quamuis requirat certam ſcientiam pro primâ tonſura, quæ non reperitur, niſi poſt ſeptennium, aut etiam nouennium; niſi raró. Pro minoribus verò Ordinibus, etiam ea qualitas requiritur, quæ raró eſſe ſolet ante duodecimum annum, vt patet ex cap. 11. eiuſdem Seſſionis & notauimus agentes de Ordine Tract. 6. diſp. vnicâ dub. 21. Legatur Suarius citato numero 22. Sayrus lib. 6. cap. 11. à n. 9 qui docet & cum eo alij Recentiores mortaliter peccare recipientem Ordines ante legitimam ætatem; ſed non ſignificant, quænam ſit Legitima ætas? Suarius verò expreſsè dicit ad inferiores Ordines non eſſe certum tempus ætatis lege præſcriptum, præter hoc, quod pueri tempore infantiæ, id eſt ſeptimo ætatis anno, & non antea, poſſunt ad Clericatus officium per primam tonſuram mancipari, & ab eo tempore poſſunt reliquos minores Ordines arbitrio Epiſcopi recipere. Poſtea dicit in Tridentino cap. 6. apertè ſupponi ante decimum quartum annum poſſe aliquem ſuſcipere omnes minores Ordines. In c. verò 5. quamuis dicatur inquirendum eſſe de eorum ætate, qui Minores Ordines ſuſcipere volunt; non tamen (inquit Suarius) certa ætas præfigitur; ſed id fieri videtur, vt Epiſcopus poſſit prudenter arbitrari. Vnde quoad hoc putat idem Suarius poſſe quempiam aliquo modo peccare, ſi per deceptionem, vel dolum ſe faciat ordinari in minori ætate, quàm Epiſcopus vellet; tamen propter hoc nulla eſt (inquit) ſpecialis pœna impoſita; quia res

eſt

eſt minoris momenti, & talis ætas non eſt certâ lege præſcripta.

Quæres.

228. Quæret aliquis an præciſè ex eo quòd quis non ſeruatis interſtitijs ordinetur, Suſpenſionem incurrat, atque adeò peccet?

Reſp. ordinatum non ſeruatis interſtitijs peccare mortaliter; nullam tamen pœnam incurrere.

229. Reſpondeo in primis peccare mortaliter facit enim in re graui contra Tridentini præceptum ſeſſ. 24. c. 11. nullam tamen pœnam incurrit; nam, vt incurreretur, deberet eſſe Iure expreſſa; nullum autem eſt Ius; quod ſciam in quo ea pœna exprimatur, Ita ſentit Suarius citatâ diſp. 31. numero 43. Filiucius numero 86. & alij multi. Quod intelligitur, etiamſi abſque vllâ diſpenſatione, & contra voluntatem Epiſcopi illum decipiendo; tunc enim (vt ait Suarius) ait malè promotus, quoad culpam, non quoad Cenſuram.

Quinta ſuſpenſio.

230. Quinta Suſpenſio eſt contra eum, qui ſuſcipit duos ordines Sacros eodem die; talis enim eſt ſuſpēſus ab executione poſterioris c. *literas de temporibus ordinat.* eſtque communis Doctorum ſententia.

231. Imò multi putant ſuſcipientem eodem die minores Ordines cum Subdiaconatu, manere Suſpenſum à Subdiaconatu c. *literas* de *Temporibus ordinat.* & c. 2. *de eo, qui furtinè ordines ſuſcepit.* Nauarrus c. 27. n. 71. Sà verb. *Suſpenſio* n. 19. Sayrus c. 41. c. 24. & 25 referri etiam ſolet Suarius diſp. 31. ſect. 1. n. 41. Filliucius ſuprà n. 86. & alij, quos retulimus, agentes de ordine Tract. 6. dub. 23. Sed multi horum non id docent, vt legenti conſtabit. Imò ſatis probabiliter Suarius loco citato oſtendit prædictam Cenſuram contra ſuſcipientem duos ſacros ordines eodem die, non eſſe ipſo Iure latam, ſed ferendam, & quod attinet ad Subdiaconatum ſimul cum minoribus ordinibus affert congregationem Cardinalium, quæ hoc habet pro Regularibus *qui ex conſuetudine illius Religionis quatuor minores Ordines & Subdiaconatum eodem die ſuſceperunt non ſunt ſuſpenſi,* & quamuis in Bullâ Sixti V. fuerit lata ſuſpenſio pro ſuſcipiente duos Sacros ordines eodem die, tamen ea Bulla reuocata eſt Teſte Suario.

232. Qui tamen addit eſſe grauiter prohibitum ſuſcipere eodem die minores ordines, & Subdiaconatum non ſolùm ex eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 23. c. 11. Sed etiam ex c. 2. *de eo, qui furtinè ordines ſuſcipit.* Vbi ſuſpenſio etiam fertur, quam Nauarrus etiam putat eſſe ipſo Iure, ſed re verâ non eſt (inquit Suarius) quia Pontifex ſolùm ait *Mandamus, vt eum miniſtrare non permittas.*

233. Sed quidquid ſit, an prædicta ſuſpenſio ſit ferenda, vel lata, quod attinet ad ſuſpenſionem minorum Ordinum, & Subdiaconatus eodem die iam diximus citatâ illâ dub. 23. Tract. 6. de *Ordine* mihi omninò placere ſententiam Vaſquij diſp. 246. in fine & 47. agens de eodem Sacramento Ordinis tomo 3. in 3. p. ſcilicet in citatis Textibus maximè in c. *Dilectus,* & c. *literas* & in Trident. ſeſſ. 23. c. 13. alijſque in locis, ſolùm prohiberi eodem die duos ſacros ordines conferri, & alia plura Iura, quæ allegantur maximè à Syluestro nullo modo loqui; niſi de duobus ſacris ordinibus eodem die conferendis, neque vllam conſuetudinem exiſtimat

Prohibetur eodem die duorum Sacrorum ordinum collatio

eſſe introductam, quæ vim legis habeat contra hoc, vt propter eam quis non poſſit, aut conferre aut accipere minores Ordines; ſed oppoſitum teſtatur ſe vidiſſe, & ego etiam vidi, vt ibidem diximus.

Sexta ſuſpenſio.

234. Sexta Suſpenſio eſt contra Clericum qui non arctatus occaſione beneficij recepti, aut recipiendi Sacros ordines ſumit cum literis Dimiſſorijs à Capitulo receptis vacante Epiſcopatu. Eſt autem ſuſpenſus ad beneplacitum futuri Prælati ab executione Ordinum; quod ſi tantum ſuſcepit minores, caret priuilegio Clericali maximè in criminalibus; non tamen eſt ſuſpenſus; ſic enim declarauit ſacra Cardinalium congregatio in Tridentino ſeſſ. 7. c. 10. de *Reformatione.* Ita Suarius citatâ diſp. 31. ſect. 1. n. 20. Prohibet autem ibi Tridentinum, & dimiſſorias concedi, & ordines ſuſcipi Sede vacante, infrà annum à die vacationis, vt legenti conſtabit.

Septima contra eum qui per ſaltū ſuſcepit ordinem ſuperiorem.

235. Septima ſuſpenſio eſt contra Clericum, qui per ſaltum recepit Ordinem ſuperiorem ſuſpenditur enim ab ordine per ſaltum ſuſcepto donec inferiorem prætermiſſum recepit c. vnico de Clerico per ſaltum promoto; poteſt tamen Epiſcopus ex causâ cum eo diſpenſare, ſi non miniſtrauerit ex Tridentino ſeſſ. 23. c. 14. Ita Coninc diſp. 15. n. 4. Filiucius n. 92. Suarius citatâ diſp. 31. ſect. 1. n. 44. & 45.

Hanc ſuſpēſionem non incurri ipſo facto multi putant.

23. Multi ſanè putant eam ſuſpenſionem non incurri ipſo facto, donec quis per ſententiam ſuſpendatur, quos refert idem Suar. eo n. 44. nihilominus præter citatos docent hanc ſuſpenſionem incurri Sotus, Hoſtienſis, Nauarrus, Gregorius Lopez, relati ab eodem Suario n. 45. qui notat ex eodem Gregorio Lopez hanc ſuſpenſionem incurri ipſo Iure, quando ſcienter quis ordinatus eſt; ſecùs verò, quando ex negligentiâ & incuria; atque in hoc caſu videntur loqui prædictum c. vnicum, & c. *Sollicitudo.* 52. diſtinctione. Verùm, vt aduertit Suarius nō ſatis oſtendit Gregorius Lopez quo iure feratur ſuſpenſio latæ ſententiæ potius in ordinato per ſaltum ſcienter, quàm ex ignorātia culpabili, & craſſâ. Ideò alij putant illam circumſtantiam conferre ad faciliorē vel difficiliorē diſpenſationem efficiendam; non verò ad pœnam incurrendam in vno caſu, & non in alio. Ita Syluest. verb. *Irregularitas* q. 11. & latè probat idem Suarius ſuſpenſionem eſſe ipſo Iure latam, vt videre eſt n. 46. & 47. præcipuè verò ex Tridentino ſeſſ. 23. c. 14. de *Reform.* dum ait *Cùm promotis per ſaltum, ſi non miniſtrauerint Epiſcopos ex legitimâ causâ poſſe diſpenſare.* Quæ diſpenſatio non poteſt intelligi in aliâ re, quàm in hoc, quòd & prætermiſſum ordinem recipiat, & ſic in ſuſcepto miniſtret & ad ſuperiorem aſcendat: ergo ſupponit Concilium hoc eſſe prohibitum ipſo facto ei qui ſic ordinatus eſt, quod non fit; per Cenſuram Suſpenſionis, hanc ergo ſupponit ipſo facto incurri. Legatur Suarius loco citato. Qui poſtea n. 48. cum Syluestro verb. Irregularitas q. 11. docet Suſpenſionem hanc ſolùm eſſe ab Ordine ſuſcepto, & refert pro eâdem ſententiâ Bernardum Diaz, & Gregorium Lopez, quia nō plus ex Iure colligitur; unò hoc etiam ſatis obſcurè (inquit Suarius) & ideò am-

Hanc ipſo Iure incurri a ſcienter ordinato docent alij.

Authoris iudicium.

Suſpenſio hæc tantum eſt ab ordine ſuſcepto. ait Suarius.

237. Notat

pliandum non eſt.

237. Notat etiam inde ſequi vt ſimul impediat aceendere ad ſuperiores Ordines nam ſuſpenſio à quolibet ordine conſequenter impedit aſſenſum, durante illâ. Præterea meritò docet de Ordine prætermiſſo relinqui ex ordinatione per ſaltum impedimentum ſumendi illum, ſine diſpenſatione; nam hoc etiam Iura adducta probant, legatur diſp. 7. dub. 18. quæſito 9.

Nec tale impedimentum eſt propriè Irregularitas.

238. Docet autem n. 49. tale impedimentum non eſſe propriam Irregularitatem, quia non per ſe inducitur, ſed, vt quid annexum priori ſuſpenſioni ibi legatur. Notat vlterius numeru 50. & infra ſtatim, ac diſpenſatur cum tali, vt prætermiſſum ordinem ſuſcipiat, manere liberum à tali ſuſpenſione, vt poſt illum ſuſceptum poſſit tàm in illo, quàm in alio, quem per ſaltum ſuſcepit, miniſtrare, argumento c. vnici de *Clerico per ſaltum promoto*, vbi dicitur poſt pœnitentiam actam ordinandum eſſe in gradu prætermiſſo, & ſit permittendum in ſuſcepto miniſtrare. Item è conuerſo, ſi cum illo diſpenſetur, vt miniſtret in ordine ſuſcepto, diſpenſati etiam, vt recipiat ordinem prætermiſſum, quia talis diſpenſatio non poteſt aliter habere effectum.

Addit vlterius Suarius

239. Addit vlterius etiam poteſt ſuſceptum prætermiſſum ordinem manere liberum ex vi eiuſdem diſpenſationis, vt poſſit ad Superiores Ordines aſcendere; quia id non per ſe prohibebeatur, ſed ſolùm ratione ſuſpenſionis in inferiori ordine malè ſuſcepto. Hoc autem meritò limitat; niſi ſuperior velit eam diſpenſationem limitare ad vnum effectum, & non ad alium; tunc enim illius verbis ſtandum eſt, cùm neque Iuri Diuino, neque communi repugnet vnum effectum ab alio ſeparari.

Circa verba Tridentini Dubium.

240. Circa illam verò particulam Tridentini citati *ſi non miniſtrauerint* ſub quâ conditione concedit, vt Epiſcopus diſpenſet, dubitari poteſt an illud *miniſtrauerint* intelligendum ſit in ordine malè ſuſcepto, vel etiam in ordine prætermiſſo, atque hoc ſecundum dupliciter poteſt contingere primò ante illum Ordinem ſuſceptum, quod pertinet ad aliud genus Irregularitatis ſuo loco tractandum. Secundò poſt illum ſuſceptum ſine legitimâ diſpenſatione; nam cum talis Clericus ſit ſuſpenſus à receptione eius ordinis, etiam poſtquàm, illam ſine diſpenſatione ſuſcepit, manebit adhuc ſuſpenſus ab illius exequutione, & ideò videtur quod ſi in illo miniſtret, non poterit iam Epiſcopus cum eo diſpenſare.

Reſp. cum Suario Author.

242. In hoc caſu meritò putant Suarius vtrumque eſſe intelligendum, quia ibi eſt duplex impedimentum vnum contractum per vſum ordinis, à quo quis eſt ſuſpenſus; aliud eſt ſuſpenſio ipſa, quæ ante vſum ſupponebatur; Vtrumque ergo propriè indiget diſpenſatione neutram verò poteſt dare Epiſcopus. Non quidem Irregularitatis contractæ per talem vſum; quia nullibi ei conceditur; neque etiam ſuſpenſionis, quæ ſupponitur ante talem vſum; quia cõceſſa eſt ſub illâ conditione, *niſi miniſtrauerint*, vt conſtat ex Tridentino.

Cum miniſtrante ſcienter in ordine per ſaltum ſuſcepto non poteſt Epiſcopus diſpenſare.

242. Quando autem dicitur *niſi miniſtrauerint*, intelligitur ſcienter notitiâ, quæ ſufficiat ad mortale, nam ſi fiat cum ignorantiâ, quæ excuſet à culpâ, etiamſi miniſtrauerit, poterit Epiſcopus diſpenſare: talis enim ignorantia excuſat ab irregularitate, & etiam videtur probabile quod excuſet ab illâ reſeruatione prioris ſuſpenſionis, quia hæc facta videtur propter culpam & propter nouam Irregularitatem adiunctam. Ita Suarius ſuprà n. 51. referens Nauarrum c. 27. n. 242. imò Nauarrus abſolutè docet, ſi ignoranter miniſtrauit, poſſe Epiſcopum diſpenſare. Vnde non reſtringit doctrinam ad ignorantiam, quæ excuſet à culpâ conformatque cum doctrinâ tradita à nobis diſp. 2. dub. 23.

Doctrinam Nauarri hâc in re meritò reijcit Suarius

243. Meritò autem reijcit Suarius eundem Nauarrum docent, etiamſi miniſtrauerit, poſſe Epiſcopum diſpenſare cum ſcienter miniſtrante ad exercendum ordinem acceptum, licèt non ad altiorem ſuſcipiendum; neque enim in c. vnicu de *Clerico per ſaltum promoto* fit mentio, vt contendit Nauarrus, de eo, qui ſcienter miniſtrauerit, ſed potiùs ſupponitur ignoranter proceſſiſſe, & ignorantiâ culpabili, quod ſecundum probat Suarius ex illis verbis Textus *condignam pœnitentiam pro huiuſmodi negligentiâ iniungat ei*. Legatur Suarius ibidem, qui rectè probat cum tali ſcienter miniſtrante, neque ad vſum ordinum ſuſceptorum, neque ad aliquem ſuſcipiendum diſpenſare poſſe Epiſcopum quia Concilium abſolutè loquitur.

Quoad recipientem prætermiſſũ ordinem ſine diſpenſatione opinio Suarii.

244. In caſu verò, quo per ſaltum promotus tantùm prætermiſſum ordinem poſtea ſine diſpenſatione recipiat, putat Suarius poſſe Epiſcopum diſpenſare in priori impedimento contracto ex ordinatione per ſaltum, quia Concilium ſolum poſuit illam conditionem *niſi miniſtrauerint* ſuſcipere autem ordinem prætermiſſum non eſt miniſtrare; & quamuis ſit actus æquè prohibitus, non ſufficit ad æquè impediendum; quia ſtandum eſt verbis legis, ne rigor extendatur, aut minuatur fama.

245. Additur verò ibi, vt notat Suarius, aliud impedimentum nouæ ſuſpenſionis contractæ per ſuſceptionem ordinis cum Cenſurâ, in qua non poteſt diſpenſare Epiſcopus ex citati decreti Tridentini; quia eſt ſuſpenſio alterius rationis.

An ſuſcipiẽs per ſaltum conſecrationem Epiſcopalem ſuſpendatur. Reſp. Suarius.

246. Vtrum autem ſuſcipiens per ſaltum conſecrationem Epiſcopalem hanc ſuſpenſionem incurrat, & irregularitatem ſi Pontificale miniſterium exerceat? reſpondet Suarius ex doctrinâ, quam cum ipſo nos ſuprà tradidimus appellatione ordinum non venire in his legibus intelligendam conſecrationem Epiſcopalem, nec etiam ſuſpenſionem generatim latam Epiſcopos comprehendere, ac proinde, hanc ſuſpenſionem ad illum caſum non extendi; ſed non videtur conſequenter loqui cum ijs, quæ idem author docet diſp. 42. ſect. 4. n. 7. vbi nomine ordinis diuerſi, & altioris etiam in ordine ad has pænas, maximè irregularitatis, aliter loquitur, vt videbimus diſp. 7. dub. 20. quæſito 7. §. *Reſpondendum*.

Aduertit Suarius.

247. Aduertit præterea, quod, ſi quis conſecretur Epiſcopus per ſaltum, vt Sacerdotij ordinem prætermittat, eum, non ſolum manere ſuſpen-

ſuſpenſum, verum nec manere conſecratum; quia character Epiſcopalis, ſi quis eſt, eſſentialiter requirit characterem Sacerdotalem. Quâ de re nos diximus ſatis ageotes de *Ordine*. Tract. 6. dub. 3. Si verò in illo ſaltu non ſacerdotalis Ordo, ſed alius prætermittatur, conſecratio Epiſcopalis valida erit, vt in eodem Tract. diximus. Vtrum autem tunc validè poſſit conferre ordinem, quem non habet? ibidem quoque diſputatum eſt.

Octaua ſuſpenſio contra recipientem ordines ab Epiſcopo excommunicato, &c.

248. Octaua ſuſpenſio eſt contra recipientem ordines ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, aut interdicto, dummodò ſit denuntiatus, & vitandus, nam qui à tali recipit Ordines, ſuſpenditur ab exequutione Ordinum c. 1. & 2. de Schiſmaticis. Ita Nauarrus cap. 25. num. 69. Suarius ſuprà numero 61. & diſp. 42. ſect. 4. hoc idem extendit ad ſuſcipientem Ordines ab Epiſcopo irregulari videlicet denuntiato. Item Sa verbo *ſuſpenſio* numero 7. Sayrus cap. 14. numero 1. Auila 3. p. diſp. 5. dub. 8. Coninc diſp. 15. dub. 5. numero 31. Filiucius Suprà nu. 80. & Tract. 20. cap. 7. numero 199. quæſito 6. loquens de ſuſcipiente Ordines ab Epiſcopo Cenſurato, & Irregulari, & alij Canoniſtæ communiter cap. 1. & 2. de *Schiſmaticis*.

Item à Simoniaco iuxta aliquos.

249 Idem dicendum putant aliqui de eo qui recipit Ordines ab Epiſcopo Simoniaco per ſententiam declarato iuxta c. *ſi qui à Simoniacis* 1. q. 1. Ita Henriquez lib. 13. c. 37. Sayrus. cap. 14. numero 6. Suarius diſp. illâ. 31. ſect. 4. numero 34. & alij. Atque hæc Suſpenſio reſeruatur Papæ, incurriturque licèt non recipiat Ordines Simoniacè, vt notauit Suarius.

Quæres An ignorantia excuſet ab incurrenda huiuſmodi ſuſpenſione.

250. Quæret aliquis; an ignorantia excuſet ab incurrendâ huiuſmodi ſuſpenſione, quando recipiens Ordines ignorat Epiſcopum eſſe excommunicatum, ſuſpenſum &c.

Affir. aliqui Ratio.

251 Reſpondent aliqui excuſare, quia quoties quis excuſatur à culpâ excuſatur etiam à pœnâ; tunc verò ob ignorantiam à culpâ excuſatur: ergo à pœnâ ſuſpenſionis. Ita Rodrig. in *Summâ* tomo 2. cap. 19. Coninc ſuprà numero 32. vbi latè de hac re diſputat. Innocentius Abbas, & alij apud citatos & ſtatim citandos, & poſtea referendi.

Alij negant.

252 Alij verò putant non excuſare pro quâ ſententia referunt aliqui Suarium ſect. 4. nu. 35. & 36. & ſequentibus, cum tamen potiùs doceat oppoſitum, & conſentiat cum primâ ſententiâ maiori, ex parte, vt legenti conſtabit. Hoc dixerim loquendo de ordinato ab Epiſcopo Simoniaco, nam de alijs ſentit abſolutè incurrere Cenſuram. Sentiunt etiam hoc Sayrus, & Auila ſuprà. Filiucius Tract. 17. cap. 5. quæſito. 4. numero 881. Alijque recentiores.

Ratio.

Probant quia Eccleſia hoc ſtatuit non ob culpam ordinati, ſed ordinantis, cuius geſta vult eſſe inualida, cumque poſſit facere inualida quoad exequutionem Ordinum in ipſo ſuſcipienti vult ipſum manere ſuſpenſum ab ordinum exequutione.

Author vtramque ſententiam probabilem indicat ſed probabiliorē primam.

253 Vtraque ſententia probabilis eſt, ſed mihi videtur probabilior prima, quia non videtur ex vno textu efficaciter probari ſic ordinatum habere impedimentum exequutionis Ordinum; nam quod in varijs Iuribus dicantur abſolutè ſic ordinati nõ habere ordinis exequutionem, facilè ſolui poteſt, ſi dicamus ea Iura intelligenda eſſe de ijs, qui peccârunt. Item quod cap. 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renuntiauit, ſignificetur ignoranter à tali ordinatum indigere diſpenſatione, atque adeò videatur eſſe ſuſpenſus. Reſpondetur in primis loqui in alio caſu de quo poſtea. Deinde cum Coninc ſuprà reſpondeo diſpenſationem ibi latè accipi pro permiſſione, & declaratione ipſius Epiſcopi, qui cognitâ causâ declarat eum incurriſſe ſuſpenſionem; ſed poſſe liberè fungi ordini ſuſcepto, & quidem, ſicut ſæpe contingit, ſententiam declaratoriam Cenſuræ alioquin incurſæ appellari fulminatoriam Cenſuræ, ſæpeque dicatur excommunicare reum Iudex, etiamſi tantùm declaret incurriſſe excommunicationem alioquin latam à Iure; ita è contrà dici poteſt, aut aliquando ſoler, Iudicē declarantē aliquem liberũ eſſe à Cenſurâ, liberare à Cēſura atque adeò diſpenſare.

primam. Ratio.

Obijcies.

Ad illud nemo poteſt dare quod non habet.

254 Quod autem alij addunt neminem poſſe dare, quod non habet; cumque Epiſcopus in tali caſu non habeat exequutionem Ordinum, ſequi, nec poſſe talem exequutionem dare, futile argumentum eſt; nam, vt omittam varias explicationes illius axiomatis, *nemo dat, quod non habet*, quod in præſenti extra rem affertur, abſolutè negandum eſt, ſi, vt ſonat, accipiatur. Sic videmus non habentem Baptiſmũ validè baptizare; ſed quidquid ſit de hoc, illud axioma intelligi poteſt de non habente aliquâ ratione id, quod dat, id eſt ſaltem virtute, & poteſtate cauſandi. Ille autem Epiſcopus virtutem habet, & poteſtatem cauſandi Ordines, cum ſit verè Epiſcopus, quamuis ſit excommunicatus, ſuſpenſus &c. Et non aliter dat ordinato exequutionem Ordinum, quàm conferendo Ordines; hoc enim ipſo, quod Ordines confert, dat poteſtatem illos exercendi; niſi alioquin à Iure, vel à Superiore prohibeatur. Contendimus autem nullum eſſe Ius prohibens talem exequutionem Ordinis.

Reſp.

Quomodo Axioma illud intelligendum.

255 Vnde Abbas. c. *Veritatis de dolo, & contumaciâ* numero 46. & Innocentius in c. 1. de *Schiſmaticis*. negant tales ſuſpendi; quia nec Iure conſtat, nec debet quis ſine culpâ puniri, &, quia c. *ſi qui à Simoniacis*. 1. q. 1. & c. *Ordinationes*, 9. q. 1. & c. *per tuas de Simonia* expreſsè dicitur poſſe tales vti ordine ſuſcepto.

256 Neque obeſt, quod affert Suarius, & alij, in eo capite, *ſi qui à Simoniacis*, dici *talium ordinationem miſericorditer ſuſtinemus*. His enim verbis ſolum ſignificatur talibus concedi exequutionem Ordinum ex miſericordiâ erga ipſos; quia videlicet non debent innocentes puniri. In alijs verò capitibus abſolutè dicitur eos ſecurè poſſe in Ordine ſuſcepto miniſtrare.

257 Omitto alia, quæ alij reſpondent pro contrariâ ſententiâ ſunt enim leuioris momenti.

Non eſt improbabile ordinatos ab excomm. &c ignorantes incurrere aliquam inhabilitatē.

258 Non videtur autem improbabile tales ordinatos ab excommunicatis Simoniacis, ſuſpenſis, interdictis, Hæreticis &c. ignoranter, incurrere, aliquam inhabilitatem in foro externo, quæ eos in foro externo ab exequutione Ordinum impediat donec à legitimo Iudice facultatem accipiant, aut declarentur immunes;

atque

atque hoc dandum eſt Auctoribus citatis pro contrariâ ſententiâ. Si quis tamen contra faciat, non fiet Irregularis, vt concedit Auila citatâ diſp 5. dub. 8. §. *ad argum.* vbi expreſsè dicit illam ſuſpenſionem non eſſe verè Cenſuram, atque adeò non inducere Irregularitatem, ſi violetur. Idem concedit Suarius ſect. illâ 1. n. 62. citato. Coninc ſuprà, & alij.

Quid dicendum de ordinato ob metum ab Epiſcopo excommunicato. Authoris iudicium.

259 An verò hæc ſuſpenſio incurratur ab eo, qui Ordinem à dicto Epiſcopo recipit per metum cadentem in conſtantem virum? negant Auila, Nauarrus, Syluest, & alij multi citati; Affirmat verò Suarius citato numero 63. Sed in hac re, ſi loquamur de vera Cenſura, quæ incurritur à ſcienter ſuſcipiente Ordines, Philoſophandum eſt iuxta principia generalia tradita dub. 24. diſp 2. vbi late egimus, an metus cadens in conſtantem virum excuſet à Cenſurâ incurrendâ. Si verò loquamur non de Cenſura, ſed de illo impedimento, de quo nuper dicebamus. Conſequenter dicendum eſt incurri, ſaltem in foro externo.

Nona ſuſpenſio.

260 Nona ſuſpenſio eſt contra recipientē Ordines Sacros ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatum, id eſt locum, & dignitatem, Iuriſdictionemque & officium Epiſcopi; nec non poteſtati Ordinis, ſeu potius eius vſum. Quæ ſuſpenſio reſeruatur Papæ, & ſolùm ſe extendit ad ordinem ſuſceptum Ita habetur c. 1. *de ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui.* Qui autem recipit ſolùm Ordines Minores, non manet ſuſpenſus, quia id nullo Iure conſtat. Legatur Nauarrus, cap. 27. numero 241. Henriquez lib. 13. c. 39. numero 1. Sayrus lib. 4. c. 14. numero 7. Filiucius Tract. illo. 17. numero 76. Suarius diſp. illâ. 31. numero 2. & 3. vbi latè hoc explicat. vide diſp. 7. dub 18. q. 8.

Decima.

261 Decima ſuſpenſio eſt contra eum, qui ſcienter aliquem Ordinem recipit per Simoniā. Eſt autem ſuſpenſio ab Ordinibus, quamuis Simonia ſit occulta: & reſeruatur Epiſcopo habeturque c. penultimo, & c. *Per tuas de Simoniâ*, & in extrauag. 7. Pij 2. de Simoniâ.

Excuſat ignorantia à Cenſuris.

262 Niſi autem ſcienter ſimoniacè recipiatur ordo quin potius bonâ fide & ignoranter, non incurrit ſuſpenſionem, quia talis ignorantia excuſat à Cenſuris, vt quando pater, ignorante filio, dat pecuniam Epiſcopo, vt filio Ordines conferat, atque hoc locum habet, etiamſi ignoranter ordinatus id reſciens poſt ordines ſuſceptos ratum habeat; nam ratihabitio non ſemper in pœnis æquiparatur mandato; niſi, quando Iure exprimitur. Ita Henriquez ſuprà numero 4. quidquid reclamet Auila ſuprà, & alij.

263 An verò Simonia in beneficijs inducat excommunicationem, aut inhabilitatem ad beneficia? & an conferens Ordines per Simoniam ſit ſuſpenſus? partim in Tract. de Simoniâ diſputandum eſt, partim ex occaſione diximus c. 5. & legi poteſt Coninc ſuprà numero 39. Legantur quæ diximus cap. 1. §. *Decimo ſeptimo ſuſpenditur* Legatur etiam Filiucius, aliique ſuprà citati.

Vndecima.

264 Vndecima Suſpenſio eſt contra eum, qui recipit ſcienter Ordinem in excommunicatione, vt notauimus diſp. 2. dub. 40. vbi id cum multis diximus etiam pro ordinibus minoribus. Suſpenſio autem eſt ab ordine ſic ſuſcepto, c. *Cum illorum, de ſent. Excom.* vbi habetur excommunicatum ſic recipientem ordinem, ſi ſit ſæcularis, eſſe in perpetuum deponendum ab ordine ſuſcepto, & diſpenſationem Papæ reſeruari; ſi verò ſit Religioſus, manere ſuſpenſum ab exequutione ſuſcepti Ordinis, & officij. Ita Suarius Sect. illâ. 5. numero 57. Nauarrus c. 27. numero 24. Couarrub. c. *Alma*, p. 1. § 6. nu. 6. Auila p. 7. diſp. 9. ſect. 1. dub. 6. Henriquez lib. 14. c. 6. num. 4. Coninc diſp. 14. numero 32. diſp. 15. numero 41. Filiucius Tract. 17. cap. 8. n. 44. & alij apud Suar. ſuprà, qui hoc idem putant verum eſſe in eo, qui ſuſcipit Ordines ſuſpenſus; vel interdictus; nullus autem apparet Textus, qui hoc ſatis oſtendat. De quo iterum dicemus loco ſtatim citando.

265 An verò ſuſcipiens Ordines in excommunicatione fiat Irregularis? agentes de Irregularitate dicemus, diſp. 7. dub. 18.

Suſcipiens Primam tonſuram ab excommunicato non ſuſpenditur.

266 De ſuſcipiente verò primam tonſuram probabiliſſimum eſt, non ligari; quia Iura tantum loquuntur de ſuſcipiente Ordinem, & illa non eſt ordo. Accedit quod non habet actum proprium, à quo tonſuratus ſuſpendatur. Ita Suarius n. 58. Auila Nauarrus, & Filiucius ſuprà.

Ab hac ſuſpenſione probabiliter eximitur qui Epiſcopatū recipit tempore quo Cenſurâ ligatur. Ratio.

267 Item (vt Iterum iam eâdem dubitatione notauimus) ab hac Suſpenſione probabiliter eximitur, qui Epiſcopatum recipit tempore, quo Cenſura ligatur; quia Epiſc. nō eſt ordo propriè loquendo, vt aliqui volunt, vel, ſi eſt ordo, vt nos diximus agentes de *Ordine* Tract. 6. diſp. vnicâ, dub. 3. aſſert. 1. nihilominus non venit (vt dicebam) intelligendus appellatione Ordinis propter eminentiam talis dignitatis, quę non tàm ordo, quàm conſecratio appellatur. Ita Auctores citati maximè Suarius. quamuis in aliquo caſu propter identitatē rationis in aliquâ materiâ intelligi debeat nomine ordinis, vt videbimus diſp. 7. dub. 20. quæſito 7. §. Reſpōdendū

268 Suarius etiam num. 6. & cum eo Filiucius ſuprà. Syluest. verbo *Irregularitas*, quæſito 7. & alij apud citatos rectè monet ex probabili ignorantiâ; vel inaduertentiâ excommunicationis, vel Iuris poſſe aliquem excuſari à ſuſpenſione; qui enim culpam non admittit, non incurrit pœnam.

Obijcies.

269 Obijcies tamen c. *Cum illorum* citatum vbi ferri videtur ſuſpenſio Papæ reſeruata contra ſuſcipientes Ordines in excommunicatione, etiamſi ſuſcipiens non recordetur ſe excommunicatum, aut ignoret Ius prohibens excommunicato Ordines ſuſcipere.

Reſp.

270 Reſpondetur id intelligendum eſſe de ignorantiâ vincibili ad differentiam eorum, qui non ſolùm ex ignorantiâ vincibili, verum etiam ſcienter ordinari præſumunt. Quæ doctrina facilè accommodabitur ſi expendatur Textus.

Obſeruandū.

271 Obſeruandum præterea eſt cum prædictis Doctoribus contra Maiorem lib. 4. cap. 16. poſſe aliquē excuſari ab incurrendâ prædictâ ſuſpenſione, ſi cogatur per vim, aut metum grauem ad Ordines ſuſcipiendos, vt in ſimili diximus agentes de eo, qui recipit Ordines ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo vel interdicto & in Octaua ſuſpenſione & doctrina

toto

doctrina tota intelligenda eſt, ſicut ibi notauimus iuxta principia data diſp. 2. dub. 24.

Nec refert.

272. Nec refert, ſi obijcias eum, qui bapitizatur per metum incurrere Irregulariatem, vt dicam diſp. 7. dub. 15. ergo etiam incurret ſuſpenſionem, qui per metum grauem cogitur ordinari.

Reſp.

licet qui baptizatur per metum incurrat Irregular. non ſuſpenditur tamen qui per metum grauem cogitur ordinari.

Ratio diſparitatis.

273. Reſpondetur negando paritatem, grauiora enim ſequuntur incommoda, & ſacrilegium committitur in eâ ſuſceptione Baptiſmi, quàm in ſuſceptione Ordinis; nam in ſuſceptione Baptiſmi eſt prohibitio Iuris naturalis Diuini ſuppoſitâ inſtitutione vnius tantum Baptiſmatis. Quâ ſuppoſitâ non poteſt non eſſe Sacrilegium rebaptizari; ſacrilegium autem per nullum metum licet committere; In noſtro verò caſu ſuſcipere Ordines ab excommunicato ſolùm prohibitum eſt Iure poſitiuo Eccleſiaſtico; in tantum autem ſic ſuſcipere Ordines eſt Sacrilegium, in quantum prohibitum eſt ab Eccleſiâ, quæ prohibitio ceſſat vrgente metu graui, atque adeò deſinet eſſe Sacrilegium ex parte ſuſcipientis. Quæ doctrina conſonat cum dictis in eâ dub. 24. vbi etiam diximus, quòd ſi talis metus incutiatur in contemptum Religionis; tunc non licebit ordines ſuſcipere etiam incuſſu metu graui; & ſimul explicuimus, an, & quando incurratur Cenſura.

274. Non me latet Coninc diſp. illâ 5. citato n. 41. Suſpenſionem excommunicati ſuſcipientis ordinem reſtringere tantum ab excommunicatum propter Clerici percuſſionem fortaſſe; quia c. *Cùm illorum de ſentent. excommunic.* tantum expreſſè agitur de tali excommunicato. Nihilominus (vt prædicti Doctores aduertunt) quamuis occaſio decidendi eà fuerit; deciſſio tamen generalis eſt, & ad omnem excommunicatum ſe extendit, vt Textum legenti patebit.

Duodecima ſuſpenſio eſt contra ſuſcipientes ordines furtiuè.

275. Duodecima ſuſpenſio eſt contra ſuſcipientem ordines furtiuè; hæc autem ſuſpenſio potius ad Irregularitatem pertinet, vt aliqui volunt (de quo diſp. 7. dub. 18. dicam) Ille autem dicitur furtiuè Ordines ſuſcipere, qui neſciente Epiſcopo, neque approbante neque examinante recipit c. 1. *de eo, qui furtiuè* &c. in quâ ſuſpenſione videtur Epiſcopus poſſe diſpenſare vigore priuilegij conceſſi in Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. Ita Henriquez lib. 14. c. 6. n. 5. Suarius de *Cenſuris* diſp. 42. ſect. 3. n. 5. Sayrus lib. 7. cap. 10. n. 86. Vgolinus de Irregularit. c. 39. n. 3, Coninc. diſp. 18, dub. 5. n. 43. Qui Doctores non conueniunt, an ſit Irregularis vel Suſpenſus; Suarius enim ibi, & Filiucius Tract. 20. n, 195. putant incurrere Irregularitatem, lege dicenda diſp. 7. dub. 18. q. 4.

Talem fieri irregularem putant aliqui

Hæc in re diſtinguendum putat Author.

176. Ego ſanè in hac re diſtinguendum puto, & explicandum adhuc, quiſnam ſit propriè, qui furtiuè ordinem recipit. Illum autem puto furtiuè ordines ſuſcipere, qui inſcio Epiſcopo, nec vocatus, neque approbatus accedit ad ordines, aut, qui alium in ſui locum ſub ſuo nomine ſubmittit examini, deinde vocatus proprio nomine ordines accipit, atque hunc vt dicam loco citato puto Irregularem c. *Vnicus* el. 1. *de eo, qui furtiuè Ordines ſuſcipit*, vbi datur Epiſcopo facultas diſpenſandi cum quodam qui furtiuè Diaconatum accepit, vt ad Sacerdotium promoueretur, niſi aliud obſtet. Ex quâ loquendi formâ videtur indicari Irregularitas, quæ propriè tollitur per diſpenſationem, vt ſuo loco dicemus niſi quis fortè dicat hunc caſum eſſe ſpecialem pro eo, qui Diaconatum furtiuè ſuſcipit, & in eo tantum caſu incurri Irregularitatem, in aliorum verò Ordinum furtiua ſuſpenſione Suſpenſionem incurri, quod etiam probabile videtur, ſed probabilius, quod priùs diximus.

Obſeruandum 1.

277. Obſeruandum verò eſt diſpenſationem quam diximus competere Epiſcopo pro hac, ſiue Irregularitate, ſiue ſuſpenſione, intelligi debere quandiu delictum eſt occultum in ratione delicti, etiamſi materialiter publicè fiat iuxta doctrinam traditam diſp. 3. dub. 4. ſect. 2. §. *Aduertendum verò eſt.*

Obſeruandum 2.

278. Obſeruandum vlterius quòd etiamſi reſpiciamus ad illud c. 1. *de eo, qui furtiuè &c.* dici adhuc poteſt, diſpenſandi facultatem in eâ Irregularitate concedi Epiſcopo, dummodò Epiſcopus; aut alius Prælatus non denuntiauerit excommunicationem incurrendam à furtiuè ſuſcipientibus Ordines; in tali enim caſu, quando denuntiata non fuit Excommunicatio, poterit Epiſcopus diſpenſare, ſi furtiuè ordinatus factus iam ſit Religioſus, & in monaſterio laudabiliter vixerit.

279. Noſtris autem temporibus vſu receptum eſt Epiſcopos excommunicationem imponere ijs, qui ſe ordinationi furtiuè ingerunt, atque adeò prædicta Irregularitas ferè ſemper eſt Papæ reſeruata, vt ſatis colligitur ex c. illo *veniens* citato, doceotque Suarius, & Filiucius ſuprà.

Decimatertia ſuſpenſio eſt.

280. Decimatertia ſuſpenſio eſt contra ſuſcipientem Ordines Sacros poſt Matrimonium ratum, etiam non conſumatum, niſi fortè in caſibus Iure conceſſis, de quibus ſuo loco dicemus in Tract. de Matrimonio, Suſpenditur autem non ſolùm ab ordine ſic ſuſcepto, verum etiam ab officio, & beneficio iuxta Extrauagantem *Antiquæ*. de *voto* quæ ſuſpenſio reſeruata eſt Summo Pontifici, etiam ſoluto Matrimonio; niſi fortè ſolutio fiat per profeſſionem validè emiſſam; de quo etiam in Tract. de *Matrimonio*, & in Tract, de voto; tunc enim poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt habetur in eâdem Extrauaganti; imò videtur prædictum poſſe cenſeri Irregulatem; ſed de hoc poſtea dicemus, agentes de Irregularitate diſp. 7. dubit. 18. quæſito 7.

Quæres.

281. Quæret aliquis quid faciendum ei, qui bonâ fide, putans mortuam vxorem ſuſcepit Sacros Ordines; poſtea verò comperit adhuc eſſe ſuperſtitem?

Reſp.

282. Reſpondeo debere abſtinere ab exercitio Ordinum; non tamen illa Cenſura eſt; ſed ſimplex prohibitio, cùm nulla interceſſerit culpa; debet autem abſtinere interim, dū ea ſuperſtes eſt, aut caſtitatis, votum emitat Iuri ſuo cedens, vt etiam in Tract. de *Matrim.* explicabitur. Ita Suarius diſp. illâ 35. ſect. 1. n. 54. & 55. Filliucius Tract. 17. c. 5. n. 93. Sayrus lib. 4. c. 14. n. 28. Vnald. de Suſpenſione n. 106. Co-

nunc. diſp. 15. n. 40.

Decimaquarta.

283. Decimaquarta eſt contra eum, qui celebrat Miſſam, & in eâ non cõmunicat; hic enim ſuſpenditur per annum à commun. c. *Relatum* de *Conſecrat.* diſt. 2. non incurret autem, qui vel ex inaduertentiâ, vel etiam ex malitiâ in vna tantum ſpecie conſecrat, & communicat; nam in citato c. *Relatum* ſolùm agitur de omittente communionem; qui autem vnam tantum ſpeciem ſumit, verè cenſetur communicare.

Decimaquinta.

284. Decimaquinta eſt, quam aliqui putant ſuſpenſionem; cùm tamen propriè loquendo ſit Interdictum, nempe contra Clericos celebrantes, vel celebrare facientes in locis interdictis à Iure, vel ab homine; hi enim ſuſpenſi ſunt, donec ſatisfaciant ad arbitrium illius, cuius ſententiam contempſerunt. Ita habetur c. *Epiſcoporum* de *Priuilegijs* in 6. An verò incurratur etiam Irregularitas dicemus diſp. 7. dub. 19. & locis ibi notatis.

Decimaſexta contra omittentem miſſam incompletam ſine graui cauſâ.

285. Decimaſexta contra præſumentem omittere Miſſam incompletã ſine graui cauſa; ſuſpenditur autem à corpore & ſanguine Chriſti c. *Nullus Epiſcopus* de *Conſecrat.* diſt. 1. Dicere autem eſſe *Suſpenſum à corpore, & Sanguine Chriſti,* videtur cenſuram ipſo facto, ſignificare.

286. Nihilominus ſatis probabile eſt quod putat Filiucius ſuprà numero 103. Gloſſ. in illud c. & alij hanc ſuſpenſionem non eſſe ipſo Iure latam, ſed ferendam. Verba autem Textus ſunt: *à corpore, & ſanguine Chriſti ſuſpenſus ſit.* Iuxta hunc verò loquendi modum probabilius videtur ſignificari Cenſuram ipſo Iure, latam iuxta regulam datam diſp. 1. dub. 5. §. *Prima limitatio.*

Quæ cenſetur grauis cauſa.

287. Grauis autem cauſa ad omittendam Miſſam inchoato Canone cenſetur morbus grauis, mentisvè confuſio ita, vt ſacerdos non poſſit progredi ſine periculo. Ita Sayrus ſuprà c. 17. n. 2. ante inchoatum verò Canonem minor morbus ſufficiet, aut leuior cauſa, quamuis facto offertorio, non videatur facilè omittenda.

Sufficiens cauſa Miſſæ omittendi eſt graue periculum vitæ &c.

In quocumque autem ſtatu Miſſa ſit, ſufficiens cauſa illam omittendi videtur graue periculum vitæ hoſtibus ſuperuenientibus, aut periculum etiam illudendi ipſis rebus Sacris. Quæ omnia iudicio prudentis penſanda ſunt, quantum ſubitus caſus permiſſerit.

288. Bonacina diſp. 3. puncto 2. §. 1. n. 17. putat non affici prædicta ſuſpenſione, qui miſſã relinquunt imperfectam, vt ab alio Suppleatur; ſic enim illi colligi videtur ex ipſo Textu; ſed nõ video ex quibus verbis textus id colligat; niſi fortè ex eo quòd ibi agatur de relinquẽte Miſſã imperfectam, & qui Miſſam alteri perficiendam relinquit, non videatur illam relinquere imperfectam; hoc tamen non ſufficit; ſiue enim ab alio perficiatur, ſiue non, quantum eſt ex parte illius imperfectam relinquit; & verè dicitur relinquere imperfectam.

289. Addit præterea eum, qui ſub vnâ tantum ſpecie communicat, non intendens Sacrificium, quoad ſumptionem alterius ſpeciei ab alio perfici, non videri incidere in hanc ſuſpenſionem; quamuis graue Sacrilegium cõmittat, vt habetur in c. *Comperimus* 12. diſt. & poſſit excommunicari, vt dicitur in c. *Nihil contra* 7. q. 1. vel etiam ſuſpendi, ſeu arceri à ſumptione corporis, & ſanguinis Chriſti, vt habetur in dicto c. *Comperimus.*

290. Verum non aſſequor, quo fundamento poſſit hoc aſſerere, nam ſi ſemel dicamus (vt dicendum eſt, & ille etiam docet) vtriuſque ſpeciei ſumptionem pertinere ad integritatem, & complementum Sacrificij Miſſæ; non video, quomodò fieri poſſit, quod alterius ſpeciei ſumptionem omittat, & non relinquat Miſſam incompletam; quiſquis autem incompletam relinquit ſine causâ ſufficienti, prædictam Cenſuram incurrit.

Decimaſeptima eſt contra Clericos etiam exemptos & Religioſos qui admittunt ad Sacramenta &c. publicè excommunicatos &c.

291. Decimaſeptima eſt contra Clericos, etiam exemptos, & Religioſos, qui admittunt ad Sacramenta, Eccleſiaſticam ſepulturam, vel officia Diuina publicè excommunicatos, denuntiatos, vel interdictos; ſuſpenſi autem ſunt ſeu potiùs interdicti (eſt enim interdictum, potius quàm ſuſpenſio) ab ingreſſu Eccleſiæ, donec ſatisfaciant, ad arbitrium illius cuius ſententiam contempſerunt c. *Epiſcopor.* de *Priuileg.* in 6. Ita Suarius diſp. illâ 31. ſect. 2. n. 5. qui rectè aduertit illam Suſpenſionem eſſe communem etiam laicis. Ex quo patet (vt ille infert) illam non eſſe Suſpenſionem; ſed Interdictum cùm ſuſpenſio propriè non cadat in laicos iuxta dicta in præcedentibus. Ita Filiucius n. 99. & alij, quos referemus agentes de Interdicto.

292. Quamuis autem communiter dicatur eam Cenſuram extendi ad quoſcumque etiam non exemptos; nec videatur hoc alienum à Textu, cuius verba ſunt ſatis generalia, ſcilicet *Clerici Sæculares, & Regulares, quantumcumq; exempti*: nihilominus probabile eſt, id, quod multi docent, & in præcedentibus indicauimus, eam cenſurã ſolùm extẽdi ad Clericos exemptos & priuilegiatos & Religioſos. Ita Auila 5. p. diſp. 5. dub. 4. Sà verb. *Suſpẽſio* n. 18. Nauarr. c. 27. n. 157 & c. 25. n. 94. vbi citat multos. Henriq. c. 43. n. 3. quia nimirum ſpecialiter fuit hæc pœna poſita exemptis potius, quàm non exemptis; quia hi poſſunt à ſuo Epiſcopo compeſci, ne id faciant, & cogi ad ſeruandum Interdictum. Cum autem id non poſſit Epiſcopus cum exemptis, meritò Iure cautum eſt, vt ipſi quoque ſeruent Interdictum, & non cooperentur cum excommunicatis, aut interdictis à ſuo ſuperiore ad ſtrãgendam Cenſuram.

Cur ſpecialiter fuit hæc pœna impoſita exemptis potius quàm non exemptis

Decimaoctaua.

293. Decimaoctaua eſt contra admittentes ad communionem altaris ad Sepulturam Eccleſiaſticam vſurarios condemnatos de Vſuris, & contra recipientes illorum oblationem antequam dederint, vel ſatisfactionem, vel idoneam cautionem ſatisfaciendi, qui ſuſpenduntur ab officij exequutione donec ad arbitriũ Epiſcopi ſatisfecerint c. *Quia in omnibus* de *Vſuris.* Ita Suar. diſp. illâ 31. ſect. 2. n. 6. & 7. Henriquez lib. 13. c. 38. n. 3. Coninc ſuprà n. 35. Filiucius n. 100. quâ de re etiam diximus in noſtro opere de *Iuſtitiâ* Tract. de *Vſuris* agentes *de pœnis ſurarorum.*

Decimanona eſt contra Eccleſia-

294. Decimanona eſt contra Sacerdotem tàm Regularem quam ſecularem, qui matrimonio iungit, vel benedicit ſubditos alterius Parochiæ

ſiceum inuagentem matrimonio ſubditum alterius Parochia.

chiæ; hic enim ſuſpenditur ab officio, donec ab Ordinario Parochi obtineat abſolutionem, vt diximus c. præcedenti Suſpenſione 18. ex Tridentino ſeſſ. 24. c. 1. de *Reformatione*. Ita Sanchez de Matrimonio lib. 3. diſp. 52. numero 4. Suarius diſp. 31. ſect. 5. numero 18. Filiucius ſuprà numero 101. Legatur Sanchez diſp. 48. libri 3. numero 6. & quæ dicemus de Matrim. Tract. 11. diſp. 3. dub. 23. & 24.

Vigeſima.

295. Vigeſima eſt contra Clericum beneficianum, qui publicè vtitur veſte partitâ, vel virgatâ, id eſt variegatâ, habente ſcilicet admixtos, & contextos diuerſos colores, ſuſpenditur autem per Sex menſes à recipiendis fructibus beneficiorum. Quod ſi beneficiarius non ſit, ſed initiatus ordine Sacro putà Subdiaconatus, vel Diaconatus, manet ſuſpenſus per ſex menſes à recipiendo beneficio. Ita habetur Clementina 2. de Vitâ & honeſtate Clericorum. Sic Suar. citatâ diſp. 31. ſect. 3. in principio. Toletus ſuprà. Coninc ſuprà numero 42. Filiucius n. 106. Sayrus lib. 4. c. 15. numero 28. Non tamen omnes eodem modo explicant prædictam pœnam; Suarius enim putat tantùm extendi ad Clericos beneficianos; ſed intelligendus eſt de pœnâ ſuſpenſionis à fructibus beneficij, nam quod illa alia Cenſura de ſuſpenſione à recipiendo beneficio pertineat ad Clericos in Sacris, ex ipſo Textu conſtat; imò ibidem expreſſè dicitur de Sacerdotibus, aut dignitatem obtinentibus duplam pœnam incurrere, vt legenti conſtabit.

Duo aduertenda.

296. Duo autem ſunt aduertenda in illo Textu primum, quod non ſufficiat tale genus veſtis portare; niſi portetur publicè vnde, qui, domi tantùm in ſuo ſtudio, vel cubiculo, vel, qui ſub veſtibus alijs ita, vt publicè non appareat tali veſte vtatur, vel, qui ex aliqua rationabili cauſa etiam publicè portat, non incurrit Cenſurã. Ideò Sacerdotes, qui ſũt inter Hæreticos aut alios hoſtes fidei talibus veſtibus vtuntur, vt eâ ratione vel euadant imminens periculum vitæ, aut captiuitatis, vel facilius poſſint, & tutiùs fidelibus Sacramenta miniſtrare, & fidem Catholicam promouere, nullam cenſuram incurrunt, quin potiùs piè, & prudenter faciunt in eâ veſte incedentes.

297. Vlterius aliqui Recentiores apud Auilam ſuprà dub. 8. 11. caſu, & apud Henriquez lib. 13. de *Excomm.* cap. 39. numero 3. putant hanc pœnam eſſe derogatam conſuetudine, imò Bernardus Diaz in ſuâ Pract. crim. c. 75. Nauarrus c. 27. n. 157. & idem Henriq. putant non incurrere, ſi geſtet ob celebrationem alicuius feſti, vt Doctoratus, Nuptiarum, vel alterius ſimilis. Addit Suarius, & ex eo Coninc, & Nauarrus non incurrere eum, qui ex occaſione extraordinariâ aliquoties vtitur his veſtibus: imò Nauarrus tantum putat incurri, quando Clericus communiter vtitur talibus. Pro quâ opinione citat Cardinalem ad citatam Clement. numero 27. & Suarius aduertit multa minutarim diſtingui in illa Clement. quæ, aut non ſunt vſu recepta aut non ſub eâ æſtimatione, vt peccatum mortale exiſtimetur tali veſte vti; ſed ad ſummum indecentia quædam venialis. Ideò meritò docet in hoc plurimum eſſe conſiderendam conſuetudinem, &, an ſecundũ prudentium hominum arbitrium aliquis peccet mortaliter contra eam prohibitionem vtendo hac vel illâ veſte.

298. Quapropter nimis rigidi ſunt aliqui Doctores apud Sayrum lib. 4. c. 15. n. 28. qui putant Parochos, aut habentes dignitatem, aut Sacerdotes, aut Religioſos, qui publicè gerunt in capite pileum lineum, aut huiuſmodi veſtes, incurrere ſuſpenſionem à perceptione fructuum per annum ex Clementinâ citatâ. Quod enim attinet ad pileum lineum leniſſima videtur materia.

Vigeſima prima, eſt contra Clericũ grauantem Eccleſiã ſibi commiſſã alienis debitis.

299. Vigeſima prima eſt contra Clericum, qui Eccleſias ſibi commiſſas grauare præſumit alienis debitis, aut literas, ſeu ſigilla alicui concedit, quibus poſſit Eccleſia obligari; nam beneficiarius, ſeu curam Eccleſiæ habens, qui hoc facere præſumit, ſuſpenditur ipſo Iure ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium rerum in c. 2, Extra. *de Solutionibus*. Ita Suar. ſect. 3. n. 2. Filiucius c. 6. quæſito 5. numero 107. Angelus verb. *Suſpenſio* numero 10. Syluest. verb. *Suſpenſio* numero 6. Notat verò Suarius cum Gloſſ. ad talem Textum eam legem non comprehendere Epiſcopos iuxta c. *Quia periculoſum*. de *ſent. Excommunic.* in 6. Hæc autem Suſpenſio reſeruatur Epiſcopo; ſed addunt Angelus, & Syluest. id Epiſcopum non debere facere, niſi priùs immunitati Eccleſiæ fuerit ſatisfactum; quod tamen nullo Iure probant, vt notauit Suarius.

Vigeſima ſecunda.

300. Vigeſima ſecunda eſt contra eos, qui Sede vacante Cathedralis, Regularis, aut Collegiatæ Eccleſiæ occupant bona ſpectantia ad Prælatum defunctum, vel ad ipſam Sedem, vel ad Succeſſorem; qui omnes ſuſpenduntur ab officio, & à beneficio donec integrè reſtituant iuxta c. *Quia ſæpe* de electionibus in 6. vt notauimus c. præcedenti ſuſp. 3. Ita Suarius ſect. illâ 3. numero 3. Filiucius numero 108. & 148. Sayrus lib. 4. c. 12. numero 24. & Coninc numero 43. qui etiam ex c. *Præſenti* de *Officio ordinarij*. in 6. obſeruant ſimilem ſuſpenſionem latam eſſe in Clericos inferiores Epiſcopis, qui bona Eccleſiarum vacantium ſibi ſubiectarum, aut ad ſuam diſpoſitionem pertinentium iniuſtè ſibi vſurpant, Epiſcopi verò, ſi id faciant, ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ. Quæ Cenſura potiùs eſt interdictum, & habetur eodem c. *Præſenti*. Legatur Suarius citatâ diſp. 31. ſect. 5. n. 11. verſ. *Quarta* Suſpenſio, vbi alia notat circa idem caput, & Cenſuram. Item Sayrus lib. 4. cap. 12. n. 37. Coninc, & Filiucius citati.

Vigeſima tertia.

301. Vigeſimatertia ſuſpenſio eſt contra Compromiſſarium, qui eligit in Epiſcopum, aut ſuperiorem dignitatem aliquem indignum; ſuſpenditur autem per triennium à beneficijs, quæ obtinet in Eccleſia, de cuius electione agitur c. *Si compromiſſarius* de *Electione* in 6. Quod intelligendum eſt dummodò in eâ electione non ſolùm peccauerit mortaliter (quod generaliter requiritur) ſed etiam peccauerit in eâ electione cum ſcientiâ, alioquin non incurret iuxta principia generalia ſæpe tradita, maximè diſp. 2.

dub. 23. (quamuis ex parte aliter ſentiat ibi Suarius) In Textu enim babetur verbum *ſcienter*, compromittens verò, qui conſeotit tali indignæ. electioni, non ſuſpenditur; ſed priuatut facultate itetum eligeodi, vel compromittendi c. *Si compromiſſarius* citato.

Non comprebendit hæc ſuſpenſio Epiſcopos &c. Ratio.

302. Non Comprebendit antem bæc ſuſpẽſio Epiſcopos, vel ſuperiores Prælatos, quando ipſi Cũpromiſſarij ſunt, vt rectè notat Suat. citatã ſect. 3. n. 6. quia generaliter feriut generalis antẽ Suſpenſio non comprebendit Epiſcopos vel ſuperiores Prælatos, iuxta c. *Vt animarum*, de *ſentent. Excomm.* quod ſæpe notauimus.

303. Extenditur verò ibi illa ſuſpenſio ad eum, qui alicuius electiooem; poſtulationem, aut prouiſionem impugnans in probatione deficit. Legatur Suarius loco citato, vbi (quamuis aliter intelligatur ab Angelo verb. *Suſpenſio* 1. n. 27.) notat in eodem Texto verſu *Si verò* connnen, quod, quaodo compromiſſarius eligit indignum, ſiue dolo, ſiue ignorannâ id faciat, iam functus eſt officio ſuo, & poteſtas eligendi ad compromittentes reuertitur, *niſi etiam illi talem electionem ſcienter ratam priùs habuerint.*

304. Deinde in verſu *Porrò* eadem pœna ſuſpenſionis imponitur compromiſſaria malè eligenti, vt dictum eſt; additurque illam pœnam, vel ſimilem nun extendi ad ipſos compromittẽtes *niſi etiam ipſi ratam habeat talem electionem*; tunc enim illi ſunt participes eiuſdem criminis atque adeò puniuntur eâdem pœnâ.

305. Vlterius requiritur, vt illi ſcienter ratam habeant, nam in Textu dicitur *niſi ſic, vt præmittitur, ratum habuerint &c.* nempe *ſcienter* id enim præmiſſum fuerat, & philoſophandum eſt de ignorantiâ, ſicut philoſophati ſumus citatâ dub. 23. quando in Cenſuris additur particula *ſcienter*. Legatur Suar. ibi n. 7. 8. & 9. in quo oſtendit iuxta verba Textus compromittentes non puniri eâdem ſuſpenſione, ſed (vt diximus) priuatione facultatis iterum eligendi, vel compromittendi; quamuis enim illa exceptio, *niſi ſic vt præmittitur, ratum habuerint*, ſatis ſignificet illos ſic ratum habentes eſſe puniendos, illa tamen particula *Niſi* poſita in §. *Porrò* non cadit ſuprà verbum *Suſpenduntur*; ſed ſuprà verbum *puniuntur*; ideoque ſolùm ſignificatur eſſe puniendos pœna priùs indicatâ, ſcilicet priuatione electionis; quæ electio tunc ad Pontificem deuoluitur.

Vigeſima quarta contra eligentes indignos ad Epiſcopatum vel alia beneficia curã animarum habentia.

306. Vigeſimaquarta eſt ſimilis alia ſuſpenſio à beneficijs per trienniũ contra eligẽtes indignos ad Epiſcopatũ, vel ad Beneficia etiã inferiora curam animarum habentia c. *Cùm in cunctis* de *Electionib.* in 6. Ille autem cenſetur indignus Epiſcopatu, qui (vt aliqui volunt) non eſt Triginta annorum, item, qui ex legitimo toro natus non eſt; qui vitâ, & ſcientia commendabilis non eſt. Indignus autem curator animarum cenſetur, qui nondum attingit vigeſimum quintum annum, & prædictas alias qualitates non babet, non comprehenduntur autem in boc; niſi Clerici Epiſcopo inferiores; tum propter regulam generalem nuper, & ſæpe traditam, quod Epiſcopi non comprehendantur ſub generali ſuſpenſione: tum; quia Epiſcopi in hoc delinquentes aliter ibidem puniuntur, priuatione ſcilicet poteſtatis cònferendi prædicta officia, & beneficia. Ita Suarius ſuprà n. 10. ac proinde Sayrus lib. 4. kap. 15. numero 11.

Indignus curator animarum quis cenſendus.

Hanc ſuſpenſionem non extendi ad Reges præſentantes illegitimum ad Epiſcopatum &c. putat. Nauarrus Sayrus.

Nauarrus & alij apud Sayrum putant hanc ſuſpenſionem non extendi ad Reges præſentantes illegitimum ad Epiſcopatũ, vel ad Cardinales elegentes illegitimum ad Pontificatum; Cùm enim in citato Textu ſit ſermo ſolùm de Clericis, non eſt vlteriùs facienda extenſio.

Vigeſima quinta.

307. Vigiſimaquinta eſt contra eligentes Epiſcodum, qui, ſi non præſentauerint electo præſentationem, poſtquàm commodè potuerint infra octo dies ita, vt culpabiliter omittant, ſuſpenduntur per triennium à beneficijs, quæ poſſident in illâ Eccleſiâ de cuius electione agitur conſtat ex c. *Cupientes* §. *Cæterum* de *Election.* in 6. vbi extenditur pœna ad eligentes, vel opponentes ſe electioni, qui intra tempus, & modum ibi præſcriptum ad Sedem Apoſtolicam non accedunt per ſe, vel per Procuratorem, certasve perſonas ad hoc deſtinatas rationem reddituri totius negotij. Ita Suarius ſect. illa 3. n. 5. Sayrus c. illo 15. n. 12. Viualdus de ſuſpenſione n. 96. Filiucius n. 109. Atque idem fere decernitur in eodem Textu cùm aliquis poſtulatur.

Vigeſima ſexta.

308. Vigeſimaſexta eſt contra præſumentes per abuſum ſæcularis cõtra poteſtatis Canonicã liberiatem aliquem ad Eccleſiaſticam Præbendam obligare, ſuſpendenti enim ſunt per triẽnium ab officio, & beneficio, atque eâ vice priuantur eligendi poteſtare, & conſequenter ſic electus, non ſenſetur electus c. *Quiſquis* de *electione* Suarius diſp. 31. ſect. 3. n. 13. Sayrus lib. 4. c. 16. n. 16. Filiucius n. 114. Viuald. n. 98. Is autem cenſetur eligere cum abuſu poteſtatis ſæcularis, qui electionem facit cum interuentu, & authoritate Principis Sæcularis nullum Ius habentis ad eam electionem. Hæc cenſura non eſt lata ſed ferenda, vt paulò poſt dicemus.

Vigeſima ſeptima

309. Vigeſimaſeptima eſt contra eum, qui conſentit prædictæ Electioni, quâ quis eligitur per abuſum ſæcularis poteſtatis, de quo in eo c. Quiſquis de *Electione*, ſic dicitur *Electionis commodo careat, & intelligibilis fiat, neq; abſq; diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem.* Quæ verba non propriè ſuſpenſionem ſed inhabilitatem inducere vidẽtur; illa enim priuatio, ſeu irritatio illius electionis, & inhabilitas ad illud beneficium, & ad quamlibet aliam Eccleſiaſticam dignitatem non eſt ſuſpenſio ab officio, neque à beneficio, vt per ſe conſtat. Vnde Panormitanus ibi, teſte Suario ſuprà, illam appellat Irregularitatem. Ex quo rectè colligit Suarius pœnam illius Textus, quantum ad electum pertinet; non ſpectare ad præſentem materiam de Suſpenſione imò neque Suſpenſionem contra Electores, de quâ dicebamus nuper in caſu præcedenti putat Suar. eſſe Suſpenſionem ipſo Iure latam; ſed ferendam; quæ ibi mandatur ferri; dicitur enim *ab officijs & beneficijs penitùs ſuſpendatur per triennium*, quod etiam ibi Gloſſa notauit. Legatur Suarius citato numero 15. ad finem.

Vigeſima Octaua.

310. Vigeſimooctaua eſt contra conferentes, vel recipientes beneficia eorum, qui pro ſuis negotijs ad Romanam Curiam acceſſerunt, nam Extrauag. 2. de *Priuilegijs* prædicti ſuſpendunt ab officio, beneficio. Cùm enim ſuſpenſpenſio ibi fiat abſulutè abſque vllâ determinatione, quæ ex verbis vel materiâ colligi poſſit debet intelligi de Suſpenſione vniuerſali iuxta doctrinam traditam dubit. 1. huius diſputationis. Legatur Suarius citatâ diſp. 31. numero 15. & diſp. 37. ſect. 1. numero 8. Filiucius numero 116. & 148. Reſeruatur autem hæc ſuſpenſio ſoli Epiſcopo.

Vigeſima Nona.

311. Vigeſima nona eſt contra omnes Clericos inferiores Epiſcopis, qui Eccleſias viſitant aut ſunt viſitantium familiares, & non ſeruant Conſtitutionem Innocentij Quarti in c. *Romana* de *Cenſib.* & non recipiendis pro viſitatione, aut debita procuratione pecunijs, aut alijs muneribus Summiturque ex c. *exigit* de Cenſib. in 6 de quo iam diximus ſuprà cap. 1. agentes de ſuſpenſione Epiſcoporum in 21. ſuſpenſione, ibi legatur 2. §. *Alia ſuſpenſio.*

Trigeſima.

312 Trigeſima ſuſpenſio eſt contra exercentes munus conſeruatoris, ſi ſe ſcienter intromittant ad agendum de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs, & violentijs, aut ſuam poteſtatem ad alia quæ iudicialem indaginem, id eſt ritum iudicialem, requirant, ſcienter extendant. Suſpenduntur autem per annum ab officio tam Ordinis, quàm iuriſdictionis, vt habetur c. vltimo *de officio delegati*, in 6. ita Filiucius ſuprà numero 118. Sayrus ſuprà & alij maximè Suarius num. 17. qui obſeruat illam pœnam non extendi ad Epiſcopos; quamuis enim ille Textus inter perſonas, quæ poſſunt eſſe conſeruatores, connumeret Epiſcopos; tamen, quod attinet ad clauſulam pœnalem generalem, non debet extendi ad Epiſcopos propter regulam ſæpe traditam ex c. *Vt animarum. de ſent. excom.* in 6. Expendit etiam Suarius illam particulam ſcienter, per quam non ſufficit, quod quis peccet ex ignorantiâ culpabili, vt nos diximus diſp. 2. dub. 23 quamuis aliqui, vt iam notaui inclinent in hoc quod ſufficiat culpabilis ignorantia. Probabilius tamen puto quod ibi diximus, & abſolutè approbat idem Suarius; nam quando Ius vult comprehendere, etiam peccantes per ignorantiam, vel ſimpliciter loquitur, vel ſub disjunctione ſcienter vel ignoranter, vt videre eſt in c. *Eos.* de *Tempor. Ordin.* quamuis ergo ignorantia culpabilis etiam craſſa non excuſet à culpâ, excuſat à pœnâ. Falsò autem Gloſſa ibi infert eam ſuſpenſionem eſſe etiam à beneficio, cùm ſolum ibi ab officio ſuſpendantur.

Ignorantia craſſa excuſat à Pœna licèt non à culpa

Trigeſima Prima.

313. Trigeſima prima eſt contra Iudicem Eccleſiaſticum non Epiſcopum, qui facit iniuriam contra iuſtitiam, & conſcientiam in grauamen alterius partis litigantis ductus amore, pretio, vel odio; ſuſpenditur enim ab exequutione officij, vt habetur c. 1. *Cum æterni, de ſent. & reiudic.* in 6. vbi additur, *ſi, ſuſpenſione durante, damnabiliter ſe ingeſſerit Diuinis, Irregularitatis laqueo ſe innoluet.* Ex quibus verbis colligitur ſuſpenſionem, non tantum ſe extendere ad officium iudicandi, ſed etiam ab officio ſimpliciter, tàm Ordinis, quàm Iuriſdictionis; nam Irregularitas non incurritur propter exercitium iuriſdictionis, nec ſuſpenſio à Iuriſdictione impedit exercitium Ordinis, & diuinorum celebrationem. Ita Suarius diſp. illâ 31. ſect 3. n 16. Filiucius num. 117. Toletus ſuprà Sylueſt. verbo Suſpenſio q. 6. num. 19. Sayrus lib. 4. c. 13. nu. 3. Nauarrus. c. 27. num. 157. Coninc. num. 46. & alij communiter. Rectè autem expendit Suarius illa verba Textus *Ordinarius aut delegatus*, ex quo infert non includi Iudicem arbitrum, ſeu compromiſſarium, nec merè exequutorem, cùm hi non ſint Iudices Ordinarij aut delegati; quod etiam notat ibi Gloſſa verbo *in iudicio*, ex Hoſtienſi, & alijs. Expendit etiam illa verba *contra conſcientiam, & contra iuſtitiam*, quæ putat eſſe copulatiuè accipienda, vt non ſufficiat facere contra conſcientiam, ſi non faciat contra iuſtitiam. Vnde licèt Iudex ex odio procedens faciat contra conſcientiam, ſi tamen grauamen quod imponit parti non ſit contra iuſtitiam, non incurret eam pœnam; ſicut è contra, ſi per ignorantiam inculpabilem, ſeu inconſiderationem reipsâ faciat contra Iuſtitiam, & non contra conſcientiam, non incurret illam ſuſpenſionem; tum propter defectum illius copulatiuæ, tum propter generalem rationem; quia ſine culpâ non incurritur pœna.

Trigeſima Secunda.

314 Trigeſima ſecunda eſt contra Iudicem ferentem Excommunicationem ſine ſcriptis, aut ſine cauſæ expreſſione, vel, qui requiſitus non tradit copiam Scripturæ intra menſem; ſuſpenſio autem eſt ab ingreſſu Eccleſiæ, & à Diuinis officijs per menſem c. *Cùm medicinalis, de ſent. excom.* Legantur quæ latè diximus de hac re diſp. 2. dub. 18. Quæ ſuſpenſio, ſicut, & ſequens potius habet ſpeciem Interdicti ſaltem ex parte ingreſſus Eccleſiæ

Trigeſima tertia.

315 Trigeſima tertia eſt ſuſpenſio, ſeu potiùs Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem contra Iudicem Eccleſiaſticum ferentem Cenſuram excommunicationis ſine mentione, & teſtibus vt habetur, c. *Medicinalis* citato & c. *Sacro de ſent. excom.* Ita Suarius diſp. 37. ſect. 1. numero 1. & ſequentibus Filiucius numero 146. atque etiam latè de hac re diximus diſp. 2. dub. 20.

Trigeſima quarta eſt contra concionantem, aut coram multitudine diſputantē de conceptione B. Mariæ Virginis.

316. Trigeſima quarta contra eum, qui præſumit in concione populari, aut vbi adeſt virorum, & mulierum multitudo diſputare in alterutram partem de conceptione B. Mariæ Virginis, aſſerendo propriam ſententiam rationibus, & auctoritatibus, & alteram refellendo. Pari ratione contra præſumentem de hac ipsâ quæſtione cuiuſuis pietatis, aut neceſſitatis prætextu vulgari linguâ ſcribere vel dictare; hic enim ſuſpenditur à Diuinis, ſi eſt in Sacris, & ipſo Iure priuatur omni gradu, & dignitate, redditurque inhabilis ad quamuis ſimilem, & à ſolo Papa diſpenſari poteſt. Ita habetur in Bulla Pij V. quæ incipit *Super ſpecula.* Ita Sayrus c. 15. Sà verbo *Suſpenſio* numero 56. & alij multi Rectè verò expendit Sà verbum *præſumere.* Ideo enim, notat quod requiritur præſumptio, atque adeò dolus.

Paulus V. ſub iiſdem Pœnis ne quis publicè aſſereret B.Virg. fuiſſe conceptã in originale prohibuit.

317. Poſtea verò Paulus V. die 19. Iulij 1616 & die 31. Auguſti 1617. ſub eiſdem pœnis, & Cenſuris prohibuit, ne quis in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & alijs quibuſcumque actibus publicis aſſerere audeas Beatam Virginem fuiſſe conceptam in peccato Originali.

Et Gregorius XV. vetuit illud etiam priuatim aſſeri.

318 Poſtea Gregorius XV. non ſolùm id vetuit in actibus publicis, verum etiam priuatim, vt conſtat ex Bullâ, quam ſuper hoc edidit, quam ideo non refero, quia iam alij Auctores retulerunt, & in Bullario Pontificum recèns editio continetur.

Trigeſima quinta.

319. Trigeſima quinta eſt contra eos, qui ſponte iurant ſe tenturos ſchiſma, eſt autem Suſpenſio ab Ordinibus, & dignitatibus & reſeruatur Epiſcopis c.1 .*de Schiſmat.*

Trigeſima ſexta.

320 Trigeſima ſexta contra Clericum notorium, & publicum Concubinarium, aut fornicarium; hic autem Iure antiquo incurrebat Suſpenſionem totalem, durabatque, quamdiu permanebat Clericus in delicto. c. *Si qui ſunt*, diſt. 81. & c. *Præter*, diſt. 32. & c. *Quæſitum de cohabitatione Clericorum*. Iam verù non incurrit eam pœnam virtute illorum Textuum, quia Canones antiqui contrariâ conſuetudine abrogati ſunt. Ita Suarius diſp. 31. ſect. 4. Toletus lib. 5. cap. 47. Auila 3. p. diſp. 5 dub. 2. Henriquez lib. 13.c. 36 Filiucius numero 134. & alij multi (quidquid alij Doctores in contrarium ſentiant) eſt autem correctum Ius antiquum per Ius nouum in Tridentino ſeſſ.25.cap.14. de *Reformatione* vbi dicitur huiuſmodi Clericos eſſe ſuſpendendos ab Epiſcopo præmiſsâ monitione.

Contra Epiſcopos concubinarios lata eſt ipſo facto ſuſpenſio ſi &c.

321 Contra Epiſcopos verò Concubinarios lata eſt ipſo facto ſuſpenſio, ſi non reſipuerint, poſtquàm fuerint admoniti à Synodo Prouinciali, vt docet Suarius citatâ diſp 31. ſect. 5. n. 24. quæ ſuſpenſio ſumi poteſt à Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 14. de *Reform.* non tamẽ ibi requiritur trina monitio; ſed vna tantum, ea præmittatur (inquit Suarius) quia rarò ea Concilia celebrantur, tunc autem cenſendus eſt Epiſcopus non emendari poſt admonitionem, quando non ſtatim etiam abſque morali dilatione tollet occaſionem delicti, & ſcandali; ſi adſit, atque adeò tunc incurret ipſo facto. Quæ ſuſpenſio abſolutè fertur, atque adeò intelligenda eſt ab officio, & beneficio iuxta dicta dub.1.

Quæres.

322. Quæret aliquis an Clericus publicus peccator ſit ipſo facto ſuſpenſus?

Reſp.

323. Reſpondeo non eſſe ſuſpẽnſione proproprie dictâ. Ita Auila ſuprà, dub.5. Couarrub. Clement. *ſi furioſus* 5. p. §. 5. numero 5. Suar. diſp. illâ 35. Sect.4. num. 2. aitque hoc tempore eſſe receptiſſimam, & indubitatam ſententiam nec vllum ſe authorem inuenire oppoſitã ſentientem. Ibi Legatur Suarius Conſentit etiam Henriquez lib.13.cap. 36. & alij.

Neque ſuſpenſio neque Irregularitas admitti debet niſi in Caſibus Iure expreſſis.

324. Neque etiam Clericus Sodomiæ labe inquinatus ſuſpenſus eſt, de quo ſuo loco latiùs diſputabimus: nunc ſufficiat illa ratio generalis, quod neque ſuſpenſio, neque irregularitas admitti debeat, aut incurratur; niſi in caſibus Iure expreſſis quod in eo non contingit. Ita Auila ſuprà dub. 3. Filiucius Tract.17. cap.7. q. 4. num. 125. Suarius diſp. illâ 31. ſect. 4. à. num.20. vbi quamuis afferat Pij. V. grauiſſima verba ſuæ Conſtitutionis 70. dicentis *omnes & quoſcumque Presbyteros, & alios Clericos ſæculares, & Regulares cuiuſcumque gradus, & dignitatis tam dirum nefas exercentes omni priuilegio Clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis Canonis auctoritate priuamus.* In his nihilominus verbis non ſuſpenſionem, ſed Irregularitatem contineri putat. Imò propè finem numeri 22. putat non eſſe receptam eam Bullam vt obliget in conſcientiâ, donec per ſententiam declaretur incurriſſe. Sed de hoc iterum dicemus agentes de Irregularitate, & Matrimonio. Legantur, quæ dicemus diſp. 7. dub. 13. §. *Decimum crimen.*

325 Prædictis omnibus huculque contra Clericos addi poſſet pœna, quam aliqui putant ſuſpenſionis contra clericos prouocantes ad duellum, vel in eo pugnantes c. 1 de *Clerico pugnante in bello.* ex illo tamen Textu non colligitur Suſpenſio ipſo facto incurrenda, ſed potiùs pœna depoſitionis ferendâ. Incurret autem pœnam excommunicationis non minus, quàm laici, & ſæculares; de quo diximus diſp. 3. dub. 62.

Suſpenſio contra Clericos Raptores.

326 Vlterius alia ſuſpenſio contra Clericos raptores ex Tridentino Seſſ. 24. cap. 6. non eſt pœna ipſo facto incurrenda; ſed ferenda, vt notat Suarius diſp. 31. Sect. 3. numero 49. Filiucius numero 134. Concilium autem ibi vtitur verbis futuri temporis, & imperatiui *ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant.* Et quamuis illi addatur particula ipſo Iure; hæc ſolùm extenditur ad excommunicationem ibi latam, vt rectè expendit ibidem Suarius qui notat verba Tridentini de ſumptâ videri ex c. *eos*, 36.q. 2. & ibi ferendam pœnam ſignificat, vt conſtat ex c. de *de Puellis* eâdem causâ & quæſtione.

327 obiter etiam aduerterim in aliquibus Suarij impreſſionibus commiſſum eſſe errorem, & deficere negatiuam., vbi enim ait *quoad ſuſpenſionem exiſtimo eſſe ipſo Iure*, deeſt particula *non*; mens enim Auctoris eſt, non eſſe ipſo Iure, ſcilicet latam ſuſpenſionem, quod euidenter oſtendit ratio ipſius Auctoris; Probat enim; quia verba illa *Decidãt à proprio gradu*, ſumpta videntur ex c. *eos* 36. q.2. & ibi ferendam pœnam ſignificat, &c. Hæc Suarius.

DVBITATIO VIII.

De abſolutione à Suſpenſione.

328 PLeraque quæ circa Suſpenſionis abſolutionem dici poſſent, dicta ſunt diſp. 3. agentes de abſolutione ab excommunicatione, eâdem enim poſſunt hic appellari. Aliqua etiam diximus dub. 1. & 5. huius diſputationis, vbi, quod attinet ad durationem illius ſuſpenſionis, quæ non eſt propriè Cenſura, iam diximus elapſo eo tempore, pro quo lata eſt, ceſſare abſque aliâ abſolutione; quæ eſt communis Doctorum ſententia.

Satis ſit alio.

329. Ex quâ doctrinâ facilè reſpondetur obiectio-

quorum obiectioni.

obiectioni, quâ aliqui vtuntur, ſcilicet excommunicatio lata ſub hac conditione, donec ſatisfeceris, non ceſſat poſitâ ſatisfactione; ſed adhuc auferenda eſt per abſolutionem: ergo eodem modo philoſophandum eſt de Suſpenſione; reſpondetur enim negando conſequentiam; nam hæc iuxta dicta diſp. 1. dub. 2. & 3. non habet propriè rationem Cenſuræ, ſed puræ pœnæ ex ſe non medicinalis; ſed punitiuæ delicti præteriti, ac proinde non mirum quod ſine abſolutione tollatur, & ceſſet, vt ſæpe dictum eſt; excommunicatio verò ſemper eſt Cenſura propriè dicta, & iuxta Eccleſiæ inſtitutionem, tanquàm Cenſura per abſolutionem tollenda eſt.

Ratio cur Suſpenſio ceſſat ſine abſolutione & non excommunicatio.

330. Quod verò attinet ad abſolutionem eius quæ propriè eſt Cenſura propter contumaciam inflicta cum expreſſâ vel tacitâ lege, vt tunc abſolutio ſit conferenda, quando ceſſet inobedientia & contumacia, iam diximus loco notato Epiſcopum, vel alium quaſi Epiſcopali iuriſdictione prædium abſoluere poſſe, ſi Sedi Apoſtolicæ non ſit ſpecialiter reſeruata argumento capitis. *Nuper de ſente it, Excommunic.* & c. *Ex literis de Conſtit.* Ita Innocentius in c. 2. de *Solut.* Panormit, ibi numero 5. Syluеſt. verb. *Suſpenſio* q. 8. S. Antoninus 3. p. titulo 27. c. 4. Couarr. p. 2. *Decret.* c. 6. in principio num. 17. Nauarrus c. 17. numero 162. Auila 3. p. diſp. 6. concluſ. 3. Suar. diſp. 29. ſect. 2. n. 6. Non tamen deſunt aliqui, qui putent Suſpenſionem, etiam latam propter contumaciam per ſe ipſam ſine abſolutione, ſi reus à contumaciâ recedat, ceſſare. Ita Sayrus lib. 4. c. 17. n. 8. & alij apud Suarium.

Abſolutio Suſpenſionis quæ propriè eſt Cenſura.

aliqui tamē putant hanc etiam ſine abſolutione ceſſare.

331. A Suſpenſionibus verò reſeruatis Papæ poterit abſoluere Epiſcopus ſuos ſubditos dummodò ſuſpenſio prouenerit ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum iuxta ea, quæ diximus diſp. præcedenti dub. 3. 4. & 5. in ſimili agentes de abſolutione ab excommunicatione reſeruatâ, in quo idem ſentiunt Authores ibi relati, & æquè conſtat atque de Excommunicatione in illâ ſeſſ. 24. Tridentini c. 6. de reformatione, & legi poteſt Suarius diſp. 29. numero 19. Filiucius numero 68. Reginald. lib. 32. Tract. 2. c. 22. numero 43.

Quando poterit Epiſcopus abſoluere a Suſpenſionibus Papæ reſeruatis.

332. Parochi verò alijvè expoſiti Confeſſarij nullo modo poſſent abſoluere à ſuſpenſione, etiam Iuris communis non reſeruata vt putant aliqui niſi ſpeciale habeant priuilegium, vel delegatam poteſtatem ab eo, ad quem de Iure ordinario talis abſolutio ſpectat. Ita Henriquez c. 35. numero 2. Auila 3. p. diſp. 6. concluſ. 2. Neque eſſe eandem rationem de Excommunicatione, nam eius abſolutio ordinariè debet antecedere abſolutionem à peccatis; nihilominus diſp. 3. dub. 2. cum Suario Gutierrez, Rodriguez, & alijs diximus etiam Parochum poſſe abſoluere â ſuſpenſione Iuris non reſeruatâ, quando habet verum rationem Cenſuræ; probatque Suarius ex c. *Nuper* vbi verba generalia ſunt, & ad omnes Cenſuras extenduntur, dum dixit Pontifex *quia tamen conditor Canonis eius abſolutionem ſibi Specialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur alijs facultatem relaxandi.* Legatur Suarius ibi, & quæ nos diximus loco citato.

Dubium de ſuſpenſione indefinitè latâ.

Præter alia, quæ diximus, quoad modum, quo tolluntur cenſuræ vel ceſſant dub. 5 iam ſatis explicata, ſolum reſtat hîc dubium reſoluendum; an, ſi ſuſpenſio ob delictum commiſſum ſit abſolutè lata ſine temporis determinatione atque ſine expreſſione, vt perpetuò duret, aut non relaxetur illa debeat annumerari puris pœnis, quæ non ſunt Cenſuræ, vel potiùs Cenſuris? multum autem intereſt alterutrum dicatur; nam, ſi annumeretur puris pœnis, illaque pœna ſit perpetuò duratura, non poterit abſolui, quia non eſt ſubiecta abſolutioni, ſicut Cenſura, neque etiam tolli per diſpenſationem, aut alio modo, niſi ſolum à Pontifice; aut ab auctore talis ſuſpenſionis, aut ſuperiore illius. Vnde, ſi ſit ſuſpenſio Iuris communis, ſolus Papa illam tollere poteſt, quia nemo poteſt ſuperiorem ſui ſententiam tollere; niſi à Superiore ipſo concedatur; nemo autem eſt ſuperior Iure communi, niſi ſolus Pontifex, ac proinde nemo in pœna Iuris communis diſpenſare poterit niſi à Papa illi concedatur, vel in ipſo Iure tacitè, vel expreſſè committatur.

Suſpenſionē Iuris communis ſolum Papa tollere poteſt.

Ratio.

Ex ipſius conceſſione poſſunt alij.

333. Si verò talis ſuſpenſio numeretur inter Cenſuras per citatum c. *Nuper* poterit Epiſcopus aut etiã Parochus ſimilē poteſtatem habens in prædictâ ſuſpenſione diſpenſare, eo ipſo quod cõditor Canonis non reſeruet; nã, & nuper dicebamus ex eo textu *cõditor Canonis, qui eius abſolutionē ſibi ſpecialiter nõ retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur alijs facultatem relaxandi*, agebatque ibi de Cenſuris. Quærimus ergo, an ne talis pœna ſuſpenſionis in definitè latæ, ſit Cenſura, aut pura pœna?

334 Hoc vltimum tenet Abbas c. *Cum literis* numero 3. de *Testibus* & atteſtatur Nauarrus cap. 27. numero 162. putant enim Epiſcopum non poſſe diſpenſare in ſuſpenſionibus Iure communi in definitè latis propter delictum præteritum, quia talis ſuſpenſio habet rationem puræ pœnæ verò abſolutè lata cenſetur eſſe perpetua, & irremiſſibilis à Iudice inferiore iuxta legem *Serum* C. de *Pœnis*.

Opinio Nauarri.

335. Probabilis nihilominus eſt oppoſita ſententia, quam tenet Gloſſa in Clementinâ 1. de *Hæreticis* §. penultimo verſ. *Excommunicationis*, & ipſemet Abbas ſibi non conſtans in cap. *Quam ſit de Exceſſu Prælatorum*, in fine. Auila 3. p. diſp. 6. concluſ. 4. Suarius diſp. 19. ſect. 1. n. 19. Qui omnes, & alij Recentiores docent, ſi talem Suſpenſionem Papa ſibi non reſeruauit, tolli poſſe ab epiſcopo, aut alio ſimilem poteſtatem, aut iuriſdictionem habente poſt peractam priùs penitentiam, & ſatisfactionem. Probant verò ex contrario principio aduerſariorum; nam eo ipſo, quòd indefinitè fertur ſuſpenſio propter commiſſum delictum debet iuxta principia generalia ordinariè (hoc eſt, niſi aliud aliunde conſtet) benignior interpretatio adhiberi, & iudicari non eſſe impoſitam, vt pœnam merè, vindicatiuam; ſed medicinalem potiùs, & cum reſpectu ad duraturam contumaciam; quâ ceſſante ſeu emendatione ſequutâ per abſolutionem inſtar aliarum Cenſurarum, quæ pœnæ ſunt non puræ, & abſolutæ, ſed medicinales, tolli poſſunt argumento ex c. *Ex literis de Conſtitut.* Accedit quod, ſi Author Suſpenſionis

Probabilis tamen. eſt oppoſita ſententia.

Ratio eſt.

volniſſet illam eſſe perpetuam & irremiſſibilem id expreſſiſſet, vt ſæpe fieri ſolet. Ex quo principio rectè colligit in ſimili Gloſſa in c. diſt. 71. & Leſſ. lib. 2. de *Iuſtitia* cap. 34. dub. 19. n. 93. Si quis ab alieno Epiſcopo Ordines accepit, Epiſcopum proprium diſpenſatiuè permittere poſſe, vt in ſuſceptis miniſtret, atque ad altiores aſcendat argumento c. *Salomitanæ* diſt. 63.

336. Illud autem, quod diximus ex Tridentino circa abſolutionem, aut ablationem reſeruatæ ſuſpenſionis prouenientis ex delicto occulto, nec deducto ad forum contentioſum ſeſſ. 24. c. 6. etiam extendunt graues Authores ſatis probabiliter ad Sſpenſiones, quæ merè pœnæ ſunt, ſiue in perpetuum ſiue ad certum tempus vt notârunt Henriquez lib. 13. c. 35. n. 2. litera S. in *commentario*. Auila citatâ diſp. 6. dub. 1. concluſ. 7. & ex ipſis. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 3. c. 4. n. 4. qui etiam addit, & notat quòd, quamuis Sſpenſiones puræ pœnæ ſint, & hæ per diſpenſationem tolli debeant, potiùs quàm per abſolutionem; nihilominùs iuxta aliquorum Doctorum ſententiam indiſcriminatim omnis ſuſpenſio propter delictum, ſiue in perpetuum ſiue ad certum tempus impoſita, per abſolutionem tolli poteſt; nam verbum abſolutionis in formula relaxationis indiſtinctè ſolet vſurpari pro quouis delicto ut cum dicitur *abſoluo te à vinculo ſuſpenſionis, quod incurriſti propter tale crimen, & reſtituo te ad exequutionem tui muneris, vel tui Ordinis, vel ad beneficium tuum*. Ita Sylneſt. verbo *abſolutio* 6. dub. 2. Nauarrus c. 27, numero 161. Auila in fine partis tertiæ. Suar. citatâ diſp. 29. ſect. 3. in principio atque eâdem ratione intelligit Layman ex Auila citatâ diſp. 6. dub 2. (quamuis hic non ſatis clarè loquatur) priuilegium à Sede Apoſtolicâ conceſſum Confeſſarijs Societatis Ieſu, quod ſcilicet fidelium confeſſionibus auditis, eos in foro conſcientiæ abſoluere poſſint, à quibuſcumque ſententijs, Cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis ex peccato reſultantibus. Hoc ergo priuilegium indiſtinctè putant hi Authores ad Suſpenſiones Iuris ſe extendere.

Iuxta aliquos omnis Suſpenſio propter delictum per abſolutionem tolli poteſt. Ratio.

Priuilegium a Sede Apoſtolica Conceſſum confeſſarijs Societatis Ieſu

337. Tandem aduertendum eſt (quod iam indicauimus, & in ſimili diximus, agentes de abſolutione ab excommunicatione) ante abſolutionem à ſuſpenſione, ſi opus ſit exigendam eſſe ſatiſfactionem, vel cautionem ſatiſfaciendi parti læſæ. Legantur quæ diximus de *Excommunicatione* diſp. 3. dub, 39. adiunctâ dub. 15. & 34. in quibus locis etiam egimus, an, & quando in criminibus maximè enormibus exigendum ſit iuramentum parendi Eccleſiæ? & quo cenſu intelligendum ſit. Vide Nauarrum c. 27. n° 161. Auila, Henriquez, & Layman ſuprà.

Nota ante abſolutionem a ſuſpenſione ſi opus ſit exigendum vt ſatiſfiat parti læſæ.

DISPVTATIO V.

De Interdicto, & Ceſſatione à Diuinis.

1. TErtia ſpecies, & vltima inter Cenſuras propriè dictas eſt Interdictum, cuius definitio varijs; ſed eôdem recidentibus verbis ſolet explicari. Placet verò definitio magis communis, quam ſequenti dubitatione explicabimus.

DVBITATIO I.

Quid ſit Interdictum? & quotuplex?

2. INterdictum definiri ſolet *Eccleſiaſtica Cenſura quâ quis à participatione quorumdam Sacramentorum, & ab omnibus Diuinis officijs, atque Eccleſiaſticâ ſeparatur*. Ita paulò diuerſis verbis Suarius diſp. 32. ſect. 1. num. 3. Coninc diſp. 17. dub. 1. Auila p. 5. de *Cenſuris* diſp. 1. Couarr. c. *Alma*. p. 2. §. 1. numero 2. Sayrus in *Theſauro* lib. 5. cap. 1. numero 7. Henriquez lib. 13. cap. 41. Toletus lib. 1. cap. 51. Sotus in 4. diſt 22. q. 3. art 1. Nauarrus cap. 27. numero 164. Paludanus in 4. diſt. 18. q. 8. Sanctus Antonin. 3. p. tit 26. cap. 1. Sylueſt. verbo *Interdictum* numero 2. Armil. eodem verbo numero 4. Filiucius Tract. 18. numero 1. Reginald. lib. 32. Tract. 3. cap. 25. numero 1. Bonacina diſp. 5. puncto 1. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 1. & alij communiter.

Definitio Interdicti

3. Solet autem diuidi Interdictum in locale, & perſonale, addunt aliqui mixtum, coaleſcens nimirum ex vtroque locale dicitur, quo directè prohibetur ne in tali loco audiantur Diuina officia ab incolis, vel extraneis, etiamſi alibi poſſint audire Diuina officia hoc interdictum dicitur immediatè afficere locum. Perſonale verò eſt, quod immediatè afficit perſonas prohibendo ſcilicet populum; vel aliquas particulares perſonas vnam vel plures audire Diuina officia vel participare functionibus contentis in definitione, ac proinde arcentur ab eis perſonæ, vbicumq; ſint. Mixtum verò complectitur vtrumque locale, ſcilicet, & perſonale, quo interdicitur locus ſimul, & perſona. Ita Nauarrus c. 27. n. 166. Sylueſt. & Auila ſuprà. Reginald. Layman, & alij ſuprà.

Interdictum diuiditur in locale, perſonale & mixtum.

4. Ita verò ſeparantur inter ſe locale, & perſonale, vt vnum non trahat ſecum alterum; niſi exprimatur. Vnde præciſſè ex interdicto populo, non intelligitur interdictus locus; neque è contra interdicto loco non intelliguntur interdictæ perſonæ, niſi id exprimat Iudex. Ita Nauarrus n. 167. Auila dub. 2. Sylueſt. verbo *Interdictum* 2. numero 7. Reginald. numero 5. Sotus & Bonacina ſuprà.

Interdictum locale & perſonale ita ſeparantur inter ſe vt vnum non trahat alterum, niſi exprimatur.

5. Probabile Nihilominùs eſt, quòd interdictum locale ſemper inuoluat perſonale, quod verum quidem eſt, ſi ſaltem de aliquâ perſonâ loquamur; nam locus nunquàm interdicitur; niſi propter peccatum vnius, vel plurium perſonarum, quæ tunc ita perſonaliter interdictæ cen-

Probabile eſt Interdictum locale ſemper inuoluere perſonale.

cenſentur, vt nullibi eis liceat ſacris participare iuxta c. *ſi ſententia* de *ſentent. Excommunic.* in 6. atque hoc ſenſu videntur intelligendi aliqui, quando ex locali colligunt perſonale. Non tamen placet Henriq. cap. 42. ad fin. & alij. qui volunt poſito interdicto perſonali generali cenſeri poſitum etiam locale, oppoſitum enim probat generalis regula, quod odia ſint reſtringenda.

6. Quando autem Interdictum eſt perſonale communitatis, non prohibentur alij, qui ciues ſeu membra communitatis non ſunt, ſed ibi negotiorum, vel ſtudiorum aliàve ſimili causâ commorantur in eo loco illius communitatis Sacra officia audire. Ita Syluest. verbo Interdicto 2. numero 13. Suarius diſp. 32. ſect. 2. n. 15. Coninc. diſp. 17. n. 12.

Ex tradita doctrina infertur 1. 7 Ex traditâ doctrinâ infertur primò interdictâ aliquâ Eccleſiâ poſſe Sacerdotes illius Eccleſiæ in aliâ Diuina officia celebrare, dummodò non fuerint ipſi, qui cauſam dederint culpabili Interdicto; nam tales nullibi poſſunt, vt habetur cap. *Sicut* de *ſentent. Excommunic.* in 6. Poſito verò Interdicto locali in eo loco interdicto non ſolùm incolæ, & indigenæ, ſed exteri etiam non poſſunt ibi celebrare & participare Diuinis, vt dicebamus.

Infertur 2. 8. Infertur cum Coninc, & Layman ſuprà numero 3. etiamſi tota communitas Ciuitatis interdicta ſit, poſſe in Eccleſiis illius Ciuitatis, ianuis apertis; Campanis pulſatis &c. Diuina officia celebrari; niſi fortè inde perturbatio oritura ſit, nec perſonæ interdictæ prohiberi aut excludi poſſint.

Colligitur 3. 9. Colligitur 3. quod ſi interdictâ communitate deſinat quis eſſe membrum communitatis, v. g. per domicilij mutationem liberatur Interdicto; niſi ipſe culpâ ſuâ cauſam præbuerit illius. E contrà verò ſi quis de nouo recipiatur in cōmunitatem interdictam incipiatque eſſe membrum illius, incipiat ligari, vt cum communi ſententiâ docet Layman ſuprà, Auila p. 5. diſp. 1. dub. 4. concluſ. 4. Henriq. lib. 13. cap. 42. numero 2.

Infertur 4. ex dictis, Interdictum locale eſſe duplex. 10. Infertur 4. ex dictis interdictum locale duplex eſſe generale ſcilicet, & particulare; generale eſt illud, quo interdicitur locus vniuerſalis, vt Regnum, Prouincia, diœceſis, Ciuitas. Caſtrum, Parochia, Villa, & quicumque locus, qui à communitate, vt communitas eſt, diuiſis habitationibus occupatur iuxta c. *Cum in partibus* de *verborum ſignificat.* particulare verò dicitur quando ſolùm interdicitur certus locus Sacer, vel plures, vt Parochialis Eccleſia, ſub quâ comprehenduntur etiam Capellæ, & cœmiteria contigua quemadmodum Ciuitatis etiam nomine ſuburbia comprehenduntur, etiamſi ad alterius iuriſdictionem pertineant c. *Si Ciuitas* de *ſentent. Excommunic.* in 6. propter generalem illam rationē quod acceſſorium ſequatur cōditionē principalis vt iterū notabimus dub. ſequēti vbi explicabimus, an tunc cēſeantur ſuburbia interdicta à Iudice, vel potius à Iure.

11. Magna verò differentia eſt, pro praxiq; maximè obſeruanda inter Interdictum loci generale, & particulare (nam, ſi interdicatur v. g. Ciuitas, nullibi, neque intra, neque extra Ciuitatis Eccleſias licebit Diuina officia celebrare. Si verò vna Eccleſia illius Ciuitatis, vel plures, vel etiam omnes ſub Interdicto ſint, licebit extra illas in priuatis oratorijs, alijsve locis alioquin non prohibitis Diuina officia celebrare.

Infertur 5. 12. Ex quo videtur 5. inferri Interdictâ Parochiâ, ſi per parochiam intelligamus totum ambitum alicuius Caſtri ad quod ius illud parochiale ſe extendit, & intra quem continentur Parochiani, tale Interdictum eſſe generale, ac proinde intra illum ambitum non licere, non ſolùm in Parochiali templo, verum neque in priuatis alijs locis officia celebrare. Ita Nauarrus ſuprà numero 166. Suarius diſp. illa 32. ſect. 2. numero 7. Filiucius Tract. illo 18. numero 5. Bonacina ſuprà & alij. Si verò per parochiam intelligamus templum Parochiale interdictum erit particulare, ſeu ſpeciale, non generale, & extra templum licebit liberè celebrare.

13. Quod ſi contingat interdici aliquam Ciuitatem excepta vnâ vel duabus Eccleſijs, Interdictum abſolutè eſt generale cum illa exceptione, nam ad Interdictum particulare requiritur, vt interdicatur particularis locus; vel Eccleſia, in tali autem caſu non interdicitur locus particularis; ſed tota ciuitas, neque generalitas abſoluta tollitur per particularem exceptionem alicuius Eccleſiæ. vt notauit Suarius n 9.

Interdictum perſonale, diuiditur in generale & particulare. 14. Interdictum etiam perſonale diuiditur in generale, & particulare: Generale dicitur, quod fertur in communitatem, vt eſt corpus politicum, vt in totam aliquam gentem populum alicuius Ciuitatis, pagi &c. aut in Collegium Capitulum, academiam &c. Hoc Interdicto comprehenduntur omnia membra ſeu partes illius communitatis etiam Innocentes; niſi ſpeciali priuilegio eximantur. Particulare verò perſonale eſt, quod fertur in particularem vnam perſonam, vel plures, vt Epiſcopum, gubernatorem Ciuitatis, aut in omnes, ac ſingulos, qui tale facinus patrârunt, vel auxilium attulerunt, quantumuis ignoti ſint; tunc enim interdicuntur perſonæ vt particulares, & non, ut membra alicuius communitatis. Vnde in tali caſu ſunt quaſi plura particularia Interdicta vna generali ſententia compræhenſa.

Obijcies. 15. Obijciet aliquis cenſura Interdicti eſt quædam pœna ſpiritualis, pœna autem ſupponit culpam; ergo non debent innocentes Interdicto ligari.

Reſp. 16. Reſpondetur Innocentes per ſe, & propriè non ligari Cenſurâ Interdicti; ſed tantum per accidens; quia ſunt in loco vel è communitate interdictâ. Quare, ſi inde exeant ita, vt non ſint illius communitatis membra, vel non ſint in illo loco interdicto, ceſſebit pro illis omne impedimentum. Ex quo fit Innocentes per Interdictum propriè non puniri, quamuis damnum ſentiant per accidens; quatenus id neceſſarium eſt, vt noxij puniuntur, ab ſtineant, & emendentur, & ad Eccleſiâ ſimul honorem defendendum, & ſtabiliendum.

Infertur 6. 17. Infertur 6. non eſſe Interdictum generale; ſed ſpeciale quando interdicuntur non ſolùm aliquæ Eccleſiæ; ſed etiã omnes, cuiuſcūq; loci. Ita Nauarrus ſuprà numero 196. Sayrus

lib.

lib.3.cap.2. numero 13. & 14. & alij Recentiores, quia nimirum tunc tantum eſt Interdictum generale locale, quando fertur in locum generalem, qui à communitate, vt communitas eſt, diuiſis habitationibus occupatur, vt Regnum, Prouincia, Ciuitas, &c. ſupra dicta; ſed, quando interdicuntur omnes Eccleſiæ, non interdicitur totum Regnum, Prouincia, Ciuitas, &c. ergo tale Interdictum particulare eſt. Vnde iuxta dicta, poterunt diuina officia celebrari in priuatis oratorijs, ſeu domibus, & eremitorijs, in quibus eſt ſpeciale priuilegium.

18 Non me latet aliquos exiſtimare Interdictum, quo interdicitur academia, vel collegium, aliquave alia vniuerſitas contenta in aliquo opido, vel Ciuitate, appellari debere & eſſe interdictum particulare, quia nimirum non interdicitur totus Populus, vel totum oppidum; ſed pars oppidi, & communitatis. Ita Auila ſupra concluſ 3. Syluest. ſupra, & alij.

Interdictum quo interdicitur academia Collegium vel vniuerſitas contenta in aliquo oppido, eſt Interdictum generale.

19 Probabilius tamen eſt, quod diximus, & docent Henriquez cap. 41. numero 3. Coninc ſuprà num. 11. Nauarrus, Suarius, & alij ſuprà eſſe, ſcilicet, Interdictum generale: nam alioquin, nec Ciuitatis totius Interdictum eſſet Interdictum generale; nam, ſi adeò Collegium, Academia, ſeu vniuerſitas non cenſetur, ſi interdicatur, generali Interdicto affici, quia nimirum illa eſt pars alterius communitatis, ſeu oppidi, aut Ciuitatis, pari ratione Ciuitas non erit ſubiectum capax Interdicti generalis, ſed ſolius particularis, quia etiam Ciuitas, aut oppidum eſt pars alicuius alterius amplioris communitatis, putà Prouinciæ, Regni &c. Ergo ſicut hoc non obſtante Interdictum oppidi, aut Ciuitatis generale Interdictum eſt: ita etiam non obſtante, quod Collegium ſit pars alterius communitatis, Interdictum ipſius erit Interdictum generale, ſufficit enim, quòd ſit communitas quædam, etiamſi talis communitas ſit pars alterius communitatis, quæ ex illâ, & alijs fortè communitatibus coaluit, ſicut Ciuitas capax eſt Interdicti generalis, etiamſi ſit pars Regni coaleſcentis ex multis ciuitatibus.

Interdictum diuiditur in totale & partiale.

20. Adhùc Interdictum diuidi ſolet in totale, & partiale, totale eſt, quod extenditur ad omnes effectus interdicti; partiale verò, quod non ad omnes, ſicut de ſuſpenſione etiam dictum fuit. In quo differunt ſuſpenſio, & Interdictum ab Excommunicatione maiori propriè dictâ, quod Excommunicationis effectus ita ſunt inter ſe connexi, vt ſeparari non poſſint ſecus verò Suſpenſionis, & Interdicti.

Species interdicti partialis eſt, prohibitio ingreſſus in Eccleſiâ.

21. Partialis itaque Interdicti ſpecies, quædam eſt, per quam prohibetur ingreſſus in Eccleſiam, vt in c. *Sacr. de ſententiâ Excommunicationis* & cap. 1. Eodem titulo in 6. & c. *Epiſcoporum de Priuilegijs* in 6. Legiq́ue poteſt Nauarrus c.25. numero 94. Henriquez lib. 13. c. 43. §. 3. littera B. & cap. *exigit*, *de cenſibus* in 6. c. *Romanâ*, eodem titulo c. *Præſenti de officio Ordinarij* in 6. & extrauag. *Ne ſede vacante &c.* & extrauag. de *Rebus Eccleſiæ non alienandis*. In quibus omnibus prohibetur tantùm ingreſſus in Eccleſiam.

Affectio interdicto partiali, prohibetur celebrare aut audire officia diuina.

22 Per tale autem partiale Interdictum, qui eo afficitur, prohibetur tàm celebrare, quàm audire officia Diuina. Quod ſi ſub tali Interdicto ſine pœnitentiâ moriatur, corpus eius ſepeliri poteſt in loco Sacro iuxta, c. *Is cui de ſent. excom.* in 6. explicatq́ue Gloſſa ibidem Couarrub. c. *Alma* p.2. §. 1. numero 3. Henriquez lib. 3. cap. 32. numero 2. Auila p. 5. diſp. 4. ſect. 3. dub. 5. concluſ. 5. Suarius diſp. 35. ſect. 4. Nomine autem Eccleſiæ intelligitur omnis locus ab Epiſcopo deputatus ad publicum Miſſæ Sacrificium, vel alia Diuina officia; non tamen prohibetur celebrare in priuatis Oratorijs, & audire Miſſam; atque etiam intra ipſam Eccleſiam priuatas orationes fundere vt cum Communi ſententiâ docet Nauarrus, Couarrub. Auila, & Henriquez ſupra. Oppoſitum tamen ſentit Suarius diſp. 35. ſect. 4. a. numero 19. vſque ad 23. Præcipuum eius fundamentum eſt ex c. *Latorem.* 23 q. 2. illis verbis *Per annum integrum Eccleſiam non ingrediatur; ſed ante fores Baſilicæ ſtans, orans, & deprecans Deum perſeueret.* In quibus manifeſtè (inquit) eſt ſermo de priuatâ oratione; illa enim particula aduerſatiua *ſed ante fores, &c.* ſatis declarat prohibito ingreſſu Eccleſiæ illam etiam deprecationem intra illam eſſe prohibitam, quæ ad fores Eccleſiæ facienda dicitur. Præterea, quod dicitur, vt ſic interdictus ſtet ad fores Eccleſiæ, & ibi deprecetur, vel intelligitur de Diuinis officijs deprecando in eis, & hoc non habet locum, quia id maximè prohibetur ex vi talis Interdicti, vel intelligitur, vt ſtet ibi ad deprecandum abſque auditione Diuinorum, & hoc ſuperfluè adderetur; niſi talis deprecatio prohiberetur fieri intra Eccleſiam.

Oppoſitum ſentit Suarius.

23 Placet nihilominùs prior, & communis ſententia, & ad c. *Latorem* dici poteſt vnum è duobus, ſcilicet, vel eſſe intelligendum (ſicut Suarius vult) de prohibitione ab ingreſſu Eccleſiæ, etiam ad priuatam orationem; ſed hoc eſſe peculiare pro illo caſu, imò quia per prohibitionem ab Ingreſſu Eccleſæ non videbatur contineri prohibitio etiam ad orationem particularem, addita fuit illa explicatio quod ſtaret ante fores Eccleſiæ, etiam priuata oratione deprecando Deum; vel certè negari poteſt ibi eſſe ſermonem de priuatâ oratione; ſed de oratione publicâ, cui ille præcipitur adeſſe pro illo tempore, ita, vt ſit peculiare genus pœnæ quod ibi illi imponitur, ſcilicet, vt ex vno capite ingredi non poſſit Eccleſiam interim, dùm Diuina officia celebrantur, ex alio tamen capite cogatur, ſeu iubeatur adeſſe extra Eccleſiam; tamen in limine ſtans, ſeu ante fores, deprecans Deum; illa enim vox *perſeueret*, ſupponit quidem præcedentia verba in quibus prohibetur ingreſſus, & ſignificat præceptum perſeuerandi ad fores baſilicæ; neque inde licèt trahere argumentum ad cætera Interdicta; nam, ſicut non inde licet probare, quod in alijs Interdictis qui prohibetur ab ingreſſu Eccleſiæ, ſiue tempore Diuinorum officiorum, ſiue etiam in priuatâ oratione ſimul habeat præceptum ſtandi ad fores Baſilicæ, deprecando Deum, & ibi perſeuerandi; ſed hoc totum pro illo caſu particulari cenſetur habere locum: ita ſimiliter, quamuis concedamus ibi eſſe prohibitionem ingrediendi, non ſolùm ad publica officia; ſed ad priuatam orationem; non licebit inde trahere argumentum, vt in alijs quoque Interdi-

Prior ſententia communis & magis placet authori.

ctis id ipſum intelligatur; niſi diſertis verbis exprimatur.

Prohibitio ingreſſus Eccleſiæ intelligi debet formaliter vt Eccleſia eſt, non vero materialiter

24. Illud autem in omni euentu cum eodem Suario. numero 23. mihi placet, cùm prohibetur ingreſſus Eccleſiæ, intelligi debere formaliter, vt Eccleſia eſt, id eſt ad utendum eâ tanquam loco Sacro, & ſolemniter inſtituto ad orandum Deum, vel alia ſacra exercenda, quidquid in contrarium ſentiat Abbas, & alij, Vnde non eſt prohibitus omnis ingreſſus in Eccleſiam etiam quaſi materialiter, ſcilicet, ad tranſeundum per eam, vel diſputandum, colloquendũ, vel quid ſimile, vt iterum dicemus dub. 4. c. 5.

25. Addunt Henriquez, & Auila locis citatis, qui interdictus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ, non prohiberi intra Eccleſiam Sacramenta recipere; cuius aſſerti non video idoneum fundamentum; contrarium enim conſtanter aſſerunt cæteri Doctores; neque vidiſſe contigit aliquem, qui cum illis duobus ſentiat. Ita Sylueſt. verbo ſuſpenſio q. 5. ad finem. Suarius eâdem ſect. 4. n. 5. Gloſſ. in c. *Præſenti*. 5. q. 2. vbi tanquam regulam tradit *cui interdicta eſt Eccleſia, etiam Sacramenta Eccleſiæ interdicta eſſe cenſentur*, quod intellige intra Eccleſiam; nam extra poteſt recipere Sacramentum, & celebrare.

Clericus interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ex ercendo actũ ordinis fit irregularis

26. Quod autem Clericus interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, tale Interdictum violet exercendo actum ordinis,, irregularis fiat, habetur c. *Is cui*, & docet Gloſſ. in c. *Præſenti* verbo *Eccleſiæ de Officio Ordinarij* in 6. debet autem eſſe exercitum talis actus intra Eccleſiam, Legantur dicenda diſp. 7. dub. 19.

DVBITATIO II.

De quibuſdam ſpecialibus dubijs pro praxi decidendis ex tradita doctrina.

Quæres 1.

27 QVæritur 1. an interdicto Clero ſint etiam interdicti Religioſi?

28 Diuiſi ſunt Auctores; quidem in Interdicto prouenienti à ſummo Pontifice affirmant interdici. Ita Nauarrus numero 167. Couarrub. c. *Alma* p. 2. §. 1. numero 8. Suarius diſp. 32. ſect. 2. numero 17. & alij multi; probant; quia tota communitas diſtinguitur in populum, & Clerum iuxta, c. *Si ſententia, de ſent. excommunicationis*, in 6. ſed religioſi non comprehenduntur nomine Populi: ergo nomine Cleri. Confirmat Suarius ex eodem capite, nam quando in eo dicitur interdicto Populo, non comprehendi Clerum, ſub Clero comprehenduntur Religioſi: ergo cum dicit ſub Clero non interdici populum, non comprehendit Religioſos ſub populo, ſed ſub Clero

Reſp.

29. Probabilius nihilominus eſt non comprehendi Religioſos hi enim ſolùm in fauorabilibus veniunt nomine Cleri, non in odioſis. Item; quia; ſi interdicantur Religioſi non cenſentur interdici Clerici, etiamſi hi largo quidem; ſed non in proprio modo dici poſſint Religioſi: ergo pari ratione, quando interdicuntur Clerici, non cenſentur Interdicti Religioſi: Atque ex hia patet reſponſio ad argumentum, & confirmationem ex prædicto capite; dicimus enim habere cauſam ſufficientem, vt Religioſi diſtinguantur à Clero ſicut Clerus diſtinguitur à Populo, etiamſi ſub aliâ conſideratione ampliori populus comprehendat Clerum. Ideò ſicut Clerus nomine Populi non venit intelligendus; niſi in fauorabilibus: ita neque Religioſi nomine Cleri.

30. Quæritur, 2. an interdicto populo, intelligatur interdictus Clerus, & è contra? *Quæres 2.*

31 Aliqui affirmant propter generalem rationem, quod populus complectatur omnes familias, & communitates, ſingulaſque perſonas, quæ intra Ciuitatẽ aut oppidum continentur, ſaltem tanquàm incolæ illius loci; tales autem ſunt perſonæ de Clero, & totus Clerus: ergo in Interdicto populi totius etiam illi comprehendentur.

32 Probabilius nihilominus eſt non comprehendi Clerum; tum; quia populus abſolutè prolatus ſolet diſtingui à Clero, & accipi pro Laicâ multitudine incolarum; tum; quia, vt nuper dicebamus, ſolùm in fauorabilibus nomine populi venit Clerus intelligendus. Ita Suarius ſuprâ numero 14. Auila dub. 4. concluſ. 6. c. 27. numero 167. Coninc. numero 8. alijque multi, qui etiam faciliùs vice verſâ concedunt interdicto Clero non intelligi populum interdictum. Vnde tunc poterunt Laici extraneos alios Clericos vocare, qui celebrent Miſſas, & Sacrificia Diuina, ſicut è contra Clerus poterit populo interdicto celebrare ſeruatis tamen ijs circumſtantijs, quæ poſtea ſuo loco dicemus. *Reſp.*

33 Quæritur. 3. an interdictâ familiâ, cenſeantur Clerici eiuſdem familiæ interdicti? *Quæres. 3.*

34. Communiter reſpondent affirmatiuè. Ita Suarius ſect. illâ 2. Auila, Paludanus ſuprà. Sayrus, cap. 4. numero 28. Henriquez ſuprà, numero 3. & alij locis citatis. Probant; quia Interdictum ſimpliciter fertur in perſonas illius familiæ, vt ſupponimus; Clericus autem eſt pars illius familiæ: ergo comprehenditur. Quæ doctrina ſatis probabilis eſt. Tamen non videtur improbabile, quod non comprehendatur; niſi ex alijs circumſtantijs videatur comprehendi, vt, ſi probatum iam fuerit, ſatiſve conſtiterit æquè primo, atque alios eſſe cauſam talis Interdicti, tunc enim omninò credendum eſt mentem ferentis Interdictum fuiſſe illum comprehendere. Quando verò talis Clericus non dedit æquè principaliter cauſam Interdicto, vel ſine vllâ culpâ propriâ interdicitur eius familia, non video cur cenſendus ſit ille interdictus, & quidem ſi ſit Epiſcopus, etiam non conſecratus, ſed electus, & confirmatus, omninò verum puto non comprehendi, nec credendum; niſi explicetur, voluiſſe Superiorem illum cõprehendere; ſed in hac re Philoſophandum eſſe, vt diſp. præcedenti ſæpe diximus de ſuſpenſione generaliter latâ, quæ non comprehendit Epiſcopos, &, quamuis ſint minores Clerici, maximè, ſi ſint in Sacris, non videntur comprehendi tali generali Interdicto; ſed probabiliter credi poteſt voluiſſe Superiorem illum comprehendere; præſertim, ſi ſatis notum erat Superiori in eâ familiâ Clericos contineri, & illos non expreſſit; & ea cauſa inter alias poteſt conducere ad ſic præſumendum; quia cùm Superiori ferens Cenſuram *Reſp.*

ſuram Interdicti longè aliter ſe gerere poſſit cùm merè laicis ſibi in temporalibus non ſubditis, quàm cùm Eccleſiaſticis in omnibus ſibi ſubditis, facilius credendum eſt velle merè laicos immediatè, & primò Cenſuris punire, cum vix, vel nunquam habeat alia arma ad coarcendum illos, quàm Clericos ſibi plenè ſubiectos in omnibus, quos poteſt alijs modis caſtigare corripere, & emẽdare, coercere, & cogere ad eã reſipiſcentiam, quàm, per correctionem, quæ per Cenſuras intenditur; ac proinde non eo ipſo, quod vult familiam aliquam, quæ (vt ordinariè fit) conſtat perſonis omnibus, aut pleriſque laicis, cenſuris ferire, cenſendus etiam erit ita velle ſe gerere contra Clericos, niſi aliud exprimat, vel ex circumſtantijs conſtet.

35. Nihilominus; quia video communem ſententiam eſſe interdictâ familiâ Clericũ eius familiæ cenſeri interdictum; in praxi ita ſeruandum eſt, & maximè in foro exteriore iudicandum.

36, Quod ſi vnus illius familiæ, ſiue Clericus, ſiue laicus poſt latum interdictum recedat ab ea familia, adhuc manebit interdictus donec abſoluatur; quia ſemel incurſa Cenſura, non tollitur; niſi per abſolutionẽ, vt diximus diſp. 5. diſp 2. & 3. alijſque in locis. Ille verò, qui poſt latum Interdictũ fit de tali famaliâ interdicta non incurrit interdictũ quia tẽpore, quo fuit latũ non comprehendebatur, poſtea verò non fertur de nouo Interdictum, neque illud prius cenſetur adhuc ferri; ſed ſemel latum fuit, & actio ferendi tranſiuit, etiam moraliter, ſolumque manſit effectus illius Cenſuræ in ijs, in quos tunc ſuperior illam tulit.

Objicies.

37. Objiciet tamen aliquis, ſi quis fiat pars communitatis interdictæ, vt quando quis transfert Domicilium ad locum in quo populus eſt interdictus, ſubiaceat Interdicto: ergo etiam ille, qui fit de familia interdictâ.

Reſp. aliqui.

38. Reſpondent aliqui negando paritatem & rationem diſparitatis reddunt, quia Interdictum familiæ eſt ſpeciale; Interdictum verò cõmunitatis eſt generale, & perſonæ illius familiæ non ſunt interdictæ; quatenus faciunt vnam communitatem, & familiam; ſed ſunt interdictæ ſingulares perſonæ illius familiæ ſecundum ſe, ideò, qui recedit, remanet interdictus, &, qui accedit, non ſubiacet Interdicto. Secus dicendum putant de illo, qui populo iam interdicto fit pars illius; nam perſonæ communitatis ſunt interdictę quatenus cõſtituunt cõmunitatem. Ita Bonacina diſp. 5. puncto 1. numero 13. in fine refertque Suarium ſuprà numero 9. ibi tamen nihil dicit de hac re, quin potius numero 12. 13. & ſequentibus principia dat ad contrariam reſolutionem, dum loquitur de Collegijs, Academijs &c. quæ ſunt familiæ particulares contentæ in vnâ communitate ampliori, & iuxta principium illius negandum eſt eſſe ſpeciale Interdictum, quod fertur contra familiam; Refert etiam Bonacina Conincbrum numero 17. Sed ibi nihil habet quin potius numero 11. expreſſè docet, quando Collegium aliquod interdicitur eſſe interdictum generale, quia tunc fertur immediatè in aliquam communitatem, quæ comprehendit etiam Innocentes, & addit. *Idem omninò credo dicendum de Interdicto lato in familiam alicuius Magnatis, quia eadem rationes militant.* Itaque in hoc non eſt diſparitas.

Reſp. author

39. Reſpondendum ergo cenſeo eſſe eandem vtrobique rationem & negandum antecedens vtrobique, vel vtrobique cõcedendum; eſt enim vtrumque Interdictum generale. Vnde, quando Interdictum fertur propter culpam commiſſam, & emendam præſtandam à communitate, qui non erat mẽbrum talis cõmunitatis, nec fuit cauſa partialis cum alijs in delicto commiſſo, atque adeò, neque obnoxius obligationi tollendæ, & corrigendæ contumaciæ, etiamſi ingrediatur illam communitatem, non cenſebitur interdictus, ſiue communitas ſit familia, ſiue communitas ſit populus. Quando verò interdictus eſt populus, vel familia, nõ propter delictum commiſſum à tali communitate ſed propter alias cauſas, vt ſæpe fit; tunc, qui fit mẽbrum talis communitatis interdictæ, eo ipſo cenſetur; interdictus non quidem, directè, & per ſe, ſed quatenus eſt membrum talis cõmunitatis.

Quæres. 4.

40. Quæritur 4. an interdictis Doctoribus alicuius Ciuitatis, cenſeantur etiam interdicti Clerici?

Reſp.

41. Reſpondeo generaliter loquendo, & ordinariè cenſeri; nam illud nomen Doctoris, quantumuis ſtrictè Sumatur, non minus propriè Clericis Doctoribus quàm cæteris. Ita Aula dub. 9. concluſ. 9. Henriquez ſuprà n. 3. & alij.

Oppoſitum ſentiũt Sayrus.

42. Oppoſitum ſentiunt Sayrus ſuprà cap. 4. numero 30. Vgolin. Tabula 5. cap. 20. §. 5. ad finem, alijque non nulli. Quorum fundamentum eſt; quia tunc interdicuntur; quatenus faciunt vnum Collegium, ſeu communitatem, vel Vniuerſitatem, Sed Clerici Doctores non poſſunt eſſe de vniuerſitate, vel Collegio laicorum, ergo &c. Hæc tamen ratio nullius momenti eſt; ſæpe laicis, & Clericis Doctoribus conflatur, vna Acadimia, collegium, ſeu vniuerſitas, cuius membra ſunt vnuſquiſque per ſe.

Dicitur generaliter loquendo.

43. Dixi tamen *generaliter loquendo & ordinariè*, quia nonnunquam fieri poteſt, & alibi fit, vt Doctores, aliqui ita ſint membra illius communitatis, vt non cenſeantur ſubiacere in omnibus Superiori talis communitatis. Certè erga illos non habeat Superior poteſtatem excommunicãdi aut interdicẽdi. Hac ratione in aliquibus vniuerſitatibus quarũ Rector iuriſdictionẽ habet talẽ, vt poſſit Cenſuras ferre. v. g in Complutenſi Academiâ cooptantur in mẽbra vniuerſitatis aliqui Religioſi, qui quamuis in alijs pertinentibus ad Academiam, & non repugnantibus ſtatui, & exemptioni ſui Ordinis, pareant, & parere debeant (iuxta præſtitum iuramentum, & alias Conſtitutiones à Sede Apoſtolicâ approbatas) Rectori, & quamuis ille Rector poſſit interdicere totum Collegium, ſeu, vt illi appellant Clauſtrum Doctorum, vel certè non repugnet poſſe (de hac enim poteſtate modo nihil definio) tamen reſpectu illorum non videtur habere hanc poteſtatem, neque intelligendam eſſe talem Cenſuram; tota enim illa ſubiectio Religiſorum tali Rectori intelligenda eſt in ijs, quæ non repugnant Statui Religioſo, & iuriſdictioni ſuperiorum Regularium. Vnde, niſi

aliud

aliud conceſſerit Sedes Apoſtolica, imò, & niſi aliud exprimat in particulari ferens Interdictũ, etiamſi talem habeat à Papâ poteſtatem, non comprehendentur Religioſi, quantumuis propriè nomen Doctorum illis conueniat.

Quaritur 5. 44 Quintò quæri poteſt an interdicto populo Ciuitatis, cenſeantur interdicti, qui habitant in ſuburbijs?

45 Diximus iam dub. 1. explicantes Interdictum locale, interdictâ Ciuitate intelligi etiã interdicta ſuburbia, vt ibi probauimus; quia nimirum acceſſorium ſequitur conditionem principalis. De ciuibus autem, ſeu populo alia videtur eſſe poſſe ratio, quamuis enim ſuburbia ſint quid acceſſorium reſpectu Ciuitatis, fieri tamen poteſt, & quãdoque fit, vt habitantes in ſuburbijs nõ ſint pars populi habitantiũ in Ciuitate quo ſuppoſito diſtinguendum eſt in propoſita quæſtione; ſi enim pars populi non ſint, non extenditur Interdictum ad illos, ſecùs verò, ſi ſint populi pars; tunc enim quod fuerit de toto erit de parte, & membro illius communitatis. Ita Auila ſupra dub. 4. concluſ. 3. Sayrus cap. 4. numero 2. Vgolinus tabulâ 5. c. 20. §. 5. & alij Recentiores. Legatur Suar. diſp. 32. ſect. 2. numero 15. *Reſp. cum diſtinctione.*

Quæres 6. 46 Quæritur 6. an Ciues interdictæ alicuius Ciuitatis, ſi dum fertur Interdictum abſunt, Interdicto ſubiaceant?

Reſp. 47 Reſpondeo ſubiacere; ſunt enim partes communitatis interdictæ. Ita Auila, & Sayrus ſuprà cum alijs; quod debet intelligi iuxta dicta diſp. 1. dub. 10. 11. & 12. vbi explicuimus modum, quo quis poſſit, aut non poſſit ligari cenſuris, quando eſt extra territorium ferentis illas.

48. Quæritur 7. an, qui habet actu domicilium alibi, aut aliò transferunt domicilium, deſinant eſſe interdicti, at Interdictum illos non attingat?

49 Reſpondeo eum qui transfert domiciliũ tempore Interdicti, vel tranſtulit iam, atque adeò illud habet alibi non ſubiacere Interdicto, ita, vt, ſi prius ſubiacebat Interdicto, & poſteà tranſtulit aliò domicilium deſinat eſſe interdictus, vt in ſimili diximus de Interdicto locali dub. præcedenti; ſicut enim ibi mutato domicilio vel etiã habitatione aut præſentiâ, qui exit à loco interdicto, iam deſinit eſſe interdictus; quia locus, in quo eſt, non eſt pars loci interdicti, ita ſimiliter in noſtro caſu, qui mutat domicilium, deſinit eſſe pars populi interdicti, atque adeò liberatur ab interdicto. Ita Suar. diſp 32. ſect. 2. numero 15. & 16. Vgolinus Tabula 5. c. 20. §. 4. numero 1. Hoc tamen intelligendum eſt, dummodò ipſi non dederint cauſam culpabilem Interdicto; quod ſi hanc dederint, ratione delicti adhuc manent ſubditi, quãtum ad illum caſum iuxta doctrinam datam de Cenſuris in communi diſp. 1. dub. 11. & 12. adiuncta 10. indigetque abſolutione, quia directè, & per ſe afficitur Cenſurâ, qui ſic interdictus eſt primariò, & per ſe.

50. Contrariâ ratione iuxta dicta ſi quis fiat pars populi interdicti & Communitatis interdictæ poteſt fieri, vt eo ipſo cenſeatur etiam interdictus, Sed intelligendum eſt cum limitationibus, & circumſtantijs ſuprà explicatis in obiectione poſt quæſitum 3.

Objicies 51 Obijciet aliquis primò terra vendita à Principe poſt Interdictum locale, manet adhuc interdicta: ergo etiam ciuis interdictus manebit interdictus mutando domicilium.

Reſp. 52 Reſpondeo diſparem eſſe rationem; nam Interdictum generale perſonale fertur in perſonas, quatenus faciunt vnam communitatem afficiendo primariò communitatem, & ſecundariò perſonas, quatenus ſunt partes illius; ille verò, qui mutat domicilium, eo ipſo, quod domicilium mutet, deſinit eſſe pars illius communitatis, ratione cuius, tanquàm pars illius afficiebatur Interdicto, atque adeò ceſſat ratio, & cauſa ſubiacendi; terra verò, quantumuis alteri Domino vendatur, non deſinit eſſe pars illius Tractus ſeu Regionis, cuius antea pars erat. Vnde in Interdictò generali illius Tractus ſeu terræ adhuc perſeuerat.

Ex quo colligitur. 53 Ex quo etiam colligitur ratio, ob quam fieri poſſit, vt qui de nouo fit pars communitatis interdictæ ingrediendo in numerum ciuium, ſeu populi communitatem, cenſeatur interdictus non verò cenſeatur interdicta terra, quæ de nouo adiungitur Dominio alicuius Domini, cuius terra, ſeu diſtrictum totum iam erat interdictum; quia nimirum homo ille, qui adiungitur populo, fit pars populi; terra verò, quæ de nouo ſubijcitur Domino non ideò fit pars alterius terræ; ſed ipſa in ſe manet ſicut antea, & Interdictum ſolùm afficiebat ipſamet loca ſingula, quæ prius erant ſub domino

54 Ex qua doctrina fit contrariâ ratione, quod, ſi Dominus terræ interdictæ partem interdictæ terræ vendat, maneat interdicta, quia Interdictum afficiebat immediatè terram tum totam, tum partes ſingulas, & tota ſimul, & partes manent eodem modo.

55 Quæritur 8. quid dicendum ſit, ſi quis habeat duo domicilia vnum in loco, vbi totus populus eſt generaliter interdictus, aliud in loco, vbi non eſt tale interdictum? Chald. Tract de *Interdicto.* teſte Suaro ſuprà affirmat eum manere interdictum, fortaſſè; quia Interdictum eſt quædam prohibitio, quæ ſatis eſt vt vno titulo imponatur, vt obliget. Sufficiens autem titulus eſt habere domicilium ibi; Quòd verò etiam habeat alibi, non poteſt excuſare. *Quæres 8.*

56 Syluester verò *Interdictum* 2. numero 13. oppoſitum abſolutè docet; quia non eſt maior ratio, cur ſentiat onus vnius communitatis potius quàm libertatem alterius, cum æquè ſit pars vtriuſque & alioqui potiùs ſit inclinandum in partem fauorabilem.

57 At verò Suarius, quamuis Syluestro videatur magis aſſentire limitat doctrinam; niſi actu habitet in populo interdicto; nam pro tunc (inquit) eſt maior ratio cur ſentiat onus illius populi, illique conformetur.

Reſp. 58 Mihi verò ſine vllâ limitatione placet Sententia Sylueſtri; neque exiſtentia tunc temporis in loco interdicto videtur ratio potior, vt ſentiat onus illius populi; nam in Interdicto generali populi exiſtentia, vel non exiſtentia in loco illius populi extra rem eſt; qui enim eſt in illo loco, ſi non eſt pars populi, non cenſetur

interdictus; &,qnamuis abſit ab eo loco, eo ipſo, quod populi pars eſt, comprehenditur, ſola ergo rario, qnod ſit pars commnnitatis interdictæ eſt ratio participandi Interdicto. Si ergo huic rationi obſtat ſufficientet, quòd ſimul ille homo ſit pars alterius communitatis liberæ ab Interdicto,ſemper hoc obſtabit vbicũq; habitet.

Quæres 9.

59 Quæritnr 9. an interdicto populo,intelligantur interdicti,amentes, & pueri vſu rationis carentes?

Reſp.

60 Reſpondeo negatiuè, qnia ij non ſunt doli, & culpæ capaces; interdictum autem non fertut; niſi in doli capaces,quamuis alioquin ipſi non deliquerint. Ita Sayrus cap. 4. numero 23. Filiucius numero 24. Auila dub. 4.concluſ. 6. Syluest. verb. *Interdictum* quæſito 7. Henriquez cap. 42. num,3. contra Vgoliunm c.2. & alios. Putant verò aliqni prædictos priuari Eccleſiaſticâ ſepulturâ tempore Interdicti, hoc enim eſt Interdictum locale,quod directè afficit locũ,ac proinde prohibet viuos ibi exiſtentes exercere officiũ Sepult.De quo dicã dub.4.c.5.

Aduertendum circa Interdicta localia.

61 Circa interdicta localia aduertere oportet, quamuis dub 2. dictum ſit, Interdictâ Ciuitate, cenſeri interdicta ſubvrbia, id debere intelligi, quando ſuburbia ſunt in ſpiritualibus æquè ſubiecta eidem Superiori interdicenti; alioquin nòn cenſentur ab ipſo Epiſcopo interdicta; ſed â Iure communi, vt notauit Auila p. 5. diſp. 1. dub. 3. & alij ex c. *Si Ciuitas,de ſent. Excom.* in6. quamuis non improbabiliter poſſit dici conſequenter eſſe interdicta ab Epiſcopo, quatenus illa ſuburbia, & ædificia vicina,ob annexionem, quam illa loca habent cum loco principali cenſentur ſubdita Epiſcopo interdicenti, vt notauit Suarius citatâ ſect.2.num.20.& Sayrus cap. 3.numero 7.

Ex quo infertur.

62 Ex quo vlterius infertur interdictâ aliquâ Ciuitate per Interdictum Locale generale, cenſeri etiam interdictas Eccleſias Religionum quantũuis exemptarum,conſtatque ex Tridentino ſeſſ. 25. de *Regularibus* cap. 12. & 22. ac aç proinde Religioſi prædicti tenentur ſeruare Interdictum locale generale. Ita Coninc diſp. diſp. 17. numero 18. & 19. Suarius, Auila Filiucius, & alij ſuprâ. Item interdictâ eccleſiâ cenſentur interdictæ Capellæ, & Cœmeterium illi contigua; ſecùs verò, & contigna non ſunt.

63 Vlterius etiamſi duæ Eccleſiæ omninò ſibi contiguæ ſint,modo ſint verè diſtinctæ Eccleſiæ, & vna alteri non annexâ, interdictâ vnâ non cenſetur alia interdicta; quia non ſunt vnum corpus. Ita Henriq. ſup. nnmero 4. Coninc ſuprà Reginald. lib. 32. Tract.3.c. 25. nu. 10. Suarius ſuprà nnm. 27. Filiucius num.52. Vgolinus c. 10.in principio num.2.Sayrus c. 2. num. 16. Illa autem cenſentur contigua, quorum extrema ſimul ſunt, ſeu quorum extremitates ſe inuicem contingunt ita, vt inter vnum, & alterum non interponatur aliquid aliud.Ideò illud cœmeterium dicetur contiguum Eccleſiæ inter quod, & parietem Eccleſiæ nihil aliud interponitur.

Quæres. 10.

64. Quæriter 10. an poſito Interdicto generali in omnibus terris alicuius Principis cadat interdictum etiam in eas terras, quarum Princemps tantùm habet vſumfructum V.g. terras datas in dotem?

Reſp.

65 Reſpondet Suarius, qnando aliquis poſſidet plures terras in æqualibus titulis, ſi loquutio ſit ſingularis, intelligetur de illâ, quæ propriſſimè eſt ſuâ, id eſt cuius eſt abſolutus Dominus, licèt habeat alias in Emphyteuſim, vel vſumfructum, &c; ſi verò loquutio ſit pluralis, comprehenduntur omnes iuxta vim verbi,quod adiungitur, & modum poſſeſſionis talis terræ; vt, ſi verba ſint *terra, aut Regna Petri*, quia hæc abſolutè ſignificant dominium, non comprehendent terras, quarum non eſt Dominus ſaltem aliquo modo, vt illæ ſunt, quas poſſidet loco pignoris, aut, quas gubernat nomine alterius; comprehendet autem illas, quarum habet qualecumque dominium, vel etiam vſumfructum, vt qnas poſſidet Maritus,eo quod ſint vxoris, vel, quas habet in emphyteuſim & quia hæc omnia ſolent dici alicuius in communi modo loquendi. Si verò verba interdicentis dicant omnes terras poſſeſſas, vel gubernatas â Petro, tunc comprehendentur etiam aliæ iuxta verbi exigentiam. Hæc doctrina in pleriſque mihi placet: ſolùm videtur duriuſcula circa ea, in quibus non habet dominium terræ; ſed ſolius vſus-fructus; illud enim non eſt propriè dominium ipſius terræ, ſed fructuum illius. Vnde ex præciſſo dominio fructuũ nõ dicitur propriè loquẽdo Dominus terrę,nec ex iure fruendi,& vtendi talibus fructibus,atq; in ijs, quę pertinẽt ad vxorẽ non minus cõmuni vſu loquendi poteſt, & ſolet dicere maritus, *hoc non eſt meum, ſed vxoris meæ*. Cùm ergo odia ſint reſtringenda, potius videtur dicendum illas non eſſe terras talis; ac proinde non comprehendi Interdicto; niſi aliud ex circumſtantijs conſtet, Et eâdem ratione Philoſophandum videtur de terris, in quibus non habet Dominium directum, ſed vtile, vt contingit in Emphyteuſi; illius enim terræ alius eſt Dominus directus, & in rẽ odioſâ, vt dicebam, ſtrictè ſunt verba interpretanda, & accipienda ſecundum ſignificationem ſimpliciter, & abſolutè talem.

Quæritur

66 Sed quid dicendum, ſi terra aliqua proindiuiſo ſit duorum Dominorum, & alter ſit innocens, alter verò dederit cauſam Interdicto?

67. Syluest. teſte Suario ſuprà, putat talem terram non comprehendi illo Interdicto, ne innocens puniatur argumento c. vltimi 1.q.4.

Reſp. Sylueſter.

68 Hoc tamen argumentum Suario non videtur efficax in materiâ Interdicti, cum ſæpe in hac Cenſura contingat quoſdam grauari propter aliorum crimen, ob aliquam coniunctionem cum illo. Ideò dubitat Suarius de veritate talis ſententiæ; nam, ſi talis perſona illam tantùm terram haberet, & Iudex illam interdiceret illo titulo, quia Petri eſt, dicens. *Terram Petri ſubiicimus Interdicto* ſententia non eſſet inualida, neque iniuſta, etiamſi eſſent alij Domini illius terræ pro indiuiſo; quia non eſt inconueniens, quod alter innocens grauetur Interdicto, nec diſciplina Ecclèſiaſtica debet impediri propter conſortium alterius in Domino; Ergo ſimiliter dicendum eſt in præſenti caſu.

Putat Suarius.

69. Nihilominus ex alio capite meritò putat Suarius defendi poſſe ſententiam Sylueſtri; quia terra, quæ eſt multorum pro in diuiſo ſimpliciter

pliciter non dicitur eſſe alicuius illorum ſed omnium ſimul, quia nullus illorum eſt abſolutus dominus; ſed partialis, quamuis non partia determinatæ, & ideo non videtur comprehendi ſub illis verbis abſolutè prolatis. Quæ doctrina, & ratio mihi maximè placet; ſed hæc abſolutè confirmat contra Suarium id, quod nuper dicebamus de eo, qui habet terram in Emphyteuſim, vel eam poſſidet, eiuſque vſum-fructum, adminiſtrationem habet; quia eſt vxoris ſuæ; hic enim non dicitur ſimpliciter, & abſolutè Dominus cùm careat dominio directo.

putat Suarius.

70. Sed ad noſtrum vltimum caſum redeũtes, meritò putat Suarius propter rationem dictã quod, ſi Iudex velit ſubijcere Interdicto terram cuius Petrus eſt partialis dominus cum alio id poſſit facere; & ideò, ſi interdictum ſpecialiter verſetur circa talem terram, vel ille propter cuius delictum fertur, non habeat altam, idque Iudex nõ ignoret, tum Interdictum habebit effectum in illam, quia poteſtas non deeſt, & volnotas Iudicijs iam ſatis explicatur.

Veriſſimum eſt quod addit Syluest.

71. Illud etiam veriſſimum eſt, quod addit Syluest. ſi quis poſt Interdictum in ſuis terris latum adquirat nouam terram, etiamſi Interdictum latum fuerit in omnes ſuas terras, illam non ſubijci Interdicto; quia nimirum gratiæ non extenduntur ad futura: ergo multò minus pœnæ debent ad futura extendi; & tamen terra iam ſubiecta Interdicto, ſi vendatur, manet interdicta, donec relaxetur, vt iam indicauimus, & probauimus ſuprà.

Hanc doctrinam reprobat Coninc.

72. Hanc verò doctrinam omninò reprobat Coninc; quia Interdictum non eſt onus aliquod annexum illi terræ; ſed pœna ipſius domini; Hæc tamen impugnatio nullius momenti eſt, nã ſi agamus de Interdicto locali, quale eſt hoc in hoc differt inter alia à perſonali, quod immediatè afficit locum. Vnde, quamuis tale Interdictum feratur propter delictum perſonæ, & in pœnam illius omninò eſt affectio terræ, quæ Interdicto ſubijcitur, & donec hoc tollatur manet ſub eâ affectione, ſeu onere ad quemcũq; dominum tranſeat. Ita præter Suarium ſuprà docet Filiucius numero 11. *Sayrus* cap. 3. numero 25. & 26. Henriquez cap. 42. numero 2. Bonacina diſp. 5. puncto 1. numero 23. cum alijs.

Sed ineffica-citer.

Quæritur 11.

73. Quæritur 11. an Iudex, qui tulit Interdictum, illo comprehendatur?

Reſp.

74. Reſpondeo, ſi Interdictum eſt perſonale non comprehendi; ſecus verò, ſi locale. Prima pars probatur; quia nemo habet iuriſdictionem, ſaltem coactiuam in ſeipſum; ſed tantùm in ſibi ſubditos iuxta generalia principia, de quibus in Tract. de *legib.* & legi poteſt Suarius ſuprà. Filiucius ſuprà numero 26. alijque citati. Secunda verò pars de Interdicto locali probatur; quia quamuis liberum ſit Iudici ferre, aut non ferre Interdicto etiam ipſe tenetur illud ſeruare; effectus enim Interdicti ſunt instituti à Iure communi; in quo non poteſt inferior Papâ diſpenſare. Sic etiam agentes de excommunicatione diximus, etiam ipſum, qui excommunicauit, debere vitare excommunicatum à ſe ſuppoſitâ excommunicatione, & denuntiatione illius, quamuis in poteſtate illius fuerit excommunicare, & denuntiare illum vel non. Habemus ergo, Iudicem, qui aliquem locum interdixit debere abſtinere ab officijs perſoluendis in eo loco, quia hic eſt effectus Interdicti introductus à Iure communi. Ita Coninc ſuprà numero 25 Nauarrus ſuprà numero 161. Sayrus ſuprà cap. 3. numero 68. Auila ſuprà diſp. 1, dub. 5. concluſ. 2. Vgolinus tabulâ 5. cap. 6. §. 1. & alij Recentiores.

tenetur Iudex ſeruare Interdictum locale.

Quæritur. 12.

75. Quæritur 12. qualiter coniungantur, aut ſeparentur inter ſe Interdictum locale, & perſonale, generale, & particulare?

76. Diximus dub. 1. nunquàm eſſe Interdictum locale quin in eo etiam includatur perſonale; oportet autem hoc ampliùs explicare; ſicut & alias complicationes. Poſſunt autem iſta varijs modis inter ſe comparari, perſonalia ſcilicet inter ſe, & localia inter ſe; atque in primis Interdictum particulare perſonale ferri poteſt ſine generali perſonali, & locali, vnius enim perſonæ Cenſura ex vi ſuâ non extenditur ad communitatem, & idem eſt de particulari loco reſpectu communis.

Propriè loquendo Interdictum generale poteſt eſſe ſine particulari.

77. Item ſi formaliter & propriè loquamur, Interdictum generale poteſt eſſe ſine particulari; quamuis enim, quantum attinet ad effectũ, eo ipſo; quod generaliter interdicta ſit communitas, aut locus generalis, cenſetur etiam interdicta perſona particularis, & particularis locus, quatenus ſunt partes illius communitatis, aut communis loci, tamen Interdictum formaliter, & per ſe ſolùm fertur in cõmunitatem, aut locum generalem, atque hoc multum intereſt pro re morali; aliter enim philoſophandum eſt in multis de perſonâ particulari, & loco particulari interdicto, non ex vi particularis Interdicti afficientis talem perſonam, aut locum, atq; de eiſdem directè, & per ſe & primario effectis Interdicto particulari vt partim ex dictis conſtat, partim ex dicendis conſtabit.

Interdictum perſonale & locale poſſunt quatuor modis comparari inter ſe.

78. Quod verò attinet ad comparationem perſonalis, & localis Interdicti inter ſe, quatuor modis poſſunt comparari, ſcilicet, generale cum generali, & particulare cum particulari, vel generale locale cum particulari perſonali, & generale perſonale cum particulari locali. De quibus ſigillatim dicemus.

Primò.

79. Primò Interdictum generale locale, per ſe loquendo, non infert perſonale generale, nec è conuerſo, quamuis Iudex, vel lex poſſint illa coniungere. Conſtat hoc ex c *ſi ſententia de ſent. excommun.* Ratio verò eſt; quia per Interdictum locale generale ſolùm prohebitur nequis illic poſſit celebrare, vel audire Diuina, non verò extra illum locum, vt habetur in citato c. Ergo ex vi talis prohibitionis non prohibentur perſonæ ſimpliciter reſpectu cuiuſque loci. Pari ratione è conuerſo, Interdicto generaliter aliquo populo, non eo ipſo cenſetur locus ibi ſimpliciter interdictus; nam aliæ perſonæ, quæ non ſunt eius Populi, poſſint ibi celebrare, & audire diuina. Legatur Suarius diſp. illâ 32. ſect. 2. n. 22. & deinceps.

Secundò.

80. Secundò Interdictum perſonale particulare non trahit ſecum locale particulare, è cõtra verò locale rectè infert perſonale ſaltem, quoad ſubſtantiam, & effectum interdicendi per-

perſonam. Prima pars ſatis iam conſtat prohibitio enim perſonarum non neceſſariò infert aliquem locum eſſe prohibitum, quod æquè verum eſt de loco particulari; atque de generali, ſecunda verò pars; quod Interdictum particulare locale inferat perſonale, facile eſt probare ſi ſupponamus primò nullum locum generalē, vel particularem poſſe ſupponi Interdicto; niſi propter delictum alicuius perſonæ, omnis enim pœna ſupponit delictum ſaltem in aliquo, qui per talem pœnam puniatur. Secundò quando locus interdicitur ob alicuius delictum, qui ſuâ culpâ dedit cauſam Interdicto, talis delinquens, neque ibi, neque alibi poteſt intereſſe Diuinis. Ita Colligitur ex dicto c. *Si ſentētia* ibi *qui culpapabiles non exiſtunt poſſunt extra ipſam licitè intereſſe Diuinis*. Ergo culpabiles non poſſunt; & quamuis (vt rectè notat Suarius) ſermo ibi ſit de Interdictu generali, tamen cum proportione eadem eſt ratio de particulari, atque ita (inquit) omnes intelligunt. Ex his patet iam Interdictum particulare locale ſemper includere perſonale alicuius delinquentis dantis cauſam Interdicto.

Omnis pœna ſupponit delictum.

Interdictum particulare locale ſemper includit perſonale.

Tertiò.

81. Tertiò eâdem imò potiori ratione affirmandum eſt interdictum generale locale virtute ſemper includere perſonale particulare; non tamen è conuerſo. Prior pars conſtat ex nuper dictis, nam ſi locale particulare neceſſariò infert perſonale, ſaltem particulare, à fortiori etiam generale locale infert perſonale, vt expreſſiùs colligitur ex citato Textu propter eandem rationem. Quod verò è conuerſo particulare perſonale, non includat Interdictum generale, etiam à fortiori conſtat ex dictis; nam ſi interdictum perſonale etiam generale non infert Interdictū locale generale, multò minùs Interdictum perſonale ſpeciale illud inferet.

Quartò.

82. Quartò ex dictis conſtat eſſe affirmandum Interdictum generale, & perſonale non includere virtute interdictum locale, etiam particulare, conſtat ex dictis in primâ comparatione; nam ex vi cuiuſcumque Interdicti perſonalis nullus locus eſt per ſe prohibitus, quo minus poſſint in eo perſonæ non interdictæ ſacra facere, & audire: ergo nullus locus particularis manet ſimpliciter interdictus ex vi cuiuſcumq; Interdicti perſonalis.

Ratio prædictorum.

83. Prædicatorum omnium doctrina nititur in hoc, quod nullum loci Interdictum fundatur in defectu loci, ſiue generale, ſiue particulare; ſed omne Interdictum etiam locale fundatur in delicto alicuius, vel aliquarum perſonarum. Hinc eſt, quod, quamuis perſonæ delinquentes poſſint prohiberi ab illâ participatione Diuinorum ſimpliciter, & abſolutè nullo habito reſpectu ad aliquem locum generalem, aut particularem qui ex vi talis prohibitionis perſonalis cenſeatur prohibitus; nullus tamen è contra locus poſſit prohiberi; niſi habito reſpectu ad aliquam; vel aliquas perſonas delinquentes; in cuius vel quarum pœnam locus prohibeatur. Legatur Suarius loco citato numero 36.

DVBITATIO III.

De Cauſis Interdicti.

Aſſerendum 1. qui ordinario Iure poteſt excommunicare vel ſuſpendere poteſt Interdicere.

84. ASſero primò qui Ordinario Iure poteſt excommunicare, vel ſuſpendere poteſt in eodem loco contra eaſdem perſonas Interdicti ſententiam ferre, ſi præciſſè ſpectemus Iuriſdictionem. Conſtat hoc ex dictis diſp. 1. dub. 6. vbi generaliter tractauimus quis poſſit ferre Cenſuras? Ex quâ doctrina infertur Papam poſſe Interdictum ferre. Item Epiſcopum etiam, ſine conſenſu Capituli, nam licèt c. *Quæ fuit de ijs quæ fiunt à maiore*. videatur requiri, iā illi Textui derogatum eſt conſuetudine in contrarium vt plerique Doctores teſtātur, & quotidie videmus.

85. Dixi *Si præciſſè ſpectemus iuriſdictionem*; nam, vt notant Doctores, non eſt in vſu; neque expedit, vt Prælati Ordinum locale Interdictum ferant, poſſunt autem ferre perſonale; niſi fortè tales Prælati ſint, qui etiam in plebem iuriſdictionem habeant. Tunc enim poterunt etiam ferre locale. Legatur Suarius diſp. 36. ſect. 1. n. 2. Filiucius Tract. 18. c. 1. quæſito 7.

Aſſerendū 2.

86. Aſſero 2. ſubiectum Interdicti perſonalis ſunt homines, in quos iuriſdictionem externam ſpiritualem exercere poteſt qui fert Interdictū. Conſtat ex dictis loco citato de Cenſuris in communi, & dub. 13. eiuſdem diſputationis primæ ibi legatur. Hinc eſt Interdictum perſonale, aut locale ferri poſſe in totum orbem à ſummo Pontifice, vel à Concilio generali in Sede vacante: moraliter tamen loquendo non videtur poſſe iuſta cauſa adeſſe ferendi Interdictum vniuerſale totius Ordinis. Legatur Suarius ſuprà, & Filiucius n. 21.

87. Epiſcopus etiam poteſt in totâ ſuâ diœceſi. De infantibus autem, vel amentibus iam diximus non eſſe ſubiecta capacia Interdicti, quamuis durante Interdicto arceantur ab Eccleſiaſticâ ſepulturâ.

Aſſerendū 3.

88. Aſſero 3. cauſa materialis Interdicti eſt culpa, quia Interdictum eſt pœna, & hæc ſupponit culpam; in quo Doctores conſentiunt.

An requiratur culpa mortalis. Reſp.

89. Dubitari autem poteſt an requiratur culpa mortalis?

90. Reſpondeo, & aſſero 4. probabiliùs eſſe requiri culpam mortalem, vt Interdictum totale in perſonam certam delinquentem, & ad conſiderabile tempus ferri poſſit iuxta doctrinam dictam diſp. 2. dub. 12. & diſp. 4. dub. 3. quibus in locis plures Authores retulimus, & ſpecialiter de Interdicto docet Suarius diſp. 36. ſect. 3. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. cap. 4. numero 4. Filiucius ſuprà numero 25. & alij quos etiam retuli locis notatis. Dixi *Interdictum totale, & ad tempus aliquod* conſiderabile; nam vt citatâ dub. 12. dixi, partiale Interdictum, videlicet ab ingreſſu Eccleſiæ, vel à Sacra communione ad tempus breue, cum pœna ſit leuior, poteſt ob venialem culpam imponi, vt cum prædictis Authoribus, & alijs diximus loco notato. Dixi etiam *in perſonam certam*, vt intelligatur doctrina

Dixit Interdictum totale &c.

Diximus in perſonam certam.

de

de Interdicto, quod ob propriam culpam alicui imponitur; nam, ſi ob culpam alienam feratur, ſecundum omnes requiritur mortalis. Vnde vt Interdictum locale vel generale in communitatem feratur, requiritur peccatum valde graue, imò grauius, quàm ad excommunicationem, commiſſumque contumaciter, ſeu à capite communitatis, ſeu à pluribus, aut præcipuis illius membris, vt docent Suarius, & *Layman* ſuprà, Sotus in 4. q. 3. art 1. concluſ. 3. Couarr. 2. p. §. 1. n. 4. Henriquez c. 50. num. 2. & 3. Auila diſp. 3. dub. 2. æquum enim eſt, vt grauiſſima cauſa vrgeat ad hoc vt multi etiam Innocentes per ſubtractionem rerum ſpiritualium affligantur, licèt Sà verb. Interdictum numero 7. Henriquez, & Auila ibidem loquentes de Interdicto perſonali ſpeciali, putent abſolutè loquendo poſſe imponi pro culpa veniali ſumpto argumento ab excommunicatione minori quæ eſt maior pœna (inquit Auila) ſiquidem priuet electione paſſiuâ ad beneficium, vt receptione omnium Sacramentorum, cùm tamen Interdictum non priuet electione paſſiuâ neque omnibus Sacramentis, quia non priuat Sacramento pœnitentiæ, & tamen minor excommunicatio imponitur pro veniali: ergo etiam Interdictum.

Probabilius eſt interdictū non poſſe imponi pro culpa veniali.

91. Sed probabilius videtur, quod diximus, ad quod multum conuenit communis hominum æſtimatio, & vſus Eccleſiæ, quæ non conſueuit pro culpà veniali Interdictum ferre, maximè, cùm hoc priuet auditione Diuinorum officiorum, & Eccleſiaſticâ ſepulturâ, quibus non priuat minor excommunicatio, quarum rerum vſus frequentior eſt, & magis notabilis, earumque priuatio magis, vt ſic dicã, ignominioſa quotus enim quiſque eſt, qui non erubeſcat videre ſe interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, ita vt non poſſit intereſſe officijs Diuinis? & quod de illo ſciatur non poſſe habere Eccleſiaſticam ſepulturam?

Pro debito pecuniario Interdictum locale generale non poteſt poni.

92. Quamuis autem requiratur culpa mortalis externa, & grauior ad ferendum Interdictum; non tamen omnis talis ſufficit; nam pro debito pecuniario Interdictum locale generale non poteſt poni, vt habetur Extrauag. *prouide de ſententiâ excommunicationis*, in quâ cauetur, ne *ſpeciali, & expreſſâ licentiâ illa Papa Prouintia, Ciuitas, Caſtrum, Villa, locus, Territorium Interdicta ſupponatur*, & licet ibi ſolùm videatur Textus loqui de Interdicto locali generali, & in hunc ſenſum illum intelligit Gloſſ. ibidem, & Panormit. c. *Cum in partibus de verbor. ſignif.* Nauarrus c. 27. numero 168. Suarius diſp. illa 36. numero 8. nulli tamen, vt Couarr. p. 2. §. 1. n. 5. diſp. illâ 3. dub. 3. & alij Recentiores ſatis probabiliter, id intelligunt etiam de Interdicto locali ſpeciali. Imò idem Auila ob rationis ſimilitudinem etiam ad interdictum perſonale generale extendit, ita; vt neque hoc poſſit poni propter debitum pecuniarium. Et quidem pro Interdicto ſpeciali locali videtur etiam facere Sotus citato art 1. poſt 3. concluſ. dùm ſine vllâ reſtitutione negat debere interdici locum propter debitum pecuniarium locus autem æquè ſignificat generalem, & ſpecialem. Eandem ſententiam expreſsè docet Ledeſma difficult. 3 de *Interdicto* concluſ. 2. dùm ait. Nullus locus interdicendus eſt pro debito pecuniario; Teſtaturque ipſe Auila idem ſentire aliquos Magiſtros, & ſane rectè expendit verba Extrauagantis; nã illæ voces *Ciuitas, Villa, locus, territorium* &c. æquè congruunt loco, & territorio ſpeciali & generali. Rectè autem monet Auila cum Syluestro verb. Interdictum 3. q. 5. ſtandum in hoc eſſe conſuetudini, ſi forte alicubi contraria ſit introducta.

93. Quòd autem Interdictum perſonale generale non poſſit poni propter debitum pecuniarium, videntur etiam ſignificare Sotus, & Ledeſma citati, dum docent neque locum nec populum poſſe generaliter interdici propter debitum pecuniarium. Item Angelus verbo Interdictum 3. numero 3. Tabiena eodem verb. numero 1. idem ſignificant dum aiunt non poſſe aliquem interdici pro debito pecuniario. Henriquez quoq; ſuprà numero 3. idem ſignificat, dùm ſolùm dicit, quod pro debito pecuniario Interdictũ ſpeciale perſonale poſſit poni. Ratio autem noſtra eſt; quia (vt rectè Auila) Interdictum perſonale generale æquè graue imò grauius videtur, quàm Interdictum locale: ergo in eà extrauaganti prohibendo vnum, cenſetur prohibitum aliud.

94. De interdicto verò perſonali ſpeciali rectè docent Auila, & Henriq. poſſe poni authoritate ordinariâ propter debitum pecuniarium, & quidem meritò quia non eſt eadem ratio de hoc, & de locali ſpeciali; nam ſpeciale locale extendit ſe ad omnes perſonas in illo loco; ſpeciale verò perſonale ex ſe non petit, nec tangit, niſi perſonam ſpecialem, in quam fertur, & quæ deliquit.

Interdictum perſonale ſpeciale poteſt poni propter debitū pecuniariū.

95. Aſſero 5. Cauſa finalis Interdicti, ſicut & cuiuſuis alterius Cenſuræ propriè dictæ, eſt reſipiſcentia, & emendatio delinquentis, vt patet ex dictis in præcedentibus maximè diſp. 1. dub. 2. & 3. vbi, & ſæpe alibi diximus in hoc differre Cenſuras propriè dictas à puris pœnis, quod reſpiciant correctionem in futurum, & ſtatim tollendæ ſint ablatà contumaciâ. Legatur Suarius ſuprà ſect. 3. Filiucius ſuprà q. 10. n. 27. & ſequentibus.

Aſſertio 5.

96. De causâ verò formali, ſeu formâ ſeruandâ in ferendo Interdicto non eſt aliquid peculiare notandum præter ea, quæ diximus diſp. 2. dub. 17. & alijs tribus ſequentibus ibi legatur.

DVBITATIO IV.

De effectibus Interdicti.

97. TRes ſunt generaliter loquendo effectus Interdicti ſiue localis, ſiue perſonalis, ſi totale ſit; primò vſus actiuus, & paſſiuus Sacramentorum prohibetur. Secundò celebratio, & auditio Diuinorum officiorum. Tertiò priuat Eccleſiaſticâ ſepulturâ; de quibus ſigillatim dicemus, & de his agitur expreſsè in c. *Alma mater* c. *Si Ciuitas de ſentent. excommunic.* in 6. c. *Quod in te de Pœnit & remiſſ.* Iam verò ſuprà diximus poſſe eſſe Interdictum partiale, quod non hæc omnia neceſſariò contineat; eſt enim

Tres ſunt effectus Interdicti totalis ſiue localis ſiue perſonalis.

in poteſtate ferentis illud interdicere. v. g. à munere Sacerdotali, quamuis non à Sepultura, & interdicere ab officio prædicandi, quamuis non interdicat à Sacramentis miniſtrandis, aut recipiendis. Ideò attendenda ſunt verba ferentis Interdictum; neque enim Cenſura extendenda eſt vltra ſignificationem verborum ferentis illam; & cùm ſola excommunicatio habeat determinatos effectus, qui non poſſit reſtringi, aut decurtari à Prælato inferiore Papâ, etiamſi verbum Suſpenſionis, aut Interdicti proferatur, poteſt per alia verba, quoad effectus reſtringi, vt ſi addatur *ab ingreſſu Eccleſiæ* vel *à celebratione Diuinorum* &c. tunc enim ſolâ illâ diſignatione particularis effectus cenſetur reſtricta generalitas vocis. Quando autem ponitur Interdictum ſine limitatione intelligitur, quoad omnes tres effectus.

Aduertendum 1. 98. Illud autem eſt aduertendum, quod quando in reſtrictione, & limitatione Interdicti prohibetur aliqua actio, ſimiliter cenſetur prohibita omnis alia, quæ in eâ includitur, & quæ ſine illâ non poteſt fieri; propterea diligenter attendenda ſunt verba Interdicti, vt eius vis dignoſcatur. Legatur Henriquez c. 43. n. 1. & 6. Auila diſp. 4.

Aduertendum 2. 99. Aduertẽdum vlterius aliter eſſe philoſophandum de effectibus Interdicti, qui modò incurruntur poſt Bonifacium 8. Martinum V. & Eugenium IV. atque ante illos Pontifices; tunc enim plures erant effectus, quàm nunc ſunt; quos enumerare omitto quia iam nunc non ſunt neceſſarij. Legat, qui volet Auilam 5. p. diſp. 4 verſ. *Quartò ſupponendum eſt.* Nunc ad tres prædictos effectus ſigillatim explicandos deſcendamus, quos placet varijs capitibus explicare.

CAPVT. I.

De priuatione Baptiſmi, & Confirmationis.

Interdictum non poteſt cauſare directè priuationem paſſiuam Baptiſmi. 100. PRiuationem paſſiuam Baptiſmi non poteſt Interdictum cauſare directè, & per ſe, præcipiendo ſcilicet, vt quis abſtineat à ſuſceptione Baptiſmi; nam, cùm Baptizandus nondùm ſit Baptizatus non poteſt præcepto Eccleſiæ obligari ad abſtinendum, vt ex ſe patet, præcepta enim Eccleſiæ ſolùm per ſe obligant eos, qui ſunt intra Eccleſiam. Solúm ergo de adminiſtratione quærimus.

Aſſerendũ 1. 101. Aſſerendum 1. tempore localis Interdicti tàm generalis, quàm particularis quibuſcumque paruulis & adultis poteſt in Eccleſiâ Interdictâ miniſtrari Baptiſmus c. *Reſponſo* de *ſentent. excommunic.* c. *Quoniam*, eodem tit. in 6. poſſunt etiam præmitti illa, quæ ſunt de ſolemnitate Baptiſmi, vel diſpenſiones ad ipſum. Vnde licèt fontis benedictio, exorciſmus, vnctio oleo, & Chriſmate & ſimilia; nam eo ipſo, quod concedat Ius facultatem hæc Sacramenta miniſtrandi, cenſetur id concedere. iuxta ritum ab Eccleſiâ præſcriptum. Ita Suarius diſp. 33. ſect. 1. Vgolinus Tabul. 5. c. 7. §. 4. Henriq. c. 45. numero 1. Nauarrus cap. 27. n. 178. Auila diſp. 4 dub. 4. Syluest. verbo *Interdictum* 5. q. 1. Filiucius Tract. 18. cap. numero 31. Saytus cap. 7. numero 3. Coninc. diſp. 17. dub. 2. numero 40. Reginaldus lib. 32. Tract. 3 c. 27. numero 24. Huiuſmodi autem ſolemnitates debent fieri cum eâ moderatione, quam præſcribit c. *Alma mater* de *ſentent. excommunic.* in 6. & cum eâdem moderatione id eſt ianuis clauſis, non pulſatis Campanis excluſis, excommunicatis, & interdictis, putant Syluest. & Toletus licitum eſſe in Eccleſiâ interdicta in die Cœnæ Domini Chriſma conficere nimirum propter indicatam rationem quod quando aliquid conceditur, eo ipſo cenſetur concedi omne id, ſine quo conceſſum non poteſt exequutioni mandari. Ideò cenſetur conceſſa facultas conficiendi Chriſma, quod ex præſcripto Eccleſiæ in Sacramentorum adminiſtratione adhibetur.

102. Ex dictis conſtat non teneri Parochum interdictâ ſuâ Eccleſiâ Parochiali, adire aliam Eccleſiam non interdictum, vel vicinam aliam Parrochiam, vt ubi Paptiſmum miniſtret: nam quoad hunc effectum, propria Parochia non eſt Interdicta. Ita Syluest. verbo *Interdictũ* 5. quæſito 7. numero 9. Suarius diſp. 32. ſect. 1. Sayrus cap. 7. numero 4. Henriquez cap. 45. numero 3. Filiucius numero 32. Coninc numero 4. & alij communiter. *Ex dictis conſtat.*

103. Aſſero 2. Sacramentum Confirmationis etiam poteſt ſolemniter miniſtrari, atque in eum finem Sacrum Chriſma in die Cœnæ conſecrari. Hoc vltimum conſtat ex dictis proximè de Baptiſmo, imò à fortiori, cum Sacrum Chriſma ſit de neceſſitate Confirmationis. Legatur Suarius loco citato, vbi etiam rectè oſtendit neque laicos nedum Clericos, prohiberi intereſſe adminiſtrationi prædictorum Sacramentorum. Quæ aſſertio ex ſequenti ampliùs confirmabitur. *Aſſerendũ 2.*

104. Aſſero 3. Interdictus perſonaliter Interdicto perſonali generali poteſt recipere Sacramentum Confirmationis colligiturque ex c. *Quanto* & ex c. *Alma* de *ſentent. excommunic.* citatis. Ita Suarius ſuprà num. 9. Probatur, quia hoc Sacramentum pertinet ad quoddam complementum Baptiſmi; illi tamen, qui dedit cauſam Interdicto, & qui eſt ſpeciali, & perſonali Interdicto Ligatus, non poteſt ad hoc Sacramentum admitti; niſi prius condignam præſtitit ſatisfactionem ab Eccleſiâ præſcriptam; hic enim, cùm ſit reus culpæ, & contumaciæ, non eſt dignè diſpoſitus, vt Sacramentum recipiat, &, ſicut non poteſt beneficium Sacramenti abſolutionis obtinere; niſi præmittat eam ſatisfactionem, ita non debet ad Sacramentum Confirmationis admitti; nec admittit Eccleſia ad cætera Sacramenta illos, quos ad Pænitentiæ Sacramentum non admittit. *Aſſerendũ 3.*

105. Aſſero 4. licitè poteſt adminiſtrare Baptiſmum, etiam ſolemniter perſona interdicta Interdicto perſonali generali. Ratio eſt; quia Interdictum perſonale generale non debet habere plures effectus circa perſonam interdictã, quàm habeat locale generale circa locum; ſed locale hoc non prohibet: ergo nec perſonale, Ita Authores paulò poſt citandi. *Aſſerendũ 4.*

106 Aſſero 5. Perſona ſpecialiter interdicta *Aſſerendũ 5.*

non

Perſonam ſpecialiter interdictam non poſſe extra neceſſitatem miniſtrare Sacramentum Baptiſmi.

non poteſt extra neceſſitatem miniſtrare Sacramentum Baptiſmi; in neceſſiate verò licitum eſt illi priuatim miniſtrare. Ratio prioris partis eſt; quia perſona ſpecialiter interdicta afficitur eâ Cenſurâ ob propriam culpam, ratione cuius incurrit impedimentum. In neceſsitate verò ſufficienter occurritur neceſsitati priuatim adminiſtrando. Quæ doctrina congruit cum ijs quæ diximus, de *Sacramentis in genere.* Tract. 1. diſp. 3. dub. 10. Ita Filiucius numero 33. Reginald. numero 24. Saytus cap. 7. numero 6. Suarius diſp. 33. ſect. 1 numero 6. & alij Recentiores.

107 Quod dictum eſt de ſpecialiter interdicto perſonaliter, dicendum eſt etiam de eo, qui dedit cauſam Interdicto generali tàm locali, quàm perſonali; talis enim iuxta doctrinam ſuprà traditam cenſetur ſpecialiter interdictus.

Aduertit Suarius.

108 Illud etiam aduertit Suarius numero 2. quando Baptiſmus adminiſtratur tempore Interdicti localis generalis, poſſe quidem cum ſolitâ ſolemnitate adminiſtrari; eam tamen ſolemnitatem, quatenus ſpectat ad diuinum officium faciendam eſſe cum eâ moderatione, & circumſtantijs, cum quibus iuxta caput *Alma mater* celebrari debent Diuina officia; quâ de re in ſequentibus dicemus.

Aſſertio 6

109 Aſſero 6. perſonaliter interdictus Interdictu generali perſonali, qui non dedit cauſam Interdicto poteſt miniſtrare Sacramentum Confirmationis, ſicut dictum eſt de Sacramento Baptiſmi: militat enim eadem vtrobique ratio, Ius enim idem ſtatuit de vtroque Sacramento, & illorum vſu actiuo, & paſſiuo, c. *Reſponſa* & c. *quoniam de ſent. excom.* ſpecialiter verò interdictus, &, qui cauſam dedit Interdicto, non poteſt adminiſtrare Sacramentum Confirmationis; nam huiuſmodi interdictus perſeuerans adhuc in contumaciâ non poterit licitè recipere: ergo nec miniſtrare Accedit quòd ſic habetur, c. ſi *Clerici*. c. *ſi ſententia* alijſq; in locis. Legatur Suarius citatâ ſect. 1. num. 12. Filiucius num. 35. & alij citati.

CAPT II.

De priuatione Euchariſtiæ.

Aſſertio eadem 1.

110 ASſero 1. Licitum eſt miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ tempore Interdicti Localis morituris, per modum viatici cum ſolitâ ſolemnitate. Quod poſſit miniſtrari probatur, tùm ex illâ regulâ Canonicâ. *Quibus morientibus Pœnitentiæ Sacramentum non negatur, nec viaticum negari debet.* Habetur etiam, c. *permittens de ſent. excom.* c. *Alma mater.* & c. *Quod in te. de Pœnit. & remiſſ.*

111 Perſolitam autem ſolemnitatem intelligo cum tympanulo candelis accenſis, cum adſtantibus, & recitando priuatas orationes, Hymnos aliquos, aut Pſalmos, quibus excitatur populi deuotio, vt comitetur Euchariſtiam, & ad illam venerandam. Non verò licet Horas Canonicas, aliudve officium diuinum recitare iuxta dicenda in ſecundo effectu Interdicti. Item in regreſſu ab infirmo ad templum poſſunt concedi Indulgentiæ, cùm earum conceſſio non ſit officium Diuinum; ſed actus quidam externæ iuriſdictionis. Ita Suarius citatâ ſect. 1. n. 28. Henriquez c. 45. numero 2. Vgolinus Tabul. 5. cap. 7 §. 5. Saytus 7. numero 26, Coninc num. 43. Filiucius n. 40.

112 Imò poteſt miniſtrare Euchariſtiam coram interdicto; tunc enim non miniſtratur perſonæ interdictæ, neque in loco interdicto; ſed in præſentia perſonæ interdictæ, quod nullo Iure prohibitum eſt. Ita ex Armilla, Bonacina diſp. 3. puncto 3. §. 1.

113 Ex dictis infert Suarius, numero 29. quoties poteſt impendi abſolutio à ſimplici Sacerdote in periculo mortis, toties poſſe adminiſtrari Euchariſtiam. Quale autem, & quando cenſeatur mortis periculum? ſatis diximus agentes de *Pœnitentiâ.* Tract. 8. diſp. 19. dub. 16. & locis ibi notatis, & an mulier pariens, & qui ſuſcipit nauigationem periculoſam, cenſeantur eſſe in periculo mortis ibidem quoque diximus. & legi poſſunt Henriquez cap. 45. numero 2. Vgolinus tabula 5. cap. 7. §. 6. Suarius, & Filiucius ſuprà Bonacina ſuprà, & alij. Habemus ergo ex dictis ſolùm per modum viatici poſſe verſantibus in periculo mortis adminiſtrari; niſi quis alioquin habeat priuilegium; Illud autem communiter habent Religioſi, & moniales, vt notat Suarius num. 33. imò Sa verbo *Interdictum* num. 17. ex opinione aliquorum etiam ad Clericos huiuſmodi priuilegium extendit. Sed hoc vt infrà dicam, non eſt certum. *Ex dictis infert Suarius.*

114 Ex dictis etiam habemus quòd, cùm non minus Sacramentorum adminiſtratio, quâ Diuinorum officiorum celebratio prohibita ſit interdictis, præter caſus Iure exceptos c. *Si ſententiâ. de Sent. excom.* in 6. nullibi autem excipiatur, vt Parochus perſonaliter interdictus Sacramenta miniſtret extra neceſſitatem, non poterit hic ſpeciali Interdicto perſonali, vel Interdicto locali, aut perſonali generali, cui cauſam præbuit affectus, Sacrum viaticum, & alia Sacramenta per ſe miniſtrare. ſi poſſit alius Sacerdos ſpecialiter non interdictus haberi, cui vices ſuas deleget; tunc enim non eſt caſus neceſſitatis; extra quem nihil poteſt, vt dicemus ſequenti aſſertione. *Ex dictis habetur*

115 Item habemus tempore Interdicti localis extrà prædictum articulum, ſeu periculum, & citra priuilegium, non licere recipere Euchariſtiam in loco interdicto; licere tamen extra illum, dummodò non dederit recipiens cauſam culpabilem Interdicto, vel non ſit perſonaliter interdictus interdicto ſpeciali, vel generali. Ita Suarius ſuprà num. 32.

116 Quæret aliquis an Clericus extra tale periculum, & ſanus poſſit more Laicorum tempore Interdicti communicare? ſuppoſito, quod poſſit celebrare? *Quæres.*

117 Communis Doctorum ſententia negat de quâ teſtantur Bonacina ſuprà, & docet Vgolinus c. 7. §. 6. numero 5. Henriquez cap. 45. num. 2. Saytus ſuprà num. 21. Nauarrus n. 169. Auila ſuprà dub. 5. concluſ. 3. Couarrub. ſuprà, & alij multi apud citatos, & citandos. Probant, quia non eſt recedendum à Iure antiquo niſi *Communis ſententia negat.*

quatenus decernitur in nouo; ſed in antiquo ſolùm concedebatur in periculo mortis, & in nouo tantùm conceditur Clericis, vt poſſint celebrare: ergo extra periculum mortis non poſſunt more Laicorum Euchariſtiam ſuſcipere.

Sententia affirmans probabilis eſt & Authori magis placet.

118 Probabile nihilominus eſt poſſe Ita Syluest. verb. *Interdictum* 5. q. 7. Suarius ſuprà, numero 35. Filiucius numero 42. Angelus & alij apud citatos. Quæ ſententia mihi magis placet. Ratio eſt, quia, cui conceditur, quod magis eſt, conceditur quod eſt, minus, quando ſunt eiuſdem generis, aut vnum includit aliud. Sed Sacerdoti conceditur poſſe celebrare, & in celebratione conceditur, quòd communicet: ergo conceſſâ celebratione cenſetur conceſſa facultas communicandi, imò etiam pro miniſtris Clericis qui cùm ipſo miniſtrant in altari videtur eo ipſo quòd miniſtret in Sacrificio poſſe cum illo participare, quia id eſt magis conforme vſui Eccleſiæ.

Aſſerendũ 2.

119. Aſſero 2. Sacerdos, qui ſecluſo Interdicto habet Ius miniſtrandi Sacramentum Euchariſtiæ, poteſt illud miniſtrare tempore Interdicti in articulo mortis, ſi non dedit cauſam Interdicto neque ſit ligatus ſpeciali Interdicto. Ratio eſt; quia ſicut exiſtenti in periculo mortis licèt recipere Euchariſtiam; ita licitum eſt Sacerdoti non habenti aliud impedimentum illam miniſtrare; Ligatus verò ſpeciali, & perſonali Interdicto, aut qui dedit cauſam Interdicto, arcetur ab hoc miniſterio, ſi tamen daretur caſus, quo non poſſit abſolui, poſſet ratione neceſſitatis adminiſtrare Euchariſtiam dummodò non adeſſet alius Sacerdos non interdictus ſpecialiter, qui hoc Sacramentum poſſet adminiſtrare. Præſente verò Parocho ſpecialiter interdicto, & Capellano, vel Sacerdote non interdicto, debet Parochus illis cedere, vt ſuprà indicabam, & docet Suarius num. 26. Coninc diſp. illâ 17. num. 45. & conſtat ex ijs, quæ diximus de *Pœnitentiâ* diſp. illâ 10. dub. 14. & locis ibi notatis, agentes de Pœnitentiæ miniſtro.

120 Vtrum autem Parochus tunc poſſit committere hoc officium Diacono, cùm Diaconus poſſit etiam adminiſtrare hoc Sacramentum iuxta dicta de Euchariſtiâ Tract. 4. diſp. 11. dub. 5. non eſt ita certum Suarius ſuprà putat non poſſe hoc officium Diacono committi; quia non eſt ferè in vſu Eccleſiæ, quòd Euchariſtia adminiſtretur per Diaconum; nihilominus non videtur mihi improbabile, quòd in caſu poſſit Diacono committi iuxta doctrinam quam tradidimus eâdem ipsâ dub. 5. diſp. 11. de Euchariſtiâ, vbi cum eodem Suario tomo 3. in 3. p. diſp. 72. ſect. 1. aſſert. 3. & Rodriguez in Quæſtionibus Regularibus tomo 1. q. 56. art. 8. diximus neceſſitatem, in quâ poteſt Sacerdos committere Diacono adminiſtrationem Euchariſtiæ non debere eſſe extremam; ſed moralem. Vnde, ſi aliqua debilitas, vel infirmitas Sacerdotis ſufficit, vt poſſit Diacono committere eam adminiſtrationem, non videtur inſufficiens cauſa, quòd Sacerdos de præſenti ſit impeditus propter Interdictum, à quo non poſſit prius liberari, quàm miniſtret.

Aſſerendũ 3.

121 Aſſero 3. Perſonaliter interdictus Interdicto generali poteſt Euchariſtiam recipere per modum Viatici, modo non dederit cauſam Interdicto, quia, cùm non peccauerit, non cenſetur conſtitutus in ſtatu, quo non poſſit hoc Sacramentum recipere abſque vllâ ſatisfactione, quam ex nullo capite debet, perinde atque dictum eſt de Interdicto generali locali, aſſert. 1. Quod ſi dederit cauſam Interdicto culpabilem, cenſetur ſpecialiter interdictus, & non poterit recipere; niſi prius præſtitâ debitâ ſatisfactione, ſi poſſit. Si verò non poſſit, exigenda eſt cautio iuxta regulas datas pro excommunicatione, aut ſuſpenſione, & impẽdenda eſt abſolutio. Quæ omnia patent ex c. *Alma mater*, talis autem abſolutio poteſt in articulo mortis à quolibet Sacerdote impendi iuxta dicta de *Pœnit.* Tract. 8. diſp. 10. dub. 13. 14. vſque ad 19. vbi etiam diximus de cautionibus præſtandis. Legantur quæ ibi diximus, & locis ibidem notatis. Ita Suarius diſp. 33. ſect. 1. num. 24. Coninc diſp. 17. dub. 2. numero 41. Filiucius num. 39. & alij communiter. Secluſo autem mortis articulo, nemo poterit in Interdicto generali, vel ſpeciali perſonali Euchariſtiam recipere. c. *Si ſententia, de ſent. excom.* vt dictum eſt. Legatur Suarius ſuprà num. 32 Filiucius, num. 41. & alij citati.

Aſſerendum 4.

122 Aſſero 4. Nemo tenetur in Paſchate ad præceptum annuæ communionis implendũ recipere Sacramentum Euchariſtiæ tempore Interdicti localis generalis iuxta multorum ſententiá; probabile autem eſt teneri, & poſſe implere. Sunt itaque duæ ſententiæ oppoſitæ, & probabiles. Prima eſt Suarij ſuprà, num. 37. Coninc diſp. 17. numero 36. Filiucij num. 42. aliorumque Recentiorum, qui affirmant, talem eſſe obligationem quia Paſcha eſt, vnus dies, in quo conceditur Diuinis intereſſe, non obſtante Interdicto; in his autem diebus, in quibus permiſſum eſt, Diuinis intereſſe, videtur etiam permiſſum ſuſcipere Euchariſtiam. Ablatâ ergo prohibitione Interdicti pro illo die cùm ex alio capite inſtet præceptum communicandi; quod obligat ceſſante Legitimo impedimento. Quæ ſententia probabilis eſt.

In Paſchate conceditur diuinis intereſſe nõ obſtante Interdicto.

Cõmunior ſententia.

123 Communis tamen ſententia eſt non eſſe obligationem implendi tunc præceptum; quia non licèt tunc communicare. Ita Syluest. verbo *Interdictum* 5. numero 3. Quæſito 2. Couarrub. c. *Alma mater* p. 2. §. 5. num. 5. Sayrus cap. 7. n. numero 25. Vgolinus Tabula 5. cap. 8. §. 1. Auila citato dub. 5. & alij multi. Probant; quia Interdictum prohibet ſuſceptionem Euchariſtiæ extra articulum mortis c. *Si ſententia de ſent. excom.* Sicut ergo poſito Interdicto ceſſat obligatio audiendi Miſſam in die feſto ſecluſo ſpeciali priuilegio, quo quis poſſit Miſſã audire: ita ceſſabit obligatio communic. ſecluſo, priuilegio vel facultate communicandi. Quod autẽ illâ die Paſchatis conceſſum ſit audire officia Diuina, non probat eſſe conceſſam facultatem communicandi; quia Euchariſtia non venit intelligenda nomine officiorum, quæ permittuntur tempore Interdicti; ac proinde quod Iure diſpoſitum eſt in vno, non cenſetur diſpoſitum in alio; diuerſorum enim, & ſeparatorum Diuerſa ratio eſt, & natura, argumento legis, fin. ff. de

Calumnij.

Calumnijs & de ſeparatis, ac diuerſis non ſit illicito argumento legis *Papinianus exuli ff. de minoribus.* Vnde non pauci Doctores putant non licere tempore Interdicti localis generalis in die Sabbati Sancti Ordines recipere, quia ordinatio non comprebenditur nomine Diuinorum officiorum, quæ licent in ſolemnitate Paſchali, atque bæc videtur probabilior ſententia quamuis alia probabilis ſit & tuta in praxi, maximè propter generalem, quamdam regulam, nempe, ſicut Sacrificio aſſiſtere, vel inſeruire abſolutè permittitur, etiam de eo participare, ſeu communicare permiſſum cenſetur.

124. Tempore autem Interdicti ſpecialis localis omninò certum video non poſſe Euchariſtiam in Paſchate in loco interdicto recipi.

CAP. III.

De Priuatione reliquorum Sacramentorum.

Aſſerendum 1.

125. ASſero 1. non eſt prohibitum Iure nouo (quidquid fuerit antiquo) miniſtrare, & recipere Sacramentum Pænitentiæ propter quàm ijs, qui propter propriam culpam dolum, aut fraudem ſub Interdicto ſunt, vel, qui ad perpetrandum delictum concilium, vel auxilium præbuerunt; hi enim abſolui non poſſunt; niſi vel delicto ſatisfecerint, vel debitam cautionem iuxta regulas locis ſuprà notatis datas præſtiterint, vt habetur in c. *Alma mater* de *ſentent. excommunic.* in 6. Ita Suarius diſp. 33. ſect. 1. 5. de *Sacramento Pœnitentiæ*, Vgolinus ſuprà §. 6. Henriquez ſuprà. Sayrus numero 8. Coninc dub. 2. numero 42. Filiucius numero 36. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 2. & alij communiter.

126. Quod verò attinet ad miniſtrum, quilibet Sacerdos alioquin legitimus pro tali Sacramento, ſi Interdicto locali non dedit cauſam culpabilem, poteſt tempore Interdicti localis in loco interdicto adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ id enim non eſt prohibitum. Idem quoque iudicium eſt de confeſſario ligato Interdicto perſonali generali, qui non dedit cauſam Interdicto. Qui verò ſpecialiter interdictus eſt non poteſt miniſtrare excepto caſu neceſſitatis iuxta ea, quæ in ſimili diximus de *Baptiſmo* cap. 5. Ita Suarius ſuprà numero 20. Coninc numero 46. & alij. Monet etiam Suarius debere Confeſſarium denuntiatum interdictum abſtinere ab adminiſtratione huius Sacramenti; quia dubitatur an abſolutio ab illo data valida ſit, eo quòd Interdictum rebus Diuinis priuet, quantum poteſt. Idem videtur ſentire Filiucius n. 42.

127. Alij verò putant peccare quidem propter rationem dictam, validam tamen eſſe abſolutionem quantum eſt ex parte ipſius, quia Interdictum non priuat ordine, vel iuriſdictione. Ita Bonacina diſp. 3. puncto 3. §. 3. numero 2. quod probabile eſt; addit tamen idem habere locum in Irregularitate, ſed de boc dicemus diſp. 7. dub. 6. maximè §. *Pari ratione.*

128. Aſſero 2. Non poteſt adminiſtrari Sacramentum Ordinis homini perſonaliter interdicto, aut tempore Interdicti localis; eſt enim generalis regula in c. *Si ſententia* de *ſentent. excommunic.* in 6. Interdicto non eſſe licitum Sacramenta percipere; niſi in caſibus Iure exceptis; non excipitur autem Sacramentum Ordinis: ergo Interdictum cenſeri debet. Eſt communis ſententia quæ etiam colligi poteſt ex cap. *Non eſt verbis* de *Sponſalib.* & c. *Reſponſo* de *ſent. Excommunic.* Ita Suarius diſp. 33. ſect. 1. n. 45. Sylueſt. verbo *Interdictum* 5. q. 7. Couarr. cap. *Alma.* p. 2. §. 3. numero 4. Filiucius ſuprà n. 47. Auila, Henriquez, Layman locis citatis, & alij apud ipſos. In caſu tamen neceſſitatis, penuriaque miniſtrorum retinenda eſt doctrina Innocentij, quod ſacri Ordines conferri poſſint præſertim ijs, qui ante adſcripti ſunt in Clerum alioquin contraria ſententia communis eſt. *Aſſerendum 2.*

Licet autem in neceſſitate Ordines conferre, etiam in loco interdicto, ſi non eſſet alius non interdictus, in quo poſſent Ordines commodè conferri; nam eo ipſo quo aliquid conceditur; cenſetur etiam conceſſum id, ſine quo illud non poteſt obtineri. Sed ius concedit tempore Interdicti officia Diuina ſeruatis debitis quibuſdam circumſtantijs; Item concedit aliqua Sacramenta: ergo cenſetur etiam concedere eorum miniſtrorum ordinationem, qui ad prædicta exercenda ſunt neceſſarij. Ita Auila p. 5. diſp. 4. ſect. 1. dub. 8. Angelus verb. *Interdictum* 6. numero 8. Layman, & Bonacina ſuprà, & probabile putat Henriquez ſuprà cap. 45. numero 4. & alij, quidquid reclamet Couarr. ſuprà, & aliqui alij. *Licitum eſt in neceſſitate ordines conferre etiã in loco interdicto.*

129. Qui verò non eſt perſonaliter interdictus, poteſt in loco non interdicto Ordines recipere. Vnde, ſi tantùm populus ſit interdictus, atque adeò non Clerus iuxta ſupra dicta, poſſunt Clerici initiari etiam in eodem loco. Addit Bonacina tempore Interdicti localis poſſe Clericos, aut etiam laicos alibi Ordines ſuſcipere, dummodò cauſam Interdicto non dederint, quia Interdictum locale ligat tantummodò per ordinem ad locum interdictum; niſi fortè quis dederit cauſam culpabilem Interdicto, hic enim iuxta dicta cenſetur ſpecialiter interdictus. Verum ego non video caſum in quo etiam laici poſſint ordinari; nemo enim laicus ordinatur, quicumque enim ordinatur priùs debet habere tonſuram, per quam ſit Clericus. De primâ autem tonſura, non video prohibitionem virtute Interdicti; neque enim eſt collatio Sacramenti; illâ autem ſemel collatâ, iam, qui ordinatur, Clericus eſt: ergo nunquàm erit locus admittendi laicos ad Ordines. An verò quatenus Officium Diuinum comprehendatur in ſecundò effectu Interdicti; dicemus cap. 4. *Non interdictus perſonaliter poteſt in loco non interdicto ordines recipere.*

130. Aſſero 3. perſonaliter interdictus, aut tempore Interdicti localis, generalis, vel particularis, non poteſt recipere Sacramentum extremæ vnctionis; niſi ſpeciali priuilegio ſit alicui conceſſum. Ita habetur c. *Quod in te* de *Pœnit. & remiſſ.* quam prohibitionem intelligunt Authores de Clericis, & Religioſis. Ita Nauarrus num. 179. Suarius ſuprà, Sayrus lib. 5. c. 7. num. 29. Vgolin. Tabul. 5. c. 8. §. 11. Henriquez *Aſſerendum 3.*

riquez

riquez cap. 45. numero 4. Auila dub. 7. Filiucius Tract 18. c. 2. q. 7. Syluest. ſuprà, & alij communiter contra Paludanũ in 4. diſt. 18. q. 8. art 2. concluſ 5. Probabile autem eſt id, quod probabile etiam putat Layman ſuprà referẽs Ioannem Chapeauillæ in caſu neceſſitatis, ſi infirmus aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſit; licitum eſſe extremam vnctionem ei miniſtrare, quia Eccleſia non intendit negare Sacramenta, quatenus ad ſalutem ſunt neceſſaria, ideoque etiam in præcepto ſunt. Sanè ſuppoſito quòd ſit valde probabile id, quod cum multis diximus agentes de extremâ Vnctione. Tract 7. diſp. vnicâ dub. 6. Extremam ſcilicet vnctionem non tantùm remittere venialia; ſed mortalia quoad culpam, non video cur propter Interdictum debeat aut poſſit negari ei, qui alioquin capax eſt, & non poteſt aliud Sacramentum ſuſcipere, Quare non ſolùm probabilem, ſed omninò veram puto hanc ſententiam.

Ex dictis infertur. 1.

131. Ex dictis infertur tempore Interdicti localis extra caſum prædictæ neceſſitatis non poſſe Sacramentum Extremæ Vnctionis miniſtrari in loco interdicto vlli perſonæ, etiam non interdictæ, quamuis ſit Clericus. In quo citati Authores conſentiunt.

Infertur 2.

132. Infertur ſecundò interdictum perſonaliter non poſſe, etiam in loco non interdicto, recipere Extremam vnctionem, vt notat Suarius numero 43. nam Interdictum perſonale perſonam efficit, atque adeò in illa ſuum effectum cauſat vbicumque ſit. Eſt autem effectus Interdicti priuatio Extremæ Vnctionis.

Infertur 3.

133. Infertur tertiò, nec poſſe tempore Interdicti hoc Sacramentum miniſtrari in illis feſtiuitatibus, in quibus ex conceſſione Iuris licitum eſt audire officia Diuina; nam illa conceſſio trahi non debet ad diuerſa, & diſparata; Extremę autem Vnctionis miniſtratio nõ eſt officium Diuinum. Ita Vgolinus ſuprà; Sayrus n. 23. Filiucius numero 48. Suarius numero 43. & alij citati.

Aſſerendum 4.

134. Aſſero 4. ſeclusâ conſuetudine in contrarium non poſſunt perſonæ interdictæ, aut tempore Interdicti localis Matrimonium contrahere. Ita Suarius ſuprà numero 51. Reginald. lib. 32. Tract. 3. numero 28. Bonacina ſuprà alijque nonnulli, quia in Interdicto non licet recipere Sacramenta; niſi in caſibus aut Sacramentis Iure exceptis, non excipitur autem Matrimonium. Confirmant aliqui, nam excommunicatio minor facit illicitam celebrationem matrimonij: ergo potiori ratione Interdictum; valebit quidem Matrimonium; ſi id fiat illicitè tamen fiet.

Probabilis eſt oppoſita ſententia, & in praxi tuta

135. Probabilis nihilominus eſt oppoſita ſententia ſatis communis, & in praxi tuta, quam ſequitur Abbas in c. *Non eſt* de *ſponſalibus* n. 8. Syluest. verbo *Interdictum* 5. numero 9. Nauarrus cap. 27. numero 79. Henriquez lib. 13, cap. 45. numero 3. Auila p. 5. diſp. 4. Coninc. diſp. 17. dub. 2. numero 48. Sanchez de *Matrimonio* lib. 7. diſp. 8. Sayrus ſuprà cap. 3. Toletus cap. 13. Henriquez c. 45. num. 3. Auila, Vgolinus, & alij ſuprà, qui probant quia per Interdictum, aut ceſſationem à Diuinis ſolùm prohibetur participatio Sacramentorum, quæ ſunt ex Eccleſiæ diſpenatione, ſeu miniſtratione; tale autem non eſt Matrimonij Sacramentum; eius enim miniſtri ſunt ipſi contrahentes. Accedit, quòd cùm Matrimonium in ſubſtantiâ ſuâ ſit contractus quidam naturalis, & humano generi neceſſarius, non videtur eius vſus conuenienter prohiberi alicui communitati, vt per ſe patet.

136. Imò ex hoc inferunt citati Doctores etiam Interdictu ſpecialiter non prohiberi contrahere Matrimonium, quia ſi in Interdicto, & prohibitione, quam ſecum affert Sacramentorum, non continetur Matrimonium non cenſebitur præciſè perſonaliter interdictus ex vi Interdicti arceri à Matrimonio, niſi fortè ex alio capite quatenus ſcilicet, qui ſpecialiter interdictus eſt, eſt alioquin contumax, atque adeò grauiter peccat, exiſtens autem in peccato non poteſt licitè Matrimonium contrahere. Itaque hæc opinio mihi probabilis apparet, quamuis, illa prior videatur magis conformis verbis Iuris generaliter loquentis, non negauerim tamen pro ſecundâ opinione reſponderi poſſe generalia verba Iuris intelligenda eſſe, vt dicebam, de Sacramentis, quatenus fiunt à miniſtris Eccleſiæ; nam in Interdicto ideò Eccleſia ab officijs Diuinis Sacramentis, & Eccleſiaſticâ ſepulturâ arcet fideles, & ab aliquibus etiam Clericos, vt non ſolùm puniat delinquentes; ſed oſtendat etiam ſuam peculiarem triſtitiam, ſeu mœſtitiam ſecundum quam iudicat rebus ſic concurrentibus, & tali contumaciâ exiſtente non decere, aut non oportere, quod Eccleſia miniſtri ſua munera, & officia exhibeant cæteris fidelibus celebrando officia Diuina, & preces Eccleſiaſticæ ſepulturæ, & Sacramenta miniſtrando. Cum autem Matrimonij Sacramentum non miniſtretur à miniſtris Eccleſiæ, ſed ipſimet contrahentes illud miniſtrent. non eſt eadem ratio prohibendi hoc Sacramentum atque prohibendi cætera.

Ratio cur Eccleſia in Interdicto, ab officijs Diuinis, &c. fideles arcet.

137. Ad illud autem argumentum à paritate Excommunicationis reſponderi etiam poteſt, Excommunicationem ſecundum propriam rationem priuare communicatione cum alijs fidelibus. Inter alias autem communicationes maximè continetur communicatio in contractibus præſertim hæc, quæ ſimul eſt contractus, & Sacramentum. Accedit, quod Excomm. præſertim minor facilè tolli poteſt per Pœnitẽtiam, & abſolutionẽ interdictũ verò quod ſæpe abſque vllâ culpâ contrahitur, non poteſt ad arbitrium ipſorum amoueri, qui illud contraxerunt. De ſponſalibus verò nulla eſt controuerſia inter Authores, quin poſſint tempore Interdicti localis, aut perſonalis fieri validè, & licitè. De benedictionibus autem nuptialibus diſtinguendum eſt, nam, ſi tempore Interdicti localis generalis habeant priuilegium coniuges aſſiſtendi Diuinis, licitè fient modo ianuis clauſis exclusis excommunicatis, & interdictis, & ſine ſolemnitate. eſt autem huiuſmodi benedictio quoddam officium Diuinum quod à Sacerdote præſtatur cum quibuſdam prædibus ab Eccleſiâ inſtitutis ad hoc. Ita poſt Couarr. in cap *Alma* citato docet Henriquez cum pluribus

Reſponſio ad argumentũ à paritate excomm. factum pro prima ſententia.

Sponſalia validè & licitè fieri poſſunt tempore interdicti.

Quoad benedictiones nuptiales diſtinguendum eſt.

138 Fieri autem poterunt tales benedictiones cum ſolemnitate illis diebus, in quibus, non obſtante Interdicto, poſſunt Diuina officia ſolemniter celebrari; niſi fortè illi dies ſint ex illis in quibus alioquin Eccleſia prohibet ſolemnitates nuptiarum.

Non poſſunt benedictiones fieri ſuper coniugatos perſonaliter interdictos.

139 Non poterunt autem tales benedictiones fieri ſuper coniugatos, quorum alter vel vterque ſit perſonaliter interdictus; nam in c. *Alma mater*, conceduntur tempore Interdicti localis generalis Diuina officia, & conſequenter benedictiones exclusis Interdictis: ergo non poſſunt fieri ſuper ipſos cōiugatos, ſi ipſimet ſint excludendi.

140 Ex quo etiam patet, tempore Interdicti localis ſecluſo priuilegio non poſſe fieri benedictiones nuptiales; niſi ſeruans requiſitis in c. *Alma mater.* Item non poſſe fieri ſuper coniugatos, quorum vterque ſit perſonaliter interdictus Interdicto particulari, aut etiam quando vir eſt interdictus Interdicto perſonali generali; nam ſi ſola fœmina ſit ſubiecta generali perſonali Interdicto, cùm hæc ſequatur Virum, & deſinat eſſe pars multitudinis interdictæ, & vir ſit omninò liber ab interdicto, poteſt ſimul cum viro benedici, poſtquàm per Matrimonium antea ratum facta eſt pars populi non Interdicti. Qua de re legi poteſt Sanchez de *Matrimonio* diſp. 8. Vgolinus de *Cenſuris* tabula 5. cap. 7. Filiucius numero 53. Rodriguez t.p. *Summæ.*

CAPT IV.

De ſecundo effectu Interdicti, qui eſt prohibitio celebrationis, & auditionis Diuinorum officiorum.

Quæritur. 1. 141 Quæri poteſt primò in hac re quid nomine Diuinorum officiorum intelligatur?

Reſp. Nomine diuinorum officiorum intelligi, &c.

142 Reſpondeo generaliter loquendo intelligi id genus ſupplicationis, & officij, quod ſit in Eccleſiâ à miniſtro Eccleſiaſtico perſonâve conſecratâ, & deputatâ ad tale officium. Ex quo ſit nomine officium Diuinorum comprehendi in primis ſacrificium Miſſæ; deinde omnem publicam, ac ſolemnem orationem, quæ ab Eccleſiâ inſtituta eſt vt à Clericis ad Dei laudem celebretur, nempe Horas Canonicas, & vt notat Suarius diſp. 34. ſect. 3. numero 4. etiam ea, quæ aliquando coniunguntur cum Horis Canonicis vt officium Defunctorum, & Beatiſſimæ Virginis; Item Sacramentalia, ſub quibus comprehenduntur omnes ceremoniæ Sacræ, quæ ſpectant ad ſolemnem ritum Sacramentorum immediatè, vel præparatoriè, vel conſequutiuè, vt ſolemnis benedictio nuptiarum iam celebratarum; benedictio templi, vaſorum ſacrorum, corporalium, veſtium Sacrarum candelarum in die purificationis, vel ramorum in Dominicâ Palmarum, ſolemnis benedictio aquæ, & benedictio fontis baptiſmalis in ſabbato ſancto ſeu Pentecoſtes, fuſio aquæ cum *Aſperges*, quæ ſolet fieri Die Dominico, benedictio ſolemnis Epiſcopi, proceſſio ſolemnis in Religione, litaniæ proceſſionaliter cum ſupperpellicio, & Cruce, & (vt aliqui etiam volunt) collatio primæ tonſuræ. Non autem videtur contineri priuata benedictio menſæ, perſonæ, itineris, &c. Probabiliter autem mihi videtur contineri benedictio nauis, qualis ſolet etiam fieri conceptis verbis, & approbatis ritibus ab Eccleſiâ per Eccleſiaſticos miniſtros; atque etiam benedictio Campanarum. Quando autem loquimur de prædictis precibus, & Horis Canonicis, intelligimus locum habere in oratione publicâ, nam priuatim Clerici in Interdicto locali, & perſonali, officium recitare poſſunt, vel etiam debent, ſi beneficiatiſint, vel in Sacris Ordinibus conſtituti, imò poſſunt id agere bini, vel terni intra Eccleſiam, ſi ita inſtituant, vt modus priuatæ orationis ſeruetur. Ita Nauarrus cap. 27. numero 175. Vgolinus tabulâ 5. cap. 13. in principio Sayrus lib. 5. cap. 5. n. 10. Filiucius num. 62. & alij communiter; neque enim, etiam ſi dederit Clericus cauſam Interdicto, æquum eſt, vt ex ſuo delicto commodum reportet.

Clerici in Interdicto officium priuatim recitare poſſunt, & quando que debent.

Ex dictis habetur.

143 Ex dictis habemus orationes, quæ dicuntur priuatim, quando adoratur Crux, imò, & adorationem, quam Cruci exhibent fideles feria 6. in Paraſceue modò fiat ſine rationibus ab Eccleſiâ inſtitutis pro illo actu, non cenſeri officium Diuinum; iſta enim omnia fiunt à Populo, & à merè laicis hominibus, non tanquàm à miniſtris ſpecialiter deputatis ab Eccleſiâ, neque, vt officia publica, & Diuina ex illius inſtitutione. Orationes tamen illæ quæ publicè funduntur in Paraſceue inter adorandam crucem, cenſentur pars officij illius diei. Eodem modo non cenſetur officium Diuinum oratio Angelica, quæ etiam ad pulſum Campanæ ſolet certis horis diei à quibuſuis fidelibus vbicumque tunc ſint, recitari; ſicut neque oratio, quæ ſimili modo ſub finem diei, & ad pulſum Campanæ pro animabus Purgatorij dici conſueuit. Idem quoque iudicium de concione, & de lectione ſacrâ iuxta Nauarrum numero 176. Suarium ſuprà Aula diſp. 4. ſect. 1. dub. 1. Rodrig. in *Summâ* c. 116. numero 1. Henriq. cap. 43. num. 1. Filiucius num. 79. Reginaldus lib. 32. cap. 28. numero 23. Litaniæ verò, quæ canuntur vel dicuntur in Eccleſiâ, vel extra Eccleſiam, non ſolemniter, neque cum ſuperpellicio & veſte aut cum *Dominus vobiſcum*; ſed pro priuatâ deuotione, vt ſit in Confraternitatibus, & congregationibus, in quibus, Congregantiſtæ, vel Confratres ſolent recitare in principio Litanias Beatæ Virginis, vel etiam maiores; quæ omnia fiunt æquè à merè Laicis, & non miniſtris deputatis Eccleſiæ; non ſunt officium diuinum.

144 Quamuis autem etiam Horæ Canonicæ alijs quibuſdam concedantur, vt publicè illas peragant in Eccleſia vt monialibus & cantoribus laicis, nihilominus ex communi vſu & ſenſu Eccleſiæ cenſentur officium Diuinum maximè cum, ſi de Monialibus agatur, illæ etiam aliquâ ratione cenſeantur perſonæ Eccleſiaſticæ, & ad huiuſmodi orationes fundendas iuxta inſtitutum ab Eccleſiâ approbatum deputatæ & (vt multi volunt) ad id obligatæ. Laici verò cantores ſemper ſunt; quaſi pars alicuius communitatis Eccleſiaſticæ, vel quaſi miniſtri alicuius, qui tunc præſidet, quem in Eccleſijs

ſijs ſolent appellare Capitulantem, qui ſemper Clericus eſt.

145. Quamuis autem Syluest. verb. *Interdictum* velit non eſſe permiſſam commendationem animarum, communiter cæteri dicunt licere; putant enim eſſe quid annexum Sacramento Pœnitentiæ, quod poteſt miniſtrari tempore Interdicti; ſicut poteſt etiã recitari confeſſio generalis, quæ fieri ſolet à laicis ante Confeſſionem. Ita Sayrus lib. 5. c. 5. n. 40. Henriquez lib. 13. c. 44. Vgolinus Tabulâ 5. c. 8. Filiucius n. 49. & alij citati. Legatur Suarius diſp 34. ſect. 3. numero 10. & ſequentibus, vbi monet extra Eccleſiam poſſe plures conuenire ad orandum priuatim Horas Canonicas recitandu ita verò, vt à prohibitis non audiantur.

Sacramentum pœnitentiæ miniſtrari poteſt tempore Interdicti.

146. Hæc tam ampla Diuinorum officiorum prohibitio limitata poſtea fuit in c. *Alma* de *ſentent. Excommunic.* in 6 vbi conceditur, vt tempore Interdicti *Singulis* diebus in Eccleſijs, & Monaſterijs Miſſæ celebrentur, & alia officia Diuina ſicuti priùs, *ſubmiſſâ tamen voce ianuis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, & campanis etiã non pulſatis.* Vnde tempore Interdicti generalis localis non licèt Miſſas, & officia Diuina celebrando in loco interdicto vti ſono organorum, & Campanarum pro officio licet tamen vti ſono Campanæ pro *Aue Maria*, aut alijs de cauſis, vt ex dicendis conſtabit. Itaq; ſic debent celebrari officia, vt illi, qui prohibentur intereſſe, non poſſint videre, & audire Diuina officia, vt rectè Suarius numero 12. Reginald. numero 34. Filiucius ſuprà, & alij. Vox autem tam ſubmiſſa eſſe debet, vt canentes, vel legentes moraliter loquendo non poſſint audiri extra Eccleſiam à prohibitis. Ita Suarius ibidem, Auila dub. 3, & alij.

Hæc ampla Diuinorum officiorum prohibitio limitata fuit in c. Alma.

147. Hæc omnia intelliguntur de Interdicto locali generali. Si autem Eccleſia ſpecialiter interdicta ſit, non permittitur Clericis Sacra officia etiam prædicto modo celebrare; ſed ſolùm ſemel in hebdommada licet Miſſam facere ad renouandam Euchariſtiam, eo modo, quo licebat Iure antiquo. Circa hoc enim nihil immutatum eſt. in c. *Alma mater*, vt ex communi docet Couarr. in eodem c. *Alma*. p.2. §. 4. n. 1. Nauarrus n. 173. Henriquez c. illo 44. num. 3. Sayrus c. illo 5. num. 9. Vgolinus Tabula 5. c. 10. Filiucius num. 61. & 74. Reginaldus n. 33. Sanchez lib. 7. diſp. 8. Auila p. 5. diſp. 4. ſect. 2. dub. 3. Suarius ſect. 3. num. 33. Gloſſ. in citatum c. *Alma*. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 2. num 2. Bonacina diſp. 3. puncto 3. §. 4. & alij multi.

Omnia hæc intelliguntur de Interdicto locali generali.

148. Quando autem Interdictum eſt perſonale particulare vel generale non poſſunt interdicti celebrare Miſſas, neque intereſſe, vt conſtat ex dictis in præcedentibus, & habetur c. *Si Ciuitas* & c. *Si ſententia* de *ſent. Excommunic.*

Quæritur. 1.

149. Quæri autem poteſt primò an liceat aliquando pulſare Campanas tempore Interdicti.

Reſp.

150. Reſpondeo cum communi ſententia licere Campanâ conuocare populum tum ad concionem. tum ad comitandam Euchariſtiam quæ portatur ad ægrotos; tum ad ſalutationem angelicam, quæ certis horis dici ſolet; tum ad indicandam Populo diei feſti ſolemnitatem, vt in multis locis fit ſub veſperum ante diem feſtum; hæc enim omnia non ſunt Diuina officia, ad quæ non licet pulſare, vt ad conuocandos Sacerdotes ad Miſſas celebrandas, & cætera officia in Eccleſia peragenda. Illud etiam ſolet addi non licere etiam in Sacrificio Miſſæ cum Hoſtia eleuatur, vel dicitur *Sanctus*, vti tintinabulo. Sed hoc vltimum, quamuis probabilius videatur, non videtur ita certum; nam ex c. *Alma mater*, non videtur ita clarè colligi; illud enim ſignum non datur ad conuocandum populum; ſed ad excitandum mentes audientium, vt Sacrificio attentiùs aſſiſtant, & adorent Euchariſtiam; qui finis, etiam tempore Interdicti videtur honeſtus.

151. Nihilominus quia hæc eſt communis Doctorum ſententia in praxi ſequenda eſt, & ab huius campanulæ pulſatione abſtinendum. Ita Nauarrus c. 177. Syluest. *Interdictum* 5. quæſito 5. Henriquez lib. 13. cap. 46. numero 1. Sayrus lib. 8. cap. 7. & 9. Auila dub. 8. Suarius citatâ ſect. 1. numero 15. vſque ad 19. Couarr. c. *Alma* p. 2. §. 4. num. 5. Coninc diſp. 17. dub. 2. num. 33. Filiucius num. 69. Reginald. numero 35. & alij apud citatos. Qui omnes in prædictis caſibus omnibus conſentiunt.

152. Vtrum autem liceat aliud inſtrumentum adhiberi? non omninò conſentiunt Authores. nam aliqui teſte Suario numero 16. putant nullum eſſe dandum publicum ſignum, quo populo conſtet Diuina tunc eſſe facienda. Nihilominus communis ſententia eſt, & vſu recepta licere aliud ſignum dummodò non ſit Campana, vt conuocentur Miniſtri, qui poſſunt imò debent (vt dicemus) intereſſe. Itaque licet vti tabulâ, in qua ſint, vel malleoli, vel aliquid ſimile, quo edatur ſtrepitus, quo prædicti commoneſiant. Item licet tubâ hoc ipſum præſtare, quorum omnium ratio eſt, quia in c. *Alma mater* ſolùm prohibentur Campanæ, quo nomine non comprehenduntur prædicta.

153. Quæri poteſt 2. an tempore Interdicti generalis localis liceat celebrare Diuina officia ſecretò, & cum moderatione capitis *Alma mater* extra Eccleſiam, & monaſterium? *Quæritur 2.*

154. Reſpondeo non licere; ibi enim ſolùm permittitur peragere Diuina officia in Eccleſijs, & monaſterijs; non verò alibi. Ita Couar. 1. p. §. 4. numero 1. Sanchez de *Matrimonio* lib. 7. diſp. 8. numero 13. & alij apud ipſum. Probabile tamen eſt licere; quia multi alij putant in materiâ fauorabili nomen *Eccleſiæ* latè eſſe accipiendum, & extendendum ad omnia ſacra loca, etiam Hoſpitalia, & priuata Oratoria, quæ ab Epiſcopo deputata ſunt ad Miſſæ Sacrificia, vel alia officia peragenda. Solumque intentionem Pontificis eſſe ſtatuere, vt Diuina officia tempore generalis Interdicti peragerentur, ſicuti, ſi Interdictum non eſſet. Seruatis tamen conditionibus in eo capite aſſignatis. Ita Nauarrus numero 175. Suarius ſuprà ſect. 1. n. 9. Auila diſp. illa 4. ſect. 2. dub. 3. Henriquez lib. 13. cap. 46. numero 1. Coninc citato dub. 2 numero 19. & alij multi Recentiores, quos ſequuntur, & referunt Vgolinus Tabulâ 5. cap. 8. §. 5. Sayrus lib. 5. cap. 5. Vtrum de hoc fine

Reſp. *Probabile eſt licere.*

Ponti-

Pontificis non ſatis conſtat; ſolùm enim voluit, ne Eccleſiaſtica deuotio, collaberetur, & alia inconuenientia ſequerentur, ſi in totum ceſſaretur à Diuinis officijs, quibus inconuenientibus ſufficienter occurritur, ſi in prædictis Eccleſijs, & Monaſterijs & non in alijs locis priuatis Diuina officia peragantur. Neque enim ex hoc quòd in priuatis Oratorijs à celebratione abſtineatur, excreſcit indeuotio populi, pullulant Hæreſis, Eccleſijs debita obſequia detrahuntur, quæ ſunt inconuenientia aſſignata in illo *Alma mater*. Legatur Sanchez loco citato, qui rectè probat rationes, ob quas prædicta conceſſio facta fuit in eo Textu, nullo modo militare extra Eccleſiam, & Monaſteria,

Licebit celebrare in Monaſterijs monialium tempore interdicti generalis localis.

155. Licebit antè celebrare in Monaſterijs Monialium cum prædictâ moderatione Textus, imò in aliquibus etiam Hoſpitalibus, in quibus legitimâ authoritate ſit erecta Eccleſia aliqua publica cum miniſtris, ſeu Capellanis; ibi enim ſaltem illorum deuotio minui poſſet, ſi omninò ceſſarent à Diuinis.

156. Si verò ſequamur ſecundam ſententiam Nauarri, & aliorum licebit etiam in Hoſpitalibus erectis authoritate Epiſcoporum, etiamſi nulli ſint ibi Capellani, aut Eccleſia publica fundata, quia & in priuatis quibuſque oratorijs ſecundum eam ſententiam licèt cum illâ moderatione Miſſas, & Diuina Officia peragere. Legantur Suarius diſp. illâ 34. ſect. 1. à numero 7. Filiucius num. 65.

Quæritur 3.

157. Quæri poteſt 3. an ſint aliqui dies, in quibus liceat ſacrificium Miſſæ, & alia Diuina officia liberè & publicè celebrare?

Reſp.

158. Reſpondeo in prædicto c. *Alma*. aſſignari quatuor præcipuos anni feſtiuitates, in quibus licet Sacrificium Miſſæ, & alia Diuina officia ſine vllâ aliâ limitatione celebrare pręterquàm quòd qui in ſpeciali Interdicto ſunt, vel propriâ culpâ generali Interdicto cauſam dederunt, ad altare non appropinquent, hoc eſt (vt explicat Suarius ſuprà numero 33. Coninc diſp. 17. dub. 2. numero 35. vel oblationis accipiendæ, vel ſanctæ Eucbariſtiæ ſumendæ cauſâ argumento capitis. *Quia in omnibus* de *Vſuris*.

159. Illæ quatuor feſtiuitates ſunt *Natiuitas Domini, Paſcha, Pentecoſtes, Aſſumptio Beata Virginis*, quibus ex conceſſione Martini V. acceſſit etiam feſtum corporis Chriſtis, In quibus cæteris, tam laicis, quàm Clericis permittitur aſſiſtere Sacro, & Diuinis officijs. Cõputari autem ea feſtiuitas debet more Eccleſiaſtico à primis veſperis vſque ad ſecundas adiuncto etiam Cõpletorio, ſicut probabiliſſimè docent Paludanus in 4. diſt. 58. q 8. art 2. Couarr. p. 2. §. 5. n. 5. Angelus verbo *Interdictum* 6. §. 18. Suarius ſuprà. numero 39. argumento c. *De ferijs*. Medina in ſummâ lib. 1. cap. 10. § 3. Henriquez ſuprà, Rodriguez cap. 116. numero 116. Coninc num. 38. Reginald. lib. 32. Tract. 3. cap. 28. n. 36. ad finem, & alij.

160. Imò Sotus in 4. diſt. 23. q. 3. art. 1. concluſ. 4. Auila p. 5. diſt. 4. ſect. 2. dub 9. & 12. Coninc diſp. 17, num. 37. Bonacina diſp. 3. puncto 4. alij Recentiores putant in feſtiuitate Natiuitatis, Paſchatis, & Pentecoſtes non vnum; ſed tres, vel quatuor dies feſtos comprehandi ipſumq́ feſtiuitatem Reſurrectionis, & Pentecoſtes inchoari à Miſſâ vigiliæ, quæ per anticipationem in Sabbato cantatur, vt etiam notauit Paludanus ſuprà art. 3. concluſ. 7. Quamuis reclamet Suarius ſuprà numero 38. & deinceps Henriquez c. 47. numero 1. Reginaldus numero 36. Filiucius numero 109. & quidem fundamentum noſtrum probabile eſt; nam in Textu dicitur in feſtiuitatibus Natalis, Paſchæ, & Pentecoſtes; nomine autem feſtiuitatis non ſolùm intelligitur feſtus dies, ſed etiam alij.

161. Verum autem licitum ſit recipere illis diebus Sacramenta? generaliter loquendo dicimus tantùm licere illa, quæ alijs diebus. De Euchariſtiâ verò quid dicendum ſit, diximus ſuprà c. 2. aſſert. 4. vſque ad finem capitis.

162. Quæri poteſt 4. quænam perſonæ ſint liberæ à lege Interdicti, quod attinet ad facultatem intereſſendi Diuinis officijs? *Quæritur 4.*

Reſp. liberos eſſe à lege Interdicti Clericos &c.

163. Reſpondeo pręter Infantes, & amentes, ſeu carentes vſu rationis intelligi etiam liberos Clericos, qui non tantum Sacrificia ſed etiã alia Diuina officia poſſunt in Eccleſijs celebrare, imò debent, ſi beneficiati ſint alioquin priuantur diſtributionibus iuxta citatum c. *Alma mater*. Nomine autem Clericorum comprehenduntur iuxta communem ſenſum Doctorum omnes perſonæ Eccleſiaſticæ, tàm incolæ, quàm alienigenæ, & Religioſi vtriuſque ſexus, eorumq́ue Nouitij; item Clerici primâ tonſurâ initiati. Addunt aliqui limitationem dummodò non ſint coniugati, & dummodò habeant beneficium, aut ex mandato Epiſcopi alicui Eccleſiæ ſeruiant, vel in literarum ſtudio tanquàm ad maiores Ordines accipiendos verſentur iuxta Tridentinum ſeſſ, 23. cap, 6. de *Reformatione*. Sanè, quod attinet ad Clericos coniungatos, ſi non ſint addicti, & applicati alicui miniſterio Sacro, veriſſima eſt doctrina, ſi tamen bigami non ſint, & geſtent tonſuram, & habitum, atq́ue de mandato Epiſcopi alicui Eccleſiæ inſeruiant, concurrantq́ue conditiones à Tridentino ibiden requiſitæ gaudebunt etiam hoc priuilegio. De quibus cõditionibus egimus diſp. 3. dub. 58. maximè c. 1. de Clericis autẽ non coniungatis non omnes requirunt illã conditionẽ, ſed abſoluiè dicunt Clericos poſſe admitti ad Diuina officia tempore Interdicti generalis, localis; illa tamen limitatio eſt pro omnibus Clericis; ſcilicet, quod ipſi nõ ſint excõmunicati vel interdicti, nec dederint cauſam Interdicto. Ita Nauarrus numero 175. Auila citatâ ſect. 2. dub. 4. concluſ. 3. & 4. Toletus lib. 1. c. 20. Sayrus lib. 5. cap. 5. num. 35. Sà verbo *Interdictum* num. 18. Rodriguez in *bulla* §. 2. dub. 2. numero 4. Sotus in 4. diſt. 22. q. 3. art. 1 poſt quartam concluſionem. Coninc diſp. 17. num. 30 Laymam lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 2. numero 2. Bonacina diſp. 5. puncto 3. §. 4. Legatur Vgolinus tabula 5, cap. 4, §. 5. Nauarrus numero 174. Auila ſuprà & alij. Fundamentum autem exceptionis generaliter loquendo Clericorum eſt, quia in citato c. *Alma mater* tempore Interdicti generalis intentio Pontificis Bonifacij VIII. fuit, vt tempore Interdicti officia Diuina peragantur, ſicuti prius ergo qui

Fundamentum exemptionis Clericorum.

priūs ſolebant.vel poterant, vel etiam debebant in Eccleſijs celebrare, id etiam poſſunt, vel debent præſtare tempore Interdicti. Cum ergo hæc omnia per Clericos deberent fieri, rectè colligunt Authores illos fuiſſe liberatos ab eâ lege Interdicti.

Quæritur 5. 164. Quæri poteſt 5. an omnes non excommunicati, nec interdicti laici debeant excludi niſi alioquin gandeant privilegio?

Ratio dubitandi. 195. Ratio dubitandi eſt, nam in texιn dicitur *Excommunicatis interdictis excluſis*: Exceptio autem firmat regulam in contrarium; ergo, qui nec excommunicati, nec interdicti ſunt, exclndi non debent. Accedit quod Pontifex abſolutè concedit facultatem offerendi ſacrificium ſicut priùs, ſolumque limitat quatuur illis conditionibus ſeruandis ſcilicet, *ſubmiſſâ voce ianuis clauſis Campanis non pulſatis, excommunicatis, & interdictis excluſis.* Sed, quamuis laici nun interdicti, nec excommunicati adſint, adhuc ſeruati poſſunt omnes prædictæ conditiones: ergo, ſicut priùs ante Interdictum licebat facere præſentibus laicis, etiam nunc licet. Accedit, quòd inter alias cauſas aſſignatur vna illius moderationis, vt ſcilicet *indeuotio populi creſcat*; Sed, niſi populus non excommunicatus, neque interdictus admittatur, populi indeuotio eodem modo creſcet; atque antea; ergo non ſunt excludendi.

Reſp. 166. Aſſerendum nihilominus eſt, quamuis in Textu ſolùm videantur exprimi excommunicati, & Interdicti, etiam excludendi ſunt laici non priuilegiati, quamuis nulla ſint cenſurâ affecti. Ita Gloſſa in c. *licet* de *Priuilegijs* in 6. Couarr. §. 4. numero 4. qui teſtatur de communi ſententiâ. Nauarrus c. n. 174. Suarius Suarius diſp. 34. ſect. 1. numero 22. & deinceps maximè numero 27. Auila 5. p. diſp. 4. ſect. 2. dub. 4. & alij. communiter. Solet autem probari cum Gloſſa dicto c. *Alma mater* verb. *Interdictis*; quia dùm interdicitur aliquis locus prohibitum eſt omnibus non habentibus priuilegium audire officia Diuina in tali loco, & pro hac concluſione (inquit Auila ſuprà) eſt optimus Textus in citatò c. *licet* de *Priuileg.* vbi dicitur. *licet ſit vobis conceſſum, vt tempore Interdicti celebretis officia Diuina ianuis clauſis &c. attamen aliquos, etiamſi aliunde venerint; niſi ſuper hoc priuilegiati exiſtant, recipere nullâ ratione debetis.*

167. Hunc tamen Textum difficilem putat Suarius ſuprà numero 23. quamuis alijs clarus videatur. Cuius rationem difficultatis ſic perſtringo: nunc non agimus de Interdicto perſonali, quo perſonę per ſe interdicuntur, ac proinde, nec de priuilegio perſonali, quo perſonæ eximuntur ab aliquâ lege, ſeu obligatione Interdicti, quâ comprehendendę ſunt; niſi habeant priuilegium; ne comprehendantur; ſed ſolum agimus de Interdicto locali, & de lege moderante effectum Interdicti localis cuius Interdicti vi non immediatè afficiuntur perſonæ; ſed locus, qui per Interdictum redditur inhabilis; vt in eo fiant Sacrificia; ſed per virtutem c. *Alma mater*, habilis iam factus eſt, vt in ea fiant ſeruatis illis quatuor condiriombus. Ergo cum laici (inquit Suarius) non eſſent antea prohibiti audire Sacrum in tali loco; niſi in quantùm ipſe locus, quaſi inhabilis fiebat ad tale Interdictum, ſe qui videtur, quod ablatâ hac inhabilitate per hanc legem fruentur beneficio eius.

168. Nihilominus hæc difficultas, puæ Suario videtur alicuius momenti, & ob quam num. 27. aliter probat doctrinam, non videtur tanti momenti; reſponderi enim facile poteſt eo ipſo, quod locus interdicitur, ne in illo fiant ſacrificia, & officia, cenſeri conſequenter Interdictū quod in illo admittantur ad officia Diuina, qui alioquin ibi admittebantur; & quando prohibentur officia in illo loco, ſēper prohibentur in ordine ad eos, qui talia officia debebant peragere, aut illis intereſſe: ergo potuit concedi quòd in illo loco poſſint quidem peragi Diuina officia à Clericis tantùm in ordine ad ipſos Clericos; non in ordine ad alios, niſi alij etiam hoc ipſum priuilegium obtineant. Itaque quamuis locus ſit interdictus immediati, & quamuis lex Interdicti localis temperata ſit, vt poſſit cum illis circumſtantijs officium Diuinum ibi peragi, non cenſetur ſublatum in totum Interdictum locale; ſed adhuc manet interdictus locus quātùm ad officia peragenda coram alijs præter Clericos, atque adeò non propter illam conceſſionem cenſetur iam liberum alijs omnibus, qui ęxcommunicati, aut interdicti non ſunt, ibi officijs intereſſe.

169. Verum quidquid ſit de his omnibus & alijs quæ ibi affert Suarius, placent omninò probationes ipſius, quibus numero 27. probat eſſe excludendos etiam illos, qui non ſunt ſpecialiter perſonaliter interdicti, neque excommunicati, & poſteà numero 28. reijcit obiectiones ſibi ſuprà poſitas. Probat ergo primò & præcipuè, quia hic videtur eſſe communis ſenſus Eccleſię, vt oſtendit conſuetudo, quæ eſt optima Legum interpres. Secundò; quia id apertè ſupponitur in Clementina 3. de *ſentent. excommunic.* vbi in primis narratur factum Fratrum Minorum, qui tempore interdicti admittebant ſorores ſui tertij Ordinis, cæteras verò perſonas excludebant, vnde oriebatur ſcandalum. Deinde ibidem præcipitur ſub excommunicatione eiſdem Minoribus, vt huiuſmodi homines tertij Ordinis non admittant, etiamſi adhoc, vel ipſi vel illi priuilegium habeant.

170 Ex hoc in primis rectè colligit Suarius ibi non eſſe Sermonem de excommunicatis, vel *Colligit* Interdictis, qui tunc excluderentur admiſſis *Suarius.* perſonis tertij Ordinis; ſed agi de quibuſcumque laicis non priuilegiatis: tum; quia alias nullum eſſet ſcandalum quod excommunicati, & interdicti eijcerentur, & non alij: tum etiam; quia Papa ſupponit poſſe habere priuilegium ad Diuina audienda; quod excommunicatis vel interdictis non datur.

171 Vlterius ex eodem Textu conſtat Pontificem approbare quod alij Laici eijciantur, quandoquidem ad tollendum ſcandalum quod ſequebatur ex admittendis illis fratribus, & ſororibus, & excludendis Laicis, non præcipit Pontifex illos extraneos admitti; ſed præcipit illos etiam repelli, qui quodammodò proprij videbantur; imò (vt ibi Gloſſa notat) etiamſi priuilegium habeant, per quod poſſint in alijs Eccleſijs admitti, non vult eū prodeſſe pro Eccleſijs ipſorum Minorum ob ſcandalum vitandum.

dum. Ergo manifeſtè ibi ſupponitur (inquit Suarius) hoc eſſe prohibitum Laicis, & in particulari, & pro talibus Eccleſijs prohibetur ijs, qui de tertio ordine dicuntur. Supponitur etiam ibi priuilegium eſſe ad hoc neceſſarium, & quod illud ſit in ſuâ vi id eſt à Pontifice non reuocatum, vel coarctatum. Ex quo etiam infertur ſatis efficaciter eſſe prohibitionem virtute Interdicti admittendi tales perſonas : nam priuilegium non datur ; niſi pro exemptione à lege ſub quâ alioquin priuilegiatus cõtineretur. Quod argumentum etiam habet in citato, c. *licet* vbi dicitur, *niſi ſuper hoc priuilegiati exiſtant, recipere nullâ ratione debetis.* Legatur Suarius loco citato à numero 28. vbi alijs argumentis, quæ fieri ſolent pro hac ſententiâ dat robur, & nos adhuc poſſumus confirmare ex ipſo capite *Alma mater*, & reſpondere difficultati, quæ ſumebatur ex illis verbis *Excluſis communicatis, & interdictis.* nam in illo c. ponuntur illæ particulæ *ianuis clauſis, & ſubmiſſâ voce*, quæ in hunc finem dicuntur tum vt Laici non habentes priuilegium non admittantur intra Eccleſiam ad Diuina officia; tum, vt neque extra Eccleſiam poſſint illa audire dum intra Eccleſiam celebrantur, imò, & propter hoc etiam videtur addi illa alia conditio *Campanis non pulſatis*, quæ non videtur addenda, ſi ſolum excommunicati aut interdicti eſſent excludendi; quia ordinariè, & moraliter loquendo excommunicati, & interdicti perſonaliter ſunt admodum pauci, & ſæpe tantùm vnus : ergo non propterea campanæ non eſſent pulſandæ pro toto populo, ne, ſcilicet, vnus, aut alter eo modo occaſionem ſumeret veniendi ad Eccleſiam à quâ eſt interdictus. Signum ergo eſt non licere cæteris omnibus Sacris intereſſe abſque ſpeciali priuilegio. Ideò autem ſpecialiter dicuntur excludendi excommunicati, & interdicti, vt denotetur, quòd hi, etiamſi alias eſſent priuilegia ad audienda Diuina tempore Interdicti, nihilominus tunc non ſunt admittendi cùm ſint ſpecialiter perſonaliter Interdicti.

Quæritur 6 172 Quæri poteſt. 6. an Laici habentes priuilegium intereſſendi Diuinis teneantur audire Sacrum in die feſto?

Reſp. 173 Hac de re ſatis diximus agentes de Sacrificio Miſſæ Tract. 5. diſp. 5. dub. 10. §. 3. vbi diximus teneri.

Quæritur. 7 174 Quæri poteſt. 7. an, qui habet priuilegium perſoluendi, Diuina officia, poſſit ſimul cum ſuâ familiâ Diuinis intereſſe?

Reſp. 175. Reſpondeò poſſe. Eſt communis Doctorum ſententia, dummodò talis perſona, quæ fuerit de familiâ priuilegiati non dederit cauſam Interdicto culpabilem, & ſit verè de familiâ talis Priuilegiati. Ita Nauarrus, numero 188. Sotus diſt. 22. q. 3. art. 1. Sa verbo *Interdictum* numero 21. Toletus lib. 1. cap. 20. Auila dub. 7. Vgolinus cap. 8. §. 4. numero 2. Filiuctus numero 73 Henriquez ſuprà, Bonacina ſuprà numero 21. Layman ſuprà, numero 2. & alij multi, colligiturque ex c. *ſicut* de *Priuileg.* in 6. nomine autem familiæ intelliguntur, vt prædicti Auctores volunt, ſerui, ſeu famuli, & domeſtici illius, ſiue, qui eius perſonam, tan-

De Cauſis Interdicti.

quàm famuli, vel officiales comitari ſolent, etiamſi non habitent domi cum illo, dummodò non ſint aſſumpti in famulatum, & comitatum in fraudem Interdicti. Aliqui etiam Recentiores teſte Bonacinâ intelligunt vxorem, filium, neptes, ſeruos, & famulos in illius domo commorantes.

176 Ex dictis colligunt Toletus, Nauarrus, Auila, & alij locis citatis poſſe Sacerdotem ſecum adducere ſuum famulum tempore interdicti localis generalis, & eo vti in Sacrificio Miſſæ, imò, ſi hic abſens ſit, vel ægrotus, Auila, & alij putant poſſe alium aſſumere ; non enim tunc aſſumit in fraudem Interdicti. *Ex dictis colligunt Toletus & alij.*

177 Vlterius famuli tempore Interdicti poſſunt quidem intereſſe officijs quatenus ibi adſunt, comitantes ſuum Dominum ; ſed non aliter. Vnde hi non poterunt ex vi priuilegij ſui Domini quando Dominus non adeſt ; ac proinde rectè notat Layman. §. *Quinta hæc relaxatio*, in conceſſione facta Clericis vt per ſe vel per vicarios ſuos poſſint Diuina peragere, id non intelligi conceſſum Laicis, tametſi Clericorum, vel Canonicorum domeſtici ſint; poſſent tamen illi domeſtici, & familiares intereſſe comitantes ſuum Dominum.

178 Quæri poteſt 8. an qui non eſt interdictus, poſſit Miſſam Sacerdotis interdicti audire. *Quæritur 8.*

179. Reſpondeo primò, ſi non ſit Sacerdos ille nominatim denuntiatus poſt extrauagantem Concilij Conſtantienſis omninò poſſe iuxta dicta diſp. 2. dub. 26. & 27. *Reſp. 1.*

180 Reſpondeo 2. ſi ſit denuntiatus aliqui Authores negant licitè poſſe ; quia ſicut non licet Miſſam audire in loco Interdicto, nec celebrare coram interdicto, ita nec Miſſam audire ab interdicto. Confirmant quia hæc videtur eſſe veluti quædam inductio, & approbatio. *Reſp. 2.*

181 Suarius verò diſp. 34. ſect. 2. numero 4 Coninc ſuprà numero 6. Filiucius num. 76. Alijque Recentiores putant licere dummodò non inducat Sacerdotem interdictum ad celebrandum, quia non eſt prohibita communicatio cum interdicto, vel ſuſpenſo, ſed ſolùm cum excommunicato. Quæ ratio, ſi quid probat, etiam probat cum Interdicto, vel ſuſpenſo denuntiato. De hoc tamen iam diximus diſp. 2. dub. 27. ibi legatur.

CAPT V.

De tertio effectu Interdicti ſcilicet priuatione Eccleſiaſtica ſepultura.

182 TErtius effectus Interdicti eſt priuatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ ita, vt tam locale, quàm perſonale, tàm generale, quàm ſpeciale priuet Eccleſiaſticâ ſepulturâ perſonas interdictas, & locum ipſum interdictum, id eſt, vt in loco ſacro fideles non ſepeliantur. cap. *Quod in te.* de *Pænit. & remiſſ.* hæc autem prohibitio adeò generalis eſt, vt etiam infantes, & amentes comprehendat vt poſtea dicemus. Eſt *Tertius effectus Interdicti eſt priuatio Sepulturæ Eccleſiaſticæ.*

cōmunis ſententia Doctorū in Clemētinâ Primâ de *Sepultur.* quādo ergo ſimpliciter fertur Interdictum, ad hunc etiam effectum ſe extendit quia interdictum generaliter, & ſimpliciter latum generaliter intelligendum eſt, quoad omnes effectus, quorum vnus eſt Eccleſiaſticâ ſepulturâ priuari, id eſt non poſſe ſepeliri in loco ſacro conſecrato ſcilicet ab Epiſcopo, vel in Cœmeterio ab Epiſcopo benedicto, vel in loco, vbi Diuina peraguntur; vel cum pompâ funerali Eccleſiaſticâ. Legatur Suarius diſp. 35. ſect. 1. & Filiucius diſp. 18. cap 4. q. 2. & alij paulò poſt citandi, vide dicta diſp. 2. dub. 43. in fine.

Ex quo infertur primò

183. Ex quo infertur 1. non poſſe Laicos; quamuis non interdictos ſepeliri in loco ſacro interdicto. Ita Suarius ſuprà Syluest. *Interdictum* 5. quæſito 8. Saytus lib. 5. cap. 8. numero 4: Vgolinus tabula. 5. cap. 9. §. 3. Henriquez c. 44 numero 4. & alij multi.

Infertur 2.

184 Infertur, 2. multò minùs eſſe admittendos tempore Interdicti localis generalis ad Eccleſiaſticam ſepulturam excommunicatos, & interdictos, An verò ſepeliens talem interdictum nominatim denuntiatum, vel tempore Interdicti in caſibus non conceſſis incurrat aliquam cenſuram, aut pœnam conſtat ex dictis de *excommunicatione* citatâ dub. 43. vbi obiter diximus de ſepelientibus aliquem in loco ſacro interdicto, & aliquid etiam poſtea dicemus.

Infertur 3.

185 Infertur 3. tempore Interdicti poſſe ſepeliri in loco ſacro non interdicto omnes illos, qui nō ſunt perſonaliter interdicti. Ita Suar. diſp. illâ 35. ſect. 3. n. 2. Coninc. n. 35. Vgolinus Tabulâ 5. cap. 9. §. 4. Saytus cap. 7. numero 10. & alij multi; nullum enim exiſtit impedimentum ex parte perſonæ, quæ ſepelitur; neque ex parte loci.

Infertur 4.

186 Ex quo infertur 4. poſſe laicos, ſi deceſſerunt in loco interdicto, & non perſonaliter interdicti transferri ad locum non interdictum, & ibi ſepeliri Eccleſiaſticâ ſepulturâ. Ita Henriquez ſuprà. Suarius ſuprà num. 3. Reginaldus num. 37. & alij. Item poſſe Laicos ſepeliri tempore Interdicti in campo, vel cœmeterio ab Epiſcopo deputato non tamen benedicto, talis enim locus non cenſetur Eccleſiaſticâ ſepulturâ.

187 Nullibi tamen ſtatutum eſt (quod ſciā) corpora defunctorum, qui non fuerunt perſonaliter interdicti, & denunciati, ſi in loco Sacro interdicto illegitimè ſepulta ſunt eſſe exhumanda è contra verò corpora; quæ tempore Interdicti localis in loco non ſacro ſepulta fuerunt, ſublato Interdicto, exhumanda, & ad ſacrum locum deferenda ſunt, vt cum communi ſententiâ docet Nauarrus numero 176 Vgolinus ſuprà. Henriquez c. illo 44. num. 5. Saytus cap. 8. numero 21. Sa verb. *Interdictum* numero 25. Filiucius num. 97. Bonacina diſp. 5 puncto 5. numero 8. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 2. numero 3. Auila p. 5. diſp. 4. ſect. 3. dub. 2. quamuis Bonacina ſentiat corpora illegitimè ſepulta in loco interdicto exhumanda eſſe quia tempore Interdicti afficiuntur effectu Interdicti, qui eſt priuatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, & vt illâ careant, exhumanda ſunt. Pro qua ſententia refert Saytum ſuprà numero 22. qui tamen non clarè loquitur, neque ſententia vllo modo probanda eſt; nam ratio priuandi fidelem Eccleſiaſticâ ſepulturâ tantùm eſt vt Eccleſia oſtendat ſuam mœſtitiam, & quia iudicat tali tempore concurrentibus illis circumſtantijs non eſſe in eo loco exhibenda officia, quæ alioquin exhibebantur, quando obediebatur Eccleſiæ præceptis, neque aderat inter fideles contumacia; ſemel tamen iam exhibito illo actu ſepeliendi, non eſt cur exhumetur corpus; id enim horret natura, &, niſi propter culpam in vitâ commiſſam ab eo, qui exhumatur, non videtur alioquin Eccleſiæ filius ſic tractandus. Accedit, quòd tota prohibitio cenſetur eſſe comparatione actionis illius, quæ fit in illo funere Eccleſiaſtico more peracto. Cùm ergo factum infectum eſſe non poſſit, & actio illa iam tranſiuerit, nulla apparet decentia, nedum ratio, vt corpus innocentis ſic humatum exhumetur.

Ratio priuandi fidelem Eccleſiaſticâ Sepulturâ.

Dubitatur 1

188 Iam verò aliqua dubia pro praxi breuiter reſoluenda ſunt Dubitari ergo poteſt. 1. an Laici habentes priuilegium aſſiſtendi diuinis officijs poſſint tunc ſepeliri in loco ſacro?

Reſp.

189 Reſpondeo poſſe. Ita Nauarrus numero 181. Coninc nu. 52. Auila ſect. illâ 3. dub. 4. Saytus num. 9. & 16. atque hoc verum eſt, etiamſi in priuilegio non exprimatur Eccleſiaſtica ſepultura; nam in priuilegio, quod principaliter continetur eſt, poſſe adeſſe Diuinis officijs, & acceſſorium eſt Eccleſiaſtica ſepultura conceſſo autem principali, cenſetur acceſſorium conceſſum: Accedit, quod, cui communicamus viuo in Sacris non eſt cur (niſi aliud in Iure exprimatur) non poſſimus communicare defuncto. Vnde non placet Vgolinus tabula 5. c. 9. qui negare videtur.

Dubitatur 2.

190 Dubitari poteſt, 2. an liceat ſepelire Laicos adultos in his feſtiuitatibus, in quibus poſſunt publicè celebrari diuina officia?

Reſp. aliqui negantes

191 Non conſentiunt Doctores aliqui negant; quia ſepultura non eſt diuinum officium, ergo ſub eâ conceſſione non comprehenditur. Ita Paludanus in. 4. diſtinctione 18. puncto 8. art. 2. concluſ. 10. Auila ſuprà dub. 3. Coninc. n. 55. Suarius diſp. 35. ſect. 1. num. 13. Filiucius n. 99. Vgolinus c. 9. §. 3. num. 2. Panormitanus, & & alij apud citatos.

Alij affirmant quorum doctrina Authori placet.

192 Alij verò affirmant. Ita Syluest. *Interdictum.* 5. Sotus ſuprà Saytus cap. 8. num. 11. Nauarrus num. illo 181. Henriq. c. 44. num. 5. & c. 46. num. 4. Bonacina ſuprà, & alij, qui probant; tum, quia, vt nuper dicebamus, cui communicamus viuo poſſumus etiam communicare defuncto, c. Sanè 24. q. 2. Sed in illis feſtiuitatibus poſſumus illi viuo communicare in Diuinis officijs: ergo poſſumus etiam defuncto in ſepulturâ, explicatur, & declaratur; quia (vt dixi) in illâ actione Eccleſiaſticæ ſepulturæ vnum eſt principale, & alterum acceſſorium principale eſt officium Eccleſiaſticum, quod fit, quando ſepelitur, & acceſſorium eſt ipſa ſepultura. Si ergo poſſumus communicare in principali, quod eſt officium: poſſumus in ſepulturâ quod eſt acceſſorium, quæ doctrina mihi placet. Ex quâ reſpondetur ad fundamentum contrarium con-

cedendo

cedendo ſepulturam præciſè non eſſe officium Diuinum; officium tamen illud, & preces funerales, quæ fiunt ab Eccleſiâ eſſe officium Diuinum, & principale trahens ſecum acceſſorium.

Dubitatur 3 193. Dubitari poteſt 3. an tempore Interdicti generalis localis poſſint ſepeliri infantes, vel amentes in loco ſacro? vel tempore Interdicti perſonalis?

Reſp. 1. Reſpondeo 1. in loco interdicto generali, vel ſpeciali non poſſe; quia locus ipſe eſt incapax, ſiue cadauer ſit paruuli, ſiue adulti. Ita Sanchez lib. 3. de Matrimonio diſp. 18. Nauarrus numero 168. Sayrus c. 8. Vgolinus, Tabulâ 5. c. 9. in principio Henriquez cap. 42. numero 3. & cap. 49. numero 2. Suarius ſuprà Filiucius ſuprà numero 20. Layman, & Bonacina ſuprà.

Reſp. 2. 195. 2. Reſpondeo prædictos tempore Interdicti generalis perſonalis non poſſe ſepeliri in loco Sacro iuxta multorum opinionem, quorum fundamentum ſatis probabile eſt; tum, quia ſunt aliquâ ratione pars communitatis; tum, quia quamuis cæteri effectus Interdicti reſpiciant perſonas capaces præcepti, & obligationis, & conſequenter non efficiant Infantes, aut amentes, nihilominus effectus particularis ſepulturæ non reſpicit uſum rationis ſed reſpicit cadauer, quod in omnibus eſt eiuſdem rationis; atque adeò priuari debet ſepulturæ, ſicut cadauer adulti.

Oppoſitum videtur authori abſolutè verū. 196. Oppoſitum tamen puto abſolutè verum, tum, quia prædicti pueri, vel amentes non cenſentur propriè pars communitatis, quæ poſſit interdici; communitas enim, qui interdici poteſt, eſt communitas rationalis, id eſt doli capax, & præcepti; huius autem communitatis, vt talis, non ſunt partes pueri, vel amentes. Cùm ergo à principio, dùm viuerent, etiamſi eſſent ex illo populo, ſeu communitate, non fuiſſent capaces Interdicti propter defectum rationis, ita non eſt cur effectus Interdicti tranſeat ad cadauer ipſorum, quamuis enim Interdictum, quoad talem effectum priuationis ſepulturæ, afficiat cadauer, non tamen quodcumque cadauer, ſed cadauer hominis aliquo modo interdicti ſiue generaliter, ſiue particulariter, qualis non fuit amens, aut paruulus. Accedit quòd (vt poſteà dicam, niſi quis ſit nominatim interdictus; & denuntiatus, non debet priuari Eccleſiaſticâ ſepulturâ; nec cenſeri vitandus, amens autem, aut paruulus non eſt capax talis Interdicti, quo ſpecialiter interdicatur; & nominetur, ac publicè denuntietur; ergo non eſt priuandus Eccleſiaſticâ ſepulturâ.

197. Ex quo vlterius conſtat à fortiori poſſe ſepeliri in loco non interdicto tempore Interdicti perſonalis ſpecialis.

198. Prædicta omnia magis explicantur ex reſolutione ſequentis dubij.

Dubitatur 4. 199. Dubitari poteſt 4. an peccet ſepeliens laicum interdictum Interdicto perſonali generali?

Reſp. 200. Reſpondeo (quidquid fuerit de Iure antiquo, de quo videri poteſt Suarius diſp. 35. ſect. 3.) non peccare. Ita Suarius ibidem n. 2. & 3. Sayrus cap. 8. numero 2. Filiucius n. 100. Reginald. numero 38. & 47. ad finem. Coninc numero 61. Sà uerbo *Interdictum* numero 3. & alij multi. Ratio eſt; quia ſaltem ſuppoſitâ Extrauaganti *Ad euitanda* ex Concilio Conſtãtienſi non eſt obligatio euitandi excommunicatum ſuſpenſum, aut Interdictum non denuntiatum nominatim publicè; imò (vt cum Suario diximus ſuprà diſp. 2. dub. 27. §. *aſſerendum eſt*) non eſt obligatio euitandi ſuſpenſum aut interdictum, quia nullum eſt præceptum vnde id conſtat: ergo non peccabit qui illum ſepeliat in loco Sacro non interdicto, imò, etiamſi ſit interdictus locus dummodò ſit antequam denuntietur interdictus. Ex qua doctrina magis cõfirmatur quod nuper diximus de amentibus.

201. Ex dictis etiam patet ſepelientes defunctum interdictum, non incurrere excommunicationem, de quâ ſermo eſt in Clementinâ 1. de *Sepulturis* niſi ille, qui ſepelitur, ſit ſpecialiter nominatim interdictus; vt rectè notat Suarius ſuprà numero 6. & alij citati; imò, qui ſentiunt non eſſe peculiare præceptum vitandi etiam nominatim denuntiatos interdictos, aut ſuſpenſos, conſequenter etiam dicent, etiamſi talis interdictus ſit nominatim denuntiatus, non incurrere excommunicationem ſepelientes illum.

202. Objiciet tamen aliquis populus poteſt eſſe nominatim denuntiatus; ergo, ſi ſecundum priorem opinionem interdictus nominatim denuntiatus eſt vitandus, non aliter erit populus vitandus, niſi vitando particulares perſonas: ergo tunc vitandæ ſunt particulares perſonæ. *Objicies.*

203. Reſpondeo non ſatis eſſe quod populus ſit interdictus, vt ideò particulares perſonæ, quatenus particulares perſonæ ſunt, vitari debeant; nam illa nominatio, vt ait Suarius ſuprà numero 2. eſt valde generalis reſpectu ſingularum perſonarum talis populi; quamuis autem in citatâ Extrauaganti dicatur, aut ſolum poſtuletur quod interdictum ſit latum contra certam perſonam, Collegium, aut vniuerſitatem, nihilominus id totum intelligendum eſt reſpectiuè, ita vt ad vitandum Collegium, vel vniuerſitatem ſufficiat vniuerſitatem vel Collegium eſſe nominatim denuntiatum, & ad uitandas particulares perſonas quòd particulares perſonæ ſint nominatim denuntiatæ; non verò ſufficit, quod ſit communitas denuntiata, vt particularis perſona vitetur. *Reſp.*

204. Vrgebit tamen aliquis vt Interdictum locale ſeruetur in omnibus particularibus locis, ſufficit, quòd contra generalem, ſeu vniuerſalem quendam locum lata ſit ſententia Interdicti nominatim generaliter: ergo pari ratione ſufficiet, quod ſit lata ſententia contra communitatem, vt etiam ſeruetur comparatione particularium perſonarum, quæ continentur in illa communitate. *Vrgebis.*

205. Reſpondeo cum Suario ſuprà numero 3 licet illud Interdictum locale dicatur generale propter amplitudinem loci reſpectu localis ſpecialis non ita ampli; tamen re verà omninò eſſe circa rem determinatam, & particularem, quæ ſolum includit particularia loca, tanquàm partes integrantes totum locum interdictum, qui propriè non eſt aliquod totum collectiuum; ſed ſingulare determinatum conſtans ex multis *Reſp. cum Suario.*

partibus,ſicut aliæ res corporales;at verò Interdictum generale populi, licèt reſpectu totius communitatis ſit ſatis determinatum, non tamē reſpectu ſingularium perſonarum, quia illud totum eſt collectiuum tantùm, & ideò valde confuſum, & tanquàm generale quid reſpectu ſingularium. Vnde non placet, quod docet Bonacina ſuprà numero 10. illum ſcilicet in hac materiâ cenſeri ſpecialiter denuntiatum qui eſt membrum alicuius communitatis, quæ denuntiata eſt interdicta. Pro quà ſententiâ falsò refert Suarium diſp. 35. ſect. 3. numero 4. cùm potiùs in eâ ſectione doceat oppoſitum. Eundem Suarium videtur etiam referre Coninc diſp. 17. numero 62. qui etiam ſequitur opinionem Bonacinæ. Placet tamen abſolutè ſententia Suarij propter rationem dictam, quam ſententiam etiam ſequuntur Nauarrus numero 187. Sa verb. verb. *Interdictum* numero 3. quamuis autem Suarius diſp. 37. ſect. 2. numero 3. videtur ſibi non conſtans,& probabilius exiſtimare non eſſe neceſſarium ſingulas perſonas nominatim eſſe denuntiatas; ſed ſufficere ipſum Interdictum eſſe denuntiatum contra talem communitatem, vel Collegium: loquitur id longè diuerſo caſu ibi enim diſputat; an Interdictum Iure latum obliget ante Iudicis denuntiationem,& dicit obligare perſonas à Iure generaliter interdictas,imò ibi addit rem eſſe claram; quod alij non teneantur prædictos interdictos vitare, donec nominatim denuntientur. Alios etiam refert Bonacina, qui etiam non id clarè docent;ſed de hoc iterum infra ad finem dubitationis.

Dubitatur 5

206. Dubitari poteſt 5. an interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ poſſit in eâ ſepeliri?

Reſp.

207 Reſpondeo non poſſe iuxta ſuprà dicta, neque in Eccleſiâ neque in cæmeterio, quod ſatū habetur in c. *Is cui* de *ſentent.excommunic.*in 6. niſi fortè ante mortem dederit ſigna pœnitentiæ,& non fuerit abſolutus defectu abſoluētis,tunc enim poteſt ab eâ cenſurâ abſolui & ſepeliri in loco ſacro. Ita Sayrus cap. 7. numero 20. & cap. 9. numero 24. Auila diſp. 4. ſect. 2. dub. 5. concluſ. 5. Couarr. 2. p. §. 1. num. 3. Suarius ſuprà ſect. 4. & diſp. 38. ſect. 1. n. 20. Sà verbo *Interdictum* numero 19. Filiucius numero 101 & 103. Vgolin. c. 16. §. 4. & alij.

208. Si verò loquamur de eodem in ordine ad alia per ipſum exercenda non ſolùm Eccleſiaſticâ ſepulturâ priuatur; ſed iuxta dicta in hac, & præcedenti diſputatione priuatur actione, ſeu exercitio Ordinis Sacri in Eccleſiâ,ac proinde non poteſt celebrare, nec Sacramenta miniſtrare intra Eccleſiam fietque irregularis exercendo Ordines in Eccleſiâ iuxta citatum c. *Is cui.* Poterit tamen eiuſmodi officia exercere extra Eccleſiam, vt in aliquo tentorio,vel oratorio priuato. Ita Suarius ſuprà numero 6. Sa ſuprà. Nauarrus numero 170. Auila diſp. 5. c. 5. Couarr. ſuprà Coninc numero 57. Sayrus cap.8. numero 21. Filiucius numero 103. Reginald. n. 39. & 40. alijque multi; talis enim interdictus ſolùm prohibitus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ, quæ prohibitio ſeruari ſatis poteſt, etiamſi extra illam prædicta exerceat, conſtatque ex c. *Is cui* citato, Verſamur autem in materiâ odioſâ, quæ non eſt extendenda. Vnde (vt ſuprà notabam dub. 1. & Suarius docet ſect 4. citatâ) ille, qui Interdictus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ, non cenſetur interdictus ab ingreſſu Cœmeterij; & conſequenter non prohiberi in cœmeterio celebrare aut ibi Diuina audire,ſi celebrentur: cœmeterium enim in rigore non cenſetur comprehenſum nomine Eccleſiæ. In quo etiam conſentiunt Filiucius numero 103. & Reginaldus numero 41.

Interdictus ab ingreſſu Eccleſia non cenſetur interdictus ab ingreſſu cœmeterij.

209. Cur autem poſſit celebrare, vel audire Sacrum in cœmiterio; non verò poſſit ibi ſepeliri eo ipſo quod ſit prohibitus ab ingreſſu Eccleſiæ? nulla eſt alia diſparitatis ratio; niſi quod ſepultura prohibetur in citato capite nō reliqua, quod ſatis eſt in legibus poſitiuis.

Ex dictis conſtat.

210. Ex dictis etiam conſtat,& ex ijs, quæ in ſimili diximus de excommunicatione, non poſſe abſque peccato ſic interdictum audire propriè, & formaliter loquendo officia Diuina (quamuis non fiat Irregularis; cùm non exerceat in eo actu actum Ordinis) peccat autem mortaliter, qui notabilem partem ſic audiat; eſt enim contra præceptum Eccleſiæ in re graui. Dixi autem *propriè & formaliter*, nam materialiter caſu, & per accidens,& aliud agens, non videtur peccare, etiamſi contingat audire. Vnde ſi quis tempore Diuinorum officiorum tranſeat per Eccleſiam, vel in eâ ſit aliquod aliud officium exercens,putà fabri ferrarij, vel murarij,etiamſi toto tempore officiorum ibi ſit, non cenſetur propriè,& formaliter audire, nec peccat. Ita Henriquez, Nauarrus,& Auila ſuprà. Coninc numero 58. Suarius citatâ diſp 35. ſect. 4. numero 23. imò, nec ſi ingrediatur Eccleſiam, ibique priuatim oret quando non celebrantur Diuina officia, vt iam alibi diximus, & quantumuis eodem in loco ſit,vel clauſum, vel expoſitum venerabile Sacramentum. Ita Suarius ſuprà numero 39. Coninc numero 59. Reginald. numero 41. Nauarrus, Auila,Bonacina, Couarr. & alij ſuprà citati quidquid in contrarium ſentiant Syluest. Interdictum 5. quæſito 6. Filiucius numero 105. & Suarius nuper citatus quantum ad illam partē de oratione priuatâ vbi contrariam opinionem de rigore Iuris probabiliorem cenſet propter c. *Latorem* 33. q. 2. Quà de re iam diximus ſuprà dub. 1. §. *Per tale autem* vbi oſtendimus verba illius Textus non conuincere,

In hac quæſtione non conſentiunt Authores.

211. Vtrum autem interdictus poſſit recipere Sacramento,quo tempore non celebrantur Diuina officia? non conſentiunt Authores; Affirmant aliqui, Sayrus de ſuſpenſione c. 7. a. num. 31. Auila dub. 5. Henriquez cap. 3. numero 2. Bonacina ſuprà numero 12.& alij Recentiores. Negat verò Syluest. verbo *Suſpenſio* q. 5. Suarius diſp. 35. ſect. 4. numero 5. Coninc diſp. 17. dub.2. numero 56. Angelus verbo *Suſpenſio* n.4. & alij etiam multi. Vtrumque mihi videtur probabile,primum; quia interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non videtur priuatus vſu Sacramentorum,& ſepulturæ,quod communiter intelligi ſolet per talem prohibitionem, ſecundum verò (quod videtur probabilius) probatur ex c. *Is cui* de *ſentent. excommunic* in 6. vbi dicitur *cui eſt Eccleſiæ ingreſſus interdictus, conſequenter eſſe interdictam*

Diui-

Diuinorum celebrationem in ipſa; tum quia celebratio in Eccleſiâ ſupponit neceſſariò ingreſſum in ipſam; tum maximè; quia hoc Interdictum præcipuè ferri videtur propter probibendam Sacrorum adminiſtrationem. Quæ ratio æquè procedit de quacumque participatione Diuinorum officiorum in Eccleſiâ, vt omnes Doctores, teſte Suario, aduertunt in dicto c. *Is cui* & Innocent. in c. *Sacra*, de *ſent excom*. num. 2. Panormitan. ibidem. Felinus, & alij ſuprà citati pro hac ſententiâ, & Couarrub. c. *Alma* p. 2. §. 1. num. 3.

Author ponit diſtinctionem inter Sacramenta quæ poſſunt recipi ab Interdicto.

212 Ego ſanè, quamuis in hanc ſententiam magis inclinem, quàm in præcentem, adhuc diſtinguerem inter Sacramenta, nam illa, quæ ex inſtitutione ſua æquè bene, & ſine vllo priuilegio poſſunt fieri in loco profano, atque in Eccleſiâ, non videtur præciſè ex prohibitione ab ingreſſu Eccleſiæ prohiberi in Eccleſiâ: nec videtur eſſe ingreſſus formalis (vt ſic dicam) in Eccleſiam ingredi ad hæc ibi peragenda; ti enim, vt ſuprà dictum eſt, non quicumque ingreſſus probibetur materialis; ſed ad illa facienda in Eccleſiâ, quæ aliquo modo ſpectant ad officia Diuina ibi Iure Ordinario peragi ſolita, non videtur ad id intrare qui talia Sacramenta ibi peragit, vel ſuſcipit, quorum vnus, & ſuſceptio non eſt propria illius loci. Vnde contractus Matrimonij (non ago de benedictionibus nuptialibus) & extrema vnctio non videntur prohiberi intra Eccleſiam, etiamſi quis ſit interdicius ab ingreſſu Eccleſiæ. de Sacramento Baptiſmi non poteſt eſſe quæſtio, quia, antequàm illud in ſe ſuſcipiatur, non eſt locus Interdicto. De Sacramento verò Confirmationis etiam probabile videtur non eſſe Iure Ordinario præſcriptus locus Sacer ad illud adminiſtrandum. Vnde in his Sacramentis ſatis probabilis eſt prior ſententia. In alijs verò, quæ Iure communi, & Ordinario in Eccleſiâ debent fieri probabilior eſt poſterior ſententia, vt eſt confectio, & ſuſceptio Euchariſtiæ, collatio, & ſuſceptio ordinum maximè maiorum. De Sacramento verò Pœnitentiæ dicendum puto ſi Sacramentum conferendum ſit Interdicto, antequàm conferatur abſolutio Sacramentalis debere conferri abſolutionem ab Interdicto, atque adeò numquàm in ſenſu compoſito ſeclusâ ignorantiâ poſſe conferri, aut ſuſcipi hoc Sacramentum ab interdicto intra Eccleſiam: ipſa tamen Interdicti abſolutio non video, quo Iure prohibita ſit impendi intra Eccleſiam.

213. Quod verò attinet ad exercitia actuum iuriſdictionis in foro externo, vt excommunicare, &c. videtur poſſe illos exercere intra Eccleſiam quicumque tantum eſt interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ. De exercitio autem abſoluendi Sacramentaliter non eſt eadem ratio, quia abſolutio eſt ſimul actus Ordinis, cuius functio probibita eſt tali interdicto intra Eccleſiam.

Dubitatur 6.

214 Dubitari poteſt 6. an Clerici poſſint tempore Interdicti ſepeliri in loco Sacro?

Reſp.

215 Reſpondeo ex dictis poſſe in loco Sacro etiam interdicto ſepeliri corpora Clericorum, ſiue Eccleſiaſticarum perſonarum quæ perſonaliter interdictæ non ſunt; nec dederunt cauſam culpabilem Interdicto, nec Interdictum illicita celebratione violârunt. Eſt communis & recepta ſententia dummodò fiat cum moderatione ſæpe dicta, id eſt, ſine ſolemnitate, & ſine ſono campapanarũ, ſed ſubmiſsâ voce ex c. *Quod in te* de *Pœnit. in remiſ.* Ita Nauarr. n. 176. Vgolinus 9. §. 2. Henriq. l. 13. c. 44. Suarius diſp. 35. ſect. 1. & 3. Sotus in 4. diſtinctione 22. q. 3. art. 1. Syluest. *Interdictum*. 5. quæſito 8. Conin. num. 22. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. cap. 2. Sayrus c. 8. numero 6. & 13. Filiucius num. 98. Reginald. lib. 32. Tract. 3. numero 37. Auila. p. 5. diſ. 4. ſect. 3. dub. 2. concluſ. 3. imò poſt. c. *Alma mater* licet illos ſepelire cum Diuino officio, & Miſſa ſuppoſito quod illo capite conceſſum ſit Diuina officia tempore Interdicti localis generalis celebrare ſubmiſſâ voce ianuis clauſis &c. Ita Sayrus & Auila ſuprà notabili. 3. Henriquez c. 44. Filiucius numero 92. Suarius diſp. 35. ſect. 1. & alij.

216 Sed quid ſi cœmeterium vbi Clericus humandus eſt extra Eccleſiam exiſtat? Reſpondent aliqui officia celebrari poſſe in Eccleſia ſeruatâ moderatione præſcriptâ in c. *Alma mater*, deinde cadauer cum ſilentio transferri poſſe ad cœmeterium. Ita Suarius ſuprà n. 10 & alij.

217 In hoc tamen ego adhùc diſtinguerem; nam ſi cœmeterium vt ſæpe fit eſt locus clauſus muro, etiamſi ſubdio poterimt etiam fores claudere, & per actis alijs quæ de more intra Eccleſiam fieri ſolent, nihil obſtat, quo minus cum eiſdem circumſtantijs illa peragantur, quæ ad ſepulturam fiunt vſu Eccleſiæ. Si verò cœmeterium ſit locus apertus, placet opinio prædicta: Nomine autem Clericorum iam diximus ſuprà non ſolùm intelligi tonſuratos, aut ordinibus initiatos, ſed etiam Religioſos quoſcumque vtriuſque ſexus; in fauorabilibus enim hi omnes nomine Clericorum comprehenduntur; ſed non in odioſis.

DVBITATIO V.

De pœnis violantium Interdictum.

218 Aſſerendum eſt primò Clerici tam ſæculares, quàm Regulares violantes Interdictum tam perſonale, quam locale contra Iuris præſcriptum, mortaliter peccant ex genere ſuo, quia Lex Interdicti potiſſimum, & directè in Clericos ordinatur, & materia ex genere ſuo grauis eſt; niſi paruitas excuſet. *Aſſerendũ 1.*

219 Aſſero 2. Laici violantes Interdictum locale generale etiam peccant; non tamen conſtitutum eſt inter Auctores; an peccent mortaliter. *Aſſerendũ 2.* Illud videtur omninò certum, eos, in quibuſdam caſibus qualificatis mortaliter peccare; nempe, ſi per violentiam ſe officijs Diuinis in loco interdicto, ingerant, vel Clericis iubentibus exire obtemperare recuſent. Idemque videtur iudicium, ſi fraudibus, ac mendacijs ingreſſum impetrent, vt, ſi ſe fingant Clericos, aut priuilegiatos; talis enim fraus æqui paratur ferè violentiæ; continet enim iniuriam in re

 grauí

graui erga miniſtros Eccleſiæ. Item peccant mortaliter, ſi inducunt Clericos, vt coram ipſis officia Diuina celebrent: potiorique ratione, ſi ipſimet Laici more Clericorum officium Canonicum in loco interdicto peragant. Quâ de re legi poteſt Sotus diſt. 22. q. 3. art. 1. Nauarrus cap. 27. numero 187. Auila p. 5. diſp. 5. dub. 2. Coninc dub. 3. numero 66. Henriquez lib. 13. cap. 46. numero 3. qui laxiùs in hac re loqui videtur. Suarius etiam conſentit diſp. 34. ſect. 5. numero 4. Filiucius numero 54. & 81. Innocent. in c. *Tanta de exceſſib. Prælatorum.* Hoſtienſis, & alij apud Syluestrum *Interdictum* 6. quæſito 7. & apud Sayrum lib. 5. cap. 14. numero 5. Caietanus verb. *Interdictum* in principio. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 18. puncto 2. ad finem. Syluest. ſuprà Reginald. lib. 32. Tract. 3. num. 42. qui omnes, interueniente contemptu, violentiâ, ſcandalo, aut ſimili circumſtantiâ extrinſecâ graui, fatentur peccare mortaliter.

Aſſerendum 3. 220 Aſſero 3. ſi Laicus (etiam ſine vi, aut fraude) Sacramentum V.g. Euchariſtiæ, vel aliud in loco interdicto adminiſtrari prohibitum ſuſcipiat, peccat mortaliter. Ita Coninc ſuprà. Suarius diſp. 33. ſect. 2. numero 6. & diſp. 34. ſect. 5. num. 9. quia ſaltem tunc inducit Clericum, vel cum illo cooperatur ad id, quod ipſe citra mortale exercere non poteſt.

Aſſerendum 4. 221 Aſſero 4. ſi Laicus perſonaliter non interdictus ſine vi, fraude, ſcandalo, diuinis officijs interſit, probabile eſt peccare tantùm venialiter, quamuis probabile etiam ſit mortaliter peccare. Priorem partem tenet Caietanus, Valentia, Nauarrus, Sylueſt. Reginald. Sotus, Henriquez, Auila ſuprà, & alij multi Recentiores; quia Lex Interdicti localis non videtur ad Laicos directè, & principaliter ſpectare, acproinde neque eius obligatio tã grauis reſpectu illorum erit. Suarius excipit ſect. illâ 5. numero 9. Sacrificium Miſſæ, cui aſſiſtere Laicum mortale putat; cæteri verò Auctores putant veniale. Secundam verò partem, quod abſolutè ſit mortale ex genere ſuo, niſi paruitas materiæ excuſet, videntur docere Filiucius ſuprà Coninc numero 64. & 67. Innocentius ſuprà Hoſtienſis & alij apud Syluestrum, & Sayrum ſuprà, Bonacina diſp. 5. puncto 7. numero 1. q. 1. Probant verò; quia tunc ſit contra prohibitionem Cenſuræ in materiâ graui. Omnes (vt dicebant) probabiliter loquuntur; mihi tamen magis placet Suarij ſententia, qui admittit eſſe veniale præterquàm in Sacrificio Miſſæ.

Aſſerendum 5. 222 Aſſero 5. Laici violantes Interdictum perſonale peccant mortaliter ex ſuo genere. Ita Nauarrus ſuprà. Sayrus, num. 3. Suar. num. 2. Filiucius num. 85. Coninc. Reginald. Auila, & alij locis citatis. Probatur 1. à ſimili de excommunicato, qui violans excommunicationem aſſiſtendo Diuinis officijs peccat mortaliter ex genere ſuo; ſed non minus priuat Interdictum perſonale Diuinis officijs quàm excommunicatio: ergo non minus peccabit mortaliter interdictus perſonaliter, quàm excommunicatus. Probatur 2. à priori; quia talis interdictus operatur contra prohibitionem in materiâ graui, quippe quæ pertinet ad Sacramenta & diuina officia.

223 Dixi autem ſæpe *ex genere ſuo* vt ſignificarem in prædictis poſſe eſſe intra ſpeciem violati Interdicti peccatum mortale, fieri tamen poſſe veniale propter paruitatem materiæ, vel etiam propter ignorantiam, ſeu inaduertentiam, quæ, ſicut urgens neceſſitas, poteſt excuſare ab omni peccato; quia in vrgente neceſſitate non cenſetur ſimul vrgere præceptum ſeu prohibitio Eccleſiæ. Nunc iam pro praxi breues aliquas quæſtiunculas proponam, & corollaria deducam.

224 Quæritur 1. quibus modis violetur à Clericis Interdictum perſonale? *Quæritur. 1.*

225. Reſpondeo, tribus præcipuè: primo ſi perſonaliter, ac ſpecialiter interdictus Clericus actum proprium ſui Ordinis exerceat: ſecundo, ſi idem interſit Sacris officijs, vel ſibi prohibita Sacramenta ſuſcipiat. Tertio, ſi aliquem perſonaliter interdictum poſt Interdicti denuntiationem, Diuinis intereſſe vel Diuina celebrare permittat; hic autem tertius modus ſolum ſpectat ad eos, quibus Eccleſię regimen eſt commiſſum. Ita ex communi ſententia docet Auila diſp. 5. dub. 1. concluſ. 3. Henriquez lib. 13. c. 46. num. 3. *Reſp.*

226 Quæritur 2. quibus modis violetur ab eiſdem Interdictum Locale. *Quæritur. 2.*

227 Reſpondeo, duobus modis: primo celebrando, Diuina officia non ſeruatis ſeruandis præſcriptis in c. *Alma mater*, ſcilicet ianuis clauſis, ſine pulſu campanarum, ſubmiſſà voce, excluſis excommunicatis & interdictis: ſecundo ſi ij, quibus regimen Eccleſiæ commiſſum eſt, permittant alios ſine dictâ moderatione in loco interdicto celebrare. Colligiturque ex c. *non eſt vobis, de Sponſalibus*, ibi *Ne celebretis, nec alium celebrare permittatis.* *Reſp.*

228 Quæritur 3. an Laici violantes Interdictum, pœnam incurrant? *Quæritur 3.*

229 Reſpondeo nullam, ſi præciſè ſpectemus violationem Interdicti, nulla enim talis pœna in Iure conſtat. Dixi *ſi præciſè* ſpectemus violationem; nam ex alio capite pœnæ incurruntur, vt videre eſt in Clementina, 2. de *Sententia excommunicationis*, vbi excommunicatione ligantur Laici cogentes Clericum celebrare Diuina officia in loco interdicto, aut vocantes alios interdictos, vt Diuinis officijs interſint, quę celebrantur in loco interdicto, aut prohibentes exire interdictos à celebrantibus admonitos, vt exeant; ſicut etiam excommunicantur ipſi Interdicti, ſi poſt huiuſmodi admonitionem exire recuſent. Ita Nauarrus numero 104. Sayrus lib. 5 cap. 14. numero 14. Coninc numero 73. Bonacina ſuprà numero 2. & alij Recentiores. *Reſp.*

230 Quæritur 4. quam pœnam incurrant Clerici ſcienter violantes Interdictum? *Quæritur. 4.*

231 Reſpondeo ipſo Iure incurri aliquas pœnas: primò priuari priuilegio Clericali, quod alioquin haberent, vt in loco ſacro poſſint ſepeliri c. *Quod in te de Pœnit. & remiſſ.* c. *Is cui de ſent. excom.* in 6. Secundò Clericus perſonale, aut locale Interdictum violans per exercitium Sacri Ordinis, vel celebrando officia Diuina, ſit ineligibilis, tàm actiuè, quàm paſſiuè. Ita colligitur ex c. 1. de *Poſtul. Prælat.* & c. Is, qui. §. Is verò *Reſp.* *Clericos ſcienter violantes Interdictum aliquas pœnas ipſo Iure incurrere.* *Prima pœna.* *2.*

verò de ſent. Excom. in 6. Ita Syluest. verbo *Interdictũ* 6. q. 2. Sotus art. 1. concluſ. 5. Suarius diſp. 34. ſect. 4. numero 28. Henriquez ſuprà numero 3. Aula diſp. 5. dub. 4. concluſ. 3. Coninc diſp. 17. dub. 4. numero 71. vbi putat hoc probabile, item Caietanus verb. *Interdicti violatio.* Vgolinus tabulâ 5 cap 15. §. 1. Filiucius cap. 4. numero 86. & num. 147. Reginald. ſuprà n. 48. imò poſſunt etiam per ſententiam priuari

3 beneficijs, alijſque pœnis affici. c. *Poſtulatis de Cleric. excomm.* Tertiò Clericus violans Interdictum iuxta multorum ſententiam incurrit ſuſpenſionem ab officio; atque adeò à Iuriſdictione. Ita infertur ex c. vltimò *de Exceſſ. Prælat.* vbi id notat Gloſſa verbo *Irritas.* Sotus ſuprà Syluest. ſuprà q. 3. Couarruu. c. Alma p. 2. §. 2. n. 2. Aula ſuprà dub. 4. concluſ. 2. Suarius diſp. 34. ſect. 4. n. 16. & alij communiter.

Oppoſitum docet Coninc.

232 Oppoſitum tamen docet Coninc qui n. 71. quamuis prædictam ſententiam probabilem putet ob Doctorum authoritatem, non tamen ſatis probari putat ex citato Textu; ibi enim ſolùm agitur de Epiſcopo, qui plurimus Cenſuris ſubiecerat beneficijsq; ſpoliauerat, & alijs tradiderat, eo quod Interdictum nollent violare; quæ omnia Iure naturæ patet eſſe inualidè facta, & hæc ipſius acta ibi ſolùm dicuntur irrita vt patet ex ijs verbis, *Sententias in quoſcunque hac occaſione prolatas decernimus irritas, & inanes.* Vbi à contrario ſenſu potiùs inſinuatur ſententias ab eodem aliâ occaſione prolatas valuiſſe,

4. aç proinde illum non fuiſſe à Iuriſdictione ſuſpenſum. Quæ ſententia magis videtur Iuri conformis. Prædictæ pœnæ communes ſunt omnibus Clericis tàm Religioſis, quàm ſecularibus. Quare verò pœna additur ſpeciatim contra Regulares non ſeruantes Interdictum locale generale, quando ſeruatur ab Eccleſiâ matrice oppidi, ſeu Cathedrali ſeu Parochiali; impoſita enim eſt ipſo facto Excommunicatio, etiamſi te reipsâ Interdictum ſit nullum. Clementina 1. de *ſent. Excom.* vbi additur idem eſſe accipiendum de ceſſatione à Diuinis indictâ à Concilio Prouinciali. Ita Nauarrus cap 27. numero 146. Henriquez cap. 46. numero 4. Aula p. 5. diſp. 5. dub. 3. Sayrus ſuprà numero 13 Vgolinus ſuprà. Suarius ſect. illâ 4. num. 14. Sa verbo *Interdictum*, numero 13. Filiucius ſuprà num. 60. Coninc. num. 72. Bonacina citato puncto 7. num. 4. Laym. lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 3. poſt Panormitanum. c. *Cùm inter* num. 3. de *conſuet.*

5. 233 Quinta pœna additur contra eum, qui excommunicatum, aut interdictum denuntiatũ in loco Sacro, vel alios contra Iuris permiſſionem in loco interdicto ſepelire ſcienter præſumpſerit, ſcilicet ipſo Iure incurrit excommunicationis ſententiam. Clementinâ 1. de *Sepulturis.*

6. 234 Sexta Dominus temporalis, qui compellit Clericum, in loco interdicto publicè, ac ſolemniter celebrare Diuina vel faciens populum conuocare ad audienda Diuina pulſu Campanæ, aut voce præconis, vel impediens, ne excommunicati, vel interdicti ab Eccleſiâ exeant, dùm Miſſarum ſolemnia celebrantur, poſteaquàm à celebrantibus moniti fuerũt, & ipſi denique excommunicati, & interdicti, ſi moniti remanere præſumpſerint, excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt. Quæ duæ poſteriores communes ſunt tam ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis, & de ſæcularibus iam ſuprà diximus, habeturque hæc vltima pœna Clement. 2. de *ſententiâ excom.*

235. Septima ſolet addi contra Clericos ſciẽter violantes Interdictum per exercitum alicuius Ordinis Sacri incurrere ſcilicet Irregularitatem, vt colligitur ex c. *Is cui de ſent. excom.* in 6. 7.
videnturque hanc pœnam docere Auctores citati pro pœnâ ſecundâ. In quâ ſecundâ & ſeptimâ pœnâ ideo dixi *per exercitium alicuius Ordinis Sacri* nam violatio Interdicti per exercitium Minoris Ordinis non videtur ſufficient hoc tempore iuxta multorum ſententiam ad peccatum mortale, & ad incurrendam irregularitatem; tum; quia vſu receptum eſt, vt pleraque, quæ fiunt à Clericis minorum Ordinum, etiam à Laicis exerceantur (niſi fortè exorciſmus) tùm; quia hæc non cenſetur materia grauis. Ita Suarius diſp. 34. ſect. 4. numero 10. Reginald. n. 51. Aula citatâ diſp. 5. dub. 2. notabili. 1. & alij Recentiores communiter, quamuis contrariũ ſentiat Filiucius. num. 83 ad finem, & alij, quod ſatis probabile eſt, & in hac re me quidem Iudice Philoſophandum eſt iuxta dicta diſp. 4. dub. 6. §. *An verò*, & ſequentibus, lociſque ibi notatis.

Ex dictis obſeruandũ tripliciter à Clericis Interdictum violari poſſe.

236 Sed pro maiori intelligentiâ doctrinæ obſeruare oportet ex dictis in hac dubitatione & ex Suario diſp 33. à numero 5. & Filiuzio n. 56. Interdictum à Clericis tripliciter violari poſſe, primò dum Clericus ligatus Interdictu functionem ordinium exercet, v. g. conferendo Sacramenta propria talis ordinis. Secundò dùm, etiamſi ipſe non ſit interdictus, confert Sacramenta in loco interdicto. Tertiò dùm, etiamſi, neque ipſe, neque locus ſit interdictus; Sacramenta tamen confert interdicto; atque in hoc vltimo caſu valdè probabile eſt non incurrere Irregularitatem; hic enim caſus non eſt Iure expreſſus; Irregularitas autem non incurritur; niſi in caſibus Iure expreſſis. In prioribus autem duobus caſibus Philoſophandum eſt ſicuti diximus loco notato de ſuſpenſione.

Ex dictis infertur.

237 Ex dictis infertur primò ſubdiaconum fieri Irregularem, cantando ſolemniter Epiſtolam tempore interdicti eo modo, quo Philoſophati ſumus de ſuſpenſione citatâ dub. 6. aſſert. 2. docentque communiter Doctores ibi citati, & apud Sayrum ſuprà num. 20. & apud Vgolinum ſuprà.

Infertur 2.

238 Infertur 2. fieri irregularem Sacerdotem celebrantem in loco interdicto, aut miniſtrantem Sacramenta, quæ tempore Interdicti non permittuntur. In illis autem feſtiuitatibus, in quibus licèt non obſtante Interdicto officia Diuina celebrare, Philoſophandum eſt iuxta diuerſas opiniones, nam, qui adhuc ſentiunt, non extendi conceſſionem ad alia, quàm ad officia præciſè, conſequenter dicere tenentur, etiam tunc incurrere Irregularitatem ſi adminiſtret Sacramenta. Iuxta opinionem verò probabilem (ſed de quâ diximus dub. 4. cap. 2. paulò ante finem ab aſſert. 4. adiuncta etiam prima doctrinâ) quòd eo ipſo, quo conceditur
[illegible] facultas

facultas celebrandi Diuina officia cenſetur etiã concedi ſuſcipere Sacramenta, dicendum eſt, ſicut nec peccatur, ita non incurri cenſuram; quod in praxi ſatis videtur tutum. Legantur ibi dicta.

Infertur 3. 239. Infertur 3. fieri Irregularem aſpergendo populum ſolemniter cum verſiculo *Aſperges*, aut benedicendo calices, paramenta, vel candelas in die Purificationis, aut oliuas in die Palmarum, & ſimilia, de quibus diximus dub. 4. c. 4. intelligi nomine Diuinorum officiorum. Ita Reginald. ſuprà, Suarius diſp. 33. ſect. 3. n. 1. & ſequentibus. Filiucius numero 55. Syluest. Interdictum 5. q. 4. Sayrus numero 26. & alij citati.

240. Imò Suarius diſp. 34. ſect. 4. num. 26. Sayrus ſuprà. Filiucius numero 89. & alij putant incurrere Irregularitatem, ſi celebret Diuina officia ex officio, tanquàm hebdomadarius, vt inchoando, vel perficiendo Diuinum officium cum ſolemnitate propriâ Ordinis Eccleſiaſtici, hoc enim proprium eſt ſacerdotij vel ſaltem Diaconi; ſecùs verò, ſi hoc faciat, tanquam laicus, etiamſi illa publicè dicat in choro, vel certè, ſi materia ſit ita parua, quæ non ſufficiat ad peccatum mortale, vt rectè notauit Suarius eâdem ſect. 4. & dicemus agentes de Irregularitate.

Infertur 4. 241. Infertur 4. Epiſcopum celebrantem in loco ſacro à ſe interdicto incurrere Irregularitatem; niſi pro tunc auferat Interdictum. Ratio eſt, quam ſæpè alibi attulimus; quia Epiſcopus non poteſt auferre effectus Interdicti poſitos à Iure communi, quorum vnus eſt, vt violans Interdictum per exercitium Ordinis Irregularitatem incurrat. Eſt communis ſententia: Legantur Sayrus, & Vgolinus ſuprà.

Infertur 5. 242. Infertur 5, non eſſe Irregularem Clericum violantem Interdictum per actionem non ſpectantem ad Ordinem, ſeu officium ſuum; ſed exequentem illam, prout exequeretur laicus. Ideò ſi Clericus ſepeliret in loco Sacro interdicto abſque Diuinis tamen officijs, non fieret Irregularis, quippe qui non violaret Interdictum per exercitium proprium Ordinis ſacri, ſecus verò, ſi ſepeliat cum Miſsâ, aut Diuinis officijs.

Infertur 6. 243. Infertur 6. non fieri Irregularem Clericum, qui pulſat campanas ad conuocandum populum tempore Interdicti ad Diuina officia, vel Miſſam; quia illud non eſt officium Ordinis Sacri, maximè, ſi poſteà ianuis clauſis, & nullo non priuilegiato aſſiſtente celebrat; etiamſi mortaliter peccauerit Campanas pulſando. Ita Suarius ſuprà, & alij apud Henriquez cap. 46. numero 1. litera D. quamuis contrarium ſentiat Filiucius numero 4.

Quæritur. 244. Non tamen puto mortaliter peccare, qui pulſat Campanas intentione fallendi, ſeu illudendi populo; tunc enim, licèt ex alio capite peccat contra Interdictum; illa enim non eſt verè conuocatio ad Diuina officia, quamuis populus credat.

Non conſentiunt Authores. 245. Vtrum autem incurrat Irregularitatem quia celebret ianuis apertis, modò nullus ingrediatur? non conſentiunt Authores. Affirmant Sayrus ſuprà numero 3. & alij. Nonnulli verò Recentiores negant; probabiliſſima tamen mihi videtur ſententia Sayri, qui enim celebrat ianuis apertis interdictum violat exercendo actum Ordinis Sacerdotalis; neque enim prohibitum eſt tẽpore Interdicti, ſiue localis, ſiue perſonalis aperire portas, ſed celebrare ipſis apertis: ergo tunc, qui peccat contra Interdictum, nõ peccat in eo, quod portas Eccleſiæ aperiat, vel apertas eſſe permittat; Sed in eo, quod portis apertis celebret: ergo per ipſam celebrationem, & exercitium Ordinis frangit Interdictum, quod ſufficit ad incurrendam Irregularitatem. Probabilis nihilominus, vt dicebam, eſt oppoſita ſententia quamuis enim omninò verum ſit tum celebrando violari Interdictum; non tamen violatur per ipſam ſubſtantiam celebrationis, ſed propter circumſtantiam, quod ſit ianuis apertis. Quæ circumſtantiâ nullo modo pertinet ad actum Ordinis, In quo eſt maximè notandum diſcrimen Interdicti perſonalis, & realis, quòd in Interdicto perſonali per ipſam ſubſtantiam actus Ordinis violatur Interdictũ; Interdicto verò locali generali, non per ipſam ſubſtantiam celebrationis preciſè, & ſecundum ſe, ſed per circumſtantiam adiunctam. *Notandum diſcrimen Interdicti perſonalis, & realis.*

246. Item aduertere oportet diſcrimen inter Interdictum locale, & locale ſpeciale, nam in Interdicto locali ſpeciali violatur Interdictum etiam celebrando ianuis clauſis, & ſine campanis &c. in tali loco interdicto, quod non contingit in Interdicto generali. *Item Interdicti localis generalis & localis ſpecialis.*

247. Infertur 7. eum, qui audit Miſſas, vel Diuina officia in loco interdicto etiam iuſſus diſcedere, vel per dolum, aut vim admiſſus (quantumuis grauiter peccet, aut etiam incurrat excommunicationem iuxta ſuprà dicta) non incurrere Irregularitatem; neque enim exercet actum Ordinis Sacri Incurret tamen illam iuxta multorum ſententiam, ſi talis audiens Miſſam ſit Prælatus, qui ſuam authoritatem interponat in Miſſæ celebratione; Prælatus enim Eccleſiaſticus præcipiens Sacerdoti tempore Interdicti coram ſe celebrare vel aſſiſtens celebrationi incurrit Irregularitatem. Ita Nauarrus c. 27. n. 244. Sylveſt. verb *Irregularitas* quæſito 3. Sayrus c. 14. n. 27. & alij: ex c. *Illud de Clerico excommunic.* Verum Auila ſuprà non putat illum Textum hoc ſatis probare; ſolùm enim loquitur de Clerico excommunicato, qui ſe ingerit celebrationi; addit enim laicum excommunicatum ſuſpenſum, vel interdictum non fieri Irregularem præcipiendo coram ſe celebrari; neque enim Irregularitas incurritur, niſi ſit in Iure expreſſa. Legatur Auila 7. p. diſp. 9. ſect 2. dub. 6 Sylueſter verbo Irregularitas quæſitũ 13. Sed de hac re iterum dicemus agentes de Irregularitate. Quod autem, etiam ſæcularis cogens aliquem celebrare tempore Interdicti incurrat excommunicationem, iam ſuprà diximus. *Infertur 7.*

248. Infertur 8. qui nullâ eſt ligatus Cenſurâ, non incurrere Irregularitatem, etiamſi faciat, vt alius Cenſurâ ligatus celebret coram ſe. Ita Auila ſuprà & alij contra Nauarrum num. illo 244. Vgolinum tabulâ 2. cap. 14. §. 1. nutt. Couarr. c. *Alma mater* p. 1. §. 6. num. 9, ratio verò eſt, quia non dicitur propriè violare Cen- *Infertur 8.*

ſuram

ſuram per exercitium Ordinis; ſed eſſe cauſam, vt alius violet, ſi fortè ille ſit etiam ligatus, vel eſſe cauſam, vt ille celebret. Accedit quòd non ſit Iure expreſſum talem eſſe Irregularem: ergo non eſt, iuxta dicta; nec c. *illud eſt*, de *Cleris excommunicato, vel depoſito* (qui Textus pro Nauarri ſententiâ afferri ſolet) obſtat, ibi enim (vt dicebam) ſermo tantum eſt de Clerico excommunicato, qui ſe ingerit celebrationi vt legenti conſtabit. Legantur, quæ dixi diſp. 2. dub. 42. §. *Nulla autem eſt.*

Infertur 9. 249. Infertur 9 qui interdictus, vel ſuſpenſus eſt ab Ingreſſu Eccleſiæ, fieri irregularem, ſi celebret intra Eccleſiam. violat enim Cenſuram per actum Ordinis ſacri. Secùs verò ſi celebret extra Eccleſiam in Oratorio priuato. Quod ſi ſimul ſit ſuſpenſus, aut interdictus à Diuinis, in quocumque loco celebret incurret Irregularitatem. Ita Suarius, & Filiucius locis citatis. Nauarrus n. 170. Syluest. *Interdictum* 6. quæſito 2. Sayrus num. 37. Auila citatâ p. 7. diſp. 9. ſect. 2. dub. 4. patetque ex ſæpe allatâ ratione; quia nimuum Oratorium, & ſimilia loca non intelliguntur nomine Eccleſiæ, quando verò Cenſura afficit perſonam ſine loci determinatione; ſed prohibet actum exercendum, vbicumque exerceatur, violabitur Cenſura.

Infertur. 10. 250 Infertur 10. celebrantem in altari interdicto incurrere Irregularitatem, violat enim Interdictum per exercitium Ordinis Sacri, Miniſtri verò, qui Miſſæ inſeruiunt, non incurrunt quoties ipſorum functio non eſt actus Ordinis proprius. Ita Suarius diſp. 33. ſect. 3. numero 19. Filiucius num. 58. contra nonnullos alios apud Suarium.

Infertur 11. 251 Infertur 11. non fieri Irregularem Clericum interdictum recipientem Sacramentum Euchariſtiæ more Laicorum. Ita Suarius ibidem numero 20. Filiucius num. 59. idemque iudicium eſt de ſuſceptione aliorum Sacramentotorum.

Infertur. 12. 252. Infertur 12. non fieri Irregularem Sacerdotem interdictum aſſiſtentem Matrimonio aut priuatim baptizantem, illi enim non ſunt actus Ordinis. Secus dicendum eſt, ſi benedicat ſponſos, aut ſolemnitates Baptiſmi ſuppleat. Legatur Suarius ſuprà numero 21. Filiucius ſuprà ſed de his iterum dicemus agentes de Irregularitate.

Infertur 13. 253 Infertur 13. duplici indigere diſpenſatione Irregularitatis Clericum interdictum celebrantem in loco interdicto, vel ſaltem vtramque circumſtantiam eſſe neceſſariò explicandã in diſpenſatione obtinendâ, vt per modum vnius ab vtraque liberetur, ſiue talis appellanda ſit duplex Irregularitas ſiue vna duplici titulo. In quâ re philoſophandum eſt iuxta dicta in ſimili de Excommunicatione diſp. 3. dub. 31. adiuncta dub. 23. & alijs locis ibi notatis. Legatur Suarius diſp. 33. num. 12. Filiucius num. 57. qui plures alios referunt.

254 Infertur 14. tunc tantum fieri Irregu-
Infertur 14. larem, qui celebrat in loco interdicto, quando talis Eccleſia, aut locus eſt denuntiatus interdictus; alioquin non cenſetur vitandus poſt *Extrauagantem Ad euitanda*, Concilij Conſtantienſis. Ita Suarius diſp. 34 ſect. 4. num 14. & alij communiter.

255 Quæret tamen aliquis primò an, qui celebrat coram Interdicto incurrat Irregularitatem? *Quæres 1.*

256 Reſpondeo non incurre; quia non extat hæc Irregularitas in Iure. Quæ ratio idem probat de celebrante coram ſuſpenſo, vel excommunicato, etiam non tullerato (quamuis Sacerdos excommunicatus incurrat Irregularitatem, ſi faciat vt alter coram ſe celebret, de quo ſuo loco) Ita Nauarrus cap. 25. num. 94. Vgolinus tabul. 1. c. 14. num. 25. §. 1. Filiucius num. 69. Suarius diſp. 34. ſect. 4. numero 29 Auila ſuprà dub. 7. & alij. *Reſp.*

257 Quæri poteſt. 2. an Clericus communicans cum interdicto, peccet, & incurrat aliquam pœnam? *Quæres 2.*

258 Reſpondeo Clericum communicantem cum nominatim denuntiatis interdictis iuxta multorum ſententiam peccare, ſi communicet in his rebus à quibus ſunt Interdicti, vt ſi coram illis celebret, vel illos ad Diuina officia admittat, vel ad ſepulturam, vel ad Sacramenta; id enim totum prohibitum eſt in c. *Alma mater*, imò, ſi Clericus etiam exemptus ab ordinariâ iuriſdictione celebret coram illis aut admittat excommunicatos publicos vel interdictos ad Diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta vel Eccleſiaſticam ſepulturam, interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ donec ſatisfaciat ad arbitrium illius, qui tulit Interdictum, c. *Epiſcoporum de Priuileg.* in 6. Ita Vgolinus ſuprà Sayrus. cap. 14. numero 11. Suarius diſp. 37. ſect. 1. numero 5. Syluest. *Interdictum*, 6. q. 2. Tabiena eodem verbo. Nauarrus cap. 25. num. 94. Auila diſp. 5. dub. 4. concluſ. 4 Filiucius numero 57. & 147. Sa verbo *Interdictum* numero 13. Conine diſp. 17. num. 71. & alij multi. *Reſp.*

259 Quam doctrinam docet etiam Auila locum habere non ſolùm in Clericis celebrantibus, ſed in ijs etiam qui cùm habeant regimen Eccleſiæ permittunt hos interdictos intereſſe diuinis officijs; non verò locum habere in illis, qui more Laicorum audiunt Diuina officia, neque habent regimen Eccleſiæ; imò, nec laici tenentur exire (inquit Emanuel Sa) quando Sacerdos ſcienter admittit Interdictum, nec tenemur (vt ait Auila ſuprà, vitare interdictos exceptis duobus caſibus, quos ipſe affert in ſimili caſu de ſuſpenſione, & excepta etiam ſepulturâ; nam præſumens ſepelire nominatim denuntiatum interdictum in loco Sacro incurrit Excommunicationem Epiſcopo reſeruatam in Clementinâ 1. de *Sepulturis*. vt iam diximus ſuprà in 5. pœnâ de Interdicto autem vitando, quid ſentiendum ſit diximus diſp. 2. dub. illâ 27. & iterum notauimus diſp. 4. dub. 6. agentes de ſuſpenſione; eſt enim eadem ratio quoad hoc. Sayrus verò, & alij probabilius putant Laicum teneri in Diuinis vitare interdictum, ſed, quæ diximus locis notatis probabiliora puto.

260 Infertur 15. communicantem cum interdicto in rebus humanis non peccare; neque enim tenemur vitare interdictos in ijs, in quibus non ſunt interdicti; quin, nec in Diuinis omnibus tenemur illos vitare; ſed poſſumus à ſuſpenſo; *Infertur. 15.*

ſuſpenſo, vel interdicto, etiam nominatim denuntiato audire Miſſam ſecluſo ſcandalo, vel ſimul cum illo intereſſe Diuinis officijs, & generaliter loquendo, exceptis caſibus Iure expreſſis nullum eſt peccatum communicare cum Interdicto nominatim denuntiato; cùm nondum verò denuntiato non eſt communicatio prohibita; ſed philoſophandum eſt ſicut de excõmunicato tolerato iuxta dicta citatâ diſp. 2. dub. 26. & 27.. Ita Rodriguez c. 116. n. 12. Henriquez c. 46. n. 2. & 4. Suarius diſp. 33. ſect. 3. num. 10. *verſ. eſt autem*, & diſp. 37. ſect. 2. Filiucius num. 57. Reginaldus num. 47. ad finem, & alij communiter.

261. Quinam verò dicantur nominatim denuntiati latè diximus agentes de Excommunicatione eâdem diſp. 2. dub. 28.

Aduertendum. 262. Vnum aduerto, quod attinet ad incurrendam Cenſuram Interdicti, ſufficit interdictum hominem eſſe denuntiatum nomine aliquo communi, vt nomine officij, vel alio ſigno manifeſtante perſonam in particulari, ita vt aliquo modo verba ſint determinata ad perſonas, quæ interdicuntur iuxta generatim dicta de omni cenſurâ diſp. 2. dub. 19. aſſert. 2. ad hoc autem multò minus requiritur pro Interdicto, vt comprehendat particulares perſonas ſecundariò. Vnde non placet quod aliqui docent, quando ſcilicet fertur perſonale Interdictum contra aliquod Collegium, vel communitatem, ſingulos illius Collegij, vel communitatis non nominari ſufficienter; nam ſi loquantur de expreſſione ſufficienti ad incurrendum Interdictum, omninò ſufficit quod communitas illa nominetur; nihil enim aliud & communitas, quàm ſinguli homines ſimul ſumpti, & verè impoſſibile eſt interdicendo communitatem nominare ſingulos. Accedit, quod in Interdicto locali generali non eſt neceſſaria expreſſa, & particularis denuntiatio ſingulatum Eccleſiarum; ſed ſufficit copulatim, vel vniuerſim ſignificans omnes Eccleſias, vt ſi quis dicat omnes Eccleſiæ maneant Interdictæ: ergo idem erit in Interdicto perſonali. Ita docet Sayrus lib. 5. c. 12. numero 23. Suarius diſp. 37. ſect. 2. n. 3. Auila ſuprà. Coninc diſp. 17. dub. 2. n. 62. Filiucius Tract. 18. c. 6. q. 1. & alij apud Henriquez cap. 43. n. 7.

263 Si verò agamus de denuntiatione requiſitâ, vt perſona interdicta ſit vitanda in ijs, in quibus debet vitari interdictus denuntiatus, non ſufficit illa denuntiatio communitatis, vt vnuſquiſque illius communitatis cenſeatur nominatim denuntiatus, ut contra Bonacinam diximus dubitatione præcedenti 5. *Reſpondeo cum Suario*; atque in hoc ſenſu intelligendi ſunt Nauarrus & Sa ibi citati.

264. Ex quâ doctrinâ conſtat multò minus cenſeri interdictos vitandos illos, qui ſolùm denuntiantur his, aut ſimilibus verbis. *Qui furati ſunt res Eccleſiæ ſint interdicti*; hic enim eſt valde confuſus modus denuntiandi, nec, qui ſic denuntiatur, poteſt dici nominatim denuntiatus. Ita Sayrus, & Auila ſuprà.

DVBITATIO VI.

In quibus caſibus incurratur Interdictum?

265 CVm Interdictum aliud ſit locale, aliud perſonale, diuerſiſque modis incurratur vnum, & alterum, placet de vtroque diuerſis capitibus diſputare.

CAP. I.

De caſibus in quibus incurritur Interdictum locale.

266. ALiqui ſunt caſus in Iure quibus incurritur locale Interdictum; primus habetur in Extranag. *Super gentes de Conſuetudine*, quando, ſcilicet, Dominus Regni, vel alterius loci impedit ne legatus vel Nuntius Papæ ſuo fungatur officio; tunc enim loca impedientis ſubiacent Interdicto, vt cum communi ſententiâ docet Henriquez cap. 43. num. 5. Filiucius Tract. 18. cap. 6 q. 3. numero 237. & alij Recentiores. *Varij caſus in Iure quibus incurritur Interdictum locale.*

267. Secundus habetur in Clementina 1. *de Pœnis*, quando Dominus alicuius territorij percutit iniurioſè, aut capit, vel bannit Epiſcopum, vel mandat hoc fieri, vel dat concilium; tunc enim illius territorium ſubiacet Interdicto. Legatur Suarius diſp. 37. Sayrus c. 12. Filiucius num. 136. Reginald. num. 63.

268. Aduertendum etiam eſt eam Ciuitatem manere priuatam dignitate Pontificali, vt in eodem Textu habetur. Eidemque interdicto ſubiacet Ciuitas aliuſue locus detinent aliquem Epiſcopum inuitum, vel mandans prædicta fieri. Idemque iudicium eſt de Ciuitate, quæ inſequitur Cardinales, vel præbet auxilium, vel fauorem inſequutoribus, vel non punit intra menſem huiuſmodi inſequutores, ſi poſſit punire cap. *Felicis de Pœnis* in 6.

269. Non comprehenditur autem hoc Interdicto Ciuitas Romana, vt ex eodem Textu conſtat. Legatur Suarius diſp. 37. ſect 1. num. 17. & ſequentibus, Filiucius n. 139.

270. Hoc ipſum interdictum incurrunt vſq; ad reſtitutionem, & condignam ſatiſfactionem vniuerſitas, ciuitas, Collegium, vel locus, ſi exigant per ſe, vel per alium ab Eccleſijs, vel Eccleſiaſticis perſonis quidagia, pedagia, vel alia de rebus ſuis, quas aſportant, vel important non causâ negotiationis. Ita habetur, c. *Quanquàm*, de *Cenſib.* in 6. Quod tamen aliquibus in locis non eſt vſu receptum. Legatur Filiucius num. 144. Suarius num. 14.

271. Tertiò interdicitur Eccleſia, quoad ſepulturam, in quâ ſepelitur Hæreticus, vt habetur c. *Quicumque de Hæreticis* in 6.

272. Quartò, quando Dominus vel Rector Ciuitatis, in quâ Papa moritur, non præſtat, quæ præſcribuntur in c. *vbi periculum* de *Elect.* in 6. Legatur Suarius ſuprà num. 21. Filiucius cap. 6. q. 3.

237. Quinto

273. Quinto locale generale incurritur, quando Epiſcopus,& alij inferiores Eccleſiaſtici permanent per menſem in Excommunicatione, vel Suſpenſione contractâ propter culpam concedendi domum publicis, & manifeſtis Vſurarijs ad exercendas vſuras c.1. de *Vſuris* in 6. ubi prædictorum terræ poſt menſem Interdicto ſubijciuntur quandiu ibi manent Vſurarij.

274. Sexto,& Clerici tàm Regulares, quàm ſæculares, inducant aliquem ad vouendum, vel promittendum, quòd in eorum Eccleſiæ ſepulturam eliget, vel ſemel electam non mutabit, & poſt hæc in eorum Eccleſiâ, vel cœmeterio præſumpſerint prædictum ſepelire; talis Eccleſia.& cœmeterium ſunt ipſo facto *Interdicta*; niſi intra decem dies reſtituant illi Eccleſiæ, in quâ de Iure ſepeliendus fuerat, omnia quæ occaſione ſepulturæ acceperunt, etiamſi non petantur,& vlterius ipſum cadauer,ſi petatur. Ita habetur c. 1. de Sepultur in 6. Quod Interdictum perſeuerat, denec completa fiat reſtitutio prædictorum omnium. Ita Suarius ſuprà ſect. 1. n. 25, Filiucius n. 141. Reginald. n. 65.& alij multi. Sunt tamen nonnulla aduertenda circa huiuſmodi Interdictum.

Aduertendum 1. 275. Aduertendum primò prædictam Conſtitutionem fuiſſe latam in fauorem Parochorum,ac proinde, etiamſi Parochus inducat aliquam ad eligendam ſepulturam, non incurretur Interdictum; poteſt enim cedere Iuri ſuo.

Aduertendum.2. 276. Aduertendum 2. obligationem reſtituendi acceptum ratiune ſepulturæ habere vim etiam ante Iudicis ſententiam; quamuis enim quis admittat probabilem ſententiam, quod hæc ſit lex pœnalis,& lex pœnalis, non obliget ad pœnam ſubeundam ante Iudicis ſententiam, quoties ad ſui exequutionem requiritur actio ſubeuntis illam pœnam; hoc tamen intelligendum eſt,niſi aliter de ſuperioris mente conſtet; mens autem Superioris in hoc caſu eſt,vt aliqui volunt, quòd obligetur ad reſtitutionem non exſpectatâ Iudicis ſententiâ. Quod putant colligi ex illo verbo *obligetur contento* in Textu citato.

277. Ego tamen non video quomodò illud verbum *obligetur* ſufficienter ſignificet obligari ad id ante iudicis ſententiam; talis enim vox omninò indifferens eſt ad hoc,vt obligetur poſt Iudicis ſententiam:vel ante. Vnde ego ex alio capite puto obligari, etiam ante Iudicis ſententiam; quia nimirum non adquiſiuerunt illi Clerici,ſeu Eccleſia illorum Ius habendi, & reincidēdi prædicta accepta,id enim ſatis ſignificat illa vox *reſtituant*; id enim reſtituitur quod alienum eſt;potuit autem lex ſtatuere,vt non adquirant ius,& dominium eorum;quæ dantur in tali caſu pro ſepulturâ,aut occaſione ſepulturæ; hæc autem obligatio reſtituēdi, ſuppoſito quod non adquiratur dominium, ex naturâ reſultat etiam ante Iudicis ſententiam.

Aduertendum 3. 278. Aduertendum 3.hanc eſſe differentiam inter reſtitutionem acceptorum occaſione ſepulturæ, & cadaueris reſtitutionem;quòd illa accepta reſtitui debent, etiamſi non petantur cadauar autem ſolùm eſt reſtituendum, ſi petatur. Sunt autem illa reſtituenda intra decem

Ioan.de Dicaſtil.De cenſur.

dies à die ſepulturæ computandos,vt cum communi docet Suarius citato num. 25.

279. Aduertendum 4. eam Conſtitutionem ſolùm habere locum; quando quis inducit alterum ad eligendam,vel non mutandam ſepulturam ſuper impoſitâ obligatione ad id; nam in Textu ſolùm ponitur Interdictum ob extortam promiſſionem, quæ inducit obligationem. Vnde non habebit locum.quamuis quis indicat ad eligendam,vel non mutandam, ſine obligatione tamen *Aduertendum 4.*

280. Aduertendum 5. non incurri huiuſmodi Interdictum quando. v. g. vnus Relioſus inducit ad id,& alij Religioſi id ignorantes ſepeliunt, aut non reſtituunt: nam in eo caſu bonâ fide ſepeliunt. Verbum autem illud Textus *ſi præſumpſerint ſepelire*, requirit præſumptionem, vt cum Suario n. 26. docet Filiucius n. 242. Reginald n. 65. *Aduertendum 5.*

281. Aduertendum 7. prædictam pœnam incurri etiamſi tantùm vnus Clericus ſit, qui ſuam partem non reſtituat, reſtituentibus alijs; nam in Textu exigitur,tanquam conditio neceſſaria,vt non incurratur,vel, vt non perſeueret Interdictum,integra, & plenaria omnium reſtitutio. Hoc tamen ita intelligendum eſt,vt pars illa,quæ retinetur ſit tanti momenti,vt afficiat ad peccatum mortale; nam ad incurrendam Cenſuram grauem requiritur materia grauis ſufficiens ad mortale. Ita Suarius, Filiucius, & Reginaldus ſuprà. *Aduertendum 6.*

282. Imò, ſaluo meliori iudicio,non quamcumque materiam ſufficientem ad mortale putarem ego dignam tali pœnâ; ſed in hoc ſeruandam eſſe conſuetudinem locorum; nam vbi vſu receptum eſt, quod excommunicatio non incurratur propter peccatum non reſtituēdi; niſi materia reſtituenda ſit in certâ aliquâ quantitate. putà vnius ſcutati, etiamſi quis minorem quantitatem alioquin ſufficientem ad mortale non reſtituat,non videtur ſufficere adhoc, vt Interdictum incurratur,aut incurſum perſeueret, neque enim credendum eſt velle Pontificem in eo Textu materiam, quæ alioquin non ſufficit ad incurrendam priuatam excommunicationem vnius hominis non reſtituentis,ſufficere ad incurrendum Interdictum vnius Eccleſiæ,vel loci.

283. Pro prædictis omnibus caſibus, in quibus incurritur Interdictum locale obſeruandum eſt cum Suario ſuprà ſect. 2. ad finem non eſſe obligationem ſeruandi huiuſmodi Interdictum poſt Extrauag. *Ad euitanda*, niſi poſt denuntiationem, quæ ibi requiritur. Idem docet Coninck diſp. 7. dub, 5. Filiucius, Reginald, Sayrus, & alij citati dub. præcedenti non longè à fine, *Pro prædictis caſibus obſeruandum cum Suario*

CAP. II.

De caſibus, in quibus incurritur Interdictum generale perſonale.

284. PRimus caſus, in quo incurritur Interdictum perſonale generale eſt,quando

L l com-

communitates, ſeu vniuerſitates, vſurarijs alienigenis habitationem concedunt ad ſuum fœnus exercendum, vt habetur c. 1. de *Vſuris* in 6. vbi continetur etiam Interdictum locale generale, de quo diximus 5. loco in præcedenti c.

285. Secundus caſus, quando vniuerſitas concedit repreſalias vel pignorationes contra perſonas Eccleſiaſticas, vel eorum bona, &c, quando ijs conceſſis ab alijs non reuocat intra menſem conceſſionem: Tunc vniuerſitas illa interdicitur cap. vnico de *Iniurijs* in 6.

286. Tertius caſus, quando vniuerſitates imponunt, & exigunt decimas, aut aliquid tale ab Eccleſiaſticis, vel occupant bona Eccleſiarum, eodem modo ſuſpenduntur c. *Clericis* de *Immunit.*

287. Quartus, quando communitates, ſcilicet, Vniuerſitatis Capitula, vel collegia appellant à ſententijs ſummi Pontificis ad futurũ Conciliũ generale, cui interdicto etiam ſubijciuntur præbentes conſilium, & fauorem. quod habetur in Bullâ Cœnæ numero 2. imò ibi etiam fertur excommunicatio, hoc autem eſt diſcrimen, vt notat Suarius citatâ diſp. 37. ſect. 1. numero 13. Filiucius numero 144. & alij, quod excommunicatio, quæ poſtea fertur in eos; qui abſoluunt contra tenorem illius Bullæ, non videtur comprehendere eum, qui abſoluit ad hoc Interdicto, qui limitatur ad eos, *qui beneficium abſolutionis impendunt talibus excommunicatione: vel anathemate illaqueatis, vel eorum alicui* nihil verò dicit de Interdicto.

288. Quintus caſus habetur in Tridentino ſeſſ. 7. cap. 10. vbi ſub pœnâ Interdicti præcipitur Capitulis, ne Sede vacante infra annum à die vacationis literas Dimiſſorias ad ordines recipiendos alicui, *qui beneficij Eccleſiaſtici recepti vel recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedãt.* Ita Suarius ſect. 1. n. 13. & ſequentibus. Henriquez cap. 43. n. 5. Sayrus ſuprà Coninc ſuprâ dub. 5. Filiucius num. 103.

289. Sextus caſus eſt, quando aliqui cauſam culpabilem Interdicto generali locali dederunt vt conſtat ex dictis in præcedentibus dub. 1. §. *Probabile autem*, & alijs in locis. Ita Suarius ſuprà n. 15. Reginald. n. 67. Syluest. verb. *Interdictum* 4. quæſito 2. Filiucius n. 144. Nauarrus c. 27. n. 169.

290. Septimus caſus eſt, quando Capitulum, & vniuerſitas non obſeruat Conſtitutionem Ioannis 22. circa fructus beneficiorum vacantium; tunc enim ſubiacet Interdicto Extrauag. vnicâ de *Sede vacante.*

Doctrina Suarij legenda. 291. Tandem aduertere oportet doctrinam Suarij maximè præ oculis habendam in his Interdictis perſonalibus generalibus, quæ incurruntur ob culpã cõmunitatis, ſeu populi, quod, cùm plures de Populo ſint innocentes, per Interdictum generale loci non cẽſentur interdicti perſonaliter; niſi qui ſunt in culpâ dando cauſam culpabilem Interdicto; quod etiam locum habet in Interdicto locali generali. Legatur Suarius à n. 15.

CAP. III.

De caſibus in quibus incurritur Interdictum ſpeciali perſonale.

292. MVlti etiam ſunt caſus, in quibus ipſo Iure incurritur Interdictum perſonale ſpeciale: præcipuè ſunt, quos hic referam omiſſis alijs, qui videri poſſunt apud Authores citandos.

293. Primus caſus eſt, quando quis recipit dignitatem Eccleſiaſticam de manu laici, vt habetur c. *ſi quis deinceps* 16. q. 7. ſuſpenditur enim ab ingreſſu Eccleſiæ legatur Suarius ſuprà numero 9.

294. Secundus caſus eiuſdem Interdicti eſt, quando Prælati ſibi aliquid vſurpant ex redditibus dignitatis vacantis, aut Eccleſiarum, ſibi ſubditarum, vt habetur *Præſenti* de *officio ordinat. in 6.*

295. Tertius caſus eſt, quando Abbas, vel Epiſcopus in alienandis bonis Eccleſiæ non ſeruat Extrauagantem *Ambitioſè*, vbi illa eſt vſu recepta neque enim recepta eſt, vbique. Legatur Suarius ſuprà num. 10. & diſp. 23. ſect. 4.

296. Quartus caſus, quando Sacerdos admittit interdictum ad Diuina officia. Legatur Suarius diſp. 37. ſect. 1. n. 6. Filiucius n. 147.

297. Quintus caſus eſt, quando inferior Epiſcopo fert Cenſuram ſine ſcripturâ, vel ſine cõpetente, aut Canonicâ monitione, vel abſque expreſſione cauſæ; tunc enim incurrit ſuſpenſionem à Diuinis officijs, & ab ingreſſu Eccleſiæ c. 1. de *ſentent. excommunic.* in 6. & c. Sacro eodem titulo, vt notauimus diſp. 2. dub. 28. & duabus ſequentibus. Legatur Suarius citatâ diſp. 37. ſect. 1. numero 3. Filiucius n. 146. Coninc n. 74.

298. Sextus caſus, quando Epiſcopus in viſitatione recepit aliquid quod ſibi non debetur; niſi intra duos menſes duplum reſtituat. c. 2. de *Cenſib.* in 6. & colligitur ex Tridentino ſeſſ. 24. cap. 3.

299. Septimus eſt, quando quis violat Interdictum locale, ſaltem generale; incurrit Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ c. *Epiſcoporum* de Priuilegijs in 6. Ita Suarius ſuprà numero 5. Filiucius numero 147. & alij multi.

300. Octauus caſus eſt, quando Iudices Eccleſiaſtici officiales illos, qui ſunt Romanæ Curiæ, aut alios, qui Romanam Curiam pro ſuis negotijs ſectantur, priuant ſuis beneficijs, eaq; alijs conferunt. Extrauag. 3. de *Priuilegijs* in quâ ſimul fertur Interdictum abſolutè, & ſuſpenſio, atq; excommunicatio.

301. Rectè autẽ notant Authores aliqui, quod cùm hæ Cenſuræ generaliter ferantur verbis generalibus contra omnes quacumq; dignitate fulgentes, cenſeri poteſt huiuſmodi Cenſuris nõ ſingulos affici; ſed debitâ cum proportione, vel (vt aiunt) per diſtributionem accommodam, ita, vt Epiſcopi alijq; ſuperiores ſolùm ligentur cenſurâ excommunicationis; non verò Interdicti; vel ſuſpenſionis; nam iuxta regulam generalẽ de quâ ſæpè diximus Epiſcopi nõ ligantur Interdicto, aut ſuſpenſione generaliter latis. *Notant authores aliqui.*

302. Notan-

202. Notanda præterea eſt differentia inter Cenſuras eo capite expreſſas, nam excommunicationis abſolutio reſeruatur Papæ; non verò abſolutio Suſpẽſionis, aut Interdicti, nulla enim ibi fit mentio reſeruationis horum. Legatur Suarius ſuprà numero 8. Filiucius numero 148

203. Nonus caſus eſt quando Prælati edunt commentaria in Tridentinum; tunc enim interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ à Pio V. in Bullâ Confirmationis Concilij Tridentini.

204. Decimus caſus eſt, quando Metropolitanus non defert ſummo Pontifici intra tres menſes per literas, vel nuntium ſuffraganeum vltra annum non reſidentem.

205. Vndecimus caſus eſt, quando vice verſâ ſuffraganeus non defert Metropolitanum non reſidentem. Quâ de re legatur Tridentinum ſeſſ. 6. c. 1. de *reform.* ad finem verſ. *Creſcente verò*

206 Duodecimus caſus ſolet aſſignari; quando Clericus in crimine fornicationis perſeuerat. Ita Suarius ſuprà n. 11. Filiucius n. 145. Quod dicitur eſſe Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ Legantur diſp. 4. quæ diximus dub. 7. c. 3. §. *Trigeſima ſexta.*

DVBITATIO VII.

De abſolutione ab interdicto.

207. NOtandum in hac re eſt, ſicut ſuſpenſio alia eſt purè pœna propter delictũ merè præteritum, & alia ſimul medicinalis, & quæ reſpicit correctionem in futurum, habetq; propriè rationem Cenſuræ, ita ſimiliter Interdictum aliud eſſe puram pœnam propter delictũ merè præteritum; aliud verò propriè dictum cenſuram reſpiciens præſentem contumaciam, & correctionem ab illâ.

208. Ex hoc fit quod, ſicut de ſuſpenſione, quæ purè pœna eſt, diximus poſſe abſq; vlla abſolutione ceſſare per ſolum lapſum temporis, pro quo fuit impoſita; ita ſimiliter Interdictum quod purè pœna eſt, abſolutè ceſſare poteſt ſine vllâ abſolutione. Iam verò quærimus modum tollendi Interdictum, quod habet rationem Cenſuræ; in hoc enim iuxta dicta diſp. 1. dub. 2. & 3. indiget abſolutione, ſicut & quæuis alia propriè dicta Cenſura. Quod autem Interdictum aliquod ſit, tanquam purè pœna, & hoc ceſſet elapſo tempore, pro quo fuit impoſitum, vel impletâ conditione vſq; ad cuius impletionem impoſitum fuit, docent communiter Doctores ex c. *Dilecti filij.* Ita Auila p. 5. diſp. 6. dub. 1. Coninc diſp. 17. dub. 6. n. 76. Suarius diſp. 38. ſect. 1. Sa verbo *Interdictum* n. 2. Saytus c. 15. n. 2. Reginald. lib. 32. Tract. 3. n. 53. Filiucius n. 114. quamuis Suarius ibi, & Filiucius n. 115. ex parte videantur diſſentire.

Quæritur 1. 209. His poſitis quæri poteſt primò; quis poſſit tollere Interdicta localia poſſita à Iure, quæ non ſunt reſeruata?

Reſp. 210. Reſpondeo id poſſe Epiſcopum, vel aliũ habentem iuriſdictionem ſimilem in communi-

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

tatem interdictam. Ita colligitur ex c. *Nuper de ſentent. excommunic.* & probat ratio illa generalis, quam in ſimili attulimus agentes de Suſpenſione, quia nimirum Epiſcopus poteſt diſpenſare in ijs, quæ non ſunt reſeruata; Interdicta autem prædicta non ſunt reſeruata: ergo &c. Ita Auila 5. p. diſp. 6 dub. 1. dub. 1. concluſ 8. & dub. 4. concluſ 3. Coninc citato n. 76. Reginald. n. 55. Filiucius n. 111. c. 4. & n. 124. Henriquez lib. 13. c. 48. n. 3. & alij, qui etiam addunt poſſe huiuſmodi Interdictum ab Epiſcopo ſuſpendi ad tempus, ſicut enim poteſt illud ſimpliciter relaxare: ita videtur poſſe ad tempus ſuſpendere. Hoc tamen difficultate non caret; nam ſi Epiſcopus poteſt relaxare Interdictum poſitum à Iure, tanquam propriam Cenſurã ſolùm eſt in caſu, quo ſit facta correctio; nam interim dum perſeueratur in delicto, & contumaciâ, non videtur poſſe; quia ſemper atque perſeueratur in tali delicto cenſetur Ius commune Interdictum illud cauſare, & ferre; nec cenſetur conceſſiſſe facultatem Epiſcopo, niſi ſuppoſitâ correctione ex parte hominũ interdicti, nec meritò poteſt aliud præſumi; poſitâ autem correctione non eſt locus relaxationi ad tempus reſpectu illius Interdicti impoſiti à Iure; nam ſemel ablato Interdicto non eſt cur reuiuiſcat ex vi Iuris, cũ ablata etiam ſit contumacia, vt ſupponimus. Quod ſi iterum contumacia, peccatumq; redeat incurretur quidem Interdictum, non verò redibit Interdictum antiquum; ſed aliud nouum propter nouam culpam, nunquam ergo eſt locus relaxationis ad tempus illius ipſius Interdicti quod ſemel fuit incurſum. Vnde exiſtimo Authores intelligendos eſſe de merè Interdicto quatenus eſt pœna delicti præteriti. v. g. per menſem ſi enim à Iure ponatur Interdictum vnius menſis, ſi tot ius menſis Interdictum poteſt relaxari Epiſcopus, ſaltem ex cauſâ quando Pontifici non reſeruatur, poterit etiam ex cauſâ per aliquot dies illius menſis relaxare.

211. Quod diximus de Interdicto locali locũ habere poteſt in Interdicto perſonali, quando nõ eſt ſummo Pontifici reſeruatũ maximè ſi ſit perſonale generale, & videtur colligi ex c. *Nuper* citato. Legatur Suarius diſp. 38. ſect. 2. Ita docet Layman lib. 1. Tract. 5. p. 4. c. 5. numero 1. qui etiam refert ex Auila q. diſp. 6. dub. 1. concluſ. 8. nullum in Iure recipere Interdictum quod Papa ſibi reſeruauerit. *Quod dictũ eſt de interdicto locali locum habet in interdicto perſonali nõ reſeruato ſummo Pontifici.*

212. Rectè etiam docet Interdicta perſonalia communitatis interdum tacitè reſeruari, quando, ſcilicet ad certum tempus, vel ſub certâ conditione imponuntur, ante cuius impletionem Epiſcopus diſpenſare non poteſt; niſi Interdictum proueniat ex delicto occulto non deducto ad forum contentioſum. Circa ſimiles enim caſus poſſunt Epiſcopi iuxta ſæpè dicta maximè diſp. 3. dub. 3. 4 & ſequentibus, in ſimili de abſolutione ab excommunicatione.

213. Alioquin ab Interdicto lato à Iure reſeruato Papæ, vel ab Interdicto lato à Papa, tanquam ab homine non poteſt Epiſcopus abſoluere. Ratio eſt, tum quia ſicut non poteſt concedere facultatem alicui celebrandi in loco à Papa interdicto quando manet *Quando Cenſura fertur ab homine tacitè Cenſetur illum reſeruare.*

Interdictus, ita nec videtur poſſe auferre Interdictum à Pontifice latum; tum quia inferior non habet iuriſdictionem in ſuperiorem maximè quando ſuperior reſeruat. Quando autem cenſura fertur ab homine, tacitè cenſetur illam reſeruare; quod conſonat cum ijs, quæ diximus diſp. 3. dub. 14. in ſimili de abſolutione ab excommunicatione latâ ab homine, idque maximè locum habet in cenſurâ, quæ particulariter fertur ab homine. Interdictum autem locale, etiam ſi ſit generale, ſemper cenſetur particulare; quantumuis enim locus ſit generalis, eſt res determinatè vt iam in præcedentibus notauimus, atque in omni Cenſurâ iuxta ibidem dicta verum eſt, eo ipſo, quòd à ſuperiore imponitur pro culpâ præterita (quamuis etiam in ordine ad tollendam contumaciam) cenſeri Superiorem illam reſeruare. Iam verò pro praxi aliqua decidenda ſunt.

Quæritur 1. 214. Quæritur primo an Interdictum locale ceſſet per alienationem loci? aut perſonale per loci mutationem.

Reſp. 215. Reſpõdeo non ceſſare iuxtà ſuprà dicta & regulas generales ſæpè traditas, quia interdictum locale afficit locum, & perſonale perſonam, atque adeò comitatur locum, vel perſonam vbicumque ſit.

Quæritur 2. 216. Quæri poterit 2. an Interdictum locale ceſſet deſtructione ædificiorum loci interdicti?

Reſp. 217. Hac de re latè tractat Suarius diſp. 38. ſect. 1. a numero 9. nos autem breuiter reſpondemus non ceſſare. Ita idem Suarius ibidem. Reginald. numero 59. Layman ſuprà num. 4. Bonacina diſp. 5. Filiucius num. 118. Ratio verò eſt, quia non ſolùm cenſentur interdicta ædificia; ſed etiam ſolum ipſum; hoc autem ſemper tanquam ædificiorum baſis, & fundamentum. Ex quo rectè inferunt Authores dirutâ Eccleſiâ interdictâ non poſſe in eius ſolo cadauera ſepeliri.

Quæritur 3. 218. Quæritur 3. an Interdictum perſonale communitatis eo ipſo expiret, ſi communitas diſſoluatur?

Reſp. 219. Hâc de re etiam Suarius latè ſuprà. Coninc ſuprà numero 78. Filiucius numero 118. Reginald. numero 60. quos refert, & ſequitur Bonacin. Putant verò hi Authores ceſſare quoad inſontes, non verò quoad ſontes nam ſontes cẽſentur (quoad effectũ) particulariter interdicti, quippe qui cauſam culpabilem Interdicto dederunt. Layman verò ſuprà, & alij abſolutè docent diſſolutâ communitate diſſolui Interdictum communitatis, & quidem ſi præciſè formaliterque loquamur de Interdicto communitatis, quatenus communitatis, non poteſt eſſe dubium, quin diſſolutâ cõmunitate ceſſet: ſicut enim homo, qui non eſt, non eſt albus, ita communitas, quæ non eſt, non eſt interdicta, & in hoc ſenſu non negabunt id cæteri Authores citati. Quod autem particulares ſontes illius communitatis maneant interdicti, non eſt, quia illud Interdictum generale immediatè afficiens communitatem perſeueret in ipſis; ſed, quia ipſi, vel expreſsè, & directè, vel virtualiter, & quaſi conſequenter (quamuis in alio ſenſu principaliter interdicti ſunt interdicto ſpeciali attingente ipſos, & à quo debent liberari per abſolutionem, præmiſſâ debitâ, & legitimâ ſatisfactione; tale autem Interdictum, quod reſpectu illorum eſt ſpeciale, quamuis initio latum fuerit ſimul cum generali habet rationem Interdicti ſpecialis, quod poteſt perſeuerare etiam diſſolutâ communitate cum adhuc maneant ſubiecta particularia, quæ tali Interdicto afficiebantur,

220. Quæritur 4. an poſſit à Parocho Interdictum locale, vel perſonale non reſeruatum auferri, vel alio Confeſſario. *Quæritur 4.*

221. Reſpondetur primò, quod attinet ad Interdictum locale, non poſſe tolli à confeſſario, etiam Parocho; quia, cùm locus non ſit materia, aut ſubiectum fori Pœnitentiæ, non pertinet ad Confeſſarium illud auferre, ſed ad Epiſcopum, vel alium habentem iuriſdictionem in foro externo. *Reſp. 1.*

222. Reſpondetur 2. nec Parochum poſſe abſoluere ab interdicto perſonali generali, quia communitas, vt communitas non pertinet ad forum Pœnitentiæ, in quo ſolùm iudicatur de particulari perſonâ, & de ijs, quæ illa ſuâ ſponte ſubijcit; neque dici poteſt, quod vnaquæque in particulari poſſit abſolui, & ſic tolli, ſaltem quoad illam Interdictum, nam, ſi loquamur de ijs interdictis ſontibus, qui cauſam dederunt interdicto, illi debent liberari ab Interdicto, tanquam perſonæ particulariter interdictæ, & tale genus Interdicti non pertinet ad totam communitatem, ſed philoſophandum eſt de illo, tanquam de ſpeciali Interdicto, de quo nunc non agimus. Præterea ſequeretur communitatem eſſe Interdictam, particulares verò perſonas interdictas non eſſe; quia ſingulatim abſolutæ ſunt, maximè, ſi abſoluerentur ſontes. Legatur Suarius ſect. 2. numero 6. Reginald. numero 56. Filiucius num. 125 Layman ſuprà numero 2. *Reſp. 2.*

223. Quæri poteſt 5. quis poſſit abſoluere ab Interdicto perſonali particulari non reſeruato? *Quæritur 5.*

224. Reſpondeo 1. Parochum poſſe iure cõmuni; quia poteſt ab alijs Cenſuris iuxta dicta de excommunicatione diſp. 3. dub. 2. ergo poterit etiam ab Interdicto; neque inde apparet inconueniens; atque ita videtur colligi ex c. *Nuper de ſententiá Excommunic.* Ita Suarius ſuprà Coninc n. 77. Reginaldus. n. 56. Filiucius Tract 18. c. 5. quæſito 8. & alij communiter ad dictum c. *Nuper.* *Reſp. 1.*

225. Reſpondeo 2. Regulares alijque habentes priuilegium abſoluendi ab omnibus Iuris Cenſuris in foro conſcientiæ, habent facultatem abſoluẽdi ab omni Interdicto Iuris ſpeciali perſonali. Ita cum communi ſententia docent Henriquez lib. 13. c. 35. n. 3. Auila diſp. illâ 6. dub. 2. Layman ſuprà & alij multi. *Reſp. 2.*

226. Quæritur 6. an prædictum interdictum perſonale particulare nõ reſeruatum poſſit tolli à quouis expoſito Confeſſario poſt ſatisfactionem, vel ſatisfaciendi cautionem? *Quæritur 6.*

227. Negant aliqui, etiamſi id concedant Parocho. alij verò, etiam negant de Parocho, nedum de quouis alio. Ita Henriquez c. 15. n. 2. Auila p. 5. diſp. 6. dub. 1. concluſ. 2. affirmat verò Suar. Coninc, Filiuc; Reginald. nuper citati, & *Reſp.*

Layman

Layman ſuprà n. 3. quia nimirum prædictum Interdictum non minus, quàm excommunicatio prohibet à perceptione Sacramentorum, *Confeſſarius habens poteſtatem abſoluendi à peccatis habet etiam tollendi impedimentum non reſeruatum.* ſed eo ipſo, quod Confeſſarius habet poteſtatem abſoluendi à peccatis, habet poteſtatem tollendi Impedimentum non reſeruatum, atque adeò ſicut poteſt tollere excommunicationem non reſeruatam; poteſt etiam tollere impedimẽtum argumento c. *Nuper de ſentent. Excommunic.* Hæc doctrina conſonat cum ijs, quæ diximus diſp. 3. dub. 2. ibi legantur.

Quæritur 7. 228. Quæri poteſt 7. an Interdictum annexum excommunicationi reſeruatæ, ſit reſeruatum?

Reſp. 229. Reſpondeo negatiuè vnde iam in præcedentibus notauimus contineri in Bullâ Cœnæ Interdictum, & excommunicationem circa aliqua delicta, & excommunicationem eſſe reſeruatam, non verò Interdictum, quia poſtea tempore reſeruationis tantum reſeruatur excommunicatio. Eſtq; communis ſententia. Ita Toletus lib. 1. c. 55. Saytus n. 17. Bonacin. ſuprà n. 7. & alij communiter, Ratio verò eſt, quia in re maximè odioſâ non eſt amplianda lex reſeruationis.

Quæritur 8. 230. Quæri poteſt 8. an cẽſeatur ſublatũ Interdictũ, quando non ſeruatur ab eo, qui illud tulit?

Reſp. 231. Negat Saytus c. 15. n. 15, & cum illo Bonacina n, 8. quia nullâ ſufficienti ratione probari poteſt Interdictum eſſe ſublatum.

232. Nihilominus probabilius exiſtimo præſumi poſſe ſublatum, eo ipſo quod qui tulit Interdictum ſeclusâ ignorantiâ illud non ſeruat, quia non cenſetur velle ſe implicare grauiſſimis pœnis, & Irregularitate, violando Interdictum. Quæ omnia poteſt facilè excuſare tollẽdu, vel ſuſpendendo illud. Cum ergo nemo præſumatur malus, niſi probetur, & actus ille peccatum graue ſit, ſi adhuc vigeat Interdictum & in poteſtate exercentis actum ſit, quod Interdictum non vigeat, & actus non ſit malus, ita præſumendum videtur.

233. Verum autem formaliter per illam actionem non ſeruandi interdictũ, auferri poſſit? alia quæſtio eſt, de qua dicemus infrà quæſito 11.

234. Dixi *ſeclusâ ignorantiâ*, quia fieri poſſet, per ignorantiam, vel potius errorem, qui tulit interdictum, putaret ſe non teneri ad illud ſeruandum; tunc autem, ſi de ignorantiâ conſtaret, non ſufficeret quòd ille non ſeruaret Interdictum, vt iudicaremus illud eſſe ſublatum.

Quæritur 10. 235. Quæri poteſt 10. an ſit aliquando conferenda, & ad quid deſeruiat abſolutio Interdicti ad cautelam?

Reſp. in omni interdicto excepto generali poteſt dari abſolutio ad cautelam. 236. Reſpondeo 1. dari poſſe in omni Interdicto excepto generali locali; nam in hoc non habet locum, vt cum alij probat Suarius diſp. 28. ſect. 3. n. 2. & ex c. *Præſenti de ſententiâ Excomm.* in 6. vbi dicitur in huiuſmodi Interdicto non habere locum beneficium relaxationis ad cautelam; ſufficiens autem ratio eſt; vt rectè notat Suar. quod ita Ius poſitiuum inſtituerit à quo hæc omnia maximè pendent; nec deeſt congruentia ſic inſtituendi nempe propter grauitatem huius Cenſuræ, quæ cum valde publica ſit, voluit Ius, vt, quando nulla eſſe dicitur, vel declaretur nulla, vel ſimpliciter tollatur: Legatur Suarius ibi, vbi contra Nauarrum oſtendit non ſatis ex Iure probari, aliquando relaxandum eſſe hoc Interdictum locale generale ad cautelam; nam exempla, quæ affert Nauarrus, vel ſolùm ſunt Interdicti perſonalis, vel abſolutio, quæ ibi impeditur, non ad cautelam, ſed abſoluta relaxatio eſt.

237. Porro in alijs Interdictis eſſe locum relaxationi ad cautelam docet Suarius ibi num. 3. Gloſſ. in dicto *Præſenti* Couarr. cap. *Alma*, p. 2. §. 2. numero 5. Reginaldus numero 58. Filiucius numero 127. Bonacina ſuprà numero 9. qui teſtatur de communi, & quidem de Interdicto ſpeciali locali videtur colligi ex dicto c, *Præſenti*, vbi (vt ex Couarrubia notat Suarius, & ex deciſione Rotæ, pluribuſque Authoribus) illa verba, quæ in Textu habentur, generaliter *in Ciuitates, & caſtra &c.* poſtea videntur ad excludendum ab illâ negatiuâ Interdictum particulare locale. Vnde relinquitur locus tali abſolutioni pro particulari locali, ac proinde etiam pro alijs perſonalibus. Pro quibus omnibus ratio eſt; quia hoc beneficium communiter conceditur in quacumque Cenſurâ: ergo, vbi ſpecialiter non negatur, cenſetur eſſe conceſſum. Ita Suarius ibidem cum Nauaro, & c. *Cum contingat* de *Reſcriptis* Remedio 6. Sylueſt. verbo *Interdictum* 3. q. 9. Angel. *Interdictum* 8. numero 2. qui alios Authores referrent, & addunt congruentiam; quia hoc interdictum priuat receptione Sacramentorum, in quo aſſimilatur excommunicationi ac proinde in illo etiam modo relaxationis debet illi aſſimilari, probarique poteſt ex c. *Quæ propter* circa finem de *appellat.* illis verbis, *De his etiam, qui conquæruntur ſe irrationabiliter excommunicationi, vel Interdicto ſuppoſitos, illud idem dicimus* (ſcilicet eſſe abſoluendos) *etiamſi ij, qui huiuſmodi protulerunt ſententiam, ad ſedem Apoſtolicam duxerint appellandum.*

238. Accedit, quod in c. *Venerabilis* de *ſentent. Excommunic.* dicitur etiam ſententia ſuſpenſionis relaxari ad cautelam. Quod frequentius poteſt accidere in Interdicto perſonali particulari, de quo tantùm videtur loquutum illud c. *Quâ fronte.*

239. De Interdicto verò generali perſonali, quamuis (vt notat Suarius) alij Authores ab ipſo citati nihil expreſſe dicant, imò Syluest. Angelus, Nauarrus, & Couarru. abſolutè dicant abſolutionem ad cautelam non habere locum in Interdicto generali, non diſtinguentes inter locale, & perſonale; tamen, ſuppoſito, quòd in dicto cap. Præſenti tantùm ſermo ſit de locali Interdicto, conſequenter dicendum eſt ex vi illius Textus non negari abſolutionem ad cautelam pro perſonali generali, ac proinde cenſeri conceſſam, & cùm denegatio talis beneficij non contineat fauorem, ſed rigorem potius; non videtur extendenda vltra vim verborum; atque adeò, niſi fortè conſuetudo alicubi in contrarium ſit, locus erit tali abſolutioni pro Interdicto perſonali generali.

240. Reſpondeo 2. abſolutionem ad cautelã

non eſſe (vt aliqui putârunt) inutilem; ſed deſeruire, quando dubitatur; an contracta fuerit Cenſura ad maiorem conſcientiæ tranquillitatem, & ita impenditur ſub eà conditione, ſi pœnitens indiget. In quo philoſophandum eſt iuxta dicta de *Excommunic.* diſp. 3. dub. 38. eſt enim eadem ratio in pleriſque maximè cùm hæc etiam poſſit impedire perceptionem Sacramentorum, à quibus Interdictus arcetur; & quando dubium eſt, an inciderit? vtile eſt ad cautelam abſoluere. Legantur quæ diximus loco notato.

Quæritur 11 241. Quæres 11. an ſint aliqua verba determinata pro abſolutione, aut reuocatione Interdicti?

Reſp. pro ablatione Interdicti nulla determinata verba requiri. 242. Reſpondeo nulla eſſe; ſed ſufficere, & requiri illa, quæ voluntatem tollendi Interdictum exiſtentem in habente poteſtatem ſufficienter ſignificent. In quo conſentiunt Doctores Theologi, Canoniſtæ, & Summiſtæ.

243. Docent tamen communiter requiri aliqua verba, neque ſufficere alia ſigna, quod commune eſt alijs Cenſuris. Hæc autem cum Suario ſuprà numero 1. ita puto intelligendũ, vt alia ſigna per ſe ſumpta non ſufficiant, tamen, ſi coniungantur aliquibus verbis cum illis poſſe complere perfectam ſignificationem. Adhibet exemplum Suarius, quando Epiſcopus non ſeruat Interdictum à ſe latum; tunc enim, quamuis ſolùm non ſeruare Interdictum, non ſit ſufficiens ſignum relaxationis argumento c. *Cum deſideres de ſentent. excommunic.* quia illa abſolutio nullo modo eſt verbalis. & ideò ſolùm Summo Pontifici licèt illo modo reuocare Cenſuram, quia non eſt adſtrictus ordinario Iuri; at verò ſi talis Epiſcopus dicat intentionis ſuæ eſſe Interdictum relaxari cum primum illud non ſeruauerit, illud ſatis erit ad relaxandum Interdictum, quod docuit Syluest. cum Calderino *Interdictum* 3. q. 9. Quam doctrinam approbat Suarius (licèt aliqui dubitent) quia licèt factum illud (inquit) per ſe non ſufficiat, tamen cum verbis coniunctum eſt ſufficiens ſignum, & dici poteſt verbalis relaxtio, Sicut, ſi per verba interrogaretur an vellet interdictum relaxare? & annueret ſolis ſignis ſatis in rigore eſſet, quantum ſpectat ad ſubſtantiam formæ quamuis non rectè faceret Epiſcopus vtens his ſignis vel ambiguis; vel incertis.

244. Ex hac doctrinâ Suarij iam emergit alia quæſtio, quam quæſito 9. tetigimus. an ſcilicet quando Epiſcopus non ſeruat Interdictum à ſe latum, per illam non obſeruationem formaliter poſſit tollere Interdictũ; nam quod tunc præſumi poſſit iam eſſe ſublatum, diximus iam eodem quæſito 9. Et quidem iuxta doctrinam nuper relatam à Suario videtur dicendum nudam illam non obſeruationem Interdicti non eſſe ſufficientem ablationem illius, ſeu ſufficiens ſignum, quo illud auferatur ſi præciſè, & formaliter loquamur; ſed ſolùm dici poteſt ad ſummum ſufficiens ſignum, quo cæteri ſibi perſuadeant illud iam fuiſſe relaxatum. Ratio eſt ſiue, quia Cenſura non tollitur, niſi verbis, vt Suarius, & plerique alij volunt; ſiue quia illa non obſeruatio non ſufficit; niſi aliqua verba præceſſerint, quibus Epiſcopus dixerit ſe relaxare Interdictum cùm primùm cœperit illud non obſeruare.

245. Verum ex ipſamet Suarij doctrina (quidquid ſit, an benè faciat Epiſcopus) argumento maximè ad hominem concludi videtur non eſſe ſimpliciter neceſſaria verba ad relaxandum Interdictum; nam ſi, Suario ipſe concedente, vt videmus, Epiſcopus per verba interrogatus, an vellet Interdictum relaxare? annueret ſolis ſignis, ſatis in rigore eſſet ad Interdictum relaxandum, quantum ſpectat ad ſubſtantiã formæ relaxationis; neceſſariò videtur inferri non eſſe neceſſaria verba in tali enim caſu ex parte abſoluentis, ſeu relaxantis nulla verba adhibentur, ſed ſolus nutus. Quod autem illa verba adhibeantur ex parte interrogantis, extra rem eſt; nam forma abſoluendi, non ſolùm in Sacramentis ſed etiam in Cenſuris ab ipſo miniſtro abſoluente adhibenda eſt. Itaque exiſtimo ſufficere ſigna ex parte relaxantis (vt manifeſtè concedit Suarius in prædicto exemplo) ad validè, quamuis non ad licitè, tollendum Interdictum: licitè autem faceret, ſi ex ſuperueniente impedimento loqui non poſſet, neque eſſet alius cui per ſigna committere poſſet facultatem relaxandi. Qui caſus vix poteſt contingere.

246. Quæres 12. an Papa poſſit auferre Interdictum per ſolam voluntatem internam? *Quæritur* 12

247. Reſpondet Sayrus ſuprà num. 6. Auila diſp. 6. dub. 6. Bonacina ſuprà num. 10. & alij multi poſſe; quia Cenſura non ligat vltra voluntatem legeſlatoris. Si ergo legiſlator non vult obligare, re ipsâ non obligat. Negant verò poſſe Epiſcopum auferre Cenſuram per ſolam voluntatem internam argumento c. 1. *de Regulis Iuris.* *Reſp.*

148. Ex hoc principio conſequenter colligunt ignorantes reuocationem factam à Pontifice per ſolam voluntatem, peccare quidem violando Interdictum; non tamen incurrere Irregularitatem, aliasve pœnas; quæ ſolùm incurruntur à violantibus verum, & validum Interdictum, quale non eſt illud poſitâ iam illa internâ voluntate reuocandi. Quæ ſententia probabilis eſt. Et legi poteſt Reginaldus ſuprà n. 57. Caietanus verb. *Abſolutio.* Filiucius ſuprà numero 127.

249. Doctrina tamen hæc difficultate non caret; nam leges humano modo poſitæ, humano etiam modo debent auferri. Ille autem modus auferendi legem per actum merè internum non eſt modus humanus Reipublicæ ſenſibilis, & ſicut lex non obligat, ſine ſufficienti intimatione; ita neque abrogatio legis valet, ſed de hac re in Tract. de *Legibus*, latius dicemus. *Leges humano modo poſita etiam humano modo tolli debent.*

250. Quæri poteſt 13. an ſit aliqua ſpecialis ſolemnitas, aut ceremonia ſeruanda in tollendo Interdicto? *Quæritur* 13

251. Reſpondeo non eſſe. Legantur quæ diximus in ſimili de Excommunicatione diſp. 3. dub. 40. circa finem. *Reſp.*

DVBI-

DVBITATIO VIII.

De Ceſſatione à Diuinis.

CAPVT. I.

Quæ ſit eius natura, & quotuplex.

Definitio Ceſſationis à Diuinis.

252 CEſſatio à Diuinis alio nomine organorum ſuſpenſio ſolet appellari,& eſt Eccleſiaſtica probibitio; ratione cuius Clerici iu certo aliquo loco à Diuinis Officijs,& Sacramentorum adminiſtratiune ceſſare debent, niſi; quatenus eam adminiſtrationem neceſſitas poſtulat. Appellatur autem ceſſatio à Diuinis,quia pro eo tempore, quo durat, ceſſat miniſter Eccleſiæ à prædictis officijs;& adminiſtratione. Ita Nauarrus cap. 27. numero 188. Henriquez lib.13.cap.52. numero 1. Saytus lib 5. cap. 17. numero 2.Suarius diſp. 39.ſect. 1. Saytus lib. 5. cap.17. Filiucius Tract.18.c.7.Conine diſp. 17. dub 7 numero 79.Reginald.nu.70.& alij communiter.

Ceſſatio à diuinis eſt duplex.

253 Hæc ceſſatio duplex eſt alia generalis, qua prohibentur Diuina in loco vniuerſali, vt in regno,Caſtro. Ciuitate, villa; alia eſt particularis, quâ prohibentur in loco particulari, vt in vnâ, vel pluribus Eccleſijs eo modo, quo diximus de Interdicto. Ita Suarius ſuprà num 5. Auila p.6.diſp 1.dub.2. Filiucius ſuprà quæſito 2.Henriquez ſuprà,& alij communuer.

Ceſſatio diſtinguitur ab Interdicto nec eſt Cenſura nec propriè dicta pœna.

254 Quamuis autem in hoc, & quibuſdam alijs Ceſſatio cum Interdicto loci ſimilitudinem gerat, re tamen verâ neque Interdictum propriè eſt, nec Cenſura, imò, nec propriè dicta pœna;ſed ſimplex quædam probibitio Diuinorũ in ſign grauiſſimi mœroris ab Eccleſiâ concepti propter grauiſſimam iniuriam ſibi illatam aut honori Diuino, atque eâ ratione intendit Eccleſia cogere iniurioſum ab iniuriâ deſiſtere, & ipſi Eccleſiæ læſæ ſatisfacere, vt explicat Suarius ſuprà num.13. & alij. Ex Clement.1. de *ſent.excom.*

Alia diſcrimina inter Ceſſationẽ à diuinis & alias Cenſuras propriè dictas.

255 Ex quo apparent plura diſcrimina inter Ceſſationem à Diuinis & quancumqoe Cenſuram propriè dictam, maximè Interdictum.1.
1. Interdictum ſicut, & quæuis alia Cenſura ſemper aliquam perſonam, quæ culpâ ſuâ cauſam dedit, ſpecialiter afficit, & ligat; eſt enim Cenſura veluti quoddam accidens morale afficiens, &,quaſi ligans ſubiectum, contra quod lata eſt; non verò ceſſatio, quæ ſolùm fertur per modum ſimplicis probibitionis, vt amplius ex dicendis conſtabit.

2. 256 2. Clerico violanti Interdictum, vel Cenſuram per Ordinis ſui exercitium pœna Irregularitatis eſt impoſita, ; non item agenti contra Ceſſationem licèt grauiter peccet.Nam iuxta c. *Is cui de ſent. excom.* in 6. Irregularitas non incurritur; niſi in caſibus Iure expreſſis; non eſt autem Iure expreſſum violantem Ceſſationem incurrere Irregularitatem, aut aliam pœnam, ſolùm enim Religioſis non ſeruantibus ceſſationem, quam ſeruat Eccleſia matrix, vel Parochialis illius loci, impoſita eſt excommunicatio,vt habetur Clementina 1. de *ſent. excom.* Ita Nauarrus ſuprà. Henriq. c. 54. numero 2. Saytus ſuprà numeru 8. Suarius ſuprà ſect. 1.vbi latè expendit diſcrimina, quæ ſolent aſſignari inter Ceſſationem à Diuinis, & Interdictum Valentia tomo 4. diſp. 7.q. 19. puncto 4. Rodriguez tomo 1.cap.117. & alij apud citatos.

257 3. Tam ſpecialia, quàm generalia priuilegia conceſſa aliquibus, ſiue communitatibus,ſiue particularibus circa Interdictum, V.g. vt Clerici quotidiè Diuina officia celebrare poſſint cum moderatione illâ ſæpe explicata ex c. *Alma mater*, non babent locum in Ceſſatione. Ita Nauarrus ſuprà Henriquez c.53.numero 2. Auila p. 6.diſp.1.dub.3. Suarius diſp.39 ſect. 2.num.11.Coninc.diſp.17.dub.7. Layman lib.1. tract 5.p.4.c.6.Bonac.diſp6.pũcto 1.n.4. & alij multi contra quoſdã Canoniſtas apud Couarrubiam p. 2.c.4.§.7.quia à diuerſis ad diuerſa non fit bona illatio ſeu extenſio. 3.

258 4. Ceſſatio nunquàm incurritur à Iure, & ipſo facto ſed tantùm comminatoriè fertur, cùm tamen Interdictum ipſo facto licèt rarò incurratur, vt aliqui volunt. c. *Quamquam de officio Ordin.* in 6. 4.

Infertur 1.

259 Ex qua doctrina infertur primò; quando conceditur priuilegium audiendi Miſſam tempore Interdicti,non cenſeri conceſſum tempore Ceſſationis,aut è contra diſtinguũtur enim Ceſſatio, & Interdictum, ita, vt nomine vnius non intelligatur aliud, & ſicut in fauorabilibus ceſſatio non comprehenditur ſub interdicto ita neque in odioſis. Legatur Suarius ſuprà ſect. 1. & 2. Rodriguez & Henriquez ſuprà.

Infertur 2.

260 Inferunt 2. Auila ſuprà dub. 4. & aliqui Doctores Salmanticenſes apud ipſum,non licere Clericos binos, vel ternos in Eccleſiâ horarium officium perſoluere, quia in c. *Non eſt de Sponſalib.* dicitur *Nulla diuina officia permittatis aliquatenus Celebrari.*

261 Vlterius in c.*Quod in te de Pœnit.& remiſſ.* talis facultas peculiariter conceditur tempore Interdicti. Ideo transferri non debet ad ceſſationem à Diuinis.

262 Probabile nihilominùs eſt oppoſitum licere ſcilicet. Ita Couarrub.ſuprà.Suarius ſect. illâ 2. numero 14. Layman. ſuprà num.2. & alij apud Henriquez cap. 53.num.1. quia nimirum ceſſatio tantùm eſt ab officijs publicis. Ideò Organorum ſuſpenſio ſolet appellari; non excedit autem modum orationis priuatæ recitatio cum ſocio, vno vel duobus Præterea(vt rectè argumentatur Layman) ſi extra Eccleſiam Clericis binis, aut ternis ſuas Horas orare permiſſum eſt,vt contra Salmaticenſes docent idem Henriquez, & Auila: cur non etiam in Eccleſia? Citatum autem c. *Quod in te.* non concedit facultatem; ſed declarat, id, quod per ſe licitum erat, vt cum Suario notat idem Layman. Legatur Suarius diſp. 34. Sect.3.numero 12.& 13.& 14. Iam verò ſigillatim de cauſis, & effectibus Ceſſationis nonnulla dicamus.

CAPT V.

De Cauſis Ceſſationis à Diuinis.

Quicunque poteſt Interdictum ponere poteſt etiam Ceſſationem à diuinis.

263 QVod attinet ad cauſam efficientem, quicumque poteſt Interdictum ponere, poteſt etiam Ceſſationem à Diuinis. Vnde poteſt, qui habet poteſtatem Epiſcopalem, aut quaſi Epiſcopalem in foro externo. Quam iuriſdictionem cùm habeat Capitulum Sede vacante, hoc ipſum poterit, niſi in aliquo particulari caſu impediatur. Viuente autem Epiſcopò non poteſt; niſi per conſuetudinem tale Ius adquiſierit. Concilium præterea Prouinciale, & diœceſanum poteſt iuxta Clementinam. s. de *ſent. excom.* & alij inferiores poterunt iuxta facultatem, vel ſibi delegatam, vel per conſuetudinem adquiſitam. Legatur Gloſſa in c. *Si Canonici* verſ. *Ceſſare.* de off. *Ordinarij*, in 6. Suarius, diſp. 39. ſect 3. Sotus diſp. 22 q. 3. art 2. Couarrub. c. *Alma*, p. 2. §. 2. numero 6. Henriquez ſuprà cap. 54. num. 1. Auila diſp. 2. dub. 1. Sayrus lib. 5. cap. 18. num. 3. Syluest. verbo *ceſſatio*. Filiuc. ſuprà quæſito 2. Reginald. num. 72. Bonacina ſuprà puncto 2. num 1. Layman. ſuprà num. 4. qui notat Ceſſationem à Diuinis interdum imponi præcedenti Interdicto, vt accedat tunc noua, & arctior prohibitio ceſſationis, & coniungantur vtriuſque effectus; interdum verò ſolam ceſſationem ſine Interdicto poni.

264 Quod attinet ad formam ferendi ceſſationem parùm eſt, quod dicamus. Sayrus ſuprà c. 18. Reginald. num. 83. & ea ipſis Bonacina. num. 2. dicunt hanc formam ſufficere. *Nos ob talem cauſam præcipimus talem Ciuitatem, vel Eccleſiam, abſtinere à Diuinis officijs.*

Quatuor conditiones ſunt ſeruandæ in ferendâ Ceſſatione.

265 Ad formam reduci poſſunt conditiones ſeruandæ in ferendo Interdicto, de quibus Doctores agunt, & quatuor præcipuè aſſignant, docentque omninò ſeruandum, licet aliàs etiam addat ſuarius ſuprà citandus.

266 Prima eſt, ut Capitulum imponens Ceſſationem, debeat conuocare omnes Canonicos etiam abſentes, prout ſeruatur in electione faciendâ, ita, duæ partes Capituli conſentiant in ceſſatione imponendà. Ita habetur, c. *Quamuis*, §. 2. *de offic. Ordin.* in 6.

267 Secunda, vt delictum, propter quod imponitur, ſit manifeſtum, & notorium.

268 Tertia, vt prius moneatur ille, ob cuius culpam imponenda eſt ceſſatio, vt pareat, & ſatisfaciat; ſicut enim inferendi Cenſuris præcedere debet monitio iuxta dicta diſp. 2. dub. 20. ita etiam in ceſſatione,

269 Quarta, vt ferens Ceſſationem, & ille, contra quem fertur, teneatur adire Papam per ſe, vel per Procuratorem; niſi inter ſe componantur intra menſem, ne ſcilicet Eccleſia tantum damnum tamdiu patiatur. Quod ſi imponens ceſſationem non adeat intra menſem, non durat vltra obligatio ſeruandi Ceſſationem, v. habetur, c. *Quamuis*, §. finali de *offic. Ordin.* Legatur Suarius diſp. 39. ſect. 3. & 4. Syluest. verbo *Ceſſatio* quæſito 1. Sayrus lib. 5. cap. 18. Angelus verbo *Ceſſatio* num. 3. Henriquez cap. 52. num. 2. Conine diſp. 17. num 87. Filiucius quæſito. 8. Reginald. num. 72.

270 Dubitari autem poteſt, an prædictæ conditiones ſint de ſubſtantiâ Ceſſationis, ita, vt, quâuis deficiente, ceſſatio ſit nulla? *Dubitatur.*

271 Affirmant Ioannes Andreas in citato. c. *Quamuis*, & videntur idem ſentire Angelus, & Syluest. apud Suarium ſect. 3. num. 13. cum alijs dum abſolutè aiunt talibus conditionibus non ſeruatis, non ſeruari Ceſſationem.

272 Placet eadem ſententia Suario ibidem, qui in c. *Quamuis* (licèt non in c. *Si Canonici* de *officio Ordin.* vnde prædictæ conditiones, & aliæ quæ in eâ ſect. 3. numerantur ab eodem Suario ſumuntur) putat eſſe verbum indicans ſubſtantialem neceſſitatem; nam in 1. *Quamuis* hæc verba habentur. *Parte inſuper à Diuinis, ceſſante ſupra ſcripta tàm in ceſſando, quàm in veniendo, ſine mittendo ad Sedem Apoſtolicam, non ſeruetur ceſſatio, ſed eâ non obſtante, vt priùs, in ipsâ Eccleſiâ celebretur.* Nam ex his verbis duo colliguntur manifeſtè (inquit Suarius) primum eſt, ſi in ponendâ Ceſſatione (hoc enim eſt, quod dicitur *parte ceſſante*) non ſeruentur conditiones ibi præſcriptæ Ceſſationem eſſe nullam; nam ſi ſeruanda non eſt, eâque non obſtante celebrandum eſt, profectò nullum effectum habet, atque adeò eſt nulla. Legatur Suarius ibi num. 13. vbi docet hanc doctrinà non eſſe extendendã ad Ceſſationem ordinariorum Prælatorum, cũ de illis non ſit ſermo, & res ſit valdè rigoroſa; nihilominus tandem idem Suarius docet conſulendam eſſe & ſeruandam conſuetudinem.

273 Quod attinet ad cauſam materialem breuiter dicendum eſt cauſam materialem proximam, ob quam Ceſſatio imponitur, eſſe delictum grauiſſimum publicum, & contumaciter perſeuerans aduerſus commune bonum Eccleſiæ, V. g. immunitatem ipſius, & quidem culpa grauior eſſe debet, quàm ſit ea, ob quam ponitur Interdictum. *Cauſa materialis Ceſſationis.*

274 Nec ſufficit, quòd culpa probabilibus tantùm coniecturis cognita ſit; ſed omninò debet eſſe manifeſta, atque etiam expreſſa in ipſis litteris, in quibus continetur ſententia iuxta caput *Irrefragabili de officio Ordin.* Item litteræ debent ſigillo publico muniri, illique tradi, contra quem fertur ceſſatio, monendo illum, & quærendo, an velit ante Ceſſationem emendari. Ita Auctores ſuprà citati. *Modus ferendæ Ceſſationem.*

275 Quod attinet ad cauſam finalem ſatis conſtat finem remotum, & præcipuum Ceſſationis eſſe reſipiſcentiam, & emendationem illius cuius causâ Ceſſatio fertur. Ita Sotus diſt. 22. q. 2. art. 2. Concluſ. 2. Filiucius numero 157. Suarius ſect. illâ 3. Reginald. numero 73. finis autem proximus, ſicut in alijs etiam etiam rebus contingit, eſt effectus, qui à tali Ceſſatione cauſatur, de quo dicemus cap. ſequenti. *Cauſa finalis Ceſſationis.*

CAP. III.

CAP III.

Quinam ſint effectus Ceſſationis à Diuinis.

Primus effectus Ceſſationis.

276 PRimus effectus colligitur ex dictis, ex ipſâque naturâ Ceſſationis, ſcilicet, vt quamdiu durat, abſtineatur à Diuinis officijs publicè recitandis, & à celebratione Miſſæ; nihil enim horum licet etiam cum moderatione capitis *Alma mater*. Vt iam notauimus.

277 Sed in hoc aduertendum eſt rem eſſe magis claram in Ceſſatione particulari, ſumpto argumento, vt dicebamus, à particulari Interdicto; ſicut enim tempore huius non licèt, etiã cum moderatione prædictâ, diuina officia celebrare: ita nec tempore Ceſſationis particularis, vt notàrunt Layman ſuprà. Nauarrus. n. 189. Suarius diſp. illâ 39. ſect. 2. Henriquez lib. 13. cap. 53. Sayrus lib. 5. cap. 19 eſtque communis ſententia.

Notandum.

278 De generali verò Ceſſatione, quamuis non ſit ita clarum ſatis etiam, probatur, primò; quia, ſi tunc liceret celebrare Diuina officia, liceret etiam Canonicis eo tempore conuenire ad Eccleſiam ibique celebrando percipere diſtributiones. Cuius oppoſitum colligitur ex c. *Si Canonici*, citato. Secundò; quia conſuetudine receptum eſt, vt multò magis ceſſetur à Diuinis tempore Ceſſationis, quàm tempore Interdicti. Neque vlla eſt moderatio Iure adhibita pro Ceſſatione à Diuinis, ſicuti adhibita eſt pro Interdicto in c. *Alma mater*, atque ita cenſuit (teſte Suario ſect. illâ 2. numero 7. grauiſſima Congregatio Doctorum vtriuſque Iuris, & Theologorum, quæ anno. 1556. circa materiam hanc Salmantiæ facta fuit, cuius etiã videtur meminiſſe Sotus, citato illo art. 2. Idem docet Auila 6. p. diſp. 1: dub. 3. & alij contra Nauarrum ſuprà & alios.

Moderatio nulla adhibita eſt Iure pro ceſſatione à Diuinis ſicut eſt pro Interdicto.

279 Ex hac doctrina colligunt nonnulli non licere tempore ceſſationis celebrare officia Diuina in feſtiuitate Natiuitatis, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Beatæ Virginis, de quibus diximus ſuprà tempore Interdicti licere. Probant; nam in c. *Alma mater*, ſermo eſt de Tempore Interdicti generalis, non verò de tempore Ceſſationis. Neque aliter vſu receptum eſt, aut conſenſu Doctorum. Ita Suarius eâdem ſect. 2. numero 13. Auila dub. illo 6. Conine diſp. 17. num. 85. Filiucius, q. 5. num. 168 & 170. Reginald. lib. 32. Tract. num. 75. & alij Apud Sayrum, cap. 19. num. 6. & apud Henriquez ſuprà.

Authoris iudicium.

280 Hæc ſententia ſecundum Iuris rigorem videtur vera, vt notauit, & conceſſit Layman lib. 1. Tract. 5. parte 4. cap. 6. quia dicta exceptio, c. *Alma mater*, ſolùm facta fuit pro Interdicto, vt optimè expendunt Suarius ibidem, & Couarub. ſuprà num 7. Nihilominus idem Layman, & alij putant ſecundum æquitatem, & Doctorum quorundam auctoritatem præſertim illorum Salmanticenſium apud Henriquez cap. 53. numero 3. & Auilam citato dub 6. Suarium ſect. illâ. 2. num. 12. Sanchez lib. 7. de *Matrimonio* diſp. 8. numero 18. probabiliter dici poſſe in quatuor illis præcipuis anni feſtiuitatibus, & totâ Octauâ Corporis Chriſti poſteà ſuperadditâ Diuina officia ſolemniter celebrari poſſe, non obſtante quacumque generali prohibitione; quia talis facultas in citato c. *Alma* abſolutè conceſſa videtur obſeruantiam dictarum feſtiuitatum.

Quæres 1.

281 Quæri iam poteſt. 1. quænam licita ſint tempora Ceſſationis generalis, vel particularis.

Reſp. Tempore Ceſſationis quamuis non liceat Pulſare campanas ad diuina officia, licèt tamen ad alios fines.

282 Reſpondeo in primis, quamuis non liceat pulſare Campanas ad Diuina officia; quia his prohibitis, prohibita etiam cenſetur Campanarum pulſatio ad illa, ſicut de Interdicto dictum eſt; tamen ad alios fines, vt ad concionem, orationem Angelicam, & ſimilia, quæ non ſunt officia Diuina, non videtur illicitum pulſare campanas (niſi fortè in contrarium ſit conſuetudo) quia hoc nullo Iure prohibitum eſt. Ita Suarius ſuprà numero 17. Filiucius nu. 173. Reginald. num. 77. & alij communiter. Deinde licitum eſt ſecundò ſemel in hebdomadâ celebrare cum vno miniſtro ad renouandam Euchariſtiam ob neceſſitatem Infirmorum ne ſpecies putreſcant. Eſt communis ſententia Doctorum, quia cum morientibus pœnitentiæ Sacramentum non negetur, nec negandum eſt vicarium iuxta ſupra dicta dub. 4. cap. 2. ac proinde licitum erit, ſaltem ſemel in hebdomada celebrare ad renouandam Euchariſtiam ſaltem cum vno miniſtro, ſeu Clerico; conceſſo enim fine, conceſſa, videntur, quæ ſunt neceſſaria ad finem, vt ibidem notauimus.

Secundo licitum eſt ſemel in hebdomada celebrare ex causâ.

Ratio.

Tertio licitũ eſt.

283 Tertiò Licitum eſt recitare priuatas Orationes, etiam in Eccleſiâ, nec beneficiarius, aut in Sacris conſtitutus eximetur ab obligatione recitandi priuatim Horas Canonicas, etiam nomine Eccleſiæ: nec prohibitum eſt (vt ſuprà dicebam c. 1. orare binos, vel ternos voce ſummiſsâ ſine cantu.

Quæres 2. quoad laicos.

284 Quæri poteſt 2. an Laici tempore Ceſſationis poſſint audire Diuina officia?

multi negãt tempore ceſſationis illos poſſe audire diuina officia.

285 Multi negant, quia ſicut Clerici prohibentur celebrare; ita laici conſequenter prohibentur audire. Præterea Ceſſatio non tantùm ponitur pro Clero; ſed etiam pro populo; imò, ſi Clericus, etiam ex Priuilegio, celebraret, putant hi Auctores Laicos teneri abſtinere, ſecluſo etiam particulari priuilegio. Ita Suarius ſuprà Filiucius, numero 166. alijq; multi. Probant aliqui; quia facultas, & priuilegium non extenditur ad eos, de quibus non fit mentio in priuilegio.

Ratiõ

Authoris iudicium.

286 Nihilominus, ſaluo meliori iudicio, niſi aliud habeat conſuetudo, non eo ipſo, quod ſit Ceſſatio à Diuinis videtur Laicus prohiben, conſequenter ab auditione Diuinorum officiorum ſolâ enim prohibitio ex parte Sacerdotum non infert propriè loquendo prohibitionem ex parte aliorum; ſed tantùm tollit materiam; ſeu occaſionem, quia, ſi Clerici non celebrant, neque Laici poſſunt intereſſe celebrationi. Semel autẽ ablatâ prohibitione ex parte alicuius, vel aliquorum Clericorum celebrantium, non video, cur Laici non poſſint? In definitione autem Ceſſationis à Diuinis tantùm fit mentio.

Clericorum

Clericorum, & miniſtrorum Eccleſiæ, non verò Laicorum, cumque res ſit odioſa, non eſt extendenda. Quod autem reſpondet Suarius ſuprà & Filiucius num 166. poni explicitè quidem tantùm Clericos, ſeu miniſtros Eccleſiæ, implicitè tamen, & indirectè etiam laicos; quia prohibito principali, cenſetur etiam prohibitum minus principale; me quidem Iudice nullius momenti eſt; nam minus principale in hoc caſu non cenſetur prohibitum; ſed impeditum, aut impotens; quia, ſi non eſt, qui celebret, non eſt, qui audiat celebrationem; neque aliud colligitur ex prohibitione principali. Vnde non obſtante prohibitione principali, id eſt Clerici ſi aliquis ſit priuilegiatus, & poſſit celebrare, ceſſat ex parte Laici impoſſibilitas, & poterit audire. Ordinariè tamen non poterunt audire ſæculares; ſecluſo priuilegio; quia ſimul cum Ceſſatione à Diuinis ferè ſemper ſolet eſſe Interdictum.

Secundus effectus eſt Priuatio Sacramentorum.

287 Secundus effectus eſt priuatio Sacramentorum, quia interim dùm Ceſſatio durat, non omnia Sacramenta poſſunt adminiſtrari iuxta c. *Non eſt de Sponſalibus*: vbi dicitur nulla Diuina officia præter Baptiſmum paruulorum, & pœnitentiam morientium adiuncto etiam viatico celebrentur. Vnde Sacramentum Extremę Vnctionis, & Ordinis non conferuntur ſecundum Iuris rigorem Laicis, & Clericis. Tamen ſecundum quorundam Doctorum, præſertim Salmanticenſium ſententiam, qui benigniùs interpretantur Eccleſiæ mentem, probabile eſt eiſdem caſibus tempore Ceſſationis miniſtrari poſſe, quibus poteſt tempore generalis Interdicti. Vnde, quæ ſuprà dicta ſunt dub. 4. pro Interdicto, eadem locum habent ſecundum hanc ſententiam tempore Ceſſationis. Ita Henriquez Auila Suarius ſuprà Couarrub. num. 7. verſ. *vtcumque autem*. Layman ſuprà num. 3. Bonacina diſp. 6. puncto 3. nu. 5. & alij multi apud ipſos, quidquid in contrarium ſentiat Reginaldus num. 81. & Filiucius num. 177.

288 Vtrum autem liceat tempore Ceſſationis contrahere matrimonium? non conſentiunt Doctores: Negant aliqui; quia tempore Ceſſationis prohibitum eſt accipere Sacramenta exceptis prædictis, niſi aliter conſuetudo poſtulet. Ita Bonac. ſuprà n. 7. Suarius ſect. 2. n. 27.

289 Affirmant alij. Ita Sayrus cap. 19 num. 12. Henriquez, & alij, quos retuli in ſimili de Interdicto dub. 4. cap. 3. vbi vtrumque diximus probabile, & ſuppoſitâ benignâ interpretatione prædictorum Doctorum, licitè, & tutò poteſt fieri. Legatur Henriquez cap. 53. num. 4. & Coninc. num. 82.

Tertius effectus eſt priuatio Sepulturæ Sacræ reſpectu Laicorum.

290 Tertiùs effectus eſt priuatio, reſpectu Laicorum, ſepulturæ Sacræ. In qua re ijdem Salmanticenſes, & Henriquez ſuprà. Auila dub. 10. Bonacina numero 8. Layman. num. 4. docent perinde Philoſophandum eſſe in purâ ceſſatione, atque Interdicto, ſcilicèt prohibitam eſſe omnibus Laicis ſepulturam, conceſſam verò omnibus Clericis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis, vt in Silentio, & ſine officio funebri, aut cantu in Sacro loco ſepeliantur. Et quidem Bonacina teſtatur vſu, & praxi receptum, vt qui habent priuilegium ſepulturæ pro tempore Interdicti, illo etiam gaudeant tempore ceſſationis. Legatur Auila diſp. 1. dub. illo 10. Suar. numero 31. & ſequentibus, Filiucius n. 180. & ſequentibus vbi plures referunt. Si tamen in rigore Iuris velimus ſtare, nullibi hoc conceſſũ apparet tempore Ceſſationis, ſicuti tempore Interdicti, vt rectè notârunt Suarius diſp. 39 ſect. 2. n. 29. Coninc diſp. 17. dub. 7. n. 81. Filiuc. n 484. & alij multi.

291 Docent autem Auila ſuprà. Suarius nu. 28. Coninc. eodem. num. 84. Layman. num. illo 4. Filiucius ſuprà, Reginaldus num. 82. nullo Iure oſtendi poſſe, quod Sacra ſepultura, ſi fiat ſine officio funebri, prohibita ſit tempore Ceſſationis puræ ſeiunctæ ſcilicet ab Interdicto; nam de Ceſſationis effectibus tantùm habemus in c. *Non eſt vobis de ſponſalibus*, vbi (vt vidimus) tantum præcipitur, vt Diuina officia non celebrentur, comprehendendo nomine Diuinorum officiorum etiam Sacramenta, vt ex citatis verbis colligitur. Nullum autem eſt verbum, in quo aliquid prohibeatur de ſepulturâ in loco Sacro, cùm ſepulturâ præcisè ſumpta diuinum officium dici non ſoleat. Velle autem extendere legem Interdicti ad Ceſſationem ob ſimilitudinem rationis nullâ ratione licèt, maximè in materia odioſa, cùm Interdictum & Ceſſatio omninò diuerſa ſint.

292 Dubitari autem poteſt. 1. an prædicti effectus Ceſſationis à Diuinis reſtringi poſſint ab Epiſcopis, aut alijs Superioribus infra Papã imponentibus Ceſſationem, ita, vt ſicut effectus Interdicti, aut ſuſpenſionis reſtringi poſſint, vt in vnâ re ſit V. g. Interdictum, & non in aliâ, quando quis ſolùm interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ, pari ratione poſſit eſſe Ceſſatio à Diuinis officijs, exempli causâ, & non ab adminiſtratione Sacramentorum, vel è contra? *Dubium.*

Reſp. Probabile eſſe effectus ceſſationis à diuinis non poſſe reſtringi. Ratio eſt.

293 Probabile eſt non poſſe reſtringi; ſed, eo ipſo, quod ponatur Ceſſatio, debere habere ſuos omnes effectus. Ita Henriquez cap. 54 n. 2. Auila diſp. 3. dub. 4 Sayrus cap. 18. num. 8. Bonacina ſuprà, & alij Recentiores. Ratio eſt; quia prædicti effectus ex Iure communi ſequuntur Ceſſationem; contrà quod Ius nihil poteſt Prælatus inferior Papâ, videturque colligi ex c. *non eſt vobis*, *de Sponſalibus* verbis ibi citatis *Nulla Diuina officia permittatis aliquatenus celebrare*. Vnde, ſicut de excommunicatione conſentiunt ferè omnes Auctores non poſſe reſtringi effectus pro voluntate ferentis illam; ſed eo ipſo, quòd feratur, habituram ſuos effectus Iure aſſignatos; ita videtur cenſendum de Ceſſatione à Diuinis.

Non repugnat tamen limitari prædictos effectus vt probabiliter docet Suarius. Ratio.

294 Satis eſt probabile, quod docet Suarius diſp. 39 ſect. 4. num. 4. Filiucius num. 172. & 187. Reginaldus num. 77. & 84. ſcilicet, non repugnare limitari effectus, quia qui poteſt tollere totum etiam poteſt tollere partem, & qui poteſt illa omnia prohibere, etiam poteſt prohibere aliqua tantùm. Item, omnia hæc ſolum eſt quædam prohibitio eius, qui poteſt diſpenſare, vel reſpectu alicuius auferre eam quam tulit, ſi cauſa rationabilis interueniat; hîc autem nullum eſt impedimentum, & quidem ex naturâ rei non apparet. In Iure autem poſitiuo etiam non inuenitur id prohibitum Prælatis inferioribus, præſertim, quia cum Ceſſatio ſit po-

tiùs

tiùs quid facti, quàm Iuris, non eſt Iure cantum, quod nunquam coarctetur, aut ſuſpendatur.

Explicatio Iuris quod in contrarium producitur.

395 Neque cap. illud *Non vobis* citatum videtur conuincere tùm; quia ibi non eſt ſermo de omni Ceſſatione; ſed de quâdam in particulari, quam in eo caſu Textus Pontifex ſuâ authoritate poni mandabat. Ac proinde potuit pro eo caſu poteſtatem limitandi, aut diſpenſandi inferioribus auferre, tum; quia licèt admitteremus id intelligendum eſſe generaliter de omni. adhuc eſſe locus explicationi, quod intelligi debeat ſecundum Ius ordinarium Ceſſationis generalis; non tamen ideò probiberi Prælatus, ne ex iuſtâ causâ poſſint aliquem effectum Ceſſationis ſuſpendere aut limitare.

Dubium 2.

396 Dubitari poteſt 2. an violans Ceſſationem peccet, & incurrat Irregularitatem, vel Excommunicationem?

Reſp. Violantem Ceſſationem grauiter peccare non tamen fieri Irregularem.

397 Reſpondeo in primis grauiter peccare contra prohibitionem in re graui; nullam tamen incurrere Irregularitatem, quia hæc non eſt Iure expreſſa, neque incurritur; niſi expreſſa ſit In Iure vt ſæpe notauimus. Religioſi tamen etiam exempti incurrunt excommunicationem non ſeruandi Ceſſationem generalem, quæ ſeruatur ab Eccleſiâ Cathedrali, aut Parochiali iuxta Clementinam 1. *de ſent. excom.* Ita Suarius ſuprà ſect. 2. numero 36. Filiucius num. 184. Reginald. num. 83. Henriq. lib. 13. cap. 54. num. 3. Auila diſp. 3. dub. 2. Syluest. verbo *Ceſſatio.* quæſito 5. Sayrus c. 10. n. 20. & alij Recentiores.

Dubium 3.

398 Dubitari poteſt. 3. an ſeruanda ſit Ceſſatio, quando non ſeruatur ab eo propter quem fuit impoſita?

Reſp.

399. Reſpondeo ſeruandam eſſe; neque enim delictum illius habet vim tollendi prohibitionẽ.

Dubium 4.

400 Dubitari poteſt 4. an ſeruanda ſit, quando non ſeruatur ab eo, qui eam tulit?

Reſp.

401 Syluest. verbo *Ceſſatio* q. 2. Sayrus lib. 5. cap. 18. num. 18. & alij dicunt iam non eſſe obligationem ſeruandi illam. Quæ ſententia probabiliſſima eſt, & conſonat cum ijs, quæ diximus de *Interdicto* dub. præcedenti, quæſito 8. & 11. ibi legatur; nam eodem modo Philoſophandum puto in Ceſſatione, atque in Interdicto, imò adhuc clarius eſt Ceſſationem poſſe tolli ſignis abſque verbis, cùm non ſit Cenſura.

Dubium 5.

402 Dubitari poteſt, 5. an qui cauſa fuit culpabilis, vt poneretur Ceſſatio teneatur ad aliquam reſtitutionem?

Reſp.

403 Reſpondet Suarius eâdem diſp. 39. nu. 16. Syluest. verbo *Ceſſatio* quæſito 3. Henriquez lib. 13. cap. 52. num. 3. Coninc. diſp. 17. dub. 7. numero 91. Auila diſp. 2. dub. 3. concluſ. 3. Filiucius num. 182. & alij apud Sayrum lib. 5. c. 19. num. 19. eum, qui cauſam dedit culpabilem poſtquàm monitus eſt, iuſtæ Ceſſationis teneri ad hoc intereſſe perſonis, & Eccleſiæ, cui debitum officium eius culpâ eſt ſubtractum. Ratio eſt; quia ſuo delicto cenſetur cauſa efficax iniuſta horum damnorum, hæc autem reſtitutio, ſeu obligatio reſtituendi non eſt propriè pœna, ſed ex naturâ rei reſultat ex damno dato. Ex quo oritur obligatio recompenſationis; deinde arbitrio ſuperioris dignus eſt, qui damnetur iuxta ſententiam Suarij in aliquâ quantitate conuertenda in augmentum Diuini cultus. Et quidem aliquam pœnam eſſe ponendam ibidem probauerat idem Suarius num. præcedenti.

DVBITATIO IX.

De relaxatione Ceſſationis.

Ceſſatio nūquam eſt à Iure ſed ſemper ab homine.

404 CEſſatio (notant Doctores maximè Suarius diſp. 39. ſect. 4.) nunquam eſt à Iure; ſed ſemper ab homine; hinc eſt, vt in oblatione Ceſſationis Philoſophandum ſit eodem ferè modo atque in oblatione Cenſuræ ab homine impoſitæ. Vnde ſolùm tolli poteſt ab eo, qui illam poſuit, vel à ſuceſſore illius, ſi ille deceſſit, vel etiam à ſuperiore; cæteri verò iuriſdictionẽ non habẽt; niſi fortè per delegationem committatur poteſtas relaxandi. Idem docet Henriquez l. 13. c. 52. Sayrus c. 18. n. 7. Filiucius n. 186. Reginaldus n. 84. & alij communiter.

An ſuſpendi poſſit per Appellationem.

405 An verò ceſſatio ſuſpendi poſſit per interpoſitam appellationem? decidendum eſt iuxta dicta in ſimili de Cenſuris in communi diſp. 1. dub. 23. Legatur Filiucius ſuprà, Suarius ſuprà n. 3. Reginald. ſuprà, & alij citati.

DISPVTATIO VI.

De Depoſitione, & Degradatione.

Suſpenſionē à Depoſitione vix differre aliqui Putant.

1. NOn deſunt qui ſuſpenſionem ab Ordine poſitiuè perpetuam putent vix differre à depoſitione. Ita Suarius diſp. 30. ſect. 1. n. 10. & 11. quin imò vox *ſuſpenſio* pro depoſitione, & *Depoſitio* pro Suſpenſione ſæpe in Iure vſurpantur, vt notat Gloſſa, c. *Si quis Epiſcopus.* diſt. 83. ſumiturque ex multis Canonibus Apoſtolorum. Item non pauci putant in Rubricâ *de Clerico excommunicato vel depoſito miniſtrante.* depoſitum appellari omnem illum, qui ſuſpenſus eſt. Vnde in c. 3. eiuſdem tituli aliqua depoſitio vocatur perpetua. In quo ſignificatur aliquam eſſe depoſitionem non perpetuam, quæ non eſt alia, quam ſuſpenſio. E cõtra verò Depoſitio perpetua ſolet appellari aliquando. Suſpenſio, vt ex Innocentio notauit Nauarrus, conſtatque ex Motu Sixti V. *de malè promotis*, & ſæpè alibi; nam vtraque relinquit characterem Ordinis indelebilem, atque initerabilem, & priuat tantum legitimo vſu Ordinis ſine ſpe reſtitutionis,

tionis,ſaltem ordinariè ; nam extraordinariè nihil probibet à Papa reſtitutionem fieri, vel etiam ab Epiſcopo in caſibus illi ſpecialiter conceſſis.

Diuerſa tamen eſſe decendum.

Diſcrimen inter depoſitionem & degradationem.

2. Nihilominus abſolutè depoſitio, & degradatio diuerſa pœna cenſetur à ſuſpenſione, & de illâ, tanqnam de diuerſa diſputant Doctores,& ex dicendis ſatis conſtabit. Solet autem hæc depoſitio appellari degradatio, neque eſt diſcrimen vnius ab altera, quod ad rem moralem attinet, niſi fortè,tanquam vnum membrum diuidens ab altero, quorum vtrumque ſignificari poteſt nomine degradationis.

DVBITATIO I.

Quid? & quotuplex ſit degradatio, aut depoſitio?

Duplex degradatio verbalis, & realis.

Definitio degradationis verbalis.

3. DVplex aſſignari ſolet degradatio verbalis ſcilicet,& actualis,ſeu realis, quæ (vt aliqui notant) maximè Sà verbo *Degradatio* numero 3. non ſolet inferri ; niſi ei,qui in ſacris conſtitutus : Gegradatio verbalis eſt quæ ſolet appellari *Depoſitio*, & definiri ſolet *Eccleſiaſtica pœna,: per quam perſona Eccleſiaſtica ob enorme crimen remouetur ab ordine,iuriſdictione, vel beneficio in perpetuum & ſine ſpe remiſſionis non amiſſo priuilegio Clericali,* atque bæc eſt depoſitio, de qua nuper dicebam in principio huius diſputationis, quæ magnam ſimilitudinem gerit cum ſuſpenſione; vtraque enim eſt ab Eccleſiaſtico Ordine officio,aut beneficio, ac proinde in ſolas Eccleſiaſticas perſonas cadere poteſt, differunt nihilominus;quia depoſitio,vt ipſa vox videtur ſignificare, eſt perpetua,& irremiſſibilis remotio ab ordine, officio, aut beneficio;non item ſuſpenſio. Ita Syluester verbo *Degradatio*. Nauarrus c. 27. numero 151. Panormitanus in c. *Veritatis* numero 13 *de dolo & contumacia.* Suarius ſuprà numero illo 10. vbi ex eodem Textu id probat,& ex aliquibus capitibus primo ſcilicet,ſecundo,& ſequentibus 50.diſt. colligiturque ex cap. *At ſi Clerici* de *Iudic.* Item Auila p.3.diſp.1.

Differentia depoſitionis & ſuſpenſionis.

4. Sanè ſi loquamur de Suſpenſionibus,quæ poſitæ ſunt,vel à Iure, vel ab homine ad certum tempus, aut ſub conditione, vel indefinitè adeoque ſub tacitâ conditione donec emẽdatio ſequuta fuerit, manifeſtum eſt diſcrimen inter hanc, & depoſitionem,ſeu verbalem degradationem ; nam hæ ſuſpenſiones non ſunt ſimpliciter & poſitiuè perpetuæ, ſicuti pœna depoſitionis. Difficile tamen eſt oſtendere quomodò ea ſuſpenſio, quæ tanquam pura pœna, ſeu vindicta in perpetuum lata eſt, à depoſitione differat?

5. Panormitanus in c. *Inquiſitionis* n.6. *de Accuſat.* Nauarrus numero 152. Auila diſp. illâ 1. dub. 2. putant, ſi ſuſpenſio in perpetuum ſine ſpe reſtitutionis ſit totalis ab omni ſcilicet officio,ac beneficio,cenſendam eſſe, quaſi depoſitionem ; A quo non omninò videtur diſſentire Suarius ſuprà dùm docet, vt videmus, ſuſpenſionem ab Ordine poſitiuè perpetuam vix differre à Depoſitione ; quia vtraque relinquit ordinem,& priuat vſu Ordinis, ſine ſpe reſtitutionis,ſaltèm ordinariè. Nihilominus illud particulare videtur eſſe;quod degradatus non ſolet reſtitui per gratiam diſpenſationis, vt notauit Panormit. c. *Ex tua*, num. vltimo de *Clericis non reſidentibus.* Ac proinde in hoc poteſt agnoſci diſcrimen,ita,vt priuatio perpetua vſus Ordinis interdum ſit diſpenſabilis iure ordinario, & tunc vocetur propriè ſuſpenſio ; interdum verò imponatur, vt irremiſſibilis, ſine ſpe diſpenſationis,ita vt,licet Pontifex poſſit de plenitudine poteſtatis diſpenſare, regulariter,& lege Ordinariâ non diſpenſet, atque hanc diſtinctionem approbat Suarius,docetque habere fundamentum in Iure, vt videre licet in multis capitibus 11. p. 33. & in c. *Veritatis de dolo,& contumaciâ.* Sed immediatè idem Suarius ait in hoc etiam non poſſe magnam vim fieri, quia interdum de Suſpenſione perpetuâ dicitur,vt ſit ſine ſpe diſpenſationis,vt patet in Motu citato Sixti V. contra malè promotos teſtaturque notaſſe Panormitanum ea verba maximè poni ad terrorem, vnde idem Panormitanus ſentit talem ſuſpenſionem,& depoſitionem non differre, vel certè totam diuerſitatem eſſe in vſu vocum, in quo non eſt nimis contendendum. Quæ etiam doctrina abſolutè mihi placet. Sed,qui adhuc perſiſtere velit, non nimis poteſt cogi illis verbis additis ad terrorem ; poteſt enim reſponderi aliud eſſe,quid in animo habeat ille, qui infert talem pœnam ſuſpenſionis ; aliud verò, quid ſecum afferat, vt habeat pœna, quæ infertur ; Suſpenſione autem ex ſe, & ſecundum modum talis pœnæ non eſſe perpetuam, neque ſecum habere illam poſitiuam perpetuitatem ; ſed ſolùm ex parte inferentis illam; cùm tamen depoſitio, ſeu verbalis degradatio ſecundum modum, & vſum indiſpenſabilis ſit, etiamſi alioquin, qui fert illam habere animum diſpenſandi vtendo plenitudine poteſtatis, quã ſolùm habet Pontifex non cæteri. Imò ex hoc apparet diſcrimen de quo agimus; nam etiamſi ſit inferior Papâ, qui pœnam inferat depoſitionis, ſeu degradationis verbalis, non poterit ipſe diſpenſare, cum tamen,ſi ſola ſit pœna ſuſpenſionis,diuerſa ſit ratio,multi enim concedunt in ſuſpenſione, etiam perpetuâ poſſe diſpenſare illum ipſum qui illam tulit, imò, & in ſuſpenſione à Iure non reſeruatâ poſſunt Inferiores Papâ diſpenſare.

Suſpenſio etiam quæ eſt perpetua, ſeu vindicta in perpetuum lata differt à depoſitione.

Authoris Iudicium.

Aliud diſcrimen inter depoſitionem & ſuſpenſionem.

6. Illud omnino mihi placet, quod notat Suarius eâdem ſect. 1. numero 4. Suſpenſionem ſcilicet, à beneficio, quantumuis poſitiuè perpetuam differre à diſpenſatione; quia depoſitio aufert ipſum titulum,ſiue Ius beneficij, & conſequenter eius adminiſtrationem,fructuumque perceptionem, & inſuper reddit perſonam inhabilem ad idem beneficium, vel etiam ad omne aliud obtinendum,ſi depoſitio abſolutè à beneficijs lata fuit ; quod non ita ſe habet in ſuſpenſione ; cùm hæc ſolùm intelligatur eſſe à fructibus manente interim radicali Iure, ſeu titulo ipſius beneficij,vt ſuprà dicebamus.

Diſcrimen aliud ex Suario

7. Item depoſitio à dignitate,aut iuriſdictione priuat ipſo Iure & quaſi dominio muneris, quamuis executio per ipſum reum facienda non ſit, vt multi volunt,eſſet enim nimis diffici-

li,

lè, ſi reus ſe ipſum condemnare deberet (maximè in crimine occulto) ſed poſtea quando reus conuictus damnatur de crimine, cui annexa eſt ipſo Iure depoſitio à beneficio, vel officio tunc Iuris fictione beneficium, vel officium cenſetur vacaſſe à die commiſſi criminis, vt notauit Auila dub. 7. concluſ. vnica.

Notat idem Suarius.

8. docet vlterius Suarius ſuſpenſionem ab officio formaliter non includere, nec trahere ſuſpenſionem, aut depoſitionem à beneficio, nec vice verſâ. Vnde ſi in Iure reperiatur lata depoſitio ab officio, quamuis aliquis eam ob crimen incurrat, non debet eo ipſo Iure cenſeri vacans beneficium quamuis à Iudice poſtea reus debeat priuari; nam cùm beneficium detur propter officium, procul dubio in dignus beneficio eſt, qui officij adminiſtratione in perpetuum priuatur. Quod colligitur ex c. *Eos etiam* diſt. 81. & notauit Gloſſa ſuper c. 1. cauſa 1. q. 3. in principio verbo *Annexa* & Suarius citatâ ſect. 1. num. 14.

Pœna depoſitionis continens ab officio & annexo beneficio priuationem.

9. Pœnæ tamen depoſitionis, quæ in Iure Canonico ipſo facto latæ reperiuntur, ſemper, aut ferè ſemper continent vtramq; priuationem ſcilicet ab officio, & ab annexo beneficio. Ita Coninc diſp. 16. n. 5. & alij Recentiores, & videre eſt in dicto c. *Eos etiam* & c. 1. *Homicidio* in 6. & in Bulla 70. Pij V. edicta contra Sodomitas, in quâ omnes *Clerici ſeculares, & Regulares cuiuſcumq; gradus & dignitatis*, ac proinde etiam Epiſcopi, & Cardinales) *tàm dirum nefas exercentes omni priuilegio Clericali, omniq; officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico priuantur.* Requiritur tamen (vt diximus) ſententia Iudicis ad ipſius pœnæ exequutionem, vt in hoc ipſo notârunt Henriquez lib. 14. cap. 5. num. 1 in *Comment.* literâ F. Auila p. 7. diſp. 4. dub. 7. concluſ. 8. Suarius diſp. 31. ſect. 4. num. 22. qui omnes etiam aduertunt cum Nauarro c. 27. n. 250. ad tam grauem pœnam depoſitionis incurrendam, non ſatis eſſe ſemel aut iterum Sodomiæ ſcelus commiſiſſe, ſed requiri frequentiam actus; id enim ſignificat illud uerbum *exercentes*

Requiritur ſententia Iudicis ad huius pœnæ exequutionē.

Crimina depoſitione digna iuxta Ius commune Canonicum.

10. Quænam verò ſint crimina depoſitione digna, & ob quæ pœna depoſitionis imponenda ſit? Si ſpectemus Ius commune Canonicum (nam de peculiaribus conſuetudinibus, aut legibus nihil poſſum certò affirmare) numerantur à Doctoribus furtum, homicidium, periurium, virginis ſtuprum violentum, Inceſtus. Adulterium, & omnia eo maiora, ita communiter Canoniſtæ in c. *At ſi clerici*, & c. *Cùm non ab homine*, vbi Panormit. n. 4. de *Iudicib.* Syluest. verb. *Crimen*, & verb. *degradatio* q. 4. Nauarrus c. 27. n. 248. Henriquez lib. 13. cap. 55. num 3. Auila p. 5. dub. 3, Sa verbo *Degradatio* num. 2. Legatur Molina tomo 4. de *Iuſtitia* diſp. 49. Tract. 3. n. 14 & ſequentibus. Sayrus lib. 5. c. 22. & alij citati.

Crimen enorme eſſe debet.

11. Illud autem cum Panormitano in c. *At ſi Clerici* n. 33. & ſequentibus aduertendum eſt crimen debere eſſe enorme, ſiue vnum ex maximis; quale autem hoc ſit non ex antiqui, ſemper Canonibus cognoſci poteſt; quia olim faciliùs imponebatur depoſitio cum ſeuerior vigeret diſciplina, vt colligi poteſt ex c. *Presbyter.* & ſequentibus, diſtinctione 81. ſed diſcerni debet prudenti Iudicis arbitrio, videlicet, an ſit enorme, ſeu vnum ex grauioribus ſecundum ſe, ſiue ex obiecto, vel ratione circumſtantię, aut adiunctæ qualitatis, vt, quia habet vel annexam Irregularitatem indiſpenſabilem, putà homicidium uel Iuris infamiam, aut publicum ſcandalum, diuturnamve continuitatem, vel incorrigibilitatem. Vnde rectè colligunt idem Panormit. Auila, & Sa ſuprà, & alij Recẽtiores notorium concubinatum ſeu fornicationem, ſi poſt ſufficientes monitiones perſeueret, ſatis eſſe, vt inferatur pœna depoſitionis; conſtatque non ſolùm ex cap. *Si autem Clerici de cohabitatione Cleric. & mulier.* ſed etiam ex Tridentino ſeſſ. 25. c. 14. de *Reform.* item ſeſſ. 22. in Decreto de *obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ*, præcipitur Epiſcopis, *vt neminem, qui publicè, & notoriè criminoſus ſit, Sacro altari miniſtrare permittant.* Quod ſi huiuſmodi criminoſus poſt monitiones & minores ſuſpenſionis pœnas adhuc perſeueret, procul dubio deponendus erit. Legatur Abbas loco citato. Iam verò de alia degradatione, quæ actualis & realis appellatur, agendum eſt.

Et enormitas prudenti Iudicio diſcernenda eſt.

12. Degradatio actualis & realis eſt *pœna Eccleſiaſtica qua Eccleſiaſtica perſona priuatur omni officio, & beneficio & priuilegio Clericali in perpetuum abſq; vlla ſpe illius conſequendi, cum quadam ſolemnitate.* Dicitur autem *degradatio* quia per eam Clericus, quatenus fieri poteſt extra gradum, & ſtatum Clericorum eijcitur. Conſequenter recidit ſub iuriſdictionem ſæcularis Magiſtratus, à quo perinde, ac laicus capi, incarcerari, & iuxta leges Ciuiles de commiſſis criminibus puniri poteſt. Vndè neque illius percuſſor, quantumuis iniuſtus, Canonis excommunicationem incurrit iuxta communem Doctorum ſententiam, atque in hoc maximè differt à depoſitione ſimplici, hæc enim non tollit priuilegium Canonis, & fori, vt notauit Gloſſa communiter recepta in cap. 2. de *Pœnis* in 6. verbo *Priuilegio Clericali*, & Panormit. in c. *Cùm non ab homine* numero 5. *de Iudic.* Iullius Clarus in *Additionibus lib. 5. ſententiar.* §. *Practica criminalis* q. 74. numero 2. Syluest. verb. *Degradatio* q. 6. Layman lib. 1. Tract 5. p. 3. cap. 5. numero 3. in fine.

Definitio degradationis realis.

Differt a depoſitione ſimplici quod hæc nõ tollat priuilegium canonis, & fori.

13. Aduertendum tamen eſt, id quod frequentiſſima praxis declarat, Magiſtrum triremis qui verberat Clericum depoſitum verbaliter ad triremes damnatum, non incurrere excommunicationem, ſi percutiat ex officio, ſicut ſolet percutere cæteros remiges. Ratio eſt, tum, quia fungitur officio ſuo, tum, quia Clericus damnatus ad triremes cenſetur damnatus ad pœnas, & omnia conſequentia, quod ſi illum percutiat ob alias cauſas, incurrit Excommunicationem, quam incurrunt alij percutientes Clericum iniuſtè, licèt verbaliter alioquin depoſitum. Pari ratione Clericus degradatus verbaliter gaudet priuilegio fori, ac proinde non poteſt cogi, ſeu puniri à Iudice ſæculari: niſi fortè poſt depoſitionem verbalem factus fuerit incorrigibilis iuxta dicta diſp 3. dub. 58. c. 1. Ita Nauarrus c. 27. num. 81. Auila 4. p. dub. vnico. Sayrus lib. 5. c. 20. n. 12. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 4. Henriquez lib. 13. c. 55 n. 3. Suar. diſp. 30. ſect. 2. numero 18. Filiucius Tract. 18.

Notandum

Clericus degradatus verbaliter gaudet priuilegio fori.

cap. 8. quæſito 2. numero 193. & alij. Ille autem cenſetur incorrigibilis, qui monitus, & punitus modo prædicto adhuc perſeuerat in prioribus criminibus; quamuis, vt notauimus citatâ illâ dub. 58. diſp. 3. ſit valde controuerſum inter Iuris interpretes, qualis debeat eſſe illa *incorrigibilitas* & quanta? Legantur ibi dicta & Suarius ſect. 2. num. 7.

Quis cenſetur incorrigibilis.

14. Quamuis autem ſecundum diuiſionem aſſignatam in principio huius dubitationis, & ſecundum multorum acceptionem degradatio verbalis ſit idem, quod depoſitio, de quâ iam diximus. In alio tamen ſenſu hæc degradatio, de quâ nunc agimus, diuidi ſolet in verbalem, ſeu ſententialem, & in actualem, ſeu realem, ſiue ſolemnem, vt appellatur in Tridentino ſeſſ. 13. c. 4. de reformatione. Verbalis degradationis ſolemnitas deſcribitur in c. 2. de *Pœnis* in 6. Vbi requiritur, quod proprius Epiſcop. aſſiſtentibus ſibi alijs ſex Epiſcopis in condemnatione Preſbyteri, tribus autem in condemnatione Diaconi, vel Subdiaconi iuxta c. *Felix* & ſeq. 15. q. 7. coram his, tanquam aſſeſſoribus, & iuſtitiam cauſæ cognoſcentibus ſententiam in criminoſum pronunciet.

Requiſita ad ſolemnitatē verbalis degradationis.

15. Poſtea verò in Tridentino ſeſſ. illa 13. c. 4. *reform.* ſatis eſſe decernitur, ſi totidem Abbates infulati loco Epiſcoporum aſſiſtant. Quod ſi, neque hi commodè intereſſe poſſint, alij Clerici in Eccleſiâ dignitate conſtitui adhibiantur. Pro degradatione verò verbali Clerici conſtitui in minoribus tantum, ſufficit proprij Epiſcopi authoritas cum præſentia quorundam de Clero repræſentantium Capitulum. Ita Gloſſa communiter recepta in citato c. 2. verbo *Præſenti*. Probatque ex c. 1. de *exceſſ. Prælat.* Atque hoc in praxi ſeruandum; niſi aliud habeat conſuetudo. Hæc degradatio eſt & dicitur reſpectiua, quatenus ordinatur ad actualem, realem, ſeu ſolemnem, quæ poſtea ſequi debet.

Iuxta Tridenti requiſita.

16. Degradatio hæc actualis, realis, ſeu ſolemnis fieri debet à proprio Epiſcopo, neque eſt neceſſarium adhibere alios Epiſcopos, ſeu Prælatos, vt apertè colligitur ex eodem cap. 2. & docet Panormit. in cap. *qualiter* el. 2. de *accuſat.* numero 31. Suarius ſect. 2. numero 6. Epiſcopus ergo criminoſum, iam prius per ſententiam omni ordine Clericali legitimè priuatum, ſpoliatumque beneficio, & Clericali priuilegio ſpoliat veſtibus, & ornamentis Clericalibus, quæſi ſpiritualis militiæ inſignibus adhibitis ceremonijs præſcriptis in Pontificali Romano, & eâ ratione ſolemniter declarat ſpoliatum adiunctâ eâ ipsâ vel ſimili verborum formulâ, qualis in eo c. 2. aſſignatur.

Degradatio actualis, & ſolemnis fieri debet à proprio Epiſcopo

modus quo fit.

17. Ex quibus infertur diſcrimen inter degradationem verbalem, & actualem ſeu realem quod hæc eſt actus omninò annexus Epiſcopali Ordini ex Eccleſiæ inſtitutione ita, vt à ſolo Epiſcopo conſecrato poſſit exerceri. Ita Gloſſa communiter recepta in c. *Tranſmiſſam*, verbo *de Talibus* Panormitanus numero 4. de *Elect.* Toletus lib. 1. cap. 50. §. *Secunda eſt.* Suarius diſp. 31. ſect. 1. numero 18. colligiturque ex Tridentino etiam cap. 4. vbi indicat verbalem depoſitionem, ſeu degradationem (quam pro eodem videtur accipere) etiam Vicario generali poſſe committi, nempe quia ad eam non eſt neceſſaria poteſtas Ordinis; ſed ſolius iuriſdictionis. Quapropter etiam Epiſcopus confirmatus per ſe vel per alium poteſt huiuſmodi actū exercere. Ad actualem tamen, & ſolemnem degradationem ſolùm conſecratus Epiſcopus procedere poteſt, vt colligitur etiam ex dicto cap. *Tranſmiſſa.* vbi id notat Gloſſa. verb. de *Talibus.* & Panormit. in cap. *Non poteſt* num. 3. de *ſentent. & re iudic.* poterit tamen Epiſcopus nondùm conſecratus id delegare alteri Epiſcopo conſecrato, vt notat Suarius ſuprà, non verò alteri non Epiſcopo conſecrato, nam quæ ſunt Ordinis non poſſunt committi; niſi ijs, qui talem Ordinem habent, vt habetur in cap. *Aqua,* vbi id notat Abbas numero 3. de *Conſecrat.* Eccleſ. poterit tamen Papa de plenitudine poteſtatis Papalis talem poteſtatem conferre, vt poſſint fieri à non habente talem ordinem ea, quę ſolùm ex inſtitutione Eccleſiæ ſunt annexa illi ordini, quale eſt hoc.

Diſcrimen inter Degradationem verbalem & actualē ſeu realem.

Degradatio verbalis etiam vicario generali poteſt committi.

Ad actualē verò & ſolemnem ſolus conſecratus Epiſcopus procedere poteſt

18. Solet autem, ac debet adeſſe Iudex ſæcularis, quando ſolemnis, & realis degradatio fit, atq; illi Iudici tunc denuntiatur reum exutum eſſe iam Eccleſiaſticis priuilegijs; & ad ſuū forum, ſeu Iuriſdictionem pertinere, ſimulque intercedit Epiſcopus deprecatione efficaci hoc eſt ſerio, & ex animo facto, vt citra mortis periculum ſententiā circa eum moderari velit; eâq; ratione oſtendit Eccleſia ſe nō velle cuiuſquam hominis necem deſiderare, aut procurare; vt habetur in c. *Nouimus* de *verb. ſignif.* & dicemus diſp. 7. dub. 26. cap. 6.

Debet eſſe Iudex ſecularis quando fit ſolemnis & realis Degradatio.

19. Ex dictis etiam habemus degradationem etiam verbalem pertinere ad proprium Epiſcopum, vel eius Vicarium generalem, non tamen ad alium inferiorem poſt Decretum Tridentini ſeſſ. illâ 13. c. 14. Ita Henriquez c. 43. n. 5. Auila diſp. 5. dub. 1. concluſ. 3. Suarius ſuprà n. 19. Filiucius n. 192. & 206. Bonacina diſp. 4. n. 8 Coninc diſp. 16. n. 6. & ſequentibus, & alij multi, maximè Canoniſtæ in c. *Degradatio* de *Pœnis* in 6. Epiſcopi verò degradatio ad Papam ſpectat: Religioſi tamen Prælati non habent facultatem deponendi, vel degradandi ſuos ſubditos, etiam verbaliter, niſi illis conceſſum ſit per priuilegium, aut conſuetudinem. Vide Tridentinum citato c. 4. Sayrum c. 20. n. 28. & c. 22. Auilam ſuprà dub. 4. Henriquez lib. 13. c. 55. n. 2. Syluest. verbo *Degradatio* n. 1. Tolet. & Valentiam, & Suar. ſuprà Filiucium num. 204. Molinam tomo 4. Tract. 3 diſp. 46. num 12.

Ex dictis Collige.

Epiſcopi degradatio ad Papam ſpectat.

DVBITATIO II.

Ob quæ crimina poſſit, aut debeat Clericus ſolemniter degradari, & Iudici ſæculari tradi?

20. DIximus dub. præcedenti quænam eſſent crimina digna depoſitione ſeu degradatione illâ verbali, quæ ſolet depoſitio appellari oportet nunc declarare, quæ nam ſint crimina digna degradatione; tàm verbali reſpectiuâ ordinata ad actualem, & ſolemnem degradationem quàm ipſiuſmet actualis realis, & ſolemnis degradationis. Atq; in primis gene-

Crimen ob quod fiat realis & ſolemnis Degradatio

debet eſſe ex grauiſſimis. generaliter loquendo crimen talis degradationis dignum, ratione cuius tradendus ſit reus Iudici ſeculari debet eſſe vnum ex grauiſſimis, quorum aliqua in Iure expreſſa ſunt.

Primum crimen eſt Hæreſis. 21. Primum crimen eſt Hæreſis manifeſtum ſi in eo partinaciter perſeueret c. *Ab abolendam* c. *excommunicamus.* De Hæreticis & c. 1. eodem titulo in 6. Quod ſi ſe corrigere paratus ſit recipitur; poterit tamen tradi in perpetuum carcerem iuxta Gloſſ. in citatum c. 1. & docet Molin. tomo 4. Tract. 3 diſp. 49. numero 15. Si verò deinde relapſus fuerit, non eſt iterum recipiendus, ſed degradandus iuxta c. *Ad Abolendam*, citatum §. *Illos autem* & c. *Super ib.* eodem titulo in 6.

Secundum crimen eſt. 22. Secundũ crimen eſt falſatio litterarũ Papaliũ c. *Ad falſariũ*, de *crimine falſi*, niſi Papa hanc pœnam in aliam, vt in carcerem perpetuum commutare velit. c. *Nonimus* §. pro illo de *verbor. ſignif.*

Tertium. 23. Tertium crimen Sodomia frequentata, colligiturque ſatis ex Conſtitione Pij V. verb. *Priuilegio Clericali*, vt iam diximus dub. præcedenti.

Quartum 24. Quartum calumnia irrogata propriu Epiſcupo. *Si quis Sacerdotem* 11. q. 1. hoc tamen intelligendum eſt iuxta multorum ſententiam, ſi acceſſerit incorrigibilitas. Ita Gloſſ. communiter receptâ in c. *Cùm non ab homine* de *Iudicijs* Abbas c. *At ſi Clerici* numerò 37. eodem titulo. Syluest. verbo *degradatio* q. 2. Toletus lib. 1. cap. 50. Auila p. 4. dub. 3. & alij Recentiores. Quæ doctrina communis eſt omni crimini enormi, & alioquin in laicis pœnâ digno. v. g. homicidio ſimplici, vt ob tale meu iterato commiſſum Clericus Magiſtratui ſeculari poſſit tradi, aut relinqui ſuppoſito, quod alijs pœnis ab Eccleſiâ infligi ſolitis corrigi non poterat. Ita Panormit. Toletus, & Auila ſuprà colligiturque ex citato c. *Cùm non ab homine.*

Item ob aliud crimẽ nimis enorme Degradari quis poteſt 25. Tandem vniuerſaliter loquendo ſiue de Iure, ſiue de conſuetudine docent non pauci Authores degradari poſſe ob aliud crimen nimis enorme, atque Reipublicæ valdè perniciosum, tradique Magiſtratui ſæculari. Ita Panormit. cap. *At ſi Clerici* numero 39. & cap. *Cùm non ab homine* numero 6. de *Iudic.* Syluest. verbo *Degradatio*, q. 2. Toletus ſuprà cap 5. *Tertia eſt* Auila citato dub. 3. Molina diſp. illâ 49. Exemplum adhibent in homicidio non ſimplici; ſed qualificato, vt conſtat ex eodem c. Cũ non ab homine. Vnde Parricidium, vel ſimile quid tali pœnâ dignum eſt. Item furtum non ſimplex, ſed valde qualificatum, ac ſacrilegium; nam cùm pro his criminibus Eccleſia non habeat condignam pœnam, meritò reus, Iudici ſæculari remittitur. Legatur Couarrub. 2. *variar.* cap. 20. numero 7. Clarus lib. 5. *ſententiarum receptarum* §. finali q. 36 numero 36 vbi Iudicis arbitrio expendentis atrocitatem facti cum omnibus circumſtantijs iudicãdum remittit (an ſit ita puniẽdũ. Legatur etiam Molin. ſup. n. 17. Menoch de *arbitrarijs*. caſu 266. Barnardus Diaz in *Practica criminali* cap. 135. & ſequentibus. Ambroſinus de *Immunitate* cap. 17. num. 40.

26 Nun nullà verò ſunt ad extremum aduertenda. primum, quando in Iure habetur hæc vox depoſitio, ſemper debere intelligi verbalem depoſitionem; quia pœnæ reſtringendæ ſunt, atque adeò voces continentes odium, & pœnam in ſtrictiori ſignificatione accipi debent. Ita Bonacina ſuprà numerò 6. contra Toletum lib. 1. cap. 17. *Nonnulla hic aduertenda primũ*

27. Secundum nonnullos probabiliter exiſtimare degradatum alendum eſſe fructibus beneficij, ne cogatur mendicare. Ita Auila ſuprà. Sayrus cap. 22. num. 28. *Secundum*

28. Alij verò putant non eſſe alendum fructibus beneficij, quod mihi magis placet; ſibi enim debet imputare, quod beneficio & fructibus priuetur. atque adeò ſi non habet aliud, vnde alatur, vel laboret, vel mendicet. maximè, ſi ſit actualiter degradatus, ac ſolemniter; omniq; priuilegio Clericali carens, quem alioquin multo magis puniendum, aut vitâ priuandum non dedecet mendicare. Ita Couarr. 3. *variarum* cap. 13. numero 8. Bonacina ſuprà numero 7. qui teſtatur ita eſſe vſu receptum, & quidem, ſi priuatur beneficio, nullum video titulum, vt ex fructibus beneficij alatur. *Iuxta Anthorem Degradatus nõ eſt alendus ex fructibus beneficij.*

26. Tertium neminem eſſe degradandum ſine accuſatore, quamuis puniendus ſit aliâ pœnâ, iuxta c. *Dilectus* de *Simonia*. Ita Sayrus ſuprà numero 12. Molina numero 13. Filiucius numero 199 Ambroſinus num. 4. & alij Summiſtæ verbo *Degradatio*. *Tertium.*

30. Quartum pro praxi eſt maximè notandum Magiſtratum ſæcularem in causâ criminis merè Eccleſiaſtici. v. g. in causâ Hæreſis non poſſe cognoſcere, & iudicare de tali crimine; ſed tantũ ſecundũ latã declaratoriam ſententiã à Iudice Eccleſiaſt. exequi iuxta c. *Vt inquiſitionis* §. *Prohibemus* de *Heret.* in 6. in crimine verò nõ merè Eccleſiaſtico poteſt petere à Iudice Eccleſiaſtico proceſſum, vt illius iuſtitiam cognoſcat, & examinet, & deinde reum ſibi traditum, ſoique fori effectum puniat. Ita Panormitanus c. 1. numero 12. de *Offic. Ordin.* *Quartum eſt pro praxi maximè notandum.*

31 Alia, quæ minoris momenti ſunt circa degradationem videri poſſunt apud Doctores citatos.

DISPVTATIO VII.

De Irregularitate in Communi.

1. SCholaſtici Doctores non agunt de Irregularitate in loco aliquo certo (de antiquioribus Scholaſticis loquor) ſed de Irregularitate orta ex iteratione Baptiſmi, agunt in materiâ de Baptiſmo de ortâ ex bigamia in materia de matrimonio, de ortâ ex homicidio, agentes de Homicidio, & ſic de alijs, prout incidunt in peculiares materias. Alioq́; tamẽ Iuris periti, & Recẽtiores Theolog. peculiares Tractatus ediderunt, vt Villadiego Nicol plou. Albertus Troſius *de vera, & perfecta Clerico* lib. 2. Felician, & aliqui alij Canoniſtæ in Clement. *Si furioſus* de *Homicidio*, ſuper quam benè longam edidit relectionem Couarr. Item S. Antonin. 3. p. tit 26. Nauarrus in *Summa* c. 27. à numero 591. Syluest. & alij Summiſtæ verbo *Irregularitas*, Henriquez ſæpe citandus lib. de Irregularitate, Rodriguez tomo 1. *Quæſtionum Regularium*. q. 24. ab art. 1. & in *Summâ* verb. *Irregularitat*. Suar. de *Cenſuris* tomo 5. in 3. p. ù diſp. 40. Auila de *Cenſuris* p. 7. Coninc diſp. 18. tomo 2. de Sacramentis. Layman lib. 1. Theolog. Moralis Tract. 5. p. 5. Bonacina de *Cenſuris* diſp. 7. & alij Recentiores, & antiquiores in decurſu ſequentium dubitationũ citandi.

DVBITATIO I.

Quid ſit Irregularitas? & quotuplex?

2. EX dictis Authoribus, & ex Soto in 4. diſt. 25. q. 1. art. 2. Couarr. in dictâ Clement. 1. p. in principio poſſumus definire Irregularitatem eſſe *impedimentum inductum à Iure Canonica per ſe primò, & directè impediens receptionem Eccleſiaſticorum Ordinum, vel in iam receptis adminiſtratione.* Aliqua ſolent addi huic definitioni, quæ, vel non ſunt certa, ſed in quæſtione poſita, vel in prædictis verbis virtute continentur.

Definitio Irregularitatis

3. Vt hæc definitio innoteſcat præmittenda eſt etymologia huius vocis *Irregularitas*, quæ vt plerique Authores citati conſentiunt coaleſcit ex præpoſitione *In* & ex abſtracto nomine *Regularitas*, quod à Regula deducitur, & cũ *In* ſignificet negationem, Irregularis dicitur ille, qui caret regulâ, ſeu non eſt intra regulam. Ideò Irregulare vulgò appellatur quidquid non eſt iuxta regulæ præſcriptum. Sic Grammatici Irregularia nomina, & verba ſolent appellare. Vnde in noſtro negotio Irregularis dicitur, qui non eſt intra regulam ab Eccleſiâ præſcriptam, vt ad Ordines poſſit promoueri, vel in ſuſceptis miniſtrare.

Ethymologia vocis Irregularitas.

4. Requiritur vlterius vt quis eſſe poſſit Irregularis quod ſit ſubiectum capax Ordinis; alioquin non erit pro illo Irregularitas aliquâ ſuperinducta, quæ impediat ſuſceptionem, aut vſũ Ordinis; nemo enim impediri cẽſetur, niſi ad id, ad quod alioquin habet poteſtatẽ; hinc eſt vt nulla fœmina poſſit eſſe irregularis, cum non ſit capax Ordinis, non ſolum licitè, ſed nec validè ſuſcipiendi, item, qui nondum eſt validè baptizatus, non poteſt propriè appellari Irregularis, cum etiam, ſuppoſitâ carentiâ Baptiſmi, non ſit capax Ordinum; eſt enim Baptiſmus ianua cæterorum Sacramentorum. Ita Nauarrus cap. 27. numero 305. Sayrus lib. 6. cap. 2. numero 6. Auila 7. p. diſp. 2. dub 6. Henriquez lib. 14. cap. 2 Coninc diſp. 18. dub 1. numero 2. Suarius diſp. 40. ſect. 7. numero 3. Filiucius Tract. 19. numero 2. 52. & 90. aliique multi.

Vt quis poſſit eſſe irregularis requiritur vt ſit ſubiectum capax ordinis.

5. Iam nunc ad definitionem explicandam veniamus, per illam vocem *Impedimentum* distinguitur Irregularitas à Cenſuris quæ ex propriâ ratione ſuâ ob culpam infliguntur iuxta dicta diſp. 1. dub. 2 & 3. ac ſæpe alibi; ſunt enim Cenſuræ pœnæ medicinales. Itaque Irregularitas eſt moralis inhabilitas perſonæ ad ordinem Eccleſiaſticum obtinendum, vel ſi iam obtinuit, ad exequendum, propter defectum aliquem, aut maculam quandoquidem decet eos, qui ad altaris miniſterium aſſumuntur, tàm corpore, quàm animo integros eſſe, ac puros, & immaculatos. Dicitur autem *Impedimentum à Iure Canonico Inductum*, ut oſtendatur Irregularitatem non eſſe Iure Diuino; ſed Eccleſiaſtico inductam. Ideò Irregularitas, vt in præcedentibus ſæpè notauimus, non incurritur, niſi in caſibus Iure expreſſis, vt habetur c. *Is qui de ſentent. Excommunic. in* 6. Legatur Suarius *diſp.* 40. *ſect.* 4. vbi ſicut, & multi alij citati, recitè explicat Ius Canonicum in hac re maximè ſe conformare Iuri naturali; quatenus ratio naturalis dictat non oportere admittere ad ordines, qui debitâ corporis integritate carent, aut aliquem habent defectum, quod aliquâ ratione cum Ordinibus repugnet.

Definitio explicatur.

Irregularitas non ex Iure Diuino, ſed ex Canonico inducta eſt.

Conformiter Iuri naturali.

6. Dicitur autem *per ſe primò & directè impediens &c.* vt magis in partulari appareat diſcrimen inter Irregularitatem, & Cenſuras, nam Irregularitas aliter impedit, quàm Cenſuræ ſuſceptionem, aut exercitium ordinis, nam excommunicatio, ſuſpenſio, & Interdictum indirectè tantùm impediunt, ſcilicet, Excommunicatio, quatenus Ordines ſunt cõmunicationes quædã; & excommunic. minor non impedit vſum Ordinum omnium, ſed paſſiuam illorum ſuſceptionem

Diſcrimen inter Irregularitatem & cenſuras.

nem

nem. Suſpenſio verò priuat vſu Ordinum, quatenus ſunt ſacra officia; aut in ordine ad beneficia Eccleſiaſtica, & licet aliquando ſuſpenſio ſit ab officio & beneficio, & ab ordinibus ſacris tuncque directè impediat vſum, & exequutionem ordinum; tamen differt ab Irregularitate, quod hæc non eſt propriè Cenſura, imò eius ratio formalis tantum eſt inhabilitas ad ſuſcipiendos ordines; Probibitio autem vſus ſuſceptorum non tàm eſt ratio formalis Irregularitatis quàm effectus, ſine quo etiam aliquando reperitur Irregularitas, vt notat Nauarrus ex c. 2. de *Clerico excomm. ægrotante*, & ex dicendis infra patebit; cùm tamen ſuſpenſio directè priuet vſu Ordinum, quando ſuſpenſio eſt ab Ordine, & non priuet directè Ordinum Suſpenſionem, ſed conſequenter, quatenus probibito vſu, cenſetur probibita etiam ſuſceptio ordinis, qui exerceri non poteſt. Itaque ſunt multa diſcrimina Irregularitatis & Cenſurarum; ſemper enim contrahitur Cenſura propter delictum; Irregularitas verò, non ſemper, vt videbimus. Deinde Irregularitatis finis eſt reuerentia Diuinorũ, cenſuræ verò reſipiſcentia & emendatio delinquẽtis cẽſura nõ ſemper eſt à Iure; Irregularitas verò ſemper eſt à Iure impoſita per ſummum Pontificem, vt habetur in citato c. *Is qui*

Ratio formalis Irregularitatis.

Suſpenſio directè priuat vſu ordinum ſuſceptorum.

Irregularitatis & cenſurarum varia diſcrimina.

7. Dicitur etiam *receptionem Eccleſiaſticorum Ordinum, aut receptorum adminiſtrationem*, vt ſignificetur non omnem Irregularitatem; quæ impedit ſuſceptionem Ordinis impedire vſum illius iam ſuſcepti eſt; enim aliqua Irregularitas, quæ licèt ſuſceptionem ordinis impediat, non impedit ſuſcepti vſum. Vnde c. finali 15. q. 1 habetur illud axioma, *non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deijciunt* Vnde contingit aliquem impediri quandoque; ne ordinem ſacerdotalem ſuſcipiat, & non impediri, vt in Subdiaconatu miniſtret. Hac ratione, cui ſuſcepto Diaconatu abſque ſua culpâ amputatur pollex digitus, poteſt Diaconatus Ordinem exercere cantando Euangelium, quamuis ad ſacerdotium nequeat promoueri, vt notârunt Nauarr. c. 27. n. 141. Conine diſp. 18. dub. 1. num. 8. Filiucius Tract. 19. n. 32. & alij multi.

Datur Irregularitas quæ licet ſuſceptionem ordinis impediat non tamen ſuſcepti vſum.

8. differt etiam Irregularitas à degradatione: nam degradatio, & depoſitio deijcit Clericum à ſtatu Eccleſiaſtico; per Irregularitatem verò ad talem ſtatum Eccleſiaſticum non admittitur. Quod ſi contingat iam eſſe admiſſum, non quidẽ deijcitur à tali gradu, ſed quãtum fieri poteſt, non admittitur ad illum; cumque hoc eſſe non poſſit, niſi quantum ad vſum, & exercitium illius: non admittitur ad vſum, & exercitium.

Differentia Irregularitatis à degradatione.

9. Dubitari autem poteſt an irregularitas impediat ſuſceptionem primæ Tonſuræ?

An Irregularitas impediat ſuſceptionem primæ tonſuræ.

10. Non conſentiunt Doctores; nam Baiola apud Bonacin. ſuprà q. 1. puncto 1. numero 4. ex eo quòd prima tonſura non ſit ordo, putat Irregularitatem non impedire illius Suſceptionem; quia in odioſis non eſt facienda extenſio c. *Pœna* de *Pœnit.* diſt. 1. & quamuis Canones aſſerant Irregularem eſſe incapacem Ordinum, nihilominus ſolùm tonſuratus non eſt ordinatus; quia hic habet officium peculiare in ordine ad Eucbariſtiæ celebrationem iuxta doctrinam traditam Tract. 6. dub. 1. & 2. & 8. vbi explicuimus Tonſuratum nullum habere officium circa ſeruitium, & miniſterium altaris.

Aliqui aſſerunt non impedire.
Ratio.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

11. Suarius verò diſp. 40. ſect. 2. numero 2. Nauarrus tomo 1. conſ. 14. de tempore ordin. num. 1. & 3 & conſ. 34. & 35. de *Homicidio* Garz de *Benefic.* 7. p. cap. 12. numero 30. Filiucius Tract. 17. cap. 3. n. 50. & 60. Aula p. 7. diſp. 2. dub. 6. Sayrus lib. 6. cap. 1. num. 19. Reginaldus tomo 2. lib. 30 Tract. 1. num. 5. & Tract 2. num. 12. & 14. & alij putant probabilius Irregularitatem impedire ſuſceptionem primæ Tonſuræ. Bonacina ſuprà num. 4. refert pro hac ſententiâ Rotam in vna Romanâ deciſ. 3. Iunij anno 1583. Probari verò poteſt, quia licèt tonſura non ſit ordo, eſt diſpoſitio ad Ordines, & conſtituit hominem in ſtatu Clericali, à quo per Irregularitatem ſeparatus eſt & reddit illum incapacem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & beneficiorũ Eccleſiaſticorum. Quæ omnia magni momenti ſunt. Vnde (inquit Suarius) Epiſcopus ſuſpenſus ſimpliciter à collatione omnium ordinum, mortaliter peccat dando primam tonſuram etiam Irregularis illam recipiens. Bonacina etiam contendit in Iure Canonico intelligi primam tonſuram nomine ordinis argumento c. *Cum contingat* de *Ætate & qualitate* ac proinde, quando in definitione Irregularitatis dicitur impedire ſuſceptionem Ordinum nomine Ordinum intelligi etiam Primam Tonſuram. Pro qua expoſitione refert Patres conſultores Pœnitẽtiariæ. Mediolanenſis Refert etiam Conincum diſp. 18. num. 26. ſed ibi non ſatis clarè loquitur Author ille, imò vix poteſt aliquod ſumi indicium.

Suarius Cum alijs putant probabilius impedire.

Ratio.

12 Ad argumentum verò Baiolæ facilè reſpondemus non eſſe faciendam extenſionem in odioſis niſi ratio aliqua cogat; cogit autem in præſente, ſiue quia nomine ordinis in Iure Canonico comprehenditur prima tonſura, ſiue, quia prima tonſura eſt diſpoſitio ad ordines, & quaſi medium ad finem, & ablato fine auferuntur ea, quæ ſunt ad finem, & meritò ad clericalem ſtatum non admittitur, qui nullius Clericalis ordinis capax, eſt ſecundum leges.

Ad argumentum primæ opinionis.
Reſp.
Non eſſe faciendã extenſionem in odioſis niſi ratio cogat.

13. Ex hac doctrina colligit Reginald. n. 13. & Bonacina n. 5. aliam differentiam inter ſuſpenſionem, & Irregularitatem quod ſuſpenſio ſupponit primam tonſuram, & ſtatum Clericalem; ſolum enim fertur in Clericos; Irregularitas verò non item; ſed reddit hominem ineptum ad talem tonſuram, & ſtatum.

Ex his colligitur alia differentia.

14 Ex dictis ſequitur primò, quòd licèt Irregularis celebrans mortaliter peccet, quia violat Eccleſiæ præceptum; non tamen incurrit nouã Irregularitatem. Ita Innocent. c. *Si celebret*, n. 3. de Clerico excomm. miniſtrante, quem refert, & ſequitur Nauarrus c. 27 n. 194. & c. 25 n. 72. Probat Innocent. quia hoc non habetur expreſſum in Iure, ex patet ex vſu diſpenſationis Eccleſiæ, quæ quando in huiuſmodi Irregularitatibus diſpenſat, ſolum diſpenſat in eâ, quæ ante celebrationem incurſa fuit. Potiſſima autem ratio eſt ſecundum communem Doctorum ſententiã; quia tum incurrit quis Irregularitatem in vſu Ordinum; quando ligatus erat aliquâ Cenſurâ Eccleſiæ Irregularitas

Ex dictis ſequitur.

autem non eſt Cenſura. Sylueſt. verò, ſi alij qui exiſtimant; Irregularem ſimul eſſe ſuſpenſum, oppoſitum dicerent, ſaltem, quando Irregularitas eſt ex delicto (quod etiam ſentit Sotus diſt. 25. q. 1. art. 5.) ſed oppoſita ſententia eſt vera, maximè cùm non omnis Suſpenſio ſit propriè Cenſura, atque adeò neque illa, quam hi fingunt annexam irregularitati Irregularitas autem non incurritur; niſi violando Cenſuram per vſum Ordinis.

Colligitur 2.

15. Colligitur etiam non incurrere aliam Irregularitatem, qui, Irregularis cùm ſit, ſuſcipit Ordinem, quia nullo Iure eſt impoſita talis Irregularitas.

16. Neque etiam incurret, qui cum ordinatus fuerit exiſtens in Irregularitate, poſtea miniſtrat in ordine ſic ſuſcepto, quia non eſt impoſita in Iure aliqua ſuſpenſio ei, qui ordinatur exiſtens Irregularis; niſi; quàm poſuerat Sixtus V. quæ iam fuit ablata. Ita Suarius diſp. 40. ſect. 2. numero 3. & diſp. 42. ſect. 3. numero 3. de quo iterum dub. 6. dicam agens de effectibus Irregularitatis.

Quotuplex Irregularitas

Reſp. vniuerſim in duas diuidi poſſe.

17. Circa ſecundam partem dubitationis quotuplex ſcilicet ſit Irregularitas? breuiter dico multas eſſe irregularitatis; ſed vniuerſim poſſe in duas diuidi, alterâ ex defectu, vel indecentiâ abſque culpa; alteram ex delicto ſeu facto.

Alia diuiſio in quinque Capita.

18. Alio etiam modo poteſt diuidi in quinque capita, quæ adducit Nauarrus num. 192. videlicet ratione Sacramenti, aut ratione delicti, aut defectu lenitatis, aut defectus animæ, aut defectu corporis.

Poteſt etiam diuidi in tres ſpecies.

19. Aliter etiam diuidi poteſt in tres ſpecies, videlicet ex defectu naturali, ex defectu lenitatis aut ratione Sacramenti; nam ſub defectu naturali comprebenditur defectus animæ, & corporis, & ſub defectu lenitatis comprehenditur, quæ eſt ex delicto. Legatur Suarius diſp. 40. ſect. 3. numero 2. vbi diuiſionem Irregularitatis per ordinem ad cauſas latè & optimè explicat.

20. Quodlibet membrum cuiuſcumque diuiſionis aſſignatæ in plures alias ſubdiuidi poteſt, vt ex dicendis conſtabit.

21. Aliam diuiſionem Irregularitatis aſſignat Suarius, quam colligit ex illâ primâ generali diuiſione, & putat eſſe æquè vniuerſalem; quædam ergo Irregularitas eſt, quæ contrahitur per actum proprium hominis Irregularis, alia verò ſine ipſius actu; quam diuiſionem etiam latè explicat Suarius ibidem.

DVBITATIO II.

In Irregularitas, vt incurratur, debeat eſſe expreſſa in Iure? & an in dubio Iuris cenſendus quis ſit Irregrlaris?

Aſſertio 1. Irregularitas non incurritur niſi ſit expreſſa in Iure.

22. ASſerendum eſt primò, quod ſæpè diximus, Irregularitatem non incurri; niſi ſit expreſſa in Iure. Ita habetur c. *Is qui*. de *ſententia excommunic.* in 6. vbi ideò dicitur non incurrere Irregularitatem eum; qui celebrauit in Eccleſia polluta effuſione ſanguinis, aut ſeminis, quia id non eſt expreſſum in Iure; idque docent communiter Doctores, exempli gratiâ, ſi quis dubitaret vtrum lata ſit Irregularitas contra furantes? aut dubitaret, an ſub talibus, aut talibus verbis contineatur Irregularitas, & adhibita moraliter ſufficienti diligentiâ ad rei veritatem inueſtigendam, adhuc perſiſteret in dubio; poſſet practicè dubium deponere, & non ſe habere Irregularem, nec iudicare Irregularitatem eſſe latam. Ratio verò generalis eſt quia cum Irregularitas ſit inducta Iure poſitiuo, incurri non poteſt; niſi in ipſo contineatur; non conſtat autem contineri vt ſupponimus, & non eſt effectus inducendus à cauſâ incertâ, Vnde in dubio Iuris nullus in foro externo iudicatur Irregularis: ergo neque in foro conſcientiæ. Accedit quod qui adhibuit ſufficientem diligentiam ad pellendum dubium Iuris cenſetur laborare ignorantiâ inuincibili, ſi rei veritatem non potuit attingere, qui autem ignorat inuincibiliter legem, non tenetur illam ſeruare, ergo in noſtro caſu non tenetur ſe gerere pro Irregulari. *Ratio.* *In dubio Iuris nullus in foro externo iudicatur Irregularis.*

23. Vlterius lex nunquam obligat ſubditos, niſi ſit ſufficienter intimata; talis autem non cenſetur comparatione eius, qui dubitans an lex talis lata fuerit, poſt adhibitam diligentiam, non potuit comperire eſſe latam. Ita plerique Authores citati maximè Suarius diſp. 40. ſect. 5. numero 15. Nauarrus cap. 27. numero 193. Auila p. 7. diſp. 2. dub. 5. concluſ. 5. Couarr. in Clement. *Si furioſus* p. 1. in principio num. 3. Reginald. ſuprà numero 3. Filiucius cap. 2. Quæſito 4. & deinceps. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 2. Toletus lib. 1. cap. 57. ad fin. Conine diſp. illa 18. dub. 2. numero 21. Sa verbo *Irregularitas* numero 4. & alij, quidquid in contrarium ſentiat Garz. de *Benefic.* 7. p. c. 1. numero 21. Nobiſcum etiam ſentit, Saytus lib. 6. cap. 2. numero 16. & Rebellus 1 p. de *obligationibus Iuſtitiæ*, lib. 1. q. 2. ſect. 2. qui optimè rem explicat. Vide dicenda Tract. 11. diſp. 1. dub. 17. & de Iuramento diſq. 3. dub. 17. aſſert. 2.

24. Sanè fundamentum præcipuum huius noſtræ ſententiæ maximè dependet ex illo principio Iuris, quod *in dubijs melior ſit conditio poſſidentis*, vt habetur Regul. Iuris 65. in 6. Hanc tamen Regulam aliqui Theologi, & quidem graues omninò reſtringendam putant ad ſolam materiam Iuſtitiæ inter quos eſt Vaſquez 1. 2. diſp. 46 cap. 3, quem etiam ſequitur Burgaſius de *Irregularit.* p. 1. q. 3. Et ſpecialiter de noſtro caſu probat; quia non ſe gerendo, vt irregularem, temerè ſe exponit periculo operandi contra prohibitionem Irregularitatis. *Fundamentum præcipuum doctrinæ.* *Regulam in dubijs &c. reſtringendam ad materiam Iuſtitiæ putant graues Theologi.*

25. Hoc tamen fundamentum, & omnia, quæ à Vaſquio, & ab ijs, qui in talis Magiſtri ſui doctiſſimi verba iurare ſolẽt, afferuntur, vt probant Regulam illam *In dubijs melior eſt conditio poſſidentis*, non habere locum, niſi in materiâ Iuſtitiæ, nunquam mihi viſa ſunt efficacia. Atque imprimis, ſi ratione agamus; ſicut neque in phyſicis, ita neque in moralibus cauſa effectum ſuum cauſare poteſt in conſpectu alterius contrariæ æquè potentis, & æquali vi obſiſtentis. Vnde ſi daremus calidum agens, & aliud frigidum, quorum vtrumque in virtute introdu- *Horum tamen fundamenta non videntur Authori efficacia.* *Ratio.*

cendi

cendi ſuum qualitatem æquè potens eſſet, & paſſum antecedenter iam haberet alterutram illarum qualitatum, non poſſet contrarium agens ſuperueniens illam qualitatem expellere; ſed etiam in conſpectu illius maneret. Cum enim omnis actio cum ubſiſtentiâ contrarij debeat prouenire ab agente excedente vim contrarij, & in eo caſu agens, v.g. calidum, non excedat, vt ſupponimus, vim agentis frigidi, & ſubiectũ reperiatur frigidũ antecedenter ſicuti etiã ſuppoſuimus, nõ eſt cur dicamus poſſe illud agẽs calidũ expellere ex ſubiecto frigus, cùm, ſi expelleret, deberet vincere virtutem alterius obſiſtentis, quam tamen (vt ſupponimus) non vincit; ſed tantùm æquat; atque adeò perſeuerabit qualitas frigoris in ſubiecto.

26. Hoc ipſum contingit in re morali in noſtro caſu, & ſimilibus alijs dubijs; loquimur enim in caſu puri dubij, quando ſcilicet pro vtraque parte ſunt rationes dubitandi, & neutrius partis rationes aſſenſum generant. Tunc ergo antecedenter, id eſt ante omne dubium obortum poſſidebat ſubiectum v.g. Sacerdus libertatem celebrandi, quia nimirum nulla erat lex, quæ id prohiberet; poſteà verò ſuperuenerunt (vt ſic dicam) duo agentia æquè potentia (vt ſupponimus) nempe ratio pro perſeuerantiâ talis libertatis celebrandi, & ratio pro ablatione talis libertatis, & neutra illarum rationum tam potens eſt, vt vincat alteram; ſubiectum autem, id eſt ſacerdos, habet ſuam libertatem antecedenter ad iſtam pugnam rationem, vt dicebamus; ergo ſi ratio contraria tali libertati deberet tollere libertatem, & inducere prohibitionem, deberet vincere rationem in contrarium, & habere effectum in conſpectu illius contrarij obſiſtentis æquè potenter, quod eſt impoſſibile: ergo id non faciet. Accedit, quod iuxta aduerſariorum doctrinã tanta vis obligandi concedenda eſſet legi dubiæ, & de quâ non conſtat; nec ſcitur, quod ſit lata; atque conceditur legi certæ, & in dubitatæ; nam ſi lex eſſet certa, quod, quæſo, amplius faceret, niſi impedire ſacerdotem, vt non celebraret, quamdiu talis lex duraret? hoc autem ipſum facit in ſententia aduerſariorum lex illa dubia, ſeu dubium legis: ergo æquè potens erit dubia lex, atque certa.

Confir. tota doctrina.

27. Confirmatur tota doctrina, ſumpto argumento ex materia Iuſtitiæ, in quâ, etiam aduerſarijs concedentibus, melior eſt conditio poſſidentis; ideò enim in materiâ Iuſtitiæ, quando dubium eſt æquale inter duos, ille, cui fauet poſſeſſio, poteſt retinere rem poſſeſſam; quia melior eſt eius conditio; ſed pari ratione inter voluntatis libertatem, & præceptum ſuperioris, quando eſt dubium, quodnam vincat, ſi conſtet pro quâ parte ſit poſſeſſio, melior eſt illius partis conditio, ac proinde illam partem, etiam alioquin minus tutam licebit ſequi, ſicut in materiâ Iuſtitiæ, etiam partem minus tutam ſequi licet. Quam doctrinam iterum latè confirmat Suarius tomo 2. de *Relig.* lib. 4. cap. 5. numero 7. Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. 41. num. 32. & lib. 1. *ſummæ* cap. 10. numero 11. in fine Ioannes. Sanchez diſp. 42. numero 7. Treuinô in *Praxi examin* fol. mihi 257. Garz. 2. tomo de *Benefic.* p. ff. c. 2. numero 14. non ſibi ſatis conſtans, cum cap. 1. numero 21. (vt ſuprà retulimus) aliquid in contrarium videatur docere. Item Villalobos Tract. 1. de *Conſcientiâ* difficult. 21. Filiucius 2. tomo Trac 21. cap. 4. numero 165. videturque inſinuare Petrus Nauarra lib. 3. de *Reſtit.* cap. 4. dub. 4. numero 48. in poſteriori editione; atque hanc ſententiam ſequũtur omnes, quotquot in dubio legis aut voti docent nullam eſſe obligationem.

28. Quânam verò ratione in cauſis dubijs diſcernendum ſit, pro qua parte ſit poſſeſſio non eſt huius loci diſputare, pertinet enim ad Tractatum, vel de Conſcientiâ, vel de legibus.

Reſp. ad fundamenta aduerſariorũ

29 Reſtat nunc reſpondere fundamentis aduerſariorum, qui non pauci ſunt, nec leuioris notæ; nam præter Vaſquez diſp. illâ 65. cap. 3. numero 13. idem docet Azor tomo 1. lib. 2. cap. 19. q. 10. & lib. 11. cap. 15. q. 2. Antonius Perez in *Laurea Salmantina* certamine 10. Scholaſtico numero 132. Sayrus in *Claui Regia*, lib. 1. cap. 13 numero 36. Salas 1. 2. Tract. 8. diſp vnicâ ſect. 17. numero 162. & ſect. 25. num. 252. qui omnes firmiſſimè tenent extra materiam iuſtitiæ nihil prodeſſe poſſeſſionem. Limitat verò Salas ſuam doctrinam, vt non habeat locum, quando cum incommoditate, & detrimento ſui, vel alterius priuandus eſt aliquis libertate, Idemque tenentur affirmare, qui in dubio voti obligationem imponunt; omnes ergo prædicti dicunt extra materiam iuſtitiæ tutiorem partem eligẽdam eſſe in dubijs, ne quis ſe exponat periculo peccandi. Audiamus ergo illorum fundamenta; præcipua enim ſunt ex aliquibus Textibus.

In dubijs tutiorem partem eſſe eligendam docent multi

Præcipua eorum fundamenta ſunt ex textibus Iuris.

Nam illud fundamentũ, quod nuper ex Vaſquio afferebamus, quòd ſcilicet ſe quis exponeret periculo peccandi, niſi tutiorem partem eligeret, eâdem ratione vim habet (ſi quam habet) in materiâ Iuſtitiâ; ſicut enim in materiâ v.g. præſenti Irregularitatis, ſe quis exponit periculo faciendi contra prohibitionem Iuris prohibentis ſuſpenſionem, aut vſum Ordinis: ita in materiâ Iuſtitiæ, qui in dubio retinet rem, ſe exponit periculo retinendi rem alienam contra legem naturalem dandi, aut reſtituendi vniuſque quod ſuum eſt.

Ad illud quo dicunt quod quis ſe exponeret periculo peccandi niſi tutiorem partem eligeret.

Reſp.

Dicere autem quod in materiâ Iuſtitiæ poſſeſſio ſit aliquis titulus Iuſtitiæ, qui ſuffragatur poſſeſſori; non verò in alijs materijs, vel eſt petere principium, vel nihil ad rem. Eſt quidem petere principium; quia de hoc ipſo diſputamus; & contendimus, etiam in alijs materijs, actionibus, & virtutibus moralibus eſſe titulum ſufficientem, quod quis habeat libertatem operandi, niſi lege prohibeatur, & quòd in caſu dubiæ legis non adſit lex comparatione dubitantis ſufficiens tollere illam libertatem operandi; ſicut in caſu dubiæ legis Iuſtitiæ prohibentis retinere rem illam, quam quis poſſidet, non adeſt ſufficiens lex prohibens libertatem retinendi rem quam apud ſe quis habet. Præterea illa reſponſio nihil eſt ad rem; nam licèt concedamus in materiâ Iuſtitiæ meliorem eſſe conditionem poſſidentis, adhuc non tollitur periculum, ſi quod eſt priuandi alterum re ſuâ & retinendi rem alienam; quantumuis enim quis ſe inueniat poſſidentem bonâ fide, & adhibuerit diligentiam pellendi dubium Iuſtitiæ,

nec potuetit pellere; adhuc manet tale periculum, cum adhuc fieri poſſit, quod re verâ ſit res alterius, & tamen hîc, & nunc non cenſetur in eorum ſententiâ ſe exponere culpabili periculo eo ipſo, quòd ante dubium obortnm, & poſt adhibitam diligentiam ad pellendum illud rem poſſideat, & quòd poſſeſſio ſit titulus Iuſtinæ; non eſt ad rem, ſi adhuc non pellit dubium; Vel ſi dicas non pellere quidem dubium ſpeculatiuum, pellere autem practicum, quatenus hic, & nunc præcedente poſſeſſione, & adhibitâ diligentiâ pellendi dubinm, practicè iudicatur certum poſſe rem illam retinen; eâdem ratione dicemus in alijs materijs poſitâ poſſeſſione libertatis operandi, & adhibitâ diligeutiâ ad pellendum dubium ſuperueniens, quantumuis remaneat dubium ſpeculatiuum, quòd ſcilicet fieri poſſit, illam actionem eſſe cootra præſcriptum legis practicè nihilominus eſſe certùm poſſe cùm ijs circumſtantijs operari, etiam fortè contingat actionem, re ipſâ eſſe contra preceptum lchis. Veniamus ergo ad Textus pro ſe nientia aduerſariorum

Ad textus quos pro ſua ſententia adferunt aduerſarij

Probāt 1. & præcipue ex c. ad Audiētiam *& c.* Significaſti

30 Probant primò & pricipuè ex c. *Ad audientiam* & cap. *Significaſti* el. 2. *de Homicidio* vbi in dubio; an occiderit Sacerdos, cenſetur Irregularis, redditque rationem Ponnfex quia *in hoc caſu totius eſt ceſſare ab officio, quam temerè celebrare pro eo, quòd in altero nullam, in reliquo magnum periculum timeatur.* Item in cap. *Illud Dominus de Clerico excommunicato* miniſtrante, Epiſcopus quidam excommunicatus fuit, quia ſuam Eccleſiam reliquerat, & aliam occupauerat; qui tamen ſic excommunicatus Diuinis ſe immiſcuit; poſtea verò exceſſum ſuum cognoſcens in præſentiâ Papæ conſtitutus inter alia, quibus ſe excuſauit, dixit ſe non credidiſſe, quod Epiſcopus poſſet monitione non præmiſsâ aduerſus eum procedere, neque enim erat Iudex Ordinarius; ſed delegatus. Item proponat ſe non credere priuatum eſſe officia Diuina celabrare cùm ab eo Epiſcopo communitanas non accepiſſet, & cùm ei non niſi per famam de ſententiâ excommunicationis conſtitiſſet. Huic autem allegationi reſpondet Innocentius Tertius, quòd licèt in hoc non videatur omnino culpabilis extitiſſe *quia tamen in dubijs via eſt tutior eligenda, & ſi de latâ in eum ſententiâ dubitaret, debuerat tamen potiùs ſe abſtinere quàm Sacramenta Eccleſiaſtica pertractare.* In quo Textu aduertere oportet eiuſmodi Epiſcopum videri habuiſſe ſufficientem rationem dubitandi de ſuâ Excommunicatione, & nihilominus; quia cnm hoc dubio celebratur, declarare culpabilis à Pontifice, idque non aliâ ratione, quàm; *quia in dubijs via eſt tutior eligenda.* Tandem in c. *Iuuenis de Sponſalibus* mandatur ſeparari iuuenis quidam ab vxore, quam duxerat, eo quod eſſet conſobrina alterius puellæ nondùm ſeptennis, quam priùs acceperat, & cum illâ comſummare tantauerat, & ſi cùm potuiſſet, propter contractum impedimentum publicæ honeſtatis. Quod impedimentum videtur ſuiſſe ſatis dubium; neque enim ſatis certum erat, quod ea ſponſaliâ valerent, Imò Iuris præſumptio erat pro eorum nullitate; quia tamen in hoc dubio temerè ſe Matrimonio copulauit, cùm in dubijs tutiorem partem tenere deberet, ideo mandatur à Pontifice ſeparari. Ex his ergo omnibus Textibus concludi videtur tutiorem eſſe partē ſequendā.

Reſp. ad prædictos textus.

31 Nihilominus prædicti Textus me parum, aut nihil mouent, atque in primis in c. *Ad audientiam*, & c. *ſignificaſti* concedo (vt dicemus dub. ſequenti) Pontificem pro caſu Homicidij dubij ſtatuiſſe Irregularitatem, ob reuerentiam & decentiam Sacrarum rerum innixum illi principio quòd *in dubijs tutior pars ſit eligenda.* Hoc tamen principium non aſſumi, tanquam obligatorium, ſed, tanquàm Optimum conſiliū; neque aliud poteſt ex Textu probari. Ita Suarius diſp. 40. ſect. 6. num. 9. & Sanchez infrà.

Ad c. Illud Dominus, Reſp.

32. Ad c. *Illud Dominus* facilè eſt reſpondere debuiſſe illum Epiſcopum in eo caſu abſtinere; quia orto dubio de Excommunicatione, diligentiam debuiſſet adhibere ad illud pellendum; nullam autem conſtat ibi feciſſe; ac proinde; tanquā temerarius violator puniri poſſet, nam perſiſtente dubio, & nullâ adhibitâ diligentiâ ad illud deponendum, neceſſariò eſt eligenda tutior pars ſaltem interim, dùm talem diligentiam non adhibet, cùm poſſit, nam, vt ſuo loco videbimus agentes de conſcientiâ, dubinm ſpeculatiuum inſert neceſſariò dubium practicum per ſe niſi ex aliquâ circumſtantiâ deponatur, ac proinde, vt peccatum non committatur, tenetur ſic dubitans pro viribus periculum peccandi vitare; atque adeò tenetur eligere tutiorem partem; tutior autem pars eſt, vel adhibere diligentiam ad pellendum dubium, vel ſi eam nolit adhibere, ſequi illud, in quo nullum eſt peccatum; atque in hoc ſenſu intelligenda eſt illa regula Iuris *In dubijs tutior pars eſt eligenda.* In quo caſu id non eſt conſilium; ſed præceptum, vt rectè aduertit Thomas Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. illâ 41. num. 9. & Azor. tomo 1. lib. 2. c. 16. in fine. Hoc ergo eſt, quod in c. *Illud Dominus* docetur, & declaratur. Accedit, quod ex famâ, ſicut probantur Matrimonij impedimenta, poterat in eo caſu excommunicatio probari; ſaltem, vt abſtineret à celebratione.

In hoc ſenſu intelligenda eſt regula Iuris.

Ad c. Iuuenis *Reſp.*

33. Ad c. *Iuuenis* reſpondetur in eo caſu poſſeſſionem Matrimonij nihil potuiſſe fauere illi iuueni; contraxerat enim Matrimonium dubius de valore priorum ſponſalium, atque adeò malâ fide. Ideò autem Pontifex iudicauit Matrimonium eſſe nullum; quia priora ſponſalia iudicauit valida, ea verò iudicauit valere; quia vidit malitiam Iuuenis ſuppleuiſſe ætatem, quod non leui coniectura collegit ex eo, quòd rentauit conſumare, ex alijſque coniecturis, quæ licèt non omninò eſſent euidentes, moraliter tamen certę videbantur, vt meritò Pontifex potuerit vi illarum declarare ſponſalia valida. Ita Gloſſa & Præpoſit. in ſuprà dictum c. Legatur Sanchez lib. 1. Decalogi cap. 10. numero 5. ad 3. Suar. tomo 2. de *Religione* lib 4. de *voto* cap. 5. numero 12. qui hanc ſententiam optimè, & latè confirmat, & declarat. Accedit, quòd Panormitanus ibi notauit cum communi ſententiâ ſcilicet iuuenem illum eſſe maiorem ſeptennio, & puellam ſeptennio proximam. Quando autem iuuenis maior ſeptennio duxit minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum,

34. Ha-

oritur ex tali contractu impedimentum publicę honeſtatis ſecundum communem (quamuis non omninò certam) ſententiam.

Quoties ergo factâ ſufficienti diligentiâ, manet quis dubius de lege &c. non obligatur.

34 Habemus ergo generaliter loquendo, quoties factâ ſufficienti deligentiâ ad inueſtigandã veritatẽ adhuc quis manet dubius de lege aut præcepto, non teneri tali lege, aut præcepto quod inter alios citatos docent Henriquez lib. de *Euchariſtia* cap. 45. numero 3. in comment. Litterâ P. Suarius diſp. illâ 40. ſect. 5. numero 15. Thomas Sanchez lib. 2. de *Matrim.* diſp. illâ 41. num. 36. & lib. 1. *Summæ* c. illo 10. num. 32. Villalobos tomo 1. *Summæ* Tract. 1. difficult. 21. num. 4. Sa Verbo *dubium* n. 2. contra Vaſquez diſp. illâ 64. cap. 3. & diſp. 66. cap. 1. in princ. cui ex parte conſentit Salas 1. 2. Tract. 8. diſp. vnicâ ſect. 25. num. 258.

Ratio eſt.

Ratio eſt ſæpe inſinuata; quia poſſeſſio eſt pro libertate in tali dubio, quiſque enim eſt Dominus ſuarum actionum, in quibus liberè procedere poteſt; interim dùm ſe non deprehendit ligatum. Ille autem qui poſt adhibitam diligentiam adhuc eſt dubius de præcepto nondum ſe ligatum deprehendit.

Dicta habent etiam locum.

35 Quod diximus habet etiam locum, quoties dubium eſt; an Lex, vel præceptum ad aliquem caſum ſe extendat; tunc enim perinde eſt, ac ſi dubitaret de lege. Ita Sanchez citato illo cap. 10. numero 33. Salas ſuprà numero 258.

Quæres.

36 Quæret tamen aliquis, ſi quis dubitet; an ſit lex vſu recepta, an tunc teneatur lege?

Reſp. Thomas Sanchez.

37 Reſpondet Thomas Sanchez citato lib. 1. Summæ cap. 12. num. 35. teneri; quia cum de lege conſtet, pro eâ ſtat poſſeſſio, & Iuris præſumptio: ergo, vt ab eius obligatione liber ſit, illi incumbit onus probandi non eſſe vſu receptam. In quo etiam conſentit Bonacina diſp. 1. de *Legibus* q. 1. puncto 4. num. 44. & diſp. 2. de peccatis q. 4. puncto. 7.

Reſp. Author quod dubitans an lex ſit vſu recepta non tenetur tali lege.

38 Nihilominus mihi magis placet, in tali caſu non teneri. Ita Azor. tomo 1. lib. 2. cap. 19. q. 12. Salas diſp. illâ vnicâ ſect. 18. numero 169 dum docent dubitantem; an aliqua lex imponens Excomm. ſuſpenſionẽ, vel Irregularitatem, ſit vſu, recepta, poſſe putare non eſſe vſu, receptam, neque obligare. Illorum tamen ratio mihi non placet; probant enim; quia in legibus pœnalibus benigniorem partem ſequi debemus: Frigida ſanè ratio, ſi alioquin poſſeſſio ſtaret pro lege.

Ratio eſt.

Probanda ergo eſt ſententia, quia tunc non conſtat de lege impoſitâ atque adeò lex non poſſidet; quando enim dubium eſt, an aliquando lex fuerit vſu recepta, ſimul eſt dubium an aliquando obligauerit, ad hoc enim, vt lex obliget, debet recipi, vt docet Dominicus in c. *In iſtis.* §. *Leges* diſt. 4. & in c. 2. de *Conſtit.* Felinus in cap 2. de *Treguâ, & pace.* à num. 12. & ex illis Nauarrus in *Summâ* cap. 23. num. 41. Rebellus *de obligationibus Iuſtitiæ* p. 1. lib. 1. q. 5. numero 7. & alij multi; vt Hoſtienſis, Innocentius Ioannes Andreas in c. 1. vel 2. de *Treguâ, & pace.* Cauarr. lib. 1. *Variarum* cap. 16. numero 6. iterumque Nauarrus conſ. 1. *de Conſtitut.* q. 5. & 6. Azor tomo 1. lib. 5. c. 4. q. 1. & 5. in fine. Driedo lib. 1. de libertate Chriſtianâ cap. 9. documento 2. & alij, quos referunt Azor ſuprà Bonacina diſp. 1. de *Legibus* q. 1. puncto 4. num. 27. Suarius lib. 3. de *Legibus* cap. 19 Salas de *Legibus* diſp. 13. ſect. 1. & 5. Quamuis autem, etiam oppoſita ſententia, quòd non ſit neceſſaria acceptatio populi, vt lex obliget, ſit ſatis probabilis, quam ſequuntur grauiſſimi Authores Turrecremata. Tabarella. Gregorius Lopez, Caſtro, Ioannes Medina, quos referunt, & ſequuntur Bonacina ſuprà Vaſquez 1. 2. diſp. 156. cap. 5. Suarius ſuprà, & lib. 4. de *Legibus* cap. 16. alijque recentiores: adhuc, eo ipſo quod dubitetur, an ſit vſu recepta, dubitatur, an inceperit obligare; nam eo ipſo quod non ſit vſu recepta, dubium eſt, an ab initio viguerit, vel legiſlator permiſeſit illam non ſeruari; atque adeò non conſtat de eius poſſeſſione. Neque enim idẽ eſt legem eſſe latam, & poſſidere ſuam obligationem maximè, ſi lex initio conceſſit terminum, à quo incipiat obligare, & non conſtet, quod poſt illum terminum obligare inceperit. Si ergo dubium eſt, an aliquando obligârit, dubium etiam eſt, an aliquando fuerit vera lex, atque adeò non poſſidet.

39. Hæc doctrina à fortiori locum habet, quoties dubitatur de promulgatione, legis; Lex enim eſſe non poteſt ſine promulgatione §. 1. *in Authent. Vt factæ nouæ Conſtitutiones* & §. *in iſta autem de contrahend. empt.* Probatque optimè Decius in Rubricâ *de Conſtit.* poſt num. 36. verſ. *Vlterius tamen videtur.*

Ad argumentum Sanchez n. 37.

40, Ad argumentum verò Thomæ Sanchez reſpondetur negando tunc conſtare de lege completè in ratione legis, donec conſtet, quod vſu recepta fuerit, & quod inceperit obligare

Reſp.

Dubium.

41. Sed quid dicendum erit, quando quis certus eſt de lege impoſitâ & obligante; ſed dubitat, an ratione alicuius neceſſitatis, vel alterius circumſtantiæ ab eâ eximatur?

Reſp. Salas.

42. Salas ſuprà ſect. illâ 25. num. 259 exiſtimat non teneri, quando lex eſt illi incommoda, & moleſta, quia nimirum libertati fauendum eſt, quantum poſſumus. Debemus ergo pro libertate iudicare; quoties dubium eſt, an lex obliget.

Oppoſita aliorum Reſponſio probabilior eſt in praxi ſequenda.

43. Oppoſita ſententia eſt multorum obligare, ſcilicet, quia conſtat legem ipſam poſſidere eiuſque obligationem. Ita Thomas Sanchez referens Decium, Alciatum, Surdum, & alios, quos ſequitur, tum lib. 1. *Summæ* c. illo 10. num. 34. tum lib. 2. de *Matrimonio* diſp. illa 41. num. 37. Quæ ſententia probabilior eſt, & in praxi ſequenda, non tamen videtur mihi improbabile, quod docet Salas; quin potius, ſi nitamur principio poſſeſſionis, non ita clarè conſtat, vt ſupponunt Authores ſententiæ contrariæ; negari enim poteſt legem poſſidere, aut poſſediſſe vnquã pro tali caſu, ratio enim dubitãdi poteſt habere locum ab initio conditæ legis, ita, vt ratio propter quam hic, & nunc dubitatur, ſit ratio ſufficiens ad dubitandum; an lex impoſita fuerit pro tali caſu neceſſitatis, ſeu alterius circumſtantiæ: ergo nunquam conſtat de lege latâ pro tunc: corruit ergo fundamentum poſſeſſionis; negari enim poteſt legem poſſidere, aut poſſediſſe vnquàm pro tali caſu, vel certè non conſtare de illius poſſeſſione, quod ſufficit, vt

poſſeſſio

poſſeſſio legis non ſit certa,

44 Illud autem eſt omninò verum, ſi quis dubitet, an abrogata ſit lex, vel in eâ diſpenſatum, adhuc legem obligare, quia iam conſtat de poſſeſſione legis obligantis, & nondum conſtat de abrogatione, vel diſpenſatione. Ita Sanchez & Salas ſuprà num. 265.

45 Conſtat etiam à fortiore obligari Lege eum, qui certus eſt de lege, dubius tamen, an ſatisfecerit legi, vt Sacerdos, quem certum eſt obligari lege recitandi horas Canonicas, ſi dubitat, an recitauerit? tenetur recitare; niſi deponat dubium, neque enim obligationi certæ ſatisfit per incertam ſolutionem. Ita Medina. C. de *Oratione*. q. de Horis recitandis. Ledeſma 2. p. 4. q. 16. art. 6. Nauarrus. c. *Si quis autem* de *Pœnit*. diſt. 7. num. 76. verſ. 17. Sanch. lib. 5. Summæ c. illo 10. num. 12. Rebellus de *obligationib. Iuſtitiæ*. p. 5. lib. 2. q. 14. ſect. 2. n. 9. & 10. in fine, & 2 p. lib. 1. q. 2. ſect. 2. num. 13. §. *Qua etiam ratione*.

Ex dictis Patet in dubio Iuris nō eſſe cenſendum hominem Irregularem.

46 Ex dictis omnibus patet in noſtro negotio de *Irregularitate* in dubio Iuris, quando non eſt expreſſa Irregularitas in Iure non eſſe cenſendum hominem Irregularem, & quidem quod attinet ad Irregularitatem, quidquid ſit in alijs materijs, ſi, adhibitâ ſufficienti diligentiâ, adhuc manet dubium, certiſſimum puto non eſſe Irregularem; quia tunc non cenſetur expreſſum in Iure: deberet autem eſſe expreſſum, vt explicatum eſt.

DVBITATIO III.

An in dubio facti, cui annexa eſt Irregularitas, habendus quis ſit Irregularis?

Dubium facti ſcilicet & Iuris.

47 SVpponit hæc, & præcedens dubitatio vulgatam diſtinctionem dubij in dubiū Iuris, & in dubium facti. Tunc cenſetur dubium eſſe Iuris, quando dubitatur an lata ſit Lex vel præceptum? & de hoc diſputauimus dub. præcedenti: Nunc iam de dubio facti agimus, quod tunc cenſetur eſſe quando dubitat quis, an fecerit, vel non, id, quod Lege prohibebatur, vel id, quod (vt loquamur in noſtro caſu) neceſſarium erat, vt incurreretur Irregularitas, vt cùm quis dubitat; an occiderit, vel mutilauerit?

De dubio puro.

48 Agimus etiam in hac, ſicut & in præcedenti dubitatione, de dubio puro, & propriè dicto.

Conſentiūt Doctores.

49 His premiſſis conſentiunt Doctores in tali dubio ante factam prudentem diligentiam, vt ſuperetur, eum, qui ſic eſt dubius teneri ſe gerere, vt Irregularem, quantum ad effectum abſtinendi ab omni eò, quod ratione Irregularitatis prohibetur, alioquin temerè ſe exponeret periculo faciendi contra Irregularitatem. Quæſtio ergo ſolùm eſt, an ſi poſt factam prudentem diligentiam, maneat tale purum dubium, cenſendus ſit Irregularis ad prædictum effectum?

Quæſtio ſolum eſt.

50 In hac re conſentiunt Doctores eum, qui habet dubium facti Homicidij iudicandum eſſe Irregularem. (Vide infrà num. 52. & 53.) Probatur ſatis ex capite *ſignificaſti*, & ex capite *Ad audientiam* el. 1. & el. 2. de *Homicidio voluntario, & caſuali*. Et quidem in foro interno, (de quo nos præcipuè loquimur) iudicandus eſt Irregularis, quia in foro externo etiam Irregularis iudicatur, vt parebit infrà. Forum autem internum, & externum non diſſentiunt; ſed idem in vtroque iudicandum eſt præterquā in caſu, quo forum externum ducitur falsâ præſumptione. Ita Coninc diſp. 18. numero 22. Suarius diſp. illâ 40. ſect. 6. nu. 1. Salas 1. 2. q. 21. Tract. 8. diſp. vnica ſect. 1. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 2. Sayrus lib. 6. c. 2. n. 16. Sanchez paulò poſt referendus. Vgolinus c. 4. §. 2. num. 3. Reginald. lib. 30. num. 3. Filiucius Tract. 19. cap. 2. quæſito 7. num. 49. & alij plures apud Sanchez in Summâ lib. 5. cap. 10. numero 47. atque ita fore iudicandum in foro exteriori docent plerique contra Panormitanum, Syluestrum, & Armillam maximè Toletus lib. 5. cap. 51. Suarius diſp. illâ 40. ſect. 5. Coninc dub. 2. Vaſquez 1. 2. diſp. 66. c. 1. Couarrub. in Clem. *ſi furioſus* num. 3. & alij multi; patetque ex citato c. *Ad audientiam* ibi *Ad audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit*, de quo dub. 26.

Qui habet dubium facti homicidij iudicandus eſt irregularis.
6. Probatur.

51. Tota ergo diſſenſio inter Doctores eſt; an non ſolùm in caſu homicidij; ſed etiam in omnibus alijs caſibus, quando eſt purum dubium facti, ſic dubius cenſeri debeat Irregularis ad dictum effectum abſtinendi ab ordine, & eius vſu? Affirmat Vaſquez vbi ſuprà, & alij multi apud Sanch. & Suarium: quia alioquin ſic dubius temerè ſe exponeret periculo faciendi contra prohibitionem Irregularitatis; putantque efficaciter deduci ex citato c. *Ad audientiam*. & c. *ſignificaſti*. in quibus generaliter traditur doctrina pro omni puro dubio facti; quamuis enim ibi caſus ſit homicidij, ratio decidendi non traditur peculiaris, & propria pro dubio Homicidij; ſed generaliter pro omnibus dubijs (excipiunt tamen dubium in materiâ Iuſtitiæ, quando quis poſſidet) quia in eis capitibus non dicitur in dubio Homicidij abſtinendum eſſe à miniſterio altaris, quia in eâ materiâ ſeu dubio tutior via eligenda ſit; ſed quia *in dubijs via eſt tutior eligenda*. Quibus verbis denotari videtur tunc non imponi à Pontifice peculiarem aliquā obligationem pro caſu Homicidij, ſed explicari obligationem generalem in dubio cuiuſcumque facti, quæ ex ſe, & ex naturâ ſua proueniat ſuppoſito præcepto, aut lege, cuius tranſgreſſioni ſe temerè exponet, qui tunc operetur.

Diſſenſio inter doctores quoad alios caſus Præter caſum homicidij an dubius Cenſendus ſit Irregularis Affir. Vaſquez cum alijs.
Ratio.

52. Alij verò Auctores probabibilius docent tantùm in dubio, homicidij cenſendum eſſe Irregularem; quia nimirum in vtroque Textu citato ſolùm ſermo eſt de dubio Homicidij. Item, quia verſamur in materiâ odiosâ, in cuius odio reus eſt abſoluendus iuxta regulam *Cum ſunt* de *Regulis Iuris*. Præterea, quia etiā cum dubio facti eſt dubium Iuris: verum ſcilicet in alijs factis præter homicidium ſancita ſit Irregularitas. In dubio autem Iuris nemo cenſendus eſt Irregularis poſt adhibitā ſufficientē diligentiam pro veritate indaganda iuxta dicta

Alij Probabilius docent tantū in dubio homicidij cenſendum eſſe Irregularē.
Ratio.

dub.

dub. præcedenti quam ſententiam multi, atque grauiſſimi ſequuntur. Ita Henriqez lib. 14.cap. 13. numero 4. Suarius ſect. 6. citata numero 13. Filiucius ſuprà Salas, ſuprà numero 48.& alij multi contra Rebellum, Valentiam. Vaſquez & alios, quos ſequitur Garz. de *Beneficijs* 7. p. c. 1.num.18.& mihi placet, idque latè defendit Sanchez loco citato, qui, & Henriquez ſuprà, dicunt hanc doctrinam habere locum ſolùm in caſibus, in quibus dubitatur de Homicidio iniuſtè commiſſo, non verò in quibus dubitatur de Homicidio iuſto, vt de Homicidio facto in bello iuſto, & licito nam in c. *Ad audientiam* & c. *ſignificaſti*. ſolùm ſermo eſt de Homicidio iniuſto. Quæ ſententiâ quoad hanc limitationem probabilis eſt. Et ſequitur Filiucius ſup. numero 47.& Diana 3.p.Tract.5.miſcellan.reſol.72.qui falsò refert in contrarium Henriquez qui potius eſt pro hac ſententiâ, & pro illa refertur à Sanch.num.49.

53 Oppoſita verò eſt etiam valde probabilis ſcilicet, etiam locum habere; in dubio Homicidij iuſti; videtur enim expreſsè definitum in c. *Petitio tua de Homicidio*. Vbi habetur eum, quem conſcientia remordet de Homicidio patrato in bello iuſto, habendum eſſe Irregularem. Ad quod tamen probabiliter reſpondet Sanchez ibi ſermonem eſſe de in iuſto homicidio; quia, qui dubitabat erat presbyter, qui non poterat propriâ manu pugnare, etiam in bello iuſto.

Ex dictis pro praxi Collige 1.

54 Ex dictis pro praxi colligitur primo eũ, qui dubitat; an aliquem mutilauerit, non teneri ſe gere pro Irregulari, ſi adhibitâ ſufficienti diligentiâ non potuit pellere dubium; tale enim dubium non eſt facti homicidij; ſed mutilationis, quæ non eſt propriè homicidium; Iura autem loquuntur de dubio Homicidij. Ita Suarius in ſimili diſp. illâ 40. ſect.5. numero 14 Filiucius numero 47. Sanchez ſuprà numero 49 quidquid in contrarium ſentiat Henriquez, & Nauarrus. cap. 27. numero 206. alijque nonnulli.

Collige 2. Quoad ſuſcipientem Ordines malâ fide.

55 Colligitur 2. eum, qui malâ fide ſuſcepit Ordines cum dubio Iuris de Irregularitate Homicidij, vel de aliquã Cenſurâ, eo quod non adhibuerit ſufficientem diligentiam, poſſe poſt diligentiam adhibitâ ſuſceptos Ordines exercere, quantumuis adhuc dubium perſeueret; nam tunc etiam verſatur in dubio Iuris, in quo iuxta dicta dub præcedenti, nemo cenſendus eſt Irregularis. Peccauit quidem ille propter periculũ cui ſe expoſuit, non adhibendo debitam diligentiam, vt cognoſcat an latà ſit Irregularitas, tamen cum propter tale peccatum non ſit impoſita Cenſura, vel Irregularitas, ſequitur ipſum non teneri ſe abſtinere ab exercitio Ordinum, cùm adhùc verſetur in dubio Iuris.

Quid de accipiente beneſicium cum dubio Irregularitatis dicendum Authoris iudicium.

56 An verò idem ſentiendum ſit de eo, qui cum dubio Irregularitatis accepit beneficium? negat Reginaldus, cap. 2.numero 19. Probabile verò putat Bonacina diſp.7.q.1.puncto 5. num. 5. & mihi etiam probabile videtur; quamuis enim ille peccet, & interim, dùm non adhibet ſufficientem diligentiam, non poſſit tutâ conſcientiâ poſſidere beneficium; obire munera, & fructus percipere; poſt adhibitam tamen diligentiam, etiam non pulſo dubio, incipit bonâ fide poſſidere, & illi conſtat illud eſſe dubium Iuris per moralem à ſe præſtitam diligentiam inſuperabile. Qui autem tali dubio Iuris laborat non cenſendus eſt Irregularis; quod ſic declaro ille, qui habuit dubium Iuris, & adhibuit poſt obortum dubium diligentiam debitam ad pellendum illud, non ſolùm Irregularis non eſt poſt adhibitam diligentiam; ſed neque ante illam erat Irregularis: diligentia enim illa ad ſciendum, non facit, vt, qui antea erat Irregularis, deſinat eſſe Irregularis; ſed ſolùm facit practicè certum eiuſmodi hominem, qui adhibuit diligentiam, non eſſe irregularem: hoc eſt non ſe debere gerere in praxi pro Irregulari, ac proinde, etiamſi ante talem diligentiam adhibitam, quantumuis cum peccato, & temerè beneficiũ ſuſceperit, & alia obierit, quæ prohibita ſunt Irregulari, aut etiam inualida, non tenetur poſtea illa reputare inualida; ſi enim inualida reputaret, iam ſe gereret pro Irregulari, ad quod non tenetur poſt adhibitam diligentiam.

57 Obijciet tamen aliquis contra hoc ſecundum corollarium Poſſeſſio malę fidei nemini ſuffragatur; ſed, qui cum dubio Iuris de Irregularitate ſuccepit Ordines, malâ fide illos ſuſcepit: ergo non poteſt illos ſuſceptos cum tali dubio exercere; alioquin poſſeſſio Ordinũ malâ fide incepta prodeſſet. *Obijcies. Profeſſio malæ Fidei nemini ſuffragatur.*

58 Reſpondetur, in eo caſu non prodeſſe ipſam poſſeſſionem malâ fide inchoatam, ſed propriam libertatem; quia Ius neque impoſuit Irregularitatem; quando adeſt dubium Iuris, neque etiam illam impoſuit propter negligentiã commiſſam non adhibendo ſufficientem diligentiam ad pellendum dubium, antequàm Ordines ſuſciperentur. Ita Sanchez in *Summâ*, lib. 1.cap.10.num. 46.vbi rectè hoc probat, quamuis Suarius, & Salas ab ipſo ibi citati oppoſitum dicant probabile, quod tamen non probant. *Reſp.*

59 Colligitur 3. Irregularem eſſe cenſendũ, qui pharmacum præbuit fœminæ ad abortum; ſed dubitat an fœtus eſſet animatus? verſatur enim ille in dubio facti circa homicidium iniuſtum, de quo etiam dicemus, agentes de Irregularitate ex homicidio iniuſto. Ita Sanchez ſuprà numero 43. Auila ſuprà. Rodriguez 1. p. cap.275.numero 4. Nauarius cap. 27 num.223, & alij multi, quos referam ibidem. *Collige 3.*

60 Colligitur 4. debere ſe petere pro Irregulari, qui conſuluit Homicidium, & dubitat, an ſuo conſilio operatus fuerit aliquid circa Homicidium patratum ab eo, cui conſilium dedit. Ratio eſt; quia verſatur in dubio facti Homicidij, & Ius in tali caſu induxit Irregularitatẽ. Accedit, quòd præſumptio Iuris ſtat pro Homicidio; Ius enim præſumit conſulentem illum fuiſſe cauſam patrati Homicidij ab alio; putat enim talem homicidam non commiſſurum delictum abſque tali conſilio. L. *Meritum*, ff. *Pro ſocio*. Ita Sanchez ſuprà numero 44. Maſcard. de *Probat*. tomo 1. concluſ.419.num. 9. Auila 2.p.c.5.diſp.3.dub.3 Sayrus lib 7. c. 3 nu. 2.& alij, qui præter Auilam, contra ipſum hoc idem ſentiunt de Reſtitutione, & etiam contra Henriquez lib. 13. cap. 16. numero 3.in Comment. *Collige 4.*

cap. 8. quæſito 2. numero 193. & alij. Ille autem cenſetur incorrigibilis, qui monitus, & putiius modo prædicto adhuc perſeuerat in prioribus criminibus; quamuis, vt notauimus citatâ illâ dub. 58. diſp. 3. ſit valde controuerſum inter Iuris interpretes, qualis debeat eſſe illa incorrigibilitas & quanta? Legantur ibi dicta & Suarius ſect. 2. num. 7.

Quis cenſetur incorrigibilis.

14. Quamuis autem ſecundum diuiſionem aſſignatam in principio huius dubitationis, & ſecundum multorum acceptionem degradatio verbalis ſit idem, quod depoſitio, de quâ iam diximus. In alio tamen ſenſu hæc degradatio, de qua nunc agimus, diuidi ſolet in verbalem, ſeu ſententialem, & in actualem, ſeu realem, ſiue ſolemnem, vt appellatur in Tridentino ſeſſ. 13. c. 4. de reformatione. Verbalis degradationis ſolemnitas deſcribitur in c. 2. de *Pœnis* in 6. Vbi requiritur, quod proprius Epiſcop. aſſiſtẽtibus ſibi alijs ſex Epiſcopis in condemnatione Preſbyteri, tribus autem in condemnatione Diaconi, vel Subdiaconi iuxta c. *Felix* & ſeq. 15. q. 7. coram his, tanquam aſſeſſoribus, & iuſtitiam cauſæ cognoſcentibus ſententiam in criminoſum pronunciet.

Requiſita ad ſolemnitatẽ verbalis degradationis.

15. Poſtea verò in Tridentino ſeſſ. illa 13. c. 4. *reform.* ſatis eſſe decernitur, ſi totidem Abbates infulati loco Epiſcoporum aſſiſtant. Quod ſi, neque hi commodè intereſſe poſſint, alij Clerici in Eccleſiâ dignitate conſtitui adhibiantur. Pro degradatione verò verbali Clerici conſtitui in minoribus tantum, ſufficit proprij Epiſcopi authoritas cum præſentia quorundam de Clero repræſentantium Capitulum. Ita Gloſſa communiter recepta in citato c. 2. verbo *Præſenti.* Probatque ex c. 1. de *exceſſ. Prælat.* Atque hoc in praxi ſeruandum; niſi aliud habeat conſuetudo. Hæc degradatio eſt & dicitur reſpectiua, quatenus ordinatur ad actualem, realem, ſeu ſolemnem, quæ poſtea ſequi debet.

Iuxta Trident requiſita.

16. Degradatio hæc actualis, realis, ſeu ſolemnis fieri debet à proprio Epiſcopo, neque eſt neceſſarium adhibere alios Epiſcopos, ſeu Prælatos, vt apertè colligitur ex eodem cap. 2. & docet Panormit. in cap. *qualiter* el. 2. de *accuſat.* numero 11. Suarius ſect. 2. numero 6. Epiſcopus ergo criminoſum, iam prius per ſententiam omni ordine Clericali legitimè priuatum, ſpoliatumque beneficio, & Clericali priuilegio ſpoliat veſtibus, & ornamentis Clericalibus, quaſi ſpiritualis militiæ inſignibus adhibitis ceremonijs præſcriptis in Pontificali Romano, & eâ ratione ſolemniter declarat ſpoliatum adiunctâ eâ ipſâ vel ſimili verborum formulâ, qualis in eo c. 2. aſſignatur.

Degradatio actualis. & ſolemnis fieri debet à proprio Epiſcopo

Modus quo fit.

17. Ex quibus infertur diſcrimen inter degradationem verbalem, & actualem ſeu realem quod hæc eſt actus omninò annexus Epiſcopali Ordini ex Eccleſiæ inſtitutione ita, vt à ſolo Epiſcopo conſecrato poſſit exerceri. Ita Gloſſa communiter recepta in c. *Tranſmiſſam*, verbo *de Talibus* Panormitanus numero 4. de *Elect.* Toletus lib. 1. cap. 50. §. *Secunda eſt.* Suarius diſp. 31. ſect. 1. numero 18. colligiturque ex Tridentino etiam cap. 4. vbi indicat verbalem depoſitionem, ſeu degradationem (quam pro eodem videtur accipere) etiam Vicario generali poſſe committi, nempe quia ad eam non eſt neceſſaria poteſtas Ordinis; ſed ſolius iuriſdictionis. Quapropter etiam Epiſcopus confirmatus per ſe vel per alium poteſt huiuſmodi actũ exercere. Ad actualem tamen, & ſolemnem degradationem ſolùm conſecratus Epiſcopus procedere poteſt, vt colligitur etiam ex dicto cap. *Tranſmiſſa.* vbi id notat Gloſſa. verb. de *Talibus.* & Panormit. in cap. *Non poteſt* num. 3. de *ſentent. & re iudic.* poterit tamen Epiſcopus nondùm conſecratus id delegare alteri Epiſcopo conſecrato, vt notat Suarius ſuprà, non verò alteri non Epiſcopo conſecrato, nam quæ ſunt Ordinis non poſſunt committi; niſi ijs, qui talem Ordinem habent, vt habetur in cap. *Aqua.* vbi id notat Abbas numero 3. de *Conſecrat.* Eccleſ. poterit tamen Papa de plenitudine poteſtatis Papalis talem poteſtatem conferre, vt poſſint fieri à non habente talem ordinem ea, quę ſolùm ex inſtitutione Eccleſiæ ſunt annexa illi ordini, quale eſt hoc.

Diſcrimen inter Degradationem verbalem & actualẽ ſeu realem.

Degradatio verbalis etiam vicario generali poteſt committi.

Ad actualẽ verò & ſolemnem ſolus conſecratus Epiſcopus procedere poteſt

18. Solet autem, ac debet adeſſe Iudex ſæcularis, quando ſolemnis, & realis degradatio fit, atq; illi Iudici tunc denuntiatur reum exutum eſſe iam Eccleſiaſticis priuilegijs; & ad ſuũ forum, ſeu Iuriſdictionem pertinere, ſimulque intercedit Epiſcopus deprecatione efficaci hoc eſt ſerio, & ex animo facto, vt citra mortis periculum ſententiã circa eum moderari velit; eâq; ratione oſtendit Eccleſia ſe nõ velle cuiuſquam hominis necem deſiderare, aut procurare; vt habetur in c. *Nouimus* de *verb. ſignif.* & dicemus diſp. 7. dub. 26. cap. 6.

Debet eſſe Iudex ſæcularis quando fit ſolemnis & realis Degradatio.

19. Ex dictis etiam habemus degradationem etiam verbalem pertinere ad proprium Epiſcopum, vel eius Vicarium generalem, non tamen ad alium inferiorem poſt Decretum Tridentini ſeſſ. illâ 13. c. 14. Ita Henriquez c. 43. n. 5. Auila diſp. 5. dub. 1. concluſ. 3. Suarius ſuprà n. 19. Filiucius n. 192. & 206. Bonacina diſp. 4. n. 8 Coninc diſp. 16. n. 6. & ſequentibus, & alij multi, maximè Canoniſtæ in c. *Degradatio* de *Pœnis* in 6. Epiſcopi verò degradatio ad Papam ſpectat: Religioſi tamen Prælati non habent facultatem deponendi, vel degradandi ſuos ſubditos, etiam verbaliter, niſi illis conceſſum ſit per priuilegium, aut conſuetudinem. Vide Tridentinum citato c. 4. Sayrum c. 20. n. 28. & c. 22. Auilam ſuprà dub. 4. Henriquez lib. 13. c. 55. n. 2. Syluest. verbo *Degradatio* n. 1. Tolet. & Valentiam, & Suar. ſuprà Filiucium num. 204. Molinam tomo 4. Tract. 3 diſp. 46. num 12.

Ex dictis Colliges.

Epiſcopi degradatio ad Papam ſpectat.

DVBITATIO II.

Ob quæ crimina poſſit, aut debeat Clericus ſolemniter degradari, & Iudici ſæculari tradi?

20. DIximus dub. præcedenti quænam eſſent crimina digna depoſitione ſeu degradatione illâ verbali, quæ ſolet depoſitio appellari oportet nunc declarare, quæ nam ſint crimina digna degradatione; tàm verbali reſpectiuà ordinata ad actualem, & ſolemnem degradationem quàm ipſiuſmet actualis realis, & ſolemnis degradationis. Atq; in primis gene-

Crimen ob quod fiat realis & ſolemnis Degradatio

debet eſſe ex grauiſſimis.

generaliter loquendo crimen talis degradationis dignum, ratione cuius tradendus ſit reus Iudici ſæculari debet eſſe vnum ex grauiſſimis, quorum aliqua in Iure expreſſa ſunt.

Primum crimen eſt Hæreſis.

21. Primum crimen eſt Hæreſis manifeſtum ſi in eo partinaciter perſeueret c. *Ab abolendam* c. *excommunicamus.* De Hæreticis & c. 1. eodem titulo in 6. Quod ſi ſe corrigere paratus ſit recipitur; poterit tamen tradi in perpetuum carcerem iuxta Gloſſ. in citatum c. 1. & docet Molin. tomo 4. Tract. 3 diſp. 49. numero 15. Si verò deinde relapſus fuerit, non eſt iterum recipiendus, ſed degradandus iuxta c. *Ad Abolendam*, citatum §. *Illos autem* & c. *Super eo.* eodem titulo in 6.

Secundum crimen eſt.

22. Secundũ crimen eſt falſatio litterarũ Papaliũ c. *Ad falſariũ*, de *crimine falſi*, niſi Papa hanc pœnam in aliam, vt in carcerem perpetuum commutare velit. c. *Nouimus* §. pro illo de *verbor. ſignif.*

Tertium.

23. Tertium crimen Sodomia frequentata, colligiturq́ue ſatis ex Conſtitione Pij V. verb. *Priuilegio Clericali*, vt iam diximus dub. præcedenti.

Quartum

24. Quartum calumnia irrogata proprio Epiſcopo. *Si quis Sacerdotem* 11. q. 1. hoc tamen intelligendum eſt iuxta multorum ſententiam, ſi acceſſerit incorrigibilitas. Ita Gloſſ. communiter receptâ in c. *Cùm non ab homine* de *Iudicijs* Abbas c. *At ſi Clerici* numero 37. eodem titulo. Syluest. verbo *degradatio* q. 2. Toletus lib. 1. cap. 50. Auila p. 4. dub. 3. & alij Recentiores. Quæ doctrina communis eſt omni crimini enormi, & alioquin in laicis pœnâ digno. v.g. homicidio ſimplici, vt ob tale men iterato commiſſum Clericus Magiſtratui ſeculari poſſit tradi, aut relinqui ſuppoſito, quod alijs pœnis ab Eccleſiâ infligi ſolitis corrigi non poterat. Ita Panormit. Toletus, & Auila ſuprâ colligiturq́ue ex citato c. *Cùm non ab homine.*

Item ob aliud crimẽ nimis enorme Degradari quis poteſt

25. Tandem vniuerſaliter loquendo ſine de Iure, ſiue de conſuetudine docent non pauci Authores degradari poſſe ob aliud crimen nimis enorme, atque Reipublicæ valdè pernicioſum, tradiq́ue Magiſtratui ſæculari. Ita Panormit. cap. *At ſi Clerici* numero 39. & cap. *Cùm non ab homine* numero 6. de *Iudic.* Syluest. verbo *Degradatio*, q. 2. Toletus ſuprâ cap 5. *Tertia eſt* Auila citato dub. 3. Molina diſp. illâ 49. Exemplum adhibent in homicidio non ſimplici; ſed qualificato, vt conſtat ex eodem c. Cũ non ab homine. Vnde Parricidium, vel ſimile quid tali pœnâ dignum eſt. Item furtum non ſimplex, ſed valde qualificatum, ac ſacrilegium; nam cùm pro his criminibus Eccleſia non habeat condignam pœnam, meritò reus, Iudici ſæculari remittitur. Legatur Couarrub: 2. *variar.* cap. 20. numero 7. Clarus lib. 5. *ſententiarum receptarum* §. finali q. 36. numero 36 vbi Iudicis arbitrio expendentis atrocitatem facti cum omnibus circumſtantijs iudicãdum remittit (an ſit ita puniẽdũ. Legatur etiam Molin. ſup. n. 17. Menoch de *arbitrarijs*. caſu 266. Barnardus Diaz in *Practica criminali* cap. 135. & ſequentibus. Ambroſinus de *Immunitate* cap. 17. num. 40.

Nonnulla hic aduertenda primũ

26 Nun nullà verò ſunt ad extremum aduertenda. primum, quando in Iure habetur hæc vox depoſitio, ſemper debere intelligi verbalem depoſitionem; quia pœnæ reſtringendæ ſunt, atque adeò voces continentes odium, & pœnam in ſtrictiori ſignificatione accipi debent. Ita Bonacina ſuprâ numero 6. contra Toletum lib. 1. cap. 17.

Secundum

27. Secundum nonnullos probabiliter exiſtimare degradatum alendum eſſe fructibus beneficij, ne cogatur mendicare. Ita Auila ſuprâ. Saytus cap. 22. num. 28.

Iuxta Auctorem Degradatus nõ eſt alendus ex fructibus beneficij.

28. Alij verò putant non eſſe alendum fructibus beneficij, quod mihi magis placet; ſibi enim debet imputare, quod beneficio & fructibus priuetur. atque adeò ſi non habet aliud vnde alatur, vel laboret, vel mendicet. maximè, ſi ſit actualiter degradatus, ac ſolemniter; omniq́; priuilegio Clericali carens, quem alioquin multo magis puniendum, aut vitâ priuandum non dedecet mendicare. Ita Couarr. 3. *variarum* cap. 13. numero 8. Bonacina ſuprâ numero 7. qui teſtatur ita eſſe vſu receptum, & quidem, ſi priuatur beneficio, nullum video titulum, vt ex fructibus beneficij alatur.

Tertium.

26. Tertium neminem eſſe degradandum ſine accuſatore, quamuis puniendus ſit aliâ pœnâ, iuxta c. *Dilectus* de *Simonia*. Ita Saytus ſuprâ numero 12. Molina numero 13. Filiucius numero 199 Ambroſinus num. 4. & alij Summiſtæ verbo *Degradatio*.

Quartum eſt pro praxi maximè notandum.

30. Quartum pro praxi eſt maximè notandum Magiſtratum ſæcularem in causâ criminis merè Eccleſiaſtici. v. g. in causâ Hæreſis non poſſe cognoſcere, & iudicare de tali crimioe; ſed tantũ ſecundũ latã declaratoriam ſententiã à Iudice Eccleſiaſt. exequi iuxta c. *Vt inquiſitionis* §. *Prohibemus* de *Hæret.* in 6. in crimine verò nõ merè Eccleſiaſtico poteſt petere à Iudice Eccleſiaſtico proceſſum, vt illius iuſtitiam cognoſcat, & examinet, & deinde reum ſibi traditum, ſuique fori effectum puniat. Ita Panormitanus c. 1. numero 12. de *Offic. Ordin.*

31. Alia, quæ minoris momenti ſunt circa degradationem videri poſſunt apud Doctores citatos.

DISPVTATIO VII.

De Irregularitate in Communi.

1. SCholaſtici Doctores non agunt de Irregularitate in loco aliquo certo (de antiquioribus Scholaſticis loquor) ſed de Irregularitate orta ex iteratione Baptiſmi, agunt in materiâ de Baptiſmo de ortâ ex bigamia in materia de matrimonio, de ortâ ex homicidio, agentes de Homicidio, & ſic de alijs, prout incidunt in peculiares materias. Alioq; tamẽ Iuris periti, & Recẽtiores Theolog. peculiares Tractatus ediderunt, vt Villadiego Nicol ploũ. Albertus Troſius *de vero, & perfecto Clerico* lib. 2. Felician, & aliqui alij Canoniſtæ in Clement. *Si furioſus de Homicidio*, ſuper quam benè longam edidit relectionem Couart. Item S. Antonin. 3. p. tit 26. Nauarrus in *Summa* c. 27. à numero 191. Syluest. & alij Summiſtæ verbo *Irregularitas*, Henriquez ſæpe citandus lib. de Irregularitate, Rodriguez tomo 1. *Quæſtionum Regularium*. q. 24. ab art. 1. & in *Summâ* verb. *Irregularitat*. Suar. de *Cenſuris* tomo 5. in 3. p. à diſp. 40. Auila de *Cenſuris* p. 7. Coninc diſp. 18. tomo 2. de Sacramentis. Layman lib. 1. Theolog. Moralis Tract. 5. p. 5. Bonacina de *Cenſuris* diſp. 7. & alij Recentiores, & antiquiores in decurſu ſequentium dubitationũ citandi.

DVBITATIO I.

Quid ſit Irregularitas? & quotuplex?

2. EX dictis Authoribus, & ex Soto in 4. diſt. 25. q. 1. art. 2. Couart. in dictâ Clement. 1. p. in principio poſſumus definire Irregularitatem eſſe *impedimentum inductum à Iure Canonico per ſe primò, & directè impediens receptionem Eccleſiaſticorum Ordinum, vel in iam receptis adminiſtratione*. Aliqua ſolent addi huic definitioni, quæ, vel non ſunt certa, ſed in quæſtione poſita, vel in prædictis verbis virtute continentur.

Definitio Irregularitatis

3. Vt hæc definitio innoteſcat præmittenda eſt etymologia huius vocis *Irregularitas*, quæ vt plerique Authores citati conſentiunt coaleſcit ex præpoſitione *In* & ex abſtracto nomine *Regularitas*, quod à Regula deducitur, & cũ *In* ſignificet negationem, Irregularis dicitur ille, qui caret regulâ, ſeu non eſt intra regulam. Ideò Irregulare vulgò appellatur quidquid non eſt iuxta regulæ præſcriptum. Sic Grammatici Irregularia nomina, & verba ſolent appellare. Vnde in noſtro negotio Irregularis dicitur, qui non eſt intra regulam ab Eccleſiâ præſcriptam, vt ad Ordines poſſit promoueri, vel in ſuſceptis miniſtrare.

Ethymologia vocis Irregularitas.

4. Requiritur vlterius vt quis eſſe poſſit Irregularis quod ſit ſubiectum capax Ordinis; alioquin non erit pro illo Irregularitas aliqua ſuperinducta, quæ impediat ſuſceptionem, aut vſũ Ordinis; nemo enim impediti cẽſetur, niſi ad id, ad quod alioquin habet poteſtatẽ; hinc eſt vt nulla fœmina poſſit eſſe irregularis, cum non ſit capax Ordinis, non ſolum licitè, ſed nec validè ſuſcipiendi, item, qui nondum eſt validè baptizatus, non poteſt propriè appellari Irregularis, cum etiam, ſuppoſitâ carentiâ Baptiſmi, non ſit capax Ordinum; eſt enim Baptiſmus ianua cæterorum Sacramentorum. Ita Nauarrus cap. 27. numero 305. Sayrus lib. 6. cap. 2. numero, 6. Auila 7. p. diſp. 2. dub 6. Henriquez lib. 14. cap. 2 Conine diſp. 18. dub 1. numero 2. Suarius diſp. 40. ſect. 7. numero 3. Filiucius Tract. 19. numero 2. 52. & 90. aliique multi.

Vt quis poſſit eſſe irregularis requiritur vt ſit ſubiectum capax ordinis.

5. Iam nunc ad definitionem explicandam veniamus, per illam vocem *Impedimentum* diſtinguitur Irregularitas à Cenſuris quæ ex propriâ ratione ſuâ ob culpam, infliguntur iuxta dicta diſp. 1. dub. 2 & 3. ac ſæpe alibi; ſunt enim Cenſuræ pœnæ medicinales. Itaque Irregularitas eſt moralis inhabilitas perſonæ ad ordinem Eccleſiaſticum obtinendum, vel ſi iam obtinuit, ad exequendum, propter defectum aliquem, aut maculam quandoquidem decet eos, qui ad altaris miniſterium aſſumuntur, tàm corpore, quàm animo integros eſſe, ac puros, & immaculatos. Dicitur autem *Impedimentum à Iure Canonico inductum*, vt oſtendatur Irregularitatem non eſſe Iure Diuino; ſed Eccleſiaſtico inductam. Ideò Irregularitas, vt in præcedentibus ſæpè notauimus, non incurritur, niſi in caſibus Iure expreſſis, vt habetur c. *Is qui de ſentent. Excommunic. in* 6. Legatur Suarius *diſp.* 40. *ſect.* 4. vbi ſicut, & multi alij citati, rectè explicat Ius Canonicum in hac re maximè ſe conformare Iuri naturali; quatenùs ratio naturalis dictat non oportere admittere ad ordines, qui debitâ corporis integritate carent, aut aliquem habent defectum, quod aliquâ ratione cum Ordinibus repugnet.

Definitio explicatur.

Irregularitas non ex Iure Diuino, ſed ex Canonico inducta eſt.

Conformiter Iuri naturali.

6. Dicitur autem *per ſe primò & directè impediens &c.* vt magis in particulari appareat diſcrimen inter Irregularitatem, & Cenſuras, nam Irregularitas aliter impedit quàm Cenſuræ ſuſceptionem, aut exercitium ordinis, nam excommunicatio, ſuſpenſio, & Interdictum indirectè tantùm impediunt, ſcilicet, Excommunicatio, quatenus Ordines ſunt cõmunicationes quædã; & excommunic. minor non impedit vſum Ordinum omnium, ſed paſſiuam illorum ſuſceptionem

Diſcrimen inter Irregularitatem & cenſuras

nem. Suſpenſio verò priuat vſu Ordinum, quatenus ſunt ſacra officia; aut in ordine ad beneficia Eccleſiaſtica, & licet aliquando ſuſpenſio ſit ab officio & beneficio, & ab ordinibus ſacris tuncque directè impediat vſum, & exequutionem ordinum; tamen differt ab Irregularitate, quod hæc non eſt propriè Cenſura, imò eius ratio formalis tantum eſt inhabilitas ad ſuſcipiendos ordines; Prohibitio autem vſus ſuſceptorum non tàm eſt ratio formalis Irregularitatis quàm effectus, ſine quo etiam aliquando reperitur Irregularitas, vt notat Nauarrus ex c. 2. de *Clerico excomm. ægrotante*, & ex dicendis infra patebit; cùm tamen ſuſpenſio directè priuet, vſu Ordinum, quando ſuſpenſio eſt ab Ordine, & non priuet directè Ordinum Suſpenſionem, ſed conſequenter, quatenus prohibito vſu, cenſetur prohibita etiam ſuſceptio ordinis, qui exerceri non poteſt. Itaque ſunt multa diſcrimina Irregularitatis & Cenſurarum; ſemper enim contrahitur Cenſura propter delictum; Irregularitas verò, non ſemper, vt videbimus. Deinde Irregularitatis finis eſt reuerentia Diuinorũ, cenſuræ verò reſipiſcentia & emendatio delinquẽtis cẽſura nõ ſemper eſt à Iure; Irregularitas verò ſemper eſt à Iure impoſita per ſummum Pontificem, vt habetur in citato c. *Is qui*

Ratio formalis Irregularitatis.

Suſpenſio directè priuat vſu ordinum ſuſceptorum.

Irregularitatis & cenſurarum varia diſcrimina.

7. Dicitur etiam *receptionem Eccleſiaſticorum Ordinum, aut receptorum adminiſtrationem*, vt ſignificetur non omnem Irregularitatem; quæ impedit ſuſceptionem Ordinis impedire vſum illius iam ſuſcepti eſt; enim aliqua Irregularitas, quæ licèt ſuſceptionem ordinis impediat, non impedit ſuſcepti vſum. Vnde c. finali 15. q. 1 habetur illud axioma, *non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deijciunt* Vnde contingit aliquem impediri quandoque; ne ordinem ſacerdotalem ſuſcipiat, & non impediri, vt in Subdiaconatu miniſtret. Hac ratione, cui ſuſcepto Diaconatu abſque ſua culpâ amputatus pollex digitus, poteſt Diaconatus Ordinem exercere cantando Euangelium, quamuis ad ſacerdotium nequeat promoueri, vt notârunt Nauarr. c. 27. n. 41. Coninc diſp. 18. dub. 1. num. 8. Filiucius Tract. 19. n. 32. & alij multi.

Datur Irregularitas quæ licet ſuſceptionem ordinis impediat non tamen ſuſcepti vſum.

8. differt etiam Irregularitas à degradatione: nam degradatio, & depoſitio deijcit Clericum à ſtatu Eccleſiaſtico; per Irregularitatem verò ad talem ſtatum Eccleſiaſticum non admittitur. Quod ſi contingat iam eſſe admiſſum, non quidẽ deijcitur à tali gradu, ſed quãtum fieri poteſt, non admittitur ad illum; cumque hoc eſſe non poſſit, niſi quantum ad vſum, & exercitium illius: non admittitur ad vſum, & exercitium.

Differentiâ Irregularitatis à degradatione.

9. Dubitari autem poteſt an irregularitas impediat ſuſceptionem primæ Tonſuræ?

An Irregularitas impediat ſuſceptionem primæ tonſuræ.

10. Non conſentiunt Doctores; nam Bariola apud Bonacin. ſuprà q. 1. puncto 1. numero 4. ex eo quòd prima tonſura non ſit ordo, putat Irregularitatem non impedire illius Suſceptionem; quia in odioſis non eſt facienda extenſio c. *Pœna de Pœnit.* diſt. 1. & quamuis Canones aſſerant Irregularem eſſe incapacem Ordinum, nihilominus ſolùm tonſuratus non eſt ordinatus; quia hic habet officium peculiare in ordine ad Euchariſtiæ celebrationem iuxta doctrinam traditam Tract 6. dub. 1. & 2. & 8. vbi explicuimus Tonſuratum nullum habere officium circa ſeruitium, & miniſterium altaris.

Aliqui aſſerunt non impedire.
Ratio.

11. Suarius verò diſp. 40. ſect. 2. numero 2. Nauarrus tomo 1. conſ. 14. de tempore ordin. num. 1. & 3. & conſ. 34. & 35. de *Homicidio* Garz de *Benefic.* 7. p. cap. 12. numero 30. Filiucius Tract. 17. cap. 3. n. 50. & 60. Aula p 7. diſp. 2. dub. 6. Sayrus lib 6. cap. 1. num. 19. Reginaldus tomo 2. lib. 30 Tract. 1. num. 5. & Tract 2. num. 12. & 14. & alij putant probabilius Irregularitatem impedire ſuſceptionem primæ Tonſuræ. Bonacina ſuprà num. 4. refert pro hac ſententiâ Rotam in vna Romanâ deciſ. 3. Iunij anno 1583. Probari verò poteſt, quia licèt tonſura non ſit ordo, eſt diſpoſitio ad Ordines, & conſtituit hominem in ſtatu Clericali, à quo per Irregularitatem ſeparatus eſt & reddit illum incapacem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & beneficiorũ Eccleſiaſticorum. Quæ omnia magni momenti ſunt. Vnde (inquit Suarius) Epiſcopus ſuſpenſus ſimpliciter à collatione omnium ordinum, mortaliter peccat dando primam tonſuram etiam Irregularis illam recipiens. Bonacina etiam contendit in Iure Canonico intelligi primam tonſuram nomine ordinis argumento c. *Cum contingat* de *Ætate & qualitate* ac proinde, quando in definitione Irregularitatis dicitur impedire ſuſceptionem Ordinum nomine Ordinum intelligi etiam Primam Tonſuram. Pro qua expoſitione refert Patres conſultores Pœnitẽtiariæ. Mediolanenſis Refert etiam Conincum diſp. 18. num. 26. ſed ibi non ſatis clarè loquitur Author ille, imò vix poteſt aliquod ſumi indicium.

Suarius Cum alijs putant probabilius impedire.

Ratio.

12 Ad argumentum verò Baiolæ facilè reſpondemus non eſſe faciendam extenſionem in odioſis niſi ratio aliqua cogat; cogit autem in præſente, ſiue quia nomine ordinis in Iure Canonico comprehenditur prima tonſura, ſiue, quia prima tonſura eſt diſpoſitio ad ordines, & quaſi medium ad finem, & ablato fine auferuntur ea, quæ ſunt ad finem, & meritò ad clericalem ſtatum non admittitur, qui nullius Clericalis ordinis capax, eſt ſecundum leges.

Ad argumentum primæ opinionis.
Reſp.
Non eſſe faciendã extenſionem in odioſis niſi ratio cogat.

13. Ex hac doctrina colligit Reginald. n. 13. & Bonacina n. 5. aliam differentiam inter ſuſpenſionem, & Irregularitatem quod ſuſpenſio ſupponit primam tonſuram, & ſtatum Clericalem; ſolum enim fertur in Clericos; Irregularitas verò non item; ſed reddit hominem ineptum ad talem tonſuram, & ſtatum.

Ex his colligitur alia differentia.

14. Ex dictis ſequitur primò, quòd licèt Irregularis celebrans mortaliter peccet, quia violat Eccleſiæ præceptum; non tamen incurrit nouã Irregularitatem. Ita Innocent. c. *Si celebret*. n. 3. de Clerico excomm. miniſtrante, quem refert, & ſequitur Nauarrus c. 37 n. 194. & c. 25. n. 72. Probat Innocent. quia hoc non habetur expreſſum in Iure, ex patet ex vſu diſpenſationis Eccleſiæ, quę quando in huiuſmodi Irregularitatibus diſpenſat, ſolum diſpenſat in eà, quæ ante celebrationem incurſa fuit. Potiſſima autem ratio eſt ſecundum communem Doctorum ſententiã; quia tum incurrit quis Irregularitatem in vſu Ordinum; quando ligatus erat aliquâ Cenſurâ Eccleſiæ Irregularitas

Ex dictis ſequitur.

autem non eſt Cenſura. Syluest. verò, ſi alij qui exiſtimant ; Irregularem ſimul eſſe ſuſpenſum, oppoſitum dicerent, ſaltem, quando Irregularitas eſt ex delicto (quod etiam ſentit Sotus diſt. 25. q. 5. art. 5.) ſed oppoſita ſententia eſt vera, maximè cùm non omnis Suſpenſio ſit propriè Cenſura, atque adeò neque illa, quam hi fingunt annexam irregularitati Irregularitas autem non incurritur ; niſi violando Cenſuram per vſum Ordinis.

Colligitur 2.

15. Colligitur etiam non incurrere aliam Irregularitatem, qui, Irregularis cùm ſit, ſuſcipit Ordinem, quia nullo Iure eſt impoſita talis Irregularitas.

16. Neque etiam incurret, qui cum ordinatus fuerit exiſtens in Irregularitate, poſtea miniſtrat in ordine ſic ſuſcepto, quia non eſt impoſita in Iure aliqua ſuſpenſio ei, qui ordinatur exiſtens Irregularis; niſi ; quàm poſuerat Sixtus V. quæ iam fuit ablata. Ita Suarius diſp. 40. ſect. 2. numero 3. & diſp. 42. ſect. 3. numero 3. de quo iterum dub. 6. dicam agens de effectibus Irregularitatis.

Quotuplex Irregularitas. Reſp. vniuerſim in duas diuidi poſſe.

17. Circa ſecundam partem dubitationis quotuplex ſcilicet ſit Irregularitas? breuiter dico multas eſſe irregularitatis; ſed vniuerſim poſſe in duas diuidi, alterã ex defectu, vel indecentiâ abſque culpa; alteram ex delicto ſeu facto.

Alia diuiſio in quinque Capita.

18. Alio etiam modo poteſt diuidi in quinque capita, quæ adducit Nauarrus num. 192. videlicet ratione Sacramenti, aut ratione delicti, aut defectu lenitatis, aut defectu animæ, aut defectu corporis.

Poteſt etiam diuidi in tres ſpecies.

19. Aliter etiam diuidi poteſt in tres ſpecies, videlicet ex defectu naturali, ex defectu lenitatis aut ratione Sacramenti; nam ſub defectu naturali comprehenditur defectus animæ, & corporis, & ſub defectu lenitatis comprehenditur, quæ eſt ex delicto. Legatur Suarius diſp. 40. ſect. 3. numero 2. vbi diuiſionem Irregularitatis per ordinem ad cauſas latè & optimè explicat.

20. Quodlibet membrum cuiuſcumque diuiſionis aſſignatæ in plures alias ſubdiuidi poteſt, vt ex dicendis conſtabit.

21. Aliam diuiſionem Irregularitatis aſſignat Suarius, quam colligit ex illâ primâ generali diuiſione, & putat eſſe æquè vniuerſalem; quædam ergo Irregularitas eſt, quæ contrahitur per actum proprium hominis Irregularis, alia verò ſine ipſius actu ; quam diuiſionem etiam latè explicat Suarius ibidem.

DVBITATIO II.

In Irregularitas, vt incurratur, debeat eſſe expreſſa in Iure? & an in dubio Iuris cenſendus quis ſit Irregularis?

Aſſertio 1. Irregularitas non incurritur niſi ſit expreſſa in Iure.

22. Aſſerendum eſt primò, quod ſæpè diximus, Irregularitatem non incurri; niſi ſit expreſſa in Iure. Ita habetur c. *Is qui*. de *ſententia excommunic.* in 6. vbi ideò dicitur non incurrere Irregularitatem eum ; qui celebrauit in Eccleſia polluta effuſione ſanguinis, aut ſeminis, quia id non eſt expreſſum in Iure; idque docent communiter Doctores, exempli gratiâ, ſi quis dubitaret vtrum lata ſit Irregularitas contra furantes? aut dubitaret, an ſub talibus, aut talibus verbis contineatur Irregularitas, & adhibita moraliter ſufficienti diligentiâ ad rei veritatem inueſtigendam, adhuc perſiſteret in dubio ; poſſet practicè dubium deponere, & non ſe habere Irregularem, nec iudicare Irregularitatem eſſe latam. Ratio verò generalis eſt quia cum Irregularitas ſit inducta Iure poſitiuo, incurri non poteſt ; niſi in ipſo contineatur ; non conſtat autem contineri vt ſupponimus, & non eſt effectus inducendus à causâ incertâ. Vnde in dubio Iuris nullus in foro externo iudicatur Irregularis : ergo neque in foro conſcientiæ. Accedit quod qui adhibuit ſufficientem diligentiam ad pellendum dubium Iuris cenſetur laborare ignorantiâ inuincibili, ſi rei veritatem non potuit attingere, qui autem ignorat inuincibiliter legem, non tenetur illam ſeruare, ergo in noſtro caſu non tenetur ſe gerere pro Irregulari.

Ratio.

In dubio Iuris nullus in foro externo iudicatur Irregularis.

23. Vlterius lex nunquam obligat ſubditos, niſi ſit ſufficienter intimata ; talis autem non cenſetur comparatione eius, qui dubitans an lex talis lata fuerit, poſt adhibitam diligentiam, non potuit comperire eſſe latam. Ita plerique Authores citati maximè Suarius diſp. 40. ſect. 5. numero 15. Nauarrus cap. 27. numero 193. Auila p. 7. diſp. 2. dub. 5. concluſ. 5. Couarr. in Clement. *Si furioſus* p. 1. in principio num. 3. Reginald. ſuprà numero 3. Filiucius cap. 2. Quæſito 4. & deinceps. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 2. Toletus lib. 1. cap. 57. ad ſin. Coninc diſp. illa 18. dub. 2. numero 21. Sa verbo *Irregularitas* numero 4. & alij, quidquid in contrarium ſentiat Garz. de *Beneſic.* 7. p. c. 5. numero 21. Nobiſcum etiam ſentit, Sayrus lib. 6. cap. 2. numero 16. & Rebellus 1 p. de *obligationibus Iuſtitiæ*, lib. 1. q. 2. ſect. 2. qui optimè rem explicat. Vide dicenda Tract. 51. diſp. 5. dub. 17. & de Iuramento diſq. 3. dub. 17. aſſert. 2.

Fundamentum præcipuum doctrinæ.

24. Sanè fundamentum præcipuum huius noſtræ ſententiæ maximè dependet ex illo principio Iuris, quod *in dubijs melior ſit conditio poſſidentis*, vt habetur Regul. Iuris 65. in 6. Hanc tamen Regulam aliqui Theologi, & quidem graues omninò reſtringendam putant ad ſolam materiam Iuſtitiæ inter quos eſt Vaſquez 1. 2. diſp. 46. cap. 3, quem etiam ſequitur Burgaſius de *Irregularit.* p. 5. q. 3. Et ſpecialiter de noſtro caſu probat; quia non ſe gerendo, vt irregularem, temerè ſe exponit periculo operandi contra prohibitionem Irregularitatis.

Regulam in dubijs &c. reſtringendam ad materiam Iuſtitiæ putant graues Theologi.

25. Hoc tamen fundamentum, & omnia, quæ à Vaſquio, & ab ijs, qui in talis Magiſtri ſui doctiſſimi verba iurare ſolét, afferuntur, vt probant Regulam illam *In dubijs melior eſt conditio poſſidentis*, non habere locum. ; niſi in materiâ Iuſtitiæ, nunquam mihi viſa ſunt efficacia. Atque imprimis, ſi ratione agamus; ſicut neque in phyſicis, ita neque in moralibus cauſa effectum ſuum cauſare poteſt in conſpectu alterius contrariæ æquè potentis, & æquali vi obſiſtentis. Vnde ſi daremus calidum agens, & aliud frigidum, quorum vtrumque in virtute introducendi

Horum tamen fundamenta non videntur Authori efficacia.

Ratio.

cendi ſuum qualitatem æquè potens eſſet, & paſſum antecedenter iam haberet alterutram illarum qualitatum, non poſſet contrarium agens ſuperueniens illam qualitatem expellere; ſed etiam in conſpectu illius maneret. Cum enim omnes actio cum obſiſtentiâ contrarij debeat prouenire ab agente excedente vim contrarij, & in eo caſu agens, v.g. calidum, non excedat, vt ſupponimus, vim agentis frigidi, & ſubiectū reperiatur frigidū antecedenter ſicuti etiā ſuppoſuimus, nō eſt cur dicamus poſſe illud agēs calidū expellere ex ſubiecto frigus, cùm, ſi expelleret, deberet vincere virtutem alterius obſiſtentis, quam tamen (vt ſupponimus) non vincit; ſed tantùm æquat; atque adeò perſeuerabit qualitas frigoris in ſubiecto.

26. Hoc ipſum contingit in re morali in noſtro caſu, & ſimilibus alijs dubijs; loquimur enim in caſu puri dubij, quando ſcilicet pro vtraque parte ſunt rationes dubitandi, & neutrius partis rationes aſſenſum generant. Tunc ergo antecedenter, id eſt ante omne dubium obortum poſſidebat ſubiectum v.g. Sacerdos libertatem celebrandi, quia nimirum nulla erat lex, quæ id prohiberet; poſteà verò ſuperuenerunt (vt ſic dicam) duo agentia æquè potentia (vt ſupponimus) nempe ratio pro perſeuerantiâ talis libertatis celebrandi, & ratio pro ablatione talis libertatis, & neutra illarum rationum tam potens eſt, vt vincat alteram; ſubiectum autem, id eſt ſacerdos, habet ſuam libertatem antecedenter ad iſtam pugnam rationem, vt dicebamus; ergo ſi ratio contraria tali libertati deberet tollere libertatem, & inducere prohibitionem, deberet vincere rationem in contrarium, & habere effectum in conſpectu illius contrarij obſiſtentis æquè potenter, quod eſt impoſſibile: ergo id non faciet. Accedit, quod iuxta aduerſariorum doctrinā tanta vis obligandi concedenda eſſet legi dubiæ, & de quâ non conſtat; nec ſcitur, quod ſit lata; atque concederet legi certæ, & in dubitatæ; nam ſi lex eſſet certa, quod, quæſo, amplius faceret, niſi impedire ſacerdotem, vt non celebraret, quamdiu talis lex duraret? hoc autem ipſum facit in ſententia aduerſariorum lex illa dubia, ſeu dubium legis: ergo æquè potens erit dubia lex, atque certa.

Confir. tota doctrina.

27. Confirmatur tota doctrina, ſumpto argumento ex materia Iuſtitiæ, in quâ, etiam aduerſarijs concedentibus, melior eſt conditio poſſidentis; ideò enim in materiâ Iuſtitiæ, quando dubium eſt æquale inter duos, ille, cui fauet poſſeſſio, poteſt retinere rem poſſeſſam; quia melior eſt eius conditio; ſed pari ratione inter voluntaris libertatem, & præceptum ſuperioris, quando eſt dubium, quodnam vincat, ſi conſtet pro quâ parte ſit poſſeſſio, melior eſt illius partis conditio, ac proinde illam partem, etiam alioquin minus tutam licebit ſequi; ſicut in materiâ Iuſtitiæ, etiam partem minus tutam ſequi licet. Quam doctrinam iterum latè confirmat Suarius tomo 2. de *Relig.* lib. 4. cap. 5. numero 7. Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. 41. num. 32. & lib. 1. *ſummæ* cap. 10. numero 11. in fine Ioannes. Sanchez diſp. 42. numero 7. Treuinô in *Praxi examin* fol. mihi 257. Garz. 2. tomo de *Benefic.* p. 11. c. 2. numero 14. non ſibi ſatis conſtans, cum cap. 1. numero 21. (vt ſuprà retulimus) aliquid in contrarium videatur docere. Item Villalobos Tract. 1. de *Conſcientiâ* difficult. 21. Filiucius 2. tomo Trac. 21. cap. 4. numero 165. videturque inſinuare Petrus Nauarra lib. 3. de *Reſtit.* cap. 4. dub. 4. numero 48. in poſteriori editione; atque hanc ſententiam ſequūtur omnes, quotquot in dubio legis aut voti docent nullam eſſe obligationem.

28. Quânam verò ratione in cauſis dubijs diſcernendum ſit, pro qua parte ſit poſſeſſio non eſt huius loci diſputare, pertinet enim ad Tractatum, vel de Conſcientiâ, vel de legibus.

Reſp. ad fundamenta aduerſariorū

29 Reſtat nunc reſpondere fundamentis aduerſariorum, qui non pauci ſunt, nec leuioris notæ; nam præter Vaſquez diſp. illâ 65. cap. 3. numero 13. idem docet Azor tomo 1. lib. 2. cap. 19. q. 10. & lib. 11. cap. 15. q. 2. Antonius Perez in *Laurea Salmantina* certamine 10. Scholaſtico numero 132. Saytus in *Claui Regia*, lib. 1. cap. 13 numero 36. Salas 1.2. Tract. 8. diſp vnicâ ſect. 17. numero 162. & ſect. 25. num. 252. qui omnes firmiſſimè tenent extra materiam iuſtitiæ nihil prodeſſe poſſeſſionem, Limitat verò Salas ſuam doctrinam, vt non habeat locum, quando cum incommoditate, & detrimento ſui, vel alterius priuandus eſt aliquis libertate, Idemque tenentur affirmare, qui in dubio voti obligationem imponunt; omnes ergo prædicti dicunt extra materiam iuſtitiæ tutiorem partem eligēdam eſſe in dubijs, ne quis ſe exponat periculo peccandi. Audiamus ergo illorum fundamenta; præcipua enim ſunt ex aliquibus Textibus.

In dubijs tutiorem partem eſſe eligendam docent multi

Præcipua eorum fundamenta ſunt ex textibus Iuris.

Nam illud fundamentū, quod nuper ex Vaſquio afferebamus, quòd ſcilicet ſe quis exponeret periculo peccandi, niſi tutiorem partem eligeret, eâdem ratione vim habet (ſi quam habet) in materiâ Iuſtitiâ; ſicut enim in materiâ v.g. præſenti Irregularitatis, ſe quis exponit periculo faciendi contra prohibitionem Iuris prohibentis ſuſpenſionem, aut vſum Ordinis: ita in materiâ Iuſtitiæ, qui in dubio retinet rem, ſe exponit periculo retinendi rem alienam contra legem naturalem dandi, aut reſtituendi vniuſque quod ſuum eſt.

Ad illud quod dicitur quod quis ſe exponeret periculo peccandi niſi tutiorem partem eligeret.

Reſp.

Dicere autem quod in materiâ Iuſtitiæ poſſeſſio ſit aliquis titulus Iuſtitiæ, qui ſuffragatur poſſeſſori; non verò in alijs materijs, vel eſt petere principium, vel nihil ad rem. Eſt quidem petere principium; quia de hoc ipſo diſputamus; & contendimus, etiam in alijs materijs, actionibus, & virtutibus moralibus eſſe titulum ſufficientem, quod quis habeat libertatem operandi; niſi lege prohibeatur, & quòd in caſu dubiæ legis non adſit lex comparatione dubitantis ſufficiens tullere illam libertatem operandi; ſicut in caſu dubiæ legis Iuſtitiæ prohibentis retinere rem illam, quam quis poſſidet, non adeſt ſufficiens lex prohibens libertatem retinendi rem quam apud ſe quis habet. Præterea illa reſponſio nihil eſt ad rem; nam licèt concedamus in materiâ Iuſtitiæ meliorem eſſe conditionem poſſidentis, adhuc non tollitur periculum, ſi quod eſt priuandi alterum re ſuâ & retinendi rem alienam; quantumuis enim quis ſe inueniat poſſidentem bonâ fide, & adhibuerit diligentiam pellendi dubium Iuſtitiæ,

nec potuerit pellere; adhuc manet tale periculum, cum adhuc fieri poſſit, quod re verâ ſit res alterius, & tamen hic, & nunc non cenſetur in eorum ſententiâ ſe exponere culpabili periculo eo ipſo, quòd ante dubium obortum, & poſt adhibitam diligentiam ad pellendum illud rem poſſideat, & quòd poſſeſſio ſit titulus Iuſtitiæ; non eſt ad rem, ſi adhuc non pellit dubium; Vel ſi dicas non pellere quidem dubium ſpeculatiuum, pellere autem practicum, quatenus hic, & nunc præcedente poſſeſſione, & adhibitâ diligentiâ pellendi dubium, practicè iudicatur certum poſſe rem illam retinere; eâdem ratione dicemus in alijs materijs poſitâ poſſeſſione libertatis operandi, & adhibitâ diligentiâ ad pellendum dubium ſuperueniens, quantumuis remaneat dubium ſpeculatiuum, quòd ſcilicet fieri poſſit, illam actionem eſſe contra præſcriptum legis practicè nihilominus eſſe certum poſſe cùm iis circumſtantijs operari, etiam ſortè contingat actionem, re ipſâ eſſe contra preceptum Ichis. Veniamus ergo ad Textus pro ſententia aduerſariorum

Ad textus quos pro ſua ſententia adferunt aduerſarij

Probat 1. *& præcipue ex c. ad* Audientiam *& c.* Significaſti

30 Probant primò & pricipuè ex c. *Ad audientiam* & cap. *Significaſti* el. 2. *de Homicidio* vbi in dubio; an occiderit Sacerdos, cenſetur Irregularis, redditque rationem Pontifex quia *in hoc caſu tutius eſt ceſſare ab officio, quam temerè celebrare proeo, quòd in altero nullum, in reliquo magnum periculum timeatur.* Item in cap. *illud Dominus de Clerico excommunicato* miniſtrante, Epiſcopus quidam excommunicatus fuit, quia ſuam Eccleſiam reliquerat, & aliam occupauerat; qui tamen ſic excommunicatus Diuinis ſe immiſcuit; poſtea verò exceſſum ſuum cognoſcens in præſentiâ Papæ conſtitutus inter alia, quibus ſe excuſauit, dixit ſe non crediſſe, quod Epiſcopus poſſet monitione non præmiſsâ aduerſus eum procedere, neque enim erat Iudex Ordinarius; ſed delegatus. Item proponat ſe non credere priuatum eſſe officia Diuina celebrare cùm ab eo Epiſcopo communitarias non accepiſſet, & cùm ei non niſi per famam de ſententiâ excommunicationis conſtitiſſet. Huic autem allegationi reſpondet Innocentius Tertius, quòd licèt in hoc non videatur omnino culpabilis extitiſſe *quia tamen in dubijs via eſt tutior eligenda, & ſi de latâ in eum ſententiâ dubitaret, debuerat tamen potiùs ſe abſtinere quàm Sacramenta Eccleſiaſtica pertractare.* In quo Textu aduertere oportet eiuſmodi Epiſcopum videri habuiſſe ſufficientem rationem dubitandi de ſuâ Excommunicatione, & nihilominus; quia enim hoc dubio celebratur, declarare culpabilis à Pontifice, idque non aliâ ratione, quàm; *quia in dubijs via eſt tutior eligenda.* Tandem in c. *Iuuenis de Sponſalibus* mandatur ſeparari iuuenis quidam ab vxore, quam duxerat, eo quod eſſet conſobrina alterius puellæ nondùm ſeptennis, quam priùs acceperat, & cum illâ conſummare tantauerat, & ſi cùm potuiſſet, propter contractum impedimentum publicæ honeſtatis. Quod impedimentum videtur fuiſſe ſatis dubium; neque enim ſatis certum erat, quod ea ſponſaliâ valerent, imò Iuris præſumptio erat pro eorum nullitate; quia tamen in hoc dubio temerè ſe Matrimonio copulauit, cùm in dubijs tutiorem partem tenere deberet, ideo mandatur à Pontifice ſeparari. Ex his ergo omnibus Textibus concludi videtur tutiorem eſſe partē ſequendā.

Reſp. ad prædictos textus.

31 Nihilominus prædicti Textus me parum, aut nihil mouent, atque in primis in c. *Ad audientiam*, & c. *ſignificaſti* concedo (vt dicemus dub. ſequenti) Pontificem pro caſu Homicidij dubij ſtatuiſſe Irregularitatem, ob reuerentiam & decentiam Sacrarum rerum innixum illi principio quòd *in dubijs tutior pars ſit eligenda.* Hoc tamen principium non aſſumi, tanquam obligatorium, ſed, tanquàm Optimum conſiliū; neque aliud poteſt ex Textu probari. Ita Suarius diſp. 40. ſect. 6. num. 9. & Sanchez infrà.

Ad c. Illud Dominus, Reſp.

32. Ad c. *Illud Dominus* facilè eſt reſpondere debuiſſe illum Epiſcopum in eo caſu abſtinere; quia orto dubio de Excommunicatione, diligentiam debuiſſet adhibere ad illud pellendum: nullam autem conſtat ibi feciſſe; ac proinde; tanquā temerarius violator puniri poſſet, nam perſiſtente dubio, & nullâ adhibitâ diligentiâ ad illud deponendum, neceſſariò eſt eligenda tutior pars ſaltem interim, dùm talem diligentiam non adhibet, cùm poſſit, nam, vt ſuo loco videbimus agentes de conſcientiâ, dubium ſpeculatiuum infert neceſſariò dubium practicum per ſe niſi ex aliquâ circumſtantiâ deponatur, ac proinde, vt peccatum non committatur, tenetur ſic dubitans pro viribus periculum peccandi vitare; atque adeò tenetur eligere tutiorem partem; tutior autem pars eſt, vel adhibere diligentiam ad pellendum dubium, vel ſi eam nolit adhibere, ſequi illud, in quo nullum eſt peccatum; atque in hoc ſenſu intelligenda eſt illa regula Iuris *In dubijs tutior pars eſt eligenda.* In quo caſu id non eſt conſilium; ſed præceptum, vt rectè aduertit Thomas Sanchez lib. 2. de *Matrimonio* diſp. illâ 41. num. 9. & Azor. tomo 1. lib. 2. c. 16. in fine. Hoc ergo eſt, quod in c. *Illud Dominus* docetur, & declaratur. Accedit, quod ex famâ, ſicut probantur Matrimonij impedimenta, poterat in eo caſu excommunicatio probari; ſaltem, vt abſtineret à celebratione.

In hoc ſenſu intelligenda eſt regula Iuris.

Ad c. Iuuenis Reſp.

33. Ad c. *Iuuenis* reſpondetur in eo caſu poſſeſſionem Matrimonij nihil potuiſſe fauere illi iuueni; contraxerat enim Matrimonium dubius de valore priorum ſponſalium, atque adeò malâ fide. Ideò autem Pontifex iudicauit Matrimonium eſſe nullum; quia priora ſponſalia iudicauit valida, ea verò iudicauit valere; quia vidit maliriam Iuuenis suppleuiſſe ætatem, quod non leui coniectura collegit ex eo, quòd tentauit conſumare, ex alijſque coniecturis, quæ licèt non omninò eſſent euidentes, moraliter tamen certe videbantur, vt meritò Pontifex potuerit vi illarum declarare ſponſalia valida. Ita Gloſſa & Præpoſit. in ſuprà dictum c. Legatur Sanchez lib. 1. Decalogi cap. 10. numero 5. ad 3. Suar. tomo 2. de *Religione* lib. 4. de *voto* cap. 5. numero 12. qui hanc ſententiam optimè, & latè confirmat, & declarat. Accedit, quòd Panormitanus ibi notauit cum communi ſententiâ ſcilicet iuuenem illum eſſe maiorem ſeptennio, & puellam ſeptennio proximam. Quando autem iuuenis maior ſeptennio duxit minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum,

34. Ha-

oritur ex tali contractu impedimentum publicæ honeſtatis ſecundum communem (quamuis non omninò certam) ſententiam.

Quoties ergo factâ ſufficienti diligentiâ, manet quis dubius de lege &c. non obligatur.

34 Habemus ergo generaliter loquendo, quoties factâ ſufficienti diligentiâ ad inueſtigandâ veritatẽ adhuc quis manet dubius de lege aut præcepto, non teneri tali lege, aut præcepto quod inter alios citatos docent Henriquez lib. de *Euchariſtia* cap. 45. numero 3. in comment. Litterâ P. Suarius diſp. illâ 40. ſect. 5. numero 15. Thomas Sanchez lib. 2. de *Matrim.* diſp. illâ 41. num. 36. & lib. 1. *Summæ* c. illo 10. num. 32. Villalobos tomo 1. *Summæ* Tract. 1. difficult. 21. num. 4. Sa Verbo *dubium* n. 2. contra Vaſquez diſp. illâ 64. cap. 3. & diſp. 66. cap. 1. in princ. cui ex parte conſentit Salas 1. 2. Tract. 8. diſp. vnicâ ſect. 25. num. 258. Ratio eſt ſæpe inſinuata; quia poſſeſſio eſt pro libertate in tali dubio, quiſque enim eſt Dominus ſuarum actionum, in quibus liberè procedere poteſt; interim dùm ſe non deprehendit ligatum. Ille autem qui poſt adhibitam diligentiam adhuc eſt dubius de præcepto nondum ſe ligatum deprehendit.

Ratio eſt.

Dicta habent etiam locum.

35 Quod diximus habet etiam locum, quoties dubium eſt; an Lex, vel præceptum ad aliquem caſum ſe extendat; tunc enim perinde eſt, ac ſi dubitaret de lege. Ita Sanchez citato illo cap. 10. numero 33. Salas ſuprà numero 258.

Quæres.

36 Quæret tamen aliquis, ſi quis dubitet, an ſit lex vſu recepta, an tunc teneatur lege?

Reſp. Thomas Sanchez.

37 Reſpondet Thomas Sanchez citatu lib. 1. Summæ cap. 12. num. 35. teneri; quia cum de lege conſtet, pro eâ ſtat poſſeſſio, & Iuris præſumptio: ergo, vt ab eius obligatione liber ſit, illi incumbit onus probandi non eſſe vſu receptam. In quo etiam conſentit Bonacina diſp. 1. de *Legibus* q. 1. puncto 4. num. 44. & diſp. 2. de peccatis q. 4. puncto 7.

Reſp. Author quod dubitans an lex ſit vſu recepta non tenetur tali lege.

38 Nihilominus mihi magis placet, in tali caſu non teneri. Ita Azor. tomo 1. lib. 2 cap. 19. q. 12. Salas diſp. illâ vnicâ ſect. 18. numero 169 dum docent dubitantem, an aliqua lex imponens Excomm. ſuſpenſionẽ, vel Irregularitatem, ſit vſu, recepta, poſſe putare non eſſe vſu, receptam, neque obligare. Illorum tamen ratio mihi non placet; probant enim; quia in legibus pœnalibus benigniorem partem ſequi debemus: Frigida ſanè ratio, ſi alioquin poſſeſſio ſtaret pro lege. Probanda ergo eſt ſententia, quia tunc non conſtat de lege impoſitâ atque adeò lex non poſſidet; quando enim dubium eſt, an aliquando lex fuerit vſu recepta, ſimul eſt dubium an aliquando obligauerit, ad hoc enim, vt lex obliget, debet recipi, vt docet Dominicus in c. *In iſtis.* §. *Leges* diſt. 4. & in c. 2. de *Conſtit.* Felinus in cap 2. de *Treguâ, & pace.* à num. 12. & ex illis Nauarrus in *Summâ* cap. 23. num. 41. Rebellus *de obligationibus Iuſtitiæ* p. 1. lib. 1. q. 5. numero 7. & alij multi; vt Hoſtienſis, Innocentius Ioannes Andreas in c. 1. vel 2. de *Treguâ, & pace.* Cauarr. lib. 1. *Variarum* cap. 16. numero 6. iterumque Nauarrus conſ. 1. *de Conſtitut.* q. 5. & 6. Azor tomo 1. lib. 5. c. 4. q. 1. & 5. in fine. Driedo lib. 1. de libertate Chriſtianâ cap. 9. documento 2. & alij, quos referunt Azor ſuprà Bonacina diſp. 1. de *Legibus* q. 1. puncto 4. num. 27. Suarius lib. 3. de *Legibus* cap. 19 Salas de *Legibus* diſp. 13. ſect. 1. & 5. Quamuis autem, etiam oppoſita ſententia, quòd non ſit neceſſaria acceptatio populi, vt lex obliget, ſit ſatis probabilis, quam ſequuntur grauiſſimi Authores Turrecremata. Tabarella. Gregorius Lopez, Caſtro, Ioannes Medina, quos referunt, & ſequuntur Bonacina ſuprà Vaſquez 1. 2. diſp. 156. cap. 5. Suarius ſuprà; & lib. 4. de *Legibus* cap. 16. alijque recentiores: adhuc, eo ipſo quod dubitetur, an ſit vſu recepta, dubitatur, an inceperit obligare; nam eo ipſo quod non ſit vſu recepta, dubium eſt, an ab initio viguerit, vel legiſlator permiſerit illam non ſeruari; atque adeò non conſtat de eius poſſeſſione. Neque enim idẽ eſt legem eſſe latam, & poſſidere ſuam obligationem maximè, ſi lex initio conceſſit terminum, à quo incipiat obligare, & non conſtet; quod poſt illum terminum obligare inceperit. Si ergo dubium eſt, an aliquando obligârit, dubium etiam eſt, an aliquando fuerit vera lex, atque adeò non poſſidet.

Ratio eſt.

39. Hæc doctrina à fortiori locum habet, quoties dubitatur de promulgatione legis; Lex enim eſſe non poteſt ſine promulgatione §. 1. *in Authent.* *Vt factæ nouæ Conſtitutiones* & §. *in iſtis autem* de *contrahend. empt.* Probatque optimè Decius in Rubricâ *de Conſtit.* poſt num. 36. verſ. *Vlterius tamen videtur.*

Ad argumentum Sanchez n. 37.

40. Ad argumentum verò Thomæ Sanchez reſpondetur negando tunc conſtare de lege completè in ratione legis, donec conſtet, quod vſu recepta fuerit, & quod inceperit obligate

Reſp.

41. Sed quid dicendum erit, quando quis certus eſt de lege impoſitâ & obligante; ſed dubitat, an ratione alicuius neceſſitatis, vel alterius circumſtantiæ ab eâ eximatur?

Dubium.

Reſp. Salas.

42. Salas ſuprà ſect. illâ 25. num. 259. exiſtimat non teneri, quando lex eſt illi incommoda, & moleſta, quia nimirum libertati fauendum eſt, quantùm poſſumus. Debemus ergo pro libertate iudicare; quoties dubium eſt, an lex obliget.

Oppoſita aliorum Reſponſio probabilior eſt in praxi ſequenda.

43. Oppoſita ſententia eſt multorum obligare, ſcilicet, quia conſtat legem ipſam poſſidere eiuſque obligationem. Ita Thomas Sanchez referens Decium, Alciatum, Suedum, & alios, quos ſequitur, tum lib. 1. *Summæ* c. illo 10. num. 34. tum lib. 2. de *Matrimonio* diſp. illa 41. num. 37. Quæ ſententia probabilior eſt, & in praxi ſequenda, non tamen videtur mihi improbabile, quod docet Salas; quin potius, ſi nitamur principio poſſeſſionis, non ita clarè conſtat, vt ſupponunt Authores ſententiæ contrariæ; negari enim poteſt legem poſſidere, aut poſſediſſe vnquã pro tali caſu, ratio enim dubitãdi poteſt habere locum ab initio conditæ legis, ita, vt ratio propter quam hîc, & nunc dubitatur, ſit ratio ſufficiens ad dubitandum; an lex impoſita fuerit pro tali caſu neceſſitatis, ſeu alterius circumſtantiæ: ergo nunquam conſtat de lege latâ pro tunc: corruit ergo fundamentum poſſeſſionis; negari enim poteſt legem poſſidere, aut poſſediſſe vnquàm pro tali caſu, vel certè non conſtare de illius poſſeſſione, quod ſufficit, vt poſſeſſio

dub. præcedenti quam ſententiam multi, atque grauiſſimi ſequuntur. Ita Henriqez lib. 14.cap. 13. numero 4. Suarius ſect. 6. citata numero 13. Filiucius ſuprà Salas, ſuprà numero 48.& alij multi contra Rebellum, Valentiam. Vaſquez & alios, quos ſequitur Garz.de *Beneficijs* 7. p. c. 1.num.18.& mihi placet, idque latè defendit Sanchez loco citato, qui, & Henriquez ſuprà, dicunt hanc doctrinam habere locum ſolùm in caſibus, in quibus dubitatur de Homicidio iniuſtè commiſſo, non verò in quibus dubitatur de Homicidio iuſto, vt de Homicidio facto in bello iuſto, & licito nam in c. *Ad audientiam* & c. *ſignificàſti.* ſolùm ſermo eſt de Homicidio iniuſto. Quæ ſententiâ quoad hanc limitationem probabilis eſt. Et ſequitur Filiucius ſup. numero 47.& Diana 3.p.Tract.5.miſcellan.reſol.72.qui falsò refert in contrarium Henriquez qui potius eſt pro hac ſententiâ, & pro illa refertur à Sanch.num.49.

53 Oppoſita verò eſt etiam valde probabilis ſcilicet, etiam locum habere; in dubio Homicidij iuſti; videtur enim expreſsè definitum in c. *Petitio tua de Homicidio.* Vbi habetur eum, quem conſcientia remordet de Homicidio patrato in bello iuſto, habendum eſſe Irregularem. Ad quod tamen probabiliter reſpondet Sanchez ibi ſermonem eſſe de in iuſto homicidio; quia, qui dubitabat erat presbyter, qui non poterat propriâ manu pugnare, etiam in bello iuſto.

Ex dictis pro praxi Collige 1.

54 Ex dictis pro praxi colligitur primò eũ, qui dubitat; an aliquem mutilauerit, non teneri ſe gere pro Irregulari, ſi adhibitâ ſufficienti diligentiâ non potuit pellere dubium; tale enim dubium non eſt facti homicidij; ſed mutilationis, quæ non eſt propriè homicidium; Iura autem loquuntur de dubio Homicidij. Ita Suarius in ſimili diſp. illâ 40. ſect.5. numero 14 Filiucius numero 47. Sanchez ſuprà numero 49. quidquid in contrarium ſentiat Henriquez, & Nauarrus. cap. 27. numero 206. alijque nonnulli.

Collige 2. Quoad ſuſcipientem Ordines malâ fide.

55 Colligitur 2. eum, qui malâ fide ſuſcepit Ordines cum dubio Iuris de Irregularitate Homicidij, vel de aliquâ Cenſurâ, eo quod non adhibuerit ſufficientem diligentiam, poſſe poſt diligentiam adhibitâ ſuſceptos Ordines exercere, quantumuis adhuc dubium perſeueret; nam tunc etiam verſatur in dubio Iuris, in quo iuxta dicta dub præcedenti, nemo cenſendus eſt Irregularis. Peccauit quidem ille propter periculũ cui ſe expoſuit, non adhibendo debitam diligentiam, vt cognoſcat an latà ſit Irregularitas, tamen cum propter tale peccatum non ſit impoſita Cenſura, vel Irregularitas, ſequitur ipſum non teneri ſe abſtinere ab exercitio Ordinum, cùm adhùc verſetur in dubio Iuris.

Quid de accipiente beneficium cum dubio Irregularitatis dicendum Authoris iudicium.

56 An verò idem ſentiendum ſit de eo, qui cum dubio Irregularitatis accepit beneficium? negat Reginaldus, cap. 2.numero 19. Probabile verò putat Bonacina diſp.7.q.1.puncto 5. num. 5. & mihi etiam probabile videtur; quamuis enim ille peccet, & interim, dùm non adhibet ſufficientem diligentiam, non poſſit tutâ conſcientiâ poſſidere beneficium; obire munera, & fructus percipere; poſt adhibitam tamen diligentiam, etiam non pulſo dubio, incipit bonâ fide poſſidere, & illi conſtat illud eſſe dubium Iuris per moralem à ſe præſtitam diligentiam inſuperabile. Qui autem tali dubio Iuris laborat non cenſendus eſt Irregularis; quod ſic declaro ille, qui habuit dubium Iuris, & adhibuit poſt obortum dubium diligentiam debitam ad pellendum illud, non ſolùm Irregularis non eſt poſt adhibitam diligentiam; ſed neque ante illam erat Irregularis: diligentia enim illa ad ſciendum, non facit, vt, qui antea erat Irregularis; deſinat eſſe Irregularis; ſed ſolùm facit practicè certum eiuſmodi hominem, qui adhibuit diligentiam, non eſſe irregularem: hoc eſt non ſe debere gerere in praxi pro Irregulari, ac proinde, etiamſi ante talem diligentiam adhibitam, quantumuis cum peccato, & temerè beneficiũ ſuſceperit, & alia obierit, quæ prohibita ſunt Irregulari, aut etiam inualida, non tenetur poſtea illa reputare inualida; ſi enim inualida reputaret, iam ſe gereret pro Irregulari, ad quod non tenetur poſt adhibitam diligentiam.

Obijcies. Poſſeſſio mala Fidei nemini ſuffragatur.

57 Obijciet tamen aliquis contra hoc ſecundum corollarium Poſſeſſio malę fidei nemini ſuffragatur; ſed, qui cum dubio Iuris de Irregularitate ſuſcepit Ordines, malâ fide illos ſuſcepit: ergo non poteſt illos ſuſceptos cum tali dubio exercere; alioquin poſſeſſio Ordinũ malâ fide incepta prodeſſet.

Reſp.

58 Reſpondetur, in eo caſu non prodeſſe ipſam poſſeſſionem malâ fide inchoatam, ſed propriam libertatem; quia Ius neque impoſuit Irregularitatem; quando adeſt dubium Iuris, neque etiam illam impoſuit propter negligentiã commiſſam non adhibendo ſufficientem diligentiam ad pellendum dubium, antequàm Ordines ſuſciperentur. Ita Sanchez in *Summâ.* lib. 1.cap.10.num. 46.vbi rectè hoc probat, quamuis Suarius, & Salas ab ipſo ibi citati oppoſitum dicant probabile, quod tamen non probant.

Collige 3.

59 Colligitur 3. Irregularem eſſe cenſendũ, qui pharmacum præbuit fœminæ ad abortum; ſed dubitat an fœtus eſſet animatus? verſatur enim ille in dubio facti circa homicidium iniuſtum, de quo etiàm dicemus, agentes de Irregularitate ex homicidio iniuſtò. Ita Sanchez ſuprà numero 43. Auila ſuprà. Rodriguez 1. p. cap.275.numero 4. Nauarrus cap.27 num.223. & alij multi, quos referam ibidem.

Collige 4.

60 Colligitur 4.debere ſe petere pro Irregulari, qui conſuluit Homicidium, & dubitat, an ſuo conſilio operatus fuerit aliquid circa Homicidium patratum ab eo, cui conſilium dedit. Ratio eſt; quia verſatur in dubio facti Homicidij, & Ius in tali caſu induxit Irregularitatẽ. Accedit, quòd præſumptio Iuris ſtat pro Homicidio; Ius enim præſumit conſulentem illum fuiſſe cauſam patrati Homicidij ab alio; putat enim talem homicidam non commiſſurum delictum abſque tali conſilio. L. *Meritam,* ff. *Pro ſocio.* Ita Sanchez ſuprà numero 44. Maſcard.de *Probat.*tomo 1.concluſ.419.num. 9. Auila 2.p.c.5.diſp.3.dub.3 Sayrus lib 7. c. 3 nu. 2.& alij, qui præter Auilam, contra ipſum hoc idem ſentiunt de Reſtitutione, & etiam contra Henriquez lib. 13. cap. 16. numero 3.in Comment.

ment. Littera D. & contra alios. Sed quid in hoc negotio dubij dicendum ſit generaliter loquendo iam diximus agentes de *Cenſur. in Communi.* diſp. 1. dub. 22. §. *Sed quid dicendum.*

Collig. 5. 61 Colligitur 5. cenſeri etiam Irregularem, quoad effectum prædictum abſtinendi, qui dubitat; an ille, cui dederat Conſilium occidendi commiſerit Homicidium, verſatur enim in dubio facti iuxta multorum Auctorum ſententiam.

62 Non negauerim tamen, ſi præciſè ratione agamus, mihi magis placere, quod docet Sanchez citato cap. 10. numero 44. circa mediū & non longè à fine loquens primò de Reſtitutione, deinde de Irregularitate, ſcilicet prædictum neque teneri reſtituere, neque ſe gerere pro Irregulari; quia nimirum, cùm non conſtet de ipſo Homicidio, non ſtat poſſeſſio, & præſumptio pro illo, quia cùm Homicidium illud ſit quid facti non præſumitur in dubio, vbi alia præſūptio fortior non cōcurrerit, ac proinde illà non concurrente, non eſt vnde dicamus poſſeſſionem, & præſumptionem ſtare in Homicidio, vt conſulens compellatur reſtituere, aut ſe gerere pro Irregulari. Accedit, quod Iura citata, quæ dicunt in illo caſu Homicidij debere abſtinere à ſuſceptione, & vſu Ordinum, loquuntur in caſu, in quo conſtat de Homicidio ſimul cum actione adhibitâ, quæ ex ſe poſſit influere, & iuuare, in hoc autem caſu non conſtat de Homicidio. Sicut ergo Auctores noſtræ ſententiæ ex eo, quod prædicti Textus ſolùm loquantur in caſu dubij de Homicidio. Volunt Legem illam non eſſe extendendam ad alios caſus præter materiam Homicidij; ita ſimiliter; quia prædicti Textus loquuntur tantùm de caſu, in quo conſtat de Homicidio ipſo, & de datâ cauſâ, quæ ex ſe poſſet concurrere ad Homicidium (qualis eſt conſilium, de quo agimus) & ſolùm dubitatur, an talis cauſa concurrerit ad Homicidium quod re verâ patratum, ſuit non erit extendenda lex Irregularitatis ad caſum, in quo non conſtat de ipſo Homicidio, ſeu, vt Iuriſtæ, & Summiſtæ loquuntur de corpore delicti aut facti.

Collig. 6. 63 Tandem colligitur ex dictis in dubio facti Homicidij, quando diximus, aliquem debere ſe gerere pro Irregulari, intelligendum, vt ſæpe indicauimus, quantum ad priuationem ſuſſuſcipiendi Ordines, & in illis miniſtrandi (hoc enim ſolùm eſt, quod intrinſecè includit Irregularitas) non verò quantum ad alias pœnas, quæ à Iudice imponi ſolent pro Irregularitate contracta. Ita Sanchez ſuprà numero 45. Suarius ſuprà ſect. 6. numero 6. in principio & numero 10. in fine. Sayrus in Claui Regiâ. lib. 1. cap. 13. numero 24. Salas q. illà 21. Tract. 8. diſp. vnicâ ſect. 19. numero 176. Vaſquez 1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 66. cap. 1. numero 5. & alij apud citatos; nonnullique Recentiores poſteriores; id enim ſolùm probant & Textus & rationes allatæ.

DVBITATIO IV.

Quænam ſint cauſæ Irregularitatis.

64 Circa efficientem cauſam ſatis conſtat Irregularitatem prouenire à Sacris Canonibus, vel potius ab Auctore Canonici Iuris, qui eſt ſummus Pontifex, qui Irregularitatē, quam induxit, per Sacros Canones expreſſit; & apertè colligitur ex c. *Is, qui de ſententiâ excom.* Hinc eſt, vt Irregularitas non feratur ab homine; ſed à Iure, non à Iure particulari ſeu Epiſcopali; ſed tantum ab vniuerſali, & communi Pontificio, cuius ferendi poteſtas ſolum Pontifici competit, & quidem in c. *Is qui* citato expreſsè dicitur nullam eſſe Irregularitatem; niſi in Iure expreſſa; nomine autem Iuris intelligitur ibi Ius Canonicum. Ita Couarrub. Clementinâ. *Si furioſus* in principio numero 3. Suarius diſp. 4. ſect. 4. num. 7. & 11. vbi optimè probat non poſſe ab Epiſcopo, vel Concilio Prouinciali, aut Synodali ſtatui Irregularitatem, atque adeò non inueniri Irregularitates proprias alicuius Epiſcopatus, vel nationis, ſicut inueniūtur Cenſuræ, aut reſeruationes Epiſcopales; neque id Ius commune permittere. Item rectè explicat, quod, quando aliqua Irregularitas ex aliquo Prouinciali Concilio deſumitur in tantùm habet vim, in quantum Ius illud per Pontificem, vel vniuerſalem Eccleſiæ morem fuit approbatum, & receptum, tanquam Canonicū, & vniuerſale Ius. Et quidem huius doctrinæ ratio, ſeu congruentia non contemnenda videtur; quià Irregularitas principaliter non imponitur per modum pœnæ; ſed potiùs per modum Canonici impedimenti ob decentiam, ac reuerentiam Sacro Altaris miniſterio debitam, maximè autem decebat, vt talia perpetua impedimenta eadem eſſent in totâ Eccleſiâ perinde atque altaris miniſterium, & honor, ac reuerentia erga illud tota Eccleſiæ communis eſt. *Cauſa efficiens Irregularitatis.* *Non fertur ab Epiſcopo, &c.* *Ratio.*

Ex hac doctrinâ. Collig. 1. 65 Ex hac doctrina infertur primò, quoties cumque in Canone præcipitur, vt pœna alicui per Iudicis ſententiam imponatur, illam pœnam non eſſe Irregularitatem, etiamſi alioquin aliquam cum illa ſimilitudinem habeat, ſed eſſe aliquam aliam pœnam Eccleſiaſticam V. g. ſuſpenſionem, vel de depoſitionem, cum talis pœna ſit imponenda ab homine, qui non poteſt inducere Irregularitatem.

Poteſt ſummus Pontifex Irregularitatem per ſententiam ab homine ferre. Collig. 2. 66 Negandum tamen non eſt, quin ſummus Pontifex poſſit irregularitatem per ſententiam ab homine ferre, imò non video repugnare, quod poſſit hanc ipſam poteſtatem alteri conferre, ſicut, & poteſtatem inducendi Irregularitatem pro peculiari diœceſi, aut prouincia; id tamen; quia non expedit, nunquam fit.

67 Colligitur 2 (quidquid in contrarium videatur ſentire Layman lib. 1. Tract. 5. p. 5. c. 1. numero 6.) non ſufficere ad admittendam Irregularitatem, quod ſit multitudo Auctorum teſtantium, de conſuetudine Eccleſiæ ſine Iure expreſſo, nulla enim eſt Irregularitas, quæ non ſit Iure ſcripto expreſſa. Ita Suarius citatâ ſect. 4. nu. 13.

DVBI- 68. Colligi-

68. Collitur 3. non incurri Irregularitatem propter delictum, vel cauſam æqualem, ſimilem, aut maiorem illâ, ob quam inducta eſt, & expreſſa in Iure Irregularitas; ſed neceſſè eſt, vt in propriâ ſpecie ſit in Iure expreſſâ. Ita Suarius ſuprà numero 15. Filiucius Tract. 17. num. 35. Layman ſuprà cum Nauarro c. 27. num. 194. & alij multi.

69 Vtrum autem Irregularitas ſuos effectus trahat ſecum abſq; ſe Iudicis ſententiâ, quamuis pendeat ex doctrinâ magis generali de quâ agendum eſt in Tract. de legibus? nunc reſpondetur affirmatiuè cum communi Doctorum ſententiâ quam docet Suarius ſect. illâ 4. n. 9. Nauarrus c. 27. num. 94. Couarr. Villa Diego, *Irregularitas ſuos ſecum effectus trahit ante Iudicis ſententiam.* Caſtro, & alij apud Suarium ibi n. 4 & 9. Probat, quia lex ipſa immediatè infert Irregularitatem, & profert ſententiam, vt patet ex verbis, quibus Irregularitas in Iure ferri ſolet. Quæ denotant ſtante tali conditione eo ipſo hominem *Ratio.* eſſe inhabilem, ſeu impeditum ad ſuſceptionem Ordinum, vel eorum exequutionem. Legatur Filiucius ſuprà numero 37. & Suarius loco citato.

70. Circa materialem, ſeu ſubiectiuam cauſam *Cauſa materialis Irregulari* ſatis conſtat ſubiectũ Irregularitatis ſolum eſſe virum capacem ordinis ſubditumque Iuri communi; nam Irregularitas eſt priuatio quædam ſeu impedimentum ad recipiendos Ordines; hoc autem impedimentum ſeu priuatio ſolùm habet locum in perſonâ alioquin capaci, vt in præcedentibus notauimus. Vnde neque fœmina neque infidelis propriè loquendo Irregularis dicitur, vt iam notatum eſt in præcedentibus. Ex hoc infertur tam laicos, quàm Clericos eſſe ſubiecta, capacia Irregularitatis. Ita Syluiſt. verbo *Homicidium* 3. Quæſito 1. ad finem Reginaldus lib. 30. numero 13. Eſtque communis, & certa ſententia.

71. Infertur vlterius Epiſcopos, vel etiam *Collige 4.* Cardinales ligari Irregularitatibus in Iure expreſſis; ſubijciuntur enim Iuri communi. Quamuis autem in c. *Periculoſum* de *ſentent. excommun.* videantur excipi à ſuſpenſione generalibus verbis lata, vt non comprehendantur; niſi expreſſa illorum mentio fiat, vbi tantum mentio fit de ſuſpenſione, & Interdicto; neque eſt extendenda lex ad alias Cenſuras, ſiue pœnas, aut inhabilitates

72. Colligitur prætetea non comprehendi *Collige 5. illâ non ligari ſummũ Pontificem.* ſummum Pontificem; cùm non teneatur ſuis legibus quoad vim coactiuam imò, qui in ſummum Pontificem eligitur, quantumuis teneatur vinculo Irregularitatis, aut cuiuſcumque Cenſuræ, non poteſt illi obijci prædictum impedimentum; ſed ſtatim cenſetur immunis & liber ab omni impedimento Canonico, quia iam deſinit eſſe ſubditus Iuri Canonico, quoad vim coactiuam & habetur expreſſè c. *licet* de *Elect.* & c. *vbi periculum*, eodem titulo in 6. Ita Suarius diſp. illâ 40. ſect. 7. numero 7. Filiucius Tract. 19. Quæſito 8. & alij multi,

73. Dixi eſſe liberum ab omni Canonico impedimento; nam ſi laboraret naturali impedimento, vel aliâ ſimili cauſâ ægritudinis, poſſet obligari Pontifex ad ſe abſtinendum, quantum naturalis ratio, ſuppoſito Diuino Iure, dictauerit. Pro quâ doctrinâ refert Suarius D. Thomam 3. p. q: 82. art. 3.

74 Aduertendum verò eſt cum eodem Suario, quando Irregularitas antecedit electionem, *Notandum cũ Suario.* vt ſi erat Illegitimus, aut bigamus, aut homicida, idque notum eſſet, debere repelli ab electione; quia pro illo ſtatu indignus eſt, qui ad tantam dignitatem ſuſcipiatur, vt latè oſtendit Maiolus lib 2. cap. 4. à principio. Si tamen occulta eſſet Irregularitas, & eligeretur, electio eſſet valida: imò etiamſi eſſet cognita, ſi de facto nihilominus Cardinales illum, quantumuis peccando eligerent, non poſſet contra illam electionem obijci exceptio Irregularitatis iuxta citatos Textus. Ita enim expedit (inquit Suarius) ad commune bonum, & euitanda ſchiſmata. Legatur idem Suarius loco citato.

75. Tandem colligitur non eſſe capacem *Collige 6.* Irregularitatis Hermaphrodytum, in quo præualet ſexus fœminæus; quia hic non eſt capax Ordinis, vt probauimus agentes de Ordine Tract. 9. diſp. 20. Vtrum autem, quando virilis ſexus præualet, ſit propriè Irregularis? non conſentiunt Authores, vt ibi diximus, & probabile eſt non eſſe Irregularem, vt cum Toleto. Turrecrematâ, & alijs ibi notauimus, quamuis, vt ibi diximus, non poſſit prædictus licitè ordinari propter nimiam indecentiam, quæ videtur apparere, de quo agit Suarius diſp. 51. ſect. 2. Vnde ſuppoſito quod non ſit Irregularis propriè loquendo, poſſumus colligere quando per legem Eccleſiaſticam prohibetur Epiſcopus ſub cenſura ipſo facto incurrenda, ne Irregularem ordinet, non incurret talem Cenſuram ſi ordinet Hermaphrodytum; ſicut ſi ordinet fœminam, aut alium incapacem Ordinis, vt Catechumenum, etiamſi talis ſit bigamus, aut illegitimus &c. in his enim omnibus caſibus, vel non eſt Irregularis, qui ordinatur, & Hermaphrodytus, in quo præualet ſexus virilis, etiamſi alioquin indecens ſit illũ ordinare, vel etiam nõ eſt vera ordinatio; quia ſubiectũ non eſt capax Ordinis, vt fœmina, non baptizatus, vel Hermaphroditus, in quo præualet ſexus fœmineus.

76. Circa formalem cauſam Irregularitatis, *Cauſa formalis Irregularitatis ſeu forma.* id eſt circa verba, ſeu formam verborum, per quæ Irregularitas inducitur, nonnullas tradunt regulas Authores, maximè Suarius diſp. 40. ſect. 8. & quidem, vt ille notat ex notitiâ horum verborum pendent omnia, quæ de ſpeciebus Irregularitatis dicenda ſunt, quæ cum *Quibus verbis exprimatur in Iure Irregularitas.* non incurratur, niſi in caſibus Iure expreſſis, oportet ſcire, quibus verbis exprimatur in Iure; & quæ verba ſufficiant, vt intelligamus illam eſſe expreſſam,

77. In his ergo verbis duo requiruntur pri- *Duo in his verbis requiruntur* mum quod ſignificent impedimentum Canonicum ipſo facto incurrendum nulla expectatâ ſententiâ etiam declaratoriâ cùm non ſit ſententia neceſſaria ad incurrendã Irregularitatẽ.

78. Secundum, vt verba ſint ita propria, vt in ſpecie ſignificent hoc impedimentũ, vt ab alijs diſtinctũ, nam hæc verba id efficiunt, quod ſignificant. Itẽ ſunt verba practica, atq; adeo debẽt in particulari ſignificare quod intẽdunt: effectio enim ſolùm circa particularia verſatur. Acce-

dit quod Irregularitas debet eſſe in Iure ſatis expreſſa; talis autem non eſt, niſi modo prædicto diſtinctè ſignificet. His poſitis.

Prima & præcipua regula.

79. Prima & præcipua regula ſit, quoties lex non ſignificat pœnam ipſo facto; ſed requirit actionem hominis, vt imponatur, non eſt lata Irregularitas in eâ lege, quænam verò ſint verba, quæ ſignificent legem per ſe ipſam operari? generalis quæſtio eſt, etiam pro Cenſuris, & decidenda iuxta principia, & doctrinam traditam diſp. 1. dub. 5. imò & generalis etiam quæſtio eſt pro omnibus legibus pœnalis; quã latè tractat Tiraquell. in l. *ſi vnquam* C. *de reuocand. donationib.* Legatur Suarius loco citato n. 3. & deinceps.

80. Nobis nunc ſufficiat hæc præcipua, & generalis regula Quoties quis prohibetur, ſeu impeditur, ne admittatur ad ordines, etiam peractâ pœnitentiâ illa cenſetur Irregularitas; Irregularitas enim iuxta definitionem traditam dub. 1. eſt impedimentũ Canonicum per ſeprimò impediens Ordinum ſuſceptionem. v. g. ſi dicatur *nunquam ordinetur*, vel *non aſpiret ad ordines, non fiat Clericus, non poteſt eſſe Clericus* &c. qui eſt loquendi formulis canon 18. Apoſtolorum c. *de clerico administr.* c. *Curandum* 34. diſt, & ſæpè alibi. Item, quando dicitur (ordinariè, & regulariter loquendo) *ad ſacros Ordines aſpirare non audeant*, vel *non poteſt eſſe ex numero ſacerdotali* vel *non poſſunt ſecundum Canones ſacerdotij iura concedi*; nam licet excluſio à Sacerdotio directè, & formaliter non inducat Irregularitatem totalem; nihilhominus cum reliqui ordines ad Sacerdotium, tanquam ad vltimum complementum ordinentur, qui cenſetur ſimpliciter, & perpetuò excluſus à Sacerdotio, cenſetur etiam excluſus à reliquis, niſi fortè talis ſit Irregularitas, quæ alios Ordines ſupponat, & ſine crimine contrahatur, tunc enim ſolùm cenſetur Irregularitas partialis, vt vult Suarius diſp. 40. ſect. 8. n. 15. quamuis etiam contrarium non careat probabilitate.

81. Dixi *regulariter loquendo*, quia (vt rectè notat Suar.) aliquando propriè, & in particulari ſermo eſt de ſacerdotali Ordine. Quod ex circumſtantijs legis colligendum erit. E contrariò verò cùm de Irregularibus dicitur *non admitti ad Clerum* vel *ad Eccleſiaſticum miniſterium*, ſumendus eſt (inquit Suarius) Clerus propriè prout per Eccleſiaſticos ordines conſtituitur, aliquando enim comprehenduntur ſub Cleri nomine omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, in quibus ſunt Regioſi, etiamſi nullum Ordinum habeant, vt in c. *Duo ſunt* 12. q. 1. & in c. *Si quis Suadente* 27. q. 4. & conſtat ex ijs, quæ diximus de *Excommunic.* quæ incurritur propter percuſſionem Clerici, de quà egimus diſp. 3, dub. 28 Aliquando verò magis propriè ſumitur pro ſolis miniſtris Eccleſiaſticis, ſoletque formaliter à Monachatu diſtingui, ut in cap. *Alia* cum multis 16. q. 1. quo ſenſu accipitur in caſibus, in quibus Irregularitas imponitur. Legatur Suarius ſect. 8. citatâ.

Ex dicta Regula collige 1.

Ex traditâ, regulâ colligitur 1. cum Suario ſuprà, & Filiucio numero 58. alijſque multis differentia inter ſuſpenſionem, & Irregularitatem iam in præcedentibus aſſignatam; nam Irregularitas directè priuat ſuſpenſione Clericatus, & ordinum, ſuſpenſio verò priuat vſu, & exercitio ipſorum Ordinum.

Collige 2.

82. Colligitur 2. illum cenſeri Irregularem, qui patrauit delictum, cui ipſo Iure adiuncta eſt depoſitio; hæc enim pœna, (vt rectè notat Suarius, diſp. 42. ſect. 5. numero 5. cum Maiol lib. 3. c. 3. numero 9) includit principaliter inhabilitatem ad ordines.

Collige 3. Irregularitatem non ferri per certam verborum formulam.

83. Colligitur 3. verba, quibus Irregularitas imponitur, non eſſe quædam certa verba certamve formulam verborum; poteſt enim Irregularitas ſufficienter exprimi alijs, atque alijs verbis, & aliquando ex circumſtantijs colligi debet, quod verba legis Irregularitatem ſignificent, ita vt verba, quæ ſecluſis circumſtantijs non ſufficienter exprimerent Irregularitatem illam ſatis preciſè cenſeantur ratione circumſtantiarum, vt in c. *Miror.* diſt. 50. ibi *Sacerdotio priuatus.* Quamuis enim hoc verbum generale ſit, poſſitque degradationem, vel depoſitionem, ſignificare; ex circumſtantijs tamen, & materiâ, de qua erat ſermo, ſcilicet ex Homicidio voluntario determinantur ad ſignificandam Irregularitatẽ. Ita Suarius citato n. 15.

Aduertit Author cum Suario

84. Tandem aduerto cum eodem Suario eadem ſect. 8. n. 4. Canones, præſertim antiquos, rarò vti nomine Irregularitatis; ſed per effectus, vel per alias circumlquutiones illam indicare. Ideo difficile eſſe diſcernere, quando Canon contineat ſententiam latam, & quando ferendam; ſæpe enim tales effectus ſeu circumloquutiones poſſunt ad aliquod aliud impedimentum Canonicum accommodari. Et quidem, quamuis Suarius, & alij Authores varias alias regulas aſſignent ad id dignoſcendum, mihi non videntur admodum firmæ, & claræ, quin potiùs aliquando accommodari poſſunt etiam Cenſuris, & depoſitioni. Quæ propter penſiculatiùs examinanda verba ſunt, contextus ac circumſtantiæ maximè materiã, principiaq; generalia Irregularitatis incurrendæ, vt ex ijs omnibus diſcerni poſſit an verba tunc Irregularitatem ſufficienter exprimant.

Cauſa finalis Irregularitatis.

85. De cauſà finali parum eſt quod dicamus, ſufficit enim (quod ſuprà indicauimus) Irregularitatẽ eſſe inductam in finem reuerentię debitæ Diuino cultui, & propter decentiam ſeruandam, indicentiamque vitandam.

DVBITATIO V.

Quid requeratur ad incurrendam Irregularitatem?

Aſſertio 1. ad Irregularitatem ex delicto requiritur mortale. Ratio.

86. Aſſerendum eſt primò ad incurrendam Irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis. Eſt ſententia recepta; eſt enim pœna grauiſſima; atque adeò non infligenda pro culpà leui, cum omnis pœna debeat proportionari delicto. cap. *Felicis*, de pœnis in 6. Ita Suarius diſp. 4. ſect. 3. n. 19. Nauarrus c. 27. num. 249 Sanch, lib. 9. de *Matrimonio*, diſp. 32. Salon. 22. q. 64. art. 8. Sotus 5. de *Iuſtitiâ*. q. 1. art. 1. Auila p. 7. diſp. 2. dub. 3. Henriquez lib. 14. c. 3. Conine diſp. 18. dub. 4. nn. 27. Filiucius Tract. 19 quæſito 8. num. 24. Reginald. lib. 30. num. 201.

n. 201. Quid in contrarium ſentiat Caietanus verbo *Irregularitas*, & Molina tomo. 4. diſp. 77. alijque nonnulli.

87. An verò ſummus Pontifex poſſit Irregularitatem inducere propter veniale peccatum in pœnam ipſius? multi quidem Doctores affirmant non improbabiliter. In hac tamen re philoſophandum exiſtimo, ſicut ſuprà de Cenſuris imponendis pro culpâ veniali diſp. 2. dub. 12. Suarius quidem diſp. 40. ſect. 3. n. 17. aſſerit in primis neque imponi, neque videri poſſe imponi propter culpam de ſe venialem. Deinde n. 18. probabilius putat non incurri Irregularitatem quoties quis excuſatur à culpâ mortali, etiamſi actûs ex genere ſuo mortalis ſit; quia nimirum parum refert quod actus ex genere ſuo mortalis ſit, ſi hic, & nunc in indiuiduo eſt venialis; ac proinde non putat eſſe poſſe ſufficientem materiam ad Irregularitatem propter defectum proportionis, ibi legatur.

Obijcies. 88. Obijci tamen ſolent quædam capita de Homicidio, in quibus propter mortem ſequutam ſine peccato mortali Irregularitas dicitur

Reſp. Suariũ incurri; ſed (vt rectè notat Suarius) Textus illi, ſi quid probant, etiam probare videtur eam Irregularitatem incurri ſine culpâ veniali. Quòd ſi fortaſſè ita eſt, illa Irregularitas non erit pœnalis, ſed myſtica, aut ſignificatiua, de his tamen Textibus cum eodem Suario in ſequentibus dicemus.

Pro delicto merè præterito poteſt Papa Irregularitatem imponere. Ratio. 89. Nunc ſolùm addendum eſt cum Auilâ dub. 4. & alijs poſſe Papam de abſolutæ poteſtatis plenitudine imponere Irregularitatem pro delicto merè præterito, nam ad Irregularitatem incurrendà non eſt neceſſaria contumacia, ſicut ad incurrendam excõmunicationem, ad quam docet Auila requiri contumaciam conſonàq; cum doctrinâ a nobis traditâ diſp. 1. dub. 2. vbi eam contumaciam probauimus requiri ex illis verbis Matthæi 18. *Si Eccleſiam non audierit ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus.* Hinc colligit ipſe Auila ad incurrendam Irregularitatem non requiri quòd homo ſciat impoſitam eſſe in Iure pro tali, vel tali peccato. Sed in hac re philoſophandum eſt, ſicut philoſophati ſumus ſuprà diſp. 2. dub. 23. §. *Tertiam verò partem & deinceps.* Vnde præciſa ratio de contumacia non videtur hoc loco neceſſaria; ſiue enim ſit contumax, qui deliquit ſiue non, poteſt nihilominus ſi alioquin peccatum pœnâ dignum ſit de plenitudine poteſtatis à Papa puniri prohibitione ſuſcipiendi ordines, & in illis miniſtrandi; quamuis de facto ſecundum probabilem ſententiam Thomæ Sanchez, & Nauarri, & aliorum, quos loco notato retulimus. Irregularitas, quæ eſt pœna delicti non incurratur ab ignorante talem pœnam, vt paulò poſt dicemus.

Aſſertio 2. 90. Aſſero 2. ad incurrendam Irregularitatem ex defectu non eſt neceſſaria vlla culpa, vt patet ex multis Irregularitatibus, quæ ex ſolo defectu incurruntur, de quibus in ſequentibus dicemus.

Ex dictis Colligo Ignorantiam probabilem Iuris aut facti 91. Ex dictis colligitur Irregularitatẽ ex delicto non incurri, ſi adſit ignorantia probabilis Iuris, aut facti; nã ſi ignorantia probabilis Iuris aut facti excuſat à culpâ, excuſabit etiam à pœnâ. Ita Vgolinus c. 14. §. 10. n. 9. Auila p. 7. diſp. 2. dub. 7. Suarius citatà diſp. 40. ſect. 3. n. 18. Filiucius Tract. 19. n. 21. Reginaldus ſuprà n. 15. Conine diſp. 18. dub. 4. Sanchez & Nauarrus citati a nobis dub. illâ 23. cum alijs multis ibi relatis, vbi non ſolùm de ignorantiâ Iuris naturalis, & poſitiui; ſed de ignorantia poſitiui tantum etiamſi Iuri naturali peccatum eſſe ſciatur, id de Cenſuris & alijs pœnis diximus, imò vt nuper dicebam; etiam id probabile putauimus de ignorantiâ pœnæ, quod docent Authores ibi citati & Coninc ſuprà n. 31. idq; maximè, quando Ius requirit vt aliquid præſumptuosè, & ſcienter fiat quod non contingit in eo, qui ignorat ſe facere id, quod tam grauiter, ſiue ſub tantâ pœnâ prohibitum eſt. Accedit, quod hæc pœna videtur inuenta ab Eccleſia ad puniendum inobedientium contumaciam; ſed ignorantes Eccleſiæ prohibitionem ſub tantâ pœnâ, etiamſi ſciant Eccleſiam id prohibere, non cenſentur rebelles Eccleſiæ vt præcipienti, aut prohibenti ſub tantâ pœnâ. Præterea in c. *Propoſuiſti* diſt. 82. Pontifex dicit Clericos, qui impurè vixerant, ſi ignorabant Conſtitutionem Siricij id ſub pœna depoſitionis prohibentis, veniâ dignos eſſe neq; hac pœna Irregularitatis plectendos, cùm tamen illi ſcirent vitam impuram eſſe lege naturæ, & Diuinâ prohibitam. Quæ ratio petita ex Textu non ſolùm probat de Ignorantiâ legis Eccleſiaſticæ; ſed etiam pœnæ Eccleſiaſticæ, quia ſicut ignorantia legis Eccleſiaſticæ tacit[illegible] homo non ſit inobediens Eccleſiæ vt abſolutè præcipienti. Ita etiam facit ignorantia pœnæ, vt non ſit inobediens Eccleſiæ vt tam grauiter, & ſub tantâ pœna præcipienti. Confirmaturq; à ſimili de Cenſuris, in quibus, vt loco notato probauimus quòd ignorantia pœnæ excuſat ab illâ incurrenda: ergo etiam in Irregularitate pœnali, quæ valde ſimilis eſt Cenſuris, maximè cum reus effectum talis Irregularitatis in ſe ipſo debeat exequi abſtinendo ſcilicet à ſuſceptione Ordinum, & à ſuſceptorũ exercitio. Ideo hanc ſententiã præter citatos ſequitur Bonac. diſp. 7 q. 1. punct. 3. & alij Recẽtior.

Si excuſare ab Irregul. incurrendâ.

92. Aſſero 3. ad Irregularitatem incurrendã requiritur actus externus conſummatus. Hæc aſſertio conſtat ex dictis à ſimili de [illegible] cõmunic. ſuprà diſp. 2. dub. 10. & 11. atq; alle[illegible]. 1. dub. 10. generaliter probauimus cum multis nullam pœnam Eccleſiaſticam incurri propter actum per ſe occultum, & internum. Ibidem etiã probauimus leges, quæ per ſe primò puniunt committentes aliquod delictum, non comprehendere mandantes, aut conſulentes; niſi lex hoc exprimat. Quæ principia generalia etiam probant de pœna Irregularitatis, de quâ; niſi per actum externum conſummatum non incurri docent pleriq; Authores, Suarius diſp. 40. ſect. 3. n. 13. Vgolinus c. 14. §. 1. Henriq. lib. 14. c. 3. n. 2. Valentia tomo. 4. diſp. 3 q. 19. puncto 2. Auila ſuprà dub. 1. Sayrus lib. 6. c. 2. n. 17. & 30. Conine diſp. 18. dub. 2. n. 11. Filiucius Tract. 19 c. 1. quæſito 5. & 6. Reginald. lib. 30 Tract 2. n. 8. & alij multi Ratio verò eſt, quia pœna non eſt extendenda vltra caſum legis; extenderetur autem, ſi Irregularitas incurretur ante conſummationem actus externi requiſiti à lege, vt patet ex c. finali 15. q. 1.

Aſſertio 3. ad Irregul. incurrendã requiritur actum externum Conſummatum.

Ratio eſt.

Hinc Infer-tur.

93. Ex hoc primò infertur ad incurrendã Irregularitatẽ prouenientem v. g. ex homicidio, vel mutilatione, non ſufficere deſiderium, ſeu attentationem, vel conatum occidendi, vel mutilandi; ſed requiri mutilationem, vel mortem re ipſâ factam. Ideò, qui alterum vulnerauit lethaliter; nondum eſt Irregularis quouſque de facto vulneratus intereat, neque vnquam erit Irregularis, ſi quantumuis lethaliter vulneratus, & alioquin moriturus, miraculosè ſanetur, incurret tamen, qui de facto mutilauit, aut occidit, etiamſi membrum miraculosè reſtituatur, aut mortuus reſurgat; iam enim actus occidendi, vel mutilandi fuit conſummatus ſufficienter, vt comprehenderetur percutiens Irregularitate latâ contra homicidas, aut mutilatores.

94. poſſet tamen Eccleſia; ſi vellet, ob ſolam attentationem delicti Irregularitatem inducere, vt docet Suarius ſuprà num. 12. Filiucius n. 17. iuxta doctrinam traditam diſp 2. dub. 10. 11. & ſequentibus; nunquam tamen poterit eſſe Irregularitas pro actu merè interno iuxta principia eiſdem locis tradita, & docet Valẽtia ſuprà, Sayrus num. 17. Coninc num. 11. & alij communiter.

Non poteſt eſſe Irregularitas pro actu merè interno.

95 Quando autem in quibuſdam Bullis concedi ſolet, aut ſolebat facultas abſoluendi ab Irregularitatibus mentalibus, per Irregularitates mentales intelligendę ſunt occultæ quæ per actũ quidem externum ac ſenſibilem incurſæ eſſent, adeò tamẽ occultè, vt probari nequit in iudicio per huiuſmodi autẽ actũ, qui dici ſolet occultus per accidens, contrahi poteſt Irregularitas, ſicut & Cenſura iuxta dicta dub. illa 10. citatâ. Ita Henriq. lib. 13. c. 14. num. 4. in Comment. litterâ Q. Couarr. in Clem. *Si furioſus* p. 2. §. 3. n. 4. Sayrus ſuprà num. 20. Coninc ſuprà Suar. diſp. illâ 40. ſect. 3. num. 9.

Poteſt tamẽ contrahi per actum per accidens occultum

Infertur 2. Excomm. occultè celebrantem fieri Irregularem.

96. Infertur indè ſecundò Excomm. occultè celebrantem fieri Irregularem, quantumuis celebratio ſit occulta, & ipſa etiam excommunicatio, vt in iudicio probari non poſſit; exercet enim actum externum conſummatum, & ſub Irregularitate prohibitum. Ita Suarius ſuprà n. 21. Nauarrus c. 27. n. 194. Coninc. numero 15. Filiucius numero 19. contra Caſtro lib. 2 de *Lege pœnali.* cap. vltimo concluſ. 3. quem rectè impugnat Suarius, eiuſque ſententiam improbabilem putat cum communi ſentẽtiâ Gloſſatorum, & Authorum.

Ratio.

DVBITATIO VI.

De effectibus Irregularitatis.

97. REm hanc breuibus quæſtiunculis reſoluemus vt in promptu ſint varij caſus pro praxi.

Quæres 1.

98. Quæritur primò an Irregularitas impediat ſuſceptionem Ordinum, & primæ tonſuræ?

Reſp.

99. Reſpondeo impedire iuxta dicta dub. 1. eſtq; communis ſententia Doctorum, validi autem ſunt ordines collati Irregulari; aliud enim eſt impedire & inhabilem ad ritè ſuſcipiendos, & exercendos ordines, aliud verò reddere omninò incapacem illorum; & hoc ſecundum nec præſtat Eccleſia, nec præſtare poteſt.

Quæres 2.

100. Quæres 2. an Irregularitas omnium Ordinum, vel ſolùm aliquorum exercitium impediat?

Reſp. Duplicem eſſe Irregularitatem.

101. Reſpondeo duplicem eſſe Irregularitatem alteram totalem, alteram partialem, totalis quidem impedit omnium ſuſceptorum, vt docent communiter Doctores cum Innocentio. c. *Si celebrat.* de Clerico excommunicato miniſtrante, hæc enim ſicut omnium ſuſceptionem impedit, omnium etiam ſuſceptorum exercitium excludit. Partialis verò prohibet ſolùm illum actum cuius adeſt impedimentum vt in Irregularitate ex defectu corporis contracta poſt ſuſceptionem Ordinum. Vnde, ſi ſacerdoti tollatur Index, aut pollex, licèt Irregularis ſit reſpectu celebrationis, non erit Irregularis reſpectu abſolutionis iuxta c. 2. de *Corpore vitiatis,* & c. 2. de Clerico ægrotante. Ita Nauarrus c. 17. n. 200. Auila p. 7. diſp. 4. dub. 6. concluſ. 7. Coninc diſp. 18. dub. 1. n. 8. & dub. 13. n. 106. & alij multi.

Poteſt ſacerdos eſſe irregularis reſpectu vnius functionis, & non reſpectu alterius.

102. Neq; etiam impeditur ille ſacerdos accipere beneficium quod habeat annexum onus, quod præſtari poſſit à tali mutilato, niſi aliter ferat ſtylus Curiæ. Vnde poteſt illi præberi Canonicatus Præbendi Diaconalis, aut Pœnitẽtiarię, ſi non habeat annexũ onus celebrandi. Ita Sayrus, & Auila ſuprà, & alij multi, quos ſequitur Garz. de *beneficiis* c. 12. n. 16. & ſequentib. referens etiam Rotam Romanam.

Hanc doctrinam limitant aliqui.

103. Hanc verò doctrinam limitant aliqui, vt ſolùm habeat locum in eo, qui factus eſt partialiter Irregularis abſq; ſuâ culpâ. Ita Nauarrus c. 27. n. 252. Auila ſuprà. Sayrus lib. 6. c. 2. n. 33. Valentia ſuprà puncto 2. Nicolaus Garzia ſuprà, & alij nonnulli. Qui omnes putant prædictum poſſe recipere Beneficium, quod non habet annexam obligationem repugnantem tali Irregularitati. Illum verò qui contraxit ſuâ culpâ Irregularitatem partialem, putant nullo modo poſſe tale beneficium recipere.

Suares verò & alij non limitant.

104. Suarius verò diſp. illâ 40. ſect. 2. n. 38. & alij Recentiores prædictam limitationem non admittunt, ſed abſolutè tradunt doctrinam, ſiue cum peccato, ſiue ſine illo contracta fuerit Irregularitas; id enim ſatis colligitur ex illo c. 2. *de corpore vitiatis,* & ex c. *ſtudeat* 50, diſtinctione vbi ſermo eſt de Irregularitate cõtractâ cũ peccato

Quæres 3.

105. Quæri poteſt 3. an Irregularis nouam Irregularitatem aliamve pœnam incurrat ſuſcipiendo, vel exercendo Ordines? Hac de re diximus dub. 5. nunc breuiter iuxta ibi dicta.

Reſp. Irregularem nouam Irregul. non incurrere ſuſcipiendo ordines &c.

106. Reſpondeo non incurrere, vt etiam in præcedentibus notauimus. Ita Nauarrus c. 27. Suarius ſuprà n 3. & diſp. 42. ſect. 3. n. 2. Sayrus ſuprà n. 26. Henriq. lib. 14. c. 5 n. 2. Valẽtia ſuprà puncto 2. Vgolin. c. 65. §. 3. Filiucius n. 90. 91. & 92. & 139 Reginald. lib. 30, c. 2. n. 11. quidquid in contrarium ſentiat Maiolus, & alij, quos Suarius refert citatâ ſect. 3. n. 2. Ratio verò eſt; quia Irregularitas; vel alia pœna non incurritur; niſi ſit in Iure expreſſa talis autem expreſſa non eſt.

Peccat tamen mortaliter.

107. Peccat nihilominus mortaliter, ſi ordines ſuſcipiat, vel ſuſceptos exerceat; fit enim contra præceptum Eccleſiæ in re ſatis graui & patet ex c. vltimo *de temporibus ordinandorum,* & idè habet

locum

locum in ſuſceptione primæ tonſuræ,quæ etiam iuxta dicta dub. 1. non poteſt ſuſcipi ab Irregulari.

Quæres 4.

308. Quæres 4. an Irregularis prohibeatur exercere quoſlibet actus ſacros?

Reſp.

109. Reſpondeo tantum prohibere exercere actus,qui ſunt proprij ordinatorum,ac proinde ex Sacramentis tantùm prohibetur recipere ordines illoſque exercere: ideò poterit ſeruire Miſſæ,ſicuti ſeruiunt,qui Acolyti, vel Clerici nō ſunt. Item baptizare ſine ſolemnitate,actuſq; Iuriſdictionis exercere, & cætera ſimilia; hæc enim Irregularibus non prohibentur, vt colligitur ex definitione ipſius Irregularitatis. Ita Suarius ſect.1.n.8. Henriq. lib.14.c.1. num.23 Coninc diſp.18.dub.1. Filiucius n.64.& ſequētibus Vgolinus c.65.§.4.Nauarrus n. 191.

Quæres. 5.

110. Quæri poteſt 5. an Irregularitas faciat hominem incapacem benificij obtinendi?

Multi affir. Irregular. facere hominem incapacem beneficij obtinendi.

11. Multi affirmant, atque adeò conſequenter inualidè recipere beneficij collationem, nec poſſe retinere, niſi obtentâ diſpenſatione Irregularitatis curauerit ſibi de nouo conferri ab eo,qui poteſt illud conferre. Ita Leſſ. lib.2. c. 34. n 122. Nauarrus c.27. n.251. Couar.Regula *Peccatum* p. 2. §.8. n. 6. Riccius deciſſ. 585. Auila p.7. diſp,2.dub.6 Henriquez lib.14. c.2. n.5. Suarius diſp.40.ſect.2.n. 40 Reginaldus ſuprà n.8 & alij multi, quos in ſimili retulimus diſp 2. dub 44 agentes de collatione beneficij facta excommunicato vbi in § *Tandem qua huc uſque.* Diximus eandem eſſe rationem de ſuſpenſo, interdicto, vel Irregulari.

Alij cenſent Irregularem non eſſe incapacem.

112. Sanè Syluest. verb. *Excommunicatio* 4. n. 4. Fœlinus in c. *Inquiſitionis de accuſationibus.* n. 6. & alij cenſent validam eſſe collationem beneficij; illumque non eſſe incapacem;ſed impetrandam eſſe Irregularitatis diſpenſationem. Quam ſententiam probabilem etiam putat Suarius diſp. 40. ſect. 2. numero 29. cum alijs, quos refert. Item Coninc diſp. 18. dub. 1.n. 6. Filiucius ſuprà.

Author vtramq́; ſententiam ſatis probabilem putat.

113. Vtraque ſententia ſatis probabilis,quamuis abſolutè putem philoſuphandum ſicuti philoſophati ſumus loco notato ſed, ſi ſtemus præciſſe rationi, & argumentis,non video qua ratione aliqui negent probabilitatem ſententiæ Syluestri,& aliorum,qui vel illam ſequuntur vel probabilem putant, nam ex nullo iure omninò efficaciter deducitur dicta incapacitas; nam in cap. *Cum bona de ætate & qualitate &c.* tantum ſermo eſt de abſolutè ſuſpenſis, & perſeuerantibus per triennium in ſuſpenſione. Vnde non ſatis firmo fundamento nituntur Authores oppoſitæ ſententiæ, dum hoc Textu vtuntur,imò ibi non conſtat tales ſuſpenſos eſſe inhabiles; ſed tantùm eſſe expoliandos beneficijs anteà poſſeſſis, & tunc adquiſitis. Item in cap. 17. de *Clerico excommunic.* tantùm eſt ſermo de Excommunicatis. In c. verò vltimo eodem titulo & cap. 2. de Clericis pugnantibus,quibus Textibus aliqui vtuntur ad ſummum deducitur beneficium illicitè conferri Irregulari & collationem eſſe irritandam.

Prima ſententia magis communis eſt & Probatur

114. Nihilominus contraria ſententia magis communis eſt,eamque ſequuntur Authores citati & alij multi apud ipſos,& apud Bonacinam

Ioan. de Dicaſtillo. de Cenſur.

diſp. 6. puncto 4. num. 9. Probant verò ex cap. *Poſtulaſti* de *Clerico excommunicat. miniſtrante* de quo iam diximus. Probant deinde; quia beneficium datur propter officium,&, quia deficit in ſuperiore voluntas conferendi, nam credibile eſt ſuperiorem velle ſolum conferre beneficium ſecundum Canones non habenti Canonicum impedimentum; vt colligitur ex dicto c. *Poſtulaſti* & cum in c. illo 2. de *Clerico pugnant in duello*, & alijs capitibus ſaltem colligatur eſſe illicitum, inde poſſumus colligere non eſſe voluntatem in conferente. Legatur Suarius ſuprà n. 30 vſque ad 32. vbi varia argumenta ex Textibus deducta pro hac ſententiâ rectè reijcit, & infirma oſtendit, & tandem n. 36. ipſe probat alijs rationibus, ex quibus ea quam modo aſſignaui de defectu voluntatis ex parte conferentis mihi magis placet.

batur 1 ex Iure.

Probatur 2. ratione.

115. Quæ ratio etiam videtur habere locum in penſione,quæ titulo Clericali confertur,imò Bonacina ſuprà id probat ex ſtylu Curiæ,docetque Sayrus ſuprà numero 22. Vgolinus c. 65. §. 1. Nauarius conſ. 63. de *Simonia.* Filiucius ſuprà numeru 92. & alij multi. Idemque dicendum videtur de dignitate, & Prælaturis Regularibus; vt patet ex c. *In quibuſdam pœnis.* Cui deciſſioni non obſtat, quòd cui prohibetur ſtatus Clericalis, non cenſeatur prohiberi ſtatus regularis. Legatur Sayrus ſuprà numero 25. & alij citati maximè Suarius.

Ex traditâ ratione colligit rectè Suarius.

116. Ex traditâ ratione quòd ſcilicet conferens non habeat voluntatem illicitè contra Canones conferendi beneficium Irregulari, rectè colligit Suarius non eſſe eandem rationem de beneficio priùs obtento;nam beneficium priùs obtentum Legitimâ fuit voluntate collatum, & ab illâ non pendet donec per contrariam voluntatem auferatur; poſterius verò beneficium pendet à voluntate conferentis; hæc autem voluntas, ſuppoſitis Canonibus,non cenſetur interuenire quandiù Irregularitas durat.

Quæres 6.

117. Quæres 6. an, qui recepit beneficium in Irregularitate poſſit percipere fructus beneficij?

Reſp.

118. Reſpondeo negatiuè neque alios actus adminiſtrationis poſſe exercere, qui ſunt annexi beneficio; nec enim habet Iua ad illos fructus percipiendos,vel actus exercendos ſuppoſitâ inualidâ receptione beneficij. Ita Suarius n. 41. & 42. Vgolin. ſuprà §. 1.n 4. Filiucius n. 88. & alij multi;quod etiam in ſimili retulimus agentes de Excommunicatione loco citato.

Quæres 7.

119. Quæres 7. an quæ incurritur poſt legitimè obtentum beneficium vel penſionem priuat beneficio,vel penſione?

Reſp.

120. Reſpondeo non priuare. Ita Suarius citatâ diſp. 40. ſect. illâ 2.n. 15. vbi plures alios refert. Item Filiucius ſuprà n. 88. Reginaldus n. 10. Coninc diſp. 18. dub. 1. n. 5. Sà verbo *Irregularitas* n. 4. Riccius in ſuâ praxi deciſſ. 185. Henriquez lib. 14.c.3.n 5. Sayrus lib.6.c.2. n. 24. Auila ſuprà Nauarrus c.27. numero 249. Leſſius lib.2. c. 34.n.130. Vgolinus ſuprà §. 2. Bonacina ſuprà,& alij apud Suarium,quidquid aliqui in contrarium cenſerint. Probatur primò à fortiori in reliquis Irregularitatibus id

Probat 1.

probando in primâ, & maximâ Irregularitate quæ contrahitur propter homicidium, hæc enim non priuat ipſo facto beneficiarium beneficio: ergo neque alia Irregularitas ſuperueniens argumento cap. *Minor.* diſt. 50. Probatur 2. quia in c. *Clericis ne Clerici vel Monachi* & in c. *fraternitas* de *Clerico excommunic.* & c. *Ex literas* de *Exceſſu Prælator.* habentur verba futuri temporis, aut, quæ indicent tales eſſe priuandos Eccleſiaſticis beneficijs, non verò quæ ſignificent illos eſſe priuatos. Legatur Suarius loco citato; qui numero 16. probat ratione; nam priuatio propriorum bonorum nunquam ipſo Iure incurritur; niſi id aliquo Iure exprimatur, nulla autem lex Eccleſiaſtica, eſt quæ ipſo Iure priuet beneficijs Clericum Irregularē, vt rectè oſtendit ibi Suarius. Accedit quod Irregularitas ſæpè contrahitur ſine culpâ. Ideò non debuit hæc priuatio adiungi, quæ augeret pœnam cùm ad finem Irregularitatis non ſit neceſſaria, & alias pœna non ſit imponenda ſine culpâ. Imò ſi Irregularitas proueniat ex ægritudine, non ſolùm non videtur æger eo ipſo priuatus beneficio; ſed neque priuādus, ne afflictio addatur afflicto; quin potiùs ipſius miſerendum eſt iuxta c. *Ex parte* de *Clerico ægrotante*, in eo tamen caſu Parocho, ſeu beneficio habenti curam animarum addendus eſt Vice curatus, qui præſtet illi opem circa animarum curam, atque ita praxis habet.

Prob. 2.

Nulla eſt lex Eccleſiaſtica quæ ipſo Iure priuat beneficio Clericum Irregularem

Ex dictis Collige.

121. Quamuis autem priuatio ipſo facto poſſet adiungi Irregularitati ex delicto contractæ; non tamen ita factum eſt à Pontificibus. Neq; ſolicitè inquirendum eſt (vt notat Suarius) cur Pontifices id non fecerint, cùm hæ ſint pœnæ naturâ ſuâ diſtinctæ & nulla habeat cum aliâ neceſſariam connexionem.

122. Ex dictis infertur beneficiarium; qui poſt obtentum legitimè beneficium incidit in Irregularitatem, poſſe reſignare beneficium in fauorem alterius cùm adhuc habeat titulum, & Ius, & ita deciſſum fuit in Rotâ in antiquis deciſſionibus deciſ. 5. *de ſentent. & re iudic.*

Quæres 8.

123. Quæres 8. an teneatur ſic Irregularis reſtituere fructus beneficij?

Reſp.

124. Reſpondeo non teneri, ſi muneri ſuo ſatisfecit per ſe, vel per alium. Ita Suarius ſuprà numero 20. Coninc diſp. 18. numero 5. Filiucius numero 69. & 70. & alij multi. Ratio eſt quia habet titulum beneficij, atque adeò Ius ad fructus, & in multis in hac re philoſophandum eſt, ſicut philoſophati ſumus diſp. 2. dub. 45 vbi diſputauimus; an excommunicatus propter excommunicationem careat fructibus beneficij ante excommunicationem legitimè obtinenti, imò probabilius puto in hoc negotio Irregularitatis, quàm in illo, ſicut ibi diximus non priuari ipſo facto fructibus, vel redditionibus, vel diſtributionibus beneficij, nec teneri eos à ſe ſpontè abdicare dummodò ſuſtineat onera, & exequatur munera beneficij; ita etiam in hoc caſu; atque hoc, etiamſi cum peccato talia onera exequatur.

Quæres 9.

125. Quæres 9. an qui lapſus eſt in Irregularitatem nec poteſt ſupplere per alium, nec Irregularitatis diſpenſationem obtinere, teneatur beneficium reſignare in manibus ſuperioris?

Reſp.

126. Reſpondeo teneri; nec enim poteſt beneficium cum ſuæ, vel aliorū diſpendio ſalutis retinere; hoc tamen intelligi debet niſi grauis neceſſitas aliud poſtulet iuxta dicta de cauſis excuſantibus ab affectibus excomm. maximè diſp. 2. dub. 31. ſicut enim ibi diximus propter vitandum periculum mortis, vel infamiam poſſe excommunicatum cum alijs communicare, vel ſacrum audire, aut facere, vel ſacramenta miniſtrare: ita ſimiliter dicendum eſt de Irregulari, ſicut etiam dub. 23. diximus excommunicatum denuntiatum poſſe adminiſtrare Sacramenta homini exiſtenti in articulo mortis. Quæ omnia intelligenda ſunt cum circumſtantijs, & limitationibus in vtâque illâ dub. traditis, & alijs locis ibidem notatis, idque in particulari docet de Irregularitate Bonacina ſuprà nu. 10. Reginaldus lib. 30. num. 14.

Quæres 10.

127. Quæri poteſt 10. an Irregularis, ob homicidium priuari debeat beneficio?

Reſp.

128. Reſpondeo priuari debere iuxta Tridentinum ſect. 14. cap. 7. de *Reformatione*. Ita Bonacina ſuprà numero 11. & alij Recentiores & indicat Suarius obiter diſp. 40. ſect. 2. num. 32. dum ait loquens de citato loco Tridentini, dici poſſe ibi non ſolùm imponere Irregularitatem; ſed etiam perpetuam depoſitionem ab officio & beneficio.

129. De penſione verò, quæ titulo clericali datur, an talis Irregularis ex homicidio ſit priuandus? non videtur ita clarum. affirmant aliqui Recentiores ſatis probabiliter. Nihilhominus probabilius puto, quod docet Bonacina ſuprà non eſſe priuandum tali penſione; tum, quia verſamur in materiâ odioſâ, in quâ verba ſtrictè ſunt accipienda, & propriè; penſio verò propriè loquendo non venit intelligenda nomine beneficij, ſicque per ſacram Congregationem in vnâ Cremonenſi declaratum fuiſſe teſtatur Riccius deciſſ. 5. 4. & Marzilla in Tridentinum loco citato, quos refert idem Bonacina.

Probabilius putat Author Irregularem ob Homicidiū, &c.

Quæres 11.

130. Quæri poteſt 11. an Irregularis ſit incapax iuriſdictionis?

Reſp.

131. Reſpondeo ſi loquamur de Iuriſdictione iam adquiſitâ, Irregularitatem per ſe non priuare hominem poteſtate iuriſdictionis, neq; impedire uſum eius. Ita Suarius ſect. illâ 2. numero 12. vbi teſtatur hanc aſſertionem eſſe communem Iuris peritorum in c. *Tanta* de *Exceſſib. Prælat.* & refert Villa diego. Probat verò quia poteſtas Iuriſdictionis non tantùm temporalis, ſed etiam Eccleſiaſtica diſtincta eſt à poteſtate Ordinis; ſed Irregularitas vt ſic ſolùm excludit ab ordinatione: ergo per ſe & vi ſuâ non tollit poteſtatem Iuriſdictionis, Maiorem ſupponit Suarius ex dictis de Pœnit. de Indulg. de Cenſuris, quam nos etiam in prædictis tractatibus ſtatuimus; minorem verò probat ex dictis de eſſentia Irregularitatis, vt patet in definitione à nobis ſuprà traditâ; maximè cùm omnia decreta, quæ de Irregularitate loquuntur, ordinis tantum mentionem faciant, à quo Irregularem excludunt. Conſequentiam verò probat, quia verba penalia reſtringenda ſunt ad id tantum, quod ſonant. Quæ doctrina tota mihi placet.

Probatur.

An ſaltem conſequenter iuriſdictionem tollat. Ratio dubitandi.

132. Quamuis autem Irregularitas per ſe, & vi ſuâ non tollat poteſtatem Iuriſdictionis, dubitari adhuc meritò poteſt; an ſi non formaliter, ſaltem conſequenter iuriſdictionem tollat; nam Iuriſdictio Eccleſiaſtica ſupponit aliquem Ordinem, vel Clericalem ſtatum; Irregularitas verò illò priuat, quantum poteſt. Quare videtur auferre Iuriſdictionem, quaſi ablato fundamento illius; nam eo ipſo videtur hominem reddere incapacem Iuriſdictionis. Hoc autem in duobus maximè caſibus, aut temporibus dubitari poteſt primò, quando Irregularitas ſequitur iuriſdictionem prius legitime habitam. Secundò, quando præcedit.

Reſp.

133 De primò cœpimus dicere; & de eo dicebamus per ſe, & ex vi ſuâ non tollere formaliter iuriſdictionem. Et quidem, ſi loquamur de Iuriſdictione annexâ beneficio, iam prius legitimè obtento, dicendum omninò eſt iuxta dicta neque etiam conſequenter per Irregularitatem priuati iuriſdictione; nam ſi (vt diximus quæſito 7) Irregularitas, quæ incurritur poſt legitimè obtentũ beneficium, non priuat beneficio; conſequenter nec priuabit iuriſdictione beneficio annexa.

Hinc infertur 1.

134 Ex quo infertur primò non priuari ex vi Irregularitatis adminiſtratione beneficij, quo minus poſſit exercere illam per ſe ipſum in ijs omnibus, quæ Ordinis exercitiũ non requiwnt; nam cùm retineat beneficium, non eſt cur careat vſu eius in ijs omnibus, quæ contra Irregularitatem directè non ſunt. Confirmatur à ſimili, quia ſuſpenſus ab Ordine non eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione beneficij, vel officij ſui, vt in proprio Tractatu de ſuſpenſione diximus: ergo eodem modo dicendum eſt de Irregularitate, quæ, quantum ad hanc priuationem functionum in re nihil aliud includit; niſi ſuſpenſionem ab Ordine. Vnde poterit œconomum, V.g. conſtituere, contractus facere, & ſimilia validè, & licitè, quia nullo Iure ſunt impedita.

Confir.

Infertur 2.

135 Infertur 2. poſſe exercere iuriſdictionẽ contentioſam annexam tali beneficio validè, & licitè, cùm talis actus non ſit vſus Ordinis; licèt enim ſupponat ordinem, verè Ordo manet in Irregulari, Quod ſufficit, vt maneat iuriſdictio, & vſus eius, nulla enim lex Eccleſiaſtica ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem eiuſque vſum requirit Ordinem ad omnes actus ſuos,, etiam ad illos; qui Ordinis ſunt. Ideò licet non poſſit Epiſcopus Irregularis exercere actum degradationis realis, & actualis, quia id eſt annexum Ordini, & (vt agentes de degradatione diximus) & non poteſt exercere, niſi Epiſcopus Ordinatus; Nihilominus quidquid ſit de hoc, actũ verbalis degradationis exercere poterit, etiamſi Irregularis ſit, imò, vt vult Suarius citatâ diſp. 40. ſect. 2. numero 24. etiam ipſum actum realis degradationis & ſolemnis exercere poterit, quia ille reverâ eſt Iuris actus Iuriſdictionis, & non Ordinis; ſolùm enim eſt probatio cuiuſdã ſententiæ in exteriori ſoro, quæ non requirit ſpecialem ſanctitatem, aut carentiam Canonici impedimenti, & licèt concedamus requiri perſonam conſecratam in Epiſcopum, illa tamen conſecratio non poſtulatur, vt principium per ſe illius actus; ſed ad ſummum, vt conditio, ſine quâ non. Et ideo (inquit Suarius) Irregularitas non ita illi repugnat, vt ex illo ſolo capite fiat actus illicitus. Legatur Suarius loco citato.

136 Infertur 3. Parochum omnia illa poſſe circa ſuos ſubditos, quæ poterat ante Irregularitatem præter adminiſtrationem Sacramentorum quam per ſe præſtare non poteſt; nihil enim aliud illi prohibitum eſt, imò, ſi adminiſtrationem Sacramentorum exerceat, validè faciet. Et quidem de Sacramento Matrimonij, ad quod Parochus ſolùm concurrit, præſentiâ, ſeu aſſiſtentiâ cum alijs teſtibus, quando fit contractus, procul dubio poterit validè, & licitè exercere ſuum munus; & eâdem ratione valebit Matrimonium de licentiâ Parochi Irregularis factum coram alio Sacerdote; talis enim licentia validè, & licitè confertur Sacerdoti. Illud verò miniſterium, quod eſt ſolemnis benedictio nuptiarum, licèt ſit actus Parochialis muneris, ex inſtitutione tamen, & vſu Eccleſiæ eſt actus Ordinis Sacerdotalis, ac proinde non poteſt exerceri ab Irregulari ſine graui culpâ, ſicut, nec ſuſpenſus ab Ordine. Ita Suarius ſuprà numero 26.

Infertur 3. Quoad Parochum Irregularem.

137 Pari ratione dicendum eſt de Iuriſdictione Ordinariâ, quam habet Parochus in foro Pœnitentiæ; nam ſi non admittit officium, vel beneficium, neque ab illis ſuſpenditur, nec iuriſdictionem annexã admittet, vt dictum eſt, ſed non poterit per ſe ipſum abſoluere, ſine graui culpâ. quãuis validè faciat; nihil enim deeſt, vt faciat validè, habet enim poteſtatem Ordinis, & iuriſdictionis. Poterit autem validè, & licitè alteri Sacerdoti approbato committere, vt confeſſiones ſuarum ouium audiat; illa enim delegatio non eſt actus Ordinis, cum Clericus non Sacerdos poſſit habere hanc iuriſdictionem, illamque alteri delegare; quod infrà magis explicabimus.

Parochus Irregularis non poteſt per ſeipſum abſoluere.

138 Infertur 4. ſi beneficium coniunctum habeat Ius eligendi, vel confirmandi electionem, non priuari hoc Iure, vel vſu eius per ſolam Irregularitatem ſuperuenientem donec beneficio expolietur. Ita Suarius ſuprà num. 27. ex Nauarro num. 244.

Infertur 4.

139 Probatque ex dictis, quia illud Ius; vel eſt iuriſdictio, vel ad illam reducitur, & ipſa electio eſt veluti adminiſtratio quædam pertinens ad tale beneficium; imò inter fructus beneficij computari poteſt, ſicut & beneficiorum collatio numeratur inter fructus Epiſcopatus. Confirmatur à ſimili; quia ſuſpenſus tantum ab Ordine non ſuſpenditur ab vſu, & Iure eligendi iuxta dicta de Suſpenſione. Ergo neque Irregularis; valida ergo erit, & licita talis electio, aut confirmatio ab Irregulari factâ; quia nullo Iure prohibetur; aut irritatur, neque aliunde habet malitiam adiunctam, &, quamuis ius eligendi ad ſpiritualia munera, ſit propriè Clericorum, vtpotè pertinens ad poteſtatem ſpiritualem, quæ laicis non tribuitur, ipſa tamen electio non eſt actus Ordinis, poſſetque Pontifex Ius eligendi dare alicui nullum habenti Ordinem, ſicut contulit Ius præſentandi; neque obſtat ad aliquam electionem requiri Sacrum Ordinem; non enim requiritur; quia actus ille ſit actus Ordinis, ſed, vt electio fiat à perſonâ dig-

Electio & Confirmatio ab Irregulari facta, valida ſunt & licita. Ratio.

niori qualitate Inſignitâ. Quâ ratione In Religionibus ſoli Presbyteri ſolent ad electiones faciendas admitti, & quandoque etiam fit, vt aliqui vel cogantur, vel alliciantur ad Sacrum Ordinem ſuſcipiendum. Vnde in Clementinâ. 2. *de ætate, & qualit.* Præbendati, non tantum eligere, ſed abſolutè habere vocem in Capitulo prohibentur, donec ſaltem ſubdiaconatum recipiant; nullibi autem requiritur, vt Irregulares non ſint; ac proinde ex vi huius impedimenti non prohibentur eligere. Idemque iudicium eſt de collatione, & inſtitutione beneficiorum, & à fortiori etiam de præſentatione, quæ nec Iuriſdictionis eſt actus; ſed dominij, & quandoque Laico ex vi Iuris patronatus competit.

Infertur 5.

140 Infertur tandem 5. cum eodem Suario numero 28. ex vi ſolius Irregularitatis non amitti, vel ligari iuriſdictionem fori contentioſi, quam quis habebat ex commiſſione alterius, ſiue ordinaria ſit, ſiue delegata, & etiamſi non conferatur per proprium beneficium Eccleſiaſticum. Vnde nec Vicarius Epiſcopi, neque legatus Pontificis eâ priuantur; ſicut enim beneficium non admittitur ipſo Iure; niſi in caſibus à Iure expreſſis; ita neque aliquod Eccleſiaſticum officium, ſiue ordinarium, ſiue ex commiſſione; neque vllum eſt Ius, per quod Irregularis priuetur ipſo facto his officijs potiùs quàm beneficijs ſicut neque vllum Ius eſt, quod prohibeat Irregulari vſum talis muneris, vel iuriſdictionis in ijs actibus, qui per ſe non requirunt influxum poteſtatis Ordinis, ac proinde validi ſunt, & per ſe loquendo liciti; niſi propter ſcandalum illicitè fiant, nec refert, quod ad huiuſmodi iuriſdictionem & munus requiratur aliquis ordo, aut tonſura in recipiente; id enim tantum requiritur, tanquam congrua diſpoſitio, quam non omninò excludit Irregularitas. De iuriſdictione verò delegatâ ad forum Pœnitentiæ quantum ad valorem, idem prorſus dicendum puto; nam ex vi Irregularitatis ſuperuenientis non aufertur talis iuriſdictio; vſus autem illius, cùm ſit actus abſoluendi, qui propriè eſt actus Ordinis, illicitus erit; quamuis validus, ſi ex parte pœnitentis non inueniat obicem, vt poſtea in ſimili dicemus. Iam verò veniamus ad ſecundum tempus, aut caſum ſcilicet; an, ſi præcedat Irregularitas, cenſeatur quis incapax iuriſdictionis de nouo adquirendæ.

an Irregularis cenſeatur incapax Iuriſdictionis de nouo adquirenda.

Circa hoc ſtatuendum Primo eſt.

141 Circa hoc ergo ſtatuendum in primis eſt, ſi loquamur de Iuriſdictione annexa beneficio, diuerſo modo Philoſophandum eſſe pro diuerſitate dictarum opinionum, quas probabiles diximus ſuprà in hac dubit. Quæſito 5. nam, qui affirmant Irregularem eſſe incapacem beneficij obtinendi, conſequenter dicere tenentur eſſe incapacem iuriſdictionis annexæ tali beneficio, imò, etiam de quâuis aliâ iuriſdictione Ordinariâ eodem modo Philoſophandum videtur, & cenſendus erit Irregularis incapax cuiuſcumque muneris, vel officij, quod ex proprio titulo habeat Eccleſiaſticam iuriſdictionem, ſicut eſt incapax beneficij, quale eſt prælatura Religionis; quamuis enim hæc munera non habeant beneficium annexum; habêt nihilominus officium, & titulum ſpiritualem quo maximè priuatur Irregularis.

142 Difficultas verò eſt maior in opinione, quæ aſſerit non eſſe incapacem beneficij; nam, quamuis, ſi loquamur de iuriſdictione fori contentioſi, & alijs, quarum actus non ſunt proprij actus Ordinis, conſequenter dicendum ſit non eſſe incapacem eius iuriſdictionis, quæ eſt annexa beneficio, vel officio, cuius eſt capax; tamen, ſi loquamur de Iuriſdictione in foro Pœnitentiæ, non videtur in hac opinione concedendum eſſe illius capacem, cum eius actus Ordinis; de hoc tamen poſteà dicemus; nunc ſpecialiter dicendum eſt de Iuriſdictione delegatâ, etiam fori contentioſi, in quâ re non eſt dubium (vt notauit Suarius) quin iuxta ſententiam, quæ affirmat collationem beneficij eſſe validam, dicendum quoque ſit hanc delegationem valere? Tota difficultas eſt ſecundum ſententiam, quæ negat valere.

Difficultas maior eſt in opinione aſſerente talē non eſſe incapacem beneficij.

Nunc ſpecialiter dicendum de Iuriſdictione delegata.

143 Secundum hanc ergo adhuc putat Suarius poſſe affirmari; quia non fuit neceſſaria illatio à collatione beneficij ad delegationem iuriſdictionis, & communis opinio, quæ rigoroſa eſt, extendi non debet in materiâ pœnali, longè enim minùs eſt iuriſdictionem recipere delegatam, quàm proprium munus paſtorale atque adeò, ſi iuriſdictio ſit fori contentioſi, de quâ agimus, valida eſt; quia præciſè ordinatur ad actum, qui per ſe non requirit ordinum exequutionem. Quæ doctrina mihi placet, in quo etiam apparet diſcrimen inter iuriſdictionem ordinariam, & delegatam; nam Ordinaria ſemper datur, vt annexa alicui beneficio, vel paſtorali muneri, in quo principale eſt functionū ſpiritualium miniſterium, quod, ſine vſu Ordinum non completur. Ideò, ſi ob eam cauſam collatio beneficij impeditur, etiam id, quòd acceſſorium eſt, obtineri non poteſt. In delegatione verò iuriſdictionis præſcinditur vnum ab alio, & datur ſola iuriſdictio fori Eccleſiaſtici. Accedit, quòd nullum eſt Ius, quod irritet talem delegationem, vel illam prohibeat, nomine autem delegationis intelligit Suarius quācumque iuriſdictionem, quæ eſt ex commiſſione, & non ex intrinſeco titulo, vt ſic dicam; nam in omni illa procedit diſcurſus factus, etiamſi aliquando (inquit Suarius) habeat modum ordinariæ Iuriſdictionis, vt in Legato Pontificis.

Iuxta opinionem negantem putat Suarius

Authori Placet doctrina Suarii

Diſcrimen inter Iuriſdictionem Ordinariā & delegatā.

144 Venio nunc ad Iuriſdictionem fori pœnitentiæ, in quâ conſtat, vt dicebam eius exercitium inuoluere actum ordinis, ac proinde abſoluendi actus directè, & per ſe prohibitus eſt Irregulari in toto Ordine Sacerdotali. Ex quo poteſt ſumi argumentum à ſimili de Suſpenſione; Quod argumentum locum habet tàm in ordinariâ, quàm in delegatâ iuriſdictione; nam ſuſpenſio ab ordine cenſetur tollere hanc iuriſdictionem; Suſpenſioni autem æquiparatur Irregularitas ſaltem in impediendâ Ordinum exequutione, vt docent Syluest. Nauarrus, &, teſte Suario, etiam omnes alij. Maiorem propoſitionem probare poſſumus ex Gloſsâ. Ioanne Andreâ, & communi, ſententiâ in c. *Cum dilectus de conſuetud.* Qui omnes aſſerunt priuatum exequutione ordinis conſequenter priuari vſu Iuriſdictionis inſeparabili ab vſu Ordinis, & ratio eſſe poteſt; quia acceſſorium ſequitur principale; iuriſdictio autem eſt, quaſi acceſſoria

Quoad Iuriſdictionem fori Pœnitentiæ.

Quem Eccleſia remouet ab vſu Ordinis conſetur etiam remouere à Iuriſdictione. ceſſoria ad Ordinem; ergo; quem Eccleſia remouet ab vſu Ordinis, imò ab ipſo Ordine in quantùm poteſt; cenſetur etiam remouere Iuriſdictione, illamque auferre, cùm poſſit.

Aſſertio. 145 Nihilominus aſſerendum puto. Irregularem, neque amittere habitam iuriſdictionem Ordinariam, vel delegatam, neque incapacem eſſe illius de nouo accipiendæ, ita Suarius num. 44. adiunctis ijs, quæ priùs dixerat in eadem ſect. 2. *Ratio.* Ratio generalis eſt. 1. quia nullo Iure cauetur talis Irregularitatis effectus 2. quia nõ eſt Auctor, qui expreſsè id aſſerat, nec ſatis inſinuet; pœnæ autem extendendæ non ſunt, vel augendæ ſine cogente fundamento, & (vt notauit Suarius) ea, quæ dicta ſunt pro iuriſdictione quoad alios actus Eccleſiaſticos poſſunt hic applicari cum proportione. *Aduertendum.* Solum hic aduerto quod attinet ad iuriſdictionem Ordinariam, ſolùm habere locum, quantùm ad accipiendam illam de nouo in ſententiâ probabili, quam adduximus, quòd, ſcilicet, Irregularis non ſit incapax beneficij, atque adeò, neque officij, nam ſi, (quod videtur probabilius) ſequamur ſententiam quòd ſit incapax officij, & beneficij: incapax etiam erit, vt notauimus, ordinariæ iuriſdictionis de nouo adquirendæ excepto Pontificatu, de quo iam notauimus non impediri per Irregularitatem; ſed eo ipſo, quod quis eligitur in Papam, omnia talia impedimenta ceſſare, neque illa poſſe opponi contra electionem.

Ex dictis Collige 1. 146 Habemus ergo ex dictis Iuriſdictionem delegatam, & adquiſitam non admitti ipſo facto per ſuperuenientem Irregularitatem; & venientem poſt Irregularitatem poſſe validè adquiri, ſi de facto conferatur à ſciente, & volente illam conferre, qui alioquin ad id poteſtatem haberet; vſus autem illius poteſtatis illicitus eſt, cùm ſit exercitium Ordinis, vt dictum eſt, validus tamen erit ſi ex parte pœnitentis abſoluendi alioquin non ſit obex.

147 Dixi *à ſciente, & volente*, quia, ſi ſit ignorantia talis Irregularitatis ex parte conferentis, cùm illicitum ſit tali Irregulari conferre eam poteſtatem, ſeu iuriſdictionem, cenſetur non habere voluntatem illam conferendi Irregulari; voluntas enim conferendi cenſetur ſecundum Canones, & Leges. Eſt autem contra Canones conferre iuriſdictionem abſoluendi homini Irregulari; nam ſecundum Canones conferri non debet illa iuriſdictio, niſi idoneo, talis autem non eſt Irregularis. Quo argumento in ſimili vſi ſumus ſuprà Quæſtio 5. ad probandum beneficium non validè conferri.

Collige 2. 148 Ex dictis infertur, quod ille, qui habebat, vel accepit in Irregularitate iuriſdictionem ad abſoluendum, obtentâ diſpenſatione Irregularitatis, non indigeat nouâ iuriſdictione ad validè poſteà ſimul, & licitè abſoluendum; quia validè eam iuriſdictionem accepit exiſtens in Irregularitate. Ita Suarius ſuprà nu. 45.

149 Notat verò Suarius ibidem in fine eſſe inualidam collationem talis iuriſdictionis, ſi per deceptionem obtineretur, vel per ſubreptionẽ, tanquam gratia ſubreptitiæ obtenta; ſed hoc iam incluſum eſt in illis vocibus *à ſciente & volente*. Illud verò, quod ait poſteà, difficultate non caret, ſcilicet, hoc de ſubrepticia conceſſione tantum habere locum, quando iuriſdictio in gratiam Sacerdotis conceditur: nam, quando datur primariò in gratiam pœnitentis, raró inquit cenſebitur delegatio ſubreptia ex hoc capite. Quæ doctrina non videtur hoc loco neceſſaria, neque vſquequaque vera; nam, ſiue ſit in gratiã Sacerdotis, ſiue in gratiam pœnitẽtis, quocumque modo conferatur iuriſdictio à ſuperiore ignorante Irregularitatem, videtur inualidè collata iuxta principiũ traditum, quod deficiat voluntas ex parte conferentis, qui non cenſetur velle conferre talem iuriſdictionem contra Canones, & Iura habenti Canonicum impedimentum. *Quocumque modo conferatur Iuriſdictio à Superiore ignorante Irregular. erit Collatio inualida.*

150 Docet etiam Suarius numero 46. id, quod mihi maximè placet, doctrinam, ſcilicet, de vſu aut permanentiâ iuriſdictionis in Irregulari habere etiam locum in ſuſpenſo, & interdicto; nã in Suſpenſo, ſi ſolùm præciſè ſuſpẽſionẽ ſpectemus in Suſpenſione ab Ordine tantũ impeditur ordinis exequutio; non iuriſdictionis, & ideò hanc nõ tollit, ſed ſolùm cõcomitanter prohibet ſuſpẽſiu talem illius vſum, quod non ſufficit ad irritãdũ actum. Vnde, ſi talis ſuſpenſus abſoluat quãtùm eſt ex eo capite, validè abſoluet. De Interdicto verò perſonali Sacerdotis abſoluentis, ſeclusâ excommunicatione, idem videtur dicẽdum; neque enim interdictum per ſe tollit iuriſdictionem. Vnde, ſi talis interdictus ſit, Ordinarius, poterit ſuam iuriſdictionem delegare, & alios iuriſdictionis actus validè efficere, neque vllum eſt Ius, quod tribuat huic Cenſuræ effectum priuandi iuriſdictione; neque Auctores illud aſſignant teſte Suario, ſicut neque ſuſpenſioni ab ordine: ergo neutri Cenſuræ eſt hoc tribuendum, neque augendi effectus harum pœnarum. *Authori placet doctrina Suarij.* *Interdictum per ſe non tollit Iuriſdictionem.*

151 Ex dictis etiam poſſumus colligere ſuperiorem Irregularem poſſe excommunicare, actus enim excommunicandi pertinet ad iuriſdictionem. Ita Suarius ſuprà numero 24. Filiucius cap. 3 Quæſtio 6. numero 74. vbi in pleriſque conſentit cum Suario, eſtque communis ſententia, & idem eſt de abſolutione ab excommunicatione. *Collige 3. Superiorem Irregularem poſſe Excommunicare. Ratio.*

152 Non me latet etiam eſſe aliquid diſtinguendum circa irregularem, ſuſpenſum & interdictum; nam, ſi hi ſint tales publicè denuntiati, eſt obligatio vitandi illos ex parte Pœnitentis: ſecùs verò, ſi tales non ſint. Vnde pœnitens obicem ponet ſi à talibus denuntiatis abſolutionem petat; non ponit autem, ſi non ſint denuntiati. In quo eodem modo Philoſophandum eſt de Irregulari, atque de ſuſpenſo, & interdicto, vt aduertimus cum Cano & Auila diſp. 2. dub. 27. in fine, & docet Bonacina diſp. 7. q. 1. puncto. 4. numero 19. Legatur Auila diſp. 2. dub. 6. concluſ. 7. *Aliquid diſtinguendum circa Irregular: Suſpenſum & Interdictum.*

153 Valebit autem abſolutio etiamſi Irregularis ſit denuntiatus, ſi pœnitens inculpabiliter ignorabat eſſe Irregularem denuntiatum; nihil enim deeſt ex parte pœnitentis, ratione cuius non ſit valida, vt ſupponimus, nec ex parte Sacerdotis de ſubſtantia abſolutionis; habet enim ſacerdos poteſtatem Ordinis & iuriſdictionis. Ita Suarius ſuprà, Coninc diſp. 18. num 7.

Filiucius

Filiucius numero 80. & alij multi contrà Nauarrum cap. 9 num. 8.

DVBITATIO VII.

De Irregularitate proueniente ex defectu animæ.

154 Diximus ſuprà dub. 1. generaliter Irregularitatem diuidi in eam, quæ prouenit ex defectu, & in eam, quæ prouenit ex delicto, & vtriuſque Irregularitatis multæ ſunt ſpecies, de quibus oportet ſigillatim diſputare: in hac enim diſputatione multa pro praxi ſcitu digniſſima, & maximè neceſſaria continentur; atque in primis agemus de Irregularitatibus prouenientibus ex defectu; inter quas primum locum videtur habere Irregularitas proueniens ex defectu animæ. Triplex autem eſt animæ defectus, ex quo poſſit prouenire Irregularitas, nempe, defectus vſus rationis, defectus ſcientiæ, & defectus fidei.

Triplex animæ defectus ex quo poſſit prouenire Irregularitas

155 Non me latet has Irregularitates, vt acutè ſimul, & doctè notat Suarius non eſſe propriè, & rigoroſè Irregularitates vel certè ad alia capita poſſe reuocari, vt defectus fidei ad Irregularitatem ex delicto Hæreſis, vel Apoſtaſiæ, quem habet etiam poſt peractam pœnitentiam; defectus etiam vſus rationis ad defectum corporis, & cuius aliquo defectu ſemper prouenit. (Sed quidquid ſit de hac vel Logica, vel metaphyſica diſputatione) de quâ legi poteſt Suarius diſp. 51. ſect. 1. quod ad rem moralem attinet parum refert, an ad hoc, an ad illud caput reuocentur? Item ſiue propriè, & rigoroſè Irregularitates appellentur, ſiue non ita propriè? Veniamus ergo ad ſingulas.

156 Aſſero 1. qui caret vſu rationis, vt amens, ſeu ſtultus, non ſolùm Iure humano; ſed Diuino etiam, & naturali ineptus eſt ad ſuſcipiendos Ordines. Ita Suarius loco citato num. 2. Toletus lib. 1. cap. 59. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 5. cap. 7. numero 2. & 3. Coninc numero 106. Nauarrus cap. 27. numero 205. Filiucius Tract. 19. cap. 7. numero 186. & ſequentibus. Reginald. lib. 30. numero 39 & alij multi.

Aſſertio 1. carens vſu rationis ineptus eſt ad Ordines Suſcipiendos.

157 Ad hanc Irregularitatem pertinere poſſunt pueri carentes vſu rationis, quæ etiam reuocari poteſt ad defectum ætatis. Verum autè perpetuò amentes, ſi de facto ordinentur, recipiant characterem, ſicut etiam pueri? non eſt huius loci diſputare: diximus, quod ſatis eſt de hac re in Tractatu 6. *de Ordine.* dub. 21.

158 Aliqui ſunt, qui defectum vſus rationis patiuntur; non quidem perpetuum; ſed ad tempus, tales ſunt furioſi, arreptitij, morbo caduco laborantes, phrenetici ad tempus, & ſimiles. Communis autem ſententia habet eos omnes eſſe Irregulares. Ita Nauarrus ſuprà num. 203. Maiol. lib. 2. cap. 14. Antoninus, 3 p. titulo 28. cap. 5. Albarus Pelagius de *Planctu Eccleſiæ*, lib. 1. cap. 48. circa finem, Summiſtæ communiter, Theologi in 4. diſt. 25. Suarius & alij citati.

Vſus rationis ſolùm ad tempus priuati ſunt etiam Irregulares.

159 Dubitari autem poteſt an, qui ſemel in furiam incidit, vel amentiam, perpetuò maneat Irregularis, etiamſi ſanitatem recuperet? Ratio dubitandi eſt; quia in c. *Maritum* diſt. 33. videtur ferri Irregularitas contra huiuſmodi ibi *Neque illum qui in furiam aliquando verſus inſanivit*, illa enim vox *aliquando* indicat, quòd, ſi ſemel contigerit, ſufficiat, & verbum præteriti *inſanauit* indicat non ſatis eſſe, quòd Sanitatem recuperauerit quin maneat Irregularis, qui aliquando talem defectum paſſus eſt.

Dubium. De ſemel incidente in amentiam.

Ratio dubitandi.

160 In hac re diſtinguendum eſt cum Suario ſuprà numero 4. & alijs Recentioribus; nam vel loquimur de impedimento ad ſuſcipiendos Ordines, vel de impedimento ad vtendum ſuſceptis: de primo quidem idem Suarius cum Auctoribus citatis docet Irregularitatem perpetuò manere, etiam poſt reſtitutum iudicium rationis, refertque Gratianum in §. vltimo 15. q. 1. & teſtatur de communi. Probat verò ex citato c. *Maritum* quòd ſupponit eſſe vſu receptum, aut referre antiquam legem, quamuis Auctor illius non fuerit Gregorius, vt Gratianus citat; ſed Author libri de Eccleſiaſticis dogmatibus, qui non habuit poteſtatem condendi legem; Agitur autem ibi de promouendo ad Ordines; non de promoto, vt oſtendunt illa verba *Clericum non ordinandum &c.* Probat Suarius; quia; qui ſemel paſſus eſt eam ægritudinem, rarò præſumitur perfectè ſanus; quin ſemper meritò adſit timor reincidendi, ideò meritò non admittitur, vel certè deſideratur Prælati approbatio, vt priùs ei conſtet de integrè recuperatâ ſanitate. Rectè autem aduertit Suarius hoc intelligendum eſſe de amentiâ, quæ eſt (vt ita dicam) per modum habitus, habetque cauſam propriam ac permanentem fundatam in læſione organorum, vel humorum; non verò de eo, qui propter vehementem febrim amiſit vſum rationis & tunc delirauit aut etiam furioſus factus fuit; hic enim nullam inde contrahit Irregularitatem; eſt enim illa paſſio tranſiens, nec denominans (vt Ariſtoteles dixit) ſimpliciter ſubiectum; neque enim talis dici poteſt ſimpliciter, amens, vel furioſus; neque in eo eſt periculum illud, aut indecentia; quæ impropriè dicto amente reperitur, eſtque hoc communiter vſu receptum, ut ex Maiol. teſtatur Suarius.

Diſtinguendum hac in re cum Suario.

Differentia inter amentem per modum habitus & per modũ Paſſionis tranſeuntis.

161 Si verò loquamur de Clerico iam promoto furia vel amentia ſuperueniens non illum perpetuò deijcit ab vſu Ordinum; ſed ſolùm, quamdiu talis defectus durat. Ita Gratianus. §. vltimo citato, & Gloſſa vltima in dictum cap. *Maritum* Nauarrus ſuprà Antonin. c. illo 5. in fine Syluest. verbo *Corpore vitiati.* Suar. ſuprà & alij Recentiores citati. Probatur verò ex cap. *Illud* 7. q. 1. & ex cap. In tuis litteris 7. q. 2. requiritur autem vt omninò ſit ſanus, idque conſtet per tempus prudentis arbitrio ſufficiens; nec requiritur ad miniſtrandum in ordine ſuſcepto iudicium, ſeu conſenſus Epiſcopi, vt notat Suarius contra Maiolum, quamuis ſit ſanum conſilium; quia licèt in amentibus non ſit expreſſum, in Epilepticis tamen eadem eſt ratio, & de illis id ſtatuitur c. *Communiter* 23. diſtinctione vbi requiritur vnius anni tempus; ſed tantam moram non putat Suarius eſſe vſu receptam, & addit teneri Epiſcopum ſuum conſenſum præbere,

bere, ſi res ita exigat ſcilicet, ſi prudenti arbitrio iudicetur illum eſſe liberum à ſuo morbo, quia illa non eſt gratioſa diſpenſatio; ſed iuſta declaratio; talis enim Irregularitas non eſt ſimpliciter perpetua; ſed ceſſante cauſâ ceſſat abſque diſpenſatione; habet enim ordinatus ius adquiſitum ad vſum Ordinis, Ideo abſque culpâ non admittit illud; niſi durante illâ cauſâ.

Quoad Promotum liberatum morbo Caduco.

162 Imò Auila 7. p. diſp. 3. dub. 4. cum Henriquez cap. 8. numero 8. & Nauarro ſuprà addit illum, qui iam promotus eſt, licèt non liberetur omninò à furore, & morbo caduco, ſi rarò cadat in terram, neque euomat ſpumas, poſſe celebrare adiuncto ſocio præparato ad perficiendam Miſſam, ſi fortè corripiatur morbo; quod etiam docet Antoninus ſuprà. Excipit tamen Nauarrus obſeſſum à Dæmone, qui nunquam debet celebrare. Pro quâ etiam ſententiâ refert Auila Villa Diego cap. 15. Henriquez verò (& approbat idem Auila) putat, quòd, ſi fit liber à Dæmone poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt celebret de quo Paulò dicemus.

163 Hanc verò doctrinam de caduco morbo intelligit Auila, ſi rarò cadat; nam; qui habet frequentem furorem, vel inſaniam, quamuis habeat lucida interualla, non eſt permittendus celebrare, quod etiam docet Henriquez ſuprà numero 9. & Suarius ſuprà numero 6. vbi aduertit de iſtis Epilepticis & Lunaticis, ſi ordinati ſunt, non poſſe ordinari, ut patet ex totâ diſt 33. in quo conueniunt citati Auctores. Atque hanc diſtinctionem inter frequenter patientem huiuſmodi morbos, & inter rarò ſic correptum colligunt Auctores ex cap. 1. & 2. causâ 7. q. 1. & ex cap. *Illa* 7. q. 1. In quibus omnibus deciſſionibus maximè habetur ratio decentiæ. & reuerentiæ Sacramenti ac ſimul ti Iuris; & ſolatij Sacerdotis patientis ſine culpâ. Vnde ablatis his impedimentis perinde; atque de amente diximus liberè poterit celebrare; eſt enim eadem ratio; ſicut & de arreptitijs, qui à Dæmone vexantur; ſunt enim Irregulares, quoad ordines nondùm ſuſceptos, etiamſi ſemel tantùm quiſpiam hoc paſſus fuerit, vt conſtat ex citato capite *Maritum*, & quamuis, ut nuper dicebamus. Nauarrus, & alij exiſtiment Irregularitatem Dæmoniaci eſſe perpetuam, etiã in ordine ſuſcepto, probabiliùs meritò putat Suarius numero 7. idem eſſe iudicium de hoc atque de cæteris cum eiſdem omninò diſtinctionibus, & colligitur ex cap. *communiter*, & c. *Clericis* & c. *vſque* 33. diſt. & ex gloſſa in eodem, c. *Communiter* quam ſequuntur. Syluest. & alij, imò & Nauarrus ipſe ſuprà, item Burgos de *Irregularitate.* nt. de *corpore vitiatis* num. 18.

Nec obſtat Canon Apoſtolorum.

164 Neque obſtat priori parti huius reſolutionis quod in Canone 78. Apoſtolorum dicatur. *Si quis Dæmonem habet, non fiat Clericus; ſed neque cum fidelibus precetur: purgatus autem recipiatur, & ſi ſit dignus fiat.* Ad hæc enim optimè reſpondet Suarius dupliciter, primò poſterioribus temporibus exiſtente iam maiori numero fidelium, quo ſine his incommodis poſſent ad hoc munus aſſumi, legem illam ampliùs reſtrictam eſſe. Vel ſecundò, etiam tunc intelligendam fuiſſe interueniente diſpenſatione, quæ facilè concedenda erat virtute illius

Cur Reſp. Suaris.

Canonis interueniente dignitate perſonæ.

Circa ſecundum Animæ defectũ Aſſertio. Defectus ſcientiæ impedit ſuſceptionem ordinum ſacitque Irregularem.

165 Circa ſecundum defectum animæ, ſcilicet, ſcientiæ aſſerendum eſt talem defectum impedire ſuſceptionem Ordinum, & facere Irregularem. Primam partem concedunt omnes citandi; ſed Henriquez citato cap. 8. numero 10. in Gloſſâ litterâ *B.* & lib. 10. *de Sacramento Ordinis* cap. 16. numero 2. & in Gloſsâ litterâ, *Q.* putat eſſe quidem impedimentum; ſed non Irregularitatem. Secundam verò partem, quòd tale impedimentum ſit Irregularitas docent communiter Doctores Auila. p. 7. diſp. 2. dub. 1. Villa Diego cap. 16. verſ. *circa illum verò.* Maiol. lib. 1. cap. 22. & alij Recentiores. Item Nauarrus ſuprà Toletus lib. 1. cap. 59. numero 7. Suarius ſuprà numero 8 Filiucius numero 88. Reginald. numero 35. & alij multi. Probatur verò ex cap. *Illiteratos* 36. diſt. vbi ſermo eſt de omninò illiteratis. Gloſſa verò ibidem vocat omninò illiteratum, qui nunquam Grammaticam audiuit. In eo cap. dicitur de his illiteratis *nullum præſumat promouere.* Et eodem modo loquitur de corpore vitiatis; ſed corpore vitiatus eſt Irregularis; ergo illiteratus. De ſcientiâ verò requiſita pro vnoquoque Ordine diximus agentes de Ordine Tract. 6. dub 22 Probatur etiã ex c. finali *de temporibus ordinat.* in 6. vbi hoc ipſum habetur. Item in cap. vltimo de *ætate, & qualitate.* vbi, quamuis principaliter de Epiſcopo, de cæteris dicitur *ad omnes etiam Sacros Ordines litteratum ſcientia neceſſaria eſt.* Accedit, quod Ius naturale dictat non admittendos eſſe ad aliquod munus eos, qui munus illud neſciunt exercere. Vnde Maiol. citato lib. 1. cap. 32. numero 13. Azor. 2. p. lib. 6. cap. 9. q. 4. & 5. Suarius ſuprà numero 11. Filiucius numero 162. Reginald. num. 37. & alij multi docent non poſſe Summum Pontificem diſpenſare cũ omninò illiterato, vt eos Ordines recipiat ad quorum exercitium, & vſum caret omninò requiſitâ ſcientiâ: neque enim Summus Pontifex poteſt diſpenſare in Iure naturali Diuino; Eſt autem naturalis Diuini Iuris quòd polleat ſcientiâ requiſitâ ad tale munus, & intrinſecè malum eſt, quòd quis vtatur munere ſine ſcientiâ neceſſariâ ad debitum vſum.

Hinc infertur.

Probatur 2.

166 Ex quo etiam fit talem defectum ſcientiæ non ſolùm inducere inhabilitatem ad Ordines ſuſcipiendos, verùm etiam ad vſum ſuſceptorum, etiamſi bonâ fide ſuſcepti fuerunt, illa enim ſcientia in Clerico requiritur; non propter Ordinum ſuſceptionem; ſed propter eorundem ſuſceptorum vſum, vt notauit Suarius n. 9. & Filiucius numero 190. Tolletur autem (vt dicemus ſuo loco) per aduentum ſuperuenientis ſcientiæ prædicta Irregularitas.

Circa tertium defectum ſcilicet fidei. Aſſertio defectus antiquitatis fidei inducit Irregularitatem.

167 Circa tertium defectum, ſcilicet, Fidei aſſerendum eſt defectum antiquitatis in fide inducere Irregularitatem. Vnde Neophyti ſunt Irregulares, vt colligitur ex diſt. 48. cap. 1. & 2. Ille autem eſt Neophytus, qui ex ethnico, Machometano, aut Iudæo nuper conuerſus eſt ad fidem Chriſtianam; qui autem ab infantiâ baptiſmum ſuſcepit, non dicitur neophytus, quantumuis natus ex parentibus Neophytis, vel Iudæis, Saracenis, aut Gentilibus. Neque etiam Neophytus dicitur, qui iam à decem ſaltem

tem annis habet Baptiſmum; neque enim talis dicitur nuper conuerſus ad fidem, ratio autem cur hæc Irregularitas inducta ſit ab Eccleſia, illa eſt, quam expreſſit Apoſtolus 1. *ad Timot.* 3. agens de Epiſcopo *non Neophytus, ne in ſuperbiam elatus in laqueum incidat Diaboli.* Ita Nauarrus n. 205. Auila citatâ diſp. 4. dub, Suarius diſp 43. ſect. 3. numero 5. Filiucius Tract. 19. 7. 7. q. 1. & Tract. 20. numero 240. Toletus lib. 1. cap. 59. Reginald. lib. 30. numero 43. Sayrus cap. 13. num. 10. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 3. nu. 5. Couarrub. Clement. Si furioſus. p. 1. §. 2. nu. 7. Henriquez lib. 14 c. 4. num. 7.

168 Habemus ergo excludi quidem Neophytum à minoribus, & maioribus Ordinibus, tanquam Irregularem; admitti verò poſſe baptizatum ab infantiâ, vel ante decem annos Iure communi tàm ad Ordines; quàm ad beneficia, & officia publica; ſi iudicio Epiſcopi repenatur in rebus fidei benè inſtructus, cum iam non ſit Neophytus. Legatur Tholetus ſuprà.

Ad ſummũ Pontificem ſpectat diſpenſare in Irregular. Prouenicte ex defectu.

169 In hac autem Irregularitate (vt hoc obiter dicam) ſolus ſummus Pontifex diſpenſat ad quem ſolùm pertinet diſpenſare in Irregularitate proueniente ex defectu; niſi fortè in aliquo caſu Epiſcopis, aut alijs conceſſa ſit facultas diſpenſandi. Legatur Suarius ſuprà & alij. An verò filij Neophytorum, etiam Irregulares ſint? dicemus agentes de Irregularitate ex defectu natalium. De Irregularitate verò propter Hæreſim agemus inter Irregularitates ex delicto.

DVITATIO VIII.

De Irregularitate ex defectu corporis.

Defectus corporis qui Irregular. inducunt.

170. NOnnulli ſunt defectus corporis, qui etiam Irregularitatem inducunt, illis ſcilicet, ratione quorum non poſſunt homines Ordinum functiones exercere. Vnde omnis defectus, qui, vel congruum exercitium Ordinis impedit, vel notabilẽ deformitatem, aut horrorem affert, irregularitatem inducit, vt habetur in toto titulo *de corpore vitiatis.* & c. *Presbyterum* de Clerico ægrotante. Hac ratione cenſetur Irregularis, cui brachium, vel manus deeſt, c. *expoſuiſti, de corpore vitiatis.* Vel, cui deeſt digitus ad frangendam hoſtiam neceſſarius; nempe, aut pollex, aut index, c. vltimo, eodem titulo. Item cæcus, Surdus, aut gradiendi, vel ſtandi facultate carens, ſicut habetur Canone 77. priuatus vno oculo, aut amputatus naſo, aut tàm inſigni maculâ in oculo, quæ notabilem pariat deformitatem, & ſimilia, quæ inde curſu dicemus. Quorum omnium ratio eſt; quia æquitas ipſa naturalis dictat non eſſe promouendum ad Ordines, vel eorum vſum, qui, vel nequit ordines exercere; vel adſtantibus horrorem incutit, vel aliquando etiam vehementer ad riſum mouet, & contemptum. Ita Suarius diſp. 51. ſect. 2. a. num. 9. & deinceps, maximè numero 16. Molina tomo 4. de *Iuſtitiâ.* Tract. 3. diſp 70. numero 2. Sayrus lib. 6. cap. 7. numero 6. Nauarrus. cap. 27. numero 200. Auila 7. p. diſp. 3. dub. 1. Couarrub. in Clementinâ *Si furioſus* 1. p. cap. 5. Sanctus Antonin. 3. p. tit. 28. c. 5. Coninc diſp. 18. dub. 13. numero 106. Filiucius Tract. 19. cap. 6. q. 4. Toletus lib. 1. c. 57. & 58. Layman lib. 1. Tract. 5. p. 5. cap. 7. Reginald. lib. 30. numero 46. & alij apud Vgolinum cap. 46. de Irregularitate, & apud alios citatos & citandos.

171 Quamuis autem Suarius num. illo 16. dicat inutile eſſe de prædictis defectibus in particulari dicere: quia, nimirum, hoc ſemper pendet ex prudenti arbitrio, nihilominus; quia multi ſunt caſus, in quibus viri docti ſuum arbitrium interpoſuerunt, peculiaremque habent difficultatem in arbitrando, & aplicando ad ipſos defectus generalem regulam ſumptam ex impedimento, vel ex horrore prædicto, placuit in particulari plures caſus percurrere & doctorum virorum ſententias proponere.

Ad Epiſcopum ſpectat iudicare an defectus ſit notabilis.

172 Illud mihi placet, quod ibi Suarius docet, quando veniendum eſt ad arbitrium, id ſpectare ad Epiſcopum, vt habet communis ſententia argumento, cap. 2 de *Corpore vitiatis.* vbi id notant Doctores; quamuis autem ibi ſimilis cauſa committatur Archiepiſcopo cum concilio ſuffraganeorum, hoc tamen fuiſſe videtur (vt notat Suarius); quia agebatur de electione ad Epiſcopatum, quæ ad Papam, vel ex commiſſione ad Archiepiſcopum ſpectat. Vnde colligit Suarius cum proportione iudicium hoc ad Prælatum pertinere, qui vel ordines confert iuxta ſententiam Syluestri & Nauarri, vel ſaltem iuxta Angelum verb. *Corpore vitiatus* numero 5. dimiſſorias concedere poteſt ad Ordines recipiendos. Semper autem erit liberum, vt vult Suarius, Epiſcopo, qui daturus eſt Ordines admittere, vel reijcere tale arbitrium. Sed iam pro arbitrio ferendo veniamus ad particulares caſus.

Ex dictis Infertur 1. eum qui caret viſu oculi dextri nõ eſſe Irregularem. Ratio.

173 Infertur primò ex dictis eum, qui caret viſu oculi dextri non eſſe Irregularem dummodò habeat vtrumque oculum; ratio eſt, quia neque hoc vitium impedit exercitium muneris Sacerdotalis; nec notabilẽ horrorem, aut deformitatem inducit. Eodem modo, qui habet viſum, ſeu intuitum breuem; vel, qui non videt ſine conſpicillis. Cenſetur autem à pleriſque Irregularis; qui non ſolùm viſu oculi; ſed etiam oculo ipſo caret; item, qui caret lumine oculi ſiniſtri, qui dicitur oculus Canonis; ſed hoc intelligendum eſt; niſi oculus dexter tali polleat virtute, vt ſine deformi faciei conuerſione Canon legi poſſit. Etiam ad hoc inſeruire poterit Miſſalis accommodatio. Ita Nauarrus numero 199. Auila dub. illo 1. §. *Hinc ſequitur* & ſequenti. Molina de *Iuſtitiâ.* Tract. 3. diſp. 70 Sà verbo *Irregularitas ex corporis defectu.* numero 3. Suarius diſp. 51. ſect. 2. num. 15. vbi ait hanc ſententiam de carente viſu in oculo ſiniſtro, potente tamen Legere ſine notabili deformitate eſſe certiſſimam in eo cui talis defectus poſt ſuſceptum Ordinem ſuperuenit. Quando verò antecedit, eſſe etiam practicè probabilem ſententiam, quamuis tunc maturiori iudicio, & prudentiâ animaduertere oporteat, an virtus oculi alterius, & firma ſit, & ſufficiens ad illam deformi-

deformitatem tollendam. Legatur Vgolinus c. 47. & 48. Filicius n. 167. Toletus ſuprà Regin ald. n. 49. Auila ſuprà, qui alios referunt pro eâdem ſententiâ.

Infertur 2.

174 Infertur 2. maculam in oculo, quæ non cauſat notabilem deformitatem non facere hominem irregularem. Ita Nauarrus ſuprà. Syluest. ſuprà q. 6. Menoch lib. 2. de *Arbitrar.* cent. 3. caſu 226. in fine. Mulina ſuprà dub. 5. & alij. citati.

Infertur 3. ſecundum multos irregularem eſſe qui caret naſo vel auribus.

175. Infertur 3. ſecundum multos eſſe Irregularem, qui caret naſo, vel auribus. Ita Nauarrus n. 223. Auila ſuprà Coninc diſp. 18. dub. 13. n. 108. Negat tamen Henriquez ſuprà n. 3. de eo, qui caret articulis. Nihilominus placet prior ſententia; quia, licèt non ſit membrum; inducit tamen deformitatem in parte adeò patenti; Limitant tamen Authores citati; niſi capillatura poſſit tegere deformitatem. In quo etiam conſentit Layman c. illo 7. non tamen erit Irregularis, ſi tantùm careat parte auriculæ. Ita Nauarrus lib. 5. conſ 75. *de Excommunic*, Auila ſuprà, & alij Legatur Mulina n. 3. Reginald. n. 50. Filiucius n. 171. qui eum communi ſententiâ docent defectum naſi inducere Irregularitatem.

Infertur. 4.

176. Infertur 6. eſſe Irregularem, qui naſum ita diſtortum habet, vel magnum; vt notabilem pareat deformitatem iudicio Epiſcopi.

Infertur 5.

177. Infertur 5. eodem modo, & ex eodem iudicio eſſe Irregularem, qui habet vnum oculum multo grandiorē altero, vel vtrumque ita prominentem, vt notabilis ſit deformitas.

6.

178. 6. Eſſe Irregularem propter eandem cauſam, qui habet labia penitus corroſa, vel abſciſſa.

7.

179. 7. habentem duo capita, vel duas manus in eodem brachio, non tamen, qui habet ſex digitos, neq; qui vno digito ex minoribus caret, dummodo ſine notabili deformitate cruces formare poſſit. Legatur Henriquez ſuprà n. 3. vbi addit, & approbat Villadiego c. 11. & Auila ſuprà habenti ſex digitos poſſe præſcindi digitum ſuperfluum.

8. Non eſſe Irregularem qui membro occulto caret ſine propriâ Culpâ.

180. 8, Non eſſe Irregularem, qui membro aliquo occulto caret ſine propriâ culpâ ſi inde non reſultet deformitas notabilis. vt qui infirmitate perdidit digitos pedum. Ita Nauarrus lib. 5. conſ. 65. de *Excommunic.* Item qui ſine propriâ culpa perdidit membrum virilé, aut teſtes. Ita Auila, & Villadiego ſuprà Henriquez n. 1. Layman, ſuprà, & alij communiter. Conſtatque ex c. *Si quis à Medicis*, & ſequentib. diſt. 55. & c. *Ex parte* el. 2. de *corpore vitiatis*. Legatur Couarr. Clementâ *Si furioſus* p. 1. in principio n. 5. reijcit autem Nauarrus, & alij communiter ridiculum vulgi errorem, quod teſtes, aut virilia amputata putat debere ſacerdotem, vel ſicca, vel in pulueres redacta ſecum afferre & ſeruare.

181. Quod ſi quis cauſam culpabilem præbuit vt membrum occultum ſibi abſcinderetur verbi gratiâ adulter in adulterio, depræhenſus à marito adulteræ Irregularitatem putant incurrere graues Authores, etiamſi membrum abſciſſum ſit occultum & nullum impediat uſum ordinis, neq; afferat deformitatem. Ita Molina ſuprà n. 18. Auila ſuprà 9. *ſequitur* 3. Layman ſuprà n. 5. Nauarrus n. 198. Referens Hoſtienſem Ioannem Andream & communem ſententiam. Adhibent etiam in exemplum, ſi aliquis in pœnam delicti ex præſcripto Iudicis. Eunuchus fiat, aut ſi iniuſtè aggrediens aliquē, ab ipſo mutiletur. Quæ ſententia videtur habere fundamentum in c. *Ex parte* citato ibi *qui ſeipſos abſciderint vel affectauerint vt ab alijs abſcindantur.* Nam in his Irregularitatibus indirecta voluntas (inquit Suarius) ſeu voluntariè exponere ſe tali periculo æquiparatur directo affectui. Ideò hanc ſententiam appellat Suarius ſecuriorem, vt potè communiter receptam.

Authoris iudicium. fundamentū.

182. Mihi tamen videtur prædictum, ſiue adulterum, ſiue ſic damnatum à Iudice, ſiue iniuſtum aggreſſorem ex eo præcisè capite non manere Irregularem. Fundamentum eſt illud generale ſæpe repetitum, quòd Irregularitas non incurratur; niſi ſit in Iure expreſſa, non cenſetur autem in Iure expreſſa, quæ vix poteſt in Iure habere fundamentum; niſi extendendo voces, quæ potiùs eſſent reſtringendæ. Vnde meritò Suarius docet, ſi Iura in rigore inſpiciantur, loqui de propriâ culpâ ſeipſum abſcindendi, aut mutilandi ex indignatione, aut ex aliquo indiſcreto zelo, vt videre eſt in c. *ſi quis* 1, 2. & 3. & c. *hi qui* 55. diſt. & c. *Maritum* 33. diſt. & in *Canone 22 & 23. Apoſtolorum.* Hoc autem vitium planè videtur requirere propriam voluntatem. Vnde c. *Ex parte* citatum illo verbo *affectauerint*, id ſatis exprimit nemo enim dicet affectare eum; qui cum adulterâ peccat, quòd a marito abſcindatur. Idem argumentum poteſt ſumi ex alijs Iuribus, vt notat ibi Suarius.

Confir. à ſimili.

183. Confirmatque à ſimili; nam, vt ſæpè aduertimus agentes de alijs propriè Cenſuris, quando ea feruntur contra præſumentes, aut temerè facientes, &c. ex illis verbis *præſumentes* & *temerè facientes* colligimus non ſufficere quancumque voluntatem maximè indirectam, aut per ignorantiam ad incurrendas illas Cenſuras, quæ præſumptionem aut temeritatem requirunt: ergo pari ratione non ſufficiet quæuis cauſa data, vt cenſeatur quis comprehendi illis Iuribus quæ affectionem requirunt, aut que feruntur contra eos, qui ſe ipſos abſcindunt, cum in prædictis caſibus illi, nec effectent vt ab alijs abſcindantur, nec propriè loquendo ſe ipſus abſcindent. Ideò tandem Suarius putat probabile non incurrere Irregularitatem ex eo ſpeciali capite abſcindendi, & mutilandi ſe.

184. Dixi autem *ex eo præcisè capite non manere Irregularem*: nam ex alio, vt rectè expendit Suarius ipſe nō videtur poſſe effugere Irregularitē ex generali ratione mutilandi cauſam mutilationis alicujus; qui enim eſſet ſimili modo cauſa mutilationis in alio eſſet Irregularis: ergo in ſeipſo.

Colligit Suares differentiam.

185. Ex quo doctè, & acutè Suarius colligit differētiā inter illationē manuum in ſe ipſum & illationē manuū ab alio; nam, quando quis in ſe ipſum temeritas manus inijcit, non ſolùm non conſideratur deformitas, aut impoſſibilitas adminiſtrandam in ordine; verum etiam nec perfecta membri mutilatio neceſſaria eſt; qua ea Irregularitas, vt dixerat n. 6. magis incurritur propter culpam actiuæ abſciſſionis, quam

propter carentiam membri, quamuis vtrumq; conſideretur; quando enim prouenit ex propria voluntate, & culpa ſe mutilandi eſt generalis regula, ſiue antecedat, ſiue ſequatur ordinationem ſiue abſciſſio ſit alicujus membri principalis; ſiue partis eius, ſiue notabiliter impediat, aut deformet, ſiue non, Irregularitatē inducere; dummodò tanta ſit mutilatio, quæ per ſe, & ſeclusâ inaduertētiâ ſine peccato mortali fieri non poſſit, vt colligitur ex c. *Qui partem* diſt. 55. vbi habetur illum eſſe Irregularem, qui partem cuiuſlibet digiti ſibi abſcindit cum tamen carentia illius partis alias contingens non inducat Irregularitatem, vt ibidem dicitur; redditurq; ratiò; quia *in eo non conſideratur tantùm defectus ex abſciſſione relictus, ſed voluntas eſt iudicata quæ ſibi auſa eſt ferrū injicere.* Quando verò Irregularitas prouenit ex alio modo culpæ, neceſſarium eſt, vt mutilatio ſit perfecta. Vnde in caſu, de quo nunc diſputamus. v.g. de adultero, qui mutilatur à marito, non quæuis mutulatio ſufficiet; ſed perfecta, & quæ facta, in alio ſufficeret ad inducendam Irregularitatem in ipſo patiente. De euulſione dentium dicam ad finem huius dub. Atq; hoc ipſum docet Auila ſuprà dūm an, ſi defectus alicuius membri contingat propriâ culpâ, facit Irregularem, etiamſi non afferat inſignē deformitatem. Quamuis (vt iam ſuprà retuli) Auila ſequatur magis communem ſententiam, quòd maneat Irregularis adulter, ſi maritus ipſi abſcindat virilia, vel aliud membrum, de quo iam diximus, quomodò intelligendum ſit.

Nonò infertur, ſurdum eſſe Irregularem.

186. Nonò infertur ſurdum vtraq; aure ita, vt nullo modo poſſit audire, manere Irregularē iuxta ſeptimum Canonem Apoſtolorū, ac proinde nō poteſt promoueri ad ſacerdotiū. Quòd ſi defectus ſurditatis contingat poſt ſacerdotalē ordinem licèt initiatus ſacerdotio poſſit celebrare miſſam priuatā, non videtur admittendus ad miſſam ſolemnem, ne riſum excitet, dùm, vel aliquid extra tempus faciat, vel omittat facere, in tempore. Ita Reginald. lib. 30. c. 5. n. 50. Si verò vna tantum aure ſurdus ſit, non eſt Irregularis. Ita Graff. & alij apud Sayrum lib. 6. c. 8. n. 17. & apud Filiucium num. 169.

Decimò infertur illum tantum gibboſum.

187. Decimò infertur illum tantum gibboſū eſſe Irregularē, qui gibbum habet nimis deformē aut nimiam inducens debilitatem, vt eum gibboſus nequit ſe prę gibbo erigere, aut ſtare vecto capite. Ita Auila, & Molina ſuprà n. 8. Vgolin. de *Irregularit.* c. 50. n. 9. Reginald. n. 52. & alij communiter.

Vndecimò infertur.

188. Vndecimò infertur idem iudicium eſſe de eo, qui habet ventrem prætturgidum, aut nimis pinguem. Ita Maiol. lib. 1. c. 17.

Duodecimò.

189. Duodecimò infert idem Maiol. lib. 1. c. 21. contra Vgolin. c. 50. n. 4. Æthiopem non eſſe Irregularem, neq; enim hic color horrorē parit.

Decimò tertio.

190. Decimo tertiò virum grandiorē, vel exiguæ ſtaturæ tunc tātùm eſſe Irregularem; quādo iudicio prudenti præſertim proprij Epiſcopi ea, vel proceritas, vel prauitas notabiliter deformis ſit,

Decimo quarto.

191. Decimo quartò de Hermaphrodito iam dictum eſt in præcedentibus non eſſe capacem ordinis adhuc validè, quādo præualet fœmineus ſexus. Quando autē præualet maſculinus, validè quidem poterit ordinari, vt ſuo loco diximus videtur tamen Irregularis iuxta c. *Si* teſtes 4. q. 2.

Hermaphroditus non poteſt profeſſionē emittere.

192. Imò Nauarr conſ. 47. *de Irregularit.* Vgolinus de *Irregularitate* c. 48. §. 1. n. 4. & alij putant Hermaphroditum non poſſe profeſſionē emittere in Religione virorum, vel mulierum ob periculum ſcandali, & libidinis, credendum enim eſt Eccleſiam, ſicut irritauit profeſſionem apud perſonas diuerſi ſexus ita irritaſſe profeſſionem eius, qui particeps eſt, ſexus vtriuſq; propter eadē ſcandala & pericula. Vnde idem Nauarrus & Vgolinus, itē Henriq. lib. 14. c. 8. n. 6. & alij apud Sanchez lib. 7. de *Matrimonio*. diſp. 106. (Vbi de Hermaphrodito videtur loqui æquè participet vtriuſq; ſexus) putāt repelli nō ſolū ab ordinibus ſed etiā à profeſſione, & quidem meritò quia non poteſt dici vir nec fœmina vt diximus Tract. 7. de ordine dub. 20. quod attinet ad ordinem. Quod verò attinet ad profeſſionē ratio periculi & ſcandali non ſolùm locum habet in eo in quo æquè reperitur vterque ſexus; vel in quo præualet diuerſus ſexus, quàm ſit in ea cōmunitate, in quâ profitetur; ſed etiam; quando præualet ipſe ſexus, eius communitatis, in quâ profeſſionē emittit; eſſet enim proxima, & frequens occaſio tentationis, & legi poteſt Nauarr. ſuprâ, & alij citati. Quod verò attinet ad charaterē legatur, quæ diximus loco citato de ordine.

Dubium.

193. Dubitari autem poteſt, ſi fiat in caſu, quo quis pro fœminâ reputetur; ſed poſtea proceſſu temporis ſuccreſcat virilis ſexus, & id virum erumpat? an non erit tunc Irregularis?

Reſp.

194. Reſpondeo non eſſe Irregularem; quia iam non dicitur amplius fœmina, vel Hermaphroditus. Ita Suarius diſp. illâ 51. ſect. 2 n. 2. loquitur autem in caſu denuntiatione totali in virum non manente fœmineo ſexu quem caſum aliquando contigiſſe nonnulli teſtantur, & refert Suarius, Plineum lib. 7, c. 4. Ita Filiucius, qui n. 162. & alij, & teſtantur de caſu ſimili, qui ad Romanam Pœnitentiarium delatus fuit alij teſte Bonacinâ diſp. 7. q. 2. puncto 2, in Hiſpaniâ contigiſſe aſſeruerunt.

Decimo quintò.

195. Decimo quintò illos tantum, qui habent crura diſtincta eſſe Irregulares, quorum deformitas non poteſt ita tegi veſtibus, vt notabiliter non appareat prudenti iudicio, præſertim Epiſcopi, vt dictum eſt.

Decimò ſextò Irregularem eſſe qui altero caret pede.

Decimo ſextò Irregularem eſſe; qui altero caret pede, talis enim carentia induit ſatis magnam deformitatem adiunctam imò etiamſi pede non careat, illum tamen ita habeat debilem, vt niſi baculo adiutus non poſſit accedere ad altare, ibiq: Sacerdotales functiones exercere c. *Nullus Epiſcopus* diſt. 1. & c. *Si quis in infirmitate*, diſt. 55. Item, ſi illi neceſſarius ſit per ligneus ad altare, etiamſi nō careat vero pede, videtur enim ſatis indecens pro tanto miniſterio. Ita Molina ſuprà n. 9. Nauarrus, n. 199. Saytus lib. 6. c. 2 n. 22. Vgolin. c. 47. Filiuc. n. 173. Reginald. n. 54. & alij.

Decimò ſeptimò.

197. Decimoſeptimò Irregularis cenſetur ille qui laborat febri continuâ, ita, vt præ ægritudine non poſſit exercere munera ſacerdotalia; ſecùs verò ſi febris eſſet Quartana, aut leuis febricula, quæ non impediat Miſſę celebrationem.

Decimò octauò.

198. Decimo octauò idem iudicium eſt de ha-

habente debilitatem in digitis,quibus frangenda eſt hoſtia, & ob eandem rationem pro calice idem eſt de illo, cui ita manus tremunt,aut debiles ſunt,vt calicem non poſſit eleuare,firmumve tenere.

Decimo nono. 199. Decimo nonò tales cenſentur,qui laborant graui dolore capitis,quando periculum eſt, vt non poſſint ſubſiſtere in celebrando. Legatur Suarius,& Filiucius ſuprà, Vgolinus cap. 54. §. 1. num.5,

Vigeſimo. 200. Vigeſimò laborantes morbu gallico, qui,foris appareat, horroremque,vt ſcandalum generet, videntur Irregulares argumento c. 2. *de Clerico ægrotante.* Ita Vgolinus c. 55. §. 2. Molin.n. 16. & alij communiter.

Vigeſimo primo. 201. Vigiſimo primò Leproſus, aut valde ſcabioſus, quando hi morbi magnam inducunt deformitatem, aut manuum vſum impediunt Irregulares cenſentur quandiu durat morbus, iuxta c.*Tua nos*,de *Clerico ægrotante* (quamuis alij tantùm dicant non poſſe celebrare in publico) Ita Maiol. lib. 2. c. 18. n. 11. Vgolinus citato c. 55. §. 1. & 2. idem ſenut in §. 3. de Phtiſico. Reginald. num.56. & 57.

Vigeſimo ſecundo. 202. Vigeſimo ſecundò Peſte infectos Irregulares cenſentur propter periculum infectionis aliorum.

Vigeſimo tertio. 203. Vigeſimo tertiò laborantes tuſſi, quæ periculum habeat coniunctum in ſuſcipiendâ Euchariſtiâ, peſte tamen aut tuſſi ſublata ceſſabit Irregularitas,ſicut dictum eſt de alijs morbis.

Vigeſimo quarto. 204. Vigeſimo quartò de morbo caduco iam diximus Irregularem,facere ſicut de Epileptico, lunatico, arreptio &c. item de dæmoniaco.

Vigeſimo quinto. 205. Vigeſimo quintò maleficiati tunc tantùm Irregulares ſunt quando ratione, veneficij perpetuò fiunt inhabiles ad exercendos Ordines illud tamen genus maleficij, quo redditur homo,ineptus ad Matrimonium, non inducit Irregularitatem. Ita Henriquez lib. 14. cap. 8. Sayrus lib.6. cap.9. & alij.

Pro prædictis omnibus Irregularitatibus Notandum 1. 206 Pro omnibus Irregularitatibus præcedentibus aduertendum eſt id, quòd iam inſinuauimus,nimirum poſſe contingere vt partem muneris Sacerdotalis impediat morbus,vel impedimentum; non verò totum, vt quando ſacerdos caret pollice, aut indice &c. celebrare non poteſt; poteſt tamen abſoluere. Eſt igitur aliud iudicium de ordine ſuſcepto; atque de ſuſcipiendo; nam, qui non poteſt præſtare omnia, non poteſt ordinari; qui tamen iam eſt conſtitutus in ordine, poteſt exercere illam partem muneris, ad quam non eſt impeditus. Vnde licèt digitis careat,poteſt cõrionari,cãtare Euangelium,& Cæcus etiam ſacerdos audire confeſſiones, quas etiam poteſt audire,qui corripitur morbo caduco argumento c. *Presbyterorum* de *Clerico ægrotante.* Ita Nauarrus n.200. Molina ſuprà n. 14. Sayrus n.7. Coninc.n 106. Vgolin.c.52. §. 1, Filiucius.n.158. 167.& 178, Reginald.lib. 30, n.44.& 48. alijq; multi.

Aliud Iudicium eſt de ordine ſuſcepto, & ſuſcipiendo.

207. Hinc eſt,vt, quamuis ille, qui ita eſt abſtemius, vt nullo modo poſſit vinum guſtare. non poſſit iuxta principia tradita promoueri ad Sacerdotium; tamen, ſi iam promotus,abſtemius fiat,quãuis celebrare nõ poſſit,poterit alia munera ſacerdotalia exercere,& Sacramẽta miniſtrare.

208. Quæret tamen aliquis; an cum tali abſtemio poſſit ſummus Pontifex diſpenſare, vt ad ſacerdotium promoueatur? *Quæres 1.*

209. Reſpondent multi non poſſe,ſi ſequamur ſententiam eorum, qui dicunt non poſſe *Reſp.* ſummum Pontificem diſpenſare, vt ſub vnâ tantùm ſpecie conſecratio fiat. Quam ſententiam nos ſequuti ſumus agentes de ſacrificio miſſæ Tract. 5. diſp. 1. dub. 11. Secùs verò,ſi contrariam ſequamur opinionem. Ita Nauarrus c.27. n. 204. Sayrus c.9 n.15. Toletus lib. 1. c. 25. Vgolin. c. 57. Quæ ſententia mihi placet; imò etiamſi concedamus poſſe Pontificem diſpenſare, vt in vnâ tantùm ſpecie fiat conſecratio in ijs, Regionibus, in quibus,vel nullo modo,vel difficillimè poteſt haberi vinum; nihilominùs puto non poſſe diſpenſare cum non potente vtramque ſpecium ſumere, ſi abſolutè ſupperant alij, qui omninò liberè poſſint promoueri; erit enim illicita diſpenſatio, vtpote facta ſine idoneâ causâ.

210. Quæri poteſt 2. an habens defectum *Quæres 2.* corporis impedimentum ſuſcipere Ordinem ſacerdotalem,poſſit ad alios ordines promoueri.

Reſp. habentem defectum impedimentum ſuſceptionem ſacerdotij non poſſe ad alios ordines promoueri iuxta multos.

211. Multi Reſpondent non poſſe Ita Nauarrus ſuprà, Aula ſuprà regula 1. Vgolinus c. 52. § 1.n.4. Angel.& alij apud Garziam de *Beneſ.*7.p.c. 12. n.27. & ſequentib. Probant; quia habens huiuſmodi defectum eſt Irregularis; ergo non poteſt ad vllos ordines promoueri; Irregularitas enim directè impedit ſuſceptionem omnium ordinum. Et ſi agamus de Carentiâ membri requiſiti ad ſacerdotium, talis non ſolùm eſt inhabilis reſpectu ſacerdotij; ſed etiam reſpectu aliorum ordinum ſuſcipiendorum, quia hi omnes ordinantur ad ſacerdotium. Quæ ſententia in praxi videtur ſequenda; quia communis eſt, non videtur tamen improbabilis oppoſita quod ſcilicet poſſit ad inferiores ordines etiam ſacros promoueri, ſi nullũ aliud ſit reſpectu illorum impedimentum. Et quidem non video cur, qui alioquin omnino aptus eſt ad Diaconatũ & ſubdiaconatum, nõ poſſit ad eos promoueri ex eo tantum quòd non poſſit ad ſacerdotium aſcẽdere: neq; enim neceſſè eſt, vt tales ordines aſſumantur, tanquam via ad ſacerdotium, ſed poſſunt eligi & aſſumi, tanquam terminus, in quo ſiſtatur. & talis, fuit antiquiſſimus vſus in Eccleſia, vt multi Diaconi v. g. fierent, vt in & ſtatu permanerent, perinde atq, hodie ſacerdotes fiunt ſine animo aſcendendi ad Epiſcopalẽ gradũ ſupremũ. Vnde, ſi aliqua eſſet Irregularitas partialis pro Epiſcopali ordine, non video cur alioquin non poſſet quis fieri ſacerdos propter impedimentum aſcendendi ad Epiſcopatũ, maximeq, vim habet hoc argumentum ex eo quod maior vnitas ſit inter ſacerdotium, & Epiſcopatum, quam inter Diaconatum, & alios ordines cum ſacerdotio.

Author indicat hanc opinionem in praxi ſequendam oppoſitam tamen non eſſe improbabilem.

Ratio.

212. Ad illud autem, quod dicitur carentem membro neceſſario ad ſacerdotiũ eſſe abſolutè Irregularem ad omnes ordines, negandum eſt iuxta hanc ſententiã; ſed dicendum eſſe tantùm irregularẽ ad illum ordinem, cuius exercitiũ impedit talis defectus, Ideo hanc ſententiam ſequitur Sayrus lib.6. c. 7. n.8. Paludanus, & alij apud ipſum, & citatos.

Poteſt Pontifex hac in re diſpenſare.

213. Poteſt tamen, quidquid ſit de Iure communi, Pontifex in eâ re diſpenſare, vt aliquoties diſpenſauit cum viris alioquin doctrina, & virtute inſignibus. Vnde noſtrâ ætate audio Religioſum fuiſſe in Italia cæcum à Natiuitate virum in Philoſophia, & Theologiâ doctum & eiuſdem Theologiæ profeſſorem, contionatorem que non contemnendum, qui, vt decentius poſſet contionari ad Diaconatum promotus eſt diſpenſatione (vt credo) Pontificiâ.

214. Omitto alios caſus, qui facilè ex dictis poſſunt reſolui, vel nullius difficultatis ſunt, nam quod aliqui, exempli causâ, in dubium vocârunt an ſacerdos carens dentibus, cenſeatur Irregularis? ridiculum eſt diſputari; nam, & vſus, & ratio ſatis oſtendit nō eſſe Irregularem; innumeri enim ſunt ſacerdotes edentuli, neque illa deformitas tanta eſt, vt ideò quis videatur arcendus à Sacerdotio.

215. Maior difficultas eſt de eo, qui per indignationem excuſſit ſibi dentes; de quo Vgolinus Tract. de Irregularitate. c. 69. videtur aſſerere eſſe Irregularem. Nihilominus probabilius eſt non eſſe; quia non inducit corporis defectum, neque indignatio, & vulneratio videtur tanti momenti ut iuxta c. *Quipartem* diſt. 55. illa affectatio vulnerandi ſe tàm magna cenſeatur, vt Irregularitatem inducat; quam non inducere, docet Saytus lib. 6. cap. 7. n. 12. Henriquez c. 8. n. 1. Filiucius n. 160. & alij multi.

Notandum 2. in quibus Irregul. ſolum Papa diſpēſare poteſt.

216. Vltimò pro his omnibus Irregularitatibus (vt hoc etiam anticipatò dicamus) aduertēdum eſt in Irregularitate proueniente ex defectu, vel ex deformitate, aut infirmitate ſolùm papam diſpenſare poſſe; niſi fortè adiunctum ſit impedimentum Iuris naturalis. Ita Suarius diſp. 51. ſect. 2. num. 18. ad finem, Molina ſuprà n. 19. Saytus lib. 6. c. 8. n. 16. Henriquez lib. 14. c. 8. n. 1. Couarr. Clementinâ *Si furioſus* 1. p. n. 7. Vgolinus c. 52. §. 2. Filiucius n. 180. Reginald. lib. 30. n. 45. & 59. quidquid in contrarium ſentiant Syluest. & alij. Probatur autem ex c. *ſignificaſti de corpore vitiatis*.

Iudicare verò de defectu vel deformitate ad Epiſcopum pertinet.

217. Iudicare verò de defectu, vel deformitate; an inducat Irregularitatem iam diximus pertinere ad Epiſcopum, Legatur Auila 7. p. diſp. 3. dub. 2. Vtrum autem iudicium hoc pertineat etiam ad Prælatos Religionum? aliqui affirmant, & mihi videtur probabile; quia ex vno capite tale iudiciū committitur Epiſcopo, vel Archiepiſcopo, vt ſuprà notauimus argumēto c. 2. *de Corpore vitiatis*. Ex alio verò capite in fauorabilibus nomine Epiſcopi intelliguntur habentes poteſtatem Epiſcopalem iuxta dicta in ſimili diſp. 3. dub. 3. §. *Affirmat.* Rodriguez vbi cum eodem, & cum Sanchez, & alijs apud ipſum diximus nomine Epiſcopi poſſe intelligi habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Vnde idem poterit iudicare Capitulum Sede Vacante ſicut & Vicarius, aut officialis Generalis eiuſdem Capituli. De Religioſis quidem id docet Auila diſp. 3. dub. 2. cum Angelo, Armilla Tabiena Henriquez, qui paulò ante oppoſitum dixerat.

218. Negant verò aliqui apud Auilam diſp. 3. dub. 2. & alij nonnulli; Quod tamen diximus, mihi videtur probabilius, & negandum eſt quod aduerſarij aſſumunt, ſcilicet, noſtram ſententiam nullo Iure probari, cùm iam diximus nomine Epiſcopi poſſe intelligi habentes poteſtatem; quaſi Epiſcopalem, & in citato Textu Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo tale iudicium communicatur.

DVBITATIO IX.

De Irregularitate? defectu natalium.

219. INter alios Irregulares communicari ſolet illegitimus; ſed, vt quæ de illo dicenda ſunt, meliùs intelligantur, oportet prius explicare quis nam cenſeatur illegitimus, & omiſſis alijs, quæ videri poſſunt apud Authores referendos ille appellatur illegitimus; qui non ex legitimo Matrimonio, ſed ex illicito concubitu conceptus eſt, ſiue ex fornicatione, ſiue ex ſtupro, ſiue ex inceſtu ſiue ex adulterio. Qui eſt meretrice appellatur *manzer* ſi ex ſoluta concubina domi retenta ſolet apellari filius naturalis; imò eo ipſo quòd ſit filius ſoluti, & ſolutæ ita, vt tempore vel conceptus, vel partus potuiſſet eſſe matrimonium inter parentes illius ſolet etiam appellari filius naturalis maximè ad obtinendam pleniſſimam legitimationem per ſubſequens Matrimonium inter parentes, qui verò naſcitur ex ligato & ſoluta ſolet appellari nothus, qui verò ex coitu damnato, vt ex ſtupro, vel raptu, vel Sacrilegio, vel inceſtu, vel fœminâ coniugata dici ſolet ſpurius. Quâ de re legi poteſt Couarr. de *Sponſalib.* cap. 8. §. 4. Saytus lib. 6. c. 10. n. 6. Molina Tract. 2. diſp. 165. Leſſ. lib. 2. c. 16. dub. 6. Vaſq. in opuſculo de *Teſtamentis* c. 5. § 6. dub. 1. §. 7. n. 98. Suarius diſp. 50. ſect. 2. n. 1. & ſequentibus, Filiucius n. 133. & ſequentibus, &, vt rectè notat Suarius, quantum ad effectum Irregularitatis omnes filij ſoluti cenſentur naturales Iure Canonico, & Iure Regio Hiſpanæ; imò multi teſtantur conſuetudinem totius orbis eſſe receptam & nomē ſpurius ſolet etiam tribui omnibus illegitimis, qui naturales non ſunt. Hoc ſuppoſito.

Illegitimus quis appellatur.

220. Aſſerendum eſt primo omnem illegitimū eſſe Irregularem eſt communis, & recepta ſententia, habeturq; c. 1. de *Filijs Presbyterorum*. Ita Suarius ſect. 3. n. 1. Filiucius n. 138. Reginald. lib. 30. n. 67. Vgolinus c. 44. §. 1. Auila p. 7. diſp. 3. dub. 6. Saytus c. 10. n. 36. Henriquez lib. 14. c. 8. n. 10. Nauarrus n. 207. Toletus lib. 1. c. 53 Coninc dub. 12. & alij multi contra paucos alios quod verum, etiāſi ſit illigitimus occultus.

Aſſertio 1. omnis illegitimus eſt irregularis.

Dubium.

221. Dubitari autem poteſt; an ſaltem, quando Matrimonium inter duos eſt inualidè contractū ob occultū aliquod impedimentū vtriq; contrahenti ignoratum, vel ſaltèm vni propter probabilem ignorantiā, vel errorem Iuris, aut facti, cenſeatur filius legitimus?

Reſp.

222. Reſpondeo legitimum cenſeri; neq; eſſe Irregularem iuxta c. *Peruenit* & c. *Ex tenore qui filij ſint legitimi*. Verum quidem eſt nonnullos Authores requirere bonam fidē vtriuſque coniugis. Ita Suarius diſp. 50. ſect. 1. n. 11. Filiucius n. 132. ſequuti Caietanum, Socinum, & alios.

223. Oppo-

Probabilius eſt non requiri bonam fidem vtriuſq; coniugis ſi Matrimonium non fuerit clandeſtinum.

223. Oppoſitum verò videtur probilius, dummodò Matrimonium non fuerit clandeſtinum, nam in clandeſtino, etiam bona fides vtriuſque parentis non ſufficit, vt filij ex illo ſuſcepti cenſeantur legitimi, vt probat Sanchez lib. 3. de Matrimonio diſp. 42. n. 2. & quidem, quòd in alterutro perentum ſufficiat bonâ fides videtur ſatis probari ex c. *Ex tenore*, citato. Legantur dicenda Tract. 11. diſp. 3. dub. 20. §. *Prima ergo* in fine.

Legitimi cenſentur filij infidelium ſi &c.

224. Vlterius Legitimi cenſentur filij ſuſcepti ab infidelibus, qui tempore infidelitatis ſuſceperunt illos ex matrimonio contracto ſecundum leges ipſorum, quantumuis inualidum ſecundum leges Conanicas. Ratio autem eſt; quia illegitimus ille ſolùm cenſetur, qui natus eſt ex Matrimonio inualido. Legitimus verò qui natus eſt ex valido; prædicti autem filij orti ſunt ex Matrimonio valido; nam Matrimonium infidelium non diſſoluitur per ipſorum conuerſionem ad fidem; niſi ſit inualidum propter impedimentum Iuris naturæ, aut propter impedimentum inductum à Principibus ipſorum c. *de infidelibus* de *Conſinguinitate, & affinit.* Ita Couarr. p. 2. c. 8. §. 1. Saytus ſuprà n. 35. Suarius, & Filiucius ſuprà, alijſque communiter.

Ratio.

Item filij infidelium ad fidem conuerſorum modo &c.

225. Addiderim, ita cenſere legitimos filios infideliũ conuerſorũ ad fidem, etiamſi nati ſint ex matrimonio inualido propter impedimentũ Iuris naturæ; dũmodò cõmuni ſenſu patriæ, vel probabili ignorantiâ illorum matrimonium cẽſeretur validum. Vnde, etiamſi concedamus Iure naturæ Matrimonium fratris cum ſorore eſſe inualidum; atq; adeò ſeparandos ab Eccleſiâ, poſtquam conuerſi ſunt ad fidem, filij nihilominus anteà ſuſcepti, quãdo Matrimoniũ putabatur legitimmum, cenſendi ſunt propter bonam fidẽ parentũ, quantum ad valorem Matrimonij.

226. Addendũ etiam eſt cum Suario ſuprà ſect. 4 n. 10. Auila ſuprà dub. 10. & alij filium genitum à parẽtibus, qui Matrimonium contraxerunt invalidè non debere ſe gerere pro Irregulari, niſi conſtet de malâ fide parentum: nam in dubio non debet præſumere parẽtes deliquiſſe.

An filius expoſitus & ignotus præſumendus ſit Irregularis.

227. Vtrum autem filius expoſitus, & de quo ignoratur an ſit legitimus, & quinã fuerint eius parentes præſumendus ſit Irregularis nec ne? non eſt eadem Authorum ſententia.

Aliqui putãt cenſendum eſſe legitimũ Alij diſtinguunt.

228. Aliqui putant cenſendum eſſe legitimum. alij verò diſtingunt, quam ſententiam ſequitur Auila dub. illo 10. cum Villadiego quem refert, & aſſerit, ſi talis fuit infamatus de illigitimitate, debere ſe purgare; ſi verò non fuit infamatus; ſed ſemper vixit, vt legitimus, debere relinqui, ſuæ conſcientiæ, & addidit Auila, quod; niſi præſumat, quòd ſit illigitimus, poteſt ſe reputare legitimum; quia melior eſt conditio poſſidentis; imò, ſi ſit dubium, non tenetur quis ſe reputare illegitimum. Vnde videtur ſentire Auila quotieſcumq; ignorantur parentes, ac per cõſequiens ſtatus Coniugij illorum; poſſe ſe reputare legetimum, quod etiam docet Coninc diſp. 18. dub. 12. n. 105. & alij apud Couarr in clemẽtina, *Si furioſus* p. 1. in principio, & apud Garziam ſuprà n. 6. & apud Vgolinum ſuprà §. 7.

Probabile putat Authorem cenſendum eſſe illegitimum.

229. Probabile nihilominus puto cenſendum eſſe illigitimum. Ita Suarius diſp. 50. ſect. 3. Filiucius n. 141. Reginald. n. 77. Vgolinus ſuprà, Rebellus lib. 1. de *Contractibus* q. 2. n. 15. & alij apud Garziam, ſuprà n. 8. Ratio eſt, quia in huiuſmodi caſu adſunt coniecturæ ita vehementes, vt ferè certò conſtet expoſitum eſſe illegitimum; filij enim legitimi non ſolent exponi, vt experientia docet; imò parẽtes filios notam infamię ſubeunt. Non negauerim tamen aliquando ſolere legitimos à parentibus exponi propter inopiam ſperantes ab alijs fore excipiendos, alendos, educãdos. Vnde, ſi aliquod tale dubium oriatur probabile ex circumſtãtijs verã puto Auilę & aliorum ſententiam etiam quoad expoſitos.

Ratio eſt.

De alijs non expoſitis Authoris Iudicium.

230. de alijs verò non expoſitis, ſed quorum parentes ignorantur probabiliorem iudicio ſententiam Auilæ, quod poſſint ſe reputare legitimos. Legatur Auilæ dub. 9. vbi ex Henriq. Gregorium 14. in quadam Bullâ ſtatuiſſe, vt expoſiti habeantur legitimi, & puri ſanguinis.

Aliqui putãt Epiſcopum poſſe diſpenſare vt ordines ſuſcipiat talis expoſitus.

231. putant etiam citati Doctores cum Couarr. ſuprà n. 9. expoſitum iam ordinatum poſſe vti ſuſceptis ordinibus ſine vllâ diſpẽſatione; quia melior eſt conditio poſſidentis. Imò Henriq. lib. 14. c. 8 n. 10. Suarius ſuprà n. 4 ad finem, Sayrus ſuprà n. 39. Filiucius n. 141 & alij Recentiores exiſtimant poſſe Epiſcopum diſpẽſare, vt ordines ſuſcipiat talis expoſitus, poſtquàm debitam adhibuit diligentiam. Item Layman lib. 1. Tract. 5. p. 5. c. 5. n. 4. non ſolùm ad ordines Sacros; ſed ad beneficia Curata ſuſcipienda putat Epiſcopum diſpenſare poſſe, refertq; præter Suarium, & Henriquez citatos Couarr. ſuprà Auilam q 7. diſp. 3. dub. 9. quia licet Epiſcopis Iure Ordinario conceſſum non ſit diſpenſare in Irregularitate; poſſunt tamen diſpenſare in caſu dubio, qualis is eſt.

Addit Author.

232. Ego quidem prædictis addiderim eum; qui iam ſuſcepit aliquos Sacros Ordines bonâ fide, non ſolùm poſſe (vt prædicti Authores docent) in ſuſceptis miniſtrare; ſed etiam ad alios aſcendere propter eandẽ rationem, quod melior ſit conditio poſſidentis; nam, ſi ideò poteſt in ſuſceptis miniſtrare; quia tunc poſſidet libertatem, ius legitimitatis, eàdem ratione poterit ad ſuperiorem Ordinem propter eandem poſſeſſionem legitimitatis, Sed; quia non video id fuiſſe ab Authoribus conceſſum; in praxi conſulerem potiùs petendam diſpenſationem ab Epiſcopo; niſi fortè ſatis conſtet de illâ Bullâ quam refert Henriquez in quâ Gregorius 14. dicitur ſtatuiſſe, vt tales habeantur legitimi quam Bullam non vidi, de quâ, ſi conſtet, abſolutè puto poſſe aſcẽndere ad vlteriores ordines, imò incipere ordinari abſq; vlla diſpenſatione; quia habetur legitimus.

Obijcies.

233. Objciet tamen aliquis vniuerſim contra doctrinam traditam generalem regulam ſæpius in præcedentibus repetitam quòd in dubio facti nemo ſit præſumendus Irregularis excepto facto Homicidij; In præſenti autem caſu adeſt dubium facti, & nõ homicidij ſed illegitimitatis ergo non erit expoſitus ille iudicandus Irregularis.

Reſp.

234. Reſpondetur in tali caſu non eſſe dubium facti, ſed moralem certitudinem, quòd ille non ſit legitimus, vt explicatum eſt.

Quæres.

235. Quæri vlterius poteſt, an filius teneatur

credere matri aſſerenti filium eſſe illegitimum?

Reſp.

236. Hac de re ex inſtituto latiùs in Tract. de Matrimonio ſolet diſputari; nihilominus, quantùm ad præſens dicimus, niſi fortè tam efficacibus argumentis id probet, vt dubitari non poſſit, moraliter loquendo non teneri credere, etiamſi mater cum iuramento, vel in mortis articulo id affirmat. Quod ſentiunt plurimi Authores ibi referendi, & in hac materia docent Suarius diſp. 50. ſect. 4. n. 5. vbi quam plures alios Authores refert; item Filiucius n. 144. Reginald. n. 78..

Illigitimus per ſubſequens matrimonium ſit legitimus &c.

237. Vtrum autem illigitimus fiat legitimus per ſubſequens Matrimonium? etiam in eius Tractatu diſputari ſolet; interim tamen aſſero fieri legitimum, adeòque habilem non ſolùm ad ſucceſſionem hæreditariam & dignitates ſæculares; ſed etiam ad Eccleſiaſticas, & ad Ordines excepto Cardinalatu, vt patet ex Motu proprio Sixto V. quam refert, Sayrus ſuprà n. 54. & Garz. de Beneficijs 7. p. c. 1. n. 28. cum pluribus, quos refert.

Ratio eſt.

Fundamentum eſt; quia Matrimonium ſubſequens purgat omnia præcedentia, dummodò parentes (vt ſuprà dicebam) tempore vel natiuitatis, vel conceptionis habiles eſſent ad contrahendum Matrimonium id eſt nullum haberent impedimentum dirimens. Quod ſi tale impedimentum tunc eſſet, non tolleretur illigitimitas, & inhabilitas ad ordines, & dignitates Eccleſiaſticas iuxta c. *Tanta qui filij ſint legitimi.* Ita Sanchez lib. 8. de *Matrimonio* diſp. 7. n. 19. Suarius ſuprà ſect. 1. Henriq. lib. 13. c. 20. n. 4. Sayrus ſuprà n. 15. Reginald. n. 79. Couarr. de *Matrimonio* p. 2. cap. 8. §. 2. Filiucius numero 131. & ex parte Garz. ſuprà numero 38. Maiol. de Irregularit. lib 1. cop. 4. numero 14. Coninc, Auila. & alij ſuprà. Non deſunt tamen multi Authores, qui ſolùm putent fieri legitimos, quando parentes habiles erant ad contrahendum tempore Natiuitatis. In quo conſentiunt Suarius, Garz. Maiolus & Filiucius ſuprà. Probabiliùs tamen ſentio, quod dixi cum Sanchez & alijs, cum propter fauorem Matrimonij, tùm; quia nullus eſt Textus in contrarium. Quamuis autem Suarius num. 15. & Filiucius num. 132. cum Couar. ſuprà, & alija putant ſolùm fieri legitimum per ſubſequens Matrimonium verum, & validum, non verò per inualidum exiſtimatum verum; philoſophandum nihilominus puto iuxta ſupra dicta in hac dubitatione, de eo, qui natus eſt ex Matrimonio inualido exiſtimato bonâ fide validè. Vnde, niſi ſubſequens Matrimonium ſit clandeſtinum, dommodò bona fide contractum fuerit; ſufficiet ad reddendum legitimum filium. Ita Bonacina diſp. 7. p. 2. puncto 2. num. 6. in fine.

Ex dictis Infertur 1.

238. Ex dictis infertur fieri Legitimum filium, quem quis ſolutus ex Mariâ ſolutâ genuit, & poſt ipſum genitum Annam duxit, Anna verò mortuâ, duxit Mariam, etiamſi Matrimonium non conſummetur. Ratio eſt; quia parentes tempore conceptionis filij erant habiles ad Matrimonium inter ſe, & poſteà illud validè contraxerunt. Ita Panormitanus in cap. *Tanta* citatum Bonacina ſuprà numero 7. Sayrus ſuprà numero 19.

239. An verò filij legitimi nati ex Annâ antequam Maria duceretur, cenſendi ſint Maiores natu, quantùm ad hæreditatem aut maioratum, ſi quis eſt, etiamſi ætate ſint minores? non eſt huius loci diſputare. Obiter dico, niſi lex, aut conſuetudo in contrarium obſtet, illos cenſendos eſſe maiores natu, quoad ſtatum legitimæ filiationis, vetuſtiorum enim eſt prius fuiſſe Legitimos filios. quàm illum, qui priùs natus erat non legitimus. Sed de hoc alibi. *Nota.*

Infertur 2.

240. Infertur 2. cenſeri filium legitimum per ſubſequens Matrimonium, & liberari ab Irregularitate, etiamſi Matrimonium ſequatur poſtquàm talis filius naturalis promotus fuerit ad ordines. Nam filius Naturalis fit Legitimus per ſubſequens Matrimonium, & conſequenter deſinit eſſe Irregularis, ceſſante ſcilicet causâ Irregularitatis. Ita Sayrus ſuprà num. 30. Coninc diſp. 18. dub. 12. n. 105. Bonacina ſuprâ n. 8. & alij contra Maiolum.

Infertur.

241. Infertur 3. filium natum poſt Matrimonium ratum non conſummatum, quando ſcilicet ante conſummationem alter parentum emiſit profeſſionem ſolemnem in Religione approbatâ non eſſe legitimum; ſed Irregularem; quia tale Matrimonium fuit diſſolutum per profeſſionem, vt patet ex Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. & dicemus in Tract. de *Matrimonio*, & ſuo loco etiam dicemus an, quando Pater factus eſt ſacerdos vel Religioſus profeſſus de conſenſu vxoris, illamq́, poſteà carnaliter cognoſcit, filius inde natus ſit illegitimus, & Irregularis? Interim affirmo ex cap. *literas de filijs Presbyterorum*. Vbi Irregularis cenſetur. Ita Suarius ſect. 2. numero 4. Sanchez lib. 9. de *Matrimonio* diſp. 38. Sayrus lib. 6. cap. 10. numero 41. Filiucius numero 136. Tolet. & alij ſuprà.

Aſſertio 2. *mortale eſt Illegitimum recipere ordines abſq́ diſpenſatione*

242. Aſſero 2. mortale peccatum eſt illigitimum recipere Ordines abſque diſpenſatione. Ratio eſt; quia in contrarium eſt prohibitio Eccleſiæ in re graui ex quo etiam conſtat mortale peccatum eſſe exercere abſque diſpenſatione ordines ſic ſuſceptos. Ita Auila ſuprà, Nauarrus, Toletus. & alij apud Sayrum numero 38. *Ratio eſt.*

Pœnam tamen nouam non incurrere.

243. Nullam tamen (quod ſciam) pœnam nouam incurrit; nulla enim eſt, quam viderim, Iure expreſſa. Ratione quidem Irregularitatis propter illegitimitatem repellitur non ſolùm ab ordine ſuſcipiendo; ſed ab exercitio ſuſcepti. At, quamuis exerceat ſuſceptum, & peccet mortaliter, non incurrit nouam Irregularitatem, vt rectè Nauarrus cap. 27. numero 96. Sayrus ſuprà & alij multi contra Maiolum lib. 1. cap. 2. num. 8. qui putat nouam Irregularitatem ſuccurrere celebrando, ſine idoneo tamẽ fundamento cum ea Irregularitas non eſt Iure expreſſa.

Aſſertio 3. *Irregularitas ex illigitimitate poteſt tribus modis auferre Primò.*

244. Aſſero 3. Irregularitas ex illegitimitate poteſt auferri tribus modis, primò, quantum ad Ordines auferri poteſt per profeſſionem, poſt quam manet habilis ad illos. Dixi *Quantum ad Ordines*; neque enim fit habilis ad Prælaturam ſiue ſit Religioſus, ſiue Monialis. Ita Nauarrus n. 207. Vgolinus ſuprà 5. Suarius ſuprà ſect. 5.

§. Ter-

§. *Tertius modus.* Sayrus cap. 11. numero 3. Filiucius numero 153. Bonacina ſuprà numero 14. & alij.

Secundo, aufertur per legitimationem factam à Papâ.

245 Secundo modo aufertur per legitimationem factam à Papâ. Vnde ſic legitimatus habilis eſt ad beneficia, ad dignitates, & alia omnia, ad quæ ſe extendit poteſtas legitimatis, quatenus fieri poteſt citra præiudicium alterius iuxta cap *Venerabilem. Qui filij ſint legitimi.* Vbi habetur Legitimatum à Papâ extra patrimonium, ſeu territorium Diui Petri non cenſeri factum idoneum, & habilem ad dignitates ſæculares, & ad hæreditatem. Quâ de re legi poteſt Cuuarrub. Sayrus, Suarius, & alij mox citandi.

Diſcrimen inter legitimationem & diſpenſationem.

246 Aduertendum verò eſt longè diuerſam eſſe diſpenſationem à legitimatione: nam illegitimus per legitimationem efficitur habilis ad omnia perinde, ac ſi re verâ eſſet legitimus, cùm tamen per diſpenſationem ſolùm habilis fiat ad illum actum, ad quem diſpenſatur iuxta verba diſpenſationis; eſt enim diſpenſatio res odioſa, & ſtrictè explicanda. Ideò diſpenſatus ad certũ quoddam beneficium tantùm illud poteſt obtinere ex vi illius diſpenſationis; & diſpenſatus ad beneficium curatum in communi poterit relicto primo, conſequi aliud, & aliud, cùm diſpenſatio fuerit generalis ad curata beneficia.

Legitimatus à Principe Sæculari non eſt habilis ad beneficia & Ordines. Ratio.

247 Ex quo etiam appares legitimatos à Comite Palatino; vel ab Imperatore, aut alio principe ſæculari non eſſe habiles ad beneficia, vel Ordines; nam Comes Palatinus, aut Princeps Sæcularis, quamuis habeat poteſtatem legitimandi ſibi ſubditos, quoad honores, & officia ſæcularia, illam non habet, quoad Eccleſiaſtica beneficia, dignitates, vel Ordines. Legatur Couarrub. 2.p.c.8.§.8. Maiol. lib. 1. cap. 8. numero 1. Sayrus lib.6.cap.11.numero 15. Vgolinus ſuprà § 3.&.4. Suarius ſect. illa 5.num. 7. Filiucius num. 149. Reginald.num.72.

Tertiò aufertur per Diſpenſationem.

248 Tertius modus tollendæ Irregularitatis eſt per diſpenſationem; nam ſicut Irregularitas inducta eſt lege Superioris, ita ab ipſo Superiore poteſt per diſpenſationem auferri.

229 Verùm vt nuper dicebam, diſpenſatio ſtrictè interpretanda eſt. Quapropter, qui diſpenſatur ad Ordines, non eo ipſo cenſetur diſpenſari ad beneficium, ſicut nec diſpenſatus ad certum Ordinem, cenſetur ad Superiorem ordinem diſpenſatus, ſed ad illum, qui fuit expreſſus, & ad inferiores, ſine quibus recipi non poteſt.

Diſpenſatio data ad beneficium ſimpliciter non cenſetur data ad Curatũ, &c.

250 Item diſpenſatus ad beneficium ſimpliciter, non cenſetur diſpenſatus ad Curatum, ſicut & diſpenſatus ad dignitates Eccleſiaſticas non cenſetur diſpenſatus ad Epiſcopatum. Ita Sanchez & Sayrus ſuprà, Couarrub.p. 2.c.8.§. 8. Maioſus ſuprà cap. 8. Filiucius, numero 151. Reginald. numero 75. & alij multi, quos, Deo dante, referemus in Tract. de Legibus agentes de diſpenſationibus, vbi oſtendemus diſpenſationem ſtrictè eſſe accipiendam, cùm ſit odium Iuris.

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo ad maiores Ordines.

251 Aduertendum præterea eſt Epiſcopum non poſſe diſpenſare cum illegitimo ad maiores Ordines, & ad dignitatem, beneficiumue ſecuratum; poſſe verò diſpenſare ad Ordines minores, ad vnumque beneficium ſimplex non requirens Ordinem Sacrum, qualem requirit Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, cap. 1. *de filijs Presbyterorum*, in 6. vbi talis poteſtas conceditur Epiſcopis reſpectu, omnium illegitimorum; quia indefinitè dicitur *is, qui defectum patitur natalium*, id quod ibi notat Gloſſa, & omnes, vt teſtatur Suarius, quem ſequuntur alij. & legi poteſt Vgolinus ſuprà, & Suar. ipſe ſect. 5. Filiucius numero 152. Sayrus ſuprà, & alij citati. Ibi etiam expreſsè negatur Epiſcopum poſſe diſpenſare in ſuperioribus Ordinibus; ſed ſolùm Papam.

Aliqui excipiunt.

252 Aliqui verò teſte Suario excipiunt illegitimos Canonicè tantùm, & non naturalites, nam cum iſtis putant poſſe diſpenſare Epiſcopum ad Ordines Sacros ex c. *Litteras. de filijs Presbyterorum*, nam per illa verba *permittimus ordinari* putant permitti Epiſcopo, vt poſſit diſpenſare; & iuuant ad hoc illa verba *ſi alias dignus inuentus fuerit*. Ita Ioannes Andreas ad eum Textum.

Diſpenſatio indefinitè conceſſa reſtringitur.

253 Verùm, præter quam quod ea verba multi intelligunt de ſolis minoribus Ordinibus cum Gloſſâ ibi communiter receptâ per Abbatem & alios, quia diſpenſatio eſt odioſa, & ideò indefinite conceſſa reſtringitur. & quando conceſſio largior eſt, ſolet addi diſtributio *ad omnes*, vel *ad Sacros Ordines*, vt in cap. 1. & 2. *de filijs Presbyterorum*, in 6. &, quæ ibi notantur; adhuc in dicto c. *Litteras* non concedit poteſtatem diſpenſandi; nullum enim eſt verbum, quod diſpenſationem ſonet conferendam ab Epiſcopo; ſed ipſe Pontifex diſpenſat, vt notauit Suarius diſp. illâ 50. ſect. 2. numero 5. atque adeò talis exceptio non placet, imò in illo c. *Litteras.* potiùs ſignificatur neque in minoribus poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Papa ibi illam concedat. Vnde in nouo Iure ſcilicet in 6. De Decretalium Epiſcopo conceditur pro minoribus, quamuis hoc non ſatis probet Epiſcopum, etiam tunc non potuiſſe concedere; ſolùm enim in eo caſu diſpenſauit Pontifex, non, quia Epiſcopus non poſſet, ſed, vt aliquid concederet, etiamſi illud potuiſſet Epiſcopus, vt indicat Gloſſa in c. 1. *de filijs Presbyterorum*, in 6. & notauit Suarius ſuprà ſect. 5. numero 2. in fine

Addunt aliqui poſſe Epiſcopum diſpenſare &c.

254 Addunt etiam aliqui poſſe Epiſcopum diſpenſare ſuper illegitimitate prouenienie ex delicto occultò, id enim videtur colligi ex cap. *niſi cum pridem de renuntiatione*, & ex Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. *de reformatione* vbi conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi in Irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto. Hæc autem Irregularitas intrinſecè prouenit ex delicto parentum: ergo ſi hoc ſit occultum poterit in eâ diſpenſare Epiſcopus. Ita Auila p.7. diſp. 3. dub. 7. extenditque illa verba citati Textus *ſi tamen & culpa latet* 1, putatque inſinuari ab Henriq. ſuprà numero 10. poſt litteram, L. quãuis cap. 20. numero 2. ſolùm videatur dicere quod diſpenſat, vt miniſtret in ſuſceptis.

Obijcies.

255. Quod ſi obijcias eam Irregularitatem non ſolùm prouenire ex delicto occulto; ſed etiam ex defectu in ipſo illegitimo. Epiſcopum verò non poſſe diſpenſare in Irregularitate prouenientе ex defectu;

Reſp.

reſpondet idem Auila hãc Irregularitatem, licèt cauſet in homine quendam

dam defectum, intrinſecè tamen dependere à crimine parentum, ac proinde, ſi huiuſmodi crimen ſit occultum, comprehendi eam Irregularitatem ſub decreto Conſilij. Confirmat; quia ratio, quæ mouit Concilium ad concedendam hanc facultatem diſpenſandi in caſibus occultis fuit ad euitanda multa animarum pericula, & ſcandala, quæ ſequerentur ex detectione occultorum criminum, quæ omnia etiā ſequerentur, ſi neceſſarium eſſet in Irregularitatibus prouenientibus ex delictis occultis recurrere ad Sedem Apoſtolicam; quæ ratio locum habet in præſenti caſu. Probat vlterius, nā licèt diſpenſatio, poſtquam conceſſa eſt in particulari caſu, odioſa ſit, & ſtrictè interpretanda: poteſtas diſpenſandi fauorabilis eſt, & latiſſimè interpretanda cap. finali de *Simonia*, & notant ibi Panormitanus & Fœlinus numero 7. Sylueſt. verb. *diſpenſatio* q. 5. Nauarrus conſ. 4. de *Regularib.* numero 15. in fine. Couarrub. p. 2. c. 8. §. 8. numero 6. Beneficium enim Principis, quando non eſt in damnum tertij latiſſimè eſt interpretandum. cap. *Olim.* de *verb. ſignif.* hæc autem poteſtas quoddam beneficium eſt indultum à Concilio: ergo, &c.

Confir.

poteſtas diſpenſandi fauorabilis eſt & latiſſimè interpretanda.

Objicies 2.

256 Quod ſi adhuc obijcias, potiùs eſſe priuilegium, quod, cùm ſit contra Ius, vel ſaltem præter Ius, ſtrictè eſt interpretandum c. *cum dilectus* de *conſuetud.* Reſpondet idem Auila negando eſſe propriè, & in rigore priuilegium, tùm; quia Epiſcopus ſtando in Iure diuino poteſt diſpenſare in omnibus Irregularitatibus, tū; quia nullo Iure prohibitum eſt, quod Papa non poſſit facultatem ſuam diſpenſandi alijs delegare. Vnde Couarrub. loco citato ex hac doctrinâ probat facultatem ad legitimandum extendendam eſſe, & latè interpretandam. Hæc Auilæ ſententia probabiliſſima eſt, & acutè ſimul, ac doctè confirmata, & probabilem putat Laym. ſuprà c. illo 5. num. 2.

Reſp. Auila.

Sententiam Auilę probabiliſſimā iudicat Author.

257 Plerique nihilominus putant non poſſe Epiſcopum in hac Irregularitate diſpenſare (quantumuis occultum ſit delictum Parentum) ad maiores Ordines, tum, quia hæc Irregularitas connumeratur communiter ab omnibus Doctoribus inter Irregularitates ex defectu, Tridentinum autem non conceſſit facultatem, Epiſcopis diſpenſandi in Irregularitatibus prouenientibus ex defectu; ſed ex proprio delicto occulto; illa enim cenſetur propriè Irregularitas ex delicto, quæ prouenit ex propriè delicto. Ita Suarius ſect. illâ, 5. numero 5. vbi rigidè nimiū appellat oppoſitam ſententiam improbabilem, & torquere ſenſum Concilii, verborumque ſenſu abuti; quia, nimirum, Irregularitas ex delicto non vocatur; niſi ea, quę prouenit ex proprio crimine ipſius Irregularis. Ita etiam Nauarrus cap. 27. numero 194. Vgolin. ſuprà §. 2. num. 4. Layman ſuprà, & alij, & probari poteſt ad hominem; quia ſecundum ipſum Auilam illegitimus recipiens Ordines ſuſpenſus eſt ab ipſorum exequutione, & ea ſuſpenſio ſecundum ipſum Auctorem non eſt ex delicto; ſed ex defectu; ergo etiam Irregularitas eſt ex defectu; atque adeò Epiſcopus non poteſt in eo; diſpenſare. Hæc ſententia videtur magis Iuri conformis; atque adeò, communis cùm ſit, in praxi ſequenda.

Plerique tamen putant; non poſſe Epiſcopum diſpenſare in hac Irregul.

Hanc ſententiam magis eſſe Iuri conformem ait Author.

258 Nimius tamen rigor eſt velle oppoſitam improbabilitatis inſimulare, cum rationes allatæ probabilem illam reddant. Et quamuis illa Irregularitas ſit ex defectu, ita prouenit ex delicto, vt ſi non ſit delictum, non ſit defectus ille, vt videre eſt, in caſu, quo Parentes bonâ fide genuerunt filium, tunc enim Irregularis non eſt; quia, quamuis re ipsâ non ſint legitimi parentes, ceſſante delicto, ceſſat defectus Canonicus, & legalis: ergo benè poſſumus dicere illam Irregularitatem prouenire ex delicto; atque adeò non eſt torquere ſenſum Concilij, nec abuti verborum ſenſu illam Irregularitatem appellare prouenientem ex delicto, à quo dependet, etiamſi non ſit proprium ipſius Irregularis, atque adeò non videtur improbabile ſic interpretari verba Concilij. Verum quidem eſt ipſam Irregularitatem fundari proximè in defectu illius illegitimi; ſed in defectu intrinſecè dependente à delicto, à quo prouenit, atque adeo non obſtat defectus, quando eſt defectus intrinſecè proueniens à delicto.

259 In quo apparet magnum diſcrimen inter hanc Irregularitatem, & Irregularitatem prouenientem ex homicidio; nam, ſi quis haberet conceſſam à Pontifice facultatem diſpenſandi in omni Irregularitate proueniente ex delicto, adhuc poſſet dici non poſſe diſpenſare in Irregularitate proueniente ex Homicidio maximè propriâ manu patrato; nam huiuſmodi occiſio hominū non ſolùm inducit Irregularitatem, tanquam pœnam delicti; ſed etiam ex defectu lenitatis, qui defectus poteſt reperiri in occiſione alioquin iuſtâ atque adeò talis defectus ſeparari à delicto. Defectus autem natalium ſufficiens ad inducendam Irregularitatem reperiri non poteſt, neque Irregularitas ex illo prouenire; niſi in caſu, quo parentes in generatione filij delictum committant; atque adeò Irregularitas & defectus ille natalium ſemper debet prouenire à delicto.

magnum diſcrimen inter hanc Irregul: & illam quæ prouenit ex homicidio.

260 Quæret tandem aliquis, quid nomine Epiſcopi intelligatur? an ſcilicet Epiſcopus conſecratus, vel ſolùm electus, & confirmatus ſufficiat?

Quæres Quis hîc nomine Epiſcopi intelligatur.

Reſp.

261 Reſpondeo iuxta doctrinam in ſimili ſuprà traditā diſp. 3. dub. 3. & ſequenti habendā eſſe rationem iuriſdictionis potiùs, quàm Ordinis. Ita Suarius ſect. 5. numero 6. atque adeò ſufficit electus, & confirmatus iuxta c. *Tranſmiſſam. de elect.* idemq́ue iudicium eſt de inferioribus Prælatis habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, vt cum Nauarro & alijs docet idem Suarius, & diximus loco citato.

DVBITATIO X.

De Irregularitate ex defectu ætatis.

262 DE hac Irregularitate præter dicta in præcedentibus generaliter, parum eſt, quod in particulari dicamus; conſtat enim defectum legitimæ ætatis inducere Irregularitatem ad Ordines, quamdiu talis defectus durat, & ceſſare cum primùm venitur ad legitimam

Ob defectū legitimæ ætatis ſit quis Irregularis ad Ordines.

mam ætatem pro tali Ordine requiſitam. Colligitur hoc ex Canone primo diſt. 50. & ex c. vltimo *de temporib. ordinat.* Vtrum autem ſuſpenſionem incurrat, qui Ordines Sacros præſumit recipere ante legitimam ætatem? conſtat ex dictis de Suſpenſione diſp. 5. dub. 7. cap. 3. §. *Quarta ſuſpenſio.* & Tract. 6. de Ordine, diſp. vnica dub. 21. vbi affirmatiuè reſpondimus propter Extrauag. Pij II. & alia Iura ibi citata.

263 An verò qui exercet functiones Sacri Ordinis nondùm adeptâ legitimâ ætate, fiat nouo titulo Irregularis ob violationem Suſpenſionis? non conſentiunt Authores. Tenendum autem eſt, quod diximus eâdem dub. 7. cap. 3. §. *Notandum ſecundò*, vbi diximus ſic ſuſpenſum incurrere Irregularitatem celebrando, vel exercendu Ordines dummodo adſit præſumptio, ibi legatur.

In Irregularitate ex defectu proueniente ordinariè ſolus Papa diſpenſat.

264 Quod autem talis Irregularitas ex defectu ætatu proueniens ceſſet adueniente termino ætatis, & non anteà; niſi diſpenſante Papâ conſtat ex dictis, & ex doctrina generali Irregularitatis prouenientis ex defectu, in quâ ordinariè, & generaliter loquendo non diſpenſat, niſi Papa, ceſſante autem defectu, eo ipſo ceſſat Irregularitas, quæ à tali defectu dependebat, atque ita docent Nauarrus cap. 27. numero 165. & numero 202. Toletus lib. 1. cap. 5. Vgolinus cap. 45. §. 16. Filiucius Tract. 16. numero 175. Reginald. numero 80. & ſequentibus Sayrus lib. 6. cap. 12. Graff. 1. p. *deciſ.* lib. 4. cap. 27. num. 22. & alij multi.

DVBITATIO. II.

De Irregularitate proueniente ex defectu libertatis, ſeu obligatione ſeruili, aut alijs obligationibus.

Varijs modis libertas ad Ordines admitti poteſt.

265 VArijs modis poteſt libertas ad Ordines amitti, primò propter coniugiũ; ſecundò propter ſtatum ſeruilem, ſeu mancipij tertiò propter obligationem ad ratiocinia: quartò, vt aliqui volunt, propter debitum pecuniarium, de quibus omnibus ſigillatim nonnihil dicemus.

Aſſertio 1.

266 Aſſero 1. Vxorati cenſentur Irregulares: nam tales non admittuntur ad Ordines: quomodò autem hoc intelligendum ſit, in Tract. de *Matrim.* diſputabitur, quod non admittantur conſtat ex c. *Vxoratus. de Ordinatione coniugatorum.*

Aſſertio 2.

267 Aſſero 2. ſeruus, ſeu mancipium, cùm ſui Iuris non ſit, ſed ſub domini poteſtate conſtitutum, aſſumi non poteſt in Clerum, ſeu ordinari ſine expreſſo vel tacito conſenſu Domini. Ita habetur in Canone 81. Apoſtolorum, & totâ diſt. 54. & lib. 1. *de ſeruis non ordinandis.* Legatur Gloſſa ibi cap. 2. verbo *deponatur.* Idem docent Scholaſtici in 4. diſt. 25. maximè S. Bonauentura art. 2. q. 4. Richard. art. 5. q. 1. Intelligendum autem eſt hoc de ijs ſeruis, qui omninò carent libertate, vt patet ex citato titulo de ſeruis non ordinandis. Ratio verò eſt indecentia, quæ apparet in eo, quòd homo tam vilis conditionis promoueatur, & euehatur ad Sacerdotalem dignitatem. Qui plura de hac re vdit videre Legat Suarium diſp. 51. ſect. 4. Toletum lib. 1. cap. 55. Antonin. tit. 28. cap. 6. §. 6. Sayrum lib. 6. cap. 14. numero 3. Vgolinum cap. 57. Nauarrum cap. 27. numero 203. Maiolum lib. 1. cap. 36. Henriquez lib. 14. c. 8. numero 7. & Auilam p. 7. diſp. 3. dub. vltimo. Laym. lib. 1. Tractatu 1 cap. 8. Filiucium Tract. 19. cap 7. quæſtio 5. Reginaldum. numero 63. Hic tamen nonnulla ſunt aduertenda.

Notandū 1.

268 Aduertendum primò olim idem habere locum in liberis, particularium præſertim ſæcularium perſonarum, vt ſcilicet Dominis eorum viuentibus, & inuitis non ordinarentur, vt habetur Canone vltimo diſt. 54. adiuncto Canone *Cuicumq;* eâdem diſtinctione; nam olim liberi gratitudinis vinculo manebant obnoxij Dominis ſuis adeò vt qui contra eos agerent, ſeu delinquerent in ſeruitutem iterum redigi poſſent. L. vltima. C de *bonis libertorum*, & lib. 2. C. *de in Ius vocando*, iam verò hoc vltimum non videtur vſu receptum.

Serui quādiu ſunt ſerui non poſſunt ordinari.

Ratio.

269 Habemus ergo in primis ſeruos, quamdiu ſunt ſerui, non poſſe ordinari tum propter rationem dictam Indecentiæ, tùm quia, qui ordinatur, ideò promouetur, vt operam nauet ministerio altaris & officijs Diuinis, quibus vix poteſt attendere ſeruus obligatus alioquin inſeruire Domino ſuo.

Notandū 2.

270 Aduertendum 2. Seruum ordinatum de conſenſu tacito, vel expreſſo Domini, illo, ſcilicet, ſciente, & non contradicente, fieri librum, & ingenuum c. *Si ſeruus ſciente* diſt. 54. Idem eſt, ſi de conſenſu Domini Tonſurâ initietur, nam in eo capite ſermo eſt de ſeruo in Clerum ordinato, cooptatur autem, ſeu aſſumitur in Clerum per primam Tonſuram. Quod ſi Domino neſciente, aut contra dicente, ordinatus ſuit in minoribus, poteſt adhuc Dominus illum ſibi vendicare, & in ſeruum habere argumento cap. 2. de *Seruis non ordinandis*, & cap. 2. diſt. 54.

271 Quando verò abſque Domini conſenſu initiatur Maioribus, tunc Seruus manebit quidem liber; ſed ex proprio peculio oblato pretio, vel ſimili aliò ſeruo ſe ipſum redimere cogitatur cap. *Ex antiquis* citatâ diſt. Quod ſi, neque hoc poſſit, in ſeruitutem à Domino intra anni ſpatium vendicari poteſt, niſi Sacerdos ordinatus ſit; factus autem Sacerdos in ſpiritualibus officijs Domino miniſtrare tenetur, vt habetur c. *frequens* eâdem diſtinctione.

272 Si verò Dominus, poſtquam ſeruum ordinatum eſſe intellexit, integro anno diſſimuler, cenſetur ei libertatem dediſſe, vt habetur citato c. *Si ſeruus ſcienter.* Poteſt pretereà Dominus tali conditione libertatem, & facultatem concedere ad Ordines ſuſcipiendos, vt ipſi in Spiritualibus officijs miniſtrare teneatur iuxta c. Nullus de ſeruis non ordinandis.

Dicendum de Epiſcopo ſeruum inſcio vel inuito Domino ordinante

273 Epiſcopus verò, qui ſeruum ordinauit, vel inſcio, vel contra dicente Domino duplicatum pretium ſoluere. cap. *Seruus abſente*, iuncta Gloſſa ibidem diſt. 54. tunc enim Dominus grauatur, vt ſeruum ita Ordinatum venundare cogatur. Quod ſi Epiſcopus bonâ fide ordinauit, tunc alij, qui ſeruum ad Ordines accipiendos

piendos induxerant, ſimelem ſatiſfactionem dupli præſtare coguntur c. *Si abſente.* eâdem diſt.

Dicta de ſeruo quoad Ordines ſuo modo locum habent in eodem Religionem ingrediente.

274 Quod dictum eſt de ſeruo, quantùm ad Ordines, ſuo modo locum habet in eodem ingrediente Religionem ignorante, aut contradicente Domino, id enim non licet; alioquin à Domino intra tempus Iure definitum repeti poteſt. Ita Nauarrus in Coment. de Regularibus numero 7. ex cap. 1. diſt. 54. & cap. *ſi quis* incognitus 17. q. 2. Quâ de re legi poteſt Gloſſa ibidem, & Leſſ. lib. 2. de *Iuſtitia* cap. 41. numero 31. Azor tomo 1. lib. 12. cap. 1. q. 3.

275. Notat enim Layman ſuprà numero 3. quæ de ſeruis dicta ſunt, locum habere in quibuſdam ſeruis, qui ſerui ongioarij, vel adſcriptij dicuntur (quorum multi ſunt in Germaniâ, & Bohemiâ, vt audio) dummodò Dominis ſuis non tantùm ratione poſſeſſionem; ſed etiam perſonaliter obligati ſint, vt, niſi pretio ſoluto, vel gratis à Domino manu miſſi diſcedere non poſſint. Legatur cap. *Admittuntur*, citata diſt. 54. quod deſumptum eſt ex Leone Primò Epiſtola 1. ad omnes Epiſcopos.

276 Alij etiam Coloni, qui ratione poſſeſſionis, vel adminiſtrationis ſuæ Domino ſunt obligati, non debent, nec poſſunt ordinari; antequam eiuſmodi obligationibus libri ſint; atq; adminiſtrationis ſuæ rationem reddiderint, vt apertè habetur in citato cap. *Admittuntur*, & cap. *Generalis*, eâdem diſt. 54. quod eſt Gelatij Epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ cap. 16.

Omnes obligati ad ratiocinia impediuntur ne Ordines recipiant.

277 Generaliter autem loquendo omnes obligati ad ratiocinia impediuntur, ne Ordines recipiant, vt habetur cap. vnico, *de obligatis ad ratiocinia*, & cap. 1. & 2. *Ne Clerici, vel, Monachi.* Quamuis autem in eo cap. vnico ſolùm in ſpecie agatur de procuratoribus, actoribus, Curatoratoribus, ſeu Tutoribus pupillorum (niſi ſint conſtituti in causâ pietatis, vel miſerabilium perſonarum, vt notauit Gloſſa recepta in idem cap. vnicum) item de ijs, qui publicis officijs, vt Tabellionis, & ſimilibus deputati ſunt, vt non admittantur ad Ordinationem; niſi depoſito munere; tamen eâdem ratione id ipſum intelligi debet de quibus ſuis, obligatis aliquo munere, quod ipſos minus expeditos reddat ad ſeruiendum Deo iuxta illud Apoſtoli, 2. *ad Thimot.* 2. *Nemo militans* Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, vt obſeruauit Suarius diſp. 51. ſect. 3. & ex ipſo Layman. ſuprà num. 3.

278 Neque etiam depoſito munere ordinari debent antequam redditis rationibus ab huiuſmodi curis ſe expedeuerint.

279 Si tamen prædicti ordines recipiant, receptis vti poſſunt, vt patet ex citato cap. vnico, & ex citatis capitibus. 1. & 2. *Ne Clerici vel Monachi.*

280. Ex his patet prædictos ſolùm ad tempus impediri ſcilicet donec reddant ratiocinia, quibus redditis, & depoſita ipſorum obligatione poſſunt promoueri ad Ordines. Secus vero præſumuntur ad Eccleſiam confugere non affectu ſeruiendi Deo, ſed intentione effugiendi ratiocinia.

Qui nam ad ratiocinia tenentur

281 Illi autem generaliter loquendo cenſentur ad ratiocinia obligati qui tenentur reddere rationem adminiſtrationis publicæ vel priuatæ, vt qui debent reddere rationem muneris Theſaurarij aut depoſitarij æris publici, itẽ Aduocati, Magiſtratus, Iudices, &c. Priuatæ verò adminiſtrationis rationem reddere tenentur, vt dictum eſt, qui egerunt adminiſtrationem alicuius perſonæ ſæcularis non miſerabilis, vt sũt Tutores, Curatores, procuratores, qui non debẽt admitti niſi finito officio iuxta citata, capita 1. & 2. *Ne Clerici vel Monachi.* Illi verò, qui adminiſtrationem gerunt perſonæ Eccleſiaſticæ, vel perſonarum miſerabilium; vt viduarum, pupillorum, cauſarum piarum &c. non impediuntur, vt ſignificabam, & habetur, cap. *peruenis* diſt. 86. alijsque Iuribus citatis, ſicut nec impediuntur, qui ita adminiſtrant, vt non teneantur ex aliquo contractu reddere rationem, &, qui ſunt obligati abſque vllâ adminiſtratione reddere rationem ex aliquo contractu, vt ex contractu emptionis, depoſiti, conducti, mutui &c. niſi fortè ante promotionem, vel in ipsâ promotione mota ſit eis lis de dolo, aut perfidiâ; tunc enim promoueri non debent ante finitam litem. Ita Sayrus cap. 14. numero 8. Suarius diſp. 51. ſect. 3. Filiucius numero 198. Reginald. numero 66. & alij communiter.

282 Quod ſi poſt redditas rationes debito pecuniario obſtricti permaneant, non ſunt ab Ordinibus excludendi maximè, ſi de ſolutione debiti idoneam cautionem præſtare poſſint. Ita Suarius citatâ ſect. 3. numero 23. Layman. cap. illo 8. numero 3. in fine Bonacina diſp. 7. q. 2. puncto 4. numero 4. neque enim pro ijs Irregularitas Iure expreſſa eſt. Intelligi autem debet hæc doctrina, (ſicut & præcedens) dummodò non ſit periculum litium; quia, ſi tale ſit, adhuc dici poteſt ad eſſe Irregularitas ex defectu prouenientе ex obligatione ad ratiocinia. Poterit autem ſe ab hac Irregularitate eximere, factâ bonorum ceſſione, & reſeruatâ ſibi congruâ ſuſtentatione iuxta. cap *Odoardus de ſolut.* Ita Suarius ſuprà. vbi etiam cum Couarrub. diſputat, in quo foro conueniri debeat Clericus ob debitum ante Clericatum contractum. Item Maiolus lib. 2. cap. 11. numero 15. Filiucius nu. 201. Legatur Suarius num. 36.

Ex dictis infertur, cur tales in curiis ſæcularium non eſſe ad Ordines admittendos.

283 Ex dictis infertur Curiales in Curijs Principum Sæcularium, vt ſunt Iudices, Aduocati, milites, & alij, repellendos eſſe ab Ordinibus ſuſcipiendis, quamdiu non fuerint ſoluti ab illâ obligatione, vt latè, & doctè probat Suarius diſp. 47. ſect. 4. Item Sylueſt. verb. Ordo 4. Toletus lib. 1. cap. 55. Henriquez lib. 14. cap. 5. num. 5. Filiucius num. 197. Reginaldus num. numero 64. Layman. ſuprà n. 4.

Tabellionis officium exercere prohibentur Clerici.

284 Vnde, ne Clerici ſæcularibus negotijs dediti ab ſpiritualium officiorum adminiſtratione, & attentione impediantur, ſtatutũ eſt in c. ſicut *Ne Clerici, vel Monachi*, vt, qui in Sacris Ordinibus conſtituti ſunt, per ſubſtractionem beneficiorum compellantur relinquere officium Tabellionatus, ideq; iudicium eſt de alijs ſimilibus officijs. Imò Sylueſt. ſatis probabiliter docet id ſentiendum eſſe de alijs Clericis non in Sacris conſtitutis, ſi beneficiarij ſint. Ita verbo *Tabellio* q. 3. §. *Tertium.* & Panorm. in citatum. cap. ſicut numero 7. Layman ſuprà num. 4. qui adiungit

git aliam rationem huius prohibitionis, quantùm ad Tabellionem; quia officium (inquit) Tabellionis vile eſt, ideoque indecens perſonis Eccleſiaſticis argumento *L. non aliter* ff. de *Adoption.* Verùm hoc de vilitate officij non eſt generaliter verùm; ſed ſpectanda eſt communis conſuetudo, & æſtimatio patriæ, gentium, aut Regionum; in multis enim ſæpe contingit à viris honeſtis, & aliquâ ratione nobilibus tale munus exerceri, imò niſi à nobilibus exerceri non poteſt, ſicut & munus mercatoris in aliquibus Regionibus non obſtat nobilitati, & ſplendori familiæ, etiam Principum, cùm tamen in alijs in longè minori æſtimatione ſit.

Quoad exercitium officij Tabellionis in cauſis Eccleſiaſticis non conueniunt Doctores.

285 Vtrum autem in cauſis Eccleſiaſticis, v.g in Conſiſtorio Epiſcopi Clericus beneficiatus Tabellionis munus poſſit exercere? non conſentiunt Doctores; plerique negant teſte Layman ſuprà id licere Clerico in Sacris non indigenti; ſed ſufficiens beneficium vel ſuſtentationem habenti præterquàm in Curiâ Papæ. Ratio eſt; quia vniuerſim, & ſine diſtinctione prohibetur in citato c. *Sicut.* Ita Gloſſa ibi verbo, *Clerici.* Panormitan. numero 6. Syluest. q. 3. citatâ, Roſella verbo *Tabellio,* §. 4. Meminò verò idem Laymā docet ſpectandā eſſe conſuetudinem diœceſium cùm officium Tabellionis in Eccleſiaſticis cauſis abſolutè non dedeceat Eccleſiaſticas perſonas, & ita habet vſus in Hiſpaniâ. de quo mihi ſatis conſtat; ibi enim plerique Eccleſiaſtici munus Notariorum exercent.

Addit Layman.

286 Aduertit etiam Layman numero 5. non reperiri in ſpecie prohibitum, ſed potiùs per Eccleſiæ conſuetudinem conceſſum, vt perſonæ Eccleſiaſticæ in Principum (etiam Sæcularium) Curijs fungi poſſint officio Conſiliarij, Cancellarij, imò etiam Iudicis in cauſis ciuilibus. Ita Abbas in c. *Clericus* num. 10. *Ne Clerici, vel Monachi,* & in c. *Non eſt* numero 4. *de Voto,* in cauſis verò criminalibus non licèt etiam citra mortis, vel mutilationis ſententiam, vt colligitur ex c. *Sed nec* & cap. citato *Clericus. Ne Clerici vel Monachi,* & L. *ſi quis* C. de *Epiſc. audientiâ,* excepto tamen caſu, quo fidei defendendæ causâ aut bonum ſpirituale animarum id exigat, vt notauit idem Layman ex Molinâ Tract. 3 diſp. 8. numero 10. argumento c. *In Archiepiſcop.* de *Raptoribus.*

287 Olim quidem vſitatiſſimum fuit, teſte eodem Layman, & pro æquiſſimo, atque neceſſario habitum, vt fideles in litibus Ciuilibus; præſertim, ſi grauatos ſe ſentirent, Epiſcopi, tanquam Chriſtianorum maximè oppreſſorum, & miſerabilium perſonarum defenſoris, officium, atque iudicium poſtularent, eiuſque ſententiæ tanquam vltimæ, & irrefragabili ſtandum foret? Vnde Imperator Conſtantinus in Reſcripto ad Ablauium & L. 1. C. *Theodoſ. de Epiſcopo indic.* Arcadius, & Honorius in l. 9. C. *Iuſtinian. de Epiſcopo audientiâ.* Sic decernunt loquentes de Iudicio Epiſcopali. *Iudicium ratum ſit omnibus, qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint. Eamque illorum iudicationi adhibendam eſſe reuerentiam iubemus, quàm veſtris deferri neceſſe eſt poteſtatibus, à quibus non licet prouocare.* Atque in huiuſmodi cauſis Sanctum Auguſtinum valde occupatum fuiſſe teſtis eſt Poſſidonius in illius vitâ cap. 19 & ipſemet Auguſtinus de *Opere Monarch.* cap. 29. vbi ſatis ſignificat ſibi moleſtiſſimam eſſe eam occupationem.

288 Colligitur. 2. non arceri ab Ordinibus qui Curiæ Epiſcopali inſeruiunt, id enim non eſt inſeruire Curijs Principum ſæcularium. *Collige 2.*

289 Colligitur 3. non eſſe repellendos ab Ordinibus, qui aulas Principum, & Curias obſequij causa abſque obligatione frequentant habent enim integram, & perfectam libertatem. *Collige 3.*

290 Colligitur, 4. feudatarios, id eſt eos, qui re immobili accepta cum inſtrumento, & iuramento obligati ſunt perſonaliter inſeruire Domino non eſſe admittendos ad Ordines; niſi feudum relinquant, vel ſaltem à Domino directo facultatem habeant. Quâ de re legi poteſt Marolus lib. 2. cap. 5. numero 5. Sayrus ſuprà numero 13. Filiucius num. 200. *Collige 4.*

291 Vtrum autem, & quâ ratione ſit incapax Ordinis, qui caret patrimonio, ad cuius titulum ordinari vult, non eſt huius loci diſputare; nonnihil diximus agentes de Ordine Tract. 6. diſp. vnicâ dubio 22. prope finem. §. *Septima qualitas,* & Legi poteſt Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 2. de *reformatione.* Suarius, & Filiucius locis citatis.

DVBITATIO XII.

De Irregularitate ex bigamimia.

Dicitur hæc Irregularitas ex defectu Sacramenti.

292 HÆc Irregularitas appellari ſolet ex defectu Sacramenti, vt videre eſt in c. *acutiùs*, diſt. 26. & cap. *Debitum* de *bigamis* quatenus vox Sacramentum ſumitur pro re, aut ſigno ſignificante aliquid Sacrum, & in hoc caſu pro Matrimonio, quod conſummatum in lege nouâ ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ per carnis aſſumptionem iuxta Apoſtolum *ad Epheſios* 5. quæ ſignificatio plenior eſt, ac perfectior in Matrimonio cum vnâ ſolâ, eâque virgine; quia Chriſtus copulauit ſibi Eccleſiam vnicam ab alio non aſſumptam. Non eſt autem ita perfecta ſignificatio cum vxore ſecundâ, vel cum viduâ, aut corruptâ, vt videre eſt apud Auguſtinum lib. de *bono coniugali.* cap. 18.

293 Hæc eſt cauſa, ob quam bigamia ſit quædam Irregularitas contracta ex multiplici Matrimonio contracto, & conſummato, aut ex Matrimonio cum corruptâ, vt ex dicendis videbitur. Legatur Vgolinus cap. 56. numero 1. Syluest. verbo Bigamia q. 2. Nauarrus cap. 27. numero 195. Suarius diſp. 49. ſect. 1. Auila p. 7. diſp. 8. dub. 1. Sayrus lib. 6. cap. 3. Filiucius Tract. 19. cap. 4. Quæſito 1. Qui omnes, & alij communiter triplicem aſſignant bigamiam, ſcilicet, veram, interpretatiuam, & ſimilitudinariam.

Triplex bigamia.

294 Prima, & vera bigamia, & propriè dicta, eſt, ſi vir cum duabus legitimis vxoribus Matrimonium conſummauit, ſiue eas duxerit ante Baptiſmum, ſiue poſt Baptiſmum; ob eamque cauſam Irregularem fieri, & ad Ordines

Prima & vera bigamia eſt.

nes aſſumendum non eſſe conſtat ex Apoſtolicâ traditione, vt videre eſt. 1. Ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe Diaconi ſint vnius vxoris.* Quibus probibet Apoſtolus, ne is, qui vltrà vnam vxorem habuit, Epiſcopus fiat, Presbyter aut Diaconus, atque hac ratione hunc locum communis ſenſus Eccleſiæ intelligit, vt videri eſt Canone 16. Apoſtolorum & apud Tertullianum lib. 2. *ad Vxorem*, & in Concilio Romano ſub Siricio cap. 8 & in Concilio 4. Carthaginenſi Can. 69. & apud Ambroſium Epiſtolâ 82. ad Eccleſiam Vercellenſem, vbi addit Patres Concilij Nizeni ſtatuiſſe nec Clericum quemquam debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit, & apud S. Epiphanium Hæreſi 59. contra Catharos, & apud Innocentium Papam epiſt. 22. Ad Epiſcopum Macedon. c. 1. Cœleſtinum 1. Epiſt. Ad Epiſcop. Galliæ c. 6. Concilium Romanum ſub Hilario cap. 2. Gelaſium Papam epiſt. 1. cap. 24. Lucium. III. in c. 2. & Cœleſtinum, III. in c. 3. de *bigamis non ordinandis.*

295 Portò ſufficere, quòd etiam ante Baptiſmum ſic contraxerit & conſumauerit, bis, aut ſæpiùs, vel ſemel ante Baptiſmum, & iterum Baptiſmum, conſtat ex c. *Acutius* in principio citato & cap. ſi quis viduam. diſt. 34. docentque communiter Theologi teſte Rebello lib. 3. de *Matrimonio* q. 20. numero 4. Maiol. lib. 1. cap. 33. Vgolino §. 1. ad finem Nauarro numero 191. Molina tomo 4. Tract. 3. diſp. 67. numero 4. Sanchez lib. 7. de *Matrim.* diſp. 83. numero 8. Sayrus lib. 6. cap. 3. numero 23. Henriquez lib. 12. cap. 6. Valentia infrà citando Toleto lib. 1. cap. 70. Conine diſp. 18. dub. 11. num. 102.

Quis cum duabus Matrimonium contraxit ſed cum vna tantum illud conſummauit non eſt bigamus. Ratio.

296 Si quis autem cum vnâ ſolâ conſummauit, cum altera verò priore, aut poſteriore contraxit quidem; ſed non conſummauit, bigamus, aut Irregularis non cenſetur. Rationem huius tradit Innocentius III. in c. *Debitum. de Bigamis non ordinandis.* Quia nimirum coniugium illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis myſterium eſt contractum. Itaque viuerſim in hac materia ſemper præ oculis habendum eſt nulllum Matrimonium ex parte viri, vel fœminæ cauſam bigamiæ, aut Irregularitatis afferre; niſi conſummatum ſit.

Secunda bigamia eſt interpretata.

297 Secunda bigamia eſt interpretatiua, quæ contingit quando quis re verâ non contraxit cum duabus, ſecundum Iuris tamen interpretationem, fictionem vt cenſetur cum duabus contraxiſſe, & ab Ordinibus repellitur, tanquam bigamus. Hæc autem tribus modis contingere ſolet, ex quibus duo extra controuerſiam ſunt. Tertius verò in controuerſiâ poſitus.

Quæ tribus modis contingere ſolet.

Primus modus.

298 Primus eſt, quando quis viduam, vel ab altero corruptam duxit & vidua quidem habetur Canone Apoſtolorum 17. aliàs 18. c. *Si quis viduam*, diſt. 50. cap. *Præcipimus* diſt. 34. cap. *Debitum*, cap. vltimo *de bigamis.* Pro corrupta etiam ab alio facit. cap. *Curandum.* diſt. 24. quod eſt Hilarij Papæ in Concilio Romano vbi generatim cauetur *ne ad ſacros Ordines quiſquam qui vxorem non virginem duxit, aſpiret.* Item apud Innocentium Primum. Epiſtol. 22. ad Epiſcop. Macedon. cap. 1. *Nos omneſq; per Orientem, & Occidentem Eccleſias nouerit veſtra dilectio, neque ad vltimum Eccleſiaſtici Ordinis locum tales* (qui viduam, vel electam duxerunt) *aſſumere, & ſi reperti fuerint ſubmouere.* Concilium etiam Cartaginenſe, 4. dub. Anaſtaſio cap. 69. ſic habet. *Simili ſententia* (ſcilicet ſuſpenſionis ab officio ordinandi) *ſubiacebit Epiſcopus, ſi ſciens ordinauerit Clericum, qui viduam, aut repudiatam vxorem habuit aut ſecundam.* Ratio petenda eſt ex defectu Sacramenti, quam indicauit Innocentius in illo c. *debitum*, quia nimirum tale matrimonium non perfectam gerit ſimilitudinem Chriſti ſibi copulantis Eccleſiam ipſi ſoli deſponſatam, & ab altero non aſſumptam. *Ratio.*

Ex dictis Colligè eum qui viduam duxit non cognitam à priori viro non eſſe bigamum.

299 Ex dictis conſtat eum, qui duxit viduam, non cognitam à priori viro non eſſe bigamum; quia non interuenit duplex Matrimonium conſummatum atque adeò tunc copulatur cum eâ, quæ licet cum altero contraxerit non fuit illi carnaliter copulata.

Collige 2.

300 Item colligitur non eſſe bigamum, qui duxit fœminam corruptam quidem, non ab alio; ſed ab ipſo viro, tunc enim caro non ſeparatur, nec cenſetur copulari alteri carni: nam Matrimonium ſubſequens retrotrahitur, & reputatur quaſi factum cum illâ ante primam copulam, cenſeturque contractum cum Virgine. Ita Nauarrus cap. 27. numero 195. Sanchèz ſuprà diſp. 84. numero 14. Suarius ſuprà ſect. 3 numero 7. Sayrus cap. 4. numero 17. Couarrub. apud citatos. Vgulinus ſuprà §. 2. numero 5. Filiucius numero 110. Reginald. numero 82. Syluest. & alij communiter quidquid ſentiat in contrarium Hoſtienſis in *Summâ* lib. 1. tit. de *Bigamis.*

301 Infertur etiam nihil referre, ſiue mulier volens corrupta fuerit, ſiue per vim, nec, ſiue vir ſciuerit eſſe viduam, vel corruptam ſiue ignorauerit; quocumque enim modo contingat, deeſt iam perfecta ſignificatio, hæc enim Irrègularitas non orietur ex culpâ, ſed ex defectu Sacramenti, & ſignificationis, quidquid etiam in contrarium cenſerit Sa verbo *Irregularitas ex bigamia.* numero 2. (quamuis non clarè loquatur) & alij apud Sanchez citatâ diſp. 84. numero 15. Legatur Sanctus Thomas in 4. diſt. 27. q. 1. art. 3. q. 1. Syluest. verb. *Bigamia* numero 2. Couarrub. Clementina *Si furioſus* p. 1. cap. 2. §. 3. Sanchez ſuprà num. 9.

302 Ex ijs conſtat ratio, ob quam vir bigamiam interpretatiuam non incurrat, etiam ante Matrimonium ſæpe cum vnâ aut pluribus fornicatus ſit, vel concubinas habuerit, vt docent Doctores in cap. *Quia circa* de *Bigamis.* quia tale Matrimonium non patitur defectum Sacramenti; hoc enim erga mulierem tendit, poſtulans, vt ea à pluribus viris cognita non ſit. Ideò, quoties reperitur maritalis coniunctio viri cum vnicâ ab alio carnaliter non cognitâ, ſubſiſtit perfecta ſignificatio Sacramenti. *Collige 3.*

Secundus modus interpretatiuæ bigamiæ.

303 Secundus modus interpretatiuæ Bigamiæ eſt, quando quis acceſſit ad vxorem propriam, quam virginē, & non ab alio cognitam duxit, & cognouit; Sed poſtquàm illa iam Matrimonio copulata adulterata fuit cum alio, ſiue volens,

volens,ſiue per vim, ipſe etiam illam cognouit. Hîc modus bigamiæ habetur c. *ficutim vxorem.c. Si laici.* diſt. 34. cuius ratio eſt defectus Sacramenti, & ſimilitudinis, ſeu ſignificationis; quia talis maritalis coniunctio deſinit habere perfectam ſimilitudinem Chriſti cum Eccleſiâ, eo ipſo, quòd illa cognita fuerit à duobus. Ideò nihil refert, quòd mulier,ſiue volens, ſiue per vim cognita ſit, item ſiue vir adulterium vxoris ſciuerit, ſiue ignorauerit. Ita Couarrub. Clementinâ *Si furioſus.* p. 1. §. 2. numero 3. Nauarrus cap. 27. numero 195. Syueſt. verbo *Bigamia* q. 3. Auila p. 7. diſp. 8. dub. 1. § *Tertio modo*, Suarius diſp. 49. ſect. 3. numero 16. Maiol lib. 1. cap. 33. Vgolin. §. 2. Filiucius ſuprà, Bonacina diſp. 7. q. 2. punctu 5. numero 2. §. *Tertio modo*, & alij communiter.

Tertius modus Bigamia interpretatiua.

304 Tertius modus Bigamiæ interpretatiuæ à Doctoribus communiter aſſertur, quando quis poſt vnam vxorem carnaliter cognitam, aliam, priore, viuente, aut etiam mortuâ, maritali affectu cognoſcit, cum quâ inualidè propter dirimens impedimentum nuptias contraxit, tunc enim cenſetur bigamus non realiter; ſed interpretatiuè; quia præſumitur bis contraxiſſe Matrimonium, quantùm ad affectum, & intentionem contrahendi cum duabus copulâ ſubſequutâ animo maritali, idque colligunt ex c. *Nuper*, de *Bigamis.* vbi decernitur eum, qui mortuâ vxore Sacrum ordinem accepit in Clericatu ſecundam mulierem ſibi matrimonialiter coniunxit licèt in veritate Bigamus non ſit, pro Irregulari tamen; quaſi bigamus ſit, habendum eſſe. Non quidem propter Sacramenti defectum; ſed (vt dicebam) propter intentionem, & affectum, cum opere ſubſequuto. Putant verò Doctores hanc reſponſionem illius Textus tantùm exemplariter datam in Clerico in Sacris conſtituto eſſe autem intelligendam de omnibus etiam Laicis, ſi cum vnâ validè, & poſteà cum alterâ inualidè matrimonium contrahant, & conſumment; Vnde, tanquam bigamos, eſſe à Sacris Ordinibus repellendos. Ex quâ doctrina variæ dubitationes reſultant.

Dubitatur 1

305 Dubitari poteſt primò an eâ doctrinâ ſuppoſitâ, qui duo Matrimonia inualidè contraxit propter impedimenta dirimentia ſit bigamus Matrimonijs conſummatis, atque adeò Irregularis?

Reſp.

306 Negant Henriquez lib. 12. cap, 6. numero 9. Auila citato dub. 1. notabili. 2. Affirmant verò Nauarrus numero 195 Suarius diſp. 49. ſect. 2. numero 51. Sanchez, lib. 7. de *Matrim.* diſp. 84. numero 3. & alij apud eundem. Filiucius numero 104. Sotus, Toletus, & alij apud citatos. Vtraque ſententia probabilis eſt, & priorem etiam ſequitur Coninc diſp 18. dub. 11. nu. 101. poſteriorem verò Bonacina ſuprà num. 2. referens Valentiam. Iudicium inter vtramque ſententiam infrà feremus.

Dubitatur 2

307 Dubitatur 2. an. qui priùs inualidè cum vnâ contraxit & poſteà cum alterâ validè cenſeatur bigamus interpretatiuè, & Irregularis?

Reſp.

308 Negat Henriquez ſuprà in Comment. numero 9. Littera. Y. Affirmat Auila ſuprà, Sanchez loco citato numero 5. & alij communiter. Probabilis etiam eſt vtraque ſententia, & inter vtramque iudicium etiam infra feremus, ſicut & de ſequentibus dubijs.

309 Dubitatur, 3. an qui contrahit fictè cum alterâ, Incurrat bigamiam interpretatiuâ, & Irregularit. Negat Henriquez ſuprà n 9 Littera, Y. & alij apud Suarium ſect. illâ 2. nu. 3. Affirmat Suarius ipſe 16. num. 10. & alij plerique. *Dubit* 3. *Reſp.*

310 Dubitatur 4. an qui bonâ fide neſciens impedimentum contraxit cum alterâ, cenſendus ſit bigamus, & Irregularis? *Dubit.* 4.

311 Negant Sanchez cum alijs quos refert ſuprà numero 6. putat enim hanc interpretatiuam bigamiam ratione culpæ introductam eſſe: alij verò communiter affirmant apud eundem Sanchez, & Suarium ſect. 2. num. 8. & Sanchez ipſe probabilem putat ſententiam. *Reſp.* *Ibid.*

312. Dubitatur 5. an contrahens, & conſummans cum viduâ, vel corruptâ inualidè, bigamiam interpretatiuam, & Irregularitatem incurrat? Negat Nauarrus numero illo 195. quia id nullo Iure expreſſum eſt, cum tamen Irregularitas non incurratur; niſi in caſibus Iure expreſſis, teſtatur Nauarrus ita eſſe deciſſum in Sacrâ Pœnitentiariâ, eundem ſequitur Henriquez numero 9. in fine. Auila ſuprà dubio 2. Sanchez ſuprà numero 11. Affirmat Couarrub. Clementina *Si furioſus*, p. 1. §. 2. numero 2. Suar. ſect 3. num. 3. qui teſtantur de communi ſententiâ. *Dubit.* 5. *Reſp Nauarrus negatiue.* *Affirmat Suarius.*

313 Inter has ſententias, & dubia non eſt omninò facilè iudicare, duo tamen in hanc re dicenda videntur cum Laym. ſuprà. cap. 6. numero 5. *Duo hic dicenda.*

314 Primum prædictas Irregularitates non eſſe Iure Canonico ſatis expreſſas, vt apertè docet Coninc ſuprà numero 100. Henriquez lib. 12. cap 6. numero 9. in Commentario litterâ Y. alios referens, Suarius ſect. illâ 2. numero 4. nam cap. *Nuper.* & c. vltimo de *bigamis*, vbi de his ſit aliqua mentio, ſolùm agitur de Clerico in Sacris ducente vxorem, qui ante Clericatum fuerat coniugatus, & talis pronuntiatur repellendus ab Ordine, tanquam bigamus, quamuis re verâ bigamus non ſit; neque in eo cernatur defectus Sacramenti ſed intentio tantùm opere ſubſequuto: nullibi autem mentio ſit de Laicis. Vnde non licet in materiâ odioſa & strictè interpretandâ extenſionem facere, & mihi etiam placet fundamentum, quo vſus eſt Sanchez eam ſcilicet bigamiam interpretatiuam, & Irregularitatem inde prouenientem ratione culpæ introductam eſſe. Vnde valde credibile eſt Innocentium. III. ſic reſpondentem ſpecialiter punire voluiſſe Clericicorum temeritatem; nec enim dicit eſſe Irregulares propter defectum Sacramenti; ſed propter prauam intentionem cũ opere ſequuto, ſicuti etiam *infamia notatur* (inquit ille) *qui duas ſimul vxores habet*, & Presbyter punitur, *qui non legalibus nuptijs detinetur.* Ideò optimè notauit Layman ſatis colligi ex Textu non fuiſſe propoſitum Innocentio nouũ aliquod Ius introducere; ſed, quòd antiquis Canonibus conforme eſſet, decernere. Quod autem Matrimonium inualidè contractum, ſiue cum alterâ vxore, ſiue cum vtraque, ſiue cum viduâ Irregularitatem, tanquam ex bigamia, inducat, non eſt conforme Iuri; nam iuxta *Primum Prædictas Irregul. non eſſe Iure Canonico ſatis expreſſas.*

Regulam 52. de *Regulis Iuris* in 6. non præſtat impedimentum, quod de Iure non ſortitur effectum.

Secundum. 315. Secundum videtur dicendum ſuppoſitâ communi Doctorum ſententiâ, quod Irregularitas, tanquam ex Bigamiâ, contrahatur, ſi laicus poſt primum Matrimonium aliam, ſeu priore viuente ſeu mortuâ ſeriò, & non ſimulatè ducat conſcius impedimenti, eam ſententiam in praxi ſequendam eſſe; nam licèt ea Irregularitas non ſit Iure ſcripto expreſſa, generali tamen Eccleſiæ conſuetudine Doctorumque conſenſu introduci poteſt; & vim obtinere; nomine enim Iuris non ſolùm intelligi debet Ius ſcriptum; ſed etiam conſuetudo Eccleſiaſtica, vt communis ſenſus Eccleſiæ, quando iam habet vim legis. Quæ doctrina à Laymano tradita ſatis probabilis eſt, qui rectè etiam manet in alijs caſibus, quando Iure ſcripto non eſt expreſſa Irregularitas; ſed controuerſia eſt, & dubium inter Doctores non eſſe timendam in praxi Irregularitatem.

Bigamia ſimilitudinaria. 316. Similitudinaria tandem bigamia tunc ſolet contingere quando quis poſt profeſſionem in Religione, & votum Caſtitatis ibi emiſſum, vel (vt alij volunt) etiam in ſuſceptione Sacrorum ordinum, vbi votum Caſtitatis emittitur Matrimonium celebrat vtique inualidum cum aliquâ, ſiue virgine, ſiue corruptâ eamq; carnaliter cognoſcit; hic enim bigamus habetur cum poſt fidem Chriſto datam eam, quaſi irritam faciens cum muliere matrimonialiter ſe coniungat, ideòque Irregularis cenſetur. Ita colligunt Doctores quos refert Sanchez lib. 7. diſp. 85. n. 8, ex c. *Quotquot* 27. q. 1. & ex citato c. *Nuper* de *Bigamis*, Tamen, vt Henriquez notauit lib. 12. c. 6. n. 10. in Comment. literâ *H.* ibi ſermo eſſe videtur de virginibus Deo ſacratis, quæ ſi poſt Chriſtum, cui ſe ſpiritualiter deſponſârunt, altari viro carnali nubant, *δίγαμοι*, quaſi Bigamæ & adulteræ habentur, nulla tamen ibi mentio fit de Irregularitate. Communis autem Doctorum ſententia praxique ac traditio Eccleſiæ, quæ eſt optima Canonum antiquorum interpres teſtatur Religioſos ob Matrimonium illegitimè contractum & conſummatum irregularitatem incurrere; quia adſtrictus voto ſolemni cenſetur ſpirituali quodam Matrimonio coniunctus cum Chriſto, & Eccleſiæ: ergo ſi velit carnaliter cum alio coniungi per Matrimonium cenſetur duo celebrare Matrimonia, non quidem vera; ſed ſimilitudinaria, talem autem Bigamiam, ſeu Irregularitatem inde prouenientem non agnoſcunt Doctores, aut Eccleſiæ praxis in eo qui ſuſceptis Minoribus Ordinibus, aut tantùm omiſſo voto ſimplici Caſtitatis contrahit, & conſummat Matrimonium cum virgine, neque eam colligunt ex Iure. Ita Sanchez diſp. illâ 85. n. 11. Vgolinus ſuprà ſ. 3. n. 4 Nauarrus & Sayrus ſuprà, imò graues Authores (& quidem ſatis probabiliter) putant per votum Caſtitatis in ordine Sacro non induci eam Bigamiam; ſed doctrinam traditam tantum locum habere in voto ſolemni Caſtitatis Religioſi. Ita Suarius diſp. illâ 49. ſect. 4. Filiucius c. 4. quæſito 9. n. 121. Abbas in c. Nuper de Bigamis, & alij apud citatos ſatiſque videtur ſignificare Layman dùm in hac Irregularitate, ſeu Bigamia ſimilitudinariâ ſolùm meminit voti ſolemnis profeſſionis in Religione. Notat verò ſuprà numero 6. Cum Suario ſuprà ſect. 6. num. 7. & in fine, & Auila p. 7. diſp. 8. dub. 4. hanc Irregularitatem eſſe diſpenſabilem ab Epiſcopo, vel à Prælato Ordinis exempto. Poſteà verò idem Layman diſputans de Clerico in Sacris, & concedens Clericum in Sacris eſſe Irregularem, ſi vxorem viduam ducat, vel ſi ante Clericatum coniugatus fuerat, & poſteà quamcumque ducat iuxta c. *Nuper* & c. vltimo de *Bigamis* aſſerit nihilominus, ſi Clericus in Sacris, qui antea vxorem non habuerat, contrahat Matrimonium cum virgine, Irregularem quidem fieri; ſed non Bigamia ſimilitudinariâ. Priorem ait eſſe communem ſententiam, & apertè ſumi ex c. 1. *Qui Clerici vel vouentes*, & c. *Sanè Sacerdotes* de *Clericis coniugatis.* Quibus in locis adiungitur Epiſcopum cum tali, ſi poſt longam Pœnitentiam, & laudabilem vitam continens fuerit, diſpenſare poſſe, vt officio reſtituatur, imò etiam ad ſuperiorem Ordinem aſcendat. Quod etiam de Religioſo intelligi debet; nam hæ duæ Irregularitates (inquit Layman) ex contracto Matrimonio, & à Clerico in Sacris æquiparantur. Poſteriorem verò partem probat ex eo, quòd in titulis Decretalium, quibus de Matrimonio à Clericis intelligitimè contracto agitur, nulla vnquam Bigamiæ mentio fit. Accidit quòd Innocentius III. in citato c. *Nuper*, & cap. vltimo agens de Bigamia, in quâ nullus etiam eſt Sacramenti defectus, ait nihilominus in eâ diſpenſare non eſſe licitum. Cùm ergo in Irregularitate contracti Matrimonij à Clerico in Sacris, qui anteà coniugatus non fuerat, liceat Epiſcopo diſpenſare ſequitur hanc Irregularitatem non eſſe Bigamiæ ſimilitudinariæ. Quæ doctrina probabilis etiam eſt, & Iuri ſcripto valde conformis; quamuis abſolutè propter aliorum authoritatem probabile putem per votum Caſtitatis in Ordine Sacro non induci Bigamiam modo initiatus contrahat cum virgine, vt citati Authores dixerunt.

Religioſi ob matrimonium illegitimè contractum & conſummatum irregularitatem incurrunt.

317. Habemus ex dictis non ſolum ex verâ; ſed interpretatiuâ, & ex ſimilitudinariâ Bigamiâ contrahi Irregularitatem & conſequenter inhabilitatem ad Ordines & beneficia, vt patet ex cap. 1. 2. & 3. de *Bigamis*, & ex Tridentino ſeſſ. 23. cap. 17. de *Reformatione*, tùm propter defectum ſignificationis iam explicatæ, tùm, quia, Bigamus difficile poteſt alij Caſtitatem perſuadere, & continentiam, quam habere debent, & in eâ prælucere Sacris Ordinibus initiati iuxta cap. *Vna* diſt. 26. Bigamia verò ſignum eſt continentiæ, vt notant communiter Doctores ex cap. *Propoſuiſti* diſt. 82. *Ex dictis colligo non tantum ex vera ſed etiam ex interpretatiua ſimilitudinaria Bigamia contrahi Irregularitatem. Ratio.*

318. Habemus etiam ad Bigamiam duo requiri primum, vt Matrimonium cum duabus contrahatur, aut verè, aut interpretatiuè, aut ſimilitudinariè. Secundum, quod ſit copula actualis; nam Matrimonium ratum ſignificat prædictam Chriſti coniunctionem cum Eccleſiâ, & Bigamia, ſeu Irregularitas propter ipſam inducta eſt, quatenus Matrimonium con- *Colligo 2. ad Bigamiam duo requiri.*

conſummatum cum duabus non perfectè ſignificat vnionem verbi cum Eccleſiâ per incarnationem.

Colligi 3. 319. Habemus vlterius multiplicationem Matrimonij rati nôn conſummati non inducere Bigamiam, ac proinde non eſſe Bigamum, aut Irregularem, qui contraxit cum vnâ eáque mortuâ ante conſummationem iterum contraxit cum virgine, & conſummauit, vt patet ex citato c. *Debitum* ſicut neque qui duxit ductam ab alio iam mortuo, ſed non cognitam c. vltimo diſt. 34. deficit enim carnis commixtio. Tunc autem dicitur Matrimonium conſummatum, quando fœmina recepit ſemen intra vas debitum, vt explicabitur in proprio Tractatu de *Matrimonio.* Ita Sanchez ſuprà diſp. 83. Toletus lib. 1. c. 61. & 62. & alij plerique.

Ex dictis Infertur 1. 320. Ex dictis infertur primò multiplicitatem ſponſalium, etiamſi fortè interuenerit copulà, non inducere Irregularitatem quia ſponſalia cum eâ copulâ non ſignificant coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ per incarnationem ſicut Matrimonium conſummatum, vt notauit Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 5.

Infertur 2. 321. Infertur 2. nec plures fornicationes, neque adulteria ex parte viri inducere Bigamiam, cùm ſola copula matrimonialis cum ijs, cum quibus contraxit Matrimonium ſufficiat illam inducere; Matrimonium enim conſummatum ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ; non fornicatio iuxta c. *Acutius* diſt. 26. Vnde non erit Bigamus, qui poſt plures fornicationes etiam cum viduis, aut corruptis contraxit & conſummauit Matrimonium cum vnicâ virgine, vt conſtat ex c. *Quia circa*, de Bigamis. Vnde Presbyter, qui plures concubinas habuit, non ligatur Irregularitate ex Bigamia.

Dubium cur Eccleſia ſtatuerit eſſe Bigamum &c. 322. Dubitari meritò poteſt hoc loco cur Eccleſia ſtatuerit eſſe Bigamum, vel Irregularem, qui contraxit cum fœminâ ab alio cognitâ licitè, vel illicitè; non verò, qui contraxit Matrimonium cum virgine, quantumuis ille ſæpè fornicatus fuerit cum alijs?

Suarius aliique aſſignant rationem. 323. Hac de re Suarius ſect. 3. numero 9. Vgolinus ſuprà Sayrus cap. 4. numero 13. Filiucius numero 117. omiſſis alijs rationibus, dicunt id factum fuiſſe; quia defectus virginitatis in ſponſâ maior eſt indecentia, & vir tenetur, & poteſt facile illam vitare, eſtque quædam infamia ducere ab alio cognitam extra Matrimonium. Quæ omnia ceſſant; quando corruptio præceſſit ex parte viri, & cùm valde difficile ſit virò Virginitatem ſeruare ante Matrimonium noluit Eccleſia ad hoc obligare omnes ordinandos, nec difficile reddere Matrimonium cuiuſcumque hominis priùs incontinentis: hoc autem ſequeretur, ſi per illud quis fieret Irregularis. Omitto alias rationes minoris momenti, aut nimis metaphyſicas; ſed neque ratio illata habet, niſi quemdam congruentiam; neque enim ignominioſum eſt contrahere cum honeſtâ, neque indecens, & tamen, qui contraxit cum viduâ cognitâ a præcedenti viro, fit Irregularis. Vnde

Authoris Ratio. ego dicerem cauſam eſſe; quia defectus corruptionis ſignatus manet in carne fœminæ, non in carne viri; atque adeò; niſi in viro præceſſerit alter contractus Matrimonij conſummatus, non reperitur defectus ſignificationis coniunctionis Chriſti cū Eccleſiâ vnicâ; in fœminâ verò, in quâ moraliter loquendo cenſetur manere veſtigium præcedentis coniunctionis poteſt reperiri cauſa defectus ſignificationis in Sacramento Matrimonij eum illâ conſummato; quia vir illam ſibi copulans cenſetur copulari eum eâ, in quâ erat veſtigium copulæ cum altero; atque adeò illud Matrimonium conſummatum non perfectè ſignificat coniunctionem Eccleſiæ cum vnico tantùm ſponſo Chriſto. Vnde mirum non eſt quod potiùs hoc genus Irregularitatis ex defectu ſignificationis in Sacramento ſumatur ex parte incontinentiæ fœminæ quàm ex parte incontinentiæ viri.

324. Infertur 3. ad Irregularitatem Bigamiæ non ſufficere copulam nefandam, ſiue illam habuerit vir cum aliâ vxore, quam ſolum ſic nefariè cognouit, ſiue illa, cum quâ contrahit, ſic cognita fuerit ab alijs; quia hæc copula non ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ, neque impedit perfectam ſignificationem quæ eſt in copulâ matrimoniali, ſeu Matrimonio conſummato, neque ex vllo titulo apparet hanc eſſe Bigamiam. Ita Vgolinus ſuprà § 1. num. 5. Sanchez diſp. illa 83. num. 7 & alij. *Infertur 3.*

Infertur 4. eſſe bigamum, & Irregularem, qui carnaliter cognouit ſuam vxorem, poſtquā ipſa credens virum eſſe mortuum, bonâ fide cōtraxit, & conſummauit Matrimonium cum alio; iam enim vir accedit ad vxorem ſuam cognitam ab alio, & non attenditur culpa fœminæ; ſed defectus ſignificationis conſurgens ex eo, quòd caro fœminæ pluribus communicata fuerit. Ita Nauarrus c. 27, n. 195. Filiucius n. 107. Toletus c. 61. n. 7. & alij apud Sayrum c. 4. n. 19. & apud Garziam, quem refert, & ſequitur Bonacina ſuprà puncto 5, n. 11. *Infertur 4.*

326. Habemus tandem ex dictis infidelem etiam non Baptizatum, qui in infidelitate ſæpius contraxit, eſſe bigamum & Irregularem ſuſcepto Baptiſmo, nam bigamia non tollitur per Baptiſmum, Baptiſmus enim tollit quędam delicta, quoad culpam, vel etiam, quoad pœnam: non verò tollit coniugia, ac proinde nec Bigamiam ex coniugio prouenientem. Ita Rebellus ſuprà qui teſtatur de communi ſententiâ, Suarius, Filiucius, Reginaldus paulò poſt citandi. *Infertur 5. quoad Infidelem.*

327. Quod ſi obijcias infidelem non ſubdi legibus Eccleſiæ: ergo non incurrit Bigamiam, & Irregularitatem ab Eccleſiâ impoſitam. *Objicies 1.*

328. Reſpondet Filiucius numero 102. Reginaldus lib. 30. Tract. 2. numero 90. Bigamiam non cadere ſuper Infidelem tempore Infidelitatis; ſed ſuper ipſum Baptizatum; nam Eccleſia hunc facit Irregularem ob iudicium incontinentiæ & quòd contraxerit bis Matrimonium, vel ob indecentiam, eo quòd contraxerit cum corruptâ extra Matrimonium. Legatur Sanchez lib. 7. diſq. 83. num. 8. & 9. Suarius ſect. 6. numero. 10. *Reſp.*

329. Quod ſi ſecundò obijcios Infidelis occidens alium tempore Infidelitatis ante Baptiſmum non eſt Irregularis non ſolùm pro tempore Infidelitatis, ſed non poſt Baptiſmum: ergo nec Bigamus. *Objicies 2.*

Reſp.

330. Reſpondetur negandoconſequentiam. ſeu paritatem, quia Iura non impoſuerunt Irregularitatem Homicidij, niſi propter peccatum poſt Baptiſmum, cùm tamen non ſic loquantur de Bigamiâ c. *Si qui viduam* diſt. 50. c. *Si quis poſt Baptiſmum* diſt. 51. Irregularitas autem non contrahitur, niſi iuxta ea, quæ expreſſa ſunt in Iure Legatur Sanchez ſuprà, & alij citati.

Colligitur ex dictis.

331. Colligitur ex dictis & ex doctrinâ Suarij ſect. 3. num. 1. diſp. illâ n. 9. Vbi docet (ſicut & alij communiter) fieri Irregulatem, qui contrahit cum muliere infami, aut vili, vt ancillâ, ſcurili mimâ ſcænicâ, etiamſi ſit virgo: Ex hac (inquam) doctrinâ colligitur eum, qui contrahit cum tali corruptâ incurrere duplicem Irregularitatem ex tali Matrimonio prouenientem: alteram propter vilitatem, ſeu infamiam fœminæ: alteram propter corruptionem eiuſdem, & hæc ſecunda eſt quæ propriè ſpectat ad Bigamiam. Et quamuis non viderim Authorem, qui hoc in terminis dixerit videtur efficaciter probari ſunt enim Irregularitates ſeparabiles. Nam, qui contrahit cum talis conditionis fœminâ etiam virgine eſt Irregularis; & qui contrahit cum corruptâ, quantumuis nobili, & honeſtâ, eſt Irregularis bigamus: ergo diſtincta eſt vna Irregularitas ab aliâ: Confirmatur, quia Irregularitas cum corruptâ non incurritur; niſi conſummando Matrimonium; Irregularitas verò ex vilitate fœminę, cum quâ contraxit, non videtur, dependere ex conſummatione Matrimonij.

Ex vno Matrimonio poteſt oriri duplex Irregularitas.

332. Vnde etiam colligitur, ſi quis peteret diſpenſationem propter contractum Matrimonium cum tali vili fœminâ corruptâ non ſufficienter diſpenſari, ſi ſolùm explicet fœminam fuiſſe corruptam, vel ſolum explicet fuiſſe vilis conditionis; ſed neceſſarium eſt vtrumque explicare, vt in duplici Irregularitate diſpenſetur. Verum eſt quòd aliquando ſufficiet vnicam diſpenſationem poſtulare, quandu ſcilicet in ipſâ narratiuâ vtrumque per modum vnius continetur, vt, cùm quis peteret diſpenſationem, vt poſſet ordinari non obſtante, quòd contraxerit cum notoriâ meretrice; nam illa diſpenſatio non obſtante tali expedimento vtriuſque Irregularitatis diſpenſationem videtur continere, cùm ſatis notum ſit diſpenſanti eo ipſo quod meretrix fuerit vxor, fuiſſe corruptam, & fuiſſe infamis, & vilis conditionis.

In Irregul. ex Bigamiâ poteſt Papa diſpenſare.

333. Quod attinet ad diſpenſationem in Irregularitate ex Bigamiâ, certum omninò eſt Papam poſſe diſpenſare, ſicut & in cæteris omnibus, quæ ſunt de Iure Humano. Ita Couarr. ſuprà, Henriquez lib. 14, cap, 20. numero 2. Suarius diſp. illa 49. ſect. 6. Nauarrus num. 192. Sayrus c. 6. numero 10. Sanchez diſp. 86. Filiucius quæſito 12. Toletus lib. 1. cap. 6. n. 2. & alij.

Non eſt Iuris Diuini Bigamia.

334. Neque audiendi ſunt, qui putant Bigamiam eſſe de Iure Diuino, quamuis enim Apoſtolus dicat Epiſcopum debere eſſe vnius vxoris virum; non ideò ſtatim infertur eſſe de Iure Diuino, & tale præceptum promulgatum eſſe ab Apoſtolo nomine Dei; ſed ſufficit promulgatum eſſe ab ipſo, tanquam Epiſcopo & in huius generis legibus, etiam ab Apoſtolis promulgatis, poteſt Pontifex diſpenſare. Ita Valentiâ diſp. illâ 7. q. 19. puncto 3. Henriquez lib. 14. c. 1 Sayrus lib. 6. cap. 3. numero 22. Filiucius num. 112. & alij communiter: ſatiſque id declarat, vſus & praxis Eccleſiæ Pontificumque diſpenſantium.

335. Vtrum autem neceſſarium ſit in diſpenſatione declarare, an Matrimonium ter, vel quater contractum fuerit? aliqui affirmant. Probabilius tamen puto id non eſſe neceſſarium, quia Iura non præſcribunt hoc exprimi, & eodem modo deficit ſignificatio in bigamo, atq; in trigamo, erit tamen neceſſarium explicare; an bigamia ſit vera, vel interpretatiua, vel ſimilitudinaria; ſunt enim diuerſæ ſpecies bigimiæ. Ita Sanchez ſuprà numero 24. Vgolinus ſuprà §. 7 i numero 3. & alij multi.

336. Quod verò attinet ad Epiſcopum, ille diſpenſare non poteſt in hac Irregularitate, cùm non poſſit diſpenſare in Iure communi; niſi ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ. Ita non poteſt concedere facultatem, vt qui, laborat propriâ vel interpretatiuâ bigamia ſuſcipiat ordines ſacros, vel ſuſceptis vtatur. Imò hoc tempore etiam ad minores Ordines, vel ad primam tonſuram, nel ad beneficium ſimplex non poſſe diſpenſare putant aliqui Recentiores maximè Bonacina ſuprà numero 15. & videtur colligi ex Tridennno ſect. 23. cap. 17. de *Reform.* ad finem, idèmque expreſſè declarauit Sacra Cardinalium congregatio, quam refert Garz. de *Benef.* 7. p. cap. 6. numero 5. In contrarium nihilominus eſt communior Doctorum ſententia.

In Irregularitate hac non poteſt diſpenſare Epiſcopus.

337. In Bigamia verò ſimilitudinariâ poſſe Epiſcopum diſpenſare cum eo, qui contraxit cum Virgine, multi putant; quia in cap. 1. *Qui Clerici, vel vouentes*, id conceditur, ſolumque admittunt hanc poteſtatem in Epiſcopo; non in Abbatibus, & alijs Superioribus Religioſis; niſi hoc ſit illis ſpeciali priuilegio conceſſum. Ita Sayrus cap. 6. numero 14. Vgolinus & Valentia ſuprà, & videtur indicare Sa verbo *Irregularitas* numero 14: Quatenus ſolùm dicit diſpenſare Epiſcopum. Item Rodriguez 1. p. cap. 158. Auila p. 7. diſp. 8. dub. 4. Suarius diſp. 49. ſect. 6. Coninc diſp. 18. dub. 11. numuro 102. Filiucius quæſito 12. Reginaldus numero 89. Toletus ſuprà numero 3. & alij

Quid poſſit quoad illam quæ ex Bigamia ſimilitudinaria prouenit.

338. Non tamen deſunt, qui putant teſte Suario, poſſe Prælatum Religionis diſpenſare cum ſuis Religionis bigamis, ſaltem, quoad ordines; quia Epiſcopi hoc poſſunt circa ſuos ſubditos; Prælati autem Religionum exercent circa ſuos iuriſdictionem Epiſcopali ſimilem, ſeu æqualem. Quæ doctrina conſonat cum ijs, quæ ſæpè diximus in alijs diſpenſationibus, & abſolutionibus maximè diſp. 3. dub. 3. & 4. Legatur Sanchez diſp. 86. à numero 16. qui numero 20. concedit poſſe Epiſcopum diſpenſare, ſi Clericus ille cum vnicâ, & virgine contraxit; ſecus ſi cum corruptâ Et quamuis cap. 2. *Qui Clerici vel vouentes* ſolùm concedatur Epiſcopis facultas diſpenſandi cum ijs Clericis, quando verè pœnitentes ſunt Religionẽ ingrediuntur, tamen hic Textus tantùm intel-

Quid poſſit Prælatus Religionis.

intelligitur de conſilio, alioquin Iure ſuo poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt conſtat ex præcitato textu, vt cum innumeris, quos refert, ſentit Sanch. ibidem, quidē iudicat de illa conditione quæ in citato c. 2. exigitur, ſcilicet, ſi verè pœnitentes ſint; putat enim cum alijs, quos refert, eam conditionem ſolùm peti ex conſilio.

Opinio Sanchez. 339. Sed numero 22 idem Sanchez cum alijs, quos refert, putat poſſe Epiſcopum diſpenſare in Irregularitate Bigamiæ ſimilitudinariæ profeſſi tranſeuntis ad Matrimonium, ſicut & cum Clericis. Deinde numero 23. & per errorem 24. putat poſſe Epiſcopum diſpenſare in Irregularitate Bigamiæ ſimilitudinariæ, etiamſi mulier eſſet corrupta, ſi ex delicto occulto oriatur. Idque probat ex Tridentino ſeſſ. 24. de *reform.* cap. 6. quem locum latè tractauimus dub. 3. & 4. citatis, & ſequentibus vbi cum eodem Sanchez diximus nomine Epiſcopi intelligi etiam alios Prælatos habentes iuriſdictionem Epiſcopalem. Vnde in hoc caſu idem Sanchez videtur ſentire prædictos Prælatos intelligi nomine Epiſcopi.

Suarius Opponit. 340. Sed acerrimè reclamat Suarius ſect. 6. citatâ numero 17. vbi ait. *Sed ego non conſulerem, nec admitterem ſine ſpeciali priuilegio,* & probat, quia, cùm dicuntur Prælati Religioſorum participare iuriſdictionem Epiſcopalem, intelligendum eſt, quoad ea, quæ communi Iure, & ordinario Epiſcopis conueniunt. Hæc tamen ratio non multum me mouet. *Suarii ratio Authori non placet.* Quia contra eundem Suarium citatâ diſp. 3. dub. 3. & ſequentibus ſatis probauimus eam poteſtatem, quæ conceditur Epiſcopis, conuenire etiam alijs Prælatis habentibus poteſtatem, quaſi Epiſcopalem; nam illa poteſtas conuenit Epiſcopo Iure ordinario, vt ibi explicatum eſt & Iure communi; cum Epiſcopis competat ea facultas ſecundum ſuam Iuriſdictionem Epiſcopalem non delegatam; ſed ordinariam conceſſam tùm in Iure communi c. illo 1. *Qui Clerici vel vouentes,* quantùm ad hanc ſpecialem materiam huius Irregularitatis, tùm generaliter in Tridentino loco citato. Vnde, non, tanquàm delegato, ſed, tanquàm Ordinario ſuperiori ea facultas conceditur atque adeò ordinaria. Falſum ergo aſſumit Suarius, dum ſignificat eam facultatem diſpenſandi non conuenire Epiſcopo Iure ordinario. Si ergo, quæ Epiſcopo Iure ordinario conueniunt, etiam competunt Abbatibus, alijſque Prælatis Relegionum hæc etiam poteſtas illis competit. Quam etiam ſententiam videtur docere Henriquez lib. 12. de *Matrimonio* c. 6. in fine imò conſequenter id dicent omnes, qui nobiſcum cenſerunt in illâ ſeſſ. 24. Tridentini c. 6. vt vidimus citatâ illâ diſp. 3. dub. 3.

Dubium. 341. Dubitari autem poteſt; an bigamus, qui abſque diſpenſatione fuit ordinatus, gaudeat priuilegio Clericali?

Reſp. 342. Reſpondeo gaudere, ſi ſuſcepit ordinem Sacrum; quia non poteſt viuere, vt laicus, ſed viuere debet, vt Clericus, ac proindè gaudere debet Clericorum priuilegijs. Qui verò ſolùm tonſurâ, vel minoribus Ordinibus initiatus eſt, caret omni priuilegio Clericali c. vnico *de Bigamis* in 6. Ita Vgolinus ſuprà §. 5. numero 3. *ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.*

Sayrus c. 5. numero 21. & Sanchez ſuprà Filiucius quæſito 11. Suarius ſuprà ſect. 5. numero 4. & ſequentibus.

343. Quæret tamen aliquis, an ſaltem Epiſcopus poſſit diſpenſare, quando vrget neceſſitas miniſtrorum, vt apud Indos? *Quæres.*

344. Aliqui affirmant, ſaltèm, vt bigamus fiat Subdiaconus. Probant ex c. *Lector.* diſt. 34. vbi ea facultas conceditur Epiſcopo; neque obſtat, quod tunc Subdiaconatus nondùm connumeratus erat inter Sacros Ordines, quamuis enim iàm inter Sacros computetur, nullibi ea Iuris diſpoſitio ſublata inuenitur; ergo ſeruāda eſt. Ita Paludan. in 4. diſt. 27. q. 4. art. 5. n. 35. Supplementum Grabrieles ibi q. 3. ad finem Turrecrema citato c. *Lector.* art. 2. numero 8. Henriquez lib. 12. de *Matrimonio* c. 6. n. 11. qui tamen alio argumento probat ſcilicet, quia tacitè Pontifex conceſſiſſe videtur ratione vrgentis neceſſitatis.

345. Negant alij, quos in magno numero refert Sanchez n. 11 & ſequitur n. 14. Quamuis enim ea Textus deciſſio non inueniatur expreſſè correcta ad tacitè correcta creditur, cùm omninò cauſa illius conceſſionis ceſſârit, effecto iam ſubdiaconatu ordine Sacro inſtar aliorum. Vnde eadem eſt ratio de illo, vt de alijs, ad quos ex citato c. *Lector.* conſtat Epiſcopum non poſſe diſpenſare.

346. Addit tamen Sanchez in caſu, quo ingens vrgeret neceſſitas penuriæ miniſtrorum, neque eſſet aditus ad Pontificem ob magnam loci diſtantiam poſſe Epiſcopum diſpenſare, vt voluit Henriquez, propter rationem generalem ob quàm in ſimili lib. 2. de *Matrim.* diſp. 40. n. 3. dixerat idem Author poſſe Epiſcopum in lege Concilij generalis, aut Pontificis diſpenſare. *Vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus in lege Pontificis diſpenſare.* Quod docent multi Authores ibi relati & ſane credendum non eſt Pontificem, aut Concilium voluiſſe pro tali caſu tollere Epiſcopo facultatem diſpenſandi. Cùm autem, vt nos aliquoties diximus in præcedentibus, & eodem numero 3. Latè probat Sanchez poſſit Epiſcopus in ſuâ diœceſi quidquid Pontifex in tota Eccleſia; niſi aliquid Pontifex reſeruauerit (quam doctrinam latè confirmauerat idem Author lib. 1. diſp. 61. n. 3) non ſit autem veroſimile Pontificem, aut Concilium pro tali vrgenti caſu voluiſſe reſeruare, hinc eſt, vt ea facultas tacitè conceſſa intelligatur.

347. Optimè autem aduertit idem Sanchez citato n. 14. non eſſe reſtringendam eam facultatem ad ſolum ſubdiaconatum, ſed etiam in eo caſu extendendam ad alios Ordines, imò, me quidem Iudice, vix poteſt eſſe tam vrgens neceſſitas Subdiaconatus, quin potiori ratione cenſeatur vrgens neceſſitas Presbyteratus; nullum enim eſt Sacramentorum, aut miniſterium, quod præſtari poſſit, aut debeat à Subdiacono ratione ſui officij, cum tamen neceſſitas Presbyteri ſepe poſſit in ijs Regionibus occurrere, neque conſolitur neceſſitati fidelium; niſi Epiſcopus diſpenſet ad ſacerdotium, cùm hi ſoli poſſint Euchariſtiam conficere, & Confeſſiones excipere, extremamque vnctionem miniſtrare.

dam defectum, intrinſecè tamen dependere à crimine parentum, ac proinde, ſi huiuſmodi crimen ſit occultum, comprehendi eam *Confir.* Irregularitatem ſub decreto Conſilij. Confirmat; quia ratio, quæ mouit Concilium ad concedendam hanc facultatem diſpenſandi in caſibus occultis fuit ad euitanda multa animarum pericula, & ſcandala, quæ ſequerentur ex detectione occultorum criminum, quæ omnia etiã ſequerentur, ſi neceſſarium eſſet in Irregularitatibus prouenientibus ex delictis occultis recurrere ad Sedem Apoſtolicam; quæ ratio locum habet in præſenti caſu. Probat vlterius, nã *poteſtas diſpenſandi fauorabilis eſt & latiſſimè interpretanda.* licèt diſpenſatio, poſtquam conceſſa eſt in particulari caſu, odioſa ſit, & ſtrictè interpretanda: poteſtas diſpenſandi fauorabilis eſt, & latiſſimè interpretanda cap. finali de *Simonia*, & notant ibi Panurmitanus & Fœlinus numero 7. Sylueſt. verb. *diſpenſatio* q. 5. Nauarrus conſ. 4. de *Regularib.* numero 15. in fine. Couarrub. p. 2. c. 8. §. 8. numero 6. Beneficium enim Principis, quando non eſt in damnum tertij latiſſimè eſt interpretandum. cap. *Olim.* de *verb. ſignif.* hæc autem poteſtas quoddam beneficium eſt indultum à Conciliu: ergo, &c,

Obijcies 2. 256 Quod ſi adhuc obijcias, potiùs eſſe priuilegium, quod, cùm ſit contra Ius, vel ſaltem præter Ius, ſtrictè eſt interpretandum c. *cum dilectus* de *conſuetud.* *Reſp.* Auila. Reſpondet idem Auila negando eſſe propriè, & in rigore priuilegium, tùm; quia Epiſcopus ſtando in Iure diuino poteſt diſpenſare in omnibus Irregularitatibus, tũ; quia nullo Iure prohibitum eſt, quod Papa non poſſit facultatem ſuam diſpenſandi alijs delegare. Vnde Couarrub. loco citato ex hac doctrinâ probat facultatem ad legitimandum ex- *Sententiam Auilę Probabiliſſimã iudicat Author.* tendendam eſſe, & latè interpretandam. Hæc Auilæ ſententia probabiliſſima eſt, & acutè ſimul, ac doctè confirmata, & probabilem putat Laym. ſuprà c. illo 5. num. 2.

Plerique tamen putant, non poſſe Epiſcopum diſpenſare in hac Irregul. 257 Plerique nihilominus putant non poſſe Epiſcopum in hac Irregularitate diſpenſare (quantumuis occultum ſit delictum Parentum) ad maiores Ordines, tum, quia hæc Irregularitas connumeratur communiter ab omnibus Doctoribus inter Irregularitates ex defectu, Tridentinum autem non conceſſit facultatem, Epiſcopis diſpenſandi in Irregularitatibus prouenientibus ex defectu; ſed ex proprio delicto occulto; illa enim cenſetur propriè Irregularitas ex delicto, quæ prouenit ex propriè delicto. Ita Suarius ſect. illâ, 5. numero 5. vbi rigidè nimis appellat oppoſitam ſententiam improbabilem, & torquere ſenſum Concilii, verborumque ſenſu abuti; quia, nimirum, Irregularitas ex delicto non vocatur; niſi ea, quę prouenit ex proprio crimine ipſius Irregularis. Ita etiam Nauarrus cap. 27. numero 194. Vgolin. ſuprà §. 2. num. 4. Layman ſuprà, & alij, & probari poteſt ad hominem; quia ſecundum ipſum Auilam illegitimus recipiens Ordines ſuſpenſus eſt ab ipſorum exequutione, & ea ſuſpenſio ſecundum ipſum Auctorem non eſt ex *Hanc ſententiam magis eſſe Iuri conformem ait Author.* delicto; ſed ex defectu; ergo etiam Irregularitas eſt ex defectu; atque adeò Epiſcopus non poteſt in eo; diſpenſare. Hæc ſententia videtur magis Iuri conformis; atque adeò, communis cùm ſit, in praxi ſequenda.

258 Nimius tamen rigor eſt velle oppoſitam improbabilitatis inſimulare, cum rationes allatæ probabilem illam reddant. Et quamuis illa Irregularitas ſit ex defectu, ita prouenit ex delicto, vt ſi non ſit delictum, non ſit defectus ille, vt videre eſt, in caſu, quo Parentes bonâ fide genuerunt filium, tunc enim Irregularis non eſt; quia, quamuis re ipsâ non ſint legitimi parentes, ceſſante delicto, ceſſat defectus Canonicus, & legalis: ergo benè poſſumus dicere illam Irregularitatem prouenire ex delicto; atque adeò non eſt torquere ſenſum Concilij, nec abuti verborum ſenſu illam Irregularitatem appellare prouenientem ex delicto, à quo dependet, etiamſi non ſit proprium ipſius Irregularis, atque adeò non videtur improbabile ſic interpretari verba Concilij. Verum quidem eſt ipſam Irregularitatem fundari proximè in defectu illius illegitimi; ſed in defectu intrinſecè dependente à delicto, à quo prouenit, atque adeo non obſtat defectus, quando eſt defectus intrinſecè proueniens à delicto.

259 In quo apparet magnum diſcrimen inter hanc Irregularitatem, & Irregularitatem *magnum diſcrimen inter hanc Irregul: & illam quæ prouenit ex homicidio.* prouenientem ex homicidio; nam, ſi quis haberet conceſſam à Pontifice facultatem diſpenſandi in omni Irregularitate proueniente ex delicto, adhuc poſſet dici non poſſe diſpenſare in Irregularitate proueniente ex Homicidio maximè propriâ manu patrato; nam huiuſmodi occiſio hominis non ſolùm inducit Irregularitatem, tanquam pœnam delicti; ſed etiam ex defectu lenitatis, qui defectus poteſt reperiri in occiſione alioquin iuſtâ atque adeò talis defectus ſeparari à delicto. Defectus autem natalium ſufficiens ad inducendam Irregularitatem reperiri non poteſt, neque Irregularitas ex illo prouenire; niſi in caſu, quo parentes in generatione filij delictum committant; atque adeò Irregularitas & defectus ille natalium ſemper debet prouenire à delicto.

260 Quæret tandem aliquis, quid nomine *Quæres Quis hic nomine Epiſcopi intelligatur.* Epiſcopi intelligatur? an ſcilicet Epiſcopus conſecratus, vel ſolùm electus, & confirmatus ſufficiat? *Reſp.*

261 Reſpondeo iuxta doctrinam in ſimili ſuprà traditã diſp. 3. dub. 3. & ſequenti habendã eſſe rationem iuriſdictionis potiùs, quàm Ordinis. Ita Suarius ſect. 5. numero 6. atque adeò ſufficit electus, & confirmatus iuxta c. *Transmiſſam. de elect.* idemque iudicium eſt de inferioribus Prælatis habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, vt cum Nauarro & alijs docet idem Suarius, & diximus loco citato.

DVBITATIO X.

De Irregularitate ex defectu ætatis.

262 DE hac Irregularitate præter dicta in præcedentibus generaliter, parum eſt, quod in particulari dicamus; conſtat enim *Ob defectũ legitimæ ætatis ſit quis Irregularis ad Ordines.* defectum legitimæ ætatis inducere Irregularitatem ad Ordines, quamdiu talis defectus durat, & ceſſare cum primùm venitur ad legiti-

mam

mam ætatem pro tali Ordine requiſitam. Colligitur hoc ex Canone primo diſt. 50. & ex c. vltimo *de temporib. ordinat.* Vtrum autem ſuſpenſionem incurrat, qui Ordines Sacros præſumit recipere ante legitimam ætatem? conſtat ex dictis de Suſpenſione diſp. 5. dub. 7. cap. 3. §. *Quarta ſuſpenſio.* & Tract. 6. de Ordine, diſp. vnica dub. 21. vbi affirmatiuè reſpondimus proptér Extrauag. Pij II. & alia Iura ibi citatâ.

263 An verò qui exercet functiones Sacri Ordinis nondùm adeptâ legitimâ ætate, fiat nouo titulo Irregularis ob violationem Suſpenſionis? non conſentiunt Authores. Tenendum autem eſt, quod diximus eâdem dub. 7. cap. 3. §. *Notandum ſecundò*, vbi diximus ſic ſuſpenſum incurrere Irregularitatem celebrando, vel exercendo Ordines dummodo adſit præſumptio, ibi legatur.

In Irregularitate ex defectu proueniente ordinariè ſolus Papa diſpenſat.

264 Quod autem talis Irregularitas ex defectu ætatis proueniens ceſſet aduenente termino ætatis, & non anteà; niſi diſpenſante Papâ conſtat ex dictis, & ex doctrina generali Irregularitatis prouenientis ex defectu, in quâ ordinariè, & generaliter loquendo non diſpenſat, niſi Papa, ceſſante autem defectu, eo ipſo ceſſat Irregularitas, quæ à tali defectu dependebat, atque ita docent Nauarrus cap. 27. nu. 165. & numero 202. Toletus lib. 1. cap. 5. Vgolinus cap. 45. §. 16. Filiucius Tract. 16. numero 175. Reginald. numero 160. & ſequentibus Sayrus lib. 6. cap. 12. Graff. 1. p. *deciſ.* lib. 4. cap. 27. num. 22. & alij multi.

DVBITATIO. II.

De Irregularitate proueniente ex defectu libertatis, ſeu obligatione ſeruili, aut alijs obligationibus.

Varijs modis libertas ad Ordines amitti poteſt.

265 VArijs modis poteſt libertas ad Ordines amitti, primò propter coniugium; ſecundò propter ſtatum ſeruilem, ſeu mancipij tertiò propter obligationem ad ratiocinia: quartò, vt aliqui volunt, propter debitum pecuniarium, de quibus omnibus ſigillatim nonnihil dicemus.

Aſſertio 1.

266 Aſſero 1. Vxorati cenſentur Irregulares: nam tales non admittuntur ad Ordines: quomodò autem hoc intelligendum ſit, in Tract. de *Matrim.* diſputabitur, quod non admittantur conſtat ex c. *Vxoratus. de Ordinatione coniugatorum.*

Aſſertio 2.

267 Aſſero 2. ſeruus, ſeu mancipium, cùm ſui Iuris non ſit, ſed ſub domini poteſtate conſtitutum, aſſumi non poteſt in Clerum, ſeu ordinari ſine expreſſo vel tacito conſenſu Domini. Ita habetur in Canone 81. Apoſtolorum, & totâ diſt. 54. & lib. 1. *de ſeruis non ordinandis.* Legatur Gloſſa ibi cap. 2. verbo *deponatur.* Idem docent Scholaſtici in 4. diſt. 25. maximè S. Bonauentura art. 2. q. 4. Richard. art. 5. q. 1. Intelligendum autem eſt hoc de ijs ſeruis, qui omninò carent libertate, vt patet ex citato titulo de ſeruis non ordinandis. Ratio verò eſt indecentia, quæ apparet in eo, quòd homo tam vilis conditionis promoueatur, & euehatur ad Sacerdotalem dignitatem. Qui plura de hac re velit videre Legat Suarium diſp. 51. ſect. 4. Toletum lib. 1. cap. 55. Antonin. tit. 28. cap. 6. §. 6. Saytum lib. 6. cap. 14. numero 3. Vgolinum cap. 57. Nauarrum cap. 27. numero 203. Marolum lib. 1. cap. 36. Henriquez lib. 14. c. 8. numero 7. & Auilam p. 7. diſp. 3. dub. vltimo. Laym. lib. 1. Tractatu 1 cap. 8. Filiucium Tract. 19. cap 7. quæſtio 5. Reginaldum. numero 63. Hic tamen nonnulla ſunt aduertenda.

268 Aduertendum primò olim idem habere locum in liberis, particularium præſertim ſæcularium perſonarum, vt ſcilicet Dominis eorum viuentibus, & inuitis non ordinarentur, vt habetur Canone vltimo diſt. 54. adiuncto Canone *Cuicumq.* eâdem diſtinctione; nam olim liberi gratitudinis vinculo manebant obnoxij Dominis ſuis adeò vt qui contra eos agerent, ſeu delinquerent in ſeruitutem iterum redigi poſſent. L. vltima. C. de *bonis libertorum*, & lib. 2. C. *de in Ius vocando*, iam verò hoc vltimum non videtur vſu receptum. *Notandū 1.*

Serui quandiu ſunt ſerui non poſſunt ordinari.

269 Habemus ergo in primis ſeruos, quamdiu ſunt ſerui, non poſſe ordinari tum propter rationem dictam Indecentiæ, tùm quia, qui ordinatur, ideò promouetur, vt operam nauet ministerio altaris & officijs Diuinis, quibus vix poteſt attendere ſeruus obligatus alioquin inſeruire Domino ſuo. *Ratio.*

270 Aduertendum 2. Seruum ordinatum de conſenſu tacito, vel expreſſo Domini, illo, ſcilicet, ſciente, & non contradicente, fieri liberum, & ingenuum c. *Si ſeruus ſciente* diſt. 54. Idem eſt, ſi de conſenſu Domini Tonſurâ initietur, nam in eo capite ſermo eſt de ſeruo in Clerum ordinato, cooptatur autem, ſeu aſſumitur in Clerum per primam Tonſuram. Quod ſi Domino neſciente, aut contra dicente, ordinatus fuit in minoribus, poteſt adhuc Dominus illum ſibi vendicare, & in ſeruum habere argumento cap. 2. de *Seruis non ordinandis*, & cap. 2. diſt. 54. *Notandū 2.*

271 Quando verò abſque Domini conſenſu initiatur Maioribus, tunc Seruus manebit quidem liber; ſed ex proprio peculio oblato pretio, vel ſimili aliò ſeruo ſe ipſum redimere cogitatur cap. *Ex antiquis* citatâ diſt. Quod ſi, neque hoc poſſit, in ſeruitutem à Domino intra anni ſpatium vendicari poteſt, niſi Sacerdos ordinatus ſit; factus autem Sacerdos in ſpiritualibus officijs Domino miniſtrare tenetur, vt habetur c. *frequens* eâdem diſtinctione.

272 Si verò Dominus, poſtquam ſeruum ordinatum eſſe intellexit, integro anno diſſimulet, cenſetur ei libertatem dediſſe, vt habetur citato c. *Si ſeruus ſcienter.* Poteſt præterea Dominus tali conditione libertatem, & facultatem concedere ad Ordines ſuſcipiendos, vt ipſi in Spiritualibus officijs miniſtrare teneatur iuxta c. Nullus de ſeruis non ordinandis.

273 Epiſcopus verò, qui ſeruum ordinauit, vel inſcio, vel contra dicente Domino duplicatum pretium ſoluere. cap. *Seruus abſente*, iuncta Gloſſa ibidem diſt. 54. tunc enim Dominus grauatur, vt ſeruum ita Ordinatum venundare cogatur. Quod ſi Epiſcopus bonâ fide ordinauit, tunc alij, qui ſeruum ad Ordines acci- *Dicendum de Epiſcopo ſeruum inſcio vel inuito Domino ordinante*

piendos

piendos induxerant, ſimelem ſatisfactionem dupli præſtare coguntur c. *Si abſente.* eâdem diſt.

Dicta de ſeruo quoad Ordines ſuo modo locum habens in eodem Religionem ingrediente.

274 Quod dictum eſt de ſeruo, quantùm ad Ordines, ſuo modo locum babet in eodem ingrediente Religionem ignorante, aut contradicente Domino, id enim non licet; alioquin à Domino intra tempus Iure definitum repeti poteſt. Ita Nauarrus in Comenr. de Regularibus numero 7. ex cap. 1. diſt. 54. & cap. *ſi quis* incognitus 17. q 2. Quâ de re legi poteſt Gloſſa ibidem, & Leſſ. lib. 2. de *Iuſtitiâ* cap. 41. numero 31. Azor tomo 1. lib. 12. cap. 1. q. 3.

275. Notat etiam Layman ſuprà numero 3. quæ de ſeruis dicta ſunt, locum babere in quibuſdam leruis, qui ſerui onginarij, vel adſcriptij dicuntur (quorum multi ſunt in Germaniâ, & Bohemiâ, vt audio) dummodò Dominis ſuis non tantùm ratione poſſeſſionem; ſed etiam perſonaliter obligati ſint, vt, niſi pretio ſoluto, vel gratis à Domino manu miſſi diſcedere non poſſint. Legatur cap. *Admittuntur.* citata diſt. 54. quod deſumptum eſt ex Leone Primò Epiſtola 1. ad omnes Epiſcopos.

276 Alij etiam Coloni, qui ratione poſſeſſionis, vel adminiſtrationis ſuæ Domino ſunt obligati, non debent, nec poſſunt ordinari; antequam eiuſmodi obligationibus libri ſint; atq; adminiſtrationis ſuæ rationem reddiderint, vt apertè habetur in citato cap. *Admittuntur*, & cap. *Generalis*, eâdem diſt. 54. quod eſt Gelatij Epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ cap. 16.

Omnes obligati ad ratiocinia impediuntur ne ordines recipiant.

277 Generaliter autem loquendo omnes obligati ad ratiocinia impediuntur, ne Ordines recipiant, vt habetur cap. vnico, *de obligatis ad ratiocinia*, & cap. 1. & 2. *Ne Clerici, vel, Monachi.* Quamuis autem in eo cap. vnico ſolùm in ſpecie agatur de procuratoribus, actoribus, Curatoratoribus, ſeu Tutoribus pupillorum (niſi ſint conſtituti in causâ pietatis, vel miſerabilium perſonarum, vt notauit Gloſſa recepta in idem cap. vnicum) item de ijs, qui publicis officijs, vt Tabellionis, & ſimilibus deputati ſunt, vt non admittantur ad Ordinationem; niſi depoſito munere; tamen eâdem ratione id ipſum intelligi debet de quibus ſuis, obligatis aliquo munere, quod ipſos minus expeditos reddat ad ſeruiendum Deo iuxta illud Apoſtoli, 2. *ad Thimot.* 2. *Nemo militans* Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, vt obſeruauit Suarius diſp. 51. ſect. 3. & ex ipſo Layman. ſuprà num. 3.

278 Neque etiam depoſito munere ordinari debent antequam redditis rationibus ab huiuſmodi curis ſe expedeuerint.

279 Si tamen prædicti ordines recipiant, receptis vti poſſunt, vt patet ex citato cap. vnico, & ex citatis capitibus. 1. & 2. *Ne Clerici vel Monachi.*

280. Ex bis patet prædictos ſolùm ad tempus impediri ſcilicet donec reddant ratiocinia, quibus redditis, & depoſita ipſorum ubligatione poſſunt promoneri ad Ordines. Secus vero præſumuntur ad Eccleſiam confugere non affectu ſeruiendi Deo, ſed intentione effugiendi ratiocinia.

Qui nam ad ratiocinia tenentur

281 Illi autem generaliter loquendo cenſentur ad ratiocinia obligati qui tenentur reddere rationem adminiſtrationis publicæ vel priuatæ, vt qui debent reddere rationem muneris Theſaurarij aut depoſitarij æris publici, itē Aduocati, Magiſtratus, Iudices, &c. Priuatæ verò adminiſtrationis rationem reddere tenentur, vt dictum eſt, qui egerunt adminiſtrationem alicuius perſonæ ſæcularis non miſerabiliū, vt sūt Tutores, Curatores, procuratores, qui non debēt admitti niſi finito officio iuxta citata, capita 1. & 2. *Ne Clerici vel Monachi.* Illi verò, qui adminiſtrationem gerunt perſonæ Eccleſiaſticæ, vel perſunarum miſerabilium; vt viduarum, pupillorum, cauſarum piarum &c. non impediuntur, vt ſignificabam, & babetur, cap. *perueni* diſt. 86. alijſque Iuribus citatis, ſicut nec impediuntur, qui ita adminiſtrant, vt non teneantur ex aliquo contractu reddere rationem, &, qui ſunt obligati abſque vllâ adminiſtratione reddere rationem ex aliquo contractu, vt ex contractu emptionis, depoſiti, conducti, mutui &c. niſi fortè ante promotionem, vel in ipsâ promotione mota ſireis lis de dolo, aut perfidiâ; tunc enim promoueri non debent ante finitam litem. Ita Saytus cap. 14. numero 8. Suarius diſp. 51. ſect. 3. Filiucius numero 198. Reginald. numero 66. & alij communiter.

282 Quod ſi poſt redditas rationes debito pecuniario obſtricti permaneant, non ſunt ab Ordinibus excludendi maximè, ſi de ſolutione debiti idoneam cautionem præſtare poſſint. Ita Suarius citatâ ſect. 3. numero 23. Layman. cap. illo 8. numero 3. in fine Bonacina diſp. 7. q. 2. puncto 4. numero 4. neque enim pro ijs Irregularitas Iure expreſſa eſt. Intelligi autem debet hæc doctrina, (ſicut & præcedens) dummodò non ſit periculum litium; quia, ſi tale ſit, adhuc dici poteſt adeſſe Irregularitas ex defectu proueniente ex obligatione ad ratiocinia. Poterit autem ſe ab bac Irregularitate eximere, factâ bonorum ceſſione, & reſeruatâ ſibi congruâ ſuſtentatione iuxta. cap *Odoardus de ſolut.* Ita Suarius ſuprà, vbi etiam cum Couarrub. diſputāt, in quo foro conueniri debeat Clericus ob debitum ante Clericatum contractum. Item Maiolus lib. 2. cap. 11. numero 15. Filiucius nu. 201. Legatur Suarius num. 36.

Ex dictis Infertur, tacur tales in curiis ſæcularium non eſſe ad Ordines admittendos.

283 Ex dictis infertur Curiales in Curijs Principum Sæcularium, vt ſunt Iudices, Aduocati, milites, & alij, repellendos eſſe ab Ordinibus ſuſcipiendis, quamdiu non fuerint ſoluti ab illâ obligatione, vt latè, & doctè probat Suarius diſp. 47. ſect. 4. Item Sylueſt. verb. Ordo 4. Toletus lib. 1. cap. 55. Henriquez lib. 14. cap. 5. num. 5. Filiucius num. 197. Reginaldus num. numero 64. Layman. ſuprà n. 4.

Tabillionis officium exercere probibentur Clerici.

284 Vnde, ne Clerici ſæcularibus negotijs dediti ab ſpiritualium officiorum adminiſtratione, & attentione impediantur, ſtatutū eſt in c. ſicut *Ne Clerici, vel Monachi*, vt, qui in Sacris Ordinibus conſtituti ſunt, per ſubſtractionem beneficiorum compellantur relinquere officium Tabellionatus, ideq; iudicium eſt de alijs ſimilibus officijs. Imò Syluest. ſatis probabiliter docet id ſentiendum eſſe de alijs Clericis non in Sacris conſtitutis, ſi beneficiati ſint. Ita verbo *Tabellio* q. 3. §. *Tertium.* & Panorm. in citatum. cap. ſicut numero 7. Layman ſuprà num. 4. qui adiungit

git aliam rationem huius prohibitionis, quantùm ad Tabellionem; quia officium (inquit) Tabellionis vile eſt, ideoque indecens perſonis Eccleſiaſticis argumento *L. non aliter* ff. de *Adoption.* Verùm hoc de vilitate officij non eſt generaliter verùm; ſed ſpectanda eſt communis conſuetudo, & æſtimatio patriæ, gentium, aut Regionum; in multis enim ſæpe contingit à viris honeſtis, & aliquâ ratione nobilibus tale munus exerceri, imò niſi à nobilibus exerceri non poteſt, ſicut & munus mercatoris in aliquibus Regionibus non obſtat nobilitati, & ſplendori familiæ, etiam Principum, cùm tamen in alijs in longè minori æſtimatione ſit.

Quoad exercitium officij Tabellionis in cauſis Eccleſiaſticis non variè conveniunt Doctores.

285 Vtrum autem in cauſis Eccleſiaſticis, v.g. in Conſiſtorio Epiſcopi Clericus beneficiatus Tabellionis munus poſſit exercere? non conſentiunt Doctores; plerique negant teſte Layman ſuprà id licere Clerico in Sacris non indigenti; ſed ſufficiens beneficium vel ſuſtentationem habenti præterquàm in Curiâ Papæ. Ratio eſt; quia vniuerſim, & ſine diſtinctione prohibetur in citato c. *Sicut.* Ita Gloſſa ibi verbo, *Clericis.* Panormitan. numero 6. Syluest. q. 3. citatâ, Roſella verbo *Tabellio*, §. 4. Meritò verò idem Laymã docet ſpectandã eſſe conſuetudinem diœceſium cùm officium Tabellionis in Eccleſiaſticis cauſis abſolutè non dedeceat Eccleſiaſticas perſonas, & ita habet vſus in Hiſpaniâ, de quo mihi ſatis conſtat; ibi enim plerique Eccleſiaſtici munus Notariorum exercent.

Addit Layman.

286 Aduertit etiam Layman numero 5. non reperiri in ſpecie prohibitum, ſed potiùs per Eccleſiæ conſuetudinem conceſſum, vt perſonæ Eccleſiaſticæ in Principum (etiam Sæcularium) Curijs fungi poſſint officio Conſiliarij, Cancellarij, imò etiam Iudicis in cauſis ciuilibus. Ita Abbas in c. *Clericus* num. 10. *Ne Clerici, vel Monachi*, & in c. *Non eſt* numero 4. *de Voto*, in cauſis verò criminalibus non licet etiam extra mortis, vel mutilationis ſententiam, vt colligitur ex c. *Sed nec* & cap. citato *Clericus. Ne Clerici vel Monachi*, & L. *ſi quis* C. de *Epiſc. audientiâ*, excepto tamen caſu, quo fidei defendendæ causâ aut bonum ſpirituale animarum id exigat, vt notauit idem Layman ex Molinâ Tract. 3 diſp. 8. numero 10. argumento c. *In Archiepiſcop.* de *Raptoribus.*

287 Olim quidem vſitatiſſimum fuit, teſte eodem Layman, & pro æquiſſimo, atque neceſſario habitum, vt fideles in litibus Ciuilibus; præſertim, ſi grauatos ſe ſentirent, Epiſcopi, tanquam Chriſtianorum maximè oppreſſorum, & miſerabilium perſonarum defenſoris, officium, atque iudicium poſtularent, eiuſque ſententiæ tanquam vltimæ, & irrefragabili ſtandum foret? Vnde Imperator Conſtantinus in Reſcripto ad Ablauium & L. 1. C. *Theodos de Epiſcopo indic.* Arcadius, & Honorius in l. 9. C. *Iuſtinian. de Epiſcopo audientiâ.* Sic decernunt loquentes de Iudicio Epiſcopali. *Iudicium ratum ſit omnibus, qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint. Eamque illorum iudicationi adhibendam eſſe reuerentiam iubemus, quàm veſtris deferri neceſſe eſt poteſtatibus, à quibus non licet prouocare* Atque in huiuſmodi cauſis Sanctum Auguſtinum valde occupatum fuiſſe teſtis eſt Poſſidonius in illius vitâ cap. 19 & ipſemet Auguſtinus de *Opere Monarch* cap. 29. vbi ſatis ſignificat ſibi moleſtiſſimam eſſe eam occupationem.

288 Colligitur. 2. non arceri ab Ordinibus qui Curiæ Epiſcopali inſeruiunt, id enim non eſt inſeruire Curijs Principum ſæcularium. *Collige 2.*

289 Colligitur 3. non eſſe repellendos ab Ordinibus, qui aulas Principum, & Curias obſequij causa abſque obligatione frequentant habent enim integram, & perfectam libertatem. *Collige 3.*

290 Colligitur, 4. feudatarios, id eſt eos, qui re immobili acceptâ cum inſtrumento, & iuramento obligati ſunt perſonaliter inſeruire Domino non eſſe admittendos ad Ordines; niſi feudum relinquant, vel ſaltem à Domino directo facultatem habeant. Quâ de re legi poteſt Maiulus lib. 2. cap. 5. numero 5. Sayrus ſuprà numero 13. Filiucius num. 200. *Collige 4.*

291 Vtrum autem, & quâ ratione ſit incapax Ordinis, qui caret patrimonio, ad cuius titulum ordinari vult, non eſt huius loci diſputare; nonnihil diximus agentes de Ordine Tract. 6. diſp. vnicâ dubio 22. prope finem. §. *Septima qualitas*, & Legi poteſt Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 2. de *reformatione.* Suarius, & Filiucius locis citatis.

DVBITATIO XII.

De Irregularitate ex bigamimia.

292 HÆc Irregularitas appellari ſolet ex defectu Sacramenti, vt videre eſt in c. *acutius*, diſt. 26. & cap. *Debitum* de *bigamis* quatenus vox Sacramentum ſumitur pro re, aut ſigno ſignificante aliquid Sacrum, & in hoc caſu pro Matrimonio, quod conſummatum in lege nouâ ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ per carnis aſſumptionem iuxta Apoſtolum *ad Epheſios* 5. quæ ſignificatio plenior eſt, ac perfectior in Matrimonio cum vnâ ſolâ, eâque virgine; quia Chriſtus copulauit ſibi Eccleſiam vnicam ab alio non aſſumptam. Non eſt autem ita perfecta ſignificatio cum vxore ſecundâ, vel cum viduâ, aut corruptâ, vt videre eſt apud Auguſtinum lib. de *bono coniugali.* cap. 18.

Dicitur hæc Irregularitas ex defectu Sacramenti.

293 Hæc eſt cauſa, ob quam bigamia ſit quædam Irregularitas contracta ex multiplici Matrimonio contracto, & conſummato, aut ex Matrimonio cum corruptâ, vt ex dicendis videbitur. Legatur Vgolinus cap. 56. numero 1. Syluest. verbo Bigamia q. 2. Nauarrus cap. 27. numero 195. Suarius diſp. 49. ſect. 1. Auila p. 7. diſp. 8. dub. 1. Sayrus lib. 6. cap. 3. Filiucius Tract. 19. cap. 4. Quæſito 1. Qui omnes, & alij communiter triplicem aſſignant bigamiam, ſcilicet, veram, interpretatiuam, & ſimilitudinariam. *Triplex bigamia.*

294 Prima, & vera bigamia, & propriè dicta, eſt, ſi vir cum duabus legitimis vxoribus Matrimonium conſummauit, ſiue eas duxerit ante Baptiſmum, ſiue poſt Baptiſmum; ob eamque cauſam Irregularem fieri, & ad Ordines *Prima & vera bigamia eſt.*

nes aſſumendum non eſſe conſtat ex Apoſtolicâ traditione, vt videre eſt. 1. Ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe Diaconi ſint vnius vxoris.* Quibus prohibet Apoſtolus, ne is, qui vltrà vnam vxorem habuit, Epiſcopus fiat, Presbyter aut Diaconus, atque hac ratione hunc locum communis ſenſus Eccleſiæ intelligit, vt videri eſt Canone 16. Apoſtolorum & apud Tertullianum lib.2.*ad Vxorem*, & in Concilio Romano ſub Siricio cap. 8 & in Concilio 4. Carthaginenſi Can. 69. & apud Ambroſium Epiſtolâ 82. ad Eccleſiam Vercellenſem, vbi addit Patres Concilij Nizeni ſtatuiſſe nec Clericum quenquam debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit, & apud S. Epiphanium Hæreſi 59. contra Catharos, & apud Innocentium Papam epiſt. 22. Ad Epiſcopum Macedon. c. 1. Cœleſtinum 1. Epiſt. Ad Epiſcop. Galliæ c. 6. Concilium Romanum ſub Hilario cap. 2. Gelaſium Papam epiſt. 1. cap. 24. Lucium. III. in c. 2. & Cœleſtinum, III. in c. 3. de *bigamis non ordinandis.*

295 Porrò ſufficere, quòd etiam ante Baptiſmum ſic contraxerit & conſumauerit, bis, aut ſæpiùs, vel ſemel ante Baptiſmum, & iterum Baptiſmum, conſtat ex c. *Acutius* in principio citato & cap. ſi quis viduam. diſt. 34. docentque communiter Theologi teſte Rebello lib. 3. de *Matrimonio* q. 20. numero 4. Maiol. lib. 1. cap. 33. Vgolino §. 1. ad finem Nauarro numero 191. Molina tomo 4. Tract. 3. diſp. 67. numero 4. Sanchez lib. 7. de *Matrim.* diſp. 83. numero 8. Sayrus lib. 6. cap. 3. numero 23: Henriquez lib. 12. cap. 6. Valentia infrà citando Toleto lib. 1. cap. 70. Coninc diſp. 18. dub. 11. num, 102.

Qui cum duabus Matrimonium contraxit ſed cum vna tantum illud conſummauit non eſt bigamus.
Ratio.

296 Si quis autem cum vnâ ſolâ conſummauit, cum altera verò priore, aut poſteriore contraxit quidem; ſed non conſummauit, bigamus, aut Irregularis non cenſetur. Rationem huius tradit Innocentius III. in c. *Debitum. de Bigamis non ordinandis.* Quia nimirum coniugium illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis myſterium eſt contractum. Itaque viceruerſim in hac materia ſemper præ oculis habendum eſt nulllum Matrimonium ex parte viri, vel fœminæ cauſam bigamiæ, aut Irregularitatis afferre; niſi conſummatum ſit.

Secunda bigamia eſt Interpretatiua.

297 Secunda bigamia eſt interpretatiua, quæ contingit quando quis re verâ non contraxit cum duabus, ſecundum Iuris tamen interpretationem, fictionem vt cenſetur cum duabus contraxiſſe, & ab Ordinibus repellitur, tanquam bigamus. Hæc autem tribus modis contingere ſolet, ex quibus duo extra controuerſiam ſunt. Tertius verò in controuerſiâ poſitus.

Qua tribus modis contingere ſolet
Primus modus.

298 Primus eſt, quando quis viduam, vel ab altero corruptam duxit & vidua quidem habetur Canone Apoſtolorum 17. aliàs 18. c. *Si quis viduam*, diſt. 50. cap. *Præcipimus* diſt. 34. cap. *Debitum*, cap. vltimo *de bigamis.* Pro corrupta etiam ab alio facit. cap. *Curandum.* diſt. 24. quod eſt Hilarij Papæ in Concilio Romano vbi generatim cauetur *ne ad ſacros Ordines quiſquam qui vxorem non virginem duxit, aſpiret.* Item apud Innocentium Primum. Epiſtol. 22. ad Epiſcop. Macedon. cap. 1. *Nos omneſq́; per Orientem, & Occidentem Eccleſias nouerit veſtra dilectio', neque ad vltimum Eccleſiaſtici Ordinis locum tales* (qui viduam, vel electam duxerunt) *aſſumere, & ſi reperti fuerint ſubmouere.* Concilium etiam Carthaginenſe, 4. dub. Anaſtaſio cap. 69. ſic habet. *Simili ſententia* (ſcilicet ſuſpenſionis ab officio ordinandi) *ſubiacebit Epiſcopus, ſi ſciens ordinauerit Clericum, qui viduam, aut repudiatam vxorem habuit aut ſecundam.* Ratio petenda eſt ex defectu Sacramenti, quam indicauit Innocentius in illo c. *debitum*, quia nimirum tale matrimonium non perfectam gerit ſimilitudinem Chriſti ſibi copulantis Eccleſiam ipſi ſoli deſponſatam, & ab altero non aſſumptam. *Ratio.*

Ex dictis Colligo eum qui viduam duxit non cognitam à priori viro non eſſe bigamum.

299 Ex dictis conſtat eum, qui duxit viduam, non cognitam à priori viro non eſſe bigamum; quia non interuenit duplex Matrimonium conſummatum atque adeò tunc copulatur cum eâ, quæ licet cum altero contraxerit non fuit illi carnaliter copulata.

Collige 2.

300 Item colligitur non eſſe bigamum, qui duxit fœminam corruptam quidem, non ab alio; ſed ab ipſo viro, tunc enim caro non ſeparatur, nec cenſetur copulari alteri carni: nam Matrimonium ſubſequens retrotrahitur, & reputatur quaſi factum cum illâ ante primam copulam, cenſeturque contractum cum Virgine. Ita Nauarrus cap. 27. numero 195. Sanchez ſuprà diſp. 84. numero 14. Suarius ſuprà ſect. 3. numero 7. Sayrus cap. 4. numero 17. Couarrub. apud citatos. Vgolinus ſuprà §. 2. numero 5. Filiucius numero 110. Reginald. numero 82. Sylueſt. & alij communiter quidquid ſentiat in contrarium Hoſtienſis in *Summâ* lib. 1. lit. de *Bigamii.*

301 Infertur etiam nihil referre, ſiue mulier volens corrupta fuerit, ſiue per vim, nec, ſiue vir ſciuerit eſſe viduam, vel corruptam ſiue ignorauerit; quocumque enim modo contingat, deeſt iam perfecta ſignificatio, hæc enim Irregularitas non oritur ex culpâ, ſed ex defectu Sacramenti, & ſignificationis, quidquid etiam in contrarium cenſerit Sa verbo *Irregularitas ex bigamia.* numero 2. (quamuis non clarè loquatur) & alij apud Sanchez citatâ diſp, 84. numero 15. Legatur Sanctus Thomas in 4. diſt. 27. q. 1. art. 3. q. 1. Sylueſt. verb. *Bigamia* numeru 2. Couarrub. Clementina *Si furioſus* p. 1. cap. 2. §. 3. Sanchez ſuprà num. 9.

Collige 3.

302 Ex ijs conſtat ratio, ob quam vir bigamiam interpretatiuam non incurrat, etiam ante Matrimonium ſæpe eum vnâ aut pluribus fornicatus ſit, vel concubinas habuerit, vt docent Doctores in cap. *Quia circa* de *Bigamis.* quia tale Matrimonium non paritur defectum Sacramenti; hoc enim erga mulierem tendit, poſtulans, vt ea à pluribus viris cognita non ſit. Ideò, quoties reperitur maritalis coniunctio viri cum vnicâ ab alio carnaliter non cognitâ, ſubſiſtit perfecta ſignificatio Sacramenti.

Secundus modus interpretatiuæ bigamia.

303 Secundus modus interpretatiuæ Bigamiæ eſt, quando quis acceſſit ad vxorem propriam, quam virginē, & non ab alio cognitam duxit, & cognouit; Sed poſtquàm illa iam Matrimonio copulata adulterata fuit cum alio, ſiue volens,

volens,ſiue per vim, ipſe etiam illam cognouit. Hic modus bigamiæ habetur c. *ſi cuius vxorem*.c. *Si laici*. diſt. 34. cuius ratio eſt defectus Sacramenti, & ſimilitudinis, ſeu ſignificationis; quia talis maritalis coniunctio deſinit habere perfectam ſimilitudinem Chriſti cum Eccleſiâ, eo ipſo, quòd illa cognita fuerit à duobus. Ideò nihil refert, quòd mulier, ſiue volens, ſiue per vim cognita ſit, item ſiue vir adulterium vxoris ſciuerit, ſiue ignorauerit. Ita Couartub. Clementinâ *Si furioſus*. p. 1. §. 2. numero 3. Nauarrus cap. 27. numero 195. Syueſt. verbo *Bigamia* q. 3. Auila p. 7. diſp. 8. dub. 1. § *Tertio modo*, Suarius diſp. 49. ſect. 3. numero 16. Maiol lib. 1. cap. 33. Vgolin. §. 2. Filiucius ſuprà, Bonacina diſp. 7. q. 2. puncto 5. numero 2. §. *Tertio modo*, & alij communiter.

Tertius modus Bigamiæ interpretatiuæ. 304 Tertius modus Bigamiæ interpretatiuæ à Doctoribus communiter affertur, quando quis poſt vnam vxorem carnaliter cognitam, aliam, priore, viuente, aut etiam mortuâ, maritali affectu cognoſcit, cum quâ inualidè propter dirimens impedimentum nuptias contraxit, tunc enim cenſetur bigamus non realiter; ſed interpretatiuè; quia præſumitur bis contraxiſſe Matrimonium, quantùm ad affectum, & intentionem contrahendi cum duabus copulâ ſubſequutâ animo maritali, idque colligunt ex c. *Nuper*, de *Bigamis*. vbi decernitur eum, qui mortuâ vxore Sacrum ordinem accepit in Clericatu ſecundam mulierem ſibi matrimonialiter coniunxit licèt in veritate Bigamus non ſit, pro Irregulari tamen; quaſi bigamus ſit, habendum eſſe. Non quidem propter Sacramenti defectum; ſed (vt dicebam) propter intentionem, & affectum, cum opere ſubſequuto. Putant verò Doctores hanc reſponſionem illius Textus tantùm exemplariter datam in Clerico in Sacris conſtituto eſſe autem intelligendam de omnibus etiam Laicis, ſi cum vnâ validè, & poſteà cum alterâ inualidè matrimonium contrahant, & conſumment; Vnde, tanquam bigamos, eſſe à Sacris Ordinibus repellendos. Ex quâ doctrina variæ dubitationes reſultant.

Dubitatur 1 305 Dubitari poteſt primò an eâ doctrinâ ſuppoſitâ, qui duo Matrimonia inualidè contraxit propter impedimenta dirimentia ſit bigamus Matrimonijs conſummatis, atque adeò Irregularis?

Reſp. 306 Negant Henriquez lib. 12. cap. 6. numero 9. Auila citato dub. 1. notabili. 2. Affirmant verò Nauarrus numero 195 Suarius diſp. 49. ſect. 2. numero 11. Sanchez, lib. 7. de *Matrim.* diſp. 84. numero 3. & alij apud eundem. Filiucius numero 104. Sotus, Toletus, & alij apud citatos. Vtraque ſententia probabilis eſt, & priorem etiam ſequitur Coninc diſp 18. dub. 11. ou. 101. poſteriorem verò Bonacina ſuprà num. 2. referens Valentiam. Iudicium inter vtramque ſententiam infrà feremus.

Dubitatur 2 307 Dubitatur 2. an qui priùs inualidè cum vnâ contraxit & poſteà cum alterâ validè cenſeatur bigamus interpretatiuè, & Irregularis?

Reſp. 308 Negat Henriquez ſuprà in Comment. numero 9. Littera. Y. Affirmat Auila ſuprà, Sanchez loco citato numero 5. & alij communiter. Probabilis etiam eſt vtraque ſententia, & inter vtramque iudicium etiam infrà feremus, ſicut & de ſequentibus dubijs.

309 Dubitatur, 3. an qui contrahit fictè cum alterâ, Incurrat bigamiam interpretatiuâ, & Irregularit. Negat Henriquez ſuprà n 9 Littera, Y. & alij apud Suarium ſect. illâ 2. nu. 3. Affirmat Suarius ipſe 161. num. 10. & alij plerique. *Dubit 3.* *Reſp.*

310 Dubitatur 4. an qui bonâ fide neſciens impedimentum contraxit cum alterâ, cenſendus ſit bigamus, & Irregularis? *Dubit. 4.*

311 Negant Sanchez cum alijs quos refert ſuprà numero 6. putat enim hanc interpretatiuam bigamiam ratione culpæ introductam eſſe: alij verò communiter affirmant apud eundem Sanchez, & Suarium ſect. 2. num. 8. & Sanchez ipſe probabilem putat ſententiam. *Reſp.* *Ibid.*

312. Dubitatur 5. an contrahens, & conſummans cum viduâ, vel corruptâ inualidè, bigamiam interpretatiuam, & Irregularitatem incurrat? Negat Nauarrus numero illo 195. quia id nullo Iure expreſſum eſt, cum tamen Irregularitas non incurratur; niſi in caſibus Iure expreſſis, teſtatur Nauarrus ita eſſe deciſſum in Sacrâ Pœnitentiariâ, eundem ſequitur Henriquez numero 9. in fine. Auila ſuprà dubio 2. Sanchez ſuprà numero 11. Affirmat Couatrub. Clementina *Si furioſus*, p. 1. §. 2. numero 2. Suar. ſect 3. num. 3. qui teſtantur de communi ſententiâ. *Dubit. 5.* *Reſp Nauarrus negatiue.* *Affirmat Suarius.*

313 Inter has ſententias, & dubia non eſt omninò facilè iudicare, duo tamen in hanc re dicenda videntur cum Laym. ſuprà. cap. 6. numero 5. *Duo hic dicenda.*

314 Primum prædictas Irregularitates non eſſe Iure Canonico ſatis expreſſas, vt apertè docet Coninc ſuprà numero 100. Henriquez lib. 12. cap 6. numero 9. in Commentario litterâ Y. alios referens, Suarius ſect. illâ 2. numero 4. nam cap. *Nuper*. & c. vltimo de *bigamis*, vbi de his fit aliqua mentio, ſolùm agitur de Clerico in Sacris ducente vxorem, qui ante Clericatum fuerat coniugatus, & talis pronuntiatur repellendus ab Ordine, tanquam bigamus, quamuis re verâ bigamus non ſit; neque in eo cernatur defectus Sacramenti ſed intentio tantùm opere ſubſequuto: nullibi autem mentio fit de Laicis. Vnde non licet in materiâ odioſâ & ſtrictè interpretandâ extenſionem facere, & mihi etiam placet fundamentum, quo vſus eſt Sanchez eam ſcilicet bigamiam interpretatiuam, & Irregularitatem inde prouenientem ratione culpæ introductam eſſe. Vnde valde credibile eſt Innocentium. III. ſic reſpondentem ſpecialiter punire voluiſſe Clericicorum temeritatem; nec enim dicit eſſe Irregulares propter defectum Sacramenti; ſed propter prauam intentionem cũ opere ſequutu, ſicuti etiam *infamia notatur* (inquit ille) *qui duas ſimul vxores habet*, & Presbyter punitur, *qui non legalibus nuptijs detinetur*. Ideò optimè notauit Laymao ſatis colligi ex Textu non fuiſſe propoſitum Innocentio nouũ aliquod Ius introducere; ſed, quòd antiquis Canonibus conforme eſſet, decernere. Quod autem Matrimonium inualidè contractum, ſiue cum alterâ vxore, ſiue cum vtraque, ſiue cum viduâ Irregularitatem, tanquam ex bigamia, inducat, non eſt conforme Iuri; nam iuxta *Primum Prædictas Irregul. non eſſe Iure Canonico ſatis expreſſas.*

Regulam 52. de *Regulis Iuris* in 6. non præſtat impedimentum, quod de Iure non ſortitur effectum.

Secundum. 315. Secundum videtur dicendum ſuppoſitâ communi Doctorum ſententiâ, quod Irregularitas, tanquam ex Bigamiâ, contrahatur, ſi laicus poſt primum Matrimonium aliam, ſeu priore viuente ſeu mortuâ ſeriò, & non ſimulatè ducat conſcius impedimenti, eam ſententiam in praxi ſequendam eſſe; nam licèt ea Irregularitas non ſit Iure ſcripto expreſſa, generali tamen Eccleſiæ conſuetudine Doctorumque conſenſu introduci poteſt; & vim obtinere; nomine enim Iuris non ſolùm intelligi debet Ius ſcriptum; ſed etiam conſuetudo Eccleſiaſtica, vt communis ſenſus Eccleſiæ, quando iam habet vim legis. Quæ doctrina à Laymano tradita ſatis probabilis eſt, qui rectò etiam manet in alijs caſibus, quando Iure ſcripto non eſt expreſſa Irregularitas; ſed controuerſia eſt, & dubium inter Doctores non eſſe timendam in praxi Irregularitatem.

Bigamia ſimilitudinaria. 316. Similitudinaria tandem bigamia tunc ſolet contingere quando quis poſt profeſſionem in Religione, & votum Caſtitatis ibi emiſſum, vel (vt alij volunt) etiam in ſuſceptione Sacrorum ordinum, vbi votum Caſtitatis emittitur Matrimonium celebrat vtique inualidum cum aliquâ, ſiue virgine, ſiue corruptâ eamq; carnaliter cognoſcit; hic enim bigamus habetur cum poſt fidem Chriſto datam eam, quaſi irritam faciens cum muliere matrimonialiter ſe coniungat, ideòque Irregularis cenſetur. Ita colligunt Doctores quos refert Sanchez lib. 7. diſp. 85. n. 8, ex c. *Quotquot* 27. q. 1. & ex citato c. *Nuper* de *Bigamis*, Tamen, vt Henriquez notauit lib. 12. c. 6. n. 10. in Comment. literâ *H.* ibi ſermo eſſe videtur de virginibus Deo ſacratis, quæ ſi poſt Chriſtum, cui ſe ſpiritualiter deſponſârunt, altari viro carnali nubant, *δίγαμοι*, quaſi Bigamæ & adulteræ habentur, nulla tamen ibi mentio fit de Irregularitate. Communis autem Doctorum ſententia praxiſque ac traditio Eccleſiæ, quæ eſt optima Canonum antiquorum interpres teſtatur Religioſos ob Matrimonium illegitimè contractum & conſummatum irregularitatem incurrere; quia adſtrictus voto ſolemni cenſetur ſpirituali quodam Matrimonio coniunctus cum Chriſto, & Eccleſiæ: ergo ſi velit carnaliter cum alio coniungi per Matrimonium cenſetur duo celebrare Matrimonia, non quidem vera; ſed ſimilitudinaria, talem autem Bigamiam, ſeu Irregularitatem inde prouenientem non agnoſcunt Doctores, aut Eccleſiæ praxis in eo qui ſuſceptis Minoribus Ordinibus, aut tantùm omiſſo voto ſimplici Caſtitatis contrahit, & conſummat Matrimonium cum virgine, neque eam colligunt ex Iure. Ita Sanchez diſp. illâ 85. n. 11. Vgolinus ſuprà §. 3. n. 4. Nauarrus & Sayrus ſuprâ, imò graues Authores (& quidem ſatis probabiliter) putant per votum Caſtitatis in ordine Sacro non induci eam Bigamiam; ſed doctrinam traditam tantum locum habere in voto ſolemni Caſtitatis Religioſi. Ita Suarius diſp. illâ 49. ſect. 4. Filiucius c. 4. quæſito 9. n. 121. Abbas in c. Nuper de Bigamis, & alij apud citatos ſatiſque videtur ſignificare Layman dùm in hac Irregularitate, ſeu Bigamia ſimilitudinariâ ſolùm meminit voti ſolemnis profeſſionis in Religione. Notat verò ſuprâ numero 6. Cum Suario ſuprà ſect, 6. num. 7. & in fine, & Auila p. 7. diſp. 8. dub. 4. hanc Irregularitatem eſſe diſpenſabilem ab Epiſcopo, vel à Prælatu Ordinis exempto. Poſteà verò idem Layman diſputans de Clerico in Sacris, & concedens Clericum in Sacris eſſe Irregularem, ſi vxorem viduam ducat, vel ſi ante Clericatum coniugatus fuerat, & poſteâ quamcumque ducat iuxta c. *Nuper* & c. vltimo de *Bigamis* aſſerit nihilominus, ſi Clericus in Sacris, qui antea vxorem non habuerat, contrahat Matrimonium cum virgine, Irregularem quidem fieri; ſed non Bigamia ſimilitudinariâ. Priorem ait eſſe communem ſententiam, & apertè ſumi ex c. 1. *Qui Clerici vel vouentes*, & c. *Sanè Sacerdotes* de *Clericis coniugatis*. Quibus in locis adiungitur Epiſcopum cum tali, ſi poſt longam Pœnitentiam, & laudabilem vitam continens fuerit, diſpenſare poſſe, vt officio reſtituatur, imò etiam ad ſuperiorem Ordinem aſcendat. Quod etiam de Religioſo intelligi debet; nam hæ duæ Irregularitates (inquit Layman) ex contracto Matrimonio, & à Clerico in Sacris æquiparantur. Poſteriorem verò partem probat ex eo, quòd in titulis Decretalium, quibus de Matrimonio à Clericis illegitimè contracto agitur, nulla vnquam Bigamiæ mentio fit. Accidit quòd Innocentius III. in citato c. *Nuper*, & cap. vltimo agens de Bigamia, in quâ nullus etiam eſt Sacramenti defectus, ait nihilominus in eâ diſpenſare non eſſe licitum. Cùm ergo in Irregularitate contracti Matrimonij à Clerico in Sacris, qui anteà coniugatus non fuerat, liceat Epiſcopo diſpenſare ſequitur hanc Irregularitatem non eſſe Bigamiæ ſimilitudinariæ. Quæ doctrina probabilis etiam eſt, & Iuri ſcripto valde conformis; quamuis abſolutè propter aliorum authoritatem probabile putem per votum Caſtitatis in Ordine Sacro non induci Bigamiam modo initiatus contrahat cum virgine, vt citati Authores dixerunt.

Religioſi ob matrimonium illegitimè contractum & conſummatum irregularitatem incurrunt.

317. Habemus ex dictis non ſolum ex verâ; ſed interpretatiuâ, & ex ſimilitudinariâ Bigamiâ contrahi Irregularitatem & conſequenter inhabilitatem ad Ordines & beneficia, vt patet ex cap. 1. 2. & 3. de *Bigamis*, & ex Tridentino ſeſſ. 23. cap. 17. de *Reformatione*, tùm propter defectum ſignificationis iam explicatæ, tùm, quia, Bigamus difficile poteſt alij Caſtitatem perſuadere, & continentiam, quam habere debent, & in eâ prælucere Sacris Ordinibus initiati iuxta cap. *Vna* diſt. 26. Bigamia verò ſignum eſt continentiæ, vt notant communiter Doctores ex cap. *Propoſuiſti* diſt. 82. *Ex dictis colligo non tantum ex vera ſed etiam ex interpretatiua ſimilitudinaria Bigamia contrahi Irregularitatem. Ratio.*

318. Habemus etiam ad Bigamiam duo requiri primum, vt Matrimonium cum duabus contrahatur, aut verè, aut interpretatiuè, aut ſimilitudinariè. Secundum, quod ſit copula actualis; nam Matrimonium ratum ſignificat prædictam Chriſti coniunctionem cum Eccleſiâ, & Bigamia, ſeu Irregularitas propter ipſam inducta eſt, quatenus Matrimonium con- *Colligo 2. ad Bigamiam duo requiri.*

conſummatum cum duabus non perfectè ſignificat vnionem verbi cum Eccleſiâ per incarnationem.

Colligi 3.

319. Habemus vlterius multiplicationem Matrimonij rati nôn conſummati non inducere Bigamiam, ac proinde non eſſe Bigamum, aut Irregularem, qui contraxit cum vnâ eâque mortuâ ante conſummationem iterum contraxit cum virgine, & conſummauit, vt patet ex citato c. *Debitum* ſicut neque qui duxit ductam ab alio iam mortuo, ſed non cognitam c. vltimo diſt. 34. deficit enim carnis commixtio. Tunc autem dicitur Matrimonium conſummatum, quando fœmina recepit ſemen intra vas debitum, vt explicabitur in proprio Tractatu de *Matrimonio.* Ita Sanchez ſuprà diſp. 83. Toletus lib. 1. c. 61. & 62. & alij plerique.

Ex dictis Infertur 1.

320. Ex dictis infertur primò multiplicitatem ſponſalium, etiamſi fortè interuenerit copulâ, non inducere Irregularitatem quia ſponſalia cum eâ copulâ non ſignificant coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ per incarnationem ſicut Matrimonium conſummatum, vt notauit Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 5.

Infertur 2.

321. Infertur 2. nec plures fornicationes, neque adulteria ex parte viri inducere Bigamiam, cùm ſola copula matrimonialis cum ijs, cum quibus contraxit Matrimonium ſufficiat illam inducere; Matrimonium enim conſummatum ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ; non fornicatio iuxta c. *Acutius* diſt. 26. Vnde non erit Bigamus, qui poſt plures fornicationes etiam cum viduis, aut corruptis contraxit & conſummauit Matrimonium cum vnicâ virgine, vt conſtat ex c. *Quia circa*, de Bigamis. Vnde Presbyter, qui plures concubinas habuit, non ligatur Irregularitate ex Bigamia.

Dubium cur Eccleſia ſtatuerit eſſe Bigamum &c.

322. Dubitari meritò poteſt hoc loco cur Eccleſia ſtatuerit eſſe Bigamum, vel Irregularem, qui contraxit cum fœminâ ab alio cognitâ licitè, vel illicitè; non verò, qui contraxit Matrimonium cum virgine, quantumuis ille ſæpè fornicatus fuerit cum alijs?

Suarius aliiq; aſſignant rationem.

323. Hac de re Suarius ſect. 3. numero 9. Vgolinus ſuprà Sayrus cap. 4. numero 13. Filiucius numero 117. omiſſis alijs rationibus, dicunt id factum fuiſſe; quia defectus virginitatis in ſponsâ maior eſt indecentia, & vir tenetur, & poteſt facile illam vitare, eſtque quædam infamia ducere ab alio cognitam extra Matrimonium. Quæ omnia ceſſant; quando corruptio præceſſit ex parte viri, & cùm valde difficile ſit virô Virginitatem ſeruare ante Matrimonium noluit Eccleſia ad hoc obligare omnes ordinandos, nec difficile reddere Matrimonium cuiuſcumque hominis priùs incontinentis: hoc autem ſequeretur, ſi per illud quis ficret Irregularis. Omitto alias rationes minoris momenti, aut nimis metaphyſicas; ſed neque ratio illata habet, niſi quamdam congruentiam; neque enim ignominioſum eſt contrahere cum honeſtâ, neque indecens, & tamen, qui contraxit cum viduâ cognitâ a præcedenti viro, fit Irregularis. Vnde

Authoris Ratio.

ego dicerem cauſam eſſe; quia defectus corruptionis ſignatus manet in carne fœminæ, non in carne viri; atque adeò; niſi in viro præceſſerit alter contractus Matrimonij conſummatus, non reperitur defectus ſignificationis coniunctionis Chriſti cū Eccleſiâ vnicâ; in fœminâ verò, in quâ moraliter loquendo cenſetur manere veſtigium præcedentis coniunctionis poteſt reperiri cauſa defectus ſignificationis in Sacramento Matrimonij cum illâ conſummato; quia vir illam ſibi copulans cenſetur copulari cum eâ, in quâ erat veſtigium copulæ cum altero; atque adeò illud Matrimonium conſummatum non perfectè ſignificat coniunctionem Eccleſiæ cum vnico tantùm ſponſo Chriſto. Vnde mirum non eſt quod potiùs hoc genus Irregularitatis ex defectu ſignificationis in Sacramento ſumatur ex parte incontinentiæ fœminæ quàm ex parte incontinentiæ viri.

Infertur 3.

324. Infertur 3. ad Irregularitatem Bigamiæ non ſufficere copulam nefandam, ſiue illam habuerit vir cum aliâ vxore, quam ſolum ſic nefariè cognouit, ſiue illa, cum quâ contrahit, ſic cognita fuerit ab alijs; quia hæc copula non ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſiâ, neque impedit perfectam ſignificationem quæ eſt in copulâ matrimoniali, ſeu Matrimonio conſummato, neque ex vllo titulo apparet hanc eſſe Bigamiam. Ita Vgolinus ſuprà § 1. num. 5. Sanchez diſp. illa 83. num. 7 & alij.

Infertur 4.

Infertur 4. eſſe bigamum, & Irregularem, qui carnaliter cognouit ſuam vxorem, poſtquā ipſa credens virum eſſe mortuum, bonâ fide cōtraxit, & conſummauit Matrimonium cum alio; iam enim vir accedit ad vxorem ſuam cognitam ab alio, & non attenditur culpa fœminæ; ſed defectus ſignificationis conſurgens ex eo, quòd caro fœminæ pluribus communicata fuerit. Ita Nauarrus c. 27, n. 195. Filiucius n. 107. Toletus c. 61. n. 7. & alij apud Sayrum c. 4. n. 19. & apud Garziam, quem refert, & ſequitur Bonacina ſuprà puncto 5, n. 11.

Infertur 5. quoad Infidelem.

326. Habemus tandem ex dictis infidelem etiam non Baptizatum, qui in infidelitate ſæpius contraxit, eſſe bigamum & Irregularem ſuſcepto Baptiſmo, nam bigamia non tollitur per Baptiſmum, Baptiſmus enim tollit quędam delicta, quoad culpam, vel etiam, quoad pœnam: non verò tollit coniugia, ac proinde nec Bigamiam ex coniugio prouenientem. Ita Rebellus ſuprà qui teſtatur de communi ſententiâ, Suarius, Filiucius, Reginaldus paulò poſt citandi.

Objicies 1.

327. Quod ſi objicias infidelem non ſubdi legibus Eccleſiæ: ergo non incurrit Bigamiam, & Irregularitatem ab Eccleſiâ impoſitam.

Reſp.

328. Reſpondet Filiucius numero 102. Reginaldus lib. 30. Tract. 2. numero 90. Bigamiam non cadere ſuper Infidelem tempore Infidelitatis; ſed ſuper ipſum Baptizatum; nam Eccleſia hunc facit Irregularem ob iudicium incontinentiæ & quòd contraxerit bis Matrimonium, vel ob indecentiam, eo quòd contraxerit cum corruptâ extra Matrimonium. Legatur Sanchez lib. 7. diſq. 83, num. 8. & 9. Suarius ſect. 6. numero. 10.

Objicies 2.

329. Quod ſi ſecundò objicias Infidelis occidens alium tempore Infidelitatis ante Baptiſmum non eſt Irregularis non ſolùm pro tempore Infidelitatis, ſed non poſt Baptiſmum: ergo nec Bigamus.

intelligitur de conſilio, alioquin Iurè ſuo poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt conſtat ex præcitato textu, vt cum innumeris, quos refert, ſentit Sanch. ibidem, quidẽ iudicat de illa conditione quæ in citato c. 2. exigitur, ſcilicet, ſi verè pœnitentes ſint; putat enim cum alijs, quos refert, eam conditionem ſolùm peti ex conſilio.

Opinio Sanchez. 339. Sed numero 22 idem Sanchez cum alijs, quos refert, putat poſſe Epiſcopum diſpenſare in Irregularitate Bigamiæ ſimilitudinariæ profeſſi tranſeuntis ad Matrimonium, ſicut & cum Clericis. Deinde numero 23. & per errorem 24. putat poſſe Epiſcopum diſpenſare in Irregularitate Bigamiæ ſimilitudinariæ, etiamſi mulier eſſet corrupta, ſi ex delicto occulto oriatur. Idque probat ex Tridentino ſeſſ. 24. de *reform.* cap. 6. quem locum latè tractauimus dub. 3. & 4. citatis, & ſequentibus vbi cum eodem Sanchez diximus nomine Epiſcopi intelligi etiam alios Prælatos habentes iuriſdictionem Epiſcopalem. Vnde in hoc caſu idem Sanchez videtur ſentire prædictos Prælatos intelligi nomine Epiſcopi.

Suarius Opponit. 340. Sed acerrimè reclamat Suarius ſect. 6. citatâ numero 17. vbi ait. *Sed ego non conſiderem, nec admitterem ſine ſpeciali priuilegio,* & probat, etiam, cùm dicuntur Prælati Religioſorum participare iuriſdictionem Epiſcopalem, intelligẽdum eſt, quoad ea, quæ communi Iure, & ordinario Epiſcopis conueniunt. Hæc tamen ratio non multum me mouet. Quia contra eundem Suarium, citatâ diſp. 3. dub. 3. & ſequentibus ſatis probauimus eam poteſtatem, quæ conceditur Epiſcopis, conuenire etiam alijs Prælatis habentibus poteſtatem, quaſi Epiſcopalem; nam illa poteſtas conuenit Epiſcopo Iure ordinario, vt ibi explicatum eſt & Iure communi; cum Epiſcopis competat ea facultas ſecundum ſuam Iuriſdictionem Epiſcopalem non delegatam; ſed ordinariam conceſſam tùm in Iure communi c. illo 1. *Qui Clerici vel vouentes,* quantùm ad hanc ſpecialem materiam huius Irregularitatis, tùm generaliter in Tridentino loco citato. Vnde, non, tanquàm delegato, ſed, tanquàm Ordinario ſuperiori ea facultas conceditur atque adeò ordinaria. Falſum ergo aſſumit Suarius, dum ſignificat eam facultatem diſpenſandi non conuenire Epiſcopo Iure ordinario. Si ergo, quæ Epiſcopo Iure ordinario conueniunt, etiam competunt Abbatibus, alijſque Prælatis Relegionum hæc etiam poteſtas illis competit. Quam etiam ſententiam videtur docere Henriquez lib. 12. de *Matrimonio* c. 6. in fine imò conſequenter id dicent omnes, qui nobiſcum ſenſerunt in illâ ſeſſ. 24. Tridentini c. 6. vt vidimus citatâ illâ diſp. 3. dub. 3.

Suarii ratio Authori non placet.

Dubium. 341. Dubitari autem poteſt; an bigamus, qui abſque diſpenſatione fuit ordinatus, gaudeat priuilegio Clericali?

Reſp. 342. Reſpondeo gaudere, ſi ſuſcepit ordinem Sacrum; quia non poteſt viuere, vt laicus, ſed viuere debet, vt Clericus, ac proindè gaudere debet Clericorum priuilegijs. Qui verò ſolùm tonſurâ, vel minoribus Ordinibus initiatus eſt, caret omni priuilegio Clericali c. vnico *de Bigamis* in 6. Ita Vgolinus ſuprà §. 5. numero 3.

ioan, de Dicaſtil. de Cenſur.

Sayrus c. 5. numero 21. & Sanchez ſuprà Filiucius quæſito 11. Suarius ſuprà ſect. 5. numero 4. & ſequentibus.

343. Quæret tamen aliquis, an ſaltem Epiſcopus poſſit diſpenſare, quando vrget neceſſitas miniſtrorum, vt apud Indos? *Quæret.*

344. Aliqui affirmant, ſaltem, vt bigamus fiat Subdiaconus. Probant ex c. *Lector.* diſt. 34. vbi ea facultas conceditur Epiſcopo; neque obſtat, quod tunc Subdiaconatus nondùm connumeratus erat inter Sacros Ordines, quamuis enim iàm inter Sacros computetur, nullibi ea Iuris diſpoſitio ſublata inuenitur; ergo ſeruãda eſt. Ita Paludan. in 4. diſt. 27. q. 4. art. 5. n. 35. Supplementum Gabrieles ibi q. 3. ad finem Turrecrema citato c. *Lector.* art. 2. numero 8. Henriquez lib. 12. de *Matrimonio* c. 6. n. 11. qui tamen alio argumento probat ſcilicet, quia tacitè Pontifex conceſſiſſe videtur ratione vrgentis neceſſitatis.

345. Negant alij, quos in magno numero refert Sanchez n. 11 & ſequitur n. 14. Quamuis enim ea Textus deciſio non inueniatur expreſsè correcta ad tacitè correcta creditur, cùm omninò cauſa illius conceſſionis ceſſarit, effecto iam ſubdiaconatu ordine Sacro inſtar aliorum. Vnde eadem eſt ratio de illo, vt de alijs, ad quos ex citato c. *Lector.* conſtat Epiſcopum non poſſe diſpenſare.

346. Addit tamen Sanchez in caſu, quo ingens vrgeret neceſſitas penuriæ miniſtrorum, neque eſſet aditus ad Pontificem ob magnam loci diſtantiam poſſe Epiſcopum diſpenſare, vt voluit Henriquez, propter rationem generalem ob quàm in ſimili lib. 2. de *Matrim.* diſp. 40. n. 3. dixerat idem Author poſſe Epiſcopum in lege Concilij generalis, aut Pontificis diſpenſare. Quod docent multi Authores ibi relati & ſane credendum non eſt Pontificem, aut Concilium voluiſſe pro tali caſu tollere Epiſcopo facultatem diſpenſandi. Cùm autem, vt nos aliquoties diximus in præcedentibus, & eodem numero 3. Latè probat Sanchez poſſit Epiſcopus in ſuâ diœceſi quidquid Pontifex in tota Eccleſia; niſi aliquid Pontifex reſeruauerit (quam doctrinam latè confirmauerat idem Author lib. 1, diſp. 61. n. 3) non ſit autem veroſimile Pontificem, aut Concilium pro tali vrgenti caſu voluiſſe reſeruare, hinc eſt, vt ea facultas tacitè conceſſa intelligatur.

Vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus in lege Pontificia diſpenſare.

347. Optimè autem aduertit idem Sanchez citato n. 14. non eſſe reſtringendam eam facultatem ad ſolum ſubdiaconatum, ſed etiam in eo caſu extendendam ad alios Ordines, imò, me quidem Iudice, vix poteſt eſſe tam vrgens neceſſitas Subdiaconatus, quin potiori ratione cenſeatur vrgens neceſſitas Presbyteratus; nullum enim eſt Sacramentum, aut miniſterium, quod præſtari poſſit, aut debeat à Subdiacono ratione ſui officij, cum tamen neceſſitas Presbyteri ſepe poſſit in ijs Regionibus occurrere, neque conſulitur neceſſitati fidelium; niſi Epiſcopus diſpenſet ad ſacerdotium, cùm hi ſoli poſſint Eucharistiam conficere, & Confeſſiones excipere, extremamque vnctionem miniſtrare.

DVBITATIO XIII.

De Irregularitate quæ oritur ex infamia

Infamia definitio.

348. INfamiam appellamus publicam notitiam de prauâ vitâ & moribus alicuius, de quâ ſermo eſt aut eſſe poteſt inter plures, qui iam id norunt, ſeu (vt alijs verbis id ipſum explicemus) infamia bonæ famę priuationem ſignificat; eſt autē ſama iuxta l. *Cognitionem ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus* bona exiſtimatio, ſeu (vt lex ipſa loquitur) *dignitatis illeſæ ſtatus legibus & moribus comprobatus.* Vnde infamia nihil aliud eſt, quàm diminutio eiuſmodi ſtatus, vt notauit Petrus Gregorius Tholoſanus lib. 31. Syntagmatis Iuris c. 29. n. 7. & Suarius diſp. 48. ſect. 1 n. 1. ibi legatur.

Duplex infamia Iuris & facti. Iuris item duplex eſt.

349. Hæc autem infamia duplex eſt: vna Iuris, quæ etiam legalis dicitur, & altara facti. Infamia item Iuris duplex eſt; quædam quæ oritur ex delicto proprio, cui ex Iuris diſpoſitione annexa eſt infamia: altera non ex proprio delicto; ſed ex alieno, vt poſteà explicabitur.

350. Infamia ex proprio delicto contingit propter attocia aliqua crimina, quæ, ſi notorè patrentur, infamiam patranti inferunt, vt notant communiter Doctores, maximè Alphonſus de Caſtro lib. 2. de Lege pænali c. vltimo circa finem. Couarr. 3. *variar* c. 3. n. a. Auila p. 7. diſp. 4. dub. 5. requiritur autem ad incurrendam huiuſmodi infamiam, vt factum ſit notorium maiori parti viciniæ vel Collegij, vel loci, in quo quis dègit, vt docent Authores citati, & Suarius ſect. illà 1. n. 20. Nauarius c. 27. n. 148 Reginald. lib 30. n. 195. Tabiena verbo *Infamia* n. 2. Saytus lib. 2. c. 11. Coninc diſp. 18. dub. 7. n. 56. Auila eodem dub. 5. & alij apud Garz. de *Benef.* p. 7. c. 8. n. 18.

Notitia facti requiſita ad incurrendam Infamiam.

351. Quid autem requiratur ad hanc notorietatem varijs in locis me dixiſſe memini. Legâtur, quæ diximus diſp. 2. de *Excommunic.* dub. 29 & locis ibi notatis maximè in noſtro opere de *Iuſtitia* Tract. de *Reſtitutione*. diſp. 12. multa verò ſunt crimina, quæ in Iure Canonico vel ciuili ſubijciuntur infamiæ; imò omnis infamia, quæ per Ius Canonicum reuocata non eſt, cenſetur infamia Canonica c. *Omnes* 1. q. 6. Et quamuis plura alia crimina connumerentur ab Authoribus, decem ſunt crimina, quibus annexa videtur infamia legalis ex proprio delicto. Primum eſt crimen Lenocinij l. *Athletas* §. *Ait Prætor ff. de ijs qui notantur infamia* & l. *Palam.* §. *Lenocinium ff. de Ritu nuptiarum*, ex ijs tamen legibus videtur colligi ad hanc infamiam opus eſſe, vt quis Lenocinium id eſt proſtitutionem viri, aut fœminæ, quaſi per conſuetudinem, exerceat. Secundum eſt crimen ſponſaliorum, vel Matrimonij cum duabus l. 1. & l. *Quid ergo ff de ijs, qui notantur infamiâ.* & c. *Nuper de Bigamis.* Tertium eſt crimen publici vſurarij l. *Improbum fœnus C. ex quibus cauſis infamia irrogetur.* Quartum eſt crimen læſæ Maieſtatis, cui aſſimilatur ſeu æquiparatur hoſtilis perſequutio Cardinalium, vel contra ipſos præſtitum auxilium c. *Fœlicis de*

Decem criminibus annexa eſt infamia legalis ex proprio delicto.

pœnis in 6. Quintum eſt crimen periurij promiſſorij l. *Si quis maior* C. de *Tranſacta* l. *Quoties* C. *de dignitate* lib. 12. Sextum ignominioſa exautoratio militis ob crimen commiſſum l. 1. & 2. ff. *de ijs, qui notantur infamiâ.* Septimum, qui operas ſuas, ut cum beſtijs pugnaret, locauit l. 1. §. *Item Senatus conſultò* ff. de *Poſtulando.* Octauum eſt, qui quæſtus causâ, ſeu pretio accepto in certamen cum homine deſcendit l. 2. §. vltimo ff. *de ijs, qui notantur Infamiâ.* Legatur Molina Tract 4: diſp. 8. §. 9. vbi hanc legem interpretatur: Illi tamen pugiles, ſeu athletæ, qui propoſito ſibi præmio fortitudinis exercendæ causâ decertant, non comprehenduntur, vt notauit Gloſſa in l. 1. C. de *Athletis* lib. 10. Nouum crimen eſt Hæreſis, de quo iterum dicemus dub. 21.

352. Decimum crimen non eſt quidem Iure expreſſum, tamen per conſuetudinem Iudicium Doctorum conſenſum populorum; atque nationum iudicium infamiam hanc Iuris generat, nempe Sodomia voluntaria non verò per vim. Legantur quæ diximus diſp. 4. dub. 7. cap. 3. §. *Neque etiam.* His adde, ſi placet, vndecimum ea Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de *Reform. Matrimonij.* Vbi infamia decreta eſt mulieris raptori, ijſque qui conſilium, vel auxilium præbent. Adde etiam duodecimum nempe, de quo agitur in eodem Concilio ſeſſ. 25. c. 19. de *Reform.* vbi infamia etiam decreta eſt deſcendentibus in duellum, eorumque patrinis; de quo egimus diſp. 3. dub. 6a. Legantur, quæ diximus in noſtro opere de Iuſtitia lib. 2. Tract. 1. diſp. 10. dub. 15. num. 233. & ſeqq.

353. Quædam verò crimina ſunt propter quæ patrator non incurrit infamiam ante Iudicis ſententiam. Talia ſunt crimina, quæ publica dicuntur; quia cuilibet de Populo conceſſum eſt in ijs accuſare, vt crimen adulterij, homicidij, proditionis, falſi, rapinæ, de quibus agitur Inſtituta de *publicis iudicijs* & l. 1. *Infamem* ff. eodem. Item ſunt aliqua crimina priuata, vt furti, iniuriarum, doli, mali, lib. 1. l. *Athletas* §. vltimo ff. *de ijs, qui notantur infamiâ* & cita l. *Infamem.* Nec tantùm, qui de his proprio nomine condemnatus eſt; ſed etiam, qui pactus, ne de tali crimine accuſaretur, habetur infamis, citatâ l. *Athletas* §. vltimo, ibi *Quoniam intelligitur confiteri crimen, qui paciſcitur* l. *ſeqq.* ff. eodem. puto autem in eo caſu requiri Iudicis ſententiam condemnantis de turpi pactione. Item, qui actione directâ pro ſocio, tutela, mandati, depoſiti, ob interuenientem dolum damnati ſunt, infamiam incurrunt. Quâ de re legi poteſt Molina de *Iuſtitiâ* Tract. 4. diſp. 8. numero 22. Item, qui de calumniâ illatâ per iniquam accuſationem condemnatus eſt, citatâ l. *Athletas* §. *Calumniator* & §. *Item præuaricator*, appellatur autem præuaricator, quaſi varicator *qui diuerſam*, vel potiùs aduerſam cauſam adiuuat, prodita causâ ſuâ.

Crimina ob quæ ante Iudicis ſententiam non incurritur infamia.

354 Requiritur autem in prædictis criminibus ſecundi generis ad infamiam incurrendam, vt præceſſerit proceſſus Ordinarius per viam accuſationis, vel ſaltem inuocato & audito reo ad ſui defenſionem, ſi Iudex ex officio procedat.

dat, vt ex communi ſententiâ docet Iulius Clarus lib. 5. *ſententiar.* §. *Practica criminalis*, q. 72. nu. 3. requiritur etiam ſententiâ condemnatoria, quia ſola iudicialis probatio, aut confeſſio criminis non habentis ipſo Iure annexam infamiâ, non inducit infamiam Iuris; ſed ſolum facti, vt docet Auila, p. 7. citatâ diſp. 4. dub. 5. §. *Pro quo* Bartbolus in citatâ. L. *Infamem*. Angelus verb. *infamia* num. 6.

Diſcrimen inter priora & poſteriora crimina.

355. Ex quo habemus diſcrimen inter priora & poſteriora crimina, quod in prioribus (vt dicebam) ante ſententiam Iudicis incurritur infamia solùm requiſita notorietate facti; in poſterioribus verò ſententia requiritur, & alia prædicta.

356 Si tamen cauſa ſubſit ſufficiens, vt ordinarius Iuris proceſſus, & ſententia condemnatoria non præmittantur, & reus ipſe crimen confeſſus, aut in eo deprehenſus afficiatur pœnâ verberum vel ſimili aliâ publicâ, quæ crimini competat, eo ipſo Iuris infamiam incurret iuxta L. *Ictus fuſtium de ijs, qui notantur infamiâ*, & L. *fuſtibus*. C. *ex quibus cauſis infamia irrogatur*, & docet Molina diſp. illâ. 8. numero 19. cum Gloſſa in L. *nullam*, §. *Quæſtione*, C. eodem aliique Recentiores.

357 Non ſufficit autem tortura ad incurrendam infamiam, non enim inducitur in condemnationem, ſeu pœnam, ſed ad indagandam veritatum citatâ L. *Nullam* iunctâ Gloſsâ.

Nec quæuis ſententia Iudicis condemnatatia ſufficit; ſed requiritur quod tranſierit in rem iudicatam, ſcilicet quod ab eâ intra tempus à Iure definitum appellatum non fuerit, ſicut enim appellatio interpoſita ſuſpendit ſententiam, ita etiam infamiam ex ſententiâ prouenientem. Ita Molina Tract. 3. diſp. 9. num. 4.

Infamia Iuris quandoque abſque delicto.

358 Aduertendum etiam eſt cum Auila ſuprà, & Henriquez cap. 5. numero 3. & alijs infamiam Iuris aliquando induci ſine delicto ex officio infami v. g. Hiſtrionis, Mimi, & ſimilium, vt poſteà dicemus.

359 Altera Iuris infamia contrahitur non ex proprio delicto; ſed vel ex delicto parentum, qui crimen læſæ maieſtatis, ac perduellionis, hæreſis commiſerunt. L. *Quiſquis* 5. *Filijs* C. *Ad legem Iul. Maieſt.* Similiſque eſt infamia, quæ Iure Canonico cap. *fœlicis de pœnis* in 6. irrogatur filijs ac nepotibus eorum, qui Romanæ Eccleſiæ Cardinalem hoſtiliter perſequuntur: vel (vt paulò antè dicebam) contrahitur infamia ex vili conditione perſonæ, vt Hiſtrionis, qui in publicis ſpectaculis agit L. 2. §. vltimo ff. de *ijs, qui notantur infamia*, c. *Aliquanto* diſt. 51 & cap. 1. cauſa 4. q. 1. Item, vt dub. præced. dicebam, qui cum muliere ſimilis conditionis mimâ ſcilicet, Hiſtrionisâ, &c. contraxit. c. *Si quis viduam*. (deſumpto ex Canone 18. Apoſtolorum) diſt. 34. Item illegitimi, vt iam diximus dub. 9. cenſentur enim quaſi infames, ſeu ignominiâ notati, ideò appellatur ille defectus natalium, vt notauit Panormitanus in cap. *venerabilem* numero 3. *Qui filij ſint legitimi*. Non tamen propriè & ſimpliciter illegitimi cenſeri debent infames; ſed tantùm in ordine ad effectus Iure expreſſos. Vnde, ſi Iura non prohibeant, ad actus legitimos, & munera publica debent admitti, vt ad munus Tabellionis. Item ad ius Hæreditatis ex teſtamento ſi aliquis carens aſcendentibus illegitimum inſtituit; ita vt à fratre teſtatoris per querelam teſtamenti in officioſi, quaſi vilis & infamis perſona inſtituta eſſet, repelli non poſſit, vt docet Molina Tract. 4. diſp. 7. numero 5. Seruandæ tamen Leges ſunt particularium, nationum, aut Regionum. Vnde ſi in aliquibus illegitimi maximè non naturales ab hæreditate parentum repelluntur, Lex illa ſeruanda eſt; ſicut è contrà, ſi deficientibus filijs legitimis, non obſtantibus aſcendentibus, alicubi permittitur parentibus inſtituere filios naturales hæredes, repellendi non ſunt; imò in Hiſpaniâ filij naturales neceſſarij hæredes ſunt maternæ hæreditatis deficientibus legitimis. Itaque ſtandum eſt legibus & conſuetudini patriæ. Vnde in Germaniâ Carnificum, & quorundam lictorum filij infames habentur; adeò, vt non tantùm à publicis dignitatibus; ſed etiam à Mechanicis officijs repellantur.

360. Tandem aduerte id, quod ſuprà indicabam, prædictas omnes Iuris ſæcularis infamias locum habere vbique gentium ex vi Iuris Canonici vbicumque tales leges Sæculares locum habent, omnes enim ſunt à Iure Canonico receptæ & approbatæ generali Regulâ Hadriani Papæ causâ, 6. q. 1. vbi ait *Omnes infames eſſe dicimus, quos leges ſæculi infames appellant*.

Regula generalis.

Infames Iure ciuili, habentur tales Iure Canonico vbi lex illa ciuilis viget.

361 Quamuis autem Ius Canonicum vbique; gentium vim habeat per totam Eccleſiam, non tamen eo ipſo, quòd aliquâ Lege alicuius Regionis, aut Nationis infamia ſtatuatur, cenſetur ea infamia locum habere vbique ſed ibi tantùm vbi Lex illa viget. Vnde, ſi in vnâ Natione aliquod munus, ſeu officium Lege habetur vile, aut infame, non eo ipſo erit infame in aliâ, in quâ fieri poteſt, vt officium habebatur honeſtum. Sic olim Præconis munus honeſtū habebatur, vt ex Homero, & alijs, antiquis conſtat, poſtea verò in pleriſque Regionibus viliſſimum munus habetur, & ſæpe in eandem perſonam concurrit cum munere carnificis. Sic video etiam in Germania non eſſe infame, ſed potius honeſtum quod milites aut alij Sclopetis traijciant, & occidant hominem damnatum ad mortem; quòd tamen in Hiſpaniâ eſſet turpiſſimum, & nemo uir honeſtus auderet eâ ratione exequi ſententiam Iudicis ad tale genus mortis reum damnantis. Vnde filius ſic occidentis non contraheret in Germaniâ infamiam ex eo quod parens ſic fuiſſet talis ſentētiæ exequutor; quam puto contracturum in Hiſpaniâ, vbi quacumque ratione per ſententiam Iudicis damnatum tanquam exequutor ſententiæ quia occideret, quaſi carnifex haberetur, atque adeò infamiam, & inde ortam Irregularitatem deriuaret in filium.

Iure ciuili introducta infamia, quandoque Iure Canonico aufertur.

362 Aliquando autem in Iure Canonico infamia Iure Ciuili introducta aufertur, vt videre eſt in c. vltimo de *ſecundis nuptijs* vbi allata eſt infamia, quæ in authentica. c. de *ſecundis nuptijs* decreta eſt mulieri ad ſecundas nuptias tranſeunti, intra annum viduitatis. Iam verò de infamia facti dicamus.

363. Infamiam facti appellat Suarius ſuprà ſect. 1. numero 3. popularem aut vulgarem.

Ea autem eſt publica notitia, vel opinio commiſſi criminis, quod in fame cenſetur apud graues, prudentes, & honeſtos viros, apud quos fama, & exiſtimatio hominis ſpectatâ perſonæ qualitate, & ſtatu læſa cenſetur. Ita Suarius ſuprà numero 29. Reginald. numero 195. Coninc numero 56. Filiucius numero 248. Couarrub. Henriquez & alij apud Garz de Benef. 7. p. c. 8. numero 12. colligiturque ex L. *Ea quæ pater* C. *ex quibus cauſis infamia*, & cap. vltimo de *tempor. Ordinat.*

Nota 1. 364 Nonnulla verò ſunt circa hoc aduertenda. Aduertendum 1. ad hanc infamiam non ſolùm requiri commiſſi criminis publicam euidentiam; ſed etiam communiter vulgatam opinionem; nihil enim aliud eſt infamia, quàm publicæ famæ, ſeu exiſtimationis diminutio. In quo conſentiunt Auctores citati dùm docent tale delictum debere eſſe publicum, ſeu notum maiori parti viciniæ; quæ notorietas intelligi debet iuxta ſuperius dicta. Ratio autem, ob quam ea delicta debeant eſſe publica; ſumitur; tùm ex diſpoſitione Iuris in citato cap. vltimo de *Tempor. Ordinat.* tùm; quia crimen occultum non parit infamiam. *Crimen occultum non parit infamiam.* Vnde licèt quis crimine in famiæ accuſatus fuerit non ideò infamis cenſeri debet; niſi apud viros honeſtos, & probos famam eius læſam eſſe ſciatur, vt docet Hoſtienſis in cap. *Meminimus, de accuſat.* edit. 2. In quo caſu, & quotieſcumque Clericus non ex vanis; ſed probabilibus coniecturis infamatus eſt de crimine, quod tamen plenè probari non poteſt, indicenda eſt ei purgatio Canonica, ſcilicet, vt iuret ſe delictum non commiſiſſe & compurgatores viros honeſtos adducat, qui iurent credere ſe purgatorem verè iuraſſe iuxta c. *Quoties de purgat. Canonica*, Legatur Simancas de *Catholic. Inſtitut.* cap. 56. Quod ſi crimen, de quo aliquis infamatus eſt, graue ſit, & cum ſcandalo iunctum, tunc Superior illum ſuſpendere debet, donec ſe purgauerit, ſicut colligitur ex cap. *Cum P.* & c. *Inter.* eodem titulo.

Nota 2. 365 Aduertendum, 2. Vt quis cenſeatur de crimine infamatus, neceſſarium eſſe, vt viri graues, & prudentes prædictam de homine exiſtimationem habeant; nam, ſi conſtet ab hominibus tantùm leuibus, & imprudentibus rumorem criminis profectum fuiſſe, non ideò contracta infamia cenſeri debet; quia (vt habetur L. *Decurionum. C. de pœnis.*) vanè voces hominum non ſunt audiendæ. Ita Ponormitanus in cap. *Inquiſitionis §. Quſiniſti* numero 4. de *Accuſat.* & in c. *Qualiter*, el. 2. num 29. eodem titulo.

Nota 3. 366 Aduertendum, 3. tale debere eſſe crimen, de quo quis infamatur, vt ſpectato perſonæ ſtatu, & communitatis, intra quam viuit meritò reddatur abiectæ, & vilis exiſtimationis. Ideò Molina ſuprà, diſp. 7. numero 6. *ſi homo ſæcularis* (inquit) *in ſimplices fornicationes incidat, vel immoderatè iuret, vel ſimilia alia crimina habeat, non contrahit in famiam facti.* Hoc tamen videtur intelligendum ad contrahendos Ciuiles effectus infamiæ; nam ad Eccleſiaſticos Ordines talis inhabilis cenſeri debet iuxta Canon 17. Apoſtolorum, & ex proximè dicendù ampliùs declarabitur.

Nota 4. 367 Aduertendum 4. infamiam facti, ſeu popularem aliquo modo ex Iuris diſpoſitione pendere; nempe, quod attinet ad effectus, ſeu impedimenta Legalia. Quâ propter ſpectato Iure Canonico, Faciliùs incurri poteſt hæc infamia; ſufficit enim quoduis peccatum mortale, in quo quis notoriè perſeueret. Ita ſignificatur in cap. *Teſtimonium.* de *Teſtibus* c. *Conſtituimus* 3, q. 5. c. *Alieni*, & ſeqq. 2. q. 7. c. *Infames* c. *illi* 6. q. 1. cum tamen ciuili Iure ſolùm cenſeantur infames eo ipſo, quos ipſæ leges apud viros probos ſiniſtra opinione ſpeciatim notatos ſignificant, v. g. filij, quos pater in teſtamento ſeriò increpauit, vti habetur in citatâ L. *ea quæ pater.* Quod ſi leges non expreſſerunt, tunc Iudicis arbitrio commiſſum videtur conſideratâ tàm criminis nondum emendati grauitate, quàm conditione ſeu dignitate muneru, à quò criminoſus repelli debet. Quod ferè locum etiam habet in infamiâ Canonicâ; nam vt Molina Tractatu. 4. diſp. 8. in fine notauit antiquus Canonum rigor, vt propter quoduis peccatum mortale infamia incurratur, hodiè non tàm ſtrictè obſeruatur, ſaltem in ordine ad aliquos infamiæ effectus. Obſeruari tamen maximè deberet, vt talis perſona, antequàm emendata ſit, ad Eccleſiaſticos ordines, & beneficia non admittatur; atque etiam, vt teſtimonio eius tantò minor fides habeatur His omnibus præmiſſis.

368 Aſſero primò inter alios effectus infamię tàm Iuru, quàm facti eſt ille, qui ad noſtrum inſtitutum maximè pertinet, ſcilicet, Irregularitas ad Ordines. *Aſſertio 1. Inter alios infamiæ effectus ſtatuitur Irregularitas.* Eſt communis ſententia Doctorum ex c. *Infames*, 6. q. 1. c. *Qui in aliquo.* diſt. 51. c. *Omnipotens* de *accuſat.* Puros enim, & immaculatos non infamatos in Clerum, ſeu ſortem Domini & Sacrum eius miniſterium adoptari conuenit. Legi poſſunt Scholaſtici in 4. diſt. 25. Maximè Richardus art. 6. & de Infamia Iuris docent Nauarrus numero 204. Auila citato dub. 5. Sayrus cap. 11. Suarius diſp. illâ 48. ſect. 2. Coninc. ſuprà numero 56. Toletus lib. 1. c. 57. numero 1. & ſeqq. & alij communiter, qui hoc probant ex citato c. *Infames*. Ex quo etiam probant de infamiâ facti prouenienti ex delicto, & ex Regula 87. Iuris in 6. vbi dicitur *infamibus porta non pateant ad dignitatem.*

369 Non me latet aliquid in contrarium videri ſignificare Suarium loco citato & diſp. 42. ſect. 3. numero 7. item Filiucium Tract. 19. numero 207. & ſeqq. & Tract. 2. numero 198. Toletum lib. illo. 1. cap. 57. Coninc. ſuprà, dùm docent crimina, quæ Iuris infamiam non habent, non inducere Irregularitatem, etiamſi delinquens factus ſit infamis ob publicitatem criminis. In quo etiam conſentire à fortiori videtur Garz. de *Benef.* p. 11. cap. 3. numero 118. & p. 7. cap. 8. dùm aſſerit dùm crimina, etiam enotmia, excepto Homicidio, non inducere Irregularitatem ratione infamiæ etiam pro tempore, quo talis delinquens in eo ſtatu perſeuerat.

370 Probabilius tamen puto, quod dixi eſſe ſcilicet Irregularem propter prædictam infamiam facti quamdiu non fuerit emendatus; nã, ſi ſit emendatus, vt poſteà dicemus, auferri poteſt infamia facti.

371 Hæc autem Irregularitas ex infamia facti prouenieus præciſſe conſiderata non cenſetur. *Irregul. ex Infamia facti non ſemper*

ad vſum ſuſceptorum ordinum, ordinariè.

tur reſpectu Ordinum ſuſceptorum; ſed ſuſcipiendorū; nā infamia ipſa præciſè non impedit exercitium ſuſceptorum; niſi fortè alioquin crimen tale ſit, vt impediat etiam ſuſceptorum exercitium, & peculiarem inducat Irregularitatē, quale eſt homicidium. Legatur Azor tomo 2. lib. 6. cap. 7. q. 3. Toletus lib. 1. c. 60. Suarius, & alij nuper citati.

Aſſertio 2.

372 Aſſero 2. obiter, & quaſi per diggreſſionem infamiæ effectum etiam eſt, quòd infames admitti non poſſint ad dignitates. L. vnicâ. C. de *infamibus* lib. 10. l. 2. C. de *dignit.* lib. 12. ibi. *Neque famoſis, & notatis, & quos ſcelus, & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honeſtorum cœtu ſegregat, dignitatis porta patebunt.* Vbi monet Gloſſa omnem ibi infamiā comprehendi ſiue Iuris ſit; ſiue per ſententiam ſiue per improbam, & vulgo reprehenſam vitam, idq́ue maximè locum habet iure Canonico in Ordine ad dignitates Eccleſiaſticas iuxta c. *Inter dilectos* de *Exceſ. Prælat.* ibi. *Cū perſonis vilibus, & indignis porta dignitatis patere non debeāt, iuxta legitimas ſanctiones.* Vnde ſūpta videtur citata regula 87. Iuris in 6. *Infamibus porta non pateant dignitatum.*

373 Intelligi autē debet hæc doctrina de quibuſuis beneficijs Eccleſiaſticis, quę ab infami adquiri non poſſunt, vt notauit Panormitanus in cap. *Quærelam.* de *Iureiur.* Couartub. 3. *variarum* cap. 3. num. 3.

Differentia inter infamiam Iuris, & facti.

Illa repellit ab acquiſitis & acquirendis beneficijs &c.

374 In hoc autem differunt infamia Iuris, & infamia facti, ſeu popularis, quòd infamia Iuris ſimul repellit à dignitatibus, & beneficijs acquiſitis, & acquirendis iuxta citatā L. vnicam C. de *Infamibus.* lib. 10. & ex communi ſententiâ docet Couartub. in practicis cap. 19. numero 5. Syluest. verb. *Infamia* numero 15. Molina Tract. 4. diſp. 11. Armilla verbo *Infamia* num. 4. nam. ſicut miles per contractam infamiam priuatur Iure militari, L. 2. §. *miles ff. de ijs qui notantur infamiâ:* ita multò magis miles ſpiritualis per infamiam priuatur Iure Eccleſiaſtico vt argumentatur ibi Gloſſa. Requiritur tamen ſententia Iudicis ad exequutionem iuxta doctrinā generalem pro his pœnis maximè grauibus, & notauit Molina ibi numero 3. imò id ſolùm intelligi debet de beneficijs, ſeu dignitatibus; nam de minoribus beneficijs non videtur habere locum hæc doctrina; quia eorum priuatio ipſo Iure non incurritur ex præciſâ admiſſione criminis infamis, cùm id Iure expreſſum non reperiatur; ſed poſt Iudicis ſententiam, quæ requiritur, non ſolùm ad exequutionem pœnæ; ſed ad illam incurrendam. Ita Molina & Syluest. ſuprà. Garz. p. 7. de *Beneficijs*, cap. 8. numero 37. & docet Gloſſa in ſimili cap. vltimo verb. *ex vi.* de *Iure Patronatus.*

Infamia verò facti ab adquirendis, non à acquiſitum repellit.

375 Infamia verò facti, ſeu popularis, ſolùm à dignitatibus & beneficijs adquirendis, non ab adquiſitis repellit ipſo Iure; nullibi enim reperitur in Iure expreſſum. Vnde dignitatis priuatio à legitimo ſuperiore inferenda eſt, ſi crimen ſit depoſitione dignum, vt cum communi ſententiâ docet Molina ſuprà & Garz. numero 35. Henriquez lib. 14. c. 5. numero 3. Littera, O. Auila p. 7. diſp. 4. dub. 5. concluſ. 2. & legi poteſt Panormitanus in cap. *Omnes,* de *Accuſat.*, vbi diſputat, an accuſatus de crimine eligi poſſit? & negatiuè reſpondet, ſi infamia præceſſit; affirmatiuè verò, ſi non præceſſit, ne malitioſè accuſatio prætendatur, monet tamen interim promouendum, ſeu inſtituendum non eſſe.

376 Quæret tamen aliquis, an electio vel collatio beneficij facta infami ſit ipſo Iure irrita. *Quæres.*

Sub diſt.

377 Reſpondeo ſub diſtinctione, ſi infamia ſit Iuris, irrita eſt; hic enim eſt vnus ex effectibus ſententiæ, ſeu à Iure, ſeu ab homine inflictę: Si verò infamia ſit facti, negat Garz. eſſe ipſo Iure nullam, p. 7. cap. 8. numero 47. etiamſi crimen ſit depoſitione dignum. Alij verò affirmāt Abbas citato cap. *Inter dilectos.* numero 8. Ioannes Selua p. 3. de *Beneficijs* q. 5. num. 31. Nauarrus cap. 27. num. 204. & 251. Molina diſp. illa 11. numero 3. Auila diſp. illa. 4. dub. 7. §. *ex dictis ſequitur.* Ratio eſt; quia omnis Irregularitas præcedens collationem beneficij reddit ipſam ſubſequentem irritam, vt loco citato dixit Nauarrus; omnis autem infamia, non ſolùm Iuris; ſed etiam facti, inducit Irregularitatem, vt vidimus; ergo infamia tàm facti, quàm Iuris reddit ſubſequentem electionem, aut collationem beneficij irritam.

Authoris Iudicium.

378 Inter has duas ſententias ego cenſerem hanc poſteriorem locum habere in foro exteriori ita, vt Iudex electionem, vel collationem, factam infami perinde cenſere debeat irritam ac ſi à principio irrita fuiſſet, ipſum verò electum, vel prouiſum in foro conſcientiæ, ſi vitæ emendatione amouere velit infamiam, & conſequenter Irregularitatem, non obligari ad reſignandum beneficium; cum enim talis criminoſus laborans ſolâ infamiâ facti, nec à Iure, nec ab homine condemnatus ſit, non videtur illi tanta obligatio imponenda, ſi ſe ad beneficium habilem reddere velit, maximè, ſi vera eſt ſententia, quam aliqui ſequuntur ſatis probabiliter, maximè Syluest. verb. Excommunicatio 4. §. 4. & alij apud Suarium diſp. 40. ſect. 2. numero 29. alijq́ue Recentiores, ſcilicet, beneficij collationem factam Irregulari eſſe quidem illicitam, & contra Canones; ac proinde infirmandam; non tamen ipſo Iure irritam. Quam ſententiam Suarius ibidem, & Coninc diſp. 18. dub. 1. probabilem putant, & nos probabilem putauimus cum ijs, & alijs ſuprà dub. 6. quæſito 5. Quâ probabilitate poſitâ, ac proinde poſito, quòd Irregularis ſuſceptum beneficium poſſit retinere, ſi ſperet ſe ſuper Irregularitate obtenturum diſpenſationem (quæ omnia probabilitate non carent, vt docet Layman lib. 1. Tract. 5. p. 5. c. 1. numero 3.) conſequenter à fortiori in propoſito caſu dicendum eſt poſſe retinere beneficium, ſi hanc minùs propriè dictam Irregularitatem ex vitæ improbitate ortam paratus ſit abolere per notoriam pœnitentiam.

Beneficij collatio facta Irregulari non eſt ipſo iure irrita.

379 Illud etiam ego addiderim non videri improbabile eum, qui contraxit infamiam ex prauis ſuis moribus maximè ex aliquo particulari delicto tali, vt ſit locus abolitioni infamiæ, & Irregularitatis inde contractæ per emendationem, ſi per triennium perſeueret ſine ullâ notâ reincidentiæ, & perſeuerantiæ in tali crimine cenſeri emendatum; nam quod per lapſum triennij cenſeatur quis emendatus, multorum, & grauium Authorum eſt ſententia; de quo alibi

per triennium non reus, idem cenſetur emendatus.

bi me dixiſſe memini; nec vacat in præſenti eâ de re latiùs diſputare.

380. Vlteriùs effectus infamiæ eſt, quòd ea tam Iuris, quàm facti repellat hominem ab actibus legitimis, & publicis muneribus. v.g. Iudicis Aſſeſſoris, cauſarum patroni, ſeu Aduocati, Accuſationis, teſtis, vt videre eſt cauſa 3. q.7. cap. *licèt* c. *Teſtimonium* de *Teſtibus* & alijs Iuribus apud Syluestrum verb. *Infamia* q. 8. & apud Petrum Gregorium Toloſan num l.31. *Syntagmatis* cap. 29. numero 7. & ſequentibus, & apud Molinam citatâ diſp.11.

Dubium

381 Iam vero dubitant aliqui, an infamia Iuris, & quæ inde naſcitur Irregularitas, contrahatur ob ſolam criminis ad miſſionem etiamſi occultum maneat, neque in publicam notiam deueniat?

Reſp. affir. aliquorum.

382 Affirmat S. Antonin.3.p.tit.28.cap.6. §, 7. Syluest. verb. Irregularitas q.14. Suarius diſp. 48. ſect.1. nu 17. dùm ait, eum qui occultè commiſit crimen, cui infamia ipſo Iure annexa eſt, teneri abſtinere ab Ordinibus, tanquàm Irregularem, ſi ceſſet periculum ſe infamandi.

Negant alij.

383 Negant alij cum Gloſſâ in cap. *Inquiſitionis de accuſ.* Ita Abbas in cap. *Ex tenore de tempor. ordinat.* Couarrub.3. *variar.* cap. 3. numero 2. Nauarrus cap. 27. numero 248 Cunioe diſp. 18. dub. 7. numero 56. Henriq. lib.13. cap.36. & lib. 14. cap.5. numero 2. Auila p.7. diſp.4. dub. 7. concluſ. 1. qui Regulam generalem tradunt ex cap vltimo *de Tempor. ordinat.* quòd ſcilicet *per nullum crimen occultum excepto Homicidio Irregularitas contrahatur.* Huic tamen Regulæ neceſſariò addenda eſt altera exceptio violationis Cenſuræ Eccleſiaſticæ, quæ quamuis occulta Irregularitatem inducit.

Sententia negans videtur Authori probabilior.

384 Hæc ſecunda ſententia abſolutè videtur probabilior. Exiſtimo ergo actu, & de facto non incurri Irregularitatem, ſuppoſito quòd non incurratur infamia eo ipſo, quòd delictum ſit occultum, atque adeo nec cætera impedimenta Legalia, quæ ex infamiâ orta ex tali delicto dependent; ſed ea omnia incurri, aut contrahi fundamentaliter, & in radice, ita, vt accedente publicâ notitiâ, vel extra, vel intra iudicium, efficiatur infamia, & inde reſultent prædictæ inhabilitates, ſeu legalia impedimenta Irregularitatis, & aliorum. Quòd contrahatur fundamentaliter illa infamia, & cætera impedimenta ex eo patet, quòd ea eſt virtus latæ ſententiæ ipſo Iure, vt per eam ipſum factum damnatum maneat ad pœnam poſitis circumſtantiis requiſitis, & in hoc negotio requiſita videtur infamia ſeu notitia publica; quâ poſitâ nihil amplius videtur requiri ad incurrendam eam pœnam. Ex quo patet poſitâ notitiâ delicti, atque adeò diminitione famæ, inde reſultare ſuos effectus completè, nec anteà poſſe, quamuis enim commiſerit crimen, nondum eſt infamis ex tali crimine, niſi tantùm fundamentaliter, vt accedente publicatione ſine ullâ Iudicis ſententiâ infamia indelebilis, & propriè dicta Irregularitas contrahatur, vt iterum dicemus.

Committēs occultum crimen, non niſi fundamentaliter eſt infamis.

Dubium.

385 Reſtat adhuc examinandum id, de quò iam obitèr diximus; an ſcilicet criminis infamia &, quæ inde oritur, Irregularitas, tollatur per emendationem, & pœnitentiam?

386 In quâ re ſtatuendum primò videtur, ſi crimen, quod, vt infame, Iure damnatum eſt, occultum fuit, & non putatur publicandum, poterit criminoſus poſt actam pœnitentiam ordines ſuſcipere iuxta ſuprà dicta; quam ſententiam probabiliorem, & benigniorem fatetur Garz.p.7. capite 8. numero 19. Si verò quis putet tale crimen à ſe occultè commiſſum poſteà publicandum tenetur abſtinere à ſuſceptione Ordinum, aut Eccleſiaſtici beneficij; alioquin deponetur ab Eccleſiaſtico Iudice ſic ordinatus, & collatio beneficij reſcindetur perinde, ac ſi ab initio irrita fuiſſet, vt docet Suarius ſect. illâ 1. num.16.

387 Quod ſi loquamur de infamiâ ipſo Iure, vel per Iudicis ſententiam contracta ob crimen notorium, multi putant, & mihi placet, non tolli per pœnitentiam; ſed per diſpenſationem Principis, cuius auctoritate infamia decreta fuit. Ita habet communis ſententia, & explicat Gratianus ſuper c. *Euphemium* 2. q. 3. & probat ex Calixto Papâ epiſt.2. Ratio verò eſt; quia talis infamia habet rationem pœnæ ſententialis illatæ in perpetuum à Legitimo Magiſtratu vel à lege: ergo tolli non poteſt, niſi ab eodem Magiſtratu vel à Principe auctore Legis; eiuſdem enim iuriſdictionis eſt legare, & abſoluere, pœnam imponere, & in integrum reſtituere.

Infamia contracta ob crimen notorium non niſi per diſpenſationē tollitur.

388 Ex quo infertur non poſſe Magiſtratū Eccleſiaſticum via ordinariâ, & directâ Iure ciuili infamem reſtituere in Ordine ad effectus Ciuiles, nempe ad dignitates, & actus legitimos ſicut nec vice verſa Magiſtratum ciuilem poſſe infamem Iure Canonico, putà Hæreticum vel contrahentem cum duabus reſtituere in ordine ad effectus Canonicos, vt v.g. ad ordines promoueri poſſit. Ita Suarius diſp. illa 48. ſect. 2. numero 10. vbi limitat doctrinam dummodò infamia Iure Canonico directè ac ſpeciatim decreta non ſit; ſed ſolum indirectè, quatenus omnes Iure Ciuili infames etiam Canonicè infames, & irregulares cenſentur (quia nimirum non decet eos, qui à Ciuilibus officijs repelluntur, ad Eccleſiaſticos Ordines, vel beneficia aſſumi) nam tunc ablatâ infamiâ Ciuili per ſæcularis Principis reſtitutionem cenſetur etiam ablata conſequenter inhabilitas ſeu Irregularitas Canonica. Quæ doctrina mihi videtur maximè rationi conſona. Hactenus diximus de infamiâ Iuris.

Infertur quoad magiſtratum Eccleſiaſticum & ſecularem in ordine ad infamem reſtituendū.

389 De infamia verò facti iam ſuprà indicauimus, & nunc aſſerimus, licèt orta ſit ex quocumque enormi crimine, & depoſitione digno, penitùs aboleri per factum contrarium & conſtantem vitæ emendationem. Sublatâ autem infamiâ, conſequenter tollitur quæcumque inhabilitas, tàm Ciuilis, quam Canonica atque adeò Irregularitas. Sumitur hæc doctrina ex c. Teſtimonium de *Teſtibus & atteſtat.* (vbi id docet Gloſſa & Innocentius) & cap. *Ferrum.* diſt. 50. ibi *non debet deſpici in eo, quod fuit, qui iam incipit eſſe, quod non fuit* quæ ſunt verba S. Gregorij lib. 18. *Moralium* cap. 16. item ex cap. *Nunquam*, diſt. 56. vbi Sanctus Chryſoſt. ait *ad meliora conuerſum, nequaquàm prior vita commaculat.* & ex cap. *Si duo* 35. q.6. ibi *infames effecti*,

Infamia facti tollitur per conſtantem vitæ emendationem.

ſecti, donec ab inceſti crimine deſinant. Ita etiam Panormitan in cap. *Inquiſitionis* numero 2. de *accuſat.* & cap. *Ex diligenti.* numero 6. de *Simonia* Syluest. verb. *Infamia* numero 11. Sà eodem verb. numero 1. Molina Tract. 4. diſp. 7. in fine, & diſp. 10 in principio, Auila, p. 7. diſp. 4. dub. 5. Henriquez lib. 14. cap. 5. numero 4 Suarius diſp. illâ. 48. ſect. 2. numero 6. & 8. Filiucius, numero 222. Nauarrus. numero 204. Reginald. numero 196. Garz. p. 7. de *beneficijs.* cap. 8. nu. 64. Coninc. diſp. 18. dub. 7. concluſ. 3. Iul. Clar. lib. 5. *ſententiarum.* §. vltimo. q. 21. in fine. num. 1. vbi cum Saliceto ait infamiam hanc plenè purgari per emendationem vitæ per triennium. Cuius doctrinæ ratio eſt; quia *ceſſante causâ ceſſat effectus.* cap. *cum ceſſante,* de *appellat.* & *per quas cauſas aliquid naſcitur, per eaſdem diſſoluitur* c. 1. *de Regul. Iur.*

Hinc infertur 1. 390 Ex hoc infertur primò cum Garziâ ſuprà non eſſe propriè dictam Irregularitatem ea, quæ oritur ex infamiâ facti; illa enim propriè dicitur Irregularitas, quæ eſt perpetua inhabilitas ad ordines accipiendos donec diſpenſatione tollatur. Vnde regula generalis eſt *impedimentum, quod abſque diſpenſatione tolli poteſt, ſeu ipſo facto ceſſare, non eſt propriè Irregularitas.* V.g. defectus ætatis, ſcientia morum, &c.

Infertur 2. 391 Infertur 2. Sacerdotem notorium, ſeu publicum concubinarium vel adulterum, peractâ Pœnitentiâ, & præmiſſâ publica vitæ emendatione (ſaltem interpoſito aliquo ſpatio temporis) ſine diſpenſatione poſſe celebrare, quamuis id neget Nauarrus, cap. 25. numero 73. & 77. conſequenter ad ſua principia; putat enim c. 27. numero 154. & 248. ex omni crimine notorio, & diſpoſitione digno naſci Irregularitatem ſimpliciter dictam; Quod tamen multi alij non admittunt.

Nec obſtat. 392 Neque obſtat quòd ſanctus Antoninus 3. part. 27. capite 3. Syluest. Verbo *Concubinarius,* q. 5. Couarrub. Clementina. *Si furioſus,* p. 2. §. 1. numero 5. putent Clericos concubinarios notorios incurrere ſuſpenſionem ab officio; quia id videtur ſignificari in capite *Præter.* diſt. 32. c. *Si qui ſunt.* diſt. 81. & cap. vltimo de *cohabitatione Clericorum & mulierum.* Hoc (inquam) non obſtat; quia hæc ſuſpenſio conſuetudine ſublata eſt, ut teſtantur Ioannes Gerſon Tractatu de *cognitione peccat, venial., & mortal.* conſider. 23. Medina lib. 1. inſtruct. cap. 11. §. 8. Sotus in 4. diſt 1. q. 5. art. 6. circa ſecundum argumentum. Sayrus lib. 4. cap. 15. numero 24. Henriq. lib. 13. cap. 36. Suarius de *Cenſuris* diſp. 31. Sect. 4. Finellius caſu numero 13. 15. & colligitur ex Tridentino, ſeſſ. 25. cap. 14 de *Reformat.* vbi dicitur quod tales poſt vnam, & alteram admonitionem à beneficijs ſuſpendi, & ſi adhuc ſe nō emendauerint, omninò priuari debent, quamuis poſt manifeſtam vitæ emendationem cum eiſdem poſſit diſpenſari, vt etiam habetur in c. *At ſi Clerici* §. de *Adulterijs.* de *iudicijs.* Vlterius Iure antiquo prohibitum erat fidelibus audire Miſſam publici concubinarij, vt conſtat ex dicto cap. *Præter,* & cap. *Si qui ſunt,* & c. *Nullus* diſt. 32. vbi id Gratianus docet & S. Thomas 3. p. q. 82. art. 9. ad 3. & Quod lib. 11 art 8. Nauarrus c. 25. numero 80. hæc autem prohibitio hodie poſt Extrau. *Ad euitanda.* ex Concilio Conſtantienſi locum non habet priùs quàm talis, tanquam in Sacris vitandus publicè denuncietur iuxta dicta à nobis generaliter diſp. 2. dub. 26. idque in particulari notant Sotus ſuprà Henriq. lib. 9. cap. 25. numero 12. Suarius 3. p. tomo 3. diſp. 18. ſect. 1. §. *Secundo eſt obſeruandum.* Colligiturque ex cap. *veſtra, de cohabit. Clericor.* in fine.

Quoad hæreticos poſt abſolutionē, ad ſacros Ordines admittendos. 393 De Hæreticis verò non eſt ita facilè an poſt Pœnitentiam, & abſolutionem admitti poſſint ad Sacros Ordines. Sayrus lib. 7. cap. 12. numero 16. Philiarchus tomo 1. *de officio Sacerdotis* p. 1. lib. 4 cap. 55. Henriquez lib. 14 cap. 4. numero 6. Auila p. 7. diſp 4. dub. 2. putant, ſi Hæreſis, vel Apoſtaſia occulta ſint, nihil obſtare, quo minùs conuerſi ordinentur. Ratio eſt; quia non propter Hæreſim, & Apoſtaſiam ſecúndum ſe; ſed, quatenus Iuris infamiam annexam habet, Irregularitas decreta videtur; quamuis contrarium ſignificet Syluest. verb. *Hæreſis,* q. 5. Nauarrus cap. 27. numero 205. dùm abſolutè affirmant per Hæreſim Irregularitatem incurri. Quam ſententiam ſequitur Ferdinandus de Caſtro tomo 1. *Operis moral.* Tract. 4. diſp. 4. puncto 5. quamuis probabilem putet priorem, quam ego propter rationem dictam probabilem etiam puto, de quo ſuo loco diſputabimus.

Hæreſis occulta probabiliter nō impedit conuerſum à ſuſceptione ordinum.

Impedit hæreſis notoria 394 Si verò Hæreſis, vel Apoſtaſia notoria ſit, impedit à ſuſceptione Ordinum, in quo citati Authores conueniunt, etiam poſt Pœnitentiam, & abſolutionem. Probaturque ex cap. *Preſbyteros* diſt. 50 cap. 1. cap. *Qui in qualibet,* cap. *Saluberrimum* 1. q. 7. cap. 2. §. *Hæretici* de *Hæreticis,* in 6. in quo decernitur Hæreticos, eorumque fautores & in Hæreſi decedentium filios, & nepotes ad nullum Eccleſiaſticum beneficium, vel publicum officium admittendos eſſe: itaque ſunt ipſo Iure infames, & conſequenter Irregulares. An verò hoc de filijs Hæreticorum intelligendum ſit, de filijs etiam antea natis, vel de natis poſt lapſum in Hæreſim, non conſentiunt Authores; plures enim negant de ante natis; hi enim ex infectâ radice non procedunt. Alij verò Authores etiam tales comprehendunt, vt videre licet apud Couarrub. 2. variar cap. 18. & apud Simanc. de *Cathol. inſtit.* tit. 29. nu 22.

Notandum. 395. Aduertendum verò eſt non eſſe Irregulares filios Hæreticorum in ijs Regionibus, in quibus nulla inde infamia aſperſa eſt, nec vitio vertitur eſſe filium Hæretici: imò eâdem ratione non videtur improbanda conſuetudo, quarundam Regionum ſeptentrionalium, in quibus Epiſcopi ordinare ſolent ex Hæreſi ad fidem conuerſos, & abſolutos; quia tales neque in Ciuili foro à publicis dignitatibus repelluntur. Legatur Henriquez lib. 14. cap. 5. numero 4. Nauarrus lib. 1. conſ. 1. de *Conſtitut.* q. 14. editione 2. Illud verò certum videtur, & (vt audio) in his Regionibus Septentionalibus praxi receptum cum talibus ad fidem Catholicam conuerſis diſpenſari poſſe per priuilegium diſpenſandi ſuper omnibus Irregularitatibus præter eas, quæ ex voluntario Homicidio, mutilatione, bigamia, & Natalium defectu proueniūt. Iam verò de alijs modis tollendi infamiam, &

Irregulari-

Irregularitatem inde ortam non nihil dicamus.

Alij modi tollendi Infamiam.

396. Præter modum tollendi infamiam, de quo iam diximus, ſcilicet, per emendationem, alijs modis poteſt, & ſolet infamia auferri, ſcilicet, infamia Iuris Canonici, & ciuilis poteſt à ſummo Pontifice auferri, imò & infamia Iuris ciuilis etiam auferri poteſt à principe ſæculari; & (vt ſuprà notabam) indirectè infamia Iuris Canonici, quatenus Ius Canonicum canonizat, vt ſic dicam, infamias Iuris Ciuilis, & æſtimat infames, quos leges ſæculi tales putant; tunc autem ablatâ infamiâ Ciuili, ceſſat Canonica in illâ fundata, vt dictum eſt. Legatur Suarius ſuprà num. 9. Filiucius num. 224.

Primus modus.

397. Secundò poteſt infamia auferri per diſpenſationem Epiſcopi, quatenus poteſt diſpenſare in adulterio & criminibus minoribus adulterio; nam directè diſpenſando in delicto indirectè etiam, & acceſſoriè abſoluet infamiam inde conſurgentem. Ita Auila p. 7. diſp. 4. dub. 6. Sayrus ſuprà numero 15. Reginald. num. 190. Nauarrus num. 204. Henriquez lib. illo 14. c. 5. num. 3. Vgolinus c. 60. §. 5. numero 3. quamuis oppoſitum doceat Filiucius ſuprà num. 223.

398. Tertiò dicitur aboleri infamia per Baptiſmum, infamia ſequitur peccatum per Baptiſmum verò peccatum aufertur in totum: ergo & infamia. Ita Silueſt, Angelus & alij communiter.

Suarius diſtinguit inter Infamiã meri facti, & Iuris.

399. Suarius verò diſp. 48 ſect, 2. numero 18. in hac re diſtinguit inter infamiam meri facti, & infamiam Iuris, & illam, quæ eſt meri facti putat tolli per Baptiſmum dignè ſuſceptum, & in hoc ait eſſe eandem rationem de Pœnitentiâ, atque de Baptiſmo. De infamiâ verò Iuris Canonici optimè docet illam per Baptiſmum non tolli; ſed nunquam fuiſſe incurſam cùm Ius Canonicum non cadat in perſonam noc baptizatam, ac proinde non facit illam infamem ante Baptiſmum: Suſcepto verò Baptiſmo; non pullulat in ipſo Baptiſmo talis infamia propter delictum præcedens, illa enim infamia pœna quædam eſt, & nunquam Eccleſia punit talia delicta.

Infamia Ciuilis non tollitur per Baptiſmum.

400. De infamia verò ciuili ideo putat non tolli per Baptiſmum; quia homo non Baptizatus Iure Ciuili obligatur, ſi temporaliter ſubditus ſit vbi tale Ius ſeruatur, & ideò incurrit pœnas talis Iuris, quarum vna eſt infamia. Sic videmus Machometanum, aut Gentilem deprehenſum in furto, Homicidio, aut alio ſimili delicto, quantumuis baptizetur poſteà, nihilominus puniri. Neque ullo Iure probatur quod talis abolitio infamiæ ſit effectus Baptiſmi, aut ad illum per ſe & intrinſecè ſpectet. Qua propter (inquit Suarius) ſi Iudæus Romæ, vel Turca in Hiſpaniâ per ſententiam eſſet condemnatus vel flagellatus, vt fur, quamuis poſteà baptizaretur, maneret infamis ciuiliter, & inhabilis ad eos actus, ad quos non admittuntur infames; quia nec Ius ipſum Ciuile limitat hanc pœnam ad Baptizatos. Legatur Suarius ibi, cuius ſententia mihi videtur probabilior.

DVBITATIO XVI.

De Irregularitate proueniente ex Pœnitentiâ.

Pœnitentia alia Sacramentalis, alia publica. Publica item duplex.

401. PRæter pœnitentiam Sacramentalem ſecretiſſimam, quæ iniungitur hodie, & olim etiam iniungebatur Sacramentaliter confitentibus, vſus fuit antiquitùs in Eccleſiâ Dei imponendi pœnitentiam publicam; quæ imponebatur ex Epiſcopi, alteriusve ſuperioris præſcripto ob publicum, non tamen enorme, neq; ſcandaloſum; hæc autem pœnitentia fiebat abſque vllis ceremonijs ex ijs, cum quibus ſolebat fieri alia ſolemnis. Erat itaque tertia ſolemnis pœnitentia, quæ fieri ſolebat in principiò quadragiſimæ cum certis quibuſdam ceremonijs, quæ continentur Canone. *In capite* diſt. 50. & imponebatur ab Epiſcopo, vel de eius mandato, quæ iam non eſt in vſu. Quærimus ergo in præſenti; an aliqua pœnitentia inducat Irregularitatem? atque in primis certum ſit, nec Sacramentalem pœnitentiam neque illam publicam non ſolemnè vnquam induxiſſe, aut inducere Irregularitatem; nulla enim Irregularitas incurritur: niſi ſit Iure expreſſa, qualis non eſt hæc; nam Canones loquuntur ſolùm de pœnitentiâ publica ſolẽni. Ita Auila diſp illâ 4. dub. 6. Syluest: verbo *Irregularitas* q. 17. Maiol. lib. 3. c. 2. Sayrus lib. 7. c. 11. n. 19. eſtque communis ferè omnium ſententia.

Nec Sacramentalis pœnitentia, nec publica non ſolemnis inducit Irregul.

Pœnitentia publica & ſolemnis inducebat Irregul.

402. Pœnitentia verò illa publica, & ſolemnis inducebat Irregularitatem & impediebat ſuſceptionem ordinum & vſum ſuſceptorum conſtatque ex c. de *Pœnitentibus* & c. *Canones* diſt. 50, Ita Toletus lib. 1. c. 64. Sayrus ſuprà, & alij multi, quorum aliqui putant, etiam nunc illos eſſe Irregulares, quibus imponitur pœnitentia publica, & ſolemnis manendi in foribus Eccleſiæ cum diademate in Capite, ac cum certis in manibus accenſis, dùm perſoluuntur Diuina officia, quod ſolet aliquando fieri in Eccleſiâ maximè cum ijs, qui rebelles fuerunt, aut contumaces Cenſuris Eccleſiæ. Ita Maiol. lib. 2. cap. 2. in fine.

403. Oppoſitum tamen docet Suarius diſp. 42. ſect. 3 n. 4. & meritò; quia Canones tantùm loquuntur de Pœnitentiâ illâ publicâ ſolemnini, quæ olim ſemel in vitâ imponebatur cum certis quibuſdam Ceremonijs, hæc autem pœnitentia, quæ nunc eſt quandoque in vſu, vel, quam quis etiam volontariè poteſt accipere maximè de concilio prudentis Confeſſarij, aut ſuperioris non inducit infamiam, neque Irregularitatem. Quod ſi aliqua eſſet pœnitentia, quæ infamiam induceret, cauſaret, quidem Irregularitatem ratione infamiæ; niſi fortè talis eſſet, ac tanta pœnitentia, vt etiam infamiam ipſam aboleret. Ex quo patet nullam pœnitentiam publicam hoc tempore inducere Irregularitatem; niſi talis ſit, quæ adiunctam habeat infamiam.

DVBITATIO. XV.

De Irregularitate ex iteratione Sacramenti Baptiſmi, vel iniquâ ſuſceptione illius, & de neophytis.

Aſſertio 1. Rebaptizãs & rebaptizatus fiunt Irregulares.

404 ASſero. 1. rebaptizans, & rebaptizatus tàm publici, quàm occulti, fiunt, Irregulares, ſi ſcienter id faciant. Eſt communis ſententia, & de rebaptizante conſtat in cap. 2. de *Apoſtatis*. Ex quo inferunt Doctores idem dicendum eſſe de rebaptizato, pro quibus facit conſuetudo, quæ eſt optima Legum interpres. Legatur Nauarrus.c.27.nu. 246. Henriq. lib.2.c.31.n.1.& lib.14.c.4.n.4. Auila p.7. diſp. 7.dub.1. Suarius tomo 3. in tertiam partem diſp. 31.ſect.6. Coninc diſp. 18.dub.4.nu. 35. & alij mox referendi; imò toties incurrit Irregularitatem, quoties multiplicatur culpa, propter quam eſt impoſita, vt patet ex c.*ex Litterarum*, citato. tit. de *Apoſtatis* c.*Confirmandum* diſt. 50.& c.*Qui in qualibet*. 2.q. 7. Ita Couar[illegible] in Clementinâ *Si furioſus*.1.p.n.8. Nugnus 3.p.q.66. art.9. concluſ 4. Nauarrus citato n.246. Coninc Suprà n. 34 & 35. Syluest. verbo *Irregularitas*.q. 4 Filiucius n. 164. Suarius de *Cenſuris*. diſp.42.ſect.1. n. 2. Reginald. n.172. Toletus l.1.c.65. & alij communiter.

Notandũ 1. hanc Irregul. non incurri ab Acolytho, ſeu miniſtrante niſi delictum ipſius ſit publicum.

405 Aduertendum verò eſt 1. circa dicta hanc Irregularitatem non incurri ab Acolytho, ſeu miniſtrante; niſi delictum eius ſit publicum, ſicut expreſsè dicitur in citato. c. *Ex litterarũ*, ſeu 2. de *Acolythis*. vbi id notauit Panormitanus notabili 2. Vtrum autem idem etiam ſentiendum ſit de ipſo rebaptizante? non conſentiunt Auctores plures enim affirmant Irregularem fieri, etiamſi crimen ſit occultum. Ita Hoſtienſis ad citatum. c. Rotus in 4. diſt.6. q.8. Auila dub illo 5. id autem nullo Iure probant; cùm tamen ex Iure deberet probari maximè in materiâ Irregularitatis. Ideò Suarius ſect. illâ. 6. §. *Tertium tamen*. dubius manet. Paludanus verò in 4. diſt.6. q. 4. art. 5. concluſ.2. & Tolet. l.1.c.70.§.4. expreſsè docent rebaptizantem non fieri Irregularem; niſi crimen ſit publicum. Quæ doctrina mihi placet; nam eo ipſo, quòd non afferatur Ius expreſſũ pro tali Irregularitate, non eſt admittẽda.

An idem ſtatuendum ſit de rebaptizante controuertitur. Plures negant.

Affir. Author.

406 Neque etiam placent Vgolinus §.3. Coninc ſuprà & alij, qui etiam ad parentes, & compatres & alios cooperantes ad iterationem Baptiſmi prædictam Irregularitatem extendunt; nullum enim eſt fundamentum talis extenſionis; nam prædictum c.*Ex litterarum* loquitur ſolùm de Acolytho; Ideò ſolùm extendendum videtur ad eos, qui inſeruiunt reiterationi Baptiſmi ex officio; non verò ad alios, cum odia ſint reſtringenda c.*Odia* de *Regulis Iuris* in 6.

Notandũ 2.

407 Aduertendum.2. Irregularitatem hanc Acolytho impoſitam, qui rebaptizanti miniſtrauit, non eſſe perfectam, & totalem; ſed tantùm partialem, ſcilicet, vt ad Superiores Ordines aſcendere non poſſit. Imò Suarius ſuprà §. *Sed ad explicandam*. Nec de ipſo rebaptizanti putat maiorem pœnam eſſe aſſerendam, cùm id Ius non exprimat.

Collige 1.

408 Ex quâ doctrinâ colligitur infantem, qui rebaptizatur ante vſum rationis, aut quẽcumque alium, qui ſine culpâ ſuâ rebaptizetur; etiamſi poſteà ratam habeat rebaptizationem, non eſſe Irregularem; nam, qui caret culpâ, carere etiam debet pœnâ Irregularitatis; & quamuis ratihabitio poſteà ſuperueniens peccatum ſit; tamen; quia poſterior eſt, neque eſt rebaptizatio, non ſufficit ad inducendam Irregularitatem, quę ſolum propter rebaptizationem impoſita eſt. Ita Sayrus lib.7.c.8.n 10. Henriq. lib. 14.c.4. nu. 3. Nauarrus n. illo 246. Suarius diſp. illâ 42. ſect. 5. num. 5. Auila citatâ diſp.7.dub.2. Filiucius num. 165. & 168. Tract.20. Couarrub. in Clementinâ vnica.1.p.n.8. quidquid in contrarium ſenſerit Vgolinus, cap.35 §.1.& ex parte Reginald. nu. 172. alijque nonnulli.

409 Neque eſt cur vrgeat in contrarium. c.*Qui*. de *Conſecrat*. diſt.4. Textus enim ille, vt notârunt Couarrub. Suar. Filiuc. Sayrus fuit cuiuſdam Theodori Archiepiſcopi Canthuanenſis, qui non erat Pontifex, nec habebat auctoritatem ferendi Irregularitatem.

Colligeſ.

410 Colligitur 2. non eſſe Irregularem rebaptizatum ex ignorantiâ Iuris, vel facti iuxta dicta à Nobis generaliter loquendo de Cenſuris, & Irregularitate. diſp.2.dub. 23. vbi admiſimus multorum doctrinam quod ignorantia prædicta excuſet ab incurrenda Irregularitate maximè illâ, quæ prouenit ex delicto & non ex defectu, & in præſenti caſu docet Nauarrus n. illo 246. Toletus lib.1. cap. 70. Filiucius nu. 165. & 184. Reginald. numero 173. quamuis contrarium ſentiat Henriquez ſuprà. n.3.& Auila diſp. illa.7.dub.2. concluſ. 4. vbi cum eodem Henriquez. putat ſufficere, quòd, qui rebaptizatur, vel rebaptizat ſciat Ius Diuinum licet ignoret inuincibiliter Ius humanum Imponens Irregularitatem; quia nimirum putat pœnam Irregularitatis non requirere contumaciam, ſicut excommunicatio requirit. Quod tamen fundamentum non placet; nam Irregularitas etiam ponitur propter inobedientiam præceptis Eccleſiæ eo ipſo, quòd ponatur, tanquam pœna; vbi autem non eſt culpa, neque etiam eſt pœna. Legantur quæ diximus citatâ illâ dub.23.

Collige 3.

411 Colligitur 3. non eſſe Irregularem qui rebaptizat alium ſub conditione, quem ſcit eſſe baptizatum, ſiue illa conditio apponatur tantùm in mente, ſiue exterius etiam addatur. Ratio eſt, quia prædicta Irregularitas prouenit ex iteratione Baptiſmi, qui tamen non iteratur; niſi, quando abſolutè confertur; nam, qui dicit *ego te Baptizo ſi non es Baptizatus*, non intendit baptizare, ſi eſt baptizatus. Ita Nauarrus. numero 246. Henriquez ſuprà, Nugnus q. illâ 66. art.9. concluſ. 6. Coninc. diſp. 18. dub. 5. numero 38 Suarius ſuprà n. 5. Filiucius. num. 181. Reginald. n.177. & alij ſuprà contra Vgolinum. §. 3 Sayr. cap. 8. num. 23. & alios, qui putant incurrere Irregularitatem, ſaltem, quando conditio apponitur ſolùm mente. Probant hoc nonnulli, quia Eccleſia ſolùm actum externum punit: ergo nihil refert, quæ ſit interior intentio, ſi occulta manet.

412 Hoc argumentum nihil probat; quia, licèt Eccleſia non puniat actum internum; ſed ſolùm externum, requirit externus tanquàm conditionem neceſſariam, & ſimul adſit abſolu-

abſoluta intentio interior, vt talis actus habeat perfectam rationem criminis in tali genere, vt ſtatutâ pœna puniatur.

Collige 4.

413. Ex quo infertur 4. eum, qui metu ad actus animo ſimulato exterius rebaptizat, non eſſe Irregularem, cùm careat animo rebaptizandi.

Collige 5.

414. Infertur 5. non teneri ſe gerere pro Irregulari illum, qui poſt factam inquiſitionem an aliter eſſet Baptizatus, illum abſolutè, & ſine conditione Baptizauit; ſed adhuc poſteà dubitat an eſſet baptizatus; nec enim abſolutè rebaptizare cenſetur ille, cui non conſtat alterum eſſe baptizatum quia *non indicatur iteratum, quod ambigitur eſſe factum* cap. finali de *Presbytero non Baptizato*. Accedit, quod verſamur in dubio facti extra caſum homicidij; in quod dubio melior, eſt conditio poſſidentis ſuam libertatem. Peccauit autem ille rebaptizans abſolutè, cùm deberet rebaptizare ſub conditione, & expoſuerit ſe periculo rebaptizandi. Ita Auila diſp. illâ 7. dub. 2. concluſ. 5. Suarius ſuprà num. 2. Toletus ſuprà & alij.

Collige 6.

415. Infertur 6. non eſſe Irregularem; qui falsò putans aliquem eſſe antea baptizatum, illum Baptizauit; ille enim Baptiſmus non eſt vera iteratio Baptiſmi; ſed exiſtimata: non incurritur autem pœna Eccleſiæ; niſi actus ſit perfectus in ſuâ ſpecie; ac proinde neque Irregularitas propter ſolam conſcientiam erroneam, cum quâ actus ille fuit exercitus iuxta principia data à nobis diſp. 2. dub. 12.

Collige 7.

416. Infertur 7. non eſſe Irregularem, qui baptizat filios infidelium, vel pueros expoſitos, in quibus nullum apparet ſignum, ſeu teſtimonium de ipſorum Baptiſmo; tunc enim adeſt ignorantia facti, & probabiliter credi, aut dubitari poteſt non eſſe baptizatum. Ita Sayrus cap. 8. numero. 15. & alij.

Collige 8. Irregularem eſſe qui rebaptizat, & ex metu graui ſi habeat intentionem ita faciendi.

417. Infertur 8. contrà nonnullos Irregularem eſſe, qui rebaptizat, vel rebaptizatur ex metu cadente in conſtantem virum, ſi habeat intentionem iterum dandi; vel recipiendi Baptiſmum. Ita Auila diſp. illâ 7. dub. 4. concluſ. 2. Coninc ſuprà numero 40. Henriquez lib. 14. cap. 4. numero 3. Filiucius numero 169. Reginald. numero 173. Sayrus numero 19. & alij multi. Pro quâ ſententia referri etiam poteſt Emanuel Rodriguez apud eundem Auilam dùm ſequutus Maiolum, dixit eum eſſe Irregularem, qui ligatis pedibus, & cui incuſſus eſt metus cadens in conſtantem virum rebaptizatus eſt. Quod intelligi debet, vt explicat Auila, ſi habuit internùs intentionem recipiendi ſecundum Baptiſmum.

Ratio.

Ratio generalis pro omnibus eſt, quia tunc facit contra præceptum continens Irregularitatem; & nullo metu adigi poterat, aut efficaciter cogi ad habendam, intentionem, cùm in ſua libertate eſſet illam non habere ſiue dando, ſiue recipendo Baptiſmum. Idemque iudicium eſt de fictè rebaptizato; atque de rebaptizato per vim abſolutam, vt rectè notat Reginaldus numero 173. Henriquez ſuprà c. 4 Auila ſuprà dub. 3. Vgolin. cap. 35. §. 2. Suar ſect. 5. numero 3. Filiucius numero 171. & 179. Nauarrus cap. 27. numero 246. quamuis in foro externo cenſeatur Irregularis ille, qui fictè rebaptizat, ſi probetur rebaptizaſſe. Sed non video cur credendum non ſit ille, qui metu graui ad actus rebaptizauit inuitus, ſi conſtet de metu, & probabiliter appareat, quòd, niſi metu adactus, non feciſſet, & inret ſe id non feciſſe ex intentione internâ; cum his enim circumſtantijs videtur illi eſſe credendum, & in foro exteriori iudicando non eſſe Irregularem,

In foro externo cenſetur Irregularis qui fictè Baptizat.

Secùs verò eſt de eo, qui quantumuis ficto animo, exteriùs tamen ſciens, & volens rebaptizauit: tunc enim quamuis in foro interno non ſit Irregularis, cenſeri debet talis in externo.

Aduertendum circa Prædicta.

418. Aduertendum verò eſt circa omnia prædicta, Irregularitatem hanc non eſſe totalem; ſed ſolùm impedire promotionem ad ſuperiores ordines, nam in c. *Ex litterarum* de *Apoſtatis* ſolùm dicitur *ad ſuperiores Ordines aſcendere non valebit*. Et cùm verſemur in materiâ pœnali, & odioſa non eſt facienda extenſio vltra id, quod Iure expreſſum eſt. Ita Filiucius ſuprà num. 177. Suarius [illegible] *de Sacramentis*. diſp. illâ, 32. ſect. 6. & alij Recentiores.

419 Per iniquam etiam ſuſceptionem Baptiſmi, etiamſi non ſit rebaptizatio, poteſt quis Irregularis effici, quando ſcilicet ab Hæretico ſe baptizari ſinit, vt habetur in citato, cap. *Afros* & capite *Qui in qualibet*. Sed limitari debet; niſi neceſſitas, vel ignorantia à culpâ excuſet, cùm hæc Irregularitas, etiam ſit propter peccatum, quaſi quædam pœna, vt colligitur ex citato capite *Placuit*, & capite *Qui apud*. 1. q. 4.

Baptizatus in mortis periculo non debet ordinari presbyter.

420. Deinde, qui in ægritudine propter mortis periculum baptizatus eſt, Presbyter ordinari non debet, vt conſtat ex Concilio Neocæſarienſi cap. 12. & refertur in capite vnico diſt. 57. Ratio ibidem affertur; quia ſuſpicio eſt, quòd fides ab ipſo, non tàm voluntariè, quàm ex neceſſitate ſuſcepta fuerit. Duæ tamen limitationes ibidem ſubijciuntur; prima, ſi poſteà ipſius ſtudium, & fides probabilis reddatur; ſecunda, ſi hominum in Sacerdotium promouendorum raritas ſit, dummodò ille, qui in ægritudine baptizatus eſt, poſt ſuperatum morbum ex alijs cauſis non indignus Ordinatione appareat, vt explicat Suarius diſp. 42. ſect. 1. numero 5. Sayrus numero 30. Filiucius numero 175. Reginald numero 179. Tolet. lib. 1. cap. 65. & alij.

421 Hanc verò Irregularitatem multò antè in Romana Eccleſiâ fuiſſe obſeruatam, vt ad Sacerdotium, & omninò in Clerum non aſſumeretur, qui in lecto propter morbum baptizatus erat, teſtatur Cornelius Papa apud Euſebium lib. 6. Hiſtoriæ capite 35. memorans Nouationum ita Baptizatum, & poſteà Epiſcopum ordinatum fuiſſe ideoque vniuerſum Clerum, multoſque Laicos ab eo abſtinuiſſe.

Nec baptizati ob vim metum, vel ſimilem neceſſitatem.

422 Maiolus etiam lib. 3. capite 10. putat Irregularitatem hanc propter identitatem rationis ad eos quoque extendendam eſſe qui ob vim, metum, vel ſimilem neceſſitatem Baptiſmatis Sacramentum acceperunt. Quam extenſionem valde probabilem iudicat Suarius.

Neophytus Ordinari non debet.

423 Eadem ratione Neophytus id eſt in fide Baptiſmo ſuſceptô adhuc nouitius ordinari non debet; ſicut conſtat ex 1. Ad Timoth.

3. ibi *non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat Diaboli*, & Canone *Apoſtolor.* 79. dicitur *cum quia ex vitâ Gentili acceſſerit, & baptizatus fuerit, vel ex improbâ viuendi ratione, non eſt æquum protinus Epiſcopum fieri. Iniquum eſt enim, vt qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum Magiſter; niſi fortè hoc Diuinâ gratiâ fiat.* Vt contingit in Paulo Apoſtolo, & poſteà in Sancto Ambroſio. Ideo ipſemet ſe excuſans Epiſt. 82. ad Vercellenſes ait *Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis eſt.* Deinde addit eam *ordinationem occidentalis Epiſcopi iudicio orientales exemplo probârunt*, ſcilicet in ordinatione Nectarij. Nomine autem Epiſcopi comprehenditur etiam presbyter, ſicut intellexit Laodienſe Concilium cap. 3 & Nicœnum 1. œcumenicum. Canone 2. ibi. *Ne accedentes nuper ad fidem ſimul, vt Baptizati ſunt ad Epiſcopatum vel Presbyteratum promoueantur; nam, & tempore opus eſt ei, qui Cathechizatur, & poſt Baptiſma probatione quam plurimâ: manifeſta eſt enim Apoſtolica ſcriptura.* Imò Concilium Sardicenſe œcumenicum Præſide Oſio Epiſcopo hanc prohibitionem latiùs etiam intellexit Canone 13. dùm dixit *Conueniens non eſt, nec ratio, nec diſciplina patitur vt temerè ordinetur, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt.* Id etiam vniuerſim de Sacris ordinibus, imò de Clericali ſtatu intellexit Gregorius Magnus lib. 4. Epiſtolâ 5. *Ad Virgilium Epiſcopum Arelatenſem. Cùm ad Sacros ordines Apoſtolus neophytum venire prohibeat*, &c. quia nimirum (vt ait Suarius diſp. 43. ſect. 3. numero 6.) recenter conuerſus ad fidem, nec in doctrinâ fidei poteſt eſſe ſatis inſtructus; neque in Eccleſiaſticis rebus expertus imò nec in conſtantiâ fidei ſatis probatus.

424. Quis autem cenſeatur Neophytus? & quanto tempore? ad prudentem Epiſcopum pertinet declarare, cōſideratâ perſonæ qualitate & temporis interuallo; quo tranſacto ſine aliâ diſpenſatione ordinari poſſit.

425. Interim verò dum durat conditio neophyti, non poteſt Epiſcopus illum ordinare ſine conſenſu ſummi Pontificis, ad quem ſolùm pertinet in vniuerſalis Eccleſiæ Canonibus diſpenſare, idque clarè colligitur ex citato cap. 2. Nicœni Concilij, vbi hoc ipſum culpatur, quòd Neophyti *ex neceſſitate, vel vrgentibus hominibus* præter Eccleſiaſticum Canonem ordinati fuerunt. Iam verò de alijs Sacramentis dicamus.

DVBITATIO XVI.

An ſint Irregularitates ortæ ex iteratione Confirmationis, & ordinis.

426. SAnctus Antoninus 3. p. tit 28. c. 6. §. 3. Richard. 4. *ſententiar* diſt. 7. art. 6. q. 1. Nauarrus numero 247. Maiol. lib. 3. & 55. putant Irregularitatem etiam contrahi propter iteratam ſuſceptionem aliorum Sacramentorum, quæ characterem inprimunt, videlicet Confirmationis, & ordinis ipſe tamen; Nauarrus fatetur contrariam ſententiam Scoti in 4. diſt. 7. q. vltimâ, eſſe communē; quia dictæ Irregularitates Iure ſcripto expreſſè non ſunt.

Quam ſententiam ſequitur Alphonſus de Caſtro lib. 1. de *Lege pœnali* c. 7. Suarius diſp. 42. ſect. 2. numero 2 & ſect. 3. numero 6. Henriquez lib. 14. cap. 4 num. 5. Couarr. Clementinâ ſi furiuſus p. 1. in principio numero 8. §. *ſed & illud.* Suarius diſp. 42. ſect. 2. numero 2. & ſect. 3. numero 6. Auila p. 7. diſp. 7. dub. 5. Sa verb. *Irregularitas ex iterato Baptiſmo* numero 2. qui eſt in ordine 52. Sayrus cap. 8. numero 28. Valentia tomo 4. diſp. 5. q. 1. puncto 4. ad finem & diſp. 7. q. 19. puncto 2. ad finem. Filiucius Tract. 19. cap. 7. q. 1. & 5. Reginald. lib. 30. Tract. 2. numero 174. eſtque ferè iam certa ſententia, quidquid alij reclament.

DVBITATIO XVII.

Quis diſpenſet in Irregularitate contractâ ex iteratione Baptiſmi, & alijs prædictis?

427. DE ſummo Pontifice dubitari non poteſt, qui tanquam ſupremum caput Eccleſiæ diſpenſare poteſt in Iure communi; Epiſcopus verò non poteſt diſpenſare in rebaptizatione publicâ, cùm ex ſe non poſſit diſpenſare in Iure communi abſque facultate ſibi à ſuperiori conceſſâ.

Diſpenſat Papa in prædictis Irregularitatibus.

428. Si verò rebaptizatio ſit occulta, poterit Epiſcopus diſpenſare iuxta Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 6, de *Reform.* Ita Auila diſp. illâ 7. dub. 6. Coninc diſp 18 dub. 5. numero 36. Filiucius numero 174. & 176. Sayrus, Toletus, Sotus, & alij citati dub. 15 Conſonatque doctrinæ nobis traditæ diſp. 3. dub. 3. & 4 vſque ad 7. in ſimili *de Excommunic. ex delicto occulto.*

Epiſcopus etiamſi rebaptizatio ſit occulta.

429. Verum autem Epiſcopus poſſit diſpenſare in Irregularitate prædictâ, quando publicè quidem baptizat aliquis alium ſed ignoratur publicè an, qui baptizatus, fuerit anteà baptizatus. Non videtur ita clarum. Omiſſis tamen aliorum ſententijs, & diſtinctionibus, reſpondeo poſſe: cenſetur enim delictum occultum; quia eo ipſo, quod occultus ſit præcedens Baptiſmus, cenſetur occultum quòd illa baptizatio publica ſit rebaptizatio. Ita Auila ſuprà dub. 7. Nauarrus numero 241. Rodriguez cap. 147. Sanchez de *Matrimonio* lib. 2. diſp. 37. numero 13. Vgolinus cap. 35. §. 6. Sayrus lib. 7. cap. 10. numero 16.

430. Circa Irregularitatem ex Baptiſmo ſuſcepto in ægritudine, de quâ diximus aduertendum eſt eam non tolli poſſe per Baptiſmum, cùm ipſamet incurratur propter dilationem Baptiſmi vſque ad illud tempus; ſeu, quod idem eſt propter ſuſceptionem dilatam, tolli autem poterit per diſpēſationē Pontificis, vel certè cōcurrentibus illis circūſtantijs de quibus diximus dub. 15. quod ſcilicet fidem ſuam probabilē reddident baptizatus, & promouendorū raritas ſit, poterit Epiſcopus diſpenſare, vel potiùs dicam iudicare, & declarare ſub iis circumſtantijs non cenſeri prohibitum ad ordines promoueri.

431. De Baptizato autem ab Hæretico, & ob id facto Irregulari non video Authores

concedere, aut negare, poſſe ab opiſcopo diſpẽſare. Iuxta generalia verò principia dicendum puto non poſſe; niſi tantùm à Papa regulariter loquendo,

432. Dixi *regulariter loquendo*, nam in caſu neceſſitatu non videtur negandum Epiſcopo, quãdo non eſt facilis aditus ad Pontificem, imò in ijs Regionibus, in quibus vſus habet Hæreticos ordinare conuerſos paulò ante, vel etiam poſt longum tempus ab Hæreſi, & natos ex parentibus Hæreticis; ita, vt ſit Hæreſis commune vitium Patriæ; quamuis adulti baptizati fuerint, & fortaſſe aliquà ratione peccauerint mortaliter videtur, ſaluo meliori iudicio, benè procatos non poſſe ab Apiſcopo ordinari, & diſpenſari.

DVBITATIO XVIII.

De Irregularitate proueniente ex ſuſceptione Ordinis.

433. REm hanc varijs quæſtiunculis reſoluemus, quæ ad praxim maximè neceſſariæ ſunt.

Quæres 1.

434. Quæritur primò an Excommunicatus recipiendo ſacros ordines fiat Irregularis?

Aliquorum Reſolutio probabilis.

435. Aliqui dicunt fieri, & quidem, ſi ſcienter recipiat, magis probabile eſt: probaturque ex c. *Cum illorum de ſentent. Excommunic.* in 6. & c. 1. *de eo, qui furtiuè ordines ſuſcepit.* Ita Nauarrus num. 241. Syluest. verbo *Irregularitas* quæſito 2. Auila p. 7. diſp. 9. dub. 6. Sotus diſt. 25. q. 1. art. 3. Sayrus lib. 7. c. 10. num. 12. Henriquez lib. 14. c. 6. n. 5 Reginald. lib. 30. Tract. 2. n. 181. Toletus lib. 1. c. 66. n. 1. Rodrig. 1. p. c. 168. concluſ. 4. Valentia tomo 4. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 3. & alij multi; Loquuntur autem hi Authores de maiori excommunicatione. Quæ ſententia ſatis probabilis eſt.

Oppoſitam tenent probabiliter alij

436. Oppoſita verò, quòd, ſcilicet, Irregularitatem non incurrat, docent alij Authores, etiam graues, inter quos Suarius diſp. 42. ſect. 3. vbi rectè explicat illam non eſſe propriè Irregularitatem, ſed ſuſpenſionem, quam ſuſpenſionem incurrere plures Authores docent, etiam ex ijs, qui contrariam ſententiam ſequuntur, quorum non paucos retulimus agentes de ſuſpenſione diſp. 4. dubit. 7. c. 2. §. *Vndecima ſuſpenſio.* vbi diximus ex illo cap. *Cùm illorum* colligi; ſeu haberi excommuninicatum ſit ricipientem ordinem, ſi ſit ſæcularis eſſe in perpetuum deponendum ab ordinè ſuſcepto. Si verò ſit Religioſus, manere ſuſpenſum. Quam ſententiam etiam ſequitur Coninc diſp. 14. num. 32. & diſp. 15. n. 41. & etiam videtur probabilis: de ipſius autem diſpenſatione poſteà dicemus.

437. Quæſtio verò eſt an hæc ſiue Irregularitas, ſiue ſuſpenſio locum habeat in ſuſcipiente etiam minores ordines, vel primam Tonſurã? Et quidẽ de Minoribus ordinibus philoſophandum eſt ſicuti diximus diſp. 2. dub. 40, vbi conſequenter ad noſtra principia, quòd quatuor minores ordinea etiam ſint Sacramentum, ſimul diximus in eorum ſuſceptione ab excommunicato ſuſpenſionem incurri; quamuis probabile ſit non incurri, & moltò probabilius non incurri Irregularitatem, quia hæc Irregularitas non eſt Iure expreſſa. Ita Nauarrus de ſent. excomm. conſ. 28. Auila ſuprà, quamuis alij oppoſitum ſentiant, vt locis citatis diximus.

Excommunic. ſuſcipiẽs Minores ordines Probabiliùs non incurrit Irregul.

438. Vlteriùs, ſiue ſuſpenſio ſit, ſiue Irregularitas, ſi quis recipiat non ſcienter; ſed cum ignorantiâ probabili, vel etiam vincibili excuſabitur. An verò etiam cum ignorantiâ craſſâ, vel affectatâ philoſophandum eſt iuxta doctrinam datam diſp. 2. dub. 23. agendo vniuerſim de Cẽſura; idem eſt de Irregularitate. Legantur & quæ diximus diſt. 4. dub. 7. c. 3. §. *Qui etiam.*

Quæres 2.

439. Quæritur 2. an ſuſpenſus, & interdictus recipiens ordinem incurrat Irregularitatem.

Reſp.

440. Reſpondeo non incurrere, vt diximus citatâ dub. 7, cap. 3. §. citato, in fine, nullus enim eſt Textus, qui id conuincat adhuc de incurrendâ ſuſpenſione, nedùm de incurrendâ Irregularitate.

441. Non me latet aliquos graues Doctores exiſtimare ſuſcipiendo ordinem Irregularitatẽ incurri ex illo principio generali, quòd ſuſpenſus, vel interdictus exercendo actum ordinis Sacri; de hoc enim loquuntur, non de minoribus) ſolemniter, incurrunt Irregularitatem iuxta ſuprà dicta.

442. Probabilius nihilominus eſt oppoſitum, quod ſequuntur Sayrus ſuprà n. 14. Filiucius n. 192. Suar. diſp. 31. ſect. 1. n° 57. & diſp. 42. ſect. 3. n. 2. aliorumq; plurium, quia Iura ſolùm loquuntur de excommunicato non de ſuſpenſo, vel interdicto, vt notauimus dub. illâ 7. § citato.

Ad rationẽ in contrarium Reſp.

443. Ad argumentum verò aduerſarium reſponditur facilè ſuſcipientem ordines nõ ſemper exercere ſolemniter actum ordinis, ac proinde non ſemper incurrere Irregularitatem ortam ex exercitio ſolemni actus ordinis: quando tamen quis exerceat, tunc non propter ſuſceptionem ordinis; ſed propter exercitium illius incurret. Vnde, quãdo quis ordinatur Diaconus, vel Subdiaconus cum alijs, ſi ipſe ſit qui in Miſſâ cantet Euangelium, vel Epiſtolam, incurret Irregularitatem propter exercitium actus ordinis à quo eſt ſuſpenſus; non verò propter ſuſceptionem. Sed de hoc iterum poſteà dicemus.

Aduertendũ contra nonnullos.

444. Illud nunc eſt aduertendum contra nonnullos, maximè contra Maiolum lib. 3. de Irregularit. c. 14. non incurri Irregularitatem ab eo, qui ſuſcipit ordines, vel illos exercet, quando impoſita eſt excommunicatio latæ ſententiæ contra ſuſcipientem ordines, vel exercentem Sacros ordines; nam illa excommunicatio ſupponit ſuſceptionem ordinis, vel eius functionem, cùm propter illam incurratur. Vnde, antequàm ſuſcipiat, vel exerceat ordines, nondum incurrit; atque adeò de tali non eſt verum dicere, quòd ille affectus Cenſurâ ſuſceperit vel exercuerit ordinem. Itaq; tantùm incurret ille, qui antecedenter ligatus eſt Cenſurâ, vel, ſi poſt illam actionem, per quam excommunicationem incurrit, iterum Cenſuram violet per talem actum. Ita Suarius diſp. 31. ſect. 1. Bonacin. cum multis diſp. 7. q. 3. puncto 4. num. 2. in fine.

Quæres 3.

445. Quæri poteſt 3. an ſuſcipiens plures ordines eodem die ſit Irregularis?

446. Qui-

Reſp.

446. Quidam aiunt ſuſcipientem plures Ordines, inſcio, & non aduertente Epiſcopo, ſi ſint minores ordines cum ſubdiaconatu, vel vltimũ Minorũ cũ Subdiaconatu, vel duo Ordines Sacri, incurrere ſuſpenſionem, quam aliqui minus propriè appellant Irregularitatem. Legantur quæ diximus diſp. 4. dub. 7. cap. 3. §. *Quinta ſuſpenſio*, vbi diximus talem ſuſpenſionem non eſſe ipſo Iure latam, imò vt ibidẽ notauimus, & agentes de ordine Tract. 6. dub. 23. cum Vaſquio diſp. 246. c. 3. numero 46. in fine, & 47. tomo 3. in 3. p. vbi agit de Sacramento ordinis, in Textibus, qui pro ea ſuſpenſione offeruntur, ſolùm prohibentur duo Sacri ordines conferri eodem die. Vnde ſolùm poteſt dubitari de pœnâ, quam incurrit, qui inſcio Epiſcopo ordines ſuſcipit, de quo poſtea dicemus. De ſuſpenſione verò ſuſcipientis duos ordines Sacros iam diximus loco citato. Vbi addidimus cum Suario illam non eſſe Iure latam; ſed ferendam, quod ſi non omninò certum ſaltem valde probabile exiſtimauimus.

447. Vnde etiam ceſſat quæſtio de eo, qui poteſt in eâ Irregularitate diſpenſare; nam, ſi Irregularitas non eſt, ſed ſuſpenſio, & hæc non ipſo Iure lata, ſed ferenda à Iudice, non erit improbabile, quod ille, qui tulit Cenſuram poſſit eandem tollere, ſi verò, qui dicunt incurrere propriè Irregularitatem, atque adeò eſſe pœnam ipſo Iure latam, reſpondent conſequenter nõ poſſe Epiſcopum diſpenſare niſi quando delictum ſit occultum. Ita Henriq. lib. 14. c. 6. n. 5. & alij apud Bonacinam ſuprà num. 4. in fine; ſed plerique tales loquuntur de eo, qui inſcio Epiſcopo atque adeò, qui furtiuè ordinatur, de quo eſt alia ratio, vt iam dicam,

Quæres 4.

448. Quæri poteſt 4. an, qui furtiuè ordinatus eſt ſit Irregularis?

Reſp. 1. furtiuè per dolum ordinatus eſt Irregularis.

449. Reſpondeo, & aſſero primò, qui furtiuè ordinatur id eſt ignorante Epiſcopo Irregularis efficitur, quando per dolum ordinandis ſe ingerit. Poterit tamen Epiſcopus cum taliter ordinato diſpenſare; niſi fortè eiuſmodi acceſſum furtiuum ſub excommunicatione interdixerit, quod iam fit ordinariè; tunc enim diſpenſare non poterit, niſi in caſu, quo reus Religionem ingreſſus in eâ aliquandiu laudabiliter vixerit, vt habetur cap. 1. de eo, qui furtiuè, &c. Quod ſi crimen occultum maneat, poterit Epiſcopus diſpenſare virtute conceſſionis Tridentini ſeſſ. 24. cap. 6. de quo ſæpe diximus. Ita Henriquez lib. 14. cap. 6. numero 5. Suarius tom. 5. diſp. 42. ſect. 3. numero 5. Sayrus ſuprà numero 37. Vgolinus cap. 39. numero 3 Coninc diſp. 18. dub. 3. numero 43. & alij, quamuis iſti Doctores adhuc non conueniant inter ſe; an prædictus Irregularis ſit, vel ſuſpenſus: Suarius enim diſp. 42. ſect. 3. numero 5. Filiucius Tract 20. numero 195. putant incurrere Irregularitatem. Legantur quæ diximus diſp. 4. dub. 7. cap. 3. §. *Duodecima ſuſpenſio*, vbi quod ſatis eſt de hac re diximus, & probabilem oſtendimus vtramque ſententiam,

Reſp.

450. Aſſero 2. ille dicitur ordines furtiuè ſuſcipere, qui inſcio Epiſcopo non vocatus, vel non approbatus accedit ad ordines, aut qui aliũ in ſui locum examini ſub ſuo nomine ſubmittit, deinde vocatus proprio nomine ordines accepit, & hunc ſanè probabiliſſimum puto eſſe Irregularem, vt loco citato diximus ex cap. *veniens* el. 1. *de eo qui furtiuè ſuſcipit*.

Quæres 5.

451. Quæri poteſt 5. an recipiens ordines ſine confirmatione ſit Irregularis?

Reſp.

452. Hac de re iam diximus aliquid agentes de Sacramento Confirmat. Tract. 3. diſp. vnicâ dub. 10 & de ſacram. ordin. Tract. 6. diſp. vnicâ dub. 22. quod attinet ad præceptum; quod verò attinet ad Irregularitatem inde poteſt colligi, quid dicendum ſit, nam ſic vt in priori loco notabamus, non eſt peccatum graue non confirmatum ordinare, non incurritur Cenſura, aut Irregularitas, quæ non incurritur; niſi ſit Iure expreſſa, & nullibi reperitur expreſſa in Iure. Ita Vgolinus c. 38. §. 1. Henriquez lib. 14. c. 6. num. 3. Auila ſuprà, Sayrus lib. 6. cap. 14. ad finem. Suarius diſp. 42. ſect. 3, num. 14. Filiucius Tract. 20 num. 205. & alij multi.

Quæres 6.

453. Quæri poteſt 6. an ſuſpẽſus ab ordine inferiore, ſi ad ſuperiorẽ aſcendat, fiat Irregularis?

Reſp. Suſpenſum ab inferiori ordine aſcendendo ad Superiorem non fieri Irregularem.

454. Reſpondeo negatiuè. Ita Suarius diſp. 42. ſect. 3. n. 2. Sayrus lib. 4. cap. 16. n. 22. eo quòd hæc Irregularitas, nec Iure expreſſa ſit, vt etiam notauit Henriquez, quamuis ille oppoſitam ſequatur ſententiam; quam etiam ſequitur Couarr. c. *Alma*, p. 2. §. 3. n. 5. Nauarrus lib. 1. conſ. 26. num. 2. de *tempor. ordinat.* & alij apud Henriquez lib. 14. c. 6. n. 4. litera T. probãt verò primò quia aſcenſus ad ordinem ſuperiorem eſt veluti exercitium ordinis inferioris

Satisfit argumentis in contrarium.

à quo Clericus ſuſpenſus eſt. Hæc ratio nihil probat; negandum enim eſt ſuſceptionem ordinis ſuperioris eſſe exercitium inferioris, vt iam in præcedentibus diximus agentes de ſuſpenſione; atque adeò Irregularitatem decretam ob ordinis illicitum exercitium non eſſe extendendam ad illicitam ſuſceptionem ſuperioris ordinis, cum pœnæ non ſint extendendæ.

455. Probant 3. ſi Diaconus ab ordine ſuſpenſus Presbyteratum accipiat, exercet miniſteriũ Presbyteri, ſacrificando cum Epiſcopo, itẽ Subdiaconus cãtãdo tunc ſolemniter Euangelium exercet miniſterium Diaconi: ergo Irregulares efficiuntur.

Exercitium ordinis ſuperioris propriè non includit exercitium Inferiorem

456. Reſpondetur in primis exercitium ſuperioris Ordinis, vt dictum eſt, non eſſe exercitium inferioris ordinis, à quo ille erat ſuſpenſus, nec exercitium ſuperioris ordinis propriè includere exercitium inferioris; nam, quòd dici ſolet de Diaconi officio incluſo in exercitio ordinis Presbyteri, non eſt verum, vt notauimus diſp. 4. dub. 2. §. *Iam verò diſputandum* & deinceps. Sed quidquid de hoc ſit, etiamſi ſuſpenſio fuerit abſoluta, & ſimpliciter, non cẽſetur quis (quãdo alioquin ſuſpenſus ordinatur Presbyter) celebrare quia non æſtimatur actus ille celebrationis ad incurrendã ſuſpẽſionẽ, qui in ipsâ ordinatione exercetur ab ordinãndo; quia nec certum eſt an re ipsâ conſecret ſolus Epiſcopus, vt ſentit Medina lib. 1. c. 11. §. 8. Sayrus ſuprà n. 23. Auila p. 3 diſp. 5. dub. 7, aſſert. 3 Henriq. lib. 13. c. 3. n. 6. & alij, qui ideò putãt non fieri Irregularẽ Presbyterum quãdo in ſui ordinatione, cõtractâ ſuſpẽſione ob immaturã ætatem, profert ſimul cum Epiſcopo verba conſecrationis, ſed illam incurrere poſteâ

quando non obtentâ priùs diſpenſatione primùm ſacrum celebrat; quamuis contrarium ſentiat Couarr. ſuprà, Nauarrus lib. 5. conſ. 8. de Clerico *Excomm. miniſtrante*, edict. 2. Accedit quòd (vt in præcedẽtibus dicebamus) etiam non omnes, qui ordinantur Diaconi, in eo officio ordinationis Euangelium cantant; ſed vnus, qui eligitur. Quod ſi eligeretur ille ſuſpenſus, & non poſſet deprecando vel alio modo abſque ſui diffamatione declinare illud munus, vel abſque aliorum ſcandalo; tunc non incurret Cenſuram cantando, vt docet Layman lib. 1 Tract. 5. p. 5. c. 3. in fine.

Quæres 7.

457. Quæri poteſt 7. an coniugatus recipiens ordinẽ Sacrũ non ſolùm ſit ſuſpenſus; ſed etiã Irregularis.

Reſp.

Reſpondeo affirmatiuè iuxta Extrauag. *antiqua concertationi*. Ita Rebell. de *Matrimonio* q. 12. numero 13. Henriquez lib. 13. cap. 39 numero 1. Sayrus lib. 4. c. 14. numero 28. & alij multi, qui docent manere ſuſpenſum ab ordinibus ſuſceptis, & ſuſcipiendis, nec poſſe beneficium, vel officium obtinere; qui effectus ſimul ſumpti ſunt proprij Irregularitatis. & colliguntur ex prædictâ Extrauag. Idem docet Auila ſuprà dub. 5. Legatur dicta diſp. 4. dub. 7. cap. 3. §. decima ſuſpenſio.

Quæres 8.

458. Quæri poteſt 8. an recipiens Ordines Sacros ab Epiſcopo, qui renuntiauit dignitati, incurrat Irregularitatem, vel ſaltem ſuſpenſionem, etiamſi recipiens forté ob ignorantiam non peccauerit?

Reſp.

459. Hac de re etiam egimus diſp. 4. dub. 7. cap. 3. §. *Nona ſuſpenſio.* vbi, quòd attinet ad ſuſpenſionem diximus eam incurri à ſuſcipiente ordines Maiores à tali Epiſcopo, eſſeque reſeruatam Papæ; non verò à ſuſcipiente ſolùm ordines Minores, quia id nullo Iure conſtat. Nunc ſolùm addo in caſu, quo ordinatus probabiliter ignorauit Renuntiationem, poſſe proprium Epiſcopum cum prædicto diſpenſare. Ex nullo autem capite video probari poſſe illam eſſe potius Irregularitatem, quàm ſuſpenſionem. Quòd autem Epiſcopus in prædicto caſu ab illâ poſſit liberare conſtat ex c. 1. *de Ordinatis ab Epiſcopo. qui renuntiauit Epiſcopatui.* Legatur Vgolinus, c. 4. Sayrus lib. 7. cap. 10. numero 27. Valentia tomo 4. diſp 3. q. 19. puncto 3 Tolet. lib. 1. cap. 66. Reginald. numero 190 Filiucius cap. 7. numero 190. & alij citati loco notato de ſuſpenſione.

Quæres. 9.

460. Quæri poteſt 9. an ordinatus per ſaltum fiat Irregularis?

Reſp.

Reſpondeo illum fieri ſuſpenſum, vt diximus citatâ diſp. 4 dub. 7. cap. 3. §. *Septima ſuſpenſio.* Vbi latè diſputauimus, an impediat aſcenſum ad vlteriores ordines, & an ea ſuſpenſio ſit ipſo Iure lata, vel ferenda, & an habeat propriam rationem ſuſpenſionis, locumque Tridentini explicuimus, qui ad eam rem facit, & quâ ratione, ac ſub quibus circunſtantijs poſſit Epiſcopus in eâ diſpenſare, & an incurrat eam ſuſpenſionem, qui per ſaltum ſuſcipit conſecrationem Epiſcopi ibi Legatur. Quod verò ad rem præſentem attinet, multi docent non eſſe Irregularitatem; ſed ſolùm ſuſpenſionem, quia hæc Irregularitas non eſt Iure expreſſa, & quia in c. *Silicitudo*, directè prohibetur functio ordinis ſuſcepti per ſaltum, quod proprium eſt ſuſpenſionis. Ita Angelus verbo *Irregularitas*. Armilla eodem verbo numero 68. Auila ſuprà Nauarrus num. 242. contra Vgolinum c. 38. Valentiam ſuprà. Sayrum lib. 7. cap. 10. num. 39. Reginald, numero 191. Fiet autem Irregularis, ſi miniſtret in ordine ſuſcepto per ſaltum; quia violans ſuſpenſionem per vſum ordinis Irregularitatem incurrit, vt loco notato dictum eſt ibi Legatur. Legatur etiam Filiucius Tract. 20. cap. 8. quæſito 11. vbi pro praxi explicat modum; quo ſe gerere debeat confeſſarius circa pœnitentem, qui vel furtiuè, vel per ſaltum promotus fuit, aliave ratione prohibitâ. Quæ doctrina vtilis eſt pro confeſſarijs in Curiâ Romanâ exiſtentibus.

Ordinatus per ſaltum non fit Irregul.

Niſi miniſtret in ordine per ſaltũ ſuſcepto.

461. Poſſet hîc etiam diſputari de Irregularitate illius, qui ſuſcipit ordinem in peccato mortali publico, & manifeſto iuxta cap. 1. diſt. 48. hoc verò potiùs pertinet ad Irregularitatem ex infamiâ, de quâ diximus dub. 13. Legatur Suarius diſp. 42. ſect. 3. num. 7. Filiucius Tract. 20. num. 198. & alij ibi citati.

DVBITATIO XIX.

De Irregularitate, quæ contrahitur per exercitium ordinis ab affectu Cenſuræ.

Aſſertio 1.

462. ASſero 1. Clericus Irregularis efficitur quando per exercitium ſui Ordinis Cenſuram violat, ſcilicet, maiorem excommunicationem ſuſpenſionem ab ordine, aut Interdictũ; idque ſatis conſtat ex titulo Decretalium *de Clerico excommunic. miniſtrante*, & ex c. 1. *de ſenten. & re iudicatâ* in 6. & c. *is cui*, de ſentent. Excommunic. in 6. & ex c. *Si quis Epiſcopus* 11. q. 3. c. 1. & ex dictis diſp. 4. dub. 6. vbi egimus de pœnis, quæ incurruntur violando ſuſpẽſionem, & diſp. 5. dub. 5. vbi egimus de pœnis violantium Interdictum. Qui verò violat tantùm excommunicationem minorem, non incurrit prædictam Irregularitatem, nec talis effectus cauſatur à minori excommunicatione, vt conſtat ex definitione illius allatâ diſp. 2. dub. 5.

Violans Excommunic. minorem non fit Irregularis.

Ad hanc Irregul. incurrendam requiſita.

463. Nonnulla verò requiruntur ad hanc Irregularitatem incurrendam 1. vt Clericus, vſurpando tale miniſterium, peccet mortaliter. Vnde ignorantia; quæ excuſat à peccato, liberat ab incurrenda Irregularitate, vt habetur expreſſè in c. *Apoſtolicæ* de *Clerico excommunic. miniſtrante*, Vtrum autem ignorantia craſſa non affectata excuſet, decidendum eſt iuxta dicta diſp. 2. dub. 23.

Requiritur 2.

464. Requiritur etiam, vt miniſterium, quod quis cenſuratus exercet, ſit ita proprium ordinis vt ab illo, qui ordine caret, exerceri non poſſit.

Infertur 1.

465. Ex quo infertur primò vix poſſe incurrere ex hac causâ Irregularitatem Clericos Minorum Ordinum; quia iam conſuetudo obtinuit, vt eorum miniſteria à laicis etiam ſolemniter obeantur, vt alibi non ſemel diximus, & notârunt Antoninus 3. p. tit 17. c. 5. Henriquez lib. 14. cap. 7. numero 1. littera F. Sotus in 4. diſt. 28. q. 3. art. 1. concluſ. 5. Sayrus lib. 7. c. 9. numero 4. Auila p. 7. diſp. 9. ſect. 2. dub. 13.

dub. 13. contra Sylueſtrum, & alios quos ille refert, verb. *Irregularitas* numero 15. vt contra Nauarrum cap. 25. numero 76.

Infertur 2. 466 Infertur 2. Clericos excommunicatos, vel ſuſpenſos non fieri Irregulares; ſi præſtent quantumuis illicitè ea, quæ ſunt ſolius Iuriſdictionis; non Ordinis iuxta dicta locis notatis de ſuſpenſione, & interdicto, Vnde, ſi Epiſcopus præſtet aliqua, quæ ſine vſu Ordinis proprio fieri poſſunt, quantumuis ſuſpenſus ſit & peccet, non incurrit Irregularitatem, ſicut nec Parochus aſſiſtens Matrimonio, dummodò non benedicat nuptias; quod fieri non ſolet, niſi celebrando & exercendo munus Ordinis, vide dicta de Matrimonio diſp. 3. dub. 10. numero 72. & ſeqq.

Infertur 3. 467 Infertur 3. non incurrere, qui ratione neceſſitatis ea munera exercet, dummodò neceſſitas talis ſit, ac tanta, vt excuſet à peccato, & liberet à præcepto Eccleſiæ prohibentis iuxta principia generalia ſæpe repetita.

Infertur 4. 468 Infertur 4. non incurrere exercendo actus Ordinis, qui cenſuratus non denuntiatus, nec vitandus ad petitionẽ aliorum exercet Ordinis miniſteria iuxta dicta diſp. 2. dub. 26. & ſequentibus.

Infertur 5. 469 Infertur 5. non eſſe Irregularem Clericum Cenſurâ ligatum, qui in Eccleſia lectiones, & reſponſoria canit, dummodò officiatorem non agat, dicendo collectam, & præmiſſo *Dominus vobiſcum*. Sed de hoc, & quâ ratione intelligendum ſit, & cum quibus circumſtantijs, iam dictum eſt agendo de Suſpenſione, & Interdicto. Legantur quæ diximus diſp. 5. dub. 4. capite 4.

Requiritur 3. 470 Requiritur 3. ut exercitium Ordinis prohibitum ſit ſecundum ſubſtantiam, & non tantùm ſecundum modum accidentalem, vt aliqui volunt. Ideò Sylueſt. verb. *Suſpenſio* q. 5. Couarrub in Clementinâ *ſi furioſus* p. 1. §. 1. nu. 1. Auila citato dub. 2. §. *ſed notandum*, putant Epiſcopum ſuſpenſum à Pontificalibus non incurrere Irregularitatem, ſi Miſſam celebret cum apparatu Epiſcopali; quia ab actu celebrandi ſecundum ſubſtantiam ſuſpenſus non eſt; ſed tantùm ſecundum accidentalem ſolemnitatem, licèt contrarium ſenſerit Angelus verb. *ſuſpenſio* 3. numero 3. Legantur, quæ diximus agentes de Suſpenſione diſp. 4. dub. 2. §. *Ex quibus conſtat*. Probabilis nihilominus eſt doctrina Sylu[ſtr]is, quam etiam ſequitur Layman lib. 1. Tract. 5. p. 5. cap. 3. numero 4.

Objicies. 471 Obijcies tamen cum eodem Layman, quòd Doctores communiter docent, nempe Sylueſt. verb. Interdictum 5. q. 5. Couarrub. c. *Alma*, p. 2. §. 4. numero 6. Henriquez lib. 14. cap. 7. numero 4. Auila p. 7. diſp. 2. dub. 8. alijque multi; Clericum in Interdicto generali loco celebrantem officium Diuinum Ordini Clericali proprium non obſeruatâ moderatione cap. *Alma* Irregularem fieri; cùm tamen hoc caſu celebratio officij ſecundum ſubſtantiam actus ipſi conceſſa ſit.

Reſp. 472 Reſpondet ipſe Layman diſparem eſſe rationem: nam Iure antiquo ſimpliciter decretum erat, vt Clericus celebrans tempore Interdicti, Irregularis fieret: Hoc autem Ius poſteà mutatum non eſt ſimpliciter; ſed cum conditionibus, ſeu moderationibus, cap. *Alma*. ſicuti inducatur capite *Is qui de ſent. excom.* in 6. ibi *Is verò, qui ſcienter in loco celebrat ſuppoſito Interdicto (niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat, aut à Iure ſit conceſſum eidem) Irregularitatem incurret*. Legantur quæ diximus diſp. 5. dub. 5.

473 Quomodò autem Philoſophandum ſit de Laicis violantibus Interdictum, & quam pœnam incurrant, & culpam, & an Irregulares fiant, eâdem dub. 5. diximus.

De celebrãte cum Dubio Excommunicationis quoad Irregul: incurrendã. De eo verò, qui dubitat ſe eſſe excommunicatum, & nullâ adhibitâ diligentiâ celebrat, Irregularitatem incurrere ſi reverà erat excommunicatus; ſecus verò, ſi re ipſâ non erat, communis ſententia eſt, ex generali principio, quòd Irregularitas non incurratur ob conſcientiam erroneam; ſed propter re ipſâ violatam Cenſuram. Qui verò depoſito dubio celebrauit, aut adhibitâ diligentiâ ſufficienti, & perſeueranti adhuc dubio, celebrat, non incurrit, etiamſi fortè poſteà comperiat re ipſâ fuiſſe excommunicatum iuxta principium generale quòd melior ſit conditio poſſidentis; in tali enim caſu non peccat celebrando, vt rectè docet Suarius diſp. 31. ſect. 3. numero 7. Sylueſt. verb. *Irregularitas* numero 15. Sayrus lib. 7. capite 9. numero 29. In quo Philoſophandum eſt iuxta dicta de ignorantiâ diſp. 2. dub. 23. ſed in hoc, & ſimilibus caſibus ſemper præ oculis habendum eſt, quòd Cenſura priùs non cœperit eſſe certa, & tantùm ſit dubium de ablatione illius; tunc enim Cenſura eſt, quæ poſſidet, quam certò conſtat fuiſſe latam, & dubitatur de eius ablatione.

Doctrina limitatur. Solum ergo locum habet doctrina, quando vel eſt dubium de ipsâ Cenſurâ an lata ſit (quod appellatur dubium Iuris) vel eſt dubium facti, id eſt operis ſufficientis ad incurrendam Cenſuram iuxta doctrinam traditam in præcedentibus.

Varij Caſus in quibus Cenſurâ ligatus Irregul: incurrit exercendo actus Ordinis. 474 Habemus ex dictis pro praxi Cenſurâ ligatum modis prædictis in his plerumque caſibus Irregularitatem incurrere exercendo actus Ordinis: Primò, ſi in Choro tanquam hebdomadarius cum *Dominus vobiſcum* ſolemniter cantet: ſecundò, ſi ſubdiaconus cum Manipulo, Diaconus cum Stolâ cantent Epiſtolam, vel Euangelium: tertiò ſi ſolemniter baptizet, aut etiam conſecret aquâ aſpergendo fideles: ſunt enim actus Ordinis: Quartò ſi abſoluat Sacramentaliter modo explicato, quando ſcilicet ſuſpenſus ab actu Ordinis, nam ſi ſolum à Iuriſdictione, nihil ſanè faciet abſoluendo; ſed non violabit Cenſuram, per exercitium Ordinis. Neque obſtat ad incurrendam Cenſuram, quòd pœnitens ob culpam ſuam indiſpoſitus accedat, & abſolutio ſit ex eo capite inualida; nam Sacerdos, quantum eſt ex ſe, fungitur Ordine, ſecùs verò ſi ipſe non habuerit intentionem abſoluendi; ſed tantùm proferendi verba. Ita Suarius diſp. 10. Sect. 3. numero 15. & alij, tunc enim non exercet actum Ordinis: Quintò Presbyterum excommunicatum incurrere Irregularitatem miniſtrando Eucharistiam, & (vt multi volunt) faciendo ſolemnitates Baptiſmi, & benedicendo ſponſis. Ita Suarius loco citato numero 19. Vgolinus tabulâ. 1. cap. 14. §. 2. Quæ omnia ego admitto propter auctoritatem tùm horum, tùm aliorum plurium Theologorum,

tum, & Canoniſtarum, & quidem ſi ſpectemus vſum, & inſtitutionem Eccleſiæ, illa ſunt annexa Ordini; ſi tamen ſpectemus præciſè Ordinem Sacerdotis, quatenus Sacerdos eſt ſecundum Chriſti inſtitutionem, non videtur ea exerceri actus Ordinis propriè loquendo in illâ benedictione Sponſi, & ſpōſæ, & in illis ſolemnitatibus Baptiſmi; imò & in ipsâ adminiſtratione Euchariſtiæ iam præconſecratæ aliquid tale cernere licet; nam porrigere alteri Euchariſtiam ſolùm ex inſtitutione Eccleſiæ videtur annexū munus Ordini Presbyterali; potuiſſetque permitti de plenitudine poteſtatis, etiam laico, ſicut ex antiquis Hiſtorijs conſtat olim ſecum habuiſſe fideles Euchariſtiam aſſeruatā, vt tempore, vel neceſſitatis, vel maioris deuotionis, illam vnuſquiſque ſumeret per ſe ipſum; imò & olim permiſſum fuit laicis deferre Euchariſtiam ad infirmos tempore neceſſitatis, vt ex Euſebio lib. 6. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, cap. 36. retulimus, agentes de Euchariſtiâ Tract 4. diſp. 11. dub. 5. atque adeo non eſt ita annexum Ordini munus; quin poſſit etiā ex permiſſione Pōtificis à Laicis fieri; imò eâdem ratione dicendum eſſet de Diacono miniſtrante Euchariſtiam, id enim concedunt Suarius diſp. 11. ſect. 3. numero 24. & alij.

Nihilominus cum Cenſura incurratur ex inſtitutione Eccleſiæ, & Eccleſia ipſa decreuerit eiuſmodi functiones eſſe actus Ordinis: ſimul etiam potuit Irregularitatem inducere propter exercitium ſimilium actuum & ita feciſſe credendum eſt iuxta magis communem ſenſum Doctorum.

Aſſiſtentia Parochi matrimonio non eſt actus Ordinis.

476 Secùs dicendum eſt de aſſiſtentiâ Sacerdotis, ſeu Parochi Matrimonio, ille enim non eſt actus Ordinis; ſolùm enim ibi Parochus vel ſacerdos de licentiâ illius eſt teſtis qualificatus requiſitus neceſſariò ab Eccleſiâ ad licitè, & validè contrahendum. Sed de his etiam omnibus & prædictis egimus in præcedentibus diſp. 4. & 5. agentes de ſuſpenſione & Interdictu vt videre eſt diſp. 4. dub 2. alijſque in locis: Sextò non fieri Irregularem Clericum ſuſpenſum, vel Interdictum, exercendo ea, quæ ſibi non ſunt prohibita per Cenſuram quantumuis ſint actus Ordinis; ſed ſolùm exercendo ea, quæ ſunt per Cenſuram prohibita. Vnde in ſuſpenſione ab ordine ſuperiori non cenſetur prohibitus vſus inferioris, imò nec econtrà; niſi vſus ſuperioris exerceri non poſſit ſine vſu inferioris, de quo iam diximus loco notato de Suſpenſione: Septimò Epiſcopum excommunicatum, vel ſuſpenſum incurrere Irregularitatem exercendo ordinem Epiſcopalem; vt ex ſe patet. Octauo non incurrere; qui functionem Ordinis exercet contra præceptum ſuperioris antequàm Cenſurâ ligetur; quamuis enim peccet non parendo, non violat Cenſuram, cum nondum ſit impoſita. Ita Suarius diſp. 42. ſect. 5. numero 2. Filiucius Tract. 20. cap. 8. q. 2. quidquid in contrarium ſenſerint Maiol. lib. 3. cap. 13. Sayrus lib. 7. cap. 10. numero 24. cum Angelo Syluestro, & alijs, quos refert.

Quæret 1.

477 Quæret iam aliquis primò an ligatus excommunicatione & Interdicto incurrat duplicem Irregularitatem, vel ſaltem vnam grauiorem ex duplici causâ propter exercitium ordinis Sacri?

Reſp. Ligatum Excomm. & interdicto duplicem Irregul: incurrere propter exercitium ordinis ſacri.

478. Reſpondeò incurrere duplicem diſtinctam, & ſeparabilem, quarum vna poſſet tolli manente aliâ; violatur enim duplex Cenſura ſpecie diuerſa perinde, atque multi docent & nos diximus ſepelientem excommunicatum vitandum in loco interdicto incurrere duplicem excommunicationem. Legantur, quæ diximus diſp. 1. dub. 17. vbi generaliter oſtendimus poſſe aliquem ligari multis ſimul excommunicationibus, & Interdictis, & tunc indigere pluribus abſolutionibus vel vnâ æquiualente pluribus iuxta dicta diſp. 3. dub. 31. poſt tertiam aſſertionem.

Quis diſpenſat in Irregul: ex violatione Cēſuræ, contractâ.

479 Quæret. 2. quiſnam poſſit diſpenſare in Irregularitate contractâ propter violationem excommunicationis, Suſpenſionis, vel Interdicti?

Reſp.

480 Reſpondeo ſolùm Papam, quando delictum eſt publicum iuxta cap. 1. *de Sent. Excom.* Si verò, ſit occultum poterit Epiſcopus diſpenſare propter conceſſionem illi factam in Tridentino, & ſæpe notatam Seſſ. 24. cap. 6. tunc autem cenſetur occultum, quando, vel exercitium Ordinis eſt occultum, etiamſi Cēſurâ ſit publicè notata, vel è conuerſo quando exercitium quidem notum eſt publicum cenſura verò occulta; alterutrum enim, & non ſolùm vtrumque ſufficit, vt delictum violationis Cenſuræ non ſit publicè notum, vt ex ſe patet. Ita Sayrus, cap. 10. numero 16. & cap. 13. Nauarrus cap. 241. Reginaldus numero 188. & alij, multi. Conſtabitque amplius ex dicendis de Irregularitate ex homicidio.

DVBITATIO. XX.

De Irregularitate, quæ contrahitur per exercitium Ordinis, quem quis non habet.

481 QVi præſtat actum Ordinis, quem non habet, aut Clericus eſſe poteſt aut Laicus, & de vtroque ſigillatim dicemus.

Aſſertio 1.

482 Aſſero 1. Clericus miniſtrans in Ordine, quem non habet, Irregularis efficitur, ſi ſcienter, ſeriò, & ex officio miniſtret, ita vt non excuſetur à mortali. Ita Nauarrus numero 242. Suarius diſp. 11. ſect. 3. numero 22. & diſp. 42. ſect. 4. numero 2. Henriq. lib. 14. cap. 6. num. 1. Aula. p. 7. diſp. 9. ſect. 2. dub. 13. Filiucius Tract. 20. cap. 7. q. 8. & 11. Reginald. lib. 30. numero 191 Sà *verbo Irregularitas ex abuſu Ordin.* numero 5. Sayrus lib 7. cap. 10. Toletus lib. 1. cap. 72, numero 1. Syluest. verb. *Irregularitas* numero 14. Angelus eodem verbo 1. numero 38. Sanctus Antoninus 3 p. tit. 28. cap. 1. §. 1. Paludan. in 4. diſt. 24. q. 4. Sotus diſt. 25. q. 1. art. 3. Vgolinus de *Irregularit.* cap. 37. Conine dub. 6. Layman. lib. 1. Tract. 5. p. 5. c. 2. numero 2. Bonacina diſp. 7. q. 3. puncto 6. & alij communiter, patet ex cap. 1. & 2. de Clerico non ordinato miniſtrante. Vbi præter excommunicationem comminatoriam imponitur

etiam

etiam Irregularitas illis verbis, *nunquam ordinetur.*

483. Inferunt aliqui non fieri Irregularem, qui in officio ſolemni Epiſtolam, vel Euangelium cantat, etiam Dalmaticâ indutus dummodò manipulum, ſtolamue non deferat; quia proprium inſigne Diaconi eſt ſtola, Subdiaconi verò Manipulus. Quæ doctrina mihi placet.

484 Vtrum autem licitè fieri poſſit, vt Clerici in Minoribus, tanquàm Cantores adhibeantur ſuperpelliceo, vel Dalmaticâ induti ad cantandam Epiſtolam, vel Euangelium, aut paſſionem Domini. Layman ſuprà reſpondet ex conſuetudine petendum eſſe; nam in aliquibus Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis id non permittitur, in quibuſdam verò alijs præſertim Regularium conſuetum eſt in defectum Subdiaconi, & Diaconi, vt notauit Antoninus ſuprà cap. 1. Nauarrus lib. 5. conſ. 5. de *Cler. non ordinat.* edit. 2. Tolet. ſuprà. Sà verb. *Clericus* n. 32 Imò Nauarrus cap. 27. numero 242. Auila ſuprà cum Villa Diego teſtatur vſu receptum eſſe apud fratres Minores, vt Clericus inferior Subdiacono, etiam cum Manipulo, Epiſtolam ſolemniter canat, ideoque non fieri Irregularē. Ego quidem de Epiſtolâ in Choro cantatā etiā cum ſuperpelliceo à non ordinato ſubdiacono oculatus, & auritus teſtis ſum, tùm in ſæcularium, tùm in Regularium Eccleſijs Hiſpaniæ non paucis in noſtrâ præſertim Societate; de induto verò Dalmaticâ in alijs Regionibus audiui ſæpe factum. Itaque ſtandum eſt conſuetudini.

485 Quamuis autem Antoninus, & Syluest. ſuprà concedant Clerico inferiori ſine manipulo in ſolemni officio canere Epiſtolam; negant licitum eſſe Sacrum calicem ad altare porrigere, alioquin Irregularis fiet. Probabilius tamen eſt quod docet Layman. cum Henriquez, & Auilâ ſuprà, licèt peccet non fieri Irregularem; neque enim ſolemniter miniſtrat, cùm careat proprio illius miniſterij ornamento, quod eſt manipulus,

Aſſertio 2. 486 Aſſero, 2. Laicus exercens Ordinem, quem non habet, non incurrit Irregularitatem, quamuis non liceat (maximè ſi loquamur de Ordine maiori) Ordinem exercere. Quòd non incurrat Irregularitatem docet Angelus verbo *Irregularitas.* 1. n. 38. Saytus cap. 10. n 6. Suar. de *Cenſuris.* diſp. 11. ſect. 3. numero 22. Henriq. cap. 6. numero 1. Reginald. numero 192. Layman cum alijs, quos refert. numero 4. & 5. quamuis Suarius tomo. 1. de *Sacram.* diſp. 31. ſect. 4. §. *ſed queres.* & *de Cenſuris.* diſp. 42. ſect. 4. numero 3. & 9. Filiucius Tract. 70. q. 8 numero 207. Coninc. diſp. 18. dub. 6. numero 45. Nauarrus numero 242. Valentia tomo 4. diſp. 4. q. 2. puncto 1. Auila dub. illo. 13. ad finem ſatis probabiliter doceant Irregularitatem incurrere; quia nimirum Textus loquitur abſolutè, & generaliter de miniſtrante, ac proinde intelligi etiam debet de Laico, ſi miniſtret. Hæc tamen ratio non ſatis conuincit; nam licèt verba Textus generaliter loquantur, intelligi poſſunt iuxta Titulum, ſub quo ponuntur; Titulus autem eſt *de Clerico non ordinato non ordinato miniſtrante* ac proinde non debent verba extendi (maximè in re pœnali & odioſâ) ad alium præterquam ad illum, de quo loquuntur: loquuntur autem de illo, cuius facta fuit mentio in titulo, ideò non puto eſſe extendenda ad non Clericum, cùm titulus tantùm de Clerico loquatur.

487 Vtrum autem Laicus miniſtrans ſine ſolemnibus veſtibus indutus. V. g. ſupelliceo, Epiſtolam in ſolemni officio canere poſſit; Layman ſuprà ait ſe non legiſſe apud Doctores. Qui tamen (inquit) videntur ſupponere id non eſſe licitum; & re verâ non eſt decens, ſi Clericus haberi queat; ſin verò nequeat; fortaſſè ob cauſam permitti poſſet, præſertim, ſi Religioſus ſit. Hæc ille; imò non ſemel ego vidi in Eccleſijs vſu receptum, vt cantor aliquis in Miſſâ non ad altare; ſed in Choro Cantorum Epiſtolam canat; etiamſi non ſit Clericus, aut ſit etiam Cantor coniugatus actus enim ille in choro factus cantoris eſt, & in noſtrâ Religione in Hiſpaniâ ſæpe vidi Religioſum etiam nouitium ſine vllo ſcrupulo, præſentibus alijs Presbyteris, & minoribus Clericis eiuſdem Religionis cantantem Epiſtolam in Miſſâ, quando ſine Diacono, & Subdiacono celebratur; imò non eſt vſus, vt ipſemet celebrans Epiſtolam cantet; niſi forte in Miſſa, quæ cantatur in Monaſterio Monialium, cùm non liceat aut deceat tunc Epiſtolam ab vnâ illarum cantari. Itaque in hac re ſeruanda eſt conſuetudo. Si verò Laicus auderet veſtibus ſacris miniſtrare in officio, maiorum Ordinum, ſeclusâ ignorantiâ, ego non excuſarem à peccato mortali; videtur enim in re ſatis graui facere contra receptam Eccleſiaſticam conſuetudinem, & hoc apertè ſupponunt citati Auctores, qui dicunt etiam Irregularitatem incurrere, quam non iudicarent incurrere; niſi cenſerent mortaliter peccare. *Seruanda conſuetudo hâc in re.*

488 Sed circa primam aſſertionem nonnulla aduertere oportet. Aduertendum primò non incurri eam Irregularitatem ſi quis ex ignorantiâ etiam craſsâ miniſtret; quia hæc Irregularitas ſolùm pro ſcienter miniſtrante decreta eſt. Vnde credens etiam imprudenter ſe talem ordinem habere, non incurrit Irregularitatem; quia non dicitur ſcienter miniſtrare. Ita Vgolinus de *Cenſuris.* cap. 37. numero 8. Nauarrus conſ. 70. *de ſent. Excom.* & alij. *Circa aſſertionem Primam aduertenda* 1.

489 Aduertendum 2. non incurri, niſi quis ſeriò, & ex animo exercitium proprium Ordinis vſurpet, vt monent Doctores citati. Vnde, qui ioco id faciat; quamuis alioquin tàm indecenter iocando peccet, non incurret, ſicut neque initiandus tali Ordine, ſi ſe exerceat in Miſsâ celebrandâ, vt addiſcat illius ceremonias, ne erret poſtquàm fuerit initiatus. Ita Vgolinus ſuprà num. 12. 2.

490 Aduertendum. 3. (quod ſatis ſæpius ſignificauimus) non incurrere Irregularitatem; qui ſolùm miniſtrat in Ordine minori huius enim munus etiam à Laicis adhibitis veſtibus eius muneris preſtari ſolet. Ita Vgolinus ſuprà, nu. 13. Coninc, & alij ſuprà; quamuis oppoſitum ſentiat Filiucius, & Suarius locis citatis. 3.

491 Aduertendum. 4. aliquos Authores, quamuis meritò putent Clericum, non ſubdiaconum canentem ſine manipulo Epiſtolam non incurrere Irregularitatem; quantumuis intendat 4.

ubi eam canere ex officio; quia, nimirum, non ſufficit interior intentio miniſtrandi ex officio; niſi actus etiam exterior concurrat; addere nihilominus, etiamſi cum manipulo & Dalmaticâ Epiſtolam canat, non intendens exercere ex officio, ſed ſolùm ſupplere defectum Subdiaconi, non fieri Irregularem; quia non propriè dicitur exercere ex officio; nec actus cenſetur completus donec compleatur per intentionem adiunctam exteriori actioni miniſtrandi cum manipulo, & Dalmaticâ. Ita Nauarrus ſuprà, quem ſequitur Vgolinus ſuprà numero 10. Quæ doctrina ſeclusâ ignorantiâ mihi non placet; nam qui ſcit actum ſic exercitum eſſe propriũ Ordinis, eo ipſo cenſetur habere intentionem ſolemniter exercendi actum Ordinis; ſi illum exerceat. Ita Coninc diſq. 18. numero 47. qui meritò ait hæc videri implicare; quia intendere facere ſolemniter; nihil eſt aliud, quàm velle hunc actum externum cum tali ſolemnitate ſeriò facere. Idem ſentit Layman ſuprà num. 4. qui etiam conſequenter addit non fieri Irregularem Diaconum; ſi exiſtimans baptizare ſolemniter in Eccleſiâ, eſſe iure ordinario annexum Ordini ſuo, etiam ſine Sacerdotis commiſſione, baptizaret: nam ille tunc non habet intentionem baptizandi tanquàm Sacerdos, vt docet etiam Nauarrus conſ. 3. *de Cleric. non ordinand.* edit. 2.

Authori Nauorri Opinio non placet.

492 Addit vlterius ex Abbate in cap. 1. de *Clerico non ordinato* &c. quòd non ordinatus temerè exercens officium Ordinis, quem non habet. V. g. Celebrans vel Confeſſiones audiens; tenetur etiam pœnâ falſi, ſicuti, qui non habens dignitatem profitetur ſe habere, vel vtitur inſignibus eius L. *eos* ff. ad *Legem Corneliam. de falſo.*

Non ordinatus temere exercens officium Ordinis tenetur pœnâ falſi.

Quæres 1.

493 Quæreret aliquis primò an prædicta Irregularitas ſit totalis; quamuis ex vnâ parte ſit diſpenſabilis ab Epiſcopo, vel potius ſit partialis impediens tantùm acceſſum ad ſuperiorem Ordinem ſolumque adiuncta fuerit ſuſpenſio ad tempus biennij, aut triennij ab Ordine ſupremò ante ſuſcepto; nam vtrumque cenſum admittere videtur caput. 2. de *Clerico non ordinato miniſtrante.*

Reſp.

494 Reſpondeo vtrumque ſenſum eſſe probabilem, & poſteriorem admitti à Suario diſp. 42. ſect. 4. numero 4. & à Coninc diſp. 18. dub. 6. concl. 1. Prior verò ſenſus admittitur à pluribus alijs. Ita Sylueſt. verbo diſpenſatio. q. 10. dicto 6. Nauarrus, Henriquez Auila Sayrus apud Layman ſuprà, qui etiam refert Abbatem in cap. 1. eodem titulo, vbi ait Canonem illum *ſi quis baptizauerit, vel aliud Diuinum officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abijciatur ab Eccleſia* intelligi de abiectione à Clero, ſeu depoſitione propter incurſam Irregularitatem, ſed in Canone. 2. hunc rigorem relaxatum fuiſſe.

Quæres 2.

495 Quæreret aliquis, 2. an Clericus abſoluens à peccatis ſit Irregularis, ſi non ſit Sacerdos?

Reſp. Clericum non Sacerdotem abſoluentem à peccatis fieri Irregul.

496 Reſpondeo eſſe, vt iam indicauimus. Ita Nauarrus. numero 142. Coninc ſuprà. nu. 48. Sotus 8. de *Iuſtitiâ* q. 2. art. 1. Vgolinus c. 37. numero 6. Auilà dub. 15. Suarius, & Filiucius ſuprà, ille ſect. 4. numero 7. hic numero 250. exercet enim actum Ordinis, quem non habet; non videtur tamen improbabilis omninò ſententia Syluestri verb. *Confeſſor.* 1. qui negat fieri Irregularem re, eo quòd talis Irregularitas non ſit in Iure expreſſa; nam in citato cap. ſolùm habetur. *Si quis baptizauerit, vel aliquod Diuinum officium exercuerit,* &c. nomine autem Diuini officij, non videtur intelligi abſolutio Sacramentalis, Accedit quòd eâ ratione, quâ actus abſoluendi poteſt intelligi nomine Diuini officij, poſſet etiam intelligi actus baptizandi, & tamen tanquàm quid diſtinctum à Diuino officio ſeorſim exprimitur: ergo etiam actus abſoluendi eſt quid diſtinctum à Diuino officio cumque per ſe non exprimatur ſicut actus baptizandi, nec per ſe includitur.

Talem fieri Irregul: non improbabiliter negat Syluester.

497 Nihilominus prior ſententia communiter recepta eſt, & in hac materiâ nomine Diuini officij, etiam abſolutionem Sacramentalem includi communis ſenſus Doctorum eſt Teſte Coninc ſuprà ac proinde ſtandum eſt tali interpretationi.

Prior ſententia communiter recepta.

398 Quærit aliquis. 3. an, qui non eſt Sacerdos fiat Irregularis miniſtrando ſolemniter Baptiſmum?

Quæres 3.

499 Affirmant aliqui, etiamſi id faciat in Extremâ neceſſitate habendi Baptiſmi; exercet enim actum Ordinis Sacerdotalis cuius tantùm eſt ſolemniter baptizare. Ita Nauarrus. cap. 22. num. 7. Auila dub. 14. Sayrus ſuprà numero 4. Filiucius numero 308. in his, ſcilicet, caſibus non putant eſſe poſſe neceſſitatem baptizandi ſolemniter; ſed ſolùm baptizandi ſimpliciter.

Reſp. affir.

500 Verum in hac re Philoſophandum eſt iuxta dicta Tract. 2. agentes de Baptiſmo diſp. 2. dub. 3. adiunctâ doctrinâ primæ. quibus in locis latè diximus cum multis poſſe Diaconum aliquando ſolemniter baptizare; atque adeò non incurret Cenſuram. Textus autem citatus ſolùm loquitur de Clerico non ordinato ad tale miniſterium Diaconus autem, vt ibidem quoque notabamus, videtur ordinatus, vt poſſit baptizare, ſaltem ex commiſſione Sacerdotis alioquin ſufficienter impediti, vel illo deficienti, in caſu neceſſitatis; neque vllâ apparet ratio cur Eccleſia; quando illi committitur facultas, baptizandi, non cenſeatur commiſiſſe illam baptizandi ſolemniter, cùm id magis deceat. Itaque in ijs caſibus non incurret Irregularitatem iuxta ibidem dicta.

Reſp. negans eſt Authoris.

501 Quæri poteſt 4. an incurrat Irregularitatem Clericus non Sacerdos benedicendo ſponſis, etiamſi hoc faciat abſque ſuperpelliceo, & ſtola?

Quæres 4.

502 Reſpondeo incurrere; nam hoc eſt munus proprium Sacerdotis illi ſoli ab Eccleſiâ conceſſum. Ità Vgolinus ſuprà numero 10. Suarius ſuprà numero 19. Coninc. numero 49. Filiucius, numero 212. & alij, quæ doctrina conſonat cum ijs, quæ diximus dub. præcedenti.

Quæres 5.

503 Quæri poteſt. 5. an Clericus per ſaltum promotus fiat Irregularis exercendo functiones prætermiſſi Ordinis?

Reſp.

504 Reſpondeò fieri, vt rectè notat Suarius

ſuprà

Clericum Per ſaltum promotum fieri irregul: exercendo functiones Ordinis prætermiſſi.

ſuprà, numero 5. & 9. Filiucius. numero 209. & 211. Talis autem etiam alio titulo fit Irregularis, nempe; quia ſimul violat ſuſpenſionem, vide, quæ dixi diſp. 4. dub. 7. cap. 3. §. *Septima ſuſpenſio.* & deinceps. Leganiur etiam dicta hac diſputatione dub. 18. quæſito 9.

Quæres 6.

505 Quæri poteſt. 6. an Sacerdos miniſtrans extremam vnctionem fiat Irregularis (Eiidem iudicium eſt de pœnitentiâ, & de Euchariſtiâ) quando non habet Ius, ſeu Iuriſdictionem ad talia Sacramenta miniſtranda?

Reſp.

506 Reſpondeò negatiuè, in tali enim caſu Sacerdos ille non exercet Ordinem, quem non habet, cùm verè ſit Sacerdos; ſed ſolùm dicitur exercere actum iuriſdictionis, aut poteſtatis, quam non habet: Irregularitas verò, de quâ nunc agimus, ſolùm eſt contra exercentem actum Ordinis, quem non habet. Ita Henriquez lib. 2. cap. 29. numero 2. Coninc. & alij apud Bonacinam diſp. 7. q. 3. puncto 6.

Quære. An Sacerdos exercens actus Ordinis Epiſcopalis fiat Irregularis.

507. Quæri poteſt. 7. an Sacerdos exercens actus Ordinis Epiſcopalis, vt confirmando, vel Ordines conferendo, vel conſecrando altaria, aut impendendo benedictionem illis verbis. *Sit nomen Domini benedictum, &c.* fiat Irregularis, ac pœnas Canonicas impoſitas in titulo de *Clerico non Ordinato miniſtrante, incurrat?* Nam ibi non ſolùm cenſetur Irregularis; ſed ad hoc, vt Epiſcopus ordinari poſſit, Papali diſpenſatione indigere iuxta, cap. 1. eodem titulo; à Sacerdotali verò Ordine, quem habet, ad biennium, vel triennium ſecundum ſui Epiſcopi beneplacitum ſuſpenſus eſſe debere iuxta cap. 2. eodem titulo. Ex quo capite colligunt Authores generalem regulam, quòd Clericus exercens actum Ordinis ſuperioris ſuſpenſus eſſe debeat ad biennium, vel triennium ſi Epiſcopo videbitur. Ratio verò dubitandi eſt; quia iuxta dicta à nobis Tract. 6. de Sacramento Ordinis diſp. vnicâ. dub. 3. multi putant Epiſcopatum non eſſe Ordinem diſtinctum ab Ordine Sacerdotali: cumque probabilis ſit illa ſententia, videri poteſt alicui eâdem probabilitate dicendum non incurri Irregularitatem; quia non exercetur actus Ordinis, quem non habeat Sacerdos.

Ratio dubitandi.

Reſp. Affir. nomine Ordinis Superioris, hic intelligitur Epiſcopalis reſpectu Sacerdotij.

508 Reſpondendum nihilominus eſt eſſe Ir- Irregularem, tùm, quia eſt Ordo diſtinctus aliquâ ratione, vt ibi probauimus cum multis: tum, quia nomine Ordinis Superioris in hac materiâ intelligitur etiam Ordo Epiſcopalis comparatione Sacerdotis, quatenus ſunt diuerſi gradus poteſtatis, & ab vno ad alterum aſcenditur, ſimplexque Sacerdos, tanquam ordinarius miniſter, & ſine legitimâ commiſſione prædictos actus exercens nihil facit ſed ſunt omninò irriti actus, & inualidi. Ita Suarius diſp. 42. ſect. 4. numero 7. vbi teſtatur de communi. Item Saytus in Theſauro lib. 7. cap. 10. numero 5. Filiucius ſuprà numero 210. Layman ſuprà nu. 3. & alij citati.

Quæres 8. De Diſpenſante in hâc Irregul:

509 Quæri poteſt 8. quiſnam poſſit in prædicta Irregularitate diſpenſare?

Reſp.

510 Reſpondeò ſolùm ſummum Pontificem diſpenſare, vt poſſit aſcendere ad ſuperiores Ordines (vt iam dictum eſt) & docet Syluestr. verbo Irregularitas quæſito 8, Saytus ſuprà nu. 51. Auila ſuprà dub. 15. concluſ. 3. Vgolinus de Irregularit. cap. 37. numero 54. Toletus, Layman Bonacina & alij citati; Epiſcopum verò poſſe diſpenſare, vt exerceat Ordines iam antea ritè ſuſceptos. Poterit autem etiam in Irregularitate ad aſcendendum ad Suſpenſionem Ordinem diſpenſare, ſi delictum fuit occultum, iuxta ſæpiùs citatum locum Tridentini ſeſſ. 24. cap. 6. de *Reformatione.* Omitto alia circa hanc Irregularitatem, quæ facilia ſunt, & ex datis principijs reſolui poſſunt.

DVBITATIO XXI.

De Irregularitate contracta ob Hæreſim.

Aſſertio 1. Hæretici, &c. etiam occulti ſunt Irregulares.

511 **A**Sſerendum eſt primò Hæreticos, Apoſtatas à fide, eorum fautores, & defenſores eſſe Irregulares, etiamſi ſint occulti, c. *Saluberrimum.* 1. q. 7. & cap. 2. de *Hæret.* in 6. cap. *Presbyteros* diſt. 50. Ita Suarius diſp. 43. ſect. 1. Nauarrus cap. 27. numero 205. Syluestr. verbo *Irregularitas* Quæſito. 5. Toletus lib. 1. cap. 64. Filiucius Tract. 20. cap 9. numero 127. Vgolinus c. 37. Thomas Sanchez in ſummâ lib. 2. cap. 25. numero 2. Ledeſma 2. p. 4. q. 26. art. 2. Coninc diſp. 18. dub. 7. Farinac. de *Hæreſi.* q. 192. num. 67. & 68. Pegna in *Director.* 3 p. q. 126. Commento. 175. & q. 113. q. 562. ad finem. Valentia diſp. 7. q. 59. puncto 3. Philiarchus *de off. Sacerd.* tomo. 1. p. 1. lib. 4. cap. 9. Viualdus in *Candelabro* in penultimâ editione. 2. p. Tract. de *Irregularitate* Antonin. Armill. Maiol. & alij apud Sanchez, qui ex prædictis auctoribus probat hanc Irregularitatem, de quâ loquuntur, non eſſe illam, quæ ratione ſolius infamiæ incurritur, ac proinde nihil referre, quòd crimen ſit occultum, ſeu publicum; idque in proprijs terminis docent (vt ipſe teſtatur) Syluest. verb. *crimen.* q. 2. numero 3. Azor. tomo. 1. lib. 8. *Institutionum moral.* cap. 51. q. 13. & cap. 21. q. 8. Suarius citatâ diſp. 43. ſect. 1. numero 4.

Improbabile tamen nō eſt, tales non eſſe Irregulares.

512 Quamuis autem hoc probabilius ſit, non videtur improbabile occultum Hæreticum non eſſe Irregularem, vt notauit Ferdinandus de Caſtro, tomo 1. *operis moralis.* Tract. 4. diſp. 4. puncto. 4. numero 2. nam Textus, qui referuntur, tùm citati, tum c. *Nos.* §. *Item Daniel.* 2. q. 7. cap. *Presbyter.* de *Pœnit.* diſt. 5 loquuntur de delicto notorio, & Irregularitas non incurritur; niſi in caſibus à Iure expreſſis; id, quod docet Perez lib. 8. *Ordin.* tit. 4. l. 3. ad finem primæ partis Tract. Hæreſis. Henriq. lib. 14. de *Irregularit.* cap. 4. numero 6. & cap. 5. numero 2. Sà verb. *Irregularitas ex defectu animæ.* numero 2. & in ordine. 28. Saytus in *Theſauro caſuum* tomo 1. lib. 7. cap. 12. numero 16. Auila de *Cenſuris*, p. 7. diſp. 4. dub. 2. & alij apud Barboſam in *Remiſſionib. in Trid.* ſeſſ. 24. cap. 6. qui omnes requirunt notorietatem aliquo modo ex ijs, quos communiter recenſere ſolent Doctores, ſcilicet, ſiue facti euidentiâ, ſiue propriâ confeſſione in iudicio, ſiue ſententiâ Iudicis; atque hanc Irregularitatem in eo caſu reuocant ad Irregularitatem generalem, quæ oritur ex infamiâ delicti cuiuſcumque enormis, de quâ iam diximus dub. 13.

dub. 13. Itaque enim nulla Irregularitas inducenda ſit; niſi Iure exprimatur, cap. *Si qui de ſunt excom.* in 6. & hæc ita in Iure contineatur, vt, ſi Textus expendantur, vel Irregularitatem Hæreſis non exprimant, vel de Hæreſi tantùm notoriâ loquantur; hinc eſt, vt ad occultam extendi non debeant; qui diſcurſus rem probabilem facere videtur: probabilius tamen eſt, quod dicebam Irregularitatem ſcilicet annexã eſſe Hæreſi, ſeu Apoſtaſiæ; quantumuis occultæ, dummodò exteriùs ſenſibiliter ſatis ſignificetur; nam citato *Saluberrimum.* & c. *Conuenientibus* 1. q. 7. & cap. *Non conſuetudine.* diſt. 12. Clerici ab Hæreſi redeuntes permittuntur in Ordine ſuſcepto miniſtrare; non tamen vlteriùs aſcendere; quod (vt notat Sanchez ſuprà) non ratione infamiæ, ſed ratione Hæreſis videtur ſtatutum. Neque obſtat, quòd ibi nulla fiat mentio Laicorum; nam, vt ipſe Sanchez & citati Doctores expendunt, hæc promotio non interdicitur Clericis Hæreticis, eo quòd Clerici ſint; ſed ratione criminis, ac proinde comprehendit etiam Laicos.

Irregul. Probabilius annexa eſt Hæreſi occulta, exterius ſignificata, &c.

Ratio.

513 Hæc tamen ratio (vt ingenuè fatear) probabilis eſt, vtcumque ſed non ſatis efficax, tùm, quia illa reſtrictio ad Clericos videtur denotare ſpecialiter pro illis in ijs Textibus decerni; quia cum Clerici ſint, & peculiari ratione ſtatus ſui obligentur ad fidem plenam ſeruandam; imò & docendam, aut prælucendum in illâ, meritò potuit, & voluit Eccleſia peculiari ratione illos punire ratione criminis commiſſi non à quouis homine de populo, ſed ab homine Clerico; nam. ſi in alijs criminibus minoribus, cæteris paribus maiori pœnâ dignus cenſetur Clericus delinquens, & maiori ſæpè afficitur à Iure, cur non in crimine Hæreſis?

Ratio Præcedens non ſatis eſt efficax.

514. Ideò alio argumento vtitur Sanchez; quia, nimirum Clemens, VII. in quadam Conſtitutione incipiente *Cum ſicut* quam refert Pegna in fine *Directorij Inquiſitorum*, inter Bullas Apoſtolicas ipſorum concedit Inquiſitoribus facultatem diſpenſandi in Irregularitate contracta ob Hæreſim occultam, atque adeò ſupponit Irregularitatem contrahi ex ipſo delicto.

Ratio Sanchez.

515 Sed neque hæc ratio placet; ſæpè enim Pontifices, & ſuperiores concedunt facultatem abſoluendi ſeu diſpenſandi, aliudue priuilegium propter ſecuritatem conſcientiarum ad ſedandos ſcrupulos, & propter varietatem opinionũ; qualis iam erat tempore Clementis, VII plures enim Authores erant, qui de illâ Irregularitate diſputabant; ideò potuit ad maiorem ſecuritatem conſcientiæ conferre eam facultatem diſpenſandi Inquiſitoribus.

Authori non placet.

516 Tertio probat Sanchez, quia Irregularitas generalis orta ex infamiâ conſurgente ex delicto enormi notorio notorietate facti, ceſſat ablatâ infamiâ per publicam vitæ emendam, vt tenet (inquit ille) communis ſententia in Tract. de *Irregularis*. At omnes fatentur (inquit etiam ille) Irregularitatem hanc minimè ceſſare poſt publicam Hæretici emendam.

Probat. 3. Sanchez.

517 Verum neque hæc ratio ſatis videtur conuincere; nec mihi placere poteſt iuxta principia data in hac diſp. dub. 13. vbi §. *Quod ſi loquamur.* Latè probauimus, & communem eſſe ſententiam docuimus, infamiam ipſo Iure, vel per Iudicis ſententiam contractam ob crimen notorium, non tolli per pœnitentiam; ſeu per emendationem, etiamſi hæc ſit notoria. Quo ſuppoſito ſic argumentor. In plurium ſententiâ Hæretico notorio eſt à Iure impoſita ipſo facto pœna Irregularitatis; vel ſaltem hæc eſt probabilior ſententia, vt eâdem dubitatione oſtendimus: Quando autem infamia eſt à Iure impoſita Irregularitas etiam inde orta non ceſſat; niſi per diſpenſationem in caſu notorio; vel ergo in noſtro caſu delictum eſt occultum, vel publicum Hæreſis: ſi occultum, iuxta eam opinionem probabilem non inducit Irregularitatem: ſi publicum, non ſufficit emendatio etiam publica; quando infamia eſt à Iure, qualis eſt hæc propter Hæreſim; ergo neque hæc ratio ſatis efficax eſt, quæ nititur in eo, quòd Irregularitas tollatur per vitæ emendationem publicam; quando orta eſt ex infamiâ conſurgente ex delicto enormi, quæ non tollitur ſi infamia ex tali delicto conſurgens à Iure decreta eſt, vt contingit in caſu Hæreſis, de quo agimus

Probatio non conuincit, iuxta Authorem.

518 Tandem 4. probat Sanchez; quia fere omnes Doctores (inquit) aſſerunt Hæreticum eſſe Irregularem Irregularitatis ſpecie, quæ ex defectu animæ oritur, affert verò plures Auctores, qui ſic ſentiant; at quando ratione ſolius infamiæ incurritur Irregularitas, nullus Doctor ſimpliciter affirmat ratione illius criminis incurri; nec appellat eam prouenientem ex defectu animæ. Sentiunt ergo prædicti ex ſe, & ratione criminis Hæreſis hanc Irregularitatem incurri; ac ſubinde nihil referre, ſiue publica, ſiue occulta ſit Hæreſis.

Probat 4. Sanch.

519 Hæc etiam ratio non ſatis conuincit, quamuis enim Auctores relati à Sanchez reducant Irregularitatem ex Hæreſi ad eam, quæ oritur ex defectu animæ, non inde ſequitur, Irregularitatem non poſſe etiam reduci ad delictum; neque nouum eſt in ſpeciebus tùm phyſicis, quàm moralibus eandem ſpeciem ad diuerſa genera, ſeu ſubalternas ſpecies reuocare. Vnde in hac etiam materiâ Irregularitatis vna, & eadem Irregularitas ſolet ad diuerſa capita reduci ſecundum diuerſas diuiſiones. Legat, qui volet Suariũ diſp. 40. ſect. 3. maximè numero 4. adiuncto numero 2. poteſt ergo Irregularitas hæc Hæreſis ad Irregularitatem ex defectu animæ vtcumque reuocari, & ſimul ad Irregularitatem ex delicto; imò verò (vt rectè probat Suarius eodem num. 4.) nulla eſt Irregularitas ex defectu animæ, ſeu ſpirituali, qui non ſit defectus ex proprio actu voluntario; nam, quamuis ignorantia exiſtimari poſſet defectus inducens Irregularitatem, & hanc ignorantiam eſſe inuoluntariam; tamen, vel ignorantia non eſt propriè Irregularitas Canonica, vel non eſt ſine hominis voluntate. Atque idem eſt de iteratâ receptione Baptiſmi, quæ ſi voluntariè fiat, non eſt ſine proprio actu. Si verò inuoluntariè per ignorantiam inuincibilem, nulla inde contrahitur Irregularitas iuxta veriorem ſententiam, quam docuit idem Suarius tomo 3. in 3. p. diſp. 31. ſect. 6. Itaque (vt nos ex

Nec hæc probatio conuincit.

eodem

eodem Suario notauimus ſuprà dub. 7.) Irregularitas proueniens ex defectu fidei ad Irregularitatem ex delicto Hæreſis, vel Apoſtaſiæ reuocari poteſt. Ex quo patet ita ad defectum animæ pertinere hanc Irregularitatem Hæreſis, vt pertineat ad defectum animæ voluntarium, & illicitè voluntarium, atque delictum. Vnde in eâ Irregularitate Philoſophandum eſt ſecundũ principia Irregularitatis prouenientis ex delicto inducente infamiam propter ſui enormitatem: infamiam (inquam) non facti ſolùm, ſed Iuris, & ad vtramuis incurrendam requiritur notorietas, quæ non contingit in caſu occulto.

520. Propter hæc non videtur improbabilis prædicta ſententia quòd Irregularitas non contrahatur ex Hæreſi occultâ; tamen, quia communis ſententia eſt oppoſita, & ſic intellexit Iura ſtatuentia Irregularitatem propter Hæreſim, vt etiam extendantur ad Hæreſim occultam quidem; ſed exteriùs ſenſibiliter ſignificatam: ita in praxi tenendum eſt.

In praxi tenendum.

521 Dixi *exterius ſignificatam*; nam Hæreſis, quando in ſolâ mente retinetur non inducit Irregularitatem, cùm tanquàm penitus occulta iudicio Eccleſiæ imponentis eam pœnam ſubdi non poſſit iuxta principia generalia data à nobis diſp. 2. dub. 10. pro excommunicatione. Ita Nauarrus in *Summâ*, cap. 27. numero 249. Suarius diſp. 43. ſect. 1. numero 3. Filiarcus *de officio Sacerdotis*, tomo 1. p. 1. lib. 4. cap. 15. Bonacina diſp. 7. q. 3. puncto 7. numero 1. Sanchez ſuprà numero 4. & alij communiter.

Hæreſis mente retenta non inducit Irregul.

522 Illud autem eſt obſeruandum cum Sanchez numero 2. & 3. Textus inducentes Irregularitatem propter Hæreſim non expreſsè interdicere Clericis exequutionem Ordinis iam ſuſcepti, quando poſteà in Hæreſim lapſi ſunt quin in eo dicatur permitti miniſtrare in illo Ordine. Quâ ratione Angelus verbo *Irregularitas*. numero 28. Syluest. ibi q. 5. numero 7. docent poſſe poſt pœnitentiam, & abiurationem Hæreſis in Ordine ſuſcepto miniſtrare, in ſuſcipiendis verò tam Clericos, quam Laicos eſſe Irregulares. Quod (inquit Sanchez) non eſt ita accipiendum, vt liceat abſque diſpenſatione in Ordine ſuſcepto miniſtrare; ſic enim non eſſet abſolutè verum Hæreticos eſſe Irregulares; cuius contrarium iam diximus, & docent Antonin. Toletus, Suarius, Syluest. Gregorius Lopez apud eundem Sanchez citato. numero 3. qui dicunt Clericum Hæreticum, etiam poſt pœnitentiam deijci ab Ordinis ſuſcepti exercitio. Quare intelligendi ſunt Textus & Doctores vt permittatur tantùm ex diſpenſatione priùs obtentâ. Ita Maiol. lib. 5. de *Irregularit*. cap. 46. numero 2. Suarius diſp. illâ 43. ſect. 1. numero 2. Pegna *Comment*. illo. 162. ad finem. Azor c. illo. 11. q. illa 13. quos ſequitur Sanchez numero illo. 3.

Obſeruandũ

523 Illud ſanè probabile puto eum, qui exteriùs Hæreſim profert; ſed interiùs benè ſentit, non eſſe Irregularem, quando crimen eſt occultum, ſed ſolùm quando crimen eſt manifeſtum; tunc enim incurrunt Irregularitatem, quæ contrahitur ob crimen enorme notorium. Quod non incurrat, quando crimen eſt occultum, ex eo videtur probari, quòd ille non eſt verè Hæreticus; atque adeò licèt concedamus ob crimen Hæreſis occultum incurri Irregularitatẽ, doctrina non habet locũ in eo caſu; quando verò notoria eſt illa negatio fidei ficta ipſum met peccatũ negationis fidei, quamuis interius fides maneat, tale peccatum eſt, vt inducat infamiã ſufficientẽ ad Irregularitatẽ; & ſicut ab Excommunicatione liberatur ille, qui exterius negat fidem, interiùs autem illam retinet: ita videtur liberari ab Irregularitate, quæ imponitur à Iure Hæreticis; atque ita de ficto ſpontaneo Apoſtatâ tenet Azor tomo 1. lib. 8. capite 11. q. vltimâ, & de ficto Apoſtatâ ob grauem timorem. capite 21. q. 8. Nauarrus lib. 5 *conſiliorum* titulo de *Hæreticis*. in primâ editione toto conſilio. 3. maximè in fine, & in 2. toto conſilio 9. præcipuè in fine, vbi ait, qui ob grauem timorem etiam in Hæreticorum locis Hæretica facta publicè exercuêre, vt frangere cruces, eſſe Irregulares in vtroque foro ob crimen notorium enorme.

Negatio fidei ficta inducit Infamiam ſufficientem ad Irregul.

524 Non deſunt autem, qui putent neque hos publicè, & notoriè peccantes eſſe Irregulares, quando timore graui ducti id fictè fecerunt; quamuis enim mortaliter peccauerint contra Ius Diuinum cùm Eccleſia ſit, quæ Irregularitatem imponit: neque ſuis præceptis obliget cum mortis periculo excuſabuntur ab Irregularitate, quæ pœna ſupponit obligationem præcepti, vt Eccleſiaſticum eſt. Quâ ratione nonnulli excuſant remigantes in triremibus Turcarum à Cenſurâ, non tamen à peccato. Circa hoc tamen Philoſophandum eſt iuxta dicta diſp. 2. dub. 24. vbi egimus de metu impediente vim Cenſuræ, & ſub ijs conditionibus & circumſtantijs probabilem puto prædictam ſententiam; quam abſolutè non puto veram; quia ſi hæc ratio, & doctrina eſſet alicuius momenti, nunquam cum periculo vitæ eſſet ſtandum pro Eccleſiâ ex præcepto ipſius; quia nunquam poſſet obligare cum periculo vitæ. Verum ergo puto quod dixi loco notato expendendum eſſe; ân præceptum, & materia illius ſit tanti momenti, vt meritò pro illo ſeruando debeat quis exponere vitam ſuam; tunc enim obligabit præceptum Eccleſiæ & incurretur pœna; ſi non ſeruetur, tale autem eſt confeſſionis externæ fidei, ſeu præceptum non negandi illam.

Opinio aliquorum.

Authoris iudicium.

525 Alio modo impugnat Sanchez prædictam ſententiam, quia nimirum, ſi hæc ratio eſſet alicuius momenti idem vtique probaret, quamuis hi ex animo ob timorem grauem apoſtatarent. Hæc tamen impugnatio nullius momenti eſt; quia nullâ vi, aut metu externo cogi poſſunt ad habendum verum animum, atque adeò ad coniungendum actum externum Apoſtaſiæ ſeu Hæreſis cum vero animo. Vnde intelligi poteſt quod Eccleſia non puniat tali pœnâ; ſicut excommunicatione non punit in eorundem ſententiâ eum, qui tali caſu fidem ficto animo negat, cum tamen puniret, ſi non ficto, ſed vero animo negaret.

Prædictam ſententiam impugnat Sanchez.

Sed ineſſicaciter.

526 Illud autem exemplum, quod illi Auctores afferebant de Remigibus in Triremibus Turcarum, rectè notat Sanchez non eſſe ad rem; nam remiges exercent opus ex ſe indifferens; cùm tamen negantes fidem, ſeu apoſta-

tantes exterius exerceant opus intrinſecè malum.

527 Quamuis autem hæc omnia prædicta vera, aut probabilia ſint, conſiderando Iura, quæ circa veram Hæreſim diſponunt; tamen abſolutè loquendo dicendum puto eſſe Irregulares prædictos omnes negantes fidem, ſiue ſponte, ſiue metu graui adacti id faciant; quamuis enim non incurrant propriam Hæretici, vel Apoſtatæ à fide Irregularitatem cum verè Hæretici non ſint, incurrunt tamen aliam ſpecialem Irregularitatem propriam huius criminis. Probari poteſt ex Concilio. Ancyrano capite 1. & 2. & refertur.cap. *Presbyteros.* diſt. 50. qui Textus agit de fictis Apoſtatis, nam, vt rectè expendit Sanchez ſuprà numero 6. poſtquam dixit immolantes Idolis ex graui timore arcendos eſſe ab Ordinibus, ait ſecus eſſe de Laicis, qui cum clamarent ſe Chriſtianos eſſe, vi præciſâ coacti ſunt immolare. Quippe eos ait ab hac pœnâ eximi, eo quod culpæ immunes ſint: ergo in priori parte comprehendit fictos Apoſtatas ob timorem, qui re verâ non vi præciſâ; ſed ſolo timore compelluntur, atque adeò non ſunt à culpâ liberi. Quam ſententiam ſequitur Suarius diſp. 43 ſect.2. numero 2. Maiol. lib. 5. de *Irregularitate.* cap. 34. numero 2. Viuald. in *Candelabro* in penultimâ edit. Sanch. citato nu. 6. qui cum Suario aduertit, & ſi is Textus loquatur de ſolo offerente Sacrificium Idolis; eum tamen idem decidere de negantibus fidem quocumque alio ſigno externo; nam ille Textus culpam receſſus à fide ob timorem ponderat.

Ficte negãtes fidem incurrunt ſpecialē Irregularitatem.

528 Alios verò Auctores relatos à Suario pro hac ſententiâ ſcilicet Angelum verb. *Irregularitas* numero 27. Sylueſtrum ibi q. 5. num. 7. Armil. num. 83. Tabienam *Irregularitas.* 4. q. vltimâ, non admittit Sanchez pro hac ſententiâ, quia non explicant ſe loqui de fictis Apoſtatis, quinimò Angelus, & Sylueſt, quos videntur ſequi Tabiena, & Armilla, de veris Apoſtatis loquuntur, cum de illis dicant eſſe veros Hæreticos.

529 Ex traditâ doctrinâ nonnulla pro praxi colligenda ſunt. Primò colligitur eum, qui pactum init cum Dæmone, aut ipſum colit abſque Hæreſi non eſſe Irregularem ex eo capite, de quo nunc agimus. Ita Suarius citatâ ſect. 2. Sanchez ſuprà numero 11. & alij Recentiores. Ex alio tamen capite, ex quo infamia conſurgat, ob ſuſpicionem Hæreſis aut enormitatem talis delicti iam noti poterit fieri Irregularis. Ita Filiucius ſuprà. n. 235. & alij.

Ex dictis nonnulla pro praxi informantur. Collige 1.

Collige 2.

530 Colligitur 2. eos qui de Hæreſi ſuſpecti coguntur abiurare illam, alioquin in iudicio probatam, eſſe Irregulares; tales enim cenſentur veri Hæretici. Legatur Sanchez. numero 10. & 12. vbi ait eos, qui tanquàm de Hæreſi ſuſpecti coguntur per Inquiſitores abiurare de vehementi, nullatenus eſſe Irregulares, neque inhabiles ad officia, & beneficia, pro quâ ſententia contra Azor citato lib. 8. capite 21. q. 8 refert Nauarrum lib. 5. *conſiliorum.* titulo *de Hæreticis.* in 1. edit. toto conſ. 5. & 6. in ſecundâ vero toto conſ. 18. & 19. Flaminium de *reſignat.* benef. lib. 4. q. 3. numero 17. Henriq. lib. 13. de *excom.* capite 56. numero 1. Sà in *Summa.* verbo *Hæreſis.* numero 5. Neque horum beneficia vacant virtute Motus proprij Pij V. decernentis vacare Hæreticorum beneficia, & ad diſpoſitionem Apoſtolicam pertinere; quia hi non verè Hæretici. Itáque tunc tantùm ſunt Irregulares, ſi tanquam veri Hæretici cogantur abiurare; quod ex Nauarro explicat Sanchez, dicens duobus modis quempiam cogi abiurare; primus eſt, quando Hæreſis eſt probata, & ideò tanquam Hæreticus cogitur abiurare iurando ſe nunquam ad eam rediturum; & tunc fit Irregularis, & inhabilis ad beneficia, vt præter Nauarrum, & Sanchez docet Sà ibidem. Secundus modus eſt, quando Hæreſis non probatur, maximæ tamen præſumptiones adſunt, & tunc, vt ſe ab ijs purget, cogitur de vehementi abiurare, iurans ſe neque in illam incurriſſe; nec vnquam incurſurum, & tunc non damnatur tanquam Hæreticus, neque vt tali, ob Hæreſim imponitur pœnitentia; ſed ob ea geſta, ex quibus Hæreſis ſuſpicio orta eſt, à quâ ſe purgat, & oſtenditur innocens per eam abiurationem, nec manet Irregularis, aut inhabilis; purgatâ enim infamiâ, & ſuſpicione Hæreſis, non conſurgit Irregularitas.

Hæreticorū beneficia vacant.

Duobus modis cogi poteſt quis abiurare Hæreſim.

531 Quæ hucuſque dicta ſunt de Hæreticis, & Apoſtatis non habent locum in Schiſmaticis, niſi Schiſma ſit coniunctum cum Hæreſi; tunc enim propter Hæreſim locum habebunt. Ita Suarius ſuprà, Filiucius Tract. 20. capite 9. quæſtio. 3. num. 233. Sanchez, Sayrus & alij, quos refert, & ſequitur Bonacina diſp. 3. de legibus. q. 4 puncto vltimo. §. 3. quamuis contrarium ſentiant Vgolinus. cap. 36. §. 3. Maiol. lib. 5. cap. 46. numero 4.

Dicta habētenus de Hæreticis non habent locum in Schiſmaticis

532 Quod diximus de Apoſtatâ, intelligi debet de Apoſtatâ à fide vera, & Catholica; nam quod attinet ad Apoſtatam ab Ordine Religioſo, & à Clericali habitu, & Tonſurâ, alia ratione Philoſophandum eſt; neque enim Apoſtata ab Ordine Religioſo incurrit prædictum genus Irregularitatis; ſed aliud longè diuerſum cap. finali de Apoſtatia. Vbi habetur Apoſtatam à Religione durante eo ſtatu non debere ad Ordines admitti. Ita Vgolinus ſuprà. §. 4. Maiol. lib. 5. cap. 30. Clericus verò Clericalem habitū, & Tonſuram deſerens, nullibi, quòd ſciam, decernitur Irregularis; in quo etiam conſentit Vgolinus. numero 6. & alij contra Maiol. lib. 5. cap. 34. n. 4. alioſque nonnullos.

Dicta de Apoſtatâ quomodo intelligenda.

DVBITATIO XXII.

De Irregularitate propter fauorem, receptationem, defenſionem, & ſuſpicionem Hæreſis.

533 ASſero 1. Irregularitatem præcedentis dubitationis extendi ad fautores, receptatores, defenſores Hæreticorum. Quinam verò ſint tales, explicuimus diſp. 3. dub. 60. & legi poteſt Sanchez lib. 2. *Summæ.* cap. 10. a. nu. 4. Ita idem Sanchez eodem lib. cap. 25. numero 7. & 8. vbi etiam contra Henriquez lib. 14. de

Aſſertio 1.

Irregularit

Irregularit. cap. 4. numero 6. & contrà Sà in *Summâ.* verbo *Irregularitas ex defectu animæ.* numero 2. docet hanc Irregularitatem incurri, etiamſi occulti ſint, ſicut ſuprà dixerat, & nos cum illo, tanquàm probabilius de Hæreticis ipſis occultis, In quam ſententiam videntur conuenire quotquot indiſtinctè & generaliter illos æquiparant Hæreticis, quantum ad Irregularitatem contrahendam, probanque poteſt ex ſpeciali Textu cap. 5. *Hæretici* de *Hæreticis* in 6. quo Textu vtuntur Nauarrus in *Summâ* cap. 27. numero 205. Ledeſma 2. p. 4 q. 26. art. 2. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 10. puncto 3. in 3. ſpecie Irregularitatis. Maiol. lib. 5. *de Irregularit.* c. 46. numero 4. & omninò expreſsè Suarius de *Cenſuris.* diſp. 43. ſect. 2. numero 5. vbi in fine ait hos omninò æquiparari Hæreticis, quoad Irregularitatem; & omnia dicta de Hæreticorum Irregularitate in His locum habere; Dixerat autem ſect. 1. numero 4. Hæreticos occultos eſſe Irregulares, quem ſequitur in his omnibus Sanchez, & cum eodem expendit citatum, cap. 2. §. *Hæretici*, vbi æquè Hæretici. & omnes eorum receptatores, fauctores, & defenſores redduntur inhabiles ad omne beneficium, & officium publicum. Sub quibus verbo non temporalia tantùm, ſed Eccleſiaſtica atque Ordinum etiam officia comprehenduntur; cùm hæc pu. publica etiam ſint.

Soli fauctores &c. Hæreticorum formaliter vt Hæretici ſunt Irregul. incurrunt.

534 Sicut autem nos dub. 60. citatâ, & Sanchez, citatis locis alijſque ibidem à me relati diximus, ſolùm incurri Excommunicationem à fauctoribus, receptatoribus, defenſoribuſque Hæreticorum formaliter, vt Hæretici ſunt, ſic etiam in Irregularitate dicendum eſt propter eaſdem rationes. Ita etiam Suarius citatâ diſp. 43. ſect. 2. num. 6.

535 Vbi idem Suarius, & Maiolus citatu, cap. 46. numero 4 eandem Irregularitatem extendũt ad adminiſtrantes Sacramẽta Hæretico. Pro quâ ſententiâ falſò refert Maiolus Speculatorem, & Bernardum Diaz, qui teſte Suario, & Sanchez, ſuprà numero 9. nihil tale dicunt. limitant verò Sanchez, & Suarius hanc doctrinam, vt tantùm locum habeat in miniſtrantibus Sacramenta Hæretico nondùm conuerſo, vt illi faueant, non ſolùm, vt excommunicato; ſed; vt Hæretico: tunc autem (vt rectè aduertunt) non propter ſpecialem rationem miniſtrandi Sacramenta, ſed propter generalem fauendi Hæreticis, tanquam eorum fauctores Irregularitatem incurrunt. Quod ego non fruſtrà pro praxi notatum puto; nam, ſi quis varios exerceat actus fauoris Hæreticorum, & generaliter obtineat diſpenſationem ab Irregularitate incursâ propter eiuſmodi fauentiam; adminiſtratio verò Sacramentorum Hæretico facta ſolum inducat Irregularitatem, quatenus eſt actus fauoris; non erit neceſſaria noua diſpenſatio, aut particularis expreſſio illius adminiſtrationis, quando petitur & obtinetur prædicta diſpenſatio: illa enim adminiſtratio comprehenditur inter cæteros actus fauendi; cùm tamen, ſi peculiari ratione illa adminiſtratio Sacramentorum induceret Irregularitatem, neceſſaria eſſet noua diſpenſatio aut noua, & diſtincta expreſſio illius actionis, quando petitur, & obtinetur diſpenſatio Irregularitis.

Pro Praxi Notandum.

Aſſertio 2. quoad ſuſpectos de Hæreſi.

536 Aſſero. 2. prædicta Irregularitas extenditur ad ſuſpectos de Hæreſi. Ita Sanchez ſuprà numero 10. cum Suario eâdem diſp. 43. ſect. 2. numero 8. & 9. Maiol. lib. 3. de *Irregularitate.* cap. 17 numero 2. Henriquez lib. illo 14. capite 4. numero 6. Aduertunt verò Sanchez, & Suarius hanc ſuſpicionem quandoque proficiſci ex crimine includente cooperationem aliquam ad Hæreſim, vt, ſi quis ſit fautor, receptator. aut defenſor Hæretici, Quo caſu tunc non incurret quis duplicem Irregularitatem, alteram fauctorum, alteram ſuſpicionis, ratione infamiæ, ſicut neque homicida notorius duplicem Irregularitatem incurrit, aut Hæreticus, etiam notorius; nam ex duplici titulo incurritur Irregularitas per modum vnius; quamuis enim alterutra ſola ratio ſufficiat per ſe ad Irregularitatẽ; tamen, cùm hæc per ſe impoſita ſit ob tale crimen, quod habet per ſe coniunctam talem ſuſpicionem, ſeu infamiam, cenſetur propter vtrãque ſimul rationem impoſita. Quando verò Hæreſis ſuſpicio conſurgit ex alio crimine, ſiue ſit ſuſpicio facti; quia factum eſt tale, vt abſque aliâ Iuris diſpoſitione Hæreſis ſuſpicionem generet; ſiue ſit ſuſpicio Iuris; quia Ius in eo caſu diſponit, vt Hæreſis inde præſumptio ſumatur, (qualem ſumit Tridentinum ſeſſ. 25. c. 3. ex annuâ perſeuerantiâ in excommunicatione) tunc non incurritur peculiaris Irregularitas ex naturâ huius ſuſpicionis; ſed ſolùm ratione indecentiæ ob infamiam, quando id crimen notorium eſt. Ita Henriquez Suarius, & Sanchez locis citatis; qui duo inferunt, ablatâ eâ infamiâ, & purgatâ ſuſpicione auferri Irregularitatem hanc. Quod ego verum puto in infamiâ facti; nam in infamia Iuris probabilius puto neceſſariam eſſe diſpenſationem, vt iam in præcedentibus notauimus, tùm dub. præcedenti, tum dub. 13. § *Quod ſi loquamur.*

Ex duplici titulo incurri poteſt Irregul. per modum vnius.

DVBITATIO XXIII.

De Irregularitate, quam contrahunt filij Hæreticorum ex delicto parentis.

Aſſertio. filij Hæreticorum ſunt Irregulares.

537 ASſerendum eſt filios Hæreticorum eſſe Irregulares vſque ad ſecundam generationem, ſi per viam maſculinam deſcendant; ſi autem per viam fœmineam, tantùm in primâ generatione, filios ſcilicet, non nepotes. Probatur ex capite 2. §. *Hæretici.* & capite *ſtatutum.* cl. 2. de *Hæreticis.* in 6. debet tamen Hæreticus probari per ſententiam, vel euidentiam facti, quòd talis ſit, vel talis deceſſerit, vt habetur capite *Quicumque* de *Hæreticis.* in 6. ibi. *Qui tales eſſe vel tales deceſſiſſe probantur.* traditque Farinac. q. 191. numero 69. Azor tomo 1. lib 13. c. 13. q. 8. vbi ſubdit ſolùm facti euidentiam ſufficere, etiamſi ſententia ſecuuta non fuerit, docet etiam Sanchez. lib. 2. *Summa* capite 27. n. 28. & alij poſteà citandi.

538 Doctrina tradita extenditur etiam in eiſdem Textibus ad fautores Hæreticorum, vt prædicti Auctores docent.

Quæres 1.

539 Quæri autem poteſt. 1. an extendatur ad filios etiam illorum, qui relapſi ſunt in Hæreſim, & ſolent cumburi, etiamſi pœniteant?

Affirmans aliquorum reſolutio

540 Aliqui affirmant; & idem putant de Hæreſiarchis; qui omnes, quamuis pœnitentiæ ſigna oſtendant, impœnitentes à Iure reputantur, docetque Suarius de *Fide* diſp.23.ſect.3.n.3. cum alijs; neque ab hac pœnâ putant; ſicut neque ab alijs, excuſari filios illigitimos, & inceſtuoſos, aliàs delictum parentum illis faueret, & luxuriæ prærogatiua daretur, quæ negaretur caſtitati coniugali. Quod abſurdum putat Pegna 3. p.*directorij* q.114.commento.163. circa principium Sanchez citato.capite 27.num.1. Menoch. de *præſumptionib.* lib.5.præſump.33.nu.1.Farinac.q.191.num.9. Debet autem parens Hæreticus certò parens eſſe, vt ex eius delicto pœnæ ad filios deſcendant; nam in dubio excuſabuntur, vt docent idem Sanchez, & Farinac. ſuprà. Couarrub. lib. 2.*variarum.* capite 8. numero 3 Filiationis autem probatio ſufficit, ſi Pater nominabat illum filium, & talis communiter reputabatur; quia vt talis tractabatur. Ita Repertorium Inquiſitorum verb. *Filij.*verſ. *& ſi quæratur*, & ibi Quintilianus Mandoſus in *Additionibus.* littera.H. Farinac.q.illâ. 191 num.10.

Opinio aliorum negans

541 Alij tamen putant non incurrere Irregularitatem, ſi eorum parentes mortui non fuerint in delicto, ſed conuerſi, ſiue poſt primum, ſiue poſt ſecundum lapſum. idque probant ex cap. *ſtatutum* de *Hæreticis.* Putant ergo filios, & nepotes Hæreticorum poſſe promoueri, quando parentes ipſorum ante mortem fuerunt reconciliati Eccleſiæ ad diſtinctionem Parentum, qui Irregulares manent etiam poſt conuerſionem, niſi diſpenſentur. Item promoueri poſſunt, quando aliter in aliquo loco conſuetudine receptum eſt, vt in multis Germaniæ locis ſeruari videtur. Ita Henriquez quem refert, & ſequitur Bonacina diſp. 7. q. 3. puncto. 7. Conine diſp.18.numero 51. referens Henriq. qui refert Simancas, Nauarrum, & Roas. Quæ ſententia mihi videtur probabilior; quia Textus abſolutè loquuntur, & ſolum comprehendunt parentes impœnitentes: qui ſenſus benignior eſt.

Hæc Authori videtur probabilior.

Quæres 2.

542 Quæri poteſt 2. an Filius Hæretici ſit Irregularis, etiamſi natus ſit ante lapſum parentis in hæreſim?

Filios natos ante hæreſim Parentis Irregulares eſſe docent, quidam.

543 Diuiſi ſunt Auctores: quidam affirmant comprehendi filios etiam natos ante crimen Hæreſis. Ita Simancas de Catholic. Inſtit. tit.29.numero 22. Rojas de *Hæreticis.*2.p.numero 336.& in *ſingularibus Fidei.* ſingulari.68.num.3. Pegna in *Directorio* 3. p. comment. 163. verſ. *Omiſsis tamen.* Perez lib.4. *Ordin.* tit.9. l. 3. verſ. *Deſpues que fizo la traytion.* Couarrub. 2. *variarum.* capite 8. numero 5. Cantera in *quæſtionib. Criminal.* tit. de *Quæſtionib. tangent. pænit. de lict.* cap.1.numero 12. Suarius diſp.43.ſect.3. nu.2. Azor. tomo 1. *Inſtitution moral.* lib. 8.capite 13. poſt q.8.& tomo.2.lib.6.capite 4.q.3: Toletus in *Summâ.*lib.1.capite 69. numero 4. verſu. *Octauo Filij* Farinac.de *Hæreſi.* q.191.numero 2. Quamuis numero 39.videatur ſibi contrarius, & alij plures, quos refert Thom.Sanchez.lib.2.capite 27.numero 9.; qui de hac re, latè, ſatis, & exactè diſputat.

Prob.1.

544 Omiſſis pluribus alijs fundamentis huius ſententiæ probari poteſt primò ex generali & non reſtrictâ loquutione Iuris. dum agit de pœnis impoſitis filijs Hœreticorum, & reorum Læſæ Maieſtatis, quos abſolutè hac, & alijs pœnis pronuntiat puniri. capite *Quicumque §. Hæreticis.* capite *Statutum* de *Hæreticis*, in 6. & capite *vergentis.* de *Hæreticis.* L. *Quiſquis §.Filij.*C.ad *Leg. Iul. Maieſt.* Sub nomine verò filiorum abſolutè prolatorum, tàm nati ante delictum, quàm poſt delictum intelligi debent; tùm, quia ſermo indiſtinctè prolatus indiſtinctè eſt intelligendus.L.1. §.*Generaliter.*ff.de *Legatis præſtandis.*l. 3. ff.de *officio Præſid.*L. de *pratio.* ff. de *publicianâ in rem actione* vbi Gloſſ. & Doctores, tùm; quia iuxta. L. *Senatoris filium.* ff. de *Senatoribus* æquè cenſetur Filius Senatoris, ſiue Pater in Senatoriâ dignitate eum ſuſceperit, ſiue ante dignitatem. & in capite *Inter Cæteras.*de *Reſcriptis.*Sacerdotis filius dicitur, etiamſi ante Sacerdotium fuerit genitus: ergo ſimiliter filius Hæretici dicetur, etiamſi ante Hæreſim.

Prob.2.

545 Probatur. 2. tùm ex capite *Filij.* de *Hæreticis* in 6. vbi Filij decedentium è vitâ, & conſolationem, ſeu potiùs deſolationem, ab Hæreticis poſtulantium non admittuntur ad probandum parentes in amenntiâ fuiſſe, ſi anteà de de Hæreti diffamati erant. Ij autem Filij pœnas filiorum Hæreticorum incurrunt; ergo etiam nati ante delictum patris: tùm etiam probatur ex capite *ſtatutum* eodem titulo in 6. vbi redduntur infames filij Hæreticorum; quorum parentes, vt ſuprà notabam, tales eſſe, vel deceſſiſſe fuerit probatum: Si autem non comprehenderentur filij ante delictum paternum geniti deberet Textus poſtulare ad filiorum infamiam parentes Hæreſim commiſiſſe ante illorum generationem, & in illâ vſque ad mortem perſeueraſſe, quòd tamen non poſtulat; tùm denique quia filij reuelantes Inquiſitoribus Hæreſim parentum, eique minimè conſentientes excuſantur à pœnis iuxta Conſtitutionem Frederici Imperatoris, quæ incipit. *Commiſſi.* verſ. *Neque quidem* quam refert Pegna inter litteras Apoſtulicas. *Director inquiſit.* quæ ab alijs Pontificibus confirmata eſt præcipuè ab Innocentio IV. in ſuâ Octauâ conſtitutione, aliàs in ordine 9. multiſque relatis docet Simancas de *Catholic. Inſtit.* tit.29 numero 46. Pegna in *Directorio* 2.p.Comment.15 .ad caput *Litteras.de Præſūpt.* verſ. *hoc addiderim.* & 3.p. Comment.164. verſ. *in filijs verò.* Rojas ſingulari 11.numero 5.Sanch. citato capite 27.numero 30.Farinac.q.191. nu.37. Ad hanc autem reuelationem faciendam ſupponuntur filij nati; ergo etiā ſupponūtur nati ante delictum, vt paternum delictum poſſint diſſimulare. Vnde filij non reuelantes, ſed diſſimulantes paternam Hæreſim eam pœnam contrahunt, neque ibi excipitur ante nati fuerint ante delictum vel poſt.

Prob.3.

546 Probatur.3.quia pœna infamiæ priuationiſque officiorum, & beneficiorum filijs imponitur vt in eis puniantur parentes, qui filiorum mala ſolent acerbius ſentirè, quàm propria, vt ſic puniti à peccato auertantur & cæteris incuriatur metus, vt notauit Gloſſa in Extrauag. vnicâ Ioannis. 22. de *pænis.* §.*Filij eius.* verbo

Quemodo-

Quomodolibet. & refert Caſtro lib.1.cap.7. de *poteſt. Legis pœnalis.* Corollario.1. & lib.2.c. vltimo. de *iuſtâ Hæreticorum punit.* Menoch.de *Præſumptionib.* lib.5.*præſump.*33.numero 8.& 12.& conſ. 99.numero 220. *volum.*1.& alij relati à Sanchez eodem.cap.27.numero 8. Hæc autem ratio punitionis parentum æquè vim habet in filijs natis ante delictum atque poſt delictum, quorum æque mala ſentiunt. ergo ad vtroſque extenditur pœna.

Obiectioni occurritur.

547 Nec refert ſi dicas hanc eſſe vnam ex rationibus, quibus moti Legiſlatores parentes puniunt in filijs, non tamen præcipuam eſſe rationem, quæ potiùs videtur eſſe ne filij parentum mores imitentur iuxta.L. *Quiſquis.* §.*filij.* ff. Ad *Leg.Iul.Maieſt.* ibi *In quibus paterni, hoc eſt hæreditarij criminis exempla metuuntur.* Qui timor non tantus eſt in filijs ante delictum conceptis, quippe, qui ex ſanguine puro, & nondum per delictum infecto geniti ſunt; nihil(inquam)refert, ſi hoc dicas; contra hoc enim eſt primò, quod falſum aſſumit negando hanc eſſe rationem præcipuam; nam in pœnis imponendis præcipuè attendi ſolet delinquentium punitio. Secundò, quamuis concedamus præcipuam rationem eſſe illum timorem incutiendum filijs ne parentum mores imitentur, id etiam locum habere debet in filijs natis ante delictum, æque atque in alijs; hic enim timor non fundatur in eo, quod in generatione aliquam prauam qualitatem in filios genitos parentes infundant; ſed ex naturali amore, quem Filius habet erga parentes, quo ad illius imitationem allicitur, qui amor locum habet in omni Filio, ante, vel poſt delictum concepto.

Si dicas.

Quod ſi perſtes, & dicas media generatione transfundi à Parentibus in filios prauas inclinationes, & propenſiones; ex quo oritur metus imitationis paterni delicti,

Reijcitur.

facilè reijcitur hoc ex eo, quod inclinationes & naturales propenſiones eſſe poſſunt ita feruentes, aut etiam feruentiores ante commiſſum delictum; atque poſt, vt experimento conſtat in perditè amantibus: ergo eam prauam propenſionem in Hæreſim poſſent parentes ante commiſſum delictum in Filios transfundere. Accedit negari non poſſe, quin paterni delicti punitio ſit vna ex præcipuis rationibus puniendi illos, etiam in Filijs, eſto, præcipua non ſit; quando autem Lex pluribus, diuerſiſque rationibus in ſui diſpoſitione mouetur non ceſſat eius diſpoſitionis obligatio, etiamſi in aliquo caſu ceſſet aliqua ratio ex illis: quâ de re in Tract. de Legibus dicemus, ac proinde, etiamſi de Filijs natis ante parentum delictum non eſſet ita timendum, ſufficeret ratio puniendi parentem, vt in talibus etiam Filijs puniretur.

Sententia prædicta probabilis eſt iuxta Authorem.

548 Propter hæc, & alias minoris momenti rationes citati Doctores mouentur, vt affirment, etiam hos Filios eſſe puniendos, probabiliſque omninò ſententia eſt; quamuis rationes prædictæ non ſatis conuincant.

Secunda ſententia præcedenti Contraria.

549 Secunda ſententia prædictæ contraria multorum etiam eſt, & grauiſſimorum, eamque latè probat Simancas de *Catholicis inſtit.* tit 29. numero 22.& ſequentibus & in *Enchirid.* tit. 63. numero 10.& 11. qui tamen, vt vidimus, præcedenti ſententiæ referri ſolet. Item Ioannes Calderinus conſ.3.tit.de *Hæreticis.* Antonius Gomez.3. *variar.* capite 2.numero 16. Qui tamen ſolùm ait ex Iure Regio Caſtellæ hanc eſſe amplectendam ſententiam, licèt in puncto Iuris verior ſit contraria Molina Iuris peritus lib. 4.de *Primogenijs.* capite 11. numero 55. Molina etiam Theologus noſter tomo. 3 de *Iuſtit.* 1. p. diſp.65.numero 22. Nauarrus lib. 5.*Conſiliorum.* conſ.23.in vltima editione, aliàs conſ.27.de *Hæret.* Vgolinus. §:1.numero 6.Leſſ.de *Iuſtitiâ* lib. 2.capite 34.numero 121.Henriq. lib. 14.capite 5.numero 4.Sanch.citato lib.2.capite 27.numero 10.& 14.Coninc.diſp.18.numero 53.Ceuallos in ſuis *communibus opinionibus* q.653. numero 14.& ſequentibus, vbi teſtatur ex Rodrig.tomo 1.Summæ capite 130. numero 5. Sæpe in Tribunalibus Hiſpaniæ ſic eſſe iudicatum. Idem docent alij plures, quos ex actiſſimè explicat more ſuo, & examinat Sanchez citato numero 14. ex quo, & alijs præcipua huius ſententiæ fundamenta depromam, & perſtringam.

550 Probatur primò; quia Filij nati ante delictum parentis non dicuntur propriè & formaliter delinquentis Filij, ſic non dicitur in Iure Filius deportati, quem pater genuit ante deportationem. L.*Ex facto.*17.§.*ex facto.*ff. *Ad Trebell.* nec etiam dicitur Senatoris Filius, cuius pater à Senatu amotus eſt ante illius generationem. L. *Emancipatum.* ff *Senatorib.* nam, vt ibi notatur, ad eam denominationem tempus conceptionis ſpectari debet, id quod multis probat Tiraquellus *de primogenijs.* q. 31.numero 8.Gloſſ.in L. *Imperialis.* §. *Illud.* C. de *nuptijs.* ergo ſimiliter dici non poterit propriè & formaliter Filius Hæretici, cuius pater poſt illius generationem in Hæreſim incidit, ergo tam rigidas, & acerbas pœnas erga innocentes Filios limitare oportet ad Filios, qui propriè, & formaliter ſunt Filij Hæreticorum, vt pote nati poſt parentum Hereſim. *Prob. 1.*

551 Probatur 2. à ſimili de Filijs conceptis ante ſeruitutem, ad quam rediguntur parentes ob ingratitudinem; tales enim Filij non amittunt Ius libertatis quæſitum, L.2.C.*de Litteris, & eorum liberis* vbi redditur ratio, *quoniam illis delicta parentum non nocent, quos tunc ortos eſſe conſtiterit, dùm libertate potirentur.* Idem habetur L. *Filium.* ff.*de Senatorib.* & §.*Sed, & ſi.* Inſtitut. de *Ingenuis.* At qui Filijs natis, vel conceptis ante delictum parentum ius eſt iam quæſitum habilitatis ad beneficia, & officia: ergo non debet ob delictum parentum illis auferri. *Prob. 2. à ſimili.*

552 Probatur.3.ex Concilio Toletano. 13.c. 1. vbi cum omnibus, qui in infidelitatem inciderant, remiſſionem vellet concedere, ad illorum filios priuilegium extendit his verbis. *Quod & de filijs eorum decreuimus obſeruandum, qui poſt admiſſum ſcelus nati eſſe probantur.* Vbi nulla mentio fit eorum, qui ante crimen nati ſunt; nimirum ſupponit Concilium illos eâ remiſſione non indigere, quippe qui nullas pœnas incurriſſent. Quod argumentum vrgens eſſe fatetur Couarrub. contrariæ ſententiæ Patronus, lib.2. *variar.* capite 8. numero 6. Quamuis autem Concilium hoc generale non ſit, certè nationale eſt ex omnibus ferè Epiſcopis Hiſpaniæ; atque adeò eius mens, & ſententia maximè facienda. *Prob 3. ex Concilio Toletano.*

Prob. 4 ex Auguſtino 553 Probatur. 4. ex Auguſtini doctrinâ relatâ à Gratiano in capite *Non imputantur.* & capite *Iam itaque.* 1.q.4. vbi Auguſtin. docet, & probat delicta parentis non poſſe nocere Filijs ante delictum genitis, quippe qui iam in ſeipſis, & non in parente ſunt; quæ ratio ſolùm ad filios natos tempore commiſſi delicti inferri debet; non ad naſcituros poſteà, vt ex ſe patet.

Prob. 5. 554 Probatur. 5. quia nobilitatis priuilegiũ parentibus conceſſum, non habet locum in filijs natis ante priuilegij conceſſionem, ſed ſolùm in naſcituris. vt colligitur ex L. vltima C. de *Decurionibus*. lib. 10. ibi *Sueq; poſteritati, quam poſtquam meruerit dignitatem vel actam geſerit, ediderit, anterioribus filijs in conditione priſtinâ remanſuris* & L. *Si decurio.* 3 eodem titulo, & libro, & L. *Filij* verſ. *Senatores.* el. 1. ff. de *Municipal.* vbi ſtatuitur Filios, & nepotes Senatorum gaudere priuilegio, & dignitate parentum, quando ſunt nati, vel concepti poſt adeptam dignitatem, non verò ante, id, quod notat ibi Gloſſa, & expreſſè Barthol. in l. 2. §. *In filijs.* ff. de *Decurionibus.* & Tiraquel. cum alijs, quos refert. Tract. de *Nobilit.* capite 15 numero 9. & in Tract. de *Primogenijs.* q. 31. numero 28. Couarrub. lib. 2. *variar.* c. 8 numero 5. verſ. 3. in medio. affirmans in Prætorio Granatenſi ſic fuiſſe iudicatum, & confirmat in Regno Caſtellæ Lex prima tit. 1. lib. 6. *noua recopil.* ibi. *Los hijos, que vbieren auido antes de la Caualleria, non gozen de la exempcion y priuilegio de ſus padres.* Ergo, ſi priuilegium, fauor, beneficiumque Principis parentibus conceſſum non communicatur filijs natis ante conceſſionem, potiori ratione non communicari debet pœna, quâ parentes puniuntur, cùm pœnæ reſtringendæ ſint, & fauores ampliandi.

Prob 6. 555 Probatur. 6. ex ratione, quam affert Lex Quiſquis. C. *Ad leg. Iul. Maieſt.* ob quam Filij puniantur ob delictum parentis; quia nimirum *quodammodo participes ſunt criminis paterni, & audacia genitoris ſucceſſores.* quod non habet locum; niſi quatenus filij à Patre infecto geniti ſunt, ac proinde ſolùm concepti poſt delictum.

556 Sanè, ſi Leges noſtri Regni Caſtellæ ſpectemus, non videtur poſſe de hac ſententiâ dubitari nam In l. 6. ad finem. tit. 27. partita. 2. vbi de pœnis, quas filij reorum Leſæ Maieſtatis incurrunt, ſic habet, *pero eſto noçe entiende de los Fijos, que ouieſſen hecho antes que erraſſen: ca los Derechos que fallaron los antigos de Heſpaña en todas las coſas, alli, do puſieron pena alos hijos por razon de ſus padres, ſiempre guardaron eſto, que no houieſſen pena los que antes habian, que el fecho malo fizieſſen; fueras ende ſi fueſſen aparceros en los ierros, y alos otros, quem metieron eſta pena, fue porque los hubieron deſpues do emponçonados en el mal, que vuieſſen hecho.*

557 Rectè autem refellit Sanchez Gregorium Lopez pro oppoſitâ ſententiâ reſpondentem Textum loqui de pœnâ exilij non de pœnâ infamiæ, & incapacitatis ſucceſſionis; oppoſitum enim colligitur ex ipſo Textu illis verbis *En todas las coſas.* vt rectè expendit Molina Iuriſta lib. 4. de *Primogenijs.* capite 11. numero 56. Confirmatur ex L. finali. tit. 31. Partita. 7. ibi *El hijo, que es nacido no debe recibir pena por el yerro de ſu padre.* & lib. 3. tit. 9. lib. 4. ordin. quæ hodie eſt lex 3. tit. 8. lib. 8. *noua compil.* ibi *pero dezimos que ningun traydor, ni aleuoſo, ni ſu hijo que houo deſpues que fizo la traycion, &c.*

558 Quamuis autem nihil de filijs reorũ læſæ Maieſtatis Diuinæ; ſed tantùm humanæ decernant, vt nobis obijcit Couarrub. infrà citandus; ſentiunt tamen prædictarum Legũm conditores ſic etiam à Pontificibus eſſe diſpoſitum, vt indicant illa verba *Los derechos, que fallaron los antiguos en todas las coſas.* alioquin opponi poſſet à Pontificibus contrarium eſſe ſtatutum.

559 Nihil etiam valet contra hanc ſententiam, quod Gregorius Lopez opponit ex l. 2. tit. 2. Partita 6. vbi ex ſigno vniuerſali *Todos ſus hijos.* colligit comprehendi natos, & naſcituros; illa enim verba explicari debent iuxta l. 6. tit. 27. partita 2. vt ſcilicet comprehendãtur omnes Filij ſiue Legitimi ſiue illegitimi, ſiue nondum emancipati; ſiue emancipati, geniti tamen poſt parentis delictum.

560 Non deſunt, qui inter vtramque ſententiam iudicium ferentes, in primis affirment vtramque eſſe probabilem propter vtriuſque Auctores, & fundamenta; deinde diſtinguunt inter crimen leſæ maieſtatis Humanæ, & Maieſtatis Diuinæ, & docent attento Iure Regio Caſtellæ ſecundam ſententiam in crimine Læſę Maieſtatis Humanæ eſſe proferendam; in crimine verò læſæ Maieſtatis Diuinæ, id eſt Hæreſis primam ſententiam eſſe probabiliorem. Ita Gutierez in Quæſtionibus Canunicis lib. 2. capite vltimo numero 46. idemque docet, ſi rectè intelligatur, Couarrub. 2. *variarum* capite 8. numero 5. & Azcuedo. l. 6. tit. 27. p. 2. Antonius Gomez. 3. *variar.* capite 2. circa finem verſ. *ſed his non obſtantibus.* & verſ. *& adde.* alijque Recentiores. Probari poteſt hæc ſententia, quoad primam partem de crimine læſæ Maieſtatis Humanæ, quia leges citatæ clariſſimæ ſunt; quoad crimen, verò Læſæ Maieſtatis Diuinæ Textus allegati pro primâ ſententiâ ſcilicet Canones Eccleſiaſtici, & rationes pro eâ parte videntur efficaciores. Itaque hi Authores concedunt ſecundæ ſententiæ quidquid intendit in crimine læſæ Maieſtatis humanæ; in crimine verò læſæ Maieſtatis Diuinæ nullam putant commodam explicationem, poſſe afferri pro ſecundâ ſententiâ contra primam Textibus Canonici Iuris maximè capite *Fœlij.* capite *Statutum.* Concedunt ergo in illis Textibus ſolùm diſponi, & declarari filios infames eſſe & incapaces, quorum parentes contumaces obierint; quia in capite *Vergentis* de *Hæreticis.* & capite *Quicumque* eodem titulo in 6. id non ſatis fuerat declaratum; at ex eâ declaratione ſatis colligitur in ſuprà dicto capite *Vrgentis,* & capite *Quicumque* filios ante delictum natos eſſe comprehenſos, quia ſolùm poſtulatur in capite Statutum prauus, & contumax obitus parentis; aſſerere verò ibi intelligendum, ſi fuerint nati ante delictum, gratis videtur excogitatum, & contra litteram Textus; alioquin diminutus fuiſſet Pontifex declarans requiri impœnitentiam finalem parentis, & non declarans filios naſci debere poſt parentis delictum, cum frequenter reperiantur filij ante delictum parentum geniti.

Authorum de vtráque ſententia iudicium.

561 Hac ergo ratione concedunt primò argumento ſecundæ ſententiæ non dictifilium *Reſp. Argumento*
deportati

primò ſecundæ ſententiæ.

deportati natum ante deprecationem, Patris, nec ſenatoris filium genitum à patre amoto à ſenatoriâ dignitate; quia, nimirum, non perſeuerat relatio ablato illo fundamento ex parte Patris; ſicut, nec dicebatur filius Hæretici natus, antequàm Hæreticus eſſet pater: at, poſtquam pater in Hæreſim incidit, dum in illâ perſeuerat, ſicut denominatur pater filij ante Hæreſim geniti; ita & filius denominatur filius illius Patris Hæretici, & verè ac propriè dicitur filius Hæretici ſicut & pater propriè, & formaliter Hæreticus eſt. Vnde colligunt ad incurrendas pœnas filijs Hæreticorum impoſitas, tantùm requiri in Iure Canonico, vt filij ſint parentis in Hæreſi decedentis, etiamſi alioquin toto ferè vitæ tempore Catholicus fuiſſet. Concedunt ergo de filio deportati, & de filio ſenatoris, quod aſſumit ſecunda ſententia; quia ita diſponitur in Iure, ſeu legibus ſæcularibus; negant verò hoc in filio Hæretici nato ante delictum, quia aliter diſponitur in Iure Canonico.

Ad 2. Reſp. Couarru.

562 Aduertendum reſpondet Couarrub. n. 5. in principio in libertate, & ſeruitute ſpectari tempus conceptionis iuxta legem Caſtellæ. 9. tit. 22. Partitâ. 4. ſecus verò in alijs ex l. 2. §. *in filijs*, & ibi Gloſſa. ff. *de Decur.* & l. *Diuo Marco.* C. de *quæſtionibus.* & in l. *fallaciter.* C. *de abſolutionibus.* Accedit, quòd Iura quæſita filijs non tolluntur ex delicto parentis; ſicut enim filij Hæreticorum ſecundum probabiliorem ſententiam non priuantur beneficijs, & officijs adquiſitis ante paternum delictum; ſicut nec bonis Caſtrenſibus, aut quaſi Caſtrenſibus; ſed ſolùm illis, quæ ex ſucceſſione parentum habere debent; ita à fortiori non priuantur libertate adquiſitâ ex eo, quòd poſteà parens ſeruituti ſubijciatur.

563 Ad alia argumenta etiam vt quinque reſpondere conantur quorum ſolutiones omitto quia hæc ſententia omnino deficit in probatione illius ſecundæ partis, quatenus contendit in Iure Canonico non eſſe locum explicationi de filijs natis poſt delictum parentis

Authori placet ſecunda ſententia.

564 Placet ergo mihi inter has ſententias ſecunda, quæ vniuerſim loquitur de omnibus criminibus, etiam Hæreſim; atque in primis rectè expendunt Authores illius rationem ſic decidendi in crimine læſæ Maieſtatis Humanæ eſſe vniuerſalem; locumque habere in omnibus & vniuerſaliter loquendo filios delinquentis cuiuſcumque non eſſe propriè & formaliter delinquentis filios, ſi nati ſunt, antequàm parens eſſet delinquens.

565 Prætereà, quando non cogit ratio in contrarium, Iura Iuribus conciliare & concordare oportet, iuxta cap. *càm expediat.* de *Electionibus* in 6. vt latius expendimus Tract. 8. de *Pœnitentia* diſp. 10. dub. 9. Cumque ex alio capite, quæ in Iure Ciuili tàm Cæſareo, quàm Regio ſtatuuntur ſeruari debeant, & authoritatem habeant vbi non corriguntur à Iure Canonico, nec rationi naturali repugnant; eo ipſo quòd in Iure ſæculari propter rationem aſſignatam aſſeritur, infamiam vitiorum parentis non transfundi in filios natos ante delictū, non eſt cur dicamus Legem Canonicam non poſſe ita interpretari, vt congrua cum Ciuili. Cum

Infamia vitiorum parentis non tranſit in filios ante

ergo Ciuilis lex, quando agit de filijs delinquentum loquatur tantùm de filijs natis poſt delictū parentis: pari ratione intelligi poterit, & debebit Lex Canonica, vt verba ipſa patiuntur cum ſolùm loquatur de filijs Hæreticorum. Accedit quod in ſignificatione verborum Lex Ciuilis auctoritatem habet vt verba in eo ſenſu intelligantur, quo Legiſlator Ciuilis intelligit. Cum ergo Legiſlator Ciuilis, quando loquitur exempli cauſa de filio deportati, dicat per has voces *filius deportati* non ſignificari eum, qui ante deportationem patris natus eſt; modus autem loquendi idem ſit in ijs vocibus *filius Hæretici*: eâdem ratione intelligere debemus per eas voces non ſignificari eum, qui ante patris Hæreſim natus eſt: ergo quando Iura Canonica loquuntur de filijs Hæreticorum illæ voces *filij Hæreticorum*, propriè, & formaliter loquendo non ſignificabunt, niſi filios, natos, aut genitos: quando parentes iam Hæretici erant. Hinc eſt, vt Pontifex Textibus citatis non diminutè procedat (vt argumentabatur tertia ſententia declarans filios Hæreticorum quoad pœnas illas Eccleſiaſticas cenſeri debere eos, quorum parentes in contumacia, & Hæreſi deceſſerint; etiamſi non declarauerit, an deberent eſſe nati poſt delictum parentis; quia, nimirum, de natis ante delictum parentis illa verba non propriè & formaliter intelliguntur; maximè in re odioſâ, qualis eſt hæc; atque adeò non erat cur explicarentur. Multò autem maiori ratione dubitari poterat de filijs natis quidem poſt delictum parentis; ſed parentis iam pœnitentis; nec decedentis in pertinaciâ Hæreſis; &, quia hi verè dici poterant nati, & geniti ab Hæreticis propriè, & formaliter tales tempore generationis; declarat Pontifex prædictam pœnam non incurri ab ijs quorum parentes ante mortem reſipuerunt.

delictum natos, iuxta Ius ciuile.

Quid propriè in Iure Canonico ſignificant, hæ voces filij Hæreticorum.

566 Vlteriùs (ſicut aduerſarij concedunt) Iura quæſita filijs non ipſis decedunt propter delicta parentum; ſed eo ipſo, quòd quis natus eſt Chriſtianus ingenuus, & ab omni delicto ſeu impedimento immunis, habet Ius ſecum fruendi, & vtendi omnibus facultatibus, capacitatibus, & beneficijs communibus cæteris eiuſdem conditionis hominibus; ſed inter alia communia beneficia meritò cenſeri poteſt, & debet capacitas ad percipienda Sacramenta Eccleſiæ, qualis eſt ordo, & ſtatus Clericalis reſpectu virorum, & hoc medio etiam beneficia Eccleſiaſtica: ergo non eſt cur ſpolietur eo Iure iam quæſito propter delictum parentum, quantumuis parentes, & contumaces decedant: Propter hæc, & alia, quæ omitto abſolutè ſentio cum auctoribus ſecundæ ſententiæ, quam etiam multorum teſtimonio in praxi receptam eſſe ſuprà dicebamus.

567 Illud tamen peculiare, ni fallor, habet benignitatis Lex Eccleſiaſtica ſupra legem Ciuilem Regiam, aut Cæſaream, quòd Eccleſiaſtica in crimine læſæ Maieſtatis Diuinæ ſi teſipiat pater, non punit filium, aut patrem in filio; ſed pia mater Eccleſia admittendo ad ſuum gremium patrem, non vult amplius durare Irregularitatem, & incapacitatem in filio; Lex autem Ciuilis, etiamſi pater pœniteat adhuc perſeuerat pœna non ſolùm in ipſo, ſed in filijs,

Differentia inter legem Eccleſiaſticā & ciuilem quoad pœnas inferendas.

quando pater crimen læſæ Maieſtatis commiſit; nec vidiſſe contigit legem ſæcularem, quæ reſipiſcenti patri condonet pœnam, qua punitur in filijs.

Quæres an filio cuius parens ante ipſum natum fuit hæreticus, &c.

568 Quæret tamen aliquis quid dicendum de filio, cuius parens ante ipſum natum fuit Hæreticus, poſteà verò reſipuit, ſed iterum ad vomitum redijt erit ne Irregularis filijs & incapax aut non? Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quòd iſte eſt verè filius Hæretici propriè, & formaliter, & ex alio capite, pater (vt ſupponimus) decedit in Hæreſi: hæc duo ſunt, quæ ſufficiunt iuxta dicta vt filius incurrat pœnas Iure Canonico impoſitas; ſolùm enim poſtulat Ius Canonicum, vt ſit Filius Hæretici formaliter, & propriè; &, quod pater in Hæreſi decedat; ergo incurrit pœnas. Pro parte verò negatiua ratio dubitandi eſt, quòd, quamuis pater fuerit Hæreticus tempore generationis filij tamen cùm poſteà reſipuerit, ſemel poſitâ reſipiſcentiâ patris, videtur Filius adeptus capacitatem ad Ordines, & ad beneficia &c. quo Iure, & capacitate ſemel adquiſitis non videtur iuxta dicta filius priuandus Iure quæſito propter delictum parentis, quod ſic ampliùs explico; nam vel priuaretur propter primum delictum parentis, vel propter ſecundum reincidentię non propter primum; quia pœna contracta propter primum deleta fuit per reſipiſcentiam patris: non propter ſecundum; quia quando pater commiſit ſecundum, iam filius erat in ſe ipſo extra lumbos parentis ac proinde iuxta principia data in ſententia, quam ſequuti ſumus non potuit Filius lędi per ſubſequens delictum ſecundum.

Ratio pro parte affir.

Pro parte negatiua Ratio dubitandi.

Author, dubitat quid hâc in re dicendũ.

569 Propter has rationes dubitandi pro vtraque parte fateor me hæſiſſe & adhuc non omninò firmiter apud me ſtatutum habere quid in hac re dicendum ſit?

Quid tamen Putet exprimit.

570 Alium Authorem hac de re diſputantem vidiſſe non contigit, quem poſſem in hac re ſequi. In primis ergo puto, ſi filius illo tempore intermedio, in quo pater reſipuit, & in reſipiſcentiâ perſeuerauerit, legitimè aliàs ordinetur; & fiat ſacerdos, accipiatque beneficium, iam in his omnibus beneficijs, & officijs acquiſitis non lædi poſſe propter delictum patris ſuperueniens; nam iuxta probabiliorem opinionem filius Hæretici non priuatur beneficijs, & officijs acquiſitis ante paternum delictũ; ſicut nec bonis Caſtrenſibus, aut quaſi Caſtrenſibus, qualia ſunt bona beneficiorum. Cum ergo non obſtante primo delicto parentis, poſitâ eiuſdem reſipiſcentiâ, filius capax factus ius beneficij, & Ordines acquiſierit; non poterit per ſuperueniens delictum patris Iure quæſito priuari. Tota iam difficultas eſt; an poſt ſecundum patris delictum & nullâ ipſius poſita reſipiſcentia maneat filius Irregularis, & incapax ad Ordines & beneficia, &c.

Difficultas tota.

Authoris Iudicium.

571 In quâ reprobabilem puto partem affirmantem; nam in capite *Statutum*. de Hæreticis ſæpe citato ſatis ſignificatur Filios fieri Irregulares, ſi parentes mortui ſint in delicto, & non fuerint conuerſi, ſiue poſt primum, ſiue poſt ſecundum lapſum. Signum ergo eſt Eccleſiam ad liberandum filios à pœnâ parentum, quam ſemel incurrerunt, & requirere pœnitentiam patris ante mortem, non ſolùm primi; ſed etiam ſecundi delicti, ac proinde licèt ex alio capite concedamus filio reſipiſcentis patris à primo delictu manere illæſa Iura quęſita in re, ſcilicet, acceptum Ordinem, & acceptum beneficium; tamen, quoad adquirenda, habebit quidem capacitatem, quam eo tempore adeptus eſt, ſed dependentem ab vltimâ reſipiſcentiâ patris in eâ perſeuerantis vſque ad mortem. Nihilominus fateor hanc rationem non ſatis conuincere; dici enim poteſt loqui Textum (vt nos explicuimus) de Filio formaliter hæretici, nondum liberati à pœnâ propter patris delictum debita, ſicut enim Ius in gratiam pœnitentiæ patris ipſo reſipiſcente concedit filio capacitatem, quam non habebat propter patris delictũ. & eam in capacitatem iuxta noſtram ſententiam non ſuper inducit, quando filius erat extra lumbos parentis tempore delicti, ita ſimiliter dici poteſt Ius auferre pœnam illam, & non iterum ſuper inducere, quando filius vtpote natus ante ſecundum delictum per reſipiſcentiam Patris ſemel fuit factus capax; ideò autem in Iure fieri mentionem ſecundi delicti, & reſipiſcentiæ ipſius; quia fieri poteſt, vt pater, quando genitus fuit filius non ſolùm Hæreticus ſit, ſed relapſus in hæreſim, quo caſu particularis poſſet eſſe dubitatio, an ſufficeret ſecunda reſipiſcentia patris ad liberandum filium à pœnis prædictis, nam in foro externo quod attinet ad Patrem, eo ipſo, quòd relapſus ſit non ſolet haberi pro vero pœnitente, vt notant Auctores; & videbimus, ſi Deo placeat in Tractatu de *Fide*; ideo enim Inquiſitores Fidei relapſum flammis comburendum tradi iubent; quia in foro externo adhùc præſumitur pertinax, & falsò ſe ſimulans conuerſum. Vt ergo aliquid condonaret Ius Canonicum talis ſecundæ reſipiſcentiæ patris, potuit ſtatuere, vt filius genitus etiam poſt ſecundum delictum, ſi pater reſipiſcat, non fiat Irregularis, & incapax: hoc autem non obeſt, quo minus ſimul poſſimus affirmare filium natum ante ſecundum delictum, & adeptum ſuam capacitatem per reſipiſcentiam patris à primo, non priuari capacitate ſemel adeptâ, quantumuis nouum delictum ſuperueniat. Vnde, vt, verum fatear, nihilominò firmum pro alterutra parte inuenio. Idcò vtramque partem probabilem puto & neutrius rationes ſatis conuincere.

Rationem pro ſe allatam fatetur Author non conuincere.

Vtramq; Partem probabilem, iudicat.

Quæres.

572 Quæri tandem poteſt: an filij Neophytorum, aut deſcendentium ex Iudæis, vel paganis, qui Chriſtiani noui ſolent appellari, ſint Irregulares?

Reſp. Chriſtianos nouiter factos non eſſe Irregul.

583 Reſpondeo non eſſe; hi enim non dicuntur filij Hæreticorum cùm parentes propriè Hæretici non fuerint; neque etiam ipſi in ſe Neophyti ſint, cùm ſint baptizati in infantiâ vt ſupponimus. Legatur Suarius diſp. 43. ſect.3. numero 8. & Filiucius. numero 241.

574 Qui plura de Filijs Hæreticorum natis ante, vel poſt delictum parentis videre volet. Legat Thomam Sanchez citato lib.2. *Summa*. c. illo.27. vbi latè, & eruditè more ſuo de hac re diſputat. Nobis dicta ſufficiant.

DVBI.

DVBITATIO XXIV.

Quis poſſit diſpenſare in Irregularitate contracta ob Hæreſim?

Irregul. ex Hæreſi Solus Papa diſpenſat iuxta graues Authores.

575 IN hac re Authores graues vniuerſaliter affirmant ſolius Pontificis eſſe diſpenſare. Ita communiter Doctores Angel. verb. *Irregularitas.* numero 28. Sylueſt. ibi q. 5. numero 7. Nauarrus. numero 205. Ledeſma. 2. p. 4. q. 26. art. 2. Pegna in *Directorio.* 3. p. q. 126. comment. 175. & q. 213. comment. 162. Valentia tomo. 4. diſp. 7. q. 19. puncto 3. Azor tomo 1. lib. 8. capite 21. q. 8. Philiarc. *de Off. Sacerd.* tomo. 1. p. 1. lib. 4. capite 9. Suar. de *Cenſur.* diſp. 43. ſect. 1. numero 6. & vniuerſaliter idem iudicium eſt apud hos Authores, maximè Nauarrum, Ledeſmam, Valentiam, Philiarcum ibidem, & Suarium ſect. 2. numero 5 in fine de Irregularitatis diſpenſatione fautorum, receptatorum, & defenſorum Hæretici. Quod intelligendum eſt quantum ad promotionem ad Superiores Ordines, ſi delinquens ſit Clericus, vel quantum ad omnes Ordines ſi ſit Laicus; nam quoad vſum Ordinum iam ſuſceptorum, vt dub. 21. notabamus, Textus permittunt ex diſpenſatione hos Clericos in ſuſceptis miniſtrare; quando autem Textus permittit, vel imperſonaliter de diſpenſatione loquitur dùm ait, *niſi in eo diſpenſetur*, cenſetur facultas conceſſa Epiſcopo, vt latè probat Sanch. cum innumeris citatis lib. 8. *de Matrimonio* diſp. 5. (quãuis poſteà hanc doctrinam varijs limitationibus limitet) & docet etiam Suarius diſp. 43. ſect. 1. numero 6. loquens de noſtro caſu; quamuis hic etiam auctor limitet; niſi quoad vſum Sacerdotij in Sacrificio Altaris; quam rem meritò putat grauiſſimam; vnde colligit Pontifici reſeruari; accedit quod Pegna ſup. q. illâ 126. comment. 175. refert Piũ. V. anno 1567. inhibuiſſe generali Inquiſitori Hiſpaniæ, ne poſſet Presbyteros Hæreticos habiles reddere, vt in altaris miniſterio deſeruirent. Ex quo rectè colligit Suarius idem eſſe iudicium de Epiſcopo Hæretico quoad Pontificalium vſum; maximè, cùm cauſæ Epiſcoporum in causâ Hæreſis ſint Papæ reſeruatæ, capite *Inquiſitores.* de *Hæreticis.* in 6. In quo etiam Filiucius conſentit, & Sanch. lib. 2. *Summæ* capite 25. numero 14. Bonacina diſp. 7. q. 3. punct. 7. numero 13. qui hanc ſententiam ſolùm probabilem putat, nam oppoſitam ſententiam communiorem, & probabiliſſimam appellat, quæ aſſerit diſpenſationem huius Irregularitatis Summo Pontifici reſeruari, non ſolùm, quoad ſuſceptionem Ordinum; ſed etiam, quoad vſum ſuſceptorum, probatque ex capite *Cum illorum.* infirmatique poteſt ex eo quòd inter alias limitationes, quas affert Sanchez citatâ illâ diſp. 5. lib. 8. de *Matrimonio.* vna ſit, vt facultas diſpenſandi tunc tantùm cenſeatur conceſſa Epiſcopo quando Canon non eſt latæ ſententiæ. Ex quo iuxta doctrinam noſtram traditam dub. 21. cùm hæc Irregularitas ſit latæ ſententiæ, omniſque Irregularitas feratur à Iure, & non ab homine communiſque ſententia doceat ex Hæreſi non tantùm publicâ; & notoriâ; ſed etiam occultâ contrahi Irregularitatem, vt ibidem, quoque notauimus, atque adeò nulla expectatâ ſententiâ etiam declaratoriâ Iudicis; conſequenter videtur affirmandum Irregularitatem non poſſe tolli; niſi à ſolo Papâ in eo caſu; tunc enim, quamuis in Iure concedatur diſpenſatio non cenſetur conceſſa Epiſcopo. Ita Antonius. capite *At ſi Clerici.* §. de *Adulterijs* numero 17. de *Iudic.* & ibi Aretinus. numero 21. qui pro ſe referunt Archidiaconum. capite *ſicut.* numero 15 Huic tamen vltimæ rationi non admodum fido; nam (vt rectè ex Abbate eodem §. de *Adulteriis* in 6. & ex Alexandro de Neuo numero 11. ex Decio in noua editione. numero 48 poſt 3. concluſ. limit. 1. notat Sanch. diſp. illâ 5. numero 2.) hæc limitatio ab alijs non admittitur; quia nullo Iure fulcitur; neque Archidiaconus id ſentit; ſed tantùm loquitur quando Conſtitutio ſimpliciter diſponit; nec facultatem diſpenſandi indulget.

In Irregul. hâc cum Clerico, quoad miniſterium ordinum ſuſceptorum diſpenſare poteſt Epiſcopus.

Solùm Papam poſſe diſpenſare quoad ſuſceptionem Ordinum & vſum ſuſceptorũ, probabiliſſimum putat Bonacina.

576 Accedit in fauorem alterius ſententiæ id, quod in ſimili de abſolutione ab Excommunicatione diximus ſuprà diſp. 3. dub. 2. paulo poſt initium ex capite *Nuper.* de *Sent. Excom.* vbi loquens Pontifex de Excommunicatione, quæ expreſsè non reſeruatur à conditore Canonis ſic ait, *quia tamen conditor Canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur alijs facultatem relaxandi.* Ergo pari ratione in hac materiâ eo ipſo, quod Pontifex conditor Canonis ſibi non reſeruauerit diſpenſationem huius Irregularitatis, quoad Ordines ſuſceptus, cenſetur illam permiſiſſe Epiſcopis; ideo probabilis eſt ſententia Suarij & aliorum. Legantur etiam, quæ diximus diſp. 4. dub. 8. à §. *A ſuſpenſionibus.*

Ratio in fauorem contraria ſententia.

577 Dubitari autem poteſt an in caſu occulto Epiſcopus habeat poteſtatem diſpenſandi etiam ad Ordines ſuſcipiendos virtute facultatis conceſſæ in Tridentino ſeſſ. 24. capite 6. de *Reformatione.*

An Epiſcopus in Caſu occulto diſpenſare poſſit etiam ad Ordines ſuſcipiendos.

578 Affirmat Maiol. lib. 5. de Irregularitate capite 26. numero 9. quantùm ad abſolutionem de Hæreſi occultâ concedit facultatem Epiſcopo; qua de re iam diximus ſuprà diſp. 3. dub. 3. & ſequentibus maximè dub. 5. negat tamen ibi concedi facultatem, quantum ad diſpenſationem in Irregularitate inde ortâ Fundamentum illius eſſe poteſt, quòd in generali cõceſſione non veniat Hæreſis; ſed neceſſarium ſit de eâ expreſſam mentionem fieri; quia non cenſentur conceſſa generali conceſſione illâ, quæ, ſi ſpecialiter proponerentur, non concederentur: at in eo loco Tridentini ſolùm exprimitur conceſſa facultas abſoluendi ab Hæreſi, non verò diſpenſandi in Irregularitate: ergo abſque fundamento dicetur eam facultatem Epiſcopo concedi in eo loco. Suarius verò diſp. illâ 43. ſect. 1. numero 7. hanc ſententiam impugnat ex eo, quod in priori parte illius decreti tribuatur facultas Epiſcopo diſpenſandi in Irregularitate ex delicto occulto generaliter; poſteà verò in fine connectantur illa verba. *Item, & in Hæreſis crimine.* Quæ verba, vtpote fauorabilia ad vtramque facultatem priùs conceſſam abſoluendi & diſpenſandi amplificari debent. Putat ergo

Negat Maiolus.

Hanc opinionem impugnat Suar.

ergo Suarius concedi quidẽ facultatem ibi Epiſcopo, cum eiſdem tamen limitationibus, cum quibus conceditur facultas ad abſolutionem ita, vt in ſolo conſcientiæ foro, & per ſe non per Vicarium id poſſit: cùm tamen in alijs criminibus præter Hæreſim putet eam facultatem diſpenſandi concedi ſine tali limitatione. Quâ de re legi poſſunt quæ diximus diſp. 3. citatâ dub. 4. ſect. 3. explicantes illa verba Concilij, *in diæceſi ſuâ, & in foro conſcientiæ.*

Alij affirmant. 579 Alij verò putant, quòd attinet ad noſtrum caſum, poſſe Epiſcopum diſpenſare virtute illius directi abſolutè, & ſine prædictis limitationibus in eâ Irregularitate proueniente ex Hæreſi occultâ, atque in proueniente ex quouis alio occulto delicto, ita, vt illa verba *Idem & in Hæreſis crimine* non referantur ad priorem partem, in quâ de facultate diſpenſandi ſermo eſt; ſed ad poſteriorem, in quâ agitur de abſolutione excommunicationis. Ita Sanchez lib. 2. *Summæ.* capite 25. numero 16. Ferdinandus de Caſtro tomo 1. operis moralis Tract. 4. diſp. 4. puncto. 4. numero 3. referens Farinacium.

Probat Sanchez. 580 Probat Sanchez, quia, licèt requiratur expreſſa mentio Hæreſis, vt eius abſolutio conceſſa cenſeatur propter maximam eius reſeruationem, expreſſamque Pontificum intentionem; nulla tamen apparet ratio, ob quam etiam diſpenſatio in Irregularitate ex Hæreſi hãc expreſſam mentionem requirat; maximè cùm eâ ſpeciali reſeruatione minimè afficiatur; imò valde dubium ſit an ex Hæreſi occultâ contrahatur Irregularitas; quin potiùs probabile ſatis ſit ex ſolâ Hæreſi occultâ non incurri, vt probauimus ſuprà dub. 21. Ideò Tridentinum in priori illius Decreti parte concedens Epiſcopis facultatem diſpenſandi in caſibus occultis, non expreſſit id concedi etiamſi ij ſint Pontifici reſeruati, nec expreſſit Hæreſim; quaſi intelligens comprehendi ſub generali diſpenſandi conceſſione. In poſteriori verò parte agens de abſolutione, non tam amplam facultatem concedẽs, ſed eam reſtringens ad forum conſcientiæ, expreſſit caſus Pontifici reſeruatos, & ſpecialiter meminit Hæreſis, tùm, quia eius abſolutio ſub generali conceſſione non continetur; tùm, vt reſtrictius eius abſolutionẽ concederet; nempe, vt per ipſummet Epiſcopum, & non per Vicarium impendenda ſit. Item cùm ea verba fauorem contineant, non reſtringenda; ſed amplianda ſunt, Cùm ergo facultas diſpenſandi in priori parte illius, capitis Concilij abſque ijs limitationibus conceſſa ſit; profectò ſi illa verba referentur ad Omnia præcedentia, reſtringeretur facultas diſpenſandi alioquin abſolutè conceſſa. Denique ipſemet contextus ſuadet ea verba ad proximè dicta de abſolutione referri, cũ iam Concilium priorem partem, in quâ de diſpenſatione erat ſermo, omnino abſoluiſſet; & tranſijſſet ad aliam, in quâ de concedenda poteſtate abſoluendi ſermo fuit.

Alij probant 581 Alij verò probant, quia Concilium non limitauit in Irregularitatibus poteſtatem; ſed abſolutè dixit in omnibus licere Epiſcopis diſpenſare, vnicamque tantùm excepit, quæ ex homicidio voluntario naſcitur, quæ exceptio firmat conceſſionem aliarum iuxta generalem regulam iuris; neque ex negatione, vel limitatione abſoluendi ab Hæreſi colligi poteſt negari, aut limitari facultatem diſpenſandi in Irregularitate; ſunt enim res omninò diuerſæ & à ſeparatis (ſeu potiùs diſparans) non fit illatio. *L. Papinian. Exul. ff.* de *Minoribus.* maximè cum longè minus ſit diſpẽſare in Irregularitate (quæ pro caſu occulto Hæreſis non eſt omninò certa, vt dicebamus) quàm abſoluere ab Hæreſi certâ, & in dubitatâ. Hæc ſententia mihi videtur probabilior duabus præcedentibus, eamque ſequitur Bonacina falsò referens Suarium ſuprà numero 7. qui non abſolutè hanc ſententiam docet, vt vidimus; ſed cum limitationibus prædictis. Idem docet Filiucius numero 246. *Hæc ſententia Authori probabilior Videtur duabus præcedentibus.*

582. Rectè etiam addit Bonacina ſuprà numero 15. & alij Epiſcopum non ſolùm per ſe ipſum, verùm etiam per Vicarium poſſe abſoluere. Quod eſt contra vnam ex limitationibus Suarij, vt oſtenſum eſt, & docet Sanchez ſuprà numero 16. Quæ doctrina confirmari poteſt à fortiori ex ijs, quæ diximus diſp. 3. dub 4. & 5. maximè ſect. 4. adiunctâ doctrinâ dubitationis tertiæ, in quâ latè diſputauimus, & ſaltem pro ſingulis caſibus affirmatiuè concluſimus poſſe Epiſcopum etiam in caſu Hæreſis committere abſolutionem alicui cum eodem Sanchez citato lib. 2. capite 11. numero 23. & alijs, quos ibi retulimus. Vnde ſaltem pro ſingulis caſibus, eâ opinione ſuppoſitâ concedi debet pro Irregularitate ex Hæreſi, ſicut ibi conceſſimus pro abſolutione ab Hæreſi, imò ſine eâ limitatione poterit per Vicarium à ſe deputatum diſpenſare Epiſcopus, ſicut in alijs caſibus, vt iam dictum eſt cum Thoma Sanchez contra limitationem Suarij.

583 Iam verò difficultas reſtat, an, ſi ſequamur ſententiam de quâ diximus diſp. 3. dub. 5. quòd ſcilicet Epiſcopus non poſſit ſuppoſitâ Bullâ Cœnæ, maximè in Hiſpaniâ, etiam in caſibus occultis ab Hæreſi abſoluere, adhuc poſſit in Irregularitate ex Hæreſi occulta diſpẽſare? quod eo libentius in quæſtionem vocamus, quo plures ſunt, & grauiſſimi Auctores, vt ibi retulimus, qui ſentiant eam facultatem iam in Bullâ cœnæ eſſe Epiſcopis derogatam; quamuis oppoſitam ſequantur etiam permulti docti, & graues fundamentis nixi magni momenti, vt ibidem expoſuimus. Quærimus ergo, an ſuppoſitâ probabili derogatione illius facultatis Tridentini per Bullam Cœnæ, conſequenter dicendum etiam ſit cum facultate abſoluendi ab Hæreſi occulta eſſe ablatam facultatem diſpenſandi in Irregularitate inde contractâ. *Difficultas reſtat.*

584 Suarius putat probabiliſſimum eſſe ſimul eſſe ablatam diſp. illâ 43. ſect. 1. numero 7. ſolumque Pontificem poſſe in eâ diſpenſare etiã quoad vſum Ordinis ſuſcepti; quia capite *Cum illorum. §. Primos, ſi fuerint.* de *Sent. Excom.* generaliter dicitur Epiſcopos non habere facultatem diſpenſandi in ijs caſibus, in quibus eſt eis abſolutio interdicta redditurque ratio, quòd maiora intelligantur denegata minoribus denegatis, vbi Gloſſ. verbo *Minora* & Abbas numero 2. notabili 3. Fœlinus. n. vnico notabili 1. aduertunt poteſtatem diſpenſandi maiorem vocari, quam po- *Suarii opinio.* *Ratio.*

teſtatem

poteſtatem abſoluendi; atque hanc interdictā cenſeri illā interdictā. Cùm ergo poteſtas abſoluendi ab Hæreſi occultâ ſit (vt nunc pro diſputatione ſupponimus) Pontifici reſeruata, & quoad eam reuocata ſit facultas Tridentini, conſequenter dicendum erit, etiam poteſtatem diſpenſandi in Irregularitate hac fuiſſe reuocatam.

Argumentū hoc quod magni facit Sanchez. *Non videtur Authori tanti faciendum.*

585 Hoc argumentum tanti facit Sanchez ſuprà numero 18. vt dixerit meritò Suarium appellaſſe hanc ſententiam probabiliſſimam. Quod tamen mihi non tanti faciendum videtur; neque ipſi Sanchez placere poteſt; nam (vt ipſe dixerat numero 16.) etiam ſi facultas abſoluendi in Tridentino ab Hæreſi occultâ fuerit limitata, ſeu cum limitationibus conceſſa, nihilominus concedit facultatem diſpenſandi in eâ Irregularitate non concedi limitatam, & in eo diſplicere ipſi Suarium quòd, ſcilicet, cum limitatione eâdem, admiſerit facultatem diſpandi, & facultatem abſoluendi. Iuxta ſuam ergo doctrinam Sanchez iam priùs admiſerat falſum eſſe ablatâ, ſeu (quod idem eſt, vt ſtatim oſtendam) limitatâ facultate abſoluendi, cenſeri limitatam facultatem diſpenſandi. Limitatio autem facultatis abſoluendi ita, vt abſolutio impendi non poſſit, niſi ſub tali circumſtantiâ, nihil aliud eſt, quam ablatio facultatis abſoluendi deficiente tali circumſtantiâ. At qui in eo caſu Tridentinum in ſententiâ eiuſdē Sanchez concedit limitatam facultatem abſoluendi, atque adeò negat illam extra conſcientiæ forum, & per aliam perſonam impendendam; niſi per ipſum Epiſcopum (ſaltem non alio modo quam locis notatis explicuimus) & tamen in eiuſdem ſententiâ (cui oppoſita diſplicet. numero 16.) non negatur facultas diſpenſandi ſub eiſdem circunſtantijs: ergo non tanti faciendum eſt argumentum, in quo aſſumitur negatâ facultate abſoluendi, negari etiam facultatem diſpenſandi.

Probabilius poteſt Epiſcopus diſpenſare in Irregul. Hæreſis occultæ.

586 Ideò meritò probabiliùs putat idem Sanchez numero 18. poſſe Epiſcopum virtute eius decreti diſpenſare in Irregularitate Hæreſis vel Apoſtaſiæ à fide, quando occultata ſunt, quod (vt ille notat, & fatetur Suar. contra Maiolum) neceſſariò dicendum videtur, ſi ſequamur ſententiam aſſerentem tale Decretum non eſſe reuocatum quoad poteſtatem abſoluendi ab Hæreſi; docetque etiam Henriquez lib. 14. capite 5. numero 2. Perez lib. 8. ordinam. tit. 4. l. 3. ad finem primæ partis Tract. de *Hæreſi*. Viuald. in Candelabro in penultima editione. 2. p. vbi de Irregularit. numero 70. & 89. qui ſanè Auctores non limitant. Si Tridentini facultas ad abſoluendum non ſit reuocata, ipſi tamen in eâ ſunt ſententia, vt reuocata non ſit, quorum pleroſq; retulimus cū alijs citata diſputatione. 3. dub. 5. Sed adhuc poſita ſententia quod ſit reuocata abſoluendi facultas probat Sanchez, & meritò non eſſe reuocatam facultatem diſpenſandi. Eſt enim valdè diuerſa ratio propter ſtrictiſſimam abſoluendi ab Hæreſi reſeruationem, qualem circa diſpenſationem minimè inuenimus, maximè cùm poteſtas diſpenſandi in Irregularitate ſit poteſtas ad diſpenſandum in re ſatis dubia (vt notabam) & probabiliſſimum ſit in caſu Hæreſis occultæ, de quâ loquimur, Irregularitatem non incurri. Vnde in tali caſu non poteſt appellari ea poteſtas diſpenſandi maior, quàm poteſtas abſoluendi à Cenſurâ excommunicationis tàm ſtrictè reſeruatâ, ex quo reſpondetur argumento petito ex illo Textu, quod tàm vrgens appellabatur quamuis enim regulariter, & ordinariè maior reputetur facultas diſpenſandi, quàm abſoluendi; non tamen in omni caſu, maximè in hoc in quo facultas abſoluendi eſt tàm ſtrictè reſeruatâ, facultas verò diſpenſandi eſt in impedimento Irregularitatis adeò dubiè, vt probabile ſit nullam incurri.

Licet facultas abſoluēdi ab Hæreſi eſſet reuocata non Ideo diſpenſandi facultas Cenſeri debet reuocata.

Ratio.

Reſp. Textui in contrarium illato n. 594.

Quæres quid poſſint Inquiſitores hac in re

587 Quæret vlterius aliquis, an Inquiſitores habeant facultatem diſpenſandi in eâ Irregularitate Hæreſis occultæ? Ratio dubitandi eſt petita ex Conſtitutione Clementis. VII. cuius meminimus citatâ diſp. 3. dub. 3. & ſeqq. agente de ijs, qui poſſunt abſoluere, maximè dub. 12. eamque refert etiam Sanchez lib. 2. citat. 12. numero 1. in quâ Bullâ Pontifex concedit Inquiſitoribus facultatem hanc pro ſolo conſcientiæ foro: quam ſententiam ſequuntur Mandoſius de *Signaturâ gratiæ*. verb. *Abſolutio ab Hæreſi*. Lelius Zecchus in *Summâ*. Tract. de *Fide* capite 11. numero 16. in 12. pœna Hæreticor. Henriq. lib. 14. capite 18. numero 2. vbi per illud priuilegiū idem putat dicendum de Irregularitate incurſa ob violatas Cenſuras, modo non fuerit in contemptum clauium.

Aliquorum reſponſio

Oppoſitum tenent alij. Ratio.

588 Sanchez verò numero 19. Suarius diſp. 43. ſect. 2. Pegna in *Directorio*. 3. p. q. 126. comment. 175. & alij docent oppoſitum; quia vel ea Conſtitutio eſt reuocata, quoad hoc, vt vult Pegna, vel illa conceſſio fuit perſonalis, vel perpetua; neque vſu recepta, vt docet Suarius, & nos cum eo, & alijs diximus locis notatis, & in illâ dub. 12. quod attinet ad facultatem Inquiſitoribus conceſſam abſoluendi ab Hæreſi latè diſputauimus, & vtramque partem probabilem oſtendimus, ibi Legatur.

Quis diſpenſare poteſt in Irregul. propter Hæreſim &c ex metu graui.

589 Diximus hucuſque de diſpenſatione in Irregularitate ob Hæreſim occultam: iam verò loquendum eſt de diſpenſatione in Irregularitate propter Hæreſim, ſeu Apoſtaſiam ex metu graui de quâ meritò dubitari poteſt, quiſnam poſſit in illâ diſpenſare; neque enim tantus rigor videtur eſſe in tali delicto, quantus in ijs, qui ſponte, & non coacti deſerunt fidem. Angel. Verbo *Irregularitas*. numero 27 & Syluest. ibi. q. 5. numero 7. docent, ſi timore graui ducti Apoſtatarunt à Fide Sacerdotes ſolùm Pontificem diſpenſare; Si autem inferioris Ordinis, aut Laici, Epiſcopum diſpenſare poſſe. Conſentiunt quamuis non ita clare Armilla verbo *Irregularitas* numero 83. Tabiena verbo *Irregularitas*. 4. n. vltimo dùm generaliter aſſerunt ſolū Pontificem poſſe cum Sacerdotibus diſpenſare; cum alijs verò Epiſcopum. Imò prædicti Authores apertè docent poſſe Epiſcopum diſpenſare, cùm non Sacerdotibus non ſolùm, vt miniſtrent in ſuſceptis; ſed, vt promoueantur ad vlteriores Ordines; concedunt enim etiam cum Laicis poſſe Epiſcopum diſpenſare, & tamen cum ijs nullus eſt locus diſpenſationi, niſi ad ſuſcipiendos Ordines; probantque ex capite *Presbyteros*. diſt. 50.

Opinio Angeli Syluestri

690 Nihilominus hic Textus (vt cum Sanchez,

chez. & alijs notauimus dub. 21.) loquitur de Apoſtantibus fictè, neque vlla ibi conceditur facultas Epiſcopo diſpenſandi cum Laicis, vt etiam Suarius docet diſp. illâ. 43. ſect. 2. numero 2. 3. & 4. vt ibi notauimus nulla uis eſſe poteſt ad cogendum aliquem vero animo Apoſtatare. Angelus verò, & Syluest. aliique citati loquuntur de veris Apoſtatis, vt ibidem Diximus, atque adeò hic Textus nihil ad rem. In eo enim ſolum conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi cum Clericis non Sacerdotibus, vt in ſuſceptis Ordinibus miniſtrent. vnde rectè concludit Suarius & cum eo Sanchez. numero 21. huius Irregularitatis fictè à apoſtatantium ob timorem diſpenſationem ſolius Pontificis eſſe quoad promotionem ad Ordines omninò, ſi quis ſit Laicus, vel ad Superiores, ſi iam ſit Clericus. Item, quoad vſum Sacerdotij, imò cum ijs, qui ſponte apoſtatarunt eo modo, quoad omnia. Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare ex graui aliquâ cauſâ (inquiunt hi Auctores) cum ijs, qui timore graui ducti ſunt quoad vſum inferiorum Ordinum. Quod meritò intelligit Sanchez locum habere etiam in Sacerdotibus ſic apoſtatantibus, vt poſſint in inferioribus Ordinibus miniſtrare; quãuis enim Textus id concedẽs loquatur de Diaconis; tamen agens de Presbyteris ſolum ait non licere eis fungi miniſterio aliquo Sacerdotij. Vnde videtur permittere poſſe inferioribus Ordinibus fungi; quod tamen intelligi non debet niſi cum diſpenſatione, vt generaliter de alijs etiam Clericis notauimus cũ eodem Sanchez loco citato alioquin Presbyteri apoſtatantes eſſent melioris conditionis quàm Diaconi, cum tamen grauius delinquant; cumque illa diſpenſatio ſit permiſſa intelligitur conceſſa Epiſcopo.

Rectè concludit Suar. cum Sãch.

591 Notat etiam Sanchez ex Suario id eſſe ſpeciali in Irregularitate Sacerdotis apoſtatantis ob timorem, vt inducat etiam ſuſpenſionem à prædicationis munere; quia in eo capite *Presbyteros.* exprimitur, quamuis alioquin non ſit intrinſeca Irregularitati iuxta doctrinam generalem traditam à nobis dub. 6.

Notandum ſpeciale quod in Irregul. Sacerdotis ob timorem apoſtatantis.

592 Habemus ex dictis cum ijs qui vero animo ob timorem apoſtatârunt, ſolùm Pontificem poſſe diſpenſare, tàm in ſuſceptis, quàm in ſuſcipiendis, de ijs enim non agit prædictus Textus, & (vt notabam) nulla vis eſſe poteſt, quæ cogat vero animo apoſtatare.

DVBITATIO XXV.

De quibuſdam alijs Irregularitatibus, quæ ſolent ab Authoribus aſsignari.

593 PRæter dictas Irregularitates, & præter Irregularitatem Homicidij, de quâ ſeorſim poſteà diſputabimus, multæ ſunt aliæ Irregularitates, quas Doctores aſſignant, nec multum habent peculiare de ipſis diſputandum; placet tamen illarum aliquas ſigillatim hac dubitatione recenſere, & nonnihil obiter notare.

Alias nonnullas Irregul. aſſignãt Doctores de quibus hâc Dubit. indicium fertur.

Prima eſt.

594 Prima Irregularitas eſt eius, qui excommunicatus præcipit coram ſe celebrari; ſed hic caſus, aut non habet ſolidum fundamentum, aut non habet locum in omnibus niſi tantùm in Sacerdotibus; quâ de re Legantur, quæ diximus diſp. 3. dub. 42. §. *Nulla autem eſt*, & legi poteſt Suarius ibi citatus, & Couarubias ibi etiã relatus, qui ſolùm ad Epiſcopos eam pœnam extendit, & ſic intelligunt. capite *Illud de Clerico excommunicato miniſtrante.* Legi etiam poſſunt, quæ diximus de Interdicto diſp. 5. dub. 5. agentes de pœnis violantium Interdictum.

595 Secunda Irregularitas contra Religioſos egredientes Clauſtrum ad audienda leges, vel medicinam, niſi intra duos menſes redierint capite *Super ſpecula. Ne Clerici vel monachi.* ibi *ſicut excommunicati ab omnibus euitentur, & in nullâ cauſâ, ſi patrocinium præſtare voluerint, audiantur.* reuerſi autem in choro, menſa, Capitulo, & cæteris vltimi fratrum *exiſtant, &, niſi fortè ex miſericordiâ Sedis Apoſtolicæ, totius ſpem promotionis amittant.* Idem habetur in capite *Relatum.* eodem titulo. Legatur Toletus. capite 88. Vgolinus ſuprà. §. 4 numero 5. *Secunda.*

596 Tertia ſolet aſſignari Irregularitas proueniens ex crimine Sodomiæ, quam tamen alij non admittunt; quia non eſt Iure expreſſa. De hoc tamen diximus obiter in hac diſputatione dub. 13. §. *Decimum crimen.* Legantur etiam, quæ diximus diſp. 4. dub. 7. capite 3. §. *Neque etiã.* vnde, ſi aliqua ratione locum habeat, ſolùm eſt ratione infamiæ de quâ iam diximus loco priùs notato. *Tertia.*

597 Quarta eſt orta ex Simoniâ, quam aliqui agnoſcunt, nullo tamen Iure ſuffulti; ideo rectè illos reijcit Suar. diſp. illâ. 43. ſect. 4. num. 5. Filiucius. Tract. 20. capite 9 numero 247. Reginald. libro 30. numero 204. & alij Recentiores. *Quarta.*

598 Quinta ſolet aſſignari ex celebratione in altari propriâ auctoritate erecto non conſecrato ſeu benedicto ab Epiſcopo; probarique poteſt ex capite *Nullus Presbyter. de conſecrat.* diſt. 2. ibi tamen nulla de Irregularitate mentio fit. & pœna depoſitionis, quæ ibi imponitur, non eſt ipſo facto incurrenda; ſed ferenda. Vnde nullo Iure conſtat de Irregularitate, vt notant Suarius diſp. 42. ſect. 5. numero 5. Filiucius Tract. 20. c. 8. numero 221. *Quinta.*

599. Sexta aſſignatur à Maiolo ſuprà. capite 6. quando Sacerdos pro aliquo homine in hac vitâ degente celebrat, vt mortem illi Deus inferat. Probat verò ex Concilio Toletano. 13. capite 7. ibi tamen ſolùm habetur pœna depoſitionis à proprio gradu, & hæc non latæ ſententiæ; ſed ferendæ, item pœna exilij: Quæ omnia extra Irregularitatis naturam ſunt, vt notauit Suar. ſuprà. numero 7. Filiucius. numero 223. *Sexta.*

600 Septimam aſſignat idem Maiol. capite 26. num. 5. nempe quando Sacerdos corpus & ſanguinem Chriſti conficit prætermiſſo toto celebrandi & ſacrificandi ritu in Eccleſiâ conſueto. Rationem verò adducit; quia cùm hic per abuſum Sacerdotalis Ordinis grauiſsimè delinquat, dignus eſt, qui poteſtate Ordinis, & illius vſu priuetur. Quæ ratio ſufficeret quidẽ ſi Maiolus eſſet Papa, & vt talis id ſtatueret; interim tamen dùm Pontifex id non ſtatuit concedendum eſt Maiolo dignum eſſe talem delinquẽtem tali pœnâ, eam tamen non incurrere; quia *Septima.*

nullo

nullo Iure ſtatuitur; vt notârunt Suarius. num. 8. Filiucius. numero 224.

Octaua. 601. Octaua aſſignatur ab eodem Maiolo ſuprà ex Concilio Toletano relato à Gratiano in capite *Quicumque* quæſt. 6. ſcilicet de eo, qui altaria denudat, aut lugubri ornatu veſtit ſolum ob animi ſui triſtitiam; non verò ob Religionem, vel ad ſeruandos ritus Eccleſiaſticos; ibi tamen ſolùm imponitur pœna priuationis dignitati, vel beneficij ab homine ferenda; niſi delinquens debitam pœnitentiam egerit. Ideò meritò Suarius. numero 7. Filiuc. numero 225. hoc reijciunt: illa enim pœna non poteſt Irregularitas appellari, cùm Irregularitas ipſo Iure incurratur, & directè priuet ſuſceptione Ordinum.

Nona. 602 Nonam aſſignat idem Maiolus. lib. 4. c. 1. numero 10. contra Epiſcopum, qui abutitur poteſtate ordinandi. v. g. conferendo Ordines per ſaltum, vt Sacerdotium prætermiſſo Diaconatu: gratis tamen id aſſerit nullo prolato Textu, cùm tamen Irregularitas induci non debeat niſi Iure expreſſá. Ita Suarius numero 9. Filiucius numero 225.

Dices. 603 Quod ſi dicas, qui facit alium Irregularem, meritò debet eſſe Irregularis; ſed ordinans per ſaltum facit Irregularem ordinatum: ergo & ipſe eſt Irregularis.

Reſp. 604 Reſpondetur negando totum, & aſſumptum, & conſequentiam; neque enim, qui facit alium Irregularem, eo ipſo fit Irregularis. Vnde, qui aliquem deformat, deformatum facit Irregularem, & ipſe Irregularis non efficitur, ſic qui illegitimum generat, genitum facit Irregularem, & ipſe Irregularis non eſt. Neque etiam verum eſt in eo caſu Epiſcopum facere Irregularem illum ordinatum à ſe per ſaltum præciſè loquẽdo; ſed ſolùm ſuſpenſum; niſi fortè ille ſic ordinatus miniſtret; tunc enim ſuſpenſus miniſtrans propter violationem Cenſuræ fiet Irregularis; non propter ordinationem per ſaltum.

Decima. 605 Decimam aſſignat idem Maiolus lib. 4. de *Irregularit.* capite 1. numero 5. contra Cardinalem indebitè electum in Papam à paucioribus, quàm à duabus partibus; hic enim, ſi Papatum vſurpare conetur; tàm ipſe, quàm ij, qui eum receperunt excommunicationi ſubiacent, & totius Ordinis priuatione mulctantur, vt habetur. capite *licet.* de *Elect.* ibi tamen ſolùm exprimitur pœna depoſitionis ferenda, vt notauit Panormit. ad idem. capite numero 7. quem refert, & ſequitur Suarius diſp. 42. ſect. 5. numero 10. ad finem. Filiucius numero 226.

Vndecima. 606 Vndecima aſſignatur ab eodem Suario ibi. numero 6. & Filiucio numero 222. contra Clericum, qui in vitâ vel in morte fauet raptoribus; vel participando eorum rapinis, vel eorum eleemoſynas accipiendo, vel eis pœnitentiam concedendo ſine debitâ reſtitutione; vel cautione, vel aſſiſtendo eorum ſepulturis. Quibus omnibus videtur Irregularitas imponi capite 2. de *Raptorib.* in 6. dum dicitur. *Ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur.* Quæ ſententia probabilis eſt.

607 Alij verò putant ſatis etiam probabiliter non Irregularitatem; ſed vel ſuſpenſionem perpetuam, eamque non latam ſed ferendam, vel (quod mihi magis placet) depoſitionem comminatoriam incurrere; illa enim verba. *Ordinis ſui.* connotant priuationem vſus & exequutionis Ordinis iam obtenti, & illa. *Irrecuperabiliter patiantur* ſignificant ſeu connotant actionem Iudicis à quo talia debeant pati. Ac proinde aptiùs quadrant, vel ſuſpenſioni perpetuæ, vel depoſitioni, quam Irregularitati, quæ non ab homine ſed à Iure fertur, & ipſo facto incurritur. Ita Abbas in dicto capite 2. de *Raptoribus.* n. 2.

608 Duodecima eſt contra Sacerdotem ſcienter admittentem ad Eccleſiaſticam ſepulturam excommunicatum nominatim denuntiatum. Hunc ergo putat Maiolus Irregularem lib. 3. capite 23. numero 2. probatque ex Clementina. 1. de *Sepulturis.* *Duodecima.*

609 Verum mirari non poſſunt qualem hic Author habuerit orexim corradendi, & coaceruandi Irregularitates, quas tamen Iure non ſatis probat, vt vidimus, & videbimus in hac etiam & ſequenti. Itaque hæc Irregularitas abſque fundamento aſſeritur cùm non ſit ſufficienter Iure expreſſa. Quod etiam Suarius & Filiucius ſuprà notârunt; nam in illâ Clementinâ. 1. citata nulla prorſus fit mentio de Irregularitate ſed de Excommunicatione, quidquid ſit, an poſteà contingat, vt Sacerdos ille violando excommunicationem per exercitium alicuius Ordinis Sacri in ipsâ exequutione officij, quod exhibet in Eccleſiaſticâ ſepulturâ, Irregularitatem incurrat. *Maiolus Irregularitates adſtruit quas Iure quis non ſatis probat.*

610 Decimatertia aſſignatur ab eodem Maiolo lib. 5. capite 30. quæ contrahitur ex Sacrilegio capite *Si quis Epiſcopus.* 26. q. 3. *Decima tertia,*

611. Hæc tamen Irregularitas præciſè ſpectato Sacrilegij crimine nullum videtur habere fundamentum, & in eo Textu ſolùm continetur pœna depoſitionis comminatoriâ, vt docet Suarius diſp. 43. ſect. 4. numero 8, cum alijs, quos refert. Item Filiucius ſuprà. numero. 250.

612 Dixi *præciſè ſpectato Sacrilegij crimine*; nam ſi ex eo conſurgat infamia, propter infamiam fieri poteſt Irregularis iuxta, capite *Infamis.* 6. q. 1. & iuxta principia generalia data ſuprà. dub. 13.

613 Decima quarta eſt de eo, qui turpiter cum Moniali congreſſus eſt. *Decima quarta.*

614 Decima quinta de Clerico periuro.

615 Decima Sexta de habente conſuetudinem patrandi aliquid peccatum mortale.

616 Decima ſeptima de Blaſphemo.

617 Has omnes Irregularitates connumerat idem Maiolus lib. 5. capite 40. & alij, qui adhuc plures admittunt: Quas omnes meritò reijciunt Suarius, & Filiucius ſuprà cum alijs; nullo enim Iure Canonico ſufficienter probantur; omnes enim Textus, qui à prædictis afferuntur, ſolùm continent, vel ſuſpenſionem, vel aliam Cenſuram, vel depoſitionem, comminatoriam, vt latè & rectè oſtendunt Suarius diſp. 45. ſect. 5. nu. 5. Reginald. lib. 30. Tract. 2. num. 204. Filiucius ſuprà & alij. *Irregul. has Maiolo à numeratas, meritò reijciunt Suar. & Filiucius,*

DVBITATIO XXVI.

De Irregularitate proueniente ex Homicidio.

618. DE hac Irregularitate multò latius diſputans Auctores, quàm de alijs particularibus, ſiue quia caſus illius frequentiſſimi ſunt & notiſſimi, ſiue; quia difficultates emergentes id poſtulant. Placet autem priùs de Homicidio in communi diſputare, deinde deſcendere ad particularia.

Homicidiũ poteſt eſſe iuſtum tripliciter. 619. Quod, vt ordine fiat præmittendum eſt Homicidium poſſe eſſe iuſtum, quamuis communiter hæc vox pro Homicidio iniuſto accipiatur; iuſtum autem poteſt fieri tripliciter: *Primò.* primò in defenſionem propriæ perſonæ, aut bonorum, vel in defenſionem proximi particularis: *Secundò.* Secundò in defenſionem communitatis, vt in bello iuſto: *Tertiò.* Tertiò ad conſeruandum bonum commune, vt quando Iudices damnant reum ad mortem. Iniuſtum verò poteſt eſſe, aut voluntarium, aut caſuale; & de ſingulis diuerſis capitulis diſputabimus; Placet autem primò de Homicidio in communi diſputare.

CAP I.

De Homicidio in communi.

Ex Homicidio contrahitur Irregul. 620. QVòd ex Homicidio contrahatur Irregularitas res eſt certa c. *Epiſcopum* diſt. 45. & c. *Aliquantos* diſt. 5. c. *Quicumque. Extra de Homicidio* cl. 5. & conſtat etiam ex Tridentino ſeſſ. 14. c. 7. & ſeſſ. 24. de *Reform.* c. 6. *Ratio.* Ratio verò eſt; quia omnes ordines referuntur ad Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum; quod eſt Sacramentum pacis Chriſti ſanguine confirmatum: cui paci Homicidium opponitur. Item; quia ſacerdos repræſentat Chriſtum; qui eſt maximè mitis, in Homicidio autem crudelitas cernitur magna. Vnde Homicida potius occiſorem Chriſti, quàm Chriſtum repræſentare videtur. Omitto alias congruentias, quæ ad hanc Irregularitatem inducendam colligi poſſunt, aut etiam inueniuntur in Iure, & in Doctoribus.

Regula generalis. 621. Regula ergo generalis ſit quicumque fidelis interficit alium eſt Irregularis, ſiue occiſus fidelis ſit, ſiue infidelis vt patet ex c. *Petitio,* de *Homicidio* & c. *Clericum* 50. diſt. docentque communiter Authores, quos ideò non refero.

Homicida Infidelis, ſi Baptizatur non eſt Irregularis. 622. Si tamen Homicida ſis infidelis, & poſteà baptizetur, non eſt Irregularis non ex eo, quod incapax ſit Irregularitatis, nam bigamus ante Baptiſmum irregularis manet poſt Baptiſmum, vt notauimus dubitatione 12. §. *Quod ſi ſecundò obijcias,* & docet Suarius diſp. 44. ſect. 3. vbi rectè reddit rationem quare Irregularitas *Ratio cur Irregul. contrahatur ex Bigamia etiam ante Baptiſmum* contrahatur ex bigamiâ etiam ante Baptiſmum, & non ex Homicidio ante Baptiſmum; quia ſcilicet (vt nos etiam citato loco notauimus) Irregularitas pendet ex diſputatione Iuris poſitiui, & Iura non impoſuerunt Irregularitatem Homicidij; niſi propter patratum poſt Baptiſmum, cùm tamen non ſic loquantur de Bigamia, vt videre eſt c. *Si quis viduam.* diſt. 50. docentque communiter Authores Panormitanus, Innocentius, Præpoſ. in c. *Gaudeamus* de *Diuortijs* Cardinal. Clementina 1. numero 13. de *Homicidio.* Villadiego, Syluest. Nauarrus, & alij apud Sanchez lib. 7. de *Matrim.* diſp. 83. numero 8. & deinceps, & apud Suarium à nobis relatum loco notato. *Quæ non ex homicidio ante Baptiſ.*

Exceptio à Praducta Regulâ generali. 623. Excipitur tamen ab hac Regulâ generali, qui ob propriam defenſionem occidit. Item alij, de quibus ſequentibus capitibus dicemus, maximè cap. 9. & 10.

624. Statuendum verò eſt id, quod ferè ab omnibus tanquam indubitatum accipitur; non ſufficere ad incurrendam Irregularitatem ſolùm habere intentionem, quamuis efficacem occidendi; ſed requiri, vt opus, & effectus ſequatur, patet ex c. vltimo 15. q. 1. & c. ſicut §. 1. q. 2. & c. *Cogitationis* de *Pœnitentia* diſt. 1. quibus locis habetur voluntatem ſolam nunquam in Iure puniri, conſtatque ex doctrinâ generali ſuprà traditâ in ſimili de *Excommunic.* diſp. 2. dub. 10. Ratio verò eſt; quia ſecundum communem Doctorum ſententiam; nullus vnquam actus punitur Cenſurâ Eccleſiæ; niſi ſit perfectus in illâ ſpecie. Præcipua tamen ratio eſt; quia Irregularitas non eſt impoſita intentioni, aut attentationi; ſed actui occiſſionis aut mutilationis; ergo vbi non fuit occiſio, vel mutilatio, non incurritur. Antecedens patet ex titulo de *Cleric. percuſſ.* & c. *Sunt* cl. 5. §. *Illi autem* de *Homicidio.* Legique poteſt circa hoc Caietanus in *Summâ* verb. *Excommunicatio* in principio & Couarr. p. 2. relect. numero 4. & p. 2. in initio n. 1. Paludanus in 4. diſt. 25. q. 3. art. 2. Sotus q. 1. art. 3. concluſ. 4. Nauarrus c. 27. numero 218. Reginaldus lib. 30. n. 60. & alij communiter apud Sayrum num. 9. *Irregularitas non eſt impoſita intentioni, ſed actui externo.*

Hinc Infertur 1. 625. Hinc infertur 1. cum Innocentio, & Nauarro infra citando quòd, qui voluit occidere aliquem, quem alius occidit, non fiat Irregularis ſi ipſe nihil fecit, vt interficeretur.

Infertur 2. 626. Infertur 2. non incurrere Irregularitatem, qui lethaliter alium vulnerauit, ſi non fuit mutilatus, nec tandem moriatur, etiamſi per egregiam, & extraordinariam curationem, vt per miraculum aut etiam per Dæmonis media euadat. Ita Sotus 5. de *Iuſtitiâ* q. 1. art. 9. & alij communiter.

Infertur 3. 627. Infertur 3. non eſſe Irregularem, qui cadaueri caput abſcindit vel illud dillacerat eo animo, vt ſi eſſet animatum, illum hominem occideret. Ita Paludanus & Couarr. citati Sotus in 4. diſt. 25. q. 1. art. illo 3. Nauarrus c. 27. numero 219. & 222. Reginaldus, Sayrus & alij ſuprà cum Archidiacono, & Syluestro verb. *Homicidium* 3. q. 7. p. 11.

Infertur 4. quid dicendum de cauſante aborſum in dubio, an fœtus fuiſſet animatus. 628. Infertur 4. eum, qui cauſat aborſum, fœtu animato, eſſe Irregularem, quòd ſi dubium fuerit, an eſſet animatus ita, vt res eſſet in æquilibrio; adhuc cenſendus erit Irregularis, & pro tali ſe debet gerere; quia (vt ſæpe notauimus in præcedentibus) in dubio Homicidij tutior pars eſt eligenda. Quod ſi dubium ſit, an fuerit maſculus, vel fœmina, præſumendum eſſe fuiſſe maſcu-

maſculum, quo ad effectum Irregularitatis propter rationem dictam; quia ſcilicèt in materiâ Homicidij quoad Irregularitatem, ex definitione Pontificia conſtat conſtat, quòd tutior pars ſit eligenda. Et ita docent alij apud Dianam paulò poſt citandum, loquendo non tantum de aborſu ſed vniuerſim de dubio facti in homicidio; licet alij reclament. Quâ de relegi poteſt Sanchez *lib. 1. Summæ c. 10. à num. 38. qui num. 42.* late & optimè explicat hanc doctrinam habere locum in dubio facti; quamuis non in dubio Iuris. Ex quo *n.* 34. rectè colligit in caſu aborſus eſſe Irregularem præbentem cauſam aborſui, quando dubium eſt, an fœtus ſit animatus; pro quâ ſententiâ plures alios refert. Quando autem dubitatur, an fœtus fuiſſet maſculus, vel fœmina, & ex alio capite vel conſtat, vel certè dubium eſt, an tempus eſſet legitimum, & ſufficiēs, vt ſi fœtus eſſet maſculus, iam eſſet animatus, procul dubio tunc eſt dubium facti; atque adeò in dubio facti in materiâ Homicidij debet ſe cenſere Irregularem, qui cauſam dedit. His tamen non obſtantibus Ioannes Præpoſitus & alij quos refert Diana 4. part. Tract. 2. Reſol. 16. & 52. putat in caſu dubij talis non eſſe irregularem, quia ſi non poſſit pelli dubium nec eſt cenſendus irregularis ex eo quod irregularitas homicidio ſit appoſita cum dubitetur num hîc & nunc Commiſſum ſit homicidium neque etiam ex eo quòd in dubio homicidij aliquis debeat habere tanquàm irregularem; quia ſi benè perpendantur Iura, id ſtatuentia aduertetur ea non comprehendere præſentem caſum, cùm omnia ſupponant ſubiectum capax mortis: nam agunt quando conſtat de morte alicui illatâ quo caſu decernitur eos de quibus dubitatur habendos irregulares. In præſenti verò caſu dubium eſt circa conditionem ſubiecti, an ſcilicet viueret, nec ne. Vnde diſpoſitio juris non intelligitur in noſtro dubio, ac proinde non conſtat, an irregularitas Iure ſit illata, & per conſequens non eſt de enda incurri. Legatur Diana loco citato vbi alios refert licèt ipſe oppoſitum, quod nos diximus ſequatur.

629. Si verò conſtat fœtum non fuiſſe animatum, licèt quantùm ad peccatum exiſtimetur Homicidium, vt habetur c. *Si aliquis de Homicidis,* non tamen Irregularis efficitur, qui cauſam dedit c. *ſunt ex literarum* eodem titulo, & c. *Quod verò* 32. q. 2. Caietanus & Syluest. verb. *Aborſus*, & verb. *Homicidium* 1. numero 2. Sotus 5. de *Iuſtitia* q. 1. art. 9 ad 2. Paludanus concluſ. 1. Couarr. 2. §. 3. & dicit eſſe communem Albertus Trocius lib. de *Perſ. Cleric.* lib. 2. c. 14. numero 6. & multi alij poſteriores. Quamuis autem Sixtus V. hos Irregulares effecerit, poſteà Gregorius XIV. anno 1591. reuocauit hunc Motum, & reduxit ad jus commune, ita vt iam tantùm ſint Irregulares, qui efficiunt, vel cooperantur ad aborſum prolis animatæ. Quando autem Gregorius in eo Motu ait quemlibet confeſſariū poſſe abſoluere eos, qui effecerunt aborſum, intelligit creaturæ inanimatæ; nam, ſi iam erat Creatura rationalis caſus eſt Homicidij reſeruatus Epiſcopo. Multum autem refert ſcire pro tali dubio, an fœtus fuerit maſculus, vel fœmina; nam, vt multi volunt, anima infunditur

Multum refert pro caſu dubij ſcire an fœtus fuerit maſculus vel fœmina.

fœminæ die Septuageſimo, vel octuageſimo poſt ſuſceptum ſemen maſculo verò die Quadrageſimo, vel ſecundum alios trigeſimo. Quâ de re videri poſſunt Authores citati, & Henriquez cap. 15. de *Irregularit.*

630. Conueniunt prædicti Doctores & alij multi, aut potiùs omnes, eſſe Irregulares, qui cooperantur, aut conſilium præbent, vel fauorem ſeu auxilium, ſi ex ijs Homicidium ſequatur, vt patet *c. 2. de Clerico pugnante* & *c. Sicut dignum,* per totum de *Homicidio* de quo iterum cap. 12. & 13. & 14.

631. Vnde etiam infertur talem conſulentem, ſeu auxiliantem &c. cooperantem eâ ratione ad aborſum cum prædicto dubio, eſſe Irregularem propter rationem dictam de dubio facti in materiâ Homicidij non poſſum tamen non videre diſcrimen inter caſum quo conſtat quidem eſſe commiſſum homicidium & ſolùm dubitatur, an quis fuerit cauſa nec ne illius; & inter caſum, quo dubitatur non ſolùm, an is fuerit homicidij cauſa, ſed etiam an re ipsâ fuerit patratum homicidium, de quo ſolo caſu loquuntur jura citata ergo ſi non conſtet aborſum fuiſſe fœtus animati, non conſtat de patrato homicidio, nec talis caſus eſt omninò expreſſus in Iure, vt contendunt citati authores apud Dianam Reſol, illa 16. & 52. quod poteſt commodè ſeruire pro tollendis ſcrupulis in conſulente, quando non conſtat de animatione fœtus, atq; adeò de Commiſſo homicidio docent præterea eſſe Irregularem, qui conſulens Homicidium, factâ ſufficienti diligentiâ ad inueſtigandam veritatem, manet dubius, an ſecluſo conſilio, eſſet alter eodem prorſus animo perpetraturus Homicidium; ac proinde, an ſuum conſilium operatum ſit. Ita Sanchez citato c. 10. num. 44. quamuis oppoſitum non ſit improbabile, quod tenet Henriquez lib. 13. de Irregularit. c. 16. numero 3. & alij. quos ibi refert Sanchez & lib. 3. de *Matrimonio* diſp. 45. numero 17. multique docent in ſimili de obligatione reſtitutionis, quâ de re nos etiam latè diximus in noſtro opere de *Iuſtitiâ* in Tract. de *Reſtitutione* diſp. 4. dub. 4. vbi plures Authores retulimus. ſed, vt verum fatear iſte caſus ſupponit patratum homicidium, & dubitatur de conſilio (de quo etiam conſtat fuiſſe datum) an fuerit cauſa & videtur caſus in Iure comprehenſus.

632. Statuendum vlteriùs eſt non ſolum per totale homicidium incurri Irregularitatem, ſed etiam per homicidium quod aliqui apellant partiale ſcilicet per mutilationem membri vt patet ex Clementina vnica de *Homicidio* & c. 1. de *Cleric. pugn.* eſtque communis ſententia Syluestri *Homicidio* 3. q. 2. Nauarrus numero 107. & 218. Couarr. 3. p. numero 8. cum alijs multis alijſque Recentiores communiter. Ratio verò eſt, quia ita Ius ſtatuit; hæc enim ſemper erit ratio potiſſima in ijs, quæ pertinent ad ius poſitiuum. Non cenſentur autem Irregulares cuiuſcumque partis mutilatores; ſed mutilatores membrorum, vt patet ex c. *Clericis. Ne Clerici, vel Monachi* & c. 1. citato de *Clerico pugnante.* An verò tantùm debilitans membrum, non truncans illud; ſed mortificans ſolùm, fiat Irregularis, diuiſi ſunt Authores, aliqui affirmant.

Etiam per mutilationē membri incurritur Irregul.

Ratio eſt,

Debilitans tantum membrum fit Irregul. iuxta aliquos.

Ita Maiol. & alij apud Sayrum lib. 6. cap. 15. numero 5. Tabiena verbo *Irregularitas* 3. numero 27. Angelus verbo *Homicidium* 5. §. 5. Sylueſt. *Homicidium* 3 q. 3. Panormitanus c. *Cum illorum de ſentent. Excommunicationis* & alij.

Alij hoc negant.

633. Negant alij. Ita Calder. & Præpoſ. in c. 1. *Qui Clerici vel vouentes.* Cardinalis in Clemeor. *Si furioſus* q. 31. Villadiego de *Irregularitate* mihi fol. 5. Sotus 5. de *Iuſtitiâ* q. 2. art. 2. Supplementum Gabrielis diſt. 25. q. t. litera *l.* Nauarrus cap. 27. numero 207. Couarr. 3. p. de Homicidio in initio numero 9. Armill. verbo *Irregularitas* numero 64. Henriquez cap. 8. n 4. Toletus t. lib. c., 71. n 3. cum alijs, quos refert. Filiucius Tract. 20. n. 11. & 233. qui etiam alios refert. Ratio verò eſt; quia in Clementina 1. de Homicidio tantùm exprimitur Irregularis, qui occidit, vel mutilat, qui autem debilitat, nec occidit, nec mutilat: in materiâ verò odioſa verba debent reſtringi; quamuis autem membrum debilitatum non deſeruiat ad operationem ſaltem ſeruiet ad ornatum. Vnde non cenſetur Irregularis qui reddit aliquem cæcum aut claudum non eruendo oculum, aut mutilando tibiâ, vt docent communiter Doctores teſte Molinâ tomo 4 de *Iuſt.* diſp. 68.

Ratio.

Nomine membri hic quid intelligatur.

634. Nomine autem membri non eſt intelligendus digitus; niſi fortè pollex; de omni quidem digito ita affirmant Tabiena *Irregularitas* 3. n. 27. Armilla ibi n. 63. Nauarrus c. 27. n. 206. Angelus *Homicidium* 5. §. 6. Couarr. 3. p. *Relect.* in initio n. 8. Henriquez cap. 8. n. 1. Villadiego & Supplementum ſuprà Bartol. & Felin. & Cardinalis apud citatos; probatque Molina ſuprà ex l. *Idem Ofilius ff. de Ædilium edicto* vbi digitus appellatur pars membri. Sicut ergo Iure Ciuili digitus pars membri appellatur ita cenſendus eſt appellari Iure Canonico cùm Ius Canonicum loqui ſoleat eo modo, quod Ius Ciuile. Ratio verò eſſe poteſt; quia digitus non habet propriè diſtinctùm officium, ſed ſemper cum alijs ſimul concurrit, vel cum aliâ parte manus vel corporis. Conſonatque hac doctrina cum Ariſtotele 1. de *partibus animal.* c. vltimo, quam ſequuntur alij communiter, vbi docet membrum eſſe, quod habet propriam operationẽ in corpore cuius eſt, digitus verò non habet huiuſmodi operationem.

Membrum iuxta Ariſtotelem quid.

635. Dixi *niſi forte Pollex*, quem licèt plures alij Authores non excipiant, excipiunt tamen aliqui viri docti poſt Syluestrum *Homicidium* 3. q. 3. inter quos erat Vaſquez, à quo ego id non ſemel audiui, quia, nimirum, ita neceſſarius eſt pollicis vſus, vt alij digiti ſine eo ſuam operationem exercere vix poſſint. Idemq; ſentiunt alij multi Recentiores docti contra Suarium diſp. 44. ſect. 2. n. 8. vbi probabiliter ſentit oppoſitum; nec nimium curat an phyſicè digitus dicatur membrũ; putãt enim in Iure Canonico maximè in citatâ Clementinâ non requiri mutilationem membri; ſed abſolutè mutilationem; imò addit, quòd ſi alicubi Canones membri mentionem faciunt, membri diminutionem ſufficere indicãt, vt patet c. t. de *Clericis pugnantib. in duello* ibi *vel membrorum diminutio.*

Nomine membri intelligant aliqui viri docti Pollicem.

636. Ego ſanè in pollicè aſſentior Suario, vt dicebam; item, ſi plures digiti in manu, putà duos, vel tres abſcindantur, & hoc tantùm probant Iura, quæ ibi refert; neq; in hoc pugnat Molina; ſed potiùs conſentit diſp. 69. n. 2. ſicut & Filiucius n. 236. Bonacina diſp. 7. q. 5. puncto 8. n. 9 & alij Recentiores, qui omnes docent abſcindentes maiorem partem membri, vel tantam vt ſit detruncatus non cenſeatur habere tale membrum, fieri Irregulares; de cætero ſolus vnus digitus non videtur ſufficiens materia, vt legi poteſt Auila p 7. diſp, 5. ſect. 1. Molina citatâ diſp 69. Layman lib. 3. Tract. 3. p. 3. c. 11. n. t.

Author aſſentitur.

637. Ex quo inferunt non eſſe etiam Irregularem, qui narium vel aurium cartilaginem abſcindit: nam auris, vel naſi cartilago; quamuis ſenſorio adiumentum afferat, ſentiendi tamen functionem non, exercet, ac proinde nec membrum corporis, aut organum cenſeri debet. His tamen omnibus non obſtantibus non poſſum non iudicare probabiliſſimam ſententiam Suarij in quam etiam magis inclinat Layman ſuprà, quia nimirum Canones nuſpiam meminerunt phyſicæ definitionis membri; ſed potius moralis, ob quam corpus humanum notabiliter ſuâ integritate priuatur. Ideò comprehendere videntur quamlibet partis organicæ abſciſſionem.

Infertur.

Sententiam Suarij probabiliſſimã iudicat Author.

630: De eo vero, qui ſibi digitum, aliamvè corporis partem per iniquam iram abſcidit, an Irregularis fiat? affirmandum eſt, conſtatque ex c. *Qui partem* diſt. 55. & c. *Significaui de corpore vitiatis*, & videri poteſt Nauarrus numero 198. Suarius diſp. 51. ſect. 2. numero 6. Molina tract. 3. diſp. 7. numero 27. vbi monet eandem Irregularitatem incurri etiamſi factum ſit occultum, cuius contrarium ſenſerunt Hoſtienſis, & alij apud Nauarrum loco citato Couarr. in Clementinâ *Si furioſus* p. 1. initio numero 6. Sed de hac re iam ſatis diximus ſuprà dub. 8. à §. *Dixi autem*, & tandem in fine eiuſdem dubitationis §. *Maior difficultas.*

Sibi abſcindens digitũ aliamvè corporis partem per iniquam iram fit Irregul.

CAP. II.

An Iudex, & eius miniſtri concurrentes ad mortem, ſeu mutulationem iuſtam ſint Irregulares?

639. SVpponendum in primis eſt ad Irregularitatem contrahendam ob defectum perfectæ lenitatis non requiri culpam; ſed ſufficere occidẽdi, vel mutilandi voluntatem actualem, aut virtualem effectu ſequuto, dummodò neceſſitas non compulerit; eſt enim (vt dicebam) Irregularitas hæc ex defectu lenitatis

Supponendũ

640. Hoc poſito aſſerendum eſt Iudicem Aſſeſſorem, accuſatorem denuntiatorem, teſtem Tabellionem, ſeu notarium, &, qui torquendo exprimit confeſſionem reo item, qui dicta ſcribit, ſignat, publicas literas pro vindicta ſanguinis deſtinatas, item ſententiæ exequutor, eiuſque cooperatores ac ſatellitum comitatus Irregularitatem incurrere propter defectum perfectæ lenitatis, ſeu manſuetudinis.

Aſſertio concurrentes ad mortem iuſtam fieri Irregulares.

641. Quod attinet ad Iudicem eiuſque miniſtros probari ſolet ex c. *Aliquantos* diſt 51. in quo capite de miniſtris mentio fit, non tamen de ipſo Iudice, Tamen Iudicem etiam comprehendi habet communis vſus, & ſenſus Eccleſiæ

Quoad Iudicem eiuſq; miniſtros probatur.

&

& Auctorum placitum, nemine diſcrepante, quem viderim, præter Gloſſ. in capite. *Dilectu.* verſ. *nec actu.* de *Homicidio.* vbi videtur ſignificare quòd Iudex tantùm fiat Irregularis, quoad ſuſcipiendos Ordines, non verò quoad vſum ſuſceptorum; quam Gloſſam meritò reprobant Panormitanus, & Anan. capite *Dilectum.* & idem Panormitanus illum expreſsè comprehendit in capite *Sententiam. ne Clerici vel Monachi.* Antoninus. 3. p. nt. 28. capite 2. Henriq. lib. 14. capite 12. Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 2. dub. 1. Sa verb. *Irregularitas ex deform. lit. a.* Nauarrus. capite 27. num. 222. Couarrub. ſuprà citatus. §. illo 6. numero 3. D. Thom. in *Addit.* q. 29. art. 4. ad. 2. Scholaſtici in 4. diſt. 25. Paludanus. art. 5. concl. 3: Richard. art. 5. q. 3. Sotus. q. 5. art. 3. concl. 4. & 5. de *Iuſtitiâ* q. 1. art. 4. in fine corporis. Angelus *Homicidium.* 5. Syluester *Homicidium.* 3. q. 2. Tabiena *Irregularitas.* 1. Armil. *Irregularitas* numero 28 Ledeſma de *Sacramento Ordinis.* capite 2. numero 53 Medina. capite 11. §. 9. & 10. Rodriguez in *Summa.* capite 167. concluſ. 10. nec ſolùm fieri Irregularem Iudicem ferentem mortis ſententiam; ſed etiam, quando in carcerem detrudit reum, vt breui ſit moriturus ob loci naturam, docent Panormitanus. capite *Ad audientiam.* de *crimine falſi* Bern. de Lugo in *Pract.* capite 529. Antoninus ſuprà. capite illo. 2. §. 6. Couarrub. 2. p. §. 5. numero 7. Syluest. Homicidium. 3. q. 5. quæſtion. 5. Angelus *Irregularitas.* 5. numero 21. Vnde (inquit Couarrub.) etiam Iudices Eccleſiaſtici magno ſe exponunt Irregularitatis periculo, quando ſimile quid faciunt. Quæ doctrina mihi placet.

Irregul. etiam fit qui mortem accelerat, aut cauſam propinquam dedit.

642 Idque maximè locum habet ſuppoſitâ generali doctrinâ quod non ſolū fit Irregularis, qui ſimpliciter occidit, vel mutilat; ſed etiam, qui mortem accelerat, aut cauſam propinquam mortis dedit dicto, vel facto. Ita Nauarrus, nu. 215. Auila diſp. illa. 5. ſect. 1. Sayrus. capite 16. Coninc diſp. 18. dub. 10. Maiol. lib. 2. capite 6. Filiucius Tract. 10. capite 9. quæſito. 1. numero 231. Toletus lib. 1. capite 70.

643 Sanè inter numeratos famulus tranſcribens ſententiam iam dictatam à Iudice, vel notario excuſari poteſt ab Irregularitate quoties ipſius actio non fuit vllâ ratione causâ accelerationis mortis, vel mutilationis. Probarique poteſt à ſimili de eo, qui tranſcribit contractum vſurarium, quem non teneri ad Reſtitutionem fatentur Doctores, & in noſtro caſu docent Vgolinus. capite 8. numero 4. Filiucius numero 239. Suarius diſp. 47. ſect. 4. Reginald. numero 105.

644 Idem iudicium eſt de eo, qui leuia, ſeu valde remota exhibuit ſigna, & indicia, vt qui ſignum dedit, quo fur dignoſceretur, etiamſi poſteà captus fuerit, & mutilatus, ſeu occiſus; nam leuia indicia non probant, nec cenſentur cauſa, proxima ſed remota mortis, vel mutilationis, vt patet ex capite *Tua nos.* de *Homicidio.* Ita Couarrub. 2. p. §. 5. numero 1. Suarius diſp. 47. ſect. 3. numero 8. Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 2. dub. 15. Sayrus lib. 6. capite 18. numero 28 Filiucius numero 254. Ideò mittens Iudici ſigna, quæ non ſufficiunt ad probandum aliquem eſſe reum, non incurrit Irregularitatē ſequutâ mutilatione, vt accidit, quando fur ingreſſus domum Clerici, capitur à Socijs Clerici, & ducitur ad Iudicem, & Iudex petit ab ipſo Clerico ſi quæ habet ſigna; tunc enim Clericus mittens Iudici ſigna, non eſt Irregularis etiamſi nullam præmittat proteſtationem. Ratio eſt; quia illa ſigna non ſunt ſufficientia; nec per illa conuincitur reus furti; proteſtatio autem tunc requiritur, vt dicemus; quando aliquis denuntiat; ſed ipſe Clericus non denuntiat; nec tradit furem Iudici; ſed tantùm ſocij ipſius id faciunt. Accedit, imò rem totam confirmat citatum. capite *Sua nos* in quo id habetur. Ita Henriq. lib. 14. capite 12. numero 8. Sayrus vbi nuper. Vgolinus capite 11. numero 1. ad finem, & alij.

Ioan. de Dicastil. de Censur.

645 Itaque generaliter loquendo neceſſe eſt vt per actionem incurratur Irregularitas defectu lenitatis, cooperatio ad mortem, ſeu mutilationem notabilis ſit, & non admodùm remota, aut per accidens.

Cooperatio requiſita generaliter loquendo ad incurrendā Irregul. defectu lenitatis.

646 Ex quo fit opifices non eſſe Irregulares, qui furcam ædificant, funes, aut ſcalam conficiunt cenſentur verò tales, qui funes ad ſuſpendum deferunt, ſcalam applicant, & ſimilia, quia hi ſunt cauſa propinquá illi remota. Sed de ijs poſteà iterum dicam.

Ex quo infert.

647 Vnde non placet, quod docet Abbas in citato capite *Sententiam* numero 14. ſcilicet, ſi Titio litteræ miſſæ ſint, quibus continetur vt malefactorem capi iubeat, eaſque litteras Iudex alteri legendas tradat Lectorem eſſe Irregularem ſequuta morte malefactoris. Cuius oppoſitum omnino verum puto; eſt enim Lector ille cauſa valde remotá, & accidentaria.

Infertur 2.

847 Infertur 2. non eſſe Irregularem, qui impetrat, ne reus per viam, in qua ſuâ domus eſt, ducatur ad ſupplicium cum Maiori ſuo aut familiæ dedecore, etiamſi alia via ſit breuior, & inde contingat mortem accelerari. Ita Henriquez capite 12. numero 7. Auila dub. 1. §. *Octauo.* & alij communiter.

Infertur 3.

649 Infertur, 3. meritò rideri à Soto lib. 5. de *Iuſtitiâ.* q. 1. art. 9 cuiuſdam Confeſſarij ſcrupulum, qui ſe Irregularem putabat, quòd aſinum, in quo reus ad ſuplicium vehebatur, pupugiſſet quaſi mortem homini acceleraſſet; eſt enim hæc nimis leuis, & remota cauſa; idemque iudicium eſt de Confeſſario hortante reum, vt in viâ procedat; nam parum pro nihilo reputatur. Si tamen cooperatio, vel acceleratio mortis ſit notabilis; tunc fatentur omnes Irregularitatem incurri Legatur Molina. Tract. 3. diſp. 74. nu. 4.

Controuertitur an tradens ligna quibus Hæreticus viuus comburatur, ſit Irregul.

650 De illo autem, qui tradit ligna, quibus Hæreticus viuus comburatur, an ſit Irregularis; non conſentiunt Doctores. Multi affirmant; ſecus verò, ſi priùs quam comburatur ſuffocetur. Ita Sayrus. capite 16. numero 3. Molina diſp. 74. numero 3, Auila ſect. 2. dub. 1. Oppoſitum docent alij, vt Medina. lib. 5. de *Inſtitut.* capite 55. & alij Recentiores, atque hoc mihi magis placet; dare enim, aut vendere ligna ei, qui illis vſurus eſt ad comburendum hominem eſt actio quædam indifferens & ex ſe remota, perinde atque dare, aut vendere funes, & ſcalam, aut gladium, vt ſuplicio afficiatur. Quæ omnia remota nimis ſunt, & quibus, qui accepit illa, poteſt ad hunc vel ad alium finem vti. Secùs

Multi affir.

Sententia negans magis placet Authori. Ratio.

dicendum puto, ſi ipſemet ſupponat ligna, vt comburatur.

Hinc pro omni homicidio. Infertur.

651 Ex quâ doctrinâ pro omni homicidio infertur fabros Ferrarios, vel alios armorum fabricatores non eſſe Irregulares conflando, aut vendendo gladios ad vſus humanos in genere ad quos ſunt instituti, quamuis poſteà aliquis occidatur vel mutiletur; ſunt enim cauſa valde remota, ſicut etiam remota cauſa cenſetur ille, qui præparauit, aut vendidit venenum abſque dolo, & prauâ intentione, aut conuentione; eſt enim eadem ratio, atque de vendente funem, quo latro ſuſpenditur; ſecùs autem dicendum eſt de his, & præcedentibus, quando ea quis præparauit, aut vendidit ad ſuſpendendos, vel occidendos homines; actio enim ſpecificatur à fine ad quem dirigitur, & illius qualitatem participat. Ita Molina diſp. illâ. 74. numero 2. Vgolinus. capite 15. §. 4. Graff. 1. p. lib. 4. capite 27. numero 68. Reginald. numero 100. Suarius diſp. 45. ſect. 3. numero 5. 504. & ſequentibus. Nauarrus. capite 27. numero 212. Syluest. verb. *Homicidium*. 3. num. 3.

652 De eò verò, qui Campanis dat ſignum, quo quis ſuſpendendus eſt, aut mactandus, ſi tale ſignum ſit tantùm, vt homines ſciant aliquem ad mortem duci, procul dubio non fit Irregularis, cùm nulla ratione influat in mortem, vt docet Auila dub. 1. ad finem. Vgolinus. capite 11. §. 6. numero 2. Incurreret tamen Irregularitatem, ſi tale ſignum eſſet ad conuocandos milites, qui illum ducerent ad mortem; vel ſuis armis more militari illum expedirent, effectus ſequeretur.

653 Colligitur etiam nullum eſſe periculum Irregularitatis incurrendæ, ſi Clericus ſpectandi causâ aſſiſtat dum reus ſupplicio afficitur; nec enim vel remotè ſuâ præſentiâ vel auctoritate ad hominis mortem, vel mutilationem concurrit, vt ſupponimus. Secùs eſſet, quando præſentiâ, & auctoritate ſuâ concurreret, vt ex dicendis cõſtabit: nullâ tamen ratione decet Clericos Sacris initiatos inter reliquam turbam ſpectare ſuplicia reorum non ſine nota vitij curioſitatis ſatis alienæ à ſuo ſtatu. Quod ſi muneris ratio poſtulet pro conſolatione, & inſtructione morituri, vt illi aſſiſtant, vel hoc ipſum munus addiſcant ab alio Sacerdote, qui tunc illud præſtat, ſatiùs erit ad Latus ipſius aſſiſtere à turbâ ſeparatum. Accedit quod in capite *Si Clerici vel Monachi.* videntur ab hoc genere ſpectaculi arceri, quamuis, vt notat Molina ſuprà, & Vgolinus. c. 5. § 2. videatur ille Textus contrariâ conſuetudine abrogatus. Vnde vel abſolutè non erit peccatum, vel (quod veriùs puto, ſi ſine rationabili causâ fiat) erit peccatum veniale ob paruitatem materiæ, vt ait Suarius diſp. 47. ſect. 4. num. 2. Auila ſuprà dub. 16. ad finem; quidquid in contrarium ſentiat Sayrus capite 18. nu. 20. & alij nonnulli.

Non decet Clericos in Sacris conſtitutos inter reliquam turbam ſpectare ſupplicia reorum.

Clerici qui huiuſmodi ſpectaculis ſine rationabili causâ interſunt peccant venialiter iuxta Auctorem.

654 Si verò Clerici habeant iuriſdictionem temporalem & ſuâ præſentiâ aliquo modo præſtent Auctoritatem, & concurrant ad effectum, non poterunt excuſari ab Irregularitate. Ita Nauarrus. c. 27. n. 214. Maiol. lib. 2. c. 50. Suarius ſuprà n. 10. Filiucius nu. 238. Reginald. numero 134. Vgolinus. capite 5. § 2. alijque multi. Porro maximè Epiſcopos, & Prælatos nõ debere ſuâ præſentiâ, vbi eam temporalem iuriſdictionem obtinent, auctoritatem ſententiæ ſanguinis præſtare, alioquin Irregularitatem incurrere constat ex capite *ex litteris* de *Exceſſib. Prælator.* notatque ibi Gloſſa verb. *Corporalem.* & Panormit. numero 2.

De deferente litteras quibus aliquis mandatur occidi, dicendū.

655 De illo etiam, qui refert litteras, quibus aliquis mandatur occidi, vel mutilari, nonnulli dubitant, an Irregularitatem incurrat. In quâ re, ſi deferens ignorabat id in ijs litteris contineri, nullus profectò apparet lenitatis, aut mãſuetudinis defectus, vt docet Vgolinus. capite 8. §. 2. numero 2. Sed neque etiam ſi ſciat ibi hoc contineri, ſatis apparet, me quidem Iudice, defectus manſuetudinis, aut lenitatis, maximè in caſu, quo quis eſſet, vel famulus mandantis, vel Tabellarius ex officio aut aliqua ratione ſuâ intereſſet litteras portare ad alium vbi inter cætera mandatum Superioris continetur; hoc enim mihi videtur ſatis etiam remotum.

Quæres.

656 Quæret tamen aliquis, quid dicendum de eò, qui clamauit adeſſe latrones præuidens fore, vt alij accurrerent, illoſque occiderent, an cenſebitur cauſa mortis, atque adeò incurrere Irregularitatem?

Resp.

957 Multi affirmant; cum his enim circumſtantijs cenſetur cauſa moralis. Secùs verò dicendum, ſi clamauit, aut pulſauit campanas, vel Tubas ad res ſuas defendẽdas, vel ad ſedandam ſeditionem ortam in aliquo opido. Ita Vgolinus capite 12. §. 6. & capite 6. § 10. numero 2. Suarius diſp. 47. ſect. 2. numero 21. Auila. diſp. 5. ſect. 2. dub. 15. Filiucius numero 252. Molin. diſp. illâ. 34. numero 11. Rodriguez in *Summâ.* capite 170. concluſ. 5. Henriquez lib. 14. cacapite 51. numero 5. Sayrus ſuprà numero 3. Auila dub. 9. Filiucius numero 251. quorum plures loquuntur in alio ſimili caſu de Clerico accuſante iniuſtum damnificatorem bonorum ſuæ Eccleſiæ, aut propriæ perſonæ, de quo poſteà dicemus. In præſenti autem caſu ratio noſtra eſt; quia, cùm licitum ſit clamare ad res ſuas defendẽdas, & clamans præuiâ proteſtatione in re licitâ potuerit rationabiliter præſumere non ſequuturam mortem; mors, quæ inde ſequitur, per accidens cenſetur ſequi, nec illi imputanda ſicut neque imputatur ei, qui manifeſtauit delinquentem alteri neſciens, nec ſuſpicans ipſum quæri ad mortem. Legantur Vgolinus, & Auila ſuprà.

Qui fuit cauſa etiam indirectè vt reus caperetur Irregul. incurrit ſequutâ morte.

658 Ille verò, qui directè, vel indirectè indicando reum, idque præuidens fuit cauſa, vt reus caperetur, Irregularitatem incurret ſequutâ mutilatione, vel morte; cenſetur enim cooperator, ſicut cenſetur etiam cooperator, qui iniuſtè eſt cauſa rixorum inter aliquos, & mors inde aut mutilatio ſequitur; vt ſi quis marito indicauit vxoris adulterium, propter quod vxori necem vir intulit. Ita communiter Doctores, Nauarrus. numero 217. & 225. Angelus verbo *Irregularitas.* 2. numero 14. & alij plures, quos refert Vgolinus, capite 11. numero 1. Idemque iudicium eſt, ſi tale, aut ſimile crimen indicet Magiſtratui, ſeu Iudici, & deprehenſis adulteris, eorum mors ſequatur. Item qui ſuâ interrogatione fuit cauſa, vt aliquis à Satellitibus comprehendo-

comprehenderetur, vt ſi interrogatus per vtram viarum fugeret delinquens, ille oſtendat viam, per quam fugerit, & ideò capiatur.

Interrogatus per quam viam tranſierit delinquens poterit amphibologiâ vti.

659. An verò tunc poſſit interrogatus amphibologiâ vti? reſpondeo poſſe, id quod fecerunt etiam viri Sancti, vt refertur de Sancto Franciſco.

660. Ille verò, qui fuit cauſa, vt reus caperetur, etiamſi præmiſerit proteſtationẽ, aut coactus fuerit Irregularis à multis cenſetur; ſed ſi coactio proueniat ex metu graui, nimis rigidum videtur cenſeri Irregularem. Vnde in hac re philoſophandum eſt iuxta principia data diſp. 2. dub. 24. Excuſabitur etiam, ſi tunc ageretur de proprio damno, & intereſſe, & præmitteret proteſtationem, vt in ſequentibus explicabimus.

661. De illo etiam, qui indicauit alteri aliquem neſciens tamen probabiliter illum quæri ad mortem, vel mutilationem, vt; quia neſciebat quærentem eſſe ſatellitem, aut inimicum quæſiti, aut à quæſito commiſſum fuiſſe delictum, probabiliùs puto non eſſe Irregularem, quidquid aliqui reclament. Argumento c. *Apoſtolicæ de Clerico excommunicato miniſtrante*, perinde atque excommunicatus, vel ſuſpenſus probabiliter ignorans eam Cenſuram, non incurrit Irregularitatem celebrandi; eſt enim eadem vtrobique ratio docetque Vgolinus, & alij ſuprà citati.

662. De Clerico verò rogante principem, vt iuſtitiam faciat, vel præcipiat Iudici, vt ex iuſtitiâ iudicium ferat, vel iudicet ſecundum Iura multi ſatis probabiliter putant excuſari ab Irregularitate; hic enim loquendi modus non videtur continere cooperationem ad mortem, ſed eſt omninò indifferens: poteſt enim Iudex etiam ex iuſtitiâ iudicare liberando reum. Ita ex parte Filiucius Tract. 29. cap. 10. quæſito 2. num. 260. Auila, Sayrus, Vgolinus & alij paulò poſt referendi. Secus verò dicendum videtur, Si Clericus, vel alius quiuis roget Principem, vt iubeat Iudicem ſententiam exequi; tunc enim videtur concurrere ad mortem, ſi ſequatur, eſtque communis Doctorum ſententia.

Principes conſtituendo officiales qui delicta puniant Irregul. non incurrunt.

663. Principes verò ipſi etiamſi ſint Epiſcopi, aut Prælati Eccleſiaſtici habentes vel titulo patrimonij Iuriſdictionem temporalem, non incurrent Irregularitatem conſtituendo Prætores, alioſque officiales, qui cauſas ſanguinis inquirant, & delicta puniant; colligiturque ex c. vltimo *Ne Clerici vel Monachi*, alioquin ea Iuriſdictio non poſſet illis ab Eccleſiâ permitti.

664. Imò citra Irregularitatem poteſt, qui habet iuriſdictionem temporalem, mandare ſpecialiter alicui, vt in aliquo particulari delicto, quod contigit, inquirat de eo, & iuſtitiam faciat (Si tamen ſpecialiter non mandet punitionem) idque etiamſi Iudex inueniat reum, & illum iuſtè, vel iniuſtè morte puniat, aut mutilatione, vt patet ex c. vltimo *Ne Clerici vel Monachi*, in 6. Ita Syluest. verb. *Homicidium* 3. numerò 7. Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 2 dub. 4. Couarr. in Clementinâ citatâ, Vgolinus cap. 5 §. 8. Sayrus c. 18. numero 17. Molina diſp. 74. numero 9. Filiucius numero 241. & alij contra Henriquez cap. 12. numero 6. & contra Suar. diſp. 47. ſect. 1.

Quæres quoad Prælatum à ſuis conſultum in cauſa ſanguinis.

665. Sed quæret aliquis, quomodo ſe gerere debeat Prælatus, qui petitur à ſuis officialibus quid faciendum in cauſa ſanguinis, quam tunc præ manibus habent?

Reſp.

666. Reſpondeo illum poſſe dicere facite quod leges ſtatuunt, aut uiros doctos, & peritos conſulite, meum non eſt conſilium ferre in cauſâ ſanguinis. Addunt aliqui etiam poſſe reſpondere in genere dicendo Homicidæ pœnâ mortis puniuntur, graſſatores viarum ſuſpenduntur ſecundum leges: Sicque reſpondendo non incurrere Irregularitatem, quia ea reſponſio non ſit de caſu particulari.

Nec obſtat.

667. Neque obſtat, quòd miniſtri Iuſtitiæ deputari à Prælatis inde colligant delinquentem dignum eſſe morte vel mutilatione, indeque moueantur ad exſequendam pœnam iudicantes vtique Prælatum non fit reſponſurum, ſi non iudicaret cauſam eſſe dignam morte, vel mutilatione, hoc (inquam) non obſtat; nam, vt rectè Sayrus ſuprà, & alij citati, mutilatio, vel mors non ſequitur ex culpâ, vel cauſa Prælati; ſed ex ipſis miniſtris, cùm Prælatus nihil fecerit dicto, vel facto, quod ordinetur ad mutilationem vel mortem; eius enim reſponſio fuit nimis remota. Iam verò nonnulla in particulari dicamus ex ijs quæ practicè contingunt quando reus ad ſuplicium ducitur præter ea, quæ iam obiter tacta ſunt.

Quæres.

668. Quæri primò poteſt; an ſit Irregularis, qui comitatur reum ad ſuplicium cauſâ ſecuritatis: communiter ſolet affirmari: Ego tamen in hac re diſtinguerem, vel comitatus ille tantùm eſt cauſâ ſecuritatis miniſtrorum, & eorum qui interſunt, ne ab alijs occidantur, vel eſt vt iuuent ad exequutionem ſententiæ mutilationis, aut mortis: ſi illud primum; non video cur Irregularitas incurratur: Si verò ſecundum placet mihi communis ſententia, ſunt enim propriè cooperatores.

Reſp. affir. communis eſt Author Cum diſtinctione Reſp.

669. Cuſtodes etiam carceris afferentis claues carceris, & aperientes, vt inde reus ad mortem ducatur, & fabricantes furcam pro caſu particularis cenſentur communiter Irregulares; ſed ego non video cur iſtæ actiones ad id ſufficiant; nam aperire portas indifferens eſt ad hoc, vt Iudex, aut alius miniſter hominem ſiue ad ſuplicium ducat, ſiue ad aliquid aliud, imò ad ipſam etiam libertatem. Quarè nimis remotum, per accidens eſt quòd ex eâ apertione ſequatur mors, vel acceleretur, furcam autem facere, etiamſi ſit pro caſu particulari. videtur remotè concurrere propter rationem iam ſuprâ indicatam. Ex alio tamen capite poſſet, ſaltem aliquibus in locis, prædictus cenſeri Irregularis; vbi enim vſu receptum eſt, vt carnifex ipſe furcam faciat. & patet, indignumque putetur fabro alioquin honeſto tam furcam parare propter vilitatem muneris, & illud genus infamiæ; quod inde contrahitur irregularitas poterit incurri, quæ non eſt huius loci, de quâ iam egimus dub. 13. De illo, qui docet carnificem in caſu particulari, quo pacto debeat aptare funem, vel aliquid aliud ſui muneris præſtare, omninò verùm puto eſſe Irregularem. Dixi *in caſu particulari* quod intelligendum eſt tunc iam tempore exequutionis maximè, ſi dirigat carnificem in ipſâ exequutione. Si verò non in caſu par-

ticulari

ticulari, ſed generaliter doceat modum etiamſi ſit circa illud tempus, aut circa illos dies, quando iam proximè ſperatur exequutioni mandanda ſententia alicuius particularis, nimis remotus videtur. Ille concurſus, vt ex eo præcisè capite Irregularitas contrahatur.

670 De iis etiam, qui zelo fidei, & ſub prætextu lucrandi Indulgentias, portante ligna, vt comburantur Hæretici, ſi materia illa iuuat ad mortem, quando ibi comburuntur, dicendum eſt fieri Irregulares, quia nullo textu excipiuntur. Ita Palud. q. 3. art. 2. quæſtiun. 4. Antoninus. 3. p. tit. 28. capite 2. § 4. Syluest. *Homicidium* 3. q. 7 Tabiena. *Irregularitas*. 3. numero 23. Angelus. numero 18. Filiucius capite *ſicut dignum de Homicidio*. Couarrub. 2. p. § . 4. numero 5. citans Cardinalem, & alios, quidquid in contrarium dicat Henriquez. capite 52. §. 3. littera in Gloſſa. Imò quando dubium eſt, an ea materia incurrit, cenſendus Irregularis, quia eſt dubium fieri in materia Homicidij iuxta dicta ſup. capite 1. nec requiritur quod qui portat ligna, ſupponat illa, vt vult Medin. ſup. ſatis enim concurrit portando.

671. De Iudice, qui detrudit aliquem in carcere m adeò durum, & aſperum, vt ex eo verò ſimiliter credatur breui futuram mortem, illaque ſequatur; item de eo, qui fert duriſſimã ſententiam, quâ reo victum adeò diminuit, vt præ inediâ aut fame mors acceleretur, meritò authores putant eſſe Irregularem; id enim æquiualet ſententiæ ſanguinis. Ita Molina diſp. illâ. 74. numero 1. & 2. Vgolinus capite 11. §. 1. & capite 5. §. 6. Auila diſp. illâ. 5. ſect. 2. dub. 3. & 4. Henriquez ſuprà. capite 3. numero 7. Couarrub. 2. p. §. 5. numero 8. Filiucius numero 239 Inquiſitores verò, qui maleficos, aut Hæreticos intra duas parietes includunt, non ſunt Irregulares; nec enim ita diminuunt cibum, vt mors celerius ſequatur, neque modus ille detinendi maleficos tàm aſper, aut durus eſt, vt mortem acceleret Teſte Vgolino ſuprà n. 4.

672 Nec etiam Iudices mittentes aliquem ad Triremes, niſi fortè præcipiant ita cum eo agi, vt mors acceleretur. Ita idem Vgolinus ſuprà. §. 7. & alij communiter.

673 Cenſetur etiam Irregularis, qui dicit reo Aſcende ſcalam, vel ſuppone caput ad accipiendum ictum, quoties propter ipſius dictum reo mors acceleratur.

674 Item qui dicit carnifici, vt gladium acuat, vel ſemel, & non ſæpius feriat, aliquidve ſimile, quo facto reus citius expeditur; etiamſi hoc faciat ex pietate. Ita Graff. 1. p. lib. 4. capite 27. & alij citati. Ratio eſt iam allata.

675 Monet autem Molina ſuprà numero 4. eum, qui facit aliquid ob quod mors ſit acceleranda poſſe vitare Irregularitatem, ſi aliquid aliud præſtet, quo mors tantundem retardetur. Legatur hic Author loco citato, & Vgolinus capite 15. §. 5. vbi ſatis oſtendunt prædictam non eſſe cauſam accelerationis.

676 Solet etiam dubitari de Sacerdote, qui remouet crucem quam tenebat ante reum, vel dixit carnifici, nemo te impedit, quo minus tuo fungaris officio, iam ego functus ſum meo, tùm in confeſſione tùm in exhortatione. Nonnulli putant eſſe Irregularem, quibus ego non aſſentio; modus enim ille loquendi per ſe non influit in mortem, vel mutilationem; ſolùm enim per accidens. Carnifice inde arripiente occaſionem præſtandi ſuum munus, mors rei ſequitur, non ex peculiari influxu talium verborum. *Sacerdos dicens Carnifici, vt fungatur ſuo officio putatur à nonnullis Irregularis.*

677 Addunt etiam Auila, & Henriquez excuſari poſſe propter paruitatem materiæ Sacerdotem, qui dicit reo, vt aſcendat vnum gradum ſcalæ vltra illud, in quo eſt, & qui, dùm ſimul vehitur in curru cum reo inaduertenter dixit ei pergamus, non intendens accelerationem mortis etiamſi ob dictum ipſius fortè perrexerint. *Author his non aſſentitur.*

678 Tandem ille, qui detulit ad Iudicem crimen, quod ex ſe non erat dignum mutilatione, vel occiſione, nec ipſe delator credebat fore, vt occideretur. vel mutilaretur, non fit Irregularis, etiamſi fortè Iudex illum ad mortem damnet, eaque ſequatur. Ita. Auila. p. 7. diſp. 5. ſect. 2 dub. 1. Nauarrus. numero 214. Ratio eſt; quia tunc non cenſetur cauſa illius effectus; ſecùs verò eſſet, ſi detuliſſet crimen tali pœnâ dignum; tunc enim procul dubio concurreret. Alia dicemus capitibus ſequentibus deſſendendo ad particulares cooperatores mortis illatæ per viam iudicialem.

CAP. II.

An conſultores in causâ ſanguinis Doctores, conſilium dantes, concionatores, & Confeſſarij Iudicem hortantes, & ſimiles fiant Irregulares?

679 QVod attinet ad Conſultores, tunc cenſentur Irregulares, quando ſi conſulantur, quam pœnam mereatur talis delinquens, ipſe reſpondeat mereri mutilationem, vel occiſionem, dummodo ex eo, reſponſo ſequatur mors, vel mutilatio; imò, etiamſi dubius ſit Iudex. & ipſe conſulens, an propter ipſius dictum effectus ſequutus fuerit, & multò meliùs, ſi dubius erat Iudex de ferendâ, vel non ferendâ ſententiâ, & propter reſponſum inclinauit in eam partem; In his enim caſibus vel certũ eſt concurriſſe conſilium conſulentis, vel certè dubium eſt an concurrerit. In caſu autem dubij facti iam dictum eſt in præcedentibus Irregularem debere cenſeri. *Conſultores in cauſa ſanguinis quando cenſentur Irregulares.*

680 Quando autem petens conſilium firmiter erat paratus occidere, vel mutilare, etiam abſque conſilio, non cenſetur Irregularis; quia non cenſetur conſilium illud concurrere. Ita Sayrus lib. 6. capite 18. num. 28. Vgolinus. cap. 9. §. 2. numero 7. Filiucius ſuprà. num. 239. & alij multi.

681 Item non ligatur Irregularitate vir doctus, qui interrogatus, an quis teneatur denuntiare, vel accuſare in materiâ ſanguinis, vel, an hîc & nunc ſit melius id facere, quàm omittere, vel certè an liceat; ipſe in genere aperit Ius, docetque veritatem non inducendo nec exhortando ad denuntiandum vel accuſandum, etiãſi hoc audito arripiat occaſionem accuſandi. Ita

Molina

Molina tomo 4. Tract. 3. de *Iuſtitiâ* diſp. 74. nu. 5. & alij communiter. Ratio eſt, quia non videtur credibile velle Eccleſiam huiuſmodi conſultores tali pœnâ, ſeu inhabilitate afficere cum hoc non ſit Iure expreſſum.

682 Ex quo patet à fortiori non eſſe Irregularem Doctorem, qui non iam aperit quid ipſe ſentiat; ſed aliorum tantùm Doctorum opiniones refert, etiamſi id faciat in caſu particulari, & tunc pendente in iudicio; nihil enim aliud facit, quàm rei veritatem in genere aperire.

683 Eâdem ratione præceptor; ſeu profeſſor in Cathedrâ doctrinam in generali docens, & explicans leges, & Iura, etiamſi videat inde aliquos audientes arrepturos occaſionem ferendi, & exequendi ſententiam mortis in cauſâ ſanguinis; non erit Irregularis, Manent tamen Doctores docere, vt quando quis interrogatur pro ſimilibus caſibus, magnâ vtatur cautione in reſponſis, & conſilijs. Vnde, quando quæritur; an aliquis ob tale crimen ſit dignus morte; poterit in generali veritatem fateri dicendo hæc, aut ſimilia verba. Homicidæ ſecundum leges morte afficiendi ſunt, vel vide quid Doctores ſentiant, fac, quod leges ſtatuunt, vt capite præcedenti notabamus. Ita Syluest. verb. *Homicidium*. 3. quæſito. 7. Molina ſuprà. Henriquez lib. 14. capite 12. numero 6. & alij apud Sayrum lib. 6. capite 18.

Author putat propter ſolam veritatis manifeſtationem Eccleſiam non velle Irregul. incurri.

684 Hæc tamen non videntur omninò neceſſaria neque facilè credidenim velle Eccleſiã propter ſolam veritatis manifeſtationem Irregularitatem incurri; etiamſi manifeſtetur veritas pro caſu particulari, tunc occurrente. Vnde quando prædicti Auctores hortatur eâ cautione fieri, non eſt, quia id putent neceſſarium pro euitandâ Irregularitate; ad id enim ſufficeret non hortari. vt verum fateor, mihi ridiculũ viſum eſt, ſi dicas licere conſultoribus. & doctoribus planè dicere in genere omnes homicidas ſecundum Iura eſſe capite plectendos; nullo autem modo dicere, aut explicare hunc, quem ſcimus eſſe probatum conuinctum, &, ſi velis, confeſſum in tali delicto eſſe capite plectendũ; nam in rectâ dialecticâ idem eſt dicere omnis Homo currit, atque Petrus currit, Ioannes, &c. ergo idem erit dicere omnis Homicida conuictus, & confeſſus eſt capite plectendus; atque dicere hunc homicidam conuictum & confeſſum eſſe capite plectendum, & illum, & illum: Ergo & hunc etiam, de quo in præſenti agimus. Cur ergo illum ſimul cum alijs capite plectendum affirmare, non inducet Irregularitatem, inducet autem, ſi ſeorſim affirmetur? Itaque id nunquam puto inducere irregularitatem etiamſi in particulari caſu explicetur.

685 Quod verò attinet ad exhortationem, & conſilium; an in aliquo caſu licitum ſit, & fieri poſſit abſque Irregularitate ſequentibus Quæſtiunculis explicabimus.

Quæres 1.

686 Quæres primò; an licitum ſit Sacerdoti dare Conſilium Principi Eccleſiaſtico, vel ſæculari, vt ferat legem, quâ fures & alij delinquentes capite plectantur?

Resp.

687 Auilâ ſuprà dub. 6. Henriquez. capite 16. numero 4. Filiucius. numero 242. alijque multi affirmant licere; quia huiuſmodi Princeps etiam Eccleſiaſticus poteſt abſque periculo Irregularitatis talem legem condere in generali; quæ tantùm eſt remotè cauſâ mortis, vt patet ex cap. *Delatori*. 5. q. 6. & probat Vgolinus. c. 9. §. 2. numero 2. ergo potiori ratione poterit Sacerdos abſque Irregularitate conſulere.

Hinc infertur.

688 Ex quo infertur licere etiam concionatori hortari Principes ad condendas tales leges, etiamſi ex ipſis conditis moraliter certum ſit fore, vt aliqui ſontes plectantur.

689 Licitum etiam eſt concionatoribus hortari Iudices ad ſeruandas Leges, ad coërcendos improbos debitis pœnis, ad repurgandam Rempublicam ſceleſtis, & perditis hominibus, Ita. Auila ſuprà dub. 5. & 6. Henriquez lib. 14. capite 12. numero 6. Sayrus. capite 18. numero 18. & alij communiter: imò licitum eſt concionatori reprehendere ipſos Iudices, quòd negligentes ſint in plectendis. & extremo ſupplicio afficiendis delinquentibus, quod iam diù detinent contra fas, & leges. Nec video cur Eccleſia voluerit hoc prohibere, aut propter hoc Irregularitatem inducere. Cur enim credemus talia delicta & quæ in damnum Reipublicæ vergunt Eccleſiæ auctoritate, & ſub Irregularitatis pœnâ. vel inhabilitate ſubtracta eſſe concionatoribus ab eorum numero, quæ poſſunt publicè reprehendi? Egò certè non credo talia delicta publica non velle Eccleſiam à ſuis miniſtris reprehendi; nec hortari Iudices audientes concionem ad tàm debitum munus exhibendum.

690 Hinc eſt ut concionatori, etiam à fortiori liceat abſque periculo Irregularitatis blaſphemos, homicidas, alioſque ſimiles acriter reprehendere, etiamſi Iudex inde arripiat occaſionẽ illos capiendi, occidendi, aut mutilandi; præſtat enim ſuum munus tunc concionator, & pro tali munere proprio miniſtri Eccleſiaſtici credendum non eſt voluiſſe Eccleſiam illum fieri Irregularem.

691 Incurreret autem Irregularitatem, ſi peccatorem occultum publicè reprehendens præbeat occaſionem Iudici ut illum puniat; tunc enim, & contra Iuſtitiam peccat, & contra Charitatem, & cenſetur cauſa mortis illatæ à Iudice. Ita Vgolin. de *Irregularit*. c. 6. §. 10.

Quid de Confeſſario dicendum qui non vult abſoluere pœnitentem nolentem reũ morte dignũ punire.

692 Quod attinet ad Confeſſarium qui non vult pœnitenti nolenti punire reum dignum morte beneficium abſolutionis impendere, vel ſaltem dicit ſe non facturum, niſi proponat, & permittat reum punire ſecundum Iura, non video cur aliqui iam meticuloſi fuerint, vt non audeant illum ab Irregularitate liberum declarare; talem ego puto omnino liberum. Ita Molina diſp. 74. numero 18. Auila diſp. 5. dub. 6. Henriquez capite illo. 12. numero 4. Filiucius. n. 242. Reginald. lib. 30. numero 138. & alij multi.

Authoris Iudicium. Ratio.

Ratio eſt, quia hic caſus per Epiikiam cenſetur à Iure exceptus; nec credibile eſt Eccleſiam velle Irregularitatis notam inurere confeſſario præſtanti ſuum officium, & facienti id, quod aliter facere non poteſt; neque in eo intendenti mortem rei; ſed medicinam conſcientiæ iudicis. Itaque, cum Confeſſarius non poſſit abſoluere pœnitentem exiſtentem in ſtatu peccati mortalis; niſi reſipiſcat, & proponat facere, quod tenetur, omninò à ratione alienum eſſet velle il-

lum

lum Irregularitate irretiri propter munus Eccleſiaſticum imò propriè Sacerdotale, &, quod aliter facere non poteſt iuxta præſcriptum Eccleſiæ imò Chriſti, quia noluit abſolui pœnitentem; niſi diſpoſitum. In hoc ergo caſu poteſt Confeſſarius declarare confitenti Iudici non ſolùm in genere, vt aliqui dicunt; ſed etiam in ſpecie, & in particulari obligationem, quam habet reum. v.g. ſuſpendendi & dicere illi, nolo te abſoluere, niſi ſuſpendas, proponas firmiter illum ſuſpendere.

Infertur. 1.

693 Ex eâdem doctrinâ infertur, primò non eſſe Irregularem Confeſſarium, qui monet pœnitentem iuridicè interrogatum, quando tenetur veritatem confiteri, vt eam confiteatur, etiamſi reus propter eam confeſſionem puniendus ſit pœnâ mortis; hortatur enim Confeſſarius ad id, quod tenetur monere, & pœnitens præſtare.

Infertur. 2.

694 Infertur 2. poſſe illi perſuadere, ne appellationem iniuſtam interponat; etiamſi ex eâ interpoſitione credatur liberandus reus, & illâ omiſſa ſtatim plectendus, & expediendus; fungitur enim tunc officio ſuo Sacerdos, qui non intendit eâ exhortatione mortem rei; ſed ſalutem animæ illius. Ita Sayrus, Auila, Henriquez, & alij ſupra citati.

695 Quando verò Confeſſarius daret Conſilium pœnitenti, vt veritatem aperiat, quam non teneter aperire. v.g. quando delictum nondùm eſt ſemiplenè probatum, aut, quando Iudex non eſt competens; Irregularis fiet, tunc enim nec Confeſſarius fungitur munere debito, nec deſinit eſſe cauſa homicidij. Ita Vgolinus. capite 16. n. 12.

Maior Difficultas quando opiniones ſunt vtrinque Probabiles.

696 Maior difficultas eſſe videtur, quando ſunt opiniones pro vtrâque parte, ſcilicet, ſi ſit probabilis opinio, quæ doceat pœnitentem in tali caſu debere veritatem confiteri, & tunc Confeſſarius ſequatur opinionem probabilem illam, & hortetur ad fatendum, morsque inde ſequitur, an tunc maneat Irregularis. Ratio dubitandi eſt: quia, ſi poteſt ſequi opinionem magis fauorabilem, non tenetur pœnitentem monere de veritate aperiendâ; quod ſi non tenetur & poteſt illum iuſtè liberare, vel non cooperari ad illius confeſſionem, ex quâ mors ſequatur, iam videtur cauſa mortis, & hoc non ex obligatione officij ſui. Pro contrariâ verò parte ratio dubitandi eſt, quia eâdem probabilitate, quâ probabile eſt pœnitentem teneri; probabile etiã eſt poſſe, imò & teneri Confeſſarium illum monere de ſuâ obligatione; ergo tunc eadem ratione probabile erit Confeſſarium non incurrere Irregularitatẽ, ſi enim Irregularitas non incurritur, quando Sacerdos Confeſſarius præſtat, quod tenetur ex munere ſuo præſtare, & tunc probabiliter præſtat, quod præſtare tenetur, non incurret.

Confeſſarius debet ſe accommodare opinioni pœnitentis.

697 In hac re in primis ſuppono ex communi ſententiâ, quòd Confeſſarius debeat ſe accommodare opinioni pœnitentis, maximè poſt auditam Confeſſionem. Ex quo videtur ſequi pro noſtro caſu, ſi pœnitens habeat opinionem contrariam probabilem, quæ docet illum poſſe negare, non poſſe cogi à Confeſſario, vt veritatem fateatur, neque ob eam cauſam negare abſolutionem; niſi fateatur. Vnde tantum abeſt, quòd teneatur illum cogere, vt potiùs debeat abſolutionem impendere ſine eo grauamine, & nullo modo illam negare, donec fateatur. Ideò, ſi pœnitenti ſignificaret habere obligationem ita faciendi, & tanquàm non ſufficienter diſpoſito abſolutionem negaret, iniuſte faceret, & ſi eâ viâ perſuaſus pœnitens fateatur crimen, & occidatur, aut mutiletur. Irregularis videtur Confeſſarius. Si verò Pœnitens nullam prorſus habeat opinionem alterutrius partis, ſed paratus ex ſe præſtare, quod Confeſſarius iudicauerit eſſe præſtandum; Confeſſarius autem abſolutè, & ſimpliciter iudicet illum debere fateri; probabile videtur non fieri Irregularem; quia probabiliter putat ſe in eâ exhortatione facere, quod tenetur; Probabilius tamen mihi videtur etiam tunc Irregularem fieri, ſi Confeſſarius ſit (vt ſuppono) ſufficienter doctus, atque ideò non ignoret eſſe opiniones probabiles pro vtrâque parte: tunc enim cum probabile ſit pœnitentem non obligari ad fatendum, & omninò verum ſit, quòd, quando eſt opinio probabilis, poſſit quis illam ſequi, & in eo caſu pœnitens expreſsè, vel virtualiter cenſeatur velle interrogatus à Iudice reſpondere eâ ratione, quâ licitè poſſit ſuã vitam defendere, licitè autem poſſit, ſequendo opinionem probabilem, cenſetur procul dubio expreſsè aut virtualiter velle illam ſequi: Ergo Confeſſarius non poteſt vel illi negare abſolutionem. niſi fateatur, vel dicere abſolutè & ſimpliciter (reticendo probabilitatem opinionis) teneri ad fatendam veritatem.

Probabilius iudicat Author.

Non placet doctrina Bonacinæ.

698 Non placet etiam in hoc negotio. quod abſolutè docet Bonacina diſp. 7. q. 4. puncto. 1. numero 34 Confeſſarium, ſcilicet, incurrere Irregularitatem dicendo Iudici pœnitenti, vt mittat reum in malam crucem, vel mutilet, aut occidat, tuncque cooperari mutilationi, & Homicidio: hoc, inquam, non placet, quamuis enim concedamus aliquâ ratione cooperari Homicidio, aut mutilationi, ſi tamen pœnitens Iudex teneatur in conſcientiâ id facere, & Confeſſarius non poſſit illum abſoluere, niſi faciat, vel firmum faciendi propoſitum habeat, quod ſub peccato tenetur, monere autem & conſtringere pœnitentem ad id præſtandum ſit proprium, & debitum munus Sacerdotis Confeſſarij; nullo modo credibile eſt voluiſſe Eccleſiam in eo caſu Sacerdotem Irregularitatem incurrere ex eo præcisè, quod faciat id, ad quod tenetur, tenetur autem hortari cunctãtem pœnitentem ad præſtandam ſuam obligationẽ, ea autem eſt, vt ſupponimus reum in furcam adigere ergo ex eo quòd ad id hortetur, non vult Eccleſia illum Irregularitatem incurrere.

Diſcrimen inter Clericos & Laicos immiſcentes ſe in cauſâ Sanguinis.

697 Tandem hoc loco aduertere oportet diſcrimen inter Clericos, & Laicos immiſcentes ſe in cauſâ, ſeu pœnâ ſanguinis quæ iuſtè exercetur à Iudice; nam Clerici beneficiati, vel in ſacris peccant mortaliter ſeſe immiſcendo, violant enim prohibitionem Eccleſiæ in re graui, c. *Sententiam ſanguinis. Ne Clerici, vel Monachi.* ſeque reddit ineptum ad functionem ſui Ordinis, & officij Laici verò, & Clerici Minoribus, non beneficiati non peccant mortaliter; contra nullam enim prohibitionem faciunt. Hinc eſt, vt Irregularitas

gularitas, quæ contrahitur à laicis exercendo cauſam ſanguinis, dicatur ex defectu lenitatis; quæ verò contrahitur à Clericis dici etiam poſſit ex delicto. Ita Molina diſp. 8. numero 10. & alij.

700. Addit verò Molina cum Couarr. Clericum, qui iuxta Tridentini decretum non gaudet priuilegio fori, nullum peccatum admittere, ſi ſe tali cauſæ immiſceat; quod maximè verum erit in ijs locis, in quibus conſuetudine receptum eſt, vt aliqui, Clerici deputentur ad cauſas ſanguinis.

CAP. IV.

De accuſatore, ſeu denuntiatore in cauſâ ſanguinis.

Aſſertio 1.

701. Aſſerendum eſt 1. accuſatorem ſiue Clericum, ſiue laicum abſque proteſtatione fieri Irregularem. Ita de Clerico affirmant Syluester *Homicidium* 2. q. 3. & *Homicidium* 3. q. 5. S. Antonin. 3. p. tit. 28. c. 2. §. 1. Armill. *Irregularitas* numero 10. Tabiena *Irregularitas* 1. Rodriguez cap. 165. concluſ. 6. & de laico etiam tenet Nauarrus cap. 27. numero 226. Couarr. 2. p. §. 9. numero 3. & Clement. 1. de *Homicidio* 2. p. §. 5. & alij apud Vgolinum cap. 6. numero 1. pluresque alij poſteà referendi, quibus adde Medinam cap. 11. §. 19. atque (vt rectè notat Syluest. *Homicidium* 3. regula 6. ante quæſtiones) generalis regula eſt omnium Canoniſtarum, quod in Homicidio voluntario vbicumque eſt Irregularis Clericus, eſt etiam Irregularis laicus, & è contrà. De Clerico autem habetur expreſsè cap. 2. de *Homicidio* in 6. & c. *Poſtulaſti*. Extra de *Homicidio*: de Laico verò c. *Aliquantos* 51. diſtinctione.

Regula generalis Canoniſtarum.

Nota.

702. Notandum verò eſt iuxta nuper dicta c. præcedenti quod licet, quoad Irregularitatē in Homicidio voluntario, eadem ſit ratio de Clerico, & de Laico; tamen, quoad peccatum, longè differunt; nam Clerici peccant accuſando in cauſâ mortis; niſi cum moderatione infrà ponendâ; quia talis accuſatio eſt illis prohibita Iure poſitiuo, vt dictum eſt. Quâ de re legi poteſt Sotus de *tegendo ſecreto* membro 2. q. 5. concluſ. 3. & Nauarrus c. Inter verba. Corollar. 60. laici verò non ita peccant, de quo præter Molinam citatum lege poteſt Nauarrus c. 27. num. 209. & 213. & 225. Couarr. 2. p. §. illo 5. n. 1. qui id ex multorum ſententiâ probant.

Inferitur 2.

703. Aſſerendum eſt 2. ſi accuſator in cauſâ ſanguinis accuſet pro iniuriâ, aut damno ſuæ perſonæ, aut rebus illato cum proteſtatione quod vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendat; non ſit Irregularis; quia hoc conceſſit Bonifacius VIII. in dicto c. de *Homicidio* in 6. Ita etiam Authores citati, & citandi. Quod addunt verum eſſe, etiamſi certò ſciat ob id furem, aut reum occidendum eſſe. Ita Ioannes Andreas. Panormit. Filiucius in dicto c. *Poſtulaſti* de Homicidio; hoc tamen limitat Syluest. *Homicidium* 2. q. 8. Armill. & Angel. quando alio modo non poterit Clericus ſua bona recuperare. Cum quibus ſentit Tabiena *Irregularitas* 3. §. 8. Probant verò; quia aliàs non intenderet emendam ſibi fieri, ſed ſupplicium.

Limitat Syluester.

704. Henriquez tamen cap. 11. §. 4 litera M. non putat eſſe neceſſariam eam limitationem ſi tamē accuſet etiam cū proteſtatione, in re criminali; & etiam ſuâ, vbi non agitur de honore, neque de rebus putat fieri Irregularem, refertq; nonnullos alios pro ſuâ ſententiâ.

Non eſſe neceſſariam illam limitationem putat Henriq.

705. Couarr. etiam non putat hanc proteſtationem eſſe neceſſariam in ipsâ accuſatione; ſed ſufficere; ſi fiat ante latam ſententiam mortis; quod confirmat à ſimili de conſulente, aut mandante, qui reuocat ante mortem conſilium, aut mandatum: ſed de veritate eius ſimilis non eſt huius loci diſputare: nonnulla diximus tum in hoc Tract. de *Cenſuris* diſp. 1. dub. 21. & 22. tum in noſtro opere de *Iuſtitia* Tract. de *Reſtitut.* diſp. 4. dub. 3. & 4. alijſque in locis. Et ſanè quidquid ſit in alijs materijs, in hac, de quâ nunc agimus; non videtur Iudex ferre ſententiam ad inſtantiam partis, ſeu accuſatoris eo ipſo quod antequàm ſententiam proferat, accuſator proteſtatur ſe; nec velle, nec intendere ſententiam ſanguinis; hoc tamen non ſufficeret vt non cenſeretur ſufficiens cauſa moralis illius damnationis eo ipſo quod rem detulerit ad Iudicem, quem ſcit, iuſtè iudicando, damnaturum reum ad mortem, quantumuis ipſe accuſator proteſtatur ſe id non intendere; hoc (inquam) non ſufficeret, niſi Pontifex conceſſiſſet, vt vidimus, poſſe abſque periculo Irregularitatis cum eâ proteſtatione accuſare pro iniuriâ, aut damno ſuæ perſonæ rebus ſuis illatæ. Neceſſitas autem huius proteſtationis non videtur vrgere; niſi antequàm ipſa ſententia feratur, Ideò in hoc placet Couarr. quidquid ſit de argumento à ſimili ex quo probatur.

Notant Doctores.

706. Notant etiam Doctores in dicto c. *Poſtulaſti* non eſſe neceſſariam proteſtationem; quando cauſa ciuilis eſt: licèt ex alio capite (vt ſi reſiſtit Magiſtratui) mora, aut mutilatio ſequatur: id enim totum eſt per accidens.

Notat Syluest.

767. Notant vlteriùs Syluest. *Homicidium* 3. q. 2. ſi accuſatio fiat coram Iudice Eccleſiaſtico, vt coram Inquiſitoribus non eſſe neceſſariam proteſtationem ad euadendam Irregularitatem; tunc enim non magis concurrit ad mortem accuſator, quam Inquiſitores, & eorum miniſtri; ſed iſti non concurrunt: neque Irregularitatem incurrunt: ergo neque accuſator, qui non, niſi medijs illis cooperatur. Quâ de re legi poteſt Henriquez, c. 11. in fine.

Notandū 3. accuſationē debere eſſe iuſtam.

708. Tandem notandum accuſationem, quā tūm is proteſtatio præmittatur, debere eſſe iuſtā, & ſententiam iuſtam; nam ſi accuſator eſſet cauſa iniuſtæ ſententiæ (vel etiam iuſtæ; ſed per iniuſtas probationes) Irregularitatem incurreret; peccaretque contra Iuſtitiam iuxta principia generalia data in noſtro opere de *Iuſtitia*, agentes de Iudice, & reo, accuſatore & cæteris concurrentibus ad Iudicium, docetque Salon 2. 2. q. 68. art. 3. Aragon ibidem verſ. *eſt ſecundum Aduertendum* Nauarrus c. *Inter verba* 11. q. 3. concluſ. 6. numero 643. Reginald. lib. 24. numero 130. Clauis Regia lib. 12. cap. 15. numero 13. videturque id ſentire Molina Tract. 4. diſp. 37. num. 20. idemque in ſimili docuit Menoch. de *præ-*

ſumptio-

ſumptionib. lib. 1. q. 9. Cum Baldo, Couarrub. Soto & alijs, & in noſtro caſu Filiucius Tract. 19. capite 9. numero 248. Ratio verò eſt; quia peccaret contra Iuſtitiam; atque adeò reus eſſet omnium damnorum, & pœnarum inde conſurgentium. Nec poteſt quis in Iudicio condemnari, quantumuis crimen verum ſit, ſi id iuridicè probari non poteſt iuridicè falſum exiſtimatur quidquid idoneis teſtibus probari nequit.

Ratio.

Ex traditâ doctrinâ pro praxi. Infertur 1.

709 Ex traditâ doctrinâ pro praxi infertur primò eum, qui accuſat alium in cauſâ criminali petendo vindictam fieri Irregularem, quantumuis proteſtetur ſe non intendere mortem, aut mutilationem, dummodò ſequatur mors ſeu mutilatio; nam eo ipſo, quo in cauſâ criminali vindictam poſtulat, cenſetur velle reum puniri pœnâ ſanguinis, quæ propter illius delictum à lege imponitur, & conſequenter cenſetur petere effuſſionem ſanguinis. Ita Henriquez. capite 10. numero 4. Vgolinus. capite 6. §. 3. Auila ſuprà dub. 10. Molina Tract. 2. diſp. 8. numero 2. & tomo 4. diſp. 74. Suarius diſp 47. ſect. 2. numero 10. & ſect. 4. numero 9. Coninc. dub. 10. Filiucius. n. 248. & 257

Doctrinam limitat Author

710. Hanc ego doctrinam limitarem, ſi forte lex relinqueret pœnam arbitrio Iudicis qui poſſet illam pecuniariam imponere, vel aliquid in læſi commodum iniungere: tunc enim poteſt illud genus pœnæ in ſui ſatisfactionem exigere, vel etiam in vindictam. Quod ſi Iudex progrediatur ad pœnam mutilationis, aut mortis, non fiet accuſatus Irregularis. Vnde Filius qui propter mortem patri illatam petit à Iudice, vt reus aliquibus bonis priuetur conuertendis in ſuum commodum, vt ſuppleat eâ ratione defectum curæ, & adminiſtrationis paternæ, quantumuis in eâ re vindictam intendat, ſi proteſtetur ſe nullo modo velle pœnam ſanguinis infligi, non fiet Irregularis. Item, quando leges ſtatuerent pœnam ſub diſiunctione v. g. vt, qui percutiat alium fuſte, vel ſoluat Centum, vel amittat manum etiamſi accuſator læſus vindictam intenderet & Iudex eligeret manus mutilationem; ſi tamen accuſator proteſtaretur, ſe non velle pœnam ſanguinis; ſed ſolam pecuniariam, non video cur ille fieret Irregularis.

Infertur 2.

711. Colligitur ex his 2. eum, qui accuſat, vel denuntiat, non petendo vindictam, ſed ſatisfactionem, ſeu intereſſe ſibi debitum, etiamſi crimen ſit dignum morte eaque ſequatur, idque præuideret, non fieri Irregularem præmiſsâ proteſtatione. Ita Filiucius numero 248. Coninc dub. 10. numero 82. Vgolinus. capite 6. numero 2. Suarius diſp. 47. ſect. 2. & alij communiter. Probari verò ſolet ex capite *Prælatis.* de *Homicidio* in 6. vbi (vt iam notauimus) id permittitur; & quidem meritò; nam Laici ſcientes Clericos non poſſe abſque nota Irregularitatis quærelam coram Iudice deponere, petulantiores, & audaciores fierent dictis, & factis iniurias inferentes, Clericis. Ita Vgolin. capite 6. §. 4. Henriquez lib. 14. capite 11. numero 4. Sayrus ſuprà. numero 2. Molina. ſuprà. numero 4. Suarius numero 7. Filiucius numero 248. qui omnes fatentur hoc eſſe verum, etiamſi ille, qui petit ſatisfactionem, poſſit res ſuas aliâ viâ recuperare aut præuideat reũ occidendum, quidquid in contrarium ſentiat, Syluest. *Homicidium.* 2. quæſito. 8. & alij apud Suarium.

712. Quærit tamen aliquis, an accuſans, animo, vt occidatur, aut mutiletur reus, ſi tamen exteriùs proteſtetur, fiat Irregularis? *Quæres 2.*

713 Affirmant Angelus *Homicidium.* 2. §. 6. Syluest. *Homicidium.* 2 q. 8. Nauarrus capite 27. numero 226. & 217. referens Ioannem Andreã; refertur etiam Hoſtienſ. in *Summá.* tit. *de Homicidio.* § *Quâ pœnâ.* Probat verò Nauarrus; quia Eccleſia veram proteſtationem requirit, non falſam. Confirmari poteſt; quia, ſi quis cum aſſenſu interiori proferat Hæreſim licèt dicat ſe id dicere ſub Eccleſiæ correctione, mentiens in hoc, excommunicationẽ incurret in foro conſcientiæ: ergo etiam in hoc caſu. Probat etiam Syluester; quia, ſi aliâ viâ poteſt recuperare res ſuas, fiet Irregularis. Sed hæc probatio extra rem eſt & ſine fundamento aſſeritur, & falsò, vt diximus; nam in Textu citato abſolutè conceditur poteſtas ſic accuſandi cum proteſtatione. Argumentum etiam Nauarri nihil probat; nã illa proteſtatio, quantùm ad forum externũ, & quantùm ad hoc, vt Iudex non procedat ad ferendam ſententiam ſanguinis ad inſtantiam accuſatoris, omninò vera proteſtatio eſt, & ad id ſufficiens, & omnino verum eſt, quod per illam externam accuſationem adiunctam proteſtationi non intendat illâ punitionem; nam eo ipſo, quòd exteriùs, & ſenò profert illa verba, non eſt locus inſtantiæ ad pœnam ſanguinis cùm illis verbis à tali inſtantiâ recedatur. Exemplum autem illud, quod affertur in confirmationem petitum ex Hæreſi externa, extra rem eſt, quidquid ſit de veritate illius, nam hic re verâ profert Hæreſim exteriùs, in noſtro, autem caſu non ſignificat exterius intentionem infligendæ pœnæ ſanguinis. *Affir. Angelus &c.*

714 Ideò placet contraria ſententia, quam ſequuntur Vgolinus. Henriq. Sayr. Molin. Suarius Filiucius proximè citati, item Couarrub. Clementinâ. *ſi furioſus.* 2. p. §. 5. numero 2. qui refert etiam Felinum. Idem docet Tabiena *Irregularitas.* 3. numero 8. & alij Recentiores. Ratio eſt, quia Ius poſitiuum nihil aliud intendit, quàm externam Oſtenſionem lenitatis ſuorum miniſtrorum, quam illi oſtendunt per proteſtationem. De internâ autem animi lenitati, an habeat, vel non habeat accuſator, Eccleſia nihil iudicat. Idem docent Coninc. numero 93. Auila dub. 9. Reginald. numero 132. Bonacina diſp. 7. q 3 punct. 2. numero 11. *Reſp. negãs placet Authori.* *Ratio.*

715. Colligitur. 3. ex dictis ſicut Eccleſiaſticus ſine notâ Irregularitatis poteſt malefactorẽ Magiſtratui cum tali proteſtatione deferre, ita etiam poſſe capere, detinere, & Iudici tradere, nam cui finis permiſſus eſt, media etiam permiſſa cenſentur, vt notauit Couarrub. ſuprà nu. 3. Molina diſp. illâ. 74. nu. 11. *Infertur 3.*

716 Quæret item aliquis, an nomine rerum ſuarum, pro quarum damno vitando, vel conſeruatione aut recuperatione diximus licere accuſationem cum eâ proteſtatione abſque periculo prædicto, intelligantur etiam res, ſeu bona Eccleſiæ, ſuæ, vt idem liceat pro illis? *Quæres 3.*

717 Reſpondeo intelligi. Ita Molina diſputatione *Reſp.*

ſatione illa 8. numero 8. & diſp. illa 74. numero 11. Vgolinus cap. 6. §. 6, Suarius ſuprà numero 20. Rodriguez cap. 170. concluſ. 6. Henriquez ſuprà numero 5. Sayrus ſuprà numero 3. Auila ſuprà dub. 9 Filiucius n. 251. & deinceps, qui rectè addunt iuxta dicta, etiam non eſſe Irregularem, quando detinet, & iudici tradit, vel quando indicat vbi latro ſit, aut deliteſcat, vel clamat vt capiatur: ſi enim præmittat proteſtationem, in ipſâ accuſatione, aut ante ſententiæ prolationem euadet.

Clericus accuſans alterum ad ſui vel ſuorum defenſionem præmiſſâ proteſtatione non fit Irregul.

718. Conſequenter etiam dicendum eſt Clericum accuſantem alterum ad ſui defenſionem, vel ſuorum non fieri Irregularem præmiſſa proteſtatione quantumuis mors ſequatur. Ita Auila ſuprà & alij.

719. De eo verò, qui accuſat, vel denuntiat aliquem di iniuriâ non ſibi; ſed alteri illata cum proteſtatione prædictâ, omninò puto concedendum eſſe Irregularem. Ratio eſt; quia caput illud 2. de *Homicidio* vbi conceditur poteſtas accuſandi cum proteſtatione, ſolùm id permittit, quando accuſans petit emendationem ſibi fieri; non alijs; tunc autem petit ſibi fieri quando petit iniuriam reſarcin, quæ aliquo modo ipſum tangit, vt iam indicabamus, vt, quia domeſticis, quorum curam gerit, vel propinquis, quorum iniuria in caput ſuum recidit, tale damnum illatum eſt. Ita Couarr. ſuprà; qui teſtatur de communi ſententia, quamuis oppoſitum videantur ſentire nonnulli apud Bonacinâ diſp. 7. q. 3. puncto 1. numero 4. ſed noſtram ſententiam ſequuntur Auila dub. 11. Henriq. ſuprà & alij multi. Addit Couarr ſi aliâ viâ recuperare poſſit res domeſticorum ſuorum, non poſſe accuſare; quod tamen non placet iuxta dictas; nam ſi nomine proprij damni, pro quo reſarciendo, aut auertendo conceditur in citato Textu facultas accuſandi cum proteſtatione, intelliguntur etiam res Domeſticorum: etiam facultas accuſandi, debet extendi, vt poſſit accuſare ſicut in rebus proprijs, etiam, quando alia viâ poſſit recuperare: nam id in prædicto Textu non reſtringitur.

De eo qui accuſat de iniuria alteri illata Authoris iudicium.

720. Quæret aliquis 3. an denuntians delictum nociuum Reip. aut proximo, quod aliter impediri non poteſt, fiat Irregularis, ſi proteſtatur?

Quæres 3.

721. Reſpondeo 1. eum, qui denuntiat delictum imminens Reipublicæ, abſque proteſtatione fieri Irregularem, non verò cum proteſtatione. Ita Nauarrus numero 213. Rodriguez in Summâ c. 166. concluſ. 6. Medina cap. 11. §. 10. Couarr. ſuprà §. 5. numero 4. Henriquez cap. 12. numero 8. Caietanus 2. 2. q. 33. art. 7. Sotus 5. de *Iuſtitiâ* art. 5. ad 4. & alij multi. Ratio eſt: quia cauſa communis Reipublicæ videtur reputanda, vt propria: in propria autem licèt cum proteſtatione: ergo, & in hac.

Reſp. 1. Denuntiantem delicta Reip. imminens, abſque Proteſtatione fieri Irregularem. Ratio.

723. Reſpondeo 2. cùm quis denuntiat delictum proximo imminens, nec potens aliter impedire, etiam cum proteſtatione, fit Irregularis. Ita Nauarrus numero 213. Henriquez ſuprà. Sayrus lib. 6. cap. 18. Vgolinus cap. 6. §. 9. Suarius ſuprà numero 17. Molina diſp. illa 8. n. 8. Coninc. numero 94. Reginald. lib. 30. num. 129. ioan. de Dicaſtil. de Cenſer.

Reſp.

Filiucius numero 249. contra Gloſſ. & alios apud Vgolinum, & Suarium ſuprà. Ratio verò eſt; quia hæc, reſpicit proximum in particulari non eſt cauſa propria denuntiantis, ſeu accuſantis illi tamen ſolùm in propriâ cauſâ, permittitur accuſare cum poteſtatione: quamuis autem damnum particularis perſonæ vitandum quodammodo cenſeatur damnum Reipublicæ. nihilominus id valde remotum & improprium eſt: alioquin nullum eſſet priuatum damnum, quod Reipublicæ damnum appellari non poſſet. Quando ergo dicimus licere citra Irregularitatem, Reipublicæ damnum deferre cum proteſtatione, intelligendû eſt de damno reſpiciente directè ipſam communitatem, cuius delator mêbrum eſt, vt eâ ratione reputetur damnum redundans in ipſum delatorem.

Ratio

Solum in propria cauſa permittitur accuſare cum proteſtatione.

723. Quamuis autem hæc doctrina ordinariè, & abſolutè loquendo vera ſit: mihi tamen placet doctrina, quam docet Molina tomo 2. de *Iuſtitiâ* diſp. 109 cum quibuſdam Recentioribus, & noſter Polancus in Appendice. fol. mihi 116. quamque videtur etiam tenere Caietanus, & Sotus citati. Nauarrus c. *Inter verba*. Coroll. 48. numero 22. & Coroll. 60. numero 64. & In *Summâ* cap. 18. numero 34. & cap. 24. numero 10. circa finem. Couarr. ſuprà §. 5. numero 4. quando ſcilicet damnum eſt tale vt teneatur quis ex Iuſtitiâ, aut ex charitate crimen proximo imminens deferre, non fieri Irregularem deferentem cum proteſtatione. Ratio eſt: quia quoties quis obligatur Iure naturali denuntiare, vt in præſenti caſu, non eſt credendum velle Eccleſiam impedimentum Irregularitatis ita locum habere, vt non euitetur præmiſſâ proteſtatione: perinde atque de Concionatoribus, & Confeſſarijs diximus c. præcedenti. Quæ doctrina amplius explicabitur ex dicendis poſteà de Teſtibus in cauſâ ſanguinis. Ita etiam Suarius ſect. 2. numero 15. Reginald. numero 129. Salon 2. 2. q. 68. art 1. controuerſ. 3. Auila dub. 11. Coninc numero 94. Filiucius numero 249. iterum Molin. diſp. illa 8. numero 9. & alij apud Sayr. cap. 18. numero 12.

Quamuis præcedentem doctrinam abſolutè loquendo veram indicet Author.

Placet tamê ipſi in caſu contraria.]

Ratio.

724. Quæret 4. an qui clamet furem adeſſe domi, nihil aliud intendens, quàm, vt capiatur, & comprehendatur fiat Irregularis ex eo quòd poſteà captus occidatur, aut mutiletur?

Quæres 4.

725. Reſpondeo, quod attinet ad occiſionê ſeu mutilationem prouenientem ab ijs, qui concurrerunt, iam diximus cap. 2. non fieri Irregularem, quando proteſtatus eſt, & ſolùm clamauit in eum finem, vt res ſuas defenderet. Idem nunc dicendum eſt de aduocante ſuo clamore miniſtros Iuſtitiæ, qui comprehendant furem. Si enim proteſtetur, liberabitur ab Irregularitate, docetque Nauarrus numero 227. Rodriguez c. 165. tum enim gerit vicem denuntiatoris: denuntiaturi autem conceſſum eſt cum proteſtatione denuntiare in cauſâ propriâ. Quam ſententiam teſte Sylueſtro *Homicidium* 2. q. 17. tenet Panormitanus c. Significaſti cl. 2. de *Homicidio*. ſuper quem locum legi poſſunt Felinus, & Hoſtienſis, qui hoc ipſum videntur docere eſtque communis ſententia Recentiorum, quos loco notato retulimus.

Reſp.

726. Quæret aliquis 5. an excuſetur ab Irregularitate

Quæres 5.

gularitate accuſator, quando Iudex contra Iuſtitiam condemnat ad mortem malefactorem?

Reſp. 727 Reſpondeò excuſari ſiue præmittat proteſtationem, ſiue non præmittat; nam, quoties crimen non eſt dignum morte aut mutilatione, propter ſolam accuſationem non cenſetur accuſans cauſa mortis, aut mutilationis; & quidem poſitâ proteſtatione eſt communis ſententia: quando autem in capite 2. de Homicidio in 6. dicitur non fieri Irregularem præmiſsâ proteſtatione *Si Iudex mortem inferat iuſtitiâ exigente*, non ideo ſignificatur fieri Irrégularem; quando contra Iuſtitiam mortem inferat; ſed ſolùm ea verba poſuit ad declarandum, quòd etiam Iuſtitia exigat mortem, eaque inferatur, non cenſeatur ſufficiens cauſa ad Irregularitatem inducendam ea accuſatio cum proteſtatione; nam, quando Iuſtitia non exigit, multò minus cenſetur cauſa mortis aut mutilationis accuſator. Solum ergo illa verba poſita ſunt, quia Ius vtique ſupponit Iudicem non illaturum mortem, niſi Iuſtitiâ exigente.

728 Quod autem non ſit tunc neceſſaria proteſtatio, facile eſt probare; quia reverà delinquens non meretur mortem, & hoc conſtabat accuſatori, vt ſupponimus; atque adeò accuſatio non fuit in causâ ſanguinis, nec debuit, aut potuit præſumere ſequuturā mortem. Vnde nec cenſetur cauſa moralis illius mortis. Ita Couarrub. citato. §. 5. num. 3.

Quæres 6. 729 Quæret aliquis. 6. an, quando quis accuſauit reum de leui crimine, fiat Irregularis, ſi poſtquàm reus eſt in carcerem coniectus, alij illum accuſent de grauioribus criminibus, propter quæ iuſtæ adiudicetur morti.

Ratio 730 Reſpondeo, non fieri Irregularem, quia talis mors non videtur imputanda propriè accuſatori de leui crimine. Ita Sayr. ſuprà numero 6. Vgolinus. capite 6 §. 4. Couarrub. ſuprà Auila dub. 9. Henriquez, & alij locis citatis.

Quæres. 7. 731. Quæret aliquis. 7. an ex obliuione omittens proteſtationem in causâ ſanguinis, fiat Irregularis?

Reſp. *Ex obliuione omittentem proteſtationem in cauſa Sanguinis fieri Irregul.* 732 Reſpondeo fieri. Ita Sayrus ſuprâ numero 3. & alij, quamuis enim in eo caſu non peccet, Irregularitas non excuſatur, nam hæc non ſolùm incurritur ex delicto, ſed etiam ex defectu lenitatis, qui defectus agnoſcitur eſſe quoties quis non curauit, aut non meminit proteſtationem præmittere.

Quæres. 8. 733 Quæret aliquis. 8. quâ ratione facienda ſit proteſtatio, & apud quem.

Reſp. 734. Reſpondeò faciendam coram Iudice, apud quem accuſatur reus, cui accuſator dicat ſe petere, vt ſibi curetur ſatisfactio, vel reſtitutio exhiberi à tali homine, qui ei damnum intulit, proteſteturque ſe nullâ ratione intendere pœnam ſanguinis, mutilationem, vel mortem. Ita colligitur ex ſępe citato capite 2. de *Homicidio*. in 6. Non ſufficiet autem, ſi quis tantū dicat *pro meum intereſſe*, & nihil aliud addat, hæc enim non eſt expreſſa proteſtatio. Conſtat autem ex capite citato requiri expreſſam proteſtationem.

Quæres 9. 335 Quæri poteſt 9. an proteſtatio fieri debeat in ſcriptis?

Reſp. 736 Aliqui putant debere fieri eo modo, quo accuſatio. Vnde, ſi hæc fiat in ſcriptis, illam quoque debere eſſe in ſcriptis. Hoc tamen nullo Iure probatur. Ideò non puto neceſſarium. Accedit, quòd quando jus Scripturam requirit ſolet hoc exprimere, vt patet ex c. 1. de *Sent. Excom.* in 6. Legatur Vgolinus de *Irregularitate* cap. 6. §. 7. *Proteſtationem non debere fieri in Scriptis.*

737 Ex his conſtat non ſufficere proteſtationem ſolum animo conceptam, ſed requiri externam, & hanc ſufficere vt ſuprà dictum eſt.

738 Quæret aliquis. 10. an requiratur, & ſufficiat proteſtatio non ſolum in Clerico ſed in Laico? *Quæres 10.*

739 Reſpondeo affirmatiuè iuxta dicta quia nis enim Textus loquatur de Clericis, doctrina, *Reſp.* vt diximus intelligenda. Eſt etiam de Laicis. Ita Nauarrus ſuprà. Vgolinus. cap. 6. § 4. Suarius diſp. 47. ſect. 2. numero 6. Coninc dub 10. num. 93. Molina tomo 4. diſp. illa. 74. numero 248. & alij communiter. Legantur quæ diximus in principio huius capitis.

740 Quæret aliquis. 11. an qui conſulit alteri, *Quæres 11.* vt accuſet, vel denunciet (cum proteſtatione tamen) in caſibus permiſſis accuſare, aut denunciare ſub proteſtatione, incurrat Irregularitatem ob huiuſmodi conſilium, ſi mors ſequatur.

731. Reſpondeo non incurrere; quia ſicut *Reſp.* accuſans in eo caſu cum proteſtatione non ſit Irregularis; ita nec conſulens. Sic Paulus Comitol. lib. 6. q. 59. Filiucius Tract. 19. cap. 9. q. 9. numero 249.

742 Quæret aliquis. 12. an tota vniuerſitas, *Quæres 12.* cuius Procurator vel Syndicus ab ipsâ conſtitutus, aliquem accuſat, incidat in Irregularitatē propter accuſationē Procuratoris, ſeu Syndici?

743 Reſpondeo communitatem, vt communitas eſt, non incidere, quia non eſt capax *Reſp.* Ordinis, ſubiectum autem Irregul. debet eſſe capax ordinis & cōmunitas non eſt perſona vera; ſed ficta, & corpus fictum, vt rectè notat Abbas in capite *Dilectus.* 2. numero 11. Singulæ verò perſonæ illius, ſi conſtituerunt Procuratorem ad accuſandum ſuo nomine, incurrunt Irregularitatem; nam quæ ille agit, vt procurator, nomine illius communitatis agit; atque adeò communitas cenſetur ſufficienter ad mortem, ſeu mutilationē concurrere iuxta illud Iuris axioma: qui per alium facit, per ſe ipſum facere cenſetur. *Communitatem vt ſic non incidere in Irregul.* *Axioma.*

744 Si tamen communitas ſolùm inſtituat procuratorem ad petendum ſuum intereſſe præmiſsâ proteſtatione, non fiunt Irregulares ſingulares perſonæ illius communitatis; quia licitum eſt per ſe, vel per Procuratorem cum proteſtatione accuſare delinquentem ad exigendum ſuum intereſſe, iuxta ſæpe citatum. cap. 2. de *Homicidio*. in 6. Legatur Vgolinus ſuprà capite 10.

CAP. X.

An teſtis, & Aduocatus in causâ ſanguinis permiſsâ proteſtatione ſint Irregulares morte vel mutilatione ſequuta.

745 ASſero. 1. Teſtis non obligatus ſub mortali ad teſtificandū, etiam ſi proteſte- *Aſſertio 1.*

tur

Teſtis non obligatus ad teſtificandũ ſit Irregul. morte inde ſequutâ.

tur. fiet Irregularis morte inde vel mutilatione ſequutâ. Eſt communis ſententia Doctorum conſtatque ſatis ex c. *Aliquantes* 31. diſtinctione, vbi (vt vidimus in præcedentibus tam teſtes, quàm omnes, qui cooperantur ad mortem, vel mutilationem; ſunt Irregulares, id quod etiam habetur c. *Si quis viduam* diſt. 50. Proteſtatio verò præmiſſa non excuſat; quia hæc ſolùm conceſſa eſt in fauorẽ accuſatoris, aut denuntiatoris, non teſtis, & meritò; quia illa res propria defendit, & ad hoc illi permiſſa eſt proteſtatio; hic verò teſtimonium fert pro alienis. Ita Couarr. 2. p. §. 5. numero 5. Henriquez c. 12. numero 3. Rodriguez cap. 165. concluſ. 9. Bonacin. diſp. 7. q. 4. puncto 3. Vgolinus de *Irregularitate* cap. 7. numero 2. & 4. Maiol. lib. 2. cap. 8. Suarius diſp. 47. ſect. 3. numero 2. Nauarrus cap. 27. numero 212. Filiucius num. 254. & 257.

Quod ſi ſub mortali teneatur ad teſtificandum probabile eſt non fieri Irregul. ſi proteſtetur.

Ratio.

746. Si verò ſub peccato mortali tenetur ad teſtificandum, probabile eſt non fieri Irregularem: ſi proteſtetur; ſicut enim dictum ſuprà eſt, denuntiatorem non incurrere Irregularitatem, quando obligatur ob euitandum graue damnum proximi, eadem etiam probabilitate ſentiendum eſt de teſte, quando in ſimili obligatione exiſtit; ſicut enim diximus cum citatis illis authoribus non eſſe credibile Eccleſiam velle Irregularitate afficere illum quem conſtat eſſe Iure Naturæ obligatum ad deferendum; etiam non erit credibile eâdem Irregularitate afficere illum, quem conſtat Iure naturali teneri ad teſtificandum, vt quando illi neceſſarium eſt ad euitandum graue damnum Proximi. Vide, quæ infrà dicemus de Aduocato in ſimili caſu.

Nec obſtat.

747. Neque obſtat ſi dicas Ius id concedere accuſatori, non teſti; nam Ius poſitiuum ſolùm cõcedit hoc pro ſe rebuſque ſuis, ſeu ad ſe pertinentibus; non pro alienis; nunc autem agimus de caſu quo ſiue accuſator, ſiue teſtis tenetur Iure naturali accuſare, vel teſtificari. Vnde fundamentum Doctorum, qui id concedunt in accuſatore, non eſt illa permiſſio Iuris de quâ fit mentio in c. illô 2. de *Homicidio* in 6. ſed; quia non eſt credibile Eccleſiam impoſuiſſe id onus facienti id, quod tenetur Iure naturali; quâ etiam ratione diximus de Confeſſario monente, aut hortante pœnitentem Iudicem ad exequendam ſententiam in caſu, quo Confeſſarius ad id tenetur. Confirmatur vlterius; quia, ſi Papa præcipiat alicui, vt teſtimonium ferat in causâ quâdam ſanguinis, non fieret Irregularis; ergo, nec, quando Deus ipſe præcipit, quod contingit quando Ius naturæ obligat. Confirmatur vlterius: quia probabile eſt non eſſe Irregularem, qui in defenſionem propriam, ac Reipublicæ, vel tertiæ perſonæ alium occidit: ergo neque quando in talibus, & ſimilibus caſibus teſtimonium fert, & non iam armis, vel teſtimonio ſuo defendit Innocentem, quando Iure naturæ defendere tenetur.

Confir: 2.

Aduertendũ

748. Aduertendum verò eſt, non quotieſcũque Iudex compellit ad teſtificandum in foro exteriori, compulſionem illam eſſe ſub obligatione mortalis; imò rarò hoc contingit ſic Goſtedo in *Summâ* & titulo de *Teſtibus cogendis*. Hoſtienſis in *Summâ* eodem titulo & Immola in c. *Delictorum* eodem titulo & iuxta Praxim Romanam nemo compellitur ad teſtificandum in causâ criminali, quod intelligitur, niſi ſit crimen Hæreſis ſecundum Archidiaconum & Ioannem Andream in cap. 1. eodem titulo. Nauarrus tamen limitat doctrinam Hoſtienſis, & prædictam praxim c. *Inter verba* Coroll. 63. ſcilicet non compelli à Iudice in caſu, quo teſti graue damnum ſequeretur ex ſuâ teſtificatione; tunc enim non poſſet compelli ſub mortali, ſi alias non obligabatur Iure Diuino aut naturali. Sanè graue damnum cenſetur ipſamet Irregularitas ſine alio damno extrinſeco in eo, qui eſſet in via ad ordines, vel haberet ſpem obtinendi beneficium, cùm ad vtrumque inhabilem reddat Irregularitas, vnde tunc non tenebitur.

Sæpe obligatur teſtis ad teſtificandũ.

759. Sæpè tamen obligatur teſtis ad teſtificandum imò quoties quis tenetur denuntiare, & accuſare, tenetur teſtificari. Quâ de re legi poteſt Caietanus 2. 2. q. 70. art. 1. & latè Nauarrus in c. *Inter verba* Coroll. 63. huiuſmodi autem delicta ſunt, quæ in perniciem publicam vergunt, vel in damnum graue tertiæ perſonæ, vt benè Sotus de *Sigillo* membro 2. q. 4. dubio poſt ſecundam concluſionem. In alijs verò nemo tenetur ſe offerre, niſi a Iudice compellatur iuxta D. Thomam 2. 2. q. 70. art. 1.

Infertur clericum nõ poſſe cogi ad ferendam teſtimonium in cauſa ſanguinis.

750. Ex quo etiam infertur Clericum non poſſe cogi ad ferendum teſtimonium in cauſa ſanguinis contra reum; quia teſtis in causâ ſanguinis multum cooperatur ad mortem alterius in Iudicio, & non licèt Clerico ad mortem alterius in Iudicio cooperari. c. *Hi à quibus* diſt. 23. q. 8. Ergo Clericus non poteſt cogi ad ferendum teſtimonium, quod ferre non licet.

751. Quamuis autem contra reum non poſſit cogi; in fauorem tamen rei poteſt teſtificari de licentiâ Epiſcopi, vel eius vicarij, quod nullo Iure prohibetur.

Quæres.

752. Quæret tamen aliquis; an fiat Irregularis Clericus ferens teſtimonium in fauorem rei, quando mors ſequitur accuſatori, eo quod reus teſtimonio illius Clerici reperiatur innocens & accuſator probetur calumniator, pœnâque talionis puniendus?

Reſp.

753. Reſpondeo non incurrere quia mors accuſatoris, reſpectu Clerici teſtificantis in fauorem rei per accidens ſequitur ex ipſius teſtimonio; nam tale teſtimonium per ſe ordinatum eſt ad manifeſtandam accuſati innocentiam, & ad illius defenſionem. Ita Bernardus Diaz quem refert Vgolinus cap. 7. numero 7. Auila dub. 13. Saytus lib. 6. cap. 18. numero 11. Suarius diſp. 47. ſect. 4. numero 9. Filiucius numero 257.

Teſtis non fit Irregul. quando aſſertio ipſius nihil pro fuit

754. Quamuis verò teſtis, cuius dicto; mors ſequuta fuit, fiat Irregularis, niſi in caſu prædicto tamen, quando ipſius aſſertio nihil pro fuit; ſed Iudex alijs probationibus vſus ſententiam tulit ad capiendum vel puniendum reum &c. non incurrit teſtis Irregularitatem. Ita Vgolinus c. illo 7. ad finem num. 4. Nauarrus de *Homicidio* lib. 5. conſ. 18.

Infertur.

755. Ex dictis etiam infertur neque aduocatũ, qui cauſã rei ſuſcipit, fieri Irregularẽ, quãdo propter ipſius defenſionẽ ita liberatur reus, & innocens declaratur, vt ſequatur mors, vel muti-

latio accuſatoris,tanquàm calumniatoris,ea enim mors vel mutilatio per accidens ſequitur ex tali defenſione aduocati, per ſe autem prouenit ex calumniâ ipſius accuſatoris. Ita Molina Tract. 3. de *Iuſtitiâ* diſp. 74. numero 11. Suarius diſp. 47 ſect. 4. numero 6. Filiucius ſuprà. Vgolinus c. 9 §. 1. ad finem.

Aduocatus cuius culpâ reus fuit morti adiudicatus fit Irregul.

756. Quod ſi Aduocatus ita defendit reum, vt ſimul petierit & obtinuerit, vt accuſator puniatur pœnâ talionis,quæ ſit Sanguinis, Irregularis fiet, cenſetur enim cauſa illius, neque illi proderit proteſtatio; quia non agitur de rebus ipſius, nec de ſolâ defenſione rei; ſed expreſsè petit pœnam accuſatori infligendam.

757. Idem omninò eſt,quando aduocatus iniuſte defendit reum,& ob iniuſtam ipſius defenſionem ſequuta eſt mors vel mutilatio accuſatoris; tunc enim iniuſta ipſius actio cenſetur cauſa Damni inde prouenientis, id eſt mortis, vel mutilationis; atque adeò tenetur Irregularitate ex delicto,

758. Si tamen bonâ fide eam defenſionem fecit credens accuſationem eſſe iniuſtam, ſicut propter bonam fidem excuſabitur à delicto, excuſabitur etiam ab Irregularitate. Ita Suar. ſuprà Filiucius num. 257. & alij.

759. Vtrum autem Aduocatus Irregularis fiat,quando reus propter imperitiam, ſeu negligentiam ipſius Aduocati fuit morti adiudicatur,quam euaſiſſet; ſi aduocatus munus ſuum ritè obiuiſſet? aliqui non audent decernere,reſpondeo tamen incurrere; quia mors imputatur ipſius culpæ,perinde atque dicemus de medico, ex cuius omiſsâ debitâ diligentiâ ſequitur mors ægroti. Ita Nauarrus cap 27. numero 228. Vgolinus cap. 9. §. 1. numero 4. Suarius ſuprà. Filiucius numero 257. & alij communiter.

Aſſertio 2.

760. Aſſero 2. Aduocatus vel Procurator accuſatoris,ſi ſequatur mors, aut mutilatio accuſati, Irregularis fit. In quo omnes conueniunt; cenſetur enim cauſa mortis vel mutilationis;neque excuſatur (ſicut neque Syndici, aut Fiſcales) proteſtatione præmiſsâ. Ita Couarr. p. 2. §. 5. Henriquez cap. 12. numero 8. Suarius diſp. 47. ſect. 3. Auila ſuprà dub. 12. Filiucius Tract. 29. numero 257. Reginaldus lib. 30. n. 133. Vgolinus cap. 6. § 9. & cap. 9. vbi plures alios refert. Ratio eſt; quia prædicti omnes non excipiuntur à Iure, vt euadant Irregularitatem per proteſtationem,quam ſolùm decernit prodeſſe accuſanti, ſeu denuntianti pro ſe rebuſque ſuis,vt vidimus in c. *Prælatis* 2. de *Homicidio*. Cum ergo prædicti omnes Officiales pro rebus alienis agant, non cenſentur liberari proteſtatione.

Ratio.

Prædicti officiales quandoque ab Irregul. excuſari poſſunt.

761. Quamuis autem hucuſque dicta vera ſint,non negauerim quin prædicti officiales excuſari poſſint, tùm quando ex metu graui coguntur officium ſuum præſtare; ſicut enim grauis metus excuſat ab incurrendo Cenſuris,& alijs pœnis iuxta dicta diſp. 2. dub. 24. ſub circumſtantijs ibidem explicatis, idem videtur eſſe de Irregularitate dicendum. Ita Maiol. lib. 2. c. 8. & alij plures, quos ſuppreſſo nomine refert Coninc. diſp. 18. numero 96. quamuis contrarium doceant non improbabiliter Henriquez c. 12. numero 9. Vgolinus ſuprà cap. 7 numero 3. Auila ſuprà dub. 12. Suarius ſuprà numero 8. Filiucius numero 154. Sanè quando non agitur directè de causâ ſanguinis; ſed de alterius intereſſe, multi probabilior videtur ſententia Maioli,& quidem non ſatis percipio cur cenſendus ſit Irregularis,qui videns ſibi mortem imminere, niſi verum teſtimonium ferat,quod alioquin licitè poſſit ferre,illud tulit; neque enim cenſetur in eo defectus lenitatis cùm in eo teſtimonio ferendo ſic coactè, ſibi proſpicere,non alteri officere intendat; nec cenſetur Eccleſia velle vt cum tanto ſui diſpendio abſtineat à ferendo teſtimonio, alioquin verò, & iuſto, vt ſupponimus.

Authoris Iudicium

762. Sicut etiam de teſte diximus probabile eſſe non incurrere Irregularitatem; quando Iure naturæ tenetur ſeſe offerre ad teſtandum; ita de Aduocato videtur dicendum, quando Iure naturæ tenetur exercere munus Aduocati, neque enim credendum eſt, vt dicebamus, velle Eccleſiam Irregularitate afficere ex eo, quòd quis præſtet id, ad quod tenebatur Iure naturæ neque merito cenſetur defectus Lenitatis in eo, qui ſolùm preſtat,quod ſecundum legem Dei non poteſt excuſare.

Aduocatus non incurrit Irregul. quando Iure naturæ tenetur exercere munus Aduocati.

763. Accedit,quod accuſatori conceſſum eſt priuilegium accuſandi pro ſuo intereſſe, quod priuilegium ſæpè redderetur inutile, ſi nec teſtem, nec Aduocatum poſſet inuenire; quia hi non auderent tale munus obire territi Irregularitate, quam incurrerent; atque adeò accuſator nihil probare poſſet; nihilque obtineret: ergo ſaltem,quando Iure naturæ debent teſtis,& aduocatus actoria parti teſtimonio, ſeu patrocinio fauere, non incurrunt Irregularitatem,neque id cenſetur velle Eccleſia. Ita videtur ſentire Coninc. Molina, Auila, Filiucius, & alij locis citatis.

Ratio

Accedit

764. Obijciet tamen aliquis Iudex incurrit Irregularitatem ferendo ſententiam ſanguinis, etiamſi ex officio teneatur ſententiam ferre;item Tabellio, Aduocatus, Procurator, alijque miniſtri, qui deputati ſunt ad cauſas ſanguinis,fiunt Irregulares etiamſi cogantur per metum ad præſtandum ea munera, quæ tenentur ex officio; ergo etiam teſtis fiet Irregularis, etiamſi per metum grauem cogatur. Item Aduocatus, qui non ex officio (quia non eſt ex deputatis in Republicâ ad hoc) ſed Iure naturæ; quia non eſt alius, qui poſſit, aut velit patrocinium ſuſcipere in caſu neceſſitatis, etiam incurret ſuſcipiendo patrocinium.

Obijcies.

765. Reſpondeo negando paritatem, nam Iudex,& alij officiales voluntariè ſeſe offerunt ad hæc munera preſtanda in causâ ſanguinis, quod non contingit in noſtris caſibus,nam teſtes, & ille aduocatus non deputatur ex officio non ſe ingeſſerunt voluntariè; nec ſuſceperunt tale onus; ſed ſola obligatio Iuris naturalis illos adſtringit.

Reſp.

CAP

CAP. VI.

Opinio aliquorum.

An Inquiſitores, & alij ſimiles Iudices fiant Irregulares tradendo reos ſæcularibus Iudicibus puniendos, & inſtando pro exequutione ſententiæ ſanguinis?

766. NOn deſunt, qui putent non tantùm poſſe Inquiſitores reos tradere occidendos Iudicibus ſæcularibus; ſed etiam inſtare vt occidant. Ita Felinus c. *Ad abolendum* de *Hæreticis* in fine Hoſtienſis c. *Ad audientiam* de *Homicid.* in fine Armilla verb. Irregularitas num. 24. Tabiena *Irregularitas* 3. numero 15. Medina c. 10. §. 11. Auila, Henriquez, Bonacina, & alij citandi.

Aſſertio 1. Inquiſitores non fiunt Irregul. tradendo reos brachio ſæculari. Ratio.

767. Aſſerendum eſt primò Inquiſitores non fieri Irregulares tradendo reos brachio ſæculari: quia Ius poſitiuum, per quod inducta eſt Irregularitas, hoc illis concedit: ergo non incurrunt, patet in c. *Ad abolendum* de *Hæreticis* eſtque certiſſima, & recepta ſententia, quam tenent communiter Theologi, & Canoniſtæ, conſtatque ex praxi eamque à fortiori admittent Authores nuper citati, cum quibus ſentiunt Auila 7. p. diſp. 5. ſect. 2. dub. 2. §. *Sequitur* 2. Henriquez c. 12. numero 5. qui duo addunt non fieri Irregulares etiamſi nullam addant proteſtationem, idem docet Bonacina diſp. 7. q. 4. puncto 1. num. 27. cum pluribus alijs quos refert. Doctrinam verò totam extendit Auila etiam ad alios Iudices, qui non fient Irregulares ex eo, quòd tradant brachio ſæculari reos puniendos. Probatur ratione generali, quam tradit Couarr. p. 2. §. 5. numero 6. quia Inquiſitores (& idem eſt de alijs Iudicibus) verè, & ex animo Iudicis ſæculares rogant, vt miſericorditer ſe gerant cum illo Vnde quando illum tradunt ſolùm declarãt ſe functos fuiſſe officio ſuo, & Hæreticum tanquàm incorrigibilem dimittere à propriâ iuriſdictione. Quæ ratio (inquit Auila) non ſolùm habet locum in Inquiſitoribus; ſed etiam in alijs Iudicibus Eccleſiaſticis; quia per prædictam proteſtationem liberãtur ab Irregularitate, vt patet ex c. *Nouimus* de *verbor. Signif.* vbi dicitur quòd quãdo prælatus tradit brachio ſæculari Clericum degradatum, ea traditio ſic intelligitur, quòd Iudex ſæcularis recipiat eum in ſuum forum, &c, quòd Prælatus efficiater intercedat pro eo, vt non occidatur. Accedit, quòd Inquiſitoribus ſolùm eſt prohibita exequutio mortis. vt notauit Medina lib. 1. *Summæ* cap. 11. §. 10. Regula 4. &, habetur ex quâdam Bullâ Pauli 4. conceſſâ Cardinalibus 19. Aprilis anno 1557. & habetur in Iudiciali Inquiſitorum fol. 474. quam Pius V. firmauit, & extendit ad omnes Inquiſitores, eorumque vicarios commiſſarios, & conſultores.

Probatur ratione generali habente locum etiam in alijs Iudicibus

Aſſertio 2.

768. Aſſero 2. Inquiſitores Irregulares fieri, ſi inſtent Iudici ſæculari, vt reum ſibi traditum occidat. Ita Couarr. & alij in qq. Caſtro Palao in opere morali vbi illum refert tom. 1. Tract. 4. diſp. 8. puncto 14. numero 10. Ratio verò ine quidem Iudice efficax eſt, quia illis tantùm conceditur poteſtas relaxandi reos brachiu ſæculari, ſine Irregularitate; non tamen inſtandi, vt puniantur, imò potiùs cum hac formâ, vt pro illis intercedant, ne occidantur iuxta citatum c. *Nouimus* de *verbor. Signif.* cuius formæ ibi Inquiſitoribus præſcriptæ meminit Directorium Inquiſitorum relatum à Perez lib. 8. Ordinam tit. 4. lege 3. ergo; niſi hanc formam intercedendi ſeruent Inquiſitores, fient Irregulares. ſicuti Clericus accuſans ſine proteſtatione, nam hæc rogatio, ſeu interceſſio eſt quædam, quaſi proteſtatio, & ita eam appellant Couarr. & Perez. Nec video quâ ratione Auila probans non eſſe Irregulares Inquiſitores, quia rogant, vt miſericorditer ſe gerant ſæculares Iudices cum reo, & quòd efficaciter intercedant, vt non occidatur; poſteà dicat inde ſequi, *quod ſi Iudex Sæcularis differat exequutionem poſſunt Inquiſitores abſque metu Irregularitatis inſtare quòd exequatur ſententiam.* Si enim ex animo rogant. vt non occidatur, quomodò cohæret, quòd ſimul inſtare poſſint, vt occidatur. Itaque non video probabile fundamentum oppoſitæ ſententiæ.

Ratio efficax

Ratio Auilæ in contrarium non placet Authori.

769. Et quamuis Suario videatur diſp. 47. in eo. c. *Nouimus* non ſatis clarè ſignificari obligationem illius interceſſionis, tandem ſect. 1. illius diſputationis numero 12. ſignificat eſſe probabiliùs neceſſariam eſſe addi illam interceſſionem ad vitandam Irregularitatem. Et deinde cum Couarr. docet ita eſſe ſeruandum propter citatum Ius, quod ita videtur conſuetudine interpretatum. Quomodò ergo fieri poteſt, vt debeat Iudex Eccleſiaſticus intercedere, ne occidatur, & ſimul inſtare, vt occidatur quod profectò eſſet nugatoriè agere. In quo etiam diſplicet Diana in ſui, eruditis reſolutionibus 4. p. Tract. 8. Reſol. 51. Qui contra Couarr. & alios cum Barbosâ & alijs citatis in princio, huius capitis contendit poſſe Inquiſitores inſtare modo prædicto, vt Iudex ſæcularis exequatur, neque ex Bullis citatis id rectè infert; ibi enim ſolùm conceditur, quod quomodocumque ad Hæreticorum condemnationem concurrant, non incurrant Irregularitatem. Aliud autem eſt ad condemnationem concurrere, aliud verò executionem vrgere.

CAP VII.

An Clericus peccet mortaliter deliberatè exercens id, propter quod ſit Irregularis? & quæ ſit materia Irregularitatis ex defectu lenitatis?

770. INcipiendo ab hoc vltimo placet mihi doctrina Suarij diſp. 47. ſect. 5. 6. & 7. Irregularitatem ex defectu lenitatis tantum incurri in Homicidio, ſeu mutilatione authoritate publica factis, de quibus dictum eſt. Item in bello iuſto, de quo poſteà dicemus, nullamque aliam eſſe ex defectu Lenitatis; nam Irregularitas, quam incurrunt Medici, Chirurgi, aut Infirmarij, non eſt, niſi ex imperitiâ, negligentiâ, aut temeritate culpabili. Vnde ad homicidium caſuale pertinet. Hoc ſuppoſito.

Suarii doctrina quoad materiam Irregul. ex defectu lenitatis placet Authori.

Aſſertio 1.

771. Aſſero ratione Irregularitatis, præciſè loquendo, non peccat mortaliter Clericus faciens opus ob quod incurrat Irregularitatem, vt rectè probat Caietanus in *Summâ* verbo *Irregularitas*, *Ratio.* quia non tà n eſt facere opus, ob quod priuatur quis perceptione Sacramentorum, & ordinis ſuſceptione, quàm, ob quod priuetur vſu ordinis; ſed hoc præciſè non inducit peccatum mortale, vt patet tùm in Excommunicatione minori, tùm eo, qui ſuſcipit officium Iudicis, tùm in eo, qui ducit viduam. Vnde etiamſi Clericus dicat deliberatè Carnifici perfice ſtatim, & ob id Irregularitatẽ incurrat, non ex eo præciſè mortaliter peccabit; quia nõ ratione Irregularitatis, vt dictum eſt, nec ratione præceptis; quia licèt præceptũ ſit Clericis, ne ſe immiſceant in causâ ſanguinis; tamen materia hæc nimis leuis apparet, ſolùm enim id dicere Carnifici non videtur peccatum mortale; nec id eſt grauiter ſe immiſcere in causâ ſanguinis.

Aſſertio 2.

772. Aſſero nihilominus 2. ratione prohibitionis, quando materia eſt grauis, aut ratione damni ſequuti poteſt Clericus in eo facto peccare mortaliter. Primum patet in eo, qui admitteret, aut exerceret officium Iudicis, aut Aduocati in causâ ſanguinis, eſt enim hoc prohibitum Clericis in Iure, vt vidimus. Secundum verò conſtat in eo, qui cùm ſit Parochus, fit Irregularis, ex quo contingit graue damnum ſequi gregi ſuo. Legatur Henriquez ſuprà c. 12. numero 9. litera T.

C A P. VIII.

An Iudex, qui plures actus exercet, ſæpiùs incurrat Irregularitatem? & exercens officium Iudicis ex eo præciſè fiat Irregularis?

Circa primũ Notandum.

773. Circa primum tribus modis poteſt intelligi Iudex ſæpiùs exercere actum Iudicis in cauſa ſanguinis; primò ſæpiùs reum condemnando ad mortem, vel mutilationem eandem, vt, ſi propter diuerſa delicta diuerſis iudicijs, & libellis probata diuerſis & ſeparatis ſententijs hominem damnaret ad mortem, vel ad mutilationem. Secundò, ſi damnaret eundem ad diuerſas mutilationes, vt ad præciſſionem manus, ad eruendos oculos. Tertiò damnando diuerſos reos.

Aſſertio 1.

774. Aſſerendum eſt 1. ex eo præciſè quòd plures actus exerceat condemnando reum ad mortem, vel mutilationem, non plures Irregularitates incurrit. Ratio eſt; quia Irregularitas non eſt impoſita pro ſingulis actibus præciſè, ſed pro mutilatione vel morte, quæ, ſi ſemel tantùm fiat, vnam tantùm inducet Irregularitatem; ſicut, quando quis ſæpiùs attentauit Clericum percutere; ſemel tamen de facto percuſſit, ſemel etiam incurrit excommunicationem. Ita Vgolin. cap. 5. §. 9, & alij.

Aſſertio 2.

775. Aſſerendum eſt 2. Iudex, vel eius miniſter ſimul effodiens oculos, amputans manum, & ſimiles pœnas infligens reo, vnam tantùm Irregularitatem incurrit, nam illa omnia reputantur vnica actio, aut mutilatio, ſicuti in ſimili dictum eſt de percutiente vnum, & eundem Clericum ſæpiùs ſucceſſiuè in eodem congreſſu.

Aſſertio 3.

776. Aſſerendum eſt 3. ſi Iudex condemnat reum ad diuerſas mutilationes; ſeu ad mutilationem in vno compore non ſolùm phyſicè; ſed moraliter diuerſo ab alio, in quo exercenda eſt alia mutilatio, vel occiſio, ad quam etiam illum condemnat, toties Irregularitatem incurrit, quoties prædictæ ſententiæ exequutioni mandantur. Vnde ſi Iudex. v. g propter delictum Toleti commiſſum condemnet reum, vt in quâdam die ſolemnis concurſus manus illi amputetur in publico foro; deinde, vt aliâ die Matriti eruantur oculi propter delictum ibi commiſſum deinde, vt alia die Compluti in furcâ ſtranguletur, ter videtur Irregularitatem incurriſſe; quamuis enim eodem libello, & per modum vnius ſententiæ hæc tria Iudex mandauerit, ea tamen ſententia æquiualet tribus diuerſis, quarũ quælibet Irregularitatem ex defectu lenitatis inducit, & eſt naturâ ſuâ ſeparata exequutio vnius ab exequutione alterius. Nec video quâ ratione prædicta moraliter coniungantur, vt vnum quid eſſe videantur.

Iudex ratione eiuſdem ſententiæ poteſt varias Irregul. incurrere.

Maior difficultas.

777. Difficilius apparet; an condemnans plures ad mortem vnicâ ſententiâ plures Irregularitates incurrat?

Reſp. Bonacina.

778. Bonacina diſp. 7. q. 4. puncto 1. numero 26. probabile putat vnam tantùm Irregularitatem incurrere. Probabilius tamen mihi videtur oppoſitum cum Vgolino ſuprà. Ratio eſt; quia Irregularitas non incurritur per ipſam Iudicis ſententiam ſecundum ſe præciſè conſideratam; ſed ſecundum effectum, quem habet ita, vt ſola ſententia, vt poſteà dicemus, non ſufficiat, niſi exequutioni mandetur; exequutio autem talis ſententiæ non eſt moraliter vna exequutio, ſed plures; exequutio enim debet fieri per plures occiſſiones, quorum quælibet phyſicè & moraliter eſt diſtincta ab aliâ; & perinde cenſetur vnicâ ſententiâ, quoad verba plures mactandos decernere, ac ſi pluribus, & diuerſis, ſicut, ſi iniuſtè condemnet, plura peccata Homicidij committet, & illa ſententia iniuſta æquivalet pluribus Homicidijs.

Oppoſitum probabilius videtur Authori.

Ratio.

Circa ſecundum Aſſertio.

779. Circa ſecundum, quod quæ, ebriamus aſſerendum eſt exercendo in criminalibus officium Iudicis abſque vllâ ſanguinis, ſeu mortis, vel mutilationis ſententiâ non eſſe Irregularem; *Ratio.* nullus enim adeſt defectus lenitatis; neque vllo Iure probari poteſt ex alio capite Irregularitas. Ita Filiucius numero 239. contra Maiol. lib. 2. cap. 6. numero 3. ſicut neque etiam lata ſententia; ſed non exequutioni mandata.

CAP. IX.

De Irregularitate, quæ contrahitur ob bellum iuſtum, vel iniuſtum.

Aſſertio 1.

780. Aſſero primò quicumque propriâ manu in bello occidit, etiamſi bellum ſit iuſtum, Irregularis efficitur, eſt communis ſententia Doctorum, conſtatque ex c. *Petitio tua* de *Homicidio* & ex c. *Si quis* diſt. 51. Hoc autem eſt diſcrimen inter mutilantem, vel accidentem in

occidens propria manu in bello etiam iuſto fit Irregul.

Diſcrimen

inter mutilantem, &c. in bello iuſto & iniuſto

in bello iuſto, & in bello iniuſto, quòd in bello Irregularis efficitur ex defectu perfectæ lenitatis, idque ſine peccato, ſi laicus ſit; in bello autem iniuſto incurrit Irregularitatem ex delicto, & iniuſtâ deformatione, aut occiſione, de quâ poſteà dicemus.

Aſſertio 2. In bello iniuſto etiam exhortantes, vel iuuantes fiunt Irregul.

781 Aſſero. 2. quando bellum eſt iniuſtum, non tantùm, qui occidunt, vel mutilant, fiunt Irregulares; ſed etiam ij, qui ad prœliandum in tali bello exhortantur, vel iuuant conſilio vel auxilio gubernando naues miniſtrando arma inſtante bello, Denique quomodocumque ſit quis cauſa moralis mortis, aut mutilationis, vel

Ratio.

accelerationis earum: eſt enim Homicidium iniuſtum. Ita Innocentius, Hoſtienſis, Panormitanus, & alij in capite *Petitio tua.* citato Villadiego de *Irregularitate.* capite de *Homicidio.* Syl-ueſt. *bellum.* 3. q 3. & *Homicidium* 3. q. 7. Nauarrus capite 27. numero 216 & 234. Couarrub. 2. p. §. 3. numero 2. Suarius diſp. 47. ſect. 5. ſumiturque ex capite *Sicut dignum.* §. vltimo de *Homicidio.* & capite *Quod in dubijs.* iunctâ gloſsâ. At verò Suarius, quem aliqui ſequuntur omnes comitantes in bello iniuſto, ſi ſequatur mors, aut mutilatio, fieri Irregulares ita, vt, ſi ſequatur mors in hoſtibus, ſit cooperatio ad Homicidium voluntarium; ſi verò ſequatur in aliquo de ſuo exercitu, ſit cooperatio ad Homicidium caſuale. Legatur Henriquez lib. 14. c. 13. §. 3.

Exceptio.

782 Quæ dicta ſunt, non habent locum in eo, qui tantùm aſſiſteret ibi pro tractatione pacis inter hoſtes, vel, vt tantùm in ſpiritualibus iuuet; tunc enim non cenſetur cauſa moralis mortis.

Aſſertio 3.

783 Aſſero 3. pugnantes in bello iuſto tantū fiunt Irregulares, quando propriâ manu aliquē occidunt, vel mutilant, non verò alij, ſiue laici, ſiue Clerici. Vnde, qui ſuâ præſentiâ in bello iuſto pugnantibus animum addiderunt, aliudvè auxilium præſtiterunt, neminem occidentes, aut mutilantes, licèt fortè vulnerauerint, non fiunt Irregulares. Ita habetur citato capite *Petitio tua.* de Homicidio, videturque eſſe ſpeciale noui Iuris priuilegium conceſſum, ne homines metu Irregularitatis abſterreantur à bellando in bello iuſto, vt notauit Molina tomo. 1. de *Iuſtitiâ.* Tract. 2. diſp. 110. & Tract. 3. diſp. 73. Auila. p. 7. diſp. 6. ſect. 3 dub 2. Colligiturque ex citato. c. *Si quis* diſt. 51. Legatur Henriq. ſuprà, tùm capite 12. §. 4: tum capite 13. numero 1. & 2. vbi plures Authores refert. Quibus adde Vgolinum. capite 12. §. 2. Sayrum capite 19. numero 3. Suarium diſp. 47. ſect. 6. numero 8. Filiucium. nu. 269. & 274. Reginaldum lib 30. Tract. 2. numero 265.

Ex dictis Colliga.

784 Ex dictis fit, quòd ſiue Tractatores pacis ſiue venientes ad iuuandum in ſpiritualibus in bello etiam iniuſto, ſiue ij, qui adſunt auxiliaturi in bello iuſto inuadantur ab hoſtibus, & ad neceſſariam ſui defenſionem inuaſores occidant, non ſint Irregulares iuxta dicenda in ſequentibus. Idem puto, ſi hoc faciant ad iuſtam defenſionem alterius, vel potius in caſu, quo ex præcepto tenerentur proximum defendere; tunc enim, iuxta dicta in præcedentibus, non eſt credibile velle Eccleſiam illos Irregularitate afficere.

Nonnulli diſtinguunt inter eos qui ad bellum iuſtum veniunt animo pugnandi, & qui veniunt animo aſſiſtendi.

785 Nonnulli tamen diſtinguunt inter eos, qui veniunt ad bellum iuſtum animo pugnandi, aut tantùm aſſiſtendi & iuuandi non pugnando propriâ manu; & de his dicunt non incurrere Irregularitatem, ſi inuaſi inuaſores occidant ad neceſſariam ſui defenſionem. De illis verò putant fieri Irregulares; quia procedens ad bellū intentione pugnandi voluntariè ſe exponit periculo homicidij, & ſaltem in cauſâ vult homicidium, & conſequenter, ſecuto homicidio, incurrit, quæ à Iure impoſita eſt propter homicidium volitum in ſe directè vel in cauſâ. Ita Rodriguez. 1. p. capite 172. Suarius diſp. 47. ſect. 5. Filiucius numero 263. & alij Recent. quæ doctrina probabilis eſt.

Probabilius tamen putat Author.

786 Probabilius tamen puto non fieri Irregularem, etiamſi venerit animo pugnandi dummodo de facto non pugnet, niſi ad iuſtam defenſionem modo prædicto; nam pugnare ad

Ratio.

iuſtam defenſionem in bello iuſto licitum eſt, & circa Irregularitatem vt diximus ex capite *Petitio tua.* quod etiam habetur Clement. *Si furioſus.* Quòd autem voluntariè ſe exponat periculo occidendi, aut mutilandi non ſufficit, vt ſi poſteà inuaſus, vt ſe defendat, occidat, aut mutilet, Irregularitatem incurrat; nam etiam, qui venit animo non pugnandi propriâ manu; ſed ſolùm iuuandi hortatione, aut alio modo pugnantes, per talem aſſiſtentiam ſe exponit eidem periculo occidendi, ſi neceſſarium fuerit pro ſui defenſione: ergo ſic ſe exponere periculo non inducit Irregularitatem, etiamſi mors aut mutilatio ſequatur ob defenſionem. Confirmatur, &

Confir. & declaratur.

declaratur; quia ſola, intentio pugnandi etiam ad offendendum, non ſufficit ad Irregularitatē; niſi coniungatur intentio cum actu externo alioquin ſufficienti: pugna verò, vel occiſio, aut mutilatio, quæ de facto tunc fit, ſolùm eſt, vt ſupponimus ad ſe defendendum; hæc autem actio non inducit Irregularitatem: ergo non eſt caput. Vnde prædictus fiat Irregularis; præbere ſe autem occaſionem hoſti inuadendi, talique occaſioni ſe voluntariè exponere, in quâ ſit neceſſarium ad ſe defendendum pugnare, non facit vt ea actio hic, & nunc non ſit orta ex neceſſitate defenſionis; nam illa aſſiſtentia in tali bello iuſto non præbuit Ius hoſti ad inuadendū. Vnde tanquàm iniuſtus inuaſor repelli potuit medio ad id neceſſario. Quod ſi aliter fieri non potuit; niſi occidendo, vel mutilando, ita fieri potuit abſque Irregularitate. Quam ſententiam ſequitur Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 3. dub. 1. & 2. & Mercado lib. 6 de contractibus capite 4. Henriq. ſuprà capite 10. in fine loquentes in ſimili de eo qui verbis vel factis iniuriando alterum dedit occaſionem rixæ, in quâ vidit ſe exponere periculo occidendi alterum ſe inuadentem, à quo non poſſet aliter ſe liberare. In quo caſu ait Mercado, & Auila dub. illo. 1. in fine non incurri Irregularitatem etiamſi, qui ſe defendit, dederit occaſionem, & ſe expoſuerit tali periculo; illa enim iniuria non dedit alteri Ius, vt ſe propria manu vindicaret, & inuaderet iniuriatorē. Vnde potuit inuaſus tanquàm iniuſtum inuaſorem repellere mutilando, aut occidendo, ſi aliter non potuit. Quam ſententiam probabilem putat in noſtro caſu Filiucius numero 266. Bonacina

Aſſertio 4. Clerici in Sacris conſtituti non poſſunt per ſe pugnare ſine Superioris licentiâ.

diſp. 7. q. 4. punct. 4. numero 2.

787 Aſſerendum eſt. 4. Clericos in ſacris non poſſe licitè pugnare propriâ manu, etiam in bello iuſto ſine ſuperioris licentiâ, eſt certa aſſertio, vt conſtat ex capite *Clerici*, & capite *Sequenti*. 33. q. 8 & capite *Ex mul a*. de *voto*. & docet D. Thomas. 22. q. 4. art. 2. ad 2. Eſtque peccatū mortale; quia res eſt grauis; non tamen hoc modo peccant Clerici in minoribus; neque etiam, qui in maioribus in propriam defenſionem pugnant; eſt enim id permiſſum etiam Clericis, vt videbimus

Quoad Laicos communiter receptum.

788 Quamuis autem, quod attinet ad Laicos receptum ſit communiter ab omnibus eum, qui in bello iuſto nullum in particulari interfecit, aut mutilauit, licèt exhortatus fuerit, & pugnauerit percutiendo, non fieri Irregularem; quod verò attinet ad perſonas Eccleſiaſticas nō omnes cōſentiunt. Affirmant quidē etiam de ijs non ſolùm Molina, & Auila citati pro 3 aſſert. ſed etiam Gloſſ. in capite *ſuſcitaris*. 7. q. 1. Panormitanus in cap. vltimum, & penultimum de *Clerico percuſſore*. citatque Hoſtienſem, item Syluest. *Homicidium*. q. 6. Angelus. *Irregularitas*. 5. nu. 6. Tabiena *Irregularitas*. 3 § 21. à concluſ. 7. vſque ad 10. Armyll. ibid. numero 55. Nauarrus numero 235. & 236. Couarrub. 2. p. § 3. numero 2. qui dicit eſſe communem ſententiam etiam quoad Clericos; probaturque ex capite *Petitio tua*, de *Homicidio*, vbi etiam Clericus, qui interfuit, & vulnerauit aliquos in bello iuſto non iudicatur Irregularis; niſi aliquem occidiſſet (Idem iudicium eſt; niſi mutilaſſet) ergo doctrina etiam in Clericis habet locum. Vnde eo capite videtur conceſſum (vt notabam) vt nullus maneat Irregularis; niſi aliquem in particulari occidat; etiamſi ſe mutuò omnes cohortati fuerint, & iuuerint, multæque neces fuerint ſecutæ; ne ſcilicet tanta multitudo Irregularitatem incurreret maximè cum eorum intentio fuerit victoria, non, verò occiſio alicuius in particulari, vt rectè probat Henriquez. capite 12. § 4. Littera. 5. & capite 13 § 2.

Quoad Eccleſiaſticos diſſentiunt Authores.

Dictum de laicis locum habere in Clericis aſſerunt multi.

789 Limitant verò prædictam doctrinam, vt non habeat locum in Clericis in maioribus Ordinibus. Calderinus in *Additionibus ad dicta Ioannis Andreæ* in cap. *Petitio*. & Syluest. ſibi non conſtans *Homicidium*. 3. q. 6. particula 6. *niſi vulnerauerit aliquem animo occidendi*; quia tunc (inquiūt) ſi ab alijs occidatur ille, qui vulneratus erat à Clerico, fiet Irregularis Clericus, ſi tamen non percuſſit animo occidendi, nec vulnus erat lethale, non fiet Irregularis, licèt poſteà ab alio occidatur, & videtur colligi ex capite *ſignificaſti*.

790 Hæc tamen limitatio mihi non placet, quia intentio parum refert ad Irregularitatem, vt diximus, ſi mors ex vi vulneris non ſequatur.

Clericum nō fit Irregul: licèt dicat occidite immo nonnullos.

791 Limitant prætereà Syluest. § 2. citato & Nauarrus (qui ait eſſe ſententiam communem) niſi Clericus dicat *Occidite, aut mutilate*; ſed ſolùm dicat *viriliter pugnate, vincite*. hoc tamen reijcit Henriquez capite 12. § litera. R. & adducit aliquos pro ſuâ ſententiâ, ſcilicet Ledeſmam, Mancium, & Pegnam, qui ſentiunt non fieri Irregularem, etiamſi dicat *Occidite*, nemo maneat viuus; Addunt tamen dummodò non deſignet aliquem in particulari dicendo *dirige ſclopum in illum* Fundamentum eſt; quia citatum capite *Petitio tua*. ſine limitatione loquitur. Hoc tamen fundamentū etiam contra hos vltimos probat, etiamſi dicat *dirige ſclopum in illum*, non eſſe Irregularem, quia, ſi loquitur. capite ſine limitatione vt patet, fruſtrà limitatur ad hoc. Prætereà ſi ex eorum ſententiâ non incurrit Irregularitatem Clericus ſuâ manu adiuuans, & percutiens, atque ſuo facto incitans; ergo neque illud dicendo incurret. Vlterius illa exhortatio *nemo maneat viuus* æquiualet huic *illum, & illum, & illum, &, cæteros omnes particulares occidite* ergo, ſi per illam non manet Irregularis; nec per hanc. Tandem, quia ſi ea verba ſufficerent, vt Clericus maneret Irregularis, etiam ſufficerent vt maneret Laicus, qui eadem diceret; nulla enim eſt in hoc differentia inter Laicum, & Clericum, vt ipſe quoque Syluest. notauit *Homicidium*. 3. q. 5. Regula. 6.

Aliud eſt de dicente Iudici Illum occide quia dignus eſt.

Ratio diuerſitatis.

792 Neque eſt eadem ratio de Prælato, aut alio quouis dicente Iudici occide iſtum, aut illum condemna; quia dignus eſt; talis enim conſilium dans concurrit ſuo conſilio, & nullū eſt Ius per quod excipiatur: in noſtro autem caſu per citatum textum liberatur ab Irregularitate, qui in bello iuſto propriâ manu non pugnat mutilando, aut occidendo. Neque eſt noſtræ doctrinæ, capite *Quod in dubijs*, quo Textu aliqui vtuntur: Loquitur enim illud. c. de pugnante in bello iniuſto Denique alia quæcumque capita ſeu Textus magis antiqui, quàm c. *Petitio tua* de *Homicidio*. nihil contra doctrinam traditam probant; nam vt diximus cum Molina & Auila ſuprà, in eo capite noui Iuris priuilegium conceſſum eſt, ne homines metu Irregularitatis à bellando in bello iuſto abſterreantur, & Textus ille, vt ſæpe notauimus, ſine Limitatione loquitur. Iam nunc ad particulares aliquos caſus deſcendamus.

Quæres 1.

793 Quæri poteſt... an, quando diuiſo exercitu in duas partes, vna pars occidit, & altera non occidit, vtraque pars fiat Irregularis?

Reſp. Multi. probabiliter.

794 Multi communiter reſpondent illam tantum partem Irregularem fieri, quæ homicidia commiſit; cæteri enim non videntur cooperari re, aut verbis. Ita Vgolinus capite 13. § 5. numero 3. Henriquez lib. 14. capite 13. numero 7. Quæ ſententia probabilis eſt, & probabilem putat Suarius ſtatim citandus, & Filiucius. num. 123. ipſe tamen Suarius diſp. 45. ſect. 3. numero 5 ideo que Filiucius numero 263 & alij putant vtramque partem fieri Irregularem, nam illi, qui aſſiſtunt in tali bello alijs pugnantibus, quādo bellum iniuſtum eſt, ſuâ præſentiâ, & aſſiſtētiâ ſufficienter concurrunt, ſic enim cenſentur iuuare, & animare pugnantes, qui non tàm fortiter agerent, vel non putantur tam fortiter acturi, niſi præſens, & paratum haberent auxilium ab alijs. Legatur Suarius diſp. illâ 45. num. 8 & 9. vbi latè oſtendit, etiam non lethaliter vulnerantes, ſed aliquo modo adiuuantes ad Homicidia iniuſta, qualia ſunt hæc, de quibus agimus Iure Canonico Irregulares cenſeri.

Alij putant vtramque partem exercitus ſic diuiſi fieri Irregularē. Ratio.

Quæres. 2.

795 Quæri poteſt 2. an conſulens alicui Principi bellum iuſtum, contra alium, fiat Irregularis.

796. Reſpon-

Reſp. Conſulentem bellum iuſtum non fieri Irregularem. Ratio.

796 Reſpõdeò non fieri idque colligitur ex capite *Petitio tua*. citato, quia, ſi in ipſo etiam prælio, & conflictu licèt hortari, & iuuare, vt dictum eſt, dummodò propriâ manu non pugnet etiam ante ipſum bellum licebit. Itaque nec Clericus fit Irregularis conſulendo bellum iuſtum, cùm (vt dictum eſt) nec pugnando in bello iuſto Irregularis fiat, dummodo ipſe per ſe non mutilet, vel occidat.

Quæres 3.

797 Quæri poteſt. 3. an incurratur Irregularitas exhortando alterum in particulari ad vitam effundendam pro fide Chriſti vel tuendâ Eccleſiâ, aut defendendâ Republicâ?

Reſp.

798 Reſpondeo non incurri, quia non cenſetur quis tunc cooperari morti, quæ à Tyranno infertur martyri, aut militi ab hoſte; ſed cooperatur ardori Charitatis, & actui virtutis ex parte ipſius, qui mortem patitur. Ita Henriquez lib. 14. capite 16. numero 4. Saytus lib. 6. capite 19. numero 9. Nauarrus, Suarius, Auila, & alij ſuprà citati.

799 Quâ ratione etiã non incurrit Irregularitatem, qui ſuadet alteri rem aliquam piam, vt mori tunc, quando tenetur mori, vel poteſt licitè mori, vt ſi ſuadeat ingredi fluuium ad liberandum hominem lapſum in illum: neque enim tunc intendit directè vel indirectè mortem ingredientis, ſed liberationem amici lapſi. Vnde, ſicut ipſe liberaturus lapſum non peccat ſe exponens tali periculo propter proximum: ita nec conſulens peccat, aut Irregularis fit. Secus eſt de conſulente; vel hortante ad opus illicitũ periculoſum, vt ſi quis hortaretur alterũ abſque neceſſitate, vt natando tranaret flumen cum periculo vitæ. Idem eſt de conſulente vt per loca periculoſa veniat aliquis ad ſe, vt quando adulter per tecta & alia loca, vbi imminet præcipitium, facit adulteram ad ſe venire, vnde ſequatur ipſius mors, vel fœtus animati abortus.

Ex dictis ſequitur.

800 Ex doctrinâ ſequitur. 1. Duces exercitus, pulſantes tympana, tubicenes, & alij quâuis ratione concurrentes ad bellum iuſtum non eſſe Irregulares; niſi per ſe ipſos mutilent aut occidant, vt docent omnes Authores citati pro tertiâ aſſertione, & alij multi.

Sequitur 2.

801 Sequitur. 2. non eſſe Irregularem præbentem, aut vendentem arma in bello iuſto, etiamſi arma ſint offenſiua, vt colligitur ex citato capite *Petitio tua*.

Sequitur 3. præbentem arma in bello iniuſto fieri Irregul.

802 Sequitur. 3. eſſe Irregularem, qui præbet arma in bello iniuſto; huic enim meritò imputantur homicidia inde ſequuta; neque vllo Iure eximitur ab Irregularitate. Ita Nauarrus num. 224. 216. & 234. Auila p. 7. diſp. 6. dub. 2. Couarrub. Clementina. *Si furioſus*. p. 2. §. 3. numero 2. Syluest. *Bellum*. 3. q. 3. quorum aliqui generaliter loquuntur de quolibet concurrente conſilio, vel auxilio bello iniuſto.

Sequitur 4. Diſcrimen inter aſſiſtentes bello iniuſto, & iniuſto.

803 Sequitur. 4. diſcrimen inter aſſiſtentes bello iniuſto & bello iuſto; nam aſſiſtentes iniuſto, vt dictum eſt, fiunt Irregulares ſecuto homicidio, vel mutilatione, etiamſi ipſi non occiderint, vel mutilauerint propriâ manu. Vnde cuſtodientes Sarcinas fiunt Irregulares, quoties milites videntes illorum cuſtodiam liberati ab eâ curâ animoſiores redduntur ad pugnam. Idem eſt iudicium de alijs, qui tali bello re cooperantur, aut verbis.

804 Quod dictum eſt de præbentibus arma in bello iuſto & iniuſto, locum habet tam in Clericis, quàm in Laicis, quamuis de Clerico limitent plerique dummodo in bello iuſto non præbuerit arma ad occidendum hunc vel illum in particulari. Colligunt hanc doctrinam ex ſæpe citato capite *Petitio tua*. ex eo tamen capite; vt iam ſuprà notabam) neque limitatio colligitur; ſemperque mihi ridiculum viſum eſt concedere poſſe hortari, & dare arma ad occidendum, & mutilandum in genere, & non poſſe hortari, & dare arma ad occidendum in particulari hoſtem aliquem, quaſi maior defectus Lenitatis appareat in occiſione, aut exhortatione ad occidendum in genere, quàm in aliquâ ſpeciali occiſione, aut exhortatione, vel è contrà. Cum prædictâ tamen limitatione id docent Henriquez citato capite 12. Filiucius numero 266. Suarius ſect. illâ 6. numero 11. Reginald. n. 150. & alij apud Saytum ſuprà n. 12.

Videtur ridicula Authoris aliquorum opinio.

805 Quamuis autem Clerici non poſſint abſque facultate per ſeipſos pugnare, per ſe loquẽdo, iuxta cap. *Ne Clerici, vel Monachi*. & cap. *Petitio tua*. poſſunt nihilominus in exercitu armati incedere, & cum vexillo crucis præire. Dixi *per ſe loquendo*, nam iuxta ſupra dicta, licebit pugnare in bello iuſto, quando neceſſarium ſit ad defendendam Rempublicam; item, ſi neceſſaria ſit opera etiam Clericorum ad conſequendam inſignem victoriam ex quâ ſperetur Rẽpublicam Chriſtianam magnum reportaturam lucrum. Neque enim credendum eſt pro tali caſu Eccleſiam velle Irregularitate afficere Clericos, cum tunc teneantur Iure naturæ pugnare. Prætereà, ſicut non incurritur Irregularitas, nec peccatur, quando quis pugnat defendendo ſe ipſum idem cenſendum eſt de pugnante pro Republicâ in caſu tantæ neceſſitatis.

Clerico in bello iuſto licitum erit per ſe pugnare ſi neceſſe ſit ad Remp. defendendam. Ratio.

Quæres. 4.

806 Quæri poteſt 4. an Clerici pugnantes de licentiâ Papæ Irregularitatem incurrant morte ſecuta?

Reſp.

807 Reſpondeo non incurrere, ſicut nec peccare, etiamſi pontifex non expreſſerit, quòd nõ incurrant ſicut eo ipſo quòd præbet facultatem ferendi ſententiam in causâ ſanguinis Clericis ita Cenſetur illam præbere, vt quamuis ſententiam ferant, non fiant Irregulares, etiamſi id Pontifex non expreſſerit; ita in noſtro caſu. Id docet Molina tomo 4. Tract. 3. diſp. 73. numero 1. & 2. Henriquez lib. 14. cap. 11. Bannez. 2. 2. q. 40. art. 2. dub. 4. Saytus lib. 6. c. 19. n. 5. Suarius ſuprà nu. 12. Filiucius num. 281. Reginald. ſuprà & alij communiter.

808 Quando autem Summus Pontifex tantùm conceſſit Clerico facultatem aſſiſtendi bello, nihil exprimens de pugnâ, peccabit pugnando, & Irregularis fiat, ſi occidat, aut mutilet; nam facultas Pontificis, cùm ſit odioſa, vt contra Ius commune, reſtringenda potius eſt ad ſenſum verborum, quàm amplianda.

Quæres 5.

809 Quæres. 5. quis poſſit diſpenſare in Irregularitate contractâ causâ belli?

Reſp. Solum Papã

810 Reſpondeo ſolùm Papam, qui ſolus poteſt in Iure communi diſpenſare ordinariâ poteſtate;

poſſe diſpenſare in Irregul. contracta Cauſa Belli.

poteſtate; eſt autem Irregularitas Iure communi impoſita. Epiſcopi verò non poſſunt cùm eorum poteſtas non ſit ſuprà Ius commune; poterunt tamen ſi ex priuilegio, & particulari conceſſione illis concedatur.

811 Quando autem in Tridentino conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi in Irregularitate, ſolum ea eſt facultas pro Irregularitate ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Irregularitas autem, quæ prouenit ex bello, non eſt ex delicto ſi bellum ſit iuſtum, ſi verò ſit iniuſtum, iam homicidium eſt voluntarium, vel certè delictum non eſt occultum; ſed manifeſtum, quod etiam contingit in Clericis in Sacris per ſe pugnantibus, & occidentibus, & mutilantibus in bello iuſto. Ita Suar. ſup. num. 12. Filiucius num. 281. Saytus ſupra, & alij Recentiores.

CAP. X.

De Irregularitate quæ prouenit ex Homicidio ob defenſionem.

Aſſertio 1. Occidens alterum ob neceſſariam ſui defenſionē non fit Irregularis.

812 ASſerto. 1. Qui ob neceſſariam vitæ, vel corporis ſui defenſionem alterum occidit, aut mutilat, non incurrit Irregularitatem. Ita habetur (quidquid fuerit de Iure antiquo) in Iure nouo Clementinâ *Si furioſus de Homicidio*, vbi cùm dixiſſet Pontifex de furioſo, & alijs non vtentibus vſu rationis, non incurrere Irregularitatem mutilando, aut occidendo ſubiungit. *Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem.*

Obij ex Tridem.

813 Obijcies Tridentinum Seſſ. 14. cap. 7. de reformat. Loquens de hoc homicidio ait diſpenſationem committi Ordinario, ergo ſupponit Irregularitatem diſpenſandam.

Reſp.

814 Reſpondeo loqui in caſu, quo exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ potens aliter ſe defendere, vt interpretantur multi Recentiores ſecuti Auilam par. 7. diſp. 5. ſect. 3. dub. 1. Qui rectè aduertit, ſi exceſſus ſit venialis non ſufficere ad Irregularitatem. Ita etiam Henriquez c. 3. num. 1. iunctâ Gloſsâ.

Exceſſus venialis non ſufficit ad Irregul.

De mente Tridem. addit Author.

815 Addiderim, etiam Tridentinum loqui pro caſu, in quo dubium eſt, an quis exceſſerit moderamen? tunc enim eſt dubium facti, & hoc in materiâ homicidij ſufficit, vt quis ſe gerat pro Irregulari iuxta dicta cap. 1. §. *infertur* 5.

Tres præcipue conditiones requiruntur ad moderamen inculpatæ tutelæ.

816 Dubitabis, quæ conditiones requirantur ad moderamen inculpatæ tutelæ? Reſpondeo præcipuè tres.

817 Vt vis ab altero inferatur iniuſtè. 2. Vt occiſio fiat in ipſo actu aggreſſionis, quando alter moraliter incipit aggredi, aut aliquo alio modo non poteſt euitari damnum, quod timetur, quàm occidendo vel mutilando. 3. Vt inuaſus probabiliter credat ſe mutilandum, aut occidendum, vel ſibi periculoſum vulnus infligendum, aut aliud damnum inferendum.

Hinc colliges 1.

818 Ex his conditionibus aliqua pro praxi colliguntur. Colligitur. 1. ex primâ conditione non poſſe hominem abſque Irregularitate occidere ſatellites, & Miniſtros Iuſtitiæ, à quibus iuſtè inuaditur; nam ab ipſis non infertur vis iniuſtè.

Collige 2.

819 Colligitur. 2. ex 2. non poſſe aggreſſorem præueniri occidendo illum, quando nondùm incepit vim inferre, tunc enim defenſor non defendit ſe à vi, quæ nondùm eſt.

Collige 3.

820 Colligitur. 3. non poſſe occidi poſt factam aggreſſionem quia tunc vis iam ceſſauit, & actus ille non eſſet vim vi repellere ſed vindictam ſumere de vi illatâ.

Collige 4.

821 Colligitur. 4. quando inuaſus non timet ab inuaſore mortem mutilationem, aut periculoſum vulnus aliudve graue damnum; ſed leue aliquid, non poſſe occidere, aut mutilare inuaſorem; quilibet enim tenetur leue damnum pati quando non poteſt illud euadere ſine grauiſſimo proximi detrimento iuxta dicenda in tractatu de Charitate, neque enim moderamen ſeruat qui, vt leuiſſimum damnum vitet grauiſſimum infert proximo.

Seruatur moderamen illud, &c.

822 Habemus ergo ex dictis tunc ſeruari moderamen inculpatæ tutelæ, quando concurrentibus conditionibus dictis adhibetur illa cautio, & medium ſine quo non poteſt vita ſaluari. Vnde, qui occidit inuaſorem vitæ ſuæ, quando non poteſt aliter vitam tueri cenſetur, ſeruare moderamen inculpatæ tutelæ. Quapropter non ſeruat hoc moderamen, qui poteſt fugâ non ignominioſa aut clamore, aliâve ratione vitam defendere quin occidat. Ita Molina tom. 4. Tract. 3. diſp. 11. numero 2. Suarius diſp. 46. ſect. 1. nu. 7. & ſeq. Reginaldus lib. 30. num. 115. Sayrus lib. 6 cap 17. Filiucius. Tract. 10. c. quæſt. 3. num. 137. & 147. alijque multi quâ de re etiam diximus in opere de Iuſtitiâ agentes de homicidio.

Quæres. 1.

823 Quæret tamen aliquis. 1. an, qui non poteſt ſe aliter defendere niſi præbendo alteri arma, vt ipſum defendat, fiat Irregularis, ſi alter occidat?

Reſp.

824 Reſpondeo non fieri. Ita Nauarrus. nu. 212. Henriquez cap. 10. num. 3. Auila ſuprà & alij multi maximè Molina diſp. 75. cit. tom. 4. numero 7. Hugolinus cap. 39. §. 6. Sayrus lib. 6. cap. 7. num. 14. Suarius ſuprà ſect. 3. num. 6. Reginaldus lib. 30. Tract. 2. num. 109. Filiucius ſuprà. num. 161 Ratio eſt; quia, ſi quis poteſt ſe defendere abſque Irregularitate cum morte inuaſoris; ita poteſt alios conuocare ad ſuam defenſionem illiſque arma præbere.

Ratio.

825 Addit etiam Suarius non eſſe Irregularem in eo caſu, etiamſi ille quem in ſui defenſionem vocauit occidatur ab inuaſore; neque enim peccauit Vocando, & adhibendo defenſorem; & mors illius ſequitur per accidens ac proinde non imputatur ipſi ad Irregularitatem.

Addit Author.

826 Addo etiam cum Auilâ ſuprà & cum Molinâ ſuprà diſp. 72. num. 8. Petro Nauarrâ lib. 2. de *Reſtit*. cap. 3. num. 327. Sayro ſuprà. num. 12. & alijs non incurrere Irregularitatem etiamſi admiſceatur animus ſumendi vindictam (quidquid in contrarium ſenſerit Villa-diego. cap. 6. num. 71) Ratio eſt; quia occiſio exterior neceſſariâ eſt, vt ſupponimus ad defendendam propriā vitam, ſed actus interior non ſufficit ad inducendam Irregularitatem iuxta ſæpe dicta maximè diſp. 1. dub. 10.

Ex dictis Collige 1.

827 Ex dictis habemus eum, qui vidit ho-

ſtem

ſtem iniuſtè inuadentem ſe euaginato gladio ita, vt ex circunſtantijs probabiliter indicet ſerio intentare mortem, aut graue vulnus, vel mutilationem; poſſe à longè ſclopeto, vel ſagittà illum occidere, vt habetur, L. *Si quis percuſſorem*. Cod. Ad legem Cor. de Sicarijs. Legatur Antonius Gomez tom 3. *de delictis*. cap. 3. num. 22.

728 Quod verò addit Caiet. opus eſſe vt non intendat mortem aggreſſoris tanquam medium; ſed tanquàm effectum defenſionis non eſt neceſſarium, vt rectè notat Sotus lib. 5. de Iuſtit. q. 1. art. 8. & Henriquez cap. 10. §. 1. litt. K. ubi plures refert quà de re latè agit Corduba lib. 1. q. 38.

Collige 2.

829 Tandem habemus neceſſarium eſſe ad euadendam Irregularitatem, vt, qui ſe poteſt defendere v.g. vulnerando, non occidat, alioquin excedet moderamen inculpatæ tutelæ Ita Medina in *Summâ*. cap. 10. num. 11. viditurque communis ſententia, quam rectè limitant Syluest. ſuprà, & Henriquez cap. 10. §. 3. in principio, niſi fortè præmiſsâ, quantum caſus permittit, diligentiâ, occidit pec accidens, & præter intentionem.

Quæres 2. *De dante cauſam Inuaſionis præuiſa, &c.*

830 Quæret aliquis. 2. an, qui dedit cauſam inuaſionis præuidens inuaſionẽ futuram adhuc excuſetur ab Irregularitate: ſi, vt ſe defendat ab inuadente illum occidat; quia ſuppoſitâ inuaſione non poteſt aliter ſe liberare? Talis caſus contingere ſolet non infrequenter, vt quando quis alium contumelijs afficit, vel adulterium committit cum ipſius vxore.

Reſp. Talem non fieri Irregul.

831 Reſpondeo euadere Irregularitatem. Ita Sotus. 5. de *Iuſtitiâ*. q. 1. art. 9. Caſtro lib. 2. de *Lege pœnali*. c. 14. Syluest. *Homicidium*. 3. q. 4. particul. 3. Henriq. c. illo. 10. §. 3. in fine Auila 7. p. diſp. 5. ſect. 3. dub. 1. §. *Sed petis*. Et dub. 3. Medina 1. 2. q. 73. art. 8. Petrus Nauarra lib. 2. de *Reſtit*. c. 3. p. 3. dub. 14. Tabiena verb. *Irregularitas*. 2. §. 29. Mercado lib. 6. de *Contractib*. cap. 4. Leſſ. quem ſequitur Bonacina diſp. 7. puncto. 6. n. 3. quam ſententiam probabilem putat Suarius diſp. 46. ſect. 1. num. 11. Reginald. numero 110. Probari verò poteſt. quia licet peccauerit adulterio, vel iniuriâ præmiſsâ, ſe tamen defendendo non peccat, & iniuriatus, ſeu Maritus peccat aggrediendo, licèt in foro exteriori non puniatur; neque (vt ſuprà notabam) iniuria ipſi facta dedit illis Ius ad inuadendum, vindictamque ſumendam de iniuriatore propriâ manu: Ergo iam in eo caſu talis adulter, ſeu iniuriator ob defenſionem ſuæ vitæ occidit; quod conceditur in citatâ Clementinâ fieri poſſe ſine Irregularitate.

Contrariam ſententiam tenent Nauarr, &c.

832 Contrariam ſententiam tenet Nauarrus in *Summa* cap. 15. num. 7. & cap 27. num. 238. Antoninus. 3 p. tit. 5. c. 8. §. 1. Molina ſuprà diſp. 75. num. 5. & diſp 77. num. 9. Vgolinus ſuprà. §. 3. Coninc diſp. 18. num. 75. Filiucius. cap. 5. num. 135. & 141. quorum ſententia ſatis eſt probabilis: Nihilominus probabilior apparet noſtra ſententia propter rationem dictam neque enim inuaſus, quantumuis dederit occaſionem inuadendi, amittit Ius defendendi propriam vitam contra eum, qui peccando, & iniuſtè aggrediendo illum inuadit.

833 Obijcies tamen primò pro contrariâ ſententiâ. c. *ſi quis viduam*. diſt. 50. & Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 7. de *reformat*. vbi Concilium, ſicut exigit diſpenſationem in eo, qui commiſit homicidium caſu vim vi repellando, potiori ratione cenſetur eam exigere in eo, qui occidit inuaſorem, præuidens priùs futuram inuaſionem; quam potuiſſet auertere auertendo occaſionem illius. *Obijt.*

834 Reſpondetur cum Petro Nauarra nu. 367. (quam reſponſionem etiam approbat Nauarrus conſ. 37. de Homicidio ſibi ipſi contrarius) primò eam doctrinam intelligi poſſe de occidente non ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ: ſecundò de diſpenſatione in foro externo, quod ſatis videtur ſignificaſſe Tridentinum dùm dixit talem diſpenſationem quodammodò deberi; illa enim particula quodammodò videtur inuere non abſolutè, & ſimpliciter deberi; ſed in fore externo, aut certè reſponderi etiam poteſt deberi quodammodò ad maiorem cautelam, & ſecuritatem vt iam ſuprà diximus. *Reſp.*

835 Obijcies, 2. ex Nauarro Pium. V. oppoſitam ſententiam Confirmaſſe cùm in Sacra Pœnitentiaria id controuerteretur. *Obij* 2.

836 Reſpondent aliqui Recentiores id non ſatis nobis conſtare, atque adeò ſtandum eſt Iuri ſcripto. Henriquez verò reſpondet id affirmaſſe Pium. V. non vt Legiſlatorem; ſed tanquam particularem Doctorem. Addiderim etiam id dixiſſe ad maiorem cautelam, & ſecuritatem propter varietatem opinionum. *Reſp.*

837 Ex dictis inferunt aliqui contra Nauarrum multo minùs eſſe Irregularem Clericum adulterum ex eo, quòd Maritus poſteà propter adulterium occidat vxorem, nam adulterium non dicit per ſe ordinem ad vxoricidium. Ita Caſtro ſuprà. Couarrub. 2. p. §. 4 num. 10. & alij Recentiores: imò Henriq. ſuprà addit id eſſe verùm etiamſi adulter præuiderit periculum; quod §. 4. ſequenti littera. *L*. extendit ad caſum quo ortum habuerit homicidium ex illicitâ rixâ aut furto, in quo etiam caſu nos loquimur, de quo iterum dicemus agentes de Irregularitate ex homicidio cauſali dantis operam rei illicitæ. c. 12. §. *dubitabit tamen*. *Ex dictis inferunt aliqui.*

Quæres 3. *De eo cui fuga eſſet ignominioſa.*

83n Quæret aliquis. 3. an, quando fuga eſt ignominioſa fugienti paſſuro ſcilicet grauẽ notam, ſi fugiat liceat, ſi aliter non poteſt, vt ſe defendat à morte, graui vulnere, mutilatione, aut graui debilitatione membri, occidere inuaſorem abſque Irregularitate? Reſpondeo affirmatiuè. Ita Suarius diſp. 46. ſect. 1. num. 6. Coninc ſuprà. num. 90. Filiucius Tract. 20. num. 134. Bonacina ſuprà num. 4 & alij multi contra alios multos. quos refert, & ſequitur Laym. lib. 3. de *Iuſtitia*. Tract. 3. p. 3. cap. 9. num. 3. Ratio verò noſtra eſt; quia non tenetur quis pati talem ignominiam, quam infert iniuſtus aggreſſor eo ipſo quòd, ſi non reſiſtatur illi; ſed inuaſus fugiat, propter ipſius inuaſionem iniuſtam, ignominia reſultat; tunc enim defendit inuaſus ſuum honorem, quem alius inuaſione lædit. Accedit quòd (vt rectè notat Suarius loco citato) huiuſmodi Irregularitas non Incurritur; niſi quando eſt culpa; in tali autem caſu nulla culpa eſt; quia eſt moralis neceſſitas, quid enim magis neceſſarium

Reſp. Talem poſſe Inuaſorem occidere abſque Irregul.

Ratio.

Addit. Suar.

rium moraliter, quam vitare grauem infamiam; vel amiſſionem honoris.

Hinc corruit fundamentum Laymani

839 Vnde corruit fundamentum Laymani (qui aliquos, refert pro ſuâ ſententiâ qui tamen apertè ſunt pro nobis, vt Suar. citatus) fundamentum enim illius eſt in Clementinâ *Si furioſus.* vbi dicitur excuſari *qui mortem aliter euitare non valens ſuum occidit &c* ſed ſi mortem fuga declinare poſſit, iam aliter valet mortem vitare: ergo incurret. Hoc (inquam) fundamentum corruit; quia qui ſine infamiâ graui euitare non poteſt mortem, moraliter cenſetur non poſſe.

Limitant aliqui noſtrā ſententiam.

850. Limitant verò aliqui noſtram ſententiam; niſi præceſſerit culpa, & iniuria ex parte eius, qui fugere cogitur, vt ſi ille dedit alteri alapam, vel iniurioſum verbum dixit, vel cum vxore inuentus eſt, aut aggreſſus eſt tollere alteri pallium, & alter in eum inſurgit non ſolùm vt vim repellat, ſed etiam, vt vindicet, & occidat; tunc enim, quamuis hic excedat, non poteſt primus iniuriator iuſtè ſe defendere ſi poteſt fugere, cùm ipſe dederit occaſionem rixæ, & ideò ſi fugiendo amittit honorem ſibi, & non alteri imputare debet. Quam limitationem valde probabilem putat Suarius ſuprà, quando in continenti, ſeu in ipſa actuali iniuriâ totum contingit. Secùs verò, ſi iam diù præceſſit iniuria, &, qui illam eſt paſſus poſteà aggreditur ad ſe vindicandum. Quæ doctrina mihi placet, quando enim in continenti fit aggreſſor ſecundus ſolùm defendit ſe, aut ſua, neque illa actio, cenſetur vindicta, ſed defenſio maximè, ſi nō aliter poteſt auertere iniuriam, quæ tunc fit, niſi inuadendo & inuadēdo ſaltē illum fugere, vt cōtingit in eo, qui adulteratur cum vxore, aut vult eripere pallium, ille enim ſe conſtrinxit in eas anguſtias, & non habet Ius ſeruandi ſuum honorem per reſiſtentiam, ſicut dicebamus de alio, qui adhuc ſuppoſitâ iniuriâ illatâ ex parte ſuâ habebat Ius ſeruandi ſuam vitam, & alter non habebat Ius tollendi illam; nam in hoc caſu præſenti Maritus, aut Dominus pallij habet Ius defendendi ſuum pallium, aut vxorem, imò & honorem, quem amittit, ſi non viriliter ſe defendat auertendo inuaſorem, qui non poteſt ſic à ſe læſum occidere; quando damnum ab illo imminens fugâ poteſt euitare. Vide dicenda quæſito 5.

Limitationē valde probabilem putat Suarius in caſu, cuius doctrina placet Authori.

Quæres 4.

851. Quæret aliquis 4 an fiat Irregularis, qui occidit Iudicem ſibi iniuſtè parantem mortem.

Reſp. non fieri Irregul. qui Iudicem ſibi mortem iniuſtè parantem occidit.

842. Reſpondeo non fieri iuxta Regulas generales, quas tradidimus in noſtro opere *de Iuſtitiâ* rùm agentes de Iniuſtitiâ, quæ eſt in Homicidio tum iuxta principia generalia data in Tract. de *Reſtitutione* ratione damni corporalis illati. Probatúque poteſt ex Clementinâ *Si furioſus*, ſæpè citatâ, qui textus abſolutè loquitur de occidente cum moderamine ad ſui defenſionem, & docet non fieri Irregularem, vt dictum eſt; imò nō pauci id ipſum probabiliter ſentiunt, etiamſi Iudex alioquin ſit maximè neceſſarius Reipublicæ, Ratio eſt; quia; quamuis in eo caſu peccet contra Charitatem occidendo perſonam pro bono communi valde vtilem; non tamen peccat contra Iuſtitiam peccato homicidij, atque adeò non incurrit Irregularitatem poſitam contra homicidas. Item in citata Clementina abſolutè dicitur non fieri Irregularem

Ratio.

illum, *qui mortem aliter vitare non valens ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem*; ſed in hoc caſu, vt ſupponimus, ille mortem aliter vitare non valet: ergo non incurrit occidens Iudicem, qui abutens poteſtate ſuâ iudiciali, machinatur mortem iniuſtam, quod verè eſt eſſe inuaſorem. Ita Vgolinus ſuprà §. 5. & alij citati.

Idem dicendum de capto ab hoſtibus &c.

843. Idem iudicium eſt de eo, qui captus ab hoſtibus volentibus ipſum interficere, non potens aliter euadere, occidit cuſtodem, vel alium impedientem fugam, dummodo probabiliter credat ſe ab illis occidendum, iam enim tunc cenſetur moraliter inchoatus actus iniuſtæ aggreſſionis. Ita Vgolinus ſuprà §. 8. Bonacina loco citato num. 6. & alij.

Idem de perpetuo in carcere iniuſtè detinendus.

844. Idem quoque iudicium puto eſſe, ſi ſit iniuſte perpetuo in carcere detinendus, aut per longum tempus iudicio prudentis; neque enim tenetur pati perpetuam, aut diuturnam captiuitatem, quin repellat talem vim ab ijs, qui ſunt in continuâ aggreſſione detinentes illum.

Aſſertio 2. de occidente in defenſionē honoris &c.

845. Aſſertio 2. occidens alium ad defenſionem honoris, & bonorum temporalium non eſt Irregularis quando aliter illa ſeruare non poteſt. Conſtat ex dictis hucuſque. Ita Couarr. Clementinâ *Si furioſus* 3. p §. vltimo. Petrus Nauarra ſuprà numero 417. Leſſius lib. 2. cap. 9, dub. 11. numero 73. Suar. diſp. 46; ſect. 2. à num. 4. & deinceps. Sayrus lib. 6. cap. 17. num. 22. Coninc diſp 18. dub. 9. numero 80. & 88. Filiucius Tract. 20 c. 5. quæſito 6. numero 146. & quæſito 7 numero 149. & ſeqq. & alij multi; quam ſententiam latè explicat Suarius numero 5. & ſequentibus oſtendens hanc Irregularitatem non eſſe Iure expreſſam, vel comprehenſam, neque colligi ex Iure nouo illius Clementinæ *Si furioſus* neque ex Iure antiquo: imò in illa Clementinâ datam fuiſſe portam ſeu facultatem Doctoribus ad declaranda Iura antiqua contendit enim ſatis probabiliter Suarius in illâ Clementinâ non tàm ſtatui occidentem inuaſorem à quo aliter mortem vitare non valet, Irregularem non eſſe, quàm declarari ſic iudicandum ſecundum Ius antiquum, &, quamuis non declarauerit de inuadente bona externa, idem nihilominus poſſe de illis iudicari; atque de propriâ vitâ, aut corpore; nam & ex alijs caſibus ibidem expreſſis fit etiam extenſio ad alios caſus non expreſſus; ſicut enim in eo textu ſolùm fit mentio furioſi infantis, aut dormientis occidentis, aut mutilantis, de quibus dicitur non fieri Irregulares, & nihilominus extenditur doctrina iuxta magis receptā, & verā ſententiam ad ebrium ex ignorantiâ inuincibili; quia illa tria genera perſonarum non tàm excipiuntur in eo Textu ab Irregularitate quàm de nouo declarantur excepta in Iure antiquo, ita etiam poſſunt Doctores interpretando Ius antiquum alia genera perſonarum excipere, quando agitur de occidentibus inuaſoris ita, vt non ſolùm cenſeatur exceptus occidens inuaſorem vitæ, aut corporis, ſed etiam honoris, aut bonorum temporalium. Accedit, quòd hæc Irregularitas ex homicidio priuato non incurritur (vt notant Couarr. ſuprà, & Suarius tùm loco citato; tùm ſect. 5.) quando homicidium fit ſine culpâ; ſed occidens alium ad defenſionem rerum ſuarum,

Accedit.

quando

quando aliter non poteſt eas defendere, occidit ſine culpâ: ergo non incurrit Irregularitatem. Legatur Suarius, qui tandem num. 12. ex cap. *Hi, qui arbores.* & duobus ſequentibus & maximè ex cap. *Quia te.* diſt. 50. probat non incurri Irregularitatem per homicidium priuatum ſine culpâ, & in cap. *Quia te.* videtur ſermo eſſe de eo, qui in defenſionem libertatis ſuæ, ne ſcilicet, à Saracenis in captiuitatem adduceretur, eos occidit, de quo dicitur nullo modo inde canonicè iudicari; quia non ſuâ ſponte fecit. Ex quo Textu duo colligo, quæ maximè confirmant ſententiam noſtram, & eneruant fundamentum aduerſariorū. Primum eſt, quòd ſecundum Iura extendenda eſt doctrina citatæ Clementinæ non ſolùm ad occidentem inuaſorem ſuæ vitæ, ſed etiam ad occidentem inuaſorem ſuæ libertatis, atque fruſtrà oppoſitæ ſententiæ Auctores inſiſtere in eo quòd in Clementinâ tantū excipiatur occidens inuaſorem vitæ, cum iam conſtet excipi occidentem eum, qui inuadit libertatem. Secundum, quod colligo eſt ex eo Textu conſtare rationem euadendi Irregularitatem, iudiciumque Canonicum eſſe; *quia non ſuâ ſponte fecit.* nempe; quia ille occidens Saracenos, non ſponte; ſed coactus neceſſitate defendendi ſuam libertatem eos occidit: quæ ratio etiam locum habet in eo, qui occidit inuaſorem non ſponte; ſed coactus neceſſitate defendendi ſua bona, & ſuum honorem.

Probat ex Iure Suar. non incurri Irregul. per homicidium priuatum ſine culpa.

Ex dicto Textu duo colligit Author.

Primum.

Secundum.

846 Contrariam ſententiam defendunt plures, & graues Authores. Nauarrus cap. 27. nu. 218 Vgolinus cap. 30. Molina. diſp. illa 72. nu. 3. Salon. 2.2. q. 64. art. 8. Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 3. dub. 2. Reginald. ſuprà num. 507. & alij quos referunt Petrus Nauarra, Suar. & alij citati pro noſtrâ ſententiâ, quorum fundamenta fallor ni, ſatis leuia ſunt; aliqui enim contendunt hanc Irregularitatem incurri ex defectu lenitatis. Vnde, quamuis concedant non eſſe peccatum occidere inuaſorem prædictum in eo caſu affirmant nihilominus Irregularitatem incurri. Quod fundamentum ſatis reiectum eſt ex dictis negando, ſcilicet, priuatum homicidium ſine peccato factum eſſe iuridicum defectum talem, id enim nullo Iure probatur, quia nullo Iure eſt expreſſum, quod erat neceſſarium, vt admitteremus Irregularitatem; accedit quod hoc homicidium in eo caſu non ſponte fit; ſed ex neceſſitate, quod ſufficit ad euadendum Irregularitatem iuxta dicta ex citato. cap. *Quia te.* Alij verò probant; quia in Clementina *Si furioſus* tantùm excipitur occidens inuaſorem vitæ; de hoc tamen iam diximus non eſſe præcloſam portam ad extendam exceptionem etiam ad alios inuaſores.

Contrariā ſententiam tenent graues Authores.

Ratio.

847 Sed perſtant aliqui, & objciunt. cap. *Interfeciſti* & c. *ſignificaſti.* de *Homicidio* vbi abſolutè dicitur homicidas eſſe Irregulares.

Obij.

848 Reſpondetur ea Iura loqui tantùm de homicidio facto cum peccato mortali, & non ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ imò ſic intellexit Pontifex prædicta Iura, quando ijs non obſtantibus in ſæpè citatâ Clementinâ declarauit non contineri ſub nomine homicidæ; quantùm ad hoc, furioſum, infantem, & dormientem, & occidentem inuaſorem propriæ vitæ in quo (vt notabam) aperuit Pontifex viam ad excipiendos alios occidentes priuatim ſine culpa ſibi enim tantùm expreſſè dicitur prædictos non eſſe Irregulares, non tamen declaratur alios, etiam ſine culpâ occidentes, Irregulares habêre (vt declararunt Filiucius q. 7. & 8. Suarius citato. num. 5. & alij Auctores noſtræ ſententiæ;) ſed oppoſitum licere potius inferre.

Reſp.

849 Objicies tamen difficilius; quia non minùs eſt defectus lenitatis in homicidio priuato, quàm in publico, imò multò magis: ergo ſicut in publico ob hanc ſolùm rationem imponitur Irregularitas ita & in illo. *Obij 2.*

850 Reſpondetur negando eſſe tantùm, aut maiorem defectum lenitatis in priuato, quàm in publico, nam iuxta dicta in præcedentibus defectus lenitatis conſideratur ex eâ parte, quâ talis rigor occidendi ſponte exercetur, & non coactè; ille verò, qui occidit tanquàm Iudex, aut miniſter illius publicâ authoritate, ſpontè occidit, & non coactè, quia, quamuis ſuppoſito officio, quod habet, non poſſit aliter facere; tamen ſponte ſuâ ſuſcepit vel admiſit huiuſmodi officium, quod ſecum habet, & inuoluit talem obligationem in caſibus, in quibus id Iuſtitiâ exigit. Qui verò inuaditur, & ſpoliandus eſt, vel vitâ, vel honore, vel bonis temporalibus nihil ſponte ſuâ fecit, ratione cuius illi reſultaret ea neceſſitas, ſeu obligatio defendendi ſe aut ſuâ occidens ergo coactè non oſtendit tantùm defectum lenitatis quantùm, qui ſaltem in radice eligens tale officium ſponte occidit. Adde quod pro vno caſu eſt poſita in Iure, & non pro alio quæ eſt potiſſima ratio in ijs, quæ pendent ex mero Iure poſitiuo.

Reſp. Non eſſe tantum defectum lenitatis in homicidio priuato, quā in publico

851 Objicies vlterius. cap. *Suſcepimus* de *Homicidio.* vbi in homicidio priuato Irregulares cenſentur, & addit Pontifex rationem, *conſtat enim eos contra manſuetudinem Eccleſiaſticam ex vtriuſque ope interemptos;* caſus autem erat pro defenſione rerum. *Obij 3.*

852 Reſpondetur ibi agi de homicidio iniuſto ob exceſſum in moderamine inculpatæ tutelæ; atque adeò ex eo Textu nihil poſſe colligi. *Reſp.*

853 Sed objicies iterum verba Textus vbi redditur ratio, ob quam cenſeatur Irregulares ibi *quoniam expediebat potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quam pro conſeruandis vilibus, & tranſitorijs rebus tam acriter in alios exardeſcere.* *Obij 4.*

854 Reſpondetur ibi Pontificem ſumere argumentum ex conſilio euangelico: quod tamen conſilium eſt, non præceptū; neque enim Chriſtus Dominus obligauit relinquere pallium ei, qui ſurripit tunicam; ſed docuit quid magis expediret. Idemque docet Pontifex, & inde argumentum ſumit ad exaggerandum peccatum; quia cùm Chriſtus docuiſſet prædictam doctrinam; illi homicidæ non ſolùm poſt habuerunt Chriſti conſilium; ſed etiam obligationem præcepti exardeſcentes tàm acriter in alios pro conſeruandis vilibus, & tranſitorijs rebus, quas ſcilicet aliter potuiſſent ſeruare, aut recuperare. Itaque argumentum Pontificis fuit potiùs debuiſſe pati iacturam rerum ſuarum, quàm excedere

Reſp. Chriſtum docuiſſe quid magis expediret.

excedere moderamen tutelæ illarum. Quod veriſſimum eſt, in omni enim materiâ potiùs debet ſeruari conſilium, quàm frangi præceptum; ſed non inde colligitur conſilij obſeruationem eſſe obligatoriam, atque hoc debent etiam admittere non pauci Authores, qui ſequûntur oppoſitam ſententiam; docet enim prædictum etiamſi incurrat Irregularitatem, non peccare Textus autem citatus, ſi quid probat, probat etiam peccaſſe illos tàm acriter exardeſcentes; atque adeò tenentur prædicti Authores fateri illam defenſionem fuiſſe cum exceſſu moderaminis inculpatæ tutelæ; quod ſufficit etiam pro noſtrâ ſententia; ſolùm enim contendimus, quando non peccatur in defenſione honoris, & bonorum non incurri Irregularitatem & explicamus prædictum Textum loqui de peccantibus in tali defenſione.

Author fatetur oppoſitam ſententiam eſſe ſatis probabilem.

855. non negauerim tamen oppoſitam ſententiam eſſe ſatis probabilem, quàm ſequuntur Nauarrus, Molina, Salon, Auila, & alij citati cum multis alijs, quorum authoritas multum dat probabilitatis prædictæ ſententiæ.

Aſſertio 1. benè occidens Inuaſorem proximi innocentis.

856. Aſſero 3. occidens inuaſorem proximi innocentis, aut Reipublicæ etiam innocentis, non incurrit Irregularitatem, ſi moderamen non excedat. Ita Petrus Nauarra lib. 2. de *Reſtit.* cap. 3. 409. Couarr. p. 3. Clementinæ ſ. vnico numero 5. Molina tomo 1. Tract. 2, diſp. 109. & tomo 4. diſp. illâ 72. numero 7. Leſſ. ſuprà, Auila diſp. illâ 5. ſect. 3. dub. 5. Reginald. tomo 2 lib 2. cap. 4. numero 60. Coninc ſuprà numero 88. concluſ. 2. & 3. Sa verb. *Irregularitas* numero 2. Maior in 4. diſt. 19. q. 30. Suarius diſp. 46. ſect. 3. qui rem latè probat, & confirmat.

Eſt contra nonnullos.

857. Hæc ſententia eſt contra plures alios maximè contra Nauarrum, Syluestrum, Armil. Maiol. & alios, quos referunt Authores citati; non tamen contra Auilam, quem falsò refert Bonacina ſuprà numero 11. cùm expreſsè ſit pro noſtrâ ſententiâ loco citato.

Duplex caſus quo id fieri poteſt Probat. Primus.

858. In duobus autem caſibus poſſumus de prædicto occidente loqui; primo in caſu, quo ex obligatione, ſiue Charitatis, ſiue Iuſtitiæ tenetur proximum, aut Remp. defendere, & in eo caſu præcipuè locum habet ſententia noſtra, quàm pro eo caſu docuerunt in dictâ Clementina de *Homicidio* q. 18. Caſtro lib. 2. *Lege pænali* cap. 24. cæterique omnes citati. Ratio prima, & præcipua eſt; quia non eſt credibile, neque conſtat Eccleſiam velle Irregularitate afficere eum, qui ex obligatione debet proximum aut Remp. defendere iuxta dicta in ſimili de occuſatore, denuntiatore, & teſte, Aduocato, & alijs ſimilibus cap. 4. & 5.

Ratio præcipua.

Probatur 2.

859. Probari item poteſt cum Suario ſuprà numero 3, quia tale homicidium non eſt per ſe intentum; ſed per accidens ſequutum ex tali defenſione, ad quam quodammodo cogit ipſemet aggreſſor, ſuppoſito naturali amore patriæ, ſeu Reipublicæ, vel proximè coniuncti. v. g. Patris ad filium, vel filij ad Patrem.

Probat 3. Suarius.

Confir ex D. Thom.

860. Tertiò probat Suarius; quia ipſamet lex ſuâ obligatione cogit ad tale homicidium etiā ſi homo, quantum eſt ex ſe fortaſſe nollet talibus obligationibus ſe immiſcere. Confirmatur ex D. Thomâ 2. 2. q. 40. art. 2. vbi ait *nulli qui eſt deputatus ad aliquod officium, licet id, per quod ſuo officio incongruus redditur.* Vnde à conuerſo (inquit Suarius) colligimus, quoties aliquis licitè exercet id, ad quod faciendum Iure naturali, vel Diuino compellitur, non poſſe reddi incongruum, vel inhabilem ad officium ſuum; ergo, qui ex obligatione naturali præcepti occidit vnum, vt defendat alium, ſeruatis legibus moderatæ defenſionis, non poteſt inde fieri Irregularis; aliàs fieret ineptus ad officium ſuum. Quod argumentum locum habet non ſolùm in Clericis, qui iam ſunt conſtituti in officio ſuo Clericali in ordine, & gradu, quem habent; ſed etiam in ordine ad gradum ſuperiorem, quem licèt non habeant, habent Ius aſcendendi ad illum, & habet etiam locum in laicis, qui licèt Clerici nondùm ſint, habent Ius, & capacitatem aſcendendi ad Ordines, ſi legitimum impedimentum non obſtet tale ſuſcipere officium, non debet autem obſtare, quod fecerint id ad quod tenentur ex obligatione naturalis præcepti. Legatur Suarius numero. 4.

Secundus caſus.

861. Qui etiam (ſicut, & citati Authores noſtræ ſententiæ) rectè probat. Idem eſſe dicendum in ſecundo caſu ſcilicet quoties defenſio licita eſt, quamuis non cadat ſub obligationem, dummodò fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, nam Irregularitatem incurri in eo caſu ex nullo Iure colligitur, neque ex antiquiori Iure neque ex poſteriore ex illâ ſcilicet Clementinâ *Si furioſus* de *Homicidio*. Primum probatur quia in Iure antiquo nullus inuenitur Textus, qui ſpecialiter de hoc caſu loquatur, imò alia Iura fauent, quæ ſignificant homicidium priuatum non inducere Irregularitatem; niſi ſit culpabile, vt c. præcedenti notauimus, maximè ex c. *Qui arbores*, & duobus ſequentibus, & ex c. *Quæ a te* diſt. 50. Quâ etiam ratione multi probabiliter docent non incurrere excommunicationem, qui occidit Clericum in defenſione proximi iuxta dicta à nobis ſuprâ diſp. 3. dub. 58. c. 3. §. *Tertio excuſatur.* Ex quo licèt inferre pro noſtro caſu; quòd ſi non incurrit excommunicationem tunc interficiens Clericum, neq; etiam incurrat Irregularitatem; quamuis enim, vt rectè notat Suarius ſuprà n. 5. in fine; non ſit ex ſe efficax argumentum hoc à ſimili, tamen ſuppoſito quòd verſamur in materiâ, in quâ ſine culpâ non incurritur Irregularitas, efficax eſt, ideo enim non incurritur excommunicatio in eo caſu; quia talis occiſio fit ſine culpâ, atq; adeò neq; Irregolaritas, quæ ex homicidio non contrahitur, niſi per culpã, aut per ſpontaneam voluntatem, qualis non interuenit hic vbi non intēditur occiſio; ſed defenſio quodammodò per vim extorta ab iniquo aggreſſore.

Ratio eſt quod ex nullo Iure colligitur incurri Irregul.

Non ex Iure antiquiori.

Nec ex Iure nouo.

862. Secundū vero de nouo Iure Clementinæ, quòd in ea nō cōtineatur hæc Irregularitas, patet tū; quia in eâ non eſt expreſſū; cùm tamē requiratur Irregularitatē eſſe Iure expreſſā: tum etiam; quia (vt in hoc capite, notabam, & alijs in locis) argumentum à cōtrario ſenſu in hac materiâ nō ſatis probat, tùm deniq; quia (vt ſuprà etiā diximus) illa Clementina non tàm inducit nouum ius, quàm declarat antiquum, declaratio autem in vno caſu expreſſo non excludit alias in

caſibus

caſibus, in quibus ſufficiēs ſimilitudo rationis inuēta fuerit; hîc autē talis ratio inuenitur quia debemus proximū diligere; ſicut nos ipſos, & plures quàm temporalia bona. Quæ ratio præcipuè vim habet, quando agitur de defenſione Reipublicæ, patriæ, & boni communis, & in particulari etiam parentum, Vxoris, filij, fratris &c, quos tenetur quis defendere.

Perſonæ quas tenetur quis defendere.

863. Ex quo patet non eſſe Irregularem illum, qui tradit arma alicui iniuſtè inuaſo ad ſe defendendum; etiamſi inuaſor occidatur ab inuaſo cum moderamine inculpatæ tutelæ, quidquid in contrarium ſentiat Vgolinus ſuprà §. 6. numero 2.

Ex dictis Collige.

864. Tandem ex dictis in tribus aſſertionibus colligitur non eſſe Irregularē, qui vidēs aut prudenter timens domum ſuā quā ſentit noctu inuadi ſiue à furibus ſiue ab alijs inimicis fore ſpoliendā, vel filiam, aut vxorem &c. rapiendā, aut ſe, aliquemve ex ſuis occidendum, aliquodve aliud ſimile damnum imminere clamauit *ad latrones cape cape*, etiamſi propter huiuſmodi clamorem ſatellites, alijvè miniſtri accurentes furem capiant, & Iudex illum morti adiudicet, dummodò clamans præmittat proteſtationem debitam, de quā diximus agentes de accuſatore cap. 4. Ita Vgolinus cap. 14. §. 1. & §. 8. Auila ſuprà diſp. 5. dub. 1. & alij.

Notandum pro dictis quoad occidentem ad ſui defenſionem.

865. Vltimò pro dictis in hoc puncto in defenſionem ſui, vel aliorum notandum eſt cum Henriquez lib. 14 cap. 10. numero 2. & cum Reginaldo lib. 30. numero 152. eum, qui alterum occidit ad ſui defenſionem, debere probare, quòd ad ſui defenſionem fecerit, vel ad defenſionem ſuarum rerum, vel proximi aut Reipublicæ, vt dictum eſt; in quo etiam conſentit, Maiol. lib. 5. cap. 48. numero 11. & Vgolinus ſuprà, quod ſi non probet, non præſumetur feciſſe ad talem defenſionem, potiùs enim habet præſumptionem contra ſe; quia homicidium, & mutilatio ex ſuā naturā mala ſunt, & delicta; in his autem, ſemper præſumitur dolus; niſi aliud probetur iuxta cap. 1. de *Præſcript.* Ideò non debet ad ordines promoueri, niſi priùs declaretur per ſententiam homicidium fuiſſe cauſa defenſionis patratum, ne inde ſcandali periculum ſequatur, vt notant Vgolinus, & Maiol. ſuprà numero 6. qui docet modum probandi homicidium patratum fuiſſe defenſionis cauſâ.

Hic præſumitur dolus niſi aliud probetur.

Ad quem ſpectet ſententia declaratoria non omnes conueniunt.

866. Ad quem verò ſpectet ea ſententia declaratoria non omnes videntur conſentire; aliqui abſolutè dicunt ad iudicem; vnde videntur ſignificare quemcumque ad quem pertineat de tali delicto cognoſcere, & iudicare; qui, ſi declaret homicidium factum cum moderamine ad iuſtam defenſionem, conſequenter manebit etiam in foro externo liber ab Irregularitate talis occiſor.

Authoris iudicium.

867. Mihi magis placet, quòd docet & probat Suarius diſp. 46. ſect. 1. numero 7. loquens de hoc caſu deducto ad forum contentioſum in ordine ad Ordines ſuſcipiendos, & declarandum hominem liberum ab Irregularitate, ſcilicet, Epiſcopum in eo caſu debere iudicium ferre, quod etiam docet Filiucius numero 136. & alij multi.

868. Dixi *in foro externo*, nam in foro conſcien-
iam. de Dicaſtil. de Cenſur.

tiæ (vt rectè ibi notat Suarius) ſtandum eſt iudicio prudentis viri, vel ipſiuſmet, ſi alioquin capax ſit ad id iudicandum; examinari autem debent conditiones requiſitæ ad iuſtam defenſionem; de quibus diximus paulò poſt primam aſſertionem.

869. Quapropter quicumque Iudicio docti & prudentis viri iudicatur in homicidio commiſſo non exceſſiſſe prædictum moderamen, non tenetur abſtinere ab ordinibus vel ab ipſorum vſu, vt rectè notat Suarius diſp. 45. ſect. 5. numero 9. Filiucius numero 63. contra Maiolum lib. 5. cap. 48. §. 5. numero 3. & 4. & contra alios.

Iudicium docti & prudentis hîc valet.

CAP. XI.

De Irregularitate, quæ contrahitur exercendo officium Medici, aut Chirurgi.

870. DVo hominum genera ſunt, de quibus ſeorſim diſputandum eſt: primò de laicis ſecundò de Clericis ſunt enim peculiares rationes dubitandi in vtroque genere.

Aſſertio 1.

871. Aſſerendum eſt primò laicum exercentem munus Chirurgi, vel Medicinæ ſecundum artem, etiamſi incidat, adurat, vel mutilet membrum ſanitatis causâ, Irregularis non fit. Ita Suarius diſp. 47. ſect. 7. numero 2. Filiucius Tract. 19. cap 10. q. 8. Auila p. 7. diſp. 6. ſect. 1. dub. 10. adiunctā doctrinā præcedentium, Syluest. *Homicidium* 3. quæſito 3. Vgolinus cap. 19. §. 1. Nauarrus c. 27. & alij plerique. Ratio eſt; quia in tali exercitio non deeſt lenitas, vel manſuetudo; cùm pars abſcindatur, vel aduratur vt totum ſeruetur, neque eſt Textus aliquis talem Irregularitatem inducens.

Ratio.

872. Quod ſi Chirurgus, vel Medicus non operentur ſecundum artem culpâ vel imperitiā ſuā culpabili, incurrent Irregularitatem ex delicto: ſunt enim culpabilis & iniuſta cauſa mortis.

873. Ideò Medicus, cuius culpâ ægrotus interijt non poteſt ad Ordines promoueri abſque diſpenſatione. Si verò nulla ipſius culpâ moriatur, Irregularis non fiet, etiamſi aliunde illi prohibitum ſit mederi. Ita Vgolinus ſuprà numero 4. & alij citati.

874. Idem dicendum eſt de adiuuante Chirurgum in abſciſſione; atque de Chirurgo; ſi enim Chirurgus Irregularis non fit; neque illum iuuans fiet. Ita Auila ſuprà ex Nauarro in vltimā editione Summæ cap. 27. numero 217. atque eſſe certā imò (vt hoc anticipatè dicam) idem Nauarrus conſ. 18. de homicidio, & Henriquez lib. 14. cap. 11. numero 5. (nec reprobat Auila) putant Clericum ſic adiuuantem Chirurgum non fieri Irregularem; quia nullo Iure eſt illi prohibitum, vt iterum poſtea dicemus numero 911. & ſeq.

Reſolutio quoad adiuuantem Chirurgum.

875. De ijs verò qui curam infirmorum gerunt quos infirmarios appellant, dicendum eſt non incurrere Irregularitatem, quoties conuenienti prouidentiâ, & abſque notabili imprudentiā ſe gerunt. Vnde, ſi dùm infirmum Charitatis causâ in lecto moueor,

Quoad Infirmarios dicendum.

vt ei cibum miniſtrent vel, vt quietiùs cubet, mortem paululum acceleraſſe videantur, non ſunt Irregulares cenſendi prærerquam, ſi culpa lata interuenerit. Ita Syluest. verbo *Homicidium* 2. q. 15. Sotus lib. 5. de *Iuſtitiâ* q. 1. art. 9. Caietanus 2.2. q. 64. art. 8. Nauarrus numero 228. Auila diſp. illa 6. ſect. 1. dub. 8. Henriquez cap. 15. numero 3. Molina tomo 4. Tract. 3. diſp. 75. numero 3. Maiol. lib. 5. cap. 48. numero 1. Filiucius numero 278. Angel. Armil. Tabiena apud Suarum ſuprà numero 3. aliíque multi. Ratio eſt; quia ſi hi Irregulares cenſerentur, deberet eſſe ex delicto Irregularitas autem ex delicto ſupponit culpam grauem iuxta dicta in præcedentibus, & dicenda in ſequentibus: ergo, ſi in hoc caſu non ſit culpa grauis, non erit Irregularitas.

Ratio.

Dubium.

876. Dubitabit aliquis, an Medicus Irregularis fiat præbens ægroto medicinam, quam neſcit, ſed dubitat illi profuturam?

Reſp. aliqui

877. Affirmant aliqui, inter quos Vgolinus ſuprà §. 1, numero 5. ſequutus Innocentium in c. *Tua nos* de *Homicidio*.

Reſp. Authoris cum diſtinctione.

878. In hac re diſtinctione opus eſt; nam vel Medicus habet remedium certum vel tantummodò dubium; ſi certum habet remedium; ne fit eſt vti remedio, vel dubio, vel in opinione poſito, relicto medio certo, adhibendo enim tale medium ſemper manet periculum in tali medicamento nec medicus fideliter munus ſuum obit, atque adeò ſecutâ morte fiet Irregularis. Ita Azor tomo 1. lib. 2. cap. 17. c. 11. Vaſquez 1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 64. numero 23. Sanchez lib. 1. Summæ cap. 6. numero 38. qui teſtatur eſſe omnium ſententiam.

879. Vbi etiam addit iniquum eſſe præbere ægrò medicamentum, de quo dubitatur, an ſalutiferum, an potius noxium futurum ſit; ſicut rem quamuis dubiam efficiens peccat. Quam ſententiam dicit eſſe multorum, quos poſteà ſequenti numero allegat; cum quibus facit Nauarrus cap. 25. numero 61. & ideò peccant Medici gratiâ experiendi tribuentes tale dubium medicamentum, vt notat idem Sanchez ex Sayro in Claui Regiâ lib. 1. cap. 10. num. 6. & ex Azor ſuprà & ex Salas 1. 2. q. 21. Tract. Tract. 8. diſp. vnicâ ſect. 14. num. 136.

880. Si verò nullum habet remedium certum, debet adhibere remedium, quod melius eſt, & opportunius iuxta probabiliorem ſententiam Medicorum, vt multi volunt. nam aliter infideliter ſaluti ægri conſulet, & imprudenter aget; non tollens periculum, quod re ipſa eſt nocendi infirmo. Quòd ſi fortè opinio illa, quam eligit, non ſit vera, ipſe tamen excuſatur, ſuoque muneri rectè ſatisfacit eligens id, quod verius, & tutius credit. Ita Sotus lib. 3. de *Iuſtitiâ* q. 6. art. 5. ad 4. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. controuerſ. 2. ad 2. & idem tenet Suarius tom. 4. in 3. p. diſp. 26. ſect. 6. numero 5. adiunctâ doctrinâ, quam priùs tradiderat 3. tomo eiuſdem partis diſp. 21. ſect. 4. ad finem, dum generaliter loquens docet in omnibus ad rem ſpectantibus quando inde valor rei pendet; non ſatis eſſe opinionem probabilem ſequi. Pro quâ doctrina varia alia loca, pluresq; alios Authores loquentes de Sacramentis, retuliimus agentes de Pœnit Tract. 8 diſp. 10. dub. 8. in 2. p. illius dubitationis, vbi notauimus Salonem citatum potiùs ſequi ſententiam mediam, quod attinet ad materiam Sacramentorum vbi latè de hac re in ipsâ Sacramentorum materiâ diſputauimus.

Opinionem probabilem ſequi, non ſemper ſufficit.

881. Quidquid autem ſit in alijs materijs, in hac, de quâ nunc agimus, hanc ſententiam exiſtimo veram, quam etiam ſequitur Sanchez ſuprà numero 41. & alij Recentiores, qui omiſſis alijs rationibus, quæ non ſatis probant, rectè mihi videntur probare ex obligatione Charitatis. Nam, licet non agnoſcatur in medico obligatio Iuſtitiæ ex officio ſuo; niſi tantum ad vtendum opinione probabili; quando nulla eſt omninò certa: tamen Charitas proximo indigenti exhibenda petit, vt certiori, quo poſſumus medio ei ſubueniamus. Quæ doctrina conſonat cum ijs, quæ latè diximus in materia Sacramentorum Tract illo 8 diſp 10. dub. 8. citata p. 2. aſſert. 3. vbi legatur: habet enim locum in hac etiam materiâ illa doctrina, ne proximum exponamus periculo vitæ, ſicut ibi in Sacramentis exponeretur periculo ſalutis æternæ, quando Sacramenta ſunt maximæ neceſſitatis, & verſatur quis in periculo, ſeu articulo mortis.

Charitas Medicum obligat vt certiori quo poteſt medio proximo ſubueniat.

882. Vnde non placet Azor citatâ illâ q. 11. Arragon. 2. 2. q 63. art. 4. Salas ſuprà, ſect. 15. numero 156. & alij exiſtimantes licere Medico vti remedio minus probabili, & operari iuxta opinionem, quam minus probabilem credit; neque aliquid probant, dum aiunt quòd ex probabili ratione fit, temeritate, ac imprudentiâ vacare; atque adeò culpâ; reſpondetur enim non vacare temeritate. & culpâ practicè loquendo, quando adeſt periculum tanti damni irreperabilis cui ex lege Charitatis, vt dictum eſt, occurere debemus.

882. Iam verò dicamus de caſu, quo ex vnâ parte non habet remedium certum, aut opportunius ſecundum probabiliorem ſententiam; ſed ſolùm remedium dubium, de quo dubitatur, an ſalutare, an noxium futurum ſit; & ex aliâ parte mors erit certa, & ipſius ſalus deſperata eſt. In hoc caſu quærimus, an liceat vti tali medio, de quo diuerſæ ſunt ſententiæ Doctorum?

De caſu, quo ſolum habere poteſt medium dubiũ, & Infirmi Salus eſt deſperata.

883. Aliqui negant id eſſe licitum. Ita Azor citatâ q. 11. Salas ſuprà ſect. 14. numero 136. Vaſquez ſuprà c. illo 4. numero 22. quorum fundamentum eſt; quia, ſi non applicetur medium dubium, mors infirmi non Medici culpæ; ſed morbi violentiæ tribuetur: Si verò applicetur, exponitur periculo vitę ægri, qui forſan eo non applicato ad vitam reſtitueretur, aut ſaltem diutius viueret. Pro eâdem ſententiâ refert Sanchez numero 39. Innocentium, Antoninum Abbatem, Felinum Ananiam, Angelũ, & Syluestrum, qui ſanè id indicant; ſed non clarè affirment. Solus Innocent, & Anto. aliquanto videntur clariùs loqui. Angelus quidem Syluest. & Vaſquez ab eodem Sanchez citati & Sayrus cap. 10. num. 9. 10. & 11 Salas citato n. 136. tunc tantum admittunt poſſe vti reme-

Tale medium applicare negant aliqui eſſe licitum.

Ratio.

remedio prædicto, quando Medicus non eſt propriè dubius; ſed probabili opinione ſuá, & aliorum credit medicamentum pro futurum, nec aliud certius ſuppetit.

Probabilius tamen licere iudicat Author. 884. Probabilius nihilominus puto Medicum in eo caſu non peccare; atque adcò neque Irregularem fieri. Ita Corduba in ſuo quæſtionario q. 5. poſt 2. propoſitionem Rodrig. 2. tom. *Summæ* cap. 5. numero 6. concluſ. 4. Valentia 2.2. diſp. 3. q. 10. puncto 2. In quo euentu ait intelligi Galeni documentum *interfice audacter*. Idem ſentit Sanchez citato numero 39. Bonacina diſp 7. de *Cenſuris* q. 4. puncto 5. n. 3. in fine cum alijs remiſſiuè à ſe relatis. *Prob.* Probatur verò, quia tum vita infirmi prorſus deſparata cùm ſit, magis conforme prudentiæ apparet; ac ipſius ſaluti; eiuſque ſalutem aptantium voluntati ed remedium applicare. Quod ſi noceat, præter voluntatem erit, & æger alioquin obiturus erat, vt ſupponimus, & ex alio capite dubium eſt, an profuturum ſit. Confirmat optimè Sanchez, *Confir.* quia applicate id medicamentum eſt tutius; eo enim non applicato, mors eſt certa; applicato autem eſt ſalutis ſpes, quamuis dubia; tutiùs autem eſt dubiam ſalutis ſpem adipiſci, quam in morte certa ægrum relinqui. Vnde Corduba & Rodriguez ſuprà docent Medicum certum de ægri morte; ſi non adhibeatur aliquod medicamentum; etiamſi habeat probabilitatem quod tale medicamentum nocebit; ſi non tamen certum ſit; quòd nocebit, debere tertiùs mortis malum fugere adhibendo id medicamentum; quod etiam approbat Sanchez meritò notans non ſolùm licitum eſſe ſed obligatorium. Quod pro noſtrâ materiâ de Irregularitate à fortiori concludit, non incurri Irregularitatem cùm non ſolùm non peccet; ſed faciat quod debet.

Idem iudicium de Chirurgo. 885. Ex quo etiam patet idem eſſe iudicandum de Chirurgo qui dubitat an membrum ſit abſcindendum; ſi enim conſtat non eſſe aliud remedium; ſed quod certò morietur ægrotus; niſi brachium abſcindatur, ſi verò abſcindatur, dubitat an euaſurus ſit; poterit iuxta dicta abſcindere, hoc enim eſt tutius in eo caſu, quidquid in contrarium ſentiat Vgolinus ſuprà §. 2. numero 6. Iam verò de ſecundo, quod propoſuimus id eſt de Clerico dicamus.

Aſſertio 2. 886. Aſſerendum eſt 2. quemcumque Clericum, etiam beneficiarium, non eſſe Irregularem exercendo officium Medici, vel Chirurgi iuxta artis præſcriptum citra inciſionem, & aduſtionem. *Ratio.* Præcipua ratio eſt; quia nullo Iure probatur id eſſe prohibitum, ſiue inducere Irregularitatem. Accedit; quòd tale opus ſecundum ſe pietatis eſt, & miſericordiæ, cui non obſtat quòd ſimul etiam ſtipendium accipiat. Ita Molina tomo 4. diſp. 75. numero 6. Henriquez lib. 14. cap. 11, numero 1. Sayrus lib. 7 cap. 6. numero 11. & alij communiter.

887. Si verò tale officium exerceat non iuxta præſcriptum artis ſed ſine ſufficienti ſcientiâ & notitiâ, peccat pro grauitate periculi, cui ſe exponit ac, ſi mors vel mutilatio ſequatur, Irregularis fiet; temerè enim exponit infirmum periculo vitæ,

888. Abſciſſio tamen, vel aduſtio prohibitæ ſunt Clericis ſacris initiatis c. *Sententiam ſanguinis. Ne Clerici, vel Monachi* & c. *Tua nos* de *Homicidio*. *Abſciſſio & aduſtio Clericis in ſacris conſtitutis prohibita ſunt.* Clerici verò in minoribus ordinibus, etiam beneficiarij, non ſic prohibentur; nam in dicto c. *Sententiam*, tantum fit mentio Diaconi, ſubdiaconi, & Sacerdotis, ſicuti notauit Molina ſuprà numero 2. quidquid in contrarium ſentiant Auila citatâ diſp. 9. ſect. 1. dub, 10. §. *ſecundum ſupponendum*, qui alios refert pro noſtra ſententia; non tamen admittunt omnes extenſionem ad beneficiarium, quæ non conſtat ex textu; atque adeò ſine fundamento aſſeritur, vt aſſeruit Sayrus ſuprà numero 7.

889. Aſſerendum verò eſt cum eodem Molina ſuprà numero 3. Henriquez & Auila ſuprà. Sayro, & alijs citatis nec Clericum in maioribus initiatum peccare, aut Irregularem fieri, ſi in vrgente neceſſitate incidat, vel adurat * vt, quando tempore peſtis non adeſt alius. *Excipe caſum neceſſitatis.*

890. Objiciet tamen aliquis c. *Tua nos* de *Homicidio*, vbi declaratur Irregularis Monachus, qui operuit apoſtema in gutture mulieris, ex quo mortua eſt, *Obij.*

891. Reſpondetur id non feciſſe vrgente neceſſitate: cum mulier potuiſſet Chirurgos adire, vt notauit Molina ſuprà numero 3. ad finem, & alij. *Reſp.* Item Monachus non præſumitur peritus Chirurgiæ; atque adeò in foro externo præſumi potuit Irregularis, vt notauit Couarr. Clementinâ *Si furioſus* p. 2. §. 4. numero 3. præterea hic caſus ſpecialiter eſt in Iure expreſſus, vt ex dicendis conſtabit.

892. Addendum vlterius conſequenter ad dicta cum Henriquez ſuprà cap. 11. numero 1. litera *l.* & Auila citato dub. 10. concluſ. 3. *Adde.* Vgolinus ſuprà §. 2. & alijs multis maximè Molina ſuprà numero 3. Sayrus ſuprà numero 9. Bonacina q. 4. puncto 5. numero 5. in fine. Clericum in Sacris Chirurgum ſcindentem membrum; quando adeſt alius, qui id facere poſſet, peccare quidē contra Iuris prohibitionē: non tamen fieri Irregularem, ſi abſcindat ſecundum artis præſcriptum; quamuis enim id prohibitum ſit tanquàm periculoſum, intelligitur tamen de periculo mutilationis non neceſſariæ, neque ordinatæ ad conſeruationem vitæ ægroti; quando enim Iura Irregularitatem inducunt propter abſciſſionē membri, loquuntur ſolùm de mutilatione, quæ ordinatur ad priuationē partialis vitæ membri, vel totius etiam ſuppoſiti, qualis non eſt hæc de quâ agimus; ordinatur enim ad vitam ſuppoſiti ſeruandam, vt ſupponimus.

893. Quod ſi contingat errari in incidendo, non ob culpam Chirurgi, aut Medici, ſed ob defectum aliquem ex parte infirmi, qui fortè non habuit eam membrorum qualitatem, quam cæteri habere ſolent, vel ſuperueniente repentino timore aliquid extraordinarium paſſus eſt, tunc mors illa omninò caſualis cenſetur, nec fiet irregularis.

874. Idem quoq; dicendum, ſi Clericus ſecundum artis præſcriptum mollificatiuum, ſeu ſupputatiuum emplaſtrum adhibeat, apoſtemaq;

aperiatur, & mors inde ægroti ſequatur abſque culpa; neque enim peccat, neque eſt Irregularis eum non propriè dicatur exercere artem Medicam ſcindendo, vel adurendo, ſicut notauit Molina diſp. illâ 76. numero 4. Rodriguez 1. tom. *Summæ* cap. 177. & alij.

895. Multò minus erit Irregularis Clericus, qui iuxta peritiam artis præſcribit alteri exercituro inciſionem vel aduſtionem, etiamſi mors inde ſequatur, vt notârunt idem Molina & Rodriguez alijque citati; nec enim proprio dicitur incidere vel adurere; ſed conſulere, aut mandare inciſionem, vel aduſtionem; pœna autem poſita contra facientes non comprehendit mandantes, aut conſulentes, niſi id aliquâ ratione exprimatur iuxta dicta diſp. 5. dub. 19. Quotieſcumque igitur ſecundum regulam artis Clericus conſulit, vt membrum Cancro infectum abſcindatur, vel aperiatur vena ad emittendum ſanguinem, non erit Irregularis; quia hoc non eſt incidere vel adurere.

Clericus venam ſcindens fit Irregul. iuxta Aulam.

896. Clericus verò ſacris initiatus ſcindendo venam ad emittendum ſanguinem Irregularis fiet ſecundum Aulam ſuprà & alijs. Probabile tamen eſt oppoſitum, vt docet Molin. & Rodrig. ſuprà cum alijs; munus enim aperiendi venam non eſt proprium Chirurgorum; ſed Tonſorum. Clericis autem vetitum non eſt artem Tonſorum exercere; ſed Chirurgorum ſcindendo, vel adurendo. Quæ ratio non videtur admodum firma, tùm, quia Tonſores ſic facientes in eâ ipsâ actione ſunt partialiter Chirurgi, ad cuius officium propriè pertinet incidere venam; tum; quia Tonſores poſſunt cenſeri quaſi famulantes Chirurgis, aut inchoatiuè Chirurgi, vt meritò notârunt aliqui Recentiores.

Oppoſitum eſt probabile.

897. Illud autem omninò verum eſt, quod docet Auila ſuprà concluſ. 4. adiunctâ doctrinâ, quam tradiderat dub. 1. eiuſdem diſp. 6. cum alijs ſcilicet, ſi Clericus membrum abſcindat, & inde ſequatur mors, Irregularem fore; quamuis aliàs debitam adhibuerit diligentiam; atque hunc putat eſſe caſum in c. *Tua nos* de *Homicidio*; ideò enim prohibitum eſt Clerico in Sacris id facere; quia periculoſum eſt, & inductiuum mortis, quæ, ſi ſequatur ex tali actione, non eſt vnde excuſetur ab Irregularitate, cum iam mors ex ipsâ actione per ſe alioquin mortis inductiuâ ſequatur, atque adeò ex actione, quæ per ſe ordinatur (quidquid ſit de intentione operantis) ad mortem, cùm ſit actio in ſe periculoſa; Sed hunc Textum c. ſeq. explicabimus.

Si Clericus membrum abſcindat & inde ſequatur mors fit Irregul.

898. Habemus etiam ex dictis, ſi Clericus in ſacris peritus medicus curet, & omni adhibitâ diligentiâ, moriatur ægrotus, non eſſe Irregularem, ſi abſtineat ab inciſſione, & aduſtione. Ita Auila ſuprà dub. 10. concluſ. 5. cum Henriquez c. 3. numero 10, litera G Couarr. p. 2. §. 4. numero 3. verſ. *Primum ad priores*, circa finem contra ſe ipſum ibidem numero 10. & contra Villadiego cap. 6. tale enim officium non eſt prohibitum Clericis ratione periculi; ſicut inciſio & aduſtio; ſed quatenùs eſt officium ſæculare: ergo, ſi mors non proueniat ex aliquâ culpâ Clerici, non inducit Irregularitatem.

Ex dictis collige quid de clerico qui eſt peritus. Medicus dicendum.

899. Imò addit idem Auila cum eiſdem Henriquez, & Couarr. ſi Sacerdos peritus Chirurgus curauit ſecundum artem incidendo, aut adurendo, etiamſi infirmus moriatur, non ex tali inciſione, vel aduſtione; ſed ex grauitate morbi, Irregularē non eſſe, quod conſonat cum dictis ſuprà numero 903.

900. Illud eſt etiam iuxta regulas generales de Irregularitate ex Homicidio aduertendum, nempe Clericus in Sacris, ſi exercens munus Chirurgi per inciſionem, vel aduſtionem, dubitet, an inde prouenerit mors ægroti, quæ ſecuta eſt, manebit Irregularis; eſt enim dubium facti in materiâ homicidij, quod ſufficit, vt quis ſe gerere debeat pro Irregulari iuxta c. *Ad aures* de *ætate & qualitate*, cauendum tamen eſt ne fortè ſit, ſcrupulus, & non verum dubium; ſcrupulus enim omnino repellendus eſt.

Aduertendū

901. De Clerico adiuuante Chirurgum, qui ſecundum artem abſcindit iam diximus ſuprà non eſſe Irregularem; quia, ſi non incurrit operans, non incurrit cooperans, quando non eſt illis ſpecialiter prohibitum. Non eſt autem ſpecialiter prohibitum Clerico adiuuare Chirurgum, ſed per ſeipſum abſcindere, vt præter Nauarrum ibi citatum docet idem ipſe cap. 27. numero 229. Molina diſp. illâ 75. numero 1. Sayrus lib. 7. cap. 28. Vgolinus de *Irregularit.* cap. 19. Henriquez cap. illa 11. numero 1. Auila ſuprà concluſ. 2.

Clericus Chirurgum adiuuans nō fit Irregul.

902. Hæc doctrina de coadiuuante intelligenda eſt, ni fallor, de coadiuuante, nō conſcindente; ſed alio modo, nempè, vel adhibendo candelam, vel tenendo brachium, aut corpus infirmi ne, dùm ſe mouet, ſibi ipſi noceat aliave ſimili ratione: nam, ſi adiuuet Chirurgum in ipsâ actione ſcindendi, vt cum os tibiæ ſerrari debet, ſi tunc Clericus ex alterâ parte ſerram moueat, adiuuando Chirurgum, omnino verè, & propriè dicetur ſcindere, non verò in alijs modis iuuandi.

Author hoc limitat.

903. Obijciet aliquis, qui cooperatur iuſtæ ſententiæ mortis vel mutilationis, cenſetur Irregularis: ergo etiam, qui cooperatur abſciſſioni factæ à Chirurgo, & ipſe Chirurgus.

Obj.

804. Reſpondeo negando paritatem. diſparitatem verò aliqui aſſignant; quia Iudex præſefert, neſcio quid crudelitatis, cum mutilet in vindictam, & pœnam à delinquente ſumendam, ac proinde non ſequitur & imitatur Chriſti manſuetudinem, vt dicebamus in principio huius dubitationis. Quæ verò Chirurgus agit iuxta preſcriptum artis, potiùs agit ex pietate ob ſalutem ægroti ad conſeruandam vitam.

Reſp. Diſparitatē aliqui aſſignant.

935. Hanc ego diſparitatem non nego, ſed propria diſparitas, & quaſi ratio a priori eſt quia Eccleſia ſtatuit, vt Iudex, & coopertiores ipſius Irregulares fiant in cauſâ mortis, aut mutilationis; nam verò alij, quando mors eſt ſine culpâ; neque enim (vt ſæpe diximus) in homicidio priuato incurritur Irregularitas; niſi, quando adeſt culpâ; ſed ſolùm in homicidio publicâ authoritate facto.

Vera diſparitas iuxta Authorem.

906. Quod ſi Chirurgus non operetur ſecundum regulam artis, ſed potius contrà ex negligentiâ Irregularitatem incurret ex delicto, quæ potiùs pertinet ad homicidium caſuale, ſicut, & etiam Clericus cooperator, ſi id ſciat. Ita Nauarrus numero 208. Suarius diſp. 47. ſect. 7. num. 2.

num. 2. Filiucius num. 237. Sayrus ſuprà Syl-ueſt verb. *Homicidium*. 2. quæſito 14. & alij multi.

C A P XII.

De Irregularitate prauenientе ex Homicidio caſuali.

Homicidiū dupliciter dicitur caſuale.

907 HOmicidium duobus præcipuè modis ſolet dici Caſuale vt notat Suarius in principio diſp. 45. Filiucius Tract. 20. cap. 3. in principio Caietan. 2. 2. q. 64. art. 8. Salon. ibidem Sayr. lib 7. cap 5. num. 2. alijque communiter) *Primò.* Primo dicitur illud homicidium, quod tantùm eſt indirectè voluntarium; quia, licèt aliquo modo ſit præuiſum, eſt præter intentionem operantis. atque hoc eſt non omninò, & ſimpliciter caſuale; quia ſaltem indirectè eſt volitum. *Secundò.* Secundo modo dicitur caſuale, quando non ſolùm eſt præter intentionem; ſed etiam præter voluntatem indirectam vtpote; quia omnis diligentia debita adhibita eſt, ne ex propriâ actione homicidium, vel nocumentum proximi ſequi poſſit; *[illegible] ſimpliciter Caſuale.* & hoc appellatur homicidium ſimpliciter, & omninò caſuale. Hinc eſt, vt homicidium, v. g. commiſſum in ebrietate, quod non fuit præuiſum ante ebrietatem, cenſeatur omnino caſuale, vtpote nec volitum in ſe, nec in causâ directè, neque indirectè. Quod ſi homicidium præuiſum fuit ante ebrietatem, eſſe ſcilicet periculum occidendi in ebrietate, nullamque præmiſerit homo diligentiam debitam ad homicidium præcauendum, cenſetur homicidium voluntarium in causâ; ſi verò cautelam, & diligentiam præmiſit curando, ſcilicet, vt aliqui aſſiſterent; qui homicidium impedirent, vel arma auferrent, ſine quibus non patraretur homicidium; etiamſi poſteà homicidium ſequatur, non cenſetur voluntarium; ſed caſuale. Legatur Suarius diſp. 45. ſect. 6. num. 1. Molina tom. 4. Tract. 3. diſp. 71. & 77. Reginald. num. 95. Procluius maiori intelligentiâ.

Notandum. 1. quid ſit Caſus.

908 Notandum eſt. 1. quòd caſus ſecundū Ariſtotelem eſt effectus ſecutus præter intentionem agentis. Inde infert S. Thomas 2. 2. q. 64. art. 8. homicidium caſuale, quatenus caſuale, non eſſe culpabile; quia non eſt voluntarium; verū; *Infert. D. Thomas.* quia id quod per ſe non eſt voluntarium (inquit S. Thomas) poſt eſſe per accidens volitum in causâ; ſicut non remouens prohibens, dicitur cauſa per accidens; hinc fit, vt indirectè poſſit eſſe voluntarium, & culpabile, vt ſi non remouit omnia, quæ remouere deberet, neque adhibuit diligentiam debitam. Ex quâ doctrinâ colligitur duplex genus caſualis, de quo diximus: primum quando licèt directè non ſit volitum; eſt tamen volitum per accidens, & indirectè atque hoc vocat Nauarrus cap. 27. num. 221. homicidium mixtum ſcilicet ex voluntario, & caſuali; communiter tamen caſuale dicitur. Secundum, quando nihil omninò habet voluntarij; quia adhibita fuit ſufficiens diligentia ne effectus caſualis ſequatur, vt explicatum eſt.

Notandū 2.

909 Notandum. 2. ex duplici capite poſſe prouenire vt homicidium, quod Nauarrus appellauit mixtum, imputetur alicui: primò; quia non adhibuit ſufficientem diligentiam ad cauendum illud; ſecundò: quia dabat operam rei illicitæ; quod multis videtur ſufficere; cùm enim tale homicidium dicatur voluntarium in causâ, ſi cauſa erat illicita, ipſum cenſebitur illicitum, & culpabile; ſed hoc an verum ſit? ex dicendis conſtabit. His præmiſſis.

Aſſertio 1.

910 Aſſerendum eſt primò, ſi quis dabat operam rei licitæ, & adhibuit diligentiam debitam, etiam ſequatur homicidium, non fiet Irregularis. Eſt certa doctrina apud omnes authores quos viderim, ideò non refero imò definita eſt in Iure cap. *Later.* & cap. *Dilectus filius*. c. *Significaſti*. c. *Ioannes*. de *Homicidio*. *Ratio.* Ratio verò eſt quia nullo modo fuit culpabile nec voluntarium directè, aut indirectè, eſt autem diligentia adhibenda pro qualitate rei, perſpectis circumſtantijs arbitrio boni viri, nec requiritur exactiſſima, ſed quæ communiter à mediocriter prudentibus in ſimilibus caſibus adhiberi ſolet. Ita Caietanus, & alij infrà referendi, Legique poteſt Suarius diſp. illâ, 45. ſect. 5. num. 7. vbi rectè explicat defectum diligentiæ, ſeu negligentiam, ratione cuius tale homicidium fit culpabile.

Aſſertio 2.

911 Aſſerendum eſt 2. ſi quis dans operam rei quantumcumque licitæ, non adhibeat ſufficientem diligentiam, ne inde ſequatur homicidium, ſi de facto ſequitur, fiet Irregularis; eſt enim tale homicidium volitum in causâ, & culpabile; quia poterat, & debebat diligentiam adhibere, quam non adhibuit. Ita Angelus. *Homicidium*. 2. num. 1. Syluest. & Couarrub. quos refert & ſequitur Henriq. cap. 15. §. 3. Q. Aula. p. 7. diſp. 6. ſect. 1. dub. 11. & ſequentibus. Suarius diſp. citatâ ſect. 6. Filiucius. num. 53. & alij multi.

Ex dictis patet 1.

912 Ex his patet, 1. à fortiori homicidium inducere Irregularitatem, quando eſt volitum in ſe, & directè, id eſt cum deliberatione ex induſtriâ, & propoſito, vt ex dicendis in ſequentibus ampliùs conſtabit.

Patet. 2. Dantem operam etiā rei illicitæ debitā diligentiā adhibitā ne homicidium ſequatur non fieri Irregul.

913 Sicut è contrariò dantem operam rei cuicumque, ſiue licitæ, ſiue illicitæ, non eſſe Irregularem, nec reum homicidij, ſi debitam diligentiam adhibuit, ne homicidium ſequeretur; neque enim Irregularitas incurritur ex homicidio; niſi hoc ſit voluntarium, & peccatum, quale non eſt, quando adhibita fuit ſufficiens diligentia, ne ſequeretur.

Eſt contra Communē ſententiam.

914 Hæc ſententia eſt contra communem aliam Canoniſtarum, & aliquorum Theologorum, qui putârunt, quotieſcumque datur opera rei illicitæ, vel prohibitæ, quantacumque adhibeatur diligentia ad vitandum homicidium, ſi cum effectu ſequatur, non vitari Irregularitatem. Idem docuit D. Thomas. 1. 2 q. 73. art. 8. & 2. 2. q. 64. art. 8. vbi etiam Caietanus; item Paludanus in 4. diſt. 25. q 3. num. 14. Gabriel diſt. 15. q. 14. art. 3. Couarrub. latè referens Authores in Clementinâ *Si furioſus* p. 2 §. 4. à principio Nauarrus. cap. 27 num 219 & ſequentibus. Maiolus apud Suarium ſect. 6. num. 1. qui hanc ſententiam meritò reijcit, præcipuè fundamentum illius, quo aliqui vtuntur dum aiunt, vt effectus ſecutus ſit voluntarius, ſatis eſſe, quòd ſequatur ex actione aliàs malâ, quantumcumque diligen- *Fundamentum communis ſententiæ reijcitur.*

 tia

tia adbibita fuerit. Quod fundamentum merito putat Suarins non eſſe probabile ; imò & Caietanus ipſe loco citato; quia tale homicidiũ adhibitâ tali diligentiâ, ne ſequatur, eſt omninò inuoluntarium ; neque enim eſt voluntarium in ſe, & directè, vt ſupponimus omnes, nec in causâ, & indirectè; tali enim diligentiâ adhibitâ, prædictus effectus inuincibiliter ignoratur ſequendus; ignorantia autem inuincibilis tollit voluntarium. Legatur Suarius loco citato.

Maior difficultas.

515 Maior videtur eſſe difficultas ; an dans operam rei illicitæ; periculoſæ tamen, homicidij, illo ſecuto, fiat Irregularis?

Opinio multorum affirmans.

216 Multi & graues affirmant. Ita Suarius. ſect.6.num.12.Sayrr. lib.7 cap. 5. numero 13. Auila.p.7.diſp.6.ſect.1.dub.1. Molina. tomo 4. diſp. 77. num. 5.Vgolin.de *Irregularit.* cap. 18. §. 1.num.237.Toletus lib.1.cap.77. & 78. & alij, tùm apud ipſos, tùm recentiores. Probant aliqui primò; quia eo ipſo,quòd quis dat operam rei illicitæ periculoſæ, cenſetur velle homicidiũ inde ſequens, atque adeo homicidium eſſe voluntarium, & inducere Irregularitatem. Deinde quia in cap.*Tua nos* de *Homicidio.* ita videtur Iure diſpoſitum ſanè Suarius num. 9. in eâ ſententiâ eſt per homicidium omninò caſuale ex opere illicito ſecutum non ſemper contrahi Irregularitatem, ſed in caſibus Iure expreſſis. Conſtet autem Iure expreſſum ſufficienter, quoties actio eſt ſpecialiter probibita à Iure propter periculum homicidij. Contendit ergo in duobus caſibus id eſſe ſufficienter expreſſum in Iure: vnus eſt in cap.vltimo de *Homicidio.* in 6.vbi mandans alium iniuſtè percuti ; ſi mandatarius excedat,& occidat, qui mandauit Irregularis manet, etiamſi omnem adhibuerit diligentiam, ne percuſſio eſſet mortalis, quia nullam Ius admittit, vt ſufficientem ſuppoſito tam iniuſto mandato: Secundus Caſus eſt in cap. *Tua nos.* de *Homicidio.* vbi contendit Suarius duo contineri: primum dediſſe operam rei illicitæ Monachum in caſu illius Textus ibi *Licet ipſe Monachus multum deliquerit, alienum officium vſurpando:* ſecundum contraxiſſe Irregularitatem. ibi *poſt ſatiſfactionem condignam cum ea miſericorditer agi poſſit, vt diuina valeat celebrare,* Quæ verba(inquit Suarius) manifeſtè indicant diſpenſationem fuiſſe in eo caſu neceſſariam, faciliùs tamen concedi propter piam intentionem, & diligentiam adhibitam ; atque hanc dicit eſſe communem intelligentiam, & iuxta eam contineri caſum expreſſum,in quo propter homicidium caſuale incurritur Irregularitas ratione operis illiciti; etiamſi adhibita fuerit ſufficiens diligentiâ. legatur Suarius ibi,& n.11.vbi rem latiùs explicat, & num.12. aduertit illam actionẽ. quam exercebat Monachus, de quâ ibi agitur, non eſſe actionem ex ſe abſolutè malam,ſcilicet actionem Chirurgicam;ſed in tali perſona probibitam, & cum ex alio capite ex ſe eſſet periculoſa, ſufficientem fuiſſe id inducendam Irregularitatem.

Alij negant Irregul. incurri.

917 Alij verò negant Irregularitatem incurri etiamſi detur opera rei illicitæ, quantumuis periculoſæ, ſi adhibeatur debita diligentia ne ſequatur homicidium. Ita Leſſ.lib. 2. de *Iuſtitiâ* cap.9.dub.15. Petrus nauarra lib 2.de *Reſtit.* c. 3.num.362.Henriq.lib.14.cap. 15.num. 1. & ex parte indicat Suarius ipſe ſuprà.num. 3. Filiucius num.70.quamuis num.77. nonnihil recedere videatur.Item alij quos refert Salon.2.2.q. 64.art. 8. controuerſ. 3. alijque Recentiores. Ratio eſt ; quia huiuſmodi homicidium nullâ ratione eſt voluntarium ſicut in caſu præcedenti dictum eſt: neque enim eſt in ſe & directè voluntarium, neque indirectè, cùm committatur eo tempore quo non adeſt aduertentia illius, aut quo adbibetur ſufficiens cautela & diligentia. Quapropter cum his circumſtantijs conſecutio Homicidij cenſetur inuincibiliter ignorata. Quo argumento vtebatur etiam ipſe Suarius in caſu præcedenti, & nos cum ipſo vſi ſumus; ignorantia autem inuincibilis homicidij ſeu facti excuſat à culpâ, & Irregularitate iuxta dicta, de cauſis excuſantibus à Cenſuris diſp. 1.dub.23. & diſp.2.dub. etiam.23. *Ratio.*

918 Vtraque ſanè ſententia ſatis probabilis videtur ſed hæc ſecunda generaliter loquendo ratione magis conſonat. *Dixi generaliter loquendo,* nam vnus,aut alter caſus ſpecialiter in Iure notatus non tollit generalitatem doctrinæ. Vnde, quamuis concedamus Suario, & alijs duos illos caſus notatos in Iure tanquàm ſpecialiter punitos, manebit ſententia ſecunda inconcuſſa, quoad aliquos. Concedimus ergo probabiliùs eſſe Irregularitatem incurri in caſu. cap. vltimi de *Homicidio* in 6. vbi Irregularitate afficitur mandans alterum percuti ſequutâ morte vel mutilatione, etiam expreſsè præceperit mandatario, ne lethaliter vulneraret. Atque hac ratione eum Textum explicant præter Suarium ſuprà.num.10.Sayrus.lib.7.cap.2.num. 7. Filiucius.cap.3.quæſito 8.

Vtramque ſententiam probabilem videcat Author: ſed negantem rationi magis conſonã.

919 Concedimus etiam caſum in cap.*Tua nos* de *Homicidio.* vbi Irregularis declaratur Monachus, qui omni adhibitâ diligentiâ aperuit apoſtema in gutture mulieris, quę poſteà mortua eſt; quem caſum explicuimus.c. præcedenti. §. *Illud autem.* vbi diximus Irregularem fore ſcindentem membrum, aut corpus, ſi Clericus ſit,& eam actionem tanquàm periculoſam, & per ſe inductiuam mortis probibitam fuiſſe. Et ita hunc caſum intelligunt Suarius, Sayrus, & Filiucius nuper citati.

920 Non cogimur autem hanc Irregularitatem ad alios caſus transferre.Solùm ergo, tanquàm in caſibus Iure expreſſis Irregularitas incurritur in caſu mandantis percutere, & in caſu Clerici exercentis Chirurgiam per inceſſionem, quando mors inde ſequitur, quantumuis diligentia fuerit adhibita ; non tamen in alijs, quia nullo Iure, vel ratione conſtat. Legatur Sanch.lib.9.Matrim.diſp.32.num.12.

921 Non deſunt etiam aliqui, qui aliud etiam medium inueniant, ſcilicet; non quidem incurri Irregularitatem, quando permiſſa ſufficienti diligentia datur opera rei periculoſæ, ex quâ rarò mors contingit; incurri tamen, quando datur opera rei illicitæ & periculoſæ,ex quâ ſolet mors vt plurimum ſequi. Ita Medina. 2.2. q.63.§.8.Salon. ſuprà. Bonacina diſp.7. q.4. puncto.7.

puncto 7. qui exemplum adhibet in eo, qui admouet bombardæ ignem vbi magna eſt hominum multitudo, aut in eo, qui ibi vult arcem euertere. Quæ doctrina vera quidem eſt; ſed non omninò ad rem: nunc enim agimus de dante operam rei illicitæ adhibitâ ſufficienti diligentiâ, ne ſequatur homicidium, in quo caſu quærimus, an incurrat Irregularitatem? aſſignati autem caſus, & ſimiles, in quibus morale periculum tale eſt, vt quæuis moralis diligentia non ſufficiat, quò minus mors vt plurimum ſequatur, non eſt noſter caſus. Vnde ſi in illis caſibus incurritur Irregularitas, ideò eſt; quia nulla ſufficiens eſt diligentia, quæ adhiberi poteſt ab explodente bõbardam, vel ab euertente arcem in medio circumfuſæ multitudinis. Itaque quoties datur opera rei illicitæ (ſicut & etiam licitæ) ſine ſufficienti diligentiâ, ne homicidium ſequatur, Irregularitas incurritur, imò tunc opus alias licitum deſinit eſſe licitum ſub eâ circumſtantiâ; quotieſcumque verò datur opera rei ſiue licitæ, ſiue illicitæ, & adhibetur diligentia ne homicidium ſequatur, Irregularitas non incurritur, ſed homicidium eſt omninò caſuale, quando diligentia eſt ſufficiens moraliter loquendo non ſufficit autem quòd diligentia ſit quæ moraliter poſſibilis eſt ſuppoſitâ actione illâ illicitâ, quæ tunc fit, ſed requiritur, quod illa diligentia, quæ tunc moraliter poſſibilis adhibetur, cenſeatur ſufficiens ad re ipsâ euitandũ homicidium, vel mutilationem, quod ſi talis non cenſeatur, nec ſit, & mors reipsâ ſequatur, Irregularitas incurretur, quando verò ſufficiens illa diligentia meritò cenſetur, quantumuis opus ſit illicitum ex alio capite, nunquã Irregularitas incurretur, niſi in duobus illis caſibus Iure expreſſis, altero in cap. vltimo de *Homicid.* in 6. altero in cap. *Tua nos* de *Homicidio*. in quibus duobus admitto doctrinam Suarij, & aliorum.

Regula ad dignoſcendũ quando operam dans rei illicitæ vel licitæ Irregul. incurrat.

Adhibens ſufficientem diligentiam nunquam incurrit Irregul. niſi in duobus caſibus.

922 Imò & in his duobus adhuc poſſet eſſe difficultas, ad cap. enim vltimum reſponderi poſſet, vel ibi tantùm eſſe deciſum pro foro externo, quia non præſumit Ius talem mandantem verè, & ex animo mandaſſe non percuti lethaliter eum, quem iniuſtè percuti mandabat, vel (quod magis placet) iudicauit Pontifex non adhibuiſſe ſufficientem diligentiam, ſed temerè expoſitum periculo occidendi hominem, cui præceperat vt percuteret, nam prudenter moraliter loquendo difficillimum eſt velle alium per vim grauiter vulnerare, & modum tenere, vt non ſequatur mors ex tali vulnere. Vnde mandans ille non ſufficienter præcauebat, ne mors ſequeretur ſolùm dicendo mandatario, vt percuteret, ſed non lethaliter.

Imò & in duobus his caſibus poſſet eſſe difficultas.

923 In caſu etiam cap. *Tua nos*. dici poteſt Ius non præſumere prædictum Monachum ſufficienter fuiſſe inſtructum in eâ arte Chirurgicâ aperiendi apoſtema, atque adeò quantumuis de facto aperiendo adhibuiſſet, quam tunc poterat diligentiam, non tamen adhibuiſſe eam, quæ ſufficeret, atque adeò debuiſſe abſtinere à tali opere, alioquin ſibi Iure prohibito, & tanquàm dans operam rei illicitæ ſine ſufficienti diligentiâ propter ſecutam mortem Irregularis declaratur, & ſanè vix poteſt negari poſſe eſſe dubium in tali caſu, an ſcilicet mors illa ſecuta fuerit propter actionem exercitam culpabiliter ſine ſufficienti diligentia, quod eſt dubium facti, in dubio autem facti, quando agitur de homicidio cenſendus eſt quis Irregularis; non ergo mirum quòd Pontifex prædictum Monachum Irregularem declarauerit, ſi tale dubium facti iudicauit eſſe, vel præſumpſit penſatis circumſtantijs. Vnde probabilis eſt ſententia, quòd in nullo caſu incurratur Irregularitas; quando quis adhibet ſufficientem diligentiam ne mors, aut mutilatio ſequatur, quantumuis, quod exercet ſit alioquin illicitum. Prædictum cap. *Tua nos*. obiter etiam declarauimus in noſtro opere de *Iuſtitiâ*. Tract. de *Reſtit.* diſp. 7. dub. 8 poſt. 5. aſſertionem, vbi etiam notauimus cum Bannes prædictum Textum poſſe explicari de foro exteriori, in quo non præſumitur ſufficiens adhibita diligentia.

In nullo caſu probabiliter incurritur Irregul. quando adhibetur ſufficiens diligentia ne mors ſequatur.

924 Vnde generaliter loquendo hæc aſſertio tenenda eſt, ſcilicet, homicidium omninò caſuale, id eſt quod nec eſt volitum in ſe, nec cauſâ Irregularitatem non inducere. Quæ aſſertio colligitur ex multis capitibus Iuris, maximè ex *c. Lator*. cap. *Dilectus*. *c. Significaſti*. *c. Ioannes* de *Homicidio*. atque hanc propoſitionem vniuerſaliter loquendo docent Suarius ſuprà. nu. 9. quamuis poſteà prædictas limitationes adhibeat propter caſus, quos putat Iure expreſſos; item Molina diſp. illâ 71. num. 1. & diſp. 77. nu. 2. Auila & Henriq. ſuprà, Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 19. punct. 3. Filiucius. num. 54. & alij communiter teſte Molinâ ſuprà & Suario ſect. illâ 5. num. 2. & alijs citans.

Aſſertio generaliter loquendo tenenda.

925 Ex his conſtat nec furioſum vſu rationis carentem tempore patrati homicidij, nec ebrium, vel dormientem, qui non præuidit futurum homicidium, quod in ebrietate vel ſomno patrat, incurrere Irregularitatem, etiam ſi fortè, quando erat ſibi præſens, habuiſſet prauum affectum erga illum hominem, quem poſteà non ſibi præſens occidit; ex eo enim affectu non oritur, tanquàm ex cauſâ, homicidiũ ſed per accidens. Ita Molina *ſuprà* *n*. 4 referens Caſtrum, Couarr. & Nauarrum, quantumuis reclamet Paludanus *in* 4. *diſt*. 32. *q*. 1. *art*. 2. Idem iudicium eſt de infante rationis vſu carente. Secùs eſt de habente iam vſum rationis ſufficientem ad mortale peccatum; qui Irregularis fiet iuxta Syluestrum verbo *Homicidium*. 3. quæſito. 1. Sanchez in ſumma lib. 1 cap. 12. num. 8. Nauarrum cap. 27. num. 230. Molinam ſuprà & alios. Sed de his omnibus non nihil generaliter diximus diſp. 1. dub. 13. num. 225. loquentes de Cenſuris, & poſtea num. 232. in particulari de pueris dub. 14. vbi notauimus tales pueros doli capaces Irregularitatem incurrere, pro quâ ſententiâ plures alios attulimus, vbi etiam diximus eſſe probabile non incurrere talem pœnam, qui ante ſeptennium occidit; quia in Iure abſolutè excipitur, Infans. Pro quâ ſententiâ adduximus Auilam, Henriquez, & Didacum Perez. Quòd ſi detur caſus in quo puer non habens plenum vſum rationis ſufficientem ad mortale occidat alterum non fiet Irregularis etiamſi ſeptennium excedat, vt rectè notat Auila. *p*. 7. *diſp*. 6. *ſect*. 1. *dub*. 13. *concluſ*. 2. Molina ſuprà; tale enim homicidium

Ex dictis Collige.

cidiū non cenſetur voluntarium ſufficienter ad culpam grauem; atque adeò, nec ad grauem pœnam.

Opinio aliquorum quoad puerum occidentem. Authori non placet.

926 Illud verò, quod notant Henriq. & Auila, ille lib. 14. cap. 3. num. 4. hic verò ſuprà concluſ. 3. alijque nonnulli ſcilicet, non fieri Irregularem puerum occidentem, de quo dubitatur an habeat plenum rationis vſum? mihi non placet; neque illorum ratio aliquid probat dùm aiunt præſumendum eſſe in fauorem pueri poſſidentis ſuam libertatem; Oppoſitum enim longè probabilius exiſtimo; nam puer poſt Septennium præſumitur habere rationis vſum, & conſequenter affici Irregularitate proueniente ex delicto; an verò ex alio capite excuſetur, ſcilicet, propter ignorantiam? decidendum eſt iuxta dicta diſp. 2. dub. 23. vbi generaliter diximus an ignorantia excuſet, de noſtro autem caſu in tali dubio pueri maioris Septennio legi poteſt Sanchez citato lib. 1. *Summa*. cap. 12. num. 13. & de Matrimonio lib. 1. diſp. 16. num. 10. & 11.

Ex dictis infertur aliquorum Caſuum reſolutio.

927 Ex dictis iam placet aliquos in particulari caſus decidere Primò circa dantes operam rei licitæ caſuale quid omninò eſt reſpectu conficientis, aut vendentis gladios, quòd illis emptis emptores abutantur, imò etiamſi fortè ex alijs capitibus conficiens, aut vendens peccet, vt ſi faciat in die feſto aut contra prohibitionem ſuperioris: mors enim reſpectu conficientis, aut vendentis omninò caſualis, & præter intentionem, etiam indirectam, cenſetur. Ita Molina diſp. illâ. 77. num. 10. Vgolin. c. 18. §. 1. num. 6. referens Alphonſum à Caſtro, & alios. Suarius diſp. 45. ſect. 3. num. 5. Filiucius Tract. 20. cap. 4. num. 104.

Primò.

Secundò.

928 ſecūdò Idē meritò docet Suarius ſect. 6. n. 5. de ijs, qui faciunt chartas luſorias, quarum occaſione alij inter ludendum interficiuntur.

Tertiò.

329 Tertiò Pharmacopolas, & ſimiles vendentes, aut conficientes medicinas ex rebus corruptis, & non ſecundum artem, eſſe Irregulares, ſi mors infirmi ſequatur ex eo, vel certè ſit dubium; an inde ſequuta fuerit. Ita Vgolinus. cap. 19. num. 1. Suarius, Filiucius, & alij ſuprà.

Quartò.

930 Quartò Irregularem eſſe, qui præbet, conſulit, aut mandat aliquid dari ægroto, ratione cuius mors, vel ſequatur, vel acceleretur notabiliter, etiamſi hoc faciat titulo pietatis; exercet enim opus illicitum ſine ſufficienti diligentiâ. Ita Nauarrus. num. 228. Sayrus lib. 7. cap. 6. num. 13. Auila ſuprà. dub. 8. Henriq. cap. 15. num. 5. Vgolin. cap. 11. §. 3. num. 4. Molina. ſuprà. num. 7. Salon illa controuerſia. 1. concluſ. 4. & alij multi.

Dixi notabiliter.

931 Dixi *Notabiliter*; quia non deſunt Authores exiſtimantes non fieri Irregularem, quando mors adeo parùm acceleratur, vt pro nihilo acceleratio reputetur. Ita præter alios Henriquez ſuprà. Auila citatâ. p. 7. diſp. 6. ſect. 1. dub. 8. Illud abſolutè affirmauerim, quod iam ſuprà tetigimus non incurrere, qui aliquid ægroto bona fide, vel ex præſcripto Medici præbet, aut aliquid, quod non ſit prohibitum infirmo, nec dubitat fore, vt noceat, etiamſi inde mors acceleretur ex aliquâ culpâ, quæ non ſit culpa lata, ſeu negligentia notabilis. Ita communiter Doctores loquentes de caſu etiam ſupra dicto, quando infirmum reuoluit infirmarius in lecto; non vt citius pereat (id enim non licet) ſed, vt meliùs quieſcat, vel cibum capiat adhibitâ diligentiâ, quam communiter adhibent homines illius profeſſionis. Legatur Suarius diſp. 47. ſect. 7. num. 3. Vgolinus, cap. 19. §. 3. Quod ſi dubitetur; an fuerit cauſa mortis, vel accelerationis notabilis culpabiliter, conſulatur Medicus, vel alius vir prudens, cuius iudicio, ſeu conſilio ſtandum eſt; nec facilè admittendi ſunt ſcrupuli, vt cum Vgolino citato docet Henriquez lib. 14. cap. 15. num. 5. Sayrus ſuprà & alij.

Quintò.

932 Quintò non eſſe Irregularem, qui cautè, & iuxta artis præſcriptum pugionem, haſtam ſagittā aut tormentarium globulū extrahit ex corpore vulnerati, ex quâ extractione mors ſequatur; ſeruando enim artis præſcriptū debitam adhibuit diligentiam, ne mors ſequeretur. Ita Nauarrus num. 22. Sayrus ſuprà num. 14. & alij citati.

Sextò.

933 Sextò non incurrere fabrum lignarium aut cedentem in Sylua ligna die feſto, ſi præter intentionem, & abſque culpa aliquem intercedendum ligna ſecuri vel alio inſtrumento è manibus elapſo occidit; quamuis enim opus illud illicitum ſit diebus feſtis, non cenſetur periculoſum homicidij, nec deficere in requiſita diligentia, vt ſupponimus; quidquid reclamet Toletus lib. 1. cap. 86. & alij.

Septimò.

934 Septimo conſtat quid dicendum de caſibus contentis. cap. *Presbyterum*. &. cap *ad audientiam* de *Homicidio*. in quibus Irregularis cenſetur Magiſter verberans diſcipulum excedens modum percuſſionis, & non adhibens debitam diligentiam, ne mors, vel mutilatio ſequatur, vt quando proijcit aliquid in caput, vnde illi oculum eruit, aut quando calce ventrem percutit, & inde mors ſequitur. Ita Nauarrus num. 235. Molina ſuprà. num. 6. Vgolinus cap. 20. num. 12. Henriquez. lib. 14. cap. 14. num. 4 Auila ſuprà dub. 3. Sayrus ſuprà. num. 2. Filiucius. num. 56. Suarius diſp. 45. ſect. 5. num. 2. Reginald. lib. 30. cap. 12. & alij communiter.

Octauò.

935 Octauò nec Iudicem Irregularem fieri quando ex illius mandato verberatur reus iuxta Leges tali verberum genere, quod non ſufficiat ad mortem, vel mutilationem; miniſter verò in executione modum excedit, & propter exceſſum mors ſequitur, aut mutilatio.

Nonò.

436 Nonò nec Iudicem Eccleſiaſticum præcipientem, aut commendantem Iudici ſæculari, vt reum puniat ſecundum leges dummodo ſecundum eas non mereatur mortem, vel mutilationem, etiamſi hanc inferre arbitrio Iudicis permiſſum ſit, & ille mortem inferat; tunc enim mors non imputatur Iudici Eccleſiaſtico reſpectu cuius caſualis cenſetur. Ita ſuarius diſp. 45. ſect. 2. num. 4. Henriq. cap. illo 14. num. 5. Filiucius num. 95. Reginald. lib. 30. num. 125. Vgolinus de *Irregularitate*. c. 15. §. 6. Auila ſuprà diſp. 6. dub. 3 & 4. Sayrus lib. 7. cap. 2. num. 8.

Decimò. Infertur quoad aliū leuiter vulnerantem morte ſequutā.

937 Decimò non eſſe Irregularem, qui alium vulnerauit vulnere ex ſe leui, ſeu non lethali; vulneratus tamen moritur ex ſuâ intemperantiâ, vel imperitiâ Medicorum. Ita Suarius diſp. 45. ſect. 6.

45. ſect. 6. Couarub. in Clementinâ *Si furioſus*. p. 2. §. 2. num. 9. Reginald. num. 164. Filiucius. nu. 83. Salon ſuprà controuerſ. 1. concluſ. 2. Leſſ. lib. 2. c. 9. dub. 15. *Sayrus* lib. 7. cap. 4. num. 16. Sotus de *Iuſtitiâ*. lib. 5. q. 1. art. 9. Caietanus ſuprà art. 8. & ex parte Vgolinus. c. 14. §. 2. num. 8. Aragon 2. 2. q. 64. art 8. & aliqui Thomiſtæ; quâuis nonnulli ex citatis maximè Couarrubias in oppoſitam ſententiam videantur inclinare, quam expreſsè ſequuntur. Nauarrus Comment. de *Furto*. num. 17. & in *Summâ* cap. 27. num. 223 Syl-ueſt. verb. *Homicidium*. 2. q. 22. Antonini. 3. p. tit. 27. c. 2. in principio Tabiena verb. *Irregularitas* 3. § 6. Corduba in *Summa*. q. 34 Villa-diego. c. 6. num. 17. Auila diſp illâ. 5. ſect. 1. dub. 5. referens Didacum Perez, Henriquez ſuprà, num. 4. quamuis Auila, & Henriquez præcipuè Irregularitatem agnoſcant in vulnere graui; nam, ſi eſſet adeò leue, vt exiguo medicamine poſſet ſanari; & ex imperitiâ, vel malitiâ Chirurgi mortuus eſt ægrotus, non putant Irregularem vulnerantem. In quo videntur nobiſcum conſentire; addunt tamen (ſicut & Couarrub. & Nauarrus) quamuis mors non ſequatur præciſè ratione vulneris; quia non erat lethale; ſed ratione febris, vel alterius infirmitatis inde prouenientis, fieri Irregularem percuſſorem in quo ego non diſſentio, quantùm ad ſubſtantiam doctrinæ; ſolùm videtur eſſe implicatio in abiecto dicere vulnus non eſſe lethale & eſſe tale, vt ex eo originetur febris lethalis comparatione ſubiecti; nam, ſi vulnus tale eſt vt cauſet febrim; & mediâ febri mortem, hoc ſufficit, vt vulnus lethale cenſeatur. Itaque dimiſſis his diſtinctionibus abſolutè probabiliorem puto primam ſententiam per vulnus non lethale non incurri Irregularitatem; quia tale vulnus non cenſetur proxima cauſa mortis, ſed remota tantùm, & occaſio ex quâ imperitus Medicus, vel ipſemet vulneratus intemperanter viuens, nec debitam adhibens curam, mortem cauſârunt. Illud autem ego vulnus lethale appello, quod hîc, & nunc penſatis circumſtantijs ſufficit ad mortem inducendam. Vnde, ſi quis vulneraretur tali genere vulneris, quod alijs in locis, vbi medicamẽta ſuppetunt, aut periti Chirurgi; facilè poſſet ſanari, ibi tamen nec Medici, nec medicamenta inueniri poſſunt, eorumque defectu mors ſequatur, vulnus illud hîc & nunc cenſendum eſt lethale & ſufficiens ſub ijs circunſtantijs ad inferendam mortem; cùm tamen in alio loco non deberet lethale cenſeri.

In oppoſitam ſententiam aliqui inclinant.

Per vulnus non lethale non incurri Irregul. probabilius iudicat Author.

Ratio.

Vulnus lethale iuxta Authorem.

938 Iuxta hanc doctrinam excuſant ab Irregularitate Vgolinus. cap. 16. § 6. Henriq. ſup. n. 4. in Comment. littera. C. Auila ſuprà concl. 4. patrem vulnerantem filium leuiter, qui tamen vel ex malo regimine, vel ex imperitiâ Chirurgi, vel ex febri caſù ſuperueniente mortuus eſt (atque idem eſt de eo, qui conſilium dedit Patri verberandi filium; talis enim mors omninò caſualis) & præter intentionem cenſetur verberantis, aut conſulentis.

939 Vndecimò non eſſe Irregularem, qui conſulit, vel mandat Petro occidere Paulum, ſed mutatâ ſorte Paulus ſe defendens occidit Petrum. Quæ doctrina locum habet ſaltem in foro conſcientiæ ſecundum Henriquez lib. 14. cap. 16. littera K. vbi refert Hoſtienſem, Speculatorem, & alios. Probat verò Henriquez, quia mors Petri cenſetur caſualis reſpectu mandantis; vel conſulentis, qui non videtur cooperatus ad mortem Petri; nec videtur mandaſſe opus periculoſum mortis Petri; idque maximè verum putat, ſi talis mandans non præcogitauerat ſecuturam Petri mortem aut veriſimiliter credere poterat mortem non futuram. Quæ ſententia probabilis eſt, maximè, quando conſiliũ, ſeu mandatum non fuit de occidendo Paulo confligendo cum illo; ſed clam, aut veneno, vel aliquâ aliâ ratione occultâ, & magis tutâ ita, vt penſatis circumſtantijs prudenter iudicaretur nullum eſſe periculum, quòd Petrus à Paulo occideretur; nam, ſi conſilium, vel mandatum fuit, vt Petrus confligendo cum Paulo illum in duello occideret, iam ex ſe mandauit opus periculoſum, & ſine moraliter, ſufficienti cautelâ, aut diligentiâ expoſuit ipſum Petrum periculo mortis, quam paſſus eſt, & in hoc cenſu conſẽtit Auila. p. 7. diſp. 6. ſect. 2. dub. 5. concluſione 4. admittens limitationem Innocentij & Hoſtienſis & ſequitur Diana 2. part. Tract. 5. reſol. 17. cum alijs.

Vndecimo.

Doctrina locum habet in foro conſcientia iuxta Henriq.

Ratio.

Probabilem Henriquez opinionem cum limitatione ait Author.

940 Quamuis autem ſententia Henriq. & aliorum probabilis ſit, vt diximus, probabilis mihi apparet, & tutior contraria ſententia, quã ſequitur Nauarrus, Couarrub. & alij apud Sayrum, cap. 2 num. 12. Vgolinus cap. 16 num. 8. Suarius diſp. 44. ſect. 3 num. 18 & diſp 45. ſect. 2. num. 6. Filiucius num. 98. & 35. Molina tomo. 4. diſp. 32. num 2. Auila citatâ p. 7. diſp. 6. ſect. 2. dub. 5. concluſ. 4. Reginald. lib. 30. num. 126. qui omnes plures alios referunt Probarique poteſt; quia mandat vel conſulit opus periculoſum non adhibitâ ſufficienti diligentia. Imò videtur eſſe hic caſus expreſſus, cap. vltimo de *Homicidio*. Vndè ſi authores abſolutè recurrunt ad non adhibitam diligentiam ſufficientem.

Cui tamen contraria probabilis, & tutior, videtur.

Ratio.

941 Hac occaſione etiam aliqui dubitant, an ſit Irregularis, qui conſilium dat alteri, vt temerè ſe exponat periculo mortis, intrando. v. g. duellum, aut inſidias tendendo inimico, &c. Ex quo ſequatur mors ipſius, cui dedit conſilium.

Dubium.

Multi negant apud Suarium locis nuper citatis. Probant primò; quia Iura ſolùm loquuntur de eo, qui dat Conſilium occidendi, non de eo, qui dat conſilium ſe exponendi periculo. Secundò; quia mors, quæ ſequitur, videtur caſualis reſpectu conſulentis. Tertiò, quia neque hoc peccatum eſt peccatum homicidij contra iuſtitiam; nam ſcienti & volenti non fit iniuria.

Multorum Reſponſio negans.

942 Duodecimò tamen puto ex dictis prædictum conſulentem eſſe Irregularem, vt docent communiter Doctores Teſte Suario diſp. illâ. 44. ſect. 3 num. 18. & alij multis, quos retuli agens de Reſtitutione prouenienti ex dato damno corporis in noſtro opere de *Iuſtitia*. Tract. de *Reſtit*. diſp. 7. Probaturque à ſimili quia dans alteri conſilium, vt ſe occidat, eſt Irregularis ſequuto homicidio: ergo etiam dans conſilium, vt ſe exponat periculo mortis abſque iuſta cauſa. Præterea prædictus conſulens, peccat contra Iuſtitiam peccato homicidij ſiue; quia, vt multi volunt, id ſit peccatum iniuſtitiæ reſpectu Reipublicæ, cui fit iniuria, ſicut, quando

Duodecimo.

Author. aſſer.

Probatur à ſimili.

quis

quis occidit, vel mutilat aliquem conſentientem, aut, quando quis ſe ipſum tanto periculo exponit abutendo vitâ ſuâ; ſiue quia ipſe, qui ſe exponit, cùm non ſit Dominus vitæ, nec poteſt cedere Iuri ſeruandi illam; atque adeò, neque ipſe conſulens deſinit eſſe iniurioſus, & iniuſtus propter ſcientiam & voluntatem ipſius ſubeuntis periculum.

Decimo tertiò. 943 Decimo tertiò patet à fortiori eſſe Irregularem, qui dedit doloſo conſilium alteri tranſeundi per locum, in quo iam nouerat eſſe inimicos tendentes illi inſidias. Item, qui præuidens periculum dedit conſilium tranſeundi per fluuium periculoſum, aut alia ſimilia loca. Ita Vgolinus. cap. 16. numero 5. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. Sayrus lib. 7. cap. 3. num. 10.

Decimo quartò. 934 Decimo quartò eſſe Irregularem, qui præuidens, & cogitans periculum, cui ſe exponebat, inter dormiendum interemit infantem, quem oppreſſit in lecto; talis enim non adhibuit diligentiam ſufficientem, & debitam pro tali auertendo periculo. Ita Vgolinus. cap. 18. §. 2. num. 12. Suarius diſp. 45. ſect. 6. num. 15. Reginald. lib. 30. cap. 12. num. 157. Nauarrus nū. 236. Filiucius. num. 79. & ſequentibus, & alij apud Sayrum ſuprà num 20.

Decimo quintò. 945 Decimo quintò eſſe Irregularem ſecundum aliquos, qui proijcit lapidem in Petrum ſi lapis, Petro declinante, incidit in Paulum, quē occidit aut mutilauit. Ratio cur incidat proijciens lapidem in Irregularitatem, aſſignatur quia exercet actionem periculoſam humicidij abſque diligentiâ ne lapis in Paulum incideret. Ita Molina ſuprà. Vgolinus ſuprà. §. 2. num. 5. Sayrus ſuprà. cap. 6. num. 40. Reginald. lib. 30. num. 156. & 158. Quæ doctrina vera eſt in caſu, quo præuidit eſſe periculum immittendi lapidis in caput alterius; nec præmiſit diligentiam ſufficientem, ne tale damnum fieret; Si autem debitam diligentiam præmiſit, & caſu tranſeuntem Paulum lapis tetigit, Irregularis non erit iuxta dicta generaliter diſp. 2. dub. 23. Ita Suarius diſp 45. ſect. 6. num. 18. Filiucius. num. 81. Sayrus & Molina ſuprà, quidquid reclamet Vgolinus ſuprâ. num. 12.

Decimo ſextò. 946 Decimò ſextò non eſſe Irregularem Petrum in hoc prædicto caſu declinantem ictū lapidis, etiamſi videat alterum fore feriendum, vtitur enim Iure ſuo ſeruandi ſe incolumen.

Decimo ſeptimò. 947 Decimo ſeptimò cenſeri Irregularem Fabrum reficientem tectum in viâ, quâ ſolent homines tranſire, proijciendo tegulam, quâ tranſiens occiditur; niſi mouerit ſufficienter, vel ſignum de more poſuerit. Probatur ex cap. *Ex litteris*, & c. *Lator de Homicidio*, eſt enim opus ex ſe periculoſum, & non adhibetur ſufficiens diligentiâ. Ita Molina ſuprà Sayrus ſuprà num. 27. Vgolinus. cap. 21. num. 5. Henriq. ſuprà. Nauarrus. num. 255. Reginald. nu. 156. & alij communiter; Idemque iudicium eſt de currente in equo maximè noctu, vel dubia luce in frequenti plateâ, aut vico Ciuitatis, vbi ſolent frequenter eſſe pueri, & alij, qui non facilè aueriunt, vel aduertunt; ſi fortè aliquis equo protritus intereat, vel mutiletur. Vnde meritò grauis pœna Ciuilis Iuris incurritur per ſtatuta ciuitatum, aut leges, quoties quis ita ibi agitat equum abſque tintinabilis, aut crepitaculis, imò, & abſque face accensâ, ſi noctu currat.

948 Decimo octauo Irregulares fieri, qui tempore niuium globis ex niuibus compreſſis ſe mutuò impetunt, aut etiam pomis, peponibus, malis aurangeis, & ſimilibus, vnde contingat erui oculum; exercent enim opus periculoſum, non adhibitâ diligentiâ ſufficienti. Ita Vgolinus cap. 22. num. 24. & alij communiter. *Decimò octauo.*

949 Decimò Nonò idem à fortiori dicendū de ijs, qui lapidibus certant, aut gladiatoriam artem exercent, aut haſti-ludium ſi non præmittant ſufficientem diligentiam, ne mors, aut mutilatio ſequatur. Ita Vgolinus num. 5. *Decimo nonò.*

950 Vigeſimò incurrere; qui ſaltatione immoderatâ ſaltauit cum muliere prægnante ita, ut ſufficiens cauſa ſit abortus. cap. *ſicut ex litterarum de Homicidio*. ſicut, & quicumque percutit talē fœminam ſine ſufficienti cautione (quæ vix poteſt adhiberi) Vnde cenſeatur cauſa abortus. Ita Henriquez ſuprà lib. 14. cap. 15. num. 4. Aula ſuprà dub. 6. Vgolinus ſuprà. Reginald. ſup. cap. 12. num. 156. Suarius diſp. 45. ſect. 2. nu. 5. Molina ex parte diſp. 77. quamuis ſit quæſtio inter Doctores, ad quod genus Irregularitatis pertineat; an ſcilicet ſit Irregularitas ex homicidio voluntario, vel ex homicidio caſuali. Hoc ſecundum mihi videtur verius, cum D. Thoma 2. 2. q. 64. art. vltimo ad 2. quem ſequitur Suarius ſuprà, & Nauarrus. num. 240. contra Caietanum ad locum citatum D. Thomæ. Ratio eſt; quia talis actio eſt remota. Vnde ablatâ intentione tantùm relinquitur voluntarium in causâ, maximè, cùm actualis inaduertentia tantum in hôc caſu operetur, quantum ignorantia, &, qui ſic percutit, (inquit Suarius) moraliter non aduertit ad periculum fœtus. Vnde, ſicut interueniente ignorantiâ etiam culpabili, homicidium eſt caſuale, vt fatetur Caietanus; ita etiam interueniente inaduertentia actuali, etiam culpabili, idemque meritò putat Suarius; etiamſi quis animauertat periculum; non tamen ſibi perſuadeat ineſſe, & conſcientiam deponat, non ſine aliquo ſcrupulo, & temeritate; nam id ſatis eſt vt homicidium ſit moraliter præter intentionē. Si verò non ſolum aduertat; ſed etiam ſibi perſuadeat inde ſequendum aborſum, vel eſſe morale periculum illius, & nihilominus vult ita percutere, iam homicidium cenſendum erit voluntarium; quamuis enim dicat ſe nolle occidere, ea nolitio eſt inefficax, & ſecundum quid abſolutè autem vult exercere actionem, quam iudicat occiſſiuam, quod eſt directè velle homicidium. Hæc ferè Suarius. Multum autem refert pro diſpenſatione obtinendâ; an ſit homicidium voluntarium vel caſuale? faciliùs enim diſpenſatur in Irregularitate ex caſuali, quàm ex voluntario: non valebit autem diſpenſatio ſi non fiat vera narratio. Ideò grauanda eſt conſcientia delinquentis, vt veritatem narret, cuius confeſſioni ſtandum eſt nec valebit diſpenſatio; niſi vera narret. *Quæſtio inter Doctores.* *Iudicium Authoris cum D. Thom.* *Ratio.*

951 Vigeſimò primò idem, atque de præcedenti caſu, ſentiendum eſt de eo, qui habet copulam cum muliere prægnante abſque debitâ cautione, ſi mors fœtus animati inde ſequatur, ſicuti notauit idem Suarius ſect. 6. num. 21. *Vigeſimo primò.*

Filiucius

Filiucius. num. 75. Vgolinus. §. citato. num. 2. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. & alij, quod intelligendum eſt, ſi nouit, aut aduertit tale periculum.

Vigeſimo ſecundò.

952 Vigeſimo ſecundò idem iudicium eſt, ſaltem pro foro exteriori, de caſu, qui habetur cap. *Continebatur.* de *Homicidio.* vbi Clericus falcè occultè præcinctus declaratur Irregularis, quia alter cum eo colludens falce vulneratus obijt, in quo caſu non præſumitur debitam diligentiam adhibuiſſe ad præcauendum homicidium in foro tamen conſcientiæ Irregularis non erit, ſi teipsâ periculum nullâ ratione præuidit vt notauit Suarius diſp. illâ. 45. ſect. 5. num. 3. ad finem Filiucius num. 57. alijque Recentiores.

Vigeſimo tertiò.

853 Vigeſimo tertiò non eſſe habendum pro Irregulari inſidens equo, qui fractis habenis puerum in via conculcauit & interfecit; mors enim eſt caſualis, quod verum eſt, etiamſi quis equitet illicitè, vt quando conſcendit equum ad furandum vel occidendum, aut ſi ſit Monachus franciſcanus, cui iuxta ſuas Religionis regulas prohibitum ſit equitare; ſemper enim in his, & ſimilibus caſibus mors illa eſt caſualis; patetque ex cap *dilectus de Homicidio.* Ita Molina ſuprà n. 7. Sayrus lib. 7. cap. 6. num. 1. Vgolinus. cap. 18. §. 1.

Vigeſimo quartò.

954 Vigeſimò quartò eſſe Irregularem illum alterû, cuius equus morſu vel calcibus interfecit non adhibita ſufficienti diligentiâ ad id præcauendum, quando ei nota eſſet equi natura, vel proprietas, vel ſaltem de illa dubitaret; tunc enim mors non cenſetur omninò caſualis.

Vigeſimo quintò.

955 Vigeſimo quintò Irregularem non eſſe, qui domi ſatis diligenter cuſtodit feram, quæ abſque cuſtodientis culpâ caſu ſoluitur, & aliquem occidit. Ita Nauarrus, Couartub. & alij apud Sayrum ſuprà. num. 19. Henriquez ſuprà. c. 15. littera *M.* Auila. 7. p. diſp. 5. ſect. 1. dub 7. Villadiego. cap 6. num. 31. Reginald. num. 253. eſt enim merè caſualis occiſio.

Vigeſimo ſextò.

656 Vigeſimo ſextò eſſe Irregularem, qui feram, quantumuis ligatam, in viâ ponit, vel publico loco, vbi occidit incautè accedentes; eſt enim actio ex ſe periculoſa, nec cenſetur ibi illam ponens ſufficientem adhibuiſſe diligentiâ ad præcauendam mortem. Ita Molina ſuprà. n 6. Auila ſuprà referens Couarrubiam, & Henriquez, vbi etiam notat per legem Ciuilem, tanquam delinquentem puniri pœnâ ducentorum ſolidorum. Idem iudicium eſt de eo, qui canem in alium irritauit, & inde ſequuta eſt mutilatio, Ita Vgolinus. §. 18. cap. 2. num. 8.

Vigeſimo ſeptimò.

957 Vigeſimo ſeptimò non eſſe Irregularem, qui bonâ fide inter amicos detexit cuiuſdam mulieris adulterium, etiamſi poſteà per nefas ab aliquo audientium id deferatur ad virum, & hic propterea vxorem occidat; tunc enim illâ manifeſtatio adulterij penſatis circumſtantijs non videbatur periculoſa homicidij, etiamſi alioquin eſſet iniuſta propter detractionem famæ atque adeò mors adulteræ non videtur illi imputanda. Contrarium tamen ſentit Vgolinus. cap. 22. num. 14. quod mihi placet, quando vel dubium, vel probabilis timor erat huiuſmodi delationis penſatis circumſtantijs ex parte audiêtium, vt, ſi aliquis eorum erat intimus amicus

Contrariũ tamen plac. Authori cum limitatione.

Ioan. de Dicaſtil. de Cenſur.

mariti, aut inimicus vxoris adulteræ, vel complicis, idque aliquâ ratione notum erat illi detractori detegenti adulterium.

Vigeſimo octauò.

958 Vigeſimo octauo à fortiori non eſſe Irregularem, qui dixit alteri bonâ fide in tali loco extare exules, & ille audiens inde arreptâ occaſione hoc detulit ad Iudicem, qui captos exules morte affecit; illa enim mors reſpectu primi referentis caſualis videtur, & nimis remotè illa prima manifeſtatio concurrit ad mortem. Ita Vgolinus ſuprà Suarius apud Bonacinam diſp. 7. q. 5. puncto. 7. num. 25. ad finem, & alij citati.

Vigeſimo nonò.

959 Vigeſimo nonò eſſe Irregularem, qui retulit alicui iniurias illi ab alio illatas, quem ideò iniuriatus occidit; niſi ſufficientem cautionem adhibuerit ad præcauendam mortem inde prudenter timendam; quia hæc non videtur caſualis reſpectu referentis iniurias; ex talibus enim relationibus rixæ vulnera, cædes, & ſimilia damna oriri plerumque ſolent. Ita Vgolinus ſuprà. c. 16. n. 9. Bonacina, & alij citati.

Dubium.

960 Dubitabit tamen aliquis; an adulter fiat Irregularis ſi maritus cognito adulterio vxorem interficiat?

Reſponſio affir. aliquorum.

961 Hac de re non nihil diximus. cap. 10. §. *Ex dictis inferunt.* affirmat Nauarrus. cap. 27. n. 238 ex reſponſione Pij V. de quâ loco citato paulò ante diximus. Idem docet Gutierrez lib. 2. cap. 6. num. 43. oppoſitum docet Caſtro lib. 2, *de lege pœnali.* cap. 14. Couarrub. p. 2. Clementina. *Si furioſus* §. 4. num. 9. & 10. Henriquez loco notato citatus. Auila diſ. 3 ſect. 5. dub. 3. concluſ. 2. Petrus Nauarra lib. 2. cap. 3. nu. 363. Layman. lib. 3. Tract. 3. p. 3. c. 10. nu. 2. loquitur tamen cum diſtinctione, pro quâ refert Suarium diſp. 45. ſect. 6. num. 5. ſcilicet vt attendatur; an adulter temerè ſe ingerendo expoſuerit adulteram mortis periculo; an verò maritus id præter omnium opinionem reſciens, eam interfecerit, & in primo caſu negat eſſe Irregularem non in ſecundo.

Reſp. alij cum diſtinctione.

Obij.

962. Quòd ſi obijcias cum Soto lib. 5. de *Iuſtitiâ.* q. 1. art. 9. & cum Auilâ ſuprà, & Henriq. Maritum etiam tunc non habuiſſe Ius occidendi vxorem, ideò ipſi maritò non verò adultero, vel adulteræ tribuendum eſſe, reſpondet Layman ad Irregularitatem ſæpe ſufficere occaſionem præbuiſſe homicidio per alterum iniquè illatum; quamuis præter, aut contra directã intentionem, eius qui occaſionem præbuit. Quæ doctrina probabilis eſt, eaque diſtinctio mihi magis placet.

Reſp. Laymā.

Doctrinam Layman approbat Author.

963 Valet quidem illa doctrina, quòd maritus (etiam poſito adulterio vxoris) non habeat Ius ad occidendum vxorem, neque ipſum adulterum; poſſitque tunc adulter ſe ipſum (aut mulierem etiam occidendam) defendere iuxta à nobis dicta citato cap. 10. quæſito 2. abſque eo quòd incidat in Irregularitatem, ſi propter neceſſariam defenſionem, non aliter potens ſe defendere, maritum occidere volentem occidat; non verò iuuat iniuſtitia aggreſſionis ex parte mariti ad hoc, vt cauſam præbẽs marito iniuſtæ aggreſſionis nõ incidat in Irregularitatem, ſaltem quando præuidit ſe cauſam præbere, ſicut diximus de detractore, aut delatore

tore criminis ad ipſum maritum.

Trigeſimò

964. Trigeſimò illum eſſe Irregularem, qui incurrit alteri terrorem, quo medio eſt cauſa, vt perterritus ſe præcipitem agat, aut vt perterrita fœmina cogatur abortire dummodò ſufficienter aduerterit, qui talem metum incutit. Ita Sayrus ſuprà numero 31. & in Claui Regiâ lib. 10. Tract. 2. cap. 12. numero 28. Henriquez ſuprà numero 3. & alij communiter; propter inaduertentiam tamen ferè ſemper excuſari poſſunt pueri, qui ſe ioco terriculamentis ludicris perterrefaciunt, ignorantes, vel non aduertentes mortem, vel aliud graue damnum inde ſequendum. Ita Nauarrus lib. 5. *Conſiliorum de Homicidio* concluſ. 7. Molina ſuprà n. 9. Saytus ſuprà & alij. Idemque iudicium eſt de his, qui perterrefaciunt eo modo, ex quo non ſolet perturbatio ſequi.

Notandum pro caſibus huc vſq; explicatis & ſimilibus.

965. Tandem pro totà doctrinâ, & caſibus huc vſque explicatis alijſque ſimilibus notandum eſt (id quod iam ſuprà indicauimus) ad incurrendam Irregularitatem ex homicidio caſuali, non omninò caſuali, & iniuſto, de quo huc vſque præcipuè diſputauimus requiri culpã mortalem; talis enim Irregularitas eſt pœna, & ſatis grauis; pœna autem debet proportionari culpæ; atque adeo pœna grauis, culpæ graui. Ita Suarius diſp. 45. ſect. 5. numero 8. Saytus lib. 7. cap. c. numero 9. Salon 2. 2. q. 64. art. 8. controuerſ. 4. ad finem. Valentia tomo 4. diſp. 7. q. 119. puncto 3. Filiucius numero 68. & 51. alijq; multi, quamuis contrarium ſentiat Molina ſuprà & alij apud Sayrum, qui putant ſufficere culpam venialem; ſed, quod diximus, probabilius eſt, & magis conforme doctrinæ traditæ diſp. 2. dub. 12. vbi diſputauimus an excommunicatio maior, vel alia cenſura grauis ſuſpenſionis, aut interdicti propter ſolam culpam venialem imponi poſſit.

CAP. XIII.

De Irregularitate ortâ ex Homicidio voluntario iniuſto ex parte exequentis, aut mandantis, aut conſulentis.

Homicidium voluntariũ quod dicatur

966. Legantur, quæ diximus in noſtro opere de Iuſt. lib. 2. Tract. de diſp. 10. dub. 14. & Tract. 2. diſp. 4 dub. 3. & 4. vide etiam quæ dixi *diſp. 1. huius Tract. dub.* 21. & 22.

Voluntarium homicidium dicitur, quod in ſe eſt volitum; & quamuis homicidium volitum in ſuâ cauſâ ſoleat ab aliquibus imò à D. Thomâ 2. 2. q. 64. appellari caſuale, vt videre eſt art. 8. tamen, vt rectè Nauarrus, & communiter Theologi, etiam dicitur voluntarium, quod eſt volitum in cauſâ adeò propinquâ vt impoſſibile ſit velle illam, quin ſit volitum homicidium ſicut velle dare venenum, velle ferire circa præcordia.

Voluntariũ directè & indirectè.

Itaque ſicut voluntarium generaliter loquendo abſolutè, & directè dicitur, quod eſt volitum in ſe formaliter, voluntarium verò indirectè, & ſecundum quid, quod, licèt non intendatur in ſe directè, & explicitè, intẽditur in cauſâ ex quâ videtur ſecuturum; idem omninò dicendum eſt in particulari de homicidio; imò Couarr. 2. p. 9. numero 1. verſ. *voluntarium* docet etiam eſſe voluntarium homicidium, quando quis voluit percutiendo faciem cicatrice deformare; licèt non occidere; nõn potuit tamen manum temperare, quin grauiter percuſſerit; tunc enim iam præuidit periculum interficiendi, & voluit id, ex quo periculum ſequebatur apertè. Oppoſitum tamen ſentit Henriquez ſuprà referens alios numero 1. litera N. ſed hoc, quod Couarr. docet, eſt probabilius, imò omninò verum, cum quo ſentit Suarius diſp. 44. ſect. 5. numero 4. Filiucius numero 89. Toletus lib. 1. cap. 62. numero 10.

voluntariũ homicidium iuxta Couarr.

Notat rectè Suarius quoad forum conſcientiæ

967. Rectè autem notat Suarius, quod attinet ad forum conſcientiæ, quando quis vulnerat alium directè voluntate percutiendi, ſeu vulnerandi; cum propoſito tamen non occidendi, quamuis mors ſequatur, illud non eſſe homicidium voluntarium in rigore, & in conſcientiâ, in quâ de tali propoſito conſtare poteſt; quod ſecùs eſt in foro exteriori; & ideò in illo coniecturis, & ſignis agitur, quæ ex circunſtantijs, vt ex inſtrumento, quo percuſſit ex loco, & modo percutiendi, & occaſione deſumuntur, & in dubio ſemper præſumitur contra occidentem vt ex Antonio Gomez tomo 3. *variarum* cap. 3. numero 15. notat idem Suarius ibi, & addit aliquando neceſſarium eſſe eiſdem coniecturis vti in foro animæ, maximè ad diſputationẽ, vt quãdo ipſemet occidens neſcit explicare intentionẽ ſuam, præſertim quando habet animum percutiendi; non tamen excludendo, aut limitando, ſed indifferẽter abſolutè volendo percutere, aut vulnerare tunc enim ex circumſtantijs id coniectare neceſſe eſt, & ad id iuuat cognitio cauſæ, quæ ad occiſionem hominis applicata fuerit. Vnde, vt notabam, qui alteri venenum mortiferum propinat, vel punctim ferit circa præcordia, aut cæſim in capite, cenſetur velle mortem; nam velle talem cauſam perinde eſt, ac velle effectum eâdem ratione volenti percutere abſolutè in quacumque parte poſſit, & modo, quo poſſit, ſi eâ ratione occidat, cenſetur homicidium voluntarium; idem enim moraliter eſt velle talem cauſam proximam, & velle effectum.

Secus fit in foro exteriori

968. Secùs verò erit, ſi eodem inſtrumento vtens directè procuret non ita percutere, vt vulneret, vel non in parte periculoſâ; tunc enim, ſi mors eueniat, præter intentionem, non erit propriiſſimè homicidium voluntarium idemq; à fortiori dicendum eſt, ſi inſtrumentum per ſe non erat aptum ad inferendam mortem. Itaque habemus ex dictis ad hoc, vt homicidium dicatur voluntarium, & ex eo incurratur Irregularitas, eſſe neceſſariam vel expreſſam, ac directam, imò & ſpontaneam voluntatem occidendi in actu (vt Suarius, & aliqui alij appellant) ſignato vel exercito; tunc enim dicitur tali voluntate fieri, quando vel mors ipſa eſt intenta, vel ſaltem actio illa, quæ eſt cauſa proxima, & moraliter per ſe. & ineuitabilis mortis; quia talem actionem velle, re verâ eſt velle mortem in actu exercitio: quamuis in actu ſignato, & expreſſo non concipiatur. Ideò autem meritò dixit Suarius, eam voluntatem

Requiſita ad hoc vt homicidium ſit voluntariũ & ex eo incurratur Irregul.

tem debere eſſe ſpontaneam, vt excluderetur voluntas, ſe defendendi, quæ in hac materiâ ſolet dici voluntas neceſſaria, vt explicuimus c. 10. & quamuis in ea excedatur aliquando, etiam cum peccato, effectus tamen ex illâ ſecutus non eſt voluntarius, prout nunc loquimur; ſed alterius rationis, vt Suarius etiam notat. & explicat; qui etiam, & alij aduertunt nomine mortis etiam mutilationem comprehendi, quæ (vt ſæpè diximus) eſt homicidium partiale.

Mortis nomine comprehenditur mutilatio.

Differentia inter homicidium voluntarium, & Caſuale.

969. Ex dictis patet iam differentia inter homicidium caſuale, & voluntarium, nam, vt ex dictis in c. præcedenti conſtat, homicidium caſuale dicitur, quod non eſt formaliter intentum, nec reputatur indicio prudentis tanquàm formaliter intentum, vt quando quis percutit aliquem ictu non apto per ſe ad mortem; ſed caſu accidit, vt percuſſus inter fugiendum impegerit ad Saxum, vel parietem, indeque fracto cranio, mortuus fuerit. Quà de re legi poteſt Antoninus Gomez ſuprà Filiucius Tract. 20. c. 2. q. 2. & alij apud Suarium ſuprà numero 3. & 4. cum quibus ſentit Sa verb. *Homicidium* numero 4. qui omnes docent iuxta dicta illud ſolùm applicari homicidium voluntarium in Iure Canonico, quod fit ex propoſito, ſeu, quod eſt per ſe, & directè intentum; quod ego intelligerem modo explicato à Suario, intentum, ſcilicet, in actu ſignato, vel in actu exercito, vt dictum eſt, quamuis alij citati videantur excludere ab homicidio voluntario, etiamſi id fiat tali actione ex quâ, vt plurimùm ſequatur mors, quod non videtur improbabile aliquibus alijs Doctoribus loquentibus de diſpenſatione, quam circa Irregularitatem homicidij non voluntarij concedere poteſt Epiſcopus iuxta Tridentinum ſeſſ. 14. de *Reform.* c. 7. & ſeſſ. 24. c. 6. Nec mihi hæc doctrina diſplicet dummodò ſub homicidio voluntario comprehendamus non ſolùm directè, & per ſe intentum in actu ſignato; ſed etiam per ſe intentum in actu exercito; de quo nuper dicebamus cum Suario, quando ſcilicet intenditur actio, quæ eſt cauſa proxima, & moraliter per ſe, & ineuitabilis mortis, & quantùm ad prædictam diſpenſationem ſub homicidio caſuali comprehendamus, quod fit per actionem, ex quâ frequenter quidem ſequitur mors; ſed illam non intendit, qui eam actionem exequitur.

Homicidium voluntarium iuxta Ius Canonicum.

Authoris Iudicium.

Homicidium voluntarium vel caſuale reſpectu mandantis &c.

970. Ex hoc etiam patet, quandonam homicidium dici poſſit voluntarium, vel caſuale reſpectu mandantis, vel conſulentis: tunc enim eſt voluntarium, quando mandans, vel conſulens intendit illud in actu ſignato id eſt directâ & expreſsâ voluntate, vt occidatur, vel rectè in actu exercito, id eſt directè, & expreſsè mandans, vel intendens à mandatorio exequi actionem, quæ eſt cauſa proxima, & moraliter per ſe, & ineuitabilis mortis. Quando verò mandat ſine tali intentione opus, quod ex ſe non eſt tale, non cenſetur homicidium, ſi ſequatur, eſſe voluntarium, ſed merè caſuale. Legatur Molina tomo 4. diſp. 33. & Suarius diſp. 45. ſect. 2. numero 5. quem retulimus c. præcedenti, &. quæ ibidem diximus §. *Deciſione ſeniùs item* Sayrus lib. 7. cap. 1. numero 12. Filiucius cap. 4. quæſito 3. & 4.

971. Fieri etiam poteſt aliquando vt homicidium reſpectu mandantis vel conſulentis ſit voluntarium reſpectu verò exequentis caſuali, aut è contra; nam ſi mandans intendat mortem mandatarius verò velit leuiorem iniuriam inferre; ſed errore mandans vel aliâ de causâ lethale vulnus influxit; vel è contra mandans intendit leuiorem noxam; exequens verò grauiorem, ſatis conſtat diuerſo modo comparari homicidium cum mandante, & cum exequente, & idem eſt de conſulente, & de exequente conſilium. Legatur Suarius diſp. illâ 45. numero 4. ſect. illa 2. Corollario 2. Filiucius ſuprà cap, 7. numero 32. & alij. His præmiſſis, & quæ diximus diſp. 3. dud. 58. cap. 1. de perſona percutiente,

Homicidium voluntarium reſpectu mandantis poteſt eſſe caſuale reſpectu exequentis aut è contra.

972. Aſſero primò vix Baptizatus occidens aliquem vel illius membrum mutilans voluntariè ſimpliciter, vel ſecundum quid modo explicato fit Irregularis, Eſt communis ſententia Doctorum, quam latè probat Couarr. Clementinâ, *Si furioſus* pluribus Textibus. Ratio verò eſt; quia prædictum homicidium, vel mutilatio voluntaria inducit Irregularitatem ex diſpoſitione Iuris poſitiui; talis autem eſt hæc, de quâ loquimur: ergo illam inducet, quam etiam inducit, vt conſtat ex c. præcedẽti. homicidium, vel mutilatio caſualis cum mortali culpâ.

Aſſertio 1.

Ratio.

973. Idem iudicium eſt de eo, qui abſque iuſta cauſâ ſe ipſum mutilat abſcindens membrum aliquod, nec minùs propriè dicitur mutilator, nec minùs etiam peccat ſe ipſum mutilando, quàm alium. Ex prædictâ aſſertione nonnulla pro praxi licèt inferre.

974. Primò fieri Irregularem, qui mutilat membrum, etiamſi debilitatum ſit, vel aridum; eſt enim verè membrum. Excipe, niſi ſit Chirurgus, vel Medicus, qui ex præſcripto artis id faciat iuxta dicta cap. 11. Ita Suarius diſp. 44. ſect. 2. numero 11. Filiucius ſuprà numero 16. & alij communiter. Verum quidem eſt Suarium de membro, quod ſit omnino aridum, id eſt mortuum non informatum animâ putare per eius mutilationem non induci Irregularitatem, quod ſatis probabile eſt, neque enim iam tale verè dicitur membrum; in Iure autem de membri tantùm abſciſſione mentio fit.

Ex prædictâ Aſſertione Infertur 1.

975. Secundò non eſſe Irregularem, qui brachium alterius debilitat; neque enim dicitur mutilare, vt latè oſtendimus cap. 1. cum multis, vbi etiam diximus non inducere Irregularitatem, facere aliquem cæcum, vel claudum, non eruendo oculum, vel mutilando, & ſimul etiam diſputauimus, an digitus ſit membrum, & quid intelligatur nomine membri, & qualis, & quanta debeat eſſe mutilatio, ſiue ſibi facta, ſiuè alteri; & alia legi poſſunt, quæ diximus ſuprà dub. 8. agentes de Irregularitate ex defectu corporis.

Infertur 2.

676. Aſſero 2. mandans non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè homicidium fieri, eſt Irregularis, teneturque ad reſtitutionem, niſi mandatum reuocauerit. Quod attinet ad Reſtitutionem diximus in noſtro opere de *Iuſtitiâ* Tract. de *Reſtit. diſp. 4. dub. 3.* & fac ũt ad hoc ea, quæ diximus in hoc Tra. *diſp. 1. dub. 21. & 22.* ibi

Aſſertio 2.

legantur. Præſentem aſſertionem docet Syluest. verbo *Homicidium* 1. quæſito 7. Nauarrus n. 2 33. Suarius diſp. 44. ſect. 3. numero 7. Vgolinus cap. 15. §. 4. Azor 3. p. lib. 2. cap. 8. Reginald. lib. 30. numero 124. Filiucius numero 27. & ſequentib. Tolet. lib. 1. cap. 80. & alij communiter. In citatâ verò illa diſp. 21. plures alios retulimus, qui abſolutè excuſent mandantem: ſi reuocauit mandatum, ita, vt non cenſeatur cauſa moralis talis effectus. Ratio ergo noſtræ aſſertionis eſt, quoad primam partem, quòd incurrat ſcilicèt, Irregularitatem, ſi effectus ſequatur ante reuocationem mandati, quia mandans cenſetur cauſa moralis homicidij, & damni, atque adeò Irregularitatis.

Ratio Aſſertionis quoad primam partem.

quoad ſecundam.

977. Secundam verò partem aſſertionis de reuocatione mandati, quod tunc non incurrat, tanquàm probabiliorem ſecuti ſumus loco notato, quamuis & probabile diximus etiam eſſe cauſam moralem: atque adeò incurrere, etiamſi mandatum reuocet. Quæ omnia ibi legi poſſunt.

Hinc ſequitur.

978. Ex hac doctrinâ ſequitur primò non incurrere mandantem, quando mandatorio notum eſt iam amicitiam, & reconciliationem factam eſſe inter mandantem, & inimicum, quem mandauerat occidi, illa enim eſt tacita & ſufficiens reuocatio mandati: ac proinde homicidium ſequens non oritur ex priori mandato: ſed ex malitiâ mandatarij. Ita Henriquez cap. 16. numero 2. Sayrus cap. 22. numero 15. Filiucius numero 29. Vgolinus ſuprà §. 5. Vtrum autem ex Iuſtitiâ teneatur mandans admonere occidendum, vt ſibi caueat dùm præuidet adhuc mandatarium poſt reuocatum mandatum velle exequi, non conſentiunt Authores, affirmat Suarius; negat Vgolinus ſuprà videturque magis conforme cum doctrinâ à tradita nobis loco citato de *Reſtitutione*.

Sequitur 2.

979. Sequitur 2. fieri Irregularem mandantem, ſi mandatarius accepto mandato neſciens pacem, & familiaritatem inter mandantem, & occidendum occidat illum; nondùm enim cenſetur reuocatum mandatum interim dùm illius reuocatio mandatario non innoteſcit, quantumuis mandans omnia media tentauerit, vt innoteſceret.

Sequitur 3.

980. Sequitur 3. fore Irregularem perſonam ſuperiorem, vt eſt Pater, aut Dominus, ſi paſſus, iniuriam ab aliquo dicat filio, aut famulo, domum ne redeas; niſi vindictam ſumas meæ iniuriæ, vel donec aliquid noui de te audiam, & inde occaſione arreptâ filius, aut famulus iniuriatorem patris, aut domini occidat; cenſetur enim illud tacitum mandatum. Ita Vgolinus c. 15. §. 1. numero 3. Suarius diſp. 44. ſect. 3. n. 14. Reginald. n. 123. & alij communiter.

Sequitur 4.

981. Sequitur 4. etiam eſſe Irregularem mandantem Petro, vt occidat Paulum, Petrus verò priùs quidem nolens mandatum acceptare poſtea mutato conſilio acceptauit, & exequutus eſt, antequam mandans reuocaret mandatum; adhuc enim tunc cenſetur perſeuerare mandatum, quo permotus occidit, atque adeò mandans cenſetur cauſa illius homicidij. Ita Suar. ſuprà n. 5. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. num. 3. referens Innocentium in c. *Ad audientiam de Homicidio* & Baldum in l. 1. C. *de Seruis fugit*. Reginald. lib. 30. numero 126. Vgolinus cap. illo 15. numero 3. Filiucius. num. 29.

Difficultas

982. Vtrum autem idem dicendum ſit de eo, qui mandauit, vt occideret de nocte, exequens autem occidit in meridie; vel, vt occideret poſtquàm depoſuiſſet occidendus Magiſtratum. Ille verò occidit, antequam deponeret, non eſt ita facilè, & primum decernere, vt aliqui putant, qui abſolutè affirmant, inter quos Bonacina diſp. 7. q. 4. puncto 8. In quâ re mihi videtur aliqua diſtinctione opus eſſe; nam, ſi mandantis intererat, quod occideretur de nocte; non verò die ſequenti; quia nimirum de nocte metuebat aliquid mali ab illo à cuius metu iam liber erat die ſequenti, idque ſatis innoteſcebat mandatario, non cenſetur mandãs cauſa illius mortis ſub ijs circumſtantijs, ſub quibus non extat ipſius mandatum; ſi tamen abſolutè mandauit, ut illum occideret, & addidit de noctè, putans illam eſſe maiorem commoditatem, vel aptiùs tempus; exequens verò nactus occaſionem non in nocte ſed in die exequutus eſt, adhuc cenſetur perſeuerare mandatum, quoad ſubſtantiam, & mandantem eſſe cauſam moralem homicidij. Item, ſi mandans ſolùm poſt depoſitum magiſtratum, & nullo modo ante illum depoſitum voluit hominem occidi; quia ſuâ intererat, vt in magiſtratu viueret, idque notum erat mandatario, ſed hic ſtultè & nimis præceps, aut præmaturè mortem executus eſt, non cenſetur mandans cauſa illius mortis ſub ijs circumſtantijs, etiamſi ipſum hominem occidi mandaſſet in alio tempore ſequenti, idq; maximè, quando longa diſtantia eſſet inter vtrumque tempus; quis enim dicat mandantem occidere hominem iam functum Magiſtratu (qui Magiſtratus adhuc duraturus eſt per ſexennium) eſſe cauſam moralem mortis, quam mandatarius exequitur in principio ſexennij? Quod ſic adhuc declaro. Priuatio vitæ talis hominis in toto illo ſexennio nullo modo fuit volita in ſe vel in causâ à tali mandato nec de tali priuatione inducendâ mandatum dedit; ſed priuatio, vel ſpoliatio vitæ, quam mandauerat; illa ſola erat, quæ induci poterat poſt ſexenniũ; ergo quam executus eſt mandatarius, non eſt illa, quam dedit in mandatis ille mandans; ergo non fuit cauſa mandato ſuo illius actionis, & priuationis. quam mandatarius exequitur, Confirmatur, & declaratur; quia mandans mandato ſuo non eſt cauſa moralis actionis exequendæ, niſi actio talis ſit, quæ poſſit comprehendi ſaltem diſiunctiuè, aut confusè in mandato mãdantis; quando enim Petrus mandat alicui, vt occidat Paulum, quacumq; actione, & tempore mandatarius illum perimat, ea actio comprehenditur ſub mandato; quia eſt vna ex occiſionibus poſſibilibus contentis, & ſignificatis illo mandato *occide Paulum*. In noſtro autem caſu illa actio, quâ mandatarius occidit hominem ante ſexennium fungentem adhuc Magiſtratu, nullo modo eſt actio, ſeu occiſio, quæ continearur in illo mandato Petri; Petrus enim mandauit actionem, non quamcumque; ſed illam, quæ fieri, & exerceri poſſet poſt ſexennium; illa autem actio, quam

Reſp. Bonacina.

Diſtinctio adhibenda iuxta Authorem.

Confir. & declaratur.

quam exequitur mandatarius, non eſt actio, quam exequi poteſt, aut potuit poſt ſexennium; ſed alia diuerſa; maximè cùm nec moraliter, nec phyſicè iuxta rectam Philoſophiam actio, quæ poteſt eſſe aut eſt in vno tempore, ſit actio, quæ poteſt eſſe aut eſt in alio (ſaltem naturaliter) ergo nullo modo tunc mandans eſt cauſa moralis actionis, ad quam mandatum ſuum non ſe extendit. *Confir. vlterius.* Confirmatur vlteriùs; quia, ſi quis mandauit alteri: *occide hodie Petrum cras autem nullo modo*, & mandatarius occideret cras, non cenſetur Petrus mandans hodiernam occiſionem, & negans craſtinam, eſſe cauſam mandato ſuo craſtinæ occiſionis: ergo è contra, ſi diceret *occide cras, ſed hodie nullo modo*, non cenſebitur per mandatum occiſionem craſtinæ eſſe cauſam occiſionis hodiernæ: ergo nec in noſtro caſu per mandatum occiſionis poſt finitum magiſtratum eſſe cauſam occiſionis ante illum finitum. Secus dicendum eſſet, ſi abſolutè mandaſſet occidere; ſed tanquàm acceſſoriam, aut ſecundariam circumſtantiam monuiſſet occiſorem; vt curaret exequutionem non fieri ante depoſitum Magiſtratum; tunc enim ſubſtantia mandati ſolùm reſpicit mortem occidendi, quam ſubſtantiam implet exequutor etiamſi in circumſtantiâ deficiat.

983. An verò cenſeatur Homicida & Irregularis mandans verberare, percutere, vel capere, aut in carcerem detrudere inimicum expreſsè mandando, ne occidatur, nihilominus mandatarius inimicum re ipsâ occidit? decidendum eſt iuxta principia data c. præcedenti; ſi enim adhibuit ſufficientem diligentiam ne mors ſequeretur, aut mutilatio, homicidium erit caſuale; ſi ſequatur, quamtumuis illa actio, aut detentio ſit illicita. Vnde quamuis aliqui Authores doceant illum eſſe reum homicidij & Irregularem propter c. vltimum de *Homicidio*. Vbi videtur hic caſus Iure expreſſus, tenetque Filiucius numero 94. Suarius diſp. 45. ſect. 2. num. 3. Bonacina ſuprà numero 18. qui teſtatur de communi; hoc tamen intelligendum eſt; quando actiones, quibus capitur inimicus, ſunt ex ſe periculoſæ mortis, & diligentia adhibita ad mortem præcauendam, quamuis ſit tota poſſibilis, illa tota non ſufficit; tunc enim mors ſecuta meritò imputatur mandanti, ſiue reſpectu illius ſit caſualis, ſiue voluntaria ſecundum quid: quod idem ferè eſt quantùm ad incurrendam Irregularitatem, quamuis, quantùm ad diſpenſationem obtinendam, ſi cenſeatur non voluntaria; ſed caſualis, poſſit ab Epiſcopo diſpenſari ex conceſſione Tridentini iuxta ſuprà dicta. Nos autem loquimur in caſu, quo adhibuit diligentiam, non ſolùm poſſibilem; ſed ſufficientem ad præcauendam mortem inimici, qui ſic verberatur & capitur; ſed ex merâ malitiâ mandatarij, aut ex mero caſu inopinato, qui præuideri non potuit captus perijt. In quo caſu dicimus non eſſe Irregularem iuxta dicta in hoc & præcedenti capite; quia homicidium eſt merè caſuale, & neque in ſe, neque in cauſa volitum. Quæ omnia locum habent in foro conſcientiæ iuxta ſuprà notata; nam in foro exteriori; niſi aliud ſufficienter probetur, habebitur Irregularis, & ſemper præſumptio erit contra ipſum. Quæ doctrina eſt ſatis conformis doctrinæ Suarij, quem ſuprà retulimus, & ſecuti ſumus.

984. Aſſero 3. conſulens homicidium ei, qui paratus erat ad id patrandum, Irregularis eſt, & Homicida ſecutâ morte, vel mutilatione. *Aſſertio 3.* Conſonat hæc doctrina cum his, quæ tradidimus loco notato de *Reſtitutione* & in noſtro caſu: ratio eſt; quia cauſa efficax mortis, ſeu mutilationis, cenſetur reus homicidij, & Irregularitatis; conſulens autem eſt cauſa moralis homicidij, vel mutilationis. *Ratio.*

985. Vtrum autem in conſulente ſufficiat reuocaſſe conſilium, ſicut diximus de mandante ſufficere reuocaſſe mandatum? decidendum eſt iuxta dicta loco notato de Reſtitutione, ſcilicet diſp. 4. dub. 4. aſſertione 2. vbi inter alia diximus probabile quidem eſſe, ſi conſulens, antequam alter exequatur opus iniurioſum, retractet ſuum conſilium, ac diſſuadeat opus non teneri ad reſtitutionem: id tamen locum habere, quando conſilium, aut hortatio ſolum nititur authoritate conſulentis, aut hortantis, vel quando nitebatur in ratione apparenti, ſed falsâ; nam tum retractatâ ſententia, aut oſtensâ falſitate, iam alter non facit opus motus à tali conſulente; ſed, quia ipſe vult facere, ſicut contingit in mandatario exequente mandatum poſtquam reuocatum eſt. *An in conſulente ſufficiat reuocare Conſilium?* Si verò conſilium datum fuit oſtendendo vtilitatem, vel honorem eius, cui datur, pendere ex tali actione, cuius dat conſilium, & eâ ratione cognitâ ab accipiente conſilium mouetur ad illud exequendum, tenebitur conſulens ad reſtitutionem; quia iam effectus ille executionis cauſatur ab illâ notitiâ, quam cauſauit, qui conſilium dedit in mente exequentis, eamq́; iam non poteſt impedire. Legâtur alia quæ ibi diximus. Vnde in hoc Tract. de Cenſuris diſp. 1. dub. illa 21. aſſert. 2. oſtendimus diſcrimen inter mandantem, & conſulentem; quod, cum mandatum detur in gratiam mandantis, & mãdatarius agat nomine mandantis, eo ipſo, quod mandans reuocet mandatum, & reuocatio innoteſcit mandatario ante exequutionem; iam ceſſat omnis ratio agendi à mandante propoſita, & non fit opus nomine mandantis. *Diſcrimen inter mandantem quoad reuocationem mandati. & Conſilij.* Conſilium verò datur in gratiam ipſius accipiẽtis conſilium; ac proinde hic agit nomine ſuo, & propter cõmoda ſua: ideò non eo ipſo ceſſet ratio agendi in mente impreſſa; niſi vel contrarium re ipsâ perſuadeatur, vel certè; niſi oſtendatur illam rationem ob quam motus fuit, qui conſilium dedit, non ſubſiſtere; ſed fuiſſe omnino falſam, & apparentem. Itaque, vt vno verbo dicam, quod attinet ad noſtrum etiam caſum de Irregularitate, non eſt eadem omnino ratio de reuocante mandatum, & de reuocante conſilium. Vnde in illis caſibus, in quibus reuocans mandatum damni inferendi excuſatur, aut non excuſatur ab obligatione reſtitutionis deſinens eſſe cooperator, vel adhuc cooperans per effectum à ſe cauſatum medio conſilio, quod dedit; & in caſibus in quibus conſulens poſitâ reuocatione conſilij cenſetur adhuc, vel non cenſetur ſufficienter cooperari, vt Cenſuram incurrat latam contra conſulentem; in eiſdem, inquam, caſibus dicendum etiam eſt incurrere, vel

non incurrere Irregularitatem, quando conſilium de eâ re probare ſub Irregularitatis pœnâ prohibetur; eodem enim modo philoſophandum eſt de Irregularitate, atque de reſtitutione, & Cenſuris, quantum ad ſufficientem, vel non, ſufficientem Conſilij reuocationem; niſi quòd in caſu dubij in materiâ Irregularitatis ex homicidio, quando dubium eſt facti, quale eſt hoc, & dubium pelli non poteſt, gerere ſe quis debet pro Irregulari omninò dubitans an concurrerit ſuu conſilio. In materiâ verò Reſtitutionis in dubio facti non eodem modo philoſophandum eſt; ſed iuxta principia ibi data, de quo nunc nec vacat, nec iuuat diſputare. Nihilominùs videantur quæ diximus *in hoc Tractatu de Cenſuris* diſp. 1. dub. 21. vbi in ſimili attulimus numero 293. & ſeqq. vbi aliquos retuli excuſantes illum à cenſura, ſed quod diximus verius puto tùm in cenſura tum in Irregularitate.

Dubium. 986. Si verò, quis iam paratus erat occidere. dubitari meritò poteſt; an conſilium illi datum ſit cauſa moralis homicidij, atque adeò conſulens fiat Irregularis? & omiſſis alijs, quæ latiùs

Reſp. Author poſſent hoc loco diſputari, breuiter dico non fieri Irregularem, ſi nihil ampliùs moueat exequentem, quàm ipſe per ſe motus erat ante conſilium; quamuis enim tunc per affectum peccet conſulens, tamen re ipsâ non influit in effectum, quem non exequitur occiſor propter huius conſilium. Sed propter ſuum proprium affectum. de caſu verò, in quo dubitetur, an mouerit ſuo mandato; vel conſilio, iam diximus cap. primo numero 638. & alibi.

987. Erit tamen Irregularis conſulens, ſi voluntatem occidendi augeat, tunc enim iam influit, & effectus non minus procedit ab hoc augmento voluntatis, quàm a voluntate præexiſtente in ipſo occidente, imò aliquando propter huiuſmodi conſilium longè aliter ſit effectus, quam fieret ſine illo vt contingit, quando quis ſuo conſilio facit, vt alius citiùs faciliùs, vel crudeliùs committat homicidium. Conſonatque hæc doctrina cum eâ, quam tradidimus locis notatis. Ita Couarr. Clement. vnicâ p. 1. §. 2. Auila p. 7. diſp. 6. ſect. 2. dub. 3. concluſ. 3. Henriquez cap. 16. numero 3. Vgolinus cap. 16. §. 1. Toletus lib. 1. cap. 61. & alij communiter.

De eo qui parato facere maius malum ſuadet minus. 988. Quid autem dicendum ſit, quando parato facere maius malum perſuadet minus, vt ſi parato occidere perſuadeat mutilare? dicendum eſt iuxta dicta loco citato de *Reſtitutione* dub. illa 4. diſputationis 4. concluſ. 4. 5. & 6. vbi diximus eum, qui dedit conſilium homini parato inferre maius malum, vt tantum inferat minus, eidem perſonæ non teneri ad reſtitutionem, nec peccare. Sic in noſtro caſu dicendum eſt non eſſe Irregularem, qui homini parato occidere conſulit minus malum circa eundem hominem, alioquin occidendum vt, quod illum mutilet, vel percutiat, quando aliud non poteſt obtinere; tunc enim potiùs rem proximi vtiliter geſſit liberans illum à maiori malo. Ita Auila ſuprà concluſ. 1. Henriq. c. illo 16. numero 4. Nauarrus cap. 14. numero 40. Rodrig. c. 178. concluſ. 20. numero 21. Coninc diſp. 18. numero 79. Filiucius numero 102. Suarius diſp. 45. ſect. 3. numero 2. & ſequentibus, & alij apud Sayrum lib. 7, cap. 3. numero 13. & apud Dianam 4. p. Tract. 2. Reſol. 18. in fine.

989. Aliter autem philoſophandum eſt de cooperante ad minus malum, vt euitet maius. v. g. ſi volenti aliquem occidere præſtet opem ad mutilandum brachium, vel pedem, tunc enim cooperatur actioni intrinſecè malæ. Ita Suarius, & Filiucius ſuprà alijque quos retuli loco notato de *Reſtitutione*. Legatur Sanchez lib. 7. de *Matrimonio* diſp. 11. n. 14. & quæ diximus loco citato de *Reſtitutione* aſſertione 6.

An quis ſuo Conſilio influxerit in homicidium quomodo dignoſcendum. 990. Quomodo autem dignoſcendum ſit, an quis ſuo conſilio influxerit in homicidium, breuiter diximus citatâ illa diſp. 21. dub. 1. huius Tractatus ibi videatur. Legique poteſt Sanchez lib. 1. *Summæ* cap. 10. numero 44.

991. Illud etiam eſt aduertendum, eum qui conſulit homicidium, ad quod tenetur ille, qui conſilium accipit, non videri Irregularem iuxta dicta ſuprà cap. 3. in ſimili de alijs conſilium dantibus in negotio ſanguinis. Vnde, qui conſulit opus pium, aut aliquid aliud non ordinatum per ſe ad homicidium; ſed ita, vt homicidium ſumatur tanquàm medium neceſſarium ad aliũ finem, ad quem exequens tenetur, non videtur Irregularis fieri, vt quando quis conſilium dat alteri, vt patrem ſuum tueatur, & in alijs caſibus, in quibus illum tueri tenetur iuxta dicta etiam cap. 10. de *Homicidio* ob defenſionem. Sicut enim tunc in eo caſu ipſemet exequens homicidium, non fit Irregularis, multò minus Irregularis fiet, ſiui conſilium dedit; nam iuxta dicta locis notatis, ſi principalis cauſa Irregularitatem non incurrit, non incurrent etiam minus principales; quando non ipſi per ſe; ſed cum reſpectu ad effectum prouenientem à causâ exequente comprehenduntur. Legatur Maiol. lib. 5. cap. 48. Sayrus ſuprà numero 7. Suarius diſp. 45. ſect. 2. n. 6. Filiucius Tract. 20. c. 4. quæſito 4. Henriquez cap. illo 16.

Notandum.

Conſulens probabiliter non excuſat quod ipſo non conſulente futurus eſſet effectus. 992. Iam verò generaliter loquendo circa conſulentem probabile eſt, non ſufficere, vt excuſetur, quòd etiam ipſo non conſulente futurus eſſet effectus (idemque iuditium eſt de mandante) vnde, & ad reſtitutionem tenetur, & Irregularitatem incurrit conſulens homicidium, vel mutilationem, quam alter ſuaſiſſet etiamſi ipſe non dediſſet conſilium; nam de facto hic & nunc ipſemet ſuo conſilio influit; ſicut Irregularis eſt qui occidit Caium, quem alter occiſurus erat, vel qui alioquin erat moriturus, vt conſtat ex. l. *Item Mella* §. *Cenſus* ff. Ad l. Aquil. Ita Vgolinus cap. 14. §. 4. & alij.

Ex dictis ſequitur 1. 993. Ex dictis huc uſque habemus primò illum, qui ſuaſit Petro homicidium, quod Petrus abſque tali ſuaſione, & conſilio commiſiſſet, non eſſe Irregularem; quia exequens Petrus ſuâ voluntate; non verò impulſu, & ſuaſione conſulentis commiſit. Idem dicendum eſt de mandante; quando mandatarius eodem modo fuiſſet ſi mandatum non interceſſiſſet; ſed in his omnibus eodem modo philoſophandum eſt, atque diximus de reſtitutione in noſtro opere de Iuſt. & Iure Tract. 2. diſp. 4. dub. 2. numero 7. & ſeqq.

994. Habe-

994 Habemus. 2. eſſe Irregularem tam conſulentem, quam mandantem, ſi aliquâ ratione ſimul cum propriâ voluntate exequens commiſit homicidium in gratiam mandatarij aut propter conſilium conſulentis. Ita Molina tomo 4. diſp. 33. membro. 6. Vgolinus cap. 14. §. 3. & c. 16. num. 2. Sayrus lib. 7. cap. 2. num. 11. Henriq. lib. 14. cap. 16. & alij multi.

Sequitur. 3. 995 Tertiò Irregularitatem incurrere, qui interroganti, an remaneret ſibi aliqua iniuria ex rixâ præteritâ, quam habuit cum alio ita vt non poſſet talis interrogans honorem ſuum recuperare, niſi per vindictam; interrogatus reſpondit ipſum manere iniuriatum. Quo audito interrogans iniuriatorem occidit. Ita Suarius diſp. 44. ſect. 3. numero 14. & alij communiter; tunc enim interrogatus ſuâ reſponſione cenſetur in homicidium influere.

Sequitur. 4. 996 Quartò eſſe Irregularem, qui in caſu illicito dedit alteri conſilium capiendi arcem per proditionem. Vnde mors alicuius ſecuta eſt; eſt enim iniuſta cauſa illius. Ita Vgolinus. c. 16. num. 4.

Sequitur. 5. 997 Quinto non eſſe Irregularem, qui volenti fugere ſuos hoſtes, conſilium dedit, ne fugeret, promittendo illi ſecuritatem, quam re ipſa præſtare poterat, quia nimirum hoſtes erant illius amici, vel conſulens ipſæ tantæ authoritatis, vt poſſet hoſtes ſedare, vel; quia ſecum tot habebat homines armatos, quot ſufficerent ad compeſcendos hoſtes, vel; quia poterat illum abſcondere in loco ſecreto, aut tuto; quamuis enim præter opinionem poſteà mors ſequatur, non videtur imputanda conſulenti, quia non ſuâ culpâ in illam influxit. Ita Reginald. ſuprà num. 144. Henriq. lib. 14. cap. 16. num. 4. Sayrus lib. 7. cap. 3. num. 9. Vgolinus. cap. 16. § 7.

Sequitur 6. 998 Sextò Irregularem fieri dantem conſilium faciendi abortum fœtus animati animâ rationali, ſequuto effectu. cap. *Maiores*. 32. q. 2. vt iam in præcedentibus notauimus, & videnda ſunt quæ diximus diſp. 1 dub. 21. & 22. vbi quorundam opiniones circa hoc paulo laxiores retulimus. Ita Conînc. diſp. 18. n. 74. Quando cenſeatur fœtus animatus anima rationali; alijs in locis explicandum eſt, & nonnihil obiter diximus in hac, & duabus præcedentibus dubitationibus, alijs in locis, & Legi poteſt Vgolinus cap. 4. §. 1. & cap. 16. §. 2. Suarius diſp. 44. ſect. 2. numero 13. Sayrus. cap. 2. Henriq. ſuprà, cap. 15. Auila. 7. p. diſp. 6 ſect. 4. dub 1. & 2. Reginaldus lib. 30. num. 99. Filiucius Tract. 20. cap. 1. q. 8. nu. 19. & ſequentibus. Naldus, & Quaranta verbo *Abortum*. referri autem ſolet à prædictis auctoribus notiſſimum illud decretum Sixti. V. in quâdam extrauaganti, vbi decreuit, etiam ante fœtum animatum ſufficere ad Irregularitatem eſſe cauſam abortus. Quod tamen decretum Gregorius XIV. reduxit ad terminos Iuris communis, & poſt ipſum (quidquid fuerit olim) non ſatis eſt ad Irregularitatem fuiſſe cauſam abortus nondùm animati fœtus; ſi tamen dubium ſit an fœtus eſſet animatus? iam conſtat ex dictis in hoc, & præcedenti capite debere ſe gerere pro Irregulari; quia eſt dubium facti in materiâ homicidij.

Quæres. 999 Quæret aliquis; an, qui dat fœminæ medicinam, aliquidve aliud ad contrahendam ſterilitatem, ne concipiat; aut viro ne poſſit generare, incurrat Irregularitatem?

1000 Reſpondeo non incurrere. Ita Nauarrus. num. 222. Villa-diego. cap 6. nu. 36. Henriquez ſuprà. cap. 15. nu. 6 Auila ſuprà, qui ait eſſe omnium ſententiam. Ratio eſt; quia non cauſat homicidium, & quamuis Sixtus. V. Irregularitatem contra dantes fœminæ medicinam, ne conciperet, ſtatuerit; eam abſtulit Gregorius XIV. in aliâ extrauaganti. Alij caſus, qui poſſent in hoc capite explicari, iam manent explicati tum c. præcedenti, tum cap. 1. & 3. huius diſputationis. Tantum aduerto noſtrum Ioannem præpoſitum in *3. part. q. 5. de Irregularitate dub. 9. num. 64.* & ante illum Petrum Cornejo in 3 p. D. Thomæ tract. 5. de Irregularitate diſp. 2. dub. vnico q. 5. nu. 3. notare non dari expreſſum textum vbi habeantur conſulentes mutationem eſſe Irregulares, quia non putant ſequi conſulantes mutilationem effectu ſequuto eſſe Irregulares ex eo quod ſit textus in quo conſulentes homicidium fiunt Irregulares neque quoad pœnas eſſe extendendum textum ad caſum non expreſſum, nec ſufficere identitatem rationis ſine textu; nulla enim Irregularitas incurritur ſi non ſit Iure expreſſa. *Reſp.*

CAP XIV.

De auxiliantibus, & cooperantibus ad Homicidium.

1001 Aſſero primò, quando plures conſulto & communi conſilio conueniunt ad occidendum, omnes fiunt Irregulares, etiamſi vnus tantùm occidat; multoque magis, ſi omnes vulnerent. Eſt communis Doctorum ſententia. Ita Couarrub. 2. p. num 3. quem ſequitur, imò tranſcribit Plaza lib. 1. de delictis. cap. 22. Nauarrus. cap. 27. num. 224. Angelus, Syluest. Antonius Gomez. D. Thomas. 2. 2. q. 22. art. 7. ad finem, & alij, quos refert, & ſequitur Henriquez. cap. 14. § 2. littera *A.* & *D.* Item Doctores in cap. *ſignificaſti*. & 2, de *Homicidio*. & in c. *Sicut ſignum*. § *Ille autem* vbi hoc ſatis expreſsè habetur, ita etiam Vgolinus. cap. 19. num. 5. Molina diſp. 33. membro. 1. & 7. Suarius diſp. 44. ſect. 3. num. 31. & diſp. 45. ſect. 3. num. 9. Filiucius Tract. 20. cap. 4. q. 7. num. 109. & ſequentibus. Reginald. lib. 30. cap. 12. num. 160. & ſequentibus, Sayrus lib. 7. cap. 4. num. 12. Iul. Clar. § *Homicidium* à verſ. *Alia eſt etiam*. alijſque citandi *Aſſertio 1. Communi Conſilio occidentes fiunt omnes Irregul. licet vnus tantum occidat.*

Ratio verò eſt, quia tunc omnes conueniunt, vt vna cauſa moralis, & alij alijs animantur. Confirmarique poteſt, quia ſecundum Leges ciuiles omnes tenentur de homicidio, & ſecundum Theologos omnes tenentur ad reſtitutionem, quâ de re latè diximus in noſtro opere de *Iuſtitiâ*. Tract. de *Reſtitutione* diſp. 4. per totam maximè dub. 1. & 2. *Ratio. Confir.*

1002 Quando autem non ſe concitarunt mutuò, nec communicato conſilio rem ſunt aggreſſi, ſed in ſubitâ quâdam occaſione rixantes, vnus tantùm inflixit vulnus lethale, ſolùm ille aliquibus videtur Irregularis, & homicidij reus, *Quod ſi rem ſunt aggreſſi non communicato conſilio.*

Dicendum iuxta Hoſtienſem.

ſi conſtet quis nam fuerit, & alios non concurriſſe ad vulnus. Ita Hoſtienſis in c. *Significaſti*. citato Sayrus ſuprà. num.13. quamuis oppoſitum doceat Suarius diſp. illâ 44. ſect.3. num.9. cuius ſententia ſatis probabilis eſt, & ordinariè ita videtur iudicandum ſcilicet, omnes eſſe Irregulares, quia vix poteſt diſcerni, an ille, qui vulnerauit lethaliter id eſſet facturus, niſi adiutus, vel ſtipatus; animatus, & incitatus præſentiâ aliorum quos videt à ſe ſtare. Vnde ſiue illi etiam vulnerent, ſiue non, prudenter poteſt (ordinariè loquendo) iudicari concurriſſe, & quidem, ſi prius, aut ſimul vulnerent, alijs vulneribus non lethalibus, multò potiori ratione credi poteſt illos concurriſſe. quis enim non videt eo faciliùs aduerſarium vulnerari vulnere lethali, quò minus facilè ſe poteſt tueri, minus autem facilè ſe tuebitur à lethali vulnere, & faciliùs illum lethaliter vulnerabit quando ſimul vel priùs ab alijs impetitur, & vulneratur. Vnde ſaltem res eſt dubia; an alij prædicti concurrerint, & hoc ſufficit, vt cenſeantur Irregulares, vt mox ſubijcio.

Oppoſitum docet probabile Suarius.

Ratio.

Aſſertio 2.

1003 Aſſero. 2. quando neſcitur, qui lethaliter vulnerauerit, omnes, qui dubitant, an id fecerint, vel ad id concurrerint iuuando ſuâ præſentiâ, vel actione debilitando vires vulnerati ne ſe ſatis tueretur, vel aliquâ aliâ ratione, ſunt Irregulares, & pro talibus ſe gerere debent; nam vt capite præcedenti, & ſæpe alibi dictum eſt, in dubio facti in caſu homicidij debet ſe quis gerere pro Irregulari iuxta cap. *Ad audientiam*, & c. *ſignificaſti* de *Homicidio*. Ita Vgolinus cap. 14. §.1. num.5. Molina ſupra membro. 7. ad finem Auila. p.7. diſp.6. ſect.3. Reginald. num 161. Filiucius. num.110. Suarius num. 11. & alij, quos ſuprà retuli, inter quos Couarrub. ſuprà num. 5. Antoninus. 3. p. tit.28. cap.3. §.6. Graff lib. c. 62. num. 47. Ioannes Andreas, Gofred. Ananias, & alij quos refert Couarrub, De foro autem externo Iudices ipſi viderint, quid in eo iudicandum ſit. Legat, qui volet Maiolum. lib.5. cap.48. §. 4. num.9. & Suarium citatâ ſect. 3. num. 11. qui rectè aduertit, quando vnũ tantùm vulnus inflictum eſt, illudque lethale, & incerta eſt perſona percutiens, omnes impugnantes occiſum, fieri Irregulares. Quod meritò dicit eſſe indubitatum; eſt enim tunc dubium facti; ſed addit Suarius eſſe omnes Irregulares etiamſi certa ſit perſona percutiens; quia alij non manent Irregulares propter incertitudinem; ſed propter cooperationem. Quæ doctrina non caret difficultate ſaltem vniuerſaliter loquendo; nam vel conſtat cæteros impugnantes iuuiſſe ad illud lethale vulnus, vel conſtat nullo modo iuuiſſe, vel neutrum dubium; ſi primùm dicas, vera eſt doctrina: ſi ſecundum, nullo modo fiunt Irregulares; ſi tertium, Irregulares quidem fiunt; ſed propter dubium; non quidem propter dubium an inflixerint vulnus nec ne? conſtat enim (vt ſupponimus) quòd vnus tantùm determinatè inflixerit; ſed propter dubium; an ipſi iuuerint, vt ille alius faciliùs, tutiùs, animoſiùs vulneraret; quod dubium ferè ſemper eſſe ſolet, & vix poteſt non eſſe in ſimilibus caſibus.

Ratio.

Aduertit rectè Suarius.

Addit Suarius.

Hæc Suarii additio vniuerſaliter loquendo, non caret difficultate, iuxta Authorem.

Ratio.

Dubium

1004 Sed quid dicendum in caſu, quo conſtat quidem homicidium eſſe factum ab vno ex quatuor hominibus, vt quando ex domo in quâ erant, lapis proiectus eſt in caput alicuius, qui mortuus eſt, & à quo fuerit proiectus ignoratur.

De caſu quo conſtat homicidium eſſe factum ab vno ex quatuor, &c.

Reſp.

In foro exteriori nemo tunc iudicandus eſt Irregul.

Ratio.

1005 Tunc in foro exteriori nemo iudicandus eſt Irregularis, nec, vt talis repellendus; nemo enim in particulari præſumitur malus, qui non probatur talis, & melius eſt vnum nocentem tolerare, quam tres innocentes damnare, ſicuti notauit Suarius ſuprà ex Maiolo lib. 5. c. 48. §. 4. nu.9. quando autẽ conſtat de rixa plurimum contra vnum, & non conſtat in foro exteriori, (perinde, atque diximus vix poſſe conſtare) an omnes concurrerint ad vulnus lethale, vel, ſi conſtet quis nam fuerint, vel non iuuerint cæteri, etiam in foro exteriori habendi ſunt Irregulares, quando de omnium rixa & mutuo fauore conſtat iuxta dicta, ſemper enim præſumendum eſt omnes concurriſſe, vel certè etiam in foro exteriori conſtat tunc eſſe dubium facti circa auxilium, vel fauorem, & hoc dubiũ ſecundum Iura citata ſufficit ad Irregularitatem in vtroque foro.

Aſſertio 3.

1006 Aſſero 3. quando plures vulnera inflixerunt, quorum ſingula non eſſent mortalia, ſimul tamen ſufficiunt ad mortem, ſinguli ſunt Irregulares; quia ſinguli cooperati ſunt. Ita Molina ſuprà. num.3. Vgolinus, Suarius, Filiucius, Coninc locis citatis hîc & c. præcedenti.

Quæres.

1007 Quæret aliquis, an cenſendus ſit Irregularis ille, qui primo loco percuſſit leuiter, ſed alij poſteà accedentes lethaliter percuſſerunt?

Reſp.

1008 Reſpondeo negatiuè, ſi ille primus percutiens nullo modo iuuit percuſſione ſuâ ad ſequentem lethalem percuſſionem aliorum. Hæc doctrina patet ex cap. *ſignificaſti*. nec enim mors videtur illi imputanda, cùm non præuiderit lethalem percuſſionem aliorum, nec ipſius percuſſio influxerit in mortem, vt ſupponimus.

1009 Oppoſitum dici ſolet, quando cæteri aduenientes leuiter ſolum percuſſerunt, & ille grauiter, tunc enim cæteri Irregulares non ſunt, ſed ſolus ille primus, modo hi aliqua ratione cooperati non fuerint ad vulnus lethale. Ita Henriq lib.14. cap.14. num.2. Sayrus lib.7. cap. 4. num.15. Coninc. num.70. & alij.

Opinio Suarii.

1010. Suarius vero ait Irregulares eſſe leuiter percutientes, ſiue primi percuſſerint ſiue poſtremi, contendens Iure Canonico omnes cenſeri homicidas, nam in c. vltimo de *Homicidio* indiſtinctè dicitur omnes prædictos eſſe Irregulares, expenditque verba Textus, vbi dicitur ſecundum ſtatuta Canonum nempe (vt ille putat) ad conſtituendã differentiã inter Ius Ciuile & Canonicũ ſolus ille punitur, vt homicida, qui lethaliter vulnerauit iuxta. L. vltimam. ff. *Sicarij*. vbi Barthol. Canonico tamen Iure, vt in prædicto Textu putat inſinuari, omnes putat haberi homicidas. Confirmat ex Baldo, qui loco citato docet eos, qui inflixerunt vulnera de ſe non lethalia, poſt inflictum vulnus lethale ab alio, vt homicidas puniri etiam Iure Ciuili, quia vulnera, quæ aliàs non eſſent lethalia, in corpore ſic vulnerato, & affecto lethalia ſunt.

Non diſplicet Authori.

1011 Hæc doctrina, ſi rectè intelligatur, mihi non diſplicet, atque in primis, tàm leuis

poteſt

ſi rectè intelligatur

poteſt eſſe percuſſio, vt, ſecluſis alijs circunſtantijs, ex vi præciſè illius non cenſeatur cauſa mortis; quis enim, ſi percutiat leuiter digitum cenſebitur cauſa mortis, etiamſi alioquin grauiter vulneratus exiſtat, idq́ue maximè, quando talis percuſſio præceſſit, tunc enim etiam maius vulnus, vt dictum eſt, ſi lethale non ſit, non ſufficiet ad Irregularitatem, quando ſine vllo reſpectu ad poſteriores vulnerantes, qui caſu poſteà ſuperueniunt, inflictum fuit. Sed neque ſi poſteà tale leuiſſimum vulnus infligatur, ad Irregularitatem ex eo præciſè ſufficiet.

1012 Dixi *ex eo præciſè* quia ſi tale vulnus vtcumque iuuit vt debilior factus patiens non potuerit reſiſtere cæteris, idq́ue aliquo modo præuiderat vulnerans, ſatis erit ad Irregularitatem; non quia tale vulnus in conſortio aliorũ cenſeatur lethale, ſed quia vulnerans cenſetur iuuiſſe cæteros, atque adeò incurriſſe ad mortem. Quando autem Barthol. dixit etiam Iure Ciuili puniri, vt homicidas eos, qui vulnera de ſe non lethalia inflixerunt, quia in homine ſic vulnerato lethalia ſunt, intelligendus eſt de eo genere vulnerum, quæ ſub eà ſuppoſitione lethalia cenſeantur, quæ non ſunt omnia vulnera leuiſſima. Solùm ergo puto veram doctrinam Suarij, quando priùs vel poſteriùs vulnerantes vel iuuerunt lethaliter vulnerantem, vel certè dubium eſt, an iuuerint, id enim ſufficiet ad Irregularitatem. Secùs verò ſi conſtet leuiter vulnerantes nec vulnere leui, nec præſentià ſuà iuuiſſe, quod tamen rarò poteſt conſtare, maximè cùm ſola præſentia ſæpe ſufficiat ad iuuandum.

Caſus in quo Doctrinam Suarii veram iudicat Author.

1013 Imò addit Henriquez ſuprà cum Couarrub. Antonino Roſol. Armil. Ledeſma, eum eſſe Irregularem qui comitatur daturus fauorem licèt nihil agat. Vlterius addunt Tabiena *Irregularitas*.2.§.2. Syluelt. *Homicidium*. 1. q.9. particula.1. citans Hoſtienſem ſatis eſſe comitari homicidam ad auxilium, ſi opus fuerit præſtandum, etiamſi illi, quantum poteſt, diſſuadeat homicidium, & etiamſi aliàs eſſet illud patraturus, quamuis enim hoc à reſtitutione liberet, non videtur liberare ab Irregularitate comitantem; hac enim ratione comitantes Iudicem fiunt Irregulares, quando mors ſequitur de quo diximus in præcedentibus legatur Henriq. cap.16.§.1. littera. *L.* & *M.* videturq́ue doctrina ſatis probabilis.

Dubium.

1014 Dubitabit etiam aliquis; quiſnam erit Irregularis, quando primus lethaliter percuſſit & cæteri aduenientes, etiam lethaliter percuſſerunt?

Multorum opinio.

1015 Multi putant, ſi percuſſus à ſecundis ſtatim obijt, ſolùm ſecundos eſſe Irregulares; non primum; quia mors re ipsà illata non fuit ob percuſſionem primi. Ita Zazius apud Couarrub. Auila diſp. illà.6. ſect.3. dub.4. concluſ. 2. Coninc. diſp.18. dub.8. nu.60. Bonacina diſp. 7. q.4. puncto.8 num. 33. nec videtur improbabile.

Oppoſitum rationi eſt magis conforme.

1016 Oppoſitum tamen videtur magis rationi conforme tùm, quia ita videtur ſupponi à Pontifice in c. *ſignificaſti*, vt legenti conſtabit, tum; quia vix, imò ne vix quidem conſtare poteſt, quòd vulnus illud priùs de ſe lethale iam exiſtens in ſubiecto non concurrerit ſimul cum alijs vulneribus ad mortem, quæ tunc ſecuta eſt, imò prudenter debet exiſtimari quòd concurrerit; ſaltem negari non poteſt eſſe rem dubiam, quod ſufficit ad Irregularitatem ex homicidio, vt ſæpè notauimus. Ideò hanc ſententiã tenent Ioannes Andreas, Villa-diego, Panormitanus in citato cap. *Significaſti* Antoninus.3.par. nt.28. cap. 2.§ 6. Syluelt. *Homicidium* 5.q.6. particula 6. Tabiena Irregularitas 3. num. 20. Couarrub. ſuprà Clementina *Si furioſus* p.2.§.2. nu. 4. Vgolinus c. 14.§.1. & quidem ſi non ſtatim obijt, omnes percutientes cenſeri Irregulares vtriuſque ſententiæ Authores fatentur. Vnde etiam apparet Irregularem cenſeri primum percutientem lethaliter, etiamſi percuſſus corruente domo oppreſſus, pereat, tùm; quia illud vulnus, etiam partialiter potuit concurrere ad mortem, tùm quia iuxta cap. *Significaſti* videtur ſufficere inflixiſſe vulnus lethale; quamuis hoc vltimum (vt verum fatear non videatur ita certum, quin potiùs, quantumuis lethale vulnus fuerit inflictum; niſi mors ſequatur, non eſt Irregularis, infligens, vt conſtat tùm in eo, qui per miraculum ſanaretur.; in quo caſu omnes fatentur non fieri Irregularem; quia ex tali vulnere non euenit mors. Item, ſi quis vulneratus fuerit lethaliter, interim, dùm non moritur, nondùm eſt vulnerans Irregularis, atque adeò celebrare poteſt; ſi ſit Sacerdos, & frui beneficijs, & fructibus: ergo præciſè vulnus lethale inflictum non inducit Irregularitatem donec effectum ſortiatur: ergo, ſi quis antequam vi vulneris pereat, opprimatur à corruente domo, vulnus illud non concurrit ad mortem; & ſine concurſu ad mortem non ſufficit ad Irregularitatem, quantumuis alioquin lethale ſit; ergo non fiet Irregularis vulnerator.

1017 Quo diſcurſu etiam conſtat ſaltem pro aliquo caſu probabilitas ſententiæ Zazij, Auilæ, & Coninc: nam ſi quis. v.g. vulneratus ſit lethaliter in ventre ab vno, & poſteà ſuperueniẽs alter caput illi amputet iudicio tamen medicorum moraliter certò conſtet ex vi illius vulneris in ventre non interitum, niſi poſt duos dies, non videtur tale vulnus concurriſſe ad mortem prouenientem ex amputato capite atque adeò non fieri Irregularem. *Authoris iudicium.*

1018 Nihilominus perſto in contrarià ſententià, quia ex Textibus citatis conſtat Pontificem iudicaſſe Irregularem eum, qui lethaliter percuſſit, etiamſi ab alijs poſteà interemptus fuerit; eumq́ue tota vis Irregularitas pendeat ex Iure poſitiuo ex quo videtur conſtare vulnerãtem lethaliter cenſeri Irregularem eo ipſo quod mors ſequatur, etiamſi eam anticipato intulerint alij vulnerantes, Imò etiamſi dubium ſit, an vulnus illud priùs fuerit lethale; id enim voluit Pontifex, vt Textum legenti conſtabit.

1019 Video ſanè poſſe reſponderi cum Auila in cap. *Significaſti*. el.2. de *Homicidio*. Textũ ibi ſolùm definire, quòd primus vulnerans lethaliter maneat Irregularis, quando dubium eſt vtrum de facto obierit ex primò vulnere, vel ex ſecundo, quando verò certum eſt percuſſum obijſſe ex ſecundo vulnere, Textus nihil definire, *Contra Authorem. Reſp.*

Solutio non videtur authori improbabilis non tamen omninò ſatisfacit.

definire, vt etiam notauit Couarrubias. Quæ ſolutio non videtur omninò improbabilis; non tamen omninò ſatisfacit; nam ibi Pontifex non tam examinat; an primum vulnus concurrerit ad mortem; quàm; an fuerit lethale, & tamen in eo Textu ſupponitur hominem obijſſe ex ſecundo ſeu ſequentibus vulneribus; imò ſequentia vulnera ſufficientia fuiſſe ad tunc ſtatim perimendum hominem. Quòd ſi Pontifex ſentiret, eo ipſo, quòd per ſuperuenientia vulnera peremptus fuiſſet; ante quàm poſſet per primũ vulnus interire, non fieri Irregularem, non ſolùm debuiſſet mandare examinari; an tale vulnus lethale fuiſſet, nec ne? ſed etiam an tale vulnus ita lethale fuiſſet, vt ſolùm per ſe, vel in conſortio aliorum ſufficeret ad tunc interimendum, quando interemptus eſt, nam, ſi ad id non ſufficeret vulnus illud, vel ſaltem non eſſet dubium; an ad id ſufficeret, nullo modo induceret Irregularitatem iuxta Auilæ, & Couarrubiæ ſententiam. Cùm ergo ſolum examinauerit, an vulnus fuerit lethale, & nihil ampliùs, ſignum eſt, quòd fuiſſe vulnus lethale, aut certè dubium eſſe, an fuerit lethale; ſufficiens iudicatum fuerit à Pontifice ad inducendam Irregularitatem.

Quæres.

1020 Quæret aliquis; an ſit Irregularis, qui rixans cum alio, accurrentes ad ipſum defendendum monet, ne ſuo hoſti aliquid mali inferant, ipſi tamen occidunt?

Reſp.

1021 Reſpondeo non eſſe; neque enim cenſetur ad mortem cooperari; ſed homicidium caſuale, & per accidens reſpectu ipſius. Ita Henriquez. lib. 14. cap. 13. Auila ſuprà dub. 5. Rrginald. num. 147. & alij apud Couarrub. p. 2. § 2. num. 8. caſu. 1. & contra Vgolinum. cap. 28. § 2. & contra Nauarrum. num. 217. Emanuelem Rodriguez. cap. 178. concl. 18. & alios, qui probabiliter diſtinguunt, quando rixa fuit licita, non fieri Irregularem; ſecus verò, quando fuit illicita, nihilominus placet prior ſententia, ſatis enim per monitionem, & prohibitionem impediuit, quantum erat de ſe, mortem, & quamuis rixa fuiſſet illicita, defenſio potuit eſſe licita. Quod ſi nec defenſio licita fuit, & illa defenſio præuiſa fuit periculoſa, tunc ex alio capite iuxta probabilem ſententiam, de quâ egimus cap. 12. poterit dici Irregularis; quia nimirum admittendo ſeu, adhibendo talem defenſionem & cooperando cum defendentibus dabat operam rei illicitæ, & periculosè homicidij, & diligentia, quam adhibuit, non fuit re ipsâ ſufficiens, de quo ibi latiùs diximus.

Authoris doctrina.

1022 Rogabis vlterius an, qui dedit alteri aliquid pretium ad homicidium, vel mutilationem, putà arma quibus aliquem occidat, vel mutilet, fiat Irregularis effectus ſecuto. Reſpondetur iuxta dicta. cap. 10. 11. 12. 13. eſſe Irregularem ſi ſuſpicionem habuit, quòd arma peterentur ad mali patrandum, tunc enim cenſetur ſufficienter voluntarium homicidium reſpectu illius, ſecus verò, ſi omninò neſciuit, nec ſuſpicatus eſt. Ita Molina diſp. illa. 33. membro 6. num. 8. Suarius & Filiucius ſuprà. Vgolinus. cap. 17. num. 3. vbi citat Fœlinum in cap. *ſicut dignum.*

Rogabis.

Reſp.

Dubium.

1023 Quando autem aliquis dedit quidem arma alteri ad occidendum; ſed occiſor non illis armis; ſed alijs occidit, meritò dubitabit aliquis, an cenſeatur Irregularis, qui dedit arma?

1024 Communiter ſolet reſponderi non eſſe; quia re ipsâ non influxit in homicidium; meritò autem excipitur; niſi fortè homicida illis armis factus fuerit animoſior incutiendo, ſcilicet, terrorem vnde audaciùs patrauerit homicidium; ſicuti etiam ſtipatus comitibus etiamſi illi nihil agant, cenſeri poteſt factus audacior, vt ſuprà dicebamus; tunc enim in noſtro caſu illa arma etiamſi eis non vtatur ad feriendum aliqua ratione concurrunt. Quæ doctrina mihi placet, ſed adhuc etiam exciperē alium caſum; quando ſcilicet acceptis armis vteretur vt medijs illis obtineret alia arma, quibus rem conficeret; vt ſi v.g. enſem, ſeu gladium acceptum permutet Bombardula idque innoreſcat tradenti illi gladium, ſcilicet, petere, & accipere gladium, vt illum cum alio pro bombarda permutet; tunc enim, qui dedit gladium Irregularis fit, non ſecus; atque qui dedit pecuniam, vt emeret gladium ad homicidium. Abſolutè tamen prædictum tradentem arma fieri Irregularem docent Vgolinus ſuprà. num. 2. Suarius diſp. 45 ſect. 3. num. 10. Filiucius num. 46. & 100. & 125. alijque multi.

Communis reſponſio.

Doctrina Authori placet, cum exceptione.

CAP. XV.

De Irregularitate, quam contrahunt non impedientes, & ratum habentes Homicidium.

1025 ASſero primò, qui, quando tenetur ex Iuſtitiâ impedire homicidium, non impedit, Irregularis fit talis autem cenſetur teneri, qui vel ex officio, vel ex ſtipendio vel ex promiſſione ad id obligatur. Ratio verò eſt, quia non impediendo, peccat contra Iuſtitiam, ac proinde cenſetur cauſa moralis Homicidij, quod non impedit. Ita Nauarrus. c. 27. num. 232. & alij communiter, vt videre eſt apud Suarium diſp. 45. ſect. 4. num. 5. vbi refert ſummam Confeſſorum & apud illam plures alios, Item Angelum, Syluestrum, plouium, Tiraquellum. Item apud Henriquez lib. 14. c. 12. & apud Sayrum lib. 7. cap. 4. num. 3. docetque Filiucius Tract. 20. cap. 4. quæſito. 9. & 10. Rrginald. lib. 30. nu. 145 & 178. & deinceps. Toletus lib. 1. cap. 43. n. 4. ſoletque probari ex cap. *Quanta.* de *de Sent. excom.* argumento, vt putat Maiol. à fortiori. Quod tamen argumentationis genuainfirmum eſt, vt notat Suar. ibi in his, quæ pendent ex Iure poſitiuo; maximè cum Irregularitas, vt incurratur, debeat eſſe Iure expreſſa. Itaque præcipuum fundamentum eſt iam indicatum, quia in eo caſu committitur peccatũ homicidij, & ideo incurreretur Irregularitas. Lege pro hoc & dicendis, quæ diximus in opere de Iuſtitiâ lib. 2. Tract. 1. diſt. 10. dub. 14.

Aſſertio 1.

Ratio.

Authoris Iudicium de eo qui ex ſola charitate tenetur impedire homicidium

1026 Vtrum autem ſufficiat obligatio charitatis ſola ſine obligatione Iuſtitiæ, difficultatem habet, ſed omiſſis alijs, quæ apud Suariũ loco citato videri poſſunt, exiſtimo non fieri Irregularem;

regularem; niſi, quando tenetur ex iuſtitiâ impedire tunc enim ſolùm peccat contra Iuſtitiam peccato homicidij, propter quod peccatum incurritur hæc Irregularitas. Ita Molina diſp. illâ 33. membro 5. & diſp. 76. num. 8. Suarius citata ſect. 4. num. 7. Filliucius. num. 127. Reginaldus ſuprà, & alij contra Angel. verb. *Homicidium*. 1. n. 17. Sylueſtrum eodem verb. num. 14. & alios, qui putant incurrere Irregularitatem, quotieſcumque alteri non ſubueniт doloſè & animo, vt moriatur.

Obij. 1. 1027 Obijcies tamen 1. contra aſſertionem quia talis Irregularitas propter omiſſionem impediendi non inuenitur Iure expreſſa: ergo nulla eſt. Conſequentia patet, quia, niſi ſit Iure expreſſa, nulla eſſet Irregularitas, vt ſæpè notauimus maximè dub. 2. huius diſputationis. Antecedens probatur, quia jus ſemper requirit factum aliquod ad Irregularitatem homicidij; omiſſio autem non eſt factum, ſed omiſſio facti.

Reſp. 1028 Quod ſi reſpondeas omiſſionem actus ex Iuſtitiâ debiti eſſe quodam factum morale; contra hoc eſt, quod ſolùm vocatur factum imputatiuè, & interpretatiuè, non ſecundum proprietatem, ſecundum quod Theologi dicunt omiſſionem reduci ad dictum, vel factum, vel concupitum vt interpretatur D. Thomas. 2. 2. q. 71. art. 6. & q. 72. art. 6. quâ ratione ff. de *Regulis Iuriſ.* l. 164 dicitur, *qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quæ non facit.* vbi expendenda eſt illa particula *videtur*, quæ denotat non proprietatem ſermonis, & in L. *Quid ergo.* verſ. *certè ff. de his, qui notantur infamiâ.* additur eidem doctrinæ *quodam modo feciſſe videtur.* quæ vox etiam denotat minùs propriè dici, ſicuti ibi notauit Gloſſ. multa ſimilia congerens; atqui in Irregularitatibus explicandis non improprijs, & amplioribus interpretationibus vti debemus: ſed proprijs, & ſtrictis, cùm requiratur Ius expreſſum; ergo non ſufficit omiſſio quæ impropriè dicitur actus, aut factum.

Cum Suar. 1029 Reſpondetur cum Suario ſuprà quantùm ad rem moralem illam omiſſionem actus debiti ex Iuſtitiâ eſſe propriè actum, ſeu factũ, ratione cuius homo ille dicatur, & ſit moraliter homicida; quia priuat alium Iure ſuo, & re ſuâ ſibique neceſſaria ad conſeruandam vitam, & conſequenter non conferens auxilium, ſeu actionem requiſitam, ad vitandam mortem, habet moralem influxum poſitiuum. *Iura de Irregul. loquentia moraliter intelligenda.* Iura verò, quæ de Irregularitate loquuntur moraliter intelligenda ſunt: illa verò Iura, quæ apponunt illas particulas diminuentes *videtur* & *Quodammodo*, appoſuerunt illas reſpiciendo ad actionem materialiter occidendi. Quâ ratione etiam dici poſſet eum, qui mandat, aut conſulit homicidiũ aut præbet arma, quodammodò occidere, & quodammodò videri homicidam, non, quia, moraliter loquendo non ſit propriè homicida, ſed reſpiciendo ad cauſam phyſicè exequentem dicimus *videri*, & *quodammodo* eſſe talem, quia ille propriè loquendo non exequitur phyſicè homicidium.

Obij 2. Contra diſparitatem 1030 Obijcies. 2. contra diſparitatem Iuſtitiæ & charitatis, quam aſſignauimus; quia quod obligatio ſit Iuſtitiæ vel Charitatis; videtur valde extrinſecum ad Irregularitatem, quæ *Iuſtitiæ & charitatis aſſignatam.* præter culpam conſiderat, ſeu requirit indecentiam fundatam in exteriori actione, vel carentiâ actionis; hîc autem æqualis eſt carentia actionis exterioris; licèt obligatio ſit inæqualis. Accedit, quòd obligatio ex Iuſtitiâ interdum oritur ex priuato ſtipendio, ſeu pacto; non videtur autem veriſimile famulum v. g. fieri Irregularem non defendendo dominum; ſi ad id ex ſtipendio teneatur; amicum autem non fieri deſerendo illum. Aliud exemplum ſit de Clerico, qui non ſubuenit per eleemoſynam pauperi extremè indigenti; quem quidam aiunt peccare contra Iuſtitiam; alij verò contra Charitatem; quæ diuerſitas parùm videtur referre, vt dicamus eum manere, vel non manere Irregularem, ſi fortè ob eam occaſionem pauper moriatur. Idẽ etiam oſtendi poteſt exemplo Iudicis, vel Gubernatoris, quem quidam putant teneri in caſu prædicto mortis impediendæ defendere ſubditum ex Iuſtitiâ commutatiuâ; alij verò ex Iuſtitiâ legali, quæ poſterior non videtur ſufficere ad Irregularitatem iuxta noſtra principia, cùm talis culpa propriè ad homicidium non ſpectet, quatenus hoc eſt peccatum contra Iuſtitiam commutatiuam. Tandem ſimile quid cernitur in filio, qui non impedit, cùm poſſit mortem patris; peccat enim tunc contra pietatem; non tamen propriè contra Iuſtitiam; atque adeò nõ fiet Irregularis iuxta noſtram doctrinam, & tamen eius deformitas magna eſt.

1031 Ad hæc omnia reſpondetur cum eodem Suario ſuprà negando eſſe eandem indecentiam in omiſſione contra Charitatem, & in omiſſione contra Iuſtitiam, quia hæc eſt multò maior, vt per ſe conſtat.

1032 De caſibus autem particularibus (ait Suarius) hîc non diſſerimus, nam perſonarum obligationes alibi conſiderandæ ſunt. Regula autẽ poſita vera eſt, ſiue Iuſtitia ſit ſerui ad Dominum, Patris ad filium. Gubernatoris ad ſubditos, ſiuè è contrario. Itaque ad hos caſus vniuerſaliter reſpondeo, quotieſcumque iuxta varias opiniones fuerit obligatio Iuſtitiæ ſolius, aut etiam ſimul Charitatis, ſic omittentem fieri Irregularem, quotieſcumque verò ſolius Charitatis, aut alterius virtutis, quæ non ſit propriè Iuſtitia commutatiua, non fiet Irregularis. *Reſp. cum Suario* *a qua Author vniuerſaliter ad caſus propoſitos.*

1033. Illud autem aduertit Suarius in caſu illo de eleemoſynâ Clerici acutè, & doctè more ſuo, quod, ſi quando danda ſit ex Iuſtitiâ illa eleemoſyna, adhuc neceſſarium eſt, vt ea obligatio ſit ad hanc perſonam in particulari, quæ tunc moritur ex indigentiâ, nam; ſi poſſit quis enim alio implere obligationem Iuſtitiæ, & reſpectu huius morientis ad ſummum peccet contra ordinem Charitatis, id non ſatis eſſet ad Irregularitatem. Neceſſarium præterea eſt, vt obligatio ſit pro nunc, nam, ſi ſatis eſſet dare eleemoſynam craſtinâ die ad implendam obligationem Iuſtitiæ, nunc non cenſeretur omiſſio contra illam, etiamſi eſſet contra Charitatem. *Aduertit Suarius.*

1034 Illud autem difficultatem habet, quam non vidi tractatam, circa extremè ſcilicet indigentem; an, ſi quis extremè indigenti debeat ex alio capite ex Iuſtitiâ commutatiuâ dari, & accepti pecuniam, vel panem idque neget in caſu *Difficultas circa extremè indigentem.*

extremæ

extremæ neceſſitatis non ſuccurendo illi cùm poſſit, fiat Irregularis?

Iuxta duplicem opinionē poſſumus hæc philoſophari

1035. In quo negotio iuxta duplicem opinionem poſſumus philoſophari, ſcilicet, iuxta opinionem eorum, qui docent in caſu extremæ neceſſitatis quemcumque eſſe Dominum rei, quâ indiget, atque adeò eſſe obligationem Iuſtitiæ, & non ſolius Charitatis ex parte eius, qui poteſt ſuccurrere, aut in opinione, quæ aſſerit ſolùm eſſe obligationem ex Charitate, quam probabiliorem exiſtimauimus in noſtro opere de Iuſtitiâ. Et quidem iuxta priorem opinionem omninò videtur verum prædictum non ſuccurrētem fieri Irregularem iuxta doctrinam aſſertionis noſtræ in hoc capite; nam ſi debetur ex Iuſtitiâ illud remedium ad ſuſtendandam vitam, & hoc oritur ex extremo periculo mortis, quod tenetur homo ex Iuſtitiâ vitare in proximo, cùm poſſit abſque ſimili ſeu grauiſsimo ſuo vel ſuorum damno, ſequitur cenſeri, homicidam, qui ſic non faciat, & moraliter eſſe cauſam mortis, vt explicatum eſt peccando peccato iniuſtitiæ, quod committitur in ſpecie homicidij. Si verò loquamur in opinione ſecundâ quod ſolùm ſit obligatio Charitatis erga vitam proximi ſeruandam, maiorem difficultatem habet. Quamuis enim in caſu propoſito homo debeat ex Iuſtitiâ tali extremè indigenti pecuniam, aut panem, quo poſsit a morte liberari, peccetque peccato iniuſtitiæ non ſoluens illud debitum; peccatum tamen illud eſt peccatum furti, ſeu non reſtituendi; non verò peccatum Homicidij; quæ duo intra genus Iuſtitiæ longè diuerſa ſunt. Cùm ergo Irregularitas non propter quodcumque peccatum iniuſtitiæ contrahatur in præſenti materiâ; ſed propter peccatum iniuſtitiæ, quæ eſt in homicidio; hinc eſt, vt, quamuis homo peccet peccato furti, non ſoluendo illud debitum rei pretio eſtimabilis adque peccatum ſit contra Iuſtitiam commutatiuam, quæ eſt in dato, accepto; non ideò peccet contra Iuſtitiam peccato homicidij contra vitam hominis, quam cenſeatur auferre eo ipſo, quòd non defendat, aut liberet hominem, cùm poſsit. Itaque obligatio Iuſtitiæ in tali caſu ſola videtur eſſe illa, quæ etiam extra extremam illam indigentiam repetitetur, non verò illa, quæ tanquàm materiam reſpicit vitam hominis ſeruandam in caſu extremæ neceſsitatis. Vnde cum Irregularitas hæc ſolùm ex homicidio contrahatur, quod eſt peccatum contra Iuſtitiam circa vitam hominis; non videtor iuxta prædictam ſententiam, quæ ſolùm ex Charitate agnoſcit obligationem ſeruandi vitam proximi, ſufficere ad Irregularitatem.

Iuxta primā non ſuccurrēs tali fit Irregul.

Ratio.

Iuxta ſecundam maior Difficultas

Irregul. non ob quodcumq; iniuſtitiæ peccatū incurritur ſed propter illam quæ eſt in homicidio

1035. Non me latet aliquando; etiamſi obligatio proximè ſit Iuſtitiæ commutatiuæ quæ eſt in dato & accepto, poſſe inde reſultare obligationem Iuſtitiæ ſeruandi, aut defendendi vitam proximi. Hoc apparet tùm in Magiſtratu, tùm in famulo, aut quolibet alio, qui ob ſtipendium iuſtum ſibi datum, aut propoſitum obligatur ſuccurrere extremè indigenti; quamuis enim ille obligetur ratione contractus, quem init, & ſtipendij, quod ſimol accipit; tamen; quia illa obligatio eſt non ſolùm pro alijs negotijs; ſed pro talibus, & ſimilibus caſibus, quibus ciuis indiget operâ Magiſtratus, aut dominus operâ famuli, rectè intelligi poteſt, quòd, qui in tali caſu negat operam debitam non ſolùm peccet contra illam Iuſtitiam ex contractu, ſeu ex dato, & accepto, Ideoque teneatur reſtituere illud ſtipendium, quod iuuicio prudentis reſpondet officio, ſeu operi, quod omittit; ſed etiam peccet peccato contra Iuſtitiam comparatione vitæ illius, quam debuiſſet ſeruare per impletionem ſui muneris, ad quem finem inter alios fines conductus erat, & ſtipendiatus.

Nota.

1036 Quamuis autem hoc ita verum ſit, diuerſum iudicium nunc eſt de illâ obligatione Iuſtitiæ, quæ nun habet reſpectum ad caſum prædictum neceſſitatis conſeruandæ vitæ; ſed ſolùm merum reſpectum ad æqualitatem ſeruandam inter datum, & acceptum, ſeu inter opus pretio æſtimabile, & pretium ipſius, qualis abligatio ſola contingit in caſu, quo quis debet pecuniam, aut panem ex alio contractu humano, qui eſt caſus, de quo diſputamus. In hoc ergo caſu, & iuxta prædictam opinionem de ſolâ obligatione Charitatis cōparatione vitæ proximi, exiſtimo non fieri Irregularem, qui creditori ſuo extremè indigenti non ſoluat pecuniā, aut panem debitum ex venditione, vel ſimili alio contractu, quamuis enim tunc peccet contra Iuſtitiam; non tamen peccat contra talem Iuſtitiam, quæ proximè, aut remotè reſpiciat ſeruandam vitam creditoris, ſicut obligatio Magiſtratos, aut alterius ſimilis conducti, & ſtipendiati ad hoc; ſed tantùm obligatio illius debitoris reſpicit æqualitatem illam ſeruandam inter datum, & acceptum. Quod autem tunc per accidens occurrat neceſsitas extrema creditoris, non ſufficit, ut illa obligatio emptionis, aut venditionis; quantumuis, ſit Iuſtitiæ habeat reſpectum, aut ordinem ad vitam illam ſeruandam, & extremam neceſsitatem tolendam, ſicut habet reſpectum ad id Magiſtratus; ſola enim obligatio, quæ tunc eſt, cenſetur illa, quam ſecum affert Charitas, & miſericordia proximi extremè indigentis. Quòd autem tunc ſit obligatio Iuſtitiæ ſoluendi pretium rei emptæ, accidentarium quid eſt, cùm tamen in officio Magiſtratus ſuperueniens illa neceſsitas extrema proximi ad ſe trahat, & quaſi vocet obligationem, quam Magiſtratus habet ex officio ſuo pro tali occaſione diuerſam, aut maiorem, quàm ſit obligatio priuati alterius hominis etiam debitoris pecuniæ, aut panis ex alio priuato contractu.

Authoris iudicium in caſu creditoris extremè indigentis.

1037 Dno adhuc ſunt in omiſſione inducente Irregularitatem notanda. Primum eſt neceſſarium eſſe, quòd ſit voluntaria, alioquin culpabilis non erit, nec effectus inde ſequutus imputari poterit omittenti, imò (vt notat Suarius ſect. illa 4. num. 8.) probabiliſsimum eſt eſſe neceſſarium, vt omiſsio ſit præuiſa ſimul cum mortis periculo, & ſic fuerit directè volita, & admiſſa. Vnde ſi ex incuriâ, & inaduertentiâ etiam culpabili mors eueniat (inquit ille) non videtur ad hanc Irregularitatem ſufficere tum; quia homicidium ex ſolâ omiſſione ſecutum eſt valde indirectum, & per accidens, ſi ideò ſi ipſa etiam omiſſio ſit ſolùm indirectè voluntaria

Duo notanda in omiſſione Irregul. inducente.

Primum.

erit

erit cauſalitas homicidij valdè remota, & per accidens, ac proinde ad Irregularitatem inſufficiens: tum etiam (inquit Suarius) quia ita ſignificatur in c. *Quæſitum*, de *pænit. & remiſſ.* vbi agitur de obligatione parentum curandi vitam filiorum, & ait incurrere pœnam, ſeu obligationem pœnitendi *ſi ex incuriâ eorum mortui inveniantur in cunis.* Nam obligatio, quam parentes habent curandi, ne filij infantes cauſâ ſuâ pereant, ſatis magna eſt; tamen ibi dicitur parentem non manere Irregularem, etiamſi ex incuriâ ſuâ Filius in cunâ ſuffocetur, dummodò ex voluntate affectatâ parentis non eueniat (vt in priori parte Textus declaratur) & ſine facto vel iactu parentum, vt ſupponitur, & Innocentius expreſsè declarat. Hæc ferè eiſdem verbis Suarius, ibi legatur, vbi cum Cardinali contra Couarrubiam, & alios docet hanc doctrinam extendi non ſolum vſque ad leuem; ſed vſque ad latam culpam, vt etiam ex latâ culpâ omittens per incuriam excuſetur, & quod vox *incuriâ* comprehendat negligentiam quæ non includat dolum, ſeu affectatam voluntatem.

Secundum.

1038. Secundum notandum eſt talem Irregularitatem ex omiſſione, quando incurritur, regulariter eſſe homicidij caſualis, potiùs quàm voluntarij. Ita Suarius ſuprà numero 9 qui duobus modis docet poſſe aliquem velle hanc omiſſionem, primò ex negligentiâ, timore humano, auaritia, alijsue ſimilibus affectibus: ſecundò ex odio, ac directâ voluntate, vt alius pereat. Prior modus frequentior eſt, & tunc non imputatur ad Irregularitatem, vt voluntarium homicidium, ſed, vt caſuale; quia non eſt directè intentum, nec etiam directè factum; quia tamen hic modus peccandi eſt ordinarius, ideò diximus cum Suario regulariter hanc Irregularitatem eſſe homicidij caſualis. In ſecundo verò caſu omiſſionis ex odio, & directâ voluntate dubitari quidem poſſe an ſit homicidium caſuale reſpectu Irregularitatis, quamuis enim intentio ſit directa; non eſt influxus directus, nec proprium homicidium.

Duobus modis iuxta Suarium, poſſet quis velle hanc omiſſionem.

1039. Aſſerò nihilominus, Suarius ibi docet talem Irregularitatem iudicandam eſſe homicidij voluntarij; quia ex parte voluntatis tale eſt; ex parte autem actionis exterioris non eſt actio phyſicè, ſed moraliter conſideranda iuxta dicta. Ideò cenſetur influxus voluntarius in homicidium. Quâ ratione etiam ſuprà diximus influere in homicidium, qui præſentiâ ſuâ addit animos exequenti occiſionem, qui concurſus moralis eſt voluntarius, etiamſi phyſicè aſſiſtens ille non operetur. Iam verò pro praxi nonnulla deducamus ex traditâ aſſertione.

Meritò docet Suarius.

1040. Deducitur primò; eum, qui Petro non reuelat homicidium, de quo initum eſt concilium contra ipſum, non eſſe Irregularem, quoties ex ſolâ Charitate tenetur reuelare. Ita plerique Authores citati pro noſtrâ aſſertione, maximè verò Molina, Nauarrus, & Sayrus ſuprà.

Ex aſſertione varia pro praxi deducuntur. Primò.

1041 Secundò non fieri Irregularem, qui conſuluit alteri ne ferret opem, quando ille non tenebatur opem ferre; niſi ex ſolâ Charitate, neque enim peccat conſulens peccato homicidij, cùm non peccauerit contra Iuſtitiam, cui opponitur homicidium; nam & ipſe conſultus omittens adiuuare, ſolùm peccat contra Charitatem, conſulens autem ex eo quod conſulat præciſè contrà eam virtutem tantùm peccat, contra quam ipſe conſultus, niſi forte hic ignorantiâ excuſetur; tunc enim poterit conſulens non laborans ignorantiâ peccare illo peccato, quo peccauit conſultus, ſi non ignorantia laboraret.

Secundò.

1042. Hæc doctrina intelligenda eſt, quando conſulens ſolis verbis ſimpliciter abſque vi, fraude, & dolo conſilium dat; nam ſi vi, fraude, & dolo vtatur, peccat contra Iuſtitiam comparatione eius, cui fauor erat præſtandus; nam inuaſus habet Ius ne per iniuriam, dolum, aut vim impediatur ſibi auxilium ferre. Ita Vgolinus cap. 16. §. 4. numero 8. Henriquez lib. 18. cap. 12. numero 7. Maiolus lib. 5. cap. 18. §. 5. & alii communiter. Quæ doctrina conſonat cum eâ, quam tradidimus generaliter loquendo in noſtro opere de Iuſtitiâ Tract. 2. de *Reſtitutione* diſp. 8. dub. 1. maximè aſſert. 3.

Doctrina intelligenda.

1043. Tertiò fore Irregulares, Principem, non impediendo neces, non impediendo iniuſtam ſententiam contra vitam innocentis: Medicum non curando eos, à quibus pretio conductus eſt, Dominum animalium non adhibendo debitam diligentiam, ne animalia ſua, vel ſuæ cuſtodiæ commiſſa, nocumentum, vel vulnera inferant, niſi ex prædictis mors ſequatur; tenentur enim ex officio & ex Iuſtitiâ impedire damna. An verò Dominus non impediens homicidium patrandum à famulo, fiat Irregularis? aliqui affirmant; mihi videtur non teneri ex Iuſtitiâ cuſtodire famulum, ne damna extraneis inferat, etiamſi maiori quodam honeſtatis vinculo teneatur conſulere bono ſui famuli, quàm ceteri teneantur. Ex officio autem & iuſtitiâ (maximè comparatione ad extraneos extrà domum, & familiam) Magiſtratus eſt, qui tenetur; ſolum enim ex officio Pater familias tenetur damna ſuæ familiæ impedire. Vnde ſatis probabilis eſt, quod aliqui exiſtimant, ſcilicet, idem eſſe dicendum de patre non impediente homicidium patrandum à filio. Ratio enim eſt eadem; quod intelligi debet dummodo famulus non ſit commiſſurus homicidium intuitu heri, vel filius intuitu patris; tunc enim tenentur ex Iuſtitiâ impedire; alioquin erunt cauſa moralis negatiua homicidij. Ita Molina tomo 4. Tract. 3. diſp. 3. membro 5. numero 12. Reginaldus numero 145. Filiucius ex parte ſuprà citatus numero 127. Toletus ſuprà numero 3, & alij multi.

Tertiò deducitur.

Authoris iudicium quoad Dominum, non impedientem homicidium à famulo patrandum.

Tandem aduerto multum intereſſe, ſcire, an homicidium, hoc ſit caſuale vel propriè voluntarium; nam ſi voluntarium ſit, non poterit diſpenſari in Irregularitate ab Epiſcopo virtute facultatis conceſſæ in Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. & ſeſſ. 14. vbi in conceſſione

Aduerte.

factâ Epiſcopis excipitur homicidium voluntarium.

Aſſertio 3. 1044. Aſſero 2. ille, qui ratum habet homicidiũ ſuo nomine factũ ipſo inſcio, non cenſetur Irregularis per ſolam preciſsè ratihabitionem. Ita Suarius diſp. 44. ſect. 5. vbi refert Hoſtienſem, Archidiaconum, Panurmitanum, Angelum, Armill. Tabienam, Villadiego. Idem docet Vgolinus cap. 15. §. 2. Coninc diſp. 18. dub. 8. numero 72. Saytus lib. 7. cap. 4. numero 17. Couarr. Clementina *Si furioſus* p. 2. §. 1. numero 4. Reginald. lib. 30. numero 140. Henriq. lib. 14. cap. 12 numero 10. Filiucius numero 26. & 41. Toletus lib. 1. cap. 82. Plaza cap. 18. numero 5. & alij, quos refert Henriquez ſuprà & cap. 16. §. 2. in fine contra plures alios, maximè contra Felinum c. *Sicut dignum* de *Homicidio* columnâ 4. numero 12. Nauarrum cap. 27. numero 219. & 233. Sylueſtrum *Homicidium* 1. q. 7. particula 5. Ioannem Andr. in cap. 1. de *Conuerſione infidelium*. Panormitanum in c. *Ad audientiam* de *Homicidio*. Maiol lib. 5. cap. 48 §. 6. quorum aliqui, vt Nauarrus, Ioannes Andreas, Panormitanus & Felinus temperant, vt neceſſarium ſit, quod ratum habet, potuerit illud mandare quando factum eſt; nam ſi tunc erat infans, vel amens, etiamſi poſteà particeps vſus rationis ratum habeat, non incurret eo modo, quo ſuprà diſp. 3. dub. 58. cap. 1. diximus de ratam habente percuſſionem Clerici. Idem docet Molina diſp. 33. membro 3. cũ alijs.

Ratio aſſertionis. Ratio tamen noſtra aſſertionis eſt; quia ratihabitio, ſeu approbatio homicidij iam facti non eſt cooperatio ad prædictum homicidium, in quod nihil influit. Præterea; quia Irregularitas non incurritur, niſi Iure exprimatur, nullo autem Iure exprimitur per ratihabitionem incurri Irregularitatem.

Obj. 1. 1045. Objicies primò ratihabitio æquiparatur mandato, vt habetur cap. 23 de *ſententia excommunic.* in 6. ſed mandans fit Irregularis: ergo ratum habens.

Reſp. 1046. Reſpondetur ratihabitionem æquiparari mandato quoad culpam, & malitiam coram Deo; quoad pœnas vero, ſolùm quoad illas, quæ expreſſæ fuerint in Iure pro ratum habentibus, non quoad alias, maximè quoad Irregularitatem, quæ debet eſſe expreſſa vt incurratur. Et quod attinet ad homicidium, requiritur, vt aliqua ratione quis influat in illud.

Obj. 2. 1047. Objicies ſecundò, qui ratam habet Clerici percuſſionem fit Excommunicatus: ergo qui ratam habet occiſionem, fiet Irregularis. Antecedens patet ex citatâ diſp. 2. dub illa 58. cap. 1. vbi id ex inſtituto probauimus.

Reſp. 1048. Reſpondetur in Iure eſſe expreſsè impoſitam illi ratihabitioni excommunicationem, vt ibi oſtendimus; non verò huic eſſe impoſitam Irregularitatem.

1049. Ex quo fit non eſſe Irregularem, qui donat aliquid Petro propterea quòd mortem intulerit inimico. Ita Suarius ſuprà numero 30. & alij.

DVBITATIO XXVII.

Quis poſſit diſpenſare in Irregularitate?

1050. NOn pauca obiter de hac diſpenſatione dicta ſunt in præcedentibus, placet autem ſimul ob oculos proponere, quæ generaliter dicenda ſunt de diſpenſatione in Irregularitate, & poſteà deſcendere ad particularium Irregularitatum diſpenſationes quod fiet ſequentibus capitibus.

CAP. I.

An ſummus Pontifex & Epiſcopus poſſint Diſpenſare in Irregularitate?

1051. PApa in omni Irregularitate poteſt diſpenſare. Hæc eſt certa & recepta ſententia apud Catholicos; habet enim Papa ſupremam dignitatis poteſtatem circa ea, quæ Iure humano, maximè Eccleſiaſtico inſtituta ſunt, ac proinde ſuprà totum Ius Canonicum generale aut particulare, ideoque poteſt diſpenſare in illo, & illud per diſpenſationem abrogare, vt de homicidio dicemus cap. 4. cum multis doctoribus. *Aſſertio 1. In omni Irregul. diſpenſare poteſt Papa.*

1052. Vtrum autem ablata lege imponente Irregularitatem ob aliquam cauſam cenſeatur Pontifex non ſolum tollere in futurum Irregularitatem alioquin contrahendam; ſed etiam Irregularitatem iam contractam, quando lex vigebat? non videtur ita facile. In qua re probabile exiſtimo cenſeri etiam ablatam, quia Irregularitas, vt nomen ipſum ſonat, ſignificat hominis defectum, ratione cuius eſt extra regulam; ablatâ autem regulâ non eſt extra illam, nec illi aliqua ratione oppoſitus, aut diſconformis, nec tenetur conformari Regulæ, quæ non eſt; ſed ablata lege ſecundum quam ſe debebat conformare regulæ in ipsâ lege præſcriptæ, non exiſtit Regula; ergo non erit reſpectu illius Irregularis, & diſconformis. Accedit, quòd lex inducens Irregularitatem eſt odioſa, & lex tollens eſt fauorabilis: ergo amplianda, ſicut & & illa reſtringenda. Ita Suarius diſp. 41. ſect. 1. numero 7. Filiucius Tract. 20. cap. 10. quæſito 4. & alij multi, qui tamen aduertunt hoc eſſe intelligendum quando abrogatio legis ſimpliciter & abſolutè fit. Secus verò, ſi apponantur verba reſpicientia ſolum tempus abrogationis, neque enim abrogatio operatur vltra id, quod verbis exprimitur. *Dubium.* *Reſp. probabilis iuxta Authorem.* *Ratio,* *Accedit.*

1053. Vnde ſi abrogetur lex decernens illegitimos eſſe Irregulares abſolutè, & ſine reſpectu ad tempus abrogationis, ille qui illegitimus natus erat ante legis abrogationem, deſinet eſſe Irregularis. Idem eſſet iudicium in abrogatione legis inducentis Irregularitatem propter homicidium, aut rebaptizationem, &c.

1054. Non liberabitur autem ab Irregularitate, qui celebrauit in Excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionẽ, ex quâ celebratione *Non liberabitur a b Irregul.*

tione factus fuit Irregularis, etiamſi reuocetur lex imponens excommunicationem percutienti Clericum; nam Irregularitas non fuit contracta ob Clerici percuſſionem; ſed ob celebrationem in ſtatu excommunicationis: abrogatâ autem lege, quâ imponebatur excommunicatio percutienti Clericum, non cenſetur ablata lex, quâ imponebatur Irregularitas celebranti cum excommunicatione: ergo ex vi abrogationis primæ non tollitur effectus ſecundæ, nec licèt ab vnâ abrogatione inferre aliam, cum à diſparatis, & diuerſis non ſit facienda illatio.

Obj. 2. Contrà ablationem Irregul. antecedentis legis abrogationem.

1055 Objicies contra doctrinam ablatæ Irregularitatis antecedentis abrogationem legis primò; ſi tollatur Lex excommunicans percuſſores Clericorum, non ideò cenſentur abſoluti Clericorum percuſſores qui antequàm Lex abrogaretur incurrerant excommunicationem: ergo neque abrogatâ lege Irregularitatis cenſetur liberi ab Irregularitate, qui iam priùs contraxerant illam. Sicut enim Lex non præteritum ſed futurum reſpicit, ita & abrogatio legis.

Reſp.

1056 Reſpondeo negando paritatem; diſparitatem verò aſſignant aliqui in eo quòd Lex Irregularitatis non reſpiciat directè præteritam, ſed præſentem Irregularitatem, quatenus conſurgit ex lege, quàm abrogari ſupponimus. Secus verò contingere in excommunicatione; quam diſparitatem vix capio. Ideò diſparitatem aſſigno in eo quòd iuxta vſum Eccleſiæ excommunicatio eſt verè, & propriiſſimè Cenſura, quæ non tollitur, niſi per abſolutionem; cùm autem Irregularitas non ſit Cenſura, poteſt ceſſare ceſſante fundamento illius; fundamentum autem illius eſt non præcisè quòd quis fecerit id vnde per Ius Canonicum afficiatur Irregularitate; ſed etiam quòd ſecundum Ius Canicum Regula cui debet quis conformari, ſit non feciſſe aut non eſſe in eo ſtatu, qui ſtatus, aut actus cenſeatur indecentia quædam reſpectu Ordinis ſuſcipiendi, aut exercendi, cùm autem æſtimari, & haberi pro indecentiâ totum pendeat ex ipſo iure poſitiuo, eo ipſo, quòd Ius poſitiuum tollat prædictam æſtimationem indecentiæ, cenſetur tollere Regulam, cui debeat conformari homo, vt non cenſeatur incapax Ordinis ſuſcipiendi aut exercendi; ablatâ autem tali Regula, eo ipſo tollitur Irregularitas, quæ conſiſtit in eo quòd quis non ſe conformet tali Regulæ quod non reperitur in excommunicatione quæ ex inſtitutione Eccleſiæ (acceptâ ad id poteſtate à Chriſto) eſt priuatio quædam earum communicationum, quas diſp. 1. explicuimus Fundata quidem in culpâ commiſsâ, quatenus adhuc pendet in futurum per contumaciam; quamuis autem ea contumacia ceſſet, non voluit Eccleſia, vt priuatio communicationum ceſſaret, donec per euſdem Eccleſiæ auctoritatem reſtitueretur peccator ad priſtinam communicationem. Itaque diſparitas eſt quòd

Diſparitas aſſignat Author.

Diſparitas quoad ablationem Irregul. & Excom.

modus, quo inducta eſt ab Eccleſia Irregularitas faciat, vt Irregularitas pendeat in fieri, & conſeruari à lege inducente Irregularitatem; modus autem, quo inſtituta eſt excommunicatio, non poſtulet quòd excommunicatio pendeat in fieri, & conſeruari à lege inducente talem excommunicationem, quin potiùs ſemel incurſa, & iam tranſactâ lege, ſeu præcepto imponente illam, adhuc perſeueret donec ab Eccleſia per abſolutionem tollatur.

Obj.

1057. Objicies 2. aliqua differentia aſſignari debet inter eos, qui præcedentem legem iam abrogatam non ſeruant in futurum, & inter eos, qui, quando vigebat Lex, eam non ſeruârunt, pœnamque incurrerunt; nulla autem poteſt aſſignari differentia; niſi quòd, qui in futurum non ſeruauerint, non afficiantur pœna; qui verò tranſgreſſi ſunt, priùs quam Lex abrogaretur, pœnæ vinculo detineantur: ergo detinentur etiam abrogatâ Lege Irregularitatis.

Reſp.

1058. Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem; hanc verò eſſe differentiam inter vtroſque quòd, qui deliquerunt ante Legis abrogationem, incurrerunt Irregularitatem vſque ad abrogationem legis; qui verò poſt ipſam abrogatam non ſeruauerint, nunquam incurrent.

Aſſertio 2. Epiſcopus cum ſuis ſubditis diſpenſare poteſt in aliquibus Irregul.

1059. Aſſero 2. Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ſuis ſubditis in Irregularitatibus prouenientibus ex delictis occultis exceptâ Irregularitate proueniente ex homicidio voluntario, aut ex delicto deducto ad forum contentioſum. Conſtant hæc omnia ex dictis in limine de *Excommuni.* diſp. 3. dub. 3. 4. 5. & ſequentibus aliis, docentque Authores ibi citati, & quod noſtrum caſum de Irregularitate docent Suarius diſp. 45. ſect. 2. numero 3. Sanchez in *Summa* lib. 2. c. 11. numero 2. Toletus lib. 1. c. 85. numero 6. Filiucius Tract. 20. c. 10. quæſito 6. Reginald. lib. 30. Tract. 2. & alij Authores infrà referendi qui aduertunt priuilegium Epiſcopis conceſſum in Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. competere tantummodo Epiſcopis illarum Regionum, in quibus receptum eſt Concilium Tridentinum. Sed de hoc iam diximus eadem diſp. 2. dub. 7. Vbi varijs diſtinctionibus rem totam explicuimus; ibi Legatur.

Probatur.

Probatur autem aſſertio, quia citato loco Tridentini conceſſum eſt Epiſcopis facultas non ſolùm abſoluendi ab omnibus Cenſuris, & caſibus occultis ſummo Pontifici reſeruatis, ſed etiam diſpenſandi in Irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto, & non delicto ad forum contentioſum, aut non prouenientibus ex homicidio voluntario.

1060. Quinam verò intelligantur nomine Epiſcoporum, ibidem quoque diſputauimus, an ſcilicet omnes quotquot habent Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & Regulares Superiores, &c. Item quinam nomine Subditorum Epiſcopi intelligantur, & an id poſſint in diœceſi ſuâ vel extra illam? & an cum extraneis exiſtentibus in ſuâ diœceſi? & an cum Regularibus etiam à ſuâ Iuriſdictione exemptis? de quibus omnibus legi poteſt Sanchez in *Summa* lib. 2. cap. 11. numero 2. quem ibi retulimus & Suarius diſp. 45. ſect. 2. numero 3.

1061. Solum hic reſtant aliqua Specialia pro Irregularitate decidenda.

Quær. 1.

1062. Quæri poteſt an eadem ſubiectio ſufficiat pro obtinendâ diſpenſatione Irregula-

ritatis, quæ pro obtinendâ abſolutione cenſurarum ab Epiſcopo?

Reſp. 1063 Probabile eſt non eandem ſufficere; nam vt Epiſcopus diſpenſet in Irregularitate, requiritur; vt habeat iuriſdictionem Ordinariam in eum, cui concedit relaxationem Irregularitatis. In abſolutione verò caſuum reſeruatorum, & Cenſurarum impedientium receptionẽ Sacramenti, videtur ſolùm requiri ſubiectio, qua ſufficiat, vt Epiſcopus Sacramentalem abſolutionẽ impendat. Ita Bonacinâ de *Cenſuris* diſp.7. q 5. puncto 1.n.5. adiunctâ, doctrinâ quã tradiderat diſp.1.q.3.puncto 2. Etiam probabile eſt eum hoc poſſe diſpenſare in Irregularitate in foro conſcientiæ ſaltem eo ipſo, quòd talis perſona diſpenſanda poſſit ſubijci Epiſcopo, ſaltem de licentiâ ſui Superioris. Facit ad hoc doctrina tradita citatâ diſp. 3.dub.4.ſect. 1. §. *ſed omiſſis* vbi quoad abſolutionem, & diſpenſationem probabilius exiſtimauimus poſſe Religioſum de licentiâ Prælati ſe ſubmittere Epiſcopo, & obtinere ab illo prædictam abſolutionem, & diſpenſationem. Pro quâ doctrinâ retulimus Suarium. Auilam, & Henriquez.

Quæres.2. 1064 Quæri poteſt 2. an Epiſcopus poſſit dare facultatem alteri, qui ſecum diſpenſet in his caſibus, in quibus poteſt cum ſubditis diſpenſare?

Reſp. 1065. Reſpondeo poſſe iuxta locis notatis indicata; fauores enim ſunt ampliandi, & Epiſcopus non debet eſſe deterioris conditionis Clericis inferioribus. Ita Sayrus lib.7.cap.9. num. 5. Auila p.7.diſp.10.dub.vltimo. Sanchez in ſummâ lib.2.c.illo.11.n.11. & lib. 8. de *Matrimonio* diſp.3.n.3. Henriq.lib. 14. c. 18. in fine Suarius diſp.41.ſect.2.num.9. Toletus lib.1.cap.85.n.6. Filiucius num.278. Reginald.lib.30. Tract.2. n. 21. quâ de re iterum dicemus agentes de diſpenſatione voti, & agentes de diſpenſatione, quâ poteſt Superior diſpenſare ſecum in materiâ de legibus circa leges, in quibus poteſt cum alijs diſpenſare.

Quæres.3. 1066 Quæres. 3. an Epiſcopus eo ipſo quòd admittit aliquem Irregularem ad Ordines, ſiue litteras dimiſſorias dat, cenſeatur cum eo diſpenſare in Irregularitate aut dare facultatem, vt diſpenſetur ab Epiſcopo Ordinaturo?

Reſp. 1067 Reſpondeo cenſeri diſpenſare, ſi ſciat Irregularitatem, habeatque intentionem diſpẽſandi, quam cenſetur habere eo ipſo, quòd ſciẽs, & volens id facit; nec enim præſumitur Epiſcopus velle delinquere; delinqueret autem ſi id faceret ſine diſpenſatione; neque eſt prohibitum Epiſcopis diſpenſare in Irregularitate per aliquod factum ſine verbis. Ita Sayrus ſuprà c. 14. num. 10. Auila ſuprà.dub.6. Suar.ſuprà ſect. 3. n. 4. Henriq.ſuprà lib.14.c.17.num.4.littera P. Maiol cap 51. de *Irregularit.* num.8. Vgolinus.cap.62. §.2.num.9. Filiucius.num.883. Reginaldus lib. 30. Tract.2.num.31. & alij multi.

1068 Alia, quæ hìc poſſent diſputari ſatis explicata ſunt diſp.3. locis notatis.

CAP. II.

An Irregularitas tollatur per Baptiſmum, profeſſionem Religioſam, ceſſationem cauſæ & iuriſdictionem delegatam?

1069 NOnnulla ex his dicta ſunt in præcedentibus; & quidem conſequenter ad doctrinam Traditam dicendum eſt Irregularitatem prouenientem ex delicto proprio tolli per Baptiſmum iuxta cap. *Vna* &c. *Deinde*. diſt. 26. Sed, ſi propriè loquamur, non tàm dicendum eſt tolli per Baptiſmum, quàm ante Baptiſmum non incurri: nam ante Baptiſmum nulla eſt propriè Irregularitas. Quòd ſi aliquando ratione alicuius cauſæ, quæ extitit ante Baptiſmum cenſeatur quis Irregularis poſt Baptiſmum, id prouenit ex eo, quòd defectus ſeu cauſa exiſtens ante Baptiſmum, perſeueret poſt Baptiſmum vt contingit in eo, qui poſt contractum Matrimonium ſæpius ante Baptiſmum, poſteà ſuſcipit Baptiſmum; Quâ de re diximus in hac diſp.dub.12.§.*Habemus tandem*. Ratio verò noſtræ aſſertionis eſt quia Irregularitas eſt ex vi Iuris poſitiui Eccleſiaſtici; atque adeò ſolùm vim habet in ſubditos, potuit autem Eccleſia inducere Irregularitatem in homine fideli propter aliquem defectum exiſtentem, ſeu perſeuerantem in ipſo baptizato, etiamſi inceperit ante Baptiſmum, & non ſic inducere propter delicta ante Baptiſmum commiſſa, cuius rei congruentia non deeſt; quia non videntur puniri debere pœnis Eccleſiæ delicta commiſſa ante Baptiſmũ & antequam homo fuerit Eccleſiæ ſubditus, imò ad hoc, vt ex Bigamia, quæ fuit ante Bap- Baptiſmum, Irregularitas contrahatur, neceſſe fuit, ut id Eccleſia declararet, prout declarauit, & ſtatuit iuxta dicta loco notato. Legatur Suarius diſp.41.ſect.1.num.2. Vgolinus cap.40.63. §.1. Auila p.7.diſp.6. dub. 6. Coninc. diſp. 18. dub.14.num.109. Toletus lib.1.cap.84. Sayrus lib.7.c.13. Filiucius Tract.20.c.10.quæſito.5.nu. 255. Reginaldus lib.30. Tract.2.num.17. & alij communiter.

Aſſertio. Irregul. proueniens ex delicto proprio non incurritur ante Baptiſmum.

Ratio aſſertionis.

1070. Quod attinet ad profeſſionem Religioſam, iam diximus dub.9. tolli per illam eam Irregularitatem, quæ contrahitur per defectum natalium; quantum ad Ordines, non verò quantum ad Prælaturas, vt ex multis Auctoribus ibi diximus aſſert.3. quibus adde Henriquez. Maiolum, & alios, quos refert, & ſequitur Bonacinâ diſp.7.q.5.puncto.2.

Irregul. quatenus tollitur per profeſſionem religioſam.

1071 Quod attinet ad ceſſationem cauſæ omninò verum puto ablatâ causâ, ob quam fuerat inducta, & reſultabat, ceſſare; ſic de Irregularitate, quæ oritur ex defectu ætatis diximus dub. 10. & de ea, quæ oritur ex defectu libertatis, aliiſve obligationibus; idẽ dicendum eſt; de quibus diximus dub.11. ſicut de Irregularitate prouenienre ex defectu ſcientiæ (quæ tamen non eſt propriè Irregularitas, vt dictum eſt.dub.7.) ea namque Irregularitas qualis qualis tollitur per aduenientem ſcientiam. Ita Suarius diſp.41. ſect.1. num.6. & diſp.55. ſect.3. num. 11. Filiucius, nu. 192. Salzedo & Bernardus diaz apud Suarium ibidem, qui rectè aduertit in prædictis caſibus valere illam Regulam. *Ceſſante causâ ceſſat effectus.*

1072. Tan-

2072. Tandem, quoad Iuriſdictionem delegatam certum eſt per facultatem à Summo Pontifice conceſſam, vel etiam ab Epiſcopo in ijs caſibus, in quibus ille per ordinariam poteſtatem poteſt diſpenſare, poſſe tolli Irregularitatem. Vtrum autem Epiſcopus poſſit concedare alteri facultatem ad diſpensandum, ſeu abſoluẽdum in caſibus reſeruatis, tanquam habens facultatem Ordinariam in ijs caſibus, in quibus illi conceditur facultas in Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. diximus diſp. 3. dub. 3. & 4. vbi etiam ubiter diximus quænam poteſtas cenſeatur ordinaria.

Dubitatur 1.

1073. Dubitari autem poteſt primò an facultas diſpenſandi conceſſa Ordinario à Papâ, vel alicui Confeſſario ſub cõditione, ſi res ita eſt exſpiret morte Papæ re adhuc integrâ? Multi putant exſpirare. Ita Bonacina diſp. de legibus q. 3. puncto 8. §. 1. Nauarrus cap. 27. numero 153. Sayrus ſuprà numero 6. Reginald. numero 24. Vgolinus cap. 52. numero 2. Sanchez lib. 8. de *Matrimonio* diſp. 28. numero 89. Probant; quia huiuſmodi facultas eſt veluti quoddã mãdatum; mandatum autem exſpirat morte mandantis. Alij verò negant exſpirare. Ita Maiol. lib. 5. cap. 51. numero 6. Suarius diſp. 41. ſect. 1. Filiucius Tract. 20. cap. 10. numero 270. & probabilem putat Bonacina. Hac tamen de re ex inſtituto agendum eſt in Tract. de *Legibus* interim hanc ſecundam opinionem exiſtimo probabiliorem, eamq́ue eſſe gratiam factam ſiue facta ſit ipſi diſpenſaturo, ſiue diſpenſando. Quamuis autem videatur induere rationem mandati, abſoluta eſt gratia, & quatenus gratia, non videtur exſpirare morte concedentis, cenſetur autem gratia facta; nam collatio facultatis ad diſpenſandum gratia facta eſt ipſi diſpenſaturo, etiamſi illi talis poteſtas concedatur in gratiam diſpenſandi, idq́ue maximè verum eſt, quando talis gratia confertur ad inſtantiam diſdiſpenſaturi vel diſpenſandi; tunc enim eo ipſo, quòd cõferatur facultas, cenſetur illã acceptaſſe, etiam antequam illis innoteſcat gratiæ expeditio, ſed in hac re vltimum iudicium reſeruo ad Tractatum de *Legibus*.

Reſp. multi aſſer.

Alij negant quorum opinionem probabiliorem iudicat Author.

1074. Vtrum in facultate, quæ concedi ſolet aliquando tempore Iubilei, aut alia occaſione abſoluendi ab omnibus caſibus, cenſuris, & pœnis, cenſeatur conceſſa facultas abſoluendi ab Irregularitatibus ex delicto? decidendum eſt iuxta dicta diſp. 1. dub. 4. vbi latè oſtendimus partem negatiuam agentes de facultate abſoluendi conceſſa in Bullâ Cruciatâ. Legantur ibi dicta, & quæ diximus eâdem diſputatione dub. 3. præcedenti. Et quidem partem negatiuam docent Reginald. numero 24. Toletus lib. 1. cap. 85. numero 7. Suarius diſp. 40. ſect. 3. numero 3. Filiucius ſuprà cap. 1. quæſito 4. Vgolinus cap. 62. numero 7. Auila p. 7. diſp. 10. dub. 4. Molina tomo 4. Tract. 3. diſp. 80. Henriquez ſuprà, & alij apud Sayrum ſuprâ numero 2. & apud Parthium lib. 8. q. 7. numero 214. Dianam contra Sotum & alios, quis retulimus locis citatis.

CAP. III.

De conditionibus requiſitis pro obtinendâ, & conc[e]dendâ diſpenſatione.

Requiritur 1. ſignum externum.

1075. IN primis ſupponendum eſt ex communi doctrinâ de legibus, requiri aliquod ſignum externum ſufficienter manifeſtans diſpenſationem voluntatemq́ue ſuperioris diſpenſandi: alioquin nulla erit; nam diſpenſatio eſt actus humanus, qui inter homines exercetur. Ideò debet eſſe ſenſibilis, vt notat Suarius poſteà referendus, & alij communiter.

Requiritur 2. iuſta cauſa.

1076. Requiritur præterea iuſta cauſa, vt conſtat ex Tridentino ſeſſ. 25. c. 18. vt licitè fiat imò vt valida ſit diſpenſatio in Iure communi prouenienti à Prælatis inferioribus Papâ neceſſaria eſt iuſta cauſa. Conſtat etiam doctrina ex c. *Dominus noſter* diſt. 56. & c. vnico diſt. 57.

Requiritur 3. vt exprimatur ſpecies Irregul.

1077. Vlterius etiam requiritur, vt exprimatur ſpecies Irregularitatis, ſeu delicti, alioquin, qui pluribus detinentur Irregularitatibus, à nulla liberabitur niſi ea exprimatur ſufficienter, cùm non conſtet à quâ fuerit liberatus. In quo philoſophandum eſt iuxta dicta diſp. 3. dub. 31. in ſimili de abſolutione ab excommunicatione. Vnde iuxta ibi dicta, ſi quis petat diſpenſationem ab omnibus Irregularitatibus, quibus detinetur, & obtineat generalem diſpenſationem, ab omnibus liberabitur. Ita Suarius diſp. 51. ſect. 3. num. 2. Maiol. lib. 5. cap. 51. Filiucius Tract. 20. cap. 10. numero 281, Reginald. num. 32.

Non tamen numerum actuum eiuſdem rationis iuxta aliquos.

1078. Neceſsè tamen non eſt exprimere petendo diſpenſationem ſingulos actus eiuſdem rationis, vt multi volunt. Vnde ſi excommunicatus centies celebrauit, non tenetur iuxta eorum ſententiam in obtinendâ diſpenſatione Irregularitatis exprimere ſe toties celebraſſe in excommunicatione, ſed ſatisfacit dicẽdo ſe excommunicatum celebraſſe, Ita Sanchez lib. 8. de *Matrim.* diſp. 24. n. 7. Coninc ſuprà num 112. Sa uerbo Irregularis, & alij apud Sanchez.

Oppoſitum tenet Author.

1078. Oppoſitum tamen ſentit Rodriguez ſatis probabiliter 1. p. cap. 8. in fine & quidem negari non poteſt toties incurrere Irregularitatem, quoties celebras in excommunicatione; nam in iteratione actus inducentis Irregularitatem toties iteratur Irregularitas, quoties actus, vt fatetur Reginald. lib. 30. n. 32. & conſonat cum dictis in ſimili de *Cenſuris* diſp. 1. dub. 17. Legiq́ue poteſt Maiol. lib. 14. cap. 51. num. 6. Auila ſuprà dub. 8. Suarius ſuprà diſp. 44. Henriquez lib. 13. cap. 30. numero 3. in comment. Litera F. & lib. 14. cap. 7. numero 5. Coninc ſuprà Ex hoc autem principio non video; niſi Stylus fortè habeat oppoſitum, quomodo poſſit non explicari numerus actuum inducentium Irregularitatem, & quidem in homicidio videtur adhuc verius; neq; enim videtur ſatisfacere, qui plures homines diuerſis actionibus, & temporibus occidit, ſi dicat ſe Irregularitatem contraxiſſe ex homicidio, & ab eâ petere diſpenſationem, cùm tamen omnes actus ſint eiuſdem ſpeciei: ergo idem erit in celebrationibus. Aliquando tamen ſufficit generaliter dicere ſæpè ſe dediſſe cauſam Irregularitatis non explicando nume-

Numerus actuum Irregul. inducentium explicandum.

numerum; vel quia non poteſt, vel quia diſpenſator non amplius petit. Sic Iudex in causâ ſanguinis, Medicus in negligentijs culpabilibus in ſuo munere.

Difficultas.

1080. Vtrum antè, qui petit à Summo Pontifice diſpenſationem Irregularitatis contractæ celebrando ſub excommunicatione poſsit in Irregularitate diſpenſari, etiamſi poſt obtentum priuilegium, vt diſpenſetur à Confeſſario, aut ordinario iterum celebret in excommunicatione? nonnulli negant; quia facultas, & priuilegium non cadit ſuprà illam, quam incurrit poſt priuilegium obtentū, vel ſupplicationem factam.

Nonnullorũ Reſp. negans.

1081. Nihilominus exiſtimo poſſe diſpenſari iuxta principia generalia tùm pro abſolutione Sacramentali, tùm pro alijs rebus, vt impedimẽtis Matrimonij, & ſimilibus; nam qui generale priuilegium obtinuit, vt in Irregularitatibus poſſit diſpenſari ab ordinario vel ab alijs, ſi fortè contingat aliquarum obliuiſci, poteſt virtute eiuſdem facultatis in oblitis diſpenſari, etiamſi non fuerint expreſſæ in prædicta ſupplicatione, aut diſpenſatione. Ita Filiucius ſuprà numero 279. referens alios maximè Syluestrum, & Henriquez. Item Bonacina diſp. 7. q. 5. puncto 3. numero 2. qui etiam rectè aduertit cum Henriquez ſuprà, & alijs non eſſe neceſſarium in diſpenſatione, vt omnes Irregularitates comprehendat dicere *diſpenſo tecum toties, quoties*, ſed ſufficere, ſi dicatur *diſpenſo ſuper Irregularitate, quam celebrando in excommunicatione incurriſti*. Ratio eſt, quia ſufficienter exprimitur diſpenſationem extendi ad omnes caſus per illam indefinitam propoſitionem.

Reſp. affir. Author. Ratio.

1082. De eo verò, qui duplici Cenſurâ diſtinctæ rationis, affectus, celebrauit, dicendum eſt debere in ſupplicatione vtramque Cenſuram exprimere, vt, & celebrauit in Excommunicatione & ſuſpenſione, quod aſſerere tenentur à fortiori, qui putant, etiamſi Cenſuræ ſint eiuſdem rationis debere vel generaliter vel in particulari exprimi; nam hæ non ſolùm ſunt diſtinctæ Cenſuræ numero, ſed ſpecie, atque adeò diuerſa cenſetur Irregularitas vnius, & alterius, in quo omnes conſentiunt.

Dicendum de eo, qui duplici cenſura diuerſa rationis affectus, celebrauit.

1083. Vnde, qui ſolùm exprimit vnam cauſam Irregularitatis non cenſetur diſpenſatus in Irregularitate ex aliâ; niſi reuerà ſuperior intendat, quando diſpenſat, generaliter in omnibus diſpenſare; idque ſufficienter exprimat. Legantur quæ in ſimili de abſolutione ab Excommunicatione diximus diſp. 3. dub. 31. maximè aſſert. 2. doctrina enim data pro abſolutione generali ab omni excommunicatione locum habet in diſpenſatione generali ab Irregularitate, poteſtque vna Irregularitas auferri manente aliâ iuxta dicta etiam in ſimili de abſolutione Cenſuræ citatâ diſp. 2. dub. 23. ſæpe autem conceſſio; imò ordinariè ſolet accommodari petitioni. Ideò, qui petit diſpenſationem ab vnâ, & non ab aliâ, non diſpenſatur ab vtraque. Ita Vgolinus cap. 62. Sayr. lib. 7. cap. 52. numero 20. Suarius ſuprà ſect. 3. numero 2. Filiu. num. 281. conſtabitque ex dicendis in Tract. de *Legibus* dùm ſermo erit de diſpenſationibus, & in Tract. ſequenti de Matrimonio.

Aduertendũ generaliter

1084. Illud autem generaliter aduertendum eſt diſpenſationem eſſe ſtricti Iuris; atque adeò ſolùm extendendam ad ea, quæ tacitè, vel expreſsè per diſpenſatorem ſignificãtur in verbis diſpenſationis. Ideò ſolet diſpenſatio appellari odium Iuris. Inde colligunt aliqui diſpenſatum ad Ordines non poſſe promoueri ad maiores, quamuis è contra, diſpenſatus ad maiores tacitè cenſeatur diſpenſatus ad minores, ſine quibus non poteſt ad minores promoueri. Item diſpenſatus in vſu Ordinis Sacerdotalis cenſetur diſpenſatus in vſu inferiorum; quia in vſu Sacerdotalis Ordinis virtualiter putant multi contineri vſum aliorum. Egò ſanè hoc verum puto; ſed non ex hoc principio, quod non ſemper eſt verum, vt notauimus diſp. 4. dub. 2. ſed quia eo ipſo, quòd cenſetur non Irregularis, ſed expeditus in Ordine ſuperiori, talis etiam cenſetur in ordine inferiori; neque cenſetur indecens, quòd miniſtret in inferiori, ſi non cenſetur indecens, quòd miniſtret in ſuperiori.

diſpenſationem eſſe ſtricti Iuris.

1085. De diſpenſato autem ad beneficium dicendum eſt virtualiter cenſeri diſpenſatum ad illum ordinem, quem talis beneficij qualitas depoſcit, non ad alium ſuperiorem. Itaque in diſpenſatione non eſt facienda extenſio ad ea, quæ in eâ expreſsè, vel tacitè non comprehenduntur. Nec valet argumentari à maiori ad minus; niſi maius habeat aliquam connexionem cum minori, ita; vt diſpenſatus in maiori ideò cenſeatur diſpenſatus in minori, quia minus eſt vel incluſum, vel annexum maiori. Legatur Sanchez lib. 3. de *Matrimonio* diſp. 1 Suarius diſp. 45. ſect. 3. Filiucius q. 5. Reginald. numerò 22. Sayrus. Vgolinus & alij citati.

Dicendum de diſpenſato ad beneficiũ.

Diſpenſatio extendenda ad ea ſolùm quæ expreſsè vel tacitè in illâ continentur.

1086. Quod attinet ad formam verborum ſeruandam in diſpenſatione Irregularitatis, nulla expreſsè determinata requiritur; eſt enim eadem ratio, & doctrina cum eâ, quam tradidimus diſp. 3. dub. 40. in principio; ſolet autem, & poteſt adhiberi hæc vel ſimilis forma *Diſpenſo tecum in Irregularitate, vel Irregularitatibus contractâ vel contractis ob hanc vel illam, ob has, vel illas, vel ob quamcumque cauſam* (ſi poſſit à quacumque abſoluere) *& te habilem facio ad ſuſceptionem vel ad exequutionem Ordinum quantum poſſum in nomine Patris &c.* Quòd ſi Irregularitas fuerit dubia, poteſt addi conditionalis *Si fortè incurriſti*. Ita Suarius numero 2. Filiucius numero 180. Sayrus numero 58. Auila diſp. 10. dub. 1. Henriquez lib. 14 cap. 17. numero 4.

In Diſpenſatione Irregul. nulla certa verborum forma requiritur.

Poteſt adhiberi hæc vel ſimilis.

1087. Valebit autem diſpenſatio, ſi quis intendat diſpenſare, & diſpenſet tantùm dicens abſoluo te ab Irregularitate quam contraxiſti; imò, ſicut non eſt neceſſaria determinata forma verborum, non ſunt etiam neceſſaria verba; ſed factis aut ſignis ſufficienter ſignificantibus poteſt tolli Irregularitas iuxta dicta in præcedẽtibus. Vnde a fortiori valebit ſi dicat *abſoluo te* vel *diſpenſo tecum* &c. Poteſt enim (vt Sayrus ſuprà & Filiucius numero 180. notârunt) ſignificari per verbum *Abſoluo*; quia eſt Irregularitas, quaſi quoddam vinculum quamuis propriè verbum *abſoluo* ad Cenſuras ſoleat accommodari: non ad Irregularitatem, cui quadrat verbum *diſpenſo*.

Factis & ſignis poteſt tolli Irregul.

CAP. IV.

De diſpenſatione Irregularitatis ex Homicidio

De Quacumque Irregul. diſpenſare poteſt Papa.

1088 Qvod ſummus Pontifex poſſit in quacumque Irregularitate diſpenſare, atque adeò in hac conſtat ex ſæpè dictâ ratione quia eſt ſuprà totum Ius humanum maximè Canonicum. Legatur Vgolinus. cap. 32. Suarius diſp. 44. ſect. 4. num. 35. Molina tomo. 4. diſp. 79. Auila p. 7. diſp. 6. ſect. 5. Filiucius Tract. 20. num. 51. An verò Religioſi, vel alij ex priuilegio poſſint diſpenſare, pendet ex tenore Priuilegij conceſſi, vt notat Suarius diſp. 47 ſect. 6. nu. 13. Vgolinus ſuprà, & alij.

Irregul. ex homicidio Papæ reſeruatur.

1089 De cætero hæc Irregularitas ex homicidio proueniens reſeruata eſt Papæ, ſemperque in omnibus conceſſionibus facultatis diſpenſandi excipitur homicidium voluntarium, vt fit in Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. & notat Rodriguez in ſumma cap. 165. concluſ. 3.

1090 Ex quo fit, vt Epiſcopus non poſſit diſpenſare in homicidio iuſto, vel iniuſto, videturque conſtare ex Tridentino ſuprà & ſeſſ. 14. cap. 7. vbi prædicta exceptio homicidij voluntarij habetur.

Hinc cum homicida non diſpenſat. Epiſcopus.

1091 Ex quo infertur non poſſe Epiſcopum diſpenſare cum homicidâ voluntario ad Ordines ſuſcipiendos, vel exercendos, vel ad obtinendum beneficium.

1092 Item non poſſe diſpenſare cum Iudice, qui iuſtam ſententiam tulit in causâ ſanguinis, mortis, aut mutilationis.

Communis ſententia.

Probabile tamen eſt quod, &c.

1093 Hoc diximus iuxta communem ſententiam, eſt tamen valde probabile, quòd quoties per Bullam, vel priuilegium, aliamve conceſſionem conceditur facultas diſpenſandi in omnibus Irregularitatibus præter ortam ex homicidio voluntario, etiam conceditur facultas ad diſpenſandum in orta ex homicidio iuſto voluntario. Ita Caietanus in Summâ verbo *Irregularitas*, in fine Armil. nom. 2. Couarrub. 2. p. Relectionu. §. 3. in fine. Suarius diſp. 47. ſect. 6. Plaza de *Delictis*. lib. 1. cap. 11. num. 11. Polanco in *Appendice ad directorium*. Pagina mihi. 156. Pegna. 2. 2. q. 4. art. 2. & q. 64. art. 8. in fine, vbi aſſerit in ſuâ Religione ſic practicari. Henriq. de Irregularit. cap. 9. referens Cordubam caſu 34. ad finem. & Bannez. 2. 2. q. 40. art. 2. dub. 4. Felicianum, & Maiolum. Idem docet Molina diſp. 79. num. 3. Reginald. lib. 30. num. 23. Filiucius Tract. 19. num. 282. Viualdus de *Irregularit.* num. 327. & alij multi qui probant; quia nomine homicidij voluntarij, cuius diſpenſationẽ Pontifex reſeruat, non intelligitur homicidium iuſtum; nam vox *homicidium* in moralibus propriè ſignificat factum iniuſtum, quod prohibetur in 5. decalogi præcepto, vt habetur ex Auguſtino cap. *Si Homicidium*. 23. q. 5. docetque D. Thomas. 1. 2. q. 100. art 8. ad 3. & prius q. 88. art. 6. ad 3. vbi ait *Homicidium eſt innocentis occiſio*, quod etiam docet Sotus lib. 2. de *Iuſtitiâ* q. 3. art. 8. & li. 5. q. 1. art. 2. Syluest. *Homicidium*. 1. n. 1. qui ait homicidium propriè loquendo ſemper eſſe peccatum.

Nomine homicidij voluntarij Papæ reſeruati intelligendũ.

1094 Quibus autem ſint talia priuilegia conceſſa cum eâ exceptione latè explicat Henriq. ſuprà, & illis gaudent Mendicantes, inter quas noſtra Societas, vt videre eſt in Bullâ Pauli 3. fol. 39. & in compendio verb. *diſpenſatio*. §. 5. & 6. & 7.

Nauarri opinio de homicidijs in bello.

1095 Nauarrus. num. 240. loquens de Homicidijs factis in bello, circa quæ habetur facultas per priuilegia dicit debere eſſe in bello iuſto, & facta iuſtè quibus videtur ſignificare, etiamſi bellum ſit iuſtum, ſi quis non poterat licitè pugnare, non poſſe cum illo diſpenſare.

Oppoſitum probabilius iudicat Author.

1096 Oppoſitum tamen probabilius videtur; quia ille non peccat, peccato homicidij, ſed contrà legem poſitiuam prohibentem pugnam Clericis. v. g. Idemque erit de Iudice, aut miniſtris Iuſtè concurrentes ad mortem, etiamſi ex interno odio peccent, vt in præcedentibus notauimus. Legique poteſt Henriquez. §. 19. c. 4. & de Clerico accuſante ſine proteſtatione in in causâ ſanguinis idem eſt iudicium.

Epiſcopus in homicidio caſuali & iuſto voluntario occulto, diſpenſat.

Non autem in iniuſto.

1097 Epiſcopus autem non ſolùm in homicidio caſuali occulto ſæpè explicato; ſed etiam in homicidio iuſto voluntario occulto, ſi eſſet, eâdem ratione poſſet diſpenſare eo ipſo, quòd in Tridentino conceditur poſſe diſpenſare in caſibus occultis excepto homicidio voluntario, nempe iniuſto.

Principium obſeruandum ex quo.

1098 Ex traditâ doctrinâ infertur Epiſcopum poſſe diſpenſare in omnibus caſibus, in quibus non ſit propriè homicidium voluntariũ quotieſcumque caſus ſunt occulti; non verò in iis, in quibus verè eſt homicidium voluntarium iniuſtum. Ex quo principio varij caſus deducuntur.

Infertur. 1.

1099 Primò deducitur non poſſe diſpenſare quando quis occidit in rixâ inopinato quidem ortâ; ſed voluntariè occidit, etiamſi ſit occultum, quia licèt prouocatus ad rixam fortè non intenderet alterius mortem, in progreſſu tamen rixæ eam intendit, vt ſupponimus, & volens efficaciter perpetrauit; ſicut &, qui priùs per iocum initio percuſſit, poſteà verò ſerio mutata voluntate perfecit. Ita Molina tomo. 4. diſp. 79. num. 7. Nauarrus. cap. 27. num. 240. quem ſequitur Suarius diſp. 44. ſect. 1. num. 4. & diſp. 46. ſect. 1. num. 13. Non videtur tamen improbabile oppoſitum quod ſentit. Conioc diſp. 18. dub. 14. num. 111. Auila p. 7. diſp. 6. ſect. 5. concluſ. 2. referens Didacum Perez, Plazam, & Additionatorem ad Bernardum Diaz quia, qui ſuccenſus ità occidit Authorem rixæ, non videtur omninò voluntariè feciſſe.

Infertur 2.

1100 Secundò; poſſe diſpenſare in Irregularitate occultâ eius, qui ſolùm habuit intentionem leuiter percutiendi, ſed caſu factum eſt vt occideret; quia probabiliter cenſetur homicidium caſuale iuxta dicta diſp. 26. cap. 12. & 13.

Infertur. 3.

1101 Tertiò poſſe etiam cum eo, qui mandauit, vt alterum percuteret; ſed caueret, ne occideret, vel mutilaret; nam iuxta ibidem dicta probabile eſt homicidium eſſe caſuale, ſeu non propriè voluntarium reſpectu mandantis; quamuis ſit culpabile. Ita Suarius & Filiucius ſuprà Molina. tomo. 4. Tract. 3. diſp. 7. & alij.

Infertur 4.

1102 Quartò: poſſe Epiſcopum diſpenſare in homicidio occulto in propriam defenſionem etiamſi quis excelſerit moderamen inculpatæ tutelæ; quia in Tridentino ſuprà hoc homicidium non comprehenditur ſub homicidio voluntario, cùm factum ſit; non ex propoſito, & abſolutâ voluntate occidendi; ſed in propriam defenſionem. Ita Auila diſp. illa.6.ſect. 5. dub. 5. Coninc ſuprà. Nauarrus cap.27.num. 239. teſtatus ita ſenſiſſe Sacram Pœnitentiarium. Suarius diſp.46.ſect.1.num.13. Molina diſp.79.n.8. & 11 Filiucius Tract.20.num. 86. & caſu. 5.nu. 245. Reginald.lib.30.Tract.2.num.28. Valentia tomo.4.diſp.7.q.19.puncto.3.§.5. Sayrus.lib.7. cap.7.num.22. Henriquez lib.14.cap.10.nu.2.

Obii. Tridens.

1103 Quod ſi obijcias Tridentinum ſeſſ.14. cap.7. vbi dicitur de hoc homicidio, quòd committatur loci ordinario (quod verbum, non ſignificat commiſſionem factam; ſed faciendam)

Reſp.

reſpondetur cum Auila ibi ſermonem eſſe non de homicidio occulto, ſed publico, vt indicant illa verba *non niſi cauſa cognitâ, & probatis, ac narratis, &c.* Loquitur etiam Concilium de diſpenſatione in foro externo; hic verò agimus de diſpenſatione ab Epiſcopo pro foro interno in tali caſu occulto conferendâ, de quâ agitur à Conſilio ſeſſ.24.cap.6.

1104 Quamuis autem conſtet non poſſe Epiſcopum diſpenſare in homicidio iniuſto voluntario, etiam occulto, vt dictum eſt, meritò

Dubium.

dubitari poteſt an poſſit in Irregularitate ex iniuſtâ mutilatione occultâ.

Reſp. negatiuè ſatis probabiliter Medina.

1105 Non conſentiunt Authores; negat Sanchez in *Summâ*. lib.1.cap. 10. ſatis probabiliter Medina in *Summa*. lib.1. cap. 11. §. 12. Henriq.lib.14.cap.9.num.3.& alij.

Oppoſitum tanquam probabilius tenet Author. Ratio.

1106 Probabiliùs exiſtimo poſſe; tùm, quia hæc Irregularitas conſurgit ex delicto occulto, & Tridentinum concedit Epiſcopo facultatem diſpenſandi in Irregularitate ex delicto occulto mutilatio autem propriè loquendo non eſt homicidium, & Tridentinum tantùm excipit Irregularitatem ex homicidio voluntario; tùm quia exceptio firmat regulam in contrarium in caſibus non exceptis. L. *Nam quod liquidi* §. fin. ff. *de pœnâ Legatorum*. Tum etiam quia fauor

Fauor Principis latiſſimè interpretandus.

Principis latiſſimè eſt interpretandus. Accedit, quòd ita declarauit Cardinalium Congregatio teſte Suario mox citando. Ideò hanc ſententiam docent Molina diſp. 70. num. 19. & diſp. 79. num.8.tom.4.& Auila p.7.diſp.6.ſect.5.dub. 4. Filiucius ſupra.num.9. Toletus lib.1.cap. 48. num.6. Suar.diſp.44.ſect.4.n.35. & ſect. 2. nu. 4. Reginald. lib. 30. num. 9. Sa verbo *Irregularitas* in fine Rodriguez tomo. 4. *Regularium Quæſtionum*.q.24.art.10.& in *Summa*. cap. 181. concluſ. 1. alijque multi apud Garziam. nu. 30. quem refert & ſequitur Bonacina.

Nomine Epiſcopi etiam intelligendi.

1107 Quòd autem nomine Epiſcopi intelligantur etiam Prælati habentes Iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, conſtat ex dictis diſp.3. dub. 3.4.& 5. quidquid alij in contrarium dicant, quos ibidem refutauimus.

1108 Omitto alia, quæ poſſent fuſiùs in hac materiâ diſputari, quæ vel ex dictis facile reſolui poſſunt, vel merè ſpectant ad forum contentioſum, de quibus viro Theologo, ac Religioſo non eſt ex inſtituto diſputandum. Quæ dicta ſunt, ſicut & mea omnia ſubjcio correctioni S.M.Eccleſiæ.

F I N I S.

INDEX
TRACTATVS
DE CENSVRIS
ET PÆNIS ECCLESIASTICIS.

DISPVTATIO I.

De Cenſuris in Communi. pag. 1.

DVBITATIO I.

De nomine & ſignaſicatione Cenſuræ, & an ſit in Eccleſiâ Poteſtas ferendi Cenſuras. ibid.

DVBITATIO II.

Quit ſit Cenſura Eccleſiaſtica. p. 3.

DVBITATIO III.

Quæ ſunt ſpecies Cenſuræ Eccleſiaſticæ, p. 6.

DVBITATIO IV.

An per facultatem Bullæ Cruciatæ concedentis Poteſtatem abſoluendi à Cenſuris poſſit quis abſolui ab Irregularitate aliquâ. p. 10

DVBITATIO V.

Quibus verbis indicitur Cenſura latæ Sententiæ vel ferendæ. p. 15.

DVBITATIO VI.

Quis poſſit ferre Cenſuras. p. 16.

DVBITATIO VII.

An affectus Cenſurâ poſſit ferre Cenſuram? & an quis poſſit eas ferre in ſe ipſum? vel in æqualem ſibi, vel ſuperiorem? p. 20.

DVBITATIO VIII.

An Cenſura per metum lata valida ſit. p. 22.

DVBITATIO IX.

Quis poſſit Cenſuras ferre duraturas poſt ferentis mortem? p. 23.

DVBITATIO X.

An Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim poſſit ferre Cenſuras in ſuos ſubditos? p. 24.

DVBITATIO XI.

An Excommunicatio Epiſcopi liget ipſius ſubditos extra territorium commorantes? & alienigenas exiſtentes extra ſuum territorium? p. 25.

DVBITATIO XII.

De quibuſdam pro praxi deducendis ex præcedenti dubitatione. p. 28.

APPENDIX DVBIVM

Vnde dignoſcatur cenſuram latam eſſe per ſententiam, vel præceptum? p. 31.

DVBITATIO XIII.

Quinam Generaliter loquendo poſſint comprehendi Cenſuris? ibid.

DVBITATIO XIV.

An pueri ante annos pubertatis videlicet maſculi ante annum decimumquartum, & Fœminæ ante 12. poſſint Cenſuras incurrere? p. 33.

DVBITATIO XV.

An Defunctus poſſit excommunicari, & abſolui ab excommunicatione. p. 35.

DVBITATIO XVI.

An vniuerſitas, vel Collegium poſſit Excommunicari. p. 37.

DVBITATIO XVII.

An ſemel ligatus vnâ cenſurâ ſit adhuc capax alterius? p. 38.

DVBITATIO XVIII.

Quomodo cognoſcendum ſit in generali quænam perſonæ incurrerint Cenſuras. p. 40.

DVBITATIO XIX.

An Cenſura lata contra facientes, comprehendat mandantes, & conſulentes? ibid.

DVBITATIO XX.

An quando excommunicatio fertur in conſulentes, & mandantes, comprehendat eos licet effectus non ſequatur? p. 41.

DVBITATIO XXI.

An ſi mandans, & conſulens, reuocet mandatum, vel conſilium, ante effectum ſequutum, excuſentur cenſurâ? p. 42.

DVBITATIO XXII.

An prædicta excommunicatio comprehendat quomodocumque mandantes, vel conſidentes, etiamſi ſine ſuo mandato vel Conſilio delictum fieret? p. 43.

DVBITATIO XXIII.

An appellatio excuſet à cenſurâ incurrenda? p. 44.

DVBITATIO XXIV.

An Excommunicatio iniuſta liget in Conſcientiâ & obliget ad ſui obſeruationem. p. 46.

DISPVTATIO II.

De Excommunicatione ſecundum ſe, & ex parte ferentis illam.

SECTIO I.

De definitione, & diuiſione Excommunicationis in com-

communi & de natura, & effectibus Minoris Excommunicationis.

DVBITATIO I.

Quid ſit Excommunicatio? & quotuplex. p. 51.

DVBITATIO II.

In quo differat Anathéma ab Excommunicatione? p. 53

DVBITATIO III.

An quando aliquid præcipitur ſub Excommunicatione abſolutè, intelligēda ſit Maior, vel potius minor? p. 54.

DVBITATIO IV.

An Excommunicatio habeat ex Iure Diuino aliquem effectum, ſaltem Priuare participatione Sacramentorum? p. 55.

DVBITATIO V.

Quid ſit minor Excommunicatio? & quos effectus habeat? p. 56.

DVBITATIO VI.

An electio facta Excommunicato minori Excommunicatione, etiam ignoranti Excommunicationem: ſit ipſo facto irrita. p. 57.

DVBITATIO VII.

An Excommunicatus minori excommunicatione peccet adminiſtrando Sacramenta? p. 58.

DVBITATIO VIII.

Quis poſſit abſoluere ab Excommunic. minori. p. 59.

DVBITATIO IX.

Quibus caſibus incurratur minor excommunicatio. p. 60

SECTIO II.

De cauſâ materiali proximâ excommunic. maioris.

DVBITATIO X.

An actus interior poſſit eſſe materia Excommunicationis? vel ſaltem exterior: ſed occultus omnino? & quæ ſigna ſufficiant, vt dicatur exterior ſufficiens ad incurrendam Cenſuram? ibid.

DVBITATIO XI.

An actus exterior qui non eſt perfectus, & conſummatus in ſuâ ſpecie, excuſetur a Cenſurâ? p. 68.

DVBITATIO XII.

An peccatum veniale poſſit eſſe ſufficiens materia Excommunicationis Maioris? p. 72.

DVBITATIO XIII.

An qui furatus eſt paruam quantitatem ex quâ damnum notabile ſuit ſequutum, incidat in Excomm. latam ob furtum?

DVBITATIO XIV.

An incidat in Excommunicationem latam contra deuaſtatores vineæ, is, qui ignarus aliorum, leue furtum commiſerat? ibid.

DVBITATIO XV.

An quando aliquid præcipitur, vel prohibetur ſub pæna Excommunicationis comminatoria, obliget ſub culpâ mortali ſemper etiamſi materia leuis ſit? p. 77

SECTIO III.

De formâ, & modo ſeruando in ferendâ Excommunicatione,

DVBITATIO XVI.

An pro damnis temporalibus ferenda ſit Excommunicatio: p. 81.

DVBITATIO XVII.

An Excommunicatio habeat aliqua determinata verba pro formâ? Et an requiratur intentio Excommunicantis? & hæc debeat regulari per intentionem partis petentis Excommunicationem. p. 82

DVBITATIO XVIII.

An Excommunicatio ferri debeat in ſcriptis & an valeat non in ſcriptis. p. 83.

DVBITATIO XIX.

An verba quibus, ſiue prolatis, ſiue ſcriptis fertur Cenſura, debeant eſſe determinata, & definita ad aliquam particularem Cenſuram & perſonam? p. 84.

DVBITATIO XX.

An in ferendâ cenſurâ debeat præcedere monitio & notitia Cenſuræ, & iuris illam ferentis? p. 86.

DVBITATIO XXI.

An pro culpâ merè præterita poſſit ab Eccleſiâ ferri valide Excommunicatio vbi agitur de monitione requiſita. p. 88.

DVBITATIO XXII.

Quænam inobedientia requiratur ad Excommunicationem? & an peccet duplici peccato omnis, qui incidat in Excommunicationem? p. 90.

DVBITATIO XXIII.

An ignorantia impediat vim Cenſuræ. ibid.

DVBITATIO XXIV.

An impotentia, & metus impediant vim Cenſuræ. p. 96.

DVBITATIO XXV.

An excuſet ab incurrenda Cenſurâ conſenſus partis in Cuius fauorem Cenſura fertur? p. 100.

SECTIO IV.

De effectibus Excommunicationis maioris.

DVBIVATIO XXVI.

Quos Excommunicatos teneamur vitare? & qui excommunicati ſe debeant abſtinere. p. 101.

DVBITATIO XXVII.

An teneamur vitare ſuſpenſos, & interdictos nominatim denuntiatos? p. 103.

DVBITATIO XXVIII.

Quænam denuntiatio excommunicationis, & quæ notitia ipſius denuntiationis requiratur vt teneamur vitare Excommunicatum? p. 104.

DVBITATIO XXIX.

Quis dicatur notorius Clerici percuſſor, vt teneamur illum vitare? p. 107.

DVBITATIO XXX.

An Præceptum non communicandi cum Excommunicatis

catis, obliget Etiam cum periculo grauis damni? v. g. mortis, tormentorum &c. p.109.

DVBITATIO XXXI.

An propter vitandum periculum mortis, vel infamiam poſsit Excommunicatus cum alijs communicare? Et ſacrum audire? aut facere? vel Sacramenta miniſtrare? p.110.

DVBITATIO XXXII.

An Excommunicatus denuntiatus poſsit adminiſtrare Sacramēta homini exiſtenti in articulo mortis? p.111.

DVBITATIO XXXIII.

Quibus actibus ciuilibus priuet Excommunicatio? p.112.

DVBITATO XXXIV.

An fideles poſsint pro libito ſine vllâ neceſsitate, & rationabili cauſâ Communicare cum Excommunicatis non neceſſario vitandis. p.116

DVBITATIO XXXV.

Quale peccatum ſit Communicatio ciuilis cum excommunicato?? ibid.

DVBITATIO XXXVI.

In quibus caſibus ſit peccatum mortale Communicare in humanis cum Excommunicato? p.117.

DVBITATIO XXXVII.

Quando incurratur Excommunicatio? Et qualis propter Communicationem cum Excommunicatis? p.118.

DVBITATIO XXXVIII.

Quibus de cauſis excuſetur à culpâ, & à minori excommunicatione Communicatio ciuilis cum Excommunicato? p.125.

DVBITATIO XXXIX.

An liceat fidelibus orare pro Excommunicato vitando non tollerato? p.133.

DVBITATIO XL.

Quomodo Excommunicatio priuet vſu Paſſiuo Sacramentorum? & quid de eo, qui miniſtrat Excommunicato? p.136.

DVBITATIO XLI.

Quomodo Excommunicatio priuet vſu actiuo Sacramentorum & ſacrificij Miſſæ? p.139.

DVBITATIO XLII.

Quomodo Excommunicatio priuet diuinis officijs, & alijs rebus ſacris? p.143.

DVBITATIO XLIII.

Quomodo Excommunicatus decedens careat ſepulturâ Eccleſiaſticâ? p.147.

DVBITATIO XLIV.

An Collatio beneficij facta Excommunicato ſit omnino nulla? Et quid de ſuſpenſo & interdicto? & quid de penſione? p.149.

DVBITATIO XLV.

An Excommunicatus beneficiatus priuetur fructibus beneficij? p.154.

DVBITATIO XLVI.

An & quomodo contrahat Excommunicatus inhabilitatem ad actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & Spiritualis? p.158.

DVBITATIO XLVII.

De inhabilitate Excommunicati ad actus fori contentioſi etiam ſecularis. p.164.

DISPVTATIO III.

De Abſolutione ab Excommunicatione, & de varijs excommunicationibus reſeruatis à Iure, vel ab homine.

SECTIO I.

De ijs qui poſſunt abſoluere ab Excommunicatione?

DVIBTATIO I.

An non Sacerdos poſsit abſoluere ab Excommunicatione? p.169.

DVBITATIO II.

Quis poſsit abſoluere ab Excommunicatione Iuris nemini reſeruata? p.170.

DVBITATIO III.

Quis poſsit abſoluere ab Excommunicatione Iuris reſeruata? p.173.

DVBITATIO IV.

Quâ ratione intelligenda eſt poteſtas Epiſcopi circa abſolutionem caſuum reſeruatorum conceſſa in Tridentino? p.181.

SECTIO I.

Quid intelligatur per illas voces, delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos? Ibid.

SECTIO II.

Quâ ratione intelligenda ſit illa particula, in quibuſcumque caſibus occultis? p.182

SECTIO III.

Quid intelligatur per illa verba, In diœceſi ſuâ & in foro conſcientiæ? p.184.

SECTIO IV.

Quomodo intelligenda eſt illa particula, per ſe, vel per ſuum Vicarium ad id ſpecialiter deputatum &c. p.186.

DVBITATIO V.

An Epiſcopus poſsit vti hâc facultate abſoluendi ab hæreſi, etiam ſuppoſitâ Bullâ in cœnâ Domini? p.187.

DVBITATIO VI.

An Epiſcopi poſsint in foro externo Hæreticos abſoluere, & Eccleſiæ reconciliare? p.191.

DVBITATIO VII.

An ſuppoſita facultate Concilij, abſoluendi à caſibus occultis Bullæ cœnæ, competat Epiſcopis vbi gentium, vbi nondum eſt admiſſum Tridentinum? p.192.

DVBITATIO VIII.

Quænam ſint Impedimenta ſufficientia recurrendi ad ſedem Apoſtolicam pro caſibus ad illam reſeruatis? & quid de impedimento adeundi Epiſcopum p.193.

DVBI-

DVBITATIO IX.

An per Bullam Cruciatæ, vel per Iubilæa, aut priuilegia poſſit quis abſolui ab Excommunicatione Iure reſeruatâ Papa, vel Epiſcopo? p.196.

DVBITATIO X.

Quid ſentiendum de priuilegijs Religioſorum, in Ordine ad abſolutionem caſuum Bullæ Cœnæ, maximè Hæreſis? p.202.

DVBITATIO XI.

Quæ conditiones ſeruandæ ſint in abſolutione ab Hæreſi, aliove crimine reſeruato, quando abſolutio fit in articulo mortis, vel ratione alterius impedimenti? p.209.

DVBITATIO XII.

An? & quam habeant facultatem inquiſitores fidei abſoluendi ab Hæreſi? p.206.

DVBITATIO XIII.

An abſolutio data Hæretico fictè conuerſo, ignoratâ fictione ab abſoluente valeat, ſaltem vt ceſſet reſeruatio? vel etiam, vt non indigeat abſolutione? p.207.

DVBITATIO XIV.

Quis poſſit abſoluere ab Excommunicatione latâ ab homine, ſiue generaliter ſiue nominatim in particulari? p.212.

DVBITATIO XV.

An Excommunicatus nominatim ab homine, vel Excommunicatus à Iure, ne tamen deductâ ad forum contentioſum. Et lite adhuc pendente poſſit abſolui per Bullam Cruciatam, & priuilegia? p.213.

DVBITATIO XVI.

An abſolutio Excommunicationis latæ ab homine in particulari, & nominatim data à Confeſſario virtute Bullæ aut Iubilæi, vel alterius Priuilegij valeat in foro exteriori, & Iudicario? p.217

DVBITATIO XVII.

An virtute Bullæ, vel alterius priuilegij abſolutus de conſenſu partis, vel ſine illo cum cautione poſſibili præſtitâ ſub onere ſatisfaciendi reincidat in Excommunicationem ſi cum poſtea poteſt, non ſatisfacit? p.220.

DVBITATIO XVIII.

An per Bullam Cruciatam, aut per priuilegium mendicantum poſſit quis abſolui ab Excommunicatione extra Confeſſionem? Et in vniuerſum; an abſolutio Cenſuræ valeat extra Confeſſionem? p.224.

DVBITATIO XIX.

An qui in Confeſſione irritâ, & inualidâ abſoluitur à peccatis & Cenſuris reſeruatis maneat liber à reſeruatione, ita vt poſtea poſſit abſolui à non habente iuriſdictionem in peccata reſeruata? p.226.

DVBITATIO XX.

An is qui tempore Iubilæi fuit abſolutus à reſeruatis; poſtea verò non lucratur Iubilæum, quia omiſit aliquid præſcriptum, maneat liber à reſeruatione? p.227.

DVBITATIO XXI.

An abſolutus virtute Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi inculpabiliter omittens reſeruatum, peccatum, vel cenſuram, maneat liber à reſeruatione, vt poſtea à quouis Confeſſario, etiam poſt tempus Iubilæi, aut Bullæ poſſit abſolui? Ibid.

DVBITATIO XXII.

An qui peccat ex fiduciâ abſolutionis à reſeruatis, deinde virtute Bullæ, vel priuilegij, poſſit abſolui per Bullam, vel priuilegium? p.228.

DVBITATIO XXIII.

An vna Cenſura poſſit auferri remanente aliâ? Ibid.

DVBITATIO XXIV.

An ille qui vltimâ horâ quâ expirat valor Cruciatæ, aut tempus Iubilæi, accedat facturus longam Confeſſionem, poſſit tranſacto tempore abſolui à Cenſuris reſeruatis? p.229.

DVBITATIO XXV.

An Archiepiſcopus Metropolitanus poſſit abſoluere ab Excommunicatione latâ ab Epiſcopo Suffraganeo? vel Epiſcopus ab Excommunicatione latâ à Prælato inferiori? Ibid.

DVBITATIO XXVI.

An Epiſcopus, vel Parochus in ſuâ propriâ diœceſi poſſit abſoluere ſubditum, qui in alienâ Diœceſi incidit in Excommunicationem? p.230.

DVBITATIO XXVII.

An qui in ſuâ propriâ diœceſi incidit in Excommunicationem, poſſit abſolui ab Epiſcopo, vel Parocho alterius diœceſis in quâ tunc exiſtit? p.231.

DVBITATIO XXVIII.

An Excommunicatus ab vno Iudice, quia parti læſæ non ſatisfacit, poſſit de conſenſu eiuſdem partis ab alio Iudice non Superiori alterius, vel ab alio Sacerdote abſolui? p.232.

SECTIO II.

De ijs qui poſſunt abſolui, ab Excommunicatione. & de modo obtinendi abſolutionem. Ibid.

DVBITATIO XXIX.

An abſens poſſit abſolui ab excõmunicatione? Et an etiã inuitus, aut ignorans abſolutionem? aut perſeuerans in contumacia? Ibid.

DVBITATIO XXX.

An defunctus poſſit &, debeat ab Excommunicatione abſolui? p.134.

DVBITATIO XXXI.

Quando ille qui pluribus eſt Excommunicationibus ligatus, cenſeatur ab omnibus abſolutus? p.235.

DVBITATIO XXXII.

An abſolutio obtenta ex falſâ cauſâ ſit nulla? p.247.

DVBITATIO XXXIII.

An abſolutio extorta per vim, aut metum ſit nulla, Et quando extorquens incidat in Excommunicationem p. 238.

DVBITATIO XXXIV.

An quis poſſit validè abſolui, antequam ſatisfecerit parti læſæ? p.239.

DVBI-

DVBITATIO XXXV.

Quid ſignificent illa verba, in foro interiori vel conſcientiæ *quando pro tali foro datur, vel abſolutio, vel facultas vt abſoluatur?* pag. 242.

DVBITATIO XXXVI.

An Religioſi poſſint abſolui ab excommunicatione, & caſibus reſeruatis, tum per ſuos Prælatos immediatos, tum per Epiſcopum diœceſis, in quâ reſident? & an ab eiſdem poſſint diſpenſari in votis, aut legibus, ſeu præceptis? Ibid.

SECTIO III.

De formâ & modo ſeruando in tollenda excommunicatione.

DVBITATIO XXXVII.

An aliqua excommunicatio tollatur ſine abſolutione? pag. 254.

DVBITATIO XXXVIII.

An abſolutio conditionalis ad cautelam, & ad reincidentiam, poſſit dari; & quando? pag. 255.

DVBITATIO XXXIX.

Quænam præmitti debeant ante abſolutionem ab excommunicatione? pag. 258.

DVBITATIO XL.

De forma & ceremoniis abſolutionis. pag. 266.

SECTIO IV.

De quibuſdam excommunicationibus in particulari, & modo illas tollendi.

DVBITATIO XLI.

An edicta generalia extendantur ad reuelanda etiam peccata ſecreta? pag. 261.

DVBITATIO XLII.

An teneatur quis virtute edictorum manifeſtare ea crimina quæ tantum nouit per conſultationem? pag. 262.

DVBITATIO XLIII.

An quando peccata ſunt omninò emendata, nec habent aliquam dependentiam in futurum, teneamur ſub excommunicatione virtute edictorum denunciare? pag. 263.

DVBITATIO XLIV.

An teneatur quis ſub excommunicatione contentâ in edicto denuntiare crimina, quæ non poteſt in iudicio probare? Ibid.

DVBITATIO XLV.

An quoties quis ſcit, ſe poſſe per correctionem fraternam, vel denuntiationem Euangelicam obuiare peccato occulto ſine denuntiatione iudiciali, teneatur prius præmittere correctionem non obſtante excommunicatione edicti? pag. 266.

DVBITATIO XLVI.

An quando conſtat delinquentem iam eſſe emendatum teneatur quis ſub excommunicatione edictorum manifeſtare delictum hæreſis? pag. 268.

DVBITATIO XLVII.

An ſit obligatio virtute edictorum denuntiandi ea de quibus denuntiaturus dubitat, vel non eſt certus an denuntiandus commiſerit? pag. 269.

DVBITATIO XLVIII.

An ſit obligatio denuntiandi ſub excommunicatione edicti, quando denuntiaturus ex denuntiatione patiatur detrimentum? pag. 270.

DVBITATIO XLIX.

An ſi filius ſciat Patrem eſſe hæreticum, vxor virum, & è contrà, cæteriq; conſanguinei, & affines, teneantur reuelare virtute edictorum? & an ratione damni quod timet ſibi excuſetur? pag. 271.

DVBITATIO L.

An quis ob priuilegium excuſetur à denuntiatione faciendâ? pag. 273.

DVBITATIO LI.

An Epiſcopus virtute Tridentini abſoluere poſſit ab excommunicatione incurſa propter inobedientiam edictorum, etiam Inquiſitionis? & quæ ſint pœnæ inobedientium? pag. 275.

DVBITATIO LII.

An qui non reuelauit, quod ſciebat monitus per edicta ideoq; incidit in excommunicationem, teneatur toto anno à publicatione edictorum id facere? pag. 276.

DVBITATIO LIII.

An excommunicatus per edicta generalia, quia non denuntiauit, poſſit abſolui abſque eo quod denuntiet? & quomodò ſit facienda denuntiatio? p. 278.

DVBITATIO LIV.

Quoties incurratur einſdem edicti excommunicatio non denuntiando? & quanta culpa ſufficiat vt incurratur? pag. 279.

DVBITATIO LV.

An edictum obliget vltra intentionem illud ferentis illud? pag. 280.

DVBITATIO LVI.

An qui occultant bona, ne à Fiſco, vel creditoribus capiantur, vel in eorum fraudem contractus ineunt, & qui retinent ſcripturas aliquas quas iubentur vi monitorij exhibere, comprehendantur excommunicatione contra ipſos latâ? pag. 282.

DVBITATIO LVII.

An? & quando Iudices ſæculares incurrant excommunicationem quando compellunt Iudices Eccleſiaſticos vt Cenſuras tollant, vel quando impediunt executionem Bullarum Apoſtolicarum? pag. 285.

CAPVT I.

Iniuſtitiam, & vim ab Eccleſiaſticis Iudicibus illatam, quæ abſque vllâ libelli, & proceſſus examinatione, per ſe. & euidenter patet, licitum eſſe, etiam per vim Magiſtratibus ſæcularibus contra Eccleſiaſticos, & è contra repellere. Ibid.

CAPVT II.

Quonam modo & quo Iure Magiſtratus Regij & tribunalia ſæcularia litteras apoſtolicas examinare, & earum executionem impedire licitè poſſint? p. 286.

CAPVT III.

Quid ſenſerint Auctores canoniſtæ circa poteſtatem ſæcularem Principum contra, ſeu ſuprà poteſtatem

Iudicum Eccleſiaſticorum, quando vim inferunt? pag.288.

CAPVT IV.

Quid ſentiunt alij Auctores præſertim Theologi circa pulſandam vim illatam in denegandâ appellatione à Iudicibus Eccleſiaſticis per ſæculares magiſtratus? pag.290.

CAPVT V.

Probabilem eſſe opinionem Couarruuiæ & Nauarri ſi moderatè, & in caſu quo ipſi loquuntur tantùm intelligatur. pag.295.

CAPVT VI.

Quibus in caſibus, ſoleant, vel poſſint Magiſtratus ſæculares abuti prædictâ poteſtate? pag.299.

DVBITATIO LVIII.

Quomodò intelligenda ſit excommunicatio canonis contra percuſſores clerici? pag.300.

CAPVT I.

De perſonâ percutiente, & percuſſâ. Ibid.

CAPVT II.

De modo percutiendi quantitate & qualitate percuſſionis requiſitâ ad Cenſuram incurrendam. p.306.

CAPVT III.

De cauſis excuſantibus ab incurrendâ Cenſurâ propter clerici percuſſionem. pag.308.

CAPVT IV.

De abſolutione à Cenſurâ propter clerici percuſſionem. p.311.

DVBITATIO LIX.

De excommunicatione quæ incurritur ob hæreſim. p.312

DVBITATO LX.

De excommunicatione latâ contra credentes, aut fauentes hæreticis, illoſue receptantes. pag 316

DVBITATIO LXI.

De excommunicatione latâ contra eos qui legunt libros hæreticorum. pag.321

CAPVT I.

An & quâ Cenſurâ hæreticorum libri prohibiti ſint ab Eccleſiâ? Ibid.

CAPVT II.

Quinam libri continentur ſub prohibitione Bullæ cœnæ, & aliis. pag.322.

CAPVT III.

Quænam actiones prohibitæ ſint in Bullâ cœnæ, aliiſq; decretis circa prædictos libros? pag 324.

CAPVT IV.

Quas perſonas comprehendat prohibitio legendi, & retinendi libros hæreticos? pag.329.

CAPVT V.

Quæ pœna ſint impoſita tranſgreſſoribus, prædictarum legum? pag.330

DVBITATIO LXII.

De excommunicatione quæ contrahitur ob duellum. pag 334.

DVBITATIO LXIII.

De excommunicatione quæ contrahitur ab iis, qui cogunt fœminas ad Religionem, vel ab illâ retrahunt. pag.336.

DISPVTATIO IV.

De Suſpenſione.

DVBITATIO. I.

Quid nomine Suſpenſionis ſignificetur? & quæ ſit propria ratio huius Cenſuræ? & quotuplex ſit ſuſpenſio? pag.338.

DVBITATIO II.

Quinam ſint effectus ſuſpenſionis? Ibid.

DVBITATIO III.

Quis? & in quos poſſit Cenſuram Suſpenſionis ferre? pag.342.

DVBITATIO IV.

Quibus de cauſis poſſit ferri ſuſpenſio? pag.343.

DVBITATIO V.

Quamdiu duret ſuſpenſio? & an alicubi ſuſpenſus vbique ſuſpenſus maneat? pag.344.

DVBITATIO VI.

An ſuſpenſus grauiter peccat violando ſuſpenſionem? & quando excuſetur ab eâ ſeruandâ? quaſque pœnas incurrat, violando illam? Et an eius acta valida ſint? pag.347.

DVBITATIO VII.

Quænam ſint ſuſpenſiones, quæ ipſo Iure incurruntur? pag 349.

CAPVT I.

De ſuſpenſionibus Iuris contra Epiſcopos, & alios Prælatos. Ibid.

CAPVT II.

De ſuſpenſionibus contra capitula, Conuentus, & Religioſos. pag.352.

CAPVT III.

De ſuſpenſionibus in Iure latis contra clericos. pag.355.

DVBITATIO VIII.

De Abſolutione à Suſpenſione. pag.366.

DISPVTATIO V.

De Interdicto, & ceſſatione, à diuinis.

DVBITATIO I.

Quid ſit Interdictum? & quotuplex? pag.368

DVBITATIO II.

De quibuſdam ſpecialibus dubiis pro praxi decidendis ex traditâ doctrinâ. pag.371.

DVBITATIO III.

De Cauſis interdicti. pag.376

DVBITATIO IV.

De effectibus interdicti. pag.377.

CAPVT

CAPVT I.

De priuatione Baptiſmi, & Confirmationis. pag. 378

CAPVT II.

De Priuatione Euchariſtiæ. pag. 379

CAPVT III.

De Priuatione reliquorum Sacramentorum. pag. 381

CAPVT IV.

De ſecundo effectu interdicti, qui eſt prohibitio celebrationis, & auditionis diuinorum officiorum. p. 383

CAPVT V.

De tertio effectu interdicti ſcilicet priuatione Eccleſiaſtica ſepulturæ. pag. 387

DVBITATIO V.

De pœnis violantium interdictum. pag. 391

DVBITATIO VI.

In quibus caſibus incurratur interdictum? pag. 396

CAPVT I.

De caſibus in quibus incurritur interdictum locale. Ibidem.

CAPVT II.

De caſibus in quibus incurritur interdictum perſonale generale. pag. 397

CAPVT III.

De caſibus in quibus incurritur interdictum ſpeciale perſonale. pag. 398

DVBITATIO VII.

De abſolutione ab interdicto. pag. 399

DVBITATIO VIII.

De ceſſatione à diuinis. pag. 403

CAPVT I.

Quæ ſit eius natura, & quotuplex. Ibid.

CAPVT II.

De cauſis ceſſationis à diuinis. pag. 404

CAPVT III.

Quinam ſint effectus ceſſationis à diuinis? pag. 405

DVBITATIO IX.

De Relaxatione ceſſationis. pag. 409

DISPVTATIO VI.

De depoſitione & degradatione.

DVBITATIO I.

Quid? & quotuplex ſit degradatio, aut depoſitio? pag. 408.

DVBITATIO II.

Ob quæ crimina poſſit, aut debeat clericus ſolenniter degradari, & Iudici ſeculari tradi? pag. 410

DISPVTATIO VII.

De Irregularitate in communi.

DVBITATIO I.

Quid ſit Irregularitas? & quotuplex? pag. 412

DVBITATIO II.

An Irregularitas vt incurratur, debeat eſſe expreſſa in Iure? & an in dubio Iuris cenſendus quis ſit Irregularis? pag. 414

DVBITATIO III.

An in dubio facti, cui annexa eſt Irregularitas, habendus quis ſit Irregularis? pag. 418

DVBITATIO IV.

Quænam ſint cauſa Irregularitatis? pag. 420

DVBITATIO V.

Quid requiratur ad incurrendam Irregularitatem? pag. 422.

DVBITATIO VI.

De effectibus Irregularitatis. pag. 424

DVBITATIO VII.

De Irregularitate proueniente ex defectu animæ. p. 430

DVBITATIO VIII.

De Irregularitate ex defectu corporis. pag. 432

DVBITATIO IX.

De Irregularitate defectu natalium. pag. 436

DVBITATIO X.

De Irregularitate ex defectu ætatis. pag. 440

DVBITATIO XI.

De Irregularitate proueniente ex defectu libertatis, ſeu obligatione ſeruiendi, aut aliis obligationibus. p. 441

DVBITATIO XII.

De Irregularitate ex bigamia. pag. 443

DVBITATIO XIII.

De Irregularitate quæ oritur ex infamiâ. pag 450

DVBITATIO XIV.

De Irregularitate proueniente ex pœnitentiâ publicâ. pag. 456.

DVBITATIO XV.

De Irregularitate ex iteratione Sacramenti Baptiſmi, vel iniquâ ſuſceptione illius & de Neophytis. p. 457

DVBITATIO XVI.

An ſint Irregularitates ortæ ex iteratione confirmationis, & ordinis? pag. 459

DVBITATIO XVII.

Quis diſpenſet in Irregularitate contractâ ex iteratione Baptiſmi, & aliis prædictis? Ibid.

DVBITATIO XVIII.

De Irregularitate proueniente ex ſuſceptione ordinis pag. 460

DVBITATIO XIX.

De Irregularitate per exercitium ordinis ob affectu cenſuræ. pag.462

DVBITATIO XX.

De Irregularitate quæ contrahitur per exercitium ordinis quem quis non habet. pag.464

DVBITATIO XXI.

De Irregularitate contracta ob hæreſim. pag.467

DVBITATIO XXII.

De Irregularitate propter fauorem, receptionem, defenſionem, & ſuſpicionem hæreſis. pag.470

DVBITATIO XXIII.

De Irregularitate quam contrahunt filij hæreticorum ex delicto parentis. pag.471

DVBITATIO XXIV.

Quis poſſit diſpenſare in Irregularitate contractâ ob hæreſim? pag.477

DVBITATIO XXV.

De quibuſdam aliis Irregularitatibus, quæ ſolent ab authoribus aſsignari. pag.480

DVBITATIO XXVI.

De Irregularitate proueniente ex homicidio. pag.482

CAPVT I.

De homicidio in communi. Ibid.

CAPVT II.

An Iudex, & eius miniſtri concurrentes ad mortem, ſeu mutilationem iuſtam ſint Irregulares? pag.484

CAPVT III.

An conſultores in cauſâ ſanguinis, Doctores concilium dantes, concionatores, & confeſſarij Iudicem hortantes, & ſimiles fiant Irregulares? pag.488

CAPVT IV.

De accuſatore, ſeu denuntiatore in cauſâ ſanguinis. pag.491.

CAPVT V.

An Teſtis, & aduocatus in cauſâ ſanguinis præmiſſâ proteſtatione ſint Irregulares morte, vel mutilatione ſequutâ? pag.494

CAPVT VI.

An Inquiſitores, & alij ſimiles Iudices fiant Irregulares tradendo reos ſecularibus Iudicibus puniendos, & inſtando pro exequutione ſententiæ ſanguinis. pag.497.

CAPVT VII.

An Clericus peccet mortaliter deliberatè exercens id, propter quod Irregularis & quæ ſit materia Irregularitatis ex defectu lenitatis? Ibid.

CAPVT VIII.

An Iudex qui plures actus exercet ſæpius incurrat Irregularitatem? & exercens officium Iudicis ex eo præcisè fiat Irregularis? pag.498

CAPVT IX.

De Irregularitate quæ contrahitur ob bellum iuſtum, vel iniuſtum. Ibid.

CAPVT X.

De Irregularitate quæ prouenit ex homicidio ob defenſionem. pag.502

CAPVT XI.

De Irregularitate quæ contrahitur exercendo officium medici, aut chirurgi. pag.507

CAPVT XII.

De Irregularitate proueniente ex homicidio caſuali. pag.511.

CAPVT XIII.

De Irregularitate ortâ ex homicidio voluntarie iniuſto ex parte, exequentis, aut mandantis, aut conſulentis. pag.518

CAPVT XIV.

De auxiliantibus, & cooperantibus ad homicidium. pag.523.

CAPVT XV.

De Irregularitate, quam contrahunt non impedientes, & ratum habentes homicidium. pag.526

DVBITATIO XXVII.

Quis poſſit diſpenſare in Irregularitate?

CAPVT I.

An ſummus pontifex, & Epiſcopus poſſint diſpenſare in Irregularitate? pag.530

CAPVT II.

An Irregularitas tollatur per Baptiſmum, profeſſionem Religioſam, ceſſationem cauſæ, & Iuriſdictionem delegatam? pag.532

CAPVT III.

De conditionibus requiſitis pro obtinendâ, & concedendâ diſpenſatione. pag.533

CAPVT IV.

De diſpenſatione Irregularitatis ex homicidio. pag.535

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN TOTO HOC OPERE CONTINENTVR.

Littera P. Significat Paginam: Littera verò N. numerum marginalem.

A.

Abbas.

AN Abbates, aliiqúe Prælati inferiores habeant poteſtatem abſoluendi à caſibus reſeruatis, Epiſcopis à Trident. conceſſam de cen. pag. 178. nu. 63.

Abbatiſſa.

Abbatiſſa, an directè poſſit excommunicare de cen. p. 19. n. 130. An poſſit illa, vel priorifſa irritare vota ſuorum monialium. ibid. pag. 245. num. 579.

Abſolutio ab excommunicatione.

Ab excomm. quis abſoluit an etiam non ſacerdos ſaltem in articulo mortis de cen. pag. 169. num. 3. & ſeqq.

Ab excommunicatione Iuris non reſeruatâ an quilibet ſacerdos abſoluere poſſit. ibid. pag. 170. nu. 13.

Ab excomm. generaliter latè non reſeruatâ an poſſet abſoluere quiuis confeſſarius potens abſoluere à mortalibus. ibid. p. 212 n. 317.

Ab excomm. latâ ab homine in particulari & nominatim quis abſoluit ſiſtendo in Iure communi. ibid. pag. 213. n. 319. Item mortuo, vel excommunicato excommunicante quis abſoluit. ibid. p. 214. on. 326. & ſeqq.

Excommunicatus nominatim lite pendente. an validè abſoluatur de cen. p. 214. num. 332. Item an licitè, non priùs exhibitâ parti læſę ſatisfactione. ibid. p. 215. n. 333. & ſeqq. Item quæ ſatisfactio cenſeatur ſufficiens. ibid. 217. nu. 347.

Quando in facultate dicitur quod abſolutio poſſit dari in foro conſcientiæ, vel quando in eâ nullius fit mentio, an valeat talis facultas pro vtroque foro. ibid. n. 344. & ſeqq.

Abſolutio datâ à confeſſario ei qui fecit quod in ſe erat, nec potuit abſolutionem à Iudice obtinere, ad quid valent. ibid. 219. n. 371.

An qui præſtitâ cautione ſatisfaciendi, parti abſolutus eſt; reincidat in excomm. ſi poſteà culpabiliter non ſatisfaciat. ibid. pag. 220. n. 381. & p. 222. num. 398. An item reincidat ob mortis periculum &c. abſolutus; ab eo qui aliàs non poterat; ſi ceſſante periculo, ſe ſuperiori non præſentet, à quo erat abſoluendus. ibid. nu. 399.

An quandoque abſolui nequit niſi ad reincidentiam, pars non ſatisfaciens. ibid. pag. 223. nu. 401. Item an abſolutus quandoque incidat in excomm. quoad forum externum, & non quoad internum. ibid. n. 404.

Abſoluere ab excomm. aliaue Cenſurâ extra Sacramentum. Quis poteſt de cen. pag. 224. n. 407. Item an valeat abſolutio data à cenſuris extra confeſſionem quamuis in confeſſione facultatis dicatur *auditis confeſſionibus* &c. ibid. n. 408. vel quando nulla ponitur reſtrictio ad forum Sacramentale. ibid. n. 411.

An habens facultatem abſoluendi in foro pœnitentiæ poſſit abſoluere extra confeſſionem, quoties abſolutio cadit ſuprà materiam ad quam per ſe non requiritur abſolutio Sacramentalis. ibid. p. 225. n. 413.

In Abſolutio à cenſuris per priuilegia religioſorum &c. dari poteſt extra Sacramentum. ibid. num. 415.

Abſolutionis ſubiectum & modus illam obtinendi

Abſens an validè poſſit abſolui ab excomm. de cen. p. 232. n. 471. An etiam inuitus, & ignarus. ibid p. 233. nu. 475. Item an defunctus. ibid. p. 234. n. 485.

Abſolutionem pro defuncto, quis procurare debet, & ſatisfacere. ibid. n. 489. Item ſi in loco ſacro ſepultus ſit cenſurâ occultâ ligatus, an ſit abſoluendus, ibid. n. 491. & quomodò. p. 135. n. 492. & ſeqq.

Pluribus excomm. ligatus, quando cenſetur ab omnibus abſolutus, & quando non. ibidem n. 498. & p. 236. n. 499. & ſeqq.

Abſolutio ex falsâ causâ obtenta an valida ſit, & illicita. ibid. p. 238. n. 514.

Abſolutio vi, vel metu extorta, an ſit valida. ibid. n. 521. An ita abſolutionem extorquens incurrat excomm. ipſo Iure: ibid. p. 239. nu. 523. & ſeqq.

An validè quis abſoluatur antequam ſatisfecerit parti læſę, & à quo. ibid. nu. 537. & p. 240. n. 538. & ſeqq.

An dubitans de obligatione ſatisfactionis poſſit abſolui ante illam præſtitam. ibid. pag. 241. n. 544. & n. 546. Item an in caſu dubiæ excommunicationis. ibid. p. 258. nu. 694.

Quoad abſolutionem Religioſorum, à cenſuris, & quis in illorum votis, &c. Diſpenſet vide verbo *Religioſus.*

Abſolutionis forma, illiq; præmittenda. An tolli poſſit excomm. validè contracta ſine abſolutione de cen. p. 254. nu. 153. & ſeqq.

Abſolutio à cenſurâ ſub conditione de futuro, an valeat. ibid. p. 256. n. 677. An etiam licitè impendatur, & à quo. ibid. nu. 679. & ſeqq.

Abſolutio ad Cautelam, quando, & quomodò

modo danda. ibid. p.257. n.686. & quis poteſt. ibid. p.258. n.692. & 693.

Abſolutio ad reincidentiam quæ dicatur, & quis illam poteſt impendere. ibidem num.695. & ſeqq.

Abſolutioni ab excomm. quænam præmitti debeant. ibid. n.668. & ſeqq.

Abſoluens non præmiſſâ ſatisfactione partis læſæ, an mortaliter peccet & teneatur de expenſis, parti læſæ. ibid. nu.699. & ſeqq. Item an quando poteſt præſtari ſatisfactio realis ſufficiat dare cautionem. ibid. p.259. n.703. & 706. Item nomine partis læſæ hic quis intelligatur. ibid. n.711.

Pro Abſolutionis formâ nulla determinata verba requiruntur. ibid. p.260. n.717.

Ceremoniæ obſeruandæ in abſolutione excommunicationis. ibid. n.718. & ſeqq.

Abſolui ab vnâ cenſura an quis poſſit, manente alterâ. ibid. p.228. nu.437. Item an in abſoluente & abſoluto ſit neceſſaria cognitio cenſuræ. ibid. p.229. nu.439.

Abſoluere ſuum ſubditum qui in alienâ diœceſi incidit in excommunicationes an poſſit Epiſcopus ibid. exiſtentem. p.230. n.456. & ſeqq.

Abſolutionem ab excomm. reſeruata quis impendit, vide verbi. *Caſus reſeruatus.*

Actus.

Actus alius externus, alius occultus de ceo. p.60. num.74.

Ob Actum per ſe occultum an incurratur cenſura &c. ibid. n.75.

Quando Eccleſia præcipit &c. actum externum, an ſimul etiam præcipiat actum internum. ibid. p.62. num.80. Item quando punire poteſt actum internum, & quando non. ibid. pag.64. num.87.

Adiuratio, Adiurans, res adiurata.

Adiuratio quid ſit, & quotuplex de Iura. pag.184. n.2. & ſeqq. Item eius conuenientia & diſconuenientia, cum Iuramento. ibid. n.6.

Adiuratio an differat ab oratione. ibid. p.185. num.8.

Adiuratio an debeat habere tres comites Iuramenti & an defectus veritatis in illa ſit mortalis. ibid. nu.9.

Adiurans. Ex officio quis, ſit. ibid. p.186. nn.13. Item an Deus, & Angeli, tam boni, quàm mali poſſint adiurare. n.14. & 15.

Res adiurata ſicut & *Adiurans*, debet eſſe intellectualis. ibid. num.16. An quandoque poſſimus inanimata, vel animata irrationalia adiurare. num.17.

Res per quam adiuratur quis, quæ ſit. ibid. pag.187. num.18.

Adiurandi an detur præceptum. ibid. nu.23. An dæmones adiurare liceat. nu.24. & ſeqq.

Adiuratio an inducat obligationem, in Adiurato, præſtandi id quod ab eo petitur. ibid. n.26

An aliqua à dæmone humanum corpus obſidente petere liceat. ibid. n.27. & ſeqq. Et an interroganti, fidem liceat adhibere dictis dæmonis. ibid. p.188. n.28.

An liceat Adiuranti Dæmonem adhibere Dæmoniaco aliqua medicamenta, ibid. n.33. Et an ipſi liceat Petitioni Dæmonis è corpore Egreſſuri conſentire ibid. P.189. n.38. Item An ab illo ſignum Petere ſui diſceſſus n.42.

Amphibologia.

Vide verbo *Iuramentum Amphibologicum.* Et verbo *veritatis occultatio.*

Anathema.

Verbum Anathematizandi, vel excommunicandi, an accipiatur quandoque pro verbo execrandi & deteſtandi, de cen. p.31. num.215. & 216.

Appellatio.

An Appellatio facta poſt contractam cenſuram hanc ſuſpendat de cen. pag.44. n.305. Item an ſententiam declaratoriam cenſuræ. p.45. n.306. Item an facta ante contractam cenſuram, latam ſub conditione illam ſuſpendat. nu.307. Item an debeat, fieri intra decem dies vel ſufficiat fieri ante impletam conditionem. ibidem n.309. & quid ſi quis non proſequatur appellationem. n.314.

Si Iudex à quo putans Appellationem eſſe nullam; excommunicet, & excommunicatus celebret an fiet Irregularis ſi Iudex ad quem dicat Appellationem eſſe nullam. ibid. pag.46. n.317. & ſeqq.

Appellatio an ſemper habeat locum. ibidem p.296. n.957. & quando legitimè interpoſita eſt an Iudex Eccleſiaſticus cogi poſſit per ſecularem vt appellationi deferat. ibid.

Archiepiſcopus.

Archiepiſcopus an, & quando, poſſit abſoluere ſubditos, ſuffraganei, à reſeruatis virtute facultatis à Tridentino ſeſſ.24. cap.6. de refor. conceſſæ de cen. p.179. n.77. & p.229. nu.446. & 447.

Axioma.

Axioma *In dubio melior eſt conditio poſſidentis* an habeat locum extra materiam Iuſtitiæ de cen. p.132. n.599.

Axioma *poteſt Epiſcopus in propriâ diœceſi, quod poteſt Papa in vniuerſali*, quomodò intelligendum. ibid. p.172. n.30.

Axioma, nemo dat quod non habet. Explicatur. ibid. p.359. n.251.

Axioma *Iuramentum ſortitur naturam & conditiones actus cui adiungitur* varias patitur limitationes, de iur. p.98. n.66.

B.

Blaſphemia.

Blaſphemia, quid ſit de iur. p.21. nu.164. Eius diuiſio. ibid. nu.169. Quæ dicatur Blaſphemia hæreticalis, & quæ non. ibid.

Blaſphemia ſi ſit hæreticalis vel ex odio Dei formali an debeant hæ circumſtantiæ in confeſſione explicari. ibid. p.25. num.208. & 209. Item an explicari debeat an fuerit directè & immediatè contra Deum, an tantum mediatè. ibid. n.210.

Blaſphemia, an ex paruitate materiæ, an verò ex ſolo deliberationis defectu excuſetur à mortali. ibid. p.26. nu.218. Item an habeat aliquam cenſuram annexam ipſo facto, & an ſit Papæ reſeruata in ratione blaſphemiæ. n.220.

Blaſphemiam audientes, an teneantur illam denuntiare, & cui. ibid. p.27. n.223. An debeat præmitti

præmitti correptio fraterna. ibid.nu.224.

Bellum.

Bellum vtrimque iuſtum an poſſit dari de cen. p.51.n.333.

Beneficium.

Beneficij collatio facta excommunicato an valeat, de cen. p.149.nu.741. An ſi ignoret ſuam excomm. ibid.nu.744. & an valeat collatio officij Eccleſiaſtici, vel ſæcularis, habentis annexam Iuriſdictionem facta excommunicato. ibid.n.746.& ſeqq.

An beneficium validè recipiat qui tantum ſecundum allegata, & probata eſt nocens. ibid. p.151.nu.756. Item an collatio beneficij facta excommunicato, à ſummo pontifice, valeat. ibid.n.759.& ſeqq.

Beneficij acceptio facta ab electo, & nominato, ante excommunicationem, an hac ſublatâ ſit valida. ibid.n.764.

An eligentes excommunicatum ſint puniendi, & quod remedium, requiritur, pro eo qui excommunicatus accepit beneficium. ibidem p.152.n.778.& ſeqq.

Doctrina de collatione, electione aut præſentatione excommunicati ad beneficium, an habeat locum reſpectu ſuſpenſi, Interdicti, & Irregularis. ibid. p.153.nu.783.

Bigamia, Bigamus.

Bigamia quid ſit,& quotuplex de cen.p.443. num.293.

An Bigamus ſit Irregularis & quæ ſit vera & propriè dicta bigamia. ibid.n.294.& ſeqq. Item quæ dicatur bigamia interpretatiua.ibid.p.444. n.297. Quæ item ſimilitudinaria. ibid.p.446. num.316.

An non tantum ex vera, ſed etiam ex interpretatiuâ & ſimilitudinaria, Bigamiâ incurratur Irregularitas. ibid.n.317.

An quicumque matrimonium contrahit cum duabus ſit Bigamus, & Irregularis. ibid.p.443. n.294.& ſeqq.

In Irregularitate ortâ ex Bigamiâ quis diſpenſat. ibid.p.449.n.333.& ſeqq.

An Bigamus abſque diſpenſatione ordinatus, gaudeat priuilegio clericali. ibid.n.341.

C.

Caſus Reſeruati.

Abſolutio, vide verbo *Hereſis*.

Caſus Epiſcopo reſeruati de Cenſ. pag.198 nu.222.& ſeqq.

Quando à caſu ſibi reſeruato concedit Papa alteri facultatem abſoluendi, an etiam cenſeatur concedere facultatem abſoluendi à caſibus & Cenſuris Epiſcopo reſeruatis d. cen.pag.173. nu.35.& ſeqq.

An reſeruatâ excomm. Iuris quis abſoluit. ibid.n.40.& an quilibet ſacerdos licèt excommunicatus in periculo mortis. ibid. pag.174.n. 43. Item an ita abſolutus ſi conualeſcat, teneatur comparere coram habente de Iure poteſtatem abſoluendi. ibid.n.44.& ſi non comparuerit an inſcidet in excomm.reſeruatam.ibid.n.49.

A reſeruatis,Papæ prouenientibus ex delicto occulto, conceditur Epiſcopis à Tridentino facultas abſoluendi. ibid.p.275. nu.50.& an hæc poteſtas tranſeat ad capitulum ſede vacante. ibid.nu.51.

A reſeruata Cenſurâ publicâ an abſoluat Epiſcopus quando eſt impedimentum recurrendi ad Pontificem & quomodò. ibid. num 54.& ſeqq. Item an teneatur Cenſurâ tali ligatus, Romæ per procuratorem agere pro obtinendâ abſolutione manente impedimento. ibid.pag.176. num.57.

An habentes generalia Priuilegia abſoluendi à reſeruatis abſoluant à Caſibus ab Epiſcopo reſeruatis, vel in Bulla Cœnæ. ibid pag. 177. num.61.

An Prælati Regulares comprehendâtur nomine Epiſcopi in facultate à Tridentino conceſsâ, quoad abſolutionem à reſeruatis. ibidem p.179.n.70.& 71.

Tridentini verbo, quibus ſeſſ.24.cap.6. Epiſcopis conceditur facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis explicantur. ibid.p.181.n.90.& ſeqq. vſque ad n.134.

An à reſeruatis abſolui poſſint Religioſi exempti, per Epiſcopum aut Archiepiſcopus in Caius diœceſi commorantur. ibid.nu.91.

A reſeruatis abſoluendi facultate à Tridentino conceſsâ an Epiſcopis poſſint vti vbi concilium non eſt receptum. ibid.pag.192. nu.171.& ſeqq. vel vbi generaliter receptum eſt non aliter circa legem, vel nouus aliquod particulare. ibid.nu.173.

An,& quoties poſſit quis abſolui à Cenſuris, & caſibus Papæ vel Epiſcopo reſeruatis per Bullam Cruciatæ. ibid. p.196.n.207.& ſeqq.

An in conceſſionibus generalibus abſoluendi ab omnibus peccatis, & cenſuris, cenſeatur conceſſa facultas ad reſeruata: ibid. p.198. nu. 227.& ſeqq.

An Epiſcopus, concedens facultatem abſoluendi à cenſuris ſibi reſeruatis eo ipſo cenſeatur facultatem dare abſoluendi, à caſibus, & culpis ſibi reſeruatis, vel contrà: & an idem de Papa dicendum ſit. ibid.n.230.& ſeqq.

In abſolutione à reſeruatis, conditiones obſeruandæ. p.203.n.261.& ſeqq. Et quid dicendum ſi abſoluēs omittat conditionis alicuius obſeruationes. ibid.p.204.nu.272. Et an comparandi obligationi ſatisfiat per procurationem. ibid.p.205.n.277.& 278.

Abſolutus ab habente poteſtatem aliàs abſoluendi à reſeruatis An teneatur comparere. pag. 206.nu.280. Item an valeat abſolutio data abſque ſatisfactione partis. ibid.n.282.

A reſeruatis peccatis;& cenſuris recipiens abſolutionem in confeſſione inualidà an maneat liber à reſeruatione. ibid.p.226.n.417.& ſeqq.

A reſeruans tempore Iubilæi abſolutus, An maneat liber à reſeruatis ſi poſteà Iubilæum non lucretur. ibid.p.227 nu.420.& quid dicendum de omittente confeſſionem reſeruati. ibid.num. 421.& ſeqq.

An peccantes ope abſolutionis per bullam obtinendam poſſint abſolui virtute eiuſdem bullæ. ibid.p 228.n.433.

An à reſeruato abſolui poſſit ille qui inchoauit confeſſionem, ante expirationem Bullæ, vel Iubilæi & finiuit, poſt. ibid.p.229. n.443.

Ab excomm. à Prælatis inferioribus lata an poſſit Epiſcopus abſoluere. ibid. p.230.nu.449. & ſeqq.

An qui in alienâ diœceſi, incidit in excomm. poſſit abſolui ab Epiſcopo diœceſis propriæ. ibid. n.457. & ſeqq;

Cautio.

Cautio præſtanda ante abſolutionem Cenſuræ, quæ dicatur ſufficiens de cen. p.259. n.705. & ſeqq.

Clericus.

Clerici & monachi nomine quis intelligatur in Canone *ſi quis ſuadente diabolo* &c. de cen. p. 303.999. & ſeqq.

Circa canonis excommunicationem conſideranda ibid. p. 300. n. 971.

Perſonæ clericum percutientis nomine quis intelligatur. ibid. n. 973. & ſeqq.

Clericus in ſui percuſſionem conſentiens, an incurrat excommunicationẽ ipſo facto, de cen. p.301. n.982. Item an ſi ſeipſum percutiat. ibid. n.983. An Iudex clericum conſentientem in cuſtodia detinens incurrat excomm. ibid. p.302. num,988.

Clericus quando percuti mereatur, cuius ẽſt illum percutere. ibid. n.990. & an qui ſolum ratum habet clerici percuſſionem, incurrat excomm. ibid. num. 992. Item quis dicitur ratum habere clerici percuſſionem. ibid. & n.994.

Clerici percuſſio. Leuis, mediocris, & enormis quæ dicatur. ibid. p.195. n 200. & 201.

Per *manus violentas* in Canone quid intelligatur. ibid. p 306. n. 1031. & ſeqq.

Clerici percuſſio ſeu actio iniurioſa in illum, quando cenſetur ſufficiens ad incurrendam excom. ibid. p.307. nu.1043. & an clerici impuberes ſeſe percutientes incurrant excomm. ibidem num. 1044.

Clerici percuſſorem à cenſurâ incurrendâ, quænam cauſæ excuſent. ibid. p 58. n. 1045 & ſeqq.

Clerici percuſſorem à cenſurâ quis abſoluit de cen. p. 311. nu. 1074. & ſeqq. Item pag. 194. n. 197. & ſeqq.

Quando datur abſolutio percuſſori clerici, an præter ſatisfactionem, vel condonationem huius debeat alia ſatisfactio exigi. ibid. p.312. n.1087. & ſeqq. Item quando clericus ſeipſum percutit vel in ſui percuſſionem conſentit cuinam exhibenda eſt ſatisfactio. ibid. pag. 313. n.1092. & 1073.

Clericus interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi interdictum violet exercendo actum ordinis ſit Irregularis, de cen. p. 371. n. 26.

Clerici priuilegio Canonis an & quibus de cauſis priuari poſſint vide verbo *Priuilegium*

Clericis in ſacri non licet ſine causâ legitimâ inter reliquam turbam ſpectare ſupplicia reorum. ibid. p.480. n 653.

Clericus an peccet mortaliter deliberatè exercens id propter quod ſit Irregularis. Ibidem p.498. n.771. & 772. Item an licitè pugnet propria manu in bello, iuſto ſine ſuperioris licentia. ibid. p.500. n.787.

Cenſura.

Cenſuræ Eccleſiaſticæ definitio, de cen. pag. 3. n.13. illius ſpecies quæ, ſint & quot. ibid. p.6. numer. 45. & ſeqq.

Cenſuræ quomodò differunt ab aliis impedimentis canonicis. ibid. pag. 8. n 65. & ſeqq. An ſint pœnæ ſpirituales, medicinales. ibid. pag 9. num. 69.

Cenſuræ latæ ſententiæ, vel ferendæ, quibus verbis indicitur, & quæ, vtriuſque definitio. ibid. p 13. nu. 92. variç regulæ aſſignantur ad dignoſcendum an latæ ſententiæ, ſit cenſuræ, an ferendæ. ibid. p. 14 nu. 93. & ſeqq.

Cenſuras ferendi poteſtas an competat Eccleſiæ. ibid. p. 2 n. 6. An item habentibus Iuriſdictionem Eccleſiaſticam ordinariam, in foro exteriori. ibid. p. 16. num. 112. & an omnes acceperunt immediatè à Chriſto hanc poteſtatem. ibid. p. 17. nu. 119. Item an poſſint ferre cenſuras, illi quibus delegata eſt talis poteſtas. ibid. num. 122. & quomodò differunt poteſtas ordinaria & delegata. ibid. n. 123.

An Angeli, Beati, & non baptizati homines ſint capaces huius poteſtatis. ibid. nu 124. Item an fœminæ. ibid. p. 18. nu. 125. & ſeqq. Item laici, tonſurâ carentes, quo Iure ſint incapaces huius Iuriſdictionis fori exterioris. ibid. nu. 132.

Poteſtatem delegatam habens an validè, & licitè, reuocatâ delegatione cenſuras ferre poſſint. ibid. p. 20. n. 138.

An affectus cenſurâ poſſit cenſuram ferre. ibid. n. 139. Item an quis in ſeipſum, æqualem, vel ſuperiorem, cenſuram ferre poſſit. ibidem num. 140.

An Prælatus in propriâ causâ cenſuram validè fert. ibid. p. 22. nu. 159. Et an cenſura metu grauis lata ſit valida. ibid. n. 162.

Quis poſſit ferre cenſuras duraturas poſt mortem ferentis p. 23 n. 163. & ſeqq.

Cenſuras ferre an poſſit Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim, in ſuos ſubditos. ibidem p. 24 n. 170. Item an excommunicatio Epiſcopi liget ſubditos extra territorium commorantes, vel alienigenas intra ſuum territorium. ibid. p. 25. nu. 172. & ſeqq.

Cenſuram latam eſſe, per præceptum ſententiam, vel ſtatutum vnde dignoſci poſſit. ibidem p. 31 n. 210. & ſeqq.

Cenſurâ ligari quinam poſſint. An ſoli homines viatores ſuperiorem habentes. ibid. nu. 213. An Reges & Imperatores, & à quo. ibid. p. 32. nn. 223. An Religioſi ab Epiſcopis. ibid. pag. 33. num. 224. An infantes vſu rationis carentes, vel perpetuo amentes. n. 225. An dormientes, ebrij, & ſimiles. n. 226. Item an pueri ante annos pubertatis. n. 227. & ſeqq. Item an mortui poſſint excommunicari, & ab excomm. abſolui. ibid. p. 35 n. 236. & ſeqq.

An vniuerſitas vel collegium poſſit excommunicari. ibid. p 37. nu. 251. & ſeqq.

An idem homo poſſit ligari pluribus cenſuris. ibid. p. 38. n 267. An item ob plura peccata ſolo numero diſtincta. ibid. p. 39. nu. 270. an etiam ob idem peccatum. nu. 271. & ſeqq.

Ad dignoſcendum quas perſonas, comprehendat cenſura quænam conſiderari debent. ibid. p 40. n. 275. & ſeqq.

Cenſura lata contra *facientes* an comprehendat *mandantes & conſulentes alioſque cooperatores.* ibid. nn. 278. Quid ſi dubium ſit an aliqui comprehendantur,

prehendantur. ibid.nu.279. Item an mandantes vel conſulentes effectu non ſequuto comprehendantur. ibid.p.41.num.287. Et quid ſi mandans, vel conſulens reuocet mandatum &c. ante ſequutum effectum. ibid.p.42.n.290. & ſeqq.

Si ſine mandato tuo, aut conſilio, delictum fieret, an ideo excuſatis ab incurrendâ cenſurâ. ibid.p.43.n.298. & ſeqq. & quid ſi dubius ſis, an tuo mandato &c. ſequutus ſit effectus. ibid. p.44.n.301.& 302.

Cenſura iniuſta an valida ſit, & liget in conſcientiâ de cen.p.46.n.323. Tres modi nullitatis cenſuræ aſſignantur. ibid.p.47.num.326. & ſeqq. Cenſura iuſta ſecundum allegata & probata ſed reipsâ iniuſtâ, an ſit valida & obligatoria. ibid.p.48.n.332.& ſeqq. Item an differat ab illâ quæ eſt ſimpliciter nulla. ibid.p.49. num.340.

Quando cauſa ferendæ cenſuræ eſt dubia ex vtrâque parte, & Iudex alteram partem præcipit ſub excomm. an illi parendum ſit in vtroque foro. ibid.p.50.nu.351.& ſeqq.

A cenſura ignorantia excuſans vel non: Quid ignorantia, & quotuplex, de cen. p.90 num.293. & ſeqq. *Ignorantia inuincibilis* excuſat à cenſuris. ibid.p.91.n.301. Non autem *ignorantia vincibilis quæ craſſa eſt*, aut ſupina. ibid.p.92.nu.314. Et quid ſi hæc ignorantia moraliter vincibilis ſit, ſed non craſſa; aut ſupina, an excuſet ab incurrendâ cenſurâ. ibid.nu.315. Item an ignorantia affectata. ibid.p.93.n.316.

Ignorantia craſſa aut ſupina non ſufficit ad incurrendam cenſuram latam contra eos qui præſumpſerint, vel temerè fecerint. ibid. pag.93. num.319.

Ignorantia concomitans excuſat, ab incurrendis cenſuris, & Irregularitata orta ex delicto. ibid.p.94.n.326. & ſeqq.

Excuſat item à cenſurâ incurrenda *impotentia* præſtandi quod præcipitur. ibid.p.96.n.339. & ſeqq. Item *metus* grauis. ibid.p.97.nu.845. & ſeqq.

A cenſura item excuſat conſenſus illius in cuius fauorem conceſſa fuit cenſura. ibidem p.100.nu.359.

Ceſſatio à Diuinis.

Ceſſationis à diuinis definitio, de cen.pag.403. nu.252. eiuſdem diuiſio. ibid. nu.253. differt à cenſuris propriè dictis. ibid.nu.255.

Ceſſationis cauſa quæ ſint de cen. p.404.num. 263.& ſeqq. conditiones ſeruandæ in ponendâ ceſſatione. ibid.nu.266.& ſeqq.

Ceſſationem ferendi modus quis ſit. ibidem num.274.

Ceſſationis effectus quinam ſint. ibid.pag.405. nu.276.& ſeqq. Item ceſſationis tempore quænam licita ſint & quæ non. ibid.nu.282.& 283. Item an tempore ceſſationis laici poſſint audire diuina officia. ibid.n.285.& 286.

An ceſſationis tempore contrahi poſſit matrimonium. ibid.p.406 nu.288.& 289.

An ceſſationis effectus (v.g. *abſtinentia à diuinis officiis* publicè celebrandis; *priuatio Sacramentorum*, & *ſacra ſepultura* reſpectu laicorum) poſſint reſtringi à Prælatis Papâ inferioribus. ibidem num.293.

Ceſſationem violans grauiter peccat, ſed non fit irregularis. ibid.p.407.nu.397. Non eſt tamen ſeruanda, quando non ſeruatur ab eo qui eam tulit. ibid n.401.

Qui ceſſationis fuit cauſa culpabilis, an teneatur ad aliquam reſtitutionem. ibidem numer.403.

Ceſſationis relaxatio an tolli poſſit ab eo qui illam poſuit, vel à ſucceſſore ipſius aut ſuperiore. ibid.p.407.n.404. Item, an ceſſatio ſuſpendi poſſit per interpoſitam appellationem. ibid, num.405.

Circumſtantia.

Circumſtantia aggrauantes intra eandem ſpeciem an debeant in confeſſione explicari, de Iur.p.11.n.84.

Communicatio fidelium.

Communicatio fidelium triplex datur, ſcilicet, *purè interior*, *purè exterior*, *& mixta* de Iur. p.5.n.29. in quo conſiſtent hæ communicationes. ibid.n.30.& 31.

Communicatione purè interiori non poteſt Eccleſia priuare fideles. ibid p.6.nu.34. poteſt tamen priuare communicatione purè exteriori, & mixtâ. ibid.

Communicatio cum excommunicato vide verbo *excommunicatio.*

Communicare cum excommunicat. etiam denuntiato. poſſunt fideles ob vitandum graue nocumentum, in vitâ, famâ, vel re familiari, de cen. pag 109.num.432. hoc intellige, quantum eſt ex præcepto Eccleſiæ. ibidem pag.110. num.434. Item excommunicatus poteſt communicare cum fidelibus, ad vitandum graue damnum. ibid.nu.440.

Communicare cum excommunicatis tolleratis poſſunt fideles pro libitu & ſine vlla cauſâ. ibid.p.115.n.476.

Communicatio ciuilis cum excommunicato, regulariter loquendo eſt tantum veniale peccatum. ibid.num.481. & idem eſt de excommunicato, reſpectu aliorum fidelium. ibid.pag.117. num.482.

Communicare tamen in humanis cum excommunicato in variis caſibus eſt mortale. ibid. nu.485.& ſeqq.

Communicans etiam in humanis cum excomm. denuntiato &c. an ſaltem incurrat excommunicationem minorem. ibid.p.118.n.493. & an idem dicendum ſit de ipſo excommunicatô communicante cum aliis. ibid.p.119.num. 494. communicans cum excommunicato excommunicatione minori non peccat. ibidem nu.495. ſunt tamen varij caſus in quibus ob ſolam communionem cum excommunicatis etiam in humanis incurritur maior excommunicatio. ibid.n.496. & ſeqq.

Primus caſus eſt quando clericus recipit excommunicatum à Papâ nominatum & denuntiatum ſcienter, & ſponte ad diuina officia. ibid. n.497. vt hæc excommunicatio incurratur ſex conditiones requiruntur. ibid.nu.500.& ſeqq.

Secundus caſus eſt participatio ſcienter cum excommunicato in crimine criminoſo. ibid.p.120. nu.507. vt hic excommunicatur requiruntur quatuor conditiones, ibid.n.509. & ſeqq.

Tertius

Tertius caſus, in quo incurritur excomm. maior euam in humanis communicando cum excommunicato,eſt quando à Iudice, iuſtè, & debitè, fertur excommunicatio, contra participantes cum excommunicato. ibid.p.123.n.531. Conditiones requiſitæ ad hanc excomm. incurrendam ibid.& p.124 nu.532.& ſeqq.

Quartus caſus in quo incurritur excommunicatio maior ab participationem cum excommunicato non tollerato eſt quãdo quis ſcienter præſumit ſepelire in loco ſacro excommunicatum. ibid.p.225.n.545.

Communionem ciuilem cum excommunicato cauſæ excuſantes comprehenduntur verſu ſequenti.*vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.* ibid. n.225.

Per particulam *vtile* quid ſignificetur. ibid. n.547.& ſeqq.

Per particulam *lex* intelligitur vinculum matrimonij. ibid.p.127.n.559.& ſeqq.

Per particulam *humile* quinam intelligantur. ibid.p.129.nu.573.& ſeqq.

Particula, *res ignorata* quomodò excuſet & intelligatur. ibidem pag.131.num.590.& p.105. nu.391.& ſeqq. & p.107 n.419.& ſeqq.

Particula *Neceſſe* de quâ neceſſitate intelligatur. ibid.p.133.n.609.

Communicare cum excommunicatis tolleraris licèt poſt concilium conſtantienſe. ibidem p.148.n.737.

Conſcientia.

Conſcientia dubia, quæ ſit, & an is qui operatur cum tali conſcientia , vel cum erroneâ conſcientiâ, tale committit peccatum quale eſt periculum cui ſe exponit, de Iure. pag.61.num. 232. Item an dubitans de Iuſtitiâ contractus, quem init, peccet contra Iuſtitiam. ibidem numer.233.

Quando ex ignorantia inuincibili putatur ex vtrâque parte contradictionis , eſſe peccatum probabilius non pèccabit talis quamcumque partem eligendo. ibid.p.62.n.236.

Conſuetudo.

Conſuetudinis triplex genus de cen. pag.292. num.942. Diſcrimen inter illa genera. ibidem num.943.

Conſuetudo nihil poteſt introducere contra ius diuinum. ibid.p.293.nu.245.

Cultus.

Cultus Dei quamuis per ſe ſit appetibilis, actus tamen qui aſſumuntur vt materia huius cultus non ſunt ſemper per ſe appetibiles de Iur. pag.6.n.39.

Curioſitas.

Curioſitas ex genere ſuo quale peccatum de Iur. pag 63.nu.246. Non eſt diſtinctum peccatum ab eo quod ex curioſitate fit. ibid.

D.

Debitum.

Debitum ab excommunicato exigere etiam in Iudicio poteſt non excommunicatus,de cen. p.126.n.553. Item excommunicatus,à non excommunicato extra Iudicium. ibid.n.554.

Debitum petere à viro excommunicato poteſt vxor. ibid.p.127.n.560.

Degradatio, depoſitio.

Degradatio, ſicut & depoſitio, diuerſæ ſunt pœnæ, à ſuſpenſione, & pro eodem hic ſumuntur, de cen. pag.408.num.2. & 3. Duplex datur degradatio, *verbalis*, & *realis*, Item de gradationis verbalis definitio. ibid.

Degrationem quæ crimina merentur, iuxta ius commune canonicum, ibid.p 409.num.10. crimen debet eſſe enorme. ibid.n.11.

Degradationis, realis definitio. ibid.num.12. eius differentia, à depoſitione ſimplici. ibid.

Clericus degradatus verbaliter gaudet priuilegio fori. ibidem num.13. ad hanc degradationem quæ requirantur ſolennitates. ibidem p.410.n.14 & 15.

Degradatio *realis* debet fieri à proprio Epiſcopo & quomodò. ibid.n.16. *verbalis* verò poteſt vicario generali committi. ibid.num.17. Quando realis degradatio fit debet adeſſe Iudex ſæcularis. ibid.n.18.

Degradatio Epiſcopi ad Papam ſpectat. ibid.n.19.

Crimina ob quæ clericus ſolenniter degradandus eſt, & Iudici ſæculari tradendus , aſſignantur. ibid.p.411.nu.21.& ſeqq.

Hæc vox *depoſitio* , quando in Iure habetur debet ſemper intelligi *verbalis depoſitio.* ibidem num.26.

Nemo degradandus eſt ſine accuſatore.ibid. num.29.

Denuntiatio delicti virtute edictorum ſub excommunicatione.

Ad denuntiationem peccati, ſecreti non extendunt ſe edicta generalia de cen. pag.261. num.724. & quando talia peccata poſſint reuelari. ibid.n.725.

Denuntiare crimina virtute edictorum nemo tenetur , ſi illa ſolum nouit per conſultationem. ibidem pag.262.num.727. Excipe niſi vergant in graue præiudicium tertij. ibidem num.728.& ſeqq.

Peccata emendata non habentia dependentiam in futurum , non ſunt virtute edictorum denuntianda, generaliter loquendo. ibidem pag.263.num.734. At quid dicendum ſi peccata ſint publica , & emendata ſolùm quoad Deum. ibid.nu.735.

Denuntiare crimina , quæ quis in Iudicio, probare, nequit, nemo tenetur , nec poteſt generaliter loquendo. ibidem num.737. Excipiuntur caſus aliqui. ibidem pag.264.num.751. & ſeqq.

An quoties quis ſcit , per correptionem fraternam obuiare peccato occulto,ſe poſſe,teneatur illam denuntiationi præmittere. ibid.p.266. n.765.& ſeqq.

An denuntiandum generaliter loquendo non tenetur,qui non eſt certus an alius talia commiſerit. ibidem pag.269.nu 781. Item neque ſi quis probabiliter credat Prælatum nullum adhibiturum remedium factâ denuntiatione ibid. n.787. Item nec regulariter loquendo quando denuntiatori, magnum inde ſequeretur detrimentum in famâ,vel rebus propriis. ibid p.270. num.790.

num.790. Et hinc varij caſus particulares inferuntur. ibid.n.791.& ſeqq.

Quoad caſus grauiores. Denuntiare debet ſtatim filius Patrem; & è contra. Item maritus vxorem & è contra &c. quando hæreticos pertinaces illos eſſe conſtiterit. ibid. pag.271.num.805. Quod ſi commune damnum impediri poteſt, vel non eſt ita graue, ſed longè maius, ſit damnum priuatum denuntiatori, non tenebitur denuntiare. ibid.p.272.nu.811.

A Denuntiatione facienda excuſat, ſi quis non ſit ſubditus conditori edicti, aut monitorij. ibid. p.273.n.812.

A Denuntiatione de hæreſi nemo excuſatur, maximè quando aliâ viâ commodè impediri non poteſt. ibid.nu.814.

A Denuntiatione facienda virtute edicti Inquiſitorum, quanam eximantur ibid.num.815. & ſeqq.

Denuntiationes omittentium pœna, quoad Inquiſitores, in Hiſpania, vel alios ſuperiores. ibidem p.275.n.828.& ſeqq.

Denuntiationem faciendi modus aſſignatur. ibid p.278.n.849.& ſeqq.

Diſpenſatio.

Diſpenſandi facultatem in Irregularitatibus aliiſque impedimentis, poteſt Epiſcopus etiam particulari perſonæ concedere de cen. pag.186. num.133.

Diſpenſare in votis &c. cum ſuis ſubditis poſſunt Prælati regulares. ibid.p.247.num.589. & ſeqq.

Diſpenſare cum illegitimo ad ordines an poſſit Epiſcopus. ibid.p.439.nu.251.& ſeqq.

Diſpenſatio eſt ſtricti Iuris adeoque ſolum extendenda, eſt ad ea quæ tacitè, vel expreſsè in verbis conceſſionis ſignificantur. ibid p.584. num.1084.

Duellum.

Duellum quid ſit, de cen.p.334.n.1248.

Duellantium pœnæ ad quas perſonas ſe extendunt. ibid.n.1250.& ſeqq.

Excommunicatio quam Duellantes, eorum ſocij, patroni, &c. incurrunt reſeruata eſt Pontifici, ſed ſi Duellum occultum ſit poteſt ab illa abſoluere Epiſcopus. ibid.p.335.nu.1258.

A Duellantium pœnis & excommunicatione excuſantur principio, quando eſt iuſta cauſa illud permittendi. ibid.nu.1261. Item excuſantur caſu ſpectantes, Duellum. ibid.nu.1262. Item concomitantes animo impediendi pugnam. ibid n.1263. Imò quandoque hortari ad Duellum eſt laudabile. ibid.

Qui ad Duellum ſe contulit præmiſſà prouocatione, & aduerſario, non comparante diſceſſit, non incidit in excomm. ibid. pag.336. nu.1267. Item nec ſeſe prouocantes ad Duellum, effectu non ſecuto, aliud de ſocijs dicendum, ibid.n.1271.

E.

Edicta.

vide verbo *Denuntiatio.*

Edicta Inquiſitorum non ſunt leges, vel ſtatuta perpetua, de cen.p.276.n.835. eorum duratio. ibidem num.836.& ſeqq.

Edicta quæ ſub excommunicatione promulgantur, dupliciter ferri ſolent. ibid.num.839. Item quamdiu durat eorum obligatio. ibidem p.277.nu.840.& ſeqq. Item in quo differt edictum à ſtatuto, vel lege. ibid.nu.841.

Qui durante edicti obligatione non denuntiauit, à quo poſſit abſolui finita obligatione illius. ibid.p.278.

Edicti eiuſdem excommunicatio quoties incurratur, non denuntiando. ibid.p.279.nu.852. & ſeqq. Item an quoties quis excuſatur à mortali non reuelando, etiam excuſatur à cenſura. ibid.p.280.nu.857.

Edictum non obligat vltra iuſtam intentionem ferentis illud. ibid.nu.858. Item ſuperior concedens excommunicationem ſolum intendit ligare iuxta intentionem petentis. ibidem num.860.

An qui nouit, iuſtam cauſam non denuntiandi, ratione cuius non tenetur denuntiare, poſſit iurare ſe nihil ſcire. ibid.p.281.nu.873.

Abſoluere ab excommunicatione propter inobedientiam edictorum incurſà, quis poteſt. ibid.p.275.n.826.& ſeqq.

Error.

Error circa rei votæ, aut Iuratæ ſubſtantiam, irritat vtriuſque obligationem, de Iur. pag.97. num.56.

Quomodò ſit diſcernendum an circumſtantia ſit ſubſtantialis, an tantum accidentalis. ibid. n.62.& ſeqq.

Error inuincibilis circa cauſam finalem Iuramenti, aut voti, illa irritat non ita ſi ſit circa cauſam impulſiuam. ibid.p.95.num.52. Item vtriuſque cauſæ definitio. ibid.

Quid ſi dubium ſit an Iurans vel vouens motus fuerit, à causâ finali vel ab impulſiuâ duæ probabiles opiniones. ibid. p.96.num.53. & ſeqq.

Ethnicus.

Ethnicus iurans per falſos Deos, nec verè iurat, nec obligatur; niſi ex conſcientiâ erroneâ, de Iur.p.3.n.13. Quod ſi is iuret per veram diuinitatem quam ſuis idolis putat inexiſtere non tantum materialiter ſed etiam formaliter errat. ibid.nu.16.

Excommunicatio.

Excomm. Quid ſit, & quotuplex, de cen. p.51.nu.2. & ſeqq. Eius differentia ab Anathemate. p.53.n.15.

Quando aliquid abſolutè & ſine addito ſub excommunicatione præcipitur, intelligenda eſt maior excomm. ibid p.54.n.23.

Excommunicatio nullum habet ex Iure diuino determinatum effectum, idem eſt de alijs cenſuris. ibid.p.55.n.33.

Excommunicatio minor quid ſit, & quos habet effectus. ibid.p.56 num.37. Excommunicatus hac excommunicatione an licitè adminiſtret Sacramenta. ibid. p.59.n.63. Et quomodò differat, hæc ab excomm. maior. ibid.

Minor excomm. poſt concilium conſtantienſe quibus de cauſis incurratur. ibid. p.60 num.73.

Ab excommunicatione Minori quis abſoluit. ibidem

ibidem pag.59. num. 68. & ſeqq.

Excommunicationis Maioris cauſa materialis proxima quæ ſit, an actus per ſe occultus, vel per accidens. de cen. p.60.n.75.& ſeqq.

Qui concilij petendi cauſa reuelat amico ſuum peccatum internum, non incurrit excommunicationem tali peccato impoſitam. ibidem pag.62.n.79. Item an Eccleſia præcipere poſſit actum internum & quâ ratione. ibid. num 80. & ſeqq.

In excommunicationem non incidit qui tantum exterius negat fidem quam interius retinet. ibid.p.71.num.152. Nec qui facit exterius opus quod præcipitur ſine actu interiori requiſito ad bonitatem actus. ibid.n.153. Item nec is qui ex conſcientiâ erroneâ, putat annexam eſſe cenſuram peccato quod fecit. ibid.nu.154. Nec ob ſolum veniale incurritur maior excomm. ibid.p.72.num.155. Valida eſſet cenſura lata ob quodlibet mortale externum. ibid. n.156.

Excommunicatio tamen hæc non incurretur quoties actio externa non ſufficit ad mortale. ibid.n.158.

Excommunicationem latam contra furtum non incurrit qui furatus eſt paruam quantitatem ex qua notabile damnum fuit ſequutum. ibid. p.75.n.178.

Excommunicatio poni etiam poteſt ratione damni alteri illati. ibid.p.75.n.181.

An quando aliquid præcipitur, aut prohibetur, ſub pœnâ excommunicationis comminatoriæ, obliget ſub mortali quamuis materiâ leuis ſit? ibid.p.77.nu.190.& ſeqq.

Lex excommunicationem imponens ferendam, quando requirit monitionem hominis poſteà faciendam & quando non. ibid.pag.78. n.196.& ſeqq.

Quando aliquid præcipitur vel prohibetur ſub pœnâ *maledictionis æternæ* v.g. vel *Indignationis omnipotentis Dei*. An ſit ſignum grauis obligationis. ibid.p.80.n.206.& ſeqq. Item an aliæ cenſuræ *ſuſpenſionis*, & *interdicti* ſint ſigna ſufficientia obligationis ſub mortali. ibid. nu.207.

In excommunicatione ferenda forma & modus ſeruandus an pro damnis temporalibus ferri poſſit, & quando. ibid.p 81.n.213.& ſeqq. An requirantur aliqua determinata, verba pro formâ excommunicationis alteriuſue cenſuræ, ibid.p.82. nu.221. Item an requiratur intentio excommunicantis. ibid.nu.222. An debeat ferri in ſcriptis. ibid.p.82.n.231 & ſeqq. Item an facta ſine hac ſolemnitate ſit valida, quamuis inuecta. Ibidem p.83.nu.240. Verba quibus cenſura fertur debent eſſe determinata ad aliquam particularem cenſuram. ibid.n.244. Item ad determinatam perſonam. ibid.p.75.n.254.

Vt quis incurrat excommunicationem aliamve cenſuram, à Iure, ſi erat impoſita ipſo facto, nulla eſt neceſſaria monitio præuia. ibid. p.86.n.258. An idem dicendum ſit de cenſurâ allatâ ab homine. ibid. n.260.& ſeqq. Item an vna monitio cum competentibus interuallis ſufficiat. ibid.num.262. Quod ſi prætermittantur interualla ſine causâ (ideoque Iudex peccet) excommunicatio valida eſt. ibid.p.87.n.263.

Nulla cenſura propriè dicta ſecundum Ius Canonicum imponi poteſt ſine monitione.ibid. nu.264. An monitio debeat perſonaliter fieri ipſi excommunicando. ibid. n.265.

Excommunicatio ab homine (idemque eſt de quacumque aliâ cenſura propriè dictâ) nulla eſt, ſi nulla præceſſerit monitio. ibid.num.266. Nec etiam monitio quæcumque ſufficit, ſed illa requiritur quæ ſit ſub excommunicatione latæ ſententiæ. ibid.nu.267. Item quantum temporis debeat intercedere inter vnum & alteram monitionem. ibid.p.88.n.276. Item an debeant monitioni adhiberi teſtes. ibid.n.278. Item cuius authoritate debeat fieri. ibid.n.280.

Excommunicatio non poteſt poni pro peccato omninò præterito cuius nulla præceſſit monitio, ſub excommunicatione. ibidem p.89. num.284.

Monitiones tres ſunt de præcepto diuino, Matthæi 18. non omnes tamen ſunt de eſſentiâ. ibid.n.287.

Inſidens in excommunicationem vnicum tantum peccatum committit. ibid.p 90 nu.290. Nec ad illam incurrendam ſufficit generalis inobedientia. ibid.n.291.

Excommunicationis effectus qui ſint. ibid.p.102. n.365. Item quos excommunicatos debeamus vitare. ibid.n.366.& ſeqq. Item an omnes excommunicati teneantur abſtinere à communione cum aliis fidelibus. ibid. p.103.n.380.

Ex nullo Eccleſiæ præcepto tenemur fideles vitare, ſuſpenſos, aut interdictos etiam nominatim denuntiatos. ibid.n.384. De Irregularitate idem dicendum. p.104.n 389.

Quæ excommunicationis denuntiatio, & denuntiationis notitia, requirantur, vt teneamur vitare excommunicatum. ibid.pag.104.n.391. & ſeqq. Item quamdiu tenemur vitare illum quem ſemel ſciuimus denuntiatum. ibid.p.106. n.406.& 407. Item an denuntiatus in vno loco, ſit vitandus in alio, vbi non ſcitur eſſe denuntiatus. ibid.n.409 & ſeqq.

Notorius clerici percuſſor quis dicatur, vt teneantur illum vitare & quæ notorietas ad hoc requiratur. ibid.p.108.n.424.& ſeqq.

Præceptum non communicandi cum excommunicato an obliget cum periculo grauis damni. ibid.p.106.n.432.& ſeqq.

Excommunicato, communicare cum aliis quando liceat, quando non, vide verbo *communicatio cum excommunicato*, an ad vitandum graue damnum. ibid.p.110.nu.440.& ſeqq.

An excommunicatus denuntiatus poſſit Sacramenta adminiſtrare homini exiſtenti in articulo mortis. ibid.p.102.n.448.& ſeqq.

Excommunicatio priuat omni ciuili communicatione, niſi in caſibus Iure expreſſis, actiones item prohibitæ, quinque ſequentibus vocibus continentur: *os, orare, vale, communio, menſa negatur*. ibid.p.113.num.454. Quid per quamlibibet ex his 5. vocibus prohibeatur. ibid. n.455.& ſeqq. excommunicati etiam non denuntiati in omnibus prædictis debent abſtinere à conſortio fidelium, non è contra, niſi ſint denuntiati: vel manifeſti clerici percuſſores. ibid. p.115.n.473. Item abſtinere debent à communione cum aliis excommunicatis, etiam Apoſtatis & hæreticis, non autem, cum non baptizatis. ibid.n.474.

Cum

Cum excommunicatis tolleratis poſſunt fideles pro libito, & ſine cauſâ concommunicare etiam in Sacramentis. ibid.p.116.num.476. excommunicatus tamen quandoque illicitè cum fidelibus, etiam petentibus communicat. ibid.n.478.

Excommunicati priuati ſunt ſuffragiis Eccleſiæ communibus. ibid.p.133.num.616.& ſeqq Item quid requiratur vt ſuffragium dicatur publicum vel oratio. ibid.p.134.n.624. Item an ſuffragia oblata pro excommunicatis illis proſint. ibid.nu.621. Et an offerens illa pro excommunicato vitando minorem excomm. incurrat. ibid.p.135.n.627. & 628. Sacerdoti licèt priuatim orare in *memento* Miſſæ pro excommunicato. ibid.nu.629. Cui Indulgentiæ non proſunt. ibid p.136.n.632.

Excommunicatio quomodò priuat vſu paſſiuo Sacramentorum. ibid.nu.633. Item quomodò peccat, qui adminiſtrat Sacramentum excommunicato denuntiato. Ibid.num 637 & ſeqq. Item ignoranti ſe eſſe excommunicatum, licèt conferre Sacramentum. ibid.p.137.num. 640.& ſeqq. Item an excommunicatus validè recipiat omnia Sacramenta. ibidem num.643. & ſeqq.

Excommunicatus vitandus adminiſtrando Sacramenta vel celebrando miſſam peccat mortaliter. ibid p.139.n.650.

Talis tamen validè Sacramenta adminiſtrat præter pœnitentiam. ibid.num.651. An parochus excommunicatus, non tolleratus validè aſſiſtat matrimonio. ibid.p.140.nu.659. Qui ſine neceſſitate ſuſcipit baptiſmum à non tollerato ex quo capite peccet. ibid.n.663.

Ordo ſeruandus in ſuſcipiendo, vel adminiſtrando baptiſmum quando plures ſacerdotes excommunicati adſunt. ibid.n.695.

Excommunicatus celebrando aut Sacramenta ex officio miniſtrando fiat Irregularis. ibid.p.141.n.668.& ſeqq. Et quid dicendum de recipiente Sacramentum ab excommunicato denuntiato. ibid.p.142.n.683. Item an non denuntiatus ingerens ſe adminiſtrationi Sacramentorum fiat Irregularis. ibid.n.684.

Excommunicatio quomodò priuet diuinis officiis, & aliis rebus ſacris. ibid.p.143 nu.689. & ſeqq. Coram excommunicato celebrans peccat mortaliter, per ſe loquendo. Quod ſi ſit non tolleratus, celebrans, Sacramenta dans, aut ſepulturam in loco ſacro, excomm. minorem incurrit. ibid.p.144.n.701. & quid ſi celebrans excommunicatum non poſſit expellere, nec ipſo velit exire. ibid.p.145.nu.705.& 706. Item quænam alia diuina officia præter miſſam per excommunicationem prohibetur. ibidem n.707.& ſeqq.

Excommunicatus poteſt, imò debet (ſi alioquin tenebatur) horas canonicas priuatim recitare. ibid.p.145.n.713. Item ſuſpenſus, Irregularis, & degradatus, tenentur recitare horas canonicas, ſine ſocio. ibid.p.147.nu.725.

Excommunicatus decedens caret ſepultura Eccleſiaſticâ. Quid ſi denuntiatus, mortuus ſit cum ſignis contritionis. ibid.p.147.nu.726. An peccent mortaliter, & excommunicentur ſepelientes. ibid.n.727.& ſeqq. An etiam excommunicationem incurrant, ſepelientes in loco ſacro vſurarium manifeſtum, vel hæreticum. ibidem p.148.n.732.& ſeqq.

Excommunicati nõ vitandi ſepeliri poſſunt in loco ſacro. ibid.n.735.& ſeqq. & locus ſacer quis dicendus. ibid.n.739.

Beneficij collatio facta excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto, an valeat. ibid.p.149.nu.741.& ſeqq. Et quid dicendum de penſione collatâ excommunicato. ibid.p.150.n.749.& ſeqq. Item quod debeat facere elector, in ordine ad dandum ſuffragium, ad beneficium obtinendum illi quem nouit occultè excommunicatum. ibid.p.154. n.186. De his vide verbis *beneficium, penſio, fructus.*

Excommunicati inhabilitas ad actus Iuriſdictionis Eccleſiaſticæ an omnia quę facit excommunicatus vitandus ad quæ neceſſaria ſit talis Iuriſdictio, ſint irrita de ccn.p.158.nu.819.& ſeqq. Item an quoſdam actus illicitè faciat, & validè, alios licitè & validè. ibid n.821.& ſeqq. An mortaliter peccet excommunicatus, Iuriſdictionis huius actus exercens. ibid.p.159.n.826. Et quid dicendum de cooperantibus. ibid nu.827.

An delegatus poſſet vti Iuriſdictione ipſi conceſsâ toto tempore, quo delegans eſt denuntiatus. ibid p.160.nu.832.& ſeqq. nu.832. & ſeqq. Item an mortuo delegante eſſet Iuriſdictio etiam in vicario particulari. ibid.n.38.& ſeqq

Si Epiſcopus denuntiatus det de miſſoitas, approbet, confeſſarios, &c. vel parochus talis, det alteri licentiam adminiſtrandi Sacramenta eius ouibus, an validè id faciat. ibid.pag.161 n.843. & ſeqq.

Excommunicati non vitandi geſta valida ſunt. ibid.n.849. Item excommunicati vitandi qui communi errore vulgi habetur tolleratus. ibid.p.162.nu.863.

Excommunicatus vitandus conferens beneficium, nihil facit. ibid.p.163.num.864. Non vitandus validè illud confert, & licitè ad aliorum petitionem. ibid.num.865. hic tamen ab electione poteſt reiici. ibid.nu.869.

Excommunicatus validè reſignat beneficium ſimpliciter & quid ſi fiat in fauorem, determinatæ perſonæ. ibid.p.164.nu.870. Item eſt inhabilis ad acquirendam nouam aliquam Iuriſdictionem Eccleſiaſticam. ibid.nu.872.

Excommunicati inhabilitas ad actus fori contentioſi, etiam ſecularis. Non poteſt licitè talis agere perſonam Iudicis ſecularis. ibid.p.164.num.874. Quod ſi non tolleratus, *iudicet, eligat,* &c. peccat mortaliter niſi excuſet leuitas materiæ. ibid. nu.875. Item an idem de tollerato dicendum ſit. ibid.n.876.

Actus iudiciales facti à Iudice etiam ſeculari excommunicato vitando ſunt irriti. ibid.p.165. n.877. An talis poſſit eligi in Iudicem ſecularem. ibid p.166.n.882. Actus Iudicis ſecularis, tollerati validi ſunt, & quandoque liciti. ibidem num.884.

Nullus excommunicatus poteſt eſſe *Actor* in Iudicio. ibid.nu.887. Poteſt tamen eſſe *Reus* & cogi ad Iudicium. ibid.n.889.

Excommunicatus vitandus an poſſit eſſe *Tabellio, Teſtis, Aduocatus, Procurator, Tutor, aut curator.* ibid.p.167.n.891. & ſeqq.

Excommunicationem an, & quando incurrant Iudices ſæculares cogentes Iudices Eccleſiaſticos, vt cenſuras tollant, vel impedientes exequutionem Bullarum Apoſtolicarum, de cen. p.285.nu.901. & ſeqq.

Vterque magiſtratus contra inuicem poteſt vim, vi repellere. ibid.nu.906. Item in locis à pontifice diſtantibus quid poteſt magiſtratus ſæcularis circa litteras Apoſtolicas. ibid.p.286. n.908. & ſeqq.

Ab *excommunicatione quis Abſoluit*, vide verbo *Abſolutio*.

Fœmina.

Fœminas, cogentes per metum ad Religionem, vel ab illâ retrahentes, an excommunicationem incurrant? de cen. p.336.n.1276. Item an incutiens fœminæ metum ob alium finem? ibid.n.1277. vel iuſtè incutiens, metum ad ingrediendum monaſterium? ibid.n.1278.& ſeqq. Et quid ſi iniuſtè effectus non ſequatur. ibid. n.1283.

Excommunicatio Tridentini ſeſſionem 25.c. 28.*de Regularibus*. Extenditur ad omnes qui quâcumque fœminam, volentem velum accipere, aut votum emittere ſine iuſta causâ impedit. ib. n.1285. Incurret item cenſuram qui per dolum fœminam trahit à Religione non autem qui ſolis precibus. ibid.n.1287.

Fœminis an vnquam conceſſa fuit Iuriſdictio ad actus proprè ſpirituales? de cen.p.342.n.60.

Fidelis.

Fidelis iurans per Euangelia quæ falsò putat contenta in libro prophano, materialiter tantum errat, ſed verè iurat, de Iur. p.2.nu.16.

Forum.

Forum externum,& internum,an ſemper debeant inter ſe conformari? de cen. p.15.n.107.

An verba Trident.ſeſſ.24.c.6.*in foro conſcientiæ*. ſint coarctanda ad pœnitentiæ Sacramentum. ibid.p.184.n.117.

Forum conſcientiæ, & Forum Sacramentale differunt. ibid.p.224.n.411.

Fructus Beneficij.

Fructus nomine hic quid intelligatur? de cen.p.154.n.787.& 788.

Fructibus beneficij an priuetur excommunicatus,etiã tolleratus ipſo facto? ib.n.789.& ſeqq.

Fructus poteſt percipere iniuſtè excommunicatus, licèt impediatur ab exercendo ſuo officio. ibid. p.156.n.804.& 805.

Fructus percepti ab eo qui iuſtè excommunicatus eſt ſunt fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus reſtituendi. ibid.p.158.n.818.

H.

Hæreticus, Hæreſis.

Hæreticus, quis propriè dicendus ſit? de cen. p.266.n.770. an ſit hæreticus qui poſitiuè dubitat de rebus fidei? ibid.p.318.n.1098. Item qui non credit aliquem articulum ſibi ſpecialiter reuelatum? ibid.n.1100.& ſeqq. Item quid dicendum de negante propoſitionem euidenter illatam ex vna propoſitione de fide, & alterâ lumine naturali notâ? ibid. nn.1103 & ſeqq.

Hæreſis ſignificat *electionem* quandam & quomodò definiatur? ibid.p.312.n.1094.

Hæreticorum pœna, incurrunt ipſo facto excommunicationem Papæ reſeruatam. ibid. p.315.n. 1112. Item *credentes* hæreticis *fauentes*, illoſve *receptantes* excommunicantur.ibid.p.316.n.1114.

Hæreticis *credentes* quinam dicuntur. ibid.nu. 1116.& ſeqq. Item qui *fautores*. ibid.p.307.nu. 1123. Qui receptores. ibid.n.1124. & quis dicatur Hæretici *Defenſor*. ibid.n.1127. & ſeqq.

An priuata perſona omittens Hæreticum capere &c. cum facilè poſſit, cenſeatur *fautor*? ibid.p.318.n.1135. & ſeqq.

Vt quis cenſuram incurrat *faciendo, receptando, defendendo* Hæreticum, debent iſta fieri animo fauendi Hæreſi. ibid.p.319.nu.1141.& ſeqq. An ſufficiat fauere, Hæretico præſumpto tali, à Iure? ibid.320.n.1148. Item vt quis verè dicatur fautor Hæreticorum an requiratur expreſſa voluntas faciendi? ibid.nu.1149.& ſeqq.

Hæreticorum libri, horum librorum lectio prohibetur ſub excommunicatione Papæ reſeruatâ de cen. p.321.num.1156. An idem ſit de libris Græcorum & Armenorum de ſuis ritibus tractantibus? ibid.p.322.n.1159. Et quid de libris Catholicorum errores continentibus? ibidem num.1160.

Sub nomine librorum hæreticorum in Bullâ cœnæ an comprehendantur eorundem conciones, orationes, Epiſtolæ ibid.n.1163 & ſeqq.

In Regionibus ſeptentrionibus hæc bullaris prohibitio non eſt cum tanto rigore recepta. ibid.p.324.n.1177.

Libri vnam tantum hæreſim continentes comprehenduntur ſub prohibitione nec hæc tollitur per particularem expunctionem.ibidem num.1180.

Actiones prohibitæ circa Hæreticorum libros, ſunt lectio, detentio, impreſſio, &c. ibid.p.324.nu.1181. Et quid per has voces intelligatur. ibid.n.1183. & ſeqq.

Cenſura non incurritur, niſi aliquid prædictorum ſcienter fiat. ibid. n.1182.

In lectione librorum hæreticorum probabilius datur paruitas materiæ excuſans à cenſurâ. ibid.325.nu.1195. Item an lectio vnius paginæ materiæ parua ſit? ibid.p.326.n.1196. Item an qui vnâ tantum horâ retinet librum talem cenſuram incurrat. nu.1202. & p.327.nu.1203. Item cui tradendi ſunt. ibid.n.1208.

Quas perſonas comprehendat prohibitio legendi &c. libros hæreticos. ibid.p.329.n.1222. & ſeqq. Item quis poteſt concedere facultatem illos legendi. ibid.n.1227.& ſeqq.

Pœna tranſgredientium legem contra Hæreticorum libros latæ, qui ſcienter legunt, retinent, imprimunt, aut defendunt, Hæreticorum libros de Religione tractantes, vel Hæreſim continentes ſunt excommunicati.ibid.p.330.n.1231 & ſeqq.

Tranſcribens ſcienter Hæreticorum libros, cui pœnæ ſubiicitur? ibid.n.1234. Et quid de Imprimente hos libros. ibid.n.1236.

Typographorum, pœnæ imprimentium libros quoſcumque ſine approbatione. ibid.nu. 1237. Item imprimentium ſine nomine authoris. ibid.n.1238.vel ſuppoſititio nomine authoris. ibid.p.331.n.1241.

Abſolutio ab Hæreſi, vide verbo *caſus reſeruatus*

Facultatem à Trident. ſeſſione 24. ca.6. datam Epiſcopis abſoluendi ab Hæreſi occultâ, an poſ-

ſit

ſit ipſe alteri committere ? de cen. p.180.n.79. & ſeqq. Item an illa facultas ſit reuocata per Bullam cœnæ Domini ? p.187.n.134. & ſeqq. Item quid poſſunt ſuperiores Societatis Ieſu quoad abſolutionem Hæreſis. ibid p.202.num. 252.& ſeqq.

Priuilegia ſpectantia ad abſolutionem ab hæreſi ſunt limitata per conſtitutionem vrbani octaui, Item quæ concernunt fidem Catholicam, eiuſque propagationem, ibid p.203.nu.257.

An Inquiſitores fidei habeant facultatem abſoluendi ab Hæreſi ? ibid. p.206.n.283.& ſeqq.

Abſolutio data Hæretico ficté conuerſo, an valeat, vt ceſſet reſeruatio ? vel, vt non indigeat Abſolutione ? ibid.p.209.nu.300 & ſeqq.

Si quis petat abſolutionem à cenſurâ, & illam accipiat, exterius abiurando Hæreſim quam interius retinet, an valeat tunc abſolutio à cenſurâ ? ibid.p.210.n.304 & ſeqq. Et quid dicendum de eo qui falſus eſt coram habente poteſtatem, ſuam Hæreſim cuius aliquos externos actus manifeſtauit, alios occultauit an talis manebit abſolutus. ibid.p.211.n 311. & ſeqq.

Hæretici, Apoſtatæ à fide eorumq́ fautores, & defenſores, & licet occulti, an ſint irregulares. ibid. p.467.n.511.& ſeqq. Item an filij Hæreticorum ex delicto parentum Irregularitatem incurrant ? ibid p.471.n.537.& ſeqq.

Quis in Irregularitate ex Hæreſi contracta, diſpenſat. ibid.p.477.n.575.& ſeqq.

Homicidium.

Homicidium poteſt eſſe iuſtum tripliciter de cen. p.482.n.619.

Homicidium voluntarium quod dicatur ? de cen.p.518.n.966.& ſeqq. Differentia inter homicidium voluntarium, & caſuale. ibid. p.519. num.969.

Homicidium duobus præcipuè modis dici ſolet caſuale. ibid.p.511.nu.907. Item quid ſit caſus ? ibid.n.908.

Homicidium, patrans, ſiue det operam rei licitæ, ſiue illicitæ, non fiet Irregularis, ſi adhibuerit debitam diligentiam ne illud ſequeretur. ibid.n.910.& ſeqq Et quid ſi rei periculoſæ in ordine ad Homicidium, & illicitæ operam dederit ſi Homicidium ſequatur ? ibidem p.512. n.216.& ſeqq.

Regula generalis ad dignoſcendum quando dans operam rei licitæ, ſiue illicitæ, Homicidio ſequuto, fit Irregularis, vel Non. ibid nu.921. & p.482.n.621.

Homicidium omninò caſuale Irregularitatem non inducit. ibid.p.513.nu 924.

Ex iam dictis varij caſus particulares deciduntur. ibidem pag.514.nu.927.& ſeqq. vſque ad nu 950.

An Adulter fiet Irregularis, ſi maritus cognito adulterio vxorem occidat ? ibid. p.517. n.961.& ſeqq.

Ad incurrendam Irregularitatem ex homicidio non ſimpliciter caſuali an requiratur culpa mortalis. ibid.p.518.nu.965.

Homicidium voluntarium iniuſtum ex parte exequentis, mandantis, conſulentis &c. Homicidium voluntarium reſpectu mandantis, vel conſulentis, poteſt eſſe caſuale reſpectu exequentis, & è contra, de cen. p.519.n.971. Item quando prædicti Irregularitatem ratione ſequuti homicidij incurrunt, vel non. ibid.n 976.& ſeqq.

Vir baptizatus voluntariè occidens hominem fit Irregularis idemque eſt de membrum mutilante. ibid.n.972. Idem dicendum de ſeipſum mutilante abſque iuſtâ causâ. ibid.n.973.

Quando plures communi conſilio conueniunt ad occidendum, omnes fiunt Irregulares, quamuis vnus tantum occidat. ibid.p.523.nu. 1001. & quid ſi rem ſint aggreſſi non communicatis conciliis ? ibid.n. 1002. Item quid generaliter loquendo de auxiliantibus & cooperantibus ad Homicidium dicendum in ordine ad Irregularitatem incurrendam ? ibidem pag.524. & ſeqq.

Homicidium vatum habentes, aut non impedientes: An & quando ſint Irregulares ? ibid.p.526 nu. 1025.& ſeqq. Et quid de eo qui ex ſola charitate tenetur impedire homicidium ? ibid.n.1026.

An negans extremè Indigenti, quas debet ipſi ex Iuſtitia commutatiua pecunias, vel panem cùm poſſit date fiat Irregularis ? ibidem p.528.n.1035.& ſeqq.

Vt ex Homicidio incurratur Irregularitas, neceſſaria eſt expreſſa, directa, & ſpontanea voluntas occidendi, in actu ſignato, vel exercito. ibid.p.518.n.968.

Qui in propriam defenſionem occidit non fit Irregularis. ibid.p 482.n.623. Item nec intendens alium occidere, licèt efficaciter, ſi effectus non ſequatur. ibid.num.624. Hinc varij caſus particulares inferuntur. ibid.num.625.& ſeqq. Item quid dicendum de cauſante abortum ? ibidem n.628.& ſeqq.

I.

Ignorantia.

Ignorantia quid ſit. & quotuplex de cen. p 90.n.293.& ſeqq.

Parochus Ignorans an ſit danda Euchariſtia peccatori publicè eam petenti, an peccet, & quando, de Iur. p.62.n.239.

Ignorantia an ſit peccatum ſpeciale diſtinctum ab eo quod ſit per Ignorantiam ? ibid.p. 63.nu.244.& 245. Item quale peccatum ſit ex genere ſuo ? ibid.p.64.n.247.& ſeqq.

Illegitimus.

Illegitimus quis dicatur de cen. p.436.n 219. & ſeqq. omnis Illegitimus eſt Irregularis. ibid. n.220. An Illegitimus per matrimonium ſubſequens fiat legitimus ? ibid.p.438.n.237.& ſeqq.

Illegitimum recipere ordines abſque diſpenſatione quale peccatum ? ibid.n.242. & an nouam pœnam incurrat ? ibid.n.243.

Irregularitas orta ex Illegitimatione poteſt auferri tribus modis. ibid.nu.244.& ſeqq.

Legitimatus à principe ſæculari nō eſt habilis ad beneficia & ordines. ibid.p.439.n.247.

An filius Illegitimus & Ignotus præſumendus ſit Irregularis ? ibid.p.437.nu.228.& ſeqq.

Filius an teneatur credere matri aſſerenti, ipſum ipſa eſſe illegitimum. ibid. p.438.n.236.

Impedimentum.

Impedimentum ſufficiens adeundi ſedem Apoſtolicam pro caſibus illi reſeruatis, quid ſit ? de cen. p.193.nu.182.& ſeqq. Item quis tunc

abſoluit ab illis? p.194.num.196.& ſeqq. Item quis abſoluit, quando eſt impedimentum perſonaliter adeundi Epiſcopum? ibid p.195.num. 202.& ſeqq.

Infamia, Infamis.

Infamia quid ſit, & quotuplex? de cen.pag. 450.nu.348. & ſeqq. Item quid requiratur ad illam incurrendam? ibid.nu.350. Item quibus criminibus annexa ſit? ibid.n.351.& ſeqq.

Infames Iure Ciuili, habentur tales Iure Canonico. ibid.p.451.nu.360. Iure tamen Ciuili introducta infamia, quandoque Iure Canonico aufertur. ibid.n.362.

Infamis vt quis ſit infamiâ facti conditiones requiſitæ. ibid.p 452 n.364.& ſeqq.

Inter Infamiæ tam Iuris quàm facti, effectus an ſit Irregularitas ad ordines? ibid. num.368. Item an impediat ab vſu ſuſceptorũ.ibid.n.371.

Infames an poſſint admitti ad dignitates? ibid.p.453 nu.372. Item quomodò differunt infamia Iuris, & Facti quoad beneficia acquiſita vel acquirenda? ibid. num.374.& 375. Item an electio vel collatio beneficij facta Infami ſit ipſo Iure irrita. ibid.nu.377.& ſeqq.

Infamia Iuris an incurratur propter crimen occultum? ibidem pag.454.num.882. & ſeqq. Item an criminis Infamia, tollatur per emendationem & pœnitentiam? ibid.n.386. & ſeqq.

Infamia contracta propter hæreſim, vel Apoſtaſiam, an impediat conuerſum à ſuſceptione ordinum? ibid.n.393.& ſeqq. Item an filij hæreticorum, in regionibus in quibus nulla inde exurgit infamiâ ſint Irregulares.ibid.nu.395.

Infamiam tollendi varij modi. ibid.pag.456. n.396.& ſeqq.

Innocentes.

Innocentes probati nocentes licitè quandoque ab Eccleſiâ, & republicâ ciuili puniuntur, de cen. p.37.n.254.

Interdictum.

Interdicti definitio, de cen.p.368.n.2. diuiditur, in locale, perſonale, & mixtum.n.3. An Interdictum locale ſemper inuoluat perſonale? ibid.nu.4.& 5.

Interdictum perſonale communitatis non impedit externos ibi negotioru cauſâ, commorantes ab audiendo ſacro officio. ibid.p.369.n.6.

Qui deſinit eſſe membrum communitatis interdictæ an liberetur ab interdicto? & an qui incipit eſſe membrum interdicto ligetur. ibid.n 9.

Interdicto clero an ſint etiam interdicti Religioſi? ibid.p.371.n.28.& 26. interdicto populo probabilius non interdicitur clerus, nec è contra ibid.nu.32. Interdictâ familia clericus eiuſdem familiæ, an cenſeatur interdictus? ibid.n.34.& 35. Item an recedens à tali familia, ab interdicto liberabitur, & accedens, an illud contrahet? ibid. p.372 n.36. Interdictis doctoribus alicuius ciuitatis an cenſeantur interdicti clerici? ibid.n.45. & ſeqq. Item an interdicto populo ciuitatis cẽſeantur, comprehenſi habitantes in ſuburbiis? ib. p.373 n.45. variorum huiuſmodi caſuum reſolutionem vide.ibid.n.47.& ſeqq. vſque ad n.75.

Interdictum locale, & perſonale, generale, & particulare, qualiter coniungantur, aut ſeparentur inter ſe? ibid.p.375.n.76 & ſeqq.

Interdicti cauſa, quæ ſint? ibid.p.375.n.84.& ſeqq. an ad illud incurrendum requiratur peccatum mortale? ibid.n 90.& 91. Item an pro debito pecuniario interdictum poni poſſit? ibidem p.377.n 92.& ſeqq.

Interdicti effectus generaliter loquendo tres ſunt ſi totale ſit. ibid.n.97. primus priuat Sacramentis Baptiſmi & confirmationis. ibid.p 378.nu. 100.& ſeqq. An Euchariſtiæ? ibid p.379.n.110. & ſeqq. An item priuet, reliquis Sacramentis? ibid.p.381.n.125. & ſeqq.

Interdicti ſecundus effectus qui eſt prohibitio celebrationis & auditionis diuinorum officiorum, diuinorum officiorum nomine quid hic intelligatur? ibid p. 383.n.142.& ſeqq. clerici tempore Interdicti officium priuatim recitare poſſunt, & quandoque debent ibid.

Interdicti tempore poteſt miniſtrari Sacramentum pœnitentiæ. ibid.p.384.n.145. Ampla diuinorum officiorum prohibitio limitata eſt in cap. *Alma* ibid.n.246.& ſeqq. An liceat pulſare campanas? ibid.n.150.& ſeqq. An non excommunicati, nec interdicti laici, debeant excludi, niſi gaudeant priuilegio? ib.p.386.n.166.& ſeqq.

An tempore Interdicti generalis localis, liceat celebrare diuina officia ſecretò, & vbi? ibid. p.384 n.154.& ſeqq.

Interdicti tempore an ſint aliqui dies in quibus liceat diuina officia publicè celebrare? ibid. p.385.n.158.& ſeqq. Et an aliquæ perſonæ ſint liberæ à lege Interdicti, & quæ. ibid. nu.163.& ſeqq. Itẽ an non interdictus poſſit miſſam ſacerdotis interdicti audire? ibid.p.387.n.179 & ſeqq.

Tertius Interdicti effectus priuatio ſcilicet Eccleſiaſticæ ſepulturæ. ibid.p.387.n.182. An laici habentes priuilegium aſſiſtendi diuinis officiis poſſint tempore Interdicti ſepeliri in loco ſacro? ibid.p. 388.n.189. Item an liceat ſepelire laicos adultos in feſtiuitatibus in quibus licèt publicè celebrari diuina officia? ibid.n 191.& ſeqq.

An tempore Interdicti liceat ſepelire Infantes, vel amentes, in loco ſacro? ibid.p 389.n.193. & ſeqq. An peccet ſepeliens laicum interdictum Interdicto perſonali generali? ibid.n.200 Item an interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ poſſet in eâ ſepeliri? ibid.p.390.n.207. & an ſit talis interdictus ab ingreſſu cæmeterij. ibid.n.208.

An tempore Interdicti poſſint clerici, ſepeliri in loco ſacro? ibid.p.391.n.215.

Interdictum violantium pœnæ an violantes Interdictum peccent & quomodò? ib.n.218.& ſeqq. Item quibus modis violetur à clericis Interdictum. ibid.p.392.nu.225.& 227. An clerici & laici violantes Interdictum aliquas pœnas incurrant? & quas? ibid.nu.229.& ſeqq.

An coram Interdicto celebrans Irregularitatem incurrat? ibid.p 395.n.256. Item an clericus communicans cum interdicto peccet, & pœnam incurrat? ibid.nu.258. & 259.

Interdictum locale variis caſibus incurritur ex Iure. ibid.p.396.n.266, & ſeqq. Item Interdictum generale perſonale & ſpeciale perſonale. ibid.p.397. & 398 n.284. & ſeqq.

Abſolutio ab Interdicto Quis ab Interdicto abſoluit? de cen.p.399.n.210.& ſeqq. An Interdictum locale ceſſet per alienationẽ loci? aut perſonale per loci mutationẽ. ibid.p.400.n.215. aut locale deſtructione ædificiorum loci interdicti? ibid.

ibid.n.217. Item an interdictum perſonale communitatis eo ipſo expiret, ſi communitas diſſoluatur? ibid.n.219.

Interdictum annexum excommunicationi reſeruatæ an ſit reſeruatum. ibid.p.401.nu.229. Item an cenſeatur ſublatum interdictum quando non ſernatur ab eo qui illud tulit? ibid.num. 23. .& 232.

Interdicti abſolutio ad cautelam an ſit conferenda? & ad quid deſeruiat? ibidem.nu.236. & ſeqq.

Pro Interdicti abſolutione an ſint aliqua verba determinata? ibid.p 402.num 242.& ſeqq. Item an Papa interdictum auferre poſſit per ſolam voluntatem internam? ibid.n.247. Item an requiratur ſpecialis aliqua ſolennitas vel ceremonia in tollendo interdicto? ibid.n.251.

Irregularitas.

Vide verbis, *Bigamia, Hæreticus, Homicidium, Illegitimus.*

Irregularitas, quid ſit? & quotuplex? Item eius Ethymologia, de cen. p.412.num.2. & 3. Item differentia illius à cenſuris. ibidem num.6. & ſeqq.

Irregularitas an impediat ſuſceptionem primæ Tonſuræ? ibid. nu.10.& ſeqq. Irregularis celebrans licèt peccet mortaliter nouam tamen Irregularitatem non incurrit. ibid.n.14.

Irregularitas vt incurratur an debeat eſſe expreſſa in Iure? & an in dubio Iuris cenſendus quis ſit Irregularis? ibid.p.414.nu.22.& ſeqq. Item an in dubio facti cui annexa eſt Irregularitas habendus quis ſit Irregularis? ibid p.418. nu.49.& ſeqq. Item quid ſit dubium facti, & Iuris? ibid.n.47.

Irregularitatis cauſæ, efficiens materialis, formalis, & finalis quæ ſint. ibid pag.420.num.64. & ſeqq.

Ad Irregularitatem ex delicto incurrendam requiritur culpa mortalis. ibid.pag.422.num.86. illam imponere pro delicto mere præterito poteſt Papa. ibid p.423.n.89.

Ad Irregularitatem ex defectu nulla, requiritur culpa. ibid.nu.90. requiritur tamen ad illam incurrendam actus externus, conſummatus. ibid.n.92. Non ſufficit merè internus. ibidem p.424.n 94.

Irregularitatis effectus. Impedit ordinum ſuſceptionem. ibid.n.99. An item exercitium? nu. 101 & ſeqq. Item an Irregularis, nouam Irregularitatem aliamve pœnam incurrat ſuſcipiendo, vel exercendo ordines? ibid.nu.106. Item an prohibeatur exercere quuſlibet actus ſacros? ibid.p.425.n.109. An ſit incapax beneficij obtinendi? ibid.n.111.& ſeqq. Item an qui recipit beneficium in Irregularitate poſſit percipere illius fructus? ibid.n.118. Item an quæ incurritur poſt legitimè obtentum beneficium, vel penſionem, his priuet? ibid nu.120.

Irregularis an teneatur reſtituere fructus beneficij? ibid.p 426.nu.124. Item ſi non poteſt ſupplere per alium vel diſpenſationem obtinere an teneatur beneficium reſignare in manibus ſuperioris? ibid.n.126.

An Irregularis ob homicidium priuari debeat beneficio, vel penſione titulo clericali data? ibid.nu 128. & 129. Item an Irregularis in ca-

pax ſit Iuriſdictionis? ibid,nu.131. Et an hanc tollat Irregularitas? ibid.p.427.nu.132.& ſeqq.

Irregularitas proueniens ex defectu animæ. Defectus hic triplex eſt, nempè, *vſus rationis, ſcientiæ, fidei.* de cen.p 430.n.154. An omnes hi defectus Irregularitatem inducant, & ineptitudinem ad ordines ſuſcipiendos? ibidem nu.156. & ſeqq.

Diſpenſat in hâc Irregularitate ſolus ſummus Pontifex. ibid. p 432.nu.169.

Irregularitas ex defectu corporis. Nonnulli defectus corporis Irregularitatem inducentes referuntur de cen. p.432.n.170.& ſeqq. Epiſcopi eſt iudicare an defectus ſit notabilis quando venitur ad arbitrium. ibid.n.172.

Qui non poteſt ratione defectus exercere omnia munia Sacerdotalia nun poteſt ordinari, at qui cùm ordinatus eſt poterit exercere illam partem muneris, ad quam non eſt impeditus. ibid.p.435.n.206.& 207. An cum abſtemio qui nullo modo poſſit guſtare vinum diſpenſare valeret ſummus pontifex vt ad ſacerdotium promoueretur. ibid.nu.209. Item an habens defectum, impedientem ſuſceptionem Sacerdotij poſſit ad alios ordines promoueri. ibid. n.211. & ſeqq.

In Irregularitatibus his quis diſpenſat. ibid. p.436.n.216.& ſeqq.

Irregularitas ex defectu ætatis, libertatis &c.

An defectus legitimæ ætatis inducat Irregularitatem ad ordines? de cen.pag.440.num.262. Item an qui exercet functionem ſacri ordinis ante legitimam ætatem fiat nouo titulo Irregularis? ibid.p.441 nu 262. In hâc Irregularitate ordinariè diſpenſat ſolus Papa. ibid. nu.264.

An propter coniugium, ſtatum ſeruilem, obligationem ad ratiocinia, vel debitum pecuniarium amittatur libertas ad ordines? ibidem n.266.& ſeqq.

Irregularitas an *proueniat ex pœnitentiâ publicâ.* ibid.p 456.n.401.& ſeqq.

Irregularitas, ex iniqua ſuſceptione baptiſmi, vel *iteratione* an incurratur? ibid.p.457.nu.404. & ſeqq. Item quid excuſet ab hac Irregul. & quinam excuſentur? ibid.n.408.& ſeqq.

An contrahatur Irregularitas propter iterationem confirmationis & ordinis? ibid.p.459. num.426.

In hac Irregularitate ortâ ex iteratione Sacramentorum quis diſpenſat. ibid. num.427.& ſeqq. Item quis, in contractu à baptizato ab hæretico. ibid.n.431.

Irregularitas proueniens ex ſuſceptione ordinis, eiuſdemque exercitio. An excommunicatus recipiendo ſacros ordines fiat Irregularis? ibidem p.460.nu.435.& ſeqq. Et quid de ſuſpenſo & interdicto recipiente ordines dicendum. ibid. n.440 & ſeqq. Item an ſuſcipiens plures ordines eodem die fiat Irregularis? ibid.n.446. an item furtiue ordinatus. ibid. p.461.nu.449. & quis dicatur ordines furtiuè recipere? nu.450. Item an ſuſpenſus ab ordine inferiore aſcendendo ad ſuperiorem fiat Irregularis? ibidem num.454.

An coniugatus recipiens ordinem ſacrum ſit ſuſpenſus, & Irregularis? ibid.p.462.num.457. & quid dicendum de recipiente ordines ſacros

ab Epiſcopo qui renunciauit dignitati? ibidem num.459. Item quid, de promoto per ſaltum. ibid.n.460.

Irregularis fit clericus, violans cenſuram per exercitium ſui ordinis? ibid.num.462. & quæ conditiones requirantur ad hanc Irregul. incurrendum? ibid.n.463.& ſeqq. Caſus varij aſſignantur in quibus cenſurâ ligatus fit Irregularis exercendo actus ordinis. ibid.pag.463. num.474.

An duplicem Irregularitatem incurrat ligatus excommunicatione, & interdicto, propter exercitium ordinis ſacri? ibid.p.464.num.478. Quis diſpenſare poteſt in Irregularitate contracta propter violationem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti? ibid.nu.480.

An fiat Irregularis, clericus, aut laicus exercens actum ordinis quem non habet? ibidem n.482.& ſeqq.

Irregularitas Iudicis aliorumque concurrentium ad mortem vel mutilationem. ibid.p.484.num.640. & ſeqq. An tradens ligna quibus hæreticus comburatur fuit Irregularis? ibid.p.485.n.650.

An conſultores in cauſâ ſanguinis confeſſarij, concionatores &c. Iudicem hortantes fiant Irregulares? ibid.p.488 num.679. & ſeqq. Item quid de accuſatore, ſeu denunciatore dicendum? ibid.p.491.n.701. & ſeqq.

An Irregularis fiat clericus accuſans alterum ad ſui, vel ſuorum defenſionem præmiſsâ proteſtatione? ibid. p.493 n.718.

An denuntians delictum noxium reipublicæ, aut proximo quod alter impediri non poteſt. fiat Irregularis ſi proteſtetur? ibidem num.721. & ſeqq. Item an ex obliuione omittens proteſtationem in cauſa ſanguinis fiat Irregularis? ibid.p.494.nu.732. Item quâ ratione & apud quem facienda eſt proteſtatio? ibid.n.734.

An tota vniuerſitas cuius procurator aliquem accuſat fiat Irregularis? ibid. n.743.

An *Teſtis*, & *Aduocatus* in cauſa ſanguinis præmiſsâ proteſtatione fiant Irregulares, morte, vel mutilatione ſequuta? ibid.n.745 & ſeqq.

An Inquiſitores aliique ſimiles Iudices fiant Irregulares tradendo reos ſæcularibus Iudicibus puniendos, & inſtando pro ſententia mortis? ibid.p 497.n.767.& ſeqq.

Irregularitatis ex defectu lenitatis quæ ſit materia? ibid.n.770.

An Iudex qui plures ſimul exercet actus, vel eius miniſter ſæpius incurrat Irregularitatem. ibid.p.498 n.774.& ſeqq.

Irregularitas quæ contrahitur ob bellum iuſtum, vel iniuſtum: occidens propriæ manu in bello etiam iuſto fit Irregularis. ibid.nu.780. Quod ſi iniuſtum fuerit, etiam ſuadentes, &c. fiunt Irregulares ibid.p.499.nu.781. Si verò iuſtum fuerit qui ſuâ præſentiâ pugnantibus animum addiderunt, non fiunt Irregulares. ibid.num.783. Item quinam alij Irregularitatem incurrunt, vel non? ibid.n.784. & ſeqq.

Irregularitatem non incurrit qui hortatur alterum ad vitam effundendam pro fide Chriſti, vel tuendâ Republicâ. ibid. p 501.nu 798.

In Irregularitate contractâ cauſâ belli ſolus Papa diſpenſat ordinariâ poteſtate. ibid.n.810.

Occidens alterum *ob iuſtam ſui defenſionem* non fit Irregularis. ibid.p 502.num.812. Quid ſi talis exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ, & quæ conditiones ad hoc moderamen requirantur? ibid.nu.814.& ſeqq. Item quid de dante cauſam inuaſionis dicendum. ibid.p.503.n.831. & ſeqq. aut de eo cui fuga eſſet ignominioſa? ibid.n.838.

Qui Iudicem ſibi iniuſtè parantem mortem occidit non fit Irregularis. ibid.p.504.nu.842. Nec qui in defenſionem honoris, & bonorum temporalium, alterum occidit, quando aliter defendere illa non potuit. ibid.nu.845.& ſeqq.

Occidens Inuaſorem proximi Innocentis, aut Reip. an fiat Irregularis? ibid.p.506.n.856. & ſeqq.

Irregularitas medici, aut chirurgi. An & quando tales, ſiue laici ſint, ſiue clerici, exercentes munus ſuum fiant Irregulares? ibid. p.507.nu.871. & ſeqq.

Irregularitatis ſublatio & diſpenſatio, in omni Irregularitate diſpenſat Papa de cen. p.330.num. 1051. ſublatâ lege imponente Irregularitatem, an auferatur Irregul. contracta dum vigeret lex? ibid n.1052. & quid de Irregulari, ob celebrationem in excommunicatione contracta per percuſſionem clerici, dicendum? ibid. n.1054.

An poſſit Epiſcopus cum ſuis ſubditis diſpenſare in Irregularitate proueniente ex delicto occulto? ibid p.531 .n.1059. Et quæ ſubiectio ſufficiat ad hanc diſpenſationem? ibidem p.532.n.1063.

An Epiſcopus poteſt dare alteri facultatem ſecum diſpenſandi. ibid.nu.1065. Item an hoc ipſo quo Irregularem ſcienter ad ordines admittit, ſiue dimiſſoriales dat, cenſeatur cum illo in Irregularitate diſpenſare, aut ordinaturo facultatem diſpenſandi dare? ibid. n.1067.

Irregularitas proueniens ex defectu natalium, an & quouſque tollatur per profeſſionem Religioſam. ibid.n. 1070.

Sublatâ cauſâ ob quam eſt inducta Irregularitas, hæc ceſſat. ibid.n.1071.

An per Iuriſdictionem delegatam à Papa vel Epiſcopo poſſit tolli Irregularitas? ibid. p.533. nu.1072. Item an facultas diſpenſandi à Papa conceſſa ſub conditione, *ſi res ita eſt*, expiret morte Papæ re adhuc integrâ? ibid.num.1073. Item an facultas abſoluendi ab omnibus cenſuris, caſibus, & pœnis, cenſeatur conceſſa etiam ad abſoluendum ab Irregularitate proueniente ex delicto. ibid n.1074. Item quæ conditiones requirantur pro obtinendâ, vel concedendâ diſpenſatione? ibid.nu.1075.& ſeqq. Item an pluribus Irregularitatibus adſtrictus debeat omnes quoad ſpeciem & numerum explicare, vt obtineat diſpenſationem? ibidem num.1077. & ſeqq.

An qui obtinuit priuilegium diſpenſandi in Irregularitate contractâ celebrando ſub excommunicatione, ſi iterum ita celebret, poſſit ab hâc vltimâ Irregularitate abſolui virtute dicti priuilegij? ibid.p.534.n.1080. & 1081.

In Irregularitatis diſpenſatione an requiratur certa aliqua verborum forma. ibid.num.1083. Item an factis & ſignis poſſit tolli. ibid.n.1087.

In Irregularitate ex homicidio quis diſpenſat ibid.p.535.nu.1088. & ſeqq.

Iudex.

Iudex.

Index non tolleratus ad vitandam mortem poteſt ferre ſententiam, alioſque Iuriſdictionis actus exercere de cen. p.111.n 443.

Iuriſdictio.

Iuriſdictionis actus an poſſint exerceri in aliena diœceſi de cen. p.31.n.208.

Iuriſdictionem non propriè tollit ſed ſuſpendit excommunicatio. ibid.p.71.n.151.

Iuriſdictione delegantis ceſſante aut impedita, an poſſit delegatus cauſas inchoatas perficere? ibid.p.160.nu.839. Et quid de Iuriſdictione Inquiſitorum dicendum ſit quoad ceſſationem, mortuo delegante? ibid.nu.840.

Iuriſdictio voluntaria, an poſſit à ſuperiori exerceri in ſuum ſubditum vbique gentium exiſtentem? ibid.p.185.nu.126.

Iuriſdictionis ordinariæ & delegatæ, diſcrimen. ibid.p.428.nu.143.

Iuriſdictione Inquiſitorum quinam eximuntur. ibid.p.273.n 815. & ſeqq.

Iuramentum.

Iuramenti definitio, de Iur. p.1.nu.3. An differat ab oratione. ibid.p.2.nu.4.& 11.

Iuramenta, Iudæorum, & hæreticorum an ſint vera Iuramenta? ibid.p.2.nu.14. Fidelis Iurans per Idola, vel Iouem an grauiter peccet? ibid.p 3.n.17.

Iurare per creaturas an licitè quis poſſit? ibidem n.18.& ſeqq. An per creaturas irrationales? per dæmonem; vel damnatos? ibid.n.25 & ſeqq.

Iuramentum per creaturas an ſit eiuſdem ſpeciei cum Iuramento quod fit expreſſo per Deũ. ibid.p.15.n.115.

Regula generalis ad dignoſcendum quando Iuramentum per creaturas ſit, verum Iuramentum, & quando non. ibid.p.16.n.116.

Iuramentum an ſit Religionis actus? ibidem p 4.n.30.& ſeqq. An vt ſit actus talis requiratur motiuum honeſtum? ibid.n.37. & an iurare ſine intentione diuini cultus ſit peccatum? ibid.p.6.n.45.

Iuramenti diuiſiones variæ. ibid.p.7.num.49.& ſeqq. vſque ad n.76.

Iuramenti materia an debeat eſſe res contingens, & dependens à voluntate Iurantis? ibid. n.52. An debeat eſſe Iuranti cognita? ibidem p.8.nu 55. Et an cenſeatur iurare verum, qui rem falſam, iurat, quam inuincibiliter putat eſſe veram. ibid.n.56. Item an Iuramentum ſine vllà promiſſione, eſſe poſſit, quod tamen dici debeat promiſſorium? ibid.n.58.& p.9.n.62.

Intentio, & verba ad Iuramentum requiſita; An ſufficiant verba exterius prolata? ibidem p.12. n.91. An requiratur voluntas iurandi. ibidem n.92. Item an Iuramenti vſus ſit inutilis licèt quis poſſet fictè iurare & quale peccatum ſit Iuramentum fictum prolatum cum mendacio. ibid.p.12.n.94.

Iuramentum verum cum mendacio factum, an ſit periurium? & quid de Iuramento ficto dicendum. ibid.p.13.nu.96 An ad Iuramentum quandoque ſufficiat virtualis intentio iurandi? ibid.n.99.

Si verba quibus quis iurat ex communi vſu non contineant, Iuramentum, illa tamen proferens intendit iurare an verè iurat? ibid. nu.100. & ſeqq. Et quid ſi quis proferat verba ambigua? ibid.n.104.

Regula generalis ad dignoſcendum quæ verba contineant Iuramentum & quæ, non. ibid, p.14.nu.105. Ex hac regula, varia inferuntur. ibid p.106.& ſeqq. & p.15.n.109.& ſeqq.

An ad iurandum referat quod iurans vtatur præpoſitionibus, *In aut Per*? ibid.p.18.n.134. & ſeqq.

Quænam Iuramenta blaſphemiam etiam continent? ibid p.22.n.170. & ſeqq.

Iuramenti, bonitas & malitia an etiam in lege euangelica ſit licitum iurare? ibid.p.27.num.1. An verba Chriſti Mathæi 5. Iuramentum prohibent? ibid.p.28.nu 8.& ſeqq.

An iurandi detur præceptum? ibid.pag.30. n.26.& ſeqq.

Iuramenti conditiones vt licitè fiat. An debeat habere tres conditiones, nempè *veritatem, Iuſtitiam, & iudicium*? ibid.p.21.nu.35.& ſeqq. Et quid per tres illas conditiones intelligatur? ibid. Et an prudenti iudicio iudicari debeat, quando debeat eſſe iurandi neceſſitas? ibid.p.32.n.43.

Iuramenti circumſtantiæ quoad forum externum vt licitè fiat. ibid.p.33.num.48.& ſeqq. Et an quibuſdam perſonis interdictum ſit iurare in Iudicio, & quibus? ibid.n 53.& ſeqq.

Defectus Iudicij in Iuramento quale peccatum? ibid.p.34.nu.60. Item qualè defectus *Iuſtitiæ*? ibid.p.75.n.64. Et an Iuramento malum propoſitum confirmans nouam peccati ſpeciem committat? ibid.nu.66. Item an illa noua ſpecies malitiæ ſit mortalis? ibid.n.67 & ſeqq.

An iurans ſe aliquid facturum contra concilia Euangelica peccet venialiter? Ibid.pag.37. nu.91. Et an idem ſit de iurante ſe facturum rem indifferentem? ibid. p.38.nu.92. Item an iurare ſine animo implendi quandoque minus malum ſit quàm iurare cum animo implendi. ibid.n.96.

Veritatis defectus, in Iuramento, an ſemper ſit mortalis? de Iur. p.38.nu.99. & p.39 nu. 104. Item an iurare rem dubiam, vt certam, ſit mortale? vel certã dubiam vt dubiam? ibid.pag.40. n.106. Item quid dicendum de iurante ſe facturum aliquid cum animo dubio illud implendi? ibid.n.107.

Iuramentum falſum non eſt quod fit per hyperbolem &c. ibid.nu.110. An debeat quis in confeſſione explicare quoties cum mendacio, cum dubio, vel de futuro cum animo non implendi, iurauerit? ibid.n.111.

An vtens verbis Iuramentum ex communi vſu ſignificantibus & tamen iurare nolens peccet? & quo modo? ibid.p.68.n.277.& ſeqq. Item habens animum iurandi, & ſe obligandi, non tamen implendi, an peccet mortaliter? ibidem p.69.nu 280. Et quid ſi Iurans habeat animum iurandi & implendi, non tamen ſe obligandi? ibid.n.281.& ſeqq.

Veritatis indagatio ad iurandum requiſita, an iurans debet prudenter exiſtimare ſe veritatem iurare? ibid.p.43.n.133. Iurans id quod putat eſſe falſum, an mortale periurium committat? ibid.num.134. Et quæ certitudo ad iurandum requiritur? ibid.p.44.n.139. Item an in omni

materia æqualis diligentia ad indagandam rei iurandæ veritatem requiratur? ibid.num 141.& 142. Item quæ ſit infimus gradus certitudinis cum quo quis iurare licitè poſſit? ibid.p.45.nu. 146.& p 46.nu.149.

Iuramenti Violatio, an ſit mortale, violare Iuramentum quamuis materia ſit leuis? de Iur. p.46.n.153.& ſeqq. Et an fieri poteſt Iuramentum abſque eo quòd Deus affeiatur in fideiuſſorem veritatis implendæ? ibid p.47.n.160. & an æquè impropriè cenſeatur Deus teſtis veritatis de præſenti, atque fideiuſſor fidelitatis de futuro. ibid p.48.n.163. Item quando Iurans cenſeatur Deum in teſtem, aut fideiuſſorem quantum eſt ex parte ſua adducere? ibid.n.165. Item an obligatio non faciendi contra ſummam veritatem, vel fidelitatem ſit grauis etiam in minimâ materiâ? ibid.p.49.n 166.

Iurandi conſuetudo, an Iuramenta indeliberata ſint mortalia quando procedunt ex malâ iurandi conſuetudine adbuc perſeuerante, & voluntariâ? de Iur. p.50.n.175. & ſeqq. Et an in eo qui non eſt aſſuetus Iurare poteſt eſſe Iuramentum indeliberatum, quod in eo qui eſt aſſuetus, non eſſet indeliberatum? ibid. pag.52. num.132.

Iurandi conſuetudo triplex. ibid.num.186. ipſa conſuetudo peccandi in ſe non eſt peccatum. ibid.nu.188. omiſſio tamen extirpandæ conſuetudinis iurandi poteſt eſſe mortalis. ibid. p.53.n.189. Et an in illa omiſſione imputentur omnia Iuramenta incauta, & inde prouenientia? ibid.nu.190.& ſeqq. Item an peierandi, conſuetudo ſiue aduertenter, ſiue inaduertenter, conſtituat hominem in ſtatu peccati mortalis,.& an ſit diſtinctum peccatum à periuriis aduertenter emiſſis ex illâ? ibid.p.54.num.198. & ſeqq. Item an prauus iurandi habitus ſit voluntarius, aut Iuramenta indeliberata quæ ex illo ſequuntur? ibid.p.56.n.209.

An detur præceptum affirmatiuum huius conſuetudinis extirpandæ? ibid.p.57.n.210.

An licitè poſſit negari abſolutio Sacramentalis habenti prædictam conſuetudinem peierandi?&c. ſi verè pœniteat? ibid.n.214.& ſeqq. Item an habens prauam conſuetudinem iurandi, ſit in occaſione proximâ morali peccandi? ibid. p.58.nu.220. Et an ſit eadem ratio de habente hanc conſuetudinem Iurandi, atque de eo qui voluntariè aſſumit aliquas externas occaſiones in quibus ſæpè expertus eſt ſe peierare? &c.ibid. p.59.n.223. Et quando cenſetur quis conſtitui in morali, & proximo mortaliter peccandi periculo? ibid. Item à malitiâ huius periculi quænam excuſent? ibid.nu.224. & an in peccandi mortaliter periculis confitendæ ſint circumſtantiæ peccati cuius periculo ſe homo expoſuit? ibid.p.60.nu.225. Item quid de peccatis in ebrietate commiſſis, dicendum. ibid.n 226. Item de operante cum dubiâ, vel vincibiliter erronea conſcientiâ. ibid.p.61.n.232.& ſeqq.

Iurare abſq; animo iurandi, aut *ſe obligandi*, aut *implendi*, quale peccatum? de Iur. p.68.nu.277. & ſeqq.

Iuramentum Amphibologicum vide verb. *veritatis occultatio*, Iurans quandoque non tenetur iurare ſecundum mentem exigentis Iuramentum, ſed poteſt iurare ſecundum propriam. de Iur. p.74 n.312.

Amphibologiâ quacumque vti ſine causâ illicitum eſt. ibid.p.76.nu.323. Item quæ ſit iuſta causâ illâ vtendi? ibid.nu.324.& ſeqq. Item quale peccatum ſit vti Amphibologiâ & ſimulatione ſine vllâ causâ, aut neceſſitate? ibidem p.77.nu.331. & ſeqq. Item quid dicendum de eo, qui iurat ſe non habere rem quam habet? ibid.n 334.& ſeqq. Aut de venditore aſſerente, rem ſibi tanti, conſtare? ibid.p.78.n.337. Item quid de adulterâ rogatâ à marito an adulterium admiſerit, an poſſit iurare quod non? ibidem n.338. Item quid dicendum de promiſſione iniuriosè extortâ alicuius pecuniæ dandæ ſub Iuramento. ibid.nu.339.& ſeqq.

Regula generalis. Quoties Iuramentum exigitur faciendi aliquid quod ſine peccato fieri nequit poterit iurans ſubintelligere *ſi ſine peccata id efficere potero*. ibid. n.342.

Immunis ab obligatione matrimonij fictè promiſſi, rogatus à Iudice an poſſit iurare ſe non promiſiſſe? ibid. n.344.

Alij caſus in quibus licèt vti reſtrictione, aſſignantur. ibid.n.345.& ſeqq. vſque ad n. 371.

Qui iuridicè de delicto interrogatur non poteſt iurare ſe ab eodem delicto liberum ex eò præcisè quòd in confeſſione Sacramentali illud faſſus fuerit. ibid. p.82.n.370.

Reus legitimè interrogatus, ita vt ſub mortali fateri teneatur, veritatem tamen negauit, vel eam iniquè detexit an abſolui poſſit à confeſſario, niſi ſe iudicio offerat, ad veritatem detegendam licèt iterum non interrogetur? ibidem n.372.& ſeqq.

An metu tormentorum aliâue ratione falſum ſibi crimen imponens ob quod ſupplicio afficitur, teneatur retractare quod dixerat? ibidem p.83.n.381.

An liceat petere Iuramentum à gentili per Idola, vel à fideli falsò iuraturo? ibidem p 84. n.384.& ſeqq. Quanta neceſſitas vel vtilitas requiratur in eo qui petit hoc Iuramentum, vt petitio ſit licita? ibid.p.85 n.391.& ſeqq. Item quale peccatum ſit talis petitio, ſi ſine neceſſitate fiat. ibid.n.394.& 395.

Ad petendum Iuramentum à parato Iurare leuior cauſa ſufficit, quàm ad petendum à non parato. ibid.p.87.n.405.

Peierandi vehemens ſuſpicio, ſatis erit ad peccatum in petente Iuramentum ſine causâ. ibid p.88.n.412.

Iuramenti promiſſorium, an Iuramentum cadens ſuprà ſolam aſſertionem de futuro abſque vlla promiſſione obligat ad id præſtandum? de Iur. p.88 n.2.& ſeqq.

Qui abſenti promiſit aliquid ſub iuramento an maneat obligatus ante alterius acceptationem? ita vt teneatur, alteri intimare ſuam promiſſionem? ibid.p.90.n.16. Item quomodò poſſet quis licitè iurare rem futuram? aut factum alienum quod non ſit in poteſtate Iurantis? ibid.n.17.& 18.

Iuramenti obligatio an maior ſit quam voti. ibid.p.91.n.22.& ſeqq.

Iuramenti promiſſorij obligatio ex parte materiæ Iuramentum de re honeſtâ de ſe obligat niſi im-

pediat

pediat maius bonum? ibid. n.25. Quod ſi fiat de actu bono Deo promiſſo non obligat ſemper vt idem in ſpecie fiat. Aliter dicendum ſi fiat homini. ibid.

Iuramentum de opere quod ſine peccato impleri non poteſt non obligat. ibid. p.92. nu.37. Quòd ſi dubium ſit an materia Iuramenti, aut voti ſit bona, vel mala, vel ſi partim bona, partim mala quid dicendum? ibid. p.93 num.38. & 39.

Iuramentum rei indifferentis vt ſic, Deo factum, non obligat, ſecùs: ſi fiat homini. ibid. n.40. Quòd ſi quis iuret rem vel actum indifferentem, tanquam medium ad bonum finem, obligat Iuramentum. ibid. p.94. nu.46. Item Iuramentum de re quæ erat indifferens aut illicita tempore quo fuit præſtitum non obligat quamuis res poſtea deſinat eſſe indifferens, aut fiat licita. ibid. n.47.

An error circa cauſam Iuramenti aut voti, reddat ea irrita? vel ceſſet obligatio ceſſante cauſà? ibid. p.95. n.52. & ſeqq. Item quæ cenſetur cauſa finalis & quæ, impulſiua? Iuramenti? ibid.

Iuramenti, & voti mutatio, materiæ, an ſit perpetua, an temporalis tantum perpendendum eſt. ibid. p.98. n.67. Item quid dicendum ſit quoties dubium, aut ſuſpicio eſt an mutatio ſufficiat ad deobligandam. ibid. p 99. nu.68.

Quando quis iurat, aut vouet rem bonam propter malum finem quid dicendum? ibidem nu.70. Item quid, ſi propter finem indifferentem? ibid. p.100. n.74. Item quid dicendum quando conſtat de fine intento à Iurante, vel vouente, ſed dubitatur an finis ille ſit bonus, vel malus? ibid. n.75.

An Iuramenta, aut vota non mutuandi, non petendi diſpenſationem, aut relaxationem, ſint irrita, & illicita? ibid. p.101. n.78. & ſeqq.

Iuramenti, non ludendi Deo facti, eadem eſt ratio quæ voti. ibid. p.103. n.97.

Iuramentum non ludendi ad nullum bonum finem relatum inualidum eſt. ibid n.98. Quod ſi adſit finis honeſtus obligat. nu.99. Et quid ſi non conſtet de expreſſà Iurantis, aut vouentis, intentione, an ſcilicet voluerit ſe ad mortale, vel tantùm ad veniale obligare? ibid. n.100. Item quid ſi non conſtet an voluerit ſe obligare ad non ludendum nomine alterius? ibid. n.104.

Iurans ſe non luſurum, poteſt (dum non conſtat de contraria intentione) tradere alteri nummos vt ipſius nomine ludat. ibid. p.104. n.105.

Iuramenta, & vota, non ludendi cum determinatà perſona, vel in domo determinata &c. non appoſito aliquo fine, manenteque libertate ludendi cum aliis, &c. ſunt irrita. ibid. n.109.

Iuramentum non ludendi factum homini in eius gratiam an obliget. ibid p.105. n.114.

Iuramenta parentum, aut dominorum puniendi filios, aut famulos communiter non obligant. ibid. n.115. Item nec Iuramenta puerorum, iurantium ſe alios accuſaturos coram magiſtro. ibid. nu.118. Item nec Iuramenta vrbanitatis cauſà emiſſa, ordinariè violantur contraueniendo. ibid. n.119.

Iuramentum illicitè emiſſum, an obliget ſi abſque peccato impleri poſſit? poteſt autem Iuramentum eſſe illicitum tribus modis. ibidem n.120. & ſeqq.

Promiſſio prodiga aut ob turpem finem Iuramento firmata an obliget. ibid. p.106. nu.125. & ſeqq.

Iuramentum factum contra votum priùs emiſſum non obligat. ibid. p.107. nu.128. Item nec Iuramentum poſterius, contra prius. ibidem n.131. Item nec Iuramentum factum contra priorem ſimplicem promiſſionem, validam. ibid. p.108. n.135.

Iuramentum de actu prohibito lege diuinâ, Eccleſiaſticâ, vel ciuili an obliget? ibid. n.136. & ſeqq.

Regula generalis. Iuramentum factum homini quoties ſine peccato poteſt impleri, obligat, niſi ille cui factum fuit, remittat. ibid. n.137.

Iuramentum contra bonos mores naturales non obligat. ibid. n.138. obligat autem ſi tantum ſit contra bonos mores ciuiles. ibid. nu.139. Item vnde & qua ratione dignoſci poſſit quando lex ciuilis, obligat ad culpam, & quando non, aſſignantur tres regulæ. ibid. p.109. n.141. & ſeqq.

Regula prima. Quoties lex ciuilis immediatè & primariò ad bonum commune tuendum ordinatur, obliget ab culpam. ibid. n.142.

Regula ſecunda. Quando lex ciuilis immediatè ordinatur in bonum priuatorum fauorem, non obligat eius obſeruatio ad culpam. ibid. n.144.

Regula tertia, Iuramentum vergens in præiudicium tertij nullam obligationem inducit. ibid. nu.146. ex his variorum caſuum reſolutio infertur. ibid. n.147. & ſeqq.

Iuramentum vt confirmet contractum vel non Iuramentum confirmatorium contractus, vim ſex habet effectus quibus differt à Iuramento *per ſe ſtante.* ibid. p.111. nu.156 & ſeqq.

Iuramento confirmari contractum dupliciter intelligi poteſt. ibid. p.113. n.163.

Iuramentum neque ex naturâ ſuâ, neque ex Iure naturali habet vim confirmandi contractum. ibid. n 164. vnde ergo habeat illam vim & ex quo Iure? ibid. n.165. & ſeqq. Item Ius poſitiuum quod ſecluſo Iuramento irritaret contractum, poſito Iuramento illum non irritat. ibid. p.114. n.171. Item quos contractus inualidos confirmat Iuramentum? ibidem num.172. & ſeqq.

Neque Iuramentum propriè neque ipſum Ius dat vim contractui. ibid. p.116. nu.182. virtute tamen Iuramenti, ſiue tanquam cauſæ, ſiue tanquam conditionis, inducitur obligatio iuſtitiæ in contractibus. ibid. p.117. nu.184.

Iuramentum ſoluendi rem promiſſam an ſufficiat ad confirmandum contractum, an potius neceſſarium ſit Iuramentum non reuocandi contractum? ibid. n.186. & ſeqq.

Iuramentum de non reuocando Teſtamentum an poſſit Epiſcopus relaxare? ibid. nu.189. & ſeqq. Item an Iuramentum de ſoluendis in luſu perditis, vel non repetendo amiſſis? ibidem p.118. n.191. & ſeqq.

Iuramentum non firmat contractum quando eſt turpitudo ex parte recipientis. ibidem num.197.

Iuramentum ſoluendi, aut non repetendi, amiſſa,

amiſſa, ludendo ad creditam, ſi vi extorquea-tur, non firmat contractum. Item quando Iuramentum non firmat contractum eius obligatio non tranſit, ad hæredes. ibidem pag.119. num.198.

Iuramentum præcedens non faciendi pactum lege prohibitum, an illud poſteà factum contra prius Iuramentum, firmetur ſecundo Iuramento ſuperaddito non contrauemendi tali pactu? ibid.n.200.& ſeqq.

Regula ad dignoſcendum quando Iuramentum vim habet confirmandi contractum, vel non. Quoties Iuramentum abſque peccato ſeruari poteſt, nec turpitudo interuenit in creditore in cuius fauorem præſtatur &c. tunc contractus firmatur Iuramento adiecto, aliter non. ibid p.120.n.205. Ex hac regula varij caſus particulares inferuntur. ibid.n.207. & ſeqq.

Vt Iuramentum, non firmet contractum qualis turpitudo requiratur. ibid.p.121.num. 213 & 214.

Iuramentum de ſoluendis vſuris. An obliget in conſcientia? ibid.n.216. Cuius virtutis ſit actus ſoluendi vſuras. ibid.nu.218.& ſeqq. Item an obliget illud Iuramentum in caſu quo Iurans illicitè eas promiſit, & iurauit? ibid. pag.124. n.242. Per Iuramentum, tamen vi extortum, aut ſoluendi vſuras nullum ius acquiritur neque vlla actio aut obligatio acquiritur vſurario. ibid. num.245.

Iuramentis *metu extorta* aut de ſoluendis vſuris ſatisfit momentaneâ ſolutione, ſtatimque integrum eſt iuranti repetere quæ ſoluit. ibidem p.125.n.251. Item an peccet qui iurat ſoluere quæ per vim aut metum ab illo petuntur; aut vſuras. ibid.n.256.

Iuramentum metu extortum iniuriosè, ſi ſit de re, quæ licitè poteſt impleri, obligat. ibidem n.257. Hinc varij caſus particulares inferuntur. ibid.p.126.nu.263.& ſeqq. Item quid dicendum de ſoluto ex carcere, Iuramento præſtito redeundi an ſcilicet teneatur? ibidem p.128. n.273.& ſeqq. Iuramentum exeuntis ex carcere iniuſto poteſt relaxari ab Epiſcopo. ibid. p.129.n.282.

Iuramentum *dolo, errore, vel Ignorantiâ* præſtitum. Differentia inter hæc tria. ibid.p.130.nu. 291. Item duplex datur error idemque eſt de Ignorantiâ & Dolo. ibid.n.292. Item vterque error &c. poteſt verſari circa ſubſtantiam rei iuratæ, vel circa accidentales conditiones. ibid.n.294.

Quando dolus, vel error. Antecedens eſt circa ſubſtantiam rei Iuramento promiſſæ Iuramentum non valet. ibid nu.297. Item dicendum licèt error, vel dolus, ſit concomitans, ſi circa ſubſtantiam rei iuratæ verſetur. ibid.p.131. n.298. Hæc intelligenda, ſunt quando error, dolus, aut Ignorantia, inuincibilis eſt, ſecus verò dicendum quando error &c. eſſet vincibilis. ibid n.299.

Error, dolus, ſeu Ignorantiâ, etiam inuincibilis circa qualitatem accidentariam rei iuratæ Iuramentum non irritat, ibid.p.132.nu.301.

An ad obligationem Iuramenti promiſſorij, requiratur deliberatus conſenſus & intentio iurandi per verum Deum, & implendi quod iuratur. Item promittendi, ac etiam ſe obligandi? ibid.n.305.& ſeqq.

Habens animum Iurandi, non tamen ſe obligandi, an verè obligetur? ibid.p.134.num.314. & ſeqq. Item quid dicendum de eo qui abſolutè voluit iurare, nihil cogitans de obligatione, vel non obligatione? ibid. p.138.n.335.& 336.

Iuramentum ſimulatum ſeu doloſum, quoad verborum ſignificationem an obligationem inducat? ibid.nu.337.& ſeqq.

Iuramenti Interpretatio quoad obligationem, Iuramentum quoad ſui obligationem ſtrictè interpretandum eſt. ibid.p.140.n.347. Hinc infertur variorum caſuum reſolutio. ibid.num.354. & ſeqq.. vſque ad nu.392. ſtatuta, ſeu ordinationes confraternitatum & violantes an duplici peccato peccent. Item quid de violantibus ſtatuta Religionis, dicendum? ibid p.144.n.371.

In Iuramentis & votis communitatum ad dignoſcendam tranſgreſſionis qualitatem attendenda eſt materia in ordine ad finem?. ibidem p.145.n.372. Sæpè contingit vt materia præcepti vel ſtatuti ſecundum ſe ſit leuis ſed ex circumſtantiis adiunctis ſit grauis. ibid.n.375.

Dubitans an iurauerit, & Iuramenti conditiones. Dubius an Iurauerit (& idem eſt de voto & promiſſione) non tenetur, adhibitâ diligentiâ vincere dubium non potuit de Iur. p.148.nu.393. Iuramentum factum de re de quâ dubitatur an ſit licita. An obliget? ibidem p.149. num.398. & ſeqq.

In omni Iuramento quantumuis abſolutè facto an includantur aliquæ conditiones ſine quibus non ſubſiſtit? ibid.p.140.nu.403. aſſignantur dictæ conditiones. num.404 & ſeqq. Iuramentum factum in commodum alterius, inuoluit conditionem, *ſi ei placuerit, vel niſi ipſe remiſerit*. ibid.n.409.

Quando dicitur *Iuramentum ſequi naturam contractus, ſeu actus cui adiungitur* quomodò intelligendum. ibid p.151.n.410.& ſeqq. exempla quibus oſtenditur Iuramentum ſequi naturam contractus adducuntur. ibid.nu.413.& p.152.nu.414. Quid ſi quis dum iurat haberet intentionem excludendi omnes, vel aliquas Iuramenti conditiones? ibid. nu.415. Item quando obligatio Iuramenti ceſſat propter mutationem notabilem ex conditione particulari incluſâ, an ceſſet ipſo facto, vel ſit neceſſaria ipſius relaxatio? ibid.n.417.& ſeqq.

Iuramenti hominis facti obligatio Iuramenti huius obligatio ex parte iurantis, eſt perſonalis, nec extenditur ad hæredes. ibid.p.153.nu.42 . Non tamen, eſt perſonalis ex parte ipſius cui præſtatur. ibid.n.427. Item ad diſcernendum an actus ſit perſonalis (& conſequenter ad ſucceſſores non tranſiens) an realis, & tranſiens, quid principaliter attendum? ibidem pag.154. num.431.

Iuramentum perſonale ex parte Iurantis poteſt præſtari per procuratorem. ibid.pag.155. n.438. Item quid requiratur ex parte procuratoris vt nomine alterius iuret. ibidem nu. 439. & ſeqq.

Iuramentum per tertiam perſonam in aliquibus caſibus non admittitur de Iure humano. ibid.p.156.n.444.

Iura-

Iuramentum promiſſorium homini, factum an ſit implendum in propriâ ſpecie, vel an poſſit impleri per aliquid æquiualens? ibid. p.157. nu. 447. Quoties commutatur Iuramentum, ſiue ex conſenſu partium, ſiue authoritate ſuperioris, id in quod commutatio fit cadit ſub obligationem Iuramenti. ibid.nu.452.

Iuramentum quo tempore incipiat obligare? ibid.p.158.num.456.& ſeqq. *Regula* ad diſcernendum an obligatio Iuramenti ſit perpetua, an temporalis aſſignatur. ibid p.159.nu.461.

Iuramenta aliqua licèt videantur aſſumptiua, reuerâ tamen ſunt negatiua. ibid.n 462.

Iuramentum ſoluendi debitum intra certum diem, à creditore prorogatum vſque ad alium diem manebit quoad obligationem vſque ad terminum prorogationis. ibid.n.464.& ſeqq.

Iuramenti Promiſſorij. Ablatio.

In Iuramentum aſſertorium nulla poteſt cadere relaxatio, de Iur. p.161.n.1.

Iuramenti promiſſorij Ablatio variis modis fit. ibid. Iuramenti Irritatio, diſpenſatio, commutatio, condonatio, relaxatio quid ſint? & quomodò diſtinguantur? ibidem pag.162.n.3. & ſeqq.

Iuramentum ſoli Deo factum quis poteſt irritare, & quomodò? ibid.n.5.& ſeqq.

Iuramenta homini facta in eius fauorem quinam irritare poſſunt? ibid.p.166.n 27.

Iuramentum ſoli homini factum per huius condonationem deſinit obligare. ibid.pag.168. nu.35. Quod ſi Iuramentum principaliter fiat in Dei fauorem, ſi tamen tota res promiſſa cedat in vtilitatem hominis in particulari ab hoc poteſt remitti. ibid.n.42. oppoſitum probabile eſt. ibid.p 169.n.43.

In promiſſionibus mutuis de rebus cedentibus in honorem Dei factis tamen, ab vno homine, alteri, an maneat alter liber ex eo ſolum quòd alter non impleat? ibid.n.49.& ſeqq.

Iuramentum promiſſorium quod fit ſoli Deo, commutari, aut diſpenſari poteſt ex iuſtâ causâ. ibid.p.172.n.64. In omni voto aut Iuramento promiſſorio includitur conditio hæc *niſi ſuperior aliud ſtatueris*. ibid.n.66. Item habens, poteſtatem ordinariam diſpenſandi in votis habet, eandem quoad Iuramenta. ibid.num.69. Item quinam habent hanc poteſtatem? ibidem num.70. Et an aliqua Iuramenta ſint reſeruata ſummo Pontifici? n.72.& ſeqq.

An Iuramento caſtitatis, Religionis, peregrinationis Ieroſolomitanæ Romanæ, & compoſtellanæ ſint ſoli Papæ reſeruata, ita an Epiſcopus in eis non poſſit diſpenſare? nec ea commutare? ibid. p.173.n.76.& ſeqq.

Facultas commutandi Iuramenta vel vota alicui data non cenſetur etiam data ad diſpenſandum? ibid.n.81.an è contra? n.83.& ſeqq.

Conceſſâ facultate delegatâ ad diſpenſandum in votis, vel ad illa commutanda an etiam intelligatur conceſſa facultas ad diſpenſandum, vel commutandum Iuramenta quæ ſoli Deo fiunt? ibid.p.174.n.86. & ſeqq.

Quiſque poteſt ſua Iuramenta ſoli Deo facta commutare propriâ authoritate in rem euidenter meliorem. ibid. p.175 n.99.

Iuramentum promiſſorium, homini factum quâ ratione poſſit relaxari, aut commutari à ſuperiore Eccleſiaſtico? ibid. vel non? ibid.p.176. num.102. & ſeqq. Item an quandoque poſſit Iuramentum commutari, & relaxari inuito creditore? ibid.p.177.nu.107.& ſeqq. varij caſus particulares inferuntur, in quibus Epiſcopus aut alius diſpenſare poſſit aut commutare Iuramentum inuito creditore. ibid.num.108.& ſeqq. vſque ad n.121.

Iuramentum de non denuntiando furem aut latronem iuxta communem ſententiam nullum eſt. ibid.p.178.n.117.

In Iuramentorum prædictorum relaxatione cauendum ſcandalum. ibid. p.179.num.121. Non poſſunt commutari illa Iuramenta per priuilegia Religioſorum, aut Bullam cruciatam, concedentia votorum commutationem. ibidem n.122. & quid dicendum de Iuramento adhibito contractui, doloſo, quoad relaxationem? num.123.

Nullus Iudex, aut Prælatus Eccleſiaſticus Epiſcopo inferior, non habens Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poteſt relaxare huiuſmodi Iuramenta. ibid.num.124.

Quoties in foro conſcientiæ petitur & datur relaxatio Iuramenti, à quo poteſt concedi, à Prælato ipſius Iurantis an ipſius cui Iuramentum præſtitum eſt? ibid.n.125.& ſeqq. Item in quo conſiſtat Relaxatio propriè dicta? ibid. p.180.n.128.

Ad Irritandum, ſeu relaxandum Iuramentum in, & pro foro externo quid requiratur ex parte Irritantis? ibid.num.129. Item an ad licitè faciendam hanc relaxationem ſufficit quælibet cautio pro causâ. ibid. num. 130.

Poteſtas ciuilis quoad relaxationem Iuramentorum homini factorum, ſola poteſtas Eccleſiaſtica poteſt verè & propriè relaxare Iuramenta ex parte Dei. ibid.pag.180.num.132. Quod ſi relaxatio latè ſumatur pro condonatione quæ fit nomine partis cui Iuramentum fit poteſt poteſtas ſæcularis relaxare Iuramenta homini facta. ibid. Item poſſunt Iudices ſæculares cogere laicos ſubditos vt condonent Iuramenta ſibi facta cum Iniuſtitia. ibid. Imò per ſe poſſunt hoc facere ſi ſubditi renuent præſtare quod tenentur. ibid.num.133.

Faciens hanc relaxationem, ſeu condonationem nomine partis debet eſſe ſuperior partis illius cui fit Iuramentum, citatâ & auditâ prius parte. ibid.p.181.n.135.

Principes ſæculares poſſunt indirectè & remotè irritare Iuramenta adhibita contractibus fori externi. ibid.p.182.n.142.

In Iuramento ſubditi ſemper ſubintelligitur, *niſi princeps aliud iuſſerit*. ibid.p.183.n.148.

L.

Legiſlator, Lex.

Legiſlator nullus habet poteſtatem in actus merè internos qui non ſunt cauſæ actionum exteriorum, de cen.p.65.nu.76.

Lex humana obligat non ſolum ratione ſcandali, ſed etiam ratione obedientiæ. ibidem num.77.

Legis verba imponentes cenſuram propriè, &

& ſtrictè intelligenda ſunt. ibid.p.68.num.125. Hinc lex excommunicans, vel ſuſpendens committentes aliquod delictum, non comprehendit mandantes, aut conſulentes, niſi hoc exprimat. ibid.num.126. Item ſi lex excommunicet homicidam, non, comprehendit vulnerantem ad mortem. ibid.nu.127. Item ſi lex imponat cenſuram ſponte fauenti aliquid, non incurrit illam, qui metu, vel coactione fecit. ibidem num.132.

Lex imponens excommunicationem ferendam, an requirat monitionem hominis poſteà, faciendam? & quando per ſe faciat illam. ibid. p.78.n.196 & ſeqq.

Motus proprius Pij V. & Clementis VIII. contra clericos agitationi taurorum aſſiſtentes, an continebat excommunicationem latæ ſententiæ? ibid.p.79.nu.200.

Lex generalis, poſterior limitanda eſt per antiquiorem ſpecialem quando expreſſis verbis illi non contradicit. ibid.p.188.nu.338.

Dubitans an lex ſit vſu recepta vel non an tenetur tali lege? ibid.p 457.nu.38. Item an dubitans an ſit promulgata? ibid.nu.39. Item quid dicendum de eo qui certus eſt de obligatione legis, & dubitat an ratione alicuius neceſſitatis, vel alterius circumſtantiæ ab eâ eximatur? ibid.n.42 & ſeqq.

Lex ciuilis an obliget ad culpam & quando? pro horum notitiâ variæ Regulæ aſſignantur de Iur. p.109.n.142.& ſeqq.

Locus ſacer.

Loci ſacri nomine, quæ loca comprehendantur? de cen. p.148.n.739.

M.

Materia grauis.

Materia grauis non conſtituitur ex multis leuibus, niſi vniantur, de cen. p.118.n.492.

Mentiri, Mendacium.

Mentiri quis dicitur, de Iur. p.47.num.162. Item in quo propriè conſiſtat ratio mendacij. ibid.p.73 n.308. Item Mendacium practicum quod dicatur? ibid.p.84.n.382.

Medicus.

Medici tenentur obſeruare præceptum Iuris diuini naturalis de monendi infirmis vt confiteantur, an etiam teneantur virtute ſtatuti Pij V. de Iur. p.147.nu.389. variis caſibus excuſantur Medici à dictâ obligatione Iuris naturalis diuini. ibid.nu.390. Cui addiderunt aliqua ſummi Pontifices, de Iure poſitiuo. ibid.n.391.

Miſſa.

Sacerdos Miſſam celebrans principaliter propter lucrum temporale, non peccat peccato Simoniæ quamuis etiam nihil aliud intenderet, de Iur. p.6.n.46.

Motiuum.

Motiuum primum & extrinſecum mouens ad Iurandum, non eſt cultus Dei, ſed aliquid temporale & humanum, de Iuram. pag. 5. num.37.

N.

Neophytus.

Neophytus quis dicatur, & an ſit Irregularis? de cen. p.431.nu.167.

Notorium.

Notorium aliud tale dicitur Notoreitate Iuris, aliud notoreitate facti. Item vtriuſque definitio de Iur. pag.107.n.419. & 420.

Notorium reſpectu alicuius domus aut collegij an ſit tale reſpectu totius oppidi? ibidem p.108.n.422.

Nouitius.

Nouitiorum vota non poſſunt Prælati irritare, poſſunt ſuſpendere, pro tempore de cen. pag.247.num.586. Item àquo Epiſcopo poſſint promoueri ad ordines? ibid.p.249.nu.606. & ſeqq.

O.

Obligatio.

Obligatio Iuramenti, & voti, an extinguatur ſuperueniente mutatione perpetuâ circa materiam illorum & quid ſi mutatio ſit tantum temporanea? de Iur. p.98.num.67. & quid ſi dubium aut ſuſpicio ſit an mutatio tanta ſit vt ſufficiat ad tollendam obligationem Iuramenti, voti, aut promiſſionis? ibidem pag.99. num.68.

Occultum.

Per ly *occultum* in Tridentino ſeſſ. 24. cap.6. quid intelligatur? de cen. p.182.nu.94.

Opinio.

Opiniones probabiles vtrimque circa materiam merè moralem & merè phyſicam in quo differant? de Iur. p.99.n.69.

Oratio.

Oratio duplex, publica & priuata, & quæ dicuntur talia de cen. p.133.nu.613.

Diſcrimen, inter orationes publicas Eccleſiæ, & priuatas. ibid.num.614.

Oratio primario & per ſe ordinatur ad diuinum cultum & in hoc differt à Iuramento, de Iur. pag.6.num.45.

Ordo.

Ordines Minores ante legitimam ætatem ſuſcipiens, ſuſpenſionem aut Irregularitatem non incurrit, de cen. p.356.n.225. & peccabit tamen talis? ibid.nu.227.

Ordinatus non ſeruatis Interſtitiis licèt peccet, pœnam non incurrit. ibid.pag.357.nu.229. Duorum ſacrorum ordinum collatio eodem die probibita eſt. ibid.nu.233.

Ordines recipiens ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo aut interdicto vitando, ſuſpenditur. ibid. pag.359.num.248. Sed quid ſi neſciat talem Epiſcopum eſſe excomm. &c. ibid. nu.251.& ſeqq.

Papa.

Papa nulla cenſura ligatur, ne quidem à Iure. Nec vt Papa errare poteſt circa res fidei, de cen. pag.32.nu.221.

Pœnitentia.

Pœnitentia alia Sacramentalis, alia publica non ſolemnis, alia publica & ſolemnis, de cen. pag 456.num.401.

Paupertas.

Paupertas non propter ſe, ſed quatenus vtilis ad perfectionem vitæ ſit materia Religionis, & vouetur, de Iur. pag.6.num.39.

Pœna.

Pœnâ temporali non poteſt Epiſcopus punire ſuum ſubditum extra diœceſim delinquentem, dum, ibi manet, poteſt tamen pœnâ ſpirituali, de cen.pag.30.num.207.

Periurium, Periurus.

Periurium duobus modis accipitur, latè ſcilicet & ſtrictè, de Iur. pag.38.num.97.

Periurus propriè loquendo quis dicendus? ibid.num.98.

Periurij grauitas in quo conſiſtat? Ibid.nu.99. An excuſetur à mortali propter bonum finem? ibidem pag.39.num.100. aut ſi ſit Iuramentum falſum ioci cauſâ dictum? ibidem numer. 101.

Periurium à mortali excuſat defectus perfectus deliberationis. ibidem pag.41. num.113. In nullo caſu licitum eſt. ibid.num.155. Differt à ſacrilegio. num.117. minus graue peccatum eſt ex genere ſuo quam odium Dei, deſperatio, hæreſis; ibid.num.118. Non eſt grauiſſimum peccatum omnium peccatorum contra Religionem. num.119. periurium tamen aſſertorium grauius eſt, cæteris peccatis contra Religionem ex genere ſuo exceptis Idololatriâ, & blaſphemiâ. ibid. num.221.

Periurium ex obiecto & eſſentiali ſpecie malitiæ grauius eſt quam peccata in proximum ibidem pag.42.numer.124. Ordinariè tamen & moraliter loquendo quoad grauitatem circumſtantiarum homicidium grauius eſt periurio. num.531.

Periculum peccandi.

Periculum einſdem eſt malitiæ cum crimine cuius eſt periculum, de Iuram. pag.58. numer. 219. Inter peccatum, & periculum ſeu occaſionem peccandi magna diuerſitas. num.223.

Tripliciter poterit quis excuſari à malitiâ periculi peccandi. num.224.

Item quando cenſetur quis conſtitutus in morali, & proximo periculo peccandi mortaliter? ibid.num.223.

In periculis mortaliter peccandi confitendæ ſunt circumſtantiæ illius peccati, cuius periculo ſe quis expoſuit. ibidem pagin.60. numer. 225.

Videns aliquid eſſe malum in communi, & confusè, an illud faciendo peccet mortaliter? ibid.pag.66.n.261.& ſeqq.

• *Ioan. de Decaſtill. de Cenſur.*

Qui ſe manifeſto, & proximo periculo peccandi expoſuit, an teneatur, in confeſſione explicare peccatum iſtud periculi, quamuis in illud non inciderit? ibid.pag.67.num.272.

Præceptum.

Præceptum implendi, impedimentum voluntariè ponens, an peccet contra illud præceptum? de Iuram. pag.66. numer.264. & 265. & ſeqq.

Præceptum non communicandi cum excommunicato in periculo grauis nocumenti, in vitâ, famâ vel re familiari, non obligat, de cen. pag. 106.num.432.

Prælatus.

Prælati conuentuales quoad aliqua plus poſſunt quam paſtores, de cen. pag.243.num.564. An poſſint abſoluere Prælati Regulares ſuos ſubditos, ſe inuicem, vel alios enormiter percutientes? ibidem pag.248. num.601. Vide verbo *Religioſus.*

Priuatio.

Priuatio in ſe non ſuſcipit magis, & minus, & quomodo multiplicetur? de cen. pag.39. num.272.& num.601.

Priuilegium.

Priuilegia amplè ſunt interpretanda ſi nemini præiudicent. de cenſ. pagin.343.numer. 62.

Priuilegia Religioſis conceſſa per viuæ vocis oracula ſublata ſunt per Vrbanum VIII. ibid. pag 202.num.251.

Priuilegio Canonis priuatur clericus incorrigibilis. ibid. pag.303.num.1007. Qualis debeat eſſe hæc incorrigibilitas? & an eâ ſtante ipſo facto amittat clericus hoc priuilegium? ibid.& num.1008.

Cauſæ & delicta ratione quorum clericus non gaudet priuilegio canonis.ibidem pag.304. num.1010.& ſeqq.

Priuilegium confeſſariis Societatis Ieſu à ſede Apoſtolica conceſſum quoad abſolutionem à cenſuris &c. ibid.pag.368.num.336.

Poteſtas Eccleſiaſtica & Ciuilis.

Vide verbo *Excommunicatio.* n.906.

Magiſtratus Eccleſiaſticus contra ſæcularem, & è contrà poteſt vim vi repellere, de cenſur. pag.285.numer 906. Et hoc in tribus caſibus contingere poteſt. ibid. Canoniſtarum hâc de re opinio. ibid. pag.288. num.956.

An Magiſtratus ſæcularis poſſit cogere Iudices Eccleſiaſticos vt abſtineant ab exequendâ ſententiâ quam tulerant ſi legitimè fuerit ab illâ appellatum? ibid. pag.290.num.930.

Reges habere priuilegia ad repellendam iniuſtitiam per Iudices Eccleſiaſticos factum gratis aſſeritur. ibid. pag.291. num.936. Nullâ conſuetudine aut præſcriptione poſſunt ſæculares acquirere poteſtatem aut Iuriſdictionem contra Iudices Eccleſiaſticos. ibidem pag.292. num 938.& ſeqq.

Poſſunt tamen Principes ſæculares examinare

nare bullam Apoſtolicam, ne ſibi, vel ſubditis præiudicium fiat. ibid. pag.295. nu.956.

Iudex Eccleſiaſticus poteſt cogi, per ſæcularem vt appellationi legitimè interpoſitæ deferat. ibid pag.196.num.957. Quod maximè locum habet in Regionibus longè à ſede Apoſtolica diſtantibus. ibid. Non autem in locis vicinis. ibid pag.298.num.962.

Iudex Eccleſiaſticus procedere contra brachium ſæculare pro defenſione viduarum, pupillorum &c. ibid. num.964.

Magiſtratus ſæcularis quibus in cauſis ſoleant aut poſſint abuti prædictâ poteſtate, & quas pœnas incurrant abutentes? ibid pag.299. num.967.

Promiſſio.

Promiſſionis, voti, & contractus obligatio, oritur ex voluntate vouentis &c. remotè, proximè verò ex ipſâ promiſſione, de Iur. pag.169. num.321.

Promiſſio omnis inuoluit hanc conditionem, *ſi alter poſteà non ſe reddat ingratum.* ibidem pag.98.num.65. An etiam hanc conditionem includat promiſſio, *niſi tranſire voluerit Iurans ad ſtatum profeſſionis?* ibid. pag 92.num.33.

Promiſſio ficta an obliget; & quale peccatum ſit fictè promittere? & quid ſi promiſſio fuerit gratuita? ibid. pag.134.num.312.

Prudentia.

Prudentia non ſolum eſt virtus intellectualis, ſed etiam eſt cauſa omnium virtutum moralium; de Iur. pag.64.num.251.

Publicum.

Publicum, ſeu famoſum, quid dicatur? de cen. pag.108.num.421.

Pueri.

Pueri an poſſint abſolui ab Epiſcopo, ab omnibus peccatis ante pubertatem commiſſis ſine onere præſentandi ſe Papæ? de cen. pag. 194.num.196.

R.

Regula.

Regula Iuriſtarum eſt. *Quod diſpoſita in vno correlatiuo, in alio etiam intelligi debeat, vbi eſt eadem ratio.* de cen pag.130.num.577.

Regula Iuris, *cui committitur aliquid faciendum, conſequenter conceditur illud ſine quo id fieri nequit.* ibid pag.172.num.24.

Regula, *Quod in conceſſione generali non intelliguntur conceſſa quæ ſpecialem habent rationem.* An tam in odiis, vel pœnis? quàm in fauorabilibus locum habeat? ibid. pag. 200.num.239.

Regula generalis quam tradit Suarius & alij eſt *Clericum in ſacris non amittere priuilegium fori, niſi per ſententiam degradationis;* excepto vnico caſu. ibid.pag.304.num.1014.

Regula Iuris, *Quod in dubiis melior ſit conditio poſſidentis* locum habet extra materiam Iuſtitiæ. ibid.pag 414.num.25.& ſeqq.

Regula: *In dubiis tutior pars eſt eligenda*, quomodò intelligenda? ibidem pagin.416.numer. 32.

Religioſus.

Religioſi (ſi qui ſint) non exempti, ab Epiſcoporum Iuriſdictione, an poſſint abſolui, & cum iis diſpenſari à ſuis Prælatis? de cenſur. pag 242.num.560.

Religioſus exemptus an poſſit abſolui à ſuo confeſſario ordinario à caſibus reſeruatis ſuperioribus talis Religionis? ibidem numer.561. Item Prælati Regulares in Religione exempta, quid poſſunt, circa abſolutionem ſuorum ſubditorum à cenſuris, & caſibus reſeruatis? &c. ibidem pagin.243.numer.562. & ſeqq. Item quid poſſunt præpoſiti, Rectores, & vice Rectores in Societate circa abſolutionem ſuorum ſubditorum à reſeruatis &c. ibidem pag. 244. num.567.& ſeqq. In Societate debent omnia, etiam actus virtutum cum concilio ſuperioris fieri. ibid.pag.246.num.583.

Religioſo tranſitus ad ſtrictiorem ordinem Iure communi permittitur. ibid.num.585. Religiones tamen aliquæ habent priuilegium in contrarium. ibid.

Religioſi à quibus poſſint abſolui ab excommunic. & caſibus reſeruatis? Item diſpenſare cum illis in votis, legibus, & præceptis, quis poteſt? ibidem pag.242.num.560. & ſeqq.

An tam Epiſcopi quàm Prælati Regulares. Poſſint eligere ſibi confeſſarium qui poterit eos abſoluere à reſeruatis &c. à quibus ipſi ſuos ſubditos, abſoluere poſſunt? ibidem pagin.249. num.610.& ſeqq.

Religionum conſtitutiones obſeruandæ ſunt, quoad abſolutionem à reſeruatis. ibid.pag.250. num.618.

Religioſi confeſſarij præſumentes abſoluere excommunicatos à canone, &c. an ipſo facto incurrant excommunicationem pontifici reſeruatam? ibid.numer.619. Item an abſoluens ſine poteſtate à reſeruatis in Religione incidat in excommunicationem Papæ reſeruatam? ibid.pag.251.num.620.

Religioſorum omnium vota poſt profeſſionem emiſſa irritare poteſt ſolus Papa ex prælatis ſæcularibus eiuſque legatus à latere. Item diſpenſare in præceptis & abſoluere à cenſuris & caſibus reſeruatis eorundem. ibidem numer. 624. Epiſcopus autem nihil poteſt circa Religioſorum exemptorum abſolutionem. ibidem num.626. niſi cum ſuperioris licentiâ cedant ſuo priuilegio & ſubiiciant ſe Epiſcopo. ibidem pag.252.num.635. & ſeqq.

Huius reſolutionis limitatio. ibid. num.643. & pag.253 num.644.

Reſpublica.

Reſpublica quælibet indiget poteſtate Iuriſdictionis, tam directiuâ, quam coercitiuâ, de Iur. pag.2.num.11. Reſp. eiuſdem, & Eccleſiaſticæ diuerſus finis. ibid.

Reſpublicas Eccleſiaſtica quamuis directè verſetur circa ſpiritualia, ſimul etiam poteſt indirectè verſari circa temporalia. ibidem pag.2. num.12.

S.

Sacerdos.

Sacerdotis proprij nomine quis intelligatur de cen. pag.171.num.24.

Statutum.

Statutum differt à generali ſententiâ de cen. pag.26.num.178.& pag.27.numer.186. Item ſtatutum vel præceptum territorij, vel prouinciæ differt à præcepto perſonæ. ibidem pag.29. num.196. Item excommunicatio lata ab Archiepiſcopo in concilio prouinciali per ſtatutum comprehendit ſuffraganeos quod ſi feratur per ſententiam tantum comprehendit diœceſanos. ibid. pag.30.num.203.

Studioſitas.

Studioſitas, quid ſit? & an per exceſſum opponatur ei curioſitas & negligentia per defectum, de Iur. pag 63.num.245.

Subditus.

Subditi nomine in conceſſione Tridentini ſeſſ.24.cap.6. quoad abſolutionem à reſeruatis quis intelligatur? de cen. pag.181. numer.90. & ſeqq. ſubditorum nomine an etiam intelligantur vagabundi. ibid. pag.182.num.92.

Subditi nomine in fauorabilibus intelligantur Religioſi. ibid. pag.252.num.643.

Suſpenſio.

Suſpenſio quid ſit? & quotuplex, de cen. pag 336.numer.3. & ſeqq. Differt à cæteris cenſuris & pœnis.ibid.pag.337.num.17.& ſeqq.

Suſpenſionis effectus quinam ſint. ibid pag.338. num.26 & ſeqq.

Suſpenſus ab ordine, an eo ipſo, cenſetur ſuſpenſus à Iuriſdictione, vel è contra? ibidem num.28. Item ſuſpenſus à beneficio, an cenſeatur ſuſpenſus ab officio. ibidem pagin.339. num.32.

Epiſcopus ſuſpenſus à Iuriſdictiône an poſſit in aliâ diœceſi ordines conferre, etiam ſuis ſubditis? ibid.pag.340.num.36. An etiam in propriâ? in aliquo caſu. ibid. num.37.

Suſpenſus ab ordine inferiore an cenſeatur ſuſpenſus etiam à ſuperiore? ibidem num.39. & ſeqq.

Suſpenſus ſub disiunctione, ab officio, vel beneficio, an maneat ſuſpenſus, de facto, vel non? ibid,pag.341.num.44. Item an ſuſpenſus à beneficio, ſuſpendatur à fructibus etiam patrimonij in ordinatione aſſignati? ibid. num. 49.

Item an per ſuſpenſionem impediatur receptio Indulgentiarum, & ſepultura in loco ſacro? ibid.num.51.

Suſpenſus ab adminiſtratione Eccleſiæ, an eò ipſo ſuſpendatur ab vſu ordinum. ibidem pag.342.num.55.

Ioan de Dicaſtil. de Cenſur.

Quis? & in quem. Poſſit cenſura ſuſpenſionis ferri? ibid.num.58. & ſeqq. In generali ſententiâ Interdicti, vel ſuſpenſionis, an comprehendantur Epiſcopi. ibid. num.61. An etiam tota communitas clericorum capax ſit ſuſpenſionis? ibid.pag.343.num.63. Item an ſuſpenſio lata in capitulum extendi debeat ad perſonas particulares? ibid. num.65.

Quibus de cauſis. Ferri poſſit ſuſpenſio? ibid. num.66. Item an neceſſariò præſupponat culpam mortalem. ibid. num.67. An aliquando feratur pro culpâ præteritâ? & quibus modis? ibid. num.68.

Suſpenſionis quæ eſt cenſura, differentiâ ab eâ, quæ non eſt cenſura. ibid.pag.344 nu.69.

Suſpenſionis duratio. An alicubi ſuſpenſus vbique ſuſpenſus maneat? ibid.num.79.& ſeqq.

Suſpenſio duratura ad beneplacitum ſuperioris ceſſat eo mortuo, vel depoſito. ibidem pag.345.num.78.

Suſpenſio lata per menſem quot diebus durare debeat? Item quot ſi lata, ſit, per annum? ibidem num 80. & ſeqq.

An qui non ſeruauit integrè ſuſpenſionem, menſis vel anni, ſed per aliquos dies interrupit, teneatur tranſacto anno illos dies compenſare? ibid.pag.347.num.97. & ſeqq.

Suſpenſionem violantium pœna An peccent mortaliter? ibid.num.101. An fiat ſuſpenſus, Irregularis exercendo actus ordinum à quibus eſt ſuſpenſus? ibid.n.109.& ſeqq.

Suſpenſi, quinam actus validi? & qui, inualidi ſint? ibid.pag.348.n.114.& ſeqq.

Suſpenſiones iuris contra Epiſcopos alioſque Prælatos, conuentus, capitula &c. Epiſcopi alijque Prælati variis caſibus à Iure ſuſpendantur? de cen. pag. 349.num.121. & ſeqq. vſque ad numer.161. Item capitula, conuentus & Religioſi. ibidem pag.352.num.161.& ſeqq. vſque ad num.209. ſuſpenſiones etiam contra clericos in Iure variæ ſunt. ibid.pag.355.num.209.& ſeqq. vſque ad num.328.

Abſolutio à ſuſpenſione vide verbo *Abſolutio ab Excommunicatione.* ſuſpenſio quæ non eſt propriè cenſura ceſſat elapſo tempore pro quo lata eſt abſque abſolutione de cen. pag 366.n.328.

A ſuſpenſione quæ propriè eſt cenſura, quis abſoluit? ibid.pag 367.num.330.& ſeqq. Item quid poſſunt confeſſarij Societatis Ieſu quoad abſolutionem à cenſuris,& pœnis Eccleſiaſticis? ibid.p.168.n.336.

Ante abſolutionem à ſuſpenſione præmittenda ſatisfactio partis læſæ ſi opus ſit. ibidem num.337.

T.

Teſtis, Teſtimonium.

Teſtis in Iuramento quare adducitur Deus, de Iur. pag.2.n.5.

Teſtimonij diuini inuocatio multum valet ad fidem faciendam. ibid.n 7.

Teſtis an teneatur ſub mortali teſtimonium ferre quoties Iudex compellit ad teſtificandum in foro exteriori? de cen. pag.495.n.748.

Quoties quis tenetur denuntiare aut accuſare tenetur etiam teſtificari. ibid. n.759.

Clericus non poteſt cogi ad ferendum teſtimonium in cauſâ ſanguinis contra reum. ibidem num.750. In fauorem tamen rei poteſt teſtificare de licentiâ Epiſcopi. ibid.num.751.

Tribunal.

Tribunal Eccleſiaſticum in propriis cauſis per ſe, & directè ſeculari, non ſubeſt, necè contrà de cen. p.293.n.652.

V.

Veritas, & veritatis occultatio. Vide verbo *Iuramentum amphibologicum.*

Veritatem occultare quandoque tenemur. de Iur. p.70.nu.287. nunquam licitè fit per mendacium. ibid.n.289. contra veritatis virtutem dupliciter poteſt quis peccare. ibidem num.291.

Quoniam verba ſunt æquiuoca, an ſit mendacium illa proferre in ſenſu quem proferens vult? quamuis audiens illa in alio ſenſu intelligat? ibid.n.293.

An etiam verbis non ambiguis, poſſet quis quandoque abſque mendacio vti, pro occultandâ veritate? ibid.p.71.n.295.

Quid ſi verba falſum ſenſum habeant in ordine ad mentem interrogantis, ſolumque detorqueantur ad verum ſenſum ex aliqua reſtrictione mentali iuxta mentem loquentis, an ſint mendacia? ibid.n.299. & p.72.n.300.

Veritatis virtus in quo conſiſtat? & in quo vitium mendacij? ibid.p.73.n.307.

Sacerdos interrogatus de iis quæ tantum ex confeſſione audiuit, abſolutè, & ſine reſtrictione reſpondere poteſt, neſcio. ibid.p.74.n.311.

Poteſt quis reſpondere non ad mentem particularem & iniquam interrogantis, ſed ad mentem communem omnium prudentum. ibidem p.75.nu.315. Item in veritate occultandâ debet loquens intendere aliquem verum ſenſum, vt euitet mendacium. ibid. n.322.

Veritatis occultandæ, per Amphibologiam, etiam ſub Iuramento iuſtæ cauſæ quæ ſint? ibid. p.76.num.324.& ſeqq. Item an ad vtendam Amphilogiam cum Iuramento ſufficiens cauſa ſit, illa quæ abſque Iuramento fuiſſet ſufficiens? ibid.n.328.

Liber ab obligatione debiti alicuius ſoluendi rogatus à Iudice, an, poſſit illud debitum negare cum reſtrictione? ibid.p.78.nu.345. variorum huiuſmodi caſuum reſolutionem vide. ibid.p.79.nu.346 & ſeqq.

Teſtis non iuridicè rogatus de aliquo delicto poteſt cum reſtrictione reſpondere, ſe neſcire. ibid.p.80.n.359.

Veritatis confirmatio principaliter per Iuramentum intenditur. Item veritatem Iuramento confirmare poteſt eſſe neceſſarium ex variis capitibus de Iur. p.7.n.48.

Virtus.

Virtutis officium an ſit non ſolum amare ſuam honeſtatem, ſed etiam cauere contrariam malitiam? de Iur. p.5.n 37.

Virtutis opera ordinare ad inanem gloriam, an, & quando ſit mortale? ibidem pag.7. num.47.

Vis.

Vim vi repellere, an etiam particulari perſonæ liceat? de cen. p.285.n.906.

Votum.

Voti ſimplicis externi, & promiſſionis externæ diſcrimen, de Iur. p.135.n.315.

Voti tranſgreſſiones an omnes ſint eiuſdem ſpeciei? de Iur. pag.11.n.82. Item an voti & Iuramenti fractio quandoque conſtituat diſtinctum numero peccatum? ibid. p.12.n.90.

Voti Irritatio. Vota ſuorum ſubditorum poſſunt irritare omnes Religionum prælati, de cen. p.245.num.577. Item votum vt votum nullam dat alicui homini poteſtatem, aut Iuriſdictionem. ibid.

Vota omnia ſunt irritabilia à ſuperiore quæ aliquo modo concernunt materiam ipſi ſubiectam. ibid. p.246.n.584.

In votis ſuorum ſubditorum poſſunt diſpenſare Prælati Regulares. ibid.pag.247.num.589. ſubpriores verò, ſeu miniſtri non habent illam poteſtatem niſi in abſentiâ ſuperioris. ibidem num.590.

Ex Prælatis ſæcularibus ſolis Papa poteſt omnium Religioſorum vota, poſt profeſſionem emiſſa irritare. ibid.p.251.n.624.

F I N I S.

APPROBATIO CENSORIS.

DVos hoſce Tractatus, alterum DE IVRAMENTO, & alterum DE CENSVRIS *&c. per Reu. ac Exim.* P. IOANNEM DE DICASTILLO *Societatis* IESV *Doctorem Theologum* conſcriptos legi & examinaui, in quibus deprehendi vtramque materiam ita eruditè ac ſolidè tractari, ſicuti à tantæ eruditionis viro potuit exſpectari; ac proinde cenſeo ſuprà dictos Tractatus dignos publicâ luce & editione, vt oculis legantur manibuſque terantur tum ab iis, qui pœnitentiæ Sacramentum adminiſtrant in foro conſcientiæ, tum etiam ab iſtis, qui ſacram Iuriſdictionem exercent in Tribunali Curiæ Eccleſiaſticæ. Antuerpiæ 5. die Aprilis anno 1662.

IOANNES DE CAPVA
Canonicus Antuerp. &
Librorum Cenſor.

APPRO-

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS Dei gratiâ Hiſpaniarum, Indiarumque Rex Catholicus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. Sereniſſimus Belgarum Princeps diplomate ſuo ſanxit, ne quis præter *Iacobi Meurſij* Typographi Antuerpienſis voluntatem, Tractatus duos, alterum DE IVRAMENTO alterum DE CENSVRIS &c. per *R.P. Ioannem de Dicaſtillo è Societate* IESV, *Doctorem Theologum* conſcriptos, intra decennium in Belgio excudat, aut alibi terrarum vel locorum excuſos in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaleſue exponat, Qui ſecùs faxit, præter exemplarium confiſcationem, triginta florenorum Rhenenſium pro vnoquoque exemplari perſoluendorum pœnâ multabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ die XVIII. Octobris M. DC. LXI.

Signat

LOYENS.

ANT 1Ai2270

Digitized by Google